R. P. THOMÆ
TAMBURINI
CALTANISETTENSIS
SOCIETATIS JESU
JURIS DIVINI, NATURALIS, ET ECCLESIASTICI

EXPEDITA

MORALIS EXPLICATIO,
COMPLECTENS TRACTATUS TRES,

DE SACRAMENTIS, Quæ ſunt de jure Divino.

DE CONTRACTIBUS, Quos dirigit jus Naturale.

DE CENSURIS, ET IRREGULARITATE, Quæ ſunt de jure Eccleſiaſtico.

ACCEDIT TRACTATUS

BULLÆ CRUCIATÆ,
In Theologorum, aliorumque animarum curam habentium commodum.

Cum Indicibus neceſſariis.

VENETIIS, MDCCI.

Apud Nicolaum Pezzana.

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
TITULORUM, CAPITUM, ET PARAGRAPHORUM
In hoc Volumine contentorum.

LIBER I.
De Sacramentis in genere.

CAP. I. DE Materia, & forma Sacramentorum. fol. 1.
§. 1. Materia, & forma Sacramenti ſimul eſſe debent. ib.
2. Non debent immutari. 2
3. Forma non debet reiterari ſuper eandem materiam. ib.
CAP. II. De Miniſtro Sacramentorum. 2
§. 1. De Miniſtri legitima Intentione conficiendi Sacramentum. ib.
2. De ejuſdem probitate. ib.
3. Praxis de prædicta probitate. 3
CAP. III. De ſuſcipientibus Sacramenta. 4
§. 1. Voluntas ſuſcipiendi Sacramentum. ib.
2. Diſpoſitio neceſſaria. 4
3. An liceat petere Sacramenta à peccatore, vel Excommunicato. 5
4. An liceat indigno illa miniſtrare. ib.

LIBER II.
De Baptiſmo.

CAP. I. DE materia, & forma Baptiſmi. fol. 6.
§. 1. De materia remota. ib.
2. Materia remota quoad licitum uſum. 6
3. Materia proxima, quæ eſt ablutio. ib.
4. Materia proxima quoad licitum uſum. 7
5. Forma. ib.
6. Regulæ tres de Baptiſmo ſub conditione. 9
7. Explicatur, quænam ſit moralis certitudo de ſuſcepto Baptiſmo. ib.
8. Quid obſervandum, ſi quando repetendus ſit Baptiſmus. 10
CAP. II. De Miniſtro Baptiſmi. ib.
§. 1. Quiſnam ſit extra caſum neceſſitatis? ib.
2. Quis in caſu neceſſitatis? ib.
3. De obligationibus Miniſtri Bapt. extra neceſſitatem. 12
CAP. III. De ſubjecto Baptiſmi. ib.
§. 1. De Baptiſmo Infantium, qui naſcuntur à Fidelibus. 12
2. De Baptiſmo Infantium, qui naſcuntur ab Infidelibus. ib.
3. De Baptiſmo Adultorum. ib.
CAP. IV. De Cognatione ſpirituali, quæ oritur ex Baptiſmo. 13
§. 1. Proponuntur explicanda. ib.
2. Quæ perſona eſſe Patrinus poſſit? ib.
3. Quænam Baptiſmi adminiſtratio dictam Cognationem pariat. 14
4. Quænam actio, queque intentio requiritur ad hanc Cognationem. 15

LIBER III.
De Sacramento Confirmationis.

CAP. I. DE materia, & forma Confirmationis. 15
§. 1. Materia remota. ib.
2. Proxima. 16
3. Forma. ib.
CAP. II. De Miniſtro Confirmationis. 17
§. 1. Quis ille ſit. ib.
2. De obligationibus Miniſtri, deque ſolemnitatibus ab ipſo ſervandis. ib.
CAP. III. De ſubjecto Confirmationis. ib.
§. 1. De Infantibus. ib.
2. De Amentibus. ib.
3. De proxime morituris. 18
4. De Adultis. ib.
CAP. IV. De Patrino Confirmationis. ib.
CAP. V. De Pœnis iterùm Confirmantis. 19

LIBER IV.
De Sacramento Euchariſtiæ.

CAP. I. DE materia, & forma Euchariſtiæ. 19
§. 1. Materia Sanctiſſimi Corporis. ib.
2. Materia Sanctiſſimi Sanguinis. 20
CAP. II. De Conſecratione. ib.
§. 1. Forma conſecrationis. ib.
CAP. III. De intentione requiſita ad Conſecrat. 22
CAP. IV. De diſpoſitione requiſita in ſuſcipiente Euchariſtiam. ib.
CAP. V. De Præcepto Communionis. ib.
§. 1. An in periculo mortis liceat aliquando communicare ſub ſpeciebus SS. Sanguinis? ib.
2. An poſſit concedi diſpenſatio de non communicando in Paſchate? 23

LIBER V.
De Pœnitentiæ Sacramento.

CAP. I. DE materia, & forma hujus Sacramenti. 24
CAP. II. De præcepto ſuſcipiendi hoc Sacramentum. ib.
§. 1. An obligemur ſemper confiteri per voces. ib.
2. De Præcepto dato Medicis circa Confeſſionem, & Communionem ægrotantium. 25
CAP. III. De poteſtate Ordinis quoad abſolvendum. ib.
CAP. IV. De Juriſdictione neceſſaria ad abſolvendum. ib.
§. 1. Quid ea ſit? ib.
2. In quonam reſideat Ordinaria. 26
3. Explicantur diſtinctius prædicta. ib.
4. De Delegatione hujus Juriſdictionis, quæ à Summo Pontifice fieri ſolet. 27
5. De eadem delegatione, quæ fit à Prælatis inferioribus. ib.
6. De acquiſitione hujus Juriſdictionis ex Ratihabitione. 28
7. De acquiſitione ex errore communi. ib.
8. Ex opinione probabili. 30
9. Ex ſubdelegatione. ib.
10. De prædicta delegationis duratione. 31
CAP. V. De Approbat. Confeſſoris neceſſaria. 32
§. 1. Quid ea ſit. ib.
2. Explicatur prima Clauſula Trid. requirentis dictam Approbationem. *Nullus etiam Regularis, &c.* ib.
3. Explicatur ſecunda Clauſula. *Niſi, aut Parochiale Beneficium obtineat.* 34
4. Explicatur tertia Clauſula. *Aut ab Epiſcopis per examen.* 35
5. Explicatur quarta Clauſula. *Quæ gratis detur.* 38
6. Explicatur quinta Clauſula. *Quibuſcumque Privilegiis non obſtantibus.* ib.
CAP. VI. De aliis conditionibus requiſitis in Miniſtro Cōfeſſionis. 39
1. De ſcientia. ib.
2. De aliis requiſitis, in eodem. 40

TRACTATUS
De Caſibus reſervatis.

CAP. I. QUid ſit caſuum reſervatio. 40
2. Quis poſſit caſus, & ſub qua limitatione reſervare. ib.
3. Quinam ſubjaceant caſibus reſervatis? 41
4. De peccatis, quæ ſive non poſſunt, ſive non ſolent reſervari. 42
5. De peccatis Summo Pontifici reſervatis. 43
§. 1. Præmittitur notabile diſcrimen inter reſervata Pontifici, & Epiſcopis. ib.
2. Peccata, ſeu excommunicationes Summo Pontifici reſervatæ. ib.
CAP. VI. De peccatis Epiſcopo reſervatis. 44
§. 1. An in jure ſint aliqui caſus reſervati Epiſcopo? ib.
2. Quos caſus ſibi reſervare poteſt Epiſcopus? ib.
3. Peccata hodie reſervata Archiepiſcopo Panormitano. ib.
CAP. VII. De peccatis reſervatis pro Religioſis. 47
§. 1. Quibus caſibus reſervatis in univerſum ſubjacent Religioſi? ibidem.
2. Explicatio Decreti Clementis VIII. de caſibus reſervatis Regularium. ib.
3. De caſibus reſervatis Societatis JESU. 50
CAP. VIII. De Abſolutione à reſervatis ex Jure Ordinario. 52
§. 1. Quis poſſit abſolvere à reſervatis ex Jure Ordinario. ib.
2. An Ordinarii obligentur hanc poteſtatem delegare. ib.
CAP. IX. De eadem Abſolutione Jure Delegationis. 53
§. 1. Quis poſſit Jure Delegationis abſolvere à reſervatis. ib.
2. An validè abſolvantur commiſſi in confidentiam licentiæ concedendæ. 55
3. De reſervatis poſt licentiam Abſolutionis commiſſis. ib.
4. An reſervata oblita poſt Confeſſionem validam remaneant reſervata. 56
5. An enarrata in confeſſione invalida remaneant reſervata. Quid de oblitis in eadem. ib.
6. An cùm quis abſolvitur, remaneat abſolutus ab excommunicationibus oblitis. 57
7. Reſervata qua ratione poſſit quis fatesi ſoli Superiori, vel Inferiori Delegato. ib.

Index Titulorum.

CAP X. De Abſolutione reſcrvatorum Jure delegationis in particulari. ib.
§. un. De obligatione conceſſa Epiſcopis à Trident. circa caſus, ſeu excommunicationes reſervatas, & occultas. ib.
CAP. XI. De Delegatione facta Regularibus ad abſolvendos caſus, & excommunicationes reſervatas. 58
§. 1. Prælatorum Regulariũ poteſtas ad ſuos ſubditos abſolvẽdos. ib.
2. Prælatorum, & Confeſſariorum Regularium poteſtar ad abſolvendum Sæculares. 60
CAP. XII. De Delegatione, ſeu poteſtate ſimplicis Sacerdotis in caſu neceſſitatis ad abſolvendum. ib.
§. 1. In articulo, ſeu periculo Mortis. 61
2. In impedimento perpetuo, vel longi temporit. 62
3. In neceſſitate alia urgenti. 63
4. Tres conditiones requiſitæ, ut quir ab excõmunicationibut reſervatis abſolvatur per inferiorem in dictis caſibus reſervatis. 64
5. De Delegatione conceſſa per Bullã Cruciatæ circa reſervata. 66
Explicantur Clauſulæ dictæ conceſſionir, ib. & ſequent.

L I B E R V I.
De Estrema Unctione.

CAP. I. MAteria, & forma Extremæ-Unctionis. 68
§. 1. Materia remota. ib.
2. Proxima. 69
3. Forma. ib.
4. Modur, ſeu ſolemnitas ad miniſtrandi Extremam-Unctionẽ. 70
CAP. II. De ſubjecto hujus Sacramenti. ib.
§. 1. Viator. ib.
2. Baptizatur. ib.
3. Uſur rationis compos. ib.
4. In gratia exiſtens, putans. ib.
5. Infirmur. 71
6 Quando reiterari poteſt Extrema-Unctin. ib.
CAP III. De Miniſtro hujus Sacramenti. ib.
§. 1. Miniſter eſt Sacerdos. ib.
2. Sub qua obligatione. 71
3. Religioſi an ſint Miniſtri hujut Sacramenti. ib.
4. De Adutore Miniſtrantis hoc Sacramentum. ib.
CAP. IV. Quo tempore miniſtrari poteſt Extrema-Unctio. ib.

L I B E R V I I.
De Ordine.

CAP. I. QUid ſit Ordo, & quotuplex. 72
An omnes Ordines ſint Sacramentum. ib.
CAP. II. De materia, forma, & Officiis, Tonſura, & Minorum. 73
§. 1. Prima Tonſura. ib.
2. Oſtiariatus. ib.
3. Lectoratur. ib.
4. Esorciſtatur. ib.
5. Acolythatus. ib.
6. Aliquot quæſtiunculæ de Initiatis Tonſura, & Minoribus. ib.
CAP. III. De Subdiaconatu. 74
§. 1. Quid ſit, quæ ejur materia, forma, Officiom. ib.
2. Quæſtiones aliquot circa materiam Subdiaconatur. 75
3. Quæſtioner aliquot circa obligationem Subdiaconi, de ſervanda Caſtitate. ib.
4. Recitatio Horarum, ſufficiens Patrimonium. 77
CAP. IV. De Diaconatu. ib.
§. 1. Quid ille ſit, quæ Materia; Forma, Officium. ib.
2. Quæſtiones aliquot circa materiam Diaconatus. ib.
CAP. V. De Sacerdotio. ib.
§. 1. Quid ſit, quæ Materia, Forma, Officium. ib.
2. Quæſtiones aliquot circa Sacerdotium. 78
CAP. VI. De Subjecto Ordinis. ib.
§. 1. Quoad valorem. ib.
2. Quoad licitam receptionem. 79
3. De Titulo Ordinandorum. ib.
4 Quæſtiones aliquot circa prædictos titulos. 80
CAP. VII. De Miniſtro Ordinis, 82
§. 1. Quoad valorem. ib.
2. Quoad licitum uſum. ib.
CAP. VIII. De litteris Dimiſſoriis, & Commendatitiit. 83
§. 1. Quando, & qua ratione dantur. ib.
2. Quis eas concedere poteſt. 84
3. De Duratione prædictarum litterarum. ib.
CAP. IX. De examine Ordinandorum. ib.
CAP. X De temporibus Ordinationum. 85
CAP. XI. De interſtitiis. 86
§. 1. Quid ſint, & qua ratione ſervanda. ib.
2. De eorum diſpenſatione. ib.
CAP. XII. De Penis malè conferentis, vel recipientis Ordines. 87
§. 1. De prædictis pœnis in particulari. ib.
2. Conſilium circa ſuſpenſionem quandam ratione Ordinum. 88

L I B E R V I I I.
De Sacramento Matrimonii.
T R A C T A T U S I.
De Impedimentit ejuſdem.

CAP. I. QUid, & quotuplex ſit impedimentum Matrimonii. 90
CAP. II. Impedimentum Primum, ideſt Error. ib.
§. 1. Quid illud ſit. ib.
2. Deciduntur duo caſus Tabienæ, & Hoſtienſit circa errorem Perſonæ. 92
CAP. III. Impedimentum Secundum, Conditio. ib.
§. 1. In quo conſiſtat. ib.
2. Servitus diminuta quid operetur. 93
3. Servitus, vel libertas putata. ib.
4. Servitus ceſſans per ipſum Matrimonium. ib.
5. Obligatio ſervitutem occultantis. ib.
CAP. IV. Impedimentum Tertium. Votum ſolemne Caſtitatis. 94
CAP. V. Impedimentum Quartum. Cognatio. ib.
§. 1. Cognatio naturalir. ib.
2. Cognatio ſpiritualis. 95
3. Cognatio legalir. ib.
CAP. VI. Impedimentum Quintum. 96
§. 1. Primum Crimen. Conſpiratio cum occiſione conjugis ſine Adulterio. ib.
2. Secundum. Adulterium cum occiſione ſine conſpiratione. ibidem.
3. Tertium. Adulterium cum promiſſione Matrimonii. 97
4. Quartum. Adulterium cum Matrimonio attentato. ib.
5. Quo jure introductum eſt Impedimentum Criminis. ib.
CAP. VII. Impedimentum Sextum. Cultus diſparitas. ib.
CAP. VIII. Impedimentum Septimum, Vis. 98
CAP. IX. Impedimentum Octavum. Ordo. ib.
CAP. X. Impedimentum Nonum. Ligamen. ib.
CAP. XI. Impedimentum Decimum. Publica honeſtas. 99
§. 1. Quid illud ſit. ib.
2. Publica honeſtas ex ſponſalibur. ib.
3. Publica honeſtas ex Matrimonio rato. ib.
CAP. XII. Impedimentum Undecimum. Affinitas. 100
§. 1. Quid ſit, & quatenus extendatur. ib.
2. Quo jure inductum eſt hoc impedimentum. ib.
3. Affinitar ſuperveniens Matrimonio. 101
4. Qualir copula Affinitatem pariat? ib.
CAP. XIII. Impedimentum Duodecimum. Impotentia. ib.
§. 1. Quid, & quotuplex ſit? ib.
2. Impotentia abſoluta perpetua. 102
3. Impotentia reſpectiva. 104
4. Quomodo ferendum ſit Judicium de impotentia reſpectiva dubia. ib.
5. Impotentia ſuperveniens Matrimonio. 105
CAP. XIV. Impedimentum Decimum Tertium. Raptus. ib.
CAP. XV. Impedimentum Decimum Quartum. Abſentia Parochi, & Teſtium. ib.
CAP. XVI. De Impedimentis ſolum impedientibus. ib.
CAP. XVII. Quæſtione aliquot de dictis impedimentit. 106
§. 1. Quanam ſpecie peccati peccat, qui cum impedimento copulam habet, vel Matrimonium init. ib.
2. An metu coactus Matrimonium validè contrahat, & licitè? ib.
3. Quid, ſi quir putet impedimentum adeſſe, cùm non adſit; 107
4. Quam pœnam incurrit contrahens Matrimonium cum impedimento? ib.

T R A C T A T U S I I.
De Diſpenſatione Impedimentorum.

CAP. I. QUid ſit Diſpenſatio. 107
CAP. II. De Poteſtate diſpenſandi. ib.
CAP. III. De hac Poteſtate in Summo Pontifice. 108
CAP. IV. De eadem in Epiſcopo. ib.
§. 1. In impedientibus tantùm. ib.
2. In Dirimentibus. ib.
3. An propter bonam fidem poſſit quid Epiſcopus in dirimentibur. ib.
4. An neceſſitate? ib.
CAP. V. An alii à Pontifice, vel Epiſcopo poſſint aliquid in impedimentis Matrimonii. 110
CAP. VI. Quis poſſit diſpenſare ad petendum debitum, ſi superveniat Conjugibus Affinitas ex Copula illicita. 112
CAP. VII. De cauſis diſpenſandi in impedimentis. 113
§. 1. Præmittuntur aliqua de his cauſis. ib.
2. De cauſis in particulari. ib.
CAP. VIII. Quandonam Diſpenſatio eſt ſubreptitia, atque adeò invalida. 114
CAP. IX. Taciturnitas veri, quandonam vitiat Diſpenſationem. ib.
§. 1. An, quando tacetur repulſa aliàs data. ib.
2. An, quando tacetur Diſpenſatio aliar conceſſa. 115
3. An, quando tacetur, plura ſubeſſe impedimenta. ib.
4. An, quando tacetur Matrimonium fuiſſe contractum cum impedimento. 116
5. An, quando tacentur qualitates extrinſecæ. ib.
6. An, quando tacentur individuales gradus. ib.
7. An, quando tacetur gradus proximior. 117
8. An, quando tacetur copula inceſtuoſa. ib.
CAP. X. Expreſſio falſi, quandonam vitiat Diſpenſationem. 118
§. 1. An, quando proponitur unum impedimentum pro alio. ib.
2. An, quando falsò exprimitur gradur conjunctionis. ib.
3. An, quando exponitur unica cauſa, eaque falſa. ib.

4. An,

Digitized by Google

4. An, quando aliqua ea expoſitis eſt falſa. ib.
5. An, quaodo petuntur duæ Diſpenſationes, altera cum vera, altera cum falſa cauſa? ib.
6. An quando erratum eſt in nomine ſupplicantium? 219
7. An quando erratum eſt in nomine Diœceſis? ib.
CAP.XI. Quid faciendum in dubio de Diſpenſatione? ib.
CAP.XII. Explicantur Clauſulæ Reſcripti Diſpeoſatioois pro foro externo. ib.
§.1. Prima Clauſula, Perſona Executoris. ib.
2. Secunda Clauſula. Supplicantium narratio. 122
3. Tertia Clauſula. Mandatum inquirendi veritatem. ib.
4. Quarta Clauſula. Pœnitentia ſalutaris. ib.
5. Quiota Clauſula. Aliquæ cauſæ in genere. ib.
6. Sexta Clauſula. Prohibetur munerum acceptatio. ib.
7. Septima Clauſula. Ponitur: *Non obſtantibus*, &c. 222
CAP.XIII. Explicantur Clauſulæ Reſcripti pro foro interno. ib.
§.1. Prima clauſula. Committitur Confeſſario executio. ib.
2. Secunda. Eidem committitor veritatis indagatio. ib.
3. Tertia. Pœnitentiæ impoſitio. ib.
4. Quarta. Solùm in occultis. 123
5. Quinta. Revalidatio Matrimonii. ib.
6. Sexta. Solùm pro foro interno. ib.
7. Septima. Ut lacerentur litteræ. ib.
CAP.XIV. De Duratione Diſpenſationis, & Poteſtatis diſpenſandi. ib.
§.1. An valeat Diſpenſatio, vel Poteſtas diſpenſandi, ſi non acceptetur? ib.
2. An ceſſet ex renunciatione, vel non uſu? ib.
3. An ex revocatione? 124
4. An morte Delegantis? ib.
5. An valeat Diſpenſatio ante datas litteras Confeſſionis? 125

TRACTATUS III.

De Sponſalibus.

CAP.I. DE natura Sponſalium. 126
§.1. Quid ſint, quamque promiſſionem contineant? ib.
2. An ſponſalia voluntate Spondentinm venialem, vel nullam continere poſſint? ib.
3. Ao obligationem pœnæ? 127
4. Quid ſint ſponſalia ficta, quamque obligationem inducant. ib.
CAP.II. De quibuſdam conditionibus requiſitis in ſponſalibus. 128
§.2. Voluotaria eſſe illa debent. ib.
2. Non extorta metu. 129
3. Signo certò expreſſa. ib.
4. Non neceſſariò aliis manifeſta. 130
5. Abſoluta ſponſalia & non conditionata Remiſſivè. 131
CAP.III. Quis poſſit ſponſalia contrahere. ib.
§.1. Ætas quandonam irritat ſponſalia? ib.
2. Impedimenta ao irritent ſponſalia. ib.
CAP.IV. De quibuſdam pactis, quę ſolent apponi in ſponſalibus. 132
CAP.V. De Diſſolutione ſponſalium. ib.
§.1. Prima cauſa. Mutuus conſenſus. ib.
2. Secunda. Religionis ingreſſua. 133
3. Tertia. Ordo Sacer. 133
4. Quarta. Votum ſimplex caſtitatis, ſeu cœlibatus. ib.
5. Quinta, Matrimonium, vel ſponſalia cum alio, ſeu alia contraxiſſe. 135
6. Sexta. Alterius, vel utriuſque fornicatio. 136
7. Septima. Impedimentum ſuperveniens. 137
8. Octava. Mutatio notabilis ſuperveniens. ib.
9. Prædictæ cauſæ exiſtentes aote ſponſalia, ſed poſteà cognitæ. 138
10. An laborans aliquo occulto defectu poſſit, eo tacito, ad Matrimonium procedere. ib.

TRACTATUS IV.

De Conſenſu per verba de præſenti.

CAP.I. DE Natura Matrimonii. 139
§.1. Quid propriè veniat nomine Matrimonii. ib.
2. Quotuplex ſit matrimonium. ib.
CAP.II. De Conſenſu requiſito ad Matrimonium. ib.
2. An ſufficiat conſenſus, quaodo oon cognoſcitur impedimentum. ib.
3. Circa quod verſari is debet. 140
CAP.III. De Conſenſu externo requiſito ad Matrimonium. ib.
Per quæ ſigna, &c. ib.
CAP.IV. De conſenſu dato abſenti. 141
§.1. Per Procuratorem. ib.
2. Per Epiſtolam. 142
CAP.V. De conſenſu conditionato. ib.
§.1. Quid, & quotuplex ſit conditio? ib.
2. Sub conditione præſenti, vel præterita. ib.
3. Sub conditione de futuro neceſſario. ib.
4. Sub conditione de futuro contingente non turpi. ib.
5. Sub conditione de futuro impoſſibili phyſicè. 245
6. Sub conditione turpi de futuro, quamvis non contraria contractui Matrimonii. ib.
7. Sub conditione, quæ ineſt contractui Matrimonii. 146
8. Sub conditione contraria contractui Matrimonii. ib.
9. Sub conditione poſitiva, vel negativa. ib.
10. Monitio ad Parochos. ib.
CAP.VI. De coacto conſenſu Matrimonii. 247
§.1. De conſenſu ea errore, &c. ib.
2. De conſenſu ea metu. ib.
3. De peccato, & obligatione incutientis metum ad Matrimonium. 148
CAP VII. De ratificatione Matrimonii, quando illud validum non fuit. ib.
§.2. Ratificatio matrimonii invalidi ex ficto, vel meticuloſo conſenſu. ib.
2. Ratificatio matrimonii invalidi ex aliquo impedimento. 149
3. An matrimonium coram Parocho, & Teſtibus invalidè celebratum ſit coram iiſdem renovandum. ib.
4. Ao matrimonium invalidum ex metu ratificetur per copulam ſimili metu extortam. 150

TRACTATUS V.

De Matrimonio, ut eſt Sacramentum.

CAP.I. INſtitutio hujus Sacramenti, ejuſdemque forma, & materia. 150
CAP.II. Miniſter ejuſdem. ibid.
CAP.III. Matrimonium inter abſentes an ſit Sacramentum. ibid.
CAP.IV. Matrimonium Infidelium an ſit Sacramentum. ibid.
CAP.V. De Indiſſolubilitate matrimonii. ibid.
§.1. An Matrimonium Infidelium ante converſionem initum ſit indiſſolubile. ibid.
2 An, quando utrique conjuges convertuntur ad fidem. ibid.
3 Ao, quando alter. 152
CAP.VI. De Indiſſolubilitate Matrimonii Rati Fidelium. 153
§.1. An Matrimonium Ratum ſit auctoritate Põtificis diſſolubilo. ib.
2 An per Profeſſionem ſolemnem. 154
3 De Bimeſtri conceſſo Sponſis ad deliberandum de Religione aſſumenda. ib.
CAP.VII. Matrimonium Fidelium conſummatum indiſſolubile eſt. 156

TRACTATUS VI.

De Solemnitatibus Contractus Matrimonii.

CAP.I. QUænam ſint ejuſmodi ſolemnitates. 155
CAP.II. De Præſentia Parochi, & Teſtium. ib.
§.1. Qua ratione hanc inducere potuit Concilium. ib.
2 Explicatur ejuſmodi præſentia. 156
3 Qualis debeat eſſe præſentia Parochi, & Teſtium? 157
4 Præter aſſiſtentiam quemnam ritum debeat obſervare Parochus? 158
5 Qui Parochus? 159
6 Qui Teſtes? 160
CAP.III. De Denunciationibus. ib.
§.2. Quanta ſit earum obligatio. ib.
2 Praxis earum. 162
CAP.IV. De benedictionibus, ſeu Velationibus Matrimonii. 162
§.1. Sub qua obligatione? ib.
2 Secundæ Nuptiæ, an ſint benedicendæ? ib.
3 Quis eas benedicat? 168
5 Quo tempore? ib.
5 De Traductione Sponſæ in domum Sponſi. ib.

TRACTATUS VII.

De obligationibus ex Matrimonio conſurgentibus, ubi de Divortio.

CAP.I. DE obligationibus conjugibus neceſſariis. 163
§.1. Prima obligatio. Cohabitatio. ib.
2 Secunda, & Tertia. Præſtatio alimentorum, & Educatio filiorum. 164
3 Quarta. Correctio mutua. ib.
4 Quinta. Debiti conjugalis redditio. ib.
CAP.II. De Obligationibus voluntariis. ib.
§.1. Donationes liberales inter conjuges. ib.
2 Sponſalitia largitas pura. 166
3 Non pura. 167
CAP.III. De Divortio. 168
§.1. Quid ſit, & quando illud ſit licitum. ib.
2 Divortium ea cauſa adulterii carnalis. ib.
3 Caſus quinque, in quibus non eſt licitum Divortium, quamvis adſit Adulterium. ib.
4 An poſſint Innocens Adulterum non repellere? 169
4 Quænam Adulterii certitudo requiritur ad Divortium. ib.
6 An auctoritate propria poſſit fieri Divortium? 170
7 Cauſæ celebrandi Divortium ad tempus. ib.
8 De effectibua Divortii ex Adulterio. 171
9 De effectibus Divortii ex Hæreſi. 172
10 De effectibus Divortii ea ſollicitatione ad peccandum, vel ex ſævitia. ib.
CAP.IV. An conjuges poſt conſummatum Matrimonium valeant ex communi conſenſu mutationem ſtatus aſſumere. 173
§.2. Qnoad profeſſionem Religioſam. ib.
2 Quoad Ordioe Sacros. ib.
3 Quoad Votum ſimplex Caſtitatis. 174

LIBER

Index Titulorum.

L I B E R IX.
De contractibus in Particulari.

T R A C T A T U S I.
De Contractu mutui, & uſura.

CAP.I. DE mutuo. 175
§.1. Quid illud ſit. ib.
2 De Diverſitate valoris in Mutuo. ib.
3 An, & quando ſit præceptum de dando Mutuo. 176
CAP.II. De Uſura, quoad ejus naturam. ib.
§.1. Quid ſit, & quotuplex Uſura. ib.
2 An, & quo jure prohibita. 177
CAP.III. Caſus in Mutuo uſuram certò non continentes. ib.
§.1. Lucrum ex Mutuo ratione gratitudinis. ib.
2 Ratione alicujus oneris ſuſcepti à Mutuante. 178
3 Ex damno emergente. ib.
4 Ex lucro ceſſante. 179
5 Ex pœnæ conventione. ib.
6 Ratione periculi. 180
7 Ex contractu innominato, Do, ut des. ib.
8 Exigere in Mutuo id, quod debetur ex Juſtitia, vel Charitate. ibidem.
9 Montes Pietatis. 181
CAP.IV. Caſus in Mutuo uſuram certò continentes. ib.
§.1. Exigere benevolentiam ex Juſtitia. ib.
2 Vel obligationem remutandi, vendendi, agros colendi, &c. ib.
3 Vel reddendi pecuniam in frumento, vel ſimili. ib.
4 Vel exigendi debita Mutuatarii, accipiendi partem debiti, vel ſimilium. 182
5 Pro voluntate mutuandi, an aliquid accipi poſſit. ib.
6 Pro commoditate Mutui. ib.
7 Pro dilatione redditionis. ib.
CAP.V. Caſus in Mutuo uſuram ſub dubio continentes. ib.
§.1. Bona fides an licitum lucrum ex Mutuo reddat? ib.
2 Promiſſio non repetendi. ib.
3 Moleſtia mutuantis. ib.
4 Non petere redditionem mutui, dum Mutuatarius aliquod pro mutuante facit. ib.
CAP.VI. Quando in pignore dato in ſecuritatem mutui adſit uſura. ib.
§.1. An mutuans pignoris fructus ſibi accipere queat. ib.
2 De Pacto legis Commiſſariæ in favorem Mutuantis. 184
3 De eodem in favorem Fidejuſſoris. ib.
CAP.VII. De Dominio circà res per uſuram acquiſitas. ib.
§.1. Quandonam Uſurarius dominium acquirat rei per uſuram acceptæ. ib.
2 An bona uſurarii ſint obligata pro uſuris. 185
CAP.VIII. De alienatione rerum acceptarum per uſuram factam ab uſurario. 186
§.1. De alienatione rei in ſpecie. ib.
2 De eadem, non in fraudem Creditorum. ib.
3 De eadem, in fraudem. ib.
CAP.IX. De reſtitutione uſurarum. ib.
§.1. Quænam obligatur uſurarius reſtituere? ib.
2 De obligatione cooperantium cum illo. 187
3 Hæredis, vel legatarii. ib.
4 Cuinam ſint uſuræ reſtituendæ. ib.
CAP.X. De Petente ad uſuram. ib.
CAP.XI. Summa Modorū lucrandi ex pecunia ſine uſuræ culpa. 188

T R A C T A T U S II.
De Contractu Cenſuali, ſeu de Cenſibus.

CAP.I. QUid ſit, & quotuplex Cenſus. 188
CAP.II. De Juſtitia prædictorum contractuum. ib.
§.1. Perſonalis an ſit licitus. ib.
2 An Vitalitius. 189
3 An Realis. ib.
CAP.III. Quodnam pretium ſit juſtum in dictis Contractibus. ib.
§.1. Pretium juſtum in vitalitio. ib.
2 In aliis Cenſibus. ib.
CAP.IV. De aliquibus Pactis, quæ ſolent addi Cenſibus. 191
§.1. Pactum redemptionis ante, vel poſt certum tempus. ib.
2 Pactum abſolutum, &c. ib.
3 Pactum ſolvendi penſionem, etiam ſi res pereat. ib.
4 Pactum, ut non ſoluta penſione, res cadat in commiſſum. ib.
5 Pactum de reſcindendo contractu. 192
6 Redimendi Cenſum. 139
7 Redimendi cum eadem moneta. ib.
CAP.V. De Conſtitutionibus Pontificiis circà Cenſū creationē. ib.
CAP.VI. De Conſtitutione Cenſus pro Regno Siciliç in forma Bullæ Nicolai V. & Greg. XIII. ib.
§.1. Proponitur Bulla Nicolai. ib.
2 Gregorii. 194
3 Prima conditio. Super re, vel rebus. ib.
4 Secunda. Ut redimi poſſit eodem pretio. 196
5 Tertia. Ut penſio non excedat decimam pretii. 197
6 Quarta. Ut poſſint apponi pacta. 198
7 An poſſit quis vi ceſſionis ſibi adjudicare prædium, &c. ib.
8 An Adjudicatio, quę fieri conſuevit in Regno Sicil. ſit juſta. 199
9 De Fingente velle redimere Cenſum. 202
CAP.VII. Montes vacabiles, vel non vacabiles, &c. ib.

T R A C T A T U S III.
De Contractu Cambii.

CAP.I. QUid ſit Cambium. 203
CAP.II. Quotuplex. ib.
CAP.III. De Cambio minuto. ib.
§.1. An pro hoc cambio liceat lucrari? ib.
2 An Privatis lucrari ex cambio minuto liceat. ib.
3 De Cambio, addita pecuniæ cuſtodia. 204
4 De eo, qui ex induſtria cambiat monetam alterius. ib.
CAP.IV. De cambio per literas. ib.
§.1. Hic recipiens, & alibi ſolvens. ib.
2 Hic ſolvens, & alibi recipiens. 205
3 Quando tum Campſario, tum Campſori cambium proſit, cujus erit lucrum. ib.
CAP.V. De cambio ad Nundinas. 208
§.1. De cambio ad Nundinas abſolutè. ib.
2 De cambio cum recambio, ſeu cum recurſu. ib.
3 An hoc ſit licitum. 210
4 Quandoquidem tribus modis hoc celebratur, approbatur primus modus, & ſecundus, non verò tertius. ib.
5 Praxis quoad eos, qui utuntur opera alterius ad expedienda cambia, & recambia. 211
6 De pactis, quæ ſolent apponi in contractu cambii. 212
7 De uſu cambiendi per alium. 324

T R A C T A T U S IV.
De Locatione, & Conductione.

CAP.I. EXplicatur illud. *Cōtractus quo Locator cōductori, &c.* 214
§.1. Obligationes Locatoris. ib.
2 Obligationes Conductoris. 216
CAP.II. Explicatur illud. *Rem, vel Perſonam aliquam etiam ſeipſam concedit, &c.* 217
CAP.III. Explicatur illud. *Ad uſum, vel fructum.* 218
CAP.IV. Explicatur illud. *Sub certa, juſtaque penſione.* ib.
§.1. Quanta penſio ſolvenda ſit. 219
2 Quando. ib.
3 Ubi? 220
CAP.V. Explicatur illud. *Nullo addicto injuſto pacto.* ib.
CAP.VI. Explicatur illud. *Pro duratione temporis deſignat.* 221
§.1. Quoad contrahentes. ib.
2 Quoad ſucceſſores. ib.
3 Quoad ſucceſſorem exemptione. 223
CAP.VII. Explicatur illud *Perſonam aliquam vel ſeipſam.* ib.
§.1. De famulis, qui ſervierunt. ib.
2 De eiſdem, qui non ſerviunt, cùm poſſint. 224
3 De iiſdem, qui non ſerviont, cùm non poſſint. ib.

T R A C T A T U S V.
De emptione, & Venditione, & Remiſſivè.

§.VN. AN vino vendendo miſceri aqua poſſit. ib.

T R A C T A T U S VI.
De Emphyteuſi, Livello, Feudo.

CAP.I. QUid ſit Emphyteuſis, &c. 224
CAP.II. Prima proprietas Emphyteuſis. *Res apta meliorari.* 227
CAP.III. Secunda. *Habilitas perſonarum.* ib.
CAP.IV. Tertia. *Solutio Canonis.* ib.
CAP.V. Quarta. *Admiſſio Proprietarii, & Solutio Laudemii.* 228
CAP.VI. Quinta. *In eadem onera.* 229
CAP.VII. De Livello. ib.
CAP.VIII. De Feudo. ib.
§.1. Conditio Feudi. ib.
2 Quid, & quotuplex ſit. ib.
3 Quinque conditiones contractus Feudalis. ib.
4 Tres obligationes Feudatarii. ib.
5 Cauſæ amittendi Feudum. 230

T R A C T A T U S VII.
De Fidejuſſione, Aſſecuratione, Pignore, Hypotheca, Depoſito, Commodato, Precario.

CAP.I. DE Fidejuſſione. 230
§.1. Quid ſit? ib.
2 Multi fidejubentes. 231
3 Prorogatio termini ſolutionis. ib.
4 Pretium ex fidejuſſione. ib.
5 Quis poſſit fidejubere? ib.
6 Quando Fidejuſſor poteſt agere, ut liberetur à fidejuſſione. 232
CAP.II. De aſſecuratione. ib.
CAP.III. De Pignore. ib.
§.1. Quid ſit? ib.
2 Quis poſſit oppignorare, & quę bona. ib.
3 Fructus Pignoris cujus ſunt. 233
4 Res data in pignus, ſi varietur, an remaneat pignus, & quomodo reddendum. ib.
5 In rem ſibi hypothecatam quid juris habeat Creditor. ib.
6 Pignoris Venditio. ib.
CAP.IV. Quid, & quotuplex ſit Hypotheca. 234
CAP.V. De Depoſito. ib.

§.1. Quid.

§. 1. Quid ſit? ibid.
2. Quis Deponens, vel Depoſitarius eſſe poſſit. 235
3. Incremeotum, & Decrementum Depoſiti cujus ſit. ib.
4. Pręſumpta voluntas in cõmutando Depoſito quid operatut. ib.
Multa Depoſito, remiſſivè. 236
CAP. VI. De Commodato. ib.
CAP. VII. De Precario. ib.

TRACTATUS VIII.
De Contractu Societatis.

CAP. I. Quid ille ſit. 237
CAP. II. Conditio Prima. *Omnes Socii aliquid conferant.* ib.
CAP. III. Secunda. *Negotiatio ſit honeſta.* 238
CAP. IV. Tertia. *Æqualitas in conferendo.* ib.
CAP. V. Quarta. *Pecunia collata ſiet periculo Domini.* ib.
§. 1. Tota pecunia finita Societate debet dari ei, qui illam contulit. ib.
2. Si perit ſine culpa Socii pecunia, perit ei, qui eam contulit. 239
3. An ſit modus, quo licet periculum Capitalis, immo & lucri totum reiiciatur io Socium. ib.
CAP. VI. Quinta. Ut, pro quantitate partium collatarum, lucrum dividatut. 241
CAP. VII. Seata. *Ut dividantur damna.* ib.
CAP. VIII. Septima. *Ut expenſa ſint communes, vel compenſentur.* 242
CAP. IX. Octava. *Ut non apponantur pacta injuſta.* 243
CAP. X. De Diſſolutione Societatis. ib.
CAP. XI. De Societate io Animalibus. 244
CAP. XII. De Partitione inter fratres mortuo Patre. 245

TRACTATUS IX.
De Promiſſione.

CAP. I. Quid ſit Promiſſio? 245
CAP. II. Eſt affirmatio, & Enunciatio. ib.
CAP. III. Libera. 246
CAP. IV. Spontanea. ib.
CAP. V. Rei poſſibilis, & licitæ. ib.
CAP. VI. Ab aliquo, & alteri faciendæ. 248
CAP. VII. Data alteri ab eoque acceptata. ib.
§. 1. Promiſſio data, ſed non acceptata, ad quid obliget ex Juſtitia? ibidem.
2. Ad quid ex Fidelitate. 249
3. An aliquando ea obliget ſine acceptatione. ib.
4. An ad remiſſionem debiti requiratur acceptatio? ib.
5. Promiſſio acceptata ad quid obliget. 250
6. Quid requiratur ad legitimam acceptationem. 251
7. Quis poſſit pro alio acceptare. 252
CAP. VIII. Aliter, in cujus utilitatem res eſt facienda. 253
CAP. IX. Quandonam obligatio promiſſioois eſt nulla, vel ceſſat. ib.

TRACTATUS X.
De Donatione.

CAP. I. Quid ſit Donatio? 254
§. 1. Eaplicatur natura Donationis. ib.
2. Quando obliget Donatio. ib.
CAP. II. Diviſiones Donationum. ib.
§. 1. Tres Principales diviſiones Donationum. ib.
2. Explicantur dictæ Donationum Claſſes. 255
CAP. III. Quis poſſit donare. ib.
§. 1. Quædam Claſſes Perſonarum quid, & quantum donare poſſuot. ib.
Reges, Principes, Rectores Civitatum, Parentes, Prælati, Beneficiarii, Novitius, Tutores, Curatores, à §. 1. uſque ad ſeptimum. ib. & ſeq.
CAP. IV. Quantum quis donare poſſit. 257
§. 1. Donatio omnium bonorum invalida eſt. ib.
2. Quatuor caſus, in quibus omnium bonorum Donatio valet. ib.
3. Acceptans Donationem omnium, an obligetur ea reſtituere. ibidem.
4. Quid, ſi ſit juramento vallata. ib.
CAP. V. Ioſinuatio Donationis. 258
§. 1. Quid ea ſit, & in quanta Donatione eſt adhibenda. ib.
2. Quæ Donationes oon indigent Inſinuatione. ib.
CAP. VI. De Revocatione Donationis. 259
§. 1. Revocatur, Primo, ob ingratitudinem Donatarii. ib.
2. Secuodo, ob ſuſceptam prolem. 260
3. Revocatio Donationis inofficioſæ. ib.
CAP. VII. Quęſtiones oonoullæ de materia Donationis. Remiſſivè. 261.

LIBER X.
De Cenſoris, & Irregularitate.
TRACTATUS I.
De Excommunicatione.

CAP. I. Diviſio Excommunicationis in latam, & ferendam 262
CAP. II. Metus gravis quid operetur in Excõmunicatione. 264
§. 1. Metus an excuſet ab excommunicationis iocurſu. ib.
2. An, ab obſervandis iis, quæ aliàs deberet excommunicatus obſervare. ib.
CAP. III. Eſplicantur aliqua de Excommunicatis vitandis. 265
§. 1. Quid requiratur ad Denunciationem excommunicati expediendam. ib.
2. An nominatim Denunciatus in loco ſit alibi vitandus. ib.
3. Quidnam præſtet certitudinem, quod quis ſit Excommunicatus vitandus. 268

TRACTATUS II.
De Suſpenſione.

CAP. I. Modus dignoſcendi, quandonam ſuſpenſio ſit Cenſura, quandonam mera pœna. 268
CAP. II. Quæ culpa requiratur ad incurrendam ſuſpenſionem. 269

TRACTATUS III.
De Interdicto.

CAP. I. Quid ſervandum eſt hodie in Interdicto Generali locali. 269
§. 1. Præmittitur, quid ſit interdictum. ib.
2. Quotuplex ſit. ib.
3. Quidnam mitigaverit Boniſacius VIII. in Interdicto locali Generali. 270
CAP. II. Quid indulſerit Concilium Conſtantienſe in Interdicto ibidem.

TRACTATUS IV.
De Irregulatitate.

CAP. I. Quid ſit Irregularitas. 271
CAP. II. De ejus ſubjecto. ib.
CAP. III. Quibus verbis inſligatur Irregularitas. ib.
CAP. IV. Quinam actus requiratur in ſubjecto ad Irregularitatem ex delicto incurrendam. ib.
§. 1. Actus debet eſſe esternus. ib.
2. Opere conſummatus. ib.
3. Plenè deliberatus. ib.
4. Peccaminoſus. 272
5. Cogoitus in ratione malitiæ, & pœnæ, &c. 273
CAP. V. Noo dubia debet eſſe in irregulariratem incurſio. 274
CAP. VI. De effectibus Irregularitatis. 275
§. 1. Irregularitas impedit Ordinum ſuſceptionem. ib.
2. Impedit uſum Ordiois. 276
3. Impedit à Beneficiis. ib.

DE IRREGULARITATE
in Particulari.

CAP. VII. De Irregularitate es defectu Sanitatis. 270
§. 1. Quid ille ſit. ib.
2. Quis diſpenſet. ib.
CAP. VIII. De Irregularitate ex corporis vitio. ib.
§. 1. De vitiatis ſine propria culpa. 277
2. Ex propria culpa. 278
3. Quis diſpenſet in prædictis. ib.
4. De Irregularitate es defectu ſexus. 270
CAP. IX. De Irregularitate ex defectu libertatis. ib.
§. 1. De ſervitute. ib.
2. De usorato. ib.
3. Quis diſpenſat cum ſervo, &c. ib.
CAP. X. De Irregularitate ex defectu bonæ famæ. ib.
§. 1. Quid, & quotuples ſit infamia. ib.
2. De Infamia Juris Irregularitatem inducente. ib.
3. De Infamia facti, &c. 281
4. Effectus Ioſamiæ. ib.
5. Quis diſpeoſet io Irregularitate cootracta ex inſamia. ib.
CAP. XI. De Irregularitate ea novitate Fidei. ib.
§. 1. Quiſnam eam cootrahat. ib.
2. Quiſnam diſpeoſet io Neophytis. 282
CAP. XII. De Irregularitate ex defectu ſcientiæ. ib.
§. 1. Quis eam contrahat. ib.
2. Quid Tridentinum in hoc diſpoſuerie. ib.
3. Quænam ſcientia requiratur in religioſo initiando. 283
4. De Examine Ordinandorum. ib.
5. Quis diſpenſet in delectu ſcientiæ. ib.
CAP. XIII. De Irregularitate ex mala ſuſceptione Baptiſmi. ib.
§. 1. De Baptiſmo male ſuſcepto. ib.
2. De Baptiſmo. ib.
3. Quis diſpenſet. ib.
CAP. XIV. De Irregularitate ex Ordinum abuſu. ib.
§. 1. Quando Ordines pravè ſuſcipiantur. 284
2. Ordinis, quem non babes, uſurpatio. ib.
3. Ordinis, quem habes, uſurpatio prava. ib.
4. Quis diſpenſet. 285
CAP. XV. De Irregularitate ex occiſione hominis. ib.
§. 1. Diſpoſitio tractandorum. ib.
2. Ea quo caſuali bomicidio incurratur Irregularitas. ib.
3. De homicidio caſuali moraliter commiſſo, &c. 287
4. De homicidio ex morte Infirmi, præter voluntatem Medici, vel aſſiſtentium. 288
5. De homicidio ex occaſione Adulterii. 289
6. De homicidio ex occaſione ſubitæ rixæ. 290
7. De Irregularitate ex homicidio voluntario, phyſicè patrato. ibidem.
8. De Irregularitate ex homicidio voluntario commiſſo ex mandato, &c. 292
9. An contrahatur Irregularitas, quando quis negativè ſe babet ad alterius mortem. 294

10. De

Digitized by Google

Index Titulorum.

10. De Irregularitate orta ex occaſione facta à Miniſtris Juſtitiæ. 295
11. De Irregularitate, quæ oritur per cooperationem ad ſententiam ſanguinis. 298
12. De ea, quæ oritur per Teſtificationem. 300
13. De ea, quæ oritur in aliis Miniſtris Juſtitiæ. ib.
14. De ea, quæ contrahitur à Militibus in Bello. 303
15. De ea, quæ ex propria deſenſione. ib.
16. De ea, quæ ex Mutilatione. 304
17. Quis diſpenſet in Irregularitate ex homicidio. 305
18. Quid poſſit Commiſſarius Cruciatæ in Diſpenſatione Irregularitatis. Quid Prælati Regulares. 307
CAP. XVI. De Irregularitate ex Bigamia. ib.
§. 1. Præmittitur, quid, & quotuplex ſit Bigamia. ib.
2. Bigami ſunt Irregulares. ib.
3. Quis diſpenſet. ib.
CAP. XVII. De Irregularitate ex defectu Natalium. 308
§. 1. Illegitimi ſunt Irregulares. ib.
2. Qua ratione dubitatio de illegitimo Natali removeatur. ib.
3. Qua ratione ceſſet illegitimitas, & conſequenter hæc Irregularitas. 309
De legitimato per ſubſequens matrimonium. ib.
4. Per Profeſſionem Religioſam. ib.
5. Per reſcriptum Principis. 312
6. De diſpenſatione illegitimi. 312
7. Quid debeat explicare illegitimus, quando petit diſpenſationem. ib.
8. Quis diſpenſare poteſt in hac Irregularitate. 313
CAP. XVIII. De Irregularitate ex Hæreſi. ib.
§. 1. Quinam ratione hæreſis Irregularitate afficiantur. ib.
2. Quis diſpenſet in hac Irregularitate. 314
CAP. XIX. De irregularitate orta ex officio, & Ratiociniis. ib.
§. 1. Explicatur hæc irregularitas. ib.
2. Quomodo ceſſet. ib.
3. Quis in illa diſpenſet. ib.
CAP. XX. De Irregularitate ex Paupertate. 315
§. 1. Explicatur. ib.
2. Quis in illa diſpenſet. ib.
CAP XXI. De Irregularitate ex defectu ætatis. ib.
CAP. XXII. Summa, ſeu Catalogus Irregularitatum. ib.
CAP XXIII. De Ceſſatione Irregularitatis. ib.
§. 1. Ex Baptiſmo. ib.
2. Ex profeſſione ſolemni. 316
3. Ex ceſſatione cauſæ. ib.
4. Ex diſpenſatione. ib.

TRACTATUS
De Bulla Cruciatæ.

CAP. I. PRæmittuntur aliqua de natura Privilegiorū Bullę. 317
Quid, & quotuplex ſit Privilegium. ib.
2. Privilegia Bullæ Cruciatæ cujus ſunt generis. ib.
3. An plenè, an ſtrictè ſint Privilegia Bullæ interpretanda. ib.
CAP. II. Diſpoſitio tractandorum. 318
Clauſula prima Bullæ Cruciatæ; *ſecunda, & tertia* omittuntur ut pote ad nos non pertinentes. ib.
Clauſula quarta. ib.
CAP. III. Explicatur prædicta Clauſula Quarta, quoad priores ejus partes. ib.
§. 1. Explicatur illud, *A Chriſti Fidelibus.* ib.
2. Illud, *Conſiſtentibus, & declinantibus in hoc Regno.* ib.
3. Illud, *Ex bonis ſibi à Deo collatis liberaliter contulerit.* 319
4. An ex bonis furtivis, vel uſurariis dari eleemoſyna poſſit pro Bulla. ib.
5. An ex pecunia habita ex turpi lucro. ib.
6. An ex bonis creditis, vel ab alio datis. ib.
7. Quædam de eleemoſyna porrigenda ab inſignibus perſonis, & quædam de porrigenda à Pauperibus. 320
CAP. IV. Explicatur poſterior pars Clauſulæ quartæ ſuperius poſitæ, hoc eſt illud. *Anno durante.* 321
§. 1. Quandonam incipit annus Privilegiorum Bullæ. ib.
2. Quandiù durat annus Bullæ. ib.
3. Quando in uno loco tardius, in alio citius fiat promulgatio Bullæ. ib.
4. An finito anno in aliquo faveat Bulla. ib.
Clauſula quinta. ib.
CAP. V. Primum Bullæ Privilegium, quod circa tempus interdicti. 322
§. 1. Præmittitur Summaria explicatio interdicti. ib.
2. Favor primus Bullæ, tempore Interdicti *poſſe Miſſas & divina Officia celebrari &c.* ib.
3. Quid concedat Bulla quoad celebrationem Miſſæ in Oratoriis privatis extra tempus Interdicti. ib.
4. An per Bullam poſſit quis erigere Oratorium privatum, in quo celebretur ſine alia Pontificis licentia. ib.
5. An Commiſſarius Cruciatæ poſſit prędictum perfectè conſtitutum Oratorium concedere. ib.
6. Quid poſſit concedere Commiſſarius circa celebrationem Miſſæ, quoad horam celebrandi. 324
Clauſula ſexta. ib.
CAP. VI. Favor ſecundus Bullæ, tempore Interdicti, *poſſe recipere Sacramenta.* ib.
Clauſula ſeptima. ib.
CAP. VII. Favor tertius Bullæ, tempore Interdicti, *poſſe Eccleſiasticè ſepeliri.* ib.
Clauſula octava. ib.
CAP. VIII. Secundum Privilegium, circa cibos vetitos, *Poſſe carnibus veſci de conſilio utriuſque Medici.* §. 1. 325
2. Poſſe temporibus Jejuniorum totius anni, etiam quadrageſimalium, veſci lacticiniis. ib.
3. *Ovis, & lacticiniis.* 326
4. Excipiuntur Patriarchæ, &c. ab indulto lacticiniorum. ib.
5. De Privilegio edendi lacticinia conceſſo ab Urbano VIII. aliquibus ex prædictis exceptis. 327
Clauſula nona. 328
CAP. IX. Tertium Privilegium, de quibuſdam Indulgentiis, & participatione bonorum operum. ib.
§. 1. Quænam Indulgentiæ hic concedantur. ib.
3. Sub quibus conditionibus. 329
Clauſula decima. ib.
CAP. X. Quartum privilegium. De Indulgentiis Stationum, quas concedit Bulla. ib.
§. 1. Explicatur illud. *Quinque Eccleſias, vel Altaria viſitaverint.* ibidem.
2. Illud. *Devotè viſitaverint.* 330
3. An plories hæ Indulgentiæ acquiri poſſint. ib.
4. An applicari poſſint pro defunctis. ib.
Clauſula undecima. ib.
CAP. XI. Quintum Privilegium circa Abſolutionem à reſervatis. ib.
§. 1. Explicatur illud. *Ex approbatis ab Ordinario.* ib.
2. Illud. A reſervatis Epiſcopo toties, quoties, & à reſervatis Papæ ſemel, &c. ib.
3. Illud. *In mortis articulo.* ib.
4. Illud. *Excepta hæreſi.* ib.
5. An toties quoties ab occultis Pontificiis. ib.
6. Illud. *Ab omnibus cenſuris.* ib.
7. Illud. *Satisfacta parte.* ib.
8. Illud. *In foro interno.* ib.
9. Tres Notationes ad prædicta facientes. 334
CAP. XII. De ſexto privilegio. Hoc eſt, de Indulgentia, quæ in hac clauſula undecima conceditur ſemel in vita, & ſemel in morte. ib.
§. 1. *Semel in vita.* ib.
2. *Semel in morte.* ib.
Clauſula duodecima. 335
CAP. XIII. Septimum Privilegium. Commutatio Votorum. ib.
§. 1. De Commutatione Votorum præter excepta. ib.
2. Explicantur vota excepta. 317
3. Vota, de quibus eſt aliqua major controverſio, an per Bullam commutari queant. 318
CAP. XIV. De ſuſpenſione Indulgentiarum. 339
§. 1. Quænam gratiæ ſuſpendantur, quoad ſæculares. ib.
2. Quo ad Religioſos. 340
Clauſula decimaquarta. ib.
CAP. XV. De receptione, & retentione Bullæ. ib.
§. 1. Bulla debet eſſe ſcripta, impreſſa, &c. ib.
2. An requiratur nomen ſcriptum. ib.
3. Sufficit ne Receptio ſine Acceptatione, vel Acceptatio ſine receptione. ib.
4. Explicatur illud (*retinere.*) 342
5. Duo diſcrimina inter Bullam Communem, & Bullam Compoſitionis, quoad earum retentionem, & nominis inſcriptionem. ib.
CAP. XVI. Conceſſio Gregorii XIII. per quam bis Bulla recipi poteſt. ib.
§. Un. De ſecunda eadem Bulla, quæ eodem anno recipi poteſt. ib.
CAP. XVII. Bulla pro Defunctis. 343
§. 1. Explicatur illud, *per modum ſuffragii.* ib.
2. Conditiones requiſitæ pro Bulla Defunctorum. ib.
CAP. XVIII. De Bulla Compoſitionis. 344
§. 1. Explicatur caput illud primum, ſe componendi, hoc eſt *ſuper illicitè habitis, & ſuper malè ablatis,* &c. ib.
2. Illud ſecundum caput. *Super medietate legatorum.* 345
3. Illud tertium caput. *Ac ſuper illis legati* &c. ib.
4. Illud quartum caput. *Et ſuper fructibus debitis ex omiſſione bonorum* &c. ib.
5. Illud. *Si facta diligentia non invenitur creditor.* 346
6. Explicatur quantitas, de qua quis componi valeat. 347
7. Cōditiones requiſitę pro recipienda hac Cōpoſitionis Bulla. ib.

DE SACRAMENTIS IN GENERE
LIBER PRIMUS.

ADEO obvia, & probè diſputata ſunt, & præſertim à recentioribus, quæ pertinent ad Sacramenta, ut actum agere, ea repetendo, omninò nolim. Seligam ergo, quæ utiliora ſunt ad praxim. Tu interim, Amantiſſime JESU, qui gratiam Sacramentis, ceu ex uberrimis fontibus in animas tibi addictas, effundis, guttulam tui roris in mentem meam ſervi tui benignus inſperge.

CAPUT PRIMUM.

De Materia, & Forma Sacramentorum.

OMnia Sacramenta conſtant rebus, & verbis, quæ materiam, & formam vocant Theologi. Baptiſmus v. g. conficitur ex ablutione, qua homo à baptizante abluitur, atque hæc eſt materia: & ea illis verbis, quæ ab eodem in quacumque lingua dicuntur. *Ego te baptizo in nomine &c.* atque hæc eſt forma: Ita eſt proportionaliter in cœteris Sacramentis, ut latè iidem Theologi probant, & nos ea, quæ ſunt neceſſaria, dicemus in conſequentibus. Nunc autem, cùm loquamur in genere de Sacramentis, illa explicare opus eſt, quæ, quoad praxim, omnibus Sacramentis ſunt communia, quod jam facio.

§. I. *Materia, & Forma Sacramenti ſimul eſſe debent.*

1 Simul quidem, ſed ſimultate morali, tum quia Sacramenta ſunt entia moralia, tum quia, ſi requireres ſimultatem metaphyſicam, cùm ad hanc homines humano modo operantes, minus attendere ſoleant, ea ſçpiſſimè invalida eſſent. Rectè igitur Sot. *in 4. diſt. 3. q. un. art.* 8. vocant in hoc Cajet. ſcrupuloſum, quòd voluerit, ad validitatem Sacramenti, debere verba inchoari, antequam actio finiatur, antequam v. g. finiatur Ablotio in Baptiſmo, debere inchoari illa verba: *Ego te baptizo, &c.*

2 Illud tamen nota, pro diverſitate Sacramentorum, diverſam requiri propinquitatem rerum, & actionum ſenſibilium, in quibus Dominus JESUS illa conſtituit.

3 Verùm quæ tandem hæc propinquitas?

Reſp. Quoad praxim, ad quam nos ſemper collimamos, Sacerdos, vel Miniſter, cum Sacramentum conficit, debet curare, ut ſervet majorem, quam poteſt, ſimoltatem materiæ cum forma. Et io cœteris quidem Sacramentis, dum ponit materiam ſimul proferat formam, dum v. g. abluit, dicat: *Ego te baptizo, &c.* At in Sacramento pœnitentiæ ſtatim, abſoluta narratione peccatorum, injunctaque pœnitentia, dicat verba abſolutionis, & in Sacramento Matrimonii poſt explicatum aſſenſum unius ex conjugibus, explicet alter aſſenſum ſuum.

4 Quod ſi propter aliquos caſus, qui fortè evenire poſſunt, quæras, quænam in rigore diſtantia materiæ à prolatione formæ invalidet Sacramentum? ajo tunc invalidare, quando ſecundùm naturam talis Sacramenti ita diſtet materia à forma, ut prudentis arbitrio unum completum morale ex utraque non fiat. Si enim hodie abloas, & cras ore proferas: *Ego te baptizo*, quis non videt, fore invalidum hoc Baptiſma, cùm ablutio hodierna, & verba cras prolata non faciãt unum morale in hoc genere actionis abloendi? Eadem tamen diſtantia, immò major, non faciet invalidum matrimonii Sacramentum, quia hoc Sacramentum ſequitur naturam contractus civilis, ut clarius apparet, quando per nuncium, vel litteras in loco diſtanti matrimonium celebrator. Pro ſua igitur proportione hæc ſunt applicanda cęteris Sacramentis, apud DD. latè, S. Thn. ſcilicet *q. 60. ar. 6. ad* 2. Suar. *de Sac. d. 2. ſect.* 2. Val. Côn. Hurt. alioſque apud Bon. *d 2. de ſacr. q. 1. p.* 2. Atque ex his jam intelligis, quid ſit illud, quod modo *n.* 2. dixi, eam requiri propinquitatem ſecundùm diverſitatem rerum, & actionum, in quibus Dominus Sacramenta conſtituit.

5 Duo me olim, ſed diverſo tempore, Sacerdotes convenere; quorum alter me interrogavit, An ipſe quemdam pœnitentem, qui ſua peccata plenè confeſſus erat, injunctamque pœnitentiam acceptaverat; licitè abſolverit non ſtatim, ſed poſt integram ferè horam; in qua ipſe Confeſſor debuit in loco eodem confeſſionis, ea urgenti neceſſitate, prolixum habere ſermonem cum quodam magnæ auctoritatis Principe. Alter verò quæſivit, An ritè ſimile quid fecerit in extrema unctione conferenda? Nam dum primum unctionem adhibuiſſet, formæque partem illi unctioni reſpondentem, ut fit, ſed non tota protuliſſet. &, viſus eſt certò infirmus animam exhalaſſe. Unde omninò deſtitit ab incepto miniſterio Sacerdos, ut deſiſtere certè debuit; ſed quia poſt integram circiter horam infirmus oculos aperuit, vivuſque manifeſtè apparuit, idèm Sacerdos formam iterùm adhibuit, quam integram non protulerat, non repetita tamen unctione; quæſivit ergo an ritè ſe geſſerit.

6 Reſpondi, priorem ritè, & licitè ſe geſſiſſe, nequaquam poſteriorem. Ratio fuit, quia pœnitentia, quæ eſt ad modum Judicii, tolerat prædictam illam diſtantiam, quantum eſt ex hoc capite, præſcindendo, an in eo interjecto tempore peccaverit, vel non peccaverit pœnitens, &c. At mihi videtur eadem diſtantia oon tolerari à Sacramento Extremæ Unctionis, quod eſt inſtitutum ad modum deprecationis, ut conjunctæ cum unctione: Debuerat ergo Sacerdos ille unctionem iterare quia illa prior unctio ſe habuit, ac ſi nunquam fuiſſet pro hoc Sacramento; cùm non potuerit propter illam diſtantiam facere unitatem moralem cum forma poſt horam.

7 Inquires, ſi Sacerdos impleret unam, vel alteram unctionem, atque integrè formas, primis his unctionibus correſpondentes, proferret; ſed deindè, propter ſimilem proximum, poſt horam vellet Sacramentum perficere, deberet ne iterùm primas illas unctiones, formaſque ipſis affixas repetere.

8 Reſp debere. Ratio eſt, quia communior, & vera ſententia, quam docet Suar. Con. cum Gaſp. Hurt. *de Extr. unct. diſſ.* 9. S. Th. eſt, gratiam in hoc Sacramento conferri in iſtanti ultimo, quod continget eſſe in prolatione formæ, vel exhibitione ultimæ unctionis: Quare primæ illæ unctiones cum ſuis, quamvis integris formis, non fuerunt Sacramentum. Cùm ergo ea alia parte, propter diſtantiam interjecti temporis, non poſſint; ut jam dictum eſt, facere moraliter unum cum conſequentibus unctionibus, debebunt repeti. Nec Sacramentum reiterabitur, quia, ut dixi, illæ primæ Sacramentum non fuere, ſi gratiam nullam contulerunt. Ex his ergo diſce ſimilia.

De ſeparatione verborum formæ inter ſe.

9 Quidam Sacerdos, dum partem verborum conſecrationis protuliſſet, nimirum *Hoc eſt corpus*, antequam proferret *meum*, ea diſtillatio à capite fluens repentè fauces impediit, ut ferè per ſemiquadrantem tuſſi occupatus, illud, quod ſupererat de forma, nempe *meum* proferre non potuit, protulit tamen deindè ipſum pronomen *meum* dumtaxat, confecit ne Euchariſtiam, idque licitè?

10 Reſpondeo. Regula generalis, in hac re, ſimilis eſt præcedenti; Si enim interruptio ſit hujuſmodi, ut verba præcedentia faciant

unum ſenſum locutionis cum conſequentibus, validum fiet Sacramentum, & quidem quando eſt magna temporis interjectio, quæ tamen non tollat dictum unius locutionis cum conſequentibus, validum fiet Sacramentum, & fiet in gravi neceſſitate etiam licitè. At verò, ſi interruptio ita ſenſum diſtrahat, ut non ſit una locutio, ſeu una oratio, certè non conficietur Sacramentum, nec licitè, nec validè, propter rationes ſuprà in ſimili dictas. Cùm igitur in caſu prædicti tuſſientis Sacerdotis magna fuerit illa unius ſemiquadrantis intercapedo, ſenſum omninò diſtraxit, unitatem impedijt, atque adeò Sacramentum conſtituere non potuit. Quare debuiſſet ille bonus Sacerdos totam formam repetere. Non ita, ſi ſolùm ſemel eapuiſſet, V. g. aut unum vel alterum verbulum dixiſſet, V.G. ſic, *ò bone Deus*, vel, *fuge hinc*, vel *Dominus tecum*, vel, ſi dicat baptizans: Ego te baptizo, *verte folium*, in nomine Patris, &c. Nam ſic nequaquam diviſa (ut ita dicam) fuiſſet oratio, nec Sacramentum invalidum.

11 Quod hactenus dictum eſt, intelligi etiam debet de interruptione per ſilentium, nam etiam hoc poteſt eſſe tantum, ut non fiat una locutio ex verbis ante illud dictis poſteà.

12 Quandu autem dubium eſt, an interruptio, ſive per alia verba, ſive per dictum ſilentium diviſerit notabiliter orationem, vel tu animo puſillanimis decernere id non audeas, certè repetere totam formam, non ſolùm tibi erit integrum, verùm etiam ſecurius operaberis.

De ſeparatione ſyllabarum formæ.

13 Quod dictum eſt, ſua applicandum eſt proportione ad interruptionem inter unam ſyllabam, & aliam, nam ſi quis, poſtquam pronunciavit *Hoc eſt Cor-* tuſſiat vel ſilear, vel loquatur verbulum aliud, & deinde proferr *pus meum*, non conficiet Sacramentum, ſi eſt notabilis intercapedo inter ſyllàbam, ut ex dictis colligitur: Sed quid ſi interruptio ſit breviuſcula?

14 Reſp. Si ſemel Sacerdos tuſſiat, vel reſpiret, unde tantiſper quieſcat, fieri Sacramentum docet Leander, *tract. 2. de Sac. Bapt. d. 5. q. 38. in prima di. Compluti anu. 1642. quam ſemper cit.* licèt neget Bonac. *d. 1. de Sacr. q. 2. p. 1. n. 23.*

15 Ego omninò explicandam, ac dividendam eſſe quæſtionem puto, nam de unica reſpiratione, ac fortaſſe etiam unica momentanea tuſſi, quæ ſit unicæ reſpirationi par, Leandri ſententiam accipio, & tamen in praxi ſecurius eſſe judico, ſi repetatur integrè verbum, &, quando interruptio fuit notabilis repetatur etiam forma. De locutione verò amplector Bonacinæ ſententiam, puto enim, ſi quis ita dicat, *Ego te bap-* & deinde interponat ò *Deus*, tum denique addat *tizo*, vel *Hoc eſt Cor-* ò Virgo, *pus meum*, non conficere Sacramentum. Ratio eſt, quia unum verbum, quamvis breviſſimum intermiſſum ſyllabis alterius verbi diſtrahit ſenſum ſyllabæ præcedentis, quod non facit momentanea illa tuſſis, & multò minus unica reſpiratio, ut ipſæ audientium aures facilè teſtantur.

16 Qui tamen repetit aliquam primam ſyllabam verbi formæ, ſic v.g. Hoc eſt *Cor* Corpus meum. Hic eſt Calix ſanguinis *me* mei, conficit Sacramentum, quia ea prima ſyllaba in tam brevi tempore repetita ſenſum formæ diſtrahere non ſolet, & ſic ſine diſtractione ſenſus loquuntur ſæpè balbutientes, quos nos Siculi *ebecos* appellamus.

§. II. *Materia, & Forma Sacramenti non debeat immutari.*

1 NImis eſt communis illa Regula, Mutatio eſſentialis facit invalidum Sacramentum, accidentalis verò validitatem non tollit, ſed uſum facit illicitum.

2 Sed quæ eſt mutatio eſſentialis, quæ accidentalis? Reſp. Quãdo, ſive materia, ſive forma omninò non convenit cum materia, & forma à Chriſto inſtituta, & ab Eccleſia uſitata, eſt eſſentialis, & Sacramentum per illam non fit. Ut ſi baptizes in vino, conſecres in pane ex hordeo, dicas: *Ego te refrigero*, loco, *Ego te baptizo. Hoc eſt caput meum*, loco, *Corpus meum, &c.* At ſi conveniant quidem cum materia, & forma à Chriſto inſtituta, ſed fiat mutatio in re, quæ ipſas non diſtrahat ad alia, erit accidentalis, & fiet per illas Sacramentum, licèt ſemper cum peccato mortali ex ſe; quia fit contra uſum Eccleſiæ: niſi ſit adeò parva, ut pro nihilo reputêtur, quando ad ſummum erit peccatum tantummodò veniale. Quare ſi dicas *Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta*, probabiliſſimum eſt fieri baptiſmum, quia hæc verba non aliud etiam in communi hominum acceptatione ſignificant, niſi quod ſignificat incorrupta forma, quia ſupponimus ſic dici ob imperitiam ſermonis latini, vel ob impedimentum linguæ, ut habet Zacharias Pontifex, *C. Retulerunt de conſ. d. 4.* Non ita, ſi ſolùm quis mutaret unam litteram, qua in communi dicta ſignificatione ad aliud omninò diverſum diſtraheretur ſenſus locutionis; tunc enim Sacramentum non fieret, ut ſi quis dicat, *Ego te baptizo in nomine Matris Filii, &c.* Non igitur attendendum eſt ad mutationem litteræ, ſed ad ſignificationem vocis, quę ex mutatione litterarum conſurgit. Pari modo, ſi baptizes in aqua calida, validè baptizas, immò licitè in caſu neceſſitatis infirmi, v. g. pueri, quia non eſt mutatio niſi accidentalis, & ſine neceſſitate id faciens eſt parva mutatio, peccabis ſolùm venialiter, dummodò non intendas facere novũ ritũ in Eccleſia.

Hæc ſint ſatis, nam cætera dicentur, cùm de ſingulis Sacramentis.

3 Illud hic locum commodum nanciſcetur; Quid dicendum, ſi cum errore forma Sacramenti proferatur?

Reſp. Error hic, vel exprimitur exterius in ipſa forma, vel ſolùm habetur in mente.

4 Si prius, utere allata regula, nam ſi ſubſtantialiter ſenſum mutet, ut, ſi Arianus dicat, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii creatura, &c.* non fiet Sacramentum; ſi non mutet, fiet, ut ſi quis dicat, *Ego te, te*, vel *te, Antonium baptizo, &c.* putans eſſe neceſſariam illam repetitionem, vel illud nomen: nam error hic eſt validè extrinſecus ſignificationi verborum, & illud quod tu addis, non diſtrahit verum ſenſum, &c.

5 Si poſterius, hoc eſt, ſi error habeatur ſolùm in mente, ut ſi idem Arianus, v. g. retinens in mente filium eſſe creaturam dicat, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, vel Calviniſta ſi conſecret per veram formam, *Hoc eſt Corpus meum*, intendat tamen mente, *hoc eſt corporis mei figura*: diſtinctione opus habemus.

6 Nam, ſi is per ſuum errorem ſic proferens, intendat nihilominus facere, quod Chriſtus inſtituit, vel Eccleſia Catholica facit, validè Sacramentum conficiet, quia per hanc intentionem faciendi, quod inſtituit Chriſtus, & uſurpat Eccleſia, corrigitur error. At ſi proferat cum expreſſa intentione, quamvis interius ſolùm mente retenta, v. g. velit conficere Sacramentum ſecundùm erroneum ſuum conceptum, nihil efficiet, quia non ponit veram formam Sacramenti, quæ non eſt niſi illa, quæ ſignificat, quod intendit Eccleſia ſignificare.

7 Anno ſuperiore acceſſit ad ſacros Inquiſitores quidam ex Hereticis Tranſalpinis, reconciliationem expoſcens cum Eccleſia Catholica, dubitatumque fuit, an eſſet rebaptizandus, quandoquidem ipſe narrabat, ſe audiviſſe his verbis Baptiſmum conferri ſolere ab illis Miniſtris, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ſecundùm auctoritatem, quam mihi conceſſit Calvinus.*

8 Dixerunt rectè Theologi de hoc conſulti. Si hi Miniſtri intendunt facere quod Chriſtus inſtituit, vel quod idem eſt, quod facit Eccleſia, ſic baptizatos non eſſe rebaptizandos, eſſe autem omninò, ſi intendant ſecundùm illorum verborum ſignificationem, & non aliter baptizare. Sic, inquam, propter rationem à nobis modò allatam, dixere. Quoniam verò in caſu propoſito, qualis fuerit intentio illius Miniſtri, qui hunc baptizavit, neſcimus, immò ab inimicis Eccleſię, nihil aliud capectamus, quàm ritum ab Eccleſia diverſum, ideò omninò judicatum fuit, illum hominem eſſe ſub conditione rebaptizandum.

§. III. *Forma non debet reiterari ſuper eamdem materiam.*

1 COnſecraſti hoſtiam, ritè baptizaſti, &c. non poteſt ſub pœna peccati mortalis (quia fieret injuria Sacramento) iterùm proferre formam. At ſi dubius ſis, an benè, & ritè quoad ſubſtantiam protuleris, ajo, te poſſe, ac debere repetere ſub conditione, ſi non leve ſit dubium. At ſi dubium ſit circà accidentalia, non erit repetenda, juxta ſuperius dicta in ſimili.

2 Quid, ſi ſit dubium leve circà ſubſtantiam, atque ideò ſit merus ſcrupulus animi puſillanimis; peccabitur ne mortaliter ab eo, qui, ut amoveat à ſe ſcrupulum illum, repetit formam ſub conditione ſuprà eamdem materiam?

3 Reſp. Non audeo hunc condemnare de mortali, ſed ſolùm de veniali, quia non irrogat gravem Deo, vel Sacramento injuriam, dum ſe movet tam bono fine non offendendi ipſum eumdem Deum, licèt, quia in hoc ſe gerit imprudenter, nõ effugiat culpam certè levem imprudentię. Ita Villalobos, quem approbat Leand. *tr. 1. de Sac. d. 5. q. 13.*

4 Dices, Ergo idem fieri poſſet, ſi quis laborans ſolo ſcrupulo de Baptiſmo, de ſua Confirmatione, de ſuo Ordine, vellet hæc Sacramenta, quæ reiterari non poſſunt, iterùm recipere ſub conditione, ut ſe ab illa animi ſui puſilli moleſtia liberaret.

Reſp. Idem fieri poſſe propter paritatem rationis, dictus Leander ibidem concedit. Sed dictum hoc, vel reiiciendum, vel temperandum eo modo eſt, quod diſtinctiùs dicam infrà, *l. 2. de Bapt. c. 1. §. 6. n. 4.*

CAPUT II.

De Miniſtro Sacramentorum.

DUo hic explicari univerſaliter de Miniſtro debent, nimirum ejus Intentio, ejuſdemque Probitas. Habe de ſingulis.

§. I. *De Miniſtri legitima intentione conficiendi Sacramentum.*

1 DIſtinctè aliàs *In Opuſc. de ſacrif. Miſſæ, l. 2. c. 1. §. 2.* de ejuſmodi intentione diſputavi, ac reſolvi, ſufficere intentionem Actualem, vel Virtualem, non verò Habitualem, vel Interpretativam. Ea omninò recole; tunc enim ſatis ſit hæc brevis regula.

2 Ad conficiendum Sacramentum, vel primò ſatis eſt ſi actu habeas voluntatem illud conficiendi: quam habes, quando advertens ad Sacramentum, quod vis conficere; illius formam ſuprà debitam materiam profers. Vel ſecundò ſatis eſt, ſi ex dicta jam habita voluntate Sacramentum conficiendi, nihil ampliùs cogitans, media ſumis ad Sacramentum conficiendum, V. G. motus ex voluntate

bapti-

Digitized by Google

baptizandi Petrum, quam hnc manè habuiſti, hodie, illa nequaquam revocata, domo eais, ad Eccleſiam adis, ſuperpelliceum induis, ad fontem accedis, pueruinque abluis, ac formam Baptiſmi profera, etiam ſi dum hæc omnia facis, ad alia quæcumque attendas, V. G. ad venationem, ad lites, ad amicos inviſendos, &c. Illam priorem vocamus actualem intentionem, hanc poſteriorem virtualem, cæteras omnes vocamus habituales, vel interpretativas, atque adeò inſufficientes. Vide mox *c.3.§.1. à n.6.*

3 Quæres. In hac virtuali intentione peccat ne quis voluntariè alia cogitans, ſeu ſe voluntariè diſtrahens, & dum Sacramentum conficit, ad ipſum, vel ad eum non attendit?

Reſp. Hæc quæſtio eſt ſimilis illi, An qui orationem effundit Deo voluntariè diſtractus, peccet. Similis, inquam, nam non eſt eadem, quia oratio eſt collocutio cum Deo, effectio autem Sacramenti (præter Sacramentum Extremæ unctionis, quæ fit per modum orationis) non eſt collocutiu cum Deo, ſed actio, qua producitur gratia, &c.

4 Profectò in neminem incidi, qui id de Sacramentis explicaret: & ego in dicto *opuſc. de Sacrif. Miſſ. lib. 2. c. 3. n* 9. ſolùm quæſivi de Sacerdote, qui conſecraret cum dicta diſtractione, ac dixi, voluntariè tunc diſtrahi eſſe mortale propter gravem irreverentiam, quæ Deo fit, dum in Sacrificio, opere omnium præſtantiſſimo, aliò animum intendit ſacrificans.

At, quid dicendum in aliis Sacramentis, in quibus, cùm ea non ſint ſacrificia, dicta ratio non militat.

5 Mihi videtor peccari quidem venialiter, quia aliqua tandem hæc irreverentia eſt: at non audeo, Miniſtrum ſic voluntariè diſtractum, & ut ſuppono ſecurum, quod nihil grave ex debitis ad Sacramenti confectionem omittat: non audeo, inquam de peccato mortali condemnare, qnia non apprehendo gravem in hac diſtractione irreverẽtiam. Inſtrumentũ Dei eſt Miniſter, at inſtrumento ſufficit, nihil omittere ex his, quę miniſtranda ſunt; cęterùm ſi in actuali attentione deficiat, non apparet notabilis defectus. Confirmatur, quia in ſententia ętatis noſtræ valdè probabili, ſi in oratione, etiam ex obligatione facienda admittatur voluntaria diſtractio, non eſt mortale, nt latè probant de Lugo, *de Sacr. Euch. diſp.* 22 *ſect.* 2 *n.* 25. & Conin. *de Sacram. q.* 83. *ar.* 6. *dub. nu. à n.* 289. Ergo nec mortale erit, ſi ſimilis diſtractio admittatur in forma Extremę unctionis, quę deprecatoria tota eſt, ergo nec ſi admittatur in aliis Sacramentis, quę perinde ſunt Sacramenta, ſicuti eſt extrema unctio: præter Conſecrationem tamen Euchariſtiæ, de qua propter pecnliarem rationem ſacrificii, aliud eſſe dicendum judicavi loco citato numero præcedenti. Hæc dubitandi gratia ſint dicta.

6 Semper autem ſecludendus eſt contemptus, ſive actualis, ſive virtualis, nt ex ſe patet. Et virtualem quidem eſſe (puto) ſi quis ex Miniſtris ſemper profiteretur oſcitanter, & diſtractè ſe habere; tunc enim videretur contemnere res ſacras, ut in ſimili *Opuſc. de Sacrif. Miſſ. cap. 5. §. 1. n.* 6. diximus de Sacerdote, non curante de ullis Rubricis Miſſalis.

§. II. *De Miniſtri probitate.*

1 QUi conficit Sacramenta (nam de ſuſcipiente mox §. 3.) ita diſpoſitus eſſe debet, ut dum conficit, injuriam non irroget Deo, cui in conficiendo famulatur. Unde concludunt communiter Doctores, eum non debere eſſe in ſtatu peccati mortalis (ſi ea officio illa miniſtret, quòd officium §. *ſeq.* explicabitur clarè) nam licèt Miniſter ille, qui Dei inimicus, validè Sacramentum conficeret, non tamen ſancta ſanctè tractaret. Undè peccaret mortaliter.

2 De hujus peccati mortalis incurſu, certam rationem reddere difficilè aliquibus viſum eſt; ita, ut quidam dicant ſolùm incurri peccatum veniale, quia non vident irreverentiam gravem, nec aliud caput, unde tantus rigor enaſci poſſit. Ita Hieronymus Llamas, *in ſumma*, & Ludovicus de S Joanne, citatus à Leandro mox adducendo, inclinatque Ortia, citatus ab eodem, docentque aliqui recentiores innominati apud Leandrum, *to. 2. de Sacr. ingen. diſp. 4. q. 8. & 9.* qui etiam advertit, hanc ſententiam fuiſſe à Cenſoribus fidei deletam ex dicta ſumma Llamas.

3 Dico, veram eſſe communem ſententiam, quam confirmant DD. quos citat, ſequiturque præcitatus Leander. Ratio autem communis, in qua innititur ſententia hæc, ita breviter inducitur ab Hurt. *d. 4. de Sacr. in gen. diſſ. 9.* Conficere Sacramenta in mortali, eſt prohibitum non jure aliquo poſitivo humano, nam id nullibi prohibetur, tametſi in aliquibus Sacri Textus capitulis ſupponatur eſſe illicitum; neque poſitivo divino, voluntate Dei lato, quia de en nullatenus conſtat; ſed eſt prohibitum jure divino naturali, orto ex natura Sacramentorum, quam ex Dei inſtitutione habent, quia eſt irreverentia contra Sacramentum, inſtitutum ad ſanctificandam, & mundandam conſcientiam, effici ab immundo, & ſordido Miniſtro ad hoc conſecrato. *Et paulò poſt:* Eſt irreverentia gravis, atque adeò mortalis, quia effectio Sacramenti eſt res gravis, non parvi momenti, ac proindè, cùm facta in peccato mortali ſit illicita, erit per ſe, & ex ſuo objecto graviter, & mortaliter illicita. Hæc Hortadus.

4 Profectò hæc ratio adverſarios non expugnat, concedent enim effectionem Sacramenti eſſe rem gravem, ſed negabunt conſequentiam illam, *ac proinde, ſi eſt illicita, eſt graviter illicita*, facilè enim concedunt receptionem Sacramenti eſſe irreverentiam gravem, ut cum omnibus DD. dicetur § *ſeq.* at non cum eadem facilitate concedere volent, effectionem ejuſdem Sacramenti, quæ in alteram gratiam communiter exhibetur, eſſe etiam irreverentiam gravem; longè enim diverſa ſunt hęc duo. Me indignum ſuſcipere in me Sacramentum, ordinatum ad munditiem, &, Me indignum concurrere cum homine fideli, qui dignè illud ſuſcipiat.

Si ego rebellis adverſùs Regem, nomine ejuſdem Regis adjuvem alium rebellem ad ſe humiliandum ipſi eidem Regi, ejuſque reconciliationem procurandam, num de hoc opere, quod in ejus gratiam facio, me, quaſi de nova rebellione, hoc eſt de novo, gravique delicto Rea condemnabit? Non utique. Peccatum autem veniale ideò non evitabo, quia aliqua tandem deordinatio eſt, me indignum à rebus tam ſanctis tractandis non abſtinere, cùm poſſim.

Hanc meam conſiderationem, vel certè ſimilem, fortè vidit Leander, *loc. cit.* qui propterea ſe reducit ad ultimum refugium, ad quod in ſimilibus, in quibus rationem à priori difficulter invenire poſſumus, confugimus omnes; nimirum, hanc irreverentiam eſſe gravem exiſtimandam ex perpetua traditione, & ſenſu communi Eccleſiæ, unde (cùm non extet, nec præceptum humanum, nec naturale) dicendum ſit, adeſſe præceptum Chriſti Domini, ſic meritò pro tanta Sacramentorum ab ſe inſtitutorum ſanctitate præcipientis.

§. III. *Explicatur praxis prædicta probitatis Miniſtri Sacramentorum.*

1 IPſa eadem Eccleſia, ea eadẽ traditione docta, explicuit neceſſitatẽ actualis probitatis, quam habere Miniſter Sacramenti debet, nam propterea aliqui Doctores ſequentem regulam efformarũt, certè probabilem. Solùm tunc exiſtens in peccato mortali, mortaliter peccat conficiens Sacramentum, quando ad illud Sacramentum conficiendum eſt ſolemniter conſecratus, nec habet aliundè aliquam excuſationem in eo malo ſtatu Sacramentum conficiendi. Ratio regulę eſt, quia Doctores, ſaltem probabiliter, tunc ſolùm agnoſcunt in hoc adeſſe dictam Eccleſię conſuetudinem, cùm ratio reverentię eſt gravis: At gravis valdè probabiliter, tunc ſolùm eſt, quando fuit quis ad illud Sacramentum conficiendum conſecratus, & ut conſecratus operatur, nam propter hanc conſecrationem magis, magiſque obligatur ad ſancta ſanctè tractanda. Hæc eſt regula, cujus clauſulæ, quia clariorem expoſcunt declarationem, ſigillatim ſunt declarandæ.

Conficiens Sacramentum.

2 Sic meritò dicimus: nam Sacramentalia conficere, vel alia munera Eccleſiaſtica exercere in mortali, non eſt mortale, quia hæc Sacramenta non ſunt.

3 Quare Sacerdos aquam luſtralem, nuptias, agnum Paſchalem, ſal benedicens, item benedicens populum, etiam cum Euchariſtia. Parochus ſolemnitates Baptiſmi, privatim domi ab alio collati, ſupplens. Idem Parochus aſſiſtens matrimonio, Sacerdos porrigens, ſe miniſtrans Euchariſtiam fidelibus. Idem eandem ſive in Miſſa, ſive extra illam tangens, concionator verbum Dei, etiam publicè, prędicans, Epiſcopus primam tonſuram conferens, Idem Virgines, & Chriſma conſecrans, vel benedicens Oleum ſanctum, Altaria, Templa, Campanas, Veſtes ſacras, Vaſa, non peccant mortaliter, dum hæc in peccato exercent; quia ſic Sacramenta non conficiunt. Eſt de Lugo, *d. 8. de Sacram ſect. 9 n.* 156. docet, Epiſcopum conſecrantem Chriſma, & benedicens Oleum infirmorum in ſtatu peccati, peccare mortaliter; nos enim libentiùs ſequimur doctiſſimum Vaſq. 3. *part. diſp.* 136. *de Sacram. c.* 4. *num.* 48. apud eundem de Lugo, qui id negat.

Quando ad illud Sacramentum eſt ſolemniter conſecratus.

4 Dic (ſolemniter conſecratus) nam baptizantes privatim, & dantes aſſenſum ad matrimonium, in quo ipſi contrahentes ſunt Miniſtri, qui conficiunt Sacramentum matrimonii, hic non comprehendimus, quia Miniſtri ad baptizandum, & Miniſtri ad matrimonium ſunt omnes Fideles nequaquam ad hæc ſolemniter conſecrati, ſed ſolùm à Chriſto Domino deputati, quando inſtituit hæc Sacramenta.

5 Hinc etiam ſacerdos miniſtrans privatim Baptiſmum, hic non comprehendetur. quia id facit, non nt conſecratus ad illum, ſed perinde ac cæteri Fideles.

6 Aliqui hanc clauſulam ſic formant, (quando ad illud Sacramentum eſt ſolemniter quis conſecratos, vel deputatos) ſed nos his non aſſentimur, quia ſequeretur, dictos privatos Miniſtros Baptiſmi, hic comprehendi, cùm tamen valdè probabiliter à Doctoribus communiter excuſentur. Nam propterea etiam excludimus, ex noſtra item probabili ſententia, dictos Miniſtros matrimonii, quatenus conficiunt, non verò propter mox dicenda cap ſequenti, quatenus ſuſcipiunt.

7 Ex hac doctrina fit, Miniſtrum peccare mortaliter conferendo Sacramentum in mortali, ſolùm in ſequentibus ſex caſibus.

I. Quando baptizat ſolemniter.

II. Quando conficit Euchariſtiam.

III. Quando abſolvit Sacramentaliter, de qua re dixi diſtinctius *in Opuſc. Meth. Conf. lib. 3. c. 5. §. 3.*

IV. Quando conficit extremam unctionem.

V. Quando Epiſcopus initiat, ſeu conſecrat Sacerdotes. An verò quando confert alios ordines, dependet ab illa quæſtione; an alii ordines ſint Sacramenta. Quoniam verò *in l. de Ordine dicemus*. Diaconatum eſſe certò Sacramentum. Subdiaconatum verò eſſe, in probabiliore ſententia, item Sacramentum, horum collatio in mortali facta mortalem inducit culpam. De cœteris minoribus cùm major ſit dubitatio, an ſint Sacramenta, id quod ibidem decernemus, eſt conſequenter dubitatio, an hic ii comprehendantur. Sed denique utrumque eſſe probabile, ibidem dicemus, nec idem negabimus de Subdiaconatu.

VI. Quando idem Epiſcopus confert Sacramentum Confirmationis.

8 Circà prædicta nota, in ſex Sacramentis Confirmatione, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema unctione, & Ordine non fieri diſtinctionem, an conferantur, privatim, an ſolemniter, quia in his ſemper Miniſter operatur, ut conſecratus ad illa: at in Baptiſmo poteſt ſe habere, ut laicus, quod eſt quando privatim baptizat, ſicuti privatim ſemper ſe habet Fidelis in Sacramento Matrimonii.

9 Nota item, Sacerdotem celebrantem Miſſam in mortali duo peccata committere, nam conficit Sacramentum, & illud ſuſcipit in ſtatu peccati, quod eſſe per omnes mortale inſinuavimus modò, & §. *ſequenti*, latiùs explicabimus. Unde ſatis non eſt ejuſmodi Sacerdoti volenti aperire Confeſſario ſua peccata, dicere, ſe communicaſſe in mortali, ſed debet dicere, ſe etiam in mortali conſecraſſe, (vel utrumque includendo) ſe Miſſam in mortali celebraſſe. Quòd ſi is poſt conſecrationem contritionis fortè actum eliceret, deberet expreſsè declarare, ſe ſolùm conſecraſſe in mortali, nam propter actum dictum contritionis non commiſit ſecundum peccatum, quod fuiſſet in indigna ſumptione Communionis.

Nulla exiſtente excuſatione.

10 Prima excuſatio ducitur à Charitate; Miniſter enim exiſtens in mortali, quando in brevi morula non poteſt ſe conterere, & urget Collatio Baptiſmi, vel Pœnitentiæ in proximè morituro, excuſabitur (teſtibus de Lugo, *diſp. 8. de Sacr. n.* 151. aliiſque) à peccato, ſi baptizet, vel abſolvat in mortali, ut à me probabiliter eſt explicatum. *in Opuſc. de Conf. l. 3. c. 5. § 3. n. præſertim* 12.

11 Secunda excuſatio ducitur à benignitate Dei in aliquo caſu raro, de quo ſatis à me dictum eſt. *In opuſc. de comm. c.* 1. §. 10.

12 Tertia à levitate materiæ. Nam Diaconus, & Subdiaconus Evangelium, vel Epiſtolam ſolemniter cantantes in mortali, & multò magis Clericus in minoribus minorum Ordinum munera in eodem mortali exercentes, etiamſi eorum collatio fuerit Sacramentum, non, ut ait Leander cum innumeris, *de ord. diſp. 2. q.* 21. de Lug. *l. c. n.* 152. peccant mortaliter, quia non habemus ex traditione, vel ex conſuetudine, hæc judicata fuiſſe gravem irreverentiam.

13 An ſaltem peccent tunc venialiter? Affirmant nonnulli cum Leandro, *de ord. diſp. 2. q.* 18. *&* 22. Vaſq. apud eundem, *ib.* tamen cum aliis negat, quia nulli præcepto, vel conſuetudini contraveniunt, quod certè probabile eſt.

14 In calce hujus § Lectorē moneo, aliquos aliter docere in prædictis, mihi tamen fuiſſe pro praxi ſatis probabilem, & profectò expeditiorem aliorum non ignobiliorum Doctorum ſententiam oſtendiſſe.

CAPUT III.

De ſuſcipientibus Sacramenta.

NI voluntatem habeas ſuſcipiendi Sacramentum, nulliter tibi illud confertur. Ni benè ſis diſpoſitus, illicitè. Hæc quomodo ſe habeant, explicemus ſeparatim.

§. I. *Voluntas ſuſcipiendi Sacramentum.*

1 VEl de infantibus, ante ſuſceptum uſum rationis loqueris, vel de adultis, quibus ineſt uſus ille.

Rationis impotentes.

2 Ajo primò. Infantes, ad quos reducuntur ii amentes, qui nunquam compotes fuerunt rationis, validè ſuſcipiunt quatuor Sacramenta, nempe Baptiſmum, Confirmationem, Ordinem, Euchariſtiam. At invalidè alia tria, nimirum Pœnitentiam, Extremam unctionem, Matrimonium. Ratio eſt, quia illa priora non requirunt, ad ſuos effectus, ſuſcipientium voluntatem, ſed ſolam capacitatem ſubjecti (nam propter à fœmina, quia eſt incapax, nunquam validè ordines recipit) ſi aliàs, ritè ponatur materia, & forma Sacramenti, ut probatur in Tractatibus de ſingulis Sacramentis: at illa poſteriora requirunt voluntatem ſuſcipientium; Pœnitentiæ enim materia proxima ſunt liberi actus pœnitentis, id eſt Confeſſio cum dolore, remota, ſunt peccata commiſſa; Extremæ autem Unctionis materia ſunt reliquiæ peccatorum. In Matrimonio denique debet adeſſe conſenſus Conjugum, quo ſe invicem tradunt, & acceptant, qui actus in prædictis infantibus, & perpetuò amentibus eſſe non poſſunt.

Compotes Rationis.

3 Ajo 2. Adultis, quibus integrum eſt poſſe liberè conſentire, invalidè ſuſcipiunt Sacramenta, niſi conſentiant, multò igitur minus ſi diſſentiant. Ratio eſt, quia ſic inſtituit Chriſtus Dominus, ut ſcilicet non conferretur tanta gratia Sacramentorum, niſi volenti, quando adultus eſt, & velle poteſt.

4 Idem dic de his, qui uſum rationis habuerunt, quem deinde per amentiam amiſerunt: nam, ſi dum erant ſanæ mentis, Sacramentum nullo modo petierunt, invalidè illis confertur. Legatur S. Th. 3. *p. q.* 68. *ar.* 7. aliique, ut Vaſq. *d.* 138. Suar. *de ſacr. d.* 14. *ſect.* 2. Coninch. *de ſacr q.* 68. *art.* 8. *dub.* 5. G. Hurtad. *de ſacram. d.* 4. *diſp.* 13. Caſtr. *T.* 4. *tr.* 18. *d. unic. p.* 12.

5 Nota illud (liberè) debet enim eſſe conſenſus humanus; qualis certè non eſſet, quando quis per vim cogeretur, quia tunc eſſet is ſimpliciter, ut ſupponimus, involuntarius. Eſſet autem validum Sacramentum, quando per metum gravem quis Sacramentum ſuſciperet, quia metus non tollit voluntarium ſimpliciter, ut explicuimus, *lib.* 1. *in Dec. c.* 2. §. 5. ſed excipere debes matrimonium, quia hoc ex metu gravi initum, invalidum eſt, ut ibidem docuimus, *n.* 24. & dicemus cum de matrimonio, *in lib.* 8. *tr.* 3. *de matrim. c.* 2. §. 2. *&* *tr.* 4. *c.* 6. §. 2. Ordo autem ex metu gravi initus, validus eſt, characteremque imprimit; non tamen ſic ordinatus, niſi poſteà ratificet, ad continentiam ſervandam obligatur, quia quoad hanc debet intercedere voluntarium ſimpliciter, ut ibidem explicatum eſt univerſaliter, & dicemus cùm de Ordine.

6 Nota præterea illud (niſi conſentiant) ad quod ſatis eſt voluntas habitualis. Immò in cœteris Sacramentis (præter Pœnitentiam, quæ requirit pro materia proxima actus pœnitentis) ſufficit voluntas interpretativa. Explico clariùs. Habitualis voluntas eſt illa, quæ cùm ſemel fuerit, adhuc revocata non eſt. Fac V. G. te voluiſſe baptizari, & hac voluntate non retractata, in phrenesim te abiiſſe, & dico tunc adeſſe conſenſum tuum habitualem, & validè te baptizari.

7 Interpretativa voluntas eſt illa, quæ imbibitur, vel involvitur in alia voluntate. Fac V. G. Cathecumenum voluiſſe ſervare omnia Chriſti Domini præcepta, & item ſuſcipere omnia remedia ſuæ ſalutis: atque hac voluntate non retractata, in ſimilem phrenesim incidiſſe: dico, baptizari poſſe etiam licitè, quia in illa voluntate adfuit interpretativè voluntas, ſeu conſenſus ad Baptiſmum, & illa neceſſitas periculi mortis licitam facit ejuſdem Baptiſmi collationem.

8 Ex quibus vides, Miniſtro, ut conferat Sacramentum, non ſatis eſſe voluntatem habitualem, vel interpretativam, requiritur enim vel actualis, vel virtualis, quemadmodum ſuprà explicatum eſt, *in c.* 2. §. 1. *n.* 2. Ut autem Sacramentum (præter pœnitentiam) validè quis ſuſcipiat, ſatis eſſe voluntatem dictam habitualem, vel interpretativam, ut jam hic explicuimus.

9 Hinc etiam intelligis rationem praxis quotidianæ Fidelium: Nam, quamvis infirmis, quibus ſive delirium, ſive ob deſtitutos ſenſus mens deficit, non poſſit conferri Sacramentum pœnitentiæ: (hoc enim, ut modò dixi, *n.* 6. exceptum eſt, & ſolùm ex ſententia nonnullorum poſſit in his caſibus, quos *in Opuſc. de conf. lib.* 2. *c.* 10. §. 2. *à n.* 7. plenè declaravi) tamen in omnium ſententia poteſt, & ſolet conferri Extrema Unctio, immò & Euchariſtia, ſi non ſit periculum vomitus, vel ſimilis irreverentiæ, & clarè non conſtet, eos eſſe in ſtatu peccati mortalis. Ratio autē eſt jam indicata, quia hi in profeſſione vitæ Chriſtianæ habent interpretativè conſenſum ſufficientem ad illa Sacramenta ſuſcipienda, etiamſi de aliquo illorum, ut facilè eſſe poſſet de Sacramento Extremæ unctionis, nihil audierint. Lege, quæ dixi, *in Op. de comm. c.* 5. §. 9.

§. II. *Diſpoſitio neceſſaria ſuſcipienti Sacramenta.*

1 VEl his, qui primis labiis Theologicam doctrinam attigerunt, notum eſt, ad ſuſcipiendam Pœnitentiam, & Baptiſmum; præter voluntatem illa ſuſcipiendi, ſufficere hominem eſſe ſaltem attritum, ſi actuali culpa gravatur, at ad alia Sacramenta ſuſcipienda, oportere illa ſuſcipientem debere eſſe in ſtatu gratiæ, quæ obtinetur vel per contritionem, vel per attritionem cum dicto Sacramento Pœnitentiæ.

2 Quòd ſi adultus nullum mortale commiſiſſet, ne attritione quidem indigeret, ad ſuſcipiendum Baptiſmum, licèt haberet peccatum originale, ſed ſolùm opus ei eſſet actus Fidei, & Spei, ſeu Charitatis; ſiquidem attritio, & contritio ſolùm verſantur circà proprium perſonale peccatum, non alienum, quamvis alteri imputatum, ut eſt peccatum originale. Videatur Coninc. *q.* 62. *art.* 1. *de Sacram. dub.* 2. *concl.* 2. *n.* 27. Superſunt autem difficultates tres.

De Attrito accedente cum mortali, ſed bona fide, ad Sacramentum.

3 Prima difficultas. An ſi quis accedat ad Sacramenta, bona fide putans, ſe omni peccato carere, cùm tamen ſit à culpa mortali maculatus, vel putans eſſe contritum, cum tamen contritus non ſit, ſed ſolùm attritus, an inquam, gratiam, & remiſſionem peccatorum, ex vi Sacramenti obtineat.

4 Reſpondeo, obtinere, quia his jam per attritionem avertitur à malo commiſſo, quamvis bona fide non cognito, & conſequenter non ponit obicem gratiæ, & ex alia parte Sacramentum ritè ſuſci-

Digitized by Google

ſuſcipit. Decens enim fuit, ut Chriſtus Dominus id concederet Sacramentis, quando bona fide, & ſine obice à fidelibus ſuſcipiuntur. Lege Caſtropal. *tom. 4 tr. 18. diſp. unic. p. 13. n.* 6. citantem Navarr. Suar Coninch. & alios dicentem hanc eſſe DD. communem ſententiam. Sed certè, univerſaliter non eſt niſi probabilis, ut ego breviter ſignificavi. *in opuſc. meth. comm. c.* 2 §. 1. adducens Gaſp. Hurt. & Vaſq. eam negantes. Dico (univerſaliter) nam per pœnitentiam, quando adeſt attritio, acquiritur gratia, & de extrema unctione dicam, cùm de illa.

5 Quid, ſi prædictus, ne attritionis quidem formalis actum eliceret? Id autem non quæro de Sacramento Pœnitentiæ, ſcimus enim omnes, ſaltem attritionem, utpotè partem hujus Sacramenti, pro ipſo neceſſariam omninò eſſe, ſed de aliis Sacramentis.

6 Reſpondeo. Putat Coninch. *l. c. n.* 35. *&* 36. pro qua ſententia, Caſtrop. *de Sacram. tr.* 18. *diſp. unic. p.* 14. *n* 7. citat Scotum, & Cajetan. tunc Fidelem cum actu Fidei, & Spei ſuſcipientem Sacramenta juſtificari, gratiamque recipere, quia ſupernaturalis actus Spei pœnitentiam peccati commiſſi virtualiter continere videtur. Tenendum tamen eſt, non juſtificari, nec recipere gratiam, quia nulla fit peccati remiſſio, abſque pœnitentia, ut habetur paſſim in Sacris Scripturis. At pœnitentia, ne virtualiter quidem, continetur in actu Fidei, vel Spei, in qua ſolùm ad ſummum continetur pœnitentia conditionata, ſic: Si memor eſſem peccati, illud deteſtarer.

De accedente cum veniali ad Sacramentum.

7 Secunda difficultas. An qui accedit ad recipienda Sacramenta cum peccato veniali peccet venialiter, Reſp. non committere novum veniale, dixi *in opuſc. de comm. c.* 1. §. 4. eſſe probabile, eum qui cum peccato veniali Euchariſtiam ſuſcipit; Multò igitur magis idem dicendum de cœteris Sacramentis, quæ certè inferiora ſunt Euchariſtia. Hinc autem ſequitur, non impediri productionem gratiæ, quia peccatum veniale ſtat cum gratia.

De accedente ad Sacramentum cum mortali, ſine ſufficiente diſpoſitione.

8 Tertia difficultas petit pro curioſis brevem explicationem ejus quæſtionis. An detur Sacramentum validum, & informe? Si enim detur, tunc erit, quando quis ſine ſufficienti diſpoſitione ad Sacramentum accedit. Nam ſi tu adultus peccato mortali gravatus, baptizaris, v. g. ſine ulla contritione, vel attritione, ſed cum voluntate quidem Baptiſmum recipiendi, illud validè recipis, ſed gratiam non acquiris: Ecce quo modo validum eſt Sacramentum, ſed informe, hoc eſt, ſine gratia. Gratiam autem non acquiris, quia univerſaliter loquendo, ad validitatem Baptiſmi ſatis eſt voluntas illum ſuſcipiendi: at pro gratia per illum acquirenda, debes inſuper te diſponere, removendo impedimentum, ſeu obicem dictæ gratiæ, vel per actum contritionis, vel in ſententia probabili, per actum ſolius attritionis: Cujus auctores vide apud Bonac. *diſp.* 1. *de Sacram. q.* 4. *p.* 2. *a.* 2. *& q.* 6. *par.* 2. *n.* 13. Neque enim gratia acquiri poteſt, niſi homo à ſuo peccato, ut modo dixi, ideſt, ab inimicitia Dei per proprium actum avertatur. Quæſtio igitur eſt, an ſi tu poſt Baptiſmum validè ſuſceptum, ſed modo dicto ſine gratia, (quo pacto, ut jam dixi, Sacramentum hoc validum eſt, & informe, ideſt gratia non informatum) an, inquam, ſi deinde, vel te conteras, vel cum attritione ſuſcipias Sacramentum Pœnitentiæ de peccatis, quæ fortè commiſeris poſt Baptiſmum, vel in dicta ſententia probabili, te ſolùm atteras, acquiras ex vi Sacramenti Baptiſmi, antea validè ſuſcepti, gratiam, eamque non ſolùm ex vi, & ad menſuram dictæ contritionis, vel Sacramenti Pœnitentiæ, verùm etiam ex opere operato, & ad menſuram Baptiſmi jam anteà informiter ſuſcepti. Advertatur autem de mortalibus peccatis, quæ fortè quis commiſerit poſt Baptiſmum, ſemper eſſet neceſſariam, vel contritionem, vel ſuſpenſionem Sacramentà Pœnitentiæ, juxta ea, quæ infrà *lib. de pœnit. c.* 1. dicenda ſunt. Quod igitur propoſitum eſt ſub exemplo Baptiſmi, quærunt univerſaliter Theologi de cœteris Sacramentis.

9 Reſpondeo. Circà hanc quæſtionem novem omninò legi ſententias. Prima eſt Vaſq. 3. *par. quæſt.* 161. *cap.* 2. & Hurtad. *d.* 3. *de Sacram. diff* 8. concedentium hanc efficaciam ſoli Baptiſmo.

Secunda eſt Cani. *de pœnit. p.* 5. eandem efficaciam concedentis Baptiſmo, & Pœnitentiæ.

Tertia, Covar. *in cap. Alma Mater p.* 1. §. 4. *n.* 25. omnibus, & ſolis Sacramentis imprimentibus Characterem, ideſt Baptiſmo, Confirmationi, & Ordini, quæ reiterari non valent.

Quarta Silveſtri *V. Baptiſmus*, prædictis tribus Characterem imprimentibus, & item Pœnitentiæ.

Quinta Ægidii Coninch. *q.* 62. *de Sacram. art.* 1. *d.* 5. *à n.* 75. prædictis tribus Characterem imprimentibus, & item Matrimonio, dum durat idem vinculum, & denique Extremæ unctioni, dum durat eadem infirmitas, nam, cùm nec illa tria, nec Matrimonium, & Extrema Unctio, tunc reiterari poſſint, judicantur, inquit, perſeverare, & ſuum effectum, ſublato obice producere.

Sexta Suarii, *d.* 28. *de Sac. ſect.* 6. quem ſequitur de Lugo, *d.* 9. *de Sacr. n.* 100. omnibus Sacramentis, præter Euchariſtiam.

Septima Leandri, *tr.* 1. *de Sacr. d.* 5. *q.* 7. citantis S. Tho Cajet. Sotum, Bonac. omnibus Sacramentis, quare etiam Euchariſtiæ.

Octava aliquorum apud Filliuc *tr.* 1. *num.* 143. nulli prorſus Sacramento.

Nona Caſtropalai, *tr.* 6. *tr.* 18. *diſp. unic. p.* 9. *n.* 5. *&* 6 omnibus quidem Sacramentis, ſed Euchariſtiæ ſolùm, dum ſacræ ſpecies non ſunt conſumptæ in ſtomacho recipientis, & Sacramento Pœnitentiæ, ſi quando hoc poſſit eſſe validum, & gratiam non producere.

10 Hæc Doctores. Ego dico primò, non eſſe negandam hanc efficaciam ineſſe Sacramento Baptiſmi, tum quia id ferè omnes Doctores (exceptis paucis) docent, tum quia probabilius eſt id colligi ex S. Auguſtino, Ap Caſtr. *loc. cit.* ſed latius ap. de Lugo, *l. c.* contra Vaſq. tum quia Baptiſmo, cujus eſt afferre novam hominis regenerationem, ſtatumque vitæ immutabilem Chriſtianæ religionis, maximè decuit hanc prærogativam concedi.

11 Secundò Dico, cautè Caſtropalaum modo dixiſſe (ſi quando Sacramentum Pœnitentiæ poſſit eſſe validum, & gratiam nō producere) nam multi negant id eſſe poſſe. Ratio eſt, inquiunt, quia in Sacramento pœnitentiæ pro neceſſaria materia ſunt actus pœnitentis, ideſt confeſſio, & dolor, quo dolore jam avertitur pœnitens à malo peccati, & tollit obicem; quare ſi tunc addatur forma, quæ eſt Abſolutio, jam Sacramentum erit ita validum, ut trahat reconciliationem cum Deo, atque adeò informe eſſe non poterit. Tamen quia non eſt improbabile in aliquo caſu poſſe eſſe etiam hoc Sacramentum validum, & informe, ideò laudo Caſtropalaum loquutum fuiſſe ſub conditione, *Si quando &c.* Caſus autem ſaltem ille eſſet, quando quis confiteretur ſua peccata cum dolore, ducto ex peculiari motivo, afficiente ſolùm illa peccata, quæ confitetur. Confiteretur quis v. g. peccata turpia cum dolore, ducto à motivo talis turpitudinis, ſed obliviſcitur inculpatè alterius peccati diverſi generis, v. g. Blaſphæmiæ. In hoc enim caſu videtur confeſſio eſſe valida, quia jam adſunt partes neceſſariæ Sacramenti pœnitentiæ, nempe Oris confeſſio, Cordis dolor, & Abſolutio: at quia non adeſt dolor ſe extendens ad blaſphemiam, non poterit blaſphemia remitti, quia, ut ſuprà diximus, non poteſt remitti peccatum, niſi avertaris ab illo. Et ex alia parte, nec remitti poſſunt peccata illa turpia, quamvis confeſſa, quia non poteſt remitti unum mortale, ſine alio: & ita in hoc caſu non dabitur gratia, & conſequenter Sacramentum hoc erit invalidum, & informe. Verùm has Theologicas ſpeculationes in Scholis diſputandas relinquamus.

§. III. *An liceat petere Sacramenta ab eo, qui peccato mortali, vel excommunicatione gravatur?*

1 DE hac quæſtione, vide, quæ dixi *lib.* 5. *de Decal. c.* 1. §. 4. *à n.* 39. *& in opuſc. de comm. c.* 5. §. 4.

§. IV. *An liceat volenti ſuſcipere Sacramentum indignè, illud ipſi miniſtrare.*

1 HÆc difficultas igitur à Doctoribus ſub illis terminis: an peccatori publico, vel occulto miniſtrari poſſit Euchariſtia? Quam ego ſatis item explicavi. *in Opuſc. de Comm. c.* 6. §. 6.

Finis de Sacramentis in genere.

Digitized by Google

DE BAPTISMO,
LIBER SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

De Materia, & Forma Baptiſmi.

MAteria remota, eſt Aqua naturalis, ſeu elementaris; proxima, eſt ablutio. Forma, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

§. I. *De Materia remota.*

Materia remota certò ſufficiens ad valorem Baptiſmi.

1 SAnè ad valorem ſufficit Aqua Maris, Fluminis, Fontis, Stagni, Putei, Ciſternæ, Pluviæ.

2 Ros item, & Pruina non concreta, Aqua, quæ ex vaporibus conflatur, qualis eſt, quæ in hyeme ex parietibus exudat, vel quæ reperitur in ollarum tegumento, quando illis aqua plenis ſubiicitur ignis.

3 Præterea Aqua, quæ habetur ex nive, glacie, grandine liquefactis, Aqua decurrens ex balneo, quamvis odoris ſulphurei, Aqua expreſſa ex luto.

4 Aqua denique quamvis calida, quamvis frigida, quamvis odorata, quamvis aliquantulo craſſiore, & pauco luto immixta, dummodò Aqua ſit, & ad abluendum apta. Ratio omnium horum eſt, quia omnes prædictæ ſunt aquæ naturales. Aquam, quæ fluxit à latere Chriſti Domini, naturalem fuiſſe, cenſuerunt Sancti Patres, quare ad baptiſmum ſatis, ſuperque fuiſſe.

Materia remota certò non ſufficiens.

5 Contra, omnes alii liquores, qui ab aqua ſpecie differunt, quale eſt vinum, lac, mel oleum, aqua, quam vocamus ardentem, ſeu aquam vitis, urina, lachrymæ, ſaliva. (Hanc dubiam vocat cum Coninc. Caſtr. *de Bapt. d. un. punct.* 3. *n.* 2.) ſed immeritò, eſt enim certò inſufficiens; ſudores, aquæ, quæ ſtillant ex inciſione vitis, ex cucumeribus, ex peponibus, &c. inſufficientes ſunt, quia non ſunt aquæ naturales, ſeu elementares.

6 Aqua item, ita alterata, vel alio corpore ita immixta, ut aquæ denominationem, naturamque amiſerit, huc reducitur, ejuſmodi eſt lixivium forte, jus, ſeu brodium, ſaltem illud, quod eſt ſpiſſum, & valdè carnibus, vel alia materia decoctum, aqua multo vino immixta, &c. Nix, gelu, glacies, lutum denſum, ut ſic, non ſunt apta materia, quia non ſunt apta ad abluendum.

7 Idem puto de ſucco herbarum, hoc eſt de liquore, qui exprimitur ex herbis, vel radicibus, vel fructibus contuſis, ſeu compreſſis. Aqua enim naturalis ea non eſt, ſed rei contuſæ ſubſtantia.

Materia remota dubia ad Baptiſmum.

8 Aqua illa, quæ ex vi ignis per ſtillicidia ex herbis, floribus, vel radicibus extrahitur, qualis eſt aqua roſacea, & ſimiles, incertum eſt, an ſint apta baptiſmi materia, quia licèt communis opinio ferat, has non eſſe verè aquas, non nemo tamen aquam elementarem eſſe putat, ut Caſtr. *t. 4. tr. 1. d. 2. p.* 5. *n.* 6. lege eundem de Baptiſmo loco citato.

9 Aqua extracta artificio quodam, cujus meminit Vecherus, *l.* 3. *de ſecretis naturæ, c.* 4. ex Cardano, à vino, cui anteà fuit admixta aqua, incerta mihi aqua eſt, quia non conſtat, an ſit illa aqua, quæ fuerat admixta, an partes puriores vini, quæ nobis aquæ apparent.

10 Brodium item non admodum ſpiſſum, ſeu coctum, vel aqua luto non admodum denſo confuſa, vel lixivium leve, ideſt non multis cineribus imbibitum, & ſimilia erunt incerta materia, quando incertum eſt, an ſervent naturalem ſpeciem, vel uſum communem aquæ.

11 Aqua reſoluta à ſale concreto ex aqua ſalſa maris dubia mihi materia baptiſmi eſt, quia nimis multum exhalationis terræ retinet, multò magis Sylveſt. Angelus, Tabiena, Armilla, omnes, *V. Baptiſmus*, referunt reſolutam ex ſale montano, ideſt ex eo ſale, quod in noſtra Sicilia copioſum eſt, & à ſalis fodinis ad quotidianum uſum lapidum inſtar exciditur.

12 Scio Leandrum *de Baptiſ. d.* 2. *q.* 4. *&* 7. & Bonac. *d.* 2. *de Bapt. q.* 2. *p.* 3. *n.* 4. putare, aquam reſolutam à ſale Maris eſſe aquam naturalem, ſed id mihi non videtur ita certum, ut ex illius ablutione certum pronuntiem Baptiſmum.

13 Aqua exiſtens in linteo, vel digito, niſi exprimatur, dubium eſt, an ſit apta materia, quia ut ſic, non eſt certum, an ſit apta ad lavandum quamvis Leander *de Bap. d.* 2. *q.* 4. *&* 5. doceat tum glaciem, lutumque *n.* 6. dicta, tum prædictum linteum, digitumque apta eſſe, quia putat adhuc per illam, quamvis non expreſſam, ſed ut ita dicam impreſſam in corpus baptizandi, hominem denominari ſimpliciter ablutum, ſed vide, quæ dicam §. 3. *n.* 21. *&* 22.

§. II. *De materia remota Baptiſmi quoad licitum uſum.*

1 REgula generalis eſt, debere ſervari conſuetudinem Eccleſiæ, ut licitè conferatur Baptiſmus, atque adeò, ſecluſa neceſſitate, ſemper adhibendam eſſe aquam Sacri Fontis ritè benedicti.

2 Quidam Parochus non multis ab hinc annis, ob extraordinarium hyemis rigorem, ſolemniter baptizavit infantem aqua calida communi, ne tenellos infantis artus offenderet frigida Sacri Fontis, peccavitne mortaliter?

Reſp. Mortaliter peccaſſe videtur colligi ex Bonac. *l. c. nu.* 7. *&* 8. cum aliis, quia à conſuetudine Eccleſiæ in re gravi diſceſſit, ſed non peccaſſe mortaliter fusè probat Quintanaduenas, *de Bapt. ſignif.* 22. quia nullum eſt, ait, de hac re præceptum, quod ſi eſſet ſanè de re eſſet non ſubſtantiale, ſed modicæ materiæ.

3 Quid, ſi Parochus adhibuiſſet aquam Sacri Fontis, illam calefaciens? Reſp. hanc vocare irreverentiam ſaltem gravem, nequaquam audeo.

4 Dictum autem eſt, (ſolemniter baptizavit) nam quando propter neceſſitatem confertur Baptiſmus privatim, ſi facilè benedicta aqua fontis haberi nequeat, non benedicta, ſine ulla dubitatione, uti omninò poteris, & debebis.

Illud item cōcedit dicta neceſſitas, ut poſſis, immò & ex charitate debeas adhibere materiam dubiam, ſi certa haberi non poſſit, quod tamen, cum conditione, ſaltem mente concepta, faciendum erit in hunc ferè modum, *Si materia hæc idonea eſt ad baptizandum, ego te baptizo in nomine Patris, &c.* Verùm deindè, quando aqua certò naturalis habebitur, debebit is rebaptizari ſub alia conditione in hunc modum, *Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, &c.* Quod ſi fortè aliquem baptizaſti, materia omninò inſufficiēti, v. g. oleo, vino, &c tunc certè ſine ulla cōditione illum rebaptizare omninò debes.

§. III. *De materia baptiſmi, quæ eſt ablutio certò ſufficiens.*

1 QUia ablutio eſt contactus ſucceſſivus aquæ ad corpus baptizati, ideò ſufficiens certò eſt ea ablutio, quæ fit per immerſionem, vel per notabilem aſperſionem, vel per effuſionem item notabilem aquæ in corpus, ipſum corpus contingendo.

2 Trina immerſio olim erat in præcepto, nunc id ceſſaſſe notat Caſtropalaus, *de Bapt. d. un. p.* 4. *n.* 2. *in fine.* Addens in prima ex tribus compleri Baptiſmum, prolata jam tunc forma; Quòd ſi expreſsè baptizans nolit, niſi per tertiam, tunc enim verò non ex defectu ablutionis, ſed ex defectu intentionis, (at certè non ritè) compleretur in tertia.

3 Dixi autem (ipſum corpus contingendo) non quidem totum, cùm ſatis ſit fieri ablutionem in principali hominis parte, ſic enim abſolutè dicitur homo ablui. Nam propterea, ſive ex præcepto, ſive ex Eccleſiæ conſuetudine ſolet fieri in capite, vel in pectore, vel in ſcapulis, vel in brachio, non quod totum, v. g. caput, ſed quod notabilis ejus pars abluatur.

4 Unum hic in Caſtrop. *l. c. n.* 5. videtur intelligi non poſſe: ſic enim habet: *Probabilius eſt, requiri, Baptiſmum fieri in aliqua parte corporis principe; v. g. in capite, pectore, ſcapulis, brachio, pede, factum verò in digitis, vel in ſola manu inſufficiens eſt.*

5 Hæc Caſtropalaus, à quo rogo, cur judicet, pedem eſſe partem principem corporis, non verò manum.

6 Reſpondere Lector, poſſes, Caſtropalaum loquentem de mano, docere nequaquam ſufficere ablui ſolam manum (nota illud, *ſolam*) at loquentem de pede, docere, ſatis ſufficere pedem, non addendo (*ſolum pedem*) Cùm ergo pes apud doctos (ut notat Zacutus, T. 1. *l.* 6. *Hiſtoria* 6. de Scholeto, *ſect.* 4. *fol. mihi* 941. ubi de pede præſtantiſſimus Medicus, & Anatomiſta) ſignificet complexum ex fœmore, tibia, & extremo pede, totum id intelligit Caſtropalaus nomine pedis, cujus ablutio ſufficiat ad Baptiſmum, non verò ipſum ſolùm extremum pedem, qui certè, ſi ſolus abluatur, non ſufficit, ſicuti nec ſufficit ſi ſolùm abluatur extrema manus.

Eruditè iſtum contra Caſtropalaum contortum avertere contendiſti, amice Lector; verùm ego iterùm rogo, ſi ad Medicos confugis, cur in eodem Zacuto loco prorſus à te citato non legiſti, etiam manum apud eoſdem ſignificare complexum ex brachio, cubito, & extrema manu? debuiſſet ergo ſaltem, ne obſcurè loqueretur Caſtropalaus, diſertè docere, ſufficere ad baptiſmum ablutionem pedis, & manus, ut complectentium illas alias partes, non verò ſufficere, ut ſolùm extremas complectentium.

8 Si obſtetrix, manu immiſſa in uterū, baptizet infantem in parte principali, v. g. in capite, multò magis ſi baptizet in ſinuli parte jam ab utero egreſſa, ſufficienter baptizat, quia eſt vera pueri ablutio. Ita Hurt. *d.* 3 *de bapt. diff.* 2. Leand. *de bapt. d.* 2. *q.* 51. multos citans.

9 Si puerum, v. gr. ligatum fune immittas in flumen, & extrahas, vali-

Digitized by Google

validè illum baptizas, prolata forma, quia verè tunc puerum abluis. Non ita ſi ex ſe puer in fluvium cadat, nam tunc non abluitur ab alio, hoc eſt à miniſtro Baptiſmi, quam perſonarum diſtinctionem eſſe neceſſariam dicetur mox.

10 Si eundem immittas in flumen, vel puteum, ſed illud inde non extrahas, an validè baptizes, mox §. 4. explicabitur.

11 Si linteum aqua imbibitum exprimas in corpus baptizandi, ut etiamſi glaciem, lutumque pari modo exprimas, ſufficienter baptizas, prolata forma: quia ſic ſufficienter abluis. Non ita, ſed ſub dubio, ſi ſolùm imprimas, ut dixi §. 1. *n.* 13. Eſt alia quædam ablutio ſufficiens, de qua per occaſionem mox, *n.* 13.

Ablutio certò non ſufficiens.

12 Si abluas veſtes tantùm baptizandi, vel uterum Matris, in quibus ſit infans, vel linteum, vel corium, in quibus idem forſitan eſt involutus, inſufficienter pro re noſtra abluis, quia ſic baptizandum verè non abluis.

13 Quid ſi veſtitus quis induſio, linteo, ſimilibuſque veſtibus, ita in fontem à te immergatur, emergaturque, vel ita perfundatur aqua, ut ipſa propter poroſitatem veſtis in corpus ipſum penetret?

Reſp. Sufficere, meritò inſinuat Caſtr. *ibid. num.* 6. Bonac. *d.* 2. *de bapt. q.* 2. *p.* 3. *num,* 21. Leand. *l. c. q.* 22. *&* 23. & alii, quia is tunc verè abluitur.

14 Si ex ſe cadat quis in fontem, non ſufficere pro re noſtra, jam dixi *num.* 9.

15 Si te remotè habeas ad ablutionem baptizandi, nec item ſufficere, dicam mox, *n.* 18.

Ablutio dubiè ſufficiens.

16 Ex triplici capite, quantum nunc ad noſtrum inſtitutum facit, dubia ſufficientia eſſe poteſt, hoc eſt, ex parte baptizantis, baptizandi, & aquæ.

17 *Ex parte baptizantis.* Si puerum v. g. ſubmittas ſub tegulas, vel in alium locum, unde aqua actu dilabitur, formamque adhibeas, ſufficienter baptizari puerum putant Bonac. & Leander; mihi dubia videtur res hæc, quia ſic nimis largè, & remotè diceris puerū abluere.

18 Dixi (actu dilabitur) nam ſi ſubmittas hominem in prædicta, vel ſimilia loca, ex quibus aqua ex notabili intervallo effluxura eſt, qua deinde effluente, tu formam proferas non dubium baptiſmum, ſed certò nullum adminiſtraturus mihi videris, quia hoc pacto remotiſſimè te ad illam ablutionem habes.

19 *Ex parte baptizandi* Si quis in capillis tantùm, ſi infans in ſecundina, quia involutus naſcitur, ſi quis in digito, immò etiam in ſola manu, vel ſolo pede abluatur, dubiè baptizatur, quia incertum eſt, aliis affirmantibus, denegantibus aliis, an hoc modo dicantur prædicti abſolutè, & verè ablui.

20 Si quis immergatur in aquam, ſed non emergat: (id quod evenire poſſet, quando quis in fine immerſionis ſtatim moreretur) inter dubia baptiſmata connumero, licèt enim probabile putem cum Suar. Vaſq. Val. Coninc. quos ſequitur citatus Hurtad. *l. c. diff.* 5. nō eſſe neceſſe, ut immerſioni ſuccedat emerſio, ſicuti, nec ſi Baptiſmus fiat per aſperſionem, neceſſe eſt, ut aqua fluat per corpus baptizandi, ſed ſufficit, ſi hæreat, cùm ſic ſatis, ſuperq; conſtituatur lotio humana, quemadmodum ſi manibus madefactis faciem abluas, diceris abſolutè faciem lavare; licèt inquam id probabile putem: tamē, quia non eſt certum, an ſic ſimpliciter apponatur vera ablutio, ideò hunc modum inter baptiſmata dubia recenſendum, quoad praxim, judico, ſicuti in ſimili de linteo, vel digito madefacto dixi, §. 1. *n.* 13. & mox repetā *n.* 22.

21 *Ex parte aquæ.* Una, vel altera aquæ gutta, & ex Bonac. *l. c. n.* 29. etiam addita tertia, etiam ſi ſucceſſivè corpus tangat; dubia ablutio eſt, cùm aliqui negent, aliqui affirment; ſic poſſe hominem dici abſolutè ablui.

22 Linteum, vel manum aqua madefacta, & in corpus baptizandi tantummodò impreſſam, dixi §. 1. *n.* 23. & nunc in proprio loco repetere debeo, dubium eſſe ſaltem pro praxi, an conſtituat ablutionem abſolutè dictam, atque adeò dubium eſſe, & baptiſma.

§. IV. *De Materia proxima Baptiſmi quoad licitum uſum.*

1 IDem hic proportionaliter dici debet, quod §. 2. dictum eſt. Solum ex Caſtr. *de Bapt. diſp. un. p.* 4. *n.* 2. adde, non eſſe mortale, ſi quis in Eccleſia, quæ conſuevit baptizare per immerſionem, baptizaret per effuſionem vel contra, quia hæc cenſetur levis mutatio.

Occaſione prædictorum quæro, an quidam, qui, ut infantem jamjam moriturum baptizaret, illum aqua ſuffocavit, in irregularitatem inciderit.

2 Curioſam mihi propoſuit quidam difficultatem ex illo caſu ortam, qui ætate Panormitani contigit, & de quo pluribus diſputaverunt tunc Sapientes.

Caſus ille fuit hujuſmodi: Quidam deferens infantem baptizandum in remotam Eccleſiam, advertit eum morti eſſe proximum, cùm ergo aqua careret, & in puteum fortè obvium incideret; infantem illum projecit, verba formæ legitimè pronuncians.

Quare quæſitum primò fuit, an infans, ſi vivus ad aquas pervenit, ritè fuerit baptizatus: Fuiſſe, putavit Panormitanus, & plures Canoniſtæ, ſed nequaquam fuiſſe multi ex Theologis docuerunt. Præcipua utrorumque ratio fuit, quia Canoniſtæ tenebant, ad baptiſmum non oportere, neceſſariò immerſioni ſuccedere emerſionem, oportere tenebant Theologi. Omnes tamen conſenſerunt, ſi fortè puer ille vivus extractus fuiſſet, debuiſſe ſub conditione iterùm baptizari. Utraque ſententia fuit probabilis, & illam quidem Canoniſtarum hodie cōmunem jam eſſe Suar. Vaſq. Coninch. qui eos citat, ſequiturque *quæſt.* 66. *articul.* 7. *dub.* 1. quibus adde Caſtr. *de bapt. d. unic. p.* 4. *num.* 10. citantem Valentiam, Layman, Bonacinam, alioſque inter recentiores Theologos invenies, cui favent, quæ diximus §. præcedente *num.* 20. nec tamen nego opinionem illorum Theologorum à recentioribus aliquibus, ut à Toleto, aliiſque apud Caſtr. *l. c.* etiam nunc admitti.

3 Quæſitum fuit ſecundò, An licitè id fieri, & ſine peccato potuerit? Reſponſumque ab omnibus eſt illicitè; quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona: occidere autem innocentem, malum eſt intrinſecè, nam, propter non abſimilem rationem, non licèt, ſecare uterum matris animam agentis, ad finem baptizandi infantem ibi exiſtentem.

4 Quæſitum tertiò à recentioribus ex hac occaſione ſubindè fuit, An, quando baptizandus ita eſſet infirmus, ut judicaretur mors ipſi fore acceleranda ab aqua ad baptiſmum neceſſaria; An inquam tunc licitè baptizari poſſet, Reſpondetque Coninch *quæſt.* 66. *art.* 7. *dub.* 1. Hurtad. *d.* 1. *de baptiſm. diff.* 5. Diana, *p.* 5. *tract.* 3. *reſol* 8 Paſqua. *deciſ.* 241. aliique, caſum fore moraliter impoſſibilem, quia modica aqua, præſertim ſi admoveatur calida, non videtur poſſe tantùm detrimentum afferre. Addit tamen admiſſo caſu, licitè baptizari, quia ejuſmodi periculum ex modica illa aqua, præſertim, ut diximus, calida proveniens, eſt tam rarum, parvum, atque incertum, ut non debeat venire in conſiderationem humanam.

5 Hæc olim quæſita ſunt; nunc verò ea proponitur difficultas: An ille, qui prædictum infantem projecit in puteum, inciderit in irregularitatem; & per hanc occaſionem idem ſecundò quæritur de illo, qui baptizet infirmum in eo raro caſu, quo ex ſola ablutione baptiſmi moriatur? cujus modò *n.* 4. meminimus.

6 Reſp. ad Primum, eum, qui infantem projecit in puteum incurriſſe irregularitatem ex delicto, quia (ut nunc ſuppono) peccavit occidendo innocentem. Dico, ut nunc ſuppono, nam, ſi bona fide fecit, & ex bona conſcientia, quamvis erronea, non peccavit, unde irregularitatem non contraxit, quia irregularitas ex delicto ſine delicto non incurritur, ut infra latè ſuo dicetur loco.

7 Reſp. ad Secundum; eum, qui infirmum baptizat in eo raro caſu, non incidere in irregularitatem. Acceleratio enim, ſunt verba Hurtadi, *loc. cit.* illa mortis hominis aliàs morituri, cui ratione dictæ aſperſionis exponitur, adeò exigua, & inſenſibilis eſt, & ſit modo ita humano, ut ob ſalutem æternam non ſit contra rationem, ac proindè ſic baptizans non manet irregularis, quamvis re ipſa ſequatur dicta acceleratio. Hæc Hurtadus.

8 Vides differentiam utriuſque caſus? In priore his, qui projicit infantem moribundum in puteum, infantem occidit, dum projicit, in poſteriore verò infirmum abluendo, nequaquam occidit, quia ex parva ablutio non eſt cauſa ex ſe mortis, ſicuti eſt dicta projectio.

9 Favet noſtræ, & Hurtadi ſententiæ Sotus, *in* 4. *diſt.* 5. *q.* 3. & Zambranus, *de caſibus occur. tempore mortis dub* 12. *n.* 16. qui dicunt, baptizantem non incurrere in irregularitatem, quando eſt neceſſitas aliquem baptizandi, & mors accidit propter actionem baptizantis, ſed ſine illius culpa, per accidens, inopinatò.

§. V. *De forma Baptiſmi.*

1 AD eſſentiam formæ baptiſmi habendam, tria diſtinctè explicari omninò debent. Primò, Actio exterior, ſeu actus ipſe baptizandi. Secundò, Unitas Dei. Tertiò, perſonarum divinarū Trinitas, quæ certè tria ſatis benè explicantur in communi, & conſueta forma Latinorum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et in forma Græcorum, quam mox ponam *n.* 15.

2 Illud (in nomine) aliqui dicunt ſignificare idem, quod in invocatione, alii in fide, alii in virtute, ideſt in auctoritate, & poteſtate: id quod, cùm major explicatio ad Theologos, ut S. Tho. 3. *p. q.* 66. *ar.* 5. *ad* 6. alioſque pertineat, innuiſſe ſufficiat.

3 Et quidem, quoad valorem, in quacumque lingua proferri ejuſmodi formam poſſe, diximus ſuperius univerſaliter, *lib.* 1. *de Sacram. in genere c.* 1. *initio.* Quoad licitum verò uſum, Latinum uti forma Græca, Græcum latina, eſſe mortale, docet Hurtad. *loc. cit. diff.* 7. negat tamen Valent. *apud eundem*, quia hæc cenſetur mutatio accidentalis, & levis momenti, quod certè probabile eſt.

4 Jam verò, quia difficilè eſt aliquando cognoſcere, an, & quando verba æquivalentia, vel mutata, vel addita, vel corruptè prolata ejuſmodi ſint, ut formam mutent eſſentialiter, vel accidentaliter, atque adeò ut certò, vel non certò, vel etiam ſub dubio ſufficiant ad baptiſmi valorem, ideò breviter hic ſuis ſub claſſibus ex collecta ſubdam: quamvis circà idem aliqua docuerim, cum

Digitized by Google

de forma Sacramentorum in univerſum diſſerui, *lib. 1. de Sac. in genere 1. 2. §. 3.* quæ ſanè erunt omninò recolenda.

Verba certò ſufficientia ad Formam Baptiſmi.

5 Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

Nota, illud Ego, *& illud* Amen, *non eſſe de eſſentia formæ. Immò, ſi citrà contemptum omittantur, non peccari mortaliter, quia nec eſt levis: ut habet apud Hurtadum de bapt. d. p. diff. 7. vide etiam Lean. de bapt. d. 3. q. 2. aliosque.*

6 Ego te baptizo in nomine Dei Patris: Dei Filii, vel Chriſti, & Dei Spiritus ſancti.

7 Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritus ſancti. Vel (quòd idem videtur eſſe) in nomine Patris, & in nomine Filii, & in nomine Spiritus ſancti.

Ratio hujus ſufficientiæ eſt, quia ſic oſtenditur pluralitas perſonarum, non verò pluralitas Deorum. Ita Suar. Dicaſtil. Henriq. Coninc. Trullenc. Bauni, Dian. *p. 2. tr. 17. reſ. 15. Licèt invalidam eſſe hanc formam, vel ſaltem ſub conditione reponendum baptiſmum per hanc formam collatum, doceant non pauci,* ut Baſſæus, Summa Seraphica, Geſualdus, Medulla Theologica hic, & Bonac. ap. Dian. *loc. cit. Sed ego ſequor Doctores, priore loco adductos. Et nihilominus propter ea, quæ dicenda ſunt §. 2. n. 2. rectè ſub conditione tunc repeteretur baptiſma.*

8 Ego te baptizo nomine Dei Patris Omnipotentis, & Filii Sapientis, & Spiritus ſancti boni, vel Paracliti.

Nam illud in, *de eſſentia non eſſe puto cum Hurtado, d. p. de bapt. diff. 7. & multis aliis contra alios putantes eſſe de eſſentia.*

9 Ego te baptizo virtute Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Ita Hurtadus *ibid. contra Toletum, aliôſque apud eundem Hurtadum negantes.*

10 Ego te baptizo in nomine Dei Patris Omnipotentis, & Filii Sapientis, & Spiritus ſancti Boni, vel Paracliti.

11 Ego te baptizo in nomine Patris, Filii, Spiritus ſancti.

Nam illud (&) *non eſſe de eſſentia puto cum Diana, loc. cit.* & G. Hurt. *l. 2. & aliis contra nonnullos apud eundem Hurtadum ibid.*

12 Baptizo te, vel baptizo hunc in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

13 Ego te abluo, vel lavo in nomine, &c.

14 Ego Sacerdos: ego Petrus te baptizo in nomine, &c.

15 Baptizetur ſervus Chriſti, vel baptizeris, vel baptizetur hic in nomine Patris, &c.

Adverte, Modum hunc eſſe Indicativum, ut verò Græci enunciant; vel eſſe Imperativum, ut nonnulli apud Hurtad. *d. l. c. diff. 8. Theologi, vos proferre putant, & approbant. At verò nunquam deprecativè, ut mox dicam n. 28.*

Adverte item, Valentiam, adductum ab Hurtado, *d. 2. de Bapt. diff. 7. putare ſolùm venialiter peccari, ſi Latinus utatur forma Græcorum; vel Græcus forma Latinorum, ſed ipſum Hurtadum putare, peccari mortaliter: Nec mirum quia hic, ejuſmodi mutationem magni cenſeo eſſe, momenti, at levioris ille.*

16 Ego in nomine Patris, & F. & S. S. Baptizo te, vel in nomine Patris baptizo te, & F. & S. S.

17 Ego te baptizo in nomine Patris. Ego te baptizo in nomine Filii, Ego te baptizo in nomine Spiritus S.

18 Nos *Auctoritatis gratia*, te baptizamus in nomine Patris, & Filii, & S. S.

Illud Nos *in hoc loquendi modo idem ſignificat, atque* Ego.

19 Ego baptizo vos, vel Dominationem veſtram, Altitudinem, Excellentiam veſtram in nomine, &c.

Intelligitur enim ex uſu loquendi perſona ipſa una baptizanda.

20 Ego baptizo ſervum Chriſti Ducem talem in nomine, &c.

21 Ego baptizo Petrum in nomine, &c.

Nota, in proximis tribus formulis, & ſimilibus, non videri committi peccatum, niſi veniale, quia in his mutatio Conſuetudinis Eccleſiæ non videtur gravis.

22 Ego baptizo vos (ſi ſunt multi in neceſſitate baptiſmi, ut in repentino naufragio) in nomine P. & F. & S. S.

Ratio ſufficientiæ hujus formæ, ſuppoſita ſufficienti ablutione, eſt, quia illum vos etiam eo communi more loquendi, ſignificat, te, te, & te, &c. ex S. Thom. 3. p. q. 66. ar. 5. ad 4.

Prædictas habes ſparſim e a Doctoribus citatis, ubi agunt de Baptiſmo.

Verba certò non ſufficientia ad formam Baptiſmi.

23 Ego te baptizo in nominibus Patris, Filii, & Spiritus ſancti.

Nam ſic ſignificatur pluralitas Deorum.

24 Ego te baptizo In nomine Chriſti Amen.

Lege Bellarminum, l. 1. de bapt. à c. 3. qui probat, Apoſtolos nunquam baptizaſſe ſub hac forma In nomine Chriſti, *Quod ſi Actor. c. 2. & aliis ſic dicitur, ſenſus eſt, Apoſtolos baptizaſſe in virtute, & fide, & auctoritate Chriſti, id eſt Baptiſmo inſtituto à Chriſto, ad differentiam Baptiſmi Joannis Baptiſtæ. Vel ſenſus eſt apponi conſueviſſe nomen Chriſti Domini in vera forma, in hunc modum: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii Domini noſtri JESU Chriſti, & Spiritus ſancti. Prior interpretatio affertur à S. Baſilio, Theophilacto, Damaſceno: poſterior à S. Cypriano, & Origene.*

Scio, S. Tho. 3. q. 66. ar. 6. ad p. aſſerere, Apoſtolos ex peculiari conceſſione, ſic baptizaſſe, ut nomen Chriſti redderetur dulce, & amabile: Sed profectò magis animo ſedent explicationes allatæ.

25 Ego te baptizo.

- In nomine Dei. Amen.
- In nomine Trinitatis. Amen.
- In nomine trium Divinarum perſonarum. Amen.
- In nomine Omnipotentis, Sapientis, & Boni.
- In nomine Genitoris, & imaginis ejus, ſeu ſplendoris gloriæ ejus, & Doni, ſeu Flaminis.
- In nomine Patris Majoris, & Filii Minoris, & Spiritus ſancti.
- In nomine Dei, & ſanctæ Crucis.

  Incidi in quoddam manuſcriptum affirmans, Bedam in c. 10. Actorum & S. Bernardum Epiſt. 34. dixiſſe, hanc poſtremam eſſe formulam ſufficientem. Sed nihil tale in locis, qui ab ipſo citantur.

  Id tamen diſertè S. Bernardus dicit in Epiſt. 340. Verùm ejus ſententiam ſequi non poſſum: & crediderim, ipſum hac noſtra ætate, quando res diligentius ſunt diſputatæ, nobis acceſſurum. Id quod Sanctus Doctor annuit ipſo initio prædictæ Epiſtolæ, ſic enim præmittit, (Breviter vobis de propoſita quæſtione reſpondemus, ſine præjudicio tamen ſanioris ſapientis.)
- In nomine Patris, & Filii, & gratiæ Spiritus Sancti.

  Hanc omninò reiicit Quintanaduenas *de Baptiſm. ſing. 5. num 5.*

26 Ego te baptizo in nomine Sanctiſſimæ Virginis, & Sanctorum Amen.

Quid ſi dicas, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ac Beatiſſimæ Virginis, & Sanctorum.

Reſpondeo diſtinguendum eſſe. Si enim intendas baptizare, vel in nomine Virginis, & Sanctorum, vel in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti indiviſibiliter cum Virgine, nullus eſt Baptiſmus. Si verò ſolùm intendas implorare Virginis, & Sanctorum auxilium, validus erit, quia ſic non mutatur eſſentialiter forma, ſicuti etiam mutatur ex intentione præcedente. Ita Vaſq. Suar. aliique apud Leand. de Baptiſmo, *d. 3. q. 36.*

27 Baptizetur à Chriſto, vel à Deo talis ſervus Chriſti. Amen.

28 Baptizetur *deprecativè* ſervus talis Chriſti in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

Quando enim ſic deprecativè dicitur, puta modo Optativo, vel etiam Subjunctivo, non adhibetur forma præſcripta à Chriſto Domino, qui dixit Apoſtolis Baptizante eos, *id eſt, vos baptizate, quaſi auctoritativè, quamvis, ut Miniſtri, non verò ut cauſæ principales.*

29 Ego baptizo in te nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

Quia in ejuſmodi tranſpoſitione mutatur forma eſſentialiter.

30 Baptizo Petrum ſervum Chriſti.

Nam ſic, ne implicitè quidem ſubintelligitur legitimus Miniſter baptizans, qui idem debet eſſe, qui profert verba, & qui abluit.

31 Ego intendo te baptizare in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

Debet enim explicari actus baptizandi, non verò ſola baptizandi intentio: ut rectè notat Sayrus *l. 1. de Sac. c. 4. ar. 4.*

32 Ego me baptizo.

Debet enim eſſe perſona diſtincta ea, quæ baptizat, ab ea quæ baptizatur.

33 Denique, quando duo ſimul formam pronunciant, & ſimul abluunt, quid dicendum?

Reſp. Si unus independenter ab alio, hæc dum ipſe faciat, validè baptizat, quia ſic adſunt omnia eſſentialia Sacramenti, ita tamen, ut ſolus ille verè baptizet, qui prius abſolvit requiſita, atque adeò qui poſterior eſt, nihil aget.

34 Quod ſi poſita dicta independentia ſimul abſolvant, ſimul baptizabunt, ut puto, ſicut in Miſſa Ordinationis omnes Sacerdotes conſecrant, ſi ſimul conſecrationis verba perficiant, & nihilominus hunc, ita baptizatum, eſſe ſub conditione rebaptizandum omninò cenſeo.

35 Si verò unus dependenter ab alio baptizare intendas, erit Baptiſmus invalidus, quia ſic falſa eſt forma, cùm neuter per ſe auctoritativè baptizet. Vide G. Hurtad. *d. 2. de bapt. diff. 5.*

Verba dubiè ſufficientia ad formam Baptiſmi.

36 Ego te baptizo in nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis, ſeu Spirati ab utroque.

37 Ego te baptizo in nomine Ungentis, Uncti, & quo Unctus eſt.

Hanc formulam numeraſſem cum inſufficientibus, ſed quia ea poſſet colligi ex dictis à Beda in c. 10. Actorum, & Ambroſio, l. 1. de Spiritu Sancto, hic, in eorum reverentiam inſeritur.

Ego te baptizo.

38 In nomine Patris, & Jeſu Chriſti, & Spiritus ſancti.

39 In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Amen.

Hanc formam certò ſufficientem judicat G. Hurtad. *d. prima de Bapt. diff.* 10. citans Vaſq. *mihi dubia eſt, quia non ſatis explicitè videtur ſignificari Spiritus Sanctus: nam & Angelus etiam Spiritus eſt.*

40 In nomine Patris, & Verbi, & Spiritus ſancti.

Hanc ſufficere, putat Bonacina de Bapt. d. prima quæſt. 2. p. 4.

p. 4. nu. 53. nequaquam ſufficere, xit Filliucius ap. Bonacinam ibidem. *Sit ergo dubia.*

41 Cum nomine Patris, cum nomine Filii, cum nomine Spiritus ſancti.

Quamvis hanc formam ſufficere putent aliqui apud Dianam p. 2. tract. 17. reſol. 15. quia cenſent illud Cum *non extrahere formam in diverſam ſignificationem, tamen quia alii id negant, judicantes, ſic non exprimi, id quod exprimitur per illud* In. *Ideò ſecurius adnumeretur cum formis incertis.*

Idem ergo erit, ſi dicas ſub nomine Patris, &c. *vel* Per nomen Patris, &c.

42 Cum Patre, Filio, & Spiritu ſancto.

In Deo Patre, vel in eſſentia Patris, vel in uno Deo Patre, Filio, & Spiritu ſancto.

In Patre, Filio, & Spiritu Sancto.

In his proximis tribus formulis ambigo de Baptiſmo, quia per illas non videtur ſignificari id totum, quod ſignificatur per illud In nomine, ita Valentia, & Coninch. apud G. Hurtadum *loc. cit. diff. 7. eos citantem, ſed non ſequentem.*

43 Ego te baptizo. In eſſentia Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

44 In uno Deo Patre, Filio, & Spiritu ſancto, vel in unum Deum Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, vel per unum Deum Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum.

Has approbat Vaſq. & Layman, quos Caſtropal. citat, *ſequiturque de Bapt. d. p. 5. n. 17. ſed non acquieſco propter rationem proximè dictam. Sicut non acquieſcis* Valentia, & Coninch. adducti, ſed non excepti à G. Hurtado *de bapt. diff. 7. verſ. Ex quibus.*

45 In Virtute, Authoritate, & Fide Patris, Filii, & Spiritus ſancti.

Forma hæc meritò incerta eſt. Valentia *dub. 4. q. 1. p. 3. quia ejuſmodi voces minus videntur ſignificare, quàm illud* In Nomine.

46 In nomine Spiritus ſancti, Filii, & Patris.

Hanc cum Caſtrop. *l. c. ver. Quando autem, ideò incertam judico, quia, non ſignificat Spiritum ſanctum, prout ipſe eſt procedens, ſed potiùs ut principium.*

47 In nomine Filii Patris, & Spiritus ſancti.

Propter ſimilem rationem modo dictam, ambigo item de hac forma, quia non ſignificat Patrem, ut Originem, & Principium, ſicuti re ipſa eſt.

48 In nomine Patris, Filii, & Spiritus ſancti.

Hanc, ut ſufficientem affert Leander *de Bapt. d. 3. quæſt. 3. quia putat, ſic, non mutari ſignificationem formæ. Et quidem Græci, qui ablativo carent,* In nomen *proferunt: licet in Syriaco ſit in ablativo,* ut notat Eſtius *in 4. §. 6. Sed profectò non video, hanc eſſe certò ſufficientem, non enim eſt eadem ratio in Græco, atque in Latino. Illud enim εἰς τὸ ὄνομα Græcè prolatum eandem habet ſignificationem, quam habet Latinum illud* In Nomine. *At hoc Latinum* In nomen *non videtur certò habere eandem ſignificationem, quam habet illud* In Nomine, *ſed quam habet Græcum* εἰς τὸ ὄνομα.

49 Ego te Tingo, Intingo, Mergo, Immergo, Aſpergo, Aquam infundo, Balneo, Conjicio in aquam, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

Valdè mihi incertæ ſunt hæ formulæ, quia per has non ſatis ſignificatur ipſa abſolutionis actio, & per poſtremas potius ſignificatur ablutionis cauſa, quàm Ablutio.

50 Baptizat, vel baptizet, *imperativè*, te Deus, vel Chriſtus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Vel baptizaris, ſeu baptizeris, *item imperativè*, à Deo, vel à Chriſto, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

Has duas formulas ratas, ac legitimas eſſe pronunciat Suarez: ſed negat Vaſquez, apud Caſtropalaum citatum, qui tamen Suarii ſententiam amplectitur, neſcio an meritò, quia ſic non explicatur ipſa actio Miniſtri.

Nova difficultas de collatione cujuſdam Baptiſmi, ex patrio vocabulo apud Siculos orta.

51 Quando fortè confertur Baptiſmus Infanti, urgente mortis periculo, in parturientis ædibus, ſolet in Sicilia vernacula lingua id ſic explicari. *La Raccoglitrice, overo la Mammana ingravattò el Fanciullo. Queſto fanciullo fù ingravattato in caſa*, &c. Neque unquam in alia occaſione utimur hac voce *Ingravattare*, ſolùm enim ea utimur ad ſignificandum baptiſma, in prædictis circumſtantiis, prædictoque modo collocatum.

Quædam ergo Obſtetrix in ea neceſſitate Infantem baptizatura, hac forma uſa per inſcitiam eſt. *Io t'Ingravatta in nomine del Padre, e del Figlio, e dello Spirito ſancto. Amen.* Convaluit Infans, deque hac nova forma certior factus Parochus, dubitavit, an validus fuerit baptiſmus, multis ex Sacerdotibus Parochiæ contendentibus, fuiſſe legitimum, multis omninò negantibus, conſentientibus tamen omnibus, debere Infantem ſub conditione iterùm ritè baptizari; quod certè factum eſt. Porrò ſi ad te fuiſſet ejuſmodi quæſtio delata, in quorumnam Sacerdotum ſententiam ſuffragium, rogo, contuliſſes.

52 Ego profectò de hac re interrogatus, ſic reſpondi. Si illud *Ingravattare* idem eſſet apud Siculos, quod *lavare*, vel *abluere*, certa fuiſſet, & rata illa forma Baptiſmi, puta idiomate patrio prolata. At non ita ſe habet. Nam *Ingravattare*, quantum ego, qui Siculus ſum, cognoſcere ex noſtrate more loquendi poſſum, ſignificat constatum totius illius actionis baptizandi in re ſubita, mortiſque diſcrimine, privatim Domi, à non Parocho, ſine conſuetis Eccleſiæ cæremoniis, &c. Non autem ſignificat ipſum actum abluendi, ſed potiùs id, quod in repentina illa neceſſitate factum eſt. Prorſus, ac ſi dicamus: Fuit hic Infans Chriſto Domino adductus, ſine ſolemnitatibus Eccleſiæ. Sicuti ergo, qui ſic baptizaret, Ego per hanc actionem quam facio, te Chriſto addico, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti irritum faceret baptiſmum, quia non explicaret actum abluendi, quem diſtinctè explicari omninò debere, nec ſolùm implicitè conſignificari, diximus *num. 1.* Ita in caſu noſtro.

53 Dices. At Pater Franciſcus Scorſus utriuſque Linguæ Græcæ, & Hebraicæ peritiſſimus in ſuo Latio Chriſtiano putat *Ingravattare*, deduci à verbo Græco ἀμβάπτειν quod ſignificat *Lavare*, à quo etiam verbo, dempta præpoſitione, educitur βαπτίζω, quod ritè in hujus Sacramenti collatione, omnes uſurpamus. Si igitur *Ingravattare* ſignificat *Lavare*, aptiſſimum verbum erit pro forma Baptiſmi.

Reſpondeo. Tametſi concederemus ejuſdem Ethimologiam, *quam certè ipſe Pater Scorſus prudenter ſub probabilitate duntaxat approbat, quàm ex ſuo penu illam, nullo duce, ſed certè, me id ab ipſo ſciſcitante, protulit, eadémque, me rogante in ſuo Latio ſcripſit.* Tametſi, inquam Ethimologiam concederemus, nihilominus ex antiquiſſima uſurpatione loquendi Siculorum, non jam ampliùs ipſum abluendi actum, ſed aggregatum illud, modò explicatum, hac ætate ſignificat noſtratibus, & nihil præterea.

§. VI. *Regulæ tres, quibus docemur, quando ſub conditione reiterandus ſit Baptiſmus.*

1 PRima Regula. Quoties collatus eſt Baptiſmus aliquo ex prædictis modis dubiè ſufficientibus, erit neceſſariò ſub conditione repetendus: quòd ſi collatus fuerit aliquo ex modis certò non ſufficientibus, erit multò magis repetendus, ſed conditio apponenda non erit.

2 Secunda Regula. Quoties probabilem opinionem habes, ſive ex jure, ſive ex facto, te non eſſe baptizatum, toties licitè poteris ſub conditione rebaptizari, ſed non obligaris. Ratio prioris partis hujus ſecundæ Regulæ eſt, quia jam habes prudentem, & rationabilem timorem de carentia tui baptiſmi. Ratio poſterioris eſt, quia potes ſequi opinionem probabilem, atque adeò prudenter judicare, te eſſe baptizatum. Ita Hurtadus *de Bapt. diff.* 2. contra Ochagaviam. Lege item de Lugo *in reſp. lib. 1. cap.* 33. fusè docentem, quando poſſis, non tamen obligeris reiterare baptiſmum.

3 Ex his autem vides, te poſſe rebaptizari, etiam in omnibus illis caſibus, in quibus, licèt nos probabiliter dixerimus, ſufficientem eſſe materiam, vel formam, alii tamen probabiliter dixerunt, ſufficientem non eſſe. At, ut obligeris, non reiterare hoc Sacramentum, puto, debere adeſſe certitudinem moralem validè jam collati baptiſmi, non verò probabilitatem quamcumque. Quæ autem ejuſmodi moralem certitudinem pariant, mox ſeparatim indicabo.

4 Tertia Regula. Quoties certus moraliter es, te eſſe baptizatum, ſi fortè habeas aliquem levem ſcrupulum, vel ſuſpicionem de carentia Baptiſmi, non poteris rebaptizari. Ratio eſt clara, quia imprudenter ageres. E. G. Si natus es inter Chriſtianos, rebaptizari non debes, quamvis levem ſcrupulum habeas, te non eſſe baptizatum, quia, ut mox dicam, natum eſſe inter Chriſtianos, facit certitudinem moralem baptiſmi, ſi alia valdè urgens conjectura contra baptiſmum non adſit.

5 Neque obſtat, quòd apud Quintanad. *de Bapt. ſing* 8. ex Doctiſſimi cujuſdam conſilio, fuerit iteratum baptiſma cujuſdam mulieris, quæ, quamvis nata, ac nutrita inter Fideles, tamen ex leviſſima ſuſpicione timebat de ſuo Baptiſmo, ſed propter ejuſmodi timorem inquietiſſima vivebat, non obſtat inquam, nam poſt multa ibi à Quintanadueñas in favorem hujus reiterationis allata, tandem ſic concludit. Hæc ſunt, quæ virum doctum hujus Fœminæ Baptiſmo conditionali annuentem movere potuerunt: At ego, niſi dubium, aut ſuſpicionem prudentem ex defectu, vel materiæ, vel utriuſque applicationis, intentionis, vel Miniſtri ortam deprehendam, iterationem hanc conſulere non auderem, ſed nec eam in præſenti caſu damnarem.

§. VII. *Explicatur, quæ nam ſit moralis certitudo de ſuſcepto Baptiſmo.*

1 ESſe natum inter Fideles, ut jam modò dixi, affert certitudinem moralem Baptiſmi. Nam natum inter Hæreticos, & ab illis fuiſſe baptizatum, valdè probabile judico, poſſe rebaptizari, immò & debere, quando aliquæ ſint circumſtantiæ, in quibus ſuſpe-

cta

Digitized by Google

cta ſit ſufficientia. Vide quæ dixi *lib.1. cap.1. §.2. num.7.*

2 Secundò, unus teſtis de quo non ſit probabilis ſuſpicio mendacii, ſatis eſt, ut non rebaptizeris, ſi dicat, ſe certò ſcire, te eſſe baptizatum.

3 Tertiò, multo magis erit ſatis fides Baptiſmi, ex libris Parochi ſumpta.

4 Quartò expoſiti ad Hoſpitale, ſi ſchedulam habent collo, *ut ſolet fieri*, appenſam, qua ſignificetur eorum baptiſmus, certitudinem habent moralem, undè non ſunt rebaptizandi: nam, ſi habeant ſignum nondum collati baptiſmi, erunt ſine conditione baptizandi: Quid ſi nullum habeant ſignum? baptizandos eſſe ſub conditione puto, quia tunc magna eſt ſuſpicio nondum ſuſcepti baptiſmi.

5 Scio Quintanad. *loc. cit. ſing.* 9. cenſere, omnes Infantes inter Catholicos ubicunque expoſitos, etiam ſi habeant ſcripturam collo appenſam, teſtificantem eorum baptiſmum, eſſe ſub conditione rebaptizandos. Sed ego adhæreo communiori opinioni, & communi noſtrarum Regionum praxi. Concederem nihilominus poſſe, ſed non obligari, idque propter modò dicta *§. præced. nu.* 2. *&* 3.

6 Is autem Auctor, quia degebat in iis locis, ubi non pauci olim vixerunt Mauri, & Saraceni infideles, quorum ſcripturis non erat fidendum, ideò univerſalem illam doctrinam docuiſſe videtur.

7 Quintò, qui à peritis Obſtetricibus, vel Parentibus, propter inſtantem neceſſitatem fuit privatim baptizatus, habet ſufficientem certitudinem, quare non eſt rebaptizandus.

8 Ut autem comprehendatur, an ſint peritæ; ſunt diligenter examinandæ, præſertim in quatuor. Primò, quam formam pronuncient. Secundò, quam, & quantam aquam infundant. Tertiò, an ſimul ſimultate morali, à nobis libro primo explicata, formam proferant, & abluant. Quartò, quam intentionem habeant. Quare ſi in ejuſmodi examine inveniatur nihil ſubſtantiale defuiſſe, non erit, ratione Obſtetricum, locus renovandi Baptiſmi: ſi ſecus, erit, lege, quæ dixi univerſaliter *lib.* 1. *c.* 1. §. 1.

9 Quintanaduenas *loc. cit.* ſibi ſimilis nimis eſt facilis in concedenda, & præcipienda hac iteratione illis, qui ſunt ab Obſtetricibus baptizati, fortaſſe, quia in illis Regionibus frequentes erant imperitæ, & fortaſſe infideles Obſtetrices, at in noſtris, ubi hoc munus non exercent, niſi approbatæ ab Epiſcopis, tanta facilitas, vel obligatio non eſt inducenda.

10 Inquires hac occaſione, peccant ne mortaliter dictæ Obſtetrices, ſi neſciant formam, & modum baptizandi.

Reſpondeo ita cum Navarr. Henriquez, Tol. Reginald. Gran. apud Lean. *de Baptiſm. d.4. q.* 33. Ratio autem eſt, quia quilibet debet ſcire, quæ ad ſuum officium pertinent. Aliqui apud dictum Leand. qui hoc peccatum in Obſtetricibus non agnoſcunt, dicunt, obſtetricis officium non eſſe, baptizare; Sed non placet, quia Charitas dictat, quemlibet debere juvare proximum ad ſalutem conſequendam, ſaltem quando commodè, & facilè poteſt: At, quæ major facilitas, quàm obſtetricem, cui ſæpè accidit ſalvare inſanrem, diſcere modum baptizandi? Adde, tanto majus fore earum peccatum, ſi ſint imperitæ, quando cum ea imperitia, ſi ſuum non eſt munus baptizare, baptizent tamen, & Infantem in re tam gravi decipiant.

§. VIII. *Quid obſervandum in dicta repetitione Baptiſmi.*

1 UNiverſaliter adverte, quando rebaptizatur adultus ſub conditione, debere ipſum, ſi de mortali ſit ſibi conſcius, ſe diſponere per contritionem, vel per attritionem, *non autem neceſſariò per confeſſionem Sacramentalem*, ut nimirum ſic obicem gratiæ amoveat, ſed inſuper adverte, ſuſcepto jam certo Baptiſmo, eundem ut refert Quintanad. *l. c. ſingul.* 16. *&* 18. debere ea peccata ante hoc certum baptiſmum, & poſt illud dubium commiſſa, aperire Confeſſario, & ſub conditione Sacramentalem abſolutionem recipere, ut ſi fortè primus Baptiſmus fuit verus, ſervetur præceptum Chriſti Domini, quo jubemur omnia mortalia poſt baptiſmum commiſſa clavibus ſubiicere.

2 Præterea pro praxi dicti Baptiſmi conditionati nota ſequentia. Primò, illud poſſe conferri domi, vel in quocunque loco privatim, immò occultiſſimè ſolum cum ſolo. Secundò poſſe à quopiam, ſed certè perito, etiam ſi facilè poſſit haberi Sacerdos. Tertiò, non eſſe adhibendum Patrinum, *poterit tamen*, nec ſi adhibeatur contrahi cognationem ſpiritualem. Quartò, non eſſe neceſſarias alias Eccleſiæ cæremonias. Ratio omnium horum eſt, quia ſolemnitates loci, Miniſtri, &c. ſunt inſtitutæ ſolùm pro Baptiſmo abſoluto, non verò pro conditionato. Ita Quintanadueñas.

3 Scio, aliquos, inter quos eſt Perez *de Matrim. d.29. ſect.* 3. in Tertio ex his ſuperaddere diſtinctionem. Dicunt enim, ſi fortè poſt dictum conditionatum Baptiſmum, inveniatur primum baptiſmum fuiſſe validum, Patrinum baptiſmi conditionati non eſſe verum Patrinum, nec cognationem contrahere, ſi tamen illud inveniatur fuiſſe invalidum, tunc Patrinum dicti baptiſmi conditionati eſſe verum Patrinum, quia jam is ſuſcepit baptizandum in vero Baptiſmo. Scio inquam id: Verùm ego nunquam fieri verum Patrinum in Baptiſmo conditionato ſuſtineo cum Quintanadueñas, quia hæc Patrini ſolemnitas, ut & aliæ non ſunt inſtitutæ, niſi, ut dictum eſt, pro Baptiſmo abſoluto. Quare, nec inter baptizantem, & baptizatum oriri tunc cognationem puto cum Quintanadueñas *d. ſing.* 18. *nu.* 2. licèt oriri putet ex Dicaſtillo Diana *p.* 15. *tr.* 8. *reſol.* 57.

CAPUT II.

De Miniſtro Baptiſmi.

§. I. *Quiſnam ſit, præſcindendo à caſu neceſſitatis.*

1 MIniſter Ordinarius Baptiſmi eſt Sacerdos, & quidem proprius, ideſt Parochus.

Hinc non ſolùm Laicus extra neceſſitatem baptizans, peccat, ſed etiam alius Sacerdos, quamvis hic ſit Parochus alterius Parochiæ, niſi de licentia Epiſcopi, qui certè eſt ſupremus Parochus ſuæ Diœceſis, vel de licentia proprii Parochi, quæ ſola ſufficit, neque enim ad Baptiſmum requiritur approbatio Epiſcopi, ſicuti requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ.

2 Inquires. Quale nam eſt hoc peccatum.

Reſpondeo, Cum Navarr. *c.27. n.7. ex c. interdicimus 2. q.* 1. Caſtrop. alios citante *de Bapt. d. ſ. unic. 1. q. n.* 2. & G. Hurtad. *d. 2. de baptiſm. diff.* 2. *verſ. Diaconus ergo*, eſſe mortale ex genere ſuo, & contra juſtitiam, quæ agitur contra officium alterius, niſi excuſetur baptizans à licentia præſumpta Parochi, quæ certè ſufficit.

3 Dixi *ex genere ſuo*, nam ſi fiat ſemel, aut bis, non contradicente Parocho, ſeu non multùm ipſo de hujuſmodi collatione laborante: videtur eſſe parvitas materiæ, ideòque ad ſummum veniale.

4 Inquires iterùm. Vicarius Generalis poteſtne ſine peccato baptizare oves Parochi ſuæ Diœceſis, aliiſque licentiam hanc concedere contradicente Parocho? Præſcindimus autem ab eleemoſyna, quæ fortè ex lege, vel conſuetudine cedit Parocho ex collatione baptiſmi, ea enim omninò Parocho ſemper debetur.

5 Reſpondeo, Ex ſpeciali Epiſcopi conceſſione data circa Baptiſmum ſuo Vicario, poſſe ſine dubio. Nam ſicut poteſt ex ſe Epiſcopus, quia, ut diximus, eſt ſupremus Parochus, ita poteſt eam poteſtatem aliis delegare.

6 At ea ſola Vicariatus conſtitutione quid dicendum?

Reſpondeo. Colligo ex Barboſa *de poteſt. Ep. p.3. Alleg.* 54. poſſe. Is enim docet, Vicarium ea non poſſe ſine ſpeciali commiſſione, quæ propter rei gravitatem indigent ſpeciali conceſſione. At non eſt tanti Baptiſmum conferre, licentiamque ad illud conferendum dare. Et quidem idem ibidem ponir per extenſum quadraginta novem caſus, in quibus dictus Vicarius indiget prædicta peculiari conceſſione, inter quos ille, de quo agimus, nequaquam adeſt.

7 An Religioſi ex privilegio poſſint extra neceſſitatem baptizare ſine Parochi licentia, vide Caſtropalaum *de Bapt. d. unic. p.* 9. *num.* 3. qui cum Suario docet, ſolùm eos poſſe in terris Infidelium, ubi nondum fundatæ ſunt Eccleſiæ. Extra neceſſitatem ergo Religioſi nequeunt ſine licentia Parochi baptizare ſolemniter, ſicuti nequeunt cæteri Sacerdotes, cum ejus autem licentia non peccabunt contra jus Parochi, ſed tamen peccabunt, quia iis prohibitum eſt in Sacris Canonibus. Verùm contra hanc prohibitionem ire, non peccare eos, niſi leviſſimè venialiter, & facilè poſſe excuſari ex ſola voluntate Patris, id ex devotione à Religioſo petentis, fusè probat Quintanaduenas, *de Baptiſm. ſing. ult.* An iidem poſſint eſſe Patrini, dicam ſuo loco infra *c.4. §. 2. nu.* 20.

§. II. *Miniſter Baptiſmi in caſu neceſſitatis.*

1 IN neceſſitate, hoc eſt, quando eſt periculum, ne quis abſque Baptiſmo decedat, quod periculum Medici, vel Obſtetrices, vel vir prudens cognoſcere debet, *nec tamen ſcrupulosè, quia quilibet rationabilis timor mortis ſufficit, ut benigniſſimè docet* Quintanad. *de Bapt. ſingul.* 20. in neceſſitate, inquam, quilibet quemlibet baptizare licitè valet.

2 Docemus tamen, hunc ordinem eſſe ſervandum, ut ſcilicet abſente Parocho, hoc Sacramentum adminiſtret Sacerdos quicunque, hoc abſente, Diaconus, tum Subdiaconus, tum Acolithus, tum Exorciſta, tum Lector, tum Oſtiarius; tum demum Clericus primæ tonſuræ. Quòd ſi nullus ea his præſto ſit, adminiſtret homo laicus, tum Fœmina, ultimo Hæreticus, Infidelis, Apoſtata. Ita Sanctus Thomas, *3. p. q. 67. art. 1. & deinceps*, aliique paſſim, Laicum non excommunicatum præferri debere Clerico, immò, & Sacerdoti excommunicato, tum non tolerato, docet G. Hurtad. *de Bapt. d. 2. diff. 3. fine*, ſed non eſſe præferendum meritò docet Henriq. Suar. Ugolin. ad. Leandrum *de excommunic. d. 5. q.* 9. favetque de Lugo *de pœnit. d.* 18. *nu.* 37. contra Suar. & alios, quia pro illo articulo, æquè eſt Miniſter non excommunicatus, atque excommunicatus.

3 Circa prædicta ſunt adnotanda tria. Primò. Invertere hunc ordinem, non videtur (teſte Soto *in 4. d. 4. q. un. ar.* 5. Val. *dub. 4. q. 2. p. 1. verſ. quamvis autem*, Bonac. multos citans *d. 2. de Bap. q. 2. p. 5. n.* 11.) res gravis, præſcindendo ab alio inconveniente, quale eſſet, ſi Hæreticus præferretur Catholico cum ſcandalo, vel cũ periculo cõferendi invalidè Baptiſmũ. Quale etiã inconveniẽs, ait, Val. *l. c.* occurreret, ſi laicus, vel inferior vellet præferri Sacerdoti volẽti baptizare, tunc enim peccaret mortaliter laicus, ſeu inferior, cùm hoc ſit propriũ Sacerdotis munus, licèt non cum tanta officii proprietate, ut quãdo ipſe abeſt, vel tacet, non poſſit alius miniſtrare. Quidquid ſentiat Caſtr. *de bap. q. un. p. quaſt.*

Digitized by Google

*quæſt. n.*10. qui in hac adminiſtratore poſtponere Sacerdotem putat, ſemper eſſe mortale.

4 Quæres. Si adeſt mulier v. g. quæ probabiliter judicaretur eſſe in ſtatu gratiæ, adeſſet autem & vir, ſeu etiam Sacerdos, qui ob publicum ejus concubinatum, v. g. putaretur eſſe in mortali, eſſet ne in actione prædicta baptizandi, præferendus vir, ſeu Sacerdos injuſtus, mulieri juſtæ? Reſpondeo cum Filliuc. hic *de bap.* præferendum. Cùm enim miniſtrari in mortali hoc Sacramentum privatim, & ſine ſolemnitate non ſit mortale, ut ſupra vidimus *lib.* 1. *de Sacram. in gen. cap.* 2. §. 3. non eſt, unde ordo prædictus legitimus ſit pervertendus.

5 Secundùm. Non ſolùm eſt congruum, ſed opus omninò eſt, Superiorem cedere ejuſmodi officium inferiori, virum v. g. mulieri, quando Inferior eſt peritior ad baptizandum, ut nimirum ſic ſecurius conferatur tantæ neceſſitatis Sacramentum.

6 Tertium. Qui baptizat in neceſſitate, contrahit cognationem ſpiritualem cum baptizato, & cum ejus parentibus, quia etiam tunc, verè baptizat, excipe quod dicam *num.* 8.

7 Atque in hoc adverte notabile diſcrimen. Nam qui baptizat in prædicta neceſſitate, certò contrahit cognationem, ut jam dixi. At eum, qui in eadem neceſſitate, privatim, e ſacro Fonte ſuſcipit baptizatum, cognationem non contrahere, ſolùm eſt probabile, cum aliqui negent contrahere, aliqui affirment, ut infra *cap.* 4. §. 3. *nu.* 3. dicemus.

8 Illa tamen hic adeſt limitatio. Nam Pater baptizans in prædicta neceſſitate Filium legitimum certò non contrahit cognationem cum uxore ſua, undè poteſt debitum petere, quia ſic manifeſtè diſponitur in Jure *C. ad Limina*, 30 *p.* 1. id quod Hurtad. *de matr. d.* 18. *diff.* 6 *fin.* intelligo, etiam ſi iis adſint, qui poſſint baptizare, eſtu Sanch. *lib.* 7. *de matr. d.* 57. putet contrahere, quando alii adſunt.

9 Dixi *Filium legitimum*. Si enim Pater baptizet Filium ſuum natum ex ſua Concubina, & conſequenter non legitimum, ita contrahit cognationem ſpiritualem cum illa, ut non poſſit eandem ducere in uxorem. Lege Sanch. Henriq. alioſque quos citat, ſequiturque Bonac. *q.* 3. *de matr. p.* 5. *§.* 2. *n.* 11. Ratio hujus doctrinæ inde ducitur, quia Regula generalis eſt, ut contrahatur dicta cognatio inter Baptizantem & parentes baptizati, & ſolùm in prædicto jure, *Ad limina*, excipitur baptizans in neceſſitate ſuum filium ſuſceptum à ſua conjuge. *Et propter paritatem rationis, Filium ejuſdem ſuæ conjugis, quamvis non ſuum, quem Siculi appellamus* Figliaſtro, *ut manifeſtè colligitur ex dicto c. ad limina*. At illa Concubina Conjux non eſt.

10 Quæres. Si Pater, vel Mater baptizent proprium Filium, vel filium legitimum alterutrius extra neceſſitatem, privanturne jure petendi debitum conjugale?

Reſpondeo. Quamvis mortaliter peccent, quia faciunt contra Sacros Canones adductos ab Hurtado, *de matr.* 10. *diff.* 6. tamen non privantur dicto jure ex probabili opinione, quam contra communem ſequitur, & probat idem Hurtadus. Summa autem probationis eſt, quia vel nullus Canon eam privationem præcipit, jam fuit à Canonibus poſterioribus correctus. Idem propter eandem rationem dicemus infra *cap.* 4. §. 2. *nu.* 17. ſi Pater, & Mater ſint Patrini ſuæ propriæ ſobolis.

§. III. *De obligationibus Miniſtri Baptiſmi, quando is confertur extra neceſſitatis articulum.*

1 MIniſter, quando extra neceſſitatem baptizat, baptizare obligatur cum ſolemnitatibus ab Eccleſia inſtitutis: qui ſecus faciat, peccabit ex genere ſuo mortaliter: Nec Miniſter ſolùm, verum etiam ipſe baptizandus, ſi ſit adultus, & quicumque alius, qui ſit cauſa omiſſionis hujuſmodi. Ratio eſt, quia ſic fieret contra Sacros Canones Clem. *unic. de Baptiſmo*, & contra praxim Eccleſiæ in re ex ſe levi. Ita Leand. *de baptiſm. d.* 4. *quæſt.* 6. plures adducens contra admodum paucos.

2 Solemnitates breviter collectæ, quas pluribus explicat Caſtrop. *de Bap. d. unic. p.* 12. hæ ſunt ex Rituali Romano.

I. Adhibenda eſt aqua naturalis, non tamen quælibet, ſed benedicta in Sacro Fonte.

II. Adhibendus eſt Patrinus.

III. Imponendum nomen.

IV. Facienda profeſſio Fidei, ſeu publica recitatio Symboli Apoſtolici.

V. Impreſſio ſigni Crucis in fronte, & pectore baptizandi.

VI. Abjuratio Dæmonis, & trina inſufflatio.

VII. Appoſitio Salis exorcizati in ore baptizandi.

VIII. Terna Tinctio aurium, & narium ejuſdem cum ſaliva.

IX. Impoſitio manus Sacerdotis ſuper caput ejuſdem, & Benedictio.

X. Unctio pectoris, & ſcapularum ejuſdem cum Oleo Benedicto.

XI. Unctio verticis ejuſdem cum Chriſmate, & quidem illius anni niſi neceſſitas

XII. Coopertio dicti verticis jam uncti cum veſte candida.

XIII. Porrectio cerei accenſi ipſi jam uncto, & ſic cooperto.

XIV. Hæc debent fieri in Eccleſia.

XV. Sacerdos debet eſſe veſtitus Superpelliceo, & Stola.

3 Porrò, citra contemptum, & grave ſcandalum, unam, vel alteram rem ex his levem omittere, non eſſet niſi veniale; omnes, vel gravem aliquam, mortale profectò eſſet, licet benignius loquatur Poſſevinus, quem refert, & non rejicit Medulla Theologica *In tract. de Bapt. dub.* 5. *nu.* 5.

4 Diximus autem ſupra *c.* 1. *§.* 2. *n.* 2. uti aqua naturali, ſed non benedicta, non eſſe mortale ex probabili ſententia, omittere autem Patrinum eſſe mortale dicemus, infra *c.* 4. §. 1. *nu.* 2. quando baptiſmus confertur ſolemniter extra articulum mortis.

5 Sed quid de loco? Reſp. Qui ſine neceſſitate aliquem baptizat extra Eccleſiam, domi V. G. vel etiam in Oratorio privato, peccat mortaliter. Ita Suar. *de bapt. d.* 31. *ſec.* 2. gravis eſt ſecundum Quintanad. *de bap. ſing.* 13. Caſtrop. *l. mox citando n.* 16.

6 Non te prætereat tamen, in jure concedi, ut Liberi Regum, vel Principum, baptizentur in domo privata, ſed intellige ex Suario *l. c.* in privato Oratorio, & cum ſolemnitatibus cunſuetis.

7 Sed quis cenſendus erit filius Principis? Reſpondet Suarez citatus his verbis. Gloſſa latè diſputat quinam nomine Principis comprehendatur, & adducta variis juribus concludit, illa voce plus videri ſignificari, quam nomine Ducis, vel Marchionis. Quod videtur verum, quando hi non ſunt ſupremi, ſed ſub Regibus conſtituti. Solùm igitur videntur poſſe uti hoc Privilegio Reges, vel alii ſupremæ Poteſtatis, qui fere Regibus æquiparantur. Hæc Suarez. Gloſſa autem ibidem addit, *Regis vel Principis Filios, & Nepotes*, quo pacto intelligerentur omnes deſcendentes per lineam rectam, qui nomine Liberorum veniunt. Numquid ergo in infinitum? Nequaquam puto, ſed ſolùm, donec Regia Majeſtas, Regiuſque decor in Nepotibus conſervatur. Sic enim ex intentione Legiſlatoris interpretari Privilegium hoc omninò debemus. Lege Quintanad. *de bapt. ſigni* 21. qui adhuc benignius loquitur, cujus tamen benignitatem ſequi nolo; Denique nota non eſſe, ut legere eſt in Med. Theol. *de Bapt. c.* 1. *dub.* 5. *nu* 6 Bonac. Coninch. & Henriq. apud Caſtrop. mox citandum, probabiliter repetendas prędictas cæremonias, ſi fortè Baptiſmus ſolemniter celebratus comprehendatur fuiſſe nullus: ſicuti etiam ſupra diximus non eſſe eas iterandas, ſi quando quis ſub conditione eſt rebaptizandus, tunc enim ſatis, ſuperque erit, ipſam ſolam ſubſtantiam Baptiſmi, etiam ſecretiſſimè repetere, eſto Caſtrop. *de Bapt. diſp. unic. p.* 12. *n.* 23. *&* 24. putet, in priore caſu ex prædictis eſſe repetendas.

Quòd ſi ob neceſſitatem Domi, ſine dictis ſolemnitatibus fuit Baptiſma collatum oportere eas in Eccleſia ſuppleri, docet cum multis Caſtrop. *l. c. n.* 22 ſed ſub qua culpa, non explicat: Quintanad. *de Bapt. ſingul.* 18. *n.* 4. citans Sotum, Vigherium, Zambran. & alios, dicit, hanc eſſe culpam mortalem, niſi fortè aliquod in iis ſupplendis ſcandalum, vel grave damnum timeretur. Invenio nihilominus aliquos, ut Cajet. apud Quintanad. *l. c.* & Medul Theol. *de Bapt. c.* 2. *dub.* 5. *nu.* 5. citan. Poſſevinum & alios dicentes, præciſo contemptu, eſſe tantùm veniale, illas non ſupplere.

CAPUT III.

De ſubjecto Baptiſmi.

QUæ hic ad praxim faciunt, tria ſunt omninò, Primum pertinet ad Infantes, qui naſcuntur à Fidelibus. Secundum, ad infantes qui naſcuntur ab infidelibus. Tertium ad adultos rationis compotes; Amentes à nativitate inter Infantes connumera, ac propereà more Infantium baptizandos. Lege Caſtrop. *de Bapt. d. unic. p.* 6. *nu.* 15 Hurtad. *d.* 3. *de Bapt. diff.* 2.

§. I. *De Baptiſmo Infantium, qui naſcuntur à Fidelibus.*

1 HI ſtatim ſunt baptizandi. Et quamvis nullum videatur adeſſe præceptum, quo teneantur Parentes, vel curam Infantium habentes, eos ſtatim baptizare, quando nullum apparet periculum decedendi ſine Baptiſmo, tamen, ex receptiſſima, graviquæ Eccleſiæ conſuetudine, ſub mortali obligantur non valdè differre.

2 Sed quantum eſt hoc valdè? Reſpondeo. Bonacina *nu.* 2. *de bapt. q.* 1. *p.* 2. *num.* 6. citans Val. Henriqu. Vaſq. putat dilationem trium, vel quinque, vel plurium dierum non eſſe mortale, additque in hunc modum. Immò abſolutè Baptiſmum differri poſſe, nonnulli docent, dum rationabilis cauſa ſubeſt: nec imminet mortis periculum *ut hic ſemper ſupponimus*, nec fortè in ea Diœceſi adſit peculiare præceptum.

Ochagavia *q.* 18. *n.* 3. differri poſſe ait ad arbitrium prudentis, cùm non ſit definitum ab Eccleſia, quo die ſit conferendus, cavendum tamen eſſe, ne nimium ſine cauſa differatur.

Bartholomæus Bar. Leſſ. *diff.* 14. quem ſequitur Leand. *de Bap. q.* 14. ait poſſe differre in diem octavum, immò uſque ad decimum, vel duodecimum. Petrus de Ledeſma *c.* 7. *de Bapt.* cenſet quindecim, aut viginti dies differre eſſe nimis, atque adeò mortale ſine urgenti cauſa.

Ex his placitis elige tibi, quod probabilius in circumſtantiis, in quibus caſus occurrerit, apparebit.

3 Ad ſubjectum Baptiſmi pertinet, an Multi valdè, & licitè ſimul, ideſt per unicam formam, (poſito, quòd ſinguli abluuntur) baptizentur, vel unus à multis, ſed quia hi ſunt caſus raræ praxis, videan-

deantur apud S. Thom. *q.68. art.9. ad 4.* ibique commentatores, Suar. *de Sacr. d.23. ſect.3.* Caſtr. *de Bapt. d. un. p.9. à nu.14.* G. Hurtad. *de bapt. d.2. à diff.6.* & alios Doctores: nobis ſufficiant, quæ de his diximus ſupra *c.1. ſ.1. à nu.33.*

Præterea, qua ratione ſint baptizandi, quando duo Gemelli ita juncti naſcuntur; ut non appareat, ſitne una, an duæ perſonæ, vel quando non apparet, vitamne habeat proles, an ſit monſtrum, diximus *lib.1. in Decal. c.3. §.7. v. Baptiſmus.*

§. II. *De Baptiſmo Infantium, neutrum ab infidelibus.*

1 Regula generalis. Licèt nequeant, utroque parente refragante, Infantes infidelium baptizari ut mox dicemus *nu.8.* baptizari tamen poſſunt, altero ex parentibus conſentiente, etiam ſi hæc ſit Mater. Debet tamen tunc puer tradi curæ Parentis conſentientis.

Hæc Regula colligitur ex jure *C.2. de conver. Infidel.* & fulcitur ratione, quia Religionis, & Filii bonum præferendum eſt Juri, quo Pater potitur in Filium. Ex certè Greg. XIII ut refert Valentia *d.4. q.3. p.3. verſ. Quarto dico*, decrevit aliquid fortaſſe difficiliùs, ideſt, ut baptizaretur Puer, quem Avus paternus volebat baptizari, invita Matre Judæa.

2 Hinc primò poſſunt baptizari Infantes, qui longiſſimè abſunt à parentibus infidelibus, & ampliùs ad eos tranſmitti non poſſunt. Ita Scotus *in quarta diſt. quinta, quæſt. unic. art.10.* & Cajet. *3. p. q. 68. art.10.*

3 Hinc Secundò, non licèt baptizare Infantes invitis Tutoribus Infidelibus, quando illi ſunt parentibus orbati, quia ex jure naturali Tutores ſuccedunt Patri, quando eos Pater conſtituit, ſicuti eidem Patri eodem Jure ſuccedit Avus.

4 Quando autem Tutores Jure civili ſunt conſtituti, iidemque ſubjecti ſunt Principi Chriſtiano, poſſunt prædicti Infantes baptizari, etiam Tutoribus hujuſmodi invitis, quia tunc Princeps poſſet privare poteſtate illos Tutores, eamque ſibi aſſumere, vel alteri Tutori Chriſtiano dare, & conſequenter Infantem baptizare. Curare tamen tunc Princeps debebit, ut puer ab Infidelibus ſeparetur, ne periculum ſubeat deſerendi fidem, ut notat G. Hurtad. *loco mox citando.*

5 Hinc tertiò, ſecundùm G. Hurtad. *d.3. de Bapt. diff.4.* & Caſtrop. *de Bapt. d. un. p.6. num.9.* Infantes Filii Hæreticorum poſſunt invitis parentibus baptizari, quia eorum parentes, utpotè per Baptiſmum ſubditi Eccleſiæ, poſſunt cogi ad ſervanda omnia præcepta Naturalia, Divina, & Eccleſiaſtica, quare cogi poſſunt ad ſervandum præceptum hoc de Baptiſmo: Si tamen adſit periculum ſubverſionis, debebunt ab illis avelli Filii.

6 Si unus tantùm ex dictis Hæreticis parentibus ſit baptizatus, idem dic, quia in hoc ſatis eſt, ſi alteruter ex parentibus ſit ſubditus Eccleſiæ, poſſitque ab illa cogi.

7 Sed quid agendum, ſi ejuſmodi Infans non poſſit à parentibus Hæreticis ſeparari?

Reſpondet Suar. apud Caſtrop. *mox citandum*; tunc non eſſe baptizandum, ne ſcilicet grave damnum potiùs Infans ſuſcipiat à parentum conſortio quàm emolumentum à Baptiſmo. At Layman, quem citat, ſequiturque Caſtrop. *de Bapt. d. unic. p.9. n.10.* putat baptizandum eſſe, quia dictum periculum incertum eſt: nam fortaſſe puer morietur ante uſum rationis; & quando erit ætate grandior, faciliùs revocabitur ab infidelitate, cùm primum ſciet ſe Sacro Baptiſmate conſignatum. Utrumque probabiliter ratiocinari, meritò pronunciat Leander *de Bapt. d.5. q.8.*

8 Hinc quartò, Infantes parentum Infidelium, qui parentes ſui juris ſint, nec ullo modo ſubjecti Principibus Chriſtianis, non poſſunt parentibus utriſque invitis baptizari. Ita Suar. *de Sacr. d.25. ſec.3. initio*, & Hurtad. *de Bapt. d.3. diff.4. initio* dicentes nullum Theologum ſe inveniſſe, qui contrarium doceret, cujus dicti ratio illa nobis ſufficiat, quod nunquam id conſuevit fieri ab Eccleſia, immò in Sacris Canonibus *C. Majores de Bapt. C. Judæis eod.* prohibuit, ne parentibus invitis baptizarentur Infantes Infidelium, ſolùm civiliter ſubjectorum Eccleſiæ.

9 Excipio, ut Gaſp. Hurtadus *de Bapt. diſput. quarta, diff. quarta verſic. Obſervandum* citans Vaſquez, & Conincb. ſi quando infans prævideretur moriturus, tunc enim non eſt morale periculum, quod parentes eum revocent à fide, nec aliud ſequitur incommodum, ſi cautè, ut ſupponimus, Baptiſmus ipſi, parentibus nolentibus, conferatur. Addit autem Caſtropalaus *diſ. unic. de Baptiſm. p.9. num.16.* in extrema vicinæ mortis neceſſitate, etiam ſi timeas à Patre ægrè id ferendum, & Filium ſacrilegiis, & falſitatibus, ſi fortè vixerit, contaminandum, adhuc poſſe te, illum baptizare; nam ſi poteris, illum ſeparabis à Patre, ſi non poteris, ipſi patri imputabuntur ea ſacrilegia, non tibi, qui ab illa neceſſitate Baptiſmatis excuſaris.

10 Dixi autem modo (nullo modò ſubjecti) & Sacri Canones dixerunt, (ſolùm civiliter ſubjectorum Eccleſiæ.) Nam, ſi parentes ſunt mancipia, ſeu verè ſervi Chriſtianorum, poteſt, ut ajunt Durand & Vaſq. quos citat G. Hurt. *l.c. diff.* Dominos baptizare eorum Infantes Filios, invitis parentibus, ſiquidem ſervi magis ſub cura Domini ſunt, quàm ſub cura Parentum.

11 Addunt aliqui, Principes Chriſtianos poſſe baptizare Infantes Turcarum quamvis nondum Mancipia, etiam parentibus repugnantibus, quia ſicuti adversùs illos dicti Principes juſtum bellum gerere, eoſdemque occidere, propriiſque bonis ſpoliare poſſunt, ita & eorumdem filios ab ipſis avellere, ut certè poſt Baptiſmum facere oportebit, eoſque in Fidei Myſteriis inſtruere. Rectè igitur Doctores citati reiiciunt Sotum *in quarta diſtinct. quinta*, dicentem, non licere Domino eo ſolo fine ſeparare parvulum à Patre, ut ille baptizetur.

12 Denique benè advertunt hic Vaſq. & Sotus apud G. Hurtad. *l.c. verſic. ſed quæres.* Judæos, in Terris Chriſtianorum degentes, non eſſe ſervos, ſed concives: quare cum eorum Infantibus non erit agendum, niſi eo modo, quo diximus *num.8.* cum civiliter ſubjectis.

13 Sed adhuc inquires, In caſibus prædictis, in quibus poſſunt Domini baptizare prædictos Infantes, obligantur ne?

Reſpondeo. Ita profectò per ſe loquendo, ſic dictante Charitate, ſeu Miſericordia.

14 Dico tamen (per ſe,) excipere enim debemus caſum, quo quis excuſaretur ab aliquo gravi incommodo, quod ex ejuſmodi Baptiſmate conferendo ſequeretur, judicio prudentis Theologis expendendum.

15 Superſunt duæ practicæ difficultates, licèt minus frequentes enodandæ.

Quæri enim primò poteſt, An, ſi dubitetur de uſu rationis pueri, ipſe autem Baptiſmum depoſcat, invito utroque Parente. An nunquam baptizari licitè poſſit?

Reſpondeo, me de hac difficultate, *Li.p. in Decal. c.7. §.3. v. Baptiſmus, n.3. & 4.* plenè dixiſſe.

16 Quæri ſecundò poteſt de eo caſu, qui ſuperioribus annis agitatus eſt Melitæ in nobiliſſimo Militum Hieroſolymitanorum concilio.

Inter divitem, & pinguem prædam, qua ſemel prædictorum Militum Triremes potitæ ſunt, dum ſtrenuè, ut ſolent, præliantes, ingens Turcarum Navigium expugnarunt, adfuit Infans, à mammis adhuc Nutricis pendens, Regio genere, ut dicebatur, enatus. Pater ergo, qui certè locupletiſſimis inſtructus erat divitiis, ut infortunii nuncium accepit, per fidos Legatos Magnum memorati Ordinis Magiſtrum, oblato ingenti in redemptionem pretio, exoravit, ut infantem filium ſuum Unigenitum, ut dicebat, remitteret ad patriam. Nam propterea quæſitum fuit, an licitè potuiſſet infans ad patrem Infidelem remitti, cum certo ipſius animæ irreparabili detrimento? Potuiſſe enim non remitti, nam ex ſe patet.

17 Reſpondeo; Si mihi hæc quæſtio propoſita fuiſſet, affirmaſſem, eſſe probabile, licitè potuiſſe remitti, (nam quid tunc dictum à Theologis fuerit, prorſus ignoro,) quia puto eſſe probabile, Chriſtianos poſſe licitè reddere Infantes non baptizatos, accepto pretio, à parentibus oblato.

Primò, propter majorem libertatem, & honorem Religionis noſtræ, & Baptiſmi reverentiam.

Secundò, quia videretur Eccleſia uti mediis ferè violentis, & valdè extrinſecis ad fidem propagandam.

Tertiò efficacius, quia Infideles etiam retinerent infantes Chriſtianos captivos, ſi ipſis negari ſuos Infantes, præſertim adeò ab iiſdem expetitos, experientur.

Quartò, quia Dominus ſubiret onus illos alendi, & educandi, nec eos vendere regulariter poſſet, quo pacto eſſent magno ſumptui, & labori iis, qui in illos dominium habent: Charitas verò non videtur cum tanto incommodo, & onere obligare, dum Infans non eſt in extrema neceſſitate, hoc eſt in articulo mortis conſtitutus. Ita Suar. apud Bonacin. *mox citandum*: Quod ſi in hoc, ii, qui remittunt, videantur cooperari cum peccato Infidelium Parentum, tamen excuſantur, quia ex una parte vendere, ſeu reſtituere Parenti filium, non eſt res intrinſecè mala, & ex alia, ſatis prædicta incommoda vendentem excuſant, & ſic mala ſequentia meritò ſolis parentibus infidelibus imputentur.

18 Quæ dixi, didici ex Suario, Henriq. Vaſq. & aliis, quos citatos ſequitur Bonac. *d.2. de bap. q.6. num.14.* Cæterum huic ſententiæ G. Hurtad. *d.3. de bap. diff.5. verſ. ita tamen*, non videtur aſſentire, abſolutè enim edicit, ex Miſericordia teneri dominos, ad non reſtituendos infantes parentibus infidelibus.

19 Poſt hæc ſcripta incidi in Caſtrup. *de Bapt. d. unic. p.6. n.20* qui ſic habet. Præterea Conſuetudine introductum eſt, ſuper parvulos Saracenorum, immò Hæreticorum, captivos vendi, reſtitui Parentibus nullo collato Baptiſmo, ne ab ipſis Catholicorum filii detineantur cum gravi Apoſtaſiæ periculo.

§. III. *De Baptiſmo Adultorum, ubi de obligatione, quam habet Adultus baptizandus, ſciendi Myſteria, & Præcepta fidei.*

1 Cum adultus in Religionis electione ſit maximè ſui Juris, poſſe, immò & debere, quibuſcumque contradicentibus, baptizari, omnis eſt certum. Solùm igitur hic agamus de Diſpoſitione, quam ab baptiſmum afferre is debet: quæ certè quatuor importat.

Pri-

Digitized by Google

Primò, intentionem ſuſcipiendi hoc Sacramentum.

Secundò, actum ſaltem Attritionis, quæ à ſe removeat obicem peccati.

Tertiò, cognitionem Myſteriorum Fidei.

Quartò, ſimilem cognitionem Præceptorum ab ipſo deinceps ſervandorum.

Quoniam verò de primis duobus alibi dictum eſt ſatis *ſub primo, de Sacram. in genere*, nunc breviter de Tertio, & Quarto aliquid delibemus.

2 Quoad tertium, ergo. Extra mortis articulum, eſſe mortale, Adultum aliquem baptizare, vel ſinere, ſe baptizari, niſi pro ſua capacitate cognitionem habeat Myſteriorum Fidei: nam ea debet credere, juxta illud Matth. ult. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit*. At credi non poteſt id, quod neſcitur.

3 Ea verò, quorum cognitio neceſſaria eſt, ſunt. Quòd Deus ſit unus, & trinus, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus; Quòd idem Filius Dei, ut nos ſalvaret, factus ſit homo, mortem ſit paſſus, reſurrexerit, vivatque nunc, glorioſus in Cœlo, venturuſque ſit in Mundi fine, præmium æternum, hoc eſt Beatam vitam Bonis & Fidelibus redditurus, æternam pœnam Malis: ad quam beatam vitam pervenire non poſſumus ſine fide, & abſque obſervantia præceptorum Chriſti. Quæ omnia debet Adultus credere tanquam à Deo, qui fallere, nec falli poteſt, revelata. Debet idem credere per Baptiſmum, ſe obtenturum gratiam, & amicitiam Dei, ut nimirum ſciens, & prudens, ſe, ſaltem ad Attritionem diſponat, illamque velit. Rectè autem notat Quintanadueñas *de Baptiſmo, ſing. 15. num. 4.* in intentione Baptiſmum ſuſcipiendi involvi hoc ultimum; intentio enim ſuſcipiendi Baptiſmum nulla eſſet, ſi Baptiſmi effectus, id eſt amicitia, ſeu reconciliatio cum Deo nullo modo cognoſceretur.

4 Quoad quartum. Quia quilibet tenetur ſcire obligationes ſui ſtatus, & profeſſionis, ideò debet baptizandus, tum Præceptorum Decalogi, tum Eccleſiæ, ſaltem in genere, cognitionem habere. Quare qui extra neceſſitatem baptizat Adultum ſine horum inſtructione, peccat mortaliter, ut fusè docet Sanchez *lib. 2. in Decal. cap. 3. num. 24. fine*.

5 Quamvis autem tantummodo prædicta ſint, pro ſuſcipiendo Baptiſmo, neceſſaria, tamen urgeat Inſtructor, ut baptizandus ſciat alia Myſteria, ſciatque Symbolum Apoſtolorum, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & decem præcepta, aliaque, quæ de præcepto ſcienda ſunt à Fidelibus, quæque enumerat ibidem Sanchez, & nos breviter collegimus *lib. 2. in Decal cap. 1. §. 1.* Nam poſt ſuſceptum Baptiſmum facilè negligi deindè ſolet horum notitia.

6 Dixi *num. 2. & 4. extra neceſſitatem mortiſque periculum*. In neceſſitate enim ſine prædictorum ſcientia, ſed tamen, quando poteſt, cum generica voluntate, credendi, quæ credit Eccleſia, poſſe licitè Baptiſmum conferri, ac ſuſcipi ab Adulto conſentiente, omnes cum Joann Sanch. *in ſelect. d. 44. nu. 41.* & Leand. *de Bapt. d. 5. q. 24* ſupponimus.

7 Illud denique hìc præterire nolo, Tametſi quilibet, ut colligitur dictis §. 1. obligetur baptizari ſtatim, ne ſe exponat periculo moriendi ſine Baptiſmo, &, ut valeat in decurſu ſuæ vitæ cætera Sacramenta ſuſcipere, tamen, ſi fortè quis damnatus ad mortem ſit Infidelis, & convertatur ad CHRISTUM, poterit differri ejus Baptiſmus uſque ad locum patibuli, ut ſic ſecurius ſalutem nanciſcatur. Ita contra Joannem Sanchez, Quintanadueñas *de Baptiſm. ſingul. 23.* id pluribus probans. Qui addit, hunc recenter baptizatum non poſſe ſuſcipere Euchariſtiam. Sed nos cum eodem Jo: Sanchez poſſe docuimus *in Opuſc. de Commun. c. 5. §. 5.* & quidem eodem die, & ſufficere unam horam ante mortem. Nam propereà ad facilitandam hujus caſus praxim, ſic corrigerem prædictam Quintanadueñas doctrinam, ut hujus morituri Baptiſmus differatur uſque ad ultimum diem, atque in illo baptizetur, & poſt inſtructionem de Myſterio Euchariſtiæ, ante aliquot horas mortis communicetur.

CAPUT VI.

De cognatione ſpirituali, quæ oritur ex Baptiſmo.

§. I. *Proponuntur ea, quæ ſunt deinceps explicanda.*

1 PRæmittendum eſt primò, Patrinum, vel Matrinam eſſe eum, vel eam, qui, vel quæ ſpondet, ſe habiturum Paternam ſpiritualem curam ejus, qui Baptiſmum eſt recepturus, in inſtructione rerum Fidei. Spondet autem tacitè, quando baptizatum ſuſcipit, etiam ſi nihil reſpondeat. Hæc autem ſuſceptio, unde Patrinus ſuſceptor appellatur, & Matrina ſuſceptrix, duplici conſuevit modo præſtari, vel ſcilicet baptizandum tenendo, cùm Baptiſmus adminiſtratur, vel eundem ſuſcipiendo à manibus baptizantis immediatè poſt Baptiſmum. Vide, quæ dicam §. 4. n. 1.

2 Petes. Solemniter baptizare ſine Patrino (*ſub hac voce ſemper intellige, vel Matrina*) mortale ne eſt?

Reſpondeo. Probabilius eſt eſſe mortale. Vide Leandrum *loco mox citando*, (ut etiam diximus in Confirmatione) quia fit in re gravè contra præceptum Eccleſiæ. Eſto Poſſevinus apud Leandrum *diſput. ſeptima de Baptiſm. quæſt. ſecunda*, dicat non eſſe mortale, quando parentes ſunt Catholici; & eſto, Archangelus apud eundem dicat eſſe de congruentia. Dixi *ſolemniter*, nam in Baptiſmo privato, licèt admitti poſſit, non tamen id eſſe de obligatione, non ignoramus cum Suario *de Sacrament. quæſtion. 67. de Baptiſm. numer. octavo*.

3 Præmittendum ſecundò, ex ritu ſeu cæremoniis Baptiſmi, ut etiam Confirmationis, oriri inter perſonas, quæ in illo concurrunt, cognationem ſpiritualem (quod eſt unum ex impedimentis Matrimonium dirimentibus) hoc eſt, illas perſonas, niſi diſpenſationem obtineant, invalidè inter ſe Matrimonium contrahere.

4 Ea autem multipliciter olim oriebatur in jure antiquo, hodiè tamen à Tridentino *ſeſſion. 24. cap. 2. de Reform. matrim.* & latè Sanch. *l. 8. matrim. d. 54.* ad quatuor dumtaxat Claſſes perſonarum reſtricta eſt. Nam primò contrahitur à Baptizato, vel Confirmato cum Baptizante, vel Confirmante. Secundò, ab eodem Baptizato, vel Confirmato cum Patrino, vel Matrina, & utraque hæc appellatur Paternitas. Tertiò contrahitur à Patrino, vel Matrina cum Patre, & Matre Baptizati, vel Confirmati. Quartò à Patre, & Matre Baptizati, vel Confirmati cum ipſo baptizante: & utraque hæc Compaternitas appellatur.

5 Quoniam autem de prædictis valdè quidem minuta, ſed certè neceſſaria paſſim afferunt Doctores, ego, ne confuſa evadat tractatio, ea omnia ad tria capita reducam.

Primò, Quænam perſona poteſt eſſe Patrinus?

Secundò, Quænam adminiſtratio Baptiſmi requiritur ad ejuſmodi cognationem ſpiritualem pariendam?

Tertiò, Quænam tenendi, ſeu ſuſcipiendi actio.

§. II. *Quæ perſona eſſe Patrinus poſſit, Ut ſit rationis compos.*

1 AD exercendum munus Patrini, cognationemque contrahendam, requiritur. Primò, ut is uſu rationis potiatur. Non ergo infans, non mente captus, non ebrius; debet enim voluntariè velle facere id, quod inſtituit Eccleſia: ideſt, intentionem habere debet, exercendi munus ſuſceptoris: ſecus, ſolùm materialiter teneret baptizandum; commoditatis cauſa, V. G. non verò exerceret ſacram actionem ab Eccleſia inſtitutam.

2 Non requiri determinatam ætatem, nec ut ſit ætate grandior, quàm baptizandum, communis docet opinio cum Sanchez, *lib. 7. matrim. d. 16.*

Ut ſit Baptizatus.

3 Requiritur ſecundò, ut ſit Baptizatus. Quare Gentilis, immò & Catechumenus, etiam ſi teneret Baptizandum cum intentione quacumque & etiamſi in aliquo caſu aliquem cum debita intentione ſolemniter baptizaret, non contraheret cognationem ullam, & conſequenter nec alii cum ipſo. Ratio eſt, quia hæc lex cognationis profecta eſt ab Eccleſia, cui non ſubjacet Gentilis, vel Catechumenus. Idque verum eſt, etiamſi poſteà illi Baptiſmum ſuſciperent: quod enim initio irritum eſt, tractu temporis non convaleſcit. Ita Sanchez *lib. 7. matrim. d. 60. num. 11.* aliique contra Toletum *lib. 2. ſumm. cap. 23.*

4 Inquires per hanc occaſionem, an pari modo requiratur, ut ſit Confirmatus ille, qui confirmandum ſuſcipit in Confirmatione.

Reſpondeo, requiri ex probabiliore ſententia, ſic enim habetur in Jure *cap. in Baptiſmate d. 4. & Pontificale* Clem. VIII. *hic* Undè ſequitur, ut referunt Suar. Coninch. Sanch. cum Leandr. *de Conf. d. 6. quæſt. 5.* non contrahere cognationem ſpiritualem eum, qui non confirmatus aliquem teneat in Confirmatione. Ratio eſt, quia in Pontificali dicitur, ut *non Confirmatus non poſſit aliam ſuſcipere*, Illud autem, non poſſit, hìc ſatis probabiliter non ſolùm videtur oſtendere id illicitè fieri, ſed etiam invalidè. Cognationem tamen contrahere eſt etiam probabile, ſaltem propter doctiſſimos Auctores bona ratione motos, id affirmantes: ut videre eſt in Soto, Nav. Rod Nal. apud eundem Leandr. loco citato, & Quintanad. *de Confirm. ſing. 7. num. 5.*

5 Illicitène mortaliter? Reſpondeo. Non audeo mortaliter hunc condemnare, quia res non videtur gravis, ſed venialiter dumtaxat. Scio Suarium *3. p. ad quæſt. 72. art. 10. fine*, docere, eſſe id illicitum mortaliter. Sed ego ſequor S. Thom. *3. p. q. 72. art. 10.* quem ſequitur Dian. *3. p. tract. 4. reſol. 21.* & Quintanad. *de Confirm. ſing. 7. nu. 5.* qui, fatente eodem Suario *loc. cit.* & apud Leand. *de Confirm. d. 5. q. 4.* videtur non cognoſcere in hoc mortalem culpam. Approbo tamen ſententiam Leandri *loc. cit.* dicentis, utramque opinionem eſſe probabilem.

Ne ſit hæreticus.

6 Requiritur tertiò, ut Patrinus non ſit Hæreticus: Et quidem is illicitè graviter eſſet Patrinus, cùm non ſit aptus ad inſtruendum puerum in recta Fide: Nam cæterùm, quia eſt Baptizatus, unde ſubditus legibus Eccleſiæ, contraheret Cognationem ſpiritualem cum baptizato, ejuſque Parentibus, ut cum Sanch. notat Caſtrop. *de Bapt. diſp. un. p.* 11. §. 1. *nu.* 7.

Meliùs autem erit Baptiſmum ſolemnem ſine Patrino celebrare, quàm cum Patrino Hæretico, ſi Catholicus præſto eſſe non poſſit.

7 Si fortè à te Sacerdote Catholico petat Pater, ut ejus Filium baptizes, ſed velit, ut admittas Patrinum Hæreticum, non licebit tibi illum admittere, ſi poſſet non admitti ſine aliquo tuo gravi detrimento: Nam ſi damnum grave tibi rationabiliter timeres, ut etiam ſi timeretur Filius adducendus ad Sacerdotem Hæreticum, admittendus eſſet, ſecundùm Caſtrop. *loc. cit.* quia tunc permitteretur minus malum ad evitandum majus, & ex alia parte eſt credendum, Eccleſiam in prædictis circumſtantiis aliter velle.

8 Et in ſimili quidem neceſſitate concedo. Idem *ibidem* te poſſe eſſe Patrinum in Baptiſmo, qui confertur ab Hæretico, ſed addere debes Proteſtationem, qua ſignifices, te ſuſcipere ad ritum Eccleſiæ Romanæ, ſecus, videreris communicare cum Hæretico, & obligare te ad inſtruendum infantem more illius Hæretici baptizantis, quod eſſet grave delictum.

Ut ſit unus, vel unus, & una.

9 Requiritur tertiò ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. *de Reform. Mat.* ut unus tantùm, ſive vir, ſive mulier, vel ad ſummum unus, & una deſignentur tanquam Patrini. Si autem plures deſignentur, peccari mortaliter, dicit Leander *de Baptiſ. d.* 7. qui tamen citat Thomam Sanch. *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 30. *num* 6. Perez & Leyra apud Dianam *p. quæſt. tract.* 7. *reſ* 2. exiſtimantes eſſe veniale. Notat idem Caſtrop. *de baptiſm. d. un. p.* 11. §. 2. *nu.* 1. *&* 2. hac in re nihil diſpenſare Epiſcopum poſſe. Denique idem Tridentinum addit, ut ſi alii ultra deſignatos tetigerint, ideſt, tenuerint baptizandum, cognationem non contrahant.

10 Duos conjuges, Maritum ſcilicet, & uxorem, licèt ſit unus, & una, non poſſe ſuſcipere alienam prolem, quia id prohibet Urban. II. ſed ſub veniali, quia res eſt levis, putat Suar. *q* 67. *de bap. art.* 8. *ver.* 2. *Explic.* ſed probabilius eſt ex Sanchez, poſſe, etiam ſine veniali, quia, vel id non prohibet Urbanus, vel ea Conſtitutio non eſt uſu recepta.

An iidem poſſint ſuſcipere propriam prolem, mox ſeparatim *à num.* 16.

Ut ſit deſignatus.

11 Requiritur quartò id, quod modò inſinuatum eſt, nempe, Patrinum debere eſſe deſignatum.

12 Sed ad quem pertinet deſignare? Reſpondeo, ad Parentes primò, & per ſe, ſen ad eos, quibus incumbit curare, ut quis baptizetur, & in horum defectum, ad Parochum. Baptizandus adultus, & ſui juris poteſt ſibi eligere Patrinum Quando autem omittitur, ejuſmodi deſignatio, omnes, etiam non deſignati, ſecundùm jus antiquum, ſi tenebant, etiam ſucceſſivè, baptizandum, contrahebant cognationem, verùm hodie, poſt Tridentinum probabilius eſt, teſte Sanch. *loc. cit. n.* 10. neminem contrahere, quia nemo eſt verè Patrinus, cùm tanquam de forma ſubſtantiali Tridentinum requirat ejuſmodi deſignationem.

13 Quid ſi ſimul deſignentur plures, quàm unus, vel unus, & una, & Parochus illos admitteret (certè illicitè mortaliter, ut dixi *nu.* 9. ex ſententia Leandri, venialiter ex Sanchez) contraherentne omnes cognationem?

Reſpondeo, Omnes, ait Sanch. *lib.* 7. *de matrim. d.* 57. *nu.* 14. Adde cum multis Leand. *de Baptiſm. d.* 7. *quæſt.* 9 quia omnes jam ſunt deſignati. Sed probabilius judica, neminem, quia tunc deficit alia conditio, quæ eſt etiam ſubſtantialis, per quam Tridentinum voluit unum Patrinum, vel ad ſummum, unum, & unam. Hanc poſteriorem ſententiam probabilem dicit Suar *de Sacram. ad q.* 67. *art.* 8. *verſic. ſecundo, explicat*, & ad illam valdè idem videtur propendere, licèt denique aſſerat, non eſſe conſulendam. Sed immeritò conſilium pro ea dare Suarez timet: valido enim fundamento hæc ſententia innititur, cùm finis Tridentini clariſſimè fuerit, has cognationes ſpirituales valdè diminuere, lege diligenter prædictum Tridentini locum *ſeſſ.* 24. *c.* 2. *de Reform. Matr.*

Dixi (ſi ſimul deſignentur) nam ſi deſignati ſint ſucceſſivè ille unus, vel ille unus, & una, ſolùm contraherent, qui prius fuerint deſignati, illi enim fuerunt certè legitimi, qui verò poſteà; illegitimi.

Si quis ſe ingerat ad hoc munus, & Parentes, vel Parochus non rejiciat, judicari debere deſignatum, Diana *prima q. tract.* 7. *reſol.* 50. ex Caſtro. Ego id tunc ſolùm concedo, quando Parentes, vel Parochus facilè poſſunt eum ejicere, & tamen non rejiciunt, tunc enim tacitè admittunt, juxta limitationes, quæ Regulæ illi dari ſolent, *Qui tacet, conſentire videtur.*

Ne ſit Pater, vel Mater.

16 Requiritur quintò, ut Patrinus, vel Matrina non ſit Pater, vel Mater. Parentes enim non poſſunt eſſe Patrini ſuorum Filiorum. Excipe, niſi adſit neceſſitas (ut de Patre baptizante ſuum Filium in ſimili neceſſitate dixi *cap.* 2. §. 2. *num.* 8.) ea enim exiſtente, ſicuti certò non peccant, ita nec contrahunt cognationem, nec privantur jure petendi debitum conjugale, illudque obligantur reddere. Ita Sanch. *lib.* 9. *de matrim. d.* 26. *n.* 3. Addunt multi, ut Leand. cum Nal. *d.* 4. *de Baptiſm. q.* 32. *&* *d.* 7. *q.* 11. etiam ſi tunc adeſſent alii extranei, qui poſſunt eſſe Patrini.

17 Extra neceſſitatem ergo Parentes ſuum Filium ſcienter à Fonte ſuſcipientes, certò peccant mortaliter, quia in re gravi diſcedunt ab Eccleſiæ legibus: id quod docent omnes cum Suarez *loc. cit.* An verò tunc contrahant cognationem, & conſequenter priventur jure petendi; non omnes docent.

Contrahere, putat Layman. *lib.* 1. *tract.* 10. *de Sacram. pœnit. caſ.* 8. *n.* 8. cum aliis. Non contrahere, cum aliis putant Suar. 3. *p. q.* 67. *art.* 8. *v. Quo circa*, G. Hurtad. *d.* 10. *de matrim. diff.* 6. *nu.* 24. Lege Averſam *q.* 16. *de matrim. ſect.* 2. Utique probabiliter. Hos tamen ſecuti ſumus ſupra *cap* 2. §. 2. *n.* 10. & Hurtadum in ſimili, propter rationem ibidem dictam quæ eſt communis præſenti intentui. Et nota, nos idem infra *de Confirmatione l.* 3. *c.* 4 *n.* 8.

18 Dictum eſt autem (*ſcienter*) Nam ſi Parentes ignorent prohibitionem hanc, excuſantur à peccato, & etiam ex Layman, ejuſq; ſententiæ ſectatoribus non privantur Jure petendi. Hæc enim privatio hìc eſt pœna inflicta Parentibus agentibus contra prohibitionem Eccleſię: pęna autem, ſaltem extraordinaria non contrahitur, ſi non contrahitur delictum, cui ejuſmodi pœna connexa à Legiſlatore fuit.

19 Naldus *v. Baptiſmus nu.* 15. excuſat à peccato Parentem tenentem à Sacro Fonte ſuum Filium, ex copula illicita ſibi natum, ſi id faciat, ut territus à Cognatione, quam ſic contrahit cum concubina, abſtineat ab ipſius conſortio. Ratio poſſet eſſe, quia in hac valdè rationabili cauſa præſumitur Eccleſia ſuſpendere prohibitionem, ne Pater ſuam ſobolem ſuſcipiat. Verùm cum veſtigium nullum videatur Jure hujus excuſationis, aliaque remedia ſint in promptu pro abſtinentia prædicti conſortii, Naldi Doctrinam ſequi non audeo.

Ne ſit Religioſus.

20 Requiritur Sextò, ne Patrinus ſit Religioſus, vel Religioſa, iis enim prohibetur, eſſe Patrinos, *cap. Non licet de Conſ. d* 2. & alibi. Si tamen ſint, contrahent cognationem, quia per dictam prohibitionem non fiunt inhabiles ad ſuſcipiendum.

21 Notat autem Quintanaduenas *de Baptiſm. ſing. ult.* id fortè non prohiberi, niſi Monachis, non verò Religioſis omnibus, & quidem non niſi ſub leviſſimo veniali, à quo excuſat quælibet cauſa, qualis eſt Petitio, aut Devotio Patris: id quod idem ibidem doctè probat.

An Frater, vel Soror.

22 De hoc dicam, cùm *de Confirmatione l.* 3. *c.* 4. *nu* 18.

Obligatio Patrini.

23 Ad Perſonam Patrini, de qua hic agemus, pertinet obligatio, quam ipſe, per hanc ſuſcipiendi cæremoniam, ſubit. Obligatur autem inſtruere Baptizatum in ſana Fide, ac moribus Chriſtianis. Quæ tamen obligatio non urget, niſi in tempore neceſſitatis. Quoniam igitur hæc neceſſitas inter Chriſtianos vix adeſt, quia communiter ſupponitur, illum inſtrui à Parentibus, vel à Parocho, quibus profectò hæc cura magis incumbit; Idem communiter Patrinus (ut notat Henriq. *l.* 2. *c.* 14. *n.* 1. aliique paſſim.) excuſabitur.

§. III. *Quænam Baptiſmi Adminiſtratio dictam cognationem pariat.*

1 SAnè ſolemnis, quæ ſcilicet publicè fit cum ritibus ab Eccleſia inſtitutis, quæ nos ſuprà *c.* 2. §. 3. *n.* 2. enumeravimus.

2 In privato ergo baptiſmo jam dixi ſupra §. 1. *n.* 2. non eſſe opus, poſſe tamen adhiberi Patrinum. At verò eſt controverſum, an, ſi adhibeatur, contrahat is cognationem ſpiritualem, ſicuti quando adhibeatur in ſolemni.

3 Ad hanc quæſtiunculam, ut ſupra *c.* 2. §. 2. *num.* 7. cum Coninch. *d.* 31. *dub.* 2. *nu.* 39. indicavi, aliqui affirmativè reſpondent, negativè aliqui, ut Quintanad. & Sanch. quos citat, ſequiturque Diana *p.* 3. *Tr.* 4. *reſ.* 18. & inclinat Suar. 3. *p. q.* 67 *ar.* 8. & G. Hurtad. *de matr. d.* 28. *diff.* 6. Affirmantium ratio ducitur à paritate cum baptizante, nam ex claris Juribus baptizans, etiam privatim contrahit, ut ibidem diximus, dictam cognationem baptizato, ejuſque Parentibus; ergo contrahet etiam ſuſcipiens.

4 Sed negantium ratio eſt, quia Jura hanc cognationem inducentia in ſuſcipiente, ſolùm loquuntur de ſuſcipiente in Baptiſmo ſolemni, non ergo ſunt extendenda ad ſuſcipientem in privato. Paritas ergo adverſariorum facilè ſolvitur. Nam jura de omni baptizan-

Digitized by Google

zantem contrahere cognationem, at dum dicunt, Suſceptorem contrahere cognationem, non loquuntur abſolutè, ſed dictam cognationem adnectunt ſuſcipienti ex inſtituto Eccleſiæ. Cùm ergo qui ſuſcipit in privato Baptiſmum, non ſuſcipiat ex inſtituto, ſed ex voluntate propria, de illo non loquuntur Jura, Ergo cognationem is nequaquam contrahet.

5 Quando in Eccleſia ſupplentur ſolemnitates ejus Baptiſmi; qui urgente neceſſitate, privatim collatus fuit, tunc is, qui ſuſcipit, non fit verus Patrinus, quia verè non eſt Suſceptor in Baptiſmo.

6 Supereſſet dicere de Patrino, in Baptiſmo conditionato. Verùm de hoc ſufficit *ſup. c. 1. §. 8. n. 2.* adnotaſſe, ipſum in baptiſmo, quod confertur ſub conditione, non neceſſariò adhiberi, poſſe tamen; cum verò adhibetur, cognationem ſpiritualem illum nequaquam contrahere.

§. IV. *Quænam actio ſuſcipiendi, quæque intentio, ad inducendam hanc cognationem, requiritur.*

1 DIximus §. 1. *num.* 1. duplici modo hanc ſuſceptionem exhiberi poſſe. Vel ſcilicet tenendo baptizandum, dum baptizatur, vel illum immediatè accipiendo à baptizante poſt baptiſmum. Et meritò ita dictum eſt. Nam Jura utuntur his loquendi modis, puta tangendi, levandi de Sacro Fonte, tenendi, ſuſcipiendi, & ſimilibus. Non ergo ſufficit ſola aſſiſtentia, nec reſponſio ad Catechiſmum, quem Sacerdos recitat: immò hanc reſponſionem non eſſe neceſſariam ad præſtandum munus Patrini, rectè notat cum communi Sanch. *lib. 7. matrim. d. 56. nu.* 10.

2 Præterea recolendum eſt, quod dixi ſupra §. 2. *nu.* 1. hanc actionem debere fieri cum intentione exercendi munus Patrini, & quidem ſatis eſt implicita, qualis eſt intentio faciendi, quod alii faciunt, vel quod intendit Eccleſia: ſed non eſt neceſſe, ut interveniat intentio contrahendi cognationem ſpiritualem, hæc enim neceſſariò conſequitur ad munus Patrini, etiam ſi tu illam contrahere renuas, quia tua voluntas removere non poteſt illud, quod Eccleſia muneri Patrini, ab ſe inſtituto, connexuit.

3 Hinc ſolvitur illa quæſtio, quam ad me quidam nuper attulit. An ſi quis teneat baptizandum, habeat tamen expreſſum animum, non contrahendi cognationem ſpiritualem, nihilominus contrahat?

Diſtinguendum dixi diligenter eſſe: Si enim animum habeat nolendi eſſe Patrinum, & ſolùm materialiter baptizandum tangat, non cõtrahet cognationem. Ita Caſtrop. *de Baptiſ. d. un. p.* 11. §. 2. *n.* 4. quia ſic non exercet munus Patrini, nec Patrinus fit: in quo tamen caſu addidi, probabilius eſſe, hunc peccare mortaliter, quia, ut ſupra, *§. 1. n. 1.* dictum eſt, probabilius eſt mortaliter peccari ab omittente Patrinum in baptiſmo ſolemni. At verò, ſi habeat animum exercendi munus Patrini, ut certè habere debet, cùm tunc jam fiat Patrinus, fit conſequenter conjunctus cognatione ſpirituali, etiam ſi ipſe illam nolit, quia cognationem ſpiritualem affixit Eccleſia ipſi muneri ſuſcipiendi, ut dictum eſt, independenter à voluntate Suſceptoris.

De errore in Suſcipiente.

4 Quid, ſi quis per errorem ſuſcipit Titium V. G. putans, atque adeò intendens ſuſcipere Cajum, contrahetne cognationem cum eodem Titio, ejuſque Parentibus?

Reſpondeo. Sanchez, *l. 7. de matr. diſ.* 58. *n.* 7. Layman *l. 5. tr.* 10 *p.* 4. *c.* 8. *n.* 6 aliique docent, cognationem cum Titio, nequaquam contrahere. Sed Pontius, Coninch. Dian. quos citat, ſequiturque Leand *d.* 7. *de Bapt. q.* 28. Caſtrop. *loc. cit. n.* 5. aliique cum Leandro docent contrahere, quia error (inquit Leander) non impedit Fidejuſſoris, & Patris Spiritualis officium. Verùm hæc ratio nihil habet efficaciæ. Dicet enim meritò Sanchez, neminem intendere, ſe obligare alteri, niſi aliquo tandem modo velit ſe illi obligare. At prædictus, qui per errorem operatus eſt, nullo modo voluit ſe obligare Titio, nec ut Fidjuſſor, nec ut Pater Spiritualis, ergo, &c.

5 Obiicit Caſtrop. *l. c.* Validè baptizatur is, quem miniſter Baptiſmi alium eſſe putat, vel quem putat eſſe puerum, cùm ſit puella, quia intendit baptizare præſentem. Ergo validè ſuſcipietur is, quem Suſcipiens alium eſſe putat.

Reſpondeo. Si prædictus Suſceptor operans per errorem, velit ſuſcipere præſentem, quicumque ſit, certè curreret paritas, & ſuſceptio valeret, contraheretur que cognatio. At, licèt in conferendo Baptiſmo regulariter Miniſter velit præſentem baptizare, & ita obligatur velle, ne incertitudini ſubjaceat collatus baptiſmus: tamen in Suſceptore non ita fieri ſolet, nam Suſceptor Cajum Verbi Gratia vult ſuſcipere, & non Titium, & ita colligitur regulariter ex communiter contingentibus: Suſceptor enim pro Cajo, fortè filio viri nobilis, & amici, promittit opus ſuum, non pro Titio, fortè ignobili, & non amico. Sicuti ergo in Matrimonio error perſonæ illud invalidat, quia Petrus V. G. invalidè matrimonium contraheret cum Berta, ſi ipſe volebat contrahere cum Maria, nec unquam hanc voluntatem mutavit, ita in caſu ſuſcipiendi, &c.

De Suſcipiente per Procuratorem.

6 Hanc actionem levandi poſſe fieri per Procuratorem, vel Procuratores, certa, & quotidiana praxis oſtendit, quando Patrinus dicetur tangere, non per ſe, ſed per alium, legitimè tamen à ſe conſtitutum.

Illud eſt decernendum, quiſnam contrahet cognationem, an, Principalis, qui Procuratorem ad ſuſcipiendum conſtituit, an ipſe Procurator conſtitutus?

7 Et quidem quòd Procurator non contrahat, quia ipſe non agit ſuo nomine, ſed alieno, jam deciſum eſt à Sacra Congregatione, apud Pont *l. mox citando*, & apud Barb. *de off. Paroc. c.* 18. *num.* 15. & ap. Sanch. *lib 7 matr. d.* 59. *n.* 12. eſto Toletus ap. eund. Pontium putet, Procuratorem contrahere.

8 At verò, an contrahat ipſe Principalis, bipartita ſententia eſt, *l. c. n.* citans Juriſperitos cum innumeris Juriſperitis negativè reſpondet: quare docet, in caſu ſuſceptionis per Procuratorem à nemine contrahi cognationem; Non à Procuratore propter rationem numero præcedente dictam; Non à principali; quia cognatio eſt annexa actioni levandi perſonaliter, at tunc Principalis perſonaliter non levat, ergo, &c.

Pontius verò *lib 7. de matr. c.* 39. *n.* 10. alios citans, Coninch. *d.* 32. *n* 40. Perez *d.* 29. *de matr. ſect.* 7. *nu.* 2. cum aliis multis Theologis reſpondet affirmativè, docetque, Cognationem contrahi à Principali. Ratio eſt, inquit, quia Eccleſia concedit hanc ſuſceptionem fieri per Procuratorem quod certè non inaniter, ſeu inutiliter concedit: Ergo cum effectu cognationis ſpiritualis inducendæ, & cum obligatione inſtruendi, modo ſupradicto, Baptizatum. Et ſanè quis dicat Eccleſiam præcipere, ut adhibeatur Patrinus in Baptiſmo, idque tam rigorosè, ut ejus omiſſio, ſicuti ſupra vidimus, ex probabiliore ſententia ſit mortalis, & tamen eandem Eccleſiam concedere, ut paſſim non adhibeatur? Idem enim eſſet, Patrinum non adhiberi, atque adhiberi per Procuratorem, ſi nemo cognationem, & obligationem inſtruendi contraheret.

Profectò Pontium hic ſequor, non Sanchez.

CAPUT V.

Pœnæ malè, vel bis Baptizantis, Remiſſivè.

DE his planè dicam *in Lib. de Irregularitate, capit.* 14. Favente Deo.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS. LIBER TERTIUS.

CAPUT PRIMUM.

De Materia, & Forma Confirmationis.

SACRAMENTUM Confirmationis, quod eſt, *Unctio Chriſmatis conſecrati, facta ab Epiſcopo ſub præſcriptis verbis, Confirmans Fideles ad Chriſtianam Fidem cuſtodiendam*, habet ſuam materiam, & formam, de quibus dicemus, quæ ſunt ſcitu neceſſaria, mox cætera ad hoc Sacramentum pertinentia breviter proſecuturi.

§. I. *Materia remota.*

1 CHriſma confectum ex oleo ſimul, & Balſamum benedictum ab Epiſcopo Conſecrato, eſt materia remota confirmationis. Vide *C. litteris veſtris de conſecr. d.* 3.

2 Dicitur Primò, *ex Oleo*, nempe Olivarum. Quare ſub pœna nullitatis Sacramenti apponetur Oleum ex nucibus, ex piſcibus, ex ſemine lini, ex amygdalis, &c. quia hæc non ſunt ſimpliciter olea. Quid de oleo ex Oleaſtris, hoc eſt ex olivis ſilveſtribus? Puto hoc ſufficienter, ac legitimè adhiberi, quia ſimpliciter, & in omnium uſu oleum eſt.

3 Dicitur ſecundò, *ex Balſamo*, ſive Paleſtino, ſive Syriaco, ſive Indi-

Indico, æquè enim ſunt Balſama, & ita declaraſſe Paulum IV. Pium IV. Gregorium XIII. & Sixtum V. teſtantur Bel. *l. de hoc Sacr. cap.* 8. & Sanch. *de Sacr. d.* 3. *ſect.* 1. *ver. Ad.* 2. Sufficere autem parum Balſami, quamvis in multo oleo, illa tamen, ut olei partes ſuſcipiant odorem Balſami, notant Caſtropalaus *de Conſ. d. unic. p.* 2. *num.* 4. *ver. Ad.* 4. & Hurtadus *d. conſ. diff.* 4. *verſ. Quod autem*.

4 Dicitur tertiò, *ſimul*, quia cum Suar. *l. c.* puto falſam eſſe, tum ſententiam Cajetani 3. *p. q.* 72. *art.* 2. aliorumque paucorum affirmantium, ſufficere ſolum oleum, Balſamumque eſſe ſolùm de neceſſitate præcepti, tum ſententiam Cani apud Valen. 3. *p. diſp.* 5. *q.* 1. *p.* 2. *ver. Prima fertur.* dicentis ſufficere alterutrum, ſive ſolum oleum Olivarum, ſive Balſamum ſolum. Ratio noſtra eſt, quia uſus Eccleſiæ præſcribentis, requiri utrumque, ſatis oſtendit, utrumque requiri abſolutè, atque adeò ad valorem.

5 Dicitur quartò, *ab Epiſcopo Conſecrato*. Si enim conſecratus Epiſcopus nondum ſit, ſed ſolùm electus, vel etiam à ſummo Pontifice confirmatus, non poteſt validè exercere ea, quæ pertinent ad Conſecrationem, quare non poteſt confirmare.

6 Dicitur quintò, *benedictum ab Epiſcopo Conſecrato*, nam non ſolùm Unctio exhibenda eſt à Conſecrato Epiſcopo, ſed ipſum oleum, Balſamumque, (quod unico vocabulo appellamus *Chriſma*) debet eſſe à ſimili Epiſcopo Conſecrato benedictum, ſecus inepta eſſet Confirmationis materia, ut eſt communis doctrina Theologorum cum S. Thom. 3. *p. q.* 72. *art.* 3. Ratio autem hujus doctrinæ efficacior nulla eſt, (nam aliæ allatæ à Theologis ſolam congruentiam probant) niſi uſus antiquiſſimus, & continuatus Eccleſiæ.

7 Quare Cajet. *loc. cit. art.* 3. & Valent. *loc. cit. ver. Adhoc in primis* dum ſentiunt, ſufficere benedictionem Sacerdotalem, contra communem, ſeu certè contra probabiliorem opinionem ſentiunt. Lege Quintanad. *de Conf. ſing.* 3. qui invalidè confirmatos eſſe putavit quoſdam, quos Epiſcopus, quia defecit Chriſma, confirmavit oleo infirmorum. Multoque minus eſt audiendus Molfeſius *in Summ. Tr.* 4. *c.* 2. *num.* 22. dum docet, Confirmatum ex oleo non Conſecrato, non iterùm confirmandum.

8 Niſi fortè Cajetanus intelligat, benedictionem Sacerdotalem ſufficere, quando alicubi Sacerdoti hanc facultatem benedicendi, ſeu conficiendi Chriſma Summus Pontifex conceſſiſſet; licèt enim nunquam legatur id alicui conceſſiſſe Pontificem, quia tamen legitur (ut mox *c.* 2. §. 1. dicemus) ſimplici Sacerdoti Privilegium dediſſe confirmandi Fideles cum Chriſmate conſecrato ab Epiſcopo; ideò non videtur à Cajet. *ibid. art.* 4. Sot. *in* 4. *d.* 7. *q. unic. ar.* 3. Palud. *in* 4. *d.* 7. *q.* 4. Victor *de Conf. a.* 4. & Val. 3. *p. d.* 5. *q.* 1. *p.* 2. *verſ. Deinde dico:* denegandum Pontifici etiam hanc poteſtatem ipſum Chriſma benedicendi, poſſe ſimplici Sacerdoti concedere.

9 Verùm, in hoc ſunt etiam hi Doctores reiiciendi, ut rectè notat Suar. *de Sacram. d.* 32. *ſect.* 2. cum aliis, qui hanc poteſtatem ſimplici Sacerdoti concedi à Summo Pontifice poſſe, omninò negant. Si autem hujus rationem quæras, illa eſt, quia id eſſet contra uſum Eccleſiæ antiquiſſimum, cujus contrarium non poſſit ulla ratione, vel teſtimonio comprobari. Eademque ratio probat, Pontificem non poſſe diſpenſare, ut Confirmatio conferatur in Oleo, Balſamoque ab Epiſcopo nondum benedicto, quidquid Palud. Eſtiv. & Campu. ap. Leand. *de Confir. d.* 3. *q.* 4. in oppoſitum doceant.

10 Inquires, qua benedictione uti debet in conficiendo Chriſmate Epiſcopus.

Reſpondeo: Certum eſt, Epiſcopum ſub mortali debere uſurpare benedictionem ab Eccleſia præſcriptam. Ad valorem tamen ſufficere quemlibet Dei invocationem, Doctores advertunt, quia credi nequit, Chriſtum Dominum formulam aliquam pro ejuſmodi benedictione deſignaſſe.

11 Inquires iterùm. Eſt ne de neceſſitate Sacramenti, Chriſma eſſe novum, hoc eſt, hoc præſenti anno benedictum?

Reſpondeo: Ad valorem ſufficit Chriſma vetus, niſi ſit corruptum. Illud autem, quod totam balſami fragrantiam omiſit, ſatis dubiam materiam eſſe exiſtimarem. Ad licitum autem uſum, debere ſub pœna peccati mortalis eſſe novum, monet Suar. *d.* 37 *de Sacram. ſect.* 1. *verſ. Hic verò*. Neque hic apponendam eſſe puto exceptionem illam (niſi urgeat neceſſitas) ut apponendam duximus ſupra in Baptiſmo, hoc enim Confirmationis Sacramentum non eſt neceſſarium, ſicuti Baptiſmus. Quare in dies differri, donec de novo Chriſmate provideatur, facilè poteſt.

§. II. *Materia proxima.*

1 UNctio ex Chriſmate, quæ ab Epiſcopo per modum, ſeu figuram Crucis, ipſo Epiſcopi dextero pollice fiat in fronte confirmandi eſt materia proxima Confirmationis.

2 Diximus primò. *Unctio ex Chriſmate*; ideſt ex Oleo, & Balſamo benedicto, modo jam explicato. Quanta autem debet eſſe ejuſmodi Unctio? Reſpondeo. Quanta ſufficit, ut cum illa formari poſſit Crux ſenſibiliter in fronte; debet enim verificari forma, quam dicemus eam eſſe: *Signo te Signo Crucis, & Confirmo te Chriſmate ſalutis, &c.*

3 Diximus ſecundo. *Ab Epiſcopo*, Intellige de Jure, ſeu de poteſtate ordinaria, nam ex conceſſione Summi Pontificis dicemus mox, *c.* 1. §. 1. *num.* 4.

4 Diximus tertiò, *Per figuram Crucis*, nam id requiritur neceſſitate Sacramenti, propter rationem modò dictam, quia debet reſpondere formæ: *Signo te ſigno Crucis, &c.* Advertè autem hoc ſignum debere fieri Unctione ipſa: quod certè conſtat ex uſu, & continuato ritu Eccleſiæ.

5 Diximus quartò. *In fronte Confirmandi*, id, quod etiam eſſe ex neceſſitate valoris Sacramenti, docet ipſe uſus, confirmantque Patres, id in Confirmatione ſemper expoſcentes; & quidem valde congruenter, ut oſtendatur, Fidelis non debere fidem, & Chriſti Domini Crucem erubeſcere.

6 Diximus quinto. *Pollice dextro*, quando item ex ipſo uſu, rituque Eccleſiæ perpetuo conſtat. Noto nihilominus, id non videri ita de neceſſitate Sacramenti, ut alia manu, aliove digito ejuſmodi Unctio exhiberi non poſſit, quia, (ut advertit G. Hurtad. *de confir. diff.* 6. *verſ. Quarto ad minus*) non eſt credibile, Chriſtum Dominum voluiſſe ex re tam modica valorem hujus Sacramenti dependere.

7 Sed quid? erit ne illicitum mortaliter, alia manu, vel alio digito injungere? Reſpondeo. Ita docet Zambran. *de caſib. occ. temp. mor. capit.* 2. *d.* 1. ſed nimis rigidè. Quare probabiliter Seraph. Th. *V. Confirmatio directè diff.* 7. cui favere videtur Laym. *l.* 5. *Tract.* 3. *cap.* 2. *num.* 1. *fine*, & alii liberant à mortali, quia non eſt variatio eſſentialis, nec in re gravi.

8 Inquires. Ipſo ne digito immediatè debet unctio fieri, an poteſt medio aliquo inſtrumento V. G. modico Goſſipio, vel particula, vel argentea virgula, tempore peſtis, &c.

Reſpondeo Quoad licitum uſum immediatè debet fieri, ſecus eſſe mortale, ut notat Theologia Seraphica *l. c.* quia hæc res videtur gravior, quàm quod modò dictum eſt de alia manu, vel digito.

9 Quoad valorem, quid ſentiendum? Reſpondeo. Non pauci ut Suarez, Layman Reginaldus, Diana, aliique apud Leandrum, *de confirmat. tract.* 3. *q.* 12. quibus adde Caſtropalaum, *de confirmat. diſp. unic. p.* 3. *num.* 4. docent, invalidum eſſe hoc Sacramentum, ſi mediante inſtrumento fiat unctio, quia impoſitione manus à primis Eccleſiæ exordiis ſemper collatum eſſe hoc Sacramentum, conſtat ex Apoſtolorum uſu.

10 Non pauci verò, ut Henriquez, Vivaldus, quos citat, ſequiturque Gaſpar. Hurtadus, *de confirmat. diff.* 4. quibus adde Quintanad. *de confirmat. ſingular.* 3. *num.* 5. validum eſſe contenduot, quia ut habet Hurtadus, *l. c.* non eſt credibile, Chriſtum Dominum inſtituiſſe, ut eſſentia tanti Sacramenti dependeret ab ejuſmodi immediatione. Quare ſicuti poteſt validè conferri Sacramentum Baptiſmi, & Sacramentum Extremæ Unctionis medio inſtrumento, & quidem urgente neceſſitate, V. G. tempore peſtis, etiam licitè, ita in Confirmatione.

Neque obſtat prædictus Apoſtolorum uſus, nam qui facit aliquid ſua manu tenente inſtrumentum, ſatis verè, ſatiſque propriè ſua manu, atque adeò ſuæ manus impoſitione facere dicitur. Hunc tamen, ſic confirmatum, eſſe iterùm ſub conditione confirmandum, rectè notat Quintanadueñas, ibidem.

§. III. *Forma Confirmationis.*

1 EX Concilio Florentino, *in Decreto Fidei* ſub Eugenio IV. & omnibus Theologis hæc eſt Confirmationis forma? *Signo te ſigno Crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.*

2 Quæ omnia verba requiruntur ad valorem, ut ex antiquiſſimo Eccleſiæ ritu conſtat.

3 Hæ autem formæ. *Signo te, & confirmo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, Vel *Signo te Signo Crucis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, Vel *Confirmo te Chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*. Hæ, inquam, formæ, licèt ab aliquibus apud Gaſpar. Hurtad. *de confirm. diff.* 8. ſufficientes exiſtimentur, quia ea verba, quæ omittuntur, videntur involvi in iis, quæ pronunciantur; tamen, vel id falſum eſt, vel certè eſſe dubium, an ſic ſufficiant, inficiabitur nemo. Quare, ſi quando ſic fortè collata fuit Confirmatio, omninò erit ſub conditione repetenda.

4 Si verò indicativè, vel imperativè, (nam ſi deprecativè dicatur, certum eſt invalidam eſſe collationem,) ſic proferat Epiſcopus, *Signetur ſervus Chriſti, ſeu ſigneris tu, &c.* validè confirmatio conferretur; Intelligitur enim (*à me*) ſicuti ſupra diximus de illa forma Baptiſmi Græcorum *Baptizatur ſervus Chriſti, &c.*

3 An licitè? Reſpondeo. Leander *de confirmat. diſp.* 3. *q.* 19. cum Suarez, Henriquez, Diana aliiſque ait: id eſſe mortaliter illicitè, quia ſic fieret contra uſum Eccleſiæ, tum Latinæ, ut certum eſt, tum Græcæ, cui conceſſum quidem fuit ſimili modo Baptiſmum conferre, nunquam verò Confirmationem.

6 Nollem tantis Doctoribus, me nullius ſcientiæ peritum opponere. Fateor ſic peccari ob diſceſſum ab univerſali Eccleſiæ conſuetudine, ſed peccare mortaliter fateri vix poſſum, quia dum certa, & rata conſtat, quoad valorem, forma, non admodom gravis eiuſmodi mutatio mihi eſſe videtur. Favet mihi Valentia, *de Baptiſmo cap.* 1. §. 5. *nu.* 15. ſupra allatus in ſimili de Latino, qui utatur in Baptiſmo forma Græcorum.

7 Quoniam verò illa eadem invocatio Trinitatis eſt in confirmatione explicitè adhibenda, quæ adhibetur in Baptiſmo, (& quidem

Digitized by Google

dem ſatis congruenter, ad ſignificandum fidem, quam in Baptiſmo recipimos, eamdem per Confirmationem eſſe à nobis propugnandam, ideò, quoad ejuſmodi eapreſſiooem, idem dic, quod ſupra diximus in Baptiſmo, eſſe nempe de neceſſitate Sacramenti. Coofule S. Thom. ſupra, Henriq. Suarez apud Leaodrum, *de confirm. d. 3. nu. 17.* dicentem eſſe omnium Doctorum.

CAPUT II.

De Miniſtro Confirmationis.

§. I. *Quis ille ſit?*

1 ORdinarium Confirmationis Miniſtrum eſſe Epiſcopum conſecratum, firmatum eſt ipſo hujus tractationis initio. Superſunt quæſtiunculæ quatuor.

2 Prima. Quid de Epiſcopo Hæretico, Depoſito, vel Degradato? Reſpondeo. Licèt cum peccato gravi, validè tamen Confirmationem hi conferreot, quia per hæc non amittunt Ordinis Characterem.

3 Secunda. Si inveniatur aliquis Epiſcopus, qui non acceperit hoc Sacramentum Confirmationis, validè ne, an licitè alios confirmabit? Reſpondeo. Validè, non eſt dubium, quia carentia Confirmationis Conſecrationem Epiſcopalem non impedit. At verò illicitè mortaliter, docet Tannerus apud Leandrum, *de confirm. diſp. 2. q. 6.* Verùm Leander, *loc. cit.* cum Granato, & aliis agnoſcit ſolùm culpam venialem: & meritò, quia non videtur gravis deordinatio non Confirmatum confirmare.

4 Tertia. Quamvis ſuprà ſtatuerimus, Pontificem committere ſimplici Sacerdoti Criſmatis confectionem, poteſtne ſaltem idem Pootifex concedere eidem Sacerdoti, ut is miniſtret Fidelibus Confirmationem, Chriſmate confecto ab Epiſcopo? Reſpondeo, poſſe Sacerdoti, oon verò ioferioribus Clericis. Cooſtat id ex uſu Eccleſiæ; Cùm enim inveniamus, Summum Pontificem id aliquando conceſſiſſe, pro certo tenendum eſt, eum poſſe: Unde colligimus, Chriſtum Dominum ita inſtituiſſe. Sanè ſic habet Eugenius Quartus *in Decreto Fidei: in Concilio Florentino legitur aliquando per Apoſtolicæ Sedis diſpoſitionem ex rationabili, & urgente admodum cauſa, ſimplicem Sacerdotem Sacramentum confirmationis adminiſtraſſe.*

5 Nota illud *urgente*, nam ſine juſta cauſa, quamvis valida eſſet conceſſio, non tamen licita. G. Hurtad. *de conf. diff. 13. verſ. Ex quo conſtat.* Item rectè notat poſſe id à Summo Pontifice concedi Electo, quamvis nondom Conſecrato, quia is eſt actus juriſdictionis. Rectè item addit G. Hurtad. ibi *V. Fit autem*, conceſſionem non expirare morte concedentis, quia eſt gratia facta.

6 Epiſcopum, vel alium quempiam Summo Pontifice inferiorem hanc facultatem oon poſſe concedere, certum apud omnes eſt. Vide G. Hurtad. cum communi *de conf. ib. V. Ex quo conſtat.*

7 Quarta. An hodie ſint aliqui Sacerdotes, quibus inveniatur conceſſa tanta facultas? Reſpondeo eſſe, ſub quibuſdam conditionibus, Regulares pro locis Indiarum: quod videri à curioſo poterit *apud Quintanad. de confirm. ſingul. 3. & 6.*

§. II. *De Obligationibus Miniſtri confirmationis, deque ſolemnitatibus ab ipſo ſervandis.*

1 UT licitè Epiſcopus Confirmationis Sacramentum, admioiſtret, debet primò verſari in ſtatu gratiæ, ut univerſaliter alibi dictum eſt.

2 Debet ſecundò ſolùm ſubditis ſuis illud conferre, idque in propria Diœceſi Ex præſumpto tamen conſenſu alterius Epiſcopi, licitè alienos in ſua eadem Diœceſi confirmabit: qui præſumptus conſenſus ſolet evenire, quando aliquis Epiſcopus ſuum ſubditum mittit ordioandum ad alterum Epiſcopum; tuoc enim tacitam concedit licentiam, ut ab eodem, ſi fortè ordinandus non ſit confirmatus, accipiat Confirmationem, quæ præxrequiritur ad ordinationem. Idem puto pro advenis cum Henriq. Layman. Caſtrop. *de confirm. d. unic. p. 9.* & aliis; Epiſcopus enim poteſt alienos fortè exiſtentes, etiam obiter in ſua Diœceſi, confirmare. In aliena item Diœceſi ſolùm poteſt cum Epiſcopi propril, ſaltem præſumpta licentia, ſine qua, ſi etiam ſuos confirmaret, peccaret mortaliter, & ſuſpenſionem ab exercitio Pontificalium incurreret. Ita ex Tridentino, Barboſa *a. p. de pot. Ep. all. 30. n. 15.* & aliis.

3 Tertiò. In Templo debet adminiſtrare ex decentia, & ex Rubricis, ante Altare; cœterum poteſt teſte Dian. *p. 5. Tr. 4. reſol. 50.* extra Eccleſiam in Oratorio, vel Palatio ipſius Epiſcopi, & in quocumque loco deceoti. Item in quovis die, ſive feſto, ſive profeſto Præterea in quacumque hora, ſive ante prandium, ſive poſt illud, quia nec Epiſcopus conferens, *c. Ut Jejuni. c. Ut Epiſcopi de conſecr. d. 5.* nec Fidelis cui confertur Confirmatio, debent ex neceſſitate eſſe jejuni. Quod ſi jejunium requirat Sacer Textus, id, vel eſt ſolùm ex conſilio, vel is Canon contrario uſu eſt jam abrogatus. Ita Suar. *loc. cit. d. 37. ſect. 2. V. Quarto obſervatum.*

4 Quartò. Epiſcopus, dum hoc Sacramentum adminiſtrat, debet ſub obligatione peccati mortalis eſſe veſtitus Pluviali, Mitra, Stola, & cum baculu Paſtorali. Vide Dian. *p. 7. Tr. 10. reſ. 31.*

5 Quintò. Obligatur Epiſcopus miniſtrare hoc Sacramentum ſuis, vel per ſe, vel per alium Epiſcopum. Quare ſi longo tempore negligat, peccabit mortaliter ex Caſtrop. *l. c.* quia magno bono ſuas oves defraudat: Debet itaque ſe conferre in Templa ad hanc admiuiſtrationem opportunam, nec expenſas itineris petere poteſt, ſiquidem propter admioiſtrationem Sacramentorum, decimis, & ſui Epiſcopatus frugibus gaudet. Circa hanc obligationem Epiſcopi, vide omnino, quæ dicemus moa *c. 3. §. 3. n. 2.*

6 Denique hujus Sacramenti ſolemnitates hæ ſunt. Primò præſentia Patrini, de quo mòx ſeparatim & de his fusè Bell. *c. 23. de confirm.* Suar. *d. 37. de Sacr. ſect. 1. & 2.* & Caſtrop. *de conf. unic. p. ult.*

Secuodò, Epiſcopus modo dicto veſtitus exhibet Sacram Unctionem, formam proferens, &c.

Tertiò, confert pacem jam Confirmato.

Quartò, eidem levem alapam impingit, ut ipſum moneat de forti anima in perferendis injuriis pro Chriſto. Eam autem non impingere, nullum eſſe peccatum, ſecluſo contemptu, notat rectè Valentia *3. p. d. 16. q. 2. p. 3. fine.*

Quiotò, Confirmati frontem vitta linea ligari curat, ne Chriſma defluat, juxta locorum conſuetudinem: quam vittam, propter Chriſmatis contactum, ad profanos uſus nunquam adhibendam eſſe, monet Layman *lib. 5. Tr. 3. cap. ult.* ſed vel ſervetur ad ſimilem uſum, vel comburatur, & ejus cineres in Sacrarium projiciantur. In noſtris locis, ſtatim poſt peractam Unctionem, Mioiſtri Epiſcopi frontem confirmati abſterguot, unde ejuſmodi vittæ uſus non eſt.

7 Plures orationes antè, & poſteà recitantur ab Epiſcopo &c.

Mutat Epiſcopus aliquando nomen Confirmati, præſertim ſi ejus antiquum nomen Geotilitatem ſapiat.

8 Cereum accenſum in manum Confirmati tradi, alicubi conſuetudo eſt.

9 Admonitio, ne Confirmatus diſcedat ante benedictiooem Epiſcopi, non videtur obligare. Immò in magno concurſu expedit diſcedere, & locum aliis cedere.

10 Denique debent nomioa Confirmatorum, Confirmantis, & Patrinorum ſcribi, ut in poſterùm ſciatur cognatio contracta. Modum hæc ſcribendi minutè tradit Barboſa, *de poteſt. Parochi, c. 7. n. 16.* Et quidem Parochum ſcienter, & ex negligentia frequenter, ſeu plures baptizatos, vel matrimonio copulatos non ſcribere, mortalis peccati condemnat Quintanadueñas, *de confirm. ſingul. 11.* Unde quid ſimile videtur dicendum de Confirmatis, ut apud dictum Auctorem videri poteſt diſtinctiùs.

CAPUT III.

De ſubjecto Confirmationis.

1 SUbjectum aptum ad validam Coofirmationem eſt perſona baptizata cujuſcumque conditionis, vel ætatis. Quoad licitum autem uſum, quæri ſolet. Primò de Infantibus. Secundò de Amentibus. Tertiò de proximè morituris. Quartò de Adultis, poſito ſemper, quod ſint baptizati.

§. I. *De Infantibus.*

COnvenientius eſſe, Infantes confirmari in Infantia, docet Leander, *de confirm. diſp. 4. q. 4.* ſed nimis immeritò ita docuit, cùm ſit longè melius eos regulariter confirmare poſt ademptum rationis uſum, ut hodiè praxis Eccleſiarum obſervat, atque diſertè habet Pius Quintos *in cath. Rom. 2. p. art. 3. n. 14.* & communiore calculo docent Theologi, ſcilicet Suarez, *diſp. 35. ſect. 2.* Caſtropalaus, *de confirmat. diſp. unic. par. 7. nu. 4.* cum Silvio, Soto, Bonacina, Layman, Barboſa, & aliis. Verba Pii hæc ſunt in Catechiſmo; *Poſſet quidem ſtatim à Baptiſmo confirmatio omnibus adminiſtrari, ſed minus expedit pueris illam conferre ante ſeptennium, licèt expectandus non ſit annus duodecimus.*

Illud Leandro libentiſſimè concedimus, rationabili exiſtente cauſa, poſſe, & aliquando deberi Infantem confirmari, ut, ſi timeatur longa Epiſcopi abſentia, vel brevi Infantem moriturum, vel adſit alicubì conſuetudo pro Infantibus. Certè Suarez *de Sacram. diſp. 35. ſect. 2. V. Utraque* illam etiam cauſam eſſe rationabilem cenſet, ſi Epiſcopus vellet ob benevolentiam, ſimilemve cauſam confirmare Infantem, ſed remoto, ſi quod timeatur, ſcandalo; nam tunc graviter non peccaret Epiſcopus, quia ejuſmodi uſus confirmandi compotes rationis, non videtur eſſe rigoris magni.

§. II. *De Amentibus.*

1 SI ſpes ſit, ut Amentes ad rationem redeant, expectetur, ut expectantur Infantes, ſecus poſſunt, & debent confirmari, etiamſi ſint Amentes perpetui, ne ſcilicet tanto bono, & hujus Sacramenti

Charactere careant. Sic ex probabiliore ſententia S. Thn. *3. p. qu. 72. art. -, ad 2.*

2 Theologia Seraph. monet *V. Confirmatio, diſſ 3. verſ. Amentes verò,* ne detur Confirmatio iis amentibus, de quibus conſtat notoriè, incidiſſe in amentiam in ſtatu peccati mortalis. Conſtat inquit, nam ſi non conſtet, vel dubitetur, ſcimus omnes, debere eos præſumi bonos, & confirmandos. Non placet monitio, quia ſemper dubitari poteſt aliquod interceſſiſſe lucis intervallum, in quo per contritionem bonum ſtatum acquiſi erint.

3 Quòd ſi alicubi Epiſcopus Amentes confirmare non ſoleat, ſatis excuſabuntur Parentes, ſi illos ad Epiſcopum non adducant.

§. III. *De proximè morituris.*

1 HOs tametſi ſint Infantes, poſſe & debere confirmari; ratio modo dicta *§ 1. n.* 1 ſuadet. Excuſatio tamen illa eſſe ſolet in promptu, quia ejuſmodi infirmi ſuis in lectulis jacentes, ſive erubeſcunt, ſive timent, ad ſe Epiſcopum advocare.

2 Audiant tamen Epiſcopi, quod Joannes Sanchez, *in ſelectis, diſp. 40. n. 4. verſ Quod ſi Epiſcopus adire;* ipſis edicit: *ſi Epiſcopus* (inquit) *adire Carcerem vellet, & ibi Confirmationem miniſtrare condemnatis ad mortem, exemplum humilitatis, & curæ ingentis erga ſuas oves oſtenderet.* Audiant quæ ſcripſit Quintanadueñas, *de Confirmat. ſingular. 2. n. 4. Si ſuſpendendus* (inquit) *vel quilibet moribundus Confirmationem petat à proprio Epiſcopo, illum ſub mortali teneri ad eam miniſtrandam, docent Angelus, Vivaldus, Filliucius, Ochagavio, Suarez, Reginaldus, Layman, quia privaret petentem magno fructu.* Audiant Sanctiſſimum Paſtorem Carolum Borromæum, *in Decreto 27. Decretorum Mediolani. Si quis* (inquit) *cum periculosè ægrotat, Confirmationem ſibi miniſtrari petat, tunc Epiſcopus, ſi eo loci eſt, ubi ille ægrotat, ne ſine hoc Sacramento decedat, cum charitate paterna eum viſat, & confirmet.*

§. IV. *De Adultis.*

1 PRimò. Hi ſtatim à Baptiſmo confirmentur, ſi opportunitas adeſt, quia nihil eos impedit, & ſic fortitiores reddentur ad fidem profitendam.

2 Secundò. Non tamen iidem peccant, nec mortaliter, nec venialiter, ſi citra contemptum, vel quid ſimile, data occaſione id negligant, quia de hoc nullum apparet præceptum: quæ eſt ſententia Suarii, *de Confir. diſp 38. ſect. 3. verſ. Quo circa,* contra Cajetanum, & alios nonnullos putantes, eſſe veniale. Unde non eſt fides habenda Leandro, *de Confirm d. 1. q. 7. fin.* qui trahit ad ſe Suarium, quaſi concedentem eſſe veniale.

3 Tertiò. Nec ullo modo peccant ii Fideles, qui nondum Confirmati accedunt ad Sacram Euchariſtiam aſſumendam quia multo magis de hoc nullum præceptum adeſt, quicquid Toletus, Victorellus, Sotus, apud Dianam, *p. 4. tract. 4. reſol. 50.* dicant in oppoſitum. Multò (ait Quintanadueña, *de Confirm. ſing. 4.*) minùs peccant, qui nondum Confirmati, Religioſam Profeſſionem emittunt, vel alia Sacramenta (præſcinde ab Ordine, de quo mox) ſuſcipiunt, vel adminiſtrant.

4 Verùm quartò. Quid de ſuſcipientibus Ordines, non præſumpta Confirmatione? Reſpondeo. Id magis eſt controverſum. Puto tamen, neque hos peccare mortaliter; quia neque hic apparet adeſſe præceptum, vel gravem ſaltem conſuetudinem. Tridentinum autem *ſeſſ. 23. c. 4. de Confirm.* dum dicit, Prima tonſura non initientur, qui Confirmationem non ſuſceperint, monere potiùs videtur, quàm præcipere. Ita Suarez, Valentia, Coninch. Gran. Avila, aliique apud Dianam, *par. 2. tract. 16 reſolut. 4.* licèt fatear, probabile item eſſe, committi mortale, quia doctiſſimi etiam Auctores Tannerus ſcilicet, Bonacina, Toletus, aliique cum Ancisa *de Confirmat. ſive,* id affirmant.

5 An autem peccent ſaltem venialiter? Reſpondeo verè communior opinio eſt, eos peccare venialiter, ſed probabile etiam eſt, ne venialiter quidem peccare, quia, ne levis quidem deordinatio apparet, & ex alia parte non obligemur omnes bonas operationes Ordinibus ſuſcipiendis præmittere. Epiſcopum quidem ipſum ſcienter ordinantem non Confirmatos, à dicto veniali non excuſo, quia magis ad ipſum pertinet directiones Conciliorum diligenter cuſtodire.

Inquires denique: quamnam diſpoſitionem afferre debet confirmandus, ut ritè, & licitè hoc Sacramentum ſuſcipiat? Reſp. præter intentionem ſaltem virtualem illud ſuſcipiendi, & ſtatum gratiæ, qui requiritur, ne ſuſcipiendo Sacramentum mortaliter peccet, ut ſuprà *lib. 1. c. 3.* univerſaliter dictum eſt, debet Adultus aliquo tandem modo ſcire, quid ſuſcipiat, & alia omnia circà cognitionem Myſteriorum Fidei, quæ requiruntur pro ſuſceptione Baptiſmi, de quibus ſuo loco dictum eſt ſupra *l. 2. c. 2. §. 3.*

CAPUT IV.

De Patrino in Confirmatione.

1 QUoniam plura, quę de Patrino in Baptiſmo diximus ſuperiùs, ad Patrinum Confirmationis etiam faciunt; ideò ſunt eo omnino recolenda, & nihilominus hic aliqua, ibidem dicta, commoditatis gratia repetemus, & alia propria ſuperaddemus.

2 Patrinus, vel Matrina contrahit cognationem ſpiritualem, quę ſit impedimentum dirimens Matrimonium, *ſeſſion. 24. cap. 2. de Reform.* ſic enim habet Tridentinum. Ea (inquit) quoque cognatio, quę in Confirmatione contrahitur inter Confirmantem, & Confirmatum, illiuſque Patrem, & Matrem, ac tenentem, non egrediatur. Clariora hæc tibi erunt ea dictis de Patrino in Baptiſmo. Hic autem nota illud (tenentem) quare ſicut non tangens baptizandum non contrahit, cognationem, ita nec contrahet non tangens Confirmandum.

3 Secundò. Idem qui fuit Patrinus in Baptiſmo, poteſt eſſe in Confirmatione, ut docet Gaſp. Hurtadus, *l. c. diſſ. 14.* Silu. *Verb. Confirmatio, n. 4* aliique. Verùm probabilius Caſtrop. *de Confirm. diſp. un. p. 10. num* 2 Bonac. Laym Barboſa, cum Diana; *part. 3. tract. 4. reſol. 21.* aliique dicunt debere eſſe diverſum, niſi neceſſitas urgeat, licèt admittere eumdem, non eſſe mortale, quia res non eſt gravis, fateatur Diana.

4 Tertiò. Patrinus in Confirmatione non ſit niſi unus, vel una, quia quod in Baptiſmo poſſit eſſe unus, vel unus, & una, diſpoſitum fuit à Tridentino, ita Caſtropalaus, *loc. cit.* quod non fuit diſpoſitum in Confirmatione; ergo in hac ſtandum eſt Juri Communi, *cap. Final. de Cogoat. ſpirit. in 6.* quod unum, vel unam tantummodo in Confirmatione concedit. Rectè autem decretum eſt ob decentiam in Synodo Panormitana *par. 2. cap. 3.* ut juxta Pontificale Romanum Clementis Octavi mas marem, fœmina fœminam teneat. Addit Barboſa *2. part. de poteſtate Epiſcoporum, alleg. 30. n. 52.* non poſſe convenienter unum eſſe Patrinum, niſi duorum tantùm in eodem die, ſic præſcribente Pontificali, niſi fortè ejuſmodi Patrinus ſit probus, & præſertim niſi ſit Eccleſiaſticus, de quo non adſit malitiæ præſumptio. Hęc ille. Sed profectò rectè dixit (convenienter) nam cœterum præceptum non video.

5 Quartò, Religioſus, vel Religioſa, etiam ſine licentia Superioris, poteſt, ſaltem abſque mortali, eſſe Patrinus, vel Matrina in Confirmatione. Si enim olim fortaſſe fuit aliqua prohibitio, hodie ipſa conſuetudine abrogata eſt. Quidquid dicat Caſtrop. *loc cit. nu.* 2. qui docet Religioſum peccare mortaliter tenendo Confirmandum, & ſolùm tunc non peccare, quando confirmandus eſſet etiam Religioſus. Nos autem ſequitur Quintanad. *de Baptiſ. ſing. ult. & de Conf. ſin. 8.* ſaltem peccatum mortale non cognoſcentes.

6 Quintò, Patrinus in Confirmatione debet ex Caſtropalao *de Conf. d. un. p. 10. n. 2.* eſſe confirmatus, ſed de hoc dixi cum de Baptiſmo, *l 2. c 4. §. 2. n. 4.*

7 Sextò, Patrinum non adhibere in Confirmatione, eſſe mortale, docent communiter Doctores præſertim Silv. Navar. Suar. Laym. Henriq aliique, Leand. *de Conf. d 5. qu. 1.* quia eſt ſolemnitas ſemper gravis exiſtimata in Eccleſia, ut etiam in Baptiſmo.

8 Septimò, Parentes non poſſunt in Confirmatione ſuſcipere ſub mortali propriam ſobolem, ut nec poſſunt in Baptiſmo. An autem priventur jure petendi, ſi ſuſcipiant extra neceſſitatem, eſt in opinione poſitum, atque tum affirmativa, tum negativa probabilis eſt, ut cum de Baptiſmo loqueremur, indicavimus, & confirmabitur ex dicendis *n. 10.*

9 Octavò, Vir non poteſt ſuſcipere Uxorem ſuam in Confirmatione, niſi accedente neceſſitate. Ita Sà *v. Confirm. n. 16.* Verùm Leander *de Confirm. d. 5. q. 9.* citans Sotum, Toletum, alioſque, ne in neceſſitate quidem poſſe contendit. Unde ſequitur, ſi ſuſcipiat, non contrahere cognationem propter ſimilem rationem, quam aliàs induxi *lib. 3. de Bapt. c. 4. §. 3. n. 4.* quia qui aliquem ſuſcipit contra Eccleſiæ diſpoſitionem, cognationem ab ipſa legitimę ſuſceptioni annexam, contrahere non poteſt. Contra hanc ſequelam habet Leand. *l. c.* ſed nos illum non ſequimur.

10 Confirmatur noſtra doctrina, quia ſic habet Clemens VIII. *in Pontificali*: Nullus, qui non eſt confirmatus, poteſt eſſe in Confirmatione Patrinus, nec Pater, aut Mater, Maritus, aut Uxor, Hęc ille. Ego igitur expendo illud (non poteſt) cùm enim hoc verbum cum negatione poſſit ſignificare, idem quod (non valet) ideſt, non eſt valida ſuſceptio, & poſſit etiam ſignificare idem quod (non licet) ideſt valida eſt, ſed peccaminoſa ſuſceptio, ideò poterit quis ſequi priorem explicationem, & negare contrahi prædictam cognationem à Conjugatis: ex nulla enim invalida ſuſceptione valida cognatio naſci non poteſt. Sed non nego, poſſe te ſequi opinionem poſteriorem &c. Unde utraque ſententia ſit probabilis &c. Quod autem has ſignificationes habeat illud (non poteſt) habes *apud Barb. de diſtinct. V. Poteſt.* Sanchez, *l. 6. de matrimon. d. 38. num. 20.* Suar. *de legib. l. 5 c. 31. à num. 13.* Caſtropalaus, *tom. 1. tr 3. d. 2. part. 17. nu. 4. & tom. 3. de Vot. Obed. q. 4. part. 13. §. 1. num. 8. & diſtinctè §. 7. nu. 1. par. 12. §. 4 num. 5. brevius,* alioſque.

11 No-

11 Nonò . An Frater poſſit eſſe Suſceptor in hoc Sacramento alterius Fratris? Sà *V. Confirmatio n.* 16. Bonac. *de Conf. d.* 3 *p.* 4. *n.* 12. aliique ajunt licitum eſſe in neceſſitate. Si ergo id ſolùm neceſſitati conceduat, negare videntur extra illam. Sed profectò id nimis jejunè dictum eſt. Quare oportebit, & id clariùs explicare, & alias dubitationes hinc emergentes diſſolvere, quod jam facio.

12 Quære enim Primò. An peccet Frater ſuſcipiendo Fratrem extra neceſſitatem.

13 Quære ſecundò. An contrahat cognationem ſpiritualem, ita, ut ſi Frater V.G. teouerit Sororē, deinde cùm illa inhoneſtè agendo, debeat in Confeſſione explicare tum cognationem carnalem, tum ſpiritualem?

14 Quæro tertiò per hanc occaſionem. Si Frater Fratrem ſuſcipiat in Baptiſmo, idem ne in prædictis duobus dicendum, quod in Confirmatione?

15 Reſp. Volui non paucos Doctorum libros revolvere, & recolere totam diſtinctionem 4. & 5. de Conſecrat. & cauſam 30. in quibus de hujuſmodi argumento tractatur, & nullibi inveni prohibitionem, ne Frater Fratrem, Sororemve in Baptiſmo, vel Confirmatione ſuſciperet. Solùm in prædicta verba Sà & Bonacinæ incidi, valdè, ut vidiſti, arida, eaque ſine ulla ratione, ſine ulla Juris citatione, ſine ulla paritate prolata. Quare donec aliud certius effulgeat.

16 Dico ad primam Quæſtionem, Fratrem, poſſe ſuſcipere Fratrem, vel Sororem ſine ullo peccato, quia non ſunt imponenda præcepta, ſi de illis non conſtet.

17 Dico ad ſecundam, contrahere cognationem, quia nulla ratio apparet non contrahendi. Unde utraque cognatio erit Confeſſori aperienda, ſi caſus propoſitus eveniat.

18 Dico ad tertiam, idem eſſe dicendum in Baptiſmo, quia pari modo res in eo ſe habet.

Obligatio Patrini Confirmationis.

19 Patrinus in Confirmatione tunc ſolùm tenetur confirmatum inſtruere in fide, & moribus; quando deficit Patrinus Baptiſmi, vel alius, qui inſtruat. Immò Henriq. Bonac. Laym. cum Caſtrop. *de Confirm. diſp. un. p.* 10. *n.* 2. cum Leandro, *de Confirm. diſp.* 5. *n.* 7. aliique hunc patrinum non eſſe ad ejuſmodi inſtructionem obligatum docent, hoc enim eſt proprium munus Patrini Baptizati non Confirmati.

CAPUT V.

De Pœnis iterùm Confirmantis.

1 QUàmvis, qui bis ſcienter eumdem baptizat, ut *l.* 2. *de Baptiſmo c. ult. & lib. de Irreg. cit.* §. dictum eſt, ſit ipſo facto ea expreſſis juribus irregularis, qui tamen bis, etiam ſcienter confirmat, graviter quidem, & ſacrilegè peccat, quia Cōfirmatio cùm imprimat characterem, eſt irreiterabilis, ſed non incurrit irregularitatem. Ratio convincens ducitur ex illo principio aliàs *lib. de Irreg. cit.* §. *un.* allato, *Illud ſolum delictum inducit irregularitatem, quod expreſſè jura decernunt.* Quo poſito ſic ſubſumo. At nullum jus invenitur, quod delicto iteratæ Confirmationis irregularitatem adnectat; ergo &c. Et ita docent communiter Doctores. G. Hurtadus, *de Confir. diff.* 8. *& iterum de Irregul. diſp.* 2. *diff.* 1. Suar. 3. *p. de Sacr. diſp.* 39. *ſect.* 2. Bonac. Val. Marchinus, aliique cum Leandro, *de Confir. diſp.* 4 *q.* 21.

2 Neque obſtat Sacer Textus, *cap. Dictum eſt de Confirmat. quæſt.* 5. quatenus videtur irregularitatem huic delicto adnectere: non obſtat, inquam, nam hoc caput eſt Concilii Tarraconenſis, quod fuit Provinciale, atque adeò totam Eccleſiam nequit obligare: vel certè uſu eſt abrogatum, vel denique, quia eſt pœna, incurretur poſt ſententiam.

3 Reconfirmare ſub conditione eum, de quo eſt dubium an validè fuerit confirmatus, non ſolùm non eſſe peccatum, ſed rectè factum, ſicuti dictum eſt de dubiè baptizato, monitione non indiget.

DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.
LIBER QUARTUS.

MONITIO AD LECTOREM.

ADVERTE (Amice Lector) me de Sacramento Euchariſtiæ, ut & de Sacrificio Miſſæ, cujus tractatio hujus item eſt loci, pluribus egiſſe in Opuſculo expeditæ Communionis, & in Opuſculo de ejuſdem Miſſæ Sacrificio. Si ergo ſæpiùs ad Opuſcula hæc, te Lector, ablegem, ne mireris: id facio, ne ea huc tranſcribam cum mea moleſtia, immò & cum tua, qui Crambem repetitam, tuæ menſæ appoſitam, quaſi invitus, iterùm abſumere cogereris. Hanc eandem monitionem, pro Tractatione Sacramenti Pœnitentiæ, præmiſſam eſſe volo.

CAPUT PRIMUM.

De Materia, & Forma Sacramenti Euchariſtiæ.

1 MATERIA Euchariſtiæ, illud nimirum, quod aptum eſt conſecrari, ideſt tranſubſtantiari in Chriſti Domini Corpus, & Sanguinem, Panis eſt, & Vinum, ut in Tridentino *ſeſſ.* 13. *n.* 2. *&* 3. obſervatur. Forma, illa verba, Hoc eſt Corpus, &c. Hic eſt Calix Sanguinis, &c.

§. I. *De Materia Sanctiſſimi Corporis.*

Materia certò apta.

1 PAnis ex vero tritico, quod abſolutè Frumentum appellamus, certa eſt materia. Lege Sanctum Thom. 3. *p. q.* 47. *ar.* 3. *& paſſim* Doctores.

2 Ejuſdem tamen certitudinis eſt, ſi panis fiat ex Roccella, ut cœteri Itali vocant, & nos Siculi communiter vocamus Majorcam. Item ſi fiat ex illo frumenti genere, quod non rarò apud nos uſui eſt, appellaturque Timmınia, aliis Triticum trimeſtre, ſeu trimeſinum, ſic dictum à brevitate, quia naſcitur, & matureſcit: ſunt enim hæc in omni rigore Triticum.

3 Sive autem azymus ſit Panis, in quo conſecrat Eccleſia Latina, ſive fermentatus, in quo Græca, certa eſt materia. Quo modo autem ab iis Eccleſiis ſervanda omninò ſit ſua conſuetudo, *in Opuſc. de Commun. c.* 2. *§.* 9 fuſè dictum eſt.

4 Dixi autem (Panis) hoc eſt comeſtibilis uſu communi, ſub denominatione Panis, uno verbo, Panis uſualis. Nam propterea maſſa cruda, eſto eſſentialiter, ut aliqui putant, non differat à pane coctο, cùm non ſit uſu communi comeſtibilis, nullo modo ex omnium Theologorum ſententia, apta eſt conſecrationi.

5 Panem iterùm dico ideſt Clibano, ſeu Foron coctum, vel ſimili modo igne aſſum, ut concoqui ſolent illæ, quas vocamus Hoſtias, ferreo inſtrumento, ad eas aſſandas apto; quod certè Clibano equivalet: & ut fit, quando Panis aſſatur ſub cineribus, vel in vaſis, ſive ahenis, ſive fictilibus, nullo humore adhibito; quia tunc per illam aſſationem verè fit Panis uſualis, ut tenet Suar. Ægid. De Lugo, Fag. aliique apud Leandrum, *tr.* 7 *reſ.* 8. *q.* 13.

6 Panem denique dico, etiam ſi ut habet Leand. *l. c. q.* 12. cum aliis contra Fag. *præcept. Eccl.* 3. *c.* 1. *n.* 12. madefactus ſit vino, vel aqua, ſive frigida, ſive calida (dummodo non ita coquatur, ut amittat denominationem panis uſualis,) quia ſic adhuc remanet Panis. Quare mica panis madefacta, & digitis, manuve cōpreſſa, ac reddita, quaſi maſſa, eſt apta cōſecrationi, quia jam ſic (ſi aliud non addas) Panis uſualis eſt.

De Pane his coctο dicam *num.* 20.

7 Quod autem hæc, & ſimilia dicamus de validitate Conſecrationis, non verò de licito uſu, qui ſolus ille eſt ſervandus, quem conſuevit Eccleſia, nimis eſt manifeſtum.

Materia certò inepta pro Conſecratione Sanctiſſimi Corporis.

8 Primò, Hordeum, *Orzo* Secundò, Avena, *Aiina* Siculis. Tertiò Far, *Farro* Italis. Quartò, Frumentum Indiæ, *Maiſo* Hiſpanis, non dant materiam aptam conficiendo Pani pro Conſecratione, quia nulla ratione ſunt frumentum, Multo minus Fabæ, Milium, Len-

Lentes,Ciceres,Caſtaneæ,Amygdalæ,cæterique fructus, quia moltò minus Frumentum ſuut. De Hordeo exutoexteriore ſpolio, ſeu de farina ejus idem omninò dic, quod de hordeo, neque enim ea deſpoliatio illud immutat à ſua ſpecie.

9 Cùm autem modo dixi: Far non eſſe aptam materiam, de communi Farre loquutus ſum, nam ſi nomine Farris intelligas Timminiam,(hanc enim per illud nomen Far ſignificari ab Hiſpanis teſtatur Leander,*l.c.q.7.*) ſanè apta eſt,ut modo, dixi, *n.*1. Sicuti etiam non loquutus ſum de eo genere Farris,quod à Plinio, *l.8.c.8.* vocatur Adoreum,& ex quo verus,& optimus Panis conficitur,ſi enim ita eſt, apta eſt materia,cum ſic ſupponamus,Adoreum eſſe verum frumentum.

10 Maſſa veri frumenti, quam paſtam vocamus, ſed cruda, hinc etiam exulat, quia, ut modò diximus, panis non eſt.

11 Eadem Maſſa brodo, vel Butyro frixa, vel elixa in aqua, cùm faciat lagana potiùs, & pultes, quàm panem, certò item ab Altari excluditur.

12 Minutiſſima particula veri panis, quæ ſive abſolutè ſenſibilis oon ſit, ut ait Vaſq. Suar Hurt. aliique apud Leandrum, ſive etiam ex ſententia probabiliore, quamvis in ſe ſenſibilis, tamen talis non ſit, reſpectu Sacerdotis conſecrantis,non eſt apta materia,quia non poterit tunc eam demonſtrare Sacerdos per pronomen (Hoc) cum ſit ipſi non ſeoſibilis. Lege Leandrom, *tract.7. diſp.8.q.22.*cum Hurtado, Vaſq. aliiſque contra de Lugo, *diſp.4. de Euch.n.*116.Verùm adverte, minutiſſimam quantamcumque particulam ſeparatam ab Hoſtia Cõſecrata, ſi tamen adhuc retinet ſpecies panis,remanere conſecratam, ut defioit Tridentinom,*ſeſſ.*13.*Can.*3.*&* 4.non enim hic militat prædicta ratio negatinnis demonſtrabilitatis,quæ ſolùm requiritur, dum fit conſecratio, oon jam poſteà.

Materia dubia Conſecrationis Sanctiſſimi Corporis.

13 Panis ex Typha. ſeu Centeno, Panis ex Spelta,quam Zean, ſeu Alicam,vocant aliqui,Panis ex Siligine,illa,quam ad Centenum pertinere nonnulli dicunt, valde dubiam Doctores citati, & paſſim alii materiam aſſerunt,quia multum ambigitur,an hæc ſint Frumentum verum. Huc etiam reduco, quem nos Jermanum vocamus.

14 Dixi Siligine illa,&c.) Si enim nomine Siliginis intelligas, ut aliquos intelligere teſtatur Granado, triticum ſelectum, ſeu candidum, quod ab aliquibus Italis vocatur *Grano gentile*, ab aliquibus, *Frumento bianco*, & fortaſſe correſpondet alicui ſpeciei noſtræ Majorchæ, ſeu Roccellæ,de qua ſupra *nu.*1. diximus, ſi ioquam frumentum eſt, aptiſſima eſt materia.

Sanè Plinius,*l.8.c.8* ait,Siliginem eſſe delicias Tritici, & Galenus *l.*1.*de ciborum facultatibus,c.*1 ait,panem ex Siligioe,eſſe panem perfectiſſimum, ſeu perfectiſſimum alimentum.

15 Panem ex cremore Tritici, quem appellamus *Amido*, valdè item incerta materia eſt, quia ut *Amidum* fiat, corrumpi debet farina Tritici.

16 Paois ex Tritico mixto notabiliter cum aliis ſemioibus,vel cũ colore rubro cinnabari, quo ſolemus uti ad litteras conſignandas, vel cum Saccaro,vel Melle,quos *Muſtaccioli* vocamus,ſemper erit incerta materia, quia quando mixtio eſt in quantitate notabili, ſemper eſt dubium,an res ſit abſolutè hæc, vel illa ex mixtis; At ſi ſit in modica quantitate, tunc, cùm parum pro nihilo reputetur, non diſtrahitur res ad aliam ſpeciem; quare erit conſecrabilis.

17 Dubitu tamen meritò de aliquibus, etiam in quavis modica quaotitate. Quis enim acquieſcit Leandro *de Euch. d. 8. q. 16.* judicaoti eſſe panem uſualem Hoſtiam rubram, quamvis modico Cinnabari imbibitam? Non ita panis, cui modicum V. G. Saccatum ſit immiſtum; cùm enim ſic adhuc comeſtioni humanæ ſit aptus,& ex alia parte ea parvitas,ut ſupponimus,illum noo removeat à ſuo eſſe: non erit ad conſecratiunem ineptus. Illicitus autem certò erit, quia eſt extra uſum Eccleſiæ.

18 An autem in hoc caſu exiguæ mixtionis illa pars modica intermixta ſubſtantia, V. G. illa modici Saccari, ut etiam Lapillus, terræ pulviculus,vel granum hordei,millii, ſimiliſque generis, ſive integri, ſive contuſi convertatur,necne in Corpus,vel Sanguinem Chriſti Domini ſimul cum maſſa,cum qua facit unum, ad Theologos ſpeculativos,ut ſunt Suar. Vaſq. Gran. aliique citati à Leand. *de Euch.d.*8. *q.*10. enodare pertinet.

19 Panis ex verò Tritico confectus non cum aqua, ſed cum aliis humoribus, cum aqua Roſacea V.G. vel ſucco alicujus herbæ, valdè dubia materia eſt,quia inde panis uſualis confici non videtur. Excipe, niſi ſatis parva fiat mixtio liquoris alterius cum aqua naturali, nam tunc idem dicendum eſſet, quod modò in ſimili dictum eſt.

Panis,qui bis eſt coctus,quem abſolutè Biſcoctum appellamus,aliquis inter materias dubias connumerare poſſet, ſed certè panis eſt abſolutè, quia iterata ea coctio, illom non extrahit ab uſuali pane, quare, materia dubia oon eſt conſecrationis,ſed certa.

§. II. *De Materia Sanctiſſimi Sanguinis.*

Materia certò aperta.

1 VInum de vite, & quidem omne, ſive album, ſive rubrum, ſive ex una Regiune, ſive ex alia, ſive ex natura ſua debile, ſive (quod adhiberi pro ſacrificio ſemper eſt conveniientius)ex ſe generoſum. Notat autem Vaſ; *p.d.*175.apud Leaodrum *Tr. 7. de Sacram. d.* 8.*q.*25.Licèt vinum rubrum ratione coloris magis aſſimiletur ſanguini, idemque vinum rubrum in Scriptura ſoleat vocari ſanguis uvæ, unde propter hoc convenientius videatur apponi io ſacrific o, tamen abſolute convenientius eſt, propter munditiem, album.

2 Muſtum item teſte S.Th.3.*p.q.*74.*art.*5.*& habetur in c.cum omne Vinum,de conſec.d* 2. ideſt liquor ex uvis receoter expreſſum, apta eſt materia(licèt illicita,& præter conſuetudinem Eccleſiæ, &c.) quia eſt io ſubſtantia Vinum, & quidem potabile, licèt non ſit plene purgatum,ſeu decoctum.Excipe quoad illud de illicito uſu,neceſſitatem dandi Viaticum,vel quid ſimile. Excipit etiam Leander, *l.c.q.*33. feſtum Transfigurationis, ubi conſuetudo viget eo die conſecrandi in muſto.

3 Vinum congelatum non ſolùm poſt quam ſit liquefactum,verum etiam dum eſt actu congelatum, *lib.2.opuſ.de Sacrif. Miſſ c.*8.*§.*8.*à n.* 8.ſuſtinui eſſe materiam conſecrationi idoneam,quia ea ſe, & natura ſua eſt potabile. Relege locum,nam plura minutiora ad hujus rei Praxim ibidem iovenies.

4 Vinum,aqua,vel allio humore ſatis modico mixtum,apta eſt materia, quia ſic non amittitur nec ſubſtantia Vini, nec demooſtrabilitas Vini,per illud *Hic eſt Calix, &c.* Sicuti io ſimili dictum eſt modò *§.præced.*

5 Vinum ex ſe acidum, cùm verè ſit Vioum, apta eſt materia. Immò licet cum peccato, validè tamen in rigore Conſecratio fieret in Vino,quod incipit aceſcere,ſeu in acetum abire,ſi adhuc verè eſt Vinum,quod palato,immò,& odore rectè diſtinguere noruot aliqui, vide mox *n.* 10.

Materia certò inepta ad Conſecrationem Calicis.

6 Vinum ex pomis,vel aliis rebus,quàm ex vite,Muſtum item uvis exiſtens; Agreſtam item, vel liquorem ex eadem expreſſum, quod Omphacium appellamus, ineptam materiam ad Conſecrationem certò pronuncia,quia nec verè Vinom ſunt, nec ſunt uſu potabilia.

7 De guttula non ſenſibili, quod apta non ſit, collige ex dictis §. *præc.n.*12.

8 Vinum imbibitum in pane,non eſt apta materia,quia non poteſt de illo abſolutè dici,Hoc eſt vinum,ſed potiùs,Hic eſt panis,nam propterea, hunc panem vino madefactum eſſe materiam Sanctiſſimi Corporis,ibidem dixi *n.*6.Adde Vinum in pane imbibitum valdè aſſimilari muſto in uvis exiſtenti, quod modò ineptum eſſe coofecrationi, ſine ulla controverſia, docuimus omnes.

Liquor expreſſus ex uvis paſſis(quidquid dicat Amicus *in curſu Theologiæ,tom.*2. *diſp.*16 *ſect.*3.*n* 34. Diana,*p.7. tract.*12.*reſolut.* apud Amedæum contra Anonymum, *de Euch. propoſit.*3.) non eſt apta conſecrationis materia. Ratio oon debet eſſe illa,in qua prædicti putant, nos inniti, ſed quia hic liquor, ſeu ſuccus, oec eſt ullo modo Vinum, nec Muſtum. Sicuti enim Sapa,(quod nos vocamus Muſtum coctum, ſeu Vinũ coctum,) quia eſt decocta à Muſto,deperditis ferè omnibus partibus ſubtilioribus,nec Vinum,nec Muſtum eſt,unde nec computanda inter potabilia,ſed comeſtibilia, ut ego ſuppoſui *lib.4. in Dec.c.* 3.*§* 2.*n.6.*io Tractatu de Jejunio, ita ſuccus ex uvis paſſis, adeò ſiccus, & decoctus eſt, ut oullam Vini, vel Muſti potabilitatem ſervet, ſitque potiùs dictæ Sapæ ſimilis, quàm vino.

Materia dubia pro Calicis conſecratione.

9 Vinum,quod conditur aromatibus,& hujuſmodi rebus, ſemper eſt (ſi non ſit ſatis modica immixtio) materia dubia, quia ſemper timetur,an aromata adeò ſint valida,ut Vinum extrahant,ſi non à ſubſtantia Vini,certè à denominatione abſoluta Vini, ut non poſſit dici, Hoc eſt Vinum,ſed abeat in Mulſum,quo veteres olim utebantur.

10 Pro dubia etiam materia habe, ſaltem quoad Praxim, Vinum illud,quod in acetum jam abire comprehenditur, quia quamuis, ut dixi *n.*5.aliqui dignoſcant,an adhuc ſit Vinom,tamen ſemper timendum eſt, ne io acetum corruptum, jam penitus ſubſtantiam Vini amiſerit.

11 Quid fiet,ſi ante,vel poſt Conſecrationem Sacerdos adoertant pro Vino appoſitum fuiſſe acetum in Calice,vel Aquam,ſatis dixi. *In Opuſc.de Sacrif.Miſſæ,lib.*2.*c.* 8.*§.*5.

CAPUT II.

De Forma Conſecrationis Euchariſtiæ.

1 EUchariſtiæ Forma continetur in his verbis à Sacerdote cum debita intentione prolata: *Hoc eſt enim Corpus meum:* Et, *Hic eſt Calix Sanguinis mei novi, & æterni Teſtamenti, Myſterium Fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.*

2 Porrò ſive illud *Hoc* ſumatur adiectivè, (Ita tenet de Lugo, *diſp.*11.*de Euchar. numer.* 154. ſi atteotè legatur) Ut ſenſus ſit, Hoc eſt Corpus meum, ſicut pronomen *Hic* ſumitur io forma Calicis, ſive

Digitized by Google

ſivè ſumatur ſubſtantivè. (ſecundùm Suarium, *diſp. 57. de Euchar. ſect. 7.* cum S. Thoma, *Verſ. Quinta tamen*,) ut non denotetur Chriſti Corpus, ſed aliqua ratio communis Subſtantiæ, vel Entis, ita ut ſenſus ſit, *Hoc, quod continetur ſub his ſpeciebus, eſt Corpus meum*, valida eſt Conſecratio. At verò an ſatis ſit, ſi Sacerdos, dum cõſecrat, proferat verba ſolùm recitando. Durand. Innocentius, Ochagavia, aliiq; apud Suar. *loc. cit. ſect. 4* An debeat proferre ſignificando Vaſq. *diſp. 200. c. 2.* id-eſt perſonaliter faciendo, quod Chriſtus fecit, an potiùs utroque modo: Teſte de Lugo, *diſp. cit. 11. n. 110.* cum S. Thoma, Valentia, Suario, aliiſque, ut fiat ritè Conſecratio explicare noſtrum non eſt, ſed Theologorum: nobis ſufficit monere Sacerdotem, intendat ſe gerere, ſicuti intendit Eccleſia.

3 An item ſi quis mutet ejuſmodi verba, proferendo v. g. ſic, Hoc eſt Corpus Chriſti, Ecce Corpus meum. Hic cibus eſt Corpus meum, Hoc fit, ſeu fiat Corpus meum. Ego conſecro hunc panem in Corpus meum, ego conficio Corpus meum ex pane. Accipite, & comedite hoc Corpus meum. Hæc eſt ſubſtantia mea. Hic eſt cibus meus. An inquam, ſi quis in conſecratione Corporis, (& quid ſimile in conſecratione Calicis. Ut videre eſt in Suar. Vaſq Conin. de Lugo, aliiſque innumeris citatis *à Leand. tract. 7. d 9. à q. 7.*) ita proferat, conficiat Sacramentum, Theologis quærendum relinquamus. Lege Leand *d. 9. q 21.* Profectò hæ, vel ſimiles formæ, ſaltem dubiæ ſunt, & aliquæ nequaquam ſufficientes: Nam propterea ab illis, ſub pœna peccati gravis abſtinendum erit ſemper.

Afferamus nunc in ſingulis legitimę formę verbis aliquid ſcitu dignum.

Hoc.

4 Quoniam pronomen (hic) eſt demonſtrativum rei præſentis, ideò duo advertunt Theologi. Primò, debere materiam eſſe præſentem. Secundò debere eſſe certam, & determinatam, neque enim de re diſtanti potes cum veritate dicere, Hoc; Rurſus neque de re indeterminata, de aliquo v. g. qui fortaſſe eſt infirmus inter decem homines, quemque tu quia neſcis, non vales determinatè deſignare, non potes cum ſimili veritate proferre. Hic homo eſt infirmus.

Tria ergo habe de præſentia, tria de determinatione.

Materia debet eſſe præſens.

5 Primò, ſicuti non eſt neceſſe videre materiam conſecrandam, neque illam tangere, Ita nec ſecundùm Suar *d. 43. de Euch. ſect. 5. aliiſque*, neceſſe eſt, ſonum verborum formæ pervenire phyſicè ad materiam, ſecus ſobmiſſa voce Sacerdos Formam proferens, quæ vox non pertingeret uſque ad materiam, non conſecraret, quod eſt inauditum.

6 Secundò, Materia poſita à tergo, vel poſt parietem non conſecratur. Ita Suar. *loc. c. cum S. Th. aliiſque.* Addit Coninc. *q. 14. de Euch. ar. 2. dub. 1. n. 22.* nec hoſtia latens ſub mappa Altaris, quia non poteſt quis pro illa ſic poſita uti pronomine (Hic) contrà verò, materia coram Sacerdote collata, quamvis linteo tantummodo cooperta, vel etiam clauſa in Pixide, vel poſita in Tabernaculo, ſeu Sacrario aperto, validè conſecrabitur, quia rectè aptatur illud (Hic) Dico, validè, nam quoad licitum uſum nullo modo hæc probanda judico, propter conſuetum uſum Eccleſiæ contrarium facientis.

7 Quid, ſi Tabernaculum ſit clauſum? Reſpondeo. Aliqui, inter quos eſt Coninch. *loc. c.* æquiparant Tabernaculum clauſum parieti, & conſequenter negant fieri conſecrationem. Aliqui, inter quos eſt Leand. *De Euch. d. 8. quæſt. 63.* equiparant Pixidi clauſæ, & conſequenter fieri conſecrationem affirmant: Tabernaculum enim quaſi vas magnum eſt, inquiunt, ergo eo demonſtrato, demonſtratur, & id, quod in illo continetur, de Lugo *d 7 de Euch. n. 123.* id ſub dubio relinquit. Quidquid ergo ſit de valore, tu ab hoc ſemper cave, quia ſemper illicitum. Et quidem ſive Tabernaculum ſit apertum, ſive clauſum ex alio capite tamquam illicitum id reprobatur, quia materia conſecranda, vel debet eſſe in manibus Sacerdotis, vel ſuper aram lapideam in Altari.

8 Tertiò. Certum eſſe, ait Sotus *d. 9. art. 2.* poſſe hoſtiam conſecrari, ſi diſtet à conſecrante per decem paſſus: at ſi diſtet per triginta, eſſe, ait, valde dubium. Non adeſſe ejuſmodi dubium dicit Leander, *loc. c. quæſt. 67.* ſed certum eſſe, validè ſic poſſe hoſtiam conſecrari. Ego cum Bonac. *d. 4 De Euch. quæſt. 2. p. 6. num. 11.* incertiſſimum eſſe pronuncio, non enim video, qua ratione res à me per triginta paſſus diſtans, ita ſit mihi præſens, ut de illa poſſim vere dicere (Hæc.)

9 Huc reduci poteſt illa quæſtio. An ſi magna quantitas apponatur conſecranda, ſolùm illa pars Panis, vel Vini conſecretur, quam Deus videt eſſe moraliter præſentem, an tota? Partem, putat Suarez. *De Euch. ſect. 5. fin.* totam Vaſquez, *in 3. p. d. 171. num. 25.* cui adhæret G. Hurt. *d. 2. Euch. diff. 15.* quia, hic judicat ſufficere, ſi materia ſit præſens ſecundùm aliquid ſui, id quod ille ſufficere nequaquam putat; cautè denique de Lugo *de Euch. d. 4. num. 127.* rem dubiam relinquit.

Materia debet eſſe determinata.

10 Primò, notanda eſt doctrina, quam circa id affert Coninch. *q 74 art. 2. dub. 3. n. 37.* docet enim tria, Primò ſi Sacerdos velit conſecrare quinque hoſtias, ex decem, V. G. quas habet præſentes, eum debere determinare, quas in particulari velit, ſecus nihil facit, quia tunc materia non eſſet determinata. Secundò docet, poſſe eumdem validè conſecrare quinque, ſi mente intendat conſecrare eas quinque, quas Petrus, V. G. anteà deſignaſſet. Tertiò docet, invalidè tamen conſecrari, ſi mente intendat conſecrare eas quinque, quas Petrus V. G. poſt conſecrationem deſignabit, quia Sacramenti confectio, non poteſt pendere ab eventu, ſeu conditione futura.

11 Ego ex his primum, & tertium cum ſententia communi ſatis approbo: ſecundum, pace tanti Doctoris, nullo modo, ſicuti nec approbant Suar. *diſ. 43. ſect 9.* Vaſq. *l c. d. 171. n. 1.* aliique, quia niſi Petri, vel etiam Dei voluntas manifeſta fiat Sacerdoti, non poteſt Sacerdos, per pronomen, *Hoc*, deſignare, quas Hoſtias conſecrare velit.

12 Secundò. Si inter conſecratas particulas per alicujus incuriam una, vel plures non conſecratæ in eodem cumulo immiſcerentur, nõ poſſet ille cumulus abſolutè conſecrari, quia caderet Conſecratio in jam conſecrata, quod eſſet ſacrilegium. At limitatè, puta cum intentione conſecrandi eam, vel eas, quæ conſecratæ nõ ſunt, validè poſſet, quam ſententiam ego docui, *l. 2. opuſc. de Sacrif. Miſſæ, c. 1. § 2. n 10.* & nunc in ejus confirmatione adduco Dianam citatum à Bauci *mox referendo*, & Leandrum, *tr. 6. diſp. 8. q 78. & 79.* quia ſic conſecratio non cederet in hoſtias conſecratas, & ex alia parte, ſat determinatè, deſignantur, dum deſignantur eæ non conſecratæ, hæ enim determinatę ſunt; non autem vagæ, vel confuſę. Scio de Lugo, *diſp. 4. de Euch. n. 136* quem ſequitur Bauci, *in ſelect. q. 17.* eſſe contra me, qui denique dicit, propter dubiam conſecrationem debere illum cumulum ſervari, donec corrumpatur, ſed mihi probabilior videtur noſtra ſententia.

13 Contigit multis ab hinc diebus, ut Sacerdos cùm attuliſſet ad Altare duas hoſtias, non advertens, unam alteri eſſe ſuppoſitam, de more conſecrationis verba legitimè protulerit. Quænam ex duabus conſecrationem ſortita eſt; Reſp. Neutram ajunt aliqui apud Leand. *l. c. q. 71.* aliqui apud eumdem ſolam unam, nempè illam, quæ erat in proſpectu Sacerdotis.

Verùm ego utramque longè probabiliùs cum Leandro ibidem citante Suarium, Vaſq. Hurt. alioſque & communiter, ſaltem regulariter in praxi puto, quia Sacerdos ſolet habere intentionem conſecrandi quidquid habet in manibus.

Alios ſimiles caſus valdè ad hoc argumentum facientes, ſatis, ſuperque conſideravimus *in d. Opuſc. l. 2. c. 1. toto §. 3. de Sacr. Miſſ.*

Eſt.

14 Vide, quæ mox dicam *n.* 18.

Enim.

15 Hæc particula non eſt de eſſentia formæ, & quidem ſine peccato mortali (præciſo contemptu) omitteretur, quia ſatis eſt materiæ parvitas. Immò non eſſe certum, fore mortale, ſi omitteretur ea contemptu, putat Sotus, *in 4. diſt. 1 q. 1. art. 8. §. ſi autem*, quia adhuc contemptus parvitate materiæ non caret.

Corpus meum.

16 Si quis dicat, *Hoc eſt Corpus meus*, *Hic eſt Corpus meum*. *Hic eſt, Corpus meus*, grammaticaliter labetur, ſed validè conſecrabit, quia mutatio eſt accidentalis. Vide Suar. *d. 59. ſect. 2.* cum Fag. *præc. Eccleſ. 4. l. 2. c. 6 n. 18.* & alii addentem, validam eſſe abſolutionem ſi ea ignorantia dicat Confeſſor, Abſolvo tibi.

17 Idem putat Leander, *tract. 7. diſp. 9. q. 17.* de eo qui dicat *Iſtud eſt Corpus meum*, quia pronomen *Iſtud* licèt aliud latiòè ſignificet, aliquando tamen ſaltem ab indoctis uſurpatur pro *Hoc*, *Idem ibidem*. Non idem eſſet, ſi quis diceret, *Illud eſt Corpus meum*, quia pronomen, *Illud*, apud nullos eſt oſtenſivum materiæ præſentis.

18 Quid, ſi quis pronunciet *Meun*, pro *Meum* De hoc, & ſimilibus adi Sotum apud Leandrum, *l. c. q. 10. & q. 20.* qui ſic habet.

19 Sunt autem pejores, quam ſcrupuloſi, & moroſi, qui putant, ſi pro *Meum*, dicant, *Meun* non conſecrare: eſt enim deridendus ſcrupulus. Hiſpani namq; ægrè proferunt *M* finale. Immò ſi pro, *Eſt*, velocitate linguę dicatur, *Es*, nullus exurgere debet ſcrupulus, quoniã *T*, poſt *S*, in fine difficile etiam Hiſpani pronunciant: Ea accommodatione enim uſus, legitimus ſervatur ſenſus, ſicuti in balbutientibus, *Es paulò poſt.* Immò quamvis non adhibeatur diligentia proferendi, *M* finale in *Meum*, vel ſi fortè non proferretur *T* in verbo, *Eſt*, nullã profectò reor culpam incurri: Deus enim non eſt iſtarum minutiarum obſervator.

20 Hæc Sotus, licèt ſeverius, quoad hanc diligentiam adhibendam, loquatur Fag. *l c. n. 21.*

21 In his autem, ſimilibuſque caſibus adverto, Sacerdotem ſic fortè pronunciantem, non poſſe, prolata jam tota forma, iterùm illam ſuper eandem materiam proferre, quia tunc caderet conſecratio in rem jam conſecratam.

Hic eſt Calix Sanguinis.

22 Si quis proferat *Calis*, pro *Calix*, vel *Sanguinis* pro *Sanguini*, (ita enim pronunciant Hiſpani) vel *Hic eſt Calix Sanguinem mei*. Vide Leandrum, *tr.7.diſt.9.q.28.* vel, *Hic eſt Calix Sanguinis meis*, idem dic, quod modo diximus à *n.18.*

Alias ſimiles formas Sanctiſſimi Sanguinis æquipollentes legitimę formæ, unde aptas ad conſecrationis valorem, ſed certè (quia ſunt contra uſum Eccleſię) illicitas, vide latè apud Leandrum, *loc.cit.q.12. 25.26 27.28.* &c. & Fagund. *pracept. Eccleſ.3.l.2.c.6.à n.18.*

Novi, & æterni teſtamenti, Myſterium Fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

23 Celebris hic eſt quæſtio, an hæc verba præter illa (Hic eſt Calix Sanguinis mei) ſint de eſſentia formæ Calicis. Varii varia. Profectò ſi quis Latinus ea omittat, peccabit mortaliter, quia in re graviſſima negliget præceptum, vel uſum antiquiſſimum Eccleſiæ. At valida ne fiet conſecratio? Reſpondeo, eſſe valdè probabile, & mihi certum, validam fieri, ſed non eſſe omninò ſine controverſia: Nam multi Thomiſtæ omnia illa verba, modò poſita, requirunt ad valorem, quæ eſt quæſtio celebris, latè agitata à de Lugo, *de Euchar.diſp.11.ſect.3.* aliiſque ab eodem citatis. Vnde prudenter advertunt nonnulli, ut Henriquez, *l.8.c.27.n.4.* Bonac. *diſp.4.q.3.p.2.n.3.* aliique apud ipſos, Sacerdotem, vel debere habere intentionem conſecrandi calicem, per hæc omnia verba, vel, ſi nolit rem ipſe decernere, (ut certè omnibus auctor ſum, ut non decernant) debere ſe referre ad intentionem Eccleſię, intendendo conſecrare per ea verba, quæ Eccleſia, intendit. Cùm enim nomine Eccleſię intelligatur morale Eccleſię corpus, cujus caput eſt CHRISTUS DOMINUS, etiam ſi omnes Fideles id neſciant, ſcit certè ipſe Chriſtus, qui hoc Sacramentum inſtituit, &c.

Quòd ſi contingat mori Sacerdotem, nondum prolatis prædictis verbis, prędicti Thomiſtę dicerent, reiterandam fore totam formam, ab eo Sacerdote, qui de more ſupplere debebit Sacrificium inceptum, atque interim illum Calicem eſſe ſub conditione adorandum, ut ſignatè dicit Bonac. *ibid. n.4.*

CAPUT III.

De intentione requiſita ad Conſecrationem.

Remiſſivè.

1 DE hac re locuti ſumus *in tr.ſivè l.1.c.2.§.1. de Sacram. in genere*, & rurſus *in Opuſc. de Sacrif. Miſſæ, l.2.c.1.§.2.* quare de illa hic diſſerere, illa opus non eſt.

CAPUT IV.

De diſpoſitione, quæ requiritur in ſuſcipiente Euchariſtiam.

Remiſſivè.

1 SIvè de corporali, ſivè de ſpirituali, quę hic requiritur, actum eſt pluribus *in Opuſc. de Comm. 1. & 2. &c.* non igitur de ea hic iterùm agere oportet.

2 Niſi fortè id in præſentia addendum ſit, quòd ad ſpiritualem diſpoſitionem reduci commodè poteſt, quodque ibi omittere brevitas cogit. Id igitur hic agamus, quæramuſque, an ſit majus bonum ſpirituale ſumere plures particulas, quando communicat, quàm unam; & conſequenter an licitum ſit, illas plures ſumere? quod idem quærere poſſumus de majori, vel minori, hoſtia, parciore, vel largiore potu Sanctiſſimi Sanguinis, &c.

3 Ad utrumque Reſp. utilis quidem eſſe, atque adeò majus bonum ſpirituale plures ſumere, non per ſe, ſed per accidens, & nihilominus eſſe illicitum id facere de induſtria. Explico breviter, quod pluribus proſequuntur Theologi ut Vaſ. *d.203.n.23. & 24. de Euch.* de Lugo *de Euch.d.12.à n.46.* G Hurt. *d.8 de Euch. diſt.2.* aliique.

4 Eſt probabilis opinio apud eoſdem, & ſignatè advertit *Vaſq. l.c. n.26.* Euchariſtiam toto tempore, quo durant dictæ ſpecies in ſtomacho, poſſe cauſare gratiam. Quando enim Chriſtus Dominus eſt apud nos Sacramentaliter, ſi nos actus devotionis plures, & plures tunc exhibeamus, ipſe cauſat in nobis gratiam, ad quam per eos actus diſponitur. Quoniam ergo ſumendo plures particulas, vel hoſtiam majorem diutius Chriſtus Dominus apud nos, ut ita dicam, hoſpitatur, longius tempus habemus, quo actus plures, & plures devotionis exercere valeamus, & conſequenter majores effectus gratiæ conſequamur, unde utilius nobis ſit, plures accipere.

5 Et nihilominus repetu, nec Sacerdoti licitum eſſe alteri dare, nec Fideles ſumere Particulas plures, etiam omni ceſſante ſcandalo, etiamque propter dictum finem majoris gratiæ. Nam ad neceſſitatem conſumendi V. G. particulas conſecratas, cùm renovatur Sacramentum, vel propter ſimilem neceſſitatem id fiat, licitum eſſe, immò pium, nulla eſt dubitatio. Ratio autem noſtri dicti ducitur, ſivè ex uſu antiquo Eccleſiæ in re gravi, ut placet Henriq. *l.8.c.43.n.2.& lit.K.* G.Hurt. & Vaſq. *ll. cc.* ſive ex periculo, quod poſſet ſenſim introduci ſuperſtitio, vel opinio aliqua nova, de virtute hujus Sacramẽti, nam propterea Inquiſitores ſolent contra id facientes diligenter procedere. Audi Vaſq. *l.c.n.26.* ſic loquentem: *Quamvis id, ſecluſo ſcãdalo, non per ſe illicitum ſit, curandum tamen eſſet, ne major quantitas ſpecierum mulieribus ignorantibus daretur. Quia licèt tolerabilis eſſet uſus propter opinionem aliquorum, tamen introduci poſſet falſa opinio de veritate hujus Sacramenti, ut eo major exiſtimaretur, quo plures eſſent ſpecies panis, aut quo major quantitas illarum eſſet.* Hęc Vaſq.

In quibus. Nota illud, *licèt tolerabilis eſſet*; non enim dicit; *licèt ſit*, ſed *eſſet*, quaſi dicat, Concedatur gratis, eſſe tolerabile, non eſt tamen faciendum, propter dictum periculum.

6 Volo item, ut adnotes, licèt hoc periculum non eſſet in viro Theologo, & docto: tamen contra hunc militaturam primam rationem de uſu Eccleſiæ in re gravi.

7 Solùm excuſarem illum, qui libentius groſſiorem hoſtiam, vel aliquid plus vini in Calice poneret motus à dicto fine habenti diutius apud ſe Chriſtum Dominum, modò non excedat hoſtię, vel vini quantitatem, plus, minuſque apponi ſolitam, excuſarem, inquam, propter ejuſmodi devotionis affectum, at ſi excedat, excuſare non poſſem; ſic enim dictum uſum Eccleſiæ non cuſtodiret.

8 Neque obſtat major devotio ex diuturniore mora Chriſti Domini, neq; obſtat, inquam, quia ſi quater V.G. in die communicares etiam major eſſet devotio, & diuturnior Chriſti præſentia, nec tamen id faciendum, quia non eſt negligendus uſus Eccleſię, ſemel communicandi in die: Judicatur enim ſatius eſſe, has rationabiles & reverentiæ Chriſto debitas conſuetudines ad unguem ſervare, quàm illegitimo illi, ut ſic loquar, affectui devotionis indulgere; præſertim cùm ea devotio alia via poſſit, puta bonis operibus, & ferventibus animi motibus compenſari.

CAPUT V.

De Præcepto Communionis.

1 DUplex pręceptum alibi diximus eſſe de ſuſcipienda Sacra Euchariſtia, ſcilicet in periculo mortis. Vide *in Opuſ. de commun. c.5.à §.1.* & in Paſchate, *c.4.§.4.à n.44.* ibidem ſufficienter egimus de utroque.

Advertere tamen libet duo. Alterum pertinens ad Communionem in periculo mortis, alterum ad Communionem in Paſchate.

§. I. *An in periculo mortis aliquando liceat communicare ſub ſpeciebus Sanctiſſimi Sanguinis.*

1 IN aliquo caſu ita neceſſariò, ut deberet Fidelis decedere ex hac vita ſine Viatico, niſi communicaret in utraque ſpecie, vel niſi communicaret in ſolo Sanguine, quod evenire poſſet quando infirmus non haberet vires deglutiendi Sacram Hoſtiam, ſed ſolùm res liquidas, puta vinum, vel hoſtiam vino madefactam. In aliquo, inquam, ejuſmodi caſu, id liceretne?

2 Reſp Concedit eſſe probabile in tanta neceſſitate Leander *tr.7. d.18.q.31.* citans alios, & inter cęteros Nuñum, qui tamen requirit conſenſum Epiſcopi. Cùm autem Leander loquatur abſolutè, videtur id concedere, etiam ſi infirmus recepiſſet Sacramentum Pœnitentię, vel Extremæ Vnctionis, atque adeò, etiamſi probabiliter judicaretur eſſe in ſtatu gratiæ.

3 Verùm negant Suar. Fag. Gran. aliique *apud Leand. l.c.* ego malim ſequi, quia, quòd Pontifex Summus aliquibus, quos enumerat citatus Leander, id conceſſerit in nonnullis caſibus ab eodem enarratis, jam ſcio: At, quod ſemper pro proximè morituris non valentibus hoſtiam aſumere, Pontifex in Eccleſia Latina diſpenſaverit, nunquam legitur. Immò tum ex ejuſdem Eccleſię more, quę in reverentiam tanti Sacramenti ſemper vult, ut illud miniſtretur debitis modis, tum ex Trident. *ſeſſ.22 fin.* quod integrum hoc negotium, concedendi alicui Nationi, vel Regno, utramque ſpeciem, remittat ſingulari Prudentię Summi Pontificis, oſtenditur, nolle Eccleſiam concedere ejuſmodi facultatem, niſi hic, & nunc Summus ipſe Pontifex cauſis expenſis, expreſsè concedat, non autem id remitti cuicumque pro dicta neceſſitate morientium.

4 Poſt hæc ſcripta incidi in Reſponſa Moralia Ioannis de Lugo *in Reſp. Mor. l.1.du.10.n.2.* negantis cum Suario, poſſe dari Sanctiſſimum Sanguinem moribundo non potenti Sacram Hoſtiam deglutire.

5 Addo duo, Primum, in eo caſu poſſe infirmo non potenti ſiccam hoſtiam abſumere, tradi exiguam particulam hoſtię conſecratę intinctam vino non conſecrato, nam ſic facilè poſſet eam deglutire, & ex alia parte pro Viatico non requiritur jejunium rigoroſum naturale, &c.

6 Secundum, non propterea ait Leand. *loc. citat. quæſt.30.* prohiberi,

beri, laicum aſſumere Calicem, ſi fortè mortuo Sacerdote eſſet periculum, ne indignè Sacer ſanguis tractaretur ab Hæreticis, vel ne verteretur in acetum, vel ne, caſu projectus in terram, non eſſet Sacerdos qui poſſet lambere, vel ſumere. Nam tunc reverentia ipſa, Sacramento debita, de jure naturæ requirit, etiam à laico poſſe reverenter abſumi. Qua diſpoſitione animi, vide *in Opuſc. toto c. 1. de Commun.*

§. II. *An poſſit concedi diſpenſatio, De non communicando in Paſchate.*

1 ENarrabo, ut id expl cem, caſum olim mihi propoſitum. Verſabar Agrigenti ob quædam noſtri ordinis negotia, ab Eminentiſſimo Cardinali Rodulpho, per id tempus Agrigento Epiſcopo, expedienda; Dies erant, quibus feriæ Paſchales celebrantur; Quando ex vicinis oppidis quidam Diœceſanus Agrigentum acceſſit, poſtulans ab Epiſcopo, vel Diſpenſationem non communicandi in Paſchare, vel communicandi non jejunè. Aſſerebat enim ex medicorum ſcripto teſtimonio, ſe non poſſe abſque notabili, ac graviſſimo vitæ periculo, vel paucas horas ſine nova cibi aſſumptione transigere. Quare, aut Communionem eo Paſchali tempore omittere, aut cibatum communicare oportere. Magna exorta eſt diſputatio in Epiſcopi aula inter illos ſive Theologos, ſive Canoniſtas, qui Cardinali aſſidebant, aliquibus aſſerentibus debere huic concedi facultatem communicandi non jejuuum, ut Præcepto de Communione Paſchali ſatisfaceret, aliquibus contra ſentientibus, ſatius fore, ſi cōcederetur diſpenſatio non communicandi, ne ſcilicet violaretur præceptū tam antiquum, & tam debitum reverentiæ hujus Sacramenti de Communicandu jejunè. In tanta perplexitate, quodnam ex duobus hiſce præceptis, prævaleret, quodque alteri cedere deberet, dubitatū per plures horas fuit Ecce autem cuidam ex illis menti occurrit hominem è Societate JESU per eos dies Agrigenti commorari; quare id aliis ſuggeſſit, qui communi conſenſu Reverendum Archidiaconum Don Joannem Giſulſum, in cujus ego domo exceptus hoſpitabar, à me ſciatum, miſerunt, quid ego de illa quæſtione ſentirem. Equidem fateor, me tunc ſatis juvenem, nec valdè in ejuſmodi moralibus quæſtionibus inſtructum, hæſiſſe ad poſtulatum. Verùm, (ut ſolet in ſubitis caſibus) non quidem ingenium, (quod admodum tenue mihi ineſſe animadverto) ſed reſpondendi neceſſitas viam aperuit ad ſatisfaciendū poſtulantibus ſatis expeditam. Itaque reſpondi, mihi videri, in propoſito caſu Eminentiſſimum Dominum neutrum ex dictis præceptis poſſe, vel debere diſpenſare, cùm utrumque probè valeat ab infirmo illo Diœceſano ſartum tectum cuſtodiri. Poterit enim is prædicta fame, nec alia (ut idem ipſe fatebatur) infirmitate laborans, aliquid cibi ſumere ante mediam noctem, & poſt unam, vel alteram horam ſequentis diei communicare, cùm jam ſit, quoad ſequentem illum diem ſatis, ſuperque jejunus. Plauſum dedit, etiam manibus, nec ſolùm voce, ad reſponſionem Archidiaconus. Et, O, quàm bellè, inquit, & expeditè utrique præcepto ſatisfactum eſt; quorum neutrum Eminentiſſimus Cardinalis diſpenſare meritò hactenus recuſavit. Sic ille, nec ampliùs, tum ipſe, tum alii de ea quæſtione (cuinam faciliùs ex illis duobus præceptis diſpenſationem concedi liceret,) vere ſolliciti.

2 Porrò ego illi plauſui nihil arridens, erubui, non, ut putavit Archidiaconus, ob conceptam ex dato plauſu modeſtiam, ſed propterea, quod quæſtionem illam, unde erat directa poſtulatio, ſi fortè ampliùs inſtaſſet, evolvere neſciviſſem. Quare reſedit animo propoſitum, ubi opportunitas librorum mihi ſuppeteret, diligenter perſcrutandi ecquidnam Doctores de illa decernerent. Verùm, ut in ſimilibus fit, cùm aliis fuiſſem diſtractus negotiis, ſtudiiſque, à mente prorſus excidit, penituſque refrixit ardens illud inquirendi deſiderium; nunc verò, dum poſt triginta quinque ferè annos hæc ſcribo, in mentem tempeſtivè redit antiquum illud propoſitum, auremque vellicat, ut breviter in lectorum gratiam id meo more decernam.

3 Præmittendum eſt, præceptum aſſumendi Euchariſtiam jejunè, eſſe totum Eccleſiaſticū, ut docent omnes cōmuni calculo Theologi, ſcilicet S. Tho. Vaſq. Suar. Gran. Del. aliique citati à Leand. *tr. 7. de Euch. d. 2. q. 2.* quibus adde de Lugo *d. 15. de Euch. ſect. 2.* Cōmunicandi verò in Paſchate eſſe partim Eccleſiaſticum, ſed ex origine, Divinum: quatenus ſcilicet CHRISTUS Dominus præceptum adultis dedit cōmunicandi aliquoties in vita. Vide S. Tho. Suar. Gran. Vaſq. alioſque apud Lean. cit. (nec ſolùm ſemel ut Palud. & Cajet. *apud eundem.* minus probabiliter putant) in illis verbis: *Niſi manducaveritis Carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis.* Sed quia tempus non determinavit, ideò Eccleſia ſuo præcepto prædictum tempus pro adultis deſignavit; affixitque Paſchalibus feriis. Simile etiam eſſe præceptum Confeſſionis mortalium habes apud Dianam *p. 11. tr. 8. reſ. 87. &* 39. Ex his jam colligis, urgentius, ac fortius præceptum de communicando in Paſchate, quam de communicando jejunè.

4 His habitis, dico Primò, Summum Pontificem (nam mox de Epiſcopo) poſſe faciliùs diſpenſare præcepto de jejunè communicando, quàm præcepto de communicandu in Paſchate. Patet ratio ex dictis, quia in priore diſpenſat in ſuo præcepto, in poſteriore diſpenſaret in ſuo quidem, ſed quod eſt Divino, ut dicam, immixtum, nam propterea notanda eſt limitatio, mox *n.* 6. proferenda.

5 Et quidem rectè de Lugo *lib. n.* 142. quærens. An Summus Pontifex obligetur communicare in Paſchate, ait, probabile eſſe, quòd ſi hanc legem Eccleſiaſticam communicandi in Paſchate, non omninò tolleret, quoad ſe Pontifex, ſed alteraret, quoad tempus, volendo, quòd determinatio temporis quo ad ſe eſſet, pro aliqua vice, annus V. G. cum dimidio, non peccaret graviter utique, quia diſpenſaret in lege propria: Quaſi dicat de Lugo, poteſt Pontifex differre, non verò præceptum tollere, quia non poteſt tollere id, quod de præceptu Divino eſt.

6 Ex qua Doctrina vides, Summum Pontificem poſſe quidem huic ſemper eſurienti Fideli, de quo loquimur, ne jejunus communicet, diſpenſare, diſpenſat enim in proprio, ideſt Eccleſiaſtico præcepto, ut aliquando Carolo Quinto diſpenſaſſe, etiam devotionis cauſa, dixi ex Famiano *in Opuſc. de Comm. c. 2. §. 8. n.* 46. At vides inſuper non poſſe eumdem Summum Pontificem diſpenſare, ut numquam communicet, quia diſpenſaret in præcepto Divino: ſolùm enim poſſet, ut communionem pro aliquo tempore differret, quia ſic diſpenſaret, ut dictum eſt, in Eccleſiaſtico.

7 Dico ſecundò. Epiſcopum non poſſe diſpenſare, ne quis non jejunus communicet, multò minus propter prædictam originem à precepto Divino, ne quis communicet in Paſchate. Ratio eſt, quia hæc ſuot pręcepta totius Eccleſiæ à Conciliis, Summoque Pontifice impoſitis, in quibus nihil poteſt Epiſcopus, qui eſt Papa inferior, ut eſt omnium vulgata doctrina. Ita apud Caſtropalaum, *t. 5. tr. 2. de legib. d.* 4 & apud Dian. *p. 6. tr. 10. reſ.* 37. niſi fortè in aliquibus legibus, quarum diſpenſationis neceſſitas frequenter occurrit, ut in legibus de jejunio Eccleſiaſtico, de laborando diebus feſtivis, &c. Tunc enim poteſtas diſpenſandi conceditur Epiſcopis ob bonum, ac ſuave regimen Fidelium. Cùm ergo neceſſitas diſpenſandi in duobus præceptis, de quibus præſens eſt diſputatio, rariſſimè occurrat, Epiſcopis integrum non eſt diſpenſare, & Eminentiſſimus Cardinalis Rodulphus, eam diſpenſationem meritò concedere recuſabat.

8 Sed fac, hominem illum continuato cibo indigentem, uti remedio modò allato communicandi poſt mediam noctem ſive per poſſibile, ſive per impoſſibile, nequaquam poſſe, omninò remedio carebit?

9 Reſpondeo, Si prædictus in periculo mortis ſit conſtitutus, jam poterit non jejunus per modum Viatici communicare. Si eſt ſanus, jam tempus ſuppetit recurrendi ad Summum Pontificem, ut concedat, ſaltem aliquoties, ut quamvis aliàs ſanus, non jejunus communicet. Si denique interim ſuperveniant feriæ Paſchales, dum expectatur Pontificis reſcriptum, ipſe verò, nec eſt in periculo mortis, nec uti poteſt (ſicuti tu metaphyſicè ſupponis) illo remedio comedendi ante mediam noctem, excuſabitur à præceptu tunc adimplendo, tanquam ipſi tunc reddito moraliter impoſſibili, ſeque tunc geret poterit, ac ſi eſſet in loco, ubi nullus eſt Sacerdos, nulla Euchariſtia, &c.

Atque hæc de Euchariſtiæ Sacramento in præſenti tractatiuncula, cætera enim ad illud pertinentia, latè, ut ſæpè monui, ſunt petenda à noſtris Opuſculis *de Comm. & de Sacrif. Miſſæ.*

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

LIBER QUINTUS.

MEMINERIS, Lector, me de hoc Sacramento in Opuſculo Methodi Confeſſionis multa ſcripſiſſe. Ex igitur ſolùm, quæ ibi locum non habuere, erunt hic noſtro more, hoc eſt breviter, explicanda.

CAPUT PRIMUM.

De Materia, & Forma hujus Sacramenti, & Diſpoſitio præſentis Tractatus.

Materia remota.

1 MATERIA remota Sacramenti Pœnitentiæ ſunt peccata. Ut ait Sanctus Thomas, *3. p. q. 84. art. 2.* & Theologi hic paſſim non quidem materia, ea qua, ſed circà quam illud verſatur.

2 Porrò nomine peccatorum non intelligemus cum Trident. *ſeſſ. 4. c. 1. & 5. & Can. 1. &* 2. nec peccatum originale, nec ea, quæ antè Baptiſmum fuerunt commiſſa, ſed commiſſa poſt ipſius ſuſceptionem: illa enim priora delet Baptiſmus, hæc Pœnitentia, quæ propterea appellatur à Patribus *Secunda Tabula poſt naufragium.* Peccatum fictionis, ut vocant Theologi, (quod eſt illud, quo quis adultus ſine debito dolore peccatorum à ſe commiſſorum ad Baptiſmum fortè accedit, vel accedit cum voluntate aliquod peccatum mortale committendi) eſt etiam materia hujus Sacramenti Pœnitentiæ, unde in Confeſſione Sacramentali explicandum, ut alibi latius probatum à nobis eſt *in Tractatu Theologico: de Sacramentis*, quia hæc peccaminoſa fictio conſummatur in aliquo poſteriori à Baptiſmo; prius enim intelligi debet Baptiſmus conſtitutus, & deinde ejuſdem prava ſuſceptio; Quamvis igitur voluntas malè ſucipiendi præcedat Baptiſmum: unde hæc non eſt materia pœnitentiæ; ipſa tamen mala ſuſceptio Baptiſmum conſequitur, ac materia Pœnitentiæ eſſe poteſt, & debet.

3 Peccata mortalia, aliàs confeſſa, & ritè abſoluta, ut item peccata venialia, ſunt materia quidem ſufficiens, & idonea hujus Sacramenti, ſed non neceſſaria; illa enim jam remiſſa ſupponuntur, hæc verò poſſunt aliis modis remitti.

Materia proxima.

4 Materia proxima ſunt actus pœnitentis, hoc eſt oris Confeſſio, Cordis contritio, Satisfactio. Et cordis quidem Contritio nõ eſt ſolitariè accipienda, ſed, ut ſenſibilis ſit per Confeſſionem. Satisfactio autem non eſt pars eſſentialis, ſed integralis, pertinens ad ejus perfectionem, nec ita tamen, ut eſt cor, & caput in homine, ſine quibus perſiſtere homo nullo modo poteſt, ſed ut pedes, & manus, quę ſunt partis hominis integrales ſecundariò: poteſt enim hoc Sacramentum, quoad eſſentiam, & quoad principales partes, conſtare ſine Satisfactione, ut oſtendit perpetua Eccleſiæ praxis, qua abſolvitur morti proximus, quando nullam ſuſcipere pœnitentiam valet, per quam ſatisfaciat.

Forma.

5 Forma denique eſt abſolutio, verbis prolata à legitimo peccatorum Judice, nempè à Confeſſario, *Ego te abſolvo, &c.*

Diſpoſitio præſentis Tractatus.

6 His diſtinctis, ut hujus Sacramenti tota tractatio abſolveretur, percurrendæ eſſent ejuſmodi dictæ partes, hoc eſt oris Confeſſio, cordis Contritio, Satisfactio, Abſolutio. Verum quia de his à nobis ſatis, ſuperque tractatum eſt in Methodo expeditæ Confeſſionis, ne cum moleſtia legentium hic eadem repetamus, ab iis tractandis meritò abſtinebimus, ut ea afferamus in medium, quæ ibi locum habere pro meo inſtituto, quod ibi ſuſcepi, non potuerunt. Hæc autem ad tria reducto, ad obligationem, quam quiſque Fidelium habet recipiendi Sacramentum Pœnitentiæ; ad poteſtatem, Juriſdictionem, Approbationemque legitimam Miniſtri hoc Sacramentum conferentis; ad Caſus reſervatos, à quibus non omnes ex dictis Miniſtris abſolvere poſſunt. Faveant conatibus noſtris Cœlites, faveat Virgo, faveat Deus, à quo, ut aliquid proferam lectione dignum, in hoc argumento tam obvio, atque à tot ſapientiſſimis viris agitato, oro ſupplex, & obteſtor.

CAPUT II.

De præcepto ſuſcipiendi Sacramentum pœnitentiæ.

1 SUpponimus tanquam omnibus Theologis exploratum, probatumque ex illis verbis Chriſti Domini Joann. 20. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt*, addita Eccleſiæ traditione, eſſe præceptum Divinum de hoc Sacramento ſuſcipiendo impoſitum iis, qui laborant mortalibus. An extra articulum mortis ſit hoc præceptum, vide apud Dianam, *p. 11. tr. 8. reſ.* 38. & 39. Supponimus item de eodem eſſe præceptum Eccleſię, *Cap. omnis utriuſque ſexus, de pœn & remiſſ.* Trid. *ſeſſ. 14 cap. 5 fine*, ut ſaltem ſemel in anno ab iiſdem, ſi aliquo mortali graventur, ſuſcipiatur. Quoniam verò de tota hac re ſatis diximus *In Opuſc. Method. Comm.* Duæ hic ſuperſunt quęſtiones, quas ſubdo.

PRIMA QUÆSTIO.

§. I. *An obligatur Fideles Confeſſionem prædictam exhibere, ſemper per voces, non verò per Scripturam?*

1 REſpondeo, Niſi neceſſitas aliud cogat, ut in ſurdo, muto, &c in quibus ſatis ſunt nutus, Confeſſio ſemper fieri debet per voces, ut colligitur ex Sacro Textu. *C. Quem pœnit. De Pœnit. d. 1.* Unde mortaliter peccaret, qui aliter faceret; eſſet enim cõtra uſum Eccleſiæ antiquiſſimum. Conceditur nihilominus à pluribus. Ut à Caſtrop. *de pœnit. p. 8. n* 8. cum Suario, Vaſquez, aliiſque Pœnitentem, vel ob maximam verecundiam, vel ob loquelæ impedimentum (adderem ego libens, vel ob ſcrupulos, quando ſe melius explicare pęnitens putat per ſcripturam) poſſe exhibere ſua peccata Confeſſario præſenti, atque immediate, à præſenti abſolvi: & tutius quidem fiet, ſi pœnitens antequam abſolvatur dicat, *Ego cum dolore confiteor omnia peccata, quæ hic legiſti &c. lege mox dicenda num.* 3.

DUBIUM INCIDENS.

An poſſint abſentes abſolvi.

2 Ex dictis, quòd aliquando liceat per ſcripturam confeſſio exhiberi Confeſſario præſenti, & ab eodem præſente abſolvi, oritur cupido ſciendi, an etiam id liceat in abſentia?

3 Reſpondeo, Nullo modo, nec licere, nec validè fieri poſſe, decrevit Clemens Octavus his verbis; Hanc propoſitionem id eſt (Licere per litteras, ſeu per internuncium Confeſſario abſenti peccata confiteri Sacramentaliter, & ab eo abſente abſolutionem obtinere) ad minus, ut falſam, temerariam & ſcandaloſam Sanctiſſimus damnavit, ac prohibuit ſub excommunicatione lata, Pontificique reſervata, aliiſque pœnis, &c.

4 In cujus explicationem ſatis ſit notare duo Primò, non ſolùm ut illicitam ejuſmodi Confeſſionem, Abſolutionemque ab abſente collatam prohiberi, ſed (quidquid aliqui contra dicant) etiam ut invalidam ſecundùm Suarium, *diſp. 19. ſect. 2. de pœn. n.* 16. & de Lugo, *de pœn. diſp. 17. n. 64.* Ratio mihi non inefficax eſt, quia ſi eſſet valida, non poſſet aſſignari ratio, cur aliquando, pota in extrema, V. G. neceſſitate moribundi, non poſſet licitè abſenti abſolutio conferri? tunc enim licita reddi deberet ex tanta neceſſitate. Quare ſi licita aliquando poſſet eſſe, non potuiſſet à Pontifice ſemper damnari.

5 Nota ſecundò, prædictam propoſitionem à Clemente prohibitam, duas habere partes; unde validè dubitatum fuiſſe inter Theologos, utrùm in ſenſu conjuncto, an in ſenſu diſjunctivo eæ ſumi deberent? Verùm, debere in ſenſu diſiunctivo, ego pro certo habeo. Explico, quod dictum eſt, & probo.

6 Dubium eſſe poteſt. An Clemens VIII. damnet ſimul hæc duo, ſcilicet, poſſe fieri confeſſionem abſenti, & à Confeſſario abſenti abſolutionem obtineri, quo pactu illud (&) ſumeretur in ſenſu conjunctivo; & ſic non damnaretur, qui ſolùm unam partem ex dictis affirmaret, V. G. Confeſſionem ſolam poſſe fieri abſenti, vel affirmaret, Abſolutionem ſolam poſſe dari abſenti. An potiùs dictus Clemens damnet hæc duo etiam ſeparatim ſic. Damno eum, qui affirmat, Confeſſionem poſſe fieri abſenti, &, Damno etiam eum, qui affirmat poſſe dari abſenti abſolutionem, quo pacto illud, (&) acciperetur in ſenſu diſiunctivo.

7 Video utrumque ſenſum verbis Clementis dari poſſe. Sed certum, ut dixi, ego ea fine intento à Pontifice judico, ſenſum eſſe poſteriorem, ideſt ſenſum diſiunctivum. Nec novum eſt illud (Et) ſumi in locutionibus pro (*Vel*) nam ſic Ariſtoteles dixit. *Naturam eſſe principium motus, & quietis*, ideſt, *vel motus, vel quietis*, Qui modus locutionis habetur in jure, *leg. Conjunct. leg.*

ſæpè,

Digitized by Google

ſæpè, ff. de verb. ſignif. non ſemel, & videri poteſt apud Barboſam *in Diction. Diction.* 100. Ratio autem datæ doctrinæ eſt, quia ſecus qui ſeparatim diceret, abſolutionem poſſe conferri abſenti, non damnatus fuiſſet à Clemente. At ipſe hanc propoſitionem maximè damnare voluit, ſiquidem de ea, maximè ejus ætate, diſputatum eſt contra aliquos, id concedentes propter rationem judicii, in quo ſententia dati ſolet etiam in abſentia delinquentis. Adde, Sacram Congregationem ſancti Officii (ut refert de Lugo *loc. cit.*) declaraſſe, non ſubſiſtere interpretationem illam, quæ dicit, Confeſſionem poſſe fieri abſenti, dummodo abſolutio detur præſenti. Hæc de hac materia nobis dixiſſe ſufficiat.

8 Non tamen puto, Confeſſionem fieri abſenti, ſi quis mittat ſua peccata ſcripta Confeſſario abſenti, & deinde conveniens eumdem Confeſſarium, dicat, ſe fateri omnia illa peccata, ad ipſum ſcripta, nec alia præter illa ſcripta poſteà commiſiſſe, non, inquam, puto, hanc Cōfeſſionem fieri abſenti, ſatis enim per verba prædicta fit Confeſſio coram. Lege DD Dianam, *p.* 11. *tr.* 7. *reſ.* 1. ubi, An aliquando obligeris ſic, vel per Interpretem confiteri. *Et ibid. reſ.* 30. *latè*, an poſſis.

9 Hac occaſione ſolet quæri, quando, & quomodo poſſit, vel debeat dari abſolutio proximè moriturо, qui vel non petiit confeſſionem, vel petiit abſente Confeſſario? Sed de tota hac praxi ſatis diximus *in Opuſc. l.* 2. *t.* 10. § 1. *à n.* 13. *exped. Confeſſionis*.

Praxis circà qualitatem præſentiæ requiſitæ in hoc Sacramento.

10 Leander. *de Sacram. Pænitentia, diſp.* 2. *q.* 30. & 31. citans Ochagaviam, Dianam, & alios, cùm propoſuiſſet, An ſi Sacerdos inadvertenter pœnitentem non abſolvat, poſſit illum parum diſtantem abſolvere? Reſpondet, poſſe, ſi pœnitentem nequeat revocare ſine ſcandalo, vel alio incommodo. Secundò, addit rationem, quia ad abſolutionem non requiritur contactus phyſicus, ſed ſatis eſt præſentia moralis. Tertiò, ſuperaddit, ſatis eſſe ad præſentiam moralem, ſi Sacerdos videat pœnitentem, aut alio ſenſu illum percipiat. Quartò affert Molfeſium dicentem, *part.* 1. *Summa, tract.* 7. *c.* 5. *n.* 59. in dicto caſu, ſi pœnitens ſit moraliter præſens, nempè parumper diſtans, etiam viginti paſſibus, poſſe à Confeſſario abſolvi, modo ex qualitate perſonæ probabiliter conſtet, pœnitentem non incidiſſe in novum mortale. Quintò, denique docet, certum eſſe contra aliquos doctos Recentiores, non poſſe abſolvi moribundum, V. G. exiſtentem in domo à Confeſſario, qui domum nondum ingreſſus eſt, quia in hoc caſu nulla eſt præſentia moralis. Hæc ex Leandro: quæ tamen ita mihi placent, ut ex illis unum omninò diſpliceat, & alterum examini ſubjiciendum putem.

11 Primò, enim diſplicet mihi, & fortè etiam aliis, quòd tertiò, ſuperaddit, nimirum ſatis eſſe ad præſentiam hanc moralem, ſi Sacerdos videat pœnitentem. Hoc valdè difficile eſt. Numquid, ſi meus pœnitens poſt confeſſa peccata abeat ab extremo magnæ cujuſpiam Eccleſiæ ad aliud extremum, quantum ſcilicet à meis oculis videri etiā commodè poſſet, validè ego illum abſolvam? Erit hæc præſentia moralis pro audienda concione, immò etiam pro aſſiſtentia Miſſæ, quando Templum plenum eſt audientibus, quia omnes faciunt unum populum, ritè Miſſæ aſſiſtentem: at certè præſentia moralis non erit pro abſolutione, quæ majorem propinquitatem requirit, nempè illam, quæ eſt in Judice, non Reum quomodocumque, ſed ex Clemente Octavo, ut diximus, reum præſentem condemnante, vel abſolvente. Ecquæ tandem eſt hæc? Profectò illa, qua ſolent communi voce, etiam aliquanto altiore, homines cum hominibus loqui. Hæc enim eſt præſentia moralis, propria hujus Sacramenti, inſtituti per modum judicii humani.

12 Secundò. Examini, ac Sapientum judicio ſubmitto illud de viginti paſſibus: ſi enim diſtantia ejuſmodi judicetur à ſapientibus eſſe apta, ut modo dicto, homines loquantur, apta judicetur & hic, ſecus non item.

13 Ex iis, quæ dicta ſunt, poteſt ſolvi illa communis quæſtio de eo Sacerdote, qui lethaliter vulneratum in via vellet abſolvere à feneſtra ob periculum, ne ſine abſolutione moriatur vulneratus. Dico enim validè, & licitè poſſe, ſi parum feneſtra diſtet, explicando hoc (parum diſtet) eo modò, quo jam jam dictum eſt, ſecus ex ſe non poſſet. Dico (ex ſe) nam hic, & ſimiles caſus illud proprium habent, ut ſi tibi appareat feneſtra aliquanto altior, ita ut dubius ſis de præſentia debita, tunc, quanta potes contentione vocis, moribundum abſolvas, ſub conditione tamen (quæ ſanè conditio, ſi mente retineatur, ſufficit) ut in ſimilibus dubiis fieri poſſe, diximus *in Meth. Conf. l.* 2. *cap.* 20. *n.* 8. animo ſemper iterùm abſolutè illam cum ſuis debitis conditionibus, ſivè per ſe, ſivè per alium conferendi.

SECUNDA QUÆSTIO.

§. II. *De Præcepto dato Medicis circà Confeſſionem Ægrotantium.*

1 HUc commodè reducitur illud Præceptum Eccleſiaſticum, quo Pius Quintus præcepit, ne Medici incipiant ægrotos curare, niſi eos moneant de facienda peccatorum Confeſſione, neque eoſdem ultra tertium diem viſitent, niſi ipſis de confeſſione facta conſtet, per teſtimonium Confeſſoris, ſcriptis datum, additque, ut Medici, antequam Doctoratus gradum aſſumant, hoc præceptum ſe obſervaturos jurent.

2 Profectò multa ex his temperavit ipſa conſuetudo. Ita Suarez, *de Pæn. d.* 35. *ſec.* 3. *n.* 5. Sanch. 3. *Sum. c.* 10. & Scortia *in conſtitutionibus Pontificiis Ep.* 88. *Theorem.* 215. Primò ergo id intelligitur de morbis periculoſis. Secundò, ſufficiet teſtimonium domeſticorum, vel ipſius ægroti, ſi appareant fide digni. Tertiò, ſatis erit, ſi Medicus admoneat ægrotum per alios. Quartò, ſi ægrotus eſt obſtinatus in reſpuenda Confeſſione non eſt deſerendus à Medico, ſi ipſo ſe retrahente, grave periculum infirmus incurrat, ſicuti nec deſeritur ægrotus Turca, qui obſtinatè reſpuit Baptiſmum, quia id eſſet contra charitatem Pius autem jubet, ægrotum deſeri, quando deſertionis timore reſipiſcentia ſperatur infirmi. His autem dictis non obſtat juramentum datum à Medicis; illud enim intelligitur dari ſecundùm uſum receptum.

CAPUT III.

De Poteſtate Ordinis quoad abſolvendum.

1 NOſtrum hìc non eſt confirmare contra Hæreticos, ſolùm Sacerdotem Miniſtrum eſſe legitimum Sacramenti Pœnitentiæ, id enim eſt ab Eugenio IV *in Decret. Fidei*, & à Tridentino, *ſeſſ.* 14 *c.* 6. manifeſtè definitum. Quare ſuſpectus eſt de hæreſi, qui ſive Clericus, ſive Laicus, cùm non ſit Sacerdos, Sacramentum Pœnitentiæ adminiſtrat, & puniendus ab Inquiſitoribus: & eiſdem à fidelibus denunciandus erit.

2 Et quidem Urbanus VIII. *Apoſtolat. Offic.* Lege etiam Bull. Greg. XIII. & Clementis VIII. *de eadem hac re*, addidit, committentem hoc crimen, hoc eſt abſolventem peccata, ut etiam celebrantem Miſſam ſine Sacerdotio, ſi complevit ætatis annum vigeſimum, debere dari Curiæ ſæculàri, ut debitis pœnis puniatur.

3 Nota quatuor. Primò, in Hiſpanica, atque adeò in Sicula Inquiſitiōne non ſolere, ut ait Carena *l. mox citand.* pœnam mortis imponi, ſed alias mitiores pœnas, etiamſi completè, id eſt audiendo peccata, & ea abſolvendo, Sacramentum hoc ab ejuſmodi non Sacerdote adminiſtratum fuerit.

4 Secundò nota, hunc non Sacerdotem, ſic deliquentem, fieri irregularem, immò, ſi delictum notorium ſit, etiam infamem, ex de Lugo *de Sacr. d.* 18. *n.* 14. *dicente* hanc eſſe veriorem ſententiam, citanteque Suar. lege iterùm Theſaur. *de pœnis Eccleſiaſticis, V. Abſol.* 0. *c.* 1. Sed irregularitatem hanc negat Leander *de pæn. tr.* 5. *diſp.* 11. *q.* 6. quia non eſt jure expreſſa. Verùm ego cum diſtinctione loquor, ut fusè declaro *in tr. de Irreg. ubi de irreg. ex prava ordinis uſurpatione*, ac Laicum omnino ab irregularitate libero, non verò Clericum, ſaltem quoad effectum.

Tertiò nota. Si non Sacerdos nequaquam ſe fingat Sacerdotem, nec velit uſurpare officium Sacerdotis, ſed ut merus Laicus, putans v. g. ſe Laicum, (ut certè, aliqui ex vulgo ſatis imperiti judicant) poſſe moribūndū abſolvere à peccatis, ipſum abſolvat. hìc certè, ut docet, cum G. Hurtad *d.* 2. *de irreg. diff.* 1. *n.* 5. de Lugo ibidem, non incurreret irregularitatem, non ſolùm, propter bonam fidem ſic operantis, ſed quia ad hanc irregularitatem incurrendam (idem videtur conſequenter dicendum quoad alias pœnas) requiritur, quod non Ordinatus exerceat illum actum abſolvendi, tanquam Ordinatus.

Quartò, quid, ſi quis non Sacerdos incipiat audire Confeſſionem, ſed non conferat abſolutionem, incidet ne in prædictas pœnas?

Reſpondeo, vel agis, an hic ſit denunciandus Inquiſitori? vel agis, an ſit pœna mortis condemnandus? Si de primo, conſentiunt Carena, *de Off. Inquiſit. p.* 2. *Tit.* 11. *§.* 3. & Salelles *de Inquiſitione l.* 1. *p. Reg.* 126. debere denuntiari, punirique pœna ſaltem extraordinaria, quia ad idem Tribunal ſpectat cognoſcere de crimine conſummato, & de attentato. Si de ſecundo, Salelles, *loc. c.* cum Souſa, & Freita affirmat, eſſe pœna mortis puniendum, ubi non adeſt Hiſpanicæ Inquiſitionis mitigatio, quam modò indicavimus. Carena autem *loc. c.* cum Rodriquez, Acuña, & Sanctarello id negat. Utraque ſententia probabilis eſt ſed probabilior hæc ſecunda, quia, cùm agitur de pœnis, ſtrictior eſt legum interpretatio facienda. At qui ſolùm audit peccata, & non abſolvit, non dicitur ſtrictè, & propriè adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ.

CAPUT IV.

De Juriſdictione neceſſaria ad abſolvendum.

§. I. *Quid ea ſit?*

1 JUriſdictio in communi ex Azone. *Eſt poteſtas de publico introducta, cum neceſſitate juris dicendi, vel æquitatis ſtatuendæ.* Seu clarius. *Eſt poteſtas dicendi jus, & proferendi ſententiam, abſolvendo à delicto, vel imponendo pœnam.*

Digitized by Google

2 In noſtro igitur caſu juriſdictio eſt poteſtas data à legitimo Superiore quis ille ſit, dicetur §. 3.) alicui Sacerdoti, per quam tanquam in ſuos ſubditos poſſit dictus Sacerdos reducere in actum eam poteſtatem abſolvendi à culpis, & pœnitentias injungendi, quam habet in Ordine Sacerdotii.

3 Hanc Juriſdictionem, quam poteſtatem Clavium appellare ſolemus, eſſe ad abſolvendum neceſſariam, atque adeò nequaquam valere Abſolutionem ſine illa, nimis disertè docet Trid. *ſeſſ. 14. c. 7.* id autem rectè CHRISTUS Dominus inſtituit, quia hoc Sacramentum Pœnitentiæ conveniens fuit, ut exerceretur per modum Judicii, in quo non valet ſententia, niſi à Judice Juriſdictionem habente feratur. Conſidero igitur ego poteſtatem Ordinis eſſe tanquam gradum Doctoratus, per quem fit homo habilis in actu primo ad exercendum officium judicis, poteſtatem verò Juriſdictionis (addita approbatione, de qua in *cap. ſequenti*) eſſe perinde, ac Munus ipſum judicis datum à Superiore, per quod ſit in actu ſecundo Judex, habens jus judicandi, ideſt, vel abſolvendi, vel puniendi. Lege Suar. alioſque *d. 16. de Pœn. ſect. 3.* Coninch. *de Sacram. d. 8. dub. 2.* Averſam *de Sacram. q. 16. ſect. 2.* de Lugo *de Pœn. d. 15. ſect. 2.*

4 Porrò ex eò, quod Juriſdictio eſt neceſſaria, ſequitur, Sacerdotem ſimplicem, ideſt eum, cui nondum collata eſt, nulliter abſolvere.

At incurritne pœnam aliquam, ſi tentet abſolvere?

5 Reſpondeo. In jure ſuſpendi ab officio, ideſt à Confeſſionibus, & à celebratione Miſſæ, per ſuſpenſionem ferendam Lege Theſ. *de Pœnis Eccl. p. 2. Verb. Abſol. c. 2.* non vero latæ ſententiæ. Non fieri irregularem, meritò docet de Lugo, *de Pœnit. d. 18. n. 15. fine*, quia irregularitas (adde) & aliæ pœnæ cap. præcedenti dictę, ſunt contra non Sacerdotem, at hic de quo loquimur, jam Sacerdos eſt.

§. II. *In quonam conſiſtat ordinaria juriſdictio abſolvendi à peccatis.*

1 NOn obſtantibus in præcedenti §. explicatis, tres ſunt caſus, in quibus ſimplex Sacerdos abſolvere ritè poteſt. Primus, ſi ad ipſum accedat pœnitens ſolis peccatis venialibus laborans. Secundus, ſi ad eundem accedat, habens ſola mortalia, aliàs legitimè directè abſoluta. Tertius, ſi urgeat neceſſitas ea, quam infrà latè explicabimus.

Hanc tertiam poteſtatem conceſſit ex communi ſententia ſimplici Sacerdoti pia Mater Eccleſia. Secundam verò, & primã, licèt Vaſquez, *de Pœnit. q. 93. art. 1. d. 6.* contendat datam illi eſſe immediate à Chriſto Domino in Ordinatione Sacerdotis, atque adeò eſſe hanc poteſtatem imbibitam in poteſtate Ordinis; tamen probabiliſſimum eſt, ſecundùm de Lugo *de Pœnit. d. 18. n. 48. & 49.* Coninc. *de Pœnit. d. 8. n. 27.* & Hurtad. *de Pœnit. d. 10. diff. 10.* eam dari ab Eccleſia nam propterea poſſet illam tollere Summus Pontifex, non verò inferior Prælatus, cum ea ſit conceſſa à ſuperiore omnium.

2 At verò loquentes abſolutè de Juriſdictione Abſolvendi à mortalibus, de qua deinceps ſermo ſemper erit. Primò eam in Summo Pontifice pro toto orbe reſidere, & quidem à nullo limitabilem, quia illam accepit à Chriſto Domino, nimis ſtolidus eſſet, qui negaret.

3 Secundò, Epiſcopus in ſua Diœceſi habet etiam Juriſdictionem Ordinariam, & quidem veroſimilius immediatè à Summo Pontifice.

4 Tertiò, Parochus in ſua Parochia. Vide *n. 13.*

5 Quartò, Abbates, Prioreſque proprium territorium habentes, gaudent etiam Juriſdictione quaſi Epiſcopali in illo territorio. Huc item reducuntur Cardinales in Eccleſiis ſui tituli.

6 Quintò. Legati, ſeu Nuncii Apoſtolici in ſua Provincia.

7 Sextò, Prælati Regulares in ſuos ſubditos, puta Generalis, Provincialis, ſuperior localis.

8 Septimò, Archiepiſcopus in Diœceſi ſui ſoffraganei, ſed ſolùm ut ait Suar. *d. 25. de Pœnit. ſect. 2. num. 13. & 14.* & Barb. *de Poteſt. Ep. p. 1. Tit. 3. num. 47.* quando eam actu viſitat, quare tunc ſolùm poterit audire Confeſſiones, ſicuti & aſſiſtere Matrimoniis ſubditorum ſui ſuffraganei. Quando autem actu non viſitet, ſolùm ut vult Barb. *loc. cit. num. 24.* tunc poſſet, quando injuſtè ſuffraganeus Epiſcopus abſolutionem denegaret.

9 Octavò, Vicarius Generalis Epiſcopi habet etiam juriſdictionem ordinariam, non ſolùm pro foro externo, ſed etiam pro foro Sacramentali, teſte Sanch *l. 3. de matr. d. 29.* hoc eſt in adminiſtratione Sacramentorum, ſed vivente ſuo Epiſcopo dumtaxat; nam eo mortuo, vel amoto ab officio, vel ejus juriſdictione ſuſpenſa per cenſuras ceſſat, vel ſuſpenditur & Vicarii juriſdictio.

10 Nonò denique, Vicarius Capituli, ſede vacante, eandem juriſdictionem habet, quia Capitulum ſuccedit Epiſcopo in omni eo, quod ſpectat ad juriſdictionem.

An prædicti Vicarii Epiſcoporum, vel Capituli hanc juriſdictionem, ut & ad caſos reſervatos, habeant ex conceſſione Generali Vicariatus; dicam Infra *in T. de caſib. reſerv. c. 19. §. unico, à n. 9.*

11 Vicarios foraneos nulla ejuſmodi juriſdictione gaudere, te non ignorare puto, ſicuti etiam nec Abbatiſſam pro ſuis Monialibus, nam hæc non habet propriam juriſdictionem, ſed ſolam domeſticam gubernationem, ut rectè notat Thomas Hurtad. *l. mox citand. num. marginali 2022.*

An prædicti ſuam hanc ordinariam juriſdictionem, poſſint aliis delegare?

12 Prædicti omnes; ſi ſint Sacerdotes, poſſunt ſuis miniſtrare Sacramentum Pœnitentiæ, & item poſſunt, etiamſi Sacerdotes non ſint, aliis Sacerdotibus ſuam poteſtatem delegare. Regula enim generalis eſt, eum, qui poteſtatem habet ordinariam, eandem poſſe aliis delegare.

13 Dices. Ergo Parochus poterit dare licentiam ſimplici Sacerdoti, ut miniſtret ſuis Parochianis Sacramentum. Reſpondeo Nego conſequentiam, nam ad hoc Sacramentum adminiſtrandum, præter juriſdictionem, requiritur Approbatio Epiſcopi, de qua latè mox. Parochus ergo poteſt quidem ſuam juriſdictionem delegare. (Vide de hoc, quod dicam *cap. 5. §. 3.*) hanc enim poteſtatem habuit à Sacro Textu, *C. omnis utriuſque ſexus de pœnitentiis in 6.* Neque ea fuit unquam revocata, ſed quia non poteſt approbare (hoc enim pertinet ex Tridentino ad Epiſcopum, ut paulò poſt videbimus) ideò non poteſt ſimplici Sacerdoti dare completam poteſtatẽ adminiſtrandi hoc Sacramentum; ne pro Parochianis quidem ſuis. Non ergo ſequi poſſum aliquos affirmantes. Vide Thom. Hurtad. *tom. 2. Var. Quæſt. tract. 12. c. 1. §. 2. dub. 1. n. marginali. 2025.* alioſque, quos refert, ſed reiicit Dian. *p. 11 tract. 4. reſ. 13. §. Quæro 5.* etiam poſt Tridentinum, poſſe. Sequi, inquam, non poſſum, quia ſaltem uſus antiquus, quo nemo, quantum ſcire poſſum, ex Parochis hanc poteſtatem ſibi vindicat, interpretatio eſt tacita, eos ipſos carere.

Dixi, *ſimplici Sacerdoti*, nam, an alteri Parocho, quæram mox *c. 5. §. 3. num. 5.*

14 Illud hic obiter ſcito, quando Epiſcopus tibi confert licentiam audiendi Confeſſiones, duo tibi conferre, nimirum juriſdictionem, & approbationem, niſi expreſsè explicet ſe unam dare, & non alteram. Ratio eſt, quia illud (confero, ſeu do tibi licentiam) utrumque involvit.

§. III. *Explicatur diſtinctiùs, quibuſnam prædicti poſſint miniſtrare hoc Sacramentum.*

1 QUoniam dictum eſt, prædictos poſſe ſuis ſubditis miniſtrare Pœnitentię Sacramentum, inquirimus in præſentia, Ecquiſnam ſit exiſtimandus ſubditus in hac materia?

Habitationem permutantem habentes.

2 Dico, certum eſſe (De hoc, & ſequentibus latè Sanch. *lib. 3. de matr. n. 23.*) eos, qui in hac Diœceſi, vel Parochia habent domicilium originis, & habitationis, hoc eſt eos, qui hic nati ſunt, & hic permanenter habitant, eſſe in hac materia ſubditos hujus Epiſcopi, vel hujus Parochiæ, & ab his poſſe illos recipere Sacramenta, & conſequenter abſolutionem. Patet, quia hi ſunt maximè ſubditi.

3 Quid, ſi hæc duo, hoc eſt nativitas, & habitatio non ſint conjunctę? Reſpondeo Si hic domicilium fixum quis habeat, licèt hic natus non ſit, poteſt ab hoc Epiſcopo, vel Parocho recipere Sacramenta. Contra verò non poteſt, ſi alibi fixum habeat domicilium, ſolùm ex eo capite, quòd hic natus fuerit. Ratio eſt, quia in priori caſu eſt ſubditus, non in poſteriori. Neque obſtat paritas ducta ab ordinatione, quæ poteſt haberi ab Epiſcopo illius loci, ubi quis natus eſt, juxta ſuo loco dicenda *l. 7. de Ordine c. 6. §. 1. à n. 6.* Non obſtat, inquam, quia id conceſſum eſt ex peculiari diſpoſitione Pontificia, *C. cum nullus de Temp. Ordinationum in 6.* quæ ſimilis non invenitur in caſu, de quo in præſentia loquimur. Dixi (ſolùm ex eo capite, &c.) propter illa, quæ dicenda ſunt mox præſertim *n. 25.*

4 Sed quæres, Quandonam domicilium fixum quis in hoc v.g. loco habere dicendus eſt?

Reſpondeo. Quando adſunt indiviſibiliter hæc duo. Primò, quod animum is habeat perpetuo hic manendi, & Secundò, quod actu materiale domicilium huc tranſtulerit, ſtatim enim atque hæc duo adſunt, dicetur quis ſimpliciter, & abſolutè hujus loci habitator.

5 Pari modo, ut quis deſerat domicilium, duo etiam requiruntur indiviſibiliter. Primò, animus hic non habitandi, & actualis, materialiſque tranſlatio. Unde ſi animum habeas hinc diſcedendi, ſed nondum diſceſſiſti, tam ſedem transferendo, ſubditus adhuc permanes hujus Epiſcopi. Nota autem, animum permanendi in priore caſu, & animum diſcedendi in poſteriore ſufficere cum dicta tranſlatione ad prædictos effectus pro foro interno, at pro foro externo requiritur probatio, & per aliquos decennalis habitatio, de qua re in dicto *Tract. de Ordine.*

6 Quæret curioſus: ſi quis incolat domum ſitam in confinio duarum Parochiarum, in cujuſnam Parochia dicetur domicilium habere, & conſequenter cujus erit Parochianus?

Reſpondeo. In ejus Parochia, in qua patet porta principalis, magiſque frequentata illius domus, quia ex aditu judicatur de domo, cui cedat. *L. ei cui ædes, ff. de legat. 3.* Ita Barboſa, *de poteſt. Epiſcop. Alleg. 32. num. 71. & de poteſt. Paroch. c. 21. n. 4?.* Quid ſi in eodem caſu utraque porta ſit æquè principalis, ut in magnis domibus aliquando evenire contingit?

7 Reſpondeo, In utraque, quia in more, & victu humano, utriuſque

que

que Parochiæ dici habitator rectè poteſt. Vide mox *numero* 33.

Habitationem tranſeuntem habentes.

8 Hæc de habitatione permanenti, dicamus nunc de tranſeunte, A o ſcilicet, & quando, tranſeuntes per aliqua loca, vel peregrè ad aliquem locum euntes connumerentur inter ſubditos illius loci, ad effectum, ut poſſint Sacramenta ibi recipere.

Quatuor modis ejuſmodi tranſitus contingere poteſt, qui ſeparatim ſunt à nobis, doctrinæ clarioris gratia, diſtinguendi.

9 Primò enim, Si tu retinens animum hic permanenter habitandi, divertis in aliam Diœceſim, ſeu Parochiam, animo ibi permanendi pro majore parte anni, vel etiam per aliquot annos, ſed finito negotio v.g. ſtudio, lite, &c. intendis ad locum tuum reverti, quo pacto diceris in alia Diœceſi, vel Parochia habere quaſi domicilium, ſic inquam, ſi te habes, potes abſolvi, atque aſſiſtentiam tui matrimonii habere, cœteraque Sacramenta recipere, tum ab Ordinario tuę permanentis habitationis, tum ab Ordinario tui quaſi domicilii, vel ab eorum legitimis delegatis; cenſeris enim utrobique ſubditus. Ita Sanch. *l.3. de Matrim. diſp.* 23. Boſſius *de Matrim. c.4. num.* 8. Averſa *q.* 64. *de Sacram. in comm. ſect.* 6. Immò ſi in loco tui quaſi domicilii inveniretur Parochus tuæ permanentis Diœceſis, ſeu Parochiæ, poſſes ab illo Sacramentum pœnitentiæ obtinere: cœtera verò Sacramenta per accidens, non poſſes, ſaltem regulariter, quia, cum eſſe conferantur cum publicitate, præjudicium generares Ordinario præſentis loci.

10 Secundò. Si tu retinens animum habitandi in tua Diœceſi, divertis ad aliam pro brevi tempore, vel ob recreationem, vel, ut loquitur Textus, *C. ſi qui de Sepult. in* 6. ad rurales opera ibi exercenda, quo pacto vocabeſis Hoſpes, & Peregrinus, quales etiam ſunt omnes itinerantes brevi in patriam reverſuri. Si (inquam) ſic te habes, non potes ex vi Juris abſolvi, nec recipere aſſiſtentiam tui Matrimonii, nec alia Sacramenta, niſi à tuo Ordinario, quia illius es tantummodo ſubditus; nam propterea in eodem Textu dicitur hujuſmodi Hoſpites, ſi decedent, non electa ab ipſis ſepultura, non debere ſepeliri in Eccleſia, ubi decedunt, ſed in ſua parochiali.

11 Dixi autem (ex vi juris) nam ex conſuetudine, & interpretativo conſenſu omnium Ordinariorum, potes Sacramenta neceſſaria, etiam, & in alia, ubi peregrè degis, recipere, puta Sacramentum pœnitentiæ, Eucharilliæ, & Extremæ Unctionis. Id extendit contra communem ſententiam Pontius *l.* 1. *de Matr. c.* 13. §. 2. ad aſſiſtentiam Matrimonii, immò, & ad Diſpenſationes; ſed mihi difficile apparet, in his non neceſſariò adeſſe conſenſum illum. Nam propterea in praxi non audeo Pontii ſententiam amplecti, de qua re iterùm, cùm de diſpenſatione Irregularitatis.

12 Quoad hoc igitur Pontium non ſequor, ſequor tamen illum, quoad aliud. Tametſi enim nonnulli doceant, ſi quis in aliam Diœceſim ſe cōſulto transferat, ut abſolvatur à peccatis per alium, quam per ſuum proprium Paſtorem, cui non vult ſua peccata exponere; Nonnulli, inquam doceant, hunc nulliter abſolutionē recipere, quia in hoc caſu, ajunt, ubi intervenit mala fides, & dolus, non præſumitur conſenſus proprii Paſtoris, cum nemini ſua fraus patrocinari debeat; tamen meritò Pontius *loc. cit.* cùm aliis ſatis probabiliter docet, & validè, & licite hunc abſolutionem recipere, ductus ex illa regula Juris: *Nullus videtur dolum facere, quando utitur jure ſuo.* Cùm ergo unuſquiſque jus habeat adeundi alium locum à ſuo, ibique ſe in ſtatu gratiæ ponere, qui id facit nulla fraude, dolo utitur nullo. Adde, Epiſcopos nunquam ſui hujus diſſenſus in dicto caſu, ne exiguum quidem ſignum oſtendiſſe.

Habitationem æqualem in duobus locis habentes.

13 Tertiò. Si tu pro una æquali anni parte, v.g. hyeme, moraris in uno loco, v.g. Panormi, at pro alia v.g. æſtate in alio, v.g. Montis Regalis, ab utriuſque loci Ordinario, ſeu Parocho Sacramenta tutò recipies, quia tunc, tum ex jure, tum ex Doctoribus C. 2. *de Sepult. in* 6. apud Sanch. *l.3. de matr. d.* 24. cenſeris habere duplex domicilium, ita ut probabiliſſima ſententia ſit, ut ait Sanchez *l.c.* cum Nau. Henriqu. item Gut. *de matr. d.* 64. *num* 2. Averſa *l. ſupra cit.* ut dum hyeme v.g. moraris Panormi, poſſis ea recipere, tum ab Ordinario, vel Parocho Panormitano, tum ab Ordinario, vel Parocho Montis Regalenſis; & dum æſtate moraris Montis Regalis, poſſis tum ab Ordinario Montis Regalenſis, tum ab Ordinario Panormitano; id enim totum affert, te habere utrumque domicilium. Atque hæc confirmant quod modo *num.* 7. dixi de habitante in domo ſita in confinio duarum parochiarum exiſtentibus duabus portis æquè principalibus.

Nullam habitationem habentes.

14 Quartò denique, ſi tu ſis vagus, hoc eſt nondum habes animum alicubi reſidendi, ſive quia intendis ſemper vagari, ſive quia relicta tua habitatione, nondum perveniſti ad locum deſtinatum, vel inquiris, in quonam loco reſidere debeas: Si, inquam, ſic te habes, potes, inquit Sanchez *d. l* 6. *de Matr. diſp.* 25. *nu.* 5. ubique recipere Sacramenta, quia non eſt major ratio de uno loco, quàm de alio, & ex alia parte quævis mora, qua in uno loco inveniris, addicit te illi. Hæc quoad effectum Abſolutionis, nam quoad aſſiſtentiam Matrimonii, dicam late infra *l.8. de matrim tr.6. c.2 §.5. à n.*10. & quoad ferendas cenſuras, dicam *in Tractatu de Excommunicatione*, & quoad ſuſcipiendos Ordines dicam *in Tractatu de Ordine lib. 7. de ord. cap.6. §.1. à num.* 6.

§. IV. *De Delegatione Juriſdictionis abſolvendi à peccatis, quæ fieri à Summo Pontifice ſolet.*

1 DUæ tantummodo obſervationes circà hoc in medium ſunt afferendæ. Prior, Cùm conceditur à Summo Pontifice, ut Religioſi ab Ordinario approbati, valeant excipere Confeſſiones omnium Fidelium, poſſent ex vi hujus clauſulæ excipere Confeſſiones etiam Religioſorum, quia conceſſio eſt univerſalis, & nemini præjudicium afferens: tamen quia quæcumque Religio habet nunc peculiare privilegium, ut ejus Religioſi non ſuſcipiant Pœnitentiæ Sacramentum ab aliis extra ordinem, ideò ipſi hodie excluduntur ab illo privilegio univerſali, ut Suar. *t.4 de Relig. tr.8. l.2. c.*16. & Laym. *l.5. tr.6. c.10. n.19. In Compend. Privil. Soc. v. Abſolvo* §. 1. adnotarunt. Ita in Societate expreſsè à noſtro Patre Generali nobis cavetur, ne quis noſtrum abſolvat Religioſos ſine ſuorum Superiorum licentia.

2 Secundò, prædictam Juriſdictionem, ſeu poteſtatem ad abſolvendum, ita delegat Summus Pontifex Religioſis ſingulis, ut hi eam communicatam habere debeant immediatè à ſuis Superioribus. Sed de hoc infra latius *c.2. §.2. à n.*27.

§. V. *Nonnulla de Delegatione Juriſdictionis abſolvendi à peccatis, quæ ab Epiſcopo, vel ſimilibus Prælatis emanare ſolet.*

1 QUandoquidem Religioſi, ut modò vidimus §. *præcedenti n.* 2. prædictam juriſdictionem abſolvendi habent à ſummo Pontifice, mediantibus ſuis Superioribus, quæret quis, an poſſit nihilominus eandem immediatè habere ab Epiſcopis, pro ipſorum Epiſcoporum nutibus, ſine ulla dependentia ab ipſorum Religioſorum Superioribus. Reſpondeo. De hac re agam paulò inferiùs *l. c. à n.* 28.

2 Quæres Secundò. Si quis Prælatus compulſus per metum gravem, concederet hanc juriſdictionem abſolvendi (idem de Approbatione) validanè eſſet collatio, atque adeo Confeſſio, & Abſolutio? Reſpondeo, Validam eſſe, docet Sanch. *l.3. matrim. d.*39. *n.*13. & Caſtropal. *to.1. tr.2. d.1. p.9. n.6.* cum aliis, quia geſta per metum ſunt voluntaria abſolutè, licet indirectè involuntaria. Sed invalidam eſſe, meritò ait Pontius *l.4 c.8. n.14.* Lud. à Cruce *in explic. Bull. Cruc. c.* 2 *d.*21. *n.*6. Azor. Salas, aliique relati à Caſtrop. *loc. cit.* quia conceſſio Juriſdictionis eſt quædam donatio, at donatio meticuloſa invalida eſt, ut nos diximus. *In tract. de promiſſione c.4* & univerſaliter *t.1. in Decal. c.2. §.5. à num.* 54.

3 Abſolutionem excommunicationis, Suſpenſionis, & Interdicti per metum datam eſſe item invalidam, dicam, cùm de Excommunicatione. Abſolutionem autem à peccatis (ut id etiam obiter ſcias) per metum collatam, validam puto cum de Lugo *de Juſt. d* 22. *n.* 128. quia Baptiſmus ſimili metu collatus, ut etiam alia Sacramenta valida ſunt. Et confirmatur; nam quamvis Salas *p.2. d.3 ſect.*1. *n.*27. putet, ſententiam, per metum latam, eſſe eo ipſo irritam, Caſtrop. tamen *loc. cit n.7.* & Azor. apud Caſtrop. *l.c.* verius putant, eſſe validam, quia nullibi in jure invenitur irritata. Cùm ergo Abſolutio naturam ſententiæ ſequatur, nec erit ipſa irrita, licèt metu collata. Simili modo Diſpenſationes, & ſignatè Diſpenſationem Irregularitatis, metu conceſſam, validam eſſe, putat de Lugo, quia nimirum nullibi in jure irrita pronunciatur.

4 Quæres Tertiò. Quid ſi eadem (ut & Approbatio) extorqueatur per dolum, v.g. per commendationem, falsò concinnatam, quaſi alicujus Principis?

Reſpondeo. Puto eſſe validam, quia commendatio ejuſmodi non videtur eſſe cauſa finalis, ſed ſolùm impulſiva; non enim veriſimile eſt, Epiſcopum nolle dare licentiam excipiendi Confeſſiones, ſi commendatio falſa eſſet, ſic enim, cùm ſint frequentes ejuſmodi commendationes, exponerentur Confeſſiones multis periculis nullitatis. Ita in ſimili Sanchez *l.4. matr. d.*39. *à n.*11. de licentia Parochi, data ad aſſiſtendum Matrimonio.

5 Rectè autem hæc dicta ſunt de exemplo dato commendationis falſæ, deque ſimilibus. Cœterùm ſi dolus, ut etiam error, ſit concernens ad cauſam finalem, vel ad aliquid ſubſtantiale, ut ſi v.g. per dolum, vel per errorem Epiſcopo ſubmittatur unus pro alio, nemo dubitat, licentiam eſſe prorſus invalidam.

6 Quæres Tertiò. Si injuſtè Epiſcopus deneget juriſdictionem (idem ſi Approbationem) Sacerdoti, poſſumuſne præſumere ejuſmodi Sacerdotem illa nihilominus acquirere? Reſpondeo. Non poſſumus: quod certiſſimum eſt de Sacerdote ſæculari. De Regulari dubitant nonnulli, verùm de hoc infra §.4. *n.* 49.

7 Quæres Quartò, ut à me acquiratur Juriſdictio delegata; debetne mihi eſſe nota ejus conceſſio? Reſpondeo, ita puto cum Coninch. & Sanch. ap. de Lug. *d.* 19. *de pœn. n.*17. quia debet à te acceptari, quæ acceptatio eſſe non poteſt, niſi conceſſionem ſcias. Illud tamen fateor, quando conceſſio eſt facta Religioni eo ipſo, quod Religionem profeſſus es, omnia te privilegia, atque adeò hanc poteſtatem abſolvendi te acceptaſſe. Vide, quæ de quæſtiuncula, huic affini, dicam infra *in tr. de caſibus reſervatis c.9. §.1. à n.*18.

§. VI. De

Digitized by Google

§. VI. *De Acquiſitione Juriſdictionis abſolvendi ex Ratihabitione.*

1 SI quis Sacerdos ſimplex aliquem à mortali abſolveret hoc manè v.g. ſive probabiliter, ſive certò putans, quod hodie ſerò, vel cras, vel perendie, &c. Epiſcopus ratam, & firmam habebit ejuſmodi Abſolutionem, diceretur abſolvere ex Ratihabitione de futuro: & hæc eſt propriè Ratihabitio.

2 Si autem idem Sacerdos abſolveret, quia probabiliter, vel certò putaret, heri, v.g. Epiſcopum, quamvis non expreſsè, tacitè tamen conceſſiſſe poteſtatem ad ejuſmodi abſolutionem, vel pari modo, ſi nunc, dum datur Abſolutio, putaret, Epiſcopum conſentire, eæ nõ dicerentur propriè Ratihabitiones, ſed licentiæ præſumptæ, & impropriè ſolùm dicerentur ratihabitiones. Quærimus ergo, An juriſdictio abſolvendi delegetur aliquando alicui per Ratihabitionem, & prius quidem de propria, tum de impropria decernamus.

3 Dico Primò, nunquam delegari per Ratihabitionem propriam. Quare in caſu dicto *num.* 1. Ille Sacerdos (quicquid aliqui apud Suar. *d.* 26. *de Pœnit. ſect.* 1. *n.* 13. dicant) ſemper nulliter abſolvet. Ita communiter Doctores, ut Suar. Vaſquez aliique cum de Lugo *de Pœnit. d.* 19. *num.* 21. Ratio eſt, quia (abſtrahendo, an in aliis materiis Ratihabitio de futuro validet actum) in caſu noſtro eſt peculiaris ratio, quæ obſtat, ideſt ratio Sacramenti: Cùm enim Sacramentum non poſſit eſſe in ſuſpenſo, nec dependens à conſenſu futuro Superioris, non poterit conſenſus futurus ſufficere ad validitatem abſolutionis: vel enim illa abſolutio hoc manè collata fuit valida, & ſic non indigebit conſenſu futuro; Sacramentum enim ſemel validum non poteſt fieri per humanam potentiam invalidum. Vel fuit invalida (ut certè eſt, quia non proceſſit à potente abſolvere) & ſic non poteſt fieri valida poſteà, quando non eſt. Licèt enim aliquando actus invalidi poſſint deinde approbari, & fieri validi per Ratihabitionem, id accidit in iis actibus, in quibus jus poteſt facere, ut dicti actus incipiant valere, quando ponetur aliqua conditio; tunc enim jus facit, ut valeant, ſeu habeant effectum, ac ſi ab initio validi fuiſſent; id, quod Juriſtæ explicant, dum dicunt, valorem retrotrahi per Juriſdictionem ad tempus præcedens, ſicuti qui hodie ratam habet percuſſionem Clerici ſuo nomine heri factam, excommunicatur, ac ſi heri conſenſum præbuiſſet, juxta illud *Reg.* 10. *de Reg. Jur. in* 6. Juris pronunciatum, *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.* At in Sacramentis à Chriſto inſtitutis hæc fictio ab humano jure, ut ex ſe patet, fieri non poteſt.

4 Dices Cur licentia v.g. proprii Parochi præſumpta de futuro ſufficit ad Euchariſtiam, vel Extremam Unctionem alicui miniſtrandam, ut etiam ſimilis licentia Prælati ſufficit, ut Religioſus, aliquid expendendo, non peccet contra Paupertatem, non autem ſufficit in caſu noſtro ſimilis licentia præſumpta de futuro?

5 Responden. Rationem modò indicavi, quia in caſu noſtro licentia requiritur ad validitatem actus, quæ validitas non poteſt eſſe, niſi actus fiat à potente illum facere. Si ergo nunc actu non habetur Juriſdictio abſolvendi, cùm actus exeat à non potente, invalidus omninò erit. At in prædictis exemplis adminiſtratio Euchariſtiæ, & adminiſtratio Extremæ Unctionis validè ſine actuali licentia Parochi fiunt, cùm licentia non pertineat ad validitatem dictorum actuum. Et quamvis, ſi fierent ſine dicta licentia, illicitè fierent, tamen nunc quia adeſt præſumpta Parochi licentia, jam purgantur à ratione illiciti. Expenſio item illa, in alio exemplo, eſt quidem invalida, quia non eſt à potente alienare, ſed quia non eſt Sacramentum, nullum eſt inconveniens, ſi incipiat valere, quando ponetur conſenſus Superioris.

6 Dices. Cur ſi ego certò, vel probabiliter judicem, dominum mihi donaturum hunc librum, ſi illum ab eo peterem, poſſem ſine furti peccato librum mihi uſurpare, non verò poſſum uſurpare poteſtatem abſolvendi, ſi certus ſim, eam mihi collaturum Epiſcopum, ſi illam petam?

Reſpondeo, Quia ad vitandum furtum ſatis eſt, quod Dominus nõ ſit invitus, ad quod non eſt neceſſe, quod poſitivè det: at in caſu noſtro non ſatis eſt, quòd Superior non ſit invitus, ſed neceſſe eſt, ut poſitivè conferat Juriſdictionem, quia hanc tu recipere non potes, niſi poſitivè detur ab illo, ex qua deinde procedere debeat actus validus. Ita reſpondet huic inſtantiæ de Lugo *d.* 19. *de Pœn. n.* 22.

7 Dico ſecundò, per Ratihabitionem impropriam, quæ eſt de præterito, vel præſenti (quam modo diximus, propriè appellari licentiam præſumptam) poſſe delegari ejuſmodi poteſtatem abſolvendi. Ratio eſt, quia licentia præſumpta eſt conſenſus verus Superioris, & quidem, vel actualis, qualis eſt præſumpta de præſenti, vel habitualis, qualis eſt præſumpta de præterito, quæ ſupponitur nunquam fuiſſe revocata. Tria tamen ſunt diligentiſſimè notanda. Primò, non eſſe licentiam præſumptam ſufficientem, ſi ſit ſolùm conditionata ſic: *Si Epiſcopus ſciret, ſeu ab illo peterem, concederet mihi poteſtatem abſolvendi.* Hæc enim eſt ſolùm licentia præſumpta conditionatè, quæ non eſt conſenſus Epiſcopi ſed eſſet. Requiritur igitur, ut judicetur Epiſcopus abſolutè dediſſe, ut abſolutè, & verè habeatur poteſtas abſolvendi, ex qua oriri poſſit actus abſolvendi validus.

8 Secundò, notari debet, non ſatis eſſe, probabiliter, vel certò me judicare Epiſcopum internè conſenſiſſe, vel conſentire ad conferendam mihi dictam poteſtatem, ſed addi debere ſignum externum licet non omnino explicitè datũ. Ratio eſt, tum quia, ſic poteris ſcire tibi abſolutè conceſſam tacitè fuiſſe Juriſdictionẽ, ſecus ſemper præſumeretur fuiſſe conceſſa conditionatè, *Si Epiſcopus ſciret, ſi poteſtas à te poſtulata eſſet, &c.* quod, ut modo dixi, ſatis non eſt; Tum quia voluntas interna, dum externè non prodit, nihil operari poteſt ad conferendam Juriſdictionem tibi, qui illam acceptare debes.

9 Signa autem hæc dependent ex variis circumſtantiis, vel modis loquendi, quæ Epiſcopus exhibuit, unde certò, vel ſatis probabiliter colligitur, verè, quamvis non omninò explicitè, conſenſiſſe, vel nunc conſentire, (Dico, vel probabiliter) quia, quamvis Suar. *de Pœnit. d.* 26. *ſect.* 1. *n.* 17. velit ea ſigna debere certam exiſtimationem facere præſentis conſenſus Superioris; de Lugo *de Pœn. d.* 19. *n.* 23. tamen meritò docet, ſufficere, ſi faciant probabilem, ſiquidem omnes & ipſemet Suar. alibi concedit, ex poteſtate, ſeu Juriſdictione probabili poſſe quemquam hoc Sacramentum Pœnitentiæ adminiſtrare. De hujuſmodi ſignis mox *n.* 11. aliqua explicatiùs dabo.

10 Debet denique notari tertiò, ſi Epiſcopus v.g. videat, te actu excipientem Confeſſionem, toleraretque, non ſtatim te poſſe ex illa tolerantia, tanquam, ex ſigno putare adeſſe ejus præſumptum conſenſum, ſed neceſſariam diſtinctionem omnino eſſe adhibendam: Si enim ipſe neſciat, te non eſſe legitimum Confeſſarium, hoc eſt, putet, v.g. vel putare poſſit, te licentiam habuiſſe à ſuo Prædeceſſore, vel à ſuo Vicario Generali, vel à ſeipſo nunc immemore, &c. vel ſi ſciat, te non eſſe legitimum, tamen propter aliquam cauſam non poteſt te impedire, tunc ſanè non præſumetur dare licentiam, quia ea tolerantia in dictis circumſtantiis nullo modo eſt ſignum conſenſus. Si verò ſciat, te non eſſe Confeſſarium, & poteſt facilè te ab excipienda dicta Confeſſione prohibere, & non prohibet (qui certè rarus erit caſus) tunc nonnulli fatentur, licentiam præſumptam adeſſe. Verùm adverte cum Sanchez *l.* 3 *de Matr. d.* 35. *n.* 22 ſi quando Superior hoc modo præſumatur dare licentiam de præſenti, eam non ſe extendere, niſi ad præſentem Confeſſionem, non verò ad alias fortè ſequentes, quia licentia præſumpta de una Confeſſione non eſt licentia de cœteria.

Signa Superioris, unde colligatur licentia præſumpta, quoad poteſtatem abſolvendi.

11 Explicita conceſſio dictæ poteſtatis per expreſſa verba, vel expreſſam ſcripturam, licentia eſt perfecta, atque adeò ſufficientiſſima traditio poteſtatis abſolvendi, ſed difficultas, quæ hic proponitur, eſt, quando tanta expreſſio non intervenit, quænam ſint conjecturæ ſufficientis conceſſionis de præſenti, vel de præterito, & conſequenter ſufficiens licentia tacita, ſeu præſumpta.

12 Reſpondeo id, ut modo *n.* 9. innui, pendet ex variis circumſtantiis; lucem tamen habebit ex conſideratione trium ſignorum, quæ hic à Doctoribus tradi ſolent. Lege *Fag. præcep. Eccl.* 2. *l.* 7. *c.* 2.

Primum ſignum ſufficiens eſt, ſi Epiſcopus v.g. interrogatus, ut concedat dictam licentiam, ipſe nutu capitis, vel oculorum, vel alio ſigno ab ipſo uſitato oſtendat ſuum conſenſum?

13 Secundum ſignum item ſufficiens eſt, ſi Epiſcopus conſtituat Sacerdotem in vicarium Parochi, vel in ejus Capellanum Parochialem, vel tribuat aliud munus, cui ſit adnexum munus Confeſſionis.

14 Tertium ſignum controverſum eſt, ſi Epiſcopus videat ſimplicem Sacerdotem excipere Confeſſiones ſuorum, & taceat: Aliqui enim ut Fagund. *l. c. num.* 71. docent, hanc ſolam taciturnitatem eſſe ſatis morale ſignum conceſſionis poteſtatis, licèt enim taciturnitas ſic phyſicè, quid negativum, tamen moraliter habetur pro actu poſitivo conſenſus. Aliqui verò ut Coninch. *de Sacr. d* 8 *num.* 35. negant, quia falſum eſt, taciturnitatem illam haberi pro morali conſenſu, cum poſſit Epiſcopus tacere ob aliam rationem, & non quia conſentiat. Vera ſententia eſt illa, quam modo nos *n.* 10. ſub diſtinctione indicavimus.

Ratihabitio Approbationis ad abſolvendum.

15 Quæres. Cùm paulo antè breviter diximus, & mox latè declaraturi ſimus, ad completam licentiam miniſtrandi hoc Sacramentum, præter collationem Juriſdictionis legitimè factam, neceſſariam eſſe etiam Approbationem Ordinarii: Quæres, iterum, an loquendo etiam de Approbatione, ſufficiat aliquando Ratihabitio?

16 Reſpondeo, Sufficere eo prorſus modo, quo dictum eſt de Juriſdictione, par enim eſt in utrique ratio, & quidem quòd etiam hujuſmodi approbatio debeat dari per aliquod ſignum externum, debeatque de præſenti ineſſe in Sacerdote, ut actus validus abſolvendi ab ipſo procedat, manifeſtè oſtendunt verba illa Tridentini *ſeſſ.* 23. *de Ref. c.* 15. *Approbationem obtineat*; per illud enim *Approbatio*, quæ eſt oſtenſio, ſeu teſtificatio facta ab Epiſcopo, ſignificatur ſignum externum, &, per illud *obtineat*, ſignificatur, ea debere eſſe actu in Sacerdote, nec ſufficere in futurum.

§. VII. *De Acquiſitione Juriſdictionis adminiſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ ex errore communi, tituloque colorato.*

1 SI in aliquo loco ſimplex Sacerdos communiter credatur eſſe legitimum Confeſſarium, dicetur ibi eſſe communis error de

Juriſ-

Digitized by Google

urisdictione illius Sacerdotis ad abſolvendum. Rurſus ſi ſimplex idem Sacerdos obtineat, recipiatque ab Epiſcopo officium v. g. Parochi, ſed quia habet aliquod occultum impedimentum v. g. Irregularitatem, per quod ſit incapax talis officii, nulliter recipiat, dicetur habere titulum coloratum, ſeu putativum; habuit enim collationem beneficii Parochialis, ecce Titulum; ſed quia habuit nulliter, non habuit, neque habet verum titulum, ſed apparentem, ſed putativum, ſed coloratum. Quòd ſi quis collationem non habuiſſet, ſed tamen communiter Parochus æſtimaretur, quia cum falſis v. g. litteris ſe Parochum finxit, hic ſanè communem errorem haberet, non verò titulum, ne coloratum quidem. Hæc terminorum explicatione præmiſſa.

2 Aſſero cum Sanch. *lib. 3. matr. d.* 22. Maſcard. *de prob. concl.* 648. Sperello *dec.* 3. aliiſque paſſim: Communem eſſe doctrinam, Sacerdotem ſimplicem habentem titulum coloratum, & ſimul errorem communem, ſufficienti Juriſdictione eſſe instructum ad abſolvendum. Ratio ducitur ex benigna interpretatione voluntatis piæ Matris Eccleſiæ, quæ propter utilitatem publicam, & ne magni ſubinde ſcrupuli, & turbationes enaſcerentur, non ſolùm pro ſuſcipientibus hoc Sacramentum Pœnitentiæ; verùm etiam pro ſuſcipientibus alia miniſteria indigentia Juriſdictione in Miniſtro, ut etiam pro aſſiſtentia Parochiali Matrimonii, immò & pro quibuſcumque actibus à Juriſdictione Eccleſiaſtica dependentibus, voluit conferre veram Juriſdictionem iis, qui capaces illa ſunt, ſtantibus, dicto communi errore, tituloque colorato. Cùm igitur hæc tria adſunt. Primò, Juriſdictionis, ſeu poteſtatis collationem dependere ab Eccleſia. Secundò, error communis, titulus coloratus, ſemper aderit certa Juriſdictio ab Eccleſia collata, atque adeò ille, cui prædicta tria favent, validè actus ab ipſa procedentes exercebit validè, inquam, nam illicitè mortaliter (niſi ab ignorantia inculpabili excuſetur) non eſt dubium, quia uſurpat Juriſdictionem, quam ex ſe non habet, ſed ſolùm poſita ipſius malitia, quaſi invita concedit Eccleſia.

3 In hujuſmodi benignitate exercenda, imitata eſt Eccleſia Jus Civile humanum, *L. Barbar ff. de officio prato.* quod etiam habetur *l. ſi arbiter C. de ſent. & Interloc.* Illudque viſa eſt canonizaſſe, ideſt recepiſſe in ſacris Canonibus. *In Syn. Rom. relata cap.* 1. 3. 9. 7. Cùm enim quidam ſervus, qui apud Romanos incapax erat dignitatis, obtinuiſſet Præturam & deinde in ſua ditione multa decreta edidiſſet, dubitatum fuit, an ea fuiſſent valida, cum in Jure pro nullis acta ſervorum habeantur, *L. Quod attinet in reg. Juris.* Reſponſum fuit ab Ulpiano, eſſe valida, & non eſſe reprobanda, his verbis. *Humanius eſt illa non reprobare, cùm etiam potuiſſet Populus Romanus ſervo decernere hanc poteſtatem, ſed & ſi ſciviſſet, ſervum eſſe, liberum effeciſſet.*

4 Ex hoc igitur Reſpondeo, quoties eſt error communis, Tituluſque putativus, qualis eſſe in prædicto ſervo putabatur, toties à Jure Civili intelligitur illi collata poteſtas. Jus ergo Canonicum Civilia Jura in hoc imitatur, atque in ſimili errore, & titulo Juriſdictionem neceſſariam tribuit, idque tum in foro interno, cum externo, tum in cauſis temporalibus, tum in ſpiritualibus, quia ſemper eadem militat legis prædictæ ratio. Sed aliqua de ſingulis prædictis conditionibus ſeparatim ſeligamus.

Debet eſſe juriſdictio dependens ab Eccleſia, hoc eſt, quam Eccleſia conferre valet.

5 Non poteſt Eccleſia (idem dic de quocumque Superiore) ſupplere impedimenta, quæ ſive ex Jure divino, ſive ex Jure naturali incapacem hominem faciunt Juriſdictione.

6 Hinc, ſi quis non Sacerdos abſolveret, vel conſecraret, quamvis errore, titulo quocumque vallatus eſſet, nihil efficeret, quia Eccleſia non poteſt facere, ut non Sacerdos validè abſolvat, vel conſecret, cùm ſit ad hæc ea Jure divino neceſſarium Sacerdotium.

7 Idem dic de baptizante, & de abſolvente, vel conſecrante ſine intentione, idemque de amente, qui hæc facere attentaret, quia intentio, & mentis ſanitas requiruntur de jure naturæ, immò etiam & divino, quorum defectus cum à Jure humano Eccleſiæ ſuppleri nequeant, non poſſumus confugere ad titulum coloratum, communemque errorem, qui fortè adeſſet in prædictis.

8 Contrà, ſi quis Sacerdos ſit irregularis, vel excommunicatus, etiam denunciatus, vel ſuſpenſus, vel interdictus, vel quacumque Eccleſiaſtica pœna incapacitatis affectus æſtimaretur autem communiter legitimus Confeſſarius cum prędicto titulo colorato, validè exerceret Juriſdictionem abſolvendi, quia eos defectus poteſt tollere Eccleſia, & in hoc caſu tollere profitetur, & vult. Scio, Veteres quoſdam id negaſſe de excommunicatione, ſed immeritò, ut latè docet, & probat Sanch. *l. 3. de Matr. d.* 22. *n.* 22. & deinceps.

9 De fœmina exiſtimata viro, ſi fortè aſſumeretur ad Pontificatum, diſtinguit cum communi ſententia idem Sanchez, & quidem ex allata hactenus doctrina; Nam Pontifex verus non eſſet, quia ſexus fœmineus de Jure Divino incapax eſt Sacerdotii, & Pontificatus, ſed haberet tamen Juriſdictionem aliquam; Sicut enim Eccleſia Juriſdictionem aliquam confert ei, qui, Sede vacante, præeſt loco Pontificis, ita eandem conferre tunc cenſeretur fœminæ: Fœmina enim, ut omnes ſcimus, licèt incapax ſit poteſtatis Ordinis, non eſt tamen incapax poteſtatis Juriſdictionis.

Debet eſſe error communis.

10 Non ergo ſufficit error unius, vel alterius, vel paucorum: cùm contra ſufficiat, ſi communis error eſſet in hac Civitate, ubi fiunt acta, licèt in alia nullus eſſet error, nam & ſervus ille *in L. Barbarius,* notus erat Servus Romæ, & tamen quia fuerat ignotus in eo loco, ubi Præturam geſſit, ejus geſta pro omni loco abſolutè valida fuerunt exiſtimata.

11 Sed quid, Primò, ſi Populus præſens incipiat dubitare de defectu Juriſdictionis, ut ſi ſuboriatur dubitatio, quod Parochus fuerit amotus ab officio, vel quod ejus electio fuerit nulla, &c.

Reſpondeo. Tunc debere inquiri veritatem: Secus eſſet error craſſus, vel Supinus, qui ferè æquivalet ſcientiæ, atque adeò non eſſet ſufficiens ad Juriſdictionem communicandam. Quòd ſi, facta diligentia, adhuc ſit res dubia, valebunt acta, quia dum vinci dubium non poteſt, prævalet ille idem error communis, qui ante ortam dubitationem aderat.

12 Quid ſecundò, Si Sacerdos eſſet communiter exiſtimatus v. g. Parochus, ſed à paucis nullitas ejus Juriſdictionis cognoſceretur, adhuc reſpectu horum paucorum haberetne Parochus Juriſdictionem?

13 Reſpondeo, habere, cum communi ſententia docet Sanchez *l. c. num.* 42. unde valida fore omnia ejus acta, dubitandum non eſſe, quia ad conferendam Juriſdictionem non requiritur error uniuſcujuſque, ſed communis in Civitate, qui jam in hoc caſu abundè eſſe ſupponitur.

14 Duo tamen adverte. Primò, hos paucos v. g. te ſcientem hunc non eſſe verum Parochum, peccare mortaliter, ſi illum convenias, ut tibi Sacramentum adminiſtret, quia cooperaris cum peccato ipſius Parochi uſurpantis ſcienter Juriſdictionem, quam ex ſe non habet. Excipe urgentem neceſſitatem, vel aliam fortè excuſationem, de qua ego *L. in Decal. c.* 1. §. 4. *n.* 39. univerſaliter dixi.

Quòd ſi hoc Sacramentum, quod ab hujuſmodi Parocho, à te cognito pro non legitimo, poſtulas, ſit Sacramentum Pœnitentiæ, ultra peccatum, quod committis, certè ex hoc ipſo, quod malè diſpoſitus cum actuali peccato ad illud accedis, nullam omnino, irritamque abſolutionem recipies.

15 Secundò, ſi pari modò ab hoc Judice tu, qui illius defectum noſcis, ſententiam in tui favorem reportas, licèt reportes validè: tamen in pœnam tui delicti, reſcindi illa poſſet, & tu puniri. Quamvis enim acta illa valeant, tu tamen, ut ſupra dixi, illicitè ab illo judicia ſcienter ea poſcis, foves enim fictos Judices in Rep. Fateor interim, te aliquando excuſari, ſi ejuſmodi Judicem non repellas; immò, ſi omnino taceas, quando ſcilicet majus eſt ſcandalum, & infamia oritura ex repulſa, & ex manifeſtatione, quàm ex patientia, & ſilentio.

Debet adeſſe Titulus coloratus. Quid ſi deſit?

16 Quando cum errore communi conjungitur Titulus coloratus jam dictum eſt modò. Sed celebris eſt quæſtio, an ſi deſit ejuſmodi Titulus, adſit autem ſolus error communis, idem dicendum ſit. Sacerdos V. G. nullam collationem habuit, ne invalidam quidem Parochiæ, ſed tamen Parochus ab omnibus communiter exiſtimatur, valideneò officia Parochi adminiſtrat.

17 Certant duo Celebres Doctores cum ſuis aſſeclis utrinque. Negat validè adminiſtrare Thom. Sanch. *l. 3. matr. d.* 22. *n.* 49 dicens oppoſitum non eſſe probabile. Martinus Perez *de matr. d.* 40 *ſect.* 5. *num.* 5. Averſ. *de Sacr. quæſt.* 64. *ſect.* 5. Pag. 2. *Eccl. prac. l.* 7. 53. *num.* 61. *juncto num.* 75. *fine* Bonac. *de matr. q.* 2. *p.* 8 *à num.* 25. Boſſ. *de Jubil. ſect.* 5. *caſu* 2. *num.* 152 & multi ap. Dianam *p.* 2. *tractat.* 16. *reſol* 43. Baſilius Pont. *l. 5. de matrim. c.* 20 *num.* 6. Io. Sanch. *in ſelect. d.* 44. *num.* 3. Verr. *in q. moral. tr.* 2. *q.* 25. *num.* 15. Bauc. *in ſingul. caſu* 225. V. ſed petes 1. Vocat hanc ſententiam valdè probabilem Diana *loc. c. Reſp.* 43. & *p.* 8. *tract.* 1. *reſ.* 94. citans Molſ. Delbene, Leand. Bordoninm, aliosque. Piget me reſcribere ea, quæ ad manus cujuſque ſunt, viderique apud prædictos, eorumque Sectatores poſſunt. Satis ergo mihi ſit, pronuntiare, utramque ſententiam eſſe probabilem, quia cum Sanchez dicere poſſumus hoc beneficium concedi juxta circumſtantias, quæ fuerunt in illo ſervo, de quo *L. Barbarius ff. de officio Prætoris*: at ibi, & alibi cum errore communi ſemper invenitur conjunctus titulus coloratus. Cum Pontio autem poſſumus aſſerere, illas circumſtantias dediſſe quidem occaſionem Legiſlatoribus, illud beneficium concedendi, ſed ipſi tamen abſolutè conceſſerunt, quoties evitanda eſt Reip. perturbatio, quæ non minus ſequitur, quando communi errori adnexus eſt titulus coloratus, quàm, quando ſolus error communis intervenit.

18 Ex eo, quod probabile ducimus, ſufficere ad conferendam Juriſdictionem errorem communem dumtaxat, ſequitur, Confeſſarium nunquam approbatum, Epiſcopum nunquam electum, Parochum, Iudicem, Tabellionem, cæteroſque ſimiles merè intruſos, multo magis Sacerdotem approbatum ad confeſſiones excipiendas pro uno anno, eo finito, vel pro tempore incerto ad beneplacitum V. G. Epiſcopi, poſita, ſed nondum ſcita revocatione, Vicarium Generalem defuncto ejus Epiſcopo, Patronum, qui vere Juſpatronatus non habet, &c. ſi adſit error communis circa ejuſmodi officia, licèt officia, ne ex putativo quidem colore habeant, validè abſolvere,

Digitized by Google

re, Juriſdictionem exercere, aſſiſtere matrimonio, ſententias ferre, præſentare, &c. ac ſi dicto errori communi titulus coloratus eſſet adnexus, quia ſolum communem errorem ſufficere probabile eſt.

§. VIII. *De Acquiſitione Juriſdictiones ex opinione probabili.*

1 SI Sacerdos ex opinione probabili, putans ſe poſſe miniſtrare Sacramentum Pœnitentiæ, de facto adminiſtret; validè ne adminiſtrat, quaſi ab illa opinione probabili certam, & indubitatam acquirat Juriſdictionem? Idem quæro de ſimilibus actibus indigentibus Juriſdictione ſibi collata ad eorum valorem, ſi ii exhibeantur ex opinione probabili.

2 Negativè reſpondent non pauci, ut Salas *p. 2. T. 1. tr. 8. de confeſ. ſect. 27. à n. 86. & alibi.* Jo. Sanch. *in ſelec. d. 44. num. 3.* Suar. *de pœnit. d. 26. ſect. 6. n. 8.* De Lugo *de pœnit. d. 19. à n. 29. Dubitans, &c.* Suar. Oviedo, Bardi, Marcant. aliique *ap. Verricell. mox citandum*, ita ut non nemo ex illis dicat, contrariam opinionem valdè dubiam, non nemo autem, nullo fundamento probari. Rationes principaliores ſunt duę. Altera, quia, quamvis in jure concedatur, ut modò vidimus, juriſdictio exiſtente errore communi, & titulo colorato, nunquam tamen invenies in jure eam concedi ex ſola opinione probabili. Altera quia non poſſumus argumentari à pari, hoc eſt ex eo, quòd conceditur propter dictum errorem, titulumque, non poſſumus inferre, quod concedatur etiam ex opinione probabili; Satis enim hæc diverſa ſunt, cùm in priore adſit error multorum, quamvis putativus, at in poſteriore opinio illa probabilis eſt, ſolùm apud paucos ſapientes, & ex altera parte ex nullo veſtigio adſit in illa titulus ullus.

3 Nihilominùs affirmativè reſpondent meritò alii plures ut Thom. Sanc. *de matr. l. 3. d. 22. num. 65. & in ſumm. l. 1. c. 9. num. 35.* Pontius *de matr. l. 5. c. 20. num. 7.* Caſtrop. *tom. 1. tr. 1. d. 2. p. 5. num. 9.* Leſſ. *l. 2. cap. 20. dub. 8.* Henr. Bonac. Filliuc. G. Hurtad. Gran. Franc. de Lugo, Coninch. aliique, quos citat ſequiturque Verric. *tr. 2. q. mor. 25.* Diana alios citans *p. 8. tr. 1. reſ. 93.* & ita certum id putant, ut Verricelli *l. c.* aſſerat, contrariam, hoc eſt prædictam *n. 2.* opinionem eſſe improbabilem, & falſam: quod certè nimis exaggeratè dictum eſt, cùm probabilitate ſua illam pollere non ſit negandum. Ratio hujus ſententiæ, quam ut probabiliorem ſequimur, eſt, quia conſtat apud omnes univerſalem Eccleſiæ conſuetudinem conferre juriſdictionem, ſeu eſſe ſignum juriſdictionis collatæ, ut clarè habetur in Jure *C. cum contingat. de foro competenti*, ubi Gloſſa, Abbas, aliique, ſed ex univerſali Eccleſiæ conſuetudine omnes ferè Sacerdotes (excipe paucos & hos nimis timidos, vel indoctos nimis) abſolvunt cum juriſdictione probabili: ergo &c. Minor probatur ex teſtimonio Suarii, & de Lugo, qui aliàs nobis contrarii ſunt. Suar. *l. c. n. 7.* ſic habet: *Eſt autem univerſalis Eccleſiæ uſus, ut Sacerdotes ſecurè utantur hujuſmodi juriſdictione probabili in hujus Sacramenti adminiſtratione.* De Lugo *l. c. num. 35.* ſic. *Eſt praxis, & uſus communis omnium Confeſſariorum, qui cum juriſdictione probabili abſolvunt.* Merito ergo Caſtropalaus *l. c.* ſic disertè noſtram ſententiam confirmat. *Quando adeſt probabilis opinio abſolvendi à Reſervatis, & à cenſuris, & aſſiſtendi Matrimonio, nullo morali periculo ſe exponit Miniſter irritum faciendi Sacramentum, quia licèt ex Privilegio juriſdictionem habeat, habet tamen ex tacito conſenſu Eccleſiæ, & ratihabitione de præſenti, ſupplente juriſdictionem ne tot actus irriti ſint.* Et poſt citatos Suar. Leſſium Thom. Sanchez, Coninch, Pontium, Bonacinam, ſic addit. *Omnes enim ii, aliique affirmant, operantem ex opinione probabili ſe habere juriſdictionem illam habere certiſſimam, ſicuti haberet, qui ex errore vulgi, & titulo præſumpto operaretur.*

4 Ad primam ergo rationem in contrarium, Reſpondeo, noſtram doctrinam non fundari immediatè in aliquo Jure, ſed in conſuetudine, quæ Juri æquivalet, ut jam modò vidimus.

5 Ad poſteriorem, Reſpondeo dupliciter. Primò, quicquid ſit an in opinione probabili adſit error communis, & titulus, nam noſtra argumentatio ſolùm ea eſt, ut ſicuti error communis, titulusque coloratus tradit Juriſdictionem *ex l. Barbarius*; ita opinio probabilis de juriſdictione illam tradit ex tacito conſenſu Eccleſiæ, & firma conſuetudine.

6 Reſpondeo Secondò cum Verricelli *l. c.* latiſſimè hanc ſecundam reſponſionem proſequente, etiam in caſu noſtro adeſſe errorem communem, quia omnes fere Confeſſarii ſecurè abſolvunt ex opinione probabili, omneſque Fideles ſecurè abſolvuntur. Et certè niſi ſecurè abſolverentur, quæ turbatio eſſet in conſcientiis Fidelium, ſi ii dubitarent de ſua abſolutione à ſuis Confeſſariis prudenter data? Hanc ergo communem perſuaſionem Sacerdotum, & pœnitentium, ſi tu appelles errorem communem, ego non refragabor, nam ſic communem errorem, quem tu expoſcis, in re noſtram jam habebimus.

Præterea, quamvis modò dixerimus, ſolum errorem communem ſatis eſſe ad conferendam Juriſdictionem, tamen, nec abeſt ab opinione probabili titulus, ſiquidem adeſt auctoritas Eccleſiæ per communem praxim ſatis nobis explicata, dans Juriſdictionem operanti, ex opinione probabili; quid enim aliud eſt Titulus, niſi voluntas Superioris ſe explicantis, conferre alicui poteſtatem aliquam moralem?

An ex probabili opinione unius Doctoris, & ex probabilitate ſolius conferatur Juriſdictio.

7 Averſa *q. 16. de pœnit. ſect. 5.* & Salas *p. 2. T. 1. tr. 8. de confeſſ. ſect. 27. nu. 286.* aſſignant duas limitationes Doctrinæ jam jam allatæ, nam Primò ajunt, eam admitti ſolùm debere, quando adeſt opinio probabilis, quæ talis exiſtimetur communiter à doctis, non autem admitti poſſe, quando ſolùm alicui privato ea probabilis apparet.

8 Secundò, ajunt, Intelligi debere noſtram doctrinam, quando probabilis eſt circa jus, v. g. an privilegium meum extendatur ad abſolvendum hos, vel illos caſus, non vero quando probabilitas eſt circa aliquod factum particulare: v. g. an hic, & nunc Epiſcopus dederit mihi facultatem excipiendi confeſſiones, vel abſolvendi à reſervatis, &c.

9 Verùm hę limitationes ingerunt ſcrupulos, & fere evertunt eam ſententiam, quam ipſi probabilem appellant. Ratio eſt, quia rationes, quæ perſuadent noſtram ſententiam, abſolute perſuadent, & ſine limitatione. Unde contra priorem limitationem, ſic disertè loquitur *l. c. n. 15.* Verricelli: *Quomodocumque opinio ſit probabilis, ſive extrinſecè propter auctoritatem Doctorum, ſive intrinſecè propter ſolida fundamenta de novo ab uno docto viro conſiderata, ſicuti licitè ex tali probabilitate abſolvit, ita & validiſſimè. Et meritò, quia ſemper Populus accedit bona fide, & cum errore communi. Ergo non debet decipi, ſeu fruſtrari à fructu Abſolutionis.*

10 Contra poſteriorem ſic idem *n. 10.* concludit, *Quare eadem omnino ratio eſt in caſu noſtro*, (intellige in opinione probabili, de qua erat locutio) *circa jus, ac circa factum, nam uterque error eſt inculpabilis, & caveri à Populo nequit.* Hæc Verricelli. Et vide ingeniorum diversè ſentientium varietatem. Averſa prædictus recipit noſtram doctrinam in probabilitate juris, & non in probabilitate facti, Maſca. *conſ. 648.* cui adde Gloſſam *in d. l. Barbarius*, recipit in probabilitate facti, non in probabilitate juris. Verricelli: quem nos ſequimur, in utraque, & quidem meritò, quia eſt eadem in utraque ratio.

§. IX. *De Acquiſitione Juriſdictionis ex Subdelegatione.*

1 SUbdelegatio Juriſdictionis tunc habetur, quando Delegatus, qui habuit immediatè à Superiore poteſtatem, eandem alteri tertio concedit; Et licèt videatur id nunquam fieri poſſe ex illo univerſal. Axiomate, *Delegatus ſubdelegare non poteſt*; nihilominus quia Doctores multis modis limitant dictum Axioma, præſertim quando Delegatus eſt à Summo Pontifice, & quando eſt ad univerſitatem cauſarum, ut diſtinctius videre eſt apud Sanchez *l. 3. de matr. d. 31.* ideò quamvis noſtrum non ſit de cœteris agere, tamen neceſſaria dicere in noſtra materia de juriſdictione ad abſolvendum, noſtrum omnino eſt. Quoniam autem tota res hæc à voluntate illius Ordinarii, qui te immediatè delegavit, pendet; potuit enim ita te delegare, ut poteſtatem haberes alios ſubdelegandi, & potuit, ut non haberes, Idcirco meritò inquirimus, quando nam hoc erit, quando non ita?

Reſpondeo. Habe hæc tria documenta pro noſtro inſtituto breviter.

2 Documentum primum. Niſi expreſsè Superior te deleget ad abſolvendum cum prædicta poteſtate ſubdelegandi, vel niſi conferat tibi officium, cui eſt annexa ejuſmodi Ordinaria poteſtas, ut in ſequenti documento dicam, nunquam (teſte de Lugo *de pœn. d. 19. n. 15.*) potes alium ſubdelegare ad abſolvendum. Ratio eſt, quia (quicquid ſit aliquando in aliis materiis) certè in noſtra, in qua maximè requiritur idoneitas perſonæ, tuæ perſonæ dumtaxat addicitur poteſtas, niſi tertiæ mentio fiat.

3 Documentum ſecundum. Si quando quis à Superiore conſtituatur potens abſolvere, ut ei tradatur officium Ordinarii, cui ſcilicet officio eſt conjuncta poteſtas miniſtrandi hoc Sacramentum, quale eſt munus Epiſcopi, Parochi, Prælati Regularium, aliorumque ſupradictorum, habentium poteſtatem ordinariam, is non videtur delegari à dicto Superiore, ſed Officium Ordinarii accipere, unde jure proprio alios delegare poterit, etiam dando iiſdem aliis poteſtatem ſubdelegandi. At ſi quis conſtituatur loco alterius Ordinarii, non abſolutè, ſed ut ſuppleat, ſeu exerceat officium Ordinarii, verbi gratia Parochi ad breve tempus, (quo pacto dicetur Vicarius Parochi) hic ſanè Vicarius brevis temporis, puta per quindecim dies, (inquit *loc. cit.* de Lugo) dicetur quidem delegatus, ſed dubitatur, an poſſit ſibi ſubdelegare aliquem alium. Circa quam dubitationem dico, eum poſſe: ait idem de Lugo *loc. cit.* ſubdelegare alium capacem dictæ Juriſdictionis in aliquo tamen caſu particulari, non verò univerſaliter. Idem dico de Pœnitentiario Summo. Idem dicit Quint. *de pœnit. ſing. 13. num. 2.* de eo Religioſo, qui loco Superioris ſubſtituitur in totali adminiſtratione totius Monaſterii. Idemque dicit de Lugo *loc. cit.* de Vicario cum poteſtate univerſali abſolvendi, conſtituto ab Abbate, ſeu Superiore in aliqua diſtanti domo à dicto Superiore. Ratio eſt, quia non præſumitur Delegatus voluiſſe adeò rigorosè ſe gerere cum ſuo univerſali Vicario, & officiali, ut ne in caſu quidem particulari, aliquid poſſit ſupra id, quod poteſt Delegatus ad abſolvendum, de quo in antecedente documento dictum eſt.

4 Dixi autem Primò, *alium capacem*, nam requiritur, ut non

ſit

ſit excommunicatus, vel alia cenſura affectus, & ut ſit approbatus ea Approbatione, quam dicam *in c. ſequenti*.

5 Diai ſecundò, *in aliquo tamen caſu*, nam non poteſt ad totum officium ſuum, quia is, qui eum, pro ſuo Vicario, vel officiali elegit, præſumitur tantam poteſtatem eidem conceſſiſſe. Excipe, niſi fortè aliquid plus expreſsè conceſſerit: Aliquid ampliùs primo aſpectu videtur concedere prædicto Religioſo Subſtituto, idem Quintanad. *loc. cit.* etiam ſi per unum diem illi adminiſtratio totius domus committatur, ſed ſi attentè legatur, à noſtra doctrina non diſtat.

6 Documentum Tertium. Quando Pontifex Summus concedit aliquibus, (ut de facto conceſſit, modo alibi explicato, Mendicantibus) Juriſdictionem pro omnibus caſibus, cenſuriſque, etiam ipſi reſervatis, ii ſic delegati, ne pro uno quidem caſu particulari poterunt id ſubdelegare alteri. Ratio eſt, quia, quamvis ſic ſint à Summo Pontifice delegati, & præterea ad univerſitatem cauſarum, unde videantur poſſe, tamen non ita eſt, quia voluntas Summi Pontificis limitat conceſſionem ad perſonas dumtaxat ſic delegatas, quæ limitatio etiamſi ex aliis conjecturis non colligeretur, certè haberetur ex eo, quod ita uſurpatum eſt tot annos. Religioſi enim, quamvis ſcientiſſimi ſuorum privilegiorum, nonquam auſi ſunt aliquid ſubdelegare de ſua Juriſdictione abſolvendi univerſaliter ipſis delegata.

7 Idem multo magis dici debet, quando inferiores Ordinarii, vel Prælati Regulares ſimilem poteſtatem univerſalem darent alicui ſubdito, qui caſus certè ille eſſet, quem diximus in Documento Primo. Idemque de Confeſſoribus deputatis in aliqua domo Religioſorum, neque enim ille ſubditus, & hi deputati poſſunt aliquid alteri ſubdelegare, ut notat Quint. *loc. cit. ſing* 19. *n.*10.

8 Diana *p.*2. *tr.*17. *de Miſcel. reſ.*53. docet, ſi quando detur hujuſmodi poteſtas ab Epiſcopo alicui Prælato Regulari, poſſe hunc ſubdelegare alium pro aliquo caſu peculiari. Verùm ego cum de Lugo *de pænit. d.*19 *n.*16. puto, niſi aliqua alia verba Epiſcopus addat ſignificantia dictam poteſtatem ſubdelegandi, non eſſe ſententiæ Dianæ acquieſcendum, ſaltem propter dictam praxim in contrarium.

§. X. *De prædictæ delegationis duratione.*

1 EGimus, qua ratione acquiritur Juriſdictio ad abſolvendum: nunc ſupereſt, ut agamus de ejus duratione, quæ eſt tractatio proportionaliter communis ad approbationem, vel ad ſimiles conceſſiones. Sed nobis otium non eſt de hac re agere univerſaliter, cum ſolùm duratio Juriſdictionis, vel Approbationis ad abſolvendum, quæ dependenter habetur ab Ordinario, ſeu Prælato, ad noſtrum inſtitutum pertineat. Porrò tribus modis poteſt tibi ab ejuſmodi Ordinario delegari, ſeu concedi poteſtas abſolvendi. Primò, abſolutè. Secundò, ad certum tempus. Tertiò, ad tempus inceptum.

2 Quoad duos priores facilis eſt reſolutio. Nam prima durat, donec legitimè revocetur, & quidem poſitivo actu revocationis, unde mortuo, vel ab officio amoto concedente, adhuc illa perſeverat, teſte Sanch. *l*8. *de matrim.*28. *n.*72. donec ſucceſſor poſitivè revocet, quia eſt gratia facta. Vide omnino infra *c.*5. §.4 *n.*48. ubi diſces, an revocatio hæc, ſine cauſa facta ab Epiſcopo, ſit valida. Vide multa in hanc rem infra *lib.*8. *matr. tr.*2. *c. ult.* §.4. *&* 5.

3 Secunda etiam durabit uſque ad tempus, ſeu terminum præciſe deſignatum, ut ex ſe patet; niſi antea pari modo poſitivè revocetur; Adeſt tamen hic notandum documentum. Si enim res non eſt integra, hoc eſt, ſi qua confeſſio bona fide incæpit, finiri non potuit intra tempus præfixum, ſive propter pœnitentis ſcrupulos, ſive ob prolixam Confeſſionem, ſive ob aliud rationabile impedimentum, ſi, inquam, res non eſt integra, poterit Confeſſor poſt dictum tempus proſequi ſuam operam, etiam cum interpolationibus humano modo ſolitis, & illum abſolvere, ac ſi eſſet intra tempus conceſſum. Ratio eſt, quia ex eo, quod cœptum eſt negotium Confeſſionis tempore habili, radicem in delegato fiat Juriſdictio, ut loquuntur Jura, ex rationabili voluntate concedentis: quare in illo ea perpetuatur, uſque ad complementum negotii. Idem paſſim docent Sanch. *lib.* 2. *Summ. cap.*13. *num.*15. & de Lugo *diſp* 29. *de pænit. num.*24 Doctores, etiam in ſimili conceſſione ex vi Bullæ Cruciatæ, & Jubilæi, ſi quando, elapſis terminis conceſſionis, confeſſio incepta propter aliquod impedimentum perfici non potuit. Addidi illud (bona fide) quia perſuadere mihi non poſſum, (ſi id in fraudem fiat) adeſſe conſenſum Superioris ad prædictam Juriſdictionem continuandam, quicquid alii dicant.

4 Nota item cum Fag. 2. *Eccl. præcep. l.*7. *c.*2. *p.*34. aliiſque, ſi, data Abſolutione, recorderis alicujus peccati mortalis à te, ante Abſolutionem commiſſi, te non poſſe abſolvi ab hoc Sacerdote, à quo jam expiravit omnis poteſtas abſolvendi, cùm per Abſolutionem, quaſi per ſententiam datam, ipſe jam functus ſit officio ſuæ delegationis; debebis ergo ejuſmodi mortale exponere legitimo Confeſſario. Et nihilominus poſſe probabiliter, habet Diana *p.*11. *tr.*8. *reſ.*28. ex Dicaſtillo, quia tunc ſequens Confeſſio pertinet ad priorem. Sed nota, nullo modo poſſe pro novis, neque ſeparatim, neque conjunctim cum prædictis oblitis. Quid, ſi interim pecces novo peccato? Reſpondeo, de hoc, & ſimilibus ſolet agi *in Tractatu de Jubilæo*. Quare videatur Sanch. *lib.*8. *matrim. d.*15. *num.*17 & diſtinctius de Lugo *d.*20. *de Pænit. nu. præſertim* 136. quæ nos breviter afferemus infra *in Tr. de caſib. reſerv. c.*9 §.3. Et diſtinctius affert Bardi de Bulla Cruciatæ *in* 2. *edit. p.*1. *Tr.*5. *c.*6. *à n.*76.

5 Quoad Tertium, quando conceſſio facta eſt ad tempus incertum, aliquando difficilior eſt deciſio. Et quidem ejuſmodi conceſſio duplici ſolet fieri formula. Primò, per has, vel ſimiles clauſulas: *Do tibi facultatem abſolvendi, donec revocavero*, vel *donec aliud ordinavero*, vel *uſque ad aliud*, & in his quidem formulis videtur oſtendi, debere interponi actum voluntatis poſitivum revocationis, ut Superior conceſſionem removeat. Quare ſi actus poſitivus non interponatur, perſeverabit ſemper. Secundò per has, vel ſimiles: *Do tibi facultatem abſolvendi, donec revocavero*, vel *donec mihi placuerit*, vel quod idem eſt, *ad meum beneplacitum*, ex his formulis videtur oſtendi, non debere neceſſariò interponi actum poſitivum, ut Superior conceſſionem revocet, ſed ea revocabitur eo ipſo, quòd voluntas, & placitum Superioris non adfuerit, quod poterit eſſe ſine ullo Superioris poſitivo actu, quando morietur; nam eo mortuo deficit, atque adeò non adeſt ipſius poſitiva voluntas, ſeu beneplacitum. Ita Suar. *d.*26. *de Pænit. ſec.*3 de Lug. *d.*19. *de pænit. nu.*37. & Sanc. cum multis *lib.*8. *matr. d.*28. *nu.*52.

6 Jam verò ſi de prioribus formulis ſermonem habeamus; certum eſt apud omnes, conceſſionem, datam ſub illis formulis, non expirare etiam poſt mortem concedentis, vel poſt eum amotum ab officio, ſed ut expiret, debere à ſucceſſore per actum poſitivum, ut dictum eſt, revocari. Ratio eſt, quia ſi conceſſio eſt ſub his formulis, *donec revocem*, vel *donec aliud ordinavero*, vel *uſque ad aliud*, debet, ut finem habeat conceſſio, poni hoc aliud, vel debet poni illa ordinatio, vel revocatio: Si ergo non ponatur, finem conceſſio non habebit. Cum igitur mors concedentis, vel amotio ejuſdem ab officio non ſit revocatio, nec ordinatio, &c. non expirabit conceſſio.

7 Si verò loquamur de formulis poſterioribus, duæ ſunt ſententiæ: Altera communior, & eſt Sanch. plures referentis *lib.*8. *de Matr. diſp.* 28 *nu.*52. ſcilicet Menoch. Covar. Pontium, quos refert, ſequiturque Caſtropal. *tom.*1. *tr.*3. *diſp.*4. *p.*16 §.5 *nu.*5. Merollam *tom.*2. *diſp.*4. *c.*6. *num.*52 2. & Suar. *de leg. lib.*8. *c.*32. docet, conceſſionem Juriſdictionis his modis factam, expirare per mortem concedentis, vel per amotionem ab officio. Ratio eſt, inquiunt, quia conceſſio facta per ejuſmodi formulas, requirit, ut perſeveret continuata volitio, & continuatum beneplacitum concedentis, at poſt mortem non continuatur volitio; poſt mortem enim, nec volitio eſt, nec placitum, nec beneplacitum, & poſt amotionem ab officio etiamſi adſit, adeſt tamen illegitima, & impotens ad conſervandam juriſdictionem, cùm is ampliùs Superior non ſit.

Illud concedunt hi Auctores, ſi conceſſio ſit facta ad beneplacitum Sedis, ſeu ad beneplacitum Epiſcopi, non expirare conceſſionem morte Epiſcopi, vel ejus amotione ab officio, quia cùm dignitas Sedis, & Epiſcopatus ſemper maneat, per eam formulam ſemper manere gratiam ſignificatur.

8 Altera ſententia multorum v. g. Hurt. *d.*10. *de pænit. diff.*4 & rurſus *d. de ſuſp. diff.*3. Paſq. *T.*1. *dec.*499. multos citatis ut Caſtrop. *l. cit.* & dicentis hanc non carere probabilitate, non minus certè probabilis, quam præcedens, docet, ejuſmodi conceſſionem his poſterioribus formulis conceſſam, non expirare per mortem concedentis, vel per amotionem ab officio, donec à ſucceſſore, vel ejus Superiore poſitivè revocetur. Ratio, quæ ſimul fuit fundamentum oppoſitæ ſententiæ, eſt, quia eſto illud: *donec voluero*, *donec mihi placuerit*, *ad meum beneplacitum*, ſignificet debere permanere volitionem, & beneplacitum concedentis, ut conceſſio perſeveret, tamen jam permanet in caſu noſtro: eo ipſo enim, quod non revocatur ejuſmodi voluntas, ſeu beneplacitum, ſatis manet habitualiter, & morali modo; dum enim ego non retracto voluntatem aliquid faciendi, in illa voluntate ſatis perſiſto. Cùm ergo concedens, qui è vita deceſſit, vel amotus eſt ab officio, non retractaverit voluntatem, in eadem permanere dicendus eſt. Unde vides has poſteriores formulas (donec voluero &c.) tandem involvere formulas priores, ſeu cum illis coincidere, quæ dicebant (donec revocavero, &c.) Lege Bordonum, *in var reſ.*36 *n.*60. qui hanc noſtram ſententiam ex alio capite, quod hic non vacat examinare probabilem eſſe affirmat pro Regularibus præſertim, quando ſine cauſa ſufficienti Epiſcopus apponit limitationes dictas (ad beneplacitum, &c.) quod etiam obſervat Diana *p.*6. *Tr.*6. *reſ.*48. & innuit de Lugo *de pænit. d.*21. *num.*60.

9 Obiicies. *in Cap. ſi gratioſè de præſcriptis in* 6. expreſsè habetur illud Axioma, *Conceſſio gratiæ ad beneplacitum ſpirat morte concedentis*. Reſpondeo. Hoc Axioma multas habet limitationes, quas legere potes apud Menochium *de Arbitr. l.*2. *qu.*69. & Boſſium *de Jubil. ſect.* 3. *cap* 2 *num.*10. adde, *&* *apud Sanch. l. c.* Inter cæteras eſt illa, ut ejuſmodi pronunciatum ſit verum in materia ambitioſa, & reſtringibili. Ita multi *apud Barb. in variis circà dictum Axioma, &c.* Dico ergo hoc Capitulum *ſi gratioſè*, non eſſe contra nos, illud enim expreſsè loquitur ſolùm de materia multum reſtringibili, nempe de beneficiis vacaturis, quando ſcilicet Pontifex concedit alicui gratiam, ut provideatur de Beneficiis, quæ vacabunt pro tempore, quo ipſi Pontifici beneplacitum erit, quæ conceſſio vult expreſsè, ut ſolùm intelligatur de Beneficio vocaturo, dum vivet ipſe Pontifex; non enim vult præjudicare ſucceſſori, cui competit conferre Beneficia, quæ ſuo tempore vacant, & idem eſt in officiis temporalibus.

10 De-

Digitized by Google

10 Denique conceſſa delegatio, ſeu poteſtas abſolvendi, ſi à Superiore revocatur legitimè, perit, ut indicatum eſt, ſed debet revocatio intimari ei, cui conceſſa dicta poteſtas fuerat. Unde ſi illi non intimaretur, ſive per nuntium ad id deſtinatum, ſive per edictum, licitè, & validè poſſet ille Sacerdos confeſſiones excipere, quia donec juridicè ipſi intimetur revocatio poteſtatis, ſemper poteſt probabiliter judicare, nondum ſibi ejuſmodi poteſtatem fuiſſe ſublatam, ut ex communi ſententia rectè probat Sanch. *l. 3. matr. d.* 30. *n.* 11. *&* 13. Quòd ſi Superior licentiam revocaret, & item eam ſuo Delegato intimaret, ſed revocatio communiter reſciretur, validè confeſſiones exciperet Sacerdos, licèt illicitè, quia tunc adeſſet error communis, dans juriſdictionem, ut ſuperiùs dictum eſt.

CAPUT V.

De Approbatione Confeſſario neceſſaria.

§. I. *Quid ea ſit.*

1 UT Sacerdos idoneus reputetur ad accipiendam Juriſdictionem abſolvendi Fideles, præterquam, quod debet carere excommunicatione, ſuſpenſione, interdicto perſonali, modo alibi explicato, oportet etiam ex Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 15. *de Reform.* ut ſit ab Epiſcopo approbatus.

Aliqui ergo ut Boſſ. *de Jubil ſect.* 3. *caſu* 2. *no.* 57. ſentiunt hanc Approbationem à Tridentino requiſitam, nihil aliud eſſe, niſi meram, & ſimplicem teſtificationem Epiſcopi, ut talis perſona eſt, & non, ut eſt Epiſcopus, quia ſcilicet ipſe teſtatur, hunc Sacerdotem eſſe aptum ad Confeſſiones excipiendas, quia ejuſmodi ſimplex teſtificatio ſatis, ſuperque eſt ad intentum Tridentini.

Aliqui verò ut Pontius *l.* 5. *matr. c.* 17 *num.* 14. & Averſa *q.* 16. *de pœnit. ſect.* 6. citans Pabium, Bonacin. Bordonium, contendunt, eſſe ſententiam, ſeu juridicam teſtificationem, quam idem Epiſcopus ut Epiſcopus profert de dicta aptitudine. Cùm enim (ajunt) approbatio requiſita à Tridentino ſit quid conjunctum, & pertinens ad completam juriſdictionem Confeſſarii, ſicuti ipſa Juriſdictio confertur Confeſſario, procedit ex poteſtate Juriſdictionis Epiſcopi, ut ſic, ita procedat, & approbatio neceſſe eſt.

2 Et quidem ex hac poſteriore opinione ſequitur, nullam eſſe Approbationem factam ab Epiſcopo excommunicato vitando, quia, ut ſcimus omnes ab excommunicatu vitando, vel tollitur, vel ſuſpenditur omnis Juriſdictio. Contra, ex priore ſequitur, validam eſſe: nam illa mera teſtificatio non oritur à poteſtate Juriſdictionis, neque ab aliquo, quod per excommunicationem tollatur, vel ſuſpendatur, perinde, ac, propter eandem rationem, valida eſt aſſiſtentia matrimonii exhibita à Parocho vitando.

3 Utraque ſententia videtur probabilis, prior tamen eſt expeditior, & Tridentini verbis (ut accuratè ea perpendenti patebit) conformior.

4 Hæc autem, ſivè teſtificatio, ſivè ſententia, non eſt, nec eſſe debet ſolùm judicium de doctrina ſufficienti Sacerdotis, ſed etiam de morũ integritate, & prudentia, cæteriſque conditionibus ad confeſſiones Fidelium dignè excipiendas: nam propterea, etiam ſi Sacerdos ſæcularis vel Regularis dignè, quo ad literas, gaudeat laurea Doctoratus, vel ſit Magiſter, ſeu Lector Theologiæ, &c. indiget Approbatione, quia Doctoratus, vel Magiſterium quantumvis notoriæ ſapientiæ, nihil probat de moribus, &c. Lege Thomam Hurtadum. *p.* 2. *tr.* 1860.

5 Quòd eadem teſtificatio, ſeu approbatio debeat eſſe data non ex errore, vel dolo, & quid ſi ex metu? vel quid, ſi injuſtè negetur? diximus ſupra ſatis, *c.* 4. *§.* 5.

6 Porrò, ut omnia hic breviter colligam, quæ ſunt ſcitu neceſſaria de prædicta Approbatione, percurram breviter aliquot clauſulas Decreti Tridentini *ſeſſ* 23. *cap.* 15. *de Reform.* quod illam induxit, quaſque prolixè habes *apud Fagundez, lib.* 7. *num.* 2. *Eccl. pracept. cap.* 2. *per totum*; Barboſ *in Conc. Trid. d. c.* 15. *& alios*: Decretum autem eſt hujuſmodi.

Decernit Sancta Synodus, nullum etiam Regularem, poſſe confeſſiones Sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi, aut Parochiale beneficium, aut ab Epiſcopis, per examen (ſi illis videbitur eſſe neceſſarium) aut aliàs, idoneus judicetur, & Approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis, & conſuetudine quacunque etiam immemorabili, nonobſtantibus.

PRIMA CLAUSULA.

§. II. *Nullus etiam Regularis poſſit Confeſſiones Sæcularium, etiam Sacerdotum audire.*

1 ETiam *Regularis.* Quamvis aliqui velint, ut Rodriquez, Henriquez, Navarr. Lop apud Ant. Ezcobar. *Theolog. moral. tom.* 1. *ſect.* 2 *probl* 30 hanc approbationem Epiſcopi non eſſe neceſſariam pro Regularibus exemptis, quia ipſi habent Privilegia, ut electi à ſuis ſuperioribus, & præſentati Epiſcopis, ſi hi nolint approbare, intelligantur jure ipſo approbati; tamen eſt adeò manifeſta mihi, & Ezcobar ibi, adducenti Suar. Fagundez, & alios, horum privilegiorum revocatio, quæ ſatis expreſſe fit à Tridentino in hac ſua nova lege, contradictoriè appoſita privilegiis quibuſcunque, ut non ſit integrum dubitare de hujuſmodi neceſſaria Approbatione, etiam pro Regularibus. An autem Epiſcopus poſſit Approbationem dare limitatam v. g. pro viris, & non pro Mulieribus &c. Lege Dianam *p.* 11. *tr.* 8. *reſ.* 17.

2 *Nullus poſſit.* Per hoc verbum *poſſit*, prupoſita negatione, modoque loquendi, & fine Tridentini, oſtenditur, nullum Sacerdotem, ſive Secularem, ſive, ut modò dixi, Regularem, poſſe validè, vel licitè ſine Approbatione Ordinarii confeſſiones excipere; licèt enim ſit controverſum, an ſemper vox *non poteſt*, tum licitum uſum, tum validum excludat, de qua re Suar. *l.* 5. *de leg. c.* 31. *à n.* 13. Sanch. *lib.* 6. *matr. d.* 38. *num.* 28. Caſtrop. *T.* 1. *tr.* 3. *d.* 2. *p.* 17. *num.* 4. *& T.* 3. *tr.* 16. *d.* 4. *p.* 12 *§.* 4. *num.* 4. *& diſtinctius ib. p.* 13. *§.* 1 *num.* 8. Quintanad *de confirm. ſing.* 7. *nu.* .. Bardi *l.* 10. *Selenc. q* 8. *n.* 7. aliique fusè, tamen omnes concordant, in re noſtra utrumque excludere ex modo, ut dixi, loquendi, & fine intentu à Tridentino.

Poſita hac doctrina, colligo ex Suario *d.* 28. *de pœn. ſect.* 5. & Diana *p.* 11. *T.* 3. *Reſ.* 16 ſi quis Epiſcopus concederet tibi licentiam eligendi Confeſſarium non approbatum, quemcumque velis, nulliter eam conceſſurum, quia ipſe diſpenſare non poteſt in lege Superioris: qualis eſt hæc Tridentini, in qua ſolus Summus Pontifex poteſt. Hoc Suarii dictum, ego tunc intelligo eſſe verum, quando ejuſmodi licentia ex circumſtantiis non eſt tacita Epiſcopi approbatio ejus Confeſſarii, quem tu elegeris.

3 *Confeſſiones Sæcularium.* In his verbis notantur duo. Primò, Concilium loqui de Confeſſariis audituris Confeſſiones Sęcularium, non ergo de excepturis Religioſorum confeſſiones, de quibus nihil Concilium innovat. Quare hi poterunt ſecundùm Jus antiquum ab iis Sacerdotibus abſolutionem obtinere, quos eorum Prælati ipſis deſtinaverint.

4 Inter Sæculares numera poſt Decretum Urb. VIII. *Cum ſicut accepimus*, qui revocavit omnia privilegia, aliàs conceſſa circa confeſſiones Sęcularium ſine approbatione Epiſcopi, numera, inquam, cum Dian. *p.* 11. *tr.* 4. *reſ.* 14 Averſa *q.* 16 *de pœnit ſect* 7. *fine.* Boſ *de Jubileo, ſect.* 3. *caſ* 2. *n.* 32. *contr* Tamb. *de Jur. Ab. T.* 2. *d.* 6. *q.* 16. *& cont. Lezanam in mari magn. Erem. S. Auguſtini*, §. 1. *n.* 4. famulos, quamvis commenſales Religioſorum, qui non ſunt nec Novitii, nec profeſſi: numera item Alumnos, & Convictores in Seminariis eorumdem Religioſorum: ut etiam numera proximè ingreſſuros in Religionem, nam quia hi ſunt verè ſæculares per dictum Urbani Decretum ablata eſt poteſtas, qua fortè gaudebant Religioſi *apud Th. Hurtad. p.* 4. *Reſ. Mor. ſol. mihi* 93. *no.* 197.

5 Secundò, notatur à Concilio, revocari eam antiquam aliquorum locorum conſuetudinem, per quam Sacerdotes Sæculares abſolvebantur à quovis Sacerdote, & licèt aliqui dubitaverint de hac revocatione, nunc poſt multas declarationes Cardinalium, & maximè poſt Decretum Innocentii X. non poteſt de ea ampliùs dubitari, ut videre potes *apud Verricelli de miſſion. tit* 9. *q.* 153.

6 Nondum omnia, quę huc pertinet, explicuimus; enodandę enim ſunt ſequentes quæſtiones, quas per ſuos titulos claritatis gratia ſic diſtinguo.

Approbatio pro Confeſſore ipſius Epiſcopi.

7 Quæritur primò, an ſub nomine Sacerdotis Sæcularis hic comprehendatur etiam Epiſcopus, ita ut Epiſcopus, V. G Syracuſanus nõ poſſit extra ſuam Diœceſim, V. G. in civitate Catanenſi Confeſſorem ex ſibi non ſubditis eligere, ſed debeat aliquem ex illis, qui ſunt approbati ab Ordinario Catanenſi.

8 Comprehendi affirmant de Lug *de pœn. d.* 21. *nu.* 3. citans Suar. & Coninch. & Averſa, *q.* 16. *de pœn. ſect.* 8. quia etiam ipſe eſt Sacerdos Sæcularis. Confirmatur ex eodem de Lugo, *in reſp. moral. lib.* 1. *dub.* 17. qui dicit Epiſcopum extra ſuam Diœceſim non poſſe approbare Confeſſarios pro ſuis ſubditis extra Diœceſim exiſtentibus.

9 Negant alii. Vide Boſſ. *de Jubil ſec.* 3. *n.* 100. & Paſq. *dec. mor.* 88. id extendens *ad Epiſc. confirm. nondum conſecratum & dec.* 87. *ad Titularem*: lege etiam Lud à Cruce *in exp. Bull. Cœn. d.* 2. *c.* 2. *d.* 25. dicunt, Epiſcopum, etiam poſt Tridentinum poſſe eligere, quem voluerit, juxta *C. finale de pœn & remiſſ.* Quamvis autem aliæ rationes afferantur ab aliis pro hac ſententia, illa mihi ſatis probabilis in mentem venit, quia ex contextu, & loquendi modo uſurpato à Tridentino, nomine Sacerdotum Sęcularium, quibus imponitur, ut ipſorum confeſſarius ſit approbatus à ſuo Epiſcopo, ſolùm intelliguntur Sacerdotes communes, non verò Sacerdotes, qui ſimul ſunt Epiſcopi. Video enim hodie Sacerdotis nomine non venire Epiſcopos, eſto olim venerint: & etiamſi hodie venirent in aliis diſpoſitionibus, certè in diſpoſitionibus Tridentini, non ità: quia advertor ſub nomine Sacerdotis, nunquam concilium includere Epiſcopum, ſed cõſtanter Sacerdotis nomen abſolutè prolatum, nonniſi Sacerdotibus cõmunibus attribuere.

10 Ad Confirmationem Reſpondeo; Negari ab aliis, id, quod dicit de Lugo, & meritò, nam cùm Approbatio ad audiendas confeſſiones ſit actus Juriſdictionis voluntariæ, & non contentioſæ, poteſt in alieno Territorio exerceri, ut alibi dictum à nobis eſt, multo magis ſi ſit mera teſtificatio, ut dixi *num.* 1.

Appro-

Digitized by Google

Approbatio pro Confeſſario Cardinalium , Imperatoris , Regis .

11 De his (quæ eſt Quæſtio II.) cùm non ſit frequens praxis , legatur Diana,*p.11.Tr.4.reſ.13.V.Quæro* 2.alios citans , qui tamen tandem concludit Cardinalium Confeſſarium non indigere approbatione Epiſcopi,immò ipſos poſſe dare licentiã ſuo familiari , ut is eligat ſibi in Confeſſarium Sacerdotem,quem voluerit,quamvis ab Epiſcopo non approbatum, quia Cardinales ſunt Epiſcopi, & Parochi ſuæ familiæ,non ita Imperatores,Reges: hi enim,niſi habeant privilegiũ, (ut habere ſolent) indigent Confeſſariis ab Epiſcopo approbatis .

Approbatio pro Confeſſario Novitii.

12 Quærimus Tertiò, an Confeſſarius Novitiorum Religionum exemptarum, (exceptæ autem ſunt hodie ferè omnes Religiones) debeant ab Epiſcopo approbari?

13 Reſp non debere,quia Novitii in favorabilibus (quale certè eſt poſſe abſolvi apud Confeſſarium indepenter ab Epiſcopo) veniunt nomine Religioſorum : Ipſi ergo poterunt Abſolutionem obtinere à Confeſſario deputato à ſuis Superioribus .

14 Sed poſſuntne prædictam abſolutionem accipere à Confeſſario deſtinato, vel approbato ſolùm à ſuo Epiſcopo, & non à ſuo Superiore?

15 Reſp. De hac re agam infra *in Tr. de caſib. reſerv.c.3.à n.8.* ubi dicam negari ab aliquibus, ſed valde probabiliter concedi ab aliis.

Quid per Bullam Cruciatæ,dicam paulò inferiùs . *hoc eodem c.5.§. 4. nu.38.*

Approbatio pro Confeſſario Religioſi iter agentis .

16 Quæritur IV. in hunc modum . Solet ſivè ea expreſſa,ſivè ex tacita licentia imbibita in facultate peregrinandi, ſeu, quod idem eſt, in facultate morandi,ubi non ſunt Sacerdotes proprii Ordinis,ſolet, inquam,concedi Religioſis,ut nunc confiteantur Sacerdoti ſeculari, ſi Sacerdote ſui Ordinis carent,de qua re latè Suar.*T.4. de Relig. tr.8. lib.2.c.17.*In his ergo caſibus poſſuntne dicti Religioſi in Confeſſorem eligere Sacerdotem ſimplicem,non approbatum ab Epiſcopo?

17 Negat Vaſq. cum paucis,ſed probabilius concedit Suar. *l.c.*cum multis.Ratio eſt,quia ex una parte Tridentinum non incluſit Religioſos in hoc Decreto requirente Approbationem Epiſcopi,ut ſuprà vidimus,& ex alia à Superioribus non reſtringuntur ejuſmodi itinerantes ad eligendos Confeſſarios approbatos ab Epiſcopo(ſi enim reſtringerentur,ſine dubio non poſſent)ergo neque à nobis reſtringi debent. Noſtri ex Societate an ſint reſtricti in aliquo,quo ad hoc, infra dicemus, *de caſibus reſerv.c.11.§.1.à n.26.*ubi etiam explicabimus,qua ratione Religioſi poſſint abſolvi à reſervatis, cùm iter faciunt.

Approbatio pro Confeſſariis Monialium .

18 Quòd Moniales ſubditæ Epiſcopis debeant non alios Confeſſarios habere,niſi à ſuo Epiſcopo approbatos,res eſt, & ſemper fuit extra controverſiam, quia ſubditæ & ipſæ Epiſcopo ſunt . Solùm ergo olim erat quęſtio de Monialibus exemptis,quæ ſcilicet Prælatis Religioſorum exemptorum ſunt ſubditæ . Sed jam hodie ſoluta eſt hæc quęſtio:Gregorius enim XV. *In Scrutabili*,ſtatuit,etiam has,non alios, quàm ab Epiſcopo approbatos habere poſſe in Confeſſarios .

19 Porrò ut hac occaſione alia ad Monialium Confeſſarios pertinentia diſcas, habe ſequentia .

Primò In licentia,quam dat Epiſcopus excipiendi Confeſſiones , etiam mulierum,non intelligi Moniales , niſi ſpecialiter exprimantur , & ita eſt praxis, ut ex communi ſententia notat Campanil. *in direct. Juris,d.12.c.13.n.62.*

Secundò Confeſſarium,approbatum pro uno Monaſterio, non cenſeri approbatum pro alio. Vide Doctor.*ap.* Averſam *q.16 de pæn.ſect.7.*

Tertiò Approbatum pro uno Monaſterio pro una vice , non poſſe pro aliis vicibus .

Quartò . Approbatus abſolutè pro ſæcularibus, an poſſit excipere Confeſſiones Monialium tempore Jubilæi , alii negant, alii affirmant *apud Pelliz.de Monia.c.9.n.20. & 21.*

Quintò. A quonam abſolvi poſſint Moniales à reſervatis,dicam infra *in tr. de caſib.reſer.c.3.n.3.& 4.*

Approbatio pro Confeſſario Ordinum Militarum .

20 Interrogatus nuper fui, an Milites Hieroſolymitani S. Joannis, hodie Melitenſes, poſſint eligere in ſuum Confeſſarium quemlibet Sęcularem,vel Regularem Sacerdotem,qui ipſis deſignetur à ſuis Superioribus , quamvis hic non ſit approbatus à ſuo Epiſcopo?

21 Uterque Sanch. *d.49.n.10.* & Thom. *ap.eundem* , putant poſſe, quia ex una parte hi milites ſunt in omnium ſententia veri Religioſi, pro quorum Confeſſariis non requirit Tridentinum Epiſcopi Approbationem,& ex alia non habemus,cur ipſi, qui ſunt verè Religioſi ab hoc privilegio ſint excludendi .

22 Averſa autem *q.16. de pæn. ſect.7.* putat , non poſſe atque adeò etiam ipſorum Confeſſarios indigere Epiſcopi Approbatione. Ratio eſt(inquit,)quia hi propter magnam libertatem vivendi,qua gaudent, veniunt nomine ſæcularium,pro quorum Confeſſariis requirit Tridentinum Approbationem Epiſcopi; in Tridentino enim hoc nomen (Sæcularis) accipitur prout opponitur Religioſo clauſtrato,ut idem hic ſit,Sæcularis,ac vivens in propria domo, & quaſi in ſæculo .

23 Equidem tria dico . Primò,hanc acceptationem nimis eſſe gratis excogitatam . Dico ſecundò,melius idem probari poſſe ex interpretatione uſu ipſo facta hujus Decreti Tridentini, quando hi milites degunt extra Conventum,hoc eſt extra Melitam;Rarò enim invenies, hos audere tunc abſolutionem petere à non approbatis ab Epiſcopo . Dico tertiò,propterea quicquid ſit ſpeculativè, certè ſi ſint extra conventum,practicè poſteriorem ſententiam dictam *nu.22.* eſſe recipiendam . ita Diana *p.3.tr.2.reſ.30.*

24 Dico denique quartò, dum ſunt in Conventu,ideſt,dum Melitę, quaſi in ſuo Clauſtro ipſis proportionato, morantur , videri eorum Confeſſarios non indigere niſi licentia ſui Superioris, quem in hoc eſſe priorem Eccleſiæ ſupponit Pater Bardi *in expoſit. Bullę Cruc. p.2. tract.4.c.2 ſec.2.n.26.* Profectò in praxi uſus ibi uſurpatus cuſtodiatur .

25 Quoad alios Ordines Militares Sancti Jacobi,Alcantarę, & Calatravæ,quamvis de his utrinque (ſanè probabiliter) an verè ſint, an non ſint Religioſi, pugnetur , dicendum eſt, in utraque opinione debere uti Confeſſariis approbatis ab Epiſcopo , quando ſunt extra ſuos Conventus(nam quando ibi commorantur , uſus ſervetur juxta praxim ibidem obſervatam) Ratio eſt , quia , ſi non ſunt Religioſi , ſubduntur Epiſcopis ; ſi ſunt Religioſi, recurrit , quod tertio loco dixi *num.23.*

De licentia,quam Religioſus habere debet,ut validè excipiat ſæcularium Confeſſiones.

26 Ex occaſione Approbationis,quam etiam Religioſi obtinere per Tridentinum debent,ut *nu.1* dictum eſt, omnia ferè, quæ ad licentiam pertinent, ſub qua à dictis Religioſis Sacramentum Pęnitentię miniſtrandum eſt, hic breviter comprehendam .

Recole autem, Religioſos Juriſdictionem neceſſariam ad abſolvendum ſęculares habere à Summo Pontifice,ut nuper vidimus , ubi addimus,eandem poſſe habere ab Epiſcopo,qui dum eos approbat, ſimul (niſi quid expreſsè limitet) Juriſdictionem confert .

27 Hoc in memoriam redacto,ſi loquamur de Juriſdictione, quam Religioſi habent à Summo Pontifice,ea ab ipſis,teſte Suar.*t.4 de Relig tr.10.l.2.c.16.præſert n 11,ſine &* latius Caſtr. *de pænit.p.14.n.7.*non obtinetur,inconſultis,vel invitis eorum ſuperioribus; Ratio eſt duplex . Prima, quia in Clement. dudum de Sepulturis Religionis conceditur poſſe abſolvere,pęnitentes,quando à Superioribus pręſentantur Epiſcopo, ut is eos approbet;ergo ſupponit , quòd ipſi Superiores non ſint inconſulti,vel inviti . Hoc autem numquam invenitur revocatum.Secundò,quia hoc privilegium directè conceſſum eſt Religioni,quare non tranſit ad particulares,niſi media voluntate Superioris. Ita Boſ. *de Jub. ſect.4 ca n 2. nu.180* teſtans, eſſe ſententiam communem. Et adverte,tametſi aliquis,ſivè jure,ſivè injuria poſſet de hoc dubitare , quoad alios Religioſos, ſaltem quando Superior poſitivè non repugnat, velletque ſuſtinere privilegium eſſe immediatè ipſis particularibus conceſſum,tamen quoad Religioſos noſtrę Societatis dubitari non poteſt,quia Societas habet privilegium, ut nullis gratiis conceſſis,vel concedendis Socii utantur, niſi medio Patre Generali poſitivè concedente.Ita *in Præf.Compend.Priv.Soc. Jeſu*,& Suar.*t.4.de Rel.tract.10.l.10.c.5.n.6.& l.9 c 2. à n.2.*

28 Atque ex hac doctrina ſequitur, Primò , Regularem non poſſe in adminiſtratione hujus Sacramenti Pœnitentiæ uti privilegiis ſuę Religionis,ſivè directè,ſivè per communicationem conceſſis,ſine ſuorum Superiorum licentia , quia pari modo illa omnia debent medio Superiore tranſire ad ſubditos. Sequitur Secundò,(ut infert Suar.*loco cit.l.9.c.2.n.6.*)Superiores poſſe dictam Juriſdictionem, quam ipſi juxta dicta ſuis communicant, communicare , limitatè. ut ſcilicet dicti Religioſi poſſint excipere confeſſiones Virorum,& non Mulierum in hoc loco,& non in alio,tãto tempore,& non tanto,&c.Sicuti poſſunt Epiſcopi , ut probat quotidiana praxis , limitatè approbare aliquem Confeſſarium pro viris,& non mulieribus,tanto, vel tanto tempore, pro ſæcularibus,& non monialibus,&c. Lege Averſam *q.16.de pæn. ſect.7.Adeo.Tamb.de Jur.Abb.tom.2.d.6.q.16.*

29 Si verè loquamur de Juriſdictione , quam participare poſſunt Regulares,ſi ea ab Epiſcopo eis communicetur ; Dico, Epiſcopũ poſſe,(nam quando velle,cenſendum ſit,dicam mox *n.*) ipſi Religioſis eam validè cõmunicare,etiam invitis eorum Superioribus . Ita Graſ. Miranda,Lezana,Laym.aliique *apud* Boſſium *de Jubil.ſect.3.caſu 2.n. 187.*Trull.*in Bulla Cruc.lib. 1. §. 7.c.1.dub 6.n.7.*Lud.à Cruc.*in Bulla Cruc.diſp.1.c.2.d.16 n.5.* Si enim Epiſcopus poteſt non ſubdito,v.g. Sacerdoti alterius Dięceſis dare validè Juriſdictionem, Approbationemque ad proprias dicti Epiſcopi oves abſolvẽdas,inſcio, invitoque alio Epiſcopo dicti Sacerdotis,cur non Religioſo?hoc tamen intereſt inter utrumque,quòd Religioſus facilius poſſet peccare mortaliter , quia facilius ſub gravi præcepto à Superiore prohiberi ipſi poteſt, ne excipiant confeſſiones ſæcularium, cùm non tam facilè ſoleat Epiſcopus ſub gravi præcepto ſuis Sacerdotibus idem prohibere .

Dixi *validè communicare, &c.* At licitè ne Religioſi utentur dicta Juriſdictione?

30 Reſp. etiam, Laym. *lib. 5. tract. 6. c. 10. n. 19.* ſine poſitiva prohibitione ſuperioris putat peccare Religioſum prædictum, ſi Confeſſionis Sacramentum adminiſtret, quia adhuc in re gravi utitur ſua voluntate independenter à ſuperiore. Id ego Layman concedere non poſſum, quia, ſaltem ex certa conſuetudine, non peccant Religioſi cōtra dependentiam à ſuo Superiore, niſi hic legitimè voluntatem ſuā exprimat in contrarium.

31 Pejus quid molitur Boſſius, *loc. cit.* citans *Sylveſt. Henriq. alioſque,* contendit enim, Religioſum eſſe incapacem Juriſdictionis Epiſcopalis ſine conſenſu Superioris, quia ſic ſubderetur Epiſcopo, à quo totaliter erit exemptus, quod cedit in præjudicium Superioris. Quare, putat abſolutionem prædictam eſſe omninò illicitam, & quidem etiam invalidam.

32 Verùm, ut hinc incipiam, quamvis ex ejuſmodi præjudicio, etiamſi illud adeſſet grave, illicita fieret collatio Juriſdictionis, unde probatur fieri etiam invalidam, & Religioſum ex vi ſubjectionis, quā in Religione profitetur, eſſe ejuſmodi Juriſdictionis incapacem?

33 Deinde dico, Religioſum prædictum, tunc ſolùm illicitè mortaliter uſurum dicta Juriſdictione, excipiendo Sæcularium Confeſſiones, quando illi Superior legitimè, per poſitivam prohibitionem graviter, præciperet, ne ea uteretur: tunc enim faceret contra obedientiam ſuperiori debitam: aliàs, ad ſummum, ſolùm venialiter peccaturum. Vide tamen *n. 36.*

34 Hic denique ſcito, Ordinis Prædicatorum Religioſos illud habere à Julio III. Refert Rodriq. *To. 1. Reg. q. 61. art. 7.* Caſtr. *loca mox citanda*, ut nullæ ſint omnes licentiæ abſolvendi, ſeu Juriſdictiones pro Confeſſionibus audientibus conceſſæ illis ab Ordinario, (non ergo conceſſæ à Summo Pontifice, ſicuti fit per Bullam Cruciatæ,) ut rectè notat Caſtr. *de pœn. p. 14. n. 24.* ſi eas Magiſter Ordinis revocandas eſſe judicaverit. Cùm ergo ibidem Rodriquez dicat, fuiſſe in quodam Capitulo Generali revocatus, ſi ſint ſine conſenſu ſuorum Superiorum, non videtur dubium, pro Dominicanis eſſe invalidas abſolutiones collatas, ſine dicto Prælatorum ſuorum conſenſu. Hanc Julii III. Conſtitutionem non afficere alios Religioſos, (niſi conſtet ab aliis Religionibus receptam fuiſſe, quod certè hodiè non conſtat) notat ibidem Caſtr.

Invito Superiore, an poſſit in Confeſſarium eligi Religioſus per Bullam?

35 An ſint eligibiles per Bullam Cruciatę Regulares, quando verè ſunt Approbati ab Ordinario, invitis, ſeu prohibentibus ſuis Superioribus, breviter per hāc occaſionem, dico affirmativè, quoad validitatem. Ratio eſt, quia ex una parte, ex vi Bullæ Juriſdictionem illis dat Pontifex, & ex alia jam ſupponimus, eos eſſe approbatos.

36 Quid Secundò, Si Superior hunc Religioſum, quamvis aliàs approbatum, per ſententiam privaverit, vel ſuſpenderit ab omni Juriſdictione? Reſp. idem dico, quoad validitatem abſolutionis. Superior enim Regularis non poteſt privare Religioſum Juriſdictione conceſſa, vel concedenda à Pontifice.

37 Dixi in utroque caſu *n. 35. & 36. quoad validitatem*, nam in hoc ſecundo peccare mortaliter cū Luis de Raimon. *in Apol. pro M. Serir. §. 4. n. 32.* Regularem puto: Si quidē Superior Regularis, licèt Juriſdictionem conceſſam à Pontifice, vel etiā ab Epiſcopo abolere nequeat; tamen regere ſubditum valet in uſu talis Juriſdictionis; Si ergo illum per Juridicam ſententiā prohibet, videtur ſub gravi præcepto prohibere. In priore autē caſu, ubi non interceſſit ſententia, ſed ſola prohibitio peccabit Religioſus, ſive mortaliter ut habet Dian. *p. 1. tr. 15. reſ. 13.* aliiq; ſivè venialiter, juxta majorē vel minorē præcepti dati rigorem, ut monuit *n. 32.* Et quidem juxta hunc majorem, minoremve pręcepti rigorem, debet intelligi Fag. *2. Eccl. præc. l. 7. c. 2. n. 32.* dū ſic habet: Si Prælatus Regularis expreſſis verbis à ſuis licentiā, approbationēque nō auferat, ſed tantùm prohibeat audire Confeſſiones, aut prohibeat, ne Juniores ſacerdotes fęminas audiant propter periculum, & decentiam perſonæ, & Religionis, tunc quidem cùm Approbatio nō auferatur, valet Abſolutio: peccant tamen contra Prælatorum ſuorū prohibitionem, & ob id poſſent ab illis graviter puniri. Hæc Fagun.

Quandonam Epiſcopus præſumitur dictam licentiam concedere?

38 Sed adhuc dubitabis Primò. Quandonam judicabitur Epiſcopus concedere Religioſo ejuſmodi juriſdictionem, Approbationemque, etiamſi inviti ſint Superiores? Reſp. quādo Epiſcopus expreſsè ſciens, ſuperiores nolle Religioſum exponere ad Confeſſiones excipiendas? ipſe nihilominus Juriſdictionem ſuam, Approbationemque confert, aliàs enim ſemper præſumitur eam conferre more conſueto, id eſt Superiore Regulari poſitivè conſentiente. Quare non eſt fidendum cōceſſioni factæ ab Epiſcopo, Superioribus ignorātibus, & multò minus contradicentibus. Si enim ejuſmodi ignorantia, vel contradictio Epiſcopo non ſit nota, magnū periculum eſt, ne collatio Juriſdictionis ſit ſubreptitia, atque adeò nulla, cùm ſit ſivè per fraudem extorta, ſive ex errore conceſſa. Sed Diana cum aliis tenet, Epiſcopos abſolutè (niſi exprimant contrarium) non dare licentiam excipiendi Confeſſiones dependentes à ſuperioribus Religionum. Certè id colligitur ex doctrina, quam affert Valent. *T. 3. tr. 22. d. 5. q. 20. p. 4.*

An Religioſo licentia conceſſa ab Epiſcopo in Religione, proſit in ſæculo, & contra?

39 Dubitabis Secundò. An Regularis, qui licentiam ab hoc Epiſcopo obtinuit, excipiendi Confeſſiones Sæcularium, poſſit eaſdem excipere, ſi (ut uſu venire præſertim ſolet in ſocietate Jeſu) ad ſeculum dimittatur? Reſp. Reſpondet Pellizarius, *T. 2. tr. 8. cap. 3. ſect. 2. num. 18.* quem ad verbum ſequitur Dian. *p. 11. tract. 4. reſol. 14. fine.* hunc amiſſurum Juriſdictionem, quam habuit, ut Religioſus, à ſummo Pontifice, quia non eſt ampliùs Religioſus; ſed retenturum Epiſcopi Approbationem, quia illam Epiſcopus nō revocavit, ut ſupponimus. Unde ſequitur (ait) hunc dimiſſum non poſſe excipere Confeſſiones, quia quamvis gaudeat Approbatione; non tamen poſſet juriſdictione, at poterit eaſdem excipere, ſi illi conferatur juriſdictio, ſivè à Parocho, ſivè per Bullam, vel Jubilæum, juxta mox dicenda §. *ſeq. num. 4. & 7.*

40 Inſufficiens doctrina. Nam ego illud maximè ſcire audeo de dicto Regulari; An, idem dicendum ſit, quando etiam Juriſdictionem, (ut communiter fieri ſolet) habuit ab Epiſcopo pro ipſius ovibus, quę numquam, ut ſupponimus revocata ſit. Profectò ſi conſequenter loqui Pelliz. velit, concedet, hunc in Sæculo validè dictas Confeſſiones excipere, poſſe, perinde, ac anteà in Religione, quia jam habet, tum Juriſdictionem, tum approbationem non revocatas.

41 Sed ego valdè ambigo de duratione tum Juriſdictionis, tum Approbationis in hoc Religioſo dimiſſo: Unde puto, non poſſe Confeſſiones excipere. Ratio mihi eſt, quia nequeo mihi perſuadere, Epiſcopum voluiſſe tantam concedere poteſtatem pro tempore, quo tanta in deterius perſonæ, & ſtatus mutatio facienda ſit. Epiſcopus quidem tibi Religioſo oves ſuas, ſed non tibi ſæculari crediſiſſe præſumendum ſemper eſt.

42 Contra aſſentior Pelliz. *loc. cit. n. 39.* & Bordono, *reſ. 26. nu. 88. ap. Pelliz. loc. cit.* dicentibus, Sacerdotem Sæcularem, cui Epiſcopus conceſſit poteſtatem excipiendi Confeſſiones ſuarum ovium ingreſſum in Religionem, poſſe valida eaſdem excipere, quia hic non militat involuntarium Epiſcopi, immò maxima ejus voluntas favet, propter appoſitam rationem numero præcedenti dictam, puta, quia mutatio perſonæ eſt in melius.

SECUNDA CLAUSULA.

§. III. *Niſi aut Parochiale Beneficium obtineat, &c.*

1 STatim atque Parochiæ quis præfecturam incipit poſſidere, Approbatum jam eſſe ad audiendas Parochianorum Confeſſiones, hic Tridentinum pronunciat. Inter hos autē, ut refert Barboſ. *in Trident. ſeſſ. 23. c. 15. de Ref. n. 18.* numerari etiam majores Sacerdotes curam animarū habentes, puta Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & illos Priores, quibus cura ſæcularium animarum cum Juriſdictione quaſi Epiſcopali in ſuo Territorio tribuitur, nimis eſt certum. Sicuti mihi certum eſt (quicquid nonnulli adverſentur) non numerari, ait de Lugo *d. 21. de pœn. n. 10.* Aſcan. Tamb. *de Jure Abb. Tom. 2. d. 6. Quæſt. 17.* Suar. *d. 28. de pœnit. ſect. 4. n. 21.* Prælatos Regulares, ii enim quamvis habeant curam animarum ſuorum Religioſorum, nequeunt ſine Epiſcopi approbatione ſæcularium Confeſſiones excipere, quia non veniunt abſolutè & ſine addito nomine Prælatorum, cùm eorum Prælatura non ſit propriè beneficium Parochiale, quicquid in contrarium velit Thom. Hurt. *p. 2. Tr. 12. c. 1. n. 1869.*

2 Signate autem dixi (*incipit poſſidere*) id enim ſignificatur ut habet de Lugo & Suar. *loc. cit.* ab illo verbo Tridentini *obtineat.*) Quare ſi ſolum ſit electus, vel ſi beneficio Parochiali obtento, eo privetur, ſivè ob delictum, ſivè ob litem, teſte Ludou. à Cruce *in Bull. Cruc. d. 1. c. 2. dub. 7.* ſive ob ſuſpenſionem ab officio, ut vult Boſſ. *de Jubil. ſect. 3. caſ. 2. n. 5.* ſive ob aliquem caſum, quo ceſſet beneficium, carebit poteſtate Abſolvendi, quia hæc ex jure eſt acceſſoria ad poſſeſſionē Parochiæ. Nam propterea Moneta *de comm. ult. volunt. c. 5. num 3. 4.* & Diana *p. 9. tr. 11. reſ. 7. fine,* docens Epiſcopos Titulares non cenſeri approbatos, quia ſic Epiſcopatus poſſeſſione carent. De hac re lege de Lugo, *in reſp. mor. l. 5. d. 15. num. 3. & 4.* qui videtur innuere Titularem ſentire Approbatum, ſed videtur cenſeri contrariū de Lugo *diſp. 21. de pœn. n. 1. fin.*

3 Contra, dum Parochus Parochiam obtinet, non poteſt, ut placet de Lugo *de pœn. d. 21. n. 63. & Lez. eo ſulto 4.* per Epiſcopum privari Approbatione, quia illa gaudet ex Jure Tridentini, adversùs quod nihil poteſt Pontifice inferior. Si ergo illum Approbatione indignum eſſe, legitimè conſtet, ſuſpendat illum ab officio, vel removeat, nam tunc, ut dictum eſt, ſtatim ceſſat Approbatio.

4 Inquires primo. Parochus quandoquidem eſt ipſo Jure approbatus, eſtne pro ſuis tantum Parochianis, an etiam pro omnibus Fidelibus cujuſcumque Diœceſis, ita ut ovium ſæcularium confeſſiones liberè poſſit excipere?

Reſp. Dividenda eſt ejuſmodi à te prolata Inquiſitio, nam quoad priorem partem, An Parochus ſit approbatus pro omnibus? Dico eſſe pro omnibus approbatum, unde accedente Juriſdictione ſola, quæ illi deeſt pro aliis, legitimè illos abſolvet. Ratio eſt, quia ante Tridentinum Parochus non indigebat approbatione, nam

ex

Digitized by Google

ex ipſo pro uno officio Parochi Approbatus cenſebatur: Sed Tridentinum nihil immutavit, quoad hoc, ergo neque nunc indigebit Approbatione. At verò quoad poſteriorem partem, An liberè poſſit excipere Confeſſiones omnium, dico non poſſe. Ratio eſt, quia ad legitimè eas excipiendas, non ſolùm requiritur Approbatio, ſed etiam requiritur Juriſdictio. Cùm ergo Parochus gaudeat quidem Approbatione, ſed non Juriſdictione, niſi pro ſuis ovibus, pro ſuis tantùm erit aptus Confeſſarius, non pro alienis.

5 Ex ea doctrina, quòd Parochus ſit pro omnibus Approbatus, colligunt Fagund 4. *Eccl. præc. lib. 7. c. 2. nu.* 57. citans praxim Luſit. Sanch. Lean. cum de Lug. *de pœn. d.* 21. *nu.* 12. Diao. *par.* 11. *tr.* 4. *reſ.* 13. §. *Concedo tamen.* Suar. *de pœn. d.* 18. *ſect.* 5. *num.* 18. aliique, Parochum quemcumque, cùm ſit Ordinarius ſuæ Parochiæ, poſſe Epiſcopo ſaltem non contradicente delegare ſuam Juriſdictionem alteri Parocho, ſive alterius Parochiæ in eadem Civitate, ſive alterius Civitatis in eadem Diœceſi, ſive alterius Diœceſis cujuſcumque, & conſequenter hunc Delegatum poſſe excipere confeſſiones ovium Parochi Delegantis; Nam Juriſdictionem habet ex dicta Delegatione, Approbationem verò habet e à ſuo munere, ut dictum eſt.

Scio Barboſam *de pot. Paroch par.* 2. *c.* 5. *num* 1. ſolùm concedere in eadem Civitate, qui dicit, à Sacra Congregatione ſic fuiſſe deciſum: Verùm de hac deciſione non conſtat authenticè. Idem Barboſ. pro hac ſua reſtrictione citat Fagund. 2. *Eccl. præcep. lib.* 7. *c.* 2. *n.* 35. ſed non rectè, quia Fagund. *loc. cit. ſed num.* 57. ſtat pro nobis, ut modò nos citavimus.

6 Sed quid? Poteritne eandem ſuam Juriſdictionem concedere ſimplici Sacerdoti? Reſp. ut poſſe dixi ſuperius *c.* 4. §. 3. *nu.* 12. ſed non approbationem, unde ſimpliciter hic ſimplex Sacerdos, quia ſolùm habebit Juriſdictionem, & non Approbationem, non poterit legitimè confeſſiones audire.

7 Inquires ſecundò, cùm in Bulla Cruciatæ, & Jubilæi dicatur, poſſe Fideles eligere Confeſſarium ab Ordinario approbatum, poteritne ab omnibus in quocumque loco, vel Regno eligi Parochus?

Reſp. In eadem tota Civitate, ubi eſt Parochia, certum videtur. Ita Fagund. *loc. cit. à n.* 35. quia ſicuti approbatus ab hoc Ordinario poteſt per Bullam eligi in tota hac Civitate, ſic Parochus, cujus titulus Parochiæ Tridentinum æquiparat Approbationi. In aliis locis extra Diœceſim. Idem *ibid* multi negant, multi affirmant. Ego ſicuti mox docebo, eſſe probabile, Sacerdotem Approbatum à ſuo Ordinario poſſe per Bullam eligi, quia Bulla non requirit Approbationem cujuſvis Ordinarii loci, ſed Approbationem abſolutè, quam jam hic Sacerdos habet, dum à ſuo Ordinario eſt Approbatus, ita dicendum eſt de Parocho, cujus beneficium Parochiale æquivalere voluit Tridentinum Approbationi. Ita Fag. *loc. cit.* Averſ. *q.* 16. *de pœnit ſect* 8. Boſſ. *de Jub. ſect.* 3. *c.* 2. *n.* 254. aliique.

8 Quando Parochus amiſit Parochiam, non eſſe per Bullam eligibilem, quia tunc actu non eſt Approbatus, colligetur ex iis, quæ dicam mox § 4. *à n.* 4.

9 Inquires tertiò. Poteſtne Epiſcopus ad examen iterùm vocare Parochum, qui jam vel examinatus, vel idoneus fuiſſe reputatus ſupponitur, quando ad Parochiam aſſumptus fuit. Vide mox §. 4. *à num.* 27.

Reſponde. Ita Sanch. *in ſelect. diſp.* 58. *nu* 51. Vide Th. Hurtad. *p.* 2. *fol.* 455. docet poſſe, & debere. Sed in praxi numquam vidi ad examen vocatos fuiſſe Parochos, & certè ſi non appareret apertè indignitas, non eſſet ipſi hoc onus imponendum, ſed potius, ſi quis indoctum ſe oſtendat, detur ei Coadjutor, ac ſuſpendatur.

TERTIA CLAUSULA.

§. IV. *Aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur neceſſarium, approbetur.*

1 Illud *ſi ipſis videbitur*, deonerat Epiſcopum ab examinando, quos novit eſſe idoneos, immò imprudenter ipſum facturum exiſtimo, ſi hominem doctum, & pium, ſatis ab ipſo cognitum, vocare ad examen vellet.

2 Si Epiſcopus aliquem ſive per examen, ſive aliàs aptum inveniat, quem abſolutè approbare poſſet, peccat ne, ſi limitatè approbet pro determinato loco pro certis perſonis, &c.

3 Reſp. cum Boſſ. *de Jub. ſect.* 3. *caſu* 2. *n.* 57. qui rectè ait, Epiſcopū injuriam facere ei, quem ad examen admiſit, ſi eum inveniens idoneum, non approbet: conſequenter ergo dicemus injuriam etiam illi facere, quem ad examen admiſſum, idoneum abſolutè inveniat, & tamen approbet ſine cauſa limitatè. Sine cauſa, inquam, nam ſæpiſſimè cauſa non deeſt, puta, ut Sacerdos non negligat ſtudium, ut bonos mores cuſtodiat, vel quid ſimile, & quidem niſi clarè de injuria conſtet, ſemper pro Epiſcopo præſumendum eſt.

A quonam Ordinario concedi dicta approbatio debeat?

4 Si ſermo ſit de ea, quæ ſimul eſt conjuncta cum ceſſione, ſeu delegatione Juriſdictionis, non eſt dubium, debere concedi à proprio Ordinario loci, pro ſuis ſubditis, ſupra quos Juriſdictio habetur.

5 Sermo ergo hic eſſe debet, quando approbatio datur ſeparatim à Juriſdictione, ut ſolet concedi iis, qui aliunde Juriſdictionem habent à Summo Pontifice, quales ſunt Religioſi, vel electi per Bullam Cruciatæ, &c. in quo caſu quæritur, an primò concedi Approbatio debeat à quocumque cujuslibet Diœceſis Epiſcopo, an Secundò ab Ordinario loci, ubi fit confeſſio: an Tertiò ab Ordinario, cui ſubditus Confeſſarius: an Quartò ab Ordinario, cui ſubditur pœnitens abſolvendus.

6 Non pauci in hac permoleſta difficultate, quia confundunt duo quæſtionis membra, moleſtiorem illam, & non parum ſcrupuloſam reddunt. Duo ergo ſunt quæſtiones permaximè diſtinguendæ, Altera de Religioſis tantùm, altera de quibuſcumque Confeſſariis, etiam Religioſis, ſed electis per Bullam Cruciatæ, vel per Jubilæum, vel per peculiare reſcriptum Pontificis; quamvis enim, tum Religioſis, tum quibuſcumque dictis Confeſſarii, ipſe Summus Pontifex concedat tunc Juriſdictionem, ea lege, ut obtineat approbationem ab Ordinario, diverſum tamen loquendi modum uſurpat pro Religioſis, quam pro eligendis per Bullam, vel Jubilæum, nam pro Religioſis utitur Tridentinum his verbis, (ab Epiſcopis ſint approbati) at pro eligendis per Bullam Cruciatæ, ſic Pontifex præſcribit (ſint Approbati ab Ordinario) pro eligendis verò per Jubilæum ſolet addi ſic, (Approbati ſint ab Ordinario loci) pro aliis denique reſcriptis modò loquitur Pontifex, ut in Bulla Cruciatæ, modò ut in Jubilæo.

7 Quoniam ergo, ut dixi, hæc permiſcentur à nonnullis, unde argumenta, quibus altera quæſtio probatur, detorquentur ad alteram; ideò fit; ut minus expedita, immò confuſa reddatur utriuſque deciſio. Nos igitur ſeparatim de illis ſic diſcurramus.

A quonam Ordinario debeat Religioſus approbari pro Confeſſionibus ſæcularium?

8 Mihi, & Aſcan. Tamb. multos citanti *T.* 2. *d.* 6. *q.* 54. *contra illud, (Approbatus ſemel ſemper approbatus.)* Et Doctoribus non paucis ſaltem quoad praxim, certum eſt, Religioſum debere approbari ab Ordinario, cujus ſunt oves illæ, quæ ſunt abſolvendæ. Ratio ducitur à Tridentino toties citato, ibi, *Nullum etiam regularem poſſe Sæcularium Confeſſiones excipere, nec ad id idoneum reputari, niſi ab Epiſcopis approbetur.* Ubi ex intentione Patrum Concilii ſatis apparet, voluiſſe illos, ut hoc Judicium exponendi Sacerdotes ad tantum munus fieret ab Epiſcopis, pro cura, quam debent habere ſuam ovium: at hæc requirit, ut quilibet Epiſcopus ſuos Confeſſarios veluti ſibi formet, formatoſque ſuis ſubditis exponat.

9 Quare licèt his Tridentini verbis poſſit dari alia interpretatio, ut contendit Cellotius *de Hierar. l.* 5. *c.* 24. *&* 25. (defendens hic illam propoſitionem (*ſemel approbatus, ſemper approbatus*) quaſi illud (*ab Epiſcopis*) ita intelligatur, ut ſemel Religioſus ſit ab uno ex Epiſcopis totius Mundi approbandus, qua unica approbatione ſemel habita, poſſit uti ea Juriſdictione ad Fideles abſolvendos, quam immediatè habet à Pontifice; nihilominus ejuſmodi interpretationi nimis valdè obſtat prædictus finis Patrum, & cura in tanta re, quam Epiſcopi ſinguli adhibere obligantur pro ſuis ovibus. Si in eodem Tridentino, iis Religioſis, ut prædicent Verbum Dei, extra ſuam Eccleſiam, requiritur, ut habeant licentiam ab Epiſcopis ſingulis, & intra ſuas Eccleſias, ſaltem benedictionem, putabone in deſignandis Confeſſariis, quæ res maximi eſt momenti, tantam voluiſſe libertatem concedere Tridentinum? non utique, ſi juraveris.

10 Dixi autem *num.* 8. (ſaltem quoad praxim) nam quamvis utcumque noſtra prædicta ratio, & aliæ ab aliis adductæ infirmari poſſint ſpeculativè, practicè certè nullo modo eſt contraria ſententia recipienda; ipſa enim tot annos uſurpata praxis, tum Epiſcoporum in hoc omnium conſtans vigilantia, qua examinare, vel recognoſcere volunt Religioſos, quamvis in aliis locis approbatos; tum timoratorum Religioſorum conſcientia, non audientium, cum unica approbatione omnes Fideles abſolvere, tum denique periculum, ne res tanti ponderis, qualis eſt remiſſio peccatorum, invalidè exhibeatur ab ejuſmodi Religioſis, ſatis oſtendunt noſtram, hoc eſt communem ſententiam, & nullo modo aliam eſſe in uſum deducendam.

A quonam Ordinario approbari debet electus per Bullam Cruciata?

11 Si in Bulla aliqua, vel in Reſcripto quocumque (ut certè in Jubilæis, ſicuti notavi *nu.* 6. ſæpè vidimus) dicitur poſſe Fidelem, cui fit conceſſio, abſolvi, ſeu diſpenſari à Confeſſario quocumque, ſed addatur *Approbatio ab Ordinario loci*, non eſt mihi dubium requiri Approbationem Epiſcopi, ſeu Ordinarii illius Diœceſis, ubi fit Confeſſio, niſi fortè limitetur hoc, vel ſimili modo, *A ſuo Ordinario, vel ab Ordinario ſui loci*, tunc enim ſervanda eſſet limitatio.

12 Dubium ergo ſolùm eſt, quando abſolutè dicitur *Approbato ab Ordinario*, ut certè nunc dicitur, (quod ſupradicto *n.* 6. notavi) in Bulla Cruciatæ: Quare cùm ſic non appareat à quo Ordinario procedere debeat Approbatio, quærendum eſt, quinam Ordinarius per hæc verba deſignetur.

13 Pugnant loquendo de dicta Bulla, & ex mea ſententia, paribus armis utrinque Doctores. Non pauci ajunt ſufficere, ſi in Sacerdote adſit Approbatio cujuſcumque Ordinarii, ſive loci, ſive ipſius Confeſſarii, ſive pœnitentis legitimè collata, etiam ſi dictus Sacer-

dos aliò ſuum domicilium transferat,& ex Indiis huc accedat,modò ipſi Approbatio nondum ſpiraverit, nam ſi ſpiravit dicam mox. Ita plures DD. ut Henr. *l.7.c.12.n.4.* Valer. V. *Abſolvo diff.*1. Dian. *p.5.tr.11.r.17* dicens ſic ſentire aliquos Patres, qui interfuerūt Conc. Trid. Trul. valdè probabilem idē dicens *l.1. in Bul. Cruc.c.7.§.1.dub.2.n.7.* Th. Hurt. *t.2.reſ.mor.tr.12.r.1.nu.*2056. vocans hanc ſententiam valdè probabilem, niſi eſſet contra praxim. Caſtr. *in Bull. Cruc.p.8.§.1.nu.*1. vocans hanc ſententiam probabilem, & ibid. *p.6.n.3.* Sà *v. Confeſſ.r.n.6. in impreſſ. genuin.* Anton. Eſcob. *in Theol. mor. t.l.7. ſect.2. probl.*23. aliique ut Jo. Sanch. *in ſelect.d.*44 alios citans Cord. Coninch. Suar. Regin. & Filliuc *apud* Lud. à Cruce, *loc. mox citando*. Idem dic in Jubileo, vel quocumque reſcripto, ſi ſimilem clauſulam præferat.

14 Hæc ſententia illo nititur, ſatis probabili, fundamento, quia expendit diverſum illum modum, quo Pontifex in Trident. utitur, dum imponit neceſſitatem Approbationis pro Confeſſariis,& illum, quo idem utitur in Bulla Cruciatæ. Nam licèt in utroque non apponat illud *loci*, tamen in Trid. directè præcipiuntur Confeſſarii etiam Regulares, ne Confeſſiones excipiant, niſi ab Epiſcopis approbationem obtineant: At in Bulla Cruciatæ directè concedit Fideli, ut is poſſit eligere Confeſſarium approbatum ab Ordinario.

15 Ex hac diverſitate loquendi Pontificis ſatis apparet, majorē libertatem concedi Fidelibus per Bullam: ſolùm enim imponitur, ut eligant Confeſſarium approbatum ab Ordinario. Approbatus autem ab Ordinario, ſivè loci, ſivè Confeſſarii, ſivè ipſius Fidelis, dicetur,& eſt in omni rigore approbatus ab Ordinario: At per Tridentinum cùm imponatur Confeſſariis ipſis onus accipiendi approbationem ab Epiſcopo, omninò debet intelligi; (niſi minus caſtigatè locutum eſſe Tridentinum velis) ab Epiſcopo illo, cui incumbit dare ſuis ovibus Confeſſarios approbatos, qui eſt Ordinarius loci, à quo Confeſſarii ipſi recipere legitimè approbationem debeant, ſicuti accipere debent Juriſdictionem, quando illis non datur à Summo Pontifice.

16 Semper autem dixi (legitimè) id, quod explicatiùs intelliges ex ſequenti Deciſione: Ordinarius V. G. Meſſanenſis poteſt ne validè approbare Sacerdotem fixe commorantem in alia Diœceſi, V. G. Panormi, ad hoc, ut ſit eligibilis per Bullam Cruciatæ, à Civibus Panormitanis, uti etiam, ut ſit eligibilis, à quibuſcumque aliis Chriſti Fidelibus.

Ita putant nonnulli, quia hic jam erit Sacerdos approbatus ab Ordinario (id quod ſolùm requirit Bulla) eſto ille, qui approbat, non ſit Ordinarius loci, nec pœnitentis, nec Confeſſarii.

17 Verùm id animo nulla ratione ſedet. Nam, & Tridentinum, & Bulla,& Reſcripta, quando requirunt approbationem Ordinarii, loquuntur de approbatione, quæ legitimè, & ſecundùm jura conferatur: At ſecundùm quam legem Ordinarius Meſſanenſis poteſt Sacerdoti Diœceſis alienæ concedere approbationem, ſolùm ut ſit ab omnibus eligibilis per Bullam? Hoc verè non eſſet approbare pro Confeſſionibus, ſed dare dicto Sacerdoti facultatem, ut poſſit eligi per Bullam, quod eſt extra Epiſcopi poteſtatem. Approbet ergo ejuſmodi Epiſcopus dictum Sacerdotem ad excipiendas Confeſſiones ovium ſuæ Diœceſis Meſſanenſis, (quod jure poſſe ab ipſo fieri non dubitamus, quia poteſt pro ſuis ovibus undecumque convocare Confeſſarios) ſiquidem tunc, quia ejuſmodi Sacerdos legitimè erit approbatus ad Confeſſiones erit conſequenter juxta hanc primam ſententiam eligibilis ab omnibus.

18 Porrò, quando contra prædictam primam ſententiam opponunt. Primò aliqui (Urbanum Octavum, cujus meminit de Lugo, *de pœnit. diſp.*21.*n.*19.) qui revocavit omnium Regularium Privilegia circa audiendas Confeſſiones, ſine Approbatione data ab Epiſcopis Diœceſanorum, vel Secundò, quando opponunt Breve, ut habet Thomas Hurtadus, 1.2. *reſolut. moral. tract.*12.*cap* 1.*num* 1044. editum à Paulo Quinto, in quo declaratur per Bullam Cruciatæ non induci novum jus, quoad approbationem, diverſum ab eo, quod ſtatuit Tridentinum, vel Tertiò, quando opponunt Declarationes Sacræ Congregationis in contrarium, nihil conficiunt: nam ad primum, Urbanus loquitur de Privilegiis Regularium, nos autem verſamur in jure peculiari Bullæ, vel Reſcripti. Ad Secundum Paulus V. nihil innovat, nec nos innovamus de ſubſtantia approbationis, quam legitimè faciendam eſſe ab Epiſcopis omninò requirimus; cæterùm Paulus nec reſtringit ſe ad unam approbationem; nec ſi ſe reſtringeret, poſſet ligare manus aliorum Pontificum, quaſi hi non poſſint concedere, ut ſemel approbatus, ſit per Bullam eligibilis. Ad Tertium denique, vel de prædictis declarationibus non conſtat authenticè, vel eæ loquuntur de approbatione requiſita à Tridentino pro Confeſſariis communibus, non verò loquuntur de electis à Fidelibus per Bullam peculiarem.

19 Urgebis, in Bulla Originali Cruciatæ dicit Pontifex, *ut poſſit quis eligere Presbyterum Sæcularem, vel ex Regularibus, qui ſit approbatus ab Ordinario, vel quoad Regulares, ſemel tantum fuerit approbatus*. Ergo doctrina data, licèt procedat in Confeſſario Regulari, non videtur procedere in ſæculari. Reſpondeo, Pontificem ſupponere id, quod communiter accidit, nimirum Presbyteros Sæculares commorari in ſua Diœceſi. Regulares verò tranſire de Diœceſi ad Diœceſim. De his ergo Regularibus dicit, ſufficere unam approbationem (quod certè noſtram doctrinam ſaltem ex parte confirmat) quamvis ad aliam Diœceſim migrent. De Presbyteris tacet, quia ſupponit, ut dixi, domicilium eos non mutare, non tamen negat, idem de ipſis eſſe, ſi mutent. Aliam reſponſionem habet Thomas Gallegus *de Bulla Cruciatæ, cap.9. diff.*102. vide etiam Dianam, *par.*11. *tract.*8. *reſol.*52. *diſp. unic.* unde Vaſquez.

20 Jam verò plures, ut Suar. *de pœnit. diſp.*28. *ſect.*7. Thom. Hurtad. *loc. cit. d.*2046. Layman, aliique apud Averſam, *q.*56. *de pœn. ſect.*8. De Lugo, *loc. cit.* Vaſquez, *ad quæſt.*93. *de pœnit. art.*3. *dub.*4. Ludov. à Cruce *diſp.*1. *in Bulla Cruc. c.*2. *dub.* 2. qui dicit primam ſententiam non judicari probabilem. Eamdem ſententiam tenet Fagundez, 2. *Eccl. præc. lib.*7.*c.*2.*n.*22. negant, ſufficere unam approbationem, quamvis legitimam, cujuſcumque Ordinarii, ut quis per Bullam eligi in Confeſſarium poſſit. Si interroges, cujus ergo Ordinarii? Reſpondent variis modis, quos afferam mox *num.*26.

Ratio hujus ſecundæ ſententiæ proximæ hæc eſt, Summus Pontifex in Bulla Cruciatæ, dum poſtulat Confeſſarium approbatum, profitetur velle ſe conformare diſpoſitioni Concilii Tridentini, ſed Tridentinum requirit approbationem Epiſcoporum in ſingulis Diœceſibus, ut ſuprà diximus, ergo etiam requirit in Bulla Pontifex.

21 Confirmatur Primò, quia quando Tridentinum ait, ut aliquid non fiat ſine licentia Epiſcopi, omnes explicamus, ſine licentia ſingulorum Epiſcoporum in ſingulis Diœceſibus; quis enim dicat, quando V. G. *ſeſſ.*5.*c.*2. Tridentinum vult, ut Regulares, ſi velint prædicare in propria Eccleſia, ſe præſentent Epiſcopis, ſi extra, petant licentiam ab iiſdem, quis, inquam dicat, ſufficere, ſi licentiam ſemel petant ab uno Epiſcopo pro toto Orbe? Ita ergo in caſu noſtro non ſufficiet una approbatio.

22 Confirmatur Secundò, quia ſi una ſufficeret, cur permittit Eccleſia, ut in ſingulis Epiſcopatibus examinentur Confeſſarii?

23 Confirmatur Tertiò, quia tanta licentia, ut ſufficiat una approbatio, nec ullo jure, nec ex Tridentino probatur.

24 Confirmatur Quartò, etiamſi unus Epiſcopus poſſet approbare pro toto Orbe, non eſt credendum, ipſum velle dare Sacerdoti tantam auctoritatem. Ex quibus confirmationibus infertur, Sacerdotem in una Diœceſi approbatum, ſe debere gerere, ut non approbatum in alia, ſi rationabiliter operari velit.

25 His rationibus ſic facilè poſſet reſponderi. Ad rationem principalem diſtinguenda eſt major. Pontifex in Bulla Cruciatæ, dum poſtulat Confeſſarium approbatum, profitetur ſe conformare cum diſpoſitione Tridentini in ſubſtantia approbationis, ut ſcilicet Confeſſarius ſit legitimè approbatus, concedo: in aliis, & præſertim in multiplici approbatione nego majorem. Unde & nego conſequentiam. Neque gratis, ſic nego majorem, quando enim Pontifex in dandis ſimilibus privilegiis, vult in multiplici approbatione ſe conformare diſpoſitioni Tridentini, id explicitè facit, apponendo illud (ab Ordinario loci) vel quid ſimile: ergo cum in Bulla non ſic ſe explicet, certè in approbatione illa multiplici conformem ſe Tridentino reddere non intendit.

26 Ad quatuor Confirmationes reſpondebis facilè, modò non permiſceas, ut monui *nu.*15. quæſtionem de Bulla, cum quæſtione de Religioſis, concedo enim omnia, quæ in dictis confirmationibus aſſumuntur: Sed illæ nihil aliud probant, niſi quod ex vi Sacrorum Canonum, & Tridentini; Omnes etiam Religioſi, qui excipiunt Fidelium Confeſſiones, debent multiplicem dictam approbationem pro multiplicibus Diœceſibus habere. At nos loquimur ex peculiari privilegio dato in Bulla Cruciatæ, vel in peculiari Reſcripto. Quod ergo infertur *nu* 23. diſtinguendum eſt; nam ex vi Canonum,& Tridentini, concedo, non autem ex vi Bullæ Cruciatæ, vel Reſcripti, per quæ rationabiliter Sacerdos utitur una approbatione propter rationes dictas in prima ſententia.

His ita explicatis pronuncio nihilominus, utramque ſententiam eſſe probabilem. Sed ego priorem libens amplector, ſicuti ad eamdem acceſſiſſe viſus ſum *in opuſc. meth. Confeſſ. l.*3 *c.*7.*§.* 3. *n.* 7. *in edit. Venet. anni.* ..

27 Quæret curioſus; ſecundam ſententiam ſectantes, cujuſnam Epiſcopi approbationem requirunt? Reſpondeo: Varii varios. Vaſq. aliique citati à Boſſio, *de Jubil. ſect.*3.*c.*2.*n.*209. & Covar. *lib.*1. *canon. q.c.*27. requirunt approbationem Epiſcopi loci, in quo fit Confeſſio. Layman aliique apud Averſam, *q.*16. *de pœnit. ſect.* 8. & apud Ludov. à Cruce, *in Bulla Cruc. diſp.*1.*c.*2.*dub.*1 *5.nu.*24. Approbationem Epiſcopi pœnitentis, illius ſcilicet, qui debet abſolutionem recipere. Suar. *diſput.*28. *de pœn. ſect.*6. De Lugo, *diſp.*21. *de pœn. nu.*29. Sanchez *lib.*3. *de matrim. diſp.*29. *nu.*2. Boſſius *loc. cit. n.*202. latè, aliique approbationem Epiſcopi Sacerdotis, puta illius, qui excepturus eſt confeſſionem, atque abſolutionem collaturus. Quas ſententias ſatis ſit innuiſſe legendas, ſi cui eſt otium, apud Bardi *in Bullam Cruciatæ p.*2. *tract.*5.*c.*1.*ſect.*2.

An ſufficiat pro Bulla Approbatio, quæ ceſſavit.

28 An Confeſſarius, cui legitimè ſpiravit, vel à quo legitimè revocata eſt approbatio, poſſit eligi per Bullam, vel ſimile reſcriptum? Idem quæritur de Parocho, à quo fortè ablata eſt Parochia. Reſpondeo negativè; ita Caſtropal. *de Bulla Cruc. diſp. unic p.*8.*§.*1.*nu.*5. Solùm enim eſt eligibilis pro eo tempore, quo durat approbatio. Ratio eſt, quia privilegium Bullæ concedit, eligi poſſe Sacerdotem approbatum, & ſenſus videtur eſſe, ut ſit actu approbatus: at is, cui illa ceſſavit, non dicitur ampliùs actu approbatus: ſicuti excommu-

Digitized by Google

municatus, qui eſt jam abſolutus , non dicitur ampliùs excommunicatus . Adde inconveniens , quod mox dicam *n.* 31.fine .

Illud ergo (approbatus) non eſt participium præteriti temporis, quaſi , qui fuit approbatus , ſed eſt nomen concretum , quod requirit formam approbationis actu moraliter adeſſe, hoc eſt eam non fuiſſe revocatam .

29 Aliqui tamen , ut Sebaſtianus Acoſta , & ex parte Rodriquez, apud Caſtropalaum, *l.c.* Marc. Scio *in Bulla Cruciata* dicens id probabile , concedunt, contendentes ſufficere, fuiſſe ſemel approbatum, etſi fuerit pro limitato tempore approbatus , & eo elapſo, non fuit ea cauſa legitima reprobatus , quam ſententiam refert , & non reiicit Caſtrop. *l.c.* Illum lege , nam quia in praxim eam deducere nec volo, nec audeo, ſatis habeo, illam tibi brevibus innuiſſe .

An ſufficiat pro Bulla Approbatio limitata?

30 Qui eſt approbatus limitatè, pro Mulieribus v.g. non pro Viris , pro ruſticis, non pro mercatoribus, &c. poteſtne ex privilegio Bullæ, vel ſimilis Reſcripti, eligi ab omnibus illimitatè? Reſp. Nequaquam, Ita Suar. *diſp.* 28. *de pœn. ſect.* 3. *n.* 3. De Lugo, *diſp.* 21. *de pœn. n.* 26. Bardi, *in ſelect. lib.* 5 *q.* 7. *n.* 6. Boſſius *de Jub. ſect.* 3. *c.* 2. *n.* 145. aliique plures ab his citati , ſed ſolùm pro illis, pro quibus eſt approbatus . Ratio eſt , quia ſupra diximus eligibilem per Bullam debere eſſe legitimè approbatum, at hic non eſt legitimè approbatus reſpectu illorum, à quibus excluditur .

Scio non paucos ut Dianam, *p.* 1. *tr.* 11. *reſ.* 9. Merollam, *t.* 3. *d.* 6. *c.* 1. *n.* 67. alioſq; plures ab ipſis citatos, & Caſtropal. *de Bulla Cruc. pag.* 8 *p.* 1. *n.* 3 *fine*: & latius *d. un. de pœn.* §. 2. *n.* 10. citantem Barboſam. Sanchez , Coniuch, Fagundez concedere poſſe, ab omnibus illimitatè, quia verificatur (ajunt) illum eſſe aliquo tandem modo approbatum : neque enim Bulla diſtinguit, an debeat eſſe approbatus illimitatè, vel limitatè; ſicuti approbatus ab Epiſcopo pro ſua Diœceſi, poteſt dici limitatè approbatus , & tamen prima ſententia *n.* 13. allata probabiliter ſubſtinet , poſſe hunc ab omnibus illimitatè eligi .

31 Video argumentum urgere ; ſed nihilominus manus non do; nam inconveniens , quod ſequeretur , oſtendit, ſententiam hanc non eſſe probabilem . Sic enim Sacerdos approbatus pro una fœmina , vel pro uno puero eſſet eligibilis pro tota Diœceſi , immò in prima dicta ſententia pro toto Orbe. Ex quo inconveniente colligimus, non poſſe præſumi, Summum Pontificem id voluiſſe concedere , cum, contra præſumere poſſumus ipſum concedere, approbatum abſolutè pro una Diœceſi , eſſe pro alia eligibilem , quia ex una parte non ſequitur dictum, vel ſimile inconveniens, & ex alia approbatus pro una Diœceſi, ſatis propriè dicitur abſolutè approbatus, quod dici nō poteſt de approbato pro uno tantum genere perſonarum , pro uno tantum Oppido, &c. Quæ diſparitas ſolvit illud, quod Adverſarii dixerunt *n. præc.*

32 Simile inconveniens eveniret in eo, qui fuiſſet approbatus per unum, vel alterum diem, ut ſolet in Hebdomada Sancta aliquando ab Epiſcopis fieri , poſſet enim is , per totum Terrarum Orbem ſemper eligi , quod nemo dicere audebit .

33 Doctores aliqui ex proximè citatis *n.* 30. ſubſtinent limitatè approbatum, poſſe ab omnibus per Bullam eligi: ſed id ſolùm docent, quando limitatio non eſt appoſita ob defectum ſcientiæ . Si enim eſſet propter ejuſmodi defectum appoſita, non poſſet (ajunt) ab omnibus eligi .

34 Verùm , quæſo vos , Doctiſſimi viri , cùm Approbatio non ſit ſolùm teſtificatio ſcientiæ , ſed morum , ſed prudentiæ , ſed decentiæ , ut nuper vidimus , cur horum defectus æquè non reſtringunt Approbationem?

Religioſi an ex vi Bullæ Cruciatæ poſſint eligi?

35 An Religioſus Sacerdos poſſit à Fidelibus eligi in Confeſſarium vi Bullæ , vel Jubilæi ?

Reſp. Certum eſt , Sacerdotem Religioſum poſſe eligi à Fidelibus ex vi Bullæ, vel Jubilęi, vel Reſcripti. Sed, debere eſſe approbatum ab Ordinario, modò jam dicto, certum item eſt, quia ſic, etiam ipſe Religioſus erit Confeſſarius legitimus. Illud quæri poſſet, an nomine Ordinarii hic valeat intelligi ipſius Religioſi Prælatus , quando in aliquo Jubileo, vel Reſcripto, non additur illud, *ut ſit Approbatus ab Ordinario loci*, ſed ſolùm illud, *ut ſit Approbatus ab Ordinario* . Verùm id in Tractatu de Jubilæo, ſolet reſolvi: legantur de Lugo *de pœn. d.* 29. *n.* 143. Boſſ. *de Jubil. ſect.* 2. *n.* 7. Bardi *in ſelect. l.* 5. *q.* 8. aliique .

36 Quid, ſi quis Religioſus, invitis ſuis Superioribus, approbaretur ab Epiſcopo, eſſetne is pari modo eligibilis ? Reſp. De hoc dixi paulò antè ſupra §. 2. *n.* 34.

An Religioſi poſſint ſibi eligere Confeſſarium ex vi Bullæ , vel Jubilæi?

37 Profectò aliud eſt dicendum ex vi Bullæ, aliud ex vi Jubilæi. Ex vi Bullæ teneamus eum de Lugo *de pœn. d.* 20. *ſect.* 9. citans Suar. Henriq. Dian. *alioſq.* Caſtr. *de Bull. Cruc p.* 8. §. 2. *&* 3. (quicquid alii dicant ut Trull. *in expoſ. Bull. lib.* 1. §. 7. *c.* 1. *d.* 9. Joan. Sanch. *q.* 44. *nu.* 10. *&* 13. Valerus *diff.* 1. *concl.* 3. Juniper *de reſer. p.* 2. *d.* 7. *q.* 4. & Diana latè probans *p.* 11. *tr.* 6. *reſ.* 37. *&* 38.) ſecuram , & ſolidam opinionem negantem; ideſt, non poſſe Religioſus, uti Bulla ad eligendum Confeſſarium approbatum tantummodò ab Ordinario. ſed debere etiam adeſſe conſenſum ſui Superioris ſive abſolvatur à caſibus reſervatis , quod eſt certius , ſive à non reſervatis, quod eſt magis controverſum . Et hoc quidem, ideſt; ut abſolvatur à non reſervatis concedit Quintanad. *de pœnit. ſing.* 12. citans Trul Henriq. Lud. à Cruce, Leand. *alioſq.* Fuſiſſimè Mend. *d.* 24. *in Bull. Cruc. c.* 19. *& in Append d.* 1. *cap.* 10. latè item Galleg. *in Bull Cruc. fol. m bi* 184. & alii , ſed negant meritò de Lugo *l.c. nu.* 195. Eſcob. *l.c. probl.* 33. latè ſibi contr. nam in examine breviter concedit, aliique. Si plura cupias, adi citatos, latiſſimè hac ad re diſputantes : nobis ad praxim ſemper collimantibus ſolidam viam ſignificaſſe, ſatis ſuperque eſt .

38 Novitios uti Bulla Cruciatæ poſſe, quia ipſi verè ſunt ſæculares, & in odioſis non veniunt nomine Religioſorum, firmat Caſtr. *l.c.* §. 2. *n.* 7 alios citans .

39 Illud mihi placet, quod docet Joan. Sanch *d.* 44 *n.* 10. *fin.* Quamvis daremus , eſſe probabile , Regularem validè abſolvi per Bullam Cruciatæ , tamen conſtrictum non eſſe Confeſſarium tenentem contrariam, hoc eſt noſtram opinionem, excipere Confeſſionem talis Regularis, nam in hoc caſu defectus , ob quem non auſculatur Confeſſio, ſive non impeditur Abſolutio, tantùm ſe tenet ex parte Miniſtri : Verùm idem Sanchez advertit , condecens eſſe, ut ante auſcultationem peccatorum moneat pœnitentem Confeſſarius, ſe non abſoluturum, juxta ipſius pœnitentis opinionem. Hæc Jo: Sanch. quæ latiùs explicat de Lugo *in Reſponſ mor l.* 1. *d.* 27.

40 Ex vi Jubilæi, vel reſcripti, Jubilæo ſimilis, dicendum eſt debere conſiderari formam Jubilęi, vel Reſcripti Certè in Jubilæis hactenus latis communiter omnia privilegia Religioſorum in contrarium revocata fuerunt, atque adeò potuerunt ſibi eligere quemcumque Confeſſarium , etiam ſæcularem approbatum ab Ordinario loci, ut ſcilicet nullus à libertate fatendi ſua peccata tempore univerſalis Indulgentiæ excluderetur . Si ergo deinceps edentur Jubilæa ſimilia præcedentibus , par erit poteſtas concedenda . Adde tacitum conſenſum Superiorum , qui dum Jubilæum ſuis ſubditis proponunt, ſatis oſtendunt, eam libertatem approbare .

Approbationis certitudo .

41 Confeſſarius debet eſſe moraliter certus de ſua approbatione , (idem dic de Juriſdictione) ſive ad abſolvendum neceſſaria , ſive ad abſolvendum ab his , vel his caſibus .

Amicus audivit , Epiſcopum me approbaſſe ad excipiendas Confeſſiones, mihique id retulit, poſſumne validè Confeſſiones excipere quaſi certus de poteſtate?

42 Reſp. non poſſe, & quidem cuidam hanc doctrinam non approbanti ſtatim, atque oſtendit Thom. Sanch. *l.* 3 *de mat. d ſp.* 36. *nu.* 8. manus dedit. Is diſertè docet, Confeſſario conſtare debere licentiam ſibi datam audiendi Confeſſiones, vel immediatè per Epiſcopi, ſeu Vicarii loquelam , vel per Nuncium , ex Epiſcopi mandato , id teſtificantem; Sicut enim licentia audiendi Confeſſiones non intelligitur validè revocata ab Epiſcopo, niſi revocatio conſtet per nuncium ad id deſtinatum, vel per edictum, ita nec validè conceſſa, &c. Hæc Sanch.

43 Quid, ſi dubius negativè ſim de licentia data? Reſp. non poſſe te illa uti, quia omnes conſtanter docemus in dubiis prævalere id, quod eſt prius: at prius eſt, te carere licentia, & poſteà illam poſſidere .

44 Quid, ſi probabilitatem de illa habeamus? Reſp. te tunc illa uti poſſe (quidquid neget Joannes Sanch. *d.* 44. *n.* 15.) Ratio eſt ex Superioribus eruenda, ubi diximus, quando eſt probabile, te gaudere Juriſdictione , Eccleſiam certò illam tibi conferre . Unde non eſt audiendus idem Joannes Sanchez , dum dicit, in eo caſu quo Confeſſor probabili Juriſdictione utitur, debere ab ipſo admoneri pœnitentem de ejuſmodi probabilitate, ut ſi velit, quærat alium abſolventem ex certitudine, non eſt, inquam, audiendus, quia probabilis Juriſdictio affert certitudinem ſui , non ex ſe , ſed ex Eccleſia certò confirmante , ſeu conferente illam .

45 Si opponas illud Axioma: In adminiſtratione Sacramentorum tenemur ſequi partem tutiorem , dico id intelligi in materia, & forma ipſorum, vel ſimilium, non in juriſdictione, nam hujus defectum Eccleſia ſupplet, quod non poteſt facere in materia, & forma Sacramentorum , ut fusè proſequitur Caſtrop. *t.* 1. *tract. de Conf. d.* 2. *part.* 5. *num.* 5.

Si Approbationem , ut etiam juriſdictionem conceſſerit Epiſcopus, ſed tu illam neſcias, an validè illa uti poſſis, dicam infra, *in tr. de caſib. reſerv. c.* 9. §. 1. *à n.* 18.

Approbationis duratio .

46 Quamdiù durat Approbatio? Sanè de hoc egi ſuperius , *c.* 4. §. 10 cum de juriſdictionis duratione diſputavi . Illud eſt proprium hujus loci, an ex eo, quod hæc approbatio ſit, per Celloti, *de Hierarch. l.* 5. *c.* 24. *&* 25. & aliquos, quos ſupra hoc *c.* 5 §. 2. *n.* 1. meminimus, ſententia de aptitudine Sacerdotis , non verò privilegium, ſeu gratia, an inquam, ſit irrevocabilis, perinde, ac ſententia in aliis materiis , quæ ſemel data , revocari non poteſt .

Reſpondeo , irrevocabilem eſſe dixerunt propter dictam rationem nonnulli .

47 Verùm his aſſentiri non poſſum, quia hæc eſt quidem ad modum ſententiæ, vel teſtificationis, ſed cùm ſit liberè data ab Epiſcopo, illam ab ipſo dependere, atque adeò eſſe revocabilem putandum eſt: quòd ſi alia ratio non urgeret, certè praxis tam communis Epiſcoporum eam ſæpiſſimè revocantium, ſufficienter id probat. Quid ſi injuſtè revocet? Reſp. aliud dicendum, ſi revocet à Sacerdote Sæculari, aliud ſi à Religioſo, quod jam ſeparatim do.

Injuſta revocatio Approbationis quoad Sacerdotes Sæculares.

48 Duæ ſunt ſententiæ. Joann. Sanchez, *d.48. num.* 22. & Iſambert apud Dianam *p.* 11. *tr.*4. *reſ.*15. docentes eſſe communem, docent, revocationem approbationis abſolutè ab Epiſcopo, ex nulla juſta cauſa factam, V.G. certò ex malevolentia, (nam in dubio præſumendum eſt Epiſcopum, ſe juſtè gerere) docent, inquam, eſſe validam. Ratio eſt, ajunt, quia ſicuti juriſdictio, quę à Superioribus cõfertur, eſt ad libitum revocabilis, ita & approbatio. Id certè probabile eſt. Verùm de Lugo, *d.*21. *de pœn. num.*64. probabilius eſſe docet, invalidam eſſe revocationem, quia revocatio ex nulla cauſa facta, cùm ſit injuſta, non poteſt tollere jus, quod Sacerdos in approbatione jam habita obtinet.

49 Neque tamen hinc ſequitur, hunc Sacerdotem Sæcularem injuſtam revocationem approbationis patientem, poſſe validè Confeſſiones excipere, quia dum Epiſcopus revocat approbationem, ſimul revocat juriſdictionem, quam poteſt, etiam ſine cauſa, revocare, quia hæc juriſdictio, data ab ipſo eſt huic Sacerdoti per Delegationem, quam revocare, uti libuerit, poteſt, ut clarius videbis *n.* 51. Solùm ergo, ut ait Eſcob. *lib.* 7. *ſect.* 2. *probl.*26. hic Sacerdos poſſet eligi in Confeſſarium per Bullam Cruciatæ, vel Jubilæum, nam tunc Juriſdictionem habet à Pontifice, Approbationem autem non amiſit ex injuſta revocatione, quam nullam eſſe diximus.

Injuſta revocatio Approbationis quoad Sacerdotes Regulares.

50 Si hic afferam Decretum Cardinalium, & Pii V. ac Urbani VIII. Conſtitutiones, clarè habebitur, quid in hac re ſentiendum ſit.

Declaratio, quam referunt Barboſa *de pot. Epiſc. all.*25. *n.*30. Aſcan. Tamb. *tom.*2. *d.*6. *q.*12. *de Jure Abb.* aliique.

Illuſtriſſimi Cardinales ſtatuunt, Archiepiſcopos, Epiſcopos, ac locorum Ordinarios, ad quos Confeſſarios approbandi jus ſpectat, Confeſſarios Regulares, ab ipſis liberè approbatos, ab audiendis Confeſſionibus ſuſpendere poſthac minimè licere, niſi ex nova cauſa, eaque ad Confeſſiones ipſas pertinente, aut ob non ſervatum Interdictum, ab ipſis Ordinariis poſitum.

51 *Statuunt inſuper, eoſdem Archiepiſcopos, Epiſcopos, ac locorum Ordinarios Confeſſiones audiendi facultatem omnibus ſimul unius Conventus Regularibus Confeſſariis eadem Sacra Congregatione inconſulta nullo pacto adimere poſſe, &c. Romæ* 20. *Novemb.* 1615.

52 Ubi nota Primò illud *minimè licere*, & hoc (*nullo pacto poſſe*) habere vim invalidandi revocationem contra hoc Decretum ab Epiſcopis attentatum, & quidem de hac poſteriore clauſula minor eſt difficultas; invaliditatem enim ſatis oſtendunt emphatica illa verba (*nullo pacto poſſe*) At de illa priore *minimè licere*, dico invaliditatem quidem non oſtendere immediatè, ſed mediatè, ut ita loquar, ideſt per neceſſariam conſequentiam; ſi enim revocatio eſt illicita, eſt iniqua contra jus quæſitum, ergo invalida erit, ut modò cum de Lugo *nu.*47. diximus, & ita de hoc particulari puncto docent Coninch. Suar. Boſſius, Homob. Faber, aliique *ap.* Aver *q.*16. *de pœn ſect.*6. Aſc. Tamb *de Jur. Abb to.*2. *d.*6 *q.*12. *n.*7. & innumeri alii, quicquid ſentiat in oppoſitum Iſambert *apud* Dianam, dicens, & illud *non licere*, & illud *nullo modo poſſe*, non probare invaliditatem revocationis, quia Approbatio tota pendet in fieri, & conſervari, ſicuti Juriſdictio à libera voluntate Epiſcopi. Nam non eſt audiendus, quia non attendit ad jus quæſitum, & non conſideravit Juriſdictionem, cùm ſit poteſtas juris dicendi, quæ tota eſt in Delegante, etiamſi illicitè tollatur à Delegato, verè tolli, atque adeò validè; etiamſi ablatio ſit contra jus quæſitum, & illicita, ut ſi ego à te tollam equum, quem tibi donavi, iniquè ago, ſed non propterea tu ſine equo poteris equitare: quod certè invenire non eſt in Approbatione, quæ, utpotè, ſive ſententia, ſive teſtificatio ſemel abſolutè data, ſemper remanet in approbato, niſi nova ſententia, ſeu nova juſta Reprobatio accedat. Quare, quia, quando eſt iniqua Reprobatio, vim nullam habet, remanebit Approbatio in approbato.

53 Sermo autem ſemper eſt de Approbatione abſolutè data, nam ſi eſt ad tempus, nulla injuria tibi fit, ſi finito tempore, ex ſe ceſſet. Quòd ſi ea nulla cauſa revocetur ante tempus, tunc profectò invalidè propter eandem rationem juris quæſiti pro illo tempore conceſſo, revocaretur.

54 Quid ſi ſit data ad beneplacitum? Reſp. Barboſ. *de Jure Eccl. l.* 2. *c.*43 *n.*208 & de Lugo *de pœn. d.*21 *ſect.*3. *nu.*63. aſſentior, non fore tunc revocationem, ſine ulla cauſa factam, invalidam, ſed validam; & cum juſta cauſa licitam, quia ſi Approbatio data fuit cum totali dependentia à beneplacito, ſeu libera voluntate Epiſcopi, non fit contra meum ullum jus, ſi liberè à me illa removetur, Propter identitatem rationis idem eſt, ſi loquamur de Sacerdotibus Sæcularibus, ſive Regularibus, ut idem de Lugo notat.

55 Leander *de pœn. d.*11. *q.*89. citans Peyr. Trull. Fag. alioſque *ap.* Dian. *p.*11. *tr.*4. *reſ.*15 aliique docent fore invalidam, ſi ſine Juſta cauſa Approbatio ad beneplacitum data, revocetur, ſed illis propter noſtram rationem aſſentiri nolo.

56 Nota Secundò illud *ex cauſa ad Confeſſiones pertinente* à Sacra Congregatione, quam refert Aſcan. Tamb. *loc. c. Quæſit.*12. *n.*9. declarari, etiam eſſe eam, quæ habetur ex mala, & ſcandaloſa vita Religioſi.

57 Nota denique illud, quod modò dictum eſt *n.* 48 hic non habere locum, quia Juriſdictionem Religioſi ſuam habent à Pontifice, mediantibus ſuis Regularibus Prælatis, ut ſupra dictum eſt.

58 Hactenus de Declaratione Cardinalium, ſequitur Conſtitutio, Apud Ant. Eſcob. *tom* 1. *ſect.*2 *probl.*29 Pii V. quæ pro Religioſis eſt hujuſmodi.

Qui ſemel ab Epiſcopo in Civitate, & Diœceſibus ſuis, prævio examine, approbati fuerint, ab eodem Epiſcopo iterùm non poſſunt examinari: ab Epiſcopo autem ſucceſſore, pro majori conſcientiæ quiete, examinari de novo poterunt.

59 Nota Primò, hic locutionem eſſe de approbatis abſolutè, vel etiam de approbatis, quoad tempus determinatum, v.g. quoad annum, ſed pro illo anni tempore.

60 Nota Secundò illud *pro majori conſcientiæ quiete*, non ergo ad libitum, & multo minùs ob malevolentiam.

61 Nota Tertiò, *ab Epiſcopo ſucceſſore*, non ergo poterunt Religioſi jam approbati ad examen vocari à Capitulo Sede vacante, id, quod aliqui rectè item notant, ut Peyrin. apud de Lugo, *de pœn d.*21. *n.*62.

62 Denique Conſtitutio Urbani VIII. edita 1628. quam refert Barboſ. *lib.* 1 *de Jure, un. c.*43. *d n.*210. & Aſc. Tamb. *de Jure Abbat. per exten; um, tom.*2. *d* 6. *q.*12 *qui q.*16 affert Gregorii XV. declarationes; multa ſtatuit in confirmationem, declarationemque prædictæ Conſtitutionis Pii V. Primò, Regulares poſſe ab Epiſcopo ſucceſſore examinari, & ſi minus idonei reperti fuerint, reprobari. Secundò, approbatos ad certum tempus non poſſe poſteà confeſſiones audire, ſine nova approbatione, prævio etiam novo, ſi libuerit, examine. Tertiò, eos quos ipſemet Epiſcopus ſimpliciter, & abſolutè, & ſine temporis prædefinitione ad Confeſſiones excipiendas approbavit, ab eodem non poſſe reprobari abſque nova cauſa. Quartò, Epiſcopum non teneri ipſis Regularibus aperire, ſubſit nec ne cauſa reprobationis, ſed Sedi Apoſtolicæ dumtaxat, ubi eam, ſibi juſſerit, aperiri. Hæc ſunt clara. Ex quibus videtur ceſſare ſententia Dicaſtilli apud Dianam, *p.* 11. *tr.*8. *reſ.*52. dicentis Regularem approbatum, ne à ſucceſſore quidem examinari poſſe, niſi cauſa cognita.

QUARTA CLAUSULA.

§. V. *Quæ gratis detur.*

1 IN quibus Diœceſibus ſolet pro ejuſmodi approbationibus expediendis aliqua pecunia dari. Cùm ergo id videatur contra hanc Tridentini clauſulam, inquiro Primò, an hoc ſit licitum. Secundò, an approbationes ſint validæ?

Reſp. Quòd ſint validæ, non ambigo, quia in Tridentino non apponitur hæc clauſula, ut invalidans acta, quæ contra ipſam fiant. Quamvis ergo in Indulgentiarum conceſſionibus, ubi expreſsè ponit Pontifex, ſe nolle Indulgentiam concedere, ſi aliquid pro ipſius publicatione, vel præſentatione detur, ſit dubitatio, an tunc valeat conceſſio, (de qua tamen re benigniſſimè loquitur Quintanadvenas, *in Append. tr.*2. *ad Jubil.* 40. *horarum, dub.*5. non verò ſic Diana, *p.*5. *tract* 23. *reſol.* 70 *v. Notandum, & reſ.*71 *ver Unde*) nihilominus in caſu noſtro, quia non adeſt ejuſmodi clauſula irritans approbationem, rectè concludimus, irritam eam certò non fore ex data pecunia pro illa expedienda, abſtrahendo à ſimonia, &c.

2 Quod verò pro approbatione, de qua noſtra eſt diſputatio, illicitè detur, & à M. Notario, illicitè item acceptetur aliqua, quamvis modica pecunia, ſive pro ratione laboris, ſive ſigilli, ſive ſcripturæ, ſive alio titulo, ſatis decernit Tridentinum, ibi, (*& approbationem, quæ gratis detur, obtineat*) addita declaratione Sacræ Congregationis, cujus hæc ſunt verba allata à Diana, *p.* 5. *tr.* 13. *reſ.*70. ex Barboſa.

3 *Cancellario* ideſt Notario *Epiſcopi nullo pacto licet etiam in vim taxæ antiquæ, pro approbatione ad Confeſſiones audiendas, quam hoc Decretum gratis dari mandavit, quidquam exigere.* Lege prædictum locum Dianæ, ubi multa habes pertinentia, ad ejuſmodi ſtipendia, quæ ſolent dari pro Diſpenſationibus, pro licentiis prædicandi, vel celebrandi, pro Dimiſſoriis, pro Indulgentiis, &c.

QUINTA CLAUSULA.

§. VI. *Quibuſcumque Privilegiis non obſtantibus.*

1 DIximus initio hujus *cap* 5. §. 2. *num* 1 clarè in Tridentino diſpoſitum, ut nullus Religioſus ſine Epiſcopi approbatione valeat ſæcularium Confeſſiones excipere. Id breviter expendamus, nam non deſunt, ut Bordonus, Aſcan. Tamb. *de jure Abb.* Peyrinus apud Dianam, *p* 9. *tr.*8. *reſo* .36. Rodr. Henriq Navar. Lopez, apud Anton. Eſcob. *Theol. moral. t.* 1. *ſect.* 2. *probl.* 30. qui propter privilegia Mendicantium, & cum ipſis participantium, negent, illa indigere;

cùm

cùm tamen nos firmiter,& omninò tenendum eſſe, pronunciemus, ea ipſos egere, Suar. Fagund. Lud à Cruce, Rodriq. priorem ſententiam relinquens, Eſcob. *l. c.* eoſdem citans DD. moa citandos perinde prorſus, ac indigent cæteri Sacerdotes Sæculares. Probatur manifeſtè, tum ea verbis Tridentini, toties allatis, nimis apertis, tum ea Urban. VIII. *Cum ſicut accipimus*, 12. *ſeptem.* 1628. idem declarante, id, quod procedit, etiam ſi ſine cauſa Epiſcopus nolit approbare. Qui curioſus eſt, videat rationum conflictus, & victoriam noſtræ doctrinæ apud non paucos Doctores, præſertim *apud* Jo. Sac. *d.* 48. *nu.* 7. *&* Dian. *p.* 11. *tr.* 2. *reſ.* 11. *&* 12. *& p.* 4. *tr.* 6. *reſ.* 36. *& p.* 3. *tr.* 13. *reſ.* 45. agentem contra Brunum, hæc, & ſimilia privilegia plus æquo defendentem, nec denique omittatur de Lugo *de pæn. d.* 21. *n.* 31.

DIGRESSIUNCULA.

De Privilegio, quo aliqui, dum iter agunt, gaudent excipiendi Confeſſiones Sæcularium ſine approbatione Ordinarii loci.

2 Ea hoc Tridentini, & Urbani Decreto naſcitur ſequens difficultas. Eugenius VI. Minoribus, Gregorius verò XIII. Patribus Societatis Jeſu hoc Privilegium conceſſit, *ut refertur in noſtro Compendio Privileg. V. Confeſſarius, n.* 2.

Confeſſarii noſtri, ac Prædicatores ab aliquo Ordinario ſemel approbati, & à ſuis Superioribus ad ejuſmodi munera deputati, quandoque, ſive mari, ſive terra iter agiunt, poſſunt, (non repugnantibus tamen Curatis Parochialium Eccleſiarum,) Verbum Dei Prædicare, & quorumcumque Chriſti Fidelium confeſſiones audire, dummodò id non faciant in Oppidis, in quibus Ordinarii exſiſtunt.

3 Dubitatur jam, an hoc Privilegium ſit à Tridentino, vel Urbano revocatum?

Reſp. Eſſe revocatum, affirmant aliqui: non eſſe revocatum, docet de Lugo *de pæn. d.* 21. *n.* 29. cum quo conſtanter ſentio: quia & Tridentinum, & Urbanus revocant Privilegia nullam requirentia approbationem, at hoc, & illam requirit, & multas habet reſtrictiones.

4 Tria autem nota in prædicto Privilegio. Primò, illud (non repugnantibus Parochis) unde ſi conſultò effugiam præſentiam Parochi, cognoſcens excipere ne Confeſſiones impediat, tuto excipio, quia adhuc Parochus non repugnat.

5 Secundò. Si in aliquo loco adſit Vicarius Generalis, non verò Epiſcopus, uti non poſſum hoc Privilegio, quia Vicarius Generalis Ordinarius eſt.

6 Tertiò. Si ego hic approbatus me conferam in aliquem locum alicujus Diœceſis, ubi non ſum approbatus, ad finem, ut alicujus Confeſſionem ibi excipiam, non poſſum uti hoc privilegio. Sic reſpondi ab hinc multis annis eidem ea noſtris, qui Meſſana, ubi erat approbatus, ad Oppidum quoddam Calabriæ, ubi approbatus non erat, ire intendebat, ad cujuſdam primarii viri Confeſſionem excipiendam. Ratio fuit, quia illa verba privilegii (quandocumque ſive mari, ſive terra iter faciunt) ſignificant motum per locum, ergo idem ſignificant, atque per tranſitum, ſeu tranſeunter, ſeu, ut loquitur de Lugo, in itinere, & tranſitu: at aliquò ſe de induſtria conferre, ut ibi Confeſſiones audiat, nullo modo dicitur tranſeunter, ſeu per tranſitum, ſeu in tranſitu ibi reperiri.

Quid, ſi diù moraturus, ſeu certè tranſeunter propria alia negotia, in illum locum me conferam; poſſum ne ibi hoc privilegio uti. Reſp. certè tunc magis videris illic eſſe per tranſitum, quam ſi in fraudem approbationis conſultò eas, ut Confeſſionem audias; & nihilominus à N. R. P. Generali, vel S. Sede majorem hujus dubitationis explicationem habeas.

CAPUT VI.

De aliis conditionibus requiſitis in Miniſtro Confeſſionis.

§. I. *De Scientia.*

1 HÆc vel expendi poteſt, qualiſnam habitualiter in Confeſſario reſidere debeat, vel, qualiſnam actualiter exercenda ſit, dum actu Confeſſiones excipit.

Scientia Confeſſarii habitualis.

2 Difficile eſt, ad unguem decernere, ad quem gradum aſcendere debeat ſcientia in Confeſſario, cujus munus eſt Judicis, Magiſtri, & Medici quoad ſalutem pœnitentis. Ea placitis tamen Doctorum, tria ab ipſo ſcienda colligo, & quidem in meliore gradu à Confeſſario Mercatorum, vel Principum, quàm ruſticorum, quàm mulierum, quàm puerorum, &c. Nam primò ſcire Confeſſarius debet, quæ pertinent ad ſe ipſum, qua ſcilicet poteſtate polleat, in quos ſubditos, viros ne, an etiam mulieres, &c. ad quæ peccata, & ad quas excommunicationes abſolvendas, ejus poteſtas extendatur. Quod ultimum eſt, ſcire, quinam caſus ſunt reſervati, qui non item.

3 Secundò, quæ pertinent ad ipſum pœnitentem; quamnam ſcilicet diſpoſitionem afferre debeat pœnitens, ut ſit abſolutione dignus, quo dolore de offenſa Dei, quo propoſito ampliùs non peccandi, qua integritate Confeſſionis, &c.

4 Tertiò, quæ pertinent ad ipſa peccata, quænam ſcilicet afferunt obligationem reſtitutionis, quæ ſatisfactionem partis. Quænam ſint ex ſe venialia, quæ mortalia. Quænam circumſtantiæ mutant ſpeciem peccatorum, quæ non item.

5 Hæc ergo debent à Confeſſario aliqua tandem ratione cognoſci, ita ſaltem ut dubitare de iis poſſit, utque ſalvo ſemper ſigillo ea, in libris recognoſcere, vel in caſibus occurrentibus ſciſcitari poſſit à Doctoribus, juſſo interim, quando oportebit, pœnitente redire, poſt caſum exagitatum, dilata Abſolutione. Poterit etiam idē ingenuè à Confeſſario moneri, ut alium doctiorem conveniat. Quæ profectò probi Confeſſarii præbere non erubeſcunt, perinde ac præſtantiſſimi Medici, in morbis gravibus, alios advocare ad conſilium, non dedignantur.

6 Inquires. Ejuſmodi ſcientia eſt ne ad validitatem Confeſſionis neceſſaria, an duntaxat ad licitam adminiſtrationem?

Reſpondeo Boſſius *de J. b. ect.* 3. *caſu* 2. *nu.* 168. citans Gaber. Nav. Cajet. docet, Confeſſarium, niſi ſciat diſcrimen inter lepram, & lepram, ideſt inter peccatum mortale, & veniale in caſibus communiter contingentibus, invalidè Confeſſiones excipere. Sed Suar. *d.* 28. *de pœn. ſect.* 2. *nu.* 12. ſequi omninò debemus docentem per ejuſmodi ignorantiam illicitè ſolùm exerceri munus Confeſſarii. Ratio eſt, quia valor in Sacramentis ſatis habetur, ſi ponatur materia, & forma cum intentione legitimi Miniſtri, ad quam in caſu noſtro ſufficit, ut Confeſſarius cognoſcat peccatum ſub confuſa ratione peccati; ideſt offenſæ Dei. Ita Præpoſ. *ap.* Dian. *p.* 11. *tr.* 4. *reſol.* 10. *V. His tamen non obſtantibus.* Et Confirmatur ea communi doctrina, immò ea communi praxi, qua in articulo mortis quilibet indoctus Sacerdos poteſt infirmum abſolvere, & ſi alius non adſit, debet. Quod ſi indoctiſſimus ita ſit Sacerdos, ut ne peccati quidem rationem confuſam noſcat, (ſed hoc difficile eſt, niſi fortè is mente læſus omninò ſit) valdè dubito, (Favet dubitationi Suar. *l. c. n.* 10.) an valida ſit ab ipſo collata abſolutio, ſi enim rationem peccati non agnoſcit, quid abſolvit; ſeu quam intentionem abſolvendi habere poterit? Vide *apud* Dianam *citatum* varia Doctorum placita, circa hanc quæſtionem nobis ad praxim tendentibus minimè neceſſaria.

7 Ea dictis infero, mortaliter delinquere eos, Ita Præpoſ. *ap.* Dian. *l. s. fine* Suar. moa citan. & paſſim; qui de Induſtria quærunt Confeſſarium indoctum reſpectu ſtatus ipſorum; ipſis enim is mederi utiliter nequit. Dixi (de induſtria) nam cæterum præſumere ſemper debes, omnes Confeſſarios expoſitos ſufficientes eſſe doctos, niſi contrarium tibi poſitivè conſtet. Lege Suar. *d.* 28. *de pœn. ſect.* 2. *n.* 9. Addo, doctum pœnitentem poſſe confeſſarii indocti defectum ſua ſapientia non rarò ſupplere. Vide moa *n.* 13.

8 Infero ſecundò, mortaliter peccare Ordinarios, ſi quando concedunt facultatem excipiendi confeſſiones Sacerdotibus inſufficientibus. Et tamen hic notanda limitatio; Quando enim in Villis, & Pagis non adeſt copia Doctioris, poteſt indoctus eligi in Confeſſarium, ſatius enim eſt, aliquem ibi, quamvis indoctum, præſtò eſſe, quàm nullum. Conſiderent tamen Epiſcopi onus, quod ipſis incumbit ſuis ovibus, etiam propriis expenſis, conſulendi.

9 Infero tertiò, ipſum Confeſſarium peccare item graviter, ſi ſe inſufficientem noſcens, extorqueat dictam facultatem; ſe enim exponit periculo, perperam miniſtrandi Sacramentum.

10 Ad tollendos tamen ſcrupulos timorati Sacerdotis, qui ſemper ſe inſufficientem exiſtimat, ſi bona fide ipſe procedens, videt ſe approbari ab Ordinario, vel à piis, doctiſque viris, qui eum noſcunt, vel quibus ſe examinandum præbuit, ſciat inquam, ſe tutò poſſe Confeſſoris munus admittere, & exercere.

11 Quid, ſi ſit dubium negativum de mea ſufficientia. Reſp. Vel inquiris, ſi dubium ſit in te, vel ſi ſit in Ordinario, qui te exponit. De Ordinario, ajo, ipſum peccare, ſi te exponat, quia ſic exponeret Sacramēta à te conferenda periculo malæ adminiſtrationis, niſi tamen adſit caſus limitationis inductæ *n.* 8. De te ajo, excuſari à præcepto Superioris, Conſcientiam enim tu deponere ſuper ipſius Judicio potes.

Scientia Confeſſarii actualis.

14 Non ſemper obligatur Confeſſarius, dum excipit Confeſſiones de ſingulis, quæ dicuntur à pœnitente, ferre hic & nunc Judicium, an ſint venialia, an mortalia; nam ſæpè, ſive quia pœnitens rudis ſe explicare ampliùs ignorat, ſive quia cognoſci nequit, an defuerit plena advertentia in actione prava, ſive ob rationem aliam, ejuſmodi Judicium ferri, ne à doctiſſimis quidem poteſt: Poſito ergo quòd Confeſſarius, ut modò diximus, ſciat communiter, quæ ſint mortalia, quæ venialia, ſatis habet, ſi communiter ea diſcernat, ut poſſit debitam pœnitentiam in ſatisfactionem, & debita remedia prudenter imponere.

13 Peritia interdum pœnitentis adjuvare, ut modò diximus, judicium Confeſſarii poteſt, non ſolùm quando pœnitens pius eſt, & doctus, cujus Judicio ſtari poſſit, verùm etiam, quando agitur de profeſſione, quam peritus pœnitēs exercet. Si is enim v. g. eſt peritus Mercator, poterit Confeſſor ei fidem habere, dicenti talem contractum non continere injuſtitiam. Fateor tamen in his difficilioribus rebus pertinentibus ad jus, conſulendos eſſe doctos, & Theologos, ut jam

dictum eſt ſupra, nam in rebus pertineotibus ad factum ipſum, periso iu ea arte, vel profeſſione de qua agitur, facilius acquieſcere poterimus.

14 Quid, ſi poſt peractam Confeſſionem Confeſſarius, vel pœnitens, re melius expenſa, advertat eſſe mortale, quod ut veniale abſolutum fuit? Reſp. ſi penitens fideliter ſuam actionem narravit, & Confeſſarius illud, quamvia ut mortale cognitum poterat abſolvere, non eſt neceſſe iterùm adduci ad Confeſſionem; Satis enim fuit; & quidem directè abſolutum, & ſanè, ſi ſecus aſſeramus, ſcrupulis omnia ſcatebiot. Quod ſi non poterat abſolvere; erat enim caſus reſervatus dixi ſatis *in Meth. Confeſſ. l.3.c.3.§.8.* ubi latè, & univerſaliter proſecutus ſum, quid agendum in caſu, quo poſt Confeſſionem aliquis error in ipſa Confeſſione ſubrepſiſſe, animadvertatur.

§. II. *De aliis requiſitis in Confeſſario.*

1 PLura dicta ſunt in præcedentibus, quæ lo Confeſſario requiruotur. Solùm ſuperſunt duo breviter innuenda.

Primò enim eſſe in ſtatu gratiæ Confeſſor debet, ut ſine peccato hoc Sacramentum admioiſtret: in quo eſſe prudenter ſibi perſuadebit, ſi non cognoſcat in ſe peccatum mortale, vel ſi cognoſcat, tamen, ſive per contritionem, bona fide exiſtimatam, ſive per legitimam Confeſſionem, ſtatum gratiæ recuperavit. Sed de hoc, & An ſit aliquis caſus exceptionis. An toties peccet; quoties in ſtatu pravo exiſtens, abſolvit. An peccet quando audit peccata, ſed ante abſolutionem conferendam ſe conterat, dixi ſufficienter, & diſertè *in Meth. expedita Confeſſ. lib.3.c.5.§.3. & lib.2.c.1.§.8.n.55.*

2 Secundò, Confeſſarius non debet eſſe excommunicatus, nec ſuſpenſus ab officio (hoc eſt non ſuſpenſus ab actibus, ſive Ordinis, ſive Juriſdictionis) nec Interdictus, etiam ſi per contritionem ipſe exiſtimet ſe eſſe in gratia, nam cenſura affectum removet à predictis actibus Eccleſiæ. Et invalidè quidem ageret, ſi cenſura vitanda devinctus eſſet, illicitè, ſi non vitanda, ſeque ipſe ingereret, quæ ſunt quæſtiones pertinentes ad Tractatum de Cenſuris, de quibus infrà ſuo loco.

Atque hic finis eſto Tractationis de Sacramento Pœnitentiæ, cui adnectimus *Tractatum de Caſibus reſervatis.*

TRACTATUS DE CASIBUS RESERVATIS.

CAPUT PRIMUM.

Quid ſit Caſuum Reſervatio.

1 EſT reſtrictio Juriſdictionis à legitimo Superiore inducta Confeſſatiis, per quam reſtrictionem ii oon valeant aliqua peccata Sacramentaliter abſolvere.

Reſervatio an liget etiam ignorantes?

2 Ex hac deſcriptione colligitur Primò, etiam eos incidere in caſus reſorvatos, qui illos eſſe reſervatos ignorant, (quidquid oullam aſſerens rationem videatur docere Quiutan. *de inn. ſing. 11. n.8. init.* ſed multas, at non efficaces adducens, Januar. *ap* Dian. *p 10. tr. 14. r ſ.* 63.) Reſervatio enim non eſt pena, cui certè non ſubjacet, qui illam neſcit, ſed, ot dirimus, eſt limitatio poteſtatis Confeſſariorum facta, ob bonum publicum, ut ſcilicet Fideles à peccatis illis reſervatis cõmittendis abſterreantur, dũ vident, ea non poſſe ab Ordinariis Confeſſariis abſolvi, ſed ſolùm à Superiore, ſeu ab illo, cui reſervaotur.

3 Fateor tamen cum Sanch. *li .9. de Matrim. d 32. n.* 18. de Lugo *de pœn. d.20.n.* 15. aliiſque, interdum reſervationem eſſe pœnam, quando ſcilicet Superior prohibet aliquod peccatum, & in ejus odium infligit reſervationem. Ponit Sanchez eaemplum de peccato ea mala promotione ad Ordioes, quod quia reſervatum eſt à Siato V. in odium talis peccati, non incurritur ab ignorante ejuſmodi reſervationem, quamvis peccare ſe cognoſcat.

4 Quando autem reſervatio ſit in pœnam committentis peccatum, quando ſit ob bonum publicum limitatio Juriſdictionis, ex verbis Legis eſt colligendum. Ego certè, ut innuit ibidem Sauchez, ſemper cenſeo, reſervationem ſimpliciter factam, eſſe limitationem Juriſdictionis; regulariter enim ſic ſolent ab Eccleſia reſervari caſus, & ſolùm tunc cenſuerim eſſe meram pęnam, quando expreſsè ex tenore Legis pœnam eſſe ſignificetur.

An Pueros?

5 Colligitur Secundò, quòd pueri ante annos pubertatis, ex ſententia probabili, quam nos *in Opuſc. de Comm. c.4.§.2.à n.* 11. ſumus amplexi, propter imperfectionem judicii, eximantur ab incurſione cenſurarum, eoſdem tamen ſubjacere caſibus reſervatis, nam caſuum reſervatio eſt reſtrictio Juriſdictionis, facta ipſi Confeſſario, ut dictum eſt, non verò poeris; multò magis, quia etiam pueris utiliſſimum eſt, ſi per ejuſmodi reſtrictionem à peccatorum gravitate deterreantur.

An Exteros?

6 Colligitor Tertiò, ſi quis divertat, ſive permanenter, ſive etiam tranſeunter in aliam Diæceſim, ubi peccatum, quod commiſit in ſua, eſt reſervatum, non verò in dicta alia, ad quam accedit, probabile valdè eſſe poſſe ibi abſolvi à Confeſſario communi. Ita docet de Lugo *de pœn. n.72.* Caſtr. *de pœn. p.15.§.5.n.10.* Dian. *p 11. t.1. reſ.* 48. Averſa *de pœn. q. 17. ſect.* 3. aliique contra paucos ab iiſdem citatos. Ratio eſt, quia Confeſſarius illius Diæceſis non habet reſtrictam ſuam Juriſdictionem citca hoc peccatum. Adde Primò, Reum debere judicari juxta Leges loci. Adde Secundò, nimis fore moleſtum obligare Confeſſarios ad ſciendum, quænam peccata ſint in alieois Diæceſibus reſervata. Adde Tertiò, communem praxim.

7 Contra, ſi quis committat peccatum, quod non eſt reſervatum in ſua Diæceſi, & accedat ad locum, ubi eſt reſervatum, non poteſt abſolvi in eo loco, quia ibi Confeſſario eſt reſtricta poteſtas.

8 Idem dic de Religioſo ſe conferente tranſeunter de uno Monaſterio in aliud, ſi enim in hoc adſint fortè caſus reſervati, qui oon adſint in illo, abſolvi à dictis reſervatis per Confeſſarium hujus Monaſterii oon poteſt.

Reſervatio ante, vel poſt tuam Confeſſionem facta quid operetur?

9 Colligitur Quartò, ſi Confeſſionem tui peccati, v.g. adulterii, exhibeas hodie, quando adulterium oon eſt ampliùs reſervatum, cùm tamen fuerit, quando tu illud commiſiſti, poſſe hodie illud abſolvi à communi Confeſſario, quia hodie huic Confeſſario non eſt reſtricta poteſtas.

10 Contrà ſi hodie fatearis dictum adulterium v.g. quando jam factus eſt caſus reſervatus, cùm tamen ejuſmodi non fuerit, quando in illud incidiſti, non poteris hodie à communi Confeſſario abſolvi, ſiquidem hodie Juriſdictio illi jam iovenitur eſſe reſtricta.

CAPUT II.

Quis poſſit Caſus, & ſub qua limitatione reſervare?

1 QUòd poſſit Pontifex pro toto Orbe, Epiſcopus autem pro ſua Diæceſi, oimis eſt certum ex Tridentino, & hic quidem etiam reſpectu regularium non exemptorum; Nam de exemptis dicam mox ſigillatim Denique certum etiam eſt, Prælatos eorumdem Regularium, (ſiquidem hi Juriſdictionem ſpiritualem etiam habent in ſuos) poſſe, pro iiſdem ſuis, caſus reſervare; ſed cum limitationibus paulò inferiùs explicandis.

Reſervatio an debeat eſſe pro omnibus?

2 Tria nota, Primum, Averſa *q.12. de pœn. ſect.* 1. & Pelliz. *tr.6.c.2. n.52. citans* Suar & Floron. docent, Epiſcopum non poſſe, validè reſervare decem, v. g. peccata, pro omnibus ſuis ſubditis Sacerdotibus Secularibus, & inſuper alia decem pro Regularibus, nam ipſe debet ſe æqualiter gerere pro Regularibus, perinde ſe gerit cum Parochis. Ego de hac doctrina valdè dubito. Cur enim ea rationabili cauſa non poſſit Epiſcopus, plus fidere de Sacerdotibus, & Parochis, quos fortè idoneos, & doctos cognoſcit, dando eis majorem poteſtatem, quàm aliquibus Religioſis, de quorum aptitudine fortè aliquando dobitet?

An poſſit eſſe nimia?

3 Secundum: Si reſervatio ſit iodiſcreta, ſeu nimia, puta cedens io damnum potiùs, quàm utilitatem aoimarum, reddenſque uſum Confeſſionis nimis onerosum, peccabit mortaliter reſervans, etiam ſi ſit Summus Pontifex. At verò, ſi fiat ejuſmodi detrimentoſa reſervatio ab Epiſcopo, an ſit valida? (nam ſi à Summo Pontifice fiat, validam eſſe, fatemur omnes) eſt quæſtio videnda apud de Lugo *d. 20. de pœn. ſect.* 3. qui poſtquam attuliſſet Vaſq. docentem, eſſe iovalidam propter verba Trid *ſeſſ.14. cap* 7. aſſerentis, Epiſcopos reſervare poſſe caſus in ſalutem, non in deſtructionem, & Suarium docentem eſſe validam, quia prædicta Tridentini verba non clarè auferunt poteſtatem ab Epiſcopo, poſtquam, inquam, eos attuliſſet, Suariique ſententiam approbaſſet, addit limitationem, dicens, eſſe iovalidam, ſaltem quando Parochis diminueretur no-

notabiliter munus abſolvendi: ſic enim Epiſcopus moraliter tolleret ab his munus Parochi, quod certè tollere non poteſt, niſi propter eorum ineptitudinem, vel in pœnam: ſic ille. Addamus nos, idem debere dici de Regularibus exemptis legitimè, & abſolutè ab Epiſcopo approbatis: cùm enim ab his ex communi ſententia, à *lib. 5. de pœn. cap. 5. §. 4. à n. 49.* nobis dicta, & ex ipſo de Lugo *de pœn. d. 21. ſect. 2. à n. 36.* confirmata, invalidè, ſine juſta cauſa Epiſcopus auferret dictam approbationem ſimpliciter, & abſolutè datam Regularibus, invalidè etiam notabiliter diminueret. Illud eſt certum, in dubio, ſemper præſumendum, eſſe licitam, validamque reſervationem, quia ſemper præſumere debemus pro Superiore; ſecurri nihilominus poſſet ad Superiorem majorem, ut moderationem adhiberet. Lege Suar. *de pœn. d. 29. ſect. 4. Inſtr. Sac. Cong. ap.* Quarantam, *V. Caſus reſerv.*

An ſemper ſit perpetua?

4 Tertium. Caſus ab Epiſcopis, & à Prælatis regularium duobus poſſunt modis reſervari. Primò, per modum legis, ſeu ſtatuti, ut fit communiter in Synodo Diæceſana, vel in capitulis Religioſorum, & tunc reſervatio durat, etiam poſt illorum mortem, & donec à ſucceſſore revocetur, quia lex eſt ex ſe perpetua. Secundò, per modum præcepti, ſeu edicti ab Epiſcopo, vel Regulari Prælato promulgati; & tunc reſervatio ſpirat, Epiſcopi, vel Prælati morte, ut eſt communis doctrina de duratione legis, & præcepti. Lege tamen Quintan. *de ſing. 11. n. 2.* qui notat tamen, præcepta Generalis Societatis Jeſu, atq; adeò ejuſdem reſervationes, ut etiam communicationes Privilegiorũ durare etiã ipſo defuncto, vel amoto ab officio, niſi ea revocentur à ſucceſſore, idq; propter peculiare Societat. Jeſu Decretũ, quod fuiſſe deinde à ſequente Generali extenſum ad præcepta aliorum Superiorũ, ne te prætereat. Lege *in Cong. 4. Dec. 9. & can. 23. & in Cong. 7. Decr. 67. & can. 10. & ap.* Caſtr. *to. 2. tr. 16. d. 5. p. 9. n. 1.* Idem ergo eveniſſe poſſet in aliis Religionibus, ſi ſimile quid in illis eſſet legitimè ſtatutum.

CAPUT III.

Quinam ſubjaceant Caſibus Reſervatis?

1 Certè non niſi ſubditi reſervantis. Sed adhuc ſunt enovandæ ſequentes quæſtiunculæ.

An operans ex conſcientia erronea?

Commiſit quis delictum, v. g. Stuprum, quod non eſt in ejus Diæceſi reſervatum, ipſe tamen, per errorem, reſervatum eſſe omninò putat, ſubjacebis ne reſervationi?

Reſp. negativè DD. paſſim *ap.* Aver. *de pœn. q. 17. ſect. 1.* Unde is poterit abſolvi à quocunq; Confeſſario inferiore, ſine neceſſitate recurrendi ad Superiorem, apud quem eſt poteſtas abſolvendi à reſervato. Ratio eſt in promptu, quia error delinquentis non poteſt diminuere juriſdictionem, qua circa illud peccatum gaudet Confeſſarius.

An operans metu?

2 Titius timore mortis, vel alterius gravis mali, à graſſatoribus v. g. incuſſo, niſi occideret Petrum, illum occidit, & nunc petit à communi Confeſſario ejus homicidii abſolutionem, quod eſt in Diæceſi reſervatum, validène abſolvetur? quod eſt quærere; An operans ex metu ſubjaceat caſui reſervato tali operationi adnexo? Reſp. validè abſolvi. Ita Graſſ. *de caſib. reſerv. lib. 1. cap. 13. n. 33.* Floron. *caſ. 4. §. 1. n. 16.* Averſa *loc. cit.* Bordon. infra *l. p. de excomm. cap. 7. §. . n. .* aliique. Ratio ducitur ex benignitate Eccleſiæ, quæ ſicut excuſat ab excommunicatione eum, qui coactus metu gravi cadente in conſtantem virum committit peccatum cui adnexa eſt Excommunicatio, v. g. excuſat eum, qui Clericum (quamvis cum peccato) percutit ex metu cadente in conſtantem virum, ut tamquam probabilius nos ſuſtinebimus in lib. de Excommunicatione, ita excuſat ab incurſu in caſum reſervatum. Et ratio ulterior eſſe debet, quia reſervatio, ut etiam dicta Excommunicatio, ſunt odioſæ, atque adeò, quanto ſtrictiùs poteſt, ſunt interpretandæ, & conſequenter, ut intelligantur de peccato plenè voluntario, atque fiant ex metu, licèt abſolutè voluntaria ſint, ſunt tamen aliquo tandem modo involuntaria.

An Moniales?

3 Vel quæris de Monialibus exemptis à Juriſdictione Epiſcopi, vel de non exemptis. Priores, puta exemptæ, non ſubjacent, teſtibus Quintan. *ſingul. 26. de pœn. nu. 1.* Pelliz. *de Moni. c. 9. q. 15. n. 14.* (docebat olim communis doctrina) caſibus reſervatis ab Epiſcopo, quia illius ſubditæ nequaquam ſunt. Immò aliqui cum Pellizar. *de Monia. c. 5. n. 191.* probabiliter id extendunt ad puellas ſæculares, quæ in Monaſterio earumdem Monialium exemptarum educendæ conſervantur. Cùm enim per quaſi domicilium commorentur in loco illo exempto, participare debebunt de exemptione. Adde, ſic eſſe interpretandam Eccleſiæ voluntatem: ut habeant puellæ eadem remedia ſuæ ſalutis, quæ habent cæteræ, cum quibus convivunt.

4 Contra hanc communem doctrinam, illud mihi dicendum venit in mentem. Notavimus in ſuperioribus *de Sacam. pœnit. c. 3. §. 2. n. 21.* Gregorium XV. ſtatuiſſe, etiam has exemptas, non alios, quàm ab Epiſcopo approbatos, habere poſſe in Confeſſarios. Jam ex hoc ſequitur, Epiſcopum poſſe reſtringere dictam approbationem, & Confeſſarium, quem his Monialibus concedit limitare, ne valeat abſolvere ab hoc, vel illo peccato; qua ratione, jam Moniales hæ ſubjacebunt reſervationi Epiſcopi.

Certè ita nunc eſſe dicendum, convincit diſcurſus, quare doctrina Pelliz. *de Mon. cap. 9. n. 24.* & Quintanad. *de pœnit. ſin. 26. nu. 1.* contrarium dicens, vera ſolùm fuit ante dictum Gregorii XV. Decretum, non verò poſteà. Hodie ergo, cùm Epiſcopi ſemper approbent Confeſſarios ſub reſtrictione, ne abſolvant à reſervatis (quando contrarium non exprimunt) eodem modo approbare præſumuntur hos confeſſarios Monialium, quamvis exemptarum.

Poſteriores verò, ideſt Moniales non exemptæ ſubjacent omnibus caſibus, quos reſervat earum Epiſcopus pro tota Diæceſi, quia ejus ſunt legitimæ ſubditæ, ut notat idem Pellizzarius. Immò ex praxi communi habetur, ut Epiſcopus aliquos caſus ſuperaddat reſervatos pro ſolis ſuis his Monialibus, quod certè poteſt, quando in Domino judicaverit ad Monialium bonum conducere.

Ex dictis fit, Moniales abſolvi non poſſe à reſervatis, niſi à legitimo Confeſſario, habente facultatem pro dictis reſervatis, de qua re multa habet Quintanad. *loc. cit.* nimis fortaſſe benignè; lege item multa *apud* Pellizar. *cit. lib. 5. de pœn. cap. 5. §. 4. n. 40.*

An Novitii?

5 Decantata quæſtio: nam propterea breviter tibi illam indico legendam, ſi placet, apud Doctores mox citandos latiùs. Eam verò hic explicabo ſub illa æquivalenti quæſtione: Per quemnam Novitii abſolvi à reſervatis valeant?

6 Diſtinguendum eſt. Aliud enim dicendum de peccatis reſervatis ab Epiſcopis, aliud de peccatis reſervatis à Prælatis ejus Religionis, in qua Novitius es.

Pro Reſervatis ab Epiſcopo.

7 A caſibus reſervatis ab Epiſcopo per te Novitium commiſſis, ſive ante, ſive poſt ingreſſum in Religionem, non potes, ut habet Aver. *qu. 17. de pœn. ſect. 1.* dum es Novitius abſolvi per communem Confeſſarium ſæcularem, niſi is auctoritatem abſolvi à reſervatis obtinuerit ab eodem Epiſcopo. Ratio eſt manifeſta, quia prædictus communis Confeſſarius, ut ſupra diximus, limitatam habet Juriſdictionem, quæ ad reſervata non extenditur, at verò ab iiſdem reſervatis Epiſcopo poteris, dum es Novitius, abſolvi per communem Confeſſarium tuæ Religionis approbatum à Superiore. Ratio eſt, quia ex una parte Religioſi, ut ſuperiùs vidimus, cùm ſint exempti, non ſubjacent Caſibus reſervatis Epiſcopo, & ex alia, Novitii in favorabilibus gaudent omnibus privilegiis ſuæ Religionis, ut notat Sanch. *l. 6. in dec. c. 10. à n. 50.* nam propterea ita potuerunt abſolvi à Caſibus Summo Pontifici reſervatis, ſicuti poſſunt cæteri Religioſi profeſſi, nempè à Superioribus talis Religionis juxta privilegia, quæ quælibet Religio habere ſolet, & juxta ea, quæ dicentur ſuo loco inferiùs, *c. 11. §. 1.*

Pro Caſibus Reſervatis à Religione.

8 Porrò pro Caſibus reſervatis in Religione, eſt iterùm diligenter ſubdiſtinguendum; vel enim Primò, loquutio eſt de Confeſſariis Regularibus, immò & Sæcularibus, quibus Superior Religionis exemptæ conceſſit licentiam abſolvendi ſuos Religioſos ſubditos independenter ab Epiſcopo, (quod certè ex privilegiis exemptionis facere poſſunt, qualem exemptionem hodie habent Religiones ferè omnes) & de his Confeſſariis dico, non poſſe abſolvere Novitium à dictis Caſibus reſervatis in Religione, niſi ſpecialem ad hoc facultatem obtineant à Superiore Religionis. Ratio eſt, quia ejuſmodi Confeſſarii Juriſdictionem abſolvendi reſervata nondum acceperunt à ſuo ſuperiore. Neque obſtat, prædictos Confeſſarios jam habere licentiam excipiendi prædictas Confeſſiones. Non obſtat inquam. Nam Superior, cùm licentiam, ſeu Juriſdictionem abſolvendi concedit, concedit limitatè, ideſt, duntaxat pro non reſervatis, niſi contrarium exprimat, ut infra dicemus.

9 Vel ſecundò, loquutio eſt de iiſdem Confeſſariis, ſive Regularibus, ſive ſæcularibus, quibus non jam Superior Regularis, ſed Epiſcopus conferat Juriſdictionem, approbationemque abſolvendi ſuos ſubditos. Et de his Confeſſariis duplex eſt ſententia, utraque probabilis. Alii enim negant, hos poſſe abſolvere Novitios à Caſibus prædictis reſervatis in Religione, in qua ſunt Novitii, quia Novitius (inquiunt) per ingreſſum in Religionem, quaſi mutavit domicilium, relinquens Territorium Epiſcopi, cui non ampliùs eſt ſubditus, unde ſicuti ab eo judicari in foro externo non poteſt, ita nec poterit abſolvi in foro interno. Hanc ſententiam ſequitur cum Corduba, aliiſque Laym. *l. b. 4. tr. 5. c. 4. n. 4.* Suar. *tom. 4. de Relig. tr. 8. lib. 2. c. 17. n. 14.* & Aſcan. Tamb. *de Jure Abb. t. 2. d. 6. q. 6. n. 18.*

10 Alii verò affirmant, quia quamvis quoad forum Pœnitentiæ Novitii ſint exempti à Juriſdictione Epiſcopi, propter privilegia Religionis, quibus & ipſi gaudent, unde poſſunt tum judicari in foro externo, tum in foro interno à Superioribus ſuæ Religionis, tamen in odioſis Novitii non veniunt nomine Religioſorum. Cùm ergo odio-

odioſum ipſis ſit,non poſſe abſolvi ab Epiſcopo, poterunt tunc (ſi velint tenere ſe,ut Sæculares, & ſic ab Epiſcopo, vel à Confeſſario, per ipſum approbato, legitimè abſolvi, non ſolùm à non reſervatis, ſed etiam à Caſibus reſervatis in Religione, qui caſus,ut ſupponere ſemper debemus, non ſint ab Epiſcopo reſervati pro prædicto Confeſſario. Ita ſibi contrarius Aſcan. Tamb. *de Jure Abb.t.2.d.13.qu.5.plur.* citans,Henriq. Joan. la Cruz aliique *ap.* Boſſ *de Jubil.ſect.3.c.4.n.13.& ap.* Averſ. *q.16.ſect.7.& ap.* Dian. *p.1.tr.6.reſ.27.& p.3.tr.2.reſ.4.& p.4.tr.4.reſol.5.* Barb. *in ſelect. lib.6. qu.23.nu.3.* nolens quid decernere de Novitiis Societatis.

11 Suar *l.c.* qui priorem ſententiam ſequitur, dicit, Privilegium exemptionis totum, & integrum participari à Novitio: Cùm ergo in exemptione ab ipſis participata includatur, ipſos eximi à neceſſitate adeundi Epiſcopum pro reſervatis, non poterunt ampliùs illum adire pro abſolutione; licèt enim hæc pars exemptionis non valendi petere ab Epiſcopo ſit (ait Suarez) odioſa, tamen, quia includitur in ipſa exemptione, ſi illam integrè participant Novitii, etiam huic parti ſubjacebunt.

12 Sed profectò non apparet ratio, cur Novitius, ex vi privilegii exemptionis, non poſſit acceptare id,quod ſibi favet: puta, ut abſolvi valeat à Superiore ſuæ Religionis,& reſpuere, quod ſibi nocet, ſcilicet,ut abſolvi non valeat ab Epiſcopo. Favent huic noſtræ ſententiæ Rodriq & Sanch. apud Caſtrop. *to.3.diſp.1.* De Religionis eſſentia,& prærequiſitis,qui *punct.1.nu.9.* cùm univerſaliter propoſuiſſet utrùm Novitii abſolvi poſſint ab Epiſcopo, aliiſque Parochis ſicut alii ſæculares manentes in eadem Diæceſi, ſic reſpondet: Plures Doctores ajunt poſſe,quia Novitius eſto ſubdatur Religionis Prælatis,novumque domicilium acquirat,non cenſetur precedens amittere,ſed conſervare, ac proinde poterit ab habentibus juriſdictionem Epiſcopalem abſolvi,ſicut anteà poterat, cum ſæcularis eſſet, & ita tenet Rodr.& indicat Sanch. At verius puto oppoſitum,ut expendit Suar.

CAPUT IV.

De peccatis, quæ ſive non poſſint, ſive non ſolent reſervari.

1 HÆc ſunt. Primò venialia, ac mortalia, ritè aliàs abſoluta. Secundò, mortalia dubia. Tertiò, merè interna. Quartò, non completa.

2 Porrò, antequam hæc quatuor ſigillatim declarem, adverte, ad multa ſequentia decernenda legem,ſeu præceptum conſtituentia Caſus reſervatos, cùm ſint odioſa; reſtringunt enim libertatem abſolvendi,eſſe ſtrictè interpretanda (ſicuti de ſimilibus legibus odioſis docent Auctores ut Salas *d.21.* Sà *V. Interpretatio,n.1.*& Caſtrop. *de legib.d.5.p.3.§.3.n.11.*) hoc eſt, debere verba, quibus caſus reſervantur. ſumi ſecundùm propriam ipſorum ſignificationem, & quando dubitatur de ipſo ſenſu,benigniorem partem eſſe accipiendam. Hoc in memoriam redacto, per quatuor propoſita breviter, ſed ſufficienter diſcurramus.

Venialia, ac mortalia, aliàs ritè abſoluta.

3 Hæc ideò non ſolent reſervari, quia cùm ea non obligemur confiteri, inutiliter reſervarentur. Dixi *non ſolent*, nam an poſſint, lege Suar. *t.4.ad 3.partem d.29.ſect.3.* affirmantem,& Vaſq *to.4.ad 2 partem q.91.art.3.dub.2.* negantem.

4 Hinc fit, ut ſi tu committas peccatum, quod ex ſe eſt reſervatum, ſed ob defectum plenæ advertentiæ, vel ob parvitatem materiæ cognoſcas, te non peccaſſe, niſi venialiter, illud non ſit reſervatum;Fac V.G homicidium,& furtum eſſe reſervata, tu verò occidas aliquem inadvertenter, ſed tamen negligentia dumtaxat veniali intercedente,vel fureris unum,vel alterum obolum, non eris peccati reſervati Reus.

5 Aliud ampliùs addit Quintanad *de pœn. ſing.8.* nempè, cum ab Epiſcopis (nam de Prælatis Regularium alia eſt ratio mox dicenda *c.6.§.1*) aliquod peccatum mortale, v. g. furtum reſervatur, non intelligi reſervatum in quacumque materia notabili, quamvis mortali,ſed in materia ejus generis,quæ poſſit dici delictum eſſe atrox. Verùm id commodius explicabitur infra *loc.cit.*

Mortalia dubia.

6 Eſto, poſſint, ut cenſet Turrian. *in ſel.ſect.d.38.* mortalia dubia, reſervari, tamen, quando id expreſſis verbis non fit, ſed abſolutè aliquod peccatum reſervatur, de certo intelligitur, non de dubio. Ratio ducenda eſt ex dictis *nu.1.* quia ſtricta eſt in hac materia interpretatio facienda.

7 Sive ergo dubites, te commiſiſſe illud peccatum, quod eſt reſervatum, ſive an illud, quod commiſiſti, ſit mortale, ſive an aliud comprehendatur in Decreto de peccatis reſervatis, quod eſt habere dubium facti, vel Juris, reſervationem non incurris. Vide Suar. *de cenſur.d.40.ſect.6.* Dian. *par.4.tr.6.reſ.4.* Meroll. alios cit. *to.1.d.3.cap.3.num.370.*

8 Hic ſcrupulum inijcit Sanch. *lib.1.Sum.cap.10.nu.15.* quem ſequitur Bonae. *de pœnit.d.7.qu.7.par.5.§.4.* Ait enim, ſi peccatum ſit dubium, ſed præſumptio in foro externo ſtet pro peccato, ſicuti in eodem externo foro judicaretur, ut certum, ita in foro interno judicandum eſſe,ut certum;atque adeò,ut reſervatum. Profers v.g. propoſitionem hæreticam, ſed dubium tibi eſt, an in ea prolatione mortaliter peccaveris, tunc, ſicuti judex in foro externo ex illa ſufficienti præſumptione prolationis te ut hæreticum certum condemnaret, ita Confeſſarius in foro interno, atque adeò cum reſervatione, condemnare debebit.

Verùm cum de Lugo *d.20.de pœn.n.18.& 19.* Meroll. *ap.* Dian. *mox citand.* Quintan *de pœn.ſing.11.n.1.* Dian *pr.4.tr.3.reſ.4.* dicens,utramq; opinionem eſſe probabilem,& aliis: ſcrupulum removendum judico ex dictis, quia nimirum reſervatio peccatorum debet reſtringi juxta regulam, quam modò *nu.1.* tradidimus, ut ſcilicet faveamus conſcientiis,quantum,ſalvis præcepti verbis, favere poſſumus, quam regulam obſervare non cogitur forum externum.

10 Quæris Si tu dubius de Caſu reſervato, dubius v.g. an commiſeris hæreſim, abſolvaris à communi Confeſſario, ſed poſteà re melius expenſa comperias, te verè hæreſim illam externam commiſiſſe, obligaberiſne illam iterùm confiteri apud Confeſſarium, habentem poteſtatem illam abſolvendi?

11 Reſpondeo. Hic tangitur illa quæſtio: An obligetur quis confiteri iterùm peccatum, quod apud Confeſſarium depoſuit ut dubium, ſi deinde comperiat eſſe certum,de qua quæſtione ſatis dixi, *lib.1.Meth.Conf.c.1.§.4.* ubi notavi, communem opinionem eſſe obligari, quia ejuſmodi peccatum videtur in priore confeſſione ſolùm fuiſſe indirectè abſolutum; innui tamen ſententiam cenſentem, non obligari, eſſe probabilem, quia dici probabiliter poteſt, illud abſolutum fuiſſe directè.

Juxta hanc ergo poſteriorem ſententiam, tu non obligaberis iterùm confiteri dictam hæreſim, quia juxta ſententiam hanc fuit tua hæreſis ſatis, ſuperque directè abſoluta.

Merè interna.

13 Superfluum eſſet quærere, an peccata (utique mortalia) interna, poſſint reſervari: ſufficit nobis advertere, ea numquam fuiſſe reſervata,quia Eccleſia propter ſuam benignitatem profitetur,ſe non judicare de interioribus, niſi quando voluntariè quis Sacramento pœnitentiæ ſe ſe ſubiiciat.

Ut ergo peccatum ſit reſervatum,neceſſe eſt, ut ipſum aliquo tandem modo in actum exeat exteriorem.

14 Tempeſtivè autem hic incidit Suar. *to.4.de Relig.tr.8 lib.2.cap.18.n.12.* Sanch. *l.2.in d.cal.cap.8.n.6.* Caſtr. *de pœnit.p.r.15.§.3.n.4.* de Lugo *l.mox citando*, aliorumq; contra Turrian. notabilis obſervatio, ducta ex duobus principiis hactenus judicatis. Altero. Eccleſia non reſervat,niſi peccata externa Altero. Eccleſia non reſervat venialia. Ex his enim fit, ut ſi quis in Diæceſi, ubi eſſet reſervatum omne furtum,v.g.vel omnis percuſſio proximi;furaretur unum julium v.g. parvam ſcilicet materiam animo ſurripiendi quantitatem notabilem, vel percuteret proximum leviter,animo lædendi graviter, peccaret quidem mortaliter, ſed non peccato reſervato, quia illud, quod eſt mortale,& unde malitia mortalis in actum externum promanat,tutū eſt internum,illud verò,quod eſt externum, eſt ex ſe, & objectivè veniale,atq; adeò non reſervatum, vide,quæ dicā infr. *cap.6.§.2.n.3.& 4.*

15 Pari modo quando reſervatur (inquit de Lugo *d.20.de pœnit.num.15.*) peccatum circa caſtitatem, quoties in actum externum prodit, requiritur etiam quòd ipſa actio externa ſecundùm ſe habeat gravitatem.

Nam, ſi quis intentione mortali, & gravi contra caſtitatem, dicat alteri aliquod verbum turpe ex ſe leve, vel exerceat aliquam aliam actionem externam ex ſe levem, licèt hæc actio denominetur mortalis ab intentione graviter mala,à qua procedit, non erit reſervata, quia ſicuti ſola voluntas interna non reſervatur, ita nec quando non procedit in actum externum habentem ex ſe gravem malitiam, & indecentiam. Hactenus de Lugo. In quam eandem rem ſic Caſtropal. *de pœn t.d.n.p.r.15.§.3.nu.4.* Viſio curioſa fœminæ, levis tactus manus, & ſimiles, tametſi iniqua, & mortali intentione fiant,caſus reſervati non erunt, quia ea malitia, quatenus mortalis eſt, non prodit in externum actum:Hac enim de cauſa excluſimus verba hæreticali intentione dicta, ex quibus per ſe ſpectatis, colligi hæreſis non poſſit. Hæc Caſtropalaus.

Non completa in ea ratione, qua reſervantur.

16 Si reſerventur v.g. inceſtus,adulterium,homicidium, furtum, &c.non incurret in reſervationem ille, qui ſolùm dicta peccata attentaverit,vel inchoaverit. Ita Sylveſt. Graff. Henriq. quos citat,ſequiturque Caſtropal. *loc.cit.§.2.n.3.* Quare,qui ſolùm turpiter tetigit alterius uxorem, eandemque eſt amplexatus, vel oſculatus. Qui ſolum percuſſit,vel vulneravit,quamvis graviter. Qui ſcalas appoſuit, & arcam aperuit,ut furaretur, ſed re ipſa non eſt furatus &c. peccatum reſervatum numquam commiſit. Ratio ducitur ex principio allato *nu.2.* quia legi reſervationis ſtricta eſt apponenda interpretatio, & ideò de peccato eſt intelligenda, quod abſolutè completum eſt in ſuo genere,qualis eſt inceſtus,adulterium,furtum,&c.conſummata, non verò amplexus, oſcula, vel furtum attentatum.

17 Hinc

17 Hinc fit, ut in ejuſmodi forma reſervandi non includatur ille, qui ſolùm mandat, vel ſolùm auxiliatur, vel ſolùm conſilium dat: hi enim non dicuntur abſolutè committere, ſeu compellere illud peccatum, cui modis dictis cooperatur.

Dixi *in ejuſmodi forma reſervandi*; ſi enim expreſsè reſerventur ſimilia attentata, vel inchoata, non eſt dubium, tunc etiam illa reſervari. Sic in aliqua Religione reſervatur quicumque lapſus carnis externus, & ſic excommunicatio *C. Si quis ſuadente* lata contra percuſſores Clericorum *C. Quanta de ſent. excomm.* extenditur ad mandantes, & conſilium dantes, &c.

CAPUT V.

De Peccatis Summo Pontifici reſervatis.

§. I. *Præmittitur notabile diſcrimen inter peccata reſervata Pontifici, & Epiſcopis.*

1 CAſus Pontificii, hoc eſt Summo Pontifici reſervati, ut habet Suar. *d.* 29. *de pœn. ſect.* 2. & alii paſſim ſemper adnexam habent excommunicationem, & quidem etiam ipſam reſervatam. Nam licèt aliquando aliquod peccatum reſervari Pontifici, ſine mentione Excommunicationis legas in nonnullis decretis, tamen ea ſufficienter interpretatur partim Caſtrop. *de pœn. p.* 15. §. 2. *n.* 1. partim Boſſ. *de Jubil. ſect.* 1. *caſu* 2. Floron. *de caſib. reſerv. p.* 1. *caſu* 2. *num* 7. qui omnes concludunt, nullum eſſe caſum Pontificium excommunicatione liberum.

2 At verò Caſus Epiſcopales, hoc eſt reſervati Epiſcopis, non omnes excommunicationem adnexam habent, ſolent enim ab ipſis reſervari, & caſus nullam excommunicationem habentes, & item habentes.

3 Quæres, quando aſſerimus caſus Pontificios habere adnexam excommunicationem reſervatam, ita ne id intelligendum eſt, ut ſola excommunicatio ſit reſervata, an etiam ipſe caſus, ideſt, an etiam ipſum delictum reſervandum ſit?

Reſp. Etiam ipſum delictum, quando eſt affectum Excommunicatione. Id, quod probatur à Sanch. *lib.* 2. *in Decal. c.* 8. *n.* 5. à poſteriori. Nam ſi bona fide abſolveris à tali delicto, & ab excommunicatione reſervata, V. G. (ab hæreſi externa) per Confeſſarium ex invincibili ignorantia, putantem ſe illa abſolvere poſſe, comperta deinde carentia poteſtatis in eo Confeſſario, non ſolùm debes abſolutionem excommunicationis petere, & obtinere ab habẽte Juriſdictionem ad illam excommunicationem abſolvendam, verùm etiam debes, in omnium ſententia, ab eodem obtinere abſolutionem delicti hæreſis, quia hoc non fuit directè abſolutum, ſed propter bonam fidem ſolùm indirectè cum aliis peccatis à te expoſitis Confeſſario. At ſi ipſum delictum non eſſet reſervatum, fuiſſet directè abſolutum, & non indigeret nova directa abſolutione. Ita Sanch. *l. c.*

4 Dixi *quando eſt affectum Excommunicatione*, nam ſi per ignorantiam quis neſciret huic peccato eſſe excommunicationem Pontificiam adnexam, vel ratione metus, ut *ſup. c.* 3. *n.* 2. dixi adnexa de facto non eſſet, tunc illud delictum à te ſic commiſſum non eſſet Pontifici reſervatum, poſſetque abſolvi per quemcumque Confeſſarium potentem abſolvere à peccatis mortalibus. Ratio eſt, quia ex una parte huic, propter dictam ignorantiam, vel metum, numquam fuit adnexa excommunicatio, & ex alia Caſus ipſe non eſt reſervatus Pontifici, niſi quando *ut n.* 1. *diximus*, eſt cum excommunicatione conjunctus. Ita Suar. *d.* 29. *de pœn ſect* 2. Sanch. *l. c.* Caſtrop. *T.* 1. *tr. d.* 4. *punct.* 3 *initio* citans Bonac. Vaſq. Laym. *alioſque*.

5 Jam verò ex dato diſcrimine inter reſervata Pontifici, & Epiſcopo, duæ ſuboriuntur aliæ differentiæ. Prima, quando Summus Pontifex, ſive per Jubilæum, ſive per quodcumque privilegium, concedit Juriſdictionem alicui abſolvendi à Caſibus Papalibus, concedit, etiam facultatem abſolvendi excommunicationes eiſdem Papæ reſervatas, quia ſicuti hæc duo Caſus, & excommunicationes Papales, ſunt ſemper connexa, ita, conceſſa poteſtate ad unum ex ipſis, intelligitur conceſſa ad alterum.

6 At verò, quando Epiſcopus concedit Juriſdictionem abſolvendi à Caſibus ſibi reſervatis, non intelligitur concedere Juriſdictionem abſolvendi ab excommunicationibus ſibi eidem reſervatis, quia cùm ipſe habeat multos caſus reſervatos diſtinctos à reſervatis excommunicationibus, conceſſio pro illis non poteſt extendi ad has, neque contra, niſi aliud ex conceſſionis verbis, aliiſve circumſtãtiis conjiciatur. Ita Bon. Barb. aliiq; ex communi ſententia, quos habes ap. Boſſium *l. c.*

7 Secunda differentia. Si quando propter ignorantiam, vel propter metum cadentem in virum conſtantem, juxta ſupradicta, non incurrit aliquis excommunicationem, dum patrat delictum Summo Pontifici reſervatum, V. G. dum incidit in externam hæreſim, poterit abſolvi à quocunque ſimplici, ſeu communi Confeſſario, ut dixi *num.* 4. quia illud delictum quandoquidem non habet adnexam excommunicationem reſervatam, non habetur, ſaltem ex uſu Eccleſiæ, pro reſervato; At non ita in delictis Epiſcopalibus: Quamvis enim per ignorantiam, vel propter aliud, non incurras excommunicationem, adhuc illud delictum ferè ſemper remanet reſervatum, nec poterit à ſimplici Confeſſario abſolvi, ſed ſolùm ab habente Juriſdictionem ad reſervata, quia in Caſibus Epiſcopalibus non adeſt uſus Eccleſiæ, quòd non habeatur pro reſervato illud delictum, cui non eſt adnexa excommunicatio reſervata Epiſcopalis, & quamvis hæc per ignorantiam, vel metum, non incurratur, ſic docent Suar. *d.* 3. *de pœnit ſect.* 3. *nu.* 11. Laym. *l.* 1 *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 6. *n.* 10. Boſſ. *de Jubil. ſect.* 1. *c.* 18. *nu.* 2. aliique. Et ratio ulterior eſt, quia Epiſcopi aliquando, immò ferè ſemper, reſervant ipſa delicta ratione ipſorum, & non, ut facere ſolet Pontifex, ratione Excommunicationis, vel ſaltem reſervant immediatè, & Caſum, & Excommunicationem.

8 Dixi ferè ſemper, nam, ſi quando ex verbis, vel circumſtantiis conſtaret, delictum illud fuiſſe ab Epiſcopo reſervatum, ratione Excommunicationis, tunc profectò eadem eſſet ratio, quæ in Pontificiis, unde qui ob ignorantiam, vel ob aliud non contraheret hanc Excommunicationem, nec contraheret dicti delicti reſervationem.

9 Sed quid præſumendum, quando neque ex verbis, neque ex circumſtantiis id colligi queat?

Reſpondeo, præſumendum eſſe, reſervationem ab Epiſcopo factam fuiſſe, ratione ipſius delicti, vel ratione, ut dictum eſt, utriuſque immediatè, atque adeò etiam caſum eſſe immediatè reſervatum. Ratio ducitur ex communiter contingentibus, quia ſcilicet hic eſt conſuetus uſus Epiſcoporum, qui in reſervationibus ſuis ad ipſa delicta ferè ſemper attendunt.

10 Quæres primò. Si Summus Pontifex auferat cenſuram adnexam caſui ſibi reſervato, remanetne ipſe caſus eidem Pontifici reſervatus?

Reſpondeo. Probabile eſt non remanere reſervatum, atque adeò poſſe abſolvi à communi Confeſſario. Ratio eſt; quam diximus *nu.* 4. & 7. & quam rectè notat Sanch. *lib.* 2 *in Decal. c* 8. *nu.* 5. ſicuti enim à principio, & veluti in fieri ſunt ſimul caſus, & Excommunicatio Pontifici reſervata, ita in conſervari, ut ſcilicet, remota Excommunicatione reſervata, per potentem illam abſolvere, removeatur, & reſervatio Caſus, & data à Pontifice (ut ſupra etiam nos diximus *n.* 5.) facultate abſolvendi pro tali Excommunicatione, cenſeatur etiam data pro tali peccato, & contra.

11 Quid ſi idem caſus eſſet Pontificius, & Epiſcopalis, nempè ſibi illud reſervaſſet Pontifex, & ex propria ſua Juriſdictione etiam Epiſcopus, (quod fieri, an liceat, infra indicabimus.) Remota per abſolutionem Pontificis Excommunicatione à tali caſu, remaneret ne reſervatus ipſe Caſus Epiſcopo? Reſpondeo, Si in rigore juris loquamur remanere reſervatum Epiſcopo, quia ubi plura Jura urgent, ut hic urget jus Pontificis, & jus proprium Epiſcopi, remiſſo uno, non intelligitur remiſſum & aliud. At Navarr. *in Manual. c.* 17. *n.* 261 *Ver. Nono dico*, cùm aliis docet, hodie uſum, & conſuetudinem interpretari, etiam ſublatam eſſe Epiſcopalem reſervationem. Ita etiam tenet Floron. *de Caſibus reſerv. p.* 1. *caſu* 2. *c.* 13. citans Graſſium, Henriq. Homobonum. Mihi difficilis eſt, quæ credatur hæc conſuetudo, qua rarò peccatum reſervatur idem ab Epiſcopis, quod à Pontifice, unde potuerit ejuſmodi uſus introduci.

12 Idem dicerem, ſi quis eſſet Excommunicatus excommunicatione Pontificia, & Epiſcopali de eadem re, neque enim abſolutus ab Excommunicatione Pontificia, intelligeretur abſolutus ab Epiſcopali, quia exiſtentibus duobus impedimentis, uno ſublato, alterum non tollitur, ut colligitur *ex Cap. Tuarum, de aut* [illegible] *& uſu pallii, & ex l. ſi Domus, ff. de ſervit. V.* licèt intelligi etiam ab Epiſcopali, uſu communi ſic interpretante, doceat Raguccius, Naldus, aliique apud Dianam, *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 69. Sed ego etiam de ejuſmodi uſu, propter rationem, à me modò dictam, valdè dubito.

13 Quæres ſecundò: Quod dictum eſt, remota excommunicatione non remanere caſum reſervatum in Caſibus reſervatis, procedit ne etiam in Caſibus illis Pontificiis, qui cùm ipſi Pontifici ſint reſervati, idem tamen Pontifex conceſſit, ut poſſint ab Epiſcopo abſolvi, qualis eſt v. g. abortus fœtus animati, & alii, quos mox *c.* 6. §. 1. *num.* 2. enumerabo?

Reſp. Salvo meliore judicio, mihi videtur (nam apud neminem id lego) procedere; nam ii nunc ſunt quidem Caſus Epiſcopales, ut ibidem dicam, ſed per hujuſmodi conceſſionem non mutant reſervationem, quam habent Pontificiam, quare ſolùm ſunt reſervati, quando, (ut ſupra dictum eſt de Caſibus omnibus à Pontifice reſervatis,) conjunctionem habent cum excommunicatione; unde, ea remota ob ignorantiam, vel ob metum, vel per Abſolutionem, non remanebunt Caſus reſervati, ſed poterunt abſolvi à communi Confeſſario.

§. II. *Peccata, ſeu Excommunicationes Summo Pontifici reſervata.*

1 IN tres Claſſes ea diſtribuo. Prima continetur in Bulla Cœnæ. Secunda in quodam Decreto Clementis VIII. Tertia in Conſtitutionibus aliorum Pontificum.

Duarum priorum ſummam attuli *in Opuſculo Methodi Confeſſionis lib.* 3. *c.* 7. §. 4. *à n.* 13. Tertiam habes *apud* Filliuc. *tr.* 10. *c.* 9. *n.* 113. Caſtrop. Suar. Bonac. *& fusè* Duard. Alter. Sayr. *cum de cenſuris, & ſexcentos alios*. Nolo ergo actum agere, ſed ad neceſſaria progredior.

C A-

CAPUT VI.

De peccatis Epiſcopo reſervatis.

§. I. *An in Jure ſint aliqui Caſus reſervati Epiſcopis?*

1 CErtum eſt, ab aliiſque ſatis probatum, nullum hodie de facto caſum eſſe reſervatum, in Jure, Epiſcopis, ſaltem quia (ut notat Floronus 1. *p. de caſib. reſerv. c.* 1 § 5. *n.* 5.) conſuetudine ita ſervatur. Lege Suar. *de pœnit. d.* 28. *de* *ſect.* 1. *n.* 6. Barb. *de poteſt Ep. all.* 51. *n.* 2. Quintan. *ſingul.* 1 *de pœnit. n.* 1. Caſtropal. *de pœn. q.* 15 § 2. *n.* 2. aliosque. Eos igitur, pro ſua Diœceſi, quilibet Ordinarius reſervare poterit, quos prudenter ad bonum ſuarum ovium expedire judicaverit: vel ii reſervati etiam erunt Epiſcopis, quos de facto propria alicujus Diœceſis conſuetudo reſervavit.

2 Quoniam verò aliquot inveniuntur Caſus Summo Pontifici reſervati, quos Summus Pontifex conceſſit, ut ii poſſint abſolvi ab Epiſcopis, quale eſt Trident. *ſeſſ.* 24 *c.* 5. *ſeſſ.* omne delictum quomodocumque Pontifici reſervatum, ſi ſit occultum, & non deductum ad forum contentioſum, & qualis etiam eſt levis percuſſio Clerici, inter limites peccati mortalis, ut dicemus in explicatione Excommunicationis, *Si quis ſuadente*, & qualem etiam eſſe abortum fœtus animati, diximus *lib.* 5. *in Decal. c.* 2. § 4. *à n.* 7 Quoniam inquam hæc ita ſe habent: Quæritur, an ejuſmodi Caſus ſint Epiſcopis conceſſi jure ſuæ ordinariæ juriſdictionis, & ſic poſſint, debeantque vocari caſus Epiſcopo reſervati, an verò ſint Pontificii.

3 Sanchez *l.* 4. *in Decal. c.* 14 *n.* 27. Pontius *de Matrim. l.* 8 *c.* 6. *num.* 9. Fragoſ. *p.* 1. *l.* 4. *d.* 10. *n.* 98 aliique putant, dici, & eſſe Epiſcopales, hoc eſt abſolutè Epiſcopis reſervati quia ſunt conceſſi dignitati Epiſcopali, atque adeò perpetuò, quod eſt jam nunc illos eſſe ordinariæ Juriſdictionis Epiſcoporum; Caſtrop. *in bull. Cœn.* § 1. *n.* 7 & Henriq. *l.* 6. *c.* 14 *n.* 7. cenſent remanere Pontificios, quia tales ſunt per ſe, licèt Epiſcopis ſint, per delegationem, conceſſi.

4 Sed vera deciſio, utramque ſententiam fortaſſe conciliaus, eſt, eos eſſe verè, & per ſe Pontificios; neq; enim per delegationem conceſſam Epiſcopis, mutant ſuam primævā naturam reſervationis Pontificiæ, ut ſupra dixi *c.* 5. *§.* 1. *n.* 11. Sed tamen poſſe aliquo tandem modo; & quoad aliquem effectum vocari Epiſcopales, quia, cum eorum abſolutionis poteſtas ſit adnexa dignitati, ſiunt ejus ordinariæ, & perpetuæ Juriſdictionis. Vide omninò quæ dicam infra *c.* 13. *n.* 13.

5 Permaximè autem utilis eſt hæc deciſio, nam Confeſſarius electus per Bullam Cruciatæ abſolvit Caſus Epiſcopales, toties, quoties, & eodem modo Mendicantes extra Italiam abſolvunt per ſua privilegia Caſus eoſdem Epiſcopales, & denique ipſe Epiſcopus ſolet alicui Confeſſario delegare poteſtatem abſolvendi ſuos Caſus Epiſcopales. Si ergo prædicti Caſus, de quibus loquimur, abſolutè remanent Pontificii, nec Bulla Cruciatæ, nec privilegia Mendicantium, nec dicta Epiſcopi delegatio per conceſſionem Caſuum Epiſcopalium, ſe extendent ad illos. At certè ſe extendent, (excipiamus ſemper hæreſim etiam occultam, propter ejus enormitatem) ſi ſint, ut nos probabiliter ſuſtinemus, aliquo tandem modo Epiſcopales, & Juriſdictioni Epiſcopali connexi.

6 Dices. Si hi Caſus ſunt jam conceſſi Epiſcopis, non autem aliis communibus Confeſſariis, ergo ſunt ipſis Epiſcopis reſervati. Ergo falſum eſt, quod dictum eſt *n.* 1. de facto non eſſe alios Caſus reſervatos Epiſcopo, niſi in Diœceſi ſpecialiter reſerventur. Reſpondeo. Nego primam, & ſecundam conſequentiam. Illi enim caſus ſunt Pontificii, nec eſſe tales deſinunt, nec, *ut num.* 4. dixi, naturam reſervationis mutarunt per delegationem, qua conceſſi fuerunt Epiſcopis: Quis enim dicat delicta occulta in Cœna Domini eſſe, vel vocari poſſe caſus abſolutè reſervatos Epiſcopis? & tamen Tridentinum illos ipſis conceſſit. Ne igitur immiſceas hæc duo. Caſu reſervatos in Jure Epiſcopis, &, Caſus reſervatos in Jure Pontifici, ſed per particularem delegationem ordinariæ poteſtati Epiſcoporum conceſſos, ut rectè notavit Floron. *p.* 1. *de caſib. reſerv. c. p* 1 §. 1 *n* 5. Illud prius nos cum Doctoribus citatis negavimus dicto *num.* 5 non autem hoc poſterius: quæ differentia, quam diverſam praxim pariat; habetur infra *c.* 9 *§.* 1. *num.* 5. 6. 7.

§. II. *Quos caſus reſervare ſibi poteſt Epiſcopus?*

1 SIgnatè dictum eſt § *præcedenti n.* 1 (Epiſcopus reſervare poterit Caſus, quos prudenter expedire judicaverit, &c.) nam Caſus reſervare cum moderatione debet, ne Sacramenti pœnitentiæ uſus difficilior reddatur, quàm par eſt: de qua moderatione extant documenta Sacræ Congregationis *apud* Quarant. *V. Caſus reſ. in fine*. Graſſis *de caſib. reſerv.* Barb. *de poteſt. Ep. all.* 50. *nu.* 88. *aliiſque etc.* Et Barb. quidem benè enumerat caſus reſervari conſuetos, modumque eoſdem interpretandi.

2 At quæſtio eſt, an ipſi poſſint peccatum mortale cujuſcunque gravitatis reſervare? Reſp. ſpectata natura reſervationis, poſſe, quia ſtatim atque peccatum eſt mortale, capax eſt reſervationis, ut ſupra vidimus, at ſpectata Summi Pontificis diſpoſitione, aliud eſt dicendum de Epiſcopis, aliud de Prælatis, ſeu Capitulis Regularium.

3 Ajo igitur Primò, Epiſcopos, ſeu Ordinarios licitè non poſſe. Explico id, afferendo ea, quæ docet de hac re Quintanadv. *ſingul.* 8. *de jejun. nu.* 5. Is enim cùm attuliſſet verba Trid. aſſerentis, poſſe ſibi Epiſcopos atrociora quædam, & graviora crimina reſervare, cùmque etiam protuliſſet S. Congreg. & Clem. VIII. monitionem, qua Epiſcopi admonentur, ne in Caſuum reſervatione modum excedant, ſed reſervent ſibi atrociorum tantùm, & graviorum criminum abſolutionem, addit num. 4. *Si ſit reſervatum furtum, vel decimatio Decimarum, quando quis furatur, vel retineret ex Decimis duodecim, vel quatuordecim argenteos, nemìnem dictu'rum, hunc atrox, & grave crimen commiſiſſe, eumque eſſe atrociſſimum latronem, & ſacrilegium graviſſimum.* Et paulò poſt. *Quantitas ergo* (ait) *duodecim argenteorum, licèt ſufficiens ſit ad mortale, non tamen ad reſervationem prudenter in Diœceſibus faciendam, cùm ad hanc requiratur gravitas valdè conſiderabilis, & atrocitas.* Hæc ex illo. Unde rectè à nobis dictum eſt, Epiſcopos ex diſpoſitione Pontificis fuiſſe limitatos, ut non reſervarent quodcumque peccatum mortale, ſed tantummodo atrox, & grave.

4 Quid autem, ſi non gravia reſervent, reſervabunt ne validè? Reſpondeo, Sylveſt. & Henriq. quos refert, ſequiturque Suar. *apud dictum* Quint. *d. n.* 7. validam eſſe dicunt ejuſmodi reſervationem, licèt, quia potius in deſtructionem, quàm in ædificationem ea tenderet, illicitam. At Sot. & Richardus, quos refert, ſequiturque Vaſq. apud eundem, nec validam dicunt, nec licitam, quia Epiſcopi carent ea Juriſdictione; cùm Pontifex ipſis illam limitaverit (ut *n.* 1. dictum eſt) in diſpoſitionibus Tridentini, Sacræ Congregat. & Clem. VIII. Mihi placet opinio Suarez, quia in dictis diſpoſitionibus, quas ad verbum affert Quintan. *loc.* nullum verbum eſt, ſive irritans factum, ſive Juriſdictionem tollens.

5 Hæc quæſtio, ſi rectè advertis, non eſt eadem, ſed ſolùm ſimilis illi, de qua egimus ſupra *c.* 2. *num.* 3. ibi enim actum eſt de reſervatione omnium, vel majoris partis delictorum, hic agimus etiam de unico, ſi ex aliquo capite non ſit atrox, nec ſit notabiliter grave.

6 Ajo ſecundò, Prælatos, cum Capitulis Regularium poſſe, & validè, & licitè peccatum mortale, quamvis non tam atrox reſervare, juxta id, quod ipſi bonum, & utile pro ſuis Religioſis prudenter judicaverint. Ratio eſt, tum quia in præcedentibus diſpoſitionibus ſolùm loquutio eſt cum Epiſcopis, tum quia idem Clemens, id concedit Regularibus, dum in Catalogo Caſuum, quos ſibi reſervare ii poſſunt, aliqua peccata inſerit, mortalia quidem, ſed certè non admodum gravia, quale eſt, proprietas contra Votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale, furtum de rebus Monaſteriis in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale, lapſus carnis voluntarius opere conſummatus. Accedit & ratio diſparitatis: Regulares enim profitentur perfectionis ſtatum; unde gravius ſemper judicatur peccatum ipſorum, quàm judicetur illud, quod committunt ſæculares, qui ſtatum illum perfectum non profitentur.

§. III. *Peccata hodie reſervata Archiepiſcopo Panormitano.*

QUælibet Diœceſis proprios ſolet ſtatuere Caſus reſervatos, quos omnes recenſere noſtrum non eſt, ſatis igitur nobis ſuperque erit, ſi noſtræ Panormitanæ Diœceſi caſus reſervatos in ultima Synodo anni 1592 propoſitos, hic additis nonnullis notulis, afferamus.

CASUS RESERVATI IN PANORMITANA DIÆCESI.

1 *Raptores Virginum.*
2 *Prolem ſuffocantes.*
3 *Nefandum Sodomiæ ſcelus committentes.*
4 *Pagantes maleficiis, aut teſtes obtrudentes.*
5 *Qui ſanctimoniales, vel alias mulieres, intra Monaſterium commorantes, turpiter alloquuntur, vel turpe quid intendunt, aut tractant.*
6 *Sortilegium operantes, vel ſcienter, ſuperſtitioneſque exercentes, & qui etiam Sacramento, vel Sacramentali ad id abutuntur.*
7 *Literarum, ac Sigilli Archiepiſcopalis, & ejus Curiæ falſarii, & qui literas, & ſcripturas Archivii, vel furto arripiunt, vel quovis modo mutilant, aut deturpant, ut integrè legi nequeant.*
8 *Notarii, qui rogata ac pias cauſas ſubſtantive denunciant.*
9 *Clerici ad quælibet ordines per ſaltum, vel furtivè promoti.*
10 *Bonorum Eccleſiaſticorum invaſores.*

I. *Raptores Virginum.*

11 Qui igitur rapit puerum, vel viduam, vel uxoratam, quamvis ex dictis *l.* 2. *de Matrim. c.* 7. § 9. & *l.* 7. *in Decal. c.* 6 § 1. & 2. Raptum committat, hic non comprehenditur.

Nomine autem Raptoris ex ordinaria ſignificatione hujus criminis, intelligitur committens Raptum, unam ex ſpeciebus luxuriæ. Ad hujuſmodi autem raptum, ut ibidem explicuimus, tria requiruntur, Vis illata, Finis inhoneſtæ libidinis, Abductio in alium locum: Quoniam ergo ibidem diximus, conſtitui raptum ſive vis illata ſit ipſi virgini, conſentientibus parentibus, vel iis, ſub quorum cura vivit virgo, ſive ſit illata conſentiente ipſa virgine, prædictis non conſentientibus, ideò hic conſequenter dicendum eſt, eſſe caſum reſervatum, quocumque ex iis modis raptus committatur.

12 Præ-

Digitized by Google

12 Prætereà. Diximus aliquantò ſuperiùs, peccatum, quod reſervatur, niſi quid aliud exprimatur, debere eſſe in illo genere completum. Jam quæro, ut raptus virginis hic Panormi reſervatus, oportet ne, ut ſit per copulam conſummatus? Reſpondeo, non oportere. Ratio eſt, quia ut *dicto l.7. in Decal c.6.§.2.n.10.* docuimus, raptus ſatis conſummatur per ipſam abductionem ad finem libidinis. Ita Sanch. *lib.7. de matr.d.12.n.7.* Leſſ. *lib.4.c.3.n.66.*

Nomine Raptoris non ſolùm intelligitur hic quaſi habitualiter rapiens, ſed etiam ille, qui vel ſemel rapit, ejuſmodi enim eſt loquutio Doctorum, cùm agunt de raptu, etiam ſi ſemel comittatur.

II. *Prolem ſuffocantes.*

13 Occidi poteſt proles, Primò, per abortum fœtus animati (nam ſi nondum eſt animatus, non dicitur ſaltem propriè, proles.) Secundò, per ſuffocationem, quæ fiat dum in eodem lecto infans ponitur cum nutrice, vel Matre, ibique opprimatur ab ipſis, periculum advertentibus, & non curantibus. Tertiò, per ſuffocationem ejuſdem infantis de induſtria factam, ut ſi mater ſuam prolem volens occultare ex adulterio genitam, eam ſuffocet. Quartò, ſi infantem vulnerando, vel venenum propinando, quamvis non ſuffocando, eadem ipſum occidat. Quintò, ſi filium jam grandiuſculæ ætatis, ſeu jam adoleſcentem ejus mater, vel pater ſuffocet, ſeu alio modo interficiat. Quærimus jam, an commiſſum hoc crimen ſingulis prædictis modis caſus ſit reſervatus.

14 Reſpondeo. Si reſervatos hos omnes modos reſervare voluiſſet, dixiſſet ſanè ſe reſervare abortum, occiſionem filii, vel ejuſdem homicidium, vel quid ſimile: nunc verò, cùm meminerit ſolùm ſuffocationis, puto, ſalvo meliori judicio, ſolùm aliquos ex dictis voluiſſe comprehendere, nempè quando mater, vel alia, aliuſve (neque enim Synodus dicit ſuam prolem, ſed abſolutè, prolem) infantem ea eo, quod in eodem lecto decumbat, opprimit, modo dicto, vel quando quis prolem ſtatim natam, ne appareat, ſuffocat, ſeu occidit; hi enim ſunt in loquutione communi prolis ſuffocatores, ideſt, qui vel opprimunt in lecto, vel faciunt, ut proles non appareat; alia enim ſunt mera homicidia.

Dixi *ſeu occidit*, nam ſi quis prolem ſtatim natam alio modo interimat, & non per materialem ſuffocationem, puto propter rationem dictam, eſſe peccatum hic reſervatum.

Nefandum Sodomiæ ſcelus committentes.

15 Nos cum communi ſuſtinuimus (quidquid dicat Bordon. cum aliquibus *in conſ. regul. reſ.48.q.5.nu.2.*) tum agentem, tum patientem eſſe Sodomitam. Hic igitur uterque comprehenditur, vide quæ dixi, *l.7. in Dec.c.7.§.6.n.3.* ubi tamen ſolùm Agentem incidere in reſervatum, niſi major expreſſio fiat, faſſi ſumus eſſe probabile. Debet autem eſſe actus conſummatus, ideſt cum effuſione ſeminis in vaſe præpoſtero: ſecus, quamvis eſſet Sodomia attentata, & incepta fuiſſet copula in vaſe præpoſtero, ſed deinde, extra effuſum fuiſſet ſemen, non erit hic reſervata, quia, ut ſupra diximus, peccatum reſervatum debet eſſe actus in eo genere, quo reſervatur completus. Prætereà, quoniam fęmina cum fęmina congrediens non committit verè, & propriè Sodomiam, nam Sodomia eſt congreſſus conſummatus inter maſculos in vaſe innaturali, nec ſubjacebit huic reſervationi. Idem dic de viro congrediente cum fęmina in vaſe non naturali.

16 Quod ſi fęmina cum fęmina in vaſe prępoſtero in quod effundat ſemen congrediatur (quod fieri poſſe potius eſt à nobis propter modeſtiam ſupponendum, quam inquirendum) eſſe veram Sodomiam docet Mazucbellus *apud* Dian *p.7.tr.12.reſ.13.* ſed non aſſentior, quia non eſt perfecta Sodomia, ſed imperfecta, ut diximus dictu §.6. quare conſequenter dicendum erit, non eſſe hic reſervatam.

17 De impubere non placet indiſtincta doctrina ejuſdem Bord. *ibid. reſol.38.qu.11 num.18.* dicentis, impuberem non ſubjacere huic reſervationi, quia regulariter non ſeminat, atque adeò non effundit ſemen intra vas alterius, non inquam, placet, debebat enim caſtigarius loqui, & ſic diſtinguere. Impuberem, ſi non ſeminet, non committere propriè Sodomiam, ſi verò ſeminet, quod certè ſæpiſſimè, ante decimum quartum annum pubertatis, malitia ſupplente ætatem, evenit, Sodomiam veram committere, & conſequenter in caſum incidere reſervatum.

18 Denique quia hic caſus reſervatur in noſtra Synodo ſub hac forma *committentes*, non verò ſub hac *exercentes*, non poſſumus dicere, illud non eſſe reſervatum, niſi frequenter fiat, non poſſumus inquam, ſiquidem, &, qui ſemel ſodomita eſt, dicitur committere Sodomiæ ſcelus.

IV. *Paganis mulieribus, aut beſtiis abutentes.*

19 Suſtinui *l.7. in Dec.c.1.§.1.n.6.* congreſſum cum muliere pagana, hoc eſt infideli, ſeu non baptizata, non differre à ſpeciebus aliis luxuriæ: hic tamen, propter ejus peculiarem, licèt non eſſentialiter diverſam deformationem, merito à noſtra Synodo reſervatur. Non baptizata, dixi, non ergo reſervatur congreſſus cum hæretica, vel cum ſchiſmatica baptizatis, hæ enim non ſunt paganæ.

20 Quid de congreſſu fœminæ baptizatæ cum homine infideli? vel de maſculo Fideli congrediente cum puero non baptizato? Reſpondeo. Neuter eſt caſus reſervatus, quia, ut ſupra vidimus, ſtricta eſt in lege reſervatorum facienda interpretatio, ſi ergo eſt contra viros abutentes mulieribus paganis, non eſt extendenda, ut ſit contra mulieres abutentes viris paganis, vel, contra viros abutentes maſculis paganis. Neque obſtat major, vel æqualis peccati gravitas; in reſervatione enim non ſemper attenditur ad majorem, vel minorem criminis gravitatem, ſed ſæpiſſimè ad reprimendam aliquorum gravium criminum frequentiam, vel ad obviandum ſcandalo publico, quod ex illis oriatur, vel quid ſimile.

Propter eandem rationem, licèt concubitus cum Dæmone, ſive ſuccubo, ſive incubo, ſit majus peccatum, quàm concubitus cum beſtiis, tamen hic ſolùm beſtiarum abuſus, qui ſolet eſſe frequentior, non verò abuſus Dæmonum, reſervatur.

V. *Qui Sanctimoniales, vel alias mulieres intra Monaſterium commorantes, turpiter alloquuntur, vel turpe quid intendunt, aut tractant.*

21 Comprehendit hic caſus tum ipſas Moniales profeſſas, tum novitias, tum educandas, tum quaſcumque etiam uxoratas, quæ fortè, propter aliquam urgentem cauſam, intra Monaſterium degunt. Patent hæc ex illis verbis (vel alias mulieres.)

Prætereà, qui turpiter, ideſt, de rebus obſcænis cum prędictis alloquitur ſine intentione ulterius progrediendi, etiam ſi de turpibus aliorum actibus, V.G. de alienis amoribus agat, ut item, qui, quamvis indifferentes, vel etiam ſpirituales ſermones habeat cum illis, eos tamen habet cum intentione mortali aliquid turpe, ſive copulam, ſive oſculum, ſive tactum committendi; ſive etiam in ſola moroſa delectatione ſiſtendi, in caſum reſervatum incidet. Ratio eſt manifeſta, quia hæc, vel turpia ſunt, vel intendunt turpia.

Neque obſtat, Peccatum, ut reſervetur, debere eſſe ex ſe, & ex objecto, grave exterius, ut diximus ſupra *c.4.n.13.* qualis non eſt indifferens hæc, vel ſpiritualis locutio, quamvis ex prava intentione facta; Non obſtat, inquam, quia hic adeſt expreſſa Reſervantis voluntas, quę ibi ſupponebatur non eſſe: & ex alia parte hanc poteſtatem non fuiſſe ab Epiſcopis ablatam, nuper diximus *hoc eod.c.6.§.2.n.4.*

22 Animadvertendum inſuper eſt, & ex alia Conſtitutione ejuſdem Synodi adeſſe excommunicationem reſervatam contra illos, qui abſolutè alloquuntur Moniales, vel exiſtentes in Monaſterio, idque ſine licentia: ſic enim habetur in Conſtitutionibus Synodalibus ult. Panormitan. celebratis anno 1654.*c.7.n.162.p.4.*

Quoniam circa acceſſum ad Moniales earumque colloquia, noſtri regiminis initio, edicta promulgari mandavimus, eorum formam ſub pœnis inibi ſtatutis inviolabiliter obſervari præcipimus, & ſpeciatim pœnam excommunicationis, in edictis latam, contra alloquentes ſine licentia cum Monialibus, ipſo facto, ipſoque jure incurrendam, nobiſque reſervatum, denuò indicimus, atque innovamus.

Dixi autem *etiam in Monaſteriis exiſtentes*, quia in dictis edictis comprehenduntur etiam & hi, ubi etiam datur forma dictarum licentiarum.

23 Jam verò tres in hoc Caſu reſervato, de quo loquimur, ſeſe offerunt difficultates. Prima, an ſi quis tractet alia crimina, V.G. agat cum Moniali de homicidio patrando, de furto, &c. incurrat in hunc caſum reſervatum?

Reſpondeo, non incurrere, quia hæc, & ſimilia, quamvis graviſſima crimina, non veniunt in communi loquutione, ſub nomine turpium: Turpia enim ſolùm ſunt ea, quæ pertinent ad Venerem, ſeu ad præceptum ſextum.

24 Secunda difficultas. An hic detur parvitas materiæ: An ſcilicet qui duo, vel tria verba obſcæna cum Moniali loquatur, incidat in reſervatum, poſito, quòd ſic peccaverit mortaliter, ut ſemper ex dictis, hic ſupponendum eſt.

25 Reſpondeo. Quærit Verric *tr.8 q.mor.66.n.32.* an quando Epiſcopus excommunicat, quomodocumque colloquentes cum Monialibus, excommunicationem incurrat ille, qui duo verba obſcęna cum prava intentione colloquitur, & Reſpondet incurrere, quia tunc ratione qualitatis verborū, haberetur materia gravis, prout docet, & ait, Thomas del Bene, & Merolla. At oppoſitum Reſpondet Bord. *ap. eundem* Verr. dicens, ad incurrendam dictam excommunicationem, non ſufficere quatuor verba, etiam obſcæna, quia materia, quæ non eſt gravis, ſaltem non eſt apta ad incurrendam tam gravem pœnam, qualis eſt excommunicatio.

Utraque ſententia videtur probabilis; unde in caſu noſtro utrumque erit probabile. nimirum colloquentem duo, vel tria verba mortaliter turpia cum Moniali incidere, & non incidere in Caſum reſervatum; quamvis ſi in indifferentia alloquatur per unum miſerere, & aliquod ampliùs in ſententia Dian. *p.3.tr.2.reſ.48.* vel per unum quadrantem horæ, in ſententia ejuſdem Verric. *l.c.n.31.* magis apparenter, aufugiſſet excōmunicationem, quia tunc ex qualitate verborum, & parvitate tam anguſti temporis, non fuiſſet materia gravis. Verùm, quod dictum eſt de horæ quadrante, nunc expendere proprius locus non eſt. Certè, non eſſe conſulendum, judico.

26 Tertia difficultas, an qui verba obſcæna loqueretur cum Moniali, nihil illa reſpondente, incurreret in Caſum reſervatum? Reſp. Inquiro à te, ſi quis poſita excommunicatione contra colloquentes abſo-

Digitized by Google

abſolutè cum Monialibus, ipſe ſolus loqueretur, nihil reſpondente Moniali, incurreret ne is in excommunicationem? Reſpondebis, eſſe duas ſententias. Nonnulli enim cum Vidal. *tit. de Mon. inquiſ. 4. n. 25.* Januario *de caſib. reſerv. reſ.* 39. Th. del Bene *de Imm. cap.* 14. *dub.* 5. *ſect.* 3. *n.* 4. Graſ. *in quibuſque caſibus l.* 2. *c.* 5. *nu.* 1. aliiſque negant, quia ſolùm loquens nō dicitur colloqui. Nonnulli cum Merol. *t. 1. d. 1. c. 2. n.* 607. affirmant, quia ex communi uſu, idem ſunt, alloqui, ſeu loqui cum alio, & colloqui. Cùm ergo utraque hæc ſententia ſit probabilis in caſu excommunicationis impoſitæ in illa Diœceſi, ſublata voce *colloquentes*, quamvis affirmans, judicetur probabilior, idem tibi videbitur dicendum in caſu noſtro reſervationis, immò & in caſu excommunicationis allatæ à noſtra Synodo de loqutione cum Monialibus, ſine licentia. Nihilominus in noſtris caſibus, tum reſervationis, tum dictæ excommunicationis, dico, ſemper adeſſe reſervationem, & excommunicationem, etiam nihil reſpondente Moniali. Ratio ducitur à verbis Synodi, quæ non dicunt, *colloquuntur*, ſed *alloquuntur*, alloquitur autem quis, etiam ſi nullus reſpondeat: Idem enim eſt alloqui, ac loqui cum alio, ſi, vel primis labiis Latinitatem attigiſti. At in omni rigore diceris loqui cum alio, etiam illo nihil reſpondente, ſed tamen ad tuam locutionem attendente.

27 Illud item certum habet, ipſam Monialem audientem ejuſmodi turpia, ſed nihil reſpondentem, quamvis peccet, ſi cooperetur voluntariè audiendo cum loquente, tamen non incidere in Caſum reſervatum. Ratio eſt; quia in verbis reſervationis dicitur, reſervari peccatum, quo quis turpiter alloquitur Moniales, non verò peccatum, quo Monialis audit alios turpiter loquentes.

28 Illud item certum habeo, ſi Monialis turpiter reſponderet, immò ſi etiam ipſa incipiat turpiter loqui cum *Sæculari*, non incurrere in hunc caſum reſervatum, quia in verbis reſervationis dicitur reſervari peccatum, quo quis cum Moniali loquitur obſcœnè, nihil autem dicitur de ipſa Moniali turpiter loquente cum Sæculari.

29 Quid, ſi Monialis turpiter loquatur cum alia Moniali? Reſpondeo. Certum mihi videtur, incidere in reſervatum, quia verba reſervationis abſolutè pronunciant de omnibus, qui Sanctimoniales turpiter alloquantur.

30 Neque obſtat illud, *qui*, maſculini generis non obſtat, inquam; nam novum non eſt in jure, ſub nomine maſculino, intelligi & fœmininum; niſi ex ſubjecta materia aſtringatur loquutio ad maſculos. Lege Gloſſ. *in C. nos, qui Clementi, p. de ſepult.* & Alterium, *l. 1. de conſ. d.* 14. *c.* 1. *col.* 3. qui docent, dum Pontifex communicat eos, qui ſepeliunt excommunicatum (utique vitandum) in loco ſacro, comprehendi & mulieres; probatque ex eo, quòd ſub dictione, *qui*, continetur dictio, *quæ*, quia Maſculinum concipit Fœmininum. Ita enim Gloſſa *in C. General. V. Univerſos, de elect. in* 6. & ducitur argumentum *ex C. Si quis ſuadente* 16. *q.* 4. omneſque *apud* Leand. *de excom. d.* 7. *q.* 13. Et certè in caſu hoc noſtro patet ea inconvenienti, nam ſecus ſequeretur, Sæcularem mulierem, colloquentem turpiter cum Moniali, hic non comprehendi, quod nemo dicet.

Si quis ad Moniales turpia ſcriberet, non puto, eum incurſum in caſum hunc reſervatum, quia ſcriptio non eſt propriè loquutio; An incurrat ex vi illius verbi *tractant*, alia eſt conſideratio.

VI. *Sortilegium operantes, & Magicas artes, veneficia, ſuperſtitioneſque exercentes, & quolibet Sacramento, vel Sacramentali ad id abutentes.*

31 Tres hìc adſunt clauſulæ. Prima, *Sortilegium operantes*, quare etiam, qui ſemel per ſortilegium, utique mortale, peccat, ſubjacet reſervationi, quia jam operatur ſortilegium.

32 Hoc autem delictum eſt illud, quo quis per ſortes inquirit ea, quæ ſunt illi abſcondita. Quoniam autem dictæ ſortes, aliæ ſunt conſultoriæ, aliæ diviſoriæ, aliæ divinatoriæ, & primas quidem, ac ſecundas aliquando eſſe licitas, numquam verò tertias, docet S. Thom. 2. 2 *quæſt.* 95. *art.* 8. Quintan. *de pœnit. ſign.* 4. Ideò non omne, & quodcumque ſortilegium, ſed illud, quod eſt mortaliter illicitum, erit caſus reſervatus.

33 Secunda clauſula *Magicas artes, veneficia, ſuperſtitioneſque, utique mortales exercentes*. Cùm ergo, qui ſemel hæc patrat, non dicatur hæc exercere; Ideò, ut ea ſint reſervata, frequentiam ſuperaddendam eſſe puto, quæ frequentia ſit à prudenti viro decernenda. Confirmo ea paritate, ducta à pœna ſuſpenſionis ab exercitio Ordinis, privationiſque omnium Beneficiorum, & dignitatum, lata à Pio V. contra Clericos, Sodomiam exercentes, nam propter hoc verbum, *exercentes* communiter Doctores *apud* Dianam *p.* 2 *tr.* 12. *reſol.* 65. docent bis, aut ter, Sodomiam committentem, non incidere in prædictas pœnas, ſicuti neque dicitur v.g. Mercator, qui bis, vel ter Mercatoriam agit; ita igitur in caſu noſtro. An omnes ſuperſtitiones hic reſerventur, expende ex doctrina, quam habet Tho. Hurtad. *par.* 1. *Reſ. Moral Fol. mihi* 290.

34 Tertia clauſula, *quolibet Sacramēto, vel Sacramentali abutentes*. Quia ergo etiam, qui ſemel aqua benedicta v.g. abutitur, dicitur abuti Sacramentali, ideò non effugiet, ex ſingularitate criminis, reſervationem. Abuti autem hic ſignificat illud quodcumque peccatum, quod quis committit, uſurpando Sacramenta, vel Sacramentalia cum gravi peccato circa prædicta: ideſt circa ſortilegia, magiam, veneficia, ſuperſtitiones; hoc enim indicat illud, *ad id abutentes*.

VII. *Litterarum, ac Sigilli Archiepiſcopalis falſarii, & qui litteras, & ſcripturas Archivii vel furto arripiunt, vel quovis modò mutilant, aut deturpant, ut integrè legi nequeant.*

35 Percurre ſeparatim prædictas clauſulas.

36 Prima clauſula, *Literarum, &c. falſarii*. In Bulla Cœnæ, & In Cap. *Falſariorum de crimine falſi*, excommunicantur falſarii Literarum Apoſtolicarum. Ad hujus ergo Conſtitutionis inſtar, nunc Archiepiſcopus Panormitanus reſervat crimen, quo falſæ redduntur literæ Archiepiſcopales, quare proportionaliter ad ea, quæ de illa excommunicatione Pontificia decernunt Doctores; erit loquendum de hoc noſtro caſu reſervato. Hinc, cùm non ſit excommunicatus in Bulla Cœnæ, qui falſificat literas, emanatas à Delegatis, vel Officialibus Papæ; nec qui falſificat, ut ego puto, literarum Apoſtolicarum copias reſcriptas, & in ſententia aliquorum, nec qui emendat merum errorem Grammaticæ, & ſimilia, videnda *apud* Filliuc. *tr.* 16. *cap.* 8 *num.* 190. Suar. Alter. *alioſque apud* Leandr. *de excom. d.* 13. *q.* 9. Ideò idem erit in caſu reſervato hoc noſtro, reſpectu literarum Archiepiſcopalium.

Ad caſum autem hunc reſervatum non requiritur copulativè hęc tria facere, putà, literas, & ſigillum Archiepiſcopi, & ſigillum ejus Curiæ falſificare: ſatis enim erit, ſi quodcumque ex his fiat, ita enim colligitur ea fine intento ab Archiepiſcopo, qui eſt, ut purè, & ſine falſitate Archiepiſcopales literæ legantur.

37 Sed eritne ex his falſarius ille, qui ſigillum novum Archiepiſcopi, vel ejus Curiæ effingeret, illoque uteretur; Reſpondeo. Fore, puto, quia ſi id non eſt falſare ſigillum, quidnam erit?

38 Quid, ſi quis efformaret, ſeu fingeret literas Archiepiſcopales ex integro, eſſet ne falſarius literarum Archiepiſcopi? Reſpondeo Pari modo puto. Falſitas enim, quæ hic prohiberi intenditur, non neceſſariò ſupponit veras literas, quæ deinde temerentur, ſed eſt omnis falſitas, quæ nocet veritati literarum Archiepiſcopalium.

In Bulla Cœnæ Domini excommunicantur falſificantes literas Apoſtolicas, & deinde, in alia clauſula, excommunicantur ii, qui falsò fabricant eaſdem Apoſtolicas literas. Unde videntur hęc duo crimina eſſe diverſa, nec poſſe inferri, reſervato uno, reſervari utrumque, & conſequenter cum in noſtra Synodo ſolùm reſervantur falſarii, qui idem ſunt, ac falſificantes, non verò reſervantur ii, qui de novo falsò fabricant, videtur non eſſe verum, etiam hoc incidere in caſum reſervatum.

Nihilominus ego puto, in dicta Bulla Cœnæ id ad majorem declarationem expreſſum ſic fuiſſe, nam cæterum dico, poſterius crimen includi omninò in priore, quod confirmo ea doctrina Alter. *d.* 6. *in Bull. Cœnæ l.* 5. *c.* 3. *V. Quare*, qui expreſsè docet, falſam fabricationem ex integro Bullarum Apoſtolicarum eſſe crimen falſi.

39 Quid denique, qui literas hujuſmodi omninò lacerat, incidit ne in caſum reſervatum? Reſpondeo, Filliuc. *tr.* 16. *cap.* 8. *nu.* 190. notat in Bulla Cœnæ, non ea eo, quòd falſarius excommunicatur, excommunicari eum, qui literas Apoſtolicas dilacerat: diverſa enim ſatis ſunt lacerare, & falſificare; ſcriptura enim lacerata ex omni parte, & omninò, non potes abuti, potes falſificata; & ita igitur quoad reſervationem in caſu noſtro.

40 Secunda clauſula, *Qui literas, & ſcripturas Archivii furto arripiunt*, utique Archivii Archiepiſcopalis, ejuſque Curiæ, de quibus immediatè anteà fuit loquutio; furto autem arripuit, etiam qui violenter per rapinam aufert; rapina enim præter violentiam involvit etiam malitiam furti.

Non dubito tamen hìc, poſſe eſſe levitatem materiæ; Quid enim ſi quis furetur paginam quampiam nullius, vel levis momenti? is certè, ſicut non peccabit mortaliter, ſic neque reſervatione afficietur.

41 Tertia clauſula, *Qui quovis modo mutilant, aut deturpant, ut integrè legi nequeant*, mutilare hic, aut deturpare non eſt idem, ac omninò dilaniare, ſeu lacerare, ſicuti enim, qui hominem mutilat, non dicitur hominem occidere, ſed aliquod hominis membrum amputare, ſic non dicitur mutilare, aut deturpare ſcripturam is, qui omninò illam dilaniat, ita, ut uſui amplius eſſe non poſſit, ſed qui ex ſcriptura aliquam partem abſcindit, vel nihil abſcindendo ita deturpat, ut integrè non poſſit legi. Dico igitur, in hac clauſula reſervari caſum, quo quis ſcripturam prædictam mancam, & mutilam reddit: nam caſum, quo quis eam ita dilacerat, ut uſui eſſe nequeat, hìc non reſervati probabiliter docuimus *n.* 39.

VIII. *Notarii, qui legata ad pias cauſas facta non denunciant.*

42 Hęc clauſula ſupponit, Notarios mortaliter peccare, dum ejuſmodi legata non denunciant; ſecus enim non inciderent in caſum reſervatum, at unde eſt, quod ipſi in hoc peccant? Reſponden. peccant ex eo, quòd ſive non obſervant hoc ipſum præceptum, quod involvitur in hoc caſu, qui nunc reſervatur, ſive non obſervant peculiare præceptum in noſtra Diœceſi, ipſis Notariis impoſitum; ſic enim habetur in poſtrema Synodo Panorm. ann. 1652. *p.* 4. *n.* 242.

„ *Notariis verò pœnam excommunicationis indicimus, niſi in ſin-*
„ *gulis Teſtamentis, Codicillis, aliiſque tabulis eas particulas, in-*
„ *tra tres menſes nobis deferant, propria ipſorum manu ſignatas, in-*

„ *qui-*

Digitized by Google

„ *quibus aliquid in cauſas pias, vel in rei malè partæ, ſeu ablatæ* „ *aut furti ſatisfactionem quomodocumque legatur.*

43 Porrò hîc duo adverto. Primò latiùs patere hoc præceptum, quàm clauſulam reſervationis, de qua loquimur; præceptum enim comprehendit quodcunque legatum, tum ad cauſas pias, tum in ſatiſfactionem rei ablatæ, aut furti; at reſervatio ſolùm loquitur de legatis ad pias cauſas; quamvis enim legata ad ſatisfactionem rei ablatæ, & furti, vocari poſſint legata ad pias cauſas, tamen cùm tam ſignatè Legiſlator in hoc præcepto, lato ſub pœna excommunicationis, ſolùm mentionem faciat legatorum ad pias cauſas, ideò ſtrictè (ut debemus ex ſupradictis) id interpretando, ſatis probabiliter dicere, ſalvo meliori judicio, poſſumus, ſolùm hæc legata ad cauſas pias, voluiſſe legiſlatorem reſervare.

44 Animadverto ſecundò, excommunicationem in hoc præcepto Synodi Notariis indictam, videri eſſe excommunicationem ferendam; illud enim, *pœnam excommunicationis indicimus*, non ſolet ſignificare excommunicationem latæ ſententiæ, ex doctrina Sayr. *de cenſur. lib. 1. c. 11. n. 12.* Avilæ *de cenſur. par. 2. cap. 2. diſp. unic. dub. 2.* & paſſim aliorum.

45 Verùm hinc emergit moleſta difficultas, nam in ſententia non ignobilium Doctorum præceptum datum ſub ſola pœna excommunicationis ferendæ, non ſtatim eſt ſignum obligationis ſub mortali. Si ergo Notarius nõ obligatur ſub mortali ea vi talis excommunicationis ad denunciandũ legata, qua ratione erit caſus reſervatus denunciationis omiſſio, cum non reſerventur niſi peccata mortalia?

Dicam, quod ſentio, in hunc modum. Verum ſit, excommunicationem ferendam non eſſe ex ſe ſignum mortalis obligationis, de qua re nos agimus *lib. 3. de Sacrif. Miſſæ, c. 1. §. 8.* at hoc dicitur, cõceditúrque niſi aliud plus ex verbis Legiſlatoris colligatur. Cùm igitur in re noſtra Legiſlator ex una parte imponat præceptum Notariis ſub pœna excommunicationis ferendæ; ex alia verò idem Legiſlator dicat, ſe velle peccatum, quod Notarii committunt, dum non denunciant, eſſe reſervatum, clarè colligitur, velle illam inobedientiam eſſe gravem, ac mortalem, quia ſine hac gravitate reſervatio, ut nimis ſæpè dictũ eſt, conſiſtere non poſſet.

IX. Clerici ad quoslibet Ordines per ſaltum, vel furtivè promoti.

46 Clericus, qui ordinatur per ſaltum, ideſt, qui recipit Ordinem ſuperiorem, non recepto priùs inferiore, ſuſpenditur in Jure ab Ordine ſic recepto. Videas *Ca. unic. de Cleric. promoto per ſaltum.* Rurſùs qui furtivè, ideſt, Epiſcopo non approbante, promovetur, ſuſpenditur, & per aliquos irregularis fit, immò & excommunicatur. Sic habent Suar. *de cenſ. diſp. 42. ſect. 3. n. 5.* Bonac. *de irreg. diſp. 7. q. 3. p. 4. n. 6.* Caſtropal. *p. 6. diſp. 6. p. 17.* & alii. Hæc igitur duo delicta reſervantur in præſenti clauſula.

47 Sed quas actiones comprehendit hæc furtiva promotio? Reſpondeo, furtiva promotio multipliciter eſſe poteſt. Primò ſi Ordinandus decipiat Epiſcopum ſimulando ætatem ſufficientem. Secundò, falſificando patrimonium. Tertiò, literas dimiſſoriales fingendo. Quartò, abſque notitia, & voluntate Epiſcopi ordinantis cum aliis promovendis ſe ingerendo. Ex his modis propriè furtiva ſuſceptio eſt hoc quarto modo; Illud enim *furtiva*, ſignificat clanculam ſuſceptionem, ita, ut ſine ſcientia ordinantis quis conſocietur cum aliis ordinandis, & ſic, neſciente, & conſequenter nolente, & approbante Epiſcopo, ordinetur: Cæteri tres præcedentes modi potiùs dicuntur doloſæ ſuſceptiones, & ſolùm largè dici poſſunt furtivæ: in illis enim decipitur quidem Epiſcopus, ſed non propriè, modo furtivo, & occulto, ut in quarto. Quemadmodum igitur Doctores cum Suar. *diſp. 42. de cenſuris ſect. 3. nu. 5.* P. Bardi *in ſelect. leg. 3. q. 10.* citans *Layman. Sayr. G. Hurtad.* communiter docent, pœnam latam in Sacris Canonibus contra furtivè promotos, eſſe ſolùm contra hunc quartum modum, ita dicendum eſſe in caſu noſtro cenſeo, cùm in utroque caſu ſint ſtrictè verba interpretanda.

48 Quæres, de quibuſnam Ordinibus hîc loquutio eſt? Reſp. Cùm prima Tonſura ex communi ſententia Ordo non ſit, ut habes apud Doctores citatos à Caſtrop. *loc. cit. de ord. d. un. c. p. 1. n. 4.* citante *Vaſqu. Coninck. Layman, alioſque*, ejus furtiva ſuſceptio non erit caſus reſervatus. At verò quia Minores Ordines ſunt, (definit enim Tridentinũ *ſeſſ. 23. c. 2. & can. 2.* Ordines ſeptem eſſe in Eccleſia, Sacerdotii, Diaconatus, Subdiaconatus, & quatuor Minorum Ordinum) ideò eorum furtiva ſuſceptio caſus erit reſervatus.

49 Dices, at Minores Ordines ex ſententia Vaſquez, aliorumque non ſunt Sacramenta, ergo neque propriè, & verè Ordines. Reſpondeo Primò, Minores Ordines eſſe Sacramenta, tenet communior ſententia, quam docet S. Thom. ſequiturque Caſtrop. *loc. cit. p. 3. num. 4.* citans *S. Thom. Bellarm. Coninc. alioſque.* Reſpondeo ſecundò, licèt Minores non eſſent Sacramenta, non propterea negari debet eſſe propriè Ordines: Ad hoc enim, ut Minor ſit propriè Ordo, ſatis eſt, ſi ille ſit poteſtas quædam moralis relata ad aliquod Miniſterium Altaris, quæque Ordinatum conſtituat in gradu ſuperiori, comparatione Miniſtrorum Eccleſiæ, nec ſolùm comparatione aliorum Fidelium, quod ſolùm facit prima Tõſura, cùm Minores faciant, etiam comparatione ipſorum Miniſtrorum Eccleſiæ, quales ſunt ipſi Tonſurati, lege Caſtrop. *l. c.* Cùm ergo noſter Legiſlator dicat (quoſcunque Ordines) Minores autem omnium conſenſu, propriè Ordines ſint, quamvis non ſint in aliquorum opinione, Sacramenta, illos etiam comprehendere voluit Legiſlator.

X. Bonorum Eccleſiaſticorum invaſores.

50 Bona alia ſunt ſtabilia, mobilia alia, unde lex hæc videtur extendi ad eos, qui alterutra rapit. Verùm, ſalua meliore ſententia, quia propriè, & ſtrictè loquendo (ut hîc ex ſupradictis loquendum nobis eſt) non dicitur quis invadere bona mobilia, V. G. pecuniam, veſtem, & ſimilia, ſed furari, rapere, tollere, uſurpare, nam invadere propriè eſt de bonis ſtabilibus, & ſignificat in prædium, in feudum in domum, poſſidenda, ſeſe immittere ideò mihi videtur, hîc non comprehendi, niſi invaſores bonorum ſtabilium.

Confirmo, quia in Bulla Cœnæ *n. 17.* excommunicantur, qui uſurpant fructus, redditus, & proventus ad Sedem Apoſtolicam, & quaſcunque Eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum pertinente: & *n.* 20. excommunicantur invadentes, deſtruentes, occupantes, & detinentes, in totum, vel in partem Regna, Civitates, Terras, & loca ad Romanam Eccleſiam pertinentia. Videas igitur *nu.* 20. ubi agitur de bonis immobilibus uſurpari verbum invadendi, non verò *nu. 17.* ubi agitur de mobilibus?

51 Nomine autem Eccleſiaſticorum Bonorum intelligi ea bona, quæ ſunt Eccleſiarum, unde bona patrimonialia hîc non includi, nequaquam eſt dubitandum. Dubitari tamen poteſt de bonis patrimonialibus, ad quorum titulum, quis eſt ordinatus. An ſcilicet is, qui dictum patrimonium invadit, incidat in reſervatum?

52 Reſpondeo, non incidere. Hujus autem reſponſionis ratio tota pendet ex ſolutione illius quæſtionis. An bonum quodcunque ſtabile, ſtatim atque ſit patrimonium Ordinati, fiat bonum propriè Eccleſiaſticum? Profectò, cùm agitur de rebus Eccleſiaſticis non alienandis, quærunt DD. an ſub prohibitione Trid. *ſeſſ. 25. c. 11. de reform.* & in extrav. *Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienand.* ne bona Eccleſiaſtica alienari poſſint, includatur dictum Ordinati patrimonium: & reſolutum communiter, non includi, ut rectè notat Bonac. *tom. 1. d. 2. de reb. Eccleſ. non alienand. q. unic. p. 2. n. 8. fine*, quia extravagans Ambitioſæ, (quam Tridentinum confirmat) expreſsè loquitur de bonis immobilibus, & mobilibus pretioſis, Deo dicatis. Porrò ex hac doctrina vides, ut aliquod ſit bonum Eccleſiaſticum, debere eſſe dicatũ abſolutè Deo: quare cùm dictum patrimonium non ſit dicatũ immediatè Deo, vel Eccleſiis, ſed ſolùm in alimentũ temporale Ordinati, abſolutè, & propriè Eccleſiaſticum non erit. Adde, dictum Patrimonium mortuo Ordinato, redire ſine alia licentia ad priſtinum ſtatum, quod certè nõ poſſet, ſi eſſet propriè bonum Eccleſiæ. Vera igitur eſt noſtra Reſponſio, invadentem bona prædicti patrimonii, non incurrere in caſum reſervatum, quia nõ invadit bona ſimpliciter, & abſolutè Eccleſiaſtica.

53 Dices, at dictum patrimonium non poteſt alienari ab Ordinato ſine Epiſcopi licentia, donec aliunde non habeat Ordinatus, unde vivat: ergo eſt bonum Eccleſiaſticum? Reſpondeo. Nego conſequentiam. Ratio enim, cur non poſſit alienari, non eſt, quia ſit Eccleſiaſticum bonum, ſed quia ex peculiari Jure Tridentinum ſic ſtatuit, ut ſcilicet viventi Ordinato cõgrua alimenta non deſint. Rectè ergo Marchinus, *de Ordin. tr. 2. p. 6. c. 7. diff. 1.* quando ex probabiliore ſententia, docet, bona patrimonialia, ad quorum titulum, quis eſt ordinatus, non ſubjacere gabellis, nec collectari poſſe, non dicit, quia hæc ſunt bona Eccleſiaſtica, ſed quia privilegio bonorum Eccleſiaſticorum gaudent, cur autem hoc privilegio gaudeant, ad nos in præſenti non pertinet edocere, ſi cui id ſcire placet, ipſum, & ab ipſo Doctores citatos adeat.

CAPUT VII.

De Caſibus Reſervatis pro Religioſis.

§. I. *Quibus Caſibus Reſervatis in Univerſum ſubdantur Religioſi.*

1 Certum eſt, Religioſos ſubjacere Caſibus in ſua Religione reſervatis. Certum item, eoſdem non affici caſibus, qui reſervãtur ab Epiſcopis, ut ex ſuperius allatis patet: quamvis enim hi domicilium habeant in Diœceſi Epiſcoporum, habent tamen amplam exemptionem ab ipſorum Juriſdictione.

2 Verùm, an iiſdem Religioſi afficiantur caſibus à Summo Pontifice abſolutè reſervatis, aliqui dubitarunt: ſed immeritò: ſunt enim & ipſi, ut cæteri Fideles, Summo Pontifici ſubjecti, nec unquam ab univerſali lege, qua Pontifex caſus reſeruat, liberati ab eodem Pontifice ipſi fuerunt. Solùm enim per varia privilegia iiſdem cõceſſa, indulſit Pontifex, ut de iis caſibus abſolvi à Superioribus, juxta privilegiorum tenorem poſſint, non verò eos ab incurſione reſervatorum exemit.

3 Hinc ergo fit, ut ſi Religioſus incidat in caſum quemcunque Papalem, non poſſit abſolvi à Confeſſario Regulari, qui à Superiore Monaſterii eſt expoſitus ad excipiendas Confeſſiones in eo Monaſterio ſubditorum; niſi ſpecialem poteſtatem ei Confeſſario attribuerit legitimus Superior. Et ratio eſt, quia ex una parte, ut dictum eſt,

Digitized by Google

eſt, caſus ſupponitur eſſe Papalis, & ex altera ſupponitur per ipſam ſimplicem deputationem Confeſſariorum non concedi à Superioribus facultas abſolvendi à reſervatis, ut certum eſt apud omnes; legatur de Lugo *in reſp. mor. l. 1. dub. 27.* Suarez *tom. 4. de relig. tr. 8. ſect. 2. c. 12. n. 52.* Pelliz. *tom. 2. tr. 8. cap. 2. n. 53.* Caſtrop. *de Pœnit. diſt. un. pu. 15. §. 3. nu 11.*

4 Quintanadueñas docet *de penit. ſing. 19. n. 4.* Superiores in Societate noſtra concedere ejuſmodi Confeſſariis, licentiam abſolvendi à caſibus Pontificiis, (exceptis caſibus contentis in Bulla Cœnæ Domini) eo ipſo, quòd ipſos deputant ad audiendas noſtrorum Cõfeſſiones. Id quod probat ex eo, quòd Pater noſter Generalis, ex poteſtate, quam habet à Summo Pontifice, concedit in Compendio Privilegiorũ omnibus Confeſſariis noſtris approbatis, ut poſſint abſolvere quoſcunque Fideles, ad eos undecunque accedentes, ab omnibus peccatis, & cenſuris, exceptis iis, quæ continentur in Bulla Cœnæ: at ſub nomine Chriſti Fidelium, (ait hic Auctor) cur comprehendi non debeant noſtri? Hæc ille, concludens, non eſſe mirum, ſi hic Confeſſarius non valeat noſtros abſolvere à caſibus in Societate reſervatis, poſſit verò à dictis Papalibus, non eſſe, inquit, mirum, quia hos reſervat Societas, nec eorundem abſolutionem P. Generalis concedit, dum communes Confeſſarios deputat, illorum vero Papalium (præter caſus dictos Bullæ Cœnæ,) idem P. Generalis voluit in dicto §. 1. concedere.

5 Hæc Quintanadueñas: quibus ego non acquieſco; nam adverto (quod certè miror, minus advertiſſe Quintanadueñas.) P. Generalem, dum dicto primo §. concedit, noſtros Confeſſarios poſſe abſolvere omnes Chriſti Fideles à prædictis Papalibus, loqui de Fidelibus Sæcularibus, ſeu externis; nullo modo de noſtris. De noſtris enim loquitur paulò poſt, in eodem verbo *abſolutio* §. 6. ubi, cùm retuliſſet per Præpoſitum Generalem, vel per alios, quos ipſe deputaverit, poſſe noſtros abſolvi ab omnibus caſibus Pontificiis, exceptis quibuſdam ibi notatis, addit, *Communicatur hæc facultas Superioribus, & iis, quibus ipſi commiſerint.* Ecce, quomodo Pater Generalis reſtringit Confeſſarios noſtros, dum eam facultatem, non concedit omnibus Confeſſariis, ſed ſolùm Superioribus, & iis Confeſſariis, quibus iidem Superiores concedere voluerint. Cùm ergo tam diſtinctè P. Generalis loquatur in hoc §. 6. certè noſtros non comprehendere voluit in §. 1.

6 Et ſanè mirum eſſet, ſi ejuſmodi noſtrorum ſimplex Confeſſarius non poſſet noſtrum abſolvere ab uſurpatione alicujus rei contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale quodcunque, quia hic eſt unus ex caſibus noſtris reſervatis, ut infra videbimus, poſſit tamen eundem abſolvere à ſacrilegio, per quod noſter effringeret Eccleſiam, eamque ſpoliaret, quia hoc peccatum eſt Pontificium, nec contentum in Bulla Cœnæ, & ſic de ſimilibus. Quod certè inconveniens oſtendit à poſteriore, doctrinam Quintanad. nulla eſſe ratione recipiendam.

§. II. *Explicatio Decreti Clementis VIII. de Caſibus Reſervatis Regularium.*

I. ILlud ſic habet, quod invenies tum in Bullario, tum *apud* Juniper. *de caſibus Reſerv. initio,* tum *in Ordin. Societat. Jeſu cap. 4. de caſib. reſerv. 8.*

1 Sanctiſſimus Dominus noſter, jam pridem accuratè perpendit, & re ipſa comperit, quòd reſervatio facultatis abſolvendi Religioſos pœnitentes à peccatis quibuſdam gravioribus, ni ſi Superiores admodum prudenter, ac moderatè illa utantur, non nunquam infirmiores, qui interdum Superiori ſuo conſcientiæ maculas detegere formidant, adducere poſſet in æternæ damnationis periculum, & ſpiritualis remedii deſperationem.

2 Quocirca, ut huic malo Sanctitas Sua opportunè provideret, decrevit, ut nemo ex Regularium Superioribus peccatorum abſolutionem ſibi reſervet, exceptis iis, quæ ſequuntur, aut omnibus, aut eorum aliquot, prout ſubditorum utilitati expedire in domino judicaverit.

3 Primò, Veneficia, Incantationes, Sortilegia.

II. *Apoſtaſia à Religione, ſive Habitu dimiſſo, ſive retento, quando eò pervenerit, ut extra ſepta Monaſterii, ſeu Conventus fiat egreſſio.*

III. *Nocturna, & furtiva è Monaſterio, ſeu Conventu egreſſio, etiam non animo apoſtatandi facta.*

IV. *Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale.*

V. *Juramentum falſum in Judicio Regulari, ſeu legitimo.*

VI. *Procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortum faciendum, poſt animatum fœtum, etiam effectu non ſequuto.*

VII. *Falſificatio manus, aut ſigilli Officialium Monaſterii, aut Conventus.*

VIII. *Furtum de rebus Monaſterii, ſeu Conventus in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale.*

IX. *Lapſus carnis voluntarius, opere conſummatus.*

X. *Occiſio, aut vulneratio, ſeu gravis percuſſio cujuſcunque perſonæ.*

XI. *Malitioſum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum à Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores.*

4 Si quod aliud peccatum grave pro Religionis conſervatione, aut pro conſcientiæ puritate reſervandum videtur, id non aliter fiat, quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in Provincia, matura diſcuſſione, & conſenſu.

5 Non liceat Superioribus Regularium Confeſſiones ſubditorum audire, niſi quando peccatum aliquod reſervatum admiſerint, aut ipſimet ſponte, aut propriu motu id ab ipſis petierint.

6 Superiores in ſingulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confeſſarios, pro ſubditorum numero majori, vel minori, iique ſint docti, prudentes, charitate prædicti, qui à non reſervatis eos abſolvant, & quibus etiam reſervatorum abſolutio committatur, quando caſus occurrerit, in quo eam debere committi ipſe in primis Confeſſarius judicaverit.

7 Tam Superiores pro tempore exiſtentes, quàm Confeſſarii, qui poſtea ad Superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligenter, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confeſſione habuerint, ad exteriorem gubernationem utantur.

8 Licebit tamen Superioribus determinare pœnitentias graves quibuſdam peccatis, etiam non reſervatis, à Confeſſariis imponendas, quæ ſubditos ab ejuſmodi perpetrandis cohibere poſſint. Atque &c. Non obſtantibus &c. Dat. Romæ apud S. Petrum 26. Maii 1593.

9 Hactenus Decretum Clem. VIII. quod deinde confirmavit Urbanus VIII. addens verba ſequentia.

Sanctitas ſua deinceps declaravit, ut ſi hujuſmodi Regularium Confeſſarii caſus alicujus reſervati facultatem petant ibus Superior dare noluerit, poſſint nihilominus Confeſſarii illa vice pœnitentes Regulares, etiam non obtenta à Superiore facultate, abſolvere.

Hæc ad verbum Clemens, & Urbanus, ſequuntur aliquæ notulæ quibus eadem illuſtrentur.

SUPER ILLUD NUMERI PRIMI.

Prudenter, & moderatè.

10 Quamvis ſupra dixerimus, Prælatis Regularium pro ſuis Religioſis licere aliquid ampliùs reſervare, quàm Epiſcopis pro Sæcularibus ſuis, tamen maximè notanda ſunt hæc verba *prudenter, & moderatè*, in quo vereor, ne aliqui Superiores ex nimio zelo maximè delinquant: ſed hoc ſatis ſit innuiſſe.

11 At ſi imprudenter, & immoderatè ſe gerant, licèt (ut certum eſt) tunc peccent, validane erit reſervatio? Reſpondeo, validam puto, ſi cœtera ſerventur, quæ ſunt in memorato Decreto deſcripta, quia nullum verbum hic adeſt irritans factum, quoad hoc, de quo hic quæritur. Et nota, hos undecim caſus non eſſe eo ipſo reſervatos, ſed reſervabiles. Sanè ſi eo ipſo eſſent reſervati, non diceret Pontifex, ut Prælati, vel omnes, vel aliquos ſibi reſervent.

SUPER ILLUD NUMERI SECUNDI.

Aut omnibus, aut eorum aliquot.

12 Non negat Pontifex, poſſe omnes prædictos caſus reſervari à Prælatis Regularibus, idque etiam ſine Capituli conſenſu, ſed ſtatim addit (prout prudenter expediet) quod maximè, ut modò *num. 10.* dixi, eſt animadvertendum. Hinc meritò dicimus, non ſemper licitè Prælatos reſervare omnes hos caſus, quia Prælatus in illis reſervandis habere debet probabilitatem, ad ſubditorum ſuorum ſalutem, & utilitatem facere, illam omnium reſervationem, quod certè non ſemper ſubditorum utilitati id convenire ſolet. Moneo tamen in Societate judicatum à Congregatione Generali fuiſſe de Societatis bono eſſe, omnes reſervare, quibus alii ſunt ſuperadditi, ut mox videbimus, id quod non fuiſſe nimium, probat Suarez, *Tom. 4. in 3. part. Tr. 10. lib. 2. c. 5. à n. 5.*

13 Quæres, ſi ante hoc decretum erant alii caſus in aliqua Religione reſervati, tales ne remanſiſſent, etiam ſi de novo non fuiſſent à dicta Religione juxta hoc decretum reſervati?

Reſpondeo probabilius immò certum judico, non remanſiſſe. Pontifex enim voluit, ut in Religione nõ eſſent caſus reſervati, niſi juxta formam in hoc ſuo Decreto firmatum: at ſi illi antiqui remanſiſſent, jam adeſſent caſus reſervati, & non juxta ejuſmodi formam, ergo, &c. Vide id latè *apud* Juniperum, *l. c. q. 2. per totam.*

SUPER ILLUD NUMERI TERTII.

Veneficia, & quæ ſequuntur.

14 Hic eſſet locus omnes prædictos undecim caſus explicandi; ſed quia non pauci Doctores ſatis dilucidè eos ſigillatim explicant, ſupervacaneum judico, pluribus in his immorari. Hi autem Doctores præcipui ſunt Caſtrop. *de Sacram. pœnit. diſp. unic. punct. 15. §. 2. à n. 5.* Fagund. *precept. Eccl. 2. lib. 8. c. 4. & ſequent.* Juniper *de caſibus reſerv. tota part. 3* latiſſimè, Pellizzarius, *tr. 6. c. 1. à n. 21.* Bordonus *tom. 1. à reſpon. 37. uſque ad 50.*

SUPER ILLUD NUMERI QUARTI.

Si aliquod aliud reſervandum videbitur, fiat in Capitulo Generali, vel Provinciali, matura diſcuſſione, & conſenſu, &c.

15 Ex hac clauſula, per quam in Capitulo Generali pro toto Ordine, & in Provinciali pro Provincia reſervari debet aliquod aliud peccatum, præter undecim dicta (hæc enim quilibet Superior, etiam

ſine

Digitized by Google

ſine Capitulo,ut diximus,poteſt) clarè fit; Primò,ut non poſſit in Capitulo Provinciali, etiam cui præſideat Generalis, illud aliud reſervari, pro toto Ordine,quia tunc non eſt,niſi Capitulum Provinciale, quod ſolùm poteſt reſervare pro Provincia.

16 Secundò fit, ut nec poſſit in Capitulo Conventuali unius Monaſterii pro ipſo uno Monaſterio,quia id non concedit Clemens,cùm requirat ſaltem Capitulum Provinciale: Sed quid? Poteritne in Capitulo Generali,vel Provinciali reſervari caſus pro uno, vel duobus Monaſteriis tantùm? Reſp.poſſe,quia Pontifex ſolùm præcipit,ut reſervatio fiat cùm conſenſu Capituli Generalis,vel Provincialis, non verò ut ſemper fiat pro toto Ordine,vel tota Provincia; ita de Lugo *diſ.20.de pœn.n.44.*citans Suarium,quidquid dicat Juniperus,*de caſib. reſerv.p.1.diſ.4.q.3.n.4.*

17 Tertiò fit,ut quia prędicta reſervatio decernenda eſt à Capitulo, ideò neceſſariò debeat intervenire ſuffragium majoris partis Capituli,ſecus Decretum Capituli non eſſet.

18 Hic nota, in Societate noſtra ſuffragatores in Congregatione Generali ſe habere, ut ſe habet Capitulum Generale in aliis Religionibus.

Sed quid de Congregatione Provinciali? Id enim ſcire neceſſarium eſt, ut videamus, an Congregatio noſtra Provincialis poſſit pro ſua Provincia reſervare caſus alios, præter illos undecim? Reſp. Negari meritò à Suar.*T.4.de Relig.tr.8.lib.2.c.18.n.15.& ibid. tr.10.lib.8.c.5.n.4.* Ratio eſſe debet, quia Congregatio noſtra Provincialis nō habet ſuffragium, niſi Conſultivum, & Electivum Procuratoris. At Clemens Octavus requirit Capituli conſenſum: Nomine autem Capituli non intelligitur, niſi Congregatio Vocalium, habentium ſuffragium activum ad eligendum Generalem, vel Provincialem, quod noſtra Provincialis Congregatio non habet, habet verò ad eligendum Generalem Congregatio Generalis.

19 Quartò, Quia requiritur matura diſcuſſio,& conſenſus, fit,ut quærere debeamus,quidnam intelligatur per hęc? Sanè,per *maturam diſcuſſionem* intelligitur ſeria, & diligens rei examinatio; Per *conſenſum* verò non intelligitur ſolùm conſilium, ſed ſuffragium majoris partis Capituli; Id enim ſignificat illud *Conſenſus Capituli*, in hoc autem differt obligatio faciendi aliquid juxta conſilium alicujus ab obligatione faciendi juxta alicujus conſenſum, quod ſatisfit priori obligationi, ſi petatur conſilium, ſed ſine obligatione illud ſequendi; poſteriori verò non ſatisfiat, per petitionem ſolam conſilii, ſed oportet, ut adſit alterius conſenſus, juxta quem fiat res. Debet igitur in re noſtra adeſſe matura conſideratio, & non conſilium ſolùm, ſed aſſenſus.

Denique,Ne te prætereat,prædicta omnia,cùm ſint de ſolemnitate ſubſtantiæ actus, ſeu decreti, niſi ad unguem ſerventur, nullam fore, & irritam reſervationem. Sed ad huc.

20 Inquires primò,Si Capitulum reſervet aliquod peccatum,concedens illius abſolutionem Prælatis localibus cum poteſtate, ut illā aliis delegare poſſent: poterintne deinde Generalis,vel Provincialis, ſine conſenſu Capituli à prædictis Prælatis illā tollere,vel limitare?

Reſp. Non poſſe,quia hæc eſſet nova reſervatio facta ſine Capituli conſenſu. Ita docet ex Suario de Lugo *l.c. n.10.*

21 Inquires ſecundò, An per hoc Decretum, in quo conceditur Superioribus, poſſe reſervare undecim dictos caſus, reſtricta iiſdem ſit poteſtas reſervandi Cenſuras? Pontifex enim loquitur ſolùm de caſibus,deque his præcipit,ne ſine capitulo reſerventur alii, præter dictos undecim, de Cenſuris ne verbum quidem.

Reſpondeo, Propter hanc rationem non fuiſſe in Cenſuris reſtrictam Superiorum poteſtatem docuerunt Suar.*to.5.in 3 p.d.29.ſect.2.n.13.& to.4.de Relig.tr.8.lib.2.c.18 n.17.*Caſtr.*de pœnit.p.25.§.1.nu.6.* Pelliz.*tract.8.c.1.n.6.*

Sed jam hodie communior Doctorum ſententia eſt, fuiſſe reſtrictam,& ita declaraſſe Sacram Congregationem, teſtantur Diana, & de Lugo locis mox citandis. Meritò ſanè: quia ſecus eluderetur nimis clarè Decretum Pontificis: poſſet enim Superior ſine capitulo imponere cenſuram cuicumque caſui,& deinde illam ſibi reſervare, quod eſſet, ſibi reſervare caſum contra Pontificis Decretum. Lege Junip. qui rectè reſpondet rationibus Suarii.

Atque hanc poſteriorem ſententiam in praxi eſſe excipiendam,ipſemet Suarez loco citato fatetur,dum ibidem dicto *nu.* 13 ait, *Quamquam melius cenſebimus id non facere, niſi ſpeciali Capituli conſenſu ad omnem dubitationem tollendam.* Eamque abſolutè amplectuntur Thom.Sanch Coriolanus,Peyrinus,Megala,Molfeſ.Leo,aliique cum Junip.*1.p de caſib.reſervat.diſtinct.2.q.3.per totam,*& Dian.*par.3.tract.2.reſol.3.*adde,& Averſ.*q.17.de pœnit.ſect.1.*& de Lugo *diſp.20. de pœnit.nu.47.*

Inquires Tertiò,Poteſtne capitulum Generale, non obſtante dicto Decreto Clem.VIII. reſervare omne peccatum mortale Inobedientiæ contra Præceptum Obedientiæ à Prælatis impoſitum?

Reſpondeo. Concedit de Lugo *de pœn.diſp. 15.num.47.* Quia,inquit, quamvis reſervatione hac facta,poſſet Prælatus prohibere ſub pręcepto Obedientiæ hoc, vel illud peccatum quodcumque,ſeu omnia peccata, quæ ſibi vellet reſervare, & ſic ſequerentur eadem inconvenientia, quæ dicta ſunt ſequi, ſi reſervaret ſibi cenſuras; tamen id ſequeretur,inquit,per accidens, & indirectè, quod nondum à Decreto Pontificio vetitum eſt.

Sed ego valdè ambigo, an validè fieri id poſſit, quia ſic manifeſtè eluderetur mens Pontificis nolentis tantam concedere poteſtatem Prælatis ſine ſpeciali cōſenſu Capituli circà hoc,vel illud peccatum reſervandum,ut clarè colligitur ex verbis prædicti Decreti Clem. VIII.& notat idem ipſe de Lugo *ibid.n.46.* Quòd ſi Congregatio modò allata ſolùm declaravit de Cenſuris, certè idem declaraſſet, propter identitatem rationis, ſi de dicto præcepto tam univerſali Obedientiæ interrogata fuiſſet,vel illud in mentem ipſi veniſſet.

SUPER ILLUD NUMERI QUINTI.

Non liceat Superioribus ſubditorum Confeſſiones audire niſi, vel reſervatorum, vel ſpontè, aut proprio motu volentium.

22 His,cùm plana ſint, nihil occurrit ſuperaddere, niſi fortè advertere illud: *ſpontè*, quod non excludit inductionem alterius,& illud, *proprio motu*, quod dictam inductionem excludit. Cùm igitur Pontifex loquatur ſub disjunctione, non fiet in rigore contra Decretum,ſi quis confiteatur Superiori inductus, ſeu motus ab ipſo, vel ab alio,ſed non coactus. Monet tamen jure Suar.*to.4 de Relig.tr.8.c.15.n.5.*ne timor aliquis, vel nimia perſuaſio tollat ſpontaneam pœnitentis voluntatem.

SUPER ILLUD NUMERI SEXTI.

Superiores deputent duos, tres, aut plures Confeſſarios, doctos,prudentes,&c. pro ſubditorum numero majori, vel minori.

23 Quinque hic ſeſe mihi offerunt difficultates. Prima, An Religioſus indifferenter poſſit confiteri cum his pluribus conſtitutis confeſſariis, modò uni,modò alteri,an potius,poſito quòd unum elegerit, nequeat ad alium recurrere?

Reſpondeo. Hunc poſteriorem modum docuit Suar.*l.c.nu.7.* quem ſequutus eſt Caſtrop.*de pœnit.p.15.§.5.n.7.* ſed etiam cum graviſſimis Doctoribus,ut habet Juniper.*p.1.diſ.6.q.1.nu.7.* & cum Quintanad. vel certus, vel probabilior nobis eſt ille prior, & talis eſt praxis in Societate,quam tamen contrariam immeritò dicit eſſe Juniperus *de pœn.ſing.19.num.56.*ex Coriolano: ſed fortaſſe, vel olim ante decretū Urban.VIII.de quo Quintan.*nu* 7.ita erat,vel in aliqua fortè Provincia. Ratio autem noſtrę probabilioris ſententię eſt,quia per poſteriorem, via conſuleretur facilitati pœnitenium, quam intendit Pontifex. Meritò ergo P. N. Generalis *in Reſponſ. Generul. manuſcriptis, V. Abſolutio à præſent.n 3.* ſic reſpondit Provinciali Flandriæ 10. Aug. 1615. Secundarius Confeſſarius, licèt non deberet habere Juriſdictionem, niſi quādo non poteſt haberi primarius,ad tollendos tamē ſcrupulos,intentio noſtra eſt,uterque plenam Juriſdictionē habeat, &c.

24 Secunda difficultas, An Superiores,dum jubentur, Confeſſarios duos, tres, vel plures juxta numerum ſubditorum deputare, poſſint nihilominus excedere hunc numerum, ita ut legitimè valeant in conventu parvo deputare tres,vel quatuor?

Reſp. valere non eſt mihi dubium, quia ex una parte Pontificis intentio fuit, ut daretur facilitas pœnitentibus; cui non obſtat, immò vel major multiplicatio, & ex alia, Superior committendo uni, vel alteri ſuam poteſtatem,non privat ſe Juriſdictione, ut non poſſit aliis eandem delegare. Delegabit autem, vel dando directè Juriſdictionem dictis Sacerdotibus,vel dando privilegium ſuo ſubdito,ut eligat ſibi confeſſarium, quem velit ex illis.

25 Hinc inſurgit tertia difficultas. An Superior ita poſſit ſuam Juriſdictionem communicare prædictis excedentibus numerum, ut ii ſuperadditi abſolutam,& permanentem habeant Juriſdictionē? Reſpondeo. Suar.*tom.4.de relig.tract.8.lib.2.c.15. fine*, quem ſequitur Juniper. *de reſer.p.1.diſ.6.q.1.c.1.n.9.*) propendet ad negandum; licèt enim poſſit Superior pro una vice, ſeu ad aliquem actum deputare alios,non tamen(ait)permanenter,quia id eſſet contra regularem obſervantiam, & contra diſpoſitionem Pontificiam. Addit, nec Superiorem poſſe concedere ſubdito, ut is ſibi eligat confeſſarium, quem voluerit, & quotieſcumque voluerit.

26 Mihi hæc doctrina ſic abſolutè prolata videtur ſcrupuloſa, & fortaſſe falſa. Prius, quia nimirū ſine ſolido fundamento ſtringit Superiorum poteſtatem,adde & pœnitentium conſcientias. Poſterius, quia non video,unde facultas,quam habent Superiores in jure, delegandi ſuam Juriſdictionē confeſſariis,reſtringatur. Pontifex enim in decreto hoc ſolùm jubet, ut Superiores deputent duos, vel tres, &c. non verò tollit,ut modò dixi, ut non poſſint plures. Pari modo,dum de reſervatis Caſibus Pontifex agens,ſubdit,ut dictis Confeſſariis deputatis detur à Superioribus poteſtas abſolvendi ab illis, quando caſus occurrerit,poſitivam clauſulam ponit,ut omninò tunc committatur talis poteſtas,non verò addit negativam, ut non poſſit alio modo univerſaliter committi, etiam antequam caſus occurrat.

Melius igitur mihi arridet doctrina Quintanadu. *de pœn. ſingul. to. numer. 4.* qui agens de poteſtate concedenda circà abſolutionem reſervatorum, poſtquam probavit, Epiſcopos, & Prælatos Regularium poſſe eam generaliter concedere confeſſoribus, ut abſolvant, vel alicui ſubdito, ut abſolvatur, & poſtquam dixit, quoad Epiſcopos expedire, ut in locis ſuæ Diœceſis aſſignent aliquos

Confeſſarios pios, & Doctos, qui abſolvere valeant à reſervatis, immò, aliquando id eſſe neceſſarium in locis, ubi non eſt Bulla Cruciatæ, vel non adſunt Religioſi privilegiati, qui poſſint à reſervatis abſolvere, ſic addit de Religioſis.

27 *Quoad Religioſos non ita facilè hoc admitterem, immò abſolutè negarem expedire (nota, expedire, dixit, non autem non poſſe, vel eſſe contra diſpoſitionem Pontificis) cùm ſemper intra domum habeant Prælatum, vel citò habituri ſint, ſi fortè manè, vel veſperè abſit, qui eam facultatem poſſit concedere, & ſtrictiùs conſulendum eſt perfectioni Religioſi, quàm Sæcularium diſciplinæ; at in aliquibus caſibus exiſtimarem, hanc generalem facultatem concedendam, nam.*

28 *Primò, Poterit Superior Confeſſario ordinario illam concedere pro occaſionibus, in quibus Superior vel eſt occupatus, vel ipſi eundum eſt extra Urbem, & differre nequit Sacrificium, vel communio ſine nota.*

29 *Secundò, In Conventibus paucorum Regularium expediet, ut Superior immediatus illam concedat, ne, cùm petitur, colligi poſſit, quiſnam ſit is, pro quo petitur.*

30 *Tertiò, Etiam ſcrupuloſo pœnitenti aliquoties concedi oportet generalem facultatem, ne ſcrupulis angatur, exiſtimans ſe ſine licentia abſolvi non poſſe, quia falsò judicat ſe paſſim in reſervata incidere.*

31 *Quartò, Pro aliquibus magnis feſtivitatibus ter, aut quater in anno, etiam forſan concedenda foret, niſi in deſtructionem potius, quàm in ædificationem vergere cognoſceretur.*

Hæc Quintanadveñas. Ex quibus collige univerſalem regulam; Poſſe ſcilicet licentiam generalem concedi ad abſolutionem prædictorum Caſuum reſervatorum in Religione; immò & aliorum Papalium, (pro quibus tamen Superior poteſtatem delegare valet) poſſe, inquam, quoties rationabilis cauſa adſit, per virum prudentem expendenda.

32 Quarta difficultas, quid ſignificat illud, *aut plures pro majori ſubditorum numero*. Duos enim ſenſus facere poteſt. Primum, ut in Magno Monaſterio ſint plures, quàm tres, nempè quatuor, ſed ita, ut ſi adhuc notabiliter creſcat ſubditorum numerus, non ſuperaddatur quintus, ſextus, & ſic deinceps. Secundum, ut creſcente numero ſubditorum, ſuperaddatur tunc quintus, ſextus, ſeptimus, &c.

33 Hac in re memini, me legiſſe quemdam Doctorem, qui nunc in mentem non venit, docentem in quocumque numeroſiſſimo Monaſterio ad ſummum quatuor Confeſſarios deputari poſſe. Quintanad. *de pœn. ſing.* 10. *n.* 6. contra ait: autumare Sapientes, non ſolùm debere plures, & plures deputari, ſed ea proportione, ut pro ſingulis denariis Religioſorum, addatur unus. Ex qua doctrina, ut vides, ſequeretur in Monaſterio centum Religioſorum, debere deputari decem Confeſſarios, & ſic deinceps.

34 Certè neutra ex his ſententiis placet: nam ſi maturo judicio verba Decreti expendantur, invenies & excedi numerum quaternarium poſſe, & non oportere multiplicari ad proportionem dicti denarii, ſed debere fieri, quod utile, & bonum ſubditorum fore prudentia Superiorum judicaverit. Illud notat idem Quintanad. *l. c. cit. n.* 7. privilegium, quod in noſtris ordinationibus refertur, per quod non obligetur Societas præter Confeſſarium ordinarium, multiplicare alios, ſublatum fuiſſe ab Urbano VIII.

35 Quinta difficultas. An in parvo Conventu ſufficiat unum Confeſſarium deputare? Reſpondeo, Suarez, *tom.* 4. *de Relig. lib.* 2. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 7. Caſtr. *de pœnit. punct.* 15. §. 5. *num.* 7. Juniper. *de caſib. reſerv.* 1. *p. diſt.* 6. *c.* 1. *num.* 7. aliique docent, ſi Conventus parvus ſit, judiceturque ſufficiens unus Confeſſarius, unum ſufficere, afferuntque duas rationes. Primam; quia non videtur Pontifex obligare ad plures, niſi ſub conditione, ſi unus non judicetur ſufficiens. Secundam; quia in Monaſteriis Monialium unus ſolet eſſe Confeſſarius, quando ille unus ſufficiens exiſtimatur. Ergo cur non idem dicendum ſit de aliis Religioſis?

36 Mihi nullo modo hæc doctrina placere poteſt. Ratio ducitur à Decreto adeò disertè præcipiente pluralitatem. Hæc ſunt ejus verba: *Superiores in ſingulis domibus deputent duos, tres, aut plures*; Si ergo Pontifex jubet duos, cur reſtringis ad unum?

Hinc reſpondeo ad primam rationem, negando, Pontificem loqui ſub conditione, & item negando, eſſe præſumendum, ipſum velle aliter, quàm nos docemus, ubi enim clara lex eſt, locum interpretatio nullo modo reperit.

Ad ſecundam ajo, eſſe magnam diſparitatem; nam Monialibus proviſum fuit à Tridentino, ut ter in anno alius extraordinarius offerretur, quo remedio quia carebant Religioſi, meritò Clemens VIII. voluit ſaltem duos Confeſſarios in quacumque domo conſtitui, & ita poſt hæc ſcripta, à me viſus tenet Quintanad. *de pœnit. ſing.* 10. *num.* 6. *contra* Suarez.

SUPER ILLUD EJUSDEM NUMERI QUINTI.

Quibus Confeſſariis etiam reſervatorum Abſolutio committatur; quando caſus occurrerit.

37 Si Petrus v. g. Religioſus delicto reſervato maculatus, abſolutionem petit ab aliquo ex Confeſſariis deputatis, huic Confeſſario debebit Superior concedere poteſtatem illum pœnitentem abſolvendi, quando ipſemet Confeſſarius judicat, ſibi illam eſſe committendam: tunc verò ſic judicabit, quando nec damnum proximo, nec bono publico Religionis, nec ipſi pœnitenti ex ea abſolutione timeri rationabiliter poteſt.

38 At verò, ſi dictus Petrus abſolutionem hanc petat ab alio Sacerdote, ſeu Confeſſario ex non deputatis, non obligabitur Superior ibi committere dictam poteſtatem, quia Pontifex loquitur ſolùm de deputatis.

39 Scio, eſſe conſilium omninò ſequendum, ut etiam tum ejuſmodi Sacerdoti (niſi valdè ſit ineptus, timeaturque rationabiliter malus eventus, &c.) committatur, ne difficile ſit remedium pœnitenti. Immò aliqui docent, debere ſaltem ex obligatione charitatis committi præſertim, ſi ejuſmodi Sacerdos, quamvis non deputatus, talis ſit, ut meritò deputari poſſit.

Hæc ſunt facilia. Sed quid, ſi Superior, quamvis deputatus Confeſſarius judicet in Domino ſibi committendam eſſe poteſtatem abſolvendi; ipſe tamen Superior committendi nolit? Id quod tyrannicum eſſe meritò Suarez pronunciavit *apud* Quintan. *l. c. ſing.* 13.

40 Reſp. Huic malo occurrit Decretum Urbani VIII. volentis, ut tunc, etiam repugnante Superiore, habeat Confeſſarius poteſtatem abſolvendi; Urbanus enim poſt confirmatum Decretum, de quo loquimur, Clementis VIII ſic voluit, ut adderetur, ſicuti habes in 4. *tom. Bull. fol. mihi* 273. & refert idem Quintan. *de pœn. ſing.* 11. *n.* 4.

Sanctitas Sua deinceps declaravit, ut ſi hujuſmodi Regularium Confeſſariis caſus alicujus reſervati facultatem petentibus Superior dare noluerit, poſſint nihilominus Confeſſarii, illa vice, pœnitentes regulares, etiam non obtenta à Superiore facultate, abſolvere.

41 Idem Auctor *l. c. n.* 6. cum aliis quibuſdam putat, hanc facultatem etiam concedi Confeſſario docto, & pio, qui eſt aliàs aptus, ut poſſit deputari Confeſſarius Regularium, quia, inquit, ſic præſumitur eſſe mens Pontificis: Id ego nequaquam admitto, quia, cùm agimus de Juriſdictione neceſſaria ad actum, non eſt ſatis qualiſcumque interpretatio conceſſionis datæ. Neque dicas cum eodem, tunc adeſſe licentiam Pontificis de præſenti, nec ſolùm ratihabitionem de futuro, idque propter vitandum ſcandalum, & ne ipſius oves pereant. Ne hoc, inquam, dicas, nam ſic recurris ad aliud caput univerſale de vitando ſcandalo, & de ratihabitione, id quod quantum ſe extendat, alibi quæritur, nos autem nunc loquimur ſolùm, ſpectato hoc Urbani Decreto, quod cum clarè loquatur de Confeſſariis deputatis, non video, qua ratione hic Auctor velit ad deputabiles extendere.

42 Quæres, ſi idem dictus Petrus illa vice fuit ſine conſenſu Superioris abſolutus modo dicto, à Confeſſario deputato, quia uſus eſt facultate ſibi ab Urbano conceſſa, ſi, inquam, dictus Petrus iterùm incideret in caſum reſervatum, poſſetne abſolvi iterùm à dicto, vel alio deputato Confeſſario, poſitis iiſdem circumſtantiis, ob quas fuit prima vice abſolutus, id eſt, quòd prædictus Confeſſarius judicet prudenter, dandam ipſi eſſe licentiam, quam tamen negat Superior.

43 Reſp. poſſe, docet Pellix. *tract.* 8. *cap.* 1. *num.* 60. adducens Dianam, Alphonſum de Leone, Bordonum, & meritò, quia in Decreto nulla particula taxativa adeſt, reſtringens ad unam tantùm abſolutionem. Et illud (illa vice) ſatis verificari poteſt, ſi ſignificet illam vicem, quando ea facultate utitur. Cùm igitur iterùm caſus idem occurrat, iterùm dabitur eadem facultas abſolvendi, ſi Superior modo dicto neget, atque ita, toties quoties.

§. III. *De caſibus reſervatis in Societate Jeſu.*

1 QUoad alias Ordinum familias cognoſcere quiſque debebit ſuo Superiori reſervatos caſus, ego hic ſolùm indicabo de mea: Societas ergo in Congregatione Generali & reſervavit illos undecim omnes reſervabiles per Clementem VIII. & inſuper ſequentes decem ſuperaddidit, ut habetur *in Ord. n. ejuſdem Societatis c.* 5 *de caſibus reſerv. ex Decret. Congreg. General.* 40. & 46. *aliàs* 68. & 73. qui ſunt hujuſmodi.

I. *Perjurium, & falſum teſtimonium in judicio, vel extra.*

II. *Furtum, & uſurpatio alicujus rei contra votum paupertatis, in ea quantitate, quæ efficiat peccatum mortale.*

III. *Lapſus carnis voluntarius, & quidquid eſt contra votum Caſtitatis, quod in actum externum prodeat.*

IV. *Inobedientia expreſſa, qua quis aſſerit, ſe nolle parere.*

V. *Seditio in Superiorem, & diviſio à capite in grave nocumentum Societatis.*

VI. *Detractio famæ, bonæque exiſtimationis aliorum, & diſcordiarum ſeminatio inter fratres.*

VII. *Impedimentum, excludens à Societate, reticuiſſe in examine, vel inconſiderandum eſſe; unde grave aliquod incommodum oriri poſſit.*

VIII. *Acceptio, ſeu miſſio litterarum abſque licentia expreſſa, quæ ſcilicet acceptio, vel miſſio contineat rationem peccati mortalis.*

IX. *Tranſgreſſio votorum ſimplicium, quæ Profeſſi emittunt poſt profeſſionem.*

X. *Cenſuræ Societatis noſtræ ſeu peccata, quæ in noſtris Conſtitutionibus, Bullis, vel Decretis adnexam habent excommunicationem.*

XI. *Hæc omnia, cùm manifeſtè erunt mortalia, & in actum exteriorem prodie int, reſervantur Superiori domus, vel Collegii, & ab alio, niſi de expreſſa licentia illius, abſolvi non poſſunt.*

12 Addit præterea *numer.* 7. dicta Ordinatio noſtra in hunc modum. *Ad extremum, ut omnes eximantur ſcrupuli, cum Confeſ-*

Digitized by Google

feſſarius, bona fide dubitans, an mortale ſit quod proponitur ab eo, etiamſi ex genere ſuo reſervatum ſit, poteſt abſolvere, licèt ejuſmodi dubitatio ex ignorantia procedat, ſed neque poſtea, ſi manifeſtè advertérit, manifeſtè fuiſſe mortale, repetenda erit Confeſſio, bona ſiquidem, & vera fuit Abſolutio. Hactenus Ordinatio.

Si autem dubitetur, An peccatum ſit reſervatum, necne, idem dici debere. Ego univerſaliter docui *in Opuſc. Meth. Conf. c.* 1. §. 4. *num.* 27. & probat rectè de Lugo *de pœn. d.* 18. *n.* 22.

Jam verò pro horum decem caſuum explicatione in brevem ſummam prius redigam, quæ ſuper illos habet Caſtrop. *de pœn. p.* 15. §. 3. mox de penu meo pauca depromam.

I. *Perjurium, & falſam Teſtimoniam in judicio, vel extra.*

13 Duo peccata reſervantur ſeparatim non unitim, hoc eſt; Primò, Perjurium mortale quodcumque, factum ſive in judicio, quod fieri ſolet ab Actore, Reo, Teſte, ſive extra illud, quod uſurpari conſuevit in contractibus, ac politicis converſationibus. Secundò, falſum teſtimonium, quo proximum graviter lædas, etiam ſi juratum non ſit, nam quando eſt juratum, includitur in caſu priore, hoc eſt in Perjurio.

II. *Furtum, & uſurpatio alicujus rei contra Votum paupertatis in ea quantitate, quæ efficit peccatum mortale.*

14 Furtum, & uſurpatio, utique gravia, ex rebus Monaſterii ſunt reſervata ſuperius, ex Clemente VIII. Hic autem in Societate ſuperadditur, *ex bonis cujuſcunque perſonæ*: hoc enim ſignificat illud abſolutè dictum *Alicujus rei*; Quæ autem ſit ejuſmodi quantitas *lib.* 8. *in Decal. tr.* 2. *c.* 4. dictum eſt.

III. *Lapſus carnis voluntarius, & quidquid eſt contra Votum Caſtitatis, quod in actum externum prodeat.*

15 Reſervatur in Societate non ſolùm lapſus carnis perfectus, ſeu conſummatus in ſua ſpecie, V. G. Fornicatio, Adulterium, &c. verùm etiam non conſummatus, dummodo prodeat in actum externum, & ſit per ſe Caſtitati graviter contrarius.

16 Dixi, *per ſe*, nam ſi actus externus ſit ſolùm contrarius Caſtitati ex Intentione agentis; vel ſit ex ſe venialis, ſed ea tua intentione interna, mortalis, ſicuti communiter dicitur de viſione curioſa fœminæ, de levi tactu manus, & ſimilibus, licèt ex tua interna intentione mala mortaliter, tamen non erunt caſus reſervati, quia ea malitia, quatenus eſt mortalis, non prodit in exteriorem actum. at erunt reſervati, ſi in eo Viſu, vel tactu tuam pravam voluntatem fœminæ indicares, quia tunc ſunt quædam ſollicitatio, atque adeò externè graviter mala. Vide mox à *n.* 49. & quoad dictam actionis levitatem, vide, quæ ego ſuperiùs *c.* 4. *n.* 14. & 15. attuli ex de Lugo.

IV. *Inobedientia expreſſa, qua quis aſſerit ſe nolle parere.*

17 Hinc reſervatur inobedientia formalis, quæ ſemper ex contemptu præcepti, vel præcipientis oritur: hujus generis enim eſt illa, qua quis aſſerit *ſe nolle parere*: nam cæterùm inobedientia materialis adeſt in violatione cujuſcumque præcepti.

18 Quoniam autem debet eſſe mortalis, dubitari poteſt, an qui nō vult Superiori obedire in levi materia, incidat in caſum reſervatum, & incidere dicendum eſt, quia ſi id, nihil aliud addendo, externè ſignifices, denotas, te paratum non eſſe Superiori obedire etiam in gravi, quod eſt graviter contemnere. Non ſic, ſi exprimas, te eſſe paratum obedire in gravi materia, ſed nunc te non obedire, quia nunc res præcepta levis eſt, non inquam, ſic: nam tunc non graviter, ſed leviter tantummodò, id eſt in materia levi, obedire recuſas.

19 Quid, ſi nolis obedire in hac re levi, quia Superior eſt indoctus, vel imprudens? Reſp. Leſſius putat, non eſſe mortale, atque adeò nec reſervatum; at Caſtropalaus *loco cit.* hoc dictum Leſſii approbat, ſi id non declaret, nec aliis, nec Superiori, at ſi declaret, (etiam cum reſtrictione ad levem materiam) erit, inquit mortale, & reſervatum, quia eſt gravis Superioris contemptus, & ipſius muneris non mediocris injuria. Vide, quæ in hoc argumentum affero *n.* 30.

V. *Seditio in Superiorem, & Diviſio à capite in grave nocumentum Societatis.*

20 Seditionem hanc committis, ſi animos fratrum commoveas, ne illum, ut Superiorem recognoſcant, vel ne illius juſſis obtemperent; à capite autem te dividis, ſi ab obediendo Generali te ſubtrahas; quæ, cum ſemper ſint in grave detrimentum Religionis, non videntur habere levem materiam.

VI. *Detractio Famæ, bonæque æſtimationis aliorum, & Diſcordiarum ſeminatio inter Fratres.*

21 Reſervatur hic Primò, alterius famæ gravis denigratio. Quoniam verò differt Detractio, de qua hìc eſt ſermo, (quæque ea eſt, quæ fit in abſentia infamati) à Contumelia, quæ fit in præſentia, ideò putat meritò Caſtrop. Contumeliam nō eſſe peccatum reſervatum, quæ quia difficiliùs committitur, judicata fuit reſervatione non indigere.

22 Secundò, reſervatur Diſcordiarum ſeminatio, quæ eſt, quando tuis verbis, vel factis diſſentientes reddis Fratrum voluntates, ſanè materia gravi. Nomine autem Fratrum intelligit Caſtropal. Chriſtianos omnes, lege, quæ dicam *n.* 28. & *n.* 60.

VII. *Impedimentum excludens à Societate tacuiſſe in Examine, quæ ſcilicet ſolent fieri de ingreſſuro in Societatem, vel in eo mentitum eſſe, unde grave incommodum oriri poſſit.*

23 Illud (*Impedimentum excludens*) notat impedimenta eſſentialia, illud (*vel in eo mentitum eſſe*) notat & impedimenta eſſentialia, & ſecundaria. Quę autem hæc ſint, latè proſequitur alibi Caſtropal. *T.* 3. *d.* 1. *de Relig. punct.* 8. & breviter, eſſentialia ſunt quinque: Primò, receſſiſſe ab Eccleſia, fidem abnegando, vel in errorem contra fidem incurrendo &c. Secundò, Homicidium perpetraſſe. Tertiò, habitum alicujus Religionis aſſumpſiſſe. Quartò, Vinculo matrimonii conſummati, vel ſervitutis obſtrictum eſſe. Quintò, Infirmitatem pati, unde obſcuretur Judicium, vel ad id diſpoſitionem notabilem habere. Secundaria ſunt duo. Primò ex infecto ſanguine Judæorum, & Saracenorum procedere. Secundò, Majoratum habere in Hiſpania, niſi habita facultate P. Generalis.

VIII. *Acceptio, ſeu Miſſio litterarum abſque licentia expreſſa, quæ ſcilicet acceptio ſeu Miſſio contineat rationem peccati mortalis.*

24 Si litteræ in ſe contineant rationem peccati mortalis, ſed Superior det licentiam illas mittendi, eritne tunc caſus reſervatus? Erit, reſpondet Caſtrop. quia licentia eſt invalida, cùm non poſſit Superior concedere miſſionem mortaliter peccaminoſam, unde ejuſmodi miſſio tunc remanebit ſine licentia. Addit, ſi tamen litteræ non contineant in ſe rationem peccati, ſed ſolùm extrinſecè ſit gravis prohibitio, V. G. ne eæ mittantur ſine licentia, tunc per licentiam purgari Miſſionem ab omni labe, & propterea tunc non fore reſervatam. Verum vide *n.* 29.

IX. *Tranſgreſſio votorum ſimplicium, quæ profeſſi emittunt poſt Profeſſionem.*

25 Circa id nihil notandum hoc in loco occurrit, Caſtrop. ipſe tamen alibi latè ejuſmodi Vota explicat. Sunt autem ſex. Primò, Votum obedientiæ Summo Pontifici in miſſionibus peragendis ad animarum ſalutem: at quia hoc eſt Votum ſolemne quartum Profeſſorum, ut ibidem etiam advertit Caſtrop. *tr.* 3. *de ſtatu Relig. d.* 5. *p.* 2. & *deincep.*, mihi videtur ejus tranſgreſſio hic non comprehendi, ubi ſolùm eſt locutio de tranſgreſſionibus Votorum ſimplicium. Secundò, Votum Paupertatis non relaxandæ. Tertiò, non ambiendi Prælationem intra Societatem. Quartò, non ambiendi ullam Pręlationem extra Societatem, illamque non acceptandi, niſi fortè in caſu, quo ſit coactus Obedientia ejus, qui poteſt præcipere ſub pœna peccati. Quintò, Votum manifeſtandi hos ſive intra, ſive extra Societatem ambientes, ipſi Societati, vel ejus Præpoſito Sextò, Votum non detrectandi conſilia Prępoſiti Generalis, vel ab eo ſubſtituti, eaque ſequendi, ſi Deo grata judicaverit, ſi quando in Prælatum quis aſſumatur. Caſtropal. de hoc ultimo nihil advertit. Adverterem ego hujus Voti Tranſgreſſionem, cùm ea committatur, quando quis eſt extra Societatem, hic locum non habere, ut etiam tranſgreſſionem ambientis, quando ea juxta Urbani VIII Conſtitutionem committeretur ab illo, qui in aliam Religionem, etiam legitimè migraverit. Tunc enim ſic Tranſgreſſores peccabunt quidem contra Votum, ſed peccatum non fore reſervatum, puto, quia prædicta reſervatio facta eſt pro ſubditis Societatis, quales jam hi non eſſe ſupponuntur.

X. *Cenſura Societatis Noſtra ſeu peccata, quæ in noſtris Conſtitutionibus, Bullis, ſeu Decretis annexam habent Excommunicationem.*

26 Notanter additur (ſeu peccata) nam non ſolùm ipſæ Cenſuræ, verùm etiam peccata, quibus illæ ſunt annexæ, per ſe, & directè reſervantur.

27 Quæ autem ſint hæ, habes *apud* Caſtrop. hìc; & quoad noſtra Decreta habes *in Catalogo noſtrarum Cenſurarum, & præceptorum, &c.* Hæc ex citato Auctore, quibus juvat addere, quæ ſequuntur.

Diſcutiuntur tria ex prædictis.

I. *Diſcordiarum diſſeminatio inter fratres.*

II. *Miſſio Litterarum.*

III. *Inobedientia in re levi ex motivo Imprudentiæ Superioris.*

28 In doctrina hactenus reſcripta ex Caſtropal. tria videntur difficilia. Primum eſſe in Societate reſervatam diſſeminationem diſcordiarum inter Sæculares, vel alios Religioſos, de qua dictum eſt *num.* 22. Nam quando Spiritus ſanctus deteſtatur eum, qui ſeminat inter fratres diſcordias, quem textum inducit Caſtropalaus, fatebitur quis intelligi Chriſtianos omnes, at cùm noſtra lex loquatur cum noſtris, dicere quis poſſet, nomine Fratrum noſtros

dumtaxat intelligi,non externos. Ita videtur primo aſpectu: ſed tamen ſtandum eſt reſponſo, quod habebis mox *n.* 60.

29 Deinde mihi difficile ſit id, de quo *num* 24. dictum eſt, nimirùm eſſe reſervatam Miſſionem Litterarum graviter peccaminoſam, ſi fiat cum licentia Superioris. Profectò licentia Superioris,quamvis illicitè data,adhuc licentia eſt vere, qui mittit litteras eas peccaminoſas cum prædicta illicita licentia,non poteſt, morali, & communi ſaltem loquendi modo, dici, mittere ſine licentia. Si Superior concedat tibi licentiam dandi vile aliquod pretium, paucos v. g. Julios meretrici, peccabis quidem, & tu, & Superior, at, ex probabili ſententia non contra Paupertatem, quia non ſine licentia pecuniam illam expendis. Adde, reſervationem eſſe odioſam, atque adeò potiùs reſtringendam, quàm extendendam.

30 Tertiò denique non video, cur Leſſii ſententia allata *nu* 19. quæ docet, dicentem, ſe nolle obedire in re levi, addentemque expreſſè rationem, quia ſuperior eſt imprudens, non peccare peccato hic reſervato,non video, inquam, cur reiiciatur ſententia hæc à Caſtropalao. Reſpondet Caſtropal. quia tunc eſt contemptus Superioris, ejuſque muneris.

31 Verùm hoc negari poteſt nos enim contendimus, tunc non eſſe contemptum Superioris, ſed ut hominis indocti, atque adeò nec muneris. Patet, quia ſi ſubditus ſe declaret, id ab ipſo fieri, ideſt, ſe non obedire,quia res eſt levis, clarè ſignificat, ſe idem non facturum, ideſt ſe obediturum in re gravi, ut in ſimili paulò antè dixerat Caſtropalaus, ergo clarè, nec Superiorem, ut Superiorem graviter contemnit,nec ejus munus. Vide quæ de ejuſmodi contemptu ego *lib.* 1. *in Decal.* 1. §. 4. *n.* 6. dixi, Vide item paulò pòſt *nu.* 55. ubi P. N. Generalis,dum pronunciat,dicentem in materia levi (*Nolo parere*) incidere in reſervatum,non loquitur,de hoc noſtro caſu,ſed de alio, in quo non fiat prædicta expreſſio, ſeu declaratio.

Explicatur magis, ac magis, quæ inobedientia reſervatur.

32 Si Superior tibi aliquid in virtute Sanctæ Obedientiæ legitimè imponat,tu verò dicas, *Nolo parere*, certum eſt, te peccare, atque incidere in caſum reſervatum,quia peccas contra præceptum idque illis verbis exprimis. At ſi idem tibi aliquid imponat ſine ejuſmodi obligatione præcepti, tu verò expreſſè dicas, *Nolo parere*, dubitari poſſet, an pecces,incurraſque in reſervatum,& ratio dubitandi eſſet, quia contra nullum præceptum Obedientiæ tunc operaris.

33 Nihilominus omnes noſtri Doctores paſſim docent, te regulariter peccare, quia, ut eſt apud omnes certum, non ſolùm peccatur peccato Inobedientiæ, quando quis tranſgreditur præceptum Superioris prædicto modò latum,verùm etiam quando quis graviter contemnit ipſum Superiorem, ut Superior eſt, vel ipſius munus, vel etiam ipſam rem præceptam,ut relatam ad præcipientem. Cùm igitur, *Nolo parere*, etiam abſtrahendo à præcepto lato in virtute Sanctæ Obedientiæ, ſit regulariter magnus contemptus, non eſt mirum, ſi afferat culpam mortalem,adeòque hic reſervatam.

34 Dixi, *regulariter*, nam ſi dictum illud, *Nolo parere*, ſit in iis circumſtantiis,in quibus nō appareat externè gravis contemptus, quod licet rarò,interdum tamen evenire poſſet,non poſſumus negare,tunc nec mortaliter peccari,nec incurri in reſervationem, ut tandem inſinuat de Lugo *de pœn.d.*2*n.*4 *n* 48. *& in R ſp. moral. ſect.* 4 *diſt.* 22.

35 Sed adhuc quæres primò, ſi peccatum eſt inobedientiæ, non obſervare, ſed non exequi, quod tibi injunctum eſt in virtute Sanctæ Obedientiæ, eſtne etiam reſervatum?

36 Reſpondeo,in noſtra Societate non eſt reſervatum,quia in noſtro Jure univerſaliter non reſervatur, niſi illa Inobedientia expreſſa, qua quis dicit, *Nolo parere*. Verùm reſervari ſpecialiter Inobedientiam,cui annexa ſit Cenſura noſtrarum Conſtitutionum, vel Decretorum (nam minimè ea vi Juris noſtri,ſi Cenſura aliunde procedat) dixi *num.* 27.

37 Quæres ſecundò. Si quis Superiori non jubenti in virtute Obedientiæ dicat ſimilia verba,ſed non eadem illa, *Nolo parere*, incidetne in reſervatum? dicat v.g. Non poſſum facere, vel vadat V. R. & hoc aliis imperet,ſum occupatus,ne me V.R. conturbet. Superiorem V.R. in hoc non agnoſco,& c.

38 Reſpondeo,de Lugo *lib.* 4. *Reſponſ. Moral. diſt.* 22 *citato*, hæc latè proſequitur: & denique diſtinguit, ſi ea circumſtantiis hæc verba eundem ſenſum faciant, quem regulariter faciunt illa, *Nolo parere*, cùm par ſit Superioris contemptus, efficient peccatum mortale, & reſervatum,ſi verò dicantur in circumſtantia,& in modò,quæ uſque ad veniale mitigent contemptum ſanè non efficient. Si tamen dicat quis *nolo facere*, videtur,ait de Lugo, idem eſſe, ac ſi dicat *nolo parere*: ſiquidem *nolle parere* nihil aliud eſt,niſi *nolle facere*, *ſeu exequi*, *quod imponitur*. Hoc poſtremum dictum edictum ego confirmo ex Reſponſis mox afferendis *nu.* 33. 55. & 56. ubi contemptus fundatur in illo tantum, *Nolo*, quòd jam invenitur in illo, *Nolo facere*, Vide etiam *num.* 57. ubi ſubditus excuſatur ab incurſu in reſervationem, ſi reſpondeat,ſe non facturum; Cujus certè excuſationis ratio hæc videtur eſſe,quia,ſic non reſpondet, *Nolo*.

39 Audivi quendam aſſerentem; ſolùm reſervari, quando præciſè,& ſignatè dicuntur hæc verba *Nolo parere*, vel *Nolo obedire*, idem enim hæc ſonant,non verò,quando dicuntur verba quomodocumque æquivalentia,quamvis in circumſtantiis,in quibus ſignificetur idem, vel etiam major,& quidem peccaminoſus contemptus, quia lex reſervationis, ajebat, eſt odioſa, unde non extendenda ad ſimilia ſolùm prædicta verba habet. Sed profectò hic nimis ad litteram, litera autem occidit, videtur eſſe locutus.

40 Quæres tertiò: Nomine Superioris, venitne in hac reſervatione Miniſter? Reſpondeo. Venire maximè,& ita expreſſè ſtatuunt noſtra Decreta *Congreg. General. Decret.* 45. atque id, etiam reſpectu profeſſorum; voluit enim Societas,ut in hoc Miniſter eſſet veluti perſona Rectoris; non venire autem Subminiſtrum nec reſpectu quidem Fratrum Coadjutorum,notabitur infra *nu.* 8.

41 Quæres quartò. Si quis internuncio,quo Superior aliquid (ſine obligatione præcepti) jubet,dicat, abſente dicto Superiore, Nolo parere,committeretne peccatum reſervatum?

42 Reſpondeo: Si dicat internuncio, ut amico, non committet, quia non apparet tunc contemptus ullus Superioris. Multò minùs ſi ſecum ipſe ſolus mente,vel etiam ore nullis audientibus dicat, *Nolo facere*, *Nolo parere*. At ſi dicat internuncio,ut internuncio,ſeu, ut loquenti Vice Superioris,de Lugo *dub.* 22. diſtinguit. docet regulariter eſſe reſervatum, quia ſic, ut plurimum, eſt gravis contemptus Superioris, aliquando tamen non eſſe, quia aliquid contra Superiorem dicere,ipſo abſente,diminuit de contemptu, ſicuti diminuitur injuria, quam detrahens facit alteri abſenti, cum contra creſcat, ſi per contumeliam irrogetur præſenti.

43 Ego verò potiùs regulam in contrarium conſtituerem, ut regulariter non ſit reſervatum, quia frequentiſſimè abſentia Superioris mirum quantum diminuit contemptum, eſto aliquando, tantus eſſe poſſit ex circumſtantiis,& modò loquendi contemptus,ut cenſendus ſit omninò gravis.

44 Hactenus à me allata ita Societatis,vel R.P.N. Generalis judicio ſubmiſſa volo,ut liberè ipſi ea corrigant,expungant, inverſo ſtylo omninò deleant.

Sed pro coronide ſubſcribamus, hic denique nonnullas in manuſcripto,quod apud me habeo,reſponſiones Peritorum inſtituti noſtræ Societatis, pertinentes ad caſus reſervatos, hoc enim pacto non parum illuſtrabuntur multa, quæ in præcedentibus dicta ſunt.

CASUS RESERVATI IN GENERE.

45 *Caſus, cujus ſigna externa, ita ſunt indifferentia, ut poſſint in bonam, & in malam partem accipi,non ceſetur reſervatus.*

46 *Merè ſcrupuloſi, aut illi, qui ſcrupulos, ſi opus ſit, poteſt facultas generalis concedi,ut à certa aliquo caſu,perpetuò, abſolvantur. Nam caſus dubii,vel qui ſcrupuloſis tales videntur,non reſervantur.*

CASUS RESERVATI IN PARTICULARI
Contra Paupertatem.

47 *Eum, qui tantùm foris prandium ſumeret ſine venia Superioris, ut pœna ſine dubio puniretur, ita reſervatione Abſolutionis non obligarem.*

Contra Caſtitatem.

48 *Ut peccatum contra Votum Caſtitatis cenſeatur ita prodire in actum externum, ut ſit reſervatum, neceſſe eſt, talem actum eſſe, qui non ſe non ſit indifferens, qui ſcil. ceſt in bonam, & malam partem accipi poſſit; nec eſt a pectus; ſed debet habere malitiam exteriorem, quæ ſit index internæ malæ voluntatis.*

49 *Non videtur caſus reſervatus, ſi quis ex contactu manus alterius, qui ex ſe turpis non eſt, peccet mortaliter delectatione moroſa, modò illa delectatio non prodeat in actum exteriorem; ſin verò ex illo contactu, vel ſolo aſpectu ſequatur voluntaria pollutio, eſt caſus reſervatus ratione hujus pollutionis, quæ eſt peccatum contra Caſtitatem in actum externum, non ratione illius aſpectus, aut contactus. Quidquid in oppoſitum dicat non nemo* apud Dianam par. 4. tract. 4. reſol. 61. *qui citat* Suarium *pro noſtra Deciſione.*

50 *Hinc etiam non cenſetur reſervatus aſpectus, etiam animo libidinoſo factus, niſi talis ſit, qui, ſpectatis omnibus circumſtantiis, non ſit indifferens ampliùs.*

51 *Aſpectus, Locutio, Lectio cum delectatione interna mortaliter mala, tunc ſolùm cenſetur reſervata, quando actio externa ex ſe indicat malitiam actus interni, nec munus ampliùs, ut, tam in bonam, quàm in malam partem accipi poſſit. Quando verò actio externa in individuo ſit talis, vel non ſit, ſpectat ad Theologos judicare.*

Contra Obedientiam.

52 *Caſus reſervatus eſt deliberata inobedientia expreſſa verbis* (Nolo facere.)

53 *Tametſi Conſtitutiones, & Regulæ non obligent ſub mortali, niſi adſit Præceptum, eſt tamen caſus reſervatus inobedientia, ſi quis dicat Miniſtro* (Nolo facere) *licèt nullum ſit præceptum, eo quod, ex vi Voti, ac Obedientiæ, obligamur, etiam ſeclaſo præcepto, ne Superiorem, vel Obedientiam contemnamus, quod in propoſito accidit. Et licèt Miniſter non poſſit imperare in virtute Obedientiæ, tamen contemptus Superioris eſt grave peccatum, quod involvitur in Verbo* (Nolo)

54 *Et comprehenditur etiam Sacerdotes, licèt Decretum Quartum Congregat. ſeptimæ tantùm meminerit ſeniorum, &* cap. 2. Ordinat. General. *tantùm Coadiutorum.*

Digitized by Google

55 *Caſus reſervatus eſt dicere* Nolo facere, *etiam in materia levi*. (Vide ſupra *n.31.*) *quia hic peccatum attenditur, non tam ex gravitate materiæ, quàm contemptu, qui involvitur in verbo* Nolo.

56 *Qui Rectori, ſeu Regenti Convictorii, aut Reſidentiæ Superioris reſpondet*, Nolo, *incurrit in caſum reſervatum*.

57 *Quamvis graviter peccet, qui jubenti Superiori dicit ſe non facturum, non videtur tamen incidere in caſum reſervatum, cùm non clarè dicat* (Nolo parere) *qui ſolus intelligitur expreſſè reſervatus, c.2.* General. §.18.

58 *Qui noluit parere Subminiſtro, non incidit in caſum reſervatum, licèt ſit Superior fratrum.*

Detractio.

59 *In ſexto caſu, ubi reſervatur Detractio famæ, bonæque æſtimationis aliorum, verbum hoc*, (aliorum) *complectitur, tam noſtros, quàm alios quoſcumque.*

60 *Detractio gravis famæ, etiam exteraorum, eſt caſus reſervatus.*

61 *Ceſſavit jam declaratio illa R. P. Claudii de caſu Murmurationis reſervatæ in dubio, atque adeò idem judicandum eſt deinceps de ejuſmodi, quod de aliis communiter reſervatis.*

Occultatio Impedimenti.

62 *Caſus reſervatus eſt ſi Candidatus in examine reticeat ejuſmodi habitus pravos ſuos, ex quorum reticentia grave incommodum oriri poſſit Societati, ſic enim locus examinis* C. B. lit. A. *videtur explicandus*, c. 5. Ordin. General. caſu 7.

Apertio Litterarum.

63 *Apertio Litterarum ad ſuum Superiorem ſcriptarum tunc erit caſus reſervatus, quando apertio illarum erit peccatum mortale, nam pendet à circumſtantiis.*

Falſificatio Sigilli.

64 *Nomine Officialium, per quorum Sigilli falſificationem incurritur caſus reſervatus ex Decreto Clem. VIII. intelligitur etiam, qui ratione Officii habent proprium Sigillum in Ordine, ut præter Superiores Societatis, ſunt Aſſiſtentes, Secret. Provinc. General. Admonitor.*

Machinatio in Superiores, & Seminatio diſcordiarum.

65 *Prohibetur doceri à noſtris hæc propoſitio;* In ordin. pro ſtud. ſuper Juribus propoſ.21. *Nonnulla peccata, quæ reſervantur in Societate, ut Machinatio in Superiores, ſeminatio diſcordiarum, & ſimilia, licèt attingant gravitatem peccati mortalis, non ſunt reſervata, niſi ſequatur effectus.*

CAPUT VIII.

De Abſolutione à Reſervatis ex Jure Ordinario.

1 NOnnulla per occaſionem de hac Abſolutione tetigimus in Superioribus, nunc in proprio loco plura ſunt ſuperaddenda. Cùm autem ea poſſit impendi Jure Ordinario, ideſt ab habente ordinariam poteſtatem abſolvendi reſervata, & Jure Delegato, ideſt ab habente delegatam; in hoc capite de illa, deinde in ſequentibus Capitibus de hac breviter diſſeremus.

§. I. *Quis poſſit abſolvere à peccatis, vel excommunicationibus reſervatis Jure Ordinario?*

2 POteſt primò is, qui reſervavit, ſeu is, cui facta eſt reſervatio; V. Gr. Capitulum Generale reſervat peccata Provinciali, vel Superiori locali; tunc Provincialis, vel Superior localis pro tempore exiſtentes, ſeu ſucceſſores in officio, poſſunt jure ſuo directè abſolvere. Item Epiſcopus reſervat aliqua peccata; poterit ergo Epiſcopus ipſe, ut item ſucceſſor in Epiſcopatu ea directè jure ſuo abſolvere.

2 Poteſt ſecundò, Superior horum: Quare in Religionibus poterit Generalis, & Provincialis abſolvere caſus reſervatos Superiori locali ſicut à caſibus in aliqua Diœceſi reſervatis Epiſcopo, poteſt tum Papa abſolvere, tum Legatus à Latere ejus Provinciæ, ut notat Gavantus *in ſuo Manuali V. Legatus*, & Averſ. *q.1. de pœn. ſect.4.* Limitat tamen ibidem Gavantus, ne Legatus poſſit abſolvere à Cenſuris per ſententiam latis.

3 Poteſt tertiò, Inferior, cujus dignitati Superior perpetuò conceſſit, ut poſſit abſolvere à reſervatis. Ejuſmodi eſt Epiſcopus, cujus dignitati conceſſit Tridentinum, ut is abſolvere poſſit ab omnibus Pontificiis caſibus occultis, de qua re infra: tunc enim Epiſcopus Jure Ordinario abſolvit. Ejuſmodi etiam ſunt Prælati Regularium, quorum officio Pontifex Summus conceſſit poteſtatem abſolvendi ſuos ſubditos à caſibus Pontificis, modo ſuperius indicato.

De Pœnitentiario Eccleſiæ Cathedralis breviter, & abſolutè negat, ei ſive Jure, ſive ex conſuetudine conceſſum eſſe, poſſe abſolvere à reſervatis ſine ſui Epiſcopi ſpeciali commiſſione: quòd latè contra nonnullos proſequitur Dian. *p.9. tr.8. reſ.11. & reſ.12.*

4 De Vicariis Epiſcoporum dicam mox *c.10. §. un. n.9.* De Vicariis autem Prælatorum Regularium, an ſcilicet Superiores, an Miniſtri, aut cæteri ſimiles, vel Vicepriores, Vicerectores, &c. Saltem quando adeſt horum Superior hac eadem poteſtate ordinaria gaudeant; pendet ex cognitione poteſtatis, quam prædictis conceditur in Religione quaque ſua. Lege Quintanadueñam, *Tr. de pœn. ſing.13. à num.2.* Pelliz. *tr.8. c. . n. nu.519.* de Lugo *de pœnit. diſp.19. n.16.* Juniper. *de caſib. reſerv. p.1. diſp.8. q.2. c.2.* alioſque.

5 Profectò in mea, Miniſtro nulla conceditur in hoc poteſtas, ut in ſequentibus Reſponſis dixerunt Peritiores Inſtituti Soc. Ieſu ſupra citati; *In manuſcripto*, quod apud me habeo.

I. *Abſente Rectore non habet Miniſter facultatem abſolvendi à reſervatis, niſi ei ſpecialiter conceſſum ſit; quod non expedit fieri, maximè ſi ad paucos dies dumtaxat abſit; poteſt enim quis confiteri Ordinario cum onere ſe ſiſtendi Superiori.* Quomodo id intelligatur, vide omninò infra *c.12. §.3. n. præſertim 11.*

II. *Miniſter non poteſt, abſente Rectore, dare facultatem abſolvendi à reſervatis, niſi hoc etiam, præter curam domus, quam ipſi concedit, officium ſpecialiter commiſſum ſit à Rectore abituro.*

III. *Miniſter non poteſt deputare Confeſſarium, nec dare facultatem abſolvendi à reſervatis, nec & ipſe abſolvere.*

IV. *Si tamen relinquatur cum titulo, ac poteſtate Rectoris, videtur habere iſtam poteſtatem.*

V. *Denique Præfatio Compendii Privilegiorum loquitur de Vicerectoribus Ordinariis (non de Miniſtro ad breve tempus pro Rectore relicto) qui adminiſtrant cum plena poteſtate, & ſunt veri Superiores.*

6 Verùm ad ea, à quibus diſceſſeram, redeamus. Quod diximus de peccatis, dic proportionaliter de excommunicatione reſervata: ea enim per ſe loquendo, & communiter ex Jure Ordinario, de quo loquimur, poteſt Primò abſolvi ab ipſo reſervante, ſeu ab ejus ſucceſſore in officio, & ab eo, cui excommunicatio reſervatur. Secundò, à Superiore illorum, Tertiò à Delegato perpetuo, &c.

7 Dixi autem (*per ſe loquendo*) nam per accidens ratione neceſſitatis urgentis, poſſunt & alii, ſed hæc poteſtas potiùs eſt ex Jure Delegationis, quàm ex Jure Ordinario, ut videbimus latè inferiùs *c.12. §.3.*

8 Dixi item; *communiter*, nam quamvis ipſe reſervans poſſit ab excommunicatione ſibi reſervata communiter ſuum ſubditum abſolvere; excipiuntur tamen quatuor caſus. Ita Coninc. *diſp.14. de excom. nu.656.* Primus, quando quis fuit excommunicatus per Delegatum Pontificis ad certam cauſam finiendam, ſi non vult parere ejus ſententiæ definitivæ, & per annum in contumacia perſeveret; tunc enim non poteſt ipſemet, qui excommunicavit, ſed ſolus Summus Pontifex; ita habetur *C. quærenti de off. Deleg.* Secundus, quando excommunicatio lata ab inferiore confirmatur à Superiore, ex perfecta cognitione cauſæ, & ex certa ſcientia, tunc enim excommunicatio evadit reſervata ipſi ſuperiori: Ita Conin. *diſp.14. de excomm. n.656.* Tertius, quando Epiſcopus aliquem excommunicat, reſervatque ejus Excommunicationis abſolutionem non ſibi, ſed Papæ, tunc enim ſolus Summus Pontifex abſolvet. Ita Campanili *in diverſ. Jur. rub.1 c.15. n.32.* cui adde Donat. *de Marinis lib.9. contr.17.* licet hunc tertium caſum neget Dian. *p.3. tract.4. reſol.158.* dicens, adhuc poſſe per legitimam appellationem, Metropolitanum. Quartus, quando Incendiarii ſunt nominatim excommunicati, & denunciati, tunc enim ex c. *Tuanos, de ſententia excommunicationis*, à ſolo Summo Pontifice poſſunt abſolvi.

9 Prædicta poteſtas, qua quis gaudet Jure Ordinario, duos effectus parit in illam habente. Primus eſt, ut poſſit eam aliis delegare, id eſt habens Juriſdictionem Ordinariam, poteſt eam aliis exercendam committere; Nam propterea rectè Barb. *de poteſt. Epiſcop. p.1. tit.4. nu.48.* ex Suario, aliiſque notat, Archiepiſcopum, dum ipſe actu viſitat Diœceſim ſui ſuffraganei, ſicuti poteſt abſolvere ſubditos prædicti ſuffraganei per ſe, ita etiam poſſe pro illo tempore per alios, quia tunc utitur Juriſdictione ordinaria. Atque hoc, quod dicimus, in hac materia, de qua agimus, verum eſt etiam, ſi ejuſmodi ordinarius ſacerdos non ſit, ut uſu venire ſolet, quando Prælatus aliquis non eſt ſacerdos: Is enim, licèt non poſſit per ſe abſolvere, poteſt tamen illam poteſtatem ſacerdoti committere.

10 Secundus eſt, ut inferior præſente ſuperiore, V. G. Provincialis præſente Generali, & Localis præſente Provinciali, poſſit liberè uti tota poteſtate, quam Jure Ordinario habet: ſiquidem cùm uterque ſit ordinarius independenter unus ab altero, ſuam quiſque exercere Juriſdictionem poteſt, ſive alteri, ut modò diximus, ſuam poteſtatem conferendo.

§. II. *An Ordinarii Prælati obligentur ejuſmodi poteſtatem reſervata abſolvendi, alteri delegare?*

1 HÆc eadem eſt quæſtio, atque illa, An ſuperior, Epiſcopus V. G. vel Prælatus Regularis, in caſu occurrenti teneatur dare licentiam idoneo Confeſſario petenti authoritatem abſolvendi ejus ſubditum nolentem accedere immediatè ad ſuperiorem. Dico (*in caſu occurrenti*) nam, an obligetur, antequam fiat petitio, conſtituere Confeſſarium, qui poſſit univerſaliter abſolvere reſervata, non multò ante dictum eſt *c.7. §.2. à n.26.*

2 Ad propoſitam autem quæſtionem ex communi ſententia univerſaliter idem dicendũ eſt, quòd de Prælatis Regularibus ſpecialiter

Digitized by Google

ſuper indicavimus *c.7.§.2.à n.37.* ideſt quando ex licentia non timetur rationabiliter damnum pœnitentis, qui ob facilitatem Abſolutionis, non emendabitur, nec timetur damnum boni publici, vel tertii, ut eſſet gravis infamia communitatis, vel facilitas peccandi in aliis, qui caſuum reſervatorum legem non curarent, ſi hęc, inquam, non timentur, Superior licentiam denegare non debebit, ac denegando mortaliter peccaret: multò magis, ſi Confeſſarius teſtetur pœnitentem eſſe in periculo omittendi omninò Confeſſionem. Ita Quintanadv. *de pœnit. ſingul.13 n.5.* lege item Caſtrop. *de pœn.p.15.§.5.n.5.* Quando verò aliquod ex his malis timetur (quod timeri poſſe rariſſimum eſſe notant paſſim Doctores, quia hic agimus in foro Conſcientiæ de peccatore verè, ut ſupponitur, pœnitente) denegabit licentiam ſine peccato: Sed addo, etiam in hoc caſu, Regulariter melius fore, ſi licentiam concedat, injungendo aliquam obligationem hujus, vel illius remedii, quo obviari probabiliter poſſit damno, quod timetur, itemque poſſint occaſiones peccandi removeri.

3 Quòd ſi dubium ſit, an prædicta pericula adſint, debet omninò licentiam concedere ſuperior, quia neceſſitas penitentis ponendi ſe in ſtatu gratiæ certa eſt, atque adeò prævalere debet prædicto dubio periculi.

4 Quando ſuperior Regularis irrationabiliter petitam licentiam pro ſuo ſubdito deneget, qua ratione Confeſſarius pro illa vice adhuc poſſit pœnitentem abſolvere, dictum eſt ſupra *c.7.§.2. à n.40.* Quod certè non invenio de Superioribus non Regularibus.

5 Illud autem hic eſt maximè inculcandum Superioribus quibuſcumque, ne, quando ab ipſis poſtulatur dicta licentia, interrogationes illas ſuperaddant, quibus petant à Confeſſario, an peccatum pœnitentis ſit talis rationis, an in talibus circumſtantiis, an commiſſum à Laico, an à ſacerdote, an cum complice, vel ſine illo, &c. Hæc enim, ob periculum prodendi pœnitentem, neque ipſe expoſcere, nec licitè explicare Confeſſarius poteſt. Legatur Quintan. *de pœnit. ſing.12.n.5. & ſingul.13.n.7.*

6 Denique ſciſcitabatur à me Confeſſarius Ordinarius, an ipſe obligetur ſumere onus pœnitentis adeundi ſuperiorem, ut impetret facultatem abſolvendi dictum penitentem à peccato reſervato? Reſpondeo. Hac de re nos ſatis egiſſe *lib.3. Method. Confeſſionis c.9.§.4.n. præſ.17.*

CAPUT IX.

Agimus in Univerſum de Abſolutione à reſervatis jure Delegationis.

§. I. *Quis poſſit jure Delegationis abſolvere à reſervatis.*

1 UNo verbo, is poteſt, qui legitimè eam Delegationem habet: verùm id latiore indiget explicatione.

2 Dixi ſuperiùs, & nunc ſuo loco confirmo, non eo ipſo, quòd quis deputatur ad Confeſſiones excipiendas, habere licentiam, ſeu delegationem abſolvendi à reſervatis: Immò, ſi Prælatus tibi conceſſit Approbationem audiendi Confeſſiones, & abſolvendi à reſervatis per annum unum, quo elapſo, iterùm concederet approbationem Confeſſiones audiendi, non intelligeretur reconcedere poteſtatem abſolvendi à reſervatis, ut notat Bordonus, *reſ.39. n.8.* Debet ergo ejuſmodi licentia eſſe expreſſa, ita ut, nec ſatis ſit, ſi ſuperior tibi facultatem concedat eligendi Confeſſarium, quem velis, ut definivit Bonifacius *cap.1. de pœnit. & remiſſ. in 6.* hac de re loquens, quia, inquit, in Generali Conceſſione non veniunt ea, quæ non eſſet quis veroſimiliter conceſſurus. Legatur Suar. *de Pœnit. diſ.30. ſect.1. n.3.* & Coriolan. *de caſib. re. p.1. art.9. ſect.2. ad n.5.* Contra verò, ſi Prælatus, tibi concedat poſſe abſolvere reſervata, intelligitur, concedere, poſſe abſolvere, etiam non reſervata, & reapprobat ad excipiendas Confeſſiones; quia, qui vult conſequens, vult etiam antecedens, ſeu id, ſine quo aliud eſſe non poteſt, ut docet Pelliz. *tr.6. c.2. n.135.*

Si autem licentia ſit ad certum genus peccati, vel ad certum tempus (ut fit in Bulla Cruciatæ) ſub certa forma, vel ſimili quapiam reſtrictione, non poſſe ulterius ad alia peccata, vel ad aliud tempus, &c. extendi, palàm eſt.

3 Licentiam abſolvendi reſervata conceſſum ad annum, v.gr. *Die 21. Decembr.* 1642. durare uſque ad *Diem 23. Decembris*, ſequentis anni 1643. docet Pelliz. *loc. cit. n.130.* quia *Dies termini non computatur in terminum*, additque, ita judicaſſe Doctores recentiores.

Verùm penes hos Doctores ſit ejuſmodi dicti fides. Nam cęterùm hæc, de qua agimus, eſt collatio juriſdictionis, quæ æquiparatur Donationi. In Donationibus autem non video, quo modo dies termini non computetur in terminum. Si enim mihi dones, ſeu commodes, ſeu loces ad annum uſum tuæ domus, finitur donatio, ſeu locatio de momento ad momentum, ita teſtante ipſa praxi. Hæc mea doctrina latè confirmatur ex iis, quæ adducit Merolla *t.2. diſ.4.c.4. à n.629.* explicans illud pronunciatum *Dies termini non computatur in terminum*. Et de traditione Juriſdictionis ad abſolvendum per Bullam Cruciatæ ita ſupponunt communiter Doctores, *Apud Bardi in exp. Bull. Cruc. p.1. tr.2. c.6.* dicentes, eam durare præcisè, vel à Publicatione ad Publicationem, vel ad annum naturalem, &c. Sine additione aliorum duorum dierum &c.

4 Si delegans dicat, *Do tibi Confeſſario omnem meam auctoritatem*, non confertur tibi ulla poteſtas circa reſervata, ut notat Coriolanus, *hic*, quia ſub tanta generalitate non veniunt ea, quę ſpeciali indigent conceſſione, qualis eſt poteſtas pro reſervatis. At ſi dicat *Do omnes caſus, ſeu concedo, ut ab omnibus caſibus poſſis abſolvere*. Includit conferri poteſtatem in reſervata idem Coriolanus; Id enim videtur ſignificare illud (omnes) ſiquidem, qui totum dat, nihil excludit: Non ita in formula præcedente, in qua nullo modò facta eſt mentio, *Nec caſuum, nec omnium caſuum*.

5 Si Pontifex Summus dicat; *Concedo tibi, ut poſſis abſolvere ab omnibus caſibus mihi reſervatis*, potes abſolvere, etiam ab illis, quos Pōtifex perpetuò delegavit Epiſcopis. Ii enim jam ſunt, & remanent Pontificii, ut ſupra *cap.6.§.1.* dictum eſt. Si idem Pontifex, propter magnam authoritatem, quam ſupra Epiſcopos habet, dicat, *Do tibi poteſtatem abſolvendi caſus Epiſcopo reſervatos*, probabile eſt, te non poſſe abſolvere caſus prædictos, quia ii, ut jam dictum eſt, non ſunt reſervati Epiſcopo; ſed Pontifici, & ſolùm ſunt Epiſcopo delegati. Verùm probabile etiam eſt, te poſſe abſolvere, quia propter delegationem factam perpetuam Epiſcopali dignitati, jam poſſunt dici aliquo tandem modo caſus Epiſcopales. & caſus Epiſcopo reſervati, ut item dicam inferius, *c.13. nu.13.* poſſe probabiliter ea vi Bullæ Cruciatæ. Quòd ſi Pontifex dicat, *Concedo tibi poteſtatem abſolvendi ab omnibus caſibus, quos poteſt abſolvere Epiſcopus*, tunc profectò multo probabilius poterit abſolvere prædictos caſus Epiſcopis perpetuò conceſſos, eos enim jam poteſt, licèt per delegationem, & quidem perpetuam, Epiſcopus abſolvere.

6 Idem dic, ſi ipſe Epiſcopus dicat: *Do tibi, ut poſſis abſolvere à Caſibus, & Cenſuris, à quibus ego poſſum abſolvere*, vel, *à Caſibus, & à Cenſuris Epiſcopalibus*, vel, *ab omnibus meis Caſibus, & Cenſuris*; potes enim abſolvere à prædictis, quia jam ab his poteſt abſolvere Epiſcopus, & propter Juriſdictionem ordinariam, quam in illa habuit à Tridentino, ut diximus, aliquo tandem modo ſunt Epiſcopales, & Epiſcopo reſervati. Idem erit, ſi dicat, *à Caſibus, & Cenſuris mihi reſervatis*, jam enim ob dictam delegationem, ſicuti illi poſſunt dici aliquo modo Epiſcopales, ita Epiſcopo reſervati, & ſic docet loquens de abortu fœtus animati Bauci *in ſelectis quæſtionibus, q.48. per t.6.* De hæreſi vide limitationem Tridentini *ſeſſ.24. cap.6. de Reform.*

7 At ſi dicat idem Epiſcopus, *Do tibi omnes caſus, quos mihi reſervavi*: certè non poteris abſolvere à prædictis, quia illos non ſibi reſervavit Epiſcopus, ſed Pontifex, licèt deinde eos Epiſcopis conceſſerit.

8 Si quicumque delegans dicat, *Concedo tibi, ut poſſis omnes caſus reſervatos etiam futuros abſolvere*, poteris abſolvere à futuris, quos reſervabit ille idem, qui tibi hoc conceſſit, non verò, quos ſucceſſor ejus reſervabit, quia par in parem poteſtatem non habet, unde non poteſt ligare manus ſucceſſori, ut is non poſſit reſervare, quos velit. Ita Pelliz. *loc. cit. n.131. ex Bordono.*

9 Si tibi quis concedit abſolutè omnes caſus reſervatos, & deinde per aliam formulam ſtrictiorem concedat limitatè; potes omnes abſolutè, ut habet ibidem Pelliz *ibid num.132* quia ſtrictior conceſſio non eſt revocatio prioris conceſſionis, ergo adhuc remanet. Excipe, niſi ſtrictior contineat aliqua fortè verba priorem implicitè revocantia.

10 Si nuncium mittas ad Prælatum, ut det tibi facultatem ad reſervata, is autem eidem nuncio dicat, ſe concedere, tu validè abſolveres, etiam ſi tibi conceſſio non fuerit manifeſtata. Ratio ducitur ex doctrina Sanch. *lib.3. matr. diſp.36.* docentis, prodeſſe privilegiato privilegium illi conceſſum, ſi obtentum eſt, non motu proprio concedentis, ſed ad petitionem, ſeu ad inſtantiam nuncii, vel procuratoris, miſſi à dicto privilegiato, & ipſi nuncio manifeſtatum, licèt nondum manifeſtatum ipſi privilegiato: ita ergo in caſu noſtro; ſed de hoc aliquanto latiùs dicemus mox *à n.18.*

11 Si dicat Epiſcopus, vel Prælatus Regularis, *Concedo tibi facultatem abſolvendi à Caſibus Reſervatis*, non intelligitur ab Excommunicationibus: nec, ſi concedat poteſtatem abſolvendi ab excommunicationibus, intelligitur data poteſtas in caſus reſervatos. Ratio eſt, quia ſunt diverſæ poteſtates, & una ab altera non dependet; nam poteſtas excommunicationes abſolvendi, etiam in foro interno tantùm, poteſt concedi cuicunque Clerico in Minoribus: cùm poteſtas abſolvendi à caſibus ſolùm Sacerdotibus concedi poſſit. At verò, ſi Summus Pontifex concedat caſus ſuos alicui, intelligi etiam excommunicationes, ſatis diximus ſupra *c.5.§.1. n.5.* & iterùm dicetur infra *c.10 nu.6.*

12 Denique hic ſupereſt magis, ac magis declarandum, quomodo interpretandæ ſint ejuſmodi conceſſiones abſolvendi à reſervatis. Id quod ut planius habeas, ſequentem titulum præmittamus.

Conceſſio abſolvendi, largè ne, an ſtrictè interpretanda?

13 Præmittenda hic eſt reſolutio illius celebris quæſtionis, an poteſtas abſolvendi à reſervatis ſit largè, an ſtrictè interpretanda? Et quidem omnes ut Sanchez, *lib.8. de matrimon. diſ.2. num.1.* & Bardi *de Bull. Cruciat. part.2. tractat.1. capit.5. num.6.* conveniunt ordinariam

Digitized by Google

tiam poteſtatem abſolvendi à reſervatis, quam habent Superiores, de quibus *in cap. præc.* diximus, eſſe interpretandam largè, quia omnis poteſtas diſpenſandi in legibus, qualis eſt etiam poteſtas abſolvendi à reſervatis, cùm reſpiciat Communitatem, cui utile eſt habere, ad quem recurrant ſubditi, largæ eſt interpretationis; licèt ipſa actualis diſpenſatio, quia vulnerat jus commune (*Diſpenſatio enim eſt conceſſio, ut non ſervetur aliqua lex*) debeat ſtrictè interpretari.

14 Quæſtio igitur eſt ſolùm de poteſtate delegata; Utrùm ſcilicet poteſtas, quam Epiſcopus mihi dat, ut abſolvam pœnitentes à reſervatis, largè ſit interpretanda, an verò ſtrictè.

Diſtinguunt communiter Doctores, aſſerentes, poteſtatem prædictam delegatam Confeſſario, non expreſſis perſonis abſolvendis, eſſe largè interpretandam, quia tunc adeſt prorſus ſimilis ratio boni Communitatis, ut modò dictum eſt de poteſtate ordinaria. Ita Caſtrop *de leg. diſp. 4. punct. 11. n. 2. &* 3. alios citans. At quando delegata eſt, expreſſis perſonis abſolvendis, duplex eſt ſententia; Sanch. *lib. 8. de matr. diſp. 2. n.* 6. cum aliis diſtinguit: ſi facultas dicta abſolvendi conceditur Confeſſario, cui Superior vult favere, latè eſſe interpretandam; ſi conceditur in gratiam ipſius pœnitentis abſolvendi, eſſe interpretandam ſtrictè.

15 Caſtropalaus verò *l. c. n.* 5. abſolutè in utroque caſu, poteſtatem delegatam abſolvendi à reſervatis, quando exprimuntur perſonæ abſolvendæ, eſſe ait interpretationis ſtrictæ. Illud tamen *num.* 7. notat, poteſtatem conceſſam abſolvendi à reſervatis in Jubilæis, & in Bulla Cruciatæ eſſe largè interpretandam, quia eſt data in bonum commune Fidelium, quod dici non poteſt (ait Ipſe) de licentia data à Prælatis, quando ſaltem datur pro aliquo peculiari pœnitente. Utraque ſententia videtur probabilis.

16 His breviter explicatis, jam patet reſponſio ad quæſtionem in hoc titulo propoſitam, Conceſſionem ſcilicet, de qua loquimur debere interpretari largè, ſi detur non expreſſis perſonis abſolvendis, ſi verò hæ perſonæ exprimantur ſtrictè, vel largè, juxta duas probabiles ſententias, jam dictas.

17 Profectò utilis eſt hæc doctrina, ſed quia in caſu hoc de delegatione, ad abſolvenda reſervata, tota res pendet ab intentione concedentis poteſtatem, ideò à tenore conceſſionis, à forma petitionis (juxta quam Superior facultatem dare præſumitur) à verbis in contextu dictæ Conceſſionis appoſitis, & ſimilibus, qualitas, & quantitas licentiæ menſuranda eſt, quæ omnia maximè ex mox dicendis, præſertim §. 3. non parum explicabuntur.

Occaſione ejus, quod dictum eſt num. 6. *quærimus univerſaliter, an ignorans licentiam ipſi datam abſolvendi à reſervatis validè abſolvat?*

18 Figuremus caſum in ſequentem modum. Ego, ſive quia Bulla Cruciatæ fruor, ſive, quia obtinui facultatem à Superiore, ut abſolvar à caſu reſervato per eum Confeſſarium quem elegero, ipſum eligo, & ſine dolo, ſed ex ignorantia, illi non manifeſto ejuſmodi poteſtatem, ipſe item, ex pari ignorantia, me bona fide abſolvit, inquiro, ſumne directè abſolutus à prædicto caſu reſervato?

19 Reſpondeo. De hac quæſtione interrogatus nudius tertius quidam Theologus, dixit, per ſe loquendo eſſe abſolutum, additque hanc eſſe opinionem Suar. *lib. 8. de leg. c.* 25. *nu.* 16. & Meroll. *t. 3. diſp. 6. c. 6. à n.* 94 *uſque ad* 100. Ratio, (dicebat) eſt, quia effectus prædictæ licentiæ Superioris, vel Privilegii nequit impediri per ignorantiam Confeſſarii, poſita enim electione dicti Confeſſarii, Summus Pontifex, vel Superior cenſetur electo Sacerdoti Juriſdictionem conferre. Dixi (*per ſe*) nam per accidens poſſet eſſe invalida Confeſſio, ſi nimirum pœnitens animadverteret, Confeſſarium ignorare ſuam Juriſdictionem, & tamen procedere ad Abſolutionem, tunc enim graviter Confeſſarius peccaret; & item pœnitens, cooperando, unde hic non eſſet diſpoſitus ad Abſolutionem recipiendam.

20 Verùm hæc doctrina mihi valdè difficilis eſt. Nam nemo acquirit Juriſdictionem ullam, ſive contentioſam, ſive voluntariam, niſi illam velit acquirere, ſeu, niſi illam acceptet: at hic Confeſſarius electus, cui non manifeſtatur, ipſum electum fuiſſe, nondum acceptavit Juriſdictionem, ergo, qua ratione juridicè abſolvet? ſanè fac Epiſcopum te elegiſſe, & approbaſſe in Confeſſarium: Si interim, dum tu nullo modo noſcis ejuſmodi electionem, bona fide abſolveres aliquem à mortalibus, num valida directè eſſet Abſolutio? non utique, ſiquidem tu nondum acceptaſti Juriſdictionem, & fortaſſe numquam acceptaturus ſis, quia V. G. non vis officium Confeſſarii exercere.

21 Confirmatur. Quærunt Sanch aliique *apud* Caſtrop. *l. c. diſp.* 2. *p.* 13. §. 11. *n.* 6. & Dian. *p.* 11. *tr.* 3. *reſ.* 32. & nos infra dicemus *lib. 8 de matr. tr. 6. de ſolemnit. c. 2. §. 5. n.* 7. An ſi licentiam aſſiſtendi Contractioni Matrimonii datam à Parocho Sacerdos ignoret, validè aſſiſtat Matrimonio? & Reſpondet, invalidè aſſiſtere; quia eam licentiam, ſeu Juriſdictionem, nondum habet, donec acceptet, acceptare autem legitimè non poteſt, dum eam datam eſſe neſcit: Eſto teneant, ſi eam per Nuncium petiiſſet, judicandum fore jam acceptaſſe in acceptatione Nuncii, ut etiam nos modò diximus *nu* 10. Porrò ex hac doctrina clarè ſequitur, idem eſſe dicendum in caſu noſtro: invalidam ſcilicet fore illam abſolutionem de reſervatis, dum ſupponimus, Sacerdotem nec per ſe, nec per ſuum Nuncium juriſdictionem acceptaſſe.

22 Ad authoritatem Suarii, & Merollæ dico, eos loqui, quando Privilegium conceſſum eſt toti Religioni; tunc enim etiam ſi hic Religioſus illud neſciat, ſecundùm illud tamen operatur; ſed certè, tunc non abeſt acceptatio, Religioſus enim eo ipſo, quod eam Religionem profitetur, tacitè acceptat omnia ejus privilegia: Et de hoc caſu loqui Suar. *l. c.* patet ex lectura loci citati ipſius, & ex de Lugo *diſp. 19. de pœnit. ad n.* 17. teſtante, ipſum de hoc loqui.

Hanc noſtram ſententiam ſequitur P. Tancredi *in Conſ. mor. diſp.* 2. *q* 16. dicens, hanc eſſe probabiliorem, ſignificare fortaſſe volens oppoſitam eſſe probabilem; quod tamen ego ſignificare non poſſum.

23 P. Bardi *in expoſit. Bullæ Cruc. par. 2. tit. 5. cap. 1. ſect.* 10. eandem ſententiam tenet in expoſitione Bullæ Cruciatæ; diſtinguit tamen aſſerens, quod dictum eſt, intelligi de Juriſdictione, non autem de Approbatione, quæ etiam per Tridentinum requiritur in Confeſſario. Si quis enim haberet (ait) Juriſdictionem, eamque ſibi ineſſe ſciret, ſed haberet dictam approbationem Epiſcopi, quam tamen habere neſciret, validè abſolveret, quia Approbatio eſt mera teſtificatio idoneitatis Sacerdotis, cujus cognitio, vel acceptatio nullo jure requiritur ad validitatem actus, cùm tamen requiratur cognitio, & acceptatio Juriſdictionis juxta illud juris privilegium; quod afferunt Bartol. *in l. Pap. n. 18. de off. Prætor.* Sanch. *lib. 3. matr diſp* 37. *num* 8 aliique *ignoranti non acquiritur, ſeu non poteſt Juriſdictio*, quod dictum non invenies de Approbatione. Hanc diſparitatem inter Juriſdictionem, & Approbationem impugnat P. Mendo allat. à Bar *l. cit. in 2. editione*, dicens, etiam Approbationem debere eſſe Confeſſario notam: quia etiam ipſa pertinet ad Juriſdictionem; Id quod certè tenendum eſt, & omninò conſulendum in praxi.

§. II. *An per licentiam conceſſam abſolvendi à reſervatis, validè ea peccata abſolvantur, quæ fuerant commiſſa in confidentiam licentiæ concedendæ?*

1 RESpondeo, Abſolvi. Ita Sanctarel. *de Jubil. c. 8. d.* 10. Boſſius, *de Jubil. ſect. 1. caſ* 13 & paſſim; Ratio eſt; quia confidentia non tollit poteſtatem, quæ datur, ſive à Jubilæo, ſive à Bulla Cruciatæ, ſive à Prælatis. Excipe, niſi expreſsè contrarium exprimatur in licentia: nam propterea, quia in Bulla Compoſitionis exprimitur, non concedi beneficium Compoſitionis uſurpanti bona incerta ex confidentia, ſeu Spe dictæ Compoſitionis; ideò tunc Bulla rapienti dicta certa bona ex dicta confidentia non ſuffragabitur; Atque hinc ducitur Confirmatio noſtræ Reſponſionis; Si enim, quando volunt Superiores id negare, expreſsè negant, ſignum ſatis probabile eſt, quod ſi expreſsè non negent, concedant. Juvat hic adnectere, quod diſertè habet de Lugo *p. 26. de juſtit. nu.* ſi Sacerdos, ait, habet Juriſdictionem quo ad aliqua peccata, non verò quo ad alia, quæ reſervata erant; tunc ſi Confeſſio bona fide facta eſt non erit repetenda quoad peccata non reſervata, quia ab illis jam abſolutus eſt Pœnitens directè à legitimo Judice (erit tamen repetenda quo ad ſola reſervata, à quibus non fuit directè abſolutus) quia utile per inutile non vitiatur.

§. III. *De peccatis reſervatis poſt licentiam Abſolutionis commiſſis.*

1 SI pœnitens poſt impetratam licentiam, ut abſolvatur à reſervatis, nulla alia nova reſervata committat, poteſt per illam licentiam abſolvi, etiam poſt plures annos, etiam ſi mortuus ſit, vel amotus ab officio Superior, qui illam conceſſit. Quintanadv. *de pœnit. ſingul. 11. nu.* 9 & de Lugo, *de pœnit. diſp. ut. 20. num.* 125. Ratio ducitur ex illa communi ſententia, quod, quando eſt gratia facta, quales ſolent eſſe ejuſmodi licentiæ, ſine limitatione alicui pœnitenti, conceſſæ, non expirant morte concedentis, ſed ex ſe ſunt perpetuæ, dum poſitivè non revocantur, ut habet Sanch. *lib 8. matrim diſp. 28. n.* 85 & nos infra *lib. de matrimon. tract. 2. cap.* 5. dicemus. De licentia autem loquor, quæ non eſt addicta tempori; Nam licentia conceſſa in Bulla Cruciatæ, cùm ſit addicta uni anno, in eo uno anno illa dumtaxat tibi proderit.

2 At ſi pœnitens nova peccata reſervata committat poſt licentiam impetratam, debet quæſtio reſolvi, perpenſa concedentis intentione, perpenſiſque verbis Superioris, & modo conceſſionis.

3 Omiſſis autem aliis ſententiis, fusè relatis à de Lugo *l. c. nn.* 120. dico cum eodem; debere diſtingui duos modos, ſub quibus dari ſolet hujuſmodi licentia à Superioribus, de qua hic loquimur. Primò, quando, ſive Confeſſario, ut abſolvat, ſive pœnitenti, ut abſolvatur, datur licentia ad abſolutionem talis, vel talis peccati, & tunc ajo, non extendi eam conceſſionem ad commiſſa poſt datam licentiam. Manifeſta eſt ratio: quia in hac forma conceſſionis ſe Superior reſtringit ad tale, vel tale peccatum.

4 Hinc primò, ſi petas, ſic: *Volo abſolvi à quodam peccato reſervato*, vel Confeſſarius petat: *Volo abſolvere quendam à peccato reſervato*, & annuat Superior, non poteris abſolvi, vel abſolvere à peccato reſervato commiſſo poſt dictam conceſſionem, neque à commiſſo poſt tuam petitionem, ſeu poſtquam mandaſti Confeſſario, ut eam licentiam peteret. Ratio eſt, quia conceſſio intelligitur facta juxta petitionem; petitio autem & mandatum fuerunt de tali quodam peccato.

5 Hinc ſecundò, quando ejuſmodi licentiæ conceduntur per Sa-

Digitized by Google

eram Pœnitentiariam, & petitio ſuit facta pro aliquibus peccatis, conceſſio autem fiat cum illa clauſula, *Super præmiſſis, ſeu à præmiſſis*, non conceditur licentia abſolvendi à peccatis reſervatis in commiſſis poſt licentiam impetratam, vel poſtulatā, quia hæc non fuerunt Pontifici enarrata, ipſe autem concedit ſuper præmiſſis, ideſt, ſuper enarratis. Neque obſtat, quòd ex vi Bullæ Cruciatæ, poſſint abſolvi peccata reſervata commiſſa, etiam poſt ſumptam Bullam, quamvis commiſſa ex ejuſdem Bullæ confidentia, ut modò §. 2. ſtatuimus, non obſtat, inquam, quia, in hac poteſtate abſolvendi à reſervatis, nullam reſtrictionem Bullæ tenor apponit in noſtro caſu.

6 Sed accedamus jam ad ſecundum modum. Quando enim licentia ſine mentione implicita, vel explicita talis peccati conceſſa eſt, ſive pœnitenti, ut abſolvatur, ſive Confeſſario, ut abſolvat, etiam ſi addatur (pro hac vice) videtur poſſe ille abſolvi, & hic abſolvere à reſervatis commiſſis poſt ejuſmodi licentiæ conceſſionem, immò & poſt ejuſmodi conceſſionis acceptationem, dummodo peccatum reſervatum iteratum fuerit ante collatam abſolutionem. Ratio poteſt eſſe, quia, hæc formula conceſſionis non ſe arctat ad ſola commiſſa; ſenſus enim eſt, una vice, illum à reſervatis abſolvas: At jam ille ſit, una vice abſolvitur. Unus tamē ſcopulus eſt hìc maximè declinandus, ſcilicet ne in longum tempus differatur confeſſio, de qua re mox *n.* 10. Dixi autem (*videtur*) nam praxis hujus doctrinæ ſemper mihi ſcrupuloſa viſa eſt.

7 Hinc prudenter ſe gerat Confeſſarius petens à Superiori, vel à pœnitentiaria ejuſmodi licentias, & ne illas poſtulet eo modo, quo dictum eſt *n.* 4 *&* 5. Immò, neque hoc modo dicto *n.* 6. ne ſcilicet ſcrupulis ſubjaceat conceſſio, ſed pro omnibus commiſſis reſervatis, quæ tempore confeſſionis invenerit.

8 Dices, ex hac poſteriore parte ſequuntur duo abſurda, Alterum, dari anſam huic pœnitenti, ut committat ante abſolutionem illa reſervata, quia jam eſt ſecurus de eorum omnium abſolutione. Alterum; poſſe differre diù confeſſionem, & interim multa reſervata eadem ſpe confidenter admittere.

9 Reſpondeo ad Primum, id per accidens eſſe. Et ſanè ſicuti ſimile quid poteſt occurrere accipienti Bullam Cruciatæ, vel aliud Jubilæum, & tamen id non judicatur abſurdum, quia judicatur majus bonum, quod ſubditus liberetur à ſuis peccatis, & non abeat in deſperationem, quàm quod permiſſio hæc ſit occaſio per accidens peccandi. Ita in caſu noſtro, &c.

10 Ad ſecundùm dico. Cùm illa verba ſub tempore præſenti dicta (*Do licentiam pro hac vice*) ſint accipienda morali modo, ſemper per illa intelligitur decerni tempus competens, & rationabile ad ejuſmodi abſolutionem impertiendam, non verò quodcunque: unde, quia tota hæc res dependet, ut dixi, ab intentione concedentis illud (*Do tibi licentiam pro hac vice*) moraliter accepium, & juxta mentem rationabilem dantis intellectum, videtur ſignificare dari licentiam pro quocumque etiam longiſſimo tempore, ſi nova reſervata non admittas; quia ex una parte, ut dictum eſt *nu.* 1. eſt gratia facta, & ex alia non eſt ratio, unde dici poſſit, gratiam illam fuiſſe in hoc caſu coarctatam ad tempus: At verò ſi nova admittas, intelligendum eſt dari licentiam pro tempore præſenti, vel qui præſenti, prudentis judicio, omnibus circumſtantiis expenſis, æquipolleat, quia, ſic præſumitur eſſe rationabilis voluntas licentiam ejuſmodi concedentis, ut dictum eſt.

11 An petens à Superiore licentiam, ut abſolvat à reſervato, intelligatur poſſe etiam ipſe petens abſolvi? Negativè reſpondet pro noſtris ex Societ. de Lugo *de pœn. diſp.* 20. *n.* 119. & Dian. *p.* 1 *tr.* 8 *re.* 41. *fin.* pro aliis, expendi debere uſum Religionis, &c. Lege ipſum.

§. IV. *An peccata, oblita in Confeſſione valida, remaneant reſervata?*

1 Titius, tribus v. g. peccatis reſervatis infectus, confitetur ſine fraude duo, oblitus nimirum unius, abſolutionemque à potente abſolvere reſervata, recipit: Inquiro, An hoc unum remaneat reſervatum, itant Titius pro illius abſolutione confugere debeat ad Superiorem, ſeu potentem abſolvere reſervata, an ſatis ſit, eam petere à quocumque communi Confeſſario?

2 Triplex eſt ſententia, Prima Suarii, *de pœn. diſp.* 38. *ſect.* 4. *à n.* 12. docentis reſervationem ejuſmodi caſus obliti ceſſare, non quidem ſemper, ſed ſolùm, quando pœnitens accedit ad Superiorem modo quodam extraordinario, hoc eſt, in ea circumſtantia, in qua appareat expreſsè, vel tacitè peti ab ipſo abſolutionem reſervatorum, ut ſi ſubditus tempore Jubilæi accedat ad deponenda peccata ad Superiorē; non autem ceſſare, quando accedit ad eundem, more ordinario, pro Confeſſionibus quotidianis, & ſolitis. Ratio eſt, inquit, quia in poſteriore hoc modo nulla implicita voluntas eſt tollendi reſervationem; adeſt verò, ſaltem tacitè, in priore; ſiquidem tunc Superior vult, ut pœnitens fruatur omni privilegio Jubilæi.

3 Secunda eſt Vaſq. *de pœnit. ad q.* 91. *art.* 3 *dub.* 5. docentis ceſſare quidem reſervationem prædictam, quando pœnitenti conceſſa eſt facultas eligendi Confeſſarium, per quem poſſit à reſervatis abſolvi, perindè, ac accidit, quando pœnitens ſuſcipit Bullam Cruciatæ, vel Jubilæum, non verò, quando ipſe pœnitens recurrit ad Superiorem, ut apud ipſum Confeſſionem exhibeat. Ratio eſt, inquit, quia in priori caſu, præſumitur Superior per Bullam, vel Privilegium concedere, quantū poteſt, atque adeò, præſumitur, tollere reſervationem caſus quamvis oblitiat in poſteriore non præſumitur, quia illud peccatum oblitum non venit in judicium, nec pro illo pœnitens accipit à Superiore remedia ſui peccati, qui videtur finis reſervationis, & alia parte tunc Superior non exercet ſuam poteſtatem tollendi reſervationem.

4 Tertia ſententia eſt Ioannis de Lugo, *diſp.* 20. *ſect.* 7. *de pœn. n.* 85. *& deinceps.* Caſtropal. *de pœn. punct.* 15. §. 6. *n.* 3. quibus adde plures *ap. Aver. q.* 17. *de pœn. ſect.* 8. *& apud Boſſium de Jubilæo ſect.* 1. *caſu* 29 Dicaſtill. apud Dianam *p.* 11. *tr.* 8. *reſ.* 28. ubi diſputat, an habens licentiam te abſolvendi pro hac vice, poſſit ex vi talis licentiæ te ab oblitis abſolvere, aliorumque plurium, dicentium, ſemper tolli reſervationem modò bona fide, ut dictum eſt, illud peccatum ſine culpa taceatur: Sicuti per eoſdem, immò etiam per Suarium, & Vaſquez, tollitur Cenſura, ſeu excommunicatio reſervata ab eo, qui illam inculpabiliter oblitus abſolvitur à Superiore legitimo per abſolutionem à Cenſuris generalem. Ratio hujus tertiæ ſententiæ eſt, quia poſito, quòd is, qui tunc abſolvit, habeat poteſtatem abſolvēdi à reſervatis, præſumitur velle abſolvere, ſeu remittere, quantum poteſt, & quantum item poteſt prodeſſe pœnitenti. Cùm ergo poſſit reſervationem tollere, non eſt, cur non tollat.

5 Dico (*Quantum poteſt*) nam, ut modò diximus, remanet in hoc pœnitente obligatio confitendi directè apud legitimum ordinarium Confeſſarium hoc peccatum, ſicuti alia peccata mortalia non reſervata, & nondum confeſſa: hæc enim obligatio cùm ſit à Chriſto Domino inducta, non poteſt tolli ab illo, qui ſolùm abſolvit illud peccatum indirectè, & Superior tunc ſolùm abſtulit reſervationem, quam auferre poterat, non verò directè abſolvit peccatum, quod ſibi non fuit expoſitum. Hæc ſententia cæteris videtur probabilior, atque ex ejus ratione facilè fundamentis duarum præcedentium reſponderi poteſt.

6 Inquires. Cuinam Confeſſariò eſt deinde aperiendum ejuſmodi peccatum oblitum? certum enim eſt, ut diximus, debere ſubdi clavibus, ut directè abſolvatur. Reſpondeo. Non neceſſariò opus erit illud aperire Superiori, vel ejus Delegato potenti abſolvere à reſervatis, quia jam reſervatio eſt ablata, ut dictum eſt: ſed ſatis erit, ſi ſubdatur Confeſſario communi approbato, valenti abſolvere à mortalibus, nam non ſufficit, ſi ſubdatur Sacerdoti ſimplici, hic enim non habet poteſtatem abſolvendi directè mortalia, ſed ſolùm venialia, ut expreſsè docet de Lugo *l. c. n.* 89. cum Suario, & Vaſq. & nos item judicamus *in Meth. Conf. lib.* 2. *c.* 10. §. 3. 55. *fine.*

§. V. *An enarrata in Confeſſione invalida remaneant reſervata? Quid de oblitis in eadem?*

1 Dico Primò Si Confeſſio fuit invalida, quia doloſè tacuiſti, vel peccatum aliquod reſervatum, vel aliquod mortale non reſervatum, non ceſſabit ejus reſervatio, ut docet ibidem de Lugo, *nu.* 106. quidquid benigniùs videatur concedere Caſtrop. *de pœn. p.* 15. §. 6. *n.* 2. Ratio eſt, quia præſumi nec debet, nec poteſt, Superiorem velle tollere reſervationem ab eo, qui ſic fraudulenter ſe gerit.

2 Dico ſecundò, cum eodem *nu.* 102. Si Confeſſio fuit invalida ob alia capita, ob defectum V. G. doloris, ſeu propoſiti, valdè probabile eſt, tolli reſervationem illorum peccatorum, quæ confeſſus es apud potentem abſolvere à reſervatione. Ratio eſt, quia licet ab illorum reatu abſolutus non fueris propter Confeſſionem invalidam, tamen jam te Superiori præſentaſti, ab eo pœnitentiam, & medicinam de ejuſmodi reſervatis recepturus; ergo non eſt, cur reſervatio auferenda non ſit. Notat verò ibidem rectè Vaſquez de Lugo, te debere obſervare, quæ impoſita tibi fuere in illa Confeſſione, quamvis invalida, quia ſub onere illa præſtandi videtur Superior, eam reſervationem abſtuliſſe.

3 Atque id verum eſt, etiam quando ejuſmodi Confeſſio facta invalide fuit apud Delegatum, V. G. apud Confeſſarium electum per Bullam Cruciatæ, vel apud Confeſſarium à Prælato tibi conceſſum, ad abſolutionem peccati tui reſervati. Nam licèt ii Delegati non habeant poteſtatem abſolvendi, niſi in Sacramento Pœnitentiæ, quod hoc caſu ſupponitur invalidum, tamen ex uſu, & benignitate Eccleſiæ, ipſe ſuperior intelligitur tollere reſervationem illam, quoties pœnitens ſe præſentat Delegato legitimè conſtituto ab eodem Superiore. Ita Trullench. *de Bull. Cruc. lib.* 1. §. 7. *c.* 2. *dub.* 3. Caſtrop. *de pœn. punct.* 16. §. 6. *n.* 5. de Lugo *de pœn. diſp.* 20. *ſect.* 7. aliique apud Dian. *p.* 1. *tr.* 11. *n.* 18. *& p.* 1 *in addit. reſ.* 16.

4 Si in Jubilæo ſimile quid occurrat, ex alio capite poteſt evenire, ut in caſu, de quo loquimur, non tollatur reſervatio, quia nimirum ex vera ſententia in Jubilæo requiritur Confeſſio valida, ſaltem, quando quis peccatis mortalibus aggravatur: Si ergo Confeſſio tunc eſt invalida, tu non lucraberis Jubilæum, & conſequenter, nec Jubilæi beneficiis (inter quæ eſt ablatio reſervationis,) frui poteris.

5 Comitolus, *in reſ. moral. l.* 1. *c.* 30. & Henriq. *l.* 7. *c.* 11. *num.* 4. tolli etiam in Jubilæo prædictam reſervationem putant; quibus non aſſentior, quia etiam, ſi probabile ſit, Confeſſionem non requiri ad Jubilæum acquirendum, in eo, qui non habet mortalia, at in eo, qui iis laborat, requiri omninò, nec ſufficere contritionem, puto cum de Lugo *de pœn. d.* 27. *n.* 1.

6 Dico tertiò. Difficilè mihi eſt decernere, an etiā reſervatio peccati bona fide obliti, atque adeò, quòd quis non confeſſus eſt, tolla-

tur

tur in his Confeſſionibus invalidis ex proximè dictis capitibus. Nam ea una parte, is non accipit Pœnitentiam, vel remedia à potente illum abſolvere, ut fuit in caſu *n.2.* quia non enarravit illud peccatum reſervatum, cujus per inadvertentiam oblitus eſt, ergo non poterit gaudere benignitate dicta *n.2.* At, ex alia parte, ipſe jam ſe præſentavit Superiori, vel ejus Delegato paratus illud peccatum enarrare, ſi oblitus non fuiſſet; ergo non videtur privandus dicta benignitate Eccleſiæ, qua reſervatio peccatorum oblitorum tollatur, & ita tenet de Lugo, *de pœnit. diſp.*20. *n.*106. Verùm ego hæreo, quia eſſe paratum, non videtur eſſe ad hoc ſufficiens. Decernant ſapientes.

§. VI. *An cùm quis abſolvitur, remaneat abſolutus ab excommunicationibus oblitis?*

1 HActenus egimus de peccatis oblitis, nunc breviter de oblitis excommunicationibus dicamus: An ſcilicet, quando Confeſſor præmittit Abſolutionem à Cenſuris per illa, vel ſimilia verba *Abſolvo te ab omni excommunicatione in quantum poſſum, & indiges*, ſubjungitque Abſolutionem à peccatis, an, inquam, per prædictam, Abſolutionem deleatur excommunicatio, qua pœnitens erat irretitus, ſed ejus immemor, Confeſſario nequaquam aperuit.

Reſpondeo, ut dixi. *Lib.2. meth. conf. ſ. c.*14. §.3. *à n.*55. poſito quòd Confeſſarius habuerit poteſtatem, ſeu Juriſdictionem ad ejuſmodi excommunicationem auferendam; deleri, unde poſteà pœnitens illius recordatus, illius Abſolutione non indigebit. Ratio eſt, quia Cōfeſſor ſemper habet, habereque debet intentionem ſimpliciter abſolutam abſolvendi, quantum licitè poteſt, ſervandique partes omnes officii ſui, quas non ſervaret, ſi abſolvere intenderet à peccatis, & non à Cenſuris. Id quod propter eandem rationem eſt verum, non ſolùm in confeſſario ordinario, ſed etiam in Delegatu, ut notat Coninch. *diſp.*8. *de pœn. d.*11 *à n.*95. Caſtrop. *de pœn. p.*15. §.6. *n.*5.

Si confeſſarius careat Juriſdictione ad abſolvendam eam excommunicationem oblitam, illam non deleri, nimis eſt manifeſtum. Quare, quando ea in mentem revocabitur, legitimo Superiore indigebit.

2 Dixi (quantum licitè poteſt) quare, ſi in privilegio, ſeu in Jubilæo eſſet forma, ne poſſit licitè quis abſolvi, niſi aliqua conditione adimpleta v.g niſi ſatisfacta parte, non cenſeretur confeſſor per illud *abſolvo te ab omni excommunicatione* abſolvere, ſi parti minimè ſit ſatisfactum, ut rectè notat de Lugo, *diſp* 16. *ſect.*15. *nn.*625. Ratio eſt, quia, ut dictum eſt, Confeſſor ſolùm habet, habereque præſumitur intentionem abſolvendi quos, & quomodo validè, & licitè, poteſt.

3 Petes, ſi confeſſor abſolvere potens, abſolvat à peccatis, dicendo *Abſolvo te à peccatis tuis*, nulla præmiſſa formula Abſolutionis à cenſura, ut uſu venire ſolet in brevibus confeſſionibus, & non rarò in articulo mortis, remanebitne ignarus ſuæ cenſuræ, immò & conſcius, ſi tamen propter imminentem mortem loqui non poteſt, remanebitne inquam, abſolutus ab illa, ſi confeſſarius poteſt abſolvere?

4 Reſpondeo, Remanſurum; ut docet Suarez. *de Cenſur. diſp.*10. *ſect.*3. *n.*9. Ratio eſt, quia in illo, *Abſolvo te à peccatis*, involvitur Abſolutio à quocunque vinculo nato ex peccatis, atque adeò à cenſuris; Cùm igitur ejuſmodi confeſſor ſupponatur, velle licitè fungi ſuo munere, ſupponetur enim ab eo cenſuræ vinculo Pœnitentem abſolvere: multoque magis id erit in articulo mortis, ſi tunc expreſsè abſolvens intendat per illa verba ſola, *Abſolvo te à peccatis*, abſolvere etiam à cenſuris. Ad majorem autem certitudinem, ſic abſolvat, *Abſolvo te ab omnibus Cenſuris, & peccatis*, quia certum eſt, illud, *Ego te abſolvo*, ſufficere ad abſolutionem peccatorum, quod non eſt ita certum, licèt ſit probabiliſſimum, ſufficere etiam ad abſolutionem cenſurarum.

§. VII. *Caſus reſervatos qua ratione poſſit quis fateri Superiori, vel inferiori Delegato?*

1 QUandoquidem pluries firmatum jam eſt ſupra poſſe Superiorem, vel immediatè per ſe, vel ſuum Delegatum caſus reſervatos abſolvere, quæret aliquis, anis, qui habet caſus reſervatos poſſit hos ſolos fateri Superiori poteſtatem habenti illos abſolvendi, & ab ipſo abſolvi, ac pro cæteris remitti ad inferiorem; vel contra fateri ſolos non reſervatos inferiori, qui abſolvat, remittatque pro cęteris reſervatis ad Superiorem?

2 Dico, ut jam dixi *l.2. met. conf. c.*10 §.1. *n.*27. abſolutè id fieri non poſſe. Ratio eſt, quia eſſet dimidiare confeſſionem ſine neceſſitate. Quare in hiſce eventibus, vel Superior audiat omnia, & abſolvat, vel audiens reſervata extra confeſſionem, tollat reſervationem, ſeu mittat ad inferiorem, cui conferat poteſtatem abſolvendi à reſervatis. Si verò ſit inferior; mittat pœnitentem ad Superiorem, vel ipſe adeat, impetretque poteſtatem; & demum ritè abſolvat. Ita Coninch. *diſp.*8. *de pœn. dub.*13. *n.*100. Præpoſitus, *de Confeſſ. q.*1. *dub.* 9. aliique paſſim, quidquid dicat Cajetanus, *in ſumma V. Confeſſ. c.*10. qui ait, contrariam eſſe Romanæ Curiæ conſuetudinem, in qua diſcutienda, inquit, non oportet nimiùm ſapere, quidquid, inquam, dicat, Nam conſuetudo illa ſolùm eſt, quoad tollendas cēſuras, & reſervationem, non verò, quoad abſolvendum ſacramentaliter.

3 Dixi autem (*abſolutè*) nam ſi aliqua neceſſitas urgeret, poſſet: ut ſi v. g. pœnitens non poſſet adire inferiorem, ſed ſolùm Superiorem, qui tamen Superior propter aliquod grave impedimentum, v. g. articulum mortis, non poſſet omnia peccata audire, &c.

CAPUT X.

Agimus de Abſolutione reſervatorum Jure Delegationis in particulari.

1 HIs in univerſum explicatis, expoſcit ordo, & facilitas doctrinæ, ut de Delegationibus in particulari diſſeramus.

Et quidem, ſi reſervans, ſeu Superior concedat facultatem alicui v. g. Confeſſario ad abſolvendum hunc peculiarem pœnitentem, ſeu excommunicatum, dicitur, is Confeſſarius habere ſpecialem delegationem. Huc reducere libet facultatem, concedi ſolitam à Pontifice in Jubilæis ſecundùm varios, modò amplos, modò limitatos eorum tenores. Si verò prædictus Superior det facultatem generalem circa caſus, vel excommunicationes reſervatas, dicitur is Confeſſarius habere delegationem univerſalem.

2 Porrò de ſpeciali Delegatione certa regula dari non poteſt, niſi ea; Ut ſerventur illa, quæ talis delegationis tenor præſcribit. At generales Delegationes, de quibus certa dari doctrina poteſt, quatuor hodie inveniuntur.

Prima; in Tridentino, quod concedit Epiſcopis poteſtatem abſolvendi omnes caſus occultos.

Secunda, in privilegiis, conceſſis à Pontifice Regularibus.

Tertia, In eodem Tridentino, quod confirmat conſuetudinem Eccleſiæ. qua quilibet Sacerdos in caſu articuli mortis, modo jam explicando, abſolvit ab omnibus caſibus, & excommunicationibus.

Quarta, in Bulla Cruciatæ.

De his igitur noſtrum erit hic breviter diſſerere: in hoc capite de prima dicam; deinde, in ſuis diſtinctis capitibus, de cæteris.

§. Unicus. *De Delegatione conceſſa Epiſcopis à Tridentino circa caſus, excommunicationeſque reſervatas, & occultas.*

1 TRidentini verba ſunt hujuſmodi *ſeſ.*24. *c.*6. *de reform.* *Liceat Epiſcopis, &c. in quibuſcumque caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicę reſervatis delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in diœceſi ſua, per ipſos, aut Vicarium, ad id ſpecialiter deputandum in foro Conſcientiæ, gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine, in eodem foro conſcientiæ, eis tantùm, non eorum Vicariis, ſit permiſſum.*

Hactenus Tridentinum: in cujus verbis aliquid ſpecialiter, & ſigillatim adnotemus.

EPISCOPIS.

2 Nimirum illi, ſive Epiſcopi, ſive Archiepiſcopi (atque hi etiam ante uſum Pallii) qui habent ſubditos (non verò merè Titulares) Confirmati item, etiam ante conſecrationem, (ſed qui poſſeſſionem habeant ſui Epiſcopatus, ſeu Archiepiſcopatus, ut ex C. *Juncta de o. c. i. inter extravag. com* 2. notat univerſaliter. Azor. *p.*2. *l.*7. *c.*1. *q.*2.) comprehenduntur, quia hæc poteſtas abſolvendi, de qua loquimur, eſt Juriſdictionis, non Conſecrationis. Lege Meroll. *To.*2. *diſp.*4. *c.*6. *n.*132. & Præpoſit. *in* 3. *p. q.*5. *de Irregular. du.*10. *n.*81.

3 Plures Doctores affirmant, venire huc omnes habentes Juriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, etiam ſi careant territorio, quales ſunt Superiores Conventuales in Ordine ad ſuos Religioſos. Sed de hac re vide paulò poſt *c.*12. §.1. *nn.*11.

IN QUIBUSCUNQUE CASIBUS OCCULTIS.

4 Delictum tunc eſt occultum in hac materia, quando non eſt notoriè divulgatum, & poteſt tergiverſatione celari. Quamvis ergo poſſit per paucos teſtes probari, occultum erit. Ita cum aliis Bardi, *in Bulla Cruc. p.*2. *tr.*6. *c.*1. *ſect.*10. *n.*97. & Leander. *d.*17. *de excomm. q.*47. ſed nos univerſaliter de hoc egimus *in noſtro Decalogo, l.*6. *c.*3. §.2. *à nn.*9. & tandem hanc regulam dedimus; Ut illud delictum ſit publicum in re, de qua agimus, quando prudenter, & ex circumſtantiis judicatur, illud facilè fore communiter evulgandum; quare illud erit occultum, quod ejuſmodi non eſt. Legatur item Fagund. *præc. Eccl.* 2. *l.*8. *c.*8. *à n.*23. *&* 26. qui etiam, valdè probabiliter docet, delictum deductum ad forum exterius, ſed quod non fuit probatum, eſſe occultum: Immò & poſtquam eſt punitum, poſſe ab Epiſcopo abſolvi, docet Leander *l. c. c.*8 *q.*57. contra Suarium, alioſque non paucos, ſed citans pro ſe Sanchez, alioſque.

5 Illud hic adde. Quid enim, ſi publicum ſit delictum in una Civitate V. G. Romæ, & petatur à pęnitente Abſolutio hic Panormi, ubi ejuſmodi delictum eſt occultum, nec de proximo erit probabiliter evulgandum, poteritne abſolvi? Reſpondeo. Utrumque eſſe probabile, puta & poſſe, & non poſſe. Ratio, quòd non poſſit, eſt, quia jam non eſt occultum delictum. Ratio, quod poſſit, eſt, quia jam cùm hìc Panormi ſine ullo inconveniente habeatur à Populo, ut innocens, delictum erit occultum in Ordine ad finem, quem requirit Eccleſia,

qui

Digitized by Google

qui eſt, ne alii ſcientes illud abſolvi ab Epiſcopo, concipiant facilitatem incidendi in reſervata Pontifici. Adde poteſtatem hanc abſolvendi, utpotè favorabilem, eſſe amplè interpretandam.

An, & quando Epiſcopus poſſit caſus, excommunicationeſque publicas abſolvere, dicam infra *c.12. §.2.*

A CASIBUS ETIAM SEDI APOSTOLICÆ Reſervatis.

6 Quoniam ſupra *c.9. §.1. n.5.* diximus, omnes caſus Pontificios reſervari ratione excommunicationis, ideò cùm hoc loco Summus Pontifex concedat Epiſcopis caſus ipſi Summo Pontifici reſervatos, concedit ſine dubio, omnes occultas excommunicationes reſervatas, etiam in Cœna Domini, de qua re mox aliquanto latius, ubi, & quid de hæreſi? Atque id confirmat illud, quod dixi ſup. *c.9. §.1. n.11.*

SIBI SUBDITOS.

7 An Epiſcopi poſſint, etiam non ſibi ſubditos, ſed peregrinantes in ſuis Diœceſibus abſolvere, dixi in Superioribus *l. de pœn. c.4. §.3. à n.9.* Hinc autem incidit illa quæſtio, an Epiſcopus poſſit abſolvere Religioſos exemptos, habitantes in Monaſteriis ſuæ Diœceſis à caſibus occultis Papæ reſervatis, ſicuti poteſt ſuas oves, quando dicti Religioſi ſe ſubjiciunt cum licentia ſuorum Superiorum ipſi Epiſcopo. Et affirmativè reſpondet Leand. *p.4. tr.2. diſp.27. q.20.* Et iterùm *de irreg. d.27. q.8.* quem ſi placet, lege. Si ſuperior juſtè neget dictam licentiam, non poſſe: poſſe autem, ſi injuſtè, docet Sanch. cit. ab eodem Leandro, & *apud eundem Leandrum*, docet Suar. Molina, Pontius.

IN DIOECESI SUA.

8 Non puto id dictum eſſe taxativè, quaſi Concilium definiat, hanc Abſolutionem debere omninò impendi in Diœceſi propria, ſed demonſtrativè, quaſi notet id, quod communiter ſolet fieri: fit enim communiter in propria Diœceſi. Sive ergo ſubditus exiſtat in propria abſolventis Diœceſi, ſive in aliena, poterit à ſuo Epiſcopo, etiam exiſtente in aliena à dictis reſervatis abſolvi, ut not. Sanç. Diana, aliique, *apud eundem Leandrum*. Ratio eſt, quia hic eſt uſus Juriſdictionis voluntariæ, quæ in aliena Diœceſi exerceri poteſt, non verò Juriſdictionis Contentioſæ, quæ, quia affert ſtrepitum Judicii, non niſi in proprio territorio, exercenda neceſſariò eſt. Neq; valet, Epiſcopus non poteſt, ſaltem communiter, excommunicare aliquem, dum exiſtit in aliena Diœceſi, ergo nec abſolvere: Non valet, inquam, quia, abſolvere, eſt actus Juriſdictionis voluntariæ, actus autem excommunicandi eſt Juriſdictionis contentioſæ, ut dicimus, *in tr. de excomm. c.5. §.7.*

PER SE IPSOS, AUT PER VICARIUM Ad id ſpecialiter deputandum.

9 Non poteſt Vicarius Epiſcopi, ut docent Suarius, *3. diſt.7. c.6. n.157.* Sbroz, aliique cum Merolla ſine ſpeciali mandato abſolvere à caſibus, ſeu Cenſuris Pontificiis occultis conceſſis Epiſcopo, poteſt ea ſpeciali delegatione, quia, ſic Concilium requirit ibi. (*ad id ſpecialiter deputandum.*) Addit Henriq. *l.14 c.13 c.19* ſive *in comment. lit. I, & l b. 6. c.14. n.7. in comment. lit. O.* cui adhærent alii, quos citat Barboſa *p.2. de poteſt. Epiſc. alleg.30. à n.11.* non poſſe Epiſcopum hujuſmodi poteſtatem abſolvendi (ut etiam diſpenſandi, &c.) committere generaliter ſuo Vicario, ſed tantùm, quando caſus occurrerit: melius tamen poſſe docet Sanch. *l.2. de Matrim. diſp.40. n.17.* (excepto caſu hæreſis, de quo mox) quia illud *ſpecialiter deputandum*, verificatur, ſi deputetur ſpecialis ille Vicarius ad abſolvendum ab omnibus, &c.

An Vicarius Generalis poſſit abſolvere, ut & diſpenſare in caſibus, in quibus poteſt Epiſcopus ratione conceſſionis, & impedimenti recurrendi ad Pontificem, dicam infra *c.12. §.2. n.39.*

10 Sed per hanc occaſionem quæres; An poſſit idem Vicarius Epiſcopi abſolvere à caſibus, quos ſibi reſervavit ſuus idem Epiſcopus.

Reſpondeo. Barboſa *de poteſt. Epiſc. p.3. All.54. n.116* cum Meroll. *To.3. de Juriſd. Vic. d.7 c.6. n.408.* citans Sbroz. Vgolinum Rebuffum ait, non poſſe ex generali conceſſione Vicariatus; nam ex generali conceſſione non veniunt ea, quæ ſpeciali indigent expreſſione: Poterit ego ex conceſſione ſpeciali. Hæc eſt doctrina ſolidæ praxis: Cęterum, an ex doctrina illa Sanch. *l.3. matr. d.29. à n.15.* Meroll. *l.c. n.133.* & aliorum dicentium, abſolutè Vicarium Epiſcopi poſſe ſine ſpeciali mandato audire Confeſſiones omnium de Diœceſi, & concedere aliis licentiam audiendi, videatur colligi, ſimili modo poſſe caſus dictos reſervatos abſolvere, aliis decernendum relinquo.

11 Illud ſcito, Epiſcopum hanc, ut & ſimiles poteſtates ſpecialiter ſuo Vicario concedendas, non ſolùm legitimè illas ipſi tribuere, eam, vel eas ſpecialiter exprimendo, verùm etiam exprimendo aliquem ex his, & deinde apponendo clauſulam generalem pro cęteris: ut in ſimili adnotavit Quarant. *V. Cap. Sede vacante* § 2. & Meroll. cum aliis *l.c. n.410.*

IDEM IN HÆRESIS CRIMINE, &c.

12 Tridentinum, propter gravitatem criminis Hæreſis, diſponit, ut illa, ſi externa ſit, & occulta, abſolvi quidem in foro conſcientiæ poſſit ab Epiſcopo, ſed, vel immediatè ab ipſo, vel mediate, dando alicui Sacerdoti poteſtatem ſolùm, quando caſus occurrerit, non verò generaliter. Hunc eſſe ſenſum verborum Concilii pluribus probat Fagundez *prac. Eccl.2. l.8. c.18. n.36.*

Nil prætereà hic explicandum occurrit, niſi fortè recolere, hanc Epiſcopi poteſtatem non fuiſſe; nec eſſe per Bullam Cœnæ Domini, vel revocatam, vel limitatam, eſſe probabiliſſimum, ut nos probavimus. *Lib.2. in Dec. c.1. §.9. à n.12.*

IN FORO CONSCIENTIÆ.

13 Non ergo hæc Abſolutio ab Epiſcopo per ſe, vel per alium collata deliquenti occulto. impedit, ne idem delinquens poſſit accuſari, capi, damnari in foro externo. Verùm, ut hæc, & quid importet, hujuſmodi clauſula (*In foro Conſcientiæ*) diſtinctius noſcas, vide, quę dicam infra *c.23. à n.35.*

CAPUT XI.

De Delegatione facta Regularibus ad abſolvendos caſus, & excommunicationes reſervatas.

DUplex Delegatio facta eſt Regularibus circa prædicta, altera Prælatis ad abſolvendos ſuos ſubditos, altera iiſdem, vel cęteris confeſſariis Regularibus ad abſolvendos Sæculares. De utraque ſeparatim.

§. I. *Prælatorum Regularium poteſtas ad ſuos ſubditos abſolvendos.*

1 VArii varia congerunt in hanc rem Ego ſequor Suar. *to.4. de relig. tr.8. l.2. c.19. à n.16.* Peyrinum, *To.2 in Conſt.4. Sixti 4. nu. 22. d.17.* Adde & Portellam, & utroſque Rodriq. quos refert, nec refellit Pelliz. *tr.8. c.2. n.33.* ac Leandrum, *de excomm. q.72* ſaltem probabiliter aſſerentes Prælatos Regulares Mendicantium, eorumque Privilegia Participantes, ideſt Generalem, Provincialem, Superioreſque locales (niſi quòd obſtet mox afferendum *n.6.*) poſſe abſolvere ſuos etiam Novitios (teſte Suar. *l.c.14. à num.11.*) ab omnibus peccatis, cenſuriſque à jure, vel ab homine latis quomodocumque reſervatis, etiam Papalibus, etiam contentis in Cœna Domini (excipe hæreſim, de qua mox *à nu.12.*) Ratio tam amplæ poteſtatis eſt, quia, tum ex ſuo jure ordinario, quod dictis Superioribus competit, tum ex variis privilegiis prædictis Mendicantibus conceſſis ea colligitur. & quidem tanquam ordinariis Paſtoribus, atque adeò cum poteſtate delegandi.

2 Affert Peyrinus de dicta ampla poteſtate conceſſionem Pii V. factam Prælatis Caſſinenſibus, ut ait Suar. *l.c. c.19. nu.12. juncto c.22. à n.8.* anno 1571. quam hic inſtar omnium inſerere operæ pretium eſt, nam cęterum *apud eundem Peyrinum, eundemq; Leandrum*, invenies probatum, eam non eſſe revocatam per Bullam Cœnæ, nec per Decreta Clementis Octavi, vel Urbani Octavi, nec hactenus ab aliis. Conceſſio autem ſic habet.

3 *Ut poſſint* (Prælati Caſſinenſium, & conſequenter participantes cum ipſorum Privilegiis) *abſolvere omnes ſuos fratres, tam profeſſos, quàm novitios, in Religione tamen perſeverantes, à quibuſcumque peccatis, Cenſuris, & pœnis per eos tam ante, quàm poſt ingreſſum in dictam Congregationem, ſeu Profeſſionem incurſis, & in futurum incurrendis: etiamſi fuerint de caſibus Apoſtolicæ Sedi reſervatis, vel comprehenſis in Bulla, quæ dici ſolet Cœna Domini, ſingulis annis legi conſueta, quoties opus fuerit, injuncta eis pro modo culpæ ſalutari pœnitentia.* Hactenus Pius V.

4 Unde colligit Primò Leander *l.c. q.30.* cui adde Fag. *p.leg.11. d. 24. §.14 n.29.* non ſolùm excommunicatum per ſententiam generalem ab aliquo Judice, verùm etiam excommunicatum per ſententiam particularem, ſi is ingrediatur in Religionem, poſſe ex vi privilegiorum Religioſorum abſolvi à ſuo Prælato, dummodo ſatisfacta ſit pars, quia dicta privilegia generaliter concedunt dictis Superioribus poteſtatem abſolvendi ſuos ab omni cenſura lata ab homine.

5 Colligit Secundò, propter eandem rationem, Aſcanius Tamb. *de ju. Abb. Tom.2. diſp.4 q.10.* poſſe eoſdem Prælatos abſolvere ſuos à percuſſione publica clerici. Verùm de ejuſmodi delictis publicis univerſaliter mox *à n.9.*

6 Duo hic ſunt animadvertenda. Alterum, In aliquibus Religionibus interdum aliquod peccatum reſervatur Provinciali, & tunc Rector, ſeu Prior non poteſt illud abſolvere: interdum reſervatur Generali, & tunc, nec Rector, nec Provincialis poterit. Quiſque igitur ſuorum Ordinum diſpoſitiones conſulat, nam cęterùm de jure conſtant Privilegia modò dicta.

7 Quoad noſtram Societatem ſcimus aliquid reſtrictum eſſe de memorata noſtrorum Superiorū poteſtate, tum circa caſus Pontificios, tum circa reſervata ab ipſa Societate, *ut in Compendio Privileg. Soc. V. Abſolutio & In Catalogo præcept. & Conſ. in Gen.9. Congreg. confecto*, videri facilè poteſt, & mox à nobis iterùm indicabitur *n.13.*

QUO-

Digitized by Google

QUOAD PROXIME INGRESSUROS
In Novitiatum.

8 Inquires Primò, dictum eſt *n.* 1. (etiam Novitios) Quid de ſæculari proximè ingreſſuro in Novitiatum? poterit non ſolùm à non reſervatis, ſed etiam à reſervatis abſolvi à Prælato Regulari, vel de ejus conceſſione ab alio Confeſſario?

Reſpondeo. Negat Thom. Hurt. *p.* 2. *to.* 12. *c.* 1. §. 2. *dubit.* 10. *n.* 201. cum quo ſentio, quia hic verè non eſt niſi merè ſæcularis, circa quem nullam habet Juriſdictionem Prælatus Regularis. Quidquid ergo concedat Diana *num.* 11. *tr.* 4. *reſ.* 16. afferens Peyrinum, Pelliz. & Vecchium; nullam enim firmam affert pro dicta conceſſione rationem.

Portella *in Req. dub. v. Novit. abſolutio* affert pro hac conceſſione quædam Privilegia, quæ tamen ego ſup. *l. de pænit. c.* 5. §. 2. *n.* 4. indicavi, hodie eſſe omnino revocata.

CIRCA DELICTA PUBLICA.

9 Inquires Secundò. Quando dictum eſt *n.* 1. poſſe Prælatos Regulares abſolvere ſuos, ſive per ſe, ſive per Delegatum Confeſſarium ab omnibus caſibus, & excommunicationibus etiam reſervatis, intelligitur ne tum de occultis, tum de publicis? Reſpondeo Sanè de occultis (excepta hæreſi, de qua mox ſeparatim) poſſe mihi certum eſt, & fuſe probat Leand. *de excomm. d.* 17. *à q.* 7. Primò, ex propriis Religioſorum privilegiis. Secundò, quia occulti jam ſunt Epiſcopales, quo ad hoc, ut ſupra etiam nos docuimus cum Sanchez. Tertiò, ex conceſſione facta Epiſcopis à Tridentino concedente poſſe ipſos ab omnibus caſibus, & excommunicationibus occultis, quoquo modo Pontifici reſervatis, abſolvere ſubditos ſuos. Quam conceſſionem competere Regularibus Prælatis idem Auctor probat, tum de jure, quia in hoc habent dicti Prælati Epiſcopalem Juriſdictionem in ſuos, tum ex privilegio conceſſo Prælatis Dominicanorum, ut hac poteſtate Tridentini gauderent. De occultis ergo mihi certum eſt, at de publicis non eſt ita mihi certum.

10 Nihilominus ſatis eidem mihi probabile videtur, poſſe etiam de publicis; ſemper intellige pro foro tantùm conſcientiæ. Primò, quia abſolutè, & non cum limitatione publici, vel occulti loquuntur Privilegia. Secundò; quia Julius Secundus apud Peyrinum *Tom.* 2. *in conſt.* 4. *Sixti* 4. *n.* 15. declarat, non obſtante Bulla Cœnæ (de cujus reſervationibus dubitari poterat) Privilegiatos Regulares poſſe in perpetuum abſolvere ſuos ab omnibus in ea contentis, ac ſi Bulla prædicta Cœnæ non eſſet facta, nec fieret. Sed tunc (nimirum, ſi hæc Bulla facta non eſſet) etiam publica potuiſſent, ergo & nunc.

Tertiò, quia Doctores in multis æquiparant Privilegium Bullæ Cruciatæ cum hoc privilegio Mendicantium. Sed ex privilegio Cruciatæ abſolvuntur, ſaltem ſemel, caſus reſervati etiam publici, ut *c.* 13 *n.* 1. dicemus, ergo, &c.

Quartò, quia Privilegium Martini V. ſic habet apud Leand. *d.* 15. *de excomm. q.* 73. de Priore Sancti Benedicti, & conſequenter de Participantibus in Privilegiis.

Ut ipſe in foro Conſcientiæ poſſit abſolvere Monachos ab omni excommunicatione, etiam ſi talis eſſet, quam ipſe Summus Pontifex reſervare conſuevit, & cum eis in omni irregularitate, etiam in illis caſibus, in quibus Papa ſibi vicem reſervat, in morte videlicet, & in membrorum truncatione, & enormi ſanguinis effuſione, valeat diſpenſare, dum tamen aliquod horum trium non ſit notorium.

Hæc Martinus V. Si ergo excipit, quoad notoria, ſolùm Irregularitatem contractam ex his tribus Morte, Truncatione, Effuſione, non autem aliquid excipit ex abſolutione Excommunicationis, clarè ſequitur, ex vi hujus privilegii, etiam publica reſervata Pontifici, poſſe à dictis abſolvi.

11 Meritò ergo Tamburinus modo *n.* 5. dixit, à prædictis Prælatis poſſe abſolvi publicos percuſſores Clerici. Meritò item modò *nn.* 4. Leand. voluit, à dictis Prælatis poſſe abſolvi ſuum ſubditum per ſententiam particularem excommunicatum ſatiafacta parte. At profectò tunc excommunicatio publica eſt. Meritò denique Suar. aliique *l. cit.* abſolutè nihil diſtinguentes de occultis, vel publicis, docuerunt, poſſe ejuſmodi Prælatos abſolvere ſuos ab omnibus, etiam Cœnæ Domini, &c.

CIRCA HÆRESIM.

12 Quamvis etiam hodie nonnulli concedant, Prælatos Mendicantium, & eorum privilegia participantium poſſe ab Hæreſi, ſaltem quando eſt occulta, ſuos ſubditos abſolvere: nihilominus quid tandē in praxi amplectendum ſit, incipiendo à ſocietate, mox intelliges.

Pater noſter Generalis ex auctoritate, qua pollet, communicandi, vel reſtringendi Privilegia noſtro Ordini conceſſa, prohibet, *In Com. privil. Soc. v. Abſolut.* ne à Rectoribus, vel Præpoſitis abſolvatur peccatum hæreſis, unde multo magis ne abſolvatur peccatum relapſus in illam, & Apoſtaſiæ ab Eccleſia commiſſum à noſtris. Provincialibus verò concedit, ut ab illis ſolùm abſolvantur dicta peccata in caſu magnæ diſtantiæ Generalis, idque ſub onere, quo Pœnitens obligetur, ſive per ſe, ſive (ſalvo ſigillo) per ipſum Provincialem, ſe coram Generali præſentare. Id jam olim erat. Verùm hodie, ne Provincialis quidem poteſt ſuos ſubditos abſolvere ab hæreſi, vel ejus relapſu in locis ſacræ inquiſitioni Hiſpaniæ ſubjectis. Ratio eſt, quia hanc poteſtatem à ſe abdicavit Noſt. Pat. Generalis, ut item Congregatio Generalis V. *Decret.* 16. *f. mihi* 348. accedente Pontificis Summi auctoritate. Lege Caſtropal. *T.* 1. *tr.* 4. *d.* 4. *p.* 3. §. 3. & Decretum hac de re dictæ V. Congregationis.

13 Dixi (*Quamvis occultis*) Nam id mihi indicat Revocatio facta à Summo Pontifice per Breve, cujus meminit dictum Decretum, & quam revocationem acceptavit Congregatio Generalis, hoc eſt, tota Societas. Cùm enim Pontifex revocaverit per dictum Breve, privilegia, quæ Pontifices conceſſerant Societati circa Abſolutionem hæreſis, & circa lectionem librorum prohibitorum, quia privilegia illa comprehendebant ſine dubio Abſolutionem hæreſis occultæ, dicendum eſt, hanc fuiſſe revocatam. Et nota obiter, id etiam eſſe in ordine ad externos, omnis enim poteſtas abſolvendæ hæreſis, juxta prædicta à nobis, ablata eſt.

14 Alios Religioſos in iiſdem locis Hiſpanicæ Inquiſitioni ſubjectis non habere poteſtatem abſolvendi ſuos ſubditos ab hæreſi, diſertè tandem docet Leander mox citandus. Et quidem hodie, multo magis, ita dicendum eſt poſt declarationem Innocentii X. 23. Maii 1656. publicatam hic Panormi per Edictum Inquiſitorum 15. Febr. 1657. Ubi verò Hiſpanica Inquiſitio non adeſt, concedit poteſtatem prædictam idem Leand. an probabiliter, tunc decernes, quando rationes, hinc inde probantes, apud Dianam *par.* 11. *tract.* 2. *reſ.* 18. legeris, ut item apud Amedæum, *in Anno. ex. de fide prop.* 1. & 2. & plenius apud eundem Leandrum *d.* 27. *de excomm. à q.* 76.

CONFESSARIUS REGULARIS
In ordine ad ſuum Superiorem.

15 Diximus aliquanto ſuperius *c.* 7 §. 1. *n.* 3. & *c.* 9. §. 1. *à n.* 2. Confeſſariis Regularium, non eo ipſo, quòd ipſi deputantur Confeſſarii, concedi poteſtatem abſolvendi Religioſos, ſive à reſervatis Pontifici, ſive à reſervatis in tali Religione: Quæro jam nunc, an dictus Confeſſarius Ordinarius pro Regularibus ſubditis Deputatus, poſſit aliquando abſolvere ipſum Superiorem à dictis caſibus reſervatis?

16 Reſpondeo, Ut ex radice habeatur hæc reſolutio, præmitto cum de Lugo *de pænit. d.* 20. *à n.* 67. Superiorem, ſeu Prælatum Regularem poſſe eligere ſibi pro ſuo Confeſſario Sacerdotem, quem voluerit, etiam non ſubditum, etiam non Religioſum, etiam non Approbatum ab Ordinario, & ab eo abſolvi à non reſervatis, ut patet *ex c. finali de pænit. & remiſſ.* Sicut enim ipſe poteſt ſuis ſubditis quemcunque ex dictis concedere. Ita & ſibi, ne ſcilicet pejoris ipſe ſit conditionis. Ita Paſqualigus *dec.* 97. & 98. Tamb. *de jure Abb. t.* 2. *d.* 6. *qu.* 10 Th. Hurtad. *p.* 1. *reſ. mor. fol. mihi* 103. excludens Parochos, Pellizarius, *tract.* 8. *c.* 2. *à num.* 2. qui ultimos id limitat pro Jeſuatis in ordine ad ſuos, & in Prælatis Regularibus exemptis in ordine ad Moniales; adſunt enim peculiares diſpoſitiones Pontificum *apud ipſum* legendæ, ne Jeſuatus Superior eligere poſſit pro ſuo Confeſſario non approbatum ab Ordinario, & ne dicti Prælati concedant Monialibus Confeſſarium, pari modo ab Ordinario non approbatum.

17 Hoc poſito. Reſpondeo, ac Dico Primò, in Religionibus, in quibus non ſit aliqua legitima reſtrictio, Confeſſarios Ordinarios Domus Religioſæ poſſe abſolvere, teſtibus Quintan. *de pænit. ſing.* 23. Fagnod. *Eccl. prac.* 4. *l.* 1. *c.* 9. *n.* 6. & Sanch. *l.* 8. *matr. d.* 3. *n.* 4 ipſum Superiorem ab omnibus, à quibus dicti confeſſarii poſſunt alios Religioſos, atque adeo ab omnibus non reſervatis, Patet, id *ex c. dicto finali*, & ne ipſe Superior ſit aliis deterioris conditionis.

18 Dico ſecundò. Propter eaſdem rationes Superior, quicquid poteſt concedere pro aliis, poteſt pro ſe ipſo, ſi pariter nulla reſtrictio ipſi legitimè ſit facta. Quare poteſt delegare confeſſario ſuo poteſtatem, ut abſolvat ipſum Superiorem à reſervatis, à quibus ipſe Superior poteſt pro aliis delegare.

19 Dico tertiò, In noſtra Societate (nam in aliis Religionibus conſulat quiſque Ordinationes ſuas) nequaquam procedere doctrinam præcedenti dicto traditam. Hinc Rector v. g. noſtri Collegii poteſt quidem delegare Confeſſarium, ut is abſolvat cæteros ſubditos ipſius à reſervatis, non verò, ut abſolvat ab iiſdem ipſum Rectorem. Ratio eſt expreſſa limitatio *In noſt. Ordinat. cap.* 6. *num* 6. A reſervatis, dixi, nam à non reſervatis poſſe delegare, certum eſt. Ita de Lugo *d. à.* 20. *de pæn. num.* 66. Pelliz. *tr.* 6. *c.* 1. *n.* 23.

20 Et quidem olim, ſi rector, ſeu Superior localis noſter in caſum reſervatum incidebat, abſolvebatur à Confeſſario Ordinario cum onere ſe præſentandi Provinciali. Quòd ſi ipſe Provincialis incidebat, abſolvebatur ab eodem confeſſario Ordinario cum onere ſe præſentandi ei, qui ad hunc finem à Generali eſſet deſtinatus, ut habetur in eadem ordinatione, quam etiam refert Quintanad. *l. c.*

21 Nunc verò (quia id durum certè erat) jam adhibitum eſt planius remedium, quo ſcilicet dictis Superioribus deſignatus eſt à congregatione Generali 8 *Can.* 6. & 8. Confeſſarius in caſu, quo ipſi inciderent in reſervata. Deſignatus autem eſt his verbis.

Facultas abſolvendi à reſervatis Superiores locales, ſi quando (quod Deus avertat) in aliquem inciderint, committatur liberè uni ex Confeſſariis Collegii, vel Domus à Provinciali deſignando. Denique ſimilis facultas abſolvendi Provincialem ejus ſocio abſolutè concedatur.

22 Hactenus octava Congregatio. Juniperus autem *de caſibus reſerv.*

reſerv. par. 1. dub. 8. q. 2. c. 1. n. 20 ait, prædictam conceſſionem eligendi Confeſſarium quemcumque voluerit Superioribus factam, quia eſt ex jure Pontificio *dicto c. fin.* non poſſe ab aliquo reſtringi. Ex quo Juniperi dicto ſequeretur, reſtrictionem *num. ſecd.* allatam irritam eſſe. Sed certè dictum Juniperi non valet in Societate, in qua omnia Privilegia nobis ſunt communicanda à Rev. Patre Generali, etiã illa, quæ continentur in jure cõmuni, quia Gregorius XIII. *in comp. privil. Soc. V. communic. §. 5.* de omnibus omnino facultatibus edicit, ne perſonæ Societatis poſſint illis uti, niſi de Generalis licentia, & habes ap. Suarium, *To. 4. de Relig. tr. 10. c. 5. & ibid. tr. 8. l. 2. c. 14. num. 15.* qui Prælatis inferioribus aliarũ Religionum concedit poſſe diſpenſare à quibuſdam præceptis Eccleſiæ ſuos ſubditos (quod certè ipſis Prælatis convenit ex jure communi) at non Prælatis inferioribus Societatis, niſi, ut dictum eſt, illis à Patre Generali fiat ejuſmodi poteſtatis communicatio, *in dicto* autem *Cap. final.* alio modo reſpondet de Lugo *d. 20. de Pœnit. nu. 64.* cui non placet modus alius reſpondendi allatus à Suario. Conſultius ergo feciſſet Juniperus, ſi Societatem ab illa Doctrina excepiſſet, ut excepit dn Lug. *l. 4. Reſpon. moral. d. 20.* Bardi *in ſelect. l. 6. q. 19. n. 9.* Pelliz. *tr. 6. c. 1. n. 63. & tr. 8. c. 2. n. 71.* alias verò Religiones remiſiſſet ad diſpoſitiones ſuas.

23 Dico denique quartò, ſine ſolido fundamento Quintanad. *de pœn. ſing. 13. n. 5.* dixiſſe, Superiores prædictos Societatis ſolùm pro reſervatis commiſſis occaſione ſui muneris, ſeu, ut Superior eſt, nõ poſſe ſibi Confeſſarium eligere, ſed pro cæteris poſſe: ſine ſolido, inquam, fundamento: innititur enim in quadam privata Epiſtola R. Pat. Claudii Generalis, ſic, ut is Auctor putat, declarantis. Sed certè P. Claudius nec clarè loquitur, ut ex ipſis Epiſtolæ verbis, quæ idem Quintanad. *l. c.* affert cognoſcere poteris, nec per privatum reſponſum judicandus eſt P. Claudius voluiſſe ferre legem univerſalem de re tanti momenti, & de qua tanta ratio habetur in Societate.

Quæres, Poteſt ne Rector, v. g. qui eſt in fine ſui regiminis, dare facultatem abſolvendi à reſervatis ſuo ſubdito, & deinde, regimine abdicato, abſolvi à dicto olim ſubdito ſuo à reſervatis, fortè commiſſis in tempore, vel poſt tempus, quo regebat?

Reſpondeo. Id univerſaliter de omnibus Superioribus agit de Lugo *de pœn. dub. 19. à n. 4.* quia res cùm rara ſit, ſufficit hunc tibi Doctorem indicaſſe.

CIRCA NOVITIOS.

Satis explicui ſupra *c. 1. à n. 5.* quiſnam abſolvere valeat Novitios à reſervatis: quæ ergo in hoc argumentum cadunt, illinc pete.

CIRCA ITER AGENTES.

24 De hac re in univerſum egi *in Tract. de Approb. Confeſſar.* & videri poteſt Suar. *to. 4. de Relig. tr. 8. l. 2. c. 17.* Addatur & Aſcan. Tamb. *de jure Abb. T. 2. dub. 6. q. 6.* de Lugo *de pœnit. dub. 15. ſect. 6. à num. 100.* Quintanad *de pœn. ſing. 12.* Quare illud duntaxat, quod in hunc locũ remiſi, de quodam peculiari jure noſtræ ſocietatis ſupereſt explicandum.

CIRCA ITER AGENTES IN SOCIETATE.

25 Habe, in ipſa fronte hujus argumenti verba Ordinationis noſtræ hæc de re ſic diſponentis, *c. 6. de caſibus reſerv. n. 6.*

26 *De iter agentibus* (ait) *quando ad aliquem Societatis locum divertunt, poteſt à reſervatis Ordinarius loci illius Confeſſor abſolvere, aut, ſi is haberi non poſſit, quilibet alius Societatis Sacerdos approbatus, aut, ſi is quoque deſit, etiam externus.*

27 *In omnibus tamen his caſibus cum onere, & obligatione, ut ſe ſiſtant poſtmodum Superiori ſuo, ad quem ituri, vel redituri ſunt, eique, aut alteri de ejus licentia confiteantur.*

28 *Si verò accidat, ut aliquis tanquam hoſpes ſit in aliquo Collegio diu tamen ibi moraturus (puta ſpatio unius, aut alterius circiter menſis) ſi eo tempore in caſum aliquem reſervatũ incideret, poterit, ac debebit abſolvi à Superiore illius loci, in quo eſt, vel de ejus licentia, tanquam ſi proprius eſſet ejus ſubditus, ſine obligatione ſiſtendi ſe Superiori ejus loci, ad quem propriè pertinet.*

29 Hactenus Ordinatio. De qua multa Suar. *l. cit. & dub. 20. de pœnit. ſect. 5.* de Lugo *l. c.* Quintanad. *l. c.* Caſtrop. *de pœn. p. 15. nu. 9.* Turr. Vaſq. Jo. Sanc. apud Quintanad. aliique. Tu breviter nota Primò, obligationem eſſe, ut iterùm confitearis peccata illa reſervata, ut habet Ordinatio *n. 27.* allata. Neque obſtat, non poſſe obligari quempiam ad confitenda bis eadem peccata, non obſtat, inquam, quia ad hoc reſpondent variis modis prædicti Doctores, ſed planior eſt illa reſponſio, quam affert ex R. P. Mutio Generali de Lugo, non poſſe quidẽ ab alio obligari quempiam ad iteratam Confeſſionem ejuſdem peccati, ſed poſſe ſe ipſum ad illam obligare, ut fit in caſu noſtro, in quo ipſemet pœnitens ſe obligat, & quidem voluntariè; cùm enim ipſi offeratur commoditas illius abſolutionis, ea lege, ut voluntariè acceptet iterùm idem peccatum confiteri, ſi ipſe, ut commoditate fruatur, acceptet, voluntariè acceptat. Lege id apud de Lugo *l. c. num. 116 juncto num. 128.*

30 Nota ſecundò, etiam ſi Confeſſarius hunc pœnitentem non admoneat de hac obligatione, ipſummet tamen accedendo ad talem Confeſſionem, illaque fruendo, obligationem acceptare. Unde ſemper obligatur ſub mortali (eſt enim res graviſſima) illam ponere.

31 Nota tertiò, prædictum Pat. Mutium explicaſſe apud de Lugo *l. c.* non eſſe Societatis mentem, eam facultatem dare quando ſubditus ex induſtria, eo ipſo fine facit iter, aut aliàs iter facturus, ex induſtria confeſſionem differt, ut poſſit in ipſo itinere abſolvi: Addit, nec poſſe etiam in itinere adire externos, cùm adſunt proprii.

32 Nota quartò, hæc dicta eſſe de caſibus reſervatis. Quare, ſi dictus Pœnitens iter agens, ſervando Ordinationem prædictam, confiteatur alia non reſervata, non habet dictam, ut habet Suar. *T. 4. de Relig. tr. 8. l. 2. c. 17. n. 10.* obligationem ſe ſiſtendi ſuperiori, nec iterùm ea non reſervata confitendi, quia quoad non reſervata, non limitatur, ut detur Abſolutio cum dicto onere.

33 Nota quintò, Caſtrop. *l. c.* qui etiam citat Suar. aſſerere, ſe propendere ad dicendum, noſtrum, qui iter agit, quando moratur, etiam per breve tempus, ubi adeſt Confeſſor Ordinarius Collegii, in quo ipſe moratur, non poſſe Abſolutionem obtinere à ſuo ſocio, quamvis hic fortè eſſet confeſſor Ordinarius Collegii iter agentis. Ratio eſt, quia prædicta noſtra Ordinatio allata *n. 28.* præſcribit, ut hoſpes abſolvatur à Confeſſario Domus, quando is hoſpes in ea domo commoratur, etiam pro brevi tempore. Licèt ergo, ait Caſtrop. conſuetudo obtinuerit, poſſe à tali ſocio abſolvi alios Religioſos iter agentes, non tamen poterit Religioſus noſter. Hæc ille. Scio Quintan. *de pœn. ſing. 12.* concedere poſſe, ſed prædictam rationem nequaquam ſolvit.

34 Dices pro Quintanad. *in cit. manuſc. Reſ. Gen. V. Con. §. 6. n. 2. & 3.* ſtare duo reſponſa N. P. Generalis, Ecce illa. Primum. *Si qui ex nostris inter eos* (iter agentes) *reliquorum Superior, & non niſi ad breve tempus v. g. octo dierum in aliquo Collegio moraturi ſunt, poſſunt confiteri, vel Superiori illius loci, vel Ordinario illius, vel ei, cui ex noſtris in itinere confitebantur. Lugd. Provinc. 1579.*

Alterum. *Quando duo Sacerdotes ſimul mittuntur foras, debent ſibi invicem confiteri; nec poſſunt alteri, etiam de noſtris, in itinere forſan occurrenti. Si per Collegium aliquod tranſeant, in eoq; quieſcant aliquot diebus, poteſt etiam unus alteri confiteri, licèt non debeat. C. Tol. 1628.*

35 Reſp. Hæc reſponſa particularia, nec nobis authentica, non poſſe prævalere ſupra Ordinationem publicam authenticam, ſed juxta hanc debere illa reformari.

36 Petes, ſi prædictus in itinere abſolutus à reſervatis, deinde legitimum ſuum ſuperiorem, ſive per ſe, ſive per alium conveniret, & patefaceret reſervatum in genere, reciperetque pęnitentiam, vel prout ſuperiori viſum fuerit, ſed obtineret remiſſionem obligationis iterùm peccatum illud confitendi, ſecuruſne eſſet pęnitens recipiendo ejuſmodi remiſſionem, & ſuperior illam concedendo? Ratio dubitandi eſt, quia Ordinatio *n. 27.* allata præſcribit iteratam Confeſſionem, quam hic pęnitens in prædicto caſu non ponit.

37 Reſp. Quamvis id apud neminem legerim; puto tamen utrumque ſecurum fore. Nam pęnitens jam fuerat in itinere directè abſolutus ab illis peccatis, & ex alio capite jam legitimus ſuperior remittit illi liberè eam obligationem iterùm confitendi. Ipſe autem ſuperior ſecurus item erit, quia ejuſmodi tota cauſa ad ipſum pertinet. Quare poterit prudenter judicare ſic ſufficienter Ordinationi ſatisfactum eſſe. Ita, inquam, puto, ſalvo meliori Judicio, cui libenter me ſubjicio.

38 Denique habes hic & illud reſponſum ad iter facientes pertinens *in præd. Reſponſ. V. Confeſſ. §. 6. n. 1. & 9.*

Si inter eos (inquit) *qui iter faciunt, ſit Ordinarius eorum Superior v. g. Rector, Provincialis, poteſt in aliquo Collegio audire ſuorum ſubditorum Confeſſiones, ſi velit.*

§. II. *Prælatorum, & Confeſſariorum Regularium poteſtas ad abſolvendum Sæculares Remiſſivè.*

1 SAtis de hac poteſtate nos egimus *l. 3. meth. Conf. c. 7.* Vide multa ap. Caſtrop *tom. 3. d. 4. de voto Relig. obed. p. 8. n. 12. ubi etiam, quomodo ad pœnas.* Quare unum tantummodo occurrit monendum. Ut, quamvis aliquando poſſint religioſi Mendicantes abſolvere nominatim excommunicatos pro foro Conſcientiæ, modo ibidem à nobis explicato, non debeant tamen paſſim id facere, ſed remittant Pęnitentem ad ſuum Epiſcopum, vel ejus licentiam expoſtulent, nimirum ne veniat in contemptum ejus Juriſdictio. Quod ſi rationabilis adſit cauſa, ut, ſi nimis Epiſcopus diſtet, aut licentiam neget, tunc enim verò abſolvi pro foro interno ejuſmodi pœnitens poterit; ſi aliàs eſt diſpoſitus, nec per ipſum ſtat, quo minus à ſuo Pręlato abſolutionem pro foro externo obtineat. Conſonant huic monitioni ea, quæ de Bulla Cruciatæ dicentur inferius *c. 13. n. 19.*

CAPUT XII.

De Delegatione, ſeu Poteſtate ſimplicis Sacerdotis in caſu neceſſitatis ad abſolvendum.

COnceditur ſimplici ſacerdoti poſſe abſolvere ab omnibus caſibus, & excommunicationibus quomodocumque reſervatis. Pri-

Digitized by Google

Primò, in articulo, ſeu proximo, & probabili periculo mortis, & ea Caſtrop. *loc. mox cit.* etiam dubio Secundò, in impedimento perpetuo, quo pœnitens convenire Superiorem non poteſt. Tertiò, in aliqua alia urgente neceſſitate, & quidem cum quibuſdam oneribus, ut mox explicabimus per ſuos paragraphos.

§. I. *In Articulo, ſeu Periculo mortis.*

1 CElebris eſt quæſtio, an in dicto periculo pœnitentis, quilibet, quamvis ſimplex Sacerdos, validè, & licitè poſſit eum directè abſolvere ab omnibus caſibus, & excommunicationibus etiam ob hæreſim contractis? nam non poſſe à ſuſpenſione, vel interdicto, docemus omnes cum de Lugo *de pœn. dub.* 20. *n.* 103.

Quòd poſſit, abſente legitimo Confeſſario, (& quo ad excommunicationes, quas dictus Sacerdos abſolvere aliàs nequit, imponendo onus comparendi, quod mox §. 4. *n.* 2. explicabitur) numquam fuit dubium, ut videbis, ac, hoc præſente, maximè controvertitur inter Doctores, & duplex eſt de more ſententia.

2 Prima, quam cum multis, mox citandis, ſequutus ſum, *in opuſc. meth. Conf. lib.* 3. *c.* 7. §. 1. *n.* 1. & nunc iterùm ſequor, affirmat. Ratio potiſſima, & veluti Achilles numquam evincendus, ducitur ex Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 7. *De caſib. reſerv.* ſic abſolutè pronunciante.

„ *Piè admodum, ne hac ipſa occaſione reſervatorum aliquis pereat,*
„ *in Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in ar-*
„ *ticulo mortis, atque adeò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à*
„ *quibusvis peccatis, & Cenſuris abſolvere potuerunt.*

3 Quæ verba adeò ſunt clara, ut nimis immeritò Turr. *in Conſur. Theol. dub.* 77. dixerit, hanc ſententiam eſſe improbabilem; ſaltem enim auctoritas tot inſignium Doctorum eam ſequentium, tam valido Tridentini teſtimonio vallata, non debuit nota improbabilitatis inuri; Eam inter cæteros tenent Navarrus, Sà, Ledeſma, Rodriquez, Vega, Henriq. *apud* Marchinum, *in teſto c.* 3. P. Hurt. *de fide d.* 84. *ſect.* 8. aliique, quos refert Dian. *p.* 5. *tr.* 5. *reſ.* 5. & *tr.* 2. *reſ.* 65. & Caſtrop. *tom.* 1. *tr.* 4. *d.* 4. *p.* 3. §. 5. *nu.* 8. cum Barboſa, Sairo, Reginaldo, aliiſque, quos refert de Lugo, *de pœn. d.* 18. *ſect.* 2. *n.* 23. quibus addantur Verricelli, *Tr.* 2. *q. mor.* 23. & Leand. *de pœn. tr.* 5. *d.* 11. *q.* 18.

4 Confirmatur primò, quia Tridentinum non addit (ſi deſit copia legitimi confeſſarii) cur igitur nos addere velimus? cùm ſolemnia ſint illa axiomata: *Ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus; Quod voluit lex, expreſſit: Beneficium Principis, ubi nullum eſt alterius præjudicium, eſt latè interpretandum. Quæ ſunt in favorem animæ, non ſunt reſtringenda.*

5 Confirmatur ſecundò; nam ipſemet Caſtropalaus *loc. cit.* aliique plures, qui noſtram ſententiam non ſequuntur, adhuc noſtram vocant probabilem.

6 Confirmatur tertiò, quia negatio eſt malignantis naturæ omnia removens, cùm igitur Tridentinum dicat, nulla eſt reſervatio, &c. omnem omninò, & in quibuſcumque circumſtantiis reſervationem tollit pro illo articulo.

7 Confirmatur quartò, quia illud argumentum, quod pro hac ſententia *loc. cit.* olim induxi, non probabilem ſolùm eam reddit, ut ibidem dixi, ſed, re melius conſiderata, reddit moraliter certam.

Argumentum autem breviter eſt hujuſmodi. Non poteſt negari hanc ſententiam noſtram eſſe probabilem, ut fatentur ipſe Caſtropalaus, *l. cit. n.* 8. & 9. & ſexdecim Doctores à de Lugo *loc. cit.* adducti, & plures à Verricelli mox citando: ſed in Juriſdictione probabili, ſententia eſt communis, quòd Eccleſia dat Juriſdictionem certam; ergo prædicta Juriſdictio non erit ampliùs probabilis, ſed certa. Minorem hujus argumenti, præter quam quod nos eam ex communi conſenſu firmavimus ſupra *lib. de pœn. cap.* 4. §. 8. eandem probat ipſe idem Caſtropalaus, *eod. to.* 1. *d.* 2. *de conſc. opin. p.* 5. *n.* 9. cui adde Verric. *tr.* 2. *q. mor.* 25. & Dicaſt. *tr.* 8. *de pœnit. d.* 10. *dub.* 14. *à nu.* 368. afferentes Suarium, Leſſium, Thomam Sanchez, Baſilium de Leone, Coninch, Bonacinam, aliosque, qui omnes affirmant, operanti ex opinione probabili, quia ſcilicet quis probabiliter judicat, ſe habere Juriſdictionem ſtatim de facto ab ipſa Eccleſia Juriſdictionem certam conferri. Hoc argumentum latiùs, & cum magna contentione proſequitur, idem Verricel. *loc. cit.*

8 Sed jam ſecunda ſententia negat; eam enim amplam poteſtatem pro illo articulo arctat ad eum ſolum caſum, quo legitimus deſit Confeſſor, vel ſi adſit, nolit Confeſſionem audire. Ita tenet Sanchez, & ab ipſo citati *lib.* 2. *in Decal. cap.* 13. *num.* 7. Roſella, Sylveſt. Armilla, Covarruvias, Catechiſmus Pii V. Graffius, Guttieres, Zambranos, Sotus, Soarez, Valentia, Molina, Azor. aliique. Ita etiam Bonacina, Coninch, Ocagavia, quos citat, ſequiturque de Lugo *d.* 18. *de pœnit. num.* 24. Ita tenet etiam Caſtropal. *tom.* 1. *tr.* 4. *d.* 4. *p.* 3. §. 5. *num.* 9. alios citans.

9 Tria nihilominus concedunt nonnulli cum Sanch. *l. c. n.* 14. ex ſectatoribus hujus ſecundæ ſententiæ. Primò, ſi morti proximus laborans caſibus, vel excommunicationibus reſervatis, non poſſit perſonaliter convenire potentem abſolvere ab his, ipſum non teneri per litteras, vel Nuncium ab eo petere facultatem, ut abſolvatur, quia id nimis eſt grave, & affert periculum infamiæ; quare tunc poterit abſolvi à quocumque ſimplici Sacerdote.

10 Secundò, nec eundem teneri ſumere Bullam Cruciatæ, ut ſic poſſit à dictis reſervatis abſolvi, quia hoc eſt medium extraordinarium.

Tertiò, ſi quando dubitatur, an poſſit adeſſe Confeſſarius legitimus, tunc poſſe ſimplicem Sacerdotem, morti proximum à dictis reſervatis abſolvere: quia in ejuſmodi dubio præſumitur Eccleſia Juriſdictionem illi Sacerdoti conferre. Quod ſi ſuperveniat legitimus dictus Confeſſarius, poterit nihilominus ſimplex Sacerdos confeſſionem inceptam finire, & abſolutionem impendere, quia cauſa jam cœpta eſt.

11 Porrò plurimæ afferuntur rationes pro hac ſecunda ſententia, quas invenies præcipuè *ap. de* Lugo, & Caſtrop. *cit.* Ego duas, quæ ſunt difficiliores hic proponam, & ſolvam, cætera quilibet mediocriter in Theologicis verſatus, poterit, ut mihi videtur, facilè diluere.

12 Prima ratio, quam affert de Lugo, ut ejus vis appareat, ſic induci poteſt. Nullus, quamvis in articulo mortis, (niſi ſub onere ſe præſentandi Superiori, vel legitimo delegato, cum primum poteſt) abſolvi valet ab excommunicationibus reſervatis (nam in caſibus, quamvis reſervatis, non urget hoc onus, ut mox dicetur) ergo ſupponit Pontifex, non poſſe pœnitentem, ſe anteà præſentare. Ergo, ſi eſt Superior, vel ejus Delegatus præſens, cui ſe pœnitens præſentare poſſit, obligabitur ſe ipſi præſentare, ergo ceſſat in alio ſimplici Sacerdote poteſtas eum pœnitentem abſolvendi.

13 Reſp. Diſtinguo primum conſequens. Supponit Pontifex pœnitentem, ſe non potuiſſe præſentare, tamquam neceſſarium ad hoc, ut detur ſimplici Sacerdoti poteſtas, ſive facultas abſolvendi in articulo mortis, in dicto caſu, nego; ſupponit Pontifex tamquam id, quod communiter accidere ſolet, concedo conſequentiam.

14 Deinde concedo ſecundam conſequentiam, ſed nego prorſus tertiam. Cauſa enim, unde Eccleſia cum Tridentino mota eſt ad concedendum ſimplici Sacerdoti ejuſmodi poteſtatem, fuit quidem periculum, quod communiter, & de facili poteſt, & ſolet eſſe, ſed tamen illam abſolutè, & in omnibus caſibus conceſſit, ut videmus in textu Tridentini limitantis; & fortaſſe, neque illa facilis abſentia fuit cauſa adæquata conceſſionis dictæ, ſed inſuper fuit facilitas, & ſumma commoditas, atque libertas eligendi quemcumque Sacerdotem, quam in tanto illo periculo voluit pia Eccleſia offerre morientibus Moribundus ergo excommunicatione reſervata alligatus, ſi præſentem habeat ſimplicem Sacerdotem, & inſuper habeat præſentem Superiorem, poterit abſolvi à ſimplici, ſed debebit, ſe præſentare Superiori, non ut accipiat abſolutionem, quam jam legitimè obtinuit, ſed ad ſubdendum ſe remediis, vel pœnitentiæ, quas imponere velit Superior, id enim eſt ſe præſentare, ut omnes docent, & nos paulò inferiùs §. 4. *à n.* 2. explicabimus, quod certè diverſiſſimum eſt ab abſolvi.

15 Audivi quemdam Theologum aſſerentem, eſſe inter Doctores controverſum, an ſimplex Sacerdos poſſit, præſente Superiore, abſolvere peccata reſervata, at nullam eſſe controverſiam, nec diverſitatem opinionum circa Abſolutionem excommunicationum reſervatarum ſed eſſe certum, quòd harum Abſolutio, ſi poſſit haberi à Superiore, vel ejus legitimo delegato, non poſſit obtineri à quocumque Sacerdote; & ratio, dicebat, eſt, quia hic pœnitens tenetur, cùm primum poteſt ſe præſentare Superiori, at illo præſente, poteſt, ergo ab illo abſolvi debet. Verùm facilè negatur conſequentia, tranſit enim ab obligatione præſentationis ad abſolutionem, quæ longè ſunt diverſæ, ut dictum eſt.

16 Præterea, quando Caſtrop. *tom.* 1. *tr.* 4. *d.* 4. §. 5. *n.* 8. dixit, noſtram opinionem eſſe probabilem, ſignatè loquutus eſt tum de peccatis, tum de Excommunicationibus reſervatis. Ecce ejus verba.

Dubium eſt, an pro articulo, vel periculo mortis ſimplex Sacerdos poſſit præſtare dictam Abſolutionem, præſente proprio Sacerdote, vel Superiore, cui caſus ſunt reſervati? Affirmant plures, tum de Abſolutione peccatorum, quàm Cenſurarum, & ſic tenet Navar. Sà, Henriq. Manoel, Barb. Sair. Reginald. &c.

Hæc ille. Qua veritate ergo potuit doctus ille Theologus aſſerere, circa abſolutionem excommunicationis non haberi opinionum diverſitatem?

17 Jam verò ſecunda ratio, quam ibidem affert de Lugo, ſic formari poteſt. Tridentinum *loco cit.* non condidit novum jus, ſed retulit id, firmavitque, *Quod cuſtoditum hactenus fuit ab Eccleſia Dei.* Sed ab Eccleſia ſemper cuſtoditum fuit, ut præſente proprio Confeſſario, ſimplex Sacerdos non abſolveret moribundum, ergo, &c. Major continet verba Tridentini, Minor probatur, ex tribus textibus Sacrorum Canonum, in quibus agitur de abſolutione moribundi. In primo enim *c. ſi quis* 26. *q.* 6. dicitur; *Eum poſſe dari à quocumque Sacerdote, ſi non ſit Prælatus Ordinarius*: In ſecundo, *cap. Presbyt. in conſulto* 20. *q.* 6. ſic habetur. *Presbyter non reconciliet pœnitentes, niſi, abſente Epiſcopo, ultima neceſſitas cogat.* In tertio, *In extrav. inter cunct. §. in endimus, De privileg. & extrav.* 1. *§. Decernimus,* declarat Pontifex *Pœnitentes poſſe abſolvi in certis caſibus, ſi haberi nequeat recurſus ad Epiſcopum, vel Pontificem*: ergo (infert de Lugo *num.* 8.) declarat, ſi ejuſmodi recurſus dari poſſit, illos pœnitentes abſolvi non poſſe ab inferiore.

18 Reſpondeo, Daremus certè manus, ſi vera eſſet Major, & Minor hujus argumenti, nunc verò cùm falſum aliquod aſſumant, negatur omninò conſequentia: Diſcurramus de Minore, mox de Majore.

19 Dico, Minorem eſſe falſam, ſi loquutio ſit de Abſolutione Sacramentali, de qua noſtra eſt diſputatio. Uno enim verbo aſſero in

cita-

citatis textibus agi de pœnitentibus ex publica pœnitentia, admodum in veteri illa ætate uſurpari ſolita, ut expendens tres præcitatos textus clarè videre poterit accuratus lector. Et miror, voluiſſe aliquos noſtram reſponſionem impugnare fatentes eos textus loqui de pœnitentia publica, ſed addentes, eandem eſſe, quoad hoc, rationem publici, & occulti. Miror, inquam, cùm enim Sacramentalis Abſolutio tendat ad internam, atque inviſibilem reconciliationem cum Deo, & in ordine ad vitam æternam conſequendam, reconciliatio autem illa publicè pœnitentium tendat ad ædificationem externam, & ſatisfactionem exibendam viſibili Eccleſiæ (ut interim alia diſcrimina taceam) eas Abſolutiones eſſe valdè diverſas, vel cæcus videt. Meritò igitur pia Mater Eccleſia voluit Fidelibus maximam ſe Deo reconciliandi facilitatem offerre in eo mortis periculo, unde proximè pendet æternitas, quam facilitatem concedere pro illa externa reconciliatione, nec laboravit, nec erat conveniens.

Diſcurramus nunc de Majore. Dico illud, quod in dicta Majore affertur (*id concedit Tridentinum, quod cuſtoditum anteà ſemper fuit in Eccleſia Dei.*) Dico inquam eſſe falſum. Tridentinum enim non dicit ſe concedere, *quod cuſtoditum ſemper fuit in Eccleſ.*; ſed abſolutè pronunciat: *In Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuiſſe, nullam eſſe in articulo mortis reſervationem*, quod certè, ut ex ſe patet, ſatis diverſum eſt. Immò ex hoc Tridentini pronunciato confirmantur maximè, quæ dicta ſunt in præcedentibus, putà, eos textus loqui de reconciliatione publici pœnitentis; ſi enim loquerentur de Sacramentali, nullo modo Tridentinum poterat abſolutè, & ſine addito pronunciare, cuſtoditum ſemper fuiſſe in Eccleſia, ut pro articulo mortis nulla ſit reſervatio.

EXPLICATUR ILLUD (A QUOCUMQUE *Sacerdote.*)

20 Etiamne ergo excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, irregularis, hæreticus, ſchiſmaticus Sacerdos poterit tunc abſolvere modo dicto, &c.

21 Reſp. Ita, quoad validitatem, quia id ſignificat illa ampliſſima vox Tridentini, (omnes Sacerdotes) Quoad licitum verò uſum, nimis certum eſt, te, quamvis conſtitutum in mortis periculo, ſi adſit, vel adeſſe non difficulter poſſit bonus Sacerdos, hoc eſt prædictis impedimentis non irretitus, non poſſe petere Abſolutionem ab excommunicato, ſuſpenſo, &c. quia nulla tunc te cogit neceſſitas, ut cooperetis cum illorum peccatis, modo explicato *in noſtr. Method. comm. c. 5. §. 4. & in noſtr. Decal. l. 3. c. 5. §. 4. à nu. 39.* at, ſi bonus haberi nequeat, tunc præſcindendo ab alio inconvenienti, licitum erit, nam te extrema illa neceſſitas excuſat à peccato, quo aliàs eſſet in ejuſmodi cooperatione, ut ibidem diximus in ſimili. Inconveniens autem illud certè eſſet, communicando v.g. cum hæretico, ut videaris approbare ejus errorem, ſeu ſectam. Lege §. 4. *cit. Meth. Comm.*

EXPLICATUR, QUID SIT PERICULUM, *ſeu articulum mortis.*

22 Periculum, & Articulum in hac re ſic explicat Dicaſtil. *de pœn. 10. num. 409. Pro eodem accipitur periculum, & articulus, quando mortis periculum eſt proximum, & verum in fieri; non autem, quando ferè certum eſt, mortem diutius eſſe differendam, quo tempore poteſt occurrere opportunitas habentis facultatem legitimè abſolvendi.* Hæc ille, qui deinde *n. 411.* tunc approbat poſſe abſolvi damnatos in Triremibus, ut in articulo mortis, quando debent periculoſum mare tranſire: aut non eſſet aptus Sacerdos, aut haberi à tali damnato de facili non poſſet: Infero ego, non igitur omnes remigantes, ut putant minùs benè aliqui apud Dianam *p. 5. tr. 3. reſ. 2.*

23 Pergit Dicaſtillus ibidem. *Plura ſunt alia pericula, quæ arbitrio prudentis potiùs, quàm certa regula deſignari poſſunt: ut, cùm quis in morbum periculoſum incidit, qui majore ex parte mortem ſolet afferre, aut iter agit expoſitum prædonibus, accidere ſolentibus, vel curationem alicujus morbi aggreditur, quæ periculoſa eſſe ſoleat.* Hæc ille.

24 Hinc non judico, in articulo, ſeu periculo hoc exiſtere eum, qui tertiana ſimplici febre laborat, vel ſimili, quia non ſolet hæc majore ex parte mortem afferre.

25 Contra in dicto periculo conſtitutos judico.

I. Damnatos ad mortem violentam, ipſis de proximo infligenda.

II. Navigantes, non ſemper, ſed ſolùm, quando incipit gravis tempeſtas, ut in caſu modò dicto *n. 22.* de damnatis ad triremes.

III. Milites, etiam ſpontaneos, Ita Diana *p. 5. tr. 5. reſ. 29.* ex Dicaſtill. quando proximum eſt periculum, ut notat Layman. *l. 4. tr. 6. c. 53. n. 9.* Ver. His adde.

IV. Prægnantes ſub partu, quando expertæ ſunt difficilem aliàs, & periculoſum partum, & fortaſſe etiam omnes Puellas primi partus, & ut vult Caſtrop. *l. mox citando* etiam illas, quæ ex complexione delicata, vel aliunde, prudenter periclitari timeat. Non igitur omnes parturientes, ut aliqui putant *apud* Dian. *loc. cit.*

V. Eos, qui timent infamiam de proximo, ſeu ſe amiſſuros uſum rationis.

VI. Eos, qui ſerviunt peſte infectis.

VII. Eos, qui febri, quam vocant Malignam, vel ſimili periculoſa, laborant.

VIII. Eos, quorum capita ſunt proſcripta, id eſt, qui impunè poſſunt ab omnibus occidi, nec in loco ſunt tuto v.g. non ſunt in regione diſtanti, vel diverſi domini, nam tunc non eſſent in periculo vitæ.

IX. Eos, qui iter faciunt inter graſſatores, ſeu latrones, qui quoslibet occidere conſueverunt, ut modò diximus ex Dicaſt.

X. Eos, qui capitalem inimicitiam cum aliquo habent, à quo timent, ſe eſſe facilè occidendos. Legatur Layman citatus, & Caſtrop. *to. 5. tr. 4. diſp. 4. p. 3. §. 5.*

26 Nimis ergo rigidè loquutus eſt Valentia *ap.* Thom. Sanch. *in Decal. l. 2. c. 53. num. 5.* (cui adde Sotum, & Covarruviam, ibidem citatos) dicens nomine articuli mortis intelligi illud tempus, quo inſtat inevitabiliter mors: Nimis, inquam, rigidè, nam intelligitur etiam periculum probabile, ſed vero proximum, mortis, ut rectè probat G. Hurtad. *d. 20. de pœn. diff. 9.* aliique, ex eo, de Lugo *d. pœnit. d. 18. nu. 21.* quod Canones hac de re loquentes, modò utuntur voce (articuli) modò periculi.) Et ſanè; ſicut obligatio, ſeu præceptum confitendi mortalia urget, non ſolùm in ſtricto articulo, ſed etiam in proximo probabili periculo mortis, ut communiter docetur, ita concedi prædicta facultas debuit omnibus Sacerdotibus, ut faciliùs Fideles dictam poſſent obligationem adimplere.

27 Tandem huc faceret quæſtiuncula illa; an merus Clericus in Minoribus, vel etiam Laicus poſſit abſolvere ab excommunicatione conſtitutum in articulo mortis. Verùm id *in tr. de excomm. c. 7. §. 4. nu. 32.* non admittemus.

§. II. *In impedimento perpetuo, vel longi temporis.*

28 Quando quis eſt ita impeditus, ut moraliter ante mortem non poſſit, perſonaliter (nam non obligari per Nuncium ſupra §. *præc. num. 8* dictum eſt) confugere ad Pontificem, vel ejus Delegatum, poteſt abſolvi à caſibus, & excommunicationibus reſervatis per Confeſſarium approbatum, &, hoc deficiente, per ſimplicem Sacerdotem, cum onere comparendi, mox §. 4. *à numer. 2.* explicando.

29 Ut id clarius fiat, ſciendum eſt jura loquentia de excommunicatione contracta, ex percuſſione Clerici diſponere, ut ii, qui hanc, etiam publicam, & enormem, contraxerunt, ſi adire Pontificem, vel ejus Delegatum non poſſint, poſſint ab Epiſcopo cum dicto onere mox explicando abſolvi. Intellige, in utroque foro, quia in prædicto caſu jura *cap. Mulieres cap. ea noſcitur. cap. Quamvis cap. de cætero de ſent. excommunicat. cap. Quod de his c. de Mon. De ſentent. excomm. c. nos, c. quod eodem in 6.* non ſe reſtringunt ad aliquod forum in particulari.

30 Nonnulli autem aſſerunt, Epiſcopos habere hanc auctoritatem jure Delegationis, ut inſinuat Pellizarius *tr. 8. . 3. n. 9.* Nonnulli verò ut Avila *de C nſ. 2. p. c. 7. d. 5. dub. 6.* cum quibus ego ſentio, jure ordinario, ut dixi ſupra *c. 6. §. 1. n. 3.* in ſimili de hære re, ut etiam an ab Hæreſi, & videatur Diana *p. 12. tr. 8. reſ. 5. & 2.*

31 Dixi (vel ejus Delegatum) nam ſi poſſem adire ad Regulares, qui haberent poteſtatem delegatam à Summo Pontifice abſolvendi reſervata Pontificia prædicta, non poſſent abſolvi ab Epiſcopo, quia tunc jam ceſſat impedimentum, ut tenent de Lugo, *de pœn. d. 20. n. 211.* Leand. *d. 15. de excommun. q. 61.* aliique. Quamvis benigniùs Coninch. *de pœn. d. 8. dub. 11.* teneat in hoc caſu, quo adſint Regulares Delegati, adhuc poſſe illos impeditos abſolvi ab Epiſcopo, quia, conſtante impedimento adeundi Pontificem, ſtatim Epiſcopo reſtituitur ejus ordinaria poteſtas abſolvendi illas excommunicationes, quæ fuerat ipſi ablata per reſervationem. Ita etiam tenent Gaſp. Hurtad. & Corn. *apud* Dianam *part. 5. tract. 9. reſ lut. 6.* Leander autem dicit, hanc eſſe probabilem ſententiam, licèt præcedentem probabiliorem.

32 His præmiſſis, aſſero, quamvis prædicta diſponantur à Sacris Canonibus pro excommunicatione ex percuſſione Clerici contracta, tamen intelligi item de omnibus caſibus, ſeu excommunicationibus Papæ reſervatis, etiam in Cœna Domini, etiam ob hæreſim. Ita Suar. *de pœnit. d. 30. ſect. 3. num. 9.* Caſtrop. *loc. cit. num. 5.* Sanctar. *de hær. cap. 6. d. 3.* aliique. Et quoad Hæreſim, contra Sanchez *in ſumma lib. 1 cap. 53. num. 37.* Ratio eſt, quia eadem ratio confeſſionis militat in omnibus. Unde Regula Generalis hæc formetur. Quilibet impeditus perpetuo, ſeu longo tempore, in quo prudenter timet de morte, antequam habeatur, qui de jure ordinario, vel Delegato, valeat eum abſolvere, poteſt abſolutionem de prædictis directè ab Epiſcopo obtinere, quia is reputatur, ac ſi eſſet in periculo mortis, ſub hac tamen lege, ut, qui fuit abſolutus ab excommunicatione reſervata Summo Pontifici, ſi deinde aditum ad ipſum habeat, vel ad ejus Delegatum, debeat coram illo comparere, ut mox univerſaliter explicabitur §. 4.

33 Quid, ſi haberi Epiſcopus nequeat, poſſetne in prædicto impedimento, perpetuò, vel longi temporis Abſolutionem de his obtinere pœnitens à Parocho, ſeu à quolibet legitimo Confeſſario, & hoc deficiente, à quocumque Sacerdote?

34 Reſpondeo, Negant multi, ut Bonacin. *de Conſ. in part. d. 1. quæſt. 22.* agens *de caſib. Bullæ Cœnæ* Vaſquez *de pœnitent. ad quæſt. 9. art. 3. dub. 8. & 9.* Duard. *in Bull. Cœnæ lib. 3. §. 2. quæſt. 8. num. 28.* Dian. *part. 9. tr. 7. reſ. 50.* aliique citati à Boſſ. *in q. mor. tit. 4. de Juriſd. abſolu. à caſib. reſerv. §. 15.* quia prædicti textus ſolùm concedunt, ut in prædictis

dictis impedimentis adeatur Epiſcopus, nihil de aliis Confeſſariis. Multi autem non minus probabiliter, in foro tamen Conſcientiæ, & quoad excommunicationem, cum prædicto onere mox explicando, concedunt, quia reſervatio, quæ eſt inſtituta ad bonum animæ, in ejus damnum ſurgeret, niſi ſic eos textus interpretaremur. Ita Caſtrop. *de pœnit. p.* 15. §. 5. *n.* 3 *de Cenſ. d.* 1. *p.* 11. §. 5. *nu.* 6. Suar. *de pœnit. d.* 30. *ſect.* 3. *n.* 10. *fine.* Alter. *to.* 1. *diſp.* 6. *l.* 2. *c.* 6. *&* 8. aliique *ap. eoſd.* Ludov. Bertrand. Loth. *in rel. Theol. tr.* 1. *q.* 1. *art.* 9. *num.* 1.

35 Ex his diluitur illa difficultas, An ſicuti Epiſcopus poteſt hunc impeditum abſolvere à Papalibus, ſic Parochus, vel quilibet Confeſſarius poſſit abſolvere à caſibus, vel excommunicationibus, Epiſcopo fortè reſervatis eum, qui habet modo dicto impedimentum, quo confugiendi ad Epiſcopum aditus non datur.

36 Reſpondeo, Et id etiam plures negant, ut Alter. Duar. *ll. cc.* de Lugo *de pœn. d.* 20. *num.* 125. Suar. *l. c. num.* 12. quia Sacri Textus illud concedunt ob difficultatem adeundi Pontificem: at acceſſus ad Epiſcopum ſolet eſſe facilior; nihilominus etiam plures ut Caſtrop. Duard. Boſſius *ll. cc.* Gran. *in* 3. *p. contr.* 7. *tr.* 10. *d.* 17. aliique apud Dianam *p.* 9. *tr.* 7. *reſol.* 10. Lotth. *loc. cit.* expreſsè addens etiam hæreſim quamcumque cum Caſtropal. contra Sanch. &c. Favet Dicaſtil. apud Dianam *p.* 11. *tr.* 8. *reſ.* 49. ſatis probabiliter, in eodem ſoro Conſcientiæ, & cum oneribus mox declarandis concedunt, propter rationem modo dictam; Cùm enim reſervatio ſit odioſa, non debet in damnum animarum vergere, ut certè, ſi ſecus dicere vellemus, vergeret in hoc caſu.

37 Sed quæſo te, quænam in particulari ſunt impedimenta, quæ ſpecialiter ſufficiunt ad hoc, ut Epiſcopus ejuſmodi excommunicationes Papæ reſervatas, etiam publicas, abſolvere poſſit? Quod eſt petere; Quandonam prudenter judicandum ſit, prædicta impedimenta eſſe perpetua, vel longi temporis, ita ut moraliter conſtet, non poſſe ante mortem abſolvi a legitimo Superiore?

38 Reſpondeo, præter periculum mortis, quod pertinet ad doctrinam §. *præced.* eſt.

II. Infirmitas longa, etiam ſi periculoſa nunc non ſit.

III. Paupertas: ut ſi Romam non niſi mendicando ire deberet is, qui mendicare non ſolet.

IV. Ætas ſenilis, ſeu puerilis; immò, ſi contraxiſſet quis excommunicationem ante pubertatem, ejuſque abſolutionem peteret poſt pubertatem, poſſet Epiſcopus abſolvere.

V. Fragilitas ſexus, ideſt, eſſe mulierem cujuſcumque conditionis.

VI. Aſtrictus alteri, ut filiusfamilias, vel ſervus, quando ſine præjudicio Domini Papam adire nequit.

VII. Cura animarum, vel temporale dominium, quando rationabiliter timetur, ne cives, vel Vaſſalli damnum patiantur.

VIII. Debilitas in viris delicatis, qui judicantur, non poſſe ferre itineris labores.

IX. Quodlibet aliud impedimentum quod prudentis judicio legitimum putetur. Hæc cum citationibus Sacrorum Textuum habes collecta apud Leand. *d.* 17. *de excomm. q.* 58. & apud Dianam, *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 6. inter quæ adnumerant meritò alii inimicitias graves, quæ impediant iter, neceſſitatem ſuccurrendi familiæ, vel parentibus, retentionem in carcere, in triremibus, in Clauſtro, obligationem exercendi munus publicum, quod illud iter non permittat, ſi munus relinqui ſine gravi detrimento non valeat, & ſimilia, quæ etiam habes apud Suar. *de Cenſ. d.* 22. *ſect.* 1. *à n.* 63. de Lugo *d.* 20. *de pœn. n.* 119. Caſtrop. *to.* 1. *tr.* 4. *d.* 4. *p.* 3. §. 3. *à n.* 3. alioſque.

39 Quæres: Sicuti Epiſcopus per ſe poteſt abſolvere in prædictis neceſſitatibus, & impedimentis recurrendi ad Pontificem, poteſtne etiam ejus Vicarius Generalis?

40 Reſpondeo, Ex commiſſione Epiſcopi, non eſt dubium; Ita Sanch. *de matr. lib.* 2. *d.* 40. *n.* 14. Quintanad. *tr.* 9. *ſing.* 1. *num* 6. cum enim poteſtas Epiſcopo conveniat ratione dignitatis, poteſt illam alteri, quamvis non Vicario Generali, delegare. At an ex ipſa conſtitutione Vicariatus hæc poteſtas abſolvendi (ut etiam diſpenſandi) in caſibus neceſſitatis conveniat Vicario, major eſt difficultas. Certè mihi, & aliis negandum videtur, juxta Sanch. *de matr. loc. cit. num.* 9. Fagund. Suar. alioſque apud Dianam *p.* 9. *tract.* 6. *reſ.* 56. *&* *ibid. tract.* 9. *reſol.* 41. quidquid alii nimis indulgenter concedant. *Apud eundem* Dianam ratio eſt eadem, immò major, quam innuimus ſupra *c.* 10. §. *un. num.* 10. Lege Dianam *ibid.* idem dicentem de Confeſſario electo per Bullam Cruciatæ, & de Regulari privilegiato. Hi enim non poſſunt extendere privilegia abſolvendi, vel diſpenſandi, quæ habent, ad illos caſus, ad quos Epiſcopi poteſtas extenditur ratione dictæ neceſſitatis, &c.

41 Ejuſmodi abſolutum ab Epiſcopo, vel modo dicto ab ejus Delegato; quando non eſt recurſus ad Pontificem in dictis excommunicationibus reſervatis publicis, debere ſe præſentare Pontifici, vel ejus Delegato in iis caſibus, in quibus impedimentum fortè ceſſaret, ut ſi pauper fieret dives, &c. (excepto Impedimento impubertatis) rectè notat Hurtadus, *diſp.* 15. *de excomm. diff.* 3. *num.* 10. & nos ſupra indicavimus, atque infrà §. 4. *num.* 6. univerſaliter notabimus.

42 Prætereà prædicta impedimenta, quæ ſufficere dicimus Epiſcopo, ut abſolvat pœnitentem à reſervatis Summo Pontifici, ſufficiunt etiam proportionaliter, in foro tamen interno, & cum oneribus mox explicandis, ut deficiente Epiſcopo, poſſit alius Sacerdos abſolvere, ut diximus *nu.* 35.

§. III. *In neceſſitate alia urgenti.*

1. POteſt evenire, ut non ſit perpetuò quis impeditus nec longo eo tempore, in quo non ſit habiturus Confeſſarium legitimum, ſed tamen aliqua interim urgeatur neceſſitate.

2 Quare inquirimus, quid tunc agendum ab eo, qui & alia peccata non reſervata habet, & caſibus item, vel excommunicationibus reſervatis, etiam ob hæreſim contractis, (teſte Caſtropal. *tom.* 1. *tract.* 4. *par.* 3. § 6. *num.* 2.) fortè laborat, poteſtne ex illa neceſſitate directè à non reſervatis, & à reſervatis indirectè abſolvi ab Ordinario Confeſſario cum onere ſe præſentandi, iterùmque peccata illa reſervata ritè confitendi? Scimus enim (quidquid aliqui ſentiant in oppoſitum) non poſſe directè, quia ille Confeſſarius, qui ſupponitur præſens, caret Juriſdictione pro reſervatis, ut clariùs mox *num.* 4. explicabimus.

3 Dico, de tota hac quæſtione me diſputaſſe *In Method. Commun. cap.* 1. §. 6. *n.* 18. ubi ex ſententia probabili affirmavi poſſe, & addidi duos alios modos, quibus uti valet is, qui in neceſſitate dicta poſitus caret Confeſſario potente à reſervatis abſolvere, quæ hic non ſunt cum Lectoris moleſtia repetenda. Qualis autem debeat eſſe neceſſitatis gradus, ſive ex notabili infamia, ſive ex alio gravi detrimento procedens, ibidem diſtinctè declaravi.

4 Illud diſcrimen clarius hic eſt explicandum: nam ſupra docuimus, in articulo mortis, & impedimento perpetuo, non adeſſe onus comparendi coram Superiore, quando quis per inferiorem abſolvitur à caſu reſervato, ſed ſolùm, quando abſolvitur ab excommunicatione, quam inferior abſolvere nequit: at quando quis ſequens hanc ſententiam probabilem ab inferiori, vel ſimplici Sacerdote abſolvitur, propter urgentem neceſſitatem aliam, v. g. ne incurrat notabilem infamiam, ni communicet, unde vult præmittere modo dicto Sacramentalem Confeſſionem, ſemper debebit poſteà ſe ſiſtere Superiori, vel ejus Delegato, nec ſolùm, ut accipiat penitentiā, vel remedia ſuorum peccatorum, ſed ut abſolvatur, tum ab illis caſibus, tum ab illis excommunicationibus, quas ille inferior non poterat abſolvere.

Ratio autem diſcriminis eſt, quia in noſtra ſententia pro articulo mortis, & pro ſuo impedimento perpetuo, quod mortis articulo æquivalet, Confeſſor ex Tridentino habet plenam Juriſdictionem, unde abſolvit directè pœnitentem; ſolùm pro excommunicatione, quam extra illum articulum abſolvere is non poteſt, dictus penitens ex peculiari Sacrorum Canonum diſpoſitione, quam explicabimus, §. 4. *num.* 1. comparere debet coram Superiore ad ſuſcipienda remedia, &c. At in caſu alterius urgentis neceſſitatis, cùm Confeſſor ille non habeat plenam Juriſdictionem, ſed ſolùm propter ejuſmodi neceſſitatem, concedatur poſſe dimidiari Confeſſio, in hoc, inquam, caſu confeſſor pœnitentem abſolvit indirectè à reſervatis, & non abſolvit ab excommunicatione, quam abſolvere non poteſt, quia caret Juriſdictione, ut ſupponimus; unde in dicto pœnitente remanet obligatio ſubdendi clavibus illa peccata, & obtinendi Abſolutionem ab illa excommunicatione.

5 Scio, eſſe alias ſententias de neceſſitate iteratæ Confeſſionis, ut videre eſt apud Quintanadv. *de pœnit. ſing.* 15. *num.* 6. Dicaſtill. *apud* Dianam *part.* 11. *tractat.* 8. *reſolut.* 49. & de Lugo *de pœnit. d.* 20. *à num.* 218. Sed hæc noſtra planior eſt, tutior, & in praxi omninò ſervanda.

6 Scio etiam, alicui poſſe in mentem venire (ut innui in parentheſi, quam interpoſui *num* 2.) non eſſe ejuſmodi onus confitendi iterum dictos caſus reſervatos: Sed fuiſſe à noſtris Ordinationibus: vide *In Ordin. pro ſtud. ſuper prop.* 23. prohibitum, ne id doceatur, etiam ſcio: Prohibetur enim hæc propoſitio.

Is, qui à reſervato peccato, pro tali cognito, ex neceſſitate aliqua indirectè eſt abſolutus, non tenetur deinceps ſe Superiori ſiſtere, nec per ſe, nec per alium, ſed manet ſimpliciter abſolutus, & ſine ullo onere quærendi directè à reſervato Abſolutionem.

Quæres, cur additur illud (*pro tali cognito.*) Reſpondeo, ob ea, quæ dicta ſuperiùs ſunt *c.* 7. §. 3. *nu.* 11.

7 Inquires hac occaſione, ſi pœnitens bona fide à te Confeſſario inferiore, ſeu Sacerdote ſimplici, modo dicto, ſed nulla urgente neceſſitate accipiat Abſolutionem, ad quam dandam ipſe Juriſdictione caret, ut ſupponimus, validane erit Abſolutio? Reſpondeo, Si omnia peccata, quæ pœnitens aperuit, ſunt reſervata; certum eſt, eſſe invalidam, quare cùm id advertet pœnitens, debebit iterùm ea omnia legitimo Confeſſario ſubdere; Ratio eſt manifeſta, quia Confeſſarius ille inferior non habebat Juriſdictionem ullam circa hujuſmodi peccata, quæ omnia ſupponuntur eſſe reſervata, ergo validum Sacramentum Pœnitentiæ facere, quacumque tandem bona fide poſita, non potuit.

8 At, ſi cum peccatis reſervatis aperuit pœnitens alia non reſervata mortalia, vel aliqua venialia cum legitimo dolore, invalida erit Abſolutio ex Vaſquez apud mox citandos, quia (inquit) Confeſſarius non habet poteſtatem dimidiandi Abſolutionem ſine neceſſitate, quam hic non adeſſe, ſupponimus. Sed valida erit ex Suarez, quia, inquit, cùm tunc Confeſſor polleat Juriſdictione ad aliqua, illa abſolvet directè, indirectè alia. Nam propte-

reà

reâ errore detecto, iterùm hæc indirectè abſoluta ſubdenda erunt legitimo Confeſſario, ut directè ea abſolvantur, non verò alia, hæc enim alia ob bonam fide Confeſſarii, & Pœnitentis, ritè fuerunt, & directè abſoluta, quia ad illa, ut ſupponimus Juriſdictionem habebat Confeſſarius. Dimidiatio autem illa materialiter ſolùm ſe habet, non formaliter, quod integritati Confeſſionis non obſtare, docetur communiter *in tr. de pæn* Utramque ſententiam probabilem eſſe cenſeo.

9 Si Confeſſor in poſteriore hoc caſu pœnitentem abſolvit mala fide, ideſt ſcienter, illum ſacrilegè ſe gerere certum eſt, quia ſine neceſſitate Confeſſionem dimidiat. Verùm tu, ſi bona fide proceſſiſti in recipienda Abſolutione, uti doctrina, *num præced* allata, potes. Cùm contra, ſi mala fide, hoc eſt ſcienter, id aliquando facias, quia peccabis actualiter, unde indiſpoſitus ad Abſolutionem accedens, nulliter illam recipies.

OCCASIONE PRÆDICATORUM

quærimus conſequenter, an aliquando in noſtra Societate ſine ulla neceſſitate poſſit quis per inferiorem abſolvi à reſervatis.

10 Cùm in præcedentibus dictum ſit, ut quis per inferiorem abſolvatur à reſervatis, requiri neceſſitatem illam, quæ ſufficit ad dimidiandam Confeſſionem, quamque diſtinctè me explicaſſe, dixi *in Methodo commun onis l. c.* oritur mihi dubitatio. An circa hoc aliqua peculiari conceſſione gaudeant noſtri è Societate Religioſi? Et quidem gaudere, quando iter facimus: certum eſt, eo modo, & in iis circumſtantiis, quas ſupra *c. 5 5. §. 1 à nu. 25.* memoravimus; in qua conceſſione nulla fit mentio neceſſitatis, ſed ſolùm Carentiæ proprii Confeſſarii, ſeu Superioris, licèt cum onere ſe præſentandi, &c. At eſt ne alius caſus præter prædictum itineris?

11 Eſſe videtur primò aſpectu ille alius, quando abeſt à Collegio, vel Domo Superior, & vult quis communicare. Sic enim videotur concedere illi Theologi, quos peritos noſtri inſtitui appellavimus in Superioribus, & ita in manuſcripto quod apud me habeo *V. Abſolut. à reſerv. in gen n. 3.*

Si quis, inquiunt, *Superiore occupato, verbi gratia, vel abſente ad horam, lapſus ſit in caſum reſervatum, & inſtet tempus celebrandi, vel communicandi, & inſuper juſtam ob cauſam nolit confiteri Ordinario, non poteſt ab alio validè abſolvi. Quare quæſito aliquo titulo, differenda potius eſt Celebratio, vel communio, uſque dum conveniri poſſit, qui habet Auctoritatem. Alioquin poteſt talis abſolvi ab ordinario cum onere comparendi.*

Et alibi *v. Abſol. à reſerv. abſente Superiore n. 4.*

Abſente Rectore, non habet Miniſter facultatem abſolvendi à reſervatis, niſi ei ſpecialiter conceſſum ſit, quod non expedit fieri, ſi ad paucos dies dumtaxat abſit. Poteſt enim quis confiteri Ordinario cum onere ſe ſiſtend. Superiori.

12 Vides, nullam fieri mentionem neceſſitatis, ſed ſolùm abſentiæ Superioris? Quare videtur Pater Generalis in prædictis caſibus conceſſiſſe Ordinariis Confeſſoribus auctoritatem abſolvendi à reſervatis cum dicto onere, ſicuti conceſſa eſt pro iter agentibus.

13 Diai (*videtur*) Nam ego ita eſſe nequaquam puto. Primò, quia hæc reſponſa dictorum peritorum, ſeu cujuſcumque ſint, non habent in Societate vim univerſalem legis: fuerunt enim data juxta varias circumſtantias, quæ pro tempore occurrebant, eaque particularibus provinciis. Et Sanè veroſimile non eſt, Societatem, ſeu Præpoſitum Generalem voluiſſe eam tanti momenti facultatem omnibus per reſcripta hæc privata concedere.

Secundò, quia pro iter agentibus adeſt expreſſa inſtructio pro tota Societate, atque in noſtris Ordinationibus, & decretis inſerta, quæ non eſt de dictis caſibus, de quibus certè facta fuiſſet mentio in dictis Ordinationibus, ſi Societas ad eos conceſſionem aliquam voluiſſet extendere.

Tertiò, quia in his reſponſis, nec explicitè, nec implicitè conceditur ejuſmodi facultas, nulla exiſtente neceſſitate; nec colligitur ex modo loquendi ipſorum, ut contra, clarè dicitur in caſu de iter agentibus. Credibile ergo fit, prædicta reſponſa ſupponere, id quod DD. ſemper ſupponunt, ad dimidiandam Confeſſionem, debere adeſſe neceſſitatē urgentem cōmunicandi, non igitur illa nō urgente poterit.

§. IV. *Tres conditiones requiſitæ, ut quis legitimè ab excommunicationibus reſervatis abſolvatur per inferiorem, in caſu periculi mortis, impedimenti perpetui, &c.*

1 EJuſmodi tres conditiones, quæ præter cæteras communes hic requiruntur, hæ ſunt Promiſſio de comparendo. Promiſſio de ſtando mandatis Eccleſiæ: Satisfactio partis. Quamvis autem earum aliquæ neceſſariæ interdum etiam ſint pro abſolutione excommunicationis non reſervatæ, tamen, quia maximè requiruntur pro reſervatis, hic proprius eſt locus illas omnes univerſaliter explicandi; quod jam ſeparatim præſto.

PRIMA CONDITIO.

Promiſſio de comparendo.

2 Cùm quis, ob periculum mortis, vel impedimentum perpetuum, longive temporis juxta ac dictum in præcedentibus eſt, abſolvitur ab excommunicatione reſervata per Sacerdotem aliàs non valentem eam excommunicationem abſolvere, debet promittere, & ad id Sacerdos pœnitentem obligare, ut cùm primùm commodè poterit, quando nimirum fortè convaleſcet, vel deſinet impedimentum (id quod morali modo, juxta conditiones perſonæ, loci, temporis eſt judicandum) compareat coram Superiore, non accipiat Abſolutionem, jam enim in illo periculo eam accepit, ſed, ut vel pœnitentem, vel remedia ab ipſo habeat de commiſſo delicto; idque ſub pœna reincidentiæ, ideſt, ſi non compareat, præter peccatum inobedientiæ in re gravi, reincidat in eandem, hoc eſt, in ſimilem excommunicationem, à qua fuerat abſolutus, ut latè explicat de Lugo *de pæn. diſp. 20 n. 205.* Caſtrop. *tom. 1 tr 4. diſp. 4. p 3. §. 5. n. 20. cap. Quamvis, e. eu noſcitur, de ſent. excommun. cap. eos, qui eod. in 6.*

Scio, Dianam *p. 10. tract. 14. reſol. 63* approbare, tamquam non improbabilem, ſententiam Januarii, *de caſib. reſerv. reſol. 52.* dicentis, hanc obligationem, quam habet abſolutus à Cenſura reſervata in periculo mortis inductam olim à Sacris Canonibus, *c. eos, qui de ſent. excommun. in 6.* fuiſſe abrogatam à Tridentino pro foro conſcientiæ, dum pro illo articulo dixit, nullam eſſe reſervationem. Scio, inquam, hoc, ſed non eſt recedendum à noſtra Doctrina, quæ eſt communis Doctorum.

3 Diai (ab excommunicatione reſervata) nam pro caſibus reſervatis, quibus non eſt connexa excommunicatio, nullum adeſt jus commune, quod obliget ad hujuſmodi promiſſionem de comparendo, quando quis abſolvitur (ut ſupra vidimus) in periculo mortis, vel perpetuo impedimento, longive temporis: & præterea pro his caſibus in eo tempore, quilibet Sacerdos directè omnia peccata abſolvere poteſt, quia ex Tridentino habet omnimodam poteſtatem legitimi Confeſſarii, ut notat rectè Dian. aliique *p. 5 o. tract 54. reſol. 63.* & tandem lege, item Sanch. *l. 2. in Decal c. 53 n. 24. & 25.* Caſtrop. *l. c. nu. 57.* quidquid dicant Vaſq & Gaſp. Hurtad. apud de Lugo *l. c. n. 208.*

4 Dixi item (quamprimum poterit, &c.) ut notarem ab eo, qui judicatur certò moriturus, vel certò numquam fore liberandus à dictis impedimentis, non eſſe expoſcendam ejuſmodi promiſſionem, quia inutilis eſſet. Immò notant Sanchez, *l. c. n. 30.* & Caſtrop. *loc. cit. num.* 18. ſi per errorem confeſſarii data fuiſſet à dicto pœnitente dicta promiſſio, etiam jurata, non obligari deinde ad illam memoratum pœnitentem, ſi fortè v. g. per miraculum ceſſaverit impedimentum, quia, ſtante eo impedimento, non obligabatur jurare, quòd ſi juraverit, non ſe intendit obligare, niſi juxta intentionem legitimam confeſſarii, & juxta ſacra jura: at confeſſarius legitimè operans, & jura non intendunt obligare eum, cui impedimentum numquam erit defuturum. Sed certè hic caſus nimis rarus erit, & fortaſſe, quia noſcere non poſſumus an affuerit miraculum, phyſicè impoſſibilis.

Contrà, ſi quis dictas excommunicationes abſolvens negligeret de ea obligatione pœnitentem admonere (quam certè admonitionem ſcienter omittere, eſt mortale, quia res eſt gravis) adhuc pœnitens, quando eam obligationem reſciverit, obligabitur ſub mortali, ſe Superiori ſiſtere: ſiquidem hæc eſt diſpoſitio Sacrorum Canonum in re gravi lata (ut omnes Doctores ſupponunt) etiam pro foro conſcientiæ; atque adeò ab omnibus obſervanda.

5 His communibus explicatis, ſunt pro praxi tres Notationes ſuperaddendæ. Prima, Sacerdos communis in prædictis neceſſitatibus urgentis mortis, vel perpetui impedimenti abſolvens ab excommunicatione, quam abſolvere aliàs non poteſt, debet ex jure expoſcere à pœnitente, non ſolùm dictam promiſſionem, ſed etiam illam Juramento vallatam. Ratio eſt, quia tunc *c. Quo de his. De ſent. excomm & ſæpè in eod. tit.* ejuſmodi Sacerdos ſe habet perinde ac confeſſarius abſolvens ab excommunicatione reſervata.

6 Notatio ſecunda. Cùm certum ſit, quando quis abſolvitur in neceſſitate, ſaltem ab excommunicatione, *ſi quis ſuadente*, per Judicem Papa inferiorem in foro externo, Pœnitentem debere jurare, cùm potuerit, Pontificem aditurum, ut *num. præced.* dictum eſt, debebunt ne emittere idem Juramentum adeundi legitimum Superiorem ii, qui abſolvuntur per Confeſſarium in foro Sacramentali Pœnitentiæ à dicta excommunicatione percuſſionis Clerici, ut item ab aliis?

Reſpondeo, Affirmant, & quidem probabiliter non pauci, ut Theſ. *de pœn Eccl. p. 2. c.* 22. cum Avila, Sanchez, Tanero, Henriqu. Duar. *in Bull. Cœnæ l. 3. §. 4. quæſt.* 2. etiam in aliis omnibus excommunicationibus.

7 Sed certè mitius loquuntur alii, ut Bordonus, *tom. 3. controv.* 27. *num.* 60 Filliuc. *p. 1. tr. 11. cap.* 10 *num.* 331. Boſſ. *de Jubil. ſect. 1. caſu* 22. *num.* 16. Tanc. Paſq *de Jub. quæſt.* 262 loquens ſolùm quando quis abſolvitur ex vi Jubilæi. Nec improbabiliter, hoc eſt, tum in prædicta abſolutione percuſſionis, tum in aliis excommunicationibus, ſatis eſſe pro prædicto foro Sacramentali ſeriam promiſſionem, ſine Juramento, quæ tamen obligabit, ut modò dixi, ſub mortali. Ratio hujus probabilitatis eſt, tum, quia jura de hac re, cùm ſint odioſa, reſtringenda ſunt, tum quia, ne Sacramentum Confeſſionis novis obligationibus difficiliùs evadat, rectè intelligi poſſunt de ſolo foro externo.

8 Notatio tertia. Sub hoc onere comparendi abſolutus, ſatis obligationem ſibi impoſitam adimplet, ſi compareat, ſive perſonaliter,

ſive

Digitized by Google

ſive per alium (qui ſine neceſſitate nominandi pœnitentem, pœnitentis delictum explicet) ſi compareat, inquam, vel coram Superiore jure ſuo potente abſolvere illam excommunicationem, ſeu delictum, vel ſi compareat perſonaliter coram ejus Delegato, quales ſunt illi Regulares, qui, ut ſuperiùs vidimus, gaudent multis privilegiis, & quales ſunt Confeſſarii per Jubilæum, & Bullam Cruciatæ, de quibus mox. Ratio eſt clara, quia hi delegati ſunt loco Superioris in iis, in quibus poteſtatem habent abſolvendi. Ita Bardi *in Bulla Cruc. p. 2. tr. 6. c. 4. ſect.* 7 de Lugo *de pœnit. d.* 20. *n.* 201. & alii.

SECUNDA CONDITIO.

Promiſſio ſtandi mandatis Eccleſiæ.

9 Ut propoſitum ampliùs non peccandi, quod in omni peccatorum Abſolutione requiritur, firmius perſiſtat, quando quis de reſervatis abſolvitur, jura *c. Ex tenore, c. Graveni, c. Nuper de ſent. excomm.* expoſcunt, ut abſolvendus ab aliquibus gravibus delictis, adhibeat juramentum de parendo mandatis Eccleſiæ, hoc eſt, de iterùm non committendo ſimile delictum. Jam difficultas eſt, an ejuſmodi juramentum ſit exigendum, non ſolùm quando quis abſolvitur pro foro externo, verùm etiam quando pro interno in Sacramento Pœnitentiæ?

10 Reſpondeo, Exigendum eſſe præſertim in percuſſione Clericorum, & caſibus Bullæ Cœnæ, pro utroque foro nonnulli ſuſtinent, ut Duar. *in Bull Cœn. l.* 3 *§.* 4 *q.* 2. *n.* 3. Theſ *de pœn. Eccl* *p.* 1. *c.* 22. aliiq; quia non adeſt ratio, cur ſervari non oporteat in foro pœnitentiali conſcientiæ id, quod Canones præſcribunt. Eſſe exigendum ſolùm, quando quis abſolvitur pro foro externo, non verò, quando pro foro interno, ſuſtinent Alii, ut Boſſ. *de Jubil. ſect.* 2. *c.* 21. Filliuc. *p* 1. *tr.* 11. *c.* 10. *nu.* 332. Alt. *l.* 4. *d.* 6 *c.* 1. Pelliz. *to.* 2. *tr.* 7. *c.* 1. *n.* 115. Favet. Dian *p.* 5. *tr.* 9. *reſol.* 23. *v. etiam p.* 2 *tr.* 1. *reſol.* 42. clarius ex Bordon. Diana *p. eod. tr.* 4 *reſol.* 68. Paſq. *de Jub. q.* 262. tunc enim ſatis eſſe docent propoſitum conſuetum emendationis; tum quia Canones per dictam ſolemnitatem juramenti volunt alios terrere, quæ ratio ceſſat, quando quis abſolvitur in interiore foro dumtaxat; quia ejuſmodi obligatio jurandi eſt odioſa, & reddens magis difficilem Confeſſionem Sacramentalem; unde non debemus præſumere impoſitum ab Eccleſia fuiſſe, dum expreſsè forum conſcientiæ non incluſit.

11 Hæc ſententia probabilis eſt quoad alias excommunicationes, nam de contentis in Bulla Cœnæ, dicam infra *c.* 13. *nu.* 33. *&* 34 Interim univerſaliter moneo, prudenter facturum Confeſſarium, ſi juramentum hoc exigat, quando advertit fore, ut per illud pœnitens magis penetret gravitatem delicti, ſeque ab illo faciliùs abſtineat: nam ſi prævideat periculum iterùm labendi, vel quid ſimile, nequaquam exigat, ne pejerandi occaſionem proximo præbeat.

TERTIA CONDITIO.

Satisfactio.

12 Quamvis aliquando contrahi poſſit excommunicatio ſine læſione partis, ut eſt, v. g. excommunicatio ob peccatum hæreſis, unde tunc nulla erit ſatisfactio ea poſcenda, ſed ſolùm emendationis propoſitum, tamen rarò adeſt partis læſio, ut v. g. in percuſſione Clerici. Nomine igitur ſatisfactionis hic intelligitur reſtitutio pecuniæ, vel famæ, vel honoris, quæ parti læſæ debetur, ut notat Suarez *de Cenſur. diſp.* 7. *ſect.* 5. *n.* 45

13 Hinc fit, ut pœna pecuniaria, ſi fortè debeatur Fiſco, vel Eccleſiæ, vel Notario, non veniat in hanc præſentem conſiderationem, quia prædicti hic non ſunt pars læſa.

14 Hinc etiam, quamvis plures in percuſſione Religioſi partem læſam judicent, eſſe Religionem, ſeu ejus Prælatum, tamen ſatis probabiliter multi, quos citant, & ſequuntur Verricelli, *tract.* 8. *quæſt. mor.* 20. *num.* 8. & Leander, *de excommu. ic. dub.* 17. *qu.* 93 *&* 94. putant, non eſſe niſi ipſum Religioſum percuſſum, cui ſatisfaciendum ſit, idque in utroque foro, ſi enim ipſe percuſſus fuit, ipſe eſt pars læſa, Confirmatur; quia, quando dicitur (concordata parte) non intelligitur Reſpublica, ſed perſona particularis. Confirmatur iterùm, quia, ſi in caſu dictæ excommunicationis pars læſa eſſet publica poteſtas, ſeu Prælatus, certè eſſet Eccleſia, vel Pontifex, qui excommunicationem contra prædictam percuſſionem tulit; at Pontifex, dum concedit, ut quis ab illa abſolvatur, jam ipſe condonat.

15 Jam verò quoniam certum eſt, te, antequam impendas abſolutionem, debere ſub mortali exigere à pœnitente, ut ſatisfaciat, ut reddendo ablatum, compenſando injuriam factam, vel remiſſionem ab eo obtinendo, &c. Quærimus primò, quid faciendum in praxi, ſi ea præmitti non poſſit, ſive ob impotentiam pœnitentis, ſive ob dubium, quod fortè vertitur de qualitate ſatisfactionis, ſive ob obſtinationem partis læſæ, quæ non eſt contenta ſatisfactione rationabili ſibi oblata, ſive ob quid ſimile?

16 Reſpondeo, Quando impotentia non ſolum eſt præſens, ſed moraliter certò prævidetur, ſemper eſſe futura; nihil requirendum à pœnitente, nam res fruſtranea requireretur, ſic Suarez, Hurtad. Præpo. Turrianus apud Dianam *par.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 11. *&* *par.* 1. *tract.* 15. *reſol.* 24. At verò, quando potentia probabiliter futura ſit; Si loquamur pro foro externo, debet pœnitens, antequam abſolvatur præmittere cautionem de ſatisfaciendo, ideſt, debet dare vel pignus, vel fidejuſſionem, vel, ſi ea non poſſit, debet juramentum proferre, quod ſatisfaciet, ut nimirum certa ſit promiſſa ſatisfactio. Ita *c. ex tenore de ſent. excomm.* At ſi loquamur pro foro Sacramentali, ſeu Conſcientiæ, quamvis de Lugo *d. pœnit. dub.* 20. *num.* 204. Caſtropal. *l. non citando* loquens *de ſatisfact. pecuniaria*. Favet Suarez allatus à Diana *part.* 5. *tract.* 9. *reſol.* 23. loquens *ex vi privileg. Mendic.* & plures ap. Leand *loc. cit. §.* 4. *qu.* 118 & alii eandem cautionem videantur requirere, quia ſine diſtinctione de ea præmittenda loquuntur, tamen alii ut Trullenc. *in Bull. Cruc. lib.* 1 *cap.* 7. *§.* 2. *dub.* 52. citans Navarr. alioſque. Pelliz. *tom.* 2. *tract.* 7. *cap.* 1 *nu.* 315. Diana *part.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 42 vide etiam *p.* 5. *tract.* 9. *reſol.* 23. Paſq. *de Jubil. quæſt.* 225. Caſtropal. *tom.* 1. *tract.* 4. *dub.* 4. *part* 3. *§* 5. *num.* 15. Bonac. *de Cenſ. dub.* 5. *part.* 9. *num.* 34. *&* 35 eam non eſſe neceſſariam probabiliter docent (excipio dictos caſus Bull. Cœnæ, de quibus dicam §. 13. *num.* 34. & delictum dantium cauſam interdicto, quando in periculo mortis conceditur ipſis Sacramentum Pœnitentiæ, de quo *in tractatu de Interdicto*, Deo favente, dicemus.) Ratio, quòd pro foro Sacramenti non ſit neceſſarium juramentum, ſed ſufficiat ſeria promiſſio, eſt, quia illa cautio, ſive pignoratitia, ſive fidejuſſoria, ſive juratoria pro ſolo foro externo impoſita à Sacris Canonibus eſſe videtur: ſufficiat ergo tunc, ſi pœnitens habeat propoſitum ſatisfaciendi, quando poterit, & ſic tum validè, tum licitè abſolvetur. Quod autem id ſufficiat, probant eædem ferè conjecturæ, quas modò attuli *num.* 10.

17 Noto autem ex Ludovico à Cruce *in Bullam Cruc. d.* 1. *cap.* 4. *d.* 8. *num.* 4. idque multos ſentire dicit Præpoſ apud Dian *par.* 5. *tr.* 9. *reſol.* 11. *fine*. Docetque Layman *lib.* 1 *part* 2. *tr.* 5. *c. p.* 6. *v. Duo i ſuper*, ſi fortè is ab excommunicatione abſolutus non ſervet promiſſionem, ſcilicet, non ſatisfaciat, cùm poterit, licèt peccet; non tamen reincidere in ullam excommunicationem; quia à nullo jure imponitur hæc reincidentia contra non ſatisfacientem; imponitur verò contra non comparentem, ut vidimus *num.* 2.

18 Quærimus ſecundò, quid ſi præmitti poteſt ſatisfactio, & non præmittitur? Reſpondeo certè tunc. per ſe loquendo, & tu Confeſſarius peccas, & pœnitens, ut habet Leander *tract.* 2. *de excomm. d.* 17. *§.* 3. *quæſt.* 90. Tu, quia dees muneri tuo, immò etiam, quia aliquando noces parti, cùm, poſt Abſolutionem, difficilius exhiberi ſoleat ſatisfactio. Pœnitens; quia differt notabiliter, & ſine cauſa (ut ſupponimus) reddere id, quod debet, injuſtè retinens, ſive rem, ſive famam, ſive honorem alienum. Dixi (per ſe loquendo) propter ea, quæ mox afferam *num.* 21.

19 Sed ecce, occaſione prædictorum, ſe offert difficultas moleſtiſſima Confeſſariis. Titius verbi gr percuſſit Clericum, cui nondum voluit, cùm potuerit, ſatisfacere; nunc verò cum animo contrito, & cum ſatisfaciendi propoſito accedit ad te Confeſſarium habentem facultatem illum abſolvendi, poteriſne eum hoc ſolo propoſito illum abſolvere?

Reſpondeo, Cùm ejuſmodi ſatisfactio ſit quædam reſtitutio rei, vel honoris, vel famæ ablatæ, ideò ita te gerere in hoc caſu debes, quemadmodum te gereres, ſi ad te accederet aliquis injuſtus detentor rei alienæ, qui nondum voluit reſtituere, nunc verò reſtituere quam primum promittit. Neque enim obligatio hujus ſatisfactionis aliquid plus ratione ſui habet, quàm habeat quæcunque alia obligatio reſtitutionis.

20 Verùm non ſedet animus, Inquiris enim rurſus: ecquonam modo me gerere deberem, ſi ageretur de reſtitutione? Reſpondeo, Id præclarè doceri à Dicaſtillo *lib.* 2. *de reſtit. tract.* 4. *d.* 19. *dub.* 1. cujus doctrinam ego attuli *lib.* 8. *in Decalogum tr.* 4. *cap.* 6. *num.* 10. Ne autem longè abeas. Ecce illam.

Pœnitenti, qui prima vice fatetur, ſe culpabiliter non reſtituiſſe alienum; nunc tamen habere firmum propoſitum ſtatim reſtituendi, non eſt neganda Abſolutio. Si tamen bis, aut ter, aut ſæpiùs fuerat juſſus in aliis confeſſionibus reſtituere, & tamen, cùm poſſet, non fecit, regulariter non eſt abſolvendus, quouſque fecerit re ipſa reſtitutionem. Ratio prioris partis eſt, quia ſicuti in omnibus aliis confeſſarius credere poteſt, & debet pœnitenti, ita in hoc. Ratio poſterioris eſt, quia talis homo eſt in periculo proximo, experientia ipſa comperto, iterùm differendi reſtitutionem; ideò non rectè aliqui putant, eſſe probabile, abſolvi tunc illum poſſe; nam idem poſſet de Concubinario, etiam illo, qui ſæpiùs juſſus non ejecit domo concubinam.

21 Dixi autem, *regulariter non eſſe abſolvendum*; nam talis eſſe poſſet pœnitens, taleſque circumſtantiæ, ut Confeſſarius deberet eſſe contentus ſolo propoſito reſtituendi, etiam ſi anteà, ſæpè juſſus, omiſerit reſtitutionem. Et Molina quidem exemplum adhibet, ut ſi Confeſſarius non leviter credat, pœnitentem re ipſa reſtituturum ſtatim, & ſine mora: quia non ea acrimonia fuerat illi juſſa reſtitutio in aliis Confeſſionibus, vel ſi aliæ adſint circumſtantiæ ad id credendum, præſertim, ſi injungat illi, ut non prius accedat ad Euchariſtiam, quàm reſtituat.

Hæc ibi et Dicaſtillo, quæ tibi uſui erunt & hic.

22 Denique, quamvis aliqui abſolutè videantur docere, quæ diximus, tamen ſunt adhibendæ exceptiones duæ, allatæ *nu.* 16. altera

pro caſibus Bullæ Cœnæ, altera pro dantibus cauſam interdicto, & quoad eoſdem dictæ Bullæ caſus, eo modo, quo dicam §. *ſeq. n.* 84.

§. V. *De Delegatione conceſſa per Bullam Cruciata circa caſus reſervatos.*

1 QUi Bullam Cruciatæ ſumpſerit, poteſt, durante anno eligere Confeſſarium ex approbatis ab Ordinario, per quem Confeſſarium abſolvi poſſit pro foro interno ab omnibus caſibus, & Cenſuris, ſatisfacta parte, & quidem toties, quoties à reſervatis Epiſcopo, at à reſervatis Pontifici ſemel in vita, & ſemel in periculo mortis, atque ab iiſdem Pontificiis, iterùm, ſi ſecundam Bullam ſumpſerit, non verò tertiò, ſi tertiam; ſive dicti caſus ſint publici, ſive occulti, (excepta ſemper hæreſi) modò, quando delicta ſunt deducta ad forum contentioſum, cautiones mox dicendæ *nn.* 17. *&* 19. adhibeantur.

Circa hanc delegationem, ſi ſequentia adnotaveris, omnia ferè, quæ ad illam ſpectant, facilè cognoſces.

SUPER ILLUD.

Et approbatis ab Ordinario.

2 Quid hic intelligatur nomine ordinarii, & alia huc pertinentia dixi latè alibi, hoc eſt ſup. *tr. de Sacram. pœnit cap.* 5. §. 4. Ne igitur recoctam crambem repetamus, locum citatum adeat ſtudioſus.

SUPER ILLUD.

Et iterùm ſi ſecundam Bullam.

3 Si à commiſſo delicto reſervato Pontifici V. G. per lectionem libri hæretici de Religione tractantis, fuiſti per Bullam jam abſolutus, & deinde in eodem anno incidas, ſive in idem peccatum legendi librum hæretici, ſive in aliud ſpecie diſtinctum, occupandi v. g. bona naufragantium, non potes ex vi ejuſdem Bullæ in vita abſolvi, nec à peccato novo legendi, nec à peccato uſurpandi. Ratio eſt, quia Bulla non concedit, ut poſſis in vita abſolvi ſemel à quolibet peccato Pontifici reſervatu; concedi enim ſolùm unicam Abſolutionem in vita à peccatis Pontifici reſervatis; indigebis, ergo tunc ſecunda Bulla; ea tamen lege, ut ſi tertiò incidas, non tibi profutura ſit tertia. Ita Bardi *in Bull. Cruc. p.* 2. *tr.* 6 *cap.* 1. *ſ.* 2. cum aliis contra quem Leander *tr.* 2. *de excomm. d.* 17. §. 3. *q.* 83. pugnat, dicens, eſſe probabile per unicam Bullam concedi poſſe abſolvi ab omnibus, dummodo ab unoquoque in ſpecie ſemel tantùm in vita, intra publicationis annum, quia abſolvatur. Certè, id eſſe probabile, negare non poſſum, quia etiam hunc ſenſum facere commodè poſſunt verba Bullæ, ſi attentè legantur.

4 Ex eo autem, quod in noſtra ſententia Bulla, ſemel, dictam reſervatorum abſolutionem concedat, fit, ut ſi in ea confeſſione aperias plura peccata contracta ex pluribus aliis delictis diverſis, puta, occupatione bonorum naufragantium, percuſſione Cardinalium, læſione immunitatis Eccleſiaſticæ, &c. fit, inquam, ut poſſis ab omnibus ſimul abſolvi per unam Bullam. quia, ſic, unicam Abſolutionem recipis. Idem per ſecundam Bullam, ſed non tertiò, per tertiam, ut dictum eſt.

5 Quæres, ſi quis non ſit uſus Bulla anno v. g. præterito, quoad abſolutionem à reſervatis, poteſtne illa anni præteriti uti hoc anno? Reſpondeo, cum Bardi *loc. cit. ſect.* 2. *num.* 11. *ſeu num.* 10 *in editione ſecunda*, non poſſe, quia privilegium ſolùm fuit pro illo ſolo uno anno. Leander verò *loco citato*, putat non improbabile, poſſe, quia ſequens publicatio hujus anni non ſuſpendit privilegium abſolvendi, conceſſum anno præterito; quare, cùm illud perſeveret in præſenti anno, quia eſt gratia facta, poteſt Fidelis uti illo. Sed certè fallitur: nam ratio, cur non poſſit, non eſt, quia illa privilegia ſuſpendentur à nova publicatione, ſed quia illa fuerunt ſolùm pro illo anno, illique anno addicta. Fruſtra ergo ipſe Navarrum doctiſſimum quidem virum in ſuam ſententiam citat, nam, ſi ipſe Navarrus noſtram hanc tam claram rationem advertiſſet, ab illa doctrina ſine dubio abſtinuiſſet.

SUPER ILLUD.

In mortis articulo.

6 Si quilibet Sacerdos in hoc articulo poteſt abſolvere à reſervatis, ut latè nuper diſſeruimus, quid emolumenti affert hoc Bullæ privilegium? Reſpondeo, duo emolumenta, alterum, quòd abſolutionem hanc poteſt tibi conferre electus ex vi Bullæ, etiam præſente proprio Parocho, quod certè inſerviet pro illis, qui, ut ibidem vidimus, ſuſtinent id tunc non poſſe quemlibet Sacerdotem.

7 Alterum, quòd ſi tunc abſolvaris ab excommunicatione reſervata, liber eris ab onere te præſentandi Superiori, quia electus per Bullam jam eſt tuus Superior Delegatus à Pontifice, à quo onere (ſi abſolvaris ex univerſali facultate conceſſa pro periculo mortis) liber nequaquam eris.

SUPER ILLUD.

Excepta hæreſi, &c.

8 Quamvis multi multa afferant, quibus probent, hæreſim formalem ſaltem occultam poſſe per Bullam Cruciatæ abſolvi ex illo principio, quòd ex una parte poteſtas conceſſa Epiſcopis abſolvendi ab illa adhuc in ipſis ex ſententia probabiliſſima remanet poſt Bullam Cœnæ, & ex alia parte Bulla Cruciatæ concedit poſſe abſolvi omnia, quæ poſſunt Epiſcopi, tamen cùm propter ejus gravitatem hæreſis Abſolutio non veniat in conceſſione generali, ideò, ſaltem hodie, non poſſumus, ubi eſt Tribunal Sacræ inquiſitionis Hiſpanicæ, ejuſmodi ſententiæ adhærere, quod, etiam alibi puto, ſemper ſaltem eſſe conſulendum. Cæterùm, qui de hac quæſtione latè rationes utrinque adductas cognoſcere cupit, eas legat ab aliis fusè agitatas, ut à Bartol. Trull. Lud. à Cruc. aliiſque cit. à Leand. *l. c. q.* 85. *&* 86. *& qu.* 38. *&* 39. Lege item in ſimili Suar. Bauci, Brun. alioſque apud Amad. contra Anton. *Tr. de fide prop.* 2. *&* 3. Lott. *reſol. Theol. qu.* 1. *art.* 1. Nec legere graveris ea, quæ ad facilem reddendam hanc Hæreſis abſolutionem à me ſunt alibi diſputata, *Lib.* 2. *in Decal. cap.* 1. § 8.

9 Dixi autem ſignatè (*Hæreſim formalem*) ideſt cum errore intellectus; quare ſortilegium, maleficium, ſuperſtitio, magia, adoratio Dæmonum, ſollicitatio in Confeſſione, lectio librorum hæreticorum, blaſphemiæ hæreticales, & omnia alia crimina contenta in Edictis Inquiſitorum poſſunt per Bullam abſolvi, toties quoties, ſi ſint Epiſcopalia, ſemel in vita, & ſemel in morte, ſi ſint Pontificia; qualis eſt v. g. lectio libri hæretici de Religione tractantis, & hæc iterùm cum ſecunda Bulla; ſed non tertiò. Ita Leander *tr.* 1. *de excom. d.* 17. §. 5. *qu.* 88 multos referens.

10 Quæres per hanc occaſionem, An per Bullam Cruciatæ conceditur, poſſe abſolvi pœnitentem, antequam denunciet aliquod crimen Inquiſitori ex obligatione denunciandum. Reſpondeo, Non poſſe (quidquid dicat Navarr. apud Leandrum *de excom. dict. d.* 17. *q.* 85.) quia in Bulla ejuſmodi poteſtas non invenitur conceſſa.

11 Illud tamen eſt hic univerſaliter advertendum, aliquando poſſe ex præſumpta voluntate Inquiſitorum, quos ita rigidos eſſe, non eſt præſumendum, ut quando adeſt cauſa rationabilis differendi denunciationem, pœnitentes velint repellere à beneficio Abſolutionis, tunc enim ſatis erit, ſi firmiter promittant denunciare; Juſta autem cauſa erit, (ut notat ibid. Leander) ſi neceſſitas Communionis urgeat ad vitandam infamiam, vel utilitas extraordinaria obtinendi Jubilæum, vel Tribunal longè diſtare. Addo ego ſemper caſum, quo Confeſſor vult ſtudere, vel conſulere doctos circa obligationem, quam habeat pœnitens, quando dubia eſt obligatio, &c. Aliud benignius docet Sanctarellus *tr. de Hæreſi c.* 9. *dub. un. nu.* 19. *fine* ex Navarro, ſufficere nimirum ſaltem propoſitum firmum denunciandi, & loquitur (ait Diana *p.* 1. *tr.* 4. *reſol.* 27.) de denunciando Hæretico. An tamen id in praxi ſit deducendum, me doctior decernat.

SUPER ILLUD.

Toties quoties.

12 Hic quæritur, an à Pontificiis caſibus etiam in Cœna Domini occultis poſſit per Bullam abſolvi, toties quoties, an ſolùm ſemel in vita, & ſemel in morte modo ſuperiùs dicto.

13 Reſp. Æquè probabile judico poſſe, ut habet Sanch. Trull. Dian. aliiq; cit. à Leand. *tr. de excom d.* 17. §. 3. *n* 84. & non poſſe, toties quoties Excipio hæreſim, etiam occultam, de qua modò à *nu* 8. dictum eſt: vide Henr. Lud. à Cruc. alioſque cit ab eodem Leandr. *ibid.* Ratio, quod poſſit, eſt, quia per Bullam poteſt quis abſolvi, toties quoties ab Epiſcopalibus, ſed jam omnes Pontificii occulti ſunt hodie conceſſi Epiſcopis, atque adeò ſunt aliquo tandem modo Epiſcopales; ut vidimus ſup. *cap.* 6. §. 1. *nu.* 3. *& c.* 9. §. 1. *nu.* 5. ergo, &c.

14 Neque obſtat, idem dici propter hanc rationem poſſe de hæreſi occulta; non obſtat, inquam, quia de illa propter ejus enormitatem, & propter ſenſum Eccleſiæ, quæ eam regulariter excipit, non debemus loqui perinde ac de cæteris.

Ratio, quod non poſſit, eſt, quia hi caſus Pontificii occulti, ex eo, quòd concedantur Epiſcopis, non deſinunt eſſe Pontificii: ergo non deſinunt eſſe reſervati ipſi Pontifici. Adde in Bulla dici ſine limitatione, omnes Pontificios poſſe abſolvi ſemel; ergo comprehendit etiam occultos.

15 Sed affirmativa ſententia reſpondet, occultos deſinere eſſe Pontificios ſtrictè, ſtatim atque conceduntur Epiſcopis jure ordinario, ut dictum eſt. Addi, quod additur, reſpondet, limitationem illam publicitatis implicitè poni in Bulla, dum per eam conceditur, ut Epiſcopales, quales ſunt Pontificii occulti, abſolvi poſſint, toties quoties, non verò alios. Utraque ergo ſententia probabilis eſt.

SUPER ILLUD.

Ab omnibus Cenſuris.

16 Certum mihi, & Thomæ Sanch. *lib.* 6. *in Decal. cap.* 17. *num.* 41. *&* 43. Henr. *lib.* 7. *cap.* 13. *num* 3. Caſtrop. *tr.* 5. *de Bull. Cruc. part.* 8. §. 5. *num.* 8. Trullench. *de Bull. Cruc. lib.* 5. §. 7. *cap.* 2. *dub.* 10. aliiſque eſt,

Primò per Bullam poſſe abſolvi excommunicationem, ſuſpenſionem, interdictum perſonale ſpeciale, quando hæ poſtrema duo ſunt propriè Cenſuræ; nam excommunicatio ſemper eſt Cenſura, ut in propriis tractatibus explicabimus (excipimus excommunicationem ex hæreſi contractam) ſive hæ Cenſuræ ſint occultæ, ſive publicæ, & deductæ ad forum contentioſum, ſive ſint à jure, ſive ab homine per ſententiam ſpecialem contra aliquem in particulari fulminatam, & ſive prædictæ ſint Cenſuræ denunciatæ nominatim, ſive ſint excommunicationes contractæ ex percuſſione publica Clerici. Ratio tantæ poteſtatis eſt, quia in Bulli, quoad hæc, nulla apponitur reſtrictio, & ex alio capite beneficium Principis latè eſt interpretandum (ſemper intellige reſervatas Papæ ſemel in vita, & ſemel in morte, & iterùm cum alia Bulla, ſed non tertiò, non reſervatas verò toties quoties, &c.) vide Leandrum *d. 17. de excomm. qu. 87. & 95.* alios citantes.

17 Quando autem dictum eſt (etiam deductæ ad forum contentioſum) maximè advertere debes illud, quamvis per Bullam poſſit quis abſolvi ab excommunicatione deducta ad forum contentioſum, pendente tamen lite, illicitè concederetur Abſolutio, nam ſic afferretur præjudicium Judici Eccleſiaſtico.

18 Excipe tamen, quando Judex, vel longè diſtat, vel iniuſtè agit, vel nimis rigoroſè ſe gerendo negat abſolutionem: Tunc enim, ſi pœnitens ex parte ſua eſt promptus juſſo ejus, qui excommunicationem fulminavit, præcepto obedire, cùm jam ceſſet contumacia, poterit pro foro interno (& ſemper, ſatisfacta parte, ut dicemus) abſolvi per Bullam. Simile quid dictum eſt ſuper *c. 11. §. 2.* de Mendicantium Privilegiis.

19 Declara etiam id in excommunicatis nominatim. Quamvis enim per Bullam, poſſit abſolvi pro foro Conſcientiæ nominatim excommunicatus, tamen non erit paſſim abſolvendus, ſed erit ad ſuum Prælatum remittendus, ne veniat in contemptum Jus dicti Prælati. Adhibe tamen præcedentem exceptionem.

20 Certum item eſt, vi Bullæ abſolvi non poſſe ceſſationem à Divinis. Ita Trollench. & Caſtropal. *l. c.* Vide etiam de his, & aliis pœnis eundem Caſtropal. *t. 3. d. 4. de voto Relig. obed. p. 8. nu. 12.* nec Interdictum, ſive generale, ſive ſpeciale locale, nec perſonale generale, ut *in tract. de interd.* dicitur, nec eas irregularitates, quæ non ſunt Cenſuræ, nec ſunt pœnæ, ſed inductæ ob indecentiam, qua quis laborans repellitur ab adminiſtrando altari, qualis eſt v. g. irregularitas ex Bigamia, &c. quia Bulla ſolùm concedit Abſolutionem à cenſuris, ex quibus non eſt irregularitas ex indecentia.

21 Quæſtio igitur, ſolùm proponi ſolet de irregularitate, quæ incurritur in pœnam alicujus delicti, v. g. ob malam miniſtrationem Sacramentorum cum violatione Cenſuræ ob Hæreſim, ob Apoſtaſiam à fide, &c. An ſcilicet poſſit abſolvi per Bullam?

Reſpondeo, Affirmat Leander, *de irreg. d. 18. q. 36.* & apud Dianam *p. 1. tr. 13. reſ. 27.* aliique ſaltem tamquam probabile. Excipiunt tamen iidem, immò & omnes irregularitatem ex delicto homicidii, vel mutilationis, quia illi ſemper eſt annexa indecentia. Verùm omninò puto, eſſe abſolutè de omnibus negandum cum Suar *de Cenſ. d. 1. ſect. 13. n. 6.* Leand. *loc. c.* Caſtrop. *de Bull. Cruc. p. 8. §. 4. n. 5.* Gibal. *de irreg. c. 6. q. 5. & ult.* aliiſque propè innumeris apud citatos.

22 Triplex autem pro noſtra ſententia afferri ſolet ratio. Prima, quia Bulla eas Cenſuras, tollere poteſt, & ad ſummum eas pœnas, quæ impediunt receptionem Euchariſtiæ, vel Sacramenti Pœnitentiæ, ut notat *loco cit.* Suarez, non autem alias, quæ non impediunt ejuſmodi receptionem. At irregularitates, de quibus loquimur, immò alia pœna quæcunque, non ſunt pœnæ ex ſe impedientes dictam receptionem. Adde, in Bullis recentioribus, (ut notat Leander *loc. cit.*) ablatum eſſe illud, (ut poſſit abſolvi à pœnis.)

23 Secunda; quia ſequeretur, majorem eſſe poteſtatem Confeſſariorum electorum per Bullam, quàm ipſius Bullæ Generalis Commiſſarii, quod certè videtur abſurdum, & incredibile; ſequela manifeſta eſt, quia Commiſſario non conceditur, poſſe auferre irregularitatem contractam ex Apoſtaſia, ex Hæreſi, &c. ut patet ex ipſa Bulla originali; ſed tu id concedis prædicto Confeſſario, ergo &c.

24 Hæc ſecunda ratio non convincit: non enim eſt mirum, ſi in hoc vinceret poteſtas Confeſſarii poteſtatem Commiſſarii, nam certè vincitur in aliis innumeris, ſic in ſimili reſpondet Bardi *in Bull. Cruc. p. 2. tr. 6. c. 7. ſect. 1. num. 7.*

Prima autem ratio, dicta *nu. 22.* gratis aſſumit, quod dicit. Quod autem ibidem additur (fateor) majorem vim habet, ſi per legitimam poteſtatem illud (à pœnis) ablatum eſt à Bulla.

25 Tertia ergo ratio, quam affert Henriquez *lib. 7. cap. 13. num. 6.* videtur abſolutè efficacior, quia in Bulla, ut patet ex ejus tenore, nulla datur poteſtas Confeſſario ad diſpenſandum, ſed ſolùm ad abſolvendum; at irregularitas, ut etiam ſuſpenſio, per diſpenſationem tolluntur, non per Abſolutionem; ergo ad eas poteſtas conceſſa prædicto Confeſſario non extenditur.

26 Poſſe item abſolvi quempiam virtute Bullæ, etiam ſi in ejus confidentiam peccaret, non verò per eandem poſſe componi in malè ablatis ex ejuſdem confidentia, dictum eſt ſupra *c. 9. §. 2.*

SUPER ILLUD.

Satisfacta parte.

27 Multa diximus de hac clauſula aliquanto ſuperiùs, *c. 12. à n. 12.* quæ ſunt omninò hìc recolenda; nunc ſolùm quærimus id, quod propriè pertinet ad hunc locum. Cùm enim Bulla requirat, ut excommunicationis Abſolutio non conferatur, niſi ſatisfacta parte, dubium emergit; an nihilominus, ſi ea, propter inadvertentiam, vel propter aliud, conferretur antè præmiſſam ſatisfactionem, conferretur validè, nam an licitè, diximus ibidem ſatis.

28 Reſpondeo, Ut univerſaliter decidatur, an non ſatisfacta parte, validè conferatur Abſolutio, quando adeſt pars læſa, ibidem explicuimus, diſtinguendum eſt. Nam, ſi ea conferatur à Superiore, validè confertur, quia ſatisfactio non eſt pars eſſentialis Abſolutionis excommunicationis. Si verò conferatur à Delegato ipſius, erit ſubdiſtinguendum; ſi enim ejuſmodi Delegato detur abſoluta facultas abſolvendi excommunicationem, idem dic, quod dictum eſt de Superiore. At ſi Delegato detur ejuſmodi facultas cum prædicta clauſula (ſatisfacta parte) duplex eſt ſententia

29 Prima negat, validè conferri ejuſmodi Abſolutionem, quia ſatisfactio in hoc modo delegandi exigitur per modum conditionis, at conditione non ſervata, in irritum abit conceſſio. Major probatur ex illa communi doctrina, quod Ablativus abſolutus, qualis eſt ille (ſatisfacta parte) reſolvitur in conditionem, ſi parti ſatisfeceris, ita tenent plures apud Trullench. *in Bul. Cruc. l. 1. §. 7. c. 4. & dub. 12. n. 11.* & ap. Caſtr. *tr. 25. de Bull. Cruc. p. 8. §. 5. n. 6.* & ap. Dian. *p. 5. tr. 9. reſ. 12.*

30 Secunda affirmat, ſecundùm Laym. *l. 1. tr. 5. p. 2. c. 6. n. 8. v. Quod ſi.* Lud. à Cruc. *in Bull. Cruc. d. 1. c. 4. dub. 9.* alioſque apud citat. conferri validè, quia, quoties in delegatione exprimitur ea forma, quæ à jure communi requiritur, non aliter requiritur, quàm requirat ipſum jus, niſi aliter in conceſſione delegationis exprimatur: Sed in jure communi exigitur quidem ſatisfactio, ut licitè ejuſmodi delegatio exerceatur, at non, ut validè; in nullo enim jure aliter ac dicimus, invenies, ergo &c. Utraque ex his ſententiis probabilis eſt, & ita tandem pronunciat Ludovicus à Cruce, quamvis addat priorem ſententiam eſſe in praxi ſequendam.

31 Dixi (niſi aliter exprimatur) Nam ſi in conceſſione delegationis dicatur (ſi non ſatisfactum fuerit, irrita ſit conceſſio, irrita ſit Abſolutio, nulla, invalida) Abſolutionem invalidam fore parte non ſatisfacta, certum eſt, quia illa expreſſio indicat aliquid plus requiri, quam à ſolo jure requiratur.

32 Cùm ergo in Bulla Cruciatæ, ut etiam in facultatibus conceſſis Regularibus abſolvendi excommunicationes, ponatur quidem illa clauſula (*ſatisfacta parte*) ſed ſine aliis verbis expreſsè irritantibus, probabile ſatis erit, validam fore Abſolutionem, parte nondum ſatisfacta.

33 At verò, quia in conceſſione, quam Pontifex concedit de abſolvendis caſibus Bullæ Cœnæ pro articulo mortis exprimit tunc debere ſaltem præmitti ſatisfactionem, & cautionem (quæ ſit hæc diximus ſupra *c. 12. § 4. n. 13. & 16.*) videaturque exprimere ſub pœna nullitatis, ideò ſine illis, invalida erit dictis caſibus Abſolutio. Verba Bullæ Cœnæ hæc ſunt.

Cæterum à prædictis ſententiis nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, niſi in mortis articulo conſtitutus, nec etiam tunc, niſi de ſtando mandatis Eccleſiæ, & ſatisfaciendo, cautione præſtita, abſolvi poſſit, etiam prætextu quarumvis facultatum.

34 Quæres, Poſſumuſne dicere, hanc Bullæ Cœnæ clauſulam intelligi dumtaxat, quando Abſolutio caſuum dictæ Bullæ datur pro foro externo; non verò, quando pro foro interno, & Sacramentali? Reſpondeo, difficile videtur, ſic poſſe dici. Ratio eſt, quia dum Pontifex addit illud (*niſi in mortis articulo*) & (*etiam prætextu quarumvis facultatum*) apparet, ipſum loqui de Abſolutione etiam in foro Sacramentali, hæc enim Abſolutio tunc ſolet dari, & pro prædicto foro ſolent ejuſmodi facultates concedi, nam cæterùm rariſſimè in eo articulo agitur de Abſolutione pro foro externo, & ideò ego *dicto c. 12. §. 4. n. 11. 16. 22.* viſus ſum indicaſſe, id eſſe ſervandum in abſolvendis caſibus Bullæ Cœnæ.

Cęterùm tu judica, Lector, an ſit pręferenda ſententia Sanch. *l. 2. in Dec. c. 13. n. 33* qui ſic habet. Quamvis Confeſſarius non imponat prædictum ſe pręſentādi onus, valet Abſolutio in periculo mortis; quod Eccleſia noluerit valorem abſolvēdi in tanta neceſſitate ex Cōfeſſoris negligētia, aut ignorantia pendere, ut optimè docet Henriq. *de pœn. c. 10. ad fin.* Quare idem dicendum eſt, ſi omittat petere cautionem parendi mandatis Eccleſiæ, & ſatisfaciendi; immò idem dicendū eſt extra eū articulum. Et paulo pòſt. Nec earum expreſſio in Bulla Cœnæ, ad abſolvendum ab his excōmunicationibus Cœnæ inducit conditionem irritantem aliter factam, cùm ſola forma jure cōmuni petita exprimatur, ut probavi *l. 2. de Matr. diſp. 33. n. 3.* Hactenus Sanch.

SUPER ILLUD.

In foro interno.

35 Quamvis non pauci aſſerant, Abſolutionem excommunicationis vi Bullæ habitam, prodeſſe etiam pro foro externo, quia conceſſio Bullæ eſt abſoluta, nec reſtricta ad aliquem forum; ut tenet

Vega, Garzia, aliique apud Caſtropalaum, mox citandum. Vera tamen ſententia eſt, non prodeſſe, niſi pro foro interno. Excipe ea, quæ mox dicam *à n.* 43. Ita tenet Sanchez, Toletus, Suarez, aliique apud Caſtropal. *de Bull. Cruc. p.* 8. §. 5. *num.* 9. Lege Dian *p.* 5 *reſ.* 13. & Gibalinum *n.* 16. *loc. mox citando.* Ratio hujus veræ ſententiæ eſt, quia intentio Pontificis concedentis per Bullam Abſolutionem Cenſurarum eſt, ut cum pura conſcientia poſſint Fideles accedere ad Sacram Euchariſtiam, & indulgentiam acquirere, ad quod certè ſatis ſuperque eſt Abſolutio pro foro interno.

36 Confirmatur, quia incredibile eſt, Summum Pontificem voluiſſe concedere cuicumque Confeſſario tantam poteſtatem, per quam eluderentur, & perturbarentur, immò & contemnerentur Tribunalia Eccleſiaſtica.

37 Confirmatur iterùm; quia hodie extat Bulla Cruciatæ conceſſa ab Urbano VIII. ubi declaratur, Bullæ hoc privilegium ſuffragari in foro Conſcientiæ tantùm, ut latè habes multis citatis apud Dianam *p.* 11 *tract.* 2. *reſol.* 62. Lege item Suarez *tom.* 4. *de Relig. tr.* 10 *l.* 9. *c.* 2. *num.* 33. *&* 38. qui ſolvit quandam objectionem ductam à quadam Conſtitutione Pii V.

38 At, cupidum te video, diſtinctiùs ſciendi, quid ſit? & quam utilitatem conferat hæc Abſolutio excommunicationis pro foro interno dumtaxat?

Reſpondeo, Qui ſic eſt abſolutus coram Deo, & in rei veritate liber ſit ab excommunicatione, unde poteſt ſe gerere, ſicuti ſe gerunt cæteri Fideles non excommunicati; ſed ita, ut quoad actiones externas, & præſertim, quoad ſubeundum judicium Judicis Eccleſiaſtici, ſit perinde, ac abſolutus nullatenus fuiſſet.

Qui igitur eſt excommunicatus excommunicatione occulta, & deinde abſolutus in foro Conſciētię dumtaxat, ſe poterit, teſte Suar. *l. c. n.* 37. gerere, ut non excommunicatus in omnibus actibus tum publicis, tum privatis. Nam excommunicatione coram Deo caret, & quia excommunicatio erat occulta, nihil erit ſcandali coram hominibus. At quando excommunicatio non eſt occulta, ſed deducta ad forum externum, tunc abſolutus in foro tantùm interno, cautè ſe, Primò gerere debet in actionibus externis. Secundò, à judicio externo Eccleſiæ liber non erit; quæ duo, ſi alia duo addam, ſatis tibi fient clara.

39 Primum, Abſolutus in foro conſcientiæ ab excommunicatione aliis nota, poteſt ſe immiſcere tum humanis, tum divinis, ſed non cum aliorum ſcandalo, id eſt non coram iis, qui excommunicationem ſciunt, & neſciunt Abſolutionem.

40 Quid, ſi iis dicam, & probem, me eſſe abſolutum per Bullam v.g.? Reſpondeo, adhuc te peccare, ſi coram eiſdem publicè, & indifferenter te ingeras, quia ſic videris contemnere Eccleſiam, quæ te pro excommunicato in foro externo habet. At ſi cautè, & coram paucis, qui tuæ ſint conſcii Abſolutionis, te ingeras, non peccas quia ſic non intervenit prædictus contemptus. Lege Suarium *loc. c. c.* 2. *n.* 37. & Bardi *in Bulla Cruc. p.* 2 *tr.* 6. *c.* 5. *ſect.* 2. *n.* 20. Theſ. *de pœnit. Eccl. p.* 1. *c.* 22. Ricciul. *lib.* 4. *c.* 68. De his etiam Tancredi *part.* 2. *quæſt. Moral. tr.* 5. *q.* 42. aliique.

41 Sed quid, ſi hic deductus ad forum externum, & tunc abſolutus pro foro Conſcientiæ non moleſtetur amplius à Judice Eccleſiaſtico? Reſpondeo, tunc non poſſe præſumi Judicem approbare talem Abſolutionem juxta mox dicenda *num.* 44. Cùm ergo tunc non adſit ullus, ne virtualiter quidem contemptus, nihil te reſtringo, ſi Fideles ſciant ejuſmodi tacitam Approbationem.

42 Quid denique, ſi tua excommunicatio ſit aliis cognita, ſed non fuit deducta ad forum externum? Reſpondeo Tunc ſanè potes etiam te gerere, ut non excommunicatum coram iis, qui ſciunt tuam Abſolutionem, quia etiam tunc nullus eſt contemptus, &c.

43 Secundum. Quamvis in foro Conſcientiæ ſis abſolutus, poteſt nihilominus contra te Judex procedere, ac ſi non fuiſſes abſolutus, tum ob delictum, ob quod incidiſti in excommunicationem, tum ob ipſam excommunicationem, tum ob actiones externas prohibitas, quas fortè poſt dictam fori interni Abſolutionem cum peccato geſſiſti; Quare poterit Judex procedere ad te denunciandum, ut excommunicatum ad finem, ut viteris ab aliis, & ſi fortè publicè celebraſti Miſſas, vel obtinuiſti beneficium poſt dictam Abſolutionem, poteſt te declarare irregularem, & privatum beneficio.

Dixi (*cum peccato, & publicè*) mihi enim cum Suar. *l. c. n.* 38. videtur probabile, quòd Judex Eccleſiaſticus, ſi ipſi conſtet ejuſmodi Abſolutio, ut ita loquar, privata, non poſſit procedere contra ſic abſolutum ob communicationem cum Fidelibus, celebrationemque Miſſarum, vel beneficii impetrationem, ſi hæc facta fuerunt cum moderatione dicta *n.* 38. *&* 39. ubi enim non eſt delictum, non poteſt Judex urgere ad pęnam; immò ut notat ibid. Suar. pro aliis actionibus peccaminoſis poterit quidem illum punire, ſed minùs; quantum ſcilicet præcisè eſt neceſſarium ad ſatisfactionem ſcandali per illum dati, & ad puniendam negligentiam obtinendi ſatisfactionem pro foro externo. Lege Gibalin. *de cenſur. d.* 9 *q.* 1. *n.* 23. alios referens *fol. mihi* 405.

44 Poteſt tamen dictus Judex procedens ex officio, (non tamen, ſi contra inſtet pars, quæ legitimè contradicat) ſe mitem præbere cum ejuſmodi privatim abſoluto, quando ipſi Judici moraliter conſtat Abſolutio: poteſt enim illum excuſare; poteſt illum non denunciare excommunicatum, poteſt non declarare irregularem, nec beneficio privatum, poteſt repellere accuſationem Procuratoris Fiſcalis contra Reum forte inſtantis; uno verbo poteſt eſſe contentus illa Abſolutione, aliamque nequaquam requirere, ita Coninch. aliique cit. & excepti à Diana *p.* 5 *tr.* 5 *reſ.* 13.

45 Si roges, Per quid judici conſtabit de dicta Abſolutione?

Reſpondeo, Vel per teſtificationem fide dignorum, vel per ſchedulam Confeſſarii teſtantis, ſe illum Reum abſolviſſe vigore Bullæ: Quam ſchedulam ad ſolam Pœnitentis inſtantiam facere poterit Confeſſarius, ne ſcilicet Confeſſionis ſigillum violet. Et quidem ejuſmodi ſchedulam in re noſtra fidem facere, docet Suar. *de Cenſur. d.* 7. *ſect.* 5. *n.* 26. & Maſcardus *de probat. T.* 1. *concl.* 12. & de eadem multa apud Dianam habes.

46 Unum notat Filliuc. *tr.* 11. *cap.* 11. *num.* 293. eam poſſe à Confeſſario modo dicto ſcribi, ſed raro, & non niſi ex rationabili cauſa, quod certè intelligo, quando eſt timor, ſeu periculum, ne ea abutatur pœnitens, contemnendo procurare Abſolutionem pro foro externo, ſecus, cur danda non ſit?

47 Inquires denique, Quandoquidem hæc privata excommunicationis Abſolutio datur pro foro Conſcientiæ, eſtne neceſſarium, ut conferatur pœnitenti intra Sacramentum Pœnitentiæ?

Reſp. Vi Bullæ, & Privilegiorum Mendicantium non eſſe neceſſe, ut dicam *in l.* 10. *tr.* 1. *de excom. c.* 12. §. 3. quia in his non ponitur clauſula ad id obligans. Lege interim Sanch. *l.* 8. *de matr. d.* 16 *n.* 11. *reſol.* 25. G. Hurtad. *de excom. d.* 15. *diff.* 5. *n.* 18. aliosque In aliis facultatibus impetratis, vel impetrandis, diligenter adverti debebit, an clauſula aliqua ad id obligans ponatur; ſi ea enim ponitur, deberi intra Sacramentum conferri Abſolutionem, dubium non eſt.

48 Denique ibidem *§. ult. n.* 2. ego notabo excommunicationis cujuſcunque Abſolutionem pro foro interno regulariter eſſe dandam intra Sacramentum Pœnitentiæ, cum requiſita ad Abſolutionem illam conferendam, atque à Pœnitente obtinendam, melius in ipſo Pęnitentiæ Sacramento ponantur.

DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

LIBER SEXTUS.

1 SACRAMENTUM Extremæ Unctionis eſt, *Unctio exterior facta cum oleo benedicto in ſenſibus corporis infirmi a Presbytero, ſub præſcripta forma verborum, ad auferendas Reliquias peccatorum, & corroborandum infirmum contra omnia mala, quæ ſolent tempore mortis imminere.* De illa ergo latè Theologi tractent, nos ea, quæ ſunt pro Praxi, ſcitu neceſſaria, ſic breviter expedimus.

CAPUT PRIMUM.

De Materia, & Forma Extremæ Unctionis.

§. I. *Materia Remota.*

1 EJus remota Materia eſt Oleum olivarum ab Epiſcopo benedictum. Si verò ſcire cupis, An Oleum non benedictum ſit apta materia ad valorem hujus Sacramenti, (nam certò eſt graviter illicita) &, an Summus Pontifex poſſit concedere hanc benedictionem ſimplici Sacerdoti. Lege Emmanuel. Sà. Genuin. *v. Extr. Unct. nu.* 6. qui concedit prius ex his: Lege item eundem expurgatum *ibid.* qui utrumque concedere videtur. Sed & lege Caſtropalaum *de Extr. Unct. p.* 2. qui cum communi utrumque probabilius negat. Hoc oleum jam benedictum poteſt in vaſe ſtanneo conſervari, ut habet Ritual. Roman. *de Conf.* verùm Religioſiores Parochi uſurpant communiter argenteum.

OLEUM NON BENEDICTUM quatenus addi poteſt benedicto.

2 In eodem Rituali Romano, ſic habetur: Oleum benedictum, ſi for-

Digitized by Google

ſi fortè infrà annum aliquo modo ita deficiat, ut ſufficere non poſſe videatur, neque alud benedictum haberi queat, modico oleo benedicto in minori quantitate ſuperfuſo reparari poteſt. Hæc Rituale. Quod dum dicit (modico) inſinuar, totum Oleum non benedictum, quod addi benedicto, ſive ſimul, ſive ſucceſſivè poteſt, non poſſe excedere quantitatem Olei benedicti, immò debere eſſe in parva quantitate, ut contra nonnullos latè probat Quintanad *de Extr. Unct. ſing.* 1. Lege item de hac mixtione Dian. *p.* 11 *tr.* 3. *reſ.* 15. Ratio autem hujus doctrinæ eſt, quia modicum illud non benedictum, quod additur Oleo benedicto, non extrahit ab eſſe Olei benedicti.

3 Eadem autem ratio probat, Oleum Olivarum, cui addatur aliquod alud genus Olei in parva quantitate v. g. Balſamuoi, Oleum Amygdalarum, vel ſimile, eſſe aptam materiam, quæ benedicatur in Oleum infirmorum; quia per parvam illam quantitatem non extrahitur à ſuo eſſe; ſicuti Vinum, ſi modica aqua immiſceatur eſt apta materia conſecrationis, &c. Ne igitur audias illos, qui nullam prorſus mixtionem Balſami in Oleo infirmorum admittunt.

4 Confirmatur primò noſtra doctrina ex Sà Expurg. *nu.* 16. *fin.* qui docet, Oleum Roſaceum, vel Violaceum, ſi formam Olei amiſit ob Violarum, vel Roſarum mixtionem, non poſſe eſſe aptum ad Sacramentum hoc. Quaſi dicat, ſi non amiſit, aptum eſſe, ac certè per modicam mixtionem non amittit.

5 Confirmatur Secundò, quia Suar. non putat; *d.* 40. *de Sacr. ſect.* 2. *circa finem*, & Henr. *lib.* 3. *cap.* 8. *num.* a. eſſe ſenteotiam probabilem eorum, qui dicunt, olim Oleum Balſamo immixtum, uſui fuiſſe ad Unctionem infirmorum: cùm æquè pro Sacramento Cōfirmationis, atque pro Sacramento Extremæ Unctionis benedici ab Eccleſia fuerit conſuetum. Profectò hujus conſuetudinis non alia eſſe poterat ratio, niſi quia modica ſolet eſſe illa mixtura Balſami, quæ propterea Oleum in ſuo eſſe, ſeu ſubſtantia relinquit. Vides? Confirmatio invalidè fieret ex ſolo Oleo Olivarum, ut ſupra docui, quia pro illa requiritur Chriſma, ideſt Oleum Balſamo mixtum, at Extrema Unctio fit validè in ſolo Oleo, ſed & validè in Oleo cum modico Balſamo, quia hoc modicum non removet Oleum ab eſſe Olei.

OLEUM INFIRMORUM VETUS.

6 Interrogabis. An liceat, ad adminiſtrandam Extremam Unctionem uti Oleo benedicto præcedentis anni?

7 Reſpondeo, Urgente neceſſitate, licere: at ea non urgente, validam quidem fore adminiſtrationem, ſed ita illicitam, ut periculum ſubſit peccandi mortaliter. Scio, Emmanuelem Sà Genuinum *V. Extr. Unct. nu.* 6. putare, adhiberi poſſe Oleum non eodem anno benedictum, cui ſententiæ Sà *ibidem*, expurgatus addit rationem; De ſolo enim (ait) Chriſmate comburendo præceptum eſt *C. Fin. diſt.* 4. *de Conſecr.* Hæc ille; cujus rationis vis ea eſſe mihi videtur. Non præcipitur comburi Oleum Extrmę Unctionis antiquum, ergo poterit ſervari; ergo; ne ſit otioſa, & fruſtranea conſervatio, uti eo licitè ad Sacramentum poterimus.

8 Huic ſeotentiæ Emmanuelis favet Leander *tr.* 4 *de Ext. Unct. diſp.* 2. *q.* 11. dicens, poſt longam conſultationem cum multis Theologis, fuiſſe reſolutum, uſurpantem prædictum Oleum vetus non peccare mortaliter.

9 Verùm Bonacina, Poſſevinus, Zambaranus apud eundem Leand. ſubſtineot, eſſe peccatum, uti Oleo alterius anni, licèt non explicent, peccatum mortale ne ſit, an veniale. Et quidem Leander *loc. cit.* ait, hos dicere, eſſe peccatum mortale, ſed Caſtrop. *de Extr. Unct. p.* 3. *n.* 12. ait, hos non explicare, an hoc peccatum mortale ſit. Quinam ex his duobus Doctoribus verius referat, videat, qui otioſus eſt.

Denique Caſtrop. *l. c.* ſic habet. Cùm gravis ſit materia, uti Oleo veteris anni, ſi præceptum adſit, culpam gravem conſtituere debet. Hæc ille, ſed non explicat, an hujuſmodi præceptum adſit.

Ex his vides, cur ego *num.* 7. dixi ſubeſſe periculum mortaliter peccandi, &c.

10 Sed quaodo erit judicanda urgens neceſſitas, ita ut omne peccatum evitetur? Reſpon. quando timetur præpropera infirmi mors, ut item, quaodo de ea dubitatur, quia in dubio favendum eſt periclitanti: quod Judicium vel Medicus, vel prudens Vir dabit, & quidem benignè potius, quam rigoroſè. In his ergo eventibus, ſi tempus non ſuppetat conquirendi novum, utere veteri ſine ſcrupulo.

§. II. *Materia Proxima.*

1 PRoximam materiam dant quinque ſenſum unctiones ex prædicto Oleo benedicto. Non enim probo ſententiam aliquorū, quos referunt (ſed reiiciunt) Suar. *to.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 40. *ſect.* 2. *n.* 8. & Bellarminus *lib. de Extr. Unct. c.* 10. putantes, ſufficere unctionem cujuslibet partis corporis: ſic enim non verificaretur hujus Sacramenti forma, quæ ut videbimus, ſenſus ipſos exprimit ſignatè.

2 Dixi (quinque ſenſuum) nempè Oculorum, Aurium, Narium, Oris, Manuum, intellige, vel locorum his ſenſibus vicinorum, ſi fortè quis aliquo ex his careat. Quare unctio renum, ſeu lumborum, & unctio pedum, non ſunt de neceſſitate Sacramēti, immò in fęminis illa in renibus, propter decentiam, ſemper omittenda eſt, & etiam in viris, quando difficulter moveri ſitu poſſunt; Illa autem in pedibus ſolùm, ibi eſt exhibenda, ubi fert conſuetudo, ut utrumque cum aliis notat Caſtrop *T.* 4 *de Extr. Unct. p.* 3. *n.* 3.

3 Cùm autem dictum eſt (Oculorum, Aurium, &c.) non ita intelligo, quaſi ſentiam ex neceſſitate Sacramenti inungendos eſſe utroſq; Oculos, utraſque Aures, &c. ſatis enim eſt ad valorem, unum Oculū, unam Aurem, &c. inungi; unde in caſu neceſſitatis, ideſt periculi pręproperæ mortis, vel ſimilis, unus ex ſingulis eſt inungendus. Dico in caſu neceſſitatis. Nam, quia gravis hæc res ſemper viſa eſt Eccleſiæ, erit mortale extrà neceſſitatem utroſque ſenſus non inungere.

4 Quamvis autem Caſtropalaus *l. c. num.* 7. doceat, hoc Sacramentum nunquam eſſe incipiendum miniſtrari, ſi timeatur, non poſſe omnes quinque unctiones perfici, tamen hoc ipſe idem limitat pro caſu neceſſitatis, adducitque Layman, aliosque. Nam, quando nullum (inquit) Sacramentum ægrotus ſuſcepiſſet, timereturque deceſſurus ante finitas quinque unctiones, poſſet (addo ego, & deberet) ſub conditione infirmus inungi in ſenſu magis obvio. Ver. Gr. in Capite, pronunciante Sacerdote formam exprimentem quinque ſenſus, ſic. *Per iſtam Sanctam Unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per viſum, per auditum, odoratum, guſtum, & tactum deliquiſti.* Neque hoc eſt contra Doctrinam *nu.* 1. allatam ex Bellarmino, nunc enim cogor à neceſſitate providere infirmo, ſi fortè poſſim, &c.

5 Tandem moneo, unctionem ſingulorum ſenſuum tantam requiri, quanta ſufficit, ut ſit ſenſibilis, quamvis per unam guttulam, ſeu ſtillulam fiat, quia ſolùm requiritur, ut verè poſſit dici ſenſus inunctus, ad quod quælibet ſenſibilis certò ſufficit.

§. III. *Forma Extremæ Unctionis.*

1 FOrma hujus Sacramenti ſunt verba deprecatoria, & invalida eſſent, ſive indicativa, ſive imperativa, (quidquid aliqui pauci contradicant) quia in Orationis modum hoc Sacramentum inſtituit Chriſtus Dominus, ut habetur Jacobi 5. orent ſuper eum, &c. Ea autem eſt hujuſmodi per ſingulos ſenſus.

Ad Oculos. Per iſtam Sanctam unctionem, † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid per viſum deliquiſti. Amen.

Ad Aures. Per iſtam Sanctam Unctionem, † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid per auditum deliquiſti. Amen.

Ad Nares. Per iſtam Sanctam Unctionem, † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid per odoratum deliquiſti. Amen.

Ad Os, compreſſis labiis. Per iſtam Sanctam Unctionem, † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid per guſtum; & locutionem deliquiſti. Amen.

Ad Manus. Per iſtam Sanctam Unctionem. † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid per tactum deliquiſti. Amen.

Ad Pedes. Per iſtam Sanctam Unctionem, † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid per greſſum deliquiſti. Amen.

Ad Lumbos, ſeu Renes. Per iſtam Sanctam Unctionem, † & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid per lumborum delectationem deliquiſti. Amen.

2 In prædicta forma puto probabilius, cum Hurtad. & aliis *de Extr. Unct. diff.* 7. de neceſſitate, ſeu eſſentia Sacramenti, non eſſe illud (Sanctam) nec illud (per ſuam piiſſimam miſericordiam) multo minus illud, Amen. Nam cœtera certum ſit, eſſe de eſſentia; & omnia, ut jacent (excipio illud, Amen) eſſe de præcepto gravi, ut notat rectè Suar. *T.* 4. *in* 3 *p. d.* 40. *ſect.* 3.

Tanquam verius item puto, eſſentiale eſſe, cuilibet unctioni, ſuam formam diſtinctè repetere, nec ſufficere, quinque unctionibus celeriter peractis, unicam formam omnes ſenſus complectentem exprimere, in hunc modum: *Per iſtam Sanctam Unctionem, † & piiſſimam miſericordiam ſuam, indulgeat tibi Deus, quidquid per viſum, auditum, odoratum, guſtum, & tactum deliquiſti.* ſolùm igitur ſub conditione id fieri poterit, quando timetur ocyor mors: ut modò: §. 2. *n.* 4. ſignificavi.

3 Invocatio explicita Trinitatis, ſeu ejus expreſſa mentio, nec neceſſaria eſt, ut vult Caſtrop. *tr.* 4. *de Extr. Unct. d. un. par.* 4. *num.* 5. nec conſueta.

Unctiones item expedire per modum Crucis, † quamvis ſit conſuetum, tamen non eſt, ita Suar. *t.* 4. *in* 3 *p. d.* 40. *ſect.* 2. *num.* 5. nec de neceſſitate Sacramenti, nec de præcepto gravi, unde, præciſo contemptu, & ſcandalo, quod certè rarum eſt, id omittere, peccatum mortale non erit.

4 Si neceſſitas urgeat, ut ſi infirmus timeatur deceſſurus ſine hoc Sacramento, adhiberi poſſunt plures Sacerdotes, quorum ſinguli ſuas unctiones peragaot, verùm ſinguli ſub ſuis formis; nullo enim modo poteſt alter ungere, & alter formam proferre. Lege Suarium. *l. c. diſp.* 44. *ſect.* 2. & 3. Coninch. *d.* 19. *d.* 9. Hurt. *de Extr. Unct. diff.* 12.

5 Si Sacerdos oon poſſit progredi ad perficiendum hoc Sacramentum, ſupplenda ab alio Sacerdote eſſe, quæ reſtabunt, rectè cum Divo Thoma, aliiſque monet Sà *de Extr. unct. n.* 10.

§. IV. *Modus, ſeu Solemnitas adminiſtrandi Extremam Unctionem.*

1 PArochus, vel ejus juſſu Sacerdos ſuperpelliceo, & ſtola indutus (ſecus fore mortale, & potiùs, ſi veſtes non ſuppetant, omitti debere Extremæ Unctionis Collationem, aſſerit Suarez, *d.* 44. *ſect.* 2. *n.* 7. ſed nequaquam debere omitti, docet Quintanad. *de Extr. Un. ſing.* 5. *num.* 4. cum quo ſentio, quia in hoc Sacramento levis judicandus eſt defectus veſtium, quare illæ cedere ſolidę decumbentis utilitati debent) Sacerdos inquam, ſic indutus, atque aſſociatus Clerico (poteſt uti Laico, poteſt nullum advocare, ſi in promptu is nequaquam ſit, ut notat Layman *l.* 5 *tr.* 8. *c.* 8. *num.* 2.) ingreditur in locum ægroti, eundemque confiteri ſe ſacramentaliter volenti, libenter audit, tum preces antecedentes ad Sacram Unctionem devotè fundit, quas preces, non poſſe ſub peccato mortali omitti, niſi urgente neceſſitate, putant Quintanadv. & Bonacina. Addo libens, & niſi excuſet parvitas materiæ, ut ſi ex illis modica pars omitteretur. Mox Pſalmos Pœnitentiales, ac Litanias, quæ ſolùm ſunt ſub conſilio, recitari genibus flexis ab aſtantibus curat, dum ipſe interim infirmi ſenſus digito inungit ad modum Crucis, quam autem Crucis efformationem non eſſe ſub præcepto modò docuimus, peractaque qualibet Unctione; ipſe idem inuncta loca tergit goſſipio, vel ſtupa vel lana, vel ſimili, illa mundando ad ſingulas unctiones, quæ in vaſe mundo reponit, ad ea comburenda, combuſtionis cineres in Sacrarium projecturus. Denique recitat Orationes conſequentes ad Sacram Unctionem, ſub eodem peccati mortalis onere, (niſi neceſſitas excuſet, vel parva materia) ſicuti diximus de ſimilibus Orationibus antecedentibus.

2 Hnc Sacramentum miniſtrare ſine lumine, non eſſe peccatum, bonum eſt ſcire, ut rectè notat Quintanad. *de Ext. Un. ſing. n.* 4.

3 Superſunt tres quæſtiunculæ Prima, quonam digito hæ unctiones ſunt expediendæ?

Secundò. Quæ pars manus ejus, qui non eſt Sacerdos eſt inungenda, exterior ne, an interior, quàm volam appellamus? ejus inquam, qui non eſt Sacerdos, nam omnes ſcimus Rituale Romanum reformatũ præſcribere. ut Sacerdotes (qui jam fuerunt in vola manus Sacro Chriſmate uncti) in exteriore manu inungantur, dum eis Extremæ Unctionis Sacramentum miniſtratur.

Tertia, Quid de inverſione Ordinis Unctionum?

4 Reſp. Si de valore Sacramenti loquamur; Primò, quocumque digito ejuſmodi Sacra Unctio exhibeatur; Secundò, quæcumque pars manus inungatur, Tertiò, à quocunque ſenſu, mutato Ordine, incipiatur, validum erit Sacramentum, quia cùm ſic jam adſit unctio à Chriſto inſtituta, adeſt jam, quod eſt de ſubſtantia neque enim credibile ſit, Chriſtum Dominum voluiſſe, valorem tanti Sacramenti à circumſtantiis tam levibus dependere.

5 Si verò loquamur de licito uſu, puto, non eſſe ſaltem mortale, quocunque digito exhibere unctionem, vel exteriorem manum non Sacerdotis inungere quia hæc duo levia ſunt.

6 At invertere ordinem Unctionum, ita ut prius ungantur aures, quam oculi, &c. eſſe grave peccatum, docet Caſtrop. *de Extr Unct. p.* 3. *num.* 12. his verbis: *Grave peccatum, ut ptè contra Eccleſiæ conſuetudinem, ordinem invertere* (hoc eſt, ſi prius ad aures, deinde in oculis, &c. Unctio fieret) ut ex communi docet Suar. *Tom.* 4. *in* 3. *p. d.* 4. *ſect.* 2. *fin.* Emman. Sà *V. Extrema Unct. n.* 12. Bonac. aliis relatis *d.* 7. *de Sacramentis q. un p.* 5. *n.* 20.

7 Profectò animadverto, etiam doctiſſimos viros, labi interdum in adducendis Authoribus, ſive ob Amanuenſium, ſive ob Typographorum incuriam; Legi locum Suarii à Caſtropalao citatum, ubi, non, (*grave*) ſed (*aliquod*) eſſe peccatum dicitur: At illud (*aliquod*) ſatis minus eſt, quàm illud *grave*, Legi Emmanuelem Sà, tum Genuinum, tum Expurgatum in editione Romana, qui nec *nu.* 12. *cit.* à Caſtropalao, nec in toto verbo *Extrema Unctio* hujus rei meminit. Legi Bonacinam, qui loco ab eodem citato, ſolùm docet Ordinem in ungendis quinque ſenſibus non eſſe neceſſarium neceſſitate Sacramenti, quia mutato ordine, adhuc completa manet ſignificatio, at de neceſſitate præcepti, ne verbum quidem.

8 Ego, ſi me conſulis, puto, non eſſe mortale; Excipe ſemper contemptum, & ſcandalum, quæ certè raro hic contingere poſſunt. Ratio eſt, quia, ut in ſimili dictum eſt ſæpius, hæc non eſt tanta variatio, ut mortalem culpam parere poſſit. Meritò ergo dixit Suarez, eſſe aliquod peccatum, ideſt veniale, & fortaſſe citatus Caſtropalaus non diſcedit ab hac ſententia. Cùm enim illud (grave) non rarò à Doctoribus ut Sanch. *tom.* 1. *in dec. l.* 5. *c.* 6. *nu.* 21. *& l.* 6 4. *de matr. d.* 23. *num.* 9. *circa fin.* Idem Caſtr. *tom.* 3. *d.* 2. *de voto p.* 17. *num.* 6. *fine*, uſurpetur pro gravi in genere peccati venialis, poſſumus opinari, Doctiſſimum Caſtropalaum voluiſſe dumtaxat notare, peccatum hoc non fore ex peccatis venialibus levibus, ſed in genere venialium, eſſe ex gravibus.

CAPUT II.

De ſubjecto hujus Sacramenti.

1 IS, quis validè, & licitè poteſt Extremam Unctionem recipere, eſt Homo Viator, Baptizatus, Uſus rationis compos; In gratia exiſtens, ſeu putans in eadem exiſtere; Graviter infirmus, & denique, qui in eodem periculo hoc idem Sacramentum non ſuſceperit, Illuſtremus ſingula.

§. I. *Viator.*

1 NOn ergo mortuus hujus eſt Sacramenti capax, illi autem, de quo dubitatur, an expiraverit, nonniſi ſub conditione dandum eſt. Immò ſupra *c.* 1. *§.* 2. *n.* 4. dixi, ab eo conferendo abſtinendum eſſe, ſi prævideatur, infirmus eſſe moriturus, antequam quinque unctiones perficiantur, nec ſit caſus neceſſitatis, juxta ibidem dicta.

§. II. *Baptizatus.*

1 CAthecumenus, & multo magis infidelis Extremę Unctionis capax non eſt, quia Baptiſmus re ipſa ſuſceptus, qui eſt Sacramentorum Janua, neceſſariò præcedere ad illam, debet. Si autem accidat, aliquem graviter infirmum Baptizari in fine vitæ, ſtatim à Baptiſmo, extremè ungi poterit.

2 Quamvis autem ex congruentia ſoleat dicto baptizato in fine vitæ porrigi Viaticum, prius quàm ei conferatur Extrema Unctio, tamen cùm hæc ſint Sacramenta, quorum unum ab alio non dependet, neceſſe non eſt, ſub tanto rigore ejuſmodi ordinem cuſtodire. Ita Suarez, *de Extrem. Unct. d.* 44 *ſect.* 1. *nu.* 8.

§. III. *Uſu rationis Compos.*

1 NOn quidem, quod actu ratione utatur, ſed quod uſum rationis habuerit. Unde licèt Infantes, perpetuòque amentes invalidè inungantur; Pueri tamen ſeptennes, cùm ſupponantur uſum rationis obtinuiſſe, validè, & licitè unguntur: Non eſt autem neceſſe, ut mortaliter peccare poterint, cùm ſit ſatis, ſi potuerint, venialiter. Quare non ſunt laudandi Epiſcopi, qui requirunt, puerum exceſſiſſe pubertatem: Et quamvis, juxta aliquorum probabilem ſententiam, his ſeptem annorum Pueris non liceat dare Viaticum, pro quo ſuſcipiendo expectandus eſt decimus circiter annus, tamen licebit, debebitque dari Extrema Unctio, quia hæc ſunt Sacramenta diſparata, & Extrema Unctio nõ requirit tantam diſcretionem, quantam illorum opinio requirit ad ſumendam Euchariſtiam. Dixi (*juxta aliquorum ſententiam*) nam ego ſuſtinui *in opuſc. meth. comm. c.* 5. *§.* 8. *n.* 54. poſſe, & debere, etiam his dari Viaticum.

2 An autem ſatis ſit ad validam, licitamque unctionem, ſolùm poſſe peccare, ſaltem venialiter, undè licitum ſit, ſive pueris ſeptennibus, ſive aliis illam conferre immediatè poſt Baptiſmum, quando moraliter certum eſt, nondum eos, ne venialiter quidem peccaſſe, duplex eſt ſententia. Affirmat Suarez, *loc. cit. d.* 42. *num.* 8. aliique innumeri, quia ſolùm requirunt potentiam peccandi. Negat Joan. Sanchez Apud Leand. *diſp.* 3. *de Extr. Unct. q.* 5. Jo. Sanch. *in ſelect. d.* 27 *num.* 18 *&* 19. quem ſequitur Leand. *loc. cit.* cum aliis, quia ſic non verificaretur forma hujus Sacramenti, quæ dicit, Indulgeat tibi Deus, quidquid peccaſti, &c.

3 Utraque ſententia, ſaltem propter authoritatem Doctorum, eſt probabilis: unde fit, ut probabile item non ſit, Beatiſſimæ Virgini miniſtratum fuiſſe hoc Sacramentum.

Si dubitetur, an puer uſu rationis polleat; poterit, & debebit eccleſiaſticè inungi, ſed ſub conditione. Ita Jo. Sanc. *in ſel. d.* 17. *num.* 17. Leand. *de Ext. Unct. d.* 3. *q.* 3 Diana 3 *p tract.* 4. *reſ.* 169. Addens, negotia, in quibus nihil amittendum timetur, ſed potius lucrum ſperatur, audacter eſſe tractanda.

Accedamus nunc ad Phræneticos. Qui poſt uſum rationis in Phrenesim, vel in amentiam inciderunt, hoc Sacramento frui poſſe, certum eſt. Nec enim opus, ut expreſsè infirmus illud, dum ſanæ eſſet mentis, petierit; cùm ſufficiat, vel aliquod dediſſe petitionis ſignum, vel ſolùm eſſe Fidelem, de quo præſumatur velle, ſaltem in mortis articulo, ritu Chriſtiano decedere, & de quo non conſtet, eſſe in morali, modo mox explicando § *ſeq. n.* 2.

Cavendum tamen ſemper eſt, ne, quoad Phræneticos, ſit periculum irreverentiæ, eo enim exiſtente, non erunt ungendi.

§. IV. *In gratia exiſtens, ſeu putans, &c.*

1 CUm hoc Sacramentum ſit Vivorum, ut explicuimus, *In op. meth. comm. c.* 1. *§.* 5. *juncto lib.* 1 *de Sacram. in gen. ſap. c.* 3. *§* 2. *nu.* 4 & videri poteſt Conin. *diſp.* 19. *de Ext. Unct. à num.* 59. requirit ſtatum gratię in ſuſcipiente. Quòd ſi quis bona fide putans ſe eſſe in eo ſtatu, tamen revera ſit in mortali, hoc peculiare habet hoc Sacramentum, ut in omnium ſententia cum attritione illud mortale remittat; nam propterea dicitur, auferre reliquias peccatorum, id quod pluribus explicant Theologi.

2 Huc

2 Huc ergo pertinent peccatores, de quibus notat, Primò, Coninch. *d.19. de Sacr. dub.6. num.19* citans Suar. *d.42. de Extr. Unct. ſect. 1. num. 10.* ſi poſt peccatum commiſſum, V. G. poſt duellum, tempus ſuperfuit, quo vulneratus pœnitere potuit, præſumendum eſſe, ſaltem per attritionem pœnituiſſe, niſi contrarium clarè conſtet, quod certè clare conſtare difficile eſt. Quare, ſi ut à ſenſibus abalienatus, unde non potuit nec conteri, nec Sacramentalem Abſolutionem cum attritione ſuſcipere, erit regulariter per Extremam Unctionem reficiendus, quia regulariter præſumitur attritus, & non poteſt de ſtatu actuali peccati conſtare. Vide omnino, quæ dixi *in opuſcul. meth. comm. cap.5. §.9.*

3 Notat ſecundò Sà, *Verb. Extrem. Unct. num.1.* ſuſcipientem hoc Sacramentum, non debere eſſe excommunicatum, nam propterea ſi ſit, vel ſi timeatur eſſe ejuſmodi, erit prius, ſive abſolutè, ſive ſub conditione, *ſi indiget*, abſolvendus; pro eo enim articulo quilibet Sacerdos hanc abſolvendi poteſtatem habet, eo modo, & cum iis oneribus, quæ ſuprà *de Sacram. Pænit. tract. de caſ. reſerv. c.12. §.4.* pluribus explicuimus.

4 Dices, Si ſuſcepturus hoc Sacramentum debet exiſtere in gratia, ut dictum eſt, *nu. 1.* quo modo ad adminiſtrandum illud infirmo alienato à ſenſibus, de quo ſolùm nunc eſt locutio, ſatis eſt mihi miniſtranti, ſi illum attritum, dumtaxat eſſe præſumam?

5 Reſpondeo, hunc nodum ſolvit Suarez, *3. p. to.4. d.42. de Extrem. Unct. ſect. 1. num.10* & ego indicavi, dum eodem *numero primo* dixi, (*vel bona fide putans ſe eſſe in gratia.*) Cum enim dictus Suarez ſibi ſic objeciſſet. *Fidelis non poteſt licitè accipere hoc Sacramentum cum ſola attritione cognita, ergo nec Miniſter poteſt licitè dare;* Cùm inquam, ſic objeciſſet, ita reſpondet. *Utique poteſt, quia ſi conferat, Sacramentum non carebit effectu ſuo. Diximus enim ſupra, Sacramentum hoc facere de attrito contritum, quoties ſuſcipiens non peccat de novo in ejus ſuſceptione. Sed ille recipiens de quo loquimur, non peccat de novo, nam ratione talis ſtatus, in quo eſt à ſenſibus deſtitutus, eſt incapax novi peccati, & aliàs ſupponitur attritus, quo pacto abſolutè obicem gratiæ, ergo ſit contritus virtute hujus Sacramenti, ea ipſaque gratiam, & conſequenter Miniſter illi hoc Sacramentum conferre dignè poterit.* Hæc Suar.

§. V. *Infirmus.*

1 EJuſmodi ſunt omnes ii, qui ex vulnere (quidquid aliqui dicant, qui volunt, ut præter vulnus, morbus aliquis accedat) qui ex morſu Viperæ, vel rabie Canis (ergo etiam, qui ex veneno quocunq;) qui ex ſenio, qui ex humorum inordinatione qui ex naturę debilitate ut etiam mulieres, quæ ex prægnatione, vel puerperio, Omnes, inquam, hi ſi in mortis probabili periculo eſſe juxta prudentis, & quidem benignum, judicium judicantur, poſſunt Extremam Unctionem ſuſcipere, etiam ſi in lecto non jaceant.

2 At verò, Qui mortis ſupplicio ſunt afficiendi, qui periculoſam navigationem aggreſſuri, qui ad prælium quamtumvis atrox præparantur, nec licitè, nec validè eandem Unctionem ſuſcipient, quia ut ſic non ſunt infirmi.

Immò Suarez, *dicta d.42. ſect.2. n.4.* ſuſtinet, non ſolùm illicitam, ſed invalidam eſſe collationē hujus Sacramenti factam Infirmo, qui prudenti judicio non periclitatur, quod certè probabile eſt; quia hoc Sacramentum inſtitutum eſt pro fine vitæ. Sed eſt etiam probabile, eſſe validam, & licitam, ut ſuſtinet Coninch *l. ſup. cit.* quia Tridentinum *ſeſſ.14. c.3.* dicit, hoc Sacramentum conferendum eſſe infirmis, præſertim periculoſè decumbentibus. Notandum enim eſt illud (*præſertim*) quod indicat poſſe, quoad valorem, etiam aliis infirmis.

3 Quid, ſi ſit dubium, an infirmus ſit in dicto periculo? Reſpondeo, etiam in prædicta ſententia Suarii, miniſtretur, (ait Capacvilla) *de miniſtr. Unct. c.5. q.11.* huic Extrema Unctio, Sed expectetur (inquit Caſtrop.) *de Extrem. Unct. d. unic. p.6. n.13.* donec conſtet de periculo. Utraque ſententia eſt probabilis, ſed prior magis eſt animæ favens, adeòque libentius excipienda.

4 Et quidem adverte, etiam in prædicta Suarii ſententia, (quam certè eſſe in praxi ſequendam, & non illam Coninch, ipſe uſus Fidelium communis oſtendit) periculum eſſe expectandum, non verò vitæ deſperationem. Nam concors eſt Theologorum vox, extremam Unctionem eſſe conferendam, quando ſenſus, & mens recipientis vigent, ut nimirum reverenter, & cum majori diſpoſitione recipiantur. In quo tamen rigoroſè loquitur Catechiſmus, *part. 2. de Unct. cap.6. num.9* *Graviſſimè*, inquit, *ii peccant, qui illud tempus ægroti ungendi, obſervare ſolent, cum jam, ſalutis ſpe amiſſa, vita, & ſenſibus carere incipiat.*

5 Ejuſmodi dictum lenit Quintanaduenas, *de Extr. Unctio. ſingul. 8. n.3.* dicens ad mortalem culpam incurrendam requiri, ut tanta dilatio, dedita opera, & ex negligentia fiat.

6 Adhuc mitius Suarez *loc. cit. d.42. ſect.1. c.7.* *Miniſtri (ait) curare debent, ut hoc Sacramentum detur Fidelibus, dum ſunt ſui compotes. An verò hoc ita ſit neceſſarium, ut cadat ſub præceptum, Authores nihil dicunt, neque ego facilè hanc obligationem imponam, ſaltem ſub gravi culpa.* Hactenus Suarez, lege tamen exceptionem mox *num. 8.* ponendam.

7 Hæc quoad Miniſtros: Sed quid de ipſo Infirmo, obligaturne ſub mortali ad hoc Sacramentum ſuſcipiendum?

Reſpondeo, communem eſſe opinionem ſolùm obligari ſub veniali, quia hoc non eſt Sacramentum neceſſarium: Excipe primò, quando ex contemptu omittat, vel cum gravi ſcandalo, quod certè non adeſt, ſolùm ex eo, quòd infirmus requiſitus velit differre ad tempus commodius; ſed adeſſet, inquit Coninch *d.19. dub 10. num 30.* & Layman, *tract. 8. de Extrem Unct. cap. 7. num. 2.* quando requiſitus ex nulla cauſa nollet, unde aſtantes (ait Layman) conciperent, illum eſſe hæreticum, vel, ob hominis authoritatem, ad vilipendendum hoc Sacramentum, moveri poſſent. Deinde Hurtad. *de Extrem. Unct. diff. 21.* notat, rarum eſſe, quod ſequatur ejuſmodi grave ſcandalum ex mera omiſſione.

8 Excipe Secundò, quando aliud Sacramentum infirmus non ſuſcepit, nec contritionem elicuit, nam tunc videtur ex obligatione Charitatis ad ſe ipſum, teneri ad ſuſcipiendam Extremam Unctionem, ut, ſi ſit fortè in peccato ſibi cognito, gratiam cum attritione acquirat, juſtuſque decedat.

9 Atque id, quod in hac ſecunda exceptione dictum eſt, debere etiam ſervari à Miniſtris, & Aſſidentibus circa infirmum, operæ pretium eſt, advertere.

10 Denique Prælati, & Parochi ſub quanam obligatione teneantur ad hoc Sacramentum ſuis ovibus adminiſtrandum, dicam *c.4. n.5.*

§. VI. *Quando reiterari poſſit Extrema Unctio.*

1 QUamvis Extrema Unctio Characterem non imprimat, ut ſupponit Tridentinum *ſeſſ.7. cap.9 de ſacr. in gen.* ex Eugenii IV. definitione, nihilominus, eodem periculo mortis perſeverante, iterari nec licitè, nec validè poteſt, quia ſemel habita, ſufficit pro eodem periculo, ut ex uſu Eccleſiæ conſtat antiquiſſimo. At ſi novum ſuperveniat periculum, licèt infirmitas non ceſſaverit, validè poterit; & licitè, & quia tunc cenſetur alia nova infirmitas, atque adeò novo remedio, novoque indigens auxilio.

2 Hæc ſunt certa, & omnibus obvia. Verùm gravis difficultas apud Doctores agitatur, quonam modo hoc novum periculum cognoſci poſſit? Quod tamen ex ſequentibus eorundem Doctorum explicationibus habebis, ſpero, manifeſtè.

3 Hurtadus *de Extr. Unct. diff. 11. ſine*, ſic loquitur. *Ut vero novum adſit periculum, non requiritur magnus temporis intervallum, quam quòd requiritur, ut infirmus dicatur prius periculum evaſiſſe, ſeu fuiſſe extra illud.*

4 Bonacina *d.8. de Extr. Unct. q. un. p.6. nu.4.* ſic, *Si ſtatus*, inquit, *Infirmitatis mutetur, poteſt iterari Extrema Unctio. Itaque, ſi exiſtens in periculo mortis infirmus percepit Extremam Unctionem, deinde per aliquos dies evaſit mortis periculum, ut ſi per menſem, convaluit à periculo mortis, poteſt iterùm recipere hoc Sacramentum, ſi iterùm incidat in grave ejuſdem mortis periculum.*

5 Suarez *to.4. in 3. p. d.40. ſect.4. num.7.* cùm dixiſſet, frivolum eſſe iterandam Extremam Unctionem, unius anni interruptionem poſtulare, vel unius menſis; ſic addit: *Id ò hæc regula non eſt admodum certa, ideòque prudenti arbitrio hoc relinquendum eſt, ut nimirum, conſiderata diuturnitate ægritudinis, & ſtatu ejus, & interruptionis eorum inter ſe, practica, & communi exiſtimatione, illa cenſeantur diverſa pericula, & ſtatus ita diverſi, ut perinde ſe habeant, ac ſi eſſent morbi omnino diſtincti.*

6 Coninch. *d.19 de Extr. Unct. d.8. n.26.* ita docent, *Intervallum inter periculum tranſactum, & periculum novum in eadem infirmitate, debere eſſe notabile, id eſt tantum, ut utrumque periculum, non ſolùm ſecundùm apparentiam, & effectus, ſed re ipſa poſſit dici diſtinctum, ita ut æger medio tempore, prudenter judicio poſſit dici fuiſſe extra periculum mortis, quoad illum morbum attinet.*

7 Denique Rituale Romanum his verbis breviter, & disertè propoſitam rem, ſic expedit. *In eadem infirmitate hoc Sacramentum iterari non debet, niſi diuturna ſit, ut cùm infirmus convaluerit, iterùm in periculum mortis incidit.*

CAPUT III.

De Miniſtro hujus Sacramenti.

§. I. *Miniſter eſt Sacerdos.*

1 PRo valore, eſt quilibet ſimplex Sacerdos, licèt excōmunicatus, vel degradatus. Pro licito autem uſu debet eſſe Sacerdos non excommunicatus, nec alia innodatus Cenſura, & Juriſdictionem habens in infirmum, qualis eſt Prælatus pro ſuis ovibus, ut item eſt Parochus pro ſuis, vel alius Sacerdos ex alterutrius commiſſione tacita, vel expreſſa. Quare in neceſſitate quilibet Sacerdos nulla Cenſura ligatus licitè confert, quia poteſt præſumere licentiam Parochi, vel Prælati, cum in his actionibus, quæ non ut validè, ſed ut licitè fiant, dependent à Superiore, non requiratur niſi probabilis ejuſdem conſenſus: jure, ut ait Caſtropal. *de Extr. Unct. p.7. n.4.* ſic diſponente.

2 Si ſine ulla licentia Sacerdos alterum ungeret, ſaltem ſæpè id faciendo, videtur res gravis, atque adeò culpa mortalis; uſurpat enim juriſdictionem alterius. Non ita, ſi ſemel, aut iterùm; ſic enim leve quid eſt, ut in ſimili alibi memini, *In opuſc. de excomm. cap.5. §.4. nu.8.* me declaraſſe.

Digitized by Google

3 An Sacerdos excommunicatus licitè ex neceſſitate inungat? colligi ex ibidem dictis poteſt.

§. II. *Sub qua obligatione.*

1 PArochus, & Prælati tenentur ex juſtitia, Lege Laym. *l.5.tr.2.c.7 n.3.* Diana *p.3.tr.4.reſol.*170. Suar. *tom.4. in 3.p.d.44. ſect.* 3. & obligatione ſui officii ſub mortali (alii enim Sacerdotes, ſolùm ex Charitate,) hoc Sacramentum conferre ſuis ovibus, ſive expreſsè, ſive tacitè petentibus: quam tacitam petitionem ego interpretor adeſſe, quoties infirmus graviter decumbit, nec Sacerdotem excludit, immò ſi excludat, debet à Parocho perſuaderi, &c. Licèt enim infirmus, modo ſupradicto, non obligetur, ſaltem regulariter ſub mortali Extremam Unctionem ſuſcipere: qui poteſt ſuo juri cedere, non tamen ita Parochus, qui ut paſtor debet in illo gravi articulo ſuis ovibus de ſpiritualibus remediis providere.

2 Pro tempore peſtis videantur Caſtrop. *l.c.p.8.nn.5.* & multi, quos citat Leand. *de Extr. Unct. d.1.q.8. & 9.* Adde Suar. *to.4 d.44 ſect.3.num.* 20. Nobis in præſentia ſatis ſit duo notare Primò, Docent non pauci, ut Dian. Villalob. Amicus, Franc. de Lug. Suar. aliique cum Medul. Theolog. *de Extr. Unit. c.1.n.*8. ſi peſte infecti ſint confeſſi, unde cenſeantur eſſe in gratia, poſſe Extremam Unctionem abſolutè omitti.

3 Secundò; Docent Tamerus, allatus à Medulla Theolog. *l.c.* Suar. *de Extr. Unct. d.44. ſect* 3.*n.*20. aliique, non teneri Parochum, quando, adhibitis remediis, adhuc ſubeſt periculum ſuæ vitæ, hoc Sacramentum porrigere, ſed addit Suar. *l.c.* Parochum obligari, adhibere convenientia remedia, quibus poſſit ſine morali periculo Extremam Unctionem miniſtrare. Lege ipſum, qui hæc remedia enumerat.

§. III. *Religioſi an ſint hujuſmodi Sacramenti Miniſtri?*

1 COntra Religioſos conferentes hoc Sacramentum fulminatur ipſo facto excommunicatio Pontifici reſervata *in Clementin. primo de Privilegiis* intellige autem, quando ſine licentia tacita, vel expreſſa Parochi, vel ſine Pontificis privilegio id faciant. Quibus tamen ipſi ex privilegio conferre Extremam Unctionem poſſint, habes latè apud Quintanadveñas, *l. mox citando*, ex quo duo ſeligo dumtaxat.

2 Primò Si Novitius Sacerdos conferat alicui Extremam Unctionem ſine licentia Parochi, peccat quidem modo dicto §.1.*n.*3. at non afficitur hac excommunicatione. Ita Suar. *to.3. in 3.p.d.*22. *de Conf. ſec.* 4.*n.*3) quidquid dicat Navarr. *in man.c.*22.*n.*102. Sylv. *V. excomm.7.nu.* 32. ap. Suar. cit) nam hæc excommunicatio eſt contra Religioſos, Novitii autem in odioſis Religioſorum nomine non veniunt.

3 Secundò in dicta Clementina non eſt ſermo de Religioſo miniſtrante hoc Sacramentum alteri Religioſo, qui eſt exemptus à Juriſdictione Parochi. Ratio eſt, quia dictæ prohibitionis totus finis eſt, ne præjudicium aliquod oriatur Parochis, quod neutiquam fit, ſi Religioſus Religioſum inungat, in quos nulla Parochus Juriſdictione gaudet.

§. IV. *De Adjutore Miniſtrantis hoc Sacramentum.*

1 ADjutor, ſeu reſpondens Sacerdoti hoc Sacramentum Miniſtranti, indicavi ſupra, ſolere eſſe Clericum, immò ſufficere etiam Laicum, & aliquando poſſe nullum adeſſe. Inquiro nunc præterea, an liceat eſſe Fœminam.

2 Reſpondeo, nequaquam licere: nec ſcilicet reſpondendo ad preces, nec multo magis tergendo ſenſus infirmi Uncti.

3 Quid, ſi deficiant viri omnes? Adhuc ſentio cum Quintanadveña *de Extr. Unct. ſect.*6. potiùs Sacerdotem ſibi debere reſpondere, & eundem ipſum abſtergere unctiones, quàm Fœminam adhibere. Nam ex una parte, ejuſmodi Adjutorem adeſſe, non eſt neceſſarium in hac functione, & ex alia Fœminæ in Sacris Canonibus ſemper arcentur ab immediatis hiſce miniſteriis Sacramentorum.

CAPUT IV.

Quo tempore miniſtrari poteſt extrema Unctio.

1 QUacunque hora, quocunque tempore, quocunque die: non enim eſt, unde coarctatum ſit ejuſmodi tempus.

2 Solùm in tempore Interdicti prohibitum, id invenimus in Sacro textu *cap. Quod in te de pœnit. & remiſſ.*

3 Excipi tamen ab hac prohibitione debent, Primò, ii, quibus pro illo tempore conceſſum eſt privilegium, quod an, & quatenus concedatur à Bulla Cruciatæ, dicitur *in tr. de interd.* Interim lege à Cruce *in expod. Bul. Cruc. c.3. dub.5.n.1.* ubi etiam dicitur, quoad Religioſos.

4 Excipe ſecundò, quando moriturus Sacramentum Pœnitentiæ recipere non potuit; nam in hoc caſu Extrema Unctio eſt medium valdè probabiliter neceſſarium ad animæ infirmi ſalutem, unde illam non prohibet Eccleſia, ſicut nec tunc prohibet collationem Sacramenti Pœnitentiæ.

5 Quoniam verò acquiri primam gratiam, & peccatum oblitum remitti Fideli baptizato per ſuſceptionem aliorum Sacramentorum bona fide, & cum attritione factam, eſt ſolùm probabile. Ita Suar. *de Extr. Unct. diſp.*41 *ſect.*1.*n.*19. per Pœnitentiam verò, & Extremã Unctionem ſit moraliter certum. Suar. *ibid.* ideò puto non eſſe alienum ab Eccleſiæ pietate concedere, ut infirmus, ſi tempore interdicti non potuit recipere Sacramentum Pœnitentiæ, (eſto receperit aliquod aliud Sacramentum, etiam Euchariſtiam) poſſe Unctionem Extremam ritè ſuſcipere, illique à ſacerdote eam miniſtrari, ut ſcilicet certius ejus ſaluti conſulatur.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

LIBER SEPTIMUS.

CAPUT PRIMUM.

§. I. *Quid ſit Ordo, & quotuplex.*

1 ORDO, ſeu Ordinatio eſt *Signum ſenſibile, quo ſpiritualis poteſtas cum impreſſione Characteris tribuitur viro baptizato circa Euchariſtiam, quà conficiendam, quà miniſtrandam.*

2 Signatè autem dicimus (*circa Euchariſtiam*) omnes enim Ordines relationem, ſeu habitudinem habent, ſive remotè, ſive proximè ad unicum Euchariſtiæ ſacrificium, vel conficiendum, vel miniſtrandum. Nam propterea licèt illi plures ſint, tamen, quia omnes habent prædictam moralem unitatem per eandem relationem ad Euchariſtiam, unum ſunt Sacramentum, lege Bellarminum *l.1. de Ord.c.*8. & Marchinum *de Ordin.p.1.c.*15.

3 Ordines autem eſſe ſeptem, ideſt quatuor Minores, Oſtiariatum, Lectoratum, Exorciſtatum, Acholytatum, tres verò Majores, nimirum Subdiaconatum, ſeu Hyppodiaconatum, Diaconatum, & Sacerdotium vel pueri non ignorant, quorum officia dicam inferius.

4 Primam tonſuram, & Cardinalatum non eſſe Ordines, Epiſcopatum verò non eſſe diverſum Ordinem à Sacerdotio, ſed ejus extenſionem quandam, qua Epiſcopo datur poteſtas ordinandi Sacerdotes, Epiſcopos, & denique Archiepiſcopatum, & Papatum non eſſe ordines diverſos ab Epiſcopatu, ſeu à dicta extenſione Sacerdotis, ſatis ſit innuere: legantur Doctores paſſim. Ut Bellar. *l.c.c.*30. Leand. *de O d. diſp.1.q.*5. & 10. alios citans & *q.*14.15.17. Sanch. *in conſ. l.7.c.* 10. *dub.*9. Caſtrop. *de Ord.p.3.n.*3. Quint. *de Ord. ſing.4.n.*5.

5 Solùm nota, ex eo, quòd Epiſcopatus eſt extenſio Sacerdotii, ſequi, nulliter, & invalidè ordinari in Epiſcopum eum, qui Sacerdos, non eſt, quia Epiſcopatus prærequirit eſſentialiter Sacerdotium; quod non ita eſt in aliis ordinibus. Nam quamvis illicitè quis initiaretur v.g. Sacerdotio, ſi præcedentibus Ordinibus careret, validè tamen initiaretur, quia Sacerdotium non eſſentialiter, ſed ſolùm ex præcepto, illos alios ordines ſupponit.

§. II. *An omnes Ordines ſint Sacramentum.*

1 MInores quatuor, eſſe Ordines, certum eſt, quia tales pronunciat Tridentinum *ſeſſ.*23. *can.*2. *de Sacram. Ord.* & meritò quia faciunt gradum, ſeu ordinem in Eccleſia ſupra tonſura inſignitos, quæ tonſura eſt janua, ſeu fundamentum Ordinum, non Ordo.

2 An verò Minorum horum Ordinum collationes ſint Sacramenta, diſſentiunt DD. Vaſquez *to.3. in 3.p.d.*257. Aliique, quos citat Leand. de Ord. *d.1.q.*6. latè probat non eſſe Sanchez *in conſil. l.7.c.1.d.*7. Leand. *l.c.q.*6. Averſa *de Ordin.q.1 ſect.*2. Caſtrop. *to.4.tr. de Ord.p.3.n.* 9. tamen cum communiore, & probabiliore ſententia eſſe, probat; quos Doctores, ſi eſt otium, adi.

MAJO-

M A J O R E S.

3 Subdiaconatus collationem eſſe item Sacramentum,eſt longè probabilius: quamvis fatear, opininnem dicentem non eſſe, in cenſuram vocari non poſſe, eam enim nonnulli Docti ſequuntur,vocantque probabilem.

4 Quòd autem collatio Diaconatus ſit Sacramentum, videtur accedere ad certitudinem fidei. Lege Averſam *loc.cit.ſect.*3. Apud Caſtrop. *loc.cit.n.*5. Sot. Layman, alioſque apud Leand. *de Ord.d.*1.*q.*7. & Marchin. *tr.*1. *de Ord.p.*1. *c.*8. vocat valdè probabilem.

5 Denique Sacerdotium,& Epiſcopatus,prout includit Sacerdotium, de fide eſt eſſe Sacramentum. At prout ſuperaddit extenſionem dictam §.*præced.n.*5. licèt non ſit de fide, eſt tamen certiſſimum eſſe Sacramentum, ut apud Vaſq. alioſque citatos videre poteris.

6 Quoad praxim, illud ex dictis colligi debet, Ordinem, cùm jam diximus,eſſe Sacramentum, undè ſuam producit gratiam, debere dignè miniſtrari ab Epiſcopo ordinante, & dignè recipi ab ordinato ideſt ſine conſcientia peccati mortalis, ut ſupra libro primo de Sacramentis in univerſum explicatum eſt. Sed difficultas propria hic ſe offert: An id ſentiendum ſit de omni Ordine, etiam de prædicta extenſione; ita ut per quamcumque indignam collationem, vel receptionem illorum committatur novum numero peccatum.

7 Reſpondeo. Ita eſt ſentiendum in ſententia, quam ut probabiliorem ſecuti ſumus, docentem, eos omnes eſſe Sacramenta, multò magis de illa extenſione,quam diximus, certò eſſe Sacramentum. At quia non potuimus negare probabile eſſe,Subdiaconatum, & Minores Ordines non eſſe Sacramenta, ut modò vidimus, ideò probabile etiam erit, ea miniſtrare, ut vult Leand. cum multis *diſp.*2. *de Ord. q.*21. *&* 22. Quintanad. *de Ordin ſingul.*17. *num.*1. vel ſuſcipere,non eſſe ſaltem mortale.

C A P U T II.

De materia, Forma, & Officiis Primæ Tonſuræ, & Minorum Ordinum.

§. I. *Prima Tonſura.*

1 EST, *deputatio ad canendum in Choro, ſeu Eccleſia, & ad ejuſdem obſequium.*

2 Confertur ab Epiſcopo per abſciſſionem capillorum, loco materiæ, & per hæc verba, loco formæ, ab eodem Epiſcopo,& ſimul ab ordinando pronunciata: *Dominus pars hæreditatis meæ, & pars mea Deus in æternum.*

Dico (loco materiæ,loco formæ) cùm enim prima Tonſura Ordo non ſit, vera materia, formaque non indiget: nam propterea, his omiſſis,validè quis (teſte March. *de Ord.tr.*2.*p.*1.*c.*12.) deputaretur ad obſequia prædicta, ſi quocunque alio modo, ipſo conſenteinte, ad ea addiceretur ab Epiſcopo.

3 Officium primæ Tonſuræ eſt, deputare Fidelem ad canendum in Eccleſia,ob quam rationem vocatur is Pſalmiſta, & ei imponitur ut ſemel recitet ſeptem Pſalmos Penitentiales cum Litaniis,& Precibus conſequentibus. Deſtinatur item per ipſam Fidelis ad obſequium, & famulatum Eccleſiæ, undè ſit capax beneficiorum Eccleſiaſticorum, & aptus ad Ordines ſequentes.

4 Ut autem id hac occaſione dicam,adverte, prædictas Orationes imponi ab Epiſcopo tum tonſurato, tum cuilibet ordinato in Minoribus,& quidem ſemel, etiam, ſi receperit ſimul dictam Tonſuram & quatuor omnes Ordines: imponi inquam, non ſub peccato, ſed ſub conſilio. Ita March. *loc.cit.c.*8. cum Navarr. & Reginaldo ſicuti idem ſentiendum eſſe de Matutino, & Miſſis, quæ idem Epiſcopus imponit Ordinato in Sacris, dicam mox *c.*2. §.2.

§. II. *Oſtiariatus.*

1 EST *Ordo Eccleſiaſticus, per quem datur poteſtas claudendi, aperiendi, & cuſtodiendi Eccleſiam.*

2 Ejus materia remota ſunt claves Eccleſiæ,Proxima eſt porrectio, ſeu traditio clavium. Forma ſunt illa Epiſcopi verba: *Sic age, quaſi rationem Deo redditurus pro his rebus, quæ his clavibus includuntur.* Adduntur tanquam Cæremoniæ, aperire, & claudere fores ejuſdem Eccleſiæ, & illi tradi campanulam, ſeu funiculum, quo ea ligatur quibus oſtenditur exercitium Ordinis, quem ſuſceperunt.

3 Oſtiarii munus eſt,ſecundùm Leand. *de Ord.d.*2.*q.*10.ex March. *loc.cit.tr.*2.*p.*2.*c.*3. claudere,cuſtodire Eccleſiam,advocare,& admittere dignos, indignos excludendo, Campanas pulſare (explicat Gaſpar.Hurt. *de Ord.diff.*5. id intelligi,tempore ſacrificii) ſupellectilem Sacram cuſtodire, denique aperire librum ei, qui eſt prædicaturus, quòd tamen ultimum in uſu certè non eſt, Lege G. Hurt. *lib.*

§. III. *Lectoratus.*

1 EST *Ordo Eccleſiaſticus, quo conceditur poteſtas Prophetias, & ſcripturas legendi in Eccleſia.*

2 Ejus materia remota eſt liber continens Sacras Lectiones, ideſt Epiſtolas,& Prophetias. Proxima eſt ejuſdem libri traditio. Forma. *Accipe, & eſto verbi Dei relator, habiturus, ſi fideliter, & utiliter officium tuum impleveris, partem cum iis, qui verbum Dei ab initio bene miniſtraverunt.*

3 Munus ergo Lectoris eſt legere prædictas Prophetias, & Sacras ſcripturas, etiam Evangelium, ſed extra Miſſam, nam in hac, eſt officium reſpectivè Subdiaconi, & Diaconi. Item ejuſdem Lectoris eſt munus, Catechumenis baptizandis fidei rudimenta tradere. Olim panes, & fructus novos Lector benedicebat, minori tamen ſolemnitate, quàm ea, quæ convenit ordinatis in Sacris, ut notat G.Hurt. *l.cit.* verum hodie id abrogatum eſſe, Marchinus *de Ord.tr.*2. *p.*3. *cap.*3. teſtatur.

§. IV. *Exorciſtatus.*

1 EST, *Ordo Eccleſiaſticus conferens poteſtatem imponendi manus ſuper Energumenos, legendique Exorciſmos, ad Dæmones fugandos.*

2 Materia ejus remota eſt liber Exorciſmorum, Proxima ejuſdem libri traditio; Forma. *Accipe, & commenda memoriæ, & habe poteſtatem imponend. manus ſuper Energumenos, ſive Baptizatos, ſive Catechumenos.*

3 Ejus ergo officium eſt manus imponere ſuper Energumenos, atque exorciſmos legere; Olim Exorciſta edicebat Populo, ut, qui non cõmunicarent, darent locum aliis communicaturis, & aquam, qua in miniſterio Baptiſmi uſurus erat Baptizans, infundebat, ſed hodie hæc, ipſo non uſu, abrogata eſſe, idem *ibid.* notat Marchinus.

§. V. *Acolythatus.*

1 EST *Ordo Eccleſiaſticus, quo datur poteſtas accendendi lumina, cereumque ac ejuſdem transferendi ad altare, porrigendi Subdiacono Urceolos, pro Sacro miniſterio.*

2 Materia remota hujus Ordinis eſt duplex, altera, eſt candelabrum cum cereo extincto, altera, ſunt Urceoli vacui. Horum traditio eſt materia proxima. Notatque Bonacina *de Sacr. Ord. q. un. par.*3. *nu.*6. citat. Henr. Filliuc. & communiter ſatis eſſe, ſi unus Urceolus tangatur ab ordinando; Forma item duplex eſt. Altera. *Accipe Ceroferarium cum Cereo, ut ſcias, te ad accendenda Eccleſiæ lumina mancipari in nomine Domini.* Altera. *Accipe Vrceolos, ad ſuggerendum vinum, & aquam in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti, in nomine Domini.*

3 Circa quæ, triplex eſt ſententia, alii ut Bonac. Rich. Angel. aliique apud Leand. *de Ord.q.*17. affirmant priorem, alii ut S. Th. Val. Gran. Bonac. aliique *apud Leand. citatum*, poſteriorem, alii denique ut Averſa *de Ord.q.*2. *ſect.*4. utramque ſimul eſſe materiam, & formam adæquatam hujus Ordinis, & per ipſas imprimi Characterem. Omnes probabiliter.

4 Officium ergo Acolythi eſt præparare lumina ad Sacrificium, Cereum, ubi eſt legendum Evangelium, ferre: Diacono, & Subdiacono inſervire, (nam indè dicitur Acolythus, latinè, pediſſequus) Aquam, & vinum in Urceolis miniſtrare, eoſdemque vino, & aqua plenos eidem Subdiacono porrigere.

5 Acolythum, immò & cæteros quocumque Ordine, quamvis Minori, inſignitos, immò & ſolùm tonſuratos poſſe licitè tangere vaſa ſacra, ſed in quibus non ſit Sanctiſſima Euchariſtia, teſte G. Hurt. *de Ord.diff.*14. & plur. apud eundem Leandr. docuimus. *In opuſc. de Sacr. Miſſæ lib.*1. *c.*2. §.1. *n.*9.

§. VI. *Aliquot quæſtiunculæ de Initiatis Tonſura, & Minoribus.*

AN HI, CUM INITIANTUR, OBLIGENTUR Sacram Euchariſtiam ſumere, & quid de Aliis?

1 PRima Tonſura, & Minoribus initiati, eo die, quo initiantur, obliganturne Sacram Communionem ſuſcipere, & per hanc occaſionem, quid de aliis in Sacris?

2 Reſpondeo tribus dictis. Dico, primò, Tonſura, & Minoribus Initiatos non obligari. Primò, quia non adeſt Textus ad id obligans, Secundò, quia aliqua Rubrica ſic fortè diſponens, nullum indicat præceptum, unde ſolùm continet conſilium. Tertiò, Praxis idem perſuadet, quando ſcilicet hi ordines conferuntur à Prandio.

3 Dico, ſecundò, idem affirmari debere de Subdiaconatu, & Diaconatu propter duas priores rationes proximè dictas; ſemper ſupponendo, non eſſe alicubi peculiare præceptum.

4 Dico tertiò, Sacerdotio initiatum omninò ſub pena culpę mortalis communicare debere, teſte Quintanad. *de Ordin. ſingul.*17. *nu.*2. quia debent participare de ſuo ſacrificio.

AN PECCET QUIS, SI INITIATUR TONSURA, & Minoribus, ſine intentione aſcendendi ad alios Ordines. Et quid de Epiſcopo, ſi, id ſciens, illum initiet?

5 Neutrum peccare mortaliter, puto cum Sanch. *de Ord. ſingul.* 17. *n.*76. Coninch. Layman. G.Hurt. Bonacin. aliiſque apud Leand. *de Ord.*

Digitized by Google

Ord.d.7.q.9.& 10. quia nulla gravis deordinatio in hoc apparet, nec grave præceptum; Non ita in eo, qui Religionem ingreditur animo non perſeverandi, quia hic decipit Religionem, dum alitur ejus expenſis contra ejuſdem Religionis voluntatem; Lege Coninch. *de Ord. d.*10. *n.*105.

6 Dices. At Tridentinum *ſeſſ.*23. *c.*4. *de Ref.* prohibet illos prima Tonſura ordinari, de quibus probabilis conjectura non ſit, eos, non ſæcularis judicii fugiendi fraude, ſed ut Deo ſerviant, hoc vitæ genus elegiſſe.

Reſpondeo. Tridentinum loquitur de initiato ex intentione fugiendi judicium ſæculare, non autem de intentione non aſcendendi ad alios ordines.

7 Quòd ſi quæras, an is, qui contra Tridentinum initiatur ex intentione fugiendi dictum judicium, peccet mortaliter? Reſpondeo, eſſe duas ſententias. Navarr. Barboſ. March. Molfeſ. aliique cum Leand. *l.c.q.*11. putant, peccare mortaliter Sanch. *l.c.* G Hurt. Coninc. Diana, Laym. Bon. ap. Leand *l.c.* cum aliis, mortaliter non peccare.

8 Hanc poſteriorem ſequor; quia, nec Tridentinum imponit præceptum grave, nec gravem injuriam is, qui cum ejuſmodi intentione ordinatur, irrogat vel Eccleſiæ, vel poteſtati ſæculari; quilibet enim uti poteſt ſua libertate in eligendo vitæ ſtatu, eſto deinde per accidens ſequatur exemptio à ſæcularibus, & eſto ſic ordinatus ad ſtatum altiorem nolit aſcendere.

9 Verùm peccatne ſaltem venialiter. Reſpondeo Sanch. *l.c. n.*17. ſic habet: *Si Ordines Minores, aut primam Tonſuram accipiens, ſolùm intendat declinare juriſdictionem fori ſæcularis, nonnulla culpa eſt, quod deficiat recta intentio Ordines ſuſcipiendi.* Certè ex modo loquendi communi, illud (*nonnulla*) ſolùm venialem notat. Quare ſi deinde Sanchez *n.*18. dicit, non peccare Epiſcopum, ſi prædictum ordinet, intelligendus erit (ne ſibi ſit contrarius) non peccare mortaliter, nam non poſſet effugere veniale, ſi ſciens ad illud cooperaretur.

10 Notabile denique eſt illud, quod docet, Layman, nimirum, Rectores Academiarum ſine veniali ſolere aſſumere Minores Ordines, abſque intentione permanendi in Clericatu, ſed ſolùm, ut ſic poſſint Scholares Eccleſiaſticos regere; Quæ Doctrina oſtendit, poſſe adeſſe juſtam cauſam, unde ne venialiter quidem peccetur.

AN PECCET IS, QUI MINORIBUS INITIATUR OB SOLAM ſpem Beneficium Eccleſiaſticum conſequendi?

11 Marchinus *de Ord. tr.*1.*p.*8. *cap.*1. *à nu.*13. ad hanc quæſtionem ſic reſpondet, Si dicta ſpes ſit cauſa principalis finalis, & primaria, mortaliter peccabitur, ſecùs, ſi ſit ſecundaria, & impulſiva. Quæ doctrina confirmari poteſt ex Divo Thoma 2. 2. *q.*185. *art.*1. docente, appetere Epiſcopatum ob divitias (intelligendus enim eſt principaliter) eſſe mortale.

12 Profectò, ſi id, ita abſolutè dictum verum eſſet, væ Sacerdotibus væ Clericis, væ Fidelibus. Quotuſcumque enim eſt, qui ob finem habendi temporalia ad ſpiritualia non moveatur?

13 Naviter igitur intelligendum eſt, quid ſit hac in re moveri à lucro, vel ſimili ſpe temporali tanquam à fine, ſeu cauſa principali, ita ut mortaliter tunc peccetur. Certè eſt, cùm quis ita movetur ab hoc fine lucri, & ita ſpiritualia ad illud ordinat, ut velit legem Dei in re gravi negligere, dummodò eo lucro potiatur. Hanc profectò intentionem ſi vel Clericus, vel Epiſcopus habet in ſua Ordinatione, peccare mortaliter, non eſt dubium, deque hac loquitur Sanctus Thomas.

At ſi ejuſmodi intentionem non habeat, ſed ita velit finem illum lucri, media ſua ordinatione, ut ſive expreſsè, ſive tacitè ſit paratus, legem Dei non negligere, hunc certè difficile eſt, pronunciare, mortaliter peccaturum; Quamvis enim aliqua ſit venialis deordinatio, ſpiritualibus uti, tanquam mediis ad temporalia, tamen, dum conſtat voluntas prædicta, eſſe gravis, & mortalis deordinatio nequaquam videtur. Lege nonnulla admodum huc facientia *in noſtro opuſc. de Sacr. Miſſæ lib.*2.*c.*1.§.1.

AN INITIATUS TONSURA, VEL MINORIBUS PECCET, ſi ſine ulla cauſa uxorem ducat, & à Clericatu diſcedat.

14 Quamvis aliqui, ut Th. Azor. Sylu. aliique apud Leand. *de Ord. d.*7.*q.*53. nullam hic agnoſcant culpam, tamen adeſſe venialem mihi probabile eſt cum Sanch. *lib* 7 *de matr. d* 31. *num.*7. quia ejuſmodi Clericus videtur recedere à ſtatu, quem in ipſa receptione Tonſuræ videtur implicitè Eccleſiæ, aliquo tandem modo, promiſiſſe. Non ergo hanc culpam ego duco ex capite inconſtantiæ; hoc enim fortaſſe non attingeret culpam, cùm ut ſolùm defectus majoris boni, ut in ſimili diximus *lib.*3. *in Dec. c.*11. *n.*2. ſed ex capite dictæ infidelitatis in re non notabiliter gravi.

15 Hunc autem Clericum, ſi beneficio gaudet, vel Eccleſiaſtica penſione, illis privari ſtatim ipſo jure inito validè matrimonio, ne te, quæſo prætereat. Lege Sanch. *lib.*7. *de matr. diſp.*44 *nu.*5. Caſtrop. *de Ord. d. unic. p.*17.*n.*15. Laym. *lib.*4. *tr.*2. *c.*14. *n.*1.

IN TONSURA INITIATUS, SIVE SIMPLEX CLERICUS, ſive Beneficiatus peccet, ſi Tonſuram, quam Clericam appellamus, non deferat.

Idem per occaſionem quærimus de Initiato in Sacris, Et quid de veſtibus Clericalibus?

16 Triplex eſt, quoad Clericam, ſententia. Prima docet (cum Panorm. S. Aug. Tab. Arm. Sylveſt. Bañ. Soto apud March. *de Ord. tr.*2.*p.*1. *c.*6.) omnes Clericos peccare mortaliter, ſi Clericam ferre negligant per tempus notabile. Secunda ſatis communis (cum Vaſq. *t.*3. *in* 3 *p.d.* 250.*c.*8. G. Hurtad. *de Ord. diſſ ult.* Sanc. *in conſ lib* 7.*c.*1.*d.*49 Leand. *d.*13. *de Ord. q.*34. *&* 35.) aſſerit, non omnes, ſed Clericos Beneficiatos, & conſtitutos in Sacris. Tertia contendit, (cum March. *l.c. tr.*2.*p.*1. *c.*6. Caſtrop. *de Ord. d. unic p.*18. *num.*3. Cajet. aliiſque apud Dian. *p.*3. *tr.*4. *reſ.*183.) nullos peccare mortaliter, niſi adſit temeritas, contumacia, & contemptus.

17 Huic tertiæ ſententiæ ego adhæreo libentiùs. Ratio eſt, quia conſideratis diligenter, expenſiſque ſingulis textibus allatis à contrarium ſentientibus, nullum inveni, qui præceptum ſaltem grave contineret; quam diligentem conſiderationem hic inſerere animus fuit. Verùm, quis poſt meum in expendendo laborem impenſum (ſincerè enuncio, me non mentiri) incidi in Marchinum, *l.c.* apud quem legi, meam diligentiam ab ipſo fuiſſe præventam, ideò judico, ſatis ſuperque eſſe, ſi te ad illum, Lector benigne, remittam.

18 Excepi autem contemptum, &c quod ex Cajetano ſic diſertè notavit Layman. *lib.*5. *tr.*9. *c.*12. *num.*2. his verbis in quibus ſtatuitur etiam de veſtibus, & comprehenduntur item initiati in Sacris. *Sylveſter, Armilla, Vaſquez aiunt, non eſſe mortale, Cler cum Beneficiatum, vel conſtitutum in Sacris non ferentem Tonſuram, aut habitum Clericalem (ſecluſa contumacia, & contemptu) niſi notabilis exceſſus fiat ultra modum conſuetum; & hoc placet, tum eſſe mortale, ſi ſpectatis circumſtantiis perſonæ, loci, diuturnitate temporis, &c. Clericalis Tonſuræ, & habitus neglectus notabiliter repugnat honeſtati, & bono exemplo Clericorum, cujus gratia talis habitus lege eccleſiaſtica præcipitur. Si verò ex juſta cauſa, vel ad tempus breve, ſine honeſtatis detrimento, habitus deponatur, nulla omninò culpa eſt. Spectanda etiam eſt cujuſcunque Diœceſis conſuetudo.* Hæc Layman: quæ, quaſi iiſdem verbis, approbat Caſtrop. *l. c.*

19 Nec diſſimilis eſt Trullench. *lib.*6. *de Ord. c. un c.p.d.*15. *nu.*6. cujus verba exſcribere nõ erit inutile, qui explicant prædictam Layman, & Cajetani doctrinam, Sic enim ait. *Cajetanus docet, Initiatum non geſtantem habitum Clericalem, & Tonſuram apertam, tunc peccare mortaliter, quando adeſt temeritas, contumacia, & contemptus. Cujus ſententia ſuſtineri poſſet, ſi adeſſet aliquod ſignum, quo appareret Clericus, quod tanquam probabile admittunt Ledeſma, & Villalobos. Secùs tamen, ſi nullum ſignum Clericatus appareat, ut ſi habitum Laicalem, & enſem ſine corona deferret. Ideò, & benè, prædicti Villalobos, & Ledeſma concludunt, Clericum initiatum tunc ſolùm peccare mortaliter, cùm ita defert habitum, ut videatur non Clericus. Excipe ſemper neceſſitatem juſtam, qualis eſſet paupertas, vel fuga inimici, parvitatem item temporis ob aliquam congruentiam, &c.* Hæc ex Trull. Addo ego Barb. & G. Hurt. *l.c.* & Vaſq. *loc. cit. c.*2.

CAPUT III.

De Subdiaconatu.

§. I. *Quid ille ſit, & qua materia, & forma conſtet, & quod ejus officium.*

1 Subdiaconatus eſt *Ordo Sacer eccleſiaſticus, quo datur poteſtas aſſiſtendi in altari Presbytero ſacrificanti, miniſtrando ei Calicem cum vino, & patenam cum Hoſtia, & item poteſtas legendi epiſtolas in Miſſa.*

2 Materia, & forma eſt duplex. Altera eſt Calix cum Patena ſine vino, & Hoſtia, quæ eſt materia remota, nam proxima eſt ejuſdem porrectio cum hac forma ex verbis monitoriis compoſita potiùs, quam ex imperativis, *Videte cujus miniſterium vobis traditur, ideò vos admoneo ut ita vos exhibeatis, quòd Deo placere poſſitis.* Ita poſt accuratam conſiderationem ſe inveniſſe, aſſerit Vaſqu. *t.*3. *in* 3.*p. diſp.* 238.*c.*5.*n.*52 cum plauſu ſuorum Auditorum; nam ſic, ait, conſtabit hoc Sacramentum more cæterorum rebus, verbis, & non eſt cum moleſtia quærendum, cur hic Ordo conferatur ſine forma verborum? Altera materia remota, eſt liber: proxima, ejus porrectio: forma hujuſmodi, *Accipite librum Epiſtolarum, & habete poteſtatem legendi in Eccleſia Sancta Dei, tam pro Vivis, quàm pro Defunctis, in Nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti.*

3 Ex his materiis, & formis nonnulli ſentiunt ut Vaſqu. Coninch. Marc apud Leand *de Ord. d.*2.*q.*15. Cajet *de Ord d. unic. p.*4. *num.*13. vocans id commune, & certum, conferri Subdiaconatum per priorem; Alii verò ut Medin. Filliuc. Averſa G. Hurtad. aliique *ap. Leand. citatum* per priorem ſimul, & unitim cum poſteriore. Id quod, & an duplex Character partialis imprimatur, & duplex cõferatur gratia,

an

Digitized by Google

an potius unius, & una: ſimileſque quæſtiones, quæ ad praxim non faciunt, Doctores citati proſequantur.

4 Munera Subdiaconi, idest Subminiſtri Sacerdotis, his verbis numerantur in Pontificali. Subdiaconus debet.

I. Aquam ad miniſterium altaris præparare.

II. Diacono miniſtrare.

III. Pallas altaris, & corporalia ablucre (de hoc omninò vide *in c. 2. n. 5. in noſtro op. ſ. de sacr. Miſſ.*)

IV. Calicem, & Patenam in uſum ſacrificii eidem offerre.

V. Panem conſecrandum pro populo in altari ponere. Hæc in Pontificali, quibus ex aliis Rubricis additur.

VI. Crucem in ſupplicationibus geſtare.

VII. Epiſtolam in Miſſa ſolemni canere.

VIII. Deniq; Subdiaconus ad mulierum januam, ſicuti Diaconus ad januam virorum, dum ii templa ingrediebantur, antiquitus, Ap. Clem. Rom. *lib. 8. conſt. c. 11. &c. an. 15.* ad ſexus diſtinguendos, aſſidebant.

5 Hæc ſunt Subdiaconi munera, quibus adde obligationes duas, quas ſub mortali in ſuſceptione ſui Ordinis contrahit, puta Caſtitatem ſervandi, & horas Canonicas perſolvendi.

6 Denique tria adverte. Primò, porrectionem, ſeu traditionem prædictam, quę eſt materia proxima Subdiaconatus, ut etiam ſimilem traditionem in Diaconatu, & Sacerdotio, debere, ſub pęna nullitatis Ordinis fieri ab Epiſcopo ordinante: quæ tamen invaliditas non ita clarè apparet in Minoribus Ordinibus, nam olim ab alio, quàm ab Epiſcopo, hoc eſt ab Archidiacono tradebatur Acolyto materia, ut notavit Vaſq. *l. c. diſp. 237. c. 2. n. 23.* ap. Au. *q. 2. de Ord. a. c. ſect. 2.* Secundò, formam priorem Subdiaconatus dictam *n. 2.* ſolùm eſſe illa verba: (Videte cujus miniſterium vobis traditur) cœtera enim videntur ſolùm ad adhortationem pertinere. Lege Vaſquez citatum dicto *n. 2.*

Tertiò, In ſecunda forma invocationem Sanctiſſimæ Trinitatis non eſſe de neceſſitate Sacramenti, lege Bonac. *de Sacr. d. 8. 1. u. p. 3. n. 24.* Cur autem dicatur (videte) in plurali, rationem à Theologis ſcholaſticis petito.

§. II. *Quaſtiones aliquot circa materiam Subdiaconatus.*

SI TRADATUR CALIX SINE PATENA, VEL CONTRA, validane eſt ordinatio?

1 VAlidam eſſe putat Sylveſt. *V Ord. 2. q. 11. fin.* invalidam Marchinus *de Ord. tr. 2. p. 6. c. 1. d. 2.* & Leander, *de Ord. d. 3. q. 14.* quia Concilia ſemper utrumque exprimunt. Et ratio ipſa dictat, ut utrumque tradatur, ſicut ad utramque partem Sacrificii, nimirum Corporis, & Sanguinis Chriſti, illa traditio refertur. Certè hoc poſterius, ſaltem in praxi, utpotè tutius, & meliori rationi innixum, erit ſuſtinendum, idque ſatis confirmabitur ex dicendis de Sacerdotio mox, *c. 4. §. 3.* 9. ubi dubiam putabimus ordinationem Sacerdotis, ſi porrigatur ſola Hoſtia, vel ſolus Calix.

AN IN SUBDIACONATU CALIX, & Patena non conſecrata ſufficiant ad valorem Ordinis, ut item in Sacerdotio?

2 Sufficere docet Bonac. *de Sacr. d. 8. q. un. p. 3. n. 5.* Diana, Sà, aliique cum Leand. *d. 3. de Ord. q. 16.* quia nullo jure præcipitur, illa debere ad hunc effectum eſſe conſecrata. Non ſufficere contendit Caſtropalaus: *de Ord. d. un. p. 4. n. 13.* quia, per hæc non conſecrata, nequaquam ſignificatur, tangentem ea vaſa deputari ad rem ſacram Sacrificii, & quia ſecùs poſſet dici eſſe materiam aptam quodlibet vaſculum, ligneum, coriaceum, argillaceum.

Denique Marchinus *de Ord. p. 6. c. 1. d. 1. n. 3.* Bonacinæ ſententiam poſt factum tolerat, non verò antea, quia Calix non conſecratus non eſt Calix in jure Canonico.

3 Equidem aſſero, Primò, Marchini dictum (cùm ſit de valore Ordinationis, ut ratio ab ipſo allata clarè demonſtrat) ſuſtineri non poſſe: quando enim ante ordinationem inepta eſt materia, eſt item poſtea, & è contra. Si enim unquam valet illud axioma juris. *Quod ab initio invalidum eſt, tractu temporis non convaleſcit*, certè valet in adminiſtratione Sacramentorum, in quibus, ut omnes ſcimus, & alibi nos explicuimus, retrotractio, & fictio juris locum habere nequaquam poteſt.

4 Aſſero ſecundò, Bonacinæ ſententiam eſſe probabiliorem, & loquendo de Sacerdotio, mihi moraliter certam. Ratio eſt, quia materia propria Sacerdotii eſt Hoſtia, & Vinum, quæ etiam ſi dentur in manus ipſas ordinandi, ſufficientiſſima ſunt ad valorem Ordinis, cùm ſolùm propter congruentiam tradantur in Calice, & Patena, ut ex Vaſquez, aliiſque dicemus infra *c. 4. §. 3. n. 5.* Ergo parum nocebit, ſi deficiant Calix, & Patena conſecrata, cùm ſolùm ad ſummum eſſet perinde ac ſi Patena ipſa, & Calix deficerent, modo ex alia parte adſit contractus moralis, qui ſufficienter poteſt adeſſe, ſicuti ibidem *n. 7.* dicemus, ſi verò Calix, & Patena cooperta ſint, vel in diſco, aut ara portatili materia conſecranda tradatur, & per velum, vel per aram tangatur. Atque ex his patet reſponſio ad rationes Caſtropalai.

Pro Subdiaconatu ſufficit ratio allata *n. 2.*

AN IN SUBDIACONATU, UT ETIAM CAETERIS ORDINIBUS, & præſertim in Sacerdotio, ſit de neceſſitate valoris Sacramenti, contingere phyſicè materiam, an potiùs ſufficiat porrectio facta ab Epiſcopo cum acceptatione Ordinandi?

5 Id quærimus in Eccleſia Latina: nam in Eccleſia Græca non ſolùm Subdiaconatum, verùm etiam Diaconatum, & Sacerdotium, & Epiſcopatum conferri per manuum impoſitionem, nullus ignorat. Neque mireris hanc diverſitatem, quia Chriſtus Dominus inſtituit materias, & formas hujus Sacramenti Ordinis, non cum omnimoda determinatione, ſed reliquit aliqua determinationi Eccleſię; Inſtituit enim veluti in genere, ut Epiſcopus per aliquod manuum ſignum, ſeu extenſionem communicaret ordinando poteſtatem; quale autem hoc ſignum eſſet, voluit, ut Eccleſia decerneret, quæ in Gręcis determinata fuit extenſio manuum ſuper ordinandi caput ab ipſis vocata Chirotonia, ideſt manus impoſitio; in Latinis autem fuit extenſio ejuſdem manus, qua porriguntur, ſeu tradantur ordinando prædicta Inſtrumenta: Et quidem, loquendo de Ordinibus Sacris Subdiacono porrigitur Patena, & Calix ſine Vino, & Hoſtia, Sacerdoti autem eadem Patena, & Calix, ſed cum Vino, & Hoſtia: nam Epiſcopatus etiam in Latinis, confertur per manuum impoſitionem, & Diaconatus, etiam per eandem impoſitionem confertur ſaltem tanquam per materiam inadæquatam, ut mox dicemus. Hunc explicandi modum poſt accuratam conſiderationem, video inter cęteros modos, ab aliis, excogitatos, eſſe expeditiorem, qui quidem modi poterunt legi apud Doctores latè ut Del. *d. 2. de Sacr. ſect. 5.* March. *de O. d. tr. 2. p. 7. c. 2. n. 9.* Averſ. *de Ord. quæſt. 2. ſec. 1.* Dicaſt. *de Ordin.* Aliique ab ipſis citatis.

6 Plures ergo Doctores ut Cajetanus, Sot. Vaſq. Reg. Laym. Hurt. aliique apud Leand. *de Ord. diſp. 3. q. 22.* & Averſ. *l. mox citand.* non requirunt contactum phyſicum, & realem, ut neceſſarium ad valorem horum Ordinum; ſatis enim eſſe putant, ſi adſit contactus moralis, ideſt ut ordinandus aliquo geſtu corporis V. G. extenſione manus ſignificet, ſe illa inſtrumenta, vel materiam, quæ offert, ſeu porrigit Epiſcopus, acceptare. Verùm plures ut Cajet. ſe retractans apud Leand. *l. cit.* Sanch. *in conf. lib. 7. d. ſp. 1. dub. 2.* Coninch *diſp. 20. dub. 3.* Marcb. *de Ord. p. 5. num. 23.* Averſ. *q. 2. de Ord. ſect. 2.* Aliique apud prædictos, requirunt omninò ut eſſentialem, & prorſus neceſſarium, contactum phyſicum, & realem. Conflictus rationum, ex utraque parte allatarum, nimis obvius eſt apud citatos, nam propterea à me, qui ſolam praxim promoveo, eſt omninò omittendus.

7 Illud diſertè pronuncio. Quamvis utraque ſententia ſit probabilis, nihilominus in praxi ita adhiberi debere phyſicum contactum, ut is, qui ſolùm moraliter tetigit, ſit iterùm ſub conditione ordinandus, & interim abſtinere debeat ab exercitio Ordinis, præſertim Sacerdotii. Ratio hujus monitionis, quam facit Hurtad. *de Ord. diſſ. 16.* licèt prioris opinionis ſectator, eſt, quia tantus rigor, quo Eccleſia Latina contactum phyſicum præcipit, & ſolicitudo tanta, qua is phyſicus contactus in eadem Eccleſia ſervatur, oſtendit, illum eſſe neceſſarium ad valorem.

8 Hinc Sacerdos ſine phyſico contactu initiatus Confeſſiones Fidelium excipere non poſſit, nec accipere ſtipendia pro Miſſis, nec redditus Beneficii Sacerdotalis; quia nemo, extra caſum neceſſitatis, vult abſolutionem recipere, vel oblationem Sacrificii habere ab eo, qui ejuſmodi dubitatione initiatus fuit, nec eidem porrigere pingues redditus Beneficiorum, &c.

9 Dixi (*præſertim Sacerdotii*) quia in Sacerdote eſt grave periculum nullitatis Sacrificii, & Confeſſionum, damnique Pœnitentium, nam propterea præter Sacerdotium non puto neceſſariam in iis Ordinibus prædictam iterationem promotionis.

10 Inquires. Prędictus contactus phyſicus debetne fieri ſimul phyſicè cum prolatione formæ.

Reſpondeo, Satis eſſe cum Leand. *diſp. 1. de Sacr. in gen. q. 16.* alios citans ſimul moraliter, ideſt, ſive paulo poſt, ſive paulo antè, ita tamen, ut diſtantia ſit valdè exigua, nam verum moraliter eſſe debet quòd, dum Epiſcopus profert formam, ordinandus tangat. Addit de Lugo *in reſp. mor. lib. 1. dub. 33.* eum, qui non tetigit Calicem, & Patenam, dum actu forma proferebatur, ſed modo dictu, paulo poſt poſſe quidem ad majorem animi ſui quietem ſub conditione reinitiari, ſed non eſſe neceſſarium. Quæ doctrina oſtendit, valdè ipſi certam eſſe reſponſionem noſtram, nec ſolùm probabilem. Aliquæ aliæ quæſtiones ad prædictam materiam, & formam Subdiaconi facientes habebis infra *c. 4. §. 3. n. 6. 7. & 8.* in ſimili, cum Sacerdotio.

§. III. *Quaſtiones aliquot circa obligationem Subdiaconi de ſervanda Caſtitate?*

1 DUas obligationes Subdiaconum ſubire in ſui ordinatione diximus § 1. Caſtitatem ſcilicet cuſtodiendi, & horas Canonicas recitandi, quibus poteſt addi tertia, ideſt, & patrimonium aptum, ad ſe alendum poſſidendi, de quibus neceſſe habemus (initium ſumendo à prima) ſeparatim hic diſputare.

PRIMA OBLIGATIO

Cuſtodiendi Caſtitatem.

2 Et quidem. Prima quæſtio, quoad Caſtitatem, ea eſt. An ad illam teneatur Subdiaconus (idem dic de cęteris conſtitutis in Sacris) ex voto, quod, dum ordinatur, ſive explicitè emittat, ſive implicitè, dum vult ordinari eo modo, & cum iis oneribus, quæ Subdiaconatui affixit Eccleſia, affixit autem Eccleſia obligationem, ut votum Caſtitatis ipſe ordinandus emitteret. An potiùs teneatur non ex dicto voto, ſed immediatè ex præcepto ejuſdem Eccleſiæ, quatenus ſcilicet Eccleſia præceperit, ut Subdiaconus à Venereis abſtineret: ſic enim etiam ſi expreſsè ordinandus Caſtitatem non voveat, adhuc obligabitur ex præcepto; ſicuti Fideles, etiam ſi non voveant Sacro intereſſe die feſto, adhuc tenentur ex præcepto Eccleſiaſtico.

3 Valdè autem hìc notandum eſt, huic obligationi ſervandæ Caſtitatis, quam habet ordinatus in Sacris, eſſe annexum impedimentum dirimens matrimonium, hoc eſt invalidè conſtitutum in Sacris contrahere matrimonium, ſi fortè illud attentet: id quod de fide eſt, cùm ſit à Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *canon.* 9. definitum, cujus verba mox ponemus *n.* 8.

4 Porrò quoad obligationem ſervandæ Caſtitatis triplex eſt ſententia. Alii ut Sanch. *lib. 7. de matr. diſp.* 27. *n.* 10. Vaſq. *in 3. p. diſp.* 248. Pon. *lib. 7. de matr. c.* 27. March. *de Ord. tr. 2. p. 6. c.* 8. Suar. *de Relig. tom.* 3. *lib. 9. c.* 17. aſſerunt teneri ex voto; Alii ut Val. Sot. Palud. quos ſequitur Aver. *q. 4 ſect. 7. v. Præſcrendus*, ex Præcepto; Alii ut Coninc. *d.* 20. *dub.* 13. Rebell. *lib 3. de matr. q.* 10. Hurtad. *de Ord. diſſ.* Archud. *lib. 7. concordia*, *c.* 40. ex utroque, & quidem omnes magnæ authoritatis Doctores, iique non vulgaribus innixi rationibus, unde & omnibus eſt meritò concedenda probabilitas.

5 Verùm, quia non pauci ex his Doctoribus confundunt obligationem ſervandę Caſtitatis cum obligatione non ducendæ uxoris ſub impedimento dicto nullitatis, coacti fuerunt admittere obligationem Præcepti, ubi tantummodo eſt votum. Explico clarius, dum meam ſententiam profero.

6 Ego enim ſuſtineo, obligationem ſervandæ Caſtitatis in conſtitutis in Sacris immediatè eſſe ex Voto, (ſive implicito, ſive explicito, eo modo, quo explicui *n.* 2.) At impedimentum explicitum *nu.* 3. quod idem habent, dirimens matrimonium, eſſe immediatè Eccleſię Præcepto.

7 Prior pars probatur, primò, quia in aliquibus Textibus apud Prædictos Auctores, obligatio ad Caſtitatem, in ordinato in Sacris vocatur Votum.

Secundò, quia in aliis textibus præcipitur, ut nullus ad Subdiaconatum promoveatur, niſi priùs ſe caſtè victurum promittat.

Tertiò quia omnes fatentur, ut alibi nos *lib. 2. meth. Conf. c. 7. §. 1. n. 4. in edit. Panor. ann.* 1641. diximus, & poteſt videri ſignatè apud Verricelli *tr. 4. q. mor. 5. n.* 2. Sacerdotem peccare ſacrilegè, ſi merè internè admittat delectationes Venereas, cùm teneatur ad ſervandam omnimodam Caſtitatem. Ergo fateri etiam omnes debent, eum teneri ex Voto, & non ex Præcepto Eccleſiæ. Patet conſequentia, quia Eccleſia non præcipit merè interiora, ut nec judicat de internis, ut omnes ſcimus.

8 Poſterior pars, quòd impedimentum dirimens matrimonium immediatè in iiſdem ſit ex Eccleſiæ præcepto, probatur, Primò, ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *Canon.* 9. in iis verbis. *Qui dixerit, Clericos in Sacris conſtitutos, vel Regulares ſolemniter Caſtitatem profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, anathema ſit*, Hæc Tridentinum, quod, ſi benè expendatur, duo decernit. Primò, non poſſe licitè prædictos contrahere matrimonium, quia obſtat votum. Secundò, invalidè illud contrahere, quia obſtat lex Eccleſiaſtica.

Probatur ſecundò, quia Votum ex ſe, in quantum dicit promiſſionem Deo factam, non irritat matrimonium, ut patet ex Voto Caſtitatis ſimplici, quod, quoad promiſſionem Deo factam, omninò convenit cum Voto Caſtitatis ſolemni: Rurſus Ordo Sacer ex ſe, nec matrimonium irritat, ut patet in Græcis, ergo quandoquidem apud Latinos, tum Sacri Ordo, tum Votum Profeſſorum illud irritans, nonniſi ex Lege Eccleſiaſtica provenire immediatè poteſt.

Probatur tertiò, quia multi Sacri Textus apud prædictos Doctores allati ſemper ita jubent ordinatis in ſacris ſervare Caſtitatem, ut addant relationem ad irritationem matrimonii, quaſi dicat Eccleſia. Advertite, quod ſacræ veſtræ ordinationi ego conjungo matrimonii irritationem.

9 Ex dictis fit primò, ut ſi quis ordinetur Ordine Sacro cum expreſſa intentione nolendi vovere Caſtitatem, cum hic verè non voveat, quia Votum debet ex propria voluntate proficiſci voto non teneatur, at, ſi matrimonium init, nulliter ineat, quia ejuſmodi irritatio matrimonii non dependet à voluntate propria, ſed à lege Eccleſiaſtica; ſicuti, ſi meus frater ducit uxorem Bertam, ego fio affinis cum ipſa Berta, affinitate dirimente matrimonium, quod fortè attentarem cum ipſa poſt mortem mei fratris; fio inquam affinis, etiamſi ſi ego nollem; quia impedimentum hoc non dependet à mea voluntate, ſed à lege Eccleſiaſtica.

10 Adverte autem hunc, qui ſcienter Sacros Ordines ſuſcipit, & Caſtitatem vovere non vult *non tantùm peccare* (ſunt verba Hurtadi *de Ord. diſſ.* 26.) *pro tunc, quando ordinatur, non vovendo; ſed etiam pro tempore ſequenti, quouſque, aut explicitè, aut implicitè voveat, quia ad eam vovendam tenetur, tanquam ad aliquod annexum ſtatui, quem ſuſcipit.* Hæc Hurtadus Et ſanè prædictus nolens vovere nimis temerè decipit Eccleſiam in re gravi, quæ nunquam ad Ordines ipſum admitteret, ſi ejuſmodi in eo diſpoſitionem cognoſceret.

11 Dixi (*ſcienter*) nam ſi ſuſciperet Ordinem Sacrum prorſus inculpatè neſciens aliquid de voto, nec de eo, quod faciunt alii, tunc eſſet ordinatus, & ſine peccato non emiſiſſet votum: at irritum eſſet ejus matrimonium, quod fortè contraheret, quia jam habet Ordinē, cui adnexa eſt ab Eccleſia irritatio. Votum autem, quod tunc per ignorantiam non emiſit, debet deinde emittere, ut dictum eſt, cùm primum eam ignorantiam depoſuit, ſi velit uti Ordinibus ſuſceptis; vel, ſi nolit uti ordinibus, petat diſpenſationem à Pontifice, quam tamen Pontifex difficulter concedat, quia difficillimè poteris hodie, in tanta harum rerum peritia, inculpatam tuam ignorantiam probare.

12 Dixi iterùm (*qui ſacros Ordines ſuſcipit.*) nam ſi quis adultus non haberet intentionem ſuſcipiendi Ordines, Ordines non ſuſciperet, quia nemo validè ſuſcipit Sacramenta, niſi ea ſuſcipere intendat. Unde, quia hìc verè Ordines non haberet, nec ad ſervandam Caſtitatem, nec ad alia onera Ordinis Sacri teneretur, neque laboraret impedimento dirimente matrimonium; ſolùm peccavit ſacrilegè propter defectum illius intentionis, ut ex ſe patet.

13 Ex iiſdem ſupradictis fieret Secundò, ut ſi quis injuſto metu, vel vi coactus ſuſciperet Ordinem Sacrum, teneretur Voto, quia *Lib. 1. in Decal. c. 2. §.* 5. dictum eſt, metus ex ſe non tollit voluntarium. Dixi tamen (teneretur) nam cęterum, quia vota ex injuſto timore extorta irrita nunc eſſe ex lege ſaltem Eccleſiæ, notavi, *Lib. 1. in Decal c. 2. §. 8. n.* 3. ideò hodie non tenetur. Quoniam verò eadem Eccleſia numquam invalidavit (& nec poteſt) receptionem Sacramenti factam ex timore, idcirco is ita ordinatus contrahit impedimentum dirimens ſubſequens matrimonium, quod impedimentum Ordini Sacro eadem Eccleſia connexuit, quodque diſpenſari poterit à Summo Pontifice, quia idem metus dat juſtam cauſam diſpenſandi.

Ita, poſt maturiorem conſiderationem puto, tenendum quamvis *loc. cit. lib. 1. in Decal. cap. 2. §. 8 n.* 4. ſequendo aliam opinionem dixerim, initiatum ex metu validè, & licitè matrimonium poſſe contrahere, quod certè eſt probabile, quia probabile eſt, Eccleſiam conjunxiſſe impedimentum dirimens matrimonium ſoli Ordini Sacro ſuſcepto modò ordinario, & conſueto, id eſt cum cognitioni Voti illi Ordini adnexi, & voluntariè emiſſi, ut notat Boſſius *l. mox cit. à nu.* 201. probatque.

14 Dices? Qui ex metu injuſto, ut ibidem diximus, ſolemniter profitetur, poteſt probato metu validè inire matrimonium, nec ſolùm licitè, cur ergo non ita is, qui Ordinem Sacrum ex ſimili metu ſuſcipit?

Reſp Clara eſt ratio, quia hic, ut modo dixi, verum Ordinem ſuſcipit. Unde & contrahit id, quod Ordini eſt adnexum: at ille, cùm verè non ſit profeſſus, nullam obligationem adnexam profeſſioni ſubire poteſt.

15 Denique fieret tertiò, ut ex vi prædictæ doctrinæ, ſi infans rationis impos ordinaretur, quem in jure *C. un. de Cl. per ſaltem promoto*, certum eſt validè, licet illicitè, ordinari in Sacris (non verò, per aliquos, in Epiſcopatu, quia Epiſcopus ordinatur in Paſtorem, ad quod munus eſt incapax is, qui ratione caret, ut docet Sanctus Thomas, aliique cum Caſtrop. *d. un de Ord p. 7. n.* 5. lege Leand. *d Ord. d.* 5. *q* 8. quæ ratio, an convincat, non eſt otium nunc quęrere, quæram tamen breviter inferiùs *c. 5 §. 1. n.* 12.) ſi infans, inquam, ordinaretur in Sacris, non eſſet obligatus ad votum ſervandum, quia infans emittere votum non valet; ſed tamen invalidè grandior factus iniret matrimonium, quia, cum habeat Ordinem Sacrum, habet & impedimentum Ordini Sacro adhæreſcens.

16 Dixi autem, (*fieret ex vi prædictæ doctrinæ*) nam cœterum Eccleſia id voluit limitare in Infantibus, diſpoſuitque meritò, ut ipſis, advenienté uſu rationis, daretur optio, teſte Sanch. aliique communiter apud March. *tr. 2. p. 5. c. 8. diſſ.* Boſſ. *t. 2. mor. p. 3. tit. 3. nu.* 109. ut ſi velint Ordini ſtare, ſtent, ac deinceps obligabuntur ad Caſtitatem, quia per dictam electionem implicitè illam vovent; ſi nolint, ducant uxorem, ut libet, ſed Sacerdotio non utantur.

17 Quid ſi (ut id hac occaſione non taceam) initietur puer rationis compos, ſed nondum pubes, ſciens Ordini Sacro annexum eſſe votum Caſtitatis?

18 Reſp. Sanch. *lib. 7. de matr. d.* 30. *n.* 8. alios citans, putat, hunc puerum ante decimum ſextum ætatis completum, non teneri ad continentiam poſt Tridentinum, immò ipſi licere uxorem ducere. Ratio eſt, inquit, quia Sacer Ordo, qui imbibit Votum Caſtitatis, perinde eſt, ac profeſſio religioſa, ſed Tridentinum irritam reddit profeſſionem ante illam ætatem emiſſam ergo, hoc Votum.

19 Verùm Marchinus *l. cit.* cui adde Leand. *de Ord. d.* 13. *q.* 7. Boſſ. *loc. cit. n.* 206. aliique putant, teneri ad Caſtitatem, ut & ad horas Canonicas recitandas, quia ex una parte puer rationis compos validè ſe obſtringit Votis, & ex alia Tridentinum reddit quidem nullam profeſſionem emiſſam ante illam ætatem, non verò Votum in Sacerdotio imbibitũ. Neq; valet paritas in rebus dependentibus à voluntate Legislatoris, multò magis hic, ubi magna fuit ratio irritandi pro ea pue-

I

pueriliætate profeſſionem religioſam, quæ ſecum affert onera innumera, puta alia duo Vota Paupertatis, & Obedientiæ, item clauſuram rigorem vitæ, &c. quæ non affert Ordo Sacer. Lege Pontium *lib.7.matr.c.29.n.15 fin.* dicentem opinionem Thomæ Sanch. eſſe ſine fundamento. Sed lege Boſſium *loc.cit.n.207.* aſſerentem, utramque opinionem eſſe probabilem.

§. IV. *Secunda obligatio horas Canonicas perſolvendi, Remiſſivè.*

UBI TAMEN DE NOCTURNO, ET MISSIS AB EPISCOPO in ipſa Ordinatione impoſitis.

1 DE obligatione recitandi horas Canonicas dixi abſolutiſſimè, *in l.2. Dec.2ato c.5.* Nunc id tamquam in loco non inopportuno, quæro dumtaxat, an Nocturnum, quod recitandum imponit Subdiacono, ut & Diacono Epiſcopus in eorum Ordinatione, obligentur ii recitare ſub mortali. Idem quæro de Miſſis tribus, quas imponit Sacerdoti. Nam de Pſalmis Pœnitentialibus impoſitis Ordinatis in Minoribus jam memini me dixiſſe ſupra *c.2.§.1.n.4.*

2 Reſpondeo, Dian. & Bonac. *c.2. apud mox citand.* obligari putant ſub mortali, ſed rigoroſè nimia: nam, tam ſevera obligatio ex nullo capite adeſſe convincitur, puta, nec ex Jure, nec ex Pontificali, juſſu Clem. VIII. edito: in his enim tam gravis præceptio non legitur. Ita Sanch. *lib.7.conſ.c.2.dub.2.n.6.* Pet. Anello Perſ. *tr.de hor.Can.c.5.d.3.n.10.* Bard *in ſelect.lib.8.q.7.* aliique.

3 At hæ Orationes, & Miſſæ imponuntur in Pœnitentiam; Ergo, cùm ſint materia notabilis, obligabunt ſub gravi culpa.

Reſpondeo. Unde colligis imponi in Pœnitentiam, quæ ſemper imponi debet ſuppoſita culpa; At culpane eſt, an potius ſumma probitas ad Ordines promoveri? Dic ergo melius, imponi in gratiarum actionem, vel quid ſimile, & ad ſummum; ut conſilium.

§. V. *Tertia obligatio ſufficiens Patrimonium poſſidendi, Remiſſivè.*

DE hac obligatione commodiori loco ſeparatim agam paulò inferius *cap.5.§.4.*

CAPUT IV.

De Diaconatu.

§. I. *Quid ille ſit, & quæ ejus materia, forma, officium?*

1 E*St Ordo Sacer Eccleſiaſticus, quo confertur poteſtas proximè aſſiſtendi Presbytero in miniſterio altaris, legendique Evangelium in Miſſa.*

Nota illud *(proximè)* per quod maximè diſtinguitur à Subdiaconatu.

2 Ejus materia, & forma duplex eſt: Altera eſt liber Evangeliorum, ejuſdemque porrectio cum his verbis tamquam forma: *Accipe poteſtatem legendi Evangelium in Eccleſia, tam pro vivis, quàm pro defunctis, in Nomine Domini.*

Altera eſt impoſitio manus dexteræ facta ab Epiſcopo ſuper caput ordinandi ſub his verbis: *Accipe Spiritum ſanctum ad robur, & ad reſiſtendum Diabolo, & tentationibus ejus, in Nomine Domini.*

3 Et quidem ſicuti in Subdiaconatu, ita hic duplex adeſt opinio. Nonnulli enim ut Vaſq. Sotus, Val. Reginald. apud Leand. *de Ord.n.d.3.q.12.* G. Hurtad *de Ord diſſ.12.* Caſtrop. *de Ordin.d.unic.p.4.num.10.* putant, traditionem Evangeliorum cum ſua forma eſſe materiam, & formam adæquatam Diaconatus. Nonnulli verò ut Bellarm *lib.1.de Ord.n.c.9.* Coninch. *d.20.d.7 n.62.* Corn. à Lap. *n c.6. actorum.* March. *de Ord.tr.2.p.1.c.2.* Sanch. *in conſ.l.7.c.1.d.3.* Averſ *q.2.ſect.6.* aliique dicunt eſſe partialem, quæ cum prædicta traditione libri integret adæquatam. Probabilius eſt hoc poſterius, quia Eugenius in Decreto Fidei ait, Diaconatum conferri per libri Evangeliorum traditionem, & Concilium Carthaginenſe Quartum *cap.4.* aſſignat pro Ordinatione Diaconi impoſitionem manus. Ne igitur hæc duo dicta ſibi repugnent, vel certè, ut cohæreant, expeditius dicendum erit, hunc Ordinem per alterutrum inadæquatè, per utrumque integrè, & adæquatè conferri, atque adeò Eugenium, & Concilium ſolùm in iis verbis aſſignaſſe materiam inadæquatam. Quandonam imprimitur Character, an duplex gratia conferatur? & ſimilia, ſunt quæſtiones à Scholaſticis expendendæ.

4 Munus Diaconi, id eſt Miniſtri Sacerdotis, eſt aſſiſtere proximè Presbytero ſacrificanti, id quod involvit multa, ſed præſertim prærogativam legẽdi Evangelium in Miſſa. Munus etiam ejuſdem eſt, ex præſcripto Sacerdotis Euchariſtiam miniſtrare, quando urget neceſſitas, ut item Sacrorum lotioni aſſiſtere: quæ duo ego ſatis clarè proſecutus ſum *in opuſc.de comm.c.6.n.1.* & *in opuſc.de Sacrif.Miſſæ lib.1.c.2.§.2. ibid.lib.2.c.8.§.8.n.2.*

5 Semel quæſitum fuit, an Diacono liceat deferre Pixidem, in qua ſunt Sacræ formulæ de uno altari in alterum?

Reſpondimus licere, cum Leand. *de Ord.d.2.q.38.* March. *ib.* citat. quia ex S. Th. *3.p.q.82.art.3.ad 1.* Diaconus debet habere poteſtatem ſuper Chriſti Corpus in Sacris vaſis contentum. Confirmavimus, quia ea quotidiana praxi Diaconus, pro ſolemni Proceſſione, vel expoſitione, Pixidem, ſeu Lunulam, in quibus eſt Euchariſtia, educit à Sacrario, vel à ſublimi loco ſumit, adducitque in manus Sacerdotis.

6 Quæſitum iterùm fuit de munere prædicandi Verbum Dei; Et putavi cum Leand. *de Ord.d.2.q.36.* & *q.29.* hoc munus eſſe proprium Diaconi, neque enim putandum eſt, tradi illi Evangelii librum, ut eum ſolùm legat, verùm etiam, ut ſi aliàs eſt idoneus illud interpretetur, & Fidelibus evulget.

Quicquid ergo dicant aliqui ut Chamer. & Med. *ap.* Leand. cit. id concedentes Diaconis ſolùm, quando adeſt penuria Sacerdotum: mihi enim durum videtur, Eccleſiam velle prohibere illis officiũ, quod ex propria ordinatione ipſius competit. Multò magis durum videri debet Caſtrop. *de Ord.d.un.p.4.n.11.* qui fatetur, materiam adæquatam Diaconatus eſſe traditionem Evangelii, ut denotetur, inquit ipſe idem, munus Diaconi eſſe legem Evangelicam prædicare.

§. II. *Quæſtiones aliquot circa materiam Diaconatus.*

1 SI non tradatur liber Miſſalis (ut certè ſolet) ſed alius liber continens Evangelia, vel eorum partem, Inquiro, an promotio Diaconi validè conſiſtat?

Reſpondeo, validè conſiſtere, quia jam jam adſunt Evangelia, quod ſolum requiritur.

2 Inquiro iterùm. Quid, ſi ſolùm tradatur liber Sacer V.G. liber Exorciſmorum, vel Concilium Tridentinum, vel ſimilis liber Evangelium non continens?

Reſpondeo. Non fore ordinationem validam, quia ſic, non adeſſent Evangelia, quæ ſignificat forma, quam ordinans profert, *Accipe poteſtatem legendi Evangelium, &c.*

3 Inquiro tertiò, Quid, ſi tota Scriptura tradatur.

Reſpondeo, fore certè validam ordinationem, quia Evangelia jam adſunt. Unde idem dicendum erit, ſi tradatur ſolùm Teſtamentum novum, non verò, ſi tradatur ſolum vetus Teſtamentum, quia in novo adſunt Evangelia, in vetere non item.

4 Quòd ſi traderetur liber continens ſolùm acta Apoſtolica, Epiſtolas S. Pauli, & Apocalypſis, incerta mihi eſſet ordinatio, & ſub conditione repetenda, nam quamvis in Actibus, aliiſque prædictis libris adſit doctrina Evangelii, non ſunt tamen Evangelia.

CAPUT V.

De Sacerdotio.

§. I. *Quid ſit, ejuſque materia, forma, & officium?*

1 SAcerdotium eſt Ordo Sacer, per quem datur poteſtas conficiendi Chriſti Corpus, & Sanguinem, ac remittendi Fidelibus peccata.

2 Ejus materia, & forma duplex eſt. Prior eſt Calix cum Vino, & Patena cum Hoſtia, earumque traditio. Forma eſt hujuſmodi. *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium Deo, Miſſaſque celebrandi, tam pro Vivis, quàm pro Defunctis, in Nomine Domini.*

Poſterior eſt ultima impoſitio manuum, ab ipſo ſolo Epiſcopo facta ipſi Sacerdoti cum his verbis tamquam forma. *Accipe Spiritum ſanctum, quorum remiſeris peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris, retenta ſunt.*

3 Dixi (ultima impoſitio) nam in ſolemnitatibus Ordinationis Sacerdotis præcedit alia impoſitio manuum, facta ab Epiſcopo ordinante, & ab aliis tribus ſaltẽ Sacerdotibus Ordinationi aſſiſtentibus, ſuper caput Sacerdotis ordinandi, ſicut etiam præcedunt aliæ Cæremoniæ, puta impoſitio veſtiũ Sacerdotalium, Sacra Unctio manuum, &c. quæ omnia licèt magni momenti, de ſubſtantia tamen nequaquam ſunt, quicquid dicat de Lugo *de Sacram.in gen.d.2.ſect.5.à n.90.* putans prædictam manuum præcedentem impoſitionem eſſe de eſſentia.

4 Eſt autem & hic duplex opinio. Non pauci enim, ut Valent. Bonac. Nugno, aliiq; apud Leander, *de Ord.d.3.q.6.* & apud Averſ. *de Ord. q.2.ſect.8.* putant eſſe materiam, & formam adæquatam Sacerdotii ſolam traditionem dicti Calicis, & Patenæ cum Vino, & Hoſtia cum ſuis verbis: Non pauci autem, ut Layman, G. Hurtad. Grand. Filliuc. Campan. De Lug. Marc aliique cit. à Leand. & Averſ citat. Item Bellar. *lib.de Ordin.c.9.* & Sanch. *lib.7.conſ.c.1.dub.3.* putant, utramque eſſe adæquatam, alterutram verò eſſe inadæquatam.

5 Hæc poſterior ſententia videtur probabilior, quia in Conciliis, Patribus, & Sacra Scriptura Ordinatio Sacerdotis ſemper vocatur impoſitio manus, ut not. eruditè Bellarm. *l.c.* Cùm ego nos modò *n.3.* excluſerimus illam præcedentem impoſitionem manuum, hanc excludere non poſſumus, at quia adæquata ſine dubio non eſt, erit omninò inadæquata. Cæteras quæſtiones, & ſanè multas hinc pullulantes, lege apud Scholaſticos, dummodò ſemper certum ſit, Apoſtolos fuiſſe verè Sacerdotes inſtitutos à Chriſto in ultima Cœna, ut definit Trident. *ſeſſ.22.Can.2.*

Munera Sacerdotis, præter munus ſacrificandi, ſeu conficiendi Chriſti Corpus, & Sanguinem, & abſolvendi à peccatis, multa ſunt, & om-

& omnibus obvia, nam propterea non ſunt hic cum lectorum tædio tranſcribenda. Inter cetera illius etiam eſt prædicare Verbum Dei, ſed cumulativè cum Diacono, propter ſuperiùs dicta *c.4.§.1.n.6.*

§. II. *Quæſtiones aliquot circa Presbyteratum.*

1 PRima quæſtio An Sacerdos ante ultimam manuum impoſitionem, ſed poſt dictam Calicis, & Patenæ traditionem, ejuſque prolatam formam validè conſecret Sanctiſſimum Chriſti Corpus, & Sanguinem?

Reſpondeo validè, quia jam per illam traditionem completè ipſi communicata eſt hæc poteſtas, & ut habetur ex Trident. *l. cit.* per illam eſt verè Sacerdos, ac de facto validè conſecrat in Miſſa Ordinationis, quam concelebrat cum Epiſcopo, antequam accipiat, per dictam manuum impoſitionem, poteſtatem abſolvendi à peccatis: conſecrat, inquam, in dicta Miſſa Ordinationis, ſive ſolus, ſive actione communi cum aliis, quæ ſunt quæſtiones à Scholaſticis agitatæ.

2 Hinc vides, Primò, has duas poteſtates, ideſt conficiendi Eucbariſtiam, & abſolvendi à peccatis, eſſe inter ſe diſtinctas, nec unam ab alia dependere, non verò ita in aliis Ordinibus, ut pluribus proſequuntur iidem Scholaſtici.

3 Hinc etiam vides Secundò, ſi cui fortè per errorem, vel quid ſimile, tradita eſt prior poteſtas, non verò poſterior, invalidè abſolvere à peccatis.

Vides Tertiò, in prædicto caſu, ſolùm poſteriorem eſſe ſupplendam, quia prior ſuum effectum habuit, ſuumque Characterem impreſſit.

4 Quæſtio ſecunda. Utrùm neceſſe ſit neceſſitate valoris Sacramenti, ut ordinandus tangat immediatè Hoſtiam, an ſufficiat tangere cum Calice ſolam Patenam, ubi eſt Hoſtia, non verò ipſam Hoſtiam?

Reſpondeo cum G. Hurtad. *de Ordin. diff.* 15. Coninc. *d.20.dub.7.n.*71. Caſtrop. *de Ordin. d. unic. p.4.n.*20 Vaſq. Gran. Sanch. apud Leandr. *de Ord. d.3 q.*24. longè probabilius eſt etiam practicè ſufficere, ſi cum Calice ſolam Patenam, ubi ſit Hoſtia, tangat, ſufficienter enim dicitur acceptare Hoſtiam, dum acceptat vas, in quo illa eſt; ſicuti de facto non tangitur Vinum, ſed Calix, in quo illud continetur. Ita G. Hurtad. *l.c.* dicens id eſſe maximè certum moraliter; & rectè Vaſq. *d.*146. *c.2.n.*19. *&* 20. aliique apud Leandr. *l.c.q.*24. notat, cùm ordinatus habeat tunc manus linteo colligatas, difficile eſſe tangere cum Calice ipſam Hoſtiam, præſertim habenti digitos breviores, & denique Leander rectè hic putat, etiam ſi ſit præceptum tangendi ipſam Hoſtiam, non eſſe credibile eſſe ſub mortali, &c.

5 Quæſtio tertia. Si tradatur Hoſtia, immediatè in manum Sacerdotis, vel, ſi tradatur Hoſtia, & Vinum ſimul immiata in Calice, validane eſt Ordinatio?

Reſpondeo validam eſſe, quia id, quod per ſe, & de eſſentia requiritur, eſt traditio illarum ſubſtantiarum, & ſolùm ob congruentiam, ex præcepto Eccleſiæ, uſurpatur Calix, & Patena.

6 Quæſtio quarta. Satiſne eſt tangere Calicem, in quo ſit vinum, & cui ſuper impoſita ſit Patena cum Hoſtia, ſine neceſſitate tangendi phyſicè ipſam Patenam? quæ quæſtio communis eſt etiam Subdiacono licèt pro hoc, ſine Vino, & Hoſtia.

Reſp. cum Coninch. *l.c.* Gaſpar. Hurtad. Vaſq. Val. aliiſque apud Leand. *l.c.q.*25. ad valorem ſatis eſſe, quia Calix, & Patena Calici ſuperpoſita videntur facere unum; & ex alia parte, ſicuti pro Sacerdotio, pro quo debet in Calice adeſſe vinum, ſufficit ad ipſum vinum moraliter, & humano modo tangendum, ſi tangatur vas illud continens, ita nunc ſufficiet tangere Calicem continentem ſupra ſe Patenam, in qua ſit Hoſtia, ad hoc, ut morali modo dicatur & ipſa Patena cum Hoſtia tangi. At verò ex præcepto, ſecundùm Coninch. *l. cit.* & Caſtrop. *de Ord. d. un. p.4 n.*20. ſeu ſaltem antiqua conſuetudine: tum Patena, tum Calix tangenda ſine dubio eſt.

7 Propter prædictam rationem ductam à natura contactus moralis, ſufficiet etiam ad valorem, ut vult Caſt. *l.c.* Averſ *q.2 ſect.1.v. non per hoc*, cum Coninch. Vaſq. Bon ſi tangatur Calix, & Patena velo aliquo cooperta, vel ſi tradantur in diſco: v. g. vel ara portatili, ſi hæc immediatè, non verò Calix, & Patena tangatur, ut ſic enim etiam ipſa humano modo tanguntur.

8 Denique adverte, non eſſe neceſſe prædicta tangere tota manu, ſeu pugno, ſeu aperta palma ſatis enim, ut habet Aver. *l.c.* eſt tangere extremis digitis, immò, quia ſatis eſſet tangere una manu docet Aver. *ib.* ideò ſatis eſſe puto, ſi uno extremo digito tangas, quia ſic ſufficientiſſimè quælibet res eſt, & dicitur tacta.

9 Quæſtio quinta. Quandoquidem, pro Ordinatione Sacerdotis Calix vinum continere debet, & Patena Hoſtiam, ut dictum eſt, eſſetne valida initiatio, ſi deeſſet alterutrum? v. g. eſſet ſolum vinum in Calice, vel Hoſtia in Patena?

Reſp. Video ſpeculativè ſuſtineri poſſe, cum Henr. *lib.10.c.6.* Filliuc. *tr.9.c.*:*nu.*43. & aliis cit. à Leand. *d.*3. *de Ord. q.*8. eſſe validam, quia, dum datur poteſtas conſecrandi unam ſpeciem, indiviſibiliter datur poteſtas conſecrandi & aliam, tamen quia cum ſummo rigore utraque requiratur ab antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudine, ideò dubia ſaltem mihi ſemper erit, cum G. Hurtad. *de Ord. diff.* 15. *v. obſervandum.* March. *p.8.c.5.* Aver. *q.2. ſect.8.* alios citans Leand. *l.c.q.*9. practicè ejuſmodi Ordinatio alterutra ſpecie carens, & propterea ſub conditione repetenda, ut factum eſſe teſtatur Tannerus *tom.4.d.7.q.2.d.4.* in eventu hujus caſus, qui ipſius ętate fuit diligēter exagitatus.

10 Subinquires. Quid, ſi in Calice ſit vinum ſolum ſine aqua, vel vinum aqua multa dilutum?

Reſp. ſi vinum ſolum, ſufficiens erit ad valorem ſine dubio: aqua enim ſolùm imponitur ex præcepto. At, ſi vinum ſit aqua multa dilutum, diſtinguendum eſt: ſi enim aqua non ſit in tanta quantitate, ut illud vinum amittat denominationem vini, ita ſcilicet, ut poſſis abſolutè dicere: In hoc Calice eſt abſolutè vinum, ut facilè poſſet evenire, ſi vinum ſit valdè generoſum, quamvis aquæ quantitas fuerit non nihil notabilis, erit ad valorem Ordinis ſufficiens, at, ſi in tanta quantitate ſit aqua, ut amittatur denominatio vini, quod facilius eveniret, ſi vinum ſit admodum leve, nec valdè generoſum, nequaquam ſufficeret, ſeu ſaltem valdè dubia redderetur Ordinatio. Ratio eſt manifeſta, quia in priori caſu dicetur abſolutè in Calice eſſe vinum, in poſteriore autem non item, vel certè ſub dubio.

11 Non multis abhinc annis, peracta jam aliquorum Sacerdotum promotione, comprehenſum eſt in Calicem, qui ad illam Ordinationem uſurpatus fuit, infuſam fuiſſe ab imperito Miniſtro totam aquam, & totum vinum, quibus Urceoli conſueti paris magnitudinis pleni erant, & præſto aderant in abaco ad Sacrum miniſterium, dubitatumque fuit, an tanta mixtio aquæ abduxerit vinum illud ab abſoluta denominatione vini?

Super qua dubitatione longa, diligenſque diſcuſſio facta à Theologis, inter quos ego adſui omnium minimus; omneſque, præter admodum paucos, decrevimus illos Sacerdotes debere, ſub conditione, Ordinem iterum ritè recipere, ſaltem propter rationes, quas ſupra *c.2. §.1. à n.7.* indicavi, cùm agerem de contactu phyſico materiæ Ordinationis, cui ſententiæ probi illi Sacerdotes, immò & idem Epiſcopus, qui illos initiaverat, adhæſerunt.

12 An Calix, & Patena debeāt eſſe cōſecrata? Dixi ſup. *c.3.§.2.n.2.*
An debeat intercedere contactus phyſicus? Dixi *ibi. n.5.*
An ſimul cum prolatione formæ? Dixi *ibi. n.10.*

NOTATIO PRO CASU, QUO SIT REITERANDA Ordinatio ſub conditione.

13 Ad reddendam facilem ejuſmodi reiterationem, quæ, propter aliquos caſus ſupradictos, vel ſimiles, eſt ſub conditione exhibenda, notatur, eam poſſe fieri quolibet anni tempore, poſſe à quocunque Epiſcopo, poſſe in Oratorio privato, poſſe abſque cæteris Cæremoniis, ſed ſolùm ſupplendo id in quo adeſt dubium. Ratio eſt, quia ſolemnitates, aliàs requiſitæ, ſunt inſtitutæ pro Ordinatione abſoluta, non autem pro ordinatione conditionata; tunc enim non eſt Ordinationem celebrare, ſed, quod imperfectè præſtitum eſt ſupplere. Ita ex Granado Quintanad. *de Ord. ſing.1.*

CAPUT VI.

De Subjecto Ordinis.

§. I. *Quoad valorem.*

1 ORdinis capax eſt ſolùm Baptizatus, *c. Veniens de Presbyt. non Baptizatis, & paſſim*, & quidem mas, ut vult Leand. alios citans *de Ord. d.q.5.* March. alios item citans *de Ord. tr.1.p.4. c.1.* Excluditur ergo fęmina, & is, qui Januam Sacramentorum, ideſt Baptiſmum non eſt ingreſſus.

2 De non Baptizato nil incurrit, quod addam, de Fæmina illud quæri ſolet, an is, qui ſimul Fæmina eſt, & Maſculus, quem Hermaphroditum appellamus, ſit capax Ordinis?

HERMAPHRODITUS.

3 Reſp. Is Hermaphroditus, in quo prędvalet ſexus virilis, eſt Ordinis capax, ſicut & matrimonii. Ita Leand. Marc. *ll. cc.* Verū, irregularis ne eſt? Affirmat Henriq. Negat Hurtad. *de irreg. diff.14.n.*52. Sed certè etiam ſi non eſſet in rigore irregularis, tenendum tamen eſt cū Caſtrop. *de Ord. d. un p.6.n.3.* illum non eſſe ordinandum, quia in ſe mōſtroſum eſſet, hominem aliquo tandem modo fęminam ordinari.

4 Is autē, in quo prędvalet fęmineus ſexus, Ordinū capax non erit.

5 Is denique, in quo uterque ſexus æquè prævalet, (quod tamen nunquam eſſe, ſed neceſſariò unum prævalere putat Vaſqu. *d.*245. *c.2.n.*11.) aliqui affirmant, capacem eſſe Ordinis, aliqui negant, ſed concordant omnes, eſſe propter modò dictam rationem irregularem. Vide hæc fusè diſputata apud citatos.

6 Sed quid primò, de eo, qui nullum ſexum habet, qualem puerum natum eſſe, teſtatur Livius; *Dec.4.lib.1.*

Reſp Incapacem Ordinis hunc pronuncio, quia verè non eſt vir.

7 Quid, ſecundò, de eo, qui ex muliere erupit in virum.

Reſp. Hic non erit incapax, nec ex hoc capite Irregularis. Ratio eſt, quia præſens ſtatus debet conſiderari, in quo jam eſt vir, & in nihilo fæmina. Quòd ſi ita erumpat in virum, ut remaneat etiam fæmina, idem dic, quod modò dictum eſt *n.5.*

8 Quid tertiò, ſi ex viro deſciſcat quis in mulierem.

Reſpondeo, Id evenire poſſe, difficilè apparet Joanni de Lug. *in reſp. moral. lib.1.d.*32. ſed tamen, id ſi eveniret, eſſet is incapax Ordinis, quia

quia ſecundùm præſentem ſtatum fæmina eſſe ſupponitur.

9 Sed ſi anteà fuerat ordinatus, amittetne Characterem Sacerdotii, poſſetque ne conſecrare validè?

Reſpondeo, id dicam infra *lib.8.tr.de matr.c.12.§.2.n.36.*

10 Qui ſe finxit fœminam, irregularem volunt Majolus, *de irregul. lib.1.c.27.n.4.* & Ugolinus, *de irregul.c.48.§.2.n.2.* ſed certè nullo fundamento dictum eſt, niſi fortè aliud addatur caput, quale poſſet eſſe infamia ex ejuſmodi fictione contracta.

PUER.

11 Is Puer, qui caret uſu rationis, ideſt infans, capax eſt Ordinis. Unde validè eos ſuſcipere, docent communiter Doctor. apud Leand. *d.5.Ord.q.8.ex c.unic.de Cler.per ſaltum promoto*, & ego ſupra indicavi *c.3.§.3.nu.15.*

12 Multi tamen addunt ex Doctrina S.Th. aliorumque apud Caſtrop.*d.un.de Ord.p.7.n.5.* infantem invalidè ordinari in Epiſcopum, quia Epiſcopus conſecratur in paſtorem, ad quod munus eſt incapax, qui ratione caret. Sed certè, ſic etiam eſſet incapax poteſtatis ad abſolvendum à peccatis. Ergo non poſſet ordinari in Sacerdotem cum hac poteſtate. Propter hanc rationem, aliaſque Dicaſt.*de Ord.d.1.dub.21.n.318.* ſuſtinet etiam infantem validè ordinari in Epiſcopum.

EXCOMMUNICATUS, QUEM NOLIT Epiſcopus ordinare, &c.

13 Mos eſt, ut Epiſcopus ante Ordinationem enunciare faciat, ſe non intendere, ordinare excommunicatum irregularem, nec furtivè accedentem ad Ordines, nec ſimiles. Jam quæritur, ſi quis ea dicta adhuc ad Ordines ſuſcipiendos accederet, validène ordinaretur, ſi non propriè ex defectu capacitatis ſuæ certè ex defectu intentionis Epiſcopi? juvat enim hac occaſione id breviter explicare.

Reſpondeo, eſſe multò probabiliùs validè ordinari; Tum quia, ut habetur in Pontificali, poſt prædictam proteſtationem ſolet Epiſcopus abſolvere ordinandos ab omni excommunicatione ad defectum ſolùm illos Ordines ſuſcipiendi, Tum quia illam proteſtationem ad terrorem enunciat, habet autem animum etiam intruſos promovendi, Tum quia idem Epiſcopus (niſi oppoſitum conſtet) præſumitur, quando actu confert Ordines, voluntatem priorem, ſi quam contrariam habuit, mutare, & illum jam præſentem ordinare. Dico (niſi oppoſitum conſtet) nam ſi certò conſtaret, Epiſcopum perſiſtere in ea negativa voluntate, nec te abſolviſſe, certum eſt, te Ordinem non recipere, quia intentio miniſtrantis ſemper requiritur ad valorem Sacramenti. Ita Sanch.*l.7.matr.d.16.n.11.* Laym.*de Sacr.in comm.c.4.n.7.* Theſaur.*de pæn.Eccl.p.20.V.Ordo c.7.* Immò adverto, quando agitur de Sacerdotio, ſi aliquod ſit rationabile dubium de voluntate Epiſcopi, debere ſub conditione reiterari Sacerdotii initiationem, id enim perſuadet periculum gravium damnorum, ſi fortè prior initiatio fuit invalida, ut in univerſum alibi dictum eſt ſuperiùs.

Pro conſolatione Lectoris ſic benignè habet Sà *V. Ordo num.38. Si Epiſcopus dicat, ſe nolle, vel non intendo ordinare excommunicatos, vel irregulares, intelligitur, ſi ſciat talem eſſe. Quare is, quem ordinat, non ſciens talem eſſe, verè eſt ordinatur.* Hæc Sà. Non tamen omitterem conditionatam Reordinationem.

§. II. *Quoad licitam receptionem Ordinum.*

1 UT licitè quis Ordines recipiat, debet Primò eſſe cōfirmatus. II. Tantā habere ætatem, quantam requirūt Sacri Canones. III. Titulum habere patrimonii, vel beneficii, vel Religioſæ paupertatis.

IV. Non eſſe irregularem, vel ſimili affectum impedimento, quæ omnia impedimenta ſimul colligit Trull.*de Ord.lib.6.c.un.d.11.n.12.*

V. Sufficientibus eſſe litteris peritum.

VI. Eſſe in ſtatu gratiæ.

Quoniam verò de Primo, *lib.3.de Conf.c.3.§.4.n.4.* Quartò, *Cum de irreg.c.6.§.1.* Quintò, *ibid.c.13.§.1.& 2.* & Sextò, *lib.1.de Sacram.in gen.c.3.§.2.* alibi commodior eſt tractandi locus, hic ſolum ſupereſt de duobus agere, puta de ætate, & de titulo.

DE ÆTATE ORDINANDORUM.

1 Quòd illicitè, ſed tamen validè ordinetur infans, ſatis innuimus aliquantò ſuperiùs *c.2.§.3.n.15.* De adultis ergo agendum hic erit.

2 Et quidem quamvis in Sacris Canonibus alia ætas decreta olim pro Ordinibus ſuſcipiendis fuerit: hodie tamen ſequentes diſpoſitiones Concilii Tridentini ſunt obſervandæ.

ÆTAS PRO PRIMA TONSURA.

3 Ætas pro Tonſura eſt ſeptennium completum, non ſeptenni Tonſuram concedere, illa culpa erit, quam dicam *n.6.* Ejuſmodi ætas ſtatuitur in jure, & colligitur ex Tridentino, *ſeſſ.23.c.4. de Reformat.* quod vult, ut initiandus prima Tonſura ſciat rudimenta fidei, & item legere, & ſcribere.

4 Quòd ſi ſeptennio minor comprehendatur ex præcoci ingenio uſu rationis pollere, ac legere, & ſcribere ſciat, ordinari prima Tonſura poſſe, meritò docet Quintanad.*de Ordin.ſing.31.*

ÆTAS PRO MINORIBUS.

5 Ad Ordines Minores licèt nonnulli probabiliter doceant, ut Narb.*de ætate ad .n.7.q.9.n.4.& ad ann.12.q.1.n.6.* aliique, requiri annum ætatis decimumquartum, tamen probabilius eſt, ut Plur. habent apud Leand *de Ord.d.5.q.2.* ſatis eſſe ſeptennium completum. Ratio eſt, quia non apparet prohibitio in contrarium. Quoniam tamen communiter non ſtatim à ſeptennio ſcit puer, quod requirit Tridentinum pro Minoribus, ideò communiter non ſtatim ſunt ordinandi.

6 Quæres. Peccatne mortaliter, qui Minoribus ordinat non ſeptennem, nam qui Majoribus, peccare mortaliter, non eſt dubium.

Reſp. Qui ordinat ſaltem ſola prima Tonſura non ſeptennem, nō peccare mortaliter, docent aliqui. Verùm poſt prædictum *c. Nullus*, & poſt Tridentinum *l.c.* eſſe mortale, meritò docent Sanc. *in Confeſſ. lib.7.c.1.d.33.n.15.& 16.* aliique: ſiquidem prohibitio eſt de re gravi. Excipit neceſſitatem, ſi quando hæc unquam adſit, *ib.* Sanch.

ÆTAS PRO ORDINIBUS MAJORIBUS.

7 Id ſic decernitur à Trid.*ſeſſ.23.c.12.de Reform. Nullus in poſterùm ad Subdiaconatus Ordinem ante 22. Ad Diaconatum ante 23. ad Presbyteratum ante 25. ætatis ſuæ annum promoveatur.*

8 Satis eſſe, ſi illi anni ſint incepti, etiam per unum diem, concors eſt Doctorum ſententia.

9 Si inceptus ſit dies, ſed nondum advenit hora nativitatis: vel, ſi venit nativitatis hora, V. G. hora matutina, ſed non completus eſt dies; ſive, ſi dies hic ſit biſſextilis, an ordinari quis poſſit, &c. Vide apud Doctores, ut Boſſ. *tom.2. moral. part.3.tit.2.de ſupputat.temp.à num.42.* Leand. *d.6. de Ordin. a quæſt.6.& quoad annum biſſext. q.20.* March *tract.1.part.5.cap.4.* Narb *de ætate ad ann.22.* ſunt enim hi caſus admodum rari, neque utiliora explicare volentem impedire non debent.

10 Illud non eſt omittendum. Quid enim fiet, ſi omnibus diligentiis factis, dubium ſit, an ætatem requiſitam quis habeat ad Ordines ſuſcipiendos?

11 Reſpondeo, Si dubium ſit negativum, non poteſt licitè promoveri, quia, ut univerſaliter alibi dixi, *lib.1.in Decal.cap.3.§.7.Verb. Ætas*, & docet Sanch *lib.2.de m trim.d.41.num.38.* certa obligatio ætatis requiſitæ non poteſt vinci ab incertitudine, qua laborat provectioris ætatis.

12 Si verò dubium ſit poſitivum, ideſt verè probabile ſit, te gaudere requiſitis annis, licèt æquè probabile, immò probabilius ſit, illis non te gaudere, licitè ad Ordines admitti poteris, ut colligitur ex dictis *dicto lib.1.in Decal.c.p.3.§.3.num.7.* quia, qui probabili ratione movetur ad operandum, prudenter operatur, atque adeò ſine culpa. Quodnam ſit verè probabile, vide omninò *in noſtro Dec. lib.1.c.3.§.3.nu.11.*

13 Si parentes ordinandi teſtentur de requiſita ætate, concedere Ordines poterit ſine ſcrupulo Epiſcopus; quia licèt teſtimonium parentum pro filiis in aliqua materia ab aliquibus ſufficiens non judicetur, hic tamen, ubi in nullius eſt præjudicium, ſufficiens judicandum eſt. Ita Dian.*p.1.tr.4.reſ.27.*

Ætatem pro Ordinatione incipere à die nativitatis, non verò à die conceptionis, oſtendit communis uſus, & colligitur ex doctrina, quam habet in ſimili Merolla *tom.2.diſp.4.cap.6.à num.460.*

§. III. *De Titulo Ordinandorum.*

1 TRidentin. *ſeſſ.21.cap.2.de Reform.* præcipit, ne quis poſſit ordinari in Sacris, niſi ad Titulum Beneficii, vel Patrimonii, vel Paupertatis, ejus ſcilicet, quam ſolemniter emittunt Religioſi, quales etiam eſſe eos, qui emittunt vota biennii in Societate Jeſu, decrevit Gregor. XIII. *Quanto fructuoſiùs*. Ratio hujus diſpoſitionis fuit, ut ordinatus in Sacris haberet, unde ali honeſtè poſſet. Nam propterea quantitas Beneficii, vel Patrimonii arbitrio Epiſcopi remittitur ab eodem Tridentino, qui ſecundùm varias regiones ſufficientem ſummam determinet. Sanè Synodus Panormitana *c.2.num.82.* hodie requirit cenſum ſcutorum ſexaginta annuorum Panormi, in aliis verò Diœceſis locis, ſcutorum quadraginta. Ad Minores non expoſtulari ejuſmodi Titulos ex jure communi, ſaltem hodie, operæ pretium eſt admonere. Lege Caſtropal. *de Ordin.unic.d.un.c.p.9.n.2.* citans Trident. & Navarr. Barboſ. alioſque.

2 Quoad Titulum Beneficii, nota, non ſufficere quodcumque tenue; ſuppleatur ergo tunc ex patrimonio, ut ſufficiat tota ſumma, ad alimenta honeſtè præſtanda.

3 Quoad titulum Patrimonii nota praxim aliquorum Epiſcoporum, qui ne ad primam quidem Tonſuram volunt aliquem admittere, niſi Patrimonium neceſſarium pro Ordinibus Sacris ſe habere legitimè oſtendat: prudenter ſanè, ne Clericatum deinde cum dedecore exerceat, vel ab illo ad ſæculum redire cum inconſtantia cogatur. Sed quia communior praxis id non requirit, non poſſumus Epiſcopum ad hoc obligare, ſed laudare dumtaxat.

4 Quoad Titulum Paupertatis, nota Primò, extare Bullam Pii V. Romanus Pont. *Sacram.Conc.Aſt.edit.14.Octob.1568.in Bullar.noviſſ.*

Digitized by Google

viſs.tom 2.fol.mibi 205. quæ prohibet, ne Novitii ante Profeſſionem ordinentur in Sacris ad Titulum Paupertatis, ac ſecus facientes, ipſo facto, ſuſpenſioni ſubiicit. & in Ordine ſic ſuſcepto miniſtrantes irregularitate afficit.

5 Nota ſecundò, eum, qui emiſſa invalida Profeſſione ob metum, vel ob aliquod impedimentum verè profeſſus non eſt, & univerſaliter, qui ad ſæculum liberè, & licitè redire poteſt, (abſtraho hic Scholaſtici Societatis) ſi ordinetur ad Titulum Paupertatis, eſſe etiam ſuſpenſum, & modo dicto irregularem ea eadem Pii V. Bulla. De hac Bulla agunt multi, quos citat Boſſ. *in moral.nariis,t 1.3.de Ord. §.8.nu.*22.Bonac. *de Clauſ.q.2.p* 10.*diff* 5.*n.*4.*& de ſuſp.d.*3.*p.* 3.§.4.*nu.* 3.Caſtrop. *de Ordin.d.un.p.*9 *nu* 3. Et quidem is dupliciter peccat. Primò, quia ſine patrimonio, ſeu ſine ullo titulo. Secundò, quia ſine Dimiſſoriis proprii Epiſcopi ordinatur, ut notat rectè Diana *p.* 4.*tr.*2. *reſol.*82.

6 De ejectis adeſſe Decretum Sacræ Congregationis, ut ſint etiam ſuſpenſi perpetuò, ablata poteſtate Ordinariis locorum eam ſuſpenſionem moderandi, vel relaxandi. Hac occaſione ſcias, quod Decretum affert ad verbum Donat *l de Reg.tr.8.q.7.tom* 1.*p.*2. Vide etiam *ib.q.*35.*n.*7.*&* 8. quod tamen non fuiſſe acceptatum dicit Th. Hurtad. *p.*1.*reſ mor.tr.*4.*t.*8.*n.*799 *fol.mihi* 225.

§. IV. *Quæſtiones aliquot circa prædictos Titulos Ordinandorum.*

AN SUSPENSIONEM INCURRAT, QUI ordinatur ſine Titulo?

1 NOvitios, vel nulliter profeſſos ſuſpenſionem incurrere, jam modo dictum eſt. De aliis igitur quæro, qui fortè ſine Titulo Beneficii, vel Patrimonii, vel paupertatis ordinentur.

2 Et ſanè olim, ipſo facto, *c. Nemine c. Sanctorum diſt.* 70. ſuſpenſionem incurrebant, & celebrantes contrahebant irregularitatem, ii, qui ſine ſufficienti titulo Ordines Sacros ſuſcipiebant. Poſteà verò (*c. Cum ſecundum Apoſtol. de præbendis,*) ab Innocentio III. ablata, ex meliori ſententia fuit, hæc ſuſpenſio in illis verbis: (*Nos tamen benignius agere cupientes*) & impoſitum fuit onus Epiſcopo aliquem ſine Titulo ſcienter ordinanti, ut ipſe teneretur alere ſic ordinatum, donec ei de ſufficienti beneficio provideretur

3 Id olim fuit: Sed quid hodie poſt Trid. *ſeſſ.*25.*c.*2.*de Reform.* loquimur autem de dicta pœna ſuſpenſionis, nam graviter peccari ab ordinante, & ab ordinando, nullus dubitat.

4 Reſpondeo Multi inſignes Doctores, ut Suar. *d.*35.*de Cenſ.ſect.* 1.*n.*35. Theſaur. *de pœnis Eccleſ.*3.*p.V.Ordo c.*11 *n.*4 Bonacin. *l.c.nu.*26. Bord. *T* 2.*reſ.*77 *n.* 70. aliique apud Barb. *in loc.cit.Trident.à n.*71. dicunt, ejuſmodi ſic ordinatum incurrere dictam ſuſpenſionem, quia putant, Tridentinum *l.c.* dum patrimonium, ſeu alimenta ſufficientia omninò requirens in ordinato, ſic habet; *Antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando*: putant, inquam, incurrere, tum pœnam ſuſpenſionis contra ordinatum, tum pœnam oneris alendi contra Epiſcopum ordinantem.

5 Verùm multi non inferioris item ordinis Doctores, ut Sà, Tolet. Henriq. aliiq; apud Dicaſt. *t.*2.*tr.*16.*reſ.*5. Sanctarel. *variar.q.*49.*nu* 15. Barb. *l.c.n.*73. March. *de Ord.tr.*2 *p.*6.*t.*7.*diff.*6. G. Hurt. *de ſuſpen diff.* 25 *n.*58. immò ut habet Barb. *l.c.* numero, & auctoritate Superiores, docent, Tridentin. non innovaſſe pœnam ſuſpenſionis contra ordinatum, quæ jam antè Tridentinum fuerat ablata, ſed ſolùm innovaſſe, vel confirmaſſe pœnam oneris alendi, quæ ablata non fuerat.

6 Mihi placet huic poſteriori ſententiæ adhærere, licèt fatear, probabilem eſſe priorem Ratio, quæ me movet, eſt, quia non poſſum mihi perſuadere, Tridentinum voluiſſe innovare pœnam illam, quæ jam erat abolita per Innoc. III. illius expreſſam mentionem nullo modo faciendo. Adde in pœnis benigniorem ſenſum eſſe ſuſtinendum, &c.

7 Si ordinandus pactum ineat cum Epiſcopo, quod ab eo non petet alimenta, tunc enim verò incurret ſuſpenſionem à ſolo Summo Pontifice diſpenſandam, *c. pen. de Simon.* lege Hurt. *l.c.* & ordinans ſuſpenditur per triennium à collatione Ordinum, & eundem præſentans per idem triennium, ab Ordinum executione.

8 Quando ſcienter Epiſcopus ordinat aliquem ſine patrimonio, quem alius Epiſcopus præſentavit, quiſnam obligabitur porrigere ejuſmodi ordinato alimenta, ordinans, an præſentans?

Reſp. id clarè decidi à Bonifac. VIII. in jure, *C. ſi Epiſc. de Præbend & dignitat. in* 6. quod quando occurrerit caſus, facilè videre poteris, longum enim eſſet Deciſionem illam varios caſus continentem hic referre.

PATRIMONIUM FICTUM.

9 Quid, ſi quis fingat, vel ementiatur Patrimonium?

Reſponden. Tunc, ſi fictum ſupponis eſſe patrimonium, nullum illud erit; ergo is cum nullo titulo ordinabitur, & ſic recurrit doctrina modò prædicta à *n.*4.

PATRIMONIUM CUM PROMISSIONE Illud alteri retrodonandi.

10 Quid, ſi ab amico acceptavi Patrimonium, unde cùm vero patrimonio promovear, ſed eidem amico promiſerim, me illud eidem retrodonaturum?

Reſpondeo, Tunc peccaſti graviter, quia in re gravi decepiſti Eccleſiam.

Ioſtas: incidine in ſuſpenſionem?

Reſpondeo. Si hoc modo acquiſitum patrimonium verum eſt patrimonium, non ordinatus fuiſti ſine titulo, atque adeò in nullius ſententia incurriſti in ſuſpenſionem; ſi non eſt verum, ego puto, quia morali modo eſt, ac ſi illa bona non haberes, Doctores allati *nn.*4. dicunt, te incidiſſe. At Doctores ſequentes opinionem probabiliorem *n.*6. negant, ſi nullum pactum iniiſti cum Epiſcopo.

11 Bonac. *de Sacr d.*8 *q. unic.p.*5.*n.* 6. Dian. *p.*8.*tr.*6.*reſ.*535. alios citans, putat prædictum, qui promiſit ſe retrodonaturum amico poſt Ordines ſuſceptos patrimonium, non obligari ad retrodonandum, quia ea Tridentinu bona, ad quorum titulum quis ordinatur, alienari nequeunt: unde poteſt is bona illa ſibi in conſcientia retinere. Suar. *d.*31 *de Cenſ.ſect.* .*n.*37. aliique apud eundem Dian. *l.c.* dicunt, teneri ad retrodonandum; quia, vel jure invalida fuit donatio amici ob defectum voluntatis de abſolutè donando, vel certè moraliter, ut ego dixi, ſeu æquivalenter, nulla fuit.

12 Hæc poſterior ſententia mihi videtur probabilior. Verùm utramque eſſe probabilem, meritò dicit Diana *l.c.* licèt priorem ut probabiliorem ipſe ſequatur, addit ex Sanch. aliiſque ejuſmodi retrodonationem, ſi fortè fiat, reſcindi ſolere à foro exteriore, idque in pœnam Donatoris, qui voluit decipere Eccleſiam, & Epiſcopum. Unde etiam ſequitur, quòd judex non obligabit dictum Donatarium, ut donationem ſibi factam ab ſuo illo amico illi retrocedat.

13 Si quis ordinandus promittat patrimonium amico reddere, quando ipſe jam ordinatus nactus fuerit ſufficiēs beneficium vel alia bona, idque cum conſenſu Epiſcopi, nullam pœnam, nullamque culpam incurret, quia nulla ratione contra Tridentinum operatur. Ita Trull. *de Ord.lib.*6.*c.un.dub.*52.*n.*3.*in Tit.de Patrim.*

IN SYNODO PANORMITANA SUSPENDITUR, Qui cum ficto patrimonio ordinatur.

14 Denique hic duo adverte. Primò, prædicta ſic ſe habere in jure communi: cæterum quiſque ſua Diœceſana conſulat ſtatuta. Sanè Synodus Panormitana *anni* 1652.*p.*2.*c.*7 *n* 97. ſuſpenſionem contra prædictos pronunciat; *Declaramus, fictitium eſſe Patrimonium illud, quod ab aliquo poſſidetur cum prævio pacto non exigendi fructus annuos, vel eos retrodonandi, vel quomodolibet retrocedendi. Declaramus etiam in pœnam ſuſpenſionis à jure impoſitam eos incurrere, qui cum hoc ficto, & ſimulato patrimonio ad Sacros Ordines acceſſerint; eandemque pœnam ſuſpenſionis ipſo facto incurrendam, ſi, & quatenus opus eſt, denuò injungimus.*

ULTRAMONTANI SUSPENDUNTUR, SI CUM ficto Patrimonio ordinantur.

15 Secundò, adverte adeſſe Decretum Urbani VIII. quod eo ipſo Ultramontanos, vel natos extra Italiam ſuſpendit in perpetuum, ſi ordinentur in Italia cum ficto patrimonio, aliiſque eos pœnis ad arbitrium Summi Pontificis ſubdit. De hoc Decreto iterùm redibit ſermo non multo poſt *c.*8.§.2.*n.*4.

DE PATRIMONIO SUFFICIENTI, SED NON EX arbitrio Epiſcopi.

16 Si quis Patrimonio fruatur, quod ſibi ſufficiat ad alimenta ſibi congrua; Epiſcopus tamen nolit patrimonium illud ad Ordines admittere, ſi is nihilominus initietur, diceturne initiari ſine ſufficienti patrimonio?

17 Rurſus, ſi Epiſcopus, vel Synodus decernat pro patrimonio ſufficienti V.G. quinquaginta aureos annuos, ſufficiant autem mihi in meo oppido viginti, vel triginta, ſi cum his promovear, dicarne promoveri cum ſufficienti patrimonio?

18 Reſpondeo, utrumque dici ſine ſufficienti patrimonio promoveri; quia manifeſtè Tridentinum illud vult eſſe ſufficiens, quod approbat Epiſcopus. Ita Trull. *l.c* alios citans. Reminiſcere nihilominus, tum pro his, tum pro præcedentibus caſibus, ſi parum, ſeu in quantitate minimè notabili ſit defectus, eſſe tunc parvitatem materiæ, atque adeò tantummodò culpam venialem. Quænam ſit hæc parvitas, vide apud Dian. *p.*4.*tr.*4.*reſ.*52.

AN PATRIMONIUM ALIENARI QUEAT?

19 Non poſſe alienari, donec ordinatus nanciſcatur ſufficiens Beneficium, vel bona, unde alatur, idque cum conſenſu Epiſcopi, diſertè præcipit Tridentinum *ſeſſ.*21.*cap.*2. *de Reformat.* An autem conſenſus Epiſcopi ita requiratur, ut ſine illo invalida ſit alienatio facta à dicto ordinato jam habente ſufficiens beneficium, vel bona, bipartita eſt ſententia apud Barboſam *in l. c. Trid. num* 68. *&* 69. videnda, affirmans altera, altera negans, utraque probabiliter. quia verba, & contextus Tridentini in utramque partem probabiliter trahi poſſunt.

20 Sed adhuc inquires. Primò. An ſicuti patrimonium, ad cujus titulum quis ordinatus fuit, poteſt modo dicto alienari poſt adeptum ſufficiens Beneficium; Ita è contra poſſit Beneficium renunciari poſt adeptum ſufficiens patrimonium, vel ſufficientia bona? Tridentinum enim ſolùm prioris caſus meminit.

Google

21 Reſpondeo, poſſe modo dicto; eſt enim eadem prorſus ratio, eademque Concilii intentio.

22 Inquires ſecundò. An, ſi alienarem dictum patrimonium ante adeptum ſufficiens beneficium, vel bona: non ſolum illicitè mortaliter, ut certum eſt, ſed etiam invalidè alienarem?

23 Reſpondeo, etiam invalidè, ut eſt ſententia communis; id enim clarè colligitur ex verbis illis Tridentini loc. c. *nullatenus poſſint* addito fine, cur alienatio prohibeatur, qui eſt, alimenta ordinato in Sacris non deeſſe.

Immò nec potes hypothecare tuum patrimonium, nec creditori tuo illud cedere, nec alteri remittere. Audi Barboſam *in Trid.l.c.n.* 65.*p.*3.*de poteſt.Ep.alleg* 29.*præſertim n.*75.

24 Alienari, aut extingui, vel remitti non poteſt patrimonium, immò nec vendi, nec permutari, nec hypothecari, nec præſcribi tempore ordinatin, & paulò poſt; dictio illa *nullo modo* importat nullitatem actus ipſo jure, ex multis quos plena manu retuli *in tr. de dictionibus*.

25 Audi Aloyſium Riccium, *par.* 2. *dec. Cur. Archiepiſc. Ne p.dec. mihi* 212. multos Auct. & textus adducens; *Eleganter*, inquit, *dubitatum fuit, an prohibitus alienare bona, ad quorum titulum quis fuit ordinatus, cenſeatur etiam prohibitus obligare eadem bona?* & paulò poſt cùm multa eruditè protuliſſet, ſic habet: *Nullatenus poteſt obligare in ſpecie, ſeu ſpeciali obligatione, nominando tale bonum patrimoniale: & licèt poſſit, ſine incurſione pœnæ, obligare in genere, obligando nimirum omnia bona ſua, tamen in tali generali obligatione non comprehenduntur hujuſmodi bona, ad quorum titulum fuit promotus.*

26 Confirmantur hæc ex ſequenti reſolutione. Quærunt Apud Leand. *de Ord.d.*9.*quæſt.*6. nonnulli, An ordinatus Diaconus cum legitimo patrimonio, ſi illud ante ſuſceptionem presbyteratus alteri renunciet (idem certe eſſet, ſi vendat) & deinde ad Sacerdotium promoveatur, incurrat ſuſpenſionem? (peccare enim mortaliter non eſt dubium) & quamvis multi, qui ſententiam illam dictam *num.* 4. ſequuntur, affirment, quia hic ſine patrimonio ordinabitur, tamen probabilius plures, etiam ſtando in illa ſententia, negant, quia cenſent hanc renunciationem omninò eſſe invalidam, unde bene colligunt, hunc re vera non ordinari ſine patrimonio.

27 Dictum patrimonium licèt à Principe collectari non poſſit; Ita Sanch. *l.c.conſil.c.*1.*dub.*36. nec ex illo debeatur gabella; tamen in rigore non eſſe bonum Eccleſiaſticum, dixi contra March. *de Ord.tr.*2.*p.* 6.*c.*7.*diff.*12. ſupr. *in tr. de caſib.reſerv.c.*6.§.3.*n.*53.

DE AMITTENTE PATRIMONIUM.

28 Titius idoneo patrimonio inſtructus ordinatus fuit Subdiaconus, ſed deinde, ſine ſua culpa, illud amiſit, poteſtne licite, ſine aliis bonis ad ulteriores Ordines aſcendere? Idem quæro de ſimili Diacono, quoad Sacerdotium.

29 Reſpondeo, non poſſe; Ita Caſtrop. *d.un. de Ord p.*9.*num.*4. Suario, Barb. Henr. ab eod. cit. Trull. *de Ordin. lib.*6. *cap. unic. dub.* 22. *num.* 3. *in tit. de Patrim.* quia ſic promoveretur ſine patrimonio contra Tridentinum. Effulget tamen una quædam benigna interpretatio: nam, ſi in Diaconatu, vel Subdiaconatu cum dedecore ſtatus Eccleſiaſtici, vel mendicare, vel turpi quæſtu victum quærere is cogeretur, ſpem autem haberet, cum Sacerdotio honeſtius ſe fore ſuſtentandum, poſſet Epiſcopus diſpenſare ad Sacerdotium, quia hæc eſſet cauſa ſufficiens diſpenſandi. Ita Henr. & Avila, quos citat, & non reprobat Caſtrop. *loc.cit.*

30 Propter dictas ſimiles rationes cum legitimo patrimonio promotis, ſed deinde ſine culpa (nam cum culpa dicam infra *de irreg. c.*20. §.1.) ob aliquod infortunium, illo privatis poterit Epiſcopus permittere celebrationem, aliaque Sacerdotis miniſteria. Immò puto, Sacerdotes ejuſmodi poſſe ſine ulla Epiſcopi licentia, porrò proſequi in ſuis dictis miniſteriis, quia ubi nulla culpa, nulla eſſe debet pœna. Et quòd honeſtius ſic vivent, & quia nullum jus eſt in oppoſitum. Jura enim ſolùm vetant, ne aſcendatur ad Ordines ſine patrimonio, nihil de ejuſmodi amiſſione loquuntur, & denique quia talis eſt praxis; cùm nemo ex Sacerdotibus ſe gerat, (etiam ſcientibus Prælatis) ut ſuſpenſum ex ſuperveniente jactura patrimonii. Vide, quæ Deo dante dicam *in Tract.cit.de irreg.*

AN SINE PATRIMONIO INSIGNIS ALIQUIS VIR initiari poſſit? Quid de expectante certò hæreditatem, vel quid ſimile?

31 Docent non pauci, ut Henriq. Avil. aliique ap. Caſtrop. *de Ord. p.* 9. *n.* 5. poſſe aliquando Epiſcopum diſpenſare, ut abſque Patrimonio, vel Beneficio ordinetur in Sacris vir literis inſignis, cui meritò præſumi poteſt non defutura honeſta alimenta.

32 Sed profectò id videtur contra Trident. *ſeſſ.* 21. *c.* 2. *de Ref.* & fortè, dum præcipit, ne quis, quamvis aliàs ſit idoneus moribus, ſcientia, & ætate, ſine titulo ordinetur, & id prohibere ſignatè voluit.

33 Majorem probabilitatis ſpeciem habet, Primò, quod aliqui Ap. Leand. *di pat.*9. *de Ordin. quæſt.*13. affirmant, poſſe ſcilicet promoveri eum, qui de proximo certo moraliter expectat Beneficium; tunc enim (ajunt) modo morali, & humano poteſt exiſtimari, jam potiri Beneficio.

Secundò, quòd alii, inter quos eſt Surd. apud eund. Leand. dicunt, poſſe ſacris initiari filium, qui pingue patrimonium expectat à Patre.

Tertiò, quòd Sà, multique apud eund. Leand. *q.*20. Dian. *p.*4.*tr.*4. *reſ.* 55. putarunt poſſe ſcilicet promoveri graduatum in jure Canonico, vel in Theologia præſertim in Collegiatis Majoribus Hiſpaniæ, quibus nunquam deſunt Beneficia pinguia; tunc enim perinde ſunt, ac ſi Beneficio gauderent.

34 His tamen non obſtantibus, quæ penſitare nunc non vacat, recedendum non eſt à tam clara diſpoſitione Tridentini ibi (*niſi legitimè conſtet Beneficium pacificè p ſſidere*) & ibi (*patrimonium verò ab eis obtineri.*) Adde & reſponſiones Cardinalium apud prædictos Auctores, & præſertim apud Sà *expurgatum*.

AN SINE BENEFICIO, SED CUM SOLO Patrimonio poſſit quis promoveri?

35 Tridentinum *loc.cit.* ſic diſponit: Patrimonium, vel penſionem obtinentes ordinari poſt hac non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum. Hæc Tridentinum. Cùm ergo illud *judicaverit* hic ſignificet boni viri arbitrium, hoc eſt voluntatem rationi congruam, contra Tridentinum faceret Epiſcopus, ſi ſolius Patrimonii titulo, ad hominem promovendum, moveretur. Atque hinc refert Navarrus, apud Trullench. *de Ordin. loc.cit.* ſe vidiſſe negatam cuidam ſimile facultatem aſcendendi ad Subdiaconatum ob defectum tituli Beneficii, licèt is habuerit patrimonium trium millium ſcutorum. Id, quod referens Trullench *loc.cit.* ait, hoc Decretum obligare ſub mortali, citatque eundem Navarrum, & Villalobos

Equidem duo expendenda Lectoribus do. Primò, nonne potuit eſſe cauſa rationabilis prædictum hominem promovendi, quia utile, & honorificum eſt Eccleſiæ, hominem prædivitem ejus ſervitio addici, & conſecrari?

Secundò, tantum rigorem expoſcendi omnino Beneficium in ordinandis vix animadverto in Epiſcopis: uſus ne ſubſecutus Decretum hoc fortaſſe mitigavit?

CAPUT VII.

De Miniſtro Ordinis.

§. I. *Quoad Validitatem.*

1 CErtum eſt, ordinarium Miniſtrum Ordinibus conferendis eſſe Epiſcopum, ut habet Tridentinum, *ſeſſ.*23.*c.*4.

2 Certum item eſt, omnes Epiſcopos in hoc æquales eſſe, & validè cuicunque Fideli Ordines miniſtrare. Nam Epiſcopus quicunque etiam excommunicatus, etiam hæreticus, etiam ſi Diaconatû, & alios inferiores Ordines non ſuſcepiſſet, poteſt omnes ordines, quamvis à ſe non ſuſceptos, alteri conferre, dummodo verè ipſe ſit Sacerdos, & Epiſcopus conſecratus (non enim ſatis foret, eſſe electum, & confirmatum) ſiquidem Ordines confert v.g. Diaconatum, non ex vi Diaconatus, quem habeat, ſed ex vi Ordinis Epiſcopalis, qui Diaconatû, alioſque ipſo inferiores eſſentialiter non ſupponit. Lege Vaſq. *to.*3.*in* 3 *p. d.*243.*n.*24. March. *de Ord tr.*1.*par.*3.*c.*7. alioſque, licèt ſit contrarius Sanch. *in conſil l.*7.*c.*1.*dub.*14. aliique relati à Leand. *de Ord.d.*4.*q.*4.

3 Incertum ergo illud remanet, an alii Epiſcopo inferiores, ideſt Sacerdotes communes poſſint ex delegatione Summi Pontificis, Ordines validè conferre. Nam non Sacerdoti, etiam ſi ſit Cardinalis, tantam poteſtatem delegari non poſſe, quia, nec exemplum, nec ulla ratio id perſuadet, certum omnino eſt. Ita Sanch. Coninch. aliique apud Leand. *c.q.*16. & ap. Avet. *de Ord.q.*3.*ſect.*3.*Verſ.In hac re.*

4 Reſpondeo, diſtinguendo Ordines in tres claſſes. Primò, in Sacerdotium. Secundò, in Diaconatum, & Subdiaconatum. Tertiò, in Ordines Minores, Tonſuramque primam.

5 Dico jam primò, probabile ab aliquibus exiſtimari, Sacerdoti poſſe à Pontifice delegari poteſtatem conferendi alteri Sacerdotium, ſed improbabile exiſtimari ab aliis; quod poſterius libentius recipio; cùm enim hanc delegationem nunquam conceſſerit Pontifex ab ipſo Eccleſiæ initio, non eſt res tanti momenti, ſic facile concedenda. Lege citatos.

6 Dico ſecundò, facilius poſſe concedi, delegabilem à Summo Pontifice eſſe Sacerdoti poteſtatem conferendi Diaconatum, & Subdiaconatum, quia non tam clarè apparet hic valde grave inconveniens, immò fertur Innocentius Octavus id conceſſiſſe Abbatibus Ciſtercienſibus pro ſuis Monachis. Sed nihilominus id alii negant apud Leand. *loc.cit.q.*18 & quoad Innocentium dicunt, ipſum ſolùm conceſſiſſe, ut dicti Abbates poſſint in ſuis Monaſteriis ordinare ſuos non per ſe, ſed per quemcumque Epiſcopum.

Dico tertiò, Sacerdoti poſſe Summum Pontificem concedere facultatem conferendi primam tonſuram, Minoreſque Ordines.

Addo, conceſſam de facto eam eſſe quibuſdam Abbatibus pro ſuis Regularibus. Legantur Diana, *p* 4.*tr.*3.*reſ.*147. & *p.*5.*tr.*13. *reſ.*93. & *par.*7.*tr.*11.*reſ.*41. Leand. *d.*4. *de Ord.præſertim*, *q.*9. *uſque ad* 13. Marchinus, *tr.*1.*par.*2.*de Ord. c.*10. Loth. *in reſ. Theolog.tr.*7.*q.*1.*art.*3. aliique permulti ab ipſis adducti, qui de hac conceſſione, ejuſque extenſione hinc inde diſputant latè.

§. II. *De Miniſtro Ordinis quoad licitum uſum.*

1 QUamvis multa requirantur in Epiſcopo, ut licitè Ordines conferat, ſtatus v.g. gratiæ, non eſſe ſuſpenſum à Pontificalibus, &c. tamen, quia de his, & ſimilibus, alibi actum eſt, hic ſolùm proprius locus eſt agendi, Quoſnam Fideles poſſit licitè Epiſcopus promovere. At quia certum eſt, non poſſe, niſi ſuos; cùm ex Sacris Textibus, ut videre eſt in Trid. *ſeſſ.6.c.5. de Ref. & ſeſſ.14.c.2.* nõ liceat quempiam ordinari, niſi à proprio Epiſcopo; ideò hic ſolùm supereſt quærere, quiſnam nomine proprii Epiſcopi intelligendus ſit?

2 Reſpondeo, in aliis materiis intelligitur ille Epiſcopus, in cujus Diœceſi habet quis fixum domicilium: at verò in materia Ordinationis aliquanto latiùs, ut vult Sanchez *lib.3. matrim. d.23. num.7.* accipitur nomen proprii Epiſcopi. Bonifacius enim *c. Cum nullus de temp. Ord. in 6.* qui, nec expreſsè, nec tacitè revocatus fuit à Tridentino, quicquid aliqui dicant, vel certè etiam ſi fuerit à Tridentino revocatus, revocatio tamen eſt abrogata ab ipſo uſu omnium Eccleſiarum, & Epiſcoporum, juxta dicti Bonifacii diſpoſitionem, quotidie operantium: Bonifacius, inquam, generaliter ſic rem hanc diſponit, ut velit neminem poſſe ordinari, etiam prima Tonſura, niſi ab Epiſcopo, qui proprie ſit ſuus, vel *ratione Originis*, vel *ratione Beneficii*, vel *ratione Domicilii*.

3 Non deeſt tamen duplex exceptio. Prima, habetur in Tridentino *ſeſſ.14. cap.2. de Reform* Caſtropal. *d.un. de Ord. par.85. nu.6. fine*, in favorem Familiarium Epiſcoporum, ut ſcilicet Epiſcopus Diœceſis poſſit ordinare ſuum non ſubditum, qui per triennium cum ipſo fuerit commoratus, & cui ſtatim Beneficium conferat. Dixi (*Epiſcopus Diœceſis*) nam id omninò negatur Leg. Trident. *ſeſſ.23. c.9. de Ref.* Epiſcopo Titulari Diœceſim non habenti. Ita Trident. *ſeſſ.14. c. de Ref.* Caſtropal. *d. un. de Ord part.15. nu.6. in fine*. Quòd autem familiari huic, ſaltem intra decem dies, debeat Epiſcopus beneficium conferre, quòd hæc conceſſio extendatur etiam ad famulos talium familiarium. Quòd triennium debeat eſſe continuatum. Quòd numeretur, etiam ſi inceperit ante collationem Epiſcopatus. Quòd ſervitium debeat fieri Epiſcopo præſenti, non autem diſtanti, ſunt quæſtiunculæ notatæ à Doctoribus apud Leandrum, *de Ordin. d.8. q.21.* & apud Marcb. *tr.1. de Ord. p.5. cap.9.* Caſtrop. *de ſuſpenſ. d.4. §.10. n.4. Verſ. Secundus eſt.*

4 An huic non ſubdito, ſed familiari poſſit Epiſcopus ex titulo familiaritatis diſpenſare in interſtitiis dicam infra *cap.11. §.2. num. 10. & 11.*

5 Secunda exceptio habetur in jure *cap 2. de Temp. Ordin. in 6.* in quo conceditur, Clericos poſſe promoveri ad Ordines à vicinis Epiſcopis ſine proprii Epiſcopi licentia, quando hic propriùs notoriè ordinavit alienos ſubditos ſine licentia propriorum Epiſcoporum. Lege Suar. *de Cenſur. d.31. §.1. n.13.* & Caſtropal. *loc. cit. Verſ. Sunt tamen*, de his, & ſimilibus.

Sed jam ſeparatim illuſtremus illa tria allata à Bonifacio VIII.

PROPRIUS EPISCOPUS RATIONE ORIGINIS.

6 Aſſero primò, Antonium poſſe ordinari ab Epiſcopo v.g. Panormitano, ſi ipſe natus ſit in Panormitana Diœceſi, & ejus parentes ibidem habuerint fixum domicilium eo tempore, quo Antonius natus eſt. Hæc eſt certiſſima aſſertio, hoc enim permaximè eſt, eſſe ſubditum ratione originis.

7 Idem eſt, ſi poſtquam Antonius in hac Diœceſi eſt natus, tempore, quo ejus parentes in eadem degebant, poſteà iidem in aliam Diœceſim ſe tranſtulerunt. Ratio eſt manifeſta, quia tranſlatio parentũ, poſteà facta, non poteſt auferre jus nativitatis acquiſitum à filio.

8 Sed quid, ſi Antonius natus eſt in hac Diœceſi, dum parentes ipſius hic domicilium non habebant, ſed erant in tranſitu; cauſa itineris v.g. vel alterius negotii: eritne Antonius exiſtimandus hujus Diœceſis?

9 Reſponden. Nonnulli, ut G.Hurt. *de Ord. diff.17.* Pyrrb. Cord. *l.4. praxis diſp. cap.3. num.32.* Leand. *de Ord. d.8. quæſt.8.* eſſe exiſtimandum, dicunt, & quidem probabiliter, ſed probabilius id alii negant, ut Trull. *l.6. de Ord. c. un. dub.7. n.3.* Sanch. Henriq. Leſſ. Filliuc. Laym. March. aliique apud Leand. *l.c.* Caſtrop. *de Ordin. diſp. un p.15 n.2.* Diceſtill. *de Ordin. diſp.1. dub.16. n.125.* quia ex una parte fortuita nativitas non videtur ſufficere, ut per eam quis dicatur habere originem ab ea Civitate, ubi, ſic per accidens, naſcitur, & ex alia parte, in re, ubi diſceditur à jure communi, ſtricta eſt verborum interpretatio facienda. Sanè Medulla Theol. *de Ord c.2. dub.1. fine*, citans Dianam *p. 8. tr.2. reſol.15.* & deinceps, ubi multa de hoc argumento ſic habet: *Studioſi, qui in Univerſitate habitant, etiam ultra Decennium, animo redeundi in Patriam; non contrahunt ibi domicilium, atque adeò ab ejus loci Epiſcopo ordinari non poſſint: immò, ſi ibi ducant uxorem, nec filii eorum: ſicut enim is non dicitur Epiſcopus domicilii reſpectu Patris, ita nec Epiſcopus originis reſpectu prolis, quæ natu fingitur in domicilio Patris.* Hæc ibi.

10 Hæc tamen omnia licèt probabiliorem hanc ſententiam faciant, non tamen priorem à ſua probabilitate deiiciunt, nam in communi exiſtimatione, communique hominum uſu, qui alicubi naſcitur, illius loci fit civis. Unde, quod mavis, tutò ſequere.

11 Aſſero ſecundò, cum Caſtropal. *loc. cit. n.2.* March. *de Ord. tom.1. p.5. c.6.* Campan. *in Diverſ. juriſd. Rubr.9. cap.8 n.4.* aliiq; apud Leand. *loc. cit. q.9.* Dian. *p.4. tr.4. reſ.148.* Aſſerentibus declarat Sac. Congreg. & Trull. multis id probantem *de Ord. l.6. c. un. dub.7.* probabile eſſe, aliquem poſſe ordinari in Civitate originis paternæ, hoc eſt, promoveri licitè poſſe prædictum v.g. Antonium ab Epiſcopo Panormitano, ſi ejus pater natus, & fixè, ut volunt Quaranta *V. Ord. §. Quo ad Tertium.* Rodr. Graff. Tuſc. aliique apud Leand. *l.c.* commoratus ſit in Panormitana Diœceſi, tametſi ipſe Antonius natus ſit, & ſit commoratus in Diœceſi aliena, & aſſero item probabile eſſe, non poſſe. Ratio prioris probabilitatis eſt; quia illud (ratione originis, ſeu eſſe oriundum, ſeu originarium) de quo loquitur Bonifacius, ſignificare id debet, quod ſignificatur in jure; *L. Aſſumpt. ff. ad Municipalia L. libertas Cod. de Mancipiis*, at in jure, per hæc vocabula ſignificatur, aliquem computari in civem illius Civitatis, in qua natus eſt pater, ergo, &c. Ratio probabilitatis poſterioris eſt, quia ſpectanda eſt origo propria, non verò paterna, cùm vox illa, oriundus, ſeu origo, ſæpiſſimè ſignificet idem, quod ſignificat vox (ortus, ſeu nativitas.)

12 Ex priore probabilitate infert Marchin. *loc. c.* non eſſe ſubreptitiam diſpenſationem, ſi quis exponit, ſe eſſe oriundum ex tali Civitate, cùm tamen ipſe ſit ortus alibi, ſed pater ejus erat natus in Civitate illa, ibiq; domicilium habebat, ſed de hac illatione, valdè dubito, præſertim in Diſpenſationibus matrimonialibus, quæ hodie, ut ſuo loco dicemus, diriguntur expediendæ ad determinatum Ordinarium loci nativitatis diſpenſandi.

13 Doctores autem prædicti, qui affirmant, originem patris ſufficere, notant, ſe loqui de filiis legitimis, nam illegitimi non ſequuntur nativitatem patris, ſed matris, unde hi non poſſunt ordinari ab Epiſcopo Civitatis originis patris, ſed matris. Nam licèt, ut advertit Caſtrop. *loc. cit. par.15. num.2. Verſ. dixi matris*, in hac materia Ordinum, non ſpectetur origo matris, ſed patris; tamen, quando filius eſt naturalis, cùm pater ſoleat eſſe minus cognitus, origo matris inſpicitur. In expoſitis verò, quando neſcitur origo paterna, vel materna, ſubrogari, ait, locum expoſitionis, quod ultimum docetur etiam communiter apud Merollam, *Lmox citand.* Gratianum *loc. mox cit.* alioſque.

14 Aſſero tertiò. Quamvis nonnulli, ut Leand. *d.8. de Ordin. qu. 10.* propter rationes modò dictas de patre, extendant idem ad avum, poſſe ſcilicet ordinari quempiam in Diœceſi, ubi ejus avus natus eſt; tenendum tamen eſt cum aliis, ut Trull. *loc. cit. num.5.* & Marchin. *de Ordin. tract.1. p.5. cap.6. num 2.* dicente, omnes Doctores defendere, non ſufficere originem avi; nequaquam poſſe, nam ſecus nimis extenderetur ejuſmodi poteſtas contra diſpoſitionem Sacrorum Canonum, volentium cuicunque Epiſcopo ſuos fines præſcribere.

15 Hic ſe offert diſſolvenda quæſtio, de qua ſuperioribus diebus diſputatum Panormi fuit. Solent nonnulli ex civibus Montis Regalis ſuos infantes Panormum, non plus, quam quatuor circiter milliaribus, à Monte Regali diſtantem, aſportare, & ibi Sacrum Baptiſmum ſuſcipientes, veluti, ſic Civitate donati, potiri deinceps Panormitanis privilegiis, poſſint an jure, ipſi viderint. Quoniam ergo diverſæ hæ ſunt Diœceſes, quidam ex his Panormi baptizatus, ſed natus Montis Regalis ex Montiſregalenſi patres Ordines poſtulavit ab Archiepiſcopo Panormitano tanquam ejus ſubditus, legitimè ne voti compos fieri potuit?

16 Oſtendo ego iis, qui id ſciſcitati ſunt Leandrum *de Ord. dub. 8. quæſt.7.* citantem, *cap. cum nullus de tempor. Ordin. in 6.* Sanchez *de matr. lib.3. diſputat.23. n.1.* Philiber Marchi. *tract.1. de Ordin. part.5. à c.5.* G.Hurtad *de Ord. diff.17.* Sayrum, Forma. Machad. & alios, id concedentem his verbis: *Qui in una Diœceſi eſt natus, in altera baptizatus, in tertia habet domicilium, in quarta Beneficium, optimè poteſt à quolibet ex his Epiſcopis ordinari, vel ad id licenter Dimiſſorias accipere.*

17 Verùm, quamvis hunc Auctorem oſtenderim, dixi, nulla ratione eſſe approbandum.

I. Quia ratione ſolius Baptiſmi non poteſt quis dici originarius, ſeu habere originem, ſeu ortum in aliqua Civitate; propriam originem enim dat nativitas temporalis, non ſpiritualis.

II. Quia nunquam legimus hujuſmodi prærogativam faciendi civem alicujus loci, ſoli ipſi Baptiſmo fuiſſe conceſſam.

III. Quia nemo daret legatum relictum civibus, ſeu naturalibus alicujus loci, ſi ſolùm ibi quia fuiſſet baptizatus, nam ſi daret, utique veris naturalibus injuriam faceret.

IV. Quia rectè ſic ait Trullenc. *loc. cit. nu.3.* Quod Baptiſmus det originem, intelligerem, modò non conſtaret in individuo de loco, ubi quis natus eſt.

V. Quia ex hoc dicto Trullench. puto, illos, qui concedunt Baptiſmo effectum, originem dandi Fidelibus, ſolùm velle, pro foro externo ex Baptiſmo probari, vel præſumi nativitatem, nam cęterùm pro foro interno, & pro externo, quando conſtat, alibi fuiſſe nativitatem, procedere non poteſt illa doctrina, & certè omnis ſanæ mentis homo id etiam ſentiet in Privilegiis quoad temporalia, niſi expreſsè, vel ex æquitate quadam, quam mox dicam, in Baptiſmo concedatur à Principe, quamvis aliquid plus videatur concedere Gratianus citandus mox *nu.24.*

VI. Quia volui oculis meis recolere *Cap. cum nullus* citatum à Lean-

Digitized by Google

à Leandro, & Sanchez, Marchinum, Hurtadum ab eodem pro eius ſententia item citatos, & ne verbum quidem de Baptiſmo. Unde alios, quos ipſe citat videre nolui, nam etiam ſi rem dicerent, non rectè dicerent.

VII. Quia benè diſtinguit Merolla *T.3.diſp.6.c.6.dub.5.diff.5.num.* 180. Id, quod fortè Doctores, quando videntur diverſimodè loqui, conciliabit. *Advertendum*, inquit, *gaudere prædictis Privilegiis, ut civem ortum, Infidelem baptizatum Neapoli, quia tanc Neapoli dicitur renaſci. Idem deciſum fuit pluries in eadem Regia Camera. Hoc autem limitant aliqui, niſi fuerit baptizatus Neapoli in fraudem, ut originem conſequeretur, Ita Stephanus Gratianus, Tom.1.diſcept.Forenſ.c.75. à nu.16.* Hæc Merolla. Vides, ex æquitate concedi Infideli hìc baptizato, fieri hìc civem, idque fortaſsè, quia neſcitur non rarò ejus origo, vel, ſi ſcitur, cùm ſuam patriam reliquerit, in favorem fidei æquum eſt, ut ea, in qua baptizatur, civitate donetur. Vides item in caſu, de quo nos agimus, cùm adſit aperta fraus conſequendi originem, locum ejuſmodi æquitatem non habere?

18 Audiamus & Gratianum. *Per Baptiſmum* (ait loc.cit) *quis efficitur Civis, & acquiritur origo, quàm ſicut habemus per nativitatem temporalem, tanquam magis propriam, ita per Baptiſmum, qui dicitur nativitas, & per eum homo denuò naſcitur, c. Debitum de Baptiſmo, ſive loquamur quoad ſpiritualia, & beneficialia, ſive temporalia. Intelligendo, ceſſante fraude; nam ſi quis in aliquo loco baptizetur per aliquem, ut acquireret originem illius loci, reputabitur nihilominus pro extraneo, nec diceretur civis in præjudicium aliorum. Ita in ſpecie concludit Gonzalez ad Reg. primæ Cancell. gloſſa 9. §. 1. num. 108. juncto num. 113.* Hæc Gratianus. At in caſu noſtro & fraus eſt, & præjudicium foret Archiepiſcopi Montis regalenſis, ſi prædicto, de quo loquimur, Ordines concederet Archiepiſcopus Panormitanus. Sed hæc contra meam conſuetudinem nimis fortaſsè pluribus.

Proprius Epiſcopus Ratione Beneficii.

19 Aſſero, quemlibet ordinari licitè poſſe ab Epiſcopo, in cujus Diœceſi habet is Beneficium Eccleſiaſticum, nam per Beneficium fit ei Epiſcopo ſubditus.

20 Inquires: Quid primò, ſi Beneficium ſit ſimplex, nec reſidentiam requirat.

Quid ſecundò, ſi quis habeat ibi penſionem?

Quid tertiò, ſi quis habeat duo Beneficia, alterum in una, alterum in altera Diœceſi?

Quid quartò, ſi Beneficium ſit admodùm tenue?

Reſp. ad Primum affirmativè ut March. *de Ord.tr.1.p.5.c.8.num.3.* Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.4.n.46.* quia Bonifacius VIII. non requirit reſidentiam.

Ad ſecundum, negativè, quia idem Bonifacius Beneficium requirit; Penſio autem Beneficium non eſt.

Ad Tertium, dicam mox *num.34.*

Ad quartum Affirmativè, ut Pialec. *in praxi p.1.c.1.num.10.* Ric. *in praxi reſ.260.* Squill. *de oblig. Cler.p.2.n.26.* Caſtr. *de Ord.d.un.p.15.n.5.* nam enim ſufficere ad conſtituendum te ſubditum Epiſcopo, ſi in ejus Diœceſi poſſideas Beneficium quamvis tenuiſſimum, quia Bonifacius non requirit, niſi Beneficium, at profectò Beneficium tenuiſſimum Beneficium eſt. Ne tamen obliviſcaris, ut ad Ordines Sacros ſuſcipias, te debere id ſupplere de Patrimonio, quod neceſſarium erit ad honeſtam ſuſtentationem tuam.

21 Non me latet, Barboſ. *loc.cit.* Marant. *p.2.reſp.29.n.78.* aliosque requirere, ut beneficium ſaltem afferat octo, vel quatuor ſcuta ſingulis annis, & aliquos ut Barboſ. *de jure Eccl.l.1.c.33.num.4.* & Squill. *de Priv. Cler.c.4.nu.234.* requirere, ne adſit fraus, qualis eſſet, ſi fundares Beneficium tenue in aliena Diœceſi, ut illius deinde compos, ibidem initieris, id enim (aiunt) fieret in præjudicium alienæ Iuriſdictionis. Non me, inquam, hæc duo latent, ſed ego ſequor alios hæc non requirentes: Nam quoad primum, jam dixi, etiam tenue, Beneficium eſſe: Quoad ſecundùm verò, non eſt fraudulentus is, ut vult Leand. cum aliis *d.8. de Ord.q.19.* Bard. *in ſelect.3.q.3.n.7.* Dian. *p.11.tr.4. reſ.2.* qui utitur eo ſtratagemate, quod nullo jure prohibetur. Non ſic in caſu de Baptiſmo, de quo modo dixi *num.24.* Nam Baptiſmus nonniſi impropriè, & ex æquitate dat nativitatem, Beneficium verò tenue, cum verè, & propriiſſimè Beneficium ſit, dat eſſe propriè Beneficiarium illius Diœceſis, in qua eſt Beneficium.

22 Illud prorſus non potui annis hiſce ſuperioribus approbare. Quidam ex iis Theologis, qui ſolùm Scholaſticam profitentur, parū, ut animadvertere potui, in Morali, & Canonibus Sacris verſatus, cōtendebat, poſſe à Laico extraneo fundari in aliena Diœceſi Beneficium, quod eidem ſtatim conferretur, nam ſic redditus ratione Beneficii ſubditus, poterit (ajebat Theologus) in illa Diœceſi promoveri.

23 Dixi, ejuſmodi doctrinam procedere ex modica Jurium notitia. Jura omnia clamant, ut nullus ſit capax Beneficii Eccleſiaſtici, niſi habeat Tonſuram, ut ſupra, nos etiam docuimus. Si ergo Laicus, de quo eſt ſermo, adhuc, poſt fundatum beneficium, eſt Laicus, qua ratione poterit ipſi validè conferri illud, vel quodcumque aliud beneficium? Nullo modo: & conſequenter qua ratione ſubditus eſt redditus in illa aliena Diœceſi ratione beneficii, quod beneficium cùm nulliter habeat, nullum habet? Hanc ſolidam doctrinam priùs me docuit prædictus diſcurſus (ſincerè loquor, non mentior) ſed deinde inveni ſuboſcurè indicatam à Thoma Sanch. *in conſ.l.7.d.23.num.13.* & Averſa, *de Ord.q.3.ſect.6.V. Secundus modus fine.* Poſt hæc ſcripta, id confirmabis ex dictis in ſimili à Tancr. *p.2.q.Mor.fol.mihi* 357.

Proprius Epiſcopus ratione Domicilii.

24 Aſſero primò, quemlibet poſſe ordinari ab Epiſcopo, in cujus Diœceſi habet actu fixum domicilium, hoc eſt habet ibi habitationem actualem cum animo ibid. perpetuò manendi. Quòd ſi ſoleret quis perpetuò æſtate in una Diœceſi, hyeme in alia, quaſi æqualiter, habitare, ſanè is diceretur habere duplex fixum domicilium, & ab utroque Epiſcopo poſſet promoveri, ut notat rectè March. *de Ord. tr. 1.p.5 cap.7.num.13.* Vide Tancred. *loc.cit.*

25 Dictum eſt (perpetuo) nam duplex domicilium diſtinguunt Doctores: Aliud, in quo quis actu habitat, & in eodem habitare perpetuò intendit. Aliud, in quo majore ſolùm parte anni intendit habitare: illud appellatur verum domicilium, hoc, quaſi domicilium. Qua diſtinctione præ oculis habita, docemus, licèt pro receptione aliorum Sacramentorum, ſufficiat quaſi domicilium, vel, pro aliquibus Sacramentis neceſſariis, quælibet habitatio, at pro receptione Ordinum, qui requirunt maximum delectum, & perſonæ cognitionem, docemus, inquam, requiri verum, & fixum domicilium. Quare, qui multos annos, etiam decem, etiam viginti, etiam centum propoſuit alibi commorari, ſi expreſsè, vel tacitè habet animum redeundi in patriam, cùm ſic non dicatur habere ibi fixum domicilium, non poterit in conſcientia ab illius loci Epiſcopo promoveri.

Quoad forum autem externum, puta, ut ab Epiſcopo tu alibi natus admittaris ad Ordines, tanquam in ejus Diœceſi domicilium habens, debes teſtibus, probationibus & conjecturis animum tuum ibi perpetuò manendi probare. De quibus probationibus lege Menoch. *de arb. l.2.caſu 86.* Caſtr. *de Ord.d.un p.15 n.3.* & breviter alios citantem Bonac. *de Ord.diſp.8.q. un p.4. à num.11.*

26 Aſſero ſecundò, te habentem hìc domicilium, & alibi v. gr. Neapoli Beneficium, poſſe unum Ordinem ab hoc Epiſcopo; Ita Ricc. *in praxi de Ord.dec.*304 & 305. Pyrr. Conr. *in praxi diſp. lib.4. c.5.n.32.* Averſ *de Ord.q.3.ſect.6.Verſu. Tertius Modus.* Maran. *loc.c.p.4 reſp.4.* contra nonnullos. Alterum à Neapolitano, vel omnes, ubi magis tibi placet ab alterutro recipere, quia ſemper recipis à proprio Epiſcopo.

27 Idem ergo erit, ſi habeas duo Beneficia in duabus Diœceſibus, quia jam, ratione illorum, duobus es Epiſcopis legitimè ſubditus.

28 Aſſero tertiò, non eſſe improbabile, Barones, teſte March. *tr.1. p.5.c.7.n.15.* & 16. alios citans, ut etiam Senatores, qui ſunt perpetui Officiales Principis, eorumque filios, in ſuis Villis, Oppidis, Civitatibus poſſe recipere Ordines ab Epiſcopis talium locorum, quamvis ibi nati non ſint. Ratio eſt, quia ratione dominii, vel dicti officii, quod ibi habent, computantur non quidem, ut Cives; id etiam negat Text. *L.Civ.C. de Incolis l.10.* ſed, ut partes illius populi, ubi ea officia perpetuò exercent, atque adeò computantur inter habentes ibi domicilium; lege *L. Senatores eod.tit. de incolis.*

CAPUT VIII.

De Literis Dimiſſoriis, & Commendatitiis.

§. I. *Quando, & quomodo dantur.*

1 STatuitur à Trid. *ſeſſ.23. de Ref.c.3. juxta c.1. de Temp. Ord. in 6.* ut ſi proprius Epiſcopus ſit æger, ſeu aliàs impeditus (nam illud, ſi ſit æger ſolùm ponitur à Tridentino exempli gratia ex Barboſa *in loc.cit.Trid.nu.2.*) poſſit dare licentiam, ut ordinandus promoveatur ab alieno Epiſcopo, ſive indeterminatè à quocunque, ſive ab hoc, vel illo determinatè.

2 Hæc licentia dari quidem poteſt uretenus, quia Concilium requirit dumtaxat conſenſum proprii Epiſcopi, ſed ſolet ad Majorem, faciliorem que fidem faciendam expediri per literas patentes, quæ vocantur *Dimiſſoriæ*, quia ſubditum dimittunt ad alienum Epiſcopum; appellantur etiam *Reverendæ*, ob reverentiam illis debitam.

3 Præter memoratam licentiam, debet ordinandus habere à proprio Epiſcopo ſuorum morum approbationem, quæ dari conſuevit, interdum in ipſiſmet Dimiſſoriis, interdum ſeparatim. Quando autem ſunt ſeparatæ, vocantur *literæ Commendatitiæ, vel Teſtimoniales,* quia in his Epiſcopus ſuum ſubditum commendat alieno, deque ejus probis moribus teſtificatur.

4 Ultramontani, ideſt, qui nati ſunt ultra Montes Alpium, quales ſunt Hiſpani, Luſitani, Galli, Germani, &c. ut item, qui nati ſunt extra Italiam, ſi velint ad quemcunque Ordinem, etiam Minorem, etiam primam Tonſuram intra Italiam promoveri, debent ſub pœna ſuſpenſionis, aliiſque pœnis inflictis à Decreto Urbani VIII. *Sacr.* 1624. 11. *Decemb.* quod per extenſum affert March. *de Ord tr.1.p.5.c. 11.nu.14.* non ſolùm oſtendere Dimiſſorias, ut dictum eſt, à ſuis propriis Epiſcopis ſibi conceſſas, ſed eaſdem inſuper recognitas, probatas, & ſubſcriptas à Nunciis, ſeu Collectoribus Apoſtolicis commorantibus in loco, unde ordinandi diſceſſerunt, & deinde item recognitas à Vicario Generali Urbis Romæ.

Digitized by Google

5 Si ſuſtineas, Siciliam in favorabilibus venire ſub nomine Italię, hoc Decreto Siculus ordinandus non comprehenditur, quia in hac probabili ſententia, quam ego *lib. 3. meth. Conf. c. 7. §. 4. num. 16. in edit. Rom.* docui, non eſt natus extra Italiam.

6 Denique hanc conſtitutionem non afficere Religioſos, quia nulla ſit in illa Regularium mentio; fuiſſe deciſum Florentiæ tenet Marchinus *l. c. n. 17.* Quare hos habentes Dimiſſorias à ſuis Prælatis, à quocumque Epiſcopo Italo ordinari poſſe concludit.

§. II. *Quis poſſit prædictas literas concedere?*

EPISCOPUS, ET SIMILES ECCLESIASTICAM Juriſdictionem habentes in ſubditos.

1 DImiſſorias concedit proprius Epiſcopus, ſive originis, ſive Beneficii, ſive Domicilii. Immò etiam Abbas, vel Prior, qui habeatur quaſi Epiſcopale, & diſtinctum ab Epiſcopo territorium. Item Vicarius Generalis, ſi ab Epiſcopo ad id habeat ſpeciale mandatum, vel ſi Epiſcopus agat in remotis: id, quod evenit, ait Sanch. *in conſ. lib. 7. c. 1. dub. 20. n. 42.* quando Epiſcopus invenitur extra Provinciam in partibus remotis per duas diætas, licet Barboſa *de poteſt. Ep. p. 3. alleg. 54. n. 48. Vide p. 2. alleg. 7. n. 9.* ſentiat tunc Epiſcopum dici in remotis agere, quando eſt ultra Montes, intellige etiam, quando eſt ultra mare, ſufficit enim, ait, quòd hujuſmodi remotio ſit inconveniens ordinando. Sed nimis indiſtinctè loquitur Barboſa: dicerem diſtinctius, quando hujuſmodi remotio prudenti hominum exiſtimatione notabiliter eſſet ordinandis incommoda; Putabis enim remotè agere Archiepiſcopum Meſſanenſem, ſi fortè inveniatur Rhegii in Calabria, breviſſimo freto à Sicilia diſtantis?

2 Commendatitias, ſive Teſtimoniales literas, puto, de jure non poſſe dari, niſi ab Epiſcopo domicilii, Ratio eſt, quia mores, qui in his literis ſunt approbandi, ſolùm illi ſolent eſſe noti, non aliis.

CAPITULUM SEDE VACANTE.

3 Trid. *ſeſſ. 7. can. 10. de Ref.* ſic ſtatuit. *Non liceat Capitulis, Sede vacante, infra annum à die vacationis Ordinarii, licentiam, aut literas Dimiſſorias, ſeu Reverendas, ut vocant, alicui, qui beneficii Eccleſiaſtici recepti, ſive recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere, &c.*

Nota Primò poſſe Capitulum, intra dictum annum concedere Dimiſſorias pro prima Tonſura, quia hæc non eſt Ordo. Ita docet Quintanad. *de Ord. ſing. 4.* afferens declarationem Cardinalium.

4 Nota ſecundò, illud *à die vacationis*, ſignificat quamcumque vacationem, ſive ex Epiſcopi morte, quando vocatur, *infra annum luctus*, ſive ex translatione, ſive ex renunciatione, &c.

5 Nota tertiò, illud, qui arctatus fuerit, eſt enim exceptio; quia conceditur Capitulo, ut poſſit dare Dimiſſorias, etiam intra dictum annum, obligatis àd ſuſcipiendos Ordines.

6 Petes. Si Tonſuratus aliquis, vel quilibet nondum Sacerdos beneficium ſimplex habeat cum libertate ſatisfaciendi per alium Miſſas ex beneficio debitas, poteritne Capitulum Sede Vacante dimiſſorias huic concedere? Ita Quintanad. *de Ord. ſing. 4.*

7 Reſp. quamvis iis, qui præſentantur ad Cappellaniam, aut beneficium, licèt tempus ipſos non urgeat, poſſit, ut vult Pyrr. Conrad. *in praxi diſp. lib. 4. c. 4. n. 12. & 13.* dictum Capitulum concedere Dimiſſorias ad primam Tonſuram, ut ſic potiri poſſint beneficio, quia, ut dictum eſt, prima Tonſura non eſt Ordo; tamen ad alios Ordines non poteſt, quando, ut proponitur, Miſſæ, & onera ſatisfacienda ex beneficio præſtari poſſunt per alium. Ratio eſt, quia hic, commodius quidem præſtaret per ſe, ſed non poteſt dici arctatus à beneficio recepto, vel recipiendo, nam beneficium jam recepit, & ſatisfactionem jam præſtare poteſt per alium.

8 Nota quartò, illas duas voces, *licentiam, aut literas Dimiſſorias*, idem prorſus ſignificare, ut expendit Sanch. *lib. 7. conſ. c. 2. dub. 26. n. 2.* ideſt facultatem ſuſcipiendi Ordines.

9 Nota hic iterùm, *licentiam, aut literas Dimiſſorias*, has enim ſolùm prohibetur Capitulum tunc dare, nam propterea poteſt concedere licentiam extero Epiſcopo exercendi Pontificalia, & ordinandi, tum exteros, tum ſubditos ipſius Capituli, qui aliunde V. G. à Pontifice habuerunt ſuæ ordinationis licentiam.

10 Rurſus, propter eandem rationem, poteſt Capitulum intra prędictum annum concedere literas Commendatitias, ſeu Teſtimoniales, quia hæ literæ non continent licentiam ſuſcipiendi Ordines. Id certè eſt maximè advertendum; Sæpe enim occurrit, ut quis in prędicto anno Vacationis impetret Breve Apoſtolicum, per quod promoveri poſſit, ſive à viciniore, ſive à quocumque Epiſcopo Catholico, & tunc, non obſtante ejuſmodi Brevi, debebit ordinandus petere, & obtinere à dicto Capitulo teſtimonium ſuæ vitæ, quod certè tunc dare poteſt Capitulum, quia id non eſt concedere, ut dixi, licentiam ſuſcipiendi Ordines, (hanc enim prædictus ordinandus habet per dictum Breve à Papa) ſed ſolùm eſt, teſtari de moribus. Et quidem Papa ſolet in eodem Brevi ordinandum admonere, ut has literas teſtimoniales omninò obtineat à Capitulo in ea, vel ſimili clauſula, *cum licentia ſui Ordinarii*, quæ, quamvis dicat, *licentia*, tamen intelligitur ſolùm de literis commendatitiis, ſeu Teſtimonialibus, quia licentiam Ordinum jam ipſe Pontifex, ut dictum eſt, concedit. Ita Barboſa, *de poteſt. Epiſc. alleg. 7. n. 14. & 15.* Meroll. *t. 3. d. 7. c. 7. dub. 6.* Gav. *in praxi Epiſc. V. Cap. Sede vacan. num.* 30. Dian. *p. 8. tr. 4. reſol. 42.* March. *de Ord. tr. 1. p. 6. c. 3. n. 17.* aliique plures.

11 Nota quintò, illud, *infra annum*, poterit ergo Capitulum, ſeu Vicarius ejus Generalis (ſed ex ſpeciali mandato ut ait Barb. *de poteſt. Epiſc. p. 3. alleg.* 54. non verò ex ipſa ratione Vicariatus, ut diximus *n. 1.* de Vicario Epiſcopi) Dimiſſorias, ſeu Commendatitias pro ſuis ſubditis concedere poſt dictum annum.

12 Atque hęc pro Sœcularibus. Quid de Regularibus commorantibus in Diœceſi.

Reſp. Regulares non indigent Dimiſſoriis quas concedere ipſis debeat Epiſcopus, vel Capitulum Sede Vacante, in cujùs Diœceſi ipſi Regulares commorantur. Nam ſatis eſt, ſi ipſi habeant Dimiſſorias à ſuis Prælatis Regularibus eo modo, quem mox dicam. Quare infra dictum annum Sedis Vacantis, ſi hi habeant dictas Dimiſſorias à Pręlatis ſuis, poterunt ordinari, etiam in eadem Diœceſi, in qua Sedes vacat ab aliquo Epiſcopo, qui fortè ex licentia Capituli ibi Pontificalia exerceat, & multò magis ab aliis Epiſcopis, quando in Diœceſibus ordinationem celebrant. Ita fusè probat, & efficaciter Quintan. *de Ord. ſing.* 8. Pyrr. Conrad. *in praxi diſp. l. 4. c. 6. n. 16.*

PRÆLATI REGULARIUM EXEMPTORUM.

13 Hos poſſe concedere Dimiſſorias ſuis ſubditis, immò & Novitiis, ſed his cum Patrimonio, vel Beneficio, ut ſupra dixi, & non ad titulum Paupertatis, quia participant omnia Religioſorum privilegia, dubium ne ſit, ut habes de Religioſis apud Quintanad. *de Ord. ſing.* 8. Sanch. *in ſumma l. 6. c. 10. d n. 18.* Dian. *p. 5. tr. 10. reſ. 43.* March. *tr. 2. de Ord. p. 6. c. 4. nu.* 6. & de Novitiis apud Marchinum, alioſque, quos vide propter varios caſus, quos ipſi diſcutiunt.

14 Hic adverte, extare Decr. Clem. VIII. *Quod per extenſum cum alia declar.* Card. affert Pyrr. Conrad. *de diſp. l. 4. c. 6. n. 17.* quo vult has Dimiſſorias Regularium debere dari cum duabus conditionibus ſub pœna privationis officiorum, & vocis activæ, & paſſivæ Prælati eas non obſervantis. Prima, ut hæ Dimiſſoriæ non dirigantur niſi ad Epiſcopum illius Diœceſis, ubi habitat Religioſus ordinandus, niſi fortè is Epiſcopus abfuerit, vel Ordines non celebraverit. Secunda, ut in Dimiſſoriis hoc ipſum exprimatur.

15 Verùm hoc Decr. ait Caſtr. *de Ord. diſp. un. p. 15. n 8. fine* non videri uſu receptum, quia illud Prælati Regulares obſervare non ſolent.

16 Licentiam ſuſcipiendi Ordines, ſeu Dimiſſoriarum conceſſionem non poſſe à noſtris Societ. JESU Superioribus localibus dari, ſed à Provinciali, vult P.N. Generalis. *In Comp. Priv. Soc. Jeſu V Ordin. 2.* An ampliorem poteſtatem habeant Superiores locales aliarum Religionum, eorum praxis, & ordinationes conſulantur.

§. III. *De Duratione prædictarum literarum.*

1 HÆ Dimiſſoriæ, ſeu licentiæ abſolutè à quocumque legitimè conceſſæ non ceſſant lapſu temporis, ut vult Camp. *in ſuo Diverſorio Rub. 9. c. 7. n. 5.* dicens ita fuiſſe deciſum Bard. 5. *in Trid. ſeſſ. 7. c. 11. de Ref. n. 3.* Clar. *de poteſt. Epiſc. p. 2. alleg 7. n. 23.* Sanc. *l. 8. de matr. d. 28. n. 83.* & Meroll. *t. 3. d. 7. d 6. n.* 88. Nam, ſi tempus fuit limitatum, ceſſabunt ſanè, eo finito tempore. Poterunt ergo dictæ abſolutę literę habere effectum poſt amotionem ab officio, vel mortem concedentis, quia ſunt gratiæ factæ; niſi tamen, ut ſemper ſupponendum eſt, à ſucceſſore non revocentur. Lege Sanch. *l 7. conſ. c. 1. dub. 20. n.* 18. Omnes enim licentiæ à quocumque ſucceſſore, æqualem poteſtatem habente, revocari poſſunt.

2 Idem dic, ſi datæ fuerint à Capitulo Sede Vacante; eodem enim modo durabunt, etiam poſt Sedem plenam, niſi à novo Epiſcopo revocentur.

3 Verùm commendandi ſunt ii Epiſcopi, qui Imitantur S. Carolum Borromæum, ut refert Pyrr. Conrad. *l. c. n. 21.* in edictis de Sacra Ordinatione præcipientem, ne Dimiſſoriæ ſint vetuſtiores duobus, vel tribus menſibus à die ultimæ ordinationis computandis, niſi ob abſentiam Superioris, commendandi, inquam, ſunt, quia in decurſu notabili temporis facilè mutari ordinandi mores poſſunt, & ex Agno Lupus evadere promovendus.

CAPUT IX.

De Examine Ordinandorum.

1 DE doctrina, quæ eſt exploranda in ordinandis dicam, *in libr. de Irreg. c. 12. §. 1. & 2.* nunc ſolùm agendum eſt de jure; quod Epiſcopi in iis examinandis habent.

2 Tridentinum *ſeſſ. 14. de Ref.* jubet, examen debere præcedere ordinationem, debet autem fieri à proprio Epiſcopo, etiam quoad Religioſos ordinandos, vide Trid. *ſeſſ. 23. c. 12. de Ref.*

Poſſunt tamen Epiſcopi ſe remittere examini Superiorum, ſi non appareat clara ordinandi ignorantia. Poſſunt etiam committere aliis, quos ipſe Epiſcopus deſignabit, & poſſunt etiam in ipſis literis Dimiſſoriis illos deſignare, & maximè poſſunt hoc examen committere

Digitized by Google

tere ipſi Epiſcopo, ad quem ſubditum ſuum dimittunt, ut Sacra Cõgregatio declaravit, teſte Barboſa, *d. poteſt. Epiſc. p.2. allig.7. nu.*22. Si Summus Pontifex alicui Religioni, poſt hoc Trid. Decret. conceſſit, ut ejus Religioſi abſque examine promoverentur, examinari certè ab Epiſcopis non debent.

3 Quando quis à ſuo Epiſcopo examinatus, & approbatus mittitur ad alium Epiſcopum, adhuc jus integrum eſt huic Epiſcopo iterùm illum examinandi, quia poteſt velle cognoſcere, cuinam Ordines conferat: non tamen habet obligationem examinandi, quicquid dicat *ibi*. Barboſ. quia Trident dicens, neminem eſſe ab alieno ordinandum niſi prævio examine, non tollit examen poſſe fieri per alium, at certè hic alienus Epiſcopus dum approbat examen alterius Epiſcopi, per illum Epiſcopum, tanquam per ſuum examinatorem, ipſe examinaſſe cenſetur. Excipe, ut modò dixi, niſi clara appareat imperitia promovendi.

CAPUT X.

De Temporibus Ordinationum.

PRIMA TONSURA.

1 IN quocunque die, ſive feſto, ſive profeſto conferri hæc licitè poteſt. Ita Sanch. *in conſ lib.7.c.2.dub.*52.*n.*1.

ORDINES MINORES.

2 Minores verò poſſunt. Primò, in ſex Sabbatis addictis pro conferendis Majoribus, quæ mox enumerabo.

3 Poſſunt ſecundò, quocunq; die Dominico, vel feſto de Præcepto, etiam ſi ſolùm in ea Diœceſi dictum feſtum habeatur, ut notat Caſtr. *l.c.p.*13.*n.*2. Unde ego extenderem, propter paritatem rationis, etiam ſi in ſola Civitate celebretur feſtum. Quamvis autem Alexander III. velit, ut in dictis Dominicis, & feſtis non conferantur dicti Minores Ordines, niſi uni, vel duobus: poteſt tamen paucis, teſte Sanch. *l.c.n.*3. quia ejus intentio ſolùm eſt, ut non appareat Ordinatio generalis.

4 Poſſunt Tertiò, ex generali conſuetudine, in die Veneris, (vide Sanch. *l.c.n.*3.) ante prædicta ſex Sabbata, & Caſtrop. *l.4. de Conſ. p.*10. *§.*1. *n.* 8 addit etiam in feria quarta Quatuor Temporum, quo ſic ſequentis diei labor Epiſcopis minuatur.

5 Præterea quamvis in Pontificali ad conferendos Ordines, etiam Minores, ſignetur tempus de manè, ea conſuetudine tamen etiam poteſt à prandio, lege March. *tr.1. de ord p.7.c.*1.*n.*15. Leãd. *de ord p.*11.*q.*6

6 Reiicienda autem eſt ſaltem hodie ſententia aliquorũ, ut March. Zerolæ, apud Leand. *de Ord.d.*11.*q.*2. putantium Minores Ordines quovis die, quem elegerit Epiſcopus, poſſe conferri; hodie, inquam, quia Urban. VIII. in novo Pontificali, ut videre eſt apud de Lugo *reſp. mor. lib.*1.*dub.*34. addixit ordinationem Minorum, ultra Dominicam, ſolis diebus feſtis de Præcepto; id tamen non ligare manus Summi Pontificis, quaſi non poſſit concedere alicui, ut alio tempore ordinetur, operæ pretium eſt, propter ea, quæ *n.*10. dicam, advertere.

7 Leander *de Ord.d.*11.*q.*3. videtur ſibi contrarius, dum in uno loco negat, in altero affirmat, Idem *ib. qu.* 24. licere Epiſcopis conferre Minores in feſtis duplicibus, non de Præcepto. Sed ſanè hoc poſterius negandum eſt, quia, ut vidimus, Urbanus VIII. requirit, vel Dominicam, vel feſtum de Præcepto.

ORDINES MAJORES.

8 Ordines Majores, ideſt Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium poſſunt conferri de jure in ſex tantùm Sabbatis, *cap. de eo, de Temp. Ord.* hoc eſt, in quatuor Sabbatis quatuor anni temporum, & in Sabbato ante Dominicam Paſſionis, & in Sabbato Sancto. Quòd ſi contingat propter multitudinem ordinandorum, vel gravem Epiſcopi ordinantis infirmitatem, non poſſe perfici ordinationes in Sabbato, tunc conceditur lege Sanch. *in conſ. lib.7.c.1.dub.*51.*n.*4. ut continuato jejunio, tum ab ipſo Epiſcopo, tum ab ordinandis compleatur die Dominico immediatè ſequenti. Semper autem conferuntur inter celebrationem Miſſæ. Unde, de manè.

9 Epiſcopatum quodlibet die Dominico poſſe conferri, jus C. *Quod à Patribus* 71. manifeſtè concedit, immò ſolum tunc licitè poſſe, non verò in aliis diebus feſtivis, probat Sanch *in conſ. l.7.c.1.dub.*15.*nu.*11.

10 Dixi, *de jure*, nam Summus Pontifex, qui unus in hoc diſpenſare poteſt, ſolet per Breve ſpeciale, vel per Privilegia conceſſa Regularibus, de quibus mox, indulgere, ut extra prædicta tempora, ideſt, ut extra ſex memorata Sabbata, in tribus diebus feſtivis, alicui conferri prædicti tres Majores Ordines poſſint.

11 Quærunt autem hic Recentiores, An Breve intelligatur, præter Dominicam, de diebus feſtivis de Præcepto, quando in eo ſolùm dicitur abſolutè *(Concedimus, ut in tribus diebus feſtivis ordinari poſſis.)* Fagund. *lib.*1. *in Eccl.prae.c.2.n.*12 March. *T.1.tr.7.c.6. nu.*12. aliique apud Dian *p.5.tr.*13. *reſ.*97. cum paucis probare pluribus contendit, intelligi quemcunque diem, in quo Eccleſia facit Officium duplex, vel ſemiduplex, quamvis non ſit dies feſtus de præcepto, quia in jure ejuſmodi dies vocatur abſolutè feſtivus, ſeu feſtum.

Thomas Hurtad. *in reſ. mor. p.2. tr.*12. *n.*1852. ſolùm intelligit diem feſtum duplicem Majorem, quamvis non de præcepto.

Communis tamen opinio intelligit omninò diem feſtum de præcepto. Ita apud cit. & ap. de Lugo *in reſp. moral. lib.*1. *dub.*34.

12 Nimis autem oſcitanter legit Pontificale novum Urban. VIII. quidam Juris Canonici peritus, qui nudius tertius contendebat contra Fagundez jam rem eſſe deciſam, ſi enim, ajebat, Urbanus pro Minoribus requirit diem feſtum de præcepto, multò magis pro Majoribus; Oſcitanter quidem, Urbanus enim loquitur de jure, at nos in præſentia agimus ex Summi Pontificis Privilegio per ſuum Breve alicui determinatæ perſonæ conceſſo.

13 Ego igitur, an ſententia Fagundez probabilis ſit, ſaltem pro diebus feſtis duplicibus, nolo decernere: fortaſſe enim eam improbabilem eſſe contra verſatile, & acutum alicujus ingenium evincere non poſſem.

Sed ajo, obſervandum omnino in praxi, ut eligatur dies feſtivus de præcepto. Ratio eſt, quia univerſalis conſuetudo Eccleſiarũ, & communis Epiſcoporum praxis videtur explicuiſſe, Summum Pontificem in his Brevibus, nomine feſti, intelligere feſtum de præcepto, nam videmus, rariſſimè Epiſcopos velle ſequi opinionem contrariam, & ideò omninò prædictæ antiquiſſimæ conſuetudini ſtandum; Quam ut amplectamur, perſuadet ritus, quem Sacri Canones ſemper requirunt, ut Ordinationes in diebus ſolemnibus celebrentur, quem certè ritum, etiam in privatis, ſeu privilegiatis ordinationibus, quantum fieri poteſt, par eſt, ſequi. Adde, valdè rationi conſentaneum eſſe, ut etiam in negotio ordinationis, nomine diei feſti, non intelligatur, niſi illud feſtum, quod in communi hominum exiſtimatione feſtum cenſetur; hoc autem eſt feſtum de præcepto.

14 Solve hic, Lector, quæſtiunculam novam. Contingit in annorum decurſu, ut aliquando incidat in feriam quartam Cinerũ feſtum de præcepto S. Matthiæ (ſimile quid evenire poteſt aliis diebus) in qua non fiat officium duplex S. Matthiæ, ſed ſimplex feriæ illius privilegiatæ. Quæro jam, an liceat, eo die cõferre Ordines Minores, vel cum Brevi Pontificio ſupradicto, Majores? Ratio dubitandi eſt, quia Minores ex Urbano VIII. debent conferri in die Dominico, vel feſtivo de præcepto, & ex Brevi Pontificio in tribus diebus feſtivis. Cùm ergo dies feſtivi de præcepto, præter Dominicam, ſoleant eſſe ſub officio duplici; in feria autem quarta Cinerum prædicta non fiat officium duplex, ſed feriæ privilegiatæ, ſatis dubitari poſſe videtur, an nihilominus tunc conferri dictos Ordines concedatur.

15 Reſpondeo. De hac difficultate olim interrogatus, negativè reſpondi, quia mihi tunc viſum fuit collectivè requiri feſtum duplex, & feſtum de præcepto. Nunc verò maturius rem expendendo, affirmativè reſpondeo. Nam intentum Pontificis principale eſt, ut ejuſmodi Ordines dentur in diebus apud Fideles ſolemnibus, & ad hoc ſufficit diem eſſe de præcepto. Confirmatur, quia tum Urbanus VIII. in Pontificali novo, tum Brevia illa Pontificia ſolùm dicunt, conferri debere eos Ordines diebus feſtivis, nihil de officio, an ſit duplex, necne, vel an ſit correſpondens feſto, an non. Confirmatur iterùm ex Leandro, *de Ordin. d.*11 *quæſt.*3. qui in Brevibus prædictis ait, venire omnia feſta, quæcunque ſint, modò ab Eccleſia ſervari mandentur. Nota illud (quæcunque ſint.)

PER OCCASIONEM QUÆRIMUS, AN RELIGIOSI GAUDEANT Privilegio, ut ordinari licitè poſſint extra Tempora?

16 Quòd Noſtra Jeſu Societas hoc privilegio gaudeat, communicando tamen ordinandis à ſolo Noſtro Patre Generali, certum eſt ex Bulla Gregor. XIII. edita 21. *Septemb.* 1582 *V. in Privil. Societ. V. Ordines*, & data ſub clauſula, ut ejuſmodi Privilegium non communicetur aliis Regularibus. Lege Quintanad. *de Ord. ſing.*8.

17 Tam grave eſt hoc Societatis Privilegium, ut Caſtrop. *de Ord. p.*13.*num.*11. damnet de mortali Epiſcopum, qui nolit ordinare extra tempora noſtrum præſentatum à dicto Patre Generali (ut etiam, non ſervatis interſtitiis, præſentatum à dicto Patre Generali, vel Provinciali) quia Gregor. XIII. dum hæc noſtris concedit, loquitur cum Epiſcopis per verba præceptiva, *præcipimus, &c.*

18 Quamvis autem Gregorius prædictus neget communicationem hujus Privilegii aliis Religioſis, non propterea ligantur manus Succeſſorum Pontificum, vel Prædeceſſorum, quibus non ſit legitimè derogatum. Quare Marchinus *tr.1.p.7.c* 7. citans Rodrig. Barb. Homobonum, Portellam, teſtatur idem Privilegium conceſſum fuiſſe.

I. Mendicantibus, & à Clemente VIII. abſque ulla limitatione, deinde confirmatum.

II. Monachis, (Idem *ibid.*) Divi Hieronymi, & S. Benedicti ab Alexandro VI. & Eugenio IV.

III. Ordini, (Idem citans Portellam, & Dian.) ſive Congregationi S. Joannis Evangeliſtæ in Portugallia à Clem. VIII.

IV. Barnabitis, Idem *ibid.* à Gregor. XV.

V. Paſqualigus, *Centur.4. qu.*256. Item teſtatur, conceſſum eſſe Theatinis à Gregor. XIV.

VI. Thom. Hurt. *in mor. p.2. tr.*12.*c.*1.*n.*1848. ait, concedi omnibus, qui communicant in Privilegiis, & Caſtropal. *d. de Ordin. part.*13. *num.*13. omnibus Mendicantibus, & qui communicant in Privilegiis Sancti Benedicti: quæ tamen Paſqualigus *loc. cit.* limitat, quando

communicatio non eſt generica,ſed veluti ſic, vel ſimili modo. *Communico vobis Privilegia aliis conceſſa, licèt fuerint illis conceſſa irrevocabiliter.*

Sed Thomas Hurtad. *l.c.n.*1854. ait,Paulum V. Minoribus, & Clementem VIII. Patribus Evangeliſtis conceſſiſſe hoc privilegium ſine ulla limitatione incommunicabilitatis. Quare, quæcunque alia Religio cum his communicans, etiam per communicationem generalem, illud participabit, etiam quoad Novitios,ſed his cum Patrimonio, vel Beneficio juxta ſupra dicta. Hoc Privilegium magnum vocat idem Thomas Hurtad. *l.c. n.* 1858. addens, illi ſine ſcrupulo ſe poſſe Epiſcopos conformare: quæ eadem verba dixerat pro Mendicantibus Marchin. *loco ſupra cit.*

19 Hæc Doctores prædicti, quorum fidem ſublevandi mihi, vel deprimendi, voluntas non eſt.

CAPUT XI.

De Interſtitiis.

§. I. *Quid ſint, & qua ratione ſervanda.*

1 SAcri Canones vulgatis Juribus præcipiunt, ut Ordines conferantur ordinandis cum certo temporis intervallo inter unū, & alterum Ordinem; quod certè ita conſtitutum eſt, ut interim per exercitia inferioris Ordinis promovendus ad Superiores diſponatur.

2 Hęc intervalla temporum vocantur *Interſtitia*,quæ,ſine diſpenſatione,ſervanda ab omnibus ſunt,etiam à Religioſis, præſcindendo à Privilegiis,de quibus mox, idque ſub mortali, quia res eſt gravis,licèt ex communi ſententia nō incurratur ſuſpenſio, nec irregularitas ab eo,qui illa fortè non obſervet,ut notat Suar. *de Cenſ. diſt.*21. *ſect.*.:. *n.*43. March. *de Ordin.tr.*1.*par.*7.*cap.*1.*n.*16. Dian.*p.*5.*tr.*10.*reſ.*40.*& p.*4.*tr.*4 *reſ.*209. Caſtrop *diſt.*4. *de Cenſ.p.*10.§.1.aliique.

3 Hinc Lezana, *in ſumma V. Interſtitia n.*3. immeritò ex Bulla Pii II. quæ, quamvis valdè fuerit amplificata à Sixto V. hodie tamen ſervatur ſolùm juxta reſtrictionem factam à Clem. VIII. Roman. Pontif. *in Bull.tr.*3.*fol.*40. colligit, ordinandum non ſervantem interſtitia incurrere ſuſpenſionem. Immeritò ſanè.

Hæc enim Bulla tria ſolùm edicit. Primò,ut ſuſpenſionem ipſo facto incurrat, qui ſine diſpenſatione Canonica, aut legitima licentia ordinatur extra tempora Secundò,ut eandem incurrat, qui ſine Dimiſſoriis. Tertiò,ut eandem,qui ante legitimam ætatem. Lezana autem illud,*ſine diſpenſatione Canonica*,vult diſtinguere ab illo, *ut legitima licentia*, additque illud, *ſine diſpenſatione*, cadere in alia impedimenta,atque adeò in impedimentum ex intervallo interſtitiorum, nondum decurſo, illud,*ſive licentia*, cadere in prædicta tria. Verùm nimis gratis hic auctor loquitur, & illud, *aut*, clarè oſtendit, utramque clauſulam cadere ſolùm in illa tria, unamque ex ipſis clauſulis eſſe alterius explicationem.

4 Porrò inter primam Tonſuram,& Oſtiariatum non invenio, debere intercedere interſtitia.

5 Quoad Minores Ordines inter ſe Tridentinum, *ſeſſ.*23.*c.*11. *de Reform* requirit,ut ordinatus in Minoribus promoveatur per temporum interſtitia,inſtructus in iis,quæ ad Ordinem exercendum pertinent. Inſinuat ergo, debere intercedere aliquod ſaltem intervallum, ut ipſo exercitio inſtruatur in ordine recepto,& diſponatur ad alium ſed quia non determinat intervalli ſpatium, addit,niſi aliud Epiſcopo expedire magis videatur. Ideò ipſius Epiſcopi prudenti arbitrio id remittitur. Vide §.*ſequentem n.*6.

6 Inter Acolythatum,& Subdiaconatum Tridentinum *l.c.* requirit anni unius Eccleſiaſtici, ut mox de cæteris ordinibus dicam, intervallum. Excipe, niſi legitima conſuetudo aliud alicubi introduxerit, ut dicto *num.*6. mox indicabo.

7 Inter Subdiaconatum,& Diaconatum, atque inter hunc, & Sacerdotium ex eodem Tridentino debet annus intercedere, atque ex communi,tutiſſimaque ſententia, Eccleſiaſticus, ideſt ab uno Sabbato. V.G Quatuor Temporum Quadrageſimæ ad aliud ſimile Sabbatum ſequentem Quadrageſimæ; etiam ſi non interceſſerint eo anno duodecim menſes integri. Ne ſit tamen dubium, ſufficere annum naturalem, quia multò magis, nomine anni requiſiti à Tridentino, poteſt intelligi annus naturalis duodecim menſium, quæ eſt ſignificatio principalis.

8 Ex quo ultimo ſequitur,ait Paſqualigus *Centur.*4.*qu.*255. ſi interceſſerint duodecim menſes, licèt Eccleſiaſticus annus non finierit,licitè te poſſe ad alium Ordinem aſcendere. Caſus poſſet occurrere, ſi anno præcedente, Sabbatum Sanctum,in quo tu V. G. ordinatus fuiſti, inciderit in diem 22. V.G. Martii, & anno ſequenti incidat in 22. V. G. diem Aprilis: tunc ergo poteris in hoc anno ordinari in Sabbato ante Dominicam Paſſionis, ſi ſit tunc completus annus naturalis, licèt nondum advenerit Sabbatum Sanctum, in quo finitur annus Eccleſiaſticus.

9 Quoniam verò extare dicitur Reſponſio Pontificis, *apud eundem ibidem*, quæ ait,ſufficere ita annum Eccleſiaſticum,ut ſatis ſit, ſi tranſierint quatuor interſtitia, ideſt quatuor intervalla temporum, ſequitur,ordinatum anno ſuperiore in Sabbato Sancto, vel in Sabbato ante Dominicam Paſſionis, licitè ordinari poſſe in Sabbato Quatuor Temporum Quadrageſimæ, quia ſic jam ſunt tranſacta intervalla Quatuor Temporum, nempe à dicto Sabbato Quadrageſimę ad Sabbatum poſt Pentecoſten: ab hoc, ad illud Septembris: ab hoc, ad illud Decembris: & denique ab hoc, ad ſimile Sabbatum ſequentis Quadrageſimæ.

10 Hanc præcedentis numeri doctrinam habet Paſqualigus *loc.c.* additque rationem à priori hujus rei eſſe poſſe, quia hæc duo Sabbata, ideſt, Sanctum, & Paſſionis ſunt, vel pars, vel appendices Quatuor Temporum, quæ ſervantur initio Quadrageſimæ, quare, qui ordinatur in hoc Sabbato Quatuor Temporum initio Quadrageſimæ,cenſentur ordinari in illis Sabbatis, puta Sancto, & Paſſionis, quæ ſunt pars,ſeu appendia hujus,atque adeò,fictione Juris,non ante terminum debitum. Verùm hujus doctrinæ penes ipſum ſit fides, non apud me.

11 Denique inter Sacerdotium,& Epiſcopatum,de Jure communi, nulla neceſſitas eſt, ut intercedant dies; ita Sanchez *in conſil. l.* 7.*cap.*1.*dub.*15.*num.*11. alios citans. Sed quamvis Sanchez *loc. cit.* affirmet, uno, eodemque die Dominico poſſe quempiam ſuſcipere Sacerdotium, & Epiſcopatum, melius tamen negat Averſa, *de Ordin. qu.*3.*ſect.*9. *Verſu. Ad Conſecrationem*, ſaltem ex eo capite,quòd tam novus Sacerdos,quàm novus Epiſcopus concelebrare debet cum Ordinante, id, quod eodem die non poteſt, quia eodem die bis celebraret.

§. II. *De Diſpenſatione Interſtitiorum.*

1 NE alterum ex his cum altero confundas. Tria Decreta Tridentini hic debes advertere, ejuſque verba diligenter expendere circa promovendos ad Ordines Majores, nam de Minoribus jam diximus §.*praeced.num.*5.

Primum, de Ordinato in Minoribus promoveri cupiente ad Subdiaconatum,ſic diſponit. *Hi verò*,ut habet *Trident.ſeſſ.*23.*c.*11.*de Ref.* (ideſt in Minoribus conſtituti,) *non niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus Minorum Ordinum ad Sacros promoveantur, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas,judicio Epiſcopi, aliud expoſcat.*

Secundum, de Subdiacono ſic. Lege Trident. *ſeſſ.*23.*cap.*13.*ibid. Promoti ad Subdiaconatus Ordinem, ſi per annum ſaltem, in eo non ſint verſati,ad altiorem Ordinem, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur.*

Tertium, de Diacono ſic. *Ibidem cap.*14. *Ad Presbyteratus Ordinem aſſumantur, qui in Diaconatu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ utilitatem, ac neceſſitatem aliud Epiſcopo videatur) miniſtraverint.*

2 Ex his tria habes. Primò, poſſe Epiſcopum (quis autem eſſe debeat,dicam,mox à *n.*9.) diſpenſare in Interſtitiis, quod non potuit in extra tempora, ut ſupra notavi.

3 Secundò, debere adeſſe cauſam, Tum, quia id prædicta Decreta ſignificant, Tum, quia omnis diſpenſatio, ut alibi dictum eſt, requirit proportionatam cauſam.

4 Tertiò,à Concilio jam explicari quantitatem, ut ita dicam, talis cauſæ. Nam majorem cauſam requirit à Diaconatu ad Sacerdotium, ut illa conjunctio oſtendit, (*ob Eccleſiæ utilitatem, ac neceſſitatem*) quàm à Subdiaconatu ad Diaconatum, quod ſignificant verba illa(*niſi aliud Epiſcopo videatur*) & ab Acolythatu ad Subdiaconatum, ut oſtendit illa disjunctio (*niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas aliud expoſcat*) ſemper autem intellige non neceſſitatem puram, & abſolutam, ſed moralem, & cum latitudine aliqua, ut vult Aver. *l. mox citando* cum Barboſa, & Diana.

5 Puto autem, utilitatem ſufficientem adeſſe, quando pauci ſunt boni Miniſtri ſive in tota Civitate, ſive in aliqua peculiari Eccleſia, cui per ordinandum provideatur: Adeſſe autem neceſſitatem, quando deſunt Eccleſiæ Miniſtri. Et Hurtadus *de Ordin.diffic.*23. quidem cenſet,cauſam ſufficientem eſſe, quando quis habet Beneficium, vel Capellaniam cum onere Miſſam celebrandi.

Idem Hurtadus *l.c.* Leand. *de Ord.d.*55.*q.*21. ſufficiens etiam putat, ſi in ordinando magnæ literæ adſint,vel virtus inſignis. Affertur pro hac cauſa declaratio Cardinalium.

Sed pro Diaconatu ad Sacerdotium negat Averſa, *de Ord. q.*3.*ſect.* 9.*Verſu Idemque Concil.* quia licèt utilitas ſit Eccleſiæ habere Miniſtros virtute præſtantes; *non tamen*, ait, *ea ſola poteſt vocari neceſſitas.* Hurtado conſentit Marchinus,*tr.*1.*par.*7.*c.*3.*de Ordin.*, de eo, in quo eſt excellens in literis profectus, & addit, vel ætas provecta cum integritate morum, vel item vacatio ſtudiorum in aliqua univerſitate, quo, media celebratione Miſſæ, ſuſtentare ſe quis poſſit in ſtudiis.

6 Inquires. Poteſtne Epiſcopus in Interſtitiis diſpenſare, ut uno, eodemque die plures Ordines eidem conferantur?

Reſpondeo. Ut prima Tonſura, & Minores Ordines ſimul, & in eodem die conferantur, poteſt ex cauſa (ſufficere hic qualemcunque notat Averſa *loc.cit.Ver.Tertia conditio ſit,fine*. Sanch. *in conſ.lib.*7. *c.*1.*du.*55.*&* 56 quia id ipſi non eſt prohibitum, immò, ubi eſt conſuetudo, poſſet ſine cauſa, quia huic conſuetudini non derogavit Tridentinum.

7 Ut Acolythatus, & Subdiaconatus eodem die conferantur, poteſt item Epiſcopus, ita Sanchez, *ibidem*, ſed ex cauſa, & ubi eſt

con-

Digitized by Google

conſuetudo, etiam ſine cauſa, propter rationes *n. præced.* dictas.

8 Denique, ut plures Ordines Majores eodem conferantur die, non poteſt Epiſcopus, ut fertur in Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 3. *de Ref. C. Literas de Temporibus Ordinationum*, diſpenſare, neque hodie ullum extat privilegium circa hoc alicui conceſſum, neque video in noſtris locis ullam introductam eſſe conſuetudinem.

De Sacerdotio cum Epiſcopatu jam dixi, §. 2. *n.* 11.

QUISNAM EPISCOPUS DISPENSAT
In prædictis Interſtitiis.

9 Dico, Epiſcopum vel Originis, vel Beneficii, vel Domicilii poſſe ſuum diſpenſare juxta prædicta in Interſtitiis. Si quando hic proprius Epiſcopus aliquem mittat cum Dimiſſoriis ad alium Epiſcopum, poteſt proprius huic alieno committere, ut ipſe diſpenſet; tunc enim alienus diſpenſabit, ut Delegatus à proprio. Capitulum Sede vacante tunc ſolùm poteſt in his diſpenſare, cùm poteſt concedere dimiſſorias, ut rectè notat Marchinus, *tr.* 1. *p.* 7. *c.* 2. *n.* 8. Diana *p.* 4. *tr.* 4. *r.* 209. & alii, licèt abſolutè concedat Merolla. *T.* 3. *d.* 7. *n.* 48.

10 An autem Epiſcopus poſſit in Interſtitiis diſpenſare ſuum familiarem triennalem ex ſolo capite familiaritatis?

Negat Sanch. *loc. cit. c.* 1. *conſ. dub* 27. *n.* 3. Marchinus, *tr.* 1. *de Ord. p.* 7. *c.* 4. item id negat, etiam Epiſcopo Beneficii; Caſtropalaus autem *de Ord. d. un. p.* 25. *n.* 6. id familiari negans, addit rationem, quia hæc ſunt privilegia, poſſe ordinare familiarem, & poſſe in Interſtitiis diſpenſare. Unde unius conceſſio ad conceſſionem alterius extendenda non eſt. Et ſicuti, ait, Epiſcopus non poteſt diſpenſare in illegitimo natali ſuum familiarem ad Ordines Minores, ita nec in Interſtitiis. Denique dicit, ita deciſum fuiſſe, referri à Garſia 2. *p. de Benef. c.* 5. *n.* 86.

11 Sed profectò probabilius affirmat Averſa *q.* 3. *de Ord. ſect.* 6. *Ver. Relinquit tamen*, cum aliis: quicquid enim ſit de aliis diſpenſationibus v. g. circa illegitimum natalem, certè in Interſtitiis militat peculiaris ratio: Si enim Epiſcopo competit principale, id eſt, poſſe ſuum familiarem ordinare, videtur etiam competere, poſſe diſpenſare in Interſtitiis, quod eſt valdè acceſſorium ad ordinandum, & quaſi imbibitum in poteſtate ordinandi, quod certè non eſt in cœteris. Deciſioni autem à Garſia relatæ opponitur declaratio Sacræ Congregationis, concedentis Epiſcopo pro ſuo familiari diſpenſationem in Interſtitiis, quam referunt Joannes de Cruc. *p.* 2. *dub.* 44. *de Ord.* & Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 190.

AN PRÆLATI REGULARES
Diſpenſent ſuos in Interſtitiis?

12 Cum religioſis exemptis diſpenſatne in Interſtitiis Epiſcopus ejus loci, ubi ii habitant de familia, an eorum Superiores?

13 Profectò bipartita eſt ſententia. Alii ut Bonac. Vaſq. Henr. Aſcan. Tambus. Leſſ. & plures apud Paſq. *cent.* 3. *q.* 353. quibus adde Dian *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 209. qui affert declarat. Cardinalium in dicto Epiſcopo, Alii ut Paſq. *loc. cit.* Suar. *T.* 4. *de Relig. tr.* 8. *lib.* 2. *c.* 12. *n.* 21. Sanch. *lib.* 7. *conſ. c.* 2. *d.* 54. *n.* 8. In Superioribus hanc poteſtatem agnoſcunt; Illi, quia univerſaliter Tridentinum loco ſæpius citato hanc poteſtatem Epiſcopis tribuit, hi, quia volunt in hoc Tridentini loco, nomine Epiſcopi, intelligi eos, qui, cùm habeant Juriſdictionē quaſi Epiſcopalē, tribuunt Dimiſſorias ſuis ſubditis; Hi autē ſunt Superiores Regulares (ut ſup. *c.* 8. §. 2. *n.* 13. indicavi) ſi enim ad ipſos pertinet concedere licentiā ordinandi, ad eoſdem pertinebit & diſpenſandi, ut non ſervatis Interſtitiis, ordinentur.

14 Monet hic opportunè Suar. *loc. cit. n.* 23. ex modeſtia Religioſorum fieri, ut Superiores in ſuis Dimiſſoriis rogent Epiſcopos, ut in his diſpenſent cum ſuis Religioſis.

Utraque opinio ita mihi (etiam practicè) viſa eſt probabilis, licèt probabilior certè ſit ſecunda, ut, me conſentiente, Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Montis Regalis Don Joannes Torreſiglia, modò ipſe rogatus in prædictis Dimiſſoriis diſpenſabat, modò Superioribus in iiſdem literis ſe diſpenſaſſe atteſtantibus, acquieſcebat.

15 Illud tamen, ut certum habet; Judicium de cauſis diſpenſandi pertinere ad dictos Superiores. Ratio eſt manifeſta, quia ipſi norunt neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ ſuæ.

16 Illud item ne te lateat, Provincialem Noſtræ Societatis *c.* 10. *n.* 16. poſſe diſpenſare in Interſtitiis, licèt non poſſe dixerimus in extra tempora, ad hoc enim requiritur Pater Noſter Generalis. Ratio eſt, quia illud conceſſit idem Pater Generalis Provincialibus, vide *In Comp. Privil. Soc. Jeſu V. Ordines* hoc non item. Cæteri Religioſi ſuam praxim, vel privilegia conſulant.

CAPUT XII.

§. I. Pœna malè conferentis, vel recipientis Ordines.

1 PRimò. Qui ſcienter ordinantur in Sacris ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui, & uſui Ordinis Epiſcopalis renunciavit, ſi ea renunciatio habuit effectum per acceptationem Summi Pontificis, ſuſpenduntur C. 5. *de ordinatis ab Epiſcopo*, ab Ordine ſuſcepto.

Tamb. T. II. De Sacram.

2 *Hæc ſuſpenſio reſervatur Summo Pontifici; dum enim in Textu, ibidem, dicitur, ut ſi non ſcienter, nec per ignorantiam craſſam, & ſupinam quis ita ordinatus fuerit, poſſit à Epiſcopo diſpenſari, ſequitur, quòd ſi ſcienter, vel per ſupinam ignorantiam non poſſit ab Epiſcopo.*

3 Secundò. Ii, qui ordinantur ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, ſchiſmatico, hæretico ſuſpenduntur (*C.* 1. & 2. *de Schiſm. & Ordinat. ab eo*) ab Ordine, ſic male ſuſcepto.

4 *Requiritur, ut Epiſcopus*, Lege Bauni *de Ord. q.* 13. *d.* 11. Suar. *de Cenſur. d.* 31. *ſect.* 1. *n* 64. Bonac. *T.* 3. *d. ſp.* 3. *de Conſ. in part. q.* 5. *p.* 10. *vel ſit denunciatus ut talis, vel, ut ſit excommunicatus per publicam Clerici percuſſionem; debet enim eſſe talis, ut ſit vitandus, ſeu non tolleratus.*

5 *Cùm ordinante à ſchiſmatico diſpenſat unus, Pontifex Summus,* Lege Gloſſam *c.* 2. *de Schiſm ex Apoſt. V. Poteſt item. Cum cæteris colligetur ex dicendis, Cùm agam de ſuſpenſis, c.* 10 *Deo dante, de Abſolutione à ſuſpenſione.*

6 Tertiò, Ordinatus per Simoniam manet ſuſpenſus (*C. Ex multis* 1. *q.* & *alibi*) ab Ordinibus ſic ſuſceptis, & ordinans ſuſpenditur à collatione Ordinum à Pontificalibus, & ab ingreſſu Eccleſiæ.

7 *Cum eo, qui ſcienter hanc Simoniam commiſit ſolùm diſpenſat Pontifex, ſed cum eo, qui ignoravit, commiſſam fuiſſe Simoniam, poteſt Epiſcopus.* Lege Gloſſam *ibid. V. Poſſit*,

8 Quartò. Qui innodatus excommunicatione (*C. Cum illorum de ſent. excomm.*) ob Clerici percuſſionem recipit Ordines, ſive Majores, ſive Minores, ne includas primam Tonſuram, quia hæc Ordo non eſt, ſuſpenditur, ſi ſit Clericus Regularis, ſi verò ſit Clericus Sæcularis, eſt deponendus à ſuſceptis.

9 *Cum iis, qui exiſtentes excommunicati dicta excommunicatione ob Clerici percuſſionem, ſcienter Ordines recipiunt, Unus Papa diſpenſat. Ibidem.*

10 Antonius Theſaurus *de pœnis Eccl ſuſt. p.* 2. *V. Ordo c.* 4. *V. amplia, primò extendit hanc ſuſpenſionem ad omnes excommunicatos ſuſcipientes ſcienter Ordines. Sed, quia Textus C. Cum illorum c. 18 ſignatè ſolùm loquitur de excommunicatione ob dictam percuſſionem, hæc doctrina mihi incerta relinquitur. Cur enim extendenda ſit tanta pœna ad omnes excommunicationes, ſi Textus tantummodo loquitur de una?*

11 *Qui quacunque excommunicatione irretitus Ordines ſuſcipit, irregularitatem non incurrere dicemus ſuo loco. Cùm agam de irreg. c.* 54 §. 1. *n.* 8. & 9.

12 Quintò. Qui Ordines quoſcunque recipit ab Epiſcopo, quamvis proprio, exercente Pontificalia in aliena Diœceſi, abſque licentia Ordinarii loci, ſuſpenditur ex Trid. *ſeſſ* 6. *c.* 2. *de Ref.* donec ſuo Prælato viſum fuerit.

13 *Quid ſit exercere Pontificalia, & quas actiones hæc comprehendat, lege apud Caſtrop. Conſ. diſp* 4. *p.* 10. §. 1. *n.* 1. *ſed latius apud Bonacinam. T.* 3. *de Conſ. in partic. diſp.* 3. *q.* 2. *p.* 52.

14 *Quoniam autem Tridentinum loc. cit. requirit licentiam Ordinarii, ſupponit Vaſquez, apud Caſtropal. mox citan. ſufficere licentiam Ordinarii, qui ſit in aliquo loco exempto ab Juriſdictione Epiſcopi talis loci, ſeu territorii, nulla alia licentia ab ipſo Epiſcopo loci requiſita, & ſavet Ludov. Bertran. Lotb. in reſ. mor. fol.* 145. *loquens de Abbatibus, quoad uſum Pontificalium. Sed tenendum cum Caſtropalao, de Ord. d. unic. par.* 15. *num.* 10. *A. can. Tambur. de Jure Abb. Tom.* 1. *diſputat.* 21. *quæſt.* 4. *meritò tantam licentiam negante cum aliis, quos apud eundem lege.*

15 Sextò. Qui culpabiliter Trid. *ſeſſ.* 23. *de Reform. cap.* 8. Pius II. *l. mox citan.* Ordines, etiam Minores (quicquid neget de Minoribus Bauni apud Dian. *p.* 11. *tr.* 5. *reſ.* 2.) recipit ab alieno Epiſcopo ſine licentia, ſeu dimiſſoriis, ſeu ſine literis commendatitiis proprii Ordinarii, ſuſpenditur per Tridentinum ab Ordine, quamdiù Epiſcopo proprio judicabitur expedire: Ipſe verò Epiſcopus ſcienter, vel mala fide ordinans (non ergo per rationabilem ratihabitionem) ſuſpenditur per annum à collatione Ordinum, ſive omnium, ut Barboſ. pluresque apud Leand. *de Ord. d.* 8. *q.* 35. ſuſtinent, ſive ſolùm illorum, quos malè confert, ut non pauci, ſicut Navar. March. aliique ap. Lean. *loc. cit.* defendunt.

16 Bonac. *T.* 3. *de Conſ. in part. d.* 3. *q.* 5. *p.* 5 1. *num* 18. *hic comprehendit tum recipientem, tum conferentem primam Tonſuram, quia putat primam Tonſuram, venire in Sacris Textibus nomine Ordinis. Non verò comprehendit* Caſtropal. *d.* 4. *de Confeſſ. p.* 50. §. 1. *num.* 4. *ob oppoſitam rationem.*

Dixi, per Tridentinum, *nam in Bulla, de qua mox nu.* 18. *& de qua item dixi ſupra c.* 21. §. 1. *n.* 3. *ſimilem ſuſpenſionem* Pius II *imponit*, cùm ex Sacrarum, confirmata à Sixto V. ſed ad terminos ipſius Pii II. reducta à Clem. VII. ut dixi ſup. *c.* 11. §. 5. *n.* 3. *ſed loquitur de Ordinibus Sacris: at Tridentinum loquitur etiam in Minoribus.*

Præterea Pius II. dixit abſolutè ſuſpenſus ſit, *at Tridentinum dicit, quamdiù Epiſcopo proprio judicabitur expedire, unde videtur, Tridentinum Pii II. diſpoſitionem mitigaſſe.*

Contra Ultramontanos, &c. eſſe ſuas peculiares pœnas, ſi ordinentur ſine Dimiſſoriis, & ſine requiſitis ab Urbano VIII. dictum eſt ſupra c. 8. §. 1. *num* 4.

17 *Inquires. Si quis abſque Dimiſſoriis proprii Epiſcopi petat ordinari ab alieno, ſed interim tempore, quo is ordinatur, inveniatur Epiſcopus proprius conceſſiſſe Dimiſſorias, incurretne ſic ordinatus ſuſpenſionem?*

Reſpondeo. Diſtinguit rectè ſic Merolla, *T.* 3. *diſp.* 6. *cap.* 6. *num.* 112,

Digitized by Google

citans Nav. Si proprius Epiſcopus conceſſit Dimiſſorias motu proprio, vel ad inſtantiam alterius, quàm ipſius ordinandi, incidit in ſuſpenſionem ordinandus, at ſi conceſſit ad ipſius inſtantiam, puta per ſuum Procuratorem, vel Nuncium ad id deſtinatum, aut per literas ſuas, non incidit. Ratio eſt, quia gratia priori modo conceſſa non prodeſt ignoranti, ſecus verò conceſſa modo poſteriori. Hanc rationem facilius intelliges, ſi legas, quæ dixi ſup. lib. 5. de pæn. tract. de caſib. reſerv. c. 9. §. 2. à n. 18.

18 Septimò. Qui Ordines ſuſcipit Sacros cum culpa ante legitimam ætatem, ipſo jure ſuſpenditur à Pio II. *l. c.* tum ab Ordine ſic ſuſcepto, tum ab aliis Ordinibus ante ſuſceptis, ut ego puto, quicquid aliqui ut Villalob. Avila, Henr. apud Dian. *p. 3. tr. 4. reſ.* 182 reſtringant ad ſolum Ordinem ſic ſuſceptum.

19 *Ratio hujus meæ ſententiæ eſt, quia ſic expreſsè habet Pius Secundus. Ecce ejus verba;* Omnes, qui abſque diſpenſatione, ſive extra tempora à Jure ſtatuta, ſive ante ætatem legitimam, vel abſq; Dimiſſoriis literis ad aliquem ex Sacris Ordinibus ſe fecerit promoveri à ſuorum Ordinum executione, ipſo jure ſuſpenſus ſit.

Hæc Pius. In quibus illud, ſuorum, *abſolutè dictum, etiam ritè ſuſceptos comprehendere videtur.*

20 *Inquires. Qui bona fide, putans ſe habere legitimam ætatem, promovetur ad gradum Sacerdotalem, poteſtne, errore cognito, licitè, & ſine timore incurrendi in irregularitatem, celebrare poſt adeptam requiſitam ætatem?*

Reſp. affirmativè, & ita G. Hurt. *de ſuſp. diff. 13. n. 6.* Dian. *p. 3. tr. 4. reſ.* 182 Bauni *de Ordin. q. 13. dub. 6. Cùm enim hic non ſit ſuſpenſus, quia culpam, cui Pius ſuſpenſionem adnexuit, non commiſit, non violat Cenſuram celebrando, atque adeò irregularitatem non incurrit. Sed, nec peccat, quia jam Ordinibus eſt initiatus, & nunc in ætate requiſita munus, quod habet, exercet.*

21 *Quod etiam hic bona fide ante ætatem promotus poſſit licitè celebrare, antequam debitam acquirat ætatem, probabile putat Ledeſma,* apud Dian. *loc. cit. ſed non eſt audiendus, quia omnis abhorret ab Eccleſiæ ſenſu, ut quis ante ætatem debitam altari deſerviat, & dum Tridentinum vetuit, ne quis ante ætatem promoveretur ad Ordines, vetuit item, ne Ordinibus uteretur.* De prima Tonſura Infanti collata, vide Dian. *p. 11. tr. 6. reſ.* 8.

22 Octavò. Qui ſcienter, ſeu cum culpa ordinatur in Sacris, extra tempora à Jure ſtatuta ſine diſpenſatione, ſuſpenditur.

23 *Lege, quod modo dixi nu. 19. nam vid. hic hanc eſſe ſuſpenſionem ab omnibus Ordinibus etiam ritè antea ſuſceptis: quicquid ſit, an aliqui putent, eſſe ſolùm ab Ordine ſic ſuſcepto.*

24 Nonò. Tum is, qui eadem die duos Sacros Ordines ſuſcipit, tum is, qui eos confert, ſuſpenditur, *C. litteras de Temp. Ord.*

Qui eadem die, dixi, *nam cæterùm, ſi alia communia interſtitia non ſerventur, peccari quidem, ſed non incurri ſuſpenſionem, non multo antè dictum eſt.*

25 *Hanc ſuſpenſionem ſibi reſervat Pontifex, dum dicit* (tandiù volumus manere ſuſpenſos, donec de illis aliter diſponamus.)

26 *Præterea Textus loquitur de conferente, & de accipiente Diaconatum, & Sacerdotium eodem die, vel uno, & altero ſequenti die V. G. Sabbato, & Dominica, continuato jejunio, quod fictione juris cenſeatur idem, & unus dies: At Rubrica hujus Textus abſolutè de omnibus Ordinibus Sacris loquitur; ſic enim ſummat hoc Capitulum. (Duo Sacri Ordines non poſſunt conferri eodem uno die, vel duobus, continuato jejunio.)*

27 Decimò. Qui ordinatur per ſaltum, id eſt, qui recipit Ordinem ſuperiorem, non recepto prius inferiore, ſuſpenditur *C. un. c. de Clerico promoto per ſaltum,* ab Ordine ſic ſuſcepto, donec ſuſceperit Ordinem prætermiſſum, & accedente Epiſcopi diſpenſatione, juxta id, quod habet Tridentinum *ſeſſ. 23. c. 14. de Reform.* his verbis; *Cum promotis per ſaltum, ſi non miniſtraverit, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare.*

28 Undecimò. Qui, durante matrimonio, etiam rato, ſuſcipere præſumpſit Ordinem Sacrum, ſuſpenditur *Extrav. Jo. 22. de Voto V.* Bonac. *de ſuſpenſ. d. 3. p. 5. §. 1. n. 13.* ab Ordine ſic ſuſcepto, etiam poſt diſſolutum matrimonium, nec valet ad alios Ordines aſcendere, nec admitti ad Beneficium, vel officium Eccleſiaſticum.

29 *Monuo, id intellige de conjugato recipiente Ordines Sacros extra caſus, qui ex Jure permittuntur, qualis eſt, quando cum quibuſdam requiſitis, de quibus, in Trid. de matr. c. 8. & habet c. Ep. ſo. 79 C. Agarola 23. q. 2. Conjugatas. De Converſ. Conjug. dicemus accedit conſenſus utriuſque conjugis.*

30 *Prædicta ſuſpenſio reſervatur Papæ, niſi ſic ordinatus in Religionem per Profeſſionem ingrediatur; nam tunc poterit cum eo Epiſcopus diſpenſare. Ita Extrav. Jo. 22. cit.*

31 *Qui, contra, cùm ſit in Sacris, matrimonium contrahit, non incurrit ſuſpenſionem, ſed ſubjacet pœnæ Depoſitionis, & Degradationis, aliiſque ſeptem pœnis, quas enumeratas lege apud Bauni de Ord. q. 15. dub. 8.*

32 Duodecimò. Novitius, vel nulliter profeſſus, qui ordinatur ad titulum Paupertatis ſuſpenditur.

Hanc ſuſpenſionem explicuimus ſupra §. 4. c. 1. n. 4. & 5.

33 Decimotertiò. Univerſaliter, qui ordinatur in Sacris ſine Titulo, vel Patrimonii, vel Beneficii, vel Paupertatis, idq; cum pacto, cum Ordinante de non petendis alimentis ab ipſo, ſuſpenditor.

De h. c. argumento plenè diſſeruimus d. c. 5. §. 4.

34 Decimoquartò. Qui ordinatur furtivè, id eſt, qui ſine ſcientia Ordinantis conſociatur cum Ordinandis, & ſic neſciente, & conſequenter nolente, atque adeò non examinante Epiſcopo; Ordines ſuſcipit, ſuſpenditur *C. 1. de eo, qui furtivè,* arbitrio Epiſcopi, data Delinquenti pœnitentia pro menſura delicti, ſi ejuſmodi, ſic ordinatus non fuit ad id prohibitus ſub excommunicatione.

Si verò (ait Sacer Textus d. c. 1. de eo, qui furtivè) *Interminatio anathematis ſuper hoc facta eſt, moneas eum, ut in aliquo Monaſterio, ſeu Canonia habitum ſuſcipiat Regulariter, cui ex quo in habitu illo aliquanto tempore fuerit laudabiliter converſatus, poteris miſericorditer providere,* loquitur Pontifex cum Epiſcopo, *alioquin nulla ratione concepimus eum ad Sacerdotalem Ordinem promoveri.*

35 *Profectò hodie hanc poſteriorem pœnam puto, nequaquam incurri, quia lego in Pontificali Romano reformato ante actum Ordinationis imponi ab Epiſcopo contra hos, furtivè accedentes, pœnam excommunicationis ſolùm ferendæ, ſed Textus hic loquitur de lata.* Vide Gloſſ. *in c. 1. citatum,* & Theſaur. *de pæn. Eccleſ. par. 2. c. 7. §.* adverte ſecundo multos cit.

36 *Quòd autem, nomine furtivè accedentis, intelligatur ſolùm is quem modò explicui num. 44. probabilior eſt ſententia apud dictam* Bonac. *de Ord. q. un. p. 4. n. 31. & latius de irreg. q. 3. p. 4. n. 6.* Suar. *de Cenſur. d. 42. ſect. 3. n. 5.* Bard. *in ſelect. l. 7 q. 10 alios citans.*

Prædictam pœnam, ſive appelles ſuſpenſionem cum aliquibus, ut Gibal. *cap. 5. de irreg. q. 2. num. 21. ſive cum aliis irregularitatem, parum refert, cùm ſufficiat nobis ſcire, eam poſſe ab Epiſcopo, vel Summo Pontifice ſub diſtinctione data num. 34. diſpenſari, & quidem tam pro executione Ordinum ſuſceptorum, tum pro ulterioribus ſuſcipiendis, ut notat* Theſaur. *ibid. initio.*

37 Decimoquintò. Qui ordinatur in Sacris cum Dimiſſoriis habitis à Capitulo intra primum annum Sedis Vacantis niſi ratione Beneficii ſit arctatus ad Ordines ſuſcipiendos, ſuſpenditur. Vide Avil. *p. 7. d. 9. ſect. 1. d. 4.* Laym. *de Sac. Ord. c. 3. §. 2. ſub quadã diſtinctione, &c.* ad beneplacitum futuri Prælati. Ita Trid. *ſeſſ. 7. c. 10. de Reform.*

38 Decimoſextò, Religioſus ſuſcipiens Ordinem Sacrum in Apoſtaſia, ab eo ſuſpenditur, *(C. ult. de Apoſtatis)* nec poteſt niſi à Summo Pontifice diſpenſari.

Atque hæc de pœnis, ſaltem uſu frequentioribus, Ordinem perperam recipientium, vel conferentium, nam pœnæ, quæ incurruntur propter malum uſum Ordinum jam ſuſceptorum, dicentur, Deo favente, cùm de irregularitate *c. 24. §. 3.*

§. II. *Concilium circa ſuſpenſionem quandam ratione Ordinum.*

1 Pater Joan. Petrus Muſtica doctiſſimus hac noſtra ætate Theologus floruit cum admirabili ſapientiæ, & virtutis fama in hoc Panormitano Societatis noſtræ Collegio. Is morti proximus, me per antiquum familiarẽ ſuum, gemmis ſanè, auroq; pretioſiore, dono condecorare voluit, per amplo ſcilicet Manuſcripto plurium Conſiliorum, quæ idem ipſe, per varias occaſiones, ediderat; quod ego amicè cuſtodio, curioſè lego, & ejus ſapientia animum ſubinde reficio.

2 Quoniam ergo in quodam Conſilio plura habet circa ſuſpenſionem ad Ordines ſine literis Dimiſſoriis acceptos, ideò hic illud inſerere libuit in tui gratiam, Lector, & in mei animi grati monumentũ.

FACTI SPECIES.

3 Titius Diœceſis Mazarienſis, Sede Vacante, infra annũ obtinuit à Summo Pontifice Privilegium ſuſcipiendi Ordines ab aliquo Epiſcopo in hæc verba. (*Ut ab Ordinario viciniori conſtito illi primò per legitimas probationes de Vita, & moribus, cæteriſque requiſitis, &c. vel de ejus licentia, cujus teſtimonio, vita, & mores tui commendentur, à quovis alio Antiſtite, &c. promoveris*) ſic ibi. Et, obtentis literis commendatitiis ſui Vicarii Capitularis, ordinatus eſt ab Epiſcopo Cephaludenſi Subdiaconus, & Diaconus, non obtenta licentia Epiſcopi viciniori s Nunc idem Clerico Titio, volenti initiari Sacru Ordine Preſbyteratus, ab Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Panormitano, utique viciniori, opponitur, ipſum Titium eſſe ſuſpenſum, ob omiſſionem licentiæ, quæ erat obtinenda ab Epiſcopo viciniore.

4 Ego cenſeo, prædictum Clericum nullam incurriſſe ſuſpenſionem in ſuſcipiendis Sacris Ordinibus Subdiaconatus, & Diaconatus ab Epiſcopo Cephaludenſi ſine licentia Epiſcopi vicinioris. Ducor, quia hæc ſuſpenſio, aut dicitur eſſe ab Homine, aut dicitur eſſe à Jure; ſed neutrum verum eſt, ut probabo: ergo nullam incurrit ſuſpenſionem.

5 Quòd nulla in hoc caſu ſit ſuſpenſio ab Homine, res eſt luce clarior. Quia nec à Summo Pontifice lata eſt, nec ab Ordinario propriæ Diœceſis, V. G. Vicario Capitulari, nec ab ullo Epiſcopo viciniore, nec ab Epiſcopo Cephaludenſi.

6 Tota ergo controverſia eſſe poteſt de ſuſpenſione à Jure, & hanc non adeſſe, ſeu non eſſe latam in prædicto caſu, ſic ediſſero. Suſpenſio à Jure lata, cùm quis ordinatur ſine literis teſtimonialibus, vel commendatitiis, tunc tantum incurritur ab eo qui ſic ordinatur, quando ordinatur ſine literis Dimiſſoriis, ſeu commendatitiis, ſeu propriis Ordinarii, ſed in prædicto caſu Titius non eſt ordinatus ſine literis commendatitiis ſui proprii

Or-

Ordinarii, has enim habuit à Vicario Capitolari ſuæ propriæ Diœceſis, qui utique eſt Ordinarius ipſius Titii proprius, Dimiſſorias concedere ille non poterat, ergo in prædicto caſu Titius non incurrit ſuſpenſionem à Jure latam.

7 Probo majorem propoſitionem, quia Concilium Tridentinum, quod eſt Jus novum, & interpretativum Jurium antiquorum de his literis agens, ſeu de iſta licentia & conſenſu, ſemper volt, ut licentia, conſenſus, & literæ ſint Prælati proprii vel, quod idem eſt, ſui. Sic habetur *ſeſſ. 14. c. 2. de Reform.* ibi, *abſque ſui proprii Prælati expreſſo conſenſu, aut literis Dimiſſoriis*, & eundem ſenſum faciunt verba *c. 3.* ibi *ſuos Clericos, abſque ſuo examine, & commendatitiis literis*, & *ſeſſ. 23. cap. 8.* quem locum mox ponderabo, *ſine Ordinarii ſui literis commendatitiis*, & eadem *ſeſſ. 23. cap. 16.* ibi (*ſine commendatitiis ſui Ordinarii literis*.

Sed quod Caput eſt in terminis noſtri proprii caſus, in quo obtentum eſt ſpeciale Pontificis Privilegium ſuſcipiendi Ordines à quovis Antiſtite de licentia Ordinarii vicinioris, loquens Concilium Tridentinum *ſeſſ. 23* citata, *c. 8.* nil aliud ſtatuit, niſi, (*Ut probitas, ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur*) Et deinde ſubdit, incurrendam eſſe ſuſpenſionem ab eo, qui ſecus fecerit: nimirum, *qui fuerit ordinatus ſine teſtimonio Ordinarii ſui de vita & moribus*. Non ergo incurritur ſuſpenſio à Titio ordinato ſine licentia Ordinarii non ſui, ideſt ſine licentia vicinioris. Et hanc intelligentiam dederunt Concilio Tridentino Auctores ſequentes.

Henric. Henriq. Theologus Societatis Ieſu *in ſumm. l. 13. c. 37. n. 2.* Franciſcus Tolet. ejuſdem Societ. *in ſum. l. 1. c. 49. n. 4.* ubi tandem concludit loquens de prædicto loco Concilii requirentis tantùm licentiam Ordinarii ſui (*hoc eſt, quod ſub hac pœna ſtatuitur.*)

Stephanus Quaranta *in ſumm. Bullar. verb. Ordo §. ſuſpenſionis pœnam.* Aloyſius Ricc. *in prax. Epiſcop. tom. 3. reſol. 215. initio*, qui omnium apertiſſimè intelligit Concilium, cum excluſione licentiæ alterius Ordinarii in terminis noſtri caſus, in quo eſt obtentum privilegium à Sede Apoſtolica. Formalia ejus Auctoris verba ſunt (*Papa poteſt alicui concedere privilegium, ut poſſit ordinari à quocumque Catholico Antiſtite, quo caſu ſolùm requiruntur literæ teſtimoniales proprii Epiſcopi de vita, & moribus.*)

Fornarius *de Sacram. Ord. c. 4. n. 3.* quem citat Barboſ. *loco mox allegando.*

P. Marius Andria *apud Steph. Quaran. loc. c.*

Omnium noviſſimus Auguſtinus Barboſ. *de poteſt. & offic. Epiſcop. 2. p. alleg. 7. nu. 15* qui apertè etiam excludit novas literas Dimiſſorias obtinendas ab alio, ſed ſatis eſſe teſtimoniales proprii Ordinarii de vita, & moribus, & ex defectu litterarum tantùm teſtimonialium docet, incurri ſuſpenſionem latam in Concilio Tridentino *ſeſſ. 23. c. 8.*

Denique hanc ipſam Doctrinam, & intelligentiam Tridentini fuiſſe traditam à Sacra Congregatione Cardinalium interpretum Concilii Tridentini, refert Ricc. *l. c.*

8 Dices Primò, Concilium Tridentinum non appoſuiſſe expreſſe *ſeſſ. 23. cit. c. 8.* particulam, *tantum*, dicens requiri commendatitias Ordinarii proprii tantùm.

9 Aut Dices, ex omiſſione tantum commendatitiarum Ordinarii proprii incurri ſuſpenſionem.

10 Reſpondeo. id, quod non apponitur, nec requiri, & haberi pro excluſo per Jura vulgata; quod in re noſtra verius eſt, cùm verſemur in pœnalibus, & odiis. Si ergo pœna ſuſpenſionis imponitur in omiſſione commendatitiarum proprii Ordinarii, ſine ulla alia mentione ſuſpenſionis, incurrendæ ex omiſſione licentiæ alterius Ordinarii, utique talis ſuſpenſio nulla erit; quia pœna non incurritur, niſi ſit expreſſa. Adde, quòd ſic intellexerunt Tridentinum Doctores citati.

11 Dices Secundò, in literis ipſis Apoſtolicis hujus Brevis ſeu Privilegii, præter commendatitias Ordinarii proprii, de quibus loquitur Tridentinum *ſeſſ. 23. c. 8. cit.* requiri licentiam Ordinarii vicinioris, & ejus teſtimonium, ſeu literas commendatitias.

12 Reſpondeo, id eſſe veriſſimum de litteris, & licentia Ordinarii vicinioris: At ubi, quæſo, apparet ex omiſſione iſtarum literarum, ſive licentiæ, incurri ſuſpenſionem? Sanè fatendum eſt, nullam incurri ſuſpenſionem, quia, neque in Jure, nec in ipſis literis Apoſtolici privilegii, ulla ſuſpenſio expreſsè imponitur, pœna autem non incurritur, niſi exprimatur. Quod ergo notandum eſt, in iſtis literis Apoſtolicis, illud eſt, imponi à Pontifice obligationem habendi licentiam à viciniori Epiſcopo, non autem imponi ſuſpenſionem contra Clericum, qui talem licentiam à viciniori Epiſcopo non obtinuit. Hoc cenſeo accurata animadverſione dignum eſſe.

13 Dices Tertiò, incurri ſuſpenſionem, non obtenta licentia Epiſcopi vicinioris; propter paritatem rationis; Nimirum, ſicut incurritur, non obtenta licentia à proprio Ordinario, ita & incurritur, non obtenta licentia Epiſcopi vicinioris.

14 Sed hæc objectio nullam habet vim. Nam pœna, præſertim Cenſuræ, non infertur ex paritate rationis, ut eſt vulgatiſſimum apud Auctores de Cenſuris ſcribentes. Quinimmò iidem aſſerunt, quòd pœna, impoſita ob delictum minus, non eſt extendenda ad delictum majus.

Non valet ergo dicere, eſt impoſita ſuſpenſio huic delicto, quod eſt, non obtinere licentiam Ordinarii proprii, igitur impoſita cenſenda eſt alteri ſimili delicto, quòd eſt, non obtinere licentiam Ordinarii vicinioris. Et adeſt Ratio, cur licentia Ordinarii vicinioris non ſit, ita ſimpliciter neceſſaria, ut ex omiſſione incurratur ſuſpenſio; quia nimirum non poteſt Epiſcopus vicinior plenam, & exactam Approbationem alieni Clerici inducere.

15 Dices Quartò. Prædictus Clericus contraxit tandem ſuſpenſionem, quia, obtinens licentiam ab Ordinario viciniore, cenſetur, non obtinuiſſe eam ab Ordinario proprio, quia Ordinarius vicinior in iſto caſu habendus eſt tanquam proprius.

16 Reſp. Primò, Ordinarium proprium ſumendum eſſe rigoroſè per Ordinario propriæ Diœceſis, tum, quia verſamur in pœnalibus, & odioſis, in quibus numquam facienda eſt extenſio, ſed ſumenda ſunt vocabula in ſignificatione ſtrictiori, tum, quia Concilium Tridentinum omnibus locis ſupra citatis, præſertim, *ſeſſ. 23. c. 8.* ubi imponit ſuſpenſionem Clerico ordinato ſine licentia proprii Ordinarii, proprium Ordinarium contradiſtinguit ab omni alio, etiam viciniore, & ita Ordinarius vicinior in tali caſu nulla ratione eſt habendus tanquam proprius.

17 Reſpondeo Secundò ad hanc objectionem, eam nobis maximè favere, ſi vim habeat. Nam, ſi vicinior eſt habendus ut proprius, utique poterit prædictum Clericum abſolvere à ſuſpenſione contracta, ſic enim argumentor. Ordinarius proprius hujus Clerici poteſt eum abſolvere à prædicta ſuſpenſione in utroque foro de poteſtate ordinaria, quia talis ſuſpenſio non eſt Pontifici reſervata, ſed Ordinarius vicinior, ut objectio concludit, eſt habendus tanquam proprius, ſeu, per æquivalentiam, eſt proprius: ergo Ordinarius vicinior poteſt prædictum Clericum abſolvere à prædicta ſuſpenſione in utroque foro.

18 Dices Quintò. Contraxit hic Clericus ſuſpenſionem ex alio capite, videlicet, quia eſt ordinatus ab alieno Epiſcopo ſine literis Dimiſſoriis Ordinarii proprii, cui delicto certum eſt, eſſe impoſitam ſuſpenſionem in Tridentino *ſeſſ. 23. c. 8.*

19 Reſpondeo, literas Dimiſſorias Ordinarii proprii eſſe neceſſarias, tunc tantùm, quando Clericus eſt ordinandus ab alieno Epiſcopo ſine privilegio Pontificis, quando autem obtinetur tale privilegium, non requiruntur literæ Dimiſſoriales Ordinarii proprii Clerici ordinandi; & ita ſentiunt Henriq. *l. 13. c. 38. n. 2.* Quintanad. *in ſum. Bullar. ver. Ordo §. ſuſpenſionis pœna*, ubi citat Patrem Marinus Andriam, Tolet. *l. 1. ſumm. c. 49. n. 4.* Ric. *tom. 3. prax. Epiſcop. reſ. 235. initio*, ubi affert declarationem Cardinalium. Barboſ. *de poteſt. & offic. Epiſcop. p. 2. alleg. 7. n. 15.*

Et ratio eſt, quia Papa ipſe dat licentiam, & Dimiſſoriam.

20 Literæ autem propriè Dimiſſoriæ differunt à literis Teſtimonialibus de vita, & moribus Clerici ordinandi, ut apertiſſimè docent. Ricc. *loc. cit. n. ult.* Quarant *l. c.* Barboſ. *loc. c. n. 16.* ubi citat Bonac. & alios, & ita etiam ſentit Doctor Navar. *l. Conſilior. tit. de tempor. ordin. conſ. 19. in editione v. tuſta, & conſ. 27. in edit. nova, nu. 2.*

Satis ſit hoc diſcrimen, ne longum faciam, quia Dimiſſoriæ propriè dant licentiam alieno Ordinario ordinandi Clericum non ſuum ſubditum; At vrò literæ Teſtimoniales continent tantùm ſimplex Teſtimonium, & Approbationem de vita, & moribus Clerici ordinandi, ſine ulla conceſſione licentiæ ad ſuſcipiendos Ordines; quod explico à ſimili. Approbatio Confeſſarii facta ab Ordinario eſt ſimplex Teſtimonium, ſeu Judicium de ejus ſufficientia ad audiendas Confeſſiones: non autem eſt licentia, quæ tunc datur, cùm datur Juriſdictio; ſic ergo, literæ Teſtimoniales ſimiles ſunt Approbationibus, Literæ vero Dimiſſoriales concedunt facultatem, & licentiam alieno Ordinario, &c.

Cetera, in quibus differunt inter ſe, utræque literæ, colliguntur ex Zerol. *in pra. Epiſc. p. 1. verb. Dimiſſoria*, ubi latè agit de iis, quæ continentur in Dimiſſoriis.

21 Dices Sextò. Sed neque potuit prædictus Clericus licitè obtinere has ipſas literas Teſtimoniales de vita, & moribus ſuis à proprio ſuo Ordinario, quia jam Sedes vacabat intra annum, talis ergo obtentio fuit illicita, & nulla.

Reſpondeo, hanc objectionem non eſſe alicujus momenti; Nam infra annum à Sede Vacante prohibitum eſt Capitulo, ſeu Vicario Capitulari concedere literas propriè Dimiſſorias, non autem concedere literas Teſtimoniales de moribus, & vita; Has ergo licitè potuit prædictus Clericus obtinere, quia licitè potuit Vicarius Capitularis infra annum eas concedere. Et quod hoc infra annum poſſit Vicarius, ſive Capitulum præſtare, ſentiunt clarè Barboſ. *l. c. n. 16.* poſt alios, quos refert, & ſequitur Quarant. *loc. cit. & verb. Capitulum. Sede vacante, quæſt. 10. §. 3. limita*, Navarr. *loc. cit.* & Ricciul. *loc. cit. num. ult.*

22 Dices Septimò, Pontifex in Privilegio obtento fortaſſe requirit literas Ordinarii proprii Dimiſſorias, quas jam non obtinuit prædictus Clericus.

23 Reſpondeo, has non requiri in privilegio obtento, ſed ſolùm literas Teſtimoniales Ordinarii proprii, ut patet ex Textu Brevis; nec potuit Pontifex propriè Dimiſſorias requirere concedendas à proprio Ordinario, cùm eas infra annum non poſſit Vicarius Capitularis concedere, ut habetur in jure; Pontifex autem præſumitur habere omnia Jura in ſcrinio pectoris ſui, ut dicitur *cap. 1. de Conſtit. in 6.* & in eodem privilegio apertè oſtendit, ſe habere notitiam Sedis Va-

Digitized by Google

Vacantis; ſolùm ego requirat Pontifex teſtimonii Ordinarii proprii de vita,& moribus Clerici,quod jam Clericus authenticè oſtendit.

Et hæc dicta ſunt circa Majorem propoſitionem allatam in noſtro ſyllogiſmo ſupra *n*.4.

24 Quod attinet ad Minorem,res eſt clara; nam litteras Teſtimoniales proprii Ordinarii & habet,& affert,ſigillo munitas authẽtico.

25 Brevis ergo ratio eſt,quia nõ incurritur ſuſpenſio,niſi ſit lata:at ob hoc delictum peculiare Cleric i Titii non eſt lata ſpſpenſio,ergo.

26 Ex dictis infertur; Epiſcopum Cephaludenſem non incurriſſe ſuſpenſionem à collatione Ordinum,nec poſteà conferendo, contraxiſſe irregularitatem.

Hactenus P. Petrus Muſtica, & ego item de Ordine hactenus.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

LIBER OCTAVUS.

TRACTATUS PRIMUS

DE

IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

JUvat me impedimenta amovere Matrimonii, prius quam de ipſo magis proximè tractationem inſtituam. Nam proptereà in primo, & ſecundo Tractatu hujus Octavi Libri agam de Matrimonii Impedimentis, deque horum Diſpenſatione, ut ſcilicet, illis per diſpenſationem amotis, poſſim propiùs, atque expeditiùs ad ipſius Matrimonii conſiderationem accedere. Faveat conatibus noſtris omnium bonorum Auctor, & Donator Deus.

CAPUT PRIMUM.

Quod, & quotuplex ſit impedimentum Matrimonii.

1 ID, quod obſtat, ne Matrimonium contrahatur, ſive illud ſit phyſicum, ut ætas infantilis,quæ eſt inepta ad matrimonium,ſive ſit morale,ut prohibitio v.g.ne affinis contrahat cum affine,dicitur Matrimonii Impedimentum.

2 Eſt autem in duplici Claſſe; Aliud enim eſt ſolùm impediens, impedit nimirum,ſed non invalidat matrimonium,qualis eſt v.g. votum ſimplex Caſtitatis; Aliud ita impedit,ut etiam invalidet, quale eſt idem votum Caſtitatis ſolemne. Illa primi generis vocantur abſolutè Impedientia, hæc Dirimentia.

3 De impedientibus dicemus poſteà,nunc (utpotè gravioris momenti) locum demus Dirimentibus,quæ ſunt duodecim de jure antiquo,quibus, ſi duo addas ex jure novo Tridentini, omnia ſunt quatuordecim,his vulgatis verſibus comprehenſa.

4 *Error, conditio, votum, cognatio, crimen,*
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Siſis affinis, ſi fortè coire nequibis.

Et ex Tridentino.

Si Parochi, & duplicis deſit præſentia Teſtis,
Raptave ſit mulier, nec parti reddita tutæ.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Hoc eſt, Matrimonium cum aliquo ex prædictis impedimentis factum retractatur,atque omninò irritum eſt,ac nullum, ac ſi factum non fuiſſet.

5 Hæc impedimenta,aliqua ſunt inducta Jure naturę,aliqua Jure Eccleſiaſtico. De Jure naturæ ſunt illa quatuor: Error in perſona, Impotentia perpetua, conſanguinitas in primo gradu rectæ lineæ, Patris V. Gr. cum filia, & Ligamen; ideſt ligatum eſſe actuali matrimonio: Cœtera ſunt de jure Eccleſiaſtico, ut diſtinctiùs dicemus in explicatione ſingulorum.

6 Quæ autem ſunt ex jure naturæ, diſpenſabilia non ſunt, & locum habent etiam in dictis Infidelium matrimoniis.

7 An alia poteſtas (præter ſummum Pontificem) ſive Eccleſiaſtica Ipſo inferior,ſive Civilis,Imperatoria,Regia,&c. Matrimonii impedimenta conſtituere validè poſſit,lege apud Doctores paſſim,ut Sanc. *l*. 7. *de mat*. *d*. *d* 1. Pont. *l*. *de mat*. *d*. *c*. 1. Conin. *diſ*. 30. *de mat*. *du*. 1. Perez *d*. 31. *de mat*. *ſect*. 4. Averſ. *q*. 9. *de mat*. *ſect*. 2. & 3. alioſque apud ipſos.

CAPUT II.

Impedimentum primum Matrimonii.

ERROR.

§. I. *Quis ille ſit*.

1 UT hujus impedimenti notitia plana fiat, Adverte Primo, in contrahentibus Matrimonium duorum genera errorũ poſſe contingere. Primum,in perſonis ipſis,quæ contrahunt,ut,ſi tu volens contrahere cum Maria, invenias Catharinam.

Secundum,in qualitatibus perſonarum,ut,ſi quis volens cõtrahere cũ Maria pulchra,vel nobili,vel divite,inveniat ipſam eandem deformem,vel ignobilem,vel pauperem. Inter has qualitates, ne adnumeres Servitutem; hæc enim propter ſuas peculiares conſiderationes certò eſt impedimentum dirimens,ut *c*.3. explicabimus: adnumeres tamen ipſum nomen contrahentium,nam ex ſolo nominis errore non vitiari matrimonium,quando conſtat de perſona, nimis eſt certum.

2 Adverte ſecundò. Errorem poſſe interdum eſſe antecedentem, & dantem cauſam contractui,interdum comitantem. Prior contingit,quando conſenſus totus innititur errori. Contingit autem, ſive circa ſubſtantiam: ut,ſi ſciviſſet non eſſe Mariam,non conſenſiſſet in illam: Sive circa qualitates,ut, ſi ideò ducit Mariam, quia putat, eſſe divitem,ita,ut ſi ſciviſſet,non eſſe divitem, in illam non conſenſiſſet. Poſterior,ideſt error comitans contingit,quando conſenſus non innititur errori;& quidem pari modo,ſive circa ſubſtantiam, ut ſi Antonius ducit hanc V.g. Bertam,ita ut,ſi ſciviſſet eſſe Mariam,adhuc cõnſenſiſſet; ſive circa qualitates,ut ſi Anton. ducit Mariam,putans,eam eſſe divitem,ita tamẽ,ut ſi ſciviſſet divitẽ non eſſe,adhuc illã duxiſſet.

3 Adverte tertiò, Errorem circa prædicta poſſe eſſe vincibilem, vel invincibilẽ,ut alibi nimis ſępè per alias occaſiones explicuimus.

4 Adverte denique Quartò, Conditionem aliquam poſſe apponi contractui,atque adeò matrimonio,tribus modis. Actualiter,Virtualiter,Habitualiter; Actualiter eſt,quando expreſsè ea ponitur,ut: *Si es dives,te volo ducere,ſecus nequaquam.* Virtualiter, quando licèt in contractu actualiter non ponatur; tamen de ea cogitatum fuit,& fuit appoſita anteà,& illa non retractata,datur conſenſus contractui,ut ſi Antonius v.g. ſe declaraſſet, nolle ducere Mariam, niſi ſub conditione, quòd ſit dives,vel pulchra,vel non ex genere Iudæorum, &c. & deinde,hoc animo non mutato,conſenſit in Mariam, quæ eſt inops, vel fęda,vel ex Judęorum genere. Habitualis,quando nec de illa conditione cogitatum fuit,nec illa appoſita eſt in contractu, quamvis in ea diſpoſitione ſit,vel fuerit contrahens,ut ſi de illa cogitaſſet, non contraxiſſet. Duxit Antonius V.G. Mariam, nihil cogitando de ejus paupertate,vel divitiis,ſed deinde invenit,eam eſſe pauperem: id quod, ſi ſciviſſet, vel cogitaſſet, nunquam illam duxiſſet.

5 His poſitis ſint duę regulæ. Altera facilis in praxi. *Error circa ſubſtantiam jure naturali eſt impedimentum dirimens*. Altera difficilior,propter exceptiones, quas habere debet. *Error circa qualitates perſonæ non eſt impedimentum dirimens*. Sed ſingulas ſeparatim explicemus.

ERROR CIRCA SUBSTANTIAM.

6 Error circa ſubſtantiam perſonæ,ut cùm unus, vel una ſupponitur pro alio,vel pro alia,ſive ſit antecedens, ſive comitans, ſive vincibilis,etiam ſi craſſus ſit,& ſupinus, ſive invincibilis, irritum prorſus reddit matrimonium. Ita Sanch. *l*. 7. *matr*. *d*. 17 *n*. 7. G Hurt. *d*. 13. *de matr*. *diff*. 1. Fill. *t*. 1. *tr*. 10. *de matr*. *p*. 2. *c*. 2. *n*. 3. aliique paſſim. Et ratio eſt manifeſta,quia ejuſmodi errores quicunque ſimiles,conſtituunt ignoratam eam perſonam, in quam, tanquam in objectum, tendere deberet

beret conſenſus: at circa id, quod ignoratur, nullus actus, ſeu conſenſus voluntatis tendere poteſt, juſta illud Juris: (*L. 9. C. de Juris, & facti ignorantia.*) *Errantis nullus eſt conſenſus*. Confirmatur, ſi quis volens à te emere aurum, tu ei des vitrum, quem tamen ipſe per errorem putet eſſe aurum, nonne eſt invalida emptio? Ita igitur erit, ſi Antonius volens ducere perſonam Mariæ, inveniat eſſe Bertam.

7 Contrà, Si Antonius ducens Bertam, quam Bertam eſſe cognoſcit, diceret, *Si hæc eſſet Maria, illam certo ducerem*, validum, ſecundùm Sanch. *l. 1. n. 6.* eſſet matrimonium cum Berta; quia ejuſmodi dicendi modus oſtendit id, in quod Antonius conſentiret, non vero id, in quod conſentit de præſenti; conſentit enim re ipſa in Bertam.

8 Dices, At Sacramentum Baptiſmi v. g. eſt validum, ſi quis, dum baptizat, hunc, putat eſſe alium.

Reſpondeo. id non eſſe mirum, quia Baptizans, dirigit actionem, & intentionem ſuam in hunc præſentem, quicunque tandem ſit: at cõtrahens ſuum conſenſum dirigit in determinatam perſonam hanc v. g. Mariam. Quod ſi Baptizans diceret: *Volo baptizare hunc, ſi is eſt Petrus* certè non baptizaret, ſi eſſet Paulus; quam tamen intentionem conditionalem illicitè, & nimis imprudenter haberet.

9 Dices iterùm. Venditio hujus equi valida eſt, etiam ſi emptor putet, venditorem eſſe Titium, cùm verè ſit Cajus.

Reſpondeo, neque id mirum eſſe; quia regulariter ad contractum emptionis, & venditionis parum conducit, ſitne hic vel ille, qui vendit, dummodo legitimè vendat, cùm tota venditionis ſubſtantia verſetur circa objectum, ſeu materiam, quæ emitur. Addo nihilominus, neque illam fore validam emptionem, qua conditionaliter quis ſic emeret: *Emo à Titio equum v. g. ſi hic venditor eſt Titius*, & re ipſa Titius non eſſet.

10 Inquires. Quodnam peccatum committat is, qui per dolum cooperatur, ut quis cum errore contrahat matrimonium?

Reſpondeo, Si, ut contrahatur cum errore perſonæ, de qua hic agimus, peccare mortaliter, non eſt dubium, quia tunc cooperatio eſſet ad invalidum matrimonium; id, quod rem eſſe gravem, vel ſtultus videt. Si verò ut contrahatur cum errore qualitatum, de quo loquemur *n. ſeq.* ſatis alibi explicui, nempè *l. 7. Decal. c. 5. §. 2.*

ERROR CIRCA QUALITATES.

11 Error circa qualitates, ſive is error à te ipſo proveniat, ſive per dolum ab alio, ſive idem error ſit antecedens, ſive comitans, ſive quomodocunque vincibilis, ſive invincibilis, non facit matrimonium invalidum, ſed illud erit validum, ſive contrahens cogitaverit de hujuſmodi qualitatibus, ſive non cogitaverit, modò non adſit aliqua ex duabus exceptionibus mox explicandis.

Ratio eſt quia ad valorem contractus Matrimonii ſatis eſt, ſi conſenſus ſit circa ſubſtantiam corporis, quę mutuo datur, quicquid ergo eſt extra corporum ſubſtantiam, accidentale eſt, nec (ſi aliud non addatur) poteſt invalidum reddere contractum matrimonii.

12 Confirmatur Primò, quia ad valorem contractus civilis v. g. venditionis, ſatis eſt conſenſus in ſubſtantiam, de qua agitur, nec eſt opus ad circumſtantias omnes advertere, ſecus cũ præjudicio humani commercii vix ullus conſiſteret contractus, quia vix unquam advertuntur ejuſmodi omnes circumſtantiæ.

13 Confirmatur Secundò, quia eodem modo Profeſſio Religioſa eſt valida, quamvis ejus qualitates & aſperitates victus, fratrum mores, rigor Prælatorum, &c. non advertantur. Id quod rectè Sanch. *l. 5. de matr. c. 9. n. 54.* probat ex ea ratione, quia ſecus nullus ſtatus perpetuus, qualis eſt Religio, & Matrimonium, diceretur, & eſſet ſtabiliter electus, quia ſemper novæ circumſtantię in illo advertuntur. Qua ratione tamen aliquando error in qualitatibus, quia redundat in ſubſtantiam, profeſſionem irritet, diximus *l. 7. in Dec. tr. 5. c. 7.* §. 55. *à n. 57.*

PRIMA EXCEPTIO.

14 Accedamus nunc ad exceptiones. Exceptio prima eſt, validum non eſſe Matrimonium, ſi expreſsè contraxeris ſub conditione talis qualitatis, quam deinde talem adfuiſſe non invenies, ut ſi dicas. *Si es dives, ſi es virgo, ſi es nobilis, ſi non es ex progenie Judæorum, tecum contraho*, Virginitate enim, vel divitiis, vel nobilitate non exiſtente, vel exiſtente Judęorum progenie, nulliter contrahi. Ratio eſt manifeſta, quia conſenſus conditionatus de præſenti, conditione non exiſtente, nullus eſt. Atque hæc, ut vides, eſt conditio actualiter poſita in ipſo contractu matrimonii.

15 Sed quid primò, ſi conditio ſit virtualis, qualem explicuimus, *n. 4* v. g. ego nunquam contrahere volo cum Maria, niſi ſub conditione, quòd ſit Virgo, & deinde, hoc animo non retractato, ſeu, nec actu cogitans ad hanc meam diſpoſitionem, contraho cum Maria, putans eſſe Virginem, cùm talis tamen non ſit, validum eſt matrimonium?

16 Reſpondeo eſſe invalidum, quia illa prior intentio, cùm non ſit retractata, & adhuc duret, ut ſupponimus, æquivalet conditioni actualiter poſitæ. Confirmatur, quia idem diximus *l. 1. opuſc. de Sacr. Miſſ. c. 5. §. 1.* & alibi de Confectione Sacramentorum, valere ſcilicet intentionem virtualem, ac ſi eſſet actualis.

17 Ex dictis meritò declaratum fuiſſe nullum matrimonium cujuſdam mulieris, teſtatur Pontius, *l. 4. matr. c. 21. n. 13.* quæ ſæpè dixerat, ſe potiùs mortem ſibi allaturam, quàm cum certo quodam viro inituram matrimonium ſi is eſſet ex Judæorum progenie: & poſt illud contractum ex Judæis inventus eſt, quia (Inquit Pontius) ex circumſtantiis clarè apparuit, illam cõditionem virtualiter ſemanſiſſe. Meritò itẽ ſimile quid refert Barb. *in voto deciſivo 19. art 3.* multa de hac quàm eruditè aſſerens de matrimonio cujuſdam mulieris, quæ ſe nobilem finxerat. Meritò deniq; ſimilem caſum narrat Caramuel, *in Th. fundament. primæ edit. n. 1340. fol. 708.* quæ omnes, ſi eſt otiũ, lege.

18 Quid Secundò, ſi conditio ſit habitualis, quam explicuimus eodem *n. 4.* Si quis v. g. ita ſit diſpoſitus, ut ſi advertiſſet ad hanc, vel illam qualitatem, non contraxiſſet; nunquam tamen ad illam advertit, & deinde contraxit, nihil item advertendo?

Reſpondeo. Tunc certè validum eſt matrimoniũ, quia in contractibus non attenditur ad id, quod feciſſes, vel voluiſſes in aliis circumſtantiis, ſed ad id, quod re ipſa feciſti, & voluiſti circa ſubſtantiam contractus, ut ſic enim abſolutè conſenſum præbuiſti ſubſtantiæ, nec adfuit ulla conditio, ſed ſolùm ad fuiſſet, quod nihil operatur. Confirmatur, quia idem docuimus *l. c.* ideſt, non ſufficere ad validitatem confectionis Sacramentorum diſpoſitionem habitualem.

SECUNDA EXCEPTIO.

19 Jam verò ſecunda exceptio ejuſdem poſterioris regulę hęc eſt. Quãdo error circa qualitates refunditur, ſeu redundat in ſubſtantiam Perſonę, ſeu adducit errorem in ſubſtantiam, invalidum parit matrimonium. De Matrimonio loquor, nam pro aliis materiis aliter ſumi errorem in ſubſtantia declaravimus *In l. 8 in Decal. tr. 3. c. 7. §. 11. n. 17.*

20 Sed hoc opus, hic labor. Ecqua enim ratione hanc redundantiam cognoſcam? Operoſum id eſſe fateor, ut etiam fatetur Sanchez, *l. 7. matr. d. 58. n. 25.* ex quo tamen, aliiſque Doctoribus duas vias ad inveniendum, quod quęris, indicabo, quarum altera oſtendet nullitatem matrimonii, altera validitatem.

21 Prior via. Si occaſione, ſeu conſideratione alicujus qualitatis formet homo conceptum alicujus perſonæ determinatæ, ſeu individuæ, & ſingularis, tunc illa qualitas refunditur in perſonę ſubſtantiã, & conſequenter ſi qualitas illa non adſit, ſed per errorem putetur adeſſe, invalidat matrimonium. Exemplo res fiet clarior. Videt quis mulieres duas, alteram ſedentem, ſtantem alteram, ac dicit. *Volo contrahere matrimonium cum hac, quæ ſedet*. Vel videt alius duas puellas, & ex amico audit hanc eſſe nobilem, illam ignobilem, hanc eſſe virginem, viduam autem illam, dicitque, *ſe velle contrahere cum ea, de qua meliores audit qualitates*. Ajo, illam ſeſſionem, hanc nobilitatem, hanc virginitatem, melioreſque qualitates, qualitates quidem eſſe, ſed in præſenti eſſe ſigna ſubſtantiæ ejus, cum qua ille homo inire matrimonium intendit, atque adeò important determinationem perſonæ, cùm tota intentio illius ſit ad illud individuum, quòd ſedet, quòd nobile eſt, quòd virgo, &c. Si ergo alia dicto homini præſentetur, cum qua per errorem contrahat, nulliter contrahet.

22 Poſterior via. Contrà, ſi aliunde formaverit homo conceptum talis determinatæ perſonæ. Cognovit v. g. hoc individuum, hanc determinatam puellam Mariam; ſed illam jam incognitam, quoad perſonam, putat divitem, nobilem, ex hac progenie, ex illa Civitate, vel amici ut talem eandem jactent, cùm talis verè non ſit, & ſub hoc errore cum illa matrimonium contrahat: validè contrahit, quia tunc error eſt in qualitatibus quæ non refunduntur in ſubſtantiam perſonæ: jam enim illam ducis, quam ducere decreviſti.

CONFIRMANTUR PRÆDICTA
auctoritate Doctorum.

23 Explicabunt magis magiſque rem, de qua agimus, verba aliqua Pontii, Coninch. Laym. Pontius, *l. 4. c. 21. n. 13. ſic* habet: *Denique hinc fit, vitiari quandoque matrimonium ex errore in ejuſmodi qualitatibus, ut cùm animus contrahentis expreſsè innititur illi qualitati, quamvis accidentali: eſt enim ille conſenſus virtualis conditionalis. Unde ſi quis contraheret cum aliqua, quia exiſtimabat, divitem eſſe, vel nobilem, vel honeſtam, vel virginem, ita, ut his qualitatibus ducatur ad contrahendum, & his innitatur expreſsè, aliter non contracturus, in quo caſu talis conſenſus dependet ab ea circumſtantia, & illam habet pro conditione aſſenſus, invalidum erit matrimonium, ſi dives non ſit, aut nobilis, aut honeſta, aut virgo; in foro quidem conſcientiæ ſi ita res ſe habet: & etiam in exteriori foro, ſi probari poterit.*

24 Coninch. *d. 31. dub. 5. nu. 17. Petrus incidit in aliquam perſonam ſibi incognitam, agit aliquanto iam cum ea, deinde rogat, quænam ſit, falsòque dicitur ei, eſſe filiam unicam talis* Ducis, *deinde eam ducit uxorem, eſt ſolùm error qualitatis, & matrimonium valet, quia determinatur ad concipiendam certam perſonam ex priore converſatione, & per eam narrationem non determinatur, ut putet, eam eſſe aliam ab ea, qua cum egit, ſed ut putet ei, talem qualitatem convenire. Excipe caſum, quo filia talis* Ducis *per famam ei prius eſſet ſingulariter nota, tunc per eam narrationem determinaretur, ut hanc in particulari ſibi ducenda proponeret.*

25 Idem paulò ante *l. c. n. 13.* dixerat; *Solius illius qualitatis error involvit errorem perſonæ, quæ determinat intellectum contrahentis, ut certam, ac omnino determinatam perſonam concipiat, cum qua hic, & nunc intendit contrahere, eamque, cum qua externum contractum celebrat.*

26 Et

26 Et paucis interjectis lineis: *Ita ut verum ſit, ipſum non intendere eum hac contrahere, ſed cum ea, quam hanc putat eſſe.*

27 Layman *l. 5. tract. 10. par. 4. cap. 3. num. 2. Si Caja viſu prius nota, & ad matrimonium determinata fuiſſe:, tametſi poſteà ſimulet ſe primogenitam, cùm non ſit, valebit matrimonium, niſi actualis intentio fuiſſet, ſaltem animo retenta, non accipiendi eam, niſi primogenita ſit.*

Atque hæc ex prædictis Doctoribus verba allata ſufficiant: Cęterum, qui alia cupit, adeat Barboſam, *in voto deciſivo 19. num. 3.* qui nimis multa refert per extenſum.

§. II. *Ex dictis deciduntur duo caſus: alter olim deciſus à Tabiena; alter allatus ab Hoſtienſi.*

1 Circa annum 1508. Adoleſcens quidam petiit in uxorem filiam cujuſdam, quam valdè formoſam fortè viderat, verùm illam ei denegavit Pater; cauſans, eam eſſe ſecundogenitam, ſe tamen facilè daturum primogenitam, quam nubere prius decebat. Ad hæc Adoleſcens petiit à Patre, ut prædictam primogenitam oſtenderet cuidam viro gravi, ut ia ſincerè, & ex fide ipſi Adoleſcenti referret, an etiam & ipſa pulchra eſſet: annuit Pater, ſed verò illi oſtendit filiam ſecundogenitam, nam primogenita deformis erat. Adoleſcens ergo à viro illo gravi conſcius factus, etiam illam ipſi oſtenſam pulchram eſſe, cum ea contraxit per verba de præſenti ſub Veſperas fortaſſe, vel ſub luce candelarum, quando ejus formam advertere non potuit. Inventa deinde ea nequaquam pulchra, contendebat Adoleſcens, matrimonium nullum fuiſſe. Sed Tabiena, *in ſumma V. Impedimentum q. 4.* ut ipſemet refert, reſpondet, fuiſſe validum, quia error fuit in qualitate pulchritudinis, non in ſubſtantia; Adoleſcens enim jam conſenſit in Primogenitam, quam ipſi obtulit Pater: quare illam duxit quam voluit. Hanc reſponſionem approbat Sanchez, *l. c. num. 35.* aliique, ſed illam reprobat Pontius *l. 4. c. 22. num. 5.* quia adoleſcens conſenſit in illam, quæ fuit oſtenſa viro illi gravi, at hęc non fuit Primogenita.

2 Quid ego ſentiam paucis expedio. Ex regula data *num. 16.* colligo Pontii ſententiam eſſe potiùs approbandam, quàm illam Tabienæ, & Sanchez; etenim Adoleſcens, occaſione pulchritudinis, ſe determinavit ad volendam illam determinatam, quam oſtendit Pater, Pater autem ſecundam oſtendit; ergo illam determinavit Adoleſcens. Falſum igitur videtur eſſe, quod ait Tabiena, adoleſcentem non conſenſiſſe in ſecundogenitam ipſi à Patre denegatam, ſed in Primogenitam, quam Pater obtulit, falſum, inquam, quia ipſe conſenſit in perſonam illam determinatam, quam vidit ille vir gravis, & non in aliam, quam Pater obtulit; obtulit enim hic primogenitam, ſeu adoleſcens non ſe determinavit ad oblatam à Patre, ſed ad oſtenſam amico.

Caſus alter ſic narratur, ſeu figuratur ab Hoſtienſi ap. Barb. *l. c.*

3 Anglus quidam vilis conditionia Romam veniens, finxit, ſe filium eſſe Regis Angliæ. Quo mendacio ſeduxit nobilem puellam ad contrahendum cum ipſo matrimonium. Non multo poſt, detecta fraude, quæſitum fuit, an validum deberet pronunciari matrimoniū.

4 Reſpondeo, Mihi videri nullum eſſe pronunciandum. Ratio eſt ex dictis duplex. Nam Primò, puella illa non videtur conſenſiſſe abſolutè in perſonam pręſentem, ſed in illam, prout ipſi affiaa eſſet nobilitas Regia, puella enim ſemper præſumitur fuiſſe cum expreſſa intentione, perinde ac ſolent eſſe nobiles cœteræ puellæ, ut nollet nubere cum homine vili, & hanc intentionem nunquam retractaſſe.

Secundò, efficacius, quia puella non alia via cognovit hunc hominem præſentem, cujus matrimonio conſenſit, niſi occaſione, ſeu conſideratione filiationia Regiæ, quare ipſa conſenſit in hunc hominem, ut filium Regis, non verò in hunc hominem, qui judicaretur Regis filius, quemadmodum diximus *n. 21.* de eo, qui eligit pro ſua uxore illam, quæ ſedebat, nam ita hæc puella eligit illum, qui cum veritate eſſet filius Regis, non verò qui fictè.

5 Profectò, ſi puella hæc conſenſiſſet in hunc præſentem, quem judicabat, ſive ex ſe, ſive ex dolo alterius, eſſe filium Regis, validum fuiſſet Matrimonium: At verò quia puella conſenſit in filium Regis, quem ipſa ſibi in mente propoſuit (ſic enim videtur res ſe habuiſſe) non fuit validum, quia, ut conſtat ex dictis, error fuit in qualitate redundante in perſonam. Lege Barboſ. *in voto deciſivo 19. cit. nu 3.* qui multorum Doctorum verba affert, ad firmandam hanc deciſionem, etiam in foro externo, quia ex dictia circunſtantiis, aliiſque expenſis, illud præſumitur, quod dictum hactenus à nobis eſt.

6 Et quidem, quamvis ille homo ſe finxiſſet filium Regis, nec explicuiſſet cujus Regis, idem puto dicendum; eadem enim eſt ratio, (licet Bonacina, *de Imped. matr. q. 3. p. 2. n. 8.* non eandem eſſe dicat) ac ſi explicuiſſet; ſi enim puellæ conſenſus innixus totus fuit nobilitati illi Regiæ, voluit cum filio Regis, quicunque ia Rex eſſet, matrimonium celebrare, non autem cum homine vili præſente. Nam univerſaliter, ſi quia dicat: *Volo hunc, quem puto v. g. eſſe Regem, errat in qualitate tantùm*, ſi ſic: *Volo Regem v. g. quem puto eſſe hunc*, tunc error qualitatis redundat in ſubſtantiam, ut diximus, caſus autem noſter hic poſterior eſt.

CAPUT III.

Impedimentum Secundum.

CONDITIO SERVITUTIS IGNORATÆ.

§. I. *In quo conſiſtat hoc Impedimentum.*

1 Quando perſona libera fortè contrahit matrimonium cum perſona, quę ſit verè ſerva (hoc eſt Mancipium, quod bello juſto captum ſit, licèt deinde aliis venditum) vel ſervitutem dictæ perſonæ ignorat, vel ſcit. Si ignorat, invalidum erit matrimonium; ſervitutis enim alterius ex ſponſis ab altero ignorata impedimentū eſt dirimens, de quo loquimur. Si ſcit, validum erit, etiam non conſentiente Domino, unde hic de illo agendum non eſt. Dixi (verè ſerva) nam ii, qui alicui propter mercedem famulantur, hoc impedimentum nequaquam contrahunt.

2 Ratio, cur inductum fuit hoc impedimentum, eſt, quia licèt ſervitus ſit qualitas; tamen deceptio in ipſa trahit graviſſima incommoda unde meritò Eccleſia ſic definivit. Neſcimus autem, à quo Pontifice hoc impedimentum fuerit inductum, ſed illud tamen paſſim ſupponunt Sacri Canones. *C. Final. de Conjug. C. Si quis ingenuus, & C. cujus rei 29. q. 2.*

3 Ratio etiam, quòd, etiam Domino nolente, ſit validum matrimonium cum ſerva, vel ſervo cognito contractum, eſt, quia quilibet eſt dominua ſui corporia, ut docet rectè Sanctus Thomas *in 4. d. 19. q. un. art. 4.* Sanch. *l. 4. matr. d. 22. n. 4.* in iis, quæ pertinent ad prolis generationem. Adde, Dominum non habere jus tollendi à ſervo remedium concupiſcentiæ. Quòd ſi ex eo matrimonio cum ſerva oriantur alteri conjugi aliqua incommoda, & quidem non levia, dum aliquando obſequia debita Domino à ſerva impediant obſequia debita viro, tamen jam ipſe liber cedit juri ſuo, quando ſervitutem alterius cognoſcens, matrimonium init cum illa.

4 Sive autem ignorata fuerit ſervitus per ignorantiam invincibilem, ſive, ut probabilius eſt, etiam per vincibilem, & craſſam, ſive per errorem antecedentē ad ipſum matrimonium, ſive etiam ipſi comitantem, impedimentum dirimens erit, quia ſic ſemper eſt ignorata ſervitus, unde perſonam liberam ſuo juri ceſſiſſe in contractu tam oneroſo, & perpetuo præſumere non vult Eccleſia. Ita Sanchz *l. 7. de matr. d. 19. n. 20.* & Hurtad *d. 14 de matr. diffic. 2.*

5 Si ipſa perſona ſerva ſine ulla culpa ignoret ſuam ſervitutem, & bona fide contrahat cum libero, adhuc eſt impedimentum dirimens, ut etiam eſt, ſi cognoſcatur ſervitus, ſed neſciatur, ea eſſe impedimentum (quæ dicitur ignorantia Juris) quia Eccleſia, independenter ab ipſius cognitione, affixit ejuſmodi impedimentum ſervituti.

6 Hic per occaſionem Nota, in caſibus, in quibus inter ſervum, & liberam, vel contra, eſt validum matrimonium, filios ſequi conditionem ventris ex communi doctrina, quod etiam ſervatur, quando filii eorundem eſſent naturales. Senſus autē hujus dicti eſt, ut in favorem libertatis, ſi mater fuerit libera, ſive ſolū, quando concepit, ſivè ſolùm, quando uterum geſſit, ſive ſolùm, quando peperit, etiam ſi libertatem per unum diem habuerit, libera ſit proles. Serva autem tunc ſolùm erit dicta proles, quando mater toto tempore, quo concepit, uterum geſſit, peperitque, libera non fuit, lege Sanch. *l. 7 de matr. d. 24. n. 10.*

AN PECCET MANCIPIUM, SI matrimonium contrahat cum perſona libera volente, & ſciente, ſed neſciente, vel nolente Domino?

7 Paulò antè dixi, nullam legem tollere à ſervo jus libertatis ad matrimonium; nunc ergo conſequenter ajo, illicitè à Domino matrimonium, vel uſum ejus rationabilem prohiberi ſuo ſervo, ac poſſe ejuſmodi ſervum, ac deberi à Judice Eccleſiaſtico protegi. Vidi tamen apud Sanc. *l. 7. de matr. d. 21. n. 5.* excuſationem quandam.

Obiicies: Ergo peccaret Dominus ſervum uxoratum vendendo, vel mittendo in regionem diſtantem, quando illum ſequi non valet uxor, quia ſic impediret uſum matrimonii.

Reſp. Ita putant nonnulli cum Sanc. *ibid. d. 22. n. 15. & 12.* Verùm de Lugo, *de Juſt. d. 3. n. 34.* cum quo ſentit Coninc. *d. 31. dub. 2. n. 37.* & Perez, *de matr. d. 21. ſect. 7* rectius diſtinguunt. Vel agimus, an peccet Dominus contra Juſtitiam, & dicendum contra Juſtitiā non peccare, quia jus conjugii non debet Juri Domini præjudiciū ferre; ſecus, neq; poſſet illum apud ſe retinere, vel ſibi emere, quādo multū diſtat uxor quod eſſet contra praxim quotidianam, qua, abſque ullo ſcrupulo, ex eo capite, quod eorum uxores ſequi ipſos non valeant, emuntur ſervi.

Vel agimus, an peccet contra charitatem, & dicendum, tunc demum vendentem, & ementem peccare, quando ſine ſuo gravi damno poteſt ab ea venditione, vel emptione ſe abſtinere, & tamen non ſe abſtinet; obligat enim tunc charitas ad ſuccurrendū bono ſpirituali conjugum: in quo caſu poterit Judex Eccleſiaſticus Dominum cogere, ut vendat ſervum in loco, ubi his queat cum ſua conjuge convivere, De qua re vide diſtinctiùs Pontium, *lib. 7. de matr. c. 34. n. 6.* atque dic idem de Miſſione ſervi in partes remotas ab uxore, &c.

8 His poſitis. Reſpondeo, ad id, quod propoſitum eſt in titulo hujus

hujus paragraphi, verbis Coninch. *d.31. de matr. n.32.* qui cum dixiſſet, ex Sacro Textu omnes communiter colligere, Dominum non poſſe ſine juſta cauſa, ſervorum matrimonia directè impedire, id eſt, nolendo hæc illis ullo modo permittere, addit; *Nota tamen, u ſi aliqua juſta cauſa aliud ſuadeat (qualis eſſet, ſi timerent ſervi, ne Dominus malitiosè eorum matrimonium impediret) teneri priùs Dominorum conſenſum petere, antequam cum aliqua contrahant; id, quod colligitur ex Concilio,* (Quod refertur C. Pin.29. q.2.) *quod requirit voluntatem Dominorum, ut conjugia ſervorum ſint omninò legitima. Ratio autem eſt, quia hoc exigit reverentia, quam iis debent. Præſertim cùm ſæpe multum Dominorum interſit, utrùm ſervi cum hac, vel illa contrahant, ideòque durum iis ſit, ſi ſervi, iis conſultis, cum hac, vel illa contrahant, ideòque ipſis valdè ingrata, ac multas moleſtias paritura ſit.* Hæc Coninc. Sanch. *l.7. matr. diſp.21. à nu.12.* de Lugo, & ibidem Coninch. *ll. cc.*

In concurſu obſequii Domini, & Conjugis, cui debeat priùs ſatisfieri, habes dilucidè *apud citatos.*

§. II. *Servitus diminuta quid operetur.*

1 ID expeditiùs explicabo per ſequentium caſuum figurationes. Berta eſt nunc ſerva, quæ tamen hinc ad duos annos ex teſtamento ſui Domini acquiret libertatem. Porrò, dum præfixus libertatis tempus nondum adveniſſet, contraxit matrimonium cum Titio, ejuſmodi temporaneam ſervitutem ignorante, validene contraxit, ſuſtinendumque matrimonium, ſaltem poſt annos illos duos exactos?

2 Reſpondeo, invalidè contraxiſſe, nec ſuſtineri poſſe matrimonium, ait Pont. *l.7. matr.43. num.1. in fine*, niſi adveniente libertatis tempore legitima adſit ratificatio. Ratio eſt, quia Sacri Canones indiſtinctè loquuntur, nec excipiunt ſervitutem temporaneam, & ex alia parte, eo medio tempore verè ea perſona ſerva eſt, ut expreſsè habetur in Jure. *L. Statu liberum, ff. de ſtatu libero.* Sanch. *l.7. d.19. nu.4.* & Perez, *de matr. d.21. ſect.1.* putant, probabile eſſe, valere matrimonium, ſi ſervitus removenda ſit infrà ſex menſes, cùm parum pro nihilo reputetur. Sed his non acquieſco, quia carentia ſervitutis eſt de ſubſtantia contractus matrimonii, & ſolemnitate actus, quæ ad unguem obſervanda eſt.

3 Contra Catharinæ, quæ ſerva eſt, Dominus concedit tunc duos annos libertatis, intra quos, dum libertate gaudet, nubit cum Titio ejuſmodi Catharinæ conditionem ad ſervitutem migraturam neſciente, validè ne nubit? Scio autem, ut notat Sanchez, *loc. cit. n.3.* non poſſe concedi libertatem ad tempus; ſemel enim conceſſa libertas, etiam pro brevi tempore, cùm revocari ex jure non poſſit, perpetua eſt: ſed caſus proponitur pro iis locis, ubi fortè lex Municipalis admittit ejuſmodi temporaneam libertatem.

4 Reſp. Catharinam nubere invalidè, ita Sanch. *l. c.* quia ipſa, dum, reditura eſt ad ſervitutem, verè libera non eſt. Ita decrevit Teatus dicens, eo medio tempore non ceſſare, ſed dormire ſervitutem. Et quidem meritò ita decretum eſt, quia ſi conjux redire debet ad ſervitutem, non poterit liberè dare corpus ſuum alteri in perpetuum, quod eſt de eſſentia Matrimonii. Nam propterea ſervus ſimilis temporaneus non poteſt Ordines Sacros licitè recipere, nec domicilium mutare cum præjudicio Domini.

5 Denique Maria fuit ſerva, nunc verò libera jam eſt, quo pacto Latinè vocatur *liberta*, Titioque nubit neſcienti antiquam Mariæ ſervitutem, nubitne validè?

Reſp. validè ſanè: Ita Rebell. *lib.3. ſect.2. n.19.* & Perez *loc. cit.* quia libera verè eſt.

§. III. *Servitus, vel Libertas putata.*

6 TRiplex eſt caſus decidendus. Primus, Duxit Titius Bertam liberam, quam tamen per errorem putat ſervam. Valuitnè matrimonium?

Reſpondeo. Sanè valuit, tum quia Eccleſia veram ſervitutem, non autem putatam conſtituit eſſe impedimentum, tum quia in hoc caſu non obſtat ſervitus matrimonio, ſi Titius putavit Bertam eſſe ſervam, & tamen illam duxit.

7 Secundus caſus eſt prædicto oppoſitus. Antonius duxit Mariam ſervam, quam tamen ipſe putat liberam, validène ducit.

Reſpondeo, Profectò non oportebit hunc caſum proponere; in hoc enim adeſt ipſiſſimum impedimentum ſervitutis ignoratæ, de quo hactenus locuti ſumus.

8 Quandoquidem ergo hic caſus proponendus non erat, ſuccedat alius loco ejus. Petrus ſervus ducit Mariam ſervam, putans, ipſam eſſe liberam, valetne matrimonium? quaſi ſervitus unius compenſetur cum ſervitute alterius?

Reſpondeo valere. Ita Averſa *quæſt 12. de matr. ſect.2.* & communiter, non quidem propter dictam compenſationem, ſed, quia Sacri Canones ſtatuerunt dumtaxat (ut patet in Textibus ſupra citatis) eſſe impedimentum dirimens ſervitutem ignoratam ab altero libero. Quare irritum reddiderunt ſolùm matrimonium perſonæ liberæ cum perſona ſerva ignorata, non verò perſonæ ſervæ cum perſona ſerva, quamvis ignorata.

9 Tertius caſus. Titius liber contrahit cum Lucia ſerva, putans eam eſſe liberam, ſed eo animo, ut ſi ſciviſſet eam eſſe ſervam, adhuc cum ea contraxiſſet, qui eſt error in qualitate ſervitutis, non antecedens, ſed comitans, contraxitne validè?

Reſp. Sanch. *l.7. de matr. d.18. nu 6.* Bonac. *de matr. quæſt.3. p.2. nu.4.* Layman. *l.5. tract.10. p.4. cap.2.* aliique docent invalidè, Sylveſter, aliique validè citati à Boſſio *c.2. de matr. nu.85.* Sed cum Sanchez eſt ſentiendum, quia intentio Titii antecedens tetendit abſolutè in ſervam verè à ſe ignotam, atque adeò in habentem impedimentum dirimens, quo exiſtente, conſenſus validus ad matrimonium eſſe non poteſt.

§. IV. *Servitus ceſſans per ipſum matrimonium.*

1 IN favorem libertatis decernitur à Jure Civili, *Auth. Ad hoc C. de latina libr.* & late habet Sanch *de matrim. l.7. d.20.* ut, ſi Dominus perſonam ſervam ſuam tradat in matrimonium perſonæ liberæ, ſervitute nequaquam detecta, ſecuto matrimonio, eo ipſo, ſerva fit libera, quod idem ſatis probabiliter eſt, ſi ipſe Dominus, vel Domina matrimonium contrahat cum ſuo mancipio, ut tenet Pont. *lib.7. de matr. c.44. à n.2.* G. Hurtad. *d.14. diff.4.* aliique. De quodam Turca prætendente ſervam, quam duxit, remanere ſervam, quamvis baptizetur, vide Tancr. *d. part. 2. quæſt. Moral. Tr.5. quæſt.65.* Jam quæritur, an his, ſimilibuſque caſibus in quibus perſona ſerva evadit in ipſa matrimonii contractione libera, ſervitus ignorata ſit impedimentum dirimens?

2 Reſp. Duæ ſunt de more ſententiæ. Sanch. *l. c. num.13.* docet, non eſſe dirimens, ſed tunc matrimonium valere, quia (inquit) in eo inſtanti, in quo matrimonium contrahitur, jam realiter illa perſona fit libera: ergo evolat impedimentum. Immò tametſi in illo inſtanti non evolaret, cùm ſtatim, finito conſenſu, finienda ſit ſervitus, & item abolenda ſit vilitas talis perſonæ, morali, & humano modo, dicenda eſſet dicta ſervitus nequaquam adeſſe; tam parum enim inſtans nullius conſiderationis in humanis commerciis eſt.

3 Verùm Hurtadus, *l. cit. diff.3.* aliique docent, adeſſe impedimentum dirimens, & non valere matrimonium, quia ſervitus (inquiunt) non tollitur niſi à matrimonio valido; ergo debet in priori ſigno ſupponi validitas matrimonii, ut in poſteriori dicta ſervitus tollatur ex vi talis matrimonii; quod tamen in caſibus dictis eſſe nequit; cùm in priori ſigno ſupponatur ſervitus ignorata.

Confirmatur, quia in Jure Canonico ſervitus ignorata, abſque ulla limitatione eſt impedimento: at nunc jam eſt ſervitus ignorata. Eſto autem vilitas illa perſonæ in dictis caſibus ceſſaſſe dicenda ſit; tamen cum Eccleſia voluerit ſine ulla limitatione, ſervitutem ignoratam eſſe impedimentum, ſemper tale erit, ſive vilem reddat, ſive non vilem perſonam.

Profectò ſecundùm prudentem hominum exiſtimationem ſervitus non redderet vilem Reginam, v. g. bello juſto captam, & tamen matrimonium cum tali ſervitute ignorata nullum eſſet.

4 Utramque opinionem eſſe probabilem; rationes utrinque allatæ me fateri cogunt; neque obſtat probabilitati prioris ſententiæ illud: quod noluimus concedere eidem Sanch. *§.2. nu.2.* ibi enim agebatur de tempore, hic de inſtanti.

§. V. *Obligatio ſervitutem occultantis.*

1 CErtum eſt, quando poſt contractum matrimonium cognoſcitur ſervitus antea ignorata, debere conjuges abſtinere a petendo, vel reddendo debito conjugali; & poſſe propria auctoritate relinquere hoc matrimonium. & aliud inire, ſi nolunt legitimè hoc ratificare, perindè, ac debet fieri in cæteris impedimentis dirimentibus. Solùm hic & ſemper adverte, ſcandalo exiſtente, accedere debere Judicis Eccleſiaſtici auctoritatem: niſi ſub aliquo rationabili prætextu obviàm ire ſcandalo ex ſe dicti conjuges poſſent, ut dicam in ſimili cum de Divortio. Infrà *tract.7. de obligationibus, cap.3. § 6. à num.4.*

2 Hoc, inquam, certum eſt. Sed quæritur Primò. An perſona decipiens, hoc eſt, quæ ſuam ſervitutem occultavit, poſſit licitè reſilire à matrimonio ſic invalidè contracto, nolendo illud ratificare, ſi alter illud ratificatum velit: nam perſonam deceptam licitè reſilire poſſe, etiam alia nolente, non eſt dubium.

3 Reſpondeo, etiam illam poſſe; licèt enim peccaverit attentando matrimonium, quod Eccleſia prohibet; tamen, quia re vera, nullum illud eſt pro utraque perſona, & rectè ſolet dici, nunquam poſſe matrimonium ex una tantùm parte claudicare, ideò æquè utraque perſona poteſt. Quare dicta perſona decipiens non obligatur de novo conſentire, vide etiam *infrà tractat.3. de ſponſ. capitul.2. §.2. num.13.* ſi decepta id requirat, quia non obligatur ex vi matrimonii, hoc enim, ut dixi, nullum eſt, nec ratione ſponſalium, ſeu promiſſionis factæ; nam infrà dicemus, illud matrimonium invalidè attentatum, nec parere vera ſponſalia, nec validam promiſſionem; cùm neque hæc valeant inter perſonas inhabiles, id eſt inter habentes impedimentum dirimens, ſi promiſſio fuit abſoluta, & non pro tempore, quo ceſſabit impedimentum, uti *ibidem* latiùs explicabimus.

4 Dixi (præſcindendo ab alio damno) nam ſi decipiens in honore, vel bonis nocuiſſet deceptæ, tunc ratione damni illati obligaretur damnum reſarcire, vel matrimonium legitimè contrahere eo modo, quo diſtinctius à me explicatum eſt, *l.7. Decal. c.5. §.3. à nu.26.*

Digitized by Google

CAPUT IV.

Impedimentum Tertium.

VOTUM SOLEMNE CASTITATIS.

1 NOn quodcunque votum Caſtitatis ſimplex (id enim eſt impedimeotum ſolùm impediens, ut ioſrà dicemus) ſed illud, quod iu ſolemni profeſſione Religioſa ſimul cum Paupertatis, & Obedientiæ voto emittitur, eſt impedimeotum dirimens illud matrimonium, quod celebrari, poſt dictum votum, attentatur: idque ex probabiliore ſenteutia ſolùm de jure Eccleſiaſtico; ut, contra nonnullos, putantes eſſe, de jure Naturæ, probat Suar. *t.3. de Rel.l.2.c.6. & 7.* Sanch. *l.7. de matr, d.*26. Pont. *l.7. matr.c.22.n.4.* Perez. *de matr. ſect.*6. Averſa *q.15. de matr. ſect.*1. aliique.

2 Illud oota, votum ſimplex Caſtitatis emiſſum in Societate JESU poſt biennium Novitiatus, eſſe item impedimeotum dirimens ſubſequens Matrimonium, idque ea peculiari jure novo Gregorii XIII. qua certè vi, ante dictom jus, carebat ejuſmodi votum, quia verè non eſt votum ſolemne, ut latè Suar. *t.4. de Rel. tr.20. l.4.c.1.* & breviter explicat Hurtad. *d.15. matr. diſſ. an.*

Quam excommunicatiooem incurrat tentans contrahere Matrimonium com hoc impedimento, dicam *infrà, c.87. §.4.* ſicuti de voto Caſtitatis imbibito in Sacris Ordinibus dicam *infrà, c.8.*

CAPUT V.

Impedimentum Quartum.

COGNATIO.

Hæc alia eſt Naturalis, vel Spiritualis, alia Legalis.

§. I. *Naturalis.*

1 COgnatio naturalis, ut habet Sanch. *l.c.d.50.* quæ etiam conſanguioitas appellatur, *eſt vinculum perſonarum deſcendentium ab eodem ſtipite per carnalem propagationem.*

Ut, quæ ad hoc argumentum pertinent, faciliùs iotelligas, ne te prætereat cognitio Terminorum ſequentium. Nam ſtipes eſt illa perſona, à qua aliæ perſonæ, de quarum cognatione tractatur, deſcendunt. Titius v.g. qui eſt Pater Aotonii, & Aotoniæ, dicitur ſtipes utriuſque, & ſic cœterorum.

2 Linea eſt illa ſeries perſonarum, quę per varias generationes deſcendunt à prædicto ſtipite. Hæc autem quadruplex eſt.

3 Prima vocatur Recta, quàm ſcilicet conſtituunt eæ perſonæ, quarum una eſt ab alia, ſive ſint aſcendentes, ut Avus, Atavus, Abavus, ſive deſcendentes, ut Pater, Filius, Nepos, Pronepos, Aboepos. Idem dicito, tom hic, cum in ſequeotibus, de fœminis, Avia, Atavia, &c. Filia, Nepti, &c.

4 Secunda vocatur Tranſverſalis, ſeu Collateralis, quam conſtituunt eæ perſonæ, quæ, licèt deſcendaot ab eodem ſtipite v.g. Titio; tameo una non deſcendit ab alia, ut frater, ſoror, Conſobrinæ.

5 Tertia vocatur æqualis, eſtque eadem dicta tranſverſalis, quaodo eædem dictæ perſonæ diſtaut ęqualiter à ſtipite, v.g. à dicto Titio, ut frater, ac ſoror ex eodem patre, &c.

6 Quarta vocatur inæqualis, eſtque eadem dicta tranſverſalis, quando eædem dictæ perſonæ diſtaot inæqualiter ab eodem ſtipite, ut frater, & ſororis filius; qoi certè inæqualiter diſtant à prædicto Titio; frater enim eſt io primo gradu, ſororis autem filius iu ſecundo cum eodem Titiu prædicto.

7 Gradus denique, ducta metaphora à ſcalis, eſt illa diſtantia, quæ iotercedit inter dictas perſonas.

8 Jam verò, quoniam computatio prædictorum graduum inter memoratas perſonas, alia eſt apud Jura Canonica pro Matrimoniis dirigendis, quæ ſolùm numerant quatuor gradus, alia apud Jura Civilia pro ſucceſſoribus conſtituendis, quæ nomerant gradus decem, ideò nos computationem Canonicam hic explicabimus, eaplicaturi civilem, cùm de Teſtamentis.

9 Ad Canonicam igitur computationem cognoſcendam, Tres ſunt Regulæ menti figendæ. Prioa, pro lioea recta Secunda, pro linea tranſverſali æquali. Tertia, pro tranſverſali inæquali. Et quamvis hæ regulæ ſatis ſint planæ, tamen moneo Lectorem difficulter à ſola earum lectione eaſdem perfectè percepturum; opem ergo Præceptoris periti ſubmiſſo animo quærere ne dedignetur.

PRIMA REGULA PRO LINEA RECTA.

10 Io hac linea tot ſunt gradus, quot ſunt perſooæ, ſeu quot ſunt factæ generationes, ſed dempto ſtipite. Exempli gratia.

PATER TITIUS STIPES.

Filius, qui vocatur	Antonius
Nepos	Bartolus
Pronepos	Cœſar
Abnepos	Didacus,

11 Io hac igitur linea, Antooius eſt in primo gradu conjunctus cum Titio, quia dempto ipſo ſtipite, qui eſt ipſe Titios, una remanet perſona. At Bartolus eſt iu ſecundo gradu cũ dicto Titio, quia, Titio dempto, duę remaneot perſonę, ſeu duę factæ ſunt generatiooes, Titius enim generavit Antonium, Aotonius Bartolum; ſic de cœteris.

SECUNDA REGULA PRO LINEA Tranſverſali in diſtantia æquali.

12 In hac lioea, tot gradibus una perſona diſtat ab alia, qoot gradibus illa una diſtat à commuoi ſtipite, dempto tamen ipſo eodem ſtipite. Hinc Antonius frater, & Aotonia ſoror uno gradu inter ſe diſtant, atque adeò Antonius eſt io primo gradu conſanguioitatis cum Aotonia, quia ono gradu diſtant à Patre, & ſic de cęteris in hunc modum.

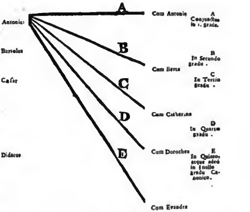
Aotonius eſt in 1. gradu	cum Antonia.
Bartolus io 2. gradu	cum Berta.
Cœſar in 3. gradu	cum Catharina.
Didacus in 4. gradu	eum Dorothea

TERTIA REGULA PRO LINEA

Tranſverſali in diſtantia inæquali.

13 In hac, tot gradibus una perſona diſtat ab alia, quot gradibus illa perſona, quæ eſt à ſtipite remotior, diſtat ab eodem ſtipite, dempto tamen, pari modo, ipſo eodem ſtipite. Unde Aotonius prædictus diſtat in ſecundo gradu à Berta, quia Betta, quæ eſt remotior à Titio ſtipite, diſtat ab ipſo Titio duobus gradibus, dempto nimiro eodem dicto ſtipite, in hunc modum uſq; ad quartum gradum, nam in quinto nulla eſt conſaoguioitas.

TITIUS PATER, STIPES.

14 Quod notavimus in Antonio, idem nota in cœteris proportionaliter, nam Bartolus v.g. cum Dorothea erit io quarto gradu, & ſic de gradibus ſuperiotibus.

15 Nota Secundò, quod dictum eſt de Aotoolo reſpectu Bertæ, & de cęteris collocatis io eadem linea ſiniſtra reſpectu collocatorum in linea dextra, idem dici debere de Antonia reſpectu Bartoli, cœteriſq; collocatis in linea dextra reſpectu collocatorũ io lioea ſiniſtra.

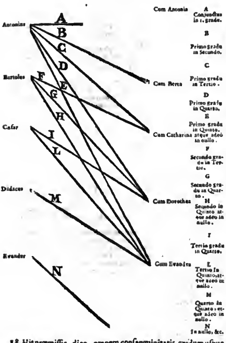
16 Nota diligenter Tertiò, Doctrinam, ſequentem. Quamvis diſtantia remotior ſit illa, quæ conſanguinitatis gradus conſtituat: ut dictum eſt (qui gradus, quando non exeunt à qoarto, ſunt oeceſſariò diſpenſandi à Poutifice, ut dicemus. in Matrimoniis ineundis inter conſanguineos) tamen ſolet etiam conſiderari gradus proximior, & de illo juxta Bullam Pii Quinti debet obtineri ab eodem Pontifice declaratio, quòd is grados proximior matrimonio non officiat, modo loſrà *de diſpenſat. c.9. §7.* diſtinctius explicaodo, quæ diſtinctio eſt omnioò videnda. Unde, quia dictus Antonius v.g. diſtat uno gradu à Titio, prædicta verò Berta diſtat duobus gradibus ab eodem Titio, ideò ſic conſuevimus loqui: *Antonius diſtat primo in ſecundo gradu à Berta*, ſeu *Antonius, & Berta ſunt conjuncti*, ſeu *ſunt in primo, & ſecundo gradu*, ſeu *in primo cum ſecundo gradu à ſtipite*, & ſic de cœteris.

Nota igitur diligenter, prædictis modis non eaplicari plures conſanguinitates, quas fortè quis habet ea diverſis ſtipitibus, aliam ver-

Verbi gratia,ex parte Patris, aliam ex parte Matris, quę certè plures conſanguinitates explicari diſtinctè debebunt à petentibus diſpenſationem,ſi illas plures habeant, ut infra diſtinctius advertemus, nota, inquam, prædictis modis explicari dumtaxat unam conſanguinitatē lineę Tranſverſalis inęqualis, nā propterea additur (ab uno ſtipite.)

17 Ut id explicatius habeas, ſequentem figuram hic aſpice, & lege: memor,hic etiam locum habere duas notationes *n.14.*allatas.

TITIUS PATER, STIPES.

18 His præmiſſis, dico, omnem conſanguinitatis gradum uſque ad quartum incluſivè tantùm, & non ultra, hodie eſſe impedimentum dirimens matrimonium,idque nō ſolum in linea recta,ſed etiam tranſverſali, ut notant Doctores mox citandi, quia Concilium Lateranenſe indiſtinctè, & abſolutè loquitur de dictis quatuor gradibus, dum ait, eſſe impedimentum dirimens Matrimonium. Id, quod factum eſt ob reverentiam, quæ debetur ſanguine conjunctis, & ut, propter bonum,pacemque publicam, matrimonia extenderentur ad extraneos, & denique conſanguinei ob ſpem Matrimonii minus caſtè ſimul cohabitarent.

19 Signatè adverte illud (uſque ad quartum gradum, &c. & non ultra)nam propterea Cæſar v. g. poſitus in figura reſpectu Evandræ, quia eſt quinto gradu cum ipſa, nullam cum ea conſanguinitatem habet,unde poteſt illam ducere ſine ulla diſpenſatione, ut clarè habet Textus,*C.final.de conſanguin.*& paſſim Doctores,ut Perez,*de matrimon.d.*28.*ſect.*7.*nu.*5.Campan.*in Diverſ. Jur.is Rubr.*2.*c.*3. *num.*45. aliique notant.

20 Inquires. Cùm prædictus Cæſar ſit (ut patet ex Figura) conjunctus cum Catharina in tertio gradu cum quinto, & modò nos *num.*16. diximus de proximiore gradu debere obtineri declarationem illam,quam induxit Pius V. eſt ne neceſſe hic, ubi conſanguinitatem nullam eſſe dicimus, dictam declarationem nihilominus petere, & obtinere?

Reſpondeo, nequaquam id neceſſarium eſſe, nam, ut rectè notat. Leander,*p.*2.*de Sac.d.*14.*de matrim.q.*39.Sanchez *l.*8.*matr. d.*24.*n.*23. *fine*,hæc declaratio petenda & obtinenda eſt,quando à Pontifice conceditur diſpenſatio alicujus gradus: at pro quinto non datur diſpenſatio, ergo nec danda eſt declaratio.

21 Denique gradum primum in recta linea jure naturæ irritare matrimonium,quale eſſet inter Patrem,& Filiam, & inter Matrem, & Filium,& certum eſſe fusè habes apud Doctores, ut Sanchez *lib.*7. *de matr.d.*15.Pont.*lib.*7.*c.*21.Per.*d.*28.*de matrim.ſect.*7.Cœteros verò gradus in eadem recta linea probabilius eſt, jure naturæ, nequaquam irritare. Unde non ſequor eos,(apud Sanch.*l.c.à n.*15.) qui dicunt, dirimi jure naturali matrimonium in recta linea uſque ad ſecundum gradum incluſivè, nec eos, qui uſque ad quartum, nec eos, qui uſque ad ſeptimum, nec eos, qui uſque in infinitum, ita ut hi poſtremi aſſerant,nunc Adamum, ſi reſurgeret, non poſſe ullam ducere ex mulieribus Univerſi, quia omnes ſunt ab illo per lineam rectam deſcendentes, quæ, & ſimilia videri poſſunt ap. Sanch. *alioſque citatos*.

22 Quoad lineam tranſverſalem, nullum ejus gradum dirimere matrimonium de jure naturæ etiam inter fratrem, & ſororem, ſed ſolùm jure Eccleſiaſtico, mihi item probabilius videtur. Id, quod vide apud eoſdem,ſcilicet Pontium,*lib.*7. *cap.*23. citantem S. Thom. Sotum, Alenſem, Gaſp. Hurtad *d.*17.*de matrim. diff.*5. Perez *loc.cit. ſect.*5.alioſque,quamvis non negem, Vaſquez, Sanch Rebell. Valent. quos ſequitur, citatque Bonac. *de matrim.q.*3.*par.*5. *num.*12. alioſque Doctiſſimos viros putare, primum gradum in linea hac tranſverſali dirimere matrimonium jure naturæ, qualis eſt inter fratrem & ſororem.

§. II. *Cognatio Spiritualis.*

1 HÆC eſt vinculum, ſeu connexio inter aliquas perſonas procedens ex regeneratione ſpirituali, ideſt ex Baptiſmo, vel Confirmatione, nam ex aliis Sacramentis ejuſmodi cognatio nequaquam oritur.

2 Ea autem multipliciter oriebatur,ex jure antiquo: hodie tamen reducta eſt à Trid.*ſeſſ.*24.*de Reform.matr.c.*2. lege Sanch.*l.*7.*d.*54.*n.*9. fusè explicantem locum hunc Tridentini,ad quatuor capita. Nam Primò, contrahitur nunc cognatio ſpiritualis à Baptizato, vel Confirmato cum Baptizante, vel Confirmante.

Secundò, ab eodem Baptizato, vel Confirmato cum Patrino, vel Matrina (Compare, ò Commare) & hæ duæ cognationes vocantur Paternitas, & Filiatio utique ſpiritualis, quaſi is fiat filius illorum per regenerationem ſpiritualem.

Tertiò, à Patrino,vel Matrina cum Patre,& Matre Baptizati, vel Confirmati.

Quartò, à Patre,& Matre Baptizati cum ipſo Baptizante,vel confirmante, & hæ poſtremæ duæ vocantur Compaternitas, quaſi hi fiant ſimul Patres Baptizati, vel Confirmati.

Breviter in Baptiſmo (idem in Confirmatione) Baptizatus ſpiritualiter conjungitur cum Baptizante, & cum Patrino, vel Matrina per Filiationem, Pater verò, & Mater ejuſdem Baptizati conjungitur cum eodem Baptizante, & cum Patrino, vel Matrina per Compaternitatem.

3 Quæ ſpeciatim requiruntur,ut hæc ſpiritualis cognatio naſcatur, & alia valdè plura ad hanc cognationem pertinentia dixi ſatis de Baptiſmo *L.*1.*de Baptiſ.c.*4.*§.*2.*à n.*19. Illud utile eſt, vel addere, vel recolere, ſi quis baptizet, vel confirmet, vel ſit Patrinus neſciens Baptizatum, vel Confirmatum eſſe filium hujus, vel illius, adhuc contrahere,ut vult Aver.*q.*16.*de matr.ſec.*2.*Ver. Habet hæc Spiritualis;* cum his cognationem; ignorantia enim non valet impedire id, quod Eccleſia ejuſmodi actionibus adnexuit.

4 His præmiſſis. Aſſero,cognationem ſpiritualem prædictam, eſſe impedimentum dirimens matrimonium, contrahendum à perſonis, inter quas eam eſſe jam diximus *n.*2. idque ex Jure Eccleſiaſtico, non autem ex Jure Naturali, vel Divino ut clarè conſtat ex Sacris Teſtibus *Toto titul.de Cognat.ſpirit.& 30 q.*1.

5 In hac autem cognatione ſpirituali non numerantur gradus aliqui ſicuti in præcedenti cognatione naturali numeravimus,ſed ſolū conjunctio, & impedimentum eſt inter perſonas prædictas, eaque in perpetuum, hoc eſt, etiam ſi moriatur perſona,ratione cujus illa conjunctio contracta fuit, ut cum communi docet Sanc.*l.c.*

6 Si eadem cognatio fortè ſuperveniat Matrimonio jam contracto, non impediat petitionem, vel redditionem debiti conjugalis dixi pluribus,cum de Baptiſmo *l.*2.*de Baptiſ.c.*2 *§.*2.*num.*10. *& c.*4.*§.*2. *num.*17.

§. III. *Cognatio Legalis.*

1 IN Jure Civili (Jura hæc habes apud Sanchez, *lib* 7. *diſput.* 63.) communi conceditur, ut quilibet poſſit ſibi adoptare quempiam in filium, quinque poſitis conditionibus. Prima, ut Adoptans ſit ſui juris. Secunda, ut ſit vir. Tertia, ut ſit potens ad generandum. Quarta, ut ſit major 25. annis,excedatque Adoptatum ſaltem 18. annis. Quinta, ut non poſſit quis adoptari in eo cognationis gradu, quo fortè conjunctus eſt cum Adoptante, Filius V. gr. naturalis Adoptantis, non poteſt adoptari in filium adoptivum, & nepos naturalis,quamvis poſſit adoptari in filium, non tamen poteſt adoptari in nepotem, &c.

Hæc omnia implicitè comprehendit vulgata deſcriptio Adoptionis, quæ eſt hæc. *Adoptio eſt extraneæ perſonæ legitima aſſumptio*. Per vocem enim illā (*legitima*) notantur primæ quatuor conditiones, per vocem (*extranea*) notatur quinta, eo modo, quò jam explicatum eſt, ſiquidem hic per illam non ſignificatur, perſonam adoptatam debere carere omni gradu naturali conjunctionis,ſed ſolùm eo, ad quem aſſumitur.

2 Si

2 Si quæras, cujus auctoritate hujuſmodi Adoptio expedienda ſit. Dico, eam expediri poſſe ex auctoritate Magiſtratus Inferioris Summo Principe, & poſſe ea auctoritate ejuſdem Principis Summi: cum hoc tamen diſcrimine, ut facta auctoritate Supremi Principis (quæ conſuevit proprio vocabulo appellari *Arrogatio*, eſtque in Jure perfectiſſima Adoptio, neque fieri poteſt, niſi Arrogans ſit ætatis, ſaltem 40. annorum) facta; inquam, ſic habeat hos duos effectus, ut Arrogatus tranſeat in poteſtatem Arrogantis, &, ut ſit ejus hæres neceſſarius, etiam ea teſtamento; qui effectus Adoptioni communi nequaquam conveniunt.

3 In eodem Jure, apud eundem Sanc. Civili ea dicta Arrogatione, vel Adoptione, quam cognationem legalem appellamus, tres oriuntur dictæ cognationis ſpecies Prima eſt in linea recta inter Adoptantem & Adoptatum. Vide mox *n.* 5. Secunda, in linea collaterali inter Adoptatum, & filios carnales Adoptantis, legitimos tantùm ea Coninch. *d.* 32. *de matr. n.* 44 ſed ex Pontio *l.* 7. *matr. c.* 41. *n.* 8 etiam illegitimos. Tertia, inter Adoptatum, & uxorem Adoptantis, & item inter Adoptantem, & uxorem Adoptati.

4 His præmiſſis ajo, Eccleſiam approbaſſe has prædictas tres ſpecies cognationum, &, in reverentiam, quæ ab adoptato filio debetur Patri aſſumenti ipſum in filium adoptatum, eas ita approbaſſe, ut etiam voluerit, inter illas perſonas jam memoratas in tribus dictis ſpeciebus invalidè celebrari matrimonium, & conſequenter cognationem legalem eſſe impedimentum dirimens.

5 Primam ſpeciem ex dictis, quæ eſt in linea recta, approbavit Eccleſia, ut impedimentum dirimens in Decreto, C. *Ita diligere* 30. *q.* 3. & illud quidem, ut non ſolùm contraheretur ab Adoptato, verum etiam ab ejus filiis, & nepotibus, qui eſſent in ejus poteſtate eo tempore quo celebraretur adoptio, duraretque in perpetuum, ideſt etiam finita Adoptione, ut notat *ibid.* Sanchez.

6 Secundam Speciem approbavit eadem Eccleſia; ut Impedimentum dirimens, in decretalibus, ſed eſt temporale. Finitur enim finita Adoptione.

7 Tertiam ſpeciem approbavit Eccleſia tacitè, & ea antiqua conſuetudine, nam cœterum id expreſsè non reperitur in Jure Canonico.

8 Ex dictis duæ, ut vult Sanch. *lib.* 7. *d.* 63. *n.* 28 perſonæ v. g. Titius, & Maria aliàs inter ſe conjunctæ ſi ab eodem adoptatæ fuerint, Rurſus Adoptans, & Mater Adoptati; vide eundem *ibid.* Præterea, ſecundùm Perez *d.* 30. *ſec.* 4. *n.* 4. Adoptans, & filia nata ex filia Adoptiva, hæ, inquam, perſonæ non habent inter ſe cognationem legalem, quia non ſunt in illis tribus ſpeciebus *n.* 3. numeratis, quas ſolas induxit jus Civile, quaſque approbavit Eccleſia. Quare illæ poterunt inter ſe validum inire matrimonium.

9 Benigna autem interpretatio quorumdam non eſt hic ſilenda. Nonnulli ut Tolet. *lib.* 7. *c.* 4. Pont. *lib.* 7. *mat. c.* 41. ſuſtinent hoc impedimentum induci, tum ab Arrogatione, quam explicui *sup.* 2. tum ab Adoptione, quia Eccleſia adnexuit hoc impedimentū abſolutè Adoptioni, at utraque verè Adoptio eſt: Sanchez tamen benignius *l. c. n.* 9 Coninch. *d.* 32. *n.* 44. Perez *l. c. ſect.* 2. Averſa *q.* 16. *de mat. ſect.* 3. *V. At vero.* Ubi plures citat, aliique putant, ſolam prædictam arrogationem parere Cognationem, cui Eccleſia conjunxerit impedimentum, quia Matrimonium eſt jus valdè favorabile, unde ejus impedimenta ſunt ſtrictè interpretanda, quæ ſtricta interpretatio tunc in re, de qua loquimur, fiet, quando nomine Adoptionis, cui ejuſmodi impedimentum adjungitur, intelligatur una illa adoptio, quæ eſt perfectiſſima, ideſt Arrogatio, non autem quæcunque. Profectò utramque ſententiam probabilem eſſe, inficiari non poſſum.

10 Inquires. Cognatio hujuſmodi legalis ſuperveniens matrimonio jam contracto privetne jure petendi, vel reddendi debitum conjugale?

Reſpondeo, Nequaquam, cum Sanch. *l. c. n.* 19. quia nulla apparet lex Canonica hanc privationem inducens.

C A P U T VI.

Impedimentum Quintum.

C R I M E N.

NOn quodvis Crimen, ſed ſolùm illud, quod eſt contra fidem Matrimonii, & ex quo timeri poſſit conjugis, ſive viri, ſive fœminæ occiſio, eſt impedimentum dirimens. Quod certè quadruplex eſt.

P R I M U M C R I M E N.

§. I. *Conſpiratio cum occiſione Conjugis, & ſine Adulterio.*

1 SI Titius v. g. qui eſt Bertæ conjux, cōſpiraret cum Catharina ad interficiendam Bertam, ſequaturque ex ea conſpiratione ejuſdem Bertæ interfectio, naſcitur impedimentum dirimens inter Titium, & Catharinam. Idem dicendum, ſi Berta conſpiraret cum Cajo v. g. ad occidendum Titium, quia in hoc Canones, tum de occiſione uxoris loquuntur, tum de occiſione viri. Ita Sanch. *l.* 7. *matr. d.* 78. *nu.* 8. contra paucos. Quare, ut hoc impedimentum enaſcatur, non requiritur ullum affuiſſe adulterium inter Titium, & Catharinam, cùm, *C.* 1. *de convers. c. Si quis vivente* 31. *q.* 1. ſatis ſit ipſa una conſpiratio cum dicta occiſione ſecuta, tametſi in aliis tribus criminibus mox explicandis requiratur præterea commiſſum inter dictas perſonas adulterium.

2 Nota inſuper tria. Primum, conſpirationem fieri debere à prædictis ex intentione ineundi inter ſe matrimonium. Qui igitur ex alio motivo conſpirarent, puta ex odio, vel ex ſpe ſucceſſionis, &c. & poſt commiſſam occiſionem ſuperveniret voluntas contrahendi matrimonium, non enaſceretur in ipſis impedimentum. Lege Sanch. *lib.* 7. *d.* 78 *n.* 13. Pont. *lib.* 7. *c.* 45. *n.* 4.

3 Rectè item Pontius *l. c.* notat illam intentionem ineundi inter ſe matrimonium debere eſſe exterius explicatam: Si enim ſolùm mente retineretur, hoc impedimentum non conſurgeret, quia non adeſſet conſpiratio duorum.

4 Nota Secundò, eandem conſpirationem ſatis haberi, ſi conjux ſive conſilio, ſive mandato, ſive alia cooperatione auxilium afferat ad mortem. Ratihabitio autem ſola ſubſequens occiſionem, ideò non ſufficit, quia Jura de Ratihabitione non loquuntur.

5 Nota Tertiò, mortem debere eſſe ſecutam, quia pœna, niſi aliud exprimatur, imponi ſemper intelligitur delicto completo. Non ſufficit ergo ſecundum Pont. *loc. cit.* attentatio, immò nec vulnus, ſi id ſufficiens non fuiſſet ad afferendam mortem, ſed ea conſecuta ſit ex culpa, vel ignorantia Medicantis.

S E C U N D U M C R I M E N.

§. II. *Adulterium cum occiſione ſine mutua conſpiratione.*

1 SI idem Titius vir Bertæ, etiamſi ſit ejus vir per matrimonium tantummodo ratum, committat cum Catharina adulterium, alter autem horum adulterorum, etiam ſine conſenſu alterius, mortem paret Bertæ, re ipſa ſequatur mors, (*C. ſignificavit nobis*, *De eo, qui duxit,*) enaſcetur impedimentum dirimens matrimonium inter Titium, & Catharinam, Dictum eſt (etiam per matrimonium tantummodo ratum) quia etiam tunc eſt perfectiſſimum adulterium, ut docemus omnes. Idem dic de Berta, ſi committat adulterium cum Cajo.

2 Nota hic quatuor. Primum, machinationem mortis Bertæ jam ſecutæ fieri debere ea intentione ducendi Catharinam; Ita Sanch *l. c.* Quare ſi fiat ex intentione liberius v. g. vivendi, vel ducendi aliquam fœminam incertam, vel ex ſimili alia cauſa, non conſurget impedimentum. Semper tamen in foro externo præſumetur, ut vult idem *l. c. n.* 19. intentio ducendi hanc, quoties occiſor vult contrahere, cum qua adulterium perpetravit.

3 Nota Secundò, eſſe quæſtionem, An hæc prava intentio debeat fuiſſe explicata ei, cum quo intenditur celebrari matrimonium? Et ajo ita doceri à Pont. *l. c. n.* 5. afferente D. Thom. & dicente eſſe ſententiam communem Doct. ſed prorſus non acquieſco. Negativè enim reſpondendum eſt cum Averſa, *de matr. q.* 18. *ſect.* 4. *Verſ. Tertio Rurſus*, quia in hoc ſecundo crimine non requiritur conſpiratio duorum, ſicuti requiſita fuit in crimine præcedente.

4 Nota Tertiò, adulterium, ſive præcedat mortis machinationem, ſive ſequatur, ſufficiens eſſe ad conſtituendum impedimentum *ex hoc ſecundo capite.*

5 Hinc, ſi prædictus Titius mandaſſet Sicario, ut occideret dictam Bertam ea intentione ducendi Catharinam, & poſt ejuſmodi mandatum, ante mortem Bertæ, committeret adulterium cum Catharina, conſurgeret impedimentum: non verò conſurgeret, ſi cum eadem Catharina copulam habuiſſet poſt Bertæ mortem. Ita Sanch. *l. c. n.* 10. in ſimili de committente adulterium poſt propinatum venenum.

6 Nota Quartò, nonnulla circa adulterium hoc. Primò enim non ſufficiunt oſcula, ut habet Sanc *l. c.* & Coninch. *d.* 31 *nu.* 62. vel tactus turpes, ſed requiritur copula cōſummata. Secundò, requiritur adulterium formale reſpectu utriuſque, ideſt, non ſolùm prædicto Titio, ſed etiam Catharinæ debet eſſe notum, ipſum Titium eſſe uxoratū: ſi enim Catharina putet: Titium non eſſe conjugatum, copula, quam cum Titio habet, eſt adulterium in ſe, & reſpectu ipſius Titii, qui jam ſcit ſe uxoratum eſſe, ſed non reſpectu Catharinæ, quæ putat, ipſum Titium eſſe ſolutum. Quare tunc non orietur impedimentum. Ita plures ut Sanch. *l. c. n.* 12. Aver. *l. c. Ver. Octavo loquendo* Coninch. *d.* 31. *n.* 61. Perez *d.* 33. *ſect.* 2. Caſtropal. *d.* 4. *de ſponſal p.* 12. *n.* 8. contra Pont. *l.* 7 *c.* 45. *num* 5. aſſerentem ſufficere, etiamſi malitia adulterii nota ſit uni ipſi occiſori. Tertio, non ſufficit, tuum adulterium eſſe formaliter tale ex ſola conſcientia erronea. Hinc, ſi dicti Titius, & Catharina putent, Bertam vivere, cùm tamen ſit mortua, vel putent inter Titium, & Bertam eſſe verum matrimonium, cùm tamen ob aliquod impedimentum verum non ſit, adulterium Titii cum Catharina non ſufficit ad inducendum hoc impedimentum. Ratio horum trium eſt, quia jura in re odioſa ſunt ſtrictè interpretanda. Ergo in caſu noſtro ſunt intelligenda, nonniſi de verò adulterio, quod omni ex parte verè, & realiter adulterium ſit.

TER-

Digitized by Google

TERTIUM CRIMEN.

§. III. *Adulterium cum promiſſione Matrimonii.*

1 SI Titius vir Bertæ, etiam per ſolum matrimonium ratum, committat adulterium cum Catharina, promittens huic matrimonium poſt Bertæ mortem, incidit in impedimentum dirimens matrimonium inter ipſum Titium, & dictam Catharinam. *C. Si quis vivente, C. Relatum 31. q. 1. Significatur nobis, De eo, qui duxit*) Vides Primò, hic non requiri occiſionem, nec conſpirationem, nec intentionem mortis; ſufficit enim adulterium cum promiſſione, quam certè promiſſionem, negari non poteſt, dare anſam captandæ mortis conjugi. Vides Secundò, nec requiri juramentum, quia promiſſio ſine juramẽto veriſſima promiſſio eſt. Vides Tertiò, promiſſionem nõ debere eſſe revocatam, nam ſi eſt revocata, evolat, & non perſiſtit promiſſio: at adulterium, & ſimul promiſſio hoc impedimentum delinquentibus affigunt. Revocatio autem vel expreſſa eſſe poteſt, vel tacita, cujus tacitæ nonnulla exempla habere potes à Sanch. *l. 7. matr. d. 79. n. 6.*

2 Sed adhuc ſunt addendæ notationes quatuor. Notatio prima. Adulterium hic intelligitur eo modo, quo intelleximus §. *præc. n. 6.*

3 Notatio ſecunda. Promiſſio debet eſſe acceptata ab altero conjuge; ſi enim acceptata non eſt, vim promiſſionis, ſaltem completæ, non habet; Sed non eſt neceſſe, ut alter repromittat, ſiquidem nullum jus requirit ejuſmodi repromiſſionem; quia tamen debet eſſe acceptata, ideò alteri ſignificari omninò debet, ut dicam *n. 6.*

Quid, ſi ſolùm ſit externa, ſed ficto animo facta, atque adeò nullo modo interna? Reſpondeo, non ſufficere tum pro foro fori, tum, ſi poſſit probari pro foro fori, quia verè tunc non eſt promiſſio, cui jura (quę cùm ſiot odioſa, non debent extendi) adveaerunt impedimentum. Ita Henriquez *l. 12. c. 14. n. 3.* G. Hurtad. *d. 23. matr. diff. 2. num. 8. & 9.* Perez *de matr. d. 33. ſect. 4. V. Sufficere quoque*, aliique, licèt Sanch. *lib. 7. matr. d. 79. n. 10.* Coninch. *d. 31. n. 57.* & Caſtrop. *d. 4. de ſponſal. p. 12. n. 18.* putent ſufficere, quia finis legis eſt tollere ab adulteris occaſionem captandæ mortis conjugi. Sed certè finis legis non cadit ſub legem, niſi quatenus in verba legis comprehenditur. Quare ſententia Henriq. eſt à nobis approbanda.

4 Notatio tertia. Requiritur, ut dicta promiſſio ſit abſoluta, vel ſi ſit conditionata, ut tranſierit in abſolutam per adventum conditionis, qui ſcilicet eventus fuerit ante mortem conjugis. Si ſic v. g. promittat dictus Titius prædictæ Catharinæ, *Te ducam in uxorem, ſi meus Pater diſceſſerit ab hac Urbe*, neceſſe eſt, ut vult Caſtrop. *l. c. num. 13.* citans Coninch. G. Hurtad. Averſ. contra Sanchez. Navar. & Rodriquez, ut diſceſſus Patris ſit ante mortem Bertæ, ut cum adulterio conſurgat impedimentum.

5 Quid ſi ſic promittat Titius? *Te Catharinam ducam, ſi moriatur Berta mea uxor.*

Reſp. tunc cum adulterio exurgere impedimentum, quia in caſu hoc hujuſmodi promiſſio æquivalet promiſſioni abſolutæ, ut rectè notat Averſa *d. q. 18. ſect. 3. tamen V. r. Si 3* ſiquidem hæc conditio (*ſi moriatur mea uxor*) ſemper imbibitur in promiſſione, quamvis abſoluta matrimonii, facta à conjugato: ergo non reddit illam diverſam ab abſoluta, & ex alia parte illa locutio potius auget, quàm minuit anſam captandæ mortis conjugi.

6 Notatio quarta. Dictum eſt, promiſſionem debere eſſe acceptatam. Jam quæro, an acceptatio hæc debeat eſſe externo aliquo ſigno facta ei, qui promiſit.

Reſpondeo, ita profectò, ſecùs completa promiſſio non eſſet, Ita Sanchez, *d. 79. num. 29.* Coninch. *loc. cit. num. 56.* aliique. Lege item de Lugo, *de Juſt. tom. 2. diſp. de Dona. & prom. num. 63.* qui hanc exteriorem ſignificationem acceptationis neceſſariam eſſe putat in promiſſionibus oneroſis (qualis certè eſt ea, de qua loquimur) quamvis non in gratuitis.

7 Quid, ſi alter, qui debet acceptare, taceat?

Reſp. ſi taceat, & internè non acceptet, ut dixi *nu. 3.* ſufficiens, & vera acceptatio non eſt. Quæſtio ergo ſolùm eſſe poſſet, quando quis acceptet internè, & taceat. Ad quam dico, reduci id tandem ad illam regulam: *Qui tacet, conſentire videtur*: quam communiter Doctores explicant, valere ſemper in favorabilibus ipſi tacenti; non verò in odioſis, ſeu ipſi nocivis. Quid ergo? valetne in caſu noſtro? Sanchez *loc. cit. num. 25.* cum Bonacin. *de matrimon. qu. 3. p. 5. num. 9.* Averſ. *qu. 18. ſect. 3. Verb. Quin demum*, & Caſtropal *loc. cit. num 10.* putat non valere, quia, ſumus (ait) in nocivis, illa enim acceptatio re vera affert, cauſatque impedimentum matrimonii, quod incommodum eſt, & detrimentum. Coninch. *loc. cit. num. 58.* Pont. *lib. 7 cap. 45.* G. Hurtad. *lib. 1. diff. 2. num. 9 fine.* Rebell. *lib. 3. qu. 8. num. 5.* Perez *diſp. 33. ſect. 5.* putant valere; quia ſumus (ait) in favorabilibus, illud enim matrimonium apprehenditur ab illis adulteris, ut bonum. Quoniam verò utraque ſententia eſt probabilis, rationes utrinque adductæ apud earum Doctores videantur.

8 Si ex circumſtantiis colligatur, illud ſilentium eſſe potius contemptum, quàm acceptationem, certum eſt non ſufficere, quia non eſſet tunc judicandum adeſſe acceptationem, ut non judicatur (inquit in ſimili de Lugo *loc. cit.*) dicente ſcurra puellæ Regiæ, Tibi promitto matrimonium, puella taceat, tunc enim ſilentium illud contemptum ſignificat, non conſenſum.

Ex dictis vides adulterium ſolum ſine alia promiſſione, vel promiſſionem ſolam (quæ certè eſt peccatum grave ſecundùm Averſ. *qu. 18. nu. ſect. 3. Ver. Videtur impedire*) ſine adulterio non eſſe impedimentum dirimens, ut rectè monet *ibi*. Averſa.

9 Ex dictis ſequentem caſum decidamus. Titius, & Catharina bona fide putantes Titii uxorem obiiſſe, ſibi invicem promiſerunt matrimonium, deinde cognoverunt eam vivere, & nihilominus commiſerunt adulterium, incurreruntne impedimentum, de quo loquimur?

10 Reſpondeo, Incurrerunt (ait Averſa *q. 8 de matr. ſect. 3. Ver. ſ. Sed ple ique*, & in ſimili Perez *d. 63. ſect. 3. nu. 3*) quia jam adſunt illa duo, quæ ad pariendum hoc impedimentum requiruntur, nempè promiſſio, & adulterium. Et quamvis ex Jure ſuprà dixerimus, Adulterium debere eſſe formale, hoc eſt cognitum, ut tale: tamen non invenitur in Jure, quod promiſſio debeat eſſe cum notitia, quod propter viventem conjugem, fieri illa promiſſio non poſſit.

11 Hæc illi, à quibus diſſentire me cogit diſtinctio hic adhibenda Collig. ex Sanch. *l. 7. de matr. d. 79. n. 6. & 7* Si Titius, & Catharina adulterium poſt cognitionem vitæ Bertæ committunt ea vi promiſſionis factæ, ſeu ex confidentia, quod erant, (ut ita loquar) ſponſi cum ſpe futuri matrimonii, ſanè tunc aſſentior impedimentum conſurgere, quia ſic perſiſtit promiſſio, & quidem ſub mala fide, quæ anteà erat ſub bona. At verò, ſi cognita Bertæ vita, apprehenderint Titius, & Catharina, promiſſionem illam jam evanuiſſe, quia inter ipſos matrimonium intercedere ampliùs non poteſt, committuntque deinde adulterium abſtrahendo ab illa promiſſione, Impedimentum non contrahent, quia ſic adulterium non eſt conjunctum cum promiſſione, ſiquidem illa jam, ut dictum eſt, in hoc poſteriore caſu ampliùs non perſiſtit.

QUARTUM CRIMEN.

§. IV. *Adulterium conjunctum cum matrimonio attentato.*

1 SI Titius vir Bertæ per matrimonium, etiam tantummodò ratum, committat cum Catharina adulterium, & inſuper iidem, ideſt Titius, & Catharina attentent contrahere matrimonium per verba de præſenti, ſtatim enaſcitur inter ipſos impedimentum dirimens: attentent (dixi) nam vivente conjuge, verum numquam erit cum alio matrimonium. Neque mirum eſt, in hoc caſu enaſci dictum impedimentum; ſi enim illud, ex ſola promiſſione matrimonii cum adulterio conſurgit, multo magis ex conſenſu præſenti.

Nihil præterea hic notandum occurrit, quod ex proximè dictis colligi non poſſit.

§. V. *Quo Jure inductum eſt Impedimentum Criminis?*

1 SAnè Jure Eccleſiaſtico, ut patet ex Textibus initio hujus cap. allatis. Verùm inſtitui hunc paragraphum, ut notarem duo.

Primum, cùm Infideles non ſubjaceant legibus Eccleſiaſticis, ideò fit, ut ſi duo ex ipſis committant prædicta crimina, non futurum ſit invalidum eorum matrimonium ex hoc Capite, ut re ipſa invalidum non fuit matrimonium David cum Berſabæa Adultera poſt Uriæ mortem, ab eodem David interfecti.

2 Secundùm. Quid, ſi aliquod ex prædictis criminibus committatur ab altero, qui ſit Chriſtianus, altero exiſtente Infideli?

Reſp Sanè tunc redundaret impedimentum dirimens inter ipſos: nam ad contrahendum invalidè matrimonium: ſatis ſuperque eſt, ut alter ex contrahentibus impedimento alligetur. Quemadmodum contingit in impedimento ſolemnis voti, vel Ordinis Sacri, quod, quamvis in altero dumtaxat inveniatur, irritum tamen reddit matrimonium. Sunt nihilominus in caſu noſtro aliquot exceptiones, quas admittit Sanch. *l. 7. de matr. d. 78. n. 3* reiicit verò Averſ. *de matr. qu. 18. ſect. 5.* quaſque, ſi tempus tibi ſuppetit, & curioſitas movet, vel neceſſitas decidendi urgeat, apud ipſos lege, rariſſimè enim evenire ſolent.

CAPUT VII.

Impedimentum Sextum.

CULTUS DISPARITAS.

1 INter perſonam baptizatam, & non baptizatam, quamvis Catechumenam, invalidè initur Matrimonium, quod ſignificamus, cùm diſparitatem cultus eſſe aſſerimus impedimentum dirimens. Id autem eſt inductum Jure Eccleſiaſtico propter periculum, quod ſubiret: proles naſcitura pravæ educationis. Quod quidem periculum notat Matrimonium inter Fidelem, & Infidelem illicitum jure naturæ eſſe, ſed non notat eſſe invalidum, ut minùs rectè aliquot pauci putant. Locum Juris, in quo hoc impedimentum conſtituitur, non facilè invenies; id quod pluribus diſputatum habes apud Pontium *l. 7. c. 47.* ſatis tamen nobis eſt aſſerere, ſaltem ipſa conſuetudine, & uſu à Sancta Eccleſia illud ſuiſſe approbatum.

2 Si infidelitas ſuperveniat Matrimonio jam contracto, illud non

Digitized by Google

dirimit, ſed qua ratione poſſit eſſe cauſa divortii, infra dicam *tract. 7. De oblig. st. cap. 3. §. 7. à n. 2.*

3 Infidelem autem, dixi, nam cum hæretico contractum matrimonium à Catholico validum eſt, quia hæreticus ſupponitur baptizatus; erit tamen illicitum, quia regulariter timentur pericula malæ educationis filiorum, vel perverſionis alterius conjugis, quibus tamen in raro caſu ceſſantibus poteſt Summus Pontifex diſpenſare, Quæ, & ſimilia diſtinctius dicam infra, *t. 5. de matr. ut Sac. c. 5. & t. 7. de oblig. c. 3. §. 2. à n. 2.* & paſſim Doctores, ut Sanchez *l. 7. d. 72.* Coninch *d. 31. dub. 3. à n. 41.* de Lugo *de Fide d. 62. q. 2.* Averſa *loc. cit. sect. 2.*

CAPUT VIII.

Impedimentum Septimum.

VIS.

DE Impedimento hoc, quod exurgit ex Vi, Coactione, & Metu, dicemus commodius non multo pòſt *Tract. 3. de ſponſal. c. 2. §. 2. & tr. 4. ſeſſ. 24. de conſenſu c. 6. §. 2.*

CAPUT IX.

Impedimentum Octavum.

ORDO SACER.

1 ORdinem Sacrum, hoc eſt Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium eſſe in Eccleſia Latina impedimentum dirimens Matrimonium, eſt ita certum, ut ſit ex Tridentino de Fide *ſeſſ. 24. de matrim. cap. 9.*

2 Adde inſuper, ſi ordinatus quis in Sacris audeat Matrimonium contrahere, incidere in excommunicationem latæ ſententiæ, ut infrà *hoc eodem tract. 1. cap. 17. §. 4* dicemus, & incidere in irregularitatem Bigamiæ ſimilitudinariè, ut explicabimus, cum de Irregularitate, & denique poſt ſententiam incidere in privationem beneficiorum, ut habetur in Jure *C. Decernimus diſt. 28.*

3 Inquires In Eccleſia Græca, ſeu Orientali, ſi ordinatus in Sacris ducat uxorem, validènе ducit? Nam licèt Græcis jam uxoratis anteà, concedatur poſteà, Ordines Sacros, non verò Epiſcopatum, validè ſuſcipere, & illos in Matrimonio exercere; tamen non conceditur Matrimonio conjungi eos, qui Sacris Ordinibus ſunt inſigniti: nam propterea quæritur, an ſit ipſis Ordo Sacer impedimentum dirimens, ita ut ſi Græcus Sacerdos uxorem ducat, non illicitè modò, ſed invalidè ducat?

4 Reſpondeo, invalidè dicit Azor. *t. 1. tr. 13. cap. 14. qu. 7.* validè Arcudius, *in Conc. l. 7. c. 42.* cui fortaſſe magis habebit fidem Lector, utpotè viro docto ex Græcis, & in ſuis ritibus peritiori, quàm Azor. Ipſum adi.

5 Multa hic eſſent ſuperaddenda, niſi alibi de iis ſufficienter dixiſſem, nam propterea hic indicare loca ſatis erit. Quodnam Sacrilegium committat Sacro Ordine initiatus, ſi contra Caſtitatem peccet, dixi *in Methodo Conf. lib. 2. cap. 7. §. 1. n. 4 & §. 5.*

Quid de Sacerdote Græco; Dixi in libris Decalogi, vide *l. 2. in Decal. c. 6. §. 3. n. 3.*

An Sponſus, invita Sponſa, Ordinem ſacrum licitè ſuſcipere valeat? infrà *tr. 3. de ſponſal. c. 5. §. 3.*

An Ordo ſacer diſſolvat vinculum Matrimonii Rati? Infrà *tr. 5. de matr. ut Sacr. c. 7. §. 1. n. 13.*

An ex conſenſu uxoris poſſit ordinari uxoratus, & quid ſi ordinetur abſque ejus conſenſu? infrà *tr. 7. de oblig. cap. 4 §. 2.*

An obligatio ſervandæ Caſtitatis annexa ordinato in ſacris ſit ex voto, an ex præcepto? ſuprà *l. 7. de Ord. c. 3. §. 3.*

An infans, vel ignorans hanc obligationem, illam ſubeat, ſi ordinetur? *Ibid. à nu. 15.*

An Metu, vel Vi coactus Sacrum Ordinem ſuſcipere, eandem ſervandæ caſtitatis obligationem contrahat? *Ibid. à n. 13.*

An in Sacris conſtitutus incurrat excommunicationem, ſi attentet Matrimonium contrahere? Infrà, *cap. 17. §. 14.* ut modo *num. 2.* dixi.

CAPUT X.

Impedimentum Nonum.

LIGAMEN.

1 PErſonam alteri per Matrimonium ligatam non poſſe, vivente conjuge, alteri per ſimile Matrimonium ligari, eſt res adeò certa, & à Tridentino definita, ut probatione non indigeat, debeatque Inquiſitoribus deferri, qui, dum vivit conjux, aliud Matrimonium contrahit. Lege Dian. *p. 4. tr. 7. reſ. 4.* Caſtrop. *to. 1. tr. 4. d. 16. §. 8* Thom. Hurtad. *par. Reſp. mor. tr. 5. c. 2. n. 32.* Immò per aliquos, etiam ut Carenam *p. 2. tit. 5. n. 6. juncto n. 33. ad 47.* Bord. *de Sacro Trib. cap. 22. q. 39.* Sed omninò vide Thom. Hurt. *l. c. nu. 34. & 35.* qui ſponſalia nova, dum ipſe eſt matrimonio devinctus, init cum aliqua.

Conveniunt autem DD. hoc impedimentum eſſe ex jure naturali, & Divino, quamvis non negent, olim conceſſiſſe Deum Hæbreis polygamiam, hoc eſt uxores plures, de qua re Pontius, *lib. 7. matr. cap. 49.* Sanch. *lib. 7. cap. 80.* aliique multa ſcribunt.

2 Aliud hic ſuperaddere non occurreret, niſi animadverterem, velle Lectorem hac occaſione opportunè doceri, quam cognitionem mortis alterius debeat habere alter conjux, ut poſſit ad alias nuptias animum adjicere.

3 Ajo, hanc Regulam dari ab omnibus receptam; Ita apud Sanchez, *lib. 2. d. 46.* apud Barbol. *in Collect. ad cap. in præſentia de ſponſal.* eamque in utroque foro. Non ſufficit ad ſecundum Matrimonium contrahendum veriſimilitudo, vel probabilitas mortis conjugis, multo minùs dubium negativum, ſed neceſſaria eſt cognitio moraliter certa. Hæc regula probatur. Primò, quia in Sacro Textu *C. Dominus, De ſecundis Nuptiis*, dicitur. *Donec conſtet, quòd ab hac vita conjux migraverit*, & alibi *C. in præſentia. De ſponſal. Donec certum nuncium recipiant de morte Virorum.* Secundò, quia hic agimus de tollenda poſſeſſione prioris conjugis. At contra poſſidentem probationes debent eſſe claræ, & convincentes. Tertiò, quia incommoda gravia, quæ ſolent enaſci, ſi inito ſecundo matrimonio, Inveniatur vivere prior conjux, ſatis oſtendunt, in tam gravi negotio ex valde firmis rationibus eſſe procedendum.

4 Neque obſtat Pontifex, *C. Quoniam, ut lite non conteſtata, Ver. Si autem*: dum alibi dicit *Tamdiù alter conjugum expectetur, donec de ipſius obitu veroſimiliter præſumatur.* Non obſtat, inquam, quia illud *(præſumatur)* notat, requiri veroſimilitudinem, quæ ſolet præſumi in Jure, at hæc in tanta re, in qua agitur de ſecundo matrimonio, non ducitur in Jure, niſi ex rationibus moraliter certis. Aliam explicationem hujus textus affert Guttierez, quam vide apud Sanchez *l. mox citando n. 9.*

5 Verùm, his habitis, via aliquid habuimus: Nam Inquiro, undenam, & qua ratione ejuſmodi moralis certitudo conquirenda ſit? Moleſta difficultas in praxi, nam propterea id à jure Judicis arbitrio tandem remittitur. Ita Menoch. *de arbitr. caſu 470. n. 128.* Sanch. *lib. 2. d. 46. nu. 7.* Lucem nihilominus ex ſequentibus probationibus, ſeu conjecturis non exiguam hauriemus.

6 Primò. Non ſufficit ſola conjugis abſentia longi temporis, etiam ſi interim adhibita ſit diligentia, & etiam ſi, ut habet Textus, *C. In præſentia de ſponſal.* fœmina eſſet juvenis, & ſe continere non poſſet, quia vita hominis præſumi poſſet durare uſque ad annos centum. Lege Sanch. citatum *nu. 1.*

7 Secundò: Non ſufficit, ſi nullus habeatur teſtis de viſu, ſed ſolùm aliqui de auditu, & de fama teſtimonium ferant, conjugem obiiſſe, id enim rem certam nequaquam reddit. Ita communis fert opinio. Ita Sanch. *l. c. nu. 15.* Pont. *lib. 7. c. 53. n. 3.*

8 Tertiò, non ſufficit, ut vult Sanch. *l. c. n. 12.* unus privatus teſtis de viſu, quia pari modo unus tanti negotii rem certam non reddit. Et quamvis aliquando teſtis unus admittatur ad aliquam probationem certam faciendam: id tamen eſt in re alteri nequaquam præjudicante; at in caſu noſtro præjudicium ferretur ipſi primo conjugi.

9 Obiicies, Modò Sacer Textus dixit, requiri certum nuncium. Ergo unus ſufficit teſtis, ſecus dixiſſet *(nuncios.)*

Reſpondeo, propter hanc conſiderationem putarunt plures, ut Hoſtienſis, & Verrac. apud Sanch. *l. c. num. 10.* ſufficere teſtem unum de viſu. Sed immeritò, nam illa vox *(nuncium)* in hoc textu eſt neutrius generis, & ſtat pro *(Nunciatione)* ſeńſuſque eſt hujuſmodi, *Donec certum nuncium, ſeu certam nunciationem* (avviſo Italicè) *recipiant.* Nec gratis affligimus hanc interpretationem, cùm ipſa materia, de qua agitur, illam prorſus expoſtulet. Atque hæc tria, non ſufficiunt, ſufficiunt verò tria ſequentia.

10 Quartò enim, ſi cum fama, ſeu cum Teſtibus de auditu adjungantur aliæ conjecturæ non levis momenti, utique ſufficiunt, ſecundum Bonac. *de matr. q. 3. part. 10. num. 14.* & Aver. *q. 14. matr. ſect. 3. ver. Tertio ulterius*; alios citans; quia ſic, rem moraliter, & humano modo certam faciunt, atque hic maximè valet prudens Judicis arbitrium.

11 Quintò. Si cum unico Teſte de viſu aliæ ſimili modo conjecturæ, ſeu adminicula conjungantur, multo magis, ſi per diſtantiam major probatio ſperanda non ſit, ſufficere docet Sanch. *l. c. n. 12.* Benignius de his videtur loqui Thom. Hurtad. *p. 1. reſ. mor. n. 106 fol. mihi 109.*

12 Sextò. Si Rector Parochiæ teſtificatur de morte prædicta, vel exhibeatur ejus authentica fides, probabitur tunc ſufficienter mors, quia hæc eſt probatio publici Officialis, ſeu per publicam ſcripturam exhibita, quæ fidem moraliter certam facit.

13 Sed quid, ſi adhibitis neceſſariis diligentiis moraliter conſtat de morte conjugis, unde bona fide matrimonium quis novum contrahat, ſed caſu occurrat, conjugem illum vivere, validumne fuit novum matrimonium?

14 Reſp. omninò fuiſſe invalidum, neque enim bona fides, immò neque Judicis ſententia, ſi fortè interpoſita fuiſſet, poteſt tollere impedimentum dirimens matrimonium. Quare conjux ille, qui

delun-

Digitized by Google

defunctus credebatur, ſi fortè appareat, revocare ſibi omninò ſuam conjugem debebit.

15 Inquiret Curioſus. Si Titius v.gr. mala fide contraxiſſet cum Catharina, quæ tamen Caharina putabat fide bona, & fortè ex Judicis ſententia Bertam conjugem priorem Titii iam è vivis deceſſiſſe, contingat autem, ut deinde idem Titius affirmet Catharinæ, matrimonium inter ipſos eſſe irritum, quia ſua Titii conjux Berta verè vivebat, quando idem Titius contraxit matrimonium cum ipſa Catharina, illine obligabitur credere Catharina.

Reſp. Niſi certo oſtendatur ex aliis probationibus, tunc vivam fuiſſe Bertam, non obligatur, quia propria Titii coſeſſio ipſi Titio præjudicat, non verò alteri tertio. Legaotur Sanch *l.10.d.12.n.50.* & ea, quę ego dixi in hanc rem *l.2. in Dec.c.3 §.7. v. Matr. n.3.*

16 Iam ſi occurrat oppoſitum, quid dicendum? Verè mortua eſt uxor Titii, ſed putantes ipſi Titius, & Catharina Bertam vivere, matrimonium cum mala fide contraxerunt, contraxeruntne validè?

Reſp. ſi fides mala fuit inixa certitudini, quamvis ſolùm exiſtimatæ, invalidè contraxerunt, quia tunc adeſſe ſufficiens conſenſus non potuit; Si verò fuit innixa dubitationi, vel probabilitati, quam ipſi non curarunt indagare (quod idem eſſet, ſi pendente lite pro validitate prioris matrimonii, novum contraxiſſent) ſic enim etiam contraxerunt cum dubio, ſi inquam, ſic fuit, & deinde invenitur verè fuiſſe Bertam mortuam, validè contraaerunt. Ratio eſt, quia in hoc caſu adfuit ſufficiens conſenſus, ut dicemus infra *tr. 4. de conſenſu matr. d.2. n.2.* Quem locum niſi legas, hanc rationum diverſitatem intelligere profectò nequaquam poteris.

CAPUT XI.

Impedimentum Decimum.

PUBLICA HONESTAS.

§. I. *Quid illud ſit?*

1 IMpedimentum publicę honeſtatis, (ſeu, ut ſolet etiam appellari, Juſtitiæ publicæ boneſtatis, propterea quod ab Eccleſia inſtitutum eſt propter quandam honeſtatem, & decentiam publicam) oritur ex duobus capitibus, puta ea ſponſalibus, & matrimonio tantùm rato, ſed in diverſis gradibus.

2 Si enim Titius v. g. contraait ſponſalia cum Berta, idem Titius non poterit, etiam poſt mortem Bertę, ut teſtatur Villalob. *de communi ſententia tom.1. in ſumm. tr.14. diff.16. n. 4.* Aver. *q.17 matr. ſect.4. V. Semelque*, conjungi in Matrimonio cum conſanguineis Bertæ in primo gradu, nempè cum Matre, vel Sorore, vel filia dictę Bertę, nec Berta cum ſimilibus conſanguineis Titii, quia ex ſponſalibus, reſpectu dictorum naſcitor Impedimentum dirimens. Dico (reſpectu dictorum) nam reſpectu aliorum quorumcunque, ex ſponſalibus ſolùm oritur Impedimentum impediens, ut dicemus infra *c.16. n.6.* ſuo loco.

3 Si verò idem Titius contraait matrimonium per verba de præſenti cum Berta, ſed nondum conſummavit (ſi enim conſummavit, oritur Impedimentum aliud, quod appellatur Affinitatis, & de quo *c. ſeq.* dicemus) quo pacto eſt matrimonium tantummodo ratum, non poterit Titius contrahere matrimonium cum nulla ea conſanguineis Bertæ uſque ad quartum gradum incluſivè, nec Berta cum ſimilibus conſanguineis Titii, ut notat, ſaltem ex recepta legitima conſuetudine Pont. *l.7. matr. c.36. n.4* Averſa *l.c. ver. Hinc.* Notetur benè hæc diverſitas, nam ego ad aliqua peculiaria de duobus dictis capitibus ſeparatim explicanda gradum facio.

§. II. *Publica honeſtas ex ſponſalibus.*

1 TRia peculiaria de hac habet Tridentinum *ſeſſ.24. c.3. de Refor. matr.* Primò diſponit, ut, quia jure antiquo hæc publica honeſtas orta ex ſponſalibus extendebatur uſq; ad quartum gradum, nunc reſtringatur, ut dictum eſt, ad primum.

2 Secundò, ut non enaſcatur hoc Impedimentum, niſi ex ſponſalibus validis. Quare, ſi ex quocunque capite, ſive ex defectu conſenſus; quamvis ſolùm interni. Ita G. Hur. *de matr. d.21. diff.1. n.3.* alios citans contra Sanch. Henriq. Pont. & Aver. *q.17. matr. ſect.5. V. ſi autem*, ſive ex Impedimento occulto, quo ſponſi laborarent, invalida eſſent ſponſalia, hoc impedimentum nullum eſſet.

3 Tertiò, ut ſponſalia debeant eſſe abſoluta, nam ſi ſint conditionata, hoc Impedimentum pari modo non incurritur: Vide *n.9.*

DISSOLUTIS SPONSALIBUS, AN ETIAM Diſſolvatur hoc Impedimentum?

4 Circa hæc ſic dubitare poſſes. Primò, Titius, & Berta contraxerunt validè ſponſalia, ſed deinde, ſive mutuo conſenſu ea diſſolverunt, ſive ex juſta cauſa alter legitimè à ſponſalibus recedendo, ea fuerunt legitimè diſſoluta. Tu ergo nunc dubitas, an ſponſalibus jam ceſſantibus ceſſet etiam Impedimentum publicæ honeſtatis.

5 Reſp. ceſſare putat G. Hurt *d.21. diff.1. n.5.* Pont. *l.7. c.36. nu.9.* Barboſ. *in d. Cap. Trid. n.8.* Sà *Vot. Matr. n.12.* Caſtr. *diſp.4. p.10. num.9.* Leand. *tr.9. d.19. q.4.* Corneio, *d.7. dub.30. q.5.* aliique, quia cùm nunc ſint diſſoluta illa ſponſalia, jam verificatur, illa eſſe invalida. Unde ex Tridentino, ut dictum eſt *n.2.* non parient Impedimentum. Non ceſſare docet, Sanch. *l.7. d.28. n.21.* Laym. *l.5. tr.10. p.4. c.9.* Perez *de matr. d.8. ſect.2* Aver. *de m. t. q.17 ſect.5. Ver. Addit.* Bonac. *q.3 p.11. n.7.* cum aliis, quia initio fuerunt valida ſponſalia, unde jam notum fuit Impedimentum, illo autem ſemel exorto, non dependet à voluntate ſponſorum ejus ceſſatio. Confirmatur, quia non ceſſat hoc Impedimentum morte alterius ex ſponſis, ut §.1. diximus, & tamen tunc diſſolvuntur ſponſalia.

6 Utraque ſententia videtur probabilis. Quod enim prior, ut ait Pont. *l.c.* afferat pro ſe declarationem Cardinalium, nihil eſt, quia etiam poſterior, ut vult Bonac. *l.c.* illam pro ſe Cardinalium declarationem inducit, immò & ſtylum, ut habet Aver. *l.c.* Curiæ Romanæ per quem obtineri in ejuſmodi caſu, de quo loquimur, diſpenſatio ſulet. Ad rationem poſterioris poſſet prior reſpondere, hoc Impedimentum non enaſci, niſi quando adſunt ſponſalia, at quando ſunt retractata, moraliter non adſunt, unde non eſt mirum, ſi non remanet Impedimentum.

Ad confirmationem poteſt afferri diſparitas, nam, quia ſponſalia retractata non fuerunt à Sponſis ante mortem, noluit Eccleſia, ut Impedimentum aboleretur per ſolam mortem, quia judicantur permanere.

7 Pro priore ſententia habeo Conſilium Patris Petri Muſticæ Doctiſſimi Theologi noſtrę ætatis, *in ſuis ma uſcrip conſiliis conſ.40.* cujus ſupra etiam memini, qui Conſilium ſic abſolvit: *Unde poteſt, qui contraxit ſponſalia de futuro cum filia, poſteà verò per mutuum conſenſum diſſoluta, poteſt, inquam, contrahere matrimonium cum Matre ſine ulla diſpenſatione Summi Pontificis. Et ita ego ſentio, ſalvo meliori Judicio aliorum præſtantiſſimorum Theologorum. Atque hanc ſententiam deduxerunt in praxim Archipresbyter Sambucenſis & Epiſcopus Agrigentinus permittentes, quod Ioſeph Torres ſine diſpenſatione duceret in uxorem N. Buſcemi ſororem minorem, qui paulò anteà eodem anno 1634. inierat ſponſalia cum ſorore majore N. Buſceme, quæ mutuo ſponſi, & ſponſæ conſenſu fuerant diſſoluta.* Verùm id olim fortaſsè erat; nam hodie extat Decretum ſacræ Congreg. latum jubente Alexandro VII. contra priorem dictam ſententiam, quod certè omninò ſervandum eſt, & ita etiam refert Fagnanus C. Ad audientiam *n.23.*

SECUNDA SPONSALIA An pariant Impedimentum?

8 Dubitare potes ſic Secundò, Titius contraxit validè ſponſalia cum Berta: mox, alia ſponſalia, (& quidem illicitè) contraxit cum Antonia ſorore Bertæ, pariunt ne hæc ſecunda ſponſalia Impedimentum contra ipſum Titium, ita, ut non poſſit ampliùs ſine diſpenſatione ducere Bertam?

Reſp. non parere. Ita Averſa *q.16. ſect.5 Ver. Alia tandem*, quia hæc ſecunda ſponſalia ſunt invalida, quæ ex Tridentino, ut dictum eſt, Impedimentum non afferunt.

SPONSALIA CONDITIONATA An pariant dictum Impedimentum?

9 Dubitare denique poſſes Tertiò. An ſponſalia facta ſub conditione de futuro ſuſpendente conſenſum, ſi adveniat deinde conditio; tunc emergat hoc Impedimentum?

Reſp cum communi ſententia emergere; ita Doctores ſupra citati, nam ex ſponſalibus conditionatis non naſcitur; quia illa nondum ſunt vera ſponſalia: at adveniente, & purificata conditione, jam ſunt vera, abſoluta, & propria ſponſalia: ergo, &c.

§. III. *Publica Honeſtas ex Matrimonio Rato.*

1 EX matrimonio tantummodo rato oriri Impedimentum hodie dirimens matrimonium uſque ad quartum gradum incluſivè, ſupra indicavimus, nam olim extendebatur uſque ad gradum ſeptimum. Jam inquiro, ejuſmodi Impedimentum oriturne etiam ex matrimonio rato invalido?

2 Reſp eſſe benè diſtinguendum; Ita Pont. *loco mox citandos n.5.* aliique paſſim; nam oritur ex invalido, quòd invalidum ſit ex omnibus aliis capitibus, præter quam, ſi ſit invalidum, ex defectu conſenſus. Quare, ſi matrimonium ratum fuit invalidum, quia fuit cum conſanguinea, cum affini, cum Profeſſa ſolemniter, &c. jam incurriſti Impedimentum dirimens Publicæ Honeſtatis ea matrimonio rato; at ſi fuit invalidum ex defectu tui liberi conſenſus, qualis etiam eſt conſenſus ex metu, ex errore perſonæ, ex amentia, ut notat Hurtadus de *matr. d.21. diff.2. n.8.* Impedimentum hoc non contraxiſti.

3 Notas differentiam? Impedimentum Publicæ Honeſtatis ex ſponſalibus nunquam ex Tridentino oritur ex ipſis ſponſalibus invalidis. At Impedimentum ejuſdem publicę honeſtatis ex matrimonio rato oritur ſemper excepto cùm affuit defectus ipſius conſenſus; tunc enim non oritur, ut dictum eſt.

Ex defectu ætatis, quando ſufficiens conſenſus deficit pro matrimonio, non incurritur publica honeſtas ex matrimonio ratò, quia hoc eſt defectus pleni conſenſus: At verò, quia ille conſenſus valeret,

ut ſponſalia, incurri publicam honeſtatem ex ſponſalibus, dicam infra *Tr. 3. de ſponſ. c. 2. §. 4. n. 4.*

4 Quid, quando Matrimonium ratum ſit invalidum, quia contrahitur clandeſtinè; id eſt, quia celebratur ſine Parocho, & Teſtibus?

Reſp. Non contrahi hoc impedimentum tenet Sanch *l. 7. d. 70. n. 13* & Coninch. ſed immeritò, nam propterea contra eos arguit rectè Perez, *d. 32. mat. ſec. 3.* citans Hurt Pont. *l. 7. c. 36. n. 5.* aſſerens declarationem Card. Averſ. *q. 17 ſect. 5. Ver. Addit.* Sanch. cùm enim (ait) in hoc caſu matrimonium non ſit invalidum ex defectu conſenſus, ſed ex defectu ſolemnitatis illi conſenſui annexæ ab Eccleſia, non eſt ratio, cur impedimentum non naſci concedamus.

5 Quid de Matrimonio rato conditionato per conditionem futuram ſuſpendentem dicti Matrimonii conſenſum.

Reſp. Dum manet conditionatum, non parit hoc impedimentum, quia tunc nondum verè eſt matrimonium. At adveniente conditione, parit, quia jam tunc abſolutum eſt, & verum matrimonium.

6 An autem, adveniente conditione, antequam novum conſenſum legitimè adhibeant conjuges, oriatur publicæ honeſtatis impedimentum, tanquam à ſponſalibus, atque adeò uſque ad primum gradum dumtaxat; an verò tanquam à matrimonio jam rato, adeòque uſque ad quartum gradum, quæſtio eſt apud Doctores. Nam aliqui volunt matrimonium ſub dicta conditione celebratum, adveniente conditione non habere vim, niſi ſponſalium, antequam de novo ritè conſentiant ſponſi, & hi debent conſequenter tenere; tunc oriri impedimentum tantummodo uſque ad primum gradum. Aliqui verò contendunt, dictum matrimonium jam habere totam vim Matrimonii rati, & hi debent conſequenter docere, tunc oriri impedimentum uſque ad quartum gradum. Quoniam vero nos infrà *T. 3. de conſenſu §. 4. n. 11.* docebimus, utramque ſententiam eſſe probabilem, ſed priorem probabiliorem, ideò idem dicimus in præſentia de Impedimento. Lege id breviter apud G. Hurt. *d. 21. mat. diff. 2. n. 8.*

CAPUT XII.

Impedimentum Undecimum.

AFFINITAS.

§. I. *Quid ſit, & quatenus extendatur.*

1 Affinitas eſt propinquitas, ſeu attinentia quædam, quæ ex copula carnali (quam completam vir, & mulier, ſive licitè per conjugium, ſive illicitè per culpam habent) provenit inter conſanguineos viri, & dictam mulierem, & inter conſanguineos mulieris, & dictum virum. Cùm enim vir, & mulier per copulam, vel ſemel habitam, fiat una caro, & unum principium ejuſdem filii, meritò conſanguinei utriuſque ad ipſos attinebunt, modo dicto; quæ attinentia vocatur Affinitas, quia conſanguinei alterius (quilibet juxta ſuum gradum) veluti accedunt ad fines alterius. Ipſi verò vir, & mulier copulam habentes non ſunt, nec vocantur affines, ſecundũ Sanc. *l 7 d. 64. n. 4.* G. Hurt. *d 20. diff. 1. nu. 1.* Perez *d. 31. ſect 2.* ſed fiunt una caro, & vocantur ſtipites Affinitatis, ſunt enim radix, ſeu cauſa, unde cæteri fiant affines.

2 Quoniam verò Affinitas habet, ut dictum eſt, ſuos gradus, perinde ac conſanguinitas, ad eos diſtinguendos ſolet à Canoniſtis hæc dari Regula: *Perſona addita perſonæ per carnis copulam mutat genus, non gradum attinentiæ.* Meritò dicitur (*mutat genus*) nam ex conſanguinei fiunt affines, & meritò dicitur (*non gradum*) quia eo gradu, quo erant conſanguinei, fiunt in eodem gradu affines. Sed clariùs habe ſequentem Regulam explicantem illam Canoniſtarum. Quoto gradu conſanguinitatis, eſt quis conjunctus, vel diſtat ab uno ex illis, qui copulam inter ſe habent, eodem gradu affinitatis eſt conjunctus, vel diſtat ab altero ex ipſis, qui prædictam copulam habent. Si ergo Antonius v. g. eſt in primo gradu collaterali cum Titio, id eſt ejus fratre, erit affinis in eodem gradu cum Maria, cum qua Titius per copulam ſe conjunxit, & in eodem gradu affinis erit Berta ſoror Mariæ cum dicto Titio. Pari modo, ſi Cæſar eſt pater Titii, atque adeo in primo gradu cum ipſo conjunctus in linea recta, erit affinis in primo eodem gradu in linea recta cum Maria, & ſimiliter in eodem primo gradu erit pater Mariæ cum Titio, & ſic de ceteris, mutando ſemper nomen *conſanguinitatis in Affinitatem*, & ut dictum eſt, ſervando ſemper eundem gradum.

3 His declaratis, dicendum eſt, Affinitatem ortam ex copula licita; hoc eſt inter legitimos conjuges, hodie eſſe Impedimentum dirimens ſubſequens matrimonium uſque ad quartum gradum conſanguinitatis incluſivè: Affinitatem verò ex copula illicita, id eſt fornicaria, hodie eſſe Impedimentum dirimens idem matrimonium ſubſequens, ſolum uſque ad ſecundum gradum ejuſdem conſaguinitatis incluſivè. Ratio eſt expreſſa diſpoſitio Trident. *ſeſſion. 24. cap. 4. de reformat. matrimon.* confirmantis Decretum (*Cap. Non debet de Conſanguin. & Affinitate*) Innocentii III. in Concilio Lateranenſi.

4 Dixi (hodie) nam anteà multo latius ejuſmodi Affinitas extendebatur, tunc enim affinitas pariebat affinitatem, ut habes latè apud Sanchez *l. 7. d. 67.* At vero, nunc certa Regula illa eſt: *Affinitas non parit affinitatem.* Quare hodie inter conſanguineos Mariti, & conſanguineos uxoris nulla eſt affinitas, nam ſolùm eſt inter conſanguineos Mariti, & uxorem, & inter conſanguineos uxoris, & Maritum.

5 Ex dictis ergo fit, ut duo fratres, poſſint ſine diſpenſatione accipere duas ſorores, vel ſoror, & frater Petri v. g. copulari matrimonio cum fratre, & ſorore Antonii v. grat. Item fit, ut unus ex fratribus ducere poſſit viduam, & alter frater poſſit ducere filiam ejuſdem viduæ genitam ex mortuo marito. Item, ut Pater ducere poſſit viduam, & ejuſdem patris filius ducere ejuſdem viduæ filiam ex Marito, atque hæc omnia, quia affinitas non parit Affinitatem. Ita Sanc. *l. 7. mat. d. 67 num. 3.*

6 Idem dic, ſi Cajus v. gr. ducat viduam relictam à propriæ uxoris fratre. Clarius: Cajus duxerat Bertam, hæc autem Berta habet fratrem nomine Cæſarem, qui duxerat Catharinam. Dico mortua Berta, & Cæſare, poſſe Cajum ducere Catharinam, quia Cajus contraxit quidem affinitatem cum Cæſare, ſed ex dictis nullam cum uxore Cæſaris, nempè Catharina.

QUÆSTIUNCULA ORTA EX PRÆDICTIS.

7 Diebus hiſce ſuperioribus emerſit ſequens difficultas, cujus expreſſam ſolutionem apud neminem ex Scriptoribus, nec ego, nec noſtri Collegii Panormitani Theologi invenire potuimus.

8 Si ex vivis excedat Berta uxor Titii, perſeverat in Titio affinitas cum omnibus Bertæ conſanguineis, quia, ut cum Sancto Thoma ex Textu notat Sanch. *l 7. d. 64. n. 2. ex C. Fraternitatis 35. q. 10.* affinitas ſemel orta perpetuò remanet.

9 Sed quid ſi poſt mortem Bertæ naſcatur ex ſorore v. g. dictæ Bertæ puella aliqua, hæc puella erit ne affinis ipſi Titio, ita ut inter ipſam, & Titium nequeat validum matrimonium intercedere?

10 Reſp. Theologi ferè omnes prædicti, & ego minimus omnium, diximus eſſe affinem, & inter ipſos invalidũ fore matrimonium. Ratio fuit, quia Affinitas nõ ſolùm extenditur ad conſanguineos viventes, vel natos, vivente ipſa uxore, ſed etiam ad conſanguineos natos poſt ipſius uxoris mortem. De novo enim nati verè, & in omni rigore ſunt conſanguinei dictæ uxoris, quamvis mortuæ. Et ſane Pater in Cælo v. g. exiſtens, ut ſuum filium, ſuoſque nepotes recognoſcit filium poſthumum, & nepotes deſcendentes. Si ergo poſteà nati, ſunt verè conſanguinei uxoris Titii, erunt affines ejuſdem Titii.

11 Noluit acquieſcere huic rationi unus ex prædictis noſtris Theologis. Unde quæſtionem hanc Romæ decidendam miſit ad Patrem Ludovicum Leti Noſtræ Societatis virum Doctiſſimũ, & præcipuè in Sacris Canonibus excultiſſimum, qui reſpondit certiſſimam eſſe doctrinam à me, prædictiſque Theologis allatam. Huic reſponſioni, nec dum ille unus acquievit, donec ſuum argumentum diſſolutum viderit: Argumentum autem fuit hujuſmodi: Affinitas non reſultat, niſi mediante Matrimonio: ergo, non ſtante matrimonio, reſultare ex nunquam poterit: Sed poſt mortem prædictæ Bertæ jam non ſtat Matrimonium cum Titio, quia ex Sancto Paulo Matrimonium diſſolvitur per mortem: ergo nec reſultabit affinitas in Titio cum natis poſt mortem Bertæ.

12 Reſpondi in hunc modum: Affinitas non reſultat, niſi mediante Matrimonio, quod aliquo tempore extitit, concedo, quod nunc actu exiſtat, nego. Unde nego conſequentiam. Cujus diſtinctionis ratio eſt, quia, ut diximus, adhuc de novo nati (Matrimonio ſcilicet amplius non exiſtente) ſunt conſanguinei uxoris: ergo non poſſunt non eſſe affines Mariti; Sacri enim Canones ad contrahendam Affinitatem nihil aliud requirunt, niſi conſanguinitatem cum altero ex conjugibus, nec diſtinguunt, ſtante, vel non ſtante Matrimonio.

13 Confirmatur. Affinitas uſque ad ſecundum gradum contracta ex copula fornicaria ſemper conſurgit, ut vidimus, quamvis ibi non adſit, nec ſtet Matrimonium; Satis enim eſt, ut aliquo tempore adfuerit copula illa illicita: ergo & in caſu noſtro ſatis eſt, quod aliquo tempore adfuerit copula licita.

14 Et hinc ducitur ratio à priori. Nam Affinitas non oritur ex matrimonio immediatè, ſed ex mixtione Corporum, etiam ſemel habita inter virum, & mulierem. Quamvis ergo per mortem diſſolvatur Matrimonium, non diſſolvitur immediata radix affinitatis, quæ eſt copulam interceſſiſſe inter virum, & mulierem, ergo affinitas, quæ naſci ex tali radice debet, impediri non poterit.

§. II. *Quo jure inductum eſt hoc Impedimentum Affinitatis.*

1 Quamvis naturaliter conſurgat attinentia conſanguineorum alterius conjugis cum altero, quam Affinitatem appellamus, ex enim conſurgit ex ipſa mixtione corporum, qua conjuges fiunt una caro; tamen eam attinentiam eſſe impedimentum dirimens Matrimonium ſubſequens, omninò inductum eſt ab Eccleſia; Ita Sanchez *l. 7. d. 66. & 67.* & Pont. *l. 7. cap. 34.* idque propter convenientias ſupra in explicatione impedimenti ex conſanguinitate indicatas hic proportionaliter applicandas. Addita etiam eſt excommunicatio contra ineuntes Matrimonium cum hoc impedimento, ut dicam *c. 17. §. 2.*

2 Hinc,

Digitized by Google

2 Hinc rectè colligit Hurtadus, *d.20. matrim. diff.5.num.8.* duos Infideles, qui dictam affinitatem contraxerunt, poſſe tempore Infidelitatis valido Matrimonio conjungi cum affinibus, quia Infideles non ſubjacent Eccleſiæ legibus. Cætera ad Infideles circa hoc pertinentia vide apud citatum Hurtadum.

§. III. *Affinitas ſuperveniens Matrimonio.*

1 DIximus, Affinitatem dirimere Matrimonium ſubſequens; Si autem ea ſuperveniat Matrimonio jam contracto, hic dicendum eſt. De Cognatione ſpirituali ſuperveniente dixi *lib. 2. capit. 4. §. 2. à num. 17.*

2 Breviter. Si vir, vel uxor copulentur cum aliqua, vel aliquo ex conſanguineis in primo, vel ſecundo gradu tantùm ſui conjugis, non dirimetur Matrimonium jam factum, ſed impedietur, ne conjux à ſuo conjuge debitum conjugale petere licitè poſſit. Si Titius v.g. vir Bertæ cognoſcat turpiter Sororem, vel Matrem Bertæ, non poterit ampliùs petere debitum à Berta, niſi accedat legitima diſpenſatio ejus, qui diſpenſare poteſt, de quo dicam infra *tr. 2. cap. 5.* Ultra peccatum igitur inceſtus, quod committet Titius, cognoſcendo ſuam affinem, incidet ipſo facto in prædictam pœnam. Hoc igitur impedimentum non oritur, ſi conjux cum ſuis propriis conſanguineis inceſtum committat, ſed ſolùm, ſi committat cum conſanguineis ſui conjugis.

3 Ne autem hic duo confundas, quæ ſunt ſatis diverſa. Nam, ſi Titius v. gr. vir Bertæ cognoſcat turpiter aliquam Bertæ conſanguineam in remotioribus gradibus, à primo, & ſecundo, hoc eſt in tertio, vel quarto, committit quidem inceſtum, quia ex ſupradictis, conſanguinei ejus uxoris ſunt ipſi Titio affines, at non amittit jus petendi debitum à ſua uxore Berta, quia Tridentinum hanc pœnam non valendi petere debitum, ſicut & impedimentum dirimens ex copula illicita, reſtrinxit ad primum, & ſecundum duntaxat, ut dixi.

Simili modo, ſi idem Titius v.gr. cognoſcat turpiter aliam extraneam, nulla conſanguinitate ad ſe, vel ad uxorem ſuam pertinentem, cognoſcat, v. gr. Mariam, contrahet impedimentum, ne ipſe Titius poſt mortem ſuæ uxoris Bertæ poſſit Matrimonium contrahere cum conſanguineis Mariæ in primo, & ſecundo gradu, & ſi cùm his fortè poſteà copulam habeat, committet inceſtum ſpeciatim in Confeſſione aperiendum. At verò ſi copulam poſteà habeat cum conſanguineis dictæ Mariæ in gradibus remotioribus, hoc eſt in tertio, & quarto, illicitè quidem, ut ex ſe patet, faciet, ſed non contrahet conjunctionem cum dicta Maria, & conſequenter, neque incurret impedimentum dirimens Matrimonium, fortè contrahendum cum illa, ut ſignatè declaravit Pius V. *ad Dominum 1557. Declarat. Card. apud* Pont. *l.7. matr. d. 33. num. 6.* unde nec peccabit peccato inceſtus, ſicuti rectè notavit Sanchez *lib. 7. matrim. d. 67. num. 7.* quare nec ſpeciatim, ut inceſtum in Confeſſione explicandum, quin in copula illicita (ut nimis ſæpè dictum eſt) Tridentinum abſtulit ab his remotioribus gradibus contractionem impedimenti, &c.

Vides ergo diverſitatem, præſertim illam de inceſtu? Titius enim cognoſcendo conſanguineas Bertæ uxoris ſuæ in remotioribus illis gradibus, committit inceſtum. Idem verò Titius cognoſcendo conſanguineas dictæ Mariæ ſibi extraneæ, ſed jam unitæ per copulam illicitam, cognoſcendo, inquam, eas, quæ Mariæ ſunt conjunctæ in primo, & ſecundo gradu, committet quidem inceſtum, ſed cognoſcendo eas, quæ eidem Mariæ ſunt conjunctæ in tertio, & quarto inceſtum non committit.

4 Dixi autem *num. 2.* (petere licitè non poteſt) poteſt enim, immò & debet reddere, ne ex peccato unius conjugis patiatur damnum alter. Nam propterea ſi & alter conſenſerit ad prædictum inceſtum, etiam & ipſe petere non poterit, ut explicatius alibi docui. *L.7. in Decal. cap. 4. §. 2. num. præſert. 12.*

5 Tria tunc exciderunt, quæ te ignorare non convenit. Primum, ſecundùm Sanchez *l.7. d.31. num. 8.* & Pontium *l.10. c.7. n.6* alioſque, excuſari ab hac pœna non valendi petere debitum à ſuo conjuge, mulierem, quæ præciſa vi oppreſſa fuit à conſanguineo ſui viri, quia tunc cùm culpam non committat mulier, non meretur pœnam, eſto naturaliter oriatur affinitas. Secundum, eandem excuſationem concedi probabiliter à nonnullis, ut Pont. *loc. cit.* Bonac. *de matrim. qu. 4. p. 2. nu. 5.* Aver *q. 57. matr. ſect. 3. Ver. Quod ſi fam.* contra Sanchez, & Pontium ſi ex metu gravi, ſive mulier, ſive vir cogatur ſimilem inceſtum committere. Nam quamvis tunc peccent, Eccleſia tamen non videtur tunc illum, vel illam caſtigare tanta pœna velle. Tertium probabiliter etiam à nonnullis concedi eandem excuſationem, ſi adſit ignorantia, ſive facti, ſive juris, ſive pœnæ, dummodò non ſit affectata, ut liberiùs dicti conjuges peccent, id quod clarè docet Sanchez *l. c. d. 32. à nu. 43.* De his tribus, lege Dianam *par. 1. tr. 4. reſ. 38.*

§. IV. *Qualis copula Affinitatem pariat.*

1 QUoniam copula radix eſt prædictæ Affinitatis; ideò maximè hic explicari ſolet, qualis eſſe debeat copula, ut ex illa certò Affinitas oriatur. Dico, hac in re unum eſſe certum, incerta duo. Certum eſt, nequaquam ſufficere actus quantumcunque turpes eſſe, ſed requiri copulam conſummatam intra vas fæminæ, ubi effundatur ſemen.

2 Hinc non conſurgit hoc impedimentum ex copula ſodomitica, nec ex copula cum mortua, nec ex effuſione ſeminis omninò extra vas, nec ex congreſſu ſpadonum, qui verum ſemen non emittunt, nec ut declaravit Pius V. ex Matrimonio rato non conſummato (ex illo tamen oriri impedimentum publicæ honeſtatis, ne obliviſcaris.)

3 Contra ut vult Sanch. *l.7. d.64. n.17.* conſurgit ex copula habita cum dormiente, cum ebria, cum inſana, cum invita, cum coacta, cum ignorante, ſive jus, ſive factum; tunc enim vera fit ſeminum commixtio, & fit unum principium generationis.

4 Atque hic nota diligenter differentiam, nam nunc docemus, oriri Affinitates à copula, etiam vi, vel metu habita: at paulo antè *in §. præc. nu. 6.* docuimus ex copula vi, metu, &c. habita, non oriri pœnam non valendi petere debitum: quæ duo, quia ſunt valdè diverſa, ideò valdè notanda. Prius enim eſt ante contractum matrimonium, poſterius verò eſt poſt illud jam legitimè celebratum.

5 Jam verò, incertum eſt Primò. An oriatur Affinitas, ſi ſemen emittatur extra vas, ſed illud ſibi matrix attrahat, vel ſi aliqua tandem arte etiam ope Dæmonis intra vas mulieris intromittatur. Negat Pontius, *lib. 7. cap. 33. n. 2.* affirmat cum communi Sanch *l. 7. d. 69. nu. 15.* Pont. *qu. 3. par. 2. n. 14.* Aver. *q. 17. ſect. 2. Ver. Dubitari etiam.* Perez *d. 31. ſect. 1. nu. 4.* G. Hurt. *d. 20. de matr. diff. 1. n. 3.* & meritò, jam enim ſic adeſt veriſſima ſeminum commixtio.

6 Incertum eſt ſecundò. An prædicta Affinitas oriatur, intromiſſo ſemine viri, mulier ſuum ſemen fæmineum non emittat, quod aliquando in fœmina frigidiore fertur, poſſe contingere?

Reſpondeo. Quamvis debeat ſemper præſumi, fæminam etiam & ipſam ſeminaſſe, unde, niſi evidentiſſimè contrarium conſtet in praxi, tum in foro fori, tum in foro conſcientiæ eſt pronunciandum, Affinitatem eſſe contractam, tamen pro eo raro caſu, qui poſſet contingere, duæ ſunt ſententiæ.

7 Non oriri tunc Affinitatem, docet Perez, *l. 2. num. 5.* G. Hurtad. *l. c. num. 4.* Averſ. *lib. 2. V. Dubitatur tamen* alíique, & noviſſimè Verricelli, *tr. 4. quæſt. mor. 27. ſect. 10.* Ratio principalior eſt, quia ex Medicorum ſententia ad generationem requiritur neceſſariò ſemen fæmineum. Quando igitur hoc abeſt, cum vir, & mulier non poſſint fieri unum principium generationis, quod eſt radix Affinitatis, ipſa Affinitas oriri non poteſt.

8 Oriri tunc Affinitatem, docet Sanch. *loc. c. n. 20.* Pontius *l. 7. c. 33. n. 2.* alíique, quia hi probabilius putant, non eſſe neceſſarium ad generationem fæmineum ſemen, eſto adjuvet. Quare ſine hoc poterunt vir, & mulier fieri unum principium generationis.

9 Utraque ſententia eſt probabilis, ut fatetur idem Sanchez, *loc. cit. num. 19.* & in ſimili iterùm dicetur à nobis aliquanto inferiùs. *Tr. 5. c. 7. num 5.*

CAPUT XIII.

Impedimentum Duodecimum.

IMPOTENTIA.

§. I. *Quid ſit, & quotuplex ſit?*

1 IMpotentia coeundi, ſeu inhabilitas ad conſummandam copulam (quam Sacri Canones *Toto tit. de frig. & maleſic.* frigiditatem appellant) eſt impedimentum dirimens Matrimonium contrahendum, idque jure naturæ, quia ſi impotens es ad actum conjugalem, de jure naturæ eſt, ut non poſſis tradere tuum corpus ad actum illum impoſſibilem. Quare, ſive tu ſcias, ſive tu neſcias impotentiam, ſi tamen verè impotens ſis, impedimento eris affectus, & conſequenter ineptus ad matrimonium.

2 Dixi autem Primò, *(impotentia coeundi)* nam impotentia generandi (quam *ſterilitatem* appellamus) impedimentum non eſt dirimens; Ita Sanch. *l. 7. d. 97. num. 20.* tunc enim, ſi haberi nequit primarius finis Matrimonii, nempè prolis generatio; habetur tamen ſecundarius, qui eſt remedium concupiſcentiæ. Potiſſimùm, quia jam adeſt immediatè poteſtas perficiendi copulam, eſto abſit, quaſi per accidens, effectus copulæ, ideſt proles. Nam propterea poteſt Maritus commiſceri cum uxore vicina partui, quamvis ſine effectu novæ prolis, &c.

3 Dixi item *(dirimens matrimonium contrahendum)* nam impotentia ſuperveniens Matrimonio jam contracto, ſive conſummato, ſive rato, illud non dirimit. An verò tunc liceat uſus Matrimonii, dicemus *§. 5.*

4 Impotentia autem hæc tunc certò adeſt, quando aliquid, ut volunt Sanch. *lib. 7. d. 92. per totum, & d. 107.* Pont. *l. 7. c. 60. num. 3.* & Gaſp Hurtad. *d. 22. diff. 1. 3. & 7.* ex his tribus certò deeſt, ut ſcilicet deeſt Potentia ad penetrationem vaſis, vel Potentia ad emittendum verum ſemen, vel Potentia ad illud emittendum intra vas, neque enim ſufficit, ſi emittatur extra vas, quamvis in ejus ore, Lege Gaſp. Hurtad. *loc. cit.*

5 Hæc autem certitudo poteſt eſſe vel certa, & evidens phyſicè,

(ut ſi vir amputata habeat virilia, aut omninò arida) vel certa, ſeu valdè veroſimiliter evidens, (quo pacto dicetur certa moraliter) ut ſi membrum virile ſit aliquantum aridum, vel fæmina ſit ita arcta, ut valdè probabiliter non poſſit inciſione, vel alio remedio adjuvari. Quando autem adſunt judicia probabiliter indicantia impotentiam, ita ut oppoſitum probabilitatem nullam habeat, dicitur certò moraliter adeſſe impotentiam. Nos hanc probabilitatem vocabimus deinceps veram probabilitatem, vel ut diai certitudinem moralem.

6 Quando hæc certitudo, ſive phyſica, ſive moralis non adeſt, tunc profectò impotentia erit dubia, idque tunc eſt, quando indicia ad prędictam certitudinem phyſicam, vel moralem non attingunt. Quare, quando potentia eſt probabilis, ita ut etiam oppoſitum, ideſt impotentia ſit probabilis, inter dubias connumera in hac materia, quia cùm tunc deficiat in certitudine phyſica, vel morali, incerta cenſenda eſt in tanto negotio pertinente ad Matrimonium. Quoniam ergo ejuſmodi impotentia vel eſt perpetua, vel temporalis, vel dubia, loquamur de ſingulis ſeparatim.

§. II. *Impotentia abſolutè perpetua.*

1 IMpotentia abſoluta, & perpetua (quæ tunc adeſt, quando ea, certò, phyſicè, vel moraliter, ut modò explicavi, nec arte, nec medicamento, abſque gravi periculo, removeri poteſt) eſt certè impedimentum dirimens Matrimonium contrahendum, vel cum ipſa contractum. Conſtat ex claris Juribus. *C. Fraternitatis de frigid. & maleſic.*

Si mulier adeò ſit arcta, ut nulla inciſione, vel remedio adjuvari poſſit, eſt certò perpetuò impotens: at ſi inciſione non valdè difficili adjuvari poſſet, tunc non eſſe niſi impotentiam temporalem, docet Sanch. *l. 7 d.* 93. cum communi, quia putat obligari fæminam, eam non valdè difficilem inciſionem pati. At eſſe perpetuam, & Matrimoniū diſſolvendam, tenet mordicùs Pontius *l. 7. c. 62. latè*. Lege etiam Dian. *p. 11 tr. 5. reſ.* 11. latiſſimè, quia contra putat, non obligari fæminam ad inciſionem illam. Si eum legas, meritò illi non repugnabis.

2 Quid, ſi ſolùm per miraculum tolli poſſit impotentia?

Reſpondeo, adhuc eſſe impotentiam perpetuam, atque adeò afferentem impedimentum dirimens. Ratio eſt, quia conſideranda impotentia eſt juxta curſum naturalem, non juxta miraculoſum. Puta tamen, impotentiam ex maleficio, ſi per orationes, ſuffragia, & exorciſmos, multò magis, ſi per medicamenta naturalia removeri poſſe prudenter judicaretur, non eſſe perpetuam, ſed temporalem, quia tunc eſſent remedia ſpiritualia quidem, ſed quaſi ordinaria, & non miraculoſa.

3 Quid, ſi ejuſmodi Maleficiati impotentia ope magica tolli poſſit?

Reſpondeo, ſi cum peccato, reputabitur perpetua, quia, quod cum peccato fieri debet, impoſſibile reputandum eſt: Si ſine illo, ſanè reputabitur poſſibile, atque adeò perpetua impotentia non erit: intellige, quando hæc poſſibilitas facile, ſeu certè, non valdè difficulter habere executionem poſſit.

4 Triplici autem modo à Mago obtineri ejuſmodi impotentiæ remotio ſolet. Primò; per novum maleficium, & tunc impotentia eſt perpetua, quia ejus remotio non poſſet haberi niſi cum peccato. Secundò, per nullum maleficium, ſed vel tollendo ſignum Maleficii ſine Maleficio novo, vel adhibendo medicamenta naturalia, & tunc impotentia eſt temporalis, ſi haberi id non valdè difficulter poſſet, quia ſic ſine peccato, ut alibi diximus, *lib. 2. in Decal. cap.* 6. §. 7. impotentia tolleretur. Tertiò, ſi quamvis obtineri remotio impedimenti poſſet à Mago ſine novo Maleficio, tamen prævideas, illum eam non ablaturum niſi cum Maleficio, quod evenire ſolet, quando ſignum Maleficii haberi non poſſet ex eo, quod v. g. fuit projectum in Mare, vel conſtitutum fuit in actione tranſeunte, v. g in comeſtione, vel incantatione verborum, & hoc pacto impedimentum erit perpetuum, quia licèt alias poſſet ſine peccato tolli; tamen de facto nunc ſine illo non tolletur.

An Mulier jam conjugata obligetur pati inciſionem, nec periculoſam, nec gravis doloris, etiam ſi defectus procedat ex parte viri, Alii negant, Alii affirmant, utrique probabiliter, ut latè cum aliis minutiis proſequitur Diana *tr. 5. reſ.* 11.

5 Porrò, quando certo phyſicè, vel moraliter conſtat de impotentia, cum qua contractum fortè fuit Matrimonium, nullum illud omninò cenſendum erit. Ita Sanch. *l. 7. d.* 107. *num.* 2. & deinceps. Pontan. *l. 7. c.* 66. *num.* 1. Gaſp. Hurtad. *d.* 22. *diff.* 11. Perez *d.* 37. *ſect.* 15. Quare tunc non licebit conjugibus ſe, ut conjuges gerere, ſed ſunt ſeparandi. Quòd ſi Judex præceptum illis fortè imponat etiam ſub excommunicatione, ut ſe maritaliter tractent, non valebit præceptum, nec excommunicatio, quia inniteretur præſumptioni Potentiæ, adeòque validitati Matrimonii: at præſumptio cedit veritati certæ. Pro foro autem externo ſemper requiritur ſententia Judicis declarantis Matrimonii invaliditatem, quam ſtatim Judex (*C. Laudabilem de frig. & maleſ.*) debebit ferre, ſi certa modo dicto appareat impotentia (nam, ſi dubia, dicam infra) nullo requiſito juramento conjugum, nec teſtimonio ſeptimæ manus: quæ omnia diſtinctius explicabimus non multo pòſt.

MATRIMONIUM EUNUCHI, SEU SPADONIS.

6 Hinc, ſi quis ambobus Teſtibus careat, vel certè attritos habeat, invalidè Matrimonium contrahit, quia cum verum ſemen emittere non poſſit, impedimento laborat perpetuo. Quod cùm definitum ſit à Sixto V. 1587. apud Gutt. *l. 2. q. Canon. c.* 16. *in* 2. *edit.* Sanch. *d.* 92. *nu.* 17. Pont. *l. 7. c.* 67. & 68. aliud addere opus non eſt. Illum, qui cùm ſana, atque integra virilia habeat, uno pollet teſticulo, eſſe potentem ad ſemen verum emittendum, & conſequenter eſſe aptum ad Matrimonium, notat cum Medicis Perez *d.* 37. *ſect.* 8. *n.* 4.

MATRIMONIUM DECREPITI.

7 Quamvis Eccleſia, teſte Sanch. *l. 7. d.* 92. *n.* 20. non reiiciat ſenes à Matrimoniis ineundis, quia præſumit, vel ex ipſa natura, vel ex medicamentis, vel ex qualitate ciborum poſſe fieri ſufficientes ad actum conjugalem; tamen, ſi ſupponamus, hanc ſufficientiam adeſſe nullatenus poſſe, quid dicendum? Loquamur prius de Sene, mox de Vetula.

8 Senex, ſi ita viribus exhauſtus ſupponatur, ut numquam poſſit actum conjugalem conſummare, invalidè contrahet, quia tunc ejuſmodi impotentia eſſet in futurum perpetua. Ita Sanch. *d.* 92. *num* 74. Averſ. *q.* 13. *ſect.* 4. *V. Septimo poſſunt.* Bonac. *q.* 3. *p.* 13. *n.* 18. aliiq; contra Henriq. apud Bonac. *l. c.* alioſq; putantes, validè contrahere, quia ſemper retinet potentiam ſuam intrinſecam ſeminandi. Si verò ſit ejuſmodi, ut poſſit adjutus à prędictis cibis, ac medicamentis illum actum conſummare, quamvis generare non poſſit, quia illud ſemen ſterile ſit, contrahet validè, quia impotentia tunc eſſet temporalis. Nam propter ſimilem rationem morti proximus, licèt ob diutiſſimam febrim tunc non ſit aptus ad copulam; tamen aptus eſt ad Matrimonium, quia illa debilitas eſt (puta cùm convaleſcet) amovibilis.

9 Pontius *apud* Hurtad *mox citandum*, tenet Matrimonium non ſolùm iniri poſſe validè ob finem generandi ſobolem, ut communiter ſit, ſed etiam, ſi fiat ſolùm ad mutuam ſocietatem cum uxore, unde impotentem perpetuò, atque prædictum ſenem effætum poſſe validè Matrimonium inire cum prædicto fine. Sed quia nos cum Hurtado, *d. 22. matr. diff.* 4 qui id efficaciter probat, hanc ſententiam reiicimus; Ita Sixtus V. modò allatus, & apud Hurt. *l. c. nu.* 12. ideò abſolutè dicimus, ejuſmodi impotentem non eſſe aptum ad Matrimonium. Certè ſecus, etiam Eunuchus poſſet validè ad prædictum finem Matrimonium contrahere, & tamen Sixtus V. Cum Sanch. *l. 7. matr. d.* 97. *n.* 23. definivit non poſſe. Immò, dum ibidem dixit, impotentiam eſſe Impedimentum dirimens, nec diſtinxit ad hunc, vel illum uſum, noſtrum videtur caſum definiviſſe. Si ejuſmodi mulier, & vir impedimenti conſcii nolint ſe copulare Matrimonio, ſed quoddam Societatis vinculum inire, videtur concedere Averſa *l. c.* Henriq. *l. c.* Sanch. *l. c.* quicquid dicat contra Sanch. Hurt. *diſp.* 22. *diff.* 5. *nu.* 18. ſed amoto periculo incontinentiæ.

10 Vetula quomodocunque decrepita, & certò inepta ad ſuum ſemen effundendum, ſi eſt capax ſeminis viri, validè contrahet in ſententia eorum, qui putant, ſemen mulieris non eſſe neceſſarium ad generationem prolis: at invalidè in eorum ſententia, qui contra putant, eſſe ſimpliciter neceſſarium. Quoniam verò utraque opinio, ut ſupra dixi *c.* 12. §. 4. *n.* 1. probabilis eſt, erit & probabilis validitas, & probabilis item invaliditas Matrimonii. An ejuſmodi ſenes decrepiti, ſi inveniantur Matrimonio copulati, poſſint conari licitè ad copulam, vel alios tactus inter ſe exercere, dixi ſatis diſtinctè *l. 7. in Decal. c.* 3. §. 5. *n.* 37. & 38. De uxore reclamante, quòd duxerit virum ſenem, atque adeo impotentem diſputat Tancr. *in q. mor. p.* 2. *tr.* 5. *q.* 24. qua ſoliditate rationum expendat Lector.

MATRIMONIUM MULIERIS PARIENTIS
Cum ſua vita, vel prolis periculo.

11 Si Mulier potens quidem ſit ad actum conjugalem, ſed cum ſuæ vitæ periculo, vel cum prolis morte, vel cum abortu ſemper pariat, validè Matrimonium iniri poterit; Ita Sanch. *d.* 92 *num.* 28 & 29. Boſſ. *de effectibus matrimon. cap.* 1. *num.* 175. quia jam potens eſt, ad quod eſſentialiter requiritur ad Matrimonium, nempè ad copulam.

12 Reſpondeo. Si id faciat, neſciente novo Marito, certè peccabit, quia illi magnum damnum infert, dum in re tam gravi, eum decipit. Ipſo autem ſciente, nequaquam peccabit ex hoc capite, quia ſcienti, & conſentienti non fit injuria, at moraliter peccabit (ait Boſſius *loc. cit.*) ex alio capite, hoc eſt propter damnum, quod facit ſibi & proli, dum illius Mortis (& aliquando etiam ſine Bapt. ſmo) & ſui periculi cauſa eſt. Neque excuſari poteſt, ait idem Auctor, à ſine remedium adhibendi tentationibus concupiſcentiæ. Eas enim aliis remediis orationum, & mortificationum cum Dei gratia ſuperare poterit. Verùm hanc non peccaturam, ſi nubat Marito ſcienti, docent nonnulli, quia, ut mox dicet Sanchez in ſimili, non facit injuriam nec proli, nec ſibi. Non proli, quia melius eſt, aliquo tandem tempore eſſe, quamvis ſine Baptiſmo (tunc enim non habet peccatum à ſe commiſſum, ſed originale commiſſum ab alia) quàm nunquam eſſe. Non ſibi, quia durum eſſet negare Mulieri, & aliquando quidem valdè calidæ remedium Matrimonii

Digitized by Google

monii à Chriſto Domino ad eum finem inter cæteros inſtitutum, & eam compellere ad remedia illa mortificationum valdè dura, & extraordinaria; nam, neque infirmum, ut vitam ſervet, obligamus ad remedia admodum difficilia adhibenda, vel conquirenda. Profectò hanc ſententiam probabilem eſſe, negare non poſſum.

13 Atque hæc de matrimonio contrahendo. Quid, ſi hæc pericula ſuperveniant Matrimonio jam à Muliere contracto? poteritne ipſa reddere, & petere debitum conjugale?

Reſpondeo. Probabilius cum Sanch. *d.* 209. *n.* 9. & 11. Boſſ. *l. c. n.* 173 & 177. aliiſque, puto poſſe, quia tunc ſeparare virum à thoro, vel cohabitatione uxoris nimix eſſet utrique durum, quod certe deberent facere, ne manerent ſub continuo periculo peccandi.

14 Dices? Non ſeparentur, ſed ſe gerant, ut frater, & ſoror?

Reſpondeo. At nimis eſſet durum ſimul eſſe in eadem habitatione cum tanto peccandi periculo.

15 Illud tamen Mulieri concedo, ut quamvis (ſicuti dictum eſt) poſſit, non obligetur cum tanto damno debitum reddere.

MATRIMONIUM IMPUBERIS.

16 Impotentia ad generandum, qua laborat ætas puerilis, cùm na ſe non ſit perpetua, impedimentum dirimens ex jure naturę non eſt; Ita Pont. *l. 7. matrim. c.* 65. *n.* 4. *fine*, (unde inter Infideles, ſi cætera non deeſſent, valeret ejuſmodi Matrimonium, puta, ut exercendum ſuo tempore) Eccleſia tamen illam eſſe impedimentum dirimens definivit *Toto tit. de Deſp. Impub.* cum illa exceptione. *Niſi malitia ſuppleat ætatem*. Eſt igitur hic explicanda, tum definitio, tum exceptio.

17 Quoad definitionem Eccleſia ſtatuit, ut nec puer, qui ille in hac materia eſt, qui annum decimum quartum nondum complevit, nec puella, quæ eſt illa, quæ nondum complevit annum duodecimum, quo tempore dicuntur Impuberes, ſtatuit, inquam, ut non poſſint validè Matrimonium de præſenti contrahere cum quocunque quamvis puberi. Addunt Sacri Canones, illud Matrimonium, ſi fortè contrahatur, valere, ut ſponſalia; de qua re infra *l. 3. de ſponſ. c. 3. §.* 1.

18 At peccabitne Impubes ſic Matrimonium attentando?

Reſpondeo, Peccaturum mortaliter tenent non pauci, Apud Sanc. mox citandum, Leand. *d.* 1. *matr. q* 30. multos citans, Pont. *l. 7. matr. c.* 65. *n.* 3. ſibi fortaſſe contrarius, quia fit, inquiunt, injuria Sacramento, redditur enim irritum ætatis defectu. Verùm alii putant, ut Sanch. *l.* 1. *d.* 17. *n.* 5 & 6. Pont. fortaſſe ſibi contrarius *l.* 52. *c.* 5. *n.* 4. Qui dicatur Pubertati proximus, vide apud Dianam *p* 11. *tr.* 7. *reſ.* 39. mortaliter non peccaturum, quia ejuſmodi Matrimonium ſic contrahi, permittunt Canones, & illud interpretantur, tanquam Matrimonium de futuro, ideſt tanquam ſponſalia. Hęc poſterior ſententia, ut benignior eſt, ita ſit item probabilior.

19 Quoad exceptionem, *Niſi malitia ſuppleat ætatem*, præmitte, nomine Malitiæ, hic duo intelligi. Primò, Maturitatem Judicii, ut poſſit cum rationis uſu contractus Matrimonii celebrari, ſecus enim illud eſſet irritum ex defectu conſenſus. Secundò, Potentiam coeundi, ideſt emittendi verum ſemen intra vas femineum, quam certè vel ex facto, quia fortè copulam cum aliqua habuit impubes, vel ex habitu, & diſpoſitione corporis, addita propinquitate ad ipſos annos pubertatis, colligere poterix, ut latè, & minutè colligit Sanchez, *loco mox citando*. His duobus poſitis, declarat, ſeu ſtatuit Pontifex, eſſe validum Matrimonium initum ab Impubere.

20 Verùm licitum ne etiam erit?

Reſpondeo, certum eſt, Matrimonium ab ejuſmodi impubere debere fieri cum licentia Epiſcopi, & item ea graviſſima, & urgentiſſima cauſa, ut loquitur Sanch. *l. 7. d.* 174. *n.* 12. quia à Sacro Textu *c. 2. de Deſp. Impub.* requiritur pro cauſa, bonum pacis: & tunc jam validum erit, & licitum. Notat tamen Pyrrhus Conrad. *in praxi diſp.* 4 *c.* 3. *n.* 5. quia vix ſolet intervenire graviſſima hæc cauſa, ideò omnes Epiſcopos hanc diſpenſationem remittere ad Pontificem, quamvis ſolùm per duos menſes puer diſtet à pubertate.

21 Quòd ſi fortè deinde comperiatur, erratum fuiſſe, & ejuſmodi impuberem non eſſe habilem copulæ exercendæ, adhuc eſſet validum Matrimonium, quia tunc judicari vult Eccleſia, inhabilitatem illam eſſe temporalem, quare vult, ut expectetur uſque ad completiſſimam pubertatem, quæ in viris eſt anno decimo octavo, in fœminis anno decimo quarto. Quod, ſi neque in his annis habilis eſſet, tunc enim verò emergit rationabilis dubitatio, an inhabilitas ſit perpetua, an temporalis, & erit opus triennali experientia, de qua mox.

22 Sed adhuc dubitabis. Si certa appareat malitia ætatem ſupplens, impubes autem ſine licentia Epiſcopi, & ſine gravi cauſa Matrimonium contrahat, peccabitne mortaliter? quamvis validè contrahat ex dictis *n.* 19.

Reſpondeo, quicquid colligi poſſit ex Pontio *l.* 12. *matr. cap.* 5. *nu.* 4. certè Sanch *lib. 7. de matr. d.* 104. *num.* 12. referens Navarr. Sylveſtrum, aliosque, & non reiiciens indicat, peccaturum mortaliter, quia id, quod certè in ſe grave eſt, prohibitum eſt graviter in Jure.

23 Siſte hic Lector; paulò ante *num.* 18. diximus, non peccare mortaliter impuberem, cui malitia non ſupplet ætatem, Matrimonium contrahendo, nunc verò docemus, impuberem, cui malitia ſupplet ætatem, peccare mortaliter, ſi ſine gravi cauſa, conſenſuque Epiſcopi Matrimonium contrahat. Hæc certè non videntur ſibi cohærere.

24 Reſpondeo. Cohærere ſatis, nam quando non adeſt malitia ſupplens ætatem, nullum fit Matrimonium, ſed ea diſpoſitione Sacrorum Canonum ſic concedentium, fiunt ſponſalia, ut ſuprà vidimus. Quare nihil fit contra voluntatem Eccleſiæ. At quando malitia ſupplet ætatem, fit verum Matrimonium, quod Eccleſia fieri pro eo impubertatis tempore prohibuit, niſi accedente gravi cauſa legitimè approbanda. Sic poſt accuratam conſiderationem concilianda hæc duo dicta videntur mihi.

MATRIMONIUM HERMAPHRODITI.

25 Circa Hermaphroditos, ideſt habentes ſexum virilem ſimul, & fœmineum, ſex diſtinguo caſus in hunc modum: videnda tamen ſunt non pauca à me ſupra *l. 7. de Ord. cap.* 5. §. 1. dicta, cum *de Ordine*.

26 Primus caſus. Quidam duos habet ſexus, ſed ſecundùm unum eſt impotens, potens ſecundùm alium: quid Juris?

Reſpondeo, hunc cum Sanchez *l. 7. d* 106. non poſſe Matrimonium contrahere, niſi ſecundùm ſexum, quo eſt potens. Id probatione non indiget.

27 Secundus. Quidam habet duos ſexus in utroque potens, quid item Juris?

Reſpondeo, Si æqualiter eſt in utroque potens, dicam mox *num.* 29. Si verò prævalet ſexus fœmineus, reputanda eſt mulier, unde nec poterit validè Ordines ſuſcipere, nec profiteri in Religione virorũ, nec uxorem ducere, ſed Maritum. Non tamen concederem fieri Monialem, idque propter illam aliqualem potentiam ſexus Maſculini. Si verò prævalet ſexus Maſculinus; Mas reputabitur, & ut talis Matrimonium inire poteſt, nam propterea nec profiteri poſſet in Religione Monialium, nec nubere viro; poterit tamen validè Ordines ſuſcipere, ſed illicitè, quia, ut alibi diximus, Hermaphroditus eſt omnino ab altari repellendus. Eidem denique non concederem, fieri Religioſum, ut nec conceſſi præcedenti, fieri Monialem.

28 Tertius. Quidam nullum ſexum habet, quid Juris?

Reſpondeo, Certè ſupponis rem admodum innaturalem: ſed eſto. Is inhabilis ad Matrimonium erit ex omni parte.

29 Quartus. Quidam, poſt probationes Medicorum, & Matronarum peritarum, ſecundùm utrumque ſexum eſt æqualiter potens, quid Juris?

Reſpondeo, Hic Matrimonium contrahere poterit ſecundùm illum ſexum, quem elegerit: quo electo, peccabit mortaliter, ſi fortè, alio uti velit. Immò Parochus hujus Matrimonio aſſiſtere non debet ut volunt Sanchez *loc. cit.* & Pont. *lib. 7. cap* 65. *nu.* 7. niſi is dictam electionem coram Judice Eccleſiaſtico faciat, eamque ſub juramento. Unde fit, ut ſi, mortuo conjuge, viduus remaneat, licèt validè contraheret ſecundùm aliũ ſexum, electionem factam mutando, peccaret tamen contra juramentum, immò ex Sanchez, aliiſque peccaret mortaliter, etiam ſi juramentum non emiſiſſet, quod tamen ultimum negat Hurtad. *d* 22. *m tr. diff.* 10. *n.* 34.

30 Hinc duos Hermaphroditos æqualiter, vel ferè ęqualiter prævalentes in utroque ſexu, non poſſe ad uſum promiſcuum utriuſque ſexus, hoc eſt modo Maſculini, modo Fæminini, nec licitè, nec validè contrahere inter ſe Matrimonium docet Perez, *d.* 37. *matr. ſect.* 15. *n.* 2. quia illa eſſent, quaſi duo matrimonia, id quod, & videtur abhorrere ab ipſa natura rationali, & inuſitatum quid eſſet in Eccleſia Dei, ne dicam in bene ordinata Republica.

31 Si alter ſexum unum eligat, alter alterum, & ad unum ſolum uſum contrahat, non video, unde invaliditas oriri poſſit.

Propter majorem rationem, majoraque incommoda, is æqualiter potens in utroque ſexu, nec Religionem virorum, nec mulierum ingredi valet, nec Ordines ſuſcipere, idque nec licitè, nec validè, ut latè proſequitur Sanchez *l. c.* & *l. 7. conſ. cap.* 1. *d.* 31.

32 Quintus caſus. Quædam conjugata incepit eſſe vir, prorumpente natura in ſexum maſculinum. Quid Juris?

Reſpondeo, ſi remanet in illa etiam ſexus fæmineus, validum fuit matrimonium, ipſaque tenetur, hunc ſexum etiam nunc eligere, ſeu in hoc ſexu perſeverare. Si verò non remaneat, tunc matrimonium fuit, & nunc item eſt invalidum, quia ſexus ille fæmineus, ſub quo contraxit, non erat perpetuus, atque adeò ineptus ad matrimonium illud. Non erat autem perpetuus, quia latebat in illa ſexus virilis, ſaltem in diſpoſitione corporis, qui ſuo tempore jam erupit. Ex qua doctrina ſequitur, hanc ſolùm per bonam fidem potuiſſe uti matrimonio, nam cæterùm vera conjux non erat.

33 Ob ſimilem rationem rectè docet de Lugo *in Reſp. moral. l. 1. d.* 31. Diana *p. 3. tr.* 4. *reſol.* 49. & de hoc caſu latè Portella *in dub. Regul. v. profeſſio in fine*. Monialem, quæ erumpat in marem, nulliter profeſſam fuiſſe, atque adeò à Monaſterio educendam, neque cogendam profeſſionem emittere in Monaſterio virorum, quia nec ipſa profitens habuit intentionem profitendi, niſi apud Moniales, nec aliter illam acceptavit Prælatus, niſi ut fæminam, quicquid aliqui dixerint apud eundem de Lugo, qui, cùm caſus hic occurriſſet, cogere prædictum intendebant ad profitendum in Religioſorum Monaſterio.

34 Sextus. Quidam conjugatus incepit eſſe fæmina, ſubtrahente natura inſtrumentum genitale. Quid Juris?

Reſpondeo, Tantam mutationem evenire non poſſe, putat de Lugo *l. c.* ex Medicorum relatione Si tamen occurrat, docet, matrimonium quidem fuiſſe, ſed ſtatim mutato ſexu, diſſolvi vinculum dicti matrimonii, quia matrimonium (inquit) conſtare nequit inter duas fæminas, ſicuti, nec inter duos mares: unde addit, ſe mirari, quod, Thom. Sanch. in ſuo opere de matrimonio non meminerit hujus capitis, unde vinculum matrimonii, quamvis conſummari, diſſolvi, etiam ante mortem alterutrius ex conjugibus, poſſit.

35 Verùm mihi valdè difficile eſt, concedere, matrimonii vinculum ante alterutrius obitum diſſolvi: cùm omnes Scripturę, Patres, & Theologi clament, matrimonium conſummatum, nonniſi morte diſjungi. Melius igitur, & expeditiùs in præſentia id dicamus, quod modo in ſimili ferè caſu dictum eſt *num.* 32 nimirum hoc matrimonium fuiſſe ab ipſo initio invalidum, quia ſexus, ſub quo contractum fuit matrimonium, & conſequenter habilitas perſonalis ad matrimonium, non erat perpetua, latente in corporali diſpoſitione ſexu alio, qui deinde tandem apparuit. De Lugo autem immeritò miratur ſilentium Thomæ Sanchez; nam, etiamſi in dicto caſu diſſolveretur vinculum Matrimonii, non debuit dictus Sanchez ejus mentionem facere, quem ipſemet de Lugo, ex Medicorum relatione, ait, evenire non poſſe.

36 Propter eandem rationem, ſi quis Profeſſus in Religione contraheretur modo dicto in fœminam, nulliter profeſſus fuiſſet, nec eſſet cogendus, ut profiteretur apud Moniales, ut in ſimili dictum eſt modò *num.* 32.

37 Quòd ſi quis jam initiatus Sacerdos ſimili ratione deſciſceret in fœminam, fuiſſetne verus Sacerdos? id enim hac occaſione innuere, curioſum eſt.

Reſpondet de Lugo *loc. cit.* ipſum fuiſſe verum Sacerdotem, & Sacerdotis characterem per hujuſmodi mutationem non amittere, invalidè tamen in poſterùm conſecraturum, vel abſoluturum à peccatis; ſicuti, inquit, Anima Sacerdotis extra corpus characterem ſervat, quia is eſt indelebilis, cùm tamen non poſſit validè conſecrare, quia exercitium Ordinis conceditur compoſito. ideſt homini, non verò ſolum animæ. Sed in his noſtrum non eſt pluribus immorari, vel noſtras conſiderationes immiſcere.

§. III. *Impotentia reſpectiva.*

1 POſſe dari Impotentiam, hoc eſt poſſe perſonam aliquam eſſe ineptam ad actum conjugalem cum hac peculiari perſona, licèt cum aliis ſit apta, ſcimus, & habemus in Jure, C. *ultim.* 33. *quæſt.* 2. Nec obſtat in eodem Jure dici, *C. Requiſiſti* 33. *qu.* 1. & *C. Laudabilem. De friget. mal fic.* fieri non poſſe, ut aliquis ſit impotens cum una, & potens cum alia, non obſtat, inquam, quia in hoc poſteriore loco Textus loquitur de impotentia ex frigiditate, quæ certè, ſi eſt, reſpectu omnium eſt.

2 Triplici autem modo hæc reſpectiva Impotentia accidere contingit. Primò, ex improportione Inſtrumentorum generationis, ut ſi fæmina, reſpectu inſtrumenti viri hujus, ſit arcta, vel vir propter pinguedinem prope accedere ad vas mulieris non valeat. Secundò, ex Maleficio tendente contra hanc perſonam particularem. Tertiò, ex quadam antipathia naturali circa hanc. Quæ tria capita latè explicant Averſa *q.* 13. *ſect.* 3. *Ver. Sexto demum.* & Pontius *l.* 7. *cap.* 62.

3 Dico jam, hanc impotentiam cum hac, ſi ſit perpetua, eſſe impedimentum dirimens Matrimonium contrahendum cum hac, vel, ſi cum illa contractum fuit, eſſe ſeparandos conjuges, modo, quo dictum eſt §. 3. *n.* 5.

4 Dictum hoc certum eſt, quia Canones abſolutè, & ſine diſtinctione impotentiam perpetuam conſtituunt impedimentum dirimens. Adde rationem; Ideò enim abſoluta impotentia dirimit Matrimonium ſubſequens, quia perſona, quę ejuſmodi impotentia laborat, non eſt apta ad actum generandi; ſed idem eſt in reſpectiva pro hoc Matrimonio, ergo pro hoc impedimentum erit dirimens.

5 Si omnibus à prudentibus viris, & Matronis expenſis, temporalis ſit ejuſmodi impotentia, eam non eſſe impedimentum dirimens, conſtat ex dictis. Quod, ſi dubium adſit, num hęc ſit perpetua, an temporalis, mox univerſaliter dicam *§ ſeq.*

§. IV. *Quomodo Judicium ferendum ſit, quando dubia apparet impotentia in Matrimonio jam contracto.*

1 SÆpiſſimè incertum eſt, an prædicta impotentia perpetua verè adſit inter conjuges legitimo Matrimonio unitos. Qua ratione igitur hęc incertitudo, ſive pro foro conſcientiæ, ſive pro foro externo, evincenda eſt.

2 Pro foro conſcientię. Quando dubium eſt, an Impotentia ſit perpetua, an ſit temporalis, poterunt conjuges pro tempore, ideſt, ſolùm per triennium, commiſceri, ut nimirum experiantur, an ipſo temporis, & ætatis, & circumſtantiarum opportunitate ceſſet impotentia, atque adeò evincatur. Nam in prædicto dubio habent conjuges jus inquirendi de potentia, vel impotentia, quę aliter inquiri non poteſt, niſi copulam attentando: quòd ſi ſemen aliquando diſpergatur, cùm id ſit per accidens, non erit culpa, ut mox iterùm dicam *num.* 8. Solum triennium dixi, nam tantum temporis prudenter præfixit, (*C. Laudabilem C. Fin. de frigidis.*) Eccleſia requiri, & ſufficere ad indagandam hanc veritatem. Poſt triennium igitur, ſi perſiſtat impotentia, ſunt ſeparandi conjuges modo nuper dicto ſuprà *hoc eodem cap.* 2. *num.* 5. Quando non ſit dubium, ſed ſpes verè probabilis conſummandi copulam, dicam *n.* 8. cum Sanchez.

3 Pro foro externo (cujus etiam non pauca faciunt, ut videbis, etiam pro interno) alia ratione procedendum eſt, quando conjuges conveniunt, fatendo impotentiam, alia verò, quando diſſentiunt.

Quando conveniunt.

4 In hoc caſu, quamvis conveniant conjuges, affirmando impotentiam, ſi tamen ejus moralis ſaltem certitudo, per Medicos, & Matronam peritam, modo ſupradicto non appareat; conjugibus fidem nec habeat ſtatim Judex, nec Matrimonium invalidum ſtatim pronunciet, nam ex communiore, ac probabiliore ſententia tria pręſtanda anteà ſunt, vide *C. Laudabilem. De frigid.* Sanch Pontan. alioſque cum Averſ. *quæſt.* 13. *ſect.* 5. §. *Statuendum tamen.* Primò per tres annos continuos debent ejuſmodi conjuges frequenter, (& quidem morali frequentia, & humana) experiri, an verè ſint impotentes: id quod iſ facient, attentando copulam maritalem. Secundò, iidem poſt dictos tres annos jurare debent, ſe coire non potuiſſe, licèt conati ſint. Tertiò, debet accedere Teſtimonium ſeptimæ manus, ut jura loquuntur, ideſt debent ſeptem propinqui ex parte viri, & ſeptem ex parte fęminæ, vel in horum defectu totidem vicini, vel ſaltem quot haberi poſſunt, debent, inquam, jurare ſe credere conjuges verum dicere, dum ii jurant ſe per illum triennium copulam perficere non potuiſſe. Hæc diſpoſitio meritò à Sacris Canonibus ſtatuta eſt, ne inter ipſos conjuges intercurrat aliqua fraus, vel colliſio, & ne, ſi facilis fides habeatur, aliqua deceptio ſubſequatur. His ergo tribus conditionibus poſitis de invaliditate talis Matrimonii, ſententiam Judex proferat.

5 Duo nota. Primò, ſi ante finem Triennii appareat certò phyſicè, vel moraliter impotentia perpetua; ut ſi apparerent virilia arida, &c. ut ſuprà diximus, tunc non erit expectandus triennii finis, nec adhibendum Teſtimonium ſupradictum ſeptimæ manus; hoc enim Teſtimonium requiritur, quando res eſt dubia, ut videbimus: ſed ſi res certa ſit, ad quid ejuſmodi Teſtimonium? ſtatim ergo ferenda eſt ſententia à Judice de invaliditate Matrimonii, quia tunc ſubintrat doctrina data §. 2. *num.* 5.

Ita docet Hurt. *d* 21. *matr. d.* 11. *n.* 38. contra Sanch. & Pontium ab ipſo cit. requirentes, etiam hìc, ſeptimæ manus Teſtimonium. Ratio autem Hurtadi quæ eſt modò dicta, ſatis efficax mihi videtur.

6 Nota ſecundò. Quando nam debet incipere ejuſmodi triennalis experientia? Sanchez cum communi dicit, incipere à die intentatæ primæ copulæ, Pontius à die, quo Judex decernit, faciendam eſſe ejuſmodi triennalem experientiam. Averſa, à die, quem præfiget Judex, ut rationabiliùs judicabit; id enim totum Judicis arbitrio remittitur.

Ex iis ſententiis. Prima eſt ſervanda, quando agimus pro foro conſcientiæ juxta dicta *num* 2. Secundam, vel tertiam, (cùm utraque ſit probabilis) poterit, ut libet, amplecti Judex, immò etiam primam, quando illa uti, neceſſarium, ſeu opportunum ipſe arbitrabitur, quod certè erit, ſi poſt multum tempus ad Judicem acceditur, & interim conjuges experti copulam fecerunt.

7 Dum autem dicitur Triennium debere eſſe continuum, morali intelligatur modo (ut contra aliquos, requirentes continuitatem phyſicam, bene docet Diana *p.* 11. *tr.* 5. *reſ.* 8. Gaſp Hurtad. *d.* 22. *diff.* 11 *n* 41 *fine.*) ideſt non magna interruptione facta, quòd ſi magna ob aliquem caſum intercesſit, ſuppleatur prudentis Judicis arbitrio, poſt triennium.

8 Denique, ſi dum attentat conjux copulam, non poteſt intra vas ſemen emittere, ſed diſpergat extra, ſanè non peccabit, quia hæc effuſio ipſi voluntaria non eſt, ſed per accidens ſequitur ad experientiam, quam is legitimè facere valet. De qua re lege Sanchez *lib* 9. *d.* 17 *num.* 20 & 24. qui addit, quandiù verè probabilis ſpes eſt conſummandi copulam, etiam per ſex, etiam per plures annos, poſſe conjugem illam tentare: nam, ſi non eſt ſpes verè probabilis, ſed ſolùm dubia (quos terminos explicui ſupra §. 1. *à num.* 5.) tunc profectò tentare copulam conjux non poterit, niſi per triennium, ut jam dictum eſt *num.* 2.

QUANDO DISSENTIUNT.

9 Si alter conjux affirmat, ſe eſſe potentem, quam potentiam negat alter, quid decernet Judex?

Reſpondeo, ac diſtinguo duos caſus. Primus caſus. Si quis negat potentiam; reclamet ſtatim, hoc eſt infra bimeſtre à Matrimonio contracto, afferatque ſigna impotentiam phyſicè, vel moraliter certam oſtendentia, debebit illum Judex audire; *Ex dicto cap.* 5. *de frigidis*, deinde (ex doctrina Sanchez, & Pontii, non verò Hurtadi, ut diximus *numer.* 5.) recipere ejuſdem juramentum, & inſuper Teſtimonium ſeptimæ manus, modo ſupra *num.* 4. explicato, & ſic Matrimonium illud pronunciare invalidum, illudque diſſolvere: at ſi afferat ſigna nequaquam modo dicto certa,

sed

Digitized by Google

ſed dubia, debebit Judex illis conjugibus concedere triennalem experientiam, quo tranſacto, immò & nondum tranſacto, ſi appareat certò impotentia, diſſolvat Matrimonium: at verò adhuc remaneat dubia, altero affirmante, negante altero, fiat, quod mox dicam *n.* 11. & 12.

10 Secundus caſus Si quis negat potentiam alterius reclamet tarde ideſt poſt bimeſtre (etiam poſt annos) afferatque ſigna impotentiæ certa phyſicè, ut vult Sanch. *li. 7. d.* 109. *n.* 5. vel moraliter (adverte, à Sanch. ſigna certa moraliter vocari hic veròſimiliter evidentia) tunc Judex præcedentibus juramento negantis, & juramento ſeptimæ manus, diſſoluat eodem modo matrimonium, quo in primo caſu. Ita omninò quoad diſſolutionem puto cum Sanch. *l. c.* quem affert, ſed non ſequitur Averſ. *q.* 13. *de matr. ſect.* 5. *V. Quod ſi pars*, ſive citò, ſive tardè, ſive vir, ſive fœmina reclamet; ſi enim certa apparet impotentia, nullum fuit Matrimonium.

11 Hæc doctrina de hoc ſecundo caſu eſt aliquantò magis controverſa, quàm doctrina de caſu primo, nam propterea eos duxi diſtinguendos. Dixi autem (quo ad diſſolutionem.) Nam, an neceſſariò adhibendum ſit juramentum negantis, & Teſtimonium ſeptimæ manus, recurrit doctrina Sanch. & Pontii, illud requirentium, Hurtadi verò non requirentis, ut vidimus *n.* 5.

Quòd ſi idem tardiùs reclamans affert ſigna, ſeu probationes dubias (reclamanti enim ſemper incumbet probare impotentiam alterius) ut tandem res decernatur, quærat Judex Teſtes ſpectatæ virtutis, qui fortè ab utroque conjuge audierint, ipſos potuiſſe, vel per triennium non potuiſſe, Matrimonium conſummare, factiſque cœteris probationibus per juramenta dicta *n.* 4. cùm ſic potentia, vel impotentia jam moraliter conſtet, niſi aliud in contrarium advertatur ex circumſtantiis, diſſolvat Judex, vel firmet matrimonium. Si tamen his omnibus diligentiis exhibitis, vel illi Teſtes de eo auditu haberi non poſſint, vel prudenti judicio, quamvis illi habeantur, adhuc res non appareat certa moraliter, concedat Judex prædictam triennalem experientiam, qua elapſa, ſi res adhuc dubia remaneat, vel etiam purè probabilis (ideſt ea probabilitate, quæ non pertingat ad certitudinem, quam explicui §. 1. *n.* 5. & 6.) confirmet Matrimonium, quia tunc non poteſt ſpoliare conjugem ſuo conjuge: nam ad ſpoliandum eum, qui eſt in poſſeſſione bona fide habita, ut habuit conjux, de quo loquimur, quando Matrimonium ſine ulla ſuſpicione impotentiæ contraxit, non ſufficit probabilitas, ſed requiritur certitudo, multo magis in negotio Matrimonii, cujus valori eſt ſemper favendum, etiam poſt quodcunque tempus.

12 Quid, ſi probetur per certas probationes mala fides, nempè conjugem cum cognitione ſuæ impotentiæ matrimonium contraxiſſe?

Reſpondeo. Profectò putarem, ſalvo peritiore judicio, tunc eſſe matrimonium à Judice diſſolvendum, quia in eo caſu conjugi non faveret poſſeſſio.

13 Denique iterùm adverte, prædicta pro foro externo non tollere obligationem fori interni, quia conjuges, ſi verè cognoſcant potentiam, vel impotentiam, tenentur vel perſiſtere in matrimonio, vel illud diſſolvere, ut ex dictis patet. Hæc clarè ſint dicta ſatis, nam latè agitata, ſed profectò non parum implexa habes apud Sanc. Pont. Hurt. Averſ. Perez, alioſque apud eoſdem, nec omittas Sanch. *lib.* 7. *de matr. D. præſertim* 107. & 108. multa in hoc argumentum afferentem contra Io: Sanchez.

14 Illud ne à te hac occaſione excidat, ſententiam de Matrimonii invaliditate, etiam ter latam, etiam elapſo quocumque tempore, nunquam tranſire in rem judicatam, ideſt, detecto errore, deberi retractari dictam ſententiam, & iterùm debere conjuges conjugi, etiam ſi tranſiſſent ad ſecundas Nuptias, quia ſi illud primum fuit validum, hæ ſecundæ Nuptiæ nullæ fuerunt, & illud priùs matrimonium nulla humana potentia diſſolvi potuit. Si bona, vel mala fide proceſſerunt conjuges ad obtinendam diſſolutionem matrimonii ratione prædictæ impotentiæ, & deindè poſt legitimam ſentantiam appareat certa potentia, matrimonium eſſe neceſſariò reſtabiliendum docet Sanch. *lib.* 7. *d.* 99. & 100. ſed Pontius *lib.* 7. *c.* 65. *n.* 6. negat, ſi bona fide proceſſerunt. Eos lege, & item Averſam omninò *l. c. Ver. in caſu noſtro*.

§. V. *Impotentia, ſive abſoluta, ſive reſpectiva ſuperveniens Matrimonio.*

1 SUperveniens Impotentia matrimonio jam legitimè contracto nequaquam illud dirimere poteſt, quia matrimonium ſemel validum ſemper eſt validum, & ita deciditur in jure: *C. Hi, qui* 32. *q.* 7. Quod ſi in alio jure, *C. Quod propoſuiſti ib.* videtur contrarium decidi, non ita eſt, quia in hoc ſecundo Texto locutio eſt de ſponſalibus de futuro, vel de impotentia, quæ matrimonium præceſſit.

2 An autem conjuges, quibus impotentia ſuperveniat, licitè poſſint uſum matrimonii quoad oſcula, tactus, &c. exercere, ſi periculum pollutionis non adſit, concedit Sanch. *lib.* 9. *d.* 44. *n.* 22. & latiùs *ibid. d.* 17. *n.* 19. & 20. & nos ſatis explicuimus, *li.* 7. *in Dec. c.* 3. §. 5. *n.* 37. & 38.

Quando, omnibus expenſis, dubium eſt, an Impotentia perpetua præceſſerit, unde ſit dubium de validitate matrimonii, an potius ſubſecuta ſit, vide latè apud Sanch. *lib.* 7. *matrim d.* 103. Reginald. *lib.* 31. *n.* 105. Averſ. *q.* 13. *matr ſect.* 4. Bonac. *quæſt. de matrimon par.* 13. *nu.* 11. alioſque.

CAPUT XIV.

Impedimentum Decimumtertium.

RAPTUS.

DE hoc impedimento latè egi *lib. ſeptim. in Decal. capit.* 6. §. 6. *à num.* 9.

CAPUT XV.

Impedimentum Decimumquartum.

ABSENTIA PAROCHI, ET TESTIUM.

DE hoc agam, Deo favente, infra commodiùs *Tractat.* 4. *ferè per totum.*

CAPUT XVI.

De Impedimentis ſolùm impedientibus. Matrimonium.

1 Erant hæc olim duodecim his verſibus comprehenſa.

Eccleſiæ vetitum, nec non Tempus feriatum,
Atque Catechiſmus, ſponſalia, jungito votum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.
Inceſtus, Raptus ſponſæ, mors mulieris,
Suſceptor proprius ſobolis, mors presbyteralis,
Vel, ſi pæniteat ſolemniter, aut Monialem
Accipiat, prohibent hæc conjugium ſociandum.

Cum his ergo olim illicitè contrahebatur Matrimonium, ſed validè. Ita Sanch. *l.* 7. *d.* 17 & communiter. Nunc partim à Tridentino, partim à conſuetudine legitimè uſurpata, reducta ſunt ad quatuor, nam propterea ſolùm hæc explicabo. Illa cætera videatur Lector apud Doctores paſſim: Hæc autem quatuor (quorum duo ſunt impedimenta admodum limitata) hoc verſu comprehendere, in gratiam Tyronum, volui.

Sacratum tempus, Vetitum, Sponſalia, votum.

SACRATUM TEMPUS.

2 Tridentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 10. *de Reform. matrim.* limitans Canones antiquos ſolùm prohibet (ſub qua culpa ſuo loco dicam infra *tr.* 7. *de ſolemn. matr. c.* 4 § 4.) ne ab adventu Domini uſque ad Epiphaniam, & à die Cinerum uſque ad Dominicam in Albis incluſivè, celebrentur Benedictiones ſolemnes matrimonii, & ſolemnes traductiones Sponſæ ad domum Sponſi cum multis lætitiæ ſignis. Non ergo prohibet iniri matrimonia, vel conſuetas denunciationes fieri, vel privatas Traductiones Sponſæ ad ſponſi domum: vide Sanchez *lib.* 7. *matr. d.* 6. *n.* 6. Pont. *lib.* 6. *cap.* 7. Et habetur, *C. Final. de Clandeſtina Deſponſatione*, id, quod indicavi, dum dixi modò, hoc impedimentum eſſe valdè limitatum:

VETITUM.

3 Quando Epiſcopus, vel etiam Parochus, ut notat Sanch. *C.* 1. *de matr. contra Interd. Eccleſ.* Vide Cartarium *deciſ.* 23. aliique graviter alicui prohibent etiam extra Judicium, ne matrimonium tunc contrahatur, ſed differatur ob aliquam rationabilem cauſam, puta, ut interim cognoſcatur de aliquo impedimento dirimenti, vel, ut rixæ, & diſcordiæ componantur, &c. licèt validè, illicitè tamen graviter contrahunt matrimonium, & debebit Judex Eccleſiaſticus, *C.* 1. *de matr. contra Interd. Eccleſ.* Vide Cartar. *Deciſ.* 23. pœnam arbitrariam non obedientibus infligere.

4 Excommunicatus, ſive Majori, ſive Minori excommunicatione cùm interdictus ſit, ut dicemus *in Tract. de Excommunicatione*, recipere Sacramenta, illicitè etiam recipiet matrimonium, licèt validè, ut *ibid. m* explicabimus.

5 Tempore autem interdicti prohibitæ quidem ſunt Benedictiones Matrimonii, non tamen ipſius matrimonii contractio, ut item dicemus cùm de Interdicto.

Ex dictis vides, quam meritò dixerim, hoc impedimentum eſſe limitatum, ac diminutum.

SPONSALIA.

6 Hoc tertium enim verò, ut & quartum, ſunt impedimenta, licèt ſolum impedientia, abſoluta tamen, & non limitata.

Si quis ergo cum aliqua perſona contraxit ſponſalia, Illicitè Matrimonium contrahet cum quacunque alia, niſi fortè antea ſponſalia

prio-

Digitized by Google

priora, legitimè, diſſolvantur: validè tamen dictum Matrimonium per verba de præſenti contrahet, quia hoc impedimentum ſolùm impedit, non dirimit Matrimonii contractionem.

7 Eſt autem de jure naturæ hoc impedimentum: quilibet enim debet ſtare promiſſis in contractibus oneroſis. Verùm de ſponſalibus infra valdè plura dicenda ſunt.

VOTUM.

8 Hic nequaquam agimus de Voto ſolemni Caſtitatis incluſo in Profeſſione Religioſa, vel Sacerdotio: illud enim impedimentum dirimens eſt, juxta ea, quæ nuper vidimus, ſed de Voto Caſtitatis ſimplici noſtra præſens eſt locutio, quod impedimentum eſt ſolùm impediens, quodque quatuor ſub ſe peculiaria vota comprehendit, quorum aliqua directè, aliqua indirectè Caſtitatem requirunt, & opponuntur Matrimonio, non quæ illud invalidum reddunt, ſed illicitum. Sunt autem ea: Votum ſimplex Caſtitatis, Votum non ducendi uxorem, ſeu vitam cælibem agendi, Votum ingrediendi Religionem, Votum ſuſcipiendi Ordinem Sacrum. Eſt autem hoc impedimentum de Jure naturæ, quilibet enim obligatur, vota, quæ Deo promittit, adimplere.

CAPUT XVII.

Aliquot quæſtiones pertinentes univerſaliter ad prædicta impedimenta.

QUÆSTIO PRIMA.

§. I. *Quanam ſpecie peccati peccet, qui cum impedimento dirimente copulam hab.t, vel Matrimonium contrahit.*

1 HUnc peccare mortaliter, dictum eſt ſæpè: at tunc ſcire Lector cupit, ecquanam peccati ſpecie? Claritatis gratia ſequentibus quatuor dictis huic deſiderio faciam ſatis.

2 Dictum primum. Si duæ perſonæ non conjugatæ, vir ſcilicet, & mulier nullo impedimento dirimente affecti copulam habeant, ea ſpecie malitiæ peccant, quod affert ea ſe peccatum, quod committunt, v.g. duæ perſonæ liberæ non conſanguineæ peccabunt ſola fornicationis ſpecie.

3 Dictum ſecundum. Adveniente, ſeu conſiderato impedimento, ſi vir, & mulier copulam habeant, ultra malitiam quam ex ſe ejuſmodi copula affert, contrahent aliam, quam fortè affert impedimentum, v. g. quando vir, & mulier ſunt conſanguinei, ſi copulam habeant, ultra ſpeciem peccati fornicationis, contrahent peccatum inceſtus. Undè, ſi anteà vir, & mulier fuiſſent extranei, ſed poſteà, vel votum, vel affinitas aliqua ipſis ſuperveniret, certè, quamvis anteà eorum copula fuiſſet ſolùm fornicaria; tamen deindè ſacrilega erit, vel inceſtuoſa, & ſic de ſimilibus. Idem dic, ſi iidem cum impedimento dirimente contrahant, & deindè commiſceantur; cùm enim Matrimonium illud ſit nullum, remanent eædem malitiæ, quæ erant antea.

4 Dixi (*Quam fortè affert impedimentum*) nam aliquando illam novam malitiam non affert; error v.g. in perſona malitiam aliam novam afferre non ſolet: ſi enim putans, te habere copulam cum Maria libera, invenias eam fuiſſe Antoniam itèm liberam, ſanè ſolam malitiam ſimplicis luxuriæ à te contractam eſſe, nemini eſſe dubium poteſt. Pari modò in impedimento Raptus: Tridentinum enim voluit, ut irritum eſſet Matrimonium inter Raptorem, & Raptam, quamdiu rapta eſt in poteſtate Raptoris, idque voluit ob libertatem Matrimonii. Jam ſi Rapiens, & Rapta communi conſenſu copulam deinde habeant, fornicationis ſolam malitiam contrahent, quia motivum propter quod Eccleſia Matrimonium inter has perſonas invalidum reddidit, fuit libertas Matrimonii, quod motivum non addit aliquam rationem novæ malitiæ ſupra ſimplicem fornicationem. Idem denique impedimento Criminis; Eccleſia enim ſancivit, ne vir, & fœmina convenientes ad occidendum alterutrius conjugem eo animo, ut inter ſe Matrimonium contrahant, validè illud ineant. idque ſancivit in pœnam delicti, & ad præcavendum, ne ſpe Matrimonii ſimile delictum committatur. At hoc motivum nullam novam malitiæ ſpeciem addit, &c.

5 Dictum tertium. Prædicti, qui Matrimonium contrahunt cum impedimento dirimente quocumque, ſive Jure naturæ, ſive Eccleſiaſtico, inducto, ultra nullitatem Matrimonii, peccant etiam contra illas virtutes, ratione quarum adeſt illud impedimentum. Si enim v.g. ſint conſanguinei, Matrimonium attentando faciunt contra reverentiam debitam conſanguineis, dum volunt illud, quod ipſis eſt impoſſibile, & quod ob motivum talis virtutis ipſis eſt prohibitum. Multò magis, quia ſic habent animum utendi conſanguineo pro conjuge, & ſi impotentes ſint ad prolem, habent animum peccandi contra naturam, & ſi conjugati, contra juſtitiam, adulterando, &c. Hos tamen peccare peccato inobedientiæ puto cum Berez *l.c.* quia non quilibet tranſgreſſio præcepti affert malitiam peculiarem contra Obedientiam, niſi quando fit expreſſo animo non obediendi, vel niſi prohibitio ſit facta à Superiore, ut ipſi obediatur, quæ hic non adeſſe ſupponimus.

6 De Impedimentis ſolùm impedientibus, Dico, quamvis cum illis validè Matrimonium ineatur, peccari tamen à contrahente Matrimonium; cum illis, inquam, quatuor, quæ hodie durant. Nam cum primò ſit contra promiſſionem datam Sponſæ, cum ſecundò ſit contra Votum factum Deo, cum tertio, & quarto contra prohibitionem, qua Epiſcopus, vel parochus ibi diſtulit Matrimonium.

7 At inquires: Peccaturne peccato ſacrilegii, quatenus, qui contrahunt cum impedimento dirimente, injuriam faciunt Sacramento Matrimonii, quod nulliter ſuſcipiunt?

8 Reſpondeo. Ita putat Coninch. *d.*30.*d.*2. *num.*18.*q.*9. *ſec.*5. aliique, ſicuti peccat, quando nulliter cœtera Sacramenta conficere quis attentat: ut ſi quis baptizaret ſine debita forma, vel materia. Certè Fideles, quando contrahunt Matrimonium cum impedimento dirimente, ſciunt, ſic ſe non ſolùm irritum reddere contractum civilem Matrimonii, verùm etiam Sacramentum illi contractui à Chriſto Domino annexum.

9 Negat Sanch. *ibid.n.*1. Perez *ibid.* G.Hurt. *d.*12. *diff.*3. *n.*11. Dian. *p.*3. *tr.*4. *reſ.*197. cum aliis, quia irritatio, cujus nunc dictæ perſonæ ſunt cauſæ, cadit duntaxat in ipſum contractum civilem; ipſi enim ſolùm hunc contractum nullum faciunt, eſto ſequatur deindè in eo actu non adeſſe rationem Sacramenti. Lege Perez *d.*22 *ſec.*5. *num.*5. G.Hurt. *d.*12. *diff.*4. Averſ. *q.*19. *ſec.*5. *Ver. Rurſus*. Utraque ſententia probabilis eſt.

QUÆSTIO SECUNDA.

§. II. *An qui metu gravi coactus Matrimonium cum impedimento dirimente contrahit, validè contrahat, & licitè?*

1 QUoad primùm, ideſt quoad Valorem convenimus omnes, eum omninò abeſſe ab ejuſmodi Matrimonio ex gravi metu contracto: non ſolùm ob rationem, quam infra *Tr.*4. *c.*6. §.2. dicemus, univerſalem, quia omne Matrimonium, etiam nullo impedimento contractum, irritum eſt, ſi ex metu gravi contrahatur, modo ibidem explicando; verùm etiam ex peculiari ratione ducta ab impedimentis dirimentibus.

2 Et quidem ratio peculiaris pro impedimentis jure naturæ inditis eſt manifeſta, nam ſi perſonæ jure naturæ ſunt inhabiles, Pater v.g. eſt inhabilis ad contrahendum Matrimonium cum Filia, numquid metus habilitatem illam dare illis poteſt? At ratio peculiaris pro impedimentis ab Jure Eccleſiaſtico inductis difficilior eſt, & difficultas ducitur ex ea communi doctrina, quòd præcepta Eccleſiæ non obligant cum tanto rigore, & cum periculo magni mali, quale malum ſupponimus adeſſe, quando ex gravi metu quis Matrimonium contrahere cogitur. Quare tunc præceptum Eccleſiæ, quod induxit tale impedimentum, non obligabat, & conſequenter tunc nullum impedimentum erit.

3 Varias rationes fortaſſe minus aptas invenies apud Doctores; illam ego, poſt diligentem conſiderationem, eſſe puto. Quando dicimus, Eccleſiæ præcepta non obligare, ubi magna eſt difficultas, malique magni periculum, ſenſus eſt, quòd Fideles illa præcepta tam difficilia tranſgrediendo non peccent: At non eſt ſenſus, quod illa, quæ ipſa Eccleſia, immò & Princeps Sæcularis legitimè decernit, & vult, eſſe talia, talia non ſint reſpectu patientis gravem metum; Secùs enim contractus Minoris factus ex timore ſine auctoritate Judicis, validus eſſet, quod nemo dixit: nam timor magni mali excuſat quidem ab obſervandis præceptis, ſed non propterea tollit, talem eſſe actum in ſe, qualem pronunciat legitimus Superior, qui eum actum, ſive ſpontè, ſive metu factum, annullat. Certè pari modo, qui cum ignorantia inculpabili impedimenti contrahit Matrimonium, non peccat durante ignorantia, ſed tamen invalidè contrahit: Ita Sanc. *lib.*2. *d.*38. & communiter *ex C. Inquiſitor de ſent. excomm. & C. Literas de Reſtitut. ſpoliator.* quia ignorantia non facit perſonas ex ineptis aptas. Ita in caſu noſtro.

4 Quoad ſecundum, an metu gravi contrahens Matrimonium cum impedimento dirimente illicitè aget? Dico, illicitè quidem graviter agere, quando contrahit cum animo utendi conjugio, ſic contracto, vel cum animo cohabitandi cum conjuge, cum periculo incontinentiæ. Patet, quia hic animus peccaminoſus manifeſtè eſt. At ſi hic animus deſit, eſt diſtinguendum; quando enim contrahis cum impedimentis Jure Eccleſiaſtico conſtitutis, ne venialiter quidem peccas, quia tunc, ſi eſſet peccatum, ideò eſſet, quia fieret contra præceptum poſitivum Eccleſiæ vetantis, ne quis attentet contrahere Matrimonium cum impedimento, at præcepta poſitiva Eccleſiæ, ut dictum eſt, non obligant cum tanto periculo gravis mali, ergo, &c. Et ita docent communiter Sanchez, Coninch. G.Hurtad. eos citant *d.* 12. *diff.*4. aliique.

5 At verò in eodem caſu, quo dictus pravus animus deeſt, quando ex dicto metu contrahis cum impedimentis Jure naturæ conſtitutis v.g. cum impotentia, vel tu Pater cum tua filia, ſunt duæ ſententiæ. Altera (quam habet G.Hurt. *d.*12. *diff.*4. ſequiturque Perez *d.*22. *ſect.*5. *nu.*5.) docet te ſemper peccare mortaliter, quia (inquit) tunc contrahere, eſt contra jus naturale prohibens Matrimonium. Altera (quam ſuſtinet Sanch *lib.*7. *matr.* *d.*5. ſequitur Coninch. *d.*30. *n.*19. & Caſtropal. *de ſponſ. p.*12. *num.*3.) docet, te ne venialiter quidem

dem

dem peccare, eo prorſus modo, quo te non peccare, dictum eſt *num. præcedente* in impedimentis ab Eccleſia conſtitutis. Ratio eſt, quia (inquit) ex una parte tunc matrimonium non fit validè, & ex alia ille ſolus inefficax conſenſus ſatis à peccato liberatur ea capite dicti metus. Et quidem hanc poſteriorem ſententiam probabiliorem exiſtimo.

6 Verùm urget Hurtad. Intentare id facere, quod jure naturæ prohibitum eſt, eſt intrinſecè malum, quale eſſet V.G. intentare homicidium Innocentis. Sed intentare matrimonium cum impedimento dirimente eſt intrinſecè malum, ergo excuſari nunquam, ne ex graviſſimo quidem mortis metu, poteſt.

Reſpondeo, Diſtinguendo Majorem: intentare id facere, quod prohibitum eſt jure naturæ, V. G. homicidium Innocentis cum animo volendi illud facere, eſt intrinſecè malum, concedo Majorem; cum animo illud nolendi facere, & cum certitudine, quod non faciet, eſt intrinſecè malum, nego Majorem, abſtrahendo ab alio inconvenienti. Neque enim condemnabis eum, qui metu ſuæ mortis adactus, fingeret occidere Innocentem, projiciendo V.G. contra illum ſagittam, ſciens certò nullum illi ſe damnum allaturum, hæc enim non eſſet vera attentatio homicidii, ſed ſolùm, quaſi illuſoria quædam attentatio, quam licitè exhibere poſſum, ut ego mortem evitem. Quoniam ergo meticuloſè contrahens cum dicto impedimento ſcit pro certo, ſe nullum celebrare Matrimonium; illa non erit vera attentatio Matrimonii; atque adeò erit talis actio digna, quæ à metu gravi excuſari à peccato poſſit. Atque hæc ad defendendam ſententiam Sanchez meritò dicta ſint.

7 Quòd ſi ſciens, te nullum celebrare matrimonium, adhuc contra jus velis verè contrahere, tunc profectò non eſt mirum, ſi pecces, ut etiam peccares, ſi ſimilem animum habens, contraheres cum impedimento inducto ab Eccleſia; nam tunc eſſet, nolle obedire legi, & animum fornicandi habere, &c.

8 Quid, ſi prædictus impeditus jure naturæ putaret, ſe verè contrahere poſſe, & propterea metu coactus contraheret?

Reſpondeo, hunc multò minùs peccaturum, quia bona fides eum invincibiliter ignorantem excuſat: ea tamen fide ablata, ipſum ſe gerere non poſſe, ut conjugem, ſatis ſupra monuimus.

9 Affectum impedimento ſolùm impediente, nec peccare in prædicto metu, ſi abſint pericula, & inconvenientia dicta *num.4.* ſimilis ratio perſuadet, nam & ipſum tunc invalidum eſt, non quidem ex ratione talis generis impedimenti, ſed ex ratione univerſalis infra, ut diximus, explicanda, quòd ſcilicet omne matrimonium eſt nullum, ſi ea metu gravi contrahatur.

§. III. *Qui putans impedimentum adeſſe, cum tamen non adſit, an validè contrahat?*

De hac quæſtiuncula commodiùs agemus infra *Tract. 4. capit. 2. §. ſecund.*

§. IV. *Quam pœnam incurrant contrahentes cum impedimento.*

Breviter. Præter peccatum quando adeſt impedimentum ſolùm impediens, & præter peccatum, & invaliditatem matrimonii, quando adeſt impedimentum dirimens, nulla pœna ipſo facto univerſaliter incurritur ab impeditis, matrimonium non prævia diſpenſatione contrahentibus.

Dico (univerſaliter) nam incurritur excommunicatio ipſo facto, ſed non reſervata in iis caſibus, qui habentur in Clementina unica de conſanguinitate, his verbis.

Eos, qui ſcienter in gradibus conſanguinitatis, & Affinitatis Conſtitutione Canonica interdictis, aut cum Monialibus contrahere matrimonium non verentur, nec non Religioſos, & Moniales, & Clericos in Sacris conſtitutos Matrimonium contrahentes, excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubjacere.

Cùm autem hæc Conſtitutio alia Impedimenta non meminerit, ad illa ea Regula Generali, quòd odia ſunt reſtringenda, extendi nequaquam debet; Ita Averſa, *quæſt.9. de matrim. ſect. 5. Verb. Denique.* Unde ex eodem principio rectè Pontius *lib. 7. matrimon. cap. 41. num. 9.* docet, hac excommunicatione non affici eos, qui cùm obſtringantur vinculo Cognationis legalis, vel ſpiritualis, Matrimonium inter ſe contrahunt, quia Conſtitutio ſolùm meminit Conſanguinitatis, & Affinitatis.

TRACTATUS II.

DE

DISPENSATIONE

IMPEDIMENTORUM MATRIMONII.

CAPUT PRIMUM.

Quid ſit Diſpenſatio, & qua ratione interpretanda?

1 Diſpenſatio, ut habent Gloſs. *C. Requiritis 1. q. 7. V. ut plerique*, & apud Sanchez *lib 8. matrimon. d. 1. num. 2.* Caſtrop. *Tom. 1. tr 3. d. 6. p. 1. num. 2.* aliique apud Dian. *part. 8. tract. 3. reſol. 1.* Eſt *Juris relaxatio facta cum cognitione cauſæ ab eo, qui poteſt relaxare.* Clarius: Eſt *actus Juriſdictionis, quo pro aliquo peculiari caſu, vel perſona tollitur obligatio alicujus legis, ea lege interim in ſuo robore pro aliis remanente.*

2 Hæc igitur diſpenſatio ſtrictè eſt interpretanda, ſalva ſemper proprietate verborum; vide *C. 1. de filiis Presbyt. in 6.* Sanch. *l.c.* Ratio eſt, quia natura diſpenſationis eſt contra jus commune, illud enim tollit pro aliquo caſu, vel perſona particulari; ergo eſt odioſa juri, atque adeò bono communi, propter quod latum eſt jus; ergo quanto minùs poteſt, debet extendi.

3 Hinc ſequitur, etiam diſpenſationes matrimoniales, de quibus loquimur, debere ſtrictè interpretari: jam enim etiam ipſæ vulnerant jus commune, & ita ſuſtinet communis opinio. Ita Sanchez *loco cit. nu. 30.* Nihilominus Merolla *T 2. d. 4 cap. 6. num. 8.* cum aliis tenet, has largam habere interpretationem. Ratio eſt, inquit, quia ex communi doctrina, quando per aliquam diſpoſitionem redimus ad obſervantiam juris, illa diſpoſitio non eſt odioſa juri, ſed illi favens, quia jam illud ſervat: Sed per Diſpenſationes Matrimoniales redimus ad jus naturæ, concedentis ampliſſimam libertatem in Matrimoniis; ergo odioſæ illæ non ſunt, adeòque, nec ſtrictè intelligendæ: Bono autem communi larga hæc interpretatio nocere, dicenda non eſt, quandoquidem favet primordiali hominum libertati in Matrimoniis contrahendis.

4 Hæc Merollæ opinio nimis probat, ideòque probat nihil, probat enim omnem diſpenſationem habere largam interpretationem, quia hæc ſemper favet hominum primordiali libertati. Ad argumentum ergo ipſius, conceſſa Majore, neganda eſt Minor, nam Jus naturæ non præcipit, ſed ſolùm non prohibet matrimonia, ad quæ Natura ipſa propendet. Si ergo à jure poſitivo aliqua ex illis ob commune bonum prohibentur, (ut certè prohibentur) ſanè in caſibus deinde, in quibus pro aliquo ex his prohibitis diſpenſatur, jus, & bonum commune violabitur.

5 Quando diſpenſatio æquivalet legi communi, qualis eſt diſpenſatio, quæ clauditur in jure communi, vel quæ conceditur communitati, largam profectò habet interpretationem, ſed abſque admiratione, quia tunc per illam jus commune non vulneratur, ſed immò jus conſtituitur. Lege hæc, & ſimilia apud Dianam *p. 8. tract. 3. reſol. 32.* alioſque citatos.

CAPUT II.

De Poteſtate diſpenſandi.

1 Poteſtas, quam quis habet, ſive ordinariam, ſive delegatam, ſed generaliter alicui conceſſam diſpenſandi cum omnibus, eſt latè interpretanda. Ita Sanch. *l.c. d. 2. num. 1.* Suar. *l. 7. de legibus cap. 17.* Leſſius *l. 2. c. 42. n. 60* Ratio brevis eſt, quia poteſtas ad diſpenſandum non eſt contra jus, nec in alterius præjudicium, immò bono communi favent, ſiquidem bonum eſt commune, adeſſe eos In Republica, qui ſubditis conſulere per diſpenſationem poſſint. Aliquas limitationes vide apud eundem Sanch. *l.c. d. n. 2.*

2 Dixi *(generaliter, & cum omnibus)* nam, ſi hæc poteſtas diſpenſandi concedatur alicui per modum mandati, ut ſolet pro diſpenſationibus matrimonialibus, in quibus ſic V. Gr. dicit Pontifex Delegato: *Diſpenſes cum Petro, ſi ejus preces veritate nitantur*, vel quamvis poſtrema hæc, vel ſimilia verba non apponantur; tamen concedat Princeps Delegato poteſtatem diſpenſandi ſolùm cum aliqua peculiari perſona, ſi, inquam, ſic poteſtas diſpenſandi concedatur, erit ſtrictè interpretanda. Sic Sanch. *l. 8. d. 2. n. 6.* Ratio eſt, quia in hoc caſu, conceſſio poteſtatis, vel eſt inchoata diſpenſatio, vel ſpeciatim relata ad peculiarem diſpenſationem, & conſequenter juxta prædicta eſſe ſtricti juris debet. Sit exemplum

Digitized by Google

plum illud, quod affert Conradus: Concedit abſolutè Pontifex Delegato, ſeu executori poteſtatem diſpenſandi ſuper quarto gradu conſanguinitatis in ſavorem V. Gr. Titii: Delegatus autem invenit, quartum ejuſmodi gradum eſſe V. G. in eo duplicem, hoc eſt, ex duobus ſtipitibus eſſe Titium, & Bertam conſanguineos, habet ne eaecutor poteſtatem diſpenſandi in utroque gradu? Sanè non habet, quia cùm hæc poteſtatis conceſſio facta ſit pro peculiari caſu, & perſona, ſtrictè eſt interpretanda. Quare intelligenda erit de uno quarto gradu, nimirum proveniente ab uno ſtipite, non verò ex duobus, vel pluribus.

CAPUT III.

De Poteſtate diſpenſandi Impedimenta Matrimonii, quæ reſidet in Summo Pontifice. Remiſſivè.

1 EAm ampliſſimè reſidere in Summo Pontifice, ſed quoad ea impedimenta, quæ non ſunt de jure naturæ, ſive impedientia, ſive dirimentia, res eſt indigna, de qua dubitetur. De jure autem naturæ certò eſſe, diximus ſupra, impedimentum ea errore perſonæ, ex ligamine, ex impotentia perpetua, ex conſanguinitate in primo gradu rectæ lineæ. Adde ex impedientibus Sponſalia, quia ciſet præjudicium alterius ex Sponſis, niſi forte Summus Pontifex, ut Judex, illa ſponſalia propter legitimam cauſam declaret irrita, vel eſſe diſſolvenda.

2 Hæc ſunt clara. Illud eſt controverſum, An Pontifex poſſit diſpenſare in radice matrimonii, id quod cùm ad frequentem praxim non pertineat, videatur, quando erit opus, apud Sanch. *l. 8. matr. d. 7. num.* 4. Molin. *d.* 624 Coninch. *d.* 33. *dub.* 4. Perez *d.* 44. *ſect.* 5. Gaſp. Hurtad. *d.* 26. *matrim. diff.* 1. *num.* 5. & ea Juriſperitis Marc. Cunelli *Tr. de Donation. d.* 2. *particula* 6. *à num.* 33. *& præſertim num.* 160. *&* 164. alioſque.

CAPUT IV.

De Poteſtate, quæ reſidet in Epiſcopo diſpenſandi Impedimenta Matrimonii.

§. I. *De Poteſtate Epiſcopi diſpenſandi in impedimentis ſolùm impedientibus.*

1 LOquitur de ſolùm illis quatuor, quæ ſunt hodie impedientia, *Sacratum tempus*, *Vetitum*, *Sponſalia*, *Votum*, faciliſque eſt doctrina, nam poteſt Epiſcopus diſpenſare in primo, ſed eo modo, quem infra *cum de ſolemnitat. matr. tr. 6. c.* 4. §. 5. *num.* 4. diſtinctius dicam. Poteſt item in ſecundo, quia eſt diſpenſare in prohibitione à ſe, vel à Parocho, cujus ipſe eſt Superior, lata. Non poteſt autem in tertio, quia eſſet præjudicium alterius ea Sponſis; niſi fortè, ut Judea, ea ratione, quam diximus modò de Pontifice. Denique non poteſt in quarto quoad Votum abſolutè Caſtitatis, & Religionis, quia hæc ſunt reſervata Pontifici. Quoad alia Vota poteſt, ſed advertendo, ſemper debere adeſſe in diſpenſatione concedenda rationabilem cauſam, ut *lib.* 1. *in Decal. c.* 16. §. 4 univerſaliter eſt explicatum.

§. II. *De Poteſtate Epiſcopi in Impedimentis dirimentibus. Præmittuntur aliqua ſcitu neceſſaria.*

1 PRæter Impedimentum ætatis (in quo ex urgentiſſima cauſa poſſe de jure Epiſcopum diſpenſare, quando malitia ſupplet ætatem ſupra *Tract.* 1. *de Imped. c.* 13. §. 2. *num.* 20. vidimus, ubi etiam monuimus, praaim eſſe, ut etiam in hoc ſolus Papa diſpenſet) in nullo alio impedimento dirimenre poteſt ullam diſpenſationem Epiſcopus, per ſe loquendo concedere, quia nullus inferior poteſt quid in lege Superioris, qualis eſt hæc de Impedimentis dirimentibus. Lege Caſtropal. *T.* 1. *tr.* 3. *de legib. d.* 6 *p.* 4 alioſque paſſim.

2 Dictum eſt (per ſe loquendo) nam ex præſumpta Summi Pontificis voluntate aliquando poteſt, & quidem in inductis à jure Eccleſiaſtico, nam ab aliis, ne ipſe quidem Pontifex poteſt, ut diximus.

3 Id antem, ut faciliùs intelligatur, prænotare juvat tria in Univerſum.

I. Circa poteſtatem Epiſcopi in legibus Superioris eſſe duos loquendi modos. Alter docet, Epiſcopum habere poteſtatem omnem diſpenſandi in dicta lege Superioris, exceptis ſolùm iis, in quibus à Superiore poſitivè, & eapreſsè limitatur. Alter docet, Epiſcopum nullam diſpenſandi poteſtatem habere in dicta Superioris lege, niſi ſolùm in iis, quæ Superior poſitivè concedat. Poſteriorem hunc ſentiendi modum probabiliorem eſſe dicit Caſtrop. *l. c. n.* 8. Unde videtur innuere priorem eſſe probabilem, quem ut probabilem etiam docet Bonac. apud Caſtrop. *l. c. n.* 7.

4 II. Quoties in Sacris Canonibus aliquid prohibetur, ſed additur, imperſonaliter, ut in eo poſſit diſpenſari, poterit tunc Epiſcopus Sic habet Caſtrop. *loc. cit p.* 5. *num.* 1. Sanch. *lib.* 8. *d. d.* 5. *num* 1 Suar. *de leg. l.* 6. *c.* 15. *n.* 6. Merolla *Tr.* 2. *d.* 4. *c.* 6. *num.* 178. *&* 182. & communiter. Cùm enim certum ſit, in illis poſſe Summum Pontificem, ſuperflua eſſet bujuſmodi elauſula, niſi tunc poteſtas intelligeretur Epiſcopis eſſe conceſſa.

5 III. Meritò addit idem Caſtropal. *loco cit.* Epiſcopum diſpenſare poſſe in dictis Superioris legibus (etiam Concilii Generalis.) Primò, in materia levi. Secundò, in lege non obligante ad culpam ullam, vel ad ſolum veniale. Tertiò, in caſu aliquo extraordinario urgente neceſſitate, quando periculum eſt in mora, & non facilis eſt aditus ad Pontificem. Quartò, in dubiis, quando nimirum dubium eſt negativum, an caſus indigeat diſpenſatione. Quintò, in legibus propriis, & non univerſalibus. Sextò, in iis caſibus pro quibus præſcripta eſt legitima conſuetudo, ut poſſit Epiſcopus diſpenſare.

6 His præmiſſis, cùm alia decernere ad inſtitutum noſtrum non pertineat, diſputationem nos reſtringemus ad ſequentes quæſtiones, ex quarum deciſione non ignorabitur, quandonam Epiſcopus diſpenſationem expedire in impedimentis matrimonialibus poſſit.

§. III. *An Epiſcopus propter ſolam bonam fide Contrahentium poſſit diſpenſare in impedimento dirimente?*

1 DIco nequaquam poſſe, quia bona fides non dat poteſtatem inferiori ad diſpenſandum in eo, in quo ipſe inferior poteſtatem nullam habet. Neque dicas Tridentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 5. *de Reform. matrim.* concedere imperſonaliter, ut faciliùs diſpenſetur bona fide contrahenti Matrimonium cum impedimento dirimente, quàm cum mala, per quem modum imperſonaliter loquendi, modò diximus, concedi poteſtatem Epiſcopis; Ne id dicas (inquam) hæc enim non eſt conceſſio, ſed permiſſio, qua Concilium ſolum enunciativè dicit, faciliùs diſpenſari poſſe (utique ab eo, qui eam poteſtatem habet, nempè à Summo Pontifice) quando Matrimonium fuit bona fide contractum, quàm, quando mala. Non ergo Concilium dat poteſtatem diſpenſandi, ne imperſonaliter quidem, idque patet; quia ſecus poſſet Epiſcopus etiam diſpenſare, quando interceſſit mala fides, licèt difficilius, quod nemo dixit.

§. IV. *An Epiſcopus in neceſſitate aliqua diſpenſare valeat in prædictis impedimentis dirimentibus?*

1 VEl ſermo eſſe poteſt, an Epiſcopus valeat in his diſpenſare poſt contractum Matrimonium, vel ante contractum, idque, vel in impedimento publico, vel in occulto. Secernamus hæc diligenter, ne confuſa reddatur tractatio.

IN IMPEDIMENTO OCCULTO, APPARENTE POST contractum Matrimonium.

2 Poteſt in hoc Epiſcopus pro ſoro tantùm Conſcientiæ diſpenſare, quando adſunt ſimul quatuor circumſtantiæ. Primò, ſi adſit graviſſima neceſſitas. Secundò, ſi ea ſic urgeat, ut non ſit tempus adeundi Pontificem, vel ejus Delegatum diſpenſare volentem. Tertiò, ſi impedimentum, ut dictum eſt, ſit occultum. Quartò, ſi adfuit bona fides, quando contractum eſt Matrimonium, id eſt adfuit inculpata ignorantia impedimenti.

3 Hæc doctrina ſub quatuor dictis conditionibus jam hodie recipitur communiter à Doctoribus ut Sanch. *lib.* 2. *d.* 49. *num.* 3. *& nu.* 10. Pont. *lib.* 8. *c.* 13. Averſ. *q.* 19. *matr. ſect.* 2. Perez, *de matr. d.* 43 *ſect.* 6. Caſtrop. *d.* 4. *de ſponſ. p ult.* §. 1. *num.* 8. Et deinceps ducta ratione à præſumpta mente, & benignitate Pontificis, qui in tanta neceſſitate præſumitur, nolle ita ſibi, in damnum Fidelium reſervare poteſtatem diſpenſandi, ut eam tunc non poſſit Epiſcopus concedere. Non ergo neceſſitas dat hanc Juriſdictionem, quam certè dare non poteſt, ſed benignitas Pontificis ob illam neceſſitatem.

4 Sed quandonam impedimentum judicatur occultum, & quando judicanda erit ſufficiens neceſſitas?

Reſpondeo, de priore dicam mox *& ſeq. à num.* 26. De poſteriore hìc breviter habetur.

Quæcunque urgens gravis neceſſitas, undecunque ducta, ſatis eſt, dummodò ſit urgens, nec alio modo poſſit auxilium ferri, niſi per diſpenſationem Epiſcopi, nam, ut ſupponimus, non eſt aditus ad Pontificem. Addunt tunc non immeritò aliqui, rarò alium caſum poſſe contingere tantæ neceſſitatis præter ſequentem, vel ei ſimilem. Titius, & Berta in facie Eccleſiæ contraxerunt bona fide, de qua loquimur (nam de fide mala mox *num. ſeq.*) Matrimonium, ſed invenitur Berta Impedimento occulto laboraſſe ea Affinitate contracta cum dicto Titio per copulam, quàm ante Matrimonium ipſa habuit cum conſanguineo in primo, ſeu ſecundo gradu ipſius Titii. Certè ſi ſine ſcandalo, & periculo infamiæ non poteſt Berta ſe ſeparare à Titio, donec impetretur diſpenſatio à Pontifice, in graviſſima neceſſitate eſſe judicabitur, quia non poteſt prodere Marito, vel aliis ſuum delictum. Quare ab Epiſcopo tunc diſ-

pen-

Digitized by Google

penſari poterit. Non apparet autem facilè in aliis impedimentis tanta neceſſitas, quia impedimenta alia ſine infamia manifeſtari poterunt, & dum impetratur diſpenſatio, ſine incommodo ſeparabuntur conjuges.

5 Dixi autem (*verò aliumcaſum poſſe contingere*) negare enim non poſſumus, aliquando etiam præſcindendo ab infamia, poſſe aliquam aliam neceſſitatem adeſſe, id quod ex mox dicendis patebit, præſertim n.10.& n.21.

6 Hæc cum bona fide. Si verò, dicti Titius, & Berta contraxerint in fide mala, ideſt cognoſcentes Impedimentum, poteritne Epiſcopus, diſpenſare, concurrentibus cœteris conditionibus prædictis?

Reſp. Si uterq; mala fide proceſſit, nō poterit Epiſcopus, teſte Sanch. *lib.2.d.40 matr.n.*4. Coninch, Tancr. G. Hurt. aliique, quos citat, ſequiturque Lot. *Tr.2.reſ.Theol.q.3. art.*2. quia in hoc caſu non præſumitur Pontifex poteſtatem Epiſcopo concedere, & confirmatur ex Trident. *ſeſſ.24.c.5.de Ref.matr.* quod vult, ut qui mala fide Matrimonium contraxerunt, (quod ſaltem eſt intelligendum, quando mala fides in utroque eſt conjuge,) ſpe diſpenſationis careant. Si ergo Pontifex ipſe profitetur, nolle tunc diſpenſare, præſumere ne poterimus, eam poteſtatem Epiſcopis conceſſiſſe?

7 Notat autem Pont. *lib.8.c.13.n.4 fine*, eum, qui ſolemnitates Denunciationum ex præſumptione, & temeritate omiſit, mala fide contraxiſſe, atque adeò eum hoc non poſſe diſpenſare Epiſcopum juxta dicta.

At, ſi ſaltem alter bona fide proceſſit, multi Doctores ut Sanchez, *loc.cit.* Pont. Perez, Caſtrop. Lot. *ll.cc.* concedunt, poſſe Epiſcopum, ne ſcilicet alterius peccatum alteri noceat, diſpenſare, quicquid dicat Aver. *q.19.de matr.ſect.*2. Garz. *de Benef.p.11.c.5.n.*357. qui etiam tunc negare contendit, cujus tamen rationes facilè ab non imperito Lectore diſſolventur.

An denique Paterna Pontificis, ac ſumma benignitas concedat Epiſcopis dictam poteſtatem, etiam quando adfuit mala fides in aliquo raro, & verè urgentiſſimo caſu, operæ pretium eſſet, ut à ſapientibus expenderetur.

In impedimento occulto ante contractum Matrimonium.

8 Antonius, & Antonia laborant Impedimento occulto dirimente, & niſi Matrimonium celebrent, periculum eſt magni damni: poteritne diſpenſare Epiſcopus ad illud contrahendum, ſi periculum ſit in mora, undè expectari Pontificia diſpenſatio non detur?

9 Reſp. poſſe, in foro conſcientiæ tamen. Ita Doctores non pauci, ut Sanch. *loc.cit.* Pont. Perez, Caſtr. *ll.cc.* G. Hurt. *d.26. diff* 2 Loth. *loc. cit. tract.*3. & ratio eſt eadem præſumpta voluntas Summi Pontificis, quam diximus, adeſſe in jam contracto. Solùm hìc iidem notant, difficilius hanc neceſſitatē occurrere poſſe in Matrimonio hoc contrahendo, quàm in jam contracto. Quando enim Matrimonium nondum contractum eſt, poterit Sponſa v. gr. uti remedio, quod indicat Sanch. *loc.cit.* ad declinandam contractionem Matrimonii, ut ſcilicet voveat per aliquot dies Caſtitatem, quanti circiter requiruntur ad obtinendam Pontificis diſpenſationē, & deinde dicat cum veritate, ſibi in mentem veniſſe votum Caſtitatis à ſe emiſſum (non autem aperiat temporale ne fuerit, an perpetuum; cùm enim temporale poſſit Epiſcopus diſpenſare non benè conſuleret neceſſitati expectandi diſpenſationem à Pontifice) atque dicat, ſibi propterea non licere aſſenſum Matrimonio prębere, donec veniat diſpenſatio. At hoc remedio uti nequit conjux, quando jam contractum fuit Matrimonium, quia tunc alter eorum potest dicere ſe habere jus ad petendum, & tunc deberet alter reddere, ut alibi explicuimus. Verùm igitur eſt facilius poſſe urgere neceſſitatem in Matrimonio contracto, quàm in contrahendo, cùm in contracto hoc remedio uti nequaquam poſſis.

10 Facilius inquam, nam cæterùm poſſe, ſaltem raro, illam urgere, etiam ante contractum Matrimonium, iidem Doctores ut Sanchez, *loc.cit.* Hurtad. *loc.cit.nu.*7. conſentiunt, eamque omnes admittunt, qua aliquis morti proximus aſtringeretur ad matrimonium cum aliqua contrahendum, ut ſic legitima redderetur proles anteà ſuſcepta, vel, ut reſarciretur honor puellæ, vel, ut ſtatim ſedarentur graves inimicitiæ.

In impedimento publico poſt contractum Matrimonium.

11 Ut hunc caſum planè deciſum habeas, lege hic Conſilium quod quidam ex noſtris hujus Panormitani Collegii doctus Theologus ad Epiſcopum Agrigentinum multis ab hinc annis ſcripſit, quod ego tunc in Theologia morali adhuc Tyro, in ſummam fideliter contraxi, & in uſum fortè futurum (ut nunc contigit) mihi reſervavi.

12 Titius, & Berta, præmiſſis legitimis Denunciationibus, cæteriſque requiſitis, bona fide (nam, ſi mala, idem eſſet dicendum, quod *n.*6. dictum eſt) Matrimonium contraxerunt, ac filios genuerunt multos, quorum unus nunc eſt ſuperſtes; Sed ecce poſt annos ſeptem à Matrimonio apparuit Impedimentum inter ipſos dirimens conſanguinitatis ſecundi in quartum gradum. Notitia hujus impedimenti eſt inter vicinos, & ſuppono, poſſe facilè probari, immò & eſſe publicum.

13 Certum eſt, filios eſſe legitimos ob bonam fidem, ut notat Filliuc. *tom.1.tract.19. num.*132. Sanch. *lib 8.d.34.num.*46. & paſſim alios citans. Verùm quærendum eſt, quid remedii ad hoc Matrimonium validandum?

14 Primum remedium eſt recurſus ad Summum Pontificem. At, hoc factum eſt, ſed inutiliter, quia, vel requiſitæ ſunt aliquot expenſę, vel acceſſus ad Romanam Curiam. Conjuges autem ita ſunt ingenti oppreſſi paupertate, ut neutrum poſſint.

15 Secundum remediū eſt diſſolutio Matrimonii. At, hoc duriſſimum eſt, & affert dedecus conjugibus, & tamen ii ſunt digni mitiori remedio ob bonam fidem, & ob recurſum jam factum ad Pontificem.

16 Tertium, ut ſimul cohabitent, tanquam Soror, & Frater. At hoc non vulgaribus incommodis plenum eſt: tum quia affert ſcandalum ſcientibus impedimentum, tum quia difficilè erit, eos in tanta familiaritate continentiam obſervare; tum quia, dum ii cognoſcunt Impedimentum, veroſque ſe non eſſe conjuges, quæ pax erit inter illos? qui amor?

17 Quartum, ut Epiſcopus ſuppetat expenſas neceſſarias ad profectionem in Curiam Romanam. Hoc remedium affert Vaſq. 1.2. *tom.*2. *diſt.*178. *c.*1. *n.*16. Bonac. *de legib. diſp.*1. *q.*2. *p.*1. n.19. dicens, has debere Epiſcopum ſubminiſtrare ſuis ovibus. Verùm hoc remedium eſt Epiſcopo moleſtum, & durum nimis, & ideò à Salas, apud Bonac. *loc. cit.* citans *praxim Doctorum & ſententiam* Sanch. Caſtr. *loco mox citando*, *n.*9. Pont. *lib.8.c* 13. *n.*3. nequaquam admittitur.

18 Remedium ergo quintum puto eſſe, ut Epiſcopus diſpenſet, poteſt enim in hoc caſu in foro Conſcientiæ, etiam exiſtente nunc impedimento publico, nam ſi occultum eſſet, multo magis poſſe, modò diximus *n.*2. Doctores, qui videntur inſinuare, poſſe Epiſcopum diſpenſare in prædictis circumſtantiis, ſunt Sotus, *lib.*1. *de juſtit. q.*7. Vaſq. *loc.cit.* Salas, *de lg.d.*20. *ſect.*2. *num.*27. Caſtr. *to.*1. *tract.*3. *d.*6. *par.* 5 *num.*7.

Dico (*inſinuare videntur*) quia abſolutè docent, Epiſcopum in ſimili neceſſitate poſſe diſpenſare in Impedimento Matrimonii dirimente, & nunquam addunt limitationem, ſe loqui de occulto; Ergo ſentiunt de omni etiam publico, & meritò, quia eædem rationes ductæ à Charitate, & benignitate Pontificis, ita præſumuntur adeſſe aliquando in publico, perinde ac in occulto.

19 Puto item, hanc diſpenſationem concedi debere ab Epiſcopo, atque peccare, niſi concedat: quia illam ex Juſtitia obligatur Epiſcopus (quando rationabiliter debetur) concedere, ut univerſaliter docet Suar *de leg.c.*18 n.22. Verùm de hac obligatione legatur omninò Caſtr. *tom.1.tr.3.d.6.n.6.§.2.d.n* 8. qui benigniùs loquitur.

20 Hactenus illius Theologi Conſilium, quod poſſet confirmari ex Doctrina Perez, *de matr.d.43.ſect.6.num.*6. qui ſic habet, *Ut Epiſcopus diſpenſet in impedimento dirimente, requiritur, ut illud ſit occultum. Si enim eſſet caſus, quod impedimentum ſit publicum, potiùs oriretur ſcandalum, ſi Epiſcopus diſpenſaret, quàm ſcandalum ceſſaret: Omnes enim ſciunt, per ſe loquendo, non poſſe Epiſcopum ejuſmodi diſpenſationes concedere. Si tamen poneremus, impedimentum eſſe publicum, & ſimul publicum eſſe graviſſimam neceſſitatem, poſſet ſimiliter Epiſcopus diſpenſare.* Hæc ille.

In impedimento publico ante contractum Matrimonium.

21 Quamvis hic caſus videatur moleſtior; tamen, ut in ſimili nuper à *num.*9 dictum eſt, moleſtia in eo dumtaxat ſita eſt, quod difficiliùs tanta neceſſitas inveniatur, aliiſq; remediis ita deſtituta, ut etiam ante contractum Matrimonium poſſit ab Epiſcopo in Impedimento publico diſpenſari. At ſi in rariſſimo caſu urgentiſſima adeſſet dicta neceſſitas, cur ex eadem benignitate, & charitate Pontificis concedenda non ſit ejuſmodi poteſtas Epiſcopis in præſenti caſu, ſicut in præcedenti? Rectè igitur etiam in caſu præſenti concedit Leander apud Dian. *p.11.tr.8 reſ.3. v. Sed obſerva.*

22 Fac enim, aliquem morti proximum urgeri ad Matrimonium contrahendum cum aliqua puella, ut ſic legitima reddatur proles antea ſuſcepta, vel, ut reſarciatur honor dictæ puellæ, vel, ut ſic ſedentur graves diſcordiæ (in quibus caſibus *n.*10. conceſſimus Epiſcopo poteſtatem diſpenſandi in Impedimento publico apparente poſt contractum Matrimonium) tunc ſanè propter eaſdem rationes debemus concedere ante Matrimonium contractum; Et confirmari id poteſt ex doctrina modò *nu.*20. allata à Perez, cùm hic, ut ſupponere etiam debemus, non ſolùm Impedimentum ſit publicum, ſed etiam publica neceſſitas. Adderem, ſi fortè neceſſitas publica non ſit, reddi eam publicam per prudentem evulgationem poſſe, ut ſcilicet ſic ſcandalum, quod fortè proveniret ex ejuſmodi Epiſcopi diſpenſatione devitetur. Penſitent Lectores prædicta, & ſapienter dijudicent.

In dubio, an Epiſcopus poſſit diſpenſare in impedimentis Matrimonii?

23 Si exhibitis diligentiis moralibus (quæ certè exhiberi omnino debent) dubium ſit negativum, an Impedimentum verè adſit, Diſpenſatione in re noſtra non indigemus, nec Epiſcopi, nec Pontificis, & abſque illa procedi poteſt ad Matrimonium, ut vult Sanch. *lib.* 8.

mat.

Digitized by Google

*mat.d.*6.*n.*18.Pont.*lib.*8.*c.*13.*n.*1.Et nos *lib.*1.*in Dec.c.*3.§.7. *v.mat.nu.* 3.quia tunc Poſſeſſio ſtat pro libertate, hominis potentis uxorem ducere, ſolùm (quando opus eſſe judicabitur) Epiſcopus, ad ſcandalum vitandum, declaret, diſpenſationem non eſſe neceſſariam, vel, ad cautelam, diſpenſet. Idem multo magis erit, ſi probabile ſit, Impedimentum non adeſſe.

At verò, ſi certum ſit Impedimentum, ſed dubia cauſa, ſeu dubium ſit, an adſit tanta neceſſitas, quantam requiri hactenus explicuimus, tunc enim vero dubitari poteſt.

An Epiſcopus, poteſtatem habeat diſpenſandi?

Et breviter, Reſpondeo, non habere, quia in hoc dubio poſſidet certitudo Impedimenti dirimentis; poteſtas autem Epiſcopi eſt dubia, dubia enim cauſa non poteſt dare certam poteſtatem, ergo ex à me dictis *lib.*2.*in Dec.c.*3.§.6.*v.Diſpenſ.v.Juriſdict.v.Subditus* non poteſt ſe extendere ad diſſolvendum certum Impedimentum.

24 Dices. Epiſcopus in dubio, an adſit ſufficiens cauſa ad Votum non reſervatum diſpenſandum, ad Jejunium Eccleſiaſticum ſolvendum, ad laborandum die feſtivo, poteſt diſpenſare ex receptiſſima doctrina Doctorum apud Merul.*to.*2.*d.*4.*c.*6.*dub.*23 *n.*107.& Dian.*p.tr.*3 *reſ.*29.ergo & in caſu noſtro.

Reſp. Nego conſequentiam, quia poteſtas diſpenſandi in Votis non reſervatis, & cœteris prædictis eſt certa in Epiſcopo, ut omnes docemus, & ſic, operari ſupra dubiam cauſam, in prædictis poteſt; At in Epiſcopo non adeſt poteſtas diſpenſandi in caſu noſtro, ideſt in impedimentis, ergo non poteſt operari circa certum Impedimentum, & ex alia parte cauſa, dubiè ſufficiens, non poteſt Epiſcupo dare certam poteſtatem, ut dictum eſt.

Adde, totam hanc poteſtatẽ eſſe ex præſumptione voluntatis Pontificis: At in re tam gravi, quis illam in dubio præſumere audebit?

Quid, ſi Epiſcupus putet, ſe habere cauſam, ſed deinde poſt datam diſpenſationem, inveniat, ſe erraviſſe, hoc eſt cauſam illam non adfuiſſe? Reſp. id me dicturum infra *c.*12.§.1.

In caſu obtentæ diſpenſationis ſubreptitiæ an aliquid poſſit Epiſcopus?

25 Non dubitarunt aliqui, ut Gloſſa, Hoſtien. Gutt. aliique apud Caſtrop. *mox citandum*, affirmare, poſſe Epiſcopum firmam per ſuam diſpenſationem reddere eam diſpenſationem, quam aliqui fortè ſubreptitiè habuerunt à Summo Pontifice quaſi jam ſummus Pontifex eam veluti imperfectam conceſſerit, quæ poſſit perfici ab Epiſcopo. Sanè Pont.*lib.*8.*c.*13.*n.*7.incertus de hac poteſtate eſt, quia eam videtur Sacer Textus C. *Quia circa de conſ. & affin.* concedere, Verùm nos nullatenus incerti eſſe debemus, quia illam admittere non poſſumus, periode non admittunt Caſtr *d.*4.*de matr.p.ult.*§.1.*n.*10. Averſ.*q.*19. *de mat.ſect.*2.*Verſ.Octavo addiderunt.* Perez, *d.*43.*ſect.*6.aliique, nullibi enim illa conceditur, & Textus allatus ſolùm permittit Epiſcopo, ut, propter multas difficultates ſeparationis, diſſimulet, ſi Matrimonium ſit nullum, & à conjugibus validum reputetur. Adde, poſſe dici illam fuiſſe peculiarem conceſſionem pro illo ſpeciali caſu, non verò legem univerſalem.

26 Hæc quoad Epiſcopum. An autem diſpenſatio bona fide à Summo Pontifice impetrata, ſi deinde inveniatur ſubreptitia, poſſit aliquando præſumi, ratam, & firmam haberi ab eodem Pontifice, dixi *lib.*1.*in Dec.c.*3.§.7 *V.Diſpenſat.n.*8.& 9.

CAPUT V.

An Alii à Summo Pontifice, vel Epiſcopo poſſint aliquid in impedimentis Matrimonii?

1 Poteſt dubitari. Primò, de Vicario Epiſcopi. Secundò, de Capitulo Sede Vacante. Tertiò, de Regularibus per privilegia, Quartò, de Commiſſario Bullæ Cruciatæ.

Vicarius Epiſcopi.

2 Quoniam hæc poteſtas diſpenſandi in prædictis neceſſitatibus eſt Ordinaria Epiſcopo, ideò ea delegabilis eſt. Quare ſpecialem conceſſionem ejuſmodi poteſtatis ſuo Vicario, ſeu alteri poterit Epiſcopus communicare; Lege Sanch.*lib.*2.*matr.d.*40.*d.n.*12.

3 Verùm adverte, hanc poteſtatem Vicarium non habere ex vi Vicariatus, ſed debere ſpecialiter ipſi ab Epiſcopo concedi, ut notat Sanch. *lib* 2.*matr.diſt.*40.*n.*12.Caſtr.*d.*4.*ſponſ.p.ult.*§.1. *num.*14 Gaſp. Hurtad.*d.*26.*diff.*2 *n.*7.aliique.

Capitulum Sede vacante, ejuſque Vicarius.

4 Sanè poterit Capitulum, quia, Sede Vacante, ſuccedit in tota Juriſdictione Epiſcopi, Vicarius autem ipſius poterit quidem, ſed ex ſpeciali conceſſione, non verò ex vi Vicariatus juxta dicta *n.præc.*

Regulares.

5 Nullum circa hoc, ut habet Sanch.*l.*8.*matr.diſp.*6.*n.*28.Religioſi privilegium habent, niſi aliqui ex illis poſſint diſpenſare cum Infidelibus exiſtentibus in remotiſſimis Regionibus. Et quidem (ut conſtat) in Impedimentis ſolùm Jure Eccleſiaſtico inductis. De qua re vide Sanch.*loc.cit.n.*29.

An verò poſſint diſpenſare in petitione debiti, ſi ſuperveniat legitimis conjugibus Affinitas ex copula illicita, dicam mox *c.*6. *n.*4.

Commiſſarius Bullæ Cruciatæ.

6 Poteſtas, quæ Commiſſario huic conceditur ſuper hac re, illa una eſt, qua cum quibuſdam conditionibus poſſit is diſpenſare in Impedimento Affinitatis, contracto ex copula fornicaria. Id ut explicetur, habe præ oculis ipſa verba Bullæ, apud Lud. à Cruc. *in Expoſit. Bul. Cruc. in initio operis*, in quibus ea poteſtas Commiſſario conceditur.

Item (ait Summus Pontifex) *Reverendo Epiſcopo, qui Commiſſarius deputatur, datur facultas diſpenſandi in foro Conſcientiæ, dumtaxat nullis datis literis, ſeu per Confeſſionem laceratis, cum his, qui primo, & ſecundo Affinitatis, ex fornicatione contracto, gradibus conjuncti, Matrimonium contraxere, dummodo poſt Conc. Trid. illius formam ſervaverit, ac impedimenta hujuſmodi occulta ſint penitus, & alter contrahentium, tempore contracti Matrimonii impedimenti ignarus extiterit, & quod de nullitate prioris conſenſus prius certificati, tacitaque (ſi videbitur ad vitanda ſcandala) cauſa nullitatis, Matrimonium inter ſe, etiam ſecretò, de novo contrahere poſſint, prolemque ſuſceptam, & ſuſcipiendam exindè legitimam decernendo.* Hactenus Bulla. Diſcurre nunc per ſingulas clauſulas.

Qui Commiſſarius deputatur.

7 Ne ignores, Commiſſarium hunc, cui Pontifex prædictam poteſtatem concedit, reſidere in Hiſpania, qui tamen ſubſtituit alios in ſingulis Provinciis, quibus eam poteſtatem ſubdelegat. Ille vocatur Commiſſarius Generalis, hi Commiſſarii Provinciales.

8 Inquiro jam primò, quo jure Generalis hanc poteſtatem Provincialibus Commiſſariis concedit?

Reſp. quia hæc poteſtas Generali Commiſſario eſt conceſſa omnibus ſucceſſoribus, ideò ordinaria eſt, atque adeo delegabilis. Adde id peculiariter concedi à Pontifice Commiſſario Generali, ut *n. ſeq.* jamjam explicabo.

9 Inquiro ſecundò. An Commiſſarius Provincialis, qualis eſt noſter Archiepiſcopus Panormitanus pro tota Sicilia, poſſit hanc eandem poteſtatem diſpenſandi in dicto Impedimento ſubdelegare alteri tertio, ſeu Commiſſariis ſpecialibus, quos ipſe Commiſſarius Provincialis ſolet in ſingulis Civitatibus conſtituere, quoſque vocamus, diſtinctionis gratia, Commiſſarios particulares?

10 Reſp. Ex vi prædictæ Bullæ mihi videtur, non poſſe, quia, quamvis Commiſſarius Generalis poſſit ſuam poteſtatem ampliſſimè concedere Commiſſariis Provincialibus; ſic enim habent verba ejuſdem Bullæ.

Item, ut (Commiſſarius Generali) *deputare poſſit Commiſſarium in ſingulis Provinciis per locorum ordinarios, quorum conſcientia onerantur prævia matura deliberatione approbandos cum ſimili, vel limitata poteſtate.*

11 Tamen, nihil Pontifex concedit, ut ii Provinciales poſſint deinde alteri tertio eam poteſtatẽ communicare. Confirmatur Primò, quia quamvis Delegatus Principis, etiam ad univerſitatem cauſarũ, poſſit alium ſubdelegare; nihilominus hic alius non poteſt tertium delegare, ut rectè probant Sanch.*lib.*3.*matr.dub.*31.*nu.*9. Merol. *tom.*3.*d.*7.*c.*4. *n.*105. alios citans, aliique & ego mox *n.*14. latius dicam. Confirmatur Secundò, quia prædicti Commiſſarii particulares, & tertius quicunque non deputari ſolent, niſi ab ipſo Commiſſario Provinciali, & non per locorum Ordinarium, ut requiritur à Summo Pontifice ad concedendam poteſtatem illam, &c.

12 Dixi autem (*Ex vi prædictæ Bullæ*) nam, ſi adſit aliqua peculiaris diſpoſitio magis ampla, non erit mirum, ſi extendatur poteſtas; Sanè noſtro Archiepiſcopo Panormitano Cõmiſſarius Generalis hac poteſtatem ſubdelegandi in hunc modum concedit, vide *in lit. Deputationis Commiſſ. hujus Regni, quæ ſervatur apud dictum Archiepiſc.*

Quoniam in Regno Siciliæ ſunt Diœceſes diſtinctæ, nec Archiepiſcopus poteſt per ſe ipſum in omnibus providere, ideò concedimus, ut ipſe valeat per ſingulas Diœceſes nominare, ſeu eligere Commiſſarios particulares in Diœceſibus, vel locis, ubi ipſe neceſſarium judicabit, quibus nos concedimus facultatem exercendi munus Commiſſarii in iis locis, pro quibus fuerint aſſignati, dummodo ſervent Bullam Pontificis, inſtructionemque, &c. Hæc ille.

Vides autem, una ratione in hac diſpoſitione non ipſe Archiepiſcopus ſubdelegat, ſed ſolùm nominat, ſeu eligit perſonas, quibus Commiſſarius ipſe Generalis poteſtatem concedit, quæ eſt Doctrina, valdè communis apud Doctores, ut Sanch. Merol. Pont. *mox citandi* in aliis materiis.

Vide item, hos debere eſſe approbatos ab Ordinario; Id enim vult Bulla Pontificis, cujus verba attulimus *n.* 10.

13 Sed remanet illa difficultas. An Archiepiſcopus poſſit pari modo eligere aliquem v.g. Theologum, non ad totum dictum omnes Commiſſarii, ſed ſolùm ad valendum diſpenſare in una aliqua cauſa

(v.g.

(V. Gr. in impedimento Matrimonii ex copula illicita, altero neſciente, &c.)

Reſpondeo. Aliquis difficulter id concedet, quia finis Commiſſarii Generalis, & verba prædicta ejoſmodi conceſſionis, ſolùm volunt, ut ſingulæ Diæceſes, vel loca habeant ſuos Commiſſarios ad omnes cauſas, non verò ſeparatim ad unam, vel alteram: quam ſeparationem non videtur poſſe fieri ab hoc Archiepiſcopo; cùm eam in mandatis non habeat. Conſtituat ergo Theologum illum, (ſed ſemper cum dicta Approbatione Ordinarii)abſolutè Commiſſarium, & tutò procedet.

Aliquis autem concedet cum Approbatione prædicta, quia cui conceditur totum, videtur concedi pars. Hæreo, cuinam ex his ſententiis hærere debeam: Tu tua ſapientia ad alterutram me, Lector, impelle. An verò ea dictis, & ea doctrina Sanch. *lib.4.matrim.d.32.n.18.* Merol. *to.3.d.7.c.4.* Pont. *lib.5.c.26.n.108.&c.28 a a fine*, aliorumque, colligi valeat, poſſe etiam validè ſic diſpenſare Archiepiſcopum? *Ex nunc ego diſpenſo illud V. G. impedimentum ex copula illicita modo ſupradicto exortum, diſpenſo, inquam, pro illa, vel illis perſonis, pro quibus talis Theologus judicaverit eſſe diſpenſandum.* Tu, idem Lector dijudica.

14 Dices. Poſſumuſne affirmare, Delegatum, atq; adeò Commiſſarium Generalem Cruciatæ poſſe ſubdelegare aliquem, vel aliquos, quibus det poteſtatem ſubdelegandi, ſaltem ex eo capite, quòd ſit Delegatus Principis, & ad univerſitatem cauſarum, tunc enim jam Archiepiſcopus noſter poſſet ſubdelegare Theologum illum, &c.

Reſpondeo Primò, eſto poſſit: unde habes, quod de facto ſic ſubdelegaverit? Ego ſanè contrarium habeo, nam Commiſſarius Generalis modò *n.12.* pronunciavit, à ſe ſubdelegari nominatos à Commiſſariis Provincialibus; ergo videtur excludere ipſos Provinciales Commiſſarios ab ejuſmodi poteſtate ſubdelegandi.

Reſpondeo Secundò, me ideò dixiſſe *(eſto poſſit)* quia id communiter reprobatur. Audi Meroll. *tom.3.d.7.c.4.a num.105.* quæſtionem hanc diſertè reſolventem. *Utrùm* (ait) *Delegatus Principis poſſit delegare cum poteſtate ſubdelegandi cauſam ſibi commiſſam?* Et reſpondet. Jaſon *apud dictum* Merollam *dicit, forſan poſſe, ſicuti poteſt Ordinarius. Ratio eſſe poteſt, quia Delegatus Principis eſt major ordinario quoad cauſam ſibi delegatam, ſed eſt valdè probabile, Ordinarium poſſe delegare cum poteſtate ſubdelegandi, ergo multò magis id poterit Delegatus Principis. Verùm hoc ſententia communiter reprobatur. Quia delegatus non habet facultatem ultra ſibi conceſſam, cùm ergo D. legato Principis ſolùm reperiatur in jure conceſſum, poſſe ſubdelegare, & nullibi concedatur, quod poſſit dare poteſtatem ſubdelegandi, id non poterit. Et idem dicendum eſt à fortiori de Delegato ad univerſitatem cauſarum propter eandem rationem. Ita tenet* Gloſſa, Felinus, Panorm. Alexander, Bertach. Maranta, Mandoſius, *quos citat, ſequiturque* Sanc. *lib.3.matr.d.31.n.9. Diſpar autem eſt ratio de Ordinario, & Delegato. Nam Delegatus non habet facultatem ultra ſibi conceſſam, Ordinarius verò habet facultatem, & Juriſdictionem univerſalem, eamque proprio nomine exercet.* Hactenus Merolla.

Reſpondeo tertiò. Si Commiſſarius Generalis putaſſet, ſe poſſe hanc poteſtatem ſubdelegandi communicare Commiſſariis Provincialibus, ſanè illam ipſis directè communicaſſet, & non eſſet uſus modo illo dicto *nu 12.*

Atque hæc nimis fortaſſe pluribus, ſed fuit reiicienda ſententia cujuſdam Theologi; cui hæc mea difficilis viſa eſt.

Diſpenſandi.

15 Hinc inquiro. An Commiſſarius poſſit diſpenſare in dicto impedimento ſine ulla compenſatione eleemoſynæ in favorem Cruciatæ.

Reſpondeo. In aliis caſibus, in quibus commiſſarius diſpenſare poteſt, dicitur in Bulla, ut is habeat poteſtatem *diſpenſandi, & componendi*: unde videtur etiam in hoc, de quo agimus, idem eſſe dicendum. Verùm mihi non eſt omninò certum, illud *(componendi)* cadere ſuper caſum noſtrum. Nam primò, in Bulla dicitur: *Datur poteſtas Commiſſario diſpenſandi, & componendi in commutationi legatorum, & datur poteſtas diſpenſandi, & componendi in irregularitate contracta, &c.* Deinde verò dicitur. *Item diſpenſandi in Affinitate orta ex copula, &c.* Video in prioribus caſibus poni illud *(componendi)* non verò in noſtro? Nihilominus puto non eſſe recedendum à praxi, quam video hic adeſſe, dandamque eſſe eleemoſynam juxta qualitatem perſonæ, & delicti. Quæ praxis minimè innititur in eo; quòd omnes conceſſiones hujus Bullæ tendunt in ſubſidium temporale Cruciatæ. Sane D. Franciſcus Salerno Commiſſarius, Sede Vacante, non multis abhinc annis hanc diſpenſationem conceſſit cuidam pauperi cum onere elargiendi Julios circiter quinque, hoc eſt tarenos Siculos ſex, in ſubſidium Cruciatæ, & potuiſſet minus, ſi diſpenſandus pauperior fuiſſet.

Idem propter eaſdem rationes puto dicendum de diſpenſatione ad petendum debitum conjugale in caſo, quem dicemus infra *cap.6. num.3.*

In foro Conſcientiæ dumtaxat.

16 Non ergo hæc diſpenſatio à Commiſſario expedienda eſt publicè. Hinc praxis eſt, ut petatur diſpenſatio pro quodam determinato Matrimonio invalido ex dicta Affinitate copulæ illicitæ, non nominatis perſonis, explicato tamen diſtinctè gradu primo, (vide mox *c.9.§.7.n.2.*)vel ſecundo rectæ lineæ, vel tranſverſalis (nam ultra non extendi hoc impedimentum ex copula fornicaria, dictum eſt ſupra ſatis) quibus vel diſpenſat oretenus Commiſſarius, facta compoſitione, de qua modò dictum eſt, vel dando litteras, in quibus nullus nominatur ex diſpenſatis: quæ tamen literæ ſtatim erunt lacerandæ, ut dicitur in Bulla.

Dummodò, &c.

17 Hic ponuntur Conditiones quinque, ſub quibus ſolis poteſt Commiſſarius prædictam diſpenſationem concedere: iis autem poſitis poteſt, etiam ſi facilis eſſet aditus ad Pontificem, quia hæc reſtrictio non ponitur in Bulla.

18 Prima conditio eſt, ut Matrimonium reperiatur contractum juxta formam Concilii Tridentini, ideſt coram Parocho, & Teſtibus, & inſuper cum debitis Denunciationibus, nam ſine illis non dicitur ſervata forma Tridentini. Quòd ſi Epiſcopus unam, vel omnes has Denunciationes diſpenſavit, jam ſervata fuit Tridentini forma, ut latè habes apud Bardi, *in Bull.Cruc.p.3.tract.3 c.3.ſect.5.num.2.* qui notat, ſi una tantùm omittatur, quamviſcum culpa, Matrimonium adhuc dici contractum ſub debita forma, quia levis eſt omiſſio, quando tamen Parochus eſt certus non apparere pro illo Matrimonio ullum impedimentum.

19 Secunda, ut idem Matrimonium fuerit contractum bona fide, ſaltem ex parte unius ex conjugibus, qui ignoraverit interceſſiſſe ejuſmodi impedimentum Affinitatis ex copula illicita. Quando ergo uterque conjux impedimentum novit, nihil illis concedere poteſt commiſſarius. Olim quædam ſcivit ſuum impedimentum, ſed deinde ex aliorum dictis ſibi perſuaſit, illud non adeſſe: apparuit tamen clarè poſt contractum Matrimonium, fuitne Matrimonium illud bona fide contractum? Reſpondi affirmativè, quia jam ſine dolo, ſine fraude contractum fuit.

20 Tertia, ut impedimentum ſit occultum. Quando autem hujuſmodi eſſe, exiſtimandum ſit, mox dicam *n.25.&ſeq.*

21 Quarta, ut alter impedimenti ignarus certificetur de nullitate prioris conſenſus tacita, ſi videbitur, cauſa nullitatis. Quare, ſi hæc certificatio facta non fuerit, non valere diſpenſationem, meritò docet Trull. *in Bull.Cruc.lib.2.§.4 dub.4.*

22 Quinta, ut adſit neceſſitas, ea ſcilicet, qua, ſi illud Matrimonium dirimeretur, periculum eſſet alicujus ſcandali. Quoniam verò ex diſſolutione Matrimonii, exiſtente impedimento occulto, facilè Mulieris fama jacturam pateretur, innuptaque facilè remaneret, ideò regulariter ſemper adeſt ejuſmodi quarta conditio; ſi nihilominus in aliquo raro caſu ſcandalum nullum timeretur, non poterit tunc commiſſarios diſpenſare.

23 Si autem poſtquam diſpenſatum fuit divulgetur publicè fortè impedimentum, tunc à Pontifice petenda eſt obtentæ diſpenſationis ratificatio, & interim pro foro externo erunt conjuges ſeparandi, quia pro externo foro non valet Commiſſarius diſpenſare. Quod idem obſervandum eſt, quoties in foro Conſcientiæ diſpenſatur in quocunque alio impedimento occulto.

24 Hi tamen occultè diſpenſati, ſed deinde cognito publicè impedimento, ſi copulam habeant, non peccant peccato fornicationis, quia verè conjuges ſunt, ſed ſolùm ſi ea copula ſciatur, peccant, vel contra reverentiam debitam Eccleſiæ, vel ratione ſcandali, &c.

25 Sed quandonam impedimentum hoc dicetur occultum?

Reſp. Ad hunc effectum, ut poſſit diſpenſare Commiſſarius (idemque dic de aliis impedimentis, & delictis quando diſpenſari, vel abſolvi conceduntur occulta)cùm non intendatur, niſi obviari ſcandalo publico, illud dicetur occultum, quod non eſt publicum, nec famoſum, nec manifeſtum, nec notorium. Quare etiamſi probari per duos Teſtes planè poſſit, adhuc dicetur occultum. Vide Sanch. *lib 8. de matr.d.34.n.55.* Vetricel *in q. Mor.tr.3.q.51.num.1.* alioſque ab ipſo citatos. Ut ergo publicum ſit, & non occultum, debet eſſe cognitum à majore parte Collegii, vel Viciniæ, vel Communitatis, ubi inveniantur ſaltem perſonæ decem. Sed certè (ut nos *lib.9.in Dec.c.3.n.10.* advertimus) prudentis arbitrio id maximè relinquendum; nam aliquando in magna Civitate, etiam ſi decem rem aliquam ſciant, non dicetur publica in ea Civitate, niſi fortè in iis circumſtantiis, in quibus facilè res ad alios divulgabitur.

26 Quando impedimentum eſt deductum ad forum contentioſum ſanè dicetur publicum, deducitur autem ad dictum forum per citationem partis. Quare ante illam, etiam ſi delatum ſit ad judicem, non dicetur ad forum contentioſum eſſe deductum, neque ex hoc capite publicum, eſto ex alio ex prædictis.

27 Addit Sanch. duo *loc.cit.* Caſtrop. *de Bull.Cruc.d.unic.p.11.nu.8.* Bardi *in Bull.Cruc.p.3.tr.3.cap.3.ſect.2.* Primum, eſſe ex hoc eodem capite occultum, ſi quamvis fuerit deductum ad forum contentioſum; tamen per ſententiam, ſive interlocutoriam, ſive definitivam, cauſa fuerit expedita in favorem Rei, etiam ſi Teſtes in favorem fuerint falſi, quia tunc remanet, ut erat prius, ideſt non probatum. Quicquid dicat Suarez, *de Cenſur.d.43.ſect.3.* qui immeritò negat de Interlocutoria. Nam infamia delicti etiam aufertur per ſententiam Interlocutoriam, quæ pronunciat expoſita indicia nihil probare, eſto igitur poſſit iterùm dictum delictum, ſeu impedimentum deduci in

Judi-

Digitized by Google

Judicium, ſi nova indicia apparerent, ſed jam nunc non apparent; ergo nunc remanet ex hoc capite occultum.

28 Addit ſecuodò, eſſe adhuc occultum impedimentum, ſi ſciatur V. Gr. copula illicita, ſed in eo loco neſciatur, eſſe impedimentum, qui jam ſic ceſſat ſcandalum, quoad Matrimonii contractionem.

29 Addam ego alia quatuor ex Doctoribus M. Paulo Leone *in praxi ad Liter. Punit. p. 2. inst.* Portell. apud Dian *p. 8. tr. 3. reſ.* 110. & aliia nam Primò, placet permaximè mihi ea doctrina, quæ docet, non poſſe à Delegato diſpenſari ei impedimento, vel abſolvi illud delictum, ſi quando in poteſtate, quam delegat Superior, dicat: *Dummodò impedimentum, ſeu delictum ſit omninò occultum*, quod ſolet dici, quando delictum, unde oritur impedimentum, eſt enorme; quia illud *(omninò)* explicatur *(totaliter, & intiſſimè)* tunc ergo, nec publicum eſſe debet, oec probabile, lege Verricelli *l. c. n.* 8.

30 Secundò. Si res ſit occulta in eo loco, ubi expedienda eſt diſpenſatio, & alibi ſit publica, erit ne in re noſtra adhuc occulta?

Reſponden. Erit, quando abeſt periculum, ut poſteà, etiam ibi manifeſta fiat. Quia eſſe impedimentum occultum, ibi verificari ſolùm oportet, ubi Diſpenſationis favor impenditur.

31 Tertiò. Si delictum, ſeu impedimentum deductum fuit in Judicium, & in eo fuit punitum, notoriumne erit?

Reſpondeo, in re noſtra notorium erit, non occultum; publica enim pœna publicum notat delictum. Idem dic, ſi adhuc cauſa examinatur ſaltem, quia eſt in proximo periculo manifeſtationis.

32 Quartò. Quid, ſi delictum in Judicio, nec fuit punitum, nec abſolutum, quia non potuit probari. Unde veluti negativè ceſſavit Judicium?

Reſp. tunc ea Gloſſa *in C. Omnipotens de Accuſ. c. V. Denuncian ur*, poſt annum elapſum dicetur, & erit, quantum eſt ex hoc capite occultum, quia quod probari nequit, præſumendum eſt, non adeſſe.

Matrimonium ſecretè contrahere poſſint.

33 Magna eſt controverſia. An Matrimonio, quando revalidandum eſt, debeat adeſſe præſentia Parochi, & Teſtium, de qua re ego pluribus, infra *tr. 4. de coſ. c. 4. num.* 3. ſed hic ejuſmodi quæſtio locum non habet, quia, quamvis in aliis caſibus illa requireretur, hic nequaquam requiritur; ſiquidem expreſsè Pontifex concedit, ut ſecretè poſſit ejuſmodi Matrimonium revalidari, & meritò, tum quia ſcandala ſic vitantur, tum quia jam ſupponitur Matrimonium illud in facie Eccleſiæ, hoc eſt cum dicta Parochi, & Teſtium aſſiſtentia, fuiſſe celebratum.

34 Quòd ſi eveniat, ut deinde fiat impedimentum publicum, debebit peti pro foro externo diſpenſatio, juxta dicta *num.* 23. & debebit advocari Parochus cum Teſtibus, ut nos *loc. cit.* dicemus, notatque rectè Trull. *lib. 2. §. 4. d. 1. n. 7.*

Prolem ſuſceptum, ſuſcipiendamque exinde legitimam decernendo.

35 Hanc legitimationem valere ſolùm pro foro Conſcientiæ certum ſit, quia tota poteſtas Commiſſarii eſt pro interno foro duntaxat. Quare, in foro tantùm Conſcientiæ poterit ſic legitimatus promoveri, ut habet Sanch. *lib. 8. matr. d. 6. n.* 25. ad Ordines Sacros, Beneficiaque Eccleſiaſtica recipere.

36 An poſſit ex vi hujus legitimationis ſuccedere in bonis temporalibus perinde ac legitimus, quæſtio eſt inter Doctores, mox citandos, quos adi, ſi placet; Illud recole, ex alio capite, nimirum ex vi bonæ fidei, qua ſaltem alter ex conjugibus Matrimonium contraxit, prolem, de qua agimus, legitimam eſſe, tum per leges civiles, tum per Canonicas. Unde jam ea hoc capite poterit ſuccedere in bonis temporalibus. Lege Sanch. *lib. 8. matr. d. 32. n.* 46. alioſque à me citandos. Infra *lib. de irreg. c. 17. §. 2. nn. 2.*

CAPUT VI.

Quis poſſit diſpenſare ad petendum debitum, ſi quando conjugibus ſuperveniat dicta Affinitas ex copula illicita.

1 QUomodo oriatur hoc impedimentum, diximus ſupra, *tr. 1. c.* 12. §. 3. hic, quiſnam illud diſpenſare poteſt, erit breviter dicendum.

2 Poteſt Primò, Epiſcopus reſpectu ſuarum ovium, etiam ſi aditus facilis ſit ad Summum Pontificem, nullaque urgeat peculiaris neceſſitas, idque ſaltem ex conſuetudine jam legitimè introducta, ut habet Pontius *lib. 8. cap.* 13 *n.* 9. Sanch. *lib. 8. matr. d.* 12 *n.* 13. Caſtrop. *de ſponſ. d. 4. p. ult. §. 1. n.* 16. aliique, quidquid neget Hurtad. *d. 26. diff. 2. n.* 8. *de matr.* Ejus Vicarius non poteſt, niſi ipſi ſpecialiter ab Epiſcopo ejuſmodi poteſtas concedatur, quia eſt regula generalis apud Meroll. *to. 3. d. 7. de Juriſd. Vic. c. 6. à num.* 128. alioſque ab ipſo citatos. Vicarium ea generali commiſſione Vicariatus non poſſe ea diſpenſare, quæ ſunt voluntariæ Juriſdictionis, ſed ſolùm quæ ſunt Juriſdictionis neceſſariæ, at diſpenſare, eſt actus Juriſdictionis voluntariæ, ut omnes apud eundem docent.

3 Poteſt, ſecundò, Commiſſarius Bullæ Cruciatæ, ſic enim habet Bulla.

Item Commiſſario d tur facultas diſpenſandi in ſimili Affinitatis impedim nto ſuper debiti exactione in eodem foro conſcientiæ tantùm.

4 Rodriquez, & Villalobos apud Bardi *de Bull. Cruc. p. 3. tr. 3. c. 5. n.* 2. extendunt hanc facultatem Commiſſarii, ut poſſit diſpenſare ad petendum debitum cum conjuge, cui id interdicitur ratione cognationis ſpiritualis, contractę cum altera conjuge. Sed meritò eos refellit Sanch *lib. 8. matr. d* 15. *num.* 13. Trull. apud Bard. & ipſe Bard. *lo. cit.* aliique, quia Commiſſario ſolùm conceditur diſpenſatio ad petendum debitum, quando impedimentum ſupervenit ex Affinitate orta ex copula illicita: at cognatio ſpiritualis nullo modo dicitur Affinitas. Quare à diverſis non poteſt fieri illatio. Neque dicas, conceſſo majori, intelligitur conceſſum minus, id enim verum habet, quando minus continetur in majori, non verò, quando eſt diverſum.

5 Religioſi privilegiati, quales ſunt, qui communicant cum noſtris Privilegiis, poſſunt in prædicto caſu Affinitatis ſupervenientis diſpenſare ad petendum; etiam poſt ablata vivæ vocis oracula, quia hoc Privilegium habetur per Bullam, ut fusè probat Thom Hurtad. 2. *mor. q. tr. 12. c. 1. n.* 1154. & G. Hurtad. *d. 26 matr. diff. 2. n.* 8. Loth. *tr. 1. r ſ q. 2. art.* 5. Dian *p. 11. tr. 8. reſ. 16. ubi, an extra confeſſionem*, idem dices de diſpenſatione ad petendum debitum ab eo, qui cum Voto ſimplici Caſtitatis Matrimonium celebravit.

6 Duo adverte. Primò, pro noſtris requiri, ut communicationem hujus privilegii concedat Pater Generalis, vel Provincialis, ita enim id reſtrinxit nobis idem Generalis.

7 Secundò. Diſpenſationem hanc poſteriorem ad petendum debitum ab eo, qui cum dicto Voto iniit Matrimonium non poſſe diſpenſari à Commiſſario Cruciatæ, quia hoc ipſi nullibi conceditur.

8 Quæres. Poteſtne Epiſcopus? Reſp negat G. Hurtad. *l. c. n.* 9. quia id eſſet (inquit) diſpenſare in voto Caſtitatis, quoad aliquem actum, ad quem non ſe extendit Epiſcopi poteſtas, quia Votum Caſtitatis eſt Summo Pontifici reſervatum. Sed profectò affirmandum, puto; idque ſaltem ex conſuetudine, ut dixi, *lib. 3. in Decal. c.* 16. *§. 4. n.* 43. (quem locum recolere, non erit inutile, quia ad rem multa) idemque docet meritò Caſtrop. *de ſponſ. d. 4. p. ult. §. 1. nu.* 17.

CAPUT VII.

De cauſis diſpenſandi in impedimentis Matrimonii.

§. I. *Præmittuntur aliqua de his cauſis in univerſum.*

1 AD diſpenſationem quamcumq; requiri cauſam rationabilem, & proportionatam, ſæpè diximus cum Sanc. *lib. 8. matr. d.* 18. & Caſtrop. mox citando, aliiſq; qua deficiente, diſpenſatio ab inferiore in lege Superioris facta, illicita eſt, & nulla: ſed, ut vult Caſtrop. *to. 1. tr. 3. d. 6 p* 8. §. 1. alios citans valida; licèt illicita, ſi fiat (ut etiam ſi à te petatur) à Superiore, vel ab Inferiore in propria lege.

2 Et quidem Cajetan. aliique apud Sanch. mox citandum, peccare mortaliter ait Superiorem, ſi ſine cauſa diſpenſet in ſua, vel Prędeceſſoris lege, niſi parvitas materiæ excuſet, ſed tamen regulariter ſolùm venialiter peccare, tum Superiorem, tum ſubditum ſine cauſa eam petentem tenent alii, ſentitq; Sanch *lib. 8. d.* 18. *n.* 7. & apud Dian. *p. 8. tr. 10. de legib. reſ. 32. & reſ.* 35. & latiùs *p. 8. tr. 3. reſ. 6. & ſeq.* Valent. Suar. aliique apud Dianam, qui addit, ea jam obtenta uti, ne peccatum quidem veniale eſſe: (excipe, niſi adſit ſcandalum & grave damnum aliorum, quale eſſet, ait Sanch. *loc. cit.* alios nimis gravari ex eo, quod alii abſque cauſa, lege ſolvendi tributa liberarentur.)

3 Nota tria. Primò, niſi expreſsè diſpenſans dicat, ſe ſine cauſa diſpenſare, ſemper intelligitur diſpenſare cum cauſa, quia non poſſumus præſumere, niſi clarè conſtet, peccatum alterius.

4 Secundò. Qui potens diſpenſare in lege Superioris, diſpenſat prudenter, puta cum morali præcognitione cauſæ, & circumſtantiarum, putans bona fide ſe habere cauſam diſpenſandi, cum tamen cauſa non adſit, validè concedit diſpenſationem ex Sanch. *lib. 8. matr. d.* 17. *n.* 11. Azor Jo: Sanch. Suar Rebell. *ll. mox citandis*, aliiſque: tunc enim credendum eſt, ad tollendos ſcrupulos, ratam fieri à Superiore diſpenſationem, ſed invalidam hanc diſpenſationem docet eſſe Caſtrop *l. c. §. 2. n.* 5. Pont. Bonac Baldel *ll. mox citandis*, aliiſque; quia bona fides excuſat à peccato, ſed non dat actui valorem. Utraque ſententia mihi probabilis apparet.

5 Tertiò Si Pontifex committat Epiſcopo, v g. ut diſpenſet, præcognita veritate cauſæ; Epiſcopus verò ſine ejuſdem cauſæ præcognitione, atque adeò imprudenter diſpenſet, cum tamen in rei veritate adſit cauſa ſufficiens, invalidam eam diſpenſationem eſſe, contendit Pontius, *lib. 8. cap. 14. num.* 8. Bonacin *quæſt. 2. de legib. p. 3. nu.* 8. Baldell. *lib* 5. *d.* 52. *num* 4. Caſtropal. *loc. cit. §. 2. num.* 5. quia, ſi cauſa cognita non eſt, monere diſpenſantem non poteſt, & ſic diſpenſatio eſſet facta ab Inferiore ſine cauſa, atque adeò nulliter. At Sanchez

chez *l.8. de matr. d.34. à n.2.* Suar. *de legib. l.6. c.19.* Jo. Sanch *d.54. n.39.* Rebel. *p.2. l.3. q.5. n.12.* diſtinguit; ſi enim (ait) commiſſio ſic habeat *Diſpenſes, ſi preces veritate nitantur*, valida erit valdè probabiliter in foro Conſcientię diſpenſatio, quia jam adeſt re vera cauſa, ut ſupponimus, quamvis in foro externo, ſi cauſa notitia non eſſet, judicaretur nolla. Si verò commiſſio ſic, vel ſimili modo ſe habeat: *Si per diligentem examinationem inveneris preces veritate niti*, invalida erit diſpenſatio, quia tunc illa præcognitio cauſæ requiritur, ut forma neceſſaria ad diſpenſationis valorem, Sanè, nec Pontium, nec Sanchez improbabilitatis damnare audeo. His præmiſſis accedamus propiùs ad noſtra.

§. II. *De Cauſis in particulari diſpenſandi in Impedimentis Matrimonii.*

1 AD ſex reduci hujuſmodi cauſæ ſolent, ut eſt Apud Pyrrhum Conr. *in praxi l.7. c.2.* & Bard. *in Trid ſeſſ.24. c.5.* Sanc. *l.8. d.19.* Dian. *p.8. tr.3 reſ.93.* ad anguſtiam loci, ad Paupertatem, vel Incompetentiam dotis, ad grave periculum litis, vel Inimicitiæ, ad ætatem excedentem fœminæ, ad conſervationem familiæ Illuſtris, quò reducuntur merita in Eccleſiam perſonæ petentis diſpenſationem, ad infamiæ fœminæ periculum, vel gravis ſcandali timorem; ad largam eleemoſynam. Nonoihil explicationis addamus ſingulis.

Anguſtia loci.

2 Si mulier in loco, in quo habitat, ob ejus anguſtiam virum ſibi non conſanguineum, vel affinem paris conditionis, cui poſſit nubere, non inveniat, eſt ſufficiens cauſa, ob quam Pontifex diſpenſet, ut dicta mulier nubat cum conſanguineo, vel affine.

3 Notanda autem hic ſunt quinque, Primò; Ad verificandam hanc cauſam, ſatis eſt, ſi conſideretur proprium oppidum, ubi mulier degit, quia moleſtum eſt mulieri relinquendo ſuos, nuptias extra ſuum oppidum, etiam in loco vicino, conquirere. Suburbia tamen, niſi fortè per unum circiter milliare diſtent, non eſſent extra propriam Civitatem, ut notavit Conradus *loc. cit. c.5. n.42.*

4 Secundò, in numeroſa Civitate difficile eſt, non invenire parem, qui non ſit cōvinctus cum muliere, facilè in minus frequenti oppido, nam propterea additur aliquando in Brevi diſpenſationis (*modo ejuſmodi oppidum non excedat numerum trecentorum focularium*) licèt fateat, non ſemper addi, quia non poteſt negari, aliquādo, etiam in loco frequenti par mulieris, qui conjunctus non ſit, nequaquā inveniri.

5. Tertiò. Ut expendatur, an in aliquo loco inveniatur vir non cōjunctus paris conditionis cum fœmina, expendendæ prudenter ſunt qualitates, & conditiones perſonarum. Nam Primò, debent ſemper excludi conjugati, Religioſi, ordinati in ſacris, hi enim ut potè impediti, non poſſunt cadere in conſiderationem Nuptiarum. Secundò, excludendi item ſunt moraliter inepti, ut ſunt aliqui intractabilis ingenii, perditorum morum, &c, Tertiò, non eſt item habenda ratio illorum, qui valdè impares ſunt fœminæ, ut qui ſunt valdè pauperes reſpectu facultatum Mulieris, vel qui ſunt valdè exiguæ, vel provectæ ætatis reſpectu ejuſdem. Nota illud (valdè.)

6 Quartò. Si omnibus his expenſis, ſolùm inveniatur uous, aut alter paris conditionis, adhuc perſiſtet cauſa hæc, nam non eſt reſtringenda mulier ad unum, vel alterum, reſpectu cujus fortè fœmina antipathiam habet naturalem, & rectè Sanch. *loc. cit. n. 14.* notat hanc cauſam non eſſe ſtrictè, ſed morali modo verificandam, ſatiſque eſſe ſi communiter in eo loco non inveniatur vir paris conditionis, &c.

7 Quintò. Si petatur diſpenſatio in gradibus propinquioribus, puta in ſecundo, vel tertio gradu ab eodem ſtipite, non ſolet aliquando, eſſe ſufficiens hæc ſola cauſa ducta ab anguſtia loci, nam propterea requiri ſolet alia cauſa, qualis eſſet illa, ut, ſi extra dictum locum nubere cogeretur: Dos, quam mulier habet inſufficiens eſſet ad nubendum pari. Et quidem univerſale eſt, ſecundùm G. Hurtad. *d.26. mat. diff.3. n.3.* & apud Dian. *p.8. tract 8. reſ.93. V. Adverte etiam*, ut, quando una cauſa non ſufficit, plures unitæ ſufficiant.

Dixi (*non ſolet aliquando*) nam cœterùm quilibet Pontifex ſtylum obſervat, quem mauult.

Paupertas, vel Incompetentia Dotis.

8 Si mulier dote careat, vel careat congruenti, cum qua juxta ipſius conditionem poſſit virum non conjunctum paris conditionis invenire, eſt cauſa ad diſpenſandum ſufficiens.

9 Notanda autem ſunt tria. Primò, ſi fœmina habeat parentes divites, qui cogi poſſunt ad eam dotandam, ea non dicetur carere dote. At ſi ſolùm habeat alios etiam fratres, quia ad ipſam dotandam cogi non poſſunt, vel, ſi habeat ſolùm ſpem, immò, & jus ad aliqua bona ſibi ad inteſtato fortè proventura, carere dicetur dote; Ita Sanchez *l.8. matr. d.19 n.17.* & Aver *q.59. matr. ſect.4.* quia de præſenti verè pauper eſt, & ut ſuppono, certa non eſt de vicina ſucceſſione. Et rectè Sanch. *loc. cit. n.27.* ait, ſi Parentes puellæ nunc non valent dotare filiam, ne dotando ipſi ſecundùm eorum ſtatum indigeant, filiam eſſe pauperem, quamvis poſt eorum mortem, ſit ſucceſſura in hæreditatem ſufficientem.

10 Quid, ſi deinde, mortuo v.g. conſanguineo, ipſa ab inteſtato ſuccedat ejus bonis, vel ab amico donationem, vel legatum acquirat, vel theſaurum inveniat, &c. perſiſtetne cauſa hęc Incompetentię Dotis?

11 Reſp. Si hæc eveniant poſt contractum matrimonium cum cōſanguineo, vel Affini, diſpenſatione pręcedente, perſiſtet diſpenſatio, & Matrimonium; quia jam ſemel validum matrimonium ex diſpenſatione dicta legitimè data à nullo eventu infirmari poteſt. Idem dicam infrà *c.12. § 3. n.9.* ſi hæc eveniant poſt conceſſam, & expeditā legitimè diſpenſationem, idque ſaltem probabiliter, quem locum lege.

12 At verò, ſi hæc eveniant ante diſpenſationem expeditam à Delegato, vel ante diſpenſationem à Poorifice conceſſam major eſt difficultas. Diſtinguunt Doctores ſic: Si Mulier tempore, quo verificanda eſt hæc cauſa paupertatis, ideſt, vel ante expeditionem Delegati, vel ante conceſſionem Pontificis ea bona, vel per modiciſſimum tempus acceptavit, quamvis ſtatim alteri donaverit, non poteſt dici pauper: unde nulla eſſet ſequens diſpenſatio conceſſa ex cauſa paupertatis, vel incompetentię dotis, quia, ſi acceptavit ea bona, etiam per unicum momentum, dives dicetur, ſecus quælibet ditiſſima poteſt prætendere diſpenſationem ob paupertatem per ſimilem renunciationem ſuarum divitiarum, quod nimis alienum eſt à mente Pontificis diſpenſaotis ob cauſam paupertatis.

13 Hoc intelligit Averſa *loc. cit.* quando fœmina, conſultò renunciat, ut deinde jam pauper effecta, diſpenſationem petat Putat enim, ſi qua mulier bona fide renunciet ſua bona alicui ob alios fines, & deinde per novum conſilium velit nubere, careatque dote, tunc poſſe petere diſpenſationem ob cauſam inopiæ, quia ſine fraude, ſine dolo, verè pauper de præſenti eſt. Hoc dictum modo allato veſtitum ſatis probabile eſſe, puto.

14 Verùm, ſi eadem mulier non acceptavit illam ſucceſſionem, vel illud legatum, donationemve, ait nihilominus idem Averſa, & Sanch. *ll. cc.* eam eſſe pauperem, quia in nullo momento ſibi ea bona acquiſivit; quare poterit proferre Pontifici pro cauſa diſpenſationis ſuam paupertatem, & valida erit conceſſio diſpenſationis, & ejus executio, quia verè pauper eſt, nec in ullo momento fuit dives, etiam ſi non acceptaverit ob finem obtinendi diſpenſationem.

15 Mihi non placet hæc ſententia quia licèt phyſicè hæc ſit pauper, humano, & morali modo reputanda eſt dives: qui enim facilè divitias acquirere poteſt, pauper in civilibus commerciis non dicitur.

Addit Ocagavia apud Dianam *p.8 tr.3. reſ.44* hanc Sanch. doctrinam reiiciens, ſic facilem aperiri viam ad ſepius contrahenda Matrimonia cum conjunctis, quod vitare intendit Eccleſia. Ego denique nunquam credidero, Pontificis mentem eſſe, ut huic nolenti (ut nubat conjuncto) acceptare divitias, quæ fuerunt in promptu, concedatur diſpenſatio ob paupertatem, quam paupertatem tam facilè à ſe depellere per acceptationem poterat.

16 Secundò. Si puella competente quidem dote, juxta ſuum ſtatum, gaudet, ſed quia eſt, v.g. deformis, vel provectioris ætatis, vel aliquo crimine infamata, illa dos non exiſtimatur ſufficiens ad inveniendum virum ſuæ conditionis parem, dicetur ex Sanch. *l.8. matr. d.19. n.29.* verè pauper, & ſine dote. Undè ſi Pontifici exponatur eam eſſe ſine dote, & ſic concedatur diſpenſatio, validè (ait Sanc.) cōcedetur. Mihi, occurrente nudiuſtertius hoc caſu, viſa fuit invalida diſpenſatio, tū ex aliis rationibus (quas afferemus infra in proprio loco *c.10 §.3. à n.3.*) tum ex eo, quia (ut infra item dicemus) Princeps, ut validè concedat gratiam, debet ſcire diverſitatem, & quantitatem ejuſdem gratiæ, quam concedit: at longè diverſa eſt gratia diſpenſationis conceſſæ competentem dotem habenti, quàm habenti nullam.

17 Tertiò Si Mulieri competentem dotem habenti velit conſanguineus valdè dictam dotem augere, ſi ei à Pontifice illius mulieris Nuptiæ concedantur, certò non propterea hæc eſſet cauſa ſufficiens, quia Pontifex pro cauſa non vult lucrum acquirendum à muliere, ſed ſolùm paupertatem.

18 Quartò. Pro gradibus propinquioribus requiritur major cauſa, nec ſolet eſſe ſatis ſola mulieris paupertas; nam propterea tunc ſolet addi illa cauſa, nempè conſanguineum, ſeu affinem promittere puellæ ipſius dotis augmentum. Quali autem modo hæc promiſſio expedienda ſit, explicant Sanch. *l.8. de matr. diſp.35. n.6.* & Contadus *l.7 praxis c.2. à n.38.*

19 Quintò denique adverte, has eſſe diverſas cauſas, *Mulierem eſſe indotatam*, hoc eſt verè pauperem, quia eſt ſine omni dote, quo pacto datur diſpenſatio in forma pauperum, & non imponitur ſolutio expenſarum, & *Mulierem carere dote competente*, quo pacto, ſaltem aliqua imponitur, ut rectè notat Conradus *l.7. c.2. à n.11.* Quare, ſi propoſuiſti Pontifici priorem cauſam ex his, diſpenſatio eſt invalida, ſi ſolùm verificetur poſterior, & tunc, ut ſit valida, erit impetranda ab eodem Pontifice alia gratia, quam vocamus *Perinde valere*, ut notat *ib.* Conradus.

Litis, vel Inimicitiæ ſedatio.

20 Si ſit periculum litis circa dotem fœminæ, cum rationabili timore, ne ea indotata, vel ſine competente dote remaneat, vel, ſi ſit periculum litis circa ſucceſſionem plurium bonorum, ad quę jus habet mulier, eſt ſufficiens cauſa, ut nubat cum conjuncto, ſi hic lites ſibi aſſumat, vel ſi eo matrimonio dictæ lites componentur. Neque enim hoc poſterius eſt ſolùm acquiſitio lucri, quod modò *n. 6.* excluſimus

Digitized by Google

ſimus à cauſis moventibus Pontificem, ſed eſt amiſſio bonorum, ad quæ jus mulier habet, & ceſſatio moleſtiarum litigandi, quam ferre muliebris fragilitas nequit.

21 Similis item cauſa ſufficiens eſſet, ſi per ejuſmodi Matrimonium graves inimicitiæ ſedarentur.

Ætas excedens.

22 Si fœmina excedat vigeſimum quartum ætatis annum, nec invenire potuit, ob quamcunque rationem, virum, cùm tamen interim ipſa nubere voluiſſet, eſt ſufficiens cauſa: Cùm enim periculum ſit, ne hæc innupta remaneat, Pia Mater Eccleſia hanc, ut cauſam ſufficientem conſuevit admittere, quo poſſit nubere conjuncto, præſertim in gradibus remotioribus.

Illuſtris Familiæ conſervatio, & merita excellentia erga Eccleſiam.

23 Hæ ſufficientes etiam cauſæ ſunt; bonum enim, & utile eſt Eccleſiæ, ut in ipſa conſerventur Familiæ illuſtres, & item ii, qui ſingularia obſequia ei præſtant, remuneratione non careant.

Infamiæ periculum, & ſcandalum.

24 Si per diſpenſationem contrahendi matrimonium cum conjuncto ceſſet periculum, quod fortè patitur fœmina, ne remaneat diffamata, vel ceſſent gravia ſcandala, ſufficiens erit cauſa. Diffamata remaneret, ſi illa fuiſſet cognita à conſanguineo, vel affini, vel ex frequenti converſatione orta fuiſſet copulæ ſuſpicio. Licèt hæc poſterior minor ſit cauſa, & cum aliqua alia regulariter conjungenda. Scandala ſequerentur, ſi probabiliter peccatorum periculum adeſſet, ut ſi ſeparari vir, & mulier non poſſent, unde eſſet incontinentiæ periculum, vel timor eſſet, ne perſeverarent in concubinatu, &c. Vide Sanch. *l.8. d.19. num.10.*

Larga Eleemoſyna.

25 Summus Pontifex aliquando diſpenſat in Impedimentis, de quibus loquimur, ſolùm ex eo, quod erogetur larga eleemoſyna, quam ipſe Pontifex applicat operibus piis, & tunc dicitur diſpenſatio concedi ex nulla cauſa. Intellige ex nulla intrinſecè pertinente ad Matrimonium, nam cæterùm jam adeſt cauſa intrinſeca, nempè ipſa eleemoſyna.

26 Quoniam verò id ſolet concedi de divitiis, vel nobilitate præditis, nota, Trid. *ſeſſ.24.c.5. de Ref. matr.* velle, ne concedatur diſpenſatio in ſecundo gradu conſanguinitatis, vel Affinitatis ex copula licita, ut vult Coninch. *d.33. nu.44.* niſi magnis Principibus. Nomine autem Principis Sanc. *l.8. d.19. n.1.* putat comprehendi omnes Titulos, Henriq. *l.12.c.3. n.6. & 9.* comprehendi omnes perſonas opulentas, vel præcipuas, ita praxi interpretante rigorem Tridentini.

27 Nota item per hanc occaſionem, eſſe nobilem, verificari, ſi nobilitas ſit ea parte Patris. ita Sanch. *l.c. n.6.* non verò ex parte Matris ſolius. Eſſe ea principalioribus verificari, ſi ſit valdè ſecundùm Sanc. *l.8. de matr. d.35 n.25.* potens, & dives. Eſſe denique ex Magiſtratibus, qua ratione verificetur, vide Sanch. *l.c.* & Conrad. *de diſp. l.7. c.2. à nu. 115.* Præterea idem Sanch *ibid.* explicat quantum differat, ſi in Brevi Diſpenſationis dicatur. *Quia ut aſſeris, nobilis exiſtis*: ab illo: *Quia ut aſſeritur, nobilis exiſtis*: Vide etiam infrà *c.12. §.5. n.3.* Nota denique eſſe ex honeſtis familiis, verificari, ſi familia nullo turpitudinis vitio laboret, & ſic videtur Conrad. *in praxi l.7.c.2.n.118.* poſſe ſervari.

CAPUT VIII.

Quandonam Diſpenſatio eſt ſubreptitia, atque adeò invalida.

1 SI in libello, quo Oratores, id eſt Diſpenſandi rogant Pontificẽ, ut diſpenſet in aliquo impedimento (idem dic in petitione cujuſcunque gratiæ à quocunque Principe, &c.) ſive data opera, ſive per errorem taceatur aliquid, quod erat exprimendum, vel proponatur aliquid, quod non ita ſe habet, ſicuti proponitur, gratia, ſeu diſpenſatio ſic conceſſa dicitur ſubreptitia, ſeu, quod pro nobis idem eſt, obreptitia. Ita Sanc. *l.8. matr. d.21. n.2.* Moneta *de commut. voluntatum c. 6* Illa dicitur taciturnitas veri, hæc falſitatis expreſſio, utraque nullam reddens, ipſo facto, juxta mox dicenda, diſpenſationem, ſeu gratiam. Gratiam, inquam, nam, ut Reſcripta Juſtitiæ vitio ſubreptionis infecta nulla ſint, debet præcedere exceptio partis. Cujus diverſitatis rationem affert, explicatque rectè Sanch. *l.c. n.3.*

2 Ut autem explicetur, quandonam hoc vitium ſubreptitionis adſit? præmitte, cauſam, ob quam movetur Pontifex, ſeu Princeps ad aliquam gratiam concedendam, vel eſſe finalem vel eſſe impulſivam.

3 Finalis, quæ etiam dicitur motiva, in caſu noſtro eſt illa, qua non exiſtente, non concederetur gratia, vel cõcederetur cum aliqua moderatione. In aliis materiis lege Tiraq. *in tr. cauſa ceſſante:*) quando enim gratia cum aliqua moderatione conceditur, jam abſolutè non conceditur ea, quæ petitur. Ita Fill. *tr.10. p.2.c.10. num.324.*

4 Impulſiva eſt illa, qua non exiſtente, concederetur quidem gratia, ut habet Sanch. *l.c. a n.8.* Suar *de Voto l.6.d.27.n.11.* & quidem ſine limitatione, ſed non tam facilè, tam promptè, tam citò.

His ita explicatis, Regula Generalis eſt, ut, Si ſurreptio ſit circa cauſam finalem, hoc eſt, ſi Princeps motus fuit ad concedendam talem, vel tantam gratiam ex ea cauſa, quæ verè non exiſtit, gratia ſit nulla. Si verò ſit circa cauſam impulſivam, hoc eſt, ſi Princeps ex ea cauſa, quæ verè non exiſtit, motus ſolùm fuit ad facilè, vel citò dandam, valida ſit gratia.

5 Adverte tria. Primò, hîc locutionem eſſe de veritate, & falſitate pertinentibus ad gratiam, ſi enim ad gratiam per ſe non pertineant, nec connexionem cum gratia, quæ petitur, habeant, illam non vitiant, Exempla duo ſolent afferri.

Aliquis Clericus malis imbutus moribus petit Beneficium Eccleſiaſticum ab Epiſcopo, tacens ejuſmodi ſuos improbos mores, & fortè Concubinatum, quæ ſi ſciviſſet Epiſcopus, Beneficium ipſi non contuliſſet, contulit tamen, & profectò validè. Rurſus: Quidam verè pauper poſtulat à te ſtipem, cùm ſit homo improbus, & fortè hæreticus; hæc tamen ipſe nequaquam patefacit, eleemoſynamque à te recipit, validè recipit, quamvis, ſi tu noviſſes eum eſſe hæreticum, omninò repuliſſes. Ratio autem horum eſt, quia tum illius Clerici, tum hujus pauperis delicta, & mores per ſe non pertinent ad Beneficii, vel eleemoſynæ conceſſionem; collatio enim Beneficii ſolùm per ſe reſpicit habilitatem, eleemoſyna indigentiam perſonæ. Simile quid igitur in caſu noſtro.

6 Secundò, Quando jus requirit, ut in conceſſione alicujus gratiæ exprimatur aliqua rei circumſtantia, vel qualitas, hęc profectò, ſi non exprimatur, etiamſi levis momenti ſit, ſubreptitiam facit, atque adeò nullam gratiam. ita colligunt Doctores ut Sanch. *l.8. matr. d.22. n.13.* Caſtr. *T.1. tr.3. d.6. p.16. §.4. n.5. fine*, ex Sacro Textu, *C. ſi motu proprio De prabendis in ſexto*, in quo pronunciatur ſubreptitia conceſſio Beneficii, quia impetrans tacuit, ſe habere Beneficium exiguum, quamvis, ſi Pontifex id ſciviſſet, cum eadem ferè facilitate illud aliud conceſſiſſet. Sed, quia id erat explicandum ex Jure, nunquam re ipſa Pontifex concedere ſine illa expreſſione præſumitur.

7 Tertiò, ſi ſilentium alicujus veritatis ſit ſolùm cauſa impulſiva concedendi gratiam, non obſtat validitati, quando bona fide illa veritas tacetur, ut omnes docemus. At nec obſtare, quando mala fide, hoc eſt, quando eadem ſolùm impulſiva tacetur conſultò, ad evitandam difficultatem conceſſionis à Principe impetrandæ docet Sanc. *l.c. n.74.*

Hæc breviter de his univerſaliter dicta ſufficiant, nam, quæ in particulari jamjam dicentur in noſtra materia Diſpenſationum Matrimonialium, ſive de Taciturnitate veri, ſive de Expreſſione falſi, rem totam clariùs explicabunt.

CAPUT IX.

Taciturnitas veri quandonam in particulari vitiat Diſpenſationem.

1 NUllo expeditiori modo huic titulo fieri ſatis poteſt, quam ea percurrendo, de quibus in noſtra re ſolet eſſe dubitatio, quod jam aggredior ſigillatim.

§. I. *Quando tacetur repulſa, alibi data.*

1 TItius rogavit Pontificem, ut dignaretur concedere diſpenſationem, qua poſſit ducere, V.G. conſanguineam; Pontifex abnuit, repulitq; Oratorem. Jam, ſi rurſus velit Titius rogare Pontificem, opuſne habet hujuſmodi repulſam exponere, immò & repulſas, ſi pluries oravit, & repulſus pluries fuit, ne Diſpenſatio fortè concedenda, ſit ſubreptitia?

Reſp. nequaquam ſecundùm Suar. *de leg. l.2.c.22.* Sanch. *l.8. matr. d.22. n.14.* Caſtr. *T.1. tr.3. d.6. p.16. §.4. n.1.* Dian. *p.8.c.13. reſ.54.* aliosq; citans: id opus eſſe, quia, qui dictas repulſas tacet, neq; contra jus ullum facit, neque contra ſtylum Curiæ, & ex alia parte jam tota, integraq; cauſa Pontifici aperitur, ut ſuppono, quã ſolam reſpicit Pontifex, nihil laborando de data repulſa. Idem dic de aliis Principibus, ad quos pertinet gratias cõcedere, idq; etiam, ſi nova cauſa nõ ſupperaddatur, quicquid dicat Menoch ap. Sanch. *l.c.* Neq; enim verum eſt, quod ipſe aſſumit, nempè Pontificem, ſeu Principem, ſi recordaretur repulſæ, gratiam non conceſſurum, non, inquam, verum eſt, quin immò præſumendum eſt, conceſſurum faciliùs ex multiplicatione precum, quibus majus Oratoris deſiderium, & fortè major neceſſitas indicatur.

2 Quid, ſi Superior, V.G Pontifex negavit gratiam? Poſſumne tacendo repulſam Superioris expoſcere eandem ab Inferiore, V.G. ab Epiſcopo in iis caſibus, quibus poteſt, & inferior?

Reſp. Potes, teſtibus Suar & Caſtr. *ll.cc.* quia militat eadem ratio *præc.* dicta. Scio id negari à Sanch. *l.c.d.14. n.5.* quia (inquit) Superior per illam repulſam tollit poteſtatem ab Inferiore, quoad eandem gratiam: ſcio, inquam, hoc, ſed certè id gratis videtur dictum.

4 Mul-

4 Multo magis Inferior poterit diſpenſare (*ſanè ex cauſ.*) in iis, quę ipſe poteſt, licèt ſciat, Superiorem non ſolere, nec velle in illis diſpenſare: id quod idem Sanchez negare non potuit, quia multò minus præſumitur Superior in iis ab Inferiore poteſtatem tollere.

5 Quod dictum eſt, eatende (ut id hac occaſione ſcias) ad cœteros Superiores Regulares: neque enim ex eo, quòd licentiam mihi Religiosò alter Superior, ſive æqualis, ſive major denegavit, obligor eam repulſam exprimere alteri æquali, vel inferiori, ut licentiam eandem mihi concedat. Quod, ſi in Regulis Societatis Noſtræ dicatur, ut ſubditus paſſus repulſam, eam, & ejus cauſam explicet alteri Superiori, ſi ab eo eandem poſtulat, conſilium id eſt, & directiva inſtructio, non autem forma ad invalidandam licentiam, ut ſignatè pro noſtra Societate docet Bardi *in ſelect. l. 9. q. 12.*

§. II. *Quando tacetur diſpenſatio, aliàs conceſſa.*

1 Hic ſermo eſt, quando ſecunda diſpenſatio, quæ ponitur, eſt in eadem materia. Si enim in diverſa, omnes, ut Suar *de legib. l. 6. cap.* 23. Sanch. *l. 8. matrim. d. 22. n. 5.* Caſtr. *loc. citat. n. 3.* aliique conveniunt, opus non eſſe, meminiſſe prioris. Fac, v. g. te impetraſſe diſpenſationem illegitimi Natalis ad Beneficium acquirendum, deinde verò velle obtinere diſpenſationem Voti Religionis aſſumendæ, quod tu fortè emiſeras, non obligari ameminiſſe illegitimi Natalis diſpenſationem, cùm hæc ſit ab illa diverſa, nec in ullo hanc officere poſſit, illam tacuiſſe.

2 Rurſus ſermo non eſt, quando prior diſpenſatio fuit propter aliquem defectum nulla, hujus enim mentionem facere, quando eandem impetrare validam velis, neceſſe non eſt; Ita Sanch. *l. 8. matr. d. 22. num.* 21. Vide Texedam ap. Dian. *p. 8. tr. 3. reſ.* 59. ſiquidem, ſi nulla fuit, nullum tunc effectū parere poteſt, juxta regulam Juris; *Reg. Non præſtat, de Reg. Juris in ſexto;* nec enim præſtat Impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum. His habitis.

3 Statue Regulam hanc. Quoties cognitio conceſſæ in eadem materia diſpenſationis rationabiliter impediret diſpenſantem ad concedendam ſecundam diſpenſationem, toties ejus mentio fieri debet, quando hæc ſecunda petitur, ne gratia ſit ſubreptitia: Quoties verò non impediret, non debet. Ratio Regulæ eſt, quia ſecus involuntariè concederetur gratia, atque adeò nulliter. Tunc autem rationabiliter impedire cenſebitur, quando major eſt gratia, concedere poſteriorem poſita conceſſione prioris, quàm hac non poſita. Cujus ulterior ratio eſt, quia concedens, ut voluntariè concedat; ipſam gratię ſubſtantiam debet cognoſcere, teſte Caſtr *loc. cit. n. 5.* cum Suar. & Pont. quantitatem gratiæ, quam concedit; in id enim, quod non cognoſcitur, voluntas noſtra ferri non poteſt.

4 Sed explicemus Regulam per exempla ſequentia in re noſtra, hoc eſt in diſpenſationibus Matrimonialibus.

Exemplum primum. Antonius obtinuit à Pontifice diſpenſationem ducendi Bertam conſanguineam, deinde vult ducere aliam conſanguineam, nempè Catharinam, obligaturne priorem diſpenſationem exponere Pontifici, ut valida ſit hæc poſterior?

5 Reſpondeo. Si prior diſpenſatio quoad Bertam adhuc viget, quia, v. g. Antonius mutato conſilio vult aliam conſanguineam, v. g. Catharinam ducere, obligatur prioris mentionem facere, quia, ex Regula data, ejus conceſſio, dum adhuc viget, maximè impedit Pontificem, ne ſecundam concedat, nunquam enim ipſe tam exorbitantem, & magnam gratiam concedere intendit, ut quis habeat poteſtatem, ſeu libertatem ducendi hanc, vel illam conſanguineam.

6 Si verò prior diſpenſatio effectum habuit, & jam ceſſavit, (ut, ſi Antonius duxit jam Bertam, ſed nunc eſt mortua, vel etiam, non quidem illam duxit, ſed nunc pari modo eſt mortua, vel Profeſſionem ſolemnem emiſit, unde inepta eſt ad Matrimonium) non opus habet Antonius, ut habet Sanch. *l. cit. num.* 13. Caſtr. *l. cit. num.* 7. Perez *d. 46 ſect. 3. n. 5.* ap. Dian. *p. 8. tr. 3. reſ.* 55. petendo ſecundam diſpenſationem cum Catharina, prioris diſpenſationis meminiſſe, quia cùm illa jam ceſſaverit, impedire non præſumitur Pontificem, ne ea nova rationabili cauſa novam diſpenſationem, quaſi requiſitam ab illa nova cauſa, concedat; id enim non eſt concedere plures diſpenſationes ſimul, ſed pluries diſpenſationem, ideſt unam poſt aliam, quod certè valdè minus eſt.

7 Inquires. In caſu, quo non ceſſavit, & tamen ſine ejus mentione impetretur ſecunda, quandoquidem alterutra debet eſſe invalida, quænam illa erit, prior, an poſterior?

8 Reſpondeo. Sanch. *lib. 8 matr. d. 22. num.* 19. putat invalidam fore priorem, quia Pontifex non intendit concedere poſteriorem, niſi priore excluſa, quam item jam renunciat Antonius, dum poſteriorem petit.

9 Verùm ego non video, qua ratione Pontifex excludat priorem, dum illius non recordatur, cùm ex alia parte gratia diceres, Pontificem habere univerſalem voluntatem non concedendi poſteriorem, niſi intelligatur eſſe ab ipſo excluſa prior. Nec item video, qua ratione illam renunciat Antonius, quia nullum actum renunciationis facit, immò etiam ſi faceret, nulla eſſet renunciatio, donec à Pontifice acceptaretur, ut de omni ſimili renunciatione docet idem Sanch. *l. 8. matr. d* 23.

10 Melius ergo Caſtr. *T. 1. tract. 3. d. 6. p. 26. §. 4. num.* 9. Suar. Pont. *l. c.* cum aliis ſuſtinet, invalidam fore poſteriorem, quia nunquam Pontifex intendit poſteriorem concedere, quando perſiſtit prior, ne tantam concedat libertatem, &c. ut dictum eſt *n.* 5.

11 Exemplum ſecundum. Titius impetravit diſpenſationem de impedimento Criminis ob uxoricidium. Deinde, commiſſo iterùm eodem crimine, petit ſimilem diſpenſationem de ſecundo Uxoricidio, obligaturne mentionem facere prioris diſpenſationis?

12 Reſpondeo. Obligatur, ut habet Sanch. *lib. 8. matrim. d. 22. num.* 20. Caſtrop. *loc. cit. n. 5.* Pont *lib. 8. c. 17. nu* 8. ſub pœna nullitatis poſterioris diſpenſationis. Ratio eſt, quia prior impedit Pontificem, ne ſecundam concedat, nam longè difficiliùs eſt, ſecundo delicto gratiam concedere, quàm primo. Unde, ut videatur, an Pontifex verè velit concedere iterùm, debet internoſcere, an anteà quid ſimile conceſſerit. Nam rectè monet Textus *l. 3. C. de Epiſcopali audient.* V. Tiraq. *de pæn. temperand. cauſa* 10. *n.* 4 Sanch. *loc. cit. n. 2. Remiſſionem veniæ criminum, niſi ſemel commiſſa, non habeant.* Intellige in ordine ad forum externum, & ad has extrinſecas gratias à Principe concedi ſolitas; aliud enim eſt coram Deo pro verè pœnitente.

13 Filliucius, *tract. 10. p. 2. de matr. nu.* 32. poſtquam datæ doctrinæ meminit, qua ſcilicet diſpenſatio prioris delicti explicari debeat in petitione poſterioris, addit hæc verba: (*ſed hoc non puto receptum*) Certè voluiſſem, ut non tam jejunè id dixiſſet, ſed confirmaſſet validius, ut ego poſſem à mea reſolutione, aliqua tandem motus ratione, diſcedere.

14 Exemplum tertium. Sejus ligatus Voto Caſtitatis obtinuit diſpenſationem, ut poſſet Matrimonium contrahere ſemel tantùm. Contraxit: ſed mortua uxore, vult iterùm uxorem ducere, & quia Votum redit, debet petere novam diſpenſationem. Inquiro, ut hæc nova diſpenſatio non ſit ſubreptitia, debetne mentionem facere prioris?

15 Reſp. cum Caſtrop. *l. c. n. 5. & 7.* eſſe valdè probabile, nequaquam debere. Ratio ducitur ex dictis *n.* 6.

16 Exemplum quartum. Cajus obtinuit diſpenſationem ducendi quandam ſuam conſanguineam, ſed nunc dubium, ſeu ſcrupulus illi ſuboritur, an ea diſpenſatio ſit omnibus expenſis legitima, quare ſupplicat denuo, ut ſibi diſpenſetur, à Pontifice pro eadem conſanguinea, debet ne prioris diſpenſationis meminiſſe?

17 Reſpondeo, non debet, ſi credatur Caſtrop. *l. c. n.* 7. Sanch. *l. c. nu.* 15. & 16. quia ſi prior eſt valida, poſterior non eſt neceſſaria, ſi autem eadem prior eſt nulla, cùm nulla nullum effectum habeat, perinde eſt, ac impetrata non fuiſſet. Addit Sanch. *l. c.* præſertim, quando poſterior impetranda non eſt amplior, quàm prior.

§. III. *Quando tacetur, plura ſubeſſe impedimenta.*

1 Pluribus impedimentis laborat Cajus, ne poſſit ducere Cajam; Eſt enim illius conſanguineus, eſt illius affinis, Voto item Caſtitatis aſtrictus, vel etiam habet impedimentum Criminis, vel eſt ex duplici ſtipite conſanguineus, vel ex duplici capite affinis, &c. & interrogat, an ſimul hæc impedimenta proponere debeat Pontifici, an ſatis ſit de illis ſigillatim cum Pontifice agere, & diſtinctas obtinere de ſingulis diſpenſationes?

Reſpondeo. Probabiliorem eam ſententiam vocat Sanchez *lib. 8. matrim. d. 23 num* 1. quæ ſuſtinet, ſatis eſſe ſigillatim, quia nullibi impoſitum eſt hoc onus exponendi ſimul omnia, cùm ſatis ſit afferre cauſam, quæ perſuadeat circa unam diſpenſationem, & hanc obtinere, & ſic de aliis ſeparatim, ſicuti poteſt obtineri, & haberi Abſolutio unius Excommunicationis, relicta alia, quam quis fortè etiam habet.

2 Communior tamen, & probabilior ſententia, & ab ipſa praxi (ut habet Sanchez *loc. cit. num.* 2. Caſtropal. *loc. cit. num.* 12. Suar. *de legibus, libr. 6. c* 24. Pontan. *lib. 8. cap. 17. §.* 4 Gaſpar Hurtad. *d. 26. diff.* 6. Layman. Santarell. Dian. apud Averſ. *quæſt. 19 ſect. 6. Verſ. Oportere*) firmata docet, opus eſſe, ut exponantur omnia: nempè, ut Pontifex cognoſcat qualitatem, & quantitatem gratiæ, quam concedit, ut nuper in ſimili dictum eſt. Non eſt igitur ratio, quaſi non poſſit concedi una diſpenſatio ſine alia; poteſt enim, ſicuti de Abſolutione Excommunicationis dictum eſt, ſed propter rationem jam dictam, cùm certum ſit, longè majorem gratiam fieri uni tibi, ſi Pontifex duo, vel tria impedimenta auferat, quàm ſi unum. Quare ſive ex ignorantia non omnia exponantur, ſive impedimenta ſolùm impedientia ſint, vel dirimentia, debebunt ſimul Pontifici proponi.

3 Prædicta communis ſententia temperatur tribus modis; Nam Primò, ſi unum impedimentum, V. G. conſanguinitatis, debet quidem à Pontifice diſpenſari, ſed aliud poteſt alia via tolli, quàm per diſpenſationem Pontificiam, quale eſt Votum Caſtitatis ſimplex, quòd ſi non fuit poſt pubertatem ratificatum, poteſt per irritationem à patre tolli, vel quale eſt impedimentum à ſponſalibus, quod poteſt mutuo conſenſu ſponſorum auferri, tunc non erit tibi neceſſe hoc impedimentum alia via amovibile manifeſtare Pontifici; poteris enim conſanguinitatem ſolam exponere, deque illa diſpenſationem obtinere, deinde verò, (poteras & anteà) Votum, vel ſponſalia aliis viis à te tollere.

4 Quòd ſi velis, ut utrumq; impedimentum tibi Pontifex diſpenſet, utrumque ſimul aperire debes juxta noſtram ſententiā probabi-

priora, legitimè, diſſolvantur: validè tamen dictum Matrimonium per verba de præſenti contrahet, quia hoc impedimentum ſolùm impedit, non dirimit Matrimonii contractionem.

7 Eſt autem de jure naturæ hoc impedimentum: quilibet enim debet ſtare promiſſis in contractibus oneroſis. Verùm de ſponſalibus infra valdè plura dicenda ſunt.

VOTUM.

8 Hic nequaquam agimus de Voto ſolemni Caſtitatis incluſo in Profeſſione Religioſa, vel Sacerdotio: illud enim impedimentum dirimens eſt, juxta ea, quæ nuper vidimus, ſed de Voto Caſtitatis ſimplici noſtra præſens eſt locutio, quod impedimentum eſt ſolùm impediens, quodque quatuor ſub ſe peculiaria vota comprehendit, quorum aliqua directè, aliqua indirectè Caſtitatem requirunt, & opponuntur Matrimonio, non quæ illud invalidum reddunt, ſed illicitum. Sunt autem ea: Votum ſimplex Caſtitatis, Votum non ducendi uxorem, ſeu vitam cælibem agendi, Votum ingrediendi Religionem, Votum ſuſcipiendi Ordinem Sacrum. Eſt autem hoc impedimentum de Jure naturæ, quilibet enim obligatur, vota, quæ Deo promittit, adimplere.

CAPUT XVII.

Aliquot quæſtiones pertinentes univerſaliter ad prædicta impedimenta.

QUÆSTIO PRIMA.

§. I. *Quanam ſpecie peccati peccet, qui cum impedimento dirimente copulam habet, vel Matrimonium contrahit.*

1 HUnc peccare mortaliter, dictum eſt ſæpè: at tunc ſcire Lector cupit, ecquanam peccati ſpecie? Claritatis gratia ſequentibus quatuor dictis huic deſiderio faciam ſatis.

2 Dictum primum. Si duæ perſonæ non conjugatæ, vir ſcilicet, & mulier nullo impedimento dirimente affecti copulam habeant, ea ſpecie malitiæ peccant, quod affert ex ſe peccatum, quod committunt, v.g. duæ perſonæ liberæ non conſanguineæ peccabunt ſola fornicationis ſpecie.

3 Dictum ſecundum Adveniente, ſeu conſiderato impedimento, ſi vir, & mulier copulam habeant, ultra malitiam quam ex ſe ejuſmodi copula affert, contrahent aliam, quam fortè affert impedimentum, v.g. quando vir, & mulier ſunt conſanguinei, ſi copulam habeant, ultra ſpeciem peccati fornicationis, contrahent peccatum Inceſtus. Undè, ſi anteà vir, & mulier fuiſſent extranei, ſed poſteà, vel votum, vel affinitas aliqua ipſis ſuperveniret, certè, quamvis anteà eorum copula fuiſſet ſolùm fornicaria; tamen deinde ſacrilega erit, vel inceſtuoſa, & ſic de ſimilibus. Idem dic, ſi fidem cum impedimento dirimente contrahant, & deindè commiſceantur, cùm enim Matrimonium illud ſit nullum, remanent eædem malitiæ, quæ erant antea.

4 Dixi (*Quam fortè affert impedimentum*) nam aliquando illam novam malitiam non affert; error v.g. in perſona malitiam aliam novam afferre non ſolet: ſi enim putans, te habere copulam cum Maria libera, invenias eam fuiſſe Antoniam itèm liberam, ſanè ſolam malitiam ſimplicis luxuriæ à te contractam eſſe, nemini eſſe dubium poteſt. Pari modò in impedimento Raptus: Tridentinum enim voluit, ut irritum eſſet Matrimonium inter Raptorem, & Raptam, quamdiu rapta eſt in poteſtate Raptoris, idque voluit ob libertatem Matrimonii. Jam ſi Rapiens, & Rapta communi conſenſu copulam deinde habeant, fornicationis ſolam malitiam contrahent, quia motivum propter quod Eccleſia Matrimonium inter has perſonas invalidum reddidit, fuit libertas Matrimonii, quod motivum non addit aliquam rationem novæ malitiæ ſupra ſimplicem fornicationem. Idem denique impedimento Criminis; Eccleſia enim ſancivit, ne vir, & fœmina convenientes ad occidendum alterutrius conjugem eo animo, ut inter ſe Matrimonium contrahant, validè illud ineant idque ſancivit in pœnam delicti, & ad præcavendum, ne ſpe Matrimonii ſimile delictum committatur. At hoc motivum nullam novam malitiæ ſpeciem addit, &c.

5 Dictum tertium. Prædicti, qui Matrimonium contrahunt cum impedimento dirimente quocumque, ſive Jure naturæ, ſive Eccleſiaſtico, inducto, ultra nullitatem Matrimonii, peccant etiam contra illas virtutes, ratione quarum adeſt illud impedimentum. Si enim v.g. ſint conſanguinei, Matrimonium attentando faciunt contra reverentiam debitam conſanguineis, dum volunt illud, quod ipſis eſt impoſſibile, & quod ob motivum talis virtutis ipſis eſt prohibitum. Multò magis, quia ſic habent animum utendi conſanguineo pro conjuge, & ſi impotentes ſint ad prolem, habent animum peccandi contra naturam, & ſi conjugati, contra juſtitiam, adulterando, &c. Hos tamen peccare peccato Inobedientiæ puto cum Berez *l.c.* quia non quilibet tranſgreſſio præcepti affert malitiam peculiarem contra Obedientiam, niſi quando fit expreſſo animo non obediendi, vel niſi prohibitio ſit facta à Superiore, ut ipſi obediatur, quæ hic non adeſſe ſupponimus.

6 De Impedimentis ſolùm impedientibus, Dico, quamvis cum illis validè Matrimonium ineatur, peccari tamen à contrahente Matrimonium; cum illis, inquam, quatuor, quæ hodie durant. Nam cum primò fit contra promiſſionem datam Sponſæ, cum ſecundò fit contra Votum factum Deo, cum tertio, & quarto contra prohibitionem, qua Epiſcopus, vel parochus tibi diſtulit Matrimonium.

7 At inquires: Peccaturne peccato ſacrilegii, quatenus, qui contrahunt cum impedimento dirimente, injuriam faciunt Sacramento Matrimonii, quod nulliter ſuſcipiunt?

8 Reſpondeo. Ita putat Coninch. *d.30.d.2. num.18.q.9.ſec.5.* aliique, ſicuti peccat, quando nulliter cœtera Sacramenta conficere quis attentat: ut ſi quis baptizaret ſine debita forma, vel materia. Certè Fideles, quando contrahunt Matrimonium cum impedimento dirimente, ſciunt, ſic ſe non ſolùm irritum reddere contractum civilem Matrimonii, verùm etiam Sacramentum illi contractui à Chriſto Domino annexum.

9 Negat Sanch. *ibid.n.1.* Perez *ibid.* G.Hurt. *d.12.diff.3.n.11.* Dian. *p.3.tr.4.reſ.297.* cum aliis, quia irritatio, cujus nunc dictæ perſonæ ſunt cauſæ, cadit dumtaxat in ipſum contractum civilem; ipſi enim ſolùm hunc contractum nullum faciunt, ex quo ſequatur deindè in eo acto non adeſſe rationem Sacramenti. Lege Perez *d.22 ſec.5.num.5.* G.Hurt. *d.12.diff.4.* Averſ. *q.19.ſec.5. Ver. Rurſus*. Utraque ſententia probabilis eſt.

QUÆSTIO SECUNDA.

§. II. *An qui metu gravi coactus Matrimonium cum impedimento dirimente contrahit, validè contrahat, & licitè?*

1 QUoad primùm, ideſt quoad Valorem convenimus omnes, eum omninò abeſſe ab ejuſmodi Matrimonio ex gravi metu contracto: non ſolùm ob rationem, quam infra *Tr.4. c.6.* §.2. dicemus, univerſalem, quia omne Matrimonium, etiam nullo impedimento contractum, irritum eſt, ſi ex metu gravi contrahatur, modo ibidem explicando; verùm etiam ex peculiari ratione ducta ab impedimentis dirimentibus.

2 Et quidem ratio peculiaris pro impedimentis jure naturæ inditis eſt manifeſta, nam ſi perſonæ jure naturæ ſunt inhabiles, Pater v.g. eſt inhabilis ad contrahendum Matrimonium cum Filia, numquid metus habilitatem illam dare illis poteſt? At ratio peculiaris pro impedimentis ab Jure Eccleſiaſtico inductis difficilior eſt, & difficultas ducitur ex ea communi doctrina, quòd præcepta Eccleſiæ non obligant cum tanto rigore, & cum periculo magni mali, quale malum ſupponimus adeſſe, quando ex gravi metu quis Matrimonium contrahere cogitur. Quare tunc præceptum Eccleſiæ, quod induxit tale impedimentum, non obligabat, & conſequenter tunc nullum impedimentum erit.

3 Varias rationes fortaſſe minus aptas invenies apud Doctores; illam ego, poſt diligentem conſiderationem, eſſe puto. Quando dicimus, Eccleſiæ præcepta non obligare, ubi magna eſt difficultas, malique magni periculum, ſenſus eſt, quòd Fideles illa præcepta tam difficilia tranſgrediendo non peccent: At non eſt ſenſus, quod illa, quæ ipſa Eccleſia, immò & Princeps Sæcularis legitimè decernit, & vult, eſſe talia, talia non ſint reſpectu patientis gravem metum; Secùs enim contractus Minoris factus ex timore ſine auctoritate Judicis, validus eſſet, quod nemo dixit: nam timor magni mali excuſat quidem ab obſervandis præceptis, ſed non proptereà tollit, talem eſſe actum in ſe, qualem pronunciat legitimus Superior, qui eum actum, ſive ſpontè, ſive metu factum, annullat. Certè pari modo, qui cum ignorantia inculpabili impedimenti contrahit Matrimonium, non peccat durante ignorantia, ſed tamen invalidè contrahit: Ita Sanc. *lib.2.d.38.* & communiter *ex C. Inquiſitor de ſent. excomm. & C. Literas de Reſtitut. ſpoliator.* quia ignorantia non facit perſonas ex ineptis aptas. Ita in caſu noſtro.

4 Quoad ſecundum, an metu gravi contrahens Matrimonium cum impedimento dirimente illicitè aget? Dico, illicitè quidem graviter agere, quando contrahit cum animo utendi conjugio, ſic contracto, vel cum animo cohabitandi cum conjuge, cum periculo incontinentiæ. Patet, quia hic animus peccaminoſus manifeſtè eſt. At ſi hic animus deſit, eſt diſtinguendum; quando enim contrahis cum impedimentis Jure Eccleſiaſtico conſtitutis, ne venialiter quidem peccas, quia tunc, ſi eſſet peccatum, ideò eſſet, quia fieret contra præceptum poſitivum Eccleſiæ vetantis, ne quis attentet contrahere Matrimonium cum impedimento, at præcepta poſitiva Eccleſiæ, ut dictum eſt, non obligant cum tanto periculo gravis mali, ergo, &c. Et ita docent communiter Sanchez, Coninch. G.Hurtad. eos citans *d.12. diff.4.* aliique.

5 At verò in eodem caſu, quo dictus pravus animus deeſt, quando ex dicto metu contrahis cum impedimentis Jure naturæ conſtitutis v.g. cum impotentia, vel tu Pater cum tua filia, ſunt duæ ſententiæ. Altera (quam habet G.Hurt. *d.12. diff.4.* ſequiturque Perez *d.22. ſect.5. nu.5.*) docet te ſemper peccare mortaliter, quia (inquit) tunc contrahere, eſt contra jus naturale prohibens Matrimonium. Altera (quam ſuſtinet Sanch *lib.7.matr.d.5.* ſequitur Coninch. *d.30.n.19.* & Caſtropal. *de ſponſ. p.12. num.3.*) docet, te ne venialiter quidem

Digitized by Google

dem peccare, eo prorſus modo, quo te non peccare, dictum eſt *num. præcedente* in impedimentis ab Eccleſia conſtitutis. Ratio eſt, quia (inquit) ex una parte tunc matrimonium non fit validè, & ex alia ille ſolus inefficax conſenſus ſatis à peccato liberatur ex capite dicti metus. Et quidem hanc poſteriorem ſententiam probabiliorem exiſtimo.

6 Verùm urget Hurtad. Intentare id facere, quod jure naturæ prohibitum eſt, eſt intrinſecè malum, quale eſſet V. G. intentare homicidium Innocentis. Sed intentare matrimonium cum impedimento dirimente eſt intrinſecè malum, ergo excuſari nunquam, ne ex graviſſimo quidem mortis metu, poteſt.

Reſpondeo, Diſtinguendo Majorem: intentare id facere, quod prohibitum eſt jure naturæ, V. G. homicidium Innocentis cum animo volendi illud facere, eſt intrinſecè malum, concedo Majorem; cum animo illud nolendi facere, & cum certitudine, quod non faciet, eſt intrinſecè malum, nego Majorem, abſtrahendo ab alio inconvenienti. Neque enim condemnabis eum, qui metu ſuæ mortis adactus, fingeret occidere Innocentem, proiiciendo V. G. contra illum ſagittam, ſciens certò nullum illi ſe damnum allaturum, hæc enim non eſſet vera attentatio homicidii, ſed ſolùm, quaſi illuſoria quædam attentatio, quam licitè exhibere poſſum, ut ego mortem evitem. Quoniam ergo meticuloſè contrahens cum dicto impedimento ſcit pro certo, ſe nullum celebrare Matrimonium; illa non erit vera attentatio Matrimonii; atque adeò erit talis actio digna, quæ à metu gravi excuſari à peccato poſſit. Atque hæc ad defendendam ſententiam Sanchez meritò dicta ſint.

7 Quòd ſi ſciens, te nullum celebrare matrimonium, adhuc contra jus velis verè contrahere, tunc profectò non eſt mirum, ſi pecces, ut etiam peccares, ſi ſimilem animum habens, contraheres cum impedimento inducto ab Eccleſia; nam tunc eſſet, nolle obedire legi, & animum fornicandi habere, &c.

8 Quid, ſi prædictus impeditus jure naturæ putaret, ſe verè contrahere poſſe, & propterea metu coactus contraheret?

Reſpondeo, hunc multò minùs peccaturum, quia bona fides eum invincibiliter ignorantem excuſat: ea tamen fide ablata, ipſum ſe gerere non poſſe, ut conjugem, ſatis ſupra monuimus.

9 Affectum impedimento ſolùm impediente, nec peccare in prædicto metu, ſi abſint pericula, & inconvenientia dicta *num.* 4. ſimilis ratio perſuadet, nam & ipſum tunc invalidum eſt, non quidem ex ratione talis generis impedimenti, ſed ea ratione univerſalis infra, ut dicimus, explicanda, quòd ſcilicet omne matrimonium eſt nullum, ſi ex metu gravi contrahatur.

§. III. *Qui putans impedimentum adeſſe, cum tamen non adſit, an validè contrahat?*

DE hac quæſtiuncula commodiùs agemus infra *Tract.* 4. *capit.* 2. *§. ſecund.*

§. IV. *Quam pœnam incurrunt contrahentes cum impedimento.*

BReviter. Præter peccatum quando adeſt impedimentum ſolùm impediens, & præter peccatum, & invaliditatem matrimonii, quando adeſt impedimentum dirimens, nulla pœna ipſo facto univerſaliter incurritur ab impeditis, matrimonium non prævia diſpenſatione contrahentibus.

Dico (univerſaliter) nam incurritur excommunicatio ipſo facto, ſed non reſervata in iis caſibus, qui habentur in Clementina unica de conſanguinitate, his verbis.

Eos, qui ſcienter in gradibus conſanguinitatis, & Affinitatis Conſtitutione Canonica interdictis, aut cum Monialibus contrahere matrimonium non verentur, nec non Religioſos, & Moniales, & Clericos in Sacris conſtitutos Matrimonium contrahentes, excommunicationis ſententia ipſo facto decernimus ſubjacere.

Cùm autem hæc Conſtitutio alia Impedimenta non meminerit, ad illa ex Regula Generali, quòd odia ſunt reſtringenda, extendi nequaquam debet; Ita Averſa, *quæſt. 9. de matrim. ſect. 5. Verb. Denique.* Unde ex eodem principio rectè Pontius *lib. 7. matrimon. cap.* 41. *num.* 9. docet, hac excommunicatione non affici eos, qui cùm obſtringantur vinculo Cognationis legalis, vel ſpiritualis, Matrimonium inter ſe contrahunt, quia Conſtitutio ſolùm meminit Conſanguinitatis, & Affinitatis.

TRACTATUS II.
DE
DISPENSATIONE
IMPEDIMENTORUM MATRIMONII.
CAPUT PRIMUM.
Quid ſit Diſpenſatio, & qua ratione interpretanda?

1 DIſpenſatio; ut habent Gloſs. *C. Requiritis* 1. *q.* 7. *V. ut plerique*, & apud Sanchez *lib* 8. *matrimon. d.* 1. *num.* 2. Caſtrop. *Tom.* 1. *tr* 3. *d.* 6. *p.* 1. *num.* 2. aliique apud Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 1. Eſt *Juris relaxatio facta cum cognitione cauſæ ab eo, qui poteſt relaxare.* Clarius: Eſt *actus Juriſdictionis, quo pro aliquo peculiari caſu, vel perſona tollitur obligatio alicujus legis, ea lege interim in ſuo robore pro aliis remanente.*

2 Hæc igitur diſpenſatio ſtrictè eſt interpretanda, ſalva ſemper proprietate verborum; vide *C.* 1. *de filiis Presbyt. in* 6. Sanch. *l. c.* Ratio eſt, quia natura diſpenſationis eſt contra jus commune, illud enim tollit pro aliquo caſu, vel perſona particulari; ergo eſt odioſa juri, atque adeò bono communi, propter quod latum eſt jus; ergo quanto minùs poteſt, debet extendi.

3 Hinc ſequitur, etiam diſpenſationes matrimoniales, de quibus loquimur, debere ſtrictè interpretari: jam enim etiam ipſæ vulnerant jus commune, & ita ſuſtinet communis opinio. Ita Sanchez *loco cit. num.* 30. Nihilominus Merolla *T.* 2. *d.* 4 *cap.* 6. *num.* 18. cum aliis tenet, has largam habere interpretationem. Ratio eſt, inquit, quia ex communi doctrina, quando per aliquam diſpoſitionem redimus ad obſervantiam juris, illa diſpoſitio non eſt odioſa juri, ſed illi favens, quia jam illud ſervat: Sed per Diſpenſationes Matrimoniales redimus ad jus naturæ, concedentis ampliſſimam libertatem in Matrimoniis; ergo odioſæ illæ non ſunt, adeòque, nec ſtrictè intelligendæ: Bono autem communi larga hæc interpretatio nocere, dicenda non eſt, quandoquidem favet primordiali hominum libertati in Matrimoniis contrahendis.

4 Hæc Merollæ opinio nimis probat, ideòque probat nihil, probat enim omnem diſpenſationem habere largam interpretationem, quia hæc ſemper favet hominum primordiali libertati. Ad argumentum ergo ipſius, conceſſa Majore, neganda eſt Minor, nam Jus naturæ non præcipit, ſed ſolùm non prohibet matrimonia, ad quæ Natura ipſa propendet. Si ergo à jure poſitivo aliqua ex illis ob commune bonum prohibentur, (ut certè prohibentur) ſanè in caſibus deinde, in quibus pro aliquo ex his prohibitis diſpenſatur, jus, & bonum commune violabitur.

5 Quando diſpenſatio æquivalet legi communi, qualis eſt diſpenſatio, quæ clauditur in jure communi, vel quæ conceditur communitati, largam profectò habet interpretationem, ſed abſque admiratione, quia tunc per illam jus commune non vulneratur, ſed immò jus conſtituitur. Lege hæc, & ſimilia apud Dianam *p.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 32. alioſque citatos.

CAPUT II.
De Poteſtate diſpenſandi.

1 POteſtas, quam quis habet, ſive ordinariam, ſive delegatam, ſed generaliter alicui conceſſam diſpenſandi cum omnibus, eſt latè interpretanda. Ita Sanch. *l. c. d.* 2. *num.* 1. Suar. *l.* 7. *de legibus cap.* 17. Leſſius *l.* 2. *c.* 42. *n.* 60 Ratio brevis eſt, quia poteſtas ad diſpenſandum non eſt contra jus, nec in alterius præjudicium, immò bono communi favent, ſiquidem bonum eſt commune, adeſſe eos in Republica, qui ſubditis conſulere per diſpenſationem poſſint. Aliquas limitationes vide apud eundem Sanch. *l. c. d. n.* 2.

2 Dixi (*generaliter, & cum omnibus*) nam, ſi hæc poteſtas diſpenſandi concedatur alicui per modum mandati, ut ſolet pro diſpenſationibus matrimonialibus, in quibus ſic V. Gr. dicit Pontifex Delegato: *Diſpenſes cum Petro, ſi ejus preces veritate nitantur*, vel quamvis poſtrema hæc, vel ſimilia verba non apponantur; tamen concedat Princeps Delegato poteſtatem diſpenſandi ſolùm cum aliqua peculiari perſona, ſi, inquam, ſic poteſtas diſpenſandi concedatur, erit ſtrictè interpretanda. Sic Sanch. *l.* 8. *d.* 2. *n.* 6. Ratio eſt, quia in hoc caſu, conceſſio poteſtatis, vel eſt inchoata diſpenſatio, vel ſpeciatim relata ad peculiarem diſpenſationem, & conſequenter juxta prædicta eſſe ſtricti juris debet. Sit exem-

plum

Digitized by Google

plum illud, quod affert Conradus: Concedit abſolutè Pontifex Delegato, ſeu executori poteſtatem diſpenſandi ſuper quarto gradu conſanguinitatis in favorem V.Gr. Titii: Delegatus autem invenit, quartum ejuſmodi gradum eſſe V. G. in eo duplicem, hoc eſt, ex duobus ſtipitibus eſſe Titium, & Bertam conſanguineos, habet ne executor poteſtatem diſpenſandi in utroque gradu? Sanè non habet, quia cùm hæc poteſtatis conceſſio facta ſit pro peculiari caſu, & perſona, ſtrictè eſt interpretanda. Quare intelligenda erit de uno quarto gradu, nimirum proveniente ab uno ſtipite, non verò ex duobus, vel pluribus.

CAPUT III.

De Poteſtate diſpenſandi Impedimenta Matrimonii, quæ reſidet in Summo Pontifice. Remiſſivè.

1 EAm ampliſſimè reſidere in Summo Pontifice, ſed quoad ea impedimenta, quæ non ſunt de jure naturæ, ſive impedientia, ſive dirimentia, res eſt indigna, de qua dubitetur. De jure autem naturæ certò eſſe, diximus ſupra, impedimentum ex errore perſonæ, ex ligamine, ex impotentia perpetua, ex conſanguinitate in primo gradu rectæ lineæ. Adde ex impedientibus Sponſalia, quia eſſet præjudicium alterius ex Sponſis, niſi fortè Summus Pontifex, ut Judex, illa ſponſalia propter legitimam cauſam declaret irrita, vel eſſe diſſolvenda.

2 Hæc ſunt clara. Illud eſt controverſum, An Pontifex poſſit diſpenſare in radice matrimonii, id quod cùm ad frequentem praxim non pertineat, videatur, quando erit opus, apud Sanch. *l. 8. matr. d. 7. num.* 4. Molin. *d.* 624 Coninch. *d.* 33. *dub.* 4. Perez *d.* 44. *ſect.* 5. Gaſp. Hurtad. *d.* 26. *matrim. d ff.* 1. *num.* 5. & ex Juriſperitis Marc. Cunelli *Tr. de Donation. d.* 2. *particula* 6. *à num.* 33. *& præſertim num.* 160. *&* 164. alioſque.

CAPUT IV.

De Poteſtate, quæ reſidet in Epiſcopo diſpenſandi Impedimenta Matrimonii.

§. I. *De Poteſtate Epiſcopi diſpenſandi in impedimentis ſolùm impedientibus.*

1 LOquitur de ſolùm illis quatuor, quæ ſunt hodie impedientia, *Sacratum tempus*, *Vetitum*, *Sponſalia*, *Votum*, faciliſque eſt doctrina, nam poteſt Epiſcopus diſpenſare in primo, ſed eo modo, quem infra *cum de ſolemnitat. matr. tr.* 6. *c.* 4. §. 5. *num.* 4. diſtinctius dicam. Poteſt item in ſecundo, quia eſt diſpenſare in prohibitione à ſe, vel à Parocho, cujus ipſe eſt Superior, lata. Non poteſt autem in tertio, quia eſſet præjudicium alterius ex Sponſis; niſi fortè, ut Judex, ea ratione, quam diximus modò de Pontifice. Denique non poteſt in quarto quoad Votum abſolutè Caſtitatis, & Religionis, quia hæc ſunt reſervata Pontifici. Quoad alia Vota poteſt, ſed advertendo, ſemper debere adeſſe in diſpenſatione concedenda rationabilem cauſam, ut *lib.* 3. *in Decal. c.* 16. §. 4 univerſaliter eſt explicatum.

§. II. *De Poteſtate Epiſcopi in Impedimentis dirimentibus. Præmittuntur aliqua ſcitu neceſſaria.*

1 PRæter Impedimentum ætatis (in quo ex urgentiſſima cauſa poſſe de jure Epiſcopum diſpenſare, quando malitia ſupplet ætatem ſupra *Tract.* 1. *de Imped. c.* 13. § 2. *num.* 20. vidimus, ubi etiam monuimus, praxim eſſe, ut etiam in hoc ſolus Papa diſpenſet) in nullo alio impedimento dirimente poteſt ullam diſpenſationem Epiſcopus, per ſe loquendo concedere, quia nullus inferior poteſt quid in lege Superioris, qualis eſt hæc de Impedimentis dirimentibus. Lege Caſtropal. *T.* 1. *tr.* 3. *de legib. d.* 6 *p.* 4 alioſque paſſim.

2 Dictum eſt (per ſe loquendo) nam ex præſumpta Summi Pontificis voluntate aliquando poteſt, & quidem in inductis à jure Eccleſiaſtico, nam ab aliis, ne ipſe quidem Pontifex poteſt, ut diximus.

3 Id autem, ut faciliùs intelligatur, prænotare juvat tria in Univerſum.

I. Circa poteſtatem Epiſcopi in legibus Superioris eſſe duos loquendi modos. Alter docet, Epiſcopum habere poteſtatem omnem diſpenſandi in dicta lege Superioris, exceptis ſolùm iis, in quibus à Superiore poſitivè, & expreſsè limitatur. Alter docet, Epiſcopum nullam diſpenſandi poteſtatem habere in dicta Superioris lege, niſi ſolùm in iis, quæ Superior poſitivè concedat. Poſteriorem hunc ſentiendi modum probabiliorem eſſe dicit Caſtrop. *l. c. n.* 8. Unde videtur innuere priorem eſſe probabilem, quem ut probabilem etiam docet Bonac. apud Caſtrop. *l. c. n.* 7.

4 II. Quoties in Sacris Canonibus aliquid prohibetur, ſed additur, imperſonaliter, ut in eo poſſit diſpenſari, poterit tunc Epiſcopus Sic habet Caſtrop. *loc. cit. p.* 5. *num.* 1. Sanch. *lib.* 8. *d. d.* 5. *num* 1 Suar. *de leg. l.* 6. *c.* 15. *n.* 6. Merolla *Tr.* 2. *d.* 4. *c.* 6. *num.* 178. *&* 182. & communiter. Cùm enim certum ſit, in illis poſſe Summum Pontificem, ſuperflua eſſet hujuſmodi clauſula, niſi tunc poteſtas intelligeretur Epiſcopis eſſe conceſſa.

5 III. Meritò addit idem Caſtropal. *loco cit.* Epiſcopum diſpenſare poſſe in dictis Superioris legibus (etiam Concilii Generalis.) Primò, in materia levi. Secundò, in lege non obligante ad culpam ullam, vel ad ſolum veniale. Tertiò, in caſu aliquo extraordinario urgente neceſſitate, quando periculum eſt in mora, & non facilis eſt aditus ad Pontificem. Quartò, in dubiis, quando nimirum dubium eſt negativum, an caſus indigeat diſpenſatione. Quintò, in legibus propriis, & non univerſalibus. Sextò, in iis caſibus pro quibus præſcripta eſt legitima conſuetudo, ut poſſit Epiſcopus diſpenſare.

6 His præmiſſis, cùm alia decernere ad inſtitutum noſtrum non pertineat, diſputationem nos reſtringemus ad ſequentes quæſtiones, ex quarum deciſione non ignorabitur, quandonam Epiſcopus diſpenſationem expedire in impedimentis matrimonialibus poſſit.

§. III. *An Epiſcopus propter ſolam bonam fide Contrahentium poſſit diſpenſare in impedimento dirimenti?*

1 DIco nequaquam poſſe, quia bona fides non dat poteſtatem inferiori ad diſpenſandum in eo, in quo ipſe inferior poteſtatem nullam habet. Neque dicas Tridentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 5. *de Reform. matrim.* concedere imperſonaliter, ut faciliùs diſpenſetur bona fide contrahenti Matrimonium cum impedimento dirimente, quàm cum mala, per quem modum imperſonaliter loquendi, modò diximus, concedi poteſtatem Epiſcopis; Ne id dicas (inquam) hæc enim non eſt conceſſio, ſed permiſſio, qua Concilium ſolum enunciativè dicit, faciliùs diſpenſari poſſe (utique ab eo, qui eam poteſtatem habet, nempè à Summo Pontifice) quando Matrimonium fuit bona fide contractum, quàm, quando mala. Non ergo Concilium dat poteſtatem diſpenſandi, ne imperſonaliter quidem, idque patet; quia ſecus poſſet Epiſcopus etiam diſpenſare, quando interceſſit mala fides, licèt difficilius, quod nemo dixit.

§. IV. *An Epiſcopus in neceſſitate aliqua diſpenſare valeat in prædictis impedimentis dirimentibus?*

1 VEl ſermo eſſe poteſt, an Epiſcopus valeat in his diſpenſare poſt contractum Matrimonium, vel ante contractum, idque, vel in impedimento publico, vel in occulto. Secernamus hæc diligenter, ne confuſa reddatur tractatio.

IN IMPEDIMENTO OCCULTO, APPARENTE POST contractum Matrimonium.

2 Poteſt in hoc Epiſcopus pro foro tantùm Conſcientiæ diſpenſare, quando adſunt ſimul quatuor circumſtantiæ. Primò, ſi adſit graviſſima neceſſitas. Secundò, ſi ea ſic urgeat, ut non ſit tempus adeundi Pontificem, vel ejus Delegatum diſpenſare volentem. Tertiò, ſi impedimentum, ut dictum eſt, ſit occultum. Quartò, ſi adfuit bona fides, quando contractum eſt Matrimonium, id eſt adfuit inculpata ignorantia impedimenti.

3 Hæc doctrina ſub quatuor dictis conditionibus jam hodie recipitur communiter à Doctoribus ut Sanch. *lib.* 2. *d.* 49. *num.* 3. *& nu.* 10. Pont. *l b.* 8. *c.* 13. Averſ. *q.* 19 *matr. ſect.* 2. Perez, *de matr. d.* 43 *ſect.* 6. Caſtrop. *d.* 4. *de ſpon ſ. p. ult.* §. 1. *num.* 2. Et deinceps ducta ratione à præſumpta mente, & benignitate Pontificis, qui in tanta neceſſitate præſumitur, nolle ita ſibi, in damnum Fidelium reſervare poteſtatem diſpenſandi, ut eam tunc non poſſit Epiſcopus concedere. Non ergo neceſſitas dat hanc Juriſdictionem, quam certè dare non poteſt, ſed benignitas Pontificis ob illam neceſſitatem.

4 Sed quandonam impedimentum judicatur occultum, & quando judicanda erit ſufficiens, neceſſitas?

Reſpondeo, de priore dicam mox *c. ſeq. à num.* 26. De poſteriore hic breviter habetur.

Quæcunque urgens gravis neceſſitas, undecunque ducta, ſatis eſt, dummodò ſit urgens, nec alio modo poſſit auxilium ferri, niſi per diſpenſationem Epiſcopi, nam, ut ſupponimus, non eſt aditus ad Pontificem. Addunt tunc non immeritò aliqui, rarò alium caſum poſſe contingere tantæ neceſſitatis præter ſequentem, vel ei ſimilem. Titius, & Berta in facie Eccleſiæ contraxerunt bona fide, de qua loquimur (nam de fide mala mox *num. ſeq.*) Matrimonium, ſed invenitur Berta Impedimento occulto laboraſſe ex Affinitate contracta cum dicto Titio per copulam, quàm ante Matrimonium ipſa habuit cum conſanguineo in primo, ſeu ſecundo gradu ipſius Titii. Certè ſi ſine ſcandalo, & periculo infamiæ non poteſt Berta ſe ſeparare à Titio, donec impetretur diſpenſatio à Pontifice, in graviſſima neceſſitate eſſe judicabitur, quia non poteſt prodere Marito, vel aliis ſuum delictum. Quare ab Epiſcopo tunc diſpen-

penſari poterit. Non apparet autem facilè in aliis impedimentis tanta neceſſitas, quia impedimenta alia ſine infamia manifeſtari poterunt, & dum impetratur diſpenſatio, ſine incommodo ſeparabuntur conjuges.

5 Dixi autem (*verò alium caſum poſſe contingere*) negare enim non poſſumus, aliquando etiam præſcindendo ab infamia, poſſe aliquam aliam neceſſitatem adeſſe, id quod ea mox dicendis patebit, præſertim *n.* 10. *&* *n.* 22.

6 Hęc cum bona fide. Si verò, dicti Titius, & Berta contraxerint in fide mala, ideſt cognoſcentes Impedimentum, poteritne Epiſcopus, diſpenſare, concurrentibus cœteris conditionibus prædictis?

Reſp. Si uterq; mala fide proceſſit, nõ poterit Epiſcopus, teſte Sanch. *lib.* 2. *d.* 40 *matr. n.* 4. Coninch, Tancr. G. Hurt. aliique, quos citat, ſequiturque Lot. *Tr.* 2. *reſ. Theol. q.* 3. *art.* 2. quia in hoc caſu non præſumitur Pontifex poteſtatem Epiſcopo concedere, & confirmatur ex Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 5. *de Ref. matr.* quod vult, ut qui mala fide Matrimonium contraxerunt, (quod ſaltem eſt intelligendum, quando mala fides in utroque eſt conjuge,) ſpe diſpenſationis careant. Si ergo Pontifex ipſe profitetur, nolle tunc diſpenſare, præſumere ne poterimus, eam poteſtatem Epiſcopis conceſſiſſe?

7 Notat autem Pont. *lib.* 8. *c.* 13 *n.* 4 *fine*, eum, qui ſolemnitates Denunciationum ea præſumptione, & temeritate omiſit, mala fide contraxiſſe, atque adeò cum hoc non poſſe diſpenſare Epiſcopum juxta dicta.

At, ſi ſaltem alter bona fide proceſſit, multi Doctores ut Sanchez, *loc. cit.* Pont. Perez, Caſtrop. Lot. *ll. cc.* concedunt, poſſe Epiſcopum, ne ſcilicet alterius peccatum alteri noceat, diſpenſare, quicquid dicat Aver. *q.* 19. *de matr. ſect.* 2. Garz *de Benef. p.* 11. *c.* 5. *n.* 357. qui etiam tunc negare contendit, cujus tamen rationes facilè ab non imperito Lectore diſſolventur.

An denique Paterna Pontificis, ac ſumma benignitas concedat Epiſcopis dictam poteſtatem, etiam quando adfuit mala fides in aliquo raro, & verè urgentiſſimo caſu, operæ pretium eſſet, ut à ſapientibus expenderetur.

In impedimento occulto ante contractum Matrimonium.

8 Antonius, & Antonia laborant Impedimento occulto dirimente, & niſi Matrimonium celebrent, periculum eſt magni damni: poteritne diſpenſare Epiſcopus ad illud contrahendum, ſi periculum ſit in mora, undè expectari Pontificia diſpenſatio non detur?

9 Reſp. poſſe, in foro conſcientiæ tamen. Ita Doctores non pauci, ut Sanch. *loc. cit.* Pont. Perez, Caſtr. *ll. cc.* G. Hurt. *d.* 26. *diff.* 2 Loth. *loc. cit. trnit.* 3. & ratio eſt eadem præſumpta voluntas Summi Pontificis, quam diximus, adeſſe in jam contracto. Solùm hic iidem notant, difficilius hanc neceſſitatẽ occurrere poſſe in Matrimonio hoc contrahendo, quàm in jam contracto. Quando enim Matrimonium nondum contractum eſt, poterit Sponſa v. gr. uti remedio, quod indicat Sanch. *loc. cit.* ad declinandam contractionem Matrimonii, ut ſcilicet voveat per aliquot dies Caſtitatem, quanti circiter requiruntur ad obtinendam Pontificis diſpenſationẽ, & deinde dicat cum veritate, ſibi in mentem veniſſe votum Caſtitatis à ſe emiſſum (non autem aperiat temporale ne fuerit, an perpetuum; cùm enim temporale poſſit Epiſcopus diſpenſare non benè conſuleret neceſſitati expectandi diſpenſationem à Pontifice) atque edicat, ſibi propterea non licere aſſenſum Matrimonio prębere, donec veniat diſpenſatio. At hoc remedio uti nequit conjux, quando jam contractum fuit Matrimonium, quia tunc alter conjux poteſt dicere ſe habere jus ad petendum, & tunc deberet alter reddere, ut alibi explicuimus. Verùm igitur eſt facilius poſſe urgere neceſſitatem in Matrimonio contracto, quàm in contrahendo, cùm in contracto hoc remedio uti nequaquam poſſis.

10 Facilius inquam, nam cæterùm poſſe, ſaltem raro, illam urgere, etiam ante contractum Matrimonium, iidem Doctores ut Sanchez, *loc. cit.* Hurtad. *loc. cit. nu.* 7. conſentiunt, eamque omnes admittunt, qua aliquis morti proximus aſtringeretur ad matrimonium cum aliqua contrahendum, ut ſic legitima redderetur proles anteà ſuſcepta, vel, ut reſarciretur honor puellæ, vel, ut ſtatim ſedarentur graves inimicitiæ.

In impedimento publico poſt contractum Matrimonium.

11 Ut hunc caſum planè deciſum habeas, lege hic Conſilium quod quidam ex noſtris hujus Panormitani Collegii doctus Theologus ad Epiſcopum Agrigentinum multis ab hinc annis ſcripſit, quod ego tunc in Theologia morali adhuc Tyro, in ſummam fideliter contraxi, & in uſum fortè futurum (ut nunc contingit) mihi reſervavi.

12 Titius, & Berta, præmiſſis legitimis Denunciationibus, cæteriſque requiſitis, bona fide (nam, ſi mala, idem eſſet dicendum, quod *n.* 6. dictum eſt) Matrimonium contraxerunt, ac filios genuerunt multos, quorum unus nunc eſt ſuperſtes; Sed ecce poſt annos ſeptem à Matrimonio apparuit Impedimentum inter ipſos dirimens conſanguinitatis ſecundi in quartum gradum. Notitia hujus impedimenti eſt inter vicinos, & ſuppono, poſſe facilè probari, immò & eſſe publicum.

13 Certum eſt, filios eſſe legitimos ob bonam fidem, ut notat Fillinc. *tom.* 1. *tract.* 19. *num.* 132. Sanch. *lib* 8. *d.* 34. *num.* 46. & paſſim alios citans. Verùm quærendum eſt, quid remedii ad hoc Matrimonium validandum?

14 Primum remedium eſt recurſus ad Summum Pontificem. At, hoc factum eſt, ſed inutiliter, quia, vel requiſitæ ſunt aliquot expenſę, vel acceſſus ad Romanam Curiam. Conjuges autem ita ſunt ingenti oppreſſi paupertate, ut neutrum poſſint.

15 Secundum remediũ eſt diſſolutio Matrimonii. At, hoc duriſſimum eſt, & affert dedecus conjugibus, & tamen ii ſunt digni mitiori remedio ob bonam fidem, & ob recurſum jam factum ad Pontificem.

16 Tertium, ut ſimul cohabitent, tanquam Soror, & Frater. At hoc non vulgaribus incommodis plenum eſt: tum quia affert ſcandalum ſcientibus impedimentum, tum quia difficilè erit, eos in tanta familiaritate continentiam obſervare; tum quia, dum ii cognoſcunt Impedimentum, veroſque ſe non eſſe conjuges, quæ pax erit inter illos? qui amor?

17 Quartum, ut Epiſcopus ſuppetat expenſas neceſſarias ad profectionem in Curiam Romanam. Hoc remedium affert Vaſq. 1. 2. *tom.* 2. *d. ſ.* 178. *c.* 1. *n.* 16. Bonac. *de legib. diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 1. *n.* 19. dicens, has debere Epiſcopum ſubminiſtrare ſuis ovibus. Verùm hoc remedium eſt Epiſcopo moleſſum, & durum nimis, & ideò à Salas, apud Bonac. *loc. cit.* citans *praxim Doctorum & ſententiam* Sanch. Caſtr. *loco mox citando*, *n.* 9. Pont. *lib.* 8. *c.* 13. *n.* 3. nequaquam admittitur.

18 Remedium ergo quintum puto eſſe, ut Epiſcopus diſpenſet, poteſt enim in hoc caſu in foro Conſcientiæ, etiam exiſtente nunc impedimento publico, nam ſi occultum eſſet, multo magis poſſe, modò diximus *n.* 2. Doctores, qui videntur inſinuare, poſſe Epiſcopum diſpenſare in prædictis circumſtantiis, ſunt Sotus, *lib.* 1. *de juſtit. q.* 7. Vaſq. *loc. cit.* Salas, *de leg. d.* 20. *ſect.* 2. *num.* 27. Caſtr. *to.* 1. *tract.* 3. *d.* 6. *par.* 5 *num.* 7.

Dico (*inſinuare videntur*) quia abſolutè docent, Epiſcopum in ſimili neceſſitate poſſe diſpenſare in Impedimento Matrimonii dirimente, & nunquam addunt limitationem, ſe loqui de occulto; Ergo ſentiunt de omni etiam publico, & meritò, quia eædem rationes ductæ à Charitate, & benignitate Pontificis, ita præſumuntur adeſſe aliquando in publico, perinde ac in occulto.

19 Puto item, hanc diſpenſationem concedi debere ab Epiſcopo, atque peccare, niſi concedat: quia illam ex Juſtitia obligatur Epiſcopus (quando rationabiliter debetur) concedere, ut univerſaliter docet Suar. *de leg. c.* 18. *n.* 22. Verùm de hac obligatione legatur omninò Caſtr. *tom.* 1. *tr.* 3. *d.* 6. *n.* 6. *§.* 2. *à n.* 8. qui benignius loquitur.

20 Hactenus illius Theologi Conſilium, quod poſſet confirmari ex Doctrina Perez, *de matr. d.* 43. *ſect.* 6. *num.* 6. qui ſic habet, *Ut Epiſcopus diſpenſet in impedimento dirimente, requiritur, ut illud ſit occultum. Si enim eſſet caſus, quod impedimentum ſit publicum, potiùs oriretur ſcandalum, ſi Epiſcopus diſpenſaret, quàm ſcandalum ceſſaret: Omnes enim ſciunt, per ſe loquendo, non poſſe Epiſcopum ejuſmodi diſpenſationes concedere. Si tamen poneremus, impedimentum eſſe publicum, & ſimul publicam eſſe graviſſimam neceſſitatem, poſſet ſimiliter Epiſcopus diſpenſare.* Hæc ille.

In impedimento publico ante contractum Matrimonium.

21 Quamvis hic caſus videatur moleſtior; tamen, ut in ſimili nuper à *num.* 9 dictum eſt, moleſtia in eo dumtaxat ſita eſt, quod difficilius tanta neceſſitas inveniatur, aliiſq; remediis ita deſtituta, ut etiam ante contractum Matrimonium poſſit ab Epiſcopo in Impedimento publico diſpenſari. At ſi in rariſſimo caſu urgentiſſima adeſſet dicta neceſſitas, cur ex eadem benignitate, & charitate Pontificis concedenda non ſit ejuſmodi poteſtas Epiſcopis in præſenti caſu, ſicut in præcedenti? Rectè igitur etiam in caſu præſenti concedit Leander apud Dian. *p.* 11. *tr.* 8 *reſ.* 3. *v. Sed obſerva.*

22 Fac enim, aliquem morti proximum urgeri ad Matrimonium contrahendum cum aliqua puella, ut ſic legitima reddatur proles antea ſuſcepta, vel, ut reſarciatur honor dictæ puellæ, vel, ut ſic ſedentur graves diſcordiæ (in quibus caſibus *n.* 10. conceſſimus Epiſcopo poteſtatem diſpenſandi in Impedimento publico apparente poſt contractum Matrimonium) tunc ſanè propter eaſdem rationes debemus concedere ante Matrimonium contractum; Et confirmari id poteſt ex doctrina modò *nu.* 20. allata à Perez, cùm hic, ut ſupponere etiam debemus, non ſolùm Impedimentum ſit publicum, ſed etiam publica neceſſitas. Adderem, ſi fortè neceſſitas publica non ſit, reddi eam publicam per prudentem evulgationem poſſe, ut ſcilicet ſic ſcandalum, quod fortè proveniret ex ejuſmodi Epiſcopi diſpenſatione devitetur. Penſitent Lectores prædicta, & ſapienter dijudicent.

In dubio, an Epiſcopus poſſit diſpenſare in impedimentis Matrimonii?

23 Si exhibitis diligentiis moralibus (quæ certè exhiberi omnino debent) dubium ſit negativum, an Impedimentum verè adſit, Diſpenſatione in re noſtra non indigemus, nec Epiſcopi, nec Pontificis, & abſque illa procedi poteſt ad Matrimonium, ut vult Sanch. *lib.* 8. *mat.*

Digitized by Google

mat.d.6.n.28. Pont.*lib.8.c.13.n.1.* Et nos *lib.1.in Dec.c.3.§.7. v.mat.nu.*3.quia tunc Poſſeſſio ſtat pro libertate, hominis potentis uxorem ducere, ſolùm (quando opus eſſe judicabitur) Epiſcopus,ad ſcandalum vitandum,declaret,diſpenſationem non eſſe neceſſariam, vel, ad cautelam,diſpenſet. Idem multo magis erit, ſi probabile ſit, Impedimentum non adeſſe.

At verò,ſi certum ſit Impedimentum,ſed dubia cauſa,ſeu dubium ſit, an adſit tanta neceſſitas, quantam requiri hactenus explicuimus, tunc enim vere dubitari poteſt.

An Epiſcopus, poteſtatem habeat diſpenſandi?

Et breviter,Reſpondeo,non habere,quia in hoc dubio poſſidet certitudo Impedimenti dirimentis; poteſtas autem Epiſcopi eſt dubia, dubia enim cauſa non poteſt dare certam poteſtatem, ergo ex à me dictis *lib.2.in Dec.c.3.§.6.v.Diſpenſ.n.Juriſdict.v.Subditus* non poteſt ſe extendere ad diſſolvendum certum Impedimentum.

24 Dices. Epiſcopus in dubio, an adſit ſufficiens cauſa ad Votum non reſervatum diſpenſandum, ad Jejunium Eccleſiaſticum ſolvendum,ad laborandum die feſtivo,poteſt diſpenſare ex receptiſſima doctrina Doctorum apud Merol.*to.2.d.4.c.6.dub.*23 *n.*107.& Dian.*p.tr.*3 *reſ.*29.ergo & in caſu noſtro.

Reſp.Nego conſequentiam,quia poteſtas diſpenſandi in Votis non reſervatis,& cœteris prædictis eſt certa in Epiſcopo,ut omnes docemus, & ſic, operari ſupra dubiam cauſam, in prædictis poteſt; At in Epiſcopo non adeſt poteſtas diſpenſandi in caſu noſtro, ideſt in impedimentis, ergo non poteſt operari circa certum Impedimentum, & ex alia parte cauſa,dubiè ſufficiens,non poteſt Epiſcopo dare certam poteſtatem, ut dictum eſt.

Adde,totam hanc poteſtatẽ eſſe ex præſumptione voluntatis Pontificis: At in re tam gravi, quis illam in dubio præſumere audebit?

Quid,ſi Epiſcopus putet, ſe habere cauſam, ſed deinde poſt datam diſpenſationem, inveniat, ſe erraviſſe, hoc eſt cauſam illam non adfuiſſe? Reſp. id me dicturum infra *c.12.§.1.*

In caſu obtentæ diſpenſationis ſubreptitiæ an aliquid poſſit Epiſcopus?

25 Non dubitarunt aliqui, ut Gloſſa,Hoſtien. Gutt. aliique apud Caſtrop. *mox citandum*, affirmare, poſſe Epiſcopum firmam per ſuam diſpenſationem reddere eam diſpenſationem, quam aliqui fortè ſubreptitiè habuerunt à Summo Pontifice quaſi jam ſummus Pontifex eam veluti imperfectam conceſſerit, quæ poſſit perfici ab Epiſcopo. Sanè Pont.*lib.8.c.13.n.7.* incertus de hac poteſtate eſt,quia eam videtur Sacer Teatus *C. Quia circa de conſ. ‹et›a guin.* concedere, Verùm nos nullatenus incerti eſſe debemus,quia illam admittere non poſſumus, perinde non admittunt Caſtr *d.4.de matr.p.ult.§.1.n.*10. Averſ. *q.*19. *de mat.ſect.*2.*Verſ.Octavo addiderunt.* Perez,*d.*43.*ſect.*6 aliique,nullibi enim illa conceditur, & Teatus allatus ſolùm permittit Epiſcopo, ut,propter multas difficultates ſeparationis, diſſimulet, ſi Matrimonium ſit nullum, & à conjugibus validum reputetur. Adde,poſſe dici illam fuiſſe peculiarem conceſſionem pro illo ſpeciali caſu, non verò legem univerſalem.

26 Hæc quoad Epiſcopum. An autem diſpenſatio bona fide à Summo Pontifice impetrata, ſi deinde inveniatur ſubreptitia, poſſit aliquando præſumi, ratam, & firmam haberi ab eodem Pontifice, dixi *lib.5.in Dec.c.3.§.7 V.Diſpenſat.n.8.& 9.*

CAPUT V.

An Alii à Summo Pontifice, vel Epiſcopo poſſint aliquid in impedimentis Matrimonii?

1 POteſt dubitari. Primò, de Vicario Epiſcopi. Secundò, de Capitulo Sede Vacante. Tertiò, de Regularibus per privilegia, Quartò, de Commiſſario Bullæ Cruciatæ.

Vicarius Epiſcopi.

2 Quoniam hæc poteſtas diſpenſandi in prædictis neceſſitatibus eſt Ordinaria Epiſcopo,ideò ea delegabilis eſt. Quare ſpecialem conceſſionem ejuſmodi poteſtatis ſuo Vicario, ſeu alteri poterit Epiſcopus communicare; Lege Sanch.*lib.2.matr.d.40.à n.12.*

3 Verùm adverte, hanc poteſtatem Vicarium non habere ex vi Vicariatus, ſed debere ſpecialiter ipſi ab Epiſcopo concedi, ut notat Sanch.*lib.2.matr.diſt.40.n.12.* Caſtr.*d.4.ſponſ.p.ult.§.5. num.*14 Gaſp. Hurtad.*d.*26.*diff.*2 *n.*7.aliique.

Capitulum Sede vacante, ejuſque Vicarius.

4 Sanè poterit Capitulum, quia, Sede Vacante, ſuccedit in tota Juriſdictione Epiſcopi, Vicarius autem ipſius poterit quidem, ſed ex ſpeciali conceſſione,non verò ex vi Vicariatus juxta dicta *n.præc.*

Regulares.

5 Nullum circa hoc,ut habet Sanch.*l.8.matr.diſp.*6.*n.*28.Religioſi privilegium habent, niſi aliqui ex illis poſſint diſpenſare cum Infidelibus exiſtentibus in remotiſſimis Regionibus.Et quidem(ut conſtat) in Impedimentis ſolùm Jure Eccleſiaſtico inductis. De qua re vide Sanch.*loc.cit.n.*29.

An verò poſſint diſpenſare in petitione debiti, ſi ſuperveniat legitimis conjugibus Affinitas ex copula illicita,dicam mox *c.6. n.4.*

Commiſſarius Bullæ Cruciatæ.

6 Poteſtas,quę Commiſſario huic conceditur ſuper hac re,illa una eſt,qua cum quibuſdam conditionibus poſſit is diſpenſare in Impedimento Affinitatis,contracto ex copula fornicaria. Id ut explicetur, habe præ oculis ipſa verba Bullæ, apud Lud. à Cruc. *in Expoſit. Bul. Cruc. in initio operis*, in quibus ea poteſtas Commiſſario conceditur.

Item (ait Summus Pontifex) *Reverendo Epiſcopo, qui Commiſſarius deputatur, datur facultas diſpenſandi in foro Conſcientiæ, dumtaxat nullis datis literis, ſeu per Confeſſionem laceratis, cum his, qui primo, & ſecundo Affinitatis, ex fornicatione contractæ, gradibus conjuncti, Matrimonium contraxere, dummodo poſt Conc. Trid. illius formam ſervaverit, ac impedimentum hujuſmodi occultum ſuit penitus, & alter contrahentium, tempore contracti Matrimonii impedimentis ignarus extiterit, & quod de nullitate prioris conſenſus prius certificati, tacitaque (ſi videbitur ad vitanda ſcandala) cauſa nullitatis, Matrimonium inter ſe, etiam ſecretè, de novo contrahere poſſint, prolemque ſuſceptam, & ſuſcipiendam exindè legitimam decernendo.* Hactenus Bulla. Diſcurre nunc per ſingulas clauſulas.

Qui Commiſſarius deputatur.

7 Ne ignores,Commiſſarium hunc, cui Pontifex prædictam poteſtatem concedit, reſidere in Hiſpania, qui tamen ſubſtituit alios in ſingulis Provinciis, quibus eam poteſtatem ſubdelegat. Ille vocatur Commiſſarius Generalis, hi Commiſſarii Provinciales.

8 Inquiro jam primò,quo jure Generalis hanc poteſtatem Provincialibus Commiſſariis concedit?

Reſp. quia hæc poteſtas Generali Commiſſario eſt conceſſa omnibus ſucceſſoribus,ideò ordinaria eſt, atque adeo delegabilis. Adde id peculiariter concedi à Pontifice Commiſſario Generali, ut *n. ſeq.* jamjam explicabo.

9 Inquiro ſecundò. An Commiſſarius Provincialis, qualis eſt noſter Archiepiſcopus Panormitanus pro tota Sicilia, poſſit hanc eandem poteſtatem diſpenſandi in dicto Impedimento ſubdelegare alteri tertio, ſeu Commiſſariis ſpecialibus, quos ipſe Commiſſarius Provincialis ſolet in ſingulis Civitatibus conſtituere, quoſque vocamus, diſtinctionis gratia, Commiſſarios particolares?

10 Reſp. Ea vi prædictæ Bullæ mihi videtur, non poſſe, quia, quamvis Commiſſarius Generalis poſſit ſuam poteſtatem ampliſſimè concedere Commiſſariis Provincialibus; ſic enim habent verba ejuſdem Bullæ.

Item, ut (Commiſſarius Generali) *deputare poſſit Commiſſarium in ſingulis Provinciis per locorum ordinarios, quorum conſcientia onerantur prævia matura deliberatione approbandos cum ſimili, vel limitata poteſtate.*

11 Tamen, nihil Pontifex concedit, ut ii Provinciales poſſint deinde alteri tertio eam poteſtatẽ communicare. Confirmatur Primò, quia quamvis Delegatus Principis, etiam ad univerſitatem cauſarũ, poſſit alium ſubdelegare; nihilominus hic alius non poteſt tertium delegare,ut rectè probant Sanch.*lib.3.matr.dub.*31.*nu.*9. Merol. *tom.*3.*d.*7.*c.*4.*n.*105. alios citans, aliique & ego mox *n.*14. latius dicam. Confirmatur Secundò, quia prædicti Commiſſarii particulares, & tertius quicunque non deputari ſolent, niſi ab ipſo Commiſſario Provinciali, & non per locorum Ordinarium, ut requiritur à Summo Pontifice ad concedendam poteſtatem illam, &c.

12 Dixi autem (*Ex vi prædictæ Bullæ*) nam,ſi adſit aliqua peculiaris diſpoſitio magis ampla, non erit mirum, ſi extendatur poteſtas; Sanè noſtro Archiepiſcopo Panormitano Cõmiſſarius Generalis hac poteſtatem ſubdelegandi in hunc modum concedit, vide *in lit. Deputationis Commiſſ. hujus Regni, quæ ſervatur apud dictum Archiepiſc.*

Quoniam in Regno Siciliæ ſunt Diœceſes diſtinctæ, nec Archiepiſcopus poteſt per ſe ipſum in omnibus providere, ideò concedimus, ut ipſe valeat per ſingulas Diœceſes nominare, ſeu eligere Commiſſarios particulares in Diœceſibus, vel locis, ubi ipſe neceſſarium judicabit, quibus nos concedimus facultatem exercendi munus Commiſſarii in iis locis, pro quibus fuerint aſſignati, dummodo ſervent Bullam Pontificis, inſtructionemque, &c. Hæc ille.

Vides autem, qua ratione in hac diſpoſitione non ipſe Archiepiſcopus ſubdelegat, ſed ſolùm nominat, ſeu eligit perſonas, quibus Commiſſarius ipſe Generalis poteſtatem concedit,quę eſt Doctrina, valdè commonis apud Doctores, ut Sanch. Merol. Pont. *mox citandi* in aliis materiis.

Vide item, hos debere eſſe approbatos ab Ordinario; Id enim vult Bulla Pontificis, cujus verba attulimus *n.* 10.

13 Sed remanet illa difficultas. An Archiepiſcopus poſſit pari modo eligere aliquem v.g. Theologum, non ad totum dictum omnes Commiſſarii,ſed ſolùm ad valendum diſpenſare in una aliqua cauſa

(v.g.

Digitized by Google

(V. Gr. in impedimento Matrimonii ex copula illicita, altero neſciente, &c.)

Reſpondeo. Aliquis difficulter id concedet, quia finis Commiſſarii Generalis,& verba prædicta ejuſmodi conceſſionis, ſolùm volunt, ut ſingulæ Diœceſes, vel loca habeant ſuos Commiſſarios ad omnes cauſas, non verò ſeparatim ad unam, vel alteram: quam ſeparationem non videtur poſſe fieri ab hoc Archiepiſcopo; cùm eam in mandatis non habeat. Conſtituat ergo Theologum illum, (ſed ſemper cum dicta Approbatione Ordinarii) abſolutè Commiſſarium, & tutò procedet.

Aliquis autem concedet cum Approbatione prædicta, quia cui conceditur totum, videtur concedi pars. Hæreo, cuinam ex his ſententiis hærere debeam: Tu tua ſapientia ad alterutram me, Lector, impelle. An verò ex dictis, & ex doctrina Sanch. *lib. 4. matrim. d. 32. n.* 18. Merol. *to. 3. d. 7. c. 4.* Pont. *lib. 5. c.* 26. *n.* 108. *& c.* 28 *n* 2 *fine*, aliorumque, colligi valeat, poſſe etiam validè ſic diſpenſare Archiepiſcopum? *Ex nunc ego diſpenſo illud V. G. impedimentum ex copula illicita modo ſupradicto exortum, diſpenſo, inquam, pro illa, vel illis perſonis, pro quibus talis Theologus judicaverit eſſe diſpenſandum.* Tu, idem Lector dijudica.

14 Dices. Poſſumuſne affirmare, Delegatum, atq; adeò Commiſſarium Generalem Cruciatæ poſſe ſubdelegare aliquem, vel aliquos, quibus det poteſtatem ſubdelegandi, ſaltem ex eo capite, quòd ſit Delegatus Principis, & ad univerſitatem cauſarum, tunc enim jam Archiepiſcopus noſter poſſet ſubdelegare Theologum illum, &c.

Reſpondeo Primò, eſto poſſit: unde habes, quod de facto ſic ſubdelegaverit? Ego ſanè contrarium habeo, nam Commiſſarius Generalis modò *n.* 12. pronunciavit, à ſe ſubdelegari nominatos à Commiſſariis Provincialibus; ergo videtur excludere ipſos Provinciales Commiſſarios ab ejuſmodi poteſtate ſubdelegandi.

Reſpondeo Secundò, me ideò dixiſſe *(eſto poſſit)* quia id communiter reprobatur. Audi Meroll *tom. 3. d. 7. c. 4. a num.* 105. quæſtionem hanc disertè reſolventem. *Utrùm* (ait) *Delegatus Principis poſſit delegare cum poteſtate ſubdelegandi cauſam ſibi commiſſam?* Et reſpondet. Jaſon *apud dictum* Merollam *dicit, forſan poſſe, ſicuti poteſt Ordinarius. Ratio eſſe poteſt, quia Delegatus Principis eſt major ordinario quoad cauſam ſibi delegatam, ſed eſt valdè probabile, Ordinarium poſſe delegare cum poteſtate ſubdelegandi, ergo multò magis id poterit Delegatus Principis. Verùm hæc ſententia communiter reprobatur. Quia delegatus non habet facultatem ultra ſibi conceſſum, cùm ergo Delegato Principis ſolùm reperiatur in jure conceſſum, poſſe ſubdelegare, & nullibi concedatur, quod poſſit dare poteſtatem ſubdelegandi, id non poterit. Et idem dicendum eſt à fortiori de Delegato ad univerſitatem cauſarum propter eandem rationem. Ita tenet* Gloſſa, Felinus, Panorm. Alexander, Bertach. Maranta, Mandoſius, *quos citat, ſequiturque* Sanc. *lib. 3. matr. d. 31. n. 9. Diſpar autem eſt ratio de Ordinario, & Delegato. Nam Delegatus non habet facultatem ultra ſibi conceſſam, Ordinarius verò habet facultatem, & Juriſdictionem univerſalem, eamque proprio nomine exercet.* Hactenus Merolla.

Reſpondeo tertiò. Si Commiſſarius Generalis putaſſet, ſe poſſe hanc poteſtatem ſubdelegandi communicare Commiſſariis Provincialibus, ſanè illam ipſis directè communicaſſet, & non eſſet uſus modo illo dicto *nu* 12.

Atque hæc nimis fortaſſe pluribus, ſed fuit reiicienda ſententia cujuſdam Theologi; cui hæc mea difficilis viſa eſt.

Diſpenſandi.

15 Hinc inquiro. An Commiſſarius poſſit diſpenſare in dicto impedimento ſine ulla compenſatione eleemoſynæ in favorem Cruciatæ.

Reſpondeo. In aliis caſibus, in quibus commiſſarius diſpenſare poteſt, dicitur in Bulla, ut is habeat poteſtatem *diſpenſandi, & componendi*: unde videtur etiam in hoc, de quo agimus, idem eſſe dicendum. Verùm mihi non eſt omninò certum, illud *(componendi)* cadere ſuper caſum noſtrum. Nam primò, in Bulla dicitur: *Datur poteſtas Commiſſario diſpenſandi, & componendi in commutationibus legatorum, & datur poteſtas diſpenſandi, & componendi in irregularitate contracta, &c.* Deinde verò dicitur. *Item diſpenſandi in Affinitate ortu ex copula, &c.* Vides in prioribus caſibus poni illud *(componendi)* non verò in noſtro? Nihilominus puto non eſſe recedendum à praxi, quam video hic adeſſe, dandamque eſſe eleemoſynam juxta qualitatem perſonæ, & delicti. Quæ praxis minimè innititur in eo; quòd omnes conceſſiones hujus Bullæ tendunt in ſubſidium temporale Cruciatæ. Sanè D. Franciſcus Salerno Commiſſarius, Sede Vacante, non multis abhinc annis hanc diſpenſationem conceſſit cuidam pauperi cum onere elargiendi Julios circiter quinque, hoc eſt tarenos Siculos ſex, in ſubſidium Cruciatæ, & potuiſſet minus, ſi diſpenſandus pauperior fuiſſet.

Idem propter eaſdem rationes puto dicendum de diſpenſatione ad petendum debitum conjugale in caſu, quem dicemus infra *cap.* 6. *num.* 3.

In foro Conſcientiæ dumtaxat.

16 Non ergo hæc diſpenſatio à Commiſſario expedienda eſt publicè. Hinc praxis eſt, ut petatur diſpenſatio pro quodam determinato Matrimonio invalido ex dicta Affinitate copulæ illicitæ, non nominatis perſonis, explicato tamen diſtinctè gradu primo, (vide nos *c. 9. §. 7. n. 2.*) vel ſecundo rectæ lineæ, vel tranſverſalis (nam ultra non extendi hoc impedimentum ex copula fornicaria, dictum eſt ſupra ſatis) quibus vel diſpenſat oretenus Commiſſarius, facta compoſitione, de qua modò dictum eſt, vel dando litteras, in quibus nullus nominatur ex diſpenſatis: quæ tamen literæ ſtatim erunt lacerandæ, ut dicitur in Bulla.

Dummodò, &c.

17 Hic ponuntur Conditiones quinque, ſub quibus ſolis poteſt Commiſſarius prædictam diſpenſationem concedere: iis autem poſitis poteſt, etiam ſi facilis eſſet aditus ad Pontificem, quia hæc reſtrictio non ponitur in Bulla.

18 Prima conditio eſt, ut Matrimonium reperiatur contractum juxta formam Concilii Tridentini, ideſt coram Parocho, & Teſtibus, & inſuper cum debitis Denunciationibus, nam ſine illis non dicitur ſervata forma Tridentini. Quòd ſi Epiſcopus unam, vel omnes has Denunciationes diſpenſavit, jam ſervata fuit Tridentini forma, ut latè habes apud Bardi, *in Bull. Cruc. p. 3. tract. 3. c. 3. ſect. 1. num.* 2. qui notat, ſi una tantùm omittatur, quamvis cum culpa, Matrimonium adhuc dici contractum ſub debita forma, quia levis eſt omiſſio, quando tamen Parochus eſt certus non apparere pro illo Matrimonio ullum impedimentum.

19 Secunda, ut idem Matrimonium fuerit contractum bona fide, ſaltem ex parte unius ex conjugibus, qui ignoraverit interceſſiſſe ejuſmodi impedimentum Affinitatis ex copula illicita. Quando ergo uterque conjux impedimentum novit, nihil illis concedere poteſt commiſſarius. Olim quædam ſcivit ſuum impedimentum, ſed deinde ex aliorum dictis ſibi perſuaſit, illud non adeſſe: apparuit tamen clarè poſt contractum Matrimonium, fuitne Matrimonium illud bona fide contractum? Reſpondi affirmativè, quia jam ſine dolo, ſine fraude contractum fuit.

20 Tertia, ut impedimentum ſit occultum. Quando autem hujuſmodi eſſe, exiſtimandum ſit, mox dicam *n.* 25. *& ſeq.*

21 Quarta, ut alter impedimenti ignarus certificetur de nullitate prioris conſenſus tacita, ſi videbitur, cauſa nullitatis. Quare, ſi hæc certificatio facta non fuerit, non valere diſpenſationem, meritò docet Trull. *in Bull. Cruc. lib. 2. §. 4. dub. 4.*

22 Quinta, ut adſit neceſſitas, ea ſcilicet, qua, ſi illud Matrimonium dirimeretur, periculum eſſet alicujus ſcandali. Quoniam verò ex diſſolutione Matrimonii, exiſtente impedimento occulto, facilè Mulieris fama jacturam pateretur, innuptaque facilè remaneret, ideò regulariter ſemper adeſt ejuſmodi quarta conditio; ſi nihilominus in aliquo raro caſu ſcandalum nullum timeretur, non poterit tunc commiſſarius diſpenſare.

23 Si autem poſtquam diſpenſatum fuit divulgetur publicè fortè impedimentum, tunc à Pontifice petenda eſt obtentæ diſpenſationis ratificatio, & interim pro foro externo erunt conjuges ſeparandi, quia pro externo foro non valet Commiſſarius diſpenſare. Quod idem obſervandum eſt, quoties in foro Conſcientiæ diſpenſatur in quocunque alio impedimento occulto.

24 Hi tamen occultè diſpenſati, ſed deinde cognito publicè impedimento, ſi copulam habeant, non peccant peccato fornicationis, quia verè conjuges ſunt, ſed ſolùm ſi ea copula ſciatur, peccant, vel contra reverentiam debitam Eccleſiæ, vel ratione ſcandali, &c.

25 Sed quandonam impedimentum hoc dicetur occultum?

Reſp. Ad hunc effectum, ut poſſit diſpenſare Commiſſarius (idemque dic de aliis impedimentis, & delictis quando diſpenſari, vel abſolvi conceduntur occulta) cùm non intendatur, niſi obviari ſcandalo publico, illud dicetur occultum, quod non eſt publicum, nec famoſum, nec manifeſtum, nec notorium. Quare etiamſi probari per duos Teſtes planè poſſit, adhuc dicetur occultum. Vide Sanch. *lib.* 8. *d. matr. d.* 34. *n.* 55. Verricel *in q. Mor. tr. 3. q. 51. num.* 1. alioſque ab ipſo citatos. Ut ergo publicum ſit, & non occultum, debet eſſe cognitum à majore parte Collegii, vel Viciniæ, vel Communitatis, ubi inveniantur ſaltem perſonæ decem. Sed certè (ut nos *lib. 9. in Dec. c. 3. n.* 10. advertimus) prudentis arbitrio id maximè relinquendum; nam aliquando in magna Civitate, etiam ſi decem rem aliquam ſciant, non dicetur publica in ea Civitate, niſi fortè in iis circumſtantiis, in quibus facilè res ad alios divulgabitur.

26 Quando impedimentum eſt deductum ad forum contentioſum ſanè dicetur publicum, deducitur autem ad dictum forum per citationem partis. Quare ante illam, etiam ſi delatum ſit ad judicem, non dicetur ad forum contentioſum eſſe deductum, neque ex hoc capite publicum, eſto ex alio ex prædictis.

27 Addit Sanch. duo *loc. cit.* Caſtrop. *de Bull. Cruc. d. unic. p.* 11. *nu.* 8. Bardi *in Bull. Cruc. p. 3. tr. 3. cap. 3. ſect.* 2. Primum, eſſe ex hoc eodem capite occultum, ſi quamvis fuerit deductum ad forum contentioſum; tamen per ſententiam, ſive interlocutoriam, ſive definitivam, cauſa fuerit expedita in favorem Rei, etiam ſi Teſtes in favorem fuerint falſi, quia tunc remanet, ut erat prius, ideſt non probatum. Quicquid dicat Suarez, *de Cenſur. d. 43. ſect.* 3. qui immeritò negat de Interlocutoria. Nam infamia delicti etiam aufertur per ſententiam Interlocutoriam, quæ pronunciat expoſita indicia nihil probare, eſto igitur poſſit iterùm dictum delictum, ſeu impedimentum deduci in

Judi-

Digitized by Google

Judicium, ſi nova indicia apparerent, ſed jam nunc non apparent; ergo nunc remanet ex hoc capite occultum.

18 Addit ſecundò, eſſe adhuc occultum impedimentum, ſi ſciatur V. Gr. copula illicita, ſed in eo loco neſciatur, eſſe impedimentum, qui jam ſic ceſſat ſcandalum, quoad Matrimonii contractionem.

29 Addam ego alia quatuor ex Doctoribus M. Paulu Leone *in praxi ad Liter. Pœnit. p.2 inst.* Portell. apud Dian *p.8. tr.3. reſ.110.* & aliis nam Primò, placet permaximè mihi ea doctrina, quæ docet, non poſſe à Delegato diſpenſari ei impedimento, vel abſolvi illud delictum, ſi quando in poteſtate, quam delegat Superior, dicat: *Dummodò impedimentum, ſeu delictum ſit omnino occultum*, quod ſolet dici, quando delictum, unde oritur impedimentum, eſt enorme; quia illud *(omninò)* explicatur *(totaliter, & in iſtinctè)* tunc ergo, nec publicum eſſe debet, nec probabile, lege Verricelli *l.c.n.8.*

30 Secundò. Si res ſit occulta in eo locu, ubi expedienda eſt diſpenſatio, & alibi ſit publica, erit ne in re noſtra adhuc occulta?

Reſpondeo. Erit, quando abeſt periculum, ut poſteà, etiam ibi manifeſta fiat. Quia eſſe impedimentum occultum, ibi verificari ſolùm oportet, ubi Diſpenſationis favor impenditur.

31 Tertiò. Si delictum, ſeu impedimentum deductum fuit in Judicium, & in eo fuit punitum, notoriumne erit?

Reſpondeo, in re noſtra notorium erit, non occultum; publica enim pœna publicum notat delictum. Idem dic, ſi adhuc cauſa examinatur ſaltem, quia eſt in proximo periculo manifeſtationis.

32 Quartò. Quid, ſi delictum in Judicio, nec fuit punitum, nec abſolutum, quia non potuit probari. Unde veluti negativè ceſſavit Judicium?

Reſp. tunc ex Gloſſa in *C. Omnipotens de Accuſat. V. Denuncien ur*, poſt annum elapſum dicetur, & erit, quantum eſt ex hoc capite occultum, quia quod probari nequit, præſumendum eſt, non adeſſe.

Matrimonium ſecretè contrahere poſſint.

33 Magna eſt controverſia. An Matrimonio, quando revalidandum eſt, debeat adeſſe præſentia Parochi, & Teſtium, de qua re ego pluribus, infra *tr.4. de conſ.c.4.num.3.* ſed hic ejuſmodi quæſtio locum non habet, quia, quamvis in aliis caſibus illa requireretur, hic nequaquam requiritur; ſiquidem expreſsè Pontifex concedit, ut ſecretè poſſit ejuſmodi Matrimonium revalidari, & meritò, tum quia ſcandala ſic vitantur, tum quia jam ſupponitur Matrimonium illud in facie Eccleſiæ, hoc eſt cum dicta Parochi, & Teſtium aſſiſtentia, fuiſſe celebratum.

34 Quòd ſi eveniat, ut deinde fiat impedimentum publicum, debebit peti pro foro externo diſpenſatio, juxta dicta *num.* 23. & debebit advocari Parochus cum Teſtibus, ut nos *loc.cit.* dicemus, notatque rectè Trull. *lib.*a *§.4 d.t.n.7.*

Prolem ſuſceptam, ſuſcipiendamque exinde legitimam decernendo.

35 Hanc legitimationem valere ſolùm pro foro Conſcientiæ certum ſit, quia tota poteſtas Commiſſarii eſt pro interno foro dumtaxat. Quare, in foro tantùm Conſcientiæ poterit ſic legitimatus promoveri, ut habet Sanch. *lib.8.matr.d.6.n.* 25. ad Ordines Sacros, Beneficiaque Eccleſiaſtica recipere.

36 An poſſit ex vi hujus legitimationis ſuccedere in bonis temporalibus perinde ac legitimus, quæſtio eſt inter Doctores, mox citandos, quos adi, ſi placet; Illud recole, ex alio capite, nimirum ex vi bonæ fidei, qua ſaltem alter ex conjugibus Matrimonium contraxit, prolem, de qua agimus, legitimam eſſe, tum per leges civiles, tum per Canonicas. Unde jam ex hoc capite poterit ſuccedere in bonis temporalibus. Lege Sanch. *lib.8.matr.d.*32.*n.*46. alioſque à me citandos. Infra *lib.de irreg.c.17.§.2.nn.2.*

CAPUT VI.

Quis poſſit diſpenſare ad petendum debitum, ſi quando conjugibus ſuperveniat dicta Affinitas ex copula illicita.

1 QUomodo oriatur hoc impedimentum, diximus ſupra, *tr.t.c.*12.§.3. hic, quiſnam illud diſpenſare poteſt, erit breviter dicendum.

2 Poteſt Primò, Epiſcupus reſpectu ſuarum ovium, etiam ſi aditus facilis ſit ad Summum Pontificem, nullaque urgeat peculiaris neceſſitas, idque ſaltem ex conſuetudine jam legitimè introducta, ut habet Pontius *lib.8.cap.*13 *n.9.* Sanch. *lib.8.matr.d.*12 *n.*13. Caſtrop. *de Sponſ.d.4.p.ult.§.1.n.16.* aliique, quidquid neget Hurtad. *d.26.diff.2.n.8.de matr.* Ejus Vicarius non poteſt, niſi ipſi ſpecialiter ab Epiſcopo ejuſmodi poteſtas concedatur, quia eſt regula generalis apud Meroll. *to.3.d.7.de Juriſd.Vic.c.6 à num.* 128. alioſque ab ipſo citatos. Vicarium ex generali commiſſione Vicariatus non poſſe ea diſpenſare, quæ ſunt voluntariæ Juriſdictionis, ſed ſolùm quæ ſunt Juriſdictionis neceſſariæ, at diſpenſare, eſt actus Juriſdictionis voluntariæ, ut omnes apud eundem docent.

3 Poteſt, ſecundò, Commiſſarius Bullæ Cruciatæ, ſic enim habet Bulla.

Item Commiſſario d tur facultas diſpenſandi in ſimili Affinitatis impedimento ſuper debiti exactione in eodem foro conſcientiæ tantùm.

4 Rodriquez, & Villalobos apud Bardi *de Bull.Cruc.p.3 tr.3.c.5.n.*2. extendunt hanc facultatem Commiſſarii, ut poſſit diſpenſare ad petendum debitum cum conjuge, cui id interdicitur ratione cognationis ſpiritualis, contractę cum altera conjuge. Sed meritò eos refellit Sanch *lib.8.matr.d* 15.*num.*13. Trull. apud Bard. & ipſe Bard. *loc. cit.* aliique, quia Commiſſario ſolùm conceditur diſpenſatio ad petendum debitum, quando impedimentum ſuperveniet ex Affinitate orta ex copula illicita: at cognatio ſpiritualis nullo modo dicitur Affinitas. Quare à diverſis non poteſt fieri illatio. Neque dicas, conceſſo majori, intelligitur conceſſum minus, id enim verum habet, quando minus continetur in majori, non verò, quando eſt diverſum.

5 Religioſi privilegiati, quales ſunt, qui communicant cum noſtris Privilegiis, poſſunt in prædicto caſu Affinitatis ſupervenientis diſpenſare ad petendum; etiam poſt ablata vivæ vocis oracula, quia hoc Privilegium habetur per Bullam, ut fusè probat Thom Hurtad. *2.mor.q tr.12.c.1.n.*1154. & G. Hurtad. *d.26 matr.diff.2.n.8.* Loth. *tr.1. r ſ q.2.art.5.* Dian. *p.t 1.tr.8.reſ.16.ubi, an extra confeſſionem*, idem dices de diſpenſatione ad petendum debitum ab eo, qui cum Voto ſimplici Caſtitatis Matrimonium celebravit.

6 Duo adverte. Primò, pro noſtris requiri, ut communicationem hujus privilegii concedat Pater Generalis, vel Provincialis, ita enim id reſtrinxit nobis idem Generalis.

7 Secundò. Diſpenſationem hanc poſteriorem ad petendum debitum ab eo, qui cum dicto Voto iniit Matrimonium non poſſe diſpenſari à Commiſſario Cruciatæ, quia hoc ipſi nullibi conceditur.

8 Quæres. Poteſtne Epiſcopus? Reſp negat G. Hurtad. *l.c.n.9.* quia id eſſet (inquit) diſpenſare in voto Caſtitatis, quoad aliquem actum, ad quem non ſe extendit Epiſcopi poteſtas, quia Votum Caſtitatis eſt Summo Pontifici reſervatum. Sed profectò affirmandum, puto; idque ſaltem ex conſuetudine, ut dixi, *lib.3. in Decal c* 16. *§.4.n.*43. (quem locum recolere, non erit inutile, quia ad rem multa) idemque docet meritò Caſtrop. *de ſponſ.d.4.p.ult.§.1.nu.17.*

CAPUT VII.

De cauſis diſpenſandi in impedimentis Matrimonii.

§. I. *Præmittuntur aliqua de his cauſis in univerſum.*

1 AD diſpenſationem quamcumq; requiri cauſam rationabilem, & proportionatam, ſæpè diximus cum Sanc. *lib.8.matr.d.*18. & Caſtrop. mox citando, aliiſq; qua deficiente, diſpenſatio ab inferiore lege Superioris facta, illicita eſt, & nulla: ſed, ut vult Caſtrop. *to.1. tr.3.d.6 p.8.§.1.* alios citans valida; licèt illicita, ſi fiat (ut etiam ſi à te petatur) à Superiore, vel ab Inferiore in propria lege.

2 Et quidem Cajetan. aliique apud Sanch. mox citandum, peccare mortaliter ait Superiorem, ſi ſine cauſa diſpenſet in ſua, vel Prędeceſſoris lege, niſi parvitas materiæ excuſet, ſed tamen regulariter ſolùm venialiter peccare, tum Superiorem, tum ſubditum ſine cauſa eam petentem tenent alii, ſentitq; Sanch *lib.8.d.18.n.7.* & apud Dian. *p.8.tr.10.de legib.reſ.32. & reſ.35.* & latiùs *p.8.tr.3.reſ.6. & ſeq.* Valent. Suar. aliique apud Dianam, qui addit, ea jam obtenta uti, ne peccatum quidem veniale eſſe: (excipe, niſi adſit ſcandalum & grave damnum aliorum, quale eſſet, ait Sanch. *loc.cit.* alios nimis gravari ex eo, quod alii abſque cauſa, lege ſolvendi tributa liberarentur.)

3 Nota tria. Primò, niſi expreſsè diſpenſans dicat, ſe ſine cauſa diſpenſare, ſemper intelligitur diſpenſare cum cauſa, quia non poſſumus præſumere, niſi clarè conſtet, peccatum alterius.

4 Secundò. Qui potens diſpenſare in lege Superioris, diſpenſat prudenter, puta cum morali præcognitione cauſæ, & circumſtantiarum, putans bona fide ſe habere cauſam diſpenſandi, cum tamen cauſa non adſit, validè concedit diſpenſationem ex Sanch. *lib.8.matr.d.*17.*n.*11. Azor. Jo. Sanch. Suar Rebell. *ll. mox citandis*, aliiſque: tunc enim credendum eſt, ad tollendos ſcrupulos, ratam fieri à Superiore diſpenſationem, ſed invalidam hanc diſpenſationem docet eſſe Caſtrop *l.c.§.2.n.5.* Pont. Bonac. Baldel. *ll. mox citandis*, aliique; quia bona fides excuſat à peccato, ſed non dat actui valorem. Utraque ſententia mihi probabilis apparet.

5 Tertiò Si Pontifex committat Epiſcopo, v g. ut diſpenſet, præcognita veritate cauſæ; Epiſcopus verò ſine ejuſdem cauſæ præcognitione, atque adeò imprudenter diſpenſet, cum tamen in rei veritate adſit cauſa ſufficiens, invalidam eam diſpenſationem eſſe, contendit Pontius, *lib 8.cap.14.num.8.* Bonacin *quæſt.2.de legib.p.3.nu.8.* Baldell. *lib 5.d.5x.num* 4. Caſtropal. *loc cit.§ 2.num.5.* quia, ſi cauſa cognita non eſt, monere diſpenſantem non poteſt, & ſic diſpenſatio eſſet facta ab Inferiore ſine cauſa, atque adeò nulliter. At Sanchez

Digitized by Google

chez *l.8. de matr. d.34. à n.2.* Suar. *de legib. l.6.c.19.* Jo. Sanch *d.53.n.39.* Rebel. *p.2. l.3.q.5.n.12.* diſtinguit; ſi enim (ait) commiſſio ſic habeat *Diſpenſes, ſi preces veritate nitantur*, valida erit valdè probabiliter in foro Conſcientię diſpenſatio, quia jam adeſt re vera cauſa, ut ſupponimus, quamvis in foro externo, ſi cauſa notoria non eſſet, judicaretur nulla. Si verò commiſſio ſic, vel ſimili modo ſe habeat: *Si per diligentem examinationem inveneris preces veritate niti*, invalida erit diſpenſatio, quia tunc illa præcognitio cauſæ requiritur, ut forma neceſſaria ad diſpenſationis valorem, Sanè, nec Pontium, nec Sanchez improbabilitatis damnare audeo. His præmiſſis accedamus propiùs ad noſtra.

§. II. *De Cauſis in particulari diſpenſandi in Impedimentis Matrimonii.*

1 AD ſex reduci hujuſmodi cauſæ ſolent, ut eſt Apud Pyrrhum Conr. *in praxi l.7.c.2.* & Bard. *in Trid ſeſſ.24.c 5.* Sanc. *l.8.d.19.* Dian. *p.8.tr.3.reſ.93.* ad anguſtiam loci, ad Paupertatem, vel Incompetentiam dotis, ad grave periculum litis, vel Inimicitiæ, ad ætatem excedentem fœminæ, ad conſervationem familiæ Illuſtris, quò reducuntur merita in Eccleſiam perſonæ petentis diſpenſationem, ad infamiæ fœminæ periculum, vel gravis ſcandali timorem; ad largam eleemoſynam. Nonnihil explicationis addamus ſingulis.

Anguſtia loci.

2 Si mulier in loco, in quo habitat, ob ejus anguſtiam virum ſibi non conſanguineum, vel affinem paris conditionis, cui poſſit nubere, non inveniat, eſt ſufficiens cauſa, ob quam Pontifex diſpenſet, ut dicta mulier nubat cum conſanguineo, vel affine.

3 Notanda autem hic ſunt quinque, Primò; Ad verificandam hanc cauſam, ſatis eſt, ſi conſideretur proprium oppidum, ubi mulier degit, quia moleſtum eſt mulieri relinquendo ſuos, nuptias extra ſuum oppidum, etiam in loco vicino, conquirere. Suburbia tamen, niſi fortè per unum circiter milliare diſtent, non eſſent extra propriam Civitatem, ut notavit Conradus *loc. cit. c.5.n.42.*

4 Secundò, in numeroſa Civitate difficile eſt, non invenire parem, qui non ſit cōvinctus cum muliere, facilè in minus frequenti oppido, nam propterea additur aliquando in Brevi diſpenſationis (*modo ejuſmodi oppidum non excedat numerum trecentorum focularium*) licèt fateat, non ſemper addi, quia non poteſt negari, aliquādo, etiam in loco frequenti par mulieris, qui conjunctus non ſit, nequaquā inveniri.

5. Tertiò. Ut expendatur, an in aliquo loco inveniatur vir non cōjunctus paris conditionis cum fœmina, expendendæ prudenter ſunt qualitates, & conditiones perſonarum. Nam Primò, debent ſemper excludi conjugati, Religioſi, ordinati in ſacris, hi enim ut potè impediti, non poſſunt cadere in conſiderationem Nuptiarum. Secundò, excludendi item ſunt moraliter inepti, ut ſunt aliqui intractabilis ingenii, perditorum morum, &c. Tertiò, non eſt item habenda ratio illorum, qui valdè impares ſunt fœminæ, ut qui ſunt valdè pauperes reſpectu facultatum Mulieris, vel qui ſunt valdè exiguæ, vel provectæ ætatis reſpectu ejuſdem. Nota illud (valdè.)

6 Quartò. Si omnibus his expenſis, ſolùm inveniatur unus, aut alter paris conditionis, adhuc perſiſtet cauſa hæc, nam non eſt reſtringenda mulier ad unum, vel alterum, reſpectu cujus fortè fœmina antipathiam habet naturalem, & rectè Sanch. *loc. cit. n. 34.* notat hanc cauſam non eſſe strictè, ſed morali modo verificandam, ſatiſque eſſe ſi communiter in eo loco non inveniatur vir paris conditionis, &c.

7 Quintò. Si petatur diſpenſatio in gradibus propinquioribus, puta in ſecundo, vel tertio gradu ab eodem ſtipite, non ſolet aliquando, eſſe ſufficiens hæc ſola cauſa ducta ab anguſtia loci, nam propterea requiri ſolet alia cauſa, qualis eſſet illa, ut, ſi extra dictum locum nubere cogeretur: Dos, quam mulier habet inſufficiens eſſet ad nubendum pari. Et quidem univerſale eſt, ſecundùm G. Hurtad. *d.26. mat. diff.3.n.3.* & apud Dian. *p.8. tract 8. reſ.93. V. Adverte etiam*, ut, quando una cauſa non ſufficit, plures unitæ ſufficiant.

Dixi (*non ſolet aliquando*) nam cœterùm quilibet Pontifex ſtylum obſervat, quem mavult.

Paupertas, vel Incompetentia Dotis.

8 Si mulier dote careat, vel careat congruenti, cum qua juxta ipſius conditionem poſſit virum non conjunctum paris conditionis invenire, eſt cauſa ad diſpenſandum ſufficiens.

9 Notanda autem ſunt tria. Primò, ſi fœmina habeat parentes divites, qui cogi poſſunt ad eam dotandam, ea non dicetur carere dote. At ſi ſolùm habeat alios etiam fratres, quia ad ipſam dotandam cogi non poſſunt, vel, ſi habeat ſolùm ſpem, immò, & jus ad aliqua bona ſibi ad inteſtato fortè proventura, carere dicetur dote; Ita Sanchez *l.8. matr. d.19 n.27.* & Aver *q.19. matr. ſect.4.* quia de præſenti verè pauper eſt, & ut ſuppono, certa non eſt de vicina ſucceſſione. Et rectè Sanch. *loc. cit. n.27.* ait, ſi Parentes puellæ nunc non valent dotare filiam, ne dotando ipſi ſecundùm eorum ſtatum indigeant, filiam eſſe pauperem, quamvis poſt eorum mortem, ſit ſucceſſura in hæreditatem ſufficientem.

10 Quid, ſi deinde, mortuo v.g. conſanguineo, ipſa ab inteſtato ſuccedat ejus bonis, vel ab amico donationem, vel legatum acquirat, vel theſaurum inveniat, &c. perſiſtetne cauſa hęc Incompetentię Dotis?

11 Reſp. Si hæc eveniant poſt contractum matrimonium cum cōſanguineo, vel Affini, diſpenſatione pręcedente, perſiſtet diſpenſatio, & Matrimonium; quia jam ſemel validum matrimonium ex diſpenſatione dicta legitimè data à nullo eventu infirmari poteſt. Idem dicam infrà *c.12.§ 3.n.9.* ſi hæc eveniant poſt conceſſam, & expeditā legitimè diſpenſationem, idque ſaltem probabiliter, quem locum lege.

12 At verò, ſi hæc eveniant ante diſpenſationem expeditam à Delegato, vel ante diſpenſationem à Pontifice conceſſam major eſt difficultas. Diſtinguunt Doctores ſic: Si Mulier tempore, quo verificanda eſt hæc cauſa paupertatis, ideſt, vel ante expeditionem Delegati, vel ante conceſſionem Pontificis ea bona, vel per modiciſſimum tempus acceptavit, quamvis ſtatim alteri donaverit, non poteſt dici pauper: unde nulla eſſet ſequens diſpenſatio conceſſa ex cauſa paupertatis, vel incompetentię dotis, quia, ſi acceptavit ea bona, etiam per unicum momentum, dives diceretur, ſecus quælibet ditiſſima poteſt prætendere diſpenſationem ob paupertatem per ſimilem renunciationem ſuarum divitiarum, quod nimis alienum eſt à mente Pontificis diſpenſantis ob cauſam paupertatis.

13 Hoc intelligit Averſa *loc. cit.* quando fœmina, conſultò renunciat, ut deinde jam pauper effecta, diſpenſationem petat Putat enim, ſi qua mulier bona fide renunciet ſua bona alicui ob alios fines, & deinde per novum conſilium velit nubere, careatque dote, tunc poſſe petere diſpenſationem ob cauſam inopiæ, quia ſine fraude, ſine dolo, verè pauper de præſenti eſt. Hoc dictum modo allato veſtitum ſatis probabile eſſe, puto.

14 Verùm, ſi eadem mulier non acceptavit illam ſucceſſionem, vel illud legatum, donationemve, ait nihilominus idem Averſa, & Sanch *ll. cc.* eam eſſe pauperem, quia in nullo momento ſibi ea bona acquiſivit; quare poterit proferre Pontifici pro cauſa diſpenſationis ſuam paupertatem, & valida erit conceſſio diſpenſationis, & ejus executio, quia verè pauper eſt, nec in ullo momento fuit dives, etiam ſi non acceptaverit ob finem obtinendi diſpenſationem.

15 Mihi non placet hæc ſententia, quia licèt phyſicè hæc ſit pauper, humano, & morali modo reputanda eſt dives: qui enim facilè divitias acquirere poteſt, pauper in civilibus commerciis non dicitur.

Addit Ocagavia apud Dianam *p.8 tr.3. reſ.44.* hanc Sanch. doctrinam reiiciens, ſic facilem aperiri viam ad ſepius contrahenda Matrimonia cum conjunctis, quod vitare intendit Eccleſia. Ego denique nunquam credidero, Pontificis mentem eſſe, ut huic nolenti (ut nubar conjuncto) acceptare divitias, quæ fuerunt in promptu, concedatur diſpenſatio ob paupertatem, quam paupertatem tam facilè à ſe depellere per acceptationem poterat.

16 Secundò. Si puella competente quidem dote, juxta ſuum ſtatum, gaudet, ſed quia eſt, v.g. deformis, vel provectioris ætatis, vel aliquo crimine infamata, illa dos non exiſtimatur ſufficiens ad inveniendum virum ſuæ conditionis parem, dicetur ex Sanch. *l.8 matr. d.19.n.29.* verè pauper, & ſine dote. Undè ſi Pontifici exponatur eam eſſe ſine dote, & ſic concedatur diſpenſatio, validè (ait Sanc.) concedetur. Mihi, occurrente nudiuſtertius hoc caſu, viſa fuit invalida diſpenſatio, tū ex aliis rationibus (quas afferemus infra in proprio loco *c.10 §.3. à n.3.*) tum ex eo, quia (ut infra item dicemus) Princeps, ut validè concedat gratiam, debet ſcire diverſitatem, & quantitatem ejuſdem gratiæ, quam concedit: at longè diverſa eſt gratia diſpenſationis conceſſæ competentem dotem habenti, quàm habenti nullam.

17 Tertiò Si Mulieri competentem dotem habenti velit conſanguineus valdè dictam dotem augere, ſi ei à Pontifice illius mulieris Nuptiæ concedantur, certè non propterea hæc eſſet cauſa ſufficiens, quia Pontifex pro cauſa non vult lucrum acquirendum à muliere, ſed ſolùm paupertatem.

18 Quartò. Pro gradibus propinquioribus requiritur major cauſa, nec ſolet eſſe ſatis ſola mulieris paupertas; nam propterea tunc ſolet addi illa cauſa, nempè conſanguineum, ſeu affinem promittere puellæ ipſius dotis augmentum. Quali autem modo hæc promiſſio expedienda ſit, explicant Sanch. *l.8. de matr. diſp.35. n.6.* & Conradus *l.7 praxis c.2 à n.38.*

19 Quintò denique adverte, has eſſe diverſas cauſas, *Mulierem eſſe indotatam*, hoc eſt verè pauperem, quia eſt ſine omni dote, quo pacto datur diſpenſatio in forma pauperum, & non imponitur ſolutio expenſarum, & *Mulierem carere dote competente*, quo pacto, ſaltem aliqua imponitur, ut rectè notat Conradus *l 7.c 2. à n.21.* Quare, ſi propoſuiſti Pontifici priorem cauſam ex his, diſpenſatio eſt invalida, ſi ſolùm verificetur poſterior, & tunc, ut ſit valida, erit impetranda ab eodem Pontifice alia gratia, quam vocamus *Perinde valere*, ut notat *ib.* Conradus.

Litis, vel Inimicitiæ ſedatio.

20 Si ſit periculum litis circa dotem fœminæ, cum rationabili timore, ne ea indotata, vel ſine competente dote remaneat, vel, ſi ſit periculum litis circa ſucceſſionem plurium bonorum, ad quę jus habet mulier, eſt ſufficiens cauſa, ut nubat cum conjuncto, ſi hic lites ſibi aſſumat, vel ſi eo matrimonio dictæ lites componentur. Neque enim hoc poſterius eſt ſolùm acquiſitio lucri, quod modò *n. 6.* excluſimus

ſimusà cauſis moventibus Pontificem, ſed eſt amiſſio bonorum, ad quæ jus mulier habet, & ceſſatio moleſtiarum litigandi, quam ferre muliebris fragilitas nequit.

21 Similis item cauſa ſufficiens eſſet, ſi per ejuſmodi Matrimonium graves inimicitiæ ſedarentur.

Ætas excedens.

22 Si fœmina excedat vigeſimum quartum ætatis annum, nec invenire potuit, ob quamcunque rationem, virum, cùm tamen interim ipſa nubere voluiſſet, eſt ſufficiens cauſa: Cùm enim periculum ſit, ne hæc innupta remaneat, Pia Mater Eccleſia hanc, ut cauſam ſufficientem conſuevit admittere, quo poſſit nubere conjuncto, præſertim in gradibus remotioribus.

Illuſtris Familiæ conſervatio, & merita excellentia erga Eccleſiam.

23 Hæc ſufficientes etiam cauſæ ſunt; bonum enim, & utile eſt Eccleſiæ, ut in ipſa conſerventur Familiæ Illuſtres, & item ii, qui ſingularia obſequia ei præſtant, remuneratione non careant.

Infamiæ periculum, & ſcandala.

24 Si per diſpenſationem contrahendi matrimonium cum conjuncto ceſſet periculum, quod fortè patitur fœmina, ne remaneat diffamata, vel ceſſent gravia ſcandala, ſufficiens erit cauſa. Diffamata remaneret, ſi illa fuiſſet cognita à conſanguineo, vel affini, vel ex frequẽti converſatione orta fuiſſet copulę ſuſpicio. Licèt hæc poſterior minor ſit cauſa, & cum aliqua alia regulariter conjungenda. Scandala ſequerentur, ſi probabiliter peccatorum periculum adeſſet, ut ſi ſeparari vir, & mulier non poſſent, unde eſſet incontinentiæ periculum, vel timor eſſet, ne perſeverarent in concubinatu, &c. Vide Sanch. *l.* 8. *d.* 19. *num.* 10.

Larga Eleemoſyna.

25 Summus Pontifex aliquando diſpenſat in Impedimentis, de quibus loquimur, ſolùm ex eo, quod erogetur larga eleemoſyna, quam ipſe Pontifex applicat operibus piis, & tunc dicitur diſpenſatio concedi ex nulla cauſa. Intellige ex nulla intrinſecè pertinente ad Matrimonium, nam cæterùm jam adeſt cauſa intrinſeca, nempè ipſa eleemoſyna.

26 Quoniam verò id ſolet concedi de divitiis, vel nobilitate præditis, nota, Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 5. *de Ref. matr.* velle, ne concedatur diſpenſatio in ſecundo gradu conſanguinitatis, vel Affinitatis ex copula licita, ut vult Coninch. *d.* 33. *nu.* 44. niſi magnis Principibus. Nomine autem Principis Sanc. *l.* 8. *d.* 19. *n.* 1. putat comprehendi omnes Titulos, Henriq. *l.* 12. *c.* 3. *n.* 6. & 9. comprehendi omnes perſonas opulentas, vel præcipuas, ita praxi interpretante rigorem Tridentini.

27 Nota item per hanc occaſionem, eſſe nobilem, verificari, ſi nobilitas ſit ea parte Patris. Ita Sanch. *l. c. n.* 6. non verò ex parte Matris ſolius. Eſſe ex principalioribus verificari, ſi ſit valdè ſecundùm Sanc. *l.* 8. *de matr. d.* 35. *n.* 25. potens, & dives. Eſſe denique ex Magiſtratibus, qua ratione verificetur, vide Sanch. *l. c.* & Conrad. *de diſp. l.* 7. *c.* 2. *à nu.* 115. Præterea idem Sanch *ibid.* explicat quantum differat, ſi in Brevi Diſpenſationis dicatur. *Qui, ut aſſeris, nobilis exiſtis*: ab illo: *Qui, ut aſſeritur, nobilis exiſtis*: Vide etiam infrà *c.* 12. §. 5. *n.* 3. Nota denique eſſe ex honeſtis familiis, verificari, ſi familia nullo turpitudinis vitio laboret, & ſic videtur Conrad. *in praxi l.* 7. *c.* 2. *n.* 118. poſſe ſervari.

CAPUT VIII.

Quandonam Diſpenſatio eſt ſubreptitia, atque adeò invalida.

1 SI in libello, quo Oratores, id eſt Diſpenſandi rogant Pontificẽ, ut diſpenſet in aliquo Impedimento (idem dic in petitione cujuſcunque gratiæ à quocunque Principe, &c.) ſive data opera, ſive per errorem taceatur aliquid, quod erat exprimendum, vel proponatur aliquid, quod non ita ſe habet, ſicuti proponitur, gratia, ſeu diſpenſatio ſic conceſſa dicitur ſubreptitia, ſeu, quod pro nobis idem eſt, obreptitia. Ita Sanc. *l.* 8. *matr. d.* 21. *n.* 2. Moneta *de commut. voluntatum c.* 6. Illa dicitur taciturnitas veri, hæc falſitatis expreſſio, utraque nullam reddens, ipſo facto, juxta mox dicenda, diſpenſationem, ſeu gratiam. Gratiam, inquam, nam, ut Reſcripta Juſtitiæ vitio ſubreptionis infecta nulla ſint, debet præcedere exceptio partis. Cujus diverſitatis rationem affert, explicatque rectè Sanch. *l. c. n.* 3.

2 Ut autem explicetur, quandonam hoc vitium ſubreptitionis adſit? præmitte, cauſam, ob quam movetur Pontifex, ſeu Princeps ad aliquam gratiam concedendam, vel eſſe finalem vel eſſe impulſivam.

3 Finalis, quæ etiam dicitur motiva, in caſu noſtro eſt illa, qua non exiſtente, non concederetur gratia, vel cõcederetur cum aliqua moderatione. In aliis materiis lege Tiraq. *in tr. cauſa ceſſante*:) quando enim gratia cum aliqua moderatione conceditur, jam abſolutè non conceditur ea, quæ petitur. Ita Fill. *tr.* 10. *p.* 2. *c.* 10. *num.* 324.

4 Impulſiva eſt illa, qua non exiſtente, concederetur quidem gratia, ut habet Sanch. *l. c. n.* 8. Suar. *de Voto l.* 6. *d.* 27. *n.* 11. & quidem ſine limitatione, ſed non tam facilè, tam promptè, tam citò.

His ita explicatis, Regula Generalis eſt, ut, Si ſurreptio ſit circa cauſam finalem, hoc eſt, ſi Princeps motus fuit ad concedendam talem, vel tantam gratiam ex ea cauſa, quæ verè non exiſtit, gratia ſit nulla. Si verò ſit circa cauſam impulſivam, hoc eſt, ſi Princeps ex ea cauſa, quæ verè non exiſtit, motus ſolùm fuit ad facilè, vel citò dandam, valida ſit gratia.

5 Adverte tria. Primò, hic locutionem eſſe de veritate, & falſitate pertinentibus ad gratiam, ſi enim ad gratiam per ſe non pertineant, nec connexionem cum gratia, quæ petitur, habeant, illam non vitiant, Exempla duo ſolent afferri.

Aliquis Clericus malis imbutus moribus petit Beneficium Eccleſiaſticum ab Epiſcopo, tacens ejuſmodi ſuos improbos mores, & fortè Concubinatum, quæ ſi ſciviſſet Epiſcopus, Beneficium ipſi non contuliſſet, contulit tamen, & profectò validè. Rurſus: Quidam verè pauper poſtulat à te ſtipem, cùm ſit homo improbus, & fortè hæreticus; hæc tamen ipſe nequaquam patefacit, eleemoſynamque à te recipit, validè recipit, quamvis, ſi tu noviſſes eum eſſe hæreticum, omninò repuliſſes. Ratio autem horum eſt, quia tum illius Clerici, tum hujus pauperis delicta, & mores per ſe non pertinent ad Beneficii, vel eleemoſynæ conceſſionem; collatio enim Beneficii ſolùm per ſe reſpicit habilitatem, eleemoſyna indigentiam perſonæ. Simile quid igitur in caſu noſtro.

6 Secundò, Quando jus requirit, ut in conceſſione alicujus gratiæ exprimatur aliqua rei circumſtantia, vel qualitas, hęc profectò, ſi non exprimatur, etiamſi levis momenti ſit, ſubreptitiam facit, atque adeò nullam gratiam. Ita colligunt Doctores ut Sanch. *l.* 8. *matr. d.* 12. *n.* 13. Caſtr. *T.* 1. *tr.* 3. *d.* 6. *p.* 16. §. 4. *n.* 5. *fine*, ex Sacro Textu, *C. ſi motu proprio De prabendis in ſexto*, in quo pronunciatur ſubreptitia conceſſio Beneficii, quia impetrans tacuit, ſe habere Beneficium exiguum, quamvis, ſi Pontifex id ſciviſſet, cum eadem ferè facilitate illud aliud conceſſiſſet. Sed, quia id erat explicandum ex Jure, nunquam re ipſa Pontifex concedere ſine illa expreſſione præſumitur.

7 Tertiò, ſi ſilentium alicujus veritatis ſit ſolùm cauſa impulſiva concedendi gratiam, non obſtat validitati, quando bona fide illa veritas tacetur, ut omnes docemus. At nec obſtare, quando mala fide, hoc eſt, quando eadem ſolùm impulſiva tacetur conſultò, ad evitandam difficultatem conceſſionis à Principe impetrandæ docet Sanc. *l. c. n.* 74.

Hæc breviter de his univerſaliter dicta ſufficiant, nam, quæ in particulari jamjam dicentur in noſtra materia Diſpenſationum Matrimonialium, ſive de Taciturnitate veri, ſive de Expreſſione falſi, rem totam clariùs explicabunt.

CAPUT IX.

Taciturnitas veri quandonam in particulari vitiat Diſpenſationem.

1 NUllo expeditiori modo huic titulo fieri ſatis poteſt, quam ea percurrendo, de quibus in noſtra re ſolet eſſe dubitatio, quod jam aggredior ſigillatim.

§. I. *Quando tacetur repulſa, aliàs data.*

1 TItius rogavit Pontificem, ut dignaretur concedere diſpenſationem, qua poſſit ducere, V. G conſanguineam; Pontifex abnuit, repulitq; Oratorem. Jam, ſi rurſus velit Titius rogare Pontificem, opuſne habet hujuſmodi repulſam exponere, immò & repulſas, ſi pluries oravit, & repulſus pluries fuit, ne Diſpenſatio fortè concedenda, ſit ſubreptitia?

Reſp. nequaquam ſecundùm Suar. *de leg. l.* 2. *c.* 22. Sanch. *l.* 8. *matr. d.* 23. *n.* 14. Caſtr. *T.* 1. *tr.* 3. *d.* 6. *p.* 16. §. 4. *n.* 1. Dian. *p.* 8. *c.* 13. *reſ.* 54. alios citans: id opus eſſe, quia, qui dictas repulſas tacet, neq; contra jus ullum facit, neque contra ſtylum Curiæ, & ea alia parte jam tota, integraq; cauſa Pontifici aperitur, ut ſuppono, quã ſolam reſpicit Pontifex, nihil laborando de data repulſa. Idem dic de aliis Principibus, ad quos pertinet gratias cõcedere, idq; etiam, ſi nova cauſa nõ ſupperaddatur, quicquid dicat Menoch ap. Sanch. *l. c.* Neq; enim verum eſt, quod ipſe aſſumit, nempè Pontificem, ſeu Principem, ſi recordaretur repulſæ, gratiam non conceſſurum, non, inquam, verum eſt, quin immò præſumendum eſt, conceſſurum faciliùs ex multiplicatione precum, quibus majus Oratoris deſiderium, & fortè major neceſſitas indicatur.

2 Quid, ſi Superior, V. G Pontifex negavit gratiam? Poſſumne tacendo repulſam Superioris expoſcere eandem ab Inferiore, V. G. ab Epiſcopo in iis caſibus, quibus poteſt, & Inferior?

Reſp. Potes, teſtibus Suar & Caſtr. *ll. cc.* quia militat eadem ratio *n. praec.* dicta. Scio id negari à Sanch. *l. c. d.* 14. *n.* 5. quia (inquit) Superior per illam repulſam tollit poteſtatem ab Inferiore, quoad eandem gratiam: ſcio, inquam, hoc, ſed certè id gratis videtur dictum.

4 Mul-

Digitized by Google

4 Multo magis Inferior poterit diſpenſare (*ſanè ex cauſ.*) in iis, quę ipſe poteſt, licèt ſciat, Superiorem non ſolere, nec velle in illis diſpenſare: id quod idem Sanchez negare non potuit, quia multò minus præſumitur Superior in iis ab Inferiore poteſtatem tollere.

5 Quod dictum eſt, extende (ut id hac occaſione ſcias) ad cœteros Superiores Regulares: neque enim ex eo, quòd licentiam mihi Religioſo alter Superior, ſive æqualis, ſive major denegavit, obligor eam repulſam exprimere alteri æquali, vel inferiori, ut licentiam eandem mihi concedat. Quod, ſi in Regulis Societatis Noſtræ dicatur, ut ſubditus paſſus repulſam, eam, & ejus cauſam explicet alteri Superiori, ſi ab eo eandem poſtulat, conſilium id eſt, & directiva inſtructio, non autem forma ad invalidandam licentiam, ut ſignatè pro noſtra Societate docet Bardi *in ſelect. l. 9. q. 12.*

§. II. *Quando tacetur diſpenſatio, aliàs conceſſa.*

1 HIc ſermo eſt, quando ſecunda diſpenſatio, quæ ponitur, eſt in eadem materia. Si enim in diverſa, omnes, ut Suar *de legib. l. 6. cap. 23.* Sanch. *l. 8. matrim. d. 22. n. 5.* Caſtr. *loc. citat. n. 3.* aliique conveniunt, opus non eſſe, meminiſſe prioris. Fac, v. g. te impetraſſe diſpenſationem illegitimi Natalis ad Beneficium acquirendum, deinde verò velis obtinere diſpenſationem Voti Religionis aſſumendæ, quod tu fortè emiſeras, non obligaris meminiſſe illegitimi Natalis diſpenſationem, cùm hæc ſit ab illa diverſa, nec in ullo hanc officere poſſit, illam tacuiſſe.

2 Rurſus ſermo non eſt, quando prior diſpenſatio fuit propter aliquem defectum nulla, hujus enim mentionem facere, quando eandem impetrare validam velis, neceſſe non eſt, Ita Sanch. *l. 8. matr. d. 22. num. 21.* Vide Teaedam ap. Dian. *p. 8. tr. 3. reſ. 59.* ſiquidem, ſi nulla fuit, nullum tunc effectũ parere poteſt, juxta regulam Juris; *Reg. Non præſtat, de Reg. Juris in ſexto*; nec enim præſtat Impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum. His habitis.

3 Statue Regulam hanc. Quoties cognitio conceſſę in eadem materia diſpenſationis rationabiliter impediret diſpenſantem ad concedendam ſecundam diſpenſationem, toties ejus mentio fieri debet, quando hæc ſecunda petitur, ne gratia ſit ſubreptitia: Quoties verò non impediret, non debet. Ratio Regulæ eſt, quia ſecus involontariè concederetur gratia, atque adeò nulliter. Tunc autem rationabiliter impedire cenſebitur, quando major eſt gratia, concedere poſteriorem poſita conceſſione prioris, quàm hac non poſita. Cujus ulterior ratio eſt, quia concedens, ut voluntariè concedat; ipſam gratię ſubſtantiam debet cognoſcere, teſte Caſtr *loc. cit. n. 5.* cum Suar. & Pont. quantitatem gratiæ, quam concedit; in id enim, quod non cognoſcitur, voluntas noſtra ferri non poteſt.

4 Sed explicemus Regulam per exempla ſequentia in re noſtra, hoc eſt in diſpenſationibus Matrimonialibus.

Exemplum primum. Antonius obtinuit à Pontifice diſpenſationem ducendi Bertam conſanguineam, deinde vult ducere aliam conſanguineam, nempè Catharinam, obligaturne priorem diſpenſationem exponere Pontifici, ut valida ſit hæc poſterior?

5 Reſpondeo. Si prior diſpenſatio quoad Bertam adhuc viget, quia, v. g. Antonius mutato conſilio vult aliam conſanguineam, v. g. Catharinam ducere, obligatur prioris mentionem facere, quia, ex Regula data, ejus conceſſio, dum adhuc viget, maximè impedit Pontificem, ne ſecundam concedat, nunquam enim ipſe tam exorbitantem, & magnam gratiam concedere intendit, ut quis habeat poteſtatem, ſeu libertatem ducendi hanc, vel illam conſanguineam.

6 Si verò prior diſpenſatio effectum habuit, & jam ceſſavit, (ut, ſi Antonius duxit jam Bertam, ſed nunc eſt mortua, vel etiam, non quidem illam duxit, ſed nunc pari modo eſt mortua, vel Profeſſionem ſolemnem emiſit, unde inepta eſt ad Matrimonium) non opus habet Antonius, ut habet Sanch. *l. cit. num. 13.* Caſtr. *l. cit. num. 7.* Perez *d. 46 ſect. 3. n. 5.* ap. Dian. *p. 8. tr. 3. reſ. 55.* petendo ſecundam diſpenſationem cum Catharina, prioris diſpenſationis meminiſſe, quia cùm illa jam ceſſaverit, impedire non præſumitur Pontificem, ne ex nova rationabili cauſa novam diſpenſationem, quaſi requiſitam ab illa nova cauſa, concedat; id enim non eſt concedere plures diſpenſationes ſimul, ſed pluries diſpenſationem, id eſt unam poſt aliam, quod certè valdè minus eſt.

7 Inquires. In caſu, quo non ceſſavit, & tamen ſine ejus mentione impetretur ſecunda, quandoquidem alterutra debet eſſe invalida, quænam illa erit, prior, an poſterior?

8 Reſpondeo. Sanch. *lib. 8 matr. d. 22. num. 19.* putat invalidam fore priorem, quia Pontifex non intendit concedere poſteriorem, niſi priore excluſa, quam item jam renunciat Antonius, dum poſteriorem petit.

9 Verùm ego non video, qua ratione Pontifex excludat priorem, dum illius non recordatur, cùm ex alia parte gratis diceres, Pontificem habere univerſalem voluntatem non concedendi poſteriorem, niſi intelligatur eſſe ab ipſo excluſa prior. Nec item video, qua ratione illam renunciat Antonius, quia nullum actum renunciationis facit, immò etiam ſi faceret, nulla eſſet renunciatio, donec à Pontifice acceptaretur, ut de omni ſimili renunciatione docet idem Sanch. *l. 8. matr. d. 23.*

10 Melius ergo Caſtr. *T. 1. tract. 3. d. 6. p. 26. §. 4. num. 9.* Suar. Pont. *ll. cc.* cum aliis ſuſtinet, invalidam fore poſteriorem, quia nunquam Pontifex intendit poſteriorem concedere, quando perſiſtit prior, ne tantam concedat libertatem, &c. ut dictum eſt *n. 5.*

11 Exemplum ſecundum. Titius impetravit diſpenſationem de impedimento Criminis ob uxoricidium. Deinde, commiſſo iterùm eodem crimine, petit ſimilem diſpenſationem de ſecundo Uxoricidio, obligaturne mentionem facere prioris diſpenſationis?

12 Reſpondeo. Obligatur, ut habet Sanch. *lib. 8. matrim. d. 22. num. 20.* Caſtrop. *loc. cit. n. 5.* Pont *lib. 8. c. 17. nu 8.* ſub pœna nullitatis poſterioris diſpenſationis. Ratio eſt, quia prior impedit Pontificem, ne ſecundam concedat, nam longè difficiliùs eſt, ſecundo delicto gratiam concedere, quàm primo. Unde, ut videatur, an Pontifex verè velit cõcedere iterùm, debet internoſcere, an anteà quid ſimile conceſſerit. Nam rectè monet Textus *l. 3. C. de Epiſcopali audient.* V. Tiraq. *de pœn. temperand. cauſa* 10. *n.* 4 Sanch. *loc. cit. n. 2.* *Remiſſionem veniæ crimina, niſi ſemel commiſſa, non habeant.* Intellige in ordine ad forum externum, & ad has extrinſecas gratias à Principe concedi ſolitas; aliud enim eſt coram Deo pro verè pœnitente.

13 Filliucius, *tract. 10. p. 2. de matr. nu. 32.* poſtquam datæ doctrinæ meminit, qua ſcilicet diſpenſatio prioris delicti explicari debeat in petitione poſterioris, addit hæc verba: *(ſed hoc non puto receptum)* Certè voluiſſem, ut non tam jejunè id dixiſſet, ſed confirmaſſet validius, ut ego poſſem à mea reſolutione, aliqua tandem motus ratione, diſcedere.

14 Exemplum tertium. Sejus ligatus Voto Caſtitatis obtinuit diſpenſationem, ut poſſet Matrimonium contrahere ſemel tantùm. Contraxit: ſed mortua uxore, vult iterùm uxorem ducere, & quia Votum rediit, debet petere novam diſpenſationem. Inquiro, ut hæc nova diſpenſatio non ſit ſubreptitia, debetne mentionem facere prioris?

15 Reſp. cum Caſtrop. *l. c. n. 5. & 7.* eſſe valdè probabile, nequaquam debere. Ratio ducitur ex dictis *n. 6.*

16 Exemplum quartum. Cajus obtinuit diſpenſationem ducendi quandam ſuam conſanguineam, ſed nunc dubium, ſeu ſcrupulus illi ſuboritur, an ea diſpenſatio ſit omnibus expenſis legitima, quare ſupplicat denuo, ut ſibi diſpenſetur, à Pontifice pro eadem conſanguinea, debet ne prioris diſpenſationis meminiſſe?

17 Reſpondeo, non debet, ſi credatur Caſtrop. *l. c. n. 7.* Sanch. *l. c. nn. 15. & 16.* quia ſi prior eſt valida, poſterior non eſt neceſſaria, ſi autem eadem prior eſt nulla, cùm nulla nullum effectum habeat, perinde eſt, ac impetrata non fuiſſet. Addit Sanch. *l. c.* præſertim, quando poſterior impetranda non eſt amplior, quàm prior.

§. III. *Quando tacetur, plura ſubeſſe impedimenta.*

1 PLuribus impedimentis laborat Cajus, ne poſſit ducere Cajam; Eſt enim illius conſanguineus, eſt illius affinis, Voto item Caſtitatis aſtrictus, vel etiam habet impedimentum Criminis, vel eſt ex duplici ſtipite conſanguineus, vel ex duplici capite affinis, &c. & interrogat, an ſimul hæc impedimenta proponere debeat Pontifici, an ſatis ſit de illis ſigillatim cum Pontifice agere, & diſtinctas obtinere de ſingulis diſpenſationes?

Reſpondeo. Probabiliorem eam ſententiam vocat Sanchez *lib. 8. matrim. d. 23 num 1.* quæ ſuſtinet, ſatis eſſe ſigillatim, quia nullibi impoſitum eſt hoc onus exponendi ſimul omnia, cùm ſatis ſit afferre cauſam, quæ perſuadeat circa unam diſpenſationem, & hanc obtinere, & ſic de aliis ſeparatim, ſicuti poteſt obtineri, & haberi Abſolutio unius Excommunicationis, relicta alia, quam quis fortè etiam habet.

2 Communior tamen, & probabilior ſententia, & ab ipſa praxi (ut habet Sanchez *loc. cit. num. 2.* Caſtropal. *loc. cit. num. 11.* Suar. *de legibus, libr. 6. c. 24.* Pontan. *lib. 8. cap. 17. §. 4* Gaſpar Hurtad. *d. 26. diff. 6.* Layman. Santarell. Dian. apud Averſ. *quæſt. 19. ſect. 6. Verſ. Oportere*) firmata docet, opus eſſe, ut exponantur omnia: nempè, ut Pontifex cognoſcat qualitatem, & quantitatem gratiæ, quam concedit, ut nuper in ſimili dictum eſt. Non eſt igitur ratio, quaſi non poſſit concedi una diſpenſatio ſine alia; poteſt enim, ſicuti de Abſolutione Excommunicationis dictum eſt, ſed propter rationem jam dictam, cùm certum ſit, longè majorem gratiam fieri uni tibi, ſi Pontifex duo, vel tria impedimenta auferat, quàm ſi unum. Quare ſive ex ignorantia non omnia exponantur, ſive impedimenta ſolùm impedientia ſint, vel dirimentia, debebunt ſimul Pontifici proponi.

3 Prædicta communis ſententia temperatur tribus modis; Nam Primò, ſi unum impedimentum, V. G. conſanguinitatis, debet quidem à Pontifice diſpenſari, ſed aliud poteſt alia via tolli, quàm per diſpenſationem Pontificiam, quale eſt Votum Caſtitatis ſimplex, quòd ſi non fuit poſt pubertatem ratificatum, poteſt per irritationem à patre tolli, vel quale eſt impedimentum à ſponſalibus, quod poteſt mutuo conſenſu ſponſorum auferri, tunc non erit tibi neceſſe hoc impedimentum alia via amovibile manifeſtare Pontifici; poteris enim conſanguinitatem ſolam exponere, deque illa diſpenſationem obtinere, deinde verò, (poteras & anteà) Votum, vel ſponſalia aliis viis à te tollere.

4 Quòd ſi velis, ut utrumq; impedimentum tibi Pontifex diſpenſet, utrumque ſimul aperire debes juxta noſtram ſententiã probabi-

Digitized by Google

liorem *nu.*2. explicatam. Et vides rationem? Ut utrumque diſpenſet Pontifex (quæ eſt major gratia) debet cognoſcere ſimul utrumque, quo ſcilicet videat, an tantam gratiam velit concedere. At, quando ipſe unum tantùm impedimentum diſpenſat (aliud enim alia via aliis à te tollet) ſatis eſt, ſi unum ipſe cognoſcat, quia ipſe unam gratiam facit.

5 Scio, eundem Sanch. *l.*8 *matr. d.* 23. *n.*4. docere; quando unum impedimentum eſt Votum, & aliud eſt alterius generis, V.G. cõſanguinitatis, te poſſe ſeparatim à Pontifice obtinere diſpenſationem Voti, non facta mentione conſanguinitatis, & deinde obtinere diſpenſationem conſanguinitatis, non facta mentione Voti, ſed non contra prius diſpenſationem conſanguinitatis, & poſteà Voti.

6 Scio, Caſtropalaum *T.* 3. *tr.* 3. *d* 6 *p.* 17. §. 4. *n* 8a. diſtinguere, & docere, quando diſpenſatio unius impedimenti habet alium effectum, quàm habilem perſonam reddere ad Matrimonium (qualis eſt diſpenſatio Voti Caſtitatis, quæ habet alios effectus V. G. non peccare contra Religionem fornicando, &c.) poſſe, tacito altero, ſeparatim prius Voti diſpenſationem obtinere, & deinde diſpenſationem conſanguinitatis, at non è contra, prius conſanguinitatis, & deinde Voti, quia diſpenſatio conſanguinitatis tendit ad faciendam habilem perſonam ad Matrimonium, & nihil aliud, ſeu nullum alium effectum habet, niſi perſonam habilem ad Matrimonium facere.

7 Scio Coninch. *d.* 33. *n.* 74. & 75. alio modo diſtinguere, ac dicere, quando duo, vel plura impedimenta ſunt quodammodo ejuſdem rationis facientia majorem indecentiam in Matrimonio, ut ſunt duæ conſanguinitates, vel duæ affinitates, vel altera conſanguinitas, altera affinitas, &c. debere ſimul exponi Pontifici: at vero, quando ſunt diverſæ omninò rationis, qualia ſunt cognatio, & Votum, non eſſe neceſſe ſimul exponere, nam vel unius, vel alterius diſpenſatio (ait) obtineri, tacito altero ex his, poterit.

8 Scio, inquam hæc, quæ diſtinctius apud eoſdem legi poſſunt, ſed ego tibi, Lector, propoſui viam tuam, & minus ſcrupulis obnoxiam, nempè, quando impedimentum, quod poteſt alia via tolli, illa alia via tollere intendis, non obligaris illius mentionem facere, at quando intendis, ut eadem via, ideſt, ut idem Superior utrumque tollat ad finem contrahendi Matrimonium certè obligaris. Et ratio eſt jam dicta, quia tunc Superior majorem, & ampliorem gratiam concedit.

9 Temperatur ſecundò prædicta communis ſententia. Nam ſi fortè unum impedimentum includitur in alio, ſufficiet, ut vult Sanchez *l.*8. *de matr. d.* 24. *n.* 38. ſi ſolùm hoc aliud explicetur; ſed adverte, id in uno tantùm caſu poſſe contingere, ut cum Sanchez rectè notat Averſa *q.* 19. *ſect.* 5 *Verſ. Secundò, ſi inter*, nempè, ſi tu labores impedimento publicæ honeſtatis cum Berta, V. G. ex eo, quod habuiſti Matrimonium ratum, vel ſponſalia cum ejus olim vivente Sorore, & deinde exponas Pontifici aliud impedimentum affinitatis, quod cum eadem Berta contraxiſti ex eo, quòd Matrimonium conſummaſti cum eadem ejus Sorore. In hoc ergo unico caſu ſatis erit, exponere Pontifici hoc impedimentum affinitatis ex conſummato Matrimonio conſurgens, quia in hoc includitur dictum impedimentum ex Matrimonio rato, & ex ſponſalibus, quæ certè ſupponuntur, præceſſiſſe ad Matrimonium legitimè conſummatum. Quare, dum Pontifex illi diſpenſat, diſpenſat & huic, & quando committit alicui, ut diſpenſet in illo, committit, ut & diſpenſet in hoc. Alium caſum ſimilem non inveniri iidem docent, niſi velis huc reducere, quando unus gradus conjunctionis includitur in alio. De qua re infrà *c.* 9. §. 2.

10 Temperatur tertiò. Nam, ſi occurrat adeſſe in aliquo duo impedimenta, alterum occultum V.G. affinitatis ex copula fornicaria, vel crimen, alterum publicum, V.G. conſanguinitatis, tunc ex benigna Pontificis mente nolentis homines ſua occulta crimina publicè manifeſtare, ſatis erit, petere publicè, & ita Averſa *loc. cit. Ver. Juxta has rationes*, (quod ſolet fieri per viam Datariæ) diſpenſationem impedimenti publici, V.G. dictæ conſanguinitatis, tacito occulto, & deinde, ſecretè, (quod fit per viam Pœnitentiariæ) petere diſpenſationem occulti, V.G. dictæ Affinitatis, vel Criminis: Sed adverte: Pœnitentiario narrari debere publicum impedimentum, addendo, vel de illo impetratam, vel impetrandam eſſe ab eodem Summo Pontifice diſpenſationem.

§. IV. *Quando tacetur, Matrimonium fuiſſe contractum cum impedimento.*

1 PEtrus contraxit Matrimonium per verba de præſenti cum Maria ejus conſanguinea, quare nulliter contraxit. Nunc, ſive ante conſummationem, ſive poſteà, (quo pacto commiſit inceſtum) poſcit à Pontifice diſpenſationem hujus impedimenti, obligaturne exponere, ſe cum dicto impedimento contraxiſſe, vel conſummaſſe.

2 Reſpondeo. Si cum ſcientia impedimenti contraxit (idem, dic, ſi contraxit cum quocunque alio impedimento, ut putat Averſa *loc. cit ſect.* 6. cum Sanchez *l.*8. *matrim. d.* 25. *n* 24. & *alibi*, quicquid contrarium ſentiat Henriq. *loc. cit. c.* 3. *num.* 8.) debet exponere, ſic ſe contraxiſſe, vel conſummaſſe, ſecus nullam diſpenſationem recipiet. Ratio eſt, quia Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 5. *de Ref.* monet Pontificem, ne in hoc caſu diſpenſet, (hoc eſt, ut difficulter diſpenſet) ad puniendam malam fidem ejus, qui ſic contrahere præſumpſit. Propter eandem rationem ſi quis Matrimonium contraxiſſet cum impedimento cognito (qualc etiam eſt Impedimentum abſentię Parochi, & Teſtium) ſub ſpe facilioris diſpenſationis, debet etiam hanc ſpem declarare, quia multò magis Tridentinum vult, ut in eo caſu non diſpenſetur. Et nota, explicandam Pontifici eſſe rem, ſicuti ſe habuit, hoc eſt, malam fidem fuiſſe ex parte utriuſque conjugis, vel fuiſſe ex parte unius tantùm. Lege Averſam *loc. cit. V. At ſi ex duobus*, quicquid innuatur in oppoſitum apud Dian *p.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 44. ubi multa ad rem hanc.

3 At verò, ſi quis dictum Matrimonium in facie Eccleſiæ contraxit bona fide cum ignorantia Impedimenti, poterit ejuſmodi contractionem tacere, quia ejuſmodi Matrimonium bona fide contractum diſpenſationi non nocet, nec difficiliorem eam reddit; immò, quia reddit faciliorem, conſilium tibi do, ut illud exponas, nam ſic faciliùs gratiam impetrabis. Verùm adverte. Primò, quando ignorantia fuit craſſa, quamvis ſine temeritate, non poſſe te exponere poſitivè Matrimonium bona fide contraxiſſe; id enim tunc falſum eſſet, ſed ſolùm tibi tunc concederetur, poſſe negativè te habere, hoc eſt, te poſſe tacere, quia verè tunc non fuit contractũ cum ſcientia, & præſumptione, quam præſumptionem, ac temeritatem vult punire Tridentinũ.

Adverte ſecundò, idem Tridentinum *ſeſſ.* 24 *c.* 5 *de Ref. mat.* Averſa *loc. cit ſect.* 6 *initio*, velle, ut qui Matrimonium contraxit cum Impedimento dirimente, non præmiſſis denunciationibus, etiam ſi Impedimentum ignoraſſet, iiſdem ſubiiciatur pœnis. Quare is explicare debebit nullitatem ſui Matrimonii: quia neglexiſſe denunciationes, difficiliorem tunc reddit diſpenſationem.

§. V. *Quando tacentur Qualitates extrinſecæ.*

1 ANtonius, & Antonia, ſive divites, ſive inopes, ſive nobiles, ſive ignobiles, ſive vidui, ſive non vidui, ſimileſque qualitates Matrimonio extrinſecas habentes, neceſſitatem ne habent eas explicandi, quando aliquam diſpenſationem à Pontifice expoſcunt?

2 Reſp Quamvis interdum conſultum ſit, eas explicare ad facilitandam diſpenſationem, tamen non ea obligatione, quia illarum notitia, vel ignorantia non nocent diſpenſationi.

3 Excipit viduitatem ex parte fœminæ Pont. *l.*8. *c.* 17. *nu.* 42. notat enim, fœminam viduam, præſertim habentem filios, debere manifeſtare, ſe eſſe talem, ſi petat diſpenſationem nubendi, V.G. cum cõſanguineo, vel affine, quia Pontifex diſpenſando maximè intendit favere fœminæ, ne innupta remaneat, quam miſerationem non habet reſpectu viduæ, de cujus ſecundis nuptiis jura nihil laborant.

4 Adverte tamen, quamvis ea te non obligeris, explicare tuos Titulos, tuas divitias, inopiam, nobilitatem, ignobilitatem, &c. tamen ſi de his interrogeris, ſive tu, ſive tuus Procurator, debebis omninò veritatem aperire, ut nempè Datarius arbitretur quantitatem Compoſitionis. Qui ſint nobiles, & ſimilia, ſatis indicavi ſup. *c.* 7. *n.* 26.

§. VI. *Quando tacentur ipſi individuales gradus, vel ſimilia pertinentia ad conſanguinitatem, vel Affinitatem.*

1 INdicavimus non multò anteà, debere explicari, non ſolùm Impedimenta diverſa ſpecie, V.G. an ſit Impedimentum ex cõſanguinitate, an ex Affinitate, an ex crimine, an ex Voto, &c. ſed etiam an ſint diverſa veluti numero, an ſcilicet ſit conſanguinitas in ſecundo gradu, an in tertio, &c. Adde nunc, debere etiam explicari, an ſit unica conjunctio, an multiplex ex diverſis ſtipitibus, ideſt tum ex parte patris, tum matris, vel avi, vel aviæ, &c. An ſit publica honeſtas ex Matrimonio rato, an ex ſponſalibus. An conjunctio ſit per lineam rectam, an per tranſverſalem, & an ſit ſpiritualis, & quænam, Paternitas ſcil. an Compaternitas, quas ſupra *Tr.* 1. *c.* 5. §. 2. *n* 2. explicuimus. Quod autem hæc conjunctio ſit ex Baptiſmo, vel ex Confirmatione: non eſt obligatio explicandi, quia ex utroque Sacramento patitur eadem conjunctio.

2 In ſola Affinitate ex copula fornicaria fortè non eſſe neceſſe explicari, an ſit per lineam rectam, V.G. per copulam habitam cum Matre ejus, quam ducere vis, an cum Sorore, indicare videtur Sanch. *l.* 8. *matr d.* 24. *num.* 14. ſed quia, ob majorem peccati enormitatem, difficilior tunc eſt diſpenſatio, explicari debere, colligi poteſt ex dictis §. 2 *num.* 1.

3 Prætereà, ſi velis ducere Bertam, V.G. cujus Sororem, V.G. Mariam cognoviſti, una eſt Affinitas, ſi Mariam centies cognoveris: at, ſi cognoviſti duas V.G Bertæ Sorores, V.G. Mariã, & Agatham, quamvis ſemel tantummodo ſingulas, ſanè contraxiſti duas Affinitates ſpeciatim explicandas; licèt ſint in eodem gradu. Lege Mol. *Tract.* 1 *de Juſt. d.* 161. Averſ. *q.* 19 *ſect.* 5. *V. Affirmandum tamen eſt*, Quicquid dicat Texeda apud Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 60.

4 Atque ex priore parte hujus dicti fit, ut ſi tu ſupplicaſti Pontificem pro hoc Impedimento exorto ex copula fornicaria habita cum unica Sorore Bertæ, quam intendis ducere, Pontifex autem, ut conſuevit, committat Delegato, ut expediat diſpenſationem, tu verò ante Diſpenſationis expeditionem iterùm, iterùmque cognoſcas eandem Sororem, fit, inquam, ut adhuc poſſit Delegatus diſpenſationem validè expedire, quia per iteratas copulas nova non inſurgit Affinitas. At, ſi Delegatus jam diſpenſavit, poſteà verò tu eandem Mariam, ante Matrimonium ritè initum, cognoſcas, fit

ut

Digitized by Google

ut contrahas omninò novam Affinitatem à Pontifice neceſſariò de novo diſpenſandam. Ita Sanch. *l. 8. matr c. 24. num. 7. & 8.* & communiter apud Dianam *p 8 tr. 3. reſ. 65. Verſ. ſed quia*; nam prior ablata jam fuit per diſpenſationem, quare nunc de novo alia conſurgat neceſſe eſt.

§. VII. *Quando tacetur gradus proximior.*

a ALoyſius, & Aloyſia ſunt conſanguinei (idem dic, ſi ſint Affines) cum gradu ſecundo in tertio, vel tertio in quarto, &c. obliganturne, non ſolùm explicare gradum remotiorem, propter quem ſolùm requiritur diſpenſatio; quia ille eſt, qui conſtituit gradum conjunctionis, ut ſupra vidimus (qui locus omninò eſt recolendus) verùm etiam gradum proximiorem, ſi fortè petat diſpenſationem ad Matrimonium inter ipſos contrahendum?

2 Reſpondeo. Quòd obligentur in conſanguinitate, & Affinitate ex copula licita, non eſt dubium, quia ſic ſtatuerunt Gregorius XI. Clemens VII. Pius IV & Pius V. Dixi (ex copula licita;) nam, quando petitur diſpenſatio in ſolo foro Conſcientiæ Affinitatis ex occulta copula fornicaria, valere illam, quamvis gradus propinquioris mentio non fiat, dummodò non ſit primus, nec eſſe neceſſarias litteras declaratorias, monet rectè Sanch. *lib. 8. matr. d.* 24. n. 33. ſed quæritur Primò, An obligentur ſub pœna invaliditatis; Secundò, an ſaltem ſub pœna peccati.

3 Quoad primum, quando ſive per ignorantiam, ſive per malitiam, ſive bona, ſive mala fide tacitus fuit proximior gradus, qui ſit primus, eſſet invalida diſpenſatio, & invalidè à Delegato etiam ignoranter procedente ea concederetur. At in caſu, in quo taciti fuerint proximiores gradus, qui ſint alii à primo, eſſet valida, ſive proximior ſit vir, ſive femina, ut contra Sanch. & Molinam rectè probat Pont. *l. 8. c. 27. n. 27.* Ratio horum ſatis illa efficax eſt, quia expreſsè ita decrevit Pius V. *Sanctiſs. Attend. edita* 20. *Auguſti* 1566. revocans Decretum Pii IV. quo ſub clauſula irritante volebat, ſemper quemcumque gradum proximiorem eſſe Pontifici proponendum.

In hoc Pii V. motu duo notant rectè idem Pont. *ibid.* Leand. *d. 44. de matr. q.* 39. aliique. Primò, Pontificem loqui tantum in conſanguinitate, & Affinitate, unde & in affinitate orta, ſive ex copula licita, ſive illicita, quando pro illicita fortè publica petitur diſpenſatio in foro externo; non tamen loqui in publica boneſtate ex Matrimonio rato, in qua ſufficit explicare gradum remotiorem.

Secundò, eundem motum non habere locum, cùm gradus remotior eſt extra quartum, quia tunc non eſt neceſſaria diſpenſatio, ut declaratur Sacra Congregatio, &c.

4 Jam verò praxis hodie eſt ut ſi impetres à Pontifice diſpenſationem ducendi, v. g. Aloyſiam tibi conjunctam ſecundo, in tertio gradu, ipſe Pontifex non committat Delegato, ut diſpenſet in dicto ſecundo gradu, ſed, ut diſpenſet in tertio gradu, & declarat, ejuſmodi Matrimonio non obeſſe illum ſecundum: cujus declarationis commiſſio poteſt per litteras Pontificias ſeparatas dari, ſed hodie communiter video, dari in ipſo Brevi diſpenſationis.

5 Inſtas: Si alii gradus proximiores, præter primum, non obſtant Matrimonio, cur addenda eſt ejuſmodi declaratio?

Reſp. Ut obviam eat ſcandalo; cùm enim nonnulli cenſuerint, ejuſmodi alios proximiores gradus indigere diſpenſatione, voluerunt Pontifices, ne quis putaret, diſpenſatos in remotiori gradu nulliter Matrimonium iniviſſe, voluerunt, inquam, ut ejuſmodi declaratio expreſsè fieret.

6 Quoad ſecundam difficultatem, quod peccatum committatur, ſi dicti gradus proximiores præter primum taceantur: Dico duo, alterum de Delegato, alterum de ipſis Oratoribus diſpenſandis.

Nam, ſi Delegatus, ſeu executor, cui commiſſa eſt expeditio diſpenſationis, adverteret, ſeu ſciret; Oratores expoſuiſſe, ſive bona, ſive mala fide, ſolum gradum remotiorem, tacuiſſe autem proximiorem, peccaret mortaliter, exequendo eam diſpenſationem, teſte Conrad. *de Diſpenſ. l. 7. c. 7. n.* 59. quia ipſe, qui operatur in foro externo, debet ſe conformare voluntati Pontificum, qui ſaltem pro foro externo ſtatuerunt, ne concederetur diſpenſatio gradus remotioris ſine declaratione prædicta quoad gradum proximiorem.

7 At verò, ſi ipſi Oratores, petendo diſpenſationem remotioris gradus, taceant, etiam ſcienter, gradum proximiorem præter primum, puto, probabile eſſe non peccare mortaliter, ſi omni ſcandalo obvietur; tota enim illa declaratio, nonniſi ad ſcandalum amovendum ordinata eſt, atque adeò pro foro externo, non autem pro interno, quando dictus gradus proximior eſſet fortè occultus, vel alia via poſſet obviari ſcandalo, dando notitiam Decreti Pii V. declarantis, illos proximiores à primo nihil officere Matrimonio.

8 Hanc doctrinam habent Sanch. *l. 8. matr. d.* 24. n. 29. Pont. *l 8. c.* 17. §. 5. n. 26. Averſa *q. 19. ſect. 5. Verſ. ſeptimò, &c.* quia obligatio hæc tota quanta, quanta eſt, fundatur, ut diximus, adæquatè in ſcandalo: quare hoc remoto non apparet, unde peccatum mortale deſumi poſſit. Addit inſuper Pont. *loc. cit. nu.* 27. contra Sanchez id, quod dictum eſt, intelligi eodem modo, tum de mare, tum de fæmina.

9 Inquiret Curioſus Sacrorum Textuum, ſi valida eſt diſpenſatio tacito gradu proximiore, præter primum; Cur Urbanus VIII per litteras in forma Brevis, quas affert Barboſa *in Voto deciſivo 3. fin.* declarat, nullum fuiſſe Matrimonium duorum, qui ſolùm petierant, & obtinuerant diſpenſationem pro tertio gradu conſanguinitatis, cum tamen ipſi eſſent conjuncti in ſecundo cum tertio?

Reſp. Hujus difficultatis Barboſa *l. c.* fatetur ingenuè, ſe neſcire ſolutionem. Ita etiam mihi reſpondit quidam Doctus Theologus à me de hac re quid ſentiret interrogatus, addens, & quidem meritò, ſtandum nihilominus nobis eſſe datæ hactenus Doctrinæ, pro qua ſtat Decretum Generale, & publicatum Pii V. Profectò cùm non ſit credibile, Urbanum VIII. per litteras privatas voluiſſe abrogare dictum Generale Decretum, mihi videtur eſſe putandum, in memoratis privatis litteris aliquem irrepſiſſe errorem, à Miniſtris commiſſum.

§. VIII. *Quando tacetur copula inceſtuoſa inter diſpenſandos habita.*

a SEnſus quæſtionis eſt, an inceſtus, quem fortè commiſerunt inter ſe Oratores petentes diſpenſationes (quod anteà erat Impedimentum ſolùm impediens, hodie verò, ut ſupra vidimus, nullum Impedimentum eſt,) an, inquam, ejuſmodi inceſtus, ſi non tamquam illi diſpenſandum ſit, ſed propter alias cauſas, ſit Pontifici proponendus, ut valida impetretur diſpenſatio ab ipſis, qui ſunt conſanguinei, vel affines, ad finem ineundi Matrimonium?

Dico (ad finem ineundi Matrimonium) nam, ſi Matrimonium contraxerunt, multò magis ſi conſummarunt, non præmiſſa Conſanguinitatis, vel Affinitatis diſpenſatione, tunc inceſtum hunc eſſe exponendum certum eſt, & nos diximus §. 4. Porrò Celebris eſt præſens quæſtio, & duplex circa illam ſententia eſt.

2 Prima, quam ſequitur Pont. *l. 8. c.* 17. § 4 aliique mox citandi n. 5. dicit prædictos, non obligari ad copulam, vel copulas manifeſtandas, etiam ſpe facilioris diſpenſationis, inter ſe habitas, nec ob tale ſilentium invalidam reddi diſpenſationem. Fundamentum eſt duplex.

Primum, quia nullo jure requiritur ejuſmodi inceſtus expreſſio.

Secundum, quia argumenta ſecundæ ſententiæ eam expreſſionem requirentis facilè ſolvuntur, ut videre poteris apud eundem Pontium, & apud Fagundez, *præcept. 8. Decal. c.* 11. qui loquens de copula inceſtuoſa occulta, ſic primam hanc ſententiam explicat. In hac opinione prima dicendum eſt, ſive copula occulta fuerit habita ante diſpenſationis petitionem, ſive poſt petitionem ipſius, ſive ante expeditionem Ordinarii, ſive poſt illam, non eſſe neceſſariò explicandam, nec vitiare diſpenſationem, etiam ſi malitiosè, vel per ignorantiam fuerit ſuppreſſa. Hactenus ille.

3 Secunda, quam ſequitur Sanchez, *l. 8. matr. d.* 25. *num.* 8. cum aliis citandi *n.* 5. docet prædictos, ſi habuerunt copulam (& quidem conſummatam) debere omninò eam explicare, ut etiam ſpem facilioris diſpenſationis, ſi hæc adfuit, ſecùs nullam fore diſpenſationem, ſive ex malitia, ſive ex errore, ſive ex ignorantia non explicetur. Fundamentum eſt item duplex.

Primum, quia ita eſt ſtylus Curiæ. Secundum, quia Pontifex aliquando interrogat, an interceſſerit ejuſmodi copula inceſtuoſa, injungitque convenientem pœnitentiam, quod eſt ſignum, inceſtum, quamvis hodie non ſit ampliùs Impedimentum, conjunctum tamen Impedimento conſanguinitatis, vel Affinitatis difficiliorem reddere diſpenſationem, unde, & propterea debeat exponi.

4 Explicat autem Sanchez, aliique hanc ſecundam ſententiam. Primò, ut ſi ſit copula occulta, manifeſtetur ſolùm Pœnitentiariæ, tacitis nominibus ſupplicantium. Secundò, ut hæc obligatio imponatur dumtaxat, quando copula eſt inceſtuoſa ex parte utriuſque, hoc eſt, quando uterque ſcit ſe eſſe conſanguineos, vel affines. Tertiò, ut item ſolùm ſit obligatio eam explicandi, quando copula præceſſit ſupplicationem Pontifici factam, & quando præceſſit executionem à Delegato, non verò quando habita eſt poſt executam diſpenſationem, licèt antequam Matrimonium de præſenti contraheretur quia tunc enim præceſſerit diſpenſatio, illa copula non eſt in rigore inceſtuoſa. Quartò, non eſt neceſſe explicare numerum copularum cum eadem fortè habitarum, quia hæc multiplicitas cum eadem non affert novum Impedimentum, juxta ea, quæ nos ſupra §. 6. *num.* 3. docuimus. Quintò, non eſt neceſſe explicare copulam habitam inter conjunctos conjunctione legali, vel ſpirituali, vel conjunctione publicæ honeſtatis, quia hæc non eſt propriè inceſtus: ita illi. Sed debere explicari in hac ſententia, putat Caſtr. *loc. mox citand. nu.* 7. quia putat eſſe propriè in ſpecie inceſtus.

5 Ex his ſententiis priorem ſequuntur Doctiſſimi viri, ut Pontius *loc. cit.* G. Hurt. *d. 16. diff.* 5. Aver. *qu.* 18. *ſect.* 6 Perez. *d. 46. ſect.* 7. Dian. *p. 1. tr. 10. reſ.* 44. Sed *p. 4. tr. 4. reſ.* 135. ſe retractat. Et ipſe Sanch. quamvis ſequatur poſteriorem, fatetor tamen eſſe hanc probabilem, ſaltem de copula occulta, & in foro interno. Poſteriorem verò, quæ eſt communior, multò plures, ut Sanch. *loc. c.* & alii 18. citati ab ipſo, & à Barb. *in Voto d. c.* 83. *n.* 14. & *Voto* 17. *n.* 57. Fag. *præcep. Dec. 8. c.* 11. Caſtr. *d. 4. de ſponſ. p. ult.* §. 3. *n.* 4. Dian. *dicta reſ.* 135. amplectuntur, ita ut ego, ſic concludam, ſicuti concludit his verbis Fagundez *loc. cit.* *Si meum judicium expectes circa has opiniones, dico primam, quæ loquitur de occulta, & in foro interno, eſſe valde probabilem, ſecundam probabiliorem, & ordinariò in praxi tenendam.*

6 Porrò illud in omni ſententia monendum; ſi fortè Pontifex in litteris, quibus Delegato committit diſpenſationem exequendam, explicitè hanc clauſulam inſerat: *Dummodò copula non interceſſerit,*

vel Dummodo non interceſſerit, ſub ſpe facilioris Diſpenſationis, Executorem Diſpenſationis, debere omninò ſupplicantes interrogare, ipſoſque teneri, verum reſpondere, alioqui nulla eſſet diſpenſatio, ut item eſſet nulla, ſi interceſſiſſet copula, &c. & ipſe diſpenſaret.

Addit tamen rectè Sanch. *l. 8 d. 25. n. 13.* neceſſariam diſtinctionem. Nam, quando executor pro foro externo diſpenſat, non poteſt interrogare de copula, de qua non adſit infamia equivalens ſemiplenę probationis; quòd ſi interroget, poterunt ſupplicantes negare ſub apta æquivocatione, quamvis fortè adeſſet aliqua ſuſpicio de illa, nec per dictam negationem vitiabitur diſpenſatio; At quando Executor diſpenſat pro foro interno, ut ſolet eſſe Confeſſarius per Pœnitentiariam Delegatus, debebit interrogare de copula occulta, & ſupplicantes fateri debebunt, eaque ſuppoſita, non poterit Confeſſarius diſpenſationem exequi, quod ſi exequeretur, exequeretur nulliter, ut item nulliter daretur, ſi falsò illam negarent ſupplicantes. Vide hęc latiùs apud Sanch. & Caſtropal. alioſque citatos. Idem proportionaliter dic, quando adeſt clauſula, dummodò non adfuerit ſpes facilioris diſpenſationis, de qua plura vide apud Dian. *loc. cit.*

C A P U T X.

Expreſſio falſi quandonam vitiat diſpenſationem.

1 NUper, *c. 8. n. 4.* poſt explicationem cauſæ finalis, & cauſæ impulſivæ, Regulam generalem cognoſcendi, quandonam vitiatur gratia à Principe conceſſa, attulimus. Illam ergo præſenti argumento ſic breviter applica. Nulla redditur diſpenſatio Matrimonialis ex falſitate, quam proponis, quando illam à Pontifice poſtulas, ſi falſitas eſt in cauſa finali, ſi verò in cauſa impulſiva, valida eſt. Recole omninò cætera ibidem dicta, quibus in memoriam redactis, diſcurramus per aliquos ſpeciales caſus pertinentes ad dictam expreſſionem falſi, ad quam etiam ſpectant ea, quæ fortè per errorem Pontifici proponuntur.

§. I. *Quando falsò proponitur Impedimentum unum pro altero.*

1 ANtonius propoſuit, ſe eſſe Bertæ affinem in tertio gradu, v. gr. cum eſſet in tertio gradu conſanguineus, obtinuitne validè diſpenſationem Matrimonii cum eadem Berta?

Reſp. nequaquam cum Sanc. *l. 8. matr. diſp. 24. n. 5. & 10.* Pyrrh. Conrad. *de Diſpenſ. l. 7. c. 5. à n. 71.* & univerſaliter ſcito, invalidam eſſe diſpenſationem, ſi unum Impedimentum exponatur pro alio, quia cùm hæc ſint Impedimenta diverſa, nulla apparet Pontificis voluntas in reſcripto, per quam poſſimus colligere, ipſum diſpenſaſſe in Impedimento, quod non fuit ipſi propoſitum: Excipi tamen hic poteſt, quod ſupra diximus in unico illo caſu, quando illud unum Impedimentum involvebatur in alio. Lege ſupra *c. 9. §. 3. n. 9.*

2 Neque dicas, Pontificem, ſi ſcivIſſet diſpenſaſſet, ne id dicas, inquam, quia conditio nihil ponit in eſſe, niſi purificetur. Cùm ergo ea in hoc caſu purificata non ſit, quia Pontifex Impedimentum verum nunquam cognovit, ideò remanet, Impedimentum verò non fuiſſe diſpenſatum.

3 Dian *p. 1. tr. 10. de leg. reſ. 36. V. Nota etiam, & p. 8. tr. 3. reſ. 64. fine*, putat, executorem poſſe validè expedire diſpenſationem conſanguinitatis licèt in Brevi dicatur Affinitatis, ſed lege Conradum *l. c. cit.* qui rectè illum impugnat. Portella item *in Reſponſ. mor. T. 2. caſ. 49. n. 1.* eſt ex parte Dianæ, citatque pro ſe Bonacinam, ſed ſui dicti rationem non affert.

§. II. *Quando falsò proponitur gradus conjunctionis, hoc eſt, unus pro alio.*

1 SEd quid, ſi error, ſeu falſitas contingeret circa gradus ejuſdem conjunctionis?

Reſp. cum neceſſaria diſtinctione, Si enim pro gradu proximiore expreſſiſti remotiorem, ut, ſi eras in ſecundo conſanguinitatis, expreſſiſti tertium, invalida erit diſpenſatio, vide Sanch. *l. c. n. 2.* ſic enim manifeſtè Pontifex non cognoſceret quantitatem gratiæ, quam concederet. At ſi contra, pro remotiore expreſſiſti proximiorem, etiam advertenter, ut, ſi cùm eſſet in tertio, expoſuiſti, eſſe in ſecundo, probabile eſt, ut habet Sanch. *l. c. n. 17.* valere diſpenſationem, quia cùm Pontifex intendat tollere Impedimentum, ſatis videtur tollere, dum illud tollit in co ſtrictiori gradu, in quo ſine dubio imbibitur, qui minus ſtrictius eſt. Quare in hoc non ſequimur Conradum, *loc. cit. nu. 94.* ſentientem oppoſitam, licèt ut fatear, probabiliter.

§. III. *Quando proponitur unica cauſa falſa.*

1 SI unica cauſa diſpenſandi proponatur Pontifici, atque hæc ſit uſquequaque falſa, corruit omninò diſpenſatio; cùm enim diſpenſatio ſemper detur ex cauſa, ſi hæc falſa ſit, cùm tunc nulla ſit, diſpenſatio non datur.

2 Dixi (uſquequaque falſa) nam poſſet eſſe ipſa falſa, ſed motivum, quod apparet in illa, poſſet eſſe verum ex alia cauſa non propoſita. Proponis, V. Gr. ut Pontifex diſpenſet ad Matrimonium inter Antonium, & Antoniam, quia ſecus hæc ob carentiam dotis remaneret innupta, falſa autem eſt, eam carere dote; verum tamen eſt, eam remanſuram innuptam, ſed ex alia cauſa, quæ non fuit propoſita, nempè V. G. ex deformitate, ex grandæva ætate, ex infamia contra ipſam exorta, vel ex ſimili alio defectu. Tunc ergo valida ne eſt diſpenſatio?

3 Reſpondeo. Communia, & in praxi excipienda opinio eſt Sanch. *in ſumma l. 4. c. 47. n. 17.* Guttier. apud Dianam mox cit. Conrad. *in praxi f. 395.* Marc. Ant. *in ſuis variis reſ. l. 1. reſ. 39. num. 11.* Barboſ. *in Ca. l. C. Cum dilecta de reſcriptis in 6.* aliorumque ab ipſis citatorum, qui dicunt eam eſſe invalidam, etiam ſi per inculpatum errorem falſitas hæc contingeret. Ratio eſt, quia Pontifex movetur ſolùm ex cauſa propoſita, & ex illo motivo, quod relationem habet ad dictam propoſitam cauſam; non ergo ab illo motivo relato ad cauſam non propoſitam.

4 Confirmo Primò, à poſteriori ſatis efficaciter. Nam cur tanta Doctorum, & Pontificum diligentia in proponendis, examinandis, & approbandis cauſis? Sanè ſufficeret in ſupplicationibus ſic ſemper ponere: *Supplicatur Sanctiſſimus Pontifex, ut diſpenſet cum Antonia, ne innupta remaneat*, ut certè ex aliqua tandem cauſa remaneret. Confirmo Secundò, ex dictis in hac eadem re ſup. *c. 7. §. 2. n. 16.*

Quicquid igitur dicat Leander, Martin *ap.* Dian. *p. 10. tr. 11. reſ. 42.* & Martinus Sancti Joſeph apud Dianam, valdè, ut videtur, ad hanc ſententiam propendentem, qui citant etiam Sanch. *l. 8. matr. d. 19. n. 29.* alio in loco ab eo, quem modò ipſe idem, & modò nos citavimus pro noſtra ſententia. Sed certè, vel hic locus eſt benè explicandus, ne ſibi Sanchez contradicat, vel ipſe à nobis hac in re, ejus pace, non eſt approbandus.

§. IV. *Quando ex pluribus cauſis propoſitis aliqua eſt falſa.*

1 DIſtinguendum hic eſt. Nam quando præſumitur ex circumſtantiis, à prudenti expendendis, Pontificem motum fuiſſe ex utraque indiviſibiliter ſumpta, nulla eſt diſpenſatio, quia tunc corruit veritas cauſæ Pontificem moventia. At verò, quando ſaltem una eſt vera, eaque ejus eſt generis, ut ſpectata ordinaria conſuetudine, & praxi diſpenſandi judicetur ſufficiens cauſa motiva (nec ſolùm impulſiva) ad diſpenſationem obtinendam, non vitiabitur fortè diſpenſatio, quamvis alia ſit falſa, quia tunc jam adeſt ſufficiens cauſa. Lege Sanch. *l. 8. matr. d. 21. à n. 42.* Leand. Ocagaviam, alioſque, quos citat, ſequiturque Dian. *p. 10. tr. 11. reſ. 43.* & ap. Caſtr. *l. mox citando* Bard. *in ſelect. l. 4. q. n. 4.*

Exemplum. Propoſuit Curialia duas cauſas, alteram, quia cum prędicta Antonia copulam habuit Antonius conſanguineus, alteram, quia eadem diffamata eſt in Civitate ob ſuſpicionem copulæ. Certè exiſtente veritate dictæ ſuſpicionis, & diffamationis, quamvis falſum fuerit, interceſſiſſe copulam, valida fortè erit diſpenſatio, quia prædicta diffamatio ſolet eſſe ſufficiens cauſa ad diſpenſationem. Dixi bis (fortè) propter dicenda mox *n. 3.*

2 Adverte diligenter duo, Primò, invalidam fore diſpenſationem, ſi aliud ex circumſtantiis colligatur, Exemplum ſit illud, quod affert Corduba apud Dian. *p. 8. tr. 3. reſ. 65.* Semel negavit cuidam Pontifex diſpenſationem ob illam cauſam ſuſpicionis copulæ: Curialia autem, ut diſpenſationem obtineret, addidit falsò, adfuiſſe copulam: unde conceſſa fuit diſpenſatio. Ajo, illam invalidè fuiſſe conceſſam, quia clarè colligi debuit, Pontificem ad ſolam copulam attendiſſe, cum repuliſſet jam illam aliam, nempè copulæ ſuſpicionem.

3 Adverte ſecundò, cum Caſtr. *T. tr. 3. d. 6. p. 16. §. 5. num. 2.* ſemper ſcrupuloſum eſſe, velle ſuſtinere valorem diſpenſationis in caſu veritatis unius, & falſitatis alterius cauſæ. Ratio eſt clara, quia quiſnam poteſt etiam probabiliter ſcire, Pontificem, cui proponuntur duæ cauſæ, altera vera, altera falſa (præſertim, quando gravior eſt falſa, quamvis aliàs ſufficiens) quis, inquam, ſciet, Pontificem abſolutè motum fuiſſe à vera, non autem à falſa? Solùm igitur tunc veram eſſe doctrinam *num. 1.* datam ego, & Caſtr. & fortaſſe etiam Auctores modo pro ipſa citati, judicabimus, quando illa cauſa falſa propoſita eſt de re extrinſecè pertinente ad materiam diſpenſationis, & quæ Pontificem ad illam diſpenſationem concedendam movere non ſoleat, quod eſt dicere, quando prudenter judicatur, falſam eſſe ſolam cauſam merè impulſivam.

§. V. *Quando duæ ſimul diſpenſationes petuntur, altera cum cauſa vera, altera cum falſa.*

1 TItius duo à Summo Pontifice poſtulavit, alterum, ut Votum ſuæ Caſtitatis diſpenſaretur, alterum, ut poſſet conſanguineam ducere; pro Voto autem allegavit cauſam mendacem, veram pro conſanguinitate; Quoniam verò utramque diſpenſationem obtinuit, nunc quærit, an utraque ſit invalida, an ſolùm prior? Et idem quæri poteſt, quando pro una diſpenſatione tacuit, quod erat neceſſarium ad ſubſtantiam diſpenſationis, pro alia, explicuit.

2 Reſp. Si dolosè ſe non geſſit, ſed per ſolum errorem, ſeu ignorantiam non valdè craſſam, Titius falſam rationem pro Voto aſſignavit, erit ſecundùm Caſtr. *l. c. n. 5.* valida diſpenſatio pro conſangui-

nita-

Digitized by Google

nitate,quia non eſt ratio,cur ipſa valida tunc non ſit; At,ſi per dolum, & malam fidem,vitiabitur,teſte eodem *ib. a.6.* utraque diſpenſatio in caſu noſtro;quia cùm utraque ordinetur ad eundem finem Matrimonii,Pontifex non præſumitur alteram concedere ei,qui circa alteram in ordine ad eundem effectum doloſè ſe egit.

3 Dico;in caſu noſtro , in quo diſpenſatio ordinatur ad eundem Matrimonii finem. Nam,ſi petiiſſet, atque impetraſſet diſpenſationē Voti , v. g. & irregularitatis , cauſamque etiam mala fide falſam allegaverit pro voto, veram pro irregularitate , quia hæ diſpenſationes ſunt ad valdè diverſos fines , & in reſcripto diſpenſationis , ut ſupponimus,una non concedatur dependenter ab alia,erit valida,quoad irregularitatem: Ita Caſtrop. *l.5.d.a.7.* at invalida, pro Voto.

§. VI. *Quando erratum eſt in nomine ſupplicantium.*

1 DUplici modo ſolet poni nomen,& cognomen ſupplicantium in petitione diſpenſationis,vel ſcilicet ſub propriis vocibus; v. g. *Supplicatur Beat. Veſtræ ex parte Petri de Marinis , & Berta de Martellis*: Vel, ſub nomine parentum (quod faciunt ſæpè Curiales, quia non bene legunt cognomen ſupplicantium , cùm tamen habeant arborem conſanguinitatis ad ipſos à partibus tranſmiſſam) ut, *Supplicatur Beat. Veſtræ ex parte Petri Franciſci , & Bertæ Mariæ* , cum F. & M. majuſculis,ſignificantes Petrum eſſe filium Franciſci , & Bertam eſſe filiam Mariæ . Nam, ne quis putet unam , eandemque perſonam habere illa duo nomina , ſic ſolent ſcribere majuſculè , cum ſcribant litteris minoribus,quando illa duo nomina ſunt ejuſdem perſonæ,ſic, *Ex parte Petri Franciſci , & Berta Maria* , ut rectè notat Conradus *de diſpenſ. l.7.c.5.n.18.*

2 Porrò,ſive erretur in nomine, ſive in cognomine , quocunque ex prædictis duobus modis indicata fuerint , ſi conſtet de corpore , hoc eſt de perſonis poſtulantibus diſpenſationem, ut ſi loco Petri dicatur Titius,loco Bertæ, dicatur Agatha, valida erit pro utroque foro diſpenſatio;Eſt opinio Sanch. *l.8.matr. d.21.n.37.* & commun apud Dianam *p.8.tr.3.reſ.63.* (ſi conſtet,inquam,nam ſecus indeterminata fuiſſet diſpenſatio, atque adeò nulla.) Ratio eſt,quia jam ad illam perſonam dixerit intentionem Pontifex. Confirmatur , quia in Pœnitentiaria pro diſpenſationibus in occultis impedimentis,ne nominantur quidem ſupplicantes , ſed ſolùm ſignificatur perſona , ut de ipſa conſtet,ſic: *Quidam talis Diœceſis cognovit occultè Sororem ſuæ Sponſæ, &c.*

Confirmatur ſecundò,à ſimili; nam in Jure Civili (*In Inſtit. de Legatis l. Si quis in fundo ff. de legatis primo,*) habetur hæc diſpoſitio: Si quis, in Nomine , Cognomine , Prænomine , Agnomine Legatarii , Teſtator erraverit , ſi tibi de perſona conſtat , nihilominus legatum valet. Nomina enim ſignificandorum hominum gratia reperta ſunt, qui ſi alio quolibet modo intelligantur , nihil intereſt . Hactenus Textus .

3 Quòd ſi Conradus *l. c.* dicat, diſpenſationem cenſeri invalidam in Romana Curia,ſi erratum ſit in Nomine,vel Cognomine,intelligo, id eſſe pro foro externo , quando in illo , & pro illo de perſona conſtare fortè non poteſt .

§. VII. *Quando erratum eſt in nomine Diœceſis.*

1 HOc enim verò diligentiore examine penſitandum eſt . Nam licèt primo aſpectu videatur eſſe ejuſmodi error valdè accidentalis,& ejuſmodi ſanè eſt,ſi ex ſe ſpectetur;trahit tamen errorem alium pertinentem ad ſubſtantiam diſpenſationis. Solet enim communiter Pontifex committere diſpenſationis executionem Ordinario Diœceſis ejus, in qua natus eſt ſupplicans , non autem in qua quis Domicilium fortè habet,ſic diſponente Tridentino, *ſeſſ. 24. c.5. de Ref.* pro foro externo (pro foro interno enim in occultis committitur , ut dicemus infra *c. 14. initio*, confeſſario,&c.) Nam ideò ſemper in petitione explicari debet ſupplicantium propria Diœceſis . Si ergo loco tuæ Diœceſis, alteram , etiam ſine tua culpa , exponas, cùm Pontifex intendat concedere Juriſdictionem , ſeu poteſtatem exequendi diſpenſationem Epiſcopo Diœceſis tuæ Nativitatis, certè invalidè alter Epiſcopus diſpenſationem exequeretur , utpotè , qui à Pontifice non fuerit ad illam Delegatus.

2 Dico igitur cum Sanch. *l.8.matr. d.21.n.39.* Conrad. *in praxi diſp. l.7.c.5.à n.28.* Perez, *d.47. ſec.8.n.18* Sal. *de leg.n.10.26.* Meroll. *T.2.d. 4.c.6.n.377.* aliiſque in hoc errore,hoc eſt,ſi tu cùm ſis , v. g. Diœceſis Agrigentinæ,erret(etiam inculpate)Curialis, exponatque te eſſe, v.g. Catanenſis Diœceſis , unde committatur executio Ordinario Catanenſi,nec Ordinarium hunc Catanenſem, nec Ordinarium Agrigentinum nec ſeparatim, nec cōjunctim validè tibi diſpenſationem executurum. Ratio eſt,quia Pontifex,niſi aliud expreſsè dicat,ſe conformare intendit Tridentino ; ergo in caſu poſito non vult committere diſpenſationem Catanenſi.Quo modo ergo hic illam exequi poterit ? Ex alia parte de facto non committit Agrigentino , ergo ſimiliter qua ratione hic poterit illam exequi?Nam quod committeret,ſi ſciret,nihil juvat; conditionalis enim voluntas nihil operatur .

3 Hinc nullo modo aſſentior Pontio, *l.8.c.17.n.43* Dianæ *p.8.tr.3. reſ.64.* Aſſerenti Amicum , Texedam , Perez , aliiſque putantibus Agrigentinum poſſe exequi prædictam diſpenſationem . Et ad paritatem,quam ipſi inducunt,ductam ex errore nominis perſonæ, quando conſtat de ejus corpore , unde idem dicere contendunt de errore nominis Diœceſis,quando de ea conſtat . Reſpondeo , adeſſe diſparitatem,quia,in errore nominis perſonæ,una eſt perſona,quam in mente habet Pontifex , cui concedit diſpenſationem, At in errore Diœceſis duo ſunt Ordinarii , nempè in exemplo noſtro, Agrigentinus, in qua natus eſt ſupplicans,atque huic nō dat commiſſionem Pontifex , & Catanenſis ; Et, neque huic , utpotè non proprio Epiſcopo ſupplicantis, dictam commiſſionem ex Tridentino dare Pontifex intendit. Quamvis ergo hanc Pontii doctrinam aliqui probabilem appellent apud citatum Dianam ; illis tamen ego acquieſcere nequaquam poſſum .

4 Inquires.Quando Sponſus eſt unius Diœceſis, Sponſa verò alterius,explicanda ne eſt utriuſque Diœceſis in petitione diſpenſationis?

Reſpondeo.Ita,ut nimirum Pontifex eligat Ordinarium cui vult committere executionem diſpenſationis . Eligere tamen ipſe ſolet Ordinarium Diœceſis Oratricis.Quando ergo Sanch. *l.8. matr d.35. n.5.* dicit ſufficere expreſſionem Diœceſis alterutrius,intelligi puto) ſecundùm praxim antiquam , quam jam in deſuetudinem abiiſſe,colligo ex praxi hodierna , quæ ſemper exprimat , ut notat utramque Conradus *in praxi diſpenſ. l.7.c.5.n.24.*

5 Inquires iterùm. Ad quem pertinebit, diſpenſationem exequi,ſi vacante Eccleſia,v.g.Mazzarienſi, proponatur à ſupplicante Pontifici , ut committat cauſam Epiſcopo viciniori , addatque idem ſupplicans,viciniorem eſſe Epiſcopum Cephaludenſem,cùm tamen re vera ſit Agrigentinus. Pontifex autem annuat poſtulatis, dirigatque commiſſionem Epiſcopo Cephaludenſi ?

Reſpondeo. Bardi *in ſolell.* .4 q.6 duo hic dicit. Primò hunc caſum eſſe ſimilem,immò eundem ac præcedentem,hactenus à nobis explicatum . Secundò, pertinere ad Epiſcopum Agrigentinum , quare ipſum poſſe eam diſpenſationem exequi , quia eſt attendenda mens Pontificis , qui verè vult committere talem delegationem viciniori, idque eſſe probabilius .

6 Profectò,quoad hoc poſterius dictum , ipſi adhæreo cum Pont. Bonac. Sal. Santarello apud eundem Bard. *n.4* apta enim eſt ejus ratio. At quoad prius,nequaquam. Puto enim caſum eſſe diverſum , nam in caſu præſenti Patris Bardi,conſtat de corpore,ut ita loquar, Diœceſis,ſiquidem mens Pontificis eſt viciniori poteſtatem conferre. Vicinior autem eſt ſolus Agrigentinus. Cùm ergo viciniorem deſignat , Agrigentinum deſignat . Sed in caſu præcedenti à nobis allato, non conſtat de Diœceſis corpore,nam Diœceſis,ubi natus eſt Orator,non eſt,nec eſſe poteſt in mente Pontificis , cum ex una parte illam neſciat,& ex alia,poſſet ea eſſe,vel Meſſanenſis, vel Catanenſis, vel alia , nec unquam ſolet Pontifex committere indeterminatè ſic : Vicario ejus Diœceſis, in quo quis natus eſt .

Monitio ad ſanandos prædictos errores.

7 Pro his,& ſimilibus caſibus procedentibus ex errore , vel quando dubia exiſtit impetratio diſpenſationis,adverte,eam ſanari,id eſt, validam fieri per novas litteras , ſeu nova reſcripta à Pontifice obtinenda,narrato tamen fideliter errore. Quæ novæ litteræ vocantur. *Perinde Valere*. Per illas enim vult Pontifex , ut litteræ priores valeant,ac ſi error non irrepſerit. Et quidem hæ litteræ faciliùs impetrantur,ſine nova compoſitione,nec cum multis expenſis .

CAPUT XI.

Quid ſtatuendum, ſi quid dubii intercurrat circà diſpenſationem Matrimonialem. Remiſſivè.

1 DE hac re latè egi *Lib. 1. in Decal cap. 3. §. 7. V. Diſpenſatio, & V. Matrimonium*, Illud te,hac occaſione,ne prætereat; non eſſe dubiam,ſed certo invalidam diſpenſationem. Ita Suar. *l.6 de Voto c.27 n.6.* Sanch. *l.8. matr. d.21. n. 10.* ſi ſupplicans narret,ſe ambigere, v.g. an copulam conſummaverit cum Sorore ejus, quam ducere intendit,an Votum Caſtitatis emiſerit , an conſanguinitate ſit cum Sponſa conjunctus,&c. ipſe autem certò Caſtitatem voverit,copulam conſummaverit , conſanguinitate ſit aſtrictus , &c. Ratio eſt manifeſta , quia ejuſmodi deceptio facit gratiam incognitam danti , atque adeò eidem involuntariam .

CAPUT XII.

Explicantur clauſulæ Reſcripti diſpenſationis pro foro externo.

1 COmmittere ſolet Pontifex , ut ſæpius ſupra judicavimus, Ordinario ſupplicantium , hoc eſt Epiſcopo , vel ejus Vicario executionem diſpenſationis pro foro externo, idque per viam Datariæ ; nam pro foro interno de occultis, committit , per viam Pœnitentiariæ , dictam executionem Confeſſario ejuſdem ſupplicantis: Quoniam ergo in his commiſſionibus multa ſunt, quę declarationem

Digitized by Google

expoſcunt, earum ſingulas breviter explicabimus in hoc capite pro foro externo, in ſequenti pro interno, quas latiùs habes apud Sanch. *l.8.matr.d.34.& 35.*& Conrad.*in praxi diſp.toto l.7 & 8.*

§. I. *In prima clauſula agitur de perſona executoris.*

1 IN prima hac clauſula Benedictionem ſuam impendens Pontifex Epiſcopo, vel ejus Vicario Generali, ipſis committit expeditionem cauſæ, ideſt, ut exequantur, & actu concedant diſpenſationem. Oritur autem ſtatim prima dubitatio, cuinam ex ipſis.

An ſolus Epiſcopus, vel Vicarius ſolus, an uterque diſpenſationem exequi valeat?

2 Quando ad utrumque diriguntur litteræ, mandatumque in illis contentum ſub disjunctione, hoc eſt; ad alterutrum illorum, committitur (quod tamen non eſſe in uſu advertit Conrad. *in praxi diſp. l 7.c. 4. n. 37.*) poterit diſpenſationem exequi alteruter ex nominatis, ad electionem ſupplicantis. Quando autem diriguntur ad Vicarium abſolutè, vel abſolutè ad Epiſcopum, ſolus ille, ut vult Sanch. *l.8.matr.d. 27.num.3.* ad quem diriguntur, poteſtatem habet exequendi. Quamvis enim idem ſit Tribunal Epiſcopi, & Vicarii; id tamen eſt in iis, quæ jure ordinario competunt Epiſcopo, non in iis, quę delegantur à Pontifice. Cùm ergo nunc ſupponamus, dirigi mandatum ad Vicarium, non poteſt ſe ingerere Epiſcopus, nec contra.

Vicarius relicto officio.

3 Secunda dubitatio. Si Vicarius Epiſcopi prædictus, dum informationes inſtruit pro diſpenſationis executione, deſinat eſſe Vicarius, vel, quia ipſe idem creetur Epiſcopus ejuſdem loci, vel, quia amoveatur ab officio, poteritne deinde perficere probationes, & diſpenſationem concedere?

Reſpondeo. Quando, ut loquitur Conrad. *l.c. n.36.* eſt realis, ut eſſe communiter ſolet, non poterit, poterit quando eſt perſonalis.

4 Sed quid eſt, & qua ratione cognoſcetur, realiſne ſit, an perſonalis commiſſio?

Reſp. Realis eſt, quando commiſſio ſit alicui, non habito reſpectu ad perſonam, ejuſque qualitatem, ſed ad officium, quod gerit. Perſonalis, quando alicui ſit, habito reſpectu ad perſonam. Quare, ſi aliunde colligi non poteſt intentio committentis, utere hac regula. Quoties litteris mandari nominatur ſolùm dignitas, ſic, V.G. *Tibi Vicario committo, &c.* commiſſio eſt realis. Quoties vero nominatur perſona, V.G. ſic, *Tibi Petro committo*, eſt perſonalis.

5 Rectè igitur diximus, quando commiſſio eſt realis, nihil ampliùs poſſe Delegatum, depoſito officio, quia is non habet ampliùs illud munus, cui connexa fuit commiſſio, poſſe autē, quando commiſſio eſt perſonalis, quia jam remanet eadem perſona cui commiſſio facta eſt.

Si commiſſio fiat perſonæ, & officio ſic *Tibi Petro Vicario*, vel *Tibi Vicario Petro*, probabilius cenſet Sanc. *l.8.mat.d.27.à n.14.* Caſtrop. *T. 1.tr.3.d.4.p.16 §.6.* commiſſionem eſſe perſonalem. Sed hæc, & ſimilia multa ad ejuſmodi realem, vel perſonalem commiſſionem facientia, vidi latè apud eundem, alioſque.

Vicarius ſuccedens.

6 Dubitatio tertia. Remoto, vel defuncto Vicario, cui commiſſa eſt à Pontifice executio, poteſt ne Vicarius in eodem officio ſuccedens?

Reſpondeo. Si commiſſio ſit realis, ut certè communiter eſſe ſolet, poterit executioni mandari à Vicario, qui de novo creabitur ab Epiſcopo: ab Epiſcopo, inquam, non à Capitulo Sede Vacante; de hoc enim non. Ratio reſponſionis eſt jam dicta *n.5.*

7 Quòd ſi commiſſio ſit perſonalis, non poterit ob rationem ibidem dictam. Hæc eſt probabiliſſima ſententia, quam etiam firmant Deciſiones Rotæ Romanæ allatæ à Conrado, *in praxi diſp. l.7. c.4 n. 36.* & apud Sperell. *T.V.deciſ.31.*

Hic daretur occaſio explicandi, an facultas, quam fortè mihi Rectori conceſſit ad approbandos Confeſſarios mei Collegii Epiſcopus, me amoto ab officio, tranſeat ad meum ſucceſſorem. Verùm, ne tam ſæpè divertam ad alias materias, videatur id apud Sanch. *l.c. & d.28. n.44.* de Lugo, *in reſponſ.mor.l.1.d.19.* alioſque.

Epiſcopus Vicinior.

8 Dubitatio quarta. Quando committit Pontifex exequendam diſpenſationem Epiſcopo viciniori (quis iſte ſit? & qua ratione menſuranda diſtantia? vide apud Conradum mox citand. *n. 10.*) id, quod conſuevit fieri in eventibus, quibus ſedes propriæ Diœceſis vacat: ſi hæc deindè fiat per novum Epiſcopum plena, poteſtne ille vicinior exequi ampliùs diſpenſationem illam?

9 Reſpondeo. Non poteſt, ſaltem re integra, & hunc eſſe ſtylum certiſſimum, notat Conradus, *in praxi l.7.c.4.n.25.* Ratio eſt, quia ſemper ſupponitur Pontifex velle ſervare Diſpoſitionem Trid. *ſeſſ.22.c. 5.de Ref.* jubentis diſpenſationes eſſe exequendas à proprio Epiſcopo, unde niſi huic diſpoſitioni expreſsè deroget, ſemper intelligitur conditionatè ſic committere Epiſcopo viciniori; *Exequere diſpenſationem hanc, ſi vacat Sedes propria.*

10 Quæres, Poteritne tunc Epiſcopus proprius, ſeu novus, quando jam plena ſit Sedes?

Reſp. nequaquam, quia huic novo hujus Diœceſis Epiſcopo nihil commiſit Pontifex. In hoc ergo caſu, quo fiat plena ſedes, cum non poſſit Epiſcopus vicinior, ut dictum eſt *n.præcedenti*, nec poſſit Epiſcopus hic novus, ut nunc dicimus, erit neceſſe confugere ad Pontificem mutatione Judicis, ſeu Delegati, ut idem Cōradus indicat *l.c.* loquens de caſu, in quo litterę Pontificis illi viciniori nondum fuerint præſentatæ.

Capitulum, ſeu Vicarius Capituli, Sede Vacante.

11 Dubitatio quinta. Conceſſiones diſpenſandi, commiſſas Vicario Epiſcopi, poteſtnè exequi Capitulum Sede Vacante, vel ejus Vicarius?

Reſpondeo. Quòd non poſſit ipſum Capitulum, certum eſt; illud enim ſuccedit quidem in omni Juriſdictione ordinaria Epiſcopi, non verò in Delegata, qualis eſt præſens.

12 At quoad ejus Capituli Vicarium celebris eſt quæſtio, nam concedit Sanch. *l.8. matr. d.27. n.32.* cum paucis, quia Vicarius Capituli vocatur interdum Vicarius Epiſcopi ex eo, quia eſt Vicarius Capituli, in quo reſidet tota Juriſdictio Epiſcopi.

13 Negat Conradus *l.7.c.4.n.11.* cum Bara *de Canon. c.42. num.57.* Sperell. *T.1.deciſ.31.* Antonel *in praxi Ep.l.4.c.ult* & Ventrig. *Ann.38 n.24.* alios citante. Multæ declarationes Sacræ Cong & multæ Dec. Rotę Rom. ap. citatos negant cum multis, quia certi ſumus de mente Pontificis, nolentis Vicario Capituli (etiam ſi idem, qui fuerat Vicarius Epiſc. nunc ſit electus Vic. Capituli) has diſpenſationes cōmittere. Quando enim Pontifex ſcit, Sedem Epiſcopalem vacare, etiam ſi litteræ expeditæ eſſent ante vacantiæ cognitionē, ſtatim ſcribit alias litteras continentes, ut loquimur, mutationem Judicis, ac Viciniori Epiſcopo diſpenſationem committit, nunquam vero, etiam enixè exoratus, committit Vicario Capituli, ut idem Conradus teſtatur. Et meritò quidem non vult Pontifex in hac re graviſſima fidere Vicario Capituli, qui tumultuariè, & ab amicis creatus ſæpè ſupponitur.

14 Nonnulli pro ſententia Sanchez, afferunt Pontium, magnique faciunt unanimem conſenſum horum duorum, aliàs frequentiſſimè diſſidentium, ſed nihil conficiunt; nam Pontius & id obiter tractat, & remittit ſe ad doctrinam Salas. At Salas *de legib. d.20. ſect.7.n.124.* (ut & Sacra Congregatio, ſi rectè intelligatur, quam adducit Gavantus, *in man. Ep.V.Capitulum S.Vac.n.53. & 55.* & ex Gavanto Dian. *p.5. tr. 14.reſol.29.*) non loquitur, quando commiſſio data eſt Vicario Epiſcopi, de qua eſt noſtra quæſtio, ſed de alia commiſſione extraordinaria, quando data eſſet Vicario talis Diœceſis, V. G. Vicario Panormitano: qui caſus eſt valdè diverſus à noſtro, cùm commiſſio in hoc caſu non detur Vicario Epiſcopi, ſed Vicario cuicunque, qui ſit Panormitanæ Diœceſis: & tamen hæc doctrina cùm ſit raræ praxis, aliis diſcutiendam relinquo.

An Vicarius hanc poteſtatem ſibi delegatam poſſit alteri committere?

15 Dubitatio ſexta. An Vicarius, & quicunque Delegatus ad has diſpenſationes expediendas poſſit vices ſuas alteri committere? quod eſt quærere, an poſſit eas alteri ſubdelegare?

16 Antequam reſpondeam, ſcito, duo hic conſiderari poſſe, Alterum eſt examen, & verificatio cauſæ, ob quam erit diſpenſatio concedenda, qualis eſt receptio v.gr. Teſtium. Alterum eſt ipſa actualis diſpenſatio, & hoc dicitur importare nudum miniſterium, ideſt ipſius Executoris operationē, illud dicitur importare uſum Juriſdictionis.

17 Hoc poſito Reſpondeo, Examen, & verificationem cauſæ poſſe alteri committi, ſed nullo modo nudum miniſterium. Ita Sanchez *l.8 matr.d.27.n.43.* & communiter Merolla *T. 1. diſp.4. c.6.n.619.* lege etiam eundem *T.3.d.7.c.4.à n.172.* & paulò anteà *n.57.* cum aliis. Ratio eſt, quia Pontifex committit Delegato, ut ipſe diſpenſet, & non aliter; quod eſt nudum exercere miniſterium: At examen, & verificationem cauſæ non præſumitur idem Pontifex committere ipſi uni Delegato, ſed committere juxta conſuetudinem Tribunalium, quæ per alios inſtruuntur informationes, recipiuntur Teſtes, &c. Ex quibus deinde ſoleat Delegatus cauſam inſtructam bene recognoſcere, & ſuum diſpenſandi miniſterium tandem exhibere

18 Hinc, ſi teſtes recipiendi ſint extra propriam Diœceſim, poterit, & debebit Executor litteras rogatorias ſcribere, quibus Ordinarium illius alienæ Diœceſis roget, ut Teſtes recipiat, informationeſque tranſmittat ad ipſum Executorem. Et quia hos Teſtes, in hac cauſa, non auctoritate ſua ordinaria is recipit, ideò debebit ſervare formam ſibi præſcriptam ab Executore prædicto; ad quod certè in aliis cauſis non tenetur, cùm poſſit ſecundùm proprias conſuetudines procedere. Lege id latius apud Barb. *in Voto deciſ.17. n.184.*

Quid faciet Vicarius, ſeu executor, ſi erravit in exequendo.

19 Dubitatio ſeptima. Poſt negatam, vel conceſſam diſpenſationem, ſi clarè appareat ab Executore erratum fuiſſe, quid faciendum?

20 Reſp. Quia commune eſt, ut vult Guttier. *l.2.Canon.c.2.* multos citans, omnibus Delegatis, ut poſtquam Delegatos functus eſt munere ſuo, nihil ampliùs poſſit, ideò ejuſmodi Executor ſanare non poteſt errorem; quare tanquam Delegatus nihil poterit.

21 Verùm quia is Executor ſolet eſſe, ut diximus, Vicarius, atque adeò Ordinarius, ipſi tanquam Ordinario incumbet, providere,

Digitized by Google

re, in quantum poteſt, ne delicta committantur. Quare, ſi erratum fuit in concedenda diſpenſatione, ipſe, ut Ordinarius, debebit Sponſos inhibere, ne procedant ad Matrimonium, vel ſi jam ad illud proceſſum fuerit, debebit eos ſeparare, ne ſint in peccato, donec iterùm legitimè à Pontifice concedatur diſpenſatio. An verò ſi negavit, tunc enim verò nihil poteſt, quia ut Delegatus functus eſt, ſicuti diximus, munere ſuo: ut Ordinarius autem non habet auctoritatem exequendi diſpenſationem per errorem Sponſis negatam, quia hæc auctoritas illi ut Ordinario à Pontifice tradita nunquam fuit. In hoc ergo caſu iterùm Romam ad Pontificem narrato errore confugiendùm erit; ut notant Sanch. *lib.* 8. *matr. d.* 27. *n.* 39. Squillant. *de Priv. Cleric. c.* 2. *priv.* 2. *n.* 205. aliique ab eodem citati. Si diſpenſatio fuit conceſſa per Pœnitentiariam pro foro conſcientiæ, poterit aliquando à Confeſſario ſanari error eo modo, quo infrà *c.* 13. §. 1. *n.* 8. dicam.

Quid autem faciendum, ſi de ejuſmodi errore non conſtet, ſed ſolùm dubitetur, ſatis explicui *Lib.* 1. *in Decal. c.* 3. §. 7. *V. Diſpenſ. & V. Matr.* Vide etiam Sanch. *lib.* 8. *matr. d.* 21. *n.* 25.

§. II. *In ſecunda clauſula, refertur ſupplicantium narratio.*

1 HIc Pontifex narrat id, quod ſibi à ſupplicantibus propoſitum fuit. Quoniam ergo ea, quę ii cum veritate exponere debent, ſuperius ſunt indicata, immorandum in hac clauſula nobis non eſt.

§. III. *In tertia clauſula datur Executori mandatum inquirendi veritatem, & diſpenſandi.*

1 HUic Delegato Pontifex committit, ut de veritate cauſæ propoſitæ quærat, eaque inventa, diſpenſet.

Qualis debeat eſſe hæc Inquiſitio.

Dubitabis ergo Primò. An ejuſmodi Informatio, ſeu Inquiſitio fieri à Delegato debeat judicialiter, recipiendo Teſtes coram Notario, &c. an extrajudicialiter? Supponimus enim, quando res non eſt notoria, fieri omninò debere hujuſmodi externam inquiſitionem, quia hic agitur de diſpenſatione in foro externo.

2 Reſpondeo, poſſe fieri judicialiter, ſed ſatis etiam eſſe, teſte Sanch. *l.* 8. *matr. d.* 35. *n.* 15. ſi fiat extrajudicialiter, ſiquidem Pontifex ſolùm præcipit ejuſmodi veritatem indagare, ut Delegatus ſuæ conſcientiæ ſatisfaciat, & ut ea veritate cognita procedat, nam propterea, ſi notoria eſt veritas, vel aliunde ea Judici conſtet, id ſatis, ſuperque erit, teſte Sanc. *lib.* 3. *matr. d.* 8. *n.* 6.

3 Hinc, ſi hujuſmodi Informationes fiant extrajudicialiter, poſſunt fieri extra propriam Diœceſim: at verò, ſi judicialiter (ut certè ſemper fieri video) non poſſunt in aliena Diœceſi, ſine licentia ejus Ordinarii, utpotè exercitium Juriſdictionis contentioſæ. Nota tamen factis etiam judicialiter cum licentia illius Epiſcopi probationibus, ſecundùm Sanch. *lib.* 3. *matr. d.* 8. *n.* 6. poſſe Executorem concedere diſpenſationem, etiam in aliena Diœceſi quia ipſa conceſſio diſpenſationis non eſt actus Juriſdictionis contentioſæ, ſed voluntariæ, quæ in alieno territorio exerceri ſine dubitatione poteſt.

Tempus, quo cauſa verificanda eſt.

4 Dubitatur Secundò. Quandonam cauſa diſpenſationis verificari debeat? Et, quia quatuor tempora diſtingui poſſunt. Primò, quando mittitur Romam, ſeu ſupplicatur Pontifex. Secundò, quando, audita ſupplicatione, Pontifex annuit, dicens: *Fiat, ut petitur.* Tertiò, quando executor diſpenſationem concedit. Quartò, poſt conceſſam diſpenſationem, & dum Sponſi actu matrimonium per verba de præſenti contrahunt, ideò quæritur, ſi pro cauſa, v. g. diſpenſandi, ut Antonius, & Antonia conſanguinei matrimonium ineant, aſſignetur Antoniæ paupertas, vel diffamatio, quandonam ex his quatuor temporibus verificari debeat, eam eſſe pauperem, vel diffamatam? Reſpondeo quatuor Dictis.

5 Dico primò, non eſſe opus, ut verificetur: Primo tempore; Ita Sanch. *l.* 8. *matr. d.* 30. *n.* 2. Bonac. *de diſp. d.* 1. *q.* 2. *p.* 1. *n.* §. 1. *n.* 2. Perez. *lib.* 8. *matr. d.* 30. *n.* 2. quia id nec à Jure præſcribitur, & res eſt admodum remota ad diſpenſationem.

6 Dico Secundò, probabilius eſſe ſecundùm Sanch. *lib.* 8. *matr. d.* 30. *n.* 4. Pont. *l.* 8. *c.* 20. *nu.* 2. Caſtrop. *Tom.* 1. *tr.* 3. *d.* 4. *p.* 15. *n.* 2. Perez *de matr. d.* 41. *ſec.* 6. *n.* 2. oportere verificari ſecundo tempore, ſed probabile etiam eſſe, non oportere. Ita Conrad. *in praxi diſp. l.* 7. *c.* 2. *num.* 32. Garzias *p.* 6. *de Benef. c.* 2. *n.* 287. *& ſeq.* Ratio prioris probabilitatis eſt, quia Pontifex annuit poſtulatis, ſi res veritate nitatur, ergo cauſam, à qua movetur ad annuendum, oportebit verificari, quando ipſe annuit. Ratio probabilitatis poſterioris eſt, quia Pontifex non diſpenſat immediatè, ut olim fiebat (ſi enim ipſe immediatè diſpenſaret, ſine dubio cauſa vera tunc eſſe deberet) ſed diſpenſat mediatè per Executorem. Cùm igitur veritas cauſæ ex natura diſpenſationis tunc adeſſe requiratur, quando diſpenſatio fit, non quando committitur fieri, non erit neceſſe eam eſſe veram, quando Pontifex annuit, ſatis erit, quando executor actu diſpenſat, ut mox dicemus. Senſus ergo verborum Pontificis hic eſt: *Diſpenſa, ſi vera eſt hæc cauſa, quando diſpenſandum à te erit.*

7 Neque dicas, ex poſteriori probabilitate ſequi, ſi Pontifex conceſſiſſet diſpenſationem ab Executore expediendam pro matrimonio duorum conſanguineorum, vel affinium, ſi conceſſiſſet, inquam; ea cauſa, quòd inter illos intervenerit copula, poſſe Executorem illam expedire, ſi copula habeatur ante ejus expeditionem, ſeu poſt impetratam gratiam à Pontifice. Ne, inquam, id dicas, nam reſpondet Garzias *l. c.* & ap. Conradum *l. c. n.* 33. non poſſe præſumi, Pontificem velle concedere commiſſionem diſpenſandi, dando occaſionem, qua poſt ipſius commiſſionem committendum ſit à ſupplicantibus peccatum, qualis eſſet prædicta copula: præſumitur verò, quando ſimilis occaſio non datur; ut eſt in caſu prædictæ paupertatis, vel diffamationis, vel ſimilis.

8 Dico tertiò, certum eſſe, cauſam diſpenſandi omninò debere verificari tertio tempore, hoc eſt, quando executor diſpenſationem concedit. In hoc omnes, ut Sanch. *l. c. n.* 12. Io. Præpoſ. 3. *p. de diſp. matrim. dub.* 4. *n.* 35. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 77. conſentiunt, quia executori non datur poteſtas, niſi preces ſupplicantium veritate nitantur, & quia natura diſpenſationis, ut modò dixi, requirit, ut adſit cauſa, quando ea conceditur. Unde, ſi mulier prædicta erat inops, vel diffamata tempore dictæ commiſſionis à Papa, ſed deinde tempore executionis faciendæ à Delegato dives evaſiſſet, vel diffamatio ceſſaſſet, nulliter concederetur diſpenſatio.

9 Dico Quartò. Quamvis Sanch. *l.* 8. *de matr d.* 30. *n.* 14. Meroll. *T.* 2. *d.* 4. *c.* 6. *n.* 331. multos citans cum aliis putet, debere cauſam, v. g. dictam paupertatem perſiſtere, quando initur matrimonium, quod ſanè probabiliſſimum eſt, tamen eſt etiam probabile cum Suar. *l.* 8. *de leg. c.* 30. Dicaſt. ap. Dianam *l. c.* Gran. Salas apud Meroll *l. c.* Caſtrop. *T.* 1. *tr.* 3. *d.* 4. *p.* 15. *d. n.* 4. Pontio, aliiſque (fatente hanc probabilitatem eodem Sanch. *l. c.*) id neceſſe non eſſe. Nam diſpenſatio non fuit conceſſa, neque explicitè, neque implicitè ſub conditione perſeverantię; ſemel autem legitimè ea exiſtente, libera eſt mulier ab impedimento; ergo & matrimonium inibit legitimè.

10 Quando datur diſpenſatio comedendi carnes, v. g. diebus vetitis ob dubiam infirmitatem, non eſt mirum, debere cauſam, id eſt infirmitatem dubiam perſeverare, quando ſucceſſivè comedendæ ſunt carnes, quia in his diſpenſationibus circa res habentes tractum ſucceſſivum, ſic præſumitur, teſte Caſtrop. *l. c. n.* 9. rationabilis mens illas concedentis; id, quod non videtur præſumi in caſu noſtro.

Cauſa vera, ſed verificata falſis Teſtibus.

11 Certum eſt, ſi falſa ſit cauſa diſpenſationis datæ, v. g. incompetentia dotis, & falſis Teſtibus probata, nullam eſſe diſpenſationem. Ita Caſtrop. *T.* 1. *tr.* 3. *d.* 6. *p.* 16. §. 5. *nu.* 4. quia nulla cauſa nullam parit conceſſionem. At ſi ſit vera, licèt falſis Teſtibus probata, ſubſiſtet diſpenſatio, teſte eodem Caſtrop. cum *ibid.* cum Sanch. & Pontio, quia verificatur conditio à Pontifice requiſita.

12 Quid, ſi falſitatem cauſæ allegavit ſollicitator, me ignorante, poſſumne judicare, Pontificem ratam pro me habere diſpenſationem? Reſpondeo, non potes, vide Caſtrop. *ibid.* cum Tiraquel. & Sanchez, quicquid aliqui aſſerant, quia intercurrente cujuſcumque ignorantia, ſi requiſita cauſa deeſt, deeſt & illi cauſę innixa conceſſio.

§. IV. *In quarta clauſula injungitur pœnitentia ſalutaris.*

DE hac pœnitentia dicam commodiùs infrà *C. ſequenti* §. 3.

§. V. *In quinta clauſula aliqua cauſa in genere ponuntur.*

1 NOn rarò Pontifex refert, ſupplicantes petiiſſe diſpenſationem ex hac, vel illa cauſa determinata, tum addit in hunc modum: *Exceptis aliis, ſeu præter alias cauſas rationabiliter eorum animum moventes,* & addit item ſic: *De præmiſſis ex informet, &c.*

2 Dubitatur ergo, an debeat de his cauſis in genere poſitis ſe informare Delegatus? Nam de determinatis omninò debere, jam vidimus ſupra.

Reſpondeo, cum Sanc. *l.* 8. *matr. d.* 35. *n.* 14. & Conrad. *in praxi l.* 7. *c.* 2. *d. n.* 113. Nequaquam; dum enim in particulari illas non exprimit, ſignum eſt evidens, eas ſolùm apponi ob alium finem, puta, ut appareat, diſpenſationem rationabiliter, & honeſtè concedi.

3 Atque hinc etiam fit, ut quando aliqua qualitas, v. g. nobilitas ſupplicantis, narratur ſolùm à Pontifice, opus non ſit, eam verificari per probationes ab executore faciendas. Quid, ſi nobilitas, vel quælibet alia qualitas in Brevi conceſſionis apponatur per modum conditionis? Si es nobilis. Si es pauper, vel per modum cauſę finalis: Quia es nobilis; Quia es pauper, tunc ſanè verificari oportebit. Ita Sanc. *l. c. n.* 14. & Conrad. *l. c.* Et quidem, quando diſpenſatio eſt in ſecundo, & tertio gradu conſanguinitatis, ſi ponatur nobilitas, poni, ut conditionem, vel, ut cauſam finalem, iiſdem Doctores notant. Quædam alia circa nobilitatem dixi ſupra *c.* 7. §. 2. *n.* 26. & 27.

§. VI. *In Sexta clauſula prohibetur executor aliquid muneris, vel compenſationis accipere.*

1 ID ſanè non ſolùm monet, ſed præcipit: ſic enim habet: *Quod ſi ſpreta hac monitione, aliquid muneris, aut præmii, recipias, excommunicationem latam incurras.* Immò interdum, quando, ſcilicet diſpenſatio conceditur in forma pauperum, id eſt, ſine

illa

illa compoſitione, ſeu eleemoſyna, quam pro divitibus ſolet taxare Datarius, addit Pontifex, ut diſpenſatio tunc nulla ſit.

2 Dubitatur ergo, an nihilominus executor poſſit accipere, ſaltem eſculenta, & poculenta, quę paucis diebus conſumi ſolent?

3 Reſpondet Primò Sanc. *l. 8. matr. d. 35. n. 12.* non poſſe, quia omne genus muneris vetat Pontifex ibi *(aliquid muneris)* intelligit tamen Sanch. ſi ea mittantur à partibus ante finitam Delegationem, vel cum pacto, ſeu conventione dandi poſteà.

Addit Conradus, *in praxi l. 7. c. 6. n. 14.* ejuſmodi executorem debere omnia gratis exhibere; quare nec pro labore ſtudii; nec pro acceſſu ad Teſtes examinandos aliquam poſſe mercedem accipere.

4 Reſpondet Secundò Perez *de matr. d. 48. ſec. 2. n. 6.* & ap. Dian. *p. 8. tr. 3. reſ. ult.* Loquentem de ſimili clauſula *in litteris Pœnit.* duo aſſerens. Primum, per dictam clauſulam non prohiberi Officiali aliquid modicum accipere pro laboris impenſa in exequenda diſpenſatione, ſi illud ſit jure, vel conſuetudine debitum, quam tamen conſuetudinem adeſſe, difficilè putat, quia ejuſmodi labor admodum eſt exiguus.

Secundum, non prohiberi eſculenta, & poculenta non magni momenti; cùm enim non dentur (ut ſupponendum eſt) ad corrumpendum Judicem, ſed ſolùm, ut majori brevitate ſuum munus perficiat; non videtur (ait) cadere in dictam prohibitionem.

§. VII. *In ſeptima clauſula ponitur; Non obſtantibus, &c.*

1 TAmetſi hæc clauſula: *Non obſtantibus Conſtitutionibus Pontificum*: addatur in mandato de Diſpenſando: Illa tamen non tollit impedimentum in illo mandato non expreſſum. Cadit igitur ſolùm illa non obſtanti ſuper impedimentum expreſſum, ut rectè notat ibidem Conrad. *ibid. c. 7. n. 4.*

CAPUT XIII.

Explicantur clauſulæ Reſcripti diſpenſationis pro foro interno.

1 INdicavimus aliquanto ſuperius, quando occultum eſt impedimentum, ejus diſpenſationem peti, & impetrari per viam Pęnitentiarię, quæ nec ipſa immediatè illam expedit, ſed committit alteri per litteras ſigillatas, quarum præcipuas Clauſulas jam expendo.

§. I. *In prima Clauſula committitur Delegato executio.*

1 IN hac Pontifex, ubi ſalutationem impertiit ei, cui delegat commiſſionem, requirit in eodem duas qualitates, quarum alterutra deficiente, nulla concederetur à Delegato diſpenſatio. Eę ſunt, ipſum eſſe Doctorem in Theologia, vel in Jure Canonico, & eundem eſſe Confeſſarium approbatum ab Ordinario. Verba Pontificis hæc ſunt: *Diſcreto viro Confeſſario Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori Approbatis ab Ordinario.* His autem qualitatibus exiſtentibus, eſt in poteſtate diſpenſandi hunc, vel illum legere. Sed perpendamus jam utramque qualitatem.

2 *Confeſſario.* Olim ſatis erat, Delegatum hunc eſſe Confeſſarium, ſed probabile ſaltem erat, non opus tunc fuiſſe, ut diſpenſatio expediretur ab ipſo in actu Confeſſionis Sacramentalis, quia verba Brevis, non clarè hunc rigorem requirebant, hodie verò clarè ſolet poni, ut non niſi in ipſo actu Confeſſionis Sacramentalis prædictus Confeſſarius diſpenſet, ut cum multis notat Diana *p. 8. tr. 1. reſ. 106.*

3 Addit idem *ibid. reſ. 107.* ex Marco Leone ſufficere, etiamſi Confeſſio ſit ſacrilega, dummodo ejuſmodi ſacrilegium non oriatur ex defectu integritatis circa rem, pro qua petitur diſpenſatio. Sed hæc doctrina mihi nimis difficilis eſt: nam, ſi requiritur Confeſſio Sacramentalis, quomodo ſacrilega ſatis eſt, quæ Sacramentalis non eſt, cùm in ea Sacramentum non conficiatur, nec ea Confeſſio, ſi ſit ſacrilega, pars eſſe Sacramenti poſſit?

4 Quoniam verò abſolutè, nomine Ordinarii, ex communiore opinione intelligitur Ordinarius loci, quando ejuſmodi Confeſſarius dicitur debere eſſe approbatus ab Ordinario, de Ordinario loci locutio erit: nam, an aliud benignius dici poſſit, ſup. *l. 5. de Pœnit. c. 5. §. 4. à n. 11.* inveſtigamus. Illud certè eſt ſub probabili opinione, an Confeſſarius approbatus pro Confeſſionibus virorum tantùm, valeat expedire diſpenſationes, ſeu litteras directas ad fœminas: nam affirmativam ſequitur Sanc. *l. 8. matr. d. 34. n. 16.* negativam alii apud Dian. *l. r. Reſ. 1031.* utrique non improbabiliter.

5 *Magiſtro, &c.* Aptus ergo non eſt Doctor in Jure Civili, neque ii, qui titulum habent Magiſtri in aliqua Religione, neque ii, qui tantùm ſunt licentiati, ſed ſoli illi, qui, vel in Theologia, vel in Jure Canonico ad gradum Doctoratus in aliqua Univerſitate promoti fuerint: hi enim in Sacris Canonibus veniunt nomine Magiſtrorum.

6 Non nego interim, ex privilegio aliis id poſſe concedi, ut conceſſum eſt noſtris Sacerdotibus Societatis, qui, ſi ſint approbati ab Ordinario, & Deputati ad hoc à P. Gen. vel ad hoc idem Deputati ſint ab alio Sacerdotis noſtri Superiore, poſſunt (& ſuper hoc conſule. *Comp. Priv. Sot. V. Confeſſ. §. 3.* Contad. *in praxi diſpenſ. l. 7. c. 4. num. 70.*) ex Privilegio conceſſo à Gregorio XIII. & modo dicto nobis communicato, vel communicando ab eodem P. Genet. vel Superiore, poſſunt, inquam, aperire litteras Pœnitentiariæ, & illas exequi. Alios Religioſos, qui in hoc Privilegio participant, debere eſſe approbatos ab Ordinario, & ab ipſorum Generali, vel de ejus licentia à Superioribus Deputatos pari modo ad hoc eſſe debere, rectè monet Sanc. *l. 8. de mat. d. 34. n. 11.* quia hæc ſunt neceſſariæ conditiones requiſitę in corpore dicti Privilegii Gregorii XIII.

7 Inquires. Si Confeſſarius ritè electus à ſupplicante aperiat legitimè litteras, judicetque, non poſſe concedi diſpenſationem, quia putat, v. g. ob aliquod caput, cauſam non verificari, atque adeò litteras eſſe ſubreptitias, poteritne alius ſimilis Confeſſarius, ſi judicet cauſam verificari, vel ille idem Confeſſarius, ſi, re maturiùs expenſa, mutet ſententiam, iterùm negotium reſumere, & diſpenſare?

8 Reſp. cum Sanch. *l. 8. matr. d. 27. n. 40.* Bonac. *de diſp. d. 1. q. 2. p. 2. n. 2.* Caſtr. *T. 1. tr. 3. d. 6. p. 15. §. 1. n. 3.* Lezana *in ſumm. v. litteræ Apoſtol. nu. 59.* Perez *de matr. d. 48. ſect. 5. n. 7.* Utrumque poſſe (eſto non poſſe, contendat Marcus) *in praxi Pœnit.* ap. Dianam *p. 8. tr. 3. reſ. 104.* Opinio enim, vel error alterius non debet obſtare ſupplicanti.

9 Neque obſtat, Primò litteras fuiſſe apertas ab alio, quia, per apertionem materialem, ſive à Confeſſario, ſive etiam fortè à Laico factam, ut vult Sanch. *l. 8. matr. d. 34. n. 12.* non amittunt litteræ valorem ſuum, & quando Confeſſario injungitur, ut litteras aperiat, intelligitur de formali apertione, ideſt, cum facultate diſpenſandi.

10 Neque obſtat Secundò, quòd Delegatus, data ſententia, jam functus fuerit officio ſuo, unde nihil ampliùs poſſit, ut diximus ſupra *c. 12. §. 1. n. 20.* non obſtat, inquam, quia ibi res vertitur in foro externo, pro quo Delegatus gerere ſe debet ſecundùm rationem fori externi, quod in Jure non admittit reditum ad eandem cauſam, data ſemel ſententia. At hic res agitur in foro interno conſcientię, cujus natura eſt, ut vel idem Confeſſarius mutando prudenter conſilium, vel alius, ſequendo opinionem probabilem, poſſit mutare per meliorem conſiderationem Judicium, & abſolvere.

11 Ex hac doctrina clarè ſequitur, Confeſſario electo fortè antequam tibi diſpenſationem expedierit, defuncto, poſſe à te eligi alium ſimilem. Undè vides, commiſſiones has pro foro interno ſemper eſſe ſimiles (niſi à Superiore reſtringantur) commiſſionibus realibus, quæ ut ſupra dixi, tranſeunt in ſucceſſorem. atque adeò in caſu noſtro commiſſio tranſibit in ſucceſſorem à te legitimè electum.

§. II. *In ſecunda clauſula committitur Veritatis indagatio.*

1 INjungitur hic Confeſſario, ut is diligenter ſe informet de veritate cauſæ propoſitæ: Si ergo illi ea conſtet, jam ſufficientem veritatem indagatam habet, ut ſuprà diximus in ſimili.

2 Ejuſmodi autem informatio cùm nunc ſit pro diſpenſatione in foro conſcientiæ, ejuſdem foro conformanda erit: atque adeò non eſt ſumenda, niſi ab ipſo ſupplicante, ſine Teſtibus, ſine Notario, immò & ſine Juramento ipſius ſupplicantis; quicquid in contrarium dicat Pontius *lib. 8. c. 2. n. 16.* contra quem agit Perez *loc. cit.* Si autem hæc informatio vel non ſormatur, vel veritas Confeſſario non conſtet, nulla erit diſpenſatio, ob non ſervatam à Delegante præſcriptam.

3 Sed quid, ſi ſupplicans dicat, immò, & juret, rem ita ſe habere, ut ipſe Pontifici propoſuit, ſed executor aliundę ſciat, eam eſſe falſam.

Reſp. Non debet diſpenſare, ita Sanch. *l. 8. matr. d. 34. n. 21.* quia ipſi non ſub alia forma conceſſa eſt diſpenſandi poteſtas, niſi, indagata veritate, eaque comperta; dummodo ſemper advertas, ut docet Sanchez *l. 3. matr. d. 16. à nu. 8.* ut ſigillum Confeſſionis ſartum tectum cuſtodias.

§. III. *In tertia clauſula deſignat Pontifex pœnitentiam diſpenſando imponendam.*

1 IN hac deſignatione pro foro interno, ut etiam pro foro externo, de quo diximus *in c. præced.* & huc locutionem de ſimili pœnitentia remiſimus, diligenter eſt diſtinguendum, nam in aliquibus operibus ſe remittit Pontifex arbitrio Delegati, In aliquibus Pontifex ipſe determinat. In illis igitur aliquid poteſt Delegatus, in his prorſus nihil. Perpendantur ergo verba Pontificis, & ſecundùm illa, ad amuſſim ſe Delegatus gerat.

2 Illud notat, & latè habet Sanch. *l. matr. d. 34. à n. 16.* ſi culpa fuit jam per alias Confeſſiones abſoluta, non debere neceſſariò iterùm à Delegato illam abſolvi, & pro ea iterùm pœnitentiam Sacramentalem imponi; tunc ergo ſolùm pœnitentiæ, quas deſignat Pontifex, ſunt à Delegato injungendæ.

3 Delegatus ergo non poteſt opera ſpecialiter à Pontifice injuncta, quale eſt V. Gr. ſervitium Eccleſiæ per tres, vel quatuor menſes, quod in diſpenſationibus in forma Pauperum aliquando imponit Pontifex, non poteſt, inquam, illa, vel mutare in alia, quamvis pia opera; nec contrahere, nec differre poſt matrimonium, nec mitigare: poteſt tamen hanc, vel illam Eccleſiam, immò & locum pium deſignare. Ratio eſt, quia ſervitium eſt à Pontifice definitum; Eccleſia non item. Vide de his fusè Phyrrhum Conradum, *lib. 8. in praxi diſp. cap. 6. num. 16.* & colligitur Sanch. *l. 8. matr. d. 34. à n. 32.* probatque Bardi *in ſelect. lib. 4. q. 5.* in quo invenies, ſi ſecus fiat, diſpenſationem fore nullam, & certè, eam eſſe praxim in Curia, ſuppo-

Digitized by Google

ponit etiam Diana *p.7.tr.10.reſ.9.& p.9.tr.9.reſ.11*, quidquid in oppoſitum ſuſè diſputet Tancr. *2.p.q.mor.tr.5.q.21.*

4 Inquires. Poteſtne Delegatus concedere, ut quando pœnitentia imponitur à Pontifice per aliquot menſes, fiat partim, antequam matrimonium ineatur partim verò poſteà, & interim ipſe diſpenſationem concedat, pęnitentia non integrè peracta? Hæc quæſtio non eſt eadem ac illa: An Delegatus poſſit diſpenſare, antequam pęnitentia ullo modo peracta ſit: id, quod non poſſe, modo ſtatuimus, & rectè probat Bardi *l.c.* ſed an poſſit, antequam ea parte peracta ſit?

5 Reſpondeo. Conradus *l.c.* omninò eſſe debere pœnitentiam integrè peractam docet. Sed quidam Theologus mihi nudius tertius retulit ſe ſcire, hic Panormi Vicarium quendam ad ſimiles diſpenſationes Delegatum, ſemel, aut iterùm conceſſiſſe diſpenſationem Matrimonii, antequam tota pœnitentia, ſed ſolùm quoad aliquam partem completa fuerit.

6 Confirmabat ex eo, quòd in Brevi Pontificio, poſtquam imponitur, ut Oratores in Eccleſia publica adſint Sacro cum candelis in manu accenſis, &, ut vir ſervitium exhibeat per tres, vel quatuor menſes in aliqua Eccleſia deſignanda à Delegato, addi ſolet: *Qua pœnitentia publicè peracta diſpenſes*. Hæc enim verba videntur ſolùm cadere in priorem pœnitentiam, quæ eſt publicè facienda, non verò in ſervitio illo corporali, quod poteſt in aliquo loco pio, quamvis non publico, ad arbitrium Delegati exhiberi.

7 Sed profectò hæc firmitatem non habent. Quare ſi Vicarius ille hac doctrina uſus eſt, penes ipſum ſit auctoritas. Expende enim Clauſulas Reſcripti, quod tria preſcribere ſolet. Primò, ut Delegatus Oratores ſeparet, ſi fortè ſimul habitent Secundò, ut imponat eiſdem publicam pęnitentiam aſſiſtendi in Miſſa cereis accenſis. Tertiò, ut vir conferat ſervitium alicui loco pio per tres menſes, quibus præſcriptis, concludit: *Et peracta publicè pœnitentia, diſpenſes, &c.* Notes verba. Ideò Pontifex ſolùm meminit in hac concluſione pœnitentiæ publicè peractæ, quia illam omninò vult jam peractam eſſe ante diſpenſationem: non meminit autem ſervitii illius, quod jam integrè peractum eſſe vult, quia jam hoc dixerat in illis verbis: *Ut vir conferat ſervitium per tres menſes*: Si enim vir conferat ſolùm per duos, jam non ſervat id, quod præſcriptum fuit ad diſpenſationem obtinendam; hanc enim vim habet illud (*conferat*) poſitum ante illud (*diſpenſes*) quaſi dicatur *poſtquam contulerit, diſpenſes*. Hic eſt ſenſus tenoris Reſcripti, ſi ſincerè illud interpretari velimus, & ad intentionem Pontificis attendamus, qui prius vult ſatisfactionem per illam pœnitentiam ſibi dari, & deindè, quaſi ſatisfactus, gratiam diſpenſationis concedere.

8 Adde primò, illud (*ut*) ſignificare conditionem, id eſt: *Si contulerit ſervitium*, ſicuti notat Conrad. ex Surdo *in prax. diſp. l.8.c.6.n.54.*

9 Adde ſecundò, in his diſpenſationibus in forma pauperum, in quibus imponitur hoc ſervitium, illud imponi loco eleemoſynæ, quę imponitur Divitibus, ſubrogando ſcilicet ſervitium eleemoſynæ. Quemadmodum ergo à Divite prius ſolvitur eleemoſyna, & deinde ipſi conceditur gratia, ita à Paupere prius implendum eſt ſervitium, & cùm commune ſit jus, quòd ſubrogatum debeat habere eaſdem conditiones quas habet id, cui ſubrogatur.

10 Adde tertiò, eſſe valdè inconveniens, ut matrimonium celebretur ab Oratore, lætitiæque ſolitæ ſigna exhibeantur, traducatur Sponſa coram omnibus in domum Sponſi, fiant benedictiones Matrimonii ab Eccleſia inſtitutæ, &c. quando eadem Eccleſia vult, ut Orator maneat in pœnitentia.

11 Denique. Quid, ſi deinde Orator jam diſpenſatus omittat ſervitium? Reſpondebis, illicitè omittet, ſed validè perſiſtet diſpenſatio. Audio: ſed hoc non ſatis eſſet ad difficiles reddendas ejuſmodi diſpenſationes, & ad exemplum aliorum, quæ eſt intentio Eccleſiæ; ergo dicendum eſt, non ſolùm illicitè agi, ſed invalidè?

§. IV. *In quarta clauſula requiritur, impedimentum eſſe occultum.*

De hac re pleaè diximus ubi etiam ſuprà *c. 3. à num.* 25. notavimus quid præſtandum, *ibid. num.* 24. ſi poſt diſpenſationem res fortè divulgetur.

§. V. *In quinta Clauſula præſcribitur revalidatio Matrimonii.*

Si fortè Matrimonium inter impeditos per impedimentum dirimens, contractum fuit, cum fuerit nullum, revalidari per novum conſenſum debet: id ergo monet in hac Clauſula Pontifex. Nos autem de hac revalidatione commodiùs tractabimus pluribus infrà *tr.4. de conſenſu c.7.*

§. VI. *In ſexta Clauſula advertitur, hanc diſpenſationem valere tantùm pro foro Conſcientiæ.*

1 Quandoquidem Diſpenſatio, de qua agimus, expedienda eſt per viam pœnitentiariæ, quia eſt pro impedimentis occultis, ideò rectè advertit Pontifex, eam dari ſolùm pro foro interno. Judex ergo in externo foro procedere poterit in hoc caſu, ac ſi ei Matrimonio diſpenſatum non fuiſſet.

2 Verùm non eſt negandum, ſi Judex ſciat, ejuſmodi diſpenſationem fuiſſe datam, poſſe interdum illi acquieſcere, immò rectè Filliuc. *tr.10. de matr. p.1.c.10.n.*358 notat, poſſe evenire, ut Confeſſarius (habita licentia, ut ſuppono à Pœnitente) faciat fidem apud Judicem ſe abſolviſſe, & diſpenſaſſe. Ex quo Teſtimonio diſſimulare Judex poterit, & Matrimonium illud non condemnare; Poteſt item contingere, ut Parochus, vel Epiſcopus nolit aſſiſtere huic Matrimonio, quia ſcit, impedimentum occultum eſſe inter contrahentes, tunc ergo Confeſſarius poterit per ſimilem licentiam Pœnitentis, certiorem facere Parochum, vel Epiſcopum, qui ſanè ad ejuſmodi Teſtimonium acquieſcere omninò debebunt.

§. VII. *In ſeptima Clauſula præcipitur lacerari litteras.*

Executor horum impedimentorum, quæ occulta ſupponuntur, nullas litteras, nullamque fidem debebit dare iis, quibus diſpenſationem concedit (Excipe, quæ diximus § *praced. num. 1.*) ipſumque Summi Pœnitentiarii Breve, ſeu Reſcriptum, ex cujus vi diſpenſationem expedijt, lacerare, vel quod idem eſt, comburere obligabitur: id quod non rarò ſub pœna excommunicationis præcipitur, quia ut habet *ibid. n.*357 Filliucius, Pontifex non vult, ut ſic diſpenſatus, uti poſſit ea diſpenſatione in foro externo.

At poteritne Confeſſarius illud Breve apud ſe retinere?

Reſpondeo. Cùm certè ad alium uſum, non verò ad forum externum, ut ſupponimus, retineat, erit materialis retentio, unde nec ipſa, ut vult idem Filliuc. *ibid* prohibita, maximè ſi in illo aliqua fiat ſciſſura, præſertim ſigilli, &c. Addit Sanch. *l.8. matr. d.*34. *nu.* 42. Si ejuſmodi Breve apud ipſum diſpenſatum remaneat, non propterea invalidam fore diſpenſationem: nam, quando Pontifex Delegato dicit: *Quod ſi reſtitueris, nihil illi præſentes litteræ ſuffragentur*, ſenſus eſt, ut nihil ſuffragentur in foro externo.

CAPUT XIV.

De Duratione Diſpenſationis, & Poteſtatis diſpenſandi.

§. I. *An ceſſet, ſeu valeat Diſpenſatio, ſeu diſpenſandi poteſtas, ſi non acceptetur?*

1 Hic ſunt tria ferè certa, unum cōtroverſum. Certum eſt Primò, ſi tu petas à Pontifice v.g. per medium tuum Procuratorem diſpenſationem, vel poteſtatem diſpenſandi, & Pontifex concedit, valere gratiam; ita Sanch. *l.8. matr. d.*16 quia jam adeſt tua acceptatio in perſona tui Procuratoris, cui mandatum petendi dediſti.

2 Certum eſt Secundò; Si te neſciente, aliquis tibi eaſdem gratias impetret, validè impetrare; validè enim impetrari omnes gratias pro alio neſciente, rectè probat Sanch. *ibi. c. Si motu proprio, de Preb. in* 6. Quilibet enim, ſicuti generalem animum habet lucrandi Donationes liberales, ita & has gratias, & privilegia, quæ tandem aliquid donant, nempè exemptionem à lege. Ad complementum tamen valoris requiritur tua acceptatio, ut ſic illa gratia uti poſſis, & ad quoſdam alios effectus, qui infrà indicabuntur. Si igitur res ita ſe habet in ceteris gratiis, ita etiam ſe habebit in diſpenſationibus Matrimonialibus. Immò in his, quoad impedimenta Conſanguinitatis, vel Affinitatis, eſt illud peculiare, ut ſi ſciantur, vel acceptentur ab uno ex conjugibus, fit ex alio capite valida diſpenſatio; Cùm enim tunc diſpenſetur in impedimento afficienti utramque perſonam, acceptatio unius, ne careat ſuo effectu, prodeſt etiam alteri.

3 Certum eſt etiam Tertiò, ſi aliquo tempore nolueris acceptare prędictas gratias, poſſe poſteà, quandocunq; volueris, illas validè acceptare, quia donec Pontifex, ſeu Princeps eas non revocaverit, ſemper perſiſtent, atque adeò eas acceptare tibi integrum ſemper erit.

4 Hæc ſunt certa. Controverſum eſt, an, ſi impetratam diſpenſationem de impedimento, quo laborant vir, & mulier neſcientes, ſive bona, ſive mala fide procedant ad matrimonium, matrimonium infirmetur ex aliquo alio capite? Verùm de hac quæſtione à me infrà. *Tr.4. de Conſenſu c.2. §.2.* dicetur ſatis.

§. II. *An ceſſet ex renunciatione? Quid ex non uſu?*

1 Impetraſti diſpenſationem, ſeu gratiam, & acceptaſti, illam tamē nunc renuncias, peritne gratia? Quòd enim eam poſſis renunciare certum eſt, quia quilibet poteſt renunciare ſuam rem, qualis eſſe ſupponuntur hæ gratiæ, & privilegia conceſſa in utilitatem propriæ perſonæ, nā conceſſa alicui in favorē ſtatus, ut eſt privilegiū Canonis conceſſum Clericis, non poſſe à Clerico renunciari, ſcimus omnes.

2 Reſp. Si Superior legitimus tuam renunciationem acceptavit, expirat gratia; Si nōdum acceptavit, non expirat. Ratio prioris partis eſt, quia, ſi tu gratiam renunciaſti, & ſuperior acceptavit, jam ampliùs illa tua non eſt. Ratio partis poſterioris eſt, quia, ſicuti univerſaliter Donatio alicujus rei non acceptata non transfert rei dominium in alterum, ſed remanet res in Donante, ita in renunciatione gratiæ non acceptata à Superiore remanet ea gratia in ipſo renunciante.

3 Hinc

3 Hinc ſequitur Primò, ut quamvis millies renunciaverit quis impetratæ diſpenſationi, etiam lacerando litteras conceſſionis, poſſit illa uti, quia dum Superior renunciationem non acceptat, remanet gratia apud diſpenſatum.

4 Superior autem legitimus, qui in caſu noſtro Diſpenſationum Matrimonialium acceptare renunciationem valeat, eſt ſolus Summus Pontifex, quia univerſaliter ille, vel ejus Superior poteſt renunciationem gratiæ acceptare, qui illam concedere poteſt. Unde fit, ut Ordinarius loci, & Conſeſſarius, quibus ſolet committi poteſtas diſpenſandi, non poſſunt (ut notat Caſtrop.) *to.1.tr.3.d.3.p.17.num.*10. legitimè renunciationem diſpenſationis acceptare, quia in Reſcripto Pontificis conceditur quidem illis dicta poteſtas diſpenſandi, ſed nihil de poteſtate renunciationem acceptandi.

5 Sequitur Secundò, ex non uſu Diſpenſationis, neque illam ceſſare, ut vult Pont. *l.8.matr.c.*18.§.3.*n.*20. Sanch. *l.8 de matr.d.*32.*nu.*7. Caſtrop. *l.c.p.*18.*n.*3. quia ſi ceſſaret, certè non aliunde, niſi quia tacitè per non uſum v.gr. quinque, octo, decem annorum intelligeretur renunciata; ſed renunciatio ſola, ut dictum eſt, etiam expreſſa non ſufficit ad gratiæ ceſſationem; ergo multò minùs tacita.

§. III. *An ex revocatione?*

1 UT expeditiùs huic quæſtioni faciam ſatis, præmitte tria. Primò, Privilegium, quod nihil aliud eſt, niſi poteſtas alicui conceſſa ad faciendum aliquid aliàs ex lege prohibitum (neque enim hic nos loquimur de privilegio, quod dominium alicujus rei transfert in Privilegiatum, de quo Caſtrop. *to.*1.*tr.*3.*d.*4.*p.*21.§.1.) Privilegium, inquam, ſeu ſimilis gratia revocari, ſecundùm Suar. *de leg.lib.*1.8.*c.*37. Sanchez *l.8.matr.d.*33.*n.*1. citantem multa Jura, & DD. poteſt ex natura ſua ab eo, qui illud conceſſit, vel ab ejus Succeſſore, vel ab ejus Superiore. Ratio eſt, quia Superior quando privilegium concedit, nec ſuo, nec Succeſſoris, nec Superioris juri præjudicat. Quare & ipſe, & illi ſemper retinent poteſtatem requirendi à ſubditu legis obſervantiam, vel certè de novo ejuſmodi obſervantiam præcipiendi. Dixi (ex natura ſua) propter ea, quæ mox ſubdam.

2 Præmitte Secundò. Privilegium aliud eſt oneroſum, aliud merè liberale, ſeu gratioſum. Oneroſum eſt illud quod conceditur ex cauſa oneroſa, ſeu per modum contractus, puta ſub onere alicujus pretii, vel operis. Ejuſmodi eſt privilegium, quod alicui conceditur cum conditione, ſi tantam eleemoſynam erogaverit, ſi illam peregrinationem ſuſceperit, ſi ad præliandum contra Infideles ſe contulerit, &c. Atque huc etiam reducunt aliqui privilegium remuneratorium, ſeu conceſſum ob aliqua merita, ut ſi gratia quæpiam alicui concedatur, quia ad bellum is ſe contulit, quia illud, vel illud Beneficium contulit Eccleſiæ vel Principi, &c.

3 Privilegium autem merè liberale eſt illud, quod præſcindendo à quocunque onere gratis conceditur.

4 Ex hac duplici Privilegiorum claſſe oneroſum, niſi adſit juſta ac proportionata cauſa &, niſi fiat reſtitutio, ſeu compenſatio prædicti pretii, revocari non poteſt. Quod ſi revocaretur, nulla eſſet revocatio, utpote injuſta. Ita cum aliis Caſtrop. *l.c.*§.2. Sanch. Suar. Pont. *ll.cc.* aliique ab eodem cit. Id, quod DD. extendunt ad privilegium remuneratorium, notantque nonnulli, ejuſmodi eſſe non pauca privilegia conceſſa Religionibus; quando ſaltem habent proportionem cum meritis illis, quorum mentio in tenore conceſſionis Privilegii fit.

5 Privilegium verò merè liberale datum à Superiore contra proprium jus revocari quidem validè poteſt ab ipſo, vel ejus Succeſſore, vel ejus Majore Superiore, ut dictum eſt *nu.*1. tamen, ſi revocetur ſine cauſa juſta, peccabit revocans, ſed (præſcindendo ab aliquo graviore inconveniente, quod poſſet occurrere) ſolùm venialiter, cùm enim ex natura ſua beneficium abſolutè collatum requirat eſſe perpetuum, ſi Superior ſine cauſa illud poſtquam dedit, revocet, faciatque temporale, non poterit (quamvis ea mutatio fuerit ſub ejus poteſtate) notam inconſtantiæ, & levitatis evitare.

6 His poſitis, reſtringendo nos ad noſtrum argumentum de Diſpenſationibus Matrimonialibus (de gratiis enim aliis univerſaliter, præcitati legantur Doctores) Dico, nobis eſſe cum diſtinctione reſpondendum. Nam vel ſermonem habemus de Diſpenſationibus in foro externo conceſſis per viam Datariæ, vel de conceſſis in foro conſcientiæ per viam Pœnitentiariæ. Illæ ſine juſta cauſa revocari non poſſunt à Pontifice, quia ſunt privilegia conceſſa per modum contractus ſub onere eleemoſynæ ſolutæ à Diſpenſato. Quare, ſi Pontifex, exiſtente juſta cauſa, revocare validè eas velit, debet pretium, ut modò *nu.*4. dictum eſt, reddere. Hæ verò pro foro conſcientiæ datæ, neque ſine juſta cauſa debent revocari, quia ut diximus, adeſſet culpa levitatis, & inconſtantiæ, tamen hæ validè revocabuntur, ut jam *num.*6. indicavimus, ſive immediatè ipſe Pontifex illas Diſpenſationes, expedierit, ſive mediis ſuis Delegatis. Illud ſignatè docet Sanch. *lib.*8. *matr.d.*33.*n.*13. Pœnitentiarium non poſſe ſine cauſa validè revocare eas conceſſiones Diſpenſationum, quas expedire conſuevit, eas enim concedit ex auctoritate ſibi tradita à Pontifice: at non conſtat, ipſum habere poteſtatem conceſſas revocandi, ut libet. Lege Suarez. allatum à Pont. *l.8 matr. c.*19.§.2. *num.*13. Majorem poteſtatem circa prædictas revocationes concedentem.

§. IV. *An Diſpenſatio, vel Poteſtas delegata ad diſpenſandum ceſſet morte Pontificis Delegantis?*

1 DE Diſpenſatione difficultas non eſt. Si enim illa ſemel jam legitimè conceſſa fuit, non ceſſat morte concedentis, quia non poteſt infirmari ex ſuperveniente facto, quod firmum ſemel abſolutè fuit, ut ex multis Doctoribus notavit Sanch. *l.8.matr.d.*28.*n.*91. & ex Doctrina afferenda colligam *nu.*10.

2 De Poteſtate autem Delegata ad diſpenſandum eſt difficultas. Pro qua præmitte primò ſic. Negotium aliquod alicui Delegato commiſſum, vel ab eodem Delegato fuit cœptum, & tunc res dicitur non integra: vel nondum cœptum fuit, & res dicitur tunc integra.

3 Sed quæ actio Delegati facit rem cœptam, vel non cœptam, adeòque non integram, vel integram?

Reſp. cum Sanch. *l.c.n.*94. In litteris Juſtitiæ, ideſt in iis, in quibus conſtituitur quis judex in aliqua cauſa, tunc res non eſt integra, quando Judex primum actum Juridicum exercet. Et per Sanch quidem *l.c* hic primus actus eſt citatio partis, per Caſtrop. verò *to.*1.*tr.*3.*d.*4.*p.*26.§.1.*n.*2 & 4. eſt quilibet alius actus, quo Judex incipit uti Juriſdictione, ut indicere locum Judicii, præcipere, ut citetur pars, &c. Et nota, per primum hunc actum dici Juriſdictionem delegatam radicari, & firmari in delegato. In litteris verò gratiæ, ideſt quando non adeſt pars contraria, quæ citari poſſit, ut eſt in Reſcriptis Diſpenſationum, & gratiarum (de quibus noſter dumtaxat eſt ſermo) tunc res non eſt integra, quando Delegatus auctoritative facit primum actum ut ſi cœpit vocare partem, vel ſi mandavit cognoſci de veritate precum, &c. Quo pacto etiam in ipſo dicitur Juriſdictio radicari.

4 In litteris ergo, in quibus nulla actio cœpta à Delegato eſt, res integra erit, ſicuti in quibus prædicta aliqua actio cœpta fuit, rem non eſſe integram, dictum eſt.

Solam præſentationem litterarum Delegato factam nunquam facere negotium cœptum, notat *ibid.* Caſtr. *l.c.n.*7.

5 Præmitte ſecundò ſic: Gratia, quæ in his litteris (de quibus nos agimus) continetur, interdum eſt facta, interdum facienda. Gratia facta eſt illa, quæ conceditur alicui, ut illa gratia is fruatur ut ſua. Talis eſſe, v.g. poteſt, quam Pontifex alicui, v.g. Petro daret, ut diſpenſaret cum iis, quibus ipſe Petrus vellet; Ita Sanch. *l.8.matr.d.*28.*nu.*27. Caſtrop. *l.c.*§.2. aliique paſſim. Gratia autem facienda eſt illa, quæ conceditur ita alicui certæ perſonæ, v.g. Cæſari, ut ipſi immediatè non concedatur, ſed concedatur alteri, hoc eſt Cæſar illam Titio, v.g. conferat. Quandoquidem enim tunc nondum dicto Titio conceſſa eſt gratia, meritò dicitur gratia ipſi facienda.

6 Hoc autem peculiare habet gratia facta, ut non expiret per mortem ejus, qui illam dedit, vel per ejus amotionem ab officio, ſiquidem præter claros Textus (*C. Gratum. C. Relatum de off. Delegati. L. Mandati, C. Mandati*) Gratia Principis debet eſſe ex ſe, niſi expreſsè limitetur, perpetua. At gratia facienda expirat in prædicta morte, vel amotione ab officio: nam tunc ejuſmodi collata poteſtas non habet, niſi rationem mandati, ſeu commiſſionis, qua Princeps mandat ſuo Delegato, ut concedat v.g. Diſpenſationem. De ratione autem mandati eſt, ſicuti habent jura vulgata, ut expiret morte mandantis, vel amotione ab officio, quia mortui neque extat mandatum, neque non mandatum, & amoti ab officio mandatum extat illegitimum, hoc eſt procedens ab eo, quia jam ex officio mandare ampliùs non poteſt. Noli autem hujus rei ulteriorem rationem quærere; quia totum id ad diſpoſitionem Juris tandem revocandum eſt.

His non ignoratis. Alterum in re noſtra eſt certum, alterum non nihil controverſum.

7 Certum eſt, gratiam, ſeu conceſſionem, ſeu indultum alicui datum, ut poſſit abſolutè diſpenſare cum aliis, ſeu cum perſonis indeterminatis non expirare, ſecundùm Sanch. *l.c.n.*72. & Pont. *l.*8.*matr. c.*29.§.1.*n.*1. morte concedentis, vel amotione ab officio etiam re integra, ideſt, etiamſi cum hoc, vel cum aliquo diſpenſare is nondum cœperit, idque in utroque foro, quia ex modò dictis hæc eſt gratia facta ipſi Delegato, ſive ſit Vicarius pro foro externo, ſive Confeſſarius pro interno.

8 Hinc Primò, facultas, quam Pontifex concedit Commiſs. Gener. Cruciatæ, ut poſſit diſpenſare in quodam impedimento matrimonii, ut ſupra vidimus, quia nullas perſonas exprimit, non expirat morte Pontificis pro tempore, quo conceditur.

9 Hinc Secundò, licentia, quam concedit Epiſcopus Sacerdoti, ut poſſit audire Confeſſiones Fidelium, quia eſt gratia facta Sacerdoti (cùm perſonæ abſolvendæ non exprimantur) non expirat morte Epiſcopi, vel ejus translatione, ut praxis quotidiana demonſtrat, donec revocetur.

10 Hinc Tertiò. Poteſtas conceſſa alicui, qua eligere valeat, ſive determinatè hunc, ſive indeterminatè aliquem in ſuum Confeſſarium, ſicuti per Reſcriptum Pœnitentiariæ, vel Bullam Cruciatæ, vel per Jubilæum fieri conſuevit, & facultas tibi conceſſa eligendi aliquem, qui diſpenſet ſuper tuo aliquo voto, aut impedimento, ſicuti fit communiter, committendo id viro Theologo, &c. & facultas alicui conceſſa ad comedendas carnes v. gr. celebrandi in privato Oratorio, vel ad Ordines ſuſcipiendos. Hinc, inquam, ejuſmodi, & ſimiles facultates conceſſæ abſolutè, & non limitatè ad aliquem fortè terminum, non expirant morte concedentis, vel amotione

ab

ab officio, donec legitimè revocentur, quia eo ipſo, quòd acceptatæ fuerint ab eo, cui conceduntur, immò ex Caſtrop. *l. 2. §. 2. nu. 5.* citans Suar. & Sanch. eo ipſo, quòd datæ fuerint, ſunt ex dictis *num. 4.* gratiæ factæ ipſi, non verò illis, qui eligendi ſunt ad tale munus implendum, ſeu ad tales gratias exequendas. Alia ſimilia vide apud Dianam *p. 11. Tr. 7. Reſ. 7.*

11 Jam verò controverſum eſt, an gratia, ſeu indultum alicui datum, ut diſpenſet cum hac determinata perſona, expiret morte, vel amotione concedentis, atque adeo quid dicendum in re noſtra, quando Pontifex concedit Vicario pro foro externo, vel huic determinato Confeſſario pro interno, ut diſpenſet in impedimento cum illa, vel illa perſona determinata.

12 Ut hæc difficultas diſſolvatur, aliam viam init Sanchez, aliam Pont. qui licèt in doctrina univerſali diſcrepent, tamen in materia noſtra diſpenſationum tandem, ut videbis, conveniunt, docentes, eas eſſe gratias factas, nec expirare, &c.

13 Sanch. *l. 8. matr. d. 28. n. 87.* ergo, quem alii communiter ſequuntur, diſtinctione utitur; docet enim quando gratia exequenda per alium, ita conceditur, ut hic alius, qui, ut Executor delegatur, inventa veritate cauſæ, obligetur eam gratiam exequi; docet, inquam, ejuſmodi gratiam eſſe gratiam factam, atque adeò non expirare morte concedentis. Ratio eſt, inquit, quia per illam obligationem, qua Delegans præceptivè impoſuit ſic Delegato, *Diſpenſa, concede gratiam, &c.* illa perſona diſpenſanda acquirit jus ad gratiam, quare facta jam eſſe cenſenda eſt. Quando autem ejuſmodi gratia exequenda per aliũ ita conceditur, ut hic alius, qui, ut Executor delegatur, non obligetur eam gratiam exequi, ſed ſuæ libertati, ſeu voluntati relinquitur, tunc non eſt gratia facta, ſed facienda, quia tunc nullum jus acquirit ad eam gratiam perſona, quæ eam gratiam expectat.

14 Porrò ex priore parte hujus doctrinæ ſequitur: ut quia in diſpenſationibus impedimentorum, de quibus noſtra eſt locutio, Pontifex ſemper obliget Delegatum, ut inventa veritate diſpenſet, ſequitur, inquam, eſſe gratiam factam, ac propterea modo dicto non expirare morte Pontificis concedentis; eſto in aliis Delegationibus, ſeu Cõceſſionibus, ubi Delegato talis obligatio non imponitur, ſit gratia facienda, & conſequenter morte Pontificis expiret, in hac ſententia.

15 Hæc in via Sanch. Pontius verò *l. 8. matr. c. 9. §. 1. n. 5. Sà V. Diſpenſatio n. 6. in utraque editione.* Inclinat Perez *de matr. d. 47. ſec. 5. & 6. n. 6.* Propendet etiam de Lugo *in Reſponſ. mor. lib. 1. d. 20. num. 8* alios citans. Magna ex parte Caſtrop. *l. c. num. 3.* cum aliis prædictam Sanch. diſtinctionem admittere reſpuit. ſed ſequentem univerſalem regulam cum unica exceptione ſtatuit: Omnis licentia, ſeu facultas, ſeu indultum, vel gratia commiſſa alicui in ordine ad cauſandum effectum in alio, eſt gratia facta, atque adeò non expirabit morte concedentis, vel amotione ab officio. Ratio regulæ eſt, inquit, quia cùm concedens gratiam velit per illam commiſſionem huic perſonæ determinatæ favere, cenſendus eſt, efficaciter huic favere velle, atque adeò per gratiam firmam, ac ſtabilem.

16 Exceptio autem dictæ regulæ eſt. Niſi contrarium diſponat Jus Canonicum, quia tunc non cenſetur concedens alicui dare facultatem, niſi eo modo, quo jus diſponit. Ne autem ſcrupuloſa ſit hæc exceptio, cùm ferat incertitudinem, circa caſus aliter à jure diſpoſitos, addit Pontius, in duobus tantùm eſſe aliter diſpoſitum. Primò, in materia ambitioſa, ſeu Beneficiali, de hac enim ſolùm agit Textus, *cap. Si cui de Præben. in 6.* in quo diſponitur, facultatem alicui conceſſam de providenda certa perſona de Beneficio vacaturo, expirare, expirante concedente. Secundo, in materia fori contentioſi, adeòque in reſcriptis Juſtitiæ, ut habetur in aliis Juribus. *C. Gratum, C. Relatum De off. Deleg.* ad quam reducuntur leges, quæ ſtatuunt Mandatum expirare morte Mandantis.

17 Ex hac ergo doctrina Pontius probat, ideò, Pontifice mortuo, (idem dic de aliis Superioribus concedentibus ſimiles gratioſas poteſtates) non expirare in Delegato poteſtatem diſpenſandi in impedimentis, de quibus nos loquimur, quamvis res integra ſit, quia eſt gratia facta ob regulam jam datam, & non excluditur ab exceptione, cùm hæ diſpenſationes nec ſint in materia beneficiali, nec in materia Juſtitiæ.

18 Utraque ex his viis probabilis eſt. Unde item vides, in re noſtra hos Doctores tandem convenire, ut te viſurum promiſi *n. 12.*

19 Dices ex via Sanc. ſequitur, poteſtatem Pontificis, vel Epiſcopi v. g. datam Confeſſario, ut valeat abſolvere à reſervatis talem determinatum pœnitentem, expirare morte concedentis, quia non eſt gratia facta, cum in voluntate Confeſſarii ſit, ſi velit, vel nolit illius pœnitentis Confeſſionem excipere, & abſolvere, quod videtur durum.

20 Reſpondeo. Durum videtur Pontio *loc. cit.* mihi, & aliis; quod tamen durum non fuit viſum Sancio, & Caſtrop. *ll. cc.* qui concedunt ſequelam; infertur enim, inquiunt, ex doctrina probabiliter ab ipſis allata.

21 Verùm nobis id ampliùs inquirendum non eſt: Dummodo ſciamus, ſaltem in alia via Pontii, nos poſſe tutò ſequi probabiliorem opinionem multorum, inter quos eſt de Lugo *de pœnit. d. n. 19. nu. 37.* docentium non expirare. Nec fortè omninò præter mentem Sanch. quia, ut habet idem Pontius, *l. c. nu. 8.* lege Dianam *p. 11. tr. 7. Reſ. 7.* non poteſt negari hanc poteſtatem eſſe regulariter in favorem Confeſſarii, tum etiam pœnitentis: cui tandem concedenda eſt gratia Diſpenſationis, vel Abſolutionis; Cur ergo non dicendum ſit, eam, ut potè gratiam pœnitenti factam, non expirare?

22 Defuncto nuper Archiepiſcopo, dubitatum fuit, an facultas, quam conceſſerat cuidam Rectori ex noſtris, ut approbaret quemcumque aptum judicaret, idemque concedere licentiam adminiſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ, perierit, defuncto Epiſcopo?

23 Certè ex dictis ſequitur, nequaquam periiſſe, etiam re integra, quia hæc fuit gratia facta ipſi Rectori. & quidem circa perſonas indeterminatas. Ita ſuſtinet ſignatè Fragolus *T. 1. ſeu p. 1. l. 3. d. 5. n. 50. folio mihi* 291. his verbis: Unde, quamvis poſſint ejuſmodi facultates pro libito revocari, certum eſt, non expirare morte concedentis, duraretque, donec viduati Eccleſiis, proviſum fuerit de Paſtore, à quo poſſunt revocari. An dicta facultas tranſierit ad Succeſſorem dicti Rectoris, pertinet ad §. 6. paulò poſt afferendum.

§. V. *An expiret Diſpenſatio, vel Poteſtas diſpenſandi, vel alia gratia, ſi, qui conceſſit, moriatur, vel amoveatur ab officio, antequam litteras Conceſſionis dederit?*

1 Aſſero Primò, in foro Conſcientiæ valere prædictas gratias, de quibus noſtra eſt locutio, etiam ſi ſcriptura nulla ſuper illis confecta ſit, valere, inquam, ſtatim, ac ſimplici verbo conceditur. Ita Molin. *tom. 1. d. 599.* Ioan. Præp. *quæſt. 8. de diſpenſ. matrim. d. 7. à num. 46.* Perez, *de matrim. d. 47. ſect. 6.* alioſque apud Dianam *part. 8. tract. 3. reſol. 84.* Poteris ergo ea in foro Conſcientiæ uti, etiamſi concedens moriatur, antequam literæ conceſſionis expeditæ fuerint. Excipe ſemper, niſi aliud cautum ſit in conceſſione, vel in lege aliqua municipali. Ratio eſt, quia, neque ex natura Donationis gratiæ, neque ex Juris communis diſpoſitione apparet, cur ejuſmodi gratia non valeat: cùm per ſimplicem conceſſionem voluntariè datam concedens transferat gratiam in alium, ut eſt communis doctrina apud Sanch. *lib. 8. matr. d. 29. n. 2.* March *de Ord. tr. 1. p. 7. c. 6. n. 15.* Azor. *part. 2. lib. 7. cap. 1.*

2 Aſſero ſecundò, prædictas gratias non prodeſſe, nec vim habere in foro externo, litteris non expeditis. Si tamen expediantur, etiam poſt mortem concedentis, retrotrahi, hoc eſt vim habere à puncto conceſſionis. Ratio, eſt quia prior hujus aſſertionis pars clarè habetur in Regula 53. & Reg. 50 Cancellariæ, poſterior verò colligitur ex iiſdem Regulis, ut latè habes apud Molin. *l. c.*

3 Dices. Regula Cancellariæ, quæ habetur ap. Sanch. *lib. 8. matr. d. 29. n. 11.* non ſolùm loquitur in caſu hujus ſecundæ aſſertionis, ſed etiam in caſu aſſertionis primæ jam dictæ *nu. 1.* Hæc enim ſunt ejus verba: *Nulla diſpoſitio cuiquam in Judicio, vel extra ſuffragetur, antequam ſuper ea littera Apoſtolica ſint confectæ.* Ergo perperam dictum eſt oppoſitum dicto *nu. 1.*

4 Reſpondeo. Hæc verba intelligenda ſunt, non ſuffragari in Judicio, vel extra judicium in foro externo, neque enim (ut rectè ait Præpoſitus *loc. c.*) credendum eſt, Pontificem voluiſſe adverſari ſententiæ receptæ à tot Doctoribus, qui docent pro foro conſcientiæ non eſſe neceſſariam ex ſe, & ex vi Juris communis illam litterarum expeditionem.

5 Atque hinc collige, eum, cui à fide digno ſignificatum certo eſt, Pontificem diſpenſaſſe in impedimento, poſſe in foro conſcientiæ Matrimonium contrahere, vel nulliter anteà contractum nunc revalidare, etiam ſi ante litterarum expeditionem moriatur Pontifex, & idem dic de aliis Superioribus, quo ad alias gratias. Idemque item dic, ſi pari modo certò ſcias à fide digno Pontificem diſpenſationem, vel aliam gratiam tibi per litteras, ſeu per ſcripturam conceſſiſſe; cùm tamen dictæ litteræ ad te nondum tranſmiſſæ ſint, quia eſt eadem, immò major ratio.

6 Dixi (certo ſcias) ſanè certitudine morali, quam (quænam illa ſit) explicui in ſimili ſupra *tr. 1 de imped. c. 10. à n. 5. & c. 15. n. 5.* Mihi enim, & Amico apud Dianam *p. 8. tr. 3. reſ. 84. v. At hic*, non videtur ſufficere probabilitas conceſſionis: nunquam enim præſumendum eſt, Pontificem, vel Principem concedere gratiam illam voluiſſe, de qua ſolùm mera probabilitas habetur, quod illi conceſſerint, id enim multis fraudibus, & erroribus eſſet obnoxium.

§. IV. *An ceſſet Diſpenſatio, vel Poteſtas ad diſpenſandum morte Delegati? Remiſſivè.*

1 Diximus, an, & qua ratione ceſſent gratiæ morte Pontificis, vel alterius Principis, hoc eſt morte Delegantis: Quid, ſi moriatur Delegatus, cui gratiam exequi commiſſum fuerat? Sed, quia de hoc Argumento, quantum ad noſtras diſpenſationes Matrimoniales pertinet, egimus ſupra *c. 12. §. 1. à n. 6.* abſolvamus nunc Tractationem hanc Secundam, & tantiſper quieſcamus.

TRACTATUS III.

DE

CONSENSU

Per verba de futuro, ideſt.

DE SPONSALIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Natura ſponſalium.

§. I. *Quæ ſint Sponſalia, & quam promiſſionem continere debeant, ut obligent?*

1 Sponſalia, quamvis non raro ſumantur pro matrimonio rato non conſummato, ideſt pro matrimonio contracto per verba de præſenti, ſed nondum habita Corporum commiſtione, tamen propriè in tota hac tractatione ſignificant mutuam ſponſionem, ſeu promiſſionem futuri matrimonii, nam propterea Sponſus, & Sponſa propriè vocantur, & ſunt ii, inter quos ejuſmodi mutua ſponſio interceſſit, licèt impropriè, ut dixi, aliquando ſic appellentur illi, qui matrimonium tantummodo ratum contraxerunt.

2 Promiſſio autem quadruplici modo exhiberi, ſeu conſiderari poteſt. Primò, ut eſt interna, nec dum alteri inſinuata. Secundò, ut eſt inſinuata alteri, qui tamen nondum illam acceptavit. Tertiò, ut eſt alteri inſinuata, & ab illo acceptata quidem, ſed non ſub mutua repromiſſione, Puella v. g. acceptavit promiſſionem matrimonii à te ipſi factam, ſed non repromiſit matrimonium ex parte ſua. Atque his tribus modis promiſſio matrimonii dicitur eſſe facta gratis, quia obligatio eſt ex una tantùm parte, ejus nimirum, qui ſponte promiſit. Quartò, promiſſio conſiderari poteſt, ut eſt alteri inſinuata, ab eodemque acceptata, & per ejus repromiſſionem confirmata, qua ratione promiſſio dicitur facta per modum contractus, qui certè mutuum utriuſque conſenſum continet.

3 Dico igitur primò, ut ſponſalia obligationem in ſpondentibus pariant, non ſatis eſſe primam, nec ſecundam, nec tertiam promiſſionem ex dictis, ſed addendam eſſe & quartam. Sanch. Pont. Coninch. & innumeri apud Leandrum, *de matr. d. 1. q. 5.* Ratio, quòd non ſufficiat prima, & ſecunda, evidens eſt ex iis, quæ dicemus *in tractatione de contractu promiſſionis*, ubi cum communi dicebimus promiſſionem mente retentam, vel etiam verbis expreſſam, ſi non ſit acceptata non obligare, & ſignatè in materia ſponſalium firmat Sanchez, *lib. 1. de matr. d. 3. 6. & 7.*

4 Ratio autem, quòd nec tertia ſit ſatis, eſt, quia promiſſio facta ex una tantùm parte, & ab altero acceptata, qualis eſt hæc tertia, licèt poſſet aliquando eſſe valida, & obligans, quo pacto diceretur claudicare contractus ex una parte, quę ſe non obligavit, ut ſi quis, ſe prorſus obligando promitteret tibi aliquid vendere, quando tu emere velles, & ut ſe poſſet Sponſus obligare ad ducendam Sponſam (ſive ſub mortali, ſive ſub veniali juxta Jus, quod Sponſæ tradere vellet) quando ipſa liberè vellet ei nubere, licèt inquam, valida, & obligans eſſet hæc promiſſio, quia tamen regulariter nunquam Sponſi ſic promittunt matrimonium; ideò hæc ſola tertia ſaltem in praxi non ſufficit. Quòd autem nunquam ſic promittant Sponſi, patet, quia nunquam regulariter aliquis promittit alteri gratis futurum matrimonium, ſcilicet ſine ſpe, ſeu ſine conditione, qua alter certò etiam & ipſe obliget ad idem matrimonium, atque adeò ſemper requirit, quod alter repromittat, fieri enim ab utroque Sponſo ſemper intenditur contractus innominatus, do, ut des. *Promitto, ſi tu promittas.* Vidæ hæc plura apud Sanchez *l. c. d. 5.*

5 Ratio denique, quòd quarta promiſſio ex ſupra memoratis ponat obligationem in conſcientia, & conſequenter contineat vera ſponſalia, patet; quia cùm contineat mutuam obligationem, quę certè eſt ex juſtitia, nihil ei deeſt de contractu, cujus definitio eſt; vide. *L. Habeo ff. de Rubr. ſignific.* Ultrò, citròque obligatio, & quia eſt in re gravi, nihil deerit à mortali. Quòd ſi addatur juramentum, cnaſcetur alius titulus obligationis ſcilicet ex virtute Religionis, ut ea tractatu de juramento ſupponimus.

Dices. At Vaſq. *d. 4. de matr.* Pontius *l. 12. matr. c. 4. num. 10.* docent, in omni contractu, atque adeò in contractu matrimonii ipſam acceptationem, quam nos modò poſuimus in tertio loco, eſſe repromiſſionem, ergo promiſſio acceptata ſatis, ſuperque conſtituet vera ſponſalia.

Reſp. At G. Hurt *d. 1. matr. diff. 4.* hanc doctrinam meritò refellit; quia poteſt quis acceptare, ſeu admittere ſuam promiſſionem, v. g. ſed nec implicitè, nec explicitè repromittere fidem ſuam.

Quoad forum externum.

6 His poſitis; Inquires. Primò, poſita tanta obligatione ſub mortali, quantam inducunt ſponſalia in foro conſcientiæ, quid erit in foro externo? Poteritne Judex cogere ſponſum tempore debito recuſantem inire Matrimonium?

7 Reſpondeo, quatuor eſſe ſententias. Primò enim, Negat Sanctus Thomas *Apud Averſam mox citandum*, cum Angelo, & Armilla, etiam ſi ſponſalia fuerint juramento vallata, à Judice poſſe cogi prædictum Sponſum recuſantem. Ratio hujus ſententiæ, præter aliquos Sacros Textus, ducitur ex libertate Matrimonii, & ex periculo mali ejus eventus, ſi fortè ab invito contrahatur.

8 Secundò. Affirmat Sanctus Bonaventura *Apud eundem mox citand.* cum Sanchez, Pontio, aliiſque; etſi juramentum non præceſſerit, quia præter aliquos Textus quos etiam ipſi inducunt, Judex poteſt, immò & debet compellere ſubditos ad complendum id, ad quod ipſi ex juſtitia in conſcientia tenentur.

9 Tertiò, Diſtinguit Sotus apud eundem, aſſerens & ipſe quendam Textum, concedit enim poſſe compellere, ſi præceſſit juramentum, non verò ſi non præceſſit: quia Judicis eſt juramenti obſervationem, non verò cujuſcunque generis obligationes exigere.

10 Quartò. Alio modo diſtinguit Averſa *de matr. q. 8. ſec. 8. à Verſu Quinto dubitatur.* dictos Textus aſſerens, & concilians. Ait enim, ſi Judex ex circumſtantiis prævideat malum exitum Matrimonii, diſcordias, rixas, occiſionem uxoris, viri fugam à domo, &c. ne cogat etiam eum, qui juravit, ſed priùs ſeriò admoneat, tum utatur remedio carcerationis, immò & cenſurarum, quando videbitur opportunum, ſed nunquam deveniat ad hoc, ut Sponſi contrahant inviti matrimonium. Ratio hujus doctrinæ eſt, quia ſic vitantur omnia incommoda, & quantum prudenter à Judice poteſt, redditur unicuique Jus ſuum.

11 Hanc quartam ſententiam, quam etiam lego apud G. Hurtad. *d. 1. matr. diff. 37.* & quam, ſi attentè expendatur, approbat prædictus Sanch. *lib. 1. matr. d. 20.* ego, ſi Judex eſſem, cum moderatione mox dicenda amplecterer, atque in praxi tutò deducerem. Meritò enim hęc verba adducit Averſa, & Sanch. Nunquam tamen (ajunt) debebit pertinaciter Judex inſiſtere, ut finaliter compellat, quando videt alterum nimis renitentem, immò debebit ipſum fortè excommunicatum abſolvere, quamvis non petentem Abſolutionem: ne ſcilicet Judex ipſi ſcandalo ſit. Et Averſa quidem, quoad forum externum, de quo hic agimus, loqui videtur, etiam ſi intercesſerit violatio Virginis, ſeu copula cum honeſta perſona; pari enim modo (inquit) ſe habeat Judex in foro externo cum dicto violatore, ſi denique perſuaderi non poteſt ducere violatam.

Immò moneo Judicem, ne procedat ad excommunicationem, quando prævidet per illam nihil profuturum; quid enim prodeſt vulnus infligere, nulla exiſtente ſpe recuperandæ ſanitatis?

Dixi (in foro externo) nam in foro conſcientiæ aliud omninò eſt, ut de eodem violatore ſuo loco dicimus, *li. 7. in Decal. c. 5. §. 3. à n. 43.*

12 De hoc delicto nolendi ſervare ſponſalia, etiam Judicem Laicum poſſe cognoſcere, notat Sanch. *ib. n. 9.* ſi non ſit controverſia de validitate ſponſalium, aut de ſufficientia cauſæ ad illa diſſolvenda; tunc enim ſpectaret ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum.

Quo tempore implenda ſunt Sponſalia.

13 Inquires ſecundò. Quandonam eſt tempus debitum, poſt quod peccabit mortaliter, & modo dicto cogendus eſt à Judice ſponſus, ad contrahendum actu Matrimonium?

Reſp. quando advenit terminus præfixus in ſponſalibus, intellige nulla rationabili cauſa excuſante, quæ fortè ſuperveniat, de quibus cauſis infra, ut ſi dictum fuit *ducam te poſt annum*, erit terminus, tranſacto moraliter anno, nam trium, vel quatuor dierum dilatio, abſtrahendo ab alio incommodo, non videtur ſaltem gravis in hac re.

14 Quid, ſi nullus ſit præfixus terminus, ut ſi dictum fuit: *te ducam* Sanch. *lib. 1. matr. d. 28.* quem Diana *p. 3. tr. 4. reſol. 245.* defendit, ait, tempus obligans ſub mortali, præſcindendo ab excuſatione fortè ſuperveniente, eſſe, quando alter ex Sponſis requirit Matrimonium, Pont. autem, *lib. 12. matr. c. 6. n. 1.* quem defendit Averſ. *q. 8. de ſponſ. ſec 8. Verſ. Quarto dub.* eſſe, ſtatimatq; opportunè, & commodè Matrimonium celebrari poteſt. Sed profectò facilè has ſententias conciliabimus, ſi aſſeramus, obligari quidem ſtatim, quia natura promiſſionis ea eſt, ut ſervetur, quàm primum morali, & humano modo poteſt; vide *L. in omnibus oblig. ff. de regul. Juris L. Eum, qui ff. de verb. obligat.* At excuſari ejuſmodi Sponſos, quoties alter non requirit, cùm poſſit; quia tunc judicatur remittere, & non curare de dilatione, ut habetur in Textu *L. Sæpe de Sponſalib.*

§. II. *An Sponſalia ex voluntate ſpondentium vel venialem obligationem parere poſſint, vel nullam?*

1 Si promittentes ſponſalia nolint expreſſè ſub mortali ſe ad illa obligare, ſed ſub veniali dumtaxat Sanch. *l. c. d. 9. num. 6* concedit, non fore obligationem, niſi ſub veniali; Negat Vaſquez *d. 6 de matrim. cap. 3.* cui aſſentitur Pont. *lib. 2. matrim. cap. 12. numer. 12.* ait enim, ſemper fore ſub mortali. Ratio Sanch. eſt, quia tota hæc obligatio dependet à voluntate ſe obligantis, ſicuti enim, etiam in voto de re gravi, poteſt, ex probabiliſſima ſententia, ſe quis obligare ſub levi culpa, ſic in caſu noſtro. Ratio Vaſquez eſt, quia ipſe putat, obli-

obligationem hanc oon dependere immediatè à voluotate ſe obligantis,ſed ea ipſa promiſſione,quamvis ſolùm externa; etenim poſita, jure naturæ ſequitur iu materia gravi gravis obligatio.

2 Ego, qui cum Sanchez,& aliis probabiliùs judico,totam obligationem in quacunque promiſſione oriri ea voluntate ſe obligantis, conſequenter cum eodem cenſeo, poſſe ſub dicta obligatione levi contrahi hæc ſponſalia.

3 Sed erit maximè advertendum cum Averſ. *l.c.q.8. v. Suadetur*, tunc illa non eſſe in rigore ſponſalia,hæc enim rigoroſam,& certam obligationem futuri Matrimonii conitnere debet, concedunt enim Sponſis,ea ſententia probabili,ampleaus,& oſcula,eademq;inducunt impedimentum publicæ honeſtatis, qui certè effectus ſupponunt Sponſos habere jus rigoroſum ad futurū Matrimoniū,atq; adeò obligationē gravem ad Nuptias,niſi quid rationabile oberit,contrahēdas.

4 Ex eodem principio, quòd tota obligatio menſuretur à voluntate promittentis,ſequitur,poſſe ſub nulla obligatione , ideſt,ne ſub veniali quidem,ſponſalia contrahi; quia etiam ſic velle poſſunt promittentes . Verùm,quæſo te, quænam ſponſalia hæc erunt nulli obligationi ſubjecta?

§. III. *An ſponſalia ex voluntate ſpondentium contrahi poſſint ſub obligatione pœna?*

Ubi.

DE ARRHIS, ET PIGNORE.

1 CONtrahine poſſunt ſponſalia ſub obligatione, ut qui promiſſis non ſtat,ſolvat pœnam aliquam,v.g. aureos centum, vas argenteum, torquem aureum?

2 Reſpondeo, non poſſe. Unde, nec deberi in utroque foro ejuſmodi pœnam ſive magnam, ſive exiguam; & valdè probabiliter, etiam ſi additum fuiſſet juramentum. Ratio eſt, quia, licèt de jure naturæ id illicitum non ſit,tamen per Sacros Canones, *C. Gemma de Sponſ.* probibetur,& ſi fiat,irrita pronunciatur pœna, unde, ut deducit Averſ. *quæſt.8. de matrim. ſect.8. Ver. Et quidem*, irrita, ac nulla redduntur ſponſalia ſic contracta . Congruentia autem, cur id prohiberetur, fuit, ne ob timorem ſolvendæ pœnæ, minùs liberæ Nuptiæ contraherentur; nam propterea, ſive pœnam apponant ipſi Sponſi, ſive eorum parentes, ſive eorundem conſanguinei, vel valdè amici (quia ſic, æquale eſt periculum impediendi libertatem Matrimonii) pari modo de ea procedit prohibitio. Et Sanch. *l.1. de matr. d.* 30. *n.* 8. quidem eandem doctrinam extendit, ut non valeat pœna, ſub qua, quis promittit,ſe non ducturum uxorem, & paulò poſt, *nu.* 9. ut, nec valeat eadem pœna appoſita diſſolventi Matrimonium modo licito, v.g. in primò bimeſtri per ingreſſum Religionis, vel aliàs per juſtum divortium:Simili enim ratione lęderetur Matrimonii libertas; Atque hæc ſatis ſit innuiſſe,nam cętera vide ap.Sanch.& Averſam,nec omittas legere, quæ dicam infra *c.* 4.

3 Ne tamen intermiſceas pęnam com Arrha,vel cum Sponſalitia largitate;Arrha enim eſt,quę actu traditur inter promittentes ad ſecuritatem Matrimonii in hunc ferè modum: *Eg. promitto, Nuptias me tecum contracturum,& in Arrham, ideſt in ſecuritat m mea promiſſionis,conſigno tibi centum, ut ſi ego à promiſſione reſiliam, tua ſint, ſi verò tu reſilias, reddas illa,& inſuper, in pœnam, addas alterum tantùm, ideſt alia centum, quod jura vocant Duplum*; Hæc eſt Arrha,quam certè eadem jura concedunt in ſponſalibus, quando Arrha recipiens eſt major a 5. annis. Poſſe iterùm procedi ad pœnam reddendi triplum, vel quadruplum,ideſt,ducenta alia,vel trecenta,ſed non ultra, idque ab iidem majoribus viginti quinque annis, ſignatè monet Textus *L. fin. C. de ſponſ.* Intellige autem, ſi reſiliatur injuſtè, nam ſi juſtè reſcindatur promiſſio, & Matrimonium non contrahatur ex juſta cauſa,Arrha nequaquam amittitur,ſed reſtituenda eſt ſuo domino,ſicuti etiam reſtituenda eſt ei,qui illam dedit, ſi Matrimonium celebretur, ſunt enim Arrhæ quaſi Pignora, quæ, promiſſione completa, redire ad ſuum Dominum debent. Arrham autem poſſe dari in quacunque quantitate,etiam io re immobili,& eſſe ab utroque contrahente, rectè contra Bartolum,& alios, docent Sanch. *l.1. matr. d.*35. *num.*9. & Hurtad. *de matr. d.*1. *diff.*19. alios citantes.

4 At verò pœnam non traditur actu,ſed in hunc ferè modum. *Ego tibi promitto futurum Matrimonium, tu mihi: ſub pœna ut qui promiſſionem ſub debito tempore non impleverit, ſoluturus ſit aureos centum*. Vides pœnam non ſolvi ſtatim,Arrham verò ſtatim tradi; Arrham igitur,ut dixi,in ſponſalibus jura permittunt,pęna verò nequaquam. Cur autem illam permittant,non verò hanc, difficile eſt indagare, & nobis id prolixius inquirendi otium non eſt. Videatur de hoc Sanch. *lib.*1. *matr. d.* 35. *nu.*2. deque aliis minutioribus quæſtionibus pertinentibus ad Arrham Sanch. *ab. dicta d.*35. & deinceps Averſa. *l.c. ſect.* 30. Hurtad. *l.c. diff.* 18 aliique.

5 Pignus autem,ut etiam fidejuſſor, ſi detur in ſecuritatem Arrhæ,poterit,(inquit Sanch. *l.c.*) interponi in ſponſalibus, non verò, ſi detur in ſecuritatem ſolvendi pœnam. Ratio eſt (inquit) quia acceſſorium ſequitur naturam principalis; quare,ſicuti prohibetur pœna,& non Arrha, ſic prohibetur pignus, quod ſit acceſſorium ad ſecuritatem pœnæ, non verò, quod ſit acceſſorium ad ſecuritatem Arrhę. Hæc Sanch. Verùm, quia ſemper pignus (ſi rectè expendas, ut expendit Averſ. *q.8. matr. ſect.*10. *Verſ. ſed potiùs*) ſuccedit loco pœnæ non verò Fidejuſſor, ideò abſolutè tenendum eſt,non poſſe in ſponſalibus interponi pignus, poſſe Fidejuſſorem.

6 Denique ſponſalitia largitas eſt donatio, quam intuitu futuri Matrimonii ſolent Sponſi invicem facere liberaliter, de qua propria erit ſuo loco tractatio. Vide infra *tr.*2 *de oblig. matr. c.*2. §.2. & 3.

7 In his pœnis, & Arrhis, ne iterùm ad ea cum moleſtia reverti cogar, adverto duo. Alterum, etiam ſi pœna poſſit validè apponi in ſponſalibus; tamen non eſſe ea antè Judicis ſententiam ſolvendā; quia pœnæ ejuſmodi temporales non obligant, ſea probabiliſſima opinione,antequam Judex ſententiam de illa ferat. At vero ipſa Arrha,etiā ante ipſam ſententiam, eſt in conſcientiæ foro reddenda à reſiliente injuſtè,quia ejus non eſt. Sed duplex, triplum, quadruplum, non eſſe in conſcientia ſolvendum,niſi poſt ſententiam, docet Sanch. *l.c. d.*37. *n.*1. quia horum ſolutio habet rationem pœnæ. Quamvis eſſe ſolvendum in conſcientia antè ſententiam,doceat Pontius *l.*12. *matr. c.*19. *n.*5. (hunc ſequuntur alii plures cum Aver. *l.c. q.*8. *ſec.*10. §.8. eos citãte) maximè petente parte, ſaltem, quando intentio promittentium fuit,ut ſtatim ejuſmodi duplum ſolveretur: quia tunc id requirit expreſſa conventio Sponſorum. Video, utramque ſententiam eſſe probabilem,ſed mihi probabilior eſt illa prior, quia ſe obligantes ad pœnam, cujus rationem habet hæc dupli ſolutio,ut notat Sanchez ibid. ſaltem regulariter. præſumuntur, ſe obligare ad eam juxta naturam ipſius pœnæ, quæ eſt; illam non deberi niſi poſt ſententiam.

8 Alterum. Si appoſita fuiſſet pœna in ſponſalibus (utique contra leges. quod tamen per ſe non puto,eſſe,niſi culpam venialem,ut tenet Sanch. *l.*1. *matr. d.*30. *n.*2. quicquid dicat Bonac. *de matr. q.*1. *p. ult. n.*3. qui putat eſſe mortalem) & Sponſus, vel Sponſa illam pœnam exegiſſe à frangente fidem, obligareturne huic fidem frangenti illam reſtituere?

Reſpondeo, Sanc. *l.c. d.*21. *n.*2. quem ſequuntur Leſſius,& Coninc. apud Hurtad. *d.*1. *matr. diff.*18. *n.*77. Cui adde Aver. *loc. c. q.*8. *Verſ. Septimo*, docet, non obligari,ſed poſſe in conſcientia illam ſibi retinere, donec juridicè ad reſtituendum condemnetur, quia jura irritantia hanc pœnam,ſolùm videntur denegare actionem petendi, & obligationem ſolvendi, oon autem impedire translationem dominii in eū, qui illam re ipſa exegit; Sicuti contiogit in ſolutione facta legatario cui aliquid relictum eſt per Teſtamentum minus ſolemne, & ſicuti evenit lucranti in ludo pecunia credita, loquendo de jure communi. At verò Hurtad. *l.c.* (cum quo prorſus ſentio) docet, obligari reddere, nec poſſe in conſcientia illam ſibi retinere. Ratio mihi efficax eſt, quia nullus adeſt titulus, quo transferri poſſit dominium illius rei in recipientem, is enim recepit ob pœnam; at hæc jam manifeſtè irritata eſt per leges, quæ irritatio non habetur in dicto legato, ludoque, Aptius ergo pro noſtra ſententia eſt exemplum de uſurario, & latrone; ſicuti enim hi retinere non poſſunt pecuniam ſibi extortam; quamvis cum juramento promiſſam, & deinde traditam, quia ejuſmodi promiſſio non affert titulum juſtum, ita in caſu noſtro.

§. IV. *Quid ſint ſponſalia ficta, & quam obligationem inducant?*

1 PRomittit. Primò, quis ore tenus,ſe ducturum Bertam,ſed ſine animo promittendi, vel ſine animo ſe obligandi. Secundò, promittit alius ore, & animo promittendi, ſeque obligaodi, ſed ſine animo exequendi. Tertiò, promittit denique alius nihil conſiderans; præſcindit enim animo promittendi, vel ſe obligandi, vel exequendi. In his ergo nos quærimus, ad quidnam hic obligetur? id enim eſt, quærere de ſponſalibus fictis.

Promiſſio ſine animo promittendi, vel ſe obligandi.

2 Quoad primum, Dico Primò, ſive ſuſtineas cum Sanch. ut vidimus §.2. *n.* 2. promiſſionem externam ſolitariò ſumptam ſine voluntate ſe obligandi non eſſe veram promiſſionem, ſive multò magis cum Pontio *l.*2. *c.*4. *n.*3. eſſe promiſſionem veram, immò & verum contractum, quem tamen ego alibi reiicio.

Dico, inquam, te ſemper peccare mortaliter, ſi ſic fictè ſpondeas, obligationemque contrahis reſtituendi damna, ſi quæ ex ejuſmodi ficta ſponſione conſequantur. Quòd pecces mortaliter, ratio eſt, quia decipis proximum in re gravi. Nam ideò alter ſe putat obligatum ad Matrimonium, & ut talē ſe gerit, quia ſupponit obligationem tuam. Hinc rectè colligit Sanch. *d.*9. *l.*1. *matr. n.*3. non peccare mortaliter eum, qui ſolùm ex parte ſua fictè promitteret abſque promiſſione mutua alterius partis, & abſque alio damno hujus alterius partis: quia tunc non adeſt dicta repromiſſio qua ſe alteri obligatum ſentit, quicquid dicat Averſa *q.*6. *de matr. ſect.*1. *V. Quare.* putans, ſemper peccare mortaliter. Quòd obligeris ad damna ratio eſt, quia eorum tu cauſa es deceptione tua, ut ſupponimus.

3 Dico Secundò. Per ejuſmodi promiſſionem ſine animo promittendi, vel ſine animo ſe obligandi non haberi vera ſponſalia: Patet ex dictis, quia ad ſponſalia, ut nuper docuimus, requiruntur promiſſio, obligatio dans promiſſarius, jus juſtitiæ ad futuras Nuptias: at ea promiſſio, quæ excludit animum promittendi, vel ſe obligandi dare jus juſtitiæ nequaquam poteſt. Ita Sanchez *lib.*1. *matrim. d.*9. *num.*2. & 3. & *d.*10. *num.*1. Molina *tom.*3. *d.*235. Suar. *tom.*2. *de Relig. lib.*1.

de

de Voto cap. 2. & 3. opuſc. 4. de Volunt. Divin. d. 2. ſect. 2. n. 16. aliique.

4 Dico tertiò, etiam ſi addatur ejuſmodi fictæ promiſſioni juramentum, nec verum eſſe contractum, nec vera ſponſalia. Ratio eſt, quia (ut ait Sanct. Thomas apud Sanch. *c. n. 9.*) Juramentum ex ſui ratione non obligat, niſi juxta Jurantis intentionem. Cùm ergo is, de quo loquimur, intentionem non habeat ſe obligandi, obligare ſe per ejuſmodi juramentum non poterit.

5 Dices. Si ficta promiſſio etiam jurata jus Juſtitiæ non tribuit, nec vera ſponſalia conſtituit, unde ergo fictè promittens obligatur ex juſtitia ad reſarcienda damna ex ejuſmodi promiſſione redundantia?

Reſpondeo, Concedo, ex hac ficta promiſſione non oriri jus Juſtitiæ, nec obligationem ex ipſa promiſſione, ſeu contractu; ficta enim promiſſio nec vera promiſſio eſt, nec verus contractus, ſed ajo, oriri ex fictione ipſa; Cùm enim fictio prædicta ſit cauſa, ut ſupponimus, damni, debet omninò damnum ex radice damnificationis reſarciri.

6 Inſtas. Ergo hinc ſequitur, ut ſi nullum damnum ſequatur alteri, ad nihil teneatur fictè promittens, eſto peccaverit, ut dictum eſt.

Reſpondeo. Ita docet Sanch. *lib. 1. matr. 10. n. 10.* quando promiſſio facta eſt gratis, id eſt ſine remiſſione alterius; & non interveniat fractio juramenti. At eſt, ſi facta mutua promiſſio, id eſt, te fictè promittente, alter vero animo repromiſit, urget magis inſtantia facta, & poteſt eſſe duplex difficultas Prima, an quando nullum damnum ſubſequutum eſt, & nihil aliud additur, ſubnaſcatur obligatio adimplendi promiſſionem fictam? Secunda, an ſi præter fictam promiſſionem accedat aliud v.g. Defloratio Puellæ, cui Deflorator fictè promiſerit conjugium, aliqua ſubnaſcatur obligatio?

Reſpondeo, circa hanc poſteriorem difficultatem de Defloratore, quoad obligationem ad conjugium pluribus dixi *lib. 7. in Decal. c. 5. §. 3. à n. 26.* & poteſt item videri Sanc. *l. c. à n. 2.* Hurtad. *diſp. 1. de matr. diff. 12.* Averſ. *de matr. q. 8. ſect. 2. Verſ. Nec obſtat.* aliique.

7 Circa priorem verò, quæ eſt hujus loci, aſſero cum eodem Sanchez *l. c. n. 15. & 16.* eſſe probabile, teneri fictè promittentem ad contrahendum matrimonium cum ſponſa v. gr. decepta, ſed addo cum eodem Sanch. eſſe probabilius, non teneri. Ratio hujus addiri eſt, quia quamvis peccaverit Deceptor contra juſtitiam, tamen deceptio, dum nullius damni cauſa fuit, manſit in intentione, nec habuit effectum, unde non apparet aliquid quod ſit reſtituendum, & ſanè cùm promiſſio ficta verè non ſit promiſſio, ſequitur, nec promiſſionem deceptæ fuiſſe veram repromiſſionem (hæc enim ſupponit veram promiſſionem alterius) quare remanet, quod, nec decepta ſit obligata ad matrimonium. Si ergo decepta libera remanet, liber etiam remanebit deceptor à neceſſaria obligatione illam ducendi. Sicuti; ſi fictè tibi promitterem Romam adire, quando mihi dederis centum aureos: Si ergo nolim adire, unde tu mihi nihil des, eſto, fefellerim fictè promittendo, tamen, nec tu mihi, nec ego tibi aliquid debeo, præſcindendo ab alio damno, vel injuria, ut certè præſcindimus in caſu noſtro.

8 Quæres. Quid primò, ſi omnibus expenſis dubium eſſet, an fuerint contracta vera ſponſalia? Quid Secundò, ſi dubium eſſet, an quando ea quis contraxit, animum verum habuerit ſe obligandi, teneturne ad illam?

9 Reſpondeo. In priori caſu in foro conſcientiæ non tenetur. Ita Leand. *d. 1. de matr. q. 47.* cum Sanch. Henr. Bonac. Pontio, aliiſque, quia melior eſt conditio certæ libertatis ipſius, quæ, ut alibi ſæpè dictum eſt, à dubia promiſſione vinci non poteſt. In poſteriore caſu Sanch. *lib. 1. matr. d. 9. n. 12.* & communiter, *ap. eundem Leand.* docet obligari ad ſervandam promiſſionem, quia jam poſſidet promiſſio, quam certò quia adhibuit. Verùm in eodem conſcientiæ foro (præſcindendo à damno, quod fortè naſcatur alteri Sponſo ex tali promiſſione, hoc enim certum eſt eſſe reſtringendum) cur non poſſit dici, eſſet in hoc poſteriore caſu non poſſidere promiſſionem, quia de ipſa, an vera, & obligans fuerit, dubitatur, unde de ejus ſubſtantia non conſtet? Id in ſimili, ne contra communem doctrinam ire videremur, aliis diſcutiendum reliquimus *l. 1. in Decal. c. 3. §. 7. V. Profeſſ. Relig. & V. Matrim. n. 2. edit. Ven.* Idem ergo nunc faciamus.

Promiſſio ſine animo exequendi.

10 Quoad ſecundum de eo ſcilicet, qui vere promittit, & inſuper animo promittendi, ſeque obligandi, ſed animo non exequendi. Dico primò, eum peccare mortaliter, quia habet animum non adimplendi id, ad quod ſe graviter obligat. Dico ſecundò, eundem obligari ad futurum matrimonium. Ratio eſt, quia hęc ſunt vera ſponſalia, cum in his clarè intercedat mutua promiſſio. Ita Sanch. *l. 1. matr. d. 9. n. 2.* & aliquid ſimile eſſe in Voto, nos contra Valentiam diximus, cum Voto *lib. 3. in Decal. c. 12. §. 1. n. 4.*

Promiſſio præſcindens ab animo ſe obligandi, &c.

11 Quoad tertium de eo, qui promittit præſcindendo ab obligatione, eſt diligenter diſtinguendum. Si enim is novit, quid ſit promittere Nuptias, vel promittit juxta morem communem, quo ſolent ſponſalia promitti, ſicuti non peccat, ſic obligatur ſtare promiſſis, veraque contrahit ſponſalia. Ratio eſt, quia ſic ſe implicitè obligavit; dum enim ſic promiſit, nec contrarium expreſſit, implicitè voluit totum illud, quod in tali promiſſione involvitur, involvitur autem obligatio contrahendi matrimonium.

12 Verùm, ſi ex una parte præciſivè ſe habuit, & ex alia non novit eam promiſſionem afferre dictam obligationem, nec voluit facere, quod alii ſolent, cum nec implicitè, ſe obligaverit, vera ſponſalia non contraxit, conſequenter ad illa ſervanda non obligatur. Ita ibidem inſinuat Sanchez, & nos latius explicuimus dicto §. 1. præſertim *n. 5.* Supponimus autem hic, bona fide hunc proceſſiſſe: nam, ſi mala fide, ut alterum deciperet, ſic ſe geſſit, recurrit doctrina de fictè promittente paulò ſuperius allata.

CAPUT II.

De quibuſdam conditionibus requiſitis in Sponſalibus.

PRæterea, quæ hactenus dicta ſunt, debent ſponſalia eſſe. Primò, Voluntaria. Secundò, Non extorta Metu. Tertiò, Signo certo expreſſa. Quartò, Non neceſſariò aliis, ſed ſolùm Sponſis, manifeſta, Quintò, Abſoluta, non conditionata.

§. I. *Sponſalia Voluntaria eſſe debent.*

Ubi.

DE ERRORE, DECEPTIONE, IGNORANTIA forte intercurrentibus in illis.

1 QUòd ad Sponſalia requiratur libertas, & plena deliberatio, nec ſufficiat ſemiplena, potius eſt, tanquam res clara, ſupponendum, quàm probandum. Cùm enim ſponſalia obligent ad mortale, eam petere debet advertentiam, quæ ad mortale requiritur, quę non eſt, niſi plena, & perfecta. Sed, quæ tandem eſt hæc?

Reſpondeo, eſſe eam, qua intellectus ſine ullo errore, aut ignorantia apprehendit rem, & ſufficienter advertit, ſitne bona, vel mala, ſeu advertit, quænam in ſua natura illa ſit. Sanchez *lib. 1. matr. d. 8. nu. 2. & 4.* Pont. *l. 4. matr. c. 1.*

2 Hinc neque ab eo, qui uſu rationis careat, etiam ſi ſit ſeptennio major, neque à furioſo, neque ab ebrio, immò neque ab iracundo, vel valdè cupiente, quando ira, & cupiditas ita privant hominem uſu rationis, ut impediant advertentiam requiſitam ad mortale (quod certè rariſſimum eſt) valida ſponſalia, ſicuti, nec validum Matrimonium, inirur, Sanch. Hurt. Pontius, Becanus, aliique apud Leandrum *d. 1. d. matr q. 18.*

3 Quoniam verò ignorantia, deceptio, error minuunt voluntarium, quin aliquando tollunt, ideò, pro re noſtra, de illis aliqua hic ſunt adnotanda.

4 Primò. Si error ſit ejuſmodi, ut ſufficeret ad reddendum Irritum Matrimonium; qualis eſt error perſonæ, & conditionis ſervilis, ſine dubio reddit irrita, etiam ſponſalia: Si verò error ſit circa alias qualitates Sponſi, vel ſponſæ, quæ ſint tales, quæ ſufficerent ad reſcindenda ſponſalia: quando poſt illa ſupervenirent, de qua re infra *c. 5. §. 7. & 8.* ſaltem dat Jus ad reſcindenda ſponſalia facta per dictum errorem, quo illæ qualitates tunc non advertebantur, reſcindenda, inquam, modo mox dicendo *n. 8.*

5 Secundò. Si altera pars v.g. Sponſus dolo, & fraude ſponſam decepit in prædictis qualitatibus, & hic dolus dedit cauſam contractui ſcilicet, hoc dolo inducta Sponſa conſenſit, nulla ſunt ſponſalia ex Averſa loco mox citando, ſed contrarium tenet cum Leſſio, & aliis Coninc. *d. 23. de ſponſ. diſſol. dub. 9. n. 73.* An autem remaneat decipiens ex parte ſua, ſaltem in vim promiſſionis obligatus, eſt ſtandum ſponſalibus, ſi decepta id requirit, idem dic, quod de incutiente metum ad eadem ſponſalia extorquenda, *infr. §. 2. n. 13.* dicemus. Quòd ſi circa eaſdem qualitates nec ſponſus, nec ſponſa decipit, ſed iis neſcientibus decepit alius, non ſunt irrita ſponſalia: ex hac tamen cauſa poſſunt juſtè reſcindi modo mox dicendo *n. 8.* ita Averſ. *de mat. q. 8. ſect. 5.*

6 Tertiò. Si ex ignorantia, vel imprudentia ſeipſum ſponſus decepit in prædictis qualitatibus, pari modo valida erunt ſponſalia, ſed pari modo ex hac etiam cauſa reſcindi poſſunt. Idem *ibid.*

7 Quartò. Quando error, vel dolus in iiſdem qualitatibus intercesſit, ſed non inde inductus eſt ſponſus, vel ſponſa ad contrahendum (qui error apud Theologos, & Juriſtas dicitur comitans) valida ſunt ſponſalia; quia non ſunt contracta ex vi illius erroris, vel doli.

8 Quid ſi dubitat; An verè contraxerit ob qualitates, circa quas fuit error, vel dolus?

Reſp. ſi hæ qualitates erant tam graves, ut ſufficerent ad ſponſalia diſſolvenda, de quibus quidem qualitatibus hic loquimur, non debebit ſe tenere obligatum ad ſponſalia, quia niſi ipſi clarè conſtet, ſe verè, etiam cum illa cognitione, ſponſalia inire voluiſſe, poteſt, ſe tenere, tanquam inductum ad illa ex eo errore, vel dolo.

9 Quæres. Si in aliquibus ex dictis caſibus ſponſalia valida ſic contracta, poſſunt facilè reſcindi (id quod, ut DD. notant, non ſolùm miniſterio Judicis, verùm etiam ab ipſa parte errante, vel decepta, fieri per meram ſuam voluntatem poteſt, quæ ſcilicet jure ſuo reſiliat à ſponſalibus ſic initis) ſi, inquam, tam facilè reſcindi poſſunt, quid intereſt, quoad praxim ſcire, an ſponſalia ſint valida, necne?

10 Reſ-

Digitized by Google

10 Reſp. multum ſanè intereſſe, nam ſi ipſa jure ſunt valida, quamvis ſtatim reſcindenda, parient Impedimentum publicè honeſtatis, ideſt, una pars ono poteſt contrahere Matrimonium cum conſanguineis io primo gradu conjunctis cum alia parte, juata Decretum Tridentini, quod Impedimentum non pariunt; ſi ſint iovalida. Idem dic de jure ad ampleaus, & oſcula, donec reſcindantur, quæ duo in ſimili innui etiam ſuprà *c.1.§.2.n.3.*

§. II. *Non extorta metu.*

1 MEtus poteſt eſſe Primò, vel iojuſtè incuſſus ad extorquenda ſponſalia, vel juſtè. Secundò, vel gravis, qui dicitur cadens in conſtantem virum, vel levis. Tertiò, poteſt incuti, vel ad extorquenda, ut dictum eſt, ſponſalia, vel ad aliquid aliud, ut ſi inimicus mortem alicui minaretur, & is ex ſe, & liberè eligeret inire ſponſalia cum inimici ſorore, ut mortem ſic effugeret. Quartò, vel incuſſus ab eatrinſeca cauſa libera, v. g. à Parente, à Judice, ab inimico, vel ab eatrinſeca cauſa neceſſaria, v. g. ab infirmitate, tempeſtate, apprehenſione infirmi, unde quis moveatur ad ſponſandam, v. g. ſuam concubinam. Nota autem, metum illum, qui cauſatur à prædicta cauſa extrinſeca oeceſſaria, verè eſſe, & dici metum ab iotrinſeco, verè enim is, qui movet te ad Matrimonium promittendum, eſt tuus timor conceptus ex iofirmitate, naufragio, gehenna.

Has metuum Claſſes diſtinctè explicui. *L.1.in Dec.c.2.n.5.*

Metus gravis injuſtè incuſſus quomodo ſponſalia irritet?

2 Hic, ſive à parte, ſive ab aliis incuſſus ad extorquenda ſponſalia, reddit ipſa, non ſolùm Jure Eccleſiaſtico, ut colligitur ex *c. Ex litteris de diſpenſ. Impub.* ſed etiam Jure naturæ nulla; Ita ſuſtinui *loc. cit.* & rationem ſatis efficacem (ut mihi videtur) attuli, loquendo ibi de omni contractu afferente obligationem Juſtitiæ, & loquendo de Matrimonio: at certè eadem eſt ratio nunc de ſponſalibus. Videatur locus. *L.1.in Dec.c.2.§.7.* ne actum agere hic cogamur.

3 Quod autem ſaltem ex Jure Eccleſiaſtico ſint oulla prædicta meticuloſa ſponſalia, eſt communior opinio apud Sanch. *l. 3. mat. d. 19. n. 13.* idque, etiam ſi eſſent Juramento firmata, ita ut non ſit opus relaaatione Juramenti ad ea non ſervanda, ut docet Idem *ib. d. 21. nu. 3.* quem ſequitur Diana, *p.3. tract. 4. reſ. 278.* & Averſa *q.4. ſect. 6. Verſ. Aſſirendum*, alios citans.

Metus gravis juſtè incuſſus.

4 Hic iocuſſus ad eatorquenda ſponſalia, ut ſi v. g. Judex tibi dicat, quia homicidium commiſiſti, *Niſi deſpondeas Bertam, te juſtè ad triremes, vel ad mortem propter homicidium commiſſum condemnabo*, non reddit ſponſalia nulla; vide Averſ. *loc. cit. ſect. 4. Verſ. Et hac* Sicuti, nec per ſimilem metum, nullũ reddi Matrimonium, nos diximus *L.1. in Dec. c.2. §.7. nu.3.* & dicemus iofrà *tr.4. de conſenſu c.6. §.2.* militat enim eadem ratio *ibidem* dicta; Et quamvis Bonacina *ibidem* à me citatus doceat metu hoc juſto invalidũ reddi Matrimoniũ, ob perfectam libertatem, quam Matrimonium, quod ex ſe indiſſolubile, requirit, tamen idem dicere nequaquam poterit de ſponſalibus, quæ ea ſe indiſſolubilia non ſunt, ſed reſcindi ex ſupervenientibus cauſis poſſunt.

Metus levis, ſive juſtè, ſive injuſtè incuſſus.

5 Hic non reddit irrita ſponſalia: Ita aliqui apod Averſam; *loc. cit. V. dicendum tamen*, & nos item *loc. cit. §.6.* Idem ſuſtinemus de matrimonio, eadem autem eſt ratio de ſponſalibus. Monui tamen *ibidem*, ſaltem propter auctoritatem eatrinſecam, eſſe probabile, quòd ſponſalia metu levi juſto extorta ſint valida, ſed irritanda; etiam propria auctoritate; cùm enim (ut Sanch. *l.4. matr. d.19. n.6*) altera pars io conſcientia teneatur relaxare fide hoc metu extortam, poterit ipſemet vim patiens pari modo in conſcientia reſumere fidem à ſe datam idque, etiam ſi ſponſalia Juramento firmata fuerint, modò tamen Abſolutionem Juramenti obtinuerit, ut idem notat. Idem *ib. d.21. n. 4.* in foro externo non dari actionem huic patienti metum levem, ſive juſtum, ſive injuſtum, *ibid.* monui.

Metus injuſtus non incuſſus ad extorquenda ſponſalia, ſed ad aliud.

6 Hic non irritat ſponſalia, neque ex ſolo hoc capite, oiſi alia rationabilis ſuperveniat cauſa, irritari poſſunt. Ita colligitur ex iis, quæ habet Sanchez *l.4. matr. d.12. à n.8.* & ea iis, quæ nos *loc. cit. §.5. n.12.* diaimus, dum docuimus, matrimonium hoc modo celebratum eſſe validum, quia oon ex vi metus, ſed ex propria voluotate in illa occaſione metus eligitur Matrimonium, quare ſponſalia ioita ex metu illo mortis ab inimico incuſſo ob alium finem, quem *n. 1.* tertio loco explicui, valida ſunt.

Metus quicunque, ſive gravis, ſive levis incuſſus à cauſa extrinſeca non libera.

7 Hic pari modo non irritat ſponſalia; unde ſponſalia, quæ *nu. v.* exempli cauſa attolimus contracta ex metu naufragii, &c. valida ſunt. Ratio eſt, qoia tuoc homo à ſe ipſo, noo ab alio impulſus, eligit, tanquam medium ſui boni, illa ſponſalia. Lege Sanch. *l.4. matr. d.12. n. 3.* & oos idem dicemus de Matrimonio infrà *c.8.§.2.*

Obligatio incutientis metum.

8 Inquires. Cùm certum ſit, illam partem, quæ metum gravem iojuſtum paſſa eſt, poſſe licitè reſilire à ſponſalibus, quid dicendum de ea parte v. gr. de ſponſo; qui metum injuſtè incuſſit, ſeu, quo ſciente, incuſſus eſt ab alio metus, ultra peccatum mortale, quia eſt injuria in re gravi, obligatur ne ſtare ſponſalibus, ſi fortè ſponſa, quæ metum paſſa eſt, velit Matrimonium cootrahere?

9 Reſpondeo. Certum eſt Primò, non obligari ad Nuptias contrahendas ea vi Juſtitiæ ſponſalium, quia, jam dictum eſt, hæc ſponſalia irrita eſſe.

10 Certum eſt Secuodò, obligari ad reſarciendum omnia damna forte inde conſequuta ſponſæ, multo magis ſi adfuit violatio, de qua re diſtinctè *l.7. in Dec. c.5. §.3. n. præſertim* 43. locutus ſum.

11 Supereſt ergo quæſtio; An obligetur ad Nuptias, ſaltem ex vi fidelitatis, ſeu ex vi promiſſionis.

12 Reſp. Obligari, oiſi aliquid ſuperveniat, quod ab obligatione excuſet, docet Averſa *q.8. de matr. ſect.4. Verſ. Dum vero*. ſicuti idem *c. 4. ſeſſ. 2. Eſt quo*, docuerat, in Matrimonio meticuloſè ioito, eum, qui metum injuſtè incuſſit, obligari ad iterùm contrahendum validè Matrimonium, ſi altera pars matrimonium ratificari expoſtulet.

13 Sed non obligari, colligitur ex Caſtr. *d.2. de ſponſ. q.12. num.2.* & ex Sanc. *l.4. ma. d.15. n.5* quatenus hi probabiliter reputant, Incutiẽtem metum ad ipſum Matrimonium extorquendum, non obligari in foro conſcientiæ, donec per Judicem cõdemnetur, ad illud ratificandum, etiam ſi altera pars metum paſſa ratificatum velit. Nam ea hoc colligitur, quod multo probabilius iidem reputabunt in ſponſalibus, propter paritatem, immò majoritatem rationis. Ratio præcipua hujus doctrinæ eſt, quia in contractu oneroſo, cum ex ſua natura ipſe ſit ex utraque parte obligatorius, certè, ut ſervetur æqualitas, aut utraque pars obligata remanere debebit, aut neutra; Cùm igitur certum ſit, in caſibus poſitis, partem, quæ metum paſſa eſt, non remanere obligatam, nec remanebit alia. Moneo tamen præ oculis ſemper habendum, quod diximus *n.10. & in Dec. loc. ib. cit.*

14 Quod diaimus de incutiente metum, dic cum Sanch. *l.1. mat. d. 11. n.5.* de decipiente, idemque dic de fictè conſentiente cum eadem monitione *n. 10.* Adde tamen, neutrum obligari ad aliquid, ſi mutua fuit, & æqualis deceptio, vel fictio; quia in iojuriis datur compenſatio, & deceptione deceptio eliditur. Lege Sanc. *l.2. mat. d.10. præſertim n. 11.* Laym. *l.5. tr.10. c.1. n.11.* & Boſſium, *de mat. c.2. n.62.*

Animadverſio pro metu juſtè incuſſo à lege.

15 Denique adverte ſponſalia inita ex metu juſtè incuſſo per legem, ut ſi Judea ſic dicat, *Si non deſpondeas Bertam (quam, quia violaſti, debes ex lege, & ex obligatione uxorem ducere) te in triremes trudam*, adverte, inquam, ſponſalia hæc & valida eſſe, & reſcindi non poſſe, quia ex nulla parte iojuriam continent, ut ex dictis, *& ex 1. lib. in Dec. l.c.*

§. III. *Signo certo expreſſa.*

1 QUæcumque verba, ſigna, ſcriptura, nutus, quibus Sponſus, & Sponſa determinatæ perſonæ ſignificent promiſſionem reciprocam de futuris Nuptiis, ſufficiunt ad cõſtituenda ſponſalia, ſive ea ſigna ejuſmodi ſint ex propria ſignificatione, ſive ex conſuetudine, ſive ex propria voluntate ſpondentium, ſive quocumque alio modo, dummodo, ut dixi, ſponſus, & Sponſa ioter ſe ſignificent, intelligantq; promiſſionem. Cùm enim ſponſalia ſint metus contractus civilis, ſatis ſunt ea verba, vel ſigna, quæ internum conſenſum, ſeque obligandi intentionem ſufficienter exprimant. Meritò igitur Sanchez *l. 1. mat. d. 18. n. 3.* ait, apud Indos illa verba *Ego te ducam*. reſpondente alio, *Forte ego te ducam*, & alia verba apod Indos, *Sepeliam te, quando morieris*. Meritò, inquam, ait, parere vera ſponſalia; oam quamvis ex ſe hæc non ſint determinata promiſſio, tameo ea uſu illius regioois, animus ſpoodendi Matrimonium explicatur.

2 Idem dic, ſi poſt tractatum de ſponſalibus addant Sponſi. *Placet*, vel quid ſimile, nam tunc ea circumſtantiis ſatis prædictus animus exprimitur.

3 Pari modo, ut vult Sanch *l.c. n.4.* ſi Sponſus v. g. diait verba certò ſignificantia promiſſionem, & Sponſa reſpondeat, *Conſentio, Volo*, vel quid ſimile; quia verba ſequentia intelliguntur ad ſenſum præcedentium, oiſi clarè contrarium explicetur.

4 Dixi autem *n. 1* (determinatæ perſonæ) Nam ſponſalia oon conſtituentur, ſi perſonæ ſint indeterminatæ, ut ſi quis ita dicat, *Accipio in Sponſam meam unam ex his tribus filiabus tuis*; quia ſic incerta eſt promiſſio, cùm neſciatur, in quam ea filiis terminetur.

5 Ex dictis ergo, ſi conſtet adfuiſſe intentionem ſpondendi, & Sponſus, ac Sponſa per illa ſigna, vel verba, quamvis ex ſe non ſufficienter explicativa, ſatis promiſſionem mutuam cognoverint, vera enaſcentur ſponſalia, utramque in foro conſcientiæ obligationem inducent.

6 In foro autem externo Judea, coi iotentio ſpondentium interna conſtare non poteſt, debebit pronunciare juxta verba, vel ſigna exter-

na. Quare, ſi ea mutuam promiſſionem ſignificent, vel ex ſe, vel ea circunſtantiis, vel ex conſuetudine loci, pronunciabit valida ſponſalia: ſi non ſignificent, pronunciabit invalida; Si verò dubia eſt ſignificatio, puto, debere à Judice ferri ſententiam pro validitate ſponſalium; quia in cauſa Matrimonii judicandum ſemper à Judice eſt in ejus favorem, ut docet cum communi Sanchez, *l.c.* qui tamen excipit, quando dubium oritur ex Impedimento Impotentiæ. At cauſa ſponſalium cauſa Matrimonii eſt; Quid in foro conſcientiæ ſit in dubio dat**e** conſenſus in matrimonium ſentiendum, meam ſententiam propoſui. *Lib. 1. in Dec. c. 3.* §. 7. Sed hoc *in editio 2. Ven. ejuſdem Decalogi*.

7 Jam verò bis in univerſum dictis, ipſa verba, vel ſigna certò, vel dubiè ſignificantia, hic claritatis gratia in ſuas Claſſes diſtributas ſubſcribamus.

Verba, quæ certò conſtituunt Sponſalia.

8 *Accipiam, vel ducam te*, vel, v. gr. *Mariam, in meam, vel in Sponſam meam.*

9 *Promitto, me ducturum te*, vel, *Mariam in craſtinum.*

10 *Accipiam, ducam, te*, vel, *Mariam*. Nam ea communi uſu, ſub intelligitur, *in uxorem*.

11 *Deinceps, poſt hac, ex nunc te ducam*, vel, *te accipiam in uxorem.*

12 *Non aliam, ſed te ducam.*

13 *Promitto*, vel, *me obligo*, vel, *do tibi fidem meam, quòd te ducam.*

14 *Sub fide mea te ducam.*

15 *Habeas me infidum, niſi te ducam.*

16 *Ego te accipio in uxorem*. Et altera reſpondeat, *Ego te accipiam in virum*, conſtituunt ſponſalia. Nam licèt illud Sponſi, *Accipio*, ſignificet de præſenti; unde videatur per hæc verba conſtitui Matrimonium: tamen illa expreſſio Sponſæ reſpondentis per futurum, oſtendit, conſenſum eſſe de futuro; atque adeo conſtituuntur ſponſalia, non vero Matrimonium.

Verba, quæ certò non conſtituunt ſponſalia, ſed potiùs Matrimonium.

17 *Accipio te in meam.*

18 *Habeo te in uxorem.*

19 *Providebo tibi, ſicuti uxori*. Sed vide *n.* 28.

20 *Ex nunc repute te uxorem*, ſeu, *in uxorem meam.*

21 *Ex nunc*, vel, *ſemper*, vel, *omnibus diebus vitæ meæ*, vel, *poſthac*, vel, *ab hoc tempore habebo te, tenebo te pro uxore, tractabo te, providebo tibi, ut uxori. Poſthac*, vel, *ex nunc eris mea.*

Prædictæ formulæ, exprimente utroque ſimili modo ſuum conſenſum, non conſtituunt ſponſalia, nam conſtituunt Matrimonium; quia ſic explicatur conſenſus de præſenti. Cùm autem in ultima ex prędictis non additur illud *ex nunc, poſthac, vel ſemper*, dubia res eſt, de qua mox *n.* 28.

22 *Volo te in uxorem: Volo te in virum*. Non conſtituunt ſponſalia, ſed Matrimonium, quia conſenſus eſt de præſenti; Si autem dicatur *Volo te ducere in uxorem*, dubia res eſt, de qua *n.* 29.

23 Verba illa negativa: *Nunquam aliam à te ducam*, non inducunt ſponſalia, nec Matrimonium; ſed ad ſummum ſic dicentes tenebuntur ſolùm ſub conditione, illam ducere, ſi aliquam ducere velint. Vide Sanch. *l. 1 mat. diſp.* 19 *n.* 1. & Averſam *q.* 8. *ſect.* 3. *V. Debet*. Si dicatur *Nullam aliam ducam, niſi te*, mox *n.* 31. explicabo.

24 *Non aliam, niſi te duco*, Matrimonium conſtituit, non ſponſalia, quia ſic exprimitur conſenſus de præſenti.

Verba, quæ ſub dubio conſtituunt ſponſalia, niſi major expreſſio addatur.

25 *Promitto, me diſponſaturum te, vel Mariam.*

26 *Te deſponſabo.*

27 *Tecum ſponſalia contrahebam*. Hæc tria afferunt incerta ſponſalia: eſt tamen probabilius ex Sanch. *loc. c. d.* 18. *n.* 13. ſponſalia non afferre, ſunt enim ſolùm promiſſio de ſponſalibus contrahendis.

28 *Habeo, tenebo te ut uxorem, providebo tibi ut uxori*, dubiæ ſunt formulæ, an ſcilicet Matrimonium, an ſolùm ſponſalia conſtituant, quando non additur aliqua ex illis particulis dictis *n.* 21. *ex nunc ſemper, &c.* Nihilominus Sanc. *l. c. n.* 18. & Hurtad *d.* 1. *de mat. diſ.* 13 citans Coninch. ajunt probabilius eſſe, quod ſine illis particulis conſtituant ſponſalia, quia ex ſe hæc verba reſpiciunt futurum. Rectè *ex ſe* (ajuot) nam conſtituent Matrimonium, ſi conſuetudo loci, vel tractatus antecedens de Matrimonio, vel quid ſimile efficiat, ut ea verba ſignificent cōſenſum de præſenti, quę conſideratio ſemper in hac materia adhibenda eſt, ut univerſim innui *n.* 1. 2. & 3. Ex quo cōciliatur, quod diximus *n.* 19. de illa formula (*providebo tibi ut uxori*) & quod hic dicimus de eadem; hic enim, ut probabilius aſſerimus, per eam ex ſe conſtitui ſponſalia: ibi autem diximus conſtitui Matrimonium, ſed intelligendum eſt non ex ſe, ſed vel ex circumſtantiis, vel ex uſu religionis ad ſimilitudinem ejus, quod *n.* 2. attulimus de ea Indorum formula, quamvis per verbum futurum, *Sep. liam te, &c.* Illa item formula; *mea eris*, dubia eſt; Siquidem ſenſus poteſt eſſe, *mea eris uxor*, vel *mea eris Sponſa*. Sed mihi quidem longè probabilius eſt, per eam conſtitui ſponſalia, quia id notat illud futurum, (*eris*) quod tamen contrahi ad præſens, undè & tunc conſtitui Matrimonium, ſi addatur, *ex nunc poſthac, &c.* diximus *eod. n.* 21. & idem, ſi ſimilia addantur, *ibidem* diximus de illis aliis formulis, *habebo te, tenebo te pro uxore, &c.*

29 *Volo*, vel *placet* infinito adjunctum, ſic, *volo*, vel, *placet contrahere tecum, ducere, accipere te in uxorem.* pari modo *volo te habere, et tenere in uxorem*, dubia ſunt verba. Conſtituunt ſponſalia ex Sanchez, *loc. citat.* quia ex ſe hæc verba ſatis verificantur, ſi ea proferens nolit nunc illam eſſe ſuam, ſed tempore futuro; Verùm ab Hurtad. *loc. cit.* hæc putantur verba ſatis æquivoca, quia poſſunt ſignificare merum dumtaxat deſiderium promittendi; atque adeò Judex, qui intentionem ſic loquentium non noſcit, debebit pronunciare (ait Hurtadus) per hæc verba, nec Matrimonium, nec ſponſalia fuiſſe conſtitūta. Lege etiam de Lugo *l.* 3. *Reſp. mor. d.* 16. *n.* 47. & 48.

30 *Accipio te in meam ex craſtino*, ſeu *in craſtinam*, non ſponſalia, ſed Matrimonium conſtituere, docet Hurt. *loc. c.* quia ſenſus eſt, *nunc volo*, ſeu *conſentio, ut cras ſis mea*: conſenſus ergo eſt, inquit, de pręſenti, licèt exequutio debeat eſſe cras. Ad *loc. cit.* ait conſtituere ſponſalia, quia ratione illius additi (*ex craſtino &c.*) promiſſio eſt de futuro. Incerta igitur res hæc apparet mihi.

31 *Nullam aliam ducam*, vel, *duco, niſi te*, vel, *præter te*, vel, *quàm te*, nec ſponſalia conſtituere, nec Matrimonium, putant Sanch. *ibi n.* 5. 8. & 10. & Pont *l.* 2. *matr. c.* 10. Rem eſſe dubiam dicit Averſa. *q.* 8. *matr. ſect.* 3. *V. Debet.* Diſtinguit autem Hurt. *l. c. diff.* 13. *n.* 57 Si enim dicatur *duco*. conſtituitur (*a. t*) Matrimonium, ſi *ducam*, conſtituuntur ſponſalia. Huic poſtremo adhæreo, quia per illud, *duco*, conſenſus præſens exprimitur; per illud, *ducam*, exprimitur futurus; nam propterea *n.* 11. hanc poſteriorem numeravi inter formas conſtituentes ſponſalia, & illam priorem *n.* 14. recenſui inter conſtituentes matrimonium.

Signa, quæ Sponſalia conſtituunt.

32 Porrigere, & tangere ſibi manus in ſignum fidei, & promiſſionis, quam ſibi dant Sponſi de futuris Nuptiis.

33 Immiſſio annuli in digitum ad idem ſignificandum.

34 Miſſio, & acceptatio munerum juxta morem Sponſorum, pręcedente tractatu de matrimonio.

Ex his vides non ſolùm prædicta ſigna ſola, ſed nec ipſam copulam ſolam, conſtituere ſponſalia, niſi ſupponatur tractatio de Nuptiis, vel quid ſimile, ſecus enim prædicta præſtari poſſent animo fornicario.

35 Taciturnitas filii præſentis, quando Parentes, Tutores, vel curam illius loco Parentum gerentes Matrimonium ipſius promittunt, parit ſponſalia. Parentes, inquam, Tutores, &c. nō verò extranei, nam non aſſentior Pontio *l.* 2. *c.* 14. *n.* 7. aſſerenti, & Dianæ *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 271. indicanti eſſe probabile, conſtitui ſponſalia, etiam ſi extranei ſint, qui promittunt; non aſſentior, inquam, quia extranei carent auctoritate exprimendi aliorum conſenſum, & taciturnitas tunc dicti filii non præſumitur rationabiliter eſſe conſenſus, facilè enim poteſt procedere ex eo, quòd non curat ea, quæ dicti extranei ea ſe promittunt, cùm non teneatur ipſis reſpondere.

36 Si filius abſens, vel infans, poſteà fiat præſens, vel ſeptennis, quando ab iiſdem Parentibus edicet promiſſionem pro ipſo factam de ipſius Matrimonio, & ipſe taceat, ſponſalia item init, Ita Coninc. *d.* 21. *dub.* 3. *n.* 39. multo magis, ſi ratificet per verba, vel per cohabitationē, vel per oſcula, & amplexus, vel per viſitationem, vel per appellationem Sponſæ, vel per ſimilia, ſic enim eſt clara ſponſalium approbatio, quod etiam definitur in Jure. *C. un. de Deſponſ. Impub. in* 6.

§. IV. *Non neceſſariò aliis manifeſta.*

1 IN hoc, inter alia multa, Matrimonium differt à ſponſalibus, quòd poſt Tridentinum Matrimonium invalidè initur, niſi ineatur publice, hoc eſt, coram Parocho, & Teſtibus, id quod dicitur iniri Matrimonium in facie Eccleſiæ: at non ſic ſponſalia; ad horum enim valorem ſatis eſt, ſi ſoli Sponſi inter ſe mutuam promiſſionem exhibeant. Quare ſponſalia clandeſtina, & valida ſunt, & niſi aliud mali immiſceatur, licita, ut declaravit Sacra Congregatio apud Rebellium, & Hurtadum, *l. c. diff.* 16. *n.* 69. *Decretum Tridentini* (ait Sacra Congregatio, *quod ſtatuit, ut matrimonium fiat coram Parocho, & Teſtibus, non habet locum in ſponſalibus.*

2 Porrò dubitabis: An Matrimonium ipſum clandeſtinum, quod eſt invalidum, ut Matrimonium, inducat tamen valida ſponſalia, & ſic qui abſente Parocho, & Teſtibus Matrimonium contraxit, obligetur iterùm legitimè contrahere, quaſi tunc ſponſalia contraxiſſet.

3 Reſpondeo. Vel agimus de Matrimonio clandeſtino contracto ab Impuberibus, vel à Puberibus: Pubertas acquiritur à viro, decimo quarto anno completo; à fœmina, duodecimo item completo.

4 De priore non eſt controverſia. Sicut enim omnes docemus, Matrimonium clandeſtinum, ut etiam publicum, ſi cōtrahatur inter dictos Impuberes, nullum eſſe, tum ratione impubertatis, quia tunc non ſunt apti ad Matrimonium: tum ratione clandeſtinitatis, quia per Tridentinum, *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de matr.* Matrimonium clandeſtinum irritum eſt, & nullum: eodem modo cum Sanch. *lib.* 2. *mat. d.* 21. *num.* 5. docemus omnes, ejuſmodi Matrimonium eſſe in

ratio-

Digitized by Google

ratione ſponſalium, validum, ita ut impubères, qui clandeſtinè invalidum Matrimonium contraxerunt, tamen contraxerunt vera ſponſalia, & item reſultaverit Impedimentum publicæ honeſtatis. Ratio eſt, quia ejuſmodi Matrimonium obligare ut ſponſalia definivit *Caput finale de Deſponſ. Impuberum, & unicum*; §. *Idem quoque eodem num.6.* & ratio definitionis fuit, quia quando actus includitur in eo, quod fit, ſi non valet eo pacto, quo fit, valet meliori modo, quo poteſt. At ſponſalia ſatis manifeſtè includuntur in eo contractu clandeſtino. Cùm igitur ex alia parte Tridentinum ſolùm annullaverit Matrimonium clandeſtinum, non verò Clandeſtina ſponſalia, ſequitur, ea eſſe valida. Excipe, niſi prædicti expreſsè expluſerint ſponſalia, ut ſi dixiſſent, *Contrahimus Matrimonium, quòd ſi matrimonium non valet, nolumus nos obligare ad ſponſalia*, nam tunc ſponſalia incluſa nequaquam fuiſſent in illo clandeſtino matrimonio.

5 De poſteriori celebris eſt, & vulgata quæſtio. An matrimonium clandeſtinum inter puberes, cùm non valeat poſt Tridentinum ut matrimonium, valeat, obligetque, ut ſponſalia, ſicuti modo diximus de clandeſtino inter impuberes.

6 Negat Sanch. *loc.cit.diſp.*20. eumque ſequitur Bonac. Dian. *p.3. tr.4.reſ.*258. Becanus, Navarr. aliique apud Averſam. *loc.mox.citando. V. Si autem.* Innititur in illis Tridentini verbis. *Adſic*, ideſt clandeſtinè *contrahendum eos Sancta Synodus omnino inhabiles reddit*. Si enim eſsent habiles (ait Sanch.) ad ſponſalia, non eſſent omnino inhabiles. Confirmat nam, tunc ſolùm actus, ſi non valet, ut agitur, valet meliori modo, quo poteſt, quando eſt defectus ex parte cauſæ efficientis, ut eſt in matrimonio impuberum; at quando eſt defectus ex parte efficientis, & formæ, ut eſt in caſu noſtro, in quo Tridentinum inhabiles reddit illas perſonas, & requirit publicitatem illam tanquam formam, corruit omnino totus actus; undè quia ejuſmodi actui reſiſtit Jus Tridentini, non poteſt ex illo oriri obligatio ſponſalium.

7 Præter citatos, hanc etiam ſententiam ſequitur Boſſius, *de matr. c.1.§.7.* citans pro eo 35. Doctores, addens, non poſſe hoc matrimonium, etiam ſi juratum fuerit, & etiam ſi acceſſerit poſteà copula, parere valida ſponſalia, quia illud totum, quantum, quantum eſt, eſt actus nullus ex Tridentino: ex actu autem nullo nullus procedere poteſt effectus.

8 Nihilominus Averſa *q.8. ſect.3.V.Ut datur*, citans pro ſe Nav. & prætereà Cordubam, Coninc. Layman, Rebellium, (quibus adde alios apud Boſſium *loc.ci.* afferentes declarationem Sacræ Congregationis) ait, valere ſaltem ut ſponſalia, æquè prorſus ac valet in impuberibus. Ratio potiſſima eſt; quia fundamentum, quo innixus eſt Sanchez, non videtur ſolidum, nam Tridentinum inhabiles omnino reddidit Fideles ad contrahendum matrimonium clandeſtinè, non verò ſponſalia: ſcilicet non abſtulit vim obligationis per modum dumtaxat matrimonii de præſenti, Jus ergo Tridentini reſiſtit contractui clandeſtino, ut matrimonium eſt, non verò, ut eſt promiſſio ſponſalium: Quare negandum eſt illud, quòd aſſumit Sanch. in Confirmatione, nimirum, quòd eæ perſonæ tunc ſint inhabiles ad ſponſalia, & quod tunc deſit forma data à Tridentino; Tridentinum enim ſolùm eas perſonas reddidit inhabiles, & eam formam dedit, pro matrimonio tantùm, non pro ſponſalibus in eo contractu.

9 Prior ex dictis ſententiis videtur probabilior; quia, dum abſolutè loquitur Tridentinum, abſolutè nullum totum actum quoad omnes partes quomodocumque imbibitas reſellit, nihilominus poſterioris probabilitatem ſuam ne denegemus.

10 Quòd ſi clandeſtinè contrahentes habeant intentionem faciendi ſponſalia, ſi non poſſint validum facere matrimonium etiam Sanc. *loc.cit.n.6.* concedit, tunc fieri valida ſponſalia, ſed magis conſequenter negat Boſſius, *loc. cit.* quia ſic contrahentes non promittunt ſponſalia externis verbis, ſeu ſignis externis, ſed ſolùm internè, quod ex ſupradictis ad validitatem non ſufficit; verba enim illa clandeſtini Matrimonii, cùm actum omninò nullum, ex ſententia Sanchez, & ipſius Boſſii, contineant, videntur non poſſe intentionem promiſſionis ſponſalium legitimè ſignificare.

§. V. *Abſoluta ſponſalia, & non conditionata Remiſſivè.*

DE his agetur commodiùs, cùm de conſenſu ipſius contractus Matrimonii, Deo favente, infra *Tr.4. de Conſenſu c.5.* diſputabimus.

CAPUT III.

Quis poſſit Sponſalia contrahere?

HIc ſolùm duo difficultatem habent, Primò, an poſſit quis in quacunque ætate. Secundò, an poſſit quis impedimento aliquo laborans, validè inire ſponſalia.

1 QUæſtio poteſt eſſe Primò de eo, qui ſeptennium complevit, ſed nondum eſt pubes. Secundò, de eo, qui illud non complevit.

De eo, qui ſeptennium complevit.

Dico primò. Qui ſeptennium complevit, quamvis nondum pubes, validè, & licitè ſponſalia contrahit, ſi uſu rationis eſt compos (nam impos rationis, etiam ſeptennio major, non eſt aptus ad ſponſalia, ut ſupra vidimus) Ita Sanctus Thomas, *in 4 d.27.q.2.ar.6.V. Sponſalia q.3.* aliique perpauci, requirentes ad ſponſalia eandem ætatem, quæ requiritur ad Matrimonium. Ratio noſtræ doctrinæ eſt, quia licèt ſit determinata ætas pro Matrimonio, pro quo jura requirunt pubertatem, ſcilicet duodecimum annum completum in fœmina; decimumquartum item completum in viro, tamen pro ſponſalibus expreſsè conceditur ſufficere, (*C. Litt. & C. Acceſſit. De diſpenſ. Impub. & alibi.*) tum pro fœminis, tum pro viris ſeptennium completum. Hujus autem rei congruentia eſt, quia ad Matrimonium, quod ex ſe eſt indiſſolubile, maturiore opus eſt judicio, quàm ad ſponſalia, quæ reſcindi ex multis cauſis poſſunt.

De eo, qui ſeptennium non complevit.

2 Dico ſecundò. Minor ſeptennio carens uſu rationis invalidè init ſponſalia. Patet id ex dictis ſupra, *c.2. §.1. n 2.* & habetur in jure. *C.un.de diſp. impub. in 6.*

3 Dico tamen Tertiò. Idem Minor ſeptennio, ſi uſu rationis polleat; etiam ſi eum uſum per miraculum recepiſſet, validè, & licitè contrahit ſponſalia. Hoc dictum magis ad controverſum, quàm præcedens; nam aliqui cum Averſa *q.8. mat. ſect.7. V. Dicendum tamen* requirunt, præter uſum rationis, ætatem ſeptennii completi; aliqui apud Dianam, ut S. Thom. *loc.cit.ad Septimum.* & apud eundem Averſam Diana *p.3.tr.4.reſ.*274. præter dictum uſum, requirunt ætatem ſaltem proximam ſeptennio. Sed nos cum Sanch. *l.1. matr.diſp.*26.*n.*14. Pontio, *l.2.c.5.* & Leand. *de matr. diſp.*1.*q.*28. alios citans, requirimus uſum ſolùm rationis; fatemur tamen propter aliquos Textus, quos prædicti Doctores inducunt, ipſorum ſententiam eſſe probabilem. Ratio noſtra potiſſima eſt; quia quando jus ſive concedit, ſive præſcribit pro ſponſalibus ſeptennium; ideò præſcribit, quia tunc præſumit in Sponſis uſum rationis neceſſariæ ad illa contrahenda: prorſus ſicuti, ideò præſcribit ætatem pubertatis pro Matrimonio; quia tunc præſumit potentiam ad generandum; Si ergo jam habetur ſufficiens uſus rationis ante ſeptennium, ſufficienter Jura ſervabuntur, ſicuti proportionaliter Jura, quæ requirunt pubertatem pro Matrimonio ſufficienter ſervantur etiam ante pubertatem, quando ante illam conſtat, quòd malitia ſuppleat ætatem, ut cum communi docet idem Sanch. *l.7.diſp.*104.*n.*5. *& n.*15.

4 Illud eſt notandum cum eodem *l.1.matr.d.*16.*n.*10. ante ſeptennium non eſſe ſponſalia, niſi appareat, & in foro externo, niſi probetur, ſponſos eſſe compotes uſus rationis, ſed, poſt ſeptennium completum eſſe ſponſalia; niſi appareat, ſeu probetur eos rationis non eſſe capaces. Ratio eſt, quia poſt ſeptennium præſumitur uſus rationis; anteà verò præſumitur carentia uſus rationis.

5 Dixi, validè, licitè; Et quidem, quod validè, jam probatum eſt, quod verò etiam licitè, probatur, quia, ſi ex una parte ea ſunt valida, ut vidimus, cum ex alia parte nullum jus ſit in contrarium, non eſt, unde oriri debeat culpa, ſive venialis, ſive mortalis: & certe licèt à Pontio *l.7.matr. c.65. n.3.* putetur inire Matrimonium ante pubertatem eſſe mortale, quod negat Sanchez *lib.1.matr.d.17.nu.5.* & 6. (intellige, quando initur exercendum poſt pubertatem) tamen utrique conveniunt, non eſſe peccatum ſponſalia contrahere ante ſeptennium. Conſonat in utroque dicto Leander. *loc.cit.q.*29. *& q.*30.

6 Dices. Qui pollens ratione ſponſalia celebrat ante ſeptennium, immò etiam poſt, ſed ante pubertatem, poteſt deinde ſtatim ac pubertatem attigerit ex ſua mera voluntate illa diſſolvere, ut mox dicemus, & docet Sanch. *l.1.diſp.*51.*n.*9. *&* 14. ergo videtur illicitum eſſe, tunc contrahere. Probatur conſequentia, quia Sponſis conceduntur ex probabili ſententia oſcula, & amplexus; at illicitum videtur, ipſis hæc concedi propter ſponſalia, & deinde eoſdem liberè eadem ſponſalia poſſe diſſolvere.

7 Reſpondeo cum Averſa, *quæſt.8. matrim. ſect.7. §. Ad Textum vero*, etiam ex voluntate utriuſque poſſunt reſcindi ſponſalia inita inter puberes, ut infrà videbimus, & tamen his eadem oſcula, & amplexus conceduntur. Ergo argumentum hoc ab omnibus eſt diſſolvendum; Diſſolvi autem facilè poteſt, quia inconveniens non eſt, jus oſculandi tandiù durare, quandiù durant ſponſalia quibus reſciſſis, deperdatur & Jus: Sicuti durante contractu, v. g. cenſus, adeſt Jus in Creditore exigendi penſionem, quo tamen reſciſſo, & Jus exigendi reſcinditur.

§. II. *Impedimenta, quibus contrahentes fortè laborant, an irritent ſponſalia?*

1 AN Titius, & Berta conſanguinei, antequam obtineant diſpenſationem, ſint habiles ad contrahenda validè ſponſalia? Quod eſt quærere, an impedimentis dirimentibus affecti à validitate ſponſalium repellantur, ſicuti repelluntur à validitate Matrimonii? Rurſus, an Antonius Voto ſimplici Caſtitatis aſtrictus, ſit

aptus ad eadem contrahenda: quòd eſt quærere, an impedimentis non dirimentibus laborantes validè celebreot ſponſalia?

2 Dico Primò, cum Averſa *l.c. ſect.3.init.* eſſe probabilius, Titium prædictum cum Berta eſſe ſecundùm præſentem ſtatum inhabilem ad valorem ſponſalium. Probatur, quia non poteſt validè ſe quis obligare ad illud, quod ponere ex ſe non poteſt; ergo, qui non valet propter impedimentum dirimens (quod certè ipſe non poteſt ea ſe tollere;) Matrimonium contrahere, nec promittere illud per ſponſalia valebit.

Dixi ſecundùm præſentem ſtatum, propter ea, quæ mox addam *num.5.*

3 Dico Secundò, cum eodem *ibid.* & cum Sanch. *l.1. de matr. d.46. n.3.* prædictum Antonium non poſſe validè ſponſalia, nec Matrimonium promittere. Ratio eſt, quia promiſſio etiam jurata faciendi rem malam non obligat, unde non eſt vera promiſſio, atque adeò oec ſponſalia. At Antonius Voto dicto ligatus, promitteret per ſponſalia violare Votum Caſtitatis: ergo, &c.

4 Hinc colligis, reſpectu ſponſalium omnia impedimeota eſſe dirimentia, quia ex diverſa via, altera explicata *nu.2.* altera *nu.3.* ſponſalium promiſſio irrita redditur. Non ſic quoad Matrimonium ipſum: nam dirimentia reddunt omninò nullum matrimonium, at ſolùm impedientia non irritant matrimonium, ſed inducuot dumtaxat peccatum in contrahentibus. Et quidem hujus ſecundi generis eſt dictum Votum ſimplex Caſtitatis, ut ſuo loco explicatum eſt, cùm de impedimentis Matrimonii eſt diſputatum.

5 Dico Tertiò cum G. Hurtad. *diſp.1. de Matrim. diff.21. initio*, quæ hactenus diximus, hoc eſt, non fieri ab his impeditis vera ſponſalia, & peccari ea attendendo, iotelligi, ſi promiſſio referatur ad quodcunque tempus, quo durat impedimentum, vel etiam, ut colligo ex Sanch. *l.1. matrim. d.5. nu.26.* ſi promiſſio ab impedito fiat abſolutè, oam tunc promiſſio videtur referri ad quodcumque tempus. At dico, valida fieri, & (ut idem Sanch *n.16.* notat) etiam licita, ſi referantor ad tempus, quo ceſſabit impedimentum, ut ſi quis conſanguineus ſic promittat conſanguineæ: *Nunc ſpondeo tibi futuras Nuptias, celebrandas poſt obtentam diſpenſationem*: quo pacto certè ſenſus eſt conditionatus, hoc modo: *Spondeo, ſi Pontifex diſpenſaverit.* Ratio hujus doctrinæ eſt, quia pro illo priori tempore urget inhabilitas, & impedimentum perſonæ, unde & peccati radix, ſi pro illo tempore promittas, non verò pro poſteriore.

6 Hæc autem vera ſpooſalia non ſunt vera, pro tempore ante obtentam diſpenſationem, pro eo enim tempore, cùm adhuc non ſit poſita conditio, deficit perfectus, & abſolutus conſenſus, qui eſt omninò neceſſarius ad quemcumque contractum: ſed ſunt vera poſt conditionem adimpletam, puta poſt diſpenſationem impetratam; quia tunc, ſi nihil aliud obſtet, purificata jam conditione, abſolutus, (ſaltem ex probabili ſeotentia noa *num.9.* dicenda) redditur conſenſus.

7 Hinc fit, ut anteà, nec inducatur impedimentum publicæ honeſtatis, ut habetur in Textu *cap.1. de ſponſ. in 6.* de qua re vide Sanch. *l.c. n.22. in fine*, & apud Dianam *p.11. reſ.68.* nec concedantur oſcula, & amplexus Sponſis, ut ibidem *nu.38.* ootat Sanch. quia pro illo tempore verè Sponſi non ſunt.

8 Dices: At cur hæc oſcula conceſſimus §. *præc. num.5.* Sponſis impuberibus, ſeu certè ſuppoſuimus, ut etiam cur diximus, in ipſis oriri impedimentum publicæ honeſtatis, cùm tamen pro eo tempore ſint iohabiles ad Matrimonium?

9 Reſp. Quia illi non ſunt iohabiles ad ſponſalia, etiam pro illo tempore, eos enim ad ſponſalia, admittunt Sacri Canones, ut ibi vidimus, & habet pluribus Sanch. *l.1. matr. diſp.16. nu.2.* at impeditos, de quibus nunc loquimur, Eccleſia, nec ad Matrimonium admittit, nec ad ſponſalia.

Sponſalia invalida ob impedimentum an indigeant novo conſenſu poſt diſpenſationem?

10 Inquires. Obtenta diſpenſatione, ſeu ablato impedimento, ſtatim ne ſine alio novo conſenſu, ſeu ſine nova ratificatione, valida ſunt dicta ſpooſalia, an requiritur novus conſenſus, vel ratificatio?

11 Reſpondeo. Celebris eſt de hac re, & utrimque ſæpiùs diſputata quæſtio. Alii cum Sanch. *l.5. matr. diſp.5. n.24.* & cum Paſqualigo *deciſ.506* innumeros citante, non requirnot novum conſenſum, ſeu ratificationem; Unde ajunt, Sponſos poſt impetratam diſpenſationem non poſſe reſilire, quia, ea habita, ſtatim conſolidantur, ſeu abſoluta evadunt ſponſalia, atque adeò obligant. Alii verò cum Sacra Rota multos citante apud Dianam *p.6. in calce libri deciſ.2.* requiruot novum conſenſum, vel ratificationem. Quare, ſi Sponſi nollent ratificare, poſſent reſilire, qoia aoteà per hos Auctores, erant invalida ejuſmodi ſponſalia, cùm fuerint ioter inhabiles; ergo poſt diſpenſationem debent iterùm celebrari, ut fiant valida: ſecùs in ſua validitate remanebunt.

Utramque ſententiam probabilem judico, ut iterùm fuſiùs, cùm de ſimili quæſtione circa ipſum Matrimonium agemus iofra, *Tract.4. de conſenſu c.5. §.4. n.11.* explicabitur.

CAPUT IV.

De quibuſdam pactis, quæ ſolent apponi in ſponſalibus.

1 PRimum pactum eſſe poteſt hujuſmodi: *Si quis ex Sponſis recedat à Matrimonio, ſolvat intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis, quod alter fortè patitur ex receſſu?*

Reſp. hoc pactum eſſe legitimum: hæc enim non eſt pœna appoſita ſponſalibus, quam ſupra *c.1. §.3.* rejecimus, ſed debitum juſtitiæ, & etiam præciſo pacto, reſarciendum; quare, tametſi videatur aliquantulum ſic violari libertas Matrimonii, tamen cùm id imbibatur in natura cujuslibet cootractus, atque adeò in contractu ſponſalium, nihil contra allatam reſponſionem.

2 Secundum pactum: *Promitto te ducere cum pacto, ut parentes, vel conſanguinei tui ſub pœna ſolvendi centum aureos curent, ut tu Matrimonium re ipſa mecum contrahas.*

Reſp. pactum eſſe legitimum; quia ſic parentes, & conſanguinei ſolùm obligantur curare, ut fiat Matrimonium; quod (ſi aliud non addatur, ideſt ſine minis, & violentia fiat) curare poſſuot ſine læſione libertatis, ad quod dumtaxat curandum, obligantur ex illa promiſſione, ut notat Sanch. *l.1. matr. diſp.30. n.4.*

3 Tertium pactum: *Si mecum contrahas Matrimonium, donabo tibi centum, ſecus nequaquam donabo.*

Reſp. cum oeceſſaria diſtioctione, Si ejuſmodi pactum apponitur cauſa libidiois, idque conſtet, illegitimum eſt, & reiicitur à lege, *L. Si ita ſtipulat. fuero, ff. de Verb. obl. & ubibi*. Si verò (ut ſolet communiter fieri) adſit cauſa juſta, ut ſi fiat dotis nomine, vel ad compenſandam nobilitatem, vel juventutem, vel pulchritudinem, &c. legitimom eſt, & approbatur *C. de illis de condit. appoſitis*, de illis lege Sanch. *l.c. diſp. 33. & 34.* ubi molta habes de hoc pacto, quod etiam clarè expendit Caſtrop. *d.1. de ſponſ. p.10. & 11.*

4 Quartum pactum: *Tecum contraham ſi tu cohabitare mecum in meo, v.g. oppido, nec alio commigrare promittas.* Quid ſi addatur, *ſub pœna ſolvendi centum*? Reſp. legitimum eſſe pactum etiam de habitatione perpetua, illoque teneri conjuges, ſequuto Matrimonio, oam voluntariè acceptari poteſt, & ex alio capite uullam continet iojuſtitiam. Ita Sanch. *lib.1. matr. diſp.40.* Pont. *l.12. c.20. n.8.* Dian. *p.3. tr.4. reſ. 212.* Laym. *l.5. tr.10. p.3. c.2. nu.5.* Caſtr. *l.c. p.15. §.2. nu.3.* aliique. Quare, ſi vir, V. G. nollet deinde pactum obſervare, non tenetur eum ſequi uxor, & è contra. Pœna autem illa ſolvenda erit, quia non eſt pœna appoſita pro ſponſalibus adimplendis, quam ſupra rejecimus, ſed pro prædicta habitationis ſecuritate. Ita Averſ. *q.22. de matr. ſect.3. V. Octavo.* Intellige autem ſemper, modò non adſit rationabilis cauſa recedendi: puta ſanitas, capitales inimicitiæ, & ſimiles, nam tunc cùm non adſit culpa, nec pœnam ſubire debebit conjux recedens, & obligabitur alter eum ſequi.

5 Hinc enaſcitur ſequens difficultas. Petrus, & Berta ſponſalia ſine ullo ejuſmodi pacto contraxeruot, mox Petrus rogat, vel cogit Sponſam, ut ſecum abeat io aliam regionem: obligaturne Sponſa illam ſequi?

Reſp. non obligari, &, ſi Petrus diſcedat, ſolvi juſtè, & licitè ſponſalia etiam jurata à Sponſa poſſe; qoia quamvis uxor, modò infra *Tr.7. de oblig. c.1. §.1.* explicando, obligetur ſeqoi virum, non tamen Sponſa Sponſum. Ita Averſa *q.8. ſect.11. V. Quarto ſimiliter.* Petrus verò peccabit, vel non peccabit, prout vera, & ſufficiens cauſa illam excuſabit, vel non excuſabit ab ejuſmodi diſceſſu.

6 Sed quid Juris, ſi nullo ejuſmodi præcedente pacto, ioiatur Matrimonium, ſemper ne conjuges mutuò ſe debent ſequi aliò commigrantes? Reſp. de hac re infra dicam *Tr.7. de oblig. c.1. §.2. à n.7.*

CAPUT V.

De Diſſolutione Sponſalium.

AD octo capita reduco cauſas, ex quibus quæri ſolet, an diſſolvere ſponſalia ſine culpa quis poſſit; quas jam ſuis paragraphis explicandas aggredior.

PRIMA CAUSA.

§. I. *Mutuus conſenſus.*

Inter puberes.

1 SPonſalia à puberibus contracta, etiam jurata licitè diſſolvuntur mutuò, ſed certè libero, & non coacto conſenſu, quo uterq; velit à ſponſalibus diſcedere, idq; etiam ſi in honorem Dei per votū illa fueriot inita, ut ſi quis, voto addito, pauperem deſponſaverit. Ratio eſt, quia ſemper iotelligitur factum ejuſmodi Votum ſub conditione, *ſi altera pars velit.* Ita S. Thom. *in 4. d.27. ar.3. n.5.* & communiter.

2 Quare, ſi quis ex Sponſis, quamvis cum peccato, recedat à ſponſalibus, poterit licitè, alter ſi velit, & ipſe ex ſe, ſine officio Judicis, reſilire. Ratio eſt, quia jam ſic ſponſalium diſſolutio erit ex mutuo conſenſu, licitè autem hic alter recedet, quia in Textu *L. Cùm propones C. de pactis.*

Digitized by Google

pactis meritò dicitur, *Frangenti fidem ſervanda fides non eſt*.

3 Dictus autem receſſus à ſponſalibus duplici modo eahiberi poteſt Primò, explicitè, quando ſcilicet quis expreſſis verbis negat, velle ad matrimonium procedere, & de hoc dictum eſt hactenus. Poteſt Secundò implicitè, & interpretativè, quando ſcilicet, ita ſe gerit Sponſus, ut facto ipſo, ſponſalia recuſare cenſeatur, & certè etiam tunc poterit relictus abnuere, & ſic ſponſalia diſſolvere.

4 Hoc implicito modo recedit quis, vel ob nimiam dilationem, vel ob profectionem in regionem aliam, de quibus ſigillatim eſt diſſerendum.

Quoad dilationem, qui differt inire matrimonium ultra terminũ, qui fortè præfixus fuis (nam ſi præfixus non fuerit, dicam mox *n.* 6.) cenſetur à ſponſalibus reſilire. Et, quod, ut esplicatiùs habeas, fac, ſic contracta fuiſſe ſponſalia; *Spondemus intra annum inire matrimonium*, elabatur autem annus, nec alter è Sponſis compareat ad Matrimonium celebrandum, inquiro, an ſtatim primò die, immò prima hora poſt annum judicandus hic ſit, plus juſto differre; atque adeò licitum ſit alteri, recedere, & ſponſalia diſſolvere?

5 Affirmativè reſpondet cum Sancto Thoma *l. c.* communis opinio, & colligitur ex Sacro Textu, *Ex c. Sicuti de Sponſal* ubi cùm jubeatur quidam puniri, qui, relictis prioribus ſponſalibus, evolavit ad aliud Matrimonium, additur, niſi forſan terminũ præfixerit, nec per eum ſtetit, quin ad præfiaum terminum Matrimonium conſummaverit. Quam deciſionem adeò ſtrictè excipit Coninc. *d.* a 3. *dub.* 6. *n.* 47. ut etiam ſi juſtam cauſam alter habuerit differendi, adhuc doceat, alterum poſſe licitè reſilire, & diſſolvere ſponſalia. Verùm nec illam communis opinionis doctrinam indiſtinctè reciperem, nec huic ſtrictæ acceptioni acquieſcerem; putarem enim Primò, duos, vel tres, ſeu certe paucos dies (ubi aliud incommodum non apparet) non afferre dilationem plus juſto, quia communiter (niſi aliud eapreſſum ex pacto ſuerit) præfixio ejuſmodi termini in re noſtra, ut in ſimilibus commerciis humanis, non intelligitur cum tanto rigore, uc pauci dies contumacem hominem reddanc. Putarem Secundò, contra Coninch. id multò magis eſſe, ſi addatur cauſa rationabilis differendi; tunc enim æquitas vulc, ut relictus non ſit adeò rigoroſus, ut modicam dilationem habeac pro contumacia. Eapenſis ergo, damno, vel moleſtia, vel periculo incontinentiæ alterius, ac neceſſitate, qua urgetur, qui differt, & ſimilibus, judicet prudens, an ſit notabilis dilatio, & quidem in utroque foro. In dubio autem recurratur ad Judicem modo mox dicendo *n.* 10.

6 Quòd ſi terminus nullus præfixus eſt (in quo caſu, uc ſuprà diximus, celebrandum eſt Matrimonium, quam primùm ſine magno incommodo poteſt, præſertim altero requirente) difficilius eſt, dignoſcere; quantum temporis ſpatium ſit expectandum, ut plus juſto longior eſiſtimetur dilatio.

7 Dico nihilominus pari modo, ac dictum eſt *n.* 5. *fine*, id eſſe omnibus expenſis dijudicandum: quare licèt biennium non cenſeatur nimium à Lege, *L. Si Is C. de Sponſ.* immò, nec *C. Sicut de Sponſ.* quinquennium, quia tunc fortaſſe ex circumſtantiis eo tempore præſentibus ita judicari potuit, tamen multò minus ſpatium regulariter ſufficiens erit, quod, ut dixi, à viro prudenti ſingula conſiderante decernatur. Lege Sanch Layman, Rebellium, Guttierez, alioſque cit. à Caſtrop. *diſp.* 5. *de ſponſal. p.* 23.

8 Quoad profectionem in regionem aliam. Qui ex Sponſis aliò commigrat, diùque abeſt à loco ubi Matrimonium erac contrahendum, renunciare præſumitur, immò facto ipſo renunciat ſponſalibus; nam propterea alterum à promiſſione, etiam jurata, liberat: qui ſic liberatus poterit ex ſe ſine Judicis officio liberè ad alias Nuptias ſe convertere.

9 Sed quænam temporis diuturnitas ad hoc ſufficiet, ut nimirum profectio prædicta ita longa eaiſtimetur, ut contumaciam importet?

Reſpondeo. Lex Civilis, *L.* 2. *de Except.* ſignificat, non ſufficere minus triennio, & *L.* 2. *de ſponſ.* non ſufficere minus biennio: ſed ſtandum eſt Legi Canonicæ, *C. de illis ſponſ.* & quidem in utroque foro, quæ abſolutè concedit Sponſæ, poſſe diſſolvere ſponſalia, quando alter Sponſus aliò ſe confert, his verbis: *De illis, qui promittunt, ſe mulieres ducturos, & poſteà dimittunt terram ſe in partes alias transferentes, &c. liberum erit mulieribus ad altera ſe Vota transferre.*

10 Verùm adhuc urgeo, & inquiro, quodnam tempus requiritur, ut terram quis dimiſiſſe cenſeatur? Reſpondeo, id, non alio modo, cognoſci poſſe, quàm ex iiſdem, vel ſimilibus circumſtantiis, quas modò diximus *n.* 5. In dubio autem recurratur ad Judicem, cujus auctoritate cauſa diſſolvendi ſponſalia definiatur; & certè prudenter muneri Judex ſatisfaciet ſuo, ſi abſentem Sponſum, vel Sponſam (in hoc enim ſunt pares, licèt Canones communiter loquantur de maribus, qui facilius aliò proficiſci ſolent) per internuncium, quando poteſt, moneat, terminumque competentem præſcribat, quo elapſo, libera pronuncietur Sponſa, vel Sponſus.

Inter Impuberes.

11 Atque hęc de ſponſalibus contractis à puberibus. At, ſi qui impuberes, modo ſupra esplicato, ſponſalia iniverint, non poſſunt, etiam mutuo conſenſu, ea diſſolvere, dũ ſunt impuberes. Ita definivic Sacer Textus, *C. de illis, & C. à nob. de deſpon. impub.* Sanch. fusè *l.* 1. *matrim. d.* 51. Ratio autem definitionis ſuit, ne in eo infirmæ ætatis debili judicio imprudens eſſet mutatio. Quando tamen, quilibet ex ipſis attingit pubertatem, poteſt validè, & licitè ſtatim diſſentire, & ſic diſſolvere ſponſalia, ita ut, quamvis alter ſive pervenerit, ſive non pervenerit ad pubertatem, velit in ſponſalibus perſiſtere; tamen jam diſſoluta ea omnino in utroque foro ſint. Ita deciditur in Textibus citatis. Ratio autem Deciſionis ſuit, quia ſponſalia impuberum, cùm ſint inita in ea debili ætate, non debent eſſe adeò firma, ut ad eorum diſſolutionem non ſufficiat alterutrius diſſenſus, maturo, ideſt pubertatis tempore habitus.

12 Dixi (*ſtatim*) nam ſecus approbare videbuntur ſponſalia; niſi ducatur excuſatio, ab inadvertentia, vel ignorantia, vel bona fide, qua quis credac, ſe poſſe ex intervallo diſſentire. Ita Averſa. *q.* 8. *de ſponſ. ſect. V. Notant.*

13 Dixi iterùm (*ſtatim*) quod eſt morali modo ſumendum; ita ut ejuſmodi diſſenſus validè, & licitè eahiberi poſſit intra tres dies ante, vel poſt pubertatis ætatem, ut idem *ibidem* notat: & meritò, id enim dicitur in jure fieri ſtatim, quod intra triduum fit, niſi tamen, ut ego interpretor, aliqua urgeat circunſtantia; vel negotii qualita contrarium perſuadens (ita in jure, illud *incontinenter* explicatur triduo,) vide *L. Fin. de Errore Advocatio*, & illud (*illico*) explicatur *L. fin. C. de Judiciis*, intra triduum, ut docent Canoniſtæ *in C. de illis, modo citato*, notatque Mandobus, *de Monit.* dicens ſtatim aliquod probari, quod intra tres dies probatur.

14 Quòd ſi pubes contraxerit cum impubere, & Sponſus impubes perveniens ad pubertatem approbaverit ſponſalia, poteritne pubes, ſe ſolo diſſolvere ſponſalia? Reſpondeo, non poſſe, quia hæc facultas valendi, ſe ſolo, ea diſſolvere conceſſa eſt, dumtaxat impuberi non approbanti ſponſalia, quando attingit pubertatem, ut jam dictum eſt ſatis, non verò puberi.

15 Quòd ſi ſponſalia contracta fuerint ante ſeptennium, idque ante uſum rationis, cùm irrita ſint ipſo jure; nec ullam obligationem inducant, nullius conſenſu indigent, ut diſſolvantur.

16 Denique, quando dicimus, impuberem, cùm pervenerit ad pubertatem, licitè reſilire poſſe à ſponſalibus, quæri poteſt, an comprehendamus caſum, quo impuberes dicti interpoſuerunt ſuis ſponſalibus juramentum?

17 Reſpondeo. Sanch. *l.* 1. *matr. d.* 51. *n.* 22. aliique citati à Caſtrop. *d.* 1. *de ſponſ. q.* 17. *n.* 8. ajunt, non comprehendi, quare tunc nõ poſſe eos licitè ſine mutuo conſenſu à promiſſo matrimonio recedere. Pontius autem *l.* 12. *c.* 9. *n.* 7. quem ſequitur cum aliis idem Caſtrop. *n.* 9. aſſerit comprehendi; atque adeò licitè poſſe reſilire, ac ſi juramentum non adfuiſſet, id, quod probabile eſſe, idem Sanch. ingenuè fatetur.

18 Hanc poſteriorem ſententiam probabiliorem pronuncio, quia jus, *C. Ex lit. de ſponſ.* in quo fundatur ſententia prior id clarè non decernic, & ea alia parte, alibi dictum eſt, & omnes ex aliis Juribus *C. Quemadmodum de jure jurando L. fin. C. de non numera. poc* docent; juramentũ ſequi naturam actus, cui adhæret, niſi à Jure contrarium diſpoſitum ſueric. Cùm ergo ſponſalia impuberum ſint irritabilia, etiam per unum ex Sponſis, qui pubertatem attingit, ejuſmodi etiam erit juramentum illis adhærens.

SECUNDA CAUSA.

§. II. *Religionis Ingreſſus.*

Ubi

DE EJUSDEM VOTO.

1 Hic, alterum eſt certum, ſub controverſia alterum. Certum eſt & definitur *c.* 2. *de Converſ. conjugat*, diſſolvi ritè, & licitè ſponſalia per ſolemnem profeſſionem Religioſam, ſicuti, ut infrà dicemus, matrimoniom ratum. Et Ratio valdè congrua eſt, quia debuic cuique relinqui facultas aſſumendi ſtatum Religioſum, qui ſingularem continet ſtatus Excellentiam. Idem ergo erit, ut notat G. Hurt. *diſp.* 2. *de mat. diff* 6. *initio*, per vota biennii Societatis Jeſu, quę verum Religioſum efficiunt, & poſt Bullam Gregorii XIII. *Aſcendente Domino*, irritanc Matrimonium, quod fortè poſt illa contraheretur, non autem per ea biennii vota dirimi Matrimonium ratum, quamvis hoc dirimatur à ſolemni profeſſione, infrà explicabimus *Tr.* 7. *c* 6. §. 2.

2 Quid ſi prædictis ſponſalibus additum fuit juramentum? Reſp. Idem fore dicendum, quia, ut modò diximus, juramentum ſequitur naturam actus, cui adheret, & ita tenet Sanch Coninch. Pontius cum Caſtrop. *diſp.* 1. *de ſponſ. p.* 16. *num.* 5. quibus adde G. Hurt. *d.* 2. *de matr. diff.* 5. *n.* 17.

Non igitur aſſentior Rebellio, aliiſque citatis ab Aver. *q.* 7. *de ſponſ. ſec.* 12. *verſ. ſecundo*, dicentibus, eſſe obligationem, immò nec Soto apud eoſdem dicenti, eſſe conſilium, ſi prædictus, qui ſponſalia juravit, procedat ad Matrimonium, ut ſic ſervet juramentum: nam deinde, inquit, antequam illum conſummet, Religionem ingredi poterit, non inquam aſſentior, quia ſic deluſorium actum ageret, animum habens Matrimonium deſerendi. Præter quam quod Sponſam deciperet, quæ nunquam Matrimonium contraheret cùm viro, hunc animum habenti.

3 Quando Religionis electionem concedimus dictis Sponſis, ſemper excipimus, modò alteri ex Sponſis non interſit Matrimonium

Digitized by Google

celebrari;putat,ſi neceſſarium ſit Matrimonium ad honorem ſponſæ à te fortè cognitæ,& ad legitimandam prolem fortè natam, &c. ſed hoc non eſt ex vi ſponſalium, eſt enim ex vi damnorum illaturū, &c.

Ingreſſus in Novitiatum.

4 Alterum, quod controvertitur eſt, an id non ſolùm concedatur ſolemni profeſſioni, ſed etiam ipſi ingreſſui in Novitiatum? Reſpondeo. Plures ut Sanch. *l.1. matr. diſp.*42. aliique apud Caſtrop. *d.1. de ſponſ.p.*18.*n* 1. æquè concedunt Plures tamen apud Caſtrop. *l.c. nu.*2. concedere omninò renuunt.

5 Sed verius,& probabilius ſic diſtingue cum Caſtrop. *l.c. n.*4 Vel loquimur de eo,qui manet in ſæculo,& de hoc dicito,liberum manere à ſponſalibus,ac poſſe,ſi velit ad aliud Matrimonium ſe cōvertere. Ratio eſt,quia alter, dum Novitiatum ingreditur, recedit à ſponſalibus: ergo ſi alter etiam & ipſe recedat, jam mutuo conſenſu erunt ſponſalia diſſoluta, Quod ſi ille fictè, ideſt non cum animo profitendi ad Novitiatum ſe contulit,adhuc is, qui remanet in ſęculo,poterit licitè recedere,quia in ſponſalibus ſemper imbibitur,ut mox dicemus, conditio,niſi res ſint notabiliter mutatæ. At per dictum fictū ingreſſum mutatæ ſunt nimia manifeſtè res. Primò,quia Sponſa v.g.quæ remanet in ſæculo,deberet expectare finem Novitiatus alterius. Secundò,deberet nubere ei,qui Monachus fuit. Tertiò, deberet nubere ei, qui illam deſpexit, dum per fictum ingreſſum eam deſerere voluit.

6 Vel loquimur de eo,qui Novitiatum aſſumpſit, & de hoc dicito, quamvis licitè ingrediatur tamen ipſum non eſſe liberum abſolutè à ſponſalibus, ſed ſi fortè egrediatur ante profeſſionē, debere obſervare promiſſionem datam alteri, ſi alter velit. Ratio potiſſima præter cœteras eſt, quia ingreſſus in Novitiatum non ſolvit ſponſalia ex ſui natura,cùm novitius poſſit egredi, & ſponſalia adimplere. Neque ex jure poſitivo.illud enim,quod modò dixi, concedi à jure profeſſionis, non poteſt extendi ad Novitiatum; tum quia quæ pendent à jure poſitivo,non poſſunt extendi de caſu in caſum; tum quia diſparitas eſt manifeſta,nam profeſſio conſtituit ſtatum perpetuum, quod non conſtituit Novitiatus.

Votum aſſumendi Religionem.

7 Inquires. Si profeſſio Religioſa diſſolvit ſponſalia, diſſolvit ne etiam Votum ſimplex eandem aſſumendi?

Reſpondeo,cum diſtinctione,quæ conſequitur ex dictis, Vel enim eſt ſermo,An licitè ejuſmodi Votum emittatur à ſponſis,& Ajo,licitè emitti;quia ſicuti licitum eſt ſponſo,profiteri in Religione, ita & illam vovere præſcindendo ab aliquibus circumſtantiis,quæ illud inficerent,qualis eſſet,fuiſſe à Sponſo Sponſam violatam, de quibus *L.*7. *in Decal.c.*5. § 3.*à num.*43. dictum eſt,id quod ego iterùm, iterùmque monere ſoleo. Vide mox §.4.*n.*8.

Vel ſermo eſt. An eo ipſo diſſolvantur ſponſalia:& Ajo,licèt alter, qui non vovit,poſſit, ſi velit, recedere à ſponſalibus, quia,ut modo in ſimili diximus,alter per prædictum Votum jam renunciat Matrimonio,atque adeò tunc pro diſputatione jam mutuus conſenſus adeſſet; Tamen,non eo ipſo conſurgeret diſſolutio:Nam ſi is,qui Religionem vovit,in nulla forte ex Religionibus admittatur, ſeu quoquo modo à Religione liber egrediatur, debebit ſtare initis ſponſalibus, ſi alter, qui remanſit in ſæculo,ſic velit. Ratio eſt eadem,quam modo dixi de Novitiatu,quia Votum prædictum nec ex natura ſua habet ſponſalia diſſolvere,neque ex jure Eccleſiaſtico: cùm nullibi in jure hoc privilegium ejuſmodi Voto concedatur. Ita Caſtr. *l.cit.p.*20 *n.*4.

8 Quæres. Si quis voviſſet Religionem aſſumere, ut etiam ſi quis voluiſſet ordinari in Sacris,& deindè contraheret ſponſalia,validanè eſſent hæc ſponſalia,& ad illa teneretur ne is, qui vovit?

Reſpondeo. Nec valida erunt,nec ad illa tenebitur,etiam ſi illa juraſſet, quia tunc ſponſalia ſubſequentia votum ſunt de re illicita. Si tamen præter dicta ſponſalia interceſſiſſet defloratio,vel quid ſimile, alia prorſus eſſet ratio,de qua ego *L.*7.*in Dec.c.*5.§.3.*à num.*34. plenè diſſerui.

TERTIA CAUSA.

§. III. *Ordo Sacer.*

1 POſito,quòd Ordinem Sacrum ſuſceperis, non eſt dubium,ſponſalia remanere diſſoluta,quia jam aſſumptus eſt ſtatus Matrimonio inſociabilis. Ordinem Sacrum dixi, per Minores enim ea non diſſolvi, cùm illi ſtatum Nuptiis incompatibilem non conſtituant, certum eſt. At controverſia eſſe poteſt, an eundem Ordinem Sacrum Sponſus licitè poſſit, invita ſponſa, ſuſcipere?

Reſpondeo licitè,ex Pontio,Layman,aliiſque citatis à Caſtrop. *l.c. p.* 19. & ex Diana, aliiſque, quos citat, ſequiturque Averſa, *q.* 7. *de ſponſ.ſ.c.*12.*Verſ. Dici tamen.* Ratio eſt,ajunt,quia etiam ſtatus, quem affert Ordo Sacer,eſt admodum perfectus, & ſtatui Religioſo æquipollens. Sed illicitè ex Sanch. Coninch. Rebellio, Caſtrop. eos *ibidem* citante,quibus adde G.Hurtad. *d.*2.*de matr diff.*4. Ratio eſt,inquiunt, quia Ordini Sacro tametſi perfectum certè ſtatum vivendi is contineat, non conceditur à jure ſponſalia dirimere, cùm è contra ſtatui Religioſo,propter ejus peculiarem, ſingularemque perfectionem, id concedatur in ſupradicto Textu, C 2.*de converſ.conjug.*

Utraque ſententia ſua probabilitate non caret.

Votum aſſumendi Ordines Sacros.

2 Quid de Voto aſſumendi Ordines Sacros? Reſpondeo. Si Votum fuerit emiſſum ante ſponſalia, jam modò §.2.*n.*8. dixi, ſi verò poſteà, allati Doctores *num.p a ced.* cum Pontio, & Layman conſequenter dicent, & quidem probabiliter ejuſmodi Votū licitè emitti à Sponſis, & debere ab iiſdem obſervari, & per illud eodem modo diſſolvi ſponſalia, quo *ibid. num.* 7. diximus de Voto ingrediendi in Religionem. At verò Doctores *eodem num.præced.* allati cum Sanchez, & Caſtrop.*p.*20.*n.*3. conſequenter, & item probabiliter docebunt, illicitè emitti; undè illud non acceptari à Deo, nec per illud diſſolvi ſponſalia. Ratio utriuſque ſententiæ eſt, quia cùm prior concedat licitè diſſolvi ſponſalia per ipſum Ordinem Sacrum, licitè etiam concedet per ejus Votum; cùm verò poſterior neget id Ordini Sacro, negabit etiam ejus Voto.

3 Gaſp.Hurtad. *l.c.* ait, etiam in hac ſententia poſteriori, mortua uxore,debere Sponſum ſuſcipere Ordines ad obſervandum Votum, quod non potuit tempore vitæ uxoris adimplere; Sed eſt diſtinguendum: Si enim vovit ſuſcipere Ordines pro tempore,quo fortè ſupervivet uxori,obligatur,ut in ſimili dicam infra §.5.*n.*22. quia ſic promiſſum Votum eſt de re bona; At ſi promiſit abſolutè pro omni tempore, cùm Votum ſit de mala, Votum non ſubſiſtit, quia in hac ſententia ſit contra jus Sponſæ, atque adeò nunquam obligare poterit.

QUARTA CAUSA.

§. IV. *Votum ſimplex Caſtitatis, ſeu Cœlibatus.*

1 ASſero Primò, probabile eſſe per Votum ſimplex Caſtitatis,ſeu cœlibatus poſt ſponſalia emiſſum diſſolvi ex utraque parte ſponſalia, & illud licitè emitti ab altero ex Sponſis, etiam altero renuente. Ita docent pleriq; cum Averſ. ut S.Thom. Vaſq. Suar. Bonac. Pontius,quos citat,ſequiturque *loc.cit.V.Sed dicendum.* Ratio eſt, inquiunt, quia per ejuſmodi Votum aſſumit quis ſtatum valdè perfectum, Deo gratum,quo eidem Deo ſe illi offert; ſicuti (quamvis perfectiore modo) facit is,qui ſe dedicat Deo per profeſſionem religioſam.

2 Moneo autem, hanc ſententiam habere locum in foro conſcientię tantùm,nam in foro externo quis Judex credat,te verè ob Votum ſimplex Caſtitatis ſponſalia deſerere?

3 Moneo item,habere locum in vero Voto facto ob cultum Dei, ſeu animæ ſalutem, ſecus, ſi ob odium Sponſæ, vel quid ſimile; tunc enim non eſſet Votum,ut alibi explicatur, cùm diſputatur de Voto.

4 Atque has duas monitiones habere debere etiam locum in præcedentibus Votis aſſumendi Religionem, vel Ordinem Sacrum, jam vides.

5 Aſſero Secundò, probabile item eſſe illicitè, & invalide emitti ejuſmodi Votum Caſtitatis,ſeu cœlibatus poſt ſponſalia,undè per illud ea nequaquam diſſolvi.

Ratio hujus probabilitatis eſt, quia non ſufficit quæcunque profectio operis ad tollendam obligationem Juſtitiæ, qualis invenitur in ſponſalibus, ſed id debet in jure concedi, ſeu declarari ab Eccleſia. Cùm igitur videamus, id certo Eccleſiam conceſſiſſe profeſſioni Religioſæ,& conſequenter ejus Voto, Voto autem ſimplici Caſtitatis,id clarè conceſſiſſe non videamus, conſequenter dicimus, hoc Votum ejuſmodi prærogativa carere. Dixi,clarè, nam Textus, *in c. veniens Qui clerici,vel voventes*, quem inducunt Doctores allati *n.* 2. ſcilicet Leſs. Laym. Sanc. aliique ap. Aver. *l.c.* Alii ap. Caſtrop. *l.c.p.*20.*n.*6. profecto apertè non loquitur; ut Caſtrop. *l.c.n.*5. expendit.

6 Ex priore ſententia ſequitur, Sponſum emittentem poſt ſponſalia hoc Votum, remanere liberum ab illis, ipſaq; ſponſalia eſſe prorſus diſſoluta, atque adeo alterum Sponſum, qui Votum non emiſit, poſſe licitè & validè alias Nuptias ſibi procurare.

7 Ex poſteriore verò ſequitur, ejuſmodi Sponſum non remanere liberum à ſponſalibus, debere procedere ad Matrimonium, ſi alter velit, ſponſaliaque ipſa non fuiſſe diſſoluta. Lege Caſtrop. qui advertit, hunc poſt matrimonium reddere poſſe debitum,ſed non petere,& obligari ad petendam diſpenſationem, ne permaneat in periculo continuo incontinentiæ.

8 Ex iis ſententiis, elige quam mavis, modò advertas, hęc dicta eſſe, præſcindendo ab alio damno. Nam, ſi copulam quis v. g. à Sponſa habuit, immò à quacunque cum promiſſione Matrimonii, ſanè is, nec per ſimile Votum Caſtitatis antecedens, nec per conſequentem promiſſionem Matrimonii poterit à Nuptiis liberari, Sponſa nolente, ſed de hac re dixi latè *L.*7 *Dec.c* 5.§.3.*à n* 34.

9 Denique Caietanus indicat, etiam per merum propoſitum ſervandi Caſtitatem,ſeu vitam cœlibem, diſſolvi licitè poſſe ſponſalia, ita ut ſolo amore caſtè vivendi poſſit Sponſus, vel Sponſa recuſare Nuptias promiſſas. Sed non eſt à nobis audiendus, ſicuti non auditur ab Averſa *l.c. Verſ. Septimo demum.* Nam ejuſmodi propoſitum non inducit ſtatum incompoſſibilem cum Matrimonio,& tanta conceſſio à nullo jure illi facta eſſe probatur. & denique obligatio orta ex Juſtitia,quæ invenitur in ſponſalibus,vinci non poteſt à propoſito exercendæ cujuslibet virtutis, ad quam quis non obligatur.

QUIN-

QUINTA CAUSA.

§. V. *Matrimonium, vel Sponſalia cum alio contracta.*

1 CErtum eſt Primò, quando alter ex Sponſis Matrimonium de præſenti cum alio contrahit (ſanè cum peccato, quia ut ſupponimus, fidem ſine cauſa ſufficienti alteri datam frangit) valere matrimonium, diſſolutaque eſſe illa priora ſponſalia, quamvis jurata, licitèque alterum poſſe ſibi de alio conjuge providere. Ratio eſt clara, quia ſponſalia priora non ſunt impedimentum dirimens, cùm tamen Matrimonium jam actu conſiſtens (nam mortuo conjuge, an obligetur hic redire ad prima ſponſalia dicam à *nu.* 4.) dirimat aliud Matrimonium, cùm illud reddat impoſſibile.

Quòd ſi dictum Matrimonium, poſt prædicta ſponſalia initum, fuiſſet nullum, quia v.g. contractum fuiſſet cum conſanguinea; tunc certè illa non diſſolverentur. Quare qui dictum Matrimonium attentavit, redire cogitur ad Sponſam, licèt hæc non obligetur illum admittere, quia poteſt uti jure ſuo non ſervandi fidem illi, qui priùs fidem frangere voluit.

2 Certum eſt Secundò, ſponſalia poſteriora inita etiam cum juramento poſt ſponſalia priora, eſſe ex ſe nulla. Ratio eſt; quia poſteriora ſunt illicita: ergo non obligantia, atque adeò nulla. Adde, in pari caſu debere prævalere priorem promiſſionem, utpotè, tempore, præcedentem, juxta vulgatum jus: *Qui prior eſt tempore, prior eſt jure*. Non ita in Matrimonio; illud enim, quamvis poſt ſponſalia cum alio inita, contrahatur, eſt validum, atque adeò, cùm Matrimonium ſit vinculum indiſſolubile, ſemper tale remanebit, & ſic ſemper excludet quæcumque ſponſalia cum aliis.

Hæc ſunt facilia, & quibuſcunq; obvia: ſuperſunt tamen difficultates.

PRIMA DIFFICULTAS.

An ſponſalia reviviſcant?

3 Titius Sponſus Bertæ, Bertam deſerens contraxit Matrimonium de præſenti cum Antonia. Poſt duos annos Antonia exceſſit è vita (idem eſſet, ſi legitimè profeſſionem emiſiſſet) Berta autem Titium compellit ad Matrimonium ſibi ante duos annos promiſſum, obligabiturne, ſaltem in foro conſcientiæ Titius illam ducere?

Reſp. Non obligari, docet Sanch. *l.* 1. *matr. d.* 48. *nu.* 3. aliique ap. Caſtr. *l. mox citando*, obligari, docet Caſtr. *de ſponſ. d.* 1. *p.* 21. Averſ. *q.* 8. *de matr. ſect.* 13. *V. Tertio*, G. Hurt. *d.* 2. *de matr. diff.* 7. Ratio Sanch. potiſſima eſt, quia, ut habent jura, *L. Qui res* §. *aream ff. de ſolutionibus*, *C. Quaeris de conſ. diſt.* 4. obligatio ſemel extincta non reviviſcit: at jam illa ſponſalia per Matrimonium cum alia contractum extincta fuere; ergo, &c. Adde, adeſſe aliquos Sacros Textus pro hac ſententia.

Ratio Caſtr. eſt, quia gratis dicitur extinctam eſſe obligationem priorum ſponſalium: fuit enim ſolùm ſuſpenſa, donec duraturum erat Impedimentum illud, ideſt Matrimonium ſubſecutum cum alia conjuge; At, eo jam ablato, per mortem conjugis, ſuum effectum habere debebit.

4 Confirmat Caſtropalaus ſic. Si equum Petro promittas, vel vendas, qua promiſſione, vel venditione non obſtante, Franciſco eundem equum venderes, & traderes, Franciſci equus erit, ut deciditur in jure, *L. Quoties C. de rei vindicat.* At ſi Franciſcus equum tibi reddiderit; cui dubium erit, te obligatum eſſe Petro equum reddere, & priorem promiſſionem, & venditionem exequi, ſiquidem id facere potes: ergo ita in caſu noſtro.

5 Confirmari item poteſt alio exemplo, cui Sanc. *l. c.* pace tanti viri valdè frigidè reſpondet: Sic enim argumentor, Is, qui vovit Caſtitatem, & deinde ducit uxorem, hac mortua, debet redire ad Votum promiſſum, ut omnes docent. Ergo pari modo, mortuo conjuge debet redire ad ſponſalia anteà ritè promiſſa. Huic argumento, reſpondet Sanch. afferendo diſparitatem, quia nimirum Votum Caſtitatis eſt diverſæ rationis à Matrimonio, at ſponſalia, & matrimonium non ſunt rationes diverſæ, undè non eſt mirum (ait) ſi hic extinguantur per Matrimonium ſponſalia, ibi verò Votum ſuſpendatur dumtaxat. Verùm ut dixi, ſatis frigida eſt reſponſio: Quid enim ad rem hanc operari plus poteſt diverſitas, vel identitas illa, ſi utrobique urget anteà facta promiſſio?

6 Hæc ſententia Caſtropalai, mihi magis animo ſedet, illam Sanc. propter ejus, & plurium aliorum auctoritatem, non poſſum non vocare probabilem. Ad Textus, qui contra Caſtrop. afferuntur *n.* 3. dic per eos ſolum definiri, contrahentem cum aliqua Matrimonium de præſenti non poſſe ab illa ſeparari, ut priori Sponſæ nubat, quod certum eſſe jam dixi *num.* 1. At verò, an per dictum Matrimonium ſolvantur ſponſalia anteà celebrata, an potius ſuſpendātur, nihil jura definiunt.

SECUNDA DIFFICULTAS.

Quæ ſponſalia præferuntur, an priora ſine copula, vel poſteriora cum copula?

7 Cajus Catharinam deſponſavit, mox per ſecunda ſponſalia, utique cum peccato, promiſit Nuptias Bertæ penitus inſciæ priorum ſponſalium, eamque ſub hac promiſſione cognovit; & quia res occulta nequaquam fuit, ad Judicem confugiens utraque mulier ſibi expoſcebat pro viro Cajum: quam ergo in utroque foro Cajus ducere obligabitur, præſertim nunc poſt Tridentinum?

8 Dixi (Bertæ penitus inſciæ) nam, ſi ſciviſſet, cùm ſic fuiſſet in culpa, non eſſet in utroq; foro Berta ullatenus audienda. Dixi item (poſt Tridentinum nam anteà immò, & nunc ubi Tridentinum non eſt promulgatum) ſponſalia per copulam tranſibant in Matrimonium de præſenti. Quare tunc hic caſus coincidiſſet cum præcedente allato *n.* 1.

9 Sed jam Reſpondeo ad caſum propoſitum. Pontius, *l.* 12. *matr. c.* 14. Coninch. *d.* 23. *dub.* 4. *concl.* 4. aliique quos citat, & excipit Caſtr. *de ſponſ. d.* 1. *p.* 22. *n.* 6. ſuſtinent, ſolvi priora ſponſalia, idque propter damnum illatum poſteriori Sponſæ, ob habitam cum Sponſo copulam, quod damnum reparari non poteſt, niſi per ſubſequens Matrimonium. Quare in hac ſententia Cajus eſt Bertæ concedendus, niſi fortè idem Cajus Catharinam cognoviſſet; tunc enim prævalere non eſt dubium priora ſponſalia.

10 Sanchez *l.* 1. *matr. d.* 49. verò, & Averſa *loc. cit. Verſ. Sexto*, alios citantes docent, non diſſolvi, adeòque Cajum in quocunque foro eſſe Catharinæ reddendum. Ratio eſt, quia jus prioris ſponſalitii, ne minuens quidem, diminui potuit per ſecunda ſponſalia injuſtè inita, & prorſus nulla, unde impedimentum publicæ honeſtatis non patientia. Cajus ergo alio modo augendo dotem conſulat Bertæ.

11 Illud fatetur hæc ſententia poſterior, ſi fortè magnum periculum immineat Bertæ, Catharinæ verò nullum; vel leve damnum ex privatione conjugii cum Cajo tunc per accidens prævalituram conditionem Bertæ, quatenus, ob charitatem, Catharina debeat priora ſua ſponſalia remittere, ut à damno tam gravi Berta liberetur. Atq; hanc ſolam doctrinam fortaſsè admittit Diana *p.* 11. *tr.* 2. *reſ.* 70. ſi attentè legatur, quāvis, multis citatis, videatur eſſe in priori ſententia.

12 Obiicies contra hanc poſteriorem ſententiam Sanch. Dicimus *L.* 7. *in Dec. c.* 5. §. 3. *n.* 35. cum communiore ſententia, ſi quis poſt Votum ſimplex Caſtitatis Deo promiſſum violavit honeſtam puellam ſub promiſſione Matrimonii, debere poſtponere Votum, & puellam ducere. Ergo multo magis idem debet quis in ſimili violatione facere poſt ſponſalia homini promiſſa.

13 Reſpondeo, diſparitatem *ibid.* à me inſinuatam fuiſſe, nam Votum cum obliget ex virtute Religionis circa Deum, qui non eſt tam rigidus exactor, ut homo, quique benignè judicat ſuum jus remittere in concurrentia juris Juſtitiæ, quod eſt homini ſervandum, non adeò urget, ut promiſſio facta homini, qui non facile ſuum jus remittere præſumitur, quare hæc ſemper urget fortiùs. Alias reſponſiones lege apud Averſam citatam.

14 Obiicies iterùm cum Caſtr. *loc. cit.* contra hanc eandem ſententiam Sanc. Si equum Petro liberaliter promiſſum vendas Juanni, pretio accepto, & conſumpto, equum Joanni tradere obligaris *arg. l. Quoties de re vindic.* ubi res ſolum vendita uni, ſed alteri & vendita, & tradita, huic debetur. At per priora ſponſalia te in Matrimonium promiſiſti, per ſecunda verò te quaſi vendidiſti recepto pretio copulæ, quin immò & tradidiſti te, ſeu corpus tuum, ſi non, quo ad dominium, ſaltem quo ad uſum. Ergo hæc ſecunda ſponſalia exequi debes, non priora.

15 Reſpondeo, falſum eſt, priora ſponſalia comparari poſſe promiſſioni liberali de dando v.g. equo: quamvis enim ea habuerint initium à libera voluntate; tamen cùm ſint onerosa, ſane obligantia ſunt, & merè liberalia non ſunt, poſita repromiſſione alterius. Falſum item nihil pretii recepiſſe Sponſum in prioribus ſponſalibus, ut videtur ſupponere Caſtropalaus, recepit enim repromiſſionem, quaſi pretium ſuæ promiſſionis. Falſum denique, ſe Sponſum quaſi vendidiſſe, recepta copula, quaſi recepto pretio; non enim potuit ſeipſum, quaſi vendere huic, ſi ante ſe quaſi vendiderat, ſeu, ut ita loquar, ſe inceperat vendere alteri; Neque favet prætenſæ huic venditioni, Sponſum tradidiſſe uſum ſui corporis; cùm enim id fuerit contra jus prioris Sponſæ, nihil abſolutè ſuum tradidit, at verè tuum equum tu Joanni tradidiſti in exemplo adducto. Traditio igitur illius uſus corporis nullam legitimam poſſeſſionem peperit, æque ac non conſurgit poſſeſſio legitima, quando quis rem furto ablatam, etiam accepto pretio, alteri vendit, & tradit.

16 Ex dictis poſterior, hoc eſt Sanchez ſententia eſt abſolutè præferenda. Verùm, ſi poſterior Sponſa copulam paſſa pateretur grave damnum, prior verò nullum, vel ſatis leve, rediret doctrina modò data *n.* 11.

TERTIA DIFFICULTAS.

An aliquando valeant ſecunda ſponſalia?

17 Franciſcus ſponſalia legitimè iniit cum Antonia, deinde alia nova iniit cum Berta ſanè cum peccato. Sed quid deinde conſecutum eſt? obiit Antonia, ſeu Religionem profeſſa eſt, ſeu libere, & volens receſſit à ſponſalibus, & Franciſcus interrogavit Theologos, an obligaretur ex vi prædictorum ſponſalium poſteriorum, quamvis cum peccato initorum, Bertam ducere.

18 Reſpondet Rebellius, *par.* 2. *lib* 4. *q.* 8. *ſect.* 8. *nu.* 56. *Verſ. Verum quæres*, Franciſcum obligari Bertam ducere, quia nova illa ſponſalia, licèt non valuerint eo modo, quo facta ſunt, valuerunt tamen eo modo, quo valere potuerunt, juxta illud juris vulgatum *Actus, qui non*

Digitized by Google

valet eo modo, quo fit, valeat eo modo quo poteſt, ut ſupra *c.2.§.4.n.4.* diximus. At jam mortua priore Sponſa, poteſt valere, & effectum ſuum conſequi poſterior facta promiſſio; ergo debebit.

19 Verùm Reſpondent alii cum Caſtr. *d.1. de ſponſ. p.21. n.4.* citans Suar. alioſque non obligari, etiam ſi Juramentum adhibitum fuerit, quia illa nova ſponſalia nullo modo valuerunt. Quare non poſſunt deinde fieri valida ſolùm ob mortem, vel mutationem prioris Sponſæ, juxta illud non minus vulgatum juris: *Quod ab initio fuit invalidum, tractu temporis non convaleſcit.*

20 Ad jus allatum à Rebellio reſpondet hæc Caſtropalai ſententia, illud eſſe verum, quando actus, dum fit, partim poteſt valere partim non ita: nam tunc valebit ſecundùm id quod valere poteſt. At in caſu noſtro nullo modo, ne in parte quidem valida ſunt illa ſponſalia abſolutè facta.

21 Poſterior ſententia ex dictis, cùm in illa conveniant Sanchez, & Pontius, aliàs oppoſiti, magnum ſignum habet, quòd vera ſit, & à nobis omnino excipienda.

22 Adverte tamen illud (abſolutè) quod modo dixi, nam ſi nova ſponſalia addita conditione, ſi Franciſcus iniiſſet: *Ego promitto tibi Bertæ conjugium, ſi fortè Catharina mea Sponſa moriatur, ſeu remittat promiſſionem illi à me factam, ſeu Promitto tibi Bertæ conjugium pro tempore, quo legitimè ero ſolutus à ſponſalibus à me cum alia factis.* Si inquam ſic ſponſalia hæc nova iniiſſet, valida fuiſſet promiſſio, & tunc mortua, vel animo mutata Catharina, obligaretur Franciſcus ad ducendam Bertam, quia, ſi tunc ejuſmodi intentionem habuit Franciſcus, validè contraxit pro tempore illo futuro.

23 Quid, ſi eſſet, omnibus expenſis, dubium, an Franciſcus habuerit intentionem hanc?

Reſpondeo. Averſa *l.c.* ait, Franciſcum debere præſumi, illam habuiſſe, atque adeò obligari ad ducendam Bertam; ſi enim præſumeretur non habuiſſe, præſumeretur delictum injuſtitiæ contra priorem Sponſam commiſiſſe: at in jure delictum nunquam præſumitur, niſi certò conſtet.

24 Verùm, eſto, nolim, nec poſſim præſumere Franciſci delictum, & eſto, ſic debeat in Judicio pronunciare Judex, qui animum internum non videt, adhuc tamen dubium remanet, an re vera Franciſcus ſe obligaverit Bertæ, nec ne, & ſic dubitatur de ipſa ſubſtantia obligationis, ſeu promiſſionis obligantis. Quare recurrit quæſtio, an pro foro conſcientiæ debeat prævalere certa libertas Franciſci contra dubiam promiſſionem? Sed in ſimili dictum à nobis eſt ſupr. *cap.1.§.4. num.10.*

QUARTA DIFFICULTAS.

Sponſalia inter impeditos ſub conditione, ſi Papa diſpenſaverit, *An prævaleant poſterioribus initis inter non impeditos?*

25 Cæſar ſciens Lucretiam ſibi eſſe conſanguineam, eam, nullo deſignato tempore, deſponſavit ſub conditione, *ſi Summus Pontifex diſpenſaverit.* Interim, antequam diſpenſatio expedita fuerit, nova ſponſalia cum Berta nulla affecta impedimento contraxit. Obtenta jam diſpenſatione, poteritne Cæſar Bertam potius (ut optat) ducere, quàm Lucretiam?

26 Reſpondeo, mihi certum eſſe cum Diana, *p.11. tr.2. reſ.70.* poſſe, ſupponendo non adfuiſſe novum conſenſum in Cæſare poſt diſpenſationem impetratam. Ratio eſt, quia illa priora ſponſalia nulla prorſus fuere, atque adeò poſteriora fuerunt valida, & hujus ulterior ratio eſt; quia jus omnino prohibet ſponſalia inter ejuſmodi impeditus; ſed ante impletam conditionem ſunt impediti; ergo, &c. Adde, in re, quæ per leges eximitur à commercio humano, & ex facto, quod à jure improbatur, nullam oriri poſſe obligationem, vide *L. inter ſtipulantem §. Sacram ff. de Verb. ſignific. L. Cum lex ff. de Fidejuſſ.* Ergo ex promiſſione facta Matrimonii, quod improbatur inter conſanguineos, non poteſt oriri obligatio pro tempore ante obtentam diſpenſationem, de quo loquimur, ergo illa promiſſio Cæſaris, & Lucretiæ nulla fuit, & conſequenter valida illa ejuſdem Cæſaris, & Bertæ.

27 Quid, ſi poſteriora ſponſalia cum Berta contracta fuiſſent poſt diſpenſationem jam expeditam?

Reſpondeo, eſſe diſtinguendum juxta ſuperius dicta *c.3.§.2.n.10.* Si enim ſuſtineas, ſtatim, obtenta diſpenſatione ſine novo conſenſu, valida eſſe ſponſalia illa facta ſub ſpe, ſeu conditionis Diſpenſationis; ſponſalia Cæſaris, & Lucretiæ erunt, (habita diſpenſatione) ſtatim, valida, & obſervanda. Si verò ſuſtineas, obtenta diſpenſatione, non ſtatim convaleſcere ſponſalia; ſed requiri novum conſenſum, ſeu ratificationem, quam in caſu noſtro ſupponimus, nequaquam adfuiſſe, remanent ſponſalia priora cum Lucretia invalida, unde valida erunt poſteriora cum Berta, atque hæc cuſtodienda. Nos verò, quia utramque ſententiam probabilem judicavimus *loc. c.* & iterùm judicabimus infra, *T.4. de conſenſu c.7.§.3.* ideò breviter dicimus, ſi ſponſalia cum Berta fuerunt; ante impetratam pro Lucretia diſpenſationem contracta, Bertam fore uxorem Cæſaris, qui eſt caſus allatus *num.5.* Si verò fuerunt inita poſt obtentam dictam diſpenſationem, qui eſt caſus allatus hoc *nu.27.* dicimus eſſe probabile, quòd Berta à conjugio Cæſaris ſit repellenda, & quòd Lucretia ſit ad ejuſdem conjugium advocanda, ſed eſſe item probabile contrarium, ut patet ex dictis: Advertendo ſemper, debere reſarciri damna, ſi quæ facta ſunt à Cæſare ſponſæ relictæ, & præſcindendo à copula, de qua iam modò dictum eſt.

SEXTA CAUSA.

§. VI. *Alterius, vel utriuſque Fornicatio.*

1 Si ſponſa, vel ſponſus (in hoc enim, ut & in obligationibus Matrimonii ſunt partes,) fornicetur cum alio, ſtatim innocens, etiam ſi ſponſalia juraverit, poteſt ab ipſis recedere, ut deciditur *C. Quemadmodum de Jurejurando*, & patet; quæ enim eſt major fidei fractio, ob quam omnes concedimus, poſſe à ſponſalibus recedere, ſi hæc non eſt? Dixi (innocens) Nam, qui delictum commiſit, debet ex parte ſua obligationem adimplere, ſi alter velit, ne ſcilicet ex ſua iniquitate lucrum reportet.

2 Quid, ſi ſponſa verè per vim pateretur fornicationem, quem eſſe caſum rariſſimum dixi *l.7. in Decal. c.6.§.2. num.3.* Sanch. *l.1. matr. d. 55. num.8.*

Reſpondeo, poſſe adhuc Sponſum eam deſerere, non quidem ob fractam fidem, quam in hoc caſu non adfuiſſe, ſupponimus, ſed quia ſponſa, etiam per vim violata, vilis notabiliter efficitur & probro vertitur viro, fœminam ſic violatam ducere, idque cum periculo fortè alienam prolem alendi.

3 Dictum eſt (Sponſa) nam ex communiore ſententia Sanchez Pont. *l.12. cap.17 nu.3.* & aliorum, non id concedimus, ſi ſponſus ex violentia cogeretur aliquam cognoſcere (ſi tamen virum poſſe invitum ad hoc cogi, poſſibile ſit, quod mihi, & Toleto *l.5. cap.10.* creditu eſt difficilè) nam tunc, nec ſponſus fidem frangeret, cùm ageret coactus, nec probroſum eſſet mulieri eum ducere, cùm, virum aliquam cognoviſſe, dedecus ſecundùm hominum exiſtimationem non ſit. Non ita ſi idem Sponſus cogeretur ſodomiticè pati, nam tunc, quia dedecus eſſet mulieri, ejuſmodi virum pro ſuo habere, ideò judicat Caſtr. *l.c. mox citando nu.6.* ob hanc ſolam rationem, poſſe Sponſam illum talia paſſum ab ſe repellere, id, quod ego limitarem, quando res non eſt occulta, ut etiam in ſimilibus (quando caput ducitur ſolum à ratione dedecoris) dicendum eſt.

4 Quòd dictum eſt de fornicatione, extenditur Primò ad oſcula, tactuſque impudicos; per hæc enim, maximè, ſi ſint frequentia, etiam fides frangitur, cùm ſponſi promiſerint Matrimonium, & omnia, quæ illud conſequuntur.

5 Extenditur Secundò ad fornicationem ſpiritualem, ideſt ad hæreſim. Alter enim poteſt recedere, ſi novit alterum in hæreſim incidiſſe: quod dictum limitat Caſtropalaus, *lib.1. de ſponſ. p.25. n.11.* quando periculoſum eſt ſponſo innocenti habitare cum hæretico, & quando ſumus in loco, ubi delictum hæreſis reddit hominem infamem, ut in Hiſpania, aliiſque Catholicis Regnis. Equidem hanc limitationem, nec apud Sanchez *loc. cit.* nec paſſim apud alios lego, & profectò etiam in Regionibus Hæreticorum non condemnarem, ſed commendarem potiùs ſponſam, quæ nollet progredi ad Matrimonium eius ſponſi, qui hæreſim poſt ſponſalia amplectitur; nimis enim grave eſt cogi Catholicam ad nubendum homini diverſæ, & quidem falſæ Religionis, quem tamen ipſa Catholicum in Sponſalibus elegerat.

6 Inquires. Fornicationibus utriſque, ideſt Sponſa cum alio viro, Sponſo autem cum muliere alia, poſſuntne utrique ad libitum à Sponſalibus reſilire?

Reſpondeo. Communis opinio cum Sanchez, *l.1. d.55. n.9.* & cum Pont. in Coninch. Layman, Guttierez apud Caſtropalaum, *loc. citat. nu.9.* quibus adde Dianam, *p.3. tr.4. reſ.284.* & quidem ſatis probabiliter, diſtinguit; concedit enim ſponſum poſſe, non verò ſponſam, quia quòd ſponſa violata ab aliquo fuerit, maximum eſt dedecus, non autem, quòd ſponſus aliquam violaverit, ut modo diximus *n.3.* Quare ad invicem compenſari injuriæ nequaquam poſſunt. Sed Caſtropalaus *loc. cit. nu.10.* & quidem ea mea ſententia probabilius, ne dicam verius, ad quod etiam propendet Averſa *de matr. ſect. 8. q.14. V. Porro*, putat poſſe utroſque æquè reſilire; Sponſum, propter rationem jam dictam, ſponſam vero, quia, etiam ſi ipſa fornicata fuerit, non proptereà tollitur, quòd vir per ſuam fornicationem fidem fregerit ſponſæ; Sicuti propter ſimilem rationem, quamvis dedecus non ſit uxori, ſi ejus vir aliam cognoſcat, tamen ipſa, ſolùm, quia ſic datam fidem vir frangit, divertere poteſt, ut ex certa, & communi doctrina habet ipſe Sanchez *l.10. de matr. diſp.3. n.6.* & nos infrà ſuo loco dicemus. Non ergo ex capite dedecoris, quod excluſimus dicto *n.3.* ſed ex capite fractionis fidei, quæ hìc adeſt.

7 Inſtas. Quando, tum uxor, tum vir adulteratur, nemo poteſt divertere, quia, ut habet Textus, *C. Significaſti de Divor. & alibi*, paria delicta mutua compenſatione abolentur. Ergo neque Sponſi; quamvis utrique fornicantes, poterunt à Sponſalibus divertere?

8 Reſpondeo. Huic paritati debent etiam Auctores communis ſententiæ reſpondere, nam probat, ne à Sponſo quidem fornicante poſſe dimitti Sponſam ſimiliter delinquentem; compenſarentur enim delicta. Diſparitas igitur eſt, quia cùm Matrimonium ſit ex ſe indiſſolubile, quodlibet caput impediendi ejus ſeparationem, ſufficere

ficere

Digitized by Google

ficere debuit, quale nunc eſt compenſatio adulteriorum. At pro Sponſalibus, quæ ob quamlibet mutationem diſſolvi poſſunt, non cogimur ſimilem compenſationem injuriarum inducere, ſed concedere debemus utrique Sponſo, ut fidem ſibi fractam vindicare poſſit per ſeparationem, quæ facilè, etiam ob alias rationabiles cauſas, concedi ſolet Sponſis. Ita reſpondent Sanch. Layman. Guttier. quamvis nobis contrarii, ita igitur & nos.

SEPTIMA CAUSA.

§. VII. *Impedimentum ſuperveniens.*

1 IMpedimenta non dirimentia Matrimonium, quantum facit ad præſens inſtitutum, hodie ſunt (ut ſupra *Tr. 1. de impediment. c. 16.* dixi) Votum Religionis, Votum Sacerdotii, Votum Caſtitatis, Votum Cœlibatus; De his ergo non dirimentibus, cùm jam ſupra *c. 5. §. 2. n. 7. & §. 3. n. 2. & § 4. per totum*, dixerimus, qua ratione ſe habeant in ſponſalibus, ſupereſt hic ſolùm agere de impedimentis dirimentibus, quomodo ſcil. & quatenus aliquod impedimentum dirimens ſuperveniens ſponſalibus illa diſſolvat, id quod figuratione ſequentis caſus dilucidius explicabitur.

2 Antonius ſponſalia promiſit Mariæ, verùm non multò poſt cognovit Agatham Mariæ Sororem, unde (ut ſcimus omnes) affinitatem ex copula carnali fornicaria dictus Antonius contraxit cum eadem ſua Sponſa Maria, quæ affinitas, cùm ſit impedimentum dirimens, in cauſa eſt, ut non poſſit procedi ad Matrimonium de præſenti, niſi priùs obtineatur à Summo Pontifice diſpenſatio.

3 Porrò circa hunc caſum, & ſimiles, quando culpa alterius ex Sponſis ſupervenit quomodocunque aliud impedimentum dirimens tria reſolvenda ſe offerunt, quæ jam tribus aſſertionibus reſolvo.

4 Aſſero Primò, Mariam eſſe liberam à ſponſalibus, ut vult Averſ. *q. 8. de ſponſ. ſect. 14. V. Ita autem.* Coninch. & Sanchez, apud Caſtrop. *diſp. 1. de ſponſ. p. 26.* poſſe reiicere Antonium, etiam ſi ſe offerat ad obtinendam diſpenſationem, immò etiam ſi diſpenſationem obtentam exhibeat. Ratio (præter fornicationem, quæ in hoc peculiari caſu intervenit, quam eſſe cauſam ſufficientem, ut innocens reſiliat à ſponſalibus nuper diximus) eſt, quia apponens impedimentum dirimens, fecit quantum eſt ex ſe, Matrimonium jure impoſſibile, ergo ſufficienter dedit cauſam alteri, reſiliendi, & volendi ſe conformare Juri Matrimonium prohibenti.

5 Aſſero ſecundò, Antonium non eſſe liberum à ſponſalibus: Idem *ll. cc.* præter Av. Unde, volente Maria, obligari ad procurandam diſpenſationem, & ad Matrimonium de præſenti celebrandum. Ratio eſt, quia ut ſuperiùs ſæpè diximus, æquum non eſt, ut liberetur à data fide is, qui delictum commiſit: nam, ſic ex iniquitate lucrum reportaret. Averſa autem *loc. cit.* ait, dictum Antonium (præſcindendo ab alio damno Mariæ) poſſe, velle ſe conformari juri prohibenti; ſed ei non acquieſco propter rationem dictam, & quia de Jure naturæ eſt, ut, qui cauſa eſt impedimenti, circa illud, quod ipſe promiſit, tollere ipſum debeat, quo ablato, jam non erit difformis Juri prohibenti.

6 Aſſero tertiò, diſpenſationem prædictam eſſe procurandam expenſis Antonii, & nullo modo Mariæ: patet, quia ſolùm ipſe, & quidèm injuſtè, fuit cauſa, ob quam neceſſariò illa diſpenſatio procuranda eſſet. Ita Doctores citati.

7 Sed ecce celebris difficultas. Si magis expenſis hæc diſpenſatio ſit impetranda, adhucne obligabitur ad illam procurandam Antonius nocens?

Reſpondeo. Non obligari, putat Filluc. Sanch. Coninch. quos citat, ſequiturque Gaſp. Hurtad. *diſp. 2. de matrim. diff. 12.* Ratio eſt, inquiunt, quia obligatio orta ex ſponſalibus ſolùm urget Sponſum, ad ponenda media ordinaria, & non valdè difficilia, quibus impleri poſſit Matrimonium, non verò extraordinaria, & difficilia. Excipiunt, & meritò, niſi Sponſa fuerit ſpe Matrimonii violata, unde damnum pateretur, vel infamiam, ſi non ſequeretur Matrimonium; nam tunc ſine dubio nullis ſumptibus parcere debebit pro diſpenſatione impetranda Sponſus.

8 Obligari Antonium ſemper, etiam magnis ſumptibus, concedit cum Petro Ledeſ. & Ochag. Caſtrop. *l. c. n. 4.* non quidem ex vi ſponſalium, ex quibus rectè dixerunt prædicti Doctores, non obligari Sponſum, niſi ad media ordinaria: (nam propterea Sponſus ex ſola lege ſponſalium teneretur duntaxat procurare diſpenſationem mediocribus ſumptibus, exemplo ducto ab eo, qui poſt Votum Caſtitatis matrimonium contrahit; non enim obligatur ante conſummationem matrimonii ingredi Religionem, in qua poſſit ſervare Caſtitatem; quia hoc eſt remedium extraordinarium, & nimis durum, ſufficiunt alia, de quibus alibi) non inquam, ex vi ſponſalium, ſed ex vi, ſeu ratione damnificationis, cujus contra Sponſæ Jus cauſa fuit per ſuum delictum Antonius.

9 Hanc deciſionem Caſtropalai Ego veriſſimam judico; ita ut contrariam ne probabilem quidem vocare velim, quia non video cur, qui cauſa eſt damni contra juſtitiam, non ſit obligatus illud quantum poteſt, reſarcire. Inquiro enim à te, ſi me injuſtè impedires à conſequtione Beneficii, ad quod ego jus habeo per electionem mihi legitimè factam, nonne deberes, quacunque impenſa, illud impedimentum tollere, ſi poſſes?

10 Illud tamen hujus deciſionis rigorem aliquantulum mitigat, quaſi notat Gaſpar. Hurtad. *loco citat.* his verbis: *Is, qui fuit cauſa impedimenti, tenetur ad procurandam diſpenſationem, quando dans cauſam impedimenti advertebat, impedimentum contrahi, quia tunc liberè dedit cauſam damno exorto ex impedimento: damnificationi autem liberæ, & humanæ ſatisfaciendum eſt; At quando tunc non advertebat impedimentum contrahi, non tenetur; quia tunc liberè non damnificavit, damnificationi autem, quando non liberè fit, non eſt, neceſſario ſatisfaciendum.* Hæc ille: unde cùm ſæpiſſimè non advertatur, frequentiſſima erit excuſatio.

11 Eundem rigorem mitigabit etiam illud. Nam ſi fortè tot, tantæque deberent eſſe expenſæ, ut ſi eæ fierent, caderet notabiliter à ſuo ſtatu Antonius, excuſaretur ab illis. Rurſus, ſi comparatione damni, quod patitur Maria, nimis exorbitans deberet eſſe damnum expenſarum, quod deberet pati Antonius, poſſet differi ad melius tempus procuratio diſpenſationis, vel conveniri cum Maria, ut remittat, quæ certè non debet eſſe difficilis, quia juſtitia non adverſatur Charitati, & rectæ rationi, hæ autem dictant, non debere dominum velle rem ſuam cum tanto rigore ſibi reſtitui, ut damnum aliud intolerabile debitori inferatur. Id, quòd ego in ſimili notavi *lib. 8. in Deciſ. tr. 4. c. 1. §. 8. n. 4.*

OCTAVA CAUSA.

§. VIII. *Superveniens mutatio notabilis in Sponſis.*

1 EX Doctrina illa univerſali, quòd promiſſio intelligitur ſemper fieri, rebus in eodem ſtatu permanentibus, fit, ut, ſi contractis ſponſalibus mutatio notabilis ſuperveniat in altero ex Sponſis, ipſa, etiam jurata, non obligent. Ea autem conſuevit accidere in bonis vel corporis, vel animæ, vel fortunarum, conſuevit, inquam, nam, cœterùm hæc regula generalia datur à Doctoribus apud Coninch. *diſt. 23. de ſponſ. diſſol. dub. 8.* Ut quoties, initis jam ſponſalibus, ſuperaccidat alia quæcunque cauſa, quæ eorum executionem reddit notabiliter difficiliorem, quæque ſi initio fuiſſet, cordatum hominem ſimilis conditionis prudenter ab illis avertiſſet, toties ceſſat obligatio reſpectu illius, cui difficilius redditum eſt matrimonium. Atque hanc regulam admitti debere in ſponſalibus, rectè notat Averſa, *q. 8. de ſponſ. ſect. 14. Verſ. Sextò*, quamvis non admittatur in cœteris contractibus, præſertim oneroſis: nam matrimonium, & conſequenter ejus promiſſio, requirit majorem libertatem, cùm ſit contractus ex ſe perpetuus, & indiſſolubilis.

2 Porrò hanc regulam aliquantulum illuſtremus, ex tria bonorum genera ſigillatim percurrentes.

Quoad bona Corporis.

3 Si quis ex Sponſis incidat in morbum incurabilem, vel contagioſum, puta, paralyſim, lepram, morbum Gallicum, ſi amittat oculos, aures, nares, ſi fiat claudus, mancus, &c. Juſtè alter recedere à ſponſalibus poteſt. Hæc enim, ſicut retardarent à ſponſalibus contrahendis, ſic excuſant à contractis, quamvis juratis; quia nimis grave eſſet, hæc perpetuò velle in ſocio pati; poterit ergo is recedere ab hoc contractu ſponſalium ex ſe diſſolubili. quòd certè non poſſet, ſi Matrimonium jam contractum fuiſſet de præſenti, quod ex ſe indiſſolubile eſt.

4 Tria hic ſelige, non valdè communia. Primum, Morbi Gallici vehemens ſuſpicio cauſam dat dictæ diſſolutionis ipſi Sponſo ſano: Ex Pont. *l. 12. c. 17. n. 4.* Adderem ego, idem eſſe de ſuſpicione cujuſcunque infirmitatis gravis incurabilis, par enim eſt ratio.

5 Secundum. Oris graveolentia, cui ars Medici ſubvenire nequit, adnumera inter has infirmitates modo dicto diſſolvere ſponſalia, ex parte alterius benevalentis; Ita Sanch. *lib. 1 diſp. 57. n. 2.* approbatque ibidem Pontius, & meritò, quia illam in tam arcta conjunctione tolerare, nimis eſſet oneroſum.

6 Tertium. Quid ſi Sponſa tempore ſponſalium pulcherrima, deinde notabiliter deformis evadat?

Reſpondeo, etiam propter hanc mutationem poſſe Sponſum reſilire, docet Caſtr. *l. 1. de ſponſ. punct. 27.* & G. Hurt *diſp. 2. de matr. diff. 13.* Ratio eſt, quia in materia matrimonii admodum æſtimatur apud homines pulchritudo: verùm nota illud (notabiliter deformis.)

Quoad bona Animi.

7 Si quis ex ſponſis gravi infamia maculetur; ſi ſponſus ſcortator, aleator, ebrioſus evadat; ſi aſper moribus, vel admodum ſævus, poteſt alter recedere, etiam poſt jurata ſponſalia. Rurſus, ſi graves inimicitiæ ortæ fuerint inter Sponſorum parentes, diſſolvi poſſunt ſponſalia ex parte utriuſque. Quòd ſi inter Sponſos ipſos gravis inimicitia fuerit exorta, poſſunt quidem utrique recedere, ſed qui fuit cauſa inimicitiæ, obligatur prius omnia moralia, atque ordinaria remedia adhibere, ad pacem inducendam: Ratio prædictorum eadem eſt, ac præcedens. Adde & timorem rationabilem, ne malum exitum Nuptiæ ſortiantur. Hinc ſequitur, ut ſi Titius, V. G. diſpenſaverit Bertam, neſcientibus utriuſque parentibus,

Digitized by Google

bus, immò & ſcientibus, unde tamen factum ſit, ut ex utraque parte parentes obſtinatè contradicant, timeaturque gravis diſcordia inter illos, vel inter Sponſos eoſdem; ſequitur, inquam, ut alter, etiam altero invito, ſe ad aliud Matrimonium convertere licitè poſſit. Ratio eſt, quia ex tanta oppoſitione facilè eſt, oriri inimicitias, incommoda gravia, & inter ipſos Sponſos non leves rixas, & diſcordias. Ne tamen excidat à te monitio, quam facit Sanch. *l.1.d.14.n.3.* ut ſcilicet cautè in hoc procedas, nam ſæpè jactantur minæ, opponuntur pericula, amplificantur diſcordiarum timores, quæ tamen experientia vidit, vana eſſe, & ſtatim, inito Matrimonio, deferbuiſſe.

Quoad bona Fortunarum.

8 Si dotem promiſſam negas, vel negat ille, qui promiſit, te ab altero deſeri poſſe, luce clarius eſt, eſt enim dotis promiſſio conditio, ſub qua fiunt ſponſalia; ergo, ea deficiente, etiam ſine culpa promittentis, ceſſat promiſſio, quamvis jurata.

9 Quid, ſi nulla promiſſa fuerit dos à Sponſa divite, quæ deinde poſt ſponſalia in paupertatem notabilem incurrat?

Reſpondeo. Quiquid dicant plures apud Sanchez, *diſp 59.n.5.* certum mihi eſt cum eodem Sanch. & cum Caſtrop. *diſp.1.de ſponſ.punct.28.num.3.* & Averſa, *q.8.de ſponſ.ſect.14.Verſ.Quarto*, alios citantibus, poſſe Sponſum licitè recedere. Ratio eſt, quia, tametſi non fuerit explicitè promiſſa dos; implicitè tamen fuit. Omnes enim ſupponunt, fœminam tranſire in domum viri cum omnibus ſuis bonis. Adde hanc eſſe mutationem admodum notabilem, quæ quemcunque, vel cordatiſſimum hominem, à contrahendis ſponſalitiis, atque adeò à Matrimonio, prudenter averteret.

10 Tria communi huic doctrinæ addi volo. Primum; ſi timeatur rationabiliter, alterum ex Sponſis fore exhæredandum, alter reſileat licitè, ut notat Pont. *loc.cit. c.17.n.8.* quia ſecus, ſe is immitteret in periculum ſubſtinendæ paupertatis, atque id ego meritò, propter paritatem rationis, extendendo ad ſimilem rationabilem metum de futura paupertate fortè alteri ex aliis quibuſcumque cauſis proveniendа.

11 Secundum. Si rationabiliter timeatur, vel ſuperveniat jam paupertas utrique, uterque licitè recedet à ſponſalibus, quia tanto difficilius ſuſtineri poterunt onera Matrimonii. Unde hic dari non poteſt compenſatio paupertatis unius cum paupertate alterius. Ita Bonacina, ſed Rebellius, & Pontius neutri licere putant: Averſa *loc.c. Verſo Quarto circa finem autem*, prædictos citans, diſtinguit, atque ſi propter paupertatem nolit quis ſubire onus Matrimonii, licitè recedere, ſed ſi velit contrahere Matrimonium cum æquè paupere, illicitè recedere à priore. Profectò commoda reſtrictio, ſed illam non poſſum admittere, ut neceſſariam, quia ſuperveniens paupertas videtur dare jus recedendi abſolutè, &c.

12 Tertium. Quid, ſi alter ex Sponſis ex inopinato valdè locuples fiat, poteritne juſtè ab altero recedere, & Matrimonio meliori ſe ſe addicere?

13 Reſpondet Sanch. quem ſequitur Caſtropal. *loc.cit.n.5.* citans, Coninch, & Gutierez, quibus adde Averſam, *loc.cit.* non poſſe, Probat Primò, à poſteriori, quia ſic, quoties dote notabiliter majore Matrimonium inveniret alter ex Sponſis, alterum deſerere poſſet, tunc enim jam locuples cenſetur eſſe factus. Secundò, à priore, quia ſi Sponſa tua deterior non eſt facta, iniquum eſt ſuo jure illam privare, ſolùm ob bonæ fortunæ mutationem in te factam.

14 Prædictam ſententiam ſic impugnat Gaſp. Hurt. *d.2. de matr. d.14. num.24. Hanc* Sanch. & Coninch. *ſententiam difficilem exiſtimamus, quia dicta mutatio eſt ita notabilis, ut ex ſe efficiat impletionem notabiliter graviorem, Sponſo facto ditiore, & à principio exiſtens, etiam prudentem à ſponſalibus retrahere.* Hæc Hurtad. cujus argumento Caſtr. *loc.cit.* qui prædictam Sanch. ſententiam amplectitur, reſpondere conatur, dicens: effici quidem impletionem ſponſalium notabiliter graviorem, durioremque, ſed non per ſe, at ſolùm per accidens, eò quod Sponſus impeditur ab aliis ditioribus ſponſalibus, quæ poſſet invenire, id, quod (ait) nihil probat, propter argumentum modò à poſteriore factum, quia ſcilicet ſic quilibet Sponſus poſſet ſemper Sponſam deſerere, quoties notabiliter ditius Matrimonium ei offerretur.

15 Circa has ſententias interponat judicium me ſapientior; quòd ſi Leandrum *tr.9.de matr.d.2.q.17.* ſequi te juvat, invenies apud ipſum, utramque ſententiam eſſe probabilem.

§. IX. *Prædicta Cauſa exiſtentes ante ſponſalia, ſed poſteà cognita.*

1 REgula univerſalis. Hæc pari modo ſponſalia, etiam jurata, infirmant, ac ſi de novo advenirent. Ita Sanch Pont Bonac. & alii innumeri apud Averſam *q.8. de ſponſ. ſect 15.V. dicendum tamen.* Ratio eſt, quia pro eo, qui anteà illas ignoraverat, videntur dictæ cauſæ tunc ſupervenire, quando ſciuntur.

2 Id autem intellige Primò; de prædictis cauſis, quæ ſint qualitates, ſi enim fuiſſent de ſubſtantia, ſeu de individuatione perſonæ; ut, ſi tu volens contrahere ſponſalia cum Berta, cognoſcas deinde illam non eſſe Bertam, ſed Mariam, ſponſalia non ſolùm infirmari poſſunt, ſed ab initio ſunt invalida, ſicuti invalidum eſſet Matrimonium.

3 Intellige Secundò, quando ignorantia ejuſmodi cauſæ, ſeu defectus tibi dedit cauſam contrahendi; ſi enim expreſsè fuiſſes eo animo, ut etiam cum illo defectu contracturus fuiſſes ſponſalia, nihil officiet ignorantia. Ita Caſtrop *d.1.de ſponſ punct.29.n.2.* Quid, ſi dubius nunc ſis, an contracturus fuiſſes? Reſpondet Leand. *d.2.de matr. qu.59.* citans Sanch. Bonac Navar. ſi defectus de novo cognitus ſit gravis, ut ſi inveniatur, non eſſe Virgo, vel Dives ea, quam talem putabas, poſſe præſumi, te non habuiſſe animum contrahendi, ſecus, ſi defectus ſit levis, &c.

4 Intellige Tertiò, niſi poſt cognitionem, dicta ſponſalia, quæ fuerant initio valida ratificaveris, quæ ratificatio fieri potuit vel expreſſis verbis, vel implicitè ipſo facto, ut ſi poſt dictam notitiam Sponſam, ut tuam, cognoviſti. Ita Caſtrop. *l.c.n.11.* citans Pontium, Laym. Sanch. alioſque. Valida dixi, ſi enim propter aliquam rationem fuerant initio invalida, ut ſi fuiſſent cum errore perſonæ, vel cum nullo conſenſu, non validantur per ſolam copulam, quia hæc non eſt ſufficiens ſignum veri conſenſus, poteſt enim fieri animo fornicaria, ut ſupra *c.2.§.3.n.34.* dictum eſt, & tenet Hurt. *de matr.d.16.*

Quid, ſi Sponſus ad Sponſam cognoſcendam accederet (ſanè cum peccato) animo non ratificandi? Reſpondeo, Sanch. *l.1.d 66.n.3.* ait, adhuc ipſo facto ratificare, ſed Hurt. meritò *l.c.* cenſet, in foro conſcientiæ non ratificare, nec cedere Juri ſuo, & ſic diſſolvere poſſe ſponſalia, niſi aliàs ratione damni illati ad illa ratificanda teneretur.

5 Dictum eſt autem (pro eo, qui anteà ignoraverat) nam ſi anteà eas cauſas, ſeu defectus cognoviſti, & tamen adhibuiſti conſenſum, rata erunt ſponſalia. Excipit Averſa mox citandus *V. Et quidem*, niſi fortè promiſſio valdè fuerit imprudens, & indiſcreta, qualis, v. g. eſſet promiſſio Juvenis nobilis, & divitis facta viliſſimæ puellæ; tunc enim ex alio capite non teneretur quis ſervare promiſſum: nempe ex eo, quòd faceret rem illicitam, & indiſcretam; ita Aver. *qu. 8. de ſponſ. ſect.16 V. Pro altera.* Adverte, id dici ex vi promiſſionis ſponſalium, non ex vi damni illati; illud enim eſſe omnino reſarciendum, certum eſt.

6 Ex dicta regula *n.1.* allata fit, ut non ſolùm, quando Sponſam exiſtimabis virginem, & poſt ſponſalia reſciviſti eſſe defloratam, ſed etiam, quando reſciviſti eſſe viduam, quia certè regulariter vilior exiſtimatur ea, quæ virgo non eſt, fit, inquam, ut poſſis reſilire à ſponſalibus. Non ita in ſponſa reſpectu Sponſi, qui fortè inveniatur, non fuiſſe virgo: nam id vile non eſt Sponſæ, niſi tamen inveniatur, valdè deditus alienis mulieribus fuiſſe, ſine ſolida, & continuata emendatione, vel inveniatur, habere filios, num tunc eum moleſtum id ſit notabiliter ſponſæ, poterit à ſponſalibus recedere.

7 An ipſo facto in hoc caſu ignorantiæ defectuum, quoad qualitates (nam, ſi adfuerit deceptio ex parte alterius, vel metus, diximus ſupra *c.2 §.1.& 2.*) irrita ſint ſponſalia, an irritanda? Reſpondeo, Caſtropal. *l.c.n.10.* & Hurt. *l.c.d.16.n 55.* meritò dicunt, quando res eſt clara, eſſe irritanda per voluntatem ejus, qui poteſt reſilire, nec neceſſariam eſſe Judicis ſententiam.

8 Quid, ſi res ſit dubia? Reſpondeo, Tunc, vel etiam quando receſſio à ſponſalibus afferret ſcandalum, recurrendum eſſe ad Judicem, monemus omnes. Legatur Caſtrop. *p.31.& 32.* qui alios citans, docet, qualiſnam probatio ſufficiat in foro externo ad ejuſmodi reſciſſionem; cui adde G. Hurt. *l.c.diff.19.* & Sanch. *d.71.*

9 Donec autem is, qui ignoravit, non reſilit, manent valida ſponſalia. Id, quod inde conſtat; quia ſecus, cùm in caſibus, de quibus loquimur, ignorantia adfuiſſet ipſo initio, tunc etiam fuiſſent invalida, quod tamen non poteſt ſuſtineri, nam ipſo initio fuerunt legitima, cum fuerint ritè promiſſa, & ignorantia, ut nunc ſupponimus, non fuerit circa ſubſtantiam perſonæ, ſed ſolùm circa qualitates; undè ex illis ſponſalibus ortum eſt impedimentum publicæ honeſtatis ex Sanchez *l.8.matr.d.68.*

10 Denique. Si quæras Primò, an qui juſtè è ſponſalibus reſilit, quando ſcilicet reſilit ſine ulla culpa, ut eſſet, v.g. ad ingrediendum in Religionem, teneatur reſtituere ea, quæ fortè alter expendit in parandis Nuptiis? Reſpondeo, eſſe probabile, obligari, ſed eſſe probabilius, non obligari. Lege Caſtrop. *loc.cit.p.53.* Si quæras Secundò, quando omnibus conſideratis dubium eſt, ſint ne valida, an invalida ſponſalia, quid ſentiendum? Reſpondeo, me de hoc dixiſſe ſuperiùs *c.1.§.4 n.1.& 10.*

§. X. *An laborans alio occulto defectu poſſit, eo tacito, ad Matrimonium procedere?*

Et item, An tunc poſſit ad ſponſalium impletionem alterum compellere? Remiſſivè.

1 HÆc denique ad complementum hujus Tractationis de ſponſalibus eſſent inquirenda, ſed quia de priore à me ſatis tractatum eſt *l.7. in Decal. c.5 §.2. n.5. & 6.* ideò vel illa lege, quæ tibi breviter perſtrinxi, vel pluribus agitata pete eadem à Sanch. *l.6.matr. d.27.n.8.& 9.* Caſtrop. *de ſponſ.d.1.p.10.* Coninch, *de ſponſ.diſſol.d.27. dub.13.* Pont. *l.12.c.18.* Averſ. *q.8.de matr.ſec.19.* G.Hurt. *d.2.matr. diff.17.* aliiſque, à quibus etiam diſtinctè habebis de poſteriore.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS IV.

DE

CONSENSU

Per verba de præſenti.

IDEST,

DE MATRIMONIO

Ut eſt Contractus.

CAPUT PRIMUM.

De Natura Matrimonii.

§. I. *Quid propriè veniat nomine Matrimonii.*

1 IN toto negotio Matrimonii quatuor intercedunt, quæ ad rem noſtram in præſentia faciunt. Primò, Contractus inter perſonas inhabiles, quo ſcilicet hę conſentiunt, atq; adeò ſe obligant ad mutuam corporum traditionem, in ordine ad ſobolem generandam. Secundò, Ratio Sacramenti, quæ ex Divina inſtitutione adeſt in prædicto conſenſu, hunc enim Chriſtus Dominus elevavit ita, ut ſignificaret, & conferret gratiam Fidelibus: quæ quidem ratio Sacramenti brevi tempore durans, eo ſcilicet, quo ejuſmodi conſenſus exhibetur, cauſa dictę gratię eo modo eſt, quo pluribus explicant Theologi; nam matrimonium non eſſe Sacramentum in facto eſſe, judico cum Caſtrop. *d.2.p.2. de ſponſ.n.3.* & cum aliis probabilius. Tertiò, Intervenit vinculum perpetuum, quod remanet poſt ejuſmodi conſenſum, & Sacramentum Quartò demq; interveniunt, ſeu conſequuntur aliæ obligationes ex dicto conſenſu, ſcilicet ſervandi fidem conjugi, cohabitandi cum eodem, filios educandi, &c. hęc quidem duo poſtrema ſcilicet, vinculum, ſeu indiſſolubilitas, & dictę obligationes, quæ ſubſequuntur; ſunt effectus prædicti conſenſus, & prædicti Sacramenti.

2 Porrò propriè loquendo, tum contractus ipſe, ſeu mutuus conſenſus vocatur matrimonium, tum vinculum prædictum. Hinc, quando Tridentinum *ſeſſ.24. Canone primo* dicit, matrimonium eſſe Sacramentum, intelligitur de dicto conſenſu, quando autem Eugenius IV. *in Decreto fidei* dicit, conſenſum eſſe cauſam efficientem Matrimonii, & pari modo, quando Doctores dicunt, Matrimonium eſſe ex ſe indiſſolubile, eſſe perpetuum, eſſe effectum mutui conſenſus, intelligitur de vinculo, non eſt igitur à nobis quærendum, ut cum ſuperfluo labore quærit Perez, *de matr. diſp.3. ſect.1.* quid propriè ſit Matrimonium, conſenſusnè, an vinculum, nam utrumque propriè dici ſolere Matrimonium, jam vidimus.

3 Si quis ergo à te ſciſcitetur, in quonam conſiſtat matrimonium, ne ſine diſtinctione reſpondeas; ſed ita diſtingue, Matrimonium, prout dicit conſenſum, eſt *Viri, & Fœmina habilium ad prolem generandum conſenſus mutuus, quo ſcilicet iidem invicem acceptant jus, & dominium corporum ad finem prædictæ prolis generandæ, quique ad rationem Sacramenti eſt à Chriſto Domino elevatus.* Matrimonium verò, ut dicit vinculum rectè à Theologis cum Magiſt. *in 4. diſt.7. & c. illud, de præſumpt.* ſic deſcribitur, *eſt Conjunctio maris, & fœminæ inter legitimas perſonas individuam vitæ conſuetudinem retinens*: vel ut habent Juriſperiti, *l.1. ff. de ritu Nupt. Conjunctio maris, & fœminæ, conſortium omnis vitæ, divini, & humani communicatio Juris.* Explicant Matrimonii deſcriptionem pluribus Pontius. *lib 1. de matr. c.n. 6.* aliique, quorum aliqui rectè colligunt, hoc vinculum, ſeu conjunctionem, ſeu obligationem eſſe denominationem ortam ex prædicta mutua traditione corporum, &c quę omnia ſatis ſit innuiſſe breviter.

§. II. *Quotuplex ſit Matrimonium.*

1 TRiplex eſt: Legitimum, Ratum, Conſummatum. Legitimum (quod ſic appellatur, ſive, quia ſecundùm leges ſit, ſive, quia legitimo initur conſenſu) eſt ipſe contractus naturalis, qui certè communis eſt omni Matrimonio, tum in lege naturæ, tum gratiæ. Ratum, eſt prædictus contractus inter Fideles, qui habet rationem Sacramenti, ut §. *præcedent.* diximus, ſed antequam habeatur copula maritalis. Conſummatum eſt illud ipſum, quod ratum, ſed poſtquam acceſſit prædicta copula, ita dictum, quia perficitur, ſeu conſummatur, ſicuti venditio rei traditione perficitur. Vide, quę dicam *p.4. c.7.*

2 Et quidem Ratum, etiam propriiſſimè, Matrimonium eſt, quia (etiam præſcindendo ab actuali copula) in ſolo conſenſu, quo ſe conjuges obligant, per mutuam corporum traditionem utrinque acceptam, tota eſſentia Matrimonii habetur, quale fuiſſe matrimonium SS. Virginis cum S. Ioſeph, optimè brevibus explicat Caſtrop. *diſp. 2. p.1. n.3.* & legi poteſt S. Thom. *in 4. diſt.30. q.2. art.1. q.2. ad tertium* Suar. *3. par. tom.2. diſp.7.* Sanch. *lib.2. de matrim. d.18.* Averſ. *q.3. de matr. ſec.3.* Pont. *lib.1. c.19.* Chriſtoph. à Caſtro *in lib. de Beatiſſ. Virgine*, aliique.

3 Differunt autem permaximè, ut habet idem Caſtrop. *l. cit. nu.4.* prædicta matrimonia in eo, quòd legitimum, favore fidei, ſolui poteſt, cùm alter ad fidem convertitur, alio quamvis renuente. Ratum verò ſolvitur profeſſione ſolemni Religionis. Conſummatum verò nunquam ut ex dicendis latiùs, & clariùs habebitur, atque hinc, & *ex Cap. Deb. de bigamis*, atque *ex Decreto ultimo Conc. Florent.* aptè colligitur triplex ſignificatio in matrimonio; Nam, quatenus eſt legitimus contractus, ſignificat conjunctionem Dei cum Anima Fideli per gratiam. Quatenus Sacramentum, præſcindendo à copula, ſignificat conjunctionem Chriſti cum tota Eccleſia per Baptiſmum. Quatenus Sacramentum conſummatum, denotat conjunctionem Hypoſthaticam Verbi Divini cum natura humana, quæ omni ex parte inſolubilis eſt, perinde ac matrimonium conſummatum.

4 Nos autem in hac ſecunda parte agemus de matrimonio legitimo, quatenus ſcilicet dicit merum conſenſum naturalem, nam poſteà de matrimonio, ut Sacramentum eſt, ſua erit diſtincta tractatio.

CAPUT II.

De conſenſu requiſito ad Matrimonium.

§. I. *Qualis Conſenſus.*

1 NImis eſt certum, proprium conſenſum requiri ad matrimonium, quia tradi ſuum alteri non poteſt ſine conſenſu tradentis, multò magis proprium corpus, idque indiſſolubiliter.

2 Id, quod adeò verum eſt, ut neque Principem ſæcularem, neque Eccleſiaſticum poſſe dare jus utendi corpore ad prolem ſuſcipiendam, ſine proprio utentium conſenſu, tradunt communiter Doctores apud Sanch. *lib.2. de matrim. diſp.26.* & G. Hurtad. *diſput. de matrim. diff.6. num.15.*

3 Deum autem, qui eſt omnium corporum Dominus, poſſe dare viro poteſtatem in corpus mulieris, & contra, ſine ipſorum conſenſu, docet Sanch. *dicta d.26.* Leand. *d 6. de matr. q.3.* Hurtad *l.c.* contra Filliucc. & Ochag. cum aliis, rectè addens, probabilius eſſe, illam traditionem tunc non eſſe Matrimonium: hujus enim eſſentia requirit mutuum conjugum conſenſum, ut hactenus dictum eſt.

4 Quòd autem requiratur conjugum conſenſus, & non alterius, V.G. parentum ad Matrimonii validitatem, habes luculenter apud Bellarminum, *lib.1. de matr. c.19. & 20.* An verò licitè filius, invitis, parentibus, conſenſum Matrimonio præbeat, diximus nos *lib.*[illegible]*c.2. §.3.* Lege item Barb *in Voto deciſivo*, &c. an valeat ſtatutum afficiens pœnis filios ſine conſenſu parentum contrahentes; ubi affirmantes alios, alios melius negantes refert.

5 Denique cùm certum ſit, nullum conſurgere Matrimonium ex conſenſu ficto, quæri poſſet, an ſic fictè contrahens obligetur verè conſentire, ſed id colligitur ex dictis ſup. *tr.3. de ſponſ. c.1* §.4.

§. II. *An ſufficiat Conſenſus, quando à contrahente non cognoſcitur impedimentum dirimens?*

1 TItius, & Berta, dum, ſive uterque, ſive alteruter dubitarent, an inter ipſos eſſet impedimentum conſanguinitatis (idem dic quocunq; impedimento dirimente) contraxerunt Matrimonium, ſed non multo poſt cognoverunt, nullum fuiſſe ejuſmodi impedimentum: fuitne validum Matrimonium? Quid Secundò, ſi certò putaſſent, adeſſe impedimentum, quod verè non erat?

2 Reſpondeo ad primum, Matrimonium eſſe validum. Ita Sanch. *lib.2. matr. d.33.* Caſtrop *d 2. de ſponſ. punct.5. n.9.* Hurtad. *d.1. de matr. diff.7. n.21.* & communiter. Ratio eſt, quia ſic contraxerunt quaſi ſub conditione de præſenti, ſi habiles ſumus; at jam habiles erant, ergo jam abſolutus de facto, atque adeò efficax fuit conſenſus.

3 Reſpondeo ad ſecundum, Matrimonium eſſe invalidum. Contra hanc reſponſionem habemus Sanch. *cit.* Covarr. & Guttier. adductos à Caſtrop. *l.c. n.8.* Ratio noſtrę reſponſionis eſt, quia qui firmiter credit laborare impedimento dirimenti, nec abſolutè, nec ſub conditione poteſt efficaciter conſentire Matrimonio: Non abſolutè, ut certum eſt, & ipſi adverſarii fatentur; quia id, quod ut impoſſibile apprehenditur, non poteſt quis efficaciter velle. Non ſub conditione, ſic, *Si fortè poſſim, ſi fortè ſim habilis, ſi fortè impedimentum non adſit*, nam, ſi quis ſe ſic haberet, jam non firmiter putaret, ſed ſub dubitaret, ſe poſſe, ſe habilem eſſe, ſe impedimentum habere, atque adeò eſſemus in caſu præcedentis numeri.

4 Neque obſtat primum argumentum, quo utitur Sanch. *l.c.* quòd ſcilicet excommunicantur, qui ſic contrahunt, unde ſupponuntur, poſſe habere verum conſenſum: non obſtat, inquam, nam excommunicantur, non quia validum fecerint Matrimonium, ſed quia contrahere attentaverint.

5 Ne-

Digitized by Google

5 Neque obſtat ſecundum argumentum, quo idem utitur, quia in jure ex ſponſalibus nullis ratione impedimenti oritur publica honeſtas, modò adſit conſenſus, unde ſupponit Textus, poſſe adeſſe conſenſum cum impedimento dirimenti,: non obſtat, inquam, quia dictum jus diſpoſuit, ut talis conſenſus attentus pareret publicam dictam honeſtatem, quamvis verus non eſſet.

6 Neque denique tertiò obſtat paritas ab eodem allata hæretico, qui quamvis certò putet, Baptiſmum non eſſe Sacramentum, tamen validè baptizat; non obſtat, inquam, quia in hæretico ſupponitur, eſſe intentio faciendi, quod facit Eccleſia, quæ intentio prævalet. Id, quod non invenitur in caſu noſtro, ut ſupponimus. Lege Hurtad. *loc. cit. num.* 23.

7 Quid ſi contraxerunt cum impedimento V. G. cum conſanguinitate, ſed deindè poſt diſpenſationem obtentam V. G. à Confeſſario, illi iterùm conſenſerunt, quam tamen diſpenſationem ipſis Confeſſarius non aperuit, validumne tunc eſſet Matrimonium?

Reſpondeo, adhuc invalidum: Ita Boſſ. *de matr. c.* 2. *num.* 82. contra Paludan. & Ang. putantes eſſe validum ſaltem ex eo capite; quia, ſi aliud non addatur, conſenſus hic novus ſolùm fuit ratificatio conſenſus prioris, qui, cùm fuerit nullus, conſequenter & ipſa ratificatio nulla erit. Dixi (ſaltem ex eo capite) nam, an ex illo alio, quòd non dum ipſi diſpenſationem conceſſam acceptaverint, colligi poteſt ex à me dictis ſup. *lib.* 5. *de pœn. tr. De caſ. reſer. c.* 9. §. 1. *à num.* 18.

§. III. *Circa quod verſari debet conſenſus contrahentium.*

1 Controverſum, & ſanè dignum, quod explicetur, eſt; de qua nam re debeat, ſeu circa quod objectum debeat verſari conſenſus, tum ut validum ſit, tum ut licitum Matrimonium? In Matrimonium enim tria voluti collecta inveniuntur, Bonum Sacramenti, Bonum prolis, Bonum fidei, hoc eſt, Matrimonium ex natura ſua Primò affert indiſſolubilitatem, quia eſt Sacramentum juxta illud S. Pauli *Sacramentum hoc magnum eſt, Ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia*, ut ſcilicet ſicuti Chriſtus Dominus indiſſolubiliter eſt conjunctus cum Eccleſia, ita vir cum uxore modo ſuperius explicato. Secundò, affert intentionem generandi prolem, illamque educandi. Tertiò, neceſſitatem ſervandi fidem inter ipſos conjuges; atque ad horum aliquod reducuntur alia in Matrimonio incluſa, qualis eſt cohabitatio conjugum, obligatio reddendi debitum, & ſimilia.

2 Quærimus ergo, An ſi quis Matrimonium contrahat, non intendendo prædicta omnia bona incluſa in Matrimonio, validè, & licitè contrahat? Quid, ſi intendat alios fines extrinſecos Matrimonio? intendat, V. G. divitias ex dote acquirere, honorem ex familia, conjugii voluptatem, & ſimilia?

An validè?

3 Si quis mente intendat, ſive explicitè, ſive implicitè (quod implicitum hic evenit, quando non intenditur contrarium) ſe obligare ad illa tria, ſcilicet ad perpetuitatem, ad prolem, ad ſervandam fidem validè Matrimonium contrahit; invalidè verò, ſi poſitivè habeat animum non ſe obligandi ad hæc. Ita Sanch. *lib.* 2. *matr. d.* 29. G. Hurtad. *de matr. d.* 3. *diff.* 4. aliique. Ratio, quæ dictum hoc ſimul probat, & explicat, eſt, quia, ut modò diximus, de eſſentia Matrimonii eſt conſenſus tradendi corpus, quo conſenſu conjux ſe obliget ad prolem generandam, fidemq; ſervandam. At verò ipſa exequutio generationis, vel ipſa actualis cuſtodia fidei de eſſentia non eſt; poſſum enim ego, me obligare, V. G. ad ſervandam caſtitatem, licèt animum habeam ejuſmodi obligationem (ſanè cum peccato) non obſervandi. Cùm igitur prędictus contrahens, de quo loquimur, intendat ſe ſive explicitè, ſivè implicitè, ut dixi, hanc obligationem ſubire, ſubſtantiam matrimonii ponit, atque adeò contrahit validè, immò id etiam erit, ſi intendat ſe obligare ad ſtatus perpetuitatem, quod eſt Bonum Sacramenti, cœtera verò bona, puta Bonum prolis, & Bonum fidei, non excludat. Nam ſic, quaſi in radice includit cætera dicta Bona.

4 Quòd ſi omnem obligationem, vel etiam ſolùm unam ex prædictis tribus, V. G. perpetuum ſtatum excludat, tunc nullum eſſe Matrimonium patet ex dictis, quia non habetur ſic matrimonii eſſentia. Lege Hurtad. *d.* 7. *diff.* 9. & Perez *de matr. diſp.* 13. *ſect.* 5.

An licitè?

Ubi, qualis finis debeat intendi à contrahente Matrimonium, ne is peccet.

5 Finis alius eſt principalis, ad quem ſcilicet quis principaliter intendens, aliquid agit. Alius ſecundarius, à quo quis non raro applicatur ad agendum. Celebras V. G ut ſacrificium Deo offeras? Ecce cauſam, ſeu finem principalem. Sed id hodie, facis, aliter non facturus, quia eleemoſynam inveniſti? ecce finem ſecundarium, & quem vocamus etiam impulſivum, quo actu applicaris ad celebrandum: nam illum primum vocare ſolemus motivum.

6 Ita in Matrimonio contrahendo, poteſt Primò, eſſe finis tradendi mutuò corpora, quæ, ut modo dicebam, eſt obligatio, in qua tanquam in radice includitur obligatio prolis generandæ, & obligatio reddendi conjugi debitum, & cœtera modò *num.* 2. explicata, & in Matrimonio incluſa.

7 Secundò, poteſt eſſe finis adhibendi remedium concupiſcentiæ, ſeu evitandi fornicationem, vel habendi conjunctionem mutuam obſequioſiorem, & ſimilia, quæ includuntur quidem in Matrimonio, ſed tanquam quædam ſecundaria; nam propterea vocantur, & ſunt fines ſecundarii inſtitutionis Matrimonii.

8 Tertiò, poſſunt eſſe fines quilibet alii, qui nec primariò, nec ſecundariò includuntur in inſtitutione Matrimonii, nam propterea ſunt, vocanturque fines extranei Matrimonii, quos ſcilicet conjuges ipſi non raro adhibere ſolent; ejuſmodi eſt finis acquirendi divitias, voluptatem, bonum nomen, honeſtam familiam, &c. His poſitis.

9 Dico Primò. Cùm quis contrahit Matrimonium more ordinario, illique conſentit ob finem prædictum principalem, vel ob aliquem ex incluſis in ipſo principali fine, vel ob aliquem ex finibus prædictis ſecundariis, non excludendo expreſsè principalem, licitè contrahit. Ratio eſt, quia ſic ſe conformem reddit ejus inſtitutioni, & non eſt, unde culpa oriri poſſit.

10 Dixi (more ordinario, nam poſſet licitè contrahi Matrimonium cum ſola intentione ſe obligandi ad mutuam corporum traditionem præſcindendo à copula, immò copulam excludendo, & ſic fuiſſe Matrimonium SS. Virginis, & S. Ioſeph. ſupra inſinuavimus, & iterùm dicemus clarius infrà, *c.* 5. §. 8. *n.* 5. *fine*.

11 Dico ſecundò. Si quis per ſuum conſenſum ordinet ſuum Matrimonium ad aliquem ex finibus extrinſecis dictis *num.* 8. non excludendo expreſsè fines illos matrimonii primarium, & ſecundarium, peccabit quidem ex communi ſententia cum Sanch. *l.* 2. *matr. d.* 29. *nu.* præſertim 21. & Layman, *lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 4. *n.* 2. & 3. aliiſque, ſed non mortaliter. Ratio eſt, quia, licèt non ſit magna deordinatio, cùm implicitè remaneant illi fines, unde non ſit culpa mortalis: aliqua tamen adeſt deordinatio, dum tam explicitè intenditur finis extrinſecus, & alienus à finibus, ob quos inſtitutum eſt Matrimonium.

12 Quòd ſi excluderentur expreſsè fines primarii, nec conſentiret quis obligationi tradendi ſuum corpus, &c. tunc & Matrimonium eſſet nullum, & conſequenter id ſic intendere, foret mortaliter illicitum, quia ſic irritum redderetur Sacramentum.

13 Dico quartò. Quamvis ſententia dicta *n.* 11. probabilis ſit, & communiter recepta, tamen probabilis eſt etiam oppoſita, excludens etiam peccatum veniale, uti ſuſtinent Caſtrop. *diſp.* 2. *de ſponſ. q.* 10. *n.* 3. & 4. Coninch. *diſp.* 25. *dub.* 2. *concl.* 3. & 4. Pont. *lib.* 1. *c.* 21. *nu.* 13. Vel enim hi extrinſeci fines ex ſe honeſtatem moralem habent, ut eſſet pax Reipublicę, concordia conſanguineorum, familię nobilis conſervatio, fornicatio vitanda, &c. & tunc ajo, te venialiter non peccaturum, ſi ob ejuſmodi fines Matrimonium contrahas; quia dum finem illum principalē procreationis ſobolis, &c. non excludis, & aliquem ex his extraneis, qui ex ſe honeſti ſunt, intendis, non eſt, unde culpam ullam committas; Quæ enim culpa eſt, honeſto medio, quale eſt Matrimonium, velle acquirere illud, quod ex ſe honeſtum item eſt?

Vel hi extrinſeci fines, ex quorum aliquo moveris ad Matrimonium, ſunt ex ſe indifferentes, qualis eſt finis divitiarum, voluptatis non peccaminoſæ, honoris, &c. & tunc etiam ajo, te nec peccaturum venialiter, abſtrahendo ab aliquo alio inconvenienti; Ratio eſt ferè eadem, quia dum non excludis finem principalem, ex ſe nulla eſt culpa, velle aliquod temporale acquirere, medio aliquo honeſto actu. Sanè culpam non committit, qui celebrat Sacrum non celebraturus, V. G. hodie, niſi ſtipendium lucretur, modo remaneat intentio principalis ſacrificandi in honorem Dei, quæ ſemper remanet, ut ſupponimus, ſiquidem peccaminoſum non eſt, ſic operari. Ita igitur in caſu noſtro. Et ad hoc fortè reſpexit Sanch. *l. c. n.* 25 dum denique faſſus eſt, communiter in adhibendis his finibus, ne venialiter quidem peccari, quia dum remanet implicitè, modo dicto, finis principalis, cœteri (ait) non tam ſunt fines operis, quàm motivum, & applicativum operantis.

CAPUT III.

De conſenſu externo requiſito ad Matrimonii valorem.

1 Interno conſenſui debet accedere mutuus conſenſus externus, ut Matrimonium valeat, tum quia nullus contractus conſiſtit, niſi fiat externè; debet enim cognoſci ab altero, cum quo contrahis, tum quia Matrimonium eſt Sacramentum, atque adeò ex Chriſti Domini inſtitutione, neceſſariò ſignum ſenſibile. Id ita placet Sanch. *lib.* 2. *de matr. d.* 20. ut dicat eſſe probabilius (certum eſſe, ego dicerem libentiùs) neque ſine utriuſque conjugis externo conſenſu poſſe Matrimonium conſiſtere, etiam ſi Deus utriuſque conſenſum internum utrique revelet: quod profectò nimis clarum eſt in hoc præſente rerum ſtatu, in quo Matrimonium eſt elevatum ad rationem Sacramenti, quod ut dixi, ſignum ſenſibile, ſecundùm præſens ejuſdem Dei Decretum, eſſe debet.

2 Sed internum conſenſum exprimi quibuſcunque ſignis ſatiſne erit, an neceſſariò debent accedere verba in iis, qui loqui poſſunt? in illis enim, qui loquela carent, ſufficere alia ſigna jam ſcimus, definitum eſſe in jure *C. cum ap. & T. Tua de ſponſ.*

3 Reſpondeo, etiam in potentibus loqui ſufficere quælibet ſigna ad

Digitized by Google

ad validitatem Matrimonii. Ita Sanch. *l.2.matr.d.31.nu.5.* cum ſexcentis Auctoribus ab ipſo adductis, quidquid aliqui apud eundem ibidem negent ex eo, quòd putant Sacros Canones decreviſſe, ſemper eſſe neceſſaria verba in potentibus loqui. Sed ratio noſtræ doctrinæ eſt, quia ex una parte hi Canones non rectè adducuntur, facilèque ad eos reſpondet Sanch. *l.c.n.* 10. ex alia verò Chriſtus Dominus hoc Sacramentum Matrimonii inſtituit per modum contractus, ſeu rationem contractus elevavit ad rationem Sacramenti: at quilibet contractus ſigno impleri poteſt. Confirmatur ex Concilio Florentino, in cujus Decreto de Sacramentis ſic habetur: *Conſenſus per verba regulariter expreſſus facit Matrimonium*. Notat illud *(regulariter)* non ergo ſemper, & neceſſariò.

An licitè ſolis ſignis Matrimonium contrahatur?

4 Inquires Primò. Qui cùm poſſit loqui, Matrimonium contrahit ſolis nutibus, vel ſignis, peccatne?

Reſp. certè non invenio præceptum hac de re: quare, qui ſignis utatur certis, & non dubiis (nam tunc eſſet mortale ob incertitudinem Matrimonii, inde ſequentem, & ob ſcandala, ac lites, inde facilè proventura) non video, unde peccatum committat. Et quamvis Sanch. *l.c.* dicat, eſſe veniale, ſi juſta cauſa non interveniat, cur debeas uti ſignis, & non verbis, quia eſt, inquit, à ratione alienum, aliquam deordinationem continens, in hoc graviſſimo contractu non exprimere conſenſum commodiori modo, quo poteſt, ſcil. verbis; nihiloſminus, quis nos in humanis actionibus, ne ſub veniali quidem obligamur, perfectiſſimo modo, & certiſſimo agere, ſed ſatis abundè eſt, ſi perfecto, & certo modo agamus, ideò etiam à veniali ſignis certis contrahens liberandus eſt. Ita Caſtrop. *d.2.de ponſ.p.7.n.5.* qui utitur alia ratione à noſtra, quia, inquit, ubi lex non eſt, nec prævaricatio eſſe poteſt, ut dicit S. Paulus. Verùm hæc ratio non ſolvit argumentum allatum a Sanch. hic enim contendit, ut modò vidiſti, adeſſe legem naturæ dictantem, alienum eſſe à recta ratione, in hac graviſſima re certiſſimum modum contrahendi negligere. Expeditiùs ergo nos negamus, adeſſe ejuſmodi legem, recta enim ratio in moralibus non dictat ſub aliqua deformitate, niſi ut utamur modo certo, non autem ut certiſſimo.

Quinam ex conjugibus prius conſentire debeat per ſua ſigna?

5 Inquires ſecundò, pro praxi, Quinam prius eſt interrogandus, ut prædictum conſenſum externum præbeat vir, an mulier?

Reſpondet Covar. honeſtum eſſe, ut prius fœmina. At Joannes Andreas honeſtius eſſe putat, ut vir, qui eſt caput mulieris, atque hunc ſequitur Sanch. *l.c.n* 52. eoſdem referens. Ego cenſeo, ſequendam conſuetudinem uniuſcujuſque Eccleſiæ, ut inſinuatur à Rituali Romano, ubi de Ritu ſervando in matrimonii Sacramento agitur; ab eodem tamen Romano Rituali prius interrogatur vir, poſteà mulier, id, quod in noſtra Diæceſi Panormitana ſervamus.

Quæ verba, vel ſigna ſunt ad Matrimonium neceſſaria?

6 Inquires tertiò. Quæ verba, vel ſigna requiruntur, vel ſufficiunt ad ejuſmodi conſenſum exprimendum?

Reſpondeo, Regula generalis hæc eſto. Illud verbum, ſeu ſignum requiritur, & ſufficit, quod certò in circumſtantiis, in quibus efformatur, exprimit internum conſenſum. Quæ autem in particulari ejuſmodi ſint, ſatis colligi poteſt ex iis, quæ dixi paulò ſuperiùs, *tr. de ſponſ. c. 2. §. 3.* præſertim *à num.* 17. & latè habet Sanch. *lib. 1. matr. diſp.* 58. breviter autem Caſtrop. *loc. cit. p.* 8.

Quam ſimultatem verba contrahentium habere debeant?

7 Inquires quartò. Neceſſe ne eſt, ut ſimul proferant ſuum conſenſum, & vir mulier?

Reſpondeo, nequaquam, nam ſatis eſt, ſi unus poſt alterum proferat, dummodò conſenſus alterius non fuerit revocatus, iſque moraliter perſeverare cenſeatur; ſiquidem nec ratio contractus, nec ratio Sacramenti majorem ſimultatem requirit. Ita Averſa *q.3. de matr. ſect.* 6. contra aliquos contrarium ſentientes, ita etiam Sanch. *lib.2. matr. d.* 32. cum aliis multis.

Nec obſtat Concilium Trident *ſeſſ 24. c. de ref* ipſum enim, requirit quidem præſentiam Parochi, & Teſtium, ſed nihil innovat quoad ſimultatem, de qua loquimur, & certè etiam in humanis aliquibus contractibus requiritur præſentia Notarii, & Teſtium; ſed non inde infertur neceſſitas ſimultanei conſenſus contrahentium.

8 Conſenſus autem alterius non perſeverare, ſed evocari cenſetur vel explicitè, ut ſi poſitivè incipiat diſſentire, vel implicitè, ut ſi v.g. conſentiat per verba de præſenti cum alia, vel ſi tranſeat tempus, pro quo fortè conſenſit, vel quando tempus nullum fuit præfinitum, ſi tranſeat tantùm temporis, ad quantum in talibus circumſtantiis prudenter cenſeatur (ſecundum varias ſententias, quas mox referam) nõ ſe extendi intentio contrahentis. Lege G. Hurtad. *d.3. de matr. diff.* 8.

9 Addit Sanch. *l.c. nu.* 4. Si altero volente non ſtatim conſentire, prior, qui conſenſerat affirmet, ſe conſenſum nunc revocaſſe, ipſi eſſe credendum, quia, niſi contrarium conſtet, præſumitur quis conſenſiſſe ſub conditione, ſi alter ſtatim aſſenſum præbeat; præſertim quando eſt præſens, nec per Procuratorem, vel Epiſtolam initur Matrimonium. Adde æquum non eſſe, ut prius conſentiens debeat expectare ad quodcunque libitum alterius, &c.

10 Si urgeas: Ecquodnam temporis intervallum poteſt intercedere inter conſenſum unius, & alterius, ut Matrimonium validum contrahatur?

Reſp. quodcunque tempus concedit Navarrus, quem citat Gaſp. Hurtad. *diſp.3. matr. diff. 8. nu.* 25. dum alter non revocat. Si ſeptennium non tranſeat, dixit Sotus. Si biennium, Henriq. apud Sanch. *l. cit. n.* 4. Si annus, Ledeſma apud Hurtad. cit. Denique ipſe Sanch. id prudentis arbitrio relinquit, attentis particularibus circumſtantiis: nam Matrimonium (ait) eſt Sacramentum fundatum in contractu civili; quare illud tempus intercedere poteſt inter conſenſum unius, & conſenſum alterius, quod non deſtruit rationem contractus civilis. Cùm ergo à multis circumſtantiis pendeat, an civilis contractus judicetur perſiſtere, nec ne, ea tanto, vel tanto temporis intervallo, rectè eæ circumſtantiæ ſemper erunt expendendæ. Quis enim neget, majus tempus poſſe intercedere, quando per principalem, & majus, quando per Epiſtolas miſſas V.G. ad Indias, ſi ibi inveniatur unus ex Sponſis, quam ſi per verba inter præſentes. Hæc ſententia eſſet excipienda, niſi ſcrupulis daret aditum, dum frequentiſſimè timoratus dubitaret, an expenſæ omnes circumſtantiæ fuerint.

11 Excipiatur igitur à nobis prima ſententia Navarri, concedentis quodcunque tempus. Quam ſententiam ſequitur Boſſius *de contract. matr. c.2. n.*40 citans Majorem, Leſſium, Bonac. Coninch. Covar. alioſq; & ratio eſt eadem, ac modò dicta, ſed ſine limitatione, quia ſcilicet Matrimonium eſt ex iis contractibus, qui ſubſiſtunt, non revocato conſenſu ab altero, ſi alter, quocunque tempore conſentit: Id quod non potuit negare ipſe idem Sanch. *lib. 3. matr. d.31. nu.7.* in eo caſu, quo poſt longiſſimum tempus ratificatur Matrimonium ab altero, qui fictè initio conſenſerat, de qua re ſuo loco inferiùs.

CAPUT IV.

De Conſenſu dato abſenti.

§. I. Per Procuratorem.

1 SUpponimus tanquam certum, & ab aliis paſſim probatum, poſſe per Procuratorem contrahi Matrimonium, illudque eſſe Sacramentum, ejuſque Miniſtros, & ſuſcipientes eſſe ipſos principales, non verò Procuratorem.

2 Supponimus item ex Sacro Textu. *Cap. fin. de procur. in ſexto.* Procuratorem inſtitutum ad Matrimonium, immò & ad ſponſalia, ex Sanch. mox cit. ut legitimus ſit, debere habere ſpeciale mandatum ad Matrimonium circa determinatam perſonam, non poſſe limites mandati excedere, & nec poſſe alterum ſibi ſubſtituere, niſi hoc expreſsè contineatur in mandato. Lege Coninch. *diſp.24. dub.9. à n.6.* Pontan. *lib.2. cap.15.* Caſtrop *d.2. de ſponſ. par.9.* Sanch. *lib.2. matr. d.11. nu.15.* alioſque. Et Sanch. quidem rectè notat, non eſſe neceſſariam ſexuum diverſitatem in ejuſmodi Procuratoribus, ſed poſſe eſſe duos viros, vel duas mulieres, quia non contrahunt nomine proprio, ſed alieno. Rectè etiam notat Coninch. quem ſequitur Averſa mox citandus, ſufficere generale mandatum, quo aliquis expreſsè conſenſiſſet in eam, quam Procurator electurus eſt, & mandaſſet, ut ſuo nomine cum ea ſine ullo reſponſo contraheret. Cujus rationem ego puto eſſe illam, quia ſic eſt ad certam perſonam. Denique rectè notat Averſ. *quæſt.3. ſect. 5. V. Jam verò.* Procuratorem ad Matrimonium poſſe eſſe cujuslibet ætatis, dummodò ſit compos rationis, & cujuſcunque qualitatis. Quamvis ergo ex jure, *C. Qui generalis, de procur. in* 6. in Procuratore requiratur ætas decem, & ſeptem annorum, tamen hoc non requiritur, niſi ſecundùm qualitatem negotiorum, ubi eſt neceſſaria induſtria perſonæ. Quare in Procuratore, ubi non requiritur niſi expreſſio conſenſus, & de quo nulla eſt juris diſpoſitio in contrarium, dicta ætas neceſſaria non erit. Ita Perez, Reginald. aliique apud Dianam, *p.15. tr.3. reſ.33.*

An conſtitui Procurator debeat in præſentia Parochi?

3 His ſuppoſitis. Prima difficultas eſt, an, quando is, qui futurus eſt conjux, conſtituit Procuratorem ad Matrimonium, debeat ejuſmodi mandatum dare in præſentia ſui Parochi, & Teſtium.

4 Reſpondeo. Ita requirunt aliqui apud Caſtrop. *loc. cit. nu.*4. Verùm cum communi ſententia, & cum Sanch. Coninch. & eodem Caſtropal *loc. cit. nu.5.* eos citante, certum ſit, id non requiri. Ratio efficax eſt, quia Tridentinum requirit præſentiam Parochi, & Teſtium, quando contrahitur Matrimonium, ut illi teſtari poſſint de jam contracto, nihil verò diſponit de mandato ad contrahendum: at Matrimonium contrahitur, quando Procurator nomine alterius præbet conſenſum, ſuſcipitque conſenſum alterius, non verò quando conſtituitur Procurator ad illud. Advertendum tamen eſt, ita dari ejuſmodi mandatum debere, ut poſſit probari, & conſtare Eccleſiæ, ipſum datum fuiſſe. Quare, quamvis omnes concedamus, ut habet Sanch. *loc. cit. n.* 14. procurationem hanc, ſeu mandatum, poſſe dari oretenus, ſive ſcriptura, ſicuti poteſt quodcunque aliud mandatum,

omnes

Digitized by Google

omnes tamen advertimus, pari modo conſtare debere, idem mandatum oretenus fuiſſe datum.

Hinc cum eodem Sanch. & Boſſio *de matr. cap. 3. nu. 203.* Lege item Coninch. *d. 24. d. n. 77.* dicimus, Parochum, & Teſtes non obligari ad videndum litteras mandati, ipſi enim ſolùm Teſtes eſſe debent de ipſo conſenſu Matrimonii facto à Procuratore, qui ſit de facto legitimus, non verò ut legitimus cognitus ab ipſis.

Revocatio conſenſus conjugis, antequam Procurator ejus contrahat, quid operetur?

5 Secunda difficultas. Conſtituit Titius ejuſmodi Procuratorem, juravitque, ſe perſeveraturum in conſenſu ad Matrimonium cum Berta, v. g. ſed deinde (eſto cum peccato) antequam Procurator officium impleat, revocat Titius conſenſum, ſive expreſsè, ſive tacitè per nova v. g. ſponſalia cum alia, vel per novum mandatum contrahendi cum alia, &c. Validumne erit Matrimonium, ſi Procurator hujus revocationis inſcius contrahit nomine Titii cum Berta?

6 Reſpondeo, non fore validum, etiam ſi ſolùm mente conſenſum revocaverit, quia eſſentiale eſt contractui Matrimonii, adeſſe conſenſum utriuſque conjugis, nunc autem jam unius conſenſus deficit.

7 Dices. Alii contractus politici validè fiunt per Procuratorem revocatum, quando revocatio, nec parti nec Procuratori nota eſt, ut habetur. *L. Si mand. ff. mandati, & alibi;* ergo & in conſenſu Matrimonii. Reſpondeo, negatur conſequentia; nam Reſpublica, vel Eccleſia ſupplere poſſunt conſenſum contrahentium circa res temporales, & politicas, unde pro quiete, & bono publico ſupplent in caſu dicto; at circa Matrimonium ſupplere nequeunt, cùm ſit de hujus eſſentia proprius conjugis conſenſus, ſine quo per nullam auctoritatem conſiſtere Matrimonium poteſt.

8 Nota, ſi poſt conſenſum datum Procuratori, diſſentias quidem, ſed deinde iterùm eo tempore aſſentias, quo Procurator nomine tuo contrahit, validum fore Matrimonium: quia tunc jam adeſt conſenſus. Ita *loc. cit. an. 2.* Caſtropal.

Procurator ad Matrimonium fictè conſtitutus.

9 Tertia difficultas. Quando conſtituiſti Procuratorem fictè, & non vero animo, ſed poſteà eo tempore, quo Procurator nomine tuo contraxit, verum conſenſum habuiſti, validum ne ejuſmodi tuum Matrimonium fuit?

10 Reſpondeo. Validum pronunciat Sanch. *dicta d. 11. nu. 13.* quia jam adeſt conſenſus requiſitus. Verùm Coninch. *d. 24. dub. 9. nu. 72.* longè melius negat. Ratio eſt, quia, cùm prima conſtitutio Procuratoris fuerit nulla ea defectu tui conſenſus, is non potuit, quando contraxit, Matrimonium contrahere, ut verus Procurator tuus, ergo nulliter contraxit. Ergo parum juvat, te longè diſtantem conſenſiſſe; oportebat enim de novo Procuratorem legitimè conſtituere ad tuum conſenſum exprimendum.

In amentiam incidens poſt Procuratorem conſtitutum.

11 Quarta difficultas. Quid, ſi impediatur tuus conſenſus ex eo capite, quòd antequam tuus Procurator contrahat, fias amens; valebitne Matrimonium contractum à tuo Procuratore, te perſiſtente in amentia poſt mandatum incurſa?

12 Reſp. Valere aſſerit Caſtrop. *l. c. n. 2.* citans Sanch. Coninc. Gutier. adde Bonac. *q. 2. p. 5. n. 13. de mat.* cum aliis, quia Matrimonium per Procuratorem non fit ex vi conſenſus, quem habeas tunc, quando tuus Procurator contrahit, poſſet enim evenire, ut tūc eſſes ebrius, vel dormires, & tamen nemo negat, in hoc caſu ebrietatis, vel ſomni validū eſſe illud Matrimonium, ſed fit ex vi conſenſus, quem dediſti, quando Procuratorem conſtituiſti, at mente tunc firmus eras, & ſanus.

13 Verùm Pont. *l. 2. c. 15. n. 14.* quem ſequitur Averſ. *q. 3. ſect. 6. V. hoc tamen.* Et Dian. *q. 3. tr. 4. reſ. 249.* quem ſequuntur alii, aſſerit, nequaquam valere. Ratio, præter cæteras eſt, quia (inquit Averſa) amentia ponit hominem extra ſtatum humani commercii, immò & humanæ rationis; Unde videtur extinguere omnem conſenſum anteà ab hujuſmodi homine datum. Confirmo efficaciùs, quia hic non adeſt ſufficiens conſenſus alterius conjugis mente ſani; nam quando hic conſentit acceptando, & ſe invicem alteri tradendo, ſemper intelligit ſe conſentire ad Matrimonium cum perſona, quę ſecundùm communem hominum, vel mulierum ſtatum humana ſit: At amens eſt extra hunc ſtatum, unde hic videtur adeſſe error in perſona, qui Matrimonium nullum ſine controverſia parit. Hæc ſententia poſterior mihi arridet: Noto tamen, locutionem eſſe de vera amentia, non autem de Phreneſi ad aliquod tempus, hæc enim æquiparatur ebrietati, & non amovet hominem à ſtatu humano.

14 Dices. At alia Sacramenta valida ſunt, etiam ſi conferantur amenti, ſi is antè amentiam ritè petiit? Cur ergo non idem dicamus in Matrimonio? Reſpondeo, quia ſuſcipiens alia Sacramenta, v. g. qui baptizatur, ſolùm debet eſſe ſubjectum Baptiſmi, ad quod ſatis eſt, illud petiiſſe, nec petitionem fuiſſe revocatam, ac ſuſcipientes Matrimonium, ſunt etiam Miniſtri, & legitimum conſenſum debēt elicere, dum adminiſtrant. Cùm ergo in caſu noſtro ſaltem alter conjux, qui eſt ſanus, non conſentit, ut dictum eſt, in perſonam amentis, fieri Matrimonium non poterit.

Verba Procuratoris ad Matrimonium.

15 Quinta difficultas. Quibus verbis debet Procurator uti, quando nomine principalium Matrimonium contrahit? Reſpondeo. His, vel ſimilibus verbis: *Talis conſentit in te, vel accipit te in virum, vel uxorem, me mediante,* vel *Recipio te in virum, & uxorem nomine talis perſonæ.* Ita Sanch. *diſp. 11. nu. 16.* Sed, quinam Parochus debeat aſſiſtere huic matrimonio per Procuratorem celebrato? Reſpondeo, de hoc agam infrà *tr. 1. de ſolemn. c. 2. §. 5. n. 23.*

§. II. *Per Epiſtolam.*

1 CUm certum ſit etiam per Epiſtolam, ut cæteri civiles contractus, poſſe Sacramentum Matrimonii celebrari, ſolùm hic ejus praxim apponere debemus, quam his verbis affert Caſtrop. *p. dicta diſp. 2. p. 9. Debet traditio, & acceptatio utriuſque contrahentis coram eodem Parocho, & Teſtibus fieri, aliàs non poſſent teſtari de Matrimonio. Id verò fiet, ſi ſcribat Maria, te ipſam in maritam ei tradere, eumque in uxorem ex tunc accipere: ipſaque legens litteras coram Parocho, & Teſtibus affirmet, ſe etiam tibi tradere, & traditionem a te factam acceptare. En tibi, quomodo traditio, & acceptatio utriuſque contrahentis fit coram Parocho, & Teſtibus. Exiſtimo tamen, neceſſarium eſſe, quòd Parochus, & Teſtes agnoſcant tuas litteras, ut ſic ſciant, cujus traditionem mulier acceptat, ut notavit* Coninch. Hæc Caſtrop.

2 Dices, Is, qui per Epiſtolam (idem qui per Procuratorem) contrahit matrimonium, ignorat, an alter ſit benè diſpoſitus ad Sacramentum, ejuſque effectum ſuſcipiendum: ergo ſubit periculum cooperandi cum peccato alterius, ſi fortè ille ſit in ſtatu peccati.

3 Reſpondeo. Cùm quilibet, ſit exiſtimandus bonus, niſi contrarium conſtet, poterit alius morali certitudine præſumere, alium eſſe benè diſpoſitum.

4 Illud certè advertendum eſt, ipſos principales contrahentes debere eſſe in ſtatu gratiæ, non quidem neceſſariò eo tempore, quo Procuratorem conſtituunt, vel Epiſtolam ſcribunt, ſed eo, quo veriſimile eſt, fore ut Procurator nomine ipſorum contrahat, vel quo Epiſtola legatur, quia, ut diximus, & fusè dicemus inferiùs, ipſi principales ſunt Miniſtri, & ſuſceptores hujus Sacramenti. Lege Sanch. *dicta d. 11. n. 29. & 30.* Procurator autem ipſe non peccat, ſi dum contrahit Matrimonium, eſt in ſtatu lethalis peccati: quia, nec recipit in ſe Sacramentum, nec nomine ſuo miniſtrat.

Duæ Monitiones ad contrahentes per Procuratorem, vel Epiſtolam.

5 Prima, Sanch. *l. c. n. 31.* hic appoſitè monet, optimè facturos contrahentes per Procuratorem, vel Epiſtolam, ſi deinde per ſe ipſos iterùm contrahant, ut certius ſit matrimonium, ſi fortè illegitimum quid intercurrit. *Ne timeas* (inquit) *de iteratione, quæ licèt in aliis Sacramentis, manente eadem materia, prohibeatur, non tamen prohibetur in Sacramento Matrimonii, quia hoc fundatur in ratione contractus civilis, qui iterari ex ſe poteſt, & ſolet.* Adde tamen (ut patebit ex iis, quæ dicentur inferiùs *tr. 5. de matr. ut Sacram. c. 3. n. 3.*) non ſemper fieri Sacramentum, quoties renovatur conſenſus, ſed ſolùm quando primò perficitur contractus, ſi anteà propter aliquem defectum legitimè perfectus non fuit.

6 Secunda. Prudenter monet Coninch. *d. 24. n. 85 fine,* in hunc modum: *Sed hoc* (contrahere ſcilicet per litteras) *extra neceſſitatem non ſunt practicanda, quia aliæ viæ commodiores poſſunt facilè reperiri.* Hæc ille, & certè, etiam quando eſt neceſſitas, ſecurior via eſt per Procuratorem, quàm per litteras.

CAPUT V.

De conſenſu conditionato.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit conditio.*

1 MAtrimonium (ſicuti & cæteri contractus) poteſt, quantum ad preſens inſtitutum facit, duplici modo contrahi. Primò, abſolutè, ut, *Te in uxorem duco.* Secundò, ſub conditione, ut, *Te in uxorem duco, ſi tuus Pater approbaverit.* Qui duo modi contrahendi valdè differunt; Conſenſus enim abſolutus vult, & de facto parit eodem ipſo momento, quo adhibetur, translationem dominii in corpus: At conditionatus vult quidem eandem dominii translationem, ſed vult, eam non haberi, ſi oppoſita conditio deficiat. Lege Gaſp. Hurtad. *d. 7. diff. 1.*

2 Hinc fit, ut Matrimonium abſoluto conſenſu celebratum, nihil expectare debeat, ad ſuos effectus producendos. Debeat verò celebratum conſenſu conditionato; ſuſpenditur enim perfectio contractus uſque ad adventum conditionis, nam propterea nihil interim innovandum, nec conjuges ſe ut tales tractare queunt.

3 Jam verò ejuſmodi conditionum diviſiones variæ ſunt. Prima diviſio; Alia eſt de præſenti: ut, *Te duco, ſi virgo es.* Alia de præterito, ut,

Te

Te duco, ſi ſacro interfuiſti; Alia de futuro, ut, *Te duco, ſi Panormum te transferes*: *ſi tantam dotem dabis*, *&c.*

4 Secundæ diviſio. Quæcunque ex dictis conditionibus poteſt eſſe de re impoſſibili Phyſicè, ut, *ſi volabis, ſi volaſti*, *&c.* vel de re admodum difficili, quæ æquiparatur impoſſibili, immò & impoſſibile vocatur, ut, *ſi montem aureum mihi donaveris*, vel de re impoſſibili mortaliter, ideſt de re turpi, ſeu contra leges, ut, *ſi mendacium dixeris*, *&c.*

Rurſus poteſt eſſe de re poſſibili, ſive neceſſaria, ut, *ſi cras orietur Sol*, ſive contingente, ut, *ſi Navis ex Aſia venerit*.

5 Tertia diviſio. Hæc contingens poteſt eſſe, vel ſolùm dependens à tua poteſtate, nam ideò dicitur poteſtativa, ut, *ſi venatum ivis*; Vel caſualis, ut, *ſi cras ſuignrabis*, *ſi Navis ex Aſia venerit*, *&c.* hæc enim in tua poteſtate non ſunt; Vel mixta, ideſt partim dependens à tua poteſtate, partim à poteſtate alterius, ut, *ſi officium à Rege impetravero*, id enim depeudet à me acceptante, & à Rege officium conferente.

6 Hic te moneo, has Contingentes conditiones non rarò apponi, tanquam terminos, vel tanquam diem præfixum, non tanquam conditiones, ut, *Duca te, ſi morietur meus pater*, ideſt *quando morietur*.

7 Quarta diviſio admodum notanda. Conditionum alia eſt, quæ ineſt contractui, & à contractu expoſcitur, ſine qua ſcilicet contractus eſſe non poteſt, ut, *Te duco, ſi tu conſenſeris*. Alia, quam contractus ipſe non exigit, nec tamen eſt contractui contraria, ut, *Si pater conſenſerit, ſi mendacium dixeris, ſi furtum feceris*, *&c.* Alia, quæ ipſi contractui contraria eſt, ut, *Te ducam, ſi non tranſtuleris dominium tui corporis ad prolem generandam*.

8 Quinta deniq; Alia eſt poſitiva, ut ſunt præcedentes, præſertim quando dependent ab altero ex conjugibus, ut, *Te duco, ſi Romam adiveris*. Alia eſt negativa, ut, *Te duco, ſi Romam non adiveris*.

9 Adverto primò, aliquos nihil diſtinguere inter Matrimonium conditionatum, & conſenſum conditionatum; Sed certè Sanchez, *lib. 5. diſp. 1. num. 5.* benè docet, conſenſum poſſe eſſe conditionatum, Matrimonium verò nequaquam, quia nimirum, quando conſenſus eſt conditionatus, nullum adhuc eſt verè Matrimonium; at quando deinde purificata eſt conditio, fit verum Matrimonium, quod jam nullo modo conditionatum eſt, ſed abſolutum, quia per adventum conditionis tranſiit in abſolutum. Vides ergo, quomodo Matrimonium nunquam eſt, niſi abſolutum. Moneo nihilominus, nos, & Doctores paſſim, uti hac voce Matrimonii conditionati, per illam ſolùm ſignificantes, tunc Matrimonium nondum eſſe perfectum.

10 Adverto ſecundò, quando inferiùs ſæpè dicemus, per aliquas conditiones ex dictis vitiari contractum Marimonii, ſenſum eſſe, tunc Matrimonii contractum eſſe nullum. Quando autem dicemus, aliquam ex iiſdem conditionibus reiici, ſeu haberi pro non adiecta, ſenſum eſſe, contractum eſſe validum, de conditione autem illa nihil eſſe laborandum; cùm habenda ſit perindè ac appoſita nequaquam fuiſſet. Sed per ſingulas conditiones diſcurramus.

§. II. *Matrimonium ſub conditione præſenti, vel præterita.*

1 Conditio de præſenti, vel de præterito non ſuſpendit Matrimonium, ſeu non reddit illud conditionatum, ſed, vel eſt certò Matrimonium, vel certò non eſt. Ratio ducitur ex natura contractus conditionati cujuſcunque. Si enim conditio exiſtit, vel extitit, jam purificata eſt conditio, & conſequenter certò contractus obligat ſi verò non exiſtit, vel non extitit, jam non eſt conditio, & conſequenter contractus vitiatur, & certò non obligat, quia ſolùm ſub illa voluit, ſe obligare contrahens. Ita Sanch. *lib. 5. matr. d. 6. n. 1.* de Lugo *d. 22. de Juſt. n. 335.* aliique.

2 Extenditur hæc doctrina ad conditiones turpes; quamvis enim mox dicturi ſimus, conditionem turpem de futuro vitiare contractum, & illum reddere nullum, tamen eadem conditio turpis de præſenti, vel præterito, ſicuti non ſuſpendit contractum, quia, ut dictum eſt, conditio de præterito, vel præſenti certò exiſtit, vel certò non extitit, ita non vitiat. Ratio autem differentiæ eſt, quia ex turpi de futuro allicerentur homines ad turpia patranda, ſi contractus ſuſtinendus eſſet, media illa turpi conditione futura, at hoc inconveniens non adeſt in turpi de præſenti, vel de præterito, cùm tunc ſupponatur, delictum jam fuiſſe patratum, ergo non eſt, unde non ſuſtineatur.

3 Extenditur, eſſet eadem doctrina data *num. 1.* ad conditiones de præſenti, vel de præterito phyſicè impoſſibiles; id, quod colligetur ex dicendis mox §. 5. & videri poſſunt Pontius, *lib. 3. cap. 4. n. 12.* & Caſtrop. *d. 2. p. 11. §. 3. n. 5.* extendentes; Thomas verò Sanch. *lib. 5. d. 4.* non extendens.

4 Inquires. Ad valorem Matrimonii requiriturne cognitio exiſtentiæ talis conditionis, v.g. ſi ſic tecum contrahat puella, *Si es nobilis, vel ſi habes, vel ſi habuiſti officium à Rege, tecum contraho*: neceſſe ne eſt, ut ipſa ſciat tuam nobilitatem, vel tuum officium? Quod ſi non novit, dicendumne eſt, non ſtatim, ſed ſolùm, quando novit, fore validum Matrimonium?

5 Reſpondeo. Ita putat Coninch. *d. 29. dub. 1. n. 6.* Ratio eſt, inquit quia ad Matrimonium opus eſt, ut uterque contrahens ſciat conſenſum alterius. At in caſu hoc, dum puella neſcit tuam nobilitatem, non poteſt tibi notus eſſe ejus conſenſus, quia ſi ſub conditione ſibi ignorata conſentit, non minus ejus diſſenſus coniici poteſt, quàm aſſenſus.

Confirmatur, quia id eſſet, ac ſi diceret puella. *Accipio te in virum, vel non accipio*, quo pacto certum eſt, eſſe invalidum Matrimonium.

6 Verùm Sanch. & G. Hurtad. *d. 7. diff. 2.* citans Sanch ſequitur Caſtrop. *d. 2. p. 11. §. 1.* meritò putant, fore ſtatim validum Matrimonium ſi vera eſt conditio. Ratio eſt, quia, puella non conſentit ſub conditione nobilitatis, vel officii, ſibi noti, ſed ſub conditione nobilitatis, vel officii, ſi hæc exiſtant, hunc autem conſenſum jam tu cognoſcis, licèt non cognoſcas illum, ut procedentem à cognitione nobilitatis, vel officii.

Ad confirmationem dic, eſſe diſparitatem maximam, quia formula illa, nec aſſenſum, nec diſſenſum determinatè ſignificat, cùm in caſu noſtro clarè ſignificetur, ut dictum eſt, conſenſus determinatus ſub exiſtentia conditionis, licèt, non ſub notitia illius.

7 Ex dictis igitur erit quidem neceſſe, ut puella cognoſcat, an tu ſis nobilis, vel officium obtinueris, ut videat, an Matrimonium fuerit validum, nec ne, non verò ut illud validum fiat.

§. III. *Sub conditione de futuro neceſſario.*

1 A Conditione de futuro neceſſario, ut, *Duco in uxorem Bertam, ſi cras Sol orietur*, non ſuſpenditur contractus Matrimonii, ſicuti nec cæteri contractus. Ratio eſt, quia prædicta conditio, tam ad ſuſpendendum conſenſum, quàm ad demonſtrandam conſenſus certitudinem appoſita eſſe cenſetur; ut ſenſus ſit demonſtrativus, non conditionatus ſic: *Sicuti certum eſt, cras oriri Solem, ſic certum eſt me Bertam ducere*.

2 Quòd ſi facias ſenſum ſic: *Duco Bertam, cùm cras orietur Sol*, non eſt mirum, te debere expectare craſtinum, quia tunc illud *Cras* eſt tempus præfixum. An verò in hoc poſteriori ſenſu hæc verba conſtituant Matrimonium, an ſponſalia, dixi ſuperius, *tract. 3. de ſponſ. c. 2. §. 3. n. 30.*

3 Addo, evenire poſſe, ut contrahentes, ſive ex ignorantia, ſive conſultò, verè voluerint expectare prædictæ conditionis neceſſariæ impletionem (id, quod eſt ex conjecturis colligendum) & tunc ſuſpenditur ſine dubio conſenſus, quia tunc, ut ſupponimus, verè ſub illa conſenſum præbuerunt, & voluerunt facere ſenſum *num. præced.* explicatum.

4 Atque ex hoc Addito vide, an conciliare poſſis Pontium, & Sanc. Hic enim *lib. 5. matr. d. 2. n. 5.* habet doctrinam à nobis hactenus allatam, Pontius verò, *l. 3. c. 1. n. 12.* dum eam ex parte negat, videtur conſideraſſe id, quod nos in prædicto Addito monitum voluimus.

5 Notat ibidem meritò Sanch. *l. c. nu. 7.* ſi conditio in ſe ſit contingens, ſed certò futura, ut, *Si Antichriſtus naſcetur*, non ſuſpendere conſenſum; cùm enim id ſit de futuro certo, æquivalet neceſſario; Non ergo aſſentior Pont. *loc. cit. n. 13.* dicenti, conſenſum tunc ſuſpendi uſque ad conditionis eventum; cum enim ſit incertum, inquit, quando Antichriſtus V.G. naſcetur, debebit expectari eius temporis adventus. Non, inquam, aſſentior, ſiquidem tu non contraxiſti ſub conditione, *Si Antichriſtus tali tempore naſcetur*. ſed, *ſi Antichriſtus naſcetur*, quod certum eſt, & tibi ſatis cognitum.

Ne tamen excidat hic debere etiam addi illud, quod modo addidi *num. 2. & 3.*

§. IV. *Sub conditione de quocunque futuro contingente, ſed non turpi?*

Ubi.

AN, ADVENIENTE CONDITIONE, NECESARIUS ſit novus conſenſus.

1 In conſenſu ſic V.G. habito, *Te duco, ſi Pater tuus conſenſerit, vel, ſi Avus tuus te dotaverit, &c.* Certum eſt, Matrimonium, ſuſpendi, quia ſub illa conditione contrahis: accedente autem dicto conſenſu, vel dote, certum item eſt, Matrimonii obligationem ſubſequi debere, cùm jam purificata, ideſt, poſita ſit conditio, &c. Idem dic de quacunque alia conditione etiam vana, dummodo non ſit turpis, ut, *Tecum contraho, ſi iveris venatum, ſi in terram expues, &c.* quia contrahentes non prohibentur ponere ex ſua libertate (eſto imprudenter) conditiones, quas velint, modò non ſint turpes, nec à lege reprobatæ. Ita Averſa *q. 5. matr. ſect. 6. V. Quintò* contra Sotum, & alios.

2 Sed difficultas eſt graviſſima hic, & in ſimilibus conſenſibus conditionatis, vel conſenſibus reſpicientibus tempus futurum, ut, *Te duco, ſi tantam dotem mihi aſſignaveris, Te duco pro die craſtino*, in quibus certum eſt, non eſſe Matrimonium ante adventum præfixi temporis: Difficultas (inquam) eſt, An purificata jam conditione dotis, ſeu adveniente tempore deſignato, debeas iterùm actum conſenſus exhibere ad valorem Matrimonii, an ſatis ſit prior ille conſenſus exhibitus ante conditionis, vel temporis adventum, ita ut conditione, vel tempore poſitis, ſtatim, ſine novo tuo actu, validum ſit Matrimonium?

3 Reſpondeo. Duas de more eſſe ſententias. Prima ſuſtinet, non

requiri novum conſenſum; ſed ſtatim validum eſſe, poſita conditione, Matrimonium. Ita Sanch. *lib. 5. d. 8. n. 5.* Coninch *d. 29. nu. 11.* G. Hurtad. *d. 7. diff. 3.* de Lugo *de juſt. d. 22. §. 14. n. 386.* & iterùm *de pænitent. d. 13. ſect. 5. n. 111.* Caſtrop. *d. 2. p. 11. §. 2. num. 5. aliique ab ipſis* cit. quorum potiſſima ratio eſt, quia conſenſus ille conditionatus verus conſenſus eſt, licèt (quia ſub illa conditione) imperfectus. Si ergo non eſt revocatus, ut ſupponi ſemper debet, idem manet, adveniente conditione: & quia non ampliùs pendet à conditione, jam perfectus erit, & abſolutus. Ut quid igitur neceſſaria eſt alterius non conſenſus acceſſio?

4 Quòd ſi ab his Auctoribus requiras, quandonam ex vi Tridentini Parochus, & Teſtes debent aſſiſtere dicto Matrimonio, quando fit conſenſus conditionatus, an quando impletur conditio?

Reſpondet Sanch. *loc. cit.* quando fit conſenſus conditionatus, quia tunc verè exhibetur conſenſus ad Matrimonium; Sicuti iidem aſſiſtere debent Matrimonio, quod fit per Procuratorem, non verò conſtitutioni Procuratoris. At verò Coninch. & Hurtad. *loc. cit.* reſpondent, debere aſſiſtere etiam, quando impletur conditio, quia illi debent eſſe Teſtes Matrimonii, at Teſtes eſſe non poſſent Matrimonii jam contracti, ſi ſolum aſſiſterent conditionato conſenſui, non verò impletioni conditionis.

5 Verùm ſecunda ſententia ſuſtinet, requiri novum conſenſum, ſine quo ille prior conditionatus conſenſus, etiam adveniente conditione, conſtitueret ſolùm ſponſalia abſoluta, non verò conſtitueret Matrimonium. Ita Pontius *lib. 3. matr. c. 14.* citans S. Thom. aliosque. Baunius fusè *tract. 12. qu. 10.* Latè item Deciſio Rotæ apud Dian *p. 6. in calce libri Dec. 2.* aliique, quorum ratio præcipua eſſe debet, quia licèt ille conſenſus conditionatus ſit certè conſenſus, tamen eſt imperfectus, ut ipſi Adverſarii fatentur: ergo, etiam adveniente conditione, imperfectus ex ſe manebit. Probatur conſequentia, quia in ſe remanet ille idem, qui erat anteà, nec adventus conditionis aliquid influit in illum. Quare, ſi tunc non habebat efficaciam ad perfectè obligandum, nec habebit ex ſe poſt conditionem.

6 Quod autem conſenſus conditionatus non habeat tantam efficaciam, patet, quia ſecus non poſſet validè revocari ante completam conditionem; ſicuti non poteſt conſenſus abſolutus. Et ſecùs, huic conſenſui conditionato non prævaleret conſenſus abſolutus, quo quis iniit cum aliqua Matrimonium abſolutè relicta ea, cum qua antè completam conditionem ſub conditione contraxerat, ut prævalere docemus omnes.

7 Quare licèt (ut videri poteſt apud Auctores citatos) concedatur ejuſmodi conditionatum conſenſum modo dicto imperfectum, obligare contrahentem in cæteris materiis, in quibus, adveniente conditione, regulariter, non debet, ad inducendam obligationem, accedere novus conſenſus, quia contrahens voluit ſe obligare pro illo tempore, quo accedet conditio; id tamen in Matrimonio concedere non poſſumus; non ſolùm, quia, cùm graviſſimus ſit, & indiſſolubilis contractus, requirit perfectiſſimum conſenſum, ſed quia in Matrimonio obligatio non oritur ex Promiſſione, qua ſe quis velit obligare, ſed ea ipſo actuali actu, ea vi cujus efficaciter ſe obligat; huic enim actui, tanquam materiæ proximæ, adhæret ratio Sacramenti à Chriſto Domino inſtituti.

8 Ex his vides, in hac ſententia Parochum, & Teſtes huic novo conſenſui aſſiſtere omninò debere, quia ſolùm per hunc conſenſum contrahitur Matrimonium, cùm in conditionato, adveniente conditione, adſit ſolùm ratio ſponſalium.

9 Dices cum Caſtrop. citato. Quando Matrimonium de præſenti contrahitur, priùs ſuum conſenſum exprimit v. gr. vir ſub conditione tamen in ſe imbibita, quòd mulier conſentiat, qua conſentiente, opus non eſt, ut vir de novo conſentiat, ſed ejus conſenſus, qui in ſe conditionalis erat ante mulieris conſenſum, redditur abſolutus, & perfectus mulieris conſenſu adveniente. Ita ergo in caſu noſtro, adveniente conditione, non erit neceſſarius novus conſenſus.

10 Reſpondeo. Negari conſequentiam poſſe. Nam viri conſenſus de præſenti, moraliter, & ſecundùm humana commercia, idem cenſetur eſſe ante, & poſt mulieris conſenſum: quod certè omnis manifeſtè non habet conſenſus ſub futura conditione, qui ſolùm perſeverare judicatur ex eo, quod nondum eſt revocatus: at ille de præſenti idem cenſetur durare; quia tunc elicitur, & quidem prudenter judicatur, ac ſi actu eliciatur poſt mulieris conſenſum. Quare conſenſus novus non eſt neceſſarius.

Confirmatur, quia viri conſenſus de præſenti, ita præcedit conſenſum mulieris, ut ex circumſtantiis clarè appareat, eſſe vir in tali diſpoſitione, ut ſi mulier primò conſenſiſſet, ſequeretur & ipſe cum ſuo conſenſu; Quare non eſt mirum, ſi novus non ſit neceſſarius; ſufficit enim conſenſus cum ejuſmodi affectione: id, quod certè non eſt in caſu conditionis de futuro, in quo multæ poſſent contingere mutationes, &c.

11 Ex his duabus ſententiis hæc poſterior mihi certior fit: cæterum priorem ſententiam, cùm ea tantorum virorum ſit, commodaque ratione fulciatur, qua fronte improbabilem appellaveris? Quare meritò utramque probabilem eſſe, ſuperius *tr. 3. de ſponſal. c. 3. §. 12. n. 18.* indicavimus.

Conditio, ſi Pontifex diſpenſaverit.

12 Jam verò, ex allata deciſione conſequitur deciſio illius ſimilis difficultatis. An Matrimonium initum inter impeditos ſub conditione, ſi Pontifex diſpenſaverit, ſit validum, ſtatim ac impetratur diſpenſatio, an potiùs ſit neceſſe, ut poſt eam impetratam, novus conſenſus accedat?

13 Reſpondeo, Sanch. Coninch. Hurtad. Caſtrop. *l. cit.* non requiri, Pontius, aliique citati, quos ego ſequor, requiri, conſequenter putant. Rationes præcipuæ pro utraque parte ſunt eædem ac prędictę, nam propterea idem de utraque ſententia judicium feratur, quod modò *n. 11.* tulimus de ſententiis præcedentibus.

An hæc conditio, ſi Pontifex diſpenſabit, ſit contingens?

14 Circa hanc conditionem, *Si Pontifex diſpenſaverit*, quæres hac occaſione Primò, an ſemper ſit connumeranda inter conditiones contingentes?

Reſpondeo. Non ſemper. Nam in iis rebus, in quibus ſolet diſpenſatio concedi, (licèt ſolùm ex gravi cauſa) inter contingentes eſt annumeranda, atque adeò erit obligatio expectandi, donec ea impleatur modo dicto *nu. 5.* In iis verò, in quibus diſpenſari à Principe non ſolet, conditio diſpenſationis eſt connumeranda inter impoſſibiles, ſeu turpes, de quibus mox §. 5. Talis eſſet diſpenſatio matrimonii inter fratrem, & ſororem. Quare hi ſemper remanebunt inhabiles ad Matrimonium, ſive apponatur conditio diſpenſationis, ſive non. Idem igitur erit dicere: *Ego te duco meam ſororem, ſi Papa diſpenſaverit*, ac dicere: *Ego te meam ſororem duco.*

15 Quæres ſecundò. Quiſnam obligabitur procurare ejuſmodi diſpenſationem ſolitam concedi (idem dic de aliis conditionibus, quæ procurari deberent, ut Partis conſenſus, Advocati conſilium, &c.) ſi quando Matrimonium ſit ſub dicta conditione diſpenſationis contractum.

Reſpondet Caſtrop. *loc. cit.* citans Coninch. nemini ex contrahentibus id per ſe incumbere, niſi ad id ſpeciatim ſe quis obligaverit. Incumbet ergo ei, inquit, qui cupit contractum perfici. Expenſas autem, ait, debere eſſe communes, quia utriuſque negotium geritur. Quod dictum eſt de matrimonio, dic de ſponſalibus, quando ſunt contracta cum dicta conditione.

De dictis expenſis multa dixi *Tr. 3. cap. 5. §. 7. à n. 7.*

Si Pater conſenſerit.

16 Occaſione item prædictorum quærunt hic Doctores.

I. Quantum temporis debet expectari, ſi nullo præfinito termino aliquis ſic contrahat. *Te duco, ſi Pater meus, vel tuus conſenſerit?*

Quærunt II. Quid, ſi Pater conſentiat, ſed deinde ſtatim conſenſum revocet, repugnetque? Et utraque quæſtio erit etiam in ſponſalibus ſub eadem conditione contractis.

17 Reſpondeo ad primum. Prudentis arbitrio (ut fieri debere diximus ſæpe in ſimilibus) erit competens tempus definiendum.

18 Reſpondeo ad ſecundum, tunc non eſſe poſitam conditionem, quia illa celeriter addita repugnantia, abſolutum Patris conſenſum moraliter non oſtendit.

19 Major difficultas eſt, ſi Pater initio repugnet, ſed deinde conſentiat. In quo caſu poſitam jam eſſe conditionem, atq; adeò matrimonium obligare, docet Coninch. & Hurtad. ſupr. cit. Non eſſe poſitam, unde matrimonium non obligare docent Sanch. *l. c. d. 7. n. 9.* & Pont. *l. 13. d. matr. c. 17. n. 51* quia, ſi Pater repugnabit, avolavit obligatio. Sed dic, amice, cur per te in caſu *n. 18.* allato, ſtatim, atque Pater conſentit, non firmatur matrimonium, at nunc, ſtatim ac Pater repugnat, evaneſcit obligatio? Vellem à te hujus paritatis diſparitatem.

20 Id fortaſſe vidit Caſtrop *loc. cit. n. 7.* nam propterea huic difficultati ita reſpondet, ut utrobique conſideret celerem conſenſus, vel diſſenſus Patris mutationem, nam, ſi rogatus Pater, inquit, ita firmiter diſſentiat, ut præſumi non poſſit, intra breve tempus arbitrio prudentis ejus conſenſum obtinendum eſſe, conditio abſolutè deficit, ſecus verò, ſi conſenſus ejus obtinetur intra breve tempus, tametſi rebellis primum extiterit: Sicuti impleta cenſetur conditio, ſi Pontifex diſpenſaverit, tametſi primæ, & ſecundæ petitioni non acquieverit, ſi poſteà diſpenſationem conceſſerit.

21 Quod dictum eſt, certè eſt regulariter. Cæterum rectè monet Averſ. *q. 5. matr. ſect. V. Sed hæc res* ſi intentio contrahentium fuit de conſenſu, quem ſtatim, audito negotio, daret Pater, tunc ad primum ejuſdem nutum ſtandum eſſe. Vide apud eundem; quid fiet, quando Pater taceat, & ſimilia?

22 Si Pater erat mortuus, & tu appoſuiſti Matrimonio tuo hanc conditionem, *Si Patri placebit*, impoſſibilem conditionem appoſuiſti, unde de hoc conſenſu idem dicendum eſt, quod mox dicam univerſim de conditione impoſſibili.

23 Quid, ſi Pater decedat, priuſquam ejus aſſenſus explorari potuerit?

Puto, tunc impletam eſſe conditionem; & matrimonium valere. Ratio eſt, quia ejuſmodi conditio, *Si Patri placuerit*, regulariter apponitur, ne patrem filius offendat, ſi fortè matrimonium eligat ſine ejus conſenſu, quæ ratio ceſſat, ſi jam ipſe deceſſerit.

24 Dixi

24 Dixi (regulariter) Si enim verè appoſita fuiſſet propter aliqnid dependens à vita Patris, tunc ſanè nullum erit Matrimonium, quia advenire oon poteſt conditio requiſita.

§. V. *Sub conditione de futuro impoſſibili phyſicè.*

Ubi

DE FUTURO MULTUM DIFFICILI.

1 UT, quę ſunt dicenda, planiora fiant, tria diſtinguamus oportet. Primò, contractus communes de rebus temporalibus. Secundò, ultimas Teſtatorum volnntates. Tertiò, contractum Matrimonii, quando hæc ſub conditione impoſſibili exhibentur. Et eaemplum quidem Primi eſt: *Equum tibi vendo, ſi tu volabis.* Secundi. *Relinquo Titio meo hæredi, vel legatario centum, ſi volabit.* Tertii: *Te duco in uxorem, ſi volabis, ſi Cœlum manu tetigeris.*

2 Porrò ex communi ſententia Doctorum, quos habes apud de Lugo *de Juſt. d.* 22. *nu.* 340. & apud Pontium, *l.* 3. *c.* 3. *n.* 5. in primo, hoc eſt in contractibus communibus, conditio impoſſibilis vitiat, ſeu irritat dictos contractus; ita ut in eaemplo allato illa venditio ſit nulla'. Ratio eſt, qnia ea conditio, ſub qua facta eſt venditio, poni nunquam poteſt, & conſequenter (ut etiam Jura diſponunt, vide *Inſtitut. de inutilib. ſtipul.* §. *Si impoſſibilis. L. Non ſolum ff. de Actionibus,*) aec poni poterit venditio.

3 Ruxſus ea communi ſententia Doctorum, quos apud eoſdem habea *ibid.* in ſecundo, hoc eſt in omnibus ultimis voluntatibus (eacipit Pontius *l. c.* inſtitutiooem filii in hęredem, quando in poteſtate Patris eſt) conditio impoſſibilis non irritat diſpoſitionem, ſed ejuſmodi conditio reiicitur, ac ſi appoſita non fuiſſet. Vide tamen omnino, quæ dicam *n.* 9. Undè in eaemplo allato *n.* 1. debebuntur Titio illa ceotū. Ratio eſt, quia licèt ounquam evaſura ſit abſoluta illa Teſtatoris diſpoſitio, propterea quod nunquam eveniet dicta conditio; tamen legislator in legibus aſſerendis mox *n.* 9. ita ſtatuit, ſive ne captioſæ hæ diſpoſitiones cum malo publico inveherentur, ſive quia præſumit, Teſtatorem ita velle.

4 Denique ex communi item, & certa ſententia apud Doctores mox citandos, conditio impoſſibilis in Tertio, hoc eſt in Matrimonio; ſe habet ſicuti in diſpoſitionibus dictis ultimarum voluntatum, non enim irritat dictum Matrimonium, ſed ipſa regulariter (ut mox explicabo) reiicitur, ac ſi appoſita non fuiſſet, & Matrimoniom ſtatim eſt validum, ſi eſt inter perſonas habiles ad Matrimonium. Verùm id quomodo ſit intelligendum, hujus loci eſt breviter explicare.

5 Equidem celeberrima eſt difficultas, cur in cęteris contractibus conditio impoſſibilis illos irritat, non verò in Matrimonio? Si reſpondeas, quia ita Decretum eſt à Gregorio IX. *in c. de condit. appoſitis*, ſicuti quoad diſpoſitiones ultimarum voluntatum, ita ſancitum eſt à Legibus Civilibus mox *nu.* 9. afferendis, nullo modo ſatisfacis. Nam Princeps poteſt quidem in rebus temporalibus propter bonum commune ſupplere defectum conſenſus ſubditorum, & ita fecit in dictis ultimis diſpoſitionibus. At Eccleſia oon poteſt ſupplere defectum conſenſus in matrimonio, quod, ut ſupra vidimus, celebrari, niſi per proprium contrahentium conſenſum, non poteſt.

6 Tanta viſa eſt hęc difficultas Durando, *in* 3. *d.* 39 *q.* 4. *n.* 9. ut diaerit ſe minimè percipere, unde Eccleſia Matrimonium celebratum ſub dicta conditione validum pronunciet, & ideò hanc difficultatem Doctoribus ſolvendam relinquit. Et Sanchez quidem *l.* 5. *matr. d.* 4. poſtquam retulit ſea aliorum eaplicationes dictæ diſpoſitionis Gregorii IX. in qua ejuſmodi Decretum continetur, ſuam ipſe adhibet. Cùm autem hæc non placeat Joanni de Lugo *l. c. à n.* 355. ſuam etiam is tradit, ſed cui, fortaſſe tuus, perinde ac meus animus, non omnino conquieſcit.

7 Nos igitur facilem viam, & certè regiam ineuntes, dno ſtatuamus cum Coninch. *d.* 29. *dub.* 42. quem ſequitur G. Hurtad. *d.* 7. *matr. diff.* 10. Dico enim, Primò, Eccleſiam, ſic decreviſſe regulariter, quia cùm neſciatur intentio contrahentium, an ſcilicet contrahens adhibuerit illam conditionem impoſſibilem ſine animo contrahendi, an potiùs cum vero contrahendi animo, & ſolùm illam adhibuerit per jocum, vel per ignorantiam, Eccleſia præſumit hoc poſterius, quod eſt in favorem validitatis matrimonii, & conſequenter validum matrimonium pronuntiat, & conditionem habet, ac ſi adjecta non fuiſſet.

8 Dico ſecundò. Si tamen conſtet, conditionem illam impoſſibilem appoſitam fuiſſe ſine animo contrahendi, vel cum animo volendi verè eapectare illam, certè in foro conſcientiæ nullum fore Matrimonium, & probari ſi id poſſet, etiam in foro fori, nam propterea antecedenti dicto, & *n.* 4. appoſui illud (regulariter) Ratio eſt, quia conſenſus Matrimonii totus, quantus, quantus eſt, dependet ab animo contrahentis.

9 Quamvis autem *nu.* 3. abſolutè, & ſine diſtinctione dixerimus, diſpoſitiones ultimarum voluntatum celebratas ſub conditione impoſſibili valere, rejecta conditione, ita diſponentibus Juribus, ut innuimus *n.* 5. unde id intelligi in utroque foro, teneat Turrianus; *d.* 15. *dub.* 9. *n.* 9. tamen Sanchez, & Vaſquez, quos citat, ſequiturq; de Lugo *loc. cit. à nu.* 342. ajunt in dictis ultimis voluntatibus debere ſervari idem, quod dictum à nobis eſt modò in Matrimonio, ideſt, eas factas ſub modo impoſſibili, valere regulariter in foro externo, idque, quando aliunde non conſtat de voluntate Teſtatoris, at non valere, ſi conſtet, Teſtatorem appoſuiſſe illam conditionem impoſſibilem ſine animo diſponendi, vel cum animo volendi illam eapectare, quia ſi attentè expendantur jura, *L.* 3. *de condit. & demonſtr. L.* 1. *de cond. & Inſt* 1 *L. ab omnibus* §. 1. *de legatis*, 1. *Inſtit.* §. *Impoſſib.* quādo voluerunt, ut conditiones impoſſibiles in ultimis voluntatibus haberentur pro non adjectis, nihil aliud voluerunt, niſi, ut pro oon adjectis pręſumerentur ab ipſarum legum foro, præſumptio autem ſemper cedit veritati, quando de hac conſtat.

10 Quid in dubio, an affuerit ejuſmodi animus?

Reſp. tum in Matrimonio, tum in ultimia voluntatibus poſſeſſio ſtabit pro negatione Matrimonii, & pro negatione diſpoſitionis. Lege Hurt. *l. c.*

Conditio impoſſibilis putata poſſibilis.

11 Enaſcitur ex dictis gravis hæc dubitatio: Si conditio ſit re ipſa impoſſibilis, ſed poſſibilis reputetur (quod ex conjecturis colligi non rarò poteſt) à contrahente Matrimonium, quid judicandum?

Reſp. Sanchez *l.* 5. *mat. d.* 3. *n.* 8. ſentit, nullum tunc eſſe contractum Matrimoniale, immò & nullam diſpoſitionem ultimæ voluntatia. Ratio eſt, inquit, quia tunc contrahens, & diſponens ita conſentiunt, ut verè expectare velint impletionem conditionis; jam enim illam putarunt poſſibilem, atque adeò quæ impleri poſſet. Quoniam ergo ex alia parte ea nunquam ponetur, nunquam purificabitur conſenſua, & ſic nulla remanebunt contractus, & diſpoſitio.

12 At verò de Lugo *d.* 22. *de Inſtit. n.* 374 putat non annullari Matrimonium; ſed eam conditionem eſſe reiiciendam, perindè ac adjecta non fuiſſet, idemque dicit in ultimis voluntatibus. Rationem ducit ea Textu, *in d. c. fin. de condit. appoſ.* nam Pontifex abſolutè, & ſine diſtinctione definit, eſſe validum Matrimonium, & conditiones impoſſibilies eſſe reiiciendas: hæ autem jam abſolutè ſunt impoſſibiles, quamvis à te non tales reputatæ. Utraque ſententia eſt probabilis, modò hæc poſterior intelligatur juxta dicta *n.* 7. 8. & 9.

Conditio valdè difficilis.

13 Subnaſcitur etiam ſequens difficultas Quid ſentiendū, ſi conditio ſit multùm difficilis; quæ æquiparari ſolet impoſſibili, ſeu, ut aliqui loquuntur, ſi conditio non ſit impoſſibilis per naturam, ſed ſolùm de facto propter ejus ſummam difficultatem? V. g. *Te duco in uxorem, ſi Regnum mihi dotabis, ſi tu* (inops) *mihi mille numerabis, &c.* Ubi nota prius ea bis quamvia in ſe ſit poſſibile, tamen etiam multia eſt valdè difficile: Et poſterius facilè fortaſſe erit aliis, at difficillimum ei pauperi, qui deberet conditionem illam implere.

14 Reſpondeo. Prima ſententia, quæ eſt Sanch. *l.* 5. *mat. d* 4 *nu.* 14. aliorumque aſſerit, Matrimonium ſub priore conditione initum, ideſt ſub conditione, quæ, quamvia comparatione aliquorum ſit poſſibilis, eſt tamen multia valdè difficilis, eſſe validum (regulariter tamen juxta dicta *n.* 7. & 8) & conditionem illam reiici, ſicuti reiicitur conditio quælibet phyſice impoſſibilis. Ratio eſt, quia illa conditio verè eſt, & appellatur moraliter impoſſibilis; ergo ut impoſſibilis debet reiici. At verò Matrimonium ſub poſteriore cooditione celebratum, ideſt ſub conditione, quæ cùm ſit reſpectu aliorum ſive facilis, ſive poſſibilia, eſt tamen valdè difficilis ſolùm ei, qui illam debet apponere, hæc prima ſententia docet, eſſe invalidum, quia in jure non reiiciuntur, niſi conditiones abſolutè impoſſibiles, qualis non reputatur illa, quæ ſolùm reſpectu tui unius eſt valdè difficilis.

15 Secunda ſententia quæ eſt Pont. *lib* 3. *cap.* 3. *num.* 15. & Caſtr. *d.* 2. *de ſponſ. p.* 11. §. 2. *n.* 2. aſſerit, ejuſmodi Matrimonium contractum ſub conditione valdè difficili, ſive multis, ſive uni non eſſe validum, ſi de facto oon ponatur conditio, & conditionem dictam, non reiici. Ratio eſt, quia conditiones impoſſibiles ſolùm per naturam in jure reiiciuntur, non verò reiiciontur hæ conditiones, quæ vocantur impoſſibiles de facto; cùm hæ verè ſint potiùs difficiles, quàm abſolutè impoſſibiles.

Et confirmatur, quia hæ conditiones difficiles in diſpoſitionibus ultimarum voluntatum non reiiciuntur à jure, ut probat *ibid.* Pontius, præſertim ea illo juris, *ex* §. *impoſſibilis Inſtit. de inutilibus ſtipul.* (*Cui natura impedimento eſt*) ergo neque reiici debent in Matrimonio, de quo Eccleſia definivit ad ſimilitudinem diſpoſitionis civilis circa dictas ultimas voluntates.

16 Si conditio ex ſe poſſibilis, ſed vel per accidens, vel lapſu temporis fiat impoſſibilis, eam non eſſe numerandam inter impoſſibiles, & conſequenter nequaquam reiici in Matrimonio, rectè docent Sanch. Pont. & Caſtropalaus citati.

§. VI. *De conditione turpi de futuro, quamvis ea non ſit contraria Contractui Matrimonii.*

1 CUm illud poſſimus, quod jure poſſumus, ideò conditionem hanc turpem appellare jura ſolent impoſſibilem. Acce-

dit, quod impoſſibile judicari debet, hominem honeſtum velle facere id, quod turpe eſt: de hac enim loquimur, non verò de conditione turpi, quæ poneretur ab alio ſine contrahentium voluntate, ut ſi quis ſic contrahat: *Vendo tibi equum, ſi fortè à latronibus tibi tuus ablatus fuerit*; tunc enim valet contractus, quia turpitudo non ponitur, ut admittenda à contrahentibus, ſicuti rectè notat de Lugo *d.22. de contract. n.368.*

2 Dico igitur, hanc conditionem haberi pro non adjecta, deberetque repelli in Matrimonio, perindè ac repellitur conditio phyſicè impoſſibilis, cum iiſdem tamen limitationibus allatis §. *præced. num. 7. & 8.* Ratio dicti eſt, quia ita definit *loc. cit.* Pontifex *C. final. de cond. appoſ.*

3 Hinc fit, ut hæc conditio; *Te duco in uxorem, ſi te virginem inveniam*, eſſe modo dicto reiiciendam, quia eſt turpis; ſiquidem illam invenire Virginem vis ad eam accedendo; at hic acceſſus turpis eſt, cùm ante inventionem ejus virginitatis illa non ſit conjux tua. Dixi (ad illam accedendo) nam, ſi velis invenire modo licito, V. G. per obſtetricem, conditio turpis non erit, quare non reiicienda.

4 Quæret curioſus. Eademne doctrina eſt in ultimis voluntatibus, ita ut conditiones turpes in iis reiici debeant?

Reſpondeo. Ita de Lugo, *l.c. num.370.* cum hoc tamen diſcrimine, quòd conditio impoſſibilis tunc ſolùm habetur pro non adjecta in ultimis voluntatibus, quando non conſtat, Teſtatorem omninò voluiſſe diſpoſitionem non ſubſiſtere, ablata conditione. At verò conditio turpis in iiſdem ultimis voluntatibus ſemper auſertur, & diſpoſitio valet, etiam ſi de contraria Teſtatoris mente conſtet. Ratio autem hujus rei eſt, quia ita abſolutè diſponunt jura, ne ob metum lucri amittendi Legatarius, vel hæres inducantur ad malum: regulariter tamen id etiam diſponunt ex præſumpta, vel interpretativa Teſtatoris voluntate. Et quidem valet legatum, quando non ſtat per Legatarium, quin ponatur modus. At non ſtat per Legatarium, apponi modum turpem, ſed per legem, quæ modum illum, ſeu illud turpe onus meritò vetat; ergo pari modo valebit legatum ſub ſimili conditione turpi.

5 Quid in cæteris contractibus communibus? Reſpondeo, in his ejuſmodi conditiones turpes nec reiiciuntur, nec impoſſibiles reputantur, obligantur tamen ſic contrahentes reſcindere ejuſmodi contractum factum ſub conditione turpi, ut ſic patranda turpitudo impeditur, de quo ego latè, *Lib.7. in Dec. c.5. §.3. à n.8.*

§. VII. *Sub conditione, quæ ineſt contractui Matrimonii.*

1 SI apponatur in contractu conditio, quæ de ſe ineſt in dicto contractu, eoque modo exprimatur, quo ineſt, non ſuſpendit contractum, ſed ſtatim eſt perfectus, V. G. *Vendo tibi equum, ſi conſenſeris*: quæ eſt conditio tacitè imbibita in omni contractu, vel: *ſi pretium dederis*, quæ eſt conditio ex ſe inhærens contractui venditionis. Ratio eſt manifeſta, quia cùm taciti, & expreſſi eadem ſit ratio (de quo axiomate plura habent Pont *l.3. c.2.* & Barboſa *in Tr. axiom. a 18.*) ejuſmodi contractus non eſt per memoratas conditiones propriè conditionatus, ſed ſolùm per illas exprimitur id, quod de jure veri contractus eſt.

2 Id igitur pari modo ſe habet in contractu Matrimonii. Quare, ſi dicas. *Contrabo tecum, ſi conſenſeris, ſi non es mea conſanguinea, ſi nullum ſubeſt impedimentum*, non ſuſpenditur Matrimonium, quia conditiones hæ de ſe inſunt in Matrimonii contractu. Ita Sanch. *l.5. matr. d.1. n.6.* Pont *l.c.* Averſ. *q.5. matr. ſect.6. V. In primis.*

3 Dixi (eo modo, quo ineſt) nam, ſi ejuſmodi conditiones aliter exprimantur, non eſt mirum, quòd ſuſpendant. Sic in Jure *L. ſi ita legatum, §. illi, ſi volet ff. de legatis primo*, ſuſpenditur diſpoſitio in ſequentem modum facta: *Relinquo Titio legatum illud, ſi volet*: Senſus enim eſt, ſi ſe declaret, quod velit (quæ declaratio non ineſt in diſpoſitione) quare antequam declaraverit, ſe velle, non habet vim legatum; nam propterea, Titio ante declarationem mortuo, legatum non tranſmittetur ad ejuſdem Titii hæredes. Simili modo in materia Beneficiaria, ſi dicat Pontifex, vel Epiſcopus: *Confero tibi hoc Beneficium, ſi es idoneus*, non ſuſpendit. At, ſi dicat: *Confero tibi hoc Beneficium, ſi inventus fueris idoneus*, ſuſpendit, quia illud explicatur, ut ineſt de jure Collationi, hoc verò non item.

4 Quod ergo de his diſpoſitionibus dictum eſt, ſervari etiam debet in Matrimonio. Unde, ſi ſic illud ineas: *Contrabo tecum, ſi Eccleſia id approbaverit*, ſuſpendis, quia conditio aliter exprimitur, ac ineſt; Senſus enim eſt: ſi facto examine conſtiterit, non adeſſe Impedimentum. Ita Averſ. *loc. cit. V. Sed certè*, cum Sanc. *loc. cit.* aliiſque, quibus adde Coninch. citatum ab Averſa in contrariam partem, ſed ſi is attentè legatur, mihi videtur eſſe pro parte hac, quæ eſt communis.

5 Quando aliquis diceret, *ſi Deo placuerit, vendo tibi equam, Duco te in uxorem, &c.* cùm communiter intelligatur de voluntate beneplaciti Dei, qua omnia vult, vel permittit, nec ſuſpendit contractum, nec matrimonium, ſed validè ea init. At ſi intelligatur de voluntate Approbationis, id eſt, ſi Deus ut bonum approbet, tunc propter rationem modo dictam ſuſpendit. Ita Sanch. Averſa, aliique citati.

Lege Paſqualigum, *tr.3. q. mor.36.* qui ex allata doctrina colligit, legatum quoddam relictum Religioſo, ſi ipſum Religioſus petierit, nec ab ipſo Religioſo, nec ab ejus Monaſterio obtineri poſſe, niſi ipſe Religioſus perſonaliter petat, nec ſatis eſſe, ſi petat Monaſterium.

§. VIII. *Sub conditione contraria contractui Matrimonii.*

1 SI quis V.G. ita contrahat: *Te duco in uxorem, ſi in te non transferam dominium mei corporis ad uſum conjugalem*, contrahit cum conditione, ſeu modo contrario ſubſtantiæ Matrimonii. Et his, vel ſimilibus dico, irritum eſſe, & nullum Matrimonium, quia non poteſt Matrimonium ſubſiſtere ſine ſuis ſubſtantialibus. Quare non immeritò ſic definivit Pontifex, *C. fin. de cond. appoſ.* non novum jus condens, ſed quod de jure naturæ declarans.

2 Atque id verum eſt, tametſi ab altero ex conjugibus ejuſmodi conditio apponatur, quia validitas Matrimonii æquè pendet ab utriuſque conſenſu, ut contra Covarruviam, & alios requirentes ad nullitatem, ut conditio hæc apponatur ab utroque, notat Caſtr. *d.2. de ſponſ. part. 11. §.4.* eſto Sanchez probabilem vocet ſententiam Covarruviæ.

3 Cùm autem hæ conditiones verſari poſſint circa tria bona matrimonii ſuperius dicta, Sacramentum, Fidem, Prolem: Quæritur, an quæcunque conditio contra hæc tria matrimonium irritet? Exemplum primi eſt: *Contrabo tecum donec, ſeu, ſi non inveniam pulchriorem*, id eſt contra Matrimonii Sacramentum, quod eſt indiſſolubile: Exemplum ſecundi: *Contrabo tecum, ſi te adulterandam tradideris*. Exemplum tertii: *Contrabo tecum, ſi vitabimus generare, vel educare prolem.*

4 Et omnes quidem conveniunt, conditiones contra bonum Sacramenti, & Fidei in primo, & ſecundo exemplo allatas irritare matrimonium, quia hæ ſunt contra eſſentialia matrimonii. At de conditione contra generationem Prolis Sanchez *l.5. matr. d.10.* putat ab ea irritari matrimonium, quia pari modo illius eſſentiæ ipſa repugnans eſt.

5 Sed G. Hurtad. *d.7. mat. diff.8.* cum Vaſq. Rebell. & Coninch. melius diſtinguit; aitque, ab ea Matrimonium irritari, quando apponitur conditio evitandi prolem medio illicito, V. G. ſi deberet evitari, ſumendo remedia ad deiiciendum fœtum, occidendo, vel non educando prolem ſuſceptam, &c. Id enim eſt planè contrarium Matrimonio: non autem irritari, quando apponitur eadem conditio modo licito, V. G. ſi evitanda eſſet ſuſceptio prolis, quia conjux nollet petere; quod utique licitum ipſi eſt, vel, quia etiam nollet reddere, ſed cum conſenſu alterius conjugis, puta emiſſo ex utriuſque voluntate Voto Caſtitatis: id enim non repugnat Matrimonio, cujus eſſentia eſt obligatio ad transferendum corpus in ordine ad generationem, non verò ipſa actualis generatio, ut ſupra vidimus. Quare, ſi actualis evitatio prolis fiat propter bonum finem ex utriuſque conjugis conſenſu, ut fuit in Matrimonio Sanctiſſimæ Virginis, & Sancti Joſeph, nec illicita eſt, nec Matrimonii eſſentiæ repugnans.

§. IX. *Sub conditione poſitiva, vel negativa.*

1 HÆc, vel ſimilis poſitiva conditio ſine præfixione temporis: *Te duco in uxorem ſi Romam adiveris*, unico, & primo actu impletur. Debet autem impleri, quam primùm moraliter poſſit. Ita Averſ. *q.4. ſect.6. V. Quarto.* Unde ſi occurrat moralis opportunitas, & Romam non adeas, ſolvitur contractus tui Matrimonii; ſi adeas, ſtabilitur, & firmus redditur; jam enim purificatur conditio. De hac conditione ſic habet Textus *L. Hac conditio, ff. de condit. & demonſt.*) *Si in Capitolium aſcenderit, ſic recipienda eſt, ſi cùm primùm potuerit, aſcenderit.*

2 Contra, hæc, vel ſimilis conditio negativa ſine determinatione temporis. *Te duco, ſi Romam non adiveris*, prorſus vana eſt, & nullum unquam pariet Matrimonium, quia eſſet expectandum uſq; ad mortem, ut videretur, an ille Romam adiret, necne, quod eſſet dicere, Matrimonium eſſe adimplendum poſt mortem, quo nihil magis ridiculum eſſe poſſet.

3 Quoniam verò ſic aliquis contrahere poteſt aliquando, *Te duco, modò Romam non adieris*, maximè eſt advertendum, ejuſmodi conſenſum non eſſe ſub conditione, ſed ſub modo. Quare Matrimonium eſt validum, quia eſt abſolutè contractum, & ſolùm remanet obligatio conjugi Romam non adeundi, ſeu illum modu ſervandi, ſi turpis non eſt.

§. X. *Monitio ad Parochos.*

1 HActenus dicta de conſenſu conditionato in matrimonio locum hodie nullum habere debebunt, quia monendi ſunt Parochi (quorum, & Teſtium aſſiſtentia eſt poſt Tridentinum neceſſaria ad validitatem matrimonii) ut numquam ejuſmodi conditionatos conſenſus admittant. Nam licèt ſi admitterent, matrimonium perficiendum foret per conditionis adventum, modo in ſuperioribus explicato; nihil enim circa rem hanc Tridentinum innovavit, nihilominus prudenter Parochi facient, ſi abſolutum requirant conſenſum. Quòd ſi alicujus conditionis impletio ad Matrimonium expectanda ſit, ea expectetur, antequam illud per verba de præſenti celebretur. Utile tamen fuit, prædictas conditiones

Digitized by Google

tiones explicare,tum ut natura contractus matrimonii magis intro-ſpiceretur,tum quia illæ locum ſæpè habere poſſent in Sponſalibus, in quibus non eſt opus præſentia Parochi,ut rectè notat Sanchéz *l. 5. d. 1. num. 1.*

CAPUT VI.

De conſenſu Matrimonii coacto.

§. I. *De conſenſu dato ex Errore, & ſimilibus, Remiſſivè.*

1 QUoad errorem, dolum,deceptionem,recole,quæ ſuperius *tr. ..c.2.§.2.* dicta ſunt circa ſponſalia,nam quia eadem hic ſunt obſervanda, moleſtum eſſet, illa repetere.

2 Præterea ſcito, nihil nos hic agere de conſenſu Matrimonii habito ex ſpe lucri,ex blanditiis, ex amore, &c. hæc enim ſine dubio nihil obſtant validitati matrimonii, cùm ea non faciant Involuntarium, ſed maximè voluntarium augeant. Lege Sanch. *l.4. matr. d.11.*

§. II. *De conſenſu ex metu.*

1 MEmineris,ut ſupra explicuimus, metum alium eſſe gravem, alium levem,juſtum,injuſtum, incuſſum, vel ad extorquendum matrimonium; vel ad aliud; incuſſum item, vel ab extrinſeca cauſa libera, vel ab intrinſeco.

2 His in memoriam redactis,hic ea ex dictis *L.1. in Decal. c.2. §.5.* afferam, quæ magis pertinent ad materiam de matrimonio, quoad meticuloſum conſenſum,in quo verſamur. Et quamvis multa de hoc argumento dicta ſint ſupra *tr. de ſponſ. c.2. § 2.* aliqua tamen ex illis hic repetere, claritatis, & commoditatis gratia, non gravabor.

Metus gravis injuſtè incuſſus ad extorquendum Matrimonium.

3 Matrimonium hoc metu contractum eſt jure naturæ, ex mea ſententia,nullum. Id *dict. l.1. in Decal. c.2. §.5. n.22.* ſatis probatum eſt ex eo capite, quòd quicunque contractus,ſimili injuſto metu initus, non poteſt parere in alio jus Juſtitiæ: ſic enim oriretur Juſtitia ab injuria, ſcilicet ab Injuſtitia,quod eſt impoſſibile. Eſt etiam ejuſmodi matrimonium ab Eccleſia *C. Significavit de eo,qui duxit in matr. C. Requiſivit C. Gemma, de ſponſ.* annullatum,quod nemo negat.

4 Hinc ſequitur,etiam juramentum, quo quis vel Matrimonium, vel ſponſalia meticuloſa firmet, eſſe nullum,& non obligare ad ratificandum,nec indigere relaxatione, quia Juramentum ſequitur naturam contractus, cui adhæret. Si ergo contractus dicti Matrimonii nullam inducit obligationem,nec inducit Juramentum. Ita Averſ. *q.4. ſect.6. V. afferendum,* citans Bard. Sanch. Dian. & alios.

Matrimonium ex metu levi injuſto, & Matrimonium extorquendum incuſſo.

5 Probabile eſt,hoc matrimonium nullum eſſe in foro conſcientiæ, idque potiſſimum, quia ei deeſt perfectus conſenſus, qui matrimonio,quod eſt ex natura ſua indiſſolubile,neceſſarius eſt. At multo eſt probabilius ſecundùm Sanch. *l.4. d.17. n.1.* de Lugo *de Juſt. c.22. n. 141.* Pont. *l.4. c.18. n.2.* validum in eodem foro conſcientiæ eſſe; tum jure naturæ,tum poſitivo. Ratio potiſſima eſt,quia cùm metus levis ſit in poteſtate ineuntis Matrimonium,ut,& alium contractum,facileque illum is depellere poſſit,ſi non depellit, liberè, & perfectè ſine ulla coactione contrahit,& conſequenter cum perfectiſſima libertate conſentit.

6 Dixi(in foro conſcientiæ) nam,ne detur anſa litibus, metui levi non datur actio in foro externo, ut omnes docent.

Matrimonium ex metu, ſive levi, ſive gravi, juſtè incuſſo, ad Matrimonium.

7 Matrimonium ex hoc metu eſt validum. Ratio eſt, quia radix, undè nullus ſit,vel reſcindi poſſit contractus,eſt injuria,quę fiat contrahenti:at nulla injuria fit ei,cui ſic cauſa metus datur,&c. ergo,&c. Quam enim tibi injuriam irrogo,ſi dicam: *Niſi mihi hoc vendas, vel niſi Bertam duxeris, accuſabo te juſtè de homicidio à te patrato?* gratiam potiùs à te inivero,quippè propono,te hoc remedio malum punitionis tibi debitæ poſſe non difficulter effugere. Ita Caſtrop. *tom. 1. tr.2. diſp.1. punct.1.* & Sanch. *l.4. matr. d.d.13. n.3. & diſp.17. n.2.* Dices,at Matrimonium debet eſſe perfectè liberum, quæ libertas certè læditur per metum,etiam juſtè incuſſum, ad extorquendum matrimonium.

8 Reſpondeo,non lędi injuſtè,ſed juſtè; Matrimonium autem debet eſſe perfectè liberum libertate non læſa injuſtè,non vero libertate quomodocunque perfecta.Sic à Caſtrop. *l. cit. d.1. p.10. n.4.* reſpondetur huic rationi.

9 Verùm,quia alicui videri potuit rationi non planè per hanc reſponſionem eſſe ſatis actum. (Adde & auctoritatem multorum aſſerentium,ejuſmodi matrimonium nullum eſſe)non puto improbabilem. Bonac. *de matr. q.3. p.8. à n.10.* Coninc. *d.28. d.28. d.1. n.15.* aliique apud Caſtrop *loc. cit. n.1. V. Secundaſ ut.* aliorumque opinionem, qui diſcurrunt in ſequentem modum. Ejuſmodi metus gravis juſtus aliquando incutitur ad alios fines, aliquando ad extorquendum matrimonium,habet,v.g Cajus jus accuſandi Titium ob injuriam ſibi illatam per furtum mille aureorum, poteſt tunc Cajus metum accuſationis incutere Titio ad extorquendos mille aureos,dicens,*redde mihi aureos,ſecus te accuſabo,* at non poteſt dictum accuſationis metum incutere ad extorquendum matrimonium, ſic dicens, *Duc meam filiam,ſecus te accuſabo.* Ratio eſt,inquiunt,quia hic metus injuſtè incutitur ad hunc finem matrimonii,cùm ipſius libertati repugnet. At verò ad finem extorquendi aureos juſtè incutitur,quia ad eos recuperandos utitur Cajus modo licito accuſationis. Non indigemus autem hac diſtinctione in alio exemplo, quo Judex v.g. minetur carcerem Petro Stupratori Virginis,niſi illam ducat,vel dotet;tunc enim licitè & juſtè Judex poteſt, imò debet carcerationis metum incutere ad finem extorquendi matrimonium, quia Stuprator tenetur ex ſe ſecundùm leges illud celebrare.

10 Sed nos putamus, in utroque exemplo eſſe validum Matrimonium,quia in utroque abeſt injuſtitia & coactio In ſecundo exemplo,ideſt in judice jam conceditur ab adverſariis; In primo probatur, quia tunc Cajus dicendo *Duc meam filiam, ſecus te accuſabo,* non ſe illicitè gerit, nam ſi rectè,& attentè res expendatur, Cajus non comminatur accuſationem,nec Titium abſolutè cogit, ſed ſub conditione proponit,ut,ſi Titius velit evitare accuſationem,cui ipſe cauſam liberè dedit, & quam ſine peccato deferre Cajus poteſt, filiam liberè ducat. Nihilominus, ut dixi) non nego propter extrinſecam Doctorum auctoritatem,atque eorundem non contemnendam rationem, poſſe illorum opinionem probabilem reputari.

Matrimonium contractum ex metu injuſto, ſive gravi, ſive levi, ſed non incuſſo, ad Matrimonium extorquendum.

11 Omnes conveniunt, hoc matrimonium eſſe validum, nam ſi quis v.g. ob timorem mortis ab inimico ſuo injuſtè inferendæ, eligeret ſua prædia mihi vendere,ut expeditius à patria diſcederet, mortemque vitaret, valida eſſet venditio; quia timor ab inimico illatus, cùm non fuerit directus, ad extorquendam venditionem, venditionem inficere non poteſt. Idem ergo in Matrimonio, & idem in Votis docet meritò Sanch *l.4. matr. d.12. n.3. & l.4. in Decal. c.3. n.4.* aliique.

Matrimonium contractum ex metu, ſive gravi, ſive levi, incuſſo à cauſa extrinſeca non libera, v. g. à Naufragio.

12 Omnes pati modò conſentiunt, hoc Matrimonium validum eſſe. Ratio eſt, quia ſic homo non ab alio, ſed à ſe ipſo impulſus eligit illud remedium Matrimonii, tanquam conducens ad liberationem ſuam,id,quod non eſt ex metu matrimonium contrahere,ſed ex amore ſui boni. Adde, *ut n. praeced.* dictum eſt,conſenſum Matrimonii non poſſe initi à timore illo concepto ex naufragio nulla ratione incuſſo ad extorquendum ipſum Matrimonium.

Matrimonium ex metu doloſo an ſit validum.

13 Hìc incidit auditu jucunda quæſtiuncula, quæ in ipſa narratione caſus commodius agitabitur.

Titius, vir pius,cupiens Cajum perfamiliarem ſuum à malo animæ ſtatu ſubducere,quod obtinere non facilè poterat, niſi contracto per ipſum Cajum matrimonio cum Amaſia, quam cæco amore captus deperibat,hoc artificio uſus eſt. Dum opportunè amicus levi correptus febricula in lecto decumberet,medicum exoravit,ut gravibus verbis affirmaret, hominem maligna, ac periculoſa febre laborare. Morem amico geſſit nimis indulgens medicus. Unde Titius Cajo perſuadere potuit,ut Amaſiam legitimè duceret, ne periculum ſubiret in pravo ſtatu decedendi. Quare denunciationibus confectis, Epiſcopi auctoritate dilatis,matrimonium coram Parocho,& Teſtibus,tota lætante familia, quæ id maximè peroptabat, lecto decumbens cum ea puella contraxit. Eo autem via celebrato, ſtratagema illi aperuit Titius,ne ſcilicet diutius in ea mortis imminentis trepidatione amicum detineret. Et res profectò commodè proceſſit, nam Cajus inito conjugio libens acquievit. Obtulit tamen occaſionem Theologis diſputandi de duobus. Primò,an id potuerit prudenter,& ſine peccato moliri Titius, & medicus cooperari?

Secundò, an Matrimonium illud extortum ex metu ægritudinis non veræ,& incuſſo opera Titii,eo ipſo,ſine nova ratificatione, validum fuerit? Quoniam vero priùs ex his hujus loci non eſt, agamus ſolùm de poſteriore.

14 Reſpondeo. Tres non abſimiles caſus inducit, reſolvitque de Lugo, *de Juſtit. d.22. num.169.* ſi fingas, inquit, advenire hoſtes juſtè occiſuros cives omnes præter Religioſos, quibus nolunt nocere, & Petrus circumventus ex metu occiſionis, Religioſus fiat, profeſſio valebit. Item Secundò, ſi fingas revelationem, qua Deus iratus Petro propter ejus peccata vult anno ſequente eum de medio tollere, niſi reſipiſcat, & Petrus eo metu Religioſus fiat, ut imminentem mortem fugiat, Profeſſio valebit, redditque

rationem, quia, inquit, ad irritationem cauſandam requiritur, ut metus ſit injuſtus ſecundùm ſe, ideſt, ut ſit de malo injuſtè ferendo; at in caſibus dictis, licet metus ſit cauſatus à dolo, ſeu per dolum; tamē ipſe metus in ſe juſtus eſt: juſtè enim timemus mala propter noſtra peccata. Cùm ergo ex alia parte dolus, & error non fuerit circa ſubſtantiam, non eſt, unde irrita ſit illa Profeſſio. Ea eadem doctrina infert *n.* 170. Tertium caſum, videlicet, validam fuiſſe Profeſſionem cujuſdam Adoleſcentis, quem cum meretrice in lecto cubantem amicus quidam deterruit, immiſſo igne per funiculum ſulphure unctum, quem prius, foramine ſubtili, à cubiculo inferiore ad lectum uſque alligaverat; nam cùm repentè lectulus ardere cepiſſet, credens à Deo ejuſmodi ignem immiſſum fuiſſe in pœnam ſui peccati, ad ordinem Religioſum ſe contulit, & laudabiliter ibi vixit, ne unquam à deceptore detecta. Profeſſio enim illa, licèt ea metu facta fuerit, non tamen ex metu formaliter injuſto, ſed ex dolo dicto, quare valida omnino fuit. Hæc ille. Quæ omninò militant in caſu noſtro de Matrimonio Caii, cùm in hoc par ſit ratio Matrimonii, & Profeſſionis, ut idemmet de Lugo indicat *d. num.* 169. Doctrina hujuſmodi ſic ſe habet, ſi placet, utere; ſecus illam corrige.

§. III. *De peccato, & obligatione incutientis metum ad Matrimonium. Remiſſivè.*

1 DE his ſatis dixi ſupra *Tr.* 3. *de ſponſ. c.* 2. §. 2. *à n.* 8. vide etiam in noſt. *l.* 5. *in Dec. c.* 2. §. 3. ea enim ſunt hic proportionaliter applicanda. Quid autem faciat Judex, ne puella ad Matrimonium cogatur, & quando, quave ratione poſſit illam cuſtodire in Monaſterio Monialium, vide apud Dian. *p.* 11. *Tr.* 3. *reſ.* 20.

Denique, an peccet, qui coactus metu Matrimonium contrahit, dixi ſupra *Tr.* 1. *de imped. c.* 17.

CAPUT VII.

De Matrimonii ratificatione, quando illud validum non fuit.

1 TRiplici modo nullum eſſe Matrimonium univerſaliter contingit. Primò, per defectum conſenſus, ſive, quia is fuit fictus, ſive, quia fuit coactus, V. G. ex metu Secundò, per defectum habilitatis perſonarum, ut ſi qui contraxerunt, impedimento dirimente laborabant. Tertiò, per defectum ſolemnitatis inductæ à Tridentino, *ſeſſ.* 14. *c.* 1. *de matr.* quia ſic in Matrimonii conſenſu de præſenti non adſuit præſentia Parochi, & Teſtium.

2 Quando hic tertius defectus occurrit, debere iterùm ab utroque conjuge renovari conſenſum, idque coram Parocho, & Teſtibus, ſi validum velis Matrimonium, nimis eſt clarum, & clarius fiet ex infra dicendis. Agere igitur hic ſolùm debemus, quod duo priores defectus occurrunt.

§. I. *Ratificatio Matrimonii invalidi ex ficto, vel meticuloſo conſenſu.*

1 QUærimus, an, ſicut certum eſt, eum, qui conſenſum nullum, ſeu fictum, vel ex metu præbuit in Matrimonio, debere verum, liberumque conſenſum de novo præſtare, ſi velit Matrimonio validitatem afferre, ita debeat alter, qui verè, & liberè conſenſit, iterùm, & de novo conſentire.

2 Reſpondeo. Debere, & illum conſenſum antiquum non ſufficere, ut Matrimonium fiat validum, docet Caſtr. *d.* 3. *p.* 7. §. 1. *n.* 7. citans Leſſ Pont. G. Hurt. Comitolum, alioſque cui Adde Averſ. *q.* 3. *ſect.* 6. *V. Item.* Et Comitolus adductus à Caſtrop. *l. c.* quidem teſtatur, ita declaraſſe Clem. VIII Ratio eſt, inquiunt, quia primus conſenſus illius, qui verè, & liberè conſenſit, non remanet virtute, nec, ſi remaneret, eſſet ſufficiens ad Matrimonium efficiendum, quando alter verè conſentiet. Non remanet, quia Titius V. G. quando verè conſentit, conſentit cum imbibita conditione, quòd Berta v. g. verè conſentiat: Ergo ſi Berta fictè, vel coactè conſentiat, non adeſt Titii conſenſus, adeòque remanere nullo modo poteſt. Nec ſi remaneret; eſſet ſufficiens, quia ille, quamvis ex animo fuerit factus, tamen fuit nullus; quia fuit acceptatio corporis Bertæ, at ſi Berta verè corpus non dedit, acceptatio vera eſſe non potuit. Rurſus fuit traditio ſui, ſcil. ipſius Titii corporis, facta Bertæ, at Berta, ſi, ut dictum eſt, verè non conſenſit, Titii corpus non acceptavit, & conſequenter vera illa traditio non fuit. Cùm ergo ille primus Titii conſenſus nullus fuerit, ſemper erit nullus, quod enim nullum eſt, tractu temporis non convaleſcit, atque adeò non erit aptus, ut junctus cum novo conſenſu alterius efficiat Sacramentum Matrimonii.

3 Adde cum Pontio, allato à Caſtr. *l. c.* illum conſenſum Titii primum proceſſiſſe ex errore perſonæ; putavit enim Titius Bertam eſſe habilem ad Matrimonium, cùm tamen ob illum conſenſum fictum, vel coactum fuerit prorſus inhabilis.

4 Ex hac ſententia fit, ut Berta debeat, (ſi velit Matrimonium efficere validum) de ſuo ficto, vel meticuloſo conſenſu certiorem facere Titium, ut ſcilicet & hic de novo conſentiat.

5 Non debere novum conſenſum elicere illum, qui verè conſenſit, ſed ſatis eſſe, ſi ſolùm renovet conſenſum is, qui fictionem, vel coactionem paſſus eſt, docent S. Thomas, aliique, quos citat, ſequiturque Boſſius *de matr. c.* 2. *n.* 38. citans S. Th. Nav Coninch. Laym. Sanc. Leſſ. Bonac. Filliucc. Dian. alioſque. Ratio eſt, (inquiunt) quia moraliter, & virtute manet ille primus conſenſus, non enim, ut ſupponi ſemper debet, ille unquam revocatus fuit. Hi enim concedunt, Titium V. G. conſenſiſſe cum conditione imbibita, ſi Berta verè conſentiret, ſed negant tanquam falſum, quòd, fictè Berta conſentiente, Titius ceſſet à ſuo conſenſu, ſemper enim ex parte ſua, dum illum non revocat, eundem conſenſum moraliter, & virtute retinet. Rurſus falſum eſt, primum eundem conſenſum nullum eſſe; conſtat enim per maximè; nam ex parte ipſius Titii eſt abſoluta acceptatio, & traditio, quæ, ſi ei adveniat conſenſus alterius, quocunque tempore adveniat (ut ſupra vidimus) unum morale facit cum dicto alterius conſenſu, aptam ſcilicet materiam, & formam Sacramenti Matrimonii: ſicuti ſi Pontifex tibi conferat Beneficium, quod vacabit poſt decem annos, ſi tuus Epiſcopus conſenſerit, ſanè adveniente tēpore, cenſetur moraliter uniri conſenſus novus Epiſcopi, & antiquus Pontificis, ad moraliter cauſandam in te collationem Beneficii.

6 Ad auctoritatem Clem. VIII. dicunt, vel illam non fuiſſe, niſi tanquam à Doctore privato, vel de ea non conſtare authenticè.

7 Ad id, quod additur ex Pontio reſpondet Boſſ. *loc. cit. num.* 40. falſum eſſe, adfuiſſe errorem perſonæ, nam, qui fictè coactus conſenſit, eſt illa eadem perſona, cum qua intendit alter contrahere, libera, & habilis ad contrahendum, ut potè carens omni impedimento; ſed ſolum non ſubſiſtit Matrimonium, ratione conſenſus deficientis, qui defectus non reddit perſonam inhabilem Matrimonio, ſed impedit, ne reſultet verus Matrimonii contractus. Eo igitur vero conſenſu adveniente, ſtatim convaleſcit Matrimonium, cùm cœtera requiſita permaneant.

8 Ex hac ſententia ſequitur, non eſſe Bertę opus, certiorem facere Titium de nullitate Matrimonii, quia ſatis eſt, ſi ipſa ſola, quæ non verè conſenſerat, conſentiat verè.

9 Utraque ex his ſententiis probabilis eſt; hanc tamen poſteriorem, ut potè magis expeditam, ego libenter eligo.

An in ratificatione hujus Matrimonii ſit opus externis ſignis?

10 Verùm, adhuc inquires Primò, Ut convaleſcat prædictum matrimonium, debetne externè exprimi conſenſus ab eo, qui fictè, vel coactè conſenſerat, (utrùm neceſſariò iterùm coram Parocho, quæretur mox §. 4.)

11 Reſpondeo, cum neceſſaria diſtinctione. Si Matrimonium eſt deficiens, quia unus dumtaxat ex conjugibus fictè, vel ex metu conſenſit, qui certè eſt caſus, de quo hactenus eſt diſputatum, probabilius cum Boſſio, *l. cit. n.* 42. & cum Sanch. *l.* 2. *matr. diſp.* 32. *n.* 9. judico, non eſſe opus ejuſmodi externa expreſſione, ſed ſatis eſſe occultum, & internum mentis conſenſum, & poſt quodcunque tempus, poſito, quod alter non revocaverit ſuum verum conſenſum, ſicuti ex eodem Sanc. *n.* 14. & eodem Boſſio *n.* 43. ſolus internus conſenſus ſufficit in perſona capaci profeſſionis ad ratificandam profeſſionem, quam ejuſmodi perſona fictè, vel ex metu emiſit, & tunc acceptavit Religio. Ratio eſt, quia hic præſens conſenſus cum illo antiquo, qui jam fuit externus, & quidem in perſona habili, ut ſupponimus, ſufficienter ſenſibilis eſt, & aliis innoteſcit, aptuſque eſt conſequenter ad Matrimonii Sacramentum, & ad profeſſionem Religioſam.

12 Hanc ſufficientiam, quia non agnoſcit (certè valdè probabiliter) Pontius, *lib* 4. *cap.* 25. *num.* 2. citans Comit. & reſponſ. Clement. VIII. quem ſequitur Caſtrop. *de ſponſal. c.* 7. §. 1. *num.* 6. ideò requirit, omninò dictam Matrimonii ratificationem debere eſſe externè exhibitam, ſicuti Henriqu. & Rebellius apud eundem Boſſium propter eandem rationem volunt, ratificationem prædictæ profeſſionis ſigno aliquo externo exprimi debere. Immò ex Pontio, *lib.* 4. *c.* 25. *num.* 12. neceſſario iterùm coram Prælato, qui de novo acceptet. Sed de his pertinentibus ad ratificationem profeſſionis, cùm ſint extra noſtram materiam, vide de Lugo, *in reſp. mor. l.* 3. *dub.* 2. & 16. Auctoreſque apud ipſum citatos.

13 Si verò uterque conjux fortè fictè, vel coactè Initio conſenſit; tunc enim verò debet, ut docet Sanch *l. c. d.* 32. *n.* 15. & Pont. *l.* 4. *c.* 24. utriuſque conſenſus externus accedere, nam in hoc caſu utriuſque conſenſus fuit nullus, & ne ex parte quidem illud fuit Matrimonium inchoatum, & ſenſibile, ut requirit ratio Sacramenti, quare uterque de Matrimonii nullitate debet admoneri, ut iterùm legitimè uterque contrahat. Lege *l.* 2. *c.* 17. *n.* 37.

14 Inquires ſecundò. Quid faciat vir V. G. ſi ei affirmet mulier, ſe contraxiſſe fictè, vel coactè, quamvis præſente Parocho, & Teſtibus, addatque, nolle nunc ratificare, poteritne vir fidem ipſi habere, & aliam ſibi Sponſam conquirere?

Reſpondeo. Si manifeſta ſint indicia, unde mulier oſtendat, veram fuiſſe fictionem, vel coactionem, poteſt illi habere fidem, immò debebit, & ſi res ſit dubia, & poſſit exquiri veritas, debitam moraliter diligentiam vir adhibere obligabitur, veritateque comperta, aliam ſibi uxorem poterit vir eligere; ſecus nequaquam; Lege id latius apud Boſſ. *l. c. n.* 66.

15. In-

15 Iuquires tertiò. Si is, qui fictè, vel ex metu cum Berta V.G. contraxit, noſcens, hoc Matrimonium eſſe invalidum, aliam V. G. Mariam ritè ducat, ſed deindè, quia fictionem, metumve probare non poteſt, cog atur ab Eccleſia, etiam per excommunicationem, ut cu habitet cum Berta, quæ verè, & coram Deo ſua nou eſt, poteritne à Berta debitum petere, & eidem reddere?

Reſponden. Illam exenmmuuicationem in foro conſcientiæ non ligare, & non poſſe petere, nec reddere, nimis eſt manifeſtum, quia ſic clarè fornicationem coram Deo committeret, ut habuiſti in ſuperioribus *Tract. de impud. c.* 4. *num.* 8 Impedim. & ita docet cum communi S. Th. *in addit. quæſt.* 46. *art.* 2. *ad quartum*, & Sanch. *lib.* 2. *d.* 39. *n.* 5. aliiſque.

§. II. *Ratificatio Matrimonii invalidi ex aliquo impedimento.*

1 CErtum eſt, debere renovari ab utroque conjuge conſenſum, ſi ceſſante Impedimento, velint Matrimonium validum efficere, ipſique cognoſcunt, tale Impedimentum nunc adeſſe V. G. contraxiſti aute debitam ætatem cum Berta, vel cum conſanguiuea, &c. debes accedente ætate, vel diſpenſatione, tu, & Berta, vel conſanguinea nullitatem ejuſmodi matrimonii ſcientes, iterùm, per nuvum conſenſum expreſſum verbis, Matrimonium inire. Ratio eſt, quia primus ille utriuſque conſenſus, cum fuerit circa perſonas inhabiles, nulla ex parte fuit matrimonium. An hic novus conſenſus debeat fieri in præſentia Parochi, & Teſtium, quæram §. 3.

2 Quæſtio igitur hìc illa, & quidem graviſſima eſt, an, quando unus dumtaxat ex conjugibus ſciens Impedimentum contraxit, alter verò contraxit bona fide, illud neſciens; an inquam, ſublato Impedimento, non ſolùm ille, qui Impedimentum ſcivit, vel fortaſſe nunc ſcit, debeat de novo contrahere, quod certum eſt debere, verùm etiam oporteat; alteram, qui nihil ſcit de Impedimento, certiorem fieri de illo, ut de novo (ſi velit, Matrimonium validum efficere) liberè, & ipſe contrahat, cùm anteà nulliter, ut dictum eſt, contraxerit.

3 Tres ſunt ſententiæ. Prima, ut convaleſcat dictum matrimonium, requiritur, ut uterque de novo conſentiat, & matrimonium contrahere legitimè intendat, quare debebit, conjux, qui nullitatis eſt inſcius, fieri dictæ nullitatis conſcius (non eſt autem neceſſe, cauſam nullitatis illi aperiri) Ratio hujus primæ ſententiæ eſt, quia, niſi ita fiat, ſemper judicabimus, conſenſum novum non eſſe de Matrimonio nunc contrahendo, ſed ſolùm eſſe Approbationem primi conſenſus, ſeu perſeverantiam in illo, qui conſenſus, cùm fuerit nullus, Matrimonium conſtituere non poteſt. Ita Sanch *l.* 2. *diſt.* 36. *num.* 5. Pont. *lib.* 4. *c.* 25. Coninc. *diſ.* 24. *dubit.* 10. *num.* 90. G. Hurt. *diſp.* 4 *ff.* 10. Comit *l.* 1. *reſ. mor. q.* 120. Caſtr. *d.* 2. *de ſponſ. p.* 7. *ff.* 2. *nu.* 3. Boſſ. *de matr. c.* 2. *à nu.* 74. aliique, quibus adde Averſam, *q.* 11. *de matr. ſect.* 4. *Verſ. Quantum ad Tertium*, qui affert diſcrimen inter hunc caſum, & illum, qui à nobis, ut probabilis exceptus eſt §. *præced nu.* 5. de altero conjuge fictè, vel coactè conſentiente: ibi enim deerat ſolùm ex parte unius veritas, & libertas conſenſus, ideòque hic ſolus erat ſupplendus: at in caſu præſenti totus actus, tum internus, tum externus ex parte utriuſque nullus eſt, quia ex parte utriuſque eſt inter perſonas inhabiles, & ideò totus renovandus.

4 Secunda ſententia aſſerit, requiri quidem utriuſque conſenſum, ſed non eſſe neceſſe, ut ullo modo alteri indicetur nullitas, ſeu Impedimentum, cum ſufficiat, ſi uxor V. G. obtineat à viro nullitatis prorſus ignaro, ut pro ſua, ſcilicet uxoris conſolatione, renovet conſenſum jam factum, & renovante viro, renovet etiam ipſa uxor. Ratio hujus ſententiæ eſt, quia tunc conjuges ſunt habiles ad Matrimonium (Jam enim, ut ſupponimus, ceſſavit Impedimentum) ergo, ſi mutuo conſentiant, habetur (inquit hæc ſententia) quod requirit eſſentia Matrimonii. Ita Sot. Rodr. Henr. aliique ap. Caſtr. *l. c.* & ap. Aver. *loc. cit. ſect.* 5. Boſſius, *loc. cit. n.* 73. vocans hanc ſententiam probabilem, quam etiam ſequuntur Fill. & Bonac. apud eundem Boſſ. aliique.

5 Tertia ſententia affirmat, ſatis eſſe, ut ſolus conjux conſcius nullitatis de novo conſentiat per aliquem actum externum, ſive verbis, ſive factis V. G. per copulam maritali affectu habitam, nec eſſe neceſſe, ut alter ignarus ullum conſenſum det. Quare hæc ſententia ait, opus non eſſe, ut alter admonearur de nullitate matrimonii, ne in confuſo quidem; nam ipſo reddente copulam petitam ab alio conjuge, jam adeſt ſufficiens ejus ipſe externus conſenſus ſcilicet redditio hujus, ut relata ad conſenſum primum non revocatum, quamvis tunc invalidum, quia hęc redditio conjuncta cum dicta petitione alterius, ſufficienter contractum Matrimonii novum conſtituere poterit. Ita Ledeſma aliique quos citant Sanch. *lib.* 2. *diſp.* 36. *num.* 2. *&* Boſſ. *leg. c. num.* 72.

6 Prima ſententia ex dictis omninò tenenda eſt; An verò hæ duæ poſtremæ ſaltem, aliquando ſint probabiles, jam ſubdo. Et quidem Sanchez, Boſſ. Caſtr. docent, quando gravia incommoda timerentur, ſi conjux fieret conſcius nullitatis Matrimonii, ſique admoneretur, ut novum conſenſum juxta primam ſententiam præſtet, tunc poſſe in praxi excipi ſecundam ſententiam: ea autem gravia incommoda ſunt ex dicto Sanchez, Boſſio, & Caſtr. *loc. citat.* ſi eſſet probabilis timor ſcandali, vel infamiæ, ſcilicet, ſi adeſſet periculum V. Gr. quod vid. nullitatis admonitus, nollet denuo contrahere, quo pacto remaneret fœmina remedio deſtituta, cum Impedimentum illud probare non poſſet, maximè, quando adeſt proles. Atque hoc periculum facilius occurrere poſſe in fęmina, quàm in viro, advertit *ib.* Sanchez.

7 Quòd ſi, dum dicta gravia inconvenientia timentur, non poſſet vir induci, ne ad conſenſum quidem jam explicatum in ſecunda ſententia, poſſe tunc licitè excipi tertiam ſententiam, docent Sanch. *loc. cit. d.* 36. *n.* 7. & Boſſ. *loc. cit. n.* 77. nam Caſtr. de hac tertia ſententia *loc. cit.* non meminit.

8 His nihilominus non obſtantibus, aſſero cum Pontio, & Averſ. *l. c.* primam ſententiam eſſe ſemper excipiendam, excluſa prorſus ſecunda, & tertia, quia ſemper in praxi conjux nullitatis ſui Matrimonii ignarus, dum, ſive expreſsè, ut dicit ſecunda ſententia, ſive tacitè, ut dicit tertia, de novo conſentit, ſemper, inquam, conjux judicabitur in Matrimonio antiquo, quod eſt invalidum, perſiſtere, non vero novum facere velle. Quomodo ergo ſecuri erimus de nova Matrimonii validitate? Quod certè inconveniens non adeſt in caſu *præced.* §. *num.* 5. ubi actum eſt de altero conjuge fictè; vel meticuloſè conſentiente: nam ibi non eſt renovandus actus ſeu conſenſus ab altero, qui verè conſenſit, validus enim fuit ex parte ſua, ac ſupponitur nunquam fuiſſe revocatus, at in hoc præſenti caſu, cùm debeat renovari actus, fuit nullus, non eſt fidendum illum à conjuge renovari, niſi ab eodem ſciatur nullitas præcedens, ut dictum eſt *nu.* 3.

Lege Pontium cit. qui, inter cœtera multa, confirmat noſtram ſententiam ex eo, quòd quandocumque Matrimonii nullitas tacetur, ſemper conſenſus extorquebitur per dolum: ſi ergo doloſus eſt conſenſus, voluntarius non erit, ergo nullo modo aptus ad contractum Matrimonii conſtituendum.

§. III. *An Matrimonium coram Parocho, & Teſtibus invalidè celebratum, ſit coram iiſdem renovandum?*

1 HAc in re certum eſt, quando Impedimentum eſt publicum, vel ad forum contentioſum deductum, vel periculum eſt, ut detegatur, vel poteſt probari, ſaltem duobus Teſtibus, certum eſt, inquam, tunc, quando ablato impedimento renovandus eſt conſenſus, renovari debere coram Parocho, & Teſtibus. Ratio eſt manifeſta; quia illud Matrimonium, quod poteſt probari, eſſe nullum, nec in ſe fuit Matrimonium, nec in facie Eccleſiæ, ergo, ut convaleſcat, neceſſaria eſt, juxta Tridentini diſpoſitionem, præſentia Parochi, & Teſtium, qui apud Eccleſiam teſtari, & probare poſſint ejus Matrimonii validitatem.

2 Rectè autem cum Henriquez notat Sanc. *lib.* 2. *d.* 37. *n.* 11. *&* 12. ſi Impedimentum fuit deductum ad forum contentioſum, & non probatum, nec probari poſſit, tunc Impedimentum eſſe, ac dici occultum. Notat item, ſi tres, vel quatuor audierint impedimentum ex relatione dumtaxat conjugis, adhuc illud eſſe occultum, quia tota ejuſmodi teſtium efficacia reducitur ad dictum, & confeſſionem unius conjugis.

3 Quæſtio igitur eſt, an quando Impedimentum eſt occultum, ſcilicet non eſt ex iis, quæ diximus *nu.* 1. debeat, eo Impedimento ſublato, renovari iterùm coram Parocho, & Teſtibus dictum Matrimonium, quod jam coram iiſdem fuerat celebratum. Duæ de more ſunt oppoſitæ ſententiæ utrinque ęquo ferè Marte pugnantes. Altera affirmat, cujus validior ratio eſt, quia Tridentinum ſtatuit, pro forma ſubſtantiali Matrimonii, Parochi, & Teſtium præſentiam, id, quod propter nimis clara Tridentini verba nemo negat; At, cum forma tunc intervenire debeat, cum actus producitur in ſuo eſſe (ut habet Baldus *in l. Obſervari*, §. *fin. num.* 5. *ff. de offic. Proconſulis*,) nunc autem producitur Matrimonium, quando de novo renovatur conſenſus, ergo nunc debet adeſſe forma inducta à Tridentino. Adde, ſic, Teſte Comitolo apud Boſſium mox citandum, reſpondiſſe Clementem VIII. ſic declaraſſe Sacram Cardinalium Congregationem, ſic Romanam Rotam ſæpè, ne dicam cum de Lugo *libro tertio*, *de reſp. moral. dubio* 16. *numero* 45. ſemper decidiſſe.

4 Si Doctores pro hac parte militantes cognoſcere, ſaltem præcipuos, velis, eos habes apud Boſſ. *de matrim. c.* 2. *n.* 8. Averſ. *q.* 11. *ſect.* 5. ſed præcipuus, & quidem omnium fortiſſimus eſt Pont. *l.* 5. *cap.* 6. *à n.* 6. cui accedit de Lugo *loc. cit.* hanc ſententiam tanquam certam ſupponens.

5 Altera ſententia, eaque negativa docet, non eſſe neceſſariam dictorum iteratam aſſiſtentiam, ſive nullitas Matrimonii primi initi contracta fuerit ex defectu conſenſus unius, ſive utriuſque ſive ex quocumque Impedimento occulto, & ſive bona, ſive mala fide (ut notat Boſſius *loc. cit. num.* 24. Sanch. *libro ſecundo*, *d.* 37. *numer.* 8.) dicta nullitas fuerit contracta. Ratio præcipua hujus ſententiæ tendens ad ſolutionem rationis ſententiæ præcedentis eſt, quia Tridentinum dat quidem Matrimonio pro forma ſubſtantiali dictam præſentiam; at non Matrimonio quando renovatur, ſed quando celebratur in facie Eccleſiæ; in facie autem Eccleſiæ tunc fit cōtractus Matrimonii, quando primò celebratur: & quamvis tunc propter Impedimentum invalidus re vera contractus ille ſit, tamen exterius, in quo ſolùm Eccleſia judicat, apparet validus, & cùm Tridentinum intenderit ſolùm poſſe illud Matri-

Digitized by Google

monium idoneis teſtibus probari, id ſolum (quod ad hoc ſufficit) ab ipſo ſtatutum fuiſſe, dicendum eſt. Adde, ſic decreviſſe Pium V. ſic declaraſſe Sacram Cardinalium Congreg. ſic Romanam Rotam apud Boſſium *l.c.n.*7. decidiſſe.

6 Vides utramque ſententiam ad ſe Pontificem, Cardinales, & Rotam advocare. Sed certè pro neutra cōvincunt ejuſmodi teſtimonia, ſive quia non conſtant authenticè, ſive quia, cùm utraque ſententia ſit probabilis, modò unam, modò alteram Patres illi ſequuntur, ſive quia modò timent publicitatem, modò nequaquam, &c.

7 Pugnantes pro hac ſententia plures ſunt, quàm pro priore, quos Caſtr. Rebell. Coninc. G. Hurt. quos citat Caſtr. *de ſponſ. d.*3.*p.*7.§.3.& Averſ. *q.*11. *ſect.*5. *Poſſe tamen*, aliique, quos citat, ſequiturque Boſſ. *l.c.* cui adde Sanch. *l.*2. *matr. d.*37.*n.*3. Navar. denique ab utraque ſententia pro ſe afferri, non inutile ſcire.

8 Utraque ergo opinio probabilia meritò eſt, Sanum nihilominus eſt conſilium; advocare Parochum, Teſteſque quantum fieri poteſt in renovatione dicta Matrimonii, ut litibus de nullitate Matrimonii aditus præcludatur; Quando autem ſubeſt aliquod periculum, ſi Parochus advocandus ſit, optimum remedium eſt, ut Confeſſarius obtineat ab eodem Parocho licentiam aſſiſtendi, qua impetrata, advocatis duobus fidis Teſtibus, in ſolitario cubiculo Matrimonium revalidetur. Cœterùm ſi neque hoc facilè fieri poſſit, tutò amplectitur ſecundam ſententiam, ſcilicet negativam, nam re vera hæc (ut habet *l.c.* Boſſ.) hodiè communiter à piis, & doctis viris in praxim deducitur, eamque in praxi ſervari, teſtatur Seraphinus *deciſ.*90.

9 Atque in hoc caſu, ſi receptæ anteà jam fuerant benedictiones Eccleſiæ, nec erunt repetendæ poſt revalidationem; Nam ſatis eſt eas ſemel in facie Eccleſiæ fuiſſe receptas; præterquam quod in hac re, quæ non eſt de eſſentia Matrimonii, ſatis excuſat periculum ſcandali, & notæ conjugium es Sanch. *loc. cit. n.*13.

10 Inquires Primò. Si ipſi uni tantùm Parocho, vel uni tantùm ex Teſtibus notum fuerit Impedimentum eo tempore, quo prima vice contractum fuit Matrimonium, quando deinde ſublato Impedimento renovabitur, debetne in hac ſententia coram Parocho, & Teſtibus renovari?

Reſpondeo, nequaquam, quia unus tantùm Teſtis non facit Impedimentum probabile in foro externo, & ex alia parte illi Parochus, & Teſtes ſunt apti ad teſtificandum cōtractum Matrimonii ſecundùm formam ab Eccleſia præſcriptam, non enim ipſi Teſtes eſſe debent validitatis Matrimonii, ſed contractus Matrimonii, quem certè, ea unius cognitione non obſtante, teſtari ſatis. Ita Coninc. *diſp.*24. *dubit.* 10.*n.*84. aliique contra Sanch. *l.*2 *matr. d.*37.*n.*10. requirentem in hoc caſu præſentiam Parochi & teſtium in reſtauratione Matrimonii, quia ſecus non poterunt (ait) teſtificari de Matrimonio valido. Verùm, ut vidimus, ii, de contractu Matrimonii teſtificari debent, & jam poſſunt, non validitate.

11 Inquires ſecundò. Quando Pontifex apponit in Brevi alicujus diſpenſationis conceſſę ad revalidandum Matrimonium contractum cum occulto Impedimento, hæc, vel ſimilia verba (*ſi ita eſt, cum eis diſpenſa, ut inter ſe publicè, & ſervata forma Tridentini contrahant*) neceſſarium ne eſt, ut id fiat coram Parocho, & Teſtibus?

Reſpondeo. Non eſſe neceſſe, docet Sanch. *loc.c.n.*9. quamvis enim (ait) non poſſit tunc Delegatos diſpenſare, ut occultè celebretur Matrimonium, tamen poteſt diſpenſare in Impedimento, quo per diſpenſationem ceſſante, jam ex doctrina data poterunt conjuges inter ſe ſolos Matrimonium celebrare. Huic deciſioni allatæ à Sanc. ſe opponit toto conatu Guttier. *de mat. c.*47. *à n.*6. dicens opinionem Sanc. eſſe ſingularem, & periculoſam. Ratio præcipua eſt, quia Pontifex in iis verbis dat formam Delegato, ut non poſſit diſpenſare, niſi ſervata diſpoſitione Tridentini, quod, cùm requirat præſentiã Parochi, & Teſtium, ſi illam non adhibeat, nihil poterit Delegatus. Verùm reſpondebit Sanch. formam à Tridentino impoſitam, ut modò ipſe Sanch diait, eſſe, ut ſemel illa præſentia adſit, quando ſcil. in facie Eccleſiæ ſit contractus. Cùm igitur in caſu noſtro tunc adfuerit in præſentia Parochi, & Teſtium, ſatis, ſuperque ſervata eſt forma à Tridentino requiſita. Ita Boſſ. *de matr. c.*2.*n.*31. ſanè probabiliter.

§. IV. *An Matrimonium invalidum ex metu ratificetur per copulam ſimili metu extortam?*

1 EX dictis oritur quæſtio, an ſi Matrimonii contractum in facie Eccleſiæ iniiſti cum aliqua puella ex metu, & deinde ſimili metu cogaris ad habendam copulam, illamque tu habeas eodem metu coactus, ſed ex affectu maritali, quem affectum ſaltem tacitè habeat, ut ſupponimus, puella. An, inquam, etiam ratifices Matrimoniũ, & conſequenter illud jam validum in poſterùm remaneat?

2 Negant plures apud Averſ. *q.*4. *mat. ſect.*6 *V. At ſi quis* Sanc. Con. Pont. Nav. Pet. Ledeſ. Henr. & Syl. Ratio eſt (inquiunt) quia qui cogitur habere prædictam copulam, eamdem imminutionem libertatis patitur, quam qui cogitur ad contractum Matrimonii per verba de præſenti, ergo pari modo ipſi injuria fit, & conſequenter Matrimonium hoc, ut potè per metum extortum, invalidum erit. Cōfirmatur, quia ſi ſecus eſſet, non proviſum ſatis fuiſſet libertati Matrimonii.

3 Affirmant nō pauciores, apud Averſ. *l.c.* Sotus, Gabriel. Bart. Ledeſ. Vega, ipſe Averſa quibus adde Sanchez, & Coninch. fatentes hanc ſententiam eſſe probabilem & aſſerentes, rationem eſſe, quia durum videtur, eum, cui metus incutitur, ad habendam copulam, obligare, ut non poſſit conſentire ſpontè ad Matrimonium illud, ut ſic effugiat peccatum, eumdemque poni ab Eccleſia in bivio ſatis duro, ut ipſe vel peccet mortaliter, vel patiatur grave damnum, quod ex eo timore expectare debebit. Hoc voluiſſe Eccleſiam non eſt præſumendum. Unde dicendum eſt, Eccleſiam ſolùm voluiſſe providere libertati Matrimonii; quando ipſum per verba de præſenti contrahitur; & meritò, quia tunc periculum coactionis frequenter occurrit, nihil autem curaſſe, quando ratificatur per copulam, quia modus hujus coactionis rariſſimus eſt. Ulterior autem ratio, eaque à priori hujus poſterioris ſententiæ eſſe debet, quia in hoc actu, quo quis ſpontè eligit Matrimonium quaſi in remedium evitationis peccati, homo non conſentit ex vi metus illati, ſed ex ſe ipſo, & ex vi ſuæ ſpontaneæ libertatis volentis effugere peccatum.

4 Confirmatur. Nam invalidatio Matrimonii meticuloſi decreta ab Eccleſia eſt potiſſimùm, & immediatè in favorem particularium Fidelium, ergo poteſt Fidelis cedere juri ſuo, ſuoq; favori, & ſic validè contrahere. Et ſanè idem dici poteſt in ſententia noſtra, quę indicat, Matrimonium meticuloſum eſſe jure naturæ nullum; talis enim eſt, quia, ut ſupra indicavimus, injuria fit contrahenti: at contrahens juri, quod ex hac injuria habet, cedere pari modo, ſi velit, poteſt.

5 Neque dicas; Decreto Eccleſiæ irritanti Matrimonia clandeſtina non poſſunt Fideles cedere, ergo neque Decreto irritanti hoc Matrimonium meticuloſum. Ne id dicas, inquam, nam Decretum de clandeſtino eſt latum immediatè intuitu ipſius Matrimonii, & potiſſimùm intuitu Eccleſiæ, ut ei conſtare poſſit de contractis Matrimoniis, id, quod non officit caſu noſtro.

6 Verùm adhuc dices. Sicuti affirmatur, in copula metu extorta poſſe contrahentem cedere juri ſuo, & velle Matrimonium perficere; ita affirmari poſſet, idem eſſe initio, quando contractus Matrimonii per verba de præſenti ex metu celebratur, ergo ſimili modo tunc is, qui metum patitur, poterit juri ſuo cedere, & validum Matrimonium efficere.

Reſp Concedit paritatem, & conſequentiam Averſ. *l.c.V. Ubi conſequenter*. Nobis non eſt otium id proſequendi.

7 Tantorum virorum duas haſce ſententias ſuis innixas rationibus ni probabiles judicemus, vereor, ne impudentiæ notam apud prudentes incurramus, modò præſcindamus à confirmatione *n.*4. dicta, ſed utamur rationibus, ſeu conjecturis allatis *n.*3.

TRACTATUS V.

DE

MATRIMONIO,

UT EST SACRAMENTUM.

CAPUT PRIMUM.

Inſtitutio hujus Sacramenti, ejuſdemque materia, & forma.

1 MATRIMONIUM in ratione contractus naturalis ipſo mundi exordio inſtitutum fuit ad naturæ officium, ſcilicet ad propagandos homines, & poſt lapſum Adæ ad concupiſcentiæ remedium, ſive in illis verbis, quæ Adam, inſpirante Deo, dixit. Geneſ. 2. *Os ex oſſibus meis*, ut videtur ſentire Sanct. Auguſt. *de Civitat. libr.* 14. *capit.* 2. ſive in illis, quæ Deus protulit. Gen. 1. *Creſcite, & multiplicamini*.

2 At verò fuiſſe elevatum à Chriſto Domino ad rationem Sacramenti, ſive quando ipſe interfuit Nuptiis Canæ Galilęæ, ſive quando dixit Mat. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Catholicorum nullus dubitat.

3 Quòd autem Matrimonium Fidelium, ut potè Sacramentum, conferat gratiæ augmentum, & an aliquando poſſit primam gratiam conferre, & ſimilia multa, ad Theoricam ſpectant, & paſſim Theologi diſputant.

4 At quęnam eſt hujus Sacramenti materia, & forma? Certè Averſa *quæſt.* 2. *de matr. ſect.* 3. affert decem Theologorum ſententias, Sanc. verò *lib.* 2. *diſp.* 5. *de matr. num.*6. cùm attuliſſet ſex, ultimam approbavit, aſſerens, materiam eſſe ipſa verba, ſeu ſigna, quibus exprimitur conſenſus mutuæ traditionis utriuſque conjugis: formam verò eſſe eadem ipſa verba, ſeu ſigna, quibus exprimitur conſenſus mutuæ acceptationis eorundem. Traditio enim illa facta ſenſibilis per externa verba, vel ſigna, cùm ſit inchoatus, & imperfectus contractus,

ſe

Digitized by Google

ſe habet tanquam materia, acceptatio verò ſacta pari modo ſenſibilis, ut potè quæ perficiat contractum, ſe habet ut forma. Hæc Sanchez *loc. cit.* cui libens acquieſco.

5 Quoniam verò Matrimonium Fidelium contractus naturalis eſt, & ſimul Sacramentum, inquiret curioſus, an Fidelis poſſit Matrimonium inire, ut ſolùm contractum, non verò, ut Sacramentum? Videtur enim, quamvis illicitè, poſſe tamen validè; quia cujuſcumque Sacramenti confectio pendet ab intentione Miniſtri volentis illud conferre, & ſicuti poteſt (quamvis illicitè) ablnere quis puerum, & verba Baptiſmi proferre, nolens illum baptizare, quando certè illum minime baptizare, ita in caſu Matrimonii, &c. Adde & vlteriorem rationem, nam quemadmodum ablutioni cum illis verbis ſine intentione baptizandi prolatis, non eſt eſſentialis, & neceſſariò conjuncta ratio Sacramenti, ſeu ratio Baptiſmi, ſic contractui naturali Matrimonii, inito ſine intentione faciendi Sacramentum, non eſt eſſentialis, nec neceſſariò conjuncta ratio Sacramenti. Quòd ſi dicas eſſe neceſſariò conjunctam ex Chriſti inſtitutione, etiam independenter à voluntate conferentis, divinantem te potiùs qui pronunciabit, quàm certa proferentem.

6 Reſpondeo: Urget me ejuſmodi allata ratio dubitandi, itaut cum Vaſq. *tom. 2. in 3. p. diſp. 238. cap. 5.* Pont. *l. 2. c. 9. n. 3.* Hurt. *diſp. 3. de matr. diff. 19.* aliiſq; quos citat, ſed non ſequitur Averſ. *q. 1. de matr. ſect. 5. V. Primo judicaverunt.* Aliique probabilius judicent, poſſe validè, modo dicto, iniri à Fideli Matrimonium, ut ſulùm contractum, & non ut Sacramentum: eſto Suar. Sanc. Conin. quos citat, ſequiturque Aver. *l. c. V. conſtans tamen,* quibus addatur Caſtr. *d. 2. de ſponſ. p. 2. num. 5.* Aliique negent, contendentes Chriſtum Dominum conjunxiſſe rationem Sacramenti ipſi contractui, ita ut, quamvis poſitio contractus dependeat à voluntate Fidelium, eo tamen poſito, non dependeat ab ipſorum voluntate ratio Sacramenti, ſed eo ipſo, quòd ejuſmodi contractus legitimè ponitur, ſtatim ex Chriſti inſtitutione illi adhæreat ratio Sacramenti. Verùm id aſſerere, eſſet divinare, ut jam modo dictum eſt.

CAPUT II.

Miniſter Sacramenti Matrimonii.

1 CErta jam, & vera ſententia nunc eſt; ipſos conjuges eſſe ipſos Sacramenti Miniſtros, perindè, ac iidem ſunt ſuſcipientes. Ratio eſt, quia Chriſtus Dominus inſtituit hoc Sacramentum juxta naturam ipſius contractus; at Miniſtri, ſeu il, qui contractum efficiunt, ſunt iidem, qui contrahunt, quique in ſe obligationem ſuſcipiunt, ergo, &c. Lege Bell. *l. 1. de matr. c. 6. & ſeqq.* ubi contrariam opinionem appellat temerariam.

2 Hinc fit, ut verba Parochi, quibus dicit, ſe conjungere Sponſos, non ſint de eſſentia Matrimonii, ipſe enim ſolùm eſt aſſiſtens Matrimonio, non illud conferens: nam propterea ſi aſſiſtat in ſtatu peccati mortalis, non peccat aſſiſtendo, quia is nec Sacramentum miniſtrat, nec ſuſcipit.

3 Sed quid, ſi ipſi conjuges ſint in dicto peccati mortalis ſtatu, quando contrahunt?

Reſp. Quod peccent ex eo, quod in malo ſtatu hoc Sacramentum ſuſcipiant, certum eſt, quia omnia Sacramenta vivorum requirunt, ſuſcipientem eſſe in ſtatu gratiæ, ut ſcil. illam augeant; quemadmodum explicant ſusè Theologi; ſed dubium eſt, an item peccent ex eo, quòd indignè miniſtrent.

4 Dico, eſſe duas oppoſitas ſententias. Nav. apud Sanch. *l. 2. de matrim. diſp. 6. numer. 3.* putat, peccare mortaliter, etiam ut Miniſtros, quippè qui conferant ſibi hoc Sacramentum ex officio, & ad hoc deputati. Sanch. *ibid num. 4.* citans Suaſ. & alios, aliique cenſent, ut ſic, non peccare mortaliter, quia, licet conjuges ſint ad hoc deputati, non tamen ſunt conſecrati ad hoc Sacramentum adminiſtrandum, pro quo non fuit neceſſaria Conſecratio; Quod autem Conſecratio ſit neceſſaria, ut Miniſter Sacramenti peccet ſup. *l. 1. de Sacram. in genere, cap. 2. p. 3. num. 4.* diximus. Hanc poſteriorem ſententiam ego ibidem amplexus ſum, & iterùm amplector, licèt cum eodem Suar. & Sanch. fatear opinionem Nav. eſſe probabilem.

CAPUT III.

Matrimonium inter abſentes an ſit Sacramentum?

1 EſSe Sacramentum, omninò tenendum eſt cum multis, quos citat, ſequiturque Caſtr. *de ſponſ. d. 2. p. 2. nu. 9.* quidquid dicat Durandus, aliique pauci apud Sanc. *l. cit. d. 11. num. 26.* quorum rationes leviſſimas vocat ibidem Caſtr. & eaſdem ſolvit. Ratio noſtra potiſſima, cujus vi omnia ferè contraria argumenta diſſolvuntur, eſt, quia Chriſtus Dominus inſtituit hoc Sacramentum, elevando rationem contractus naturalis, qui eſt in Matrimonio, ad rationem Sacramenti; at ratio contractus naturalis æquè eſt, ſi fiat per ipſos principales præſentes, ac, ſi fiat per Procuratorem inter abſentes, ut nemo negat, ergo, &c. Adde ex Concilio Trid. *ſeſſ. 24. cap. 1.* haberi, Matrimonium Fidelium eſſe Sacramentum; at Matrimonium per Procuratorem, ſive etiam per Epiſtolam; non æquivocè, nec proportionaliter, ſed univocè Matrimonium eſt; quis enim unquam inter Catholicos fuit, qui auderet dicere, duo genera Matrimoniorum eſſe in Eccleſia Dei, unde inferre poſſet, alterum eſſe Sacramentum, alterum non item?

2 Materia ergo, & forma in Matrimonio per Procuratorem eſt item traditio, & acceptatio corporum facta à principalibus contrahentibus; quatenus exprimitur per verba, vel per ſigna à Procuratoribus exhibita.

3 Hinc meritò Procuratorem non obligamus ad ſtatum gratiæ, quando ſuum hoc munus exercet, obligamus autem ipſos principales, ut recipientes Sacramentum debere eſſe in gratia, quando veroſimiliter putant, Procuratorem nomine ipſorum, contrahere. Quo tempore, etiam ſi dormirent, reciperent gratiæ augmentum; ſicuti tunc reciperent Sacramentum matrimonii; quemadmodum occurrit, quando quis vigilans, vel ſanus petiit Baptiſmum, & deinde cùm dormit, vel phreneticus eſt, baptizatur, nam tunc & Sacramentum recipit, & gratiam. Dixi (ut recipientes) ut miniſtrantes enim non habere hanc obligationem, dictum eſt modò *cap. 2.*

CAPUT IV.

Matrimonium Infidelium an ſit Sacramentum? Remiſſiuè.

CUm hoc ad praxim non pertineat, habeat id Lector à Doctoribus citatis, ac citandis Sanch. Pontio, Averſa; G. Hurtado, aliiſque.

CAPUT V.

De Indiſſolubilitate Matrimonii.

1 UT ea omnia, quæ ad indiſſolubilitatem ſpectant, cognoſcantur, agam Primò, de indiſſolubilitate Matrimonii Infidelium, ſive ante, ſive poſt ſuſceptionem Baptiſmi. Secundò, de eadem, quæ ineſt in Matrimonio rato Fidelium. Tertiò, de eadem, quæ in conſummato eorumdem.

§. I. *An Matrimonium infidelium ante converſionem initum ſit indiſſolubile?*

1 MAtrimonium Infidelium, ſive ſit conſummatum, ſive ſit Ratum dumtaxat, ideſt nondum conſummatum (ſic loquamur claritatis gratia, nam cœterùm matrimonium Ratum propriè eſt Matrimonium contractum per verba de præſenti inter Fideles, quod nondum ſit conſummatum, ut ſupra diximus *Tr. 4. de Conſenſu cap. 1. §. 2. num. 1.*) Matrimonium, inquam, dictum Infidelium eſt ex natura ſua indiſſolubile. Ita Pont. Vaſq. Rebell. Bell. quos citat, ſequiturque G. Hurt. *d. 8. matr. diff. 2.* quibus adde Caſtr. *d. 3. de ſponſ. p. 2. §. 1. num. 6.* & Leandr. *de matr. d. 5. q. 2.* aliique contra Sanch. & Coninc. apud eumdem Hurt. alioſque.

2 Ratio à poſteriori ducitur ex illis verbis Geneſis 2. *Quamobrem relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ* (ecce matrimonium ratum) *& erunt duo in carne una* (ecce conſummatum) Cum enim Deus dicat: *relinquet, adhærebit, erunt,* notat ejuſmodi eſſe naturam Matrimonii, non verò ipſum Deum, ſic poſitivè velle conſtituere.

3 Ratio verò à priori præcipua eſt (nam aliàs vide apud Hurt. & citatos) quia certum eſt, illicitum eſſe concubitum vagum, & communicationem uxorum, & virorum indifferenter; ergo certum eſt Matrimonium ex natura ſua eſſe indiſſolubile. Antecedens conceditur ab omnibus Catholicis, & ferè etiam ab omnibus Ethnicis, & probatur communiter ex cauſa finali Matrimonii, quæ eſt ſuſcipere, & educare, beneque inſtruere prolem ad quod omnino requiritur, ut certum ineatur Matrimonium. Conſequentia verò probatur, nam ſi Matrimonium eſſet ex natura ſua, ſicuti cœteri contractus, diſſolubile ex mutuo conſenſu contrahentium, poſſent relinqui viri, & uxores, & alii duci in Matrimonium: ergo admitteretur ipſiſſima communicatio uxorum, & virorum, quæ negatur ab omnibus. Vide, quæ dicam mox §. 2. *nu. 6.* Qua ratione autem conceſſerit Deus Judæis libellum repudii, quo relinquere ſuam uxorem, & aliam ducere poterant, vide apud Hurt. *loc. cit. d. 15.* alios citantem.

§. II. *An ſit indiſſolubile Matrimonium infidelium, quando utrique conjuges per Baptiſmum convertuntur ad fidem?*

1 HOc, etiam conſummatum, poſſe auctoritate Pontificis diſſolvi, eo modo, quo inferiùs dicemus, juſta intercedente cauſa, diſſolvi poſſe Ratum Chriſtianorum, putant Navarrus,

& Sanch. *l.2. matr. d.17. nu.2.* eum citans. Negat verò communior opinio cum Azor. Coninch. & Pontio, quos ſequitur, citatque Caſtr. *d.3. de ſponſ. p.2. §.1. num.2.* quibus adde Vaſq. quem citat, & excipit Averſa, *q.2. ſect.5. V. Poſtremò.*

2 Ne autem turpiter labaris, bene diſtingue. Vel enim Matrimonium Infidelium conſummatum, ſive ſolum Ratum ante Baptiſmum, etiam eſt conſummatum poſt illum; vel quamvis conſummatum ante Baptiſmum; tamen poſt Baptiſmum conſummatum non eſt. Si illud prius, omnes conveniunt, nulla auctoritate diſſolvi poſſe, ut potè jam Matrimonium Chriſtianorum conſummatum repræſentans indiſſolubilitatem Chriſti cum Eccleſia, & Verbi Domini cum Humana Natura, æquè ac repræſentant cœtera Fidelium conſummata Matrimonia. Si verò poſterius, tunc erit in opinione poſitum, an diſſolvi aliqua tandem ex cauſa poſſit.

3 Et quidem (ut dicebam) Sanch. cum Navarro affirmat. Ratio eſt, quia tunc illud Matrimonium aſſimilatur Matrimonio rato Fidelium, quod, ut dicemus poteſt ſolvi per ingreſſum in Religionem. Sed ut item dicebam, Azor. aliique modò citati negant, quia illud Matrimonium, quamvis ante Baptiſmum conſummatum, conſummatum tamen eſt, & nunc, cùm ſimus poſt Baptiſmum, non eſt ratio, cur carere debeat prærogativa Matrimonii Fidelium. Ergo ſicuti alia Fidelium conſummata Matrimonia nulla auctoritate diſſolvi poſſunt, quia id Chriſtus Dominus numquam conceſſit, ut mox *c.7.* dicemus, ita & hoc.

4 Utraque ſententia (fatente etiam Caſtr. *loc. cit.* qui hanc poſteriorem amplectitur) probabilis eſt. Et certè utraque nonniſi in veroſimilibus conjecturis innititur.

5 Inquires. Si vir hic converſus (hac voce compendioſa utimur, cum volumus ſignificare, Infidelem ſuſcepiſſe Baptiſmum) ſi hic inquam vir habuiſſet in Infidelitate plures ſimul uxores, vel primam, & ſecundam repudiaſſet, & haberet in præſentia tertiam, vel quartam, atque ad fidem converterentur, quamnam ex his pro legitima uxore retinebit?

Reſpondeo, omninò quam primam duxit, etiam ſi cum prima ſolum haberet Matrimonium ratum, cum aliis verò Matrimonium conſummaſſet. Ratio eſt, quia, ut *§ præced.* vidimus, Matrimonium, etiam dumtaxat ratum, eſt natura ſua indiſſolubile. Cùm ergo vinculum primi Matrimonii numquam diſſolutum fuerit, cætera Matrimonia ſubſequentia nulla fuerunt, & conſequenter, non niſi prima eſt legitima, & vera uxor ſuo viro legitimè reſtituenda. Ita dicitur *c. gaudemus de divortiis*, & id eſſe certum in Eccleſia, notat Averſa, *q.2. matr ſect.4. V. Et confirmatur.*

6 Atque ex hac Eccleſiæ definitione confirma, quod diximus *§.1. n.1.2. & 3.* hæc enim definitio magnum dat ſignum credendi, Matrimonium Infidelium ex natura ſua eſſe indiſſolubile: ſecus enim Eccleſia parum curaſſet tradere viro prædicto primam uxorem. Lege eumdem Averſ. *l.c. & ſect.6. V. In hac re.*

7 Denique ſcito, Pontificem non poſſe, ut vult Caſtr. *de ſponſ. d.3. p.2. §.2. num.1.* quacumque intercedente cauſa, diſſolvere Matrimonium duorum Infidelium, ſive conſummatum, ſive non, quia Pontifex non habet auctoritatem in eos, qui ſunt extra Eccleſiam.

§. III. *Matrimonium Infidelium, quando alter ex conjugibus convertitur ad fidem, diſſolubile eſt.*

1 EX tribus ſaltem capitibus diſſolvi poteſt Matrimonium, etiam conſummatum, Infidelium, quando alter per Baptiſmum venit ad fidem.

Primò, ex eo, quod conjux Infidelis diſcedat à converſo; & nolit cū eo habitare, non ob aliam rationem niſi, quia is fidem amplexus eſt.

Secundò, ex eo, quòd, quamvis habitare cum converſo velit, Creatori tamen injuriam irroget, puta, ſi Chriſtum Dominum contemnat, ſi ejus cultum prohibeat, ſi familiam fortè ſe convertere volentem quoquo modo impediat.

Tertiò, ſi Fidelem conjugem excitet ad quolibet peccatum, id enim eſt, etiam Creatori injuriam afferre.

2 Hæc ita ſe habere, non aliunde efficaciter probatur, quam ex Chriſti diſpoſitione nobis promulgata per S. Paulum 1. ad Corinth. 7. qui de conjugibus loquens dixit: *Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat; non enim ſervituti.* ideſt ligamini conjugali *ſubjectus eſt frater, aut ſoror in hujuſmodi*, & in hunc ſenſum, ad quem nos hæc verba afferimus, ſemper intellexit, immò definivit Eccleſia *C. Quanto. C. Gaudemus de Divortiis.*

3 Et quidem primum caput ex dictis diſceſſio eſt phyſica, ſecundum, & tertium eſt diſceſſio moralis, ut concordi ſenſu omnes Doctores explicant. Id autem ſic diſpoſuit Chriſtus Dominus in favorem Baptiſmi, ne ſcil. Baptiſmus afferret onus cœlibatus, vel pateretur baptizatus periculum perverſionis.

4 Inquires ubiter, An infidelis peccet ſolùm nolendo ſe convertere, ſed etiam alio novo peccato nolendo ſequi ſuam conjugem?

Reſp. peccare novo peccato, quia non ſolùm facit contra legem Chriſti univerſalem obligantem ad Baptiſmum, ſed etiam contra ſpecialem legem Matrimonii, ne detur juſta Divortii cauſa, qualem certè nunc ipſe dat. Ita Sanc. *l.7. matr d.73. n.9.* ex S. Amb. & Soto.

5 Dixi autem *n.5.* (ex tribus ſaltem capitibus) nam quamvis aliqui Doctores hæc tria ſolum capita agnoſcant pro primis Eccleſiæ temporibus, pro hac tamen ætate (& certè fateor probabiliter) aliud aſſignant, nimirum ipſam meram converſionem unius Fidelis. Nos tamen dicimus, eſſe probabilius hoc caput, quod aliqui Doctores, ut Aver. alios citans *q.2. matr. ſect.5. V. Si autem* Barb. *in Collect. T.4. par.2. Decr.28. q.2. c.3. n.8.* addunt, non admittere: Cenſemus enim cum Hurt. *d.8. matr. diff.11. & 12.* & Caſtr. *de ſponſ. d.3. p.3. §.3. n.8. & 9.* hanc poteſtatem diſſolvendi Matrimonium non dari à S. Paulo Fideli converſo, niſi quando infidelis non converſus diſcedit phyſicè, vel moraliter, ut explicatum eſt, & oſtendunt illa alia verba univerſaliter dicta: *Mulier infidelis ſanctificata eſt per virum Fidelem*, in quibus pro ratione negatæ diſſolutionis affertur ſpes converſionis alterius conjugis. At certè infidelis, dum pacificè ſe habet, magnum Indicium etiam nunc, magnamque ſpem præbet cupitæ converſionis.

6 Non admittimus igitur diverſitatem illorum primorum temporum hac in re cum noſtra ætate. Immò Hurt. *l.c. d.13. n.45.* teſtatur, ſe audiviſſe in India, Japonia hodiè ſervari id, quod nos docemus, & ibidem (quod certè advertere, ad rem noſtram facit) probat, non eſſe de facto prohibitionem ullam, qua conjux Converſus interdicatur cohabitare cum conjuge Infideli nolente baptizari, ſi velit pacificè cohabitare; & ita advertiſſe Rebellium, & inſinuaſſe Coninch. idem Hurt. notat.

7 Inquires. Si alter ex conjugibus Catholicis in hæreſim incideret, vel Gentilis fieret, diſſolvine ex hoc capite poterit Matrimoniū?

Reſpondeo, negativè, nec ratum tantum, & multò minus conſummatum. Ita definitur in Jure, *C. Quanto, de Divortiis*, & ratio definitionis fuit, ne ſub prætextu hæreſis conjugia, quæ minus placeat, diſſolvi tentarentur.

An dictum Matrimonium ſolvatur in eo momento, quo alter ex conjugibus baptizatur.

8 Hactenus diximus, ex tribus dictis capitibus ſolvi poſſe Matrimonium Infidelium, altero veniente ad Baptiſmum. Jam inquirimus, an ſolvatur ſtatim, in eo ſcil. puncto, quo Baptiſmus ſuſcipitur?

Reſpondeo, Scot. Rodr. & alios allatos à Caſtr. *loc. cit. n.4.* putare ſtatim: ſed vera, & communis opinio eſt, S. Thom. Coninc. Pontii, Sanch. aliorumque cum Caſtr. eos adducente *loc. cit.* non ſtatim, ſed quando ipſe conjux converſus init matrimonium novum cum alio. Anteà igitur, in eo intermedio tempore à puncto Baptiſmi ſuſcepti uſque ad punctum novi Matrimonii, remanet vinculum, ſed ſuſpenſum, unde nec tenetur converſus cohabitare cum non converſo, nec impeditur inire, quando velit, dictum novum Matrimonium. Inde ergo fit, ut non converſus nequeat in hoc intermedio tempore matrimonio jungi cum altero, quia vinculum remanet, & inſuper fit, ut ſi fortè ipſe convertatur, debeat continuare conjugium cum ſuo conjuge juxta id, quod Decretum eſſe in jure, diximus *§. præc. n.5. fine.*

9 Ut autem Converſus poſſit dictum novum Matrimonium inire, non eſt opus ſententia Judicis, quia Chriſtus Dominus hoc privilegium concedens, ejuſmodi reſtrictionem non appoſuit. Satis igitur erit, quòd certò moraliter conſtet obſtinatio conjugis Infidelis Chriſtum, ſeu fidem afficientis injuria, vel longa ejus diſtantia.

Quando autem non conſtat, vel ſpes eſt converſionis, erit neceſſaria monitio, ut is intra terminum deliberet, an velit converti, vel juxta doctrinam modò dictam, an velit pacificè cohabitare. Immò aliquando erit dicta monitio neceſſaria pro foro externo, ad intercludendas lites de validitate futuri Matrimonii. Lege hæc fuſius apud Sanch. *l.7. matr. d.74. à nu.11. & d.76. à n.2.*

An dictum Matrimonium diſſolvatur per ſuſceptionem Ordinis, vel per Vota ſolemnia in Religione?

10 Inquirimus ſecundò. An ſicuti vinculum dicti Matrimonii ſolùm ante Baptiſmum conſummati diſſolvitur, quando Converſus novum init Matrimonium, ſic diſſolvatur, quando ſuſciperet fortè Ordinem Sacrum, vel ſolemniter Profeſſionem emitteret in Religione? (quod utcumq; poſſe ipſum facere, nullus negat, per rationem dicendam *n.17.*) Id autem non ignorare, proderit multùm: Nam, ſi vinculum diſſolvitur, poterit conjux alter Infidelis validè, & (ut ego contra Pont. cum Caſtr. *loc. cit. n.13. & 14.* puto) etiam quantum ad hoc licitè providere ſibi de novo Matrimonio. Si verò non diſſolvitur, nullo modo poterit, ut ex ſe patet.

11 Reſpondeo. Quamvis aliqui per ſuſceptionem Ordinis Sacri dictum vinculum diſſolvi cenſeant, communis tamen ſententia negat. Ratio efficax eſt, quia hanc poteſtatem diſſolvendi vinculum non agnoſcimus, niſi ex Chriſti Domini diſpenſatione ex modo dictis *nu.2.* at nec per Eccleſiam, nec per Patres hoc privilegium Ordini Sacro eſſe conceſſum, audivimus, ergo, &c.

12 At verò per profeſſionem in Religione duplex ſententia eſt. Prior cum Caſtr. *loc. cit. num.12.* cum Coninch. Pontio G. Hurtad. aliiſque negat. Ratio eſt eadem, quia nimirum pari modo nullibi invenitur à Chriſto conceſſum, quòd Matrimonium conſummatum ante Baptiſmum poſſit per Religioſam Profeſſionem diſſolvi (de conſummato enim loquimur, nam ſolùm ratum poſſe per dictam Profeſſionem, ſicuti poteſt Ratum Fidelium, non eſt dubium, ut notat Hurtadus *d.8. matrim. diff.24. num.51.*) Adde Matrimonium hoc Ratum Fidelium ideò per Profeſſionem diſſolvi, quia Religio aſſum-

Digitized by Google

aſſumpta ab uoo ea cõjugibus non debet nocere alteri, qui nollet fortaſſe remanere cælebs. At in caſu noſtro dicti Matrimonii conſummati, eſto gravetur infidelis, ſi cogitur cælebs manere, id gravamen ſibi imputet, nam Eccleſia, ad quam non pertinent Infideles, eorum gravamina oon alio modo tollere debet, niſi eos vocando ad Baptiſmum, & ſatis ipſi habeant, quod per accidens ipſorum matrimonium ratum, propter paritatem cum matrimonio rato Fidelium, diſſolvatur per Profeſſionem ab altero conjuge Converſo emiſſam ut modo dictum eſt, non verò prætendant idem de conſummato.

23 Poſterior ſententia cum Sanchez, & Henriquez, apud eundem Hurt. *l.c.* concedit, per Vota ſolemnia Profeſſionis Religioſæ diſſolvi dictum conſummatum matrimonium. Ratio eſt (inquiunt) quia profeſſio ſolvit vinculum matrimonii Rati Fidelium, quod eſt Sacramentum, & conſequenter, quod eſt fortius vioculũ, quam ſit dictum matrimonium conſummatum Infidelium; ergo ſolvet & hoc. Probant conſequentiam, quia in jure *L. De accenſat. ff. de diverſis, & temporal. præſcript.* habetur illud vulgatom axioma: *Si vim am vincentem te, à fortiori vincam te.* Si enim à profeſſione vincitur vincolum matrimonii Rati Fidelium, multo magis ab eadem vinci poterit vinculum matrimonii conſummati Infidelium, quod eſt minus fortè, cùm noo ſit Sacramentum.

24 Verùm huic rationi reſpondent locis citatis Caſtropalaus, & Hurtadus, hoc aaioma intelligi de caſibus ſimilibus, & jure ordinario, ac naturali contingentibus, non verò de diſſimilibus, & de iis, quæ à jure poſitivo, & extraordinario præſertim Divino depeodent. Prior igitur ſententia probabilior ſit, poſterior ſaltem ob auctoritatem extrinſecam probabilis. Et quidem loquimur de Votis ſolemnibus in religione emiſſis, nam per Votum ſimplicis Caſtitatis non diſſolvitur matrimoniom dictum Infidelium, ſicuti nec diſſolvitur matrimonium Ratum Fidelium, ut certum eſt, & notat Averſa, *qu.* 2. *matr. ſect.* 5. *V. Neque*.

25 Uoum advertuot concordi aoimo prædicti DD. Nam, ſi ejuſmodi converſus factus jam ſit profeſſus, & deinde alter conjux fortè convertatur ad fidem, non erit huic ille profeſſus reſtituendus.

Quamvis enim in aliquorum ſententia vinculom matrimonii remanſerit, unde videatur ſuum cõjugem conjugi reddi debere; tamen non ita eſt. Siquidem cum ille prior converſus legitimè, unde, & validè aſſumpſerit ſtatum incompoſſibilem matrimonio, (nam propterea ex Sanch. *l.* 7. *matr. d.* 76. idem dicendum eſt, ſi Ordinem Sacrum ſuſceperit, vel votum ſimplex Caſtitatis emiſerit) non poterit ad matrimonium redire. Sicuti, ſi celebrato, jure, divortio, innocens conjux Ordinem Sacrom, vel Profeſſionem ſuſciperet, vel votum Caſtitatis ſimplex emiſerit, nõ poterit licitè alterum conjugem ſibi reaſſumere, ut habet idem Sanch. *l.* 10. *matr. d.* 10. *n.* 6.

26 Dixi (factus jam ſit profeſſus) nam ſi eſſet Novitius, cùm nondum ſtatum incompatibilem ſuſceperit, poterit (immò & debebit, niſi alter conſentiat) cùm res adhuc ſit integra, redire ad matrimonium, ut notat ibidem Sanch. & Conioch. *d.* 26. *dub.* 5. *n.* 7.

27 Ex qua doctrina vides, hæc duo eſſe ſatis diverſa. Aliud enim eſt, an per profeſſionis Vota ſolemnia diſſolvatur vinculum prædicti Matrimonii? Allud, an Converſus poſſit legitime, undè & licitè Profeſſionem emittere? Illud prius eſt in opinione poſitum, ut vidimus) *n.* 22. *&* 23. hoc poſterius omnes admitrimus, & nemo negat, ut diximus *n.* 10. cujus poſterioris ratio eſt, quia oolens converti, dat juſtam cauſam, propter quam Divortium facere, converſus poſſit, quo divortio facto, jam converſus, utpotè innocens, poterit licitè illos ſtatus eligere, monito priùs altero conjuge, juxta modò dicta *n.* 9. & juxta, ea quæ dicuntur, cùm de Divortio diſputatur.

CAPUT VI.

De indiſſolubilitate Matrimonii Rati Fidelium.

§. I. *An hoc Matrimonium Ratum ſit auctoritate Pontificis diſſolubile?*

1 UT plurium DD. ſententias omittam, quas, apud Sanch. *l.* 2. *matr. d.* 15. Averſ. *qu.* 1. *matr. ſect.* 6. præſertim *V. Tertio* Caſtrop. *d.* 13. *de ſponſ. p.* 1. §. 4. Pont. *l.* 9. *c.* 5. *per totum*, habes, alioſque, duæ ſunt hac in re præcipuè. Altera negat cum Pont. *loc. cit.* cujus potiſſimum fundamentum à poſteriore eſt, quia ſi poſſet à Pontifice, quamvis ea cauſa, diſſolvi Ratum, poſſet & coosummatum, quod inauditum in Eccleſia Dei eſt. Sequela probatur, quia eædem cauſæ, evitationes, ſcilicet ſcandalorum, rixarum, & diſcordiarum æquè loterdum ſunt in conſummato, ac ſuot in Rato. A priori; quia Matrimooium ratum eſt ejuſdem rationis ac conſummatum, quoad eſſentiam. Copula enim nihil addit eſſentiæ, vel iotegritati Matrimonii, quod conſiſtit in ipſa traditione, & acceptatione corporum. Ergo, ſi eadem ſemper eſt eſſeotia, eadem in utroque indiſſolubilitas; quare, ſicut Pontifex diſſolvere oequit conſummatum, ſic nequibit Ratum.

2 Altera ſententia affirmat; eamque ſequitur Sanch. *l.c. nu.* 4. cum aliis. Et Leand. quidem *d.* 5. *matr. q.* 7. dicit priorem ſententiam eſſe ſpeculativè probabilem, hanc verò poſteriorem probabiliorem eſſe practicè. Eandem hanc poſteriorem tenet Suar. *tom.* 3. *de Relig. l.* 6. *cap.* 26. *num.* 6. qui refert, ſe vidiſſe Bullam Greg. XIII. diſpenſantis in Matrimonio Rato. Sed qoid hoc ad aliud, quod narrat Henriq. *l.* 23. *de matr. cap.* 8. *n.* 21. hoc eſt, eundem Gregor. XIII. una die, tredecim Diſpenſatiooes dediſſe de hac re? Adde, & ſimiles diſpenſationes, quas fuiſſe conceſſas à Martino V. Eugenio V. Pio III. Pio V. meminit Hurtad. *loc. cit.*

3 Fundamentum præcipuum hujus ſententię à poſteriori ducitur à tot dictis conceſſionibus, quas per Summos Pontifices invalidè, vel illicitè eſſe datas, affirmare quis audeat? A priori autem, quia licèt firmiter teneamus, Matrimoniũ ratum eſſe ex ſe indiſſolubile, tamen non propterea negatur Deo poteſtas diſpeoſandi mutando materiã, ut fusè proſequuntur Theologi. Quooiam ergo videmus Eccleſiam hac poteſtate per tot Pontificum ſeriem fuiſſe uſam, tenendũ omnino eſt, eam ipſi à Chriſto Domino fuiſſe communicatam. Quare perinde hæc ſeotentia certa alicui videbitur, ac eſt illa; quam omnes docemus, & Tridentioum definit, ut mox videbimus: puta Matrimonium ratum diſſolvi per profeſſionem Religioſam, unde enim Tridentinum id decrevit? certè, non niſi, quia ſic Eccleſia ab initio uſurpavit: at idem uſurpavit in re noſtra per tot Pontifices.

4 Hæc ſententia eſt, probabilior, fateor tamen priorem ſua probabilitate nequaquam carere, reſpooſiones autem argumeotorum utriuſque partis, vide apud citatos.

5 Inquires. An invito altero ex conjugibus poſſit Pontifex in hoc diſpenſare? rurſus, an ſine cauſa?

6 Reſpondeo ad prius; Etiam altero invito, ſicut, altero invito, poteſt alter profeſſionem emittens diſſolvere vinculum Matrimonii rati. Ratio autem eſt, quia id Chriſtus Dominus reliquit prudentię Pontificis, non arbitrio contrahentium, ita ex Medioa Averſ. *quæſt.* 2. *matr. ſect.* 6. *V. Extendit*.

Reſpondeo ad poſterius; Requiri juſtam, & verè gravem cauſam, ut licitè Pootifex diſpenſet, certum eſt: quia ſecus malè uteretur poteſtate ſibi conceſſa. Sufficientem autem cauſam eſſe, ferè omnes fatentur cum Sanchez *lib.* 2. *matr. d.* 16. ſi gravia damna, vel perpetuæ diſcordiæ, rixæque inter conjuges, conjunctoſve prudenter metuantur, ſi mutua cohabitatio eſſe non poſſit, eo quod alteri ſupervenerit v. gr. Lepra, cui remedium afferri oequeat, ſi perpetua ſit, ſterilitas, & ſimilia.

7 Docet Sanch. *l.c.* ſufficientem eſſe cauſam, ſi ſit magna inæqualitas inter virum, & fœminam. Id, niſi inde prudenter timeantur rixę, & diſcordiæ, maluſve exitus Matrimonii, ego oon approbo: experimur enim oon rarò, etiam inæquales ob inſigne aliquod donum amari. Expendantur igitur circumſtantiæ, & mores perſonarum, nam ſic tandem apparebit, an rationabiliter adſit prædictus timor.

8 Ut vir promoveatur ad Epiſcopatum, non eſſe cauſam ſufficientem, niſi valde neceſſarium ſit ad booum commune, bene docet ibidem Sanchez.

9 At verò, ut validè Pontifex diſpenſet, nullam requiri cauſam, quia Chriſtus omnem circa hoc auctoritatem conceſſit Pootifici, ne relinqueret locom perplexitati; nonnulli putant cum Henriquez, *lib.* 11. *de matr. cap.* 8. *n.* 11. *littera G.* ſed tutior ap. Averſ. *q.* 2. *matr. ſect.* 6. *V. Requiritur vero* communior, verior, & mihi certa ſententia eſt, requiri cauſam juſtam, ſicuti in diſpenſatione Votorum, & juramentorum communiter docemus, de quibus dictum eſt *l.* 4. *in Decal. ubi de diſp. Juramenti, & voti*.

§. II. *An Matrimonium Ratum diſſolvatur per profeſſionem ſolemnem?*

1 DIſſolvi, non eſt dubium; & ita definitum legimus io Tridentino. *ſeſſ.* 24. *can.* 6. *Si quis dixerit Matrimonium ratum, non conſummatum per ſolemnem profeſſionem alterius conjugum non dirimi, anathema ſit.* Alios Sacrorum Canonum Textus vide apud citatos: atque hæc definitio Tridentini cùm ſit abſoluta, comprehendit omoe Matrimonium ratum, etiam Infidelium venientium ad fidem, etiam altero invito, etiam poſt multos annos à contracto Matrimonio, ſi nondum ſit conſummatum. Lege Sanchez *lib.* 2. *matr. d.* 24. *num.* 27.

2 Ex eadem definitione fit, ut conjux relictus io ſæculo poſſit, non quidem ſtatim poſt ingreſſum alterius in Novitiatum (quod certè vinculum Matrimonii non ſolvitur) ſed poſt profeſſionem emiſſam, etiam ſi debeat expectari integer annus, immò etiam plus, ut ſi Sponſa erat duodennis, quæ non poterit profiteri, niſi poſt quatuor annos, hoc eſt donec compleat annum decimumſextum ex Tridentino, ut notat Sanchez, Pont. aliique apud Caſtropal. *de ſponſ. p.* 2. §. 5. *num.* 2. fit, inquam, ut poſſit dictus relictus novum ſibi Matrimonium conquirere poſt profeſſionem alterius. Quòd ſi Religioſus, qui anteà fuerat conjux: deinde diſpenſetur à Pontifice de ſuis Votis ſolemnibus, & egrediatur à Religione, poterit quamcunque eligere pro ſuo novo matrimonio. Idque verum eſt, etiam ſi utrique conjuges Religionem aſſumpſiſſent, & deinde ſimilem diſpenſationem obtinuiſſent, poterunt enim cum aliis quibuſcunque matrimonio copulari. Ratio clara omnium horum eſt, quia jam ruptum fuit prius vinculum, vide Leandr. *d.* 5. *matrimon. quæſtion.* 20. citans Sanchez, alioſque. Idque ex inſtitutione Chriſti Domini, ut mox *n.* 4.

3 At-

3 Atque hinc etiam collige, ejuſmodi Religioſum, qui olim conjux fuit, peccando contra Caſtitatem, peccare quidem ſacrilegè contra Votum, non tamen committere adulterium, quia non peccat contra fidem datam in Matrimonio, cùm jam Matrimonium, vinculo diſſoluto, nullum adſit, undè etiam ſequitur pari modo, contra Caſtitatem ipſum (& quidem ſacrilegè) peccaturum, ſi copuletur cum eadem ipſa, cum qua contraxerat Matrimonium ratum, quia diſſoluto vinculo, illa ſua ampliùs non eſt. Id non ità eſſe, quando quis poſt divortium profeſſionem emittit, quia divortium non ſolvit matrimonii vinculum, dicemus infra cum *de Divortio*.

4 Quo autem jure hæc diſſolutio fiat, hoc porrò controverſum eſt apud DD. nobis tamen ea dictis quæſtio remanet deciſa; fit enim, ut ſuperius indicavimus, ex diſpoſitione, quam Chriſtus Dominus ob favorem Religionis, quæ eſt quædam mors ſpiritualis, conceſſit Fidelibus, quamque per Eccleſiam ab ipſo exordio nobis ſignificavit.

Per profeſſionem cujus Religionis diſſolvatur Matrimonium Ratum?

5 Jam verò ad majorem præcedentium explicationem, Inquires Primò, per cujuſnam Religionis profeſſionem hæc diſſolutio fiat?

6 Reſpondeo. Per ejus Religionis approbatę à Pontifice profeſſionem, cujus vota ſolemnia conſtituunt verum Religioſum: hæc autem ſunt, quæ legitimè obligant, tum ex parte profitentis, tum ex parte Religionis, nomine Eccleſiæ, acceptantis. Hinc vota emiſſa à Tertiariis, qui in ſæculo vivunt, vel etiam in aliqua Congregatione ſimul, ſed non cum dicta ſolemnitate, non dirimunt matrimoniũ, dirimunt contra, ſi in Congregatione collegialiter vivant cum Approbatione Pontificis, quia tunc ea Congregatio eſſet vera Religio. Ita Leand. *d.* 5. *q.* 16. *&* 17. citans Sanch. alioſque.

7 Hinc advertis, à Voto ſimplicis Caſtitatis nullo modo matrimonium diſſolvi, quia jam ſolemne illud non eſt.

8 Quid de Votis Ordinum Militarium? Reſpondeo. Si de militibus S. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, & ſimilium agas, eorum Vota matrimonium nõ dirimunt, quia, eſto, nonnulli, & quidem probabiliter, aſſerant, eos eſſe Religioſos, quia tamen ipſorum ſtatus non eſt incompatibilis cum matrimonio, dirimere illud eorum Vota non poſſunt. Si verò agas de militibus S. Jo. Hieroſolymitani, vulgò Melitenſibus, ſine dubio eorum Vota dirimunt, quia ii ſunt veri Religioſi ex cõmuni ſententia, nec cum ipſorum ſtatu ſubſiſtere matrimonium poteſt. Legè Sperell. *dec.* 21. *n.* 44. & Leand. *d.* 5. *de matr. q.* 14. qui affert Pontium teſtantem, ita Sacram Congregationem Cardinalium declaraſſe.

9 Per Vota Clericorum, vel monialium prædictorum Ordinum, qui in Clauſtro vivunt, verique ſunt Religioſi, Matrimonium diſſolvi, rectè notat Sanch. *l. c.* quia tunc illa Vota ſunt ſolemnia, in Clauſtro, dixi, Vota Clericorum Ordinum militarium (præter Ordinem S. Jo: Hieroſolymitani) qui extra clauſtra vivunt, cùm ſint ejuſmodi rationis, ac ſunt Vota eorundem militum, eandem naturam ſequuntur, nec diſſolvere matrimonium poſſunt, ſic habet Hurtad *d.* 8. *matr. diff.* 6 *n.* 26. contra Pontium.

An per Vota Biennii Societatis.

10 Quid de Votis biennii Societatis Jeſu? Reſpondeo. Affirmat Pontius, *l.* 9. *c.* 6. quia hæc Vota licèt ſolemnia non ſint; conſtituunt tamen Religioſum. & poſt Bullam Gregorii XIII. *Bulla Aſcendente Domino*, ſunt impedimentum dirimens matrimonium illis ſupervenien, ergo & dirimunt matrimonium anteà contractum.

11 Verùm DD noſtræ Societatis, cum quibus eſt omnino ſentiendum, negant, Vaſquez, Sanch. Henriq G. Hurt. *d.* 8. *matr. diff.* 5. eoſdem citans, & Suar. *to.* 4 *Relig tr.* 10. *l* 4. *c.* 2. Adde non noſtros, Leandrum, *l. c. q.* 13. qui citat Cornelium, & Ochagaviam, adde, & Averſam, *q.* 2. *ſec.* 6. §. *Dico præterea*, qui advertit fruſtra contra prædictos conniti Pontium. Ratio eſt, quia jus diſſolvendi matrimonium ratum ex Inſtitutione Chriſti Domini inhæret profeſſioni Religioſæ, eo modo, quo traditum, & explicatum eſt ab Eccleſia; at Eccleſia ſolùm explicuit de profeſſione ſub ſolemnibus Votis, non verò de profeſſione ſub Votis ſimplicibus, ut meritò dixerit Tridentinum (per ſolemnem profeſſionem) quaſi excludens omnem non ſolemnem.

12 Propter eandem rationem Vota Formatorum Coadiutorum, ſive temporalium, ſive ſpiritualium in dicta Societate non dirimunt matrimonium, quia, quamvis per illa ejuſmodi Coadiutores incorporentur (ut loquitur Suar. *l. c. l.* 7 *c.* 2.) ultimatè Societati, tamen id fit per Vota tantum ſimplicia, & non per ſolemnia. Qui noſtri Inſtituti inſcius velit cognoſcere, in quo differant ejuſmodi Vota ſimplicia Coadiutorum à Votis ſolemnibus Profeſſorum, adeat Suar. *loc. cit.*

Prædictam doctrinam non nemo apud Pont. *de matr. l.* 9. *c.* 6. confirmare voluit ex facto (quod factum narrat etiam Vaſq *p.* 2. *d.* 156. *c.* 10) S. P. Ignatii, qui Coadiutori temporali, qui tranſit à matrimonio rato ad Societatem, conceſſit ſolemnem profeſſionem, ut ſcilicet, ſic diſſolveretur vinculum matrimonii, quod diſſolvi non poterat per Vota illa Coadiutorum. Optima confirmatio, ſed nihilominus poſſet aliquis obſtinatè reſpondere, id feciſſe S. Ignatium, ad omnem ſcrupulum amovendum, ut ſic poſſet conjux relicta in ſæculo majori cum ſecuritate Matrimonium aliud inire, ſi voluiſſet. Vera tamen, & ſufficiens datæ doctrinæ ratio eſt, quia, ut dixi, hæc Vota Coadiutorum ſolemnia nequaquam ſunt.

An per Ordinem Sacrum?

13 Quid denique dicemus de Voto Caſtitatis imbibito in Ordine Sacro.

Reſpondeo. Nequaquam ab alio dirimitur Matrimonium, idque eſt definitum *in Extravag. Antiquæ De Voto*, etiam ſi Ordo ſit Sacerdotium, immò etiam ſi ſit Epiſcopatus, ut notat G. Hurt. *d.* 8. *de matr. d.* 4. *n.* 5.

Ex dictis vides, nec Ordines Sacros, nec quamcumque Eccleſiaſticam dignitatem, nec Vota ſimplicia, ſed ſolùm Vota ſolemnia, ſive Religioſorum, ſive Monialium, dirimere matrimonium ratum; ut autem aliæ cauſæ dirimant, requiri, ex probabili ſententia, auctoritatem Summi Pontificis, ſicuti §. *præced.* dictum eſt.

Conjux volens profiteri, differre ingreſſum in Religionem non debet.

14 Inquires Secundò. Quo remedio utetur conjux, ſi alter prætextu volendi ingredi in Religionem differat ingreſſum, vel ingrediens modò in Novitiatum unius Religionis, modò alterius, ſolemnia Vota procraſtinet?

Reſp. Per Judicem præſcribat ei terminum rationabilẽ peremptorium, ut profiteatur ſtatim (ſane ſumpto hoc, ſtatim, morali, & humano modo) vel ad conjugem relictum regrediatur, ut fuſe DD. ut Sanch. *l.* 2. *matr. d.* 24. *n.* 9. Pont. *l.* 9. *c.* 9. *&* 10. Caſtr. *de ſponſ. p.* 2. §. 5. *num.* 3.

Cum animo ingrediendi Religionem an liceat Matrimonium?

15 Inquires Tertiò. Licet ne mihi contrahere Matrimonium per verba de præſenti cum certo animo non conſummandi, ſed ad Religionem ſine conſenſu mei conjugis evolandi?

16 Reſpondeo duobus dictis. Dico primò, regulariter non licere, idque ſub mortali. Ratio eſt, quia regulariter fit primò injuria uxori, quæ cogitur expectare ſine Nuptiis, donec tu profitearis. Secundò, quia tua cauſa fruſtra fuerunt fortaſſe multæ expenſæ factæ à tua Sponſa. Tertiò, quia ſi tu fortè non perſeveraveris in Religione, cogetur uxor, cum ſuo dedecore te habere conjugem ex Monachatu. Quartò, quia dans anſam non paucis ſuſpicandi, ipſam à te propter aliquod vitium fuiſſe relictam. Quintò, quia ſi fortè ideò vis contrahere cum animo tranſeundi ad Religionem, quia Votum emiſeras Caſtitatis, te exponis evidẽti periculo conſummandi Matrimonium, adeòque Votum violandi. Ita Sanch. *l.* 2. *matr. d.* 43. *n.* 7. *&* 12. cui adde Averſ. *q.* 2 *ſect.* 6 *V. Abſolutè*. Conioch. *d.* 23. *d.* 3. *num.* 5. G. Hurt. *d.* 2. *de matr. d.* 5. *in fine* aliique, quidquid dicat Pont. *l.* 6. *c.* 1. *n.* 5.

17 Dico Secundò, in aliquo raro caſu magnæ neceſſitatis, peccatũ non eſſe, nam propterea addidimus illud (regulariter) ratio eſt, quia neceſſitas tanta vincere poſſet incommoda illa, quæ modò dicta ſunt. Exempla duo affert Sanc. *l. c.* Primum, ſi fortè cogaris per metum gravem contrahere Matrimonium, tu verò firmum animum habeas, non conſummandi, & reſarciendi damna, ſi quæ ſint. Secundũ, ſi illa Matrimonii contractio tibi eſſet medium neceſſarium, ut poſſes ad Religionem tranſire, ut, ſi v. g eſſes carcere incluſus, nec aliud remedium evadendi occurreret, niſi cum illo animo matrimonium cõtrahendi. Quod ſi tua Matrimonii contractio eſſet neceſſaria ad honorem puellę reſtituendum, quam anteà, v. g violaveras, & ad ejus prolem legitimandam, tunc enim verò non modò non poſſes ad Religionem ire, ſed obligareris, juxta alibi dicta, Matrimonium verè contrahere.

An prædicta diſſolutio Matrimonii Rati liceat ob finem recedendi ab uxore moleſta?

18 Inquires Quartò. Si quis dicto Matrimonio tantummodo Rato ligatus, ſolùm, quia ipſi diſplicet uxor, eligat Religioſam profeſſionem, tanquam minus ſibi malum, peccabit ne?

Reſpondeo. Videtur hic licitè uti jure ſuo poſſe.

Subinquires Quid, ſi notabile damnum veniret fœminæ, quæ difficillimè alterum virum invenire fortaſſe poterit?

Reſpondeo. Adhoc videtur vir (præſcindendo ab alio incõvenienre) uti poſſe jure ſuo: neq; enim Charitas illum obligat cum notabili ſuo damno, ad fœminæ commoda quærenda. Multo magis, quia damna prædicta per accidens, & indirectè evenirent. Adde, non irrogari injuriam fęminæ, quia etiam ipſa parem habet poteſtatem, & ſub hac implicita conditione contraxit uterque, ut quandocunq; Matrimonium non fuerit conſummatum, poſſet alter ad Religionem proficiſci. Ità in ſimili reſpondet Sanch. *l.* 2. *matr. d.* 24. *n.* 27.

§. III. *De bimeſtri conceſſo Sponſis ad deliberandum de Religione aſſumenda.*

1 QUamvis ſemper, ut modò indicavi, etiam invito altero, poſſit conjux alter ad Religionem tranſire, Matrimonio nondum conſummato, tamen dicto conjugi, ſive mari, ſive fœminæ Sacri Canones concedunt bimeſtre (non neceſſariò ex Sanchez, *lib.* 2. *matr. d.* 24. *num.* 5. complectens ſexaginta dies, ſed dies illos, ſecundùm quod occurrunt eo tempore, quo de præſenti contrahitur Matrimonium) bimeſtre, inquam, numerandum de momento ad mo-

Digitized by Google

momentum, à puncto Matrimonii contracti, uſque ad ingreſſum in Novitiatum, in quo bimeſtri poſſit uterque conjux deliberare, an velit ſtatum Religioſum eligere, quo electo, poſſit ad illum liberè cōvolare. Quæ omnia habent, & probant DD. quos citat, ſequiturque Caſtr. *d.3. de ſponſ. p.2. §.5.* citans Pont. Sanch. G. Hurt. & alios, addens hunc terminum duorum menſium poſſe ex cauſa à Judice coarctari, vel prorogari.

2 Eſt autem notandum diſcrimen inter hoc bimeſtre, & reliquum tempus conſequens, nam intra dictum bimeſtre conjux poteſt licitè negare debitum alteri, etiam enixè petenti, quia in ſpatio illius temporis jus dat illi facultatem non reddendi debitum, ne ſcilicet fiat ineptus ad Religionem, at exacto bimeſtri, obligatur reddere, vel, ſi reddere nolit, obligatur ſtatim moraliter Religionem ingredi, quia jus illi ampliùs non ſuffragatur; licèt ſi de facto ob cauſam aliquam Matrimonium non conſummetur, etiam poſſit, quamvis altero conjuge invito, ad Religionem evolare; Ita Doctores omnes, *ex C. publico de Converſ. Conjug.* Sanchez, Pont. *l. cit.* aliique.

3 Quantum debeat conjux relictus in ſæculo expectare, ut legitimè queat aliud Matrimonium inire, diximus §. *præced.*

Nolens ingredi Religionem, an poſſit negare debitum in primo bimeſtri?

4 His habitis tanquam certis: Inquires Primò, An liceat conjugi denegare in illo bimeſtri debitum, tametſi firmus ſit, ſe nolle ad Religionem tranſire?

Reſpondeo. Probabilius eſt, licere, quia, qui noluit in priori menſe animum Religioni adiicere, poterit in poſteriori, quare habet jus cuſtodiendi aptitudinem ad Religionem. Ita Sanch. & Pont. *loc. c.* Non nego interim probabile etiam eſſe cum Coninc. *d.26. dub* 4. & Gaſp. Hurt. *d.8. de matr. d.* 8 non licere, quia dici poteſt, id ſolùm conceſſum eſſe iis, qui animum actu habent deliberandi de Religione.

Sponſa coacta à Sponſo in primo bimeſtri.

5 Inquires Secundò, An ſi maritus (quem, quia nondum conſummavit Matrimonium, ſolemus etiam vocare Sponſum) an, inquam, maritus in primò bimeſtri, ſi cogat vi uxorem omninò renitentem ad copulam, poſſit nihilominus uxor uti privilegio Religionem aſſumendi.

Reſpondeo. Quamvis coacta fuerit copula, unde mortaliter tunc peccaverit cogens ex Sanch. *l.2. matr. d.*22. *n.*13. dicunt tamen aliqui, quidem probabiliter, coactum non poſſe ampliùs vinculum Matrimonii diſſolvere, quia jam Matrimonium eſt conſummatum, & conjuges ſunt effecti una caro. Nihilominus probabilius eſt, ut vult G. Hurtad. *d.8. matr. diff.* 9. citans Pont. & Sanch. Averſ. *d.*13. *matr ſec.* 10. *V. Melius*. poſſe uxorem coactam in Religionem ingredi, quamvis non diſſolvatur vinculum, quia non debet quis ob injuriam ipſi factam privari jure, quod habet.

6 Dixi (in primò bimeſtri) nam, ſi, eo tranſacto, dicta uxor compellatur (ſaltem quando non apparet, ſtatim conjugem velle in Novitiatum ingredi (cùm tunc ei non fiat injuria,) obligatur enim reddere debitum,) non poterit dicto privilegio frui.

7 Illud neceſſariò nota, cogentem, nec poſſe Matrimonium novum inire, nec Religionem profiteri, quamvis profiteri coacta juxta poſteriorem ſententiam poſſit: Ratio eſt, quia, cùm remaneat vinculum, non liberatur conjux ab obligatione Matrimonii, quam liberationem ideò potuimus concedere coacto, quia non debuit ob injuriam alterius ſuo jure privari: id, quod non militat in cogente.

Sponſorum copula an Matrimonium conſummet?

8 Inquires Tertiò. Si Sponſi ante contractionem Matrimonii per verba de præſenti copulam habuiſſent, eſſet ne ejuſmodi matrimonium conſummatum, quamvis poſt verba de præſenti nondum ſubſequuta ſit nova copula?

Reſpondeo, non eſſe conſummatum, quia Matrimonium non conſummatur niſi per copulam maritalem; & quamvis ad legitimandam prolem retrotrahatur Matrimonium, quia ob bonum prolis jura fingunt perinde ac Matrimonium legitimè contractum anteà fuiſſet, non tamen retrotrahitur ad effectum, ut cenſeatur Matrimonium conſummatum, &, ut ſic amittant, quantum eſt ex hoc capite, conjuges privilegium, de quo loquimur; quia, ut judicat Sanch. *d.*21. *n.*13. G. Hurt. *d.8. matr. diff.* 9. *n.*33. *V. addemus*, id nunquam jura finxerunt.

CAPUT VI.

Matrimonium Fidelium conſummatum indiſſolubile eſt.

1 ITa id certum eſt ex dictis, ut longior probatio ſit omninò ſuperflua. Breviter autem ſic diſcurre. Ex una parte Matrimonium eſt ex natura ſua, & ea ratione Sacramenti indiſſolubile, ut vidimus in ſuperioribus: ex altera, non apparet, Chriſtum Dominum dediſſe Eccleſiæ poteſtatem diſſolvendi Matrimonium conſummatū, immò, ea antiquiſſima traditione, ejus vinculum eſſe in omni caſu inſolubile excepto ob alterius mortem, ſemper Eccleſia prædicavit, ergo &c.

2 Non eſt igitur admittenda conſuetudo Græcorum, qui Matrimonium conſummatum diſſolvunt ob adulterium, ut refert Leand. *d.5. de matr. q.*5. Divertere enim poteſt conjux innocens, modo infra explicando, ob alterius adulterium, non verò (quod longè diverſum eſt) vinculum diſſolvere.

3 Illud autem hic locum proprium habet, ut explicemus, ſeu recolamus, in quonam conſiſtat ejuſmodi conſummatio, nam de ea memini, me iterùm dixiſſe in ſimili ſupra *tr. 1. de imped. c.*12. §.4.

Enim verò cōſiſtit in receptione ſeminis virilis intra vas naturale Mulieris. Hinc ſi habeatur vaſis penetratio, ſed ſine viri ſeminatione, non erit conſummatio, eſto in foro externo conſummatio præſumatur. Ita Sanch. *l.2. matr. d.*21. G. Hurt. *diſp.8. matr diff.*9.

4 Si tamen, Contra, habeatur ſeminis receptio, non verò penetratio, quod contingere poſſe, matrice ſibi ſemen attrahente, ſupponunt Doctores, habebitur ſecundùm Sanc. *l.c.* & G. Hurt. *l.c. n.*33. conſummatio, quia jam conjuges fiunt una caro, & unum principium generationis, quidquid dubitet Pont. *ib. c.*10.

5 Verùm, requiriturne ſeminatio facta à fœmina?

Reſpondeo. Probabilius eſſe, non requiri, tenet Sanchez, licèt requiri fateatur eſſe probabile, quia ex opinione probabili multorum, ut Sanchez *l.c.* Dianæ *p.3. tr.5 reſol* 19. & *in Addit. reſ.*21. Averſ. *qu.*2. *ſect.*4. *de matr. initio*, citantis S. Th. Verric. latè *tr.4. q. mor.*27. *ſect.*3. requiritur ſemen mulieris ad generandam prolem, & in aliorum opinione non requiritur.

Conjugibus jurantibus, ſe non conſummaſſe Matrimonium, non eſt fides habenda in Judicio, niſi adſint alia indicia, v. g. Integritas Clauſtri Virginalis, vel ipſam non fuiſſe deductam ad domum Sponſi, vel quid ſimile, ut docent Sanch. *l.2. matr. d.*23. *n.*1. & Pont. *l. c. nu.*6. *ll. cc.* Quidquid autem concedat idem Sanc. *l. c. n.*2. ne innitaris ſolùm Integritati prædictæ clauſtri: nam ob plura remedia, quibus utuntur fœminæ, ut Virgines appareant, ex ſola integritate nihil certi hac in re haberi poſſe, latè probat *ibid.* Verricelli. *d. tr.4. q.*14.

Quid, ſi alter neget, alter affirmet ſe Matrimonium conſummaſſe? Vide prædictos DD. cùm id magis ad forum externum pertineat, quàm ad conſcientiæ forum, de quo agere, noſtrum eſt inſtitutum.

An conjuges, quamvis Matrimonium conſummaverint, licitè ex mutuo conſenſu Religionem profiteri valeant? dicam infra *tr.7. de oblig. cap.4. §.1.*

TRACTATUS VI.

DE

SOLEMNITATIBUS

Contractus Matrimonii?

CAPUT PRIMUM.

Quænam ſint ejuſmodi ſolemnitates?

1 DUæ potiſſimum ſunt: Altera, inducta à Trident. *ſeſſ.24. c.1. de ref. matr.* illa eſt, ut Matrimonium contrahatur coram Parocho, & Teſtibus. Altera, à Sacris Canonibus aliàs lata, ſed ab eodem Trid. *ibid.* confirmata eſt, ut antequam Matrimonium per verba de præſenti celebretur, præmittantur Denunciationes. Eſt etiam alia tertia minoris momenti ſolemnitas, ſeu cæremonia, qua Matrimonium contractum benedici à Parocho ſolet, & de hac etiam erit ſuo loco paulò inferius opportuna tractatio.

2 Inter illa autem duo priora maximum diſcrimen intercedit; Si enim non adſint Matrimonio Parochus, & Teſtes, nullum eſt Fidelium Matrimonium, & ſine dubio graviter peccabitur: at, ſi non præmittantur denunciationes, peccabitur quidem modo inferius *c.3. § 1. n.*2. explicando, vel validum erit Matrimonium.

3 Dixi (Fidelium) nam ad Matrimonia Infidelium, quamvis temporaliter ſubjectorum Eccleſiæ, hæc decreta non extenduntur, unde Matrimonia Judæorum, Turcarum, & hujuſmodi nec præſentia Parochi, & Teſtium indigent, nec denunciationibus. Eoſdem, quando jam conjugati veniunt ad fidem, non obligari ad ſupplendas prędictas ſolemnitates, rectè notat Boſſ. *de matr. c.1. §.*32.

CAPUT II.

De prima ſolemnitate, quæ requirit præſentiam Parochi, & Teſtium.

§. I. Qua ratione hanc inducere Tridentinum potuit?

1 TAmetſi hoc explicare pertineat ad Theologos ſcholaſticos, breviter tamen id innuere alienum nobis non eſt.

2 Propter bonum commune, bonamque gubernationem valet Poteſtas humana iterùm reddere contractum civilem, ſive ipſum

con-

Digitized by Google

contractum irritando, ſive inhabiles reddendo perſonas ad hoc, vel illo modo contrahendum, ut de facto jus civile geſſit, quando irritavit contractus Minorum initos ſine Tutoris licentia, &c. & Jus Eccleſiaſticum, quando irritavit profeſſiones Religioſas ante annum 16. ætatis, & ante annum noviciatus emiſſas; ergo Poteſtas Eccleſiaſtica, in qua reſidet ſumma auctoritas circa ea, quæ ad bonum commune, & circa gubernationem Fidelium pertinent, potuit, ad tollenda innumera ſcandala, quæ oriebantur ex Matrimoniis clandeſtinis, potuit, inquam, irritum reddere contractum matrimonii initum ſine præſentia Parochi, & Teſtium; irritando ipſum contractum ſic celebratum, immò & reddendo perſonas ſibi ſubditas inhabiles ad contrahendum ſine dicta præſentia. Hoc poſito ſic proſequimur argumentationem, quo pacto etiam ſolvimus objectionem, quæ afferri contra nos poteſt.

3 Materia, & forma Sacramenti Matrimonii eſt validus contractus inter virum, & fœminam, ſed Eccleſia poteſt facere, ut hic contractus non ſit validus juxta jam dicta, ergo poteſt facere, ut tunc non fiat Sacramentum Matrimonii. Id, quod non eſt abſolutè, ſeu formaliter, & directè mutare materiam, & formam Sacramenti, ad quam mutationem nulla humana poteſtas ſe extendit; ſed eſt illam mutare conſequenter, & indirectè, quod nullum eſt inconveniens. Finge, me poſſe hunc panem mutare in lapidem, jam non conſtabit in eo lapide Conſecratio Euchariſtica, & tamen tunc non dices, me abſolutè mutaſſe materiam Euchariſtiæ, & rectè; ſolùm enim poſſem dici, mutaſſe indirectè, & conſequenter quod certè inconveniens nullum affert. Ita proportionaliter in caſu noſtro, &c.

§. II. *Explicatur primò dicta ſolemnitas, quæ eſt præſentia Parochi.*

1 ITa neceſſaria eſt Præſentia Parochi, dum Fidelium Matrimonia contrahuntur, ut ſi fortè contrahantur coram toto populo, uno tamen abſente Parocho, nulla conſurgant Matrimonia. Quod verum etiam eſt in caſu urgentiſſimæ neceſſitatis, ut, ſi expediret morti proximos conjuges Matrimonio legitimè copulari, ad ſalvandum honorem alterius, vel ad prolem legitimandam, & Parochus loco degens, præſens adeſſe non poſſet. Quamvis enim aliqui apud Caſtrop. *d.2. de ſponſ. p.*13. §. 8. *n.*9. & alii apud Boſſium, *c.*1. *de matr.* §. 24. qui ad idem propendet, cenſuerint, non eſſe credibile Tridentinum voluiſſe comprehendere caſum tantæ neceſſitatis, unde putaverint, validum tunc fore Matrimonium ſine Parocho; tamen communiter DD. contrarium ſentiunt, etiam ſi adfuerint plures Teſtes; atque cum his eſt omninò ſentiendum; quia verba Tridentini ſunt valdè univerſalia, & clara. Ita Sanch. *l.*3. *matr. d.*27. *n.*4. Coninch. *d.*27. *dub.*1. *n.*11. Pontius *l.*5. *c.*6. *a.*3. G. Hurtad. *d.*5. *de matr. diff.*3. *n.*11. Averſ. *q.*6. *de matr. ſec.*2. *V. Cæterum*, aliique paſſim.

Hæc diſpoſitio an liget ignorantes?

2 Quid, ſi contrahentes per ignorantiam invincibilem hoc Decretum omninò neſcirent?

Reſpondeo, adhuc Matrimonium ſine Parocho nullum fore, quia irritatio hæc Matrimonii clandeſtini non eſt pœna delicti, quam pœnam non ſubit ignorans, ſed eſt diſpoſitio legalis, quæ etiam ignorantes afficit, Lege Coninch. *dub.*11. *n.*13. Sanch. *n.*10. *l.c. num.*18. G. Hurtad. *loc. cit.* Averſa *loc. cit.* alioſque.

An Matrimonium ſine ſolemnitate initum propria auctoritate diſſolvi queat?

3 Ex certa doctrina, quam hactenus protulimus, ſequitur Primò, tuta conſcientia poſſe ſic contrahentes, nulla ab aliquo petita venia, Matrimonium diſſolvere, ubi ſcandalum nullum ſequeretur; in hujus enim timore debet ad Judicem Eccleſiaſticum recurri, vel alio modo prudenti, occurri ſcandalo vide Boſſ. *l.*1. §. 10. Quomodo autem obligetur alter ex conjugibus, vel reſtituere intereſſe fortè alteri allatum, vel iterùm legitimè contrahere ob copulam fortè extortam, cui non niſi legitimis Nuptiis ſatis fieri poſſit, vel ob aliam rationem, *l.*7. *in Decal. c.*4. §. ſatis dictum eſt à nobis.

A Tridentino ſublata jam ſunt Matrimonia præſumpta.

4 Sequitur Secundò, jam hodie poſt Tridentinum ſublata eſſe Matrimoni, ſive præſumpta, ſive per tacitum conſenſum inita, quia cùm de illo tacito, vel præſumpto conſenſu teſtari non poſſit Parochus, nullum ſemper erit ejuſmodi Matrimonium, utpote ſine neceſſaria Parochi præſentia celebratum.

5 Hinc, quamvis olim, *Ex c. Is, qui fidem de ſponſ.* ſponſalia inter puberes tranſirent in Matrimonium per copulam ſubſequentem affectu maritali habitam, & quamvis ſponſalia inter impuberes, vel inter impuberem, & puberem tranſirent (*Ex c. un.* §. *Idemq; de Deſp. impub. in* 6.) item in Matrimonium per copulam ætate perfecta ſimili maritali affectu habitam, vel per actus alios ſimiles quibus juris inerpretatione explicatur conſenſus de præſenti, ut per cohabitationem cũ Sponſa, per traductionem ejuſdem in domum Sponſi, per annulũ in digitũ Sponſæ immiſſum, per oſcula, &c. & quamvis validum (*Ex cap. Propoſuit De conjug. ſervorum.*) item fieret Matrimonium contractum cum ſerva, vel ſervo, ſi poſt cognitam ſervitutem haberetur copula: quamvis, inquam, hæc, & ſimilia ita olim fuerint, hodie tamen non ita, quia poſt Trident. requiritur, ut dictum eſt, præſentia Parochi, & Teſtium, qui ſcilicet poſſint de contracto Matrimonio fidem facere.

Quid in locis, ubi Tridentinum non eſt receptum, vel Parochi non adſunt.

6 Jam verò duplex exceptio, ſeu melius duplex explicatio advertenda eſt circa prædictum Trid. Decretum. Nam Primò, ipſum non procedit pro locis, ubi Tridentinum non eſt receptum, vel legitima conſuetudine abrogatum fortè eſt. Secundò, nec procedit pro locis, ubi nec Parochi habitant, nec eorum vicegerentes, nec adſunt proxima loca, ubi iidem incolant.

7 Prius ex his patet, quia ex regulis generalibus lex non obligat, ubi ea recepta non eſt, vel ubi eſt abrogata.

8 Poſterius autem probatur, quia caſus pro quibus ſervari lex phyſicè non poteſt, videtur legiſlator excipere Ita Coninch. *d.*27. *n.*11. & Hurt. *d.*5. *de matr. diff.*5. aliique ab ipſo citati. Adhiberi tamen in hoc caſu debent Teſtes, quia hi adeſſe jam poſſunt, ut ſic ſervetur, quantum fieri poteſt, forma Concilii.

Dixi (phyſicè non poteſt) moralem enim neceſſitatem (ſic appellemus diſtinctionis gratia) modò *n.*1. excluſimus.

9 Caſtr. *de ſponſ. d.*2. *p.*13. §. 8 *n.*8. dicens, ſe ſentire cum reliquis Doctoribus, refugit admittere hanc Coninc. & Hurtadi Doctrinam. Verùm ego duo inquiro breviter ab ipſo. Primò, rationem aliquam, cur ejuſmodi doctrinæ nolit acquieſcere? ſed ille via ullam afferet. Secundò, cur dicat (cum reliquis DD.) quaſi, non niſi Coninc. & Hurt. hanc ſententiam tenuerint. At Diana *p.*11. *tr.*6. *reſ.*1. cùm attuliſſet de hac re declarationem Sacræ Congreg. Concilii, quam nos mox afferemus, factam multò antè, quam Caſtrop. ſcripſerit, multos citat Auctores, quorum non pauci ipſo Caſtrop. ſunt antiquiores, Leſſ. Silu. Laym. Ioannem Præpoſitum, Petrum Marcantium, Jacobum item Marcantium, alioſque, quos, & alios citat, ſequiturq; Boſſ. *de mat. c.*1. § 24.

Juvat autem prædictam declarationem hic ſubſcribere propter multos caſus, qui in ea deciduntur; eſt autem tenoris ſequentis ad Epiſcopum Tricanienſem die 19. Januarii 1605. miſſam.

10 *Congregatio Concilii cenſuit. Primò, ubi decretum Concilii non eſt publicatum, valere matrimonia contracta abſque obſervantia formæ à Concilio præſcripta.*

11 *Secundò, publicationem præſumi, ubi Decretum fuit aliquo tempore in Parochia, tanquam Decretum Concilii obſervatum.*

12 *Tertiò, Hæreticos quoque, ubi decretum dicti c.*1. *eſt publicatum, teneri talem formam obſervare, & propterea etiam ipſorum matrimonia abſque forma concilii, quamvis coram Miniſtro hæretico, vel Magiſtratu loci contracta, nulla, atque irrita eſſe.*

13 *Quartò, Ubi etiam conſtat. Decretum Concilii eſſe publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tanquam Decretum Concilii obſervatum, ſed Parochialis Eccleſia, utpotè vacans, propria Parocho careat, & Cathedralis item careat Epiſcopo, atque Capitulo habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi, nulluſque alius ibi ſit, qui vices Parochi, vel Epiſcopi ſuppleat, Matrimonium valere abſque præſentia Parochi, ſervata tamen in eo, in quo poteſt, forma Concilii, ideſt adhibitis ſaltem duobus Teſtibus.*

14 *Quintò, Si exiſtant quidem Parochus, & Epiſcopus, ſed, nullo conſtituto Vicario, uterque metu hæreticorum lateat, ita ut verò ignoretur, ubi nam ſit, vel eodem metu à Diœceſi abſit, nec ad alterutrum ſit tutus acceſſus, validum eſt Matrimonium contractum abſque forma, adhibitis tamen, ut dictum eſt, duobus Teſtibus.*

Quod autem attinet ad caſum ſpecialem in ſcripturis contentum, Congregatio ita duxit reſpondendum, cùm ſecundùm ea, quæ proponuntur, Matrimonium fuerit contractum in Parochia, ubi fuerat publicatum dictum Decretum, & extaret in Diœceſi Antuerpienſi, cujus erat Parochia, Vicarius, qui juxta Concilii Decretum poterat providere, utique hujuſmodi Matrimonium abſque forma contractum, eſſe nullum, Hactenus Sacr. Congr.

Accedentes ad loca, ubi Tridentinum non eſt receptum, vel inde recedentes, an ligentur à dicta ſolemnitate?

15 Vir, & fœmina degentes in loco, ubi Tridentinum receptum erat, volentes contrahere Matrimonium, tranſierunt in locum, ubi non erat receptum, ibique clandeſtinè contraxerunt, licitenè, & validè id attentarunt?

Reſpondeo. Hi ſanè peccaverunt, ſicuti ante Tridentinum ex communi ſententia (quam habet Caſtrop. *d.*2. *de ſponſ. p.*13. §. 2. *n.*1. cui adde Boſſ. *c.*1. *de matr.* §. 2. citantem S. Thom. alioſque) peccabatur ab iis, qui clandeſtinè contrahebant, agebant enim contra Sacros Canones ſeverè prohibentes matrimonia clandeſtina, licèt tunc non ſub pœna irritante, quam certè prohibitionem non obſcurè indicat Tridentinum, *ſeſſ.*24. *c.*1. *de ref. matr.* dum ſic ait. *Eccleſia ſemper Matrimonia clandeſtina deteſtata eſt.*

16 At verò, quoad valorem; Reſpondeo, Non ignobiles DD. ſine diſtinctione reſolvunt, hos contraxiſſe validè. Ratio eſt, inquiunt, quia hoc Tridentini Decretum non afficit perſonas, utcumque, ſed ut contrahentes in locis, ubi Tridentinum publicatum, & receptum eſt; fraus autem illa, ſi qua fuit, actum invalidare non potuit, cùm illi jure ſuo, aliò declinandi, uſi fuerunt. Ita Coninc. *d.*27. *n.*11. Sanch. *l.c. n.*1. G. Hurt. *d.*5. *matr. diff.*4. *n.*5. Boſſ. §. 29. aliique.

Verùm ex de Lugo. *l.*1. *de reſp. mor. dub.*36. omninò diſtinguendum eſt;

Digitized by Google

eſt; Nam, ſi tranſierunt ita, ut domicilium mutaverint, validè contraxerunt, ſi verò ita, ut domicilium verè non mutaverint, contraxerunt invalidè. Ratio efficacior eſt, expreſſum Urb. VIII. Breve datum de hac re, quod per extenſum ponit *ibid.* de Lugo.

17 Quid, ſi prædictus caſus eveniat contrà? Vir, & fœmina degentes in loco, ubi Tridentinum receptum non erat, diverterunt ad locum ubi receptum, animo ibi Matrimonium contrahendi, ibique contraxerunt clandeſtinè. An ex eo, quod advenæ non tenentur legibus incolarum, licitè, & validè contraxerunt?

Reſpondeo. Quoad peccatum idem dic, quod modò dictum eſt in caſu præcedenti; Quoad valorem, aſſero, invalidè hos contraxiſſe: nam, eſto peregrini non teneantur legibus locorum pertinentibus ad ſpeciale bonum; at tenentur legibus pertinentibus ad bonum commune; & certè, ſaltem contractus debere initi juxta leges loci, ubi contractus celebrantur, communiſſima ſententia eſt. Ita Coninc. Boſſ. aliique *locis modo citatis*, quibus Adde Pontium, *l.5. mat. c.7. §.1. & ſeq.* nimis fortaſſe fusè hac de re diſputantem.

18 Ex dictis ſoluuntur duo caſus ſequentes. Titius incola erat loci, ubi Tridentinum receptum erat, Berta autem habitatrix erat loci, ubi non erat receptum; quid Juris, ſi Primò, Titius ad locum Bertæ, vel Secundò, Berta ad locum Titii divertat, indigentne præſentia Parochi, & Teſtium, ut contrahant Matrimonium?

19 Reſp. Quoniam, ut dictum eſt, in contractibus ineundis. Ratio habenda eſt loci, ubi fit contractus: ideo in primò caſu, ſi Titio, ad Bertæ locum divertente, ibi Matrimonium contrahatur, non indiget ejuſmodi Matrimonium Parocho. At in caſu ſecundo, hoc eſt, Berta tranſeunte ad Titii locum, indiget. Ratio, utriuſque eſt, quia ſic ſervatur ſolemnitas contractus juxta leges loci. Lege Boſſ. *l.c.*

§. III. *Qualis debeat eſſe præſentia Parochi, & Teſtium?*

1 UT nihil obſcurum remaneat de ejuſmodi prima ſolemnitate, quatuor ſunt in conſequentibus explicanda ſigillatim. Qualis debeat eſſe præſentia, Qualis Ritus, Qui Parochus, Qui Teſtes?

Præſentia Moralis, ſatis, ſuperque eſt.

2 Ejuſmodi ergo præſentia Parochi, & Teſtium, cùm requiratur, ut ii teſtificari poſſint de Matrimonio contracto, non eſt ſatis phyſica ſolùm, & materialis, ſed requiritur humana, & moralis, qua ſcilicet ipſi intelligant, & advertant, quid à contrahentibus agatur. Lege Sanch. *l.3. matr. d.39.* Boſſ. *c.3. matr.* §. 1. & paſſim.

3 Quoniam verò hæc humana præſentia, ſeu aſſiſtentia duo dicit: Alterum, quod ſe tenet ex parte voluntatis, ſit Regula generalis: *Ex his duobus ſufficet prius, puta Parochum, & Teſtes re ipſa percipere, quòd hæc certa perſona matrimonium ineant; non requiritur autem neceſſariò poſterius, puta, quòd Parochus, & Teſtes percipere velint, dummodo tamen, ut dictum eſt, percipiant.* Ex corollariis, quæ jam ſubdo, clariùs explicabitur Regula.

Præſentia amentis.

4 Hinc enim Amentes, Furioſi, Infantes, Ebrii, Dormientes, quamvis Matrimonio ſint præſentes, quia teſtificari illud non poſſunt, meritò ab hoc munere repelluntur.

Præſentia non advertentis.

5 Quid, ſi quis interſit animo advertendi, ſed deinde propter mentis evagationem non advertat, quæ appellatur à Theologis aſſiſtentia virtualis.

Reſpondeo, hanc non eſſe ſatis; quamvis enim attentio virtualis, ſatis ſit in Miniſtro, ut conficiat Sacramenta, tamen in caſu noſtro, in quo Parochi, & Teſtes debent teſtificari de facto aliorum, ſufficiens non eſt. Ita Suar. *l.c. n.5.* contra Henriq. quia ſine attentione actuali, veri Teſtes eſſe non poſſunt.

Præſentia non cognoſcentis.

6 Hinc Secundò, ſi ſponſa, vel ſponſus velo faciem coopertus, ſaltem ex voce nō cognoſcatur certò à Parocho, & Teſtibus, invalidum Matrimonium contrahetur, quia tunc iidem non poſſunt de matrimonio teſtificari.

Præſentia Caſualis.

7 Hinc Tertiò, etiam ſi Parochus, vel Teſtes non ſint ad id ſpecialiter vocati, ſed caſu, in loco contrahendi matrimonium, adſint, vel illuc caſu tranſeant, advertant tamen ad id, quod agitur, validum erit Matrimonium. Ita Sanc. *l.3. matr. d.39. num.11.* quidquid dicat Pont. *l.5. matr. c.21. n.4.* exceptus Lean. *d.7. de mat. q.38.* qui ait, Parochum, & Teſtes debere eſſe vocatos, eoſdemque debere libere Matrimonio aſſiſtere: id quod probat ex quadam declaratione Sacræ Congregationis. Sed cōtra Pont. eſt etiam Hurt. *d.5. de mat. d.15. n.50.* & Averſ. *q.6. matr. ſec.6. Quod ſi*, qui notat, prædictam Congregationem loqui, quando ex illo caſuali tranſitu, vel præſentia, non poteſt benè percipi, quid agatur.

Præſentia per interpretem.

8 Hinc Quartò. Si Parochus, & Teſtes neſciunt idioma contrahentium, ſufficit, ſi ex ſignis, at enim verò certis, vel (ut habet Sanc. *l.c. nu. 3.* ſed mox explicandus) ex interprete ab ipſis, & à Sponſis liberè electo, ſufficit, inquam, ſi certò matrimonialem conſenſum ipſe Parochus, & Teſtes percipiant. Certò autem percipient, non ex dicto ſolius interpretis, qui certè decipere aſſiſtentes poſſet, ſed additis aliis ſignis, nutibus, immiſſione annuli in digitum Sponſæ, &c. Et ſic intelligendus eſt Sanch. *l.c. n.4.* ut notat Leand. *d.9. mat. q.36.* non ſic Sanchez ſecus dicat, puta, merum interpretem ſufficere, benè illum ob dictum periculum deceptionis impugnat Pont. *l.5. c.11. n.10. & 11.* Poſſe adhiberi duplicem interpretem, ſcilicet interpretem Interpretis, docet de Lugo *de pæn. d.17. n.71.*

Præſentia coacta.

9 Hinc Quintò. Si iidem vi, vel dolo coacti interſint, modò verè percipiant, quid agatur, licèt ipſi nolint percipere, ſed oculos, aureſque claudendo, ab iis, quæ fiunt, ſe avertere ſatagant, ſi nihilominus, ut dico, percipiant, valida eſt aſſiſtentia; quia, quamvis ex parte voluntatis adſit repugnantia, adeſt tamen totum id, quod requiritur à Tridentino. Ita Sanch. Boſſ. Caſtr. *ll. cc.* & Coninch. *d.27. n.44.* aliique, quibus adde Pontium, *l.c. n.5* qui tametſi, ut modo vidimus, negaverit valorem præſentiæ caſualis, illum tamen concedit huic præſentiæ doloſæ, vel coactæ; utrùm autem conſequenter, ipſe viderit.

10 Contra, ut benè diſtinguit Sanc. *l.c. n.6.* & nos jam innuimus; ſi, dum prædicti conantur, ſeu affectant, non percipere, verè minus percipiant, invalida erit præſentia, quia ſic apti Teſtes Matrimonii eſſe nequeunt. Ad quam rationem quia minus attendit Boſſius, *l.c. nu. 22.* nimis immeritò vanam, & inutilem appellavit diſtinctionem Sanch.

11 Illud item hic certum eſt, peccare graviter eos, qui Parochum vi, vel dolo, ad aſſiſtendum Matrimonio retinent (idem dic de iis, qui metu retinent, de quo mox) atque etiam puniendos ab Ordinario, & conjuges eſſe inhibendos, nè conſumment Matrimonium, antequam fiant, niſi factæ fuerint, conſuetæ denunciationes. Ratio autem, quòd ii, qui vi, vel dolo Parochum retinent, etiam præſcindendo ab injuria coactionis, peccent, eſt, quia Sacri Canones volunt, ut matrimonia ineantur & cum aſſiſtentia, & cum approbatione Eccleſiæ, cujus vicem gerit Parochus; at hæc approbatio, quæ certè res gravis eſt, non habetur, Parocho repugnante, vel decepto.

12 Dixi (Parocho repugnante, vel decepto) nam, ſi vi, vel dolo retineres Teſtes (præſcindendo ab injuria fortè illis illata) Sanch. *dic. d. 39. n.12.* ait, te ſolùm peccare venialiter, quia Eccleſia eos non requirit, ut approbent, nomine ipſius, Matrimonium, ſed ſolùm ut ſint meri Teſtes. Ad Caſtrop. *d.2. de ſponſ. p.13. §.9. n.11.* ait, eſſe mortale, quia pari modo Eccleſia requirit approbationem ipſorum, perinde ac Parochi; Sententia Sanchez, quia eſt benignior approbanda videtur: non enim facilè præcepta odioſa ſunt intelligenda de mortali, quando, ut eſt in caſu noſtro, declarare legem poſſumus de veniali; ut univerſaliter habet ipſemet Caſtr. *t.1. d. de leg. p.9. n.1.*

13 Nota denique in hoc puncto de peccato cum G. Hurt. *d.5. mat. d.15. n.51.* quando eſſet gravis neceſſitas contrahendi, & ſine juſta cauſa nollent Parochus, & Teſtes aſſiſtere, poſſe doloſa æquivocatione eos induci ad aſſiſtendum, ſed non poſſe cogi, quia vim facere nequeunt privati.

14 Semel, ut quidam fallerent Parochum præſentē, & colloquentem cum quadam puella. v.g. Maria; præſentibus ex condicto Teſtibus, Sponſus ad idem colloquium accedens, nullis præmiſſis denunciationibus, dixit: *Venio, ut videam Dominam Mariam, quæ eſt mea conjux*, & ipſa reſpondit. *Hic eſt meus conjux*. His ita ex arte peractis quæſitum fuit, an validum fuerit hoc Matrimonium?

15 Reſp. aliquos graviſſimos Juriſperitos, ut refert de Lugo, *d.23. de Juſt. n.23.* putaſſe validum fuiſſe: Verùm idem de Lugo docet, non fuiſſe, quia illa verba non dicta ſunt practicè, ut cauſativa Matrimonii quod tunc celebraretur, & de qua celebratione Parochus eſſe Teſtis debeat, ſed demonſtrativè, ut ſignificantia Matrimoniū jam factū. Addit idem de Lugo, licèt Matrimonium eſſet dubium, & in dubio ſoleat præſumi in favorē validitatis Matrimonii, tamen, quia in hoc Parochus fuit invitus, & non præceſſere denunciationes, unde hoc Matrimonium, ſecundùm jura, fuit clandeſtinum, illi non eſt favendum, quia, ut ſic, cauſa eſt odioſa, ideſt contra jura clandeſtinum Matrimonium irritantia, (ut aliàs notant Doctores cum Sanch. *l.3. matr. d.45. n.2.*) & conſequenter non erit validum pronunciandum.

Extorta metu, vel mendaciis præſentia.

16 Hinc Sextò: Si Primò, Parochus propter aliquem metum aſſiſtat, Secundò, ſi ex eodem metu dat licentiam aſſiſtendi alteri Sacerdoti, validum eſt Matrimonium. Ratio pro primo eſt, quia, eſto, ea, quæ fiunt ex metu, fiant ex vi, tamen vis, ut modò vidimus, non tollit validitatem hujus aſſiſtentiæ. Ratio pro ſecundo eſt, quia, verior doctrina habet, Juriſdictionem metu extortam valere. Adde, hanc licentiam aſſiſtendi non eſſe actum Juriſdictionis, ut habet Sanch. *lib. 3. d. 39. mat. num. 13.* Idem dic, ſi fictè, & non vero

animo

Digitized by Google

animo eam licentiam det Parochus; nam tunc adeſſet titulus coloratus, hoc eſt licentia externa data, & communis populi error, quo omnes putant vero animo datam eſſe licentiam. Sanch. *l.3. matr. d.22. à n.60.* & Averſ. *q 6. matr. ſec. 4. V. Debetque.*

17 Idem denique puto, valere ſcilicet licentiam, ſi Parochus illam det deceptus ex mendaciis, vel dolo alicujus, ut ſi quis fingat apud Parochum inſtantiam Principis pro dicta licentia impetranda. Nam quamvis nihil magis contrarium conſenſui, quàm error: unde tunc videatur Parochus verè licentiam non dare, tamen non ita eſt in caſu noſtro, ſiquidem cùm illa rogatio Principis non pertineat ad licentię conceſſionem, niſi admodum extrinſecè, judicandum eſt cum Sanch. *l.3. matr. d. 39. n. 14.* eam non eſſe rationem finalem ad concedendam licentiam, ſed ſolùm impulſivam, quæ non vitiat conſenſum.

Aſſiſtentia matrimonii contra prohibitionem Epiſcopi.

18 Sed jam, his ſtatutis, Inquires, ſi Epiſcopus Parochum prohibeat, ne huic, vel illi Matrimonio aſſiſtat, ipſe verò aſſiſtat contra prohibitionem, eſto cum peccato, de quo hic non agimus, validane erit aſſiſtentia, atque adeo Matrimonium?

19 Reſpondeo. Si Epiſcopus legitimè amoveat, vel ſuſpendat Parochum ab officio, validam non eſſe, patet ex ſe: ſed, ſi ei perſeveranti in ſuo munere, Epiſcopus prohibeat dictam aſſiſtentiam, quæ eſt quæſtio propoſita, duobus modis prohibitio procedere poſſet. Primò, ſi Epiſcopus ſolùm prohibeat, ne Parochus aſſiſtat. Secundò, ſi & prohibeat, & addat clauſulam irritantem in hunc modum: *Prohibeo, ne aſſiſtas Matrimonio, quod, ſi aſſiſtas, nulla ſit aſſiſtentia, & conſequenter nullum Matrimonium.*

20 Si ergo ſit primo modo, valebit aſſiſtentia, ut vult Sanch. *l. 3. matr. diſ. 21. n. 11.* Vide etiam *diſ. 32. n. 2.* Martin. Perez *de Matr. diſ. 41. ſec. 4.* & Matrimonium, quia illa prohibitio ſolùm notat illicitum aſſum, non verò inducit invaliditatem. Ratio eſt, quia, dum Parochus remanet Parochus, habet ex Tridentino (cui Epiſcopus derogare non poteſt) ut validè aſſiſtat.

21 Si autem ſit ſecundo modo, difficilis eſt reſolutio. Adhuc tamen dico, validam eſſe aſſiſtentiam, validumque Matrimonium. Ratio eſt eadem, quia, ſi is remanet Parochus, jam aſſiſtet ut Parochus, & conſequenter validè: Ita de Lugo, *l. 1. Reſp. Mor. dub. 45.* referens, Sacram Congregationem monuiſſe quendam Epiſcopum, ut revocaret edictum, quo præcipiebat, ut ſi Parochi aſſiſterent Matrimoniis occultis, ideſt nõ præmiſſis denunciationibus, aſſiſtentia, & Matrimonia eſſent invalida; quod certè præceptum (ait merito de Lugo) dare non poterat Epiſcopus, quia hoc fuiſſet concedere novum impedimentum dirimens matrimonia, ad quod non extenditur Epiſcopi poteſtas.

22 Quid, ſi Epiſcopus interdixit Parocho, ne daret licentiam alteri Sacerdoti, ut ſic aſſiſteret Matrimonio, vel præcepit, ne daret, niſi talibus Sacerdotibus approbatis, ipſe verò contra prohibitionem; daret, validanè eſſet licentia.

Reſpondeo, Diana *p. 11. Tract. 3. reſol. 32. V. Quæro ſextò,* utitur diſtinctione. Si nõ adeſt, inquit, in tali prohibitione Decretum irritans, erit valida, ſi adeſt, erit invalida. Sed tu vide, an ex doctrina modo allata à de Lugo colligere poſſis, in utroque caſu eſſe validam, quia in utroque caſu agit Parochus, ut Parochus.

Aſſiſtentia Matrimonii contra prohibitionem Summi Pontificis.

23 Si Summus Pontifex idē prohibeat Parochis, ſub expreſſa clauſula aſſiſtentiam, vel Matrimonium irritante (nam ſecus ſemper eſſet interpretandum pro valore, & in favorem Matrimonii) cenſeo invalidam fore aſſiſtentiam, & Matrimonium, nam Summus Pontifex poteſt dimidiare auctoritatem Parochi, poteſt novum impedimentum dirimens concedere, poteſt Conc. Trid. derogare, &c. Lege Boſſium, *l. 1. §. 5.* qui immeritò de præſenti reſolutione abſolutè ſic data dubitavit; ſicuti valdè meritò *ib.* cum Reginaldo. Pontio, & Barboſa notavit mortaliter peccaturos eos, qui ſcienter contra Pontificis (adde, vel Epiſcopi prohibitionem juſta de cauſa latam, quamvis ſine clauſula irritante) matrimoniũ contraherent: excepto, ſi certò ſcirent, nullum ſubeſſe impedimentum, cauſamq; omnem prohibitionis ceſſare.

Pœna hanc ſolemnitatem non ſervantium.

24 Pœna contrahentium ſine Parocho, & Teſtibus preter peccatum, & irritationem matrimonii ſic cõtracti, nulla lata eſt à Tridentino. In jure autem antiquo ante Tridentinum eſt privatio cujuſdam favoris, quo ſcilicet, qui ignoranter contrahit cum impedimento dirimente, facit nihilominus prolem legitimam; cujus favoris privatio etiam nunc viget, cùm non fuerit à Tridentino ne tacitè quidem ablata. Lege Averſ. *q. 16. Matr. ſec.* 8 G. Hurtad. *diſ. 5. Matr. diff.* 17 Sanc. *l. 3. Matr. d ſ.* 48. Coninc. *d.* 27 *d.* 10 Boſs *de Matr.* tit. 6. alioſque.

25 Pœna Parochi, vel Sacerdotis aſſiſtentis Matrimonio ſine aliis Teſtibus, ut etiam Teſtium aſſiſtentium abſque Parocho, vel alio Sacerdote de Parochi licentia, eſt illa, quam iis infliget Ordinarius, & quidem, gravem, ejus arbitrio. Ita Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 1. de ref. Matr.* Unde probabiliter aliæ pœnæ graviores fuerunt à dicto Tridentino ſublatæ, quia quando lege nova (inquit Hurtad. *l. c.*) imponitur minor pœna, quam erat impoſita lege antiquiore, ceſſat antiqua, unde tacitè à nova lege videtur auferri.

§. IV. *Præter aſſiſtentiam quemnam ritum debeat obſervare Parochus?*

Quibus verbis utetur.

1 EA ſervare debet, quæ Tridentinum, *ſeſſ. 24. c. 1. de reform. Matr.* preſcripſit: præſcripſit autem. Primò in hunc modum. Parochus virum, & mulierem interrogatus, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat, *Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti,* vel aliis utatur verbis, juxta receptum cujuſcunque Provinciæ ritum.

2 Ubi nota Primò, ſenſum illius *(conjungo vos)* eſſe declaro, ſeu approbo conjugalem veſtram conjunctionem: nam cęterùm contractus matrimonialis fit per verba ipſorum conjugũ, undè conſtat, hęc Parochi verba non eſſe neque de eſſentia, neq; de ulla ratione matrimonii.

3 Nota Secundò, hæc verba debere à Parocho proferri, etiam ſi per Interprerem, modo ſuperius dicto, cõſenſum conjugum exceperit, neque enim neceſſe eſt, ut conjuges ea intelligant, ſicuti, nec neceſſe eſt, ut pœnitens, qui confitetur per ſimilem interpretem, intelligat Idioma Confeſſarii ipſum abſolventis.

4 Nota Tertiò. Si hæc verba non proferat Parochus, quamvis peccet, quia contra preſcriptum Tridentini agit, non tamen, ut ego cum Sanch. & Coninc. Diana, apud Averſ. *q 6. Matr. ſec 7. V. Oblig.* & aliis cenſeo, peccabit, niſi venialiter, quia hæc non videtur eſſe res gravis. Putat tamen eſſe mortale Averſ. *l. c.* atque, ita ſentire communiter alios. Mihi certè incredibile apparet ſilentium horum verborum grave quid eſſe, & Parocho in rebus Sacramento Matrimonii neceſſariis deficienti damnationem æternam afferre.

Quam interrogationem faciet Parochus.

5 Nota Quartò, illud (interrogantis, &c.) interrogari enim (& quidem ritè prius vir, deindè mulier) debebunt, non de impedimentis, an fortè aliquo laborent; id enim tunc non eſt expediens, & jam ſi aliquo laboraverant, ſupponitur circa illud diſpenſatum, ſed ſolùm de mutuo conſenſu ab ipſis exhibendo. Hanc tamen interrogationem omittere, propter ſimilem rationem, quam modo diximus, non puto fore mortale. Immò ſi es ſe Sponſi non interrogati conſenſum præbeant, non eſſet à Parocho addenda, quia tunc otioſa foret interrogatio. Vide Sanch. Coninch. Dianam apud eundem Averſ. *l. c.*

Quam Notationem.

6 Jam verò præſcribit Secundò, *ib.* Concilium, ut habeat Parochus librum, in quo conjugum, & Teſtium nomina, diemque, & locum contracti matrimonii deſcribat, quem diligenter apud ſe cuſtodiat.

7 Nota, hoc grave quid eſſe, cùm requiratur, ut conſtet in Eccleſia de matrimoniis contractis, ac propterea peccari, teſte Averſ. *l. c. V. Debet,* mortaliter à Parochis, ſi ad ipſum non ſervent.

Conſuetudines ſervet Parochus, & ad Communionem Sponſos adhortetur.

8 Nota quintò, *ib.* Concilium confirmat alias conſuetudines, ſi quæ ſunt in Provinciis, juxta quas cum laude, ideſt piè, ac religioſè adminiſtrari fortè ſoleat hoc Sacramentum, hortaturque, ut Sponſi antequam contrahant matrimonium, ritè confeſſi Sacra Euchariſtia reficiantur.

Exquirat à Sponſis notitiam rerum fidei.

9 Hactenus ex Tridentino, ſequuntur quædam pertinentia ad ritum, de quo agimus. Primum eſt, ut Parochus advertat, an ſciant conjuges rudimenta Fidei, quòd ſi neſciant, non poſſent ea rigore expelli à matrimonio celebrando, quia nihil de hoc Concilium, vel Sacri Canones decernunt. Immò, nec Epiſcopum poſſe præcipere, ut hi ignorantes arceantur: putant nonulli, quia (ajunt) ſic conderet novum impedimentum dirimens, ad quod, ut modò diximus, non ſe extendit poteſtas Papa inferioris. Verùm contra eſt, quia hoc non eſt ponere novum impedimentum, ſed differre matrimonium pro tempore opportuniore, & ad Parochum pertinet uti aptis remediis pro inſtructione ſuorum. Differat igitur eum prudentia, dum omninò expellere integrum ei non eſt.

In Eccleſia aſſiſtat Matrimoniis Parochus.

10 Secundum, ut in tali loco, hoc eſt in Eccleſia celebretur regulariter matrimonium, & non alibi Quare prudenter in Panormitanę Diœceſis Synodo anni 1561. *p. 2. n. 116.* ſic præſcribitur *Nullo autem in loco, niſi in Eccleſia, quæ propria Sacramentorum domus eſt, Sponſos* (Parochus) *jungat, niſi juſtam ob cauſam nobis* (hoc eſt Archiepiſcopo) *probatam.*

Quocumque tempore aſſiſtat.

11 Tertium denique eſt, videre, an tali ſolùm tempore Matrimonia ſint celebranda? Verùm nihil de hoc Sacri Canones, vel Concilia. Quare poſſunt quocunque tempore Manè, Veſpere, die Feſtivo, Feriato, &c. Nam, quando in Sacris Canonibus prohibentur Nuptiæ in Quadrageſima, vel Adventu, id non intelligitur de ipſo matrimonii contractu, ſed de ſolemnitatibus Benedictionis, & Traductionis, quæ fieri ſolent poſt matrimonium contractum, ut omnibus eſt compertum, & nos infra explicabimus.

§. V.

§. V. *Quis Parochus.*

1. PRoprius debet Parochus, qui aſſiſtere debet illis, qui in Matrimonio ſunt copulandi.

Quare I. Summus Pontifex pro toto Orbe.

II. Archiepiſcopus pro ſuis, & in decurſu viſitationis pro ovibus ſui ſuffraganei, vel, quando ad eum fuit appellatum, & ſententia data tranſiit in rem judicatam, vel elapſum eſt decennium appellationis.

III. Epiſcopus pro ſua Diœceſi.

IV. Abbates nulli Epiſcopo ſubjecti pro ſuis, in quos habent juriſdictionem Epiſcopalem (non tamen qui Abbatiam illam habent in commendam, de qua quæſtione vide Dianam *p.* 11. *tr.* 3. *reſ.* 35.

V. Capitulum Sede Vacante item pro ſuis.

VI. Legatus à Latere pro ſuæ Legationis Provincia.

VII. Cardinales pro ſuo Titulo; Hi omnes, ut Pont. *l.* 5. *c.* 10. Sanc. *l.* 3. *matr. diſp.* 28. & paſſim, poſſunt Matrimoniis legitimè aſſiſtere, quia omnes ſunt Ordinarii, & Paſtores reſpectivè ad prædictos.

Idem poſſunt Vicarii Generales ipſorum, ex vi Vicariatus. Ita Sanch. *l.* 3. *de Mat. diſp.* 7. *n.* 20. Idem Viceparochi, ideſt ii, quibus legitimè Parochiæ cura plenè mandatur, quamvis enim, non ſint proprietarii Parochiæ, ſed delegati, verè tamen pro eo tempore Parochi ſunt, & Paſtores. Hæc fusè docent Sanch. *l.* 3. *matr. diſ.* 29. *n.* 8. Caſtr. *diſp.* 2. *de ſponſ. p.* 13 §. 11. *n.* 2. G. Hurtad. *diſp.* 5. *matr. diffin.* 9. Coninch. *diſp.* 27. *d dub.* 2. Pont. *l.* 5. *c.* 11. Perez *de matr. diſp.* 41. *ſec.* 1. contra alios in aliquo diſcrepantes.

2 Rurſus. Parochus non Sacerdos, Parochus excommunicatus, etiam ſi nominatim ſit denunciatus, atque adeò vitandus ſuſpenſus, irregularis, interdictus, Parochus putatus communiter talis ob titulum coloratum (Idem de Epiſcopo, Archiepiſcopo, &c.) immò etiam cum ſolo communi errore, licèt ſine titulo, quando dicitur Parochus intruſus, validè aſſiſtunt, ut item validè dant licentiam Sacerdoti, ut aſſiſtat; quia hujuſmodi aſſiſtentia, aſſiſtendique licentia non ſunt actus Juriſdictionis, à cujus uſu excommunicatus, prædictique privantur. Ita Doctores citati apud Dian. *p.* 11. *tr.* 3. *reſol.* 33. *Vt Et tandem.* Vide etiam *ibi. tr.* 5. *reſol.* 10. contra alios.

Validè, dixi, nam an licitè, dicam *in tr. de excomm. c.* 8. §. 1.

Qui ex licentia Parochi.

3 Prætereà Parochus, vel ii, quos modo recenſuimus, poſſunt hanc licentiam aſſiſtendi delegare alteri: ſed certè ſolùm ei, qui ſit Sacerdos (non requiritur autem, ut ſit approbatus ab Ordinario) clarè enim Tridentinum *ſeſſ.* 24 *c.* 1. *de reform. matr.* requirit Sacerdotem, & nil prætereà.

Licentia autem hæc, vel ſcripto, vel voce delegare à prædictis poteſt, vel particulariter ad hoc certum matrimonium, vel generaliter ad matrimonia quæcunque.

4 Si detur alicui Sacerdoti licentia abſolutè ad omnia Sacramenta adminiſtranda, dari etiam hanc aſſiſtentiam, quia, impropriè ſaltem, hæc aſſiſtentia eſt quædam adminiſtratio Sacramenti Matrimonii, docet Coninc. & ex declaratione Cardin Pont. & Caſt. apud Dianam *p.* 11. *tr.* 3. *reſ* 32. Vide etiam *ib. tr.* 3. *reſ.* 10. ſed de hoc ſubdubitat Averſ. *q.* 6. *matr. ſect.* 4. §. *Item*, niſi alia circumſtantia id perſuadeat. Hurt. verò *diſp.* 5. *matr. diff.* 11. clarè negat, requirit enim licentiam generalem ad exercendum officium Parochi. Ratio eſt, inquit, quia hæc aſſiſtentia non eſt adminiſtratio Sacramenti Matrimonii, cujus ſoli conjuges ſunt Miniſtri. Certè utraque ſententia probabilis eſt.

Quæ licentia.

5 Non ſufficit tamen licentia præſumpta, nec tacita de futuro: tacita verò de præſenti, ut ſi Parochus videns Sacerdotem parare ſe dictæ aſſiſtentiæ, & cùm poſſit prohibere, taceat, ſufficere, probabilius eſt. Vide Caſtrop. *l. c.* § 11. *n.* 3. & 4. citans Pont. Sanch. Coninch. contra Menochium, alioſque.

Licentiam hanc etiam metu, vi, dolo, &c. extortam valere, diximus §. *num.* 4.

Mors Parochi poſt licentiam datam quid operetur?

6 Si Parochus dedit mihi poteſtatem aſſiſtendi huic matrimonio, & antequã aſſiſtam, moritur (idem, ſi amoveatur ab officio) validè ne, ego aſſiſtam, diſtinguendum eſt. Vel enim Parochi mors nondum ſcitur, vel jam ſcitur. Si priùs, ob titulum coloratum, & communem errorem, validè aſſiſtes juxta legem *Barbarius ff. de Præt.* Si poſteriùs aſſiſtes invalidè, quia delegatio ad caſum determinatum ſpirat, mortuo delegante. Lege Sanch. *l.* 8. *matr. d* 28. *à n.* 64. Vide etiam de Lugo *lib.* 1. *reſ. mor. dub* 55. afferentem differentiam inter delegationem ad unum quid determinatum, & delegationem ad caſus, perſonaſq; indeterminatas, de qua re nos univerſaliter agimus ſupra *tr.* 2. *de diſp. c. ult.*

Licentia data, ſed non ſcita quid operatur?

7 Si licentiam datam eſſe à Parocho, Sacerdoti non conſtet, invalidè hic aſſiſtet, quia eam nondum habet, donec acceptet, acceptare autem legitimè non poteſt, dum eam datam eſſe ignorat. At ſi dictus Sacerdos nuncium ſuum miſit ad Parochum, ut dictam licentiam peteret, quam Parochus conceſſit, & Nuncius nomine Sacerdotis acceptavit, aſſiſtet validè. Ita Caſtr. *diſp* 2. *de ſponſ. p.* 13. *n.* 6. citans Coninc. & Sanc. contra G. Hurtad. & Pont. quos citat, ſequiturq; Dian. *p.* 11. *tr.* 3. *reſ.* 32. *Quæro quinto*, (ſed certè illicitè graviter, quia ſic ſemper adeſt periculum eam nondum eſſe datam, unde Matrimonium ſit invalidum.) Ratio autem, quod tunc, ſi verè, quando fit aſſiſtentia, inveniatur, licentia fuiſſe conceſſa, ſit dicta aſſiſtentia valida, eſt, quia communiter Doctores tradunt, ut notat Caſtr. *l. c.* & 10. *t.* *tr. de Priv. diſp.* 4. *c.* 3. §. 3. *n.* 10. & colligitur ex Jure, *c. Si tibi abſenti de Preb. nu.* 6. cujuslibet Beneficii, Privilegii, Diſpenſationis, Facultatis, & Gratiæ conceſſio à puncto conceſſionis factæ Nuncio ad id ſpecialiter deſtinato acceptati, habent effectum. Lege, quæ in hanc eadem rem ego dixi ſupra *lib.* 5. *de pæn. in tr. de caſib. reſerv. c.* 9. §. 1. *à n.* 18.

Licentia data à Parocho ſuo Capellano.

8 Si Parochus det licentiam generalem miniſtrandi Sacramenta, ſeu juxta *n.* 4 exercendi officium Parochi Sacerdoti ſuo v. g. Coadjutori, quem nos Capellanum Parochiæ appellare ſolemus; An, ſicuti poteſt Capellanus is aſſiſtere ipſe Matrimoniis, ita poſſit alium ſubdelegare, qui alicui Matrimoniu aſſiſtat, dubitari meritò poteſt. Ad quod Reſp. Sanch. *l.* 3 *matr. diſp.* 31. *n.* 19. videtur ex contextu velle, quòd poſſit in abſentia Parochi, non verò in ejus præſentia, quia in abſentia eſt delegatus ad univerſitatem cauſarum, non verò in præſentia: aſſentio cum Hurtad. *diſp.* 5. *matr. diff.* 10. qui vult poſſe in utroque caſu, quia in utroque eſt delegatus ad univerſitatem cauſarum.

Licentia aſſiſtendi revocari poteſt, &c.

9 Deniq; licentiam hanc aſſiſtendi, datam Sacerdoti, poſſe revocari, ſed, ut revocatio habeat effectum, debere à Sacerdote per Nuncium ad id ipſi deſtinatum cognoſci revocationem, iidem doctores notant.

In Ordine ad quoſnam Parochianos poteſt Parochus prædictam licentiam concedere?

10 Præmitto, quatuor modis poſſe quempiam eſſe, (quantum ad præſens inſtitutum facit) in aliquo loco. Primò, animo ibi perpetuò, ſeu abſolutè habitandi, quo pacto dicitur is habere ibi domicilium. Secundò, animo ibidem habitandi pro majori parte plus minus anni, ut habet Hurt. *l. c. diff.* 6. *n.* 19. vel, ut alii apud de Lugo *in Reſp. mor. l.* 1. *dub.* 37. *n.* 4. pro parte anni abſolutè majore, ſeu ſaltem pro æquali, perindè ſolent habitare ſcholaſtici in Univerſitate, litigantes in Curia Principis, &c. quo pacto dicuntur habere ibi quaſi domicilium. Tertiò, tranſeuntes per aliquot dies, vel paucos menſes, animo redeundi ad locum ſui domicilii. Quartò vagè, ideſt, ſine, ullo animo hic, vel illic, ſive per domicilium, ſive per quaſi domicilium, habitandi. Notas differentiam? Hi quarti nullum certum habent domicilium, habent Tertii, ut & duo primi.

11 Dico jam Primò. Parochus loci poteſt validè aſſiſtere Matrimonio exiſtentium in eodem loco primis duobus modis, ideſt per domicilium, vel quaſi domicilium in dicti Parochi Parochia habitantium (etiam primo die, quo ſine fuco, & fallacia ibi habitare dictis modis incipiunt) non verò poteſt validè aſſiſtere Matrimonio in eodem loco exiſtentium tertio modo, ideſt tranſeunter. Ratio eſt, quia reſpectu illorum is verus eſt Parochus, nõ verò reſpectu horum. Ita DD cit. preter Pont. *l.* 5. *c.* 14. §. 1. *n.* 8. qui cum Sà *V. Parochus n.* 2. *in utraq; edit.* vide quæ dixi *l.* 5. *de ſen. c.* 4. § 3. affirmat, Parochum validè aſſiſtere Matrimonio etiam exiſtentium tertio modo in loco, ubi ipſe eſt Parochus.

12 Dico Secundò. Matrimoniis Vagorum quilibet Parochus poteſt aſſiſtere ex ſententia Sanch. Pont *ll. cc.* & Barboſæ *in Trid ſeſſ.* 24. *c.* 7. referentis deciſionem quandam de hac re. Ratio eſt, quia cùm hi nullum habeant Parochum, quemlibet eligere poſſunt pro ſuis Matrimoniis, ſicuti quemlibet eligunt pro ſuis Confeſſionibus. At ex ſententia Coninch. & Hurt. *l. c.* aliorumque apud Boſſium *de matr. c.* 4. §. 15. non poteſt quilibet Parochus, ſed ſolus ille, in cujus Parochia hi Vagi inveniuntur, quando contrahunt, Ratio eſt (inquit) quia tunc ille eſt ipſorum Parochus. Sanè hæc poſterior opinio tutior eſt, & eligenda, ſaltem in praxi, licèt priorem eſſe probabilem, negare non poſſim, quam magis eſſe receptam, teſtatur ibidem Boſſius. Quoniam verò mox dicemus, ſatis eſſe ad validam aſſiſtentiam Matrimonii Parochum unius ex contrahentibus, ideò ſi unus ſit Vagus, quamvis alter fixam habeat alicubi ſedem, poteſt Parochus huic matrimonio aſſiſtere, tanquam Matrimonio Vagorum.

13 Debere autem, dictum Parochum, antequam iis Vagis aſſiſtat, diligenter inquirere, an aliquo impedimento laborent, immò ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 3. *de refor. Matr.* debere Parochum licentiam habere ab Ordinario hos (ſive uterque, ſive alter tantùm ſit Vagus) Matrimonio conjungendi, monitione opus non eſt.

14 Eos, qui ſunt in via, animo relinquendi antiquum domicilium, & aliud acquirendi, qui tamen nondum ad hoc pervenerunt, ad Vagos reducit Caſtropal. *nu.* 11. ex Sanchez, & Guttierez: quare pari modo à Parocho, ubi invenitur, Matrimonio erunt ex tutiore noſtra ſententia copulandi; hi enim, cùm priſtinam reliquerint habitationem, novam verò nondum acquiſierint, nullum per ſe

Paro-

Parochum habent, habent ergo more Vagorum illum, in cujus Parochia inveniuntur.

An ſuis, ſed exiſtentibus extra Parochiam?

15 Ex dictis emergit gravis dubitatio: Si unus ex conjugibus habitet in una Parochia, alter in alia, quis erit aptus Parochus pro illorum Matrimonio? Ut reſponſionem diſtinctè percipias, figuremus duos caſus.

16 Primò, Petrus, & Berta habitant ambo in Parochia Sancti Antonii. Secundò, Titius, & Catharina non habitant ambo in eadem Parochia, ſed Titius in Parochia Sancti Antonii, Catharina in Parochia Sancti Nicolai.

Hac figuratione poſita, nimis certum eſt, Parochum Sancti Antonii validè aſſiſtere Matrimonio Petri, & Bertæ, quia cùm is utriuſque ſit Parochus, non eſt unde de aſſiſtentia legitima dubitetur. Atque hic eſt primus caſus.

17 Quoad ſecundum; Certum item ſit, tum Parochum Sancti Antonii poſſe aſſiſtere in Parochia ipſius Sancti Antonii Matrimonio Titii, & Catharinæ, tum Parochum Sancti Nicolai poſſe aſſiſtere in parochia ipſius Sancti Nicolai eidem Titii, & Catharinæ Matrimonio. Ratio eſt, quia ſatis ſervatur forma Tridentini. Ii enim, dum in ſua parochia exiſtunt, vere Parochi ſunt reſpectu Matrimonii inter illos duos, quorum unus eſt ſuus Parochianus, eſto alter ex conjugibus alterius ſit Parochiæ; connexorum enim eadem eſt ratio.

18 Certum prætereà ſit nobis, vel profectò valdè probabile, parochum Sancti Antonii validè aſſiſtere dicto Matrimonio Titii, & Catharinæ in parochia Sancti Nicolai, & Parochum Sancti Nicolai in parochia Sancti Antonii. Ratio eſt, quia adhuc ille Parochus eſt proprius reſpectu Matrimonii inter illos duos, quorum alter ſuus eſt Parochianus. Eſſe enim ipſum in aliena parochia non tollit, ipſum eſſe eodem modo Parochum ſuorum Parochianorum, ſicuti eſt in ſua, ſed ſolùm notat, illud officium congruentiùs tunc pertinere ad Parochum loci, quàm ad ipſum. Ita Sanchez, *lib. 3. matr. d.* 19. Caſtrop. *d.* 2. *p.* 13. §. 9 *n.* 7. Leand. *d.* 7. *matr. q.* 16 Coninch. *d.* 27. *n.* 19. Henr. *li.* 11. *matr. c.* 3. G. Hurtad. *l. mox cit.* quamvis Navarrus, & Pontius id negent apud G. Hurtad. *d.* 5. *matr. diff.* 6.

19 Illud ergo ſupereſt aliquantò incertius. Quid ſi, vel Parochus Sancti Antonii, vel Parochus Sancti Nicolai aſſiſtat, ſive matrimonio Petri, & Bertæ, ſive, matrimonio Titii, & Catharinæ in aliena omninò, ſeu tertia parochia, v. g. in Parochia Sancti Hyppoliti, ad quam nec conjuges, nec duo illi Parochi ullo modo pertinent?

20 Reſpondeo, adhuc validè aſſiſtere. Ratio eſt ferè eadem, quia ibi eſt Parochus reſpectu illius matrimonii inter duos, quorum alter ſua ovis eſt; quare ſatis, ſuperque ſatisfit Tridentino, quod nihil aliud requirit, niſi præſentiam proprii Parochi: ita Sanch. *l. cit.* G. Hurtad. *l. c.* Coninch. *l. c.* aliique contra Navarrum, quem ſequitur Pontius, aliique, quos citat Hurtad. alioſque, quorum ſententiam tamen probabilem eſſe non nego. Prætereà, ſicuti diximus, poſſe validè Parochum extra Parochiam ſuis aſſiſtere, ita affirmamus, poſſe ſacerdotem, cui Parochus aſſiſtendi licentiam det; Excepto, ſi ita det, ut expreſsè ſub clauſula irritante, illam ipſi limitet, ut aſſiſtat in propria Parochia, de qua re latè Coninch. *d.* 27. *d.* 3. Pont. *l.* 5. *à n.* 29. Sanch. *lib.* 3. *matr. d.* 33. Averſ. *q.* 6. *matr ſec.* 4. *V. Item dubitarunt*, aliique.

21 Si inquiras, an peccet Parochus, ſi in aliena parochia aſſiſtat Matrimonio ſuæ ovis?

Reſpondeo, non peccare, quia aſſiſtere non eſt actus Juriſdictionis (hanc enim Juriſdictionem, quando eſt contentioſa, fateor licitum non eſſe exerceri in alieno Territorio) nec continet ſtrepitum externum, ut continent Denunciationes, & Benedictiones, quas item fateor illicitè fieri in Territorio non ſuo. Ita Hurtadus, & Leander *l. c.* Quod dictum eſſe de Parocho, ob parem rationem dic de Sacerdote delegato ad aſſiſtendum, quantum eſt ex hoc capite, nam ſi fortè à Parocho, ut modò innui, prohibitus fuiſſet, ſecundùm gravitatem prohibitionis eſſet culpa menſuranda.

Pœna aſſiſtentis Matrimonio alieni Parochiani.

22 Pœna, quam incurrit Parochus, vel Sacerdos aſſiſtens Matrimonio parochiani non ſui, vel illud benedicens, ex Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de ref. matr.* G. Hurt. *d.* 6. *diff.* 17 *fine*, eſt, tandiu ſuſpenſum manere ab Officio, & Beneficio, quandiù ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo Benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur, quæ ſuſpenſio eſt ipſo facto, ut habet Averſa *q.* 6. *ſect.* 8. *V. Demum*, addens, ſi Parochus det licentiam Sacerdoti aſſiſtendi Matrimonio ovis non ſuæ, pœnam hanc ab ipſo Sacerdote, non à Parocho incurri, quia Tridentinum aſſiſtenti imponit hanc pœnam, non verò aſſiſtentiam mandati.

Quiſnam Parochus aſſiſtat Matrimonio inter abſentes?

23 Inquires item hic, quinam Parochus aſſiſtere debeat Matrimonio, quando hoc contrahitur per procuratorem, vel per Epiſtolam? Reſpondeo, caſus duplici modo poſſet occurrere. Primò, ut alter ex Sponſis ſit Parochianus loci, ubi contrahitur matrimonium per procuratorem alterius Sponſi abſentis, & tunc poterit, ut patet ex ſupradictis, huic matrimonio aſſiſtere Parochus illius loci, vel alius Sacerdos ex licentia dicti Parochi, vel ex licentia Parochi abſentis. Secundò, ut uterque ſponſus ſit abſens, & procuratores, contrahere debeant in loco, qui ad neutrum ſponſum pertinet, v. g. ſponſus ſit Panormitanus, ſponſa ſit Hiſpana, & utriuſque procuratores ſint Meſſanæ. De his ergo quæri poteſt, quis debeat eſſe Parochus aſſiſtens? Id certè apud neminem ex iis Doctoribus, quos præ manibus habeo, invenire potui. Ad hoc ergo ſic, ſalvo Sapientiorum judicio, reſponderem: Cùm Doctores omnes, & Tridentinum ſemper clament, debere eſſe proprium Parochum, ſaltem unius ex contrahentibus, qui matrimonio aſſiſtat, fit, ut quia Parochus Meſſanenſis non ſit Parochus, neque utriuſque, neque alterius, neque ullo modo ejuſmodi contrahentes ſint Vagi, fixam enim habent ſedem ſuam, alter Panormi, altera in Hiſpania, procuratores autem ſupponimus contrahere matrimonium Meſſanæ, fit, inquam, ut non poſſit dictus Parochus Meſſanenſis eſſe legitimus aſſiſtens talis Matrimonii. Debet igitur eſſe Parochus ſponſi, vel ſponſæ, qui, quia eſt abſens det licentiam alicui ſacerdoti exiſtenti Meſſanæ. Neque id difficilè factu erit, ſicuti enim debet Meſſanam afferri fides denunciationum, quæ neceſſariò, ut mox dicemus ex Tridentino exhiberi debet in parochia ſponſæ, & ſponſi, ita poterit afferri licentia aſſiſtendi.

§. VI. *Qui Teſtes.*

1 PLura de hujuſmodi Teſtibus dicta ſunt propter connexionem, quam habent in hac re cum Parocho: ſolùm ergo duo ſunt, vel addenda, vel confirmanda.

2 Primò. Non ſufficit, ſi unus, immò etiam plures Teſtes ſint præſentes conſenſui viri, & alter, ſive alii, etiam plures, conſenſui Mulieris, vel contra. Nam iidem, tum Teſtes, tum Parochus integro contractu Matrimonii præſentes eſſe debent, ut de illo teſtificari queant, & ex Tridentino ſatisfacere.

3 Secundò, quamvis in aliis commerciis humanis plerumque præſertim in rebus gravibus: ut actus ſint legitimi, deſiderentur Teſtes idonei, ſive omni exceptione majores; undè in Jure repelluntur à teſtificando infames, excommunicati, propinqui, fœminæ, &c. tamen in caſu noſtro ſatis eſt ad validitatem, quilibet, qui uſu rationis polleat, advertatque, quid agatur. Quare ſufficiunt prædicti infames, excommunicati, propinqui fœminæ, ut etiam ſervi, pueri rationis compotes, immò etiam Infideles. Ratio eſt, quia Tridentinum Teſtes requirit, nihil reſtringens, ad eorum qualitates exquirendas. Et meritò, quia id afferret periculum, vel ſcrupulum nullitatis matrimonii. Adde primò, ſi neceſſaria foret in Teſtibus qualitas aliqua, jam ſuppleri à Parocho, qui certè Teſtis qualificatus, quique aliis auctoritatem præſentia ſua conferre poteſt. Et certè ſuppletur etiam ex voluntaria electione utriuſque partis. Adde Secundò, cùm hæc Tridentini diſpoſitio corrigat Jus commune, in quo antè Tridentinum nulla erat neceſſaria Teſtium præſentia, interpretandam illam eſſe, ita ut quanto minùs poſſit, illud Jus corrigat. Hæc fusè Sanch. *l.* 3. *diſp.* 39. *&* 41. Caſtr. *diſp.* 2. *de ſponſ. p.* 13. §. 13. Averſ. *q.* 6. *matr. ſect.* 5. Boſſ. *de matr. c.* 5. §. præſertim 12. Leand. *diſp.* 7. *matr. q.* 54. Diana vocans hanc doctrinam communem, *p.* 11. *tr.* 3. *reſ.* 33. aliique.

4 Dixi in caſu noſtro, id eſt ad contractionem Matrimonii, nam ad probandam Matrimonii jam contracti invaliditatem, ut illud ſcilicet diſſolvatur, teſtes debere eſſe omni exceptione majores, rectè notant iidem Doctores, & decreuit Summus Pontifex. *Cap.* 1. *de Conſanguineis.*

CAPUT III.

De Denunciationibus.

§. I. *Quanta ſit earum obligatio.*

1 TRidentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de refor. Matr.* ſic habet. *Ut in poſterùm, antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publicè denuncietur, inter quos Matrimonium ſit contrahendum.*

2 Porrò hæ denunciationes, quæ tandem nihil aliud ſunt, niſi monitiones quædam, ut, qui fortè noverit impedimentum aliquod intercedere inter eos, de quibus fit monitio, illud Parocho manifeſtet; hæ, inquam, denunciationes, ſi negligantur, non invalidant Matrimonium, ut nuper diximus, at peccari, tum à Parocho, tum à contrahentibus, qui eas omittunt, dubium non eſt, & quidem ex ſe mortaliter, quia ex ſe gravis res eſt.

5 Excuſat autem à mortali. Sanch. *l.* 3. *matr. diſp.* 5. *nu.* 7. Villalob. Diana, aliique apud Averſ. mox citandum. Primò, parvitas materiæ, puta, ſi omitteretur tertia denunciatio, quando nullum eſſet mortale periculum, quod aliquod ſubeſſet impedimentum. Sed Averſa *qu.* 17. *ſect.* 2. *V. Non eſt itaque*, citans Pontium, & Coninch hanc putat, non eſſe parvitatem materiæ, unde aſſerit, illum relinquere, ſemper eſſe mortale. Ego in ejuſmodi unica omiſſione, dicto periculo non ſubjecta, grave momentum ſanè non invenio.

4 Excuſat Secundò, diſpenſatio Superioris ex cauſa juſta. Sed quis Supe-

Digitized by Google

Superior? Quæ cauſa? Jam ſubdo, ubi etiam babebitur tertia excuſatio, id eſt neceſſitas.

Quis in denunciationibus diſpenſet?

5 Epiſcopus, & ejus Vicar. Gen. (non quidem foraneus) & omnes, qui Juriſdictione Epiſcopali gaudent, veniuntque ſub nomine Ordinarii (quos ſupra *c.* 2. nos recenſuimus) poſſunt diſpenſare ad unam, vel ad omnes denunciationes, juxta exigentiam cauſæ, de qua mox.

6 Quid, ſi contrahentes ſint diverſarum Diœceſum, indigent ne diſpenſatione utriuſque Epiſcopi?

Reſpondeo, non indigere. Unus enim Epiſcopus ſufficienter diſpenſare poteſt: ſiquidem cum ſuo ſubdito diſpenſans, diſpenſat etiam validè, ratione connexionis cum altero; idque etiamſi Matrimonium contrahendum ſit in Diœceſi alterius.

7 Idem Epiſcopus delegari alteri Clerico, quamvis non Sacerdoti, poteſtatem diſpenſandi in denunciationibus poteſt, etiam & Vicarius Gen. etiam ex vi Vicariatus eandem delegare, ſaltem ſpecialiter in hoc, vel illo caſu, ut fusè babes apud Sanch. *lib.* 3. *matrim. diſ.* 7. Barboſ. *in Trident. ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform. matr. à nu.* 55. Pont. *lib.* 5. *c.* 31. alioſque.

8 Parochus diſpenſare in denunciationibus nequit, niſi tantæ eſſet neceſſitatis, ut Epiſcopus obligaretur diſpenſare, & ad ipſum aditus non daretur. Vide Sanch. *loc. cit. diſp.* 10. *n.* 27. Averſ. *loc. cit. ſect.* 2. *V. Si tamen.* Barboſ. *loc. cit. n.* 50.

Quas ob cauſas.

9 Cauſæ, ſine quibus Epiſcopus nequit diſpenſare, & cum quibus poteſt, ad duas reducuntur. Prima eſt probabilis ſuſpicio, ne Matrimonium malitiosè impediatur. Ita expreſsè Trid. *loc. cit.*

10 Secunda eſt periculum gravis damnis, ſive animæ, ſive corporis, ſive famæ; quæ omnia explicata minutiùs legere potes apud Sanch. *loc. cit. diſp.* 9. Pont. *loc. cit. c.* 31. G. Hurtad. *diſ.* 5. *matr. diffin.* 20. Averſ. *loc. cit. ſect.* 2. *U. Utque*, alioſque. Has cauſas notat Averſa *loc. cit.* cognoſcendas eſſe ab Epiſcopo privatim, & extrajudicialiter. Rectè: nam Trid. ejus prudentiæ, & judicio id remittit.

11 Matrimonium eſſe contrahendum inter Magnates, quia ſolent eſſe nota eorum impedimenta, & inter eos, qui inæqualis ſunt conditionis, ut inter nobilem, & ignobilem, ſenem, & puellam, divitem, & pauperem, quia eſſet nimius pudor, & verecundia ex parte uoius ex his conjugibus id publicè in Eccleſia prædicari: & inter diuturnos concubinarios exiſtimatos ut conjuges, quia per denunciationes Matrimonii contrahendi palàm fieret eorum peccatum, ad ſecundum hoc caput reducuntur, quare afferunt ſufficientem Epiſcopó, ſed prudenter omnia conſideranti cauſam ad diſpenſandum ſuper denunciationes, ut docent plures, quos citat, ſequiturque Leand. *diſp.* 7. *matr. q.* 62. 63. *&* 64. Quando gravis urget cauſa, ut ſi quis in articulo mortis vellet Amaſiam ducere in uxorem, ut à damnationis periculo liberaretur, vel ut prolem legitimaret, vel ne puellam cum dedecore relinqueret, obligari Epiſcopum ſub mortali, ad diſpenſandum, meritò iidem notant. Addit Leander, tunc, ſi non eſt aditus ad diſpenſantem, poſſe licitè in dictis gravibus neceſſitatibus Matrimonium contrahi ſine diſpenſatione denunciationum, quia neceſſitas non habet legem; ſed certè tunc jam adeſt Parochus, qui, dixi *n.* 8. diſpenſare poterit.

12 Duo tamen ſunt præſtanda. Alterum, debere Epiſcopum reddi moraliter certum, ſed extrajudicialiter, nullum impedimentum ſubeſſe inter diſpenſandos. Alterum, debere Epiſcopum prohibere eoſdem, ne poſt contractum Matrimonium illud conſumment, antequam fiant dictæ denunciationes, id, quod intelligitur, quando Epiſcopus expenſis cauſis ſolùm diſtulit denunciationes. Nam ſi judicavit eſſe omnino omittendas, non habet locum dicta prohibitio, ut notat Averſa, *loc. cit. ſect.* 2. *V. Cæterum.*

13 Quòd ſi conjuges, quibus non eſt data totalis diſpenſatio denunciationum, Matrimonium conſumment, etiam abſtrahendo à peculiari Epiſcopi prohibitione, & etiam ſi ſint moraliter certi, nullum ſibi obſtare impedimentum, peccabunt ex vi Tridentini mortaliter, ut verius putat Sanc. *l.* 3. *matr. diſ.* 15. non ſolùm prima vice, ſed toties, quoties copulantur. Quamvis Henriquez citatus ab eodem putet, ſolùm prima vice peccare. Mihi expendenti utriuſque rationes, quas ipſi afferunt, videntur utrique loqui probabiliter, quando conjuges moraliter ſunt certi de impedimenti carentia: Id, quod fortaſsè innuit Sanch. dum ſuam ſententiam veriorem pronunciat, ſic enim videtur, veram ſupponere contrariam.

§. II. *Praxis denunciationes exhibendi.*

1 Debent denunciationes ex Tridentino *loc. cit.* fieri à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus feſtivis, inter Miſſarum ſolemnia, ad finem, ut impedimentum, ſive dirimens, ſive ſolùm impediens, quod fortè inter contrahentes intercedit, manifeſtetur. Expende breviter ſingula.

A proprio contrahentium Parocho.

2 A proprio Parocho, ſeu ab ejus delegato debent hæ denunciationes fieri, eæque, ut ex ſe patet, in propria contrahentiſi Parochia: Quòd ſi contrahentes ad ſuam propriam quiſque pertineat Parochiam, in utraque illas fieri oportebit. Quid, ſi quis plura habeat domicilia, quales ſunt illi, qui per medium annum habitant in una Parochia, ſeu Diœceſi, & per aliud medium, in alia?

Reſpondeo. In ea ſatis erit, fieri, ubi facilius creditur ſciri poſſe impedimenta. Ita Sanch. *lib* 3. *matr. diſ.* 6. *n.* 6. adderem debere fieri in utraque, quando alterutram ſufficientem ad intentum Parochus non judicaverit.

3 Pro vagis non ſolùm debet Epiſcopus (ſine cujus licentia à Parochis, ut ſupra vidimus, non ſunt hi copulandi) eorum impedimenta inquirere per denunciationes facienda in loco, unde fortè venerunt, ſed etiam, juxtà ſuam prudentiam, debet per alias diligentias veritatem carentiæ impedimentorum agnoſcere. Ratio eſt, quia pro iis, qui vagantur, immò & qui exteri hinc indè habitare ſolent, ſolæ denunciationes non videntur ſufficientes ad impedimenta detegenda.

Tribus continuis diebus feſtivis.

4 Id non notat, feſtivos dies ad denunciationes aptos, debere eſſe ſine interjectis feriis, nam poſſunt rectè denunciationes fieri tribus diebus Dominicis, ſed ſolùm notat tanquam melius, ut ſi poſt primam v. gr. denunciationem ſequatur alius dies feſtivus, non negligatur tunc fieri denunciatio ſecunda; cujus fortè ratio eſt, ne, ſi tunc negligatur, & diù ſequentes denunciationes differantur, Parochiani obliviſcatur monitionis anteà factæ, & ipſi etiam differant, ſeu negligant impedimentum detegere.

5 Nonnulli apud G. Hurt. *diſ.* 5. *matr. diffin.* 18. *n.* 60. putant, non poſſe denunciationes fieri tribus diebus feſtivis immediatè ſibi ſuccedentibus, ut accidit v. g. in Paſchate, ſed certè immeritò, quia ſufficienter ſic Tridentini præſcriptum cuſtoditur.

6 Illud conſilium eſt non contemnendum, ut expleta tertia denunciatione, expectentur aliqui pauci dies, quo videri poſſit, an impedimentum aliquod opponatur: nam ceterùm id non eſſe neceſſe: & poſſe eodem die, quo ultima ſit denunciatio, contrahi Matrimonium, mihi dubium non eſt. Dixi (aliqui pauci dies) nam non eſſe differendum diù Matrimonium, puta poſt duos, vel quatuor menſes, monet Pont. *l. c. c.* 30. & Bonac. apud Barboſ. *l. c. n.* 31. quia facilè illo temporis ſpatio aliquod ſuboriri inconveniens poſſet, quod anteà non erat.

Inter Miſſarum ſolemnia.

7 Non id dicitur tanquam neceſſarium: Exiſtimo enim cum Averſ. *q.* 7. *matr. ſect.* 1. *V. Adnotari*, intentioni Tridentini ſatisfieri, ſi hæ denunciationes fiant in loco publico, ubi ſit Magnus Fidelium concurſus, vel poſt concionem, vel poſt ſimiles actiones frequentia populi celebres.

Quamnam obligationem contrahant ex his denunciationibus Fideles detegendi impedimenta?

8 Hæ denunciationes ſunt veluti edictum Epiſcopale, quo præcipitur Fidelibus, ut ſi noverint aliquod impedimentum, ſive dirimens ſive tantùm impediens Matrimonium, ut eſſet Votum ſimplex Caſtitatis, vel ſponſalia cum altero contracta, illud Parocho manifeſtent. Hinc ergo ſequitur, Fideles, etiam ipſos contrahentes, obligari ad dictam manifeſtationem ſub mortali. Ita Sanch. Pont. Guttierr. & communiter cum Caſtrop. *diſ.* 2. *de ſponſ. p.* 13. §. 6. Eſt enim res gravis. Noverint, inquam, ſive ex cauſa ſcientiæ, ſive ex auditu à fide dignis, non verò ſi à fide non dignis, neque ſi non recordentur, à quo, vel à quibus audierint: nam ſic non dicetur quis noſcere impedimentum, ad effectum, qui intenditur ab Eccleſia, cùm in ea incertitudine ad nihil procedi prudenter poſſit.

9 Quid, ſi impedimentum ſit occultum, ut eſſet affinitas orta ex copula fornicaria, obligabimur ne illud manifeſtare?

Reſpondeo. Si non potes avertere Sponſos à Matrimonio, obligaris, ſed occultè, etiam ſi ſcires ſub ſecreto naturali, & cum juramento (ſed non, ſi ſcires in confeſſione Sacramentali) quia hæc manifeſtatio non eſt ordinata ad puniendum, ſed ad peccatum removendum. Ita Sanc. *lib.* 3 *matr. diſp.* 13. & Hurt. *diſ.* 4. *diffin.* 21. apud quos multa minutiùs legere poteris de hac re.

10 Si tu ſcires impedimentum occultum, quod probare non poſſes, te non obligari detegere, putat Pontius, *lib.* 5. *c.* 34. *n.* 5 aliique, quia nemo tenetur (inquiunt) denunciare, quod nequit probare. Sed puto, te obligari. Ita Sanch. Fagund. Gaſpar. Hurtad. Laymao. Coninc. aliique, quos citat, ſequiturque Boſſ. *c.* 7. *matr. num.* 137. Leand. *diſ.* 7. *matr q.* 88. Caſtrop. *loc. cit.* Ratio eſt, quia hæc revelatio non eſt ad puniendum, ſed ad evitandum peccatum, & ex alia parte impedire Matrimonium poteſt, etiam unus denunciator, ut notat idem Sanch. *l.* 3. *de matr. diſ.* 13. *n.* 2. vel certè is unus poterit viam aperire, ut major diligentia ad cognoſcendam veritatem impedimenti adhibeatur. Atque in hoc caſu, quo defertur à Fideli impedimentum non debebit Parochus procedere ad alias denunciationes, neque ad aſſiſtendum Matrimonio, ſed negotium occultè remittat ad Epiſcopum, & ab eo (qui ſanè obligabitur rem inquirere, & examinare) expectet, quid faciendum.

Quas autem probationes facere debeat Epiſcopus, vide apud Sanc. *l.* 1. *matr. diſ.* 71. Pont. *l.* 5. *c.* 35. *&* 36. Sanch. *lib.* 1. *matrim. diſp.* 71. *&* 72. Pont. *dict. lib.* 5. *matr. c.* 35. *&* 36. alioſque.

Digitized by Google

11 Quòd ſi Epiſcopus, vel ejus Miniſter, ut veritatem venetur, ipſos conjuges fortè interroget de impedimento, debebunt & ipſi (niſi velint à Matrimonio deſiſtere) veritatem aperire. Si enim ex ſe, ut modò dixi, obligantur illud detegere, multo magis ut vult Sanch. *l.3. matr. diſp.*14. Pont. *l.5.c.*32. Averſ. *q.*7 *ſect.*4. ſi interrogentur; quod ſanè idem dici ſolet de ordinando, & de eligendo ad Beneficium, ſi hi babeant impedimentum, &c.

Quòd ſi habuerunt diſpenſationem, neque ipſi, neque alii obligantur detegere, quia fruſtranea eſſet manifeſtatio. Illud poſſet evenire, ut diſpenſatio fuerit in foro Conſcientiæ pro impedimento occulto, quod tamen, ſi eſt periculum, quod publicetur, manifeſtari debebit, ot remedio illo provideatur, quod ſupr. *Tr.*2. *de diſpenſ.c.*5. *n.*23. indicauimus.

12 Quid faciet Confeſſarius, ſi in volentibus contrahere, advertat, adeſſe impedimentum, quando prævidet, ſe non profuturum, ſi illos de eo admoneat, diximus ſatis *in opuſcula Confeſſionis l.*3. *c.*4. Vide etiam Sanch. *l* 2. *matr. diſ.*38. & Boſſ. 2. *de matr. à n.*86.

13 Denique ne te lateat, non teneri eum revelare, qui prudenter timet, ſequuturum ſibi graviſſimum damnum, aut inter alios magnum ſcandalum; Lex enim Charitatis, aut præceptum Superioris nos non obligat in tanto diſpendio, ut advertit Navar. *in ſumma c.*22. *num.*83. Sanc. Henr. Coninc. cum Caſtrop. *l.c.* aliique, docentque Sanch. Henriq. Coninc. cum Caſtropalo eos citaute.

Pœna contra non præmittentes Matrimonio denunciationes.

14 Matrimonium celebratum cum Parocho, & Teſtibus, ſed omiſſis culpabiliter denunciatinnibus, aliqui cum Molin. *Tract.*1. *diſp.*179. Hurt. aliique apud Caſtrop. ſuſtinent, non ſubiici pœnis Matrimunii clandeſtini; ſed jam communis eſt doctrina Caſtrop. *diſp.*2 *de ponſ.p.*13.*§.ult.* Sanch. Navarr. Pont G. Hurtad. quos citat, ſequiturque Leand. *diſp.*7 *matr.q.*91. ſubiici, quia in jure *C Cum inhibitio. De Cland. Deſponſ.* Matrimonium ſine denunciationibus clandeſtinum eſſe dicitur, id, quod Tridentinum nunquam correxit. Molinæ autem ſententiam probabilem meritò cenſet Caſtrop. *loc. cit.* quamvis ipſe noſtram, hoc eſt, communem ſequatur.

15 In Jure autem *d.c. Cum inhibitio.* G. Hurt. *diſp.*5. *matr. diff.*17. *n.*54. prima pœna contra Parochos, vel Sacerdotes ex eorum delegatione aſſiſteotes ejuſmodi Matrimonio clandeſtino, ideſt non præmiſſis denunciationibus, his verbis fertur, *Si Parochialis Sacerdos tales* (ideſt, eos, pro quibus denunciationes præmiſſæ non fuerunt) *conjunxerit, per triennium ab officio ſuſpendatur, gravius puniendus ſi culpa gravitas poſtulaverit.* Hanc ſuſpenſionem eſſe latæ ſententiæ dicit Covarruvias, eſſe ferendam Henr. & Sairus, quorum utramque ſententiam eſſe probabilem, indicat Filliuc *Tr.*17.*c.*6.*n.*102. eoſdem citans.

16 Secunda, eſt contra ipſos contrahentes, ſic enim dicitur ibidem; *C. Cum, Inhibitio. Deſponſ. Sed bis, qui taliter præſumpſerint, etiam in gradu conceſſo, copulari, condigna pœnitentia imponatur.*

17 Tertia, *C. Ex tenore Qui filii ſint legitimi*, ut, ſi conjuges prolem ſuſcipiant, ignorantes, ſe impedimento dirimenti laborare, ipſas proles, quæ aliàs legitima à Jure eſſe concedebatur, legitima non ſit, ſi dicti conjuges contraacrunt, non præmiſſis denunciationibus.

18 Aliam pœnam iiſdem impoſuit Tridentinum *ſeſſ.*24.*c.*5 *de ref. matr.* in hunc modum; *Qui quamvis ignoranter, intra gradus prohibitos contraxerunt ſpe conſequenda diſpenſationis careant, ſi* (Certè cum culpa) *Matrimonium contraxerunt, denunciationibus non præmiſſis* Hec Tridentinum, quod quidem non ligat manus Pontificum, quaſi hi non poſſint diſpenſare, ſed ſolùm his verbis notatur habito hoc ſenſu Concilii, difficilius Pontificem diſpenſaturum, & ipſos diſpenſandos obligari, quando petunt diſpenſationem exprimere Pontifici, ſe licèt ignoranter, quoad impedimentum, tamen ſine denunciationibus contraxiſſe. Hæc latius diſputata, lege apud citatos. Sanc. Conine. cũ Caſtr. *diſp.*2. *de ſponſ.p.*13.*§.ult.* & Averſ. *q.*7. *matr. ſect.*3.*§.ſeq.* aliiſque.

CAPUT IV.

De Benedictionibus, ſeu, ut vocant, Velationibus Matrimonii.

§. I. *Sub qua obligatione, &c.*

1 HÆc eſt poſtrema ſolemnitas Matrimonii inter Miſſarum ſolemnia omninò præſtanda Conjugibus, quando utrique contrahunt primas Nuptias, etiam aliàs corrupti, ſed non uxorati. Cùm autem ea Matrimonii accidentalis, illique jam contracto adveniat, ejus omiſſio ipſum invalidare non poteſt. Dixi (quando utrique) nam, ſi alter ex conjugibus ſecundas Nuptias contrahit, an ſit hoc Matrimonium ſecundum benedicendum, dicam mox *§. ſeq.*

2 An verò hujuſmodi ſolemnitatis omiſſiu afferat peccatum, diſtinguendum eſt. Nam vel quæris, an ſit peccatum illas omnino negligere, vel quæris an peccatum ſit, Matrimonium conſummare, antequam illæ accipiantur. In hoc poſteriori caſu multos habemus Doctores aſſerentes, non eſſe mortale (præciſo ſemper ſcandalo, earumq; contemptu) immò nec eſſe veniale Ita Sanchez, Azor. Pont. adducti, & excepti à Leandro *diſ.*7. *matr. q.*82. Adde Averſ. *q.*20. *matr. ſect.*4.*§. Deinde*, Solum enim conſilium hoc eſt, non præceptum, ut clarè oſtendunt illa Concilii verba, *Sancta Synodus hortatur, ut conjuges ante Benedictionem Sacerdotalem in templo ſuſcipiendam in eadem domo non cohabitent.*

3 At in priori caſu, diſſentiunt prædicti. Averſ. enim, *de matr. c.*9. *n.*7. & Leander. *loc. c.* cum aliis aiunt, eſſe mortale, Sanchez, & Bonacina cum aliis ab iiſdem citatis ajunt, mortale non eſſe. Illi affirmant, quia cenſent illud eſſe præceptum Eccleſiæ de re gravi; hi negant, quia contra putant, præceptum, ut potè de ſuſcipiendo Sacramentali, non autem Sacramento, de re gravi non eſſe. Utrumque, probabile. Sed mihi probabilior eſt ſententia hæc negans, quia, niſi clarè conſtent onera gravia, nolo ea Fidelibus imponere.

4 Et hìc quidem non improbabiliter docet Sanch. *l.*3. *matr. diſ.*12. *n.*10. Cui adde Villalob ap. Leand. *loc. c. q.*74. Epiſcopum poſſe per alias pœnas cogere conjuges ad ejuſmodi Benedictiones aſſumendas, ſed non per excommunicationem, quia hæc res non eſt adeò gravis, ut per excommunicationem urgeri queat; quid contra Sanch. ſentiant Leander. *loc. cit.* & alii.

5 In ſententia autem affirmante eſſe mortale, Benedictiones negligere (quæ ſententia certè probabilis eſt) obligatio ſub mortali ſolùm eſſet, ne prima vice conjuges conſumment Matrimonium, omiſſa Benedictione, non verò pro vicibus aliis.

§. II. *Secundæ Nuptiæ an ſint benedicendæ?*

1 QUando Conjuges ambo, vel alter ipſorum contrahit ſecundas Nuptias, non debent benedici, ut probant ex Sacris Canonibus Bellarminus *de matr. c.*16. Sanch. *lib.*7. *diſ.*82. Barboſ. *in Trid. ſeſſ.*24.*c.*1. *de reform. matr.* aliique. Ratio præcipua eſt, quia Benedictiones ſolemnes Eccleſiæ non ſolent ex Jure repeti, *C. Vir. De ſec. Nupt.* ſuper eadem re.

2 Nihilominus quamvis ita res ſe habeat ex vi Juris, tamen, ſtandum erit conſuetudini, quam ſingulæ Eccleſiæ laudabiliter ſervant. Nam alicubi, quando alter ſolus ex conjugibus, ſive vir, ſive fœmina acceperat in primis ſuis Nuptiis Benedictionem, rurſus accipit in ſecundis, ſi ducat conjugem, ſed primas Nuptias incuntem, & certè ita eſſe conſuetudine introductum, abſolutè docet Sanch. *l.c.* teſtans adeſſe etiam de hoc quandam Extravag. Joan. 22.

3 Alicubi autem, quando fœmina tunc primùm contrahit, ſeu anteà benedicta non fuerat, iterùm cum viro, quamvis viduo antè benedicto, benedicitur, non autem contra, ideſt, quando fœmina benedicta fuerat, licèt vir non fuerit benedictus. Et Averſ. *l.c.§. Jam vero*, quidem teſtatur, in Italia ita introductum communiter eſſe. Servetur ergo, ut dicebam, cujuſcunque Eccleſiæ conſuetudo.

4 Pœna Parochi benedicentis ſecundas Nuptias in caſu per jura, vel prædictas conſuetudines non permiſſo, eſſe arbitrariam ab Epiſcopo infligendam, concludit Boſſ. *c.*9. *de matr. n.*43.

§. III. *Quiſnam Nuptias benedicit?*

1 INflicta eſt à Tridentino pœna ſuſpenſionis ipſo facto ab Officio, & Beneficio, ei Parocho, qui benedicit conjuges alienæ Parochiæ, quæ ſuſpenſio ſit duratura, quandiù ab Ordinario ejus Parochi, à quo Benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur. Vide, quæ dixi ſupra *c.*2. *§.*5 *num* 22

2 Hinc igitur vides, per Parochum, vel per Sacerdotem ex ejus licentia Nuptias eſſe benedicendas, & quia Benedictiones dandæ ſunt inter Miſſarum ſolemnia, ideò ad has non poſſe delegari, niſi Sacerdotem.

3 Si, antequam conjuges Benedictiones acceperint, mutent domicilium, Parochus hujus domicilii debere Benedictiones dare, dubiumne ſit, quia tunc ille eſt proprius Parochus; & denique hic diſcurre, ſicut diſcurrimus de Parocho, cùm de ejus præſentia ad Matrimonium nuper diſputavimua.

4 Sed peccabitne Parochus benedicens conjuges alienę Parochię? Reſpondeo, quandoquidem is lęderet Jus alieni Parochi, & incurreret ipſo facto in ſuſpenſionẽ modò dictam, ideò ex capite incurſus in ſuſpenſionem, aliquis poſſet excuſare à mortali prędictũ Parochum quia ſicuti nonnulli Doct. quos ego *l.*3. *opuſc. de Sacrif. Miſſ c.*1.*§.*8.*n.*7. citavi, docent pœnam, etiam ipſo facto, ſuſpenſionis, non eſſe ſignum obligationis ſub mortali, ita in caſu hoc. Ex capite item læſionis Juris alieni facilè etiam quis poſſet excuſare à mortali eundem Parochum, ſi ſemel, aut iterùm alienam ovem benediceret, quando modicum judicaretur eſſe præjudicium Parochi proprii, non verò, quando ſæpè, & cum gravi ejuſdem præjudicio. Ita de Fideli Eucharistiam ſemel, aut iterùm ſuſcipientem extra ſuam Parochiam in Paſchate, qui cœterùm paratus eſt, ſuum Parochum recognoſcere, ita, inquam, ego philoſophatus ſum *in opuſc. de Commun. c.*4.*§.*4.*n.*50. pari igitur modo poſſet aliquis philoſophari in præſenti caſu.

§. IV. *Quonam tempore Benedictiones concedendæ non ſint?*

1 QUamvis Jure antiquo dies plures exciperentur, in quibus prohibitum erat, Benedictiones conferre, hodie tamen Tridentinum *ſeſſ.*24. *c* 10. *de reform. matr.* prohibitionem reſtringit ad Adventum, & Quadrageſimam his verbis: *Ab Adventu Domini Noſtri uſque in diem Epiphaniæ, & à Feria Quarta Cinerum uſque in Octavam Paſcha incluſiuè, antiquas ſolemniam Nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſervari Sancta Synodus præcipit, in aliis verò temporibus Nuptias ſolemniter celebrari permittit.*

2 Hoc præceptum, quo ſolùm prohibentur dictæ Benedictiones

(nam

nam ceterùm quocumque tempore poſſunt iniri ſponſalia, denunciationes fieri, contrahi Matrimonia, illaque conſummari) cenſeo cum Averſa *q.20. de matr. ſect. 2. V. Obligat.* obligare ſub mortali. Ratio eſt, quia id præcipit Tridentinum in honorem, & reverentiam illorum dierum, ſicuti præcipit Eccleſia, jejunia, feſtos dies, &c.

3 Præterea conjuges recipientes Benedictionem prædictis diebus jubentur *c. Non oportet 2.33. q. 4.* ſeparari ad arbitrium Epiſcopi, (ſed certè excluſo incontinentiæ periculo) quòd ſi conjuges ſic puniuntur, multo magis & ipſi Parochi diebus illis vetitis benedicentes, erunt ad arbitrium ejuſdem Epiſcopi puniendi, nam in jure non adeſt pœna taxata, ut notat Averſa *loc. cit.* Poſſe autem Epiſcopum diſpenſare, ut dictis diebus Benedictio ex cauſa urgente (quæ certè rariſſimè contingere poteſt) omittatur, docet Sanch. *lib. 7. matr. d. 7. n. 6.*

4 Tempore interdicti localis generalis, vel ceſſationis à divinis dubitare quis poſſet, an conferri ita licitè queant ejuſmodi Benedictiones, ſicuti ea probabiliſſima ſententia apud Hurt *de interd. diſ. 8. n. 27.* licitè poſſunt contrahi matrimonia, & dubitationi reſpondendum eſt negativè, ideſt non conferri licitè. Ratio eſt, quia hæc ſunt propriè officia Eccleſiaſtica, quæ tempore dicti Interdicti certo prohibentur. Vide de hoc nimis plura apud Boll. *c. 9. de matr. §. 19. & ſeqq.*

§. V. *Quandonam, & ſubqua obligatione à ſolemni traductione Sponſæ in domum Sponſi ſit abſtinendum?*

1 QUemadmodum urget prohibitio adhibendi Benedictiones tempore Adventus, & Quadrageſimæ, ita, traducendi Sponſam in Sponſi domum cum ſolemni pompa; id enim videtur à Sacris Officiis Fideles avocare, quod pro Sacris illis diebus minus decet. Dico (cum ſolemni pompa) non enim vetatur ſimplex deductio Sponſæ in domum Sponſi.

2 Docet autem Sanch. *lib. 7. matr. d. 7. n. 18.* pompam moderatam non afferre culpam ullam, paulò excedentem afferre venialem ſaltem, excedentem verò ita, ut ex arbitrio prudentis, judicetur notabiliter detrahere ſanctis illis diebus, atque anſam dare aliis notabilis offenſionis, & ſcandali, culpam afferre mortalem.

3 At Pont. *lib. 6. c. 8. n. 10.* quem ſequitur Averſ. *l. c. V. Non obligare*, docet potiùs eſſe dicendum, abſolutè mortalem culpam afferre, quia id grave præceptum eſt; Siquidem ejuſmodi pompa interdicitur in reverentiam illorum dierum, ſicuti de Benedictionibus à nobis dictum eſt *§. præc. n. 2.* & ſolùm afferre culpam venialem ex parvitate materiæ, quando ſcilicet pompa eſt adeò moderata, ut ex illa parum detrahi ſanctitati illorum dierum prudenter judicetur.

4 Profectò utrumque video probabiliter loqui: ſed locutio Sanch. videtur eſſe caſtigatior, quia non eſt eodem modo ſentiendum de Benedictionibus, quæ ſunt officia Eccleſiaſtica, atque de hac pompa, quæ cùm ſit merè ſæcularis, & extra ſacra loca fiat, non ſtatim attingere videtur illorum dierum ſanctitatem, illiſque ſtatim detrahere; undè abſolutè, & de genere ſuo mortale eſſe peccatum dicenda ſit.

5 Puto denique, per ſe poſſe Epiſcopum diſpenſare, & concedere ſolemnem dictam traductionem, ſi enim potuit *§. præc. n. 1.* concedere Benedictiones in diebus vetitis, quæ ſunt officia Eccleſiaſtica, multo magis prædictam pompam, quæ ex natura ſua ſæcularis eſt. Dico (per ſe) nam ex alio capite vix unquam poterit Epiſcopus illam concedere, nam cùm ad diſpenſationem legis latæ à Summo Pontifice nequeat Epiſcopus, ut alibi dictum eſt, diſpenſare, niſi ex rationabili, & proportionata cauſa, quandonam hæc aderit in caſu pompæ, de qua agimus? Quæ ſemper ſuperflua, & prodiga conſuevit eſſe, ac facilè differri in aliud non Sacrum tempus poteſt.

TRACTATUS VII.

DE

OBLIGATIONIBUS

EX MATRIMONIO

Conſurgentibus, ubi etiam de Divortio.

Duo genera obligationum conſidero in Conjugibus, alteram neceſſariam voco, voluntariam alteram. Prior quinque habet Capita, Poſterior duo, ut jam ex ſigillatim explicandis patebit.

CAPUT PRIMUM.

De obligationibus Conjugum neceſſariis.

§. I. *Prima obligatio, hoc eſt Cohabitatio.*

1 SIve ex Matrimonii natura, ſive ex lege divina nobis promulgata per illa Summi Dei verba. Gen. 2. *Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*, individuam vitam agere conjuges debent ſub eodem tecto, in eadem menſa, in eodem toro. Unde, niſi à

Tamb. T. II. De Sacram.

gravi cauſa excuſentur, grave ex genere ſuo peccatum committunt, ſi ſecus faxint.

2 Gravis autem cauſa eſſet, ſi timeret alter ex conjugibus ſibi mortem, vel læſionem membrorum, vel grave damnum, ſive animæ, ſive corporis, ut, ſi ab altero ſollicitaretur ad peccatum, ſi periculum ſubiret inficiendi ſe morbo aliquo contagioſo. Si autem ejuſmodi pericula non eſſent ex cohabitatione, eſſent verò ex debiti redditione, teneretur conjux cum conjuge infirmo cohabitare, conſuetaque præſtare obſequia, reddere autem debitum non teneretur, juxta ea, quæ à nobis dicta ſunt *lib. 7. Dec. cap. 3. §. 5. num. 24.* legique poteſt Averſa *q. 23 matr. ſect. 3 V. Decimò tandem.*

3 Verùm advertè Primò, ſi in caſibus, in quibus excuſaris à cohabitatione, neſciatur cauſa, debere oſtendi, & publicari aliquam aptam excuſationem, ne anſa detur aliis cogitandi aliquid minus decorum de altero conjuge.

4 Adverte Secundò, ſi nulla adſit excuſatio, poſſe virum, vel uxorem cogi ad mutuam dictam habitationem, tum à Judice Eccleſiaſtico, tum à Judice Sæculari (ſed ab hoc, quando cauſa non cohabitandi non dependet à controverſia valoris Matrimonii) ratio eſt, quia Eccleſiaſtica poteſtas ſic tuebitur Jura Matrimonii, quod eſt Sacramentum, Sæcularis verò tuebitur Jura Civilia, cùm Matrimonium contractus civilis ſit.

5 Adverte Tertiò. Quid dicendum Primò, ſi ipſa uxor, quamvis, ut dictum eſt, non obligetur, velit tamen cohabitare cum ſuo viro laboranti morbo contagioſo propter amorem, quo illum proſequitur, poteſt ne licitè cohabitare? Secundò; Quid dicendum, ſi velit debitum reddere cum ſuo vitæ periculo?

6 Reſp. de priore ex bis ſatis ego *dixi lib. 6. in Dec. c. 2. §. 7. n. 7.* De poſteriore *lib. 7. in Dec. c. 3. §. 5 n. 24.*

Profectio Conjugis in alium locum.

7 Quoniam verò non raro occurrit caſus, quo unus ex conjugibus aliò proficiſci debeat, quæſtio hic celebris eſt, An alter eum debeat comitari, ut cum illo juxta matrimonii leges cohabitet? Loquimur autem, quando ante contractum Matrimonium nullum præceſſit pactum, quo conjuges ſe obligaverint habitare certo in loco: ſi enim pactum præceſſit, ſatis dictum eſt ſupra *Tract. 3. c. 4. n. 4.*

8 Reſpondeo. Id quatuor ſequentibus Regulis planum fiet. Prima, Uxor debet ſub mortali ſequi virum, quando ex quacumque cauſa, ſed non turpi, & inhoneſta, aliò vir commigrat, modò uxori id grave non afferat nocumentum, (ut habet Laym. *lib. 5. tr. 10. p. 3. c. 2. num. 5.*) ſeu, ut habet Sanch. *lib. matr. d. 4. num* 15. modò ipſius uxoris ſtatum id non dedeceat.

9 Multò autem magis debebit uxor ſequi virum, ſi anteà ſciebat conſuetudinem viri, qua alibi habitare conſueverat. In quo certè caſu major cauſa, ſeu majus damnum eſſe illud debebit, quod ipſam ab ejuſmodi ſequela excuſare valeat, illa enim ſcientia poſita, viſa eſt uxor conſentire, tranſmigrare. Lege Caſtr. *d. 1. de ſponſ. p. 15. §. 1.*

10 Regula ſecunda. An teneatur uxorem ſequi, ſi ea aliò ex neceſſitate commigrare, ſeu alibi habitare compelletur, puta propter ſanitatem, vel ſimile quid: nam in mutuis obſequiis paris ſunt conditionis conjuges. Sunt tamen ſuæ excuſationes pro viro, quas modò diximus pro uxore, hic proportionaliter applicandæ.

11 Regula tertia. Si mutuo conſenſu & ſine ſcandalo, aliove incommodo conjuges recedant, ſeque ab habitatione ſeparent, cùm tunc injuria alteri non fiat, non eſt, unde ex hoc capite culpa ulla committatur. Incommodum autem eſſet, ſi quia ſeparationis cauſa neſcitur, daretur occaſio malè judicandi de alterutro; ſi ſeparatio fieret ex indignatione, vel odio; ſi periculum eſſet incontinentiæ. Et quidem propter hanc poſtremam conſiderationem, rectè Abbas *i. n. 7. De Conjugio.* monet, ne Judex Eccleſiaſticus ulla ratione permittat conjuges juniores ſeparatim vivere; prudenter Sanctus Paulus 1. ad Cor. 7. *Nolite* (inquit) *fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, & iterùm revertimini, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram.*

12 Regula quarta. Si vir non aliò commigret ibi domicilium fixurus, de quo caſu hactenus dictum eſt, ſed velit per Provinciam vagari, uxor non obligatur ut habent Sanchez *loc. cit.* & Caſtr. *l. c. num.* 5. cum viro peregrinari, quia ſic vagari, non decet mulierem, niſi fortè, quando celebratum fuit Matrimonium, ſciebat uxor, hanc eſſe conſuetudinem viri; tunc enim videtur conſenſiſſe huic incommodo. Multo minus vir obligabitur ſequi uxorem vagari volentem) qui certè caſus rariſſimus eſt.) Adde ſi vir ex aliqua juſta cauſa vagari cogeretur, non eſſe obligandum, ſecundùm Sanch. *num.* 14. & Caſtr. *num.* 5. ducere uxorem volentem eum ſequi, quia nimis id moleſtum eſſet ipſi viro, & nimis indecens uxori.

13 Nota, quamvis longam peregrinationem nemo ex conjugibus vovere, vel ſuſcipere valeat licitè, niſi ex aliqua neceſſitate, vel niſi ex mutuo conſenſu, idque juxta dicta *n.* 11. brevem tamen ſuſcipere, vel vovere poteſt vir, invita uxore; ſed non uxor, invito viro. Ratio eſt, quia vir non eſt uxori ſubditus, cùm ipſe ſit uxoris caput, unde liberior vir eſſe debet in iis, quæ non multùm offendunt rationem conjugii, quam uxor, quæ cùm ſubdita ſit viro, gubernanda eſt, præſertim in ejuſmodi peregrinationibus, quæ, tametſi breves, mulieri nequaquam convenire, niſi cum quibuſdam circumſtantiis ſolent.

Digitized by Google

Cohabitatio cum Conjuge excommunicato.

14 Ex dicta cohabitationis obligatione, ne ea ſit unquam impedita, conceditur conjugi, ut licitè poſſit cum altero communicare, etiam ſi is ſit excommunicatus vitandus, ut omnes docemus, & ego diſertè iterùm, & minutiùs dicam, ſi Deo placuerit *in Tr. de Excomm.* in explicatione illius carminis *Utile, Lex, Humile, Res ignorata, Neceſſe*, ubi particula, *lex*, ſignificat legem Matrimonii, illuc adi, ubi excipiemus participationem in crimine criminoſo, &c.

A Servitute cohabitatio conjugum non impedienda.

15 De hac re ſatis multa dixi ſupra *t.1. de imped. c.3.* Solùm in preſentia reſtat ſequens doctrina.

Matrimonium inter duos liberos ejuſmodi effectum inducit, ut neuter licitè poſſit, ſe in ſervitutem tradere, ſeu vendere, altero invito; id enim præter gravem ignominiam, quam affert alteri, maximum prædictæ obligationi cohabitationi præjudicium ferret.

16 Invenio autem notabile diſcrimen inter virum, & uxorem, Nam uxor non poteſt ſe validè vendere abſque viri conſenſu, poteſt ſe validè (quamvis illicitè) vendere vir ſine conſenſu uxoris. Ratio eſt, quia, uxor ob ſubjectionem, quam habet ſub viro, non poteſt de ſe diſponere, poteſt quantum eſt ex hoc capite Juſtitiæ vir, qui non eſt ſubjectus uxori, niſi in convenientibus ad redditionem debiti conjugalis, quam certè ſervitus ex ſe non impedit. Hanc ſententiam ſequuntur Sanch. *lib.7. matr. d.23. nu.1.* citans D. Thomam, Aver. *q.12. matr ſect.1. V. Rurſus* aliique, ſed Pont. *lib.7. matrim. cap.44.* æquales facit in hoc conjuges, & invalidam eſſe putat, invito altero, ſui cujuſcunque conjugis venditionem, quam æqualitatem probabiliter adeſſe, negare non poſſum.

17 Dixi, altero invito, ex communi enim conſenſu non eſſet peccatum ſe vendere, quantū eſt ex capite Juſtitiæ, quia volenti. & conſentienti non fit injuria; Nam cœterùm ſcimus omnes, facilè poſſe intervenire alia inconvenientia, unde illicita eſſet ejuſmodi venditio.

18 Advertendum tandem eſt, in eo caſu, quo venderet ſe vir, volente uxore; Ipſam uxorem non amittere ſuam libertatem, ſed ſolùm ſibi præjudicare non parum. Tunc enim ejus vir factus jam ſervus, ipſa conſentiente, debebit præferre obſequia Domini obſequiis, aliàs debitis ipſi uxori. Idem dic, ſi uxor, conſentiente viro (Qui certè mihi videtur caſus moraliter impoſſibilis) ſe vendat.

§. II. *Secunda, & Tertia conjugum obligatio.*

Ideſt.

Mutua præſtatio alimentorum, & educatio filiorum Remiſſivè.

1 DE his quæſtionibus dictum eſt à me ſatis *lib.5. in Decal. c.3. §. 3.* quem locum ſtudioſus adire facilè poterit, vel adeat Averſam, *q.21. matr. ſect.4.* Caſtr. *d.3. de ſponſ. p.5. §.2.* de priori argumento benè differentes, & de poſteriore Bonac. *cit. c.4. Dec. præcep.* alioſque *ibidem* citatos.

§ III. *Quarta conjugum obligatio.*

Ideſt.

Correctio Mutua.

1 VItæ magnæ conjunctio, quæ eſt inter conjuges, exigit, ut mutuo iidem ſe conjugali affectu corrigant, & ad peccata evitanda ſe invicem adjuvent, id, quod duobus fieri poteſt modis. Primò, adhortatione. Secundò, punitione. Tum igitur vir, tum conjux adhortatione uti poterunt, & aliquando, juxta regulas correctionis fraternæ, debebunt: ita tamen, ut vir, (quippè qui uxoris caput) illa, quæ pertinent ad familiæ gubernationem, poſſit uxori præcipere, ſed præcipere non poſſit uxor viro, nam hæc ſolùm poterit, debebitque proponere, atque illa prudenter urgere.

2 At verò, quoad punitionem, nullo modo conceditur uxori, poſſe virum punire, viro autem uxorem punire leviter, & moderatè conceditur: leviter, inquam, quia ipſa ſerva non eſt, ſed viri ſocia, atque una caro cum illo. Et quidem nunquam ex odio, ſed ex Charitate, Zelo, & Amore Juſtitiæ. Semper autem juxta proportionem culpæ, immò levius, quam culpa requirit, ut par inter conjuges, & amor cuſtodiatur. Hinc fit, ut ſi grave delictum committat uxor gravi punitione corrigendum, id ad maritum non pertineat, ſed ad publicum Judicem.

3 Si quæras magis in particulari menſuram ejuſmodi punitionis. Reſp. id ita cordatè, ac breviter explicari à Caſtr. *d.3. de ſponſ. p.5. §.3. n.31.* ut ſatis ſit ejus verba hìc ſubſcribere.

4 *Certum eſt*, inquit, *non poſſe maritum punire uxorem pœna mortis, mutilationis, exilii, perpetui carceris*, (intelligo publici, vel perpetui, vel diuturni) *vulneris, alteriuſque percuſſionis, ex quo ejus ſalus, vel membrum periculum ſubeat: has enim pœnas ſibi Reſpublica reſervavit; quas nec Dominus, ratione ſervorum, permiſit. Plerumque cenſerem, ſubtractione cibi maritum uti debere in uxore punienda, quia hæc pœna ſufficiens videtur ad communes defectus puniendos: Cui pœna addi poſſunt aliquot reclusionis dies etiam compedibus appoſitis: Uxorem tamen cædere alapis, conculcare pedibus, fuſtibus percutere, vix permitterem, quia conjugali affectus, & amori, qui ſemper ſpectandus eſt, hæ graves punitiones, ſi frequentes ſint, non leviter obſtant, Minus cenſeo concedendum verberum punitionem, quia hæc ſervorum propria eſt; & licèt aliquando, cauſa urgente, ingenui ſoleant affici hac punitione, id contingit, cum in minori ætate ſunt conſtituti. Quapropter (niſi cauſa graviſſima urgeret) peccatum mortale exiſtimarem eam punitionem, etiam ſi in ſuo genere levis, & moderata ſit, quia in ſe uxorem maximè dedecet, & in plurium ſententia præbet divortii cauſam. Atque ita ſuſtinet Sotus, Sanc. Mol. a.* Hæc Caſtr.

5 Rectè autem idem Doctor *ibid. n.3.* notat, in hac re maximè eſſe ſpectandam loci conſuetudinem, attenta uxoris conditione. Quippè uxor humilis, & plebeja gravius puniri ſolet, quam nobilis: In cujus dicti confirmationem mihi affirmavit quædam nobilis fœmina, nunquam hic Panormi à viris ſolere nobiles uxores, ne leviter quidem percuti, ſeu verberari: quod ſi quis ſecus id facere auderet, univerſos uxoris propinquos, dicebat fore commovendos.

§. IV. *Quinta conjugum obligatio, quæ eſt reſpectu tori, ſcilicet circa debitum conjugale Remiſſivè.*

1 HÆc eſt præcipua conjugum obligatio, qua ſcilicet hi tenentur debitum conjugale ſibi invicem reddere, ad quod per contractum Matrimonii, ad prolem generandam, ſe ſe obſtrinxerunt. Quoniam verò de ea *lib.7. in Decal. c.3. §.5.* præſertim à §.5. latè ſatis diſputavimus, inde totam hujus rei explicationem, ſine moleſta mea replicatione, habere facilè potes.

CAPUT II.

De obligationibus voluntariis, quas poſſunt in rebus temporalibus ſuſcipere inter ſe conjuges.

HUc reducimus Donationes, & Sponſalitiam largitatem: Nam de contractu dotis, ejuſque reſtitutione, mortuo conjuge, quæ eſt ex obligatione neceſſaria, alius eſſe ſolet diſputandi locus, nempè *in Tract. de contractibus.*

§. I. *Donationes liberales inter Conjuges.*

1 IN Jure communi (de quo nos ſemper loquimur) Donationes inter vivos factæ invicem à conjugibus, conſtante Matrimonio, invalidæ ſunt, atque ideò revocari poſſunt, etiam ſi Matrimonium fuerit ſolùm Ratum, etiam ſi Donatio fuerit facta ante Matrimonium, ſed dilato ipſius effectu in tempus jam celebrati Matrimonii. Conſtant hæc ex Jure, *Toto tit. ff. & C. de Donat. & C. ſinaſt eod.*

2 Ratio autem convenientiæ pro ejuſmodi invaliditate fuit, quia, ſi ejuſmodi donationes concederentur, alterum ex his duobus conſequeretur, quod ſcilicet, vel facilè depauperarentur conjuges, quia, ne ſe oſtenderent parum amantes, prodigè donarent, vel orirentur inter eoſdem continuæ diſcordiæ, ſi non donarent.

3 Eodem modo prohibetur conjux aliquam ſummam alteri conjugi remittere: non autem prohibetur eidem legatum relinquere, vel aliquid donare cauſa mortis, vel aliquid eidem repudiare, v. grat. hæreditatem, aut fideicommiſſum, vel aliquid per contractum venditionis, vel ſimilem tradere. Ratio diſcriminis inter prædictam alicujus ſummæ remiſſionem, & hos caſus, eſt, quia illa remiſſio verè eſt donatio, at legatum, & illi contractus non ſunt propriè donationes. Ita Mol. d.289. Sanch. *de matr. lib.6. d.1.* Turr. *d.75. dub.1.* Bonac. *d.3. de contr. q.13. p.4. à nu.26.* Oñate *de contr. Tr.2. tr.10. d.33. à nu.6.* aliiq; Speciatim verò, quod donatio cauſa mortis non prohibetur inter conjuges, vide apud Dian. *p.6. t.6. re.30.* contra Clarum, & Fadundez ab eodem citatos, putantes, prohiberi.

4 Illud operæ pretium eſt hic obiter adnotare, quòd, licèt Donatio Conjugum inter vivos non confirmaretur morte Donantis, de qua re mox *à nu.22.* niſi, ut nonnulli exiſtimant, præceſſerit traditio; Donatio tamen cauſa mortis, quam non prohiberi inter conjuges, modò indicavi, etiam non præcedentē traditione, morte conjugis donantis confirmatur. Lege Molinam *d.288. num. præſert. 17.* & Sanch. *lib.4. conſ. c.1. dub.13. num.4.*

5 Huic generali doctrinæ de invaliditate Donationis inter conjuges addunt eadem Jura quinque exceptiones, in quibus valida eſt donatio prædicta, conſtante Matrimonio.

6 Nimirum I. Quando Maritus condonat, vel remittit dotē uxori.

7 II. Quando uxor, quæ dotem non attulit, conſtituit dotem viro. Rationabilis exceptio; nam ejuſmodi conſtitutio dotis non eſt liberalis donatio, quia per illam compenſatur onus alendi ipſam uxorem, & familiam, quod vir tunc in Matrimonio ſubit.

8 Quando autem contra vir, poſt contractum Matrimonium a conſtituit uxori dotem, vel illam auget, diſtinguendum erit. Si enim merè liberaliter, & gratis id faciat, invalidè facit, quia tunc eſt pura Donatio; at verò ſi dictam dotem conſtituat, vel augeat in recompenſationem, quod ipſe ſit. V. G. Ignobilis, vel ſenex, uxor verò nobilis, vel puella, vel quid ſimile, validè conſtituet augebitque, quia tunc non eſt pura Donatio, ſed recompenſatio. Atque per hanc diſtinctionem conciliare fortaſsè poteris Authores inter ſe, quoad

hoc

hoc diſſentientes, quos relatos habes apud Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 29.

9 III. Excipitur, quando Conjux donator adeò ratione ſuarum facultatum modicè donat, ut non efficiatur moraliter pauperior, nec Donatarius locupletior. Atque huc nonnulli meritò reducunt, quando Donatio fit inter conjuges Principes non habentes Superiorem, quamvis utrique ſerv.nt jus commune.

10 Huc item reducunt Sanchez, & alii apud Dianam *part.* 8. *tract.* 6 *reſ.* 26. id probabile eſſe dicentem, quando Conjux dat redditus, v. g. annuos, pro ſepultura, ſeu pro ſepulchro, vel capella alterius conjugis, tunc enim conjux hic alter non fit locupletior. Sed non placet, quia is conjux donatarius poſſet illam ſepulturam, quoad dictos redditus annuos, qui ſunt temporales, quique ſub ipſius dominio jam eſſe ſupponuntur, vendere, & ſic fieri locupletior. Præterquam quod Donans jam factus fuit per prædictam donationem, pauperior. Melius igitur diſtinguit Fagund. *de contract. lib.* 4. *c.* 11. *n.* 24. Si enim capella, vel ſepulcrum emptum ſit, vel dotatum pro conjuge paupere, ad Dei honorem, cultumque, poterit ſuſtineri donatio, quia ſic, potiùs eſt donatio facta Deo, quàm conjugi: At ſuſtineri non poterit, quando rationem ejuſmodi non habet.

11 IV. Quando uxor dat viro cauſa ſtudiorum, ad ipſum Doctorandum, vel cauſa acquirendæ Nobilitatis, Honoris, Dignitatis, immò & cauſa Ludorum, qui publica auctoritate celebrantur; hæc enim non tam videntur donata viro, quam expenſa ab uxore ob ſuum decus in perſona viri.

12 V. Quando vir aliquid annuum, vel menſtruum tradit uxori, ad ſe ſuſtentandam, juxta vires allatæ ab ipſa dotis: Addo libens, & juxta conditionem ſui ſtatus. Hæc enim non eſt pura donatio, ſed debitum ex vi contractus Matrimonii.

Hæc, & minutiora quædam lege apud Doctores, quos citant Bonac. *d.* 3. *de contr. q.* 13. *p.* 4. *à nu.* 27. & Diana *loc. cit.*

13 Illa duo omittere nolo.

I. Quid fiat, ſi alter conjux, dum habet bona aliqua ab altero donata, gemmam, torquem aureum, vas argenteum, &c. illa extraneo vendat, vel donet, utique cum peccato, quod mox iterùm dicam *num.* 24. Obligabiturne extraneus illa reſtituere, ſi conjux ſuam donationem talium rerum factam alteri revocet? Quæ certè reſtitutio fieri vix poſſet ſine dedecore conjugis, qui vendidit, vel donavit, & ſine periculo rixarum inter conjuges utroſque.

14 Reſp. Ex rigore Legum reſtituere obligabitur, ut ex ſe patet. Verùm advertere debemus (ait Caramuel apud Dian *p* 8. *tr.* 6. *reſ.* 19.) has Leges prudenter eſſe interpretandas, neque credendum, in publicam perniciem tendere, adeòque communem ſententiam reſpondentem obligari Donatarium, vel Emptorem ejuſmodi ad reſtitutionem, videri prudentum Judicio limitandam Hæc ex illo. Adderem inſuper ego, in caſu prædicti dedecoris, vel diſcordiæ, ipſum conjugem, qui donavit, obligari ad non revocandam donationē, vel ad non diſſolvendam emptionem, niſi valdè magna cauſa, ſeu, ſatis urgens neceſſitas revocationem perſuadeat, quia ipſe obligatur ad non dehonorandum conjugem, & ad pacem domeſticam cuſtodiendam.

15 II. In dubio, an Donatio conjugis fuerit facta cauſa mortis, an inter vivos, præſumi, eam eſſe cauſa mortis, dicit cum multis Diana *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 30 Aſſentior dicto, ſed ejus rationibus, quas apud ipſum lege, non acquieſco. Illa ſit ergo efficacior, quia Donatio liberalis, quanto minus poteſt, nocere debet donanti (niſi contrarium exprimatur in Donatione,) nemo enim, ut alibi diximus, & fatentur omnes, res ſuas prodigere præſumitur, nam propter non abſimilem rationem in materia Voti, idem ſuſtinuimus, ut quantum poteſt, minus aggravet voventem. Cùm ergo Donatio cauſa mortis minus noceat Donanti, quàm donatio inter vivos, ut ex dictis conſtat, illa erit in dubio præſumenda.

An poſſit conjux obligationes externas ſuſcipere pro conjuge?

16 Prætereà, quòd uxor non poſſit, conſtante Matrimonio, Marito donare, extenditur ad quamcunque obligationem Uxoris pro Marito, & quidem in noſtro Siciliæ Regno in hunc modum, *To.* 2. *Prag. tit.* 53. *Pragm.* 35. §. 3. diſponitur.

Obligationes Mulierum, quæ deinceps fient ob cauſam, & utilitatem virorum ipſorum, ſint ipſo jure nullæ, non obſtante juramento, quod præſumitur extortum fuiſſe in fraudem. Item quamcumque renunciationem, & certiorationem Velleyani. Solùm dictas obligationes in eo caſu valere volumus quo debeant ipſarum viri à Captivitate redimi.

17 Unde vides, hanc legem non prohibere obligationes pro aliis à marito: nam has ſuſcipere poteſt uxor. Adverte tamen, debere accedere conſenſum mariti: ſiquidem ſolemne eſt apud Doctores: uxorem, conſtante Matrimonio, non poſſe diſponere ex rebus dotalibus, ſine viri licentia. De qua re vide Oñaten. *T.* 2. *de contr. d.* 40. *n.* 22. Fundum verò dotale ne cum licentia quidem poteſt alienare, ut idem *num.* 37. notat.

18 Dixi (dotalibus) nam in jure communi poteſt de Paraphernalibus, ut idem habet *ibid à n.* 30. licèt in Jure Caſtellæ, & conſuetudine Luſitaniæ, ne de his quidem poſſit ſine dicta licentia diſponere.

Donatio remuneratoria conjugum.

19 Quid autem dicendum de Donatione remuneratoria?

Reſp. De Lugo *d.* 23. *de Juſt. n.* 134. ait, hanc eſſe pari modo invalidam, tum quia militant eædem rationes depauperationis, vel diſcordiæ, tum quia ita colligi, ipſe ait, ex Jure.

20 At Sanc. *l.* 6. *matr. d.* 6. *n.* 11. ait, non eſſe invalidam, quia prohibita donatione, non intelligitur prohibita remuneratio, ut etiam nos dicemus *in Tr. de Donatione.*

21 Excipe, ſeu explica, niſi affuerit exceſſus notabilis, nam tunc, ſaltem exceſſus eſt mera donatio, atque adeò invalida. Ita etiam tenent plures cum Bonac. *d.* 3. *de contr. q.* 13 *p.* 4. *nu.* 27. *V. Secundus eſt*, citans Mol. Clarum alioſq; & cum Diana *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 28. citante Dicaſt. Azor. alioſque. Quæ certè opinio eſt probabilior, quàm firmat etiam ex Juriſperitis Marius Cutel. *tr.* 1. *de Donat. Diſc.* 2. *p rtic.* 12. *à n.* 19 *& à n.* 44. quem omninò lege, nam latè explicat, quæ debeant eſſe ejuſmodi merita, & quomodo probanda, ut appareat, Donationem verè eſſe remuneratoriam. Joanni autem de Lugo non valdè favent illæ leges ab ipſo citatæ, nam diſpoſitio talium legum, in quibus ipſe fundatur, quæ eſt univerſalis, ſtatuens eam donationem inter conjuges prohiberi, quæ donantem pauperiorem, & accipientem facit locupletiorem, veriſſima eſt. At per donationem remuneratoriam Donans, non fit abſolutè, & ſimpliciter pauperior, jam enim anteà ipſe Beneficium acceperat, nec Donatarius fit locupletior: jam enim anteà Beneficium contulerat.

An morte confirmetur conjugum Donatio?

22 His ſtatutis, inquires Primò. Quanam ratione valeat Donatio facta in vita, ſi alteruter ex conjugibus moriatur, ſive per mortem naturalem, ſive civilem, qualis civilis eſt deportatio in exilium, & ex Sanch. *l.* 6. *de matr. d.* 17. *n.* 9. *& l.* 7. *ſum c.* 4. *n.* 68. *& c.* 15. *n.* 31. Profeſſio ſolemnis in Religione ſucceſſionis incapaces?

Locutio autem ſemper eſt Primò, quando res donata tradita jam eſt, atque adeò in poſſeſſione; ſi enim non fuiſſet ſecuta traditio, cùm illa donatio invalida fuerit, nihil remanſiſſet, quod morte confirmari poſſet, niſi, ut dico, ad fuiſſet traditio, ſeu poſſeſſio Secundò, locutio item ſemper eſt, quādo donatio excedens 500 ſolidos fuerit inſinuata, nam ſi inſinuata non fuit, donatio ejuſmodi quoad exceſſum ſupra dictos ſolidos, cùm ſit in jure nulla, non confirmaretur morte conjugis, de qua inſinuatione ſatis abundè dicam *in tr. de Donatione.*

23 Sed jam Reſp. cum neceſſaria diſtinctione. Vel enim moritur prius conjux donans qui in vita donationem non revocavit, ut certè revocare poterat, & tunc aſſero, eam donationem ipſius morte confirmari, id eſt eam, quæ ante mortem erat invalida, unde, & revocabilis, fieri jam poſteà validam. & conſequenter res donata, & traditas juſte retineri à conjuge Donatario poſſe Immò addo, donationem retrotrahi ad tempus, quo facta fuit, ac proindè omnes fructus ex illo tempore pertinere ad ipſum Donatarium. Ratio eſt, quia Donans, quandoquidem eam donationem revocare valens, non revocavit, firmam eſſe poſt mortem voluiſſe à tempore quo donavit, putandus eſt; id enim nulla unquam lex prohibuit.

24 Hinc notat Bonac *l. c. n.* 6. *V. Addunt nonnulli* poſſe conjugem, rem ab altero conjuge ſibi donatam retinere, ut expectet, donec videat, an Donatio confirmetur morte; nulli enim ſic injuriam facit, Sed id cautè intellige, ita nimirum, ut rem donatam non diſtrahat, ſecus in caſu revocationis rem ſuam habere non poſſe alter conjux. Unde peccaret ille conjux, qui diſtraheret, juxta damnum, quod inferret alteri, & ad reſtitutionem teneretur, modo dicto *nu.* 14.

25 Vel Secundò, moritur priùs conjux Donatarius, & tunc aſſero, illam donationem, quæ prorſus erat nulla, nullam remanere, atque adeò non poſſe hæredes Donatarii rem illam ſibi retinere. Ratio eſt manifeſta, quia res illa Donatarii non eſt. quia Donatio eſt nulla; Ergo ad Donatarii hæredes nullo modo pertinet, ſed illam conjux Donans ſibi vindicabit.

26 Vel Tertiò, moriuntur ſimul tam conjux Donans, quàm Donatarius, ut poſſet accidere, naufragio, bombarda, ædificio diruto, &c. & tunc aſſero, diligenter inveſtigandum eſſe, quis priùs, etiam per breviſſimum tempus expiraverit. Si Donans, confirmabitur ejus morte donatio, ſi Donatarius, non confirmabitur, ut modò dictum eſt.

27 Quid, ſi poſt expenſas omnes præſumptiones, quas in ſimili mox afferam, adhuc ſit dubium, quiſnam priùs animam efflaverit?

Reſp. cum Molina, Covarruvia, ac Turriano allatis, exceptiſque à Bonac. *l. c. n.* 27. *V. Si vero*, in ejuſmodi dubio uſui debere eſſe regulam vulgatam: Melior eſt conditio poſſidentis. Illius igitur erit res illa donata, à quo invenitur poſſideri.

Matre, & Filio ſimul decedentibus quis ſuccedat?

28 Hac occaſione juvat digredi ad ſimilem caſum, de quo non multis ab hinc diebus interrogatus fui. Mortua eſt ex diruto pariete vidua Mater, & Filius parvulus unigenitus ſub eodem tecto, eodemque in lecto dormientes. Quæſitum ergo fuit, an præſumendum ſit, Matrem priùs animam emiſiſſe, quàm filium: id enim maximè intererat decernere; ſi enim filius Matri præmortuus eſt, ſuccedebat Mater in bona paterna dicti filii, qua deinde mortua, ſuccedere debuerant conſanguinei ejuſdem Matris, & quidem eidem Matri proximiores. Si verò Mater filio præmortua eſſet, ſuccedere debebant conſanguinei Patris, tanquam ejuſdem Patris, & dicti filii proximiores. Quid ergo ſtatuendum?

29 Reſpondeo. Longa eſt hæc diſputatio inter Juriſperitos. Et quidē ſi ageretur de morte naturali, ut ſi neſciretur, an mortua priùs fuerit Mater, an filius in loco diſtanti, v. gr. in Indiis, præſumeretur

mortua prius Mater, ut potè grandior natu, atque adeò naturali morti vicinior. At, cum in præſenti caſu verſemur in morte violenta, alia eſt indaganda conjectura. Dic ergo, ex Textibus mox citandis, tanquam probabilius in noſtro caſu exiſtimari debere, præmortuum fuiſſe filium parvulum, ut potè propter teneram ætatem faciliùs morti obnoxium. At contrà, ſi filius fuiſſet grandior, cùm Mater, ut potè fœmina, debilior ſit, ipſam Matrem fuiſſe præmortuam, præſumendum foret. Vide hæc fusè apud Juriſperitos *In l. Qui duos §. Cum in Bellum, ff. de reb. dub. L. cum pubere L. cum mulier.*

30 Quid, ſi omnibus expenſis, in dubio adhuc res verſaretur? Tunc putarem, vel poſſidenti eſſe ſententiam ferendam, ut modò dixi *nu.* 27. in ſimili, vel ſi nullus poſſederet, dividenda eſſe bona pro rata dubii. Sed redeamus ad noſtra.

Donatio ſupellectilium an valeat inter Conjuges?

31 Inquires Secundò. An, ſi conjux alteri conjugi donet, conſtante Matrimonio veſtes, annulos, & ſupellectilia domus, ejuſmodi Donatio confirmetur morte donantis.

Reſp. Confirmari, ſicut cœteras aliarum rerum Donationes, ſi vera Donatio fuit. Verùm hic opus eſt, hic labor, conjicere, an in hoc genere dictorum donatorum Donatio fuit vera, quando ex verbis Donantis id cognoſci non poteſt.

32 Ajo, diſtinguendum eſſe, Vel enim ſunt veſtes pretioſæ, vel ordinariæ, & viles (id, quod certè Judicio prudentis, ſpectata nobilitate, vel qualitate conjugum dijudicandum eſt: nam veſtis V. Gr. Serica erit pretioſa pro uxore ruſtica, quæ ejuſmodi non eſt pro nobili.) Si veſtes ergo donatæ ſint ex prioribus, non cenſentur donatæ, ſed ſolùm uſus eſſet conceſſus: ſi ex poſterioribus, donatæ cenſeri poterunt. Ratio eſt, quia Donatio numquam præſumitur, niſi de ea certò conſtet, cùm nemo præſumatur prodigere res ſuas *L. cum de indeb. ff. de probat.* Cum ergo facilè donentur utilia, præſertim ei, quam amas, difficulter pretioſa; ideò illa donata eſſe, hæc non item dijudicari poterit: Lege Gloſ. *in l. cum quid ff. ſi certū petatur*, quæ nota, quoties extat conjectura, ut aliquid ſit collatum ex alia cauſa, quàm Donationis, nunquam intelligi eſſe donatum: At in caſu noſtro eſt conjectura ea pretioſa concedi, ut decentior appareat conjux in alterius decus, ad quod ſufficit dumtaxat earum rerum ſolus uſus.

33 Excipe tres caſus. Primò, quando in aliqua Regione etiam pretioſa abſolutè donari conſueverunt. Secundò, quando conjux eſt multum nobilis, & dives. Tertiò, quando dantur occaſiones, quòd conjux aliquid donaverit conjugi. In his enim tribus caſibus præſumitur abſoluta, & vera donatio. In Primo, quia donans præſumitur, ſe conformare conſuetudini. In Secundo; quia tunc valet, quod modò diximus, puta, rem pretioſam exiſtimari vilem (ſed profectò talem metiendam ad proportionem perſonæ, &c.) In Tertio, quia videtur tunc eſſe retributio ex gratitudine, juxta dicta *à n.* 20.

Donata intuitu alterius Conjugis.

34 Inquires Tertiò. An donata conjugi intuitu alterius conjugis, V. G. intuitu Amicitiæ, Beneficii, Conſanguinitatis alterius, acquirantur ei, in cujus intuitu donantur, an ei, cui donantur? Petrus V. g. dat Bertæ annulum ex eo quia Maritus ejuſdem Bertæ, qui eſt Medicus, ipſi Petro ſanitatem reddidit, cujuſnam erit annulus. Bertæ an Medici Mariti? Supponimus, autem Medicum ſatis abundè pretium ſuæ artis habuiſſe.

35 Reſpondeo. Si donavit in dictum pretium laboris, vel alio modo conſtet, Petrum voluiſſe rem dare Marito, non eſt dubium, quod res donata acquiratur Marito, quia acquiſitio rei donatæ dependet à voluntate Donatoris. At, ſi velit donare uxori quidem, ſed intuitu viri, licèt Bonac. *l. c. n.* 10. cum Bart. & aliis putet, acquiri viro; tamen Bald. aliique ap. Bonac. *l. c.* putant, acquiri uxori, quia jam uxoris res donatur. Profectò utrumque probabile, ſed hoc poſterius probabilius; Meum enim eſt, ſeu in meum dominium tranſit id, quod mihi tu donas, licet intuitu, & ex meritis alterius, ſicuti gloria, quam Infanti Baptizato dat Deus ex meritis Chriſti, verè infantis eſt.

Donata Mulieri putatæ uxori.

36 Inquires Quartò, de eo caſu, quem Caramuel *in Theol. mor. l. 2. n.* 647. Vide etiam Dianam *p. 8. tr. 6. reſ.* 27 ſic proponit, decernitque: *Petrus habebat bona fide Antoniam in uxorem, & quia illam amabat, multa dona ipſi dedit: poſteà comperiens Matrimonium eſſe nullum, requirit, num illæ donationes teneant, an revocari queant?*

Reſpondet, *eas fuiſſe, ſicuti fuerunt initio, neque enim tempus eas mutat. At quomodo initio fuerunt.*

Reſpondet, & Primò quidem, *ſi fuerunt remuneratoriæ, validæ fuerunt.* Secundò autem, *ſi gratioſa, debet videri, an, ſi Petrus cognoviſſet eam, ut Amaſiam, adhuc dediſſet, & tunc fuiſſent item validæ.* Tertiò, *ſi non dediſſet, niſi, ut uxori, dic tunc dona proceſſiſſe ex errore, ac propterea nec fuiſſe liberas, nec fuiſſe validas. Tamen* (addit) *Cur non poſſint compenſari cum uſu corporis dato à muliere, etiam ex errore ipſi credito per errorem viro?* Hæc ex illo. Cujus ultimo huic addito ego neceſſariam limitationem adnecto, debere ſcilicet prudentis arbitrio expendi dona, ut fiat ſcilicet juſta compenſatio inter ipſa, & proportionatum pretium uſus corporis talis fœminæ. Deindè dico, ſi mulier dedit uſum ſui corporis, nonne dedit etiam uſum ſui corporis vir? Et fortaſsè ita, ut magis gratum fuerit mulieri habuiſſet talem virum, exiſtimatum, quàm contra.

Donata cum Juramento.

37 Inquires Quintò. Si conjux alteri quid donet, adjecto donationi Juramento, confirmaturne Donatio, adeòque ſit valida?

Reſpondeo, eſſe validam in eo ſenſu, ut non poſſit revocari, ob Juramenti reverentiam, docet communis ſententia. Quid autem in noſtra ſententia dicendum ſit, & quo modo diſtinguendum diximus, cùm egimus *de Juramento, lib. 3. in Decalog. c. 3. §. 5. à nu* 42. ubi etiam vidimus §. 6. etiam ſi Juramentum de robur dictæ Donationi ex virtute Religionis tantùm, non tamen dare ex obligatione Juſtitiæ.

§. II. *De ſponſalitia largitate.*

1 Sponſaliria largitas, quæ ſolet eſſe inter Sponſos, ante quam contrahatur Matrimonium per verba de præſenti, eſt vera Donatio, & hic de ea eſt breviter diſſerendum: eſt autem duplicis generis. Alia pura, quando nimirum inter Sponſos, nec oſculum interceſſit, nec copula. Alia non pura, quando ſcilicet interceſſit hic de priori, mox §. *ſeq.* de poſteriore.

Sponſalitia largitas pura.

2 Sit generalis Regula. Sponſalitia largitas pura, ſeu pura Donatio cujuſcunque rei, etiam pretioſæ factæ inter Sponſos de futuro, ita valida eſt, ut, ſi ſubſequatur Matrimonium, illudque conſummetur donata acquirantur omninò Donatario, ſine neceſſitate inſinuationis, ut habet Diana, *p. 8. tr. 6. reſ.* 25. ſecus dicta donata revertantur ad donatorem. Notentur ſingulæ clauſulæ dictæ Regulæ.

3 Dictum eſt Primò, (*Sponſalitia largitas*) non enim hic loquimur, ſi conſtet aliquid independenter à Matrimonio ſecuturo fuiſſe donata; ſic enim non eſt Sponſalitia largitas, ſed Donatio facta extraneo, de qua hic non agimus.

4 Dictum eſt Secundò, (*Donatio cujuſcunque rei*) nulla enim eſt prohibitio, ſeu limitatio circa res, quas Sponſi ſibi invicem donare poſſunt.

5 Dictum eſt Tertiò, (*inter Sponſos de futuro*) Hinc ergo fit, ut ſi inter illos adſit Impedimentum dirimens, etiam ſi contracta ſint ſponſalia ſub conditione diſpenſationis, & antè diſpenſationem aliquid donetur, illam non fore Sponſalitiam largitatem, ſed Donationem, qualis ſolet fieri extraneis, eodemq; modo menſurandam, ac illam, Ratio eſt, quia, tunc ii non ſunt verè Sponſi. Ita Sanc. *l. 6. matr. d. 18. c. 7. & d. 19. num.* 6. Vide etiam multa in hanc rem apud Dian. *p. 11. tr. 4. à reſ* 28.

6 Dictum eſt Quartò, (*ita valida eſt, ut ſi ſubſequatur Matrimonium &c.*) Donationes enim Sponſorum ſemper præſumuntur fieri ſub conditione futuri eventus, ideſt futuri Matrimonii. Unde ſi hoc non ſubſequatur, res donatæ reſtituendæ ſunt integræ Donatori, cum iis limitationibus, ſeu explicationibus, mox afferendis *à num.* 9. Quare, quando Sponſus, vel Sponſa dono ſibi invicem dant veſtes, aliaque ſimilia; cùm Donatio abſoluta nunquam, ut nuper §. 2 n. 22. diximus, præſumatur, ſemper præſumuntur donari ex cauſa futuri Matrimonii, & ob ejus decus, non verò abſolutè, ut transferatur dominium illarum in alterum; Niſi fortè ſint veſtes quotidianæ, & non pretioſæ, vel adſint aliæ conjecturæ probantes abſolutam donationem, qualem eſſe concedimus, ſi res ſint eſculentæ, & poculentæ, quæ ſervari, uſque ad contractum Matrimonium non ſolent, vel, quando in aliqua Regione ſit mos uſurpatus à Sponſis abſolutè donandi. Vide hoc fuſius agitatum à Joan. Angel. Boſſ *Tom. 2. tit. 8. De reſtitut. localium diſſol. ſponſ.* ubi multa ad rem de hoc argumento notat; etiam ſi dicat Sponſus, *Dono, ſeu dono mitto has res pretioſas Sponſæ*, adhuc non præſumi abſolutam Donationem, quia ſenſus ſolet eſſe, dono ad ornatum meæ futuræ conjugis, dono ad ejus uſum, ſi ſequatur Matrimonium, &c.

7 Dicitur Quintò, (*Illudque conſumetur*) quia ſic ſolùm videtur conditio integrè completa, ſiquidem ante conſummationem poteſt Matrimonium diſſolvi per ingreſſum in Religionem. Ita Sanch. *l. c. d. 19 à num* 1.

8 Dictum eſt Sextò, (*Donata acquirantur omninò Donatario*) Ratio eſt, quia poſitis, quæ jam prædicta ſunt, purificatur conditio, atque adeò valida facta eſt Donatio.

9 Dictum eſt Septimò, (*Secus revertuntur ad Donantem, &c.*) id, quod clariùs ſic diſtinguo. *Ex l. cum veterum C. de Donat. ante Nupt.* & ex Mol. *d.* 296. & ex Boſſ. *loc. cit.* aliiſq; Vel primò Matrimonium non ſequitur ob ſolius Donantis culpam, ſive is ſit Sponſus, ſive Sponſa, & tunc donans duo mala contrahit, alterum eſt, quod res omnes per Sponſalitiam largitatem donatas recuperare non valebit; remanent enim apud eum, qui culpam non habet. Alterum, quod reſtituere eidem debebit omnia, quæ per ſimilem largitatem fortè habuit ab alio.

10 Vel ſecundò Matrimonium non ſequitur, culpa Donatarii, & tunc is omnia reſtituet Donanti, qui eſt ſine culpa, & meritò, nam æquitas non patitur, ut relictus ſine ſua culpa amittat Sponſam, ſeu Sponſum, & item dona alteri conceſſa intuitu Matrimonii.

11 Vel Tertiò, Matrimonium non ſequitur, nullius culpa, ut, ſi alteruter ex Sponſis moriatur, vel fiat Religioſus (hæc enim culpa non eſt) & tunc omnia reducentur in priſtinum, hoc eſt Sponſus debebit

reſti-

reſtituere totum, quod habuit à Sponſa, & hæc, totum, quod habuit ab illo. Excipe in hoc tertio caſu, niſi fortè hæc paſſa ſit oſculum, vel copulam, de qua re mox infra §. 3. *n.* 4.

12 Vel denique Quartò, non ſubſequitur matrimonium ex communi utriuſque libero conſenſu, & tunc pari modo, ac dictum eſt *nu. præced.* omnia reducentur in priſtinum, ideſt totum, quod dono alter accepit, reſtituetur alteri, quia ob conſenſum liberè præſtitum diſſolvendi ſponſalia, tacitè convenire videntur, ut quilibet reſtituat accepta, neque hic oſculum, aut copula aliquid proderit Sponſæ, ut mox infrà *d.* §. 3. *nu.* 5. videbimus.

Res habita per Sponſalitiam largitatem, an neceſſariò ſervanda pro filiis Donantis?

Aſſertur communis Doctrina affirmans.

13 Jam verò inſurgit nunc quæſtio, an, quando ex ſecuto jam matrimonio enaſcuntur filii, ea, quæ mulier habuit à Sponſo per donationem, ſi tranſeat ad ſecundas Nuptias, debeat reſervare pro dictis filiis, an poſſit de illis donatis liberè diſponere, eaque dare etiam filiis poſterioris matrimonii?

14 Huic quæſtioni Reſpondetur communiter, debere reſervari pro filiis prioris matrimonii, ſi ipſi vivunt, ſicuti etiam omnia bona, ab ipſa matre per Donationem inter vivos, vel per ultimam voluntatem habita à primo conjuge, ſive tempore conſtantis matrimonii, ſive tempore Sponſalitii, quia ita habetur in jure, *L. Fœmina, C. de ſecundis Nupt.* & ita habent Gomez, Molina, Sanchez, Turrian. apud Bonacinam, *d. 3. de contr. q. 13. p. 3. n. 32.* Illa autem, quæ ab aliis habuit mulier intuitu viri prioris Matrimonii, debere etiam reſervari dictis filiis, docet idem Bonac. *l. cit. p. 4. n. 32. V. Secundo colliges*, quod certè eſt conſequenter ad Bartoli opinionem, quam ipſe Bonacinam tenet, bona ſcilicet data uxori intuitu viri acquiri ipſi viro, ut vidimus ſupra §. 1. *nu.* 35. At in alia probabiliore ſententia Baldi *ibid.* allata, quam multi tenent, ea bona acquiri ipſi uxori, non ita eſt: & mihi videtur ſatis probabile, non ita eſſe, nam dicta lex *Fœmina* ſolùm dicit eſſe reſervandum pro filiis quidquid ex bonis priorum Maritorum fuerint aſſecutæ. At hæc bona, de quibus eſt quæſtio, Maritorum non ſunt, ut tanquam probabilius *ibid.* judicavimus.

15 Omnes autem à dicta reſervatione pro filiis prioris Matrimonii excipimus cum eodem Bonac. *l. cit. p. 3. n. 32. V. Hoc tamen*, medietatem, Sponſalitiæ largitatis, quando intercesſit oſculum, vel copula, nam quia hæc medietas, tunc acquiritur ipſi uxori, ut mox dicemus, ideò de ea poterit liberè diſponere ſine ulla obligatione eam reſervandi pro dictis filiis.

16 Dictum eſt *num.* 14. (pro filiis, ſi ipſi vivunt) ſi enim vel mortui fuerint filii procreati à dicto priore matrimonio, vel nulli ſint filii procreati, diſpoſitio hæc legis *Fœmina* locum nullum habet, ſed in mulieris libera poteſtate remanebunt ea bona, ut clarè notat eadem *l. Fœmina*.

Aſſertur noſtra opinio negans donata uxori debere ſervari pro filiis prioris Matrimonii.

17 Hactenus communem doctrinam in medium attulimus. Nunc ſtudioſis Lectoribus meis conſiderandum propono, hæc ideò ab Imperatore fuiſſe diſpoſita, quia leges civiles, quæ abhorrent à ſecundis Nuptiis, volunt ab illis Viduas retrahere. Cùm ergo leges Canonicæ, quas ſequi debemus, Nuptias ſecundas non reprobent, unde nullam culpam mulier ad eas tranſeundo, etiam intra annum luctus, committat, pœnam amiſſionis prædictorum Donatorum nequaquã incurret.

18 Confirmatur Primo, ex Sacro Textu, *C. penult.* & *C. ult. de ſecl. Nupt.* qui ſic habet.

Super illa quæſtione, an mulier poſſit ſine infamia nubere intra tempus luctus, hoc eſt intra annum à morte viri, *ſecundùm leges definitum, Reſpondemus, quòd cùm Apoſtolus dicat; Mulier viro ſuo mortuo, ſoluta eſt à lege viri ſui, in Domino nubat, cui voluerit, per licentiam, & auctoritatem Apoſtoli ejus infamia aboletur.*

19 Confirmatur Secundò, Nam Gloſſa communis *dicto c. ult.* cùm attuliſſet aliquorum opinionem aſſerentium, propter dictam Apoſtoli licentiam mulierem non evadere pœnam, qua privatur ante nuptiali donatione, & omni eo, quod ex liberalitate viri ad eam potuit pervenire, & item aſſerentium, Eccleſiam non potuiſſe hanc pœnam tollere, cùm, inquam, Gloſſa communis hæc attuliſſet, Gloſſa marginalis notavit in margine *num.* 4. ſic:

Immò potuit, quidquid dicat Bernardus, cui ſtandum non eſt.

Si ergo ablata eſt ab Eccleſia ejuſmodi pœna, cur debebit mulier eas Donationes amittere?

20 Ad hæc, ſcio, quid reſpondere poſſint Juriſperiti Civiles, nimirum, duas eſſe conſtitutas pœnas contra Viduam tranſeuntem ad ſecundas Nuptias in anno luctus, alteram Infamiæ, alteram amiſſionis bonorum ipſi donatorum: priorem tolli à ſacris Canonibus, non verò poſteriorem. Ita Gloſa Civilis, *in d. l. 1. C. de ſecund. Nupt.* cujus hæc verba ſunt in Additione.

Pœna, quæ imponitur mulieri, eò quod nimis feſtinanter nubit, de qua in hac l. (ideſt pœna infamiæ) eſt ſublata per dictum Apoſtoli. Pœna verò, quæ imponitur ideò quod, nubit ſecundò, de qua l. Fœmina, & alibi, non eſt ſublata. Ita dicunt communiter omnes Canoniſtæ in c. penult. & fin. de ſecundis Nuptiis. De quo vide omninò Abbatem in d. c. finali.

21 Verùm ego tria habeo contra hanc Gloſſam, & conſequenter contra Reſponſionem Juriſperitorum. Primum, ſi in margine *d. c. fin.* ut ego *num.* 19. modò notavi, leguntur illa verba (*Immò potuit, &c.*) qua veritate dicitur, omnes Canoniſtas ita ſentire in dicto *c. fin.* Num fortaſſe, quando ſcripta eſt prædicta Gloſſa Civilis, nondum illi capitulo erat addicta Gloſſa hæc marginalis Canonica?

22 Secundum: Si nobis conceditur, ſublatam eſſe pœnam infamiæ inflictam *lib. 1.* citata, non ex alio capite, niſi quia eſt pœna, qua ratione negas, non eſſe ſublatam pœnam amiſſionis donatorum inflictam, quam ipſa Gloſa Civilis etiam pœnam meritò appellat, dicens hac amiſſione puniri dictam mulierem? Certè nimis gratis id negas, cùm nulla prorſus appareat ratio diſparitatis.

23 Dices, eam ſatis apparere; quia pœna infamiæ nubentis intrà annum eſt pœna mulieris ipſi inflicta in odium tantæ feſtinantiæ, at amiſſio donatorum, inflicta ex ſuſceptis ſecundis Nuptiis, eſt lata in favorem filiorum prioris Matrimonii. Reſp. hanc amiſſionem redundare in favorem filiorum, ultro concedimus: ſed diximus (quod certè nemo negabit) radicem hujus favoris eſſe pœnam, quam Jura Civilia abhorrentia à ſecundis Nuptiis infligunt; Cum ergo hæc pœna non ſit ex Sacris Canonibus infligenda, nec favor ille redundabit pro filiis.

24 Tertium: Cur prædicta Gloſſa Civilis remittit me ad Abbatem, *in d. cap. fin. De ſec. Nupt.* cùm ego illum inveniam pro noſtra ſententia? Eſto dicat contrariam eſſe multorum Canoniſtarum. Verba Abbatis, quæ multum faciunt ad hanc quæſtionem elucidandam, hæc ſunt.

Quanquam iſta litera, nempe concedens ſecundas Nuptias, loquatur de Infamia, tamen ratio literæ eſt univerſalis quo ad omnes pœnas. Probatur hoc ſatis in antiqua, dum Papa prohibuit, ne ad jacturam, vel infamiam allegaretur, eſſe tranſitus ad ſecundas Nuptias contra iſtam mulierem, & ſi audacia concederetur, tenerem contra communem opinionem, quod, etiam pœnas inflictas favore filiorum, mulier non deberet incurrere. Primò, quia favor filiorum non debet eſſe cauſa puniendi mulierem, vel impediendi Matrimonium à Deo conceſſum. Item ex defectu poteſtatis, nam Imperator non habet poteſtatem interdicendi Matrimonium ad tempus, vel apponendi pœnam, per quàm tollatur indirectè libera facultas contrahendi. Non enim negari poteſt, quia ex ipſis pœnis, etiam inflictis favor filiorum, ſtatim detur Matrimonium & tollatur libera contrahendi facultas, & ſic poſſet mulier incurrere peccatum fornicationis, abſtinendo ſe de ſecundo Matrimonio, ne incurreret pœnas Juris.

25 Sed paulò poſt, ſic addit.

In judicando tamen, vel conſulendo, grave eſſet recedere à communi opinione Doctorum, quam non reperio in hoc per aliquem violatam, & ideò non attentarem, venire contra opinionem tantorum.

Hactenus Abbas. Cujus ultima clauſula, an ſit nimis timida, Lector dejudicet.

§. III. *Sponſalitia largitas non pura.*

Ideſt:

Quando inter Sponſos interceſſit oſculum, vel copula.

1 UT, quod propoſuimus declarandum, intelligatur planiſſimè, ſatis erit, ſi hic afferamus, *L. ſi à Sponſo, C. de Donation. ante Nuptias*, & breviter explicemus.

Si à Sponſo (ait lex) *rebus Sponſa donatis, interveniente oſculo ante Nuptias, hunc, vel illam mori contigerit, dimidiam partem rerum donatarum ad ſuperſtitem pertinere præcipimus, dimidiam ad defuncti, vel defunctæ hæredes. Oſculo non interveniente, tota Donatio infirmetur. Quòd ſi Sponſa, interveniente, vel non interveniente oſculo, aliquid Sponſo fuerit largita, & ante Nuptias hunc, vel illam mori contigerit omni Donatione infirmata, ad Donatricem Sponſam, vel ejus ſucceſſores donatarum rerum dominium transferatur.*

2 Ubi nota Primò, loqui Teatum de oſculo, ſed Doctores extendere propter parem, immò majorem rationem, ad copulam. Convenientia hujus diſpoſitionis fuit, velle ſaltem per medietatem donatorum, ruborem Sponſæ, & difficultatem iterùm nubendi, quam paſſa eſt ex oſculo, vel copula, compenſare.

3 Nota Secundò, hunc favorem dari Sponſæ, non verò Sponſo, quia hic dictum ruborem, & difficultatem non patitur.

4 Quid, ſi ſponſalia diſſolvantur alio modo ſine ullius culpa, v. gr. per alterius ingreſſum in Religionem?

Reſpondeo, adhuc hunc favorem concedi Sponſæ, non verò Sponſo, quia æquè illa paſſa eſt ruborem, non verò hic.

5 Quid ſi ſolvantur ex communi conſenſu?

Reſpondeo, tunc nihil lucrari Sponſam, quia conſentiendo diſſolutioni ſponſalium videtur remittere Jus ſuum. Ita Molina, *d.* 490. *n.* 2. & 3. Sanch. *lib. 6. matr. d.* 21. *n.* 6. Turr. *d.* 77. *dub.* 4 aliique. Aliqui autem ad hunc effectum, ut nihil lucretur Sponſa, requirunt, ut conſenſus utriuſque ſit ſimul. Verùm ſufficere ex intervallo, etiam ſi antea Sponſus, vel Sponſa conſentire noluiſſent, probat Sanch. *loc. cit. n.* 7. & meritò: æquè enim ſic cenſetur facta remiſſio.

6 Quid, ſi culpa Sponſi, vel Spõſæ ſponſalia diſſolvãtur, ut fornica-

tione, vel hæreſi, vel ſimili cauſa ab alterutro data, lucrabiturne alter aliquid ea ſorte ſibi donantis?

Reſpondeo cum Sanch. *l.s.n.8.* Sponſam, ſi non ſequatur Matrimonium culpa Sponſi acquirere ſibi totam ſponſalitiam largitatem habitam à Sponſo, & pari modo Sponſum, ſi non ſequatur Matrimonium, culpa Sponſæ, eandem ſponſalitiam largitatem acquirere. Ratio eſt eadem, quam diximus *§. præced. n.10.*

7 Nota Tertiò, oſculum, vel dictam copulam dare ſponſæ dictam medietatem, quando verè Sponſa eſt. Non ergo, ſi hæc interceſſerint ante vera ſponſalia; ut ſi intercesſiſſet cum impedimento dirimente cognito ab utroque Sponſo, vel cum ſponſalitiis ſub conditione celebratis, quæ certè nulla ſunt ante adventum conditionis: tunc enim oſculum, & copula eſſent omninò inhoneſta, quibus favere, concedendo illis dimidietatem Donatorum, Jura nunquam volunt. Atque in hoc caſu, licèt aliqui dicant, ſi fortè aliquid Sponſus à Sponſa, vel contra, receperit, deberi tradi Fiſco, tamen veriùs judicat Sanch. *l.6. matr. d.20.* poſſe retineri, donec accedat ſententia Judicis contra retinentem.

8 At ſi impedimentum dirimens fuit ignoratum à Sponſo, vel ab altero ex ipſis, quid Juris?

Reſpondeo, cum Sanch. *loc. cit.* ſi ab utriſque fuit ignoratum, non amittet medietatem dictam Sponſa, quia cùm inculpata gravamen pudoris per oſculum, vel copulam ſenſerit, non eſt fraudanda illius compenſationis, quæ per dictam dimidietatem Donatorum fit. Si item fuit ignoratum à Sponſa, quamvis cognitum à Sponſo, eandem medietatem etiam debebit acquirere, quia pari modo ſine culpa gravamen paſſa eſt. Si denique è contra ignoratum fuit impedimentum à Sponſo, cognitum autem à Sponſa, nihil ipſa acquiret, ſed totam ſponſalitiam largitatem reſtituere Sponſo debebit, quia ut dictum eſt, culpæ Sponſæ favere Jura non debent.

9 Nota Quartò, ut largitas prædicta habeat effectum transferendi dominium in Sponſam medietatis Donatorum, ſatis eſſe, ſi dictum oſculum, vel copula intervenerit, ſive ante dictam largitatem, ſive poſteà; par enim gravamen, & ruborem in utroque tempore patitur Sponſa.

C A P U T III.

De Diſſolutione Cohabitationis & Tori, hoc eſt de Divortio.

EXplicatis obligationibus conjugum ex eorum conjunctione provenientibus, admoneor jam ad ea declaranda procedere, quæ ad eorundem quaſi diſiunctionem pertinent, ideſt ad Divortium, quod jam facio.

§. I. *Quid, quotuplex, & quando licitum ſit Divortium?*

1 NOn eſt hic ſermo de diſſolutione vinculi Matrimonii, de hac enim dictum eſt *Tr.3.* Sed de ejus diſſolutione quoad torum, & cohabitationem, remanente vinculo. Id, quod valdè diverſum, eſt, ut ex ibidem dictis patet. Separatio autem hæc quoad torum, & cohabitationem, tunc vocatur Divortium, quando eſt perpetuum, juxta Textum, *l. Divortium, ff. de Divortiis*, in quo dicitur: *Divortium non eſt verum, niſi quod animo conſtituendæ perpetuæ ſeparationis fit.* Nihilominus, ſi perpetuum non ſit, ſed ad tempus, vocatur etiam, quamvis minus propriè, Divortium.

2 Porrò ut tota ejus tractatio ordine ipſo docendi clarior fiat, duo erunt ſeparatim explicanda. Alterum, quandonam illud licitum ſit? ſive loquamur de perpetuo, ſive temporaneo; Alterum, quoſnam effectus pariat? de quibus diſtinctim in paragraphis ſequẽtibus: nunc autem juvabit unitim eadem duo ſub compendioſa explicatione complecti, ut uno aſpectu totam doctrinam mox latiùs agitandam comprehendas.

3 Quoad priùs, ſic ſtatue. Divortium perpetuum eſt licitum tantummodo propter adulterium alterius conjugis. Divortium verò ad tempus licitum eſt propter alias cauſas, quæ in univerſum ad illam reducuntur, ſcilicet ad grave periculum ſive animæ, ſive corporis, ſive famæ: in particulari autem ſunt tres; Hæreſis alterius conjugis, Sollicitatio ad peccatum, quam alter alteri facit, ſævitia ejuſdem. Ratio prædictæ diverſitatis eſt, quia Divortium propter adulterium fundatur in eo, quod per illud delictum fides conjugis abſolutè frangitur, ergo fides illi ampliùs abſolutè non debetur. Adde, Abſolutè Chriſtum Dominum ejuſmodi ſeparationem conceſſiſſe, dum dixit Matth. 19. *Quicunque dimiſerit uxorem, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Dimiſſio autem abſolutè data perpetua eſt.

4 At verò Divortium ad tempus propter tres illas cauſas fundatur in eo, quòd non obligatur quis ad commorandum cum altero, à quo tanta mala patitur, utique dum illa patitur. Cùm ergo, ſi conjux cum effectu emendetur, quando eſt neceſſarium, ſecuritatem det, non patiatur ampliùs alter mala illa, obligabitur admittere conjugem, unde fiet, ut Divortium perpetuum non ſit. Circa cauſam verò hæreſis erit adnotanda quædam diſtinctio, quam infra ponam *§ 7. n. 5.*

5 Quoad poſterius unus eſt præcipuus effectus (nam minus principales paulò inferius attingentur) ut conjux innocens, poſtquam legitimè divertit propriè dicto Divortio, ſcilicet, perpetuo, poſſit, ſi velit, Ordines Sacros ſuſcipere, vel ſolemnem Profeſſionem in Religione, vel Votum ſimplex Caſtitatis in ſæculo emittere. At, ſi divertit per Divortium impropriè dictum, ſcilicet ad tempus, hęc non poſſit. Ratio diſcriminis eſt, quia ſi ſeparatio perpetua eſt, non habetur, unde impediri poſſit conjux innocens à ſuſceptione boni alterius ſtatus ex ſe perpetui; Verùm ſi ſeparatio perpetua non eſt, habetur, unde impediatur, nam tranſacto eo tempore, conjux ſuum conjugem repetere debebit. Judicatur autem tranſiſſe tempus, quoties emendatur, ut dictum eſt, conjux. Illud nota, ſi quando nulla ſpes adeſt ejuſmodi emendationis, poſſe innocentem ſtatus illos perpetuos ſuſcipere, ſed id non eſt per ſe ex vi Divortii, ſed ex vi defectus dictæ ſpei, ut infra explicatius dicendum erit.

His veluti in compendium hoc initio ad faciliorem doctrinam explicatis, eadem ſuo Ordine in ſequentibus repetamus, & illuſtremus.

§. II. *Divortium licitum eſt ex cauſa adulterii.*

Ubi.

Cujuſnam adulterii?

1 QUod licitum ſit Divortium, ſcilicet ſeparatio perpetua, quoad thorũ, & cohabitationem ob adulterii crimen, certum eſt ex fide, ut conſtat *ex Matth. 19.* Certum etiam eſt ex lumine naturæ; quia frangenti fidem fides ſervanda in eodem contractu non eſt, ut docemus omnes.

2 Quoniam verò æqualis fides utrique conjugi debetur, pares in hoc ſunt conjuges, nec poteſt, ſive lege, ſive conſuetudine introduci, ut Divortium celebrari queat ob adulterium uxoris, non verò ob adulterium viri; Dixi eſſe (pares in hoc) nam in criminalibus pares non ſunt. Cùm enim in Republica majus dedecus exiſtimetur afferre adulterium uxoris, quàm viri, ideò viri criminaliter accuſare uxorem adulteram poteſt, non verò uxor virum adulterum. Sed proſequamur cœtera, in quibus ſunt pares.

3 Rurſus ergo, quia fracta fide abſolutum jus habet innocens ad recedendum, ideò, quocunque elapſo tempore, *C. admonere, 33. q. 2.* celebrare conjux innocens Divortium poterit, niſi fortè is remiſerit, vel quid acciderit, propter quod dictus innocens ejuſmodi Jus amiſerit, de qua re mox *§. ſeq.*

Quid hic veniat nomine Adulterii?

4 Tota difficultas hic in eo verſatur, ut videamus, quidnam intelligatur nomine adulterii, ad hunc effectum divertendi? nam ad effectum deponendi illud Sacramentaliter apud Confeſſarium, diximus *In opuſc. meth. Confeſſ. lib. 2. c. 7. §. 6.*

5 Breviter Aſſero Primò, nomine adulterii hic intelligi copulam carnalem conſummatam, ſive naturalem, ſive Sodomiticam activam, vel paſſivam, ſive etiam Beſtialem. Ratio univerſalis eſt, quia tunc frangis conjugi fidem, quando tuam carnem, quam illi uni conjugi promiſeras, dividis cum aliis; at dividis, cum copulam conſummatam habes cum dictis. Ita cum communi Sanch. *l. 10. matr. d. 4. n. 3. & 4.* & de copula Sodomitica ita expreſsè S. Thom. Sà, Henriq. Hurt. & innumeri apud Leand. *d. 26. matr. q. 11.* aliique, unde propter paritatem rationis idem dicere cum aliis debemus de Beſtialitate.

6 Scio Pontium, *l. 9. c. 16. n. 5.* quem ſequitur Averſa *q. 23. matr. ſect. 1. V. Hinc tandem*, excludere Sodomiam (& ſanè propter paritatem ſuæ rationis deberet etiam excludere Beſtialitatem) quia inquit diviſio carnis non fit per infuſionem ſeminis in alienam carnem, ſed propter mixtionem ſeminis in ſemine, ſeu cum carne alterius in vaſe apto ad generationem. id, quod in ſodomia non contingit; ſcio, inquam hoc, ſed, quia, ipſemet Pontius *loc. c.* tandem fatetur, in praxi eacipiendam eſſe opinionem communem, ab ea nobis recedendum non erit.

7 Quid de Sodomia cum propria uxore?

Reſp. hanc puto, non venire hic nomine adulterii, quia verè tunc non eſt perfecta diviſio cum alterius carne. Ita cum cõmuni Sanc. *l. c.* Eſſet tamen ſufficiens cauſa Divortii temporalis, quando conjux aliũ ſollicitaret ad ejuſmodi peccatum, juxta ea, quæ mox dicemus *§. 7.*

8 Aſſero Secundò, tactus impudicos, oſcula, pollutionẽ ipſius conjugis extra vas, etiam procuratam alienis manibus, ſeu inſtrumentis, immò, & copulam ſine ſeminis emiſſione non intelligi hic nomine adulterii, quamvis hęc fiant cum animo perveniendi ad adulterium. Ratio horum omnium eſt, quia hi non ſunt actus perfecti contra datã fidem, cùm non dividant carnem conjugis cum alterius carne; nam propter eandem rationem nec nomine adulterii hic venit copula cum fœmina mortua, quia illa non eſt vera caro, ſed veluti ſtatua lapidea. Ita Sanch. Filliuc. Bonac. aliique apud Leand. *l. c. q. 8. 9. & 10.*

9 Dictum eſt ſemper (*hic*) nam cœterùm in ordine ad Confeſſionem eſſe ejuſmodi peccata, adulterii, *In met. Confeſſ. l. 2. c. 7. §. 6.* & rurſus *l. 7. in Decal. c. 3. §. 1.* docui, ut monui *n. 4.*

§. III. *Caſus quinque, in quibus non eſt licitum Divortium, quamvis adſit cauſa Adulterii.*

ADULTERIUM UTRIUSQUE.

1 PRimus Caſus eſt, quando uterque conjux adulterium commiſit; tunc enim quia delicta compenſantur, neuter ex conjugibus

bus poterit divertere. Idque verum eſt, etiam ſi unus conjugum plura, vel publicè, alter unum, vel occultè adulterium cõmiſerit, & etiam ſi unus per Sodomiam, alter per Fornicationem: &, etiam ſi unus ſe emendaverit, ſcil. nõ ampliùs adulteretur, alter verò (ſed admonitus ut deſiſtat) perſiſtat tamen in adulterando. Ita Doctores citati, & ratio eſt, quia, poſita fidei fractione, ſemper locum ſuum habet Jus compenſandi, etiam contra emendatum, donec conjux innocens injuriam remittat, de qua remiſſione mox *n.* 16. Illud (admonitus, ut deſiſtat) vide fuſius apud Sanch. *lib.* 10. *matr. d.* 7. Coninch. *d.* 35. *dub.* 2. Averſ. *l. c. ſect.* 4. *V. Quinto*, alioſque.

2 Hęc autem intelligenda ſunt, ſi ante peractum Divortium uterque adulteretur. Sed quid, ſi celebrato jam divortio ob adulterium unius, deinde alter, qui fuerat innocens, adulteretur & ipſe, obligabitur ne hic alteri reconciliari ex eo, quòd ſic compenſentur duo dicta adulteria?

3 Obligari tenet Coninch. *l. c.* G. Hurt. *d.* 11. *de matr. diff.* 3. *num.* 11. Leand. *d.* 26. *matr. q.* 23. Averſ. *q.* 23. *matr ſec* 4. *V Septimo*. Sanch. *lib.* 10. *matr. d.* 9. *n.* 30. citans S. Th. alioſque. At Sanc. ſuſtinet, non obligari, niſi poſt ſententiam, qua Judex cogat fieri reconciliationem, ob periculum Fornicationis, quod ex illa ſeparatione conſurgit.

4 Verùm ſententia Coninch. eſt à nobis approbanda. Ratio eſt, quia quamvis poſt Divortium factum fidem fregerit conjux, qui anteà fuerat innocens, jam nunc eſt nocens, ergo alter jam acquirit jus compenſandi.

5 Quid fiet, ſi poſt Divortium conjux innocens ritè ſolemnem profeſſionem emiſerit, & poſt profeſſionem adulteraverit, an ſcilicet reddendus ſit conjugi volenti recompenſationem? Dicam §. 8. *à nu.* 8.

Adulterium unius, ſed altero conſentiente.

6 Secundus caſus eſt, ſi conjux adulterium committat cõſentiente alio conjuge (quod dicitur, conjugem proſtituere.) Ita conſtat ex Sacro Textu. *C. Diſcret. De eo, qui cognoſcit conſangu n.* Ratio autem eſt, quia, cum uterque, tunc delinquat, alter per adulterium, alter per lenocinium, æquitas non vult, ut alter Jure ſuo cadat, alter non item. Ita Sanch. Pont. Caſtrop. *ll. cc.* & communiter.

7 Conſentit autem ſecundùm eoſdem, quibus adde Averſ. *qu.* 23. *matr. ſect.* 3. *V. Quinto*, conjux, ſive expreſsè, ſive tacitè, non impediendo, cùm poſſit.

8 Inquires. Si vir neget alimenta uxori, ſi eam deſerat, ſi eam domo expellat, ſi cum ea crudeliter agat: unde ipſa ſibi de aliquo amatore provideat, cenſebiturne vir conſentire uxoris adulterio, & cõſequenter propter delictorum compenſationem cadere à Jure divertendi?

9 Reſponden. Sanch. *l. c. d.* 5. *n* 6. Pont *lib.* 9. *c.* 17. *n.* 7. G Hurt. *d.* 11. *diff.* 3. *n.* 12. aliique citantes aliqua jura ſuſtinent, non cadere, quia id non eſt conſentire ad adulterium, ſed ſolùm occaſionem remotam adulterii tribuere. Excipiunt, niſi animo, ut mulier fornicetur, ea vir faciat: nam tunc jam conſentiret adulterio, & conſequenter à ſuo Jure divertendi caderet.

10 At S Thom. Aug. Covar. aliique apud Averſ. *l. c. Ut At ex oppoſito*, citantes & ipſi quoddam Jus, ſuſtinent cadere, quia cùm conjux ſufficienter tunc ſit cauſa illarum injuriarum, videtur etiam eſſe cauſa, unde adulterium ſequatur; quare non debet ex ſua malitia ejuſmodi conjux commodum reportare, & Jus divertendi retinere.

11 Mihi videtur excipienda diſtinctio Averſ. *l. c. V. Cohærenter*, nam illæ injuriæ, ſi ſolitariè ſumantur, cũ ſint in alio genere ab adulterio, non ſufficiunt, ne ad tacitum quidem conſenſum, quando vir rationabiliter non prævidet, uxorem fornicaturam; at quando prævidet, aut certè prævidere debet, quia aliquo modo ſubdubitat de hujuſmodi Fornicatione uxoris, & tamen ab injuriis illis non deſiſtit, cum certò deſiſtere obligetur, tunc à dicto Jure ſe ſeparandi meritò excidet, quia cùm ſuæ uxoris ipſe curam habere debeat, ſi ei tam gravia incommoda ſexui fragili afferat, jam ſufficientem cauſam dare adulterio, & conſequenter tacitè conſentire cenſebitur.

12 Atque ex data diſtinctione, Textus, quos affert utraque ſententia, ſatis conciliari poterunt.

Adulterium materiale, ideſt vacans culpa adulterii.

13 Tertius caſus. Quando adulterium vacat vera adulterii culpa, Jus divertendi alteri conjugi non tribuit. Meritò quidem, quia nõ eſt plectendus quis pęna addicta, ſeu conjuncta ejuſmodi delicto, ſine formali, & vera culpa talis delicti. Exempla ſunt, ſi conjux fornicetur, prudenter putans ſuum conjugem obiiſſe: ſi per ignorantiam invincibilem, credens quis hanc eſſe ſuam, ad illam accedat; ſi per vim omninò abſolutam cogatur conjux adulterium cõmittere, &c. in his enim & ſimilibus caſibus, cũ ſit involuntaria ratio adulterii, ſeparationẽ, quę ex formali adulterio conſequitur, ſubire conjugẽ, ęquum non eſt.

14 Quid, ſi per metum gravem?

Reſp Sylv. aliiq; & eos citans Aver. *d. q.* 23. *ſect.* 3. *V. Tertio*, dicunt, adulterium ex metu extortum non dare alteri divertendi Jus, quia, ad hunc effectum eſt perindè, ac adfuiſſet vis, & abſoluta coactio, ſiquidem metus tanti mali excuſare debet à pœna, de qua agimus.

15 Verùm Sanc. Coninch. Rebell. quos citat, ſequiturque G. Hurt. *d.* 11. *matr. diff.* 3. docet, dare Jus divertendi, quia metus Voluntarium per ſe, & abſolutè, adeòque culpam non tollit. Utrumque probabiliter dictum eſſe, judico.

Remiſſum fuiſſe adulterium.

16 Quartus caſus. Quando innocens conjux, (V. G. Vir remiſit culpam adulterii jam commiſſi ab uxore) non poteſt ampliùs ab illa divertere, quia injuria ſemel condonata non reviviſcit. Quòd ſi poſt remiſſum unum adulterium conjux incidat in aliud, tunc enim verò poterit alter divertere, quia remiſſio illa non poterat ſe extendere ad futura.

17 Remiſſio autem hæc fiet, vel expreſsè, ſi conjux externè dicat; ſe remittere, vel tacitè, ſi idem conjux conſcius adulterii, ex animo remittendi admittat adulterii reum, ſive ad copulam, ſive ad oſcula, ſive ad amplexus, &c. quia, ſic jam illam tractat ut uxorem, ita Sanc. *lib.* 10. *matr. diſp.* 14. *n.* 18. *&* 19 Caſtro *diſp.* 3. *de ſponſ. p.* 6. *§.* 2. *n.* 4. aliique.

18 Inquires. Si conjux ſulo animo condonet adulterium conjugi, unde hic eandem conditionem nondum acceptaverit, poteritne deindè animum mutans retractare Condonationem, & Divortium celebrare?

Reſpondeo, non poſſe, probat Sanch. *ibid.* quia ad hanc Condonationem, quæ non eſt niſi ceſſio Juris proprii, ut firma ſit, non requiritur alterius acceptatio; ſtatim enim ac extitit, jam remiſſum eſt delictum, quod reviviſcere ampliùs non poteſt.

19 Quid, ſi uxor V. G. admittat quidem virum ſuum, qui adulteravit, ſed animo non remittendi illi adulterium?

Reſpondeo cum Sanch. *lib.* 10. *matr. d.* 14. *n.* 30. in hoc caſu nõ poſſe ampliùs uxorem Divortium petere in foro externo, quia illa admiſſio probat apud Judicem, qui animum internum non novit, remiſſionem. At verò coram Deo cùm hæc non ſit vera remiſſio, dico, conjugem in foro conſcientiæ Jus ſuum divertendi non amittere.

20 Idem eſſe dicendum, ſi dicta uxor admittat virum, nec habens animum remittendi, nec habens animum non remittendi, quia tunc verè non remittit, docet Averſ. *q.* 23. *mat. ſect.* 8 *V. Sexto præterea*. contra Sanch. *lib.* 10. *matr. d.* 14. *d. n.* 30 *fine* dicentem tunc remittere.

Periculum incontinentiæ in Innocente.

21 Quintus caſus. Si vir V G. Innocens divertere valens ab uxore adulterante, experiatur, ſe ſine uxore facile labi contra caſtitatem, licèt ex vi adulterii uxoris Jus habeat ad divertendum, tamen illud impediri à damno proprio ſpirituali, rectè monet Pont. *lib.* 9. *c.* 17. *n.* 4. quia tunc prævalere debet ſalus ſpiritualis.

§. IV. *An poſſit Innocens adulterum non repellere?*

1 DIximus hactenus, poſſe Innocentem divertere, nunc inquiro, an obligetur?

Reſpondeo, regulariter non obligari, ita Sanch. Caſtrop. G. Hurt. non citandi, quia quilibet juri ſuo cedere poteſt; nec aliud caput aſſignari valet, unde hæc obligatio oriatur.

2 Dixi (regulariter) nam in aliquo graviſſimo caſu obligaretur; quando enim dimiſſio V. G. uxoris eſſet apta ſine ullo inconveniente ad emendationem dictæ uxoris, quæ, ſi non eſſet dimiſſa, perſeveraret in peccato, vel quando dicta dimiſſio eſſet apta ad delendum ſcandalum, quod habent Populi de viro, quaſi is patrocinetur adulterio uxoris, & eadem dimiſſio eſſet non valdè incommoda ipſi viro, eſſetque item unicum medium ſufficiens ad dictam emendationem ponendam, vel ad dictum ſcandalum amovendum, quando, inquã, adeſſent hæc, obligaretur Innocens divertere, ut fusè habent Sanc. *lib.* 10. *d.* 13 G. Hurt. *d.* 11. *diff.* 4. Coninch. *d.* 35 *dub.* 3. aliique.

§. V. *Quænam certitudo adulterii requiritur ad divertendum?*

1 CUm conjuges ſint in poſſeſſione maritalis conjunctionis, non poſſunt ab ea per Divortium deturbari, niſi adſit certitudo cauſæ, ſeu delicti Divortium inducentis. Hinc nõ ſatis eſt, quòd alter dubitet, vel probabiliter ſuſpicetur de alterius delicto, ut illũ dimittat; Regula enim generalis alibi allata eſt, neminem poſſe à ſuæ rei, vel juris poſſeſſione deiici, niſi certò moraliter conſtet titulus, unde eiici poſſit ab illa: & ita docent in noſtro caſu de Divortio omnes DD. ut teſtatur Caſtr. *d.* 3 *p* 6. §. 4. *n.* 7. & colligitur *ex c. parte. De ſponſ.*

2 Si quando ergo in alio Textu. *C. Dixit Dominus* 32. *q.* 1. dicitur, dimitti poſſe uxorem ob ſuſpicionem Fornicationis, intelligitur ob ſuſpicionem violentam; & in ſententia probabili Farinacii, aliorumque apud Caſtrop. *l. c. n.* 8 *fine*, ob ſuſpicionem vehementem, ea qua fieri item moraliter certam, idem Farinacius putat.

3 Si inquiras, quoad effectũ Divortii (nam quoad alios effectus, qui ad nos nunc pertinent, vide citatos) quænam conjecturæ, ſeu probationes certitudinem hanc moralem faciant de adulterio commiſſo?

4 Reſp certum eſſe, eas, quæ ſi in judicio exhiberentur ad probationem adulterii, illud ibi ſufficienter probarent, ſufficere etiam ut illud privatim conſtet, ſed deſcendendo magis ad ſigna particularia, Dico, quando adulter publicè moratur in domo adulteræ, ſeu cõtra, vel, quando extant filii ex adulterio, vel, quando extat ſuſpicio violenta, ut, ſi fuerit inventus nudus cum nuda, vel ſolus cum ſola in eodem toro, certitudo moralis delicti eſt.

5 Oſcula, & amplexus ſola non ſufficiunt ad moralem certitudinem de adulterio, ſufficiunt autem adminiculata cum aliis conjectu-

ris

Digitized by Google

ris v. g. à tempore, à loco, à mora: puta, ſi ea fuerunt in loco ſecreto, & tempore apto ad delictum, vel quid ſimile.

6 Amatoriæ litteræ dumtaxat non ſufficiunt, at ſi in iis mentio fiat de copula habita, planè ſufficiunt.

7 Confeſſio propria ſeriò facta item ſufficit, non verò facta ad ſe jactandum; id quod à circumſtantiis colligi à prudenti debet, quæ jactantia poteſt etiam eſſe *impræto . nu*

8 Dictum alicujus teſtantis adulterium, vel teſtantis Indicia violentia de illo, non ſufficit, niſi ſit dictum fide digniſſimi, vel plurium fide digniorum. Hæc ſparſim apud Sanch. *lib.* 10. *matr. d.* 12. Caſtrop. *loc. cit. n.* 8. Maſcardus *De probation. conſ.* 58. *&* 61. Averſ. *q.* 23. *matrim. ſect.* 2 *V. Admonent* alioſque.

9 Huc denique facit caſus ſequens. Berta eſt certò adultera, ſed ejus vir Titius neſcit id certò, ſolùm enim de uxoris adulterio ſubdubitat: ex quo motus, (ſanè inſufficienter ex dictis) eam deſeruit, quæro, an Berta poſſit cogere Titium ad ſecum cohabitandum: & ad non negandum tori commercium?

10 Reſpondeo, Sanchez, & Coninch. apud G. Hurt. *diſp. matr. diff.* 7 ajunt, poſſe, quia ſeparatio eſt pœna uxori infligenda; at, donec Titius certò ſciat delictum, eam pœnam infligere juſtè nequit. Si ergo nondum Berta à ſuo Jure cohabitandi, & converſandi cum ſuo viro dejecta eſt, illum ad ſe revocare poterit.

11 At idem Hurtadus *l. c.* citans Rebellium, & Cajetanum meritò ait, non poſſe; quia cùm ipſa certò fregerit viro fidem, jam cecidit à Jure expoſcendi ſibi fidem; Divortium enim verè non eſt pœna, ſed quaſi effectus neceſſariò ſequens ad fidei fractionem, ſine Jure autem virum cogere ad ſecum habitandum valet uxor.

§. VI. *An auctoritate propria fieri poſſit Divortium ob adulterium?*

1 NOn ignoro; nobiles aliquos Doctores ut Pont. *l.* 9. *c.* 28. Averſ. *loc. cit. V. Explicatur* docere, te, etiam ſi certò ſcias conjugis adulterium, non poſſe eum à toro, & cohabitatione depellere, niſi accedat Judicis ſententia.

2 Sed, nec ignoro, alios ut Sanch. *lib.* 1 *matr. d.* 12. *n.* 31. Caſtrop. *lib.* 3. *d. ſponſ. p.* 6. §. 4. *n.* 2. Leand. *d.* 26. *matr. q.* 40. *&* 41. non minus nobiles, velle contrarium, ſcilicet te ſcientem conjugis adulterium, poſſe, nulla præcedente ſententia, ab illo divertere: ſecluſo tamen ſcandalo, ſive adulterium ſit publicum, ſive occultum, ſive ex cauſa adulterii, ſive ex aliis cauſis pro temporali Divortio mox explicandis.

3 Me cum his poſterioribus ſentire cogit ratio duplex, Prima quia in Sacro Textu *Cap Dixit Dominus* 32. *q.* 1. *n.* 2. dicitur, *Ubicunque eſt Fornicatio, vel Fornicationis ſuſpicio* (ſanè violenta, ut modò dixi) *liberè dimittatur uxor*. Notas illud, (*liberè*) quæ enim eſſet tua libertas, ſi tibi Judex eſſet implorandus? Secunda, quia, ut toties dictum eſt, frangenti fidem fides non eſt ſervanda in omnibus contractibus civilibus, etiam auctoritate propria, & in foro conſcientiæ; ergo & in caſu noſtro, cùm Jus divertendi, ut modò indicavimus, non ſit pœna à Judice infligenda: illam enim ſolùm ipſe declarat, ſed eſt quaſi effectus neceſſariò procedens à fide non ſervata. Addam & rationem tertiam ductam ab exemplo Sancti Joſephi, volentis propria auctoritate relinquere Sanctiſſimam Virginem, ut probat Maldonatus. *in primum c. Matth.*

4 At in Sacris Canonibus vetatur fieri Divortium abſque auctoritate Judicis?

Reſpondeo, falſum id eſſe, & in aliquibus Textibus, qui de hac re circumferuntur, aptè reſpondet Caſtrop. *loc. cit.*

5 Dictum autem eſt (ſecluſo ſcandalo) quod certè evitabitur, ſi conjux ſimulando graves cauſas abeat in loca longinqua, ubi ejus Matrimonium ignoratur.

6 Quæres. Eſt ne alius modus vitandi ejuſmodi ſcandalum?

Reſpondeo, apud Doctores hunc modum paſſim lego; ſed certè puto, id dici loco exempli: quare ſi aliud occurrat, illo utere. Ego ſanè tanquam modum ſufficientem approbarem, ſi conjuges per aptam æquivocationem ſimularent, ſe velle communi conſenſu caſtitatem ſervare, vel quid ſimile, quod amovere poſſit à Fidelibus ſuſpicionem delicti, ſi quando eſt occultum, in altero conjuge, & quo tolleretur aliis anſa deferendi conjuges ſine cauſa.

De ſimili ſcandalo fugiendo vide Caſtrop. *tract.* 16. *diſp.* 2. *p.* 7. *n.* 6. (quem ſequitur Gibalinus *d. Clauſura diſp.* 2. *c.* 11. *n.* 55 *fol mihi* 235) Qui Caſtropalaus cùm dixiſſet, ſi quis abſque gravi difficultate non poteſt probare nullitatem vetam ſuæ profeſſionis, poſſe ipſum fugere à Religione, &c. ſic addit: *Limitant hæc Leſſius, Sanchez, Suarez, niſi oriatur ſcandalum. Sed rarò vel nunquam ex tali fuga orietur ſcandalum ſub obligatione vitandum: tum quia rarò inde ſumunt alii occaſionem fugiendi abſque legitima cauſa, tum quia ipſe legitimè fugiens utitur jure ſuo, à quo uſu ſine gravi damno abſtinere non poteſt*, &c. Hæc ille.

Quid, ſi nullitatem probare abſque difficultate poſſem? Reſpondet *ibid.* Caſtropalaus, te ſub mortali fugere, antequam probes non poſſe. Poſſe adhuc ſine mortali, dicit Gibalinus *loc. cit.* idque propter rationes jam dictas, quæ videntur etiam hic militare. Uterque tamen convenit, poſito quod fugerit, eſto peccaverit, non teneri ad Religionem reverti. Porrò prædictam doctrinam caſui noſtro aptare, tu ipſe facili negotio, Lector, potes.

7 Si conjux ob adulterium occultum relictus querelam apud Judicem deponat, ſe injuſtè relictum eſſe, qua ratione ſe gerere debeat conjux alter, qui juſtè eum deſeruit, & ſimilia multa, quæ pertinent ad forum externum, legi poterunt apud citatos.

8 Illud hic ne te prætereat, convenire omnes, conjugem adulterum obligari ad reconciliationem cum conjuge innocente, quandocunque innocens velit, ſi ſeparatio facta ſit auctoritate propria; At, ſi facta ſit auctoritate Judicis, non omnes Doctores in eadem eſſe ſententia: Nam aliqui apud Sanch. *lib.* 10. *matr. diſp.* 10. *n.* 2. *&* 10. tenent, ſi innocens acceptavit ſententiam Judicis de Divortio, ipſum adulterum non obligari ampliùs ad reconciliationem: unde poſſe, innocente invito, Ordines Sacros ſuſcipere, Religionem profiteri, cœlibem manere in ſæculo; &c. quia innocens per acceptationem ſententiæ de Divortio remittit mutuam ſocietatem, ad quam alius obligabatur. Alii tamen ut Sanch. *l. c.* Caſtrop. *diſp.* 3 *de ſponſ. p.* 6. §. 7. *n.* 1. alios citantes tenent ipſum adulterum per ſe obligari ad reconciliationem, neque poſſe prædictos ſtatus erigere, dum ſubeſt reconciliationis ſpes, de qua ſpe non infrà §. 7. *n.* 7. dicemus in ſimili. Ratio eſt, quia ſententia de Divortio, cùm ſit declaratio Juris, nõ poteſt plus concedere, quàm ipſum jus naturæ concedit, at de Jure naturę adulterium nullo modo eximit adulterium à ſua obligatione manendi cum ſua; ſecus ex delicto commodum reportaret, ergo, &c. illud autem, quod dicitur: innocentem per acceptationem ſententiæ remittere mutuam ſocietatem, falſum omninò eſt; quia gratis dicitur.

9 Hæc poſterior ſententia eſt omninò excipienda, priorem vocat non improbabilem *l. c.* Caſtrop. ſed mihi pace tanti viri videtur ob rationes modò dictas improbabilis.

Dixi autem (*per ſe obligari*) nam quando rationabile periculum eſſet, ne ipſe conjux, quamvis aliàs nocens, occideretur, vel iniquè crudeliterve tractaretur, ſi ad conjugem innocentem rediret; ſanè non obligabitur; Ita Caſtrop. *l. c. n.* 3. ſed id per accidens eſt, ex illo ſcilicet capite, quòd mutua ſocietas conjugum nunquam cenſetur fuiſſe promiſſa cum tanto periculo, vide Caſtrop *l. c. n.* 3.

§. VII. *Cauſa celebrandi Divortium ad tempus.*

1 EAs generatim ad unam cauſam damni gravis reduci, vel in ſpecie ad tres, puta ad hęreſim, ad ſollicitationem ad peccandum, & ad ſævitiam nuper dixi §. 1. *n.* 3 Dixi item has tres cauſas inducere ſeparationem conjugum ad illum duntaxat tempus, quo illę durant, ibidemque hujus doctrinæ rationem breviter, quantum fuit ſatis, indicavi. Nunc ergo aliquid de ſingulis ſcitu, vel explicatu dignum, ſuperaddamus.

PRIMA CAUSA.

Hæreſis.

2 Cum ratio, cur propter hæreſim, ut & propter Apoſtaſiam à fide (quam ſpirituale adulterium appellare conſuevimus) ſeparari poſſit conjux, ſit, ne ex cohabitatione cum heretico alter periculum ſubeat infectionis, proleſq; malè educetur, ideò, etiam ſi in aliquo peculiari eventu hoc periculum non eſſet, non propterea Catholicus divertere vetabitur, ſatis enim eſt, ut periculum adſit, ut plurimùm. Nomine autem hæreſis intellige veram, & pertinacem, qua ſcilicet hæreticus correctionem non admittat ſeu illam admittere paratus non ſit.

3 Hic autem nota, quamvis non omnes conveniant, poſſe propria auctoritate fieri Divortium ob adulterium carnale, ut §. *præced.* vidimus, omnes tamen convenire poſſe ob adulterium hoc ſpirituale. Ratio fortaſſe eſt, quia id ab ipſo jure conceditur, vel quia in hoc magnum eſt periculum contagii. Ita Sanch. *lib.* 10. *matr. d.* 15. *n.* 6.

4 Adde, conjugem ſeparari non ſolùm poſſe à conjuge hæretico, verùm etiam obligari ſecundùm Caſtr. *d.* 5 *matr. p.* 6. §. 8. *num.* 2. citans Sanch. Coninch. Layman quando re ipſa dictum periculum adſit, quia conjux tenetur ſaltem graviſſimum hoc infidelitatis periculum vitare. Benignius loquitur Caſtrop. credit enim tunc eſſe hanc obligationem, quando duo concurrunt, puta, quando conjux hæreticus Catholicum niteretur pervertere, & quando graviſſimum eſſet periculum aſſentiendi. Ipſum lege. Si ejuſmodi periculum non ſit, immò adſit ſpes converſionis dicti Hæretici, poſſe Catholicum, ſi velit cum eo habitare, meritò ſuſtinet Averſ. *q.* 23. *matr. ſect.* 9. *V. Secundo.*

5 Quod autem in adulterio ſpirituali utriuſquè conjugis non detur compenſatio delictorum (ſicuti dari diximus in adulterio carnali, nec in ſpirituali unius cum carnali alterius, juvat breviter meminiſſe; nam ceterum latè id proſequitur Sanch. *lib.* 10. *matr. d.* 16. & breviter Caſtrop. *l. s. n.* 8. quibus adde Pont. *lib.* 9. *c.* 22. *n.* 6. Averſ. *q.* 23. *matr. ſect.* 9. *V. Pontius.*

De Hæretico emendato.

6 Inquires autem Primò, Hæreticum emendatum admittere ne conjux Catholicus obligatur?

Reſpondeo, conveniunt Doctores communiter obligari, ſi Divortium ex hæreſi, immò etiam ex aliis prædictis duabus cauſis factum fuit auctoritate privata ſine Judicis miniſterio; At, ſi fuit factum poſt Judicis ſententiam, ſive condemnantis conjugem de Hæreſi, ſive de

Divor-

Digitized by Google

Divortio,iidem DD.oon conveniunt. Plures enim apud Sanch. *lib.* 10 *matr. d.* 15 *n.* 18. putant, adeſſe etiam tum obligationem in Catholico admittendi hæreticum emendatum,& ſolùm hanc obligationem nō adeſſe,quando ipſe Catholicus vellet in Religionem ingredi: id enim (ajunt)deducitur ex Sacro Text. At abſolutè nō adeſſe ejuſmodi obligationem, unde abſolutè dictum conjugem Catholicum poſſe, ſive manere in ſæculo cum perpetuo Divortio, ſive Ordines Sacros ſuſcipere,ſive multo magis Religionem profiteri,meritò putant Sanch. *l.c.* Caſtrop. *l.c.n.*5. Averſ. *q.* 23. *ſect.* 9. *V. Concedendum*, aliique. Ratio non ducitur ex natura hæreſis,nec ex natura ſententię(quod addo propter dicta *n.* 7. *&* 8.)Sed quia Eccleſia in odium ipſius hæretici,hanc poteſtatem conceſſit Catholico,cujus conceſſionis Jura iidem expendunt & contraria ſolvunt. Addit tamen Caſtr. *l.c. n.*4. conſilium optimum ſępe eſſe, ut Catholicus reſipiſcentem hæreticum quomodocunque damnatum recipiat, propter bonum pacis, & propter charitatem, quam conjugi jam emendato alter conjux debet.

7 Atque hæc de poteſtate,quam habet conjux Catholicus. Verùm hæreticus,quamvis emendatus poteſtatem ad utrumlibet non habet, ſed obligatur reconciliari cum ſuo conjuge,ſi hic velit.Quare,ſi quem ex illis ſtatibus,Sacri Ordinis,vel Religionis,vel Voti ſimplicis caſtitatis,eligere cupiat, (cupiat, inquam, nam ad illas non obligatur) id exequi non poterit ſine cōſenſu ſui conjugis,ſive expreſſo,ſive tacito, qualis eſſet,ſi ex circumſtantiis appareret, non eſſe ſpem recōciliationis,vel ſi conjux ſępius ab emendato requiſitus illum admittere reſpuerit,cenſetur enim tunc dare licentiam perpetuæ ſeparationis.

8 Admoneo tamen Primò, ad electionem talium ſtatuum debere accedere auctoritatem Judicis, ne ſuſcepto Ordine, vel Religione emergant lites, &c.

9 Admoneo ſecundò, Votum imperfectū caſtitatis ſimplicis, ideſt de non petendo debitum poſſe à prædicto conjuge ſecundùm Pont. *l.* 8. *c.* 11. *n.*4. ut à quocunque alio emitti ſine alterius conjugis conſenſu,abſtrahendo ab alio inconveniente,& à periculo non ſervandi Votum,quia ſic non præjudicatur uxori,ſed ſibi ipſi dumtaxat.

SECUNDA CAUSA.

Solicitatio, ſeu inductio ad peccandum.

10 In hac cauſa notant Doctores, debere admoneri conjugem, ut deſiſtat à ſolicitando,& tunc demum, eo non deſiſtente,poſſe, alterū, etiam propria auctoritate, divertere pro tempore, pro quo timetur rationabiliter ſimilis ſolicitatio, conſulatur item aliorum ſcandalo, quantum fieri rationabiliter poteſt,ne ſcilicet infamia notentur conjuges, vel anſa detur aliis ſuos conjuges deſerendi.

11 Ex hoc ergo capite licitum eſt uxori divertere à viro, qui lenocinium exercet,vel in domum introducit eos,qui uxorem ſolicitent, vel eandem cogit ad furta tegenda,& ſimulanda,vel,ut pellicē foveat, vel ipſe conjux ſit veneficus;ex conſortio enim dæmonis grave animę immò & corporis malum meritò ſibi alter timere debet. Lege Caſtr. *l.c.* §. 9. *n.* 1. *&* 2. G. Hurt. *d.* 11. *d.* 5. Sanch. *lib.* 10. *matr. d.* 17. *&* 18.

12 Tranſacto autem periculo ejuſmodi ſolicitationis, ut, ſi V.G. mortuus jam fuerit juvenis, in cujus gratiam leno erat tuus vir, nec aliud periculum prudenter timeas,obligari te ad ipſum tuum virum redire (quantum eſt ex hoc capite) dubitandum non eſt.

TERTIA CAUSA.

Sævitia Conjugis.

13 Sævitia profectò non levis,ſed tanta,ut grave malum,ſeu damnum ex illa immineat uxori à viro,quod ſolet eſſe frequentius,vel viro ab uxore,quod ſolet evenire rarius, dat ex Jure *C. ex litt. de Divortio*,cauſam divertendi pro tempore,quo illud periculum durat. Cenſetur etiam ad hunc effectum ſævitia contra conjugem ea,quæ fit cōtra ejus conjunctos,ut filios, vel parentes neceſſariò in eadem manentes domo,&,etiam ſi malum quamvis non timeatur ab ipſo conjuge, timeatur tamen ab ipſius conjunctis, V.G. ab alterius parentibus in eadem domo pariter manentibus, ut notat Averſ. *quæſt.* 23. *matrim. ſect.* 10. *V. Rurſus*.

14 Ad hoc caput pertinet periculum cujuſcunque alterius mali gravis,ut ſi conjux ſit ita furioſus,ebrius,malo contagioſo affectus, ut inde grave damnū uxori immineat. Ex dictis deducitur (ait Leander *d.* 26. *matr. q.* 46. juſtam Divortii cauſam eſſe) *Quòd vir gladium appoſuerit ad collum uxoris animo illam occidendi, vel faciendi, quod alter conjux alteri per venenum, vel per maleficia, vel alio modo inſidias vitæ paraverit, Quòd vir graviter, & atrociter uxorem percuſſerit, ſive id fecerit gladio, ſive haſta, in capite, facie, oculo, aut in pectore, aut in manibus, Quòd vir uxorem acriter, & immoderatè, excedendo levem correctionem viro permiſſam, verberaverit*; Hæc ille,cui adde Averſ. *l.c.V. Non ſufficit timor*, qui ex Henriq. & Sanch. docet, hujus generis cenſeri nimis moleſtam cohabitationem conviciis, & frequentibus jurgiis obnoxias. Intelliguntur autem hæc afferre poteſtatem divertendi pro tempore,quo pericula prædicta non ceſſent. Quod ſi nunquam ceſſare prudenti. & morali certitudine judicabuntur, ſanè, perpetuum tunc erit Divortium.

15 Porrò prædictæ ſævitiæ, vel damni periculum ita (dum periculum durat) poteſtatem ſe ſeparandi dat conjugi, ut ſeparationem exequi is poſſit auctoritate propria, tum, quia de Jure naturę eſt, vitare malum grave, tum, quia hic regulariter periculum eſt in mora, ſi deberet expectari miniſterium Judicis. Cæterùm, quando afferret ſcandalum ſeparatio,& periculum in mora non eſſet, accedere debere Judicis auctoritatem,certum ſit. Ita intelligenda ſunt alia Jura, ne ſint contraria dicto *cap. Adulteras*. Lege Pont. *lib.* 9. *c.* 23 *n.* 7. & Sanch. *lib.* 10. *matr d.* 18. *n.* 3.

An poſſit à viro expelli à cohabitatione conjux, ſolum ex eo capite, quòd dotem ipſa non ſolverit,huc reduci poſſet. Verùm de hac re *l. b.* 5. *in Dec. c.* 3. §. 3. *n.*4. actum eſt à me ſatis.

§. VIII. *De Effectibus Divortii ex Adulterio.*

PRIMUS EFFECTUS.

Poteſtas ſuſcipiendi novum vitæ ſtatum.

1 PRimus Divortii,celebrati propter adulterium,effectus eſt,cōcedere liberam facultatem innocenti eligendi ſtatum vitæ, quem ipſe velit,ſive per ſuſceptionem Ordinis Sacri, ſive per profeſſionem in Religione,ſive per Votum ſimplicem Caſtitatis in ſæculo; Aliud Matrimonium inire nequaquam conceditur, quia vinculum prioris Matrimonii, vivente conjuge, cum quo conſummatum eſt Matrimonium,ſemper,ut toties dictum eſt, perſeverat.

2 Prædictum Privilegium eſt conjugis innocentis,nam conjux nocens debebit expectare, ut eligere poſſit (quando liberè volet, non enim obligatur)aliquem ex dictis vitæ ſtatibus, donec non ſit ampliùs ſpes reconciliationis juxta dicta,ſup §. 6. *n.* 7 *&* §. 7. *n.* 7. vel donec ipſe conjux innocens conſentiat,de quo conſenſu infra diſputabimus *c.*4.

Conjux innocens, ut ſtatus prædictos ſuſcipiat, an egeat ſententia de Divortio?

3 Circa prædictam communem doctrinam quatuor ſunt quæſtiones diſſolvendæ. Prima. An,ut Innocens ſtatum aliquem ex illis ſuſcipiat,requiratur? Divortiū fuiſſe per ſententiam Judicis celebratum; An verò ſufficiat factum auctoritate propria. ſtante adulterio moraliter certo, ſive notorio, ſive occulto?

4 Reſp. Si quæras de ſuſceptione valida, & licita dico; cum Sanc. *l.* 10. *matr. d.* 22. *à n.* 12. & Caſtr. *d.* 3. *de ſponſ. p* 6. §. 6. *n.* 3. aliiſq; cōmuniter,innocentem, nō ſolùm validè,ſed etiam licitè ſtatus illos ſuſcipere,quando ſententia Judicis præceſſit. Ratio eſt manifeſta quia ex una parte adulter omninò amiſit Jus cohabitationis cum innocente, ex alia per ſententiam Judicis ſatis fit omni incomodo, quod oriri poſſit ex aſſumptione illorum ſtatuum, ut mox clariùs patebit.

5 Si autem quæras de ſuſceptione, dumtaxat valida, Dico, validè ſuſcipi illos ſtatus ab innocente,etiam ſi non præceſſerit ſententia Judicis; immò etiam ſi adulterium fuerit occultum, & non notorium, dummodo certum fuerit. Ratio eſt modò dicta, quia jam totum Jus cohabitandi amiſit adulter,idq;in perpetuum;ergo cùm nullum alterius Jus ipſi obſiſtere poſſit, valebit ſtatum vitæ, quem velit, eligere.

6 Sed quid, Eligetne tunc licitè?

Reſp. nequaquam,ſed illicitè,& quidē mortaliter,ut expreſsè habet *ibid.* Caſtropal. niſi licentiam obtineat à conjuge, quamvis nocente. Ratio eſt,quia conjux,quamvis nocens,ſeparatus ante ſententiam, & ſpoliatus ſuo conjuge, debebit reſtitui in ſua poſſeſſione quandocunque reſtitutionem ſui dicti conjugis petat: non ſolùm, quando adulterium fuit occultum,verùm etiam,in ſententia probabili, quādo fuit notorium: Et hujus rei ratio ulterior eſt, quia, antequam procedatur ad probationes,ob quas debebit ferri definitiva ſententia,debet illi,qui ſua reſpoliatus fuit,eadem reſtitui: at ſanè hęc reſtitutio in caſu noſtro eſſet grave damnum Religionis, & ſcandalum proximorum. Ita Sanch. Caſtr. citati,& Averſ. *q.* 23 *ſect.* 8. *V. Quartò*.

Quid, ſi ſententia de Divortio proceſſit ex errore?

7 Secunda quæſtio. Quid fiat, ſi ſententia Divortii, ſive poſteà, ſive anteà, quam innocens ſtatum aliquem ex dictis ſuſceperit, appareat fuiſſe falſa?

Reſpondeo. Debebit ut volt Sanch. *lib.* 10. *matrim. diſp.* 9. *num* 9. Pont. *lib* 9 *cap.* 10. *num.* 2. Caſtrop. *loc. cit. num.* 6 reſtitui alteri conjugi, quia ligamen Matrimonii,utpotè Jus jam legitimè quæſitum,ſemper evincere debet quidlibet aliud ſubſequens. Et ex alia parte, Eccleſia nunquam præſumitur, velle perſiſtere in ſententia, quæ inveniatur falſa, atque adeò injuſta.

Quid, ſi innocens poſt ſententiam de Divortio incidat ipſe in adulterium?

8 Tertia quæſtio: Quid, ſi poſtquam dictos ſtatus elegit innocens, incidat in adulterium, eritne obligatio compenſandi cum adulterio alterius, itaut ipſe reſtituendus conjugi, tametſi Sacros Ordines ſuſceperit, vel profeſſionem ſolemnem emiſerit?

9 Reſpondeo. Caſtr. *d. d.* 3 *p.* 6. §. 6. *n.* 11. citans Pont. Mol. Coninch. alioſque probare contendit, eſſe reſtituendum conjugi. Ratio principalior eſt, inquit, quia non apparet, unde non debeat fieri compen-

ſatio

ſatio delictorum, perinde ac fieri debere, certum eſt, ſi adulterium anteà committatur; æque enim frangitur fides Matrimonii, cujus vinculum ſemper remanet, vivente naturaliter conjuge.

10 At Sanch. *loc. c. à n.* 30 Henriq. aliique cit. D. Thom. diſtinguit. Quando enim (ait) ſententia abiit in rem judicatam, ſcilicet, quando elapſum eſt tempus appellationis, vel ſimilis remedii, non eſt conjux prædictus incidens in adulterium reſtituendus alteri, nec ſunt ampliùs ea adulteria capacia mutuæ compenſationis; Eſt autem reſtituendus, & adulteria illa ſunt compenſanda, quando ſententia non abiit in rem judicatam, vel quando dicta ſententia lata fuit contra Minorem, v. g. qui poteſt uti beneficio reſtitutionis in integrũ. Ratio eſt, (inquit Sanch.) quia quod ſemel bene definitum eſt, non eſt retractandum. Audit hoc Caſtrop. reſpondetque, quod ſemel benè definitum eſt, non eſſe quidem retractandum ex cauſis, ea quibus definitum eſt, retractari tamen poſſe ex nova cauſa ſuperveniente, ut eſt in caſu noſtro; nam tunc illa ſententia non erit propriè prioris ſententiæ retractatio, ſed novæ cauſæ deciſio.

11 Profectò hæc, (quæ certè in utramque partem ſunt probabilia) latiùs perſequi, neceſſe non eſt. Legantur Caſtr. & Sanch. cit. Illud ego moneo, Epiſcopos, & Prælatos cautè in iis admittendis ad Ordines, vel Profeſſionem Religioſam, præſertim quando ſunt juvenes, debere procedere, ne fortè cogantur, conjugem prædictum aliquando reſtituere; nam proptereà, me Auctore, nunquam eos ſine conſenſu alterius conjugis ad profeſſionem, vel Sacros Ordines admittant.

An legitimè quis ſeparatus ab uxore poſſit dicere, ſe non eſſe conjugatum?

12 Quarta quæſtio. An peccet conjux ritè ſeparatus ab alio, ſi volens ſuſcipere Ordines Sacros, vel Religionem, interrogatus ab Epiſcopo, vel Prælato neget, ſe eſſe conjugatum?

Reſp. Sanch. *d. d.* 15. *num.* 14. ait, non peccare, præſcindendo ab alio damno: quia (inquit) cum debita æquivocatione non mentitur, & ex alio capite perinde eſt in ordine ad Ordines, vel Religionem, eſſe ſic ſeparatum ac ſi conjugatus non eſſet; Contra, Navarr. ap. Sanch. *l. c.* putat hunc peccare, & invalidè profiteri, quando Prælatus eo animo eſſet, ut eum non admitteret, ſi conjugatus eſſet.

13 Equidem nec Navarro, quoad illud (invalidè) aſſentior, nec abſolutè aſſentior Sanch. Non Navarro, quia, niſi in Religione adſit ſtatutum irritans, vel expreſsè admiſſio ſit ſub conditione carentiæ conjugii, valet profeſſio, ut diſertè docet idem Sanc. ad irritam enim reddendam profeſſionem nõ ſufficit voluntas habitualis (immò ex Averſ. *q.* 23. *matr. ſec.* 8. *V. Secerto*, nec ſtatutum merè prohibens,) ſic enim invalida eſſet profeſſio juvenis obtuſi ingenii, quia ſi id noviſſet Prælatus, certò non admiſiſſet. Nec aſſentior Sanch. quia ſemper eſt damnum notabile Religionis admittere conjugatum cum periculo, ne, ſi res patefiat, turbetur Religio, quæ in re tam gravi meritò invita eſſe debet; quare ſemper aderit peccatum in hujuſmodi conjuge negante, immò non patefaciente ſuum conjugium, ita Aver. *l. c.* Adde, valdè incommodum fore Religioni, habere ſine ſuo conſenſu obligationem, ſeu, ſaltem dubium (propter varias opiniones ſupradictas) de obligatione reddendi conjugem ſuæ uxori, ſi fortè is adulterium cõmittat.

SECUNDUS EFFECTUS

Divortii ex Adulterio.

Libertas non reſtituendi dotem, & præſtationis alimentorum.

14 Secundus Divortii perpetui (de quo loquimur) effectus eſt, dare poteſtatem innocenti viro, ne obligetur dotem reddere uxori expulſæ ob adulterium. Verùm id explicatius afferamus.

Si loquamur poſt ſententiam, qua Judex privet adulteram ſua dote (ut certè privare debebit) omnes conſentiunt, juſtè tunc ſibi illã retineri ab innocente viro: at ante ſententiam, non conveniunt omnes.

15 Nam non poſſe eam retineri à dicto viro innocente, ſaltem ante ſententiam Judicis declaratoriam delicti uxoris, exiſtimat Caſtrop. *diſp.* 3. *de ſponſ. p.* 6. §. 5. *n.* 7. quia amiſſio dotis eſt vera pœna, ad quam nullus tenetur, niſi poſt ſententiã, Unde uxor, quamvis nocens, donec ſententia accedat, ea gaudere debebit, ſi eam habeat, vel ſi eam non habeat, petere eam juſtè poterit, petit enim rem ſuam. Quare eam ipſi reddere debebit vir, quamvis innocens. Solùm ergo vir hic innocens implorare Judicem poterit, & poſt ejus ſententiam, dotem eam ſibi vel repetere, vel retinere.

16 Contrà, poſſe eam ab innocente retineri, etiam ante ſententiam Judicis, cenſet Sanc *d.* 8 *n.* 13. quia, is, cui cõpetit exceptio, ne aliquid ſolvere cogatur, habet Jus illud retinendi, tum in foro fori, tum in foro poli: at Maritus habet Jus ſe opponendi contra uxorem adulteram volentem repetere ſuam dotem; ergo poteſt illam ſibi retinere: Minor probatur, quia poteſt opponere delictum adulterii.

17 Verùm Caſtropalaus replicat, negando hanc Minorem. Maritus enim (ait) non habet Jus retinendi dotem abſolutè, ſiquidem Maritus, quamvis habeat jus opponendi uxori delictum, non tamen habet Jus retinendi dotem, niſi media ſententia de patrato delicto.

18 Vides utramque ſententiam eſſe probabilem. Sanchez enim probabiliter dicit, Maritum habere Jus retinendi, etiam ante ſententiam, quia ante illam habet Jus ſe opponendi, quod Caſtropalaus probabiliter negat.

An vir innocens alimenta adulteræ præſtare teneatur?

19 Quid de alimentis? Obligaturne conjux innocens illa ſubminiſtrare uxori expulſæ propter adulterium?

Reſpondeo, in meliori ſententia nõ obligatur in foro conſcientiæ, quia, propter adulterium conſortis à debito omni ſolutus eſt conjux. Ita Sanch. *lib.* 10. *matr. d.* 8 *à n.* 25. Caſtrop. *loc. cit. n.* 5. Farin. *T.* 4. *q.* 143. *n.* 41. & 42. Prætereà, nec in caſu litis, expenſas litis contribuere uxori adulteræ, ſi certum eſt adulterium, obligatur innocens conjux, & ratio eſt eadem quia ab omni debito propter adulterium conjugis, liberatur cõjux alter. An autem in foro fori obligetur, vide apud citatos. Verùm conjux nocens debebit innocenti tradere alimenta, ut item expenſas litis, ſi fortè hic innocens adulterium alterius probare intendat; quia innocens cadere non debet à Jure ſuo, quo poteſt, & alimenta; & litis expenſas ab altero expoſcere.

20 Propter non diſſimilem rationem, ſi uxor domo fugiat ob timorem, ne malè tractetur à viro ſuſpicante uxoris adulterium, quod verè uxor commiſit, nec in foro quidem externo; Ita Farin. *l. c.* Caſtrop. *l. c. fine*, alimenta illi ſubminiſtrare tenetur vir, quia ſcilicet univerſaliter vir non obligatur alere uxorem fugientem extra domum viri, ipſo viro cauſam receſſus non dante.

TERTIUS EFFECTUS

Divortii ex Adulterio.

Poteſtas educandi, vel non educandi filios, Remiſſivè.

21 Tertius Effectus Divortii eſt, dare poteſtatem innocenti, ut ſine ſuo onere educentur filii, id quod cùm multis ſcateat limitationibus, ac diſtinctionibus non valdè nobis ſcitu neceſſariis, magis enim pertinet ad Juriſperitos, videatur apud eoſdem, nec tamen omittantur Theologi, ut Sanch *lib.* 10. *matr. d.* 20. Caſtropal. *d.* 3. *de ſponſ. p.* 6. §. 50 Laym. *lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 3. *cap.* 7. *n.* 59.

§. IX. *De iiſdem tribus effectibus Divortii celebrati propter hæreſim.*

1 QUamvis Divortium propter hæreſim celebratum non pariat ex ſe, ſuaque natura primum Effectum, quem parit adulterium carnale, non enim datur libera poteſtas Catholico conjugi aſſumendi aliquem ex illis ſtatibus, puta Ordinem, Religionem, Votum ſimplex caſtitatis, nihilominus, quia parit illum eundem Effectum ex inſtitutione, & diſpoſitione Eccleſiæ, ut ſuprà §. 7. *à nu.* 6. diximus, ideò inde habe ea, quæ eſſent hic afferenda.

2 Quoad ſecundum Effectum pertinentem ad dotem, ſit hæc regula. Si divortium factum eſt nõ culpa uxoris, ſed viri, reſtituendam eſſe uxori dotem. Si verò factum eſt culpa uxoris, dotem ipſi non eſſe reſtituendam. Id, quod Caſtr. *l. c. n.* 2. & Sanch. *l.* 10. *matr. d.* 4. *n.* 20. & *d.* 20. *n.* 7. colligunt ex Jure, *C. Plerumque. De Donat. inter Virum. & Uxorem*, in quo univerſaliter diſponitur, ut Uxor amittat dotẽ, vel dotalitium, ſi ejus culpa Divortium fiat. Puto autem Caſtrop. intelligere poſt ſententiam, Sanch. etiam antè, eo modo quo iidem dixerunt in adulterio carnali, quorum placita nos retulimus, *§. præced. à n.* 14.

3 De alimentis idem dic, quod *ibid.* diximus *n.* 59.

4 Quoad tertium Effectum, id ſpeciale habet Divortium ob hæreſim, ut filii ſemper educandi ſint apud conjugem Catholicum, idque in favorem fidei, ne ſcilicet proles erroribus inficiatur. Lege id pluribus apud Sanch *d. d.* 20. *à n.* 4. alioſque.

§. X. *De tribus iiſdem effectibus adulterii ob ſolicitationem ad peccandum, & ob ſævitiam.*

1 QUoad primum Effectum, cùm ſeparatio conjugum ex his duabus cauſis ſit ex natura ſua temporalis, nemo ex conjugibus ſtatum aliquem ex illis, quos diximus §. 8. *n.* 1. aſſumere poteſt, niſi mutuus adſit conſenſus, ſicuti prorſus cœteri alii conjuges poſt conſummatum Matrimonium, de qua re mox *cap.* 4.

Expectari igitur debet, ſi fortè evaneſcat ſpes reconciliationis, hac enim evolante, poterunt dicti conjuges eligere novum vitæ ſtatum eo proportionaliter modo, quo ſupra definitum eſt.

2 Quoad ſecundum Effectum ſit hæc Regula. Conjux ille, qui aliàs obligatus erat, debebit dotem, & alimenta ſubminiſtrare ei, qui culpam non dedit ſeparationi, non debebit ei, qui culpam dedit, quæ Regula ſatis explicata manet ex prædictis, advertendo tamen, tum in his cauſis, tum in præcedentibus intelligi ſemper pro tempore, quo actualiter legitimè perſeverat ſeparatio.

3 Pontius *lib.* 9. *cap.* 23. *n.* 12. cenſet, quando Divortium eſt factum ob ſævitiam uxoris, ipſam non obligari ad reſtituendam dotem viro innocenti. Ratio eſt, inquit, quia amiſſio dotis ſolùm eſt adnexa delicto adulterii, vel occiſionis Mariti, non autem aliis delictis.

4 Sed contra meritò ſe opponit Caſtrop. *l. c.* §. 10. *n.* 2. Nam in Sacro Textu, cuicumque delicto, ex quo Divortium fit, ſeu mutua cohabitatio ſolvitur (ſanè pro tempore, quo, ut modo dixi, legitimè durat ſolutio) amiſſio dotis annectitur.

5 Quoad

Digitized by Google

5 Quoad tertium effectum, idem dico, quod modò indicavi §.8.*num*.21.

CAPUT IV.

Occaſione prædictorum quærimus, qua ratione Conjuges poſt conſummatum Matrimonium valeant communi conſenſu mutationem ſtatus aſſumere.

1 HActenus declaravimus; quandonam in caſu delicti alterius conjugis poſſit alter novum vitæ ſtatum ſuſcipere. In præſentia verò quærimus, quid extra caſum delicti?

2 Et quidem, quod mutuo conſenſu valeant conjuges, etiam poſt conſummatum Matrimonium ſe ſeparare, & vitam cœlibem agere, & certum eſt, & multi Sancti Veteres nos ſuo exemplo docuerunt. Verùm id à conjugibus, præſertim ſi ſint Juvenes, eſſe cum magna prudentia, immò & longa experientia ſuæ continentiæ præſtandum, non eſt hic, niſi seriò monendum. Legatur Sanch. *lib.7. matr. à d.34.* Pont. *lib.9.matr.cap.*11. aliique.

3 Jam verò diſcurramus per ſingulos illos vitæ ſtatus ſupra memoratos, Profeſſionem Religioſam, Ordinis Sacri ſuſceptionem, a ſimplicis Voti Caſtitatis emiſſionem.

§. I. *Quoad Profeſſionem Religioſam ſine licentia Conjugis.*

1 NEc licitè, nec validè conjux ſine expreſſa licentia alterius profeſſionem in Religione emittit: prorſus ſicut ſervus Domino non conſentiente. Si tamen ſine prædicta licentia emittat, poterit omninò ab altero conjuge repeti, immò ipſemet, relicta Religione, poterit propria auctoritate (gravi ſcandalo ſemper prudenter amoto) ad conjugem reverti, & ad hanc reverſionem ſanè obligabitur, etiamſi conjux alterius ingreſſui non conſentiens nequaquam poſitivè revocet. Ratio eſt, quia ex una parte id requirit juſtitia debita conjugi, & ex alia profeſſio fuit nulla; *Ex c.2. d.32.qu.5.* Sanch. *lib.7.matr.d.*34.*n.*85. Laym. *lib.5.tr.*10.*p.*3.*c.*7.*n.*4. eſto Pontius *loc.cit.n.*8. teneat ſine ſententia Judicis, cauſæque diſcuſſione non poſſe hunc profeſſum Religionem deſerere.

2 Licentia autem, ut volunt Sanchez, Pontius, Layman, cum Caſtrop. *diſp.*3. *de ſponſ.par.*6. §.11. *nu.*6. *ex cap Veniens. De converſ. Conjugatorum*, debet liberè data eſſe à conjuge. Quare coacta, vel dolo, vel metu extorta non ſufficit ad validitatem Profeſſionis.

3 Inquires. Conjux ſine licentia alterius factus Profeſſus, ſi deinde redeat ad Uxorem, obligaturne Primò, ſervare Caſtitatem, quantum poteſt, V.G. non petendo debitum. Secundò, obligaturne, mortua uxore, redire ad Religionem?

4 Reſpondeo ad primum. Si profeſſionem emittens habuit expreſſum animum Caſtitatem vovendi, etiam ſi ad ſæculum rediret, certum eſt, obligari ad ſervandam, quantum poteſt, Caſtitatem, & conſequenter ad non petendum debitum, nam ad ſatisfaciendum Uxori, ſatis eſt, ſi reddat. Si verò hunc animum expreſſum non habuit, non obligabitur, quia ex communi more emittendi profeſſionem ſemper intelligit profitens vovere Caſtitatem ſtatui Religioſo annexam. Quòd ſi Pontifex in Sacro Textu *C. Quidam, C. placet. De conver. conjugat.* dicit, hunc conjugem teneri ad id, quod poteſt, id dicit, tum ex quadam præſumptione, quod conjugatus animum habuerit ſervandi Caſtitatem, etiam extra Religionem, tum, ut conjugi proponat id, quod tutius eſt. Ita Pont. *lib.9. matrim.c.*12. *num.*4. idemque tenet in ſimili de profeſſione ex alio capite nulla, Bordonus *tom.*3.*controv.*16 *num.*25. licèt Sanchez, *lib.*7.*matrimon.d.*34 *num.*2. aliique ſtrictiùs loquantur, quibus adde Dianam, *p.*6.*tr.*7.*reſ.*51.

5 Ad ſecundum reſpondeo, certum eſſe teſte Caſtropal. *loco citato num.*3. non obligari, neque ad illam Religionem, ubi profeſſus fuerat, redire, neque ad aliam ſuſcipere, niſi fortè ad aliquod ex his ſe obligare expreſsè intenderit.

Atque hæc de Profeſſione nuncupata ſine licentia conjugis; ſequitur, ut dicamus de eadem ex alterius conſenſu.

Quoad eandem, cum licentia Conjugis.

6 Profectò validam eſſe eam profeſſionem, & præſciodendo ab alio inconveniente, per ſe licitam, omnes docemus. Sed, quia tunc vinculum Matrimonii non diſſolvitur, ideò, ſi cognoſceret Vir profeſſus Uxorem ſuam, etiam profeſſam, peccaret quidem contra Votum, non verò contra Juſtitiam. Ita Caſtrop. *d.*2. *de ſponſ. p.*1. *num.*3. quia adhuc illa ſua eſt, ſi evolaverunt ad Religionem Matrimonio conſummato.

7 Eſt autem advertendum id, quod Sacri Canones *C. cum ſit. C. Uxorat. De conjugat.* ſtatuunt circa hanc profeſſionem, ut ſcilicet neuter conjugum poſſit Religionem ingredi, niſi uterque ingrediatur. Et Religionem quidem S. Joannis ſufficere, & ſic uſu ſervari, docet Pont. *l.c.c.*12.*num.*3. contra Sanch. id negantem. Additur tamen in prædictis Textibus, tunc nihilominus Virum poſſe, ut etiam Uxorem (quicquid in contrarium dicat de uxore Hurt. contra quem agit Caſtr. *loc. cit.*9.) Religionem ingredi, remanente altero conjuge in ſæculo, quando concurrunt tria.

8 Primò. Ut conjux relictus in ſæculo ſit ſenex. Senex autem ad hunc effectum ordinariè erit, ſi mas ſit ſexaginta annorum, fœmina quinquagiota, quando jam non ſolent ampliùs apti eſſe ad generandum. Cœterum in caſibus particularibus poterit Epiſcopus, ſpectata conjugum valetudine, robore, modo vivendi, arbitrari, adeſſe, vel abeſſe debitam ſenectutem.

9 Secundò, ut ejuſmodi conjux relinquendus in ſæculo non ſit ſuſpectus de incontinentia.

10 Tertiò, ut idem emittat Votum Caſtitatis, quod certe Votum ſimplex erit, adeò, ſi poſt mortem alterius conjugis aliud Matrimonium (utique illicitè) contrahat, contrahet validè, & impetrata diſpenſatione Voti, etiam licitè.

11 Nonnulli, præter licentiam alterius conjugis, requirunt licentiam Epiſcopi, ſaltem ut licitè aſſumatur dicta profeſſio: Et ſanè tametſi de rigore Juris hæc non requiratur, ut expendendo Textus, proſequitur Caſtrop. *l.c.num.*12. nihilominus ex conſuetudine, ut idem ibidem habet, jam neceſſaria eſt ejuſmodi licentia ad licitam admiſſionem, & ita uſus obtinuit.

12 Inquires. Quid, ſi eveniat caſus, ut, profitente uno ex conjugibus, alter, qui dedit licentiam, nolit deindè ingredi Religionem, ſi juvenis eſt, &, ſi Senex, non vult Votum Caſtitatis emittere?

13 Reſp. tunc Profeſſio illius, qui ad Religionem tranſiit, eſt quidem valida, quia, ſi præceſſit alterius liber conſenſus, ſatis fuit legitimè ſuſcepta; ſed tamen relictus in ſæculo ad Religionem, vel Votum perſuaderi poterit, cogi non poſſet, quia Religio, & Votum ex propria voluntate, non verò ex aliena ſunt ſuſcipienda. Immò in hoc caſu, ſi ob incontinentiæ periculum, uxorem, V.G. premeret, debebit Epiſcopus conjugem, quamvis Profeſſum uxori periclitanti reſtituere (nam ex ſe exire à Religione nequit, quia, ut dictum eſt, fuit valida profeſſio) licèt, Uxore deinde mortua, vel Votum Caſtitatis emittente, obligetur dictus Profeſſus ad ſuam Religionem reverti. Vide Sanch. *lib.7. matr. d.*33.*n.*14. & 15. Pont. *lib.9.c.*12. alioſque.

14 Quæres. Ille relictus in ſæculo, peccabitne nolens ingredi Religionem, vel Votum Caſtitatis emittere?

Reſpondeo. Si gravi cauſa non moveatur (ſic puto) graviter peccabit, tum quia contra Sacros Canones agit, tum quia Religioni, pro qua dedit licentiam, illud damnum affert, quod modò ſup.*c.*3.§.8.*n.*6. diximus, nempè obligationem reſtituendi conjugem, &c.

15 Si relicta in ſæculo voveat eandem Caſtitatem, non poterit ampliùs revocare ad ſe Profeſſum, quia per licentiam, quam dedit, ut ſuus conjux profiteretur, conceſſit illi, ut poſſet, immò ut deberet non petere debitum. per Votum autem, quod ipſa emiſit Caſtitatis, non poteſt ipſa petere: ergo ad quid inſerviret illa revocatio? Ita diſcurrit Pont. *loc.cit.num.*5. & conſequenter vides Profeſſum, ſi quando reſtitueretur Uxori in caſu *d.n.*13. poſſe quidem reddere debitum, at, quia verè eſt Profeſſus, debet, ut vult Pont. *loc. cit. num.*4. quando poteſt, ſuum Votum ſervare, atque adeò, niſi ipſi diſpenſetur à Summo Pontifice, petere debitum non valebit.

§. II. *Quoad Ordines Sacros ſine conſenſu Conjugis.*

1 QUamvis certiſſimum ſit, validè Sacris Ordinibus initiari conjugatum invita Uxore, ſemper tamen mortaliter illicitè. Idque verum eſt, ſive poſt Matrimonium conſummatum, ſive etiam poſt ſolùm ratum; Ratum enim dat duntaxat facultatem ad profeſſionem emittendam, non verò ad Ordines Sacros ſuſcipiendos, ut ſupra ſuo loco vidimus.

2 Hinc fit, ut ſic ordinatus poſſit revocari à ſua Uxore, poſſitque ipſe revocationi aſſentiri, & reddere debitum, ſed, quia Ordini Sacro annexum eſt Votum, ſeu Præceptum ſervandæ Caſtitatis, petere non poterit, ut in ſimili *num.*16. dictum eſt, & hic notat Pont. *d.lib.*9.*c.*13.*n.*3.

3 Quid ſi non revocetur?

Reſpondeo. Tunc non tenebitur quidem ex ſe redire ad illam. Ordo enim validus meritò id concedere debet, (ut advertit Caſtrop. *lib.*5.*n.*8.*ex Extravag. Antiqua, De Voto.*) Poſſe tamen, ſi vellet, ut diximus *num.*4 de profeſſo, Uxore non conſentiente; par enim eſt ratio. Quamvis enim illa profeſſio fuerit nulla; Ordo vero hic ſit validus; tamen obligatio reddendi debitum Uxori eſt eadem, & ex parte Ordo Sacer non pugnat ex ſe cum Matrimonio, niſi ratione voti Caſtitatis ipſi Ordini adnexi. Si ergo Voto Profeſſionis non obſtante, poteſt in illo caſu ex ſe redire, poteſt redire & Ordinatus, cui nihil obſtare poſſet, niſi idem Votum Caſtitatis. Lege Caſtrop. *loc.cit.* contra nonnullos citatos à Sanch. *lib.*7. *matr.d.*40. *num.*5.

4 Denique adverte, ſi conjugatus, etiam Matrimonio non conſummato, ad Ordinem Sacrum (non ergo, ſi ad Minores) aſcendat ſine uxoris expreſſa licentia, in ſuſpenſionem, ſeu irregularitatem incurrere ex Jure. *In Extravag. citata*, & habet Pont *l.c.nu.*2. Unde neque in ſuſcepto Ordine miniſtrare, neque ad Superiores promoveri, neque Beneficium, vel Officium Eccleſiaſticum obtinere poterit.

Quoad

Quoad eoſdem Ordines cum conſenſu Conjugis.

5 Hactenus de ſuſceptione Sacrorum Ordinum ſine conſenſu Conjugis, quid Juris cum ejuſdem conſenſu?

Aſſero, poſſe eos ſuſcipi cum dicto conſenſu, ſed cum ſimilibus conditionibus explicatis à *num* 8 Nempe, ut Uxor priùs Religionem profiteatur, aut, ſi ſit ſenex, & de incontinentia non ſit ſuſpecta, Caſtitatis Votum ſimplex emittat.

6 Scio G. Hurtad. *d.*11.*matrim.diff.*9. docere contra Sanchez, ut Vir ad Sacros Ordines promoveri poſſit, ſufficere, ſi Uxor manens in ſæculo caſtitatem voveat, liberetque per ſuam licentiam dictum Virum ab obligatione tori, & cohabitationis, nec requiri, ut Uxor profiteatur, quia, (inquit) *in cap. Conjugatus de converſ. conjug.* Profeſſio Uxoris non requiritur.

7 Verùm pro Sanchez pugnat Caſtrop. *lib.*3.*de ſponſ.d.*3.*p.*6.*§.*11.*nu.*7. Fatetur enim, veram eſſe ſententiam Hurtadi in rigore Juris, ſed jam ex vi conſuetudinis, nullum nunc conjugatum permitti initiari Sacris, niſi priùs Uxor profiteatur, vel, ſi ſit vetula, caſtitatem voveat. Notæ autem (ut colligo ex Pont. *lib.*7.*matrim.d.*39.*n.*1.) debere accedere licentiam etiam Epiſcopi, ſi non ex rigore Juris, certè ex conſuetudine, ut in ſimili dixi *num.*11.

8 Quando autem modo dicto, ſecundùm Caſtrop. *d.*3. *de ſponſ.p.*6. §.11.*n.*11. remanet Voto conſtricta Uxor in ſæculo, admonent DD. cum Sanch. *lib.*7.*matr.d.*39.*n.*8. non poſſe ipſam cum ſuo conjuge Ordinato manere in eodem cubiculo, ut habetur *Cap. Epiſcopus diſt.*77. immò prudens conſilium tradunt eſſe, ut, ne in eadem quidem domo habitet, ad vitandam ſcilicet incontinentiæ ſuſpicionem.

9 Prætereà hoc Uxoris Votum Caſtitatis, licet ſit ſimplex; tamen habet hoc peculiare, ut, ſi ipſa poſt mortem ſui conjugis jam Ordinati contrahat novum Matrimonium, invalidè contrahat.

Ratio, cur hunc effectum pariat hoc Votum nunc, non verò, quando conjux in Religione Profeſſionem emiſit, eſt, quia Ordini Sacro, ad quem licentiam conceſſit ipſa Uxor, debetur hæc reverentia, ne Uxor eadem aliud matrimonium ineat. Hanc doctrinam habet Sanchez, *lib.*7.*matrim.d.*40 *n* 2. quam Azor. *p.p. lib.*13. *cap.*14. affirmat, eſſe omnium, Pont. *lib.*7.*cap.*25.*num* 10. tamen id negat, aſſerens, par eſſe utrumque Votum, & neutrum dirimere Matrimonium ſubſequens, ſanè probabilius.

Inquires per hanc occaſionem. Primò, An ipſe Presbyter Græcus, ſi poſt mortem ſuæ Uxoris aliam ducat, validè ducat? Secundò, An licitè? Tertiò, An Vidua prædicti Græci Sacerdotis, ſi ad ſecundas nuptias convolet, validè convolet, & licitè?

Reſpondeo, ad Primum. Docet Petrus Arcudius *lib.*7.*de matr.c.*4. Matrimonium ſecundum Presbyteri Græci validum eſſe (licèt tunc dictus Presbyter ſit repellendus ab exercitio Ordinis, ſi velit ipſe, vel Uxor perſiſtere in eo Matrimonio) quia, inquit, nec ipſe emiſit ullum Votum Caſtitatis, nec adeſt Canon Matrimonium illud invalidans, ſed tamen, quia fit Bigamus per ſecundas Nuptias, meritò privatur exercitio Altaris. Ita Arcudius contra Cariophylum putantem hoc Matrimonium eſſe invalidum.

Reſpondeo, ad ſecundum, Sacerdotem prædictum graviter peccare, ſecundas Nuptias celebrando. Non ſolùm enim Canones Græcorum (ut colligo ex allatis ab Arcudio citato) illum faciunt Bigamum, eundemque Sacerdotali exercitio privant, ut dictum eſt, verùm etiam vocant illas Nuptias illicitas, illegitimas, nefarias.

Reſpondeo, ad Tertium, validum eſſe Matrimonium Viduæ relictæ à Presbytero Græco, ut etiam eſſe licitum: Ita contra Cariophylum, qui videtur hoc Matrimonium damnare, docet his Verbis Arcud. *loc. cit. Quòd Sacerdotum viduæ ad ſecunda vota minimè tranſeant, non ritus ſed virtutis eſt.*

Confirmo, quia Sanch. *lib.*7.*matrim. cap.*40.*nu.*5. ait, licitè Viduam Sacerdotis ſecundò nubere, ſi non conſenſit Ordinationi ſui primi viri, & probabile eſſe, etiam licitè ſecundò nubere, quando Uxor neſciebat, id ſibi prohiberi. Sed audio, Uxores communiter non ſolere dare ejuſmodi conſenſum; quòd ſi dent, eas neſcire ejuſmodi prohibitionem non valendi tranſire ad ſecundas Nuptias; ergo, &c.

Supponimus autem, dictam Viduam nullum Votum Caſtitatis emiſiſſe, ut certè emittere non ſolent.

Confirmo iterùm; quia in dubio, an emiſerim Votum, & in dubio, quod exiſtat lex, ſeu præceptum, melior eſt conditio meæ libertatis, atque adeò non obligor illam ſervare, ut de Lege dubia docet Sanchez *lib.*1. *in Decal.c.*10.*n.*32. & de Voto *num.*36. Cùm ergo, ad minùs, ſaltem dubia ſit Lex hæc, vel Votum de abſtinendo à ſecundis Nuptiis, quoad prædictam Viduam, ipſa non obligabitur.

Nec contrarius eſt Pontius *lib.*7. *matr. cap.*25. *&* 26. dum dicit, Matrimonium relictæ à Sacerdote Græco eſſe quidem validum, ſed illicitum, quia eſt contra eorum Canones: Non eſt, inquam, contrarius, quia & ipſe, & Canones, quos affert, videntur loqui de Vidua, quæ dedit licentiam, ſeu conſenſit ſui Viri Ordinationi, ſciens ſibi ſic prohiberi ſecundas Nuptias, vel de Vidua, quæ Caſtitatem fortè voverit: Lege diligenter tum ipſum, tum Sanch. *ll. cc.*

10 Inquires iterùm. Si eveniat caſus ſimilis illi, cujus ſupra §.1. *num.*12. memini, hoc eſt, ſi, promoto conjuge in Sacris, Uxor nec Religionem ingredi velit, nec Caſtitatem vovere, quid faciet Vir jam Ordinatus.

11 Reſpondeo. Sanch. *lib.*7.*matr.d.*39.*n.*12. ait, Uxorem debere cogi ad Votum; ad hoc enim emittendum ſe obligavit, dum liberè dedit licentiam Viro, ut ad Ordines aſcenderet. Verùm Caſtrop. *l.c.num.*19. ait, non poſſe cogi, ſed; ſi Uxor petat, debere ipſi ſuum Virum reſtitui. Ratio eſt, quia nemo unquam cogi invitus poteſt ad vovendam Caſtitatem. Utraque probabilis eſt ſententia. Verùm mihi magis placet hæc poſterior; tuetur enim magis libertatem; Quia tamen Uxor ſupponitur promiſiſſe, ſe Profeſſionem, vel Votum emiſſuram, nolens deinde promiſſionem ſervare, cauſa valdè rationabilis debet accedere, ne graviter peccet, nolendo cuſtodire Sacros Canones in re tam gravi. Sic puto, ut *ibid. n.*14. in ſimili putavi.

12 Illud item Caſtrop. *loc.cit.nu.*23. contra plures Doctores habet, hunc Ordinatum cum licentia Uxoris, ſed nolentis nec profiteri, nec vovere, incidere etiam in eandem illam ſuſpenſionem, ſeu irregularitatem, de qua modò dixi *num.*4. Ratio eſt, quia in Sacro Textu *Extravag. Antiqu. de Voto* dicitur, eum incidere in dictam ſuſpenſionem, qui, aliter quàm Sacris Canonibus noverit convenire, Sacros Ordines ſuſceperit. At Sacri Canones requirunt ad dictos Ordines non ſolùm licentiam Uxoris, ſed ejus profeſſionem, vel Votum. Nota tamen illud (noverit) ſi enim bona fide inculpatè Maritus, ſupponens Uxorem Canones ſervaturam, promoveatur, non puto eum fore ſuſpenſum, quia ſic non novit ſe ordinari contra Sacros Canones. Sed profectò, ne prædicta incommoda eveniant, praxis eſſe debet, ut priùs profiteatur, vel voveat Uxor, & deinde Maritus promoveatur.

13 Denique, ut Vir ad Epiſcopatum aſcendat, requirunt omninò jura, ut Uxor Religionem ingrediatur; ad Cardinalatum verò nihil aliud eſt opus, præter illud, quod ad Ordines Sacros neceſſarium eſſe, hactenus definivimus.

§. III. *Quoad votum ſimplex Caſtitatis.*

1 QUemadmodum §.1. indicavimus, poſſe conjuges mutuo conſenſu cœlibem vitam agere, ſic poterunt Voto ſe Caſtitatis aſtringere; eadem enim eſt ratio de utroque: recole tamen cautionem, quam ibidem adnotavimus, ut item illa, quæ huc facere videntur, quæque in præcedentibus per occaſionem ſunt definita.

2 Si quis ritè uxoratus, deinde ob impedimentum impotentiæ, quod creditum fuit perpetuum, Profeſſionem emiſit, vel Ordines Sacros ſuſcepit, quid faciet in caſu, quo deinde appareat, eum eſſe potentem? redire ne poterit, ac debebit ad Uxorem?

3 Reſpondeo, redire debere, quia prævalet validitas Matrimonii ritè ſuſcepti. Verùm id, & multa ad idem facientia latè proſequitur Diana *par.*11. *tr.*5. *reſol.*9.

Et jam ad finem *Tractationum de matrimonio*, fauſtè, feliciterque perveni; Id quod Summo Deo acceptum referens, ſimilem felicitatem ſtudioſis Lectoribus meis ab eodem enixè precor.

Digitized by Google

DE CONTRACTIBUS IN PARTICULARI, QUOS DIRIGIT JUS NATURALE, LIBER NONUS.

E*A, quæ pro praxi ſcire oportuit de Contractibus in genere*, in lib. 8. Decal. tr. 3. c. 6. *indicavi ſatis : Nam propterea, iis non repetitis, ad peculiares Contractus explicandos nunc opportunè deſcendendum eſt.*

TRACTATUS I. DE CONTRACTU MUTUI, & de Uſura.

CAPUT RRIMUM. De Mutuo.

§. I. *Quid ſit Mutuum.*

1 MUTUUM, quod ſic dicitur, quia *de Meo Tuum fit*: commode definiri poteſt in hunc modum. *Eſt traditio rei conſiſtentis in Pondere*, ut Maſſæ Argenti, *Numero*, ut Pecuniæ, *& Menſura*, ut Vini, Frumenti, &c. *Spe recuperandi ſtatuto tempore tantumdem in ſuo genere.*
Hanc definitionem *lib. 8. in Decal. tr.* 3 *c. 8. §. 1.* explicuimus, nunc duo recolamus, vel explicemus : Alterum quoad tempus Mutuum reſtituendi, Alterum quoad illud (*tantundem.*)

Tempus reſtituendi Mutuum.

2 Mutuatarius tenetur reſtituere mutuum tempore conſtituto, vel poſt ejus uſum completum, non autem tenetur reddere anteà, quamvis Mutuum à mutuante repetatur : poteſt tamen reddere, ſi velit. Nam, ut habetur in Jure, *l. Quod in diem, ff. de ſolutionibus.* Quoties in gratiam debitoris apponitur dies ſolutionis, poteſt, ut vult Navarr. *in Man. c. 17. n. 219* citans Ang. *V. Uſura 1. n. 36.* debitor ante illum diem ſolvere; unde fit, ut in contractu Mutui creditori non liceat obligare debitorem, ut ipſe debitor nequeat ante diem fixum ſolvere. Ratio eſt, quia Mutui natura poſtulat, ut quamvis non teneatur debitor debitum ſolvere ante præfixum diem, in ſua tamen poteſtate ſit, illud anteà ſolvere, quia integrum ſemper eſt homini, rem, quæ Domino debetur, eidem conſignare.
Quòd ſi Mutuatarius præfixo tempore non reſtituat, & propterea mutuans aliquod damnum patiatur, tenetur in conſcientia illud reſarcire; ſicuti etiam tenetur reſtituere ea, quæ mutuans inſumpſit in repetendo ejuſmodi debitum. Ratio eſt, quia tunc mutuatarius cauſa prædictorum eſt. An autem is præmonendus ſit de intereſſe, quod fit mutuanti, diximus ſatis *lib. 8. in Dec. Tr. 3. c. 8. §. 3. nu. 9.* & iterùm dicemus mox infra *c. 3. §. 3. à n. 5.*
3 Sed quid, ſi nullus fuit præfixus terminus ad reddendũ mutuũ. Reſp. adhuc non poſſe mutuantẽ ſtatim repetere, ſic enim nullum fuiſſet mutuum. Tunc ergo, vel ex circumſtantiis, vel Judicis arbitrio ſtatuendum eſt, quando nam poſſit repeti, ut notat Menoc. *de Arbitr, l. 2. c. 22.* Tiraq. *in l. Ut nunquam n. 31. C. de revocanda Donat.* aliique.
4 Si fortè confeſſus es per ſcripturam, etiam publicam, te recepiſſe numeratò pecuniam mutuam, ſpe, quod certò tibi eſſet numeranda, quæ tamen deindè tradita tibi non fuit, qua exceptione uti poſſis in foro externo, ne cogaris reddere, quod non accepiſti (*nam in interno clarum eſt, te non obligari*) lege fusè apud Mol. *d.* 302. de Lugo *de Juſt. d. 25. n. 5.* alioſque.

Tantundem reſtituendum in Mutuo.

5 Jam verò aliquanto latiùs explicandum eſt illud (*tantundem*) ex qua particula maximè diſcernitur, quandonam in mutuò involvatur Uſura; ſi enim plus requiras, quàm ſit res mutuata, committis uſuram, ut latè explicabimus inferiùs.
6 Certum autem eſt, ei, qui mutuat pecuniam auream, (præſcindendo à pacto) juſtè communiter reddi argenteam, vel æream, ſi tantundem in valore reddatur, & ex ea minutioris pecuniæ redditione nullum damnum ſequatur mutuanti.
7 At quæri poteſt, an poſſit mutuator prætendere ſibi fieri ſupplementum merè ex ipſa redditione minutioris pecuniæ?

Reſpondeo affirmativè, atque adeò poſſe exigere pecuniam ejus rationis, quam numeravit, vel aliquid proportionatum petere, quo ipſi damnum compenſetur : immò etiam poſſe pactum facere ab initio mutui, ut ſibi ejus rationis reddatur pecunia, quam dedit. Ratio eſt, quia pecunia aurea utilior eſt, & pretioſior, quàm argentea, & hæc, quàm ærea; nec tenetur mutuator gratis privare ſe hujuſmodi commodis, quæ ſunt extra ipſum Mutuum. Ita Sylv. *V. Solutio 9. 2.* Ang. *V. Solutio n. 2.* Bart. *in l. Paul. n. 3. ff. De ſolutione*, aliique.
8 Contra verò, qui mutuat pecuniam, puta, æream, licitène poteſt exigere, vel pactum facere ut detur argentea, vel aurea?
Reſpondeo, nequaquam; cum Navar. *in Man. c. 17. n. 216.* Jaſon. aliique *in l. 2. ff. de rebus venditis*, quia imponeret onus Debitori ultra debitum, ſeu ultra ſortem, plus enim valet, ut dictum eſt, aurea, quàm argentea, & hæc, quàm ærea.
Sed certè, incidit hic celebris dubitatio; quid faciendum, quando res mutuata diverſimodè valet tempore accepti, quàm tempore ſoluti Mutui. Sanè de hac inſtituere particularem paragraphum diſtinctionis gratia operæ pretium erit, quod jam facio.

§. II. *De diverſitate valoris in Mutuo.*

1 UT diſtinctiùs procedamus, loquamur prius de pecunia, tum de rebus aliis; habent enim ſuas quæq; proprias difficultates.

Quoad Pecuniam.

2 Titius dedit mutuos Cajo centum V. G. quos vocant, Zecchinos aureos, quorũ ſinguli, tunc valebant viginti Juliis. Nunc vero, tẽpore præfixi termini reddendi, valent eorum ſinguli, viginti quinq; Juliis.
Inquiro Primò. Poteritne juſtè Titius nunc exigere à Cajo centum Zecchinos ex auro?
Quid ſecundò. Si contrà hoc eſt, ſi tunc valebant Juliis vigintiquinque, nunc verò ſolùm viginti? Hæc autem inquiro, quando nullum præceſſit pactum, nam, an licitè poſſit pactum aliquod præcedere, dicam mox à *n. 9.* ſeu potiùs adverto, idem, quoad hoc pactum, dicendum eſſe de pecunia, quod dicto *n. 9.* dicetur de rebus.
Reſpondeo ad primum, negativè; ſolum enim poteſt tot exigere, quot complent valorem antiquum centum illorum aureorum.
Contra verò Reſpondeo ad ſecundum affirmativè; poterit enim exigere tot, quot tunc mutuos dedit, vel eorum æquivalentem valorem. Ita Mol. *d. 278 n. 7.* & latius *d. 312. à n. 2.* Covarr. *de Coll. Numiſmatum, c. 7. §. ult. n.* 3.
3 Ratio utriuſque reſponſionis eſt, quia valor ille creſcit, vel decreſcit Domino pecuniæ, qui ſanè nunc eſt mutuatarius : à mutuo enim transferri dominium rei mutuatæ, non verò in commodato, diximus ſatis alibi : ergo illi ejus utilitas, vel damnum cedere debet. Prætereà, Mutuatarius debet illud, quod ipſi mutuatum fuit, at ipſi mutuata fuit pecunia ſub ratione pecuniæ, ſecundùm valorem temporis, quo acceptum à ſe fuit mutuum, non verò ſecundùm valorem temporis, quo mutuum reddit, ergo illum valorem debet non hunc, quia ſolùm debet tantundem.
4 Confirmatur ex *cap. Cumolim de cenſibus*, ubi dicitur, Cenſum eſſe ſolvendum ſecundùm Monetam priorem, & non poſteriorem, quæ fortè curret minoris valoris, & *ex cap. Cùm Canonici eodem*, ubi decernitur, penſionem eſſe ſolvendam juxta æſtimationem prioris pecuniæ, quando impoſita eſt penſio.
5 Scio à Nav. *in Man. c. 17. n. 234. & in Comment. de Cambiis nu.* 48. oppoſitum doceri, quia mutuator, (ait) erat ſervaturus ſuam pecuniam uſque ad tempus, quo valor erat augendus. Sed nihil dicit cõtra nos : Nos enim in hac Concluſione non loquimur de alio contractu, quem quis poteſt celebrare cum mutuatario circa damnum emergens, vel lucrum ceſſans, de hoc enim inferius agemus : ſicuti, neq; de pacto aliquo juſto, quo convenisti cum eodem, ut tibi ſemper detur valor præſens pecuniæ, ſive creſcat, ſive decreſcat in poſterùm, de quo mox dicam *n. 10.* & denique, neq; de illo caſu, quo fortè commodas tuam auream pecuniam ad ornatum V. G. quando certè eadem erit in individuo reddenda, quia tunc pecunia non fungitur munere pecuniæ, ſed rei; ſolùm enim loquimur de mero mutuo, ratione cujus ex allata doctrina dicimus, non deberi tibi, niſi tantundem ejus quod mutuaſti, quod certè eſt pretium illud currens eo tempore, quo mutuam pecuniam dediſti.

Quoad

Quoad Res.

6 Quamvis, quod de pecunia dictum eſt, intelligendum etiam ſit de aliis rebus functionem habentibus; unde, ſi mutuaſti menſuram Tritici, contingat autem propter novam v.gr. Pragmaticam menſurã augeri, vel decreſcere, ſemper tibi debeatur ea menſura, qua tu mutuaſti, ut patet ex dictis, quia jus habes ſemper ad tantumdem; quęſtio tamen remanet, quando nõ crevit quidem, vel decrevit menſura, ſed quod ſæpè ſolet accidere, quando decreſcit, vel augetur ipsũ mutuatæ rei pretium, mutuavi tibi menſe ſuperiore quatuor v.g. Frumenti modios, qui tunc valebant aureis ſex, nunc verò valent, propter abundantiam, tribus aureis, vel propter penuriam, octo; poſſumne nunc licitè exigere modios quatuor, quocunque tandem pretio ii valeant?

7 Reſpondeo. Si nullum præceſſit pactum, debebit mutuatarius ſemper reddere quatuor modios, & conſequenter eoſdem tu poteris exigere. Ita Leſſ. *lib.2.c.20.dub.17.n.150.* Ratio eſt, quia ita uſu, & conſuetudine, & qua virtuali pacto inter mutuum celebrantes, receptum eſt; ut nimirum, ſi nulla præceſſerit contraria conventio, res debeat reddi in pari bonitate, & menſura, abſtrahendo à pretio; ego enim, quando tibi mutuum do modium frumenti, modium frumenti ſemper à te mihi reddendum expecto, quidquid ſit de pretio. Non ſic, ſi mutuo pecuniam, quia tunc ſecundùm ejus pretium, ejuſque valorem præſentem, qui eſt de eſſentia pecuniæ, mutuo, non verò ſecundùm maſſam ipſam materialem.

Sotus *in 4.q.2.diſt.55.* cui adde Petrum à Navarr. *l.3.c.2.nu.252.* Palud. *in 3 d.37.q.2.c.4.* docet, in hoc caſu, quando nullum præceſſit pactum, poſſe haberi rationem valoris, qui eſt tempore, quo celebratur mutuum, & hunc exigi poſſe. Verùm contrarius eſt uſus, & virtuale pactum, ut dictum eſt.

8 Obiicies. Si hæc eſſent vera, mutuans, quando non fuit terminus præfixus ad reſtituendum mutuum, ſive explicitè, ſive tacitè, ut ſupra dictum eſt, poſſet licitè repetere frumentum, vinum, oleum, &c. eo tempore, quo videt ea pluris valere, quod videtur durum.

Reſpondeo. At non durum videtur eidem Soto *l.6.q.5 art.2.* & Molinæ, *d.315.n.2.* Nam ſibi debet mutuatarius imputare, quod prius nõ ſolverit, quando fortè minus valebat; Et ſicuti, ſi mutuatarius ſolviſſet, quando minus valebat non poterat mutuans illud non acceptare, ita, ſi mutuans nunc, aucto frumenti valore exigit, nõ poterit mutuatarius denegare ſolutionem, poſito, quòd verè nunc debeat, ut ſupponimus, cùm ſupponamus tempus aliquod, quod imbibitum eſt in contractu mutui, eſſe tranſactum.

9 Diximus, ſi nullum præceſſit pactum, nam ſi hoc præceſſit, eſt diligenter expendendum, an illud ſit juſtum, & ſervandum. Quatuor enim iniri modis id poteſt. Primò, ut, ſive creſcat pretium frumenti, v.g. ſive decreſcat, totidem menſuræ reddantur. Secundò, ut, ſi frumenti valor decreſcat, reddatur tantum, quantum æquivalet valori frumenti, qui currit tempore, quo datur mutuum. Tertiò, ut ſi frumenti valor creſcat, reddatur tantum, quantum æquivalet ejuſmodi valori aucto. Quartò, ut reddatur abſolutè tantum, quantum æquivalet valori frumenti, qui curret tempore, quo reddetur mutuum.

10 Dico jam, primis duobus modis juſtum eſſe pactum, etiamſi illud ineas, quia prævides minus, vel magis valiturum frumentum. Ratio eſt, quia Dominus habet Jus, tum ad illas ſuas menſuras abſolutè, tum ad eaſdem juxta pretiũ præſens ſui frumenti; ergo, vel ſecundùm menſuras, vel ſecundùm pretium poterit paciſci. Ita Sanctarel *in manuſcript. de contract. Mutui c.6. dub.4.* quod apud me habeo.

At in tertio modo ex prædictis. Dico, niſi adſit alius titulus damni emergentis, vel lucri ceſſantis, eſſe pactum injuſtum. Ratio eſt, quia tu non mutuas, nec mutuare juſtè potes, ſecundùm valorem futurum non exiſtentem nunc, ad illum enim nullum Jus habes.

Denique in quarto modo idem dico, quando ideò ejuſmodi pactũ abſolutè fiat, quia prævidetur pretium forè augendum; nam ſecus eſſet, ſi par ſit periculum, quod creſcat, vel decreſcat: tunc enim non erit uſura, ſed ludus ſortis: & erit ſimilis primo modo jam allato.

11 Ex dictis colligi poteſt, an juſtè paciſcaris, ut, te dante rem veterem, v.g. frumentum, vel Vinum vetus, obliges mutuatarium, ut reddat novum. Diſtinguendum enim eſt, ac dicendum, ſi hæc obligatio afferat aliquod gravamen ſupra mutuum acceptatum, injuſtum fore pactum; ſi non afferat, fore juſtum. Quoniam igitur pluris valet Vinum v.g. vetus, quàm novum, cùm, contra, pluris valeat frumentum novum, quàm vetus; ideò de Vino poteris (ſed certè noles) dictum pactum celebrare, non vero de frumento; Pari igitur modo diſcurre de ſimilibus.

12 Quòd ſi libenter à mutuatario redderetur novum frumentum pro veteri mutuato, quia ipſi id ſit facilius, & nullum ipſi detrimentum afferens, libenter enim novum æſtate reddere juvat ex ſua meſſe illud, quod habuit hyeme à mutuante, non erit illicitum, ſi præcedat pactum de reddendo frumento novo, quia tunc nullum gravamen, ut ſupponimus, ſit mutuatario. Lege Molinam *d.312.n.12.* loquentem de re ſimili, ideſt de reddente liberè, & ſine proprio detrimento pecuniam auream mutuanti æream, nec omittas *lib.8. Decal. Tr.3.c.8.§.2. num.11.*

13 Denique nota, hanc negotiationem circa veterem, & novam rem poſſe in alia figura ſine ullius uſuræ periculo celebrari, ſi nimirum vendas nunc Vinum, V.G. juſto pretio currenti, & anticipato pretio item juſto emas Vinum, quod novum erit tempore Vindemię pretio tunc currenti, quod certè minus communiter erit, ut colliges ex dicendis infra, præſertim *c.4. §.4.*

§. III. *An, & quando ſit præceptum de dando Mutuo?*

1 Ajo Primò, aliquo tandem modo eſſe pręceptum de dando Mutuo. Ratio pręcipua eſt, quia eſt pręceptum de facienda eleemoſyna extremè indigenti; ergo & præceptum de dando Mutuo. Antecedens eſt certum, ſecundùm Caſtr. *t.1 tr.6. de Charit. d.2.p.2.n.2* ſaltem ex ea ratione univerſali, quod proximus eſt amandus re, & veritate, id, quod non ſervat, qui ei in tanta neceſſitate non ſuccurrit. Conſequentia probatur, quia ideò danda eſt proximo eleemoſyna, quia obligamur ex charitate ſuccurrere indigenti in extrema neceſſitate; ergo, ſi proximus noſtro mutuo indigebit ad ſuam neceſſitatem ſublevandam, illud dare obligabimur.

2 Dices. Hac doctrina poſita vel tollitur præceptum de danda Eleemoſyna, vel tollitur præceptum de dando mutuò; ergo, &c. Antecedens probatur, quia ſi radix harum obligationum eſt ſublevatio indigentis, nunquam dives volet dare eleemoſynam ad ejuſmodi ſublevationem, ſed Mutuum; ergo jam tolletur de medio pręceptum de danda eleemoſyna. Contrà, ſi aliquis non volet dare mutuum, ſed ſemper abſolutè, & gratis donare, cùm ſic melius ſublevetur indigens, jam tollet præceptum de dando Mutuo. Adde, enaſci poſſe inconveniens nõ tolerandum, nam Dives avarus ſemper diceret extremè non indigenti; *Frater, dabo tibi Mutuum, quo pacto jam ſublevabo tuam indigentiam extremam*, cui dicto Pauper acquieſcere obligabitur, acceptando mutuum pro tempore, quo perveniet ad pinguiorem fortunam, & ſic non poterit abſolutè accipere quidpiam occultè, etiam in extrema neceſſitate; ſed ſemper ſub ratione mutui.

3 Reſpondeo. Nonnulli totum hunc diſcurſum approbant, dicunt enim, tibi ſolum eſſe præceptum de ſublevanda inopis neceſſitate, quocunque tandem modo ſubleves, ſive donando, ſive mutuando; ſed non ſatisfaciunt. Dico, ergo, non tolli præceptum de danda eleemoſyna, quia, quando pauper eſt indigens extremè cum nulla ſpe proxima aliquid habendi, tu non potes eligere mutuum, ſed obligaris abſolutè donare: & pauper ille accipere, etiam occultè, poteſt abſolutè, etiam te nolente, quia in extrema neceſſitate omnia ſunt cõmunia, ut *lib.8. in Decal. tract. 2. cap.6. §.5.* diximus. Nec tollitur præceptum mutuandi, nam in caſu, quo pauper extremè indigens ſpem proximam habet aliquid poſſidendi (propter quam ſpem non erit propriè, & verè in extrema neceſſitate.) Tu certè potes non dare mutuum, ſed potes eligere donare eleemoſynam. Verùm, ſi tunc id velis, commutabis in melius pręceptum mutuandi, non verò omninò tolles (melius enim eſt donare, quàm mutuare) quæ profectò commutatio inconveniens nullum affert, nam propterea *num.* 5. dixi, eſſe præceptum aliquo tandem modo mutuandi, ideſt, ſaltem æquivalenter per mutuum incluſum in ipſa donatione. Ad id quod additur jam patet ex dictis.

4 Ajo ſecundò. Principes poſſe penuriæ tempore divites cogere ad mutuandum, V.G. ad mutuandum hyeme frumentum populo reddituro ęſtate. Ratio eſt, quia divites poſſunt, ut habet Gloſſ. *cap. Sicut. V. Eſurientium diſtinct.47.* & Covar *lib. varia. c.14. num.5.* cogi tempore neceſſitatis ad dandam indigentibus eleemoſynam, ergo multò magis cogi poſſunt ad Mutuum ſubminiſtrandum.

Adde, poſſe quempiam in aliquibus caſibus cogi ad vendendum, vel locandum ob commune bonum, ut ex omnium ſententia docet Covarr. *ibid. c.6. & 7.* Afflictus *in Præm. Conſtitut. q.3. num.50.* aliique. Ergo multo magis ad mutuandum.

CAPUT II.

De Uſura, quoad ejus naturam.

§. I. *Quid ſit, & quotuplex Uſura?*

1 Connexa maximè eſt Uſura cum mutuo: ea enim tota fundatur in mutuo, & ſic definitur: *Eſt lucrum, quæſitum ex mutuo, ut mutui* Non autem illud teſte Innoc. Abbat. aliiſque *in Rubr. de Uſuris nu.3.* (vi mutui) in quo conſiſtit eſſentia Uſuræ, ut modo notavimus *c.1. §.1. n.5.*

2 Alia autem eſt Mentalis, quæ ſola intentione habendi lucrum ex vi mutui committitur. Alia Realis, quæ re ipſa committitur, ideſt accepto re ipſa lucro.

3 Alia Expreſſa, quæ ſcil. per expreſſum pactum habendo lucrum fit: Alia Tacita, quæ per tacitum.

4 Alia Palliata, cùm ſcilicet committitur ſub Pallio alterius contractus, V.G. Venditionis, Locationis, Dilationis, quam creditor concedit ſuo debitori, &c. Alia Clara, cum ſcilicet ſine ullo involucro manifeſtè lucrum quis petit ex vi mutui. Palliatam vocamus communiter uſuram virtualem, Claram verò appellamus Uſuram formalem.

5 Nonnulli addunt aliam diviſionem, in Uſuram lucratoriam, quæ

Digitized by Google

quæ eſt jam dicta, in qoa ſcilicet lucrum intenditur, vel exigitur; in Punitoriam, per quam ſcilicet daos Motuum obligat Mutuatariom, ut, ſi non reddat Mutuom tempore præfixo, incidat io pęnam ſolveodi aliquid Mutuaoti; in Reſtauratoriam, ſeu Compenſatoriam, per quam Mutuans aliqoid exigit, ut reſtauret, ſeu ſibi compenſet lucrum quod ipſi ceſſavit, vel damoum, quod ipſi emerſit, ratione dati Mutui. Cùm autem nos, (ut etiam faciunt Doctores paſſim) de Uſura loquimur, loquimur de Lucratoria; nam Punitoria, & Reſtauratoria verè Uſuræ oon ſunt, ut ex dicendis patebit.

§. II. *An, & quo Jure Uſura prohibita ſit?*

1 JUs Civile, quod concedit, ſive (ut alii melius ſentiunt,) qood permittit ſimplicem Uſuram, de qua re lege Doctores Bart. *l. 1. C. de Summa Trin.* Covar *l. 3. var. c. 1. n. 6.* Leſſiom *l. 10 dub. 4. num. 31.* aliosque correctum eſt à lege Canonica *in toto tit. de Uſuris*, & io *Clement. prima eodem*, & *alibi* juxta multa Sacræ Scripturæ loca, præſertim illud Lucæ 6. *Mutuum date, nihil inde ſperantes.* Uſura, ſeu, ut vocatur à Græcis apud Leſſium *loc. cit.* Anatociſmus, (ideſt quando lucrum adiicitur ſorti unde lucrum habitum ex Uſura pariat aliud lucrum) eſt etiam in Jure Civili *l. Placuit, l. Ut nullo, C. de Uſuris.* prohibitus.

2 Verùm enim verò eſt ne de fide, Uſuram eſſe illicitam? Rurſus eſt de fide, illam ooo ſolùm Jure poſitivo, ſed etiam Juræ oature, illicitam eſſe.

Reſp. Omnes conveniunt, de fide credendum, Uſurā eſſe illicitam, idque propter loca evideotia, & mox afferenda *c. 3. §. 1. n. 2.* in quibus id definitur, in prædictis Sacris Textibus. Eſſe autem illicitam Jure naturæ, tametſi Bañez putet, etiam de fide eſſe; Salas tamen cum aliis negat; ſolùm enim hi putant eum, qui contrarium non diceret, fore non quidem Hęreticum, ſed Temerarium, Erroneum, Periculoſom; A quibus tamen Cenſuris voluiſſem, ut etiam hi abſtinerent; cum Theologi valdè laboreot, (ut videre eſt apud de Lugo *de Juſt. d. 25. ſect. 3.*) io iovenienda ratione quę id efficaciter probet.

3 Porrò ex duobus priocipiis ratio ejuſmodi naturalis, qualiſcumque ea ſit, duci conſuevit. Alterum eſt: In Mutuo ex gratuita voluntate, & mera Donatione Mutuantis transferri dominium rei Mutuatæ in dominium Mutuatarii, qui tamen remanet obligatus reddere taotundem ſuo tempore. Alterum, Non poſſe te accipere lucrum ex re alterius, niſi ea aliquo titulo illud tibi debeatur. His poſitis, ſic formatur ratio: In Mutuo non invenitur titulus, unde lucrum ſupra ſortem exigere poſſis, ergo injuſtè illud exigere. Aotecedens probatur, quia ex priore principio in Motoo transfertur domiolum rei Mutuatæ in Mutuatarium, Ergo tota res, eiuſque uſus jam eſt Mutuatarii, licèt cum obligatione tantundem reddendi, Si ergo tota res, totuſque ejus oſus eſt Mutuatarii, quodnam erit in Mutuo caput ex vi cujus lucrum accipere poſſis? Quare, ſi illud ſumeres, ex re aliena contra ſecundum principium ſumeres.

Sed hæc, & reſponſiones ad illa fuſiùs agitantur apud citatos. Nos, ad praxim ſemper collimantes, ejuſmodi diſputationes, non admodum ad eam rem neceſſarias, libenter prætermittamus.

4 Illud oon omittendum. An ſemper prohibeatur Uſura ſub mortali, an potiùs in ipſa detur parvitas materiæ, & conſequenter tunc committatur ſolùm culpa venialis? Conſtaoter aſſero, ipſam ex genere ſuo eſſe ſub mortali vetitam, adeſſe oihilomious parvitatem materiæ. Ratio potiſſima, & convincens eſt, quia tota ejus malitia eſt contra Juſtitiam: at hæc admittit parvitatem materiæ, ex omnibus, ut patet io furante obolom, V. G. vel in inferente damoum leve, ita de Lugo, *d. 25. de Juſt. n. 252.*

5 Diana, *p. 5. tr. 5. reſ.* 30. propter aoctoritatem Alphonſi de Leone negantis, in Uſura dari parvitatem materię, & ex eo argumento, quod quidquid ſorti accedit, Uſura eſt, Diana, inquam, hanc rem nobis cogitandam reliquit. Sed ne ampliùs (oro) quis cogitet, idque propter rationem à nobis modò allatam. Reſpondeaturque Alphonſo io hunc modum: Quidqoid adiicitur ſorti, eſſe quidem Uſuram, ſed exiguæ materię, atque adeò peccatum veniale, ſicuti qoodlibet furtum etiam ſacrilegium, rei Eccleſiæ in modica materia furtum eſt, & Sacrilegium, ſed veniale.

CAPUT III.

Caſus in Mutuo Uſuram certò non continentes.

1 IN tres claſſes diſtinguo caſus ad hanc tractationem de Uſura pertinentes, nimirum Primò, io eos caſus, qui certò Uſuram non continent. Secundò, io eos, qui, certò contineot. Tertiò, in, eos, qui ſub cootroverſia. Incipiamus à primis io hoc capite, tractaturi de aliis ſeparatim in capitibus ſubſequentibus.

§. I. *Lucrum ex Mutuo ratione gratitudinis.*

1 NEc peccat, nec obligationem contrahit reſtituendi, ſi motuet quis iotēdendo; immò & habendo aliquid ex Mutuatarii benevolentia, gratitudine, liberalitate, amicitia; quamvis iotentionem habeat non motuaodi, ſi re ſperata careat. Ratio eſt, tum quia id non eſt exigere lucrum ex vi Mutui, tanquam ex Juſtitia, in quo conſiſtit eſſentia Uſuræ; ſed ex vi alterius tituli, quem verè adeſſe ſupponimus; tum quia qui ejuſmodi gratitudinem intendit, rem honeſtam, & rectæ rationi congruentem intendit. Nam propterea poterit Mutuatarium excitare, & rogare, ut ſe gratum oſtendat, excitat enim ad id, quod honeſtum eſt Ita Mol. *d. 305. nu. 3.* Leſſ *l. 2. cap. 20. nu. 38.* aliique. Affertur à Molina exemplum de mutuante pecuniam Principi ad finem, ut ab illo obtineat officium, vel dignitatem ex Principis liberalitate: is enim quamvis principaliter officium intendat, non propterea eſt Uſurarius, quia oon intendit ex vi Juſtitię, ſed ex vi liberalitatis.

Nota, hoc (*Ex vi Juſtitia*) ioclodi io Deſcriptione Uſuræ, ibi (*Ex vi Mutui*) Illud enim (*vi*) ſignificat urgentem, & omnimodam obligationem, quæ eſt ipſiſſima obligatio Juſtitiæ.

2 Obiicies. Lucæ 6. dicitur *Mutuum date, nihil inde ſperantes*: & in *C. C. Conſuluit de Uſuris*, dicitur eſſe Uſuram, dare Mutuum ex ſpe lucri principaliter, non verò ex ſpe lucri minus principaliter, ergo omnem ſpem, ſaltem principaliter intentatam excludere debemus, ne io Uſuram iocidamus.

Reſpondeo. Illicitom eſſe, aliquid ſperare ex mutoo, tanquam debitum ex Juſtitia, & quidem, etiam ſi ſperes minus principaliter, quia adhuc committis iojuſtitiam, cùm lucrum accipias ſine titulo, non verò eſſe illicitum, ſperare aliquid tanquam congruum ex gratitudine; Illud ergo prohibetur, non hoc. Unde, quando prædictum *Cap. Conſuluit*, dicit licere, ſperare lucrum minus principaliter ex mutuo, ſemper intelligendum ita eſt, ut ſenſus ſit, licere, illud ſperare, non taoquam debitum ex Juſtitia, ſed tanquam congruum ex gratitudine, & amicitia dumtaxat. Vide omninò, quæ dicam infrà *c. 4. §. 2. & c. 5. §. 4.*

3 Duo tamen ſcopuli ſunt in praxi diligentiſſimè declinandi. Alter, ne fiat pactum aoteà; Alter, ne ſit quis nimis importuous in petendo lucrum ex gratitudine. Quamvis enim pactum fiat expreſsè, ut lucrum detur ex gratitudine dumtaxat, & quamvis mutuans ſolùm utatur precibus, undè ſpeculativè non videatur, ſic induci malitia Uſuræ, tamen quia ut verè effugiatur injuſtitia, Mutuatarius ex mera, & pura libertate, & voluotate dare debet, quæ libertas facilè in prædictis ſcopulis violatur, & infringitur, cùm illud pactum anteà factum, & importunæ illæ preces oſtendant involuntarium, & multo magis ſi Mutuatarius concipiat timorem, ne alia vice difficulter ioveniat, qui Mutuet, ideò dixi, eſſe io praxi geminos illos ſcopulos ſolertiſſimè cavendos.

4 Inquires. Pecco ne, & obligor ad reſtitutiooem. Primò, ſi accipiam bona fide lucrum, taoquam ex gratitudine, vel ſimili juſto titulo, Mutuatarius tamen verè det, tanquam debitum ex Juſtitia? Secundò, quid, ſi contrà Mutuatarius det ex gratitudine, tu verò accipias ex Juſtitia?

5 Reſp. ad primum, te non peccare; Quando tamen reſcies Mutuatarium, dediſſe ex vi Juſtitiæ, reddere debes omoinò lucrum, quòd extat, vel id, in quo factus es ex eo ditior, quia tunc jam cognoſcis, te titulum oon habere retinendi.

6 Ad ſecundum, te peccaſſe quidem: ex conſcientia erronea, ſed illa depoſita, lucrum tutò retine, quia jam habes titulum juſtum retinendi. Utramque reſponſionem legere poteris apud Leſſ. *l. 20. dub. 6.*

Quid, ſi mutuatarius det aliquid mutuanti, dum ei reſtituit ſortem, mutuans verò dubitet, quo animo detur?

7 Reſpondeo, te debere reſtituere, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis: Nunc autem verè, & civiliter poſſidet Mutuatarius, quamvis materialiter lucrum ſit apud te: ſicuti quando Latro poſſidet rem meam, poſſeſſio vera, & civilis eſt apud me, licèt poſſeſſio materialis, ſeu, ut vocamus, naturalis, ſit apud Latronem, Leſſ. *ibid.* contra Cajetaoum.

8 Poſtremò, hic eſt reiicienda falſa illa ſeotentia Scot. *in 4 d. 15. q. 3. apud Molin. mox citand.* & aliquorum ipſorum ſequentium, qui aſſerunt, Uſurarium non teneri reſtituere, ſi Mutuatario non manifeſtavit ſuam intentiooem exigendi ſupra ſortem, quamvis peccet exigendo, ſed peccare, & reſtituere tunc ſolùm debere, quando id manifeſtavit; Ratio eſt, aiunt, quia quaodo non manifeſtatur hujuſmodi intentio Mutuatario, ipſe Mutuatarius præſumitur dare gratis. Falſa enim verò ſenteotia, ut falſa meritò viſa eſt Mol. *d. 306. 5.* Sot *l. 5. de Juſt. q. 4. art. 4.* Med. *q. 4. de Uſura*, aliiſque ab eodem Molina, citatis. Ratio eſt, quia ſioe fundameoto ſic præſumitur, immò cum maximo fundameoto præſumitur contrarium. Nemo enim ceoſetur gratis dooare, ut infrà, cùm de donatione fuſius, Deo daote, docebimus.

Pręterea, ſi vera eſſet hęc ſententia, ſequeretur, Uſurarium Mentalem nunquam obligari ad reſtitutionem, quia eo ipſo, quod ſit ſolùm mentalis, jam motuat ſioe explicito pacto, & ſine manifeſtatione ſuę intentionis, & tameo *in Cap. Conſuluit, de Uſuris*, teneri ad reſtitotionem mentalem Uſurarium, clarè decernitur.

§. II. *Lucrum ex Mutuo ratione alicujus oneris ſuſcepti à Mutuante.*

Ratione laboris.

1 POteſt, teſte Med *de Cambi s q.2.* Nava *in man. c. 17. n.*209. Mol. *d.* 304. Cœleſt. *tr.* 18. *de Uſuris c.* 3. *Quares* 3. Mutuans aliquid proportionatum exigere ratione notabilis laboris, quem fortè ſuſcipit in gratiam mutuatarii, in parandis, v.g. pecuniis, in numeranda ejus magna quantitate, in menſurando tritieo, in tranſportando vino ad domum mutuatarii, &c. Ratio eſt, quia licitè poteſt quis locare laborem ſuum extraordinarium alteri.

2 Dixi, *proportionatum*, in hoc enim fædè labuntur nonnumquam aliqui, uſuraſque palliant, dum pro paruo labore ſumunt non exiguam mercedem, tunc enim quis non videt, vel uſuram committi palliatam, vel clarum furtum? expendat igitur homo prudens, & expertus, quanti ſit ejuſmodi labor.

3 Dixi item, *in gratiam Mutuatarii*, quod certè ferè ſemper eſt, quando datur mutuum. Quando enim mutuans dat mutuum tibi in tuam gratiam numerat, menſurat, transfert in domum tuam rem mutuatã: At, quãdo mutuatarius reddit, diſcrimen invenio inter numerationem, ſeu menſurationem, & inter translationem. Nam, quoad translationem mutuatarius ipſe debet rem tranſportare in locum, in quo rem habuit à mutuante, ne ſcilicet mutuans ex mutuo dato damnum expenſarum tranſportationis patiatur. Unde ſi mutuans in alium locum non æquivalentem velit rem transferri, certè ſuis expenſis facere id debet, non mutuatarii, quia tunc rem propriam in gratiam ſuam aliò transfert. Quoad numerationem verò, vel menſurationem, cùm mutuans Jus habeat, ne defraudetur in numero, vel in menſura, debet mutuatarius coram mutuante numerare, vel menſurare, & quidem propriis ipſius mutuatarii expenſis. Ratio eſt, quia ad mutuatarium pertinet, cùm reddit mutuum, ſcire, ne plus, vel minùs reddat; Certè in decimis Eccleſiæ ſolvendis ex frumento, ſolent in noſtris Religionibus Domini ſuis expenſis frumentum menſurare coram eo, qui Eccleſiæ decimas recipit. Et meritò, nam rem ſuam gerit Dominus, dum menſurat: ne ſcilicet det plus, quam debet, cum ſuo damno; vel minus, quàm debet, cum ſuo peccato; vide, quæ dicam infrà *in tract. de Camb. c.* 3. §. 2. *n.* 6.

Ratione gravaminis extrinſeci.

4 Poteſt ſecundò mutuans aliquid proportionatum accipere, ſi præter rem, quam dat mutuam, aliud gravamen mutuò extrinſecum ſuſcipiat, mutuat, v.g tibi Petrus centum aureos hic, & ſuſcipit onus pro te illos expendendi, in emendis tibi veſtibus, vel mercibus; poteſt ſanè aliquid proportionatum accipere ex tali gravamine. Ratio eſt jam dicta, quia hæc nova onera ſunt pretio æſtimabilia, quæ nemo obligatur gratis ſuſcipere.

Ratione promiſſionis mutuandi.

5 Poteſt tertiò mutuans aliquid à te accipere, ſi ſe obliget ad mutuandum, quoties tu volueris, ſeu quoties tu pecunia indigueris. Ratio eſt eadem, quia id novum eſt gravamen. Hinc licitè Mercator aliquid lucri accipit à Principe, vel Civitate, quando ſe obligat ad mutuandum ipſis, quoties frumento, v.g. indiguerint, &c. & ita Docet Tol. *l.* 5. *c.* 38. *n* 6. Sotus alique.

Ratione Aſſecurationis.

6 Poteſt quartò mutuans aliquid à te accipere ratione Aſſecurationis. Ut id intelligas, vel ſcito, vel recolito, poſſe mutuatariũ ad aſſecurandum mutuantem de dato mutuo, rogare aliquid tertium, ut fidejubeat, ſeu aſſecuret mutuantem de ejus ſorte, cui tertio aliquid ſolvit pro tali fidejuſſione; aliquid, inquam, proportionatum à viro prudenti decernendum juxta pericula, quæ omnibus expenſis in eo Mutuo timeri poſſunt. Immò, quamvis Covar. *l.* 3. *var. c.* 2. *num.* 6. neget pro fidejuſſione poſſe aliquid accipi, quando nullum eſt periculum in ſolutione; tamen Alii cum Navar *in man. c.* 17. *n.* 285. affirmant, poſſe, quia adhuc eſt pretio æſtimabile, ſic fidejubere: Adde, ſaltem moraliter, propter tot rerum mundanarum varietates, ſemper ſubeſſe aliquod periculum, ſed certè tunc valdè minus (ſi minus eſt periculum) debere eſſe, quod accipitur, monitione non indiget.

7 His poſitis: Quærimus, An, ſicuti mutuatarius poteſt advocare pro ſuo fidejuſſore hunc tertium, dando illi proportionatam mercedem, ita licitè, & juſtè poſſit acceptare pro fidejuſſore ipſum eundem mutuantem, qui licitè poſſit proportionatum pretium à mutuatario accipere.

Reſp. licitè, & juſtè poſſe, ſi aliud non addas. Ratio eſt, quia hoc, eſt ſubire novum gravamen, & ſicuti juſtè ſolvi poteſt tertio ejuſmodi merces, ita poterit ſolvi mutuanti.

8 Dixi (*ſi aliud non addas*, nam ſi à mutuante obligaretur mutuatarius ad eligendum pro ſuo Aſſecuratore ipſum mutuantem, injuſtè ſe gereret, quia obligaret mutuatarium ad aliquod præſtandum, ad quod ex vi mutui non obligatur, quare adderet mutuatario novum gravamen, quæ injuſtitia eſſet manifeſta. Contra prædicta videntur prima facie eſſe aliqui Sacri Textus, præſertim *C. Navigantis, De Uſuris*, quorum explicationem lege ap. DD. Mol. Leſſ. Sal. ap. de Lug. mox citand. & breviter omnes complectentem de Lug. *d.* 25. *de Juſt. à num.* 78.

Denique adverte, multa huc pertinentia propter connexionem caſuum fore iterùm dicenda *c.* 4. *ſeq.*

§. III. *Lucrum in Mutuo ex damno emergente.*

1 PRæmittendum eſt pro Tyronibus, quid ſit damnum emergens, quid lucrum ceſſans. Damnum emergens dicitur illud, quod patimur in noſtris bonis, quæ poſſidemus, eò quòd alteri illa concedimus. Quare, ſi, ut tibi dem mutuos centum aureos, cogar ab alio eoſdem ad uſuram cum meo intereſſe, decem V.G. aureorum, accipere, vel, ſi ut tibi mutuem frumentum, V. G. cogar res meas vili pretio cum meo damno, quinque, V.G. aureorum, vendere, vel hinc ad quatuor menſes idem triticum pro meo victu carius cogar emere, duobus, V. G. aureis ampliùs, dicor pati *damnum emergens*, in illis decem quinque, duobus aureis.

2 Huic affine eſt lucrum ceſſans. Hoc enim eſt illud damnum, quod patimur, non quidem in bonis, quę poſſidemus, ſed in lucro, quod probabiliter acquireremus, ſi noſtrum alteri non concederemus. Habeo V.G. pecuniam paratam ad emendum nunc tempore Meſſis triticum cum ſpe lucrandi, omnibus expenſis, aureos centum; Si tibi hanc pecuniam mutuem, quo mutuo poſito, acquirere ejuſmodi lucrum nõ poſſum, ceſſabit mihi lucrum in aureis centum, & hoc, *lucrum ceſſans*, appellatur. Unde vides, lucrum ceſſans poſſe etiam vocari damnum emergens, quatenus, qui lucrum ſeparatum non acquirit, damnum pati, dici profectò poteſt. In hoc paragragho dicemus de damno emergente, dicturi mox de lucro ceſſante.

3 Certum eſt apud omnes, poſſe mutuantem exigere totum illud damnum, quod ratione mutui ipſi provenit, ſeu emerget, nam ratio naturalis manifeſtè dictat, ut nemo obligetur cum ſuo damno alteri Beneficium præſtare. Ita paſſim Theologi ut S. Th. 2. 2. *q.* 77. *art.* 1. *& q.* 78. *ar.* . *ad primum* Valen. 2 2. *t.* 3. *diſp.* 5 *q.* 10. *p.* 2. *Concl.* 3. aliiq; Unde licitum eſt mutuanti, paciſci, etiam ante mutuum datum, de hoc damno emergente à die contractus celebrati, quia juſtã rem depoſcit.

4 Tria tamẽ requiruntur, ne injuſtitia, ſeu uſura intercurrat. Primò, ut mutuum ſit re vera cauſa hujus damni, & aliter impediri damnum non poſſit, ſi enim mutuans habeat alias pecunias, ſeu illas facilè parare queat, quibus poſſit damnum illud impedire, vel amicis pecuniam offerat, non poterit ex hoc capite lucrum accipere ex mutuo, quia tunc mutuum non eſt cauſa ejuſmodi damni.

Secundò, ut admoneatur mutuatarius de ejuſmodi damno, ſeu, quod idem eſt, ut ab initio fiat pactum de hoc damno, nam fortaſſe nolet is accipere mutuum cum eo onere.

Tertiò, ut non excedat limites valoris damni, ut ex ſe patet, & nos alibi diximus.

5 Duo autem damna poſſunt, debentque hic diſtingui. Alia ſunt, quæ ex mutuo ſequuntur mutuanti pro tempore, quo ex conventione durat mutuum, hoc eſt, uſque ad præfixum terminum, quo debet mutuum reddi, & de his damnis hactenus loquuti ſumus. Alia ſunt, quæ ſequuntur ex eodem mutuo pro tempore, quod currit poſt terminum prædictum, quæ alio vocabulo dicuntur damna ex mora, id eſt, quæ ex mora ſolvendi ſorte ſequuntur mutuanti; De his igitur poſterioribus quęrendum eſt, an, & quatenus debeant reſarciri à mutuatario.

6 Deberi reſarciri, ſi de illis dictis mutuatarius fuerit admonitus, vel, ſi pactum de ipſis præceſſerit, tenent omnes, quia, ut ſupponimus, vera cauſa talium damnorum tunc pari modo eſt mutuatarius. Requiritur tamen, ut verè, & neceſſariò ſequantur ratione mutui. Unde, ſi mutuans, propter moram mutuatarii in reddendo, accepit pecuniam ſolvẽdo intereſſe ut ſuis vſibus neceſſariis ſubveniret, hoc intereſſe tanquam damnum emergens, debebit reſarcire mutuatarius: at, ſi, ut luderet, vel quid ſimile non neceſſarium faceret, non debebit mutuatarius, quia is non obligatur, niſi ad damnum emergens, quod ipſi imputetur, ut cauſæ: at in hoc eventu ejuſmodi intereſſe non imputatur mutuatario, ſed ipſi mutuanti.

7 Præterea ſequitur, ut mutuatarius potuerit in termino ſolvere, nam non dicitur eſſe in mora, ſi inculpabiliter ſolvere non potuit.

8 Quoad illud, quod dictum eſt, (*ſi fuerit admonitus*) adverte, eſſe controverſiam inter Doctores, an ſi de hoc damno mutuanti ſequuturo poſt moram non ſit admonitus mutuatarius, nec præceſſerit de illo pactum, debeat nihilominus hoc reſarcire dictus Mutuatarius.

Et quidem licèt nonnulli, ut Navarr. *in Comment. de Uſuris*, *nu.* 55. Petr. Navar. *lib.* 3. *cap.* 2. *nu.* 208. d cant, debere, quia non eſt neceſſe, aiunt, ut moneatur, cùm ipſa dies ſolutionis interpellet pro homine, ut dicitur *in l. Magna, C. de contrahenda ſtipulatione*, tamen ego *lib.* 9. *Decal t.* 3. *cap.* 8. §. 3. *num.* 9. cum Azor. dixi debere admoneri, quia probabilius exiſtimavi, hanc monitionem debere præcedere; fortaſſe enim mutuatarius ſtatim ſolveret ſortem, nec ad hoc novum damnum reſarciendum obligaretur, & donec admoneatur, poteſt præſumere, creditorem remittere: Dies autem interpellat quidem pro homine, ſed non quoad damnum hoc ſequuturum; ſed quoad debitum, ſeu ſortem principalem. Excepi tamen ibi ex Sà, *V. Mora numer.* 2. & iterùm excipio conſuetudinem apud Mercatores, qui in contractu Mutui pecuniarum ſemper ſupponuntur paciſci

de

Digitized by Google

de damno quocunque eventuro, quæ conſuetudo, ubi adeſt, meritò ſervanda eſt.

§. IV. *Lucrum in Mutuo ex lucro ceſſante.*

1 DAmnum emergens debere modo jam prædictò à mutuatario reſarciri, docent omnes; non autem omnes idem docent de Lucro ceſſante; Nam Durandus, *in 3. d. 37. q. 2. ad primum*. Scot. *in 4. diſt.* 15. *q.* 2 Sot. *lib.6. de Juſt. q.* 1. *art. 3. concl.* 4 apud Molin. *mox citandum n* 10. aliique negant. Verùm jam communis nunc eſt, & vera ſententia affirmativa, ideſt, idem dici debere de Lucro ceſſante, quod diximus de damno emergente. Ratio fundamentalis eſt, quia, eſt etiam pretiu æſtimabile, me amittere lucrum, quod probabiliter ſperabam. Cùm ergo tu hujus *jacturæ* ſis cauſa, reſarcire teneris; Fruſtra autem citatur D. Thomas contra nos. Nam advertunt Cajet. 2. 2. *q. 77. art. 2. ad primum*, & Molina, *d.* 315. *ad finem*, D. Thomam nullo modo contra nos eſſe: is enim, vel ſolùm dicit lucrum, quod eſt in potentia remota, & non eſt ſpes illud habendi, non poſſe vendi, vel, ſi loquatur de lucro probabili, & in potentia proxima, ſolùm vult, ut non vendatur ad æqualitatem, ſed quanti duntaxat ab experto viro æſtimatur ſpes illa probabilis lucri.

2 Sunt autem & hic tres conditiones neceſſariæ, ad exigendum in mutuo hoc lucrum ceſſans. Primò, ut pecunia, quam mutuas, ſit deſtinata negotiationi, ſecus non ceſſaret ratione mutui tibi lucrum. Quod, ſi habes domi aliam pecuniam otioſam, hanc tamen, quam mutuas negotiationi deſtinaveras, adhuc potes, ſi hanc deſtinatam mutues, exigere lucrum ceſſans, quia verè ratione mutui ceſſat tibi ejuſmodi lucrum ex hac deſtinata pecunia.

3 Si quis ſit dubius, an negotiationi deſtinanda ſit pecunia in occaſionibus, quæ ſe fortè offerent, non poteſt totum lucrum accipere, ſed ad rationem dubii à prudenti viro decernendum.

4 Si quis ſub conditione ſic deſtinaverit. Vellem meas pecunias negotiationi exponere, ſed quia adeſt, qui eas petit mutuas, illi do, ſi inquam ſic deſtinaverit, poteritne licitè exigere, vel paciſci de toto lucro ceſſante?

Quod poſſit, dicit Leſſ. *lib. 2. cap. 20. num. 90. & 95.* eſſe opinionem probabilem. Ratio præcipua eſt, quia adhuc mutuo re ipſa id, cujus carentia eſt cauſa, ut mihi ceſſet lucrum. In praxi tamen notant aliqui Recentiores, ob periculum palliandi uſuram, id non eſſe facilè admittendum.

5 Secunda conditio eſt, ut admoneatur de hoc onere mutuatarius eo modo, quo nuper *n. 4.* diximus de damno emergente. Lege Valen. *to. 3. d. 5. q. 20. p. 2. concl. 3. §. Tertia conditio*, cui adde Lopez *l. 1. de contract. c. 23.*

6 Tertia conditio, ut non exigatur, teſtibus Leſſ. *loco citato num. 96.* Tolet. *l. 5. c. 33.* niſi quanti æſtimatur ſpes illa lucri, quam certè poſſe multipliciter impediri, negari non poteſt, deductis item expenſis, & periculis.

7 Laborem, quem mutuans poſuiſſet in acquirendo lucro, quod nunc ceſſat ratione mutui, non debere regulariter deduci, notant Leſſius, Salas, Reginaldus, aliique quos ſequitur Dicaſt. *l. 2. de Juſt. tr.* 10. *d. 2. d. 5. num.* 178 quia homines communiter volunt potius laborare, quam otiantes nihil lucrari. Exciperem, niſi fortè labor fuiſſet futurus adeò magnus, ut eſſet probabile, mutuantem aliquo ſaltem pretio illum laborem fuiſſe redempturum.

Alias quaſdam conditiones requirit Conrad. *q. 30. de contract.* quæ certè vel non ſunt neceſſariæ, vel ad prædictas reducuntur.

8 Quoniam verò ſpes dicti lucri eſt incerta, duplici modo poteſt initio mutui fieri de dicto lucro pactum. Primò, ut tunc, determinetur lucrum aliquod mediocre, quod, deductis omnibus expenſis, vir expertus enunciabit: & tunc ſanè etiam minus, vel plus fuiſſet lucrum illud, determinatum exigi ſolum poterit. Ratio eſt, quia tanti vendidit illud lucrum mutuans, quanti probabiliter valere judicatum fuit, ergo tanta correſpondens merces eſt ſemper danda.

Secundò, ut nihil anteà determinetur, ſed ſolvatur poſteà id lucri, quod deprehendetur ceſſaſſe: deprehendi autem poterit, vel ex eo, quod mercatores alii in ſimili negotiatione lucrati ſunt, vel ex eo, quod ille ipſe, qui mutuavit, lucratus eſt in negotiatione ſimili per aliam æqualem pecuniam.

9 Sed certè valdè difficilè eſt cognoſcere, quanti fuiſſet lucrum, quod mutuanti ceſſat ex pecunia mutuata: quare in foro interno, ſuam mutuans conſcientiam conſulat, ut tantum exigat, quanti ei, deductis deducendis, verè ceſſat. In foro autem externo difficulter probari clarè poteſt, vel quòd ceſſaverit lucrum, vel quòd tantum ceſſaverit; ut docet Menoch. *de arbit. l. 2. centur. 2. caſu* 119. unde nullus ex mutuatariis obligatur in dicto externo foro ſolvere lucrum ceſſans niſi actu probet ob mutuum amiſiſſe illud lucrum, id quod etiam notavit Caſſanæus, *decis. 79.*

Conjecturæ autem, quòd lucrum tandem aliquod Mutuanti ceſſaverit, ducentur. Primo ex eo, quod mutuans ſolitus erat negotiationi ſuas pecunias exponere. Secundò, quod habebat merces paratas, quas de more emiſſet ad lucrum, niſi mutuaſſet. Tertiò, ex Teſtibus, qui de more teſtificentur. Quantum autem ceſſaverit, Judicis arbitrio relinqui, notat Rebuffus, *in l. un. de ſent. quæ pro eo, n* 516.

10 Quæres: Sicuti poteſt, ab initio mutui, fieri pactum de lucro ceſſante, licitène poteſt, etiam ipſum lucrum ceſſans tunc exigi? mutuo V.G. tibi nunc centum aureos pro uno anno, in quo omnibus expenſis, mihi ceſſabunt de lucro decem, licitène poſſum nunc accipere à mutuatario hos decem?

Reſp. negativè. Ratio manifeſta eſt, quia ſic non mutuares centum, ſed nonaginta, ut fuſius docet Medina *de uſur. q. 3. §. Sept. conditio*, Pet. Nav. *l. 3 c. 2. n.* 303. Leſſ. *loc. cit. n.* 99. aliique, nos aliqua, remedia ſeu juſta artificia tradidimus *l. 8. in Decr. tr. 3. c. 8. §. 3. à n.* 16. quorum auxilio aliquid anticipatò ſumi poſſit.

§. V. *Lucrum in Mutuo ex pœna conventione.*

1 NOn loquimur de pœna, quæ in mutui contractu apponi ex pacto poſſet in compenſationem lucri ceſſantis, & damni emergentis, hæc enim ante ſententiam, & omnino, debetur in conſcientia, quia compenſat intereſſe mutuantis, de quo jam paulò antè dictum eſt ſatis; ſed loquimur de pœna merè conventionali, quę ex ſolo pacto debeatur mutuatario, in caſu, in quo præfixo termino, non reddat mutuum, etiam ſi nullum damnum emerſerit, vel lucrũ ceſſaverit mutuanti. Hanc aliqui vocant pęnam punitivam, quia punit violationem fidei mutuatarii, qui non reddit mutuum, quando reddendum promiſit.

2 Duo in hac difficultate ſunt diſcutienda. Alterum; An hęc pœna, conventionalis juſtè, & licitè opponi poſſit in mutuo, ſic, *Do tibi mutuo centum aureos pro hoc anno, in fine cujus, ni reddideris, ſolves mihi in pœnam aureos quinque?* Alterum: An ſolutio dictæ pœnæ debeatur in conſcientia ante condemnationem Judicis, vel ante petitionem partis?

3 Quoad primum, Aſſero, juſtè, & licitè poſſe. Ratio eſt, quia in omni contractu juſtè ponitur pœna reſilienti, vel ipſum contractum non obſervanti, & hujus ratio eſt, quia pęna juſtè imponitur pro culpa.

4 Tres autem conditiones requiruntur ad Juſtitiam hujus pęnæ. Prima, ut præceſſerit culpa mutuatarii; quare, ſi is non habeat in pręfixo termino, unde ſolvat mutuum, non obligatur in conſcientia ad dictam pœnam, quia tunc nullam culpam ipſe commiſit.

5 Quæres. Quid, ſi ideò eſt impotens ad ſolvendum, quia prodigè vixit, & inutiliter ſua bona conſumpſit?

6 Reſpondeo, Molina *diſp. 317. n. 8.* & Leſſius *l. 2. c. 20. n.* 132. ajunt, in eo caſu ideo obligari, quia tunc poterat facilè advertere, ſe ea culpa ſua reddi impotentem, at de Lug. *d. 22 de Juſt. n.* 398 ait, ideò obligari, quia ſufficit culpa antecedens, qua quis prævideat ſe futurum impotentem ad ſolvendum.

Nota? Molina dicit (*quia facilè poterat advertere*) de Lugo ait (*qua quis prævideat*) quæ duo dicta ſunt longè diverſa, Molinæ enim ſufficit, quod facilè potuerit eſſe advertentia: at de Lugo requirit ipſam advertentiam.

7 Certè, quia culpa non eſt, niſi præcedat advertentia illa quam *l. 5. in Dec. c. 3. §.* 10. explicuimus, ſentiendum eſt cum de Lugo: niſi fortè Debitor prædictus negligentia graviter culpabili impediverit advertentiam futuræ impotentiæ, nam tunc aderit negligentia graviter culpabilis, & conſequenter contrahetur dicta pœna; quò fortaſſe reſpexit doctiſſimus Molina.

8 Secunda conditio, Ut non ponatur hæc pœna ad palliandum uſuram. Illa autem palliatur, ſi mutuans ideò hanc pœnam ponat, quia lucrum habere vult ex ipſo mutuo, quod ut occultet, dictam pœnam obtendit, quam palliationem clarè apparet adeſſe, quando ſciens mutuans, non poſſe mutuatarium ſolvere in tempore pręfixo, adhuc hanc pœnam apponit.

9 Tertia conditio: Ut non ſit immoderata, ſed juxta qualitatem culpæ, ſecus, id, quod culpam excedit, injuſtè corraderetur. Unde differre ſolutionem per biduum, vel per hebdomadam, non æſtimari culpam, ſaltem dignam tanta pœna, notat de Lugo *loc. cit.* Præterea, ſi pars, non verò totum ſolvatur, diminuet certè de culpa, ſed non diminuet, quando totum non ſolvi, æquè mutuanti noceat, ut, ſi prædium non emit mutuans, quia totam ſummam non habuit, id quod rectè notat Bonac. *d 3. de contract. p 3. p 7. n. 1 Verſ. Ex quo.* Nec diſplicet interim Paſqualigus, *cent. 4. q.* 362. aſſerens, creditorem acceptantem ſolutionem partis debiti cenſeri, liberare debitorem à mora: ſibi enim, eam partem acceptando, præjudicat; nam dum partem acceptat, videtur, inquit, implicitè pœnam moræ, & quodcunque intereſſe ratione moræ habitum remittere. Hæc Paſqualigus, quibus neceſſariò addendum eſt, niſi creditor explicet, acceptare ſe partem ſine præjudicio ſui intereſſe.

10 Quoad poſterius; triplex adeſt ſententia. Nam Primò, pœnam conventionalem deberi in conſcientia ante omnem Judicis condemnationem, etiam parte non petente, docet Felinus, Decius, aliiq; apud Caſtropalaum, & Sanch. mox citandos. Ratio eſt, inquiunt, quia, quod ex contractu debetur, debetur in conſcientia etiam parte non petente, nec Judice condemnante: at hæc pœna, cùm ſit conventionalis, ex contractu debetur.

11 Secundò, non deberi, etiam ſi pars petat, niſi accedat Judicis ſententia, tenet Sanch. *lib. 1. matrimon. d.* 17. Caſtr. *tom. 2 tractat.* 3. *d. 2. part. 3. numer.* 4. Vaſqu *part. 2. d.* 173. *capit.* 1. aliique plur apud Dianam *part. 1. tractat. de contract. reſolut.* 29. aliique. Ratio eſt, ajunt, quia eo ipſo, quòd ponitur, ut pœna, quamvis ponatur ex pacto initio contractus, præſumitur poni juxta naturam

aliarum pœnarum legalium, quæ eſt, ut non debeatur, antequam accedat Judicis ſententia, præſertim, qua ſæpiſſimè ejuſmodi pœnæ conventionales ſunt rigidæ, expeditque eas moderari per Judicem, ut rectè advertit Menochius de arbitrariis *libro ſecundo cent.* 3. *caſu* 266.

12 Tertiò, deberi ante Judicis condemnationem, non tamen, antequam pars petat, ſentit Suar. *l.* 5. *de legib. cap.* 6. *n.* 8. Bonac. *d.* 3. *de contract. q.* 3. *p.* 7. *num.* 4. de Lugo *d.* 22. *de juſt. à num.* 406. aliique. Ratio eſt (inquiunt) quia hæc videtur eſſe intentio contrahentium, cui in foro conſcientiæ ſtandum eſt, ut ex una parte nolint ſibi imponere onus recurrendi ad Judicem cum expenſis, litibus, incertitudine eventus, &c. & ex alia parte, nec velint ſe obligare, parte non petente, niſi expreſsè ad hoc ipſum ſe obliget in contractu.

13 Has duas poſtremas ſententias, quas fusè agitatas vide apud citatos, eſſe utraſque probabiles, non ambigo: primam verò nequaquam recipio, quia uſu videtur explicatum, parte non petente (adde tamen, potente petere) remitti, vel ſaltem differri debitum.

§. VI. *Lucrum in Mutuo ratione periculi.*

1 NOn eſt hic ſermo, an mutuans poſſit periculum mutui apud ſe, accepta à mutuatario mercede, ſumere, de hoc enim tractavimus modò §. 2. *nu.* 6. ſed, an idem mutuans poſſit aliquid porportionatum ſumere ex eo, quòd videt ſuam pecuniam Petro v.g. mutuatam periclitari propter dubiam fidelitatem, vel propter paupertatem, vel propter aliud, quod timetur in Petro: Vides, in caſu dicti §. 2. adeſſe duos contractus, alterum mutui, alterum aſſecurationis mutui, in hoc autem caſu adeſſe dumtaxat contractus mutui, pro cujus periculo vult mutuans aliquid ſibi ſolvi.

2 Aſſero, poſſe aliquid accipi, ſed proportionatum. Ita Valent. *tom.* 3. *dub.* 5 *quæſt.* 20. *par.* 2. *concluſ.* 4. Silveſt. *v. uſura* 1. *quæſt.* 35. Sà, Molina, Leſſ. Bonac. Filliuc. Diana eos ſequens, & citans *part* 1. *tract. d. contract. reſol.* 37. *&* *reſol.* 2. de Lugo *de Juſtit. diſp.* 25. *num.* 81. aliiq; quamvis negent ut Navar. Sotus, Tol. Salas, Reb. aliique apud de Lugo *loc. cit.*

Dico (proportionatum) nam aliquando eſt majus, aliquando minus periculum propter varias perſonæ mutuatariæ circumſtantias, propter longiùs, vel brevius tempus, quo mutuum reſtitui debebit, vel propter quid ſimile. Ratio autem noſtræ ſententiæ ducitur ex eo, quòd negari nequit, eſſe pretio æſtimabile, & quidem extra ipſum mutuum, quod mutuans ſubeat periculum amittēdi ſuam pecuniam, & quod idem toto anno v. g. quo durat mutuum, moleſtiam paſſurus ſit, quam ei affert timor ſuam pecuniam amittendi: Hujus autem periculi timorem eſſe extra mutuum, patet, quia ab illo ſeparari poteſt. Nam, ſi mutuum dem homini fideliſſimo, certoque, ac tuto pignore apud me depoſito, quo pacto certitudinem habeam, quod mutuum non ſim amiſſurus, adhuc conſtat mutuum, & tamen nullum adoratur periculum amiſſionis.

Confirmatur, quia, ſi tibi locem, vel commodem Equum, vel Domum, probabiliter timens, ne apud te hominem ſocordem, & dubiæ fidei deteriora illa fiant, vel amittantur, poſſum aliquid accipere, ſeu exigere, propter periculum, quod in tui gratiam ſubeo, ergo & in caſu noſtro.

3 Hinc vides primò, quando apud te certum pignus habuiſti pro aſſecuratione tui mutui, vel fideliſſimum fidejuſſorem, te non poſſe, ex hoc capite periculi, aliquid ſumere, quia tunc, cùm periculum nullum ſubeſſe ſupponatur, moleſtiam non patieris, ergo illius tolerantiam vendere non poteris.

4 Vides ſecundò, etiamſi deinde ſuo præfixo tempore totum mutuum integrè tibi ſolvatur, poſſe nihilominus dictum aliquod proportionatum à te exigi, & retineri. Ratio eſt, quia hoc exigis ratione gravaminis, quod jam certò ſuſcepiſti, tolerando per annum illud periculum, & timorem amittendi mutuum.

5 Obiicies. Si ratione periculi, & metus liceret ex mutuo aliquid accipere, is, qui eſt meticuloſior poſſe plus accipere, quia major moleſtia, quam is patitur, majorem mercedem meretur, at id videtur falſum, ergo & id, unde ſequitur.

Reſpondeo. Communiter à Doctoribus, ut Molin. *diſp.* 356. *n.* 3. Sal. *de contract. tr. de uſur. dub.* 22. aliiſque, negari ſolet ſequela majoris, nam timor, ajunt, debet niti aliqua ratione probabili, ita ut quilibet vir prudens, attenta qualitate mutuatarii, cœteriſque adjunctis, probabiliter queat dubitare ejuſmodi periculum non recuperandi mutuum: quare, ſi verè non adeſt, ſed adeſt ſolùm falſa apprehenſio mutuantis, non erit ſatis ad aliquid exigendum: ſicuti in matrimonio, metus ex falſa apprehenſione contractus, non eſt ſatis ad ipſum invalidandum, ex Sanch. *l.* 4. *matr. diſp.* 2. *n.* 15.

6 Dixi, (*Communiter à Doctoribus negari*) nam inclinat de Lugo *l. c.* (ſed timidè relinquens aliorum Judicio) poſſe, etiam tum, aliquid accipere, quia, quidquid ſit, (ait) in contractu matrimonii, pro cujus invaliditate potuit ob ſuas peculiares rationes requiri à Jure metum ex re ipſa, non autem ex falſa apprehenſione conceptum, de qua re alibi diſputatur; in noſtro certè caſo videtur eſſe ſatis hunc metum hominis puſillanimi, quia jam in homine adeſt major moleſtia animi, quàm majori pretio vendere is poſſit, ſicuti enim adeſt in claudo major moleſtia ambulandi, quàm adſit in homine robuſto, licèt, ex vitio, & infirmitate procedens, quam certè majorem moleſtiam ſi in tui gratiam claudus ſubeat, poterit aliquid plus exigere, quàm exigit is, qui nullam, vel ſatis minorem moleſtiam in ambulando ſentiret, ita in caſu noſtro, hæc de Lugo.

§. VII. *Lucrum in Mutuo ex contractu innominato, Do, ut des.*

1 NUmero tibi centum aureos, ea lege, ut ſi ego moriar infra decem annos, tu nihil mihi, vel meis hæredibus reddere obligeris: ſi autem vixero, reddere tenearis alios centum, atque adeò ducentos aureos, nimirum decem pro ſingulis annis procedentibus; licitus ne eſt hic contractus?

2 Reſpondeo, eſſe licitum; ſed adverto, hunc non eſſe contractum mutui.

Quòd ſit licitus, probatur, quia eſt par periculum amittendi, & lucrandi, atque adeò eſt contractus ludi ſortis, qui per omnes eſt licitus.

Quod non ſit contractus mutui, patet; nam præter cęteras rationes, Mutuum debet in omnem eventum reſtitui. *L. Incendium, C. Si certum petatur*, quamvis fortuitò pereat. Sed in caſu, de quo loquimur, ſi ego antè decimum annum moriar, tu potes illos centum ſine ſcrupulo retinere, hic ergo non eſt contractus mutui.

3 Potiùs ergo erit, ut dictum eſt in titulo, contractus innominatus, Do, ut des. De eo tamen hìc agere volui, quia Silveſter *V. uſura* 3. *q.* 36. *&* 37. Armill. *V. uſura n.* 36. *&* 37. Aug. *V. uſura* 1. *n.* 42. *&* 43. aliique dicunt, hunc contractum eſſe uſurarium, quia tunc, (ajunt,) ſi ego, non morerer, exigerem lucrum ex mutuo. Verùm, ut jam dictum eſt, nec exigerem lucrum ex mutuo, quia hoc non eſt mutuum, nec exigerem injuſtè, quia ex ludo ſortis exigerem.

§. VIII. *Exigere in Mutuo id, quod debetur ex Juſtitia, vel ex Charitate.*

1 PRimò. Debes certò ex Juſtitia mihi centum: ego tibi mutuo alia centum, ſed exigo ex pacto, ut reddas illa centum, quæ mihi aliàs ex Juſtitia debes.

Secundò. Debes certò, ex Charitate mederi, vel adjuvare pauperem in extrema neceſſitate, ego tibi mutuo decem cum pacto, ut medearis, vel adjuves dictum pauperem: licitè ne hæc exigo?

2 Reſpondeo ad primum, affirmativè, quia non exigo ex vi mutui, ſed ex vi Juſtitiæ extra mutuum. Ad Secundum, negativè reſpondet Petrus Navar. *l.* 3. *c.* 2. *num.* 251. quia adderem novum gravamen ex Juſtitia, cùm ſolùm ille ante obligatus fuiſſet ex Charitate. Sed affirmativè, id eſt, licitè me gerere, reſpondet Molina *diſput.* 309. & meritò, quia cùm adſit obligatio ex Charitate parum addit, qui inſuper addit obligationem ex Juſtitia, unde ſic non videtur moraliter ſuperaddi novum gravamen.

3 Dictum eſt autem (debes certò) nam, ſi dubiè debeas, negativè in utroque caſu reſpondendum eſt, quia clara eſt injuſtitia, velle certò, quod dubiè debetur tibi.

Quid ſi probabiliter debeas? Reſpondeo. Caramuel *in Theol. mor. l.* 2 *d* 15. *caſu* 4. *num.* 731. affirmativè reſpondet. At hæc ſententia difficillima mihi eſt creditu; quia ſic facis certum debitum, quod erat ſolùm ſub probabilitate, & me privas eo jure, quo poteram meam probabilitatem apud Judices urgere; quo pacto fortaſsè vincerem, nihilque tibi eſſem traditurus. Id quod certè pretio non parvo æſtimabile eſſe, negabit nemo.

4 Contra. Ego mutuans v. g. debeo equum, vel damnum, quod tibi intuli in fama, honore, rebus tuis, licitè ne, & juſtè poſſum tibi mutuare cum pacto, ut hæc omninò remittas? Id enim, etiam hic, eſt reſolvendum propter connexionem materiæ.

Reſp. eſſe nimis manifeſtum, non poſſe, quia peterem pluſquam mihi debetur ex mutuo: remiſſio enim prædictorum eſt nimis manifeſtè pretio æſtimabilis.

5 Quid de pœna, quam mutuans tibi ob aliquam rationem fortè debebit poſt ſententiam Judicis, poteſtne is licitè tibi mutuare pecuniam cum pacto, ut illam pœnam remittas ante dictam ſententiam, quando ipſe certè nondum obligatur ad illam ſubeundam?

Reſpondeo, non poſſe, ut habet Aug. *V. uſura* 1. *ex Molina d.* 307. *Leſſ. l.* 2. *c.* 10. *dub.* 7. & Salas *de uſuris dub.* 12. nam licèt tunc non ſit debita hujuſmodi pœna proximè, eſt tamen remotè debita, cum mutuatarius habeat Jus accuſandi mutuantem; quare mutuans peteret lucrum ex mutuo, ſi peteret remiſſionem illius, quæ certè remiſſio non parvi æſtimatur apud homines.

6 Quid denique de vindicta, quam mutuans timet, ne mutuatarius in aliquo fortè offenſus, ſumat de ipſo mutuante? poteſtne mutuans mutuare pecuniam cum pacto, ut mutuatarius ab illa vindicta deſiſtat?

Reſpondeo. Ut deſiſtat à vindicta injuſta, vel injuſto modo intenta, qualis eſſet vindicta, quæ fieri debet auctoritate publica, & ipſe mutuatarius intenderet facere auctoritate privata, poterit licitè. Idem dic, ut deſiſtat ab odio. At, ut deſiſtat à vindicta, ſeu ſatisfactione juſta, & ab illa ſatisfactione, quam juſtè poteſt implorare ab auctoritate publica, non poterit licitè. Ratio eſt, quia ibi

pe-

peteret,quod ſibi debetur,atque adeò non imponeret mutuatario novum gravamen : hic vero ſecus.Ita Nav. *c.17, in man. n.*230. Cajet. *in ſumma V.uſura c.*3.*caſu* 3. Sylv. *V.uſur.*1.*q.*11.

7 Hic tamen recolendum eſt,quod dixi ſuperiùs *cap.* 3. §.1. de requirente gratitudinem; nam inde colliges, in rigore non eſſe illicita hæc,quia in hoc §.dicta ſunt, peti, tanquam ex gratitudine, & Amicitia. An verò poſſit fieri pactum, ut dum ego tibi Beneficium mutui impendo,tu impendas Beneficium hoc remiſſionis, qoamvis ſemper ea congruentia ; dicam infra *cap.* 4. §. 2. *num.* 9. & explicatiùs *cap.*5.§.4.

§. IX. *Lucrum in Mutuo, quod exigitur à Montibus Pietatis.*

1 HUc id reducimus, quia in Montibus datur Mutuum cum certo lucro, ut jam videbimus.

Eſt enim Mons Pietatis ſumma aliqua pecuniæ,vel tritici,&c. in communi poſita ex alicujus donatione,vel eleemoſyna, deſtinata ad mutuandum indigentibus, ſalvo ſemper capitali, quodcuoque tandem illud ſit. Habet autem tres conditiones.

Primam, ut mutua detur certa quædam quaotitas ex ea ſumma, idque ad tempus certum.

Secundam, ut mutuatarius det idonea pignora cuſtodienda apud prædicti Montis Admioiſtratores,quæ,non ſolventibus ſtatuto tempore mutuatariis,venduntur, retenta à Monte parte ſibi debita, alia verò, ſi ſupereſt, ipſi mutuatario reddita.

Tertiam, ut mutuatarius pro rata pecuniæ ſibi mutuatæ & pro rata temporis ſolvat ſingulis menſibus certum quid pro laboribus,& ſtipendio Miniſtrorum Montium, pro conductione domus, in qua hi Miniſtri reſident, pro libris rationum, & pro aliis ſumptibus ad Montis conſervationem neceſſariis.

2 Aſſerendum eſt, hujuſmodi Pietatis Montes licitos, immò & verè pios eſſe. Ratio evidens, & principalior eſt, quia illud, quod ſolvitur pro ejuſmodi mutuo, ſolvitur propter expenſas neceſſarias ad conſervandos Montes in commodum mutuatariorum. Sanè, ſi mutuares Petro centum modios frumenti, qui ad illum pervenire non poſſint, niſi opera, & laboribus aſportantium, nonne deberet Petrus, in cujus gratiam fit translatio frumenti, traſportationis ſolvere ſtipendium? Ita prorſus in caſu Montium Leſſius *l.* 2. *c.* 20. *num.* 191. dicit, hanc doctrinam eſſe de fide tenendam. Molina *d.* 325. ait, contrariam opinionem non eſſe tutam, Lupus *in cap.Navig. de Uſuris* §.3.*num.*83. eſſe temerariam. Toletus, *l.* 5. *c.* 38. aſſerit, eum, qui contrarium affirmat, eſſe excommunicatum. Meritò autem hæ cenſuræ contorquentur, quia hi Montes fuerunt approbati in ſuis Conſtitutionibus à Paulo II. à Sixto IV. Innocentio VIII. Aleſſandro VI. Julio II. ut habetur in Bulla Leonis X. & etiam in Concilio Lateranenſi, *ſub Leone X.ſeſſ.* 10. & in Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 8. 9. *&* 11. *de Ref.*

3 Obiicies. Cajet. *tom.* 2. *opuſc.*6. qui interfuit dicto Conc. Lateranenſi, ſcripſit integrum opuſculum contra hos Montes, & Sotus *l.*1.*q.*1.*art.*6. ait, ea, quæ ſunt definita à Concilio Lateranenſi non eſſe uſu recepta.

4 Reſpondeo. Cajetanus ſcripſit illud opuſculum multis annis ante dictum Concilium,nempè anno 1498. ut patet ex fine opuſculi, cùm tamen Concilium hanc veritatem definiverit anno 1515. Sotus verò fundamento valdè infirmo nixus eſt. Nam definita in eo Concilio ſaltem per totam Italiam uſu recepta ſunt. Quod ſi non eſſent recepta, adhuc Sotus nihil contra rem noſtram duceret : nam cùm Concilium definit aliquid, quod ad Fidelium mores pertinet,errare non poteſt, nec id dependet ab uſus receptione, quare cum Concilium definierit, Montes Pietatis licitos eſſe, nemo ſine temeritate oppoſitum proloqui poteſt, immò Concilium excommunicat ipſo facto contrarium dicentes, vel prædicantes.

5 Denique ſive ad ornatum, ſive ad complementum hujus argumenti adverte, ſi Mons aliquis exigeret à mutuatariis, ut ſolverent tria, V.G. pro ſingulis centenariis,cum tamen pro expenſis,& rebus neceſſariis ſufficerent duo, tunc illicitè, & uſurariè acturos Miniſtros, ſi tria exigant, ut ex dictis patet. Contrà, ſi progreſſu temporis duo,quæ nunc ſolent juſtè ſolvi, appareret, non ſufficere, tunc poterunt exigi tria, ut item conſtat ex dictis.

6 Quæres. Si quid fortè ſupereſt de ſumptibus neceſſariis poteſtne in Montis utilitatem accreſcere?

Reſpondeo, nequaquam ex Filliuc. *tract.*34.*c.*9.*nu.*171. Ratio eſt, quia Mons non poteſt licitè locupletari ex mutuo,quod concedit,ſed poteſt dumtaxat, ſe ſervare indemnem. Quare ſuperfluum eſt reſtituendum mutuatariis,qui plus,quàm debuere, ſolverunt : Quòd ſi hi ignorentur, tunc expendatur in uſus pios, vel diſtribuatur in pauperes,vel componatur cum Bulla compoſitionis, ubi illa adeſt. Verùm, quia inter alios pios uſus meritò connumeratur & Ipſe Mons, ideò tunc ſuperfluum eidem Monti (non verò Miniſtris, quibus ſufficienter eſt ſatisfactum) fas erit attribui.

Dixi ex Filliucio, nam de Lugo *d.*25.*de Juſtit.n.*105. propendet ad dicendum,(licèt denique ſe remittat intentioni mutuantium,& cõſuetudini) propendet, inquam, ad dicendum, quando bona fide Miniſtri Montis exigunt tria, V.g. pro centum, putantes hoc ſufficere, poſſe id, quod fortè ſupereſt, retineri abſolutè pro Monte: ſicuti, ſi fortè non ſufficerent, ipſe Mons damnũ pateretur, nec à Mutuatariis illud reſarciendum poſtularet : tunc enim, ideſt initio mutui, fuit par utriuſque Montis ſcilicet, & mutuatarii periculum, ſicuti ſupra in ſimili dictum eſt de ludo ſortis, ergo eorundem erit, ſive emolumentum, ſive detrimentum.

CAPUT IV.

Caſus in Mutuo Uſuram certò continentes.

§. I. *Exigere in Mutuo benevolentiam ex Juſtitia.*

1 CUm poſſim, *ut c.præced.*§.2. diximus, à mutuatario exigere gratitudinem, benevolentiam, Amorem, quæro hic, an poſſim hæc exigere quaſi debita ex Juſtitia?

2 Reſpondeo, nequaquam, ſed ſolùm, ſicuti ibidem diximus, tanquam congruentia,& cum libertate mutuatarii. Ratio eſt manifeſta, quia, ſi exigeres amorem ex Juſtitia, exigeres plus quam tibi à mutuatario debetur, ab ipſo enim debetur tantummodo ex convenientia. Lege Valentiam, *tom.*3.*d.*5.*q.*21.*p.*2.

§. II. *Exigere tanquam ex Juſtitia in mutuo obligationem remutuandi, fide jubendi, vendendi, Agros colendi, &c.*

1 SI quis mutuet alteri cum pacto,ut mutuatarius teneatur remutuare mutuanti, quando is indiguerit.

2 Si cum pacto, ut mutuatarius mihi, in aliquo negotio, vel alteri meo amico fidejubeat.

3 Si cum pacto, ut idem mutuatarius aliquod iter ſuſcipiat, vel aliquod opus in meum obſequium faciat, puta, medendi, docendi, vendendi, advocandi, agros meos ſuo tempore colendi, &c.

4 Si cum pacto,ut idem cõferat mihi mutuanti,vel amico aliquod officium temporale, vel aliquod Beneficium Eccleſiaſticum.

5 Si cum pacto,ut idem mutuatarius exhibeat mihi mutuanti, vel alteri munus, quod vocant à lingua, quale eſt alloqui Principem, Judicem, &c. Vel ab obſequio, quale eſt comitari me mutuantem, vel meam uxorem,filios,&c. Vel à manu,quale eſt aliquid mihi mutuanti, vel ſuis elargiri.

6 Si cum pacto,ut ipſe mutuatarius frequentet officinam,vel ſcholam, vel molendinum mutuantis.

7 Si quis,inquam,cum aliquo ex his pactis, ea ex Juſtitia requirendo,mutuet,uſurarius clarè eſt. Ratio ducitur ex dictis,quia hæc ſunt gravamina ultra,ſeu præter mutuum,ſuntque obligationes civiles,ſive pretio æſtimabiles. Hæc ſparſim habes apud Doctores,apud quos Invenies,an officium temporale, & Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſic acquiruntur, validè acquirantur? & an ſaltem ſint renuncianda? & denique, an fructus ex illis percepti ſint reſtituendi? præſertim in Beneficio Eccleſiaſtico, ubi, ſic, interveniret Simonia, quæ omnem collationem invalidat cum onere reſtituendi. Hæc autem ſolùm Innuo, nam cęterum pertinet ad alias materias.

8 Dixi tamen(requirendo ex Juſtitia)nam,ſi ſolùm, & ſincerè ſine pallio Uſuræ hæc requirantur, immò & ad illa excitet mutuans mutuatarium, tanquam rememorando id, quod de jure naturæ eſt, nempè congruentiam ex gratitudine, non erit Uſura, *ut ex præced.* conſtat.

9 Huc pertinet ſequens contrahendi modus, quo ſic dicas : *mutuabo interim, dum frequentabis meum Molendinum, vel quid ſimile facies : at quando deſieris hæc præſtare, tenearis mihi mutuum reddere*, Quæro enim, an hæc ſit Uſura?

Reſpondeo. Molina *d.*319.*num.*15.& Meſſius,*lib.*2.*cap.*2.*num.*57 aliique citandi infra *c.*5.§.4.*n.*2. licèt fateantur,periculum maximum eſſe,ne illa pallietur,tamen in rigore,ſi ſine fuco, & fallacia fiat, uſuram non eſſe putant. Ratio eſt, quia nihil ſic requiritur, tanquam ex Juſtitia.

10 Confirmant Primò. Nam ſic,nullum onus mutuatario imponitur,nec ei libertas adimitur,ſed poteſtati ejus relinquitur,ſi velit,vel nolit, meum Molendinum, v.g. frequentare.

11 Confirmant ſecundò, quia licitè poſſum deſinere tibi Beneficium conferre, quando tu mihi deſinis benefacere, nec ulla eſt injuſtitia in me, ſi nolim perſeverare in Beneficio mutuandi, quando tu recuſas mihi aliud conferre Beneficium : tunc enim meritò poſſum te, tanquam ingratum, excludere, & gratitudinem, tanquam conditionem, requirere, non tanquam pretium. Sed huic doctrinæ ne acquieſcas, ſicuti nec acquieſcam ego *c.*5.§.4. *n.*4.

§. III. *Exigere in mutuo obligationem reddendi pecuniam in frumento, &c. ubi remiſſivè de contractu ad Metam.*

1 RUſtico mutuavi pecuniam, cum pacto, ut teneretur, eam ſolvere tempore Meſſis; in frumento, oleo, vino, aliiſque fructibus, juſto quidem pretio, puta; quo tunc hi fructus valebunt, ſum ne uſurarius? Reſpondeo affirmativè cum Conrad. *de con-*

tract.q.16. Azor.*p.3.l.8.de Mutuo c.7.* Cel.*tr 31.de Mutuo,ſ.2.* quia addis novum gravamen; Mutuum enim pecuniæ requirit, ut ſolvatur pecunia, tu vero obligaa, ut detur frumentum, &c.

Obiicies. At hic modus contrahendi eſt valdè frequens in utraque Sicilia.

Reſpondeo. Nego, hunc modum eſſe in Sicilia frequentem. Ajo enim alium contractum eſſe illum, qui in Sicilia frequens eſt, quique vocatur, *Contractus ad Metam*, quo ſcil. aliquis emit nunc hyeme frumentum, quod erit æſtate conſignandum, eo pretio, quod tunc determinabitur à Magiſtratu, de quo contractu per aliam occaſionem nos *l 8, in Dec.tr.3.c.7.à n.9.* egimus. Unde hic advertis id, quod nimis ſæpè notant Doctores, & iterùm ego mox notabo §. 4. *à n.* 11 eandem negotiationem; quæ Uſurario fit modo, poſſe alio modo ab uſura omninò liberari. Id, quod patet in negotiatione, de qua loquimur; Nam, ſi mutuans pecuniam, cum pacto, ut tibi reſtituatur frumentum; qui caſus propoſitus *n.1.* eſt uſura propter rationem dictam, at, ſi eandem pecuniam non mutues, ſed ruſtico ſolvas in pretium frumenti, quod tibi vendit, conſignandum ſuo tempore, juxta leges dicti contractus ad Metam, uſura non eſt, ſed licitum lucrum, de quo contractu, ut dixi, à nobis pluribus *loc.cit.* diſputatum eſt.

§. IV. *Exigere in Mutuo obligationem exigendi debita Mutuantis, vel obligationem acceptandi, vel ſolvendi partem debiti in alia re, vel ſimilium.*

1 SI alteri mutues cum pacto, ut ſa teneatur cum ſuo notabili opere, ac labore exigere à tuo aliquo debitore, id quod ejuſmodi debitor debet, uſura eſt, ut vult Sot.*l.6.q.1.art.2.* multò magis, ſi cogas mutuatarium, ut id faciat cum ſuis expenſis.

2 Si cum pacto, ut Mutuatarius partem mutui accipiat in pecunia, & alteram in debito, quod difficile recuperari poteſt, uſura eſt, vide Mol.*d.*310.

3 Si mutues, V.G. centum, cum pacto, ut mutuatarius in quinquaginta accipiat in pecunia, & quinquaginta in alia merce, V.G. vino, frumento, veſte, & ſimili non facilè vendenda, uſura eſt. Conrad.*q.36. de contract.* Mol.*l.c.*

4 Si mutues hic Panormi, vinum, oleum, &c. cum pacto ut reddat alibi, V.G. Neapoli, ubi æqualiter valet, ſed tranſportatio tibi ſit gravaminis, uſura eſt. Adi Nav.*in man.c.17.n.42.& 43.*

5 Si mutues vinum, oleum, &c. hic Panormi cum pacto, ut reddat alibi, ubi pluris valet, multò magis uſura eſt. Conſule Mol. *d.* 310. Quod ſi mutuatarius indigeret frumento in alio loco, & tu illud frumentum, quod ibi fortaſſe habes, mutuares *ibid.* cum pacto, ut hic redderet, excuſareris ab uſura, quia tunc perinde eſt, ac ſi tu illud frumentum tranſportares in commodum mutuatarii, & ille inde tranſportaret huc in tui commodum, atque adeò eſſet æqualis commutatio gravaminum.

6 Si mutues vinum, V.G. cum pacto, ut ibi reddatur vinum Chium, vinum Falernum, vel etiam vinum ejuſdem qualitatis, ſed determinatè hujus, & non alterius, quod parare difficile ſit mutuanti, uſura eſt.

7 Si mutues cum pacto, ut, quod mutuatarius debet tibi poſt annum, reddat nunc vel poſt ſex, V.G. menſes, uſura eſt. De hoc dicam aliquid aliud ſeparatim, mox §.7.

8 Si mutues cum pacto, ut quod tibi debeo disjunctivè, V.G. vel vinum, vel frumentum, vel pecuniam, tenear dare determinatè in vino, V.G. vel determinatè in frumento, &c. uſura eſt.

9 Horum omnium, & ſimilium ratio eſt eadem toties dicta, quia ſic gravamen novum imponitur mutuatario.

10 Semper tamen adverte duo. Primò, non eſſe uſuram, ſi mutuatarius hæc præſtet voluntariè, & non palliatè, ſed verè ex gratitudine, vel ea eo, quod ipſi difficilè non eſt, nec damnoſum, ut ſuprà notavimus.

11 Secundò, multa ex his poſſe, mutata forma contrahendi liberari ab uſura, videlicet, ſi non celebretur contractus mutui, ſed contractus emptionis, vel locationis, vel ſimilis, ut dictum item paulò ſuperiùs eſt. Certè, ſi mutues cum pacto, ut quia tuos agros conducere obligetur, uſuram ex dictis contrahes, quia addis novum hoc gravamen; ut, ſi iiſdem conducat tuos eoſdem agros per contractum conductionis, & locationis, deinde verò tu idem mutues ſummam aliquam pecuniæ, qua is poſſit boves parare, ruſticos alere, cœteroſque ſumptus expedire eiſdem agris neceſſarios, uſurarius non eris, eſto, non inituruś fuiſſes hunc ſecundùm contractum, niſi præceſſiſſet prior conductionis, & locationis. Ratio eſt, quia ſic Beneficium facis illi conductori, non verò gravamen addis mutuo: nam ille liber remanet, & poteſt, ſi velit, ab altero pecuniam pro ſuis agris mutuam petere, ut ſupponimus.

Atque hoc pacto intelligendi ſunt DD. Mol *d.* 310 & Nav. *l.* 3. *c.2.n.*30. quando concedunt, poſſe, te dare mutuum ad agros tuos colendos.

12 Rurſus, duobus modis poteſt alicui anticipata dari pecunia. Primò, eam mutuando ſub aliqua ex præcedentibus obligationibus, & hoc pacto eſſe uſuram, jam definitum eſt.

13 Secundò, non quidem mutuando, ſed ineundo contractum locationis, & conductionis operæ, & laboris te ſolvente pretium anticipatò. Vis V.G. ſeu conducis operam Ruſtici, Medici, Advocati ad tuum colendum agrum, ad tuam ſanitatem procurandam, ad tuas lites patrocinandas, idque ſub certa mercede, quam illis, ipſo initio initi contractus, ſolvis. Sanè hoc non eſt uſuram exercere, ſed licitè negotiari, immò prædictis benefacere.

De Mutuo vini, vel frumenti veteris, cum pacto, ut reddatur novum, ſatis ſuprà diximus *c.2.§.2.*

§. V. *Pro voluntate mutuandi an accipi aliquid poſſit?*

1 NIhil poteſt ex hac voluntate ſupra ſortem accipi, ſi jocari nolimus; nam voluntas hæc imbibitur in mutuo.

Si enim mutuas, certè mutuare vis. Sicuti ergo, ſi vendes rem tuā, non potes ex voluntate vendendi aliquid accipere ea de Lugo, *d.*25.*de Juſt.n.*10. ita, ſi mutues. Et profectò claris injuſtitiis aperiretur via, ſi quis ita poſſet vendere: *Ego, quia vendere volo meam domum, quæ pretio juſto rigoroſo valet, v.g. centum aureis, exigam à te centum aureos pro domo, & decem pro voluntate vendendi*, Ineptè ſanè; tu enim non obligaris quidem vendere, ſed poſito, quod ſive oratus, ſive ſpontè vendere velis, non potes exigere, niſi quantum ipſa res tua valet. Ita in caſu noſtro, &c.

§. VI. *An pro commoditate Mutui aliquid poſſit exigere?*

1 UT diſtinctè id intelligas, debes diſtinguere commoditatem, quæ ea accepto mutuo provenit Mutuatario, à commoditate, qua ex eodem dato mutuo ſe privat Mutuans.

2 Si de priore commoditate loquaris, manifeſtum eſt, ut notat de Lugo, *l.c.* te non poſſe quid accipere, quia commoditas alterius non eſt tua; ergo illam vendere non potes: ſecus panem pretii duorum obulorum poſſes vendere, quanti valet vita hominis, quam panis conſervat ementi.

3 Si de poſteriore, major eſt ratio dubitandi. Nihilominus nec illam vendere potes, quia in dando mutuo, per quod fit Beneficium mutuatario, ſemper involvitur aliqua commoditas ipſi donata à mutuante, & conſequenter aliqua incommoditas à mutuante ſuſcepta.

4 Quòd ſi magna, & extraordinaria eſſet ejuſmodi mutuantis commoditas, qua ſe ipſe privat, certè tunc vendi poſſet, quia ille exceſſus eſſet pretio æſtimabilis ſupra rationem mutui, & reduceretur ſive ad caput moleſtiæ, de qua *c.3* §. 6. dictum eſt, & iterùm dicetur *c.5.§ 3.* ſive ad damnum emergens.

§. VII. *An pro dilatione redditionis Mutui aliquid exigi poſſit?*

1 DEbebam Petro, ex mutuo mihi ab ipſo conceſſo, ducentos aureos, reddendos hinc ad duos annos: paciſcor ergo cum illo, ut in fine ſecundi anni ſolvam eidem Petro centū, ea lege, ut pro aliis centum det dilationem mihi uſque ad finem tertii anni, eſtne uſura?

Reſp. Eſt, ſive uſura, ſive Injuſtitia; hoc enim modo aggravaa creditorem; ut expectet uſque ad tertium annum, id quod non obligatur.

2 Dices. Si dicta dilatio eſt cum dicto pacto Uſura; ergo eſſet etiam uſura, vel certè injuſtitia, quando Miniſtri Principum, ſeu cujuſcumque Domini à debitoribus Principis, vel Domini aliquid accipiunt, ut eoſdem debitores expectent ultra tempus præfixum.

Reſpondeo. Concedo ſequelam; hoc enim ſine dubio delictum eſt, ut habet de Lugo; *d.25.de Juſtit.ſect.5.n.70* citans Mol. & Salas, quia, pretio accepto, concedunt debitoribus dilationem, quam dare non poſſunt in damnum Domini, in cujus præjudicium fit dilatio. Lege eundem diſtinctiùs de hac dilatione, & ſimilibus horum Miniſtrorum negotiationibus agentem, de quibus etiam nos egimus ſuo loco, *l.8. in Dec.tr.3.c.7.§ 8.à n.5.*

3 Quòd ſi contractus *n* 1. allatus fiat alio modo, ſic: *Ex mutuo tibi debeo ducentum poſt duos annos: Paciſcor ergo anni dare centum poſt primum annum; modò tu pro aliis centum expectes annum alium, nempè uſque ad tertium*, non eſt uſura, teſte Caramuel *l.2.Theol mor.d.14.n.* 748. cujus verba exſcribit Dian.*p.9.tr.6.reſ* 24. ut ſuperiùs docuimus, nam eſſet compenſatio gravaminum, eſſetque contractus innominatus, quo das tuum gravamen reddendi illa centum poſt annum, cum potuiſſes poſt duos, ut Petrus det ſuum gravamen expectandi pro aliis centum, uſque ad tertium annum, cùm potuiſſet exigere poſt annum ſecundum.

4 Alium modum effugiendi Uſuram in hoc caſu, relinquendo contractum mutui, affert de Lugo *loc.cit.n.*587 ſi nimirum dicta dilatio, & ſolutio fiant voluntariè cum libertate utriuſque, ſed certè erit ſic grave periculum palliandi uſuram, quod periculum videbis clariùs, poſtquam legeris ea, quæ afferam inferiùs *c.5.§.4.*

CAPUT V.

Caſus in mutuo uſuram ſub dubio continentes.

§. I. *Bona fide an illicitum lucrum ex mutuo reddat?*

1 DEdi tibi mutuos aureos centum cum pacto, ut poſt annum redderes centum, & decem, ignorans invincibiliter hanc

Digitized by Google

hane eſſe Uſuram: putabam enim, poſſe id juſtè fieri, bonaque omninò fide proceſſi, ſi enim uſuram agnoviſſem, alium tecum, vel cum alio contractum celebraſſem, nempè contractum veri Cambii, cenſus, emptionis fructum anticipatò, (quem contractum ad Metam paulò ſuperiùs appellavimus) vel ſimilem: quo contractu juſto, omnibus expenſis, lucratus aureos decem ſupra meam ſortem ſuiſſem, licitène ejuſmodi decem aureos à te poſſum exigere?

2 Reſpondeo. Certè dubia res eſt hæc. Leſſ. *l.* 2. *c.* 20. *num.* 105. tamen probabile putat, juſtè poſſe, quando mutuans expreſſit, ſe velle contrahere omni meliori modo, quo poteſt; Sà vero *V. Uſura nu.* 8. abſolutè concedit. Quoniam verò idem Leſſ. *ib.* advertit, non facilè practicè id eſſe uſurpandum, ideò nobis ad praxim ſemper intentis, hanc difficultatem innuiſſe ſufficiat, quam nihilominus *l.* 5. *in Dec. tr.* 3. *c.* 8. §. 3. *à num.* 21. examinavimus latè, & poterit legi Leſſ. *loc. c.* aliique, inter quos eſt de Lug. *d.* 25. *de Juſt. ſect.* 9. Dian. *p.* 1. *Tr. de contract. reſ.* 47. *&* *p.* 3. *Tr.* 5. *in ſeel. reſ.* 92. Tancr. 2. 2. *diſp.* 4. *q.* 7. *dub.* 3. *num.* 99.

§. II. *Promiſſio non repetendi Mutuum an licitum reddat lucrum?*

1 DO tibi mutuos centum, & me obligo, eos non repetere per unum, per duos, per decem annos, poſſumne licitè aliquod proportionatum accipere propter hanc ſolam obligationem?

Reſpondeo. Negatur communiter, & ſententiam affirmantem vocant nonnulli novam, inauditam, falſiſſimam, periculoſam in fide, & aperientem viam uſuris. Leſſ. *lib.* 2. *c.* 20. *dub.* 14. tamen licèt negantem ſententiam excipiat, affirmantem tamen ait videri alicui non improbabilem.

2 Dubia igitur res eſt. Quoniam ergo eam affirmantem nolumus in praxi deducere, nobis utile non eſt, eam fuſius proſequi, ut in ſimili diximus §. *præced.* proſequuti tamen ſumus plurimum, *l.* 8. *in Dec. tr.* 3. *c.* 8. *toto* § 5. videri apud DD. poteſt, ſcilicet, Leſſ. *l. c.* de Lugo *l. c. ſect.* 3. Arag. 2. 2. *q.* 38. *art.* 1. Dicaſt. *l.* 2. *de Juſt. tr.* 10. *diſp.* 2.

§. III. *Moleſtia, quam ſubit Mutuans ex privatione ſuæ pecuniæ, an licitum reddat lucrum ex Mutuo?*

1 DUplex in re noſtra diſtingui debet moleſtia. Altera, quæ ſumitur ex periculo, quod ſubit mea pecunia, dum tibi, non certè fideliſſimo, eam concedo mutuam: & de hac nuper locuti ſumus *c.* 3. § 6. Altera, quæ ſumitur ex abſentia pecuniæ mutuatæ, eſt enim (ait Caram. *l.* 4 *Theol. mor. d.* 14. *nu.* 362.) aliquod ſolatium videre in Arca ſuam pecuniam; ergo moleſtia erit carentia hujus ſolatii: De hac loquimur in præſentia, & quærimus, an pro illa, quam mutuans ſubit in gratiam Mutuatarii, aliquod lucrum poſſit exigere?

2 Incerta res eſt, quia ex una parte aperiretur ampla via ad uſuras, at ex alia videtur adeſſe hæc moleſtia in mutuante, atque adeò vendi eam ab ipſo poſſe, quando illa verè adeſt. Quod confirmari poſſet, quia non invenitur in omni mutuo. Verùm iterùm dico, eſſe rem incertam, & propterea in praxim non deducendam, præcipuè ex eo capite, de quo *l.* 8. *in Dec. c.* 8. §. 6. dixi, quia nimirum ejuſmodi moleſtia apud homines non venit in conſiderationem, unde nec materia eſſe lucri debet. Lege Dicaſt. *l.* 2 *de Juſt. Tract.* 10. *d.* 2. *dub.* 11.

Confirmatur Nam, ſi tua pecunia eſt longè à te diſtans, V.G. apud Trapezitam, parvum, ne dicam nullum, erit ſolatium, quod ab ipſius præſentia capere poſſis; ergo illud vendere non potes.

3 Denique pro toto hoc capite adverte, præſumptiones, quibus probari poſſit aliquem eſſe uſurarium, legi poſſe apud Tancr. 2. *part. q. mor. q.* 64. *à nu.* 22.

§. IV. *Non petere redditionem Mutui, dum Mutuatarius aliquid pro me facit.*

1 DIxi *c.* 4. §. 2. *nu.* 9. ſequens, vel ſimile Mutuum, licitè in rigore celebrari, per Molin. & Leſſium, poſſe. Mutuo Petro mille aureos, uſque ad tempus, quo ipſe frequentabit meum Molendinum, licitè ergo etiam per eoſdem erit hoc ſequens mutuum. Eidem Petro mutuo mille aureos, uſque ad tempus, quo ipſe ſingulis menſibus donet ex liberalitate mihi duos aureos, V.G. Quando autem non donabit, volo, ut reddat mihi meos mille aureos. Vides? non peto illos aureos duos, ut pretium mutui, quod mutuum certè gratis concedo, ſed volo experiri beneficentiam, & gratitudinem Mutuatarii, & volo, illum eſſe terminum mutui, qui eſt terminus ejus liberalitatis. Inquiro ergo, an id ſine ſcrupulo in praxi deduci poſſit?

2 Reſpondet Salas *dub.* 2. *de Uſuris*, & de Lug. *diſp.* 25. *de Juſt. à n.* 53. aliique apud Dian. *p.* 11. *tract.* 8. *reſ.* 23. licere te ſic mutuum celebrare, quia hoc modo, tu ſolùm vis repetere tuum mutuum, quando ceſſabit beneficentia mutuatarii, quod non eſt illicitum, ajunt, quia præfigere terminum ſuo mutuo, licitum eſt cuilibet, & alia parte Petrus non cogitur dare illos duos ex debito, ſed ex liberalitate, quando voluerit per illos aureos tuam benevolentiam conciliare. Suppone tamen ſemper gravamen, quod imponitur mutuatario eſſe, judicio prudentis juxta regulas gratitudinis, æquale gravamini, quia mutuans ſubit mutuum non repetendi, ut ſcilicet ſic nihil occultè contra Juſtitiam intercurrat, ſed gravamina juſtè compenſetur.

3 Neque ſic omne lucrum ex Mutuo juſtificari poſſe dicunt, dum mutuans poſſet ſemper petere lucrum ex mutuo, non tanquam debitum, ſed, ut experiretur benevolentiam, & gratitudinem mutuatarii: nam reſpondent duplici modo formari poſſe caſum. Primò, relinquendo libertatem, tum in mutuante, tum in mutuatario, & tunc dicunt non committi Uſuram, quia, ut ſupra, *d. c.* 4. §. 2. dixerunt Molina, & Leſſius, conditio eſt hæc, ſub qua datur mutuum, non pretium mutui. Secundò, poſſet id fieri, non relinquendo mutuatarium in ſua libertate, ſed obligando ut omninò det aliquid propter mutuum, ſicuti in exemplo allato, ut ſingulis menſibus omninò ſolvat illos duos aureos, & tunc fatentur, uſuram committi. Cùm igitur hoc poſterius ſit illicitum, licitum verò illud priùs, concludunt, falſum eſſe omne lucrum ex mutuo juſtificari poſſe.

4 His tamen non obſtantibus, periculoſum eſt, id abſolutè concedere, & an concedi poſſit, incertum. Nam *in d. cap.* . . §. 2. *num.* 9. ſolùm in rigore ſpeculativo locuti ſumus; Periculoſum, quia, ut ipſemet de Lugo prudenter ibidem addit, id non eſſe conſulendum, ſed diſſuadendum propter magnum periculum uſurariæ conventionis. Incertum, quia ſicuti pactum anteà initum de dando aliquid ex liberalitate ei, qui confert Beneficium Eccleſiaſticum, ſemper præſumitur eſſe ex obligatione, non autem ex liberalitate, atque adeò regulariter peccari peccato Simoniæ, ita ejuſmodi pactum dandi illos aureos in caſu noſtro, &c.

Dixi (regulariter) nam ſcio, aliquos putare in ſimili pacto, ſi ſincerè fiat, non committi in aliquo caſu Simoniam, ut potes videre apud Dian. *l. c.* ſed nobis ſatis eſſe communiter Simoniam adeſſe.

5 Semper autem dictum eſt (non dat illos aureos ex debito, quia ſi daret ex debito dictos aureos Petrus, ſubiret clare novum gravamen, ſe enim ſubiiceret debito Juſtitiæ, cui anteà ſubjectus non erat, quod manifeſtè importat Uſuram.

6 Id certè occurret etiam in re, quam aliàs facilè, & voluntariè quis faceret, nam ſi quis non ſolum facilè, & ſine ullo incommodo operationem quampiam exerceret, ſed etiam cum delectatione, quale eſſet Muſico, V.G. Cantiunculas emodulari, ſi tamen is ad illas canendas ſe obligaret, aliquid ei deberetur, & tu injuſtè illud denegares, quia ſubit ille gravamen, dum quod facere poterat ex liberalitate, facit jam ex obligatione Juſtitiæ. Rectè igitur Salas, & de Lugo citati, immò omnes, ſemper excludimus obligationem ex debito. Quamvis enim Petrus, V.G. nullum incommodum ſentiat adeundi ad tuum Molendinum, quia, V.G. illud proximè ſitum eſt ad ejus domum, non propterea negabis eſſe gravamen, & aliquo pretio æſtimabile, ſe ad illud adeundum obligare.

CAPUT VI.

Quando in pignore dato in ſecuritatem Mutui adſit Uſura?

1 NOn rarò, ob ſecuritatem mutui dat mutuatarius mutuanti pignus, immò & non rarò addit Fidejuſſorem; quæ ſanè, quando lucrum non accipitur ob periculum, licitè fieri, vidimus ſuprà.

Porrò ex hoc tres emergunt difficultates. Prima, de pignore fructifero, cujuſnam ſint fructus? Secundò, de pacto legis commiſſoriæ. Tertiò, de eodem pacto, quando additur fidejuſſor.

2 Sunt hæ difficultates ſatis communes. Verùm, ſi noſtra doctrina communis erit, illud novi ſufficiat, quod clarè, & breviter, præciſis Doctorum anfractibus, ſigillatim, Deo dante, enodabuntur.

§. I. *An Mutuans percipere queat fructus pignoris fructiferi ſibi dati?*

1 REgula ſit generalis, non poſſe, ut patet ex Textu C. 1. *&* 2. *&* C. *Conqueſtus, De Uſuris C. ſignificante, De Pignoribus.* Et ratio eſt manifeſta, quia in hoc, præter cætera, differt contractus Mutui à contractu Pignoris, quòd in mutuo transfertur dominium, illudque acquirit, ut ſupra dictum eſt, Mutuatarius; at in Pignore non transfertur dominium Pignoris in eum, qui Pignus accipit. Cùm ergo mutuans, in caſu, de quo loquimur, accipit pignus à mutuatario, ejuſmodi pignus remanet in dominio ipſius Mutuatarii; ergo ipſi fructificat, ergo mutuans ſibi eos fructus applicare non poteſt, ſed vel reddere debet mutuatario, vel computare in ſortem, ideſt in partem ſolutionis debiti: Quod ſi adfuit pactum, ut fructus pignoris cederent mutuanti, pactum uſurarium fuit, quia addit novum gravamen mutuatario.

2 Propter eandem rationem, (ut id hac occaſione non decidat) quando pignus non eſt fructiferum, Verbi Gratia, eſt veſtis, vel aliquid, quod uſu atteritur, non poteſt poni pactum, ut eis uti poſſit ille, qui pignus retinet; eſſet enim id novum onus mutuatarii, nam, præter integrum mutuum ſuo tempore reddendum, peteretur damnum ex conceſſione ejuſmodi uſus. Quòd ſi is nihilominus mutuans uteretur, quamvis dictum pactum non præceſſerit, peccaret

contra Juſtitiam, quia, invito Domino, rem alienam contractaret.

3 Duo autem hunc rigorem temperabunt. Primum, quando pignus uſu ipſo non conſumitur, quale eſſet vas argenteum, torques aureus, &c. facilius poterit præſumi, vel ipſum Dominum facultatem concedere utendi, vel eſſe parvitatem materiæ ſemel, vel iterum eo uti. Secundum, quando pignori, quod ex ſe uſu atteritur, ipſo tamen raro uſu ipſi conſulatur, quia nimirum ſic à tineis non corrodetur, non caedetur à pulvere, & eidem poterit, immò & debebit præſumi, ſemper addendo, ut hæc non fiant cum præjudicio Domini, ſeu, quando Dominus omnino nolle, judicatur.

4 Ex ratione regulæ allatæ *n.1.* commune eſt in omni pignore (nec ſolùm in pignore dato in mutuo) debere ſervari ejus fructus pro Domino, qui pignus dedit, quia, ut dixi, de natura pignoris eſt, ut ejus Dominium non transferatur in pignoratarium. Idque verum eſt, etiam ſi fructus illi ſint ex prædio, quod aliàs Domino erat inutile, quia ſemper ſunt fructus rei Domini, retentis tamen juſtis expenſis culturæ, & laboris pro pignoratario, ut notant Doctores, ut Salas, Leſſ. Lopez, aliique ap. de Lugo *d.25. de Juſtit. n.31.* & poteſt colligi ex dictis à nobis *lib.8. in Decal. Tr.3. cap.7. §. à num.2. & c.3. §.5. num. præſer.4.*

5 Propter eandem rationem, ſi Equum das pignori, erit is tuis expenſis alendus: quia tuus eſt equus, & ſicut tibi fructificat, ita à te ſuſtentandus erit. Moneo tamen; perſæpè uſu v.g. dicti equi compenſari poſſe, & debere expenſæ, quibus alitur, ut videre eſt apud Bonac. *d.3. de contract. quæſt.10. par.11. num.11.* reddito, quod ſuperbundat, Domino.

6 Scio autem, adeſſe remedium faciendi fructus tuos ex pignore, quod accepiſti: ſi nimirum illud emas cum pacto retrovendendi, nam tunc non erit ampliùs pignus, ſed res tibi vendita, quare tibi fructificabit, ſed conſequenter à te erit alenda, licèt tibi etiam peribit, ut notat *ibid.* de Lugo *n.532.* ſi peribit.

7 Si fortè culpa ſua pignoratarius fructus non colligat ex pignore, an, & quatenus teneatur ad reſtitutionem, facilè habere poteris ex Doctoribus citatis, & ex univerſaliter dictis ſuo loco à nobis *lib.8. in Decal. Tr.3. c.3. §.3.*

8 Quæres, Fructus prædicti pignoris, quamvis ſint Domini, ſuntne ſubjecti, ſeu hypothecati ipſi Creditori?

Reſpondeo, ſanè eſſe, ut habetur in Jure, *Potior §. Si de fruc. ff. Qui potior in pignore,* & videri latiùs poteſt apud Molinam in ſimili.

9 Denique regula eadem allata *n.1.* tres habet exceptiones valdè ſolemnes in Jure. Prima eſt, ut tamen Gener poſſit, ut habet Molina *d.929.* & Bonac. *loc. c. n.6.* accipere ſibi fructus pignoris, non computando eos in ſortem, quando ejuſmodi pignus datur ipſi à Socero ob dotem, quam dandam poſt annos promittit, & interim dictum pignus ipſi dedit; idque, præter cætera Jura, habetur clarè *in C. ſalubriter de Uſuris.*

10 Secundò, ut Dominus directus Feudi poſſit ſibi retineri fructus Feudi, non computando in ſortem, quando Feudatarius ob aliquod debitum illi in pignus dedit Feudum, ut habetur *in c.1. de Feudis, & c. Conqueſtus de Uſuris.* Sed adſunt quædam limitationes, ſeu declarationes omninò videndæ apud Molinam, *d.22.* Nav. *c.17. in man. num. 217. & 218.* Leſſ. *l.2. c.20. n.539.* Salas *de cont. act. Tr. de Uſur. d.28.* de Lugo *d.25. de Juſt. tota ſect.8.* Diana *p.11. tr.8. reſ.27.* alioſque.

11 Tertiò, idem cum iiſdem limitationibus, etiam poteſt Dominus directus, ſi fortè Emphiteuta illi oppignoraret prædium conceſſum in Emphyteuſim. Lege citatos.

§. II. *De pacto legis commiſſoriæ in favorem Mutuantis.*

1 IN toto *Titulo ff. de l. commiſſoria* conceditur Venditori alicujus rei, ut ſi ejus Emptor pretium non ſolvat conſtituto tempore, res habeatur, ut non vendita, ſed poſſit dictus venditor, ad ſuum arbitrium, vel repetere ſibi ſuam rem, vel Emptorem obligare ad ſolvendum pretium; quo pacto Emptor dicetur cadere in commiſſum. Juſtam eſſe hanc legem, & ſervandam in venditione, pro qua lata eſt, concedunt omnes, ſed quæritur, utrùm aliquod ſimile ſit in Mutuo: An nimirum juſtè ponatur pactum, ut ſi Mutuatarius præfixo tempore mutuum non reddat, pignus, quod eſt in manu mutuantis, intelligatur eſſe venditum ipſi mutuanti pro ſuo credito, ſeu pro ſuo mutuo. Nam quando non præcedit pactum, an pignus intelligatur venditum, vel vendi poſſit, dicemus, Deo favente, cum de pignore erit germana tractatio infra *Tr.7. c.3. §.6.*

2 Reſpondeo, id pactum in pignoribus omnibus, atque adeò in pignore pro mutuo reprobatur à legibus, *L. ultima C. de pactis pign. C. ſignificante, De pignor.* irritumque redditur; & merito, quia aliquando pignus eſt majoris valoris, quàm mutuum, ſeu creditum, unde ad pericula injuſtitiæ amovenda, rectè ejuſmodi pactum leges reprobarunt.

3 Quod ſi fiat pactum, ut, Debitore non ſolvente debitum in ſuo termino, pignus remaneat venditum, non pro credito, nec pretio aliquo determinato, ſed pro pretio juſto, quod tunc curret, vel, quod boni viri arbitrio ſecundùm occurrentes circumſtantias decernetur, reddito exceſſu, ſi quis ſit, ipſi debitori, eritne licitum?

4 Reſpondeo, fore illicitum, ſi id tanquam gravamen pro mutuo imponatur, ut ex dictis patet: at, ſi imponatur, ut creditor habeat ſuum, indemniſque reddatur, licitum fore. Ita Mol. *d.324.* Tiraq. *l.2. de Retract. num.318.* Ratio eſt, quia illud eſt injuſtum pactum in mutuo, quod ordinatur ad habendum aliquod lucrum ſupra mutuum, ſicut illud eſt injuſtum pactum in cæteris contractibus, quod ordinatur ad habendum plus, quàm Creditori debetur. At verò illa pacta, quæ ordinantur ad habendum ſecurè ipſum ſolum mutuum, vel Creditum Uſuraria, vel injuſta nequaquam ſunt. Hujus autem generis eſt, petere Pignus, vel Fidejuſſorem ſufficientem, vel velle hypothecam generalem, vel ſpecialem ſuper bona debitoris, &c. quilibet enim ſecuritatem ſuæ rei poteſt juſtè poſtulare. Quare, cùm pactum, quod ordinatur ad vendendum pignus elapſo termino, imponatur (ut ſupponimus) ad ſecuritatem Mutui, dumtaxat, de quo loquimur, Uſurarium non erit, cùm non poſſit eſſe rationabiliter injuſtus Mutuatarius ex eo, quòd Mutuans, ſeu Creditor velit omninò ſuum recuperare.

Quòd ſi Mutuatarius damnum conſiderabile ſubiret ex pacto, vi cujus vendi deberet pignus alteri, ſanè non poſſet permitti ejuſmodi pactum, quia ſic adderetur gravamen, ut ex toties dictis patet. Vide, quæ dicam iterùm infra de venditione pignoris. *Tract.7. de Fidejuſſ. &c. c.3. §.4. n.2.*

§. III. *De pacto legis Commiſſoriæ in favorem Fidejuſſoris.*

1 ACcidit ſæpè, ut præter pignus in poteſtate Mutuantis ad ſui crediti, ſeu mutui ſecuritatem repoſitum, acceſſerit itidem Fidejuſſor pro eodem mutuo; quæritur jam, an fidejuſſor, quando ſubit onus fidejubendi, poſſit inire pactum cum Mutuatario, ut ipſo Mutuatario non reddente mutuum pignus remaneat pro ipſo fidejuſſore, non quidem abſolutè, ſeu pro pretio determinato, id enim in ſimili probatum eſt §. *antecedente*, ſed pro pretio juſto, illo ſcilicet, quod viri arbitrio judicabitur, vel curret in foro, reddito exceſſu ipſi debitori.

2 Ne quæſtiones implicemus, hic non loquimur, an pro fidejuſſione poſſit quis aliquid recipere, quod certè poteſt, atque adeò poſſet fidejuſſor à Mutuatario exigere, ut pignus ſibi remaneat pro dicto, ſi tanti valet pignus, quanti ſua fidejubendi opera, vel quantum ipſe fortè ſolvet in gratiam Mutuatarii, ut infra, cùm de Fidejuſſione dicemus. Neq; loquimur, an id poſſit conſtitui in pœnam Mutuatarii non ſolventis; poſſet enim, ſi pœna eſſet proportionata culpæ, ut univerſaliter ſupra dictum eſt *c.3. §.5.* ubi notavimus prærequiri ſententiam, &c. ſed quærimus pro ſolo mutuo, quod dictus Fidejuſſor fortè ſolvet in gratiam Mutuatarii, an poſſit dictum pactum fieri?

3 Equidem puto, cum Molin. *d. diſp. 324. fine*, contra Covar. ab eod. citatum, poſſe. Ratio eſt modo dicta *paragrapho ſecundo*, quia id pactum non imponitur pro mutuo ullo, ſed, ut Fidejuſſor indemnis ſervetur de eo, quod fortè ſolvet pro Mutuatario, quod certè ſemper poteſt expoſcere.

CAPUT VII.

De Dominio circa res per Uſuram acquiſitas.

§. I. *Quandonam Uſurarius Dominium acquirat rei per uſuram acceptæ?*

1 RES per Uſuram acquiſitæ, vel primò ſunt habentes functionem, puta, Pecunia, Frumentum, Oleum, &c. vel Secundò functionem non habentes, ut Veſtis, Equus, Prædium. De his poſterioribus Uſurarius ex noſtra ſententia, ut mox videbimus, non acquirit dominium, quia res aliena, ubi diſcerni poteſt, ſemper remanet Domino.

2 De illis prioribus diſtinguendum eſt, nam vel uſurarius illas commiſcuit cum ſuis, ita ut diſcerni nequeant, vel non immiſcuit, ſeu ita immiſcuit, ut diſcerni poſſint.

3 Si loquamur de caſibus, in quibus commiſcuit, ita ut diſcerni nequeant, acquiret illorum dominium uſurarius, ſed cum obligatione eas reddendi Domino in æquivalenti, omniaque damna reſarciendi. Ita paſſim Jura, §. *Si duorum Inſtitut. De rerum diviſ. L. Si alieni ff. de ſolut.* docentque Leſſius, *lib.2. cap.20. num.256.* & Molina, *d. 326.* addentes, eum, cujus eſt res permixta cum re alterius, habere Jus in eo cumulo, quamdiu extat, ſive apud ipſum uſurarium, ſive apud alium, & antè alios creditores illi debet ex eo cumulo ſatisfieri. Et quidem meritò, quia in illo cumulo certum eſt, adeſſe rem Domini, quamvis ea non diſcernatur, ergo potior ratio ejus Domini habenda eſt, quàm aliorum creditorum, qui rem ſuam non habent in cumulo.

4 Verùm, ſi loquamur in caſibus, quando non immiſcuit, an ſcilicet pecuniæ (ſub hoc nomine, intellige hic ſemper Oleum, frumentum, &c. functionem recipientia) non immixtæ cum ſuis uſurarius dominium acquirat? res eſt controverſa apud Doctores. Et quamvis, ut notat de Lug. *l. cit. n.207.* rarò accidat, ut eas non immiſceat uſurarius cum ſuis, qui eſt caſus præcedentis numeri ſecundi, tamen quia negari non poteſt, poſſe contingere, ut non ſtatim immiſceat, ideò non eſt hæc quæſtio à nobis omittenda; præſertim cùm per hanc occaſionem multa ſint dicenda circa res functionem non habentes.

5 Tri-

5 Triplex autem eſt circa id opinio. Prima, quam ſequitur Mol. *d.* 126. *Leſſ. l. c. n.* 158. Salas *l. c.* aliique *ap. de Lugo mox citandum*, negat, ab Uſurario, ut, & à quocunque latrone acquiri dominium pecuniæ uſurariæ, vel furtivæ, quando hæ diſcerni valent, additque multo magis non acquiri dominium ab Uſurario rerum non habentium functiones, ut, v. g. Equi, Veſtis, Prædii, id quod ego *n.* 1. tanquam mihi certum, ſupponere volui.

6 Secunda, quam tenet de Lugo *d.* 25. *de Juſt. à n.* 206. alios citans, affirmat, acquiri dominium ab Uſurario rerum acceptarum per uſuram, ſive hæ ſint functionem habentes, ſive non habentes, quando diſcerni valent, ſed dominium certè debile, quia remanet in ipſo omnimoda obligatio reſtituendi, etiam in individuo, quidquid ipſe per dictam uſuram accepit.

7 Tertia ſententia diſtinguit, affirmat enim acquiri dominium ab uſurario rerum habentium functionem, etiam ſi hæ diſcerni poſſint, non verò dominium rerum functionem non habentium. Hanc ſententiam ſequuntur aliqui apud Salas, *de Uſura dub.* 38. *n.* 4. qui eam improbabilem eſſe, & fundamento carere docet, &, quia ſanè talis eſt, cùm non ſit major ratio de unis, quam de aliis, ideò de illa ampliùs loqui, ne laboremus; vide tamen, quæ dicam *c.* 8 §. 1. *n.* 1.

8 Quamvis autem ſecunda ſententia, quam ſequitur, ut dixi de Lugo, quamque ipſe fusè probat, probabilis cenſenda ſit, tamen mihi multò probabilior eſt Prima, cujus ratio ut intelligatur, recolendum eſt illud, quod ego *l.* 1 *in Decal. c.* 2. §. 5. *n.* 55. quæſivi an contractus ex metu gravi injuſto factus, ſit eo ipſo invalidus, an verò ſit quidem validus, ſed irritandus à Judice; Et quidem ibi claro argumento, ut mihi videtur, confeci, eſſe invalidum ipſo facto, quia nimirum in jure naturæ impoſſibile eſt, ut ex Injuſtitia oriatur Juſtitia, ſed ſi ex contractu meticuloſo oriretur contractus validus, oriretur Juſtitia ex Injuſtitia, ergo & cetera. Minorem probavi, nam, ſi contractum dicis eſſe validum, dicis indè naſci obligationem, contractus enim eſſentialiter eſt *ultro citroque obligatio*, ergo hæc obligatio Juſtitiæ oriretur ex Injuſtitia, non aliundè enim oritur per te, niſi ex contractu meticuloſo injuſto.

9 Ex his ergo ducitur ratio primæ ſententiæ, quam ego ſequor, quæ ſcilicet docet, uſurarium non acquirere dominium rerum per uſuram acceptarum, ſi diſcerni valeant, nam Mutuatarius uſuras, ſeu lucrum ex mutuo dat uſurario per contractum jure naturæ invalidum, dat enim vi coactus, non potens ſcilicet aliud facere, ne vilis habeatur, ne difficulter poſteà mutuum inveniat, &c. Ergo dat per contractum meticuloſum, ergo per contractum, ut dictum eſt, invalidum, & conſequenter non volentem parere translationem dominii in accipiente.

10 Obiicies (& hæc eſt potior ratio contra nos) Mutuatarius, licèt vi, & metu ſit coactus, voluntariè tamen dat uſuras uſurario; metum enim non tollere voluntarium ſimpliciter, omnes docemus: ergo uſurarius earum dominium acquirit, accepit enim rem à volente, & potente donare.

Reſpondeo. Nego conſequentiam; ad trasferendum enim dominium non ſatis eſt, ut quomodocunque voluntariè ad te mea res perveniat, ſeu tibi voluntariè detur, ſed debet dari, atque ad te pervenire cum aliquo titulo: at uſurarius nullum titulum habet, non emptionis, non lucri ceſſantis, non liberalis donationis, non alterius generis (ſi enim aliquis ex his adeſſet, jam non eſſet uſura) ergo, &c.

11 Dices: Titulus erit ipſa datio Mutuatarii voluntaria ſimpliciter, quamvis hæc ſit meticuloſa; quæ certè datio ſimpliciter voluntaria cum non adſit in furto, ut non adfuit in pignore juxta dicta *c.* 6. §. 1. non eſt mirum, quod per ipſam Fur, & Pignoratarius dominium non acquirant: Cum ergo in caſu noſtro adſit ejuſmodi voluntaria datio, potens ea erit ad transferendum dominium in uſurarium.

Reſpondeo. At hoc probavit noſtra ratio, quod ſcilicet ex datione meticuloſa, quamvis aliquo modo voluntaria, cùm ſit datio intrinſecè affecta, ſeu maculata ab Injuſtitia, non poſſit oriri juſtum dominium in uſurario, æquè ac non poteſt in Fure. Quidquid ergo dicat de Lugo *l. c.* contendens, hanc eſſe Injuſtitiam, ſeu injuriam extrinſecam: eſto enim ſit dationi in genere conſideratæ extrinſeca; non tamen donationi huic ſingulari, de qua loquimur, extrinſeca eſt, ſed prorſus intrinſeca, vel certè omninò impediens, ne reſultet tranſlatio dominii in uſurario.

Nota, quoſdam contractus meticuloſos in utraque ſententia eo ipſo eſſe invalidos, quos ex Sanch. *lib.* 4. *matrim. d.* 8. nos alibi enumeravimus.

Fructus rei acceptæ per Uſuram cujus ſint.

12 Ex dictis infertur Primò, ſi prædium, domus, equus habita ab uſurario per uſuram fructus faciant, omnes illos mutuatario deberi, quia illa in Dominio mutuatarii ſunt, unde ipſi (deductis expenſis) fructificant, ut iterùm dicam *c.* 9. §. 1.

De Lugo *l. c.* In ſua ſententia diſtinguit: Vel enim (inquit) eos fructus à re tua percepiſſet Mutuatarius, ſi rem illam uſurario non dediſſet pro lucro uſuræ, vel non percepiſſet, quia domum, v. g. Mutuatarius non locaviſſet. Si prius, eos fructus debebit reſtituere uſurarius Mutuatario, ut ſcilicet nullum damnum patiatur dictus Mutuatarius ex injuſta læſione: at ſi poſterius, non debebit, quia ex una parte Mutuatarius non eſt læſus, jam enim ipſe non percepiſſet ex re illa eos fructus, ut ſupponimus; & ex alia parte hi ſunt fructus rei, cujus dominium in ſententia de Lugo, ipſe mutuans habet; ergo ipſi mutuanti fructificat. Id, quod probabile eſt, ſicuti probabilis eſt illa ſententia. Sed certè noſtra probabilior, ut modò vidimus, undè ſequitur, fructus debere eſſe Mutuatarii, utpotè fructus rei ſuæ, ut dictum eſt.

Res empta ex pecunia Uſuraria cujus ſint.

13 Infertur Secundò, ſeu hîc per occaſionem notetur, res, quas uſurarius ſibi emit pecunia ipſa uſuraria, quamvis non permixta, in ipſius uſurarii tranſire dominium. Ita Mol. id latè probans *d.* 326. (idem dic de re empta à fure pecunia furtiva) Ratio eſt, quia res empta non eſt fructus pecuniæ, quæ eſt ſterilis, ſed eſt veluti effectus voluntariæ emptionis, ſeu ſuſceptæ negotiationis; Cùm ergo ejuſmodi emptio, ſeu negotiatio ſit tota ipſius uſurarii, ſeu furis, ideò in ipſius ementis, ſeu negotiantis dominium res empta veniet. Hanc illationem concedunt omnes etiam illi, qui negant, dominium uſurarum transferri in uſurarium, & colligitur apertè ex Jure. *L.* 8. *C. Si quis alteri L. Si ex ea C. de rei vindicat.* notatque Molina, *d.* 327. Leſſ. *l.* 2. *c.* 30. *n.* 161. Salas *l. c. dub.* 39. aliique. Remanere nihilominus in uſurario, & Fure obligationem tantundem reddendi, & damna indè ſequuta Mutuatario, vel Domino, nimis eſt dictum ſæpè.

§. II. An bona uſurarii ſint obligata pro Uſuris?

1 QUandoquidem in uſurario remanet dicta obligatio. Quærimus an ea afficiat ſolùm perſonam ipſius, an etiam ejuſdem bona, ita ut omnia bona uſurarii remaneant hypotecata pro uſuris ſolvendis.

2 Reſpondeo. Sed antè reſponſionem duo præmitto. Primò, poſſe nos, vel loqui de bonis uſurarii (idem etiam eſt in fure) emptis pecunia ipſa uſuraria, vel poſſe nos loqui de bonis aliis, quæ alia propria pecunia, vel alia via ad ipſum pervenerunt. Non loquimur autem de bonis ipſis in individuo extantibus malè acquiſitis per uſuram, hæc enim certò ſemper deberi Domino apud quemcunque inveniantur, conſtat ex dictis, & dicam *c.* 8. §. 1. *n.* 1.

3 Secundò præmitto, quid ſit, rem meam eſſe alteri, ſive tacitè, ſive expreſſe hypothecatam? eſt enim, rem meam eſſe realiter obligatam alteri. Quare ipſi rei ſic affixa eſt obligatio, ut quamvis tranſeat, ſive per venditionem, ſive per donationem, ſive per alium contractum in cujuſcunque poſſeſſionem, ſemper Creditor poſſit ab illa re exigere ſuum creditum: eſt enim pignus ſuæ rei. Licèt ergo Uſurarius ſit obligatus perſonaliter ad ſolvendas uſuras, undè, & omnia bona ſua ſint etiam tacitè obligata, ut habet de Lugo, *d.* 30. *de Juſt. n.* 107. & poſſit, debeatque cum illis, vel eorum pretio ſatisfieri Creditoribus, id tamen eſt ratione perſonæ; nam propterea, ſi aliquod ex his bonis tranſeat in dominium alterius poſſeſſoris, qui perſonam uſurarii non repræſentet, ſi V. G. alicui tale bonum V. G. domus legitimè vendatur, excutit domus à ſe ejuſmodi obligationem, quod non poſſet facere, ſi eſſet realiter obligata.

4 Nunc etiam reſpondeo tribus dictis. Dico Primò, perſonam uſurarii, & ejus bona omnia, dum ea poſſidentur ab uſurario, eſſe obligata pro uſuris, vel furtis ſolvendis. Ratio eſt manifeſta, quia uſurarius obligatur ad reſtitutionem acceptorum per uſuram ex injuſta acceptione, unde ſemper ipſe per quæcunque bona, quæ habet, tenetur ejuſmodi reſtitutionem expedire.

5 Dico Secundò; Bona uſurarii, vel Furis empta, vel habita aliundè, quàm ex pecunia uſuraria, vel furtiva, non eſſe neque tacitè, neque expreſsè ex ſe hypothecata pro ſolvendis Uſuris.

6 Dico Tertiò. Bona eorundem empta pecunia Uſuraria, vel furtiva, quamvis aliqui dicant eſſe realiter hypothecata pro dictis uſuris, vel furtis, unde affirmant quocunque proveniant, ſive per contractum oneroſum, qualis eſt venditio, ſive per lucrativum, qualis eſt Donatio, tranſire cum hoc onere, tamen probabilius longè eſt nequaquam eſſe ex ſe hypothecata, nec cum dicto onere tranſire.

7 Ratio potiſſimè ſecundi, & tertii dicti eſt, quia ex una parte, (ut modò diximus §. *præced.* res empta fructus eſt negotiationis ementis, atque adeò ſit ejus dominii, & ex alia parte, hypotheca realis, ſeu obligatio, vel debet induci à Jure, ſic ipſo diſponente, vel à conventione partium; non enim naturaliter ex ſe inducta eſt, cùm ergo ſive loquaris de rebus emptis pecunia uſuraria, vel furtiva, ſive de rebus aliundè habitis, non apparet in Jure, eas eſſe realiter hypothecatas pro uſuris, vel furtis, quia nullibi toto corpore legum id legitur, neq; ex conventione partium, ut ex ſe conſtat, ſequitur eam non eſſe à nobis inducendam.

8 Quando igitur Pontifex *Cap. de Uſuris* decrevit, ut ad ſolvendas uſuras, venderetur prædium uſuris emptum, loquutus eſt de prædio, quod emerat pecunia uſuraria ipſe Uſurarius, illudque poſſidebat, nō autem de prædio, quod translatū fuerat ad alios; & quamvis potuiſſet Pontifex ſtatuere, ut venderentur alia bona poſſeſſa ex alio titulo ab Uſurario propter obligationē perſonalem, quam modò *n.* 4. diximus; tamen in odium, & pœnam delicti uſuræ, rectè ſtatuit, ut non hæc, ſed illa empta cum pecunia uſuraria auctoritate Judicis venderentur.

19 An

9 An autem, quando res empta cum pecunia uſuraria eſt in poſſeſſione ipſius Uſurarii, debeat potiùs reddi ipſi mutuatario, à quo illa pecunia habita fuit: & ſic ipſe debeat præferri cœteris Creditoribus fortè anterioribus, & privilegiatis dicti Uſurarii, ſicuti ea de Lugo *d.20. de Juſt. num 15.* præferuntur ii, qui pecuniam dant ad reparationem, vel conſervationem rei, alia eſt quæſtio alibi decernenda.

C A P U T VIII.

De Alienatione rerum acceptarum per Uſuram factam ab Uſurario.

§. I. *De alienatione rei in Specie.*

1 Regula prima. Si extet apud Uſurarium res ipſa aliena in ſpecie, ſeu ut nos Theologi loquimur, in individuo, nec ſuis rebus immixta, non poteſt à te illa acceptari, nec ab ipſo poteſt alienari. Ratio eſt, quia res aliena, qualis eſt hæc, in noſtra ſententia, ſuprà, *c.7. §.1.n.9.* in qua dominium non fuit translatum in Uſurarium, invito Domino, contractari non valet. Quare ſi mala fide accipis, teneberis ex injuſta acceptione, ſi bona fide, ſeu ignoranter, teneberis ex re accepta juxta univerſales reſtitutionis leges.

2 Duas hic exceptiones invenio, alteram de rebus uſu conſumptibilibus, ſeu functionem recipientibus, puta pecunia, vino, frumento, & ſimilibus. Alteram, de rebus aliis. Quoad res conſumptibiles, Valentia, *To. 3. d.q.21. p.3. V ſequitur ſecundo.* Med. loco mox citando, ait, in hiſce rebus prædictam regulam non omninò procedere: quare, ſi per Donationem, vel venditionem habuiſti ab Uſurario oleum, Vinum, pecuniam ipſam in individuo Uſurariam, ſi ex hac venditione, vel donatione dictus Uſurarius non factus eſt impotens ad reſtituendum, non obligaris reſtituere. Ratio eſt (inquit) quia res uſu conſumptibiles, cùm ex ſe requirant reſtitui in aliquo æquivalente, tranſeunt ſtatim in dominium ejuſmodi poſſeſſoris. Verùm efficacior ratio prædictæ doctrinæ illa eſſe mihi videtur, quia nimirum, ſi Uſurarius non eſt factus impotens, tunc creditor, ſeu Dominus cùm totam actionem habeat contra Uſurarium, à quo recipere ſuum poteſt, non eſt, undè ſit involuntarius contra te, qui bona fide accepiſti? Nam, ſi accepiſti mala fide, invalidam eſſe acceptationem, teque eſſe obligatum ad reſtitutionem ex radice injuſtæ acceptationis dubium non eſt.

3 Circa hanc exceptionem habeat hic ſtudioſus ſequentem conſiderationem.

De Lugo *d.20. de Juſt. n.304.* ſic habet: *Medina dixit, ſi ejuſmodi res ſunt uſu conſumptibiles, & quæ functionem recipiant in proprio genere, poſſe ab Uſurario, & aliis validè alienari, ſi ex hoc non ſit impotens ad reſtituendum Creditoribus, quam ſententiam communiter omnes alii renuunt, quia ii non poſſunt transferre dominium, quod non habent.* Hæc de Lugo.

Bonacina autem *d.3. de contract. q.3. p.14. n.3.* ſic habet. *Addunt Medina, & plures alii Doctores apud Salas de Uſuris diſp.30. num 3. contra Petrum à Navarra, validum eſſe contractum ab Uſurariis factum non ſolùm de rebus quarum habent dominium, verùm etiam de aliis, quarum dominium non habent, ſed recipiunt functionem, & ſunt uſu conſumptibiles. Opinio iſtorum Doctorum probabilis eſt, ſed intelligendo cum Molina diſp. 330. modò Uſurarii habeant alia bona, quibus commodè poſſint ſatisfacere. Tunc enim Creditores non cenſentur inviti circa alienationem rei ſuæ, & conſequenter transfertur dominium in accipientem. Ita videtur ſentire Salas dubio 42. nu.3. cum Salonio, Bannez, Aragonio.* Hæc Bonacina.

4 Vidiſti? de Lugo dicit, doctrinam Medinæ ab omnibus reiici, & tamen Bonacina eam amplectitur, alioſque eam amplexos eſſe, teſtatur. Et nihilominus puto, hos Doctores non eſſe contrarios; nam de Lugo loqui videtur, ſeu loqui debet ex ipſa natura dominii, Bonacina verò ea interpretativa voluntate Mutuatarii, quod certè non negabit de Lugo, qui in ſequenti exceptione interpretativam hanc voluntatem admittit, ut jam ſubdo.

5 Alteram exceptionem invenio apud prædictum de Lugo *diſp. 20. de Juſt. n.115.* de rebus functionem non habentibus, puta, veſte, vaſe argenteo, torque aureo, &c. *excipitur*, inquit, *qui rem illam ab Uſurario emit, quando præſumi facilè poteſt conſenſus Domini: Unde excuſari poſſunt, qui pignora ab Uſurariis emunt, ut ab Hebreis, quia Domini non ſolent multùm curare, ad quos poſteà perveniant illæ res.* Hæc de Lugo, quibus confirmat ut dixi, doctrinam à nobis traditam *num. 2. fine.*

§. II. *Alienatio rerum Uſurarii non in fraudem Creditorum.*

1 Regula ſecunda. Debitor Uſurarius (ut etiam Fur) ſi habeat, undè poſſit ſatisfacere omnibus Creditoribus, poteſt donare, vendere, & quoſcunque contractus, ſive oneroſos, ſive lucrativos inire de rebus, quorum ipſe liberum dominium habet, per quos non ſit impotens ad ſatisfaciendum illis: & conſequenter, qui ab eo accipit, poteſt accepta retinere licitè, & juſtè, etiam ſi deindè debitor per alias profuſas donationes, vel aliunde, reddatur impotens ſine accipientis cooperatione.

Hæc Regula ſequitur clarè ex dictis *§. præcedent.* nulla enim obſtat ratio, quin de ſuis rebus poſſit liberè quis diſponere. Dixi, *liberum*, nam de bonis hypothecatis realiter, diſponere non poteſt, ſive quoad totum, ſive quoad partem, quæ obligationem hypothecæ adæquat, quia res ſic hypothecatæ ſunt obligatæ Creditoribus, ut dictum eſt ſupr. *c.7. §.2. n.3.*

§. III. *Alienatio rerum Uſurarii in fraudem Creditorum.*

1 Regula tertia. Si Uſurarius, vel etiam Fur, per alienationem ſuæ rei fieret impotens ad ſatisfaciendum ſuis Creditoribus, non poſſet, ſine injuſtitia contra dictos Creditores illam rem alienare, nec per contractum oneroſum v.g. Venditionem, nec per lucrativum v.g. Donationem, & qui reciperet, peccaret, & teneretur ad reſtitutionem. Ratio eſt clara, quia nemo poteſt ſe inhabilem reddere in fraudem Creditorum, ideſt nemo poteſt ſe inhabilem reddere ad ſatisfaciendum Creditoribus illud, quod ipſis debet ex juſtitia, nec alter huic inhabilitati cooperari.

2 Hic tres invenio exceptiones. Prima eſt, non habere locum hanc regulam, quando per Venditionem v.g. Uſurarius tantum utiliter accipit, quantum tradit, vendit v.g. domum, & accipit tantum, quanti domus valet. Ratio eſt, quia, ſi habet tantumdem, jam non ſit magis impotens, quam ante Venditionem erat, nam in eo pretio, quod recipit, valebit Creditoribus æquè ſatisfacere. Quid, ſi deindè ipſe non ſatisfaciat?

Reſpondeo. Ipſi imputabitur, non verò ementi, qui jam tantundem dedit.

3 Dixi, *utiliter*, nam, ſi uſurarius tantum accipiat, quantum dat, ſed inutiliter pro Creditoribus (ut ſi pecunia uſuraria emat cibos, non quidem neceſſarios, de quibus mox *n. 5.* ſed ſuperfluos ad convivia v.g. & comeſſationes, haberet, quidem quantum dat, ſed inutiliter pro Creditoribus) non poterit ſine injuſtitia ſic quis emere, nec alii poſſunt ſine cooperatione ad eandem injuſtitiam ipſi vendere, ut communiter docent Doctores; Quamvis enim, ut diximus, detur æquale, ſi tamen inutiliter datur, injuſtitia ſit Creditoribus, dum res ipſis utilia ſit per te, ipſis inutilis.

4 Secunda exceptio, quam affert Molina *d.228. & diſp.230.* quam ſent. probab. dicit de Lugo mox citand. & ego *lib.8. in Decal. tract.3. c.3 §.4. n.26.* indicavi, eſt, nec peccare, nec onus reſtitutionis mihi remanere de jure naturæ, quando acceptavi ſolùm, ſed non induxi uſurarium, vel furem ad donandum, vel ad vendendum rem ſuam, quamvis ipſi fiant impotentes ad ſolvendum ſuis Creditoribus. Ratio eſt, quia utor jure meo intra terminos juſtitiæ, dum accepto rem mihi à Domino oblatam, quæ nulli, ut ſupponimus, erat realiter obligata, & ex alia parte non cooperor cum ipſius peccato, quia jam ipſe peccatum fecit offerendo, ego autem acceptando, ſolùm utor in mei commodum ejus peccato, liberè ab ipſo jam commiſſo. Cœtera huc pertinentia, & quid de hac de re ſtatuerint leges poſitivæ, & quatenus obſervandæ, lege apud Mol. *l.c.* Leſſ. *lib.2. c.20. n.106.* de Lug. *diſp.20. de Juſt n.116.* alioſque.

5 Tertia exceptio eſt, non peccare, nec obligari ad reſtitutionem Uſurarium, vel etiam Furem, quando illi tantum expendunt, quantum ad eorundem ſtatum requiritur in parando victu, cultuq; pro ſe, ſuiſque filiis, uxore, &c. neceſſariis, in ſolvenda mercede ſuis famulis, ſibi item neceſſariis, ac ſuo ſtatui, immò in faciendis liberalibus donationibus, quas ſine dedecore omittere quis non poteſt, & ni faceret, vilis haberetur, ut item me nec peccare, nec obligari ad reſtitutionem, ſi ejuſmodi res neceſſarias ipſis vendam. Ratio eſt, quia ad hæc quilibet habet Jus, etiam in præjudicium Creditorum. Hæc fusè, & minutatim expenſa vide apud de Lugo *loc. cit.*

C A P U T IX.

De Reſtitutione Uſurarum.

§. I. *Quænam obligatur Uſurarius reſtituere?*

1 Tria obligatur reſtituere Uſurarius, unum nequaquam. Obligatur enim Primò, reſtituere totum id, quod per uſuram accipit. Patet, quia lucrum Uſurarum contra Juſtitiam accipit. Lege Sanctum Thomam *2.2.q.62. art.1. & 2.*

2 Obligatur Secundò, reſtituere omnes fructus, quos ipſe Uſurarius percepit ea re uſuraria fructifera deductis ſemper expenſis, quamvis Dominus ex ſua negligentia, eos non fuiſſet percepturus, idque ea noſtra ſententia. Verùm hoc non eſt neceſſe hic fuſius perſequi, jam enim dictum de eo ſatis ſup. *c. 7. §. 1. præſertim à num. 12.*

Sed quæres nihilominus, an ad aliquid obligetur ſolvendum Uſurarius, ſi ipſe propter negligentiam non percepit fructus, quos nec mutuatarius propter ſimilem negligentiam percepiſſet, V.G. ex agro inculto, quæ nec mutuans coluiſſet, nec coluit mutuatarius.

Reſpondeo ad nihil obligari, quia in nihil Dominum damnificavit. Et ex alia parte res Domini fructum nullum fecit. Ita Cœleſtinus, *Tr. 11. de Uſur. cap.8.*

3 Obli-

3 Obligatur Tertiò, reſtituere omne lucrum ceſſans, quod mutuatario ceſſavit, & omne damnum emergens, quod idem eſt paſſus, ut, ſi propter ſolutionem uſurarum, quam Uſurario fecit, res ſuas vilius vendiderit, vel pecuniam acceperit ad intereſſe, ut ſolveret uſuras, quia omnium horum eſt cauſa Uſurarius juxta Regulas dictas de lucro ceſſante, & damnu emergente. *Lege Molinam d.332.*

4 Obligatum ad prædicta Uſurarium excuſari ab impotentia, vel ab extrema, ſeu gravi neceſſitate ſua, vel ſuorum, modo alibi explicato, non eſt neceſſe monere, cùm id ex regulis generalibus excuſantibus debitorem à reſtitutione nimis ſit manifeſtum.

5 At verò non obligatur Uſurarius reſtituere illud, quod fortè lucratus eſt ea rebus uſu conſumptibilibus, quare, ſi in lucrum ſuæ uſuræ accepiſſet pecuniam, vinum, oleum, & cum his aliquid lucratus eſt, quamvis obligetur illa reſtituere, non tamen obligatur reſtituere hoc lucrum. Ratio eſt, quia Uſurarius fit verè Dominus illius lucri, hoc enim non eſt fructus rei, ſed induſtriæ, & perſonæ, ut ſupra diximus in ſimili.

Hæc in proprio loco volui breviter repetere, nam cæterùm memor ſum, ſparſim ea me in ſuperioribus innuiſſe.

§. II. *De obligatione reſtituendi cooperantium cum Uſurario.*

1 DE his, qui cooperantur cum Uſurario, ſive ſint famuli, ſive amici, ſive Notarii, ſive alii, à nobis actum eſt, *in noſt. Decalog. lib. 1. cap. 1. §. 4. à n. 42.* Lege item Molinam, Leſſium, alioſque allatos à Diana *p. 5. §. 7. de ſcandalo reſ. 8.*

§. III. *De obligatione reſtituendi, quam contrahit hæres, vel legatarius uſurarii.*

1 HÆres ſemper, & in omni caſu tenetur reſtituere rem à Teſtatore acceptam per uſuram, ſi illa in ſpecie, ſeu, ut loquuntur Theologi, in individuo extet; quia ſemper eſt Domini, ſemperque pro Domino clamat: ſi verò illa non extet; & illa omnia, quæ cum aliena fuerint, tranſierunt in Uſurarii dominium juxta varias ſententias ſupradictas, tenetur etiam Hæres reſtituere, ſed in æquivalenti, quoties Uſurarius in vita non ſatisfecit. Hujus autem ratio eſt, quia obligatio, qua defunctus aſtringebatur, tranſmittitur ad hæredes, qui ſuccedunt in locum defuncti, & una, eademque perſona reputantur. Ita paſſim Doctores, *in l. Hæred. ff. de Hæred. conſtit.*

2 Non tamen hæres tenetur ultra vires hæreditatis, ſi Inventarium fecit, ut patet ex *C. Quamquam de Uſuris*: Bona enim hæreditaria ſunt infecta, non alia. Quòd ſi Inventarium ſcribere neglexerit, licèt in foro externo adhuc cogatur reſtituere, tamen in foro conſcientiæ non obligatur ultra hæreditatis vires, quia forum externum, ideò cogis, quia præſumit fraudes, internum verò reſpiſcit veritatem. Ita Bonac. *d. 3. de contr. q. 4. p. 15. n. 16.* alios citans; eſto Molina *d. 332.* putet teneri etiam in foro conſcientiæ.

Quando Hæredes ſunt plures.

3 Si plures ſint hæredes, ſcire cupio, an teneantur ſinguli in ſolidum ſolvere uſuras?

Reſpondeo. Singulos ſolùm obligari pro rata, ideſt pro ſua parte; quare ſi unus nolit, vel non poſſit reſtituere, non tenebitur alter ad ejus partem. Ratio eſt, quia ſicuti bona dividuntur in partes, ſic & debita, & ſicut ex parte commodum ſentiunt, ſic ex parte onus; nam repræſentant quidem illi ſinguli defunctum, at non totaliter, ſed ex parte, ſinguli, totaliter, omnes ſimul Ita Molina, aliique, quos citat, ſequiturque de Lugo *diſput. 25. de Juſt. num. 237.* contra Navarr. Sà, alioſque

4 Excipe Primò; cum Bonacina, *loc. cit.* niſi aliquis ex cohæredibus in culpa fuiſſet, ne totalis reſtitutio fieret. Rectè, tunc enim non eſt mirum, ſi is obligetur ad totum, quando totius cauſa damni eſt.

5 Excipe Secundò, niſi quis ex cohæredibus rem ipſam in ſpecie apud ſe habeat, nam hæc tota debebitur Domino, quia, ut modò dixi, ea ſemper pro Domino clamat.

Legatarius.

6 Quid de Legatario? is obligaturne ad ſolvendas uſuras defuncti?

Reſponden, per ſe non obligari, quia ipſe, ut etiam Donatarii, non repræſentant Teſtatoris perſonam, & ſicuti non ſuccedunt in Jura ipſius, ſic nec in onera. Loquimur autem ſemper, ſi res ipſa aliena non extet in individuo: Hæc enim ſemper debetur Domino, ut item, ſi res ſit hypothecata alteri: eo modo quo ſupra dictum eſt *c. 7. §. 2. n. 3.*

7 Dixi, *ex ſe*, nam eſt notanda ſequens doctrina: Si Uſurarius reliquit hæredibus bona, quæ ſufficerent ad reſtitutionem uſurarum, aliorumque debitorum, & præterea ad dandam legitimam, ſi adſint ſui aſcendentes, vel deſcendentes, vel ad dandam quartam, ſi hæredes ſint extranei, quæ quidem quarta de Jure his extraneis debetur, vel juxta locorum leges plus minuſve, ut nos dicemus Deo favente, cum de Teſtamentis, tunc Legatarius quicunque ad nihil prorſus, ut modò dixi, obligatur, etiamſi hæredes non ſolvant uſuras Defuncti. Ratio eſt jam dicta, quia debita perſonalia, quæ non continent rem ipſam in individuo alienam, non tranſeunt ad Legatarios. At verò, ſi Uſurarius non reliquit bona, quæ ſufficerent ad dictam uſurarum reſtitutionem, vel quæ non ſufficerent ad hoc, ut hæredes haberent ſuam dictam legitimam, vel dictam quartam, tunc debebunt Legatarii concurrere ad reſtitutionem uſurarum, ita ſcilicet, ut, ante omnia ſolvi debeant debita defuncti, deindè danda legitima, vel quarta hæredibus, tum denique, quod remanet diſtribuendum eſt inter Legatarios, modo *ibid.* pluribus explicabo.

Hæres, vel Legatarius an obligentur reſtituere uſuras Defuncti, ſi cadant à ſuo ſtatu?

8 De hac re ſic univerſaliter ex ſententia probabili me *lib. 8. in Decalog. tr. 4. c. 1. §. 9. n. 5.* docuiſſe, memini. Adverte, ſi quis in ſtatum honorificum aſcendiſſet propter rem alienam mala fide acceptam, tunc faciendam eſſe reſtitutionem, etiam cum diminutione ſui talis ſtatus, quia hoc non eſſet cadere, ſed redire ad ſuum; multò magis, ſi in pari neceſſitate eſſet is, à quo rem ſurripuiſti, tunc enim debet eſſe melior conditio innocentis Domini.

9 Illud ſubadverte, ſi filius v.g. uſurarii mala fide cœpit poſſidere, teneri eum, etiam cum diminutione ſtatus relicti à Patre, ad reſtituendum, quia ejuſmodi poſſeſſio cum mala fide nihil ſuffragatur. Si verò cœpit poſſidere bona fide, non teneri poſteà à ſuo ſtatu bona fide poſſeſſo decidere, ut reſtituat, ſi cognoſcat, ea eſſe bona aliena, quia quilibet Jus habet ad conſervandum ſtatum bona fide acquiſitum. Hæc ibi, & ita Diana *p. 5. tr. 4. reſ. 57.* ex Cæleſtin. & Scoto, & conſentire videtur de Lugo *d. 21. de Juſt. n. 2.*

§. IV. *Cuinam ſint uſuræ reſtituendæ?*

1 SAnè iis, à quibus uſuras quis accepit. Quòd ſi hi mortui inveniantur, reſtituendæ eæ erunt hæredibus, ſeu iis, qui ipſorum nomine acquirere poſſunt. Ratio eſt clara, quia hi ſunt Domini. Quid, ſi ſint ignoti ii, quibus debetur ejuſmodi reſtitutio?

Reſpondeo, tunc debere reſtitui Pauperibus, vel Operibus piis, ut decrevit Alexan III. unde tunc habere locum Bullam Compoſitionis in loco, ubi adeſt Privilegium Bullæ Cruciatæ diximus *l. 8. in Decal. tr. 4. c. 1. §. 3. nu. 20.* & docet Molina *diſp. 748.* Ludov. à Cruc. *in Bulla Cruc. d. 3. dub. 14.* aliique.

CAPUT X.

De petente ad Uſuram.

1 DUo hìc ſunt certa. Tertium ſub controverſia. Certum eſt Primò, mutuatario licere ut vult Sanchez *l. 3. in Decal. c. 8. n. 20.* aliique, ſolvere uſuras ob mutuum jam acceptum. Ratio eſt, quia hæc non eſt cauſa peccandi, quæ detur uſurario, dum is poſſit facilè illas non acceptare; ſibi ergo imputet, ſi recipiat. Excuſatur autem mutuatarius (ne Infidelis habeatur, & ne mutuum, quo alia vice fortaſsè indigebit, non inveniat) à cooperatione, quæ videtur eſſe cum peccato uſurarii.

2 Certum eſt Secundò, poſſe ſecundùm Sanc. *ibi.* Molin. Vaſq. alioſque apud Dian. *p. 5. tr. 7. de ſcandalo reſ. 8.* aliquem petere pecuniam mutuam ab eodem uſurario, promittendo illi lucrum ex mutuo, quando ea pecunia is indiget. Ratio eſt, quia ſi petens, nec conſilium dat, nec intendit, ut ſupponimus, eam uſurarii injuſtitiam, quod certè eſſet iniquum, ſed intendit utilitatem propriam, ſuppoſita malitia uſurarii, quam Mutuatarius ſolam permittit, nam cæterùm propria indigentia dat ipſi ſufficientem cauſam, ne ſit cooperator cum uſurarii peccato.

3 Controverſum ergo remanet tertium, An idem licitè poſſis, quando illa non indiges, ſed ſine neceſſitate illam velis expendere ad ludos, ad convivia, &c.

4 Reſpondeo, tres eſſe ſententias. Prima negat. Secunda affirmat. Tertia diſtinguit, hæc enim tertia aſſerit, non poſſe, ſi uſurarius non eſt paratus ex malitia ſua ad dandas pecunias ſub uſura; at poſſe, ſi eſt ea ſua malitia paratus; ibi enim tu excitares Uſurarium ad peccatum injuſtitiæ, hìc non item. Sanè, ut vides, prior pars hujus rationis probat primam ſententiam, negantem, at poſterior probat ſecundum affirmantem, ſi ſupradicta ratio profundè conſideretur.

5 Equidem aſſero (ut *l. 5. in Decal. c. 1. § 4. n. 44.* fuſiùs dixi) has ſententias omnes eſſe probabiles, ſed probabiliſſimè addo cum Petro Hurtado *2. 2. d. 173. ſect. 14. §. 174.* poſſe ſemper, vel certè regulariter ab uſurariis ſinè ulla cauſa neceſſitatis peti mutuum, etiam ſignatè ad uſuras (ſed ſemper intendendo proprium commodum, non verò ipſam injuſtitiam uſurarii, nec poſitivè ad uſuram committendam ipſum excitando) Ratio eſt, quia cùm uſurarii ſint parati ad ejuſmodi lucrum uſurarium accipiendum, non jam ex paſſione, ſed ex malitia delinquunt.

6 Hactenus de peccato uſuræ, nam de pœnis Uſurarii, deque Judice competente contra ipſum, quæ maximè pertinent ad forum externum legatur Molina *diſp. 333. & 334.* Salas *dub. 45. & 46. de uſuris*, Tolet. *l. 5. ſummæ c. 36.* Nav. *c. 17. n. 279.* Leſſ. *dub. 12.* *Canoniſta in toto titulo de uſuris.* Covar. *tertiò variarum c. 3.* de Lugo *diſp. 25. de Juſtitia à n. 238.*

à n.238. Bonac. *diſp.3 de contract.q.4.punct.ult.* Cardin. Tuſchus *tom. 8. V. Uſura concl.354.* Aliique penè inoumeri apud ipſos.

CAPUT IX.

Summa Modorum aliquot lucrandi ex pecunia ſine culpa Uſuræ.

1 JUvat denique hos modo hic jungere, ut uno intuitu appareant, quæ ſparſim dicuntur hic, & alibi dicentur. Quatuor enumerantur à Valentia, duos ego breviter addam.

Quatuor ſunt modi (ait Valent. T.3. *in 2.2.diſp.q.25.p.2 fine,*) *tolerabiles percipiendi annuatim certum lucrum, ſalvo, & ſecuro Capitali, ut puta quinque pro centum.*

2 *Primò, ſi ad id ſuppetat Titulus aliquis ex certioribus, ut lucri ceſſantis, vel damni emergentis, qui modus patet quàm latiſſimè.* De hoc modò fusè ego egi in *l.8.Decal.tr.3.c.8.§.3.*

3 *Secundò, ſi Societas ineatur cum pacto aſſecurationis Capitalis, & lucri quinarii pro majori lucro ſperato, quod Socio in compenſationem ejuſmodi onerum relinquatur, ſive iſta pacta fiant explicita intentione, ſive implicita.* De hoc ego pluribus agam infrà *lib. hoc 9. tract.8. De Societate §.3.*

4 *Tertiò, ſi ematur Cenſus realis cum pacto utrinque redimendi, & aſſecurandi, ſivè implicita item, ſivè explicita intentione.* De hoc ego agam item infrà *in tr.2.de Cenſ.c.2.*

5 *Quartò, ſi abſque expreſſa determinatione Contractus Societatis, vel Cenſus, &c. Intentio ſaltem generalis ſit accipiendi id lucrum, aliquo tandem modo juſto, & licito, ad quem conſideratis perſonarum, & facti circumſtantiis videatur factum ipſum revocari poſſe.*

Hic modus non eſt diverſus à dictis, vel dicendis, ſed ſolùm oſtendit implicitam intentionem aliquando ſufficere ad Juſtitiam contractus. Lege eundem Valentiam, & nos quidem de hac re diximus in *l.8. Decal.tr.3.c.8.§.3.à n.21.*

6 Hæc ex Valentia. Addi etiam poteſt Quintò, ſi fiat contractus, quem Siculi appellamus *Ad Metam*, de quo diſputatum à nobis eſt latiſſimè in *lib.8.Decal.tr.3.c.7.§.3. à n.21.*

7 Sextò ſi fiat Contractus veri Cambii, puta cum ſuis requiſitis conditionibus, de quibus infra agam pluribus.

8 Si cui aliquis alius modus in mentem veniat, hic, oro, ſubſcribat. Dum ego calamum à pagina, quietis gratia, tantiſper amoveo.

TRACTATUS II.

DE

CONTRACTU CENSUALI,

ſeu de Cenſibus.

CAPUT PRIMUM.

Quid ſit, & quotuplex Cenſus.

1 CEnſus, ut hic ſumi ſolet pro annuo redditu, *Eſt annua penſio, quæ ex re alterius frugifera accipitur.*

Multiplices autem habet diviſiones, quarum præcipuæ ſunt ſequentes.

Cenſus Reſervativus, & Conſignativus.

2 Primò, dividitur Cenſus in Reſervativum, & Conſignativum. In Reſervativo, do tibi meum prædium, & reſervo mihi ex illo certam penſionem, ut ſcilicet tu ſingulis annis, vel menſibus ſolvas mihi aliquam juſtam ſummam, v.g. decem aureos. In Conſignativo, retineo quidem dominium rei meæ, verbi gratia prædii, domus, & cætera: ſed in illis conſtituo penſionem, v.g. decem aureos ſingulis annis, vel menſibus, tibi ſolvendos. Solùm ergo transfero in te Jus percipiendi penſionem à re mea, non verò rem meam; neque enim, in hoc Cenſus genere, vendo tibi rem meam, nec fructus ipſius percipiendos à re mea, ſed Jus ad illos percipiendos, ut ex infra dicendis clariùs intelliges. Nam propterea Juriſperiti Cenſum Conſignativum ſic definiunt *Eſt Jus percipiendi annuam, vel menſtruam penſionem ex re fructifera, vel perſona alterius.* Unde cum dicis: *Habeo Cenſum in feudo Petri,* ſenſus eſt: *Habeo Jus exigendi certam pecuniæ ſummam, ſeu certos fructus ex Petri feudo.* Lege Valent. *tr.3.2.2.d.5.q.12. p.1.* Mol. *d.383.* Leſſ. *l.c.c.22.d.1.* alioſque.

Adverte, eum, qui emit Cenſum, ideſt, cui ſolvenda eſt penſio, appellari Cenſuiſtam, ſeu Cenſualiſtam: qui verò vendit, ideſt qui ſoluturus eſt Cenſum, vocari Cenſuarium.

Perſonalis, Realis, Mixtus.

3 Secundò, Cenſus conſignativus, de quo ſolet hic eſſe ſermo, propter graves, & proprias difficultates, quibus ſcatet, triplex eſt, ratione ſcilicet rei, ſuper qua conſtituitur, quæ item eſt triplex. Primò enim conſtituitur ſuper aliqua perſona, diciturque Cenſus Perſonalis, tunc penſio ſolvenda eſt, veluti ex fructibus propriæ artis, induſtriæ, operæ, laboris ipſius Perſonæ, in qua Cenſus fundatur. Merus autem erit Perſonalis, ſi nihil addas; aliam rem, ex qua non ſolvatur quidem penſio, ſed ſit, veluti pignus, ſeu hypotheca ad aſſecurationem dicti Cenſus, dicitur, teſtibus Mol. *loc.cit.* & Leſſ. *l.c.d.2.* non merè perſonalis.

Secundò, conſtituitur Cenſus, ſeu fundatur in aliqua re utili, & fructifera, ſive immobili, ut ſunt Prædia, Domus, &c. ſive aliquando mobili, ſeu ſe movente, quæ facit fructum, ut ſunt greges, armenta, &c. diciturque Cenſus Realis. Tertiò conſtituitur in re, & in perſona, ita ut ſi res pereat, debeat ipſa perſona ſolvere ex fructu ſuæ artis, vel induſtriæ, diciturque Cenſus mixtus.

Perpetuus, & Temporalis.

4 Tertiò, dividitur Cenſus ratione temporis. Alius enim eſt perpetuus, ideſt, penſio eſt perpetuò ſolvenda, nam, & ad hæredes tranſit. Alius temporalis, ideſt, ſolvenda ad tempus, ſive incertum, ut ſi eſſet ad vitam alterius, quo pacto vocari vulgò ſolet Vitalitius, ſive certum, ut, ſi eſſet ad decem, ad quindecim, ad viginti annos. Undè clarè colligis, non eſſe licitum, conſtituere Cenſum perpetuum ſuper perſonam, quia hæc perpetua non eſt, & conſequenter fructum perpetuum non facit.

Redimibilis, & Irredimibilis.

5 Quartò, dividitur ratione pacti, nam paciſci ſolent contrahentes aliquando, ut Cenſus redimatur, & tunc dicitur Cenſus redimibilis. Quod ſi pactum ſit, ut Cenſus redimatur, ſeu extinguatur, quandocunq; voluerit Venditor, reſtituendo pecuniam totam, quam habuit ex venditione, pactum erit in gratiam Venditoris: Si quandocunq; voluerit Emptor, erit in gratiam Emptoris, ſi quandocunque Venditor, vel Emptor voluerit, erit ex parte utriuſque, atque adeò in utriuſque gratiam. Aliquando autem paciſcuntur contrahentes, ut nunquã Cenſus redimatur, & tunc erit Cenſus irredimibilis, atque adeò perpetuus. In dubio, an Cenſus ſit redimibilis, an irredimibilis, eſſe irredimibilem putat de Lugo *d.27. de Juſt.n.7.* contra alios, quem vide.

Pecuniarius, Fructuarius.

6 Quintò, dividitur ratione penſionis; erit enim Cenſus Pecuniarius, ſi ſolvitur pecunia. Fructuarius, ſi fructus oleum, frumentum, vinum, &c. quæ ex re percipiuntur.

Certus, Incertus.

7 Sextò denique, certus dicitur Cenſus, ſi debeat ſolvi determinata pars fructuum, puta ſemper, & in omni eventu, quinque menſuræ hordei, vini, &c. Incertus, ſi indeterminata, ſeu ut aliqui loquuntur, aliquota, puta, tertia; vel quarta, vel quinta pars fructuum, qui ex re, illo anno, provenient.

CAPUT II.

De Juſtitia prædictorum Contractuum.

PRædictos Cenſus eſſe ferè omnes licitos, & juſtos, niſi aliundè, ſive in pretio, ſive ex aliquo adjuncto delinquatur, tanquam certum ſupponimus omnes.

Dixi, ferè, quia dubitatur ut volunt Val. *to.3.2.2.d.5.q.2.p.2 & q.25.p.2.* Leſſ. *l.c.c.22.n.18.* de merè Perſonali, deque Vitalitio, de quibus hic breviter. Nec omittemus tamen dicere id, quod ſcitu neceſſarium erit de Reali.

§. I. *Perſonalis an ſit licitus?*

1 DIco Primò, hunc eſſe juſtum, ac licitum ex natura ſua, quia à veritate aberrat id, quod aliqui cum Navarro dicunt, hunc contractum non eſſe, niſi mutuum cum lucro, atque adeò eſſe meram uſuram: aberrat, inquam, à veritate, nam contractus hic eſt emptio fructuum, ſeu lucri, quod homo opera ſua acquirere poteſt. Sicut ergo omnes concedimus, Cenſum Realem eſſe licitum, quia per illum emitur Jus ad percipiendos fructus agri, domus, piſcinæ, &c. ita concedere debemus, eſſe licitum, emere Jus ad fructus, quos homo ſua arte, & opere facere poteſt.

2 Sed adverte Primò, quod ſicuti venditor tunc debebit hoc efficere, ne fraudet Emptorem, ex quibus ſolvere poſſit penſionem, ſic Emptor debet, in emendo ejuſmodi Cenſum, cognoſcere, talem perſonam eſſe idoneam, ad lucrandam illam penſionem, quam venditor vendit: lucrandam, inquam, ſua, ideſt venditoris induſtria, artificio, officio, &c. ſecus nihil emeret, undè penſionem injuſtè ſumeret.

3 Obiicies cum Navar. Martinus V. & Caliſtus III. in ſuis Bullis paulò pòſt referendis, ſolùm dixerunt, Cenſus Reales eſſe licitos: ergo Perſonales reprobarunt. Reſpondeo, dictos Pontifices non negaſſe, Cenſus Perſonales eſſe licitos, ſed ſolùm declaraſſe, Cenſus

Rea-

Reales licitos eſſe, de quibus interrogati fueruot, ut loco citato notat Valent. Quare nihil contra nos.

4 Dico tameo Secundò, Cenſus hos Perſonales propter fraudis, & vſuræ timorem, eſſe Jure Pontificio prohibitos, nam propterea addidimus in pręcedenti concluſione illud (ea natura ſua.) Hęc concloſio patebit ex dicendis, quia Pontifices ſemper requirunt cenſus debere conſtitui iore immobili. Quoniam ergo prohibitio fundatur in præſumptione fraudis, & uſuræ, ſi hæ verè omoibus conſideratis abſunt, licitus erit io foro conſcientiæ contractus, ſi cætera adſint; nam in foro fori Judices debent Judicare juxta Prædictum jus Pontificium.

§. II. *An licitus ſit Vitalitius?*

1 CEnſus Vitalitius, quique hic dubitari, & diſputari ſolet, celebratur Primò, in hunc modum: *Do tibi centum aureos, quos à te nunquam auferam, eo tamen pacto, ut tu, donec ego vixero, vel donec vixerit meus filius, vel nepos, ſi naſcentur*, (quamvis nondum ſint oati) *vel donec vixerit Petrus, vel Paulus, vel uterque*. Tu inquam, *des mihi quinq; pro ſingulis annis*; & bic vocatur Cenſus Vitalitius Perſonalis.

2 Celebratur Secundò. boc alio modo: *Do tibi centum, quibus mihi vendas Jus ad fructus tui prædii, donec vixeris, dando mihi ex illis fructibus quinque, v.g. ſingulis annis tua vita, vel alterius*, & hic appellatur Cenſus Vitalitius Realis.

3 Dico jam Primò, hos contractus poſſe licito modo celebrari (ſemper præſcindendo ab aliquo extrinſeco inconvenienti, & ſuppoſito pretio juſto, de quo mox infra *c.3.*) boc eſt, eſſe licitos bos contractus, non ſolùm quando Ceoſus dictus conſtituitur ſupra rem realem v.g. Prædium, ſed etiam, quandu dumtaxat ſupra Perſonam, quantumvis bæc Perſona nulla ratione ex ſua arte, & induſtria ſit fructifera. Ratio bujus dicti eſt, quia Juſtitia hujus contractus nequaquam innititur in eo, quo ematur Jus ad fructus; ſed in contractu ſortis, io quo ſpecialiter contrabentes ſe exponunt periculo lucri, & damni, cùm mors ſit incerta. Si enim ſic dicas: *Do tibi centum, quæ à te, vel à tuis nunquam ſint auferenda, tu verò reddas mihi, vel meo hæredi ſingulis annis* (tua vita durante) *decem*; nonne poteſt eſſe, ut æqualiter ego, vel tu, juxta longitudinem, vel brevitatem tuæ vitæ, lucrum, vel jacturam faciamus?

4 Dico Secundò, Cenſus eoſdem Vitalitios poſſe licitè celebrari, etiam poſt Bullam Pii V. Ratio eſt, quia Juſtitia bujus contractus, de quo agimus, non innititur, ot modò diximus, in emptione fructuum, vel alterius rei, ſed in periculo æquali, eſtque contractus ſortium: Hæc ſententia, quam ſequitur Lop. *c.55. de contr. concl.3.* Rodr. *l.1. ſumma cap.44.* eſt mibi probabilior. (Eſto Molina *d.389. in pr. clauſ.* dicat, id eſſe contra Bullam Pii V.) Pius enim non videtur prohibuiſſe ludum ſortis, ſed contractum illum perſonalem, qui fundatur in fructibus, vel operibus ſulius perſonæ. Adde id, quod modò dixi *§. præced. num.4.*

5 Atque binc fit, ut quamvis penſiones, quæ ſperantur, colligendæ ſint minoris ſommæ, quam ſumma data, vel ſint majoris, ſemper ſit licitus contractus, quia per bunc emuntur illæ penſiones, ſed juſto pretio emitur ſpes ad illas; unde ſub æquali periculo poteſt evenire, ut nihil habeas, ſi ſtatim moriatur Venditor, vel multum, ſi vivat diù.

§. III. *An licitus ſit Realis?*

1 ADeò licitus eſt Cenſus Realis (præſcindendo ſemper ab aliquo extrinſeco inconvenienti, &c.) ut putem, docere contrarium, eſſe nunc ſaltem temerarium, & erroneum. Ratio eſt, quia Martinus V. Calliſtus III. Nicolaus V. in Conſtitutionibus mox afferendis 8. Cenſum Realem approbant, & approbationis quidem ratio potiſſima fuit, quia eſt verus contractus emptionis, quo non quidem emitur ipſa ſpenſio, ſi naturam contractus Cenſus benè cognoſcas, ſed vel emitur Jus percipiendi ipſam ex fructibus rei, ut habeot communiter Doctores ap. Laym. *l.3 tr.4.c.18.num.3.* vel, ut habet de Lugo *d.37. de Juſt. n.20.* emitur pars uſusfructus illius prædii, ſuper quo Cenſus conſtituitur, ita ut dominium totum directum prædii maneat apud Venditurem, dominium verò utile, quod appellatur uſusfructus ex parte, vendatur: nam propterea minoris ſemper debet vendi, quàm valeat totum prædium, quia minoris æſtimatur dominium utile, quamvis totum, & integum, quàm dominium ipſum utile ſimul cum dominio directo, quorum utrumque venditur abſolutè, quando venditur prædium; cùm io Cenſu vendatur ſolùm uſusfructus, ut dictum eſt.

2 Ex hac ratione, ſive ot Doctores communiter, ſive ut de Lugo illam inducit, vides Primò, non ſolùm poſſe emi Cenſus antiquos jam conſtitutos, ſed etiam poſſe novos conſtitui. Nam eadem eſt ratio, per quam antiqui rectè conſtituti ſuot, ac illa, per quam nunc de novo conſtitountur; otrobique enim non eſt mutuum cum lucro, ſed vera emptio, & venditio; Et profectò antiqui ipſi nonne olim fuerunt novi?

3 Vides Secundò, facilè ſolvi argumentum aliquorum *Dec. conſil.* 323. Aret. *conſil.* 151. putantium, ejuſmodi Cenſus eſſe illicitos. Qui vendit (ajunt) Cenſum recipiendo, v.g. mille ab emptore, debet ſingulis annis ad rationem, v.g. quinque pro centenario ipſi dare quinquaginta; dabit ergo ex obligatione centum io duobus annis, & tamen ſemper debebit mille, quod eſt Capitale, quodque ſemper, ex natura bujus Cenſus Realis, dare debebit. ſi vult Cenſum extinguere; ergo obligabitur dare plus, quàm acceperit, quæ eſt clara uſura. Facilè, inquam, ſolvitur, nam ſicuti juſtè emit quis prædium, quamvis idem ex fructibus, quos per annos conſequentes colliget, compenſes tibi totum pretium, quod dedit, & adhuc ipſi remanet totum prædium, quod poſſet vendere, quanti emit; ita, etiam licita, & juſta erit emptio Cenſus realis, quamvis penſiones ſolvendæ ſint ſupra pretium ipſius Capitalis. Et ratio ulterior bujus Juſtitiæ eſt, quia ego non emo ipſas penſiones futuras, ſed, ut modo vidimus, Jus præſens ad illas, quod Jus à me babitum, & veluti à me poſſeſſum, neceſſe eſt, ut mihi tanquam Domino fructificet.

4 Vides Tertiò, neceſſarium eſſe ad Juſtitiam venditionis Cenſus; Ita Medul. Theol. *l.3. tr.5.c.3.d.9.n.3.* ex Bonac. ut res ſit fructifera, unde iojuſtus eſt venditor Cenſus, ideſt Cenſuarius, ſi obligat Emptori, ideſt Cenſualiſtæ, rem non potentem reddere fructus, ſaltem tot, quot penſio exigit, aut ſi obligat rem, eos quidem reddentem, ſed jam in aliis Cenſibus venditam.

5 Denique. quamvis Cenſus ſit ſupra prædium, ejuſque fructus; ſcias tamen, benè, & licitè te poſſe percipere à poſſidente prædium, penſionem pecuniariam, quia, in conſtituendo ejuſmodi Cenſu, adſunt implicitè duo contractus; Alter eſt Venditionis Cenſus Fructuarii, quo mihi venditur Jus ad fructus, ſeu, ex explicatione de Lugo, uſusfructus partialis. Alter permutationis, quo Venditor ſibi retinet froctus, & ſolvit, ſervata æqualitate, pecuniam, computando unum annum fortè ſterilem pro alio. Lege Mod. *d.385.* Arag. 2. 2 *q.78. art.4. concl.2.* de Lugo *l.c.* alioſque.

CAPUT II.

Quodnam pretium ſit juſtum in dictis contractibus.

§. I. *Pretium juſtum in Vitalitio.*

1 JUſtum pretium Cenſus Vitalitii, ſive Realis, ſive Perſonalis eſt illud, quod communi hominum ęſtimatione io ſingulis locis judicatur, ſive ſummum, ſive medium, ſive infimum. Quod ſi fuerit à Principe taxatum, illud erit indiviſibiliter ſervandum, ſicuti ſimiliter fit in cæteris rebus, quæ venduntur, & quibus taxa ponitur à Republica.

2 Inquires. Si nec Princeps taxaverit, nec communis eſtimatio, quomodo ab ipſis contrahentibus erit taxandum?

3 Reſpondeo, juxta prudentis viri arbitrium, babita, ut vult Boſſ. *l.2 c.22.d.6.n.41. & d.13.n.103.* ratione ætatis, complexionis, modi vivendi illius, pro cujus vita ſulvenda eſt penſio, copia item, vel penuria pecuniarum in Civitate, & habita etiam ratione, quod ejus adveniente morte, capitale amittendum ſit. Quare minoris emi debet cenſus vitalitius, ſi ſupra vitam robuſti, vel juvenis cenſum conſtituas, quàm ſenis, vel infirmi. Hæc etiam debere conſiderari à Principe, ſi quando ipſe fortaſsè taxare velit juſtum pretium cenſus vitalitii, manifeſtum eſt, ſecus erit injuſtum nec ei ſtandum; Injuſtitia tamen debet evidenter conſtare. Lege de his Garſiam, *de contract. cap.27. num.4.* & Rodriq. *in ſum. l.1. cap.44.*

4 Quando pretium non eſt taxatum, putat Molin. *d.388.* hoc modo eſſe ſtatuendum pretium cenſus vitalitii perſonalis; ut ſcilicet habeatur ratio ad quot annos pervenire poſſit is, ad cujus vitam cenſus emitur, & deſumatur dimidium dictorum annorum, quod erit, inquit, juſtum pretium dicti cenſus vitalitii. Si ſit v.g. ſpes, ut ille vivat viginti annos, pretium conſtituatur, quaſi certò victurus ſit, decem; poſſe enim vivere triginta, & poſſet cras mori. Sumatur igitur medietas illorum viginti annorum, ideſt decem Hæc aliquibus meritò non placent, & præſertim Joan. de Lugo *d.27. de Juſt. n.39.* qui tandē concludit hunc Molinæ diſcurſum juvare quidem, ſed omnes tamen alias circumſtantias *num. præced.* à me dictas eſſe conſiderandas.

5 Illud denique nota in cenſu vitalitio, ſi is fuerit juſto pretio, v.g. centum aureis emptus, non poſſe in ejuſmodi emptione poni pactum, ut æquali pretio revendatur. Patet ratio, quia quando revendetur, cùm ſit tranſactum aliquid de vita, ut communiter ſolet occurrere; pauciores ſolutiones remanebunt, quàm erant initio. Decernatur ergo tunc prudenti judicio, quot anni, & quæ ſpes remaneant.

§. II. *Pretium juſtum in aliis Cenſibus.*

1 PAri modo juſtum pretium aliorum cenſuum, eſt quod communi uſu Provinciæ, vel Civitatis eſt receptum. Rurſus, ſi Princeps juſtè taxaverit, illi ſtandum erit, niſi evidenter injuſtum pretium apparuerit, ut modo diximus de vitalitio. Si nec Princeps taxavit, determinent ſine dolo contrahentes, omnibus expenſis.

2 Aliqui hanc regulam tradunt, ut Med. *q.12. de Vſur. ad 3.* Conrad *de cenſibus q.82. concl.3.* ut ſcilicet eo pretio ematur cenſus perpetuus, quo emeretur ipſe fundus, vel alia res fructifera, quæ tan-

tundem

Digitized by Google

tundem reddere, infructibus deductis eapenſis. Quare eo pretio, quo emi poteſt res fructifera, quæ ſingulis annis red..t fructus centum aureorum, eodem poteſt (ajuot) emi cenſus perpetuus, & irredimibilis. Sed certè veriùs eſt, poſſe ceoſum paulò mioorts emi, cùm plus ſit, plenum dominium rei habere, quàm ſolùm jus, quamvis perpetuum, percipiendi fructus.

3 Præterea, quia in contractu cenſuali non emitur res ceoſui ſubjecta, ſed jus percipiendi fructus ex re, ideò ſi res illa, ut habet Covar. *l.3.var.c.7.n.6.* Tol. *l.5.c.47.* magnos afferat fructus, poterit io ea cooſtitoi Jus esigendi omnes illos, atque adeò magna penſio, (deductis ſemper expenſis) non enim debet haberi ratio io emptione cenſus, quanti nam illa res æſtimetur, & quanti vendi poſſit, ſed quanti ſint, & quanti valoris fructus, quos illa de liquido parit.

4 Denique eadem proportione ſervata, multo minoris vendi debet, ſi ſit cenſus redimibilis à venditore, quia hoc facit deteriorem conditionem emptoris. Multò mioorts, inquam, juata arbitrium prudentis viri omnes eircumſtaotias expendentis. His explicatis, quatuor hic ſuor notatu digna.

Licita eſt venditio cenſus majori pretio, quàm ſit taxa.

5 Notatio prima. Quando à Priocipe taaatum eſt pretium cenſus (ut certè pro Sicilia Philippus Rea vide infra *c.6. § 5. n 1.* & pro Germania Carolus V. *Apud Medull. Theol. l.3. tr.5. c.3. dub 9 n.1.* taxavit ad rationem quinque pro centum, & Summus Pontifea Clement. VIII. *anno* 1593. *Quo ad ſublevationem*, ad rationem ſeptem pro centum, pro ſtatu Eccleſiaſtico) quando inquam, taxatum eſt pretium cenſus, illicitum, & injuſtum eſt, emere cenſum minori pretio quam ſit taxatum, licitum tamen, & juſtum erit, vendere pro pretio minori. Eaemplo id intelliges facilè. Si das io Sicilia duceotos aureos Petro, voleos ab ipſo emere cenſum ſuper ejus prædium, Petrus non debebit tibi ſolvere ſingulis annis, niſi decem; nec potes illum obligare, ut ſolvat undecim, duodecim, vel amplius, quia non potes emere minori pretio cenſum decem aureorum annuorum, niſi duceotis aureis ideſt ad rationem quioque pro centum, ut ſtatuit Philippus Rex. At verò potes velle, ut Petrus ſolùm reddat annuatim octo; verb. gr. vel quinque, vel minùs, & ſic Petrus venditor vendet tibi ceoſum pro majori pretio, nam pretio ducentorum aureorum vendet ceoſum annuum octo aureorum, ideſt ad rationem non quioque pro centum, ſed mioùs, ideſt quatuor pro centum. Ratio hujus doctrinæ eſt, quia pretium in cenſibus taaatur io favorem venditorum, qui, nonniſi ob neceſſitatem, ſolent veodere cenſus, & quærere ſolent emptores. Quare, ſi non taxaretur à Principe pretium, cogerentur vendere illos cenſus pretio valdè tenui.

Quomodo ſupplendum, quando cenſus emitur injuſto pretio.

6 Noratio ſecunda. At quid obligaris, ſi cenſum à ceoſuario emiſti majoris? Emiſti v. g. contra taxam cenſum decem aureorum aonuorum, pretio centum aure..rum, cum debuiſſes emere pretio ducentorum aureorum, & per duos annos, v. g. habuiſti penſionem correſpondentem, ideſt vigioti aureos, debeſoe reſtituere cenſuario Venditori non ſolùm centum aureos ad ſupplemeotum legitimi pretii cenſus, eorumque intereſſe, quod fortè venditor paſſus eſt ea carentia illius pecuoiæ, an etiam illos viginti aureos, ſeu ſaltem decem, quos babuiſti?

Reſpondeo, eſſe rectè tres caſus diſtinguendos; vel enim Primò, pretium fuit taxatum cum clauſula irritante contractum, vel Secundò, ſine clauſula irritante, vel Tertiò, oulla lex, oullaque conſuetudo pretium taxavit.

7 Si occurrat primum (& in Sicilia quidem eſſe taxatum cum clauſula irritaote, ut ſcilicet iovalidè vendatur cenſus, niſi ad rationem quioqoe pro centum, innuimus modò, & iterùm dicemus inferius, *c.6. §.1. & n.1.* ubi etiam probabimus, legem hanc fuiſſe cum Juſtitia latam) ſi occurrat, inquam, Primum, ſunt tria ſub pœna peccati mortalis reſtitueoda. Primò, dictom ſupplementum pretii. Secuodò. damnum, quod ea hujus carentia fortè paſſus eſt venditor (quæ duo dicta certa ſunt ea univerſalibus regulis reſtitutionis.) Tertiò, denique penſiones acceptæ, at noo omnes, ſed ſolùm qua parte excedunt juſtum pretium. Ratio hujus tertii eſt, quia ex uno capite contractus in hoc caſu eſt irritus; ergo cenſuiſta non habet abſolutè titulum juſtum retinendi penſiones acceptas: Verùm ea alio capite, quia ſaltem ex voluotate, & conſenſu, ut ea præſumptiooe, quòd clauſula illa noo irritet contractum, niſi qua parte continet injuſtitiam; validus eſt in conſcientia contractus pro parte correſpondente juſto pretio: ideò poterit cenſuiſta retinere partem penſioois, quæ fuit ea juſto pretio, quandoquidem pro hac parte fuit, ut dico, validus contractus. Hinc io exemplo poſito dictus emptor debebit, Primò, reſtituere centum aureos. Secundò, intereſſe, ſi fortè ex horum centum carentia veoditoris natum eſt. Tertiò, decem aureos, nam alios decem, utpotè juſtè in conſcientia acquiſitos, retinere poterit.

8 Si occurrat Secundum, & Tertium, hoc eſt, ſi emiſti ſupra taxam ſine clauſula irritaote præceptam, vel, ubi non eſt lex, præſertim taxans, duo tantum ſunt reſtituenda, ideſt dictum ſupplementum pretii & intereſſe ex ipſo, ſi fortè Venditori accidit (& ſemper erit Emptor, ut omnes ſcimus, in peccato, dum hęc duo non reſtituit; poterit tamen ſibi retinere omoes, & iotegras peoſiooes, ideſt io dicto exemplo aureos Viginti. Ita tenet Leſſ. *lib.2. cap.22. d.55.* de Lugo *d.27. de Juſt. num.54.* aliique.

Ratio eſt, quia tunc, ut ſopponimus, contractus eſt validus, ergo domioium Juris ad Cenſum translatum eſt in Emptorem; ergo Emptor penſiones illas tanquam ſuas accepit, quamvis ſemper cum obligatione, ut dictum eſt, ſolvendi: quod eſt ſupplendum de pretio ipſo, & ſolvendi damnum, &c. Sicuti ſi emas Domum, nec integrum pretium ſolvis, fructus locationis domus tuus eſt, quia provenit ea re tua, licet obligeris ſemper ſupplere pretium, & damnum, quod fortè provenit Venditori domus ex carentia pretii.

Quo pretio vendi poteſt Cenſus jam conſtitutus?

9 Notatio tertia requirit ſolutionem illius celebris quæſtionis. An Ceoſus licitè poſſit emi minori pretio, quàm fuerit ab initio conſtitutus. Emiſti, v g. Cenſum quinque aureorum aonuorum pretio centum aureorum, ao poſſim ego à te emere ejoſmodi Cenſum, pretiu, v. g. nonagiota aureorum?

10 Reſp. vel poſſumus loqui, quaudo ooo adeſt pretium Cenſus determinatum à Principe, ſeu conſuetudine, vel quaodo adeſt. In priori caſu eſt communis opinio cum Leſſio *l.3. c.22. n 47.* docens, poſſe. Et ratio eſt, quia pretium vulgare, quale eſſet boc, oon conſiſtit in indiviſibile, & ſæpè, quod eſt emptum pretio rigoroſo, redimitur ioſimo. Adde, ſicut in aliis rebus, ſic in Cenſibus, pretium augeri, & mioui juata copiam, vel peouriam Emptorum, & Venditorum, dimioui item, quando merces eſt ultronea, juxta ea, quæ de capitibus, unde creſcat, vel decreſcat rerum pretium *c.8. Decal. tr.3. c.7. §.4.* diaimus.

11 In poſteriori caſu duplex eſt upinio. Negat altera, altera concedit. Ratio, negantium eſt, quia ſuppoſito Decreto Priocipis taaante pretium, cùm illud conſiſtat in indiviſibili, præteriri nequit. Ratio Molin. *d.393 n.5.* Leſſ. *l.c. n.45.* Nau. *in ſum. 23. nu. 91.* Lopez *de contract. c.58.* concedentium eſt, quia Decretum, ſeu Lea ſtatuens certum pretium Cenſibus, intelligenda eſt de Cenſu, quando conſtituitur, ſeu fundatur, de boc enim loquitur Lex, Summa Corona *2. p. de Cenſ. n.16.* Nau. ſibi contr. *in com. de Uſuris, n.112.* Diana *l. mox citand.* afferens Nau. Silveſt. Joan. à Cruce, non verò, quando veoditur Cenſus jam cooſtitutus. Immò iidem dicunt, id io praxi ferè, ubique ſic eſſe receptum. Utraque opinio probabilis eſto.

12 Sed quanti minoris? Reſpoodeo, id debere decerni eo prorſus modo, quo *nu. præced.* dictum eſt. Sanè Diana *par. 2. tr. 8. reſol. 36.* non condemnavit eum, qui emit rogatus enixè à Venditore Cenſum decem aureorum aonuorum, pretio octogiota aureis cùm aliàs debuiſſet emere aureis centum. Et ratio Dianæ, aliorumque ab ipſo citatorum fuit, quia merces ultroneæ vileſcuot pro tertia parte, immò, per aliquos, etiam pro medietate.

De expenſis Scripturæ, locoque, & tempore ſolvendi penſiones.

13 Notatio quarta. Ad Juſtitiam pretii, & obligationis juſtæ in Cenſibus, pertinent item tria. Primò, eapeoſæ ſcripturæ cenſus. Secundò, Locus. Tertiò, Tempus ſolv..di peoſio..em inſtitutam. Quare.

14 Dico Primò. Expenſas pro ſcriptura, ejuſque eapeditione, ut etiam ſalarium pro Procuratore, ſeu Eaactore cenſus debere fieri ab Emptore. Ratio eſt, quia ſcriptura fit in utilitatem ipſius, nimirum ad ejus Jus probandum, nam propterea illa apud Emptorem remanet. Ita Bald. aliique apud Bonaciuam, *de contr. d.3. q.4. p. un. num. 32.* Idem dic de Gabella; hæc eoim commuoiter ſolet imponi ementibus ceuſum, non vendentibus.

15 Dico Secundò, ex ſe penſionem ſolvendam eſſe in fine aoni à tempore, quo conſtituitur cenſus, eſt enim eruenda ea fructibus qui anno exacto ſolent perfici. Dixi (ea ſe) nam ſcio alicubi eſſe conſuerudinem, ut, exactis aliquot menſibus, per partes ſolvatur penſio, quæ ubi legitimè adeſt, ſervanda eſt. Id præſertim ſolet accidere, quando cenſus impoſitus eſt ſuper Gabellas, quæ menſatim, ideſt per menſes, ſolet exigi, ut item. quando impoſitus eſt ſuper prædium, quod fructificet ter in anno, ut, ſi menſe Julii producat frumentum, menſe Octobri vinom, menſe Martii ligna, vel quid ſimile. Illud addo cum Salas, *tr. de Uſur. dub 42.* ſi cenſus antè finem anni redimatur, penſionem non eſſe iotegrè ſolvendam, ſed ad ratam temporis tranſacti, ut ea ſe patet.

16 Dico tertiò, cenſum eſſe ſolvendum in loco, quo fuerit conventum: id quod tamen, ſi fuerit onerolum Emptori, compenſet Venditor, vendendo cenſum aliquanto mioorts. (Quod ſi non fuerit eapreſsè cooventum, ſervetur conſuetudo civitatis, in qua fundatur cenſus; tunc enim videtur implicitè convenirı ſecundùm conſuetudinem communiter uſurpatam. Quod ſi oeque hæc adſit, puto cum Virginio *de Cenſib. 3. p. nu. 73.* ſolvi debere io loco, in quo voluit cenſuarius, ut *in l. is, qui ff. de eo, qui certo loco*, nam profectò rationabiliter ſolvitur penſio, ubi eſt res, vel prædium ſubjectum cenſui; penſio enim eſt loco fructuum, qui à re oon oiſi in loco, ubi eſt, producuntur.

CAPUT IV.

De aliquibus pactis, quæ ſolent addi Cenſibus.

1 PRæmittendum eſt primò, ad Juſtitiam cenſendum in conſcientia, præſcindendo à legibus poſitivis, ſatis eſſe adeſſe eas conditiones, quæ ſunt de jure naturæ. Eas autem ad duas reducit Leſſius *l.c.c.22.n.74.* Primò, ut ſit æqualitas ſecundùm æſtimationem inter cenſum, & pretium. Secundò, ut quandò aliqua gravamina hinc indè, præter naturam contractus, per pacta acceſſoria, imponantur, ea ex prudentis arbitrio debitè compenſentur, ſupponendo ſemper hujuſmodi pacta non eſſe deſtructiua ipſius contractus.

2 Præmittendum Secundò, univerſaliter loquendo, omnia pacta, quæ licita ſunt in cœteris venditionibus, & emptionibus rerum, licita eſſe, etiam in emptione, & venditione cenſus, quia ejuſmodi pacta non tollunt, nec ſunt contraria naturæ contractus cenſuum. Neque dicas, poſſe apponi unum, non verò multa, ne id, inquam, dicas; nam ſi licitum eſt ponere unum pactum, utique juſtum, licitum erit, ponere multa item juſta, dummodo contraria in ſe non ſint, mutuòque ſe non deſtruant.

His præmiſſis, expendamus aliqua pacta, quatenus ex natura ſua poſſunt addi licitè, & ſine injuſtitia huic contractui, nam an ab aliqua lege poſitiva ſint prohibita, erit *c.5.* diſſerendum.

§. I. *Pactum Redemptionis ante, vel poſt certum tempus.*

1 DIco duo. Primum eſt, eſſe licitum emere cenſum cum pacto, ut poſſit redimi à Venditore intra certum tempus, v.g intra ſex annos, ſed iis elapſis, & cenſu non redempto, fiat cenſus irredimibilis. Secundum, eſſe licitum etiam, teſtibus Mol. *d.391.à n.5.* & Val. *T.3.in 2.2.d.5.qu.2.2.p.4.* emere cenſum cum pacto, ut cenſus poſſit à Venditore redimi poſt aliquot annos, v.g poſt ſex, at anteà non poſſit. Ratio horum eſt, quia licitum eſt, emere cenſum perpetuum irredimibilem, ut omnes concedimus; ergo & redimibilem, nulla enim diſparitas (poſito pretio juſto) afferri poteſt, ut ſupra vidimus: Ergo licitum etiam erit conſtituere prædicta pacta, probatur hæc ultima conſequentia, quia nihil aliud faciunt, niſi, quod diminuunt de perpetuitate. Et quidem Jus redimendi, vel non redimendi Cenſum intra certos annos eſt pretio æſtimabile; cur ergo emi (ſecluſa lege in contrarium) juſtè non poſſit?

2 Dixi (ſecluſa lege) nam poſterius pactum ex dictis, quia habet ſpeciem quandam uſuræ, & periculum illam palliandi, prohibuit Pius V. in Bulla modo dicta, & inferius citanda. Prius autem pactum aliqui cum Navar. Leſſ. Molin. Salas, *apud de Lugo* dicunt, non fuiſſe prohibitum à dicto Pio V. licèt fuiſſe prohibitum teneat Bonac. Rebell. apud eundem de Lugo *n.4.* cum quo ſentio, quia una ex conditionibus à Pio V. poſitis eſt, ut cenſus poſſit ſemper redimi à venditore. Ita etiam tenet de Lugo, *d.27. de Juſt. n.122.* licèt probabilem fateatur eſſe ſententiam Navarri.

§. II. *Pactum abſolutum Redemptionis ex parte venditoris, vel ex parte emptoris.*

1 DIco Primò, licitum eſſe, emere Cenſum realem cum pacto, ut idem cenſus poſſit redimi, quandocunque voluerit venditor redimere.

Hoc pactum approbatur, immò in omni cenſu requiritur à Pontificibus Martino, Calliſto, Pio, & probatur ratione, quia licitum eſt, res alias vendere cum pacto, ut emptor illas teneatur revendere ad arbitrium venditoris; ergo & cenſus. Nec eſt periculum uſuræ, quia hoc non eſt mutuum, ſed venditio, & emptio. Adde, in mutuo mutuatarium obligari ad reddendam pecuniam mutuatam, at cenſuarius, qui eſt venditor, non obligatur reddere pecuniam acceptam, ſed ſolùm, ſi velit, poteſt illam emptori reddere, & ſic cenſum extinguere: ergo hoc non eſt mutuum.

2 Dico ſecundò, licitum eſſe, emere cenſum realem cum pacto, ut poſſit redimi, quando voluerit venditor, vel quando voluerit emptor, quod eſt dicere, emere cenſum ex utraque parte redimibilem.

3 Hoc pactum, licèt propter ſimilitudinem cum uſura ſit à Pio V. prohibitum ſecundùm præſumptionem fori externi, ut habet Medulla Theol. *l.3.tract.5.c.3.d.9.n.7.* aliique, tamen ex natura ſua licitum eſt Ita Leſſ. *lib.2.c.22.dub.10.* & Valentia *t.3. in 2.2. d.5.q.15.p.2.* qui addit Romæ in conſultatione, cui ipſe interfuit, à viris doctiſſimis id fuiſſe probabile judicatum. Probatur autem, quia qui emit cenſum realem redimibilem ſolùm ex parte venditoris, modo dicto *num. 1.* in priori pacto, quod omnes approbamus, v.g. qui centum aureis emit cenſum quinque aureorum, non videtur illicitè agere, ſi poſt dictum cenſum conſtitutum, ſeu poſt celebratum jam contractum cum priori dicto pacto, deindè de novo paciſcatur cum eodem venditore, ut venditor non ſolvat quinque, ſed quatuor, cum pacto tamen, ut non poſſit redimere dictum cenſum, niſi quando voluerit ipſe emptor, non videtur, inquam, agere illicitè, quia illud onus ſatis compenſatur ab ea diminutione cenſus. Ergo, quod licitè ſit per duos contractus, poſt fieri ſimul in uno, quando jam erit caſus poſterioris pacti, de quo loquimur; nam plures licitos contractus ſimul exercere, illicitum non eſſe, docemus ex Jure *C. un. de commodato l.1.ff. de Depoſito*, & paſſim omnes.

4 Ex his tamen vides, quando apponitur ejuſmodi pactum, debere compenſari hoc onus, & conſequenter debere cenſum emi majori pretio, ſecundùm quod prudens vir exiſtimaverit.

5 Dico tertiò, ſi ponatur pactum, maximè in cenſu merè perſonali, ut ſolùm tunc poſſit redimi cenſus, quando voluerit emptor, valdè ſuſpectum illum eſſe, quòd uſura committatur, licèt in rigore, ſi hoc tantùm onus iuſtè compenſetur ab emente, non videatur ex natura rei uſurarius, quia tamen nolumus illum in praxim deducere, ſatis ſit id innuiſſe, & videri poterit Valentia. *T.3.in 2.2.d.3.q.25.p.2. V. Quarum*, qui teſtatur nullum Doctorem id in cenſu merè perſonali conceſſiſſe.

§. III. *De pacto ſolvendi penſionem, etiam ſi res illi ſubjecta pereat.*

1 RAtio dubitandi, cur id paciſci non poſſit, eſt, quia contractus cenſualis intrinſecè poſtulat, ut, pereunte re (cùm tunc pereat & fructus) pereat & cenſus.

Nihilominus dico, hoc pactum eſſe quidem præter naturam contractus cenſualis; non verò eſſe contra, quaſi ipſum cenſualem contractum deſtruat: Quare dico, ſecluſa lege poſitiva, eſſe licitum ex natura ſua, licèt non degem, eſſe diſſuadendum propter periculum uſuræ. Ita Valentia *l.c.* & Leſſius *loc item cit.* Et Valentia quidem ait, hoc idem cenſuiſſe illos Doctiſſimos in ea Conſultatione, de qua *in præced.* §. meminimus *n 3.* Ratio autem, quod liceat, eſt Tum quia ſicuti in aliis contractibus poteſt adjici hoc pactum, ita in caſu noſtro, dummodo tamen hoc onus, quod imponitur venditori, compenſetur augendo pretium cenſus, vel, quod in idem recidit, dummodo minor penſio deſignetur; Tum quia hic ſunt duo contractus implicitè, alter conſtitutionis cenſus, alter, quo venditor cenſus conſtituitur Fideiuſſor penſionum ſolvendarum.

2 Hinc vides, hoc pactum poſſe tutius reduci ad pactum aſſecurationis, ut ſi res, in qua cenſus fundatur, pereat, damno venditoris pereat, qui ſit obligatus, vel pretium totum reddere, vel ſuper alia ſua bona cenſum conſtituere. Sed, ut dixi, debet compenſari tantum onus, quod Venditori imponitur. Et quidem in noſtro Regno, ejuſmodi aſſecuratio in ipſa fundatione cenſus ſolet apponi per illam clauſulam (*& ſuper omnia bona, &c.*) idque conceſſit Nicolaus V. ut paulò poſt videbimus, dum conceſſit, poſſe apponi omnia pacta, utique, præter ea, quæ ſunt contra ſubſtantiam contractus.

3 Atque ex his, & aliis oneribus, quæ in fundationibus cenſuum in Sicilia ſolent addi ad ſecuritatem emptoris, puto, rationabiliter latam eſſe à Domino Rege Noſtro Pragmaticam, ideſt legem infrà *c. 6.§.5.n.5.* ponendam, qua, ut compenſatio fieret ad æqualitatem tot pactorum, quæ contra venditorem apponi ſolent, ſancivit, ne cenſus emerentur in poſterùm ampliùs ad rationem decem pro centum, ſed ad ſummum, ad rationem quinque pro centum; nam ſic compenſat emptor illa onera, quæ imponit venditori cenſus. Non eſt igitur acquieſcendum aliquibus, qui aiunt, injuſtam fuiſſe hanc Pragmaticam, ſeu hanc legem, ex eo, quia putant Regem habuiſſe reſpectum ad proprium intereſſe, quo multas cenſuum penſiones ſolvebat Regnicolis ad rationem decem pro centum. Non eſt, inquam, acquieſcendum, quia, quicquid ſit de intentione interna Regis, quæ tamen bona in dubio ſemper eſt præſumenda) cùm lex ſit juſta ex objecto, ut diximus, non poteſt reprobari, ut injuſta ex quocunque affectu Regis interno, ut ſi Rex ferat legem, qua damnandi ſint fures ad Triremes, non propterea ea lex eſt injuſta, & repellenda, quia ipſe ex odio peccaminoſo velit ſuorum bonorum ſubreptores cruciare. Sed de Juſtitia hujus Pragmaticæ iterùm dicetur infrà *c.6. §.5. à n.2.*

§. IV. *Pactum, ut, non ſoluta penſione, res cadat in commiſſum.*

1 SOlet aliquando addi pactum, ut, ſi cenſuarius penſionem non ſolvat intra duos, vel tres annos; res cenſui ſubjecta cadat in commiſſum, ideſt, incurrat pœnam, ut dicta res fiat emptoris cenſus, Id nè licitum eſt?

Dico, poſitis tribus conditionibus, eſſe licitum. Ita Tol. *l.5.cap.48.* quia iis poſitis, ex nulla parte apparet injuſtitia, ſecluſa ſemper lege in contrarium.

2 Prima conditio eſt, ut culpa ſua venditor cenſus penſionem non ſolverit, cùm tamen potuerit. Secunda, ut pœna proportionetur culpæ; unde non poteſt pro exigua penſione non ſoluta cadere in commiſſum prædium multi valoris, ſed judicio prudentis æqualitas decernatur. Tertia, ut pro onere talis pacti, quod ſubit Venditor, augeatur pretium, vel diminuatur penſio modo jam dicto § 4.

3 His conditionibus poſitis, non poſſunt eſſe nobis contrarii multi, qui cum Bonac. *de contr.d.3.q.4.p.un.n.39.* ideò id eſſe licitum, negant, quia pœna debet eſſe moderata, & culpæ proportionata; cum enim nos proportionem dictam requiramus, hi Doctores contra nos nequaquam ſunt. Vide, quæ dicam *c.5. à n.14.*

§. V. Pa-

Digitized by Google

§. V. *Pactum de reſcindendo contractu.*

1 DIco, io contractu Cenſuali licitè ot vult Mul. *d.* 391. *fine*, poſſe, abſtrahendu à contraria lege, apponi pactum, ut ſi per duos, vel tres aonos Cenſuarius penſionem non ſolverit, cugatur, ſeu reneatur reſtituere Emptori pretium totum, & reſcindere cuntractum. Probatur facilè ex dictis. In huc autem pacto rectè notat Medina, *qu.* 15. *de Uſ.* apud Cęleſt. *tr.* 12. *de Cenſ. c.* 2. *Verſus fin.* non oportere augeri pretium ab Empture, qui hoc pactum requirit. Ratio, putu, eſt, quia de jore naturę fit, ut des mihi meum pretium, ſi ſervare non vis obligatinnem ſolvendi id, quod egu per illud pretium emu. Quædam circa hoc peculiaria pro noſtro Siciliæ Regno dicentur paulo inferiùs *c.* 6.

§. VI. *Pactum redimendi Cenſum totum ſimul.*

1 IN cenſu redimibili ſolet adiici pactum, ut is redimi à cenſusrio nequeat per partes, ſed in totum. Emiſti v. g. à me pretio centum aureorom cenſum annuum redimibilem quinque aureorum, cum pacto, ut dando tibi quinquaginta, diminuam cenſum, ſed, ſi velim redimere, debeam reddere centum: quia integra ſolutiune ſacta, integer ceoſus, & totus eatioguatur.

2 Dico Primò, ea natura rei ejuſmodi pactum eſſe licitum. Ita Tol. *l.* 5. *c.* 45. Mul. *d.* 393. *n.* 7. Arag. 2. 2. *q.* 74. *d.* 4 *fine*. Ratiu eſt, quia, ſicuti aliàs res emptas cum pacto retrovenditionis, non poteſt Venditur eas redimere per partes; id enim eſſet in damnum Empturis, quia Emptor partiali illa pecunia non poterit uti ad emendas res majoris valuris, quas fortè vellet emere, & quia pecunia per partes reddita facilè conſumitur, &c. Ita in caſu cenſus, &c.

3 Nun approbo Nav. *in comm. de Uſur. nu.* 78. dicentem in huc pacto, ot illud ſit licitum, debere pretium cenſus augeri: non approbo, inqoam, quia hoc pactum eſt inbibitum in ipſo contractu Emptionis, ut ſcilicet, qui velit eandem rem, quam vendidit, redimere, totom pretium offerat, ſicut totum obtulit, qui emit.

4 Rectè autem Lopez *l.* 1. *de contr. c.* 59. Garzias *de contr. c.* 28. contra Bannez, alioſque, notant, cenſum poſſe emi cum ejuſmodi pacto, etiam poſt Bullam Pii V. quia Pius id uunquam probibuit. Illud tamen fateor, ſi alicubi ſit legitima conſuetudo, vel lez Municipalis, ur redimatur per partes, eſſe ſervandam, ſi non appareat clarè iojuſta, quia leges, & cunſuetudines juſtæ ſemper ſunt obſervandæ.

5 Denique ex ratiune hujus primi dicti inferri facile poteſt, etiam ſi pactum redimendorum ſimul non pręceſſerit, tamen totum ſimul, & nuo per partes eſſe ex ſe cenſum redimendum. Ita Leſſius *loc. c. c.* 22. *n.* 73. Mol. *loc. cit.* quia, ut dictum eſt, id poſtulat ipſa natura retrovenditionis.

6 Dico ſecundò, poſſe nihilominos poni pactum, ut poſſit redimi per partes, & ſolùm declaravere Martinus & Caliſtus, dum cuntractum cenſus continentem huc pactum approbaverunt; non enim reprobarunt, ſi hoc non contineret. Ratio eſt, quia non apparet, undè id ſit illicitum; cùm ſit in favotem Venditoris, cui rationabile eſt favere, utpotè, qui ſubeat onus ſolvendi penſiunem quotannis.

7 Multi DD. ut Navarr. *in comm. de Uſur. n.* 101. Summa Cor. 2. *p. tr. de Cenſ. n.* 13. *&* 16. Muntalin *in lucernn animæ c.* 18. §. 6. *n.* 14. putant abſulutè poſſe Cenſum redimi per partes notabiles, ut per tertiam, per quartam, &c. non aotem per partes minimas, & quidem Romæ ſic fieri dicit Montal. *l. c.* Sed certè id, ſi ita eſt, confirmat quod modò diaimus, ſervandam eſſe legitimam conſuetudinem.

§. VII. *Pactum de redimendo cum eadem Moneta.*

1 QUoad pactum de redimendu cum eadem, vel cum diverſa moneta, nihil uccurrit dicendum præter id quod latè docet Leſſ. *l.* 2. *c.* 22. *dub.* 8 nimirum per ſe, & abſtrahendo ab aliquo lucro ceſſante, nuo licere, ſi afferre eandem, vel diverſam ſit novum gravamen, quod aliundè non recumpenſetur, quia ſatis eſt Venditori, ſi juſta, & æquivalenti muneta retrovendat.

2 Quòd ſi gravamen aliundè cumpenſetur, vel ſit æquale periculum, quod creſcat, vel decreſcat valor munetæ, tunc licere etiam in aermiois Bullæ Pii V. quia eſt novus contractus ſortis, mihi dubium non eſt, legique poteſt de Lugu *d.* 27. *de Juſt. ſect.* 11. Addit Bonac. *de contr. d.* 3. *q.* 4 *p. un. n.* 41. *V. Advers.* 2 Cenſum extingui puſſe, etiam aliis de rebus, quibus tamen Cenſuiſta contentus ſit, locu pecunię, idque etiam poſt Bullam Pii V. quia Pontifex, eſto voluerit numeratam pecuuiam in conſtitutiune Cenſus, de qua tamen re inferiùs dicam, tamen in conſtitutione id ſolùm voluiſſe, non io extinctione, tenendum eſt. Atque hæc de ejuſmdi pactis ex oatura ipſurum licitis. Videamus oooc, an adſint aliquæ leges in contrarium.

CAPUT V.

De Conſtitutionibus Pontificiis circa Cenſuum creationem.

1 QUinque Pontificum Bullæ, qui de hac re diſpoſuerunt, ſunt hic præcognoſcendæ.

MARTINUS V. ET CALISTUS III.

Primò enim Martinus V. & ſecundò, non multò poſt, idem, quod Martinus, approbavit Caliſtus III. per conſtitutiones, quæ habentur *in titulo de Emptione, & Venditione inter Extravagantes*. Sed, quia hi Pontifices nun requirunt eas conditiooes ſuis Bullis appoſitas ad Juſtitiam cenſus, ſed ſolùm declarant, cenſus cum illis conditionibus creatos, eſſe licitus ut ſentit Molin. *d.* 389. Tulet. *lib.* 5. *cap.* 46. *fine*, (quicquid dicat Navarr. *in comment. de Uſuris nu.* 72.) ideò de his oon eſt, cur fuſiùs ſit à oobis agendum.

NICOLAUS V.

2 Tertiò, Niculaus V. annu 1452. ad petitionem Alphonſi Primi Regis utriuſque Sicilię edidit circa cunſtitutionem Cenſuum in illis Regnis Bullam requirentem quatour conditiones, ſed de hac Bulla latè mox utpotè ad nos Siculos maximè pertinente, diſputabimus; hic autem fuit ſulùm innuenda, ubi cæteras Bulla afferimus.

PIUS V.

3 Quarto Pius V. annu 1569 edidit Conſtitotionem; quæ iocipit. *cum onus Apoſtolicæ* & eſt 82. *in Bullario Romano*, in qua requirit ferè decem & ſeptem conditiones, qoarum certè plurimæ non requiruntur ex natura rei in Cenſuum conſtitutione. Quare, ubi ea non eſt promulgata, vel recepta, non obligat, ſicuti oon obligant cæteræ leges poſitivæ, ubi receptę nun ſunt. Et ſanè hanc Pii Bullam nuu obligare in Gallia, nec in Germania, nec in Belgio, in quibus Regnis hæc Bulla non fuit promulgata, uec uſu recepta, docet Leſſ. *l.* 2. *c.* 22. *dub.* 99. nec in Regno Caſtellæ docet Mol. *d.* 394. *n.* 1. *fine*, nec in Regno Siciliæ, teſte Leſſ. *loc. cit. n.* 99. nos docebimus *c. ſeq.* pluribus. Solùm ergu in terris Pontifici ſubjectis, & obi fuerit fortè promulgata, receptaque, obligabit. Quòd ſi ex parte fuerit recepta, ex parte obligabit, ut habet Leſſ. *loc. cit. num.* 100. & ut patet ex illu vulgari principio, quòd leges juſtè, legitimèque receptæ vim habent ubligandi. At ſi aliquo io loco neque hæ, neque aliæ ſint leges, vel conſuetudines legitimę in conſtituendis Cenſibus, ſatis erit ſervare legem naturalem, quæ tantummodo ęqualitatem inter Cenſus, & pretium requirit, ut moa itetùm dicam *in* 4. *condit.*

Denique non eſt improbabile, quod affirmat Valent. *T.* 3. *in* 2. 2. *d.* 6. *q.* 12. *p.* 2. *V. Quamquam probabiliter*, ſed negat Leſſ. *l.* 2. *c.* 22. *num.* 100. ex Navarr. hanc Pii V. Conſtitutionem procedere ea præſumptione uſuræ, & ſic noo obligare i o ſuro conſcientiæ eum, qui conditiones in illa præſcriptas non ſervat, ſi cœterum ſervet eas conditiones, quę requiruntur ea Jure naturæ.

Nutat tamen, & meritò *ibid.* Valen. obligari Judices, etiam in conſcientia, ut in lucis, ubi ea viget, non admittant in judicio emptiones cenſuum aliter, quam dicta conſtitutio jubet.

Pertinet autem ad olteriorem doctrinam, conditiones à Pio V. requiſitas hic breviter percurrere, ut percurrit Cœleſtinus *tr.* 12. *de Cenſ. c* 3. Summa Cor. *de Cenſib.* aliique breviter, nam cæterùm Duardus integrum vulumen de his ſcripſit *T.* 1. *&* 2. *de Cenſibus*.

4 Prima ergo conditio eſt, ut Cenſus non conſtituatur niſi ſupra rem immobilem.

5 Secunda, oonniſi ſupra rem certam, quæ nominatim certis finibus ſit deſignata.

6 Tertia, ut nunniſi ſupra rem fructiſeram, & quidem rationem habendo unius anni pro alio, ut notat Bonac. *contr. d* 3. *q.* 4 *p. un. n.* 21. *V. Addo, non opus eſſe*.

7 Quarta, ot integrum, totumque pretium Cenſus oumerato ſolvatur coram Notario, & Teſtibus.

Hic notat cum Sanch. Megala, Mald. aliique, quos citat, ſequiturque Diana *p.* 1. *tr.* 8. *reſ.* 44. eſſe oihilominus licitum in conſcientia, etiam in terminis hujus Bullæ (eſto neget Filliuc. & Salas apud eundem) conſtituere Cenſum de pecunia anteà debita, vel tradendo, tempore, quo celebratur ipſe cootractus Cenſus, aliquas merces in pretium, vel non ſtatim data pecunia, ut etiam licitum eſſe, ex penſionibus Ceoſus non ſolutis augere Cenſum antiquum, vel novum conſtituere. Ratio hurum eſt, quia ideò requiritur à Pontifice, ut pecunia ſit numerata, ne fiant fraudes, & uſuræ, quare ſi illæ verè abſint, ejuſmodi uumeratio non obligabit in conſcientia.

8 Quinta, ne deducantur in pactum anticipatæ penſiones, ideſt, ne Venditor cogatur ſulvere penſionem temporis nondum elapſi.

9 Sexta, ne Venditor obligetur ad caſus tortuitos, ad quos ea natura cnotractus oon tenetur.

10 Septima, ne addator pactum, quo oon poſſit Venditor vendere cui vuluerit rem Cenſui ſubjectam, nec pactum ſolvendi aliquid Empturi pro facultate vendendi, quam dare ſibi reſervavit idem Emptor, quod ſolet juſtè appooi in cenſu Emphyteutico, vocaturque Laudemium.

11 Octava, ne fiant pacta, quibus Cenſusrius ob moram ſulvendi teneatur ad intereſſe lucri ceſſantis, aut ad ſolvendas expenſas, quas fortè faciet Emptor ad exigendam penſionem.

12 Hic oota duo. Primum, hanc octavam conditionem addidiſſe Pontificem, ut removeret omnem anſam uſuræ, nam cęterùm jure naturę tenetur Venditor reſarcire omnia damna, quę Emptor patere-

teretur, & expenſas, quas fortè fecerit (ſed neceſſarias) ad ſuam penſionem acquirendam. Quare ab hac obligatione Pius V. Cenſuarium nequaquam liberat, unde fit, ut ſibimet poſſit Emptor hæc damna petere à Judice, & per ſententiam habere recompenſationem, & Cenſuarius ſemper obligetur, etiam ante ſententiam, illas recompenſare, &c. Ejuſmodi mora ſolvendi, quid & quatenus operetur, vide *in noſt. Dec. l.8. tr.3. c.8. §.3.*

13 Secundò nota, Emptorem poſſe licitè exigere à Venditore pignora & Fidejuſſiones, tum pro penſione, tum pro evictione, ideſt pro periculo, quod ſubit emptor, ne propter aliquod Jus alterius, evincantur, ſeu auferatur ab ipſo Jus ad prædium, ſeu ad prædii fructus, quod Jus ipſe Emptor emerat: & ut ſecurius penſio annua ipſi ſolvatur. Ratio horum eſt, quia ex una parte de jure naturæ habemus, ut quilibet rem ſuam, quanta poteſt ſecuritate, tractet, & ea alia Pius V. hæc non prohibuit.

14 Nona, ne fiat pactum, ut ſi non ſolvatur penſio teneatur Cenſuarius ad aliquam pœnam, vel ad amittendam rem cenſui ſubjectam.

15 Hìc nota duo. Primò, pœnam aliquam moderatam, & proportionatam non eſſe contra Juſtitiam ex natura contractus, ut ſuperius admonui.

Secundò, errare Notarios, ſi ubi recepta eſt hæc Bulla, apponant pœnam, quam vocamus commiſſi, ideſt, qua amittatur res, ſi penſio non ſolvatur; hi enim confundunt Cenſum reſervativum, in quo poteſt poni, talis pœna, cum conſignativo, de quo loquimur, in quo non poteſt, ubi hæc Bulla Pii V. eſt recepta, nam cœterum ea natura contractus poſſe illam poni, dixi ſup. *c.4. §.4.* & iterùm infr. dicā *c.6. §.1. nn.6.*

16 Decima, ne penſiones annuæ non ſolutæ, vel non ſolvendæ augeant cenſum antiquum.

17 Undecima, ne illis alius creetur.

18 Notat autem Mol. *d.390.* hanc conditionem involvi in quarta modo dicta, ex vi cujus præſens debet eſſe pecunia, qua conſtituitur cenſus, ut nos jam *ibid.* explicuimus.

19 Duodecima, ne fiant pacta, quibus aliqua onera cogatur ſolvere is, qui ex natura contractus ad ea non obligabatur, ſi V.G. qui emit, debet ſolvere Gabellam, ne imponatur hoc onus ei, qui cenſum vendit, nec contrà, ſi debet, qui vendit, imponatur ei, qui emit. Pari modo, ſi Tributum v.g. ſuper prædium ſuum cenſuarius reddebat Principi, ne id imponatur Emptori; tributa enim ſolvuntur à Domino feudi, qualis eſt nunc cenſuarius.

20 Decimatertia, ut pereunte, ſine culpa cenſuarii, re ſubjecta cenſui, cenſus omninò pereat.

21 Decimaquarta, ut pereunte ex parte, ita ſcilicet, ut non producat fructus poſſint ſufficientes, niſi ad partem penſionis, cenſus etiam ad partem ſolùm debeatur.

22 Decimaquinta, ut ſemper cenſus ſit redimibilis, reddito eodem pretio, Vide, quæ dixi ſupra *c.4. §.1.*

23 Decimaſexta, ut ſi Venditor cenſus, ſeu cenſuarius velit cenſum redimere, ſeu extinguere, debeat monere Emptorem ante duos menſes, & tunc poſt denunciationem poſſit eum cogere intra annum, ut cenſum extinguat, quo elapſo cogere ampliùs non poſſit.

24 Has denunciationes non eſſe neceſſarias in terris non ſubjectis dominio temporali Eccleſiæ, docet Mol. *d.391. Clauſ.10. fine.* Notant item meritò nonnulli, ſi Dominus cenſus nolit obſtinatè extinguere cenſum, pretium accipiendo, poſſe cenſuarium tunc, coram Notario, & Teſtibus, pretium deponere, admonito Domino cenſus; nam ſic liberabitur cenſuarius ab onere ſolvendi ampliùs penſionem.

25 Decimaſeptima, ne Emptor poſſit ob ullas cauſas ab invito cenſuario repetere pretium, ſeu capitale, ne in pœnam quidem ſolutæ penſionis.

Ex hac conditione vides, cenſum debere ſemper eſſe irredimibilem ex parte Emptoris, & debere ſemper ex parte Venditoris redimibilem eſſe. Id eſſe ex Lege poſitiva, non de Jure naturæ, ſi proportionatum ſit pretium, dixi ſupra *c.4. §.1.* & 2.

26 Poſtremò, Cenſus ſine his conditionibus creandos à tempore publicationis hujus Bullæ, quæ fuit 1568. menſe Februarii, ut fœneratitios haberi vult Pius V. ſaltem in foro externo (ſemper intellige, ubi ea recepta eſt) nam quid in externo ſæpè innui ſuperiùs, & mox iterùm dicam *n.13. & inf. c.6. §.2. n.4.*

27 Hactenus ex Pii V. conſtitutione. In qua tria denique notare operæ pretium eſt. Primò multos cum Farin *conſ.54. n.20 & l.1. d.10 n.4.* exiſtimare, ſi in contractu cenſuali deſit aliqua ex his conditionibus non magni ponderis, quæque non ſit deſtructiva contractus, ut, ſi contractus non celebretur coram Teſtibus, & Notario, aut non per ſcripturam publicam, aut non per pecuniam numeratam, de qua numeratione dixi, quoad forum conſcientiæ *in conditione quarta, nu.7.* non ſtatim eum judicandum eſſe invalidum, & illicitum, ſed potiùs validum, licitumque etiam in foro externo. Ratio eſt, quia ſemper eſt præſumendum pro actu, ut potiùs valeat, quàm pereat, & quòd licitus fuerit, quàm illicitus, ſi ſolùm omittantur conditiones, quæ cùm ſint leves, non ſunt de ſolemnitate neceſſaria, nec inducunt formam ſubſtantialem contractus.

28 Id certè multò verius eſt, ſi addatur in inſtrumento contractus hæc, vel ſimilis clauſula: *Contrahimus juxta formam Bullæ, vel ſervatis conditionibus Pontificiis, nec alio modo.*

Tunc enim, ſiquid in tali contractu oppoſitum inveniatur, quod Bullæ adverſetur, haberi debet pro non adjecto, atque huic doctrinæ favet illud Juris *L. cum precario, ff. de precariis vitioſa debent haberi pro non appoſitis.*

29 Idem denique verum erit, ſi contrahens ſit Ruſticus, vel mulier, nam de his non præſumendum eſt, velle celebrare contractum illicitum, & uſurarium, ut notant Covar. *l.3. var. c.8. nn.3.* Tiraq. *de retract. convent. in Præf.34. & 35.* aliique.

30 Secundò, notare operæ pretium eſt, has conditiones Pontificias extendi ſolùm ad contractus Cenſuales, qui fiunt per modum emptionis, & venditionis, id eſt quibus, addito pretio, emitur Cenſus; de his enim agit Pontifex, non ergo ad eos, qui fiunt per contractum donationis, aut dotis conſtituendæ, vel per viam legati, ſeu ultimæ voluntatis, &c Ita ex Navarro, Leſſ. *l.2. c.22. n.96.* in his enim ſatis eſt ſervare ea, quæ ſunt neceſſaria de jure naturæ.

31 Tertiò, nota eſſe probabilem opinionem illorum, qui affirmant, eas ſolas conditiones ex prædictis requiri pro foro conſcientiæ ad validum, licitumque contractum Cenſus, quas de jure naturæ eſſe ſupra diximus ex Leſſio ſup. *c.4. n.1.* cœteras eſſe pro externo. Lege Bonac. *de contract. diſp.3. q.4. p.un. n.45.* vide etiam, quæ dicam infrà *c.6. §.2. n.4.* alioſque ab ipſo Bonacina citatos.

GREGORIUS XIII.

32 Hic, anno 1574. apud Bullarium ad petitionem Regis Philippi Secundi approbavit Bullam Nicolai V pro Regno Siciliæ ultra Pharum, deditque facultatem, ut in Sicilia conſtituerentur Cenſus juxta Bullam Nicolai V non obſtante Bulla Pii V. addit tamen quaſdam conditiones, quas non inferius paulò poſt expendemus. Interim videatur Summa Corona *a.p. de Cenſ. n.16.*

CLEMENS VIII.

33 Denique Clemens VIII. anno 1592. edidit Conſtitutionem, quæ incipit: *Quæ ad ſublevationem*. Ubi præcipit ne in Statu Eccleſiaſtico in poſterum creentur Cenſus, niſi ad ſummum ad rationem ſeptem pro centenario.

CAPUT VI.

De Conſtitutione Cenſus pro Regno Siciliæ in forma Bullæ Nicolai V. & Gregorii XIII.

§. I. *Proponitur Bulla Nicolai V.*

1 BUllam Nicolai V. pro utraque Sicilia ultra, & citra Pharum habes in Bullario, eandemque refert Collerius *de Contract. Cenſuali initio*. Summa Corona *de uſura circa contr. Cenſuales*. Durand. *de Cenſib. tom.1. initio*. Petrus de Gregorio *de Cenſ.* Lup. *comment a. de uſur. §.2. nn.58.* qui ultimus, dum addidit, hanc Bullam eſſe valdè periculoſam, & præbere materiam uſuræ, fœdè labitur, cùm Nicolaus V. *ibidem* ſub indignatione Dei præcipiat, nequis audeat contradicere iis, quæ in dicta Bulla definit, & concedit. Nec minus errat Auguſtinus Mentalicinus *in Lucerna animæ c.18. §.9. num.21.* dum ait, id eſſe permiſſum à Nicolao, tanquam minus malum, ad majora mala vitanda; ſicuti Judæis fuit permiſſum repudium, & uſura; errat, inquam vehementer, cœcutitque in tenebris, quamvis lucernam animæ ſibi præferre profiteatur; non enim Pontifex permittit ut minus malum, ſed concedit, declaratque licitè poſſe conſtitui cum conditionibus ab ipſo aſſignatis.

2 Jam verò Bulla hæc, quam præter dictos Auctores exſcribit Rex Alphonſus Primus *in titulo de Cenſibus inter Pragmaticas hujus Regni*, eſt hujus tenoris.

Nicolaus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, &c. *Solicitudo Paſtoralis*. Et infra: *Regis Præfati* (ideſt Alphonſi) *ſupplicationibus inclinati tam eidem Regi quàm hujuſmodi Regnorum Siciliæ citrà, & ultra Pharum, omnibus, & ſingulis, præſentibus, & futuris, & hujuſmodi Cenſualia ſupra rebus, & proprietatibus ſuis, & facultatibus, & emolumentis eorumdem, Inſtrumento gratiæ pro conſimili pretio illa redimendi mediante, dummodo annualis Cenſus hujuſmodi Cenſualium decimam partem principalis recepti, ſeu pretii eorundem non excedat, inter ſe contrahendi, & emendi cum opportuna contrahentium ſecuritate, tuitione, & indemnitate, cum poteſtate vendentes perſonas, earumque proprietates, redditus, Jura, Juriſdictiones, Cenſus, ac omnia & ſingula mobilia, & immobilia bona obligandi, & obligari faciendi, ac etiam quaſcumque alias obligationes, & ſubmiſſiones cuicumque foro, nec non renunciationes, promiſſiones, ſtipulationes, pœnis, juramenti, & aliis cautionibus vallatas, & alia quæcumque, de quibus inter ementes, & vendentes hujuſmodi Cenſualia, conventum, & in pactum deductum fuerit, plenam licentiam, & liberam, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, concedimus facultatem: Decernentes, & declarantes, eoſdem incolas, habitatores Cenſualia hujuſmodi, modo præmiſſo, in Regnis ipſis Siciliæ citrà, & ultra Pharum, inter ſe liberè, ac licitè contrahere, ac vendere, &*

Digitized by Google

emere poſſe, neque propterea uſurariam pravitatem committere, dum modo aliàs, quàm ut præmittitur, quodlibet annuum Cenſuale decimam partem principalis recepti, ſeu pretii venditionis ipſi, non excedat, & penſionibus, ſeu annualitatibus illorum in ſortem non computatis, pro tali redemptione, præter principalem ſummam nihil aliud percipiatur ab Emptore, vel exhibeatur à venditore. Non obſtantibus, &c. Nulli ergo liceat, hanc paginam noſtræ concesſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli ſe noverit, incurſuram Datum Romæ anno 1452. pridie Kalendas Octobris Pontificatus noſtri anno VI.

3 Hactenus Bulla, in qua vides, rectè poſſe (ut faciunt Lupus, & Summa Corona *loc. cit.*) conditiones ab ea requiſitas ad quatuor revocari.

Prima eſt, ut Cenſus poſſit conſtitui, aut ſpecialiter ſuper re certa, aut generaliter ſuper omnibus bonis, addita etiam obligatione omnium bonorum mobilium, & immobilium, & etiam perſonæ, quæ vendit.

4 Secunda, ut poſſit eodem pretio redimi, ideſt extingui.

5 Tertia, ut annua Cenſus penſio non excedat decimam partem pretii, ideſt, ut Cenſus non conſtituatur plus, quàm ad rationem unius pro decem, ſeu, quod idem eſt, ad rationem decem pro centum.

6 Quarta, ut, ad majorem ſecuritatem Cenſus, poſſint pœnæ, & pacta apponi (utique, ut ſemper ſupponitur, nec injuſta, nec contra ſubſtantiam contractus) juxta arbitrium contrahentium; ut admirer Summam Coronam, qui poſtquam eſcripſit dictam Bullam (ubi clarè adeſt illud) pœnis, & aliis, &c. ait eſſe contra hanc Bullam, apponi pactum pœnale, ut bona incidant in commiſſum. Melius dixiſſet, ut nos ſuperius diximus, *c. 4. §. 4.* & iterùm dicimus *infr. hoc eodem c. 6. §. 8. n. 7.* non eſſe, ex ſe injuſtum, nam ſecus non conceſſiſſet Pontifex, ſed ex avaritia Emptoris poſſe facilè eſſe injuſtum, quando pœna non eſt moderata, vel tantum onus non aliundè compenſetur.

§. II. *Proponitur Bulla Gregorii XIII.*

1 GRegorius autem XIII. dum approbat prędictam Nicolai Bullam, vult, ut ſequentes conditiones obſerventur. Prima, ut tollantur abuſus contra Bullrm Nicolai V. fortè introducti.

2 Secunda, ut poſſit Cenſus redimi.

3 Tertia, ut in creatione Cenſus fiat mentio unius, aut plurium rerum cæterarum, & nominatarum; addi tamen poſſit generalis obligatio omnium bonorum.

Quam obligationem inducant prædictæ duæ Bullæ.

4 Inquires: Prædictæ intelligunturne etiam in foro conſcientiæ, ita ut contractus Cenſualis celebratus in utraque Sicilia ſine his conditionibus non ſolùm ſit irritus in foro externo, ſed etiam ſit irritus in foro interno?

Reſpondeo. Ita multi putant cum Bonac. *de contr. diſp. 3. q. 4. p. un. n. 45.* loquente de conditionibus Bullę Pii V. nam certè idem is diceret de conditionibus noſtris à Nicolao requiſitis. Hi enim tenent, omiſſionem ſolemnitatis, ſaltem non levis (nam de levibus diximus ſupra *c. 5. n. 27.*) reddere nullum contractum, etiam in ſe, unde etiam in conſcientia. Aliqui tamen probabiliter (uti id eſſe probabile idem Bonac. *ibid.* fatetur) affirmant, non eſſe irritum in foro conſcientiæ (niſi expreſsè irritum redditum à lege fuerit, ut in caſu dicendo infra §. 5.) in quo foro illæ ſolùm conditiones requiruntur, quas jure naturæ, ſeu ex natura contractus requiri dictum eſt in ſuperioribus, præſertim *c. 4.* initio, quamvis in foro externo præſumatur uſurarius contractus ex defectu cujuslibet conditionis ex prædictis, ſaltem non levis momenti. Immò Molina Salon. Nav. Salas *apud Bonac. in l. c.* aliique exiſtimant contractum non habendum eſſe Uſurarium, & nullum in quocunque foro ante ſententiam Judicis, modò celebratus fuerit, ſervatis conditionibus requiſitis ex natura contractus, & conſequenter poſſe ab Emptore perſeverari in contractu jam celebrato, abſq; onere computandi in ſortem penſiones acceptas, niſi à Judice condemnetur. Poſt quam condemnationem ſtare ſanè ſententiæ condemnatus debet; quia juſtæ ſententiæ ſemper eſt parendum.

5 Jam verò ſingulas conditiones Nicolai, & Gregorii percurramus; memineris tamen, etiam apud nos Siculos locum habere ea, quæ ſupra de Cenſu in genere tractata ſunt, & pertinent ad ipſam naturam contractus Cenſualis.

§. III. *Prima conditio Cenſus in Sicilia ſuper re, vel rebus.*

1 PRima conditio Nicolai eſt, ut Cenſus conſtituatur ſuper re certa, utique immobili & fructifera, vel generaliter ſuper omnibus bonis. Notas? Nicolaus V. dicit (*vel*) at Gregorius id reſtringit; vult enim, ut ſemper conſtituatur ſuper una re, vel pluribus certis, & nominatis (utique ut dictum eſt, immobilibus, & fructiferis) addita tamen generali omnium bonorum obligatione. Et certè in Regno noſtro Cenſus paſſim creantur hodie juxta hanc Gregorii conditionem, in qua ſola videtur differre conſtitutio Gregorii ab illa Nicolai Sed jam primam hanc conditionem quinque quæſtionibus illuſtremus.

Quid intelligatur nomine rei immobilis.

2 Quæres autem primò: Quid intelligatur nomine rei immobilis? Reſp. Prædia, Domus, & alia hujuſmodi ex natura ſua perpetua, immò ipſe Cenſus habetur pro re immobili. Undè licebit ſuper unum Cenſum conſtituere alium, etiam æqualem, ut docet Molina *d. 289. clauſ. 1.* Nav. *in commen. de Uſ. n. 87.* aliique, ſicuti de facto conſtituitur Cenſus ſuper alios Cenſus, Jura, & redditus Principum, & Civitatum, ut etiam ſuper Gabellas, officia perpetua, &c.

3 Adverte tamen, Cenſum, ſuper quem alius Cenſus imponitur, debere ex ſe eſſe irredimibilem, aliter poſterior Cenſus, priore pereunte, periret; nam propterea (ſaltem ad hunc effectum) inter mobilia reputatur redditus non perpetuus à Gloſſa, *in Extrav. ad Condit. V. Mobilibus* Bald *in l. Hæ ædili §. 15. Illud C. de ſec. nup.* Tiraq. *de retractu p. 1. §. 4. n. 119* aliique. Putat nihilominus Leſſ. *l. c. c. 22. d. 12. n. 77.* poſſe collocari Cenſum ſuper Cenſum redimibilem, quando qui in primo Cenſu Cenſum ſecundum fundavit, eſſet paratus (addo, & legitimè ſe obligaret) pereunte primo Cenſu, in alia re fundare ſecundum.

An ſatis ſit ſuper omnibus bonis? Ubi de infectione bonorum illius, qui poſſidet rem ſubjectam Cenſui.

4 Quæres Secundò, an Siculis liceat nunc fundare Cenſum generatim in omnibus bonis, nullum certum exprimendo? Siculis dico, nam ſcio, ſecluſa lege, licitum eſſe, ut vult Farin. *l. 1. Deciſ. 10. n. 1.* Tol. *5. c. 45. n. 3.* patetque ex Bulla Nicolai V. in qua id conceditur, ut vidimus, quod certè non conceſſiſſet, ſi id ex natura ſua eſſet illicitum. Sed quia Gregorius XIII. ut modò vidiſti, id prohibuit Siculis, ideò de ipſis hæc quæſtio procedit.

5 Reſpondeo. Quamvis ante Bullam Greg. XIII. fuerit id Sicolis licitum; tamen poſt illam non licet pro foro externo. Patet ex voluntate expreſſa Gr gorii, ut notavi dicto *n. 3.* Sicuti etiã, nec licebit, ubi eſt recepta Pii V. Bulla, ut patet ex ſecũda conditione ejuſdem Bullæ allatæ *c. 5.* Dixi (pro foro externo) Nã pro interno, *dixi C. eod. §. 1. n. 4.*

Illud autem emolumentum eſt, quando ponitur Cenſus in una re certa, & ſimul in aliis Venditoris bonis, ut quamvis pereat res nominata, non tamen pereat Cenſus, quia jam penſio debebitur ſuper cœteris Venditoris bonis.

6 Notandum inſuper, eſſe latum diſcrimen inter obligationem, quæ in Cenſu fit ſuper re certa, & illam, quæ fit ſuper omnibus bonis in confuſo: quod ſic breviter declarat de Lugo *d. 32. de Juſt. 33. & 34.* Cùm dictum ſit, rem hypothecæ ſubjectam deferre ſecum ſemper onus illud, & obligationem realem; hinc fit, ut ad quemcunq; poſſeſſorem tranſierit, poſſit Creditor debitum ex illa exigere: non poteſt tamen ex jure novo, etiam in hypotheca expreſſa, agere Creditor adversùs tertium poſſeſſorem, niſi præcedente excuſſione in bonis debitoris, & fidejuſſorum, & eorum hæredum, ut habetur *in Auth. de fidejuſſoribus, §. Sed neque & paulò poſt.* Doctrina hæc non procedit in feudo, ſuper quo Cenſus aliquis impoſitus eſt; hoc enim, ſi vendatur, vel alienetur, defert ita ſecum onus illud, ut non debeat priùs à Venditore Cenſus peti redditus, ſed immediatè ab ipſo Tertiò poſſeſſore. Neque enim illa eſt propriè hypotheca, de qua agimus, ſed eſt venditio partialis dominii utilis illius feudi, ut explicavimus agentes de Cenſibus (ego id dixi ſuperiùs *c. 2. §. 3. n. 1.*) Aliud verò eſſet de bonis aliis, quæ hypotheca generali obligata ſunt pro ſecuritate Cenſus; hęc enim ſi tranſeant ad tertium poſſeſſorem, non debet illũ obligare ad ſolvendum, niſi facta priùs excuſſione prædictæ, quia illa non ſunt vendita, ſed ſolùm hypothecata. Hæc de Lugo; ſanè præſciodendo à pacto (quod certè apud nos apponi in ejuſmodi contractibus Cenſualibus ſolet) puta, *Ne ſpecialitas generalitati deroget, vel contrà.*

Infectio bonorum poſſidentis prædium ſubjectum Cenſui.

7 Jam verò hic, ubi agimus de obligatione omnium bonorum, opportunum erit, diſcutere ſolemnem illrm praxim in Sicilia, qua ſi tu emas v. g. prædium, in quo ab aliquo Tertiò fundatus eſt Cenſus pro Franciſco, v. g. & ſuis hæredibus, non ſolùm debeas Franciſco, vel hęredibus penſionem ex fructibus talis prædii, ſed dum illud poſſides, debes ſolvere etiam ex fructibus aliorum omnium bonorum tuorum, quæ veluti inficiuntur ex conſortio poſſeſſionis illius prædii ſubjecti Cenſui. Id quod, an ſolidum habeat fundamentum, cũ Cenſus Realis ex natura ſua ſolùm debeatur ex fructibus in rei in fundatione Cenſus obligatæ, dubitabant aliqui ex noſtris Theologis; non enim videbant, cur dictus poſſeſſor deberet ſubire tantum onus infectionis prędictę.

8 Verùm hoc eſſe ita diſpoſitum ab Alphonſo I. Rege, qui Nicolai V. Bullam impetravit, certum eſt, ut mox ex ejus Pragmatica videbimus. Unde & ex dicta auctoritate Regis, & ex conſuetudine tam antiqua, ſtyloque noſtræ Curiæ tam firmo, non apparet, cur Theologus dubitare adhuc poſſit de Juſtitia hujus infectionis, quę inducta à Rege meritò fuit ob ſecuritatem majorem Emptoris Cenſus. Nec tamen dicas, id eſſe pactum nimis grave contra Venditorem Cenſus, ſeu contra eos, qui unquam rem ſubjectam Cenſui poſſidebunt. Ne dicas, inquam, nam propterea Pontifex conceſſit, ut Cenſus poſſit fundari ad rationem decem pro centum; judicavit enim pro illa ſua ætate ſic compenſari poſſe ejuſmodi in-

Digitized by Google

infectionis onus, quod, ſaltem in confuſo, prævidebat apponendum à Siculis, dum oneroſa pacta, quæ ipſi vellent, apponi poſſe conceſſit, fortaſsè etiam hoc infectionis onus Pontifici à Miniſtris Alphonſi ſignificatum fuit: pro noſtra autem ætate Dominus Rex voluit, ut fundaretur non plus, quàm ad rationem quinque pro centum, quia meritò judicavit, prædictum tantùm onus, & cœtera alia ſic ſatis, ſuperque compenſari, ut latiùs dicam mox infra §.5.*à nu.2.*

Verba autem Alphonſi Regis loco ſupra citato inter Pragmaticas hujus Regni hæc ſunt: Hac edictali lege perpetuò valitura ſancimus hujuſmodi Cenſualium Contractus, ſeu inſtrumenta tanquam res judicatas nulla appellatione, ſeu provocatione ſuſpenſas, promptam, ac paratam executionem habere, & non ſolùm contra perſonas, & res, & bona illorum, qui originaliter Cenſualia hujuſmodi vendiderint, nec non eorum, fidejuſſorum, hæredum, ſeu univerſalium ſucceſſorum, ſed etiam abſque aliqua bonorum principalis debitoris diſcuſſione contra perſonas, & bona quorumcumque ſingularium detentorum, rerum, jurium, vel bonorum, ſub quibus Cenſualia ipſa fuerint ſpecialiter onerata, quamdiù apud eos illorum detentio fuerit, &c.

Remedium, quo vitetur dicta bonorum infectio.

9 Denique hìc non eſt omittenda explicatio cujuſdam artificii, quo, ne ſua bona dicto modo inficiantur, negotiatores aliqui diligenter utuntur, quando in noſtro Regno emunt aliquod immobile, de quo ſciunt, vel dubitant, an conſtitutus ſuper illud fuerit alius Cenſus; nam curant, ut famulus, vel ancilla, vel quicumque fidelis amicus, qui nulla bona alia habeat, emat prædium illud cum ipſius ejuſdem negotiatoris pecuniis; ſic enim nulla bona inficiuntur, non negotiatoris, quia exterius non apparet, hunc emiſſe prædium illud Cenſui ſubjectum: neque bona famuli, vel amici; quia, ut dictum eſt, nulla bona is poſſidet, quæ infici queant. Negotiator verò liberè gaudebit illo prædio per ſubmiſſas illas perſonas empto, à quibus moleſtiam nullam ſibi unquam inferendam certò ſcit. Quæret igitur aliquis, an hoc artificio uti ſine injuſtitia, vel peccato poſſimus.

10 Reſpondeo, præciſa falſitate Juramenti, quæ poſſet in hoc contractu Emptionis intermiſceri, cui tamen per regulas de Juramento æquivoco poſſet occurri, puto, te, hoc ſtratagemate uti licitè poſſe. Tum quia video, etiam timoratos illo uti ſolere. Tum, quia uteris Jure tuo, dum illud emis ſub alterius nomine, quod prohibitum ea ſe non eſt. Adde, id aliud non eſſe, niſi fugere damnum proprium. Neque dici poteſt; ſic damnum alteri inferri, non, inquam, id poteſt dici; nam ego non obligor melioris conditionis facere penſionem illius Cenſuiſtæ & ex alia parte non fit pejoris conditionis Cenſus ex meo hoc ſtratagemate, ſed remanet in ſua conditione, in qua erat anteà, ideſt antequam ego per intermediam illam perſonam bonum illud immobile acquirerem.

An poſſit imponi Cenſus ſuper pluribus bonis, quæ ſeparatim non ſufficerent?

11 Quæres tertiò. Si unam rem ſufficientem penſioni vendendæ non habeam, habeam verò tres, vel quatuor, quæ ſimul acceptæ ſufficiant, poſſumne ſuper has conſtituere Cenſum?

Reſpondeo, affirmativè cum Mol. *d.*359.*clauſ.*1. modò eæ certæ ſint, & nominentur à Venditore. Ratio eſt, quia per æquivalentiam, illæ res conſtituunt unum quid, & perindè eſt, ac ſi conſtituatur ſuper unum ſufficiens.

12 Ex dictis tamen ſequitur, ut pereunte uno ex his, pereat (ſi nihil aliud addatur) pro rata, penſio. Et patet, quia ſupponimus, cœteras res non eſſe ſufficientes: quare tunc perinde eſſet, ac ſi prædium v.g. ſufficiens, ſuper quo penſio impoſita fuit, periret ex parte. Dixi (ſi nihil aliud addatur) quia, quando ſolet addi aliud pactum, ſive pignus, ſive aſſecuratio, quæ aliundè compenſetur, non eſt mirum, ſi ſolvatur penſio tota, ut ex ſupradictis patet.

Si duo Cenſus ſuper una re impoſiti inveniantur, quis ſolvendus?

13 Quæres Quartò, Quando ſuper eadem re conſtitutus eſt duplex Cenſus à duobus Emptoribus, quiſnam eorum ſolvendus eſt, ſi fructus non ſufficiunt pro utroque?

Reſpondeo, non ſolvendum pro rata, ſed ſolvendum Cenſum, qui priùs fuit impoſitus ſuper illa re, quem Juriſperiti vocare ſolent Anteriorem, nam hic maximè valet regula Juris: *Qui prior eſt tempore, potior eſt jure.* Et ratio manifeſta eſt, quia primus Cenſuiſta jam habuit obligatum totum prædium, quoad omnes fructus, & ſic evaſit Dominus illius Juris, ſtatim ac emit Cenſum. Ergo, ſi pro ſecundo nihil remanet fructuum, nihil pro ſecundo remanebit penſionis, in quod damnum ne fœdè impingant, ſanè per ſummam diligentiam cavere ſolent accurati Cenſuum Emptores.

14 Contra, ſi res, ſupra quam inſtituitur Cenſus, dividatur in plures hæredes, vel per partes pluribus extraneis dividatur, poteritne Cenſuiſta, qui eſt Dominus Cenſus totam ſuam penſionem à qualibet parte ſufficienti, (ut præciſo pacto, ſupponere debemus) exigere, an à ſingulis pro rata?

Reſpondeo, poſſe totam à qualibet parte, & ita uſu receptum eſſe, docet Leſſ. *l.*3.*c.*22. quicquid dicat Bonac. *d.*3.*de contr.q.*4.*unic.n.*38.*V. Quartò* de Lugo *d.*27. *de Juſt.n.*6. *& n.*106. Ratio eſt, quia illa diviſio non facit Dominum cenſus pejoris conditionis. Si ergo ante diviſionem poterat ex quacumq; parte prædii ſufficienter penſionem ſuam exigere, immò & in illa totum cenſum fundare, ſic poſt illam diviſionem. Et profectò quiſnam emere Cenſus vellet cum adeò frequenti periculo, ut ſua penſio dividenda eſſet in minutiſſimas partes, & conſequenter cum ſumma moleſtia eam exigendi?

An conſtitui poſſit Cenſus ſuper re Feudali, vel Emphyteutica, vel Dotali, vel vinculata?

15 Quæres Quintò, an ſuper his poſſit conſtitui Cenſus? Reſp. certum eſt, non poſſe. Ratio in feudo præter cęteras, eſt, quia ejus dominium directum eſt apud Dominum feudi; cum ergo, Feudatario delinquente, feudum liberè redire abſolutè debeat ad Dominum, emptor Cenſus amitteret ſuum cenſum, atque adeò damnum pateretur.

16 Idem eſt in re emphyteutica. Nam cum ejus Dominus directus ſit Proprietarius, ea non poteſt alienari, *l.*2. *de Jure emph.* nec alteri obligari ſine conſenſu Domini.

17 Quod dictum eſt de re emphyteutica, dici etiam debet de re dotali, quæ ſine conſenſu uxoris obligari non poteſt, immò alicubi, ut in noſtro Regno, ne cum ejus quidē conſenſu, conſtante Matrimonio.

18 Idem denique dic de re vinculo aliquo alteri obſtricta, quia, cùm libera debeat res hæc pervenire ad illum alterum, ſanè cum damno Emptoris penſio diſſolveretur. Debent igitur bona, in quibus conſtitui poteſt Cenſus, eſſe ſub vero, & libero dominio Vendentis cenſum, ſeu, ut loqui ſolemus, ſub dominio Subjugantis, quæ bona à Juriſtis vocari ſolent Burgenſatica. Qui ſecus ergo fecerit, decipiet Emptorem, atque adeò peccabit, & ad reſtitutionem obligabitur.

An bona fides faciat, ut poſſis exigere penſionem ex contractu Cenſus invalido?

19 Petes, ſi emptor bona fide emit Cenſum conſtitutum in re aliena, vel vinculo aliquo obnoxia, idque ipſe Emptor, vel ipſius hæres ignoret, poteſt ne licitè, & ſine injuſtitia exigere penſionem?

Reſpondeo. Dum ignorat, poſſe, non eſt dubium; non ſolùm ex conſcientia, qua ipſe putat, rem non eſſe alienam, ſed etiam, quia illas penſiones accipit ſibi, ut debitas ex vi contractus Cenſualis. At cùm idem Emptor, vel ejus Succeſſor compererit, illam rem eſſe alienam, non poterit recipere penſionem, ut habet Mol. *d.*394. Nav. *in comment. de Cenſibus, n.*118. Leſſ. *lib.*2.*c.*22.*nu.*19. aliique. Ratio eſt, quia tunc dum cognoſcit rem illam eſſe alienam, cognoſcit etiam, ſibi nullum eſſe Jus in fructus alienæ rei nulliter ipſi à non Dominò venditum. Poſſe tamen ab Emptore cogi Venditorem ad reddendum pretium, & ad cœtera damna reſtituenda, vel ad conſtituendum Cenſum ſuper alia re propria, certum eſt. Quod ſi clarè non apparet, ſed ſub dubitatione, quæ factis diligentiis tolli non poſſit, rem eſſe alienam, pergat Cenſuiſta ad ſuas penſiones exigendas, quia tunc ipſi favet poſſeſſio.

20 Sed iterùm petes, & primò quidem. Ad quid obligabitur Cenſuiſta, ſi poſtquam clarè cognovit, cenſum impoſitum fuiſſe ſuper re aliena, inveniatur apud ſe habere ipſam individuam pecuniam, quam pro ſuis penſionibus habuit, ſeu exegit tempore bonæ fidei, vel inveniatur eſſe in illa factus locupletior? nam, ſi nihil habet, nec factus eſt in aliquo locupletior, quia v.g. latiùs vixit, ad nihil teneri ex regulis generalibus reſtitutionis tractantibus de Reſtitutione ex re accepta, vel modicè doctus non ignorat. Secundò autem circa id ipſum petes. Quid erit obligationis, ſi hanc pecuniam individuam, vel id, in quo factus eſt ditior exegit cenſuiſta bona fide ab aliquo tertio, in cujus poſſeſſione fortè res invenitur, nec talis poſſidens particeps fuit doli Venditoris cenſus.

21 Ad utramque petitionem Reſpondeo; ex iiſdem principiis univerſalibus de Reſtitutione colligi, in utroque hoc caſu abſolutè obligari ejuſmodi cenſuiſtam ad reſtituendum id, quod invenitur habere. Si enim ex contractu nullo illam pecuniam habet, certè alienam rem habet, atque adeò reſtituendam.

22 Adeſt tamen differentia inter utrumque caſum valdè notanda, nam in priore potes tu cenſuiſta tantam pecuniam retinere (ſi te per culpam decepit venditor cenſus, vendendo tibi rem alienam) quanta ſufficit ad damnum tibi factum reſarciendum, ſive ſit ipſum Capitale, ſive damnum emergens, ſive lucrum ceſſans, ſive quodcumque aliud intereſſe, taxandum Judicio viri experti. At in poſteriori caſu (quantum eſt ex hoc capite) non potes idem prætendere, quia nullam culpam commiſit tertius: Cùm enim ipſe cenſum non fundaverit; pecuniam nullam à te, vel à tuis majoribus per fraudem habuit, quam reſtituere teneatur.

23 Dixi (quantum eſt ex hoc capite) nam ſi propter onus impoſiti cenſus aliquis tertius minùs à primo cenſus Fundatore, ſeu Venditore emiſſet prædium illi cenſui ſubjectum, unde ipſe tertius aliquid deberet ipſi Fundatori, poſſes tu, modo dicto deceptus, ſequeſtrare pro re id, quod dictus tertius ei Fundatori debet, juxta Regulas univerſales, quibus Creditor poteſt ſui debitoris credita, ut ſibi ſatiſfaciat, occupare.

§. LV. *Secunda conditio Cenſus in Sicilia*,

Ut redimi is poſſit, & quidem eodem pretio.

1 OLim ſolebat apponi pactum, ut Cenſus redimeretur majori pretio, quàm fuerit venditũ: id Pontifex in hac clauſula omnino prohibet. Quare etiam ſi ſuſtineri poſſet, illud pactum fuiſſe ex ſe licitum (quod tamen puto ſuſtineri non poſſe) tamen hodie jam ex Pontificis hac prohibitione id ampliùs licitum non eſt.

2 Illud quæri poſſet, An licitè ponatur pactum à Siculis (ut certè poni non raro conſuevit) ut, quando Venditor velit redimere, ſeu extinguere Cenſum, teneatur totum pretium integrè ſolvere, & Reſpondeo, licitè poni. Ratio eſt, quia id nec prohibetur à Pontifice, nec eſt contra naturam contractus. Immò juxta ipſius naturam eſt. Ut nimirum, ſicuti venditus eſt Cenſus integro ſoluto pretio, ita eodem integro extinguatur, vel redimatur. Vide, quæ dixi c. 4 §. 6.

De Redemptione Cenſus animo faciendi fructus ſuos.

3 Jam verò explicationem magis diſtinctam dictæ Redemptionis Cenſus hìc afferamus, quam reluitionem à verbo luere (quod ex vocabulario Juris ſignificat liberare) noſtrates appellant; per hanc enim à Debitore Cenſus liberantur; ſeu, ut etiam loquimur, affrancantur bona Cenſibus ſubjecta. Et certe ejuſmodi Debitor, qui illud Jus luendi habet, vel eſt ipſe primus Venditor Cenſus, vel ejus hæres, vel quicunque tertius, ad quem ſive pervenerunt prædicta bona, ſive ejus intereſt affrancatio.

4 Reſpondeo, hoc dictum, *Debitor poteſt redimere Cenſum*: duplicem habere ſignificationem poteſt. Primò, hanc. Debitor quicumq; dando integrum pretium, id eſt Capitale, & ſolutis penſionibus decurſis, poteſt liberare ſuum prædium, Cenſumque extinguere. Secundò, hanc: Debitor, qui ſolet eſſe Tertius, qui bona prædicta poſſideat, dando dictum integrum pretium, ſolutiſque decurſis penſionibus, poteſt ſibi emere prædictum cenſum, ſeu Jus ad fructus dicti prædii, ita, ut Debitor hic faciat fructus illos deinceps ſuos pro caſu moleſtiæ, quam aliquis fortè inferret contra poſſeſſionem ejuſdem prędii. Vides diſcrimen? In priore ſignificatione extinguitur, ceſſatque omninò cenſus, atque adeò Redemptio eſt extinctiva cenſus: at in poſteriori non extinguitur cenſus, ſed Redemptio eſt translativa Juris cenſus; transfert enim Jus percipiendi conſequentes penſiones in ipſum, qui erat anteà Debitor, quique nunc redimit, uſurus illo Jure pro tempore dictæ moleſtiæ.

His igitur ad explicationem terminorum poſitis, difficultas eſt, an creditor licitè poſſit, & an etiam obligetur revendere eum dicta ceſſione translativa, quam ſecundo loco explicuimus, quoties Debitor ille, ſeu Tertius poſſeſſor rei ſubjugatę offert capitale cum decurſis? Nam, quòd obligetur extinguere cenſum, eo modo, quo explicuimus primo loco, res eſt certa, & diſputatione nõ indiget. Loquamur prius de poteſtate breviter, tum aliquanto latius de obligatione, De quibus legi poſſunt Amatus *reſ. 7. à n. 29.* Roder. *de an. red. l. 2. q. 16.* Pont. *conſ. 87. l. 1.* Felician. *de Cenſ. l. 4. c. ult.* Maſtrill. *de Cenſ. q. 5.* Giurba *deciſ. 87.* aliique.

5 Quoad prius. Res eſt certa, Creditorem, ſeu Dominum cenſuа, ſi velit, poſſe licitè cenſum revendere debitori, ſeu cuicumque poſſeſſori prædii ſubjecti cenſui transferendo in illum jura omnia ſua, immò etiam cuicumque alteri, cui fortè Debitor cenſus conceſſit Jus luendi, quod ipſe Debitor habebat. Ratio eſt manifeſta, quia quilibet poteſt jura ſua alteri cedere, quando nihil obſtat in oppoſitum, ut certè nihil hic obſtat, & ſanè quotidiana praxis oſtendit id eſſe licitum, cùm frequentiſſimè ejuſmodi Revenditiones translativæ jurium in noſtro Regno celebrentur.

6 Quoad poſterius, in quo conſiſtit præſens, & quidem gravis difficultas. Dico, obligari Creditorem revendere Cenſum Debitori, ſeu Ceſſionario, idque cum prædicta ceſſione, ſeu translatione juris: quod eſt dicere, ejuſmodi revenditionem translativam juris eſſe neceſſariam, nec ſolùm voluntariam. Probatur duobus præſertim argumentis, alterum dicitur ab æquitate, alterum à rigoroſa Juſtitia.

7 Nam Primò, celebre axioma in moralibus eſt, ut *illud quod tibi non nocet, & alteri prodeſt faciendum ſit*. Quod principium habetur *ex l. In Creditore, ff. de evictionibus*, ibi: *Cui non æquum videbitur, vel hoc ſaltem conſequi, quod ſine diſpendio Creditoris factum eſt*. Sed ejuſmodi revenditio translativa, ut videtur *n. 3. & 4* ex una parte non nocet creditori, quia ſemper apponitur, ſeu apponi intelligitur illa clauſula, *Dummodo contra ipſum ea ceſſio non retorqueat*, & ex alia, prodeſt Debitori deponenti pretium: ergo ex æquitate facienda eſt.

8 Dices, ſi ſolùm ex æquitate eſt facienda, non obligabitur creditor ei acquieſcere, niſi ex congruitate, Id enim ſolùm importat ęquitas, ut ea diſtinguatur à Juſtitia.

9 Reſpondeo, aliqui, ut huic inſtantiæ ſatisfaciant, recurrunt ad illud aliud principium in Jure, *Paria ſunt compelli, & poſſe compelli*. Quare aſſerunt, in hoc caſu adeſſe obligationem, etiam ante mandatum Judicis, quamvis ſolùm conſideremus prædictam æquitatem, quia ad obligationem inducendam ſatis eſt, quòd ex mandato Judicis poſſit Creditor compelli. Animo non ſedet hæc reſponſio, quia non ſemper compelli, & poſſe compelli, paria ſunt: ad multa enim poſt ſententiam Judicis aliquis obligatur, ad quæ non obligatur anteà, adeòque compelli anteà non poteſt, v. g. non obligatur quis ante ſententiam ſolvere pęnam, reſtituere rem litigioſam, ſe poſſeſſione ſpoliare, quando ratio contra ipſum luce clarior non apparet, &c. quæ tamen obligabitur facere poſt ſententiam.

Reſpondeo igitur, hoc primum argumentum, niſi addatur id, quod mox proferam *n. 10.* non eſſe valdè efficax ante ſententiam Judicis, eſſe ſolùm efficax poſt Judicis mandatum, quia ſententiæ latæ à Judice ſecundùm æquitatem judicante eſt omnino parendum, quia etiam ſic juſta eſt. Addamus ergo id, quod efficaciter intentum noſtrum probat.

10 Nam Secundò, ex vi rigoroſæ Juſtitiæ ſic probatur noſtra concluſio. Certum, & infallibile principium eſt *pacta juſta eſſe ſervanda*; ſed in fundatione Cenſus adeſt pactum, ut Emptor, ſeu Dominus Cẽſus obligetur revendere cum prædicta translatione juris; ergo, &c.

11 Minor, in qua hæret vis argumenti, probatur. Primò, quia contractum præſertim bonæ fidei init cum aliquo, qualis certe eſt contractus, de quo agimus; cenſus enim, ut notat de Lugo, *l. 27. de Juſt. ipſo initio* eſt ſpecies venditionis, & emptionis, quę eſt contractus bonæ fidei; qui, inquam, contractum bonæ fidei init cum aliquo, ſe implicitè obligat ad ſervanda ea omnia, quæ ex æquitate in eo contractu continentur; ſed in contractu creationis cenſus imbibitur æquitas ad translationem illam jurium, ut diximus *n. 7.* ergo ad illam æquitatem ſervandam ſe obligavit Creditor.

12 Eadem Minor probatur Secundò, quia in limine fundationis Cenſus juxta formam Bullæ Nicolai V. celebrati, ponitur hęc clauſula *cum poteſtate redimendi, &c.* Immò, etiam ſi ea nõ explicitè poneretur, adhuc, intelligeretur implicitè adjecta, quia in Sicilia ſemper ſupponitur fundari cenſus in forma dictæ Bullæ. Subſumo: ſed hoc verbũ (*redimere*) nõ ſignificat ſolùm extinctionem cenſus, & ſolam affrancationem prędii, ſed verò etiam novã emptionem rei (quę hic nõ eſt, niſi emptio ipſius cenſus, ſeu juris ad fructus ex eo prædio percipiendos) ergo cùm pactum in ipſa fundatione cenſus poſitum, & à Pontifice requiſitum ſit, ut Debitor poſſit quandocunque voluerit, & ſibi utile erit, redimere cenſum, ſanè creditor revendere debebit modo dicto, nec ſine injuſtitia ex non obſervato pacto, immò, nec ſine inobedientia contra Pontificis pręſcriptum negare id ullo modo poſſet.

13 Si Bulla diceret *Cum poteſtate redimendi prædium*, ſenſus fortaſſe poſſet eſſe, cum poteſtate liberandi, ſeu affrancandi prædium. (Sicuti dicimus redimere Servum, & redimere Captivum ab eo, qui eos in poteſtate habet, id eſt liberare ſervum, ſeu ejus ſervitutem extinguere) & tunc, ſaltem clarè, non appareret, niſi pactũ merè illum Cenſum extinguendi. At cùm Bulla dicat *Cum poteſtate redimendi Cenſualia* (ſic appellat Pontifex priſco illo more cenſus) non poteſt eſſe ſenſus, niſi quem nos contendimus, ideſt cum poteſtate emendi ipſum cenſum per translationem juris in ſe. Patet, quia non poteſt intelligi, quod quis emat cenſum, & non conſequenter, immò & nõ eo ipſo emat, ſeu recipiat jus ad percipiendos fructus prędicti cenſus, adeòque cum translatione juris in ſe. Profectò hujuſmodi eſt ſenſus in ſimilibus locutionibus; Cùm enim dicimus, *redimere domum*, ſenſus eſt, Domum ab alio occupatam iterùm pretio dato recipere, & Jus in ipſam reaſſumere; Et cum dicimus *redimere hæreditatem*, ſenſus eſt, venditam hæreditatem iterùm recipere, iterùm Jus in ipſam aſſumere; quæ ſunt, vel parum literatis cognita *apud Calepinum V. Redimo*.

Dixi (cum Bulla dicat, &c.) ejus enim verba hæc ſignatè ſunt.
„ *Concedimus Siculis, hujuſmodi Cenſualia conſtitui ſuper rebus,*
„ *& proprietatibus, ac facultatibus earundem, instrumento gratiæ*
„ *pro conſimili pretio illa redimendi*.

Vides Tu (illa redimendi) poſſe referri, ad Cenſualia, ut ego contendo? dixit enim (illa) non (illas) & poſſe utcunque referri ad res, & proprietates, ideſt ſub genere neutro, ad bona, & prædia, ut contendere adverſarius (licet præter ordinarium loquendi modum) poſſet. Sed tamen ego aſſero, meam interpretationem eſſe præferendam. Ratio eſt, tum quia dicit (illa) ut jam notaſti, nõ (illas) tum quia cùm hoc pactum à Pontifice requiratur in favorem ipſius Venditoris Cenſus, ut in ſuperioribus vidimus, illud interpretari oportet quanto magis illi favet, maximè in re, à qua in nihilo noceri Emptorem, qui nunc eſt revenditor, diximus *n. 4.*

14 Atque hinc collige minus rectè loqui illos, qui cum Roderico, *de ann. reddit. l. 2. q. 16.* (quamvis nobiſcum is ſentiat) in reliquis; negant tamen in creatione prima cenſus adeſſe hoc pactum: minus, inquam, rectè loqui, nam illi, nec conſiderarunt implicitum pactum ſervandæ æquitatis, quod diximus *n. 9.* nec advertunt illud, *Cum poteſtate illa redimendi*; rationabilius referri ad Cenſualia, ut modo dictum eſt.

15 Confirmatur. Primò, ex praxi, quam teſtantur Joſeph Carleval. *T. 2 de Judic. l. 1. T. 3. diſp. ult.* & Arias de Meſa *l. 1. Reſol. c. 22.* adeſſe in Sicilia, & Neapoli, qua Debitor cedit, vel Donat Jus ſuum luendi cenſum, & Ceſſionarius, vel Donatarius, depoſito pretio, cogit Dominum cenſus ad revenditionem animo faciendi fructus ſuos, in quo caſu hic acquirit cenſum cum eadem anterioritate, qua primus Creditor fruebatur. Si ergo Ceſſionarius, ſeu Donatarius primi Debitoris poteſt cogere ad prædicta primum Creditorem cenſus, cur idem non poterit ipſe Debitor, qui cenſum vendidit, vel ejus hæredes, ſi eorum intereſt?

16 Con-

Digitized by Google

16 Confirmatur ſecundò, quia clauſulam hanc poteſtatis redimendi poſitam in contractu erectionis cenſus, ita debere explicari de ſtylo Notariorum, ut importet obligationem in revendente, ad cedenda Jura cenſus, quando ea poſtulat: is, qui reluit, teſtati ſunt in quodam caſu occurrenti aliqui Notarii non ignobiles, à quodam Patre Noſtræ Societatis, qui id mihi retulit, de hac re conſulti.

DUBIUM INCIDENS.

An Eccleſia obligetur revendere Cenſum cum prædicta ceſſione tranſlativa Jurium?

17 Nec obligari Eccleſiam, nec ſine Pontificis facultate poſſe validè, quia illegitimè alienaret bona Eccleſiaſtica, contendit P. Tancr. *in 9. mor. to. 1. tr. 2. d. 1* 09.

Nihilominus aſſero, & validè poſſe, & obligari. Ratio eſt duplex. Primò, quia Eccleſia non facit contra prohibitionem non alienandi bona, quando alienat ex neceſſitate, & non ex voluntate, ſed in caſu, de quo agimus, alienat ex neceſſitate, & non, &c. ergo, &c.

Major patet, quia quoties in Jure prohibetur alienatio, non venit neceſſaria, ſed tantùm voluntaria, & meritò, quia Pontifices noluerunt per prohibitionem præjudicare Juri aliorum, nam propterea, ita paſſim firmant Doctores, Bordonius *to. 1. reſol. 17. de alienat. rerum Eccl. n. 6.* id probans *ex l. Alienat. ff. Famil. Erciſc. & to. 3. contr. 26. n. 80.* allegans alias leg. Rotam Romanam, Surdum, alioſq; plures; item eidem ſequens refert Tiraq. *de retract.* § 1. Gloſſa 14. *nu.* 11. & plures denique Arias de Meſa *l. 3. c. 26. n.* 21. aliique.

18 Minor autem probatur evidenter ex dictis *à nu.* 8. ubi oſtendimus, ejuſmodi revenditionem tranſlativam Juris eſſe neceſſariam ex æquitate, & ex Juſtitia juxta requiſita à Summo Pontifice: ut etiam hinc poſſimus contendere pro dicta revenditione adeſſe jam Pontificis conceſſionem. Lege Bonac. *de Alien. Bon. Eccleſ. q. unic. p. 2. nu.* 10. qui inde in ſimili exiſtimat, Retrovenditionem non eſſe alienationem vetitam Eccleſiaſticis, quando pactum retrovendendi poſitum eſt in prima venditione, quia tunc retrovenditio non eſt novus contractus alienationis, ſed eſt impletio contractus prioris. Certè ſimillimus eſt, ne dicam idem, caſus noſter.

19 Secunda ratio noſtræ aſſertionis ducitur ex eo, quòd Eccleſia obligatur acceptare pretium ſibi oblatum, unde extinguatur cenſus; Id, quod omnes ſine controverſia fatemur. Jam hinc ſequitur, quòd ſi ipſa cedat prædicta jura, nihil gravetur, nihil de ſuo amittat, nihil damni patiatur. Jam enim ipſa, extincto cenſu, quem tamen extinguere obligatur, nihil ampliùs habet, quod amittat, ſeu in quo graveetur. Si ergo in nihilo gravatur, ſequitur rurſus, ut non prohibeatur ea jura cedere. Probatur ſequela, quia ab illa alienatione prohibetur Eccleſia abſtinere, quæ ipſam gravat, ut habet Bordonius *to. 2. reſ. 61. q. 4. & alibi*, & quidem jure, ſi enim ipſam non gravat, fruſtranea eſſet prohibitio, & imprudenter, immò invidenter Pontifex ſe gereret, ſi vellet, ut alteri denegaretur, quòd ſine Eccleſiæ gravamine concedi poſſet.

20 Confirmatur primò noſtra aſſertio: quia ex præhabita conſideratione hæc noſtra Jurium ceſſio non eſt vocanda, nec cenſenda alienatio, niſi valdè æquivocè, & impropriè: nam alienatio in re noſtra eſt diſtractio alicujus boni ab Eccleſia, ſed hæc noſtra juris ceſſio nihil boni diſtrahit, ſeu tollit ab Eccleſia ut dictum eſt, ergo, &c.

21 Confirmatur ſecundò, ex eodem Bordonio *to. 3. contr. 26. q. 2. num. 5.* qui cùm illud (*redimere poteſt*) poſitum in contractibus cenſuum, intelligat non de extinctione duntaxat, ſed de venditione cum tranſlatione juris, ita pro nobis docet; *Cenſus*, inquit, *habet hoc ſpeciale, quod redimi poteſt: non obſtante quavis longiſſima, & immemorabili temporis præſcriptione, & quis habet jus illud exigendi, licèt ſit Eccleſia, tenetur illud vendere, ſine aliqua Juris ſolemnitate requiſita in Alienatione rerum Eccleſiaſticarum.* Hæc ille. Notas? Vendere, dixit, non extinguere. Notas iterùm? Vendere Jus exigendi, dixit, quo profectò clara eſt aſſertio noſtra.

22 Et vide in conſequentiam contrariæ opinionis; ea enim concedit, poſſe ad prædictam Juris ceſſionem compelli Laicum, at negat poſſe cogi Eccleſiam, Manifeſta inconſequentia. Si enim ideò Laicus cogitur, quia ſive ex æquitate, ſive ex Juſtitia obligatur, certè ex eadem æquitate, & Juſtitia obligatur Eccleſia. Nam & Eccleſia pari modo ſubditur legi æquitatis, & Juſtitiæ, ac ſubditur Laicus, ſicuti pari modo eſt Domina Cenſus cum iiſdem gravaminibus, & pactis cum quibus eſt Laicus. Et ſanè mirum eſſet, quòd Jus exigendi Cenſum à Prædio v.g. Lucano donatum, vel venditum Laico Petro obliget (poſtulante Debitore) Petrum ad revendendum cum ceſſione tranſlativa Jurium, ut hæc ſententia, quam impugnamus, concedit: at idem Jus exigendi eundem cenſum ab eodem Lucano prædio donatum, vel venditum Eccleſiæ nequaquam ipſam obliget, eodem Debitore poſtulante. Unde, quæſo te, naturam mutavit ejuſmodi cenſus, quando quidem, ut ſupponimus, cum iiſdem oneribus, & pactis ad Eccleſiam pervenit?

Supereſt jam rationes Adverſariorum ſolvere, quas facilè quis ex dictis infringere, & quidem evidenter poteſt.

23 Obiiciunt enim Primò, ſic. Jus, quod Eccleſia habet exigendi cenſus, ſeu redditus ab hoc prædio, eſt bonum ſtabile: ergo, ſi illum transfert in Debitorem cenſuum, alienat bonum ſtabile contra prohibitionem.

24 Confirmatur Primò, quia hæc prohibitio cùm ſit favorabilis Eccleſiæ, comprehendit quamcunq; ceſſionem Jurium in extraneum; ergo, &c.

25 Confirmatur Secundò, quia ſic adderetur novum onus Eccleſiæ, nam initio fundationis cenſus ſolùm fuit appoſitum pactum, ut extingueretur cenſus, non verò, ut in Debitorem transferretur.

26 Reſpondeo, nego conſequentiam objectionis; ut patet ex dictis, nihil enim alienat, quod bonum ſuum ſit.

27 Ad confirmationem primam diſtinguo Antecedens: comprehendit quamcunque ceſſionem Jurium in quemcunque extraneum, cum quo nullum præceſſit pactum, concedo Antecedens. Comprehendit quamcunque ceſſionem in extraneum, cum quo (ſeu cum ejus Majoribus, vel ſimilibus) præceſſit pactum transferendi, nego antecedens. Unde, & nego conſequentiam.

28 Ad confirmationem ſecundam, nego induci novum onus; jam enim centies dictum eſt, hoc onus fuiſſe, ſive implicitè, ſive explicitè poſitum initio contractus, immo jam etiam dictum eſt, non eſſe onus, facere id, quod tibi non nocet, & alii prodeſt.

29 Inſtas. An ſaltem erit onus Eccleſiæ quòd Debitores cenſuum ſcientes Eccleſiam poſſe cogi ad revendendum in tranſlatione dicta Jurium, faciliùs quærent ſe redimere: id, quod ſæpiſſimè cederet in damnum Eccleſiæ, quæ, nec æqualem, nec promptum invenire poſſet cenſum, quem emeret cum pretio ſibi reddito.

30 Reſp. eſto hoc ſit aliquod onus, tamen, quia eſt appoſitum in erectione ejuſdem cenſus, ideò cum patientia tolerandum. Dixi (eſto) quia re vera tam modicum & tam remotum hoc gravamen eſt, ut non venire debeat in conſiderationem, maximè in re noſtra; neque enim Eccleſia per prohibitionem Alienationis rerum Eccleſiaſticarum vetatur, ne ſit mera, & remota occaſio, & ne ſe oſtendat facilem ad revendendum, ſe ſolùm ne revendat, quando res prohibita eſt revendi, & quando ipſi eſt voluntarium, revenditionem denegare.

31 Obiiciunt ſecundò. Doctores paſſim docent, ſi prædium vendatur pupillo cum pacto de hypotheca, non poſſe fieri hypothecam ſine Decreto Judicis, quia ſtatim atque fuit prædium in dominio pupilli, cæpit eſſe ſub lege prohibente, ne pupillus ſine auctoritate Judicis hypothecam, id eſt alienationem faceret. Ergo pari, immò majori ratione, in caſo noſtro etiam ſi pactum præceſſerit, non poterit Eccleſia hoc pactum exequi ſine licentia Pontificis.

32 Reſpondeo, claras eſſe diſparitates, Primò, In pupillo noctura ſupponitur, ſeu meliùs timetur erectio hypothecæ: at in caſu noſtro nihil nocet Eccleſiæ tranſlatio Juris, de qua loquimur, ut toties probatum eſt. Secundò, Pactum pupilli cum vendente prædium eſt initum inter ipſos privatos, eſtque ſpeciale inter has perſonas contrahentes, at in caſu noſtro eſt pactum univerſaliter requiſitum à Summo Pontifice pro omnibus contrahentibus, & ut lex publica ab eodem lata, quare ſine reſtrictione ſervanda. Tertiò, Ratio, cur requiratur à Pupillo Decretum Judicis in erectione dictæ hypothecæ, eſt parva ætas pupilli, qui non judicatur adhuc aptus ex ſe ſolo ad contrahendum, & ad diſcernendas conditiones contractuum. Id quod nihil eſt in caſu noſtro.

33 Obiiciunt denique Tertiò, auctoritatem cujuſdam docti Cauſidici, & cujuſdam viri fide digni, aſſerentium Tribunalia in noſtro Regno decidiſſe, Eccleſiam hac in re nec debere, nec poſſe compelli.

34 Reſpondeo, Tunc id ita fortaſsè fuiſſe deciſum, quia probabilis viſa fuit illa opinio. Sed hodie, quando rationes jam ſunt diligenter expenſæ, certè in favorem noſtræ, hoc eſt, veræ ſententiæ erit pronunciandum.

§. V. *Tertia conditio Cenſus in Sicilia, ut penſio non excedat decimam pretii.*

1 TErtia conditio eſt, ut non conſtituatur Cenſus, niſi ad rationem unius pro decem, ſeu ad rationem decem pro centenario: id, quod juſſit Pontifex, ne, ſi ampliùs Cenſuarii dare deberent, facilè in paupertatem dilaberentur.

Quoniam verò Carolus V. in Germania, & Philippus II. in Sicilia, & Clemens VIII. pro Statu Eccleſiaſtico auxerunt pretium Cenſus, modo, quo ſupra dictum eſt, ideò ſtatim oritur difficultas, an ſi Siculus, cui jam conceſſit Nicolaus emere cenſum ad rationem decem pro centum, & cui Philippus negavit, ut ſic emeret, cùm ſolùm velit ad rationem quinque pro centum, an, inquam, poſſit Siculus in conſcientia (nam in foro externo Rex, ſeu illius Judex ipſum ſine dubio condemnaret) licitè, & validè emere ad rationem pluris, quàm quinque pro centum, puta ad rationem ſex, ſeptem, & decem, &c. De hoc ſupra *c. 4. §. 3. n. 3. & c. 6. §. 3. n. 8.* bis dictum eſt; id tamen iterùm hic quaſi in proprio loco eſt diſcutiendum.

2 Et quidem primo aſpectu, poſſe videtur, quia non potuit Princeps reſtringere id, quod Summus Pontifex conceſſit.

Nihilominus Reſpondeo, non poſſe. Ratio eſt, quia Nicolaus V. ſolùm permittens declaravit (ut ex ejus verbis ſupra *c. 6* §. 1. *num.* 2. poſitis apparet) non fuiſſe tunc illicitum emere Cenſum in Sicilia ad rationem decem pro centenario. Cæterùm non ademit à Rege auctoritatem, & providentiam, quam habere debet decernendi pretia rerum, & conſequenter pretia Cenſuum, id, quod juſtè

fecisse in Sicilia, propter multa pacta, quæ hic ponuntur in creatione cenſuum, notavi ſuperiùs *loc. cit.*

3 Et certè inter alia onera ſuperiùs tacta, nonne magnum onus eſt facultas Emptoris ſibi adjudicandi prædium ad diſcurſum, quando penſio à Venditore non ſolvitur: de qua re pluribus mox dicetur §.7.

Adde aliam rationem ex generali doctrina, qua ſcimus pretia rerum creſcere ex copia Ementium: Cùm igitur multi penè ſine numero ſint, qui emunt ejuſmodi Cenſus in forma Bullæ Nicolai, mirum non eſſe debet, eos majori nunc pretio eſſe dignos. Quare Rex, ad quem pertinet decernere rerum pretia, rectè judicare, & jubere, potuit, nunc, in tanta Emptorum copia, (quod tunc fortè non judicavit) additis oneribus prædictis, ejuſmodi juſtum pretium eſſe debere ad rationem quinque pro centum. Quod autem etiam in vendendis Cenſibus valeat, ad majus, vel minùs pretium conſtituendum, Emptorum parvus, vel magnus numerus, docet de Lugo *d.25. de Juſt.n.200.* & fatentur omnes.

4 Quando autem *nu.3.* aſſerui *non poſſe*, intelligo, nec licitè, nec validè. Non licitè, quia pretia rerum, quando ſunt à Principe taxata, obligant, ut illa indiviſibiliter ſerventur, quemadmodum alibi dictum eſt. Non validè, quia Rex Philippus nullos reddit contractus in poſterum creandos, ſi ſuperent prædictam taxam, cujus verba irritantia Contractum majori pretio factum, hæc ſunt. *In 2.Tom. Pragmat.Reg.Sicil.tit.46 pragm.3.de Cenſ. juxta form. Bullæ.*

5 *Ordiniamo, e comandiamo, che di quà inanzi non ſi poſſa in detto*
„ *Regno di Sicilia imporre, conſtituire, nè fondare di nuovo rendita*
„ *neſſuna di Suggiugationi, ò Cenſi redimibili, nè riſcattare à meno*
„ *prezzo di ventimila il migliare, che è il beneficio di cinque per cento,*
„ *e che li contratti di rendite, ò Cenſi, che d'altra maniera ſi faranno,*
„ *ſiano nulli, e di niſſun valore, & effetto.* (notas invaliditatem con-
„ tractus?) *e non ſi poſſa per virtù di quelli dimandare, nè recuperare*
„ *in Giudicio, nè fuora, più che à detta ragione, e riſpetto.*

§. VI. *Quarta, ſeu ultima conditio Cenſus in Sicilia. Ut poſſint apponi pacta ad arbitrium Contrahentium.*

1 VAldè notabilis, & ampla eſt hujus clauſulæ conceſſio, quia in aliis Bullis multa pacta prohibentur, ut ex Superioribus conſtat. Sed in noſtro Regno poſſunt adiici contractui Cenſus ex vi iſtius conceſſionis, omnia, & quæcunque pacta velint contrahentes, dummodo (ut ſemper ſupponitur) apponantur ea, quæ ſunt conformia Juri naturæ, ad quæ nihil aliud requiri, niſi ut ſervetur æqualitas, gravamina compenſentur, & pacta non ſint inter ſe contraria, notavi cum Leſſio ſup. *c.4.n.1. Initio.*

2 Atque hinc fit, ut quando in Sicilia apponitur pactum (& ſolet quidem ſemper) ut ſi Cenſuarius non ſolvat penſionem, poſſit Cenſuiſta prædium, ſub quo reſidet Cenſus, ſibi adjudicare, non exiſtimetur eſſe illicitum, & meritò: non enim eſt contra naturam contractus, quia illud nullo modo deſtruit naturam Cenſus, & ex alia parte non videtur eſſe illicitum, quaſi injuſtum onus imponatur Venditori, quia ſupponimus compenſari aliundè ejuſmodi gravamen, & nunc poſt prædictam Philippi Pragmaticam maxime compenſari, ex eo, quòd Emptor non acquirit penſionem, niſi ad rationem quinque pro centum, ut ſupra vidimus. Neque etiam eſt illicitum ex alio capite injuſto, quia etiam ſupponimus, illud non apponi propter quamcunque modicam penſionem non ſolutam, ſed propter multas, quæ poſſint aliqua tandem ratione attingere dimidium valoris prædii, modo mox explicando, & ſupponimus etiam, poni in pœnam moderatam per judicis ſententiam infligendam, ob culpam potentis, & nolentis ſolvere cenſum, ut ſupra *c.4. §.4. & hoc eodem c.6.§.1.num.6.* vidimus. Non denique eſt illicitum ea lege poſitiva, quia jam conceſſit Nicolaus V. poſſe poni quæcunque pacta juſta, &c.

His in genere prælibatis, ad aliqua ſcitu neceſſaria de hac Adjudicatione progrediamur.

§. VII. *An poſſit quis, vi ceſſionis habitæ à Domino cenſus ſibi adjudicare, hoc eſt auctoritate Judicis ſibi appropriare prædium cenſui ſubjectum?*

1 NOn rarò, puta, quando cenſuarius, ideſt debitor cenſus, ſive ob paupertatem, ſive propter aliud non ſolvit penſiones cenſuiſtæ, ideſt creditori debitas, dictas penſiones ſolvit alius tertius ſua pecunia, cui tertio dictus cenſuiſta, qui eſt Dominus, & creditor cenſus, cedit totum Jus, quod ipſe habet in dictum debitorem, & in quæcumque bona obligata, vel hypothecata ſuo cenſui. Poſtquam autem ejuſmodi tertius obtinet hoc Jus, propter multas penſiones à ſe ſolutas, petit, & obtinet à Judice, ut ſibi attribuantur illa bona loco cenſuiſtæ, à quo ipſe tertius Jus habuit. Quæſtio igitur eſt, an id validè fiat, & licitè?

2 Reſpondeo, ſuppoſita æqualitate debiti, & valore prædii, ſeu boni adjudicati (de qua re mox *§. ſequenti* fusè diſputabimus.) Reſpondeo, inquam validè, & licitè fieri, ut ab uſu ipſo communi in Regno videmus Approbari. Et ratio eſt manifeſta, quia ex una parte cenſuiſta, quando ei non ſolvuntur ſuæ penſiones, habet hoc Jus adjudicandi ſibi prædium, ut diximus *§.praeced.num.2.* & ex alia, idem cenſuiſta, utpotè Dominus talis Juris, illud cedere alteri non prohibetur.

3 Hoc profectò facilè eſt. Verùm hinc inſurgit moleſtiſſima difficultas: An ſcilicet, ſi Tertius hic, non quidem ſua pecunia, ſed pecunia ipſius cenſuarii ſolvat aliquot penſiones cenſuiſtæ; quot ſufficiunt ad adjudicandum prædium; An, inquam, hic Tertius ſubmiſſus, qui ſolet eſſe, vel famulus, vel Ancilla ipſius Cenſuarii, vel fidelis amicus, licitè poſſit acquirere idem Jus, & ſibi bona illa; v.g. prædium adjudicare, & adjudicatum donare ipſi Cenſuario, qui jam in poſterum poſſidebit, quaſi per Donationem prædium idem, quod anteà poſſidebat; & quia non eſt extinctus Cenſus (cum adjudicatio proceſſerit ſolùm ob penſiones annuas, ſeu fructus præteritos non ſolutos, ſibique ille ſubmiſſus centum ſibi, ut loquimur, accollaverit) ideò idem Cenſuarius poſſidebit etiam in poſterùm prædictum Cenſum. Et conſequenter ſuas faciet ejuſdem Cenſus penſiones, ſeu fructus eo modo, quo ſibi eas feciſſet Tertius. Vides artificium? Si Cenſuarius ipſe, qui eſt debitor, nomine ſuo Cenſum ſoluiſſet, nihil Juris acquiſiviſſet ſolutio, ſed ſolùm plenè per ipſam ſatisfactum fuiſſet Cenſuiſtæ. At quia ſolvit ille Tertius, qui debitor non erat, ideò potuit, ex Jure ſibi conceſſo, prædium ſibi adjudicare, ut pecuniam ſolutam recuperaret.

4 Reſp. Nunquam mihi perſuadere potui, licitè, & juſtè fieri à ſciente fraudem, ejuſmodi artificioſam ceſſionem. Primò, quia eſt contra Juſtitiam commutativam, Secundò, contra Juſtitiam legalem, ſeu bonum publicum. Tertiò, contra virtutem Religionis.

5 Probatur primum, nam tunc, Cenſuiſta, vel quicunque ſit, qui per hæreditatem, aut ex alio titulo eſt Dominus Cenſus, & cui debentur à Cenſuario penſiones, tunc, inquam, cenſuiſta nullum Jus dare ipſi Tertiò valet, undè ipſe Tertius nullum Jus acquirere poteſt. Quare, ſi cum illo apparenti Jure ſibi poſteà adjudicabit prædium, injuſtè, & invalidè ipſi Cenſuario rem illam donabit, & Cenſuarius rem alienam, ſi eam acceptaverit, poſſidebit injuſtè.

6 Quòd autem Cenſuiſta nullum Jus dare valeat illi Tertio, ubi eſt ſita tota vis argumenti, luce ipſa clariùs mihi videtur, ſi ſolùm animo penetretur hujus negotiationis fraus. Nam Cenſuiſta nullum Jus habet adjudicandi ſibi prædium Cenſui ſubjectum, quando Cenſuarius illi ſolvit ex ſua pecunia penſionem, quia pactum, ſeu pœna Adjudicationis eſt adnexa non ſolutioni, ideſt, tunc habet hoc Jus adjudicandi ſibi prædium Cenſuiſta, quando Cenſuarius non ſolvit, cùm poſſit, ut vidimus *num.1.* At in caſu, de quo eſt ſermo, jam Cenſuarius verè, & re ipſa ex ſua pecunia ſolvit; ergo non remanet in Cenſuiſta Jus, quod illi Tertio poſſit cedere.

Neque dicas: Potuit Cenſuarius mutuare, & fortaſsè mutuavit hanc pecuniam tertio illi, & ſic ille tertius pecunia propria penſionem ſolvit, Ne id dicas, inquam, Primò, quia verè Cenſuarius non mutuat. Id certè patet, nam pauperi ſamulo, vel Ancillæ, immò etiam homini diviti nemo mutuat ſine ſecuritate, aut pignore, aut fidejuſſore; quæ omnia longè abſunt à caſu noſtro. Secundò, profectò non niſi fictè mutuat, qui mutuat volendo, & intendendo ſibi deindè donari fideliter prædium, & omnes Jus acquiſitum, vel acquirendum ex illa pecunia.

7 Confirmatur noſtra doctrina, nam, quando Cenſuarius poteſt ſolvere penſionem, & non vult, nullum debet ex hac injuſtitia commodum reportare: at nunc non poteſt ſolvere, quia jam habet pecuniam, quam numeret illi Tertio, & tamen non vult ipſe ſolvere penſionem, ergo qua ratione reportabit illud commodum acquirendi prædium?

8 Jam quod id ſit contra Juſtitiam legalem; Probatur, quia, quando Cenſuiſta ſciens fraudem, cedit per publicum Notarium illud Jus, quod ut diximus, non habet, idque regulariter ſub juramento (de quo mox) & quando deinde Cenſuarius, atq; ille Tertius per publicum Judicem exigunt, & acceptant adjudicationem ex nullo Jure in conſcientia procedentem, non ſolùm peccant contra Juſtitiam commutativam ſub reſtitutionis onere, ut dictum eſt, ſed etiam contra Judicia, & officia publica, dum per publicos actus, & ſcripturas ad ſolvendas, & palliandas ſuas fraudes utuntur Judicum, & Notariorum officiis: ergo etiam peccant contra Juſtitiam legalem. Nam propterea, quando Judices, & Notarii iniquum hoc ſtratagema advertunt (quod facilè adverti ab iis poteſt, quando ille Tertius ſubmiſſus eſt pauper, vel, ſi eſt dives, quando apparet nil ad ipſum attinere ſolutionem illam) peccant mortaliter contra eandem Juſtitiam legalem, ſicuti, quia cooperantur injuſtitiæ commutativæ peccant item contra commutativam, & ſubeunt etiam ipſi reſtitutionis onus.

9 Dixi autem (ſciens fraudem, à ſciente fraudem, &c.) nam, ſi quis ex dictis neſciat, nec ſit dubium, quòd fraudes illæ adſint, poteſt, & debet judicare non adeſſe, quia delictum nunquam præſumendum eſt, tunc (factis tamen diligentiis ad veritatem noſcendam) poterit is ſequi doctrinam datam *nu 1.& 2.* quia tunc prudenter putabit, illum Tertium ſolvere Cenſum ex pecunia propria.

10 Dices, Vel loqui poſſumus de Cenſuario, qui non vult ſolvere immediatè penſionem, niſi mediante illo Tertio, & tunc peccare Cenſuarium, concedatur, qui cùm habeat pecuniam, quam ſolvat, teneaturque ipſe eam ſolvere, perperam agit, non ſolvendo, unde & perperam Tertius cooperando cum ipſo. At Cenſuiſta

Digitized by Google

ſulſta videtur excuſandus, quod coactus à ſuo intereſſe, ideſt ad ſuas penſiones recuperandas; cedat illi Tertio Jus ſuum; ſuppoaimus enim illum Tertium non ſoluturum, niſi ejuſmodi Jus ipſi cedatur à Cenſuiſta.

11 Reſpondeo, non ſolùm Cenſuarium, & Tertium illum, ſed nec Cenſuiſtam poſſe per hanc tuam conſiderationem excuſari. Ratio eſt, quia ad ſuas penſiones recuperandas non poteſt Cenſuiſta vendere id, quod non habet, ſicuti non poſſet idem Cenſuiſta, ad recuperandam ſuam penſionem, vendere equum v.g. meum illi Tertio, quia Cenſuiſta nullum Jus habet ad equum meum. Cùm ergo Cenſuiſta, quando ei ſolvitur ſua penſio ex pecuniis Cenſuarii, nullum prorſus Jus habeat, ſeu nullum Jus ei remaneat, quid cedere, ſeu vendere alteri poterit? Quoniam autem tunc ſolùm, præciſo alio inconvenienti, poſſet Cenſuiſta, vel quilibet alius contractare equum meum, quando extrema neceſſitas illum ad hoc urgeret, in qua neceſſitate omnia ſunt communia, (præcisè tamen quantum ſufficit ad extremam neceſſitatem ſublevandam) ita in caſu noſtro, &c. Sed quæſo te in noſtro caſu quandonam tanta neceſſitas?

12 Denique tertiò, Quod prædictum artificium ſit contra virtutem Religionis, probatur. Nam in eo contexendo, ſemper ſolet intervenire Juramentum, quo Cenſuiſta Jus ſuum cedit illi Tertio; & quo hic Tertius donat prædium cenſuario. At qua veritate poſſunt ipſi jurare, ſe vendere, vel donare Jus, vel prædium, quod, ut probavimus, ſuum non eſt?

13 Nonnulli prædicta Juris ficta (ut ego meritò appello) ceſſione utuntur ad finem excludendi alios Creditores. Exemplo rem facilè intelliges. Petrus verb. grat. emit prædium ſubjectum tribus v.g. Cenſuum obligationibus; propter quas dictum prædium debet Titio v.gr. anteriori decem annuos aureos, alii poſteriori verb. grat. Cajo alios decem. Sempronio denique magis poſteriori decem item alios. Petrus ergo ſubmittit aliquem fidelem hominem, cui numerat decem aureos, quos homo hic ſolvit Titio anteriori, ſibique accipit ceſſionem Jurium à dicto Titio contra prædium poſſeſſum à Petro, idque continuat per multos annos, nam poſtquam ſumma ſoluta ſufficit ad prædium ſibi adjudicandum, illud ſibi homo ille fidelis adjudicat, fidelis quidem homini, ſed infidelis Deo, & ut potè qui illud acquirit ex vi cenſus anterioris, excludit Cajum, & Sempronium poſteriores, prætextu, quod pro illis nihil remaneat fructuum dicti prædii, & prædium ſic liberum à ſe acquiſitum donat dictus homo fidelis Petro.

14 Aſſero, hanc negociationem eſſe injuſtam, propter dicta in præcedentibus. Adde, ſi prædium illud ab initio (ut debet præſumi) erat ſufficiens, & nunc eſt etiam fortaſſe ſufficiens ad omnes tres penſiones ſolvendas, quo jure, poſſunt hac arte excludi Cajus, & Sempronius? Vel certè, quo jure poteſt ipſis difficillima reddi ſolutio ſuarum penſionum? Quod ſi prætendatur non eſſe ſufficiens, cur non relinquitur cuique ſuum Jus, experiendi, an omnes poſſint habere ſuas penſiones, vel portionem ſaltem aliquam in anno fortaſſe aliquo fertili? &c.

Per hanc occaſionem quærimus, quid in conſcientia de quadam ſimili Ceſſione in favorem Cenſuarii?

15 Senſus quæſtionis eſt, An, ſi ipſe cenſuarius poſſeſſor prædii penſionem tibi Cenſuiſtæ ſolvens, requirat à te, ut ipſi cedas tuas actiones contra alios quoſcumque. An, inquam, licitè ille requiret, & tu cedes item licitè?

16 Reſpondeo, eſſe benè diſtinguendum. Quando enim is fundavit cenſum, ſeu ſuum prædium ſubjecit cenſui tibi ſolvendo, vel (dum dictum prædium ſibi adjudicavit, ſeu emit) ſibi eidem cenſum illum, ut dicimus, accollavit, hoc eſt ſolvere promiſit, dico, nec juſtè, nec licitè ipſum poſſe requirere ejuſmodi ceſſionem, nec rei illi cooperari cedendo (idem de hæredibus, qui Antecefſoris perſonam repræſentant) Ratio eſt, quia, ſi is fundavit cenſum, jam habuit pecuniam correſpondentem valori cenſus; ſi verò ſibi illum accollavit, vel emit, jam tanto minoris habuit prædium, quantam importat debere ſolvi talem cenſum. Ergo, cùm ipſe ſit abundè ſatisfactus, non poteſt ampliùs petere prædictam ceſſionem; ſic enim acquireret Jus ad iteratam ſatisfactionem ex vi dictæ ceſſionis; nam quando fundavit, vel accollavit, vel emit ſibi cenſum, fuit jam, ut dixi, ſatisfactus: quare, ſi ex vi hujus ceſſionis poſſet petere eamdem ſummam ab alio, certè eſſet velle iterùm ſatisfieri.

17 Quando autem prędium prędictum tamquam nulli oneri ſubjectum is habuit, ſive ex emptione, ſive dote, ſive ex alio contractu oneroſo, ſi deinde illud prædium inveniretur ſubjectum alicui cenſui tibi ſolvendo, & de facto is tibi ipſum ſolveret, juſtè requireret ceſſionem, illamque ei tu ex Juſtitia faceres: nam tunc in his habet Jus poſſidendi liberum, ut ſupponimus, & francum prædictum prædium, unde ſi pro ipſo tibi aliquid ſolvit, juſtè poterit ab altero, qui cenſum ſolvere debet, exigere. Et quidem, ſi benè advertis, hæc Juris ceſſio eadem eſt, vel ſimilis, ac dicta *n. 1. & 2.* eſt enim ac ſi Tertius ſolveret tibi ſua propria pecunia, quam debere ab ipſo amitti, juſtum certè non eſt.

18 Dixi autem, contractu oneroſo, ſi quidem in lucrativo, ſi attentè conſideres, eſt eadem, vel ſimilis ratio, ac ſi ipſe cenſum fundaſſet, vel ſibi cenſum accollaviſſet, nam propterea juſta tunc ceſſio non eſſet; Donatarius enim, ut alibi dictum eſt, obligatur ſolvere onera rei donatæ ſine ſpe recumpenſationis.

19 Inquires. An ſicuti hic poſſeſſor, ſolvens ipſe tibi Domino cenſus penſionem, poteſt licitè à te petere, & habere ceſſionem prædictam, quando emerat prædium francum, & liberum, ita in eodem caſu empti liberè prędii, poſſit ſupponere illum Tertium fidelem amicum, cui fiat ceſſio modo prædicto.

20 Reſpondeo, nequaquam poſſe. Ratio eſt, quia poſſeſſor ſolvens ſuis propriis pecuniis, quas non debet, non eſt defraudandus Jure, quo poſſit illas recuperare, eſt enim, ut modo innui, tunc fere caſus idem, qui dictus eſt *num.* 3. At illi Tertio, cùm ipſe Tertius non ſolvat, ut hic ſupponimus, ſua propria pecunia, cedi non debet, nec poteſt ullum Jus. Multo magis, quia ſolutio facta à poſſeſſore prędii cenſui ſubjecti, cum ſit ſolutio penſionis debitæ Domino Cenſus, nullum effectum relinquit poſt ſe contra ipſum cenſum, prędiumq; cenſui ſubjectum; at, facta Tertio, valdè notabilem effectum poſt ſe relinquit: poſſet enim ipſe Tertius jam Ceſſionarius adjudicare ſibi totum prædium, vel ejus partem, & ſic recurrerent inconvenientia dicta à *n.* 4.

§. VIII. *An adjudicatio, quæ fieri conſuevit in Regno Siciliæ, ſit juſta?*

Præmittuntur aliqua neceſſaria ad quæſtionis intelligentiam.

1 DOminus cenſus Bullaris noſtri Regni adjudicare, ſeu per Judicis ſententiam appropriare ſibi poteſt bona ſuo cenſui ſubjecta, ſeu, ut Græco vocabulo loquimur, hypothecata. Ad quod duobus procedere poteſt modis. Primo, lædendo cenſuarium ſupra dimidium, quæ læſio in hac materia vocatur enormiſſima. Secundo, lædendo eumdem infrà dimidium, quæ ſaltem, vocatur læſio non enormiſſima, nam, quando nulla eſt læſio, cum omni ex parte adjudicatio ſit juſta, de ea hic agendum non eſt. Quomodo autem intelligatur hoc (ultra, vel infrà dimidium) paſſim docent Doctores, ut Leſſ. *l.2.c.21.num.20* Fag. *l.5.de contr.c.4.n.2.* Caſtr. *de Juſt.comm.d.5. p.27.§ 1.n.3.* breviter autem ſic habet Leſſ. *l.c.*

2 *In foro externo non datur actio ei, qui emendo carius, vel vendendo vilius, non eſt deceptus ultra dimidium juſti pretii, v.g. ſi agrum tuum, valentem nunc centum libris, vendas ſeptuaginta, vel ſexaginta vel etiam quinquaginta libris, non potes intentare actionem ad reſcindendam venditionem, aut reſumendum pretium, quia non es deceptus ultra dimidium juſti pretii: ſecus autem, ſi vendidiſſes, quadraginta octo vel quadraginta novem, vel minoris. Pari modo, ſi agrum, valentem centum libris, emas centum quinquaginta duo, vel pluris, potes agere, ut, vel reſtituatur exceſſus ille, vel emptio reſcindatur: non tamen, ſi emeris centum quadraginta, vel etiam centum quinquaginta.* Hæc rectè Leſſius.

3 Permittit autem lex utramque deceptionem, quæ non eſt ultra dimidium, ad vitandas lites, ſed non ita eſſe in conſcientia docet cõmunior ſententia cum Sancto Thoma, ſecundùm quam in conſcientiæ foro debet ſuppleri juſtum pretium. Sed quid alii ſentiant cum quibuſdam limitationibus, ſeu declarationibus mox dicetur *à n. 8.*

4 Duo inſuper nota. Primum, cùm licitum ſit vendere pro ſupremo, & emere pro infimo, illud pretium ſumendum eſt reſpectu venditoris agentis de læſione, quod infimum ſit, quia emptor juſtè potuit eo emere. Reſpectu verò emptoris agentis de lęſione, eſſe ſumendum ſummum pretium, cum venditor juſtè potuerit eo vendere. Ita Covar *l.2.var.c.2.n.3.* aliique. Id autem dictum eſt, quando eſt pretium vulgare habens ſummum, medium, infimum, nam, quando eſt pretium legitimum, ideſt taxatum à Principe, cùm id conſiſtat in indiviſibili, ſemper illud ſumendum erit.

5 Secundum: Exceſſus dimidii juſti pretii cõſtituitur ex quolibet minimo, etiam uno dumtaxat obolo, quod dimidio addatur, juxta Textum Legis. *L. Hæc adjectio plur. De verb. ſignif.* Verùm huic refragatur Fagund. *l.5. de contract. c.40.n.* 2. ſequentibus verbis. *Rebellius reſolvit ſatis eſſe, quòd unus nummus excedatur à dimidio, & inducit ſibi pro ſe Tiraq. Baldum, Salicetum, ſed id non credo, quia parum pro nihilo reputatur, nec de minimis curat Prætor. Arbitrio ergo Judicis id committitur, quem oportet habere favorabilem in hoc, & ſimilibus negotiis arbitrariis.* Hæc Fagundez, ſed certè praxis noſtri Regni in Adjudicationibus eſt, ut ſemper Judex judicet juxta dictum Rebellii.

Adjudicatio enormiſſimè non lædens an ſit licita?

6 His poſitis: Aſſero Primo, in poſteriori caſu, ideſt, ſi Dominus penſionis adjudicavit prędium cenſuarii, illum enormiſſimè non lædens, lędens nimirum dumtaxat infrà dimidium, ipſum eſſe tutum in conſcientia, ac juſtè prædium illud ſibi eo modo legitimè adjudicatum poſſidere, ejuſque fructibus tamquam legitimum Dominum frui poſſe. Ratio potiſſima eſt, quia ejuſmodi Adjudicatio fit ex vi pacti appoſiti in contractu creationis cenſus, per quod conventum cum cenſuario fuit, ut in caſu negatæ ſolutionis penſionum, venderetur prædium in licitatione, ſeu ut loquimur, in ſubhaſtatione ad Diſcurſum ultimo emptori plus offerenti Quod pactum apponi ſemper ſolet, & quidem in cenſu, de quo loquimur, quia Nicolaus V. conceſſit Siculis, in creatione cenſus poſſe apponi quæcumque pacta.

7 Quòd autem hoc pactum ſit juſtum; Probatur Primò, quia ex una parte non eſt deſtructivum contractus cenſus,ut ex ſe patet,& ex alia,ſi affert venditori cenſus aliquod gravamen,jam compenſatur ex multis,quæ(ut ſupra diximus)ſunt ex parte *c.4.§.4. & hoc eodem c.6. §.1.n.6.* Emptoris,ſeu Cenſuiſtæ. Secundò,quia ſi non eſſet juſtum, non poſſet in conſcientia Judex in vim ipſius procedere ad ſententiam Adjudicationis,ne in foro quidem externo,quia non poſſet licitè uti pacto inito contra Juſtitiam,& tamen quotidiè videmus,illum ſine ſcrupulo procedere,& cum ſcrupulo injuſtitiæ, ſi non procederet. Quod ſi etiam procedit in enormiſſima læſione, de qua mox,non abſolutè procedit, nam, ut dicemus paulò poſt, ſemper relinquit locum Beneficio gratioſo. Tertiò, quia praxis tot annorum per quam ejuſmodi pactum palàm coram Notario, & Teſtibus ſemper apponitur, clarè oſtendit,id non eſſe illicitum.

8 Confirmari poteſt aſſertio noſtra ex doctrina Excobar Corro, *in tract. Trib. ſelect. tract. 1. de utroque foro, caſu ſecundo, art. 5. numer.* 36. Lege item Tancr. *part. 2. quæſt. Mor. Tract. 5. quæſt. 64. numer.* 19. qui non ſolùm in ſubhaſtatione, nec ſolùm præcedente ejuſmodi pacto, ut res ad Diſcurſum vendantur, ſed etiam abſolutè, docet, ementes, vel vendentes cum lęſione dimidium non excedente, eſſe tutos in conſcientia. Et quia hæc doctrina ad nos maximè facit, breviter ſubdo ea,quæ ipſe pluribus ad ſatietatem congerit. Sic ergo *l.c.* docet.

9 *Conſtanter aſſerimus, hanc propoſitionem probabilem eſſe: Leges Civiles, & Pontificia, quæ ſuſtinent contractus emptionis, & venditionis; locationis, & conductionis, & ſimiles* (ideſt ſimiles emptioni, non verò alios, v.g. ſolutionis dotis, legati cenſus, &c.) *etiamſi in pretio, vel mercede læſio intercedat, vel ſit infra, vel ſupra juſtum pretium, vel mercedem, dummodo dimidiam non excedat, ſunt juſta. Et accepta prout debent, nempe deficiente omni dolo, fraude, & falſa aſſeveratione, etiam procedunt in foro conſcientiæ. Et Venditor pro majori, & Emptor pro minori juſti pretii cum his conditionibus tutus manet in utroque foro. Semper intellige, modò noſcat contrahens pretium, & rem.* Quod ultimum advertit pro Pueris, Mulieribus, Ruſticis, ſi fortè ob levitatem, vel inſcitiam involuntariè agant.

10 Hanc Propoſitionem probat hic Auctor duodecim argumentis. Primò, quia talis eſt praxis ementium, & vendentium.

Secundò,quia ſic non permittunt ſolùm,ſed diſponunt, & poſitivè concedunt Leges Civiles, quod latè ipſe proſequitur.

Tertiò,quia pacta debent ſervari,quando abeſt fraus,& dolus:at in caſu noſtro adeſt bona fide pactum inter venditorem, & emptorem, ut ſi hic pecuniam illam det, recipiat rem.

Quartò, quia ſic decernunt poſitivè, nec ſolùm permiſſivè Leges Canonicæ; quod probat itidem ipſe pluribus.

Quintò, quia, quando concurrunt duo præcepta, illud, quod eſt majus,ſeu gravius ſervari debet, at in noſtro caſu duo præcepta concurrunt. Alterum: *Pacta debent ſervari*. Alterum. *Inter rei valorem, & pretium debet intervenire æqualitas*. Sed majus quid, & gravius eſt pactum, ut definitur *l. 1. de pactis*, & alibi: ergo hoc debet ſervari.

Sextò,quia doctrina communis eſt, legem poſſe transferre dominia rerum in alium, ſed in caſu noſtro factum eſt à lege, & quidem poſitivè, ut ipſe ex legibus probat; ergo, &c.

Septimò: ſtante voluntate,& ſcientia contrahentium ſine dolo,& fraude,nulla eſt injuſtitia; præſumuntur enim invicem ſibi remittere; ergo nullum peccatum, nullaque reſtitutionis obligatio.

Octavò,quia ſi eſſet injuſtitia,leges non approbarent uodequaque, & abſolutè læſionem dictam in pretio,ſicuti non approbant lęſionem in ipſa re vendita, qua quis v. g. loco decem menſurarum panni venditi daret novem.

Nonò,quia id probat illud *(naturaliter)* poſitum *in l. item ſic §. quemadmodum. Naturaliter* (inquit dicta lex) *conceſſum eſt, quod pluris ſit, minoris emere, quod minoris ſit, pluris vendere, & ita invicem ſe emptores, & venditores circumſcribere*, ideſt decipere.

Decimò,ex doctrina Theologorum, qui id concedunt in ſubhaſtatione, at eædem ſunt rationes extra illam.

Undecimò, ex doctrina plurium docentium, ſi læſus ſciat rei valorem,nullaque fraus interveniat,nullaque levitas,&c. alterum contrahentem tutum eſſe in conſcientia. Hos Doctores præter illos, quos citat dictus Excob. vide apud Diao *pars. 5. tract. 14. reſ.* 38. agentem *de empt. & vendit. Alearum, & Taxillorum in domo ludentium*.

Duodecimò, quia oppoſita ſententia eſt cauſa inquietudinis conſcientiæ,& ſcrupulorum propter frequentiſſimam varietatem,quam ſortiuntur in dies, immò horas, pretia rerum.

11 Hæc ille, quæ pluribus, & ſanè latiſſimè proſequitur, atque pro hac opinione cit. *n.* 204 pluſquam 40. Doctores.

12 Ex qua doctrina ſic formatur pro caſu noſtro argumentum: Quoties in communibus venditionibus, & emptionibus læſio non eſt enormiſſima,non fit ex ſententia hujus Doctoris injuſtitia, ſed in noſtra Adjudicatione, de qua nunc ſermonem habemus, quæ tandem reducitur ad emptionem, & venditionem, non adeſt læſio enormiſſima, prout de illa loquimur; ergo, &c.

13 Confirmatur,quia in noſtro caſu, dum Judex publicus expedit Adjudicationem,non permiſſivè ſolùm,ſed poſitivè ſe habet,transferens dominium; id, quod, præter alias rationes efficaciores, confirmant etiam argumenta modo dicta ab Excobar, quæ enim probant, Judicem in emptionibus, & venditionibus dominium poſitivè in alios transferre ob bonum publicum,ne ſint lites, vel ob aliud, multo magis idem probant in caſu noſtro, ne ſcilicet, ob avaritiam debitorum, credita ex cenſu remaneant inexacta.

14 Nonnulli acriter contra noſtram doctrinam invehuntur quaſi dicamus poſſe nos pretio injuſto, per Adjudicationem, rem alienam facere noſtram; ſed prorſus numquam id dicimus; aſſerimus enim, illud eſſe pretium juſtiſſimum, tum quia eſt pretium, quod habetur juſtè in ſubhaſtatione, ad quam ſubhaſtationem conſenſit debitor in pacto inito in fundatione cenſus, ut ſæpè dictum eſt,tum quia etiam extra ſubhaſtationem eſſet juſtum pretium illud, de quo loquimur, vel certè à venditore voluntariè remiſſum, ut modò dixit Excobar, tum quia id fit ex mandato Principis in caſu noſtro, qui Princeps poteſt transferre dominia, &c.

15 Obiicies Primò. At in Adjudicatione, de qua nobis eſt ſermo, adeſt involuntarium, neque enim, niſi coactè id patitur Cenſuarius.

16 Obiicies Secundò. In Jure *L. A. D. Pio §. Pignora ff. De re judicata*, communi pręcipitur, ut quando pignus à Judice addicitur creditori, debeat, præcedente æſtimatione, vendi, etiam ſi vendatur ſub haſta. In noſtro item Jure Siculo *in Capitulo Ritnum V. Et data, quod eſt num.* 112. & 113. conceditur, ut poſſit creditor, ſaltem in aliquo caſu, accipere dumtaxat Pinguevalens, ideſt, ultra ſummam ſui crediti, lucrari poſſit inſuper quartam partem dictæ ſummæ ex ea re, quæ vendenda fuiſſet ſub haſta, ſed præcedente item ęſtimatione: ergo in noſtro, & in communi Jure debet pretium rei eſſe, quanti illa verè in ſe valet; ideò enim præcedere debet æſtimatio, licèt deinde concedatur dicta quarta pars: At in Adjudicatione, de qua loquimur, nulla præcedit æſtimatio; ergo ſemper injuſtum erit, ſic vendere, vel emere.

17 Reſpondeo, quæ dicta ſunt in Majore, rectè procedere ex Jure communi,& Siculo in cœteris,in quibus nullum adeſt pactum ad diſcurſum,ſeu ad ſubhaſtationem, per quod renuncietur prędictę ęſtimationi præcedenti. Sed in noſtra Adjudicatione notanter huic ſiculo,& communi Juri in fundatione cenſus renunciatur, præſcente, approbante,& exequente Principe. Cur ergo, urges ea Jura legitimè renunciata? Juribus autem quæ ſunt ad peculiarem cujuſcumque utilitatem quemlibet renunciare poſſe, ne ipſi quidem Adverſarii diffitentur, multo magis ipſo Principe conſentiente.

18 Obiicies Tertiò. Aliqui injuſta onera, injuſtaque debita fingunt, ut Adjudicatio per fas, vel nefas procedat: Vel fraudes in ſubhaſtatione committunt, removendo licitatores,&c. ergo ſaltem ex his capitibus manifeſta committitur injuſtitia.

Reſpondeo. Hi certè non ſunt tolerandi: Verùm malitia illorum nequaquam ei officere debet, qui ſincerè remedia à Jure, & à juſta conventione conceſſa ſine fraudibus uſurpat.

19 Obiicies Quartò. De natura ſubhaſtationis eſt, ut concurrant plures volentes emere. Id, quod non eſt in noſtra Adjudicatione, ubi fiunt quidem proclamationes in foro, ſed vel coram pauciſſimis, vel nullo emptore pretium re vera offerente.

Reſpondeo Primò, ſatis eſſe Creditori, ſi nulla fraude, & ſincerè curet faciendas publicas proclamationes: cœterùm per accidens eſt, ut nulli appareant licitatores.

20 Reſpondeo Secundò? Debitores jam ſciunt communiter in hac licitatione immobilium raros, vel nullos comparere, pręter ipſum creditorē,& tamen pacto ejuſmodi licitationi, ſic communiter uſurpatæ ſignatè in fundatione cenſus conſenſerunt; ergo creditor ſic emens non injuſtè emit; volenti enim, & ſcienti non fit injuria ab eo, qui ſine fraude procedit.

Has paucas objectiones attuliſſe, ac diluiſſe ſufficiat, nam cœteras poterit quilibet ex dictis, & dicendis non difficulter eluere.

21 Verùm non eſt hic omittendum quid afferat Diana, *part. 4. tractat. 4. reſ.* 12. & quid ejus ſumma: *Ex his* (inquit Diana timide favens noſtræ ſententiæ) *Amice Lector, cogita, an excuſare poſſis Adjudicationes, quæ paſſim fieri ſolent in hoc Regno ex pacto vulgò dicto* (à Diſcurſo) *dummodo ſine fraude, & non ultra dimedium juſti pretii efficiantur; nam in tali caſu bona illa venduntur, ſub haſta, & ad vocem Præconis; ergo ſi ſine fraudibus, & cum ſolemnitatibus requiſitis emuntur intra dimidium juſti pretii, erit talis emptio juſta, & emptor non tenebitur reſtituere, neque rem, neque fructus, ex rationibus, & auctoritate Doctorum aſſerentium, merces ultroneas non ſolùm viliſcere pro tertia parte, & de hoc non eſt dubium, verùm etiam pro medietate. Ita Padaïne, Cajetanus, Megalla, Rebellens, Salas, & alii; ſed bona, quæ venduntur ſub haſta, ubi venduntur bona vigore pacti ad diſcurſum, dicuntur merces ultroneæ, ut patet, & docet Molina, Bondonius, & alii; ergo licitè poſſunt emi pro medietate, & ideò, ut dixi, tu cogita.* Hæc Diana.

22 Quibus ſumma Diana *V. pretium n.* 3. immediatè addit de ſuo in hunc modum; *Sed obſtat pragmatica Regis Alphonſi, quem dicunt de pinguevalente, in qua valoris diminutio in Adjudicationibus taxatur.* Hæc ibi.

Sed Regem Alphonſum loqui de Adjudicationibus, pro quibus non adeſt pactum ad diſcurſum, ipſimet Adverſarii fatentur, & nos in-

Digitized by Google

innuimus *nu.*17. Quare poterat, & debebat hujus ſummæ Auctor hoc de ſuo nequaquam addere.

Adjudicatio enormiſſimè lædens an ſit licita?

23 Aſſero ſecundò. In priori caſu, quem diaimus *nu.* 1. ſi Dominus penſionis adjudicavit ſibi prædium cenſuarii, illum enormiſſimè lædens, nimirum ſupra dimidium, ipſum non eſſe tutum in conſcientia & injuſtè prædium illud poſſidere, fructuſque percipere. Ratio eſt, quia pactum, in quo ſundatur Adjudicatio, quando futura eſt enormiſſima læſio, cùm ſit nimis oneroſum contra venditorem, & nimis prodigum (vendit enim is ſuam rem infra dimidium juſti pretii, quod ſemper fuit in Jure exiſtimatum intolerabile damnum) pactum inquam hoc contra bonos mores, bonumque publicum eſt, dans occaſionem depauperandi, atque adeò illicitum, & non ſervandum, nec ementi conferens ullum Jus, cùm ſit injuſtum. Rectè ergo in Text. C. *cum cauſam C. cum Dilecti, De Empt. & Vendit.* irritatur Contractus Emptionis, & Venditionis ultra dimidium juſti pretii, ut ſi rem, quæ valet centum, emas quadraginta novem, vel vendas centum, & quinquaginta uno, etiam ſi abſque dolo, & fraude fiat. Rectè, inquam, ſic enim bonum publicum requirit, ut dictum eſt.

24 Atque hinc benè fit, ut, ſi in ordinaria ſubhaſtatione, quæ ſolet eſſe rerum mobilium, eadem depauperatio accideret, ne illa quidem venditio eſſet juſta. Verùm communiter non accidit, quia ex venditione rei mobilis non tam facilè homo depauperatur. Patet, per diſtractionem enim rei mobilis ſolùm amittitur res, & pauciſſimi fructus fortè ex illa re, ut ex fæcunda equa, proveniendi: nam ideò præter hanc rationem adde & alias quas diaimus *lib.*8. *in Decul. tr.*3. *c.*7. §.4. *n.*23. de hac enim ibi fuit locutio, quam appellamus (*all'incanto*) conceſſimus in ſubhaſtationibus mobilium poſſe rem vendi quanti minoris ſine fraude poteſt. At per diſtractionem Boni fructiferi, de quo hìc non loquimur, non ſolùm amittitur res, ſed plurimi etiam fructus, ideſt per conſequentes annos perpetuos, adeòque cauſa ea eſt depauperandi. Et aliqua quidem adeſt, ſed toleranda, ſed parva, immò, propter bonum publicum, poſitivè conceſſa à noſtris legibus in Adjudicatione, quando eſt læſio infra dimidium. At certè magna, & intolerabilis, nec conceſſa, quando ſupra.

25 Confirmatur noſtra doctrina, quia per Beneficium, ſeu remedium, quod nos appellamus gratioſum, à Prorege conceditur cenſuario, quandocunque ipſe cenſuarius voluerit, actio ad repetendum bona adjudicata, quando invenietur læſio enormiſſima: per quod Beneficium jubet Princeps recognoſci à Judice Adjudicationem illam, ut ſi conſtet bona adjudicata excedere dimidium pretii, pro quo proceſſit diſtractio, tunc, ſoluto debito una cum legitimo intereſſe, reſtituantur dicto eidem cenſuario bona illa, eorumque fructus, quæ fuerunt adjudicata. Si ergo per Judicem reſtituuntur bona in læſione enormiſſima, ſignum eſt, illam adjudicationem non fuiſſe approbatam à legibus, ſed ſolùm, ut debitum ſolveretur, fuiſſe permiſſam. At contra, cùm illud Beneficium gratioſum non concedatur à Principe, ſeu à legibus in læſione non enormiſſima (in qua læſione ſolùm quadrimeſtre ad redimendum conceditur Cenſuario, intra quod ipſe poſſit, ſoluto debito, pro quo proceſſit diſtractio, recuperare bona adjudicata: nam cœterùm, eo quadrimeſtri elapſo, Adjudicatarius legitimè, & perpetuò bona illa adjudicata deinceps poſſidebit) Cùm, inquam, illud beneficium gratioſum non concedatur, ſatis manifeſtum ſignum eſt, adjudicationem, procedentem ex læſione non enormiſſima, non permitti ſolùm à legibus, ſed etiam poſitivè concedi.

26 Hic ergo nota, quando adſuit dicta enormiſſima læſio, etiamſi cenſuarius Beneficium illud à Prorege non petat, te in conſcientia poſſe ſolùm retinere tamdiù Prædium adjudicatum, quandiù per perceptos fructus deductis expenſis tuo credito, ob quod proceſſit adjudicatio, ſit ſatisfactum: nam deinde, etiam ante ſententiam, reddere obligaris rem Domino, ne ſcilicet alienum ſine titulo poſſideas: id, quod, etiam in altu eventu, quando læſio non fuit enormiſſima, peregiſſe non paucos, ſed certè ea liberalitate ſcio, quod, ut laudabile conſilium ab omnibus excipiendum meritò proponi poteſt.

27 Obiicies. Non apparet diſparitas, cur in læſione enormiſſima adjudicatio ſit illicita, licita autem in læſione non enormiſſima.

Reſpondeo Primò, aliquam diſparitatem à me allatam fuiſſe modò *num* 24.

Reſpondeo ſecundò, verbis iiſdem, quibus utitur in ſimili prædictus Excobar loco ſupracitato *num.*214. Sic enim habet: *Per aliquos prædicta doctrina, ideſt, quòd in conſcientia ſit etiam licita emotio, vel venditio enormi læſione, locum etiam habet, quamvis pretium ſit infra, vel ultra dimidium juſti, hoc eſt, etiam ſi res ematur minori juſto pretio intra dimidium, vel vendatur majori, quamvis excedat dimidium, dummodo deceptio prædicta non interveniat ex dolo, modo ſupra explicata, &c. Noluerunt enim leges ipſo jure irritare ejuſmodi contractum, quia ex ſubſtantialibus nihil in eis deficit, nempe res, pretium, & conſenſus; quare prædicti erunt tuti in conſcientia in horum ſententia, donec per Judiciale Decretum contractus reſcindatur.*

Et quamvis id, fundamento hoc, probabile eſſe aliquibus videatur; nos tamen tale firmare, vel conſulere non audemus. Tum quia plurimum eſſet, laxare habenas in re periculoſa. Tum quia in aliquibus videbitur audacia, ita loqui contra cunctos Doctores contrarios. Denique aliqui non fuerunt auſi probabilitati principali noſtra opinionis ſubſcribere, & ſic multò minùs probabilitati hujus. Omittimus ergo, ut alii, novis fundamentis viſi, hoc dicant, nam nos hoc non dicimus, ſed omninò negamus.

28 Et paulò pòſt *num.*225. ſic eandem ſententiam habet: *Declara noſtram opinionem, quod accipi debet de læſione infra dimidium juſti pretii; non ſi excedat; Tum, quia ita volunt Doctores dictam noſtram opinionem tuentes, à quibus recedere non audemus. Tum, quia in tam gravi læſione potiùs ignorantia læſi præſumitur, quàm ſcientia, & ſic deficit conſenſus præſumptus ſaltem, & docent* Covarr. & Menoch. *cum aliis apud* Hermoſillam. Hæc ille.

Et hæc nos. allatæ objectioni proportionaliter applicanda. Ex quibus non aſſentior Patri Vincentio Tancredo, *Tom.*1. *quæſt. mor. tract.*2. *quæſt.*53. qui adjudicationem, etiam cum læſione enormiſſima, approbat, excipiens ſolùm, quando adjudicans cognoſcit Dominum prædii eſſe ineptum ad petendum remedium gratioſum, ſed certè nunquam eſt approbanda, ut conſtat ex dictis.

Dubium incidens de onerum Accollatione.

29 Quærimus, an onera, quæ rem afficiunt, ſive ſint onera proprietatis, ſive cenſus, ſive alterius contractus realis, quæ verè debentur ſupra bona, quæ adjudicare quis ſibi intendit, minuat valorem rei, an verò poſſint computari in pretio ejuſdem rei, in ordine ad videndum, an in adjudicatione datum ſit pretium cum læſione, vel ſine læſione enormiſſima. Fac V.G. prædium à te adjudicandum valere aureos centum, tuum autem creditum, propter penſiones non ſolutas, eſſe aureorum decem: Si enim prædio ſit adnexum onus ſolvendi alicui tertio aureos quinquaginta, onus hoc minuet ne valorem dicti prædii, an computabitur in pretium? nam, ſi in pretium computetur, non erit læſio enormiſſima, ideſt non erit læſio ultra dimidium, quando tu adjudicabis ejuſmodi prædium pro tuo credito decem aureorum; erit verò enormiſſima, ſi dictum onus ſit demendum de valore prædii.

Oſtenditur id manifeſtè; ſi enim illud onus quinquaginta aureorum ingrediatur, ut ita loquar, in pretium, certè totum pretium pro prædio, quod valet centum, erit aureorum ſexaginta, ideſt decem ex penſionibus non ſolutis, & quinquaginta ex onere accollato, quo pacto Dominus Prædii, pro ſuo prædio valente centum, habebit in adjudicatione ſexaginta, quæ non eſt læſio enormiſſima. At verò, ſi onus hoc dematur de valore prædii, remanebit ejus valor aureorum quadraginta. Tu ergo, ſi pro decem aureis ex penſionibus non ſolutis tibi adjudicabis prædium hoc, accipies rem valentem quadraginta aureis pro decem aureis, quæ eſt manifeſtè læſio enormiſſima, quia eſt ultra dimidium, atque adeò, ex vera noſtrà ſententia, nulla erit adjudicatio. Ecce quantum intereſt hæc præſens diſcuſſio.

30 De qua duas invenio Juriſperitorum noſtri Regni ſententias: Altera docet, ejuſmodi onera accollata minuere rei valorem, atque hanc ſequitur Joannes Franciſc. Caſtill. *dec.*127. *n.*9. pro qua multos Doctores etiam citat Antonius de Amato *in var. reſol. l.*2. *reſol.* 61. Ex Caſtillo quidem addit; hanc eſſe concluſionem dubitatam, cùm agitur de adjudicatione ex vi contractus cum pacto ad diſcurſum, affertque duo argumenta præcipua, quæ etiam affert de Amato *loc. cit.* Primum, ſic formari poteſt.

31 Adjudicatio, ut eſt certi noſtri Juris, nulla eſt, ſi pretium ſeu creditum, pro quo fit, non eſt verum, etiam ſi deficiat in uno obolo: ſed, quando onus accollatum, non eſt verum, (ut accidere certè poteſt ex ignorantia facti) Adjudicatio non eſt nulla; ergo onus non eſt pretium.

32 Secundum, quia cùm Debitor vult ſibi redimere rem alteri adjudicatam (quod poſſe facere, dictum eſt ſupra) tenetur ſolvere pretium, & tamen non tenetur ſolvere onera accollata, etiam ſi ea adjudicatarius redemiſſet à Cenſuario; ergo onera non ſunt pretium.

33 Altera ſententia tenet, prædicta onera computari in pretio, quam ſequitur Provinzal, *in ſuo Conſil. quod habetur inter Deciſ.* Maſtril. *Decul.*7. Franciſcus Baronius, *lib. non citando*, Vincentius Tancr. *Tract.*2. *q. moral. quæſt.*53. Et hic quidem rationem affert, quis, inquit, adjudicator emit prædium, prout eſt totum, & virtute ſolvit pretium valore totius prædii. Addit Primò, onera eſſe partem pretii, citatque quandam legem dicentem, *quaſi in parte pretii ea res ſit*. Addit Secundò, ſi non computarentur in pretio ipſa onera; Creditorem non poſſe cauſare executionem contra Debitorem, undè ſic defraudaretur ſuo credito.

34 In praxi item contrarias invenio in Regno Deciſiones, nam quod onera accollata à creditore computentur in pretio, deciſum fuiſſe in Regno teſtatur Baronius, *de citat. lib.*2. *in Addit. ad quæſt.* 16 *num.*21. Quod autem non computentur, apparet deciſum apud Caſtil. *loc. cit.* & apud de Amato *loc. cit.* Ex quibus colligitur, utramque ſententiam habuiſſe hactenus, etiam in praxi, Patronos ſuos, ſed ſpero fore, ut omnes in poſterùm ad primam ſententiam prorſus accedant.

35 Nam,

35 Nam, ſi rem Theologicè expendere velimus, inveniemus, onera ejuſmodi, non poſſe in pretium computari, atque adeò primam ſententiam veram eſſe, non quidem ex vi argumentorum Juriſperitorum quæ fortaſsè quilibet in utramque partem vertere non difficulter poſſet, ſed ex ratione à priori, quam jam ſubdo: Etenim, ut ſupra *c.2.§.3.a.t.* diximus, per pecuniam, qua cenſum annuum emimus, ne ſit uſura, illud facimus, ut emamus Jus ad fructus alicujus boni fructiferi, ſeu ut emamus partem uſusfructus alicujus prædii. Illud igitur Jus, ſeu pars uſusfructus, pars eſt prædii empta ab illo, qui cenſum fundavit, nec eſt illius, qui prædium nunc poſſidet. Quando ergo ab hoc poſſidente prædium, illud mihi adjudico, non poſſum mihi adjudicare Jus illud, ſeu partem illam uſusfructus, quæ non eſt in dominio præſentis poſſeſſoris, ſed alterius anterioris Cenſuiſtæ: quare debet hæc pars tolli à prædio, quod prædium ego per adjudicationem, & ad Diſcurſum mihi emo. Ergo non poteſt intelligi, quomodo onera illa accollata ſint in prædium; ſunt enim Jus fructuum, ſeu uſusfructui alterius Cenſuiſtæ, quod Jus ego mihi nunc non adjudico, nec emo, nec mihi attribuere poſſum, cùm pertineat ad alium prędictum Cenſuiſtam, & ipſe habet hoc Jus, non poſſeſſor præſens.

36 Ex hac prætereà ratione patet, nec meum Capitale hujus præſentis cenſus, ob cujus fructus non ſolutos procedit adjudicatio, me poſſe ponere in pretio, quod offero, nam eadem ratio jam dicta, ſi rem attentè penetres, id manifeſtè probat.

37 Denique ex dictis vides Primò, rationem ſecundæ ſententiæ allatam *nu.*33. eſſe nullam; ſupponit enim Adjudicatorem emere prædium, prout eſt totum, quod falſum eſſe, noſtra ratio modò allata *nu.*35. evidenter oſtendit. Idem dic de eo, quod addit Primò; ſupponit enim id, quod eſt probandum. Et quidem lex, quàm *ibidem* inducit, contra ipſam ſecundam ſententiam eſt, nam illud (*quaſi in pretium*) oſtendit onus accollatum dum demit partem, atque adeò valorem à re, facit, ut ejus rei pretium debeat eſſe minùs, quàm, ſi illa onera non adeſſent. Poſtremò, quod addit Secundò, id-eſt, Creditorem non poſſe cauſare executionem, ſi onera non computentur in pretium, omnis eſt falſum; poteſt enim executionem cauſare pro penſionibus non ſolutis, ut item pro expenſis, pro quibus Jus dumtaxat habet.

38 Poſt hæc ſcripta volui duos Juriſperitos certè ex Primariis hujus Regni de hac difficultate conſulere, qui dixerunt, eſſe diſtinguendum; nam de Cenſu perpetuo irremedibili proprietatis primam ſententiam excipiendam eſſe, contendebant. De cenſu autem redimibili, qualis eſt is, de quo hactenus locuti ſumus, in forma Bullæ, eſſe excipiendam ſecundam. Volui hujus diſtinctionis rationem cognoſcere, & nihil ad rem obtinui. Illa ergo poſſet eſſe fortaſsè, quia hi fortè putabant, cenſum redimibilem eſſe debitum ſupra rem, non autem rem ipſam, ſeu partem rei, atque adeò eſſe pretium, cùm contra cenſus proprietates putarent eſſe rem ipſam, ſeu partem rei, nam tota res conſtat ex proprietate, & uſufructu, atque adeò non eſſe pretium.

39 Verùm diſtinctionem hanc nullam eſſe, patet ex dictis: in utroque enim caſu, ſive cenſus ſit redimibilis, ſive non, pars rei non emitur in adjudicatione, quare detrahi omninò debet à valore ejuſdem rei, quæ adjudicatur.

40 Prædicta denique confirmentur ex Juribus, quæ Recentiſſimus noſtri Regni Juriſperitus Marius Cutelli *Tr. de Dom. Diſc.* 1.*p.*6.*nu.*180. noſtram ſententiam ſequens ſic induxit.

Læſio verò in hoc remedio non ita menſuratur, ut vulgò alibi putant quando in Decreto ultrà pretium adſunt accollationes, computando videlicet illas in pretio; nam verius eſt, quod priùs debeant de valore rei, detrahi ſumma accollatæ, quæ faciunt rem minùs valere, ut ex Textu *in l. Fundi partem* 79. *de contrahend. Empt.* deducunt Matthæus *in l.*1. *Gloſſa* 2. *Tit.* 1t *l.*6. *fol.*379. & Gratian. *diſcept.*258. *n.*43. *& poſteà videre, ſi pretium ſit minùs dimidio reſtantis valoris rei. Etenim ſi excedat etiam in obolo, locus eſt huic remedio. Neque enim in Regno, quoad fructus receptum eſt, ut alia læſione opus ſit, quàm illa, quæ aliquid ultra dimidium, excedit, quicquid ſit de Jure communi juxta latè tradita* per Molinam *de rit. Nupt. l.*3.*q.*96. *per totum, Ubi omnes citat.*

41 *Exemplum ſit, ſi fuerit vendita res, quæ eſſet valoris unciarum quadringentum, pro pretio unciarum nonaginta novem cum accollatione aliarum unciarum ducentarum. Nam minuto pretio rei in illis ducentis accollatis, dum res adjudicata remanet valoris ducentarum unciarum, & apparet diſtracta pro* 99. *reſultat evidenter læſio enormiſſima in uncia ſuper medietatem.*

42 *Quæ, quàm diſtent à computo, quòd alii faciant, nemo eſt, qui non videat: Nam, ſi in caſu prædicto unciæ ducentæ accollatæ jungerentur cum pretio importante unc.*99. *non adeſſet læſio, quia res valens* 400. *eſſet vendita pro unc.*299.

43 *Hæc poſui, quia* Caſtill. *dec.*24. & Maſtr. *dec.*33. *&* 247. Giurba *deciſ.*105. *vel quia habuerunt rem pro indubitata, vel aliter, omiſerunt ponere hanc praxim, unde ſæpius ſuper hoc vidi Judices dubitare, & partes cruciare. Cùm hac verò praxi vidi ſæpiùs deciſum, & ego obtinui anno* 1626. *pro Nepote contra Alexandrum Rizzari, referente D. Jeppuſo. Adde Caſtelli aliam dec.*127. Hactenus Cutelli.

Sed nos vela contrahamus, atque de tota hac re contra brevitatem conſuetam noſtram, prædicta dixiſſe ſufficiat.

§. IX. De Fingente velle redimere Cenſum.

1 SI quis carens omninò animò redimendi, immò carens etiam pecunia neceſſaria ad redimendum, fingat ſe velle redimere cenſum annuum, quem alicui V. G. Petro quotannis debet, idque ut eo metu inductus Petrus diminuat aliquid de penſione, conſentiens nimirum, quod cenſus maneat cum obligatione Minoris penſionis, & ſic penſio V. G. quæ erat quinque pro centum, fiat quatuor, vel tria pro centum, ſi quis ita, inquam, fingat, peccatne cum obligatione reſtitutionis? Id certè ſolet in noſtris Cenſibus Bullaribus paſſim occurrere, nam propterea in calce hujus Capitis id omittendum non fuit.

2 Reſpondeo. Quamvis ſic fingens, prima facie, formaliter non videaris injuſtè agere, quia verè habes Jus redimendi cenſum; tamen dico cum de Lugo, *d.*22. *de Juſt. num.*171. te ſic fingentem injuſtè agere, & eſſe condemnandum ad reſtitutionem: extorques enim conſenſum illum per fraudem, fingendo, te velle Cenſum redimere, cùm tamen nolis, & aliquando ob carentiam pecuniæ, non poſſis. Cùm igitur dolus tuus in hoc caſu det cauſam contractui diminutionis Cenſus, obligaberis ad reſtitutionem, & ad reſciſſionem contractus, idque non ex eo, quod non habeas Jus, veluti remotum redimendi, ſed eo quòd cùm hoc Jure uti nolis (verè enim redimere non vis) ita doloſè agis, ut ejuſmodi dolus det adæquatam cauſam contractui. Quod autem quando dolus contrahentis dat cauſam contractui, invalidus ſit contractus, eſt doctrina communis, & nos illam explicavimus *l.*8. *Decal.tr.*3.*§.*11.*n.*15.

3 Addit Joan. de Lugo *l.c.* Thom. Sanch. Leſſ. Caſtr. Dianam, apud eundem de Lugo, alioſque fortaſsè conceſſuros, ita fingentem non obligari ad reſtitutionem, explico. Quæri ſolet, an metus de malo, quod Jure alicui infligi poteſt, irritet contractum? V. G. An, ſi tu ſine animo exequendi commineris accuſare, vel punire Petrum de delicto ab eo commiſſo, juſtè poſſis accipere proportionatam pecuniam, quam ipſe tibi ſolvat, ne illum accuſes, vel punias? Et prædicti quidem Doctores reſpondent, juſtè poſſe, validamque eſſe ſolutionem, & juſtam, quia ſatis cedit Juri ſuo, qui, cùm poſſit, in tui gratiam ſubit onus privandi ſe illa poteſtate, quam anteà habebat: quam doctrinam probabilem eſſe fatetur *n.*168. ipſe de Lugo, licèt ipſe cum Bonacina, & Molina illam non ſequatur. Cùm igitur Doctores prædicti id teneant in hoc caſu de Accuſatione, ideò de Lugo dixit, idem fortaſsè eos eſſe putaturos de prædicta comminatione Redemptionis cenſus.

4 Ego nihilominus conſtanter aſſero, eos non idem putaturos. Ratio eſt, quia patens apparet adeſſe diſparitas, nam qui fingit velle accuſare, poteſt accuſare, licèt animum accuſandi non habeat. Hanc igitur potentiam vendit: quare hic contractus non fundatur in dolo, ſed ſubſiſtit in hac potentia, quæ venditur: At qui fingit velle redimere, cùm redimere verè nolit, vel non poſſit, nihil vendit, & nihil promittit, ex alia verò parte, ejuſmodi contractus diminutionis Cenſus innititur totus, ut dictum eſt, in dolo, &c. Quod ſi cùm poſſes, velles, jam non eſſet fictio, undè nec injuſtitia, &c.

CAPUT VII.

An à Montibus, qui vulgò nominantur Vacabiles, vel non Vacabiles, juſtè emantur Cenſus, ſeu Penſiones Annuæ?

1 PRæmittendum eſt Primò, hujuſmodi Montes ſic ſolere conſtitui, Principes, vel Domini, vel Civitates ex Gabellis, Fructibus, ſeu Juribus ſuis ſolent ſingulis annis colligere certam quandam ſummam, ſeu redditus, quos omnes, vel certam partem, dicti Principes, vel Civitates conſtituunt aliis vendere; quare dividunt ſummam in varias partes, nimirum in decem, viginti, triginta, &c. ut ſic ejuſmodi redditus vendi faciliùs multis poſſint. Tota ergo hæc ſumma annuorum redditunm repoſita pro penſionibus ſolvendis iis, qui ement, vel emerunt, dicitur Mons: ipſi autem annui redditus vocantur Montes, qui aliquando denominantur à re, ſupra quam pecuniæ accipiuntur, ut Mons Farinæ, Mons Carnium, Mons Vini; aliquando ab eorum Inſtitutore, ut Romæ adeſt Mons Pius, Mons Sixtus, Mons Julius; aliquando à cauſa, propter quam fuerunt inſtituti, ut Mons Pacis, Mons Fidei, &c.

Nota, ſingulas portiones, & penſiones horum redditunm appellari loca Montium, & eos, qui illas emunt, vocari Emptores locorum Montium.

2 Præmittendum Secundò. Aliquos ex his dici Montes irredimibiles, quia empti ſunt cum pacto, ut redimi non poſſint: aliquos redimibiles, quia Princeps, ſeu Dominus poteſt eos redimere, reddendo pecuniam capitalem iis, qui loca Montium emerunt: rurſus, aliquos dici Montes non Vacabiles, cum non pereant obitu ementis illos, ſed tranſeant ad hæredes, aliquos Vacabiles, ſeu temporales, quia obitu Emptoris vacant; neque enim ad Hæredes tranſeant, ſed redeant ad Principem, ſeu Dominum.

3 Præ-

3 Præmittendum, Tertiò, hos Montes, ut ex eorum explicatione cognoviſti, nihil aliud eſſe, niſi ſpeciem Cenſus, ſive perpetui, ſive vitalitii, ſive alterius conditionis ex his, quos ſupra initio hujus Tractatus explicuimus; ſpeciem, inquam, nam fundantur in Gabellis, Juribuſque fructiferis, ut modò dixi numero primo: cùm cæterùm Cenſus in genere poſſint fundari ſuper alia quæcunque bona fructifera, modo, quo ſuprà *c.6.§.præſertim* 3.*n* 2 explicatum eſt.

4 Quare, ſi ponis, aliquem Montem carere bono fructifero, ille ſanè illicitus omninò erit: Nam penſio, quę annatim reciperetur, eſſet merum lucrum ex mutuo, quæ ipſiſſima eſt Uſura, niſi aliundè ex damno emergente, vel lucro ceſſante, vel ſimili titulo juſtificaretur, ut juſtificari ſupra *Tr.1. de Mutuo, & Uſura, c.3.§.9.* diximus Montes Pietatis, & rectè notat in Montibus, de quibus hic loquimur, de Lugo *d.45. de Juſt.n* 198. *& n.*203.

5 His ad cognitionem Terminorum præpoſitis, aſſero, Montes eſſe licitos, ſed ut liciti ſint, requirere conditiones quatuor. Prima eſt, ut redditus, ſeu loca, ſupra quæ fundantur penſiones, verè exiſtant. Secunda, ut ſupra ejuſmodi redditus nequaquam imponantur plures penſiones, quam ipſe Mons contineat. Tertia, ut ſi Mons pereat, pereant etiam penſiones, & loca; Si verò Mons pereat ex parte, etiam ex parte pereant penſiones, nam, ut ſupra vidimus, pereunte re, perit Cenſus, ſeu Jus in eo conſtitutum, præſcindendo ab aliquo juſto pacto, ut ex ſupradictis ſatis patet. Quarta eſt, quę certè eſt præcipua, quęque etiam colligitur ex ſupradictis, ut quando Montes ſunt Vacabiles, dentur majores Penſiones, ſeu loca, quàm quando ſunt non Vacabiles, ſeu perpetui, & ita ſanè fert conſuetudo, ut Vacabiles emantur ad rationem novem, decem, & alicubi duodecim pro centũ, non vacabiles verò ad rationem quinque, vel quinque cum dimidio.

6 Jam verò his conditionibus vallatos hos Montes licitos eſſe, manifeſtè probatur, nam ſunt & ipſi quidam Cenſus. Quemadmodum ergo in Cenſibus emitur Jus percipiendi annualem penſionem, ex bonis fructiferis alterius, ita qui ejuſmodi loca emunt, Jus emunt percipiendi annuam penſionem ex bonis, & Juribus fructiferis dictorum Montium.

7 Adverte, eos, qui emerunt dicta Montium loca, poſſe aliis ea vendere pluris, vel minoris, quàm ipſi emerint: emerunt v.g. aureis centum, ſed vendere poſſunt centum, & quindecim, vel nonaginta, nempè, quia ſequuntur naturam aliorũ cenſuum, qui, modo, quo ſuperius *c.3.§.2. à n.9.* docuimus, juſtè pluris, vel minoris venduntur, quando concurrunt plures, vel pauciores Emptores, unde creſcit, vel decreſcit pretium, vel, quando ſimiles circumſtantiæ pretium rei vendendæ, vel augent, vel diminuunt. Atque hæc de cenſibus ſatis.

TRACTATUS III.

DE

CONTRACTU CAMBII.

CAPUT PRIMUM.

Quid ſit Cambium.

1 CAMBIUM, ut hic accipimus, eſt *Permutatio unius pecuniæ cum altera*, ſicut cambire in univerſum nihil aliud eſt, ex Tiraquello *de retractu lib.* 1. *c.*30. *init.* niſi *Rem cum re permutare*. Ex Ariſtotele autem *pr.phyſ.c.*6. triplex eſt permutatio. Prima, rei cum re, ut, ſi dem Vinum pro frumento; & hæc dicitur abſolutè Permutatio. Secunda, pecuniæ cum re, ut ſi aurum pro Vino: & hæc dicitur Emptio, & Venditio. Tertia, pecunię cum pecunia, ut, ſi dem auream pecuniam pro argentea, vel etiam pecuniam præſentem hic pro alibi exiſtentem, & hæc permutatio vocatur Cambium.

2 Hinc vides, rectè docere Ariſtotelem *l.c.* & S. Thom. 2. 2. *q.*78. *art.*2. *& c.*14. *de Regimin. Principum.* Pecuniæ, alium uſum eſſe primarium, atque hunc eſſe, ut ſit aliarum rerum pretium. Alium eſſe ſecundarium, minuſque principalem, eumque eſſe, ut poſſit permutari, emi, vendi, commodari; Cujus poſterioris uſus ratio eſt manifeſta, quia Aurum, & Argentum non relinquunt naturam ſuam, ſuamque æſtimabilitatem materiæ ex eo, quod per conſenſionem Gentium ſint in pretium aliarum rerum inſtituta.

3 Quæres. In quo genere contractuum eſt numerandũ Cambium.

Reſpondeo. Aliqui volunt referri ad contractum permutationis; permutatur enim pecunia v. g. Aurea cum Argentea, vel pecunia præſens cum abſente. Aliqui ad contractum innominatum, do, ut des. Aliqui ad contractum Emptionis, & venditionis; Emitur enim una pecunia pretio alterius. Aliqui ad contractum Locationis, & Conductionis, nam Mercator v. g. locat alteri induſtriam, & operam ſuam, qua transfert pecuniam ex uno loco in alium, vel qua conquirit pecuniam, ſcilicet Argenteam, ut poſſit dare pro Aurea, &c. Omnes hi profectò loquuntur ſuo modo probabiliter. Stet nihilominus, ſemper debere ſervari æqualitatem inter datum, & acceptum.

CAPUT II.

Quotuplex ſit Cambium Reale.

1 REale dico; nam ſiccum, cum contineat meram uſuram, non eſt à nobis explicandum, ſed expellendum: Siccum autem appellatur, & eſt illud, quod fingitur eſſe reale, cum non ſit; fingitur enim commutari pecuniam cum alia, ſed verè non commutatur; Sicut fingitur aliquando fieri ſolutio in alio loco, cum tamen fiat in loco, ubi datur; Et meritò appellatur ſiccum, quaſi ſterile, & carens humore, quia non habet juſtum titulum, unde lucrum afferendum ſit. Ita Mol.*d.*398.*n.*6. Leſſ.*lib.*2.*c.*23.*n.*5.

2 Porrò Cambii Realis tres invenio Claſſes. Prima, continet Cambia minuta, ideſt, quando mutatur pecunia major cum minori, pulchra cum deformi, nova cum veteri, vetita cum legitima, uſualis in hac Provincia cum uſuali in alia Provincia, & hoc vocant aliqui ex Valentia *T.*3. *in* 2.2.*d.*5.*q.*23.*p.*1. purum, ſeu ſimplex Cambium, ſeu etiam manuale, quia de manu ad manum fit, idque in eodem loco regulariter.

3 Secunda Claſſis continet Cambia per litteras, quæ vocantur etiam Cambia localia, id eſt, quando præſens pecunia commutatur cum abſenti. Quod Cambii genus cùm fiat per litteras, communiter à litteris nomen accepit.

4 Tertia Claſſis ad Cambia per Litteras addit unam quandam circumſtantiam peculiarem, ideſt, quod ſoleat fieri ejus ſolutio in quibuſdam Nundinis, nam propterea vocatur Cambium ad Nundinas. Vocatur item aliquando Cambium cum Recurſa, & Cambium cum Recambio, id, quod paulò poſt explicabitur latiùs.

5 Hinc, ne in vocibus hæreas, nota ex Lupo *comment.*3.*de Uſur.*§.3. *n.*49. illum, à quo petitur Cambium, appellari Campſorem, Nummularium, Argentarium, Menſarium, Bancariũ, Trapezitam, & Collybiſtam (Collybus enim ſignificat propriè illud detrimentum, quod Nummularius patitur ex permutatione pecuniæ, ob quod meretur compenſationem.) Dicitur etiam Collectarius à colligendis nummis, ut apparet in *Lege Quiſquam, ff. Si certum petatur*. Qui Cambium petit, accipitque pecuniam, & ſic lucrum alteri ex Cambio accepto dat, dicitur Campſarius, ſumpto modo loquendi ab aliis ſimilibus, in quibus, qui v.g. donum accipit, dicitur Donatarius, qui mutuum, mutuatarius. Jam verò per ſingula tria cambia, quæ *n.*2. diſtinximus, diſcurramus.

CAPUT III.

De Cambio Minuto.

§. I. *An pro hoc cambio liceat lucrari?*

1 PRo Cambio Minuto licitè poſſe moderatum pretium acquiri à publico Nummulario, jam certa, & communis eſt nunc opinio, Covarr. *de collat. Numiſm.c.*7.*n.*4. Leſſ. *lib.*2.*c.*23. *n.*7. Mol.*d.*399.

Ratio eſt in promptu, quia in illo juſti adſunt tituli, unde quis exigere poſſit ejuſmodi lucrum, nam (ut fusè habet de Lugo *diſp.* 28. *de Juſt.à n.* 8 & ut iterum, immò ſæpius erit mox in ſimilibus à nobis repetendum) ii, qui cambiunt, ſeu, qui cambiis dandis operam navant, coguntur facere expenſas, pericula ſubeunt, laborantq; in conquirendis, aſportandis, congerendis, cuſtodiendis pecuniis varii generis; tenentur etiam numerare, immò & dictas pecunias permutare, quando ſunt Miniſtri publici ad hoc Deputati, alia item mercimonia deferunt, Officinam conducunt, Reipublicæ ſerviunt, in loca alia aliquando pecuniam non aſportant, ubi fortaſſe plus valeret, &c. Ex quibus omnibus, vel ſingulis fit, ut ii, ex officio ipſo cambiendi, aliquod moderatum lucrum recipere, æquum ſit.

2 Moderatum autem erit id, quod ſive uſu in eo loco receptum eſt (ſine fallacia tamen, & ſine vi) ſive à Principe eſt conſtitutum; Sive (ſi, nec uſus, nec Principis adſit taxa) id, quod à prudenti Viro, conſideratis omnibus prædictis circumſtantiis, præſertim multitudine, vel paucitate petentium, vel donantium ad Cambia, judicatum fuerit. Ita Tol.*lib.*5.*c.*52.*V.Tertiò, ut ſic.* Rodriq. *in ſumma* 2.*p.c.*105.*n.*2.

PRIMA DIFFICULTAS.

§. II. *An privatis lucrari ex Cambio Minuto liceat?*

1 DIco, licere, teſte Leſſio, *loc.cit. dub.*2. non ſolùm Miniſtris publicis, ut modò vidimus, verùm etiam hominibus privatis aliquid moderatum, & exiguum lucrari, multo magis, quando in permutatione ſe aliquo incommodo gvis, vel emolumento privat. Quare, ſi tibi dem pecuniam pretioſam, pulchram, ſplendidam, magnam, antiquam, raram, tradaſque tu mihi minutam, detonſam deformem, æream, poſſim aliquod moderatum recipere. Sicut, ſi tibi dem auream pecuniam aptam ad deaurandum Calicem, tu verò des mihi auream, ſed non ita aptam, poſſum aliquid lucri habere. Ita

Silv.

Silv. *V. Uſura* §. 1. quia illa aptitudo eſt pretio æſtimabilis. Moderatum autem dico illud, quod vel Judicio prudentis, vel uſu ipſo, vel aliqua Lege conſtitutum ſit.

2 Quid, ſi prohibitum alicubi ſit, ne privati hæc minuta Cambia exerceant?

Reſpondeo. Licèt aliqui doceant, tunc eos peccare mortaliter, ſi lucrum accipiant, & ad reſtitutionem teneri: tamen probabilius eſt, nec teneri ad reſtitutionem, nec peccare mortaliter: Non tenentur ad reſtitutionem, nam, ut docent Molin *diſp.* 399. & Leſſ. *l. c. n.* 17. non poteſt aſſignari cuinam reſtituere teneantur; non enim tenentur reſtituere illis, cum quibus permutant, quia non plus ab eis receperunt, quàm omnibus expenſis, valeat pecunia, ut ſupponimus, nec Reipublicæ, nec alteri, quia hæc, vel alter nullum damnum paſſi ſunt: ergo cum aliud aſſignari nequeat, nulli reſtituendum eſt. Nec peccant mortaliter, ut habet idem Mol. *l. c.* quia, ſi damnum alteri non faciunt unde nam (propter aliquam venialem inobedientiam) habetur peccatum mortale?

3 Ex dictis *n.* 1 illud diſcrimen collige inter Miniſtros Deputatos ad hoc officium, & inter non Deputatos; nam hi non poſſunt tantùm pretium exigere, quantum Miniſtri ex officio Deputati? Qui enim tenentur ex officio, coguntur congregare varietatem Monetarum, ſubeunt pericula, expenſas, labores, &c. quæ, ſaltem omnia, & neceſſariò, non ſubeunt non Deputati.

4 Cœleſtinus *T. 2. de Cambiis c. 2.* exiſtimat, tantumdem poſſe exigere eos, qui ſponté exercent Campſariam, quantum qui ex officio, in locis, in quibus pretia dictorum minutorum Cambiorum, jam ſunt conſtituta, ſive ex taxa Principis, ſive ex uſu recepto. Cujus doctrinæ ratio eſſe poſſet, quia tunc jam pretium Cambii in foro factum eſt commune, atque adeò juſtum pro omnibus exercentibus Campſariam. Quare ſi idem uſus etiam eſſet inter homines privatos, qui talem artem ex officio, ſive voluntario, ſive à Republica injuncto non exercerent, profectò & hi poſſent modo dicto lucrari; ſicuti enim, ſi ratione latrociniorum auctum ſit pretium frumenti, omnes poſſent, aucto pretio, vendere: ita in hoc caſu poſſet privatus cambire pretio ſecundùm æſtimationem communem.

5 Hæc pro doctrina Cœleſtini. Verùm diligenter videndum erit, an ejuſmodi uſus univerſaliter adſit; ego enim ejuſmodi univerſalem uſum nondum vidi: licèt enim in aliquibus Regionibus, ſi Deputatus ex officio det tibi unum, v.g. tarenum argenteum, ſoleat à te pro ſuo lucro unum, v. g. granum Siculum acquirere; non tamen acquirere ſimile granum ſolet, ſi tu des illi tarenum argenteum, ille verò grana tibi reddat ærea, Multo minus ergo Privatis aliter facere licebit.

6 Quæres. An licitum ſit nummulario cuicunque permutare pecuniam hìc Panormi, v. g. ut alibi, v.g. Neapoli, aliam minutam, vel ibi uſitatam recipiat, ſed ita, ut acquirat lucrum, non ad rationem lucri Cambii per Litteras, de quo mox, ſed ad rationem lucri, quod ex tali minuto Cambio conquiri ſolet?

Reſpondeo, cum Cajet. *in opuſc. de Cambiis c. 6.* licere, nam hoc lucrum ex minuto Cambio ſolet eſſe minus, quàm illud ex cambio per Litteras, nec loci diſtantia reddit illicitum, quod ex ſe licitum eſt.

SECUNDA DIFFICULTAS.

§. III. *De Cambio addita pecunia cuſtodia.*

1 HUc etiam id reducitur, nam dum deponitur aliquando pecunia apud Menſam, ſeu, ut Panormi conſuevimus loqui, apud Tabulam, redditur deinde non eadem *n. 7.* ſed alia, unde videtur eſſe quoddam Cambium, quod Cambium cuſtodiæ appellant nonnulli. De hoc igitur difficultas eſt, An Tabularii poſſint lucrum aliquod ex tali cuſtodia recipere?

2 Reſpondeo. Si ſint Miniſtri ad hoc ex officio Deputati propter ſumptus, quos habent in cõſervandis pecuniis, in exſcribendis libris, & in ſubeundis cæteris laboribus, licitè aliquid moderatum accipere clarè colligitur ex dictis. Ita Val. *Tom. 3 in 2. 2. d. 5. q. 23. par.* 3. Lop. *de contr. lib* 2. *c.* 2 *concl.* 2. Lege item de Lugo *d. 28. de Juſt. à n. 61. & totam ſect* 6. Verùm multis in locis nihil ſolvitur à deponentibus pecuniam, vel ab extrahentibus illam à Banco, vel Tabula, ne propter numerationem quidem pecuniæ, jam alicubi ejuſmodi Deputati ad cuſtodiam, non ſunt merè depoſitarii; non enim debent reddere eandem pecuniam, ſed tantumdem, unde cùm fiant illius Domini, poſſunt illa uti ad licitas negotiationes, & ſic multum lucrari. Alicubi verò reſidua quædam, immò & tota pecunia, de qua non diſponit expreſsè is, qui illam diſpoſuit, vel ejus legitimus hæres attribuitur Tabulæ cum non contemnendo ejuſdem Tabulæ lucro. Hæc igitur, & ſimilia emolumenta compenſant laborem cuſtodiæ, unde nihil pro illa ſolvi conſuetum ſit.

3 Quòd ſi pecuniam cuſtodiens ſit homo privatus, poteſt, vel non poteſt lucrum aliquod accipere juxta obligationem, periculaque, quæ ſuſcipit, compenſata utilitate ex depoſitis pecuniis, ut habetur ex dictis.

4 Illa duo quæſita nuper à nobis fuerunt. Primum, ſi quando eſt ſolvenda ratio cuſtodiæ, à quo eſt ſolvenda, à deponente pecuniam, an à Tertio, cui fortè deponens mandavit, ut illi Tertio numeraretur? Secundum, Poteſtne Cuſtos ejuſmodi, quando deindè reddidit, ſeu ſolvit Domino pecuniam, aliquid accipere ob laborem illam enumerandi?

Reſpondeo ad Primum, ſolvendum eſſe à Deponente. Ita Valent. *l. c.* nam labor Cuſtodiæ aſſumitur in gratiam Deponentis, non verò in gratiam illius Tertii, cujus juſtitia poſtulat, ut integrè ipſi ſolvatur, quod ei debetur.

5 Ad Secundum, Reſpondeo, Cuſtodem nihil poſſe recipere ob dictam numerationem; nam hanc ſuſcipit in gratiam ſuam, ne plus ſolvat, quàm debet. Cùm autem paulò ſuperius dixi, Nummularium poſſe aliquid ſumere pro numerandis pecuniis, ideò dixi, quia ipſe ſubindè numerat in gratiam alterius, ut notat Leſſius, *l. 2. c. 25. n. 79.* & quia debet numerare multas pecunias hinc inde conquiſitas, ut ſit promptus ad cambiendum, non verò ob numerationem, quam exhibet, quando aliquid ipſe debet.

6 Huic reſponſioni ad ſecundam hanc quæſtionem ſe opponit Sotus *l. 6. q. 11. art. 5.* & Valen. *l. c.* quatenus aſſerit, eſſe conſuetudinem aliquid accipiendi ratione numerationis, unde videtur (inquit Sotus) Reſpublica ad id licentiam conceſſiſſe. Sed Reſpondeo, à Republica hanc licentiam nunquam conceſſam fuiſſe, quia Reſpublica non poteſt licentiam dare non ſolvendi totum, quod ex Juſtitia Creditori debetur; niſi quando bonum publicum requireret oppoſitum, quod bonum in hac re minima non videtur.

7 Nihilominus puto, ſententiam Soti in eo caſu mihi videri probabilem, quando Cuſtos nihil lucri habet ex cuſtodita pecunia. Tunc enim, licèt, dum illam tibi reddit, ſua interſit reddere, quantum debet, tamen hoc totum pendet à Beneficio, quod tibi contulit, volendo tuam pecuniam ſine ullo ſuo emolumento cuſtodire. Cur ergo ex eo Beneficio detrimentum patiatur, & tibi tuam pecuniam enumerare propriis ſumptibus obligetur?

TERTIA DIFFICULTAS.

§. IV. *De eo, qui ex induſtria cambiat monetam alterius?*

1 FAmulus habens à Domino viginti, v. g. tarenos, ut cum illis ſatisfaciat ſui Domini Creditoribus, vel emat pro ſuo Domino Vinum, Oleum, &c. utitur hac induſtria, ut illos permutet in monetam æream cum ſuo lucro; accipit enim moderatum quid, unum v. g. granum ex ſingulis tarenis, ſibique illud reſervat. Quærimus, an hoc unum licitè poſſit retinere, poſito quod jam per monetam æream, placitum Domini bene complevit, ut hic ſemper ſupponendum eſt.

Reſpondent poſſe, cum Mol. *d.* 402 Leſſ. *l. c. n.* 18. Bonac. *de contr. d.* 3. *q.* 3. *de Cambiis, n.* 5. de Lugo *d. 28. de Juſt. à n.* 24 quia hoc eſt lucrum ejus induſtriæ; non enim pecunia eſt ſicuti ager, & pecus, quæ fructus pariunt Domino, ſed eſt ex ſe ſterilis; quare totum lucrum ex illa detur ei qui potuit induſtriam.

CAPUT IV.

De Cambio per Litteras.

VEl Campſor recipit hic pecuniam, & alibi ſolvit, vel hic ſolvit, & alibi recipit. Hæc duo nunc, an Campſori liceant cum lucro, inveſtigamus.

§. I. *Hic recipiens, & alibi ſolvens.*

1 DIco Primò, licitè Nummularium, ſeu Campſorem ex officio aliquid moderatum recipere ex eo, quod hic pecuniam ſuam recipiat, & ſolvat alibi, ſive in diverſa Provincia, ſive ſolùm in diverſa Civitate. Capita autem, ſeu tituli, unde juſtificetur ejuſmodi moderatum lucrum, ſolent meritò afferri ſex, vel ſeptem, quæ ſigillatim jam profero.

2 Primum, ratione officii. Secundum, ratione laborum, & expenſarum parandi ſcilicet, vel conſervandi pecuniam, domum conducendi, ſcribendi rationes, Litteraſque chirographi Cambii. Tertium, ratione famulatus, quem alteri Campſor præſtat, dum in ejus commodum transfert pecuniam aliò, vel ibi conſervat. Quartum, ratione periculorum. Et quidem quò longius diſtat locus, ubi ſolvenda eſt pecunia à Campſore, eò majora ſolent eſſe pericula, cùm difficilius pecuniam in locum remotum, quàm in propinquum transferatur, nam propterea pro Cambio in eadem Provincia minus lucrabitur Campſor, quàm in diverſa, juxta mox dicenda *num.* 6. Quintum, ratione aſſecurationis; Campſor enim veluti locat operam ſuam, qua ſe obligat pecuniam tutam, ac certam aliò transferre, & quidem periculo ſuo, nam, ſi pereat, in damnum ipſius perit. Ita Leſſ. *lib. 2. capit. 23. dub.* 3. Molin. *diſput* 407. Rodriq. *part. 2. ſumma capit.* 105. *num.* 1. *& paſſim*. Huc ſextò reducitur illud, quod Campſor, vel ejus Procurator poteſt ſumere ratione proviſionis, operam, vel aſſecurationem, quam exhibet pro Campſario, de qua re dicentur aliqua inferiùs, & videri interim poteſt Leſſ. *l. c. nu.* 73. Septimum denique caput eſt, quia ſæpè minor eſt æſtimatio pecuniæ propter ejus abundantiam, vel quid ſimile, ubi recipitur, quàm, ubi ſolvitur, idque fortè propter ejuſdem pecuniæ penuriam, vel propter adventum

tum Principis, vel propter majores expenſas, quæ in loco illo diſtanti fiunt.

3 Si in loco aliquo ſit lex juſta, ne quis aliquid lucretur ex Cambio in eadem, V. G. Provincia, eſſet ſervanda; ſed non puto obligandum, ut habet Mol. *d.* 405. *n.* 9. Vide, quæ ſupra dixi *c.* 3. §. 2. *n.* 2. ante Judicis ſententiam, ad reſtitutionem eum, qui lucrum recipit, quando verè, & in conſcientia Campſor præſtitit obſequium dignum ex mercede, nec enim ejuſmodi leges videntur, incapaces reddere Campſores hujuſmodi lucri, ſaltem ante ſententiam Judicis.

4 Obiicies. Si Campſor accipit juſtè pretium, quia transfert per litteras pecuniam de uno in alium locum: ergo tantum deberet accipere, quantæ ſunt expenſæ, cum quibus transferri ſolet pecunia ipſa, quæ certè ſunt multo majores, quàm ſoleant Campſores ex ſuo cambio per litteras accipere.

Reſpondeo, negandam eſſe conſequentiam, ut certè negant Molina, & Leſſius *ll. cc.* quia illud eſt juſtum pretium rerum, quod communi æſtimatione juſtum judicatur. Quoniam ergo ex eo, quod majores labores, & pericula, in transferenda re ipſa, & materialiter pecunia, ſuſcipiuntur, quàm per litteras (quia illud difficilius, hoc multo facilius, ut conſtat, exhibetur) ideò communi hominum judicio, illa major eſt pretii æſtimatio, hæc minor, & conſequenter hæc merito ſervatur in caſu noſtro.

5 Dico, Tertiò, non ſolùm Nummularium ex officio, ſed etiam hominem privatum ex ſimili Cambio, per litteras poſſe moderatum quid recipere. Ita Valen. *t.* 3 *in* 2. 2. *d.* 5 *q.* 23 *p.* 6. Ratio eſt, quia in hoc, ſi nõ omnia illa capita, certè adſunt ſufficientia, minus autem debere accipere hunc privatum, quàm illum ex officio colligitur ex dictis, quia illi potiora capita favent, quàm huic, niſi tamen pro hoc poſſit aptari doctrina data paulò antè ſuperius, *c.* 3. §. 2. *n.* 5 *&* 6.

6 Dico Quartò, pro hoc Cambio per litteras, illud pretium accipi juſtè poteſt, quod (juxta ſuperius *c.* 3. § 1. *n.* 2. dicta hic proportionaliter applicanda) definivit taxa Principis, vel uſus communis, vel judicium prudentis æquum judicavit, conſiderata diſtantia, vel propinquitate loci, immò aliquando & temporis (non quidem per ſe ratione ſolius temporis, ſed per accidens, quia longius tempus plura pericula ſolet afferre) conſiderata item penuria, vel copia pecuniæ, ac frequentia, vel infrequentia petentium ad Cambia, nam propterea plus ſolves pro cambio recipiendo in Civitate, in qua ſunt Nundinæ, vel adeſt adventus Principis, quando multi indigent pecunia, quàm in eo loco, in quo ejuſmodi circumſtantiæ non adſunt. Tandem video, in frequentibus Urbibus Europæ eſſe uſu receptum, ut illud ſit pretium juſtum, quod in foro currit, & taxat ipſa mercatorum conſuetudo, quod, dummodo id fiat bona fide, & ſine fraude, non eſt ab illo recedendum.

7 Nonnulli dubitant, an, ſi pecunia ſit prorſus ejuſdem valoris hîc, & alibi, adhuc qui accipit, ut alibi det, vel qui contra hîc dat, ut alibi recipiat, de quo *in* §. *ſequenti*, poſſit lucrum Cambii acquirere. Verùm, eſto, ex hoc præciſo capite ejuſdem valoris, non poſſit: adſunt tamen ſemper alia capita expenſarum, laborum, obſequii, pluris valere præſentem pecuniam, quàm abſentem, &c. Quare ſemper tibi favebit aliquis titulus recipiendi moderatum lucrum. Lege Mol. *d.* 407 *&* *d.* 410. Val. *loc. cit. q.* 23. *p.* 4 Nav. *c.* 17. *ſum. à num.* 294. *& in comm. de uſur. n.* 51. *&* 59. de Lugo *d.* 28. *de Juſt. n.* 50.

§. II. *Hic ſolvens, & alibi recipiens.*

1 DIco Primò, hoc Cambium cum aliquo moderato lucro eſſe licitum. Ita Mol. *d.* 404. Leſſ. *l. c. dub.* 4 Cajet. *opuſc. de Cambiis c.* 6. *&* 7. Val. *loc. cit.* de Lugo *loc. cit. tota ſect.* 4. aliique, ſive exerceatur à deputato ex officio, ſive à privato, ſive in diverſa, ſive in eadem provincia, modo § 1. dicto. Ratio eſt, quia non diſſimiles tituli juſti lucri hîc adſunt, quàm adfuerunt in præcedenti. Reducuntur autem ſummatim ad ſeptem.

2 Primò, quia in hoc caſu Campſor dat tibi præſentem pecuniam, ut à te illam alibi recipiat; At merces (quarum naturam hîc virtualiter, ſeu æquivalenter ſuſcipit pecunia) loco abſentes minoris æſtimantur, quam præſentes, & quæcunque bona in re, ſemper plus valent, quàm in ſpe.

Secundò, quia Campſor veluti ex alio loco in hunc locum transfert pecuniam in tui obſequium, quam ſcilicet pecuniam tibi indigenti hîc ſolvat: pecuniam autem quam hîc tibi præſentem facit Campſor æquivalet, ac ſi inde huc tranſtuliſſet.

Tertiò, quia item te liberat à portanda, ſeu transferenda pecunia in alium locum, quod certè tu tuo periculo portares, ſeu transferres.

Quartò, quia idem Campſor ſubit periculum, nè tu alibi ſolvas, vel ſaltem non cum tanta facilitate. Quod ſi aliquando Campſor ſine labore, vel expenſis, vel periculo habet alibi pecuniam, non propterea hanc ibi habere caret ſua æſtimabilitate, & condignitate ad mercedem judicio prudentis proportionatam, modo dicto *par. ſuperiore 5.*

Quintò, quia ratione officii, ſi ad hoc ſit aliquis addictus, & ratione induſtriæ, ſeu operæ, qua ſemper eſt, pro petentibus paratus, ad dandum, & qua officinam conducit, alia negotia non gerit, alios contractus non exercet, uno verbo, ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis, ſua non eſt compenſatione fraudandus.

Sextò, idem dic, ratione Aſſecurationis, qua ſub ſua fide Campſor aliquando non petens à Campſario fidejuſſorem, nec pignus accepta ſolutionem ſibi in loco diſtanti faciendam.

Septimò, quia ſæpè æſtimatio pecuniæ eſt, ob aliquas circumſtantias, major in loco, ubi datur, quàm ubi redditur. Relege, quod modo dictum eſt §. *præced num. præſertim* 5. facit enim etiam pro doctrina huju §.

3 Obiicies. Si pecunia loco abſens minoris æſtimatur, quia eſt abſens; ergo pecunia tempore abſens minoris æſtimabitur, quia etiam ſic eſt abſens, ergo ſicuti, quia eſt loco abſens, poſſum lucrum accipere à te, cui præſentem pecuniam numero; potero etiam, quia eſt tempore abſens per lucrum accipere à te, cui nunc numero pecuniam. At hæc eſt mera uſura, quia ſic accipitur lucrum ſolùm ratione temporis; ergo & illa erit uſura, quæ eſt ratione loci.

4 Adde. Si pecunia in noſtro caſu eſt veluti merx, quam abſentem ego emo, præſenti data pecunia; ergo, ſicuti præſenti nunc pecunia poſſum emere alias Merces, v. gr. triticum hinc ad annum tempore meſſis colligendum, poſſum, inquam, emere minori pretio, quàm nunc; ergo poſſum nunc eodem modo minori pretio pecuniam emere, quam hinc ad annum ſolvam, quæ, ut dictum eſt, ipſiſſima eſt uſura.

5 Reſpondeo, adeſſe diſparitatem. Nam pecunia loco abſens: ideò minoris valet, quia ſubiicitur illis periculis, expenſis, laboribus, &c. quod ex ſe non eſt ita in pecunia tempore diſtante. Dico (ex ſe) nam ſi etiam ipſa, ratione temporis, aliquibus ex iis incommodis ſubiiceretur, certè poſſet etiam tunc aliquid accipi, non quidem merè ratione temporis, ſed ratione illorum. Multa hîc congerit de Lugo *d.* 78. *de Juſt. à n.* 42. dicens difficilem eſſe prædictam objectionem.

6 Ad id, quod additur, adeſt etiam non diſſimilis diſparitas, nam mercium aliarum, v. g. frumenti, vini, &c. varia eſt æſtimatio, unde, & varia eſt impoſitio taxæ, atque ideò non eſt mirum, ſi ex varietate circumſtantiarum, varietur etiam illarum pretium: At pecuniæ æſtimatio, ut menſura eſt rerum, eadem prorſus ſemper eſt: Si ergo poſſum emere nunc minori a frumentum, quod erit futurum, ideò eſt, quia frumentum, quod erit poſt menſes, minoris nunc æſtimatur: at pecunia ſub dicta conſideratione, ſive ſit diſtans, ſive præſens, ſive futura, ſemper eſt ejuſdem valoris. Quod ſi ſumatur, ut merx, quod eſt ſecundarium munus pecuniæ, & veſtiatur aliqua ex prædictis circumſtantiis, tunc valebit, vel majoris, vel minoris, ſicut cæteræ merces: Unde ab illa lucrum, ratione illarum circumſtantiarum, juſtè conquiri poterit.

7 Colligitur ex dictis, ſi Titius dans pecuniam Petro, v. g. hîc, ut ab eodem, vel à ſuo correſpondente alibi recipiat, noſcat, Petrum nullam pecuniam, nullumque correſpondentem, ſeu Procuratorem ibi habere, qui poſſit ipſi facere ſolutionem, unde prædicta ſolutio facienda ſit hîc, puta, in eodem loco, ubi data eſt pecunia, & quidem cum lucro ejus, qui dedit, colligitur, inquam, eſſe meram uſuram, & cambium ſiccum, quia re ipſa nullum eſt cambium, ſed merum mutuum cum lucro: de ratione enim realis cambii eſt, ut fiat realis commutatio inter pecuniam præſentem, & inter pecuniam, quæ ſive in ſe, ſive in aliquo tandem modo, virtute, vel æquivalenter, ſit alibi: id quod in caſu, de quo loquimur, non invenitur, quid autem ſit ejuſmodi pecunia æquivalens, mox infrà dicemus *cap.* 9. §. 1. *num* 9. *& n.* 15.

8 Quòd ſi bona fide do meam pecuniam hîc Petro, putans, illum in loco diſtanti habere correſpondentem, qui ibi ſolvat, & tamen de facto ipſe non habeat, unde nec ſtet promiſſis, nec ſolvat, non eſt mirum, quod juſtè poſſum ab ipſo hîc exigere, quanti mea interfuit, pecuniam non fuiſſe ſolutam in eo loco: non eſt, inquam, mirum, quia tunc ejus falſa promiſſio fuit mihi cauſa talis damni.

Nota id verum eſſe tum in hoc genere cambii, de quo hîc loquimur, tum de aliis, ſive per litteras, ſive ad Nundinas; par enim eſt ratio, ut, ſi tu non ſtes mihi promiſſis, debeas mihi ſolvere damnum emergens, & lucrum ceſſans. Vide tamen omninò, quæ mox dicam infrà *c.* 5. §. 1. *n.* 16. *& n.* 17.

§. III. *Quando tum Campſario, tum Campſori Cambium proſit, cujus erit lucrum?*

1 TItius cupit habere Neapoli centum aureos v. g. quos tamen habet hîc Panormi: Cajus autem cupit ſimilia centum habere hîc Panormi, quæ tamen habet Neapoli. Hi ergo invicem cambiunt, & uterque obtinet, quod ipſis eſt utile, unde unus alteri æquè famulatur. Inquiro, cujuſnam erit lucrum ex tali cambio?

2 Reſpondeo fore illius, qui prævenitur; & ita Molin. *diſp.* 405. Cajetan. *de Camb. c.* 6. *&* 7. Silveſt. *V. Uſur. num.* 4. *q.* 8 §. *Secundum.* Garſ. *cap.* 34. *de contract. num.* 5 Lop. *lib.* 2. *de contr. cap.* 4. aliique apud Bonac. *diſp.* 3. *de contract. q.* 5. *num.* 25. Si enim Titius ad te Cajum veniat, ut cambias illa centum, tuum erit lucrum, ſi tu ad Titium, lucrum erit Titii. Ratio eſt, quia, qui prævenit, præſtat alteri obſequium ex ſe æſtimabile, & per accidens eſt, at id aliundè vertatur in ſuum commodum. Sicuti (ait Molina) ſi Petrus v. g. deberet cum expenſis equum, quem conduxit, remittere hinc Panormo Meſſanam, & Paulus indigeret equo, quo iter facturus Meſſanam ſit, poſſet, qui prævenitur totum, & integrum pretium locati equi recipere, quia ei, qui prævenitur, ſolvitur juſtum illud pretium, quod eſt condignum illo obſequio à ſe exhibito.

3 Ex quo exemplo infert idem Molina, quòd ſicuti, ſi Petrus ſciret neceſſitatem Pauli quærentis equum, qui illum Meſſanam portaret, & Paulus ſciret neceſſitatem Petri volentis reducere equum Meſſanam, poſſent licitè ſimul convenire, ut vel gratis, vel cum aliquo lucro ex alterutra parte reduceretur equus, & quomodocunque conventio inter illos fieret, licita eſſet, quia neuter tenetur celebrare contractum in alterius commodum, ſed poteſt in ſuum; pari ratione in caſu noſtro &c.

4 Quid, ſi ego indigens pecunia Neapoli, dem illam hic Panormi Nummulario, ut ipſe meo nomine det ad Cambium Tertio, qui illam fortaſſe optat habere hic Panormi, daturus eandem cum legitimo lucro Neapoli, poſſumne licitè tunc ego ejuſmodi lucrum Neapoli acquirere, ubi jam habeo pecuniam, quam optabam?

Reſpondeo, licitè poſſe, ut colligitur ex dictis, quia, quod immediatè tu potes, ſi immediatè præveniaris, & quod potes, ſi cum alio convenias, idem potes, ſi præveniatur, vel conventionem faciat ille Nummularius, qui tunc tuas vices gerit.

CAPUT V.

De Cambio ad Nundinas.

§. I. *De Cambio ad Nundinas abſolutè.*

1 MErcatores certas quaſdam Nundinas in aliquibus locis, ſeu Urbibus inſtituerunt, ut ibi debita ſolvantur, vel contrahantur, & item, ut ratiocinia reddantur, & ſcribantur in libris dati, & accepti. Solent præſertim in Italia hæ Nundinæ fieri quater, ſingulis annis, ſpatio inter ſe diſtantes trium menſium, quod ſpatium datur, ut ſolutiones commodè expediri queant. Primæ dicuntur Nundinæ Apparitionis, & celebrantur circa feſtum Epiphaniæ. Secundæ Paſchatis, ineunte Majo. Tertiæ Auguſti; eo enim menſe fiunt. Quartæ omnium Sanctorum, quia paulò poſt ejuſmodi feſtum celebrantur. Alicubi, ut Francofurti, bis celebrari has Nundinas, monet Leſſius loco mox citando, nimirum circa Paſcha, & circa Septembrem, nam propterea Cambium ad has Nundinas vocatur à Leſſio Francofurtenſe. Cùm autem Cambia dicuntur fieri ad Primas, vel ad Secundas, vel ad Tertias vel ad Quartas Nundinas, ſenſus eſt, quòd ſolutio pecuniæ facienda eſt poſt tres, vel poſt ſex, vel poſt novem, vel poſt duodecim menſes.

2 Quid, ſi dentur pecuniæ hic, ut in eo loco fiat earum ſolutio, ubi Nundinæ non celebrantur?

Reſpondeo. Tunc conſtituuntur quidam termini, & ita dicitur pecunia dari, & accipi ad Primos, vel Secundos, vel Tertios, vel Quartos terminos, id eſt poſt tres, ſex, novem, vel duodecim menſes. Immò, quando non eſt magna locorum diſtantia, ut horum menſium ſpatium neceſſarium non ſit, ad ferendas Litteras Cambii, conſtituuntur alii breviores termini, pro ſolutionibus faciendis: Et quidem ſæpiſſimè conſtituitur terminus, qui judicatur ſufficiens ad hujuſmodi Litteras perferendas, incipiendo à die, quo fiunt Litteræ Cambii, aliquando verò incipiendo à die, quo Litteræ recipiuntur à Correſpondente, ſeu Procuratore Campſarii in hunc ferè modum: *Poſt dies quindecim, vel poſt dies viginti, vel poſt menſem, &c. à receptione harum litterarum, fiat ſolutio.*

3 Jam verò, ſi ſolutio fiat realiter, enumerata in Nundinis pecunia, certè vel nihil, vel via differet tunc cambium à cambio per Litteras de quo egimus *in c. præced.* Sed quia in dictis Nundinis ſolutio tranſigi ſine ulla numerata pecunia ſolet, datis nimirum tantummodo, & acceptis ſyngraphis, ideo peculiares inde emergunt difficultates, quæ propriam, atque ſolemnem hic habent diſputationem.

4 Hunc autem modum cambiandi, ſi nihil aliud addatur, vocamus abſolutè cambium ad Nundinas; ſi enim eveniat, ut in loco deſtinato ad cambium, ita fiat ſolutio, ut neceſſe ſit, addere aliud Recambium, tunc vocatur Cambium cum Recambio, ſeu cambium cum recurſa, de quo in *§. ſeq.* nam nunc ſolùm ſtatuere debemus, an hoc cambium abſolutè ad Nundinas licitum ſit. Et quidem licitum eſſe, tum mercatoribus, tum aliis privatis, modò adſint quædam conditiones, jam communis eſt opinio. Et quidem Leſſ. *lib. 2. c. 23. dub. 6.* Navarr. *in ſumma cap. 17. n.* 300. aliorumque apud de Lugo *diſp. 38. de Juſt. tota ſect.* 3. Ratio eſt, quia aliquibus conditionibus, quas mox afferemus, adhibitis, non apparet, ubi ſit injuſtitia, & ea alia parte adſunt juſti tituli, unde acquiratur lucrum.

5 Duo igitur ſunt explicanda. Primo, hi juſti tituli, quorum certè aliqui coincidunt cum allatis in *§. præced.*

Secundò, illæ conditiones, quarum item non paucæ inſinuatæ ſuperius ſunt, ſunt tamen hic in ſuo proprio loco, claritatis gratia, breviter repetendæ.

Tituli juſtificantes lucrum Cambii ad Nundinas.

6 Primus Titulus eſt, quia Campſor carebit pecunia, quam tibi ipſe tradit poſt tres, vel plures menſes, unde privabitur, etiamſi non ſit mercator, opportunitate, & libertate aliquid lucrandi cum illa pecunia à te reddenda, per alias fortè negotiationes ſeſe offerentes.

7 Secundus eſt periculum, cui pecunia tibi à Campſore data exponitur. Et quidem, ſi pro longiore tempore data eſt, majora erunt pericula: Nam propterea tunc non propter meram temporis longitudinem, ſed propter hæc pericula, & aliquid plus exiget non injuſtè Campſor. Quod ſi is habeat pignus ſuæ pecuniæ à Campſario, quod certè poteſt habere, quia quilibet negotiari poteſt cum omni ſua cautela, & ſecuritate, tunc militat periculi titulus; ſed alii.

8 Tertius titulus eſt, quia dum interim expectatur ſolutio, plures poſſent eſſe, qui peterent Cambium, & pauciores, qui darent. Cùm igitur ex majore numero petentium, & minore numero dantium creſcat mercium pretium, creſcet etiam in caſu noſtro. Leſſ. *l. c. n.* 56.

9 Quartus eſt trajectio actualis, vel, ut hic communiter eſt, trajectio virtualis pecuniæ ex uno in alium locum. Neque dicas ibi non adeſſe pecuniam, nec illuc illam trajici, ſed ſolùm eſſe tranſactionem ſyngrapharum dati, & accepti, ne id (inquam) dicas, nam ipſa ſyngrapha continens creditum de pecunia, tanti, vel ferè tanti æſtimatur, quanti ipſa pecunia, nam propterea ejuſmodi ſyngraphæ credita continentes appellantur, & ſunt pecunia virtute, & æquivalenter.

10 Quintus titulus eſt, quia in loco, ubi fit dicta ſolutio, ſecundùm majorem, vel minorem pecuniæ copiam, major, vel minor eſt ejus æſtimatio.

11 Sextus titulus eſt, quia communiter in illis locis, ubi facienda eſt ſolutio, adeſt taxa valoris pecuniæ communiter recepta in illis Nundinis, vel in illo foro, quæ fit à Mercatoribus, omnibus circumſtantiis expenſis vel certè ipſo negotiantium uſu comprobatur. Nam inde evenit, ut pro varietate circumſtantiarum, aliquando majus, aliquando minus lucrum habeatur ex Cambiis. Cùm igitur etiam privato liceat ſervare rei pretium, quod in communi foro currit, poterit quiſque ſecundùm hoc pretium acquirere lucrum, ut etiam ſupra notavimus.

12 Septimus ducitur ab expenſis, quas Campſor facit, conducendo, vel habendo alibi ſuum correſpondentem, cui committat litteras Cambii.

Conditiones adhibendæ in Cambio in Nundinis.

Jam verò conditiones debent eſſe ſequentes, puta omninò tres, tum pro locis, ubi non adeſt Bulla Pii V. mox citanda, tum pro locis, ubi adeſt: notant enim id, quod eſt de Jure Naturæ. Aliæ verò tres pro locis, ubi illa fortè recepta eſt.

Conditiones tres ex Jure Naturæ.

13 Prima conditio ex notantibus Jus Naturæ eſt, ut non exigatur plus, vel minus ratione ſolius temporis, ut modò dictum eſt. Verùm quia dictum eſt, etiam ſæpè lucrum Cambii non ſolere taxari, ſeu uſurpari à juſtis negociatoribus ex ſolo tempore, ſed ex circumſtantiis illis adnexis, ut ibidem vidimus, ideò hæc conditio apud bonos negociatores deeſſe nunquam ſolet.

14 Secunda, ut re ipſa litteræ de uno in alium locum tranſmittantur, quarum virtute fiat verè ſolutio pecuniæ, quæ recepta fuit in alio loco. Tibi, V.G. hic Panormi dedit Campſor pecuniam ad cambium pro Neapoli, debes, vel tu, vel aliquis Procurator tuo nomine facere ſolutionem pecuniæ Neapoli. Si ergo non fiat ibi ſolutio, licet litteræ illæ miſſæ fuerint, tamen cum redeant ſine ſolutione ibidem facta, inanes redibunt, & ſiccæ, atque adeò cum Uſura Campſor exiget lucrum Cambii, quia Cambium nunquam completum fuit, ut iterùm in ſimili ſuprà monuimus.

15 Tertia conditio maximè notanda, & circa quam ſunt difficultates innumeræ, quæ materiam hanc de Cambiis celebrem, & ſatis ætate noſtra exagitatam reddiderunt, eſt ut Campſor ſciat, vel rationabiliter exiſtimet, Campſarium habere in loco, ubi fieri debet ſolutio, pecuniam, ſive numeratam, ſive in credito, quæ eſt pecunia æquivalens, habere, inquam, ſaltem apud ſuum Procuratorem, vel Amicum, à quo vel mutuam, vel ad novum Cambium dictus Campſarius accipiat. Ratio convincens, in Cambio debere eſſe hanc conditionem, eſt manifeſta, quia cambium vel eſt permutatio pecuniæ præſentis cum abſente, vel emptio pecuniæ abſentis pretio pecuniæ præſentis, vel quid ſimile, ut ſuprà diximus. Si ergo Campſor exiſtimet, Campſarium nec habere pecuniam in ſe, nec in credito, nihil ipſe Campſor permutabit, vel emet; ergo erit vel clara Uſura, vel clarum furtum, ſi aliquod lucrum Campſor ſumat ex permutatione, vel emptione, quæ nulla eſt. Lege Leſſium *n.* 61.

16 Illud approbavimus ſuprà: Si poſtquam Campſor bona fide dedit ad cambium in locum aliquem, putans Campſarium habere, vel habere poſſe ibi pecuniam, deprehendat, ſe à Campſario eſſe deceptum, quia nullam ibi is habet, nec habere poteſt pecuniam, approbavimus, inquam, tunc juſtè poſſe ab ipſo Campſario recipi in eodem loco, quo dedit, ſolutionem ſui lucri, immò & omne intereſſe, quod fortè ipſe Campſor eſt paſſus. Ratio eſt, quia tunc campſarius tenetur ex fraude, qua finxit habere pecuniam in illo loco, unde Campſor deceptus fuit. Hanc doctrinam probabiliſſimam putat Bonacina, *d. 3. de contract. q. 5. n.* 24. licèt ipſe in aliquo refragetur. Verùm ſi ſine palliata fraude procedatur, eam certiſſimam, nedum probabiliſſimam, puto.

17 Siſte autem hic tantiſper, Amice Lector. Ex hac vera noſtra conceſſione fœdè labi ſolent aliqui, dum ex hac doctrina putant, ſe

juſtè

juſtè ſemper exigere poſſe pactum cambii lucrum, quia nimirum campſarius, ideſt ille, qui recipit hic pecuniam ſolvendam ab ipſo in alio loco, non eſt inventus in dicto loco; v. g. Neapoli habere pecuniam; nec item habere correſpondentem, qui ſolvat, immò, & aliquando inventus eſt ne literas quidem illuc miſiſſe; labi inquam ſolent, qoia non advertunt ad uſum, quo ejuſmodi cambia fieri frequenter conſuevere, campſarius enim, & campſor conveniunt, ut curam inveniendi in loco diſtanti pecuniam nomine campſarii, & inveniendi correſpondentem, & cætera neceſſaria ad verum cambium, ſuſcipiat campſor. Si ergo hæc deficiunt, culpa campſoris deficiunt, non verò culpa campſarii: Quare campſarius non eſt condemnandus ad ſolvendum lucrum ceſſans, & damnum campſori emergens, cujus damni non fuit cauſa campſarius, ſed ipſe campſor.

Conditiones tres requiſitæ à Pio V.

18 Progrediamur jam ad alias conditiones tres requiſitas à Bulla Pii V. quæ incipit: *Pro Noſtra Paſtorali:* quam tamen Leſſius *lib. 2. c. 23. dub. 9. fine*, putat, aut paucis in locis eſſe receptam, aut certè nuſquam, quoad conditiones, quæ de Jure Naturæ non ſunt, ut in ſimili ſuprà *in tr. de conſ. c. 5. nu. 3. & c. 6. §. 2. nu. 4.* tanquam probabile, dictum à nobis eſt.

19 Prima conditio eſt, ut non fiat pactum ab initio de certo intereſſe, etiam in caſu, quo non fieret ſolutio tempore præfixo. Certò, inquit, non ergo Pius prohibet pactum de lucro incerto ſolvendo, quod poſteà deprehendetur dandum ex intereſſe, quod paſſus eſt campſor ex non ſoluto cambio. Immò aliqui dicunt, non ſolùm, ubi non eſt recepta, ſed etiam, ubi eſt recepta dicta Bulla Pii, poſſe fieri pactum de determinato lucro ad arbitrium prudentis (vide omninò infrà §. 7. *n. 13. & 14.*) cùm Bulla ſolùm prohibeat, fieri ad arbitrium campſoris, qui amore lucri allectus errare poſſet. Et certè, quando campſor caret experientia, vel rebus ſuis nimis inhiat, de Jure Naturæ eſt, ut ejus arbitrio nequaquam ſtetur.

20 Secunda, ut non poſſint fieri cambia, niſi pro primis, ſeu proximis Nundinis, ubi Nundinæ celebrantur, vel pro primis Terminis, (ut mox *n. 22.* clarius explicabo) ubi Nundinæ non habentur. Id autem prohibetur, quando ratione magis diſtantis termini augetur lucrum cambii; nam, ſi non augeatur, & tamen longius tempus pro facienda ſolutione concedatur, certè gratiam campſario faceret campſor.

21 Quod ſi quis, ut notat Leſſius *loc. cit. n. 27.* plus exigeret, dando ad ſecundas Nundinas, quàm dando ad primas, exigeret, inquam, plus non ratione ipſius meri longioris temporis, ſed ratione veri intereſſe, quod tunc pateretur, non eſſet ad reſtitutionem condemnandus, etiam in locis, ubi recepta eſt Pii V. Bulla, ſaltem ante ſententiam Judicis, quia ob verum titulum in conſcientia tunc exigit: nam ſi exigeret ratione ſolius temporis, etiam de Jure Naturæ eſſet condemnandus, ut dictum eſt in ſuperioribus ſæpè.

22 Tertia denique eſt, ut in terminis ſolutioni præfigendis, habeatur ratio longinquitatis, & vicinitatis locorum, in quibus ſolutio eſt facienda, ut ſcilicet plus poſſit lucrari campſor, ſi debeat numerare pecuniam in loco magis diſtanti, quàm in loco diſtanti minus. Ubi vides, hic non agi de Nundinis, quæ ſemper fixæ in ſuis locis ſunt, niſi fortè tangatur difficultas, quæ ponetur mox *nu. ſeq.* ſed agitur de aliis locis, ubi non ſunt Nundinæ; ſi enim cambias hìc Panormi, ut fiat ſolutio Meſſanæ, ad quam Meſſanam urbem perveniri poteſt tempore quinque dierum; v. g. cur ponis terminum ſolvendi poſt duos menſes, & vis acquirere illud lucrum, quod acquireres in Nundinis, quæ ſunt longè diſtantes, ſeu quod acquireret ille, qui ſubit pericula duorum menſium, expenſaſque facit, quæ ſolent fieri, quando transfertur pecunia in locum magis diſtantem itinere, v. g. dictorum duorum menſium? id certè, etiam de Jure Naturæ, vetitum eſt. Quod ſi lucrum in hoc caſu non augeas, tunc non erit illicitum, immò gratiam facies campſario modo dicto *nu. præced.* Prætereà, nec item erit illicitum, ut vult Bonac. *de contr. d. 3. q. 5. n. 13.* velle lucrum, quod ſolet haberi in Nundinis, ſi locus ſolutionis eſt æquè diſtans à Nundinis, & credatur probabiliter in loco, ubi ſolutio ſit facienda, æqualiter valere pecuniam, ac valet in Nundinis.

23 Inquires: Campſores ſtatuere conſueverunt, lucrum ex cambio eò majus eſſe ſolvendum; quo longius eſt tempus, ad quod cambium datur, etiam in ordine ad primas ipſas Nundinas, ut, ſi primò menſe dent pecuniam ad cambium ſolvendum in proximis primis Nundinis, plus lucri exigat, quàm ſi dent ſecundo, vel tertio menſe: id ne licitum eſt.

24 Reſpondeo. Non pauci, ut Lup. *lib. 2. de controv. c. 53.* Rodr. *2. p. ſumm. c. 107. n. 6.* aliique putant eſſe illicitum, quia ſic habetur ratio brevioris, & longioris temporis, quod proprium eſt Uſuræ. Sed Mol. *d. 404.* Leſſ. *l. c. d. 6. & dub. 11.* Cajetan. *de camb. c. 7.* Philiar. *l. 5. c. 24. dub. 2.* aliique cum magna probabilitate aiunt eſſe licitum, quia in longiore tempore majora ſunt pericula, diutius campſores privantur ſua pecunia, qua negotiari poſſent, & lucrari, & major eſt numerus, qui ſic petunt ad cambia, unde pretium creſcit, ut in ſimili dictum eſt ſuprà, non igitur ſolùm ratione meri temporis, &c. Et quidem cùm illud ſit pretium juſtum rerum, quod bona fide Periti ſtatuunt, præſertim conſuetudine ſic ſcita, & tolerata, ideò non ſunt prędicti campſores condemnandi.

25 Inquires iterùm. Dictum eſt, ut cambium hoc ſit licitum, oportere, ut illæ tres conditiones concurrant, quas diximus *à num. 53.* Quo modo igitur, ſe geret Vidua, vel Homo non multæ litteraturæ, qui has non diſcernit, & ſolùm dat alteri pecuniam ſuam ad Cambium?

26 Reſpondeo. Hęc praxis, quę maximè hìc eſt cognitu neceſſaria, explicabitur inferius §. 5. *n. 6. & iterùm* §. 7.

§. II. *De Cambio cum Recambio, ſeu Recurſa.*

1 Praxis hujus Cambii (quod Biſuntinum, vel Placentinum apud Leſſium *lib. 2. cap. 23 nu.* 59. appellatur) noſtro ævo frequentiſſima, hujuſmodi eſt. Titius campſor hìc Panormi, v. gr. dat Cajo centum aureos ſolvendos ab eodem Cajo in proximis Nundinis Placentiæ celebrandis, vel in aliquo Italiæ, vel Siciliæ loco. Quoniam verò Cajus neminem habet Placentiæ, vel in illis aliis locis, qui ejus nomine ſolvat, quod ipſe Cajus debet: ideò Titius offert eidem Cajo ſuum correſpondentem, nomine, v. g. Sejum, reſidentem in illis locis. Offert, inquam, ut, ſicuti eſt correſpondens Titii cum omni poteſtate ipſi Sejo conceſſa ab eodem Titio, ita in hoc negotio, ut ſit etiam correſpondens Caii, & ſolvat cambium, ideſt dictos centum aureos cum lucro ibi apud Mercatores, ſeu apud forum decerni ſolito: Sit autem hoc lucrum nunc v. g. aureorum quinque. Acceptata oblatione, ſcribit ad Sejum Titius, nomine utriuſque, puta ejuſdem Titii, & dicti Caii, ut ſcilicet Sejus acceptet creditum Titii, & debitum Caii, & ut correſpondens jam Caii ſolvat cambium, ejuſque lucrum, ideſt centum, & quinque aureos, & ut correſpondens Titii eos aureos recipiat, & ſic extinguatur cambium. Sed quia Sejus, ut correſpondens Caii pecuniam non habet, ideò ipſe idem Sejus, ut correſpondens Titii, ſeu Titii nomine offert, & dat illam pecuniam ſibi eidem, ut correſpondenti, ſeu Procuratori prędicti Caii, dat, inquam, ad cambium (quod certè erit ſecundum Cambium, ſeu, ut loquuntur, Recambium) ſolvendum à Cajo Panormi. Cum accepta ergo hac pecunia Sejus ut correſpondens Caii, extinguit, ſeu ſolvit, ut dictum eſt, prædictum cambium primum Panormi celebratum, ita, ut nihil omninò ampliùs debeat, pro dicto primo cambio Cajus. Lege Leſſium, qui rectè notat, ſi dictus Sejus fugeret, vel decoqueret, campſorem Titium non poſſe agere nomine ſuo contra campſarium Cajum; is enim Cajus jam ſolvit cambium ipſi campſori Titio.

2 Quoniam verò dictum ſecundum cambium parere ſuum lucrum debet, quod erit, v. g. aliorum quinque aureorum, qui ſolvendi erunt à Cajo Panormi, ideò Cajus debebit Panormi ſolvere Titio centum, & decem aureos, ideſt centum ex primo capitali, quinque ex lucro primi cambii extincti Placentiæ cum pecunia habita à Procuratore Titii, & quinque ex lucro cambii extinguendi Panormi ab eodem Cajo.

3 Suppono ad Juſtitiam ſecundi cambii, Cajum, ſeu ejus Procuratorem non cogi ad dictam ſecundum cambium; poſſet enim Cajus, ſeu ejus Procurator extinguere primum cambium pecunia præſenti ſine neceſſitate ſumendi recambium, vel certè poſſet ſumere Recambium ab alio, quàm à correſpondente Titii.

4 Solet autem occurrere, ut Cajus, ne Panormi quidem, promptam eam ſummam habeat, quam debet Titio, undè rurſus totam illam eandem ſummam, ac ſi iterùm illam accepiſſet à Titio ad cambium, ſe obligat ſolvere cum ſuo lucro iterùm Placentiæ, vel alibi, ubi rurſus fiet, quod modò *num.* 1. diximus, & ſic continuantur per multos aliquando annos cambia, & recambia, donec re ipſa, & numerata pecunia totum capitale cum omnibus lucris intercurrentibus ſolvat Titio Cajus; nam proptereà Mercatores hoc appellant etiam cambium cum Recurſa, recurrit enim, unde inceperat. Et adverte per maximè totum hoc negotium, præter primam traditionem illorum centum aureorum Caio à Titio numerato datorum, & præter ultimam hanc ſolutionem, quam numeratam denique fieri oportebit, tractari, & expediri per ſolas ſyngraphas, ſeu per acceptationes, & dationes crediti, & debiti, quæ in libris dati, & accepti ſcribantur.

5 Quæret is, qui hanc quæſtionem introſpicere cupit: Quando Sejus extinguit primum cambium Placentiæ, quodnam eſt prius? Quod Sejus, ut correſpondens Caii ſolvat dicta centum, & quinque ſibi ipſi, ut vicem Titii tenenti, an quod idem Sejus, ut correſpondens ejuſdem Titii, det ſummam illam ſibi, ut correſpondenti ejuſdem Caii ad novum cambium ſiniendum poſteà Panormi? Breviter quodnam eſt priùs, extinctio primi cambii, an inſtitutio ſecundi?

6 Reſpondeo, certè in praxi (ut puto) ne à peritis quidem Mercatoribus id advertitur? Ipſi enim ſolùm in libris ratiociniorum ſcribunt rationem dati, & accepti, idque etiam in eadem hora, ne dicam in eodem temporis momento. Cæterùm quid priùs, quid poſterius nobis Theologis relinquunt conſiderandum, nam ipſi pro conſcientia ſatis habent, ſi intelligant, ſe meliori modo, (quo licitè poſſunt) ſolvere primum cambium, & inſtituere ſecundum: Theologi autem non pauci, vel de hoc valdè implicitè loquuntur, vel certè potiùs id ſupponunt, quàm declarant. Nos ergo pro noſtra virili parte ſic diſcurramus.

7 Puto, poſſe utcunque dici, quòd ſit priùs ſolutio primi cambii, quàm

Digitized by Google

quàm inſtitutio ſecundi, ſed expeditius dici, quòd ſit prius inſtitutio ſecundi cambii, quàm primi cambii ſolutio: qui certè poſterior modus, quàm faveat juſtificationi cambii, ex intrà dicendis clarè colligetur.

8 Priùs igitur ſolvetur Cambium primum, quàm inſtituatur ſecundum, ſi Sejus, correſpondens Titii per actum ſuæ voluntatis, verbo, vel ſcripto oſtenſum habeat, quaſi per acceptilationem, pro ſolutis, illos centum, & quinque aureos debitos à Cajo; ſic enim jam nihil ampliùs debebit Cajus pro primo cambio, quia jam eſt illi remiſſum à potente illud remittere, nempè à Sejo qui tota Titii poteſtate gaudet. Eſto deindè, quod Cajus, ſeu Sejus nomine Caii, qui talem remiſſionem acceptavit, velit illam veluti ex gratitudine retrodonare, & inſtituere ſecundum cambium ad illam totam pecuniam ſolvendam. Ita videtur diſcurrere Naldus, *in ſumma V. Cambium num.4.*

9 Contra. Poſterius finietur cambium primum, & priùs inſtituetur ſecundum cambium, ſi Sejus, qui acceptavit creditum Titii, & debitum Caii, nunc, ut correſpondens Caii, accipiat centum illos, quinque aureos, ad recambium Panormi cum ſuo lucro ſolvendum, accipiat, inquam, à ſeipſo, ut correſpondente Titii, & cum illis ſic acceptis extinguat cambium primum: Ecce quomodo antecedit recambium, nam cum hac ſumma habita per dictum recambium, ipſe, ut correſpondens Caii, ſolvit primum cambium ſibi ipſi, ut correſpondenti Titii. Hunc modum nos inſinuavimus *n.1.* eundem qui inſinuat Leſſius *l.c.n.161.* in iis verbis. *Sufficit, quod Campſarius poſſit habere Correſpondentem, qui ibi eas pecunias dat mutuo, vel ad Cambium.* Eundem modum ſupponit de Lugo, *de Juſt. d.28.n.85. 86. 87 & 94. V. Secundo quia*, eundemque innuere videntur alii Theologi, & meritò, nam prior modus ſuas habet difficultates, quas infrà §.4. *n.11.* breviter afferemus.

§.III. *Decernitur, an hoc cambium cum Recambio licitum ſit?*

1 QUamvis multi, ut Molin. *d.*409. Sot. Coninch. apud de Lugo, *loc. cit. n.77.* Merend. apud Dianam *p.9. tr.8. reſol.67.* dicant, eſſe illicitum: Multi tamen, ut Navarr. *Conſ.31. de uſur. n.* 3. referens ita ſenſiſſe virum quendam Doctiſs. Societ. Ieſu. Boninſig. *cap.7. de cambiis du 7.* Sà *V. cambium.* Diana *par.3. tr.8. à reſol.1. & p.9. tr.8. reſ.67.* Leſſ. *lib 2 cap.23. nu.*61. de Lugo *loc. cit.* & ſatis probabiliter (quos ego ſequor) licitum eſſe, docent cum explicatione danda mox §.4. Probatur, quia, ſi Cajus campſarius haberet Placentiæ aliquem amicum, qui ibi ſolveret cambium contractum Panormi, eſſet juſtum cambium, ut ſupra vidimus; ergo etiam ſi ſolvat Procurator, ſeu correſpondens ejuſdem Caii. Certè, ſi Cajus, & Titius ipſi iidem ſe Placentiam conferrent, poſſent ibi per ſe ipſos totum hoc negotium licitè abſolvere: quis enim id negare poteſt? cùm ergo id, quod per ſe ipſum quis facere poteſt, poſſit per legitimum Procuratorem, poterunt Titius, & Cajus in caſu noſtro, per Sejum Procuratorem utriuſque, idem efficere, nam quòd idem ſit Procurator Caii, & Titii non vitiat contractum, cùm ſæpiſſimè idem poſſit ſuſtinere vices duorum in contractibus, & idem poſſit eſſe Procurator multorum, nec duorum dumtaxat: Sicuti autem, ſi prædictus Sejus eſſet Procurator Petri, & Antonii poſſet ad mandatum horum & recipere, & ſolvere pecuniam aliquo titulo, videlicet ex Cenſu, alteri ex his debitam, & tunc realiter fieret vera ſolutio, quamvis non numeraretur pecunia, ſed ſolùm transferuntur debitum, & creditum in libris dati, & accepti, ut Italicè dicimus: *Paſſar le partite:* ita in caſu noſtro, &c.

2 Non igitur ſolutio eſt ficta, ut putant Adverſarii, ſed vera, & realis, unde, & cambium erit reale, & non fictum. Nec ſolutio cum lucro Cambii facti Panormi ſolvitur in eodem loco, ideſt Panormi, quod eſſet uſura, ſed Placentiæ, ubi finitur primum cambium, & pari modo Recambium factum Placentiæ, non ſolvitur Placentiæ, ubi inſtitutum eſt, ſed Panormi.

3 Nec obſtat, quòd in hoc cambio, cujus natura, ex meliori opinione, aſſimilatur contractui emptionis, & venditionis, nihil adſit, quod ematur, quia deberet emi pecunia abſens, ideſt, quæ ſit Placentiæ, ut dictum eſt ſupra, at ibi nulla pecunia eſt Caii, ſed ſolùm in Codice, & libro rationum transferuntur credita, & debita; non obſtat inquam, nam falſum eſt, quod non adſit aliquo modo pecunia; ipſæ enim litteræ, ſeu chirographa, ſeu libri, qui continent credita, tanti, plus minùs valent, quanti ipſa pecunia numerata, nam propterea poteſt dici, ibi adeſſe pecuniam, ſed verò virtualem, ſeu æqualitatem, & quæ ſufficientiſſima ſit ad veram ſolutionem faciendam.

4 Nec item obſtat, quòd campſarius videtur obligari, ſumere pro ſuo correſpondente illum ipſum hominem, qui eſt correſpondens campſoris, non inquam obſtat propter duas rationes. Primò, quia ad hoc non cogitur campſarius, ut notavimus ſupra, immò addo, ſic campſario fieri Beneficium, dum promptè ipſi offertur à campſore correſpondens in loco, ubi campſarius difficillimè illum inveniret. Ita Leſſius *loc. cit. n.2.*

Secundò, quia etiam ſi cogeretur, illi non fieret injuria; quilibet enim eſt Dominus, & arbiter ſuæ rei, quilibet habet Jus apponendi conditiones, quas vult, dummodo non ſit contra naturam contractus, quem celebrat, ut certè hæc non eſt, & dummodo, ſi conditio addat aliquod onus, illud compenſetur, ut ſanè in hoc caſu, de quo loquimur, compenſatur, nam audio, de facto ſemper aliquid diminui de pretio debito campſori, ſcilicet octavam quandam partem, quam partem octavam libenter minuit campſor, quia ſuæ utilitati cedit, quod campſarii ſe obligent ad ſumendum eundem correſpondentem, qui eſt campſoris.

5 Quæres hac occaſione, Primò. Quanta Merces datur his correſpondentibus, ſeu Procuratoribus pro labore, & induſtria, quam adhibent in cambiando aliorum nomine, & in ſcribendo, numerando, mittendo litteras, &c.

Reſpondeo, apud de Lugo *d.28. de Juſt. nu.72.* lego, in ſingulis Nundinis ſolere dari tertiam partem aurei pro ſingulis centenariis, quam Proviſionem vocari. ſupra diximus, quod ferè coincidit cum dicto Leſſii *loc. cit. n.50.* aſſerentis ſolere dari binos, vel ternos aureos in ſingulos Millenarios.

6 Quæres ſecundò. Quænam eſt utilitas, quæ naſcitur campſori ex eo, quòd campſarius acceptet pro ſuo correſpondente eundem, qui eſt campſoris?

Reſpondeo. Prima utilitas eſt, ut ſuo amico, ſeu correſpondenti accreſcant ſalaria, ſeu penſiones ex his novis negotiis, quę ille ſuſcipit in gratiam campſariorum.

Secunda utilitas eſt, quia deindè invicem, quid ſimile committet fortè correſpondens Placentinus huic Mercatori Panormitano, & ita hic Panormitanus lucrabitur ſuas ſimiles proviſiones.

Tertia utilitas eſt, ut ille correſpondens habeat multa credita ex Recambiis, per quæ multis fortè debitis Mercatoris Panormitani ſatisfacere poſſit.

Quarta, ne alii, qui campſoris familiares non ſunt, cognoſcant rationem negotiorum ipſius campſoris, quod permaximè cavent prudentes Mercatores.

Quinta, ne ſe campſor exponat periculo decoquendi, ſi non tutum habeat correſpondentem, ſicuti tutum cognoſcit ſuum.

§. IV. *Quandoquidem tribus modis Cambium cum Recambio celebrari poteſt, approbatur primus, & ſecundus, ſed reprobatur tertius.*

1 ASſero Primò, licitum eſſe Cambium cum Recambio, ſi ſupponas, prædictum Procuratorem Sejum habere pecuniam propriam, vel credita propria, vel habere apud ſe pecuniam Titii Campſoris, vel credita alia exigibilia ejuſdem Titii (alia, inquam, præter dictum Creditum ex primo Cambio, nam, quando non adeſt, niſi hoc creditum, dicetur mox *nu.3.*) de quibus Sejus diſponere poſſet (quæ ſunt pecuniæ virtuales,) & idem Sejus det Cajo, ſeu ſibi ipſi, ut correſpondenti ejuſdem Caii totum illud pecuniæ, quod neceſſarium eſt ad extinguendum primum cambium, det, inquam, vel mutuo, vel ad novum cambium, ſeu, quod idem nunc eſt, ad Recambium Panormi ſolvendum; qua pecunia actuali, vel virtuali, ideſt Credito per dictum Recambium, vel Mutuum, habito, ſolvat Cajus, ſeu extinguat primum cambium, ſoluturus Recambium, ſeu Mutuum, poſteà Panormi. Aſſero, inquam, hunc modum cambiandi eſſe licitum. Ratio eſt, quia tunc jam habet Cajus, ſeu Sejus, ut Caii correſpondens, pecuniam, ſive actualem, ſive æquivalentem, ſeu virtualem (talia enim, ut ſæpè diximus, ſunt credita illa exigibilia) qua ipſe ſolvit primum cambium. Quoniam autem primum cambium modo dicto ſolutum, juſtum eſt, ſequitur, quod etiam ſit juſtum Recambium, ideſt cambium ſecundum, quod ſolvetur poſteà Panormi, & etiam ſint juſta omnia Recambia, quæ modo ſupradicto ſine fraude continuabuntur, quia eaſdem conditiones prorſus hæc continuata Recambia habent, quæ habet primum cambium, ut ſupponimus.

2 Aſſero ſecundò, eſſe etiam, immò multo magis licitum, ſi ſupponas campſarium, ideſt Cajum, habere Amicum nomine; v.g. Antonium, Placentiæ, qui Antonius cùm habeat, unde ſolvat, litteras pro ipſo Cajo acceptet, & ſolvat. Ratio eſt clara, nam qui per Amicum ſolvit, ſatis dicitur ſolvere per ſe ipſum. Atque idem erit, ſi ad Antonium non ſcribat Cajus, ſed ſcribat Titius Campſor dicens, ut ſub ſua fide Antonius acceptet, ſolvatque cambium Sejo correſpondenti ipſius Titii. Ratio eſt, quia pari modo tunc ſolvit Cajus per alium; id quod eſt perinde, ac per ſeipſum ſolvat.

3 Hæc duo dicta jam ſunt ætate noſtra, vel ſatis certa, vel ſatis probabilia, (quamvis ſciam, nonnullos citato §. *præced. nu.*1 mordicùs priori dicto contradixiſſe) unde ſequitur, ut cambia, & Recambia uſurpata altero ex his modis dictis *nu.1. & 2.* juſtè, & licitè apud bonos negotiatores exerceri poſſint. Ita DD. citati *d. §. præcedent. num.1.*

Jam verò maxima difficultas eſt: An ſit etiam licitus tertius alius modus; Quando ſcilicet prædictus Sejus correſpondens utriuſque, ſcilicet Caii, & Titii, nihil aliud habeat, niſi ipſum creditum Titii contra Cajum.

4 Et difficultas conſiſtit in eo. An tunc Cajo poſſit Sejus vendere, vel mutuare, vel ad cambium ſolvendum Panormi, dare illud creditum, quod certè etiam, & ipſum eſt pecunia virtualis, ſicuti cœtera alia credita, qua virtualis pecunia habita, vel per emptionem, vel per recambium, vel quocunque ſimili tandem modo à Cajo,

idem

idem Cajus; ſeu Sejus, ut Caii correſpondens, ſolvat primum cambium, illudque extinguat, ſicuti modo *n.*1. extinguere idem cambium potuit Sejus, mutuando, vel dando ipſi Cajo ad recambium, credita, quæ erant alia ab hoc credito primi cambii, quod tunc primo ſolvendum, ſeu extinguendum eſt Placentiæ.

5 Et quidem aliqui, quos non nominat de Lugo, *d.*28. *de Juſt.* *n.*52. affirmant licitè poſſe; Primò, quia etiam illud creditum eſt pretio æſtimabile. Quare ſicuti illud poſſet vendi, mutuari, dari ad cambium aliis, ſic poterit Cajo, ſeu ejus Procuratori: quo habito, quaſi habita pecunia, poterit Cajus primum cambium ſolvere.

6 Secundò, quia Sejus Procurator Titii, poſito quòd in ſua poteſtate eſt hoc creditum, de quo diſponere poteſt, jam habet fidem, qua tantundem ab alio Tertio mutuari poſſet: ergo jam eſt potens dare Cajo pecuniam, quæ non ſit ipſummet creditum, quam potentiam ſatis eſſe, docet Leſſ. *l.*2. *c.*23. *n.*61. ad juſtificandum hoc cambium.

7 Verùm ipſe de Lugo *l. cit.* cum quo ſentio, & Patres ſacræ Congregationis apud eumdem, nolunt id tanquam licitum admittere. Ratio potiſſima breviter eſt, quia, quamvis ejuſmodi creditum contra Cajum poſſit aliis vendi, vel dari ad cambium; non tamen poteſt ipſi Cajo debitori, ſeu, quod nunc idem eſt, prædicto Sejo, qui eſt correſpondens dicti Caii debitoris. Id autem probatur facilè, nam ea hac donatione, ſeu venditione conſurgeret in Cajo Jus Juſtitiæ ad ſe ipſū, quod eſt impoſſibile, cùm Juſtitia eſſentialiter ſit ad alterum. Sequela probatur, quia ſic Cajus emeret creditum contra ſe ipſum; emeret enim Jus exigendi illam pecuniam à ſe ipſo: ergo conſurgeret Jus Juſtitiæ contra ſe.

8 Quòd ſi dicas, emere ejuſmodi creditum, nihil aliud eſſe, niſi ipſi Cajo remitti debitum, ſanè tunc aliud fortius argumentum ſic urgebit: Emere hoc creditum, nihil eſt aliud per te, niſi remitti à creditore debitum, ſeu haberi illud pro ſoluto. Ergo, ſi ſic jam eſt ſolutum, ſeu extinctum debitum cambii, nihil poſteà poterit ſolvi, ſeu extingui, quia jam ſupponis per hanc remiſſionem omne debitum eſſe ſolutum, & extinctum: non poterit enim ſolvi, quod jam anteà ſolutum fuit.

9 Confirmatur, quia cambium eſt eſſentialiter permutatio pecuniæ cum pecunia, ergo duplex intervenire debet pecunia, ſive realis, ſive ſaltem virtualis, ſeu in credito, nimirum altera, quam do, altera, quam recipio; ſed in caſu noſtro unum eſt creditum, atque adeò una pecunia; ergo tunc non permutabitur una pecunia cum alia, ergo non erit cambium, ergo neque hæc remiſſio erit ſolutio cambii.

10 Dices. Eſto hæc ſit mera remiſſio, atque adeò non ſit ſolutio vera cambii, ſatis nobis eſt, quòd jam per dictam remiſſionem extinguatur primum cambium; hoc autem extincto, accipiet immediatè poſteà Cajus, ſeu Sejus, ut Caii correſpondens, pecuniam ad ſecundum cambium, ſeu ad recambium ſolvendum Panormi, nam volet voluntariè ex gratitudine ſolvere capitale, & lucrum primi cambii, licèt ſibi immediatè anteà remiſſa, quę eſt doctrina Naldi allata à nobis ſupra §.2. *n.*6.

11 Reſpondeo, id ſpeculativè aliquo tandem modo defendi poſſe, non adeò ſum hebes, ut non videam: tamen negare non potes, eſſe difficillimum, & incredibile, ut ejuſmodi modus ſeriò, & non palliatè ad tegendam uſuram fiat; numquam enim mihi perſuadebis Mercatorem, ſeu campſorem, ſuo inhiantem lucro, ſeu Sejum prædictum nomine campſoris, ex vero animo remittere totum creditum. Nec item mihi perſuadere poteris, inopem campſarium velle retrodonare pecuniam, quæ ſibi remiſſa eſt, quamque immediatè anteà, ut ſibi remiſſam acceptarat, velleque ſe conſtituere debitorem ejus pecuniæ, cujus ſolutio ipſi condonata jam fuit.

12 Ad rationem contrariæ opinionis allatam *num.* 5. jam patet, quia illud creditum eſt vendibile alteri, non verò ipſi Cajo debitori.

Ad allatam verò *n.*6. facilè reſpondetur, nam eſto poſſit dictus Sejus Mutuo accipere ab aliis, at de facto non accipit, ſed vendit, ſeu dat Cajo illud ipſum creditum, quod habet contra eundem Cajum: id, quod jam inane prorſus eſſe ad effectum, de quo loquimur, probatum eſt. Leſſius ergo *dicto n* 7. allatus, ſi admittendus eſt, debet intelligi ſano modo, nimirum quòd ſufficiat poſſe pecuniam mutuari, ſed cum effectu, ut ſcilicet re ipſa mutuetur.

13 Verùm objicies contra hanc doctrinam noſtram ſic. Multi Doctores vocant probabilem opinionem affirmantem, cum uno illo credito poſſe exhiberi totum hoc negotium, multò magis, quia hæc ſententia dicitur approbata à Pio V. pro Bononienſibus, ergo non eſt, cur illa rejici etiam in praxi poſſit.

14 Reſpondeo. Nec Pius V. nec Doctores, qui nominatim citantur pro ſententia affirmante loquuntur de noſtro caſu, ſed expreſsè de caſibus, ſeu modis cambiandi *n.* 1. & 2. allatis; eoſque ſolùm approbant Doctores, quos ego legere potui: Quare nihil contra noſtram doctrinam evinci auctoritate illorum poteſt. Verba aliquorum ex iis in medium proferantur.

15 Et quidem incipiamus à verbis Pii V. quæ, ut Italicè fuerunt data ad Bononienſes, ejuſmodi ſunt: *Che ogni perſona poſſa dar Danari à Cambio, o ſare, che le Lettere ſiano recapitate ſopra eſſi Datori, e così tenerſi sù i Cambii, ſin che ſaranno rimborſati da chi haverà preſo i Danari.* Hæc Pius. Qui approbat quidem Cambium, & Recambium, ſed nihil ſtatuit de modo cambiandi, ſive de primo, ſive de ſecundo, ſive de tertio paulò ante à nobis inſinuatis; id enim reliquit Theologis decernendum.

16 Quoad Doctores, ſufficiat afferre verba trium, qui magis apparenter alicui videri poſſent eſſe contra nos. Primus quaſi agmen ducens ſit Leſſius *l.*2. *c.*23 *n.*61. Verùm ejus verba ſunt hujuſmodi; *Si hoc Cambium eſſet injuſtum, id ideò eſſet, quia Campſarius non habet pecunias eo loco. At ſufficit, ſi habeat in credito apud Amicum, qui eas ibi det mutuo, vel ad Cambium, ut rectè docet Navarrus,* Hæc ille: Nota; in Credito, dicit, *apud Amicum, qui eas det mutuo,* numquam verò dicit, *in eodem credito.*

17 Secundò, ſolet citari Marcus Serra, *T.*2 *in* 2.2. *q* 67 *art*.4. At ipſe ſic habet: *Probabile eſt, licitum eſſe Cambium, quo Campſor obligatur ad locum ubi campſarius nec ullam pecuniam, nec fidem, nec Correſpondentem, aut Procuratorem habet, ſed Campſor exhibet Campſario ſuum Factorem, qui pro illo reſpondeat, & ſolvat ex pecuniis ipſiuſmet Campſoris, & poſteà eandem pecuniam per aliud Cambium remittat, &c.*

Vides? Nihil de noſtro caſu circa illud unum creditum, nam *ex pecuniis ipſius Campſoris*, dicit, qui eſt primus cambiandi modus allatus, & approbatus à nobis *nu.* 1. non verò dicit *ex illo ſolo credito* qui eſt tertius cambiandi modus à nobis *n.*7. reprobatus.

18 Tertiò, citant aliqui Dianam *p.*1. *tr.*8. *reſ.* 1. & *p.*9. *tr.*8. *reſ.*67. ſed ejus verba dictæ primæ partis, ſic leguntur: *Si Campſor mittat litteras ad proprium Factorem, quibus mediantibus, ex pecunia ſua, vel aliena Factor ille Cambium ab ipſo Factore collatum perſolvat, debito illo per alias litteras ad eundem rurſus remiſſo; cur non licebit eidem Campſori, ut ex ſua propria pecunia illud ſimiliter perſolvatur?*

Hæc ibi. Deinde verò in dict. *p.*9. *l.c.* eandem Doctrinam ita confirmat, ut prorſus nihil aliud addat præterea: proponit enim in hunc modum: *An licitum ſit Cambium, quando Reſponſor ex pecuniis ipſius Campſoris extinguit primum Cambium, modo, quo dictum eſt in prima parte?* Et ſic reſpondet; Negativam ſententiam probabiliorem eſſe exiſtimavi *l.c.* & conſulendam: affirmativam tamen probabilem eſſe dixi. Hæc ille. In quibus locis nihil de caſu, de quo nos loquimur.

19 Dices, ergo Diana *p.*1. *tr.*8 *reſ*.3. ſibi ipſi repugnat, nam alibi docet, Correſpondentem campſoris poſſe eſſe pauperrimum. Si ergo poteſt eſſe pauperrimus, nihil aliud habebit, niſi unum illud creditum campſoris, quo ſcilicet totum hoc negotium expediendum ſit.

20 Reſpondeo, Dianam ſibi non eſſe repugnantem, nam ſtatim addit, *dummodo non obſtantibus ſupradictis Cambii talis Correſpondens efficiat, litteraſque mittat, & alia neceſſaria faciat.* At ſupra, tanquam neceſſarium, poſcit, *ut Correſpondens, ſaltem pecunia Campſoris, vel ab altero mutuata, ſolvat primum cambium;* quo pacto vides, ipſum Correſpondentem poſſe eſſe Iro pauperiorem, nam non propria, ſed aliena pecunia (at certè nunquam ex illo uno credito) extinguere primum Cambium poterit.

21 Hæc pauca ſufficiant, ut diligenter advertas, hominem Theologum, qui quæſtionum apices non conſiderat, nec accuratè diſtinguit, facilè labi, dum, quod unum legit probabile, confundit cum alio, quod ejuſmodi fortaſsè non eſt. Id timeo, ne occurrat in Tractatu de Cambiis; nam dum legis, multos Auctores citari pro approbantibus cambium ad Nundinas expediendum à Correſpondente campſoris, etiam pauperis, putas, citari item pro eo caſu, quo nonniſi per illud unum creditum ejuſdem campſoris, modo à nobis explicato, & rejecto, expeditur. Prudentius igitur de Lugo *l.c.* cum aliquos Doctores afferat approbantes ejuſmodi cambium, ſignatè notat *n.* 77. illos docere, eſſe id licitum cum aliquibus moderationibus, inter quas profectò hæc, de qua hactenus diſputavimus, præcipuum locum tenere debet, ut ſcilicet habeatur alia pecunia, ſive realiter ſive æquivalenter, præter ipſum unum creditum, quod eſt contra campſarium.

§. V. *Praxis quoad eos, qui utuntur opera alterius ad expedienda Cambia, & Recambia.*

1 POſita jam noſtra ſententia, practicè omninò ſuſcipienda, ſic claritatis gratia, quotidianum caſum proponamus, & diſſolvamus.

2 Vidua, vel quilibet alius Mercator dat Viro indigenti, V.G. Cajo centum aureos ad Cambium, ſive Neapoli, ſive Placentiæ, ſive alibi ſolvendum: & quia neuter habet ibi Correſpondentem, confugiunt ad Hominem, V.G. nomine Antonium, hic Panormi exiſtentem, qui habet in illis locis Correſpondentem, ſeu Procuratorem nomine Sejum, & rogant, ut ipſe Antonius acceptet, dirigatque dicti Cambii negotium. Annuit Antonius, format litteras juxta formulas Cambii, & mittit ad dictum ſuum Correſpondentem Sejum, idque nomine Viduæ, & Caii prædictorum ſic volentium; qui Sejus acceptat, ſolvit, remittitque Recambium. Tunc autem, tum Antonius, tum Sejus licitè pro ſuis laboribus conſuetas acquirunt proviſiones. Poteſtne igitur ſine injuſtitia, vel peccato adiri prædictus Antonius, quicumque tandem is ſit, & quemcumque habeat Correſpondentem?

3 Reſpondeo, eſſe benè ex prædictis diſtinguendum. Si enim Antonius, ejuſque Correſpondens ſint viri locupletes, vel qui habeant alia contra alios credita, licitè, & juſtè ad eorum operam confugietur: ſed injuſtè, & illicitè, ſi ſint ita pauperes, ut non habeant alia credita, de quibus diſponere poſſint, niſi illud illius Viduæ. Ratio ex proximè allatis ducenda eſt, Nam ſi habent pecuniam, vel alia credita, poteſt Correſpondens in primo Cambio, &

Digitized by Google

capitalis ad ſuum libitum,& ſic aliis dare ad cambium,quare non eſt ratio,cur non poſſit,ſimili modo,dare huic Campſario. Illud adverte, id non procedere,ſi ab initio pactum inſtitutum fuerit, ut ſolveretur intereſſe,& lucrum totum in fine totius cambii,tunc enim,cùm nondum ejuſmodi lucrum eſſet requiſitum,campſor,non poſſet ipſe illud adiicere ſorti,ut per ſe patet & idem de Lugo notat *l.c.* & diſtinctius *num,*123.

Pactum de ſolvendis Proviſionibus.

8 Septimum pactum eſſe ſolet, ut campſarius ſolvat Proviſiones Quæres igitur, an hoc pactum ſit juſtum?

Reſpondeo Si pactum fiat,ut campſarius ſolvat ea, quæ debet ex opera,quam correſpondens, vel quilibet alius ſuſcipit pro ipſo campſario,æquum eſt pactum,ut patet. At iniquum erit,ſi fiat, ut idem campſarius obligetur ſolvere operam, quam dictus correſpondens vel quilibet alius ſuſcipit pro campſore; hanc enim correſpondens exigat ab eodem campſore cui ſervit, ſi aliàs ſtipendium non habet, non à campſario. In quatuor autem videtur correſpondens ſuſcipere laborem, & operam in gratiam campſarii, pro quibus dictus correſpondens poterit ſuas proviſiones legitimè taxatas, vel uſu ipſo approbatas à campſario accipere; Primò,quando nomine campſarii acceptat ejus litteras Placentiæ.

Secundò, quando quærit, & invenit pecuniam ibi ad ſecundum cambium, ut primum ſolvat.

Tertiò,quando illud ſolvit. Quartò,quando litteras ad campſarium remittit Panormum. Porrò,cujus ſummę ſint hę proviſiones,diximus ſupra,§.3.*n.*5.& legi poteſt Leſſius,*l.*2.*c.*23. *n.*55. qui pro more variorum locorum varia eſſe ejuſmodi pretia eruditè demonſtrat.

Pactum de executione in perſonam, & bona Campſarii.

9 Octavum pactum ſolet fieri,ut ſi non ſolvat campſarius id,quod debet, intelligatur, non ſolùm fieri novum cambium, & continuari Recambia ut modò *n.* 3.dictum eſt,ſed etiam, ut poſſit ipſe campſor in campſarii perſonam,ejuſque bona legitimè executionem exercere,vel curare,ut in carcerem coniiciatur,&c. Id certè Notarii ſolent ea clauſula notare: *Et currentibus, vel non currentibus Cambiis, poſſit nihilominus is, qui dedit pecuniam, cogere recipientem cauſando executionem contra ipſum, vel eum carcerando, &c.* Quæris ergo, an hoc pactum ſit juſtum?

Reſpondeo,clariſſimè injuſtum eſſe pactum. Ratio eſt, quia ſi currunt Cambia,& Recambia,jam campſor eſt per illa ſatisfactus; per Recambium enim ſolvitur Cambium præcedens,& per Recambium ſecundum ſatisfit Recambio primo, & ſic de cęteris fortè conſequentibus. Qua igitur Juſtitia campſor jam ſatisfactus poterit pro ſoluto debito campſarium compellere?

Pactum de dando Pignore.

10 Nonum pactum ſolet celebrari, ut campſarius det Pignus, vel Fidejuſſorem,vel utrumque. Quæres ergo, an id ſit juſtum.

Reſpondeo. Pactum hoc eſſe licitum,ac juſtum,memini me dixiſſe ſuperiùs, quia quilibet ſuum negotium exercere quàm ſecuriſſimè poteſt. Ibidem tamen monui,injuſtum eſſe, ſi tunc velit campſor lucrari aliquid titulo periculi,quando enim pignus habet,periculo non ſubſtat,unde ergo ex hoc capite aliquid poterit exigere? In hoc igitur caſu,quando accipit pignus,vel ſimilem certam ſecuritatem, ex aliis titulis lucrum accipere poterit, ut *ibid.* dictum eſt. Si campſor nolit pignus,ſed ipſe aſſecuret,accipiendo in ſe periculum, ut item,ſi apud Correſpondentem fidejubeat pro campſario, aliquid poſſe recipere, innuimus etiam ſuperiùs, & videri poteſt de Lugo *d.*28. *de Juſt. à num,*124.

Pactum de pretio lucri.

11 Decimum pactum ſolet eſſe,ut detur lucrum Cambii ad pretiſſori,quod curret tempore ſolutionis,non verò ad pretium,quod fortè tunc currit,quando datur pecunia. Quæres igitur,an id ſit juſtum?

Reſpondeo, ſi res eſt incerta pro æquali periculo campſarii, & campſoris,dubium ſcilicet ſit,an pretium decreſcendum,an creſcendum ſit,juſtum eſſe pactum,quia par periculum; at, ſi certò ſciatur de incremento, vel decremento, vel totum pactum ſit in favorem campſoris,injuſtum eſſet,quia tunc,vel eſſet injuſtitia pro alterutra parte, vel nimis ſupra meritum faveretur Campſori.

Pactum de accipiendo Correſpondente.

12 Undecimum denique eſt, ut Campſarius obligetur acceptare pro ſuo Correſpondente eundem,qui eſt Correſpondens Campſoris, ſed de hoc dictum eſt ſatis ſupra §.2. *n.*3. & 3. *n.*4.

§. VII. *De Uſu Cambiandi per alium.*

1 DUplici id modo conſuevit uſurpari; Primò, ſi tu, quicunque ſis, ſive Vidua, ſive Pupillus, uno verbo non Mercator, des immediatè tuas pecunias ad Cambium alicui item non Mercatori,& ex utriuſque conſenſu conveniat is, ſive Mercatorem aliquem, ſive continuatorem, ut ſupra vocavimus, Cambiorum, qui vobis provideat de Correſpondente in loco diſtanti, in quo ſolvendum eſt Cambium. Correſpondens verò acceptet, ſcribat, omniaque abſolvat, de hoc modo ſufficienter diximus §.5. *n.*6.

Secundò,ſi tu quicunque item ſis, des Titio Mercatori, ſeu campſori tuas pecunias, ut ipſe,cum tuo moderato lucro, & ſuis conſuetis proviſionibus, illas tradat ad Cambium fortè petentibus: quare tu nihil agas,ſed ſolùm contribuas pecuniam, ipſe autem Mercator tanquam tuus ſocius, Cambia,& Recambia inſtituat, finiatque. De hoc poſteriore modò hic breviter agendum erit.

2 Dico Primò. Certum eſt(ſunt verba De Lug.*d.*28.*de Juſt.n.*130.) peccare eos,qui dant pecunias ſuas Campſoribus, ut lucrentur per Cambia,& participent de lucro,ſi ſciant,vel timeant,Campſorem daturum eſſe ad cambia illicita,& Uſuraria,ſecus,quando credant non niſi ad cambia licita daturum. Hæc ille. Nota illud(ſi timeant)utique rationabiliter:id,quod confirmat ea, quæ dicta ſunt paulò ante §.5. de Cambiantibus per pauperes illos continuatores,&c. Poſita autem idoneitate Mercatoris.

3 Dico Secundò. Ut faciliùs tuum etiam determinatum lucrum ſine ſcrupulo,& certò habeas, quando per ſocium,quaſi per mediatorem exercere vis Cambium, ſecurus erit modus,ſi cum dicto Mercatore tres contractus(qui poſſunt ſanè fieri, ſive in una,ſive in pluribus ſcripturis)ineas:In primo celebres contractum Societatis, in quo tu te obligas tantam pecuniam exponere, ille ſuam induſtriam conferre (de hoc contractu Societatis ſuo loco latè agemus inferiùs.) In Secundo,ille ſe obliget ad aſſecurandum tibi capitale. In Tertio, ille idem ſe obliget, ad aſſecurandum tibi aliquod moderatum lucrum; pro his tamen oneribus in Secundo, & Tertio contractu impoſitis Mercatori,dabis ipſi aliquam moderatam Mercedem. Ea figuratione caſus res fiet clarior. Tu centum v.g.aureos exponis Societati; Mercator,ſeu ſocius promittit,ſe eos negotiaturum per annum,dando illos ad Legitima Cambia,& Recambia. Suppone autem,quod Judicio prudentis Viri in prædictis recambiis ſint acquirendi ex lucro,aurei triginta,rectè ex vi primi contractus, qui eſt puræ Societatis, ex hoc lucro tibi cedunt quindecim aurei,quindecim verò cedent Mercatori ſocio. At verò pro Secundo,& Tertio contractu,per quos Mercator tibi aſſecurat dictum capitale centum aureorum,& aliquod determinatum lucrum, debebit idem Mercator aliquid habere pro hac aſſecuratione,quam pro te ſuſcipit. Habeat ergo aureos quinque, quos retinebit ſibi ex lucro quindecim aureorum, qui tibi cedere debebat vi primi contractus Societatis,nam hinc fiet,ut tu denique habeas ſecurum tuum capitale,& aureos decem de lucro, ille verò habeat aureos viginti.

4 Hunc modum negotiandi eſſe licitum, ex eo patet quod ſinguli illi contractus ſeorſim celebrati liciti ſunt, ergo, etiam, & unitim, quia unio non mutat, unde nec vitiat naturam contractus, ut fuſiùs probabitur in citato Tractatu de contractu Societatis.

5 Quod autem etiam hic poſſit accipi in majorem tuam ſecuritatem pignus,probat eadem ratio, quam ſupra §.6. *n.*10.diximus,& in hoc caſu,de quo hìc loquimur ſignatè, concedit De Lugo *diſp.*30. *de Juſt. num.*51.

6 Prætereà quantum ſit hoc lucrum, quod tibi tandem cedere debeat,meliùs Mercatores ſine fraude negotiantes decernere debent omnibus circumſtantiis expenſis, quàm poſſimus nos Theologi. Et meritò quidem Molina 307 allatus à de Lugo *d.*28.*de Juſt.n.*5. notavit in his negotiis ſtare debere praxi Mercatorum, quia meliùs ipſi noverunt juſtitiam pretii in Cambio, quàm Theologi. Maximè autem ad id decernendum valet,ſi utrique Socio commodum ſit in tali Negotiatione tale pretium. Nam illa eſt æſtimatio recta (ait in ſimili Valentia *T.*3.*d.*5.*q.*25.*p.*2.*V. Qui autem*)quæ eſt prudens,& ea eſt prudens,quæ utrique parti commoda eſt. Intellige, in negotiatione dicta ex ſe juſta.

Denique quatuor conſideranda hìc eſſe, præter Regulas generales,ad determinandum ab ipſis Mercatoribus lucrum ex cambio,rectè admonent Theologi.

7 Primò,ut aſſecuratio capitalis non debeat magni, ſed moderatè æſtimari. Ratio eſt,quia Mercator non ſolet dare illas pecunias à te cambio expoſitas, niſi perſonis ſecuris,ſed quia adeſt nihilominus aliquod periculum, quod illæ eædem perſonæ,vel ſint Infideles,vel decoquant, ideò aliqua mercede dignus omninò erit.

8 Secundò lucrum, quod ſperatur futurum ex tali pecunia, non ſumatur ſummum, nec infimum, ſed medium, cum non ſit major ratio,quod futurum ſit ſummum, vel infimum, unde æquitas dictat, ut ſumatur medium. Et profectò ab experto, & probo viro non aliud, quàm medium decerni ſolet, Vide, quæ dicam mox *n.*13. & 14.

9 Tertiò, debet perpendi etiam labor, & induſtria Correſpondentium, quibus debetur ſua proviſio, ut omnibus prudenter conſideratis, quantum lucri ex expoſita pecunia ſuperſit, menſuretur.

10 Quartò, quia hæc conventio per dictos tres contractus, quæ certè fieri non poteſt,non ſolùm cum Mercatore ad exercenda cambia, de quibus hìc agimus, ſed etiam cum quocunque negotiorum geſtore,vel artifice,vel profeſſore cujuſcunque officii, de quibus age-

mus in ſuo loco *in citato Tractatu de Societate*, ideò univerſaliter docent Theologi, quantum debeat eſſe ejuſmodi lucrum, colligi debere ex natura negociationis, ex gravioribus periculis, quæ timeri poſſunt, ex majoribus, vel minoribus expenſis, & breviter ex variis variorum negotiorum circumſtantiis, plus enim lucratur quis, ſi det operam emendo, vendendoque frumento, quàm vino, quàm pannis, quàm lignis, &c. plura pericula, ſi extra Regnum, quàm in Regno agatur negotium, majores expenſæ, ſi conducendæ ſint naves pro longiore navigatione ad tranſportandas merces, quàm pro breviore, &c. nam propterea rectè Bonac. *d.3.de contr.q.3.p.1.n.3. & 6.* cùm ſuppoſuiſſet, poſſe licitè expoſci pro lucro quinque pro centum, addidit *n.6.* In conventione trium contractuum poſſe plus exigi, quo negotiatio majorem fructum affert. Scortia autem *in Conſlit. Pontif. Theor.* 290. ſupponit, tum in cambiis, tum in aliis negotiis poſſe, per hos tres contractus, pro ſingulis centenariis capitalis, acquiri ſex ob lucrum; ſed certè id loco exempli dixit; nam cæterùm, ſi negotiatio ejus eſt conditionis, ut plus lucri pariat, cur plus lucri acquiri non poſſit; quod ſi ejus eſt conditionis, ut pariat minus lucri, qua tu fronte plus lucri corradere non dubitas?

11 Ex his igitur univerſaliter dictis collige, idem eſſe conſiderandum in caſu noſtro. Si quidem Cambii lucra pro locis diſtantibus, vel propinquis, pro Civitatibus, ubi adeſt pecuniæ copia, vel inopia, pro variis aliis circumſtantiis majoris, vel minoris pretii pecuniæ, Cambii, inquam, lucra majora eſſe poſſunt, vel minora, & juxta has circumſtantias, demptiſque iis, quæ demi pro Proviſionibus ſolent, ſunt menſuranda, ſive ad quinque, vel ad decem pro centum, ſive ad minus, vel majus, &c. & ita obſervant ad unguem probi Negotiatores; nam in Nundinis ſupradictis taxari ſolent Cambiorum pretia conſideratis prædictis omnibus circumſtantiis, unde videmus, non ſemper idem conſtans eſſe lucrum, ut, vel mediocriter experti in hac negotiatione probè callent.

Praxis trium contractuum in Cambiis.

12 His itaque quaſi theoricè explicatis, ad praxim horum trium contractuum exhibendam in Cambiis maximè faciet, ſi formulam hic legas, qua ſolent Negotiatores Genuenſes illos uſurpare; eam autem ponit ad verbum idem Scortia *loc. cit.*

Contractus hujuſmodi (inquit) eſt frequentiſſimus, & admittitur, ut juſtus, à Confeſſariis, tam in cambiis, quàm in aliis negotiationibus, ſub hac, vel ſimili forma.

Io Titio in virtù di queſta dico, hauer riceuuto in Cartolario 25. di argento da voi Sempronio ſcudi dieci mila, quali prometto, o mi obligo negotiar ſopra cambii delle fiere di Piacenza, ò di quei luoghi, doue per la natione noſtra, ſi ſaranno dette fiere, per Milano v.g. ad utile voſtro, ſotto mio nome, riſchio, pericolo, e ſpeſe per un anno, cominciato in pagamenti di Agoſto di queſto anno, ò da finire in pagamenti d'Agoſto del ſeguente 1627. Al qual tempo prometto, o mi obligo reſtituire detti dieci mila ſcudi contanti i guadagni, o beneficii, che ſopra eſſi ſaranno ſtati. Il qual pagamento però ſi farà in quella qualità di monetta d'argento, ò d'oro, che allora ſi pagheranno i cambii di dette fiere: obligando perciò mia perſona, o beni ſotto hypotheca. Dichiarando, che per il ſudetto tempo, o quello di più, che reſtaſſero detti danari appreſſo di me, habbi da pagare à voi Sempronio, per conto di detti guadagni, & utili, à ragione ſolamente di ſei per cento v.g. l'anno, eſſendoſi così convenuti, e che tutto quello, che poteſſe eſſere di più delli ſei per cento, netti di ogni ſpeſa ſpetti à me per la ſudetta promeſſa, che faccio di negotiarli, ò fare negotiare ſopra cambii à detto mio riſchio, pericolo, e ſpeſe. E quando rendeſſero meno delli detti ſei per cento l'anno, ſenza contarli ſpeſa alcuna, ragionando i cambii, come ſaranno i conti, cioè à Milano per fiera, & in fiera per Milano, s'intenda non hauerlo da pagare, ſe non quel tanto haveſſero riſpoſto, ò riſpondeſſero, che così habbiamo accordato, e per fede hò firmato di mia mano, &c.

13 Hæc Scortia. In hac autem ultima clauſula, in qua decernitur, ſi lucrum non aſcendat ad ſex pro centum, ſed ſit minùs, minùs eſſe ſolvendum, ponitur, & ſervatur in hac formula, ad majorem ſecuritatem conſcientiæ; nam ceterùm, ſi ſincerè omnibus expenſis, eſt æquale dubium, ut lucrum futurum ſit majus, vel minùs, prudenterque ſine fuco, & fallacia anteà decernatur medium quid certum; v.g. dicta ſex, ſemper poterunt ſex accipi, ut paulò ſuperiùs §.1.n.19. innui, & in ſimili docui *L.8. in Dec. Tr.3. §.7. n.9.*

14 Apud noſtrates negotiatores ſolet hoc lucrum Cambii, non quidem initio ipſo, quo celebratur Cambium, ſed poſteà, quando ſluitur, decerni, nam tunc certò ſcitur ex continua relatione, quam ſolent habere Mercatores, quanti valuit lucrum in loco ſolutionis Cambii, & ſecundùm illud, demptis demendis, ſtatuitur, quantum remaneat pro eo, qui initio pecuniam ſubminiſtravit. Illud aliqui ex iiſdem, qui pecuniam caponunt, ad majorem conſcientiæ quietem, addunt, *modo lucrum non excedat ad rationem decem pro centum*. Si enim excedat, hi timorati expoſitores nolunt illum exceſſum exigere, ſed relinquunt in utilitatem prædicti Socii, ſeu Mercatoris.

Hactenus de Cambiis, nunc elanguentibus, ex æſtivo calore, viribus, non nihil quietis defeſſo calamo concedamus.

TRACTATUS IV.

DE

LOCATIONE, ET CONDUCTIONE.

1 Quemadmodum unus, idemque eſt contractus Emptionis, & Venditionis, differuntque ſolùm per diverſam relationem: tu enim diceris vendere, v.g. equum Petro, Petrus autem emere; Ita idem eſt contractus Locationis, & Conductionis, ut habet Laym. *l.3. tr.4. c.22. n.1.* licèt tu dicaris locare tuam domum v.g. Petro, unde, voceris Locator. Petrus autem appelletur Conductor, & à te dicatur domum conducere.

2 Hic ergo *eſt Contractus, quo Locator rem, vel perſonam aliquam, etiam ſe ipſam, concedit Conductori ad uſum, vel fructum ſub certa, juſtaque penſione, ſeu ſtipendio nullo addito injuſto pacto, idque pro duratione temporis deſignati*. Multa complectitur hæc deſcriptio, cujus, ſi omnia verba ſeparatim explicentur, abſoluta erit hæc de Locatione tractatio.

CAPUT PRIMUM.

Explicans illud deſcriptionis.

Contractus, quo Locator Conductori, &c.

1 Quandoquidem Contractus eſt, ſaltem duorum, ultro citròque ſe obligantium, conſequenter ſit; ut Locator Conductori, & hic illi obligetur in aliquo. Priùs igitur de obligationibus Locatoris, tum de obligationibus Conductoris hic agendum breviter erit.

§. I. Obligationes Locatoris.

1 Tres Locator obligationes contrahit. Primò, tradendi rem, quam locat minimè vitiatam. Secundò, faciendi aliquas expenſas rei locatæ. Tertiò, ſolvendi melioramenta, quæ ipſe impoſuit facienda.

Locator ne det rem vitiatam.

Intellige, quæ non ſit vitiata in ordine ad uſum locandi, ne v.g. Vas locatum ad continendum liquorem ſit pertuſum, ne equus ad iter agendum ſit claudus. Intellige iterùm, (non monito Conductore) nam, ſi hic monitus rem ita vitiatam ſub debita juſta mercede velit, nullam recipiet, quoad hoc, injuriam. Ratio autem datæ doctrinæ eſt manifeſta, quia ſicuti inter vendentem, & ementem, ita inter Locantem, & Conducentem intervenit implicitum pactum, ut quemadmodum Conductor ſolvit pretium ſine defectu, ita locans rem det ſine vitio. Quare ſi des v.g. Vas pertuſum pro ſano, omnia damna conductori refarcire debes. Ita Navar. Mol. Filliuc. Silv. apud Bonac. *d.3. de contr. q.7. p.2. n.3.* quia ſic damni periculum totum in te ſuſcepiſſe, præſumendum eſt.

2 Quid, ſi inculpabiliter Locator vitium ignoret, vel non advertat? Reſp. Vel loquimur in foro Conſcientiæ, vel in foro Externo. In foro Conſcientiæ, nulla erit culpa Locatoris, nec obligatio reſtitutionis damnorum, ut patet ex Regulis Generalibus alibi traditis. Duo tamen debes omninò præſtare. Primò, ut quando rem advertis, Conductorem admoneas: ne longiùs procedat damnum. Secunda, debes à penſione ſolvenda aliquid demere, juxta quod minùs eſt res utilis conductori.

3 In foro autem Externo eſt ex circumſtantiis colligendum, quid præſumi debeat de te, an ſcilicet ex culpa, an verò inculpate rem vitioſam locaveris. Sic à Jure *L. Sed addes §.1 ff. locati*, non excuſatur, qui vas pertuſum locat, quia non præſumitur ejus Dominus illum defectum non cognoviſſe. Contrà excuſatur à Doctoribus is, qui agrum locat, in quo fortè herba inventa eſt, quæ boves veneno infecit, quia id ſciviſſe Dominus agri non præſumitur.

4 Huc pertinet, ne Locator det rem tributis, & oneribus ſubjectam, ac ſi talis non eſſet, tributa enim, & omnia onera ſolvi debent à Domino, cujus eſt res (præſcindendo ab aliquo juſto pacto) qui enim ſentit commodum integræ penſionis, par eſt, ut ſentiat onus. Lege Rebel. *2. p. l. 14. q. 9. n. 11.* Azor. *3. p. l. 8. c. 8.* Caroc. *4. p. 5. ad Legem finalem ff. de Jure Fiſci* alios citantem.

Huc etiam pertinet, ne det locator rem alteri, niſi ei, cui locavit, ſed in hoc caſu inquirere potes, ſi res eadem duobus ſucceſſivè locetur quiſnam præferendus?

5 Reſpondeo, primus: ſi neutri data eſt poſſeſſio, multo magis, ſi poſſeſſio eſt apud eundem primum. At ſi poſſeſſio ſit penes ſecundum, puto probabilius, hunc ſecundum eſſe præferendum, ſicuti in pari caſu, ſecundus, cui tradita eſt rei poſſeſſio, præfertur in Venditione. Et ratio ulterior eſt, quia poſſeſſio ea, ſeu eadetentio,

Digitized by Google

tio,quam habet ſecundus,dat ipſi Jus,ne ſpolietur.Ita contra aliquos, qui contendunt,eſſe primum prçferendnm, docet Azor. *loc.c.q.5.* inducens quaſdam deciſiones Rotç ad noſtram hanc majorem probabilitatem confirmandam.

6 Huc denique pertinet, ne Locator locet rem, de qua diſponere non poteſt;tunc enim traderet rem, quaſi ſubſtantialiter vitiatam, ut ex ſe patet.

7 Quid,ſi res ſit çquè communis pluribus, & unus velit rem communem alteri locare, alter verò nolit?

8 Reſpondeo. Aſſero Primò.valere locationem,ſi ſocius ſine juſta cauſa diſſentiat;ſocio tamen debetur pars penſionis, quamvis res locetur abſque illius conſenſu,quia adhuc illa pars eſt fructus rei ſuæ.

9 Aſſero rurſus,ſi alter ex dictis ſociis habet notabiliter majus Jus, huic, ut potè principali,competere Jus locandi.

10 Aſſero Tertiò,eum, qui vult locare rem perſonæ honeſtç, prçferri ei ſocio, qui vult locare inhoneſtæ, niſi hæc plus offerat.

11 Aſſero Quartò,quando ſocii ſunt æqualis Juris,& propter aliquam cauſam diſſentiunt, vel per ſortes, vel per Judicem contentionem diſſolvendam fore.Lege Bonac. *d.3.de contr.q.7.p.1.n.7.* alios citans.

An Locator teneatur ad expenſas rei locatæ?

12 Nnn eſt ſermo, quando ſive tacitè, ſive expreſsè præceſſit aliquod juſtum pactum, vel quando conſuetudo juſta, & legitima Regionis eſt,ut Locator non ſolvat expenſas,ſed loquimur,nullo præcedente pacto, vel conſuetudine.

13 Et quidem aliæ ex his eapenſis ſunt neceſſariæ, aliæ licèt neceſſariæ,ſunt tamen utiles,ut ſi illæ factæ fuiſſent ad plantandam vineam in agro,&c.aliæ.nec utiles,nec neceſſariæ,ſed ſolùm facientes ad ornatum,quas voluptuarias *L.8. in Dec. tr.3.c.3.§.5.n.13.* appellavimus, ut ſunt fontes, ſtatuæ, &c.

De expenſis neceſſariis.

14 Primò ergo,ſi de neceſſariis loquamur,eſt diſtinguendum. Vel ſunt neceſſariæ ad colligendum v.g. fructus ea agro,ut eſt arare,fodere,metere,& has facere,pertinere ad cunductorem, non eſt dubium: vel ſunt neceſſariæ ad uſnm,hoc eſt, ut conductor poſſit uti re cōducta,quale eſt reficere tectum domus locatæ.vel reparare murum minantem ruinam;quale eſt etiam,agro neceſſarias foſſas, & aggeres facere,ne officiant flumina, quale etiam eſt ealceos ferreos apponere equis ad iter agendum,quale deniq;eſt medicamenta adhibere eidem equo infirmo, ne ſit ineptus ad ambulandum, &c. & has eapenſas facere,ſeu quod expenſum eſt,pro illis ſolvere,pertinet ad Locatorem, quia is debet tradere Conductori rem aptam communi uſui,unde,& eam non aptam,aptam reddere. Quod ſi eas compenſare renuat Locator,poteſt Cooductor ſibi,ut vult de Lugo *d.29. de Juſt. n.67.* Mol. *d.496.n.3.* oceultè compenſare,vel ſibi retinere rem locatam,donec ejus uſu compenſentur eapenſæ in ea factæ,quia,præſcindendo à pacto,vel conſuetudine, id probat eadem ratio modò dicta. Non ergo aſſentior Antonio Gomez *2.To.var.c.3.* putanti,has,de quibus loquimur, expenſas, ſi modicæ ſunt,pertinere ad Conductorem, non, inquam, aſſentior, quia, ſi illud pactum, vel conſuetudo non interſuit, eadem ratio,quæ probat de expenſis notabilibus,probat de modicis.

De Expenſis neceſſariis, &c.

15 Secundò,ſi loquamur de expenſis nō neceſſariis,ſed tamen,quç non reddant rem locatam meliorem,& utiliorem,ſed ſolùm faciant ad ornatnm, vel ad meram commoditatem Conductoris, quas vocamus Voluptuarias, ad ſolvendas non obligari puto Locatorem, qnia non adeſt ad has conſeoſus ipſius Locatoris; ſibi igitur imputet Conductor,ſi tales fecit expenſas. Exeipere autem ſemper debemus, niſi Locator expreſsè tacitè illas approbaverit, ut ex ſe patet.

16 Tertiò denique,ſi loquamur de expenſis, quamvis non neceſſariis,iis tamen,quæ reddunt rem utiliorem, ut ſi Locator plantaverit vineam in agro conducto, &c. pari modo non eſſe ſolvendas docent Mol *l.c.n.3.de Lug.l.c.n.68.* idq;propter eandem rationem,& ad qnaſdam leges,quç huic dicto contrariç videntur.Reſpondent iidem,eas loqui, quando adeſt tacitus, vel expreſſus conſenſus Locatoris, & quidem Locator tacitè videtur conſentire in expenſis non mnltùm gravibus,quia æquitas id requirit; præſertim, quando rem locatam meliorem per illas expenſas reddidit conductor.

17 Ego dicto *l.8.Decal.* attuli eundem de Lugo *d.17 de Juſt. n.52.* ubi dicit, Poſſeſſorem bonæ fidei(qualis certè eſt Locator) immò & malæ fidei poſſe exigere à Dominu rei expenſas, & Dominum obligari eas compenſare, ſi melioramenta ſint neceſſaria, vel utilia, non verò,ſi voluptuaria.Ne ergo hoc,(vel utilia)& illud, quod *n. prae.* diximus ex eodem de Lugo, ſit ſibi repugnans, intellige in priore locum ipſum de Lugo loqui abſolutè,in poſteriore hoc loqui, Domino conſentiente tacitè, vel eapreſsè, nam quia tacitè Dominus conſentire præſumitur, quoties melioramenta rem utilem reddunt ipſi Locatori,ideò tunc Locator ſolvere debebit expenſas in utilibus melioramentis factis. Ita puto,hæc duo de Lugo, immò & Molinæ,ab eodem citati dicta poſſe conciliari.

18 Addit item idem de Lugo dun. Primò, poſſe Conductorem ea melioramenta, de quibus nnnc loquimur, ſibi ſumere, ſi ſine detrimento rei conductæ ſeparari, vel eatrahi poſſunt.

Secundò, id non poſſe fieri ab emphyteuta, quia Emphyteuſis ex ſua prima inſtitutione ordinata eſt ad meliorandum prædium: quare ad illa ſemper adeſt conſenſus Domini illud concedentis:atque adeò ea melioramenta ſibi appropriare juſtè Dominus ſoluto pretio poterit, ut dicam cum de Emphyteuſi.

Denique lege præcitatum locum libri octavi in Decalogum, nam *L.8. in Dec. Tract. 3.c.3.§.5.* nonnulla invenies ſcitu neceſſaria de ejuſmodi melioramentis.

Locator tenetur ad expenſas pro melioramentis,ad quæ ſe fortè obligavit.

19 Hactenus dictum eſt de melioramentis,quæ ex ſe facit Conductor: nunc de iiſdem dicendum eſt,quç facienda imponit Conductori Locator. In quo caſu tria ſunt explicanda,unum certum,duo controverſa.

20 Certum eſt,ſi Locator impoſuit,ut fierent dicta melioramenta non neceſſaria, ſive utilia, ſive non, idque eapreſsè ſuis expenſis, certum eſt,inquam,deberi à Locatore dictas expenſas: quod ſanè probatione non indiget,quia ſic Locator jam conſenſit, immò promiſit, expenſas reſarcire.

21 Controverſum autem eſt Primò, An, ſi Locator impoſuit, ut fierent prædicta melioramenta, ſed non eaplicatum fuit cujus expenſis, an, inquam,ad Locatorem pertineat,an ad Conductorem hujuſmodi eapenſarum ſolutio.

22 Reſpondeo,Molina *diſp.496.* ait,pertinere ad Locatorem. Verùm de Lugo *diſp.29.de Juſt.n.69* melius ait,pertinere ad conductorem,& meritò,quia, dum Locator proponit, & conductor ſe obligat ad ea melioramenta,ſe etiam obligat ad ea,quç ſunt neceſſaria ad talia melioramenta facienda,& conſequenter ad eapenſas;qui enim ſe obligat ad finem, etiam ſe obligat ad media neceſſaria; Sicuti, ſi te obligas ad ſolvendam penſionem in loco diſtaoti à te, te etiam obligas ad eapenſas aſportationis pecuniæ ad illum locum.Semper intellige,ſi conductor ſuſtineat hoc onus, quod aliunde, ſive ab ipſa utilitate fortè eruenda à talibus melioramentis, ſive ex alio capite non compenſetur, ſi enim aliundè non compenſetur, debere id aliquo alio modo à te Locatore compenſari, ipſa naturalis æquitas dictat.

Ad ejuſmodi eapenſas,de quibus hactenus, facient etiam illa, quæ moa dicentur *§.ſeq.à n.4.*

Sublocator an aliquando teneatur ad expenſas prædictas?

23 Controverſum eſt Secundò.Quid fiet,quaodo præter Locatorem adeſt Sublocator? Verùm id per figurationem caſus iotelliges expeditius.Petrus Dominus fundi illud locat pro quinqoe annis Cajo,Cajus ſublocat illud Titio, qui Titius ob ſpem, quam habet retinendi fundum quinque annis, pro eodem tempore, illud validè meliorat,plantando vineam,inſerendo Arbores,&c. Idque expendendo de ſuo. Accidit autem, ut primo anno moriatur Cajus Sublocator, unde reſolvatur Locatio,& fundnm redeat ad ipſum Petrum: Inquiro,borum melioramentorum,ſanè utilium, expenſas repetet ne Titius à Caii hæredibus,an à Petro,an eas amittet? Idem dubium eſt, ſi Paulus eſſet Uſufructuarius dicti fundi per dictos quinque annos, & illud locaret Titio, &c.

24 Reſpondeo, hujus quæſtionis reſolutionem depēdere ex dictis *à n.13.* Nam primò, eas expēſas valebit petere Titius,quas ibidem diximus eſſe neceſſarias ad uſum, nimirum ad hoc, ut ipſe Titius Subconductor uti re ſubconducta poſſit. Secundò alias petere non valebit; ſed amittet,præter illas,ad quas tacitè,vel expreſsè Petrus conſenſit. Tertiò,illas,quas petere poteſt, neceſſarium erit ab hçredibus Caii petere. Ratio primi & ſecundi dicti eſt,quia Cajus totum ſnum Jus per ſublocationem traoſtulit in Titium. Quare Titius hoc Jure Inſtructus poterit illas eapenſas dumtaxat petere,quas Cajus potuiſſet à Petro.Cùm ergo Cajus potuerit ſolùm petere eapenſas, quibus expreſsè, vel tacitè conſenſit, & quibus res fieret apta ad uſum, ut modo diximus, has ſolùm juſtè Titius poterit, & non alias exigere. Ratio tertii dicti eſt,quia idem Titius à Cajo ſubconduxit prædium, ſed Caii perſonam nunc repræſentant hæredes, ergo ab his petere poterit, non ab aliis; eſto iidem hæredes deinde poſſint à Petro Domino eaſdem repetere. Ita intelligo reſponſionem,quam de Lugo *l.c. num.70 fine*,circa hanc quæſtionem videtur afferre.

25 Propter eandem rationem certum eſt, Subconductorem immediatè debere Sublocatori penſionem ſolvere,non verò primo Locatori, quamvis Domino; cum Sublocatore enim ipſe contractum iniit. Primo autem Locatori ſolvere tenebitur ipſe primus conductor. Notant tamen Doctores, ut Mol. Vaſq. Leſs. aliique apud Bonac. *de contrac.d.3.q.7 p.1.n.5.* bona Subconductoris, ſi forte inveniantur in dumo ſubconducta,remanere hypothecata ipſi primo Domino,non enim eſt negandum,primum Locatorem habere Jus, ſi non immediatè, certè mediatè contra Subconductorem.

Ex occaſione innuitur, quis non poſſit locare.

26 Ea dictis habes,eum non poſſe aliquid alicui locare, qui nō poteſt prædictas obſervare cōditiones,id,quod cū ſit facile, pete, ſi velis, à Doctoribus citatis, multò magis, quia ex dictis à nobis alibi

de iis,qui contractus inire poſſunt, facilè hoc ipſum decernere, non erit difficile.

§. II. *Obligationes Conductoris.*

1 AD tria item obligatur conductor. Primò,ad ſolutionem penſionis Secundò,ad aliquas expenſas. Tertiò,ad reddendam,finita tempore Locationis,ipſam rem integram,ſicuti accepit. De ſingulis ſigillatim.

Ea occaſione innuitur, quis conducere poſſit?

2 Eum, qui hæc tria ſervare non poteſt, vel à lege prohibetur (ut prohibentur Milites,agros conducere) conducere non poſſe,& eum, qui eadem poteſt ſervare, conducere poſſe, ſic facilè ſcitu eſt, ſicuti modo dixi de Locatore. Quare à citatis,& citandis ea pete,ſi placet. Vide etiam infra. Nos, ut promiſimus, prædictas tres conductoris obligationes ſeparatim explicemus.

Conductor obligatur ad ſolvendam penſionem.

3 Hæc obligatio luce clarior eſt; ideò enim conductor fruitur re locata,ut penſionem conventam, & certè juſtam(ſicuti ſupponimus) ſolvat. Quanta autem hæc penſio eſſe debeat, & nonnulla alia,quæ huc pertinere poſſent,infra tradam *c.4.*

Conductor obligatur ad aliquas expenſas.

4 Ad illas conductor expenſas obligatur,quas modo §.*praced.*dixi, eſſe neceſſarias pro colligendis fructibus. Lege Laym.*l.3.tr.4.c.22.n.4 & communiter.* Quid de illis,quæ fortè ſunt neceſſariæ ad rem, quam quis conduxit,conſervandam? (non dico meliorandam. de hoc enim jam dixi dicto §.*prac.*)Conduxiſti Domum v.g. ſed ecce imminet incendium. Conduxiſti agrum, ſed ecce ab inopinata alluvione eſt reparandus, &c. ex quibuſnam expenſis hæc præſtanda, ſi illa pericula in re conducta accidant ſine tua culpa? nam, ſi culpa tua, non eſt dubium à te eſſe præſtanda.

5 Reſpondeo,de Lugo *l.c.* univerſaliter docet, ſecluſo pacto, vel conſuetudine,ex natura hujus contractus conductorem non teneri ad expenſas illas,quæ ſiunt ad perpetuam utilitatem rei locatæ, vel pro longiore tempore conductionis. Ex quibus verbis colligere quis poſſet, incendium illud domus, & alluvionem illam agri eſſe Locatoris expenſis avertenda, quia faciunt ad utilitatem perpetuam rei conductæ. Sed puto,illum non loqui univerſaliter, ſed dumtaxat de expenſis faciendis in re reparanda, ut reddatur perpetuò melior, ut ſi murus novus in domo ſit ædificandus, &c. At nos hic loquimur ſolùm de avertendis malis, quibus res conducta periret.

6 Dico igitur,mihi videri eſſe diſtinguendum,nam,vel magnis expenſis hæc mala ſunt avertenda,vel modicis, & ordinariis. Si hoc poſterius,debet fieri expenſis conductoris. Ratio eſt,quia,qui rem cõducit,obligat ſe ad illam ordinariis modis,& cõſuetis, atq;adeò ordinariis expenſis cuſtodiendam,& ni cuſtodiat,erit in culpa, & cõſequenter incidet in onus reſarciendi totũ damnum,quod conſequetur: poſito enim,quod ipſe conductor rem aptã habeat à Locatore,debet idẽ cõductor providere,ne inepta reddatur. Maximè igitur id eſt notandũ;ad mala enim avertenda modicis, & ordinariis expenſis, obligaris tu conductor, quia obligaris rem cuſtodire: At ad aptitudinem dandam rei conductæ obligatur Locator, ut docuimus ſup. §. *prac.n.14.*

7 Confirmantur hæc ex Textu. Item (ait Imperator) proſpicere debet conductor,ne aliquid rei Jus,vel corpus deterius faciat,vel fieri patiatur.

8 Si autem contingat illud prius, ut ſcilicet magnis, & extraordinariis expenſis ea mala, caſu, vel certè ſine culpa conductoris occurrentia, ſint avertenda,puto(ſalvo meliori Judicio eſſe id præſtandum expenſis Locatoris,qui eſt rei Dominus. Ratio eſt,quia,præciſo alio pacto in contrarium, adhæc extraordinaria non ſe obligavit conductor,ne tacitè quidem, quia nemo in hujuſmodi contractibus intelligitur obligari,niſi ad conſueta,& ordinaria. Confirmatur, quia mox dicemus,ſi caſu conducta res perit,Locatori,qui eſt Dominus,perire: ergo,ſi ſit expendendum,ne pereat,Dominus expendere debet,præciſo ut dixi,pacto in contrarium. Cum ergo adſit ſolum pactum in contractu ipſo implicitè imbibitum de exiguis expenſis, ut modo vidimus, non verò de magnis, de quibus hic loquimur, ideò illas ſolùm debebit conductor, non has.

9 Quando autem conductor avertit malum magnis expenſis ſuis (quod facere certè debebit, ſi poteſt, etiam mutuando ſibi pecunias, quia ad hoc etiam,quando ſine magno incommodo poteſt,urget illum obligatio cuſtodiendi)debebit eas Locator reddere conductori,& eo nolente,poterit conductor ſibi occultè compenſare, vel retinere tantundem de penſione, vel etiam, ſi meliorem modum recuperandi ſuum non habet,poterit retinere rem locatam, donec ipſi ſatisfiat ex fructibus inde percipiendis. Ratio eſt, quia tunc conductor utilem rem gerit pro Domino,quamvis ad illam ex vi contractus non obligetur. Quare Juſtitia poſtulat, ut ſit à Domino reſarciendus.

Conductor obligatur reddere eandem rem conductam integram.

10 Id certè maximè eſt de eſſentia hujus contractus;cùm enim res conducta remaneat in dominio Locatoris, & conductor ſolùm uſum illius habuerit, ratio clarè dictat, eam totam,integramque eſſe reddendam.

Hinc obiter collige,uſu conſumptibilia v.g.frumentũ, vinum, pecuniam nequaquam locari poſſe (niſi fortè ad pompam, ut ſi locares pecuniam auream ad oſtenſionem, vel ornatum) quia non potes dare alteri ejus uſum abſolutum, ſalva re, cùm uſus ipſe rem conſumat.

Quid debeat Conductor, ſi res conducta deterior fiat.

11 Sed quid erit,ſi res ex aliquo accidenti pereat,vel diminuatur? Id certè hic maximè expendunt Doctores. Loquamur prius,ſi id eveniat ex culpa conductoris: mox, ſi ſine culpa.

12 Et quidem,ſi culpa,vel pueri ſciunt, deberi à conductore totũ valorem reſarciri. Quanta autem & qualis debeat eſſe ejuſmodi culpa ad tantum onus conductori imponendum, dicemus. cùm de contractu Societatis erit agendum, & illud denique reſolvemus tunc committi prædictam culpam cum onere reſtitutionis in foro conſcientiæ, quando quis non adhibet eam diligentiam in ſervanda re conducta, quam adhiberet in re ſimili ſua cuſtodienda.

13 Verùm ut hic in proprio loco id illuſtremus, breviter recolendum eſt. Primò,ex legibus dictum *l.8. in Dec.Tr.3.c.2.§.4.* à nobis eſſe, juridicam culpam eſſe triplicem,latam,levem, leviſſimam. Lata eſt omiſſio diligentiæ,quam ſolent in ſimili adhibere prudentes,diligentesq; levis,quam ſolent diligentiores: leviſſima,quam diligentiſſimi.

14 Secundò, recolendum eſt, quod *ibid.c.5.§.1.* diximus,nempè eum, qui rem accipit in ſuam ſolam commoditatem, ut eſt in commodato, teneri ex culpa leviſſima: qui verò in utilitatem ſolam deponentis ut in depoſito gratis accepto,teneri ex dolo,vel lata culpa, non verò ex levi,vel leviſſima: qui denique in utilitatem utrinſque, nempè tum dantis,tum recipientis, ut in locato, ubi alter ſolvit penſionem Locationis,alter utitur locata, teneri ex dolo, vel culpa lata, vel levi, non verò ex leviſſima. Atque hæc præſcindendo ab alio pacto, quod intervenire juſtè poſſet inter contrahentes, ut ibidem, & ſæpè alibi notavimus.

15 Tertiò,recolendæ ſunt diſpoſitiones trium legum,quæ maximè ad rem noſtram faciunt, Prima lex, *L. ſi Merces §. Qui Columnam ff.locati. Qui columnam*(inquit)*tranſportandam conduxerit,ſi fracta ſit, id periculum is præſtat, cujus opera quis utitur,ſi ejus culpa acciderit: culpa non abeſt,ſi omnia facta ſunt, quæ diligentiſſimus quiſq; obſervaturus fuiſſet. Idem ſi dolia,vel tignum,vel alias res tranſportandas conduxerit.* Hactenus lex.

16 Intellige autem hoc ultimum (*vel alias res*)eas debere eſſe ſimiles columnæ, quæ in ea aſportanda facilè frangi,vel ſimiles dolio pleno,quæ facilè effundi poſſunt. Et Doctores hic proponunt etiam exemplum de tranſportandis vaſis vitreis. Porrò,cur hæc lex tam rigoroſa eſt,ut dicat(quæ diligentiſſimus quiſq; obſervaturus fuiſſet,) quod certè eſt condemnare conductorem ex culpa leviſſima,cùm tamen ex aliis legibus, quas attulimus *l.8. cit. in Dec. c.2.§.4.* ſciamus, conductorem obligari ſolùm ex culpa levi,non leviſſima,cur inquam eſt tam rigoroſa?

17 Reſpondeo,rationem eſſe,quia ea,quæ eſt levis culpa in cuſtodiendis aliis rebus,eſt lata,& gravis in cuſtodiendis, vel tranſportandis iis,quæ facilè frangi, vel effundi poſſunt, nam quando quis ſe obligat ad hæc transferenda,ſe etiam ex pacto, ſaltem implicito,obligat ad exactiſſimam diligentiam, cùm ſe obliget ad transferendum ſecundùm artem,& ſecundùm operam, quam in illis rebus periculoſis ipſe poneret, ſi res eſſet propria: at, ſecundùm artem, & ſecundùm operam,hæc requirunt diligentiſſimam cautionem, hanc igitur, qui eam conduxit,promiſit,eandemque ſervare ex Juſtitia debet. Atque hinc confirmatur illud,quod toties à me locis citatis, & alibi inculcatum eſt,nempè eam negligentiam,quæ levis eſt in uno opere v.g.in effodienda terra, non eſſe levem, ſed latam in alio, v.gr. in medendo ægro,immò in eodem ægro,culpa,quę levis in medendo levi ejus dolore capitis, gravis certè erit, in medenda vehementi febri; quia res ipſa, quam quis ſuſcipit faciendam, quaſi juxta ſuam levitatem, vel gravitatem clamat, ut proportionata diligentia non omittatur.

18 Secunda diſpoſitio. *An*(inquit Textus *L.Videamus ff.locati*)*ſervorum culpam, & quoſcumque induxerit, præſtare Conductor debeat?* Et paulò poſt: *Mihi placet,ut culpam,etiam eorum præſtet, ſi tamen culpam in inducendis admiſit.*

19 Hactenus lex. Cujus eſt ſenſus. An ſi incendatur v.g. domus conducta ex culpa tui ſervi, tu debeas reſarcire damnum, ac ſi tua fuiſſet culpa?

Reſpondet Juriſconſultus diſtinguendo,Si tu cum culpa induxiſti ſervos illos, nempè cognoſcens,eſſe pravos,vel ineptos, debes: ſi ſine culpa,non debes,quia tunc, reſpectu tui, cenſetur fuiſſe caſu domus incenſa.

20 Quòd ſi quæras,quænam culpa hæc eſſe debeat,qua tu condemneris ex delicto ſervi, vel operarii à te inducti?

Reſpondeo,certè gravis,qua ſcilicet defeceris in eligendis ſervis, & quidem juxta modo dicta, ut major diligentia opus ſit in eligendo operario ad res majoris momenti, quam ad minoris. Et ſanè in foro externo facilius in hoc caſu condemnaberis (cui ſtandum erit poſt ſententiam) quàm in foro interno, nam Judex facilè præſumet tuam negligentiam, cum in conſcientia facilè te excuſare poterit

terit ignorantia, inadvertentia, bona fides, qua ſervum illum, nihil mali futuri præſciens, vel ſuſpicans, induxiſti.

21 Tertia diſpoſitio, *Si hoc* ſait *L. eadem §. Si hoc in Locatione convenit*, Ignem ne habeto, *& habuit, tenetur, etiamſi fortuitus caſus admiſit incendium, quia non debuit ignem habere*. Et ibidem §. ultimo. *Convenerat, ne in villa urbana fœnum componeret, &c. poſuit, deinde ſervus igne illato ſuccendit; ait Labeo, teneri conductorem ex locato, quia ipſe cauſam præbuit inferendo fœnum contra conductionem.*

22 Hæc ibi. Cur autem hæc? quia jam paulò ante monuimus, pacta juſta eſſe ſervanda, ſecus damna ſequuta meritò imputantur ei, qui pactum non ſervat.

23 His in memoriam redactis, ut quod modò, *nu.* 10. illuſtrandum propoſuimus, afferamus, quærimus, ad quid tenearis, Si, Primò præſcripto tempore non reddas equum v.g. locatum, & is caſu moriatur? Si, Secundò, equus locatus item fuit ad tot milliaria peragenda, & tu ad alia illum ducas, unde caſu is in foveam præceps ruat: Si, Tertiò, idem locatus fuit ad nullam ſarcinam, niſi equitem portandum, & tu contra facias, unde, & pariter moriatur equus.

24 Reſpondeo, te teneri ad omnia damna ſequuta, quia contra pactum explicitum egiſti, niſi fortè in primo caſu appareat, eodem modo moriturum fuiſſe equum, ſi inventus fuiſſet in poteſtate Domini: de qua tamen re duæ ſunt conſiderationes, *L. 8. in Dec. Tr. 3. c. 2. §. 8. à n. 7.* à nobis expenſæ.

25 Quando tamen rationabiliter conjicies, non eſſe contra voluntatem Locatoris, re ad alium uſum re conducta uti tunc certè nec culpam, nec reſtitutionis onus ſubibis.

26 Sed quid, ſi mala putatione vites v.g. infœcundas reddidiſti pro aliquibus annis poſt finitum tempus tuæ Conductionis? Quid, ſi de muro domus ruinam minantem Dominum domus tempori, ut ſuccurreret, non admonuiſti? Quid, ſi ob negligentiam, ſervitutem induci in prædium conductum permiſiſti, Quid ſi ingruentem tempeſtatem contra navem conductam, cùm poſſes, non præcaviſti?

27 Reſpondeo, Teneris etiam ad ejuſmodi damna, non quidem ex pacto explicito, quod ſupponimus hic non adeſſe, ſed ex implicito, quo Locator implicitè promittit, rem locatam, ut ſuam cuſtodire, eo modo, quo in ſuperioribus dictum eſt. Denique lege totum titulum *ff. locati, & conducti*, ac Juriſperitos in eumdem locum, nam innumera his ſimilia non difficulter invenies.

28 Si nulla culpa conductoria res conducta pereat, ſed caſu, & fortuna, planum eſt, & leges prędictæ millies repetunt, in nullo foro teneri conductorem, niſi aliquod juſtum pactum præceſſerit, &c. nec aliud hac in re dicendum occurrit, quod ex dictis colligi non poſſit.

29 Sed quid in dubio? Si domus conducta incendio conſumpta eſt, & dubitetur de incendii cauſa, conductor ne præſumetur fuiſſe in culpa incendii?

Reſp. cum Lay. *l. 3. tr. 4. c. 12. n.* 6. citans Maſc. & Menoc. nequaquam præſumi, ſed conductorem abſolvendum eſſe niſi Locator culpam oſtendat. Ratio univerſalis eſt, quia delictum nunquam præſumitur, niſi clarè probetur. Aliam rationem pro incendio lege apud eumdem Laym.

CAPUT II.

Explicans illud Deſcriptionis.

Rem, vel perſonam aliquam, etiamſi ſe ipſum concedit Conductori.

1 POteſt enim locari non ſolùm res, ſed etiam perſona, quę obliget ſuum famulatum, ſeu operam ſuam alteri. De perſona commodius dicam in calce hujus tractatus ſeparatim. Quare de re hic dumtaxat agendum.

2 Res ergo, quæ locantur, poſſunt eſſe ſive mobiles, ſive ſtabiles. Sic locatur domus, prædium, equus, veſtis, &c. Et quoniam nomine ſtabilium veniunt etiam jura, ut ſi quis habeat Beneficium Eccleſiaſticum, quod eſt Jus ad percipiendos fructus Beneficii, vel potiatur aliqua gabella; habet enim Jus illam exigendi; ideò etiam hæc locari poſſunt, pro pretio, omnibus expenſis, juſto: dummodo ſis memor, omnia, quæ vendi poſſunt, poſſe & locari, exceptis iis, quæ lege prohibentur.

3 Prohibentur autem Primò, locari prædia Eccleſiæ, *Extrav. Ambit.* Lege Doct. cit. à Mol. 465. niſi ad Triennium, Vide mox *n.* 7.

Secundò, prædicta quæcumque conduci à Militibus, *L. iis qui obligati ſunt Curia. L. Milites. L. Curiales ff. locati*, & Curialibus vetantur.

Tertiò, prædia eadem quæcumque prohibentur conduci à Clericis negociandi cauſa, licet iidem poſſint ſuccedere conductori. *C. 2. de vit. & honeſt. Cler.*

Quartò denique, domus vicina habitationi Magiſtrorum *L. un. Cod. de ſtudiis liber. urb. Romæ & l. 1. de ſtud. litterarum*, prohibetur locari fabro, aut alii magiſtro, quando eorum voces confunderentur. Circa hoc tamen notat Bonac. *de contr. q. 7. p. 1. n.* 2. non videri eſſe in uſu, niſi reclamet Magiſter.

4 Illud quæri hic Primò poteſt; An ſi quis pauper obtineat facultatem à Pontifice, vel Epiſcopo petendi eleemoſynam poſſit hoc, (ut ita appellemus) Jus locare alteri pro tanta penſione, ſeu diuturna, ſive menſtrua, ſive annua.

5 Concedit Sanch. *l. 1. conſ. c. 7. dub.* 2. quia, inquit, nullo jure id prohibetur, & pauper tunc locat Jus, quod habet, eſtque contractus fortunæ, nam, ſi v.g. omnibus expenſis circumſtantiis, locetur facultas petendi eleemoſynam in hac frequenti Civitate pro pretio decem aureorũ, poteſt evenire, ut conductor percipiat plus, vel, ut percipiat minus. Negat verò de Lugo *d. 29. d. Juſt. n.* . Ratio ejus potiſſima eſt, quia, quicquid ſit, an ſit juſtus hic contractus inter conductorem, & locatorem, erit injuſtus contra Fideles dantes eleemoſynam, qui nolunt dare pauperi, non verò huic conductori, qui pauper non eſt.

6 Sed certè reſponderi poteſt huic argumento, nam Fideles ſic dando dant mediatè ipſi pauperi. Quare prior ſententia, quam docet Sanchez, approbari poteſt, modò nihil aliud addatur, quod injuſtitiam redoleat. Illud negare non potuit *ibid.* de Lugo, non fore contra voluntatem Fidelium, quando ipſe pauper petere per ſe ipſum nequit, ut petat alius, cui detur ea eadem eleemoſyna pretium ſui laboris.

7 Poteſt Secundò quæri major explicatio vocis illius *Triennium*, dum Pontifex prohibet, ne prædia Eccleſiæ locentur, niſi *ad Triennium*. De qua re ego ſic ratiocinor.

8 Annus in Jure duplex eſt: Ita *Ap. Gloſſam in l. ult. C. de temporibus in integrum Reſtit.* Baldus *ibid. & in l. Ædem col. 1. C. locati.* Rebuffus *l. cum Prætor ff. de verb. ſignif.* Covar. *loc. mox citando*. Alius continuus, alius utilis: illum appellarem Phyſicum, hunc verò Moralem. Continuus, ſeu phyſicus currit, completurque duodecim non interruptis menſibus, etiam ſi in iis dies adſint aliqui, in quibus actor agere non valet, nec Reus ſe defendere, nec operam dare cauſæ Judex, quos dies, meritò, vocamus inutiles.

9 Annus autem utilis moralis conflatur, completurque duodecim menſibus, qui careant legalibus Impedimentis, puta, quia ſint ad litigandum idonei, etiamſi plures dies ſupra duodecim menſes phyſicè continuos ſint neceſſariis, ad complendos duodecim menſes litibus aptos.

10 Ex hac vera, & juridica Anni utriuſque ſignificatione manifeſtè colligitur, duplex eſſe Triennium. Aliud continuum phyſicè; Aliud utile moraliter. Illud continet tres annos ſine interruptione; Hoc autem complectitur annos tres, demptis diebus inutilibus, atque adeò comprehendit aliquando quatuor, aliquando quinque, aliquando ſex annos, juxta interruptionem, quam dabunt dies inutiles eo tempore occurrentes. His habitis.

11 Dico, *in extravag. citata* valdè probabile eſſe Triennium ſumi pro Triennio utili, hoc eſt includere tres annos utiles ei, qui prędiũ ab Eccleſia conducit, atq; adeò tres Fructificationes, quas dictam prędium progignit. Hoc dictum explicabitur, & probabitur verbis Filliuc. *Tom. 3. tr. 44.* . 2. . 8. citantis Navar. Covar. Joan. Andr. Brabant. Azot. Quarantam. Ita etiam docet Barb *in Collect. ad dictam extrav. n. 9.* referens Riccium, Bonac alioſq; qui ſic habet: *Itaq; ſi ſit fundus, qui alternis annis tantùm ſit fertilis, poterit locari ad ſex an ot; ſi tertio quoque anno ſit fertilis, poterit locari ad novennium; quod iidem Doctores diſertè docent. Ratio hujus eſt, quia Annus in Locatione non taxatur ex ſimplici decurſu temporis, ſed ex decurſu cum proventu fructuum. Quare ubi Fundus alternis, vel tertio quoque anno fertilis eſt, tunc Biennium, vel Triennium computatur pro annuo tantùm ſpatio: atque ita Fundus, qui in ſex vel novem annos locatur, ſi hoc toto tempore ter tantum fructus ferat, verè in tres annos locatur, nimirum utiles, & feraces.* Hæc Fill.

12 Ex quibus vides, quando Pontifex vult locationem Feudi Eccleſiaſtici ad Triennium tantum, & nõ ultra, velle triplicem fructificationẽ, & conſequenter, ſi pro ejuſmodi triplici fructificatione requirantur quatuor anni, vel quinque, vel ſex vel ſeptem, vel plures, ſemper fore locationem ad Triennium. Et ita ſumi locationẽ ad Triennium conceſſam à prædicta extravaganti, notant Doctores allegati.

13 Sed ecce ſcopulus: Ergo, ſi ager Eccleſiæ fructificet bis in anno, ut in quibuſdam locis accidit, non poterit locari, niſi ad annum, & menſes ſex.

14 Reſpondeo Hunc ſcopulum nõ adverterunt præcitati Doctores, ego, qui adverti, facili via declinare illum ſic volo. Cùm ſententia aſſerens, nomine Triennii, in hac extravaganti, intelligi Annum continuum Phyſicè, qui eſt Annus naturalis, ſit ſatis probabilis, illam tu ſequi poteris, quando agrum Eccleſię, bis in anno ferentem fructus, locaturus es, & ſic per tres annos naturales illum tutò ex dicta probabili ſententia locabis.

15 Verùm nondum omnia ſunt explicata; Magna enim eſt cura ſciendi, quidnam intelligatur nomine Fructificationis nobis?

Dico, nõ intelligi germinationem herbarum inutilium, quę ſpontè ex terra naſcuntur, quia nullus hujuſmodi germinationem appellat Fructificationem, cum eę non colligantur, ſed à beſtiis communibus depaſcantur, vel certè (ut ſupponi debet) non ſint illi fructus qui à Conductore, & à Locatore fundi Domino intenduntur.

16 Meritò igitur idem Filliuc *l. c. n. 8. initio*; dicit Fructificationem eſſe *editionem Fructus juſti*. Fructus autem juſtus (ut ego interpretor) eſt ille, quem fundus more conſueto excultus emittit, ut frumentum, hordeum, vinum, &c. vel qui communiter, ut fructus expectatur à Colonis, quales ſunt glandes, caſtaneæ, & poma ſilveſtria, que etiam ſine cultura, ſed cum Domini proventu, à terra progignuntur.

17 Meritò idem Covar. T.2.var.l.2.c.36.n.6.ſic habet: *Extravagans Ambitioſæ intelligenda eſt in Fundis, ſeu terris, quæ quolibet anno colluntur, & ex eis fructus quolibet anno colligantur. Alioqui, ſi res Eccleſiæ ejus ſit conditionis, ut ex eo quolibet Triennio unicus tantum fructus percipiatur, poterit in novem annos locari.*

18 Hæc Covarruvias. Dixit autem (in fundis, & terris) Nam ſine mora, & arbores ſilveſtres ſingulis annis ſuos ſilveſtres fructus edant, caſtaneas, glandes, ligna, &c. certè ea ſingulis annis fructificationem propriam habere dubitare nullus poteſt, quia hi ſunt fructus, qui ab ejuſmodi ſilvis expectantur à conductore, quique locantur juſto pretio à Locatore.

19 Ex prædicta doctrina voluit doctus quidã Theologus excuſare quemdam Abbatem Sanctæ Mariæ de Nemore in Territorio dicto Catamauro, qui ſuperioribus annis locaverat Eccleſiæ ſuæ Feudum ad Quinquennium, contendebat enim, eum id legitimè potuiſſe, quia in eo quinquennio phyſicè vix Triennium utile continebatur.

20 Hæc excuſatio pro noſtris Siculis regionibus mihi difficilis viſa eſt, quia ejuſmodi feuda, ſaltem ut plurimùm, apud nos ſunt omnibus, & ſingulis annis fructifera, ſiquidem, ſive frumentum, vel quid ſimile ferunt ex cultura, ſive herbas, quæ certè non ſunt communes omnibus, nec à Dominis negliguntur, ſed venduntur paſſim, ſed locari ſolent, ſed fructibus ſilveſtribus Arborum comparantur: quare, qui ea conducit, colligit ſingulis annis proportionatos fructus, licèt altero anno parciores, altero pinguiores, & qui eadem locat proportionatum item ſuum pretium ſemper acquirit.

C A P U T III.

Explicans illud deſcriptionis.

Ad uſum, vel fructum.

1 AD uſum locatur v.g. Veſtis, Equus, Domus, &c. Ad fructum locatur ager, grex, vinea, &c. ex quibus conductor fructus colligere, eíque ſibi conſumere poteſt. Sibi inquam, vel cui ſuum Jus ſublocavit. Non enim ex vi contractus prohibetur conductor (niſi aliud explicitè, vel implicitè conveniatur) rem ſibi locatam alteri ſublocare, Vide Laym l.3.Tr.4.c.22. afferentem illud Juris: *Nemo prohibetur, rem, quam conduxit fruendam, alii locare, ſi nihil in contrarium conventum fuerit.*

Quando autem affuerit, vel non affuerit implicita hæc conventio, colligi ex circumſtantiis debet. Si enim ego tibi honeſto viro locavi domum honeſtam meam, non potes illam Meretrici Sublocare, quando id in domus meæ dedecus vertit, & ſic in ſimilibus.

2 Uſu conſumptibilia non poſſe locari niſi fortè ad pompam, recolo, me dixiſſe ſuperius c.1. §.2. n.10. Ut etiam ex ſupradictis colligi poteſt, ad alium uſum, præter illum, ad quem conventum eſt cum Locatore, non poſſe re conducta te uti. Inde item manifeſtè conſequitur, te non poſſe ad diverſum uſum alteri rem conductam ſublocare, niſi ex rationabili præſumptione voluntatis Domini, &c.

An fructus omnes agri conducti ſint Conductoris?

3 His porrò, quæ ſatis ſunt declarata, ſuppoſitis, Inquires: Fructus agri, propter quos conductor penſionem ſolvit, ſuntne Locatoris, qui eſt Dominus Proprietarius agri ſui, an Conductoris, qui eſt veluti Uſufructuarius?

4 Reſp. Antequam colligentur (quando vocantur à Juris Conſultis fructus pendentes) ſunt Proprietarii. Ratio eſt, quia tunc fructus faciunt unum cum arboribus, & plantis, cùm igitur hæ ſub Proprietarii ſint dominio, erunt ejuſdem & illi.

5 At verò, poſtquam ſunt collecti, & ſeparati à Prædio, fiunt conductoris, ut habet Mol. d.497. de Lugo d.29. de Juſt. n.26. contra Gloſ. Bar. aliosque, etiam ſi is nondum ſolverit penſionem. Interim tamen Dominus agri habet hypothecam in dictis fructibus, ideſt ipſi fructus ſunt pignus, ſeu tacitè ſubjecti pro penſione ſolvenda, unde rectè appellaretur fur ille conductor. *L. Si ſervus communis §. locavi ff. locati*, ſi clam eos extra prædium aſportaret, Locatore invito. Quod autem fructus naturales ſint pignus penſionis ſolvendæ, apertè habetur in Jure, *L. in fruct. ff. in quib. cauſis pign. vel hypoth.*

6 Ex hac ſecunda parte reſponſionis confirmari poteſt deciſio, quam affert Diana p.3. tr.2. reſ.19. Lege etiam Rebel. p.1. l.14. q.9. n.10 *Coloni* (inquit) *Religioſorum tenentur ſolvere gabellam ex fructibus collectis, ſi eoſdem deferant de loco ad locum, aut alienent; tunc enim ſunt bona Laicorum, & non pertinent ne indirectè quidem ad Eccleſiaſticos.* Ita Fill. to.2. tr.16. c.11. n.208.

7 Hæc ille. Qui dum dicit (*ne indirectè quidem*) non propterea negat eſſe pignus penſionis ſolvendæ; quamvis enim ſint omnino in dominio Religioſorum; quia tamen ejuſmodi Laicus eſt Conductor non Dominus, illi fructus non amittunt ſubjectionem, qua inficiuntur de penſione ſolvenda Religioſis.

8 Ex prima autem parte penſionis confirmatur alia deciſio ab eodem Diana ibid. allata *Coloni* (inquit) *ſeu Affictatores prædiorum Eccleſiaſticorum non tenentur ſolvere gabellam vulgò dictam*, Dei Fiore: *quia, quando dicti Gabelloti taxant, & pretiant dictam gabellam, fructus non eſt ſeparatus à ſolo Eccleſiaſtico communi à gabella, & ideò Carolus de Graſſis* de effectib. Cler. effect.3 n.9 *ſic aſſerit. In facti contingentia hic Panormi fuit deciſum pro Emptoribus fructuum pendentium cujuſdam Viridarii Religionis Meſſanenſis contra dictos Gabellotos, qui prætendebant Jus Gabellæ fructuum ab ipſis Emptoribus, & hoc, quia fructus non erant ſeparati à ſolo tempore Venditionis.* Hæc ex Diana quaſi is, & Carolus dicerent, quia illi fructus non erant ſeparati à ſolo, ideſt ab arboribus ſolo affixis, pertinebant ad Viridarium, ſeu ejus erant partes, atque ideò immunes à gabellis, ſicuti immune erat ipſum Viridarium. Lege item Reb. loc. c. n.11.

Quæſtiuncula incidens, an à Pharmacopola locari poſſint Medicinæ?

1 Deniq; ex eo, quòd uſu conſumptibilia, ut modò n.2. innui, locari non poſſunt, reſolvitur, an juſtus ſit ille contractus, quem affert, & cõdemnat Megala apud de Lugo, d.29. de Juſt. n.84. Diana p.1. tr. de contrac. reſ.89. quemq; ego claritatis gratia ſic expeditius propono; Pharmacopola locat per octo v.g. annos alteri officinam, vaſa tabulata, & item medicamenta in vaſis contenta, dummodo alter reddat interim triginta aureos v.g. pro ſingulis annis, decem pro officina, decem pro vaſis, decem pro medicamentis, exactis autem octo annis, omnia reddat integrè cum ſimilibus medicamentis. Ut autem ſciatur, quid ſit reſtituendum, præcedit æſtimatio prædictorũ. Reſolvitur, inquam, contra Megalam, juſtam iniri locationem quoad viginti aureos pro officina, & vaſis; ſupponimus enim, per expertos penſionem illam æqualem judicari pro officinæ, & vaſorum uſu annuo. At quoad decem illos aureos pro medicamentis dico, claram eſſe injuſtitiam; nam medicamenta ſunt uſu ipſo conſumptibilia, quæ locationi ſubjacere non poſſunt, ut dictum eſt, & patet: Quid enim locas? Reſpondebis uſum medicamentorum. Legitimè reſpondiſti. At uſu ipſo medicamenta deſtruuntur; ergo ſi conductori illorum uſum dediſti, & ipſa medicamenta uſu ipſo deſtruenda dediſti, & conſequenter nihil apud te illorum remanet, à quo fructum penſionis exigere poſſis.

2 Dices: Eſto, non ſit locatio, erit juſta venditio Medicamentorum, ſeu permutatio horum cum aliis medicamentis in fine deſignati temporis ſubrogandis.

Reſp. Legitimè iterùm locutus es. At ſi ea medicamenta vendidiſti, ſeu permutaſti, erunt illa in dominio ementis, vel poſſidentis; ergo nihil horum ad te pertinebit, ex quorum fructu penſionem exigas. Solùm tunc ea medicamenta, dum non deſtruuntur, remanebunt hypothecata ad pretium venditionis, ut evenit in cæteris rebus venditis, pretio non ſoluto.

3 Quod ſi dicas, Medicamentorum te remanere Dominum, ſequitur, te illa nequaquam vendidiſſe, unde & ſequitur Conductorem iis uti non poſſe, cùm in iis dominium non poſſit ſeparari ab uſu. Unde & denique ſequitur injuſtè te exacturum fore penſionem à re, cujus dominium, & uſus remanent apud te.

C A P U T IV.

Explicans illud deſcriptionis.

Sub certa, juſtaque penſione.

1 CIrca penſionem à Conductore ſolvendam, quæ aliquando eſt in pecunia, non rarò autem in fructibus, puta in tot menſuris frumenti, olei, vini, &c. videndũ eſt, quanta, quando, & ubi ſolvenda?

§. I. Quanta penſio ſolvenda ſit?

1 PRofectò quanta per juſtam conventionem decreta eſt: juſte autem decernitur, ſi Judicio experti, & omnibus conſideratis ipſa non excedat fructus ſperatos, deductis expenſis, cæteriſque ſubducendis, qualia ſunt Gabellæ, debita fortè aliis ex aliis titulis, &c. Hac igitur re, tanquam nimis manifeſta, conſtituta, adhuc.

Læſio in penſione quid operatur.

2 Inquires Primò, ſi ſive Locator, ſive Conductor lædatur in penſione, daturne ipſis ſemper actio, qua reſarciri læſio poſſit?

Reſp. Diximus, cùm egimus de contractu venditionis, dari, *Ex l.2. C. de reſcin. vend.* in foro externo actionem, & remedium læſo ultra dimidium juſti pretii, non autem læſo infra dimidium ejuſdem pretii. Diximus item ſatis communem eſſe doctrinam, in foro interno ſemper obligari lædentem reſarcire læſo, ſive læſio fuerit ultra, ſive circa dimidium. Idem ergo dicendum erit de Conductione, & Locatione propter paritatem rationis.

3 Signatè dictum eſt (ſatis communem eſſe ſententiam) nam, quando læſio eſt infra dimidium, nonnulli tenent, non obligari, id, quod fusè ſuprà in tr. de Conſib. c.6. §.8. à n.8. agitavimus.

Inutilitas rei locatæ an demat de penſione?

4 Inquires Secundò. Si fortè res locata inutilis reddatur ad uſum conductoris, ſive ea toto, ſive ex parte, debebitne eadem penſio ſolui?

5 Reſpondeo, eſſe diſtinguendum cum Layman lib.3 par.4. cap.22. num.3.

Digitized by Google

num. 13. Vel enim Primò, inutilis res conductori eſt propter impedimentum, quod ſe tenet ex parte ipſiuſmet conductoris, ut, ſi ipſe quia eſt, v.g. Infirmus, non poteſt colere agrum conductum, vel, quia fuit in carcerem conjectus, non potuit habitare in domo conducta, unde ager, & domus conductori inutiles fuerunt, & in hoc caſu debere à conductore totam penſionem ſolvi, dubium nequaquam ſit; quia tunc res conductæ veluti paratæ ſunt ad ſerviendum conductori, & per domum, vel agrum non ſtat, &c. Nam propterea, ſi famulum conducas, & per ipſum non ſtet operari, ſed ex eo, quod tu, impeditus ob morbum; v. g. illi operas faciendas non offers, ad ſtipendium eidem ſolvendum obligaris; præſcindendo ab alio pacto expreſſo, vel tacito, vel legitima conſuetudine regionis, quia non eſt defraudandus ſua mercede is, qui ea ſe tibi ſervire paratus eſt.

6 Vel ſecundò inutilis conductori eſt res conducta propter impedimentum, quod ſe teneat ex parte rei locatæ, ut, ſi incendio conflagravit domus, alluvione ager fuit deſtructus, bello ingruente res derelicta, juſta lite ab alio prædium fuit evictum, & in hoc caſu Regula Generalis eſt, quando ſine culpa conductoris hæc, ſive ex toto, ſive ex parte eveniant, eſſe ſive totam, ſive partem penſionis diminuendam. Semper excipe, niſi, ut modò in ſimili dixi, aliquo juſto pacto contrarium ſit conventum. Ratio Regulæ eſt manifeſta, quia pro uſu conductor accepit, & pro eodem Locator rem illi tradidit: hoc igitur uſu ſine culpa conductori amoto, amovendum eſt onus penſionem ſolvendi. Immò addi debet, quando in hiſce caſibus adeſt culpa Locatoris, ipſum obligari non ſolùm ad damna, quæ ea de cauſa ſequuntur conductori, ſed etiam ad omne lucrum ceſſans: & quidem non ſolùm ad lucrum ceſſans intrinſecum, hoc eſt quanti pluris in ſe valituri erant illi fructus, atque uſus rei locatæ, ſed etiam ad extrinſecum, id eſt quantum cum illis lucraturus, deductis deducendis, fuiſſet conductor, ſi cum illis fuiſſet negotiatus. Ratio eſt quia omnium horum cauſa eſt Locator, ſi ejus culpa deſit conductori uſus rei locatæ. Idem diximus in mutuo, ſi mutuanti pecuniam, tempori, eam non reſtituis. Lege Molin *d.*493.*n.*5. Bonac. *diſp.* 3. *de contract. q.* 7. *p.* 3. *à num.* 6. Sà, Leſſ. Filliuc. Rebell. alioſque ab eodem citatos.

Rem conductam relinquere ob peſtem.

7 Subinquires primò. Si propter peſtem deſeratur à me domus conducta, eſtnè judicandum, relinqui à me, qui ſum conductor, culpa mea?

Reſpondeo. Si deſeratur tota ferè Civitas peſte infecta, unde, & tu cum aliis relinquis dictam domum, non eſt cenſenda tua culpa, nam propterea penſio à te ſolvenda non erit. Si verò deſeratur à te ſolùm domus illa, erit ſubdiſtinguendum, nam, ſi domus eſt infecta peſte, ſine tua cauſa, non debebis penſionem, ſi verò domus, tua culpa, vel cauſa contraxit contagium, & idem eſt, ſi cùm libera ſit contagio, illam tamen tu deſerere velis, penſionem debebis. Ratio eſt, quia ibi non tua culpa, hic tua culpa, ſeu cauſa, domum derelinquis. Ita de Lugo *d.* 19. *de Juſt. n.* 29. Eſto aliqui cum Molina ab eodem citato, abſolutè negent, à ſe deberi tunc penſionem, & eſto alii cum Panormitano, & Leſſio abſolutè affirment ſaltem ex conſuetudine deberi: eſto (inquam) nam allata à nobis diſtinctio eſt rationabilior, dummodo fatearis, ſi alicubi alia ſit conſuetudo legitimè introducta, non eſſe ab ea recedendum.

Res conducta ſi ſterileſcat.

8 Subinquires ſecundò, ſi propter ſterilitatem ager, vel molendinum; V.G. nullos, ſeu paucos fructus pariat, debebiturne tota, & integra penſio?

9 Reſp. primò. Cùm communiter conductor, in his conducendis, ſoleat ex pacto in ſe periculum ſterilitatis totum ſuſcipere, ſicuti ſuſcipit totam ſpem abundantiæ, ideò communiter tota penſio debebitur.

10 Reſpondeo ſecundò, licèt ex vi contractus conductionis hæc pericula, æque, ac ſpes magni lucri ex ubertate fructuum, pertineant ad conductorem, ad quem pertinent fructus pro tempore conductionis, ſicuti ſimilia pericula, & ſpes pertinent ad eum, qui agrum emit, non verò ad eum, qui illum vendidit, ut notat Leſſius *l.* 2. *c.* 24. *n.* 16. & Molina *d.* 495. *nu.* 4. tamen (præſcindendo à juſto aliquo pacto) ob quandam æquitatem, & benignitatem Juris: *L. Si merces §. vis major. L. Ex conducto, §. Si vis, ff. locati, L. licet, C. locati*: introductum eſt, ut notabili ſterilitate ex quacunque cauſa proveniente, remittatur, vel juxta menſuram ſterilitatis, diminuatur penſio; id, quod per minutiores caſus diſputatum videri poteſt apud citatos, & apud Juriſperitos in eaſdem leges, apud quos ſcilicet Molin. Leſſ. *ll. cc.* Dian. *p.* 3. *tr.* 6. Miſcell. *reſ.* 17. Bonac. *d.* 3. *de contr. q.* 7. *p.* 3. *à n.* 13. etiam habebis, quid intelligatur nomine magnæ, ſeu notabilis ſterilitatis; An ſemper incumbat conductori onus probandi ſterilitatem; An, ſi conductor renuntiet caſibus fortuitis, intelligatur de ſolitis; An etiam de inſolitis, & ſi de inſolitis; An etiam de inopinatis, vel de inopinabilibus, ſive quoad ſterilitatem ipſam, ſive quoad alios caſus, &c.

Rem conductam relinquere Domino, qui eam poſſit alteri locare, an minuat de penſione?

11 Subinquires tertiò. Si impedimentum ex ipſo conductore proveniat, relinquat autem dictus conductor rem Domino, qui Dominus poſſit alteri locare, obligaturne conductor ad penſionem ſolvendam.

12 Reſpondeò. Obligabitur, & quidem ad totam penſionem; nec enim aſſentior Leſſ. *l.* 2. *c.* 24. *n.* 10. aſſerenti, tunc propter libertatem, quam conductor relinquit Domino, ut is poſſit eam rem alteri locare, debere aliquid minus, etiam ſi deindè Dominus actu non locet re, (nam ſi de facto locat, mox dicam) non aſſentior (inquam) quia tota penſio ex contractu debetur Domino, & ſibi imputet Conductor, quod nolit re uti, nam illa libertas parum utilis eſt Domino, ſi de facto non locet, cùm contrà penſio illi certè integra debeatur. Aliqui afferunt contra nos Molinam, *d.* 493. *n.* 4. ſed, Textu Molinæ diligenter expenſo, dico, immeritò illum contra nos afferri; neque enim contrarium noſtræ doctrinæ docet, niſi quando conductor conſentit. Ecce Molinæ verba: *Si ſupervenit impedimentum ex parte ejus, qui domum v. gr. conduxit, ut ſi eam non poſſit habitare, quia aliò migraturus eſt, vel ob alium fortuitum caſum ſe tenentem ex parte ipſius, tenetur ad penſionem integrè ſolvendam Locatori, niſi cum eo conſentiente paciſcatur, ut remittat aliquid ratione poteſtatis, quam illi faciat locandi rem alicui alteri, ut poteſt juxta ea, quæ dixi diſp.* 489. *Ita habetur l. ſed bamnes, §. cum quidam ff. locati.* Hæc Molin. Notaſti illud (*cum eo conſentiente?*)

13 Illud tamen eſto certum, ſi Dominus alteri locet æquali pretio ſuam rem, ut etiam ſi famulus expulſus à Domino inveniat, cui æquali pretio ſerviat, nihil tunc deberi à primo conductore, vel à prædicto Domino, quia tunc, ipſum Conductorem rem conductam deſeruiſſe, vel famulum fuiſſe expulſum, nihil damni intulit. Si locet minoris, deberi, quod deeſt ad æquale, certum etiam ſit ex dictis.

14 Sed quæres. quid ſi majori pretio? Locaſti v. g. Petro domum centum aureis ad annum: deſeruit eam Petrus; tu verò eandem locaſti Franciſco ad eundem annum, aureis centum, & decem: ille exceſſus, id eſt decem aurei, cui debebuntur? tibi, an Petro?

15 Reſpondet de Lugo *d.* 29. *citato n.* 30. Petro primo conductori, quia, ſicuti res vendita fructificat Domino, qui eam emit, ſic res conducta pro tempore conductionis fructificat conductori, qui eam conduxit.

16 Sed ego circa hanc quæſtionem duo conſiderabam. Primum, certum videri, tibi Domino domus deberi pretium notabilis laboris, & induſtriæ, ſi fortè illam adhibuiſti, in quærendo alium conductorem, ad quem quærendum tu non obligabaris. Secundùm, non videri verum, in hoc caſu rem conductam fructificare primo conductori; conductor enim ille eam rem renunciat, & Locator acceptat, aſſumit enim domum ſuam; ergo fructus erunt Locatotis, qui eſt Dominus, vel certè, etiam ſi ejuſmodi renunciatio valida non eſſet, adhuc illi fructus tunc non eſſent conductoris, quia cùm dereliquit videtur etiam abdicare à ſe, & veluti pro derelictis habere fructus quoſcunque ſive copioſos, ſive modicos ex illa provenientes. Vidit hæc Molina *d.* 493. *n.* 4. *fine*, idque non obſcurè inſinuavit; *licèt Locator (ait) non tenetur locare alteri rem illam, poſſitque accipere integram penſionem à primo Conductore; ſi tamen illam locet, non facta priùs translatione, & compenſatione cum primo Conductore, utique tenetur deducere de prima penſione pretium, quod pro ſecunda locatione accepit, niſi primus Conductor, quaſi pro derelicto relinquat uſum illum, ac fruitionem illius rei toto illo tempore, ad quam habet Jus, etiam ut ipſe poſſet eam locare alteri.* Hactenus Molina.

17 Ex dictis ergo ad quæſtionem propoſitam reſpondendum eſt cum diſtinctione, nam ſi primus conductor non abdicat à ſe rem conductam, verum eſt, exceſſum ipſi competere, at ſi abdicat, ut certè ſæpiſſimè accidit, dum is rem conductam derelinquit, tunc ſanè exceſſus ille pertinet ad Locatorem, qui eſt Dominus, & primò occupat.

§. II. *Quando penſio ſolvenda.*

1 Quando aliquod pactum deſignans tempus præceſſit, vel conſuetudo Regionis explicuit, ſolutionem fieri, ſive in fine anni, ſive in fine cujuſque menſis, & quidem, vel totam, vel partem, dimidium V.G. poſt Semeſtre, & aliud dimidium poſt finem anni, vel quid ſimile, non eſt difficultas; tunc enim ejuſmodi pacta, & legitimæ conſuetudines ſunt ſervandæ. At ubi nec pactum adeſt, nec ulla conſuetudo, quandonam ſolutio erit peragenda?

2 Dico ex circumſtantiis, & natura rei conductæ id eſſe dignoſcendum. Si enim ad annum loces, vel ſi ad anni dimidium, vel ſi ad menſem certè in fine talis deſignati temporis erit ſolutio, præſtanda; Id enim notat illud (ad annum, ad dimidium, ad menſem.) Et ratio ulterior eſt, quia tunc æquum eſt, ut ſolvam tibi penſionem, quando jam habui totum uſum rei tuæ; at hunc, nonniſi uſque ad finem conceſſi temporis totum habeo. Unde propter eandem rationem, ſi rem naturaliter fructuoſam loces, tunc videtur conventum tempus ſolvendi, quando colliguntur fructus. Quod ſi loces per quatuor, quinque, plures annos, tunc etiam in fine ſingulorum annorum erit facienda ſolutio, quia ea communi uſu, & legibus C. *Scire debemus, L. Plurib. ff. de verb. ſignif.* ejuſmodi una locatio plurium annorum equivalet pluribus annis. Ita Mol. *d.* 497. *n.* 1. Bonac. *d.* 3. *de contract. q.* 7. *pu.* 3. *à num.* 5. quibus utuntur leges, & Doctores.

3 His tanquam communibus, & certis jam habitis, mihi ſeſe offert

hæc

Digitized by Google

hæc dubitatio: Petrus locavit Paulo domum per novem annos, qui Paulus oſtendit chyrographa, quæ teſtantur ipſum ſolviſſe penſionem per tres annos ultimos, & proximos elapſos, teneturne ſolvere penſiones antecedentium annorum?

Reſpondeo, cum Textu Juris, *L. Quicumque C. de Apochis public.* qui ſic diſponit: *Is, qui oſtendit ſe tribus proximis annis ſolviſſe, retrò ſolviſſe præſumitur, niſi contrarium probetur.* Atque ex hoc (*niſi contrarium probetur*) ſequitur, ut ſi verè ſolutæ non fuerint, obligetur conductor ſolvere in conſcientia, & locator eas exigere poſſit, etiam ſe occultè compenſando juxta Regulas juſtæ compenſationis. Excipe, niſi aliqua retro antecedens pars fuerit legitimè præſcripta.

4 Quid, ſi omnibus conjecturis expenſis (expendunt Menoch. *de præſumptionibus*, & Maſcardus *de probationibus*) dubium ſit, an conductor penſionem ſolverit?

Reſpondeo, deberi à te conductore penſionem, quia locator eſt in poſſeſſione crediti contra te. Vide tamen, quæ ego *lib. 1. in Decal. c.3. §.7. Reſtitutio*, dixi univerſaliter de eo, qui dubitat, an reſtitutionem exhibuerit.

§. III. *Ubi ſolvenda Penſio.*

1 DE hac re, quando ſolvendum aliquid contingit ex aliis capitibus, quàm ex locatione, egi ſatis, ſuperque *lib. 8. in Decal. tr.4. cap.1. §.8.* Nunc ergo ea applicando ad locationem, breviter dico, penſionem debere ſolvi in eo loco, in quo conventum eſt; vel ſi nulla facta eſt conventio, debere in eo loco, qui fortè eſt de conſuetudine in ea Regione; vel denique ſi nihil eſt conventum, & nulla eſt ejuſmodi conſuetudo, debere ſolvi in eo loco, quem ipſa natura contractus locationis requirit, hæc autem requirit, ut in eo loco ſolvas, ubi conduxiſti.

CAPUT V.

Explicans illud deſcriptionis.

Nullo addito injuſto pacto.

1 ID vel indoctus quiſque non ignorat. Verùm aliqua pacta, quæ dubia apparent, cognoſcere, juſta ne ſint, an injuſta, hoc enim verò perdifficilè, etiam doctiſſimis eſt. Quod tamen facilè, ſpero, reddetur, ſi hic nonnulla ejuſmodi pacta breviter examinemus.

Primum pactum, quo res conducta permittitur vendi.

2 Ego loco Cæſari hanc domum pro juſta penſione centum aureorum ſingulis annis, quod ſi mihi quandocunque tradet mille aureos, quanti ſcilicet juſtè valet domus, ceſſabit penſio, & Cæſaris erit domus. Eſt ne juſta conventio?

Reſpondeo, eſſe juſtam, cum Azor. *3.p.l.8.c.11.q.6.* & Filliuc. *tr.36. c.5.n.81.* quia, donec ſolvitur totum pretium domus, eſt contractus Locationis, & domus eſt in tuo dominio. Verùm, pretio ſoluto, jam domus venditur, fitque alterius, ideſt Cæſaris: id quod ita ſe habet, ſive æſtimes ipſo initio domum, ſive non æſtimes; modò, quando initio æſtimas, æſtimatio non faciat venditionem.

3 Explico hoc ultimum. Si æſtimes domum, ut ſciatur, quantum debeat Conductor, ſi ejus culpa domus pereat, vel deterior fiat: pari modo, ſi æſtimes, ut videatur, quantum pretium debebit tradere Cæſar, quando domum emet, tunc æſtimatio non facit venditionem. At, ſi æſtimes, ut domus tranſeat in dominium alterius, quamvis pretium ſolvendum differatur ad annos, æſtimatio facit venditionem. Ex hac ergo explicatione, reſponſio allata manifeſta eſt, nam tametſi Cæſar ad ſuum libitum poſſit, vel domum reddere, & illam non emere, vel totum pretium ſolvere, & ſibi, ut venditam applicare domum, injuſtè à te non agitur, dum penſionem in totum exigis, quia, non ſoluto pretio, (quamvis facta æſtimatione, quæ tamen non facit venditionem) domus eſt tua, & penſio tibi ſolvitur pro tua re; eo tamen ſoluto, vel facta æſtimatione, quæ venditionem faciat, jam tua non eſt ampliùs, ſed eſt ementis, unde ceſſet tunc penſio, neceſſe eſt.

4 Quid, ſi concedo Cæſari, ut domum meam ab ipſo conductam poſſit, ſi velit aliis vendere?

Reſpondeo, nec eſt injuſtitia, ſi id rectè fiat (quicquid dicat Azor. & Filliucius citati) nam donec Cæſar domum alteri vendat, domus eſt tua, in tuoque dominio perſiſtit, unde tibi penſio meritò, & juſtè ſolvitur, ſed non poſt venditionem, ut dictum eſt.

Secundum pactum, quo omnia pericula conjiciantur in Conductorem.

5 Loco tibi hoc prædium, hunc gregem, hunc equum, modò omne periculum ſive fortuitum, ſive inſolitum, quandocunque illud ſit, tu ſubeas: eſtne juſta conventio?

Reſpondeo, eſſe juſtam, cum Azor. *p.3.l.8.cap.11.q.7.* ſi adſint duæ conditiones. Prima, ut hæc non ſit venditio, hoc eſt illæ res remaneant in dominio locantis, unde ſi res accidat non perire, debeant omninò eædem reddi tibi locanti, non verò pretium ipſarum. Secunda, ut dematur de penſione ſolvenda, quantum compenſetur tantum onus. Ratio eſt, quia, ſi adeſt prima conditio, cùm res non ſint venditæ, penſionem ex rebus ſuis habere juſtè Dominus poterit. Et rurſus, ſi adeſt conditio ſecunda, nulla erit injuſtitia, ſi quidem ex diminutione penſionis jam inducitur æqualitas.

Tertium pactum, quo Grex, vel quid ſimile reddatur in fine Conductionis in eodem numero, & bonitate.

6 Loco tibi hos ovium greges, hos boves, hos equos, quorum uſum, fructumque percipias eo pacto, ut ſemper debeas conſervare eundem numerum, integrumque mihi reddere finito tempore deſignato. Interim verò penſionem rei locatæ ſolvas, eſtne juſta conventio?

Reſpondeo, eſſe juſtam, modò ſerventur duæ prædictæ conditiones, idque propter eaſdem rationes.

7 Objicies. In ove, quæ fortè interim morietur, primo V.G. anno non poteſt continuari locatio ad ſecundum, alioſque conſequentes annos, cùm ea nihil ſit. Quòd ſi reſpondeatur, ovi demortuæ aliam ſubrogari, ad ſervandum numerum, non ſatisfit objectioni, hæc enim ſubrogata non erit Locatoris, quo modo igitur accipiet ex ea pretium juſtæ locationis?

8 Reſpondeo, negando hanc ſubrogatam non eſſe Locatoris; ſtatim enim atque moritur ovis, perit quidem quoad illam locatio, quæ non poteſt continuari in mortua. Verùm, ſtatim ac ſubrogatur alia, cùm ſubrogetur nomine Domini Locantis, ejus illa erit, & quoad illam incipiet nova phyſicè locatio. Locator autem ſemper remanet Dominus ejuſdem, & quidem totius gregis, quia aſcitis novis ſubinde animantibus, moraliter remanet idem grex, ſicuti remanet idem fluvius, quamvis aqua continuò varietur.

9 Quid, ſi locentur, v. g. quatuor boves cum pacto, ut non ſolùm reddendi ſint ejuſdem numeri, verùm etiam ejuſdem juventutis?

Reſpondeo. Videtur primo aſpectu injuſtum pactum, & ſic cenſet Azor. *loc. cit. c.12. q.2.* Sed certè, cùm hoc pactum non ſit, niſi præter naturam contractus locationis, & locationem non deſtruens, quia non fit, ut ſupponimus, venditio (cum dominium bonum remaneat apud Locatorem) unde nec fiat contractus mutui, aut alterius generis, ex hac parte non erit conventio injuſta. Si ergo ex alia parte pro tanto onere (ut etiam ſupponimus) omninò aliquid judicio experti de penſione ſubducatur, re vera prædictum pactum injuſtitiam nequaquam continebit.

Quartum pactum, quo fiat contractus (à godere.)

10 Ego trado tibi mille aureos, tu locas mihi domum ea lege, ut tunc reddatur à nobis acceptum, quando alteruter velit; interim, nec tu dabis mihi ullum lucrum ex illis aureis, nec ego tibi penſionem ſolvam ex illa domo, eſtne juſta conventio, quæ vocatur in Italia contractus *à godere?*

Reſpondeo. Si ego tibi tradam rem fructiferam, domum; v.g. locabilem, tu verò mihi prædium æqualium fructuum, fore juſtum pactum, non eſt mihi dubium: At ſi tu des pecuniam, quæ non eſt ex ſe fructifera, eſt illicitum pactum, niſi ex damno tibi emergente juſtificetur, ut à me dictum eſt ſatis. *L.8. in Dec. tr.3. c.7. §.6. n.16.*

Quintum pactum, quo locatur cum prædio neceſſaria ad illud colendum.

11 In noſtris Regionibus ſolet locari prædium cum omnibus illi neceſſariis, item cum toto apparatu neceſſariò ad meſſem, vel vindemiam, aratris, ferramentis, doliis, torculari, &c. quæ priùs æſtimata, ſed non vendita, debeant locatione finita, reddi Locatori, ejuſdem æſtimationis, eſtne conventio juſta?

Reſpondeo. Eſt ſanè, dummodo ſerventur duæ illæ conditiones, quas diximus *nu. 3.* unde & juſtitiæ probationem petere facilè potes.

Sextum pactum, quo tum Conductor, tum Locator participet de periculo rei conductæ.

12 Loco tibi bovem æſtimatum; v.g. viginti aureos pro tribus aureis in anno, juſta penſione, omnibus ab experto viro compenſatis. Loco autem hoc pacto, ut, ſi poſt annum minuatur æſtimatio bovis, vel is pereat ſive caſu, ſive culpa tua, tu Conductor dimidium jacturę amittas, & dimidium ego Locator. Eſtne juſta hæc conventio, quæ in aliquibus Italiæ locis uſurpari ſolet?

13 Reſp. Injuſtam eſſe, ait Comitolus: ſed ejus pace, nec injuſta eſt, nec, ut, aliqui perperam dicunt, uſuraria. Non uſuraria, quia hic nullū intercedit mutuum, cùm bos non vendatur, & pretium mutuetur, ſed bovis dominium remaneat apud te Locatorem, & ſolùm ego Conductor per alium contractum aſſecurationis ſuſcipio, ex parte, periculum, ſi fortè bos moriatur, vel pereat. Non injuſta, quia ſupponere debemus juxta experti (ut toties diximus) judiciū, pro onere, quod conductor ſuſcipit, debere diminui penſionem. Sanè de Lugo *d. 29. de Juſt. n.78.* ait, in aliquibus locis Italię in hoc caſu penſionem ęqualem oneribus eſſe, ſi pro bove æſtimationis viginti aureorum detur penſio aureorum trium, idque aliquos probare ex ipſorum ruſticorum confeſſione, qui judicant, ſic benè compenſari ejuſmodi onus.

C A-

CAPUT VI.

Explicans illud deſcriptionis.

Pro duratione temporis deſignati.

1 QUamvis nimis ſit manifeſtum, non prorogari locationem, niſi pro tempore deſignato; ad id enim ſolùm adfuit legitimus conſenſus contrahentium, quare eo finito, debebit res reverti ad Dominum modo dicto; tamen non parvæ dubitationes huc pertinentes enodandæ omninò ſunt, quas ad tria capita reduco. Primò, ad ipſos contrahentes. Secundò ad ſucceſſores Locatoris, vel Conductoris. Tertiò, ad ementem rem locatam.

§. I. *Contrahentes.*

1 INquires primò, An finito tempore locationis, conductor debeat pro æquali pretio præferri cuilibet alteri novo conductori?

Reſpondeo. Quamvis alicubi aliquæ perſonæ ex privilegio id habeant, & alicubi fortaſsè ſint propriæ leges id diſponentes, eodemque privilegio gaudeat quilibet conductor prædii communis, vel fiſci, ut in Jure *l. penult. & ult. C. de Locat. prædii civil. l.* 11. decernitur; tamen univerſaliter ex jure communi nequaquam conductor præferri debet. Ita *ibid.* in fine legis, & *L. ne Cui C. de locato*. Ita etiam Gomez, Mol. Filliuc. apud Bonac. *d.* 3. *de contr. q.* 7. *p. ult. n.* 1.

Reſpondeo. Textus *L. item quæritur §. Qui impleto. L. Sequens ff. locati*, hanc quæſtionem reſolvit, diſtinguendo: ſi remanſit in prædio ruſtico ſive hominis privati, ſive etiam Eccleſiæ, vel Reipublicæ, prorogari ſolùm in annum, quamvis prima locatio fuerit ad annos plores, idque ſub eodem pretio, & cum iiſdem hypothecis, & pignoribus, non verò cum eodem fidejuſſore, niſi hic iterùm fidejubeat. At verò, ſi remanſit in prædio urbano, videlicet in domo (nota hanc ſic vocari apud Juriſperitos) cenſeri Locationem prorogatam, prout alteruter ex contrahentibus velit à conductione recedere.

2 Excipe in utroq; caſu, niſi Dominus obiiſſet, vel in amentiam incidiſſet, nam tunc cùm nullus conſenſus, ne præſumptus quidem haberi ab eo poſſit, non adeſſet illa conditio modò dicta (ſciente, & patiente Locatore.) Ita Mol. *d.* 498. *n.* 5. Bonac. *loc. cit.* aliique.

3 Si prædium ruſticum non ferat fructum, niſi ſingulis biennils in caſu, de quo loquimur, pro biennio prorogatur locatio, ut notat Bartolus apud Mol. *l. c. num.* 12. Quòd ſi contra dictum prædium ferat fructum bis in anno, per annum intelligetur prorogatio, immò per annum intelligetur etiam in prædio urbano, videlicet Domo, quando Domus non habet uſum uniformem in toto anno. Item *apud eundem*, vel non ſolent adeſſe toto anni tempore conductores, ut ſunt Tabernæ ad Nundinas, & ſimiles.

4 Inquires Tertiò. Cùm ſit certum, ut habet Laym. *l.* 3. *tr.* 4. *c.* 22. *n.* 9. *& comm.* per ſe loquendo, non poſſe Dominum Locatorem expellere domo, vel predio conductorem; an nihilominus ſint caſus, in quibus expellere conductorem ante tempus poſſit?

5 Reſpondeo eſſe quatuor, quas percurrit Azor. *d.* 3. *l.* 8. *c.* 8. *q.* 2. Primò, ſi penſionem debitam non ſolvat per biennium, nec in promptu offerat penſiones non ſolutas. Is tamen expulſus, non debebit penſiones poſt expulſionem, quia harum carentiam ipſi Locatori voluntariam eſſe præſumitur, ut notat Leſſius, *l.* 2. *c.* 24. *n.* 38. Secundò, ſi cauſa gravis ſuperveniat, qua domus, v. g. neceſſaria ſit Locatori ad proprium uſum, eaque cauſa prævisa non fuerit, quando initio facta fuit locatio: ſed tunc conductor expulſus, cùm in nulla ſit culpa, multò magis non debebit, niſi penſiones pro tempore, quo rem conductam tenuit. Lege Molinam, *d.* 499 qui multa affert hujus neceſſitatis exempla, ex quibus colliges gradus neceſſitatis, ob quam juſtè conductorem expellere potes. Et quidem ſi, cum aliam non habeas, corruat domus, in qua tu habitas, vel in illum Hoſtes irruant, ſi uxorem ducas, vel dignitatem aſſequaris, vel ſi filium colloces matrimonio, unde egeas majori domo, ſufficientes neceſſitates ſunt ad expellendum conductorem, ſi eæ non fuerunt initio prævisæ. Idem Molin. *l. c.* docet, id non concedi Locatori jure naturæ, ſed ex privilegio Juris communis, & quia jura non loquuntur, niſi de domibus, ideò advertit, non eſſe id ad alia prædia extendendum. Idem habet Bonac. *l. c.*

6 Tertiò, expellere conductorem poteſt Locator, ſi res conducta indigeat refectione, quæ fieri non poſſit, remanente in prædio conductore. Verùm, ut modò in ſimili dictum eſt, tunc conductor non debebit ratam penſionis, quæ correſpondet tempori abſentiæ, quia tunc conductor non abeſt ex ipſius culpa, ut ſupponimus.

7 Quartò, quando Conductor damnum infert rei conductæ, ut ſi porcos alat in domo, ſi arbores cædat, ſi agrum non colat, &c. Ut item, ſi re conducta abutatur contra bonos mores, ut ſi introducat in domum conductam Meretrices, Lenones, & ſimiles cum dedecore domus, vel cum ſcandalo, poterit eum Locator expellere. Et Leſſ. quidem *l.* 2. *c.* 24. *n.* 36. meritò putat, in caſu deberi ab hoc pravo conductore penſionem temporis ſequentis ab expulſione uſq; ad tempus deſignatum Locationis (Intellige juxta dicta ſupra *c.* 4. § 1. *à n.* 11.) quia ſecus cauſa, & culpa conductoris ceſſaret Locatori ſibi debitum lucrum penſionis. Poſita aliqua ex his cauſis, poterit Locator expellere conductorem; ſed ne anſa detur injuſtitiæ, alicubi cautum eſſe, ne id fiat ſine auctoritate Judicis, notat *ibid.* Azor. *loc. cit. V. Quæres an.*

§. II. *Succeſſores.*

1 SUcceſſor alius eſſe univerſalis poteſt, qualis eſt hæres, alius particularis, qualis eſt Legatarius, vel is, cui quis donavit, vel vendidit rem fortè locatam. Sit ergo triplex regula.

Succeſſor univerſalis.

2 Prima, Succeſſor univerſalis tenetur ſtare Locationi, vel conductioni factæ à ſuo prædeceſſore: Lege Manticam, Carocium, alioſque ap. Bonac. *d.* 3. *de contr. q.* 7. *p. ult. n.* 2. Ratio eſt, quia hæres univerſalis repræſentat perſonam ejus, cui in omnibus ſuccedit. Quare debet omnia ſervare, ad quæ ſuus prædeceſſor ſe obligaverat.

3 Excipe ſucceſſorem etiam univerſalem in Majoratu, & item fideicommiſſarium quemcunque, ii enim accipiunt bona ab eo, qui inſtituit Majoratum, ſeu fideicommiſſum, & non ab eo, qui prædium v. g. locavit, quique non poterat diſponere de prædio, niſi pro tempore ſuæ vitæ, ideò non obligatur ſtare promiſſionibus Locatoris; is enim non fuit legitimus adminiſtrator, ut ita loquar, pro tempore ſequenti ad ſuam mortem.

Succeſſor particularis ex Donatione, Legato, &c.

4 Regula ſecunda habet duas partes. Prima eſt: Succeſſor particularis ex Donatione, Legato, vel ſimili contractu gratioſo, ſive ſuccedat in proprietate, ſive ſolùm in uſufructu talis rei particularis, non tenetur ſtare locationi prædeceſſoris, ſeu donatoris, & conſequenter nec conductor tenetur ſtare ejuſmodi conductioni.

5 Secunda pars regulæ eſt. Si tamen conductor velit ſtare, & non permittatur, poteſt ipſe conductor agere ad intereſſe contra eum, qui ipſi rem locavit, vel contra ejus hæredes. Ita iidem DD. & paſſim. Ratio prioris partis regulæ eſt, quia ſucceſſor particularis non ſuccedit in omnibus juribus, vel debitis prædeceſſoris, ſeu Donatoris, ſed in illo tantummodo bono peculiari, quod ſibi datur, ergo non obligatur ad ſervanda jura, vel debita, quæ fuerunt contracta inter locatorem, & conductorem, quæ cùm fuerint perſonalia, non fuere translata in ejuſmodi particularem ſucceſſorem, qui nec legantis, nec donantis perſonam repræſentat. Ratio poſterioris partis regulæ eſt, quia tunc per translationem rei conductæ in alium locator, vel ejus hæredes ſunt conductori cauſa illius intereſſe. Unde meritò ſic deciditur in Jure *L. Emptor, C. de locator. L. Si merces. §. Qui fundum, ff. locati, L. Nihil, § ult. ff. de legatis primo.*

6 Quoad primam partem regulę, excipe Primò, niſi ſignatè initio locationis deductum eſſet in pactum, ut pro tempore locationis res locata remaneret particulariter ipſi conductori ſubjecta, ſeu hypothecata ad ſecuritatem ſuæ conditionis: nam tunc invalida fuiſſet, ſeu certè invalidanda alienatio ſubſequens, facta à locatore, cùm fuerit contra Jus particulare conductoris ipſi ortum ex vi talis pacti. Dictum autem eſt (niſi ſignatè, &c.) nam ſi re locata ſolùm generaliter hypothecata fuiſſet in hunc ferè modum: omnia mea bona ſint tibi conductori ſubjecta ad ſecuritatem tuæ conductionis, tunc validà ſine dubio fuiſſe ſubſequens alienatio, ſed conductor, juxta ſecundam partem regulæ, haberet Jus ſe defendendi contra Locatorem, ſeu Locatoris hæredes, volentes eum expellere, ut fusè Mol. *d.* 490. qui deinde *nu.* 9. proſequitur quid dicendum ſit in re locata à Fiſco, & paulò pòſt, in quibuſnam idem Fiſcus ſuccedere ſolet.

Excipe ſecundò id, quod mox excipiam §. 3. *n.* 2. cùm de Emente.

Succeſſor ſui Adminiſtratoris.

7 Regula Tertia, quando aliquis alteri prędeceſſori ſive defuncto, ſive viventi ſuccedit, etiam in re particulari, qui prædeceſſor adminiſtrationem rerum illius, qui ſuccedit, legitimè habebat, quique prædeceſſor rem illam locaverat, debet ejuſmodi ſucceſſor ſtare locationi factæ. Ita Molina Rebel. Mantica, Gomez ap. Bonac. *l. c. n.* 7. Ratio regulæ eſt, quia quilibet obligabitur rata habere ea, quæ facta ſunt à ſuo legitimo Adminiſtratore, ſeu ſuo Procuratore, quamvis deinde hic moriatur, vel à munere amoveatur. Cùm ergo hic Locator, de quo agimus in hac regula, fuerit legitimus Adminiſtrator, undè legitimè locaverit, debebit ejus ſucceſſor eam locationem ratam habere.

8 Hinc Pupillus debet ſtare locationi factæ à Tutore, vel Curatore. Hinc ex meliori ſententia, quã ſequitur cum aliis Molina, *d.* 492. Uxor, mortuo Marito, debet ſtare locationi non ſolùm bonorum dotalium, ſed etiam Paraphernalium factæ ab eodem Marito, quia Maritus non ſolùm eſt uſufructuarius rerum dotalium, ſed etiam eſt legitimus Adminiſtrator earundem rerum dotalium, & etiam, ſaltem, quando uxor non prohibuit, paraphernalium. At verò Maritus tunc ſolùm obligatur ſtare locationi anteà à dotante factæ V. G. domus datæ ipſi in dotem, quando Maritus eam rem in dotem accipiens, ſciebat, eſſe locatam, quia ſic tacitè viſus eſt locationi conſentire: ſecus teſte Mol. *ibid. n.* 4. ſi neſciebat, quia tunc, cùm ſit ſucceſſor particularis in dominio utili, recurret ſecunda regula jam *num.* 4. allata.

9 Hinc denique Prælatus, Abbas, Beneficiarius debet ſtare lo-

cationi

Digitized by Google

cationi factę à ſuis prædeceſſoribus de bonis pertinentibus ad Eccleſiam, quia horum illi prædeceſſores fuerunt legitimi Adminiſtratores, & hi poſteriores ſuccedunt in bis bonis Eccleſiæ, quaſi eandem Eccleſiam repræſentantes, ut repræſentabant prædeceſſores.

10 Dixi (de bonis pertinentibus ad Eccleſiam, nam de bonis, quamvis Eccleſiaſticis, ſed pertinentibus ad ſuam dignitatem, vel Beneficium, cujus fructus ſui ſunt, cùm ea dictæ perſonæ adminiſtrent, ut res ſuas, quoad fructus, validè quidem locant pro tempore ſuæ vitæ, ſed non pro tempore poſt ſuam mortem, undè tunc ſucceſſor ſtare locationi non obligatur. Et nota, in his bonis pertinentibus ad eorum dignitatem, vel Beneficium, ſucceſſores ſuccedere, tanquam in Maioratu, quibus prædeceſſor præjudicare non poteſt, unde, ſi hic prædeceſſor exegit penſionem pro tempore poſt mortem ſuam, poteſt ſucceſſor eam nihilominus exigere. Lege Bonac. *diſp. 3. de contr. q. 7. p. ult. nu. 10. fine*.

11 Atque in hoc toto caſu hujus *nu.* 10. Sicuti Locatoris ſucceſſor poteſt recedere à Locatione, præter caſum, quem mox §. 3. *nu.* 2. & 3. dicam, cùm de Emente, ſic conductor poteſt conductionem relinquere. Denique memineris, hæc omnia dicta ſemper eſſe, præſcindendo ab aliqua legitima conſuetudine fortè alicubi introducta, vel juſto pacto, &c.

§. III. *Succeſſor particularis ex Emptione.*

1 EMens rem ab aliquo, eſt ejus ſucceſſor particularis. Emens ergo rem locatam, eadem prædicta ſecunda regula, duas habente partes, utatur, quam modò §. 2. *n.* 4. attulimus.

2 Unum tantùm caſum excipit, in quo is, qui emit, ſaltem ex æquitate, ſtare debet contractui, nec expellere poteſt Conductorem. Nam Colonus V. G. ſi, poſtquam agrum conduxit, illum ſeminavit, non debet ejuſmodi Colonus expelli ab Emente memoratum agrum donec meſſis colligatur. Ita Silu. Tabiena, aliique apud Bonac. *loc. cit. num.* 6. quia ſecus intempeſtivè expelleretur, cùm æquum non ſit, Colonum fructuum jacturam perdere.

3 Idem cum Quaranta, & Ricc. cum eod. Bonac. *ibid. nu.* 10. dic de Prælato ſucceſſore bonorum Eccleſiaſticorum particularium Prędeceſſoris, nam, ſi res non eſt integra, & Conductor operas adhibuit in agro Beneficiarii colendo, dictus ſucceſſor non poteſt Conductorem expellere, donec annus, vel fructuum collectio finiatur; ne ſcilicet intempeſtivè cum alterius damno abſcindatur locatio.

4 Ex quibus colligo, idem debere dici de omnibus ſimilibus, vel diſſimilibus ſucceſſoribus, quia æquitas non patitur, ut Conductor aliquo damno, dum bona fide in operas proceſſit, afficiatur.

CAPUT VII.

Explicans illud deſcriptionis.

Perſonam aliquam, vel ſeipſum.

1 HÆc pars deſcriptionis notat, poſſe quempiam, vel ſeipſum, vel aliam perſonam, in quam quis Jus habet, V. G. ſuum ſervum, locare alteri, quod eſt operam famulatus alteri promittere, ſive univerſale in omnibus, ut ſunt famuli, qui ſub pretio ſe exhibent ad ſerviendum in quacunque re Domino, ſive in aliquo peculiari opere, ut ſunt Artifices, Coloni, Scientiarum Magiſtri, &c. De his ergo ſub communi nomine famulatus nonnulla perſtringam, nec ſolùm ea, quæ ſtrictè pertinent ad contractum locationis, de quo loquimur, ſed etiam (quandoquidem adeſt hæc occaſio) ad alia univerſaliter, quæ ſpectant ad famulos, & conſequenter ad Dominos.

2 Ut autem ordinatim procedam. Primò, agam de famulis, qui juxta promiſſum, ſerviunt, ſeu ſervierunt. Secundò, de his qui remiſſionem violantes, non ſerviunt, cùm poſſint. Tertiò, de his, qui non ſerviunt, cùm non poſſint.

§. I. *De Famulis, qui ſerviunt, ſeu ſervierunt.*

1 IIs, qui debitum obſequium exhibent, vel exhibuerunt, deberi juſtum ſtipendium, quis ignorat? Sed quærenda ſunt adhuc duo. Primò, quodnam eſt debitum obſequium? Secundò, quodnam eſt juſtum ſtipendium?

Quodnam eſt debitum obſequium?

2 Illud eſt, quod moraliter, & communiter in illo genere ab aliis exhiberi ſolet. Et quia illud habet latitudinem, juxta quam diligens, diligentior, diligentiſſimus famulus ſervire poteſt, ſatis erit, in gradu infimo, ideſt, ut famulus exhibeat diligentiam, nec neceſſariò maximam, nec illam, quæ vergat ad deſidiam, idque præciſo pacto majoris diligentiæ, pro qua daretur majus ſtipendium, ut ex ſe patet.

3 Hinc fit Primò, ut ſi famulus prædictam diligentiam, ſaltem in infimo dicto gradu, non ſervet, ex quo ſequatur damnum aliquod Domino, fit, inquam, ut obligetur ad reſtitutionem damnorum, immò, propter paritatem rationis, etiam lucrorum, Domino inde ceſſantium. Verùm hic maximè eſt notanda monitio aliàs *Lib. 8. in Decal. tr. 3. cap. 5. §. 1. n. 6. & lib. 1. cap. 3. §. 7. V. Depoſitum*, & iterùm dicam infrà *lib. 9. tr. 7. de Societ. c. 8. n.* 5. ſæpè tradita, nimirum negligentiam, quæ in uno genere famulatus v. g. in transferendis lignis, eſt levis, gravem eſſe in transferendis vaſis vitreis. Locum omninò recole.

4 Fit Secundò, ut ſi, poſita prædicta diligentia, famulus alias operas exerceat, lucreturque, poſſit hoc lucrum ſibi acquirere, & retinere, quia quando ſeſe addixit domino, ejuſmodi à ſe poteſtatem non abdicavit.

Quodnam eſt ſtipendium juſtum?

5 Juſtum item ſtipendium habet ſummum, medium, & infimum gradum, eſtque illud, quo communiter in foro ſolent operæ, famulique talis miniſterii conduci, & ſatisfaciet Dominus, ſi (præſcindendo ab aliquo juſto pacto) det infimum, ut notat Bonac. *l. c. p. 4. n.* 3. ſicuti, nec injuſtè aget famulus, ſi petat ſummum: ſi petat, inquam, nam ſi tacet, videtur infimo contentus eſſe, atque adeò non poteſt, prætextu ſupremi debiti, compenſare ſibi uſque ad ſummum.

6 Hæc ita in genere dicta rem exactè nequaquam definiunt; adhuc enim reſtat ſcrupulus, ecquodnam ſit ejuſmodi juſtum, licèt infimum, ſtipendium, præſertim, quia neſciri vix poteſt in tanta varietate operarum, & miniſtrorum, quodnam ſtipendium in foro, & communiter currat. Id ergo prudens, & expertus vir facilè expiſcabitur, ſi quatuor expendat capita, quæ jam ſubdo.

7 Primò. Expendat, famulos interdum condonare defectum mercedis Domino ob quatuor potiſſimùm ſubindè rationes, nempè Primò, quia ab ipſis Dominis ſperant favorem & gratiam, immò etiam munera in Republica, & Beneficia, hæc enim ſola ſpes eſt pretio ęſtimabilis, tametſi deindè nihil re ipſa requiratur.

Secundò, quia obſequium eſt admodum exiguum, unde remanet ipſis locus, ſive otiandi, ſive alio modo lucrandi.

Tertiò, quia, dum ſerviunt, aliquam artem addiſcunt, ut ſunt ſervientes artificibus, Profeſſoribus Medicinæ, Muſicæ, & ſimilibus, quin aliquando ob ſola alimenta victus, & non rarò ne ob victum quidem, ſed ſolùm ob ejuſmodi unum finem addiſcendi famulantur.

Quartò denique, quia compenſatur ſatis, ſuperque merces ab honore officii. Sic aliqui Officiales in Civitatibus, quos Juratos Siculi appellamus, modiciſſimo ſtipendio fruuntur, licèt maximis Reipublicę occupationibus diſtendantur, eo ſcilicet honore contenti, pro quo adipiſcendo ſæpiſſimè multum ſe expendiſſe etiam gloriantur.

8 Secundò, expendat vir prudens numerum famulari volentium, qui frequentiſſimus hodie ſolet eſſe; tanta enim famulorum copia valdè diminuit de ipſorum mercede, quia tunc ultro ſe offerunt pro quocunque pretio; ultroneas autem merces vileſcere uſque ad tertiam partem, immò aliquando etiam uſque ad dimidiam, doceri à nonnullis diximus alibi, *lib. 8. in Decal. c. 7. §. 4. n.* 6. & certè tunc vilius eſſe debere ſtipendium, mirum non eſt: ſicuti in cæteris rebus venalibus, quando hæc abundant, uſu venire ſolet.

9 Tertiò, expendat etiam neceſſitatem ipſorum famulorum, nam licèt mera neceſſitas ſervi non debeat minuere pretium ſui laboris: neque enim, ſi ego habeo neceſſitatem vendendi frumentum, præcisè ex hoc tu infrà infimum pretium potes emere, niſi aliundè dictum pretium vileſcat, tamen, quia, quando hac neceſſitate laborant multi ſervi, non inveniuntur Domini, qui majus pretium præbere velint, inde fit, ut ſtipendium, tunc communiter currens in foro, fit minus, & conſequenter hoc, quamvis vilius, ſit juſtum.

10 Quartò, eſt etiam perpendenda, ad Juſtitiam ſtipendii cognoſcendam, ipſa liberalitas Domini, qui non rarò ad ſuæ familiæ decus pertinere putat, ſi (ut Magni Principes conſueverunt) plus ſuis famulis impertiant, quàm eorum famulatus mereatur.

Atque ex hoc ultimò ſolvitur illa quæſtio: An, ſi Dives Dominus det ſuo honorario famulo victum pro ipſo, & hordeum v. g. pro Equo, vel aliam victus portionem; qua is honorarius famulus alium pro ſe famulum habeat, ipſe verò, nec equum, nec alium alat, poſſit ſibi illud hordeum, & portionem illam reſervare? Poſſe enim puto, non ſolùm, quia ea non videntur dari, ut ille habeat equum, & famulum, ſed, ut poſſit habere, & eorum defectus non redundat in damnum, ſeu dedecus Domini, ſed ſolùm ipſius honorarii famuli: quæ ſunt rationes Magiſtrorum Salmaticenſium approbantium hanc doctrinam apud de Lugo, *d. 16. de Juſt. num.* 82. verùm etiam, quia ejuſmodi Principes, ac divites Domini non ad juſtum ſtipendium, ut modo dixi, ſed, ad liberalem beneficentiam ea menſurant, quæ donant.

11 Quando non ſtat per famulum, ut ſerviat, ſed per Dominum, qui nolit uti ejus opera, an habere debeat æquale ſtipendium, ac ſi ſerviret, dixi ſatis ſuprà *c. 4. §. 1. n.* 5.

Famulorum expulſio.

12 Huc reducamus illam quæſtionem, an ſit aliqua cauſa, ex qua juſtè poſſit Dominus, ante finitum conventionis tempus, ejicere ſervum famulari volentem?

Reſpondeo. Præciſis nonnullis legibus, quæ fortè alicubi vigent, de quibus Molina, *d. 505. & 506.* poteſt dimitti prædictus ſervus ex cauſa gravi ſuperveniente, quæ in initio prævisa non fuit, ut *ibidem* docet Molina.

13 At, quænam eſt cauſa nova?

Re-

Digitized by Google

Reſpondeo, non ſolùm eſſe graviſſimam, ut ſi Domini vitæ inſidiaretur famulus, ſi furaretur bona Domini, ſi damnum eidem afferret, &c. Verùm etiam, ſi famulatum notabiliter negligeret, ita ut adhiberet notabiliter minùs infra infimum gradum ordinariæ diligentiæ, quem in ſimili miniſterio ſolent alii famuli communiter adhibere.

Ratio eſt, quia jure naturę, & pręciſis legibus poſitivis, vel peculiari pacto, talia videtur eſſe intentio contrahentium, ut ſicuti Dominus dat bonum ſtipendium, ita bonum obſequium famulus præſtare debeat, quod certè illud eſt, quod ſaltem infimum diligentiæ gradum attingit, modo, quo paulò antè *n. 2. & 3.* explicatum eſt. Ni ergo illum Famulus attingat, meritò Dominus ſtare contractui, non obligabitur.

Famulorum receſſus.

14 Huc etiam reducamus quæſtiunculam præcedenti affinem: an ſcilicet, famuli, quando tempus ſerviendi non eſt ex pacto determinate definitum, poſſint quandocunque velint, à famulatu recedere?

Reſp. poſſe abſolutè, ſed maximè tunc attendendum eſſe ad conſuetudinem Regionis, qua famulus ſoleat, vel non ſoleat ad libitum à contractu recedere. Perpendendum etiam erit genus famulatus, nam, aliquando ipſa res, in qua obſequium verſari debet, oſtendit, an ad annum, ad menſes, ad dies, an etiam ad horas dumtaxat extendatur. Quibus conſideratis, recedendi facultas, ſive denegetur, ſive concedatur à viro prudenti.

Compenſatio Famulorum.

15 An Famulus, ſi juſtam mercedem illi deneget Dominus, poſſit, ſi alia via ſuum habendi non apparet, occultè ſibi compenſare?

Reſpondeo, poſſe, ſicuti in ſimilibus certum eſt. Verùm valdè cavendus ille ſcopulus, quo famulus immeritò putet, mercedem juſtam non habuiſſe.

16 Solet autem hic maximè quæri (& moleſtiſſimam eſſe difficultatem Confeſſariis, in hac decidenda, fatetur Rebell. *2. p. lib. 14. q. 15. num. 9.*) an, quando famulus pro ſua neceſſitate promittit operam Domino pro ſtipendio minori, quàm infimo, an, inquam, poſſit occultè ſibi compenſare, quod deeſt, uſque ad juſtum infimum pretium. nam uſque ad medium, vel ſummum jam diximus *n. 5.* non poſſe.

17 In hac difficultate ob duo capita regulariter non poſſe, judico, præter caput ductum à condonatione, quæ aliquando præſumitur, fieri à famulo, ut dictum eſt modò *n. 7.*

18 Nam primò. Si eam neceſſitatem habet famulus famulandi huic Domino pro vili pretio, ideò eſt, quia non invenit alium Dominum pro majori pretio; ad illum enim confugeret, ſi facilè eſſet illum invenire, ſi ergo non eſt facilè, ſequitur, vile pretium eſſe commune in foro, atque adeò juſtum: ergo excedi non poterit à ſervo. Id vidit de Lugo *diſp. 16. de Juſt. n. 80.* qui ſic habet: *Quare rarò credendum in hac parte famulis obtendentibus defectus juſti ſtipendii; Cur enim alium Dominum nonquærunt cum majori ſtipendio, vel non quæſierunt, ſi invenire facilè poterant? Si autem non poterant, non ergo fuit injuſtum pretium, quo majus communiter non poterant invenire.*

19 Secundò, quia dum ſeruus dicit, ſe vili mercede ſervire, decipit Dominum, qui regulariter in tanta multitudine ſervorum, qui hodie ſerviendo victum quærunt, alium, eadem, immò interdum minore mercede, inveniret: ergo ſervus cùm ſit cauſa talis damni Domino, reſarcire debet: reſarciat autem, non petendo ſtipendium illud majus quod aliàs, ſi Dominum non decipiſſet, habere juſtè potuiſſet.

20 In hoc ſecundo capite habeo contrarium prædictum de Lugo; ſed fusè, & ad evidentiam, ut mihi videtur, ejus rationes ego diſſolvi per aliam occaſionem. *In Opuſc. de Sacrific. Miſſæ, lib. 3. c. 1. §. 3.* quando de hac excuſatione famulorum pluribus diſſerui.

Dixi autem *n. 19.* (regulariter) quia, ſi ſervus, qui neceſſitate compulſus, ſe ob vilem mercedem locavit, verè inveniſſet majorem, non decepiſſet cum effectu Dominum, quia is nunquam inveniſſet ſervientem viliori pretio, atque adeò poſſet ſervus ſibi compenſare ex probabili ſententia, quam ibidem explicuimus.

21 Huc etiam pertinet, quando ſervus, vel amicus exhibet aliqua obſequia, ad quæ non tenebatur; Quæritur enim, an hic poſſit ſibi compenſationem ex bonis Domini, vel amici facere? Et quidem, ſi gratis fecit, certum eſt, non poſſe; Lege Nav. Leſſ. Vaſq. citatos à Bonac. *diſp. 3 de contr. q. 7. n. 4.* nec enim ſemel donata poteſt quis, mutata voluntate ſine conſenſu ejus, qui recepit, ſibi reſumere. At ſi invitus, poſſe (ſi nihil aliud addatur) dicendum eſt. Idem *ibid.* quia labori debet æqualis merces ſolvi, & nemo facilè præſumitur condonare, cùm condonatio ſit donatio, quæ non præſumitur, niſi exprimatur.

22 Dixi tamen (ſi nihil aliud addatur) nam maximè cavendum eſt, ne Dominus, vel amicus rationabiliter putet, gratis à te ea obſequia præſtari, & ſic tua culpa deceptus, cum potuiſſet illa habere gratis ab alio, ipſe nihil juxta dicta *à n. 17.* tenetur, & tu contra Juſtitiam compenſationem attentes.

Famulorum ſtipendium quando committitur arbitrio Domini.

23 Inquires tertiò. Si quis ſerviret, remittendo ſe ſui Domini arbitrio, quantum eſſe debebit juſtum ſtipendium, quod Dominus obligaretur ſolvere?

Reſpondeo, cum Bonac. *l. c. n. 10.* eſſe illud, quod communiter aliis ſolvi conſuevit, conſideratis tamen iis omnibus, quæ modò *à num. 6.* Et juſtum ſtipendium taxetur, conſideravimus, in hoc enim ſæpè falluntur famuli, qui remittunt ſe arbitrio Domini, & deindè menſurant abſolutè famulatum, non verò ex illis capitibus, puta ſive ex condonatione, ſive ex eo, quod decipiunt Dominum, ſive ea ſpe, quam à Domino concipiunt, &c.

Stipendii famulatus Præſcriptio.

24 Inquires Quartò. Si, per annos aliquot, famulus non petat ſtipendium ſui famulatus, poteſtne Dominus illud præſcribere, ita ut non obligetur ampliùs ſolvere?

25 Reſpondeo, ex jure communi poſſe; Si enim ſervus, cum poſſit petere, non petit ſuum creditum, & Dominus, quia non eſt requiſitus à ſervo, bona fide debitum non ſolvit per triginta annos, jam vi præſcriptionis non obligatur ampliùs prædictus Dominus.

26 Dixi per triginta annos, quia hæc eſt communis doctrina de præſcriptione debitorum, ut videri poteſt breviter apud de Lug. *diſp. 7. de Juſt. n. 80.*

27 Dixi rurſus (de Jure communi) nam in aliquibus regnis Triennium ſufficere ex jure particulari, non ignoro. Conſulat ergo quiſque Regionis ſuæ municipalia jura, & quidem de jure Hiſpanico, quoad hanc præſcriptionem ſtipendii ſervorum, vide fusè Th. Hurt. *tr. 8. mor. c. 11. à num. 245.*

Solutio ſtipendii non requiſita.

28 Petrus Dominus probè novit, Paulum olim ſuum ſervum, anno v. g. ſuperiore ſibi inſerviſſe fideliter, non tamen habuiſſe ſtipendium, & nunc, quando non eſt ampliùs ejus ſervus, videt, illum non petere, Inquires, an obligetur ipſe Dominus non requiſitus illud ei dare?

29 Reſpondeo, hanc quęſtionem diſſolvit idem Thom. Hurt. *l. c. n. 248.* dicens, Dominum non teneri ſtipendium offerre, nec deferre famulo extra domum ſuam exiſtenti, & non petenti (nam intra, ſemper tacitè petit, ſeu expectat.) Ratio eſt (inquit) quia dum ſervus ſciens ſibi deberi mercedem non petit (adeò tamen tanquam omninò neceſſarium, cùm poſſit, nec ob timorem Domini, vel quid ſimile retrahatur) Dominus meritò cogitabit, ſervum velle dictum ſtipendium donare, ſeu relaxare; id quod Hurtadus confirmat ex aliis Doctoribus, qui & in gabellis, & in legatis idem dicunt, ut ſcilicet, quando à Gabellariis, & à Legatariis ſcientibus ſua credita, & petere valentibus, ea non petuntur, non ſit obligatio illa offerendi.

Auctis ſervitiis, augendum pretium famulis.

30 Si famulus tuæ familiæ obſequio ſe obligavit pretio certò, ſed deindè augetur familię numerus, debetne augeri pretium? Idem quęri poteſt de quocunque incremento laborum in ſerviendo.

Reſpondeo, cum neceſſaria diſtinctione. Si parum augetur de labore, non eſſe pretium augendum, ſi multùm labor augeatur, etiam proportionaliter augendam mercedem. Ratio eſt, quia pro parvo augmento involvitur conſenſus implicitus, pro valdè magno, non item. Idem dic in Medico, ſi ſe obligavit ad ſerviendum Monaſterio, Seminario, Familiæ, &c. quando pari modo augentur perſonæ inſerviendæ, ut notat Corradus *de contr. q. 88.* Azor. *3. p. l. 8. c. 14. q. 1. & 2.* Notentur tamen dicta *n. 21.*

31 Quòd ſi in pretio ſtatuendo habita eſt ratio ſingulorum, ut quando conventum fuit dari, pro inſerviendo ſingulis, tantùm pretii, certè, ſi creſcat numerus perſonarum, debere & creſcere pretium ſic taxatum, dubium eſſe non poteſt.

32 Quid, ſi quis ſe conduxit certò pretio ad ædificium v. g. faciendum, & deindè apparet, notabilem auctum fuiſſe laborem, immò & auctas expenſas, quas ſibi faber aſſumpſit faciendas?

Reſpondet Bonac. *d. 3. de contr. q. 7. p. 4. n. 18.* debere augeri & ſtipendium. Verùm non ſemper id admittam in praxi, quia ſolet, in his conventionibus ſine fraude initis, admiſceri periculum æquale ex utraq; parte contrahentium, nam aliquando ædificium, vel ſimile quidpiam abſolvitur paucioribus, aliquando pluribus expenſis: ergo eſt æquale periculum pro utraque parte. Profectò idem Bon. *ib.* docet, non debere augeri ſtipendium illi, qui ſe obligavit, ad transferendas cum navigio merces alterius, putans ſe paucis diebus poſſe iter abſolvere, ſed poſteà ventorum adverſantium cauſa multo pluribus abſolvit; id, inquam, docet, quia poterat etiam ventorum favore multò paucioribus. At ſimile quid etiam evenire poterit in caſibus aliis.

33 Si Mercator promiſit pretium Gubernatori Navis, ut merces v. g. ad Indos, vel ad alium locum transveheret, ſed medio confecto itinere, ob reluctantes ventos reverſa eſt Navis in Portum, unde diſceſſerat, quale pretium eſſe debebit, conventum ne, an aliud minus? Reſpondeo, de hoc peculiari caſu pluribus diſputant Molina, *d. 508.* Bonac. *l. c. n. 10.* de Lugo *d. 29. de Juſt. n. 24.* aliique, quos adi: nos enim monent famuli à promiſſo famulatu deficientes, ut ipſos non deſeramus.

Stipendium datum Famulo in damnum Creditorum Domini.

34 Denique, ſi Dominus Famulo ſtipendium ſolvens fiat impotens ad ſolvenda ea, quæ hic Dominus debet ſuis Creditoribus, poteſtne licitè illud acceptare Famulus? Immò, ſi hanc impotentiam præ-

Emptor adverteret, in vino adeſſe aquam, communiter nollet, illud ſic emere. Emens enim vinum ſubſtantiam vini petit, non ſubſtantiam aliam. Ergo involuntariè tuum vinum emit, ergo tu injquè vendis. Dico (communiter.) Nam eſto aliqui de hac mixtione nil forte laborent, certè in tanta copia Ementium ſemper non pauci nollent ſic emere. Saltem igitur hos, qui involuntarii ſunt, decipis.

5 Tertiò, etiamſi concedatur (quod tamen minimè concedi, dicam mox *n.13.*) te non obligari ad reſtitutionem, ſi quando das tuum vinum, quod mixtum illa aqua verè tanti pretii æſtimetur, quanti tu vendis. At quis te liberabit à peccato, quo per dolum, & fraudem ementem inducis ad emendum? Si ergo te fraude, vel vi, vel metu compellam ad emendum meum V. G. Equum, juſto, immò modico pretio, quo valet, nonne ſum tibi injurius, & contra te pecco, dum fraudem induco, vel timorem incutio?

6 Quartò. Quia magna eſt diſparitas inter vinum, & frumentum, illiſque ſimilia, unde concedere, aliquando poſſimus mixtionem illam frumento, aquæ autem infuſionem nunquam vino. Diſparitas autem eſt duplex. Prima. Quando in frumento, quod communiter venditur in foro, adeſt aliqua hordei, V. G. vel lolii pars illi commixta, tuum autem ſit ſincerum, & purum, ſi hordeum, vel lolium, vel quid ſimile addas tuo (nam addere terram, arenam, vel quid omninò diverſum, quod ſimile non eſt in frumento fori, non concedo) æquale, ac ſimile facis tuum illi, quod venditur communiter in foro, quod æquè mixtum eſt hordeo, lolioque. At non ita in vino, cui admiſceatur aqua, Vinum enim fori eſt ſola ſubſtantia vini, non ita tuum, quod à te factum eſt vinum, & aqua. Hinc facilè concedam, poſſe te vino generoſo admiſcere vinum tenue (niſi obſtet) ſic enim reddere illud potes æquale vino communi, non verò, aquam, quæ eſt peregrina ſubſtantia à vino. Dixi (niſi aliud obeſt.) Nam, ſi adſit lex v.g. ne vinum unius Religionis vendatur tanti, quanti venditur vinum alterius, ſanè tunc non poſſet fieri mixtio illius vini cum hoc, illudque pretio hujus vendi, ut ex ſe patet. Sed hæc eſt alia quæſtio, de qua alibi. Præterea, ſi vinum fori communiter venderetur mixtum aqua, concedam, licere tibi aquam immiſcere tuo generoſo, & puro vino, quia ſic facis tuum communi vino æquale. At vinum fori tale eſſe non ſupponitur, immò nec præſumitur, præſertim hic Panormi, ubi adeò rigoroſa lex adeſt, ne vino vendendo admiſceatur aqua, ut pœna plectatur is œnopola, qui in ſua officina, vel parvum aquæ vaſculum habere inveniatur.

7 Secunda diſparitas. In tuo vino latet deceptio, quia illius Emptor aquam in eo, ſeu alienam ſubſtantiam nequit diſcernere, atque adeò eſt involuntarius, ut dicebam, in ea emenda: At in frumento facilè poteſt advertere, intercurrere hordeum, vel quid ſimile purgamentum, idque in tanta, vel tanta quantitate, &c.

8 Quintò. Si tantus rigor in arcenda aqua à loco venditionis vini eſt in Republica, ut modò innuimus, tantaque vigilantia, ne fiat ejuſmodi immixtio, viget apud Rectores Civitatum, ſignum profectò eſt, magnum hoc eſſe civium damnum. Atque inde colligimus, eam mixtionem, quamvis aliunde prava non eſſet, eſſe tamen illicitam ex eo capite, quòd non eſt aperienda via ad furta, & injuſtitias.

9 Sextò. Vinum merum uſui eſt Conſecrationi Sanctiſſimi Chriſti Sanguinis; eſt aptum ad multa medicamenta, eſt ebibendum ab iis non raro, quibus nocumentum affert aqua, quamvis modica, & cuicunque, quamvis generoſo vino permixta. Conſule Medicos.

10 Septimò Quid, ſi ſervandum ſit vinum ad multos dies? Sanè mixtum aqua aceſcet facilè, non ita, ſi ſit merum. Vidit hoc inconveniens Bonacina, *loco mox citando*, qui ita loquitur, ut videatur concedere, mixtionem prædictam. quando vinum eſt conſumendum ſtatim, quod ſolet eſſe in venditionibus, ut loquimur, ad minutum, non verò, quando in magna quantitate, quin in minutis non eſt diù ſervandum, ſicuti in quantitate notabili. Sed quæſo, unde ſcias menſuram, quamvis parvam à paupere emptam, non eſſe conſervandam ad aliquem diem, vel uſque ad Veſperas? cùm tamen experiamur vinum aqua dilutum, etiam uno die. non infrequenter, aceſcere, vel ſaltem notabiliter evaneſcere. Vel unde ſcias, non parari ad medicamentum, vel ad quid ſimile? Eſt igitur, id negligere, periculoſum plenum opus aleæ.

11 Octavò. Vinum, ut habemus ex omnium Medicorum ſuffragio, digeritur, & convertitur in alitum, cùm aqua, quia eſt elementum, & non corpus mixtum, non convertatur in aliti ſubſtantiam, ſed ſit tantummodo alimenti vehiculum. Hinc ergo fit, ut qui emit vinum ebibendum, etiam ſtatim, vinum velit purum emere, ut poſſit ad ſuum libitum, vel, ut vehiculo uti, vel præcipuè, ut alimento, non verò velit emere aquam, quæ tametſi generoſo vino immixta ſubſtantiam aliti non adauget.

12 Afferam in hanc rem narratiunculam non illepidam, quam ab amico, qui præſens interfuit facto, nuper accepi. Appulit non multis ab hinc annis Panormum Civis Mediolanenſis ex Comitum familia nobilis, qui à pari nobilitatis viro ad prandium cum paucis aliis primoribus invitatus, magna, ut fit, eſculentorum copia, & generoſo noſtrate vino exceptus opiparè fuit. Sub finem convivii, incidit ſermo de vino propinato, ex qua ſcilicet regione procreatum eſſet, dictumque eſt, ex latiſundio Baccharíæ propè Panormū (An à Baccho nomen hoc duxerint majores noſtri, an aliunde, nobis incertum) ſimiliaque ferè eſſe non pauca, quæ ex vicinis locis ad nos afferuntur vina.

Tunc advena, laudare vinum Regionum ſuarum, noſtrum deprimere, bibi ſuum ſine timore, vel ebrietatis, vel offenſionis, amabile eſſe, gratum, ſuave. Contrà Panormitanum vellicare nimis palatum, in caput evolare protinus, ſenſus, ac rationem interturbare; de eo fortaſsè Sapientium illam parœmiam uſurpari, primum vini Calicem afferre ſanitatem, ſecundum, delicias (ſed certè dicebat, nuo mihi) At verò tertium, eſſe omninò venenum. Aderat ibi inter Miniſtros, convivio ſervientes, quidam homo, *Leporum*, (ut cum Catullo loquar) *diſertus Pater, & facetiarum*. Is ita Comiti reſpondit; Nobis etiam, Nobiliſſime vir, Panormi, ſuppetit artificium, quo, quando libuerit, generent vites noſtræ vinum vino Mediolanenſi quàm ſimillimum. Immò in Cella vinaria Domini mei hujus generis copia non deeſt. O lepidum caput, ſubjunxit Comes, Bonum vinum, inſtar Evangelici Architriclini ad finem Convivii reſervaſti? Adduc ad nos, amabò te, vel unum Calicem ex illo. Afferam ille reſpondit, ſi jubes, & amphoram. His dictis, receſſit homo à loco, & clam in remoto cubiculo, miſcet rubro vino nuſtrati commodam aquam, eoque conflato plenum cyathum, viro Mediolanenſi vinum expetenti, & expectanti, reverenter propinat. Ut vinum is delibavit, Proh dixit, quàm excellens vinum? hoc illud erat, quod ego exoptabam, quodque meritis laudibus extolli. Tunc facetus ille. Dicam, inquit, ingenuè. Locus, ac regio, unde præſtatiſſimus hic latex advehitur; puteus eſt, fons ſalientis aquæ eſt. Quoties nos vinum tenue Mediolanenſi ſimile expetimus, aquam infundimus, & Mediolanenſe procreamus. Plauſum dedere aſſidentes Convivæ. Sed Comes, ut erat vir cordatus perinde, ac feſtivus ſibi non defuit, reſponditque promptiſſimè. Heus Domini: At ego, at noſtrates, at Medici omnes vinum in ſtomacho volumus, non aquam. Ad quæ mutire auſus eſt nemo.

13 Ajo ergo, Ementem vinum, etiam ad potandum ſtatim, vinum in ſtomachum traiicere velle, non aquam. Unde, ſi tu illi hanc intrudis, injuſtitiam illi facis, ac reſtitutionis ſis obnoxius, quia plumbum pro argenteo pretio argenti, hoc eſt aquam ex fluvio, pretio vini ex dolio, vendis.

Quid de hujuſmodi Venditione vini diluti ſentiant Doctores.

14 Obiicies. De Lugo, *diſput. 26. de Juſt. à nu. 67.* dixit *Concederem rariſſimè vino, &c.* ergo in aliquo, licèt raro caſu, licebit. Rurſus Leſſ. *l. 2. c. 21. nu. 83.* Bonacina *l. mox citando*, Diana *l. mox citando*, citatis aliis, ut Lopez, Joan. la Cruz, Homob. quibus adde ex parte Bauci *in ſingul. caſu* 220. prædictam Mixtionem concedunt, cur ergo nos tam alieni ab illa recedimus?

Reſpondit, Expende, Lector; naviter hos quatuor Doctores; apud quos habentur cætera omnia aliorum fundamenta, & inde tu ipſe Judex deciſionis eſto.

15 De Lugo *loc. cit. n. 68.* ſic loquitur: *Hac ſententia concedens mixtionem prædictam non mihi diſplicet cum aliquibus limitationibus. Primu eſt, quod verò nullum damnum emptori ſequi poſſit: nam ſi vinum aquæ mixtum ſervare vellet, deterius paterétur, eo quòd citiùs aceſceret, vel corrumperetur propter aquam admixtam. Secunda, quòd, quando lege taxatum eſt pretium, admixtio non fiat ex materia omninò peregrina, ſed ex ea, quæ ſecluſa induſtria, admiſceri ſolet tali rei per ſe loquendo. Nam tritico in area, alia quædam ſemina diverſa, quæ cum tritico naſci ſoleant, miſceantur, ſicuti & palea, pulvis, ſordes, quæ ſi in eadem ſolùm quantitate miſcentur ex induſtria tritico puro, non extrahitur à ſtatu, quem habet triticum lege taxatum. Vinum verò, ſecluſa induſtria, non ſolet eſſe mixtum aqua, quare lex taxans pretium vini, loquitur de vino puro, quale eſt omne vinum ex torculari extractum, & ideò, qui habet centum amphoras vini puri, & admiſcet illis duas aquæ, jam vendit ſingulas amphoras vini puri pretio excedente taxam, quæ ſola refertur ad vinum purum.*

Si tamen conſuetudo eſſet alicubi, admiſcendi parum aquæ vino, quando conficitur, quia id periti neceſſarium judicant ad perfectionem talis vini, non eſſet illa mixtura peregrina, nec præter intentionem legis, quia pertinet ad ipſam confectionem talis vini.

Quando verò pretium non eſt lege taxatum, & mixtio nullum affert nocumentum, quo res minus bona ſit, quàm alia pura, non video, cur mixtio illa contineat aliquid contra Juſtitiam. Et paulò pòſt, *Infero Primò, quando pretium non eſt lege taxatum, mixtionem, etiam materiæ peregrinæ, non nocere, nec impedire, quod commune pretium pro illa re accipiatur, ſi verò non ſecundùm ſolam apparentiam, ſed in ſua bonitate, & utilitate æquivaleat rebus puris. Aquam verò vino mixtã rariſſimè excuſare poterit Venditorem, quia licèt vinum generoſum ſit, multum tamen petitur ob eam mixtionem, & ad plures effectus minùs utile eſſe ſolet.*

16 Hæc de Lugo, in quibus animadvertis, quàm limitatè, cautèque loquatur, unde, ſi attentè ejus doctrina expendatur, apparebit illud, quod rariſſimè concedit, eſſe ſolùm in eo caſu, quem ipſe idem dixerat, & nos etiam admiſimus *L. 8. in Decal. tr. 3. c. 7. §. 1. n. 6.* quando neceſſaria eſt ex arte ad vini confectionem.

17 Leſſius *loc. c.* ſic habet: *Si res ex admixtione non eſſet minùs bona, quàm ea, quæ ab aliis venditur non eſſet condemnandus injuſtitiæ, qui eodem pretio, venderet, quia illa fraude nullum damnum infert emptori.*

Digitized by Google

emptori. Cur enim rem ſuam non poſſit ad eum ſtatum reducere, in quo ſunt res aliorum, & tunc eam vendere eodem pretio, quo alii? Fit hoc interdum in vino, tritico, & ſimilibus ſpeciebus, dum vino valdè præſtanti miſcetur aliud tenuè, vel aqua, aut tritico valdè puro, Secale; ea tamen moderatione, ut non fiant deteriora, quàm quæ ab aliis paſſim venduntur. Et paulò pòſt. *Crediderim tamen, talem poſſe puniri, tanquam ſpecierum vendendarum Adulteratorem, & Emptorum deceptorem. Tales enim mixtiones ſunt in Republica valdè odioſæ, & Auctores infames.*

18 Hæc Leſſius. Ubi vides Primò, eum loqui, cùm quis rem ſuam poteſt reducere ad ſtatum rei, quæ venditur in foro, & in quo ſunt res aliorum. At certè aliorum vina non ſunt in ſtatu vini lymphati: ergo ad lymphatum Leſſii dictum non ſe extendit. Sed ſe extendere ſolùm poterit, quando admiſcetur vinum tenuè, vel illa modica aqua neceſſaria in confectione primordia vini, & de hac neceſſaria aqua ipſe intelligendus eſt, quando dicit (*Dum vino præſtanti miſcetur aliud tenuè, vel aqua*) illa enim neceſſaria aqua valdè præſtanti vino, ſeu muſto adhiberi ſolùm in aliquibus valdè calidis, ſiccisque regionibus ſolet, vel certè in aliis, quando ſuo tempore opportunæ pluviæ defuerunt.

19 Vides ſecundò, moderationem ab illo affixam, (*ut non fiant deteriora*) at ſemper deterius fit vinum, ut probatum eſt. Vides Tertiò, quàm ſevere damnet ejuſmodi venditores, dum eos vocat adulteratores, deceptores, Infames.

20 Vides quartò, dum pronunciat, te poſſe puniri, ut Adulteratorem, Deceptorem, manifeſtè docere, te in culpam, ſeu peccatum incidere (nec ſolùm ex præſumptione, quàm unam indicavit Valentia mox afferendus *n. 23. fine*) pœna enim injuſtè inferretur ſine culpa. Quod ſi paulò ante te non condemnavit injuſtitiæ, unde colligere poſſes, te non obligari ad reſtitutionem, ideò te non condemnavit, quia ut ex prædictis patet, loquebatur in iis caſibus, in quibus res tua, tuumque vinum deteriora ex mixtione non fierent, & ſtatum bonum ſimilem aliis, quæ communiter venduntur, haberent. Id, quod loquendo de vino, tunc eſt, quando vino præſtanti admiſcetur vinum tenue, vel aqua illa neceſſaria in ejus confectione.

21 Bonacina, *de contract. d. 3. q. 2. p. 6. nu. 17.* cum prædictam mixtionem abſolutè conceſſiſſet, has rationes addit: *Prima, quia Venditor poteſt res ſuas ad eum ſtatum revocare, in quo res aliorum exiſtunt. Secunda, quia nullum damnum, vel injuriam infert emptori, cùm non teneatur illi tradere res majoris perfectionis, & integritatis, quàm ab aliis vendantur. Tertia, quia æſtimatio rei deſumitur per ordinem ad uſus humanos; cùm autem res per admixtionem eccenſitam ſit adhuc æquè utilis ad uſus humanos, ad quos emitur, ut ſuppono, ſequitur, venditorem non peccare contra Juſtitiam, nec teneri ad reſtitutionem. Quarta, quia ſicut venditor poteſt minuere menſuram, quando alia ratione non poteſt juſtum pretium extorquere ab emptore,* ut ait Valentia *tom. 3. d. 5. c. 20. concl. 4. ad fin. Sed corrige, concl. 5. ita, qui vino generoſo apponit aquam, cujus appoſitione vinum non fit deterius, eo quod paſſim ab aliis venditur; niſi fortè periculum ſit, ut emptor intentionem habeat illius ſervandi, ſed vinum ſervare nequeat ob aquæ admixtionem.* Et paulò pòſt: *Arcendi tamen ſunt venditores ab hujuſmodi mixtionibus, & fallaciis, &c.*

22 Hactenus Bonacina. In quo notas primò primam rationem non poſſe applicari ad rem noſtram, quia vinum per aquam à vini ſtatu diſtrahitur. Secundam falſam nimis eſſe, damnum enim & injuria fit ementi involuntariè. Tertiam eſſe item falſam, vinum enim lymphatum non eſt æquè utile ad uſus humanos. Et ipſe quidem dicit, (*eſſe aquè utile, ut ſuppono*) quod certè ſupponere non debuerat. Præterea licèt venditor non teneatur tradere rem melioris conditionis, certè tenetur non tradere deterioris.

23 Notas ſecundò, non rectè applicari eam doctrinam Valentiæ ad caſum noſtrũ Aliud enim eſt, vendere rem demendo de menſura, & ſimul demẽdo de pretio (quod cum quibuſdam conditionibus fieri poſſit, diximus etiam nos *lib. 8. in Decal. tr. 3. c. 7. §. 11. à nu. 4.* ex eodem Valentia) Aliud eſt, vendere id, quod emens directè non intendit emere, & quod caput eſt, vendere eodem pretio, quo venditur alia ſubſtantia, &c. hoc poſterius nunquã profectò docuit Valentia. Ecce ejus verba hic ad apicem exſcripta *l. c. concl. 5.* non autem quarta, ut citat Bonac. *Quando rei vitium adverſatur intentioni abſolutæ, vel conditionali, ſive ſit occultum, ſive de ſe manifeſtum, illicita eſt venditio, cùm venditor ſciens emptorem vitium rei ignorare, tacitus rem ei vendit. Si tamen, vitium neque abſolutæ, neque conditionali intentioni emptoris adverſetur, & venditor juſtè minuat rei pretium propter illud vitium, licita eſt venditio, quamvis rei vitium diſſimulet.* (Id ſemper intellige cum conditionibus, & ab ipſo *l. c.* & à me *loco item citato*, explicatis) Et paulò pòſt: *Similiter, ſi quis v. g. nollet dare juſtum pretium pro tantâ menſura tritici, licitè poſſet venditor minuere menſuram tacitus, & dare illi tantum tritici, quantum juſtè emeretur pretio, quod ille vellet dare. Cæterum cavendum eſt, ne in hac parte permittatur nimia licentia Cauponibus, & hujuſmodi; nam hi ferè ex cupiditate lucri proclives ſunt ad fraudes in menſurandis rebus, ut meritò poſſit ferè ſemper Magiſtratus præſumere, illos iniquè facere, atque adeò eos punire.* Hæc Valentia.

24 Neque ipſe idem nobis obſtat, dum paulò poſt ſic addit: *Si quis venderet alteri vinum dilutum, quod perinde ſit illi futurum uſui, quia emit tantum bibendi cauſa, licitè poterit tacitus illud vendere pro juſto pretio.* Non, inquam obſtat, nam illud *pro juſto pretio*, ſi benè contextum ejus doctrinæ perpendas, ſignificat illud (*demendo de pretio*) juxta ac demis de menſura. Et quidem in eo caſu, quo ex malitia nollet emptor dare juſtum pretium, ut modo ipſe Valentia dixit, & ego latiùs explicui *l. 8. cit. Dec. tr. 3. c. 7. §. 11. n. 5.*

25 Notas Tertiò, quàm moderatè deinde monet Bonacin. arcendos eſſe ejuſmodi Venditores ab ejuſmodi mixtionibus, & fallaciis.

26 Et tamen Diana *p. 1. tr. 8. reſ. 58.* ut ad ipſum deveniam, ſic habet: *Putabam hanc ſententiam concedentem prædictam mixtionem citatos Doctores dumtaxat* (Jo. de la Crux, Leſſium, Homobonum) *patronos habere, ſed poſteà inveni Bonacinam virum doctum, etiam illam amplecti. Et probat validiſſimis rationibus, quas accipe.* Hæc Diana, qui deinde exſcribit rationes modò à nobis allatas, rejectaſque; ut ſanè poſſet quis exclamare; Proh validiſſimas rationes, quæ tamen facilè infirmari potuere? Adde Primò, vix Bonacinam poſſe dici eam opinionem in praxi amplecti, à qua arcendos tam ſeverè monet Venditores. Adde Secundò, qua veritate poſſe illum citari, quaſi abſolutè concedentem, ſi ipſe disertè limitat ad eum ſolum caſum, quo prævideatur, vinum non eſſe ſervandum. Id quod ego notavi, ejuſque quamvis limitatam conceſſionem *num. 10.* rejeci. Adde denique Tertiò, ſi quamvis Bonacina, aliique *num. 10.* citati benignius quid loduiſſent, re, ſi nunc viverent, maturius conſiderata, futurum fortaſsè eſſe, ut in poſterùm idem non concederent.

TRACTATUS VI.

DE

EMPHYTEUSI, LIBELLO, & Feudo.

CAPUT PRIMUM.

Quid ſit Emphyteuſis, & qua ratione differat à quibuſdam ſimilibus contractibus.

1 IN Jure *L. 1. C. de Jure Emphyt.* ſic deſcribitur Emphyteuſis. *Eſt contractus, quo quis tradit rem ſuam immobilem alteri, meliorandam, quoad dominium utile, ſub certa penſione reali* (id eſt vel in pecunia, vel in fructibus, vel in alio) *ſolvenda Domino proprietatis, vel ejus legitimo hæredi.*

2 Qui accipit ejuſmodi dominium utile, vocatur *Emphyteuta.* Ipſe contractus, quo id datur, & accipitur, appellatur Græcè *Emphyteuſis*, latinè, *Inſitio*, ſeu *Implantatio*: ſolet enim hic contractus celebrari præcipuè circa agros, in quibus debeant plantari, & inſeri arbores. Ipſa penſio ſolvenda vocatur Græcè *Canon*, hoc eſt *Regula*, quaſi penſio ex certa, & fixa regula ſit ſolvenda. In contractu hoc neceſſariam omninò eſſe ſcripturam, tenent Julius Clarus *l. 4. ſent. §. Emphyteuſis* aliique. Verùm, non abſolutè, & omninò neceſſariò, ſed ſolùm ad vitandas lites, tenent alii apud Azor. *p. 3. l. 10. de Emphyt. cap. 5. quæſt. 3.*

3 Porrò ex data deſcriptione facilè erit cognoſcere diſcrimen, quo Emphyteuſis à diſcrepat. Primò, à Cenſu reſervativo. Secundò, à Cenſu conſignativo. Tertiò, à Venditione. Quartò, à Locatione. Quintò, à Libello, & Feudo, cum quibus tamen in multis convenit.

Nam primò, à cenſu reſervativo (qui eſt, quando ego domum; v. g. tibi trado, & reſervo ex illa certam penſionem, à te mihi ſolvendam) differt in quinque. Primò enim Emphyteuſis debet ex ſe conſtitui in re quidem immobili, ſicuti debet cenſus ſed inſuper debet eſſe ejus generis ut cultura, vel opera poſſit fieri melior, ut mox explicabitur, quàm meliorationem non requirit contractus cenſus reſervativi.

Secundò, per Emphyteuſim non transfertur dominium directum, (quod idem eſt) Proprietas, hæc enim remanet in Domino; ſed ſolùm dominium utile. At utrumque transfertur per cenſum reſervativum in cenſuarium.

Tertiò, Emphyteuſis non fit ad tempus brevius decennio, ſecus, ut mox dicemus, eſt locatio; at cenſus reſervativus poteſt, ut libet, ad tempus quodcunque fieri.

Quartò, qui rem accipit in Emphyteuſim, ſi Canonem non ſolvat, amittit rem, hoc eſt, res etiam cum omnibus meliorationibus ab Emphyteuta factis, redit ad Dominum, & tunc dicitur res cadere in commiſſum, ſeu caducitatem, id quod non accidit in cenſu reſervativo, cùm in illo ſatis ſit, omiſſas ſolvere penſiones.

Quintò, idem Emphyteuta non poteſt rem vendere, niſi priùs admoneat Dominum directum, (qui ſi velit ipſe emere, erit aliis præferendus, debetque expectari ejus deliberatio per duos menſes) & niſi ſolvat certum quoddam pretium, quod Laudemium appellatur,

Digitized by Google

tur, ex eo quod per illud Dominus laudat, ſeu approbat alienationem faciendam. Quod ſi Emphyteuta Dominum non admoneat, eique non ſolvat dictum pretium, pari modo cadet res in commiſſum, redibitq; ad Dominum directum: quæ pœnæ, ſeu obligationes non ſunt in contracto cenſus reſervativi.

4 Jam verò ſecundò, à cenſu conſignativo, qualis eſt, quem nos Siculi in forma Bullæ, ſeu Bullarem appellamus; differt inter cœtera, quia in Emphyteutam transfertur poſſeſſio totius prædii ſub dicta obligatione penſionis ſolvendæ; at in cenſu conſignativo non transfertur poſſeſſio dicti prædii in alium, ſed ipſe cenſuarius remanet Dominus ſui prædii, illudque poſſidet ſub obligatione reddendi debitam penſionem, quam alius, qui vocatur Cenſualiſta, ſua pecunia emit, eo modo, quo latè diximus *in Tract. de Cenſib.*

5 Tertiò, à venditione differt Emphyteuſis in eo, quod per venditionem transfertur Dominium utile, & directum in ementem, cùm in Emphyteutam transfertur utile dumtaxat. Illud hìc adverte, quòd ſicuti, qui emit, venditque perfecto emptionis contractu, non poteſt reſilire, ita qui accipit ad Emphyteuſim; quare Emphyteuta non poteſt dimittere rem Proprietario non conſentienti.

6 Quartò, à Locatione differt, quia hæc non eſt, niſi ad annos pauciores decennio, cùm Emphyteuſis debeat eſſe, ſaltem ad decennium, & ſolet interdum dari ad unius vitam, vel ad vitam duorum, trium, plurium, immò & in perpetuum. Hinc ſi locatio eſſet ad decennium, aliqui apud Bonac. *n.4.* dicunt, non eſſe locationem, ſed Emphyteuſim. Aliam magis intrinſecam differentiam invenio in aliquibus Doctoribus, (quam noſtrum non eſt, latè diſcutere) nam per Emphytheuſim transfertur (aiunt) dominium utile, & Jus in re in Emphyteutam, at per locationem non transfertur ejuſmodi utile dominium, & jus in re, ſed ſolùm jus ad rem, quia res non manet obligata conductori, ſed ſolùm ipſa perſona, quæ rem locavit. Ita inſinuat de Lugo *d.29. de Juſtit. n* 86 ſed vide Mulin. *d.435. num.7.* Lopez *1. p. de contract. cap.*29. Silu. *V. Emphyt. initio.* Leſſ. *lib 2. c.24. dub.9.* aliosque.

In locatione item major ſolet penſio imponi quàm in Emphyteuſi, quia huic ex ſe additur onus meliorandi, de quo mox.

7 Quintò à Libello, & Feudo, quomodo differat Emphyteuſis, dicam mox, cùm de ipſis.

Ex dictis colligas, velim, diſcrimen inter bona Emphyteutica, & allodialia, ſeu Allaudia: hæc enim, tum quoad dominium utile, tum quoad directum pertinent pleno jure ad poſſeſſorem, & ſic appellantur, quia ſunt ſine Laudo, ſeu Laudatione, ſeu Leudemio, quod alius præſtare debeat, quod contra, eſt (ut jam vidimus) in bonis Emphyteuticis.

8 Inquires. Quando dubium eſt, an aliquis contractus ſit emphyteuticus, an cenſualis, qualiſnam cenſendus erit?

Reſpondeo. Cenſualem docet meritò Covar. *l.3. var. c.7. nu.1.* quia id minus aggravat poſſidentem, facis enim illum eſſe Dominum etiam Proprietatis, quod non faceret Emphyteuſis, quæ ſolùm conſtituit Dominum utilem.

Dixi *Quando dubium eſt*, nam ſi alicubi res ex conſuetudine ſemper dari ſoleat in Emphyteuſim, Emphyteuſis eſt judicanda, ſed tunc non eſſet dubium, nam ex illa conſuetudine res eſſet moraliter certa. Lege Molin. *d.*381. *n.*8.

Ex cognita natura Emphyteuſis, & differentia à cœteris aliis contractibus vides, in ipſa quinque proprietatex inveniri, ſequentibux quinque capitibus, breviter explicandas. Prima eſt, quod res danda debeat eſſe apta meliorari. Secunda, habiles perſonæ debeant eſſe, hoc eſt altera ad dandum prædium, altera ad meliorandum. Tertia, debeat ſolvi canon. Quarta, debeat admoneri Dominus directus, & ſolvi Laudemium, quando prædium fortè ſit alienandum. Quinta denique, eadem onera Emphyteutica ſubire debeat legitimus ſucceſſor; Atque hæ quidem proprietatex ſunt de jure communi, cœterùm, ſi alicubi aliæ ſint leges Municipales, vel legitimæ conſuetudines, illas obſervato.

CAPUT II.

Prima proprietas Emphyteuſis.

Res apta meliorari.

RES immobiles, quæ meliorari queunt, dari ſolùm poſſunt ad Emphyteuſim, ut domus, ager, vineæ, arboreſque ſolo adhærentes. Hinc ea non poteſt inſtitui, nec circa res mobiles, nec circa immobiles, quæ ex ſe per meliorationem non ſint augendæ, ut ſunt pecunia, cenſus, redditus, &c.

Dixi, *ex ſe*, nam, quando deinde res ſunt fortè ſatis melioratæ, dari etiam ſolent in Emphyteuſim, quaſi continuetur præcedens contractus, & quidem dari poterunt juxta valorem meliorationum ſub majori penſione, quia magis ſunt fructuoſæ ipſi poſſidenti.

CAPUT III.

Secunda Proprietas.

Habilitas Perſonarum.

1 DUo ſeſe offerunt hìc explicanda. Primò, quis concedere. Secundò, cui concedi res poteſt ad Emphyteuſim.

2 Quoad Primum. Omnes concedere poſſunt rem ad Emphyteuſim, qui poteſtatem habent alienandi; per hunc enim contractum alienatur Dominium utile in alium. Qui autem ii ſunt, diximus *in lib. Decal. tr.3. c.7. §.2. n.1.*

3 Hinc colligitur, Prælatum, Rectorem, Beneficiarium Eccleſiæ non poſſe res Eccleſiæ concedere ad Emphyteuſim ex vulgata Bulla *Ambitioſæ*. Sed hìc inſurgit ea communis difficultas: An prælatus poſſit concedere ad eandem Emhyteuſim, iiſdemque pactis rem Eccleſiæ, quæ dari ſolita erat à prædeceſſoribus: & breviter, poſſe docemus, dummodo non fuerit incorporata ipſi Eccleſiæ, & ſaltem æqua conditio ſit nunc Eccleſiæ, atque æquale tempus perinde erat anteà; ut fusè poteris videre apud Bon. *Tom. 1. de Alienat. Bonor. Eccleſ. qu. un. p. 2.* Molin. *d.*468. *concluſ.* 8. *num.*18. Lezanam citantem multos *conſ.*35. *a nu.*7. alioſque.

4 Quoad ſecundum. Illis concedi poteſt res in Emphyteuſim; qui rem meliorem reddere poſſunt, & ex alia parte prohibiti non ſunt inire contractus, de quibus diximus, *l.8. in Dec. tr.3. c.7. §.2. n.1.*

CAPUT IV.

Tertia Proprietas.

Solutio Canonis.

1 TErtia Proprietas eſt, ut, ſi Emphyteuta Canonem non ſolvat, cadat in commiſſum. Et quidem uſu receptum eſſe, ut ejuſmodi Canon ſolvatur in fine anni, teſtatur Azor. *3. p. l.10 de Emph. c.7. q.2.* Quanti autem pretii eſſe debeat, infra *c.5. num.6.* dicam.

2 Nota duo. Alterum. Si Canon ſolvendus eſt Eccleſiæ, is autem per duos annos non ſolvatur, cadet res in commiſſum. Ita *C. Potest. De locat.* Fil. *T.36. c 7.* & paſſim, niſi admonitus rei poſſeſſor, ſtatim ſolvat. Statim dico; nam per celerem ſolutionem purgatur mora. Illud autem, *Statim*, Aliqui, explicant, ſi ſolutio fiat quocunque tempore, ſed ante judicialem citationem, vel ſi fiat poſt illam, at ſine dilatione, quamvis ex Claro. *l.3. ſent. §. Emph. q* 8. & Molina *d.*453. probabilius ſit, arbitrio Judicis eſſe judicandum, ſubitane ſit, an tarda ſolutio. Verùm, ſi Canon ſolvendus ſit perſonæ privatæ, requiritur quidem omiſſio ſolutionis per tres annos, ſed per celebrem ſolutionem non purgatur mora de rigore Juris, ſtatim enim Emphyteuta amittet rem, ſi Dominus directus ſe declaret velle rem ſibi applicare. Ita Julius Clarus loco citato, aliique; & quidem ab hoc puncto, in quo ſe Dominus declarat, non verò à puncto moræ, cenſebitur Emphyteuta cecidiſſe in commiſſum, ut iidem fusè docent.

3 Alterum. Si emhyteuta ignorantiam, vel legitimum impedimentum, cur non ſolverit, oſtendat, non cadet in commiſſum. Id certè æquitas ipſa requirit, ut ſcilicet qui ſine culpa eſt, non toleret pœnam commiſſi. His poſitis.

4 Inquires adhuc primò, tum in hoc, tum in aliis caſibus caducitatis, an teneatur ipſe Emphyteuta relinquere prædium, ante ſententiam Judicis?

Reſp. & quidem (quandoquidem univerſaliter id requiris) diſtinguendum erit, nam ſi finitur tempus præfixum ad Emphyteuſim, tunc de juſtitia contractus res ante omnem ſententiam relinquenda erit conſcientiæ, ſi verò res tollenda ſit ab Emphyteuta in pœnam Canonis, vel Laudemii non ſoluti, vel ex eo, quod ob culpam Emphyteutæ res efficitur notabiliter deterior, requiritur Judicis ſententia, quia nemo tenetur pœnas haſce temporales ſubire, antequam condemnetur.

Hinc ſequitur, fructus perceptos ante dictam ſententiam, licèt ii fuerint percepti poſt caducitatem, pertinere ad Emphyteutam; perceptos verò poſt ſententiam pertinere, teſte Molin. *d.*455. *n.*4 ad proprietarium, deductis tamen expenſis, nam fructus cenſentur illi eſſe, qui, ablatis expenſis, ſuperſunt.

5 Cùm dicimus non obligari Emphyteutam relinquere prædium, niſi poſt ſententiam, intellige id non debere extendi ad ipſum Canonem, & Laudemium, hæc enim, cùm ſint ſolvenda ex Juſtitia contractus, ſunt ante omnem ſententiam in conſcientia ſolvenda. Ne ignores item, Emphyteutam notabiliter rem deteriorem efficiendo, obligari in conſcientia ante omnem ſententiam ad ea quæcunq; damna, quæ fortè Proprietarius ex dicta deterioratione paſſurus eſt, ut conſtat ex regulis generalibus damni dati.

6 Quando autem leges, quas citat Caſtrop. *T. 1. Tr 3. d. 1. p.*19. *n.*7. & 8. edicunt, hæredem alicujus non ſolventem Canonem per biennium, ob cujus negligentiam cadit in commiſſum, purgari ſufficienter; ſi juret, ſe ignoraſſe rem eſſe Emphyteuticam; intelli-

Digitized by Google

ge, purgari ſufficienter ipſam caducitatem, quæ eſt pœna, quam nemo ſine culpa ſubire debet, non verò purgari ipſum Canonem, qui erat per biennium ſolvendus, is enim ſemper ſolvi debebit, cùm ſit ex Juſtitia, ut modò dictum eſt.

7 Si per annos elapſos ego non ſolvi Canones, vel Laudemium, unde ſit à me incuria caducitas, quam tamen prædeceſſor proprietarius non intentavit, poteſtne intentare ſucceſſor ejus, an potiùs judicandum ſit, mihi fuiſſe à prædeceſſore condonatam?

Reſpondeo, diverſas eſſe ſententias, quarum ad Juriſperitos pertinet diſcuſſio; eas ergo apud eoſdem lege. Et præcipuè apud Mangonium *dec.* 61. §. 21.

8 Inquires ſecundò, an ſibi præjudicet Proprietarius, ſi poſt incurſam ab Emphyteuta caducitatem, recipiat Canonem, ita ut cenſeatur caducitas remiſſa.

Reſpondeo. Poſt expulſum Emphyteutam, & valdè probabiliter antequam expellat, ſi recipiat Canones reſpondentes tempori ante caducitatem, non ſibi præjudicat proprietarius quia nemo, etiam in dubio præſumitur, velle præjudicare ſuis juribus, quando acceptat id, quod ſibi debetur. At verò, ſi recipiat Canones reſpondentes tempori poſt caducitatem, præſumetur ſibi præjudicare, etiam ſi proteſtetur, ſe caducitatem non remittere. Ratio potiſſima eſt, quia, ſi accipis Canonem, jam vis illum, à quo accipis, eſſe tuum Emphyteutam, ſecus peccares acceptando Canonem; Ergo illum non expellis, ergo caducitatem remittis. Proteſtatio autem nihil tibi favet, cùm ea ſit contraria facto, quod certè plus valet, quàm verba. Ita Clarus *l. ſup. cit. q.* 10. Silu. *V. Emphyteuſis q.* 9. Rebell. *part.* 13. *q.* 11. Ruin. *conſ.* 110. Surd. *deciſ.* 6. *nu.* 7. Mantica *de tacitis, & ambiguis Convention. tom.* 2. *tit.* 33. *num.* 22. Caſtrop. *loc. cit. num.* 8. aliique. Eſto contrarium judicet Mangonius *deciſ.* 61. *num* 20. Bart. aliique à prædictis DD. citati.

Monet autem Caſtrop. *loc. cit.* id intelligendum eſſe, quando Dominus ſcivit, Emphyteutam à jure ſuo cecidiſſe, ſecùs ſi ignoravit, nam ſi ignorans recipit ſolutionem penſionis, ne tacitè quidem renovat Emphyteuſim, quam quidem ignorantiam, cùm ſit ignorantia facti, & non juris, juramento Domini probari ſufficienter, tradit Maſcardus apud eundem.

9 Inquires Tertiò, an, caſu, & ſine culpa Emphyteutæ pereunte re, obligetur is ſolvere penſionem?

Reſpondeo, aſſerendo illos verſus, qui ſunt apud Julium Clarum *loc. cit. q.* 10.

Si perit tota, non debet Emphyteuta,
Sed ſi pro parte, nulla ſe liberat arte.

Ratio prioris dicti eſt, quia res Domini Domino perit. Deſtructo autem ſubjecto, deſtruatur etiam neceſſe eſt id, quod in ipſo fundabatur, id eſt penſio. Unde etiam ſequitur, Emphyteutam non obligari reædificare v. g. domum caſu, & ſine ſua culpa deſtructam, quia non ipſi, ſed proprietario perit. Ratio poſterioris dicti eſt, quia penſio non tam ſolvitur in compenſationem fructuum, quàm in recognitionem dominii directi, &, ſicut creſcit res in utilitatem Emphyteutæ, ita decreſcit in ejuſdem damnum. Atque ex doctrina data infertur, in priori caſu non cadere in commiſſum Emphyteutam, ſi is non ſolvit ampliùs Canonem, cadere in poſteriore, & quidem non ſolùm in partem, ſed in totum, ut tenet Clar. *loc. cit. q.* 8. Fillinc. *tr.* 36. *n.* 134. Mol. *d.* 454. *n.* 3. Rebell. 2. *p. l.* 13. *q.* 9. aliique. Si penſio eſt magna, & pars rei, quæ remanet, ſit modica, de æquitate non debere eam ſolvi, notat Fillinc. *l. c. n.* 13.

Adderem libenter, ſi ita res periret, ut pars admodum parva remaneret, judicandum eſſe, ac ſi periret tota, ſic enim tota perit moraliter, cùm parum, quod ſupereſt, pro nihilo reputetur. Addo item nos loqui, quando penſio conſtituta eſt indiviſim ſuper totam illam rem, cujus pars perit, nam, quando eſt conſtituta, quaſi ſuper pluribus, tunc ſunt plures Emphyteuſes, & ſic, pereunte una, non dicitur perire pars, ſed tota ipſa una, & ſolùm penſio illi correſpondens non debebitur, remanente interim penſione correſpondente alteri.

10 Inquires Quartò, emphyteuta expulſus propter caducitatem, vel, quia finit tempus præſcriptum, poteſtne exigere à proprietario expenſas, quibus meliorata eſt res?

Reſpondeo, quando eſt expulſus propter ſuam culpam non poſſe: in pœnam enim omnia amittit, ut ſupra etiam innuimus.

At, quando finit tempus, dico, eſſe diſtinguenda tria, nam Primò, poterit Emphyteuta exigere à Domino dictas expenſas, ipſique debebunt ſolvi à dicto Domino, ſi expenſæ fuerint magni valoris, & melioramenta per illas facta remanent (finita Emphyteuſi) cum utilitate Domini.

Secundò, ſi ſint modicæ, & ordinariæ, quæ ſcilicet ad meliorandum, reparandumque pertinent, non erunt ipſi Emphyteutæ à Proprietario reſarciendæ. Idem dic, ſi fuerint factæ ab Emphyteuta ob ſpeciale pactum initum initio contractus cum Proprietario. Lege Molin. *d.* 463. *concl.* 1.

Tertiò, ſi ſint ſuperfluæ, quamvis magnæ, non erunt à dicto Proprietario reſarciendæ.

Ratio primæ partis diſtinctionis eſt, quia, ſi expenſæ ſunt magnæ, & utiles, æquum eſt, ut eas non amittat Emphyteuta, nec enim aliena re ditari debet Proprietarius.

Ratio ſecundæ partis eſt, quia, ſi ſint modicæ, vel ſint ordinariæ conducentes ad uberiores fructus colligendos, pertinent ad ipſum Emphyteutam, tum quia ipſe rem colit, & reparat ob utilitatem ſuam, tum quia per contractum Emphyteuſis, ipſe, ut ſupra apud Rebel. *l. c. q.* 2. Mol. *d.* 455. & 463. Clar. *l. c. q.* 4. Fillinc. *tr.* 36. *nu.* 152. vidimus, prædium meliorare promiſit.

Ratio deniq; tertiæ partis diſtinctionis eſt, quia, ſi ſint ſuperfluæ, non erunt utiles, quare Proprietarius illas jure poterit reſpuere, quia non eſt cogendus emere rem ſibi inutilem. Hæc omnia vide latius apud DD. diſputata *in l.* 2. *C. de Jur. Emp.* Vide etiam ſupra *in tract. de Loc. c.* 1. §. 1. *n.* 14. & 15.

CAPUT V.

Quarta Proprietas.

Admonitio Proprietarii, & ſolutio Laudemii.

1 QUarta Proprietas eſt, ut, ſi res ſit vendenda ab Emphyteuta, duo fieri debeant. Primò, ut moneatur Dominus Proprietarius. Secundò, ut ſolvatur Laudemium, ideſt certum pretium, de cujus quantitate jam mox *num.* 5. dicam. Si hæc non fiant, cadet res in commiſſum.

2 Venditio autem ſine dicto conſenſu tunc inducet caducitatem, quando eſt perfecta, unde per ſolam venditionem ſine traditione, vel Venditionem ſub conditione, ſi dominus directus conſenſerit, non incurritur caducitas; nec item incurritur per venditionem ſervitutis in re Emphyteutica, quia hæc non nocet, niſi Domino utili, & durat, donec res non revertitur ad Dominum directum. Per Venditionem hoc ſequenti modò factam, *Vendo tibi hanc rem, ſalvo jure Domini directi*, incurri caducitatem ſecuta traditione, docet Rebell. *loc. cit. q.* 4. *n.* 10. quia re ipſa perfectè vendit; cùm proteſtatio ſit contraria facto.

3 Jam verò, ut hæc magis eluceſcant, Inquires Primo. Sicuti poteſt Emphyteuta rem vendere, ita ne poteſt donare, locare ad decennium, vel ultra, legare, tradere in ſolutionem, uno verbo, quocunque modo alienare?

Reſpondeo, poſſe. Intellige, quoad Jus ſuum utile, quo ipſe potitur; debebit tamen directum Dominum admonere, eidemq; Laudemium dare, etiamſi à Domino non petatur. Et regula generalis eſt, quod ſemper debeat ſolvi Laudemium, quando alienatio voluntariè fit ab Emphyteuta; Solvendum autem eſt (niſi alia ſit alicubi contraria conſuetudo, vel juſtum pactum) à novo Emphyteuta. Vide *L.* 3. *C. de Jur. Emp.* Molin. *d.* 461. *n.* 1. Clar. alioſque.

4 In quatuor autem ſequentibus caſibus nec conſenſus Domini directi requiritur, nec ſolutio Laudemii. Primò, quando hæres notorius, qui dicitur ſuus, ſuccedit in re Emphyteutica, ut Filius Patri, &c. Secundò, quando res Emphyteutica redit ad primum Emphyteutam, diſſoluto contractu, non verò per contractum novum. Tertiò, quando Pater aliud non habens, dat in dotem filiæ rem Emphyteuticam. Quartò, quando plures habentes rem Emphyteuticam in communi, eam inter ſe dividunt, Quorum omnium ratio eſt, quia in his quatuor caſibus translatio eſt, ſeu reputatur, neceſſaria. Vide hæc minutiùs tractata à DD. præcitatis.

5 Inquires Secundò, quantum eſt pretium dicti Laudemii.

Reſpondeo. Ex jure communi *l.* 3. *c. de Jure Emph.* eſt quinquageſima pars pretii rei, de qua re eſt Emphyteuſis, at ex conſuetudine eſſe trigeſimam aſſerit Leſſ. *l.* 2. *c.* 23. *n.* 57. ſed eſſe decimam ait Garzia *c.* 24. *de cont.* Ex qua loquendi varietate collige, eſſe diverſam in diverſis Regionibus Laudemii taxam, quæ eſt.

6 Neque ab hac doctrina longè abeſt etiam taxa Canonis ſolvendi, cùm enim, ut ſupra innui, Canon ſolvatur non tam in pretium, quàm in recognitionem dominii proprietatis, eſt multum expendenda conſuetudo Regionum, ſolet autem, ut plurimùm, eſſe multo minor, quàm ſit pretium præſentia utilitatis, quæ venditur in hoc contractu. Præſentis utilitatis dico, nam futura utilitas, quæ proveniet ex melioramentis ab Emphyteuta faciendis pertinet ad ipſum Emphyteutam; quia ea melioramenta faciet. Nec tamen inficior in dicti Canonis taxa definienda, debere haberi rationem non ſolum dictæ utilitatis veluti in genere, ſed hujus rei ſpecialis, quæ ineſſe à prudenti viro, & experto affirmatur in hac peculiari re, quæ datur in Emphyteuſim, pluris enim valet dominium utile hujus prædii in perpetuum, quam ad aliquot annos; pluris, quando res, vinea, verb. grat. recenter plantata, ſi multo labore ſperatur eſſe melioranda, & uberius fructificatura, quàm vinea effæta, & vetus; pluris, ſi, ut fructus vendi poſſint, debeant ii cum paucis expenſis ad locum vicinum deportari, quam, ſi ad longè diſtantem, &c.

7 Inquires Tertiò, an poſſit Proprietarius Primò, non approbare alienationem, quam intendit facere Emphyteuta, ſeu, ut loquimur, non dare inveſtituram novo Emphyteutæ. Secundò, an poſſit nolle accipere Laudemium, immò & Canonem?

Reſpondeo ad Primum, non poſſe, ſi res alienanda ſit ad hominem aptum, & qui penſionem ſolvere poſſit, legitimè ſolvere promittat. Quare tunc proprietarius tenebitur aſſentiri, ſolùmque

duos

Digitized by Google

duas menſes habebit ad deliberandum, utrùm ipſe velit præferri, necne. Reſpondeo ad ſecundum, nec poſſe, ſi opportuno loco, & tempore, tum Laudemium, tum Canon offeratur, & nolit liberaliter remittere. Ratio utriuſque reſponſionis eſt, quia tunc Emphyteuta jure ſuo alienandi dominium utile, quod ſuum eſt, utitur, Laudemiumque & Canonem juſtè, & ſine mora offert, cur ergo illi non erit acquieſcendum? Lege Rebell. *loc. cit.* Silveſt. *loc. cit. q.* 14. Leſſ. *loc. cit. n.* 34. alioſque.

CAPUT VI.

Quinta Proprietas.

Succeſſio in eadem onera.

1 QUod eaſdem habeat obligationes ſucceſſor legitimus, quas contraxit ex juſto contractu prædeceſſor Emphyteuta, nimis eſt manifeſtum, quare nihil in hoc ampliùs immorandum.

2 Quæres tamen, qua ratione ſucceſſoribus deveniant ea, quæ prædeceſſores acceperunt in Emphyteuſim.

Reſpondeo. Longè eſt, & propria Juriſperitorum hæc tractatio: Illa ergo ab iiſdem Clar. *de Emphyt.* Bart. *in Auth. ingreſſ. n.* 37. *de Sacroſanctis Eccleſ.* Redoan. *de ſpol. Eccl.* Covarr. 2. *var. c.* 18. (nec omittantur Theologi, ut Mol. *d.* 482. *& alibi* Azor. 3. *p. l.* 10. *c.* 10. Fill. *tr.* 36. *c.* 8.) erit meritò requirenda.

3 Notant autem nonnulli, quos inter Bonac. *d.* 3. *de contr. q.* 8. *p.* 2. *num.* 34. *V. Septimo ſequitur*, in Emphyteuſi, & multo magis in Feudo, non ſuccedere filias fœminas, niſi expreſsè aliud exprimatur (Adderem ego, & niſi alicubi alia ſit conſuetudo) cùm in contractibus nomine filiorum non veniant filiæ, quicquid ſit, an veniant in ultimis voluntatibus, ſed certè in his, & ſimilibus maximè perpendendæ ſunt (ultra conſuetudinem, quam ego modò addidi) leges municipales, & propriæ.

CAPUT VII.

De Libello.

1 LIcèt communiter etiam Feudum, & Emphyteuſis vocari poſſint Libellum, ſeu Livellum, ſeu contractus Libellarius, propriè tamen Libellum eſt contractus Subfeudalis, ſeu Subemphyteuticus, quo ſcilicet quis Feudum, vel Emphyteuſim ab aliis acceptа, alteri tradit ſub juſta, & quaſi ad Libellam menſurata penſione (de qua menſuratione, qualis ea eſſe debeat, vide Silv. *V. Uſur.* 2. *q.* 16.) Sicut enim Conductor poteſt rem conductam juſto pretio ſublocare, ſic Emphyteuta rem acceptam in Emphyteuſim poteſt alteri, ut ita dicam, ſubemphyteuticare.

2 Nihil ergo de hoc contractu eſt dicendum, quod ex allatis in ſuperioribus colligi non poſſit, cùm Libellum, ut dico, verè ſit contractus Emphyteuticus. Quòd ſi inquiras, à quonam debebit Laudemium ſolvi, quando initur ejuſmodi Subemphyteuſis, & cui ſolvi oportebit?

Reſp. juxta ſupr. *c.* 5. *n.* 3. dicta, debere Laudemium ſolvi à novo Emphyteuta Domino directo, eumdemque Dominum directum approbare debere ejuſmodi Subemphyteuſim, inveſtituram, ſeu poſſeſſionem, eam tradendo novo Emphyteutæ.

CAPUT VIII.

De Feudo.

§. I. *Summaria Cognitio Naturæ, & Diviſionum Feudi.*

1 HÆc Juriſperitorum eſt Germana tractatio: nam propterea ſolùm hic nonnulla delibabo, quæ à Moralibus Theologis ignorari, turpe nimis eſſet. Et quidem quatuor dumtaxat ſeligenda erunt. Primò, Quid, & quotuplex ſit Feudum. Secundò, Quæ ſunt conditiones contractus Feudalis. Tertiò, Quæ obligationes Feudatarii, ideſt ejus, qui Feudum recipit. Quartò, Quæ cauſæ Feudatarium Feudo privant. Nam de aliis quæſtionibus, puta Quis poſſidere Feudum poſſit, Quis in eodem ſuccedere, Quis de litibus Feudalibus ſit legitimus Judex, & de ſexcentis aliis, legantur Juriſperiti paſſim agentes de Feudis.

§. II. *Quid, & quotuplex ſit Feudum.*

1 SIc in univerſum deſcribitur, *Gloſſa allata à Silv. V. Feud. initio*, Feudum, *Eſt conceſſio rei immobilis pro Homagio*, Ideſt pro obſequio perſonali, quale eſt aſſociare Principem ad Bellum, convenire ad publica comitia, quod vocant Parlamentum, &c. Qui Feudum concedit vocatur Dominus, qui recipit, Vaſſallus, ſeu etiam Feudatarius.

Porro, Genera Feudorum undecim numerantur.

1 Primò, Proprium, & Improprium.

2 Regale, non Regale.

3 Antiquum Paternum (eſt etiam Maternum) & novum.

4 Nobile, Ignobile.

5 Eccleſiaſticum, Sæculare.

6 Maſculinum, Fœmininum.

7 Hæreditarium (quod certè debet filius computare in portionem legitimam) & non hæreditarium.

8 Reale, Perſonale

9 Dividuum, non dividuum.

10 Ligium (ideſt, quo quis jurat ſe fidelem futurum v.g. ſuo ſupremo Principi, nullo excepto) & non Ligium, ideſt, quo quis jurat ſe fidelem v.g. ſuo Duci, ſed is exceptis, quæ tendunt contra Regem, vel Imperatorem, ſeu Supremum Principem, contra quos nullo modo ſe obligat Duci fidelitatem ſervare.

11 Francum (ideſt liberum ab omnibus ſervitiis, vel ab omnibus legibus pœnalibus Feudorum) & non francum (ideſt non liberum à prædictis.) Hactenus Diviſiones.

§. III. *Quinque conditiones contractus Feudalis.*

1 MOneo, ut alibi ſæpè in ſimilibus monui, nos loqui de jure communi, ſcimus enim, diverſiſſimas eſſe leges municipales Feudis.

Ad contractum ergo Feudi, de communi jure, requiritur Primò ut dominium directum remaneat apud dantem, utile ſit apud recipientem, in quo, ut vides, convenit cum Emphyteuſi: atque inde ſit, ut fructus omnes Feudi pertineant ad feudatarium: omnes, inquam, à die poſſeſſionis uſque ad ſuam mortem, vel uſque ad abdicationem Feudi, ſi fortè illud vendens, juxta mox dicenda, relinquere contingat.

2 Secundò, ut conſtituatur in re immobili, Agro, Oppido, Civitate.

3 Tertiò, ut Vaſallus, ſeu Feudatarius nō poſſit Feudum alienare ſine Domini conſenſu ſub pęna cadendi à poſſeſſione Feudi, in quo etiam convenit cum Emphyteuſi: vide tamen, quę mox dicam §. 4. *n.* 3

4 Quartò, idem Feudatarius præſtare debet obſequium Domino, quando illud Dominus requirit, nam in hoc maximè differt Emphyteuſis à Feudo, quòd Emphyteuta, etiam nō requiſitus, debet penſionem ſolvere: at obſequium, (quod certè eſt perſonale) Feudatarius non debet, niſi requiſitus. Quando autem, pręter obſequium perſonale, additur in aliquo Feudo obligatio ſolvendi aliquod reale, certè hoc erit ſolvendum ſine requiſitione, quia tunc conceſſio degenerat à puro Feudo, & participat de Emphyteuſi.

5 Vaſſallus idem, quando incipit poſſidere Feudum, inveſtiri debet à Domino directo, ipſique Juramentum fidelitatis præſtare: qua autem cæremonia fiat inveſtitura hęc per dictum Juramentum? (quę nihil aliud eſt, niſi immiſſio in poſſeſſionem Feudi) & utrùm Juramentum ſit de ſubſtantia? vide Julium Clarum, alioſque Juriſperitos de Feudis.

6 Quæres, quid, ſi omnibus conjecturis expenſis, dubitetur, quale ſit prædium, judicandumne eſſe feudale, an Allodiale?

Reſpondeo, Allodiale. Omnis enim res cenſetur *L. Latius. L. in ædibus C. de ſervitutibus*, libera, niſi clarè contrarium probetur, & ulterior ratio eſſe debet quia prius eſt, rem eſſe ſui juris, quàm alieni. Ergo illud prævalere debet, ut *L.* 1 *Decal. c.* 3. § 7. dictum eſt.

Et nota, ad probandum eſſe feudale, non ſufficere tibi, quod in aliquo loco Juriſdictionem habeas, poteſt enim quis habere alicubi Juriſdictionem, non verò Vaſſallos, & Feudum: quia ſubjectio feudi major eſt, quàm ſubjectio Juriſdictionis.

§. IV. *Tres obligationes Feudatarii.*

1 PRima eſt, ut Feudatarius, ſeu Vaſſallus præſtet Juramentum fidelitatis, ſicuti modò indicatum eſt. Et quidem omnes (ſi plures ſint Feudatarii, & non per modum Collectionis, ſeu Communitatis, qui feudum poſſidere debent) jurent, neceſſe eſt, quia omnes fideles eſſe debent. Contrà, ſi plures ſunt, qui ſint Domini directi, ſatis eſt, ſi uni præſtetur Juramentum, quia nemo cogitur habere plures Dominos. Clarus, & Azor. *ll. cc.* aliique.

2 Secunda, ut dictus Feudatarius præſtet obſequium promiſſum, modo jam dicto, & quia hoc ſolet eſſe obſequium perſonale in bello, ideo fœminæ excluduntur à feudis, niſi expreſſè admittantur. Tunc enim Dominus, vel remittit ejuſmodi obſequium, vel concedit, poſſe exhiberi per alium, quod certè poteſt, quia de re ſua diſponit.

Tertia. ut non alienet feudum ſine Domini voluntario conſenſu, quem tamen dare nequaquam obligatur.

Hinc ſit, ut Vaſſallus feudū nec donare, nec in Emphyteuſim tradere, nec in alium transferre poſſit, cùm tamen poſſit, ut diximus, Emphyteuta, cum ſimili quidem cōſenſu Domini Directi in alienationibus voluntariis, ſed quem conſenſū Dominus dare teneatur.

3 Hinc etiam ſit, ut feudatarius non poſſit feudū habitum à Rege, vel Imperatore, inter multos filios, dividere, tum, quia diviſio eſt genus quoddam alienationis, tum multo magis, qui ita cautum eſt propter alias rationes in jure. *L.* 2. *Feud Tit.* 55. *§. Præterea*

4 Hic nota, poſſe nihilominus feudatarium abdicare à ſe feudum,

Digitized by Google

ſeu illud Domino relinquere, cùm tamen Emphyteuta non poſſit à ſe abdicare, ſeu relinquere Domino rem acceptam in Emphyteuſim, nec conductor rem à ſe conductam. Ratio diſcriminis eſt, quia feudum datum eſt in utilitatem feudatarii, quare ipſe poteſt illa nolle frui: at Emphyteuſis, & locatio eſt in utilitatem dantis, cui debetur ſupradicta melioratio ſui prædii, & penſio.

5 Alia minora feuda non habita ab Imperatore, & Rege, poſſe Filiis dividi docent Doctores, quia nemo cogitur vivere in communi, & ex alia parte jura non loquuntur de his minoribus feudis.

6 Inquires. In alienatione feudi, dicta *n.* 3. ſufficitne dictus voluntarius conſenſus Domini, an requiritur etiam conſenſus Agnatorum quibus competit jus ſuccedendi?

Reſp. requiri utrumque, quia regula generalis eſt, quando ex alienatione multi patiuntur injuriam, ſeu damnum, debere omnes alienationi conſentire. Unde vides, quantum injuſtè agant ii, qui rem vinculatam prò poſteris vendunt, vel concedunt extraneis. Adde damnum, quod ementes patiuntur, quando rem legitimis ſucceſſoribus compellentur reddere. De hac re vide latius Clarum, *l. c. q.* 41. & Azorium 3. *p. l.* 10. *de Feud. c.* 14.

§. V. *Cauſa amittendi Feudum.*

1 AD quinque commodè reducuntur. Prima eſt gravis Ingratitudo Vaſſalli contra Dominum directum. Lege *Lib.* 2. *Feudi tit.* 24. *§. Illud, & Tit.* 28 *§. Ad hoc.*

Sed quænam eſt gravis judicanda?

Reſpondeo. Ex aliquibus peculiaribus caſibus, quos afferunt ſignatè Doctores, colligi, & ſimiles à prudenti Judice poſſunt. Si enim feudatarius Dominum (excepto hæreſis, vel læſæ majeſtatis Crimine) accuſat apud Judicem, etiam ex juſta cauſa. Si fugę ſe dat, relicto Domino periclitante in bello juſto, quem juvare, ſed ſine ſua morte, potuiſſet: Si non admonet Dominum, ſciens illi paratas eſſe inſidias, Vaſſallus enim, ideſt feudatarius conſcius dumtaxat inſidiarum, judicatur Complex *L. Non ideo C. de accuſ. & l Sciens ff. ad L. Pompejam de Parricid.* Multo magis, ſi ipſe inſidias paret, rebelliſque ſit ſuo Domino, ſi turpiter agat cum filia, nepte ex filio, vel ſorore, vel cum uxore Domini, etiam ſi hæc ſit vidua, ut putat Clarus, *l. c. q.* 9. aliique, ſi inquam, Feudatarius hæc committat, judicatur eſſe graviter ingratus, & Feudo privandus.

2 Secunda cauſa eſt, non obſervaſſe pacta, ſeu quibus ſeudum quis accipit. Hinc primò, ſi feudatarius, vel ejus hęres non petit à Domino inveſtituram, ſeu renovationem feudi intra annum, & unam diem, amittit feudũ; excuſabitur tamen, ſi juſta ſit cauſa differendi, ut morbus gravis, inimicitiæ capitales, & ſimilia: immò Minorem, ſi intra legitimum tempus non petit, poſſe gaudere privilegio reſtitutionis in integrum, meritò docent non pauci, inter quos eſt Clar. *l. c. q* 47.

Hinc Secundò, multò magis Feudo quis privabitur, ſi in extraneum alienet Feudum, ſecuta traditione, ſine debito Domini conſenſu: Hinc Tertiò, idem erit, ſi Vaſſallus vocatus à Domino in Curiam, nolit accedere.

3 Tertia cauſa, ſunt duo crimina, quæ fortè committat Feudatarius, alterum, ſi occidat ſuum proprium fratrem (addit Sylveſter *l. c. V. Feudum q.* 16. patrem, vel fratris filium) ſaltem, ſi id faciat ſpe hereditatem obtinendi. Alterum, ſi occidat quemcumque alium, ſed proditoriè. *L.* 2. *de Feud. tit.* 37.

4 In his tribus cauſis, & explicatis *n.* 1. 2. & 3. debere ſententiam Judicis præcedere, nec obligari, teſte Azor. 3 *p. l.* 10. *de Feud. c.* 14. Fill. *Tr.* 36. *c.* 10. *q.* 9. *n.* 196. Feudatarium, ante illam, Feudum à ſe abdicare, quia hæc eſt pœna, conſtat ex dictis.

5 Quarta denique cauſa eſt ex ipſo Jure. Nam Primò, lapſu termini præſcripti in inveſtitura. Secundò, morte Feudatarii ſine filiis, vel Agnatis. Tertiò, morte civili profeſſoris in Religione incapaci, vel clericatu, quando in inveſtitura Clericus excluditur, de qua re vide Sanch. *l.* 7. *in Decal. c.* 15. Quartò, præſcriptione legitima triginta annorum, ſicut enim Feudum eo tempore acquiri poteſt per præſcriptionem, ita eodem tempore amitti. In his inquam caſibus perdit Feudatarius, ſeu deſinit poſſidere Feudum ipſo Jure.

6 Inquires, quando Vaſſallus feudum amittit; quiſnam illud acquirit?

Reſpondeo, cum neceſſaria diſtinctione, adhibenda ad varias cauſas, ob quas omittit.

7 Primò igitur, Amittis Feudum lapſu termini? Redit Feudum ad Dominum.

8 Secundò. Amittis morte tua naturali, vel civili per profeſſionem in Religione incapaci, non exiſtentibus Agnatis, ideſt conſanguineis ex ſuo ſanguine paterno? Redit item ad Dominum.

9 Tertiò, Amittis ob alienationem ſine conſenſu Domini factam? Transfertur Feudum ad Agnatum ſtrictiorem in gradu, excluſis tamen filiis à te deſcendentibus, quia hi magis perſonam tuam repræſentant, quàm alii Agnati: quare filii delictum tuum videntur repręſentare, non verò alii Agnati.

10 Quartò; Amittis ob aliquam culpam ex dictis *n.* 1. 2. & 3. Idem prorſus dicito, quod dictum eſt in pręcedente caſu, in quo amiſiſti ob alienationem ſine conſenſu Domini. In hac autē quarta & in prędicta tertia cauſa amittendi adeſt exceptio, nam, quando Feudum eſt novum, ideſt, quando Feudum non obtinetur ex ſucceſſione, ſed cępit in ipſa perſona interveniri, tunc Feudum redit ad Dominum, non verò ad Agnatum ſtrictiorem.

11 Quintò. Amittis, quia Feudum, quod accepiſti à Domino, abdicas à te, ſeu illud abſolutè eidem renuncians, ut certè potes, juxta dicta §. 3. *n.* 4. Redit ad Dominum.

12 Sextò Amittis præſcriptione? Transfertur ad eum, qui legitimè præſcripſit.

13 Septimò. Amittit ob ea crimina, ob quæ bona delinquentis devolvuntur ad Fiſcum: Diſtingue diligenter, nam, ſi tuum Feudum eſt ejus generis, ut illud poſſis transferre in quos velis, ſeu in extraneos ſine Domini licentia, ad Fiſcum devolvetur, ſi vero ſit ejus generis, ut illud alienare non poſſis ſine licentia Domini, ad ipſum Dominum redibit. Ratio prioris dicti eſt, quia tunc ad Fiſcum pertinent omnia bona, quę ſuor liberæ diſpoſitionis delinquentis. Ratio poſterioris dicti eſt, quia Fiſcus Juri alterius, atque adeò in caſu noſtro Juri Domini nunquam præjudicat. Prius autem dictum intelligitur, quando crimina commiſſa non ſunt contra eumdem Dominum, nam, quando ſunt contra ipſum, ſemper ad ipſum revertetur Feudum. Quæ, & ſimilia, ut etiam cui in ejuſmodi amiſſione reddant melioramenta facta à Vaſſallo in Feudis, vide *in d. l* 2. *Feudi*, & apud Clarum, *q.* 31. 66. 84. 88. alioſque Juriſperitos de Feudis latè tractantes, nec deſeratur Azor. 3. *p. l.* 10. *de Feud. c.* 16. & Fill. *tr.* 36. *c.* 10. *q.* 10.

TRACTATUS VII.

DE

FIDEJUSSIONE, PIGNORE,

Hypotheca, Depoſito, Commodato, & Precario.

CAPUT PRIMUM.

De Fidejuſſione.

§. I. *Quid ſit Fidejuſſio.*

1 E*ST contractus, quo quis in ſe ſuſcipit obligationem debiti alieni, quod ſe obligat ſolvere (non ſolvit, ſeu obligationem non implet debitor) idque in favorem Creditoris.* Ita expeditè deſcribi poteſt fidejuſſio.

2 Dixi autem Primò (*Contractus*) nam inde fit, ut fidejubens contrahat cum creditore, & cum debitore. Cum priore, cui ſe obligat, cum poſteriore, contra quem ſemper poteſt agere, ſi ipſe fidejuſſor ſolverit, eique creditor, cui ſolutio facta eſt, ſuam actionem ceſſerit contra debitorem, ut certè cedere cogetur: Atque hinc fit, ut ipſe debitor obligetur reſtituere fidejuſſori id, quod pro ipſo ſolutum eſt creditori, ut ex ſe patet.

3 Quæres hic Primò. An obligetur debitor ſolvere Fidejuſſori etiam expenſas, & damna, quæ fortè paſſus eſt ob ejus fidejuſſionem?

Reſpondeo, ſi debitor ex culpa non ſolvit, certe obligabitur, quia juſtum non eſt, ut alter damnum patiatur ex officio, quod in gratiam, vel utilitatem alterius ſuſcipit. At ſi debitor non fuit in culpa, quia v. g. erat impotens ſolvendo, tunc non obligabitur ad dicta damna, & expenſas, quia tunc ejuſmodi damna non imputantur ipſi debitori, ſed neceſſitati.

4 Quæres Secundò, Poteſtne ſe occultè compenſare fidejuſſor, ſi ſolvit fidejuſſionem, nec alium modum habet, quo à debitore recuperet illud, quod pro ipſo ſolvit? Si v. g. tu fidejuſſiſti Titio debenti centum Cajo, & compulſus à Judice fuiſti, ea ſolvere Cajo, poteſne centum occultè tibi accipere à Titio?

Reſpondeo poſſe, etiamſi nec Titius, nec alius expreſsè promiſerit non obventurum tibi damnum ob ſuſceptam fidejuſſionem. Ratio eſt quia (niſi prorſus contrarium exprimatur, quod certè exprimitur, quando Fidejuſſor ſe obligat, ut Debitorem in ſolidum cum debitore principali) ſemper implicitè intelligitur idem Fidejuſſor nolle quid amittere de ſuo, cùm donatio nunquam pręſumatur, niſi expreſsè fiat. Ita Leſſ. *l.* 2. *c.* 28. *n.* 23. id tanquam certum ſupponens.

5 Dixi Secundò (*ſuſcepit obligationem debiti alieni*) nam proptereà fidejuſſor non obligatur, niſi ad id, quod alter debet. Eſto igitur, fidejuſſor poſſit ſe obligare ſub Juramento, vel ſub hypotheca, vel cum inſtrumento, ſeu ſcriptura publica, vel cum conceſſione vię executivæ contra ſe, quod juriſtæ vocant Guarentigium, quo parata habetur executio, &c. Quas obligationes fortè non habebat debitor; tamen hę obligationes non extenduntur ad aliud debitum, ſed ſolùm cum majori ſecuritate ad illud dumtaxat, quod alter ſive civiliter, ſive naturaliter debet.

6 Hinc fit Primò, ut non ſolùm injuſtè obligaretur fidejuſſor, ſi cogeretur ſolvere centum, cùm debitor debeat quinquaginta, ſed etiā, ſi cogeretur ſolvere poſt annum v. g. vel in loco diſtanti, vel determinatè aliquid, quando Debitor debebat ſolvere poſt duos annos v. g. in loco præſenti, hanc, vel illam rem indeterminatè, &c. quia cogeretur ad aliud, ad quod Debitor non tenebatur.

7 Fit

Digitized by Google

7 Fit ſecundò, ut ſi appareat, obligationem debitoris nullam eſſe, ſive quia contractus inter ipſum, & creditorem fuit nullus, ſive quia creditor ſatisfactus jam fuit, vel quid ſimile, nulla etiam ſit fidejuſſio, quia hæc nullam aliam obligationem induxit, niſi illam debitoris. Excipe ſemper, niſi aliter conſtet de voluntate fidejubentis, quia voluerit firmam facere obligationem Minoris v.g. aliàs claudicantem: Sed tunc nõ fidejuberet, ſed principalem ſe debitorem conſtitueret, ſubeundo novam obligationem. Maximè enim eſt advertendum, aliud eſſe fidejubere, aliud aſſecurare contractum. Prius enim ſolùm facit, ut ſi non ſolvit debitor, ſolvat Fidejuſſor. Unde ſi liberatur debitor, liberabitur & Fidejuſſor. Poſterius verò facit, ut etiam ſi liberetur ex aliquo juſto capite debitor, ut, ſi contractus non fuit ritè confirmatus à ſuo ſuperiore, vel quid ſimile, non tamen liberabitur aſſecurator; hic enim non adhiberetur in ſubſidium, ſed, ut principalis, id, quod mox explicabitur clarius.

8 Dixi tertio (*quo ſe obligat ſolvere*) Fidejuſſor enim, tum in foro externo, tum interno obligatur ad ſuam fidejuſſionem implendam, quando facta, contra debitorem principalem, diſcuſſione (de qua mox) ab hoc haberi debitum nequivit.

9 Sed quid, obligaturne tunc in foro interno ante ſententiam judicis, an poſſit illam expectare?

Reſpondeo, teneri ante ſententiam Judicis, docet cum Rodriq. Bon. *diſp. 3 de contract. q. 9. p. 1. n. 3.* quia tenetur pro principali debitore; ſed hic tenetur ante ſententiam, quia eſt debitor v.g. ex contractu, ut ſupponimus: ergo & fidejuſſor, qui eandem ſubit obligationem. Verùm hæc ratio me non urget, diximus enim modò, fidejuſſorem, licèt idem debiti objectum reſpiciat, non tamen eodem modo, quo debitor ipſe: poſſet ergo eſſe, ut ex minori obligatione idem debeat ſolvere fidejuſſor, nempè, expectata ſententia, quod non poſſit ipſe debitor. Non teneri ergo, niſi poſt ſententiam, ſentiunt aliqui apud Bonac. *loc. cit.*

10 Equidem id exiſtimo dependere ab intentione fidejuſſoris: nam ſi ſe intendit ſolùm obligare in foro externo, vel ſolùm in interno poſt datam ſententiam, non eſt dubium, poſſe ſententiam expectare: Contrà, ſi ſe intendit obligare in foro interno abſolutè, quis item dubitet, ſententiam expectare licitè non poſſe? Difficultas ergo ſola eſt, quando hæc non præcogitantur, ſed abſolutè quis pro alio fidejubet.

11 Profectò dicet aliquis, cur in hoc caſu non poſſit defendi, licitum eſſe, & juſtum, expectare ſententiam? Nam ex una parte quilibet intendit, ſe quanto minus poteſt, obligare, & ex alia parte in ſimilibus obligationibus politicis quilibet ſe implicitè intendit obligare ſecundùm uſum receptum, & communem: at communis uſus videtur invaluiſſe, ut nemo ex Fidejuſſoribus ſolvat fidejuſſionem abſolutè modò dicto datam, niſi coactus à Judice.

12 Verùm, quia nec conſuetudo hæc, nec implicita illa intentio mihi conſtat, ideo de hac re prædicto modo dubitaſſe ſit ſatis. Victorellus. *in Addition. ad Eman. Sà in edit. expurgata V. Fidejuſſ.* perinde ſe geſſit, ac ego, noluit enim id decernere, ſed ſic habet; *Fidejuſſorem teneri ſolvere debita, antequam à Judice cogatur; Alii ajunt, Alii negant. Vide Petrum Navarrum de reſtitutione l. 3. c. 4. n. 150. & 151.* Hæc ille.

13 Dixi quartò (*Si non implet Debitor*) quæ clauſula eſt admodum hic notanda: per hanc enim explicatur, fidejuſſionem eſſe obligationem acceſſoriam contractui, & in ſubſidium, non verò principalem, nam fidejuſſor ſe obligat in eo ſolo caſu, in quo principalis debitor non ſolvit: quare, ſi quis pro alio ſe conſtituat debitorem, eum non ſe obliget in defectum alterius, & acceſſoriè, ſed æquè principaliter, non eſt fidejuſſor, ſed debitor principalis.

14 Atque hinc fit, ut jam hodiè fidejuſſor etiam juratus, nec teneatur, nec cogi poſſit ad ſolvendum, niſi poſtquam facta eſt diſcuſſio in bonis debitoris. Excipe tamen Primò, niſi ipſe fidejuſſor renunciaverit huic privilegio, quod cùm ſit inductum in particularium hominum commodũ, ipſi particulares validè poterunt renunciare, ut certè renunciare ſæpiſſimè ſolent. Secundò, niſi propter aliquam rationem abſentiæ V.G debitoris, vel claram impotentiam, vel quid ſimile, manifeſtè appareat, non poſſe præmitti dictam diſcuſſionem. Tertiò, niſi ipſe fidejuſſor conventus neget, eſſe fidejuſſorem, tunc enim amittere hoc privilegium voluit *l. Si dubitetur §. 1. ff. de Fidejuſſ.*

15 Advertit tamen Leſſ. *l. 2. c. 28. nu. 10.* Si Fidejuſſor ante dictam diſcuſſionem ſolverit, ratam eſſe ſolutionem, nec rem ſibi ſolutam creditor obligatur derelinquere. Ratio eſt, quia creditor illud, quod ipſi debeatur, recipit. Præterea cùm Fidejuſſor, ut dictum eſt, poſſit ante dictam diſcuſſionem ſolvere, ſi velit, ideò non poterit *L. Henriq. §. Fidejuſſ. ff. Mandato*, tunc à creditore repelli, nam dum fidejuſſor id non facit ob aliquam fraudem, utiliter, & legitimè gerit negotium debitoris.

16 Ex dictis vides, quàm rectè Idem Leſs. *l. c.* dixerit, quatuor conditiones neceſſariò intercurrere debere in Fidejuſſione: Primam, ut hic contractus ſit acceſſorius ſupponens aliam obligationem. Secundam, ut Fidejuſſor non obligetur ad plus quam debitor. Tertiam, ut exiſtente invalida obligatione debitoris, nulla ſit fidejuſſio. Quartam, ut fidejuſſor conveniri non poſſit, niſi facta diſcuſſione principalis debitoris.

17 Hactenus de fidejuſſione in rebus temporalibus, quæ ſolet eſſe uſu communiori; Cœterùm ad quid teneatur, ſi quis fidejuſſerit exhibere Reum, vel ſimilem perſonam, lege apud Doctores, ut Bonac. *d. 3. de contr. q. 9. punct. 1. n. 9. & 10.* & alios.

§. II. *Multi Fidejubentes.*

1 Sed adhuc inquires primò. Si multi ſimul fidejubent, omneſne cogi poſſunt ad totum?

Reſpondeo. Si in ſolidum, ideſt ad totum, & non ad ratam, ſeu ad partem ſuam ſinguli fidejuſſerunt, clarum eſt, ad totum poſſe cogi, nam ſecus, ſolùm cogi poterunt ad ſuam partem, pro qua ſuam fidem interpoſuerunt.

2 Si ejuſmodi fidejuſſor in ſolidum, antequam totum ſolvit, conveniat cum creditore, ut is creditor promittat cedere ipſi fidejuſſori actionem contra alios fidejuſſores ad ipſorum ratam, poterit poſteà immò debebit teſtibus Molin. Leſſio, Reginaldo aliiſque in Bonac. *l. c. nu. 6. & 7.* alios citante, creditor etiam poſt ſolutionem integram à dicto fidejuſſore factam, cedere debet eidem fidejuſſori eam actionem quia ad illam acquiſivit Jus fidejuſſor per prædictam conventionem, cui conſentire omnino certè debet creditor, idque propter privilegium, quo gaudet fidejuſſor, appellatum in Jure Privilegium cedendarum actionum.

3 At, ſi hac conventione non præcedente, dictus fidejuſſor totum ſolvit, non poterit deinde creditor ejuſmodi actionem eidem fidejuſſori cedere, quia creditor integer ſatisfactus nullum Jus habet contra fidejuſſores. Quare fidejuſſor præmittere non negligat prædictam conventionem, nam ſi non præmittet, nihil aliud remedii habebit, niſi ſe contra debitorem dirigere juxta dicta §. 1. *n. 2.*

§. III. *Prorogatio termini ſolutionis.*

1 Inquires ſecundò. Si creditor prorogat debitori terminum ſolutionis: remanetne fidejuſſor liber à ſua fidejuſſione?

Reſp. cum neceſſaria diſtinctione: Si enim fidejuſſor ſe obligavit ad annum v.g. liber remanebit, quia obligatio non ſe extendit ultra pactium conventionem. Nota, ſicuti, qui fidejuſſit pro capitali, non intelligitur fidejuſſiſſe pro intereſſe; ita qui pro uno tempore, non intelligitur pro alio. At verò, ſi fidejuſſor ſe obligavit abſolutè nullum determinando tempus, non remanebit liber. Ita Azor. *3. p. l. 11. c. 22. dub. 12.* Silv. *V. Fidejuſſor q. 14.* quia indefinita fuit obligatio. Addit Mantica, *de tacitis, & ambiguis obligationibus*, tempus in dubio cenſeri appoſitum ad limitandam obligationem, *ex l. Item quæritur §. Quis impleto ff. locati, & conducti.*

§. IV. *Pretium ex Fidejuſſione.*

1 Inquires tertiò: An ex obligatione, quam ſubit Fidejuſſor, poſſit accipere pretium, ſeu mercedem à debitore, in cujus favorem fidejubet?

Reſpondeo; Si adſit periculum ſolvendi fidejuſſionem, certum eſt, poſſe proportionatum quid accipere, quia ſic fidejubere, eſt pretio æſtimabile, ut ex ſe patet: quamvis deinde fidejuſſor nihil damni ſenſerit, poteſt tamen illud accipere, quia non accipit pro damno, ſed pro periculo.

2 Quid autem, ſi nullum prorſus eſt periculum, nulla moleſtia, nulla incommoditas, ut ſi Fidejuſſori certum ſit nullum ipſi ex fidejuſſione damnum eventurum, poteritne aliquid accipere.

Reſpondeo, adhuc cum Azor. *l. c. dub. 5.* Bonac. *loc. cit. n. 12.* alios afferente, poſſe aliquid proportionatum experti viri arbitrio menſurandum. Ratio eſt, quia, adhuc illam obligationem quamvis ſine incommodo ſuſcipere, eſt pretio æſtimabile, illamque gratis aſſumere nemo tenetur.

§. V. *Quis poſſit fidejubere?*

1 Inquires quartò, Quinam poſſunt fidejubere?

Reſpondeo, qui bona habent, vel eorum liberam adminiſtrationem. Hinc Pauperes, pupilli, filiifamilias non habentes peculium Caſtrenſe, vel quaſi Caſtrenſe, & Religioſi à fidejubendi munere repelluntur.

2 Repelluntur etiam Clerici à fidejubendo pro Laicis, licèt teneat fidejuſſio, ſi fidejubeant, *Cap. ultimo de fidejuſſionib.* Immò uſu jam receptum videtur, apud Leſſ *l. 2. c. 28. q. 19.* Bonac. *loc. cit. p. 2.* ſaltem rarò poſſe eos fidejubere etiam Laicis, modò id faciant de ſuo patrimonio, vel fructibus ſui Beneficii ſine damno Eccleſiæ, & ſine periculo, ut depauperentur.

3 Repellitur item mulier, quæ invalidè fidejuberet pro viro; validè tamen pro filiis, ſed cum quibuſdam ſolemnitatibus, ideſt cum inſtrumento publico, adhibitis teſtibus tribus cum ſubſcriptione. Verùm ipſa eadem poteſt eam fidejuſſionem reſcindere (ſi voluerit uti privilegio Senatus Conſulti Vellejani, ſed ante ſententiæ executionem) & tunc ipſa ad nihil obligabitur etiam in conſcientia. Lege de Lugo *d. 32. de Juſt. n. 11.*

4 Excipiuntur autem aliqui caſus, in quibus mulier fidejubens uti hoc Vellejano privilegio non valet. Primò, ſi pretio conducta

Digitized by Google

fidejoſſit. Secundò, ſi huic privilegio renunciavit coram Magiſtratu, vel cum juramento; nam cùm hoc privilegium in ipſius favorem peculiarem conceſſum ſit, renunciare illi poterit. Tertiò, ſi fidejuſſit pro dote, vel pro ſuo Creditore, vel pro libertate ſervi. Quartò, ſi fidejuſſit in fraudem. Quintò, ſi poſt annum à fidejuſſione pignus dedit, aut obligationem iterùm ſuſcepit. Quæ omnia pluribus tractata videri poſſunt apud Doctores. Molin. Rebell. Leſſ. Gomez, aliosque citatos à Bonac. *l.c.p.* a. & à Sanch *l.4. mat. cum. d.9. n.15.* [illegible]

§. VI. *Quando Fidejuſſor poteſt agere, ut liberetur à Fidejuſſione?*

1 SAnè in tribus caſibus, qui enumerantur à Sacro Textu. *C. fin. de fidejuſſionibus* his verbis: *Eam, pro qua te Fidejuſſorem obligaſti ſi diù in Debiti obligatione ceſſavit, aut diſſipare bona ſua capit, ſeu ſuper hoc condemnatus fuiſti, jure poteris convenire, ut te à fidejuſſione debeat liberare.* Hæc Textus. Vide Gloſſas, & Textus Civiles ab illa citatos.

CAPUT II.

De Aſſecuratione.

1 ASſecuratio eſt *contractus, quo quis ob pretium ſuſcipit in ſe periculum rei alienæ, obligando ſe ad illius rei compenſationem ita ut pereunte tota re, totam compenſet, pereunte parte, partem.* Licitus eſt ejuſmodi contractus, quia eſt contractus ſortis: & propter eandem rationem erit licitus, etiam quando aſſecuratur vita alicujus per aliquot annos, &c.

2 Debet tamen, ut ſit juſtus, habere quatuor conditiones: Primam, ut adſit æqualitas inter pretium, & pericula: id, quod certè vel lex, vel uſus communis, vel vir expertus judicabit. Secundam, ut Aſſecuratio ſit libera, non extorta. Tertiam, ut Aſſecurator admoneatur de periculis, quo ſcilicet ſic videat, an velit, & quantum poſſit petere pro gravamine, quod ſubit. Quartam, ut res, quæ aſſecuratur, exiſtat, & quidem cum periculo, ſecus quid aſſecurabitur? adde & quintam, ut qui aſſecurat, habeat bona, quibus totius rei aſſecuratæ compenſationem facere poſſit, ſi ea tota pereat: vel partis, ſi ſolam partem aſſecuravit.

Qui ſcit rei eventum, an poſſit aſſecurationem præſtare?

3 Ex dictis conditionibus infero Primò, ſi quis petat aſſecurationem à te certò ſciens, rem Navium v.g. periiſſe, vel eam eſſe vacuam mercibus, invalidam eſſe tuam aſſecurationem de Navi, vel Mercibus, atque adeò injuſtè illum accipere deindè à te compenſationem, quia re ipſa nihil aſſecurare potuiſti. Dico, (Certò) nam ſi ſit dubium, quod dubium tibi notum fiat, poterit procedi ad aſſecurationem pretii ejuſmodi dubio proportionati.

4 Quæres. Quid contra? Si ego ſciam per Aſtrologiam v.g. non fore tempeſtatem (ſic ſupponimus) vel per admonitionem amicorum certam, mare tutum eſſe à Piratis: Breviter ſim certus nullum ſubeſſe periculum, poſſumne ob aſſecurationem Navis tantum accipere, quantum alius acciperet, qui hæc neſcit?

Reſpondeo, poſſe docet Leſſ. *l.2 c.28. n.27.* Sed mihi, & Bonac. *d.3. de cont. q.9. c.3 a.3 V. Sed contrarium mihi*, videtur non poſſe, quia, ſi nihil re vera aſſecuraretur, non eſſet contractus ſortis.

Qui nihil habet, an poſſit aſſecurare?

5 Infero Secundò, ſi tu Aſſecurator nulla bona habens, nec habere ſperans, quibus poſſis compenſare rem, ſi fortè pereat, fingas habere, & aſſecures, invalidam eſſe tuam aſſecurationem, & injuſtam, quia non eſt æquè conditio ex utraque parte, unde nihil potes accipere pro ejuſmodi aſſecuratione.

Qui partem habet, an poſſit præſtare aſſecurationem totius?

6 Infero Tertiò, quid dicendum, ſi quis habens in ſuis bonis, vel habere ſperans quinque millia v.g. tantum, aſſecuret Merces Navis onerariæ merentes decem millia, poteritne juſtè pretium aſſecurationis accipere, & retinere? pretium inquam, correſpondens, ſi non decem millibus, ſaltem correſpondens bonis, quæ jam habet, id eſt quinque millibus?

7 Reſpondet Bonac. *loc. cit.* probabiliſſimum eſſe, quod non poſſit, ne partem quidem accipere, ſine onere reſtitutionis, quia contractus aſſecurationis ejuſmodi eſt invalidus. Itaus enim aſſecurationis dedit cauſam huic contractui, nam conſenſum nullo modo Mercator huic præſtaſſet: ſi ſciviſſet ejus partialem impotentiam: Ipſe tamen Bonac. citans Rebell. ait, ſe putare poſſe juſtè partem correſpondentem accipere, & retinere, quia hic Aſſecurator jam ſolviſſet pro una parte, id eſt pro quinque millibus: pro aliis verò quinque millibus jam ſe expoſuit periculo illas reſarciendi, & de facto obligabitur reſtituere, ſi fortè ad pinguiorem fortunam devenerit.

8 Equidem non video, qua ratione ſit probabilis hæc poſterior Bon. & Rebell. ſententia, nam ſemper urget ratio modò dicta ex involuntario Mercatoris; qui certè nunquam conſenſum præbuiſſet, etiamſi ſciviſſet Mercatorem ſe obligare ad damna ſolvenda, poſtquam ad pinguiorem fortunam devenerit, ipſe enim ſtatim volebat & quidem certam compenſationem, non verò futuram, & incertam. Sanè quoad peccatum mortale ipſe idem Bonac. omnino debebit concedere, Aſſecuratorem illud commiſiſſe, quando quidem in re gravi decepit Mercatorem, dum illum poſuit in periculo, ut ſi res periiſſet, debuiſſet expectare integram compenſationem, ſub tanta incertitudine, poſt indeterminatos annos, puta, quando fortè Aſſecurator in meliorem fortunam incidiſſet. Dic ergo prædictum Aſſecuratorem & peccaſſe, & reſtitutionis onus ſubiviſſe.

Aſſecuratio pretii juſti in ſubhaſtatione Hiſpanicè Prometidos *an licita?*

9 In Hiſpania ſolet quidam contractus aſſecurationis celebrari, quem referunt, & approbant, Azor. *3. p. l. 15. c. 21. dub. 3.* & Filliuc. *tr. 3. c. 1. q. 10. n. 57.* nam dum redditus, ſeu gabellæ publicæ (idem dici poterit de aliis rebus) ſub haſta, voce Præconis, vendi, vel locari proponuntur, ne deſint Emptores, vel Conductores, promittitur certa pecuniæ ſumma alicui viro, qui pretium augeat uſque ad pretium rei ſubhaſtationi expoſitæ juſtum cum pacto, ut ſi non ſit alius, qui plus offerat, redditus, ſeu gabella illi detur, qui pretium juſtum auxit. Vides? hic vir aſſecurat Magiſtratibus pretium juſtum, & Gabellæ locationem. Magiſtratus verò proportionatam mercedem illi ſolvit. Eſtne ergo licita ejuſmodi aſſecuratio?

Reſpondeo, eſſe licitam, docent prædicti Azor. & Filliuc. & meritò, quia Magiſtratus redditur ſecurus de Juſto pretio, deq; locatione ſuæ gabellæ, & vir ille pro eo, quod promittit (quod certè onus eſt) mercedem juſtam accipit. Cæteri verò, qui cõcurrunt ad rem emendam, vel conducendam, non poſſunt conqueri, quia ille aſſecurator Jus habet (ut & alii omnes) offerendi pretium majus, & minus, &c.

CAPUT III.

De Pignore.

§. I. *Quid ſit Pignus.*

1 PIgnus, ſicut & Depoſitum, & commodatum aliquando ſumuntur pro ipſa re, quę traditur, aliquando pro contractu, ſub quo datur, & in hac poſteriore ſignificatione hic de his potiſſimum eſt locutio, licèt & prior ſignificatio non raro intercurrat.

2 Pignus ergo eſt *Contractus, quo res alicui traditur, ſeu obligatur ad ſecuritatem Crediti.* Quoniam verò aliquando pignus conſignatur creditori, ut communiter ſolet fieri, in rebus mobilibus; pro pecunia enim, quam tibi debeo, trado tibi vas argenteum v.g. in pignus; aliquando verò non conſignatur Creditori res, ſed remanet in manu Debitoris, obligata tamen ipſi creditori, ut communiter ſolet fieri in rebus immobilibus; nam pro pecunia, quam tibi debeo, obligo meum prædium tibi, illudque apud me retineo, tibi tamen realiter obligatũ in ſecuritatem tui crediti. Ideo duo ſunt genera contractus Pignoris; alterum, quo res traditur creditori, & vocatur propriè, ſtrictèque Pignus: Alterum, quo res remanet apud Debitorem, & appellatur hypotheca, quod eſt verbum græcum, latinè *ſuppoſita*, quaſi res ſuppoſita, ſeu obligata alteri. In utroque autem caſu dominium rei remanet apud eum, qui Pignus dat. Unde vides, hìc nos nullo modo loqui de bonis v.g. de fundo, ſupra quo Cenſus aliquis impoſitus eſt: quamvis enim tunc fundus dicatur hypothecatus cenſui; non tamen illa eſt propriè hypothecata, de qua agimus, ſed eſt ex probabiliſſima ſententia Venditio partialis dominii utilis illius fundi, ut diximus, cum de cenſibus, & notat de Lugo *d. 27. de Juſt. n. 20.*

3 Dictum autem modò eſt (*ut communiter ſolet in reb. immobilib.*) quam interdũ etiam res immobilis v.g. prędiũ creditori datur, ut ipſũ apud ſe habeat, & tunc ſanè erit Pignus ſtrictè, & propriè ſumptum.

4 Ex prędicta differentia cognoſcis, cur Pignus ſemper eſt res determinata, hypotheca verò poſſit eſſe de re indeterminata, & in confuſo. Ratio eſt, quia Pignus debet dari, ut remaneat in manu Creditoris, quod rei indeterminatæ competere non poteſt: at in hypotheca ſatis eſt, ut res remaneat obligata credito alterius, quæ obligatio licet imponatur ſubinde in aliqua re determinata, & particulari, v.g. in hoc determinato prædio, quo pacto vocatur hypotheca particularis; poteſt tamen imponi, & non raro imponitur, in omnibus bonis futuris, præſentibus, &c. quo pacto vocatur hypotheca generalis.

5 Quando denique dicimus, poſſe imponi in prædictis bonis hypothecam, ſemper intelligimus pro illa quantitate, qua valet, nam propterea prædium hypothecatum uni non poteſt alteri obligari, ſi prædium non eſt ſufficiens ad utramque obligationem, ut rectè notat Azor. *3. p. l. 6. de pign. c. 2.* Filliuc. *tr. 38. c. 9. q. 8. n. 579.*

§. II. *Quis poteſt oppignorare, & quæ bona?*

1 JAm verò à quibus, & quæ bona poſſunt dari in pignus, ſeu hypothecam?

Reſpon-

Reſpondeo uno verbo (quod apud alios mox citandos poteſt pluribus, & minutatim videri) ab his, qui habent bonorum liberam adminiſtrationem, quique habent bona, immò & jura, quæ poſſunt vendi, & alienari. Non ergo, bona Eccleſiaſtica : non, bona publica : non homo liber : non, bona, quæ non ſunt ſub tuo, vel dominio, vel libera adminiſtratione, in pignus dari vel hypothecari poſſunt. Lege Vaſquez *in opuſc. c. 1. de pignore.* Azor. *3. p. l. 7. de pign. c. 5. & 6* Mol. *d.* 529. de Lugo *d. 32. de Juſt. à n. 26.* alioſque : Et Bonacina quidem *l. 3. de contr. q. 10. p. 5.* concedit, poſſe te pignus, quod ab alio accepiſti, in pignus dare (intelligo ſemper, præſcindendo ab aliqua juſta explicita, vel tacita, conventione) quia potes alteri cedere Jus, quod tu habes in pignore. Sed adverte id non eſſe, niſi pro quantitate, quæ tibi debetur, & pro tempore, quo durat tuum Jus, nam ideò, ſi Dominus pignoris tibi debitum ſolvat, ceſſare debebit hæc nova oppignoratio.

§. III. *Fructus Pignoris cujus ſint? Remiſſivè.*

1 HIs cognitis, quærimus; ſi fortè à meo debitore obtinui in pignus rem fructiferam, cujus erunt ejus fructus?

Reſpondeo, debitoris, quia is ſemper remanet Dominus pignoris, ut ſuperius dictum eſt fuſè *in tr. de mutuo, & uſura c. 6 §. 1.*

§. IV. *Res data in pignus propriè dictum, ſi varietur, an remaneat pignus, & quomodo reddendum?*

1 SI res oppignorata fructifera, v. g. prædium, contingat variari, remanentne eodem modo obligata pro creditore, ſicut anteà? Idem etiam poteſt evenire in re non fructifera, &c.

2 Reſpondeo cum hac diſtinctione. Poteſt res variari, vel in pejus, vel in melius: Si in pejus, quia v. g. vinea deſtruitur, domus corruit, ſilva cęditur, remanebit oppignoratum id, quod ſaltem de ſubſtantia ſupererit, nempè ſolum, ſeu Fundus, ut etiam, quia ligna ſunt pars ſilvæ, remanebunt etiam & ipſa oppignorata. Si tamen ex dictis lignis fiat aliquod artefactum v. g. Navis, non amplius oppignorata erunt, quia videntur multum mutata per illam novam efformationem, ita diſponente lege. *L. ſi convenerit 2. §. Si quis ff. de Pignoratitia Actione.*

3 Dixi *Saltem de ſubſtantia*, nam ſi ſupererit ſolùm aliquando de qualitate, non remanebit pignus, unde remanentibus lignis è Navi oppignorata, vel Corio ex oppignorato bove, inclinat Mol. *d. 533. fine,* non remanſura ligna, & Corium ſubjecta pignori.

4 Sed cur modò ligna ſilvæ remanſerunt oppignorata, non verò hæc ligna Navis?

Reſpondeo. Ratio fortaſſe eſt, quia ibi ligna ſunt partes immutatę reſpectu ſilvæ, unde rectè dicuntur eſſe de ſubſtantia tui pignoris, quod erat ſilva. At hic ligna ex Navi deſtructa ſunt partes valde mutatę reſpectu Navis, & ideò vocantur qualitates Navis, cujus ſubſtantia tota conſiſtit in artificio. Unde, ſicut modò à citata lege. (*Si convenerit*) propter novam efformationem, ſeu compoſitionem Navis, deobligata fuerunt ligna ſilvæ oppignoratæ ab onere Pignoris; ita nunc propter difformationem, ſeu deſtructionem Navis, ligna ab onere Pignoris pari modo deobligantur.

5 Si vero in melius res oppignorata varietur, quia prædium v. g. fuit à poſſeſſore melioratum, plantando ibi V. G. vineam, vel domus amplior fuit effecta, &c. remanebit etiam ipſum augmentum pignori ſubjectum, quia acceſſorium ſequitur principale.

6 Sed quid fiet deinde, quando ego debitor ſolvam, quod debeo, & volo, ut reddatur mihi dictum prædium, ſeu dicta domus, danda mihi eſt ſic meliorata, nec ne?

Reſpondeo. Vel primò, hæc melioramenta, utique utilia, de quibus nunc loquimur, ſunt facta ab ipſo creditore: vel ſecundò, facta ſunt à Tertio, ad quem forte prædium illud pervenit.

7 Si fuerit hoc poſterius, ſentit Molina, *d.* 533. contra Covarr. Molin. ſequitur de Lugo *d. 32. de Juſtit. nu.* 32. non teneri hunc Tertium tradere prædium, niſi prius ſibi ſolvatur, quod expendit, & quod plus valet ratione ſuæ utilis meliorationis; Addit Molina, eidem Tertio dari optionem, ut, vel faciat, quod dictum eſt, vel ſolvendo illum valorem, quo prædium, antequam illud augmentum accepiſſet, æſtimabatur, ſibi prædium retineat. At Covarr. ſentit, cogi poſſe hunc Tertium, ut reddat prædium accipiendo pretium ſuarum meliorationum. Et certè hæc ſententia Covarr. mihi probabiliſſima videtur, quia prædium, cùm ſit verum pignus in hoc caſu, de quo loquimur, Domini eſt, & illi debetur.

8 Si fuerit illud prius, hoc eſt, ſi tuum prædium datum in pignus fuerit auctum ab ipſo tuo creditore, in cujus manu prædium erat, licèt ipſi non detur optio prædicta; tamen non tenetur tibi reddere illud, niſi tu præter antiquum debitum, ſolvas etiam id, quod ille utiliter expendit pro melioramentis dictis eo modo, quo dictum eſt ſupra *in Tr. de Locat. cap. 5. §. 1. n. 54. & 55.* à me univerſaliter. Immò poterit teſte Mol. *l. c.* ſibi tandiù retinere prædium, quamdiù ipſi reſarciantur expenſæ utiliter factæ. Ratio omnium prædictorum eſt, quia non eſt æquum, ut is, qui rem ſuis expenſis utilem tibi fecit, defraudetur ſua mercede. Deductis ſemper deducendis, ut ſemper ſupponi debet.

9 Sed quid, ſi rem auxit hujuſmodi poſſeſſor, ſed inutiliter? Ut, ſi Creditor, in manu cujus fuit dictum prædium, feciſſet in illo picturas, Fontes, aliaque ad ornatum ſuperfluum, & inutilem?

Reſpondeo. De his non agit expreſsè hic Molina, ſed ex ejus doctrina, & ex Sanch. *lib. 2. ſumm. cap. 23. num.* 139. & ex his, quæ ego *ibid. loc. cit. num. 13. & Lib. 8. in Decal Tract 3. cap. 3. §. 5. à num.* 13. dixi, colligi poteſt, hæc non deberi ſolvi ab eo cujus eſt pignus; ſibi enim imputet, quod in aliena re, quam jam ſciebat eſſe alienam, inutiliter ſive parum, ſive multum expenderit. Recole neceſſariò citatum locum noſtrum de Locatione, nam ex doctrina ibi tradita poterunt, & debebunt multa huc pertinentia vel explicari, vel addi.

§. V. *In rem ſibi hypothecatam quidnam Juris habeat Creditor?*

1 REſpondeo, ſi rem tuam v. g. prædium, obligaſti in ſecuritatem alicujus debiti in favorem Creditoris, illam tamen Creditori non tradidiſti, ſed apud te reſervaſti, Creditor ſemper habebit Jus in eam rem, quæ onus hoc, & obligationem realem ſecum ſemper defert, ut ſupra iterùm dictum eſt. Hinc fit, ut ad quemcumque poſſeſſorem tranſierit, poſſit Creditor debitum ſuum ex illa exigere, quamvis ea jure novo non poſſit *In Authentico de Fidejuſſione §. Sed neque*, etiam in hypotheca expreſſa, agere dictus Creditor contra tertium poſſeſſorem, niſi præcedente excuſſione in bonis Debitoris, & Fidejuſſorum. Debet ergo probare Creditor rem illam fuiſſe Debitoris tempore contracti debiti, vel poſteà, &, fuiſſe comprehenſam in hypotheca, factamque eſſe diſcuſſionem in bonis Debitoris, & Fidejuſſorum. Quando autem Tertius poſſeſſor rei hypothecatæ cogetur ſolvere, debet ei dictus Creditor cedere Jus, quod habebat contra Debitorem principalem, & Fidejuſſores. Ita de Lugo, *d. 32. de Juſt. n.* 23. qui non notat eam doctrinam, quam nos in ſimili notavimus ſupra, *c. 1. §. 2. n. 3.* quæ tamen erat omnino notanda, propter paritatem rationum, eſtque multùm in praxi animadvertenda.

2 Illud denique nota, quod dictum eſt de diſcuſſione facienda in bonis Debitoris, non procedere ut habet de Lugo *l. c. nu.* 33. in Fundo v. g. ſuper quo Cenſus aliquis impoſitus eſt; hic enim, ſi vendatur, vel alienetur; defert ita ſecum onus illud, ut non debeat priusà Venditore Cenſus peti redditus, ſed immediatè ab ipſo tertio poſſeſſore. Ratio eſt, quia illa, ut modò *n. 7* dixi, non eſt propriè hypotheca, de qua hic agimus, ſed venditio particularis dominii utilis illius Fundi: at verò circa bona alia, quæ hypotheca generali obligantur pro ſecuritate ejuſdem cenſus, erit obſervanda dicta Authentica, hoc eſt, ſi tranſeunt ad tertium poſſeſſorem, non debent hunc tertium obligare ad ſolvendum, niſi facta prius excuſſione prædicta, quia hæc alia bona non ſunt vendita, ſed propriè hypothecata.

§. VI. *Pignoris Venditio.*

1 INquires Quartò. Si præfixo tempore Debitor debito non ſatiſfacit, licitène Creditor pignus, quod apud ſe retinet, vendet, ut habeat, quod ipſi debetur, reddito ſemper exceſſu, ſi adſit, ipſi Domino Pignoris?

2 Ut reſpondeam, ſcito, pignus aliud vocari Conventionale, eſtque illud, quod partes inter ſe dant, recipiuntque; aliud Prætorium, aliud Judiciale, atque hæc ſunt ea, quæ auctoritate Prætoris, vel Judicis dantur.

3 Jam nunc Reſpondeo, non eſſe difficultatem Primò, quod pignus Conventionale vendi poſſit, ſi inter partes conventum eſt, ut illud poſt moram ſolutionis vendatur, juxta ea, quæ explicuimus ſupra *Tr. 5. de Mutuo & uſura c. 6. §. 2.* nec Secundò, eſſe difficultatem, quod vendi non poſſit, ſi illud non vendatur, conventum eſt. Aliqui tamen in priore caſu poſt dictam moram requirunt, ſemel ſaltem, monendum eſſe Dominum Pignoris, ſed non eſſe neceſſariò monendum, docet Azor. *3. p. l. 3. q. 3.* Reginal *l. 25. n. 605.* quia ejuſmodi monitio non fuit deducta in pactum. Alii item, (& ſanè valdè probabiliter) cum iiſdem Azor. & Reginal. in poſteriore caſu, quando præceſſit pactum, ne pignus venderetur, dicunt, adhuc poſſe vendi, ſed poſt monitionem, nam de ratione, & natura Pignoris eſt, ut vendi poſſit, ſed aſſiſtente Debitore, ſi velit, ne fraudem ſuſpicetur.

Difficultas ergo eſt, quando de ejuſmodi venditione facienda, vel non facienda, nihil eſt conventum.

4 In hoc caſu leges *L. fin. §. Sin autem C. de Jure Dominii Impetrandi*, diſponunt, ut Creditor non poſſit vendere Pignus conventionale, niſi præmiſſa una monitione, & elapſis duobus annis à monitione. Anteà igitur nulla ratione vendere poterit : illis autē elapſis, poterit Creditor pignus propria auctoritate vendere, ſed præſente, & ſciente Domino. Quòd ſi non inveniatur, quod velit emere, conveniendus eſt Judex, monito Domino, qui ſi nolit comparere, certum tempus eà aſſignabitur à Judice ad comparendum, quo non comparente, poterit Creditor petere à Principe, ut pignus ſit ipſius Creditoris, licèt cum conditione, ut, ſi intra alios duos annos compareat Debitor, ſatisfaciatque Creditori, ſibi pignus recipiat.

5 De Pignore Prętorio nihil eſt ſtatutum. Remanet igitur, ut vendi poſſit arbitrio Judicis.

6 De Judiciali leges ſtatuunt, ut illud nō detur in manu Creditoris,

niſi poſt quatuor menſes à lata ſententia Judicis: poteſt tamen ab eodem Judice hoc arctari, vel produci ex juſta cauſa: poſteà verò expectentur alii duo menſes, poſt quos pignus vendi poteſt, ſed certè auctoritate Judicis intercedente.

7 Notat autem Mol. *d.* 538. *n.* 12 illud biennium, quod requiri modò diximus in Conventionali, poſſe reduci ad quatuor, vel ſex menſes, ſi Creditor recurrat ad Judicem, qui convertat pignus illud conventionale in Judiciale, hoc eſt, ut ipſi Creditori detur illud pignus auctoritate publica, quod jam habebat ex conventione privata, nam ſic pignus jam redditum Judiciale, hujus naturam ſequatur neceſſe eſt.

Hæc ſtatuunt leges communes. Quod ſi alicubi ſint alia ſtatuta, vel conſuetudines, ſervanda ea omnino erunt in foro externo. Sed quid pro foro interno?

8 Reſpondeo. Ad vendendum Pretorium, vel Judiciale pignus ſemper auctoritate Judicis opus eſſe, etiam in foro interno conſcientiæ, mihi certum videtur, quia ſicuti ea pignora ab auctoritate publica procedunt legitimè, ut ſupponimus; ita ab eadem diſſolvi debent. At, quoad pignus conventionale, voluiſſem ſanè in aliquem Theologum incidere, qui mihi diſertè explicaſſet, an illa lex de Pignore Conventionali, quam modò attulimus *n.* 4 urgeat ſolum in foro externo, an etiam interno conſcientiæ? Explico: ſi quis Creditor, ante omne Judicium exterius, poſt moram ſolutionis à Debitore incurſam, ipſoque monito, vendat, illis duobus annis non elapſis, pignus juſto pretio, quo ſibi ex integro ſatisfaciat, quodque fortè ſupereſt, reddat pignoris Domino, an inquam in conſcientia, quicquid futurum timeatur in foro externo, tutus ejuſmodi Creditor ſit?

9 Certè putarem, niſi me mea fallit opinio, quam nolo ratam, niſi doctiorum accedat aſſenſus, tuum eſſe. Primò, quia fortaſſe, ſeu tacitè ejuſmodi pactum, ideſt vendendi pignus modo dicto, initum eſſe cum Domino pignoris ſemper ſupponitur, quo pacto ſuppoſito, poſſe vendi pignus, diximus *n.* 3. Supponitur autem fieri ejuſmodi pactum, quia dum Debitor dat pignus in manum Creditoris illius arbitrio relinquere illud videtur, ſi monitus, deſignato tempore ipſi non ſatisfaciet.

10 Secundò, quia durum, & nimis grave eſt Creditori, tot menſes, totque annos expectare, ut ſuum recuperet.

11 Tertiò, quia recurſus ad Judicem, & tam longa expectatio vergit in damnum ipſius Debitoris, nam obligabitur ad expenſas, quas facturus ſubinde eſt Creditor in ejuſmodi terminis computandis, & ad plura alia damna, quæ facilè idem Creditor cauſa Debitoris patietur, dum ſibi non ſatisfit per duos illos annos à Domino Pignoris.

12 Quartò, quia præſumendum eſt, ejuſmodi legem eſſe conſtitutam ad fraudes tollendas, ubi igitur fraudes verè non adſunt, ut quid tot ſubtilitates Juris in conſcientia ſervandæ ſint?

13 Quintò, quia poſſumus affirmare ab hac lege non invalidari, nec illicitos reddi actus factos, præter illius diſpoſitionem, ante Judicis ſententiam, anteà ergo ad nullam reſtitutionem obligabitur, quamvis (ſi poſtea Creditor, qui vendidit pignus ſine illis ſolemnitatibus, condemnetur à Judice) ipſius ſententiæ ſtare omninò debeat, quia ſemper juſtæ Judicis ſententiæ, etiam in conſcientia parendum eſt.

14 Sextò, quia Gloſſa hujus legis in figuratione caſus ait, Creditorem vendentem pignus ſine dictis ſolemnitatibus amiſſurum etiam debitum ſuum. Ergo Gloſſa ſupponit, hanc eſſe legem pœnalem, quoad hanc partem, per quam ſcilicet debeat dictus Creditor amittere debitum, ergo valdè probabile erit, eſſe pœnalem, etiam quoad totam: lex autem pœnalis communiter, non niſi poſt latam ſententiam conſcientias ligat. Sic conſideraſſe, ſufficiat.

CAPUT IV.

Quid, & quotuplex ſit Hypotheca?

1 QUid ſit hypotheca, diximus per occaſionem ſatis *c. præced.* §. 1. Quotuplex autem ea ſit *ibidem, &* §. 5. indicavimus. Breviter alia eſt expreſſa, alia tacita. Hypotheca expreſſa eſt ea, quæ ex partium conventione habetur, quarum aliam eſſe ſpecialem, ſeu particularem, aliam generalem *l. c.* breviter innuimus. Tacita eſt illa, quæ implicitè involvitur in alio contractu, & diſpoſitione Juris. Illud igitur dumtaxat hic explicandum erit, Equinam ſint ejuſmodi contractus, in quibus ex dicta Juris diſpoſitione reſultat hypotheca, ſtatim, atque illi celebrantur, per quam hypothecam bona unius ſint obligata alteri ex contrahentibus?

2 Reſpondeo, eſſe novem. Primò enim invenitur tacita hypotheca in bonis Mariti, quæ tacitè ſunt oppignorata, ſeu hypothecata pro dote.

3 Secundò, in bonis Miniſtrorum Eccleſiæ, quæ ſunt hypothecata pro mala adminiſtratione.

4 Tertiò, in bonis promittentis dotem, donec illam promittens ſolvat.

5 Quartò, in bonis contrahentis cum fiſco.

6 Quintò, in bonis Partis adminiſtrantis bona filii.

7 Sextò, in bonis Tutoris, & Curatoris pro adminiſtratione bonorum Pupilli, & Minoris.

8 Septimò, in fructibus feudi locati, qui cenſentur hypothecati pro penſione ſulvenda, & pro damno fortè facto à conductore in eodem fundo.

9 Octavò, ſunt etiam hypothecata pro eadem penſione, & damnis, res in fundum (quem vocamus prædium ruſticum) invectæ, ſciente Domino, & res in domum (quam vocamus prædium Urbanum) invectæ, etiam Domino ignorante, modò ejuſmodi res invectæ non ſint alienæ, & modò ſint ibi permanſuræ, nam propterea merces vendendas non intelligi hypothecatas, licèt in domum ſint invectæ, notat Mol. *d.* 199. *n.* 4.

10 Nonò denique, quod eſt pro praxi valdè notandum, tacita hypotheca invenitur in omni re, ad cujus conſervationem mutuatur, ſeu datur pecunia. Illa enim res ex ejuſmodi pecuniæ auxilio conſervata remanet obligata pro ea pecunia cum prælatione ante alios habentes priorem hypothecam. Lege hæc diſtinctius, aliaque huc pertinentia apud Molinam, *d.* 489. *&* 497. Bonac. *d.* 3. *de contr. q.* 10. *p.* 2. Azor. Salon. Vaſq. apud citatos alioſque.

CAPUT V.

De Depoſito.

§. I. *Quid ſit Depoſitum?*

1 DEpoſitum eſt *Contractus, quo ſola rei cuſtodia alterius fidei committitur.* Et quidem, ſi à Judice tibi ejuſmodi cuſtodia committatur, vocabitur depoſitum Judiciale; id, quod ſolet fieri, quando res aliqua litigioſa datur alicui in cuſtodiam, donec lis terminetur, nam propterea vocatur etiam ſequeſtrum. Si inter perſonas privatas res agatur, depoſitum appellatur depoſitum privatum, de quo nobis potiſſimum erit locutio.

CONTRACTUS.

Ubi de rebus apud hoſpitem depoſitis.

2 Dictum eſt Primò, (*Contractus*) quo ſignificatur requiri conſenſum, tam deponentis, quàm depoſitarii. Quare non eo ipſo, quòd Domi meæ aliquid deponis, ego depoſiti contractum tecum celebravi, niſi ſigna oſtenderim, quibus depoſitum acceptaverim, vel certè, niſi ex officio id muneris habeam, tunc enim, dum illud officium exerceo, implicitè rem cuſtodire promitto. Hujus generis ferè ſunt Navigiorum Domini, Hoſpitiorumque Adminiſtratores; tacitè enim Navigantium, Hoſpitumque res ſub ſua cura recipiunt: licèt ſatis probabiliter Leſſ. *l.* 2. *c.* 27. *num.* 10. hanc promiſſionem in his, & ſimilibus non cognoſcat: idque propter multitudinem in illa loca, quaſi publica, accedentium; indeque recedentium, addens, ſaltem non eſſe communiter in uſu tantam obligationem cuſtodiendi, niſi ab hoſpitibus peculiaris cura ſuarum rerum actu illis commendetur.

REI.

3 Dictum eſt Secundò (*Rei*) ſanè communiter mobilis: non repugnat tamen, poſſe & immobilia deponi, ut quando vellem; v. g. prædium meum amico cuſtodiendum tradere.

CUSTODIA.

Ubi, de expenſis pro depoſito factis, & de lucro acquiſito ex eodem.

5 Dictum eſt Tertiò (*ſola rei cuſtodia*) quo ſignificatur. Primò, rem eſſe realiter tradendam depoſitario, neq; enim cuſtodiri poteſt, quod re ipſa non recipitur. Secundò, eſſe ſtatim reſtituendam, petente Domino. Tertio, eſſe reſtituendam in eodem loco, in quo tradita eſt; quia niſi aliud juſtè fuerit conventum, hæc tria ſignificant illa verba (*Sola rei cuſtodia*) ſignificatur item, aliquam mercedem eſſe dandam pro labore cuſtodiæ. Vide, quæ dixi ſuprà *Tr.* 3. *de Cambiis c.* 3. §. 3. Significatur denique pactum, quo depoſitarius non teneatur depoſitum cuſtodire, vel quo non teneatur ex dolo, injuſtum eſſe, & invalidum, quia eſt contra naturam contractus depoſiti: adde eſſe contra bonos mores, ut notat cum aliis Barth. à S. Faullo *in ſpec. Conf. d.* 8. *n.* 11.

2 Iiſdem verbis illud item ſignificatur, nimirum per depoſitum non transferri dominium in depoſitarium, nec illi concedi uſum, committitur enim ſola cuſtodia. Quod ſi concedatur uſus, jam tranſibit contractus in mutuum, vel commodatum, vel locatum.

3 Prætereà, ex eo, quod per depoſitum non transfertur dominium in depoſitarium, colligitur juſtè depoſitarium exigere expenſas factas circa rem depoſitam; v. g. circa equum (excipe, niſi equo uſus fueris, uſuſque compenſetur cum expenſis) eumdemque depoſitarium poſſe ſibi retinere depoſitum, donec ipſi ſolvantur dictæ expenſæ, ut notat Mol. *d.* 526. nam non tenetur ſuis ſumptibus depoſitarius alere, ſeu conſervare rem, quæ nec ejus eſt, nec ab ea emolumentum recipit.

4 Hinc inſuper ſequitur, ut meo depoſito uti nequeat depoſitarius, quia res depoſita ejus non eſt, ſed mea. Sunt tamen duæ ex-

Digitized by Google

exceptiones. Prima, quando creditur, uſum non diſpliciturum Domino. Secundò, quando Dominus uſum conceſſit ſaltem tacitè. Tacitè autem concedere præſumitur, quoties deponit rem uſu conſumptibilem, & quæ functionem habet; ſi v.g. deponit quis apud te pecuniam, vel frumentum, nec interdicit tibi ejus uſum (interdicere mihi videtur, ſaltem tacitè, ſi deponat apud te vinum; v.g. generoſum, vel quid ſimile difficulter reddendum in ſua bonitate, &c.) potes illis uti, quia ex natura rerum hujus generis, præſumitur, Dominus non curare, ſi illis utaris, eaque convertas in mutuum; jam enim es futurus promptus illa omninò æquivalentia reddere ſine mora. Ita Mol. *d.524.* & Fagund. *in Decal. l.7. c.16.n.18.* ita etiam Laym. *l.3.ſect.5.tr.4.c.25.n.4.concl.3.* aliique ap. Bonac. *d.3.de contr. q.14.p.5.num.3.* loqueos de Officialibus, & Magiſtratibus, apud quos frumentum, & ſimilia deponuntur.

5 Quid, ſi depoſitarius utatur ad negociationem dicta, v.g. pecunia, vel frumento apud ſe depoſitis, retinere ne juſte poterit ſibi lucrum ex ea negociatione receptum?

Reſpondeo: Si id faciat, invito deponente, non poſſe docet Sylveſter *V.Depoſitum, n.10.* ſed lucrum eſſe dandum ipſi deponenti, retentis ſolùm expenſis, & æſtimatione ſui laboris. Sed poſſe, etiamſi deponens ſit communitas, Magiſtratus, vel privatus homo quicunque, probabiliſſimum eſt. Ita Fag. Laym. *ll.cc.* quia illud lucrum eſt partus induſtriæ depoſitarii, & ex alia parte jam hic promptus eſt reddere integrè, & ſine mora depoſitum, ſtatim ac Dominus illud petierit.

A depoſitario autem deberi deponenti non ſolùm rem ipſam depoſitam, ſed etiam damnum lucri ceſſantis, ſi fortè aliquod factum fuit eidem deponenti, nullus ignorat. Ut etiam, quando res depoſita fuit ex illis, quæ functionem non recipiunt, qualis eſſet; V.G. veſtis, deberi item, quanti valet ejuſmodi uſus, vel pueri ſciunt.

6 At peccatne is, qui ſic ſe gerit, Domino præſertim poſitivè invito?

Reſpondeo. Ita puto, ſed certè ad menſuram rationabilis involuntarii Domini, quia aliqua tandem injuria mihi fit, ſi mea pecunia, quamvis ſine meo damno, tu velis uti, me poſitivè prohibente, unde & volente, ne illa pecunia depoſita tranſeat in mutuum.

ALTERIUS FIDEI COMMITTITUR.

Ubi, an depoſitum confiſcatum reddendum ſit Fiſco?

7 Dictum eſt Quartò (Alterius fidei committitur) nam propterea, ſi depoſitum perit culpa depoſitarii, obligabitur is ad reſtituendum tantundem.

8 Quod autem requiritur, ut videre eſt *l.8.in Decal.tr.3.c.5.§.1.* ad hanc obligationem inducendam culpa gravis, & quando hanc interveniſſe judicandum ſit, alibi diximus, ubi etiam notavimus, ſi caſu res depoſita pereat ſine depoſitarii culpa, Domino perire, quia, ſicuti Domini eſt, ſic Domino perit.

9 Quamvis autem tuæ fidei commiſſum ſit depoſitum; docet nihilominus Navarrus, quem citat, ſed non ſequitur Bonac. *de contr. d.3.q.14.p.3.nu.7.* cum Reginald. & Azor. aliiſque, te debere depoſitum Fiſco reddere, ſi fortè illud fuerit legitimè confiſcatum, quia publicatis bonis alicujus, fiſco competunt illa bona, quare & depoſita ubicunque inveniantur. Verùm contrarium ſuſtinet uterque Sà Genuinus, & Expurgatus, *V. Depoſitum, n.6.* qui ſic habet; *Depoſitum dandum fiſco, ſi ei omnia bona deponentis ſunt adjudicata*, ait Navarrus. *Ego ei, qui depoſuit, reſtituendum crediderim, quoad forum conſcientiæ, niſi id Judex prohibuiſſet.* Hæc Sà, quem citans ſequitur Leſſius *l.c.d.3.n.4.* addens poſſe etiam reſtitui Fiſco, qui etiam ipſe habet Jus rem illam confiſcatam ſibi vindicandi. Vide, quæ in hanc rem dixi, *l.2. in Decal. c.8.§.5.n.21.* & 22.

§. II. *Quis deponens, quis depoſitarius eſſe poſſit?*

1 Omnes ii ratione utentes, qui rei alicujus adminiſtrationem habent, eam rem deponere apud fidelem virum, immò & apud infidelem, ſed ſuo periculo, poſſunt. Res hæc majore non indiget explicatione. Lege Azor. *p.3.l.7.c.3.* Omnes præterea (abſtrahendo ab aliqua peculiari prohibitione) ratione utentes, etiam Pupilli, etiam Fœminæ, etiam Clerici, etiam Religioſi, ſed hi cum licentia ſuorum Superiorum, poſſunt eſſe Depoſitarii. Modò notes, neque Eccleſiam, neque Monaſterium ad quidquam obligari, ſi depoſitum (quamvis cum culpa depoſitarii Clerici vel Religioſi) pereat, niſi quando ipſius Eccleſiæ, vel Monaſterii nomine acceptatum fuit depoſitum, quia ex culpa peculiaris Religioſi non obligatur Eccleſia, ut pluribus proſequitur Caſtrop. *Tom.3. tr.16.d.3.p.16.* & *ibid. diſp. mox cit.p.13.§.3.nu.6.* aliique.

Duo ſelecta de Religioſo Depoſitario.

2 Primò. Si Religioſus, verbi gratia Superior legitimè, nomine Religionis, depoſitum ſuſcipiat, illudque expendat pro ipſo Monaſterio, idque conſtet, poteritne Religio licitè, & ſine pœnarum timore, bonum ſtabile alienare, quando alia via non ſuppetit, ut ſi depoſitum Domino reddi poſſit?

3 Reſpondeo, poſſe, docet Caſtrop. *To.3.tr.16.diſp.4.p.13.§.4.n.6.* non ſolùm in caſu propoſito, ſed etiam ſi culpabiliter amiſſum fuit, licèt non in utilitatem Monaſterii expenſum. Si plura velis, illum lege.

4 Secundum. Si Religioſus depoſitum ſuſcipiat, Superiore non conſentiente, moraliter ne contra paupertatis votum peccat?

Reſpondeo, cum ea diſtinctione, quam rectè adhibet idem *ibid. d.3.p.21.n.6.* Si pecuniam, vel aliud quidvis (inquit) à Seculari accipias in cuſtodiam, excuſari à vitio Paupertatis. Et paulò poſt: *Advertendum tamen, ſupradictam depoſitionem non debere admitti in vim depoſiti, ſed ſolùm in vim cujuſdam familiaris cuſtodiæ, aliàs peccaret Religioſus adversùs Paupertatis votum, depoſiti contractum celebrando, quia eſto contractus nullus ſit, nullamque obligationem Monaſterio imponat; at velle, quantum eſt ex ſe, obligationem ſubire, & vim Depoſiti deponenti concedere, Superiore inconſulto iniquum eſt.* Hæc ibi. Quando ergo idem *ibid.d.4.p.13.§.4.n.3.* citans Mol. *d.525.* & Sanch. *l.1.ſumm.c.14.n.27.* docet Religioſum peccare, ſi depoſitum gravis materiæ ſine licentia acceptet, eſt intelligendus (ne ſibi ſit contrarius) de depoſito concedente Jus alteri, ut jam diſtinximus.

5 Eodemque modo intelligendum eſſe puto de Lugo *d.33.de Juſt. ſect.1.n.6.* qui cùm dixiſſet, Religioſum malèfacturum (hoc eſt, ut ego interpretor, incongruè, quando loquimur de depoſito in vim familiaris cuſtodiæ) recipiendo depoſitum ſine Prælati licentia, citaviſſetque Mol. *d.525 modo citata*, & Laym. *l.3.tr.4.c.24.n.6.* addit: *Non tamen credo, id eſſe contra Votum Paupertatis in mero depoſito.* Quod item dixerat de Lugo *d.3.de Juſt.n.150.* ubi citaverat Thom. Sanch. *l.7.ſumm.c.19.n.50.* Nota enim illud (*ſiſtat*) id enim eſt perinde, ac ſi dicat: *Si ſiſtat in mero depoſito familiaris cuſtodiæ, nec tranſitum facit ad dandum Jus deponenti.*

6 Hæc abſolutè: Si enim in aliqua Religione ſit præceptum ſub mortali, de non recipiendo depoſito, tunc ſervandum id eſſe, nullus dubitat.

§. III. *Incrementum, & decrementum depoſiti cujus ſit?*

1 Ex dictis §. 1. duas enodabis difficultates, quarum alteram hic propono, alteram *in paragrapho ſequenti*. Titius depoſuit centum aureos apud me, eoſque non petiit per annum. Interim eorum valor crevit, vel interim idem valor decrevit. Inquiro, cui crevit, cui decrevit? Ex una enim parte Domino dicendum eſſet, res enim ſicuti Domino perit, ſi ea perit; ita eidem creſcet, decreſcetque. Ex alia verò dicendum eſſet, perire depoſitario, quando deponuntur res, quæ functionem accipiunt, hæc enim ex tacita licentia deponentis fiunt, ut modò diximus, depoſitarii, & eſt perinde, ac ſi mutuum illi datum fuiſſet, cujus natura eſt, ut per illud transferatur dominium in mutuatarium. Ergo ipſi, utpotè Domino, creſcet valor, decreſcetque. Conſulto dixi (*Res quæ functionem accipiunt*) de his enim eſt locutio. Nam res, quæ functionem non habeant, qualis eſt; v.g. equus, vas argenteum, &c. jam omnes ſcimus, eam ad ſimilitudinem commodati creſcere, vel decreſcere ipſi deponenti; utpotè Domino.

2 Reſpondeo, hic naviter expendendum eſſe: An tu depoſitarius res illas functionem habentes; v.g. illos centum aureos pro mutuo expreſsè, vel tacitè jam acceptaveris, tuoſve, ſaltem per eorum uſum, effeceris, cum obligatione reddendi tantundem; An verò depoſitam dictam pecuniam, ut depoſitam dumtaxat habueris, cujus poſterioris modi ſignum inter cætera eſt, ſi illam obſignatam in ſacculo, vel clauſam in Area per modum maſſæ repoſuiſti. Si priùs, valor tibi creſcet, tibique eidem decreſcet, quia incrementum, & decrementum eſt tuæ rei: & ſolùm debes ipſum mutuum, ut ſupra *in tr. de mut. & uſur.c.1.§.2.* explicuimus, mutuanti reddere. Si poſteriùs; certè creſcet, decreſcetque deponenti, quia donec depoſitum in alium contractum tranſeat, & conſequenter ante uſum à te factum dictæ pecuniæ, vel certè ante acceptationem ejus pecuniæ in mutuum, ſemper remanebit depoſitio, cujus natura eſt, rem eſſe Domini deponentis, incrementumque, vel decrementum ad ipſum pertinere. Ita tandem concludit Bonacin. *l.c n.4.fine*, & ita etiam dicendum de frumento; v.g. depoſito in tuo horreo, ſi illud creſcat, &c.

§. IV. *Præſumpta voluntas in commutando depoſito, quid operetur?*

1 Altera difficultas ſic propoſita nudiuſtertius fuit. Antonius Faber lignarius depoſuit apud Titium Mercatorem in taberna ejuſdem Titii extra urbem ſita, mille tabulas abiegnas, quarum omninò ſimiles in bonitate idem Titius habebat in alia taberna intra Civitatem. Accidit autem, ut invento emptore, ei Titius vendiderit mille prædictas tabulas: ſed quia emptor iis juxta Civitatem ad fabricam domus ſuæ ruſticæ indiguit, Titius ei dedit Antonii tabulas, applicuitque Antonio ſimiles eas, quas in Civitate ipſe ſervabat, ratus gratam Antonio ſe rem ſic facere, quem ſciebat, vel è taberna ſuas tabulas (certè non ſine ſumptibus) in Civitatem invehere. Verùm quid deinde conſecutum eſt? Ex incendio in Vicinia fortè excitato, pars domus Titii, ejuſque penè tota taberna cum tabulis *ibidem* ab Antonio depoſitis conflagra-

flagra-

Digitized by Google

flagravit, quæſitumque, non multò pòſt, fuit, Titinne, an Antonio illæ tabulæ perierint?

2 Reſpondeo, huic caſum valdè ſimilem olim accidiſſe, deqoo eo fuiſſe interrogatum Molinam. Nam quidam Navarchus vehebat in Navi ſuas, & alienas Amicorum arcas ſaccaro plenas, qui inter navigandum in quandam Inſulam appulſus, vendidit ſuas arcas; ſed, quia hæ in fundo erant Navis, unde difficulter extrahi poterant, dedit Emptori illas alienas, quæ ſupereminebant, animoque applicuit Amicis ſuas, æqualis omninò bonitatis, & pretii. Poſteà verò capta Navi à Piratis quæſierunt aliqui à Molina, An arcæ illæ, quas cœperunt Piratæ, Navarco perierint, an Amicis (Qui reſpondit *d.523. num.6.* Amicis periiſſe. Quæ reſponſio approbatur à de Lugo *diſp.33. de Juſt.n.5.* ſed non à Bonacin. *loc.cit.n.3.* Ratio potiſſima Molinæ ducitur ex præſumpta, & rationabili Amicorum voluntate, quia Navarcus ſuas arcas commutavit cum arcis ipſorum. Hac ergo commutatione facta, arcarum ſublatarum damnum Amicis, nempè, ut illarum Dominis, attribui omninò debuit.

3 Bonacinæ autem ideò Molinæ deciſio minùs placet, quia illæ arcæ (inquit) à Piratis captæ, erant Navarchi, non verò, ut Molina putat, Amicorum: non enim verè permutatæ fuerunt cum illis, quæ fuerunt venditæ, ſiquidem permutatio, utpotè contractus, mutuo conſenſu perficitur, qui conſenſus, Amicis abſentibus, intervenire non potuit.

4 Verùm hæc Bonacinæ ratio facilè ſolvitur; Negatur enim, non intercesſiſſe conſenſum mutuum, non quidem actualem, & explicitum, ſed tacitum, ſeu præſumptum, qualem ad ſimiles commutationes, immò, & Donationes, ſimileſque contractus ſufficientem eſſe, concedunt omnes. Quod autem ejuſmodi tacitus, ſeu præſumptus Amicorum conſenſus affuerit, ratio Molinæ manifeſtè probat.

5 Redeo ad caſum propoſitum de Abiegnis tabulis, atque aſſero eas Antonio periiſſe, non Titio, quia per illam commutationem ex præſumpto Antonii conſenſu facta, ſub Antonii dominio erant, quando conflagrarunt.

§. V. *Multa de Depoſito Remiſſivè.*

1 AN res depoſita nocitura Domino, V. G. gladius furioſo? vel pecunia, illam repetenti ad malum finem, reddenda ſit, dixi *l.8. Decal tr.4.c.2.§.3 à num.2.*

2 An res aliena apud te Depoſita à Fure, poſſit reddi Domino? colligi poteſt ex iis, quæ ego dixi, *l.8 Decal.tr.2.c.3.§.2.*

3 An ex depoſito poſſit Depoſitarius ſibi compenſare id, quod ipſi à Domino rei depoſitæ? habetur, *l.8 Decal.tr.2.c.5.§.7.n.5.*

4 Ex qua colpa teneatur Depoſitarius, ad reddendum depoſitum ſi pereat, *l.8. Decal.tr 3.c.5.§.3.*

5 An, ſi rem depoſitam Depoſitarius mittat ad deponentem per hominem, (ut credebatur) fidelem, & hic illam non afferat, an inquam, ad aliquid æquivalens obligetur Depoſitarius? colligi poteſt ex dictis, *l.8 Decal.tr.4.c.1.§.5. à n.3.*

6 An Depoſitarius in pari periculo ſuæ rei, & rei depoſitæ, obligetur rem alienam præferre ſuæ? Dixi *l.2. Decal.tr 3.c.5.§.2.*

7 An deponens res ſuas apud aliquem, qui ſit aliorum debitor, præferatur aliis Creditoribus Depoſitarii? videri poterit apud Leſſ. Bonac. *l.c.* Mol. *d.526.* de Lugo *d.20. de Juſt.n.84.* alioſque.

8 An Depoſitarius uti re depoſita poſſit, & an cum illa lucrari? dixi, *L.8.in Decal.tr.2.c.9.§.1.à n.22. & tr.3.c.3.§.5.n.10.*

CAPUT VI.

De Commodato.

1 COmmodatum eſt contractus, *quo ad ſolum uſum pro aliquo tempore res alicui gratis conceditur.*

2 Dicitur Primò (*Contractus*) quia in Commodato requiritur conſenſus Commodatarii, & Commodantis, in quo convenit cum aliis ſimilibus contractibus.

3 Dicitur Secundò, (*Quo ad ſolùm uſum*) in quo differt à mutuo, per quod transfertur dominium rei mutuatæ in Mutuatarium: nam in Commodato ſolùm transfertur uſus, non dominium, immò neque poſſeſſio naturalis; nam Commodans pergit, etiam naturaliter, poſſidere per Commodatarium, quaſi per ſuum Miniſtrum. Semper autem intellige uſum illum, quem concedit Commodans, ut notavit Sà, *V. commodatum n.4.* Unde peccaret contra Juſtitiam, qui rem commodatam in unum uſum uſurparet in alium; non peccaret autem, ſi ſuum uſum alteri commodaret, nam (ſi aliter non expreſſerit Commodans, vel ex circomſtantiis aliud non colligatur de Domini voluntate) de hoc Commodatarius diſponens, diſponit de ſuo, propter eandem enim rationem Conductor, Uſufructuarius, & ſimiles poſſunt commodare rem conductam, &c. quamvis Domini non adſit conſenſus, dummodo pactum aliquod non præceſſerit, vel tacitus Domini diſſenſus non intercurrat. Lege Mol. *d.194.*

4 Per hoc etiam differt Commodatum à puro Depoſito, per quod, nec uſus, nec dominium transfertur.

5 Denique ex eadem particula Definitionis infertur. Primò expenſas ordinarias pro conſervanda, ſeu alenda re commodata v.g. equo, domo, ſervo, pertinere ad commodatarium, cujus eſt uſus; extraordinarias verò graves, ut ſunt expenſæ pro curando Equo, vel Servo, & pro reficiendo pariete domus collapſæ, pertinere ad commodantem. Ratio eſt, quia ordinariæ cedunt in utilitatem commodatarii, extraordinariæ verò in utilitatem commodantis, qui eſt Dominus.

6 Dictum eſt ſignatè (extraordinariis graves) nam leves pertinent etiam ad commodatarium, quia valdè rationabile eſt, ut is, qui alienæ rei uſu fruitur, conſentiat in ejuſmodi modicas expenſas.

7 Infertur Secundò. Si abſque culpa Commodatarii pereat res commodata, non ipſi, ſed Commodanti perire, quia res, quoad proprietatem, Commodantis eſt.

8 Infertur Tertiò. Si commodas rem vitioſam V.G. Dolium vitioſum, hoc eſt perforatum, peccare te, cum obligatione reſtituendi damna, ſi non admonuiſti Commodatarium de vitio, quia decepiſti eum, cùm pro uſu obtuliſti id, quod uſui aptum non erat.

9 Dicitur Tertiò (*Pro aliquo tempore*) in quo differt à Precario, quod ut mox dicemus, ad nutum illud concedentis repeti poteſt. Hinc commodans injuſtè ageret, ſubiretque reſtitutionis obligationem, ſi ante tempus conceſſum, rem commodatam, cùm intereſſe commodatarii, repeteret: Tempus autem hoc, vel expreſsè præfinitur, *ut commodo tibi librum ad annum, ad menſem, ad diem;* vel tacitè, ut *commodo tibi, librum, ut illum legas, vel, ut illum reſcribas.* tunc enim tacitè præfinitur tempus ſufficiens, & quidem ad legendum brevius, ad conſcribendum prolixius. Si quis commodaret dolium, v.g. ad muſtum ſervandum, tacitè plus temporis præfiniret pro volente illud ſervare ad uſum, quàm pro volente illud vendere, poſtquam ebulliit. Ex his diſce cœtera.

10 Dicitur Quartò (*Res*) ſive regulariter mobilis, ſive aliquando, etiam immobilis, commodatur enim etiam domus, officina, prædium, &c.

11 Dicitur Quintò (*Gratis*) ſecus eſſet locatio, quæ pro uſu, qui conceditur, exigit ſtipendium, vel certè eſſet alius contractus innominatus, *Do ut des, do ut facias.*

12 Hæc ſunt ferè certa, & communia. Illud aliquantulum controverſum: An commodans juſtè poſſit repetere rem ſuam v. g. equum commodatum pro menſe, ante finitum menſem, ex eo capite, quòd illo indigeat?

13 Reſpondeo cum diſtinctione. Nam ſi indigentiam ſuam non prævidit, poſſe, certum eſt, quia præſumitur, nunquam intentionem Commodantis fuiſſe, uſum ſuæ rei alteri concedere pro tempore, & occaſionibus, quibus ipſe indigeret. Ita Molina *d.294.* Leſſ. *l.2.c.27. nu.18* Azor. *3.p.l.7.de Comm.* de Lug. *d.33.de Juſt.n.11.* Fill. *tr.34.c.8.n.183.* contra Nav. & Regin. citatos, ſed non approbatos à Bonac. *d.3.de contr.q.16 p.un.n.1.* aliique.

14 At ſi prævidit, & adhuc voluit commodare, nequaquam repetere poteſt, quia in hoc caſu commodans ceſſit Juri ſuo, donavitque illud abſolutè Commodatario pro illo tempore.

15 Si Commodatarius habuiſſet à Petro; V.G. equum commodatum, ſed quia tu commodaſti illi equum tuum, is non petiit illum à Petro, tunc te non poſſe ante tempus equum tuum repetere, ne in neceſſitate quidem, etiam non prævisâ, docet Bonac. *loc.cit.* citans Sà, & Sylveſt. Verùm de Lug. Molin. & Leſſ. *loc.cit.* aſſerunt, poſſe, quia niſi animum adeò liberalem habuiſſes, quo vel expreſsè, vel tacitè aliud intendiſſes, ſemper præſumeris, etiam in hoc caſu, te non voluiſſe ita privari tua re, ut in pari neceſſitate illam repetere nequaquam poſſis.

Multa de commodato remiſſivè.

16 Denique hic agendum eſſet. Primò, ex qua culpa teneatur Commodatarius, ſi fortè ejus cauſa res commodata periit. Sed de hoc egimus *l.8.Dec.tr.3 c.5.§.3.n.2.*

17 Secundò, quid ſi res perit ita in manu, & ex culpa Commodatarii, ut eodem modo periiſſet apud Commodantem? Sed egimus de hoc *l.8.Dec.tr 3.c 2.§.8.n 3.*

18 Tertiò, ad quid obligatur Commodatarius, quando eſt in mora ſolvendi ſuo tempore; De hoc univerſaliter egimus *d.c.2.§.6.à nu.6. juncto c.8.§.6.à n.7.*

19 Quartò, an poſſim compenſare, quod mihi debes, retinendo commodatum? Egimus de hoc. *l.8.Dec.tr.2.c.6.§.7.n.7.*

20 Quintò, An, ſi ad te mittam rem commodatam per hominem fidelem, & hic ad te illam non afferat, an, inquam, obliget, ad mittendum æquivalens? De hoc diximus etiam *l.8.Dec.tr.4.c.1.§.5.à n.3.*

21 Sextò; An in periculo æquali debeam rem tuam mihi commodatam præferre rebus meis? De hoc egimus item *l.8.Dec.tr.3.c.5.§.2.*

CAPUT VII.

De Precario.

1 PRecarium, prout ſumitur in Jure Civili, eſt *Contractus, quo quis alteri petenti, ſeu precanti concedit aliquid utendum, ſive illud ſit mobile, ſive immobile, ſive ſervitus, ſive aliud quodcunque Jus, cum poteſtate revocandi, quandocunque ipſe Dominus volue-*

voluerit. Differt ergo à Commodato, quia pro hoc, ſive expreſsè, ſive tacitè, præſumitur tempus utendi; at Precarium ex natura ſua hoc habet, ut ſit quocunque tempore revocabile. Ita ex legibus Juris communis habent paſſim Doctores de Lugo *d.33. de Juſt.n.15.* Bonac. *d.3. de contr.q.15.p.un.* Leſſ. *l.2.c.27.d.1.* Mol. *d.298.* Azor. *3.p.l.7. de Precario c.1.* aliique.

2 Dixi (*in Jure Civili*) nam in Jure Canonico agitur de Precario in toto titulo de Precariis, quod ſignificat conceſſionem alicujus boni Eccleſiaſtici pro tota vita alicujus: vel ad certum tempus, intra quod revocari ex ſulet de quinquennio in quinquennium, ne Jus Eccleſiæ in oblivionem abeat. De hac autem nobis nunc ſermo non eſt.

3 Jam verò de noſtro Precario duo ſatis erit pro inſtituto, quod nos ſuſcepimus, adnotare. Primò, in Precario adhuc debere, ut vult Bonac. *loc.cit.* citans Nav. de Lug. *l.c.* citans Mol. *d.298.* aliòſq; concedi aliquantulum temporis, judicio prudentis definiendum, quo alter utatur re conceſſa, quia ſecus præſumeretur fraus, & dolus, dum ex una parte concederetur uſus rei, & ex alia ſtatim tolleretur.

4 Secundò. Quandonam finit Precarium? Certè finit, quandocunq; concedens petierit, ut modo diximus. Sed difficultas urget, quando, antequam petat, moriatur ipſe concedens, vel is, cui Precarium conceſſum eſt. Circa quam difficultatem.

5 Ajo Primò, morte ejus, cui Precarium conceſſum eſt, ipſum precarium finire: quare ad hæredes recipientis non tranſit. Precario, v.g. mihi conceſſiſti, poſſe per tuum prædium me tranſire. Si ego morior, non gaudebit hac conceſſione meus hæres, quia conceſſio Precarii eſt perſonalis. *L. cum Precario, §. ult. ff. de Prec.*

6 Ajo Secundò; Morte concedentis non finiri Precarium conceſſum abſolutè, niſi hæres, ſeu ſucceſſor defuncti revocet, *L. Quæſitum §. Quod à Titio, ff. de Precario*, quia per ſolam mortem non fit revocatio conceſſionis.

7 Ajo Tertiò, ſi tamen, concedens ſic, ut habet Mol. *d.298.* Sanc. *l.8. matr. d.28* dixit; *Concedo ad meum beneplacitum, ſeu quandiù voluero*, tunc probabiliter finiri Precarium morte concedentis, nam cùm mortuus nec habeat placitum, nec beneplacitum, nec volontatem, jam remaneret ſine placito, & ſine voluntate Precarium, quod non videtur voluiſſe concedens, quia conceſſiſſe videtur, donec durat ejus beneplacitum.

8 Ajo Quartò, ſi conceſſit in hunc modum: *Donec revocavero*, vel *dum non revocavero*, non finiri Precarium morte ipſius concedentis, quia non fuit poſita ejus revocatio, nec ampliùs à mortuo poni poteſt. Quare, ut tunc Precarium finem habeat, ponenda erit revocatio ab hærede defuncti.

9 Dixi n.7. (*Probabiliter*) nam alii, inter quos eſt Caſtr. *tr.3.d.4.p.16 §.5.n.5.* non minùs probabiliter putant, ſub neutra ex his formulis, dictis *n.7. & 8.* finiri conceſſionem, ſeu gratiam, morte concedentis; quia, in communi loquendi modo, illa clauſula (*ad beneplacitum*,) æquivalet illi *donec revocavero*, quam doctrinam ego ſupra *l.5. de pæn.c.4.§.1. à n.5.* libens excepi, & explicui ſatis.

TRACTATUS VIII.

DE

CONTRACTU SOCIETATIS.

CAPUT PRIMUM.

Quid ſit contractus Societatis, ejuſque Conditiones.

1 PRæmittendum eſt, Societatem eſſe duplicem *De qua agit L. Societatem Univerſorum, ff. pro Socio, & alibi.* Altera eſt omnium bonorum, cùm ſcilicet duo, vel plures coeunt Societatem, ſive pro tota vita, ſive pro determinato tempore, ita ut omnia ipſorum bona omnibus ſint communia. In qua, niſi aliud explicetur, intelligitur communicatio bonorum præſentium, & futurorum, quæ durante Societate acquirentur: ſive acquirantur Donatione, ſivè Hæreditate, ſivè Legato, ſivè Peculio Caſtrenſi, vel quaſi, quæ omnia diſſoluta Societate (de qua diſſolutione infra *c.10.*) dividenda ſunt æqualiter inter Socios, vel ejus Hæredes, niſi aliquid ſit ob rationabilem cauſam expreſſum de inæqualitate portionum.

Hæc Societas juſtè poteſt iniri, etiam ſi aliquis ex Sociis plura bona habeat, quàm alter. Primò, quia fortè poterit habere, etiam & hic, decurſu temporis majora bona. Secundò, quia liberè, qui plura habet, vult communicare cum Socio minùs habente.

2 Altera Societas eſt circa aliquam negociationem, vel circa bona aliqua particularia. Hæc autem duplici contrahi modo poteſt. Primò ſic: *contrahimus Societatem*. In quo modo non additur illud *omnium bonorum*, nec determinatur peculiaris materia: In hac ergo ratione contrahendi, Societas non intelligitur contracta, niſi ad omnes contractus oneroſos, qui etiam comprehendunt locationes propriæ operæ, non verò comprehenditur legatum, vel donatio, ut nec ea, quæ alicui ex Sociis debebantur contractu oneroſo. De hac Societate agitur in Jure. *L. Soc. cum aliquibus ſequentibus, ff. pro Socio*. Sed certè hodie hic Societatis modus non eſt uſu receptus, nam noſtra ætate accuratè explicari ſolet materia negociationis, & particularia bona. Secundò igitur contrahitur Societas in prædicta particulari materia, ſeu negociatione, & de hac, cùm ſit frequentiſſimo uſu recepta, hic nos acturi pluribus ſumus.

3 Eſt ego Societas, de qua loquimur, & colligitur hæc deſcriptio ex l.1. & ſeqq. ff. Pro Socio. *Contractus, ſeu conventio duorum, vel plurium habilium ſuam pecuniam, operam, induſtriam, vel laborem pro aliqua negociatione conferentium ad commune lucrum, itemque ad commune damnum, ſi fortè illud occurrat.*

Dixi *habilium*, nam multi non poſſunt inire Societatem, ii nimirum Primò, qui rationis compotes non ſunt. Secundò, ii qui facultatem non habent diſponendi ad ſuum libitum de rebus, quæ conferant ad Societatem; cujus generis ſunt Religioſi, ſervi, pupillus, & minor abſq; Curatoris, vel Tutoris licentia. Denique filii familias de bonis non Caſtrenſibus, vel quaſi, ſeu aliàs ſibi non liberis. Tertiò, Medicus cum infirmo durante infirmitate. Quartò, Advocatus cum Cliente. Quintò, Curator, vel Tutor cum pupillo, jure ſic diſponente, quæ ſatis ſit innuiſſe, & videri poſſunt apud Doctores, ut Bon. *d.3. de contr.q.6 p.2.*

4 Certum autem eſt, hunc Societatis contractum juſtè iniri poſſe; ſicuti enim quiſq; ex ſolis ſuis rebus lucrari poteſt per honeſtam negotiationem, ita etiam plures conjonctim.

5 Certum item eſt, Societatem differre à mutuo. Nam qui mutuat, dominium ſuæ pecuniæ transfert in Mutuatarium. At qui dat pecuniam Mercatori; v.g. vel artifici ad Societatem, dominium pecuniæ apud ſe retinet (præſcindendo ab aliquo peculiari pacto, vel alio modo contrahendi, de quibus infra) confert enim illam, ſolùm ad uſum negotiandi. Quamvis autem conferens ſit illius pecuniæ Dominus, non poteſt tamen, teſte Mol. *d.411.* aliique, illam ſibi reſumere, niſi finita Societate, quia illius uſum communem cum Socio ex vi hujus contractus fecit.

6 Permaximè autem eſt advertendum, quod modò in proxima parentheſi dixi, nimirum (præſcindendo ab aliquo peculiari pacto) ſi enim ineas, v.g. cum Nanclero pactum, ut aſportet tuum frumentum in locum, ubi pluris venditur, te conferente frumentum dictum, ipſo autem conferente operam, & expenſas aſportationis; prima facie videtur hæc eſſe Societas, & tamen non ſemper ita eſt. Nam duplici modo te habere in hoc potes. Primò, ſi ponas tu frumentum, ille verò operam integram aſportandi, pro qua tu ſolvas illi mercedem, nempe ſivè pecuniam, ſivè partem aliquotam, ſextam; v.g. vel ſeptimam lucri ex frumento, quod majori pretio probabiliter vendetur, quæ pars, attentis omnibus, judicetur æqualis æſtimabilitatis talis operæ, ſeu laboris. Cæterùm damna omnia, ſicut & alia omnia lucra tibi ſoli cedant. Ecce hæc non eſt Societas, ſed locatio, ſed conductio operæ; in qua Nauclerus non habebit, niſi mercedem juſtam ſuæ operæ; centum v.g. aureos, vel ſextam, vel ſeptimam lucri partem. Secundò, potes te gerere, ita ut tu ponas frumentum, ille operam, & induſtriam cum promiſſione communis lucri, vel damni, & ſic, ſi lucrum frumenti vendendi, v.g. eſſet mille aureorum, tu quingentos, Nauclerus alios quingentos lucraretur; ecce quomodo hæc eſt vera Societas, & Nauclerus plus acquiret per hanc, quam acquiſiviſſet per ſolam illam locationem ſuæ operæ. Hanc doctrinam iterùm notabo *c.9.n.2.*

Conditiones Juſtæ Societatis.

7 Ex allata deſcriptione, & ex regulis generalibus pertinentibus ad Juſtitiam, octo conditiones debere adeſſe in Societatis contractu, conſtat. Primò, ut omnes ſocii aliquid conferant. Secundò, ut negociatio ſit honeſta. Tertiò, ut æqualitas ſervetur in omnibus, in conferendo ſcilicet, quod erit conferendum ab utroque ſocio. Quartò, ut pecunia fortè collata ſtet periculo Domini, ideſt illius, qui illam confert. Quintò ut pro quantitate partium collatarum lucrum dividatur. Sextò, ut dividantur etiam damna. Septimo, ut expenſæ ſint item communes, ſeu certè æquè compenſandæ. Octavo, ut non apponantur pacta injuſta.

Jam ſingulas has conditiones ſuo ordine per ſingula capita percurramus, & illuſtremus: nam ſic omnibus abſoluta numeris, erit præſens de Societate tractatio.

CAPUT II.

Omnes Socii aliquid conferant.

Quæ eſt Conditio Prima.

1 QUi ad negociationem ſimul coeunt, debent omninò aliquo tandem modo ad illam concurrere, ſive pecuniam, ſive operam ſivè induſtriam, ſivè inſtrumenta, vel materiam præbendo, &c. Ratio eſt, quia ſi nullo modo concurrant, unde titulum habebunt ad lucrū ex Societate contrahendum? Palliat ergo uſuram, ſeu meliùs furtum mani-

manifeſtè committit, qui ex negociatione aliorum partem lucri habere velit, ſedente ipſo domi, & nihil prorſus conferente. Id, præterquam, quod ſæpè tangetur in ſequentibus, ita clarum eſt, ut majori diſcuſſione non indigeat.

C A P U T III.

Negociatio ſit honeſta.

Quæ eſt Conditio Secunda.

1 HAnc conditionem, ut negociatio, io qua contrahitur Societas, & pro qua pecunia exponitur, debeat eſſe licita, ponunt communiter Doctores, ut Molina *d.421.n.3.* eamq; ſic affert Textus L. Nec permittendum. ff. pro Socio. Favet L. Quod enim L. Quod autem eodem. *Si maleficii Societas coita ſit, conſtat, nullam eſſe Societatem, generaliter enim traditur, rerum inhoneſtarum nullam Societatem eſſe.* Ex hoc ergo videtur ſequi, ſi ego oomerem pecuoiam meretrici; v.g. ut illa commoda domo ioſtructa, & veſtibus ornata lucretur, nullam prorſus fore Societatem.

2 Verùm diſtinguendum omoinò eſt ante factum, & poſt factum ut inonit Bonac. *d.3.de contr.q.6.pun.1.n.3. ipſo init.* Si eoim cooſideres, haoc illicitæ negociationis Societatem, antequam lucrum habitum fuerit, vel aotequam turpis oegociatio fuerit facta, nulla eſt Societas, obligaoturq; ſocii eam diſſolvere, etiam re non integra, quia obligantur ſemper à peccato recedere; At verò poſtquam peccatum commiſſum eſt, ſeu turpis negociatio eſt patrata, & lucrum conquiſitum, oon videtur æquum; ut nulla ſit Societas, ita ut in dicto eaemplo Meretrix totum lucrum ſibi io foro conſcientiæ retineat, nihil verò det ei, qui pecuniam contulit. Dico, *in foro conſcientiæ*, nam io foro externo conferenti pecuniam in uſum malum, non dari actionem, immò eum puniri debere, jam ſcio, vide *Leges citatas, ff. pro Socio.*

3 Ut allatæ diſtinctionis aliud eaemplum habeas, fac, duos, vel plures per Societatem coire, ut occidant v.g. Petrum, ſpe, vel promiſſione acquirendi centum aureos ab ejuſdem Petri inimico. Hi profectò ante patratum ſcelus ſemper obligaotur, iniquam hanc conſpirationem deponere. At verò ſi, iniquitate perſiſtente, facto ab omnibus impetu, collatoque ſibi iovicem auxilio, Petrum occidant cum æquali periculo, ne ipſi potiùs occidantur, quam Petrus, & nè à Principe æquali morte puniantur, non erit æquum, ut unus tantùm acquirat centum prædictos aureos, & nihil Socii participent de lucro.

4 Quod ſi conferas tuas pecunias cum aliquo, qui illis pecuoiis uſuras exerceat, non eſt mirum, ſi tu nihil debeas participare de lucro, nam neque ille alius participare poterit, qoia tunc totum lucrum eſt reſtituendom illis, à quibus acceptum contra Juſtitiam eſt; at in exemplis prædictis, io quibus, poſt patratum ſcelus, pecuoia, ex probabili ſententia, retioeri poteſt, ut *L.7. in Decal.c.5.§.3.à n.8.* docuimus, ſanè militat noſtra doctrina.

5 Ex qua ſic breviter, diſtinguendo, conclude, nullam eſſe Societatem ante factam negociationem inhoneſtam, quia eſt reſcindenda: poſt factam autem, tuoc ſolùm eſſe nullam, & totum ejus lucrum reſtituendum ei, à quo receptum fuit, quando lucrum fuit contra Juſtitiam commutativam receptum, non verò aliàs.

C A P U T IV.

Ut æqualitas ſervetur in conferendo.

Quæ eſt Conditio Tertia.

1 PRofectò non eſt æquum, ut tu v.g conferas centum, & alius v.g. decem, addito pacto, ut æquale deinde lucrum reportetis. Quare, vel tunc æquales ſunt io æſtimabilitate partes, quas uterque conferatis, vel certè lucrum, quod tu recipis, ſit ad ratam ejus, quod contuliſti, ut io quiota Conditione dicemus.

2 Ut autem magis eaplicetur hæc conditio dictam æqualitatem requirens; quæritur hic: Ao licitum ſit, ioire Societatem, ita ut unus ſolùm cooferat pecuoiam, alter verò ſolùm operam, ſeu induſtriam, vel ſolùm inſtrumeota, ut Equum, Navigiom, Molendinum; vel ſuam materiam, ut lapides, cœmenta, ligna, & ſimilia ad ſuſceptam negociationem neceſſaria: & facilè Reſpondetur, eſſe licitam, *§. de illa Inſtit. de Societ. L. Si non fuerit ff. pro Socio.* quia opera, vel alia cœtera æqualem poſſuot habere æſtimabilitatem cum pecunia collata, æqualiterque ad lucrum intentum percipieodum.

3 Subinquiritur, Ao cùm alter pecuoiam, centum v.g. aureos, alter operam contribuit, debeat, (ut ſervetur æqualitas collationum) comparari opera ad totam pecuniam, ad centum v.g. aureos prædictos, an ſolùm ad periculum, quo centum illi aurei poſſunt in negociatione deperdi? quod periculum licèt aliquando multum eſſe poſſit, aliquando tamen, valdè erit exiguum quando ſcilicet negociatio ſuſcepta eſt valdè ſecura, & tuta. Subinquiritur, inquam, an in caſu periculi exigui, cui exponuntur centum prædicti aurei, quod periculum ſit v.gr. ut tria, debeat alterius ſocii operæ æſtimabilitas eſſe, ut centum; an verò, ut tria dumtaxat.

4 Reſpondet Sotus, *l.6.de Juſt.q.6.art.1.* debere operam comparari ad periculum; Unde in exemplo allato, debere operæ æſtimabilitatem eſſe, ut tria. Ratio eſt, inquit, quia ipſa pecunia ex ſe eſt ſterilis, opera verò eſt fructifera, paritq; lucrum, ergo, ſi opera comparari deberet cum pecunia, ſequeretur, quòd qui confert operam io contractu Societatis, ubi intenditur partus, ut ita dicam, lucri, totum conferret, & qui pecuniam conferret, conferret nihil: probatur conſequentia, quia cùm pecunia non ſit fructifera, conferens pecuoiam, oihil conferret ad fructum lucri, ſed totum conferret, qui conferret operam, quæ ſola fructum parit; Si igitur æqualitatem io hoc Societatis contractu volumus, ut certè velle debemus, taota ſit æſtimabilitas operæ unius ſocii, quaotum periculum pecuniæ alterius, & noo quanta eſt pecunia. Hic mihi videtur eſſe diſcurſus clarè expoſitus Soti *loc. cit.*

5 Nihilominus meritò Navarrus *in ſumma c.17.n.251.* aſſerit, hoc eſſe oovum inventum Soti. Cum Navarro ſentiunt Leſſius *l.2 c.25. n.54.* & Valentia *tom.3.in 2.2.d.5.q.14.p.1.* debet enim haberi comparatio ad pecuniam, nec ſolùm ad periculum, cui exponitur pecuoia. Ratio eſt duplex. A Priori, quia quilibet poteſt lucrum reportare ex re ſua, ergo ex pecunia ſua, etiam io ſecuriſſima negociatione, & præſcindendo à periculo, licèt enim ex ſe pecunia ſit ſterilis, eſt tamen, ut ſubſtat negociationi, multùm ferax: cùm ergo Socius contribuat pecuoia, quæ ſunt præcipuæ radices lucri (nam opera ſine illis ioanis eſt) non eſt defraudandus ſuo correſpondenti lucro. A poſteriori, quia id eſſet contra praxim omnium Mercatorum, immò Fidelium, etiam timoratæ conſcientiæ; quando enim confert Socius mille aureos pro negociatione certa, & ſine periculo, adhuc accipit lucrum correſpondens mille aureis, ſeu, ut explicabimus infrà *in c.ſequenti, §.1.n.3.* uſui mille aureorum.

6 Ad Argumentum Soti jam eſt reſponſum, negandum enim eſt, eum, qui confert pecuniam ſine periculo, nihil conferre, confert enim ipſam pecuniam, quæ eſt radix lucri, non ex ſe ſola, ſed, ut coojuncta cum negociatione.

7 Non nego ioterim, aliquando operam aliquanto plus valere, quàm pecuniam, ſi hæc ſit parva, illa multum ioduſtriæ contineat; immò non rarò valere multo plus poterit opera, quia hæc propinquius, & efficacius facit ad pariendum lucrum, cùm pecunia ſolùm ſit materia; ſed nihilominus ajo, plus aliquando valere poſſe pecuoiam; quando videlicet hæc eſt magna ſumma, opera verò exigua; quæ omnia ſunt à prudeoti viro expendenda, ut ex his decernatur, quæ rata lucri daoda ſit Sociis

8 Denique ad praxim hujus æqualitatis ſervandam recurratur ad Conſilium Cajetani *d.2.q.78.ar.2.* quod refertur à Rodriq. *p.1. ſumm. c.41.n.1.* nimirum, ut conveniantur Mercatores (Addo ego Mercatores ejus negociationis, ſuper qua initur Societas) nam hi, ut potè experti, conſideratis omnibus æſtimabunt pretium pecuniæ, & operæ, vel ioduſtriæ, quaoti valeant in illa negociatione, & quæ rata deindè lucri ſingulis ſit diſtribuenda.

C A P U T V.

Ut pecunia collata ſtet periculo Domini.

Quæ eſt Conditio Quarta.

1 COnditio hæc quarta duo involvit, Primò, eum, qui confert pecuniam, debere, Societate completa, totam pecuniam ſibi reſumere, diviſo pro rata lucro acquiſito; diviſo inquam, inter ipſum, & ſocium, ſeu ſocios, qui operam contulerint. Secundò, ſi fortè pecunia pereat, totam perire ei, qui illam contulit (præſcindendo ab aliquo juſto pacto, de quo mox §.3.) hæc enim duo dicit illud, ſtet periculo Domini, de quibus duobus ſeparatim jam ſubdo.

§. I. *Tota pecunia finita Societate debet dare ei, qui illam contulit.*

1 CLaritatis gratia, ſic figuramus caſum. Antonius confert centum aureos in Societate, quam, præſcindendo ab alio pacto, ioit cum Petro: Petrus verò confert operam ſuam, quæ judicio prudeotis valet decem v. g. aureos. Finita Societate, lucrum ex negociatione invenitur eſſe vigioti aureorum, ex quibus, certum eſt, decem deberi Aotonio, & decem Petro, Sed quæritur, an ex illo capitali centum aureorum debeant dari ſolùm quinquaginta Petro, dando reliqua quinquaginta Aotonio, an verò omnes centum debeant dari eidem Antonio, qui eos contulit?

2 Molina *diſp.416.concluſ.1.* Cajetan *2.2. quæſt.28.articul.2. ad 5.* de Lugo *diſput.30.de Juſt.à num.26.* aliique, quorum fundamentum mox proferam, aſſeruot, debere dari Aotonio ſolùm quinquagiota. Sed Valentia *tom.3.in 2.2. diſput.5.quæſt.24.p.2.* Navarr. *in ſumma capitul.17. numer.252. & 253.* Cajet. ſibi contrarius *in ſumma.*

V. Mer-

Digitized by Google

V. Mercionalis Societas. Sà *V. Societ. n.* 5 Fillinc. *tract.* 38. *c.* 3. *n.* 44 plures referens, aliqui aſſerunt, debere dari Antonio omnes centum, præſcindendo, ut dictum eſt, ab aliquo pacto in contrarium. Hanc poſteriorem opinionem, utpotè ipſa praxi comprobatam, ego libentiùs ſequor, quam eſſe de Jure communi, docet cum multis Bonac. *diſp.* 3. *de contract. q.* 6. *p.* 3. *a.* 21. quatenus Jura volunt, ut pecunia pertineat ad eum, qui eam contulit. Hæc autem opinio probatur. Nam, ut ſupra diximus, & docet Sanctus Thomas 2.2. *q.* 78. *art.* 2. *ad* 5. qui pecuniam alteri in Societatem confert, non transfert dominium pecuniæ in illum. Ergo finita Societate, illam totam, ut ſuam, reaſſumere non eſt prohibendus: ſicuti totam ipſe ſolus amitteret, ſi caſu periret, ut §. *ſeq.* dicemus. Adde, in praxi nullum Societatem initurum, ſi ad ſe non reditura eſſet tota pecunia (quod certè eſſet damnum Reipublicæ) nam Antonius, qui in exemplo allato contulit centum, deinde finita ſocietate non haberet, niſi ſexaginta, nimirum quinquaginta de ſua pecunia, & decem de lucro. Quod inconveniens oſtendit, Argumenta Adverſariorum efficacia non eſſe.

3 Porrò omnia Adverſariorum argumenta reducuntur ad hoc, quod ſic propono. Si non eſſet dividenda pecunia collata inter ſocios, finita ſocietate, non ſervaretur æqualitas, ergo &c. Antecedens probatur, nam alter amitteret totum, quod contulit, ideſt totam ſuam operam, quæ v. g. æſtimabatur, (ut hic ſupponimus) decem aureis, & alter non amitteret, ſed recuperaret totum, quod contulit, ideſt totam ſuam pecuniam; Quæ certè eſt inæqualitas intoleranda.

4 Reſpondeo. Nego antecedens; cùm enim pecunia à te in Societate collata debeat iterùm ad te integra reverti, falſum eſt, centum aureos collatos valere in caſu noſtro, ut centum (id nota amabo te, ſtudioſe Theologe) nam in caſu noſtro, in ordine ſcilicet ad negotiationem ſocietatis, centum aurei cum morali ſpe, quod ad te recurſuri ſint, non valent centum; eſt enim, ac ſi ſolùm locares uſum illius pecuniæ pro aliquo tempore, qui uſus non valet, ut centum, ſed longè minùs, & fortè, ne ut decem quidem; ſicuti ſi tu unus ex ſociis conferres navigium ad aſportandas merces tibi, & ſociis communes, quod navigium valet mille aureos, non judicareris conferre mille, ſed valdè minùs v. g. quinquaginta; non enim confers navigium, nam non facis illud commune cum ſociis, ſed confers uſum navigii, quod valet ſolùm, ut quinquaginta. Ita proportionaliter in caſu noſtro. Nam licèt conferas centum aureos expendendos in negotiis Societatis: tamen cùm illi ad te redituri ſint, morali æſtimatione, immò re ipſa, non valent pro Societate tanti, quanti valerent, ſi redituri non eſſent. Contra verò opera, ut decem cum in caſu noſtro reditura nunquam ſit, ſed omninò peritura, ſemper, & abſolutè, ut decem valet. Prudens ergo vir cum æqualitatem partium collatarum expendit, rectè dicit, te (qui centum aureos confers) eoſdem finita Societate integros recuperaturus, & me (qui confero operam, ut decem, omninò deperdendam) æquales partes conferre, atque adeò, finita Societate, juſtè poſſe inter nos æqualiter dividi lucrum, vel ad ratam in aliis caſibus, ubi idem vir prudens, his omnibus perpenſis, judicabit vel te, vel me minùs contuliſſe.

5 Dixi autem (præſcindendo ab alio pacto) nam licitum eſt, contrahere Societatem cum pacto, ut pecunia quam confers, ſit communis cum ſocio, qui operam ſolam ponit. In qua conventione, finita Societate, dimidia pars dictæ pecuniæ tibi dabitur, dimidia Socio; & quia ſub hoc pacto pecunia, dum viget Societas, eſſet in dominio utriuſque, quia, ex conventione, facta eſt pro eo tempore communis, ideò & lucrum, ut habent Navar. *loc. cit. n.* 254. aliique, quod enaſcetur ex pecunia utriuſque, erit utrique diſtribuendum, & (ſi illa peribit) utrique æqualiter perire debebit. Hoc autem Beneficium, quod facis Socio, communicando illi hoc pacto tuam pecuniam, debere compenſari aliquo modo à ſocio, manifeſtum eſt, ſanè compenſaretur, ſi opera ejus eſſet magni momenti ad lucrum conſequendum, tua autem pecunia eſſet modica, vel quid ſimile.

6 Inquires. Quando celebratur contractus Societatis ſine expreſſione prædicti pacti, intelligiturne factus cum conventione faciendi communem pecuniam cum Socio, necne?

7 Reſpondeo, aſſerendo priùs duo principia. Primum, Quod habetur l. priùs, §. Si placuit, ff. De aqua pluvia arcenda. L. Quod ſi nolit, §. Qui aſſiduam, ff. de ædilitio edicto. *Quando contractus quilibet celebratur, cenſetur celebrari juxta conſuetudinem loci, in quo fit*, cujus ratio eſt, quia, in his communibus contractibus, quilibet implicitè intendit facere, quod alii communiter faciunt. Secundum, de quo vide Nald. V. Actus n. 7. & Lezanam in Conſulto 49. num. 3. *Contractus in dubio cenſetur celebrari cum æqualitate utriuſque contrahentis*, nam ſecus præſumeretur delictum in contrahente, quod nunquam præſumi debere, niſi clarè de illo conſtet, omnia jura clamant.

8 Ex his Reſpondeo ad quæſtionem propoſitam. Si in loco, ubi celebratur contractus, adſit conſuetudo, ut per illum contractum fiat communis pecunia cum Socio, vel non fiat, juxta illam eſt judicandus celebratus fuiſſe, ſi aliud expreſſè conventum nequaquam ſit; Patet id ex primo principio, & docet Silveſt. *loc. cit.* Sà *V. Societas*. Molin. *diſp.* 416. *concluſ.* 2. aliique. Quod ſi non adſit ejuſmodi conſuetudo, præſumitur, pecunia non eſſe communicata, ſed remanere ſub dominio conferentis. Patet id ex principio ſecundo, ſecus enim præſumeretur delictum inæqualitatis committi, ſupponimus enim non compenſari aliundè, ſi enim appareret in contractu ejuſmodi compenſatio, jam adeſſet expreſſa conventio, & non eſſemus in dubio.

§. II. *Si perit ſine culpa Socii pecunia, perit ei, qui eam contulit.*

1 MEritò, Præſcindendo ab aliquo peculiari pacto, vel conſuetudine Regionis. Ratio eſt, quia ſicuti tota Domino remanet, ſi remanet: ut §. *præced.* diximus, ita, ſi ſine culpa Socii perit, tota eidem pereat neceſſe eſt. Id, quod verum eſt, non ſolùm, ſi pereat poſt inceptam negociationem, verùm etiam, ſi pereat antequam negotiatio, ſeu opera Socii incipiat, ſed poſt contractum ſocietatis initum, quia etiam tum, illa pecunia, ut ex prædictis conſtat, eſt ejus, qui illam contulit, atque adeò illi perit. Ita Toletus *lib.* 5 *cap.* 42. Lopez *lib.* 1. *de contr. cap.* 64. Silveſt. *V. Societas Primò q.* 6. Navarr. *in ſumma, c.* 17. *n.* 251. aliique. Dixi (ſine culpa Socii pereat) ſi enim illa adſit, ſocium culpantem fieri reum reſtitutionis, dicetur infrà latè.

2 Dices pro Mol *d.* 416. *concluſ.* 1. & Leſſio *lib.* 2. *cap.* 25. *dub.* 2. *n.* 11. contrarium ſentientibus. Si unus ſocius negociationis cauſa conferret centum aureos, & alter alios centum, ex quibus ducentis centum ponerentur in una Navi, & in alia Navi alii centum, quarum deinde Navium una dumtaxat ſubmergeretur; ſanè ex centum ſalvis dimidia pars, ideſt quinquaginta, eſſent unius ſocii, & quinquaginta, ideſt alia dimidia pars, eſſent alterius; Ergo pari modo in caſu noſtro; ſi perit pecunia, quamvis antequam incipiat negociatio, dimidium pecuniæ uni, dimidium alteri perire debebit, ſicuti periit in præcedenti caſu.

3 Reſpondeo. Nego paritatem, diſparitas enim eſt valdè manifeſta; ſiquidem, in caſu Navium, illa ducenta propter communicationem talia Societatis, erant utriuſque ſocii, & quando in unam Navim invecta fuerunt centum, non fuerunt invecta illa centum unius ſocii, ſed utriuſque; ergo, & utriuſque eſſe debent illa centum, quæ periere. Non ſic in caſu noſtro, ubi illa pecunia collata tota eſt unius ſocii, ante ceptam negociationem, ut ſupponimus, & dictum toties eſt, ergo tota ipſi uni pereat, neceſſe eſt.

4 Signatè autem *num.* 1. additum eſt (niſi peculiare pactum intercedat) poſſunt enim ſocii inter ſe convenire, ut damnum pecuniæ inter ſe ſit commune, ita ut ſi pecunia pereat, utrique pereat, ideſt dimidia pars conferenti illam, & dimidia alteri ſocio. Ita Navarrus, *loc cit. num.* 253. aſſerens hanc doctrinam eſſe communem. Et quidem hoc pactum illicitum non eſt, quia conjungi ſolet cum illo alio pacto, quod explicuimus §. *præced num.* 1. hoc eſt, ut ſi pecunia remaneat integra, dividatur cum ſocio, quod eſſe licitum, *ibidem* dixi, nam poſitis conjunctim his duobus pactis, eſt æquale periculum, ut ſocius acquirat dimidium, vel, ut illud amittat, & ſolvere de ſuo debeat.

5 Quòd ſi par periculum non adeſt, vel velis paciſci, ſalvam pecuniam totam tibi forè dandam, amiſſam verò non tibi forè totam amiſſam, ſed ſocio, illicitum clarè id pactum erit, niſi fortè aliundè rarium onus, quod imponis ſocio, compenſes, ut *ibid.* dixi. Et cum hac compenſatione ſolùm approbat id in Jure Pontifex, Vide *Cap.* 1. *de Commodato*, & *cap.* 2. *de Depoſito*.

§. III. *An ſit modus, quo licitè periculum capitalis, immò & lucri, totum reiiciatur in Socium?*

Ubi

De Societate cum tribus Contractibus.

1 EX vi ſolius contractus Societatis non licere totum periculum in ſocium reiicere, nimis clarè patet ex dictis; Id enim, ut vult S. Thom. 2.2. *q.* 78. *art.* 2. *ad* 1. & Valent. *l. ſup. cit.* paſſim repugnat naturæ contractus Societatis, ut vidimus.

2 Verùm ingenioſi Theologi fortè ab ipſis Mercatoribus, quorum res intereſt, admoniti, invenerunt modum reiiciendi totum periculum in unum ex ſociis ſine injuſtitia. Si nimirum celebrentur tres contractus. Primus ſit Societatis, ex cujus vi periculum ſtabit ſolùm ex parte unius ſocii. Secundus ſit contractus Aſſecurationis, quo ille Socius, qui operam ſuam promittit, aſſecuret alteri Socio conferenti pecuniam, quæ eſt capitale, ſeu, quæ dicitur Sors principalis, aſſecuret, inquam illam, & pro hac aſſecuratione aliquod moderatum pretium, & proportionatum accipiat à Socio conferente prædictum capitale. Tertius ſit alius contractus ſimilis Aſſecurationi, quo videlicet idem Socius, qui operam ſuam promittit, aſſecuret alteri ſocio, qui pecuniam contulit, lucrum aliquod certum, quod prudenter credetur acquirendum eſſe ex tali negociatione, & item pro hac ſecunda aſſecuratione aliquid proportionatum accipiat à Socio.

3 His tribus contractibus poſitis (qui poſſunt fieri, vel ſeparatim, vel ſimul) Socius conferens pecuniam erit ſecurus de ſua ſorte, & de lucro: Alius autem erit ſecurus de pretio, quod accipit propter aſſecurationem, quam facit, ſed ſubit periculum ſolvendi ſortem, & lucrum

Digitized by Google

erum ſi fortè hæ pereant. Recole ea, quæ dixi ſupra *tr.3. de Camb. c.5. §.7.* ubi eoſdem tres contractus explicuimus, & addidimus, poſſe etiam ad majorem ſecuritatem accipi pignus, &c.

4 Hic modus licèt ab Azor. *3.p.l.9. de Societ. c.1.q.6.* Soto *de Juſt. l.6.q.6 ar.2.* aliiſque damnetur, tanquam uſurarius, approbatur tamen ab aliis, ut Valent. *t.3. in 2.2. d.5.q.24.p.2.* Leſſ. *l.2. c.25. dub.3.* Rodriqu. *in ſumma p.1. c.46.* & de Lugo *d.30. de Juſt. à n.40.* vocante hanc ſententiam ſatis communem, aliiſque multis ap. citatos, qui addunt cum de Lugo *loc. cit. nu.37.* illum non eſſe contra motum Sixti V. qui incipit: *Deteſtabilis avaritia*, condemnantis, ut uſurarias, ſocietates, in quibus ſalvum expoſcitur capitale, condemnavit enim dumtaxat, quando non intercurrunt prædictæ aſſecurationes.

5 Meritò autem juvat me ſequi hanc poſteriorem ſententiam, nam ſicuti hi tres contractus poſſunt cum tribus diſtinctis perſonis celebrari, qui honeſti ſunt, & juſti, ut etiam ipſe idem Azor. *loc. cit. c.4.q.4.* negare non potuit *ibid.* ita poterunt cum eadem, quandoquidem identitas perſonæ ſubſtantiam contractus non deſtruit.

6 Obiicies cum Soto, aliiſqu., qui noſtræ ſententię ſunt contrarii; Is, qui per quoſcunque contractus pecuniam ſuam ita tradit, ut periculum ipſius in alterum transferat, non cenſetur illam dare in Societatem, ſed dare mutuam; ergo non poteſt licitè ex illa acquirere lucrum; ea mero enim mutuo uſura eſt, lucrum exigere. Antecedens probatur, Primò, quia is amittit tunc dominium illius pecuniæ, & transfert in alium. Secundò, quia poteſt tunc ſocius illa pecunia uti ad quoſcunque uſus voluerit, quod eſt clarum ſignum, dominium pecuniæ in ipſum fuiſſe translatum, cùm ergo in mutuo transferatur dominium pecuniæ mutuatæ in Mutuatarium, in Societate autem non ita, ut vidimus ſupra *c.1 n.4* conſequenter fit, ut in caſu trium contractuum is, qui pecuniam confert, mutuam det pecuniam, non verò in Societatem, unde lucrum inde ſperare non poterit.

7 Reſpondeo. Negando Antecedens. Ad probationem primam Reſpondeo, negando item Antecedens; non enim collator pecuniæ amittit dominium pecuniæ collatæ, nam ſicuti, ſi pactum aſſecurationis iniret cum tertio, non amitteret ſuæ pecuniæ dominium, ita ſi init cum eodem ſocio. Et ſicuti non amittit dominium Mercium, nec domus, nec prædii, ſi illi quis ea aſſecuret, & idem ea retineat, vel titulo famulatus, vel conductionis, & tamen ſi domus, vel merces caſu pereant, damno ejus, qui aſſecuravit, pereunt, ita in caſu noſtro. Radicalis autem ratio hujus rei eſt, quia per ſe & abſolutè, atque directè, merces illæ, ut etiam pecunia, de qua agimus, pereunt ipſi collatori, quia ipſius ſunt; res enim, quando perit, Domino perit; Nihilominus veluti indirectè damno Aſſecuratoris pereunt, quia Aſſecurans, pretio Aſſecurationis accepto, promiſit illud damnum fortè proveniendum Domino reſarcire. Ad ſecundam probationem Antecedentis, Reſpondeo, Socium illum non poſſe per ſe uti illa pecunia ad uſus, quos voluerit, ſed ſolùm ad negociationem conventam: eſto, poſſit per accidens; quatenus ipſe ſe exhibet reſarcire totam pecuniam, ſi ea fortè pereat, & reſarcire item totum damnum, ſi fortè ea eo arbitrio ſuo uſu damnum aliquod patiatur Dominus pecuniæ.

8 Confirmatur, nam, ſi ſocius, qui pecuniam accepit, illamque aſſecuravit, nullam aliam pecuniam haberet, niſi hanc, & tamen ipſe eſſet Debitor aliorum etiam anteriorum Creditorum, non poſſet hac individuali pecunia ſolvere illa debita, quamvis anteriora, & privilegiata, hæc enim pecunia tota Collatoris eſt, non Socii. Immò, ſi Socius illam alteri dediſſet, certè Collator ageret rei vindicatione, & eam, tanquam individualiter ſuam, recuperaret, ergo falſum eſt, quod Sotus aſſumpſit, nempè, pecuniam illam fuiſſe mutuam ſocio datam. Lege Valentiam *t.3. in 2.2. diſp.5.q 24.p.2.* Molin. *d.417.* Leſſ. *l.2.c.25.dub.3.n.29.* alioſque.

9 Quæres per hanc occaſionem. Si ſocius accipiens pecuniam ad negociationem illam, tamen non negotietur, poteritnè juſtè Collator, qui prudenter proceſſit, exigere ab ipſo lucrum (quamvis illud non aſſecuraverit) ac ſi ex negociatione illud acquiſitum eſſet?

Reſpondeo, licitè cum Mol. *loc. cit.* & Leſſ. *loc. cit. num.31. V. Notandum tamen eſt primo*, poſſe non quidem tanquam lucrum immediatum ſuæ pecuniæ, jam enim pecunia non fuit data ad negociationem, ſed poterit exigere tanquam lucrum, quod ipſi ceſſavit ex infidelitate.

Dixi (qui prudenter proceſſit) nam mera eſſet uſura, ſi dares ei, quem ſcis non negociaturum, tunc enim non eſſet vera, ſed ficta ſocietas; quo vereor, ne multi hac noſtra ætate turpiter labantur.

Praxis prædictorum trium Contractuum.

10 Jam verò non gravabor facilitatis gratia hic ponere formulas Contractus, ſeu Chirographi, quibus, ſive implicitè, ſive explicitè ineatur ſocietas in quacunque materia per tres dictos Contractus. Sunt autem hujuſmodi, quas ad verbum lego apud Cœleſtinum *tr.22.cap.5.V. Quæres Secundo.* Expreſsè, inquit, ſic conjungi poſſunt hi Contractus.

Ego infraſcriptus confiteor hoc meo Chirographo, accepiſſe à Titio mille aureos, ut eos impendam legitimæ negotiationi, & loco lucri incerti majoris, quod illis ex hac negotiatione poſſet competere, promitto, me illi daturum ſex, & partem quartam in centum quotannis, & ejuſdem ſummæ mille aureorum periculum præſtiturum.

11 Tacitè ſic: *Confero tibi mille ad mercaturam, cum pacto, ut quotannis ſolvas quinque, vel ſex, ſalva ſorte:* Vel. *Ego ſubſcriptus teſtor, me accepiſſe mille in mercaturam cum pacto, ut ſolvam quotannis ſex & quartam partem in centum, ſalva ſorte.*

Hæc Cæleſtinus in univerſum. Nam cæterùm nos formulam, qua per hos tres contractus datur pecunia ad peculiarem negociationem Cambii, attulimus ſupra *tr.3. de Camb. c.9.§.7.n.12.*

12 Idem Cœleſtinus *ibid.* rectè deinde, (quod accepit à Leſſio *l.c.*) monet, expedire hoc tempore conſilium dare Fidelibus, ut hoc modo contrahant, quia, ſic contrahere, cedit in Mercatorum commodum, & Fideles pecuniam ſuam negociare volentes, ab uſuris ſe liberant, & tamen lucrum ex ſua pecunia reportant.

Facit ad hæc doctrina Alarii in Canonibus conſcientiæ libro primo in Titulo Mutuum. Uſura *n.58.* Dans alicui (ait) pecuniam cum intentione generali lucrandi eo meliore modo, quo poteſt licitè, & abſque uſuræ labe, paciſci poteſt de certo lucro, ſalvo capitali, modò hæc concurrant. Primò ut illa perſona cui datur pecunia, habeat bona fructifera, vel ſit induſtria. Secundò, ut illa clauſula generalis (aliquo titulo juſto) non ſolùm apponatur à Notario, de ſtylo, ſed ſit ex utriuſque contrahentium intentione expreſſa, & utrique nota. Tertiò, ut uterque ſibi perſuadeat, poſſe ſe aliquo juſto modo contrahere, conſideratis factis, & perſonarum circumſtantiis, ut, quòd habeat bona dicta, vel ſit induſtria. Tunc enim ex vi illius generalis intentionis erit contractus, vel emptionis cenſus realis utrinque redimibilis, ſi pecunia detur habenti bona fructifera, aut ſocietatis, cum aſſecuratione capitalis, & lucri certi, ſi ille ſit induſtrius. Ita Valentia aſſerens ſic à graviſſimis Theologis judicatum Romæ.

Ad idem collimat Franciſcus de Auraan in deciſionibus moralibus *diſp 1. de ſtatu civili q.3.n.6.* ubi tolerabile vocat ea pecunia data mercatori accipere quotannis decem, vel etiam duodecim, quia mercatores cum tali pecunia multum lucrantur, non verò eſſe tolerabile, ait ſi mutuatur, ſeu detur aliis, qui non ſunt mercatores. Hæc ille. Tu verò ne erres, illud (quotannis decem, vel etiam duodecim) regulare debes juxta ea, quæ mox dicam, præſertim *num.14.*

Quantum lucri Collator pecuniæ poteſt acquirere cum dictis tribus contractibus.

13 Denique ad complementum præſentis doctrinæ Inquiret timoratus, quantum lucri poſſit expoſcere pro ſe; relicto reliquo ipſi ſocio, pro aſſecurationibus dictis. Dat v. g. centum, poteſtne pro ſe velle ſolùm ſex, ut eſt in prædictis formulis Cœleſtini, an etiam poſſit plus, ſeptem, octo, decem, &c.

Reſpondeo, ex de Lugo, *d.30. de Juſt. n.40.* lucrum certum, quod potes exigere, debere eſſe adeò moderatum, ut attento capitali, quod confers, & ſpe lucri, quod poſſet eſſe in tali negociatione, appareat, compenſari juſtè periculum, quod alter ſocius ſubit circa ſecuritatem capitalis, & certitudinis lucri, quod tibi promittit. Ratio eſt, quia ſecus non ſatisfit juſtè tanto oneri, quod ſocius ſubit aſſecurandi, tum capitale, tum lucrum.

14 Ex qua doctrina ſequitur, aliquando poſſe, ex centum juſtè quotannis expoſci ſex, vel ſeptem, aliquando decem, immò aliquando etiam plus, quando nimirum prudentes Mercatores ſine fraude judicant, lucrum ex ſuſcepta tali negociatione poſſe adeò eſſe notabile, ut valeat Socius, & decem, & plus tradere Collatori pecuniæ, & cum ea parte lucri, quæ ipſi remanet, poſſit judicari ſatisfactus de periculo, quod ſubit per dictas aſſecurationes. Rectè ergo Bonacin. *d.3. de contr. q.3.p.11.* cum ſuppoſuiſſet, *ibid. num.3.* poſſe licitè expoſci quinque pro centum addit, ibidem *n.6. In Societatem trium contractuum poteſt plus exigi, quò negociatio majus lucrum affert.*

15 Ex eadem doctrina ſequitur, contra aliquando, vix duo, vel tria expoſci juſtè poſſe ex centum, quando ſcilicet ea negotiatio, quæ ſuſcipitur, lucroſa valdè non eſt. Determinent igitur experti, attenta qualitate negociationis, & ſimilibus circumſtantiis, quas circumſtantias in ſimili, ne dicam in eadem re, conſiderandas ego propoſui ſupr. *in tr. de Camb. c.5.§.7. à n.6.*

16 Utile eſt etiam, ad lucrum hoc decernendum, expendere id, quod in ſimili expendit Valentia, *to.3. in 2.2. d.5.q.25.p.2. Ver. Quia autem.* Loquens enim de Emptione Cenſus Realis ex re fructifera ad quinque pro centum cum pacto ex utraque parte, ideſt Venditoris, & emptoris, ut revendi, & reemi quocunque tempore ab iiſdem poſſit, & altero volente, omninò debeat ſic tradit, definire volens quantitatem iuſti pretii pro dicto contractu. *Illud eſt æſtimatio recta, quæ eſt prudens, & ea eſt prudens, quæ eſt utrique commoda.* Ita ergo in caſu noſtro, ſi definitio tanti lucri cedat ſine fuco, & fallacia in commodum utriuſque Socii, prudente judicio ſic decernente, (definitio inquam tanti lucri, non menſurata ex neceſſitate alterutrius Socii, ſed ex vi talis negociationis ſuſceptæ) poterit rectè pronunciari, juſtè lucrum illud acquiri.

C A-

Digitized by Google

CAPUT VI.

Ut pro Quantitate partium collatarum lucrum dividatur,

Quæ eſt Conditio Quinta.

1 QUoniam variis modis partes à Sociis conferri poſſunt, nam poſſet unus operam dumtaxat conferre, alter dumtaxat pecuniam, vel unus partem pecuniæ, & operam; alter verò tantummodo pecuniam, vel uterque pecuniam, & nihil operæ, quam operam ponere poſſet Tertius quilibet ex communi utriuſque, immò & multorum ſociorum pecunia conductus, vel contra, nemo pecuniam, ſed omnes operam tantummodo, ut quando plures conveniunt, ut lucra omnia ex ſuis exercitiis acquiſita ſint communia, nullum capitale conferendo, ideò tunc lucrum erit dividendum, vel per partes æquales, vel proportionales juxta majorem, vel minorem æſtimabilitatem eorum, quæ contribuuntur, quod eſt ſervari æqualitatem Geometricam, non verò Arithmeticam. Memores enim noſeſſe oportet Æſopi fabulæ. Leo, Aſinus, & Vulpes inita ſocietate, egreſſi ſunt ad venandum. Multa igitur præda capta, præcepit Leo Aſino, ut eam ipſis divideret. Ille, tribus partibus factis æqualiter, ut eligerent eos hortabatur. At Leo excandeſcens Aſinum devoravit. Inde Vulpi, ut divideret, mandavit. Illa verò in unam partem omnibus congeſtis, ſibi minimum quoddam ſepoſuit. Tum Leo ipſi: Quis te, ò optima, dividere ſic docuit? & ea: Aſini (inquit) calamitas. *Affabulatio Æſopi.* Fabula ſignificat, caſtigationes eſſe hominibus aliarum infortunia. *Affabulatio mea pro re noſtra.* Diviſionem in ſocietate juxta ſingulorum merita eſſe expediendam. Neq; enim par eſt, ut is, qui ſtrenuam, Leonis inſtar operam navat, perinde, ac imbellis quilibet æquali præmio decoretur.

Jam verò, ut faciliùs in praxim deducatur, quod ſic in univerſum dictum eſt, ſubſcribamus hic quatuor peculiares caſus, ſeu exempla in hunc modum.

2 Primum exemplum: Petrus in Societatem confert mille aureos, cujus uſus prudentis Mercatoris judicio, valeat aureis centum, Paulus verò confert operam valentem judicio experti item centum aureis, lucrum verò totum eſt viginti aureorum. Quomodo finita ſocietate diſtribuendum eſt?

Reſpondeo, Petrus extrahat primo loco ſuos mille, deinde accipiat decem, & alius ſocius alios decem. Ratio hujus eſt, quia æquali contributioni æquale lucrum jure debetur.

3 Hic adverte, cum Mol. *d. 418. n. 7.* Bonac. *d. 3. de contract. q. 6. p. 4. n. 3. Ver. Octavo ſequitur*, tum pro hoc caſu, tum pro aliis, lucrum ex ſocietate eſſe illud, quod remanet ablatis expenſis, quę expenſæ debent primo loco ex communi lucro ſolvi. Ut habetur *L. Mutius ff. Pro Socio.* Quare, ſi in dicto exemplo, ubi lucrum totum fuit viginti aureorum, expenſę fuiſſent aureorum quinq; lucrum, quod dividi tunc deberet, nō eſſet viginti aureorum, ſed dumtaxat aureorum quindecim.

4 Secundum exemplum: Petrus, & Paulus Socii æqualem pecuniam, æqualem operam ponunt, ita ut Petrus conferat centum, centum item Paulus cum æquali utriuſque induſtria, lucrentur autem viginti. Quomodo deinde pecunia, & lucrum ſunt diſtribuenda?

Reſpondeo, extrahat Petrus centum, additis decem ex lucro, centum extrahat Paulus, additis item decem ex eodem lucro, & facta erit juſta diſtributio, ita Valen. *T. 3. in 2. 2. d. 5. q. 24. p. 1.* nam ex opera neuter aliquid poteſt accipere. Ratio eſt, quia, ut ſupponis, non minus pecunia, & induſtria, unius conduxit ad lucrum, quàm pecunia, & induſtria alterius, ergo uterq; habebit juſtè æqualem pecuniam, & juſtè neuter ex æquali opera aliquid acquiret.

5 Quid, ſi occurrat negotiatio aliqua, in qua notabiliter plus conducat opera unius, quàm alterius.

Reſp. tunc non eſſe mirum, ſi pro ejuſmodi æſtimabiliore opera aliquid ampliùs proportionatum Socius accipiat, ut ſic cenſeatur plus conferre in Societatem. Vide Valen. *l. c.* Nav. *in ſumm. c. 17. n. 251.*

6 Tertium exemplum: Petrus unus ex Sociis confert centum, Paulus verò confert partem pecuniæ v. g. quinquaginta, & operam. Si ex negotiatione pariatur lucrum viginti aureorum, quo modo pecunia, & lucrum diſtribuendum?

Reſpondeo. Petrus extrahat ſuos centum aureos; Paulus verò ſuos quinquaginta; deinde perpendatur æſtimabilitas operæ, & induſtriæ dicti Pauli. Si enim hæc opera in tali negotiatione, valeat, quanti valent quinquaginta redituri ad Petrum, juxta id, quod aliquanto ſuperius *c. 5. §. 1. nu. 4.* explicui, dividendum eſt, lucrum æqualiter, quia æquale ſinguli poſuerunt. At, ſi dicta Induſtria valet plus quam quinquaginta, dandum eſt, teſte Mol. *d. 416. & 417.* Paulo aliquid plus, vel minùs proportionatum, quod ejuſmodi majori, vel minori operæ, ſeu induſtriæ correnſpondeat.

7 Quartum exemplum. Petrus, & Paulus nihil pecunię conferendo, conveniunt, ut omnia lucra, quę per decem annos acquirent ex ſua arte navigandi (idem dic de cœteris exercitiis) ſiant communia æqualiter: accidit autem, ut Petrus mille acquiſiverit, Paulus verò vix centum. Quomodo dividendum eſt ejuſmodi lucrum?

Reſpondeo, æqualiter æqualitate Arithmetica, & ſic ſinguli habebuet quingentos, & quinquaginta aureos. Ratio eſt clara, quia, ut ſupponimus quando inita fuit Societas, ę quale erat periculum, ut Petrus, vel Paulus plures haberent, vel pauciores, qui confluerent ad ipſum, navigandi cauſa. Fac te iniviſſe Societatem cum aliquo in ludendo, & te plus lucratum eſſe, quàm alium, nonne lucrum ęqualiter erit dividendum? Ita ſanè, quia fuit contractus fortunæ, & poterat eſſe contrarium, ut ſcilicet alius plus lucraretur, quam tu. Pari igitur modo in caſu noſtro. Atque hanc deciſionem habes apud de Lugo *d. 30. de Juſt. n. 27.* loquentem de ſimili Societate inita inter duos Curiales Romanos circa lucra ex negotiis expediendis.

8 Quæres, Petrus, antequam fluat tempus illud decem annorum cùm videat plus nunc acquirere, quàm Socius, vult diſſolvere Societatem, poteſtne licitè?

Reſpondeo, non poſſe, quia contractus ille fuit, ut ſupponimus, juſtus, ergo ſervandus pro ſtatuto tempore eſt, cum nulla hic culpa intercedat Socii, qui ex ſe paratus eſt ad ponendam operam, quam promiſit.

CAPUT VII.

Ut dividantur, ſeu, ut Communia ſint damna.

Quæ eſt Conditio juſta.

1 SI nullum ſit damnum in negotiatione ſuſcepta, totam pecuniam collatam ab uno ex ſociis debere, modo explicato, ad ipſum redire, diximus ſupra. Sed quid, ſi ſit damnum in rebus, vel mercibus ex illa pecunia comparatis? nam ſi damnum ſit in ipſa pecunia, ſive poſt, ſive ante ſuſceptam negotiationem, totam perire Domino jam diximus *c. 5. §. 2.*

2 Ut id explicemus, duo genera damnorum hic conſiderari debent; aliud enim eſt veluti intrinſecum, eveniens in ipſa re, ſeu negotiatione ſuſcepta, ut ſi pereat Navis, à Piratis capiantur merces, &c. Aliudq; eſt extrinſecum, eſtq; illud, quod ratione Societatis cuidam evenit, at non ipſis mercibus, ſeu ſociis, vel eorum neceſſariis miniſtris pro communi negotiatione, ut ſi aliquis ex his ſaucietur à latronibus, &c.

Damna intrinſeca, cui ex Sociis cedant, ſi occurrant ſine ullius culpa.

3 Si de prioribus agamus, expedita eſt reſolutio. Nam ſi ipſa res v. g. frumentum emptum ex communi negotio pereat, vel vitietur ſine ullius culpa, certum eſt teſte Bonac. *d. 3. de contr. q. 6. pun. 4. n. 2.* de Lug. *d. 30. de Juſt. n. 31. L. Cum duob. §. Quidam Sagarium ff. Pro Socio, & §. Illud inſtit. de Soc.* debere ejuſmodi damnum eſſe commune omnibus ſociis. Sicuti enim commune eſt lucrum, ita & damnum eſſe debet: & ſicuti expenſæ ſunt communes, ita & hoc damnum, quod valdè affine videtur eſſe naturæ expenſarum, quæ ad expendentem non redeunt, ſed veluti deperduntur. Et ratio à priori eſt, quia frumentum illud fuit emptum cum pecunia unius, & cum opera alterius, ergo ad utrumq; ſocium pertinet, ergo utrumque ejus damnum ſentire fas eſt.

4 Hinc, ſi res Societatis furto ablatæ fortè ſint, in utriuſque ſocii damnum ablatas fuiſſe, rectè docet ibidem Bonac.

5 Præſcindimus autem à peculiari pactu Aſſecurationis, quo damnum conjiciatur in unum ex ſociis: hoc enim, compenſatis oneribus, fieri poſſe ſupra vidimus, quare tunc, ſi Aſſecuratori incumbat damnum reſarcire, mirum ſanè non eſt.

Damna extrinſeca cui ex Sociis cedant, ſi pari modo, ſine ullius culpa, occurrant.

6 Jam verò, ſi de poſterioribus damnis agamus, præmittendum eſt ea, vel evenire ex Societate, tanquam ex cauſa proxima, vel tanquam ex occaſione, ſeu ex cauſa remota.

7 Tanquam ex cauſa proxima eveniunt, ſi proximè, propter ipſam negotiationem ex Societate ſuſceptam, accidant. Unde ſi exercens Societatem naufragium patiatur, vel à Latronibus diripiatur, vel, ut defendat collatam mercaturam, vulneretur, & ad vulnus curandum, neceſſaria remedia, quę communiter adhiberi ſolent, expendat, damna hæc dicentur eveniſſe ex Societate, tanquam ex cauſa proxima.

At, ſi quis exercens Societatem, in via v. g. à ſuo inimico vulneretur, unde multas expenſas facere cogatur ad ſe curandum, vel dum eandem Societatem exercet extra patriam, non ſit inſtitutus hæres à ſuo amico, damnum hoc accidiſſe dicetur ex Societate, tanquam ex occaſione, ſeu tanquam ex cauſa remota. Hac diſtinctione poſita.

8 Dico Primò, damna prioris generis, hoc eſt proxima debere eſſe communia, vide *L. Cum duobus §. Venit, & §. Damna L. Fratres §. Si quis ff. pro Socio.* quia ſicuti lucrum ex Societate eſt commune, ita, æquum eſt, ut ſint communia damna ex eadem Societate proximè provenientia.

Id tamen intelligitur ex bonis Societatis, non enim tenetur Antonius v. g. qui contulit centum aureos in Societate, cum Petro conferente ſuam operam, ſolvere damna ipſi Petro obvenientia, niſi ut vult Petr. à Nav. *lib. 3. de Juſt. c. 2. nu. 465.* Rodr. *p. 1. ſumma cap. 47. num. 6.*

Google

num. 6. Bonac. *diſp.* 3. *de contr. q.* 6 *p.* 4. *n.* 3 cum illis centum aureis collatis, ſeu cum parte eorum. Ratio eſt, quia damna debent reſarciri ex bonis Societati ſubjectis: at nunc ſolùm illos centum aureos Antonius Societati ſubjecit.

9 Inquires. Ex prædictis expenſis factis in curatione vulnerati, cauſa ſocietatis, detraheodumne eſt id totum; quod is ſocius (qui nunc eſt æger) pro ſe expendiſſet, ſi ſanus fuiſſet?

Reſpondeo affirmativè, nam ſocietas non obligat, niſi ad intereſſe ſocii, quod is patitur ratione dictæ infirmitatis, ergo ſolùm ad illud, quod tunc in infirmitate, & ejus ratione expendit, quodque ſanus non expendiſſet, ſolùm enim in hoc ipſe cauſa Societatis patitur intereſſe.

10 Dico Secundò damna poſterioris generis, hoc eſt remota, non debere eſſe communia, Vide Petr. à Nav. Rodriq. *l. c.* Mol. *d.* 418 Leſſ. *l.* 2 *c.* 21. *dub.* 4. *n.* 37. ſed qui ea patitur, eadem ſolus ſuſtineat. Ratio eſt, quia cùm hęc damna non ſint propriè ex ſocietate, non cenſentur ſocii ad illa conſenſiſſe: cedunt ergo ſoli ei, qui ea patitur.

11 Inquires. Qui exercens Societatem v. g. emendi frumenta tempore æſtivo, incidit in febrim, unde multa damna patiatur, debet ne putare, ea eſſe damna prioris generis; atque adeò ſibi compenſanda, an poſterioris?

Reſpondeo. Mihi videtur, regulariter hęc eſſe damna poſterioris generis, & conſequenter non eſſe damna communia ſociis attribuenda, quia per ſe hæc non veniunt ex Societate, tanquam ex cauſa, ſed potiùs ex conditione perſonæ, & certè in praxi ita ſervari judico, ut ſcilicet ſocius in Societate ægrotans, ſuo damno ægrotet. Dixi (regulariter) nam, ſi fortè ſit aliqua conſuetudo, vel pactum juſtum in contrarium, ea ſunt ſervanda, ſicuti mox dicemus de aliis expenſis, vel item in caſu, quo conſtaret infirmitatis cauſam, verè fuiſſe negotium Societatis.

12 Hactenus de damnis ſine ſocii culpa promanantibus, nunc de provenientibus ex culpa.

De damnis provenientibus ex culpa alicujus ex Sociis.

13 Culpantem Socium debere reſarcire omnia damna ex ſua culpa Societati occurrentia, nemo quærit, quia nemo neſcit. At difficultas eſt dignoſcere quantitatem culpæ, quæ hujuſmodi reſtitutionis onus imponit. Ad quam difficultatem enodandam, utile eſt, præmittere verba Legis, §. *ult. Inſt. de Societ. L. Socius ff. pro Socio:* quæ in hunc modum enunciant: *Prævaluit, etiam culpæ nomine teneri Socium: Culpa autem non ad exactiſſimam diligentiam dirigenda eſt, ſufficit enim talem diligentiam communibus rebus adhibere ſocium, qualem ſuis rebus adhibere ſolet, nam qui parum diligentem ſocium ſibi aſſumit, de ſe queri, ſibique hoc imputare debet.*

14 Hactenus Textus, ex quo quæſtionem propoſitam de culpa in Societate commiſſam ſic explico, formando hanc regulam, tum pro foro interno, tum pro externo. *Quoties ſocius ponit diligentiam in negotiatione Societatis, quam poneret, ſi illud negotium ad ſe ſolum pertineret, ad nihil tenetur, ſi fortè damnum ſequatur. Quoties verò eam non adhibet, tenetur, &c.*

Ratio Regulæ eſt, quia, nemo intendit ſe, ſuamque operam magis pro aliena re obligare (præſcindendo à peculiari pacto, cui eſſet omninò ſtandum) quam pro ſua, &c. Alter majorem diligentiam ab altero non petit, niſi quæ in rebus propriis adhiberi ſolet, ſi hanc igitur adhibeat ſocius, non eſt, unde damnari rationabiliter poſſit.

15 Quæ verò ſit diligentia, quam quis adhibere ſolet in rebus propriis, eſt maximè hic conſiderandum, ut etiam nos per aliam occaſionem *l.* 8. *in Decal. tr.* 3. *c.* 5. *& l.* 5. *c.* 3. §. 7. *Ver Depoſitum*, conſideravimus. Non enim tu putas, debere in tuo agro v. g. excolendo, eam diligentię menſuram apponere, quam apponeres in tuo filio infirmo curando, & ſanè illa diligentia, quæ parva judicatur in Nauclero, ſi Navim regat plenam lignis, & paleis, magna, & gravis eſt, ſi frumento, vel auro, pretioſiſque mercibus onuſtam regat. Idem in artibus, & profeſſionibus. Turpiter enim errabit Grammaticæ Profeſſor, ſi proferat v. g. Mater meus, at non, ſi merus Scriptor eodem modo ſcribat: Et artifex quidem in fabrefaciendo Calice ex auro exquiſitam diligentiam adhibet, ne auri momenta, vel leviſſima, deperdat, quam non tam exactam ponit in fabrefaciendo vaſe ſtanneo, ne ſtanni particulas amittat. Ex quibus vides, non debere diligentiam ſocii eſſe eodem modo menſurandam in gravibus negotiationibus, ac in levibus, in difficilibus, ac facilibus, in raris lucrandi opportunitatibus, ac in frequentibus, &c. Cùm enim ipſe operam ſuam prudenter promiſerit, eam tunc adhibebit tum in foro conſcientiæ, tum in foro externo, quando omnibus expenſis, eandem pro propria re ſua ſine infidelitate ponet. Atque ad hanc doctrinam reduci tandem ea, quæ ſive de culpa juridica lata, levi, leviſſima, ſive de culpa Theologica mortali, vel veniali in contractibus Commodati, Locati, Depoſiti diximus *loc. cit.* & rectè de Lugo *d.* 8. *de Juſt. n.* 110. loquens de quibuſdam legibus condemnantibus Commodatarium, vel Conductorem de levi culpa, ſic habet; *Quis unquam à Conductore equi pretium equi petat, quando Conductor diligentiam circa eum adhibuit, quam diligens quiſque, & prudens circa proprios equos habere ſolet? non ſunt ergo uſu receptæ leges illæ in illo ſenſu.*

Hæc ille, quæ ad culpam in Societate commiſſam aptari facilè poſſunt.

16 Sed adhuc mordicat ſcrupulus. Quid enim, ſi quis non quidem graviter per delictum mortale, ſed leviter per veniale deficiat ab hac diligentia, per ignorantiam v. g. vel inadvertentiam venialiter culpabilem. Lege *L.* 8. *in Dec. tr.* 3. *c.* 5. §. 2. *n.* 3.

17 Reſpondeo (ſalva meliore ſententia, & ſemper præſcindendo à peculiari conventione) de qua omninò ſunt videnda ea, quæ ego alibi dixi, ubi ex nova promiſſione obligavi in duobus caſibus ad exquiſitiſſimam diligentiam; Reſpondeo inquam, hunc non eſſe reum reſtitutionis, nam qui adhibet diligentiam abſolutè, quantam adhiberet in re propria, non obligatur ad reſtitutionem, ut hactenus dictum eſt, ſed qui deficit leviter, non dicitur abſolutè deficere de dicta abſoluta diligentia, quia parum pro nihilo reputatur, ergo, &c.

18 Confirmatur, quia *ibid.* diximus, & confirmatur à de Lugo, *d.* 8. *de Juſt nu.* 56. non eſſe obligationem gravem reſtituendi materiam gravem ex delicto venialiter tantùm culpabili, at in caſu, de quo hic loquimur, reſtitutio facienda tota tandem reſunditur in delictum negligentiæ, ergo ſi hoc erit veniale, & non grave, non poterit parere obligationem gravem.

19 Sile Lector. Advertiſti prædictam doctrinam de Lugo, unde poſſe confirmari dixi, noſtram reſponſionem. Adverte nunc, qua ratione alio in loco ſentiat oppoſitum ejus, quod dixi *n.* 17. Ecce ejus verba *d.* 30. *num.* 31. *Prima Regula ſit, ſi culpa ſaltem levi Socii damna evenerunt, ipſi computari, nec alios debere concurrere, immò ſi quid ea de cauſa alii paterentur, ab eo reſarciendum eſſet, cujus cauſa damnum illud advenit.*

20 Hic denique non oportet aliquid monere de ignorantia vel de inadvertentia, quæ vinci non poſſunt, quando enim hæc adſunt, cùm nulla adſit culpa, pœnam reſtitutionis non conſurgere, alibi latè declaravimus.

CAPUT VIII.

Ut expenſæ ſint communes, vel certè compenſentur.

Quæ eſt Conditio Septima.

1 DUplicis generis eſſe poſſunt ejuſmodi expenſæ (quantum pertinet ad rem de qua agimus) aliæ enim ſunt expenſæ, quæ fiunt Societatis cauſa, quæ ſcilicet exhibentur pro negotiatione, quam ſocii ſuſceperunt, ut mox magis explicabitur; aliæ ſunt expenſæ, quas ſocius, qui ſuam promiſit operam fortè facit, ut evitet damna, quæ imminent negotiationi. His diſtinctis.

2 Dico Primò, has poſteriores, & quidem ordinarias, debere ut vult Mol *d.* 418. Leſſ. *l.* 2. *c.* 25. *dub.* 4. *n.* 36 fieri ab ipſo ſocio, qui operam promiſit, præſcindendo ab alio pacto, quia, qui promittit operam, debet adhibere ea, quæ adhiberet in rebus ſuis, at ad conſervanda ſua expenſas quiſque ordinarias, & moderatas facit.

3 Dixi ordinarias, quia ad extraordinarias non præſumitur quis ſe obligaſſe, præſcindimus enim, ut toties diximus, à pacto, vel conſuetudine, quæ poſſunt intervenire. Quare de his extraordinariis idem dictum erit, quod mox dicemus de expenſis prioris generis.

4 Quoad illas igitur primi generis expenſas, dico, eas niſi ex pacto inito, vel juſta conſuetudine illæ pertineant ad omnes ſocios (poteſt enim juſtum eſſe ejuſmodi pactum, & conſuetudo, quando hoc onus æquè compenſetur, vel quando ineatur ſocietas cum tribus illis contractibus, quos paulò ſuperiùs explicuimus) dico, inquam, eas expenſas prioris generis debere, teſte Mol. *loc. cit.* Leſſ. *l. c. n.* 35. eſſe communes ſociis, patet, quia immediatè, & proximè fiunt ob negotiationem communem ſociorum.

5 Hic inſurgit brevis quæſtiuncula. An ex his expenſis deducendę ſint eæ, quæ feciſſet pro ſe ille ſocius, qui operam promiſit, ſi ſocius non fuiſſet, ſeu, ſi ſocietatem dictam non iniviſſet; Petrus v. g. Societatem iniens cum Paulo expendit ob deſtinatam negotiationem quindecim aureos pro ſuo victu, ſi autem non vacaſſet ejuſmodi negotiationi, expendiſſet Domi ſuę quinque aureos, debetne Petrus deducere hos quinque aureos, & ſic ſolùm decem computare pro expenſis Societatis? Semper autem, ut nimis, ſæpè monui, loquimur, abſtrahendo à juſto pacto, vel conſuetudine legitima Regionum.

6 Reſpondeo: Ita putant probabiliter nonnulli. Ut Bald. *in l.* 1. *n.* 9. C. *Pro Socio* Angel. *V. Soc.* 1. *n.* 13. Petr. à Navarr *l.* 7 *c.* 2. *num.* 466. Navarr. *in ſumm. c.* 17. *num.* 183. Verùm probabilius, teſtibus Salic. apud Petr. Navarr. Molina, & Leſſio *loc cit* Bonacin. *de contract. diſ.* 3 *q.* 6. *p.* 4. *n.* 3. alios citante, non eſſe deducendas, judico, ſed omnes debere eſſe communes omnibus ſociis. Ratio eſt, tum quia Jura abſolutè concedunt proficiſcentem ad negotium Societatis poſſe ex communibus bonis Societatis alimenta accipere. Tum quia præſcindendo à pacto in contrarium, qui locat operam ſuam extra domum à Conductore, cui ſervit, eſt meritò alendus. Dico (extra domum ſuam) Nam rectè advertit *loc. cit.* Molina, quando expenſæ pro tuo victu fiunt in tuo domicilio, quia nimirum negotiatio non eſt talis, ut à tuo loco diſcedere oporteat, eas non eſſe communes, cujus dicti ratio alia eſſe non poteſt, niſi quia, qui locat operam ſuam non diſcedens

dens

Digitized by Google

dens à ſua domo, ſibi convenit alimenta præſtare. At à domo ſua diſcedens, non ita, &c.

7 Confirmatur ex Jure, *L. Cum duobus §. Quidam, L. Si Fratres, §. Si quis ff. pro Socio*, in quo habemus, quando quis proficiſcitur ad negotia Societatis, expenſas eſſe extrahendas ex communibus bonis Societatis. Nota, *quando quis proficiſcitur* (ait) quaſi dicat, non verò, quando non proficiſcitur, ſed domi ſuæ negociationem ſocius exercet.

8 His habitis, ad majorem explicationem, Inquiret quis, Quęnam ſunt illæ expenſæ, quæ fiunt cauſa Societatis?

Reſpondeo, eſſe illas, quæ ſunt neceſſariæ, vel utiles Societati, ut, ſi neceſſarium ſit jumenta cōducere, ad merces deferendas, domum, & ſervum habere, ad eaſdem conſervandas, gabellas ſolvere, ac ſimilia. Hujus etiam generis ſunt expenſæ, quas *capite ſeptimo*, diximus fieri propter damna, quæ eveniunt ex cauſa Societatis, non verò, quæ ex occaſione.

9 Illud ſemel quæſitum fuit: An eleemoſynæ moderatè factę intuitu Societatis, ut ea ſcilicet proſperum exitum habeat, ſint extrahendæ à communibus bonis Societatis? Et quidem rectè reſpondet Petrus à Navar. *l. 3. ad diſp. c. 2. n. 467.* Rodr. *p. 1. ſumm. c. 47. n. 5.* eſſe à communibus bonis extrahendas. Ratio eſt, quia ſocius poteſt ex communibus bonis facere eas expenſas, quæ prudenter putantur utiles Societati, ſicuti ergo putaretur utile, humano ſubſidio, ad negociationem ſuſceptam, uti, ita, immò multo magis, uti Divino.

10 Propter eamdem cauſam, ſi ſocius advehens per mare merces à magna tempeſtate impeteretur, moderatumque votum eleemoſynæ pro incolumitate mercium faceret, illud ex communibus bonis eſſe perſolvendum, mihi dubium eſſe non poteſt.

11 Illud iterùm fuit quæſitum. An ſi faciendæ ſint expenſæ neceſſariæ pro negociatione, & non poſſit haberi pecunia communis ex ſocietate, teneatur is, qui operam promiſit, illas expenſas facere ex ſuis propriis bonis, vel ſaltem petere mutuas ab aliis, ad illas faciendas.

Reſpondeo, obligari, non modò ex Charitate, ut ſolùm contendit Reb. *l. 1. ſ. q. 7. n. 7.* ſed ex Juſtitia. Ratio eſt, quia ſocius, ex vi contractus Societatis, obligatur illam diligentiam, & operam adhibere, quam adhiberet in re ſua, ut nuper latè diximus: at pro re ſua ita quis faceret, ergo, &c. non eſt tamen negandum, ipſum poſſe ut vult Mol. *d. 118. n. 5.* Leſſ. Fill. aliique cum Bonac. *d. 3. de contr. q. 6. p. 4. n. 5.* has pecunias repetere à Societate, cum utiliter geſſerit ejuſdem Societatis commune negotium.

CAPUT IX.

Ut non apponantur pacta injuſta.

Quæ eſt Conditio Octava.

1 CUm ea pacta ſint injuſta, quæ contra naturam hujus contractus ſunt, quæquè inæqualitatem inter ſocios afferunt, ideò non alio meliori modo ea dignoſcentur, quàm perpendendo, quę habentus de natura hujus contractus ſunt explicata; Nihilominus multum ad ejuſdem rei praxim faciet, aliqua hic peculiaria pacta diſcurrere, quæ jam ex ordine ſubſcribo.

2 Primum pactum. Antonius confert in Societate centum aureos: Petrus operam ſuam, ita tamen, ut Petrus certam quantitatem, vel certam lucri partem habeat, quanti ſcilicet æſtimatur ejus opera; ſive ex negociatione pariatur lucrum, ſive non, & ſive pereat pecunia Antonii, ſive non, eſtne hoc pactum juſtum?

Reſpondeo, eſſe juſtum, cum Mol. *d. 415. n. 2.* Angel. *V. Societas pr. n. 6.* ſed certò in ejuſmodi negociatione non intervenit contractus Societatis, ſed potiùs locati, & conducti. Nam in hoc caſu Antonius conducit operā Petri, & dat ipſi certam mercedem, ſive ex lucro negociationis, ſive aliunde; qui modus contrahendi juſtus omnino eſt, a quando juſta merces operæ præſtandæ correſpondet.

3 Quid, ſi ita pactum ineatur: *Si Societas benè ſuccedat in lucro, longè majorem dabo tibi mercedem, ſi male, longè minorem?*

Reſp. adhuc juſtè pactum iniri; non enim ſic in eo contractum Societatis, ſed pari modo contractum locati, & conducti: Ego autem in hunc modum paciſcor, ut ea ſpe diligentior ſit ſocius in negociationis munere exercendo: Adde, æquale eſſe periculum majoris, vel minoris mercedis, &c.

4 Secundum pactum. Idem Antonius celebrat contractum Societatis cum Petro, ea lege, ut ipſi Petro obveniant duæ partes lucri, & una ſolùm damni, & una lucri, eſtne id juſtum?

Reſp. Si hęc unius ſocii onera compenſentur pecunia, vel re ęquivalenti ab alio ſocio, juſtum erit pactum, ſi verò non compenſentur, nimis manifeſtè erit injuſtum; quando enim compenſantur, ſervabiturque æqualitas, ſecus non item.

5 Quid, ſi fiat pactum, ut ad unum ex ſociis, v. g. Antonium, nulla damni pars pertineat, & tamen pertineat aliqua lucri pars, totum verò damnum reiiciatur in alterum, v. g. in Petrum, ſed cum parte lucri ſi ex negociatione lucrum proveniat?

Reſpondeo, cum prędicta diſtinctione; eadem enim hic militat ratio. Sed jam video, te advertere, hunc, & præcedentem (quando juſtè compenſantur onera) non eſſe merum contractum Societatis, ſed inſuper addi unum, vel alterum contractum venditionis, vel ſimilis: venditur enim periculum damni, & locatur opera ſocii, &c. Ita Mol. *d. 415.*

6 Tertium pactum: Idem Antonius confert pecuniam cum pacto, ut ſolùm tertia pars dictæ pecunię pertineat ad ipſum Antonium, & eadem ſola tertia pars ſubſit periculo ad damnum ejuſdem Antonii: at verò reliquæ duæ partes pertineant ad Petrum ſocium conferentem operam, ipſiuſque Petri periculo amittantur, ſi amittuntur; & item tertia pars lucri ad Antonium, reliquæ vero duæ lucri partes pertineant ad Petrum, eſtne hæc juſta conventio?

Reſpondeo, cum memorata diſtinctione, ut ſcilicet, ſi compenſentur onera, juſta ſit conventio, aliter ſit prorſus injuſta. Ita Mol. *d. 417.* quicquid in contrarium dicat Sylveſter. *V. Societas p. 1. q. 5.* Sicut enim Antonius, qui confert pecuniam, poteſt, ut ſuperiùs vidimus, reiicere in ſocium totum periculum pecuniæ capitalis, tribuendo ipſi ſocio proportionatam mercedem tanti oneris, cur non poterit duarum partium periculum in ſocium reiicere, data pariter proportionata mercede?

7 Quartum pactum: Idem Antonius dat Petro, Paulo, Joanni Piſcatoribus quindecim aureos, ſingulis nempè aureos quinque, ut ſcilicet habeant expenſas ad piſcandum (idem dic de aliis exercitiis, puta excolendis agris, paſcendis animalibus, nutriendis bombicibus ad ſericum extrahendum, & ſimilibus) dat, inquam, hoc pacto, ut ſinguli poſt piſcationem, & piſces venditos dent ipſi Antonio dimidiam lucri partem, quod acquirunt, & inſuper aureos omnes ab eodem Antonio ante piſcationem receptos ipſi eidem reddant: totum autem periculum, quo poſſent deperdi aurei illi, ſubeant ipſi Piſcatores pro ſua rata? Eſtne juſtum hoc pactum?

Reſpondeo. Eſſe injuſtum docent Rodr. *in ſumm. p. 1. cap. 46. num. 3.* Navar. *in ſumma c. 17. n. 282.* aliique, nam nimis dura onera (inquiunt) Piſcatoribus imponuntur. Et certè injuſtitia eſt (ajunt) velle communicare in lucro, & non in jactura, & velle, ut ipſi Antonio reddatur capitale, etiamſi ſine culpa ſociorum illud pereat. Addit Navarrus, ſi Piſcatores ex dictis pecuniis aliquid expenderint pro ſua domo, debere ipſos reſtituere Antonio, quia Antonius ſolùm contulit pecuniam ad negociationem, & conſequenter ad expenſas negociationis, non verò ad expenſas extra negociationem domi factas.

8 Hæc illi ſupponentes, hunc eſſe contractum Societatis, ſed quia verè is non eſt, eſt enim conductionis, & locationis operarum Piſcatorum, ut ex *dict. 1 c. 1. n. 6* & ex dictis *n. 2. hujus capitis* conſtat, nullo modo erit ejuſmodi contractus condemnandus, ſi juſta, omnibus expenſis, merces Piſcatoribus ſolvatur, ſive in pecunia, ſive in lucro ſperato, ut dictum eſt.

9 Illud, quod modò addit. Navarrus, approbo quidem, ſed eo modo, quo ego retuli; nam dicti Piſcatores, ſive expendant domi, vel extra, ſive non expendant, jam totum capitale debebunt reddere, ut ex pacto conventum fuit; At, ſi Navarrus aliud velit, ut certè velle alicui videri poteſt, ideſt, debere à ſocio operam conferente (quando eſt initus contractus Societatis) deduci expenſas, quas domi is feciſſet, non approbo, niſi eo modo, quo vidimus ſupra *c. 8. n. 4.*

10 Quintum pactum. Idem Antonius ſocium aſciſcit Petrum, auditque, ne alia negotia ſuſcipiat, juſtè ne ſic paciſcitur?

Reſpondeo, juſtè, quia ſic Antonius vult, Petrum expeditum eſſe pro ſuis negotiis, immò, ſi natura, & qualitas ſuſcepti negotii requirit totum hominem, debebit Petrus, etiam ſi non adſit pactum, totum ſe illi negotio addicere, quando enim ipſe promiſit ſuam operam totam, quæ erat neceſſaria illi negotio, promiſit.

11 Quòd ſi non requiratur tota, ſi additur ab Antonio tale onus Petro, debet certè Antonius aliquo modo compenſare; ſecus liber Petrus erit, & ſic alia negotia, ut ei libet, poteſt aſſumere, quia nihil hęc obſtabunt Societati cū Antonio ſuſceptę, ut ſupponitur. Sic Medicus operam ſuam tibi promittit, non tamen propterea alios infirmos curandos cum culpa ſuſcipit, quando omnibus conſulere ſatis poteſt. Quod dicimus de Socio, dic obiter de famulo; is enim, quando abeſt præjudicium famulatus Domini poteſt, ut innuit Bonac. *d. 3. de contr. q. 6. p. 1. n. 5.* alii negotia ſuſcipere, & lucrari, cùm tamen non poſſit, quando præjudicium illud adeſt.

CAPUT X.

De Diſſolutione Societatis.

1 SOcietas vel inſtituta fuit ad tempus determinatum, ut ſi pro duobus, tribus, decem annis, immò, & pro tota vita, vel ad tempus indeterminatum, ideſt ſine temporis mentione: De utroque ſimul ſic breviter habe.

2 Diſſolvitur Societas Primò, mutuo conſenſu, ſeu renunciatione. Secundò, finito tempore deſignato. Tertiò, finito negotio. Quartò, morte civili. Quintò, morte naturali: quæ omnia, nitidiore ſtylo, ſed ſubobſcuris verbis, ſic Textus *L. verum §. ult ff pro Socio*, complectitur, *Societas ſolvitur ex Perſonis, ex Rebus, ex Voluntate, ex Actione*.

Mutuo Conſenſu.

3 Rectè: nam *Res, per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur;*

Quod ſi unus ex Sociis incidit in amentiam, non diſſolvitur Societas, nec ejus Curator renunciare poteſt, niſi in caſibus, in quibus ſocius ille, ſi fuiſſet ſanus, potuiſſet. Quare in hoc caſu continuare omnino ſocii debent Societatem, & lucrum dividere cum Curatore amentis Vide *L. ult. C. pro Socio*.

4 Quid ſi quis e ſociis renunciet, aliis invitis?

Reſp. Tunc damnum, quod fortè ex tali renunciatione ſubſequetur, ad ipſum ſolum ſpectabit: ſi verò nihilominus ſequetur lucrum, illud erit commune aliis, nam ipſe, quantum eſt ea parte ſua, jam ceſſit Juri Societatis, ſubivitque prædictam obligationem reſtituendi, id quod ſociorum intereſt, ſi non fuiſſet renunciatum ante tempus.

5 Sunt tamen quatuor caſus, in quibus licitè, aliis invitis, ſocius renunciat. Primò, ſi ei pacta non ſerventur, nam, *Frangenti fidem, meritò fides frangitur*. Secundò, ſi ſocii ſint ei injurioſi, vel damnoſi, ita ut prudentis arbitrio non ſint tolerandi. Tertiò, ſi ceſſet ſpes lucrum percipiendi ex negociatione ſuſcepta. Quartò, ſi ſocius debeat Reipublicæ cauſa abeſſe, nec commodè vel aliis, vel ſociis, ſuas committere partes poſſit.

Finito tempore Deſignato.

6 Meritò. Quia ad tempus ulterius non ſe extendebat conventio, & obligatio, ut dividitur in Jure, *L. actiones §. Item ſi alicujus ff. pro Socio*. Semper intellige, niſi tacito, vel expreſſo conſenſu ſociorum innovetur, ſeu continuetur Societas, quia tunc novus cenſetur advenire Contractus.

Finito Negotio.

7 Et id etiam meritò; ad illud enim dumtaxat ſe extendebat, ut ſupponimus, Societas; Finiri etiam negotiũ cenſetur, ſi totũ capitale, immò ſi magna ejus pars caſu pereat, vel ita mutetur, ut aptũ non ſit ad negotium, quale eſſet frumentum, ſi eo modo vitiaretur, ut amplius humano uſui non eſſet idoneum. Finiri etiam negotium cenſetur, *L. Verum ff. pro Socio, §. Solvitur Inſtit. de Societ.* ſi in agro à ſociis excolendo, ædificetur auctoritate publica Eccleſia. Idem dic, ſi ſocius non poteſt contribuere promiſſam pecuniam, vel promiſſam operam, ut, ſi incidiſſet in paupertatem, vel in ægritudinem, vel in carcerem fuiſſet conjectus, vel ejus bona fuiſſent publicata, vel quid ſimile.

Morte Civili.

8 Si quis ex ſociis civiliter moriatur, cœteri Societatem Jure diſſolvent. Lege Mol. *d. 414. n. 9. juncta diſp. 9.* Cenſetur autem Mors Civilis pro hac re triplex.

Primò Ceſſio Bonorum.

9 Secundò, Maxima, aut media capitis diminutio, *§. etc. ſolvitur. Inſtit. de Socio* id eſt vel deportatio. *L. Verum §. ult. ff. pro Socio*, in inſulã cum amiſſione libertatis, vel ſolùm deportatio in Inſulam. Bonac. *d. 3 de contr. q. 6. punct. ult. n. 4.* aſſerit, finiri Societatem capitis diminutione, quam dicit eſſe exilium, unde pro eodem accipit exilium abſolutè acceptum, & deportationem in Inſulam, id quod aliis, qui Textus Civiles §. 1. *&* 2. *Inſt. De capitis diminutione*, legent, judicandũ relinquo.

10 Tertiò denique cenſetur capitis diminutio ſolemnis. *L. Verum §. ult. ff pro Socio*, profeſſio in Religione, de qua lege Molinam, *d. 9.* Bonac. *d. 13. de contr. q. 6. p. ult. n. 4.* alioſque ab ipſis citatis.

Morte naturali.

11 Morte item Naturali unius ex ſociis (etiam ſi multi conſocii remaneant) finitur Societas, quia conjunctim, non ſeparatim fuit conventio (niſi tamen contrarium pacto firmatum fuerit) ita communiter Doctores, & Jura, quæ affert de Lugo *d. 30 de Juſt. n. 7.* Unde ſequitur, Societatem non tranſire ad hæredem defuncti.

12 Quid, ſi affuerit pactum, ut ad hæredes tranſiret?

Reſp. quoad Socios ſuperſtites remanſuram Societatem, at nõ *ibid.* remanſuram, quoad hæredem defuncti. Sed quid, ſi pactum, ut tranſiret ad hæredes Juramento firmatum ſit?

Reſpondeo. Qui docent Juramentum confirmare contractus, affirmant, ejuſmodi pactum juratũ obligare hæredem ad proſequendam ſocietatem, quia heres tenetur ſervare contractus defuncti. Ita Mol. *d. 414. n* 6. & Leſſ. *l. 2. c. 25. n. 6.* At nos qui docuimus *l. 3 in Decal. c. 3. §.* 6. à Juramento non confirmari contractus, debemus excludere hanc obligationem, ab hærede defuncti, ut excludit Valaſcus apud eundem Mol. *l. c.* quia Juramentum partis non validat actum à Jure interdictum, & prohibitum.

C A P U T XI.

De Societate in animalibus.

1 SI Primò, tradas alicui tot oves v. g. ut ſtatuto tempore det tibi earum pretiũ: Si Secundò eidem eaſdem tradas, ut ipſe fructũ ab iis accipiat, ſoluto tibi pretio: Si Tertiò, ut cuſtodiat eas, data illi parte fructuum, qua dictam cuſtodiam compenſes, non celebras, teſte Mol. *d. 412. n. 2. & 3.* contractum ſocietatis; nam Primus eſt cõtractus venditi; Secundus eſt locati; Tertius eſt famulatus. Verùm, erit contractus Societatis, ſi tu oves v. g. alter verò operam, ſeu induſtriam conferat, vel ſi uterque, contribuatis æqualem partem induſtriæ, & parem numerum ovium, vel inæqualem, &c. & fructus inde percepti (id eſt lana, lac fœtus) ſint dividendi ſive Arithmeticè, id eſt æqualiter, ſive Geometricè; id eſt ad proportionem ejus, quod à ſingulis collatum eſt, hic inquã, eſt contractus Societatis, & de eo multa dicta ſunt in præcedentibus capitibus, in quibus tractatum eſt de Societate *in* univerſum; pro majori tamen ejus explicatione.

2 Inquires Primò: An hic modus Societatis Animalium ſit licitus? *Ego conſigno tibi mille oves, ita ut ſi aliqua pereat, compleas numerum ex fœtibus, eaque idem apponas operam correſpondentem æſtimabilitati uſus conſignatarum ovium, atque in fine ſingulorum annorum fructus prædictarum ovium, (id eſt lac, lana, & pars remanens fœtuum) dividantur inter me, & inter te?*

Reſpondeo. Ut proponitur, non eſt hic contractus licitus, quia clarè non ſervatur æqualitas. Nam propterea prudentes, & pii negotiatores, ut effugiant injuſtitiam, & Animalia non ſtent cum periculo in manu alterius v. g. Paſtoris, ſemper ſolent addere alium contractũ Aſſecurationis, ſolvendo ex ipſa parte fructuum percipiendorum aliquid proportionatum ipſi Paſtori aſſecuranti in hunc ferè modum: *Conſigno tibi mille oves, ut apponas induſtriam, & aſſecures mihi, te traditurum eundem numerum ovium æqualis bonitatis, nam ex fructibus percipiendis tibi compenſo tantum onus, quod ſuſcipis.* Addi etiam ſolet alius contractus, quo mihi aſſecuret Paſtor aliquid lucrum, ſive ſex, ſive decem, ſive plus, minuſve pro centenario ad prudentis viri arbitrium, modo ſuperius *c. 5. §. 3.* ſatis explicato de Societate cum tribus contractibus.

3 Inquires Secundò, Cùm in hoc contractu ſoleant initio Societatis æſtimari Animalia, ne deinde controverſia ſit in iis reddendis; Inquires, inquam, cur hic non dicendus ſit potius contractus Venditionis, quàm Societatis?

Reſpondeo. Quia etſi, æſtimatio aliquando faciat venditionem, aliquando tamen non facit, ut patet in dote, quę poteſt ab uxore viro tradi, interdum per æſtimationem facientem venditionem, interdũ verò per æſtimationem non facientem venditionem. Facit venditionem æſtimatio, quando res dotalis ęſtimatur, ut Marito tradatur, tanquam vendita eo pretio. Non facit venditionem, quando res æſtimatur ſolùm, ut ſciatur valor rei dotalis, ita ut ſi pereat, & fiat deterior culpa viri, conſtet, ad quid teneatur vir in caſu reſtitutionis. Quoniam igitur in caſu noſtro æſtimantur Animalia ſolùm, ut ſciatur quid, & quantum in fine anni ſit reſtituendum, ideò non eſt contractus Venditionis, nam ſi æſtimatio earumdem Animalium fieret, ut illa tanquam vendita eo pretio traderentur Paſtori, eſſet quidem contractus Venditionis, at conſequenter non pertineret ad hunc locum, ſed ad tractatum de Venditione, & Emptione.

4 Inquires Tertiò. An Socius, præſcindendo à contractu Aſſecurationis, ſed in vim ſolius contractus Societatis, obligetur in fine anni, puta temporis deſignati pro Societate, reſtituere prędicta Animalia æſtimata per æſtimationem non facientem Venditionem; reſtituere, inquam, obligetur juxta valorem æſtimationis, factæ initio anni, an juxta valorem æſtimationis, quæ fit in fine anni? Mille oves v. g. valent initio anni centum aureis, at in fine anni ob magnam illarum penuriam valebunt ducentis aureis, vel propter abundantiam valebunt minoris, v. g. aureis quinquaginta, ſocius recipiens, debebitne reddere oves valentes centum aureis, an verò ducentis, vel quinquaginta?

Reſpondeo. Cum in mero contractu Societatis (nam nunc præſcindis ab alio pacto) ſupra docuerimus Animalia remanere in dominio apponentis: ſi in fine anni creſcit, vel decreſcit eorum valor, ipſi apponenti creſcit, atque decreſcit, onde juxta ęſtimationem, quę fit in fine anni debebit reſtituere is, qui ea recepit, & ſolùm illa prior æſtimatio inſerviet, ut, ſi culpa recipientis, Animalia perierunt, vel deteriora evaſerint, compenſetur illud, quod erit juſtè compenſandum.

5 Inſtas. In contractu Societatis, ſi pecuniæ valor creſcat, non creſcit pro apponente illam, ſed pro omnibus ſociis, ergo pari modo idem dicendum erit, ſi creſcat valor Animalium. Conferat v. gr. Petrus centum ex auro, valentia centum, & decem argenteos, ſi finita Societate, contingat aureos illos pluris valere v. g. centum & viginti, Petrus non habebit pro ſuo capitali collato, niſi tot aureos, quot aſcendunt ad centũ, & decem argenteos, nam alii decem erunt dividendi, utpotè lucrum commune ſociis, Ita igitur in Animalibus.

Reſp. pro doctrina ejus, quod aſſumitur, & pro reſponſione ad paritatem, quæ inducitur, ſunt hic benè tria diſtinguenda, quæ tribus dictis ego, claritatis gratia, proferam.

6 Dico Primò. Si creſcat valor pecuniæ collatæ ab uno ex ſociis antequam ea ad merces comparandas expendatur, vel antequam admiſceatur, ita cum cæteris pecuniis Societatis, ut diſcerni nequeat, ille eſt Dominus hujus valoris, qui eam cõtulit, quia ipſe habet illius dominium, & conſequenter & ipſi creſcit, & decreſcit, & juxta hunc valorem in fine Societatis eidem erit pecunia reſtituenda.

7 Dico Secundò. Si creſcat idem valor, poſtquam comparatæ ſunt merces, vel poſtquam pecunia mixta ita eſt cum cæteris pecuniis

nis ſociorum,ut diſcerni nequeat,incrementi hujus ſunt domini omnes ſocii, quia ipſi ſimul habent dominium illarum mercium, & pecuniarum; quare ex æquo eſt dividenda, eſto, priùs propter pactum Societatis initio initum,debeat extrahi, & reddi apponenti tanta pecunia,quanta appoſuit,ſecundùm illum valorem,de quo *n. præced.* dictum eſt.

8 Dico Tertiò,hinc fieri,ut magna ſit diſparitas inter Animalia,& pecuniam, quando hęc, vel illa conferuntur, Animalium enim ſemper dominus eſt is,qui ea apponit,at pecuniæ non ita: nam ut dictum eſt, poſtquam merces comparatæ ſunt, & pecuniæ ſunt cum cæteris admixtæ,pertinent ad totam Societatem; non eſt igitur mirum,ſi incrementum harum, ut vult Bonac. *d.3. de contr. q.6 p.3.n.3.& p.5. nu.*8. pertineat ad lucrum ſociorum omnium modo, quo dictum eſt, non verò incrementum Animalium.

C A P U T XII.

De Partitione, quam debent exhibere Fratres mortuo Patre, quæ aſſimilatur diviſioni, quæ fit ratione Societatis.

1 JUre novo, *L.1. Ut liberis, C. de collationibus Auth. ex teſtam. C. eodem titulo Auth. d. Triente, & ſemiſſe §. Illud quoque Coll.*3. ſtatuitur,ut filii ſuo Patri ſuccedere volentes,adducant ad partitionem communem,quæ acceperunt à Patre vivente,quod certe ſimilitudinem aliquam præ ſe fert contractus Societatis, nam ideò hic ſequentem regulam breviter habe.

2 Omnes deſcendentes legitimi, quibus debetur legitima (nam propterea includuntur etiam legitimati,immò etiam adoptati, non autem illegitimi, quia his legitima non debetur) ſive Maſculi, ſive Fœminæ,ſive ſint in Patris poteſtate, ſive jam emancipati, volentes ſuccedere Patri,vel Matri(quoad volentes ſuccedere Avo,vel Aviæ vide apud mox *n.4.* citandos)Filii inquam,volentes ſuccedere parentibus decedentibus teſtibus teſtatis,vel non teſtatis,tenentur conferre ea,quæ habuerunt ex bonis dicti Patris,vel Matris viventiſi,ut ſcilicet ex ii in communi adductis, tanquam ex uno cumulo, fiat juſta partitio inter ipſos Fratres,Sororeſque. At verò aſcendentes, ut eſt Pater, Mater, Avus, Avia, quando ſuccedunt Filiis, vel Nepotibus defunctis,non tenentur conferre ex ea, quæ habuerunt à Filiis, vel Nepotibus vivētibus. Ratio Regulę tunc intelligetur,cū cognoſcetur radix, cur facienda ſit inter prædictos fratres dicta collatio. Ea autem eſt, quia omnibus Filiis debetur poſt Parentum mortem æqua legitima. Quando Parens ante ſuam mortem aliquid alicui ex Filiis tradit, præſumitur, (niſi aliud exprimatur, vel tacitè ex conjecturis colligatur) dare illud in computum legitimæ, quàm poſt mortem ſuam illis debet. Ne ergo frater plus habeat de legitima, quàm alii, hinc eſt, ut illud debeat in commune adduci, & æquè dividi. Quoniam igitur, quando Filii dant aliquid Patri,vel Matri,vel ſuis aſcendentibus,non præſumuntur dare in compenſationem legitimæ, cùm aſcendens cenſeatur moriturus, antequam moriatur deſcendens,ſed dare præſumatur per meram donationem, ideò illa non ſunt à Patre conferenda,quia,quæ ſimpliciter donantur,& liberaliter,in commune non conferuntur, nam propterea,nec ipſe Filius ea, quæ accipit à Patre liberaliter, & non in compenſationem legitimæ obligatur ad conferendum, eo modo, quo à nobis *in l.5. Dec. c.4.§.2.à n.*3. pluribus explicatum eſt.

3 Nepotes quando, vel mediatè, vel immediatè ſuccedunt Avis, qui,& quatenus debeant conferre,habes apud Mol. *d.*237. Ant.Gom. *in L. Tauri* 39.*n.*37. Tuſc *T.1. à concluſ.*416. Vaſq. *in opuſc. de teſt. c.7. §.2. d.*14. Bonac. *d.3. de contr. q.6. p.7. §. un. n 2. V. Sed modo*, alioſque.

4 Qua ratione autem dignoſci queat,parentes dediſſe aliquid liberaliter, vel in compenſationem legitimę, adeòque conferendum, duæ ſunt regulæ, quas attuli *in lib. Dec. loc. cit.* illas,& ab illis deductas illationes inde pete.

TRACTATUS IX.

DE

PROMISSIONE.

CAPUT RRIMUM.

Quid ſit Promiſſio.

1 DE ea loquimur, quando eſt liberalis, gratuita; ſi enim eſt onerosa, ideſt ſub aliquo onere præſtando à Promiſſario, jam propriè pertinebit ad contractus, ſive nominatos, ſive innominatos, Emptionem, Venditionem, Locationem, &c. de quibus ſuo dictum eſt loco.

2 De eadem item loquimur, ut eſt promiſſio,non verò,ut merum propoſitum,quod pollicitationem etiam nonnulli appellant. Propoſitum enim,ſive conſiſtat in actu ſolius intellectus, ſive ſolius voluntatis,ſive utriuſque,ſive etiam in vocibus externis, quibus voluntas interna ſignificatur, de quibus Doctores paſſim, ut Turr. *diſp.*61. *de Juſt. dub* 10. Suar. *T.2. de Relig. l.1. de Voto c.2.3 & 53. Et in opuſc. 4. de libert. Divin. d.2. ſect.2. a n.*18. Vaſq. *T.4. in 3. q.6. de Mat. c.2.* de Lugo *d.23. de Juſt. n.2* Propoſitum, inquam, dicit intentionem aliquid faciendi, ſeu dandi; at promiſſio ſuperaddit aliquid aliud, per quod is, cui res promittit, (quem vocare ſolemus Promiſſarium) meritò habet fundamentum expectandi rem illam promiſſam ſibi in ipſius utilitatem, ſeu obſequium à Promittente.

Quid autem ſit hoc ſuperadditum,varii variè explicant,quod,quia ad ſpeculationem pertinet, videatur apud citatos.

3 Sic autem deſcribitur Promiſſio liberalis, ſeu gratuita, de qua præſens eſt diſputatio: *Eſt affirmatio, & enunciatio (utique deliberata, & ſpontanea) alicujus rei poſſibilis, & licitæ in futurum facienda ab aliquo inſinuata, & abſolutè data alteri, & acceptata ab eo, in cujus utilitatem, ſeu obſequium facienda res eſt.*

4 Hæc Deſcriptio affertur à Vaſq. *loc. cit.* ſed addita à nobis una voce. Ipſe enim dicit(alteri inſinuata) nos verò addimus (& alteri data)cujus additionis ratio eſt,quia poſſet inſinuari, ſeu oſtendi propoſitum alicui, nec tamen inde ullam promiſſionis obligationem naſci. Ut, ſi tibi oſtendam,me velle cras tuum comitem fore in via, & nil addam prætereà, quo id me facturum promittam, tunc enim ſolùm oſtendo,me eſſe in ea voluntate, non propterea ſignifico, promiſſionem ullam tibi à me dari, ex cujus vi meum comitatum cras expectes,ſed,ſi expectes,expectabis ex vi meæ conſtantiæ, qua non ſoleo mea propoſita mutare,non verò ex vi promiſſionis. Et ſanè ſic videtur ſe geſſiſſe Sanctus Petrus, ut notat de Lugo, *l.c. à num.*7. quando enunciavit: *Etiamſi oporteat me mori tecum, non te negabo.* Nec enim ſic aliquid Chriſto Domino promiſit, ſeu vovit, ſed ſolùm oſtendit præſentem voluntatem ſuam. Sic etiam, qui Deo dicit,ſe nolle ampliùs peccare,non promittit,ſed ſolùm ſuam pręſentem voluntatem oſtendit. Dicimus igitur promiſſionem eſſe enunciationem, & oſtenſionem,voluntatis alteri,& inſinuatam, & datam, nam ſic non ſolùm explicatur oſtenſio voluntatis, ſed etiam explicatur fides, quę datur Promiſſario.

5 Ut autem tota de promiſſione tractatio ordinatim abſolvatur, notentur ſingula prędictę deſcriptionis verba, & in modum ſequentem explicentur.

Adverte autem, quia liberalis Donatio in futurum ante rei traditionem nihil aliud verè eſt, niſi promiſſio donandi. Ideò non pauca ex dicendis hìc competent etiam ejuſmodi Donationi in futurum: nam cœterùm de liberali Donatione de pręſenti ſuus mox erit agendi locus in particulari *tractatione de Donatione.*

C A P U T II.

De illis Verbis.

Eſt Affirmatio, & Enunciatio.

1 PRomiſſio non dicit ſolam affirmationem, hoc eſt actum, quo homo affirmet ſe aliquid facturum, hoc eſt merum propoſitum ore declaratum, ut jam modò dictum eſt, ſed addere debet enunciationem factam alteri, qua ſcilicet idem propoſitum Promiſſario intimetur; propriè enim enunciare eſt alteri rem aliquam nunciare. Actus igitur internus, etiam quo quis vult promittere, non erit promiſſio, qui, ut ſic, potiùs eſt inchoatio quædam promiſſionis, quàm Promiſſio. Unde ejuſmodi tuum internum propoſitum non obligabit te ad rem ſic initiativè promiſſam adimplendam, non obligabit, inquam, ut promiſſio, quia verè promiſſio eſt, & ita docet Sanc. *l.1. Matr. d.3.* & ex aliis principiis de Lugo, *diſ.23. de Juſt. ſect.2.* quibus adde Baunium, *T.3. Theol Moral. l.2. tract.4. q.4.* quicquid in oppoſitum inclinet Mol. *d.*266. Diana *p.6. Tract.6. Reſolut.*107. aliique, qui propendent ad dicendum, validam eſſe ejuſmodi promiſſionem ex Jure naturæ, quamvis poſſit ex Jure poſitivo revocari à promittente, quandocumque is voluerit.

2 Dixi (ut promiſſio) nam an tunc adſit aliqua obligatio, ne Homo videatur levis corde, & inconſtans deſerendo propoſitum prudenter conceptum *l.3. in Dec. c.*11. *n.2.* explicuimus.

Promiſſio externa ſine animo promittendi.

3 Quod, ſi contrà, ſit externa enunciatio, ſeu promiſſio ſolùm externè prolata, alterique ſub fide ſolùm oretenus intimata, ſed ſine animo, & voluntate promittendi, eritne vera promiſſio, & quidem obligans, ut promiſſio?

4 Reſpondeo, me *lib.3. in Decalog. capitul.*12. *§.1. nu.*3. docuiſſe, non eſſe veram promiſſionem, & conſequenter non afferre obligationem veræ promiſſionis. Ratio principalior fuit, quia non eſt

Digitized by Google

verus contractus ſine animo contrahendi, ergo neque vera promiſſio ſine animo permittendi. Solùm monui, quamvis tunc non afferatot obligatio aliqua ex vi veræ promiſſionis, tamen ſæpè afferri ob damnum, quod fortè ſequitur promiſſario ob deceptionem, &c.

5 Sed quid? Ejuſmodi ſola exterior promiſſio paritne obligationem aliquam exequendi rem promiſſam, ſi non ex vi veræ promiſſionis, & propriæ, tamen ea vi promiſſionis impropriæ?

Reſp. Certum eſt, quando dicis externè: *Hoc v. g. faciam cras*, te debere ſentire, ſicut pronuncias, ſecus committes mendacium contra virtutem Veracitatis. Verùm id non pertinet ad promiſſionem (hęc enim reſpicit rem in futurum faciendam,) ſed ad conformitatem orationis cum mente, quę tota poteſt adeſſe præſenti, etiam ſi deinde rem ita enunciatam non exequaris. Dum enim affirmas, ego cras hoc præſtabo, ut verum affirmes, ſatis eſt, ſi ejuſmodi dictum ſit conforme tuæ menti intendenti id exequi cras, quamvis cras deindè, mutato animo, non exequaris, neque enim ad virtutem Veracitatis pertinet, ut animum non mutes; hoc enim pertinet ad conſtantiam, ſed ſolùm, ut ita loquaris, ſicuti in mente habes.

6 Difficultas igitur poteſt eſſe, ſi conſideremus eandem prædictam virtutem Fidelitatis, quæ certè reſpicit futurum, & ad quam pertinet obſervare veram promiſſionem; inquirere enim poſſumus: An, ſicuti certò ad Fidelitatem pertinet, obſervare veram promiſſionem vero animo factam, ſic etiam ad Fidelitatem pertineat, obſervare hanc fictam, ſolumque externam promiſſionem? Si v. g. promittam ſine ullo animo promittendi equum tibi cras donaturum, obligabitne me Fidelitas ad promiſſionem hanc fictam adimplendam?

7 Reſponden. ex *dictis num.* 4. videtur negandum, quia, ubi nulla promiſſio eſt, ut hic, nulla erit obligatio: Verùm nos ibi ſignatè diximus, nullam adeſſe obligationem ex vi veræ promiſſionis; ſed nunc difficultas eſt, an nihilominus adſit obligatio ex vi externæ, quamvis non veræ promiſſionis, obligationem, inquam, quam inducat eadem virtus Fidelitatis.

8 Dico, Fidelitatis virtutem obligare (ſub Mortali ne, an Veniali dicam infra *c. 7. §. 3.*) ſic fictè promittentem ad dictam Promiſſionem obſervandum. Ita de Lugo *d. 23. de Juſt. n.* 15. citans Pont. & Turrian. cum aliis. Ratio eſt, quia hanc promiſſionem ſolùm externam reſpicere, & regere debet Fidelitas. Ad fidelitatem enim ſpectat, non ſolùm ordinare hominem in veris, perfectiſque promiſſionibus, quæ conſtantur ex externo, & interno actu, verùm etiam, quæ ſolùm continent externum.

Quemadmodum enim Veracitas inclinat ad confirmanda externa verba cum animo interno, ſic fidelitas, quæ eſt valdè affinis Veracitati, tęndit ad confirmandas promiſſiones, etiam ſolùm externas, cum executione in futurum ponenda, ſiquidem ad fidelitatem pertinet, vetare, ne decipiatur proximus in recipiendis promiſſionibus, at hic deciperetur etiam, quando promiſſio eſt ſolùm facta exterius. Ne decipiatur, inquam, non ex vero Jure, quod ſit in ipſo Promiſſario (tunc enim eſſet obligatio ex vera promiſſione) ſed ea obligatione, ſed debito, quod habet promittens, ne in ſuis dictis abroget ſibi fidem, illam non ſervando, & ne ſic impediat commercia humana, decipiendo proximum, quod totum videtur à virtute fidelitatis eſſe regendum.

9 Obiicies: ergo eodem modo, ſi quis ſe obligaret ſolùm verbis externis ad faciendum aliquid, vel ſolùm verbis externis, voveret aliquid Deo, obligaretur ex vi Juſtitiæ, vel ex Religione illa obſervare: quod tamen, *l. 3. in Decal.* 12. *§. 5. n. 3. agendo de Voto*, negavimus, quia ſine vero animo ſe obligandi, ſeu vovendi, nulla eſt obligatio, nullum Votum.

Reſpondeo, negando hanc conſequentiam, nam, ad obligationem Juſtitiæ fundandam, requiritur, ut transferatur Jus Juſtitię in alium, quod Jus, cùm ſit poteſtas, quam quis habet diſponendi, ut liber, de rebus ſuis, non poteſt transferri ſine ipſius voluntate. Si igitur ſine animo obligandi dicas, ſolùm verbis te obligare, non habes animum transferendi Jus in alium, ergo non transfert Jus, & conſequenter non ſurgit obligatio Juſtitiæ. Rurſus ad Votum firmandum requiritur, ut Deus acceptet, ſeu acceptare exiſtimetur, quod per Votum promittitur; at, quando tu Voto ſolo externo ſine animo vovendi promittis, Deus videt tuum hunc actum non promittendi, Ergo non poteſt acceptare promiſſionem, quam nullam eſſe videt, nec poteſt ejus impletionem rationabiliter à te expectare. Quare Votum iſtud tuum nullam afferet obligationem Voti. At in caſu tuæ promiſſionis, quamvis ſolùm externè homini factæ, Homo, qui cor tuum non videt, meritò, & rationabiliter à te fidem datam expectat, immò expoſcit: ergo meritò virtus fidelitatis in hoc dirigere debet, ut ſcilicet promiſſum, etiam tunc, ſerves. Hæc breviter pro curioſis dicta ſufficiant: nam cœterùm *loc. cit.* latiùs proſequitur de Lugo.

CAPUT III.

De illis verbis.

Ubique libera.

1 ID commune eſſe omnibus contractibus, quia omnes voluntarii eſſe debent, monitione potius indiget, quàm probatione. Nam propterea contractus furioſi, amentis, ebrii, dum tamen in amentiæ affectione ſunt, invalidus eſt. Quod ſi Fabianus Papa *C. ne furioſum* 33. *q.* 7. dicit neque furioſum, neque furioſam contrahere Matrimonium poſſe; ſed ſi contractum fuit, non eſſe ſeparandos, intelligitur, ſi contractus fuit, dum non erant in affectione furoris, nam eo deinde ſuperveniente, non propterea deſinunt veri eſſe conjuges.

2 His jam certis ſuppoſitis, ſolùm hic quærimus, an ſemiplena deliberatio ſufficiat ad inducendam obligationem promiſſionis, ſive ſub Mortali, ſive ſub Veniali.

3 Dico, nequaquam ſufficere, ſive res promiſſa ſit gravis, ſive levis, ſed ſemper eſſe neceſſariam deliberationem plenam, quæ eſt illa, quæ requiritur ad mortaliter peccandum. Ratio eſt, quia Homo ad certam obligationem ſibi inducendam, ſive ſub Mortali, ſive ſub Veniali, debet, ut Homo illam ſibi inducere, At operans per ſemiplenam deliberationem non ut Homo, ſed ut ſemihomo, ut ita loquar, operatur, ergo, &c.

Confirmatur Primò, quia, ſicuti per promiſſionem abſolutè ſe quis ſub fidelitate obligat ad hanc rem v. g. donandam, ita abſoluta debet eſſe deliberatio, qua rem illam à ſe abdicat.

Confirmatur Secundò, quia, ſicuti ex communi ſententia Legiſlator non poteſt imponere alteri legem quomodocumque obligantem, niſi perfectè deliberans. Ita nec ipſe Homo ſibi ipſi. Hanc ſententiam, ut communem ſequitur Mol. *d.* 267. Vaſq. *d. 5. de Matrim. c. 3. n. 3.* Sanc. *l. 1. Matr. d. 8. n. 5.* De Lugo *d. 23. de Juſt. d n.* 17. aliique, quos adi, ut aliquas objectiones ſolutas *ibid.* legas.

4 Illud autem hic notant Doctores iidem, in homine ſanæ mentis, quando aliquid promittit ex calore ſive iracundiæ, ſive affectionis, ſive ſimilis paſſionis raro non adeſſe plenam deliberationem, quia rariſſimè tanta eſſe ſolet mentis perturbatio, ut non ſufficienter volita ſint, quæ tunc fiunt; ſecus homicidia, furta, fornicationes nimis facilè (cum ſoleant in fervore paſſionis fieri) à peccato Mortali excuſarentur.

Promiſſio dubiè libera.

5 Sed quid, ſi verè, omnibus expenſis dubitetur, an adfuerit plena deliberatio, quod quidem aliquando poſſet evenire in promittente, qui ſit mentis ſanæ, ſæpius autem in amente habente lucida intervalla, vel in amente circa aliquam materiam, non verò circa omnem, & in puero exiſtente intra confinia temporis acquirendi perfectum uſum rationis, &c.

Reſp. Si certus es, quod promiſeris, ſed dubitas, an perfectè deliberatè promiſeris Sanch. *d. diſp. 8. n.* 17. te obligat ad exequendum, quod promiſiſti, & idem eſſe, ait ſi ſic voviſti. Ratio eſt, inquit, quia poſſidet tunc promiſſio, de qua certus es. Verùm, ſive ſis certus, quod ore promiſeris, ſive ſis dubius, ſi tamen dubitas, an perfectè deliberatè, puta, an promiſeris, dum eſſes extra perfectam deliberationem, te probabiliter non obligat Caſtr. *Tom. 1. Tr. 1. d. 3. p.* 1. *n.* 4 & 7. Ratio eſt, quia ſi dubitatur de perfecta deliberatione, non eſt certum, adeſſe promiſſionem, de cujus eſſentia eſt, eſſe à plena rationis advertentia. Quare prævalebit tua libertas, quæ certa eſt. Hanc ego ſententiam, *l. 1. in Decal. c. 3. §. 7. V. Vot. n.* 6. ſecutus ſum, ubi dixi etiam, *ibid. V. Profeſſ. Relig.* quid ſentiendum de Profeſſione Religioſa. De Matrimonio autem *dixi ſupr. l. 8. de Matr. tr. 3. de ſponſ. c. 1. §. 4. n.* 20.

CAPUT IV.

De illo Verbo Deſcriptionis.

Spontanea.

1 HOc etiam eſt commune omnibus contractibus. Quoniam verò id poteſt deficere in caſu noſtro, quando Promiſſio extorquetur metu, dolo, vel ignorantia, ſeu errore, &c. Ideò hæc ſunt breviter percurrenda.

Promiſſio Violenta, Meticuloſa, Fraudulenta.

2 Promiſſio igitur per vim, vel per metum, vel ex fraude extorta, nulla eſt. Unde tu ſic, animo repugnante, promittens non obligaris facere, vel dare, quod promittis, nec Promiſſarius exigendi Jus ullum acquirit. Ratio autem eſt, quia tibi ſic promittenti injuria fit, unde Jus ullum oriri non poteſt in alio.

3 Si metus fuit levis, idem aliqui affirmant, aliqui verò negant. Cum his poſterioribus ego ſentio, quia dum metus eſt levis, is facilè à te vinci poteſt (ſecus levis non eſſet) ſi non vincis, tibi imputatur, non alteri metum inferenti. Dixi tamen *l. 1. in Dec. c. 2. §. 6. n.* 4. ſententiam affirmantem eſſe probabilem.

4 Hinc ſequitur, promiſſionem factam Parenti à Filio, Viro ab Uxore, Principi à Vaſſallo, Latroni à Viatore, propter metum gravem ibidem à nobis explicatum, ſine quo facta non fuiſſet promiſſio, non inducere obligationem.

5 Quid, ſi Promiſſioni huic addatur Juramentum?

Reſpondeo, quando, quod promittitur, poteſt ſine peccato adimpleri, inducit obligationem, non ex vi promiſſionis, quam nullam eſſe

jam

Digitized by Google

jam vidimus, ſed ex vi Reverentiæ Deo debitæ ex virtute Religionis, De qua re fusè diximus *l.3.in Decal.c.3.§.5.n.6.* omninò videnda.

Promiſſio ex errore.

6 Error dupliciter poteſt in re noſtra intervenire. Primò, in ipſa promiſſione. Secundò, in re promiſſa.

Quoad prius, ſi quis promittat neſciens, quid ſit promiſſio, vel neſciens, in promiſſione adeſſe obligationem exhibendi rem promiſſam, ad nihil obligatur, quia, propter dictam ignorantiam non poteſt quis habere voluntatem fidem daudi, ſeque obligandi: Voluntas enim non fertur in incognitum.

7 Quòd ſi promittens intendat facere, quod alii faciunt, ſanè obligabitur, quia jam alii obligantur, unde ſic ipſe tacitè obligationi conſentit. Lege Bonac. *d.3. de contr.q.12. punct.1. num.9.* alios citantem.

8 Quoad poſterius, ideſt, quando error contingit in re promiſſa, ſic diſtingue: Si quis erret Primò, circa ſubſtantiam rei promiſſæ, ſeu (quod in idem recidit) circa qualitatem tanti momenti, ut redundet in ipſam rem promiſſam, vel Secundò, circa finem, ſeu cauſam principalem promiſſionis, quam appellare ſolemus motivam, ad nihil tenetur. Exemplum prioris: Promiſi dare tibi hanc laminam æream, quam deinde invenio, eſſe auream. Promiſi dare hoc mancipium, quod deindè invenio habere conditionem quandam magni momenti v. g. eſſe meum conſanguineum. Promiſi dare equum hunc, quem deindè invenio, non eſſe meum. Exemplum poſterioris: Promiſi tibi centum, quia puto, te eſſe pauperem, unde tota cauſa promittendi fuit paupertas, tu verò es dives. Promitto commodare tibi equum, quia puto, te iturum ad venandum, unde tota cauſa promiſſionis fuit tua venatio; tu verò Domi ſedes. Promitto mea holoſerica aulæa, quia puto, te feſtum talis Sancti in Eccleſia celebraturum, unde tota cauſa, ut ſuppono, fuit pietas in illum Sanctum; tu verò vis ad Nuptias celebrandas illis uti. Dico, in his caſibus non adeſſe obligationem ſervandi, quod promiſſum fuit. Ratio, quando intervenit error in ſubſtantia, eſt, quia non poteſt eſſe actus voluntatis me obligans, niſi circa rem, quam cognoſco; voluntas enim eſt potentia cœca indigens ad ſuum actum eligendum manuductione Intellectus cognoſcentis: Si ergo ſubſtantiam rei promiſſæ non cognoſco, ad illam tibi donandam, me obligare non potero. Ratio, quando intervenit error circa cauſam motivam, eſt, quia Promiſſor non intendit ſe obligare, niſi ex cauſa, qua ipſe efficaciter moveatur: hac ergo totaliter ceſſante, ceſſat effectus, qui totus pendet ab illa cauſa.

9 Si autem error fuit, Primò in qualitate rei promiſſæ, quę qualitas non ſit tanta, ut error circa ipſam redundet in ipſam ſubſtantiam: vel, Secundò, fuit in cauſa minus principali, quam impulſivam ſolemus appellare, quæ ſcilicet non eſt tanti momenti apud promittentem, ut error circa ipſam faciat notabilem mutationem in ejus voluntate, valida erit, & obligans promiſſio.

Exemplum prioris: Promitto tibi hanc laminam, quam puto eſſe aurum commune, deindè invenio, illud eſſe aliquantulo majoris perfectionis. Promitto tibi hunc equum, quem puto eſſe octo v. g. annorum, deindè invenio eſſe annorum ſeptem, vel novem, &c. Exemplum poſterioris. Promitto tibi centum, quia puto, te eſſe pauperem, deindè invenio, te eſſe aliquanto minus pauperem, quàm ego credideram: Promitto tibi equum, quia puto, te iturum ad tuum prædium, deindè invenio, te iturum ad prædium tui amici æquè, vel pluſculum diſtans à tuo, &c. Dico, in his, & ſimilibus caſibus te obligari ad ſervandum, quod promiſiſti. Ratio eſt, quia error non eſt tantus, ut voluntas non fuerit mota ad promittendum, licèt aliquanto difficiliùs, &c.

10 Scio, eſſe ſæpiſſimè arduum, cognoſcere, quando tantus eſt error, ut faciat, vel non faciat ejuſmodi effectus. Verùm id ego diſtinctè explicui ſatis, *l.3.in Decal.c.3.§.5.à n.21. & c.13.per tot.*

11 Denique non eſt hic prętermittendum notabile diſcrimen inter dolum, & errorem. Nam ſi error fuit in qualitate non redundante in ſubſtantiam, vel cauſam finalem, valida eſt promiſſio, ut dictum eſt. Verùm id non eſt in dolo, nam ſi dolus, ſive à Promiſſario proveniens, ſive à quocunque tertio fuit in ſola qualitate, quamvis non redundante, nec in ſubſtantiam, nec in finem, promiſſio ſemper erit invalida, & nihil obligans, ut rectè Turrianus *diſ.66. d.2. n.2. & 4.* quem citat Bonac. *d.3. de contr.q.12.pun.1.n.14.fine.* Ratio eſſe debet, quia in caſu ejuſmodi doli, Promiſſarius acquireret Jus expectandi promiſſum ex injuria, quæ promittenti fit per dolum, quod eſſe non poſſe, diximus *n.2.* quæ certè injuria non eſt in errore.

CAPUT V.

De illis Verbis.

Alicujus rei poſſibilis, licitæ in futurum facienda.

1 REm debere eſſe poſſibilem, & licitam, & quia rei impoſſibilis nulla poteſt eſſe promiſſio, & ad rem illicitam, hoc eſt ad peccatum, nemo ſe obligare poteſt, hic potius utpotè certum ſupponimus, quàm inquirimus. Id, quod adeò verum eſt, ut etiam in promiſſione, ſeu contractu oneroſo, ſi quid tibi promiſi pro opere turpi, obliger reſcindere ejuſmodi contractum, ut fusè dictum eſt, *l.7. in Decal.c.5.§.3.à n.8.*

In hac autem vera, & certa doctrina quatuor adhuc ſunt quæſtiones diſſolvendæ.

Res promiſſa partim poſſibilis, vel licita, partim non item.

2 Inquires enim Primò: Quænam obligatio naſcatur, ſi res partim ſit poſſibilis, vel licita, partim verò impoſſibilis, vel illicita. Ut ſi quis tibi promitteret ire Romam ad ſalutandam amaſiam tuam, & ad exigendum tua credita, quæ Romæ legitimè habes?

3 Reſp. Si res promiſſa ſit dividua, & non promiſſa fuerit indiviſibiliter per modum unius cum alia, obligabit promiſſio, quoad partem poſſibilem, vel licitam, ex regula juris: *Utile per inutile non vitiatur.* Si verò ſit individua, quæ ſcilicet ſeparari non poteſt, vel quamvis ſeparari in ſe poſſet, illam indiviſibiliter, & per modum unius promiſiſti, non obligaberis; quia tunc totum, ut ſic, impoſſibile, vel malum eſt, cum malum ex quocunq; defectu ſit, bonum verò ex integra cauſa. De his autem latè à nobis dictum eſt, cùm egimus de Voto, ubi advertimus, nec obligare ejuſmodi promiſſionem rei impoſſibilis, vel illicitæ, etiamſi additum fuerit Juramentum, quia Juramentum non eſt vinculum iniquitatis, & ad impoſſibile nemo tenetur.

4 Hinc, ſi promittas aureos v.g. centum, promiſſio ejuſmodi ſit reſpectu tui impoſſibilis, vel prodiga, unde illicita, quoad omnes centum, ſed poſſibilis, vel licita quoad partem v.g. quoad quinquaginta, certum ſit, ſi indiviſibiliter, promiſiſti, nō valere tuam promiſſionem, etiamſi illam juraveris, idque propter rationem modò dictam. At ſi diviſibiliter, teſte Bonac. *d.3. de contr.q.12.pun.1.num.16.* valebit ſanè quoad partem licitam, vel poſſibilem, quia tunc, ut diximus maximè valet illud. *Utile per inutile non vitiatur.*

Si cum expenſis cœpi exequi id, quod turpiter promiſi, An, ſi me pœnitet, poſſim petere illas expenſas, Vide apud Tancr. *p.2.tract.5.q. mor.* 60.

Promiſſio præſcindens à Diviſibilitate, & Indiviſibilitate.

5 Hæc ſunt ex dictis clara. Sed difficultas hac in re eſt, An quando quis nihil cogitando de ejuſmodi diviſibilitate, vel indiviſibilitate promittat v.g. ſummam prodigam, an iniquam, valeat tunc promiſſio pro parte non prodiga?

6 De hac difficultate *l.3.in Decal.c.15.§.5.n.2.* ſic dixi: Quando agitur de pecunia, regulariter promittitur diviſibiliter, quia pecunia ex ſe apta eſt dividi. Unde, ſi contrarium non conſtet, judicatur promiſſio facta juxta ipſius naturam, ideſt diviſibiliter, & idem etiam docui, *l.3.in Decal.c.3.§.5.à n.19.* ſi addatur Juramentum promiſſioni prodigæ.

7 Hoc autem, quod dixi de pecunia, dicatur de aliis rebus, quæ ſimiliter ex ſe dividi ſolent, ut, ſi promitteres centum boves, centum oves, prædium tot jugerum, &c. Nam diviſibiliter quis præſumitur promittere ea, quæ apta ſunt dividi, multo magis, quæ dividi communiter ſolent.

At verò, quando agitur de rebus, quæ dividi aptę non ſunt, vel certè dividi non ſolent, indiviſibiliter (niſi contrarium expreſsè conſtet) promittuntur, adeòque integræ debentur. Quis enim non videt totam veſtem integram, integrum torquem, integram ovem etiam cum lana, quam ea habet, debere te donare, ſi hanc veſtem, torquem hunc, ovem hanc abſolutè promiſiſti?

Promiſſio rei impeditiva majoris boni, vel rei indifferentis.

8 Inquires Secundò; An promiſſio facta homini, ſi ſit impeditiva majoris boni, ſit valida, & obliget?

Reſp. Affirmativè. Neque dicas, Votum factum Deo, quod nihil aliud eſt niſi promiſſio, quæ Deo fit, non obligat in ſimili caſu, ergo neque promiſſio facta homini. Ne id dicas, inquam, nam neganda eſt conſequentia propter manifeſtam diſparitatem, quam *l.3. in Decal. c.3.§.2 n.1 & 2.* attulimus; Deo enim placere non poteſt id, quod impedit majus bonum (quod tamen qua ratione intelligatur *ibid.* explicuimus) nam proptereà Deus ejuſmodi Votum impediens majus bonum non acceptat, unde conſequenter fit, ut nulla ab eo Voto obligatio inducatur. At homini placet, gratumque eſt illud, quod tu ipſi promittis, quamvis impeditivum ſit majoris boni, dummodo res promiſſa non ſit peccaminoſa, vel contra Divina Conſilia. *Lex ibid.c.3.§. 3.n.præſertim 3. & 10.* Quare non mirum eſt, ſi tu ſic promittens obligaris ad rem promiſſam adimplendam.

9 Atque hic duo alia diſcrimina diſce, inter promiſſionem factam Homini, & promiſſionem factam Deo, quod propriè eſt Votum. Nam facta Deo eſſe de re poſitivè licita, & bona nec ſufficit, eſſe indifferentem, quia Deus non acceptat tanquam rem ſibi gratam illud, quod non pertinet ad bonum ſalutis, & Dei cultum, ut dixi, *l.c. 7.§. 3.n.2.* At facta homini valet, etiamſi ſit indifferens, dummodo, ut dictum eſt, non ſit peccaminoſa, quia homo acceptat rem indifferentem, tamquam ſibi gratam.

10 Secundò, promiſſio facta Deo poteſt ab habente ejuſmodi poteſtatem per commutationem mutare, vel tolli per diſpenſationem. At facta homini, & ab ipſo acceptata, nec mutari, nec tolli poteſt, niſi ipſo cui facta eſt, conſentiente.

Promiſſio de facto alieno.

11 Inquires Tertiò. Si promiſi alicui factum alienum, ad quid obliget?

Reſp. Triplici modo id eſſe poteſt. Primò, ſic abſolutè: *Promitto tibi Titio, quod Cajus ibit Romam; v.g. ad tua negotia peragenda.* Secundò ſic: *Promitto tibi, me curaturum, ut Cajus Romam eat.* Tertiò ſic: *Promitto, Cajum Romam iturum, quòd ſi non eat, ego fidejubeo pro ipſo.*

12 Profectò in ſecundo caſu, me obligari ad curandum Caii profectionem, non eſt dubium. In tertio item caſu, me teneri ad id, quod fidejuſſi, nec eſſe dubium poteſt. Dubium igitur in primo caſu verſatur. In quo non apparet, an promiſſum fuerit ipſum factum alienum, an verò procuratio, ut illud ab alio ponatur.

13 Equidem ex dictis *l.3. in Decal. c.3. §.3. n.2.* hanc regulam efformare poſſum. Quoties promittit quis alienum factum, interpretandum eſt, promiſſionem fuiſſe ad præſtanda (quantum quis poteſt) ea, quæ ad executionem conducunt, hoc eſt, ad curandum verè diligenter, ut fiat ab alio id, quod quis promiſit. Ratio regulæ eſt, quia, qui factum ab aliena voluntate dependens promittit, niſi amens ſit, id cenſetur promittere, quòd à ſe dependet, id eſt curaturum, ut alter factum illud exequatur. Excipe, niſi expreſsè, nonniſi factum alienum promiſerit cum poſitiva excluſione ſuæ procurationis, tunc enim is, ex una parte amentiæ notam incurret, at ex alia, ad nihil tenebitur, quia illius promiſſio alterum arctare ad nihil poteſt.

14 Quid ſi ſit dubium, an id expreſſerit?

Reſpondeo, tunc ſanè ad prædictam obligationem obligabitur, quia non poſſumus hunc liberare, quaſi melior ſit conditio ſuæ libertatis nam eam vincit voluntaria promiſſio, quæ cùm ſit de facto alieno, ſemper imbibit, ut dictum eſt, obligationem procurandi, & quidem ſi adeſt Juramentum, ſub mortali ex ſe. Si verò ſit ſine Juramento, & ſit mera promiſſio gratuita, ſub ea culpa, quam mox dicemus. Atque hæc in foro Conſcientiæ; in foro autem externo, aliud eſt dicendum in Jure Civili, aliud in Canonico: Judex enim Eccleſiaſticus, ſive in materia Canonica, ut notant paſſim Doctores, ſive (ut ego putaverim propter paritatem rationis) in quacunque materia, cujus Judicium pertineat ad Judicem Eccleſiaſticum, Judex, inquam, Eccleſiaſticus condemnabit eum, qui abſolutè promittit factum alienum ad prædictam procurationem, quia ad Judicem Eccleſiaſticum pertinet omnem culpam, quantum poteſt, impedire: culpa autem eſt, non ſervare id, quod implicitè involvit promiſſio.

15 At verò Judex Civilis ad nihil condemnabit eum, qui abſolutè factum alienum promittit, quia Judex Secularis fortaſſe præſumit, illum ſic voluiſſe jocari, vel quid ſimile. Excipe tamen ſeptem caſus, in quibus Judex idem, quamvis non Eccleſiaſticus, promittentem de facto alieno condemnat.

I. Quando quis promittit aliquid, quod à ſuo hærede faciendum ſit.

II. Quando quis promittit aliquid in Judicio, ut quod alius ad Judicium ſe ſiſtet.

III Quando promittit quis, rem pupilli incolumem ab alio eſſe ſervandam.

IV. Quando promittit quis aliquid præſtandum à ſuo ſervo, vel filio, quos cogere poteſt.

V. Quando promittit quis Matrimonium alienum.

VI. Quando quis factum alienum promittens, promiſſionem Juramento confirmat.

VII. Quando quis alienum factum ita promittit, ut adiiciat pœnam aliquam ſe ſubiturum, ſe v.g. centum aureos ſoluturum, ſi illud non fiet.

Et quidem in primis tribus caſibus ex dictis Judex dictus Civilis condemnabit ſic promittentes ad intereſſe promiſſario fortè ſecutũ. In aliis tribus ſaltem ad procurandum, ut factum fiat. In ſeptimo ad ſolvendam ipſam pœnam. Hæc exactius tractata vide apud Sanch. *l. 1. Matr. d.24.* Mol. *d.*208. de Lugo *d.23. de Juſt. d. n.*175. alioſque.

16 Sed quid, ſi in hoc ſeptimo eventu promittens diligenter curavit, ut ille alter promiſſum ſervaret; adhuc ne obligabitur ad prædictam pœnam.

Reſp. probabilius eſſe non obligari, idque in utroque foro, quis, qui promittit ſub aliqua pœna, implicitè intelligit, ſi culpam ea pœna dignam committat. Neque enim promittitur ſolvi pœna, niſi juxta ejus naturam quæ ſemper culpam debet ſupponere. Ita Sanch. *l.s.d.* 25. *n.*3. cum multis.

Promiſſio de re aliena.

17 Inquires Quartò. Quandoquidem diximus de promiſſione alieni facti, quid ſentiendum de promiſſione alienæ rei? Si v.g. promitto tibi librum, qui non eſt meus, ad quid teneor, cum reſcivero librum non eſſe meum?

Reſp. eſſe diſtinguendum. Si promiſiſti liberaliter hunc numero librum alienum, hunc numero equum, &c. te ad nihil condemno, cum reſciveris tuum non eſſe, quia in donationibus liberalibus nemo præſumitur, te obligare ad alterum tantum, quod Juriſtæ dicunt ad evictionem. At, ſi eadem liberalitate promiſiſti librũ in genere, equũ in genere, &c certè obligaberis ſub ea culpa, quam dicemus infra, aſſerri à promiſſione liberali, quia eo modo promiſiſti rem, quam habere poteras, atque adeò de tuis bonis promiſiſti. Ita Mol. *d.*252. *n.*6.

18 Quid, ſi promitto librum, quem ſcio non eſſe meum?

Reſp. Nimis eſt manifeſtum, nullam eſſe promiſſionem tuam, quia de aliena re diſponere non vales. Te tamen non effugere notam deceptoris. atque, ſi ſic ſis cauſa alicujus damni, te illud reſarcire neceſſariò debere, nimis etiam manifeſtum eſt.

CAPUT VI.

De illo Verbo.

Ab aliquo (& illo) *Alteri.*

1 HÆc verba expoſcerent, ut hic enumerarentur ii, quibus promitti, & ii, qui promittere poſſunt, qui ſanè ſunt iidem, qui poſſunt donare, iidemque, quibus donari poteſt. Verùm de his ſatis à nobis actum eſt in aliis locis, quę notabo cum de donatione *c.ult.*

2 Difficultas autem illa, quam nonnulli hic tangunt: An quid promitti poſſit Hæreticis, Excommunicatis, Infidelibus non baptizatis, videatur apud Turrian. *d.47. dub.2.* & de Lugo, *d.23. de Juſt. n.* 127.

3 Rurſus; an Promiſſio facta Hæretico; ut profitens ſuam ſectam habitet inter Fideles valida ſit, & an licita? videatur apud eundem de Lugo; id, quod univerſalius agitat Verricelli *de Miſſion. tit.* 14. *Miſcel.* 194. ſub ea quæſtione, an poſſit promitti Religionis libertas.

CAPUT VII.

De illis Verbis.

Data alteri, ab eoque acceptata.

1 PRomiſſionem liberalem eſſe datam alteri, ſignificat, ut ab initio inoui, promittentem, fidem dare promiſſario, ut ipſe promiſſarius rẽ ab ipſo promittente expectet: Quare qui ſic promittit, profitetur, ſe ſuſcepiſſe aliquam tandem obligationem rem promiſſam exequendi. De hac ergo obligatione, ecquænam ſit? in præſentia diſcurrendum erit. Et quidem agamus prius, quando fides data eſt, ſed nondum acceptata, poſtea verò, quando & data fuit, & acceptata.

§. I. *Promiſſio data, ſed non acceptata, quam obligationem pariat quoad obligationem ex Juſtitia.*

1 QUamvis Promittens det fidem alteri aliquid præſtandi, idque illi per ſigna externa manifeſtet, modo ſuperius explicato, unde ex parte ſua promittens ponat totum illud, quod requiritur ad veram promiſſionem, ſeu fidei dationem: tamen nullus ſit, qui eam legitimè acceptet, multo magis, ſi ſit aliquis, qui legitimè reſpuat (qui ſint hi mox §. 3. explicabimus) nullam contrahit obligationem ex Juſtitia, exequendi, quod promiſit.

2 Siſte hic tantiſper: Ne enim confundas promiſſionem factam homini, de qua loquimur, cum promiſſione facta Deo: Nam hęc ſemper valet, & quidem coincidit cum Voto, quia Deus ſemper eſt præſens, & ſupponitur acceptare. Verùm, an omnis promiſſio facta in cauſam piam; v.g. promiſſio aliquid donandi tali Eccleſiæ, tali Hoſpitali, pauperi tali, &c. ante acceptationem horum, valeat, quaſi ſemper acceptetur à Deo, varię ſunt ſententię Mol. & Laym. quos ſequitur, citatque Diana *p.8. tract.6. reſ.* 106. affirmant, opus enim bonum ſemper à Deo acceptari, credendum eſt. Negant Baunius, Leſſius, & Sanchez apud eundem Dianam, quia ex una parte ejuſmodi promiſſio non ſemper eſt Votum, ut certum eſt, Si enim promitto dare pauperi eleemoſynam, non ſtatim voveo illam dare, quia non dirigo promiſſionem ad Deum, & ex altera parte natura promiſſionis eſt reſpectiva ad alium, quare ex conſenſu etiam alterius debet ſuam vim accipere. Certè utraque ſententia probabilis eſt.

3 Jam verò, ut redeamus ad noſtra. Hæc doctrina, quod ſemper ſit neceſſaria acceptatio ad pariendam obligationem ex Juſtitia, adeò certa eſt, ut Doctores illam ſupponentes ſolùm quærant, an de Jure poſitivo tantùm, an etiam de Jure naturæ requiratur hæc acceptatio ad hanc obligationem inducendam. In qua quæſtione illud prius tenet Molina, *d.* 263. *num.* 12. & Covarruvias apud Sanchez, *lib.* 1. *Matrim. d.6. num.* 10. hoc poſterius tenet meritò communis opinio, quam ſequitur Sanchez, *loc. cit.* Leſſius adductus à de Lugo mox citando. Bonac. *d.3. de contract. quaſt.*5 a. *part.*2. *num.*4. de Lugo *d.*23 *de Juſt. num.* 30. aliique. Et ratio melior eſſe debet, quia, ad inducendam obligationem Juſtitiæ, debet promittens transferre Jus Juſtitiæ in promiſſarium, per quod is habeat poteſta-

tem

Digitized by Google

tem exigendi promiſſum : at hoc jus transferri in alterum non poteſt, niſi hic alter illud velit recipere, atque adeò, niſi acceptet. Ni ita diceremus, ſequeretur, quòd ſi Rex mihi donaret Regnum, & ego illud acceptare nollem, invitus eſſem Regni Dominus.

4 Confirmatur item à poſteriori, quia ſi promiſſarius, vel donatarius acquireret rem ante ſuam acceptationem, V.G. ſervum, ſequeretur, eum ſine ſua voluntate, & omninò coactum debere habere curam dicti ſervi, V.G. ſi ægrotaret, vel ne delinquat, utpotè jam in ipſius dominio conſtituti. Et rurſus ſequeretur, promittentem, donantemve, poſſe exercere ſuperioritatem in promiſſarium, & donatarium, dum illum poſſet cogere ad habendum quod ipſi nolint, ut ad curam prædicti ſervi ægrotantis ſuſcipiendam, &c.

5 Neque dicas, ut acquiratur jus ad legatum, non requiritur acceptatio, immò neque notitia legatarii de eo, ſed ſtatim ſecuta morte Teſtatoris, res legata ad Legatarium pertinet, ergo eodem modo, ut acquiratur jus ad rem promiſſam. Ne id dicas, inquam, nam etiam in Legatario, vel ejus Succeſſore requiritur acceptatio, ſed Lex propter bonum publicum diſpoſuit, hac acceptatione poſita, acquiſitionem Legati retrotrahi ad tempus mortis Teſtatoris, hoc eſt, res legata cenſetur acceptata, & acquiſita uſque à tempore dictæ mortis, ut dicitur *in tr. de Teſtamentis*.

6 Ex dictis fit, ut promittens poſſit ſine injuſtitia promiſſionem, immò & donationem revocare, ſi nondum promiſſarius, ſeu donatarius, ſive per ſe, ſive per alium legitimè acceptaverit : nam donec is acceptent, non acquirunt jus in rem, ſive promiſſam, ſive donatam. Ergo ille promittens, revocando, alterius jura non lædit.

§. II. *An eadem promiſſio nondum acceptata obliget ex Fidelitate?*

1 DIctum eſt autem (nullam obligationem contrahit ex Juſtitia) nam, an contrahat aliquam ex virtute Fidelitatis, controverſis eſt apud Doctores. Vaſq. *d.4. de matr. c.4. n.43* & Turrian. *d.64. dub.3. n.3.* nullam contrabere putant, contrahere aliquam, putat de Lugo *d.23. de Iuſt. n.41*. Huic aſſentior cum diſtinctione tamen; nam ſi Promiſſarius nihil prorſus audivit de tua liberali promiſſione ipſi facta, nullam contrahes obligationem, & in hac parte convenio cum Vaſquez, & Turriano, at ſi promiſſarius ſcivit tuam promiſſionem, licèt adhuc non acceptaverit, tu contrahes obligationem (quam tamen fateor eſſe levem ex ſe, ut fatetur idem *ibid.* de Lugo.) Ratio eſt, quia ut ſupra vidimus, promittens tenetur ex virtute fidelitatis conformare ſuum dictum factis.

Quoniam ergo, quando nondum Promiſſarius tuam promiſſionem ſcivit, tu nihil ipſi dixiſſe adhuc cenſeris; ideò tunc, ne hanc quidem levem obligationem conformandi dictum factis, in favorem ipſius, ſeu ratione ipſius ſuſcepiſti. At quando is ſcivit, licèt nondum acceptaverit, jam illi promiſſionem enunciaſti, quare & obligationem conformandi tuum dictum factis contraxiſti. Quòd ſi promiſſarius deinde nolit acceptare, ex alio capite ab omni obligatione liber eris, nempè quia obligationem omnem tibi ſic ipſe remittit.

2 Nota autem, hanc obligationem, quia illa ſatis eſt levis, ut dixi, & non ab omnibus admittitur, vix in hoc tractatu conſiderari ſolere; ſupponere enim ſemper ſolemus, nullam obligationem, neque ex Juſtitia, ut omnes fatemur, neque ex fidelitate, utpotè ſatis levem, oriri ex promiſſione non acceptata.

3 Quid, ſi promiſſionem prædictam ante acceptationem juraveris.

Reſp. Poſt notitiam, licèt ante acceptationem Promiſſarii, multo magis poſt acceptationem, obligaberis ex vi Juramenti, atque adeò ex virtute Religionis, ſeu ex virtute fidelitatis, ut conjuncta cum virtute Religionis; obligaberis enim juratam rem alteri intimatam exequi, quia obligaberis dicta cum Juramento comprobare factis; niſi fortè Promiſſarius nolit acceptare, tunc enim ſatis abundè remittit, vel niſi promiſſio ſit de re mala, de qua infra.

4 At ante notitiam Promiſſarii ad nihil obligaris, Quamvis juraveris. Hoc enim Juramentum non eſt factum Deo, quaſi aliquid ipſi promiſeris : ergo nihil illi debes, nec eſt factum homini, neque enim Juramentum fit homini, niſi ipſi fides detur, ſeu niſi ipſi dicatur, id circa quod datur fides. Cùm ergo ante notitiam Promiſſarii nihil illi dictum ſit, nihil illi juratum fuit, atque adeò nihil illi debitum.

5 Confirmatur, quia promiſſio, & donatio, nondum tradita re, facta homini, ſive abſenti, ſive præſenti, ſemper imbibit conditionem, ſi alter acceptet. Si ergo quis nec ſcivit, nec acceptavit promiſſionem, clarè conſequitur, illam non poſſe ullam habere vim, & conſequenter nec Juramentum illi adhærens, quia etiam Juramentum intelligitur, ſi ponatur illa conditio.

6 Dixi (facta homini) ſi enim Deo fieret promiſſio ad pietatem operis, quæ promittitur, ſanè erit votum juratum, & obſervandum quia Deus hujuſmodi promiſſiones pias ipſi directas ſemper ſupponitur acceptare, ut *dixi numer. 1.* Ita de Lugo *diſputat. 23. de Iuſt. numer. 85.*

§. III. *An ſint caſus, in quibus promiſſio liberalis obliget ſine acceptatione?*

1 PLures docent, eſſe aliquos caſus, in quibus promiſſio nondum acceptata obliget. Unde revocari nullo modo poſſit. Sed re vera in his caſibus, ideò revocatio locum habere non poteſt, quia licèt primo aſpectu non appareat, adeſt tamen dicta acceptatio. Diſcurramus per quatuor caſus, qui hic agitari ſolent.

2 Primus caſus eſt, quando promiſſio ita eſt facta ad cauſas pias, ut ea fuerit directa non ad ipſum locum, perſonamve piam, ſed ad Deum, ſic V.G. *Promitto Deo dare pauperi aureos decem*. Hanc enim promiſſionem revocari non poſſe, etiam ſi ille pauper non acceptaverit, fatemur omnes. Verùm id meritò fatemur, nam aſſerimus, hic adeſſe acceptationem; hæc enim eſt promiſſio directè facta Deo, atque adeò eſt ipſiſſimum Votum, quod Deus acceptat, unde, & inducens Voti obligationem, quæ revocari non poſſit. Ita Sanch. *l.1. matr. d.6. à n.16.* aliique.

3 Secundus caſus, quando promiſſio facta eſt Civitati, & quidem ex quinque cauſis. Primò, quando facta eſt ad reparandam ruinam dictæ Civitatis, ortam V.G. ex incendio. Secundò, quando facta eſt ob gratitudinem, quia ſcilicet aliquid illi promiſiſti ob honorem ab illa tibi collatum. Tertiò, quando facta eſt ob aliquod opus, v.g. ob ædificium, quod jam cœptum ſit fieri. Quartò, quando facta eſt promiſſio de aliqua re Civitati, & illam dediſti Municipibus. In his caſibus leges allatæ à Mol. *d.263* jubent, non poſſe revocari, quod promiſſum, vel quod datum eſt, quamvis præſcindatur ab acceptatione. Verùm legatur de Lugo *d.23. de Iuſt. à n.15.* qui reſpondet, vel in his omnibus ſupponi poſitivam acceptationem factam à præſentibus, qui promiſſionem audierunt, quique per has leges, quaſi procuratores facti ſunt Reipublicæ, vel eas leges non jubere promiſſionem obligare ante acceptationem, ſed poſteà.

4 Tertius caſus eſt, quando aliquid promittitur, vel datur infanti: nam tunc promiſſio, vel donatio eſt irrevocabilis ex Jure. *L. jubemus C. de emancip.* Sed certè lex ſolùm loquitur de emancipatione, non verò de aliis rebus. Quod autem emancipatio data, vel promiſſa infanti (quamvis eo non acceptante) ſit valida, non officit datæ doctrinæ, ut mox videbis clarius *§. ſeq. n.5.*

5 Quartus caſus eſt, quando promiſſio facta eidem infanti abſenti, directa eſt alicui præſenti, qui loco abſentis acceptet, ut, ſi ſic quis promittat. Promitto tibi præſenti dare centum Franciſco Infanti. In hoc enim revocari non poſſe promiſſionem, docetur communiter, etiamſi, non Franciſcus Infans, ſed tu ſolus acceptaveris. Verùm hic adeſſe acceptationem factam à tertio, Ideſt à te, jam ſupponimus, à te inquam, quaſi conſtituto legitimo Procuratore in re utili Infantis. Quid autem requiratur univerſaliter ad legitimè conſtituendum aliquem, ut is poſſit pro alio acceptare, dicetur mox §. 4.

§. IV. *An ad remiſſionem debiti, & ad ceſſionem Juris ſit neceſſaria acceptatio?*

1 PEr hanc occaſionem. Inquires; An ad remiſſionem debiti requiratur etiam acceptatio ejus, cui debitum remittitur; V.G. Si ego tibi meo debitori in aureis centum, eos remittam, ſive animo dumtaxat, ſive verbis, ſed te nondum acceptante, poſſumne revocare dictam remiſſionem, & exigere à te debitum?

2 Reſp. requiri acceptationem, unde in exemplo allato, re poſſe revocare, & conſequenter exigere debitum. Ratio eſt, quia remiſſio debiti donatio eſt, nam propterea vocari ſolet condonatio, & per illam transferri debet jus, quod habet creditor in ipſum debitorem, id quod ſine acceptatione non fit, ut ex dictis de Lugo *d. 23. de Juſt. num. 54* patet.

3 Illud tamen diligentiſſimè eſt advertendum, non idem eſſe in ceſſione, ſeu renunciatione Juris, quæ fit, quando quis habens jus contra rem, quam alius juſtè poſſidet, illi juri cedit. Exemplo res evadet manifeſta. Sim ego V.G. ex Teſtamento Titii ſubſtitutus in hæreditate, quam Cajo reliquit dictus Titius, Cajus autem nolit adire dictam hæreditatem, ſeu velit cedere ſuo Juri, dico, etiamſi ego nihil ſciverim de hac ceſſione, illamque non acceptaverim, me Dominum fieri hæreditatis, modo explicato *in Tract. de Teſtamentis*, nec illam ceſſionem ampliùs revocari poſſe à Cajo. Ratio eſt quia, ego ſubſtitutus jam fui à Titio Teſtatore ad habendam hæreditatem, & ſolum intercedebat Impedimentum ex eo, quod prius fuit ad hæreditatem vocatus Cajus. Remoto igitur Impedimento, jam ego ex vi ſubſtitutionis hæreditatem legitimè acquiram. Subſumo: ſed, ut amoveatur Impedimentū, neque notitia mea, nec acceptatio requiritur, ſed ſolùm voluntas illius, apud quem poteſtas erat tollendi, vel ponendi Impedimentum; ergo, &c.

4 Atque ex hac doctrina, ſi rectè memineris, colligere *l.7. in Dec. c.3 §.3. n.7.* potui, conjugem remittentē alteri conjugi culpam adulterii, non poſſe eam remiſſionem ampliùs revocare, quamvis alter eam neſciverit, & non acceptaverit, quia illa eſt mera ceſſio, ſeu renunciatio Juris, non verò remiſſio debiti. Locum recole.

5 Ex eadem doctrina colligo in preſenti, cur emancipationem Infantis fieri ſine ipſius Infantis conſenſu, ſeu acceptatione, diſponitur

à Jure, *L. Jubemus C. de Emancipatione*. Ratio eſt, quia, ut notat Turrianus, *d 64 dub. 5. n. 10.* in Emancipatione pater nihil dat de ſuo, ſed ſolùm cedit Patriæ poteſtati, quam de Jure ſolo poſitivo Pater habebat. Ea ergo poteſtate de licentia ejuſdem Juris legitimè dimiſſa, filius ſtatim revertitur ad ſuam naturalem libertatem.

§. V. *Promiſſio acceptata quam obligationem in Conſcientia pariat.*

1 QUid requiratur ad legitimam acceptationẽ, mox ut dixi, diligenter explicabimus, nunc enim ea ſuppoſita, quærimus, an promiſſiones liberales (& idem eſt de Donatione gratuita in futurum ante traditionem; tunc enim ea Donatio non eſt, niſi promiſſio tradendi) an, inquam, eæ obligationem pariant in promittente, ita, ut reſilire à promiſſo non poſſit promittens. Liberalis, & gratuita (dixi) nam in contractibus, & quibuſcumq; pactis oneroſis acceptationem parere obligationem Juſtitiæ, certum eſt, nec quæſtione dignum. Abſtrahimus autem à damno, quod ex promiſſione non ſervata fortè conſequeretur, quale eſſet, quando tu v.g ex eo, quod ego tibi promiſi mutuare frumentum, & deinde non mutuavi, debuiſti carius emere, quàm valebat tempore promiſſionis, tunc enim quantitatem damni reſarcire debebo: damni, inquam, intrinſeci ipſi promiſſioni, ideſt, quod tu paſſus es, præter id, quod ipſam rem promiſſam non habuiſti.

2 Jam verò tametſi plures negent, ut Cajet. Armill. Sotus, Petr. Ledeſma, aliique apud Sanchez, & Dianam mox citandos. Plures autem, ut Sanch. *l. 1. Matr. d. 4.* aliique apud ipſum, & apud Dianam *p. 4. tract. 4. reſ. 122.* affirment, liberalem promiſſionem parere obligationem gravem in re notabiliter gravi; aſſero tamen, id dependere ab intentione promittentis, quæ, hac in re, quadruplex eſſe poteſt.

3 Si enim Primò, is, qui promiſit, voluit ſe obligare ex virtute Juſtitiæ, obligabitur graviter in re gravi, & conſequenter promiſſionem revocare non poteſt. Velle enim ſe obligare ex virtute Juſtitiæ, eſt, velle transferre in Promiſſarium jus aliquod, (quod tunc non eſſet quidem in re, ſed ad rem promiſſam) & velle ſe conſtituere illi debitorem illius rei, perinde eſt, ac ſi ab illo aliquid ad conferendum ipſi hoc jus accepiſſet, quod enim quis pretio facere poteſt, poteſt ex mere liberalitate facere, cùm quilibet de ſua re diſponere liberè poſſit.

4 Si Secundò, is, qui promiſit, ſe voluit obligare ex virtute Fidelitatis dumtaxat, obligabitur dumtaxat venialiter. Velle enim te obligari ex Fidelitate, eſt, velle te ſolùm dare Promiſſario rationabilem ſpem (quod leve quoddam jus vocari poteſt) per quam is à te expectet prudenter rem promiſſam, quæ ſpes fundatur, non ſolùm in ea obligatione, quam habet quilibet conformandi ſua dicta cum factis, ſed etiam cum fide data, ut in ſuperioribus explicatum eſt.

5 Si Tertio, is, qui rem gravem promiſit, voluit ſe obligare graviter, licèt non explicet, ſeu non cogitet ex qua virtute, tunc obligabitur ſanè graviter; idque ex virtute Juſtitiæ. Ratio eſt, quia obligatio gravis in hac re oriri non poteſt, niſi ex eo, quod promittens voluit transferre jus ad rem in Promiſſarium, ſicuti in caſu numeri tertii. Ita de Lugo mox citandus.

6 Si denique Quartò, is, qui liberaliter, etiam rem gravem, promiſit non decrevit ex qua virtute, nec cogitavit, & aliquando nec ſcivit gravem, vel levem obligationem, obligabitur ſolùm venialiter, ut vult Mol. *d. 262.* Oñate. *To. 2. de contract. tr. 9. d. 29. ſect. 7. n. 93.* de Lugo *d. 23. de Juſt. à n. 91.* ex virtute Fidelitatis. Ratio eſt, quam à *n. 10.* afferam.

7 Primum, ex his quatuor dictis patet, quia, poſita illa translatione Juris graviter læderetur in ſuo Jure Promiſſarius, ſi promiſſum non ſervaretur.

8 Secundum idem patet, quia deludere ſpem illam, nonniſi leve eſt.

9 Tertium patet etiam, quia tunc jam res reducitur ad primum actum, in quo violari diximus Juſtitiam.

10 Quartum denique, quod valdè frequens, & quotidianum eſſe ſolet, indè probatur, quia, quando homines quid promittunt liberaliter, abſtrahendo, vel non advertendo ad menſuram obligationis, non ſolent, nec cenſentur (quando aliud non addunt) ſe obligare, niſi ad id, quod requirit natura liberalis promiſſionis: at hæc non requirit niſi obligationem levem.

11 Confirmatur, quia, nec ipſe Promiſſarius in hoc quarto modo Promiſſionis aliquid amplius expectat, & imprudens ipſe in convictu humano judicaretur, ſi cum eodem rigore expectaret id, quod ipſi modo dicto promittitur, cum quo ſolet expectari id, quod debetur ex Juſtitia.

12 Confirmatur iterùm, quia promittens hoc quarto modo, omnibus expenſis; eſt dubius, an graviter obligetur, an leviter, ergo ſicuti in lege, quando dubium eſt, an illa obliget graviter, an leviter, poſſum ex Caſtr. *Tom. 1. trac. 3. De leg. d. 1. p. 9. n. 1.* eligere, quod minus eſt, puta obligationem levem, ita hic, ubi adeſt quaſi Lex privata, quam ſibi indicit Promiſſor.

13 Dictum autem eſt in hoc quarto dicto (quando aliud non addunt.) Nam ſi quis addat V. G. Juramentũ, vel Scripturam publicam vel aliquod verbum ſignificans rigoroſam obligationem, ut ſi dicas: obligo me quantum poſſum, ad hoc, vel illud faciendum, ſeu donandum, ſeu vendendum, & c. quæ verba non ſint dicta urbanitatis gratia, ſi, inquam, aliquod ex his addas, ſignum eſt, te voluiſſe ex Juſtitia obligare, juxta dicta in primo, vel tertio modo.

14 Hinc ergo rectè Sà *V. Promiſſio n. 1. Vix* ait *quis promittentium obligari intendit, niſi juret, aut facia Inſtrumentum.*

15 Hinc Mol. *d 262. n. 8.* ait, in ejuſmodi gratuitis promiſſionibus homines, ut plurimùm, niſi aliud exprimant, velle ſolùm ex Fidelitate ſe obligare.

16 Hinc Leſſ. *l. 2. c. 13. dub. 8. n. 58.* quamvis nobis aliàs contrarius fatetur multorum promiſſiones, qui leviter ſolent multa promittere, hoc modo eſſe intelligendas.

17 Hinc Sanch. *l. 1. Matr. d. 5. n. 21.* aliàs nobis etiam contrarius, admonet, plurimas promiſſiones excuſari à mortali, quia non intendunt homines ſe obligare præciſè, ſed ex quadam benevola honeſtate.

18 Porrò indicia, quibus diſcerni poteſt, nõ affuiſſe animum ſe obligandi primo, vel tertio modo ex dictis, ideſt ſub mortali, ſunt duo. Primum, ſi requiſitus, ut promiſſionem Juramento firmet, id recuſet, non ob Juramenti ſolam reverentiam, (quod certè non eſt paſſim etiam cum veritate adhibendũ) ſed ne aſtringatur ad promiſſum ſervandum. Secundum, ſi quando promiſiſti, rogatus fuiſſes, an velles te obligare ad mortale, reſpondiſſes, te nolle. Lege Oñate, *l. c. ſect.* 8. qui latius hæc ſigna, unde dignoſcatur ejuſmodi intentio, percurrit.

Promiſſio dubia.

19 Quid, ſi omnibus expenſis ſit dubium, an verba indifferentia ad ſignificandam obligationem, vel ſolam urbanitatem, fuerint à te in promittendo dicta cum animo te obligandi, judicandum ne erit, adeſſe obligationem?

Reſp. non eſſe judicandum. Ratio eſt, quia in liberalibus Donationibus non cenſetur quis ſe obligare per verba, quę in alterutram partem ſumi poſſunt, ſuntque indifferentia ad ſignificandam, vel obligationem, vel urbanitatem, tunc enim ea verba non arguunt animum ſe obligandi. Ita de Lugo, *d. 22. de Juſt. n. 65.* & Oñate, *loc. cit.*

20 Quod ſi hac occaſione quæras: Quid, ſi verba non ſint indifferentia, ſed explicent obligationem rigoroſam, ut, ſi dicam. *Promitto tibi hanc rem, & me ex nunc obligo, quantum poſſum, ad hoc tibi donandum*, ſed verè ſum negativè dubius, ad id ex animo me obligandi, an ſolùm ex urbanitate ſic promiſerim?

21 Reſp. Communis opinio, quam idem de Lugo *ibid. à n. 61.* ſequitur cum Sanch. *l. 1. Matr. diſp. 5. an. 20.* & Caſtr. *tom. 1. tr. 1. diſp. 3. p. 10. n. 4.* docet in utroq; foro eſſe obligationem rigoroſam. Nos autem idem docuimus, *l. 1. in Dec. c. 3. §. 7. V. Votum n. 6.* ſed addidimus, quo ad forum conſcientię aliquid benignius dici poſſe, idque non eſſe improbabile. Locum relege. Quæ tamen benignitas, an excipi poſſit in promiſſione, quæ imbibitur in ſolemni profeſſione, & conſequenter in Matrimonio, aliis expendendum dedimus *ibid. V. Profeſſio Religioſa.*

Notabilis quantitas in Promiſſione liberali quo modo menſuranda?

22 Duo ſuperſunt explicanda. Alterum: Diximus *n. 8. & 9.* promittentem, ſi ſe velit obligare, graviter peccare mortaliter, quando res promiſſa eſt gravis, & ipſe non obſervat. Jam ſcire quis cupiet, ecquænam ſit gravis ejuſmodi res? In promiſſione prædicta liberali V. G. pecuniæ, peccabo ne mortaliter, eam promiſſionem in illa quantitate non ſervando, in qua peccarem, ſi illam furarer?

23 Reſp. cum Sanch. *l. 1. Matr. diſp. 5. num. 24* & de Lugo *d. 23. de Juſt. n. 119.* requiri quantitatem quadruplo majorem, quam requiratur in furto: Si V. G. teneas, furtum quatuor Juliorum eſſe mortale, ſanè, ut ſit peccatum mortale, non ſervare promiſſionem, quare graviter voluiſti obligare, requiritur, ut non ſerves promiſſionem donandi ſexdecim Julios. Ratio potiſſima eſt, quia minus offendit, qui rem ſuam non dat, licèt promiſſam, quàm qui alienam furto rapit. Et certè qui liberaliter promittit, non debet tam rigoroſè urgeri, ut à ſua munificentia æquè urgeatur, ac à delicto furti.

Lege noſtrum Opuſculum de Sacrificio Miſſæ *l. 3. c. 1. §. 9.* ubi reſolvo, an non ſolvens promiſſum de celebranda una, vel altera Miſſa, graviter peccet.

Quid addit Juramentum ſupra promiſſionem acceptatam?

24 Alterum. Diximus *n. 13.* Juramentum eſſe ſignum, quo quis ſe ex Juſtitia, atque adeò graviter, obligaverit, ſi illud appoſuit liberali promiſſioni. Hinc quærimus, an præſcindendo à ratione ſigni talis animi, ſe obligare volentis, Juramentum ipſum ex ſe hoc faciat; Id eſt an Juramentum additum promiſſioni liberali, & non obligatoriæ graviter, eo ipſo obligationem inducat ſub mortali, & vinculum Juſtitiæ ſuperaddat. Vinculum Juſtitiæ, dico, nam quod inducat obligationem ſub mortali propter vinculum Religionis, quod à Juramento ſupperadditur, certum eſt ex *dict. l. 3. in Dec. c.* 3 §. 3. quia Juramentum ſemper eſt in honorem Dei ſervandum. Solùm ergo hic quærimus, an ſuperaddat vinculum Juſtitiæ.

25 Reſpondeo, id etiam ex ibidem dictis deciſum remanere. Probabile enim ibi reputavimus nullum Juſtitię vinculum addi per Juramentum, ſed ſolum vinculum Religionis. Quare vera eſſe exiſtimamus, quæ Caramuel. *lib. 2. Theol. Moral. nu. 158.* & latius *num. 605.* *Promiſſio acceptata* (inquit) *in re gravi, qua aliter non obligaret, ſi roboretur Juramẽto, obligat ſub mortali, ſed ſolùm ex vi Juramenti* (hoc eſt ex vir-

Digitized by Google

virtute Religionis.) *Unde Primò poterit remitti à promiſſario. Secundò, ſi is, qui juravit, obtineat legitimam juramenti diſpenſationem, etiamſi eam obtineat inconſulto, aut contradicente illo, cui promiſſio facta fuit, ad nihil obligabitur, & non peccabit, quia tota obligatio naſcebatur ex juramento, (hoc eſt ex Religione) quod jam tollitur à Vicario Chriſti, hoc eſt ab habente poteſtatem diſpenſandi.* Hæc ille.

26 Rectè autem dixit, *obtineat legitimam juramenti diſpenſationem*, ut innueret debere intervenire cauſam diſpenſandi, nam ad legitimam quamcunque Diſpenſationem obtinendam, debere adeſſe cauſam proportionatam, eſt communis doctrina. Quæ autem, & qualis, ſufficiat, nos explicuimus, cum de Juramenti relaxatione tractavimus *l.3. in Decal. §.3. n.14.*

§. VI. *Quidnam requiratur ad legitimam acceptationem?*

PERSONA LEGITIMA.

1 Requiritur Primò, ut Perſona, quæ Promiſſionem (immò, & quamcunque Donationem) acceptat, ſit legitima, ideſt, vel ipſe Promiſſarius, vel alius ejus vices legitimè gerens: quis autem hic ſit, dicam mox ſeparatim.

Acceptatio ſive externa, ſive ſolùm interna.

2 Requiritur Secundò, ut ipſa acceptatio ſit quidem, ſed non neceſſariò ſenſibilis, & externa; ad firmandam enim promiſſionem ſufficit, quod ſit interna dumtaxat. Si enim mihi abſenti ſcribas equum mihi commodatum à te, mihi eidem te donare, & ego ſine ullo actu externo, animo interno illum acceptem, acceptabo ſufficienter. Idem ergo erit, ſi ſcribas mihi, aliquid te mihi promittere, & ego illud internè acceptem. Dixi ad firmandam promiſſionē, nam, ad hoc, ut Promittens, vel Donans cognoſcat promiſſionem ſuam jam eſſe firmam, noſcere ſanè debebit acceptationem Promiſſarii, vel Donatarii, quod abſque acceptatione externa eſſe, ſine Dei revelatione, non poteſt.

3 Dices: Cur ipſa Promiſſio, vel Donatio debet eſſe ſenſibilis, immò ipſi Promiſſario intimata, & cognita, ut ſupra vidimus, acceptatio autem Promiſſarii nequaquam?

Reſp. Quia per Promiſſionem, vel Donationem debet Dominus transferre Jus rei in Promiſſarium, vel Donatarium, quod ſine ejuſdem Domini expreſſione fieri nequit; nequit enim alter, niſi cognoſcat hanc voluntatem Domini, conſentire ad acquirendum ejuſmodi Jus. At promittens, vel Donans nullum Jus acquirere debet, quare non eſt neceſſe, ut alterius acceptationem ſciat.

4 Dices Secundò. Cur in aliis contractibus, vel donationibus oneroſis ad eorum irrevocabilitatem, & validitatem regulariter requiritur, ut acceptatio ſciatur a Donatore, vel ab alio contrahente, non autem in caſu noſtro?

Reſp. quia in aliis debet oriri obligatio in utroque contrahentium, & uterque debet acquirere Jus alterius, & transferre Jus ſuum alteri; Si enim ego vendo tibi equum, non ſolùm debeo transferre Jus equi in te, ſed etiam debeo acquirere jus ad pretium, quod mihi tradis, vel promittis, quæ abſque eo, quod cognoſcam tuum aſſenſum, acquirere non poſſum: at in caſu noſtro promittens nihil acquirere debet, ut dictum eſt. Dixi *regulariter in aliis contractibus oneroſis*, nam eſſe aliquos caſus, in quibus, neque in his, talis cognitio ſit neceſſaria, indicat de Lugo, *diſp.32. de Juſt. à nu.33.*

Acceptatio abſoluta.

5 Requiritur Tertiò, ut promiſſarius acceptet abſolutè, non conditionatè: ſi enim conditionata eſſet acceptatio, deberet omninò expectari poſitio conditionis, ut ex ſe patet.

6 Hìc incidit ea quæſtio, quæ à Molin. *d.264. nu.5.* nimis indiſtinctè proponitur, undè nec diſtinctè ſolvitur. An ſcilicet ſufficiat ad legitimam acceptationem, ſi Promiſſarius hoc modo acceptet promiſſionem, quam illi præſenti facis hujus libri v.g. *Accepto, ſi tu vis, vel ſi tibi placet.*

7 Reſp. ſufficere, quia, ſi ego promitto, vel dono aliquid tibi præſenti, jam volo, & mihi placet, ut acceptes, ergo jam purificata eſt ejuſmodi conditio. Dixi, tibi præſenti, nam, ſi tu eſſes abſens, & per Epiſtolam v.g. aliquid tibi ego promitterē, non ſufficeret acceptatio hoc modo facta; quia potuit occurrere, ut ego promittens animum mutaverim, & jam non ampliùs valeat tua acceptatio, quia jam nolo ampliùs tibi donare, atque adeò, nec tu validè poſſis acceptare.

8 Quid, ſi quis ita acceptet? *Accepto tuam promiſſionem, ſi tu illam ſervare velis*, ſeu, *remitto me tuæ voluntati, ſi velis promiſſis ſtare.*

Reſp. non ſufficere, ſeu, meliùs, dico, te ſic nihil agere; ſic enim acceptando, relinquis promittentem ſine ulla obligatione ſervandi promiſſum, ergo promiſſionem nullam acquiris.

Auditio Promiſſionis.

9 Requiritur Quartò, ut qui acceptat, audierit promiſſionem, vel Dominationem ſibi fuiſſe factam, audierit inquam, vel ab ipſo Domino ſive per Epiſtolam legitimè ſubſcriptam, vel ab internuncio item legitimo, ideſt per ipſum Dominum deſignato; non ergo ſufficit, ſi audierit à quocunque alio Tertio, qui fortè promiſſionis factæ conſcius fuit, & Promiſſario ex ſe renunciavit. Ita Sanch. *l.5. matr. d.6. n.3.* Molin. *d.264. nu.3.* Bart. Unus. Clarus, aliiq; Juriſperiti ab ipſis citat. Ratio eſt, quia ſolus Dominus, vel ejus legitimè vicem gerens poteſt transferre in te jus ad rem ſuam, quod requiritur in valida promiſſione, vel Donatione, non verò quilibet Tertius ſine legitima commiſſione ipſi data. Ergo donec Dominus per ſe, vel per alium hanc translationem notam legitimè faciat, animum verum transferendi non habuiſſe, judicabitur.

10 De Lugo *d.23. de Juſt. n.72.* putat, ſententiam contrariam (quam ſequitur Greg. Lopez afferens pro ſe Baldum) quod nimirum ſufficiat dictum illius Tertii non miſſi à Domino, eſſe aliquando veram, ideſt, quando promittens loqueretur coram multis eo animo, ut ſic ſua promiſſio perveniret ad Promiſſarium inſtar Teſtatoris, quando loquitur coram Notario, & Teſtibus, ut cognitio ſuæ ultimæ diſpoſitionis perveniat ad hæredem viventem, immò etiam ad Succeſſores, qui nondum nati ſunt: & inſtar Dei, qui Myſteria Fidei revelavit Prophetis, ut ad poſteros eorum cognitio pariter perveniret.

11 Equidem approbo ſubſtantiam hujus doctrinæ, ſed aſſentiri non poſſum id eſſe ea contraria ſententia. Manifeſtè enim eſt ipſiſſimum, quod nos docemus, nam illi multi præſentes, qui ſupponuntur cognoſcere promittentem loqui cum animo, ut promiſſio ad Promiſſarium perveniat, quales etiam ſunt Notarius, Teſtes, & Prophetæ, deſignantur, & deſtinantur, ad ferendam illam notitiam; ergo non ſunt Tertii non miſſi.

Acceptatio promiſſionis veræ.

12 Requiritur Quintò, ut acceptatio ſit circa veram promiſſionem, non autem fictam. Immò, ſi tu promiſiſti ſeriò, ideſt vero animo promittendi, ſed ego putans te fingere, vel jocari, nihilominus acceptem, non erit, ut habet Sanc *d.6. n.13* ſufficiens acceptatio, quia non eſt acceptatio veræ promiſſionis. Ratio eſt, quia ego acceptare non poſſum niſi id, quod cognoſco, cùm ergo non cognoſcam, niſi fictam promiſſionem, fictam ſolùm accepto, hoc eſt accepto nihil.

Acceptatio poſt mortem promittentis.

13 Requiritur Sextò, à nonnullis, ut acceptatio promiſſionis, ſeu donationis fiat, antequàm Promittens, vel Donans moriatur. Verùm id reiicit Leſſius, & meritò: poteſt enim fieri acceptatio etiam poſt ejus mortem, ſive à Promiſſario, ſeu Donatario, ſive ab eorum hæredibus. Ratio eſt, quia cùm Promiſſio, & Donatio non revocantur, cenſentur etiam poſt mortem remanere, unde, & apta, ut acceptentur. Ita Leſſ. *l.2. c.18. n.45. & 46.* ſequuntur Sanch. *l.c. n.5.* Merolla *t.3. diſc.2. c.2. n.890.* aliique.

14 Iidem Leſſius, & Sanchez limitant hanc univerſalem doctrinā ad caſum, quo Promiſſio, vel donatio facta eſt ab ipſo promittente, vel donante, at verò quando commiſſa, ſeu mandata eſt, ut fieret ab aliquo nuncio, ajunt non poſſe validè acceptari poſt mortem Promittentis, vel donantis, quia mandatum datum nuncio ſtatim ſpirat morte mandantis, atque adeò cùm nihil remaneat mandati, nihil poſt eorum mortem acceptari validè poterit à Promiſſario, vel donatario.

15 Sublimitant tandem iidem, ſeu excipiunt à dicta limitatione, quando mandatum eſt ad pias cauſas. Primò, quia in favorem animæ judicatur mandans voluiſſe, ut ſuum mandatum datum Nuncio perſeveraret. Secundò, quia cum Mandans in alia vita propenſior ſit ad opera pia, magis eſt judicandus approbare mandatum illud.

16 Ego, ut ab hac ſublimitatione incipiam, illam profectò approbo propter primam rationem dictam, non verò propter ſecundam.

Secunda enim ratio hæc eſt, quia in alia vita defunctus propenſior eſt ad opera pia. Hoc dictum abſolutè non placet, tum quia fortè Defunctus eſt damnatus in Gehenna. tum quia, eſto ſit in gloria, tamen ejus approbatio nihil prodeſt ad rem noſtram; Cùm enim defunctus amittat omne dominium rerum temporalium, ejus approbatio poſt mortem nihil juris transferre poterit.

17 Limitatio autem illa, quam Leſſius, aliiq; tradiderunt n.14. puta mandatum datum Nuncio à Promittente, vel donante, non uſquequaque arridet: licèt enim expirare probabile ſit, unde invalidè acceptari; tamen probabile etiam judico, non expirare in caſu noſtro promiſſionis, ſeu donationis liberalis, quia mandatum favorabile cùm ſit gratia facta, non expirat morte mandantis. Ita ſuſtinet Sà, *V. don. nu.21. & V. Mandat. n.2.* & in ſimili Diana, *p.8. tr.6. reſ.95.* & ego *l.8. in Decal. 4. c.1. tr.4. §.5. n.11.* dixi. Stet igitur, ſive promiſſio, vel donatio facta ſit ab ipſo promittente, vel donante, ſive mediante Nuncio, ſemper poſſe poſt ejus mortem validè acceptari.

18 Denique non poſſe hęredes Promittentis, ſeu donantis revocare promiſſionem, ſeu donationem à defuncto factam, & ab ipſo ante acceptationem non revocatam, manifeſtè ſequitur ex data doctrina, cùm jus revocandi non tranſeat ad hæredes, & ſic docent apud Merolam, *t.1. c.2. d.2. n.89.* Bart. Clarus, aliique. Immò ejuſmodi promiſſionem tranſire in Legatum omninò ex juſtitia tradendum Promiſſario, dicitur *in Tract. de Teſtam.*

Acceptatio Promiſſarii, & donatarii jacentis.

19 Requiritur Septimò ab aliquibus, ut acceptatio fiat expreſsè. Sed certè jam tacitè fieri validè per ſilentium poteſt; In contractibus enim lucrativis, ut eſt ille, de quo loquimur, ſilentium regulariter arguit

Digitized by Google

arguit acceptationem. Si enim ego tibi offeram centum v.g. aureos, & tu, id à me audiens, taces, approbare, & acceptare convinceris. Ita Sanch. *l.1.matr.d.6.n.11.* aliique quibus adde multos citatos, & exceptos à Diana *p.8.tr.6.reſ.106.ſub finem.*

Ratio eſt, quia in re ſibi utili, & ea qua nonniſi commodum ſequitur, maximè valeat ea juris regula: *Qui tacet, conſentire videtur.*

20 Dixi (*regulariter*) fateor enim poſſe non rarò ſilentium oriri ex verecundia, ne offendatur, qui offert, ſi non acceptem, immò, aliquando ea re ipſa oblata oriri poteſt, ut ſilentium potiùs oſtendat rem deſpici, quam acceptari, ut, quando tam eſt vilis, vel parva, vel me indigna res promiſſa, ut ſilentium illud ſit potiùs exprobratio, quam approbatio: id, quod certè ex adjunctis erit à prudenti viro colligendū.

§. VII. *Quiſnam poſſit pro alio abſente legitimè acceptare, ſeu (quod idem nunc eſt, quando loquimur in conſcientia) ſtipulari?*

1 PRæmittendum eſt primò, te iterùm, iterùmque eſſe monendū de eo, quod nimis ſæpè monuimus, nimirum nos loqui de contractibus lucrativis, ideſt de Promiſſione, vel donatione, liberalibus, nam in contractibus oneroſis, cùm ex utraque parte inducatur gravamen, certū eſt, ſemper adeſſe debere conſenſum utriuſque, puta Promittentis, & Promiſſarii, idque ſaltem per legitimum Procuratorem; tunc enim jam in Procuratore ipſe Principalis conſentit, ut habetur expreſsè in jure, *Inſtit. de Inut. ſtip. §. Si quis alteri*, & Doctoribus ut Mol. *d.264 §. Quinto quando*. Merolla *t.1. d.1.c.2. à num.*866. Sanch. *l.1.matr.d.7 n.12.* Diana *p.8 tr.6.reſ.93. & ſeq.* multos citans.

2 Præmittendum ſecundò, valdè pro re, de qua agimus, differre, ſi promiſſio, vel Donatio facta abſenti, dirigatur præſenti, &, ſi dirigatur abſenti. Nam, ſi abſente v.g. Petro, ſic dicam, *Promitto, & dono equum Petro*, atque hanc promiſſionem, ſeu donationem acceptet nomine Petri aliquis præſens, quicunque ille ſit (etiamſi ſit Tutor, vel Curator abſentis Petri, &, etiam ſi ſit donatio in cauſam piam, ut contra aliquos docet Sanch. *loc.cit.n.10.* & apud Dianam *l.c.reſ.*96.) nihil operabitur ejuſmodi acceptatio, eſtque perinde, ac ſi nulla prorſus fuiſſet, undeeam ego potero revocare ante abſentis acceptationem. Ratio eſt, quia cùm per hunc modum nulla ratione contrahatur cum præſenti, ſed ſolùm cum abſente, hujus conſenſus eſt expectandus. Excipe, niſi ille præſens fuiſſet à Petro ad hanc acceptationem faciendam expreſsè deputatus, valeret enim tunc acceptatio, quia tunc Petrus dicitur præſens in alio, ut in ſimili dixi *nu.1.*

3 At verò, ſi ſic dicas, *Promitto, vel dono tibi Antonio præſenti equum pro Petro abſente*, & Antonius acceptet, tunc enim verò rationabilis quæſtio eſſe poteſt, an valeat præſentis acceptatio. De priore igitur modo hic non eſt agendum, quia, ut dictum eſt, nihil ea operatur, ut cum multis notat Merolla *loc.cit.* citans Bal Jaſon. Tuſcum, Covarr. Sanch. aliuſque, agendum verò eſt de poſteriore, ac decernendum, an illa acceptatio ſemper ſit legitima, & conſequenter valida.

4 Sed quæres anteà, ſi verba, nec dirigantur ad abſentem, nec ad præſentem, ut, ſi præſente Antonio acceptante, dicas: *Promitto, me daturum equum Petro*, ſenſus ne erit: *Promitto, me daturum ipſi Petro equum*, an, *Promitto Antonio præſenti, me daturum equum Petro abſenti?*

Reſp. Merolla, *loc cit.n.*868. citans Sanch. alioſque, ait, ſenſum eſſe hoc ſecundo modo, atque adeò aliquid operari ejuſmodi acceptationem poſſe, quia, omnes leges clamant, in dubio eum ſenſum eſſe eligendum, qui favet actui, ut ſcilicet actus ſit validus.

5 Verùm Bartolus, aliique ab eodem Merolla citati, ſed non recepti, cenſent, ſenſum eſſe primo modo, atque adeò, nec valere, nec aliquid operari, quia ea verba, dum nullo modo diriguntur ad præſentem, promiſſio convincitur facta ſolùm abſenti.

6 Ego Bartolum ſequor, tum propter rationem jam dictam, tum quia, ſi omnibus expenſis res adhuc verſatur in dubio, cùm dubitetur, an adſit vera, & obligatoria promiſſio, melior eſt conditio poſſidentis ſuam rem, ſuamque libertatem, à qua ipſum dimovere non potes, niſi certam probes affuiſſe acceptationem, quam certam adeſſe in caſu dubio, oſtendere non vales, quia ſic caſus dubius non eſſet.

7 Hac expedita quæſtiuncula, ut regrediamur ad promiſſionem directam præſenti, ſed factam abſenti. Dico tunc ſolùm valere præſentis acceptationem, quando præſens acceptare pro alio abſente legitimè poteſt. Ratio eſt manifeſta, quia, ſi præſens non eſt legitimus promiſſarii Procurator, nihil nomine promiſſarii acquirere poteſt, ergo nihil operabitur, acceptando.

8 Sed ecce difficultas. Ecquandonam ita res ſe habebit, ut valeat acceptatio præſentis pro abſente? Profectò id cognoſcemus, ſi hic aſſeramus, Primò, eos, qui certò poſſunt pro abſente acceptare. Secundò, eos, qui certò non poſſunt. Tertiò, eos, qui ſub controverſia.

Quiſnam pro alio abſente poteſt legitimè acceptare promiſſionem?

9 Præter illum, quem modò diximus, cui ab abſente expreſsè mandatum eſt, ut loco ſui promiſſionem acceptet. Primò, poteſt quilibet pro alio abſente legitimè, ac propterea validè acceptare, ſeu ſtipulari, quando, & quatenus ſua intereſt ejuſmodi acceptatio. Sed Profectò id non tam eſt acceptare pro alio, quàm pro ſe.

10 Secundò, Pater pro Filiofamilias, hoc eſt pro filio exiſtente ſub ejus poteſtate.

11 Tertiò, Filiusfamilias pro Patre.

12 Quartò, Monachus pro Monaſterio.

13 Quintò, ſervus, hoc eſt Mancipium pro Domino, Mancipium (dixi) nam ſervus, qui eſt famulus, non ita, ut dicam mox *nu.* 20.

14 Sextò, Tutor, ut etiam ex probabiliore ſententia Curator, quia ſuccedunt loco Patris.

15 Septimò. Quilibet pro Muliere ob favorem Dotis, immò ob Donationem propter Nuptias.

16 Octavò. Quilibet pro cauſa pia: piæ enim cauſæ eundem favorem habent, quam habet Dos. Lege Dian. *p.8 tr.6. reſ.96.*

17 Nono. Perſonæ publicæ, hoc eſt Magiſtratus, ſeu Judex pro ſubditis: Prælati item, & Rectores pro propriis Eccleſiis, Univerſitas pro ſingulis ex Univerſitate; hi enim omnes poſſunt promiſſionem, vel Donationem ipſius directam legitimè acceptare pro ſuis, quamvis abſentibus.

18 Ratio autem, quod prædicti acceptare pro aliis poſſunt, eſt, vel quia propter bonum commune ita ſtatutum eſt à Legibus, vel quia non rarò dictæ acceptationes redundant in bonum præſentis, atque adeò adeſt acceptatio præſentis. Ejuſmodi eſt, quando acceptat Pater pro filio, Prælatus pro Eccleſia, &c. Bonum enim filii, & Eccleſiæ eſt bonum Patris, & Prælati. Verùm hæc minutius tractata, atque probata Lege apud Sanch. *l.1. matr.d.7.* Merolla *t.1.d.1. c.2. à n* 871. Tuſcum *Tom.7. litt.ſ. concluſ.*703. alioſque, & quoad pias cauſas Tiraq. *de Priv cauſ. piæ.privileg.*114 quo autem ad perſonas publicas, & Patrem, Filiumque, Lege Manticam, *Tom.2. de tacit.convent.tit.25. & 27.* Molinam, alioſque citatos.

Quiſnam legitimè acceptare pro aliis certò non poteſt?

19 Ii omnes extranei, qui nullum titulum habent acceptandi pro aliis, quòd invalidè acceptent, jam patet ex dictis. Illi igitur hic numerabuntur, in quibus quamvis appareat aliquis titulus ſufficiens, tamen re vera non eſt.

20 Primò igitur famulus conductus ad ſerviendum (cùm non ex toto, ſed ex parte ſubdatur hero) pro ipſo ſtipulari legitimè nequit.

21 Secundò. Diſcipulus nequit pro Magiſtro, idq; propter eandem rationem, Unde ſequitur, quod nec contra, Magiſter pro Diſcipulo.

22 Tertiò, nec Filius emancipatus, ideſt exiſtens ſui juris pro Patre, quia quando eſt emancipatus, non eſt ſub Patris poteſtate.

23 Quartò, nec idem Filius, ſive emancipatus, ſive non, acceptare poteſt pro Matre, quia Filius non eſt ſub poteſtate Matris, ſed ſolùm Patris.

24 Quintò, nec Frater pro Fratre.

25 Adverte, aliquando per accidens poſſe has ſtipulari pro dictis. Quando ſcilicet, ut ſupra dictum eſt, ſua intereſt ſtipulatio. Nam propterea, in materia Feudali, in Emphyteuſi, in uſufructu, ſi quando prædicti ſperant ad ſe aliquod utile proximè ſpectaturum, poterunt acceptare pro illis.

Pro quibuſnam controvertitur, poſſe pro aliis ſtipulari?

26 Controvertitur primò, An Pater poſſit pro Filio emancipato, ideſt pro Filio ſui juris acceptare? Affirmat Sanch. *d.diſ.7 nu.7.* cum Bartolo & Baldo; Merolla *loc.cit.n.*880. afferens & ipſe Baldum pro ſe, alioſque. Utrumque probabile.

27 Controvertitur ſecundò; An Mater poſſit pro filio ſtipulari? Affirmat Sanch. *loc cit.n.5.* etiamſi filii ſint emancipati. Negat, tum pro emancipatis, tum pro non emancipatis Merolla *loc.c.n.*881. qui tamen monet id, quod ego modò univerſaliter dixi, poſſe ſcilicet Matrem pro filiis ſtipulari in materia Feudi, vel Emphyteuſis, quia tunc ſtipulatio proximè futura eſt utilis Matri, ratione utilis dominii. Utraque ſententia probabilis pari modo eſt.

28 Controvertitur Tertiò; An Notarius, qui videtur eſſe perſona publica, poſſit ſtipulari, ſeu acceptare promiſſiones, & Donationes ad ipſam directas, ſed abſenti factas (ut ſemper hic loquimur.) Negat Sanch. *l.1.matr.d.7.n.11.* cum multis, quos ipſe citat, quibus adde Caſtropal. *de Juſt. comm. d.2.p.5. n.6. & 9.* Affirmat cum multis Merolla *l.c. n.*886. & Diana *p.8. tr.6. reſ.99.* Utrumque ſimili modo probabile. Sequere id, quod tibi magis arriſerit. Mihi quidem arridet ſententia Sanch. quia Notarius non eſt perſona publica poteſtatem aliquam habens in Cives, ſed ſolùm eſt publica, quia fidem publicam facit de his, quæ ipſe, ut Notarius ſcribit.

29 Illud fateor cum iiſdem Sanch. & Caſtrop. *ibid.* Notarium ſtipulari poſſe pro abſentibus, quoad ea, quæ ad judicia pertinent, & à Partibus afferuntur, id enim conceditur à legibus propter bonum publicum, quod per judicia dirigitur, non verò conceditur extra Judicium. Hæc, quæ, pro foro Conſcientiæ, ſunt pro utraque parte probabilia, ſatis ſit, ſic ſummatim retuliſſe.

Ex data doctrina de Acceptatione quatuor caſus deciduntur.

PRIMUS CASUS.

An ſemper duplici promiſſioni correſpondere debeat duplex acceptatio?

30 Titius promittit, vel donat, non ſequuta traditione, Cajo prædium, hac conditione, ut poſt ejuſdem Caii mortem prædium tranſ-

tranſeat ad Sejum. Acceptavit Cajus, ſed poſteà Titius vult revocare illam conditionem in favorem Seii ſactam, idqoe antequam ipſe Sejus acceptet, licitène poteſt, & validè?

31 Reſpondent aliqui apud Sanch. *l.1. conſ. c.5. d.1.* non poſſe, ſed poſſe, idem Sanchez, & de Lugo, *d.23. de Juſt. n.85.* meritò reſpondet. Ratio eſt, quia io hoc caſu duplex involvitur Donatio: Altera facta Cajo, quæ jam eſt irrevocabilis, quia acceptata; Altera facta Sejo, quæ, quia nondum eſt acceptata, revocabilis eſt. Idem dic, quamvis ejuſmodi Donatio jurata fuerit, quod conſtat ex dictis à nobis ſupra. *c.7. §.1 n.8.* quodque etiam docet *ibidem* de Lugo, licèt neget *ibidem* Sanchez.

32 Quod dictum eſt de promiſſione, ſeu Donatione, ante rei promiſſæ traditionem, poteſt etiam quæri de Donatione, ſequuta jam traditiooe, ao ſcilicet ſi donaſti, & tradidiſti equum; v.g. Petro, ea conditione, ut poſt annum tradat illum Paulo, an, inquam, aotequam Paulus acceptet, poſſis eam donationem Paulo factam revocare?

Et Reſpondeo, poſſe, propter eandem ratiouem. Lege Dianam *p.8. tr.6. reſ.* 103.

SECUNDUS CASUS.

An acceptatio unius proſit alteri, ratione Connexionis rei promiſſæ.

33 Promitto Petro abſenti centum aureos, in quibus decem promitto tibi præſenti, Inquiro, ſi tu, qui nullum mandatum habes à Petro, ut pro illo acceptes, acceptes tuos decem: Inquiro, inquam, an poſſim revocare promiſſionem factam Petro, quo ad oooaginta, quos ooodum ipſe Petrus acceptavit?

34 Reſp. poſſe propter eandem rationem io primo caſu dictam. Excipe niſi tua interſit, ut Petrus illa centum habeat, ut ſi v.g. eo mortuo ad te, tuoſque hæredes ea pertioeant, vel, ſi tu ea decem habere non poſſis, niſi habeat Petrus ſua nonaginta, quod certè evenire poſſet, ſi promiſſio eſſet, v.g. ut ex vaſe argeuteo promiſſo, & vendito à Petro, tua decem dcberet tibi Petrus oumerare.

TERTIUS CASUS.

Res pluribus promiſſa, & ab iiſdem acceptata cui attribuenda?

35 Si eandem rem promittas ſucceſſivè duobus, tribus, &c. Iis legitimè acceptantibus, Primò tradere eam debes, etiam ſi juraveris tradere ſecundo, vel tertio. Ratio eſt, quia promiſſio facta ſecundo, vel tertio illicita eſt, poſita promiſſiooe facta Primo. Juramentum autem non eſt vinculum inquitatis.

36 Non ſic, ſi cum promiſeris Primo rem, illamque ipſi non tradideris, promittas deindè ſecundo, & buic eam tradideris: quamvis enim tu ſic peccaveris (ad quid obligeris dicam infrà *c.2. de donat. §. 2. n.1.*) tamen, quia per traditionem ſecundus rem facit ſuam, ipſius erit, & hic multum valet illud vulgatum Juris; Multa facta tenent, quamvis fieri prohibeantur. Ita Azor. *p.3 l.11. c.4. de Promiſſione q.17.* & ita nos *l.3. in Decal. c.3 §.5. n.7.*

QUARTUS CASUS.

Pereunte re promiſſa, quid debeatur Promiſſario, qui jam acceptavit?

37 Id explicabitur planiùs, ſi ſic figures hunc caſum: Titius promiſit Cajo unam ovem ea duabus, vel tribus, vel centum, quas habet ad electionem ejuſdem Caii. Ante electionem verò altera ea illis duabus, vel plures ex illis centum periere ſine Titii culpa. Inquiro an nihilominus Titius debeat dare ovem unam ex illis, quæ ſuperſtites ſuot?

38 Reſpondeo. Rectè inquiris (*ante electionem*) nam poſt electionem à Cajo factam certum eſt, te ad nihil obligari, quia tunc, ſicuti poſt electionem illa electa Caju debetor, ita ipſi pereat, congruum eſt. Rectè item notaſti (*ſine Titii culpa.*) Si enim ejus culpa periit, ſeu periere, debebit ſanè ſuperſtitem dare, vel omnibus pereuntibus, pretio compenſare; id enim damnificatio ex culpa Titii facta, omninò expoſcit. In caſu ergo propoſito diſtinguendum eſt: ſi enim una, vel aliqnot periere ſine culpa Titii, idque ante electionem Caii (remanente altera, vel aliis) obligatur Titius ex iis, quæ ſuperſtites vivunt, tradere, etiam ſi illa, ſen illæ, quæ periere, fuerint viliores. Ita Bonac. *d.3 de contract. q.13. p.2. n.17.* quia nondum facta electione, illæ oves Titio periere, & Cajus non eſt defraudandus de re promiſſa. Azor. *apud Bonac. cit.* tamen benigniùs loquitur, dicens, ſufficere, ſi Titius dooet valorem ejus, quæ ſine ipſius culpa periit, & pari modo Turrianus *apud eund. Bonac.* dicens, periit. Si verò omnes, periere, tunc ad nihil debebit obligari Titius, nec mirum, quia ſine ſua culpa deficit materia tota promiſſionis.

39 Quando autem tum bic, tum alibi dicimus adeſſe obligationem, ſemper intellige de illa obligatione, quam ejuſmodi promiſſio inducit, ſivè ex fidelitate, ſivè ex Juſtitia, ſivè ea alio capite, juata ſuperiùs explicata.

CAPUT VIII.

De illis ultimis verbis deſcriptionis Promiſſionis, in cujus utilitatem res facienda eſt.

HÆc ſatis ſont explicata per occaſionem in ſuperioribus, & præſertim. *c.6. §.4.*

CAPUT IX.

Quando, & quatenus obligatio Promiſſionis vel eſt nulla, vel ceſſat.

1 ABſolnta tractatione de Natura, & Conditioolbus promiſſionis, ea duo breviter ſunt indicanda, quæ in præſenti titulo propoouuntur.

2 Quoad prius ergo, Regula generalis eſt, Promiſſionem, & Donationem ante traditionem, eſſe invalidam, nullamque parere obligationem vel Primò, quando eſt de re illicita, vel Secundò, quando ex ejus obſervatione daretur occaſio peccandi, vel Tertiò, quando eſt ex Jure poſitivo irritata, quæ partim dicta ſunt, cùm egimus de Juramento, *l.3. in Decal. c.7 §.2* & Voto *ibid. c.13. à n.9.* partim ea dictis, & dicendis facilè colligi poſſunt.

3 Quoad poſteriùs: Promiſſionis obligatio orta, ſive ex Fidelitate, ſive ex juſtitia, modo ſuperiùs explicato, ceſſat, Primò, ut *ibidem* dictum eſt. remiſſione Promiſſarii, Secundò. ut etiam dictum eſt *ibidem*, ceſſatione finis principalis promittendi. Tertiò, (quod & *ibidem* explicui) quando res promiſſa mutata eſt ſine promittentis culpa, in illicitam, io impoſſibilem, & inutilem. Quartò, quando circumſtantiæ ſunt notabiliter motatæ, quod & *lib.3. in Decal. cap.3. §.4. num.5.* etiam expliſcuimus. Quintò, denique ex illi iiſdem cauſis, ob quas revocari poteſt Donatio; de qua re dicam *in Tract. de Donat. cap.6.*

4 Interdum autem obligationem ſolùm ſuſpendi, quia fortè ſolùm ad tempus res à Promiſſario remiſſa ſit, vel mutata res eſt per ſe manifeſta. Ut etiam maoifeſtum eſt, ſolam partem eſſe tradendam, quando res promiſſa eſt dividua, ceſſare autem obligationem tradendi partem ineptam, ut etiam ſuperiùs indicatum eſt, & dicemus iterùm cum *de Donat.*

5 Ea dictis cum Oñate, *Tom.2. tract.9. d.29. ſect.11. à n.155.* Molin. *d.272. n.2.* Leſſ. *l.2. c.18. d.10.* Dian. *p.8 tract.6. reſ.*105. aliiſque colligi ſeqnentia. Primò, ſi promiſiſti gladium ei, qui deindè io amentiam incidit, non obligaris, immò, nec debes promiſſum ſervare, quia illi gladius eſſet damni cauſa. Advertò, ſi tibi uſui eſſe debet gladius, ejus pretium Domioo deberi, & ſemper teneri to, vel ſervare illum ei io aliud tempus, vel tradere illum, vel ejus pretium Curatori: nam per amentiam is non amiſit Jus ad rem ſibi promiſſam.

6 Secundò, ſi duo ſibi invicem aliquid promiſerunt, ſive colligatæ fuiſſent promiſſiones in unum cootractum, qui ſolet eſſe ſic: *Hoc tibi liberaliter promitto, & tu pari modo hoc mihi liberaliter promittis*, ſive non colligatæ ſic: *Ego promitto hoc tibi, ſed tu ſine memoria iſtius meæ promiſſionis aliquid promittis.* Si inquam, ſic mutuò ſibi duo promiſeriot, ſi alter non impleat, nec tenetur alter, quia hæc juſta cauſa cenſetur, ut te revocaote toam promiſſionem, ego meam revocem: ſic Molin. *loc. cit. n.*10. quicquid dicat Navar. *in ſumm c.18. n.7.*

7 Tertiò, is, qui tempore promiſſionis erat amicus, ſi aote traditionem ſuperveniat inimicitia mortalis, non tenetur ad promiſſionem, quia in promiſſione ſemper imbibitur, ea mente interpretativa promittentis, carentia tantę inimicitiæ, eſto peccet aliquando peccato ſcaodali, &c.

8 Quartò, Sponſi non tenentur ad ſervandam promiſſionem Sponſalium, ſi res notabiliter mutentur. Sed de hac re nos fuſè *in Tract. de Sponſal.* diximus *l.8. Matr. tract.3. c.5 §.8.*

9 Quintò. Is, qui alteri promiſit pecuniam, etiam in eleemoſynam & deiodè iocidit in egeſtatem, non obligatur illam elargiri, &c.

10 Sextò. Si alicujus filius eſt in gravem infirmitatem lapſus, unde aſſiſtentia Patris indigeat, non tenetur Pater ad exequendas illas operas alteri fortè liberaliter promiſſas, quæ ejuſmodi aſſiſtentiam impediant; ſiquidem aſſiſtere filio, eſt præceptum, promiſſio illa fuit voluntaria. Immò tanta poſſet eſſe ægrotantis neceſſitas, ut etiam alias obligatinnes ex præcepto ſuperare poſſet, ut ſuo loco *in Trac. de Legibus* explicari ſolet.

Digitized by Google

TRACTATUS X.
DE
DONATIONE.

CAPUT PRIMUM.
Quid ſit Donatio.

§. I. *Explicatur Natura Donationis.*

1 QUamvis, ut ſuperiùs diximus, Promiſſio acceptata in multis aſſimiletur, conveniatque cum Donatione in futurum item acceptata, ſed ante rei traditionem: tamen differunt etiam permaximè in multis. Nam promiſſio intendit dare, & ſolùm dat Jus ad rem promiſſam, illud tamen ex ſe eſſe leve quantum eſt ex virtute fidelitatis, diximus *in tr. de Promiſſione*. At Donatio etiam in futurum intendit dare, & dat rem ipſam, transfertque dominium in Donatarium pro tempore præfixo.

Aliqui autem dicunt, per Donationem, re nondum tradita, perfectè transferri dominium rei Donatæ in Donatarium: Solùm enim remanet obligatio tradendi rem, quam traditionem non vocant Donationem, ſed executionem factæ Donationis.

Alii verò dicunt, per dictam donationem, re nondum tradita, transferri dominium initiativè, cùm autem res traditur, transferri perfectè, & tunc perfectam vocari donationem. Utro ex his modis loquaris, profectò ad praxim parum refert, vel nihil.

2 Hinc quando Bonac. *de contract. d.3.q.12. pun.1.nu.24.* aliique docent, ſi dicam: *Dono tibi Librum, quem habeo domi, unde nunc non trado* non transferri dominium Libri in te, quia, inquiunt, ita Jus poſitivum diſponit; transferri autem, ſi Librum tibi trado, quando, inquam, ſic docent, intelligunt, ſivè intelligere debent, non transferri cum effectu, ſeu executione, vel non transferri, niſi initiativè, & non perfectè, modo jam explicato.

3 Jam verò Donatio definiri communiter ſolet, *eſſe datio liberalis.* Si enim quid detur ex obligatione, ſeu debito Juſtitiæ, jam donatio non erit, ſed vel venditio, vel reſtitutio, vel quid ſimile. At (ut verum fatear) hæc donationis deſcriptio potiùs eſt nominis explicatio, quàm definitio, qui enim vel tenuem latinitatis nitorem attigit, jam cognoſcit, Donare, nihil aliud eſſe, niſi liberaliter dare. Et nihilominus nobis ad praxim ſemper intendentibus artificioſior definitio non eſt opus. Lege illam apud Oñatem, *Tom.2. de contract. tr.10. dub.30. ſect.1.*

§. II. *Quantum obliget Donatio.*

1 UT id diſtinctiùs cognoſcatur (& faciet etiam ad majorem explicationem præcedentis doctrinæ) quatuor diligenter ſunt diſtinguenda.

2 Primò enim ſic potes hæc animo dicere: *Promitto tibi Librum v. g. hunc donare.*

3 Secundò, ſic, *Donabo tibi Librum*,

4 Tertiò, *Dono tibi Librum, quem domi habeo.*

5 Quartò, *Dono tibi Librum, & nunc illum trado*, illumque re ipſa tu recipis.

6 His diſtinctis. Prima ex his Promiſſio ſimplex eſt.

7 Secunda eſt item ſimplex Promiſſio, idem enim eſt dicere, Donabo tibi Librum, ac promitto, tibi Librum Donare: id, quod cùm nihil aliud ſit, niſi Donatio in futurum, rectè ab aliquibus dicitur eſſe promiſſio donandi.

8 Tertia eſt donatio transferens dominium rei Donatæ in donatarium, ſivè ut aliqui loquebantur §. *praced.n.2.* ſine ultimo effectu, ſeu executione requiſita ab hujuſmodi Donatione, ſivè, ut aliqui *ibid.* loquebantur, initiativè.

Quoniam verò in hac Donatione nondum adeſt dicta traditio, ideò à Juriſperitis hæc vocatur donatio, quæ non incipit à traditione, ut etiam appellatur promiſſio rei donatæ: donatur enim per illam res, & ſimul tacitè promittitur tradi.

9 Quarta eſt donatio perfectiſſima transferens dominium ſimul, & poſſeſſionem, vocaturq; ab iiſdem Juriſperitis donatio, quæ incipit à traditione, quæ certè nullam promiſſionem in ſe, ne tacitè quidem imbibit. cùm omnia ſint jam exhibita, translatio nimirum dominii, & poſſeſſionis traditio in Donatarium.

10 Ex his ergo quatuor diſpoſitionibus: Prima, & Secunda, ſi ſint acceptatæ, qua ratione pariant obligationem ſive ex fidelitate, ſive ex Juſtitia, dictum eſt ſuperiùs, cùm de promiſſione diſputatum eſt.

11 Tertia, ſi ſit item acceptata parit ſemper obligationem ſub mortali in materia gravi, nec poterit donans illam revocare ſine Injuſtitia, obligaturque rei ſic donatæ poſſeſſionem, vel ſtatim, vel certè præfixo tempore, ſi præfixum fortè aliquod fuit, tradere. Ratio eſt manifeſta, quia per hanc Donationem translatum eſt Dominium in Donatarium ſive perfectè ſive initiativè juxta varios dicendi modos jam explicatos. Ergo donatario ſua res tradi ſemper debebit ex Juſtitia, præſcindendo à cauſis, propter quas ejuſmodi Donatio revocari poteſt, de quibus inferiùs dicendum erit.

12 Quarta denique ſemper, pari, immò fortiori modo, parit obligationem ſub mortali, non moleſtandi unquam Donatarium; res enim donata non ſolùm eſt in dominio, ſed etiam in legitima poſſeſſione Donatarii, præſcindendo item à cauſis, ob quas poſſit revocari, de quibus inferiùs.

CAPUT II.
De Diviſionibus Donationum.

§. I. *Tres principaliores diviſiones Donationum.*

1 PRima Diviſio. Alia eſt Donatio merè gratuita, quæ ſcilicet, nulla præcedente obligatione, & prorſus ſine ullis meritis Donatarii, exhibetur à Donatore. Alia remuneratoria, quæ ſcilicet fit ex aliqua obligatione, non quidem Juſtitiæ, ſeu Gratitudinis, quæ virtus tendit ad remuneranda Beneficia juxta eorum menſuram; Beneficia, inquam, jam facta non facienda, de qua re lege Dian. *p.8.reſ.115. V. Notandum eſt.* Ad Donationem autem remuneratoriam ſatis eſſe, ſi Donator dicat, ſe Donare ob merita Donatarii, nec opus eſſe, ut merita probentur, idem *ibid.reſ.116.* docet.

2 *Secunda Diviſio.* Alia eſt pura, ideſt ſine ulla conditione, ſeu limitatione. Alia non pura, ideſt cum limitatione loci, temporis, &c.

3 Subdividitur autem Donatio non pura in Donationem conditionalem; ut *Dono tibi equum, ſi hoc, vel illud facias*: & in Donationem, in diem, *ut Dono tibi equum, non nunc ſtatim, ſed poſt meam mortem, poſt aliquot annos, &c.*

4 Et hæc quidem Donatio *in diem*, iterùm ſubdividitur, Alia enim eſt *in diem certum*, qui ſcilicet certò erit, ſive illum determinatè ſciamus, quando veniet, ſive ignoremus, ut *Dono tibi equum poſt meum mortem*, vel *poſt annos quinque*. Alia eſt *in diem incertum*, quia ſcilicet incertum eſt, an unquam adveniet, nam propterea ejuſmodi Donatio tandem reſolvitur in conditionatam, teſte Molina, *in ſumma d.205.* ut, *Dono tibi equum pro eo tempore, quo nupſeris, quo Romam adieris, &c.* ſenſus enim eſt, *ſi nupſeris, ſi adiveris Romam, &c.*

5 *Tertia Diviſio.* Alia eſt Donatio inter vivos, eſtque ea, qua Donator transfert dominium rei in Donatarium in vita ipſius Donatoris, quam certè ſolent aliqui Donatores facere revocabiliter ita, ut illam poſſint revocare, quando velint; aliqui irrevocabiliter ita, ut eam ampliùs revocare non poſſint. Alia eſt Donatio cauſa mortis, eſtque ea, qua Donator transfert dominium rei donatæ in Donatarium poſt mortem ſuam, ideſt ipſius Donantis.

6 Ubi vides, propriè loquendo Donationem factam, ſive in ſanitate, ſive in Teſtamento, ſive in periculo mortis, &c. ſi per eam Donans ſtatim transferat dominium rei, eſſe Donationem inter Vivos; ſi poſt mortem, eſſe Donationem cauſa mortis. Lege Oñaten, *Tom 2. de contract. tr 10. diſp.31. ſect.1. & 5.* Vadignum *tract. de contr. d.3. d.9. per totum.* Bonac. *d.3. de contr. quaeſt.14. p.1.n.20.* Clar. *apud Bonac. cit.* negantem aliquid ex dictis Azor. *3.p. l.11. cap.11.q.4.* alioſque, nec omittatur Molina *d.287.n.22.* qui rectè percurrit ſigna, & conjecturas, quibus dignoſcatur, an donatio ſit inter vivos, an mortis cauſa, quando deſunt verba expreſſa, quæ donationem hanc, vel illam notent. Sed certè non erit inutile hic aliqua ex dictis ſignis ſummatim afferre.

Signa Donationis inter vivos, cauſa mortis.

7 Primò, ſi donas quid, ſed transferendo executionem ejuſmodi donationis poſt mortem, tuam donationem facis inter vivos, quia jam nunc donas, & ſolùm donationis effectum illum, ſeu complementum differs, quod explicuimus *cap.1. num 1.*

8 Secundò, ſi abſolutè dones, nihil aliud addendo donationem facis inter vivos, quia donare ſine addito eſt, nunc donare.

9 Tertiò, ſi abſolutè dones, quando es ægrotus, etiam cum eo periculo mortis, quo veroſimile erat, te ob mortis metum fuiſſe inductū ad donandum, donationem facis inter vivos. quia etiam donare nunc potes, dum es infirmus; Si ergo aliud non expreſſiſti, inter vivos donaſti, Excipe, niſi donator ejuſmodi donationem, quam donatarius, nec per ſe, nec per legitimam perſonam acceptavit, appoſuerit in Teſtamento, vel Codicillo, tunc enim ea donatio indueret rationem Legati, eſſetque cauſa mortis, unde, ut mox dicetur, revocari poſſet.

10 Quartò, ſi dones cum additio, *poſt mortem meam*, vel, *ſi ex hac infirmitate moriar*, vel, *ſi ex navigatione è vita diſceſſero*, clara eſt donatio cauſa mortis, immò, quando in donatione facta eſt mortis mentio, propendendum eſt ad pronunciandum, eam eſſe cauſa mortis, niſi aliud clarè appareat in contrarium.

11 Quintò, ſi donatio facta eſt coram quinque Teſtibus cum ſolemnitate ſcilicet requiſita à Teſtamento, vel Codicillo, magnum eſt ſignum, eſſe cauſa mortis: id enim perſuadet ſolemnitas propria ultimarum voluntatum, inter quas numerandam eſſe donationem cauſa mortis, mox dicemus §.2. *num.10.*

12 Sextò, contrà, ſi donatio facta eſt coram duobus Teſtibus, ſignum habes donationis inter vivos, etiamſi executio ejus, ut dictum

ctum eſt *n.7.* differatur ad finem mortis, quia id perſuadet ſolemnitas ſufficiens ad donationem inter vivos. Adde ſemper pronunciandū, ut actus valeat potiùs quàm pereat, at periret, ſeu irrita eſſet dicta donatio coram tam paucis Teſtibus facta, niſi cenſeretur eſſe inter vivos.

Quando omnibus expenſis, adhuc dubitatur, qualis ſit donatio, qualis ſit cenſenda, dixi ſupra *l.8. matr. tr.7. c.1.* §.2. *n.15.*

Quando autem dubitatur de ipſa donationis ſubſtantia, hoc eſt, an ipſa fuerit facta, dixi *l.1. in Dec. l.3. c.7.*

§. II. *Explicantur magis prædicta Donationum Claſſes.*

Res promiſſa uni, alteri tradita.

1 DIco Primò, ſi promiſiſti mihi acceptanti equum, V.G. donare, & deindè (ſanè cum culpa contra Promiſſarium ſuperiùs explicata) donaſti alteri eundem equum, ſecuta traditione, hic alter dominium habebit equi, ego autem poſſum dumtaxat, & debeo, habere intereſſe, ſi quod paſſus ſum, & nihil prætereà. Lege, quæ dixi *c.7. de Promiſſione* §. 5. *n.30.*

Prohibita Donatione, non prohibetur remuneratio.

2 Dico Secundò, ſi à Principe prohibeatur donatio, ut prohibuit Clemens VIII. Religioſis Donationes, & ut prohibet Jus Civile donationes inter conjuges, gratuita ſolùm prohibita cenſetur, non verò remuneratoria, quia hęc aliquantum deficit à propria donatione, quę propria, tota, quanta, quanta eſt, fundatur in liberalitate, nec oriri debet ex ullo debito etiam gratitudinis; prohibitio autem alicujus rei, cùm ſit odioſa, reſtringenda ſemper eſt ad rem maximè propriè talem. Ita Sanch. *l.6. matr. d.6 n.1. & 2.* Dian. *p.1. tract. de Paup. Relig. reſ.15. & 16. & p.8. tract.6. reſ.115.* aliique contra nonnullos ab eodem citatos. Lege etiam de Lugo *d.23. de Juſt. n.131.*

3 Inquires: Si ego donavi aliquid Titio, is autem ob gratitudinem aliud mihi retribuit, ſi deinde ego aliquid eidem Titio donavero, eſtne hæc ſecunda donatio remuneratoria, an gratuita?

Reſp. Eſt gratuita, quia tu ſine ullo debito donaſti Secundo; Donatio enim Titii, cùm non fuerit, niſi ad te remunerandum, non potuit ponere novum debitum in te, ſed extinxit ſuum. Quare tu ſecundo omninò gratis donaſti.

4 Quid, ſi Titius exceſſit in retribuendo?

Reſp. Tunc certè erit gratuita, & liberalis ejus donatio ſecundùm hunc exceſſum, & conſequenter, ſecundùm ejus exceſſus menſuram, erit remuneratoria ſua ſecunda donatio.

5 Subinquires: Quantus debet eſſe hic exceſſus, ut dicatur gratuita in retribuente, ſeu, qui dici poſſit meriti à præcedentibus non æquipollere?

Reſp. Id certa lege definiri non poteſt; nam, quamvis aliqui cenſeant, quemcunque exceſſum eſſe gratuitum, ſatis enim (aiunt) per æquale ſit debita retributio: aliqui verò velint gratitudinem poſtulare, ut plus ſemper reddatur, quę eſt ſententia Ariſtotel. 8. *Ethic.* & Sancti Thomæ 2.2. *q.106. art.6.* cui adde Senec *lib.1. de benef. c.18.* quod plus Sanch. *l. mox cit.* & Diana *p.1. tr. de Paup. Relig. reſ.16.* dicit eſſe probabile, quod debeat eſſe, ut aliqui dixere, in dimidio, ut, ſi recepiſti decem, debeas retribuere decem, & quinque. Quamvis, inquam, aliqui ſic cenſeant, tamen idem Sanch. *l.8. matr. d.6. n.9. & l.1. Conſ. c.6. dub.* 2. cui adde Dian. *p.8. tr.6. reſ.120.* denique concludit, totum hoc prudentia arbitrio eſſe relinquendum, attenta præſertim qualitate donantis; plus enim ſolent, ac debent Principes retribuere, quàm Plebeii, vel Religioſi, &c. Quod autem Religioſis, & Religioni inſit etiam debitum gratitudinis, ut juxta ſuam vivendi rationem debeant, ſed moderatè, benefactoribus retribuere, ipſum lumen naturale manifeſtè dictat.

Diſcrimina inter Donationem conditionalem, & inter Donationem in diem.

6 Dico Tertiò: Eſt latum diſcrimen inter donationem conditionalem, & inter donationem in diem certum. Si enim ſic dicas per Donationem conditionatam: *Dono tibi equum, ſi moriar*, cùm hæc conditio ſit neceſſaria, verificatur etiam nunc. Quare ex nunc debes mihi equum tradere. Si verò ſic dicas ſine conditione: *Dono tibi* tradatur equus. Ita Mol. *d.* 181. *numer.* 4. & *d.* 205. & 248. apud quem alia pertinentia ad has Donationes in diem certum, vel incertum invenies.

Diſcrimina inter Donationes cauſa mortis, & inter vivos.

7 Dico Quartò: Sunt deniq; diſcrimina non pauca inter Donationem inter vivos, & Donationem cauſa mortis, quæ latè proſequitur Oñate, *loc.c.d.ſec.1.* & Vadign. *de contr. d.3. du.9.* Illud autem eſt potiſſimum, nam Donatio cauſa mortis propriè accepta, poteſt ſemper revocari; eſt enim inſtar Teſtamenti, vel Legati, numeraturque inter ultimas voluntates, At Donatio inter vivos, propriè item accepta, rebus immutatis (de qua mutatione mox *c.8.*) revocari non poteſt.

8 Dixi (*propriè accepta*) nam, ſi Donatio cauſa mortis ſumatur pro qualibet Donatione præſenti, facta ob periculum mortis, quæ tamen transferat ex voluntate Donantis, dominium, ante ipſam mortē Donantis, jam hæc non erit eſſentialiter Donatio cauſa mortis, ut patet ex ejus natura, quam explicavi §.1. *n.4. &* 5. ſed deſciſcet in Donationem inter vivos. Sicut etiam, ſi Donatio inter vivos ita fiat, ut addatur clauſula, qua poſſit revocari, quando voluerit Donator, atque adeò ſemper, ante ſuam mortem, jam hæc non erit eſſentialiter Donatio inter vivos, ut patet item ex ejus natura, quam explicui ibidem, ſed degenerabit in Donationem cauſa mortis.

9 Quod autem Donatio propria, cauſa mortis, ſit numeranda inter ultimas voluntates, & non ſit propriè contractus inter vivos, inde probat, & meritò Oñate, *ub. d.31. ſect.1. nu.8.* quia ipſa habet omnia ſigna ultimarum voluntatum; habet enim inquit, Primò, voluntatem deambulatoriam (quia ſcilicet ſemper ante mortem poteſt per meram voluntatem Donantis revocari) Secundò requirit quinq; Teſtes. Tertiò, inſinuatione non indiget. Quartò, fit plenè inter abſentes. Quintò, plures, qui contrahere non poſſunt, poſſunt mortis cauſa donare. Sextò, denique confirmatur morte Donantis, non autem anteà.

10 Si Donationi cauſa mortis adjungatur Juramentum, quo Donans promittit illam non revocare, vel (quod in caſu ſaltem noſtro idem moraliter eſt) quo Donans promittat cum Juramento, illam adimplere. Oñate *ibid. ſect.8.* docet, revocari eam propter Religionem Juramenti ampliùs non poſſe, ſed tunc degenerare à propriè dicta Donatione cauſa mortis, & fieri Donationem inter vivos. Verùm de hoc Juramento non revocandi Teſtamentum, & conſequenter Donationem cauſa mortis, vide, quæ nos *l.3. in Dec. c.3.* §. 5. *à n.39.* diximus, & quæ dicemus infra *c.4.* § 4 in ſimili.

11 De Donatione cauſa mortis innumeri Juriſperiti latè diſputant, innumerique Theologi, quorum præcipuos citatos habes pręter Oñatem *loc. cit.* & Molin. *à diſp.287.* Dian. *p.8. tr.6. reſ.67. & ſeq.* varias de hac diſpoſitione difficultates percurrentem.

Donatio, non ſubſiſtente cauſa ipſius.

Ubi.

De ſimili Eleemoſyna, vel Legato.

12 An Donatio facta ob aliquam cauſam, ea non ſubſiſtente, ſit valida?

Reſp. neceſſariam eſſe diſtinctionem. Donatio enim per errorem facta, quando error cadit in ſubſtantialia, eſt nulla, eſt autem valida, quando in accidentalia, quia ibi non ſubſiſtit cauſa donandi, quare, nec Donatio ab illa dependens, hic verò ſubſiſtit. Et ratio ulterior eſt, quia, non perſiſtente cauſa cadente in ſubſtantialia, donans meritò indicatur, nequaquam perſiſtere in ſua diſpoſitione: at verò, non perſiſtente cauſa cadente in accidentalia, quia ſic levis eſt mutatio, in eadem diſpoſitione meritò perſiſtere judicatur. Vide, quæ in ſimili dixi de promiſſione *c.4. à n.8.*

13 Illud diligenter advertendum, hic nomine ſubſtantialium intelligi omnes illas cauſas, quæ ſunt motivæ Donationis, hoc eſt quæ, ſi cognitæ fuiſſent non adeſſe, facta non fuiſſet Donatio: Accidentalia verò ſunt cauſæ tantùm impulſivę, ideſt, quibus cognitis non adeſſe, adhuc facta Donatio fuiſſet.

Hæc breviter innuiſſe ſufficiat; nam multa de hoc argumento ego dixi, *l.3. in Dec. c.3* §. 5. *à n.21. de Juram. & ibid. c.13. ubi de Vot.* Vide Dianam *p 8. tr.6. ſect.89.*

14 Non ſubſiſtente paupertate, ſanctitate, infirmitate, an Donatarius obligetur reſtituere ea, ad quæ donanda principaliter motus fuit Donans ab his cauſis, dixi item *l.7. in Dec. c.5* § 2. *n.4.* & facit, quod *ibid. dixi c.1.* §. 2. *n.6.* ut etiam alibi de occultè deflorata, ſi aliquid accipiat ex cauſa Virginitatis.

15 In dubio de animo Donantis, an cauſa donandi fuerit motiva, an impulſiva? reſtituendum pro rata dubii puto.

CAPUT III.

Quis poſſit donare?

1 DOnare li poſſunt, qui legitimè ſub ſuo dominio, vel libera adminiſtratione rem donandam habent. Dubitatur autem de aliquibus, de quibus ego alibi per alias occaſiones diſputavi, quorum loca, in gratiam Lectoris, indicabo infra *c. ult.*

Alia igitur, quæ ſuperſunt, hic in propria ſede ſuam tractationem meritò expoſcunt, & ego breviter ſtudioſis propinabo.

§. I. *Quædam Claſſes Perſonarum quid, & quantum donare poſſunt?*

REGES, ET PRINCIPES.

1 REges, & Principes donare quidem, & remunerari de ſuis propriis bonis liberè poſſunt. Verùm de bonis Coronæ, quæ ſe habent, ut bona vinculata, & ipſi data, ad bonam adminiſtrationem, & defenſionem Regni, non poſſunt profusè donare in damnum ſucceſſorum: nam propterea iidem Succeſſores poſſent revocare has nimis exorbitantes Donationes ex prædictis bonis factas: quod minutiùs, multis adductis Doctoribus, habet Diana, *par.8. tr.6. reſol.18.*

ibid.

*ibid.reſ.*122.*&* 123. apud quem etiam habes donationem remuneratoriam Principis non immoderatam, cùm tranſeat in contractum, revocari non poſſe, eandemque multis gaudere Privilegiis.

2 Illud in his dubitari ſolet, An, ſi dicti Reges, ac Principes inveniuntur ære alieno gravati, poſſint nihilominus Donationes liberales, vel remuneratorias facere.

Reſp. poſſe, ſed certè limitatiùs. Sicut enim tunc poſſunt expendere ea quæ ſunt ad ſuum decentem ſtatum neceſſaria, ita & ad has liberales, ſed moderatas donationes, quę ad ejus decentiam ſine dubio pertineant, cùm non poſſit (ait de Lug. *d.*23. *de Juſt.n.*148.) Regia Dignitas ſine liberalitatis exercitio decenter ſuſtineri.

3 Ex qua doctrina collige idem cum proportione ſentiendum de aliis Principibus Secularibus, immò & proportionaliter de Eccleſiaſticis aliiſque ſimilibus; ii enim eas Donationes ſive merè liberales, ſive remuneratorias facere poſſunt, quæ omnibus à viro prudenti expenſis judicantur pertinere ad ipſorum ſtatuum decentiam, ita nimirum, ut viles notabiliter haberentur, ni eas facerent: quare, ſi moderatè, modo dicto, ſint, ut eſſe certè omninò debent, ad congruam eorumdem ſuſtentationem revocantur.

§. II *Rectores Civitatum, ſeu Univerſitatum.*

1 II non ſolùm poſſunt expendere neceſſaria ad publicam utilitatem, ut ad conducendum Medicum, Advocatum, Magiſtrum Artium, ad fabricandum carcerem, ad Pontes neceſſarios conſtruendos, vias accomodandas, ad procurandam annonam, &c. Verùm etiam ad moderatas, juxta quantitatem bonorum civitatis, Donationes remuneratorias; immò ad moderatas item, & liberales, conducentes ad bonum Univerſitatis, qualia eſt eleemoſyna, & ad ludos, publicæ recreationis gratia, exhibendos, dummodo à neceſſariis, & à debitis ſolvendis notabile quid non adimatur. Lege Sanch. *in conſ.l.*1.*c.*9.*d.*8. & de Lugo *d.*23. *de Juſt.n.*144.

2 Illud profectò, quod ex Bartolo affert Diana *p.*8. *tr.*6. *reſ.*16. *fine*, approbare non poſſum, quod ſcilicet, ſi Rectores hoc anno Civitatem gubernantes, non remunerati ſunt obſequium Univerſitati factum ab aliquo, nequeant Rectores anni ſequentis remunerari, quia remuneratio (inquit Bart.) eſt perſonalis ex parte remunerantis. Approbare, inquam, non poſſum, nam Rectores ſive hujus, ſive alterius anni non agunt nomine proprio, ſed nomine Univerſitatis, ſeu Civitatis, quæ ſemper eſt, & remanet eadem perſona moralis, &c.

§. III. *Parentes.*

1 PArentes, quamvis multos habent filios, licitè ea poſſunt donare, quæ pertinent ad decentiam ſui ſtatus. Si verò ea, quæ ad ejuſmodi decentiam non pertinent, profusè donent, validè donant, quia diſponant de re ſua, ſed illicitè, ſi notabiliter damnum faciant legitimis filiorum: Validè, inquam, donec filii revocent, nam filios poſſe Donationes Parentum in ſuæ legitimæ præjudicium factas irritare per Judices poſt parentum mortem, mihi certum eſt, & videri poteſt apud Rebell. *p.*2. *l.*13.*q.*11.*n.*3. atque *lib.*5. *in Decal.cap.*4. §.1. *num.*2.

2 Quando donationem facit Pater Filio Clerico in fraudem Gabellarum, probat *ibid.* Diana, *p.*8. *tr.*6. *reſ.*130. Gabellam deberi, ſed deinde quæſtionem irreſolutam relinquit. Ego ſanè in memoriam tibi revoco, nemini debere hanc fraudem in foro interno ſuffragari, nam in foro externo, cùm dictum fraudis non præſumatur, evinces litem contra Gabellarios. Quòd ſi Pater verè, & ſine fallacia ex occaſione quidem non ſolvendi Gabellam, ſed ea alio decenti motivo, ſuum Clerico Patrimonium aſſignet, non mihi videtur eſſe condemnandus.

3 Quid de donatione Patris facta Filio ad ordines ſuſcipiendos? Id hic ſolùm quæro, nam cœterùm de donatione, quam Pater, vel Mater faciat Filio univerſaliter, *lib.*5. *in Dec. c.*4. §.2. dictum eſt.

Reſp. Pater non ſolùm validè poteſt, ſed etiam obligatur dare filio, quod eſt neceſſarium ad aſſumendos Ordines Sacros. Intellige ſemper, ſi ſuppetant Patri facultates, &c. An item ad Ordines Minores, & alia minutiora, eruditè tractat Cutelli *Tom.*1. *de Donat.diſ.*2 *partic.*32.*n.*12. Data autem à Patre in Patrimonium, ut filius Ordines ſuſcipiat, multi apud eundem Cutelli dicunt, computari in legitimam, & venire in computationem cum aliis fratribus. Multi apud eundem negant. Utrumque probabile, id, quod nos ſatis explicuimus, *lib.*5. *in Decal.cap.*4.§.2. *num.*6. & videri poſſunt Doctores apud Dianam *p.* 8. *tr.*6. *reſ.*92.

4 Donatio ficta à Patre, ut item à quocunque alio ficta, filio, vel cuicunque alteri facta, hoc eſt, ut ſequuta ordinatione non petantur ſic donata, vel, ut illa ordinatus reſtituere teneatur, adhibita etiam, ut ſolet, Antapoca, vel ut vocare conſuevimus, Alberano, quatenus invalida ſit, & illicita, dixi ſupra, *lib.*7. *de Ord.c.*3. §.3.

§. IV. *Prælati, ſive Sæculares, ſive Regulares.*

1 PRælati Sæculares poſſunt, juxta prædicta, donare, quæ faciunt ad decentiam ſtatus ipſorum. Verùm de his dictum eſt à nobis *l.*8. *in Decal.tr.*1. *c.*4. §.2.

Et hi quidem Prælati Seculares de fructibus ſui Beneficii magis liberè poſſunt diſponere, juxta id, quod ibidem breviter explicuimus, quàm Prælati Regulares, ideſt Superiores Religioſorum, quia fructus omnes ſunt Religionis, non verò ipſius Regularis Prælati. Quare magis moderatè ſe gerere debent in iis donationibus, præſertim liberalibus, quæ religioſam paupertatem minus decent. Qui de his diſtinctius quid noſcere velit, legat Sanch. *l.*7. *ſumma c.*19. *num.*42. Suar. *t.*4. *de Relig.tr* 8.*l*2.*c.*16 *à n.*82. Vadign. apud Dian. *p.*8.*tr.*6.*reſ.*12. de Lugo *d.*3. *de Juſt.* *à n.*183. alioſque.

2 Dixi (*Superiores Religioſorum*) nam de Epiſcopis aſſumptis à Religionibus, quæſtio eſt, an ii poſſint, quamvis illicitè, validè tamen donare ea, quæ ſuperſunt ab ipſorum congrua ſuſtentatione. Et quidem non pauci dicunt, hos ſemper donare poſſe prædicta, quæ ſuperſunt, tum illicitè, tum invalidè. Alii verò ſuſtinent, illicitè quidem, ſed validè, eodem prorſus modo, *ll.cc.* diximus de Epiſcopis non aſſumptis à Religionibus. Quoniam verò utramque ex his ſententiis probabilem exiſtimamus, ſatis ſit ſic innuiſſe. Rationes enim, & Doctores pro utraque parte videri poterunt apud Dianam *p.*8.*tr.*6. *reſ.*132. *&* 133. citantem Vadignum, idem de Beneficiario Religioſo ſentientem.

§. V. *Donatio Beneficiarii ſpolio ſubditi.*

1 AN donatio Epiſcopi, & Clerici Beneficiarii ſubditi ſpolio intra viginti dies ante obitum ſuum facta ſit invalida?

Reſp. eſſe invalidam in foro externo, cum Bonac. aliiſq; mox citandis, quia præſumitur facta in fraudem. At in foro interno cum eodem Bonac. *d.*3. *de contr.q.ult.p.*5. *n.*5. & Diana *p.*8. *tr.*6. *reſol.*88. dico, eſſe validam, ſi verè fuit donatio inter vivos de rebus, ſeu de fructibus ſuis, de quibus juxta ſupradicta diſponere validè Beneficiarius poterat. Ratio eſt manifeſta, quia Beneficiarius tunc habet poteſtatem transferendi dominium illarum rerum in alterum, & de facto per illam donationem verè, & ſine dolo, ut ſupponimus, tranſtulit.

§. VI. *Novitius.*

1 AN donatio cauſa mortis facta à Novitio poſt ingreſſum in novitiatum ſine licentia Epiſcopi ſit valida?

Reſp. eſſe validam, quia Tridentinum, *ſeſſ.*25.*c.*16. Diana *p.* 8. *tract.* 6. *reſ.*86. ibique alii hanc licentiam requirunt in donatione inter vivos dumtaxat.

2 An; ut donatio remuneratoria ab eodem Novitio poſt dictum ingreſſum fiat, eadem licentia indigeat?

Reſ. non indigere. Ita idem *ibid. reſ.*121. quia Tridentinum loquitur de donatione pura.

3 An donatio facta ab aliquo ante ingreſſum in Novitiatum, animo ingrediendi in Religionem ſit valida ſine memorata licentia?

Reſpondeo, eſſe validam. Ita idem *ibid. reſ.*87. quia dictum Tridentinum loquitur ſolùm de donatione Novitii, at hic Novitius nondum eſt.

4 Nota, ſi prædictus Novitius exeat à Religione, nullam eſſe donationem ante ejuſmodi ingreſſum factam, reſque donatas debere redire ad donantem, quia donatio facta intuitu Religionis, ſemper imbibit conditionem, *Si in Religione vixero.* Unde idem rectè Cutelli, *de donat.s.*1. *diſ.*2 *par.*3. *n* 11. Latè Sanch. *l*7. *ſumm. cap.* 5. *à n.*54. extendit ad caſum, quo ipſe donans exeat à Religione poſt profeſſionem emiſſam, quam nullam ex aliquo legitimo capite fortè invenit. Si verò exeat poſt Profeſſionem validam licitè per diſpenſationem Papæ, V.G. An recuperet prædicta bona ante ingreſſum donata, longa eſt, & Juriſperitorum propria diſputatio. Vide Cutellum citatum, apud quem etiam invenies quid de exeunte à Societate, poſt vota biennii.

§. VII. *Tutores, & Curatores.*

1 TUtores, & Curatores, ex Sanch. *c.*8. *conſil. c.*6. *d.*8. de Lugo *d.* 23 *de Juſt.n.*145. Molin. *d.*292. *fine*, aliique, poſſunt ſolùm id donare, quod ad prudentem, & decentem adminiſtrationem rerum pupilli pertinet, ſpectata ipſorum pupillorum facultate, & qualitate. Unde donationes liberales profanas via his concedo, concedo pias; Sunt enim hæ in eleemoſynam, atque adeò in bonum ſalutis pupillorum, ſed adhuc juxta ipſorum ſtatum.

Nec item nego remuneratorias, ſed pari modo, quæ non multum excedant. Ratio horum eſt, quia Tutores, Curatoreſque minus poſſunt, quam Domini ſuarum rerum; at Domini, ſi prudenter, & decenter agant, ſunt certè parcè profuſi in rebus ſuis: ergo parcius profuſi eſſe debent Tutores, & Curatores, qui Domini non ſunt, ſed meri bonorum pupilli Adminiſtratores.

2 Inquires. Cùm remuneratoria donatio ſit illa, quæ fit ſupra debitum Juſtitiæ, quantumnam hæc importat in hoc caſu tutorum? Servivit V.G. fideliter quis pupillo per decem annos, debentur ipſi ex ſtipendio pro ſuo labore centum aurei: at ſi tutor ſolùm daret centum, nihil daret ex gratitudine, ſed ſolùm ex Juſtitia. Inquires ergo ad quantum extendi poteſt remuneratio?

3 Reſpondeo: Id certa regula definiri nequit, quia totum hoc (ait de Lugo, *loc.cit.*) pertinet ad prudentiam Adminiſtratoris rerum pupilli, ut ex una parte non ſit nimis profuſus, & ex alia non ſit durus, &

exa-

exactus retributor obſequiorum, ſed attendat ad id, quod decentia ſtatus pupilli exigit, ut eum famuli ingratitudinis nota afficere non poſſint.

CAPUT IV.

Quantum quis donare poſſit.

1 PRæſcindendo à Jure Civili, quod certè prohibet, ut mox dicemus, aliquas donationes, quilibet validè poteſt totum, quod habet, alteri donare, quia quilibet de rebus ſuis diſponere, ut libet, poteſt. An vero licitè, vel illicitè, dependet à fine, cur donet, à damno, quod ſibi, vel alteri facit, vel non facit, ſic donando, &c. quæ ex dictis, & dicendis facilè colligi poſſunt. At conſiderando jus commune, duo genera donationum ipſum univerſaliter prohibet, nimirum donationem omnium bonorum, & donationes carentes inſinuationes, de quibus jam ſigillatim.

§. I. *Donatio omnium bonorum invalida eſt.*

1 HAnc tam amplam donationem eſſe in Jure Civili prohibitam ſub clauſula irritante, atque adeò eſſe invalidam, certum eſt in Jure, *L. Stipul. hoc modo, ff. de verb. ſignif. L. ex eo C. de inutilib. ſtipulat. & ubibi* apud Julium Clar. *V. Donat. q.* 19. Rebell. *p.* 2. *l.* 18 *q.* 7. Molin. *d.* 280. Bon. *d.* 3. *de contr. q.* 13. *p.* 5. Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 38. aliiſque. Ratio hujuſmodi Juris fuit, quia ſic donator non poſſet teſtari, à qua impotentia teſtandi Jura maximè abhorrent, ſignatèque dicunt, eſſe id contra bonos mores.

2 Dictum autem eſt (*inter vivos*) nam donatio omnium bonorum cauſa mortis prohibita non eſt, cùm ea poteſtatem teſtandi non tollat; immò, ipſam eſſe ultimam voluntatem, nuper diximus.

3 Dictum rurſus eſt (*in jure communi*) nam leges proprias quilibet conſulat. Dictum item eſt (*omnium bonorum*) nam, ſi ſit non omnium ſed tamen prodiga, dixi ſatis *l.* 3. *in Decal. c.* 3. §. 5. *à n.* 17.

4 Quæres: Donatio bonorum omnium eſtnè invalida ſecundùm totum, an ſolùm ſecundùm partem? Explico, Fac, te donaſſe omnia tua bona, ex quibus, ſi centum aureos, tibi reſervaſſes, jam non donaſſes omnia bona. Quæro igitur, an Donatio omnium, quam feciſti, ſit invalida, tum quo ad hos aureos centum, tum quoad alia bona; Idem quæri poteſt, ſi donaſti omnia præſentia, & futura, an valeat etiam quoad præſentia; jam enim, ſi præſentia non donaſſes, non donaſſes omnia.

5 Reſpondeo, eſſe invalidam, quoad utramque Rationem hujus deciſionis ne aliam expectes, niſi illam, quia nimirum, ita leges voluere, propter bonum publicum. Ita autem voluere, quia abſolutè totam Donationem indiviſibiliter infirmant, ut patebit accuratè legenti præcitatas leges.

6 Dices: At mox dicemus, donationem factam ſine ſolemnitate Inſinuationis ſolùm infirmari, quoad partem, ideſt, quoad exceſſum, eo modo, quo mox item explicabimus; ergo pari modo dicere debemus in donatione omnium bonorum.

7 Reſpondeo. Nego conſequentiam, quia in Donatione ſine dicta ſolemnitate ita clarè decreverunt leges, quod non ita decreverunt in Donatione omnium bonorum *l. Sancimus C. de Donat.* Leges enim modo *nu.* 2. citatæ abſolutè, & omninò Donationem omnium bonorum infirmarunt.

8 Dices iterùm cum Diana *loc. cit.* Ex Regula Juris *Utile per inutile non vitiatur*, Ergo non vitiatur illa pars Donationis, quæ jam non eſt donatio omnium bonorum.

Reſp. Nego conſequentiam, quia cùm in caſu noſtro leges totam Donationem irritent, ut dictum eſt, neque illa pars dicta utilis eſt.

§. II. *Quatuor caſus, in quibus Donatio omnium bonorum valida eſt.*

1 PRæcedentis doctrinæ ſunt exceptiones, ſeu declarationes quatuor. Primò enim, ſi quis donet omnia bona præſentia, nihil aliud addendo, validè donat, quia verè non donat omnia; Cùm enim non donet futura, & deinceps acquirenda, poterit de his teſtari; Nam proptereà idem docent communiter Doctores, ſi in donatione omnium reſervet ſibi quis aliquam partem, certè, non valdè modicam, ſed hujuſmodi, ut ea reſervata, cenſeatur ab homine prudenti non remanere Donationem bonorum moraliter omnium. Idem etiam, quando quis ſibi reſervat uſumfructum, vel Jus aliquod, quæ ſimili modo non ſint modici valoris; poſſet enim hæc donator vendere, & de pretio teſtari. Non ſic, ſi donet omnem ſuam hæreditatem; tunc enim invalidè donaret, quia tunc de nihilo teſtari poſſet, cùm ſic omnia donaſſet. Lege Dicaſtill. *de Juſt. l.* 2. *tr.* 5. *dub.* 2. *a.* 48. Mol. *d.* 280. *Ver. Sed dubium poſtremò eſt*, aliosque.

.. Secundò, donatio omnium, facta cauſæ piæ, eſt valida, quia eſt juxta conſilium Domini: *Vade, vende omnia, & da Pauperibus.* Contra quod Jura Civilia aliquid ſtatuere non valent. Ita Hurtadus, Layman, Vadignus, aliique tum Theologi, tum Juriſperiti apud Dianam *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 41. qui reiicit Caramuel. contrarium.

2 Huic etiam, ut vult Sanch. *t.* 2. *ſam. l.* 7 *c.* 1. *a.* 19 reduci poteſt Renunciatio omnium bonorum, quam exhibent ii, qui Religioſam eligunt vitam; id enim etiam pertinent ad animæ ſalutem, eſtque de ejuſdem Domini conſilio. *Et ſequere me.*

3 Tertiò, Donatio oneroſa omnium bonorum valida eſt, quia per illam aliud accipit Donator, de qua diſponere jam poterit.

4 Propter ſimilem rationem ductam ab onere, Alienationem, vel Donationem omnium bonorum factam cauſa Dotis, Filio, vel filiæ à Patre, immò & à Matre, plerique apud Marium Cutelli *t.* 2. *de donat. diſc.* 1 *ſpec.* 1. & quoad Matrem colligitur ex eodem *ibid. diſ.* 3. *ſpec.* 4. *initio.* putant, validam eſſe, quia omnes communiter concedunt, hanc non eſſe Donationem, ſed neceſſitatem oneroſam collocandi filios, filiaſque matrimonio, quod tamen alii apud eundem negant, nam ſic, donatis omnibus bonis uni ex filiis ob ejus nuptias, demeretur legitima aliis, quod efficaciſſimum eſt argumentum pro negantibus.

5 Quæres: Conceſſo, quod ejuſmodi Donatio omnium, facta cauſa Dotis, ſit revocanda, expectanda ne eſt mors conjugis, ut donatio revocetur, an ſtatim poterit revocari mortuo Patre.

Reſpondet idem Cutelli *ibid. diſc.* 1. *ſpec.* 2. dicens, ſententiam aſſerentem expectandam eſſe conjugis mortem, eſſe fortioribus argumentis vallatam. Ipſum lege.

6 Donatio omnium bonorum inter fratres valida eſt ex Julio Claro, cum Bonacio. *loc. cit. part.* 5. Rebell. quem citat, ſequiturque Diana *p.* 8. *tr* 6. *reſol.* 38. & 40. & Rebellio, idque ob favorem ſervandæ agnationis, ſeu propriæ familiæ. Aliqui tamen id non admittunt. Lege citatos.

7 Porrò, quando dicta donatio inter fratres eſt reciproca, ſeu colligata, ut *tibi fratri meo dono omnia bona mea, & tu mihi omnia tua*, quid dicendum.

Reſpondeo, duobus modis id fieri contingit. Primò, in recompenſationem, ut in ſenſus: *Si tu des mihi tua, ego invicem tibi donabo mea*, & tunc valida eſſet Donatio perinde, ac valeret inter extraneos; hæc enim non eſt Donatio, ſed commutatio. Secundò, non in recompenſationem, ſed abſolutè ſic, *Dono liberaliter tibi fratri meo*, tu verò independenter ab hac mea Donatione dicas, *Ego tibi liberaliter dono mea*, & tunc licèt inter extraneos hæc ſit clarè nulla, & invalida, quia eſt Donatio pura ex parte utriuſque (vel ſaltem ex parte alterius donantis priùs, in eo caſu, quo, qui poſteriùs donat, donaret ad retribuendū) tamen inter fratres, ſi ſequaris Julium Clarum allatum *nu.* 6. validam pronunciabit donationem, at invalidam, ſi teneas cum aliis ibidem contrariis. Sed hæc Juriſperiti latiùs, de quibus non minùs latè Oñate *T.* 2. *de contr. tr.* 10. *d.* 30. Theologus, aliique ab eodem citati.

§. III. *Acceptans Donationem omnium bonorum an obligetur ea reſtituere?*

1 ID enim verò pertinet ad moralem Theologum, de quo dicendum, qui acceptavit ejuſmodi bona, eaque poſſidet, non teneri illa reſtituere, donec à donatore repetantur, quia ex una parte Jura non faciunt inhabilem donatarium ad retinendum, ſed ſolùm concedunt donatori facultatem exigendi ſeu revocandi, ut habet Leſſius, Rebellius, Turrianus, Filliucius, quos citat in ſimili, ſequiturque Bonacina *d.* 3 *de contr. q.* 13. *p.* 6. *num.* 6. & ex alia, dum donator non repetit, cùm poſſit, ut ſupponimus, cedit juri ſuo, & conſentire cenſetur retentioni alterius. Ita Villalobos, Rodriquez, aliique apud Dianam *p.* 8. *tr.* 4. *reſol.* 39.

2 Sed hic reſtat dubium, An ſtatim ac donator privatim requirit res ipſi donatario per prædictam donationem omnium bonorum donatas, obligetur donatarius reſtituere, an potiùs poſſit expectare ſententiam Judicis.

3 Reſpondeo ſtatim, nec poſſe expectare Judicis ſententiam. Ratio eſt, quia donatio ipſa eſt invalida, nec ſolùm invalidanda: ergo dominium ejuſmodi rerum donatarum eſt apud donatorem, ipſique omninò debitum: anteà verò ſolùm retinere poterat, quia, ut dictum eſt, præſumebatur donator cedere Juri ſuo. Ita mihi videtur eſſe diſcurrendum.

§. IV. *An Donatio omnium bonorum juramento vallata ſit valida?*

1 JUriſperiti communiter docent, eſſe invalidam, revocarique à donatore poſſe. Ratio eſt (inquiunt) quia ejuſmodi donatio eſt contra bonos mores

2 Sed refragantur Theologi, Molina, Leſſius, aliique quos refert, ſequiturque de Lugo, *d.* 23 *de Juſt. à n.* 163. quibus adde Bonac. *d.* 3. *de contr. q.* 13. *p.* 6. *num.* 1. & Oñaten. *t.* 2. *de contr. tract* 10 *d.* 18. *ſection.* 6. *num.* 135. Vide etiam Dianam *par.* 8. *reſ.* 43. citantem Suar. & Vaſquez, ii enim ajunt, ejuſmodi donationem & validam eſſe, & non poſſe à donatore revocari. Ratio eſt (inquiunt) quia quamvis ejuſmodi donatio prodiga ſit, & conſequenter non ſolùm contra bonos mores politicos, ſed etiam morales. eſt enim ſaltem peccaminoſa venialiter, unde non poſſit confirmari Juramento, quod non eſt vinculum iniquitatis; tamen id, quod promittitur ſub dicto Juramento, de quo loquimur, eſt nolle revocare donationem jam factam, quod licitum eſt (ajunt) cùm nemo prohibeatur nolle revocare donationem, quam liberè facit.

3 Profectò tantorum virorum pace hæc doctrina vel nimis obſcura eſt, vel nequaquam vera. Sic ergo eſt planè diſtinguendum:

Aliud

Digitized by Google

Aliud eſt donare cum Juramento: aliud promittere item cum Juramento, ſe uon revncaturom jam donata, ut per aliam occaſionem rectè diſtinguit Caſtr. *t.3.tr.de Jur.d.2.p.8.à nu.*6. Juro v.g. me nunc tibi donare equum: ecce Donationem juratam. Deinde juro, hanc donationem jam tibi factam, me non revocaturum, etiam ſi adveniat caſus, in quo liberè revocare poſſem. Ecce promiſſionem nō revocandi, qnod donatum eſt. Pari modo Teſtamentum condo, juroque illam eſſe meam ultimam voluotatem: at non propterea me ſic privo poteſtate illud revocandi, ſeu habendi poſteà aliam voluotatem. Quòd ſi jurem, me Teſtamentum illud jam factum non revocaturum, tunc profectò, promitto per promiſſorium Juramentum aliud diverſum à Teſtamento, juro enim Teſtamentum factum non revocare, & hoc juramentum, ſeo promiſſionem juratam deberi omninò ſervari, diximua alibi, quia hæc non revocatio nullibi eſt prohibita.

4 Sic ergo in caſu noſtro; ſi juro, me tibi donare omnia bona, tum donatio, tum juramentum huic donationi adhærens, iovalida per omnes communiter Doctores ſunt, quia ſunt de re peccaminoſa, ſaltem venialiter, deque re contra bonos mores.

Verùm, ſi jurem, non revocare ejuſmodi dooationem jam factam, putaverunt modò de Lugo, aliique, valere juramentom, nec poſſe ampliùs ſaltem ex virtute Religionis revocari, quia (inquiuot) eſt de re, quæ ſine peccato ſervari poteſt, cùm leges probibeant quidem donationem omnium bonorum, ſed non præcipiant, ut illa revocetur, vel noo revocetur: ſed ſolùm permittunt, ut poſſit donans revocare, ſi velit, quam permiſſionem à ſe per juramentum abiicere, nec peccatum eſt, oec contra leges, &c.

5 Verùm ſignatè dixi (*putaverunt de Lugo, aliique*) me enim ſic philoſophari juvat. Sicuti non valet juramentum de re mala, ita nec valere debet juramentum, per quod perſiſtatur io eadem re mala; ergo, ſi donatio omnium bonorum ideò non valet, quia eſt de re prodiga, atque de re peccaminoſa, eodem modo valere non debebit juramentom de perſiſtendo, ſeu de non revocanda eiuſmodi donatione, quia eſt velle perſiſtere io re prodiga, ſeu contiouare culpam prodigalitatis: ſicuti, ſi te injuſtè eiicerem in exilium, & deinde jurarem, me nolle te, cùm poſſim, ab exilio revocare: & ſicuti, ſi donarem legitimam mei filii extraneo, & poſteà jurarem, illam à dicto extraneo me revocare nolle, cùm poſſim.

6 Eſt igitur res accuratè perpendenda, & ſic univerſim (ſimilibus juramentis, de non revocando) diſtinguendum. Quoties non revocare, malum non eſt, toties juramentum de non revocando valet, & eſt obſervandum. Quoties verò non revocare, malum eſt, toties, ſicuti non valet, nec eſt obſervandum juramentum de eo malo patrando, ſic non valet, nec eſt obſervaodum juramentum de non revocando, quia utrobique non debet juramentum eſſe vinculum iniquitatis.

7 Ex hac autem certa regula fit, ut io caſu, de quo loquimur, juramentum non valeat, quia perſiſtere cum illa prodigalitate omnium bonorum, & item nolle eam revocare cùm poſſis, æquè malum eſt. At in exemplis modò allatis de non revocando Teſtamento, & de non revocanda donatiooe illius equi, valebit juramentum, obſervandumq; erit, quia perſiſtere in Teſtamento legitimè facto, & io donatione equi, nec malum ex ſe eſt, nec prohibitum, & eodem modo, etiam res ſe habet in pluribus exemplis à me adductis *l.3. in Dec.c.3.§.5.n.39.*

8 Non ſatisfaclunt ergo nonnulli Juriſperiti apud Mariom Cutelli *t.1.de donat. diſc.2.partic.*8. loquentem *de Juram. appoſito donationi Patris ad filium,* dum ſive abſolutè conceduot; ſive abſolutè negant, juramentum de hiſce ſimilibos valere. Non ſatisfaciunt (inquam) nam ad pronunciandam dictam validitatem, vel invaliditatem, ſemper expendi debet, utrùm juramentum cadat io rem aliquo tandem modo, ſive in ſe, ſive in ejus perſeverantia, malam, an non: ſi poſteriùs, eſt validum, obſervandumque; ſi priùs, nec validum, nec obſervandum.

CAPUT V.

De ſolemnitate Donationis, ideſt de ejus Inſinuatione.

§. I. *Quid ſit Inſinuatio, & in cujus quantitatis Donatione adhibenda.*

1 PRopria donationis ſolemnitas à Jure requiſita, eſt inſiouatio, ut ſcilicet donatio debeat Judici inſinuari, hoc eſt manifeſtari. Ad quod certè ſatis eſt, ſi vel ipſe donator, vel ejus procurator, vel ipſe donatarius, ex donatoris mandato, compareat coram Judice, qui Judex non neceſſariò ſedens pro Tribunali (cùm hic non ſit actus juriſdictiouis contentioſæ, ſed voluntariæ) mandet Notario, ut eam manifeſtationem redigat in actis ad memoriam in futurum.

2 Hanc ſolemnitatem, ſine qua donatio eſt iovalida, leges invexere, ut à Judice, tanquam à perſona agente pro Republicę bono, prodigis donationibus moderationem adhiberet. Unde rectè Oñate *t.2.de contr.tract.*10.*d.*30.*num.*103. advertit, non poſſe Judicem denegare approbationem ejuſmodi donationis, quando nulla apparet cauſa negandi, poſſe autem cùm apparet, quia ad hoc inſtitota eſt Lex inſinuationis, ut prudenter, ſine damno, vel boni communis, vel Tertii, vel etiam ipſius donantis donatio fiat.

Quantitas donationis inſinuanda.

3 Hæc ſunt clara. Illud explicatione indiget. Nam jura oon requirunt hanc ſolemnitatem pro quacunque modicæ rei donatione, ſed pro ea, quæ ouoc poſt Imperatorem Conſtantinum *L.Sancimus §. ult. & penul L.Si quis pro Redemp.§. penul.C. de donat.* tranſcendet valorem quingentorum ſolidorum.

4 Difficultas autem tota verſatur in expiſcanda menſura, quæ in noſtræ ætatis moneta huic ſummæ quingentorom ſolidorum correſpondeat. Varii varia. Azor. *apud Bonac.d.3.de contract.q.*13.*p.*6.*nu.*3. ait unum ſolidum æquivalere numero aureo valenti decem & ſeptē Regalibus, ſeu Juliis Italicis (Julium autem continere tarenum Siculum cum granis item Siculis circiter quinque alibi monui.)

5 Alii apud eundem Bonac. *loc.cit.* ajunt, ſolidum æquivalere quidem numero aureo, ſed nummum aureum volunt, contioere quatuordecim, aut quindecim Regales, ſeu Julios, quales ſuot Unghari, ſeu Zecchini Veneti. Unde infert Bonac. ex Molina, & aliis, cum debeat hæc computatio fieri ſecundùm tempus, quo valebaot ſolidi, quaodo condita fuit hæc lex, iofert, inquam, validam eſſe donationem ſine inſinuatione, ſi ſit valoris ſeptingentorom aureorum.

6 Non longè abeſt de Lugo, *d.*23.*de Juſt.num.*149. dicens, valorem correſpondentem quingentis ſolidis eſſe in noſtra pecunia, ſeptingenta, & tredecim ſcuta, quæ vocantur de moneta.

7 Oñate *t.2.de contr.tr.*10.*c.*30 *n.*111. ait; legem Caſtellæ quingentos ſolidos vocaſſe, & confirmaſſe, eſſe quingentos Maravedis *de ora*, vel quingentos ſcutos aureos ſingulos valoris quatuordecim Regalium.

Sed quia pro temporibus diverſis (addit idem Oñate) immò & eodem tempore, in diverſis locis, varius eſt valor monetarum, unde, variè ipſarum quantitas correſpondet prædictis ſolidis, ideò non eſſe mirum, quòd Julius Clarus aſſerat, quingentos ſolidos antiquos conflare ſummam ſeptingentorum ſcutorum hujus temporis, Bellarius verò dicat, efficere pluſquam mille aureos. Alii autem ſeptingentos, & quinquaginta ſcutos, Angelus ſexcentos, Alciatus octiogenta. Denique idem Oñate teſtatur, ſe obſervaſſe in Peruana Provincia, ubi magna vis auri viget, ſolidos 500. valere duobus millibua ſcutis.

8 Quid igitur in taota varietate ſtatuendum nobis eſt? Statue juxta prudentem ejuſdem Oñates monitionem, nimirum, meliorem computationem, hac in re, eſſe non poſſe, niſi eam, quam in onaquaque Provincia tenet, & obſervat praxis Tribunalium, quia praxis, & ſtylus Curiæ eſt optimus hujus legis interpres, eique ſtandum, ſive eongruat cum quingentis ſolidis antiquis ſive non item. Statue item juxta ſimilem monitionem Bonac. qoi *d.3.de contr.c.13.p.ult.nu.*6. inquit *Conſulenda ſunt hac in re ſtatuta cujuſque loci, & à Cauſidicis potiùs, quàm à Theologo petenda eſt conſultatio.*

9 Sanè Panormi quæcunq; donatio rei immobilis cujuſcunq; quantitatis inſinuari conſuevit, tum ut evitentur lites de ejuſmodi quantitate, tum quia Capitulum 61. Ferdinandi, & Conſtitutio Comitis Caſtri, §.2. de quibus mox infra, §.2.n.6. mentionem faciam, præcipit abſolutè, & ſine limitatione, donationes inſinuari debere, (& quidem tum io loco, ubi ea fit, tum in loco, ubi ſunt bona donata) Cùm enim dicta ſtatuta non taxent quantitatem, rectè uſus ſubſecutus explicuit quamcunque.

An Donatio non inſinuata tota ſit invalida?

10 Inquires primò, ſi quis donet ſine inſinuatione rem valentem V.G. mille ſolidos, eſtne invalida tota donatio quoad mille, an ſolùm, quoad id, quod excedit illos quingentos ſolidos, ideſt quoad 500.

Reſpondeo. Solùm quoad exceſſum. Quare in caſu dicto valebit quoad quingentos, non verò quoad alios quingentos. Ratio hujus rei nulla alia eſt, niſi, quia ita expreſsè definitur in Jure *l. Sancimus C. de donat. aliiſque Jurib. adductis* à Diana *p.8.tr.6.r.ſ.46.*

An donatio non inſinuata, ſed juramento firmata ſit valida, & revocari non poſſit, colligi poteſt ex ſupradictis in ſimili *c.4.§.4.* Vide etiam Dianam *l.c.reſ.51.*

Donato ſine Inſinuatione.

11 Inquires ſecundò. Exceſſum ſupra quingentos ſolidos modo explicato mihi ſine inſiuoatione donatum, poſſum ne retinere in foro conſcientiæ?

Reſpondeo, poſſe cum de Lugo *T.2.de Juſt.d.23.n.156.* Vide etiam Dianam *cit.reſ.53.* donec à donatore repetatur modo, quo dixi nuper de donatione omniom bonorom. Ipſe autem ſemper poterit repetere, ſi volo, etiam ſi ſciat, nullam in donatione irrepſiſſe fraudem, vel vim, quia hanc facultatem illi Leges concedunt. Poſſe donatorem cedere huic juri, ut ſcilicet valeat ſua donatio ſine Inſinuatione ſaltem in foro conſcientiæ, ſignificant oonnulli Doctores apud Dianam *p.8.tr.6.reſol.52.*

§. II. *Quanam Donationes, quamvis excedentes 500. ſolidos, non indigent Inſinuatione?*

1 PRimò, donatio facta cauſæ piæ (inter pias eſſe numerandam cauſam redimendi captivos, dubium tibi ne ſit) ita communiter

Digitized by Google

niter Doctores apud Dianam *p.* 8. *tr.* 6. *reſolut.* 49.

2 Secundò, facta Principi ſummo, vel facta à Duce Militibus de rebus mobilibus.

3 Tertiò, Donatio facta in Remunerationem.

4 Quartò, facta ob cauſam. Et quidem donationem Patris, atque ex meliore ſententia, etiam Matris, factam filio contemplatione Matrimonii ejuſdem filii, eſſe ob cauſam, diximus *l.* 5. *in Dec. c.* 4. §. 2. & docet Menoch. *conſ.* 261. Quare hic conſequenter dicendum inſinuatione non indigere ex vi Juris communis.

5 At nota, donationem extranei factam alicui, etiam contemplatione Matrimonii non eſſe ea cauſa, ſed prorſus liberalem, quia eſt voluntaria, & non procedens ex radice neceſſitatis, cùm extraneus non obligetur, curare Matrimonium alterius. Lege de hoc latè Marium Cutelli, *T.* 1. *de Donat. diſc.* 2. *partic.* 6. *à n.* 7. atque adeò certum eſt, ſemper hanc extranei donationem eſſe modo ſupradicto inſinuandam.

6 Dixi (ex vi Juris communis) nam in jure noſtri Regni Siciliæ communiter noſtri Doctores docent, donationem Patris, vel Matris filiis factam, etiam ob Matrimonii cauſam, debere inſinuari, id enim præcepit Capitulum 61. Regis Ferdinandi, & noviſſimè conſtitutio Comitis Caſtri Proreg. Anno 1618. §. 2. Sed refragatur nihilominus item Cutelli *T.* 2. *de Donat. diſc.* 1. *ſpeciali* 4. contendens dictum noſtrum Jus municipale aliud intendere, non autem neceſſitatem Inſinuationis. Illum adi, ſi tibi eſt otium; monitus tamen à me, ut inſinuationem prædictam ne negligas, tum ut lites, quantum abrumpere potes, abrumpas, tum, quia praxis noſtri Regni dictum Capitulum Ferdinandi, dictamque Caſtri Conſtitutionem ad literam obſervat, ut ſup § 1. *n.* 9. dictum eſt.

7 Quintò, donatio cauſa mortis.

8 Sextò, donatio, qua uxor ſua bona donat viro in dotem.

Id, quod Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 47. extendit etiam ad ſponſalitiam largitatem, ſed hęc ex jure communi, nam in noſtro municipali jure idem dic, quod dictum eſt modò *n.* 6.

9 Septimò, donatio bonorum, quæ Religioſus ſecum affert ad Monaſterium, dum profeſſionem emittit.

10 Hæ ſeptem donationum Claſſes validæ ſunt ſine inſinuatione, ut habent jura Civilia, & docent communiter Doctores, quorum multi citantur à Dian. *loc. cit.* Ratio autem Primæ eſt, quia Legiſlator Civilis non poteſt leges condere in detrimentum operũ bonorũ.

11 Ratio ſecundæ eſt, quia donatio facta Principi, vel à prædicto Duce excipitur ab inſinuatione in *dicta L. Sancimus*.

12 Ratio tertia eſt, quia Remuneratoria, in rigore, non eſt pura donatio, ut ſupra indicavimus *c.* 2. §. 2 *n.* 2. Undè donationes reciprocæ, ſeu colligatę inter fratres, de quibus *dixi c.* 4 §. 2. *n.* 7. Si fiant in recompenſationem, ut ibi explicuimus, non indigent inſinuatione, indigent verò, ſi fiant abſolutè, & independenter, quia illæ non ſunt puræ donationes, hæ autem ſunt.

13 Huc etiam reduco donationem, qua Filius moderatum aliquid donat Patri, ob emancipationem; ejuſmodi enim donatio remuneratoria eſt; Filius enim accipit à Patre Beneficiũ ſolutionis à Patria poteſtate, Pater autem accipit Beneficium, non ampliùs alendi filium. Sed cur hæc Beneficia invicem non compenſentur, & conſequenter quod datur, quamvis propter ipſam emancipationem, cur non dicatur pura donatio indigens inſinuatione? Sanè ita cum Pinello tenere videtur Molina citatus, ſed non Exceptus à de Lugo *d.* 23. *de Juſt. n.* 162.

14 Ratio quartæ eſt, quia non eſt pura donatio ea, quę fit ex cauſa, nam donatio v.g quam alicui facis, ob obſequium, ſeu laborem pro te impenſum, vocari non poterit liberalis, ſeu pura.

15 Huc reduco donationem factam ad reparandam domum, quæ ruina cecidit, vel ex igne deſtructa eſt, dummodo donata ad illum ſolum uſum expendantur. Ratio eſt, quia reparatio domus cauſa legitima eſt, cùm ad bonum publicum faciat, reparari domus, & ita decernitur in Jure, *l. penult. C. de donat.*

Ratio quintæ eſt, quia donatio cauſa mortis, ut ſupra vidimus, potiùs eſt ultimæ voluntatis diſpoſitio, quàm donatio. Eſto aliqui cum Julio Clar. *q.* 17. dicant, donationem cauſa mortis indigere inſinuatione, quod certè etiam probabile eſt.

16 Ratio Sextæ, & Septimæ eſt, quia illæ non ſunt donationes, nam ſunt quid conſequens ad perſonam, &c.

Sed quid Primò, de remiſſione debiti?

Reſpondeo, diſtinguendo: nam remiſſio debiti Juris acquiſiti, ſi excedit prædictam ſummam, ſub pœna nullitatis eſt inſinuanda. At verò remiſſio Juris acquirendi non eſt neceſſario inſinuanda. Ratio eſt, quia illa æquivalet donationi, non autem hæc, quæ ſolùm eſt non acquiſitio. Nam propterea Confeſſio, qua, dote non ſoluta, fateatur Maritus, ſolutam eſſe, indiget inſinuatione, quia eſt remiſſio juris acquiſiti.

17 Quid ſecundò de donationibus pluribus facta.

Reſpondeo, ſi donatio pluribus facta ſimul, eodemque tempore fiat, invalida eſt quoad exceſſum, ſi non inſinuetur, etiamſi donator dicat, ſe facere diverſas donationes; quia adhuc eſt donatio excedens. Idem dic, ſi ejuſmodi donatio ſit diverſarum rerum, ut ſi quis donaret equum, prædium, veſtem, quę quamvis ſingulæ non excedant, excedunt tamen ſimul juncta. Relege *L. Sancimus*, ubi Legiſlator hanc donationem pluribus factam inſinuationi ſubjectam vult, & meritò, quia ſic depauperari etiam facilè quis poteſt.

18 At verò, ſi ſucceſſivè fiat pluribus, inſinuatione non indiget, quia tunc verè ſunt multæ donationes, quarum nulla, ut ſupponimus, excedit ſummam quingentorum ſolidorum. Lege Molinam, *d.* 278 & Rebellium *p.* 2. *l.* 18. *q* 6. *n.* 7. alioſque apud Dianam *p.* 8. *tr.* 6. *reſolut.* 48.

19 Hinc ſi quis donet cenſum, qui uno anno non excedit quingentos ſolidos, excedit autem unitum cum aliis annis, ſi quis, inquam, donet ejuſmodi cenſum exigendum per multos annos; ſed ſolùm durante vita donatarii, vel ipſius donatoris, non indiget inſinuatione, quia ſic cenſentur multæ donationes diſtinctę; cùm enim vita poſſit durare ſolùm per annum, modica judicanda eſt donatio, quæ ſit certa, quæ autem correſpondet aliis vitæ annis, cùm ſit incerta, non eſt cenſenda vera donatio. Contra verò, ſi quis donet eumdem cenſum exigendum à ſucceſſoribus donatarii, & ſolvendum ab hæredibus donatoris; ut etiam ſi quis donet eumdem cenſum determinando tot annos, quibus penſiones cenſus excedant quingentos ſolidos, indiget inſinuatione, quia tunc donatio præſumitur eſſe facta per modum unius. Ita clarè decernit dicta *L. Sancimus §. ult.*

20 Quid tertiò, ſi contrà, hoc eſt, ſi multi, V.G decem, aliquid mihi donent, quorum ſingulorum donatio non excedat, omnium verò excedat ſummam 500. ſolidorum?

Reſpondeo: Oñate *T.* 2. *de contr. tr.* 10. *d.* 30. *n.* 139. ſic diſtinguit. Si ii decem, communicato conſilio, donent uni tibi, inſinuatione opus eſſe, quia eſt una donatio. Si verò ſinguli per ſe donent, inſinuatione opus non eſſe, quia ſic, ſunt plures donationes. Hæc Oñate, nullam rationem, nec auctoritatem ullam afferens. Non eſt igitur approbandus, niſi fortè loquatur de donatione facta à multis, qui conſtituunt unam perſonam moralem, ut, ſi Univerſitas, Civitas, Capitulum donaret; tunc enim eſſet verè una donatio. Quòd autem, ſi ſecus intelligatur, approbandus non ſit, patet, quia intentio legis eſt moderari effuſas largitiones, hoc eſt prodigalitatem ex parte donantis. At quæ effuſio eſt, ſi mille, v. g. homines, communicato conſilio, donent tibi ſinguli ex propriis bonis ſolidum unum?

CAPUT VI.

De Revocatione Donationis.

1 AD tres reducuntur cauſæ, ob quas, tum in foro conſcientiæ, tum in foro externo revocari queat donatio, multò magis promiſſio donandi, ſive ſolùm acceptata, ſive etiam omni ex parte completa per traditionem jam exhibitam. Prima cauſa eſt ob ingratitudinem. Secunda ob prolem poſteà ſuſceptam. Tertia, ob inofficioſam donationem. Breviter de ſingulis, nam quia ſatis plenè hæ cauſæ expenduntur à Juriſperitis, & Theolog. adductis à de Lugo *d.* 23. *de Juſt. à num.* 167. & Bonac. *d.* 3. *de contract. quaeſt.* 13. *part. ult.* ideò in his operæ pretium nobis erit, neceſſaria dumtaxat afferre, cœtera reſarcire.

§. I. *Revocatio donationis liberalis ob ingratitudinem Donatarii.*

1 HUjuſmodi ingratitudinem, quæ concedit facultatem revocandi rem donatam, & quidem etiam, teſte Dicaſt. Mol. aliiſque citatis à Dian. *p.* 8 *tr.* 6. *reſ.* 58. fructuum ex ipſa perceptorum poſt litis conteſtationem, in quinque caſibus locum habere ſanciunt leges.

2 Primò, quando donatarius atroces injurias contra donatorem effundit, intellige, ea meliore ſententia, etiam quando, licèt non verbis, factis tamen atrociter eſt injurius, ut, ſi v.g Cornua ad donatoris poſtes affigat.

3 Secundò, quando manus impias infert in donatorem.

Tertiò, quando notabile, & grave eidem detrimentum facit.

4 Quartò, quando vitæ periculum, ſive per ſe, ſive per alium eidem affert.

5 Quintò, quando donatarius non vult implere gravamina, ſub quibus donans rem fortè donavit. Vide tamen, quæ dicam *n.* 13.

6 Nota primò, hanc revocationem ob ingratitudinem habere locum etiam in Legato, teſte Mol *d.* 182. Sà *V. Legatum*, Bonac. *de contr. d.* 3. *q.* 13. *p. ult. n.* 5. ut, ſi v.g. Legatarius injurius atrociter eſſet Teſtatori v.g. cognoſcendo dicti Teſtatoris uxorem, &c.

7 Nota ſecundò, in prædictis committendis debere in culpa eſſe donatarium: Undè, ſi juſtè v. g. donatarius donatorem homicidam accuſet, ſi juſtè ſuum repetat, quamvis cum damno donatoris, ſi juſtè, ut ſe defendat, donatorem occidat, &c. non poteſt ipſi revocari donatio, quia, ubi non adeſt culpa, nec adeſſe debet pœna.

8 Nota tertiò ejuſmodi ingratitudinem debere coram Judice certò probari. Donec ergo quis condemnetur à judice, poterit ſibi retinere donata, nec poterit donans ea ſe illa reaſſumere, nec ſi extra judicium, ſententiamque petat, poterit obligare donatarium ad reddendum. Ita de Lugo, Mol. Fagund. aliique excepti à Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 58. Ratio eſt, quia ad pœnam non obligatur quis, niſi poſt ſententiam Judicis.

9 Illud concederem cum Leſſio, ac Rebellio, quem ſequitur, adducitque Bonac. *l.c.p.ult.n.8* eum, qui promiſit rem donare; nec dum illam tradidit, poſſe non tradere, ac ſibi retinere, ſi Promiſſarius aliquam ingrati animi notam ex prædictis contraxit, nec aliud oritur ſcandalum, quia certè non videtur, ſe voluiſſe obligare ad tradendam rem promiſſam in tantæ ingratitudinis circumſtantia.

10 Dicaſt. *l.2.tr.5 d.2.dub.7.n.157.& 160.ap. Dian.l.c.* tamen ſuſtinet, ſi apertè conſtet de ingratitudine donatarii, poſſe donantem ex ſe reaſſumere rem donatam, occultèque compenſare, quia tota vis poteſtatis revocandi fundatur in defectu conditionis implicitè appoſitæ in donatione, ideſt, *Si Donatarius ingratus non extiterit*: quæ certè ſententia non eſt improbabilis.

11 Nota Quartò, quid, ſi ingratitudo æqualis, vel gravior committatur à Donatario, præter eas quinque, quas modo numeravimus, eodem ne modo poterit donationem donator revocare?

Reſpondeo, eodem modo putant plures apud Mol. *d.281.numer.8.* quod etiam amplectitur Diana. *p.8.tr.6.reſ.54.* ſed ipſe Mol. Rebell. Turr. apud de Lugo *l.c.n.173.* id nequaquam concedunt, nam hęc poteſtas revocandi donationem, cùm ſit ex probabiliore opinione ſolùm de Jure poſitivo Legum, non verò de Jure naturæ, ſitque odioſa, ſolùm reſtringenda eſt ad expreſſa à legibus. Sed non ita diceretur Dicaſtillus, qui modò fundavit totam vim ejuſmodi revocationis ob ingratitudinem in oppoſita implicita conditione, *niſi donatarius ingratus extiterit*.

12 Illud ego noto, eſſe tam amplam tertiam cauſam allatam *nu.3.* ut plures comprehendat ex illis, quas tu ſimiles fortaſſe vocares, ſed illæ verè ſunt ex expreſſis, ſi accuratiùs expendantur.

13 Denique, ſi donans, cognita injuria, dum vixit, donationem non revocavit à Donatario modis dictis, ingrato, nec revocare incepit, judicari poſſe, factam eſſe remiſſionem à Donante, quod diſtinctius vide apud Mol. *d.281.*

14 Si ſolùm fuit res promiſſa, & nondum tradita, poſſe in foro conſcientiæ, ceſſante ſcandalo, non tradi ob æquivalentes cauſas ingratitudinis concedit Rebell. *q.9.n.9.* quia præſumi poteſt, Donatorem noluiſſe rem tradere, potiùs quàm obligare rem ſuam in caſu tantæ ingratitudinis: id, quod firmat, quæ *n.9.* dicta ſunt.

15 Nota Quintò, hanc poteſtatem revocandi non habere locum in donationibus factis Eccleſię, nam, quamvis ejus Prælatus ingratus ſit, nihil nocere poterit donationi, quæ non ipſi, ſed Deo facta eſt, qui certè ingratus eſſe non poteſt. Ita Vadignus, Laym. Hurtad de Lugo Dicaſt. aliique apud Dianam *par.8.tr.6 reſ.56* contra Fagund. *ib.* citatum. Quod ſi onus à donatore Donatarius ipſi Eccleſiæ impoſitum non adimplet, cogi poterit à legitimo Superiore, ut adimpleat, non verò ut reſtituat donata.

16 Denique poſſet hic quæri, utrùm poteſtas revocandi donationem in dictis caſibus tranſeat ad hęredes? Utrùm eadem poteſtas adſit in donatione remuneratoria; Utrùm eadem poteſtas adſit in donatione Beneficiorum Eccleſiaſticorum; utrùm eadem adſit in Matre reſpectu filii, vel in Patrono reſpectu liberti? Verùm hęc dilucidè tractata habes apud Doctores citatos, & breviter collectos apud de Lugo *l.c.* Vide etiam Dian. *p.7.tr.6.reſ.117.* quoad donationem remuneratoriam; Quoad quamcumque autem donationem ex cauſa, vide apud Marium Cutelli *tom.1.de donat.diſc.3.partic.4. initio.* Rurſus, An donator poſſit revocare donationem ex eo, quòd donatarius non alat donatorem jam lapſum in paupertatem? & an Pater ob cauſas ſupradictas poſſit revocare dotem datam Filiæ, dum vivit ejuſdem filiæ Maritus, vel eo mortuo, ſi extent filii? ſed hæc clarè habes apud eumdem Dianam *loc.cit.reſ.55.*

Denique. Quid, ſi Donator juravit ſe renunciare huic poteſtati revocandi ex ingratitudine? Verùm ex ſupradictis *c.4. n.4.* tunc non poſſe revocare, colliges ea mea ſententia.

§. II. *Revocatio ob filios poſt Donationem ſuſceptos.*

1 LEx; quæ diſponit donationem revocari ob ſuſceptos filios loquitur quidē de libertis, ſed Doctores, apud Dianam, *p.8.tr.6 reſ 63.* ſive ob identitatem rationis, ſive ob contextus variarum legum extendunt ad alios quoſcunque. Verba Legis hæc ſunt. L. Si nunquam C. de revoc. Donat.

Si unquam libertis Patronus filios non habens bona omnia, vel partem aliquam facultatum fuerit donatione largitus, & poſteà ſuſceperit liberos, totum ad ipſum revertatur.

Meritò quidem, quia non præſumitur velle quis, etiamſi juraverit, donare rem notabilem alii (nam excipiendæ ſunt res levioris momenti) in eo caſu, quo propriam ſobolem nanciſcatur, ſive illam de novo ſuſcipiat, ſive de novo cognoſcat, eſſe ſuam: nam ſemper ejuſmodi donationes imbibunt conditionem, ſi mihi filius adſit: Quare tunc donatio erit in totum revocanda, ſi facta fuit extraneo; nam, ſi facta fuerit uni ex filiis, dicam *n. 14.*

2 Adverte tamen, donationem factam Eccleſiæ non revocari in totum, ſed ſolùm quoad legitimam filii, vel filiorum. Adverte item idem eſſe, quando quis juravit, non revocaturum donationem; tunc enim ſolùm, quoad legitimam, erit revocanda, quia cùm de aliis portionibus poſſit Pater ad libitum diſponere, & ſine peccato, ut hic omninò eſt ſupponendum, Juramentum quoad ipſas validum eſt, & obſervandum per dicta *c.4.§.4.*

3 Verùm non revocatur donatio, quando ſuſcipiuntur filii ſpurii, vel non legitimi, quia dicta *L. ſi unquam*, ſemper loquitur de filiis legitimis.

4 Quid, ſi legitimentur per ſubſequens Matrimonium?

Reſ. revocari, quia hi ſunt perfectiſſimè legitimi.

5 Quid ſi legitimentur per Principis Privilegium?

Reſp Dicaſtillus negat, revocari, quia is, ait, non eſt perfectè legitimus, Hurtadus tamen, & meritò, docet revocari, quia is gaudet omnibus privilegiis filii legitimi.

6 An dicta diſpoſitio revocandi donationem ob prolem ſuſceptam locum habeat in donatione remuneratoria?

Reſpondeo, cum Mar. Cutel. *to.1.de Donat.diſc.2.partic.13.* Vide etiam Dian. *p.8.tr.6.reſ.65.* negativè, quia hæc, ut toties dictum eſt, non eſt pura donatio, de qua loquitur dicta *L. Si unquam.*

7 An, quando proles pręcognita fuit, & nihilominus donatio fuit facta, ea ſit revocanda?

Reſp. Aliqui, ut Hurt. & Rebel. apud Dian. *l.c.reſ.59.* putant non eſſe revocandam, quia favor (ajunt) hujus legis factus eſt Patri, & ideò illum renunciare poterit. Alii ut Vadig. Dicaſt. de Lugo ap eundem, quibus adde Cutel. *t.2.de Donat.diſp.1 ſpeciali 3.* cenſet eſſe revocandam, quia, contrà putant, favorem hujus Legis factum eſſe filiis.

8 An reviviſcat donatio, ſi filius de novo ſuſceptus moriatur?

Reſp. reviviſcere, ſaltem communiter, docet de Lugo, *d.23.de Juſt. nu.180.* quia intentio Donatoris, ſemper præſumitur eſſe, ut donatio conſtet, ſi filiis, vel nepotibus non præjudicet. Non reviviſcere tenet Dicaſt. apud Dianam *l.c.tr.61.* citantem Hurt. & Rebell. quia donatio, inquit, ſemel extincta per ſuſceptum filium, non poteſt iterùm vivere ſine novo conſenſu Donatoris.

9 Nota denique donatarium, ſupervenientibus donatori filiis, teneri in cōſcientia reſtituere res donatas; ſi à donatore etiam extra Judicium eæ repetantur, quia, hæc non eſt pœna, ut erat illa ob ingratitudinem, ſed eſt diſpoſitio Juris irritans omnino donationem. Si tamen Donator nō petat, cùm poſſit, poterunt res donatæ retineri ex eo capite, quod tunc donator præſumitur condonare, ut modò in ſimili diximus, ſupr. *c.4.§.3.n.1.* & docet etiam Leſſ. *l.2.c.18. dub 14. n.100.*

10 Excipe ſemper ex regulis univerſalibus Reſtitutionis, niſi bona fide donatarius res acceperit, bonaque item fide non factus locupletior, conſumpſerit, ut notat rectè de Lugo *d.24.de Juſt.n.218.*

Dubium incidens. An Teſtamentum, & Legata intelligantur revocata ob ſuſceptam, vel de novo cognitam prolem?

11 Eo ipſo revocatum intelligi Teſtamentum, quoad inſtitutionem hæredis, certum eſt. Sed, quid, quoad legata?

Reſp. Idem dicendum, ut docet, tanquam probabilius, Sanch. *l.4. conſ.c.1.d.52.n.4.* & meritò, nam, cùm legata ſint veluti donationes quædam, ratio, quę probat, ſuperveniente filio, reſcindi donationem, urget & in Legatis Eſt autē in legatis illa exceptio, ut ea legata ſuſtinenda ſint, quę Veroſimiliter (id, quod ex conjecturis eſt colligendū) Ipſe Pater adhuc feciſſet, natis vel cognitis de novo filiis. Ita idē Sanch. cum pluribus, quibus adde Mol. *d.175.§.Intelligendum Præterea.*

12 Si ſupervivat Pater poſt natos, vel cognitos filios, & tamen Teſtamentum nequaquam revocet, putant, aliqui, non intelligi revocatum, quia, ſi potuit (ajunt) & noluit, ſignum dat, volendi in eo perſeverare. Alii tamen cum eodem Sanch. *l.c. n.30.* inquiunt. intelligi revocatum. Sed melius diſtinguendum cum de Lugo, *d.14.de Juſt.n.58.* Si enim adſunt conjecturæ, non revocatum expreſsè fuiſſe à Patre Teſtamentum, quia expectabat fortè tempus aptius revocandi, ſed repente mortuus eſt, utique revocatum intelligetur. Si verò adſint conjecturæ prædictæ perſeverantiæ, non erit revocatum.

13 Denique, ſi, vivente adhuc Patre, qui jam condiderat Teſtamentum, naſcatur illi filius, *l. Poſthumus initio ff. de injuſto rupto* & ſtatim moriatur, convaleſcet Patris Teſtamentum, etiam ſi illius fuiſſet inſtitutus hæres quicumque extraneus, nam in jure; quod à principio validum fuit, faciliùs recuperat ſuas vires, quam, quod fuerat invalidum de novo eas acquirit.

§. III. *Revocatio Donationis inofficioſæ.*

1 QUoties fit donatio (& quidem notabilis quantitatis ut ſuprà monui in ſimili) ab aliquo, qui dum donat, habet filios (nam in præcedente §. locuti ſumus de non habente filios, dum donat, ſed habente poſteà) toties illa donatio, ſi demat de legitima filii debita, erit, & appellabitur inofficioſa, ideſt contra officium pietatis Patris, vel Matris debitum filiis, reſcindique omnino debet, etiam ſi ſit Juramento firmata, quia Juramentum non poteſt obligare aliquem in pręjudicium aliorum, ut hic eſſet in præjudicium legitimę filiorum.

2 Adverte autem, ejuſmodi reſciſſionem peti non poſſe à filio, niſi defuncto Patre, quia legitima ea nō debetur, niſi poſt Patris mortem. Ex hac certa doctrina, quatuor dubitationes emergunt.

Donatio inofficioſa totane, an pars ſit invalida?

3 Prima, An donatio inofficioſa facta extraneo ſit invalida in totum, an ſolùm in parte, quatenus ſcilicet officit legitimæ filiorum?

Reſpondeo. Si ea donatio non fuit facta animo fraudandi legitimam eorum, quibus debetur, ſolùm invalidatur, ſeu revocatur, quoad partem,

Digitized by Google

partem, in quantum ſcilicet poſſit remanere dicta legitima. Et puto ad hanc revocationem (ſed, ut dixi, poſt mortem Patris) non eſſe opus ſententia Judicis, quia legitima ſemper eſt poſt Patris mortem debita filiis.

4 At ſi ea donatio facta fuit animo fraudandi legitimam iis, quibus debetur, quod Juriſperiti dicunt, donationem eſſe inofficioſam re, & conſilio: Aliqui apud Molinam *d. 283. n. 12.* negant, revocandam eſſe in totum, aliqui affirmant, at ipſe Molina tandem concludit favendum eſſe poſſeſſori.

Addit de Lugo *d. 23. de Juſt. n. 202.* Video etiam Dian. *p. 8. tr. 6. reſ. 66. & 84.* non eſſe fundamentum, cur debeat revocari in totum.

5 Ego dico Primò, certum mihi eſſe, revocandam quoad partem correſpondentem legitimæ, & quoad partem eandem eſſe invalidam, & poſſe filium ante omnem ſententiam ſibi repetere, & obligari donatarium reſtituere modo ſuprà dicto, *in §. præced.*

6 Dico ſecundò. Si fortè judicet quis revocandam eſſe in totum, certum mihi eſſe, id non poſſe fieri, niſi per ſententiam Judicis. Ratio eſt, quia hæc eſſet pœna illius animi defraudandi legitimam. At pœnam temporalem ſubire, nemo cogitur ante ſententiam.

7 Obiicis: Pater dum vivit, ſine juſtitia (eſto aliquando cum peccato, quando v.g. eſt contra Charitatem filiis debitam) poteſt omnia bona ſua alienare ad extraneos, etiam ſi legitima pro filiis nulla ſit remanſura, nam dum ipſe Pater vivit, eſt Dominus rerum ſuarum: & legitima non debetur filiis, vel aſcendentibus, niſi poſt Patris mortem; Ergo Donatarius non obligabitur in conſcientia ante ſententiam tradere legitimam prædictis filiis Defuncti, nec Filii poſſunt repetere ante eandem ſententiam, quia ea bona non accipit Donatarius à Patre contra Juſtitiam.

Reſpondeo: Urget objectio, ſed tamen dico, Eſto, ſit valida illa Donatio, vivente Patre, at hoc mortuo, cùm ea remaneat, ſeu evadat inofficioſa, poſſe filium legitimam, ſeu certè ſua congrua alimenta ab illa donatione ſibi repetere, ac debere donatarium reddere ante omnem ſententiam, quia pars illa donationis correſpondens legitimæ poſt mortem Patris, non eſt Donatarii, ſed filiorum. Cujus rei ulterius ratio eſt ſimilis illi rationi, quæ dicta eſt §. *præced. n. 2.* Nam, ſicuti omnis donatio imbibit conditionem, ſi filius mihi non naſcetur, ita imbibit conditionem, *Si filio meo poſt meam mortem ſua legitima, ſeu ſaltem ſua alimenta non defuerint.*

Donatio inofficioſa reſpectu Aſcendentium.

8 Secunda dubitatio; An idem ſit reſpectu Aſcendentium? Si ſcilicet filius deſcendentibus carens, ita donet extraneo, ut non remaneat pro Patre, vel Avo ſua legitima, quæ certè ipſis debetur, moriente dicto filio, validenè donet?

Reſp. idem eſſe dicendum, invalidamq; eſſe donationem, eo prorſus modo, quo ſuprà de Patris donatione reſpectu legitimæ filiorum. Ita Doctores omnes, *in l. Si Filius C. de inoffic. Donat.* Et ratio nimis eſt in promptu, quia nimirum æquè illi debetur legitima, &c.

Donatio facta aſcendentibus, an revocanda ſit, ſi deinde naſcatur Donatori Filius?

9 Tertia: Titius nullos habens filios, ſuo Patri, vel ſuo Avo donationem ſuorum bonorum legitimè fecit, deinde ad aliquot annos nati ſunt filii ipſi Titio. Quæritur, an, & quatenus hæc donatio valida ſit, vel invalida?

Reſpondeo, eſſe invalidam, idque propter rationem univerſaliter dictam, quia ob ſuſceptam prolem annullatur donatio.

10 Urges, eſtne invalida quoad legitimam tantùm debitam filio jam nato, an ſecundùm totum.

Reſp eſſe probabilius, quòd ſit invalida quoad totum, & conſequenter, quòd Aſcendentes poſt mortem Donatoris debeant omnia bona donata reſtituere ante omnem ſententiam filio huic nato. Ratio eſt, quia ſecundùm ordinem naturalem facultates Patris deſcendentibus debentur, & ſolùm in defectu Deſcendentium debentur Aſcendentibus.

11 Obiicis; Diximus modò, donationem factam Eccleſiæ, ſi poſteà naſcatur donatori filius, non revocari, niſi quoad nati filii legitimam, ergo pari ratione donatio facta aſcendentibus, ſi poſtea donatori filius naſcatur, non revocari debet, niſi quoad dicti filii legitimam.

Reſp. negando conſequentiam, nam præſto eſt diſparitas, ſi quidem illa eſt donatio facta in bonum animæ, quæ, ſalva legitima, ſuſtineri cenſenda eſt à Donatore; at hæc facta aſcendentibus nulla ratione cēſetur à Donatore ſuſtineri, cum (ſicuti modò diximus) Ordo naturalis requirat, ut facultates Patris habeant filii, ſeu deſcendentes, quando hi adſunt, non verò Aſcendentes Lege Mol. *d. 281. Dubium ulterius eſt.*

Donatio inofficioſa facta uni ex filiis.

12 Quarta Dubitatio. Si Pater det uni ex filiis exceſſivè, cum præjudicio legitimæ aliorum filiorum, ea donatio eſtne inofficioſa?

Reſpondeo, eſſe inofficioſam, & revocandam, immò invalidam, atque afferre eandem obligationem reſtitutionis dictam *n. 5.* ſecundùm illum exceſſum tamen, qui præjudicat dictæ legitimæ. Id ſatis patet ex dictis, quia ſua portio legitima ſemper æquè filiis debetur poſt mortem Patris.

13 Adde, id locum etiam habere in eo caſu, ut vult Cutelli *to. 2. de Donat. ſpec. 2. & ſpec. 3.* quo Pater cauſa dotis donationem omnium bonorum, vel exceſſivam dederit uni ex filiis: erit enim etiam hæc donatio inofficioſa, ſi non remanet legitima pro aliis filiis, cùm nulla cauſa poſſit dari, quæ legitimæ favorem ſuperet.

14 Illud permaximè hic eſt advertendum, in quo maxime labi proclive eſt ei, qui perſunctoriè quæſtiones evolvit. Si enim extraneus habuit à Titio v.g. donationem exceſſivam, quam ipſe extraneus bona fide acceptavit, bona fide conſumpſit, nec in ullo factus eſt locupletior, ad nihil in conſcientia obligabitur, ſive Titio deindè naſcatur filius, ſive ſi Titius tunc, quando donavit, filios fortè habuerit: ad nihil inquam obligabitur, ne ad legitimam quidem dictorum filiorum. Ratio eſt, quia ſub prædictis circumſtantiis ex nulla radice reſtitutionis urgetur ejuſmodi extraneus, ut ex regulis univerſalibus de reſtitutione conſtat.

15 At verò Filius, qui recipit à Patre vivente bona, quæ, juxta alibi dicta, præſumuntur pertinere ad legitimam ſuam, recipit, inquam, cū præjudicio aliorum filiorum, debebit etiam teſte de Lug. *d. 24. de Juſt. n. 218. & 219.* in conſcientia computare id, quod accepit in ſuam legitimam, quamvis bona fide acceperit, bonaq; fide conſumpſerit, nec in ullo factus ſit ditior. Ratio eſt, quia quando Pater illi donavit, jam extinxit obligationē donandi ipſi legitimam, & jam ipſe filius ſuam eandē legitimam habuit. Ergo, quando illam conſumpſit, ſuā legitimam conſumpſit. Ergo eandem, mortuo Patre exigere non poteſt, publicatam enim haberet, quod eſſet in fratrum ſuorum præjudicium.

16 Aliud eſſet, ſi filius bona fide occultè quid acciperet à Patre, & bona item fide conſumeret, nec inde fieret in aliquo ditior; tunc enim illud non obligaretur conferre in ſuam legitimam (quod certè obligatur, ſi mala fide) quia, dum Pater nihil ipſi dedit, non extinxit, Jus legitimæ ipſi filio debitæ, quare poterit, mortuo Patre, illam exigere. Neque dicas, hunc filium debere Patri id, quod clam ab ipſo accepit, conſumpſitque, unde debere ipſum compenſare hoc debitum cum ſua legitima poſt mortem Patris. Ne id dicas, inquam, nam filius propter bonam fidem jam dictam, & quia res accepta non extat, & in nihilo factus eſt ditior, nullum debitum habet, quod debeat compenſare Patri.

CAPUT VII.

Quæſtiones nonnullæ de Materia Donationis. Remiſſivè.

1 AN Donatio poſſit acceptari abſente? Dixi ſupra *in tractat. de Promiſ. cap. 7. § 4.*

2 An poſt mortem Donatoris; *ibid. §. 3. n. 5.*

3 An donatio inter vivos facta Capucinis, Minoribus, & Societati Jeſu valeat, & quatenus? vide apud Sanch. *lib. 7 ſumm. c. 25 26. & 27.* Caſtrop. *tom. 3. p. 3. p. 9 & 19.* Dian. *p. 8 tr. 6. reſ. 104.* alioſque.

4 An Maritus confitens, ſe recepiſſe hanc, vel illam quantitatem ab uxore pro Dote, cenſeatur illam donare. Vide apud Rodriqu. *in ſumm. t. 1. c. 168 n. 3.* Dianam *loc. cit. reſ. 113* alioſque.

5 An Donatarius, vel Legatarius obligetur implere Donatoris, vel Teſtatoris ſive Vota, ſive debita ex Juſtitia. Lege apud Dian. *ib. reſ. 112*

6 Donatio liberalis; ut etiam Teſtamentum factum metu, nimia reverentia, vel importunitate per aliquos irrita ſunt, per aliquos irritanda, ſicuti irritandi veniunt contractus onerosi: Utramque ſententiam judicant aliqui ut Dian. *ib. reſ. 119.* probabilem. Verùm ego de hac re dixi *l. 1. in Dec. c. 2. § 5. à n. 11* ubi adverti, quid intelligendum ſit nomine reverentiæ, & importunitatis. Vide etiam, quæ ſumptim dixi ſuprà *in tr. de Promiſ. c. 4. à n. 2* cùm de Promiſſione.

7 Donatio nunc facta Eccleſiæ conſtruendæ, ſeu Collegio olim fundando, valet, revocarique non poteſt. Quamvis enim nullus nunc adeſſet, qui acceptare legitimè poſſet, (nam poſſet fortaſſe Prælatus) tamen ex voluntate Donantis cenſetur facta nunc pro tunc, quando aderit Rector Eccleſiæ jam fundatæ, ſeu conſtructæ, qui acceptare poterit. Ita colligo ex Abb. *in cap. ad audi. nostram de Eccl. ædificanda.* Duco autem argumentum ex Donantis voluntare, nam aliæ rationes, quas pro hac validitate adducit Diana *p. 8. tr. 6. reſ. 125.* non videntur mihi admodùm efficaces, lege ipſum.

8 Quid fiat in cōſcientia, ſi rē donatā famulus nō afferat Donatario, & interim Donator è vivis decedat? Dixi *l. 8. in Dec. tr. 4. c. 1. §. 5. n. 11*

9 An peccent, & ad obligationem Reſtitutionis teneantur, qui recipiunt ea, quæ alter cum peccato, ſeu illicitè donat, Dixi *l 8 in Dec. tr. 1. c. 2. §. 4. n. 2.* & univerſaliter habet de Lugo, *to. 1 de Juſt d. 4. ſec. 3. n. 49 & 50.* Diana *p. 8. tr. 6 reſ. 39* aliique.

10 An peccet, & obligationem reſtitutionis contrahat, qui impedit donationem, ſive licitè, ſive illicitè alteri faciendam? Dixi *l. 8. in Dec. tr. 3. c. 4 §. 2.*

11 De donatione, quam alteri facit filius familias ex bonis Patris, dixi *l. 5. in Dec. c. 4. §. 1 à n 7. cum de ludo, & l. 8 tr. 2. c. 3. n. 3.*

De donatione Religioſorum *l. 8. in Dec. tr. 2. c. 4.*

De donatione ſervorum. *ibid. tr. 1. c. 2. §. 1*

De donatione, quam facit Pater, vel Mater Filio. *l. 5. in Dec. c. 4. §. 2.*

De donatione Uxoris de bonis Mariti. *l. 8. in Dec. tr. 1. c. 2. §. 3.*

De donatione inter Uxorem, & Maritum, deque Sponſalitia largitate, dixi ſuprà *l. 8. de matr. tr. 7. de oblig. c 2.*

An Uſurarius, An Judæus, An Cæcus poſſit donare, cauſa mortis, vide apud Dianam, apud quem alia non pauca minutiora. Et dum ego tantiſper quieſco, tu vale.

Digitized by Google

DE CENSURIS ET IRREGULARITATE;

Quæ ſunt de Jure Eccleſiaſtico.

LIBER DECIMUS.

MONITIO AD LECTOREM.

QVONIAM ea, quæ diſputanda eſſent de Excommunicatione, Suſpenſione, & Interdicto, omnibus ſunt obvia, & paſſim legi apud Doctores poſſunt, ego, tum ne meri exſcriptoris notam incurram, tum ne meis Lectoribus, vulgaria ipſis apponendo, tædio ſim, ſelectas dumtaxat aliquas quæſtiones, & ſanè præ cæteris utiliores; de triplici hoc argumento in ſequentem modum hic propono. De Irregularitate integrè agam.

TRACTATUS I.

SELECTA

DE EXCOMMUNICATIONE.

CAPUT PRIMUM.

Diviſio Excommunicationis in latam, & ferendam.

1 EXcommunicatio latæ ſententiæ eſt, quando Lex, vel Prælatus aliquid ita prohibet, ut qui ſecus fecerit ſtatim, eo ipſo ſeu etiam loquimur, ipſo facto, vel ipſo jure incidat in excommunicationem; nam ideò in ſacro Textu, *C. Paſtoralis de appellationibus*, dicitur excommunicatio trahere ſecum ſuam executionem. Excommunicatio ferenda quam etiam appellamus comminatoriam, eſt, quando Lex, vel Superior aliquid ita prohibet, ut qui ſecus fecerit, nō ſtatim incidat in excommunicationem, ſed poſtquam conſtiterit eum tranſgreſſum fuiſſe ejuſmodi Legem, vel Præceptū, & Judex, præcedente monitione, protulerit contra ipſum ſententiam Excommunicationis: Qui ergo delinquit contra priorem modum, ut excommunicatum in utroq; foro ſe gerat ſtatim: quia ſtatim, patrato delicto, in excommunicationem incidit; qui verò contra poſteriorem, non ita, quia nondum eſt excommunicatus, donec Judex ſententiam dictam proferat.

2 An verò ſicuti excommunicatio lata præcepto addita ſignum eſt, ejuſmodi præceptum obligare ſub mortali: ita etiam, quando additur excommunicatio ferenda, diximus *in opuſc. de Sacrific. Miſſæ l. 3. c. 1. §. 8 à n. 4.*

3 Dico hic operæ pretium eſt advertere Primò, quod dictum eſt de excommunicatione latæ ſententiæ, puta, eam habere ſecum ſuam executionem, verum eſſe; etiam in ſuſpenſione, interdicto, irregularitate; quando in his apponuntur illæ clauſulæ, ipſo facto, vel ipſo jure, vel quid ſimile, indicans, ejuſmodi pœnas non eſſe ferendas, ſed latas: ſtatim enim (ut dictum eſt de excommunicatione) ſine aliquo Judicis miniſterio incurruntur. At quando eædem dictæ clauſulæ apponuntur in aliis pœnis, v. g. *Qui hoc delictum patraverit, qui non obedierit, &c. ipſo facto incidat in pœnam privationis vocis activæ, & paſſivæ, in pœnam confiſcationis bonorum, in pœnam depoſitionis officii, &c.* non ſtatim ejuſmodi pœnæ incurruntur, ſed requiritur mandatum, ſeu ſententia Judicis declarantis, commiſſum fuiſſe delictum, qua declaratione prævia, & non anteà, delinquens pœnis illis erit actu ſubjectus.

4 Immò, idem erit ex Thoma Hurt. *p. 2. fol.* 571. Vide etiam Verric. *fol.* 134. *n.* 2. (licet alii ut Bald. cit à Th. Hurt. *loc. cit.* & Sam. *de elect. d. 7. contr. 4. ir* 2. id negent) etiam ſi addatur fortior clauſula; ſic v. g. *Ne quis hoc delictum committat ſub pœna privationis vocis activæ, &c. ipſo jure ſine ulla prævia declaratione*; nam etiam tunc requiritur ſententia declaratoria delicti commiſſi. Quid ſi expreſsè aliud ſuperaddatur ſic: *Sine ulla prævia declaratione delicti*, tunc non eſt mirum, ſtatim incurri pœnam, quia in tanta expreſſione voluntatis Superioris non datur aditus præſumendi, aliam Iudicis declarationem eſſe expectandam.

5 Si quæras rationem diſparitatis, cur in his pœnis requiratur dicta declaratio, non verò in Excommunicatione, ſuſpenſione, &c.

Reſpondet Sanc. *l. 9. de matr. d.* 30. cui adde Suarez *de cenſ. d. 3. ſec. 3. & lib. 5. de leg. c. 5* & Sam. *l. c. n. 7. &* 8 innumer. adducentes, ſe nullam invenire, niſi uſum antiquiſſimum Eccleſiæ ſic uſurpantis.

6 Adverte ſecundò, difficile aliquando eſſe dignoſcere, an in aliqua lege excommunicatio, vel quælibet alia cenſura ſit lata, an ſit ferenda. Nam licet interdum, quando clara ſunt verba, planè diſcernatur, ſæpiſſimè tamen incidimus in ambigua, de qua re Tiraquellus, *in l. ſi unquam C. de revocandis donat. V. Revertatur*, latiſſimè. Tunc ergo notentur tres ſequentes regulæ.

7 Prima regula, quando ex contextu verborum lex requirit actionem alterius, qui executioni mandet pœnam, tunc pœna eſt ferenda: quando autem non requirit eam actionem, ſed lex immediatè pœnam infligit, & exequitur, tunc pœna eſt lata, & quia, quando ferens cenſuram utitur præſenti, vel præterito tempore, nullam reſtrictionem faciens, non requirit regulariter actionem, ſeu miniſterium alterius, ideò regulariter erit tunc lata ſententia, quando verò utitur futuro, nullam reſtrictionem faciens, quia importare facilè poteſt alterius miniſterium, ideò tunc erit ferenda.

8 Secunda regula. Quoniam non ſunt certæ verborum formulæ, quibus excommunicatio ferri ſolet, totaque ſententia Excommunicationis dependet ab intentione illam ferentis, ſi ia ſe declaret, vel ex aliis circumſtantiis obligatur, excommunicationem eſſe latam, vel ferendam, taliannoinò eſt judicanda.

9 Dixi (clarè) nam ſecus nulla feretur excommunicatio; unde rectè Sayrus *l. c. de Cenſ. c.* 11. *n.* 15. *&* 16. notat in his formulis. Fero in te Eccleſiaſticæ Cenſuræ ſententiam. Ferio te mucrone Chriſti, vel mucrone Eccleſiaſtico; Indignationem Dei, vel Sancti Petri, vel noſtram incurrat. Præcipio in virtute Sanctæ Obedientiæ. Sub interminatione maledictionis maledico te, &c. in his, inquam, & ſimilibus eſto peccetur ab eo, qui non obedit, non tamen incurritur ulla excommunicatio, nec ulla cenſura, quia in prioribus duabus formulis non determinatur quæ cenſura, in cœteris nulla clarè imponitur excommunicatio, vel cenſura.

10 Tertia regula. Quando res eſt dubia, tunc juxta regulam decimam quintam Juris; *Odia reſtringi, & favores convenit ampliari*, pronunciare debemus, pœnam. ſeu excommunicationem eſſe ferendam, non vero latam. Si dicat v.g. lex *Id ne fiat ſub pœna excommunicationis*, dubitamus, an intelligenda ſit ſub pœna ferenda, an ſublata, tunc ergo reſtringamus, dicamuſque intelligi, ſolùm debere de ferenda.

11 Sed adhuc via ſcrupea eſt, nondum enim expeditè cognoſcere ex allatis ſic univerſaliter regulis poſſum, ferenda ne ſit, an lata excommunicatio. Afferamus igitur ipſas peculiares formulas in modum ſequentem: & notentur diligentiſſimè verba, parum enim immutata ex una ſignificatione in alteram facillimè tranſiremus.

Certæ Formulæ Excommunicationis latæ.

12 Te excommunico, vel excommunicamus. Sententiam excommunicationis contra te promulgamus, ſeu proferimus, Excommunicationis ſententia te ligo, Excommunicationis mucrone te percuto. Præcido te ab Eccleſia. Extra Eccleſiam te reiicio. Ita Sayr. *de cenſ. l. 1. cap.* 11. A ſacris, humaniſque te removeo. Ita Bauni *de Cenſur. tr. 2. d. 1. quæſt.* 17.

13 Privamus illum omni communione, nulla alia expectata ſententia, aut declaratione, vel miniſtro Judicis, authoritate noſtra, ex vi hujus legis. Ita Bauni *l. c.*

14 Te anathematizo, ſeu anathematizamus, vide Sayr. *l. c.*

15 Decernimus, &c. te innodantes excommunicationis vinculo. Lege Sayr. *ibid.*

16 Præcipimus ſub pœna, aut ſub interminatione excommunicationis latæ ſententiæ, vel ipſo facto, vel ipſo jure, vel ſtatim incurrendæ. Vide Sayr. *l. c.* ipſo facto ſit extra Eccleſiam, Bauni *l. c.* De illo *ſtatim* vide mox *n.* 41.

17 Excommunicetur, ſeu omni communione privetur excommunicatione, ſeu per excommunicationem latæ ſententiæ. Habeatur pro excommunicato; Ita Sayrus.

De formula, excōmunicetur, quando nihil aliud additur vide *n.* 35.

18 Ex-

Digitized by Google

18 Excommunicationi ſubjaceat, vel ſubdatur. In excommunicationi incidat. Excommunicationem incurrat, Ita Sayr. *loc. cit.*

Sicut in cæteris aliis formulis, ſic in præſentibus ſemper fatemur. Cum Lez. *in mari magno Præd. n.* 60 Tiraq. *in. Si unquam. V. Revertatur n.* 148. & 149. *ſi ſit aliqua alia vox, vel circumſtantia, quæ ex ſubjecta materia reſtringat ad excommunicationem ferendam, tunc non ſignificari latam: & certè in formulis hujus numeri nihil eſt, quod reſtringat.*

19 Noveris, te excommunicationi ſubjacere. Decernimus, te excommunicationi ſubjacere. Statim noveris, te eſſe excommunicatum. Ita Sayr *ibid.*

20 Moneat excommunicatus. Cenſeatur, vel habeatur excommunicatus, vel pro excommunicato. Sicut excommunicatus vitetur. Ita Sayr. *ibid.*

21 Excommunicatus ſit, Excommunicationis ſententia ſit innodatus, Excommunicatus exiſtat. Ita Sayr. *loc. cit.*

Quidquid dicat Navarrus in man. c. 27 *n.* 12. *putans (Excommunicatus ſit) eſſe futurum Optativi modi, atque adeò continere excommunicationem ferendam. Quidquid, inquam, dicat. Nam verbum (ſum, et eſt) additum præterito, præteritum ſignificat, ſicuti additum futuro futurum, ſeu (ut loquitur Comitolus in Reſp. mor. lib.* 6. *q.* 24. *ex Nigidio Grammatico) præterito adnexum, vel futuro trahitur ad præteritum, vel futurum. Et ſanè nemo in ſimilibus pœnis, quas ex imperio infligit Superior, cordatè, dicet, idem eſſe, Sit excommunicatus, atque, Utinam ſit excommunicatus: nam verus ſenſus eſt Imperativi modi ſic: eſto excommunicatus, vel, Sit jam excommunicatus.*

22 Anathema ſit: *nam licet hæc formula olim, nil ſignificaret aliud, quàm execrabile, & ſeparatum in genere, tamen, teſte Sayr. l. c. Suar. de Cenſ. d.* 3. *ſect.* 3. *ab Eccleſia uſurpatur pro peculiari Cenſura excommunicationis latæ ſententiæ, ut clarè colligitur ex fine ejuſdem Eccleſiæ volentis damnare ſeparatione ab Eccleſia eos, quos ſic damnat.*

23 Qui hoc fecerint, excommunicantur. Ita Bonac. *de Cenſ. d.* 1. *q.* 1. *punct.* 1. *n.* 6.

24 Qui hoc fecerit, eſt, vel ſit, vel erit excommunicatus. Ita Comitolus ob doctrinam datam modò *n.* 21.

25 Noſcas, te excommunicatum, Excommunicationis te mucrone noveris percuſſum. Scias, te excommunicatum; Te excommunicari. Ita Doctores citati.

26 Declaramus, qui hoc fecerit, eſſe excommunicatum: declara, vel denuncia, illum eſſe excommunicatum. Ita Avila *de Cenſ. p.* 2. *c.* 2 *dub.* 2.

27 Denunciamus, dicimus, definimus, qui hoc fecerit, eſſe excommunicatum. Ita Comit. *loc. cit.*

28 *Prædictæ formulæ ſignificant excommunicationem latam; cum monitione tamen data n.* 18.

Certæ Formulæ excommunicationis ferendæ

29 Præcipio hoc, prohibeo illud ſub pœna excommunicationis. Sub interminatione excommunicationis, aut anathematis, ſub excommunicationis interpoſitione, ſub anathemate. Ita Sayr. *loc. cit. nam in his, licet actus præcipiendi ſit de præſenti, non tamen actus excommunicandi.* Sic Avila *loc. cit.*

30 Excommunicetis eum, qui hoc fecerit. Quis hoc fecerit, erit excommunicandus, vel excommunicabitur. Ita Sayr. *loc. cit.*

31 *Nota, verbum futuri temporis per aliquot, ut Naldum V. Actus nn.* 34. *ſequentem Tiraq. l. ſup. cit. ſi fuerit geminatum, inducere excommunicationem latæ ſententiæ. Sed negat meritò Comitolus, l. c. quia ſive unum ſive iteratum futurum, non exit à futuro, quare, ſi ſic dicat Superior:* Excommunicabitur, Irritabitur, Ceſſabitur electio, *Irritatio non eſt lata, ſed ferenda.*

32 Excommunicetur, Communione privetur, Excommunicationis vinculo innodetur. Ita Sayrus, *l. c.* Avila *loc. cit. Imperativus enim modus (ait Comitolus citatus) ex ſe futurum reſpicit, niſi per aliquod participium præteritum ad aliud advocetur, ut n.* 21. *dictum eſt.*

33 *Advertunt item Bonac. l. c. & Bauni, l. c. per hoc Imperativum* Excommunicetur, *vel ſimile, ſignificari excommunicationem ferendam, quando hoc Imperativum continet præceptum Judici impoſitum, ut ferat excommunicationem, quo pacto locutio directa eſt ad ipſum Judicem, quale eſt, ſi Pontifex dicat Judici:* Excommunica illum, ſi hoc non fecerit, ſeu excommunicetur ille à te, ſi hoc non fecerit. *At, ſi ipſe Superior, vel Lex intendat imponere excommunicationem, & proptereà locutio dirigatur ad ipſum delinquentem, erit latæ; ut, ſi feratur ſic excommunicatio:* Excommuniceris &c. *Tunc enim, ex quita illa Superioris intentione, ſenſus eſt:* Excomuniceris à me. *Quo pacto miniſterium alterius non requiritur. Si de hac intentione non conſtat, jam diximus n.* 10. *debere intelligi benigniorem partem, id eſt, excommunicationem eſſe ferendam.*

34 Qui hoc fecerit in excommunicationem comminatam incurrat. Noverit ſe in excommunicationem incurſurum. Sciat, ſe eſſe excommunicandum. Ita DD. cit. quibus adde Felinum, Caſtr. quos cit. ſed non ſequitur Leander *de cenſ. tr.* 1. *d.* 1. *q.* 15.

35 Licitum ſit vobis, excommunicationis ſententiam contra illos promulgare, Lezana *in mari mag. Præd. n.* 58. Sicut excommunicatus vitetur. *quia* (inquit Abbas apud Leand. *l. c. q.* 14.) *ſimilitudo excommunicationis non eſt excommunicatio.*

36 Sub anathemate, ſub excommunicatione prohibere curetis: Si quis parere contemnat, eum excommunicationi ſubdatis. Ita Bauni *l. c.*

37 *Hæc ergo, ſi ſic pronuncientur, ferendam important excommunicationem, non latam; ſive à lege id pronuntietur, ſive à Judice, ut notat Avila de Cenſ. p.* 2. *c.* 2 *dub.* 3. *cum Sylveſt. contra Hoſtienſ. Applica tamen ſemper monitionem datam n.* 18.

Duæ Formulæ Excommunicationis latæ, vel ferendæ.

38 Nullus Petro communicet, Nullus ei communicet, donec ſatisfactione præmiſſa abſolvatur.

Hæ duæ formulæ continent quidem ſententiam latam, quia ſunt ſub modo Imperativo, & locutio non dirigitur ad Judicium, ſed ad ipſum delinquentem juxta dicta num. 33. *Id, quod etiam oſtendit illud* (donec abſolvatur.) *Si enim debet abſolvi, jam incidit in excommunicationem; ſed apud Sayrum l. c. dubitatur, an contineant ſententiam excommunicationis majoris. Ratio dubitandi eſt, quia excommunicatio major privat Fideles communicatione hominum, & Sacrorum: at per has formulas privatur Petrus ſola hominum communicatione, atque adeò videtur incurrere ſolùm excommunicationem minorem, quæ, ut ſupra vidimus, eſt pars majoris.*

39 *Mihi videtur per hæc verba, nec majorem, nec minorem excommunicationem intelligi, quia tum major, tum minor habet alios effectus præter privationem communicationis hominum, quæ ſola in his verbis infligitur, & ex alia parte, cùm ſimus in odioſis, verba non ſunt extendenda. Per has ergo formulas, non excommunicatio major, vel minor, ſed ſolùm talis determinata pœna privationis dictæ communicationis duntaxat infligitur ex mea ſententia.*

40 Habeo te pro excommunicato. *Significat ferendam ſententiam, ſi à Judice ſic dicatur: at, ſi à jure, aut in excommunicatione conditionali, quales ſunt omnes, quæ dantur cum monitione canonica, aut propter peccata futura, ſignificabit latam; ita Sayrus, l. c. n.* 17. *citans Sylveſt. Tabienam, Nav. alioſque.*

41 *Verùm ego ambigo de hac doctrina; quæro enim à Sayro, cur ibidem ſed n.* 10. *(ut nos retulimus paulò antè noſtro n.* 20. *dicit)* Habetur pro excommunicato, *eſſe abſolutè excommunicationem latam; cùm idem prorſus ſit, vel valdè æquipollens cum hac formula;* Habeo te pro excommunicato. *Non igitur ipſi aſſentior, nam puto, utramque formulam ſemper ex ſe ſignificare excommunicationem latam. Ex ſe dico, nam ſi addatur aliqua monitio antea facienda, vel quid ſimile requirens Judicis miniſterium, tunc non eſt mirum, quod ſignificet ferendam, quia id Regula generalis, dicta n.* 7. *ſatis perſuadet.*

42 *Per ſequentes formulas.* Qui hoc fecerit, excommunicationi ſubjacebit ſubdetur, ſubjicietur, in excommunicationem incurret, incidet, *latam excommunicationem ſignificare, videtur docere Comitolus in Reſp. mor. lib.* 6. *qu.* 24. *Ego animadverto, ipſum confundere illud* ſubjaceat, ſubdatur, ſubjiciatur excommunicationi (*quæ certè ſunt ſigna latæ ſententiæ*) *ut vidimus num.* 18. cum ſubjacebit, ſubdetur, ſubjicitur, &c. *quæ cum reſpiciant futurum tempus, videntur eſſe ſigna excommunicationis ferendæ.*

43 *Has particulas.* Subitò, ſtatim, confeſtim, continuò, incontinenti, è veſtigio, repente, ſine mora, incunctanter, indilatè, immediatè, mox, (*quibus addit Bonacina de cenſ. d.* 1. *q.* 1. *punct.* 1. *n.* 5. penitus omnino.) *cum omne temporis intervallum excludant, latam ſignificare; ait idem Bonac. ibid.*

44 *Sed certè id nimis confusè pronunciavit. Diſtinctiùs ergo Comitolus; l. c. ex Tiraquell. l. c. num.* 112. *diſtinguendum eſſe monet; Quando enim apparet, ſententiam, vel legem excommunicationis per illas particulas præcidere velle cunctationem pœnæ, nec relinquere locum novæ ſententiæ, ſeu miniſterio Judicis eſt lata; at ſi dicat,* Statim, confeſtim, &c. noverit incurſurum, ſeu ſubiturum excommunicationem, *quæ certa formula ſi careret illis particulis, eſſet excommunicationis ferendæ, ut vidimus num.* 34. *Quando autem ita tollit tarditatem, ut tamen relinquat, ſeu oſtendat novum hominis miniſterium, eſt ferenda,* Ut ſi dicat, ſtatim, confeſtim, erit excommunicandus, noverit ſe ſtatim excommunicandum. *Nam proptereà illam formulam,* Præcipio ſub pœnæ excommunicationis ſtatim incurrendæ, diximus *n.* 16. denotare excommunicationem latam: quia, pœnam Excommunicationis ſtatim eſſe incurrendam, eſt de præſenti in illam incidere, nec opus eſſe ullo Judicis miniſterio.

45 Removeatur, abjiciatur, expellatur, privetur omni Communicatione Fidelium, *Non pauci apud Tiraq. l. c. latam excommunicationem, putant,* At, Removeatis, expellatis, privetis eum omni Communicatione, *eſſe ferendam, Ratio eſt (inquam) quia hic requiritur miniſterium ejus, qui removeat, ibi non item.*

46 *Sed mihi videtur, etiam ibi (niſi aliud ex circumſtantiis clarè colligatur) requiri miniſterium ejus, à quo quis removeatur, juxta dicta n.* 32. *Immò Felinus allatus à Tiraq. l. c. n.* 175. *habet etiam, ſi dicat Superior,* ſtatim, confeſtim removeatur, *requiri* miniſterium Judicis, atque adeò eſſe excommunicationem ferendam; ſiquidem illæ particulæ ſolùm hic accendunt, & accelerant executionem, non faciunt. Atque ad ſic ſentiendum propendet tandem Tiraq *l. c. præſer. d. n.* 171. ſi attentè legatur, idemque confirmant ea, quæ dixi *n.* 43. *cit.*

Digitized by Google

C A P U T II.

Metus gravis quid operetur in Excommunicatione.

§. I. An excuſet ab ejus incurſu?

1 OMnino hic recolendum eſt, Quid ſit metus gravis cadens in conſtantem virum, Quid incuſſus vel non incuſſus ad extorquendam actionem aliquam, Quid juſtus, vel injuſtus, & ſimilia, quæ latè Sanch. *lib 4. matr. à diſt.* 1. & ego collegi breviter *lib.* 1. *in Dec. c.* 2. *à §.* 3.

2 Quibus in memoriam revocatis, dico metum gravem, quo ſcilicet timetur grave damnum ſive in vita, ſive in fama, ſive in rebus, qui modò *ibid.* dicto, excuſat hominem à peccato mortali ob tranſgreſſionem præcepti Eccleſiaſtici, quod non obligat cum tanti mali periculo Dico, inquam, cum Bonac. *de Cenſ. d.* 1. *q.* 2 *part.* 3. & communiter cum Doctoribus ab eodem citatis, & cum Doctoribus citatis à Leand. *de Cenſ. d.* 9 *à q.* 25. excuſare etiam ab excommunicatione, quę ex diſpenſatione Eccleſiæ ejuſmodi tranſgreſſioni adnexa eſt. Dixi (grave damnum) nam leve, nec à præcepto excuſat, nec à cenſuris. Ita Gaſp. Hurt. apud Leand. *tract.* 1 *de Cenſ. d.* 10. *q.* 29. Quare, ſi quis fugiens à ſatellitibus, à quibus timet mortem, vel mala gravia, ingrediatur in monaſterium v. g. Monialium, non incurreret in excommunicationem: & pari modo, ſi adeſſet excommunicatio, ne quis v. g. Clericus arma portet, ſi is ob timorem gravem, ne à ſuo inimico grave damnum patiatur, illa deferat, excuſabitur à peccato inobedientiæ; & conſequenter ab excommunicatione, cum hæc non actioni ferendi arma, ſed actionis peccaminoſæ illa ferendi ſit conjuncta. Quare ſicut pia Mater Eccleſia tunc illum excuſat ab obſervantia præcepti; ita & ab incurſu in pœnam. Excipe ſemper ex regulis generalibus contemptum, ſcandalum, & majus aliquod bonum.

3 Quod diximus de excommunicatione, dic etiam de aliis cenſuris, idque propter eamdem rationem, ut ſignatè cum multis docet Leand. *tr.* 1. *de Cenſ. d.* 9. *à q.* 39.

4 Inquires: Si excommunicatio fulminata ſit contra committentes delictum Jure naturali prohibitum: V. G. contra delictum homicidii; unde contra hoc delictum concurrant, & præceptum Juris naturæ, & præceptum Eccleſiæ, quæ illud prohibeat ſub dicta pœna excommunicationis, ego verò homicidium committam ob metum cadentem in conſtantem virum, præter peccatum, incurram ne etiam excommunicationem?

5 Reſp. incurrere, non pauci, ut Sanch. dicens eſſe opinionem omnium *lib.* 9. *matr. d* 31. *n.* 6 Caſtr. *de Cenſ. d.* 1 *p* 8. *num.* 11. Gaſp. Hurt. *de Cenſ. diff* 23. *n.* 100. ſuſtinent. Ratio eorum præcipua eſt, quia, quando actio aliunde Jure naturæ prohibita eſt, ſi ei addatur excommunicatio ab Eccleſia, non magis aggravantur Fideles ex ejuſmodi addita pœna, quàm aggravabantur anteà: jam enim ex præcepto naturali ab illa actione ſe abſtinere debent, idque ſub quocumque periculo cujuſcunque damni. Si igitur addita intelligitur nova pœna excommunicationis, non eſt undè incurri non debeat. Confirmatur, quia ſic videtur Innocentius III. C. *Sacris de iis quæ vi*, definiviſſe.

6 Nihilominus plures ut Avila *p.* 2. *c.* 6. *c.* 8. *d* 5. Conin. *d.* 54 *de Cenſ. dub* 12. Fill. *tr.* 11. *n.* 269 aliique tenent, non incurrere, cum quibus ſentire me cogit, præter rationem, ipſa eadem benignitas Eccleſiæ. Ratio autem eſt, quia, licèt metus non tollat vim præcepti naturalis, tollit tamen vim præcepti Eccleſiaſtici, quia Eccleſia abſolutè, & univerſaliter non intendit, gravi periculo imminente, ſuis legibus Fideles aſtringere. Unde Fidelis, quamvis tunc non pareat Deo, non tamen inobediens Eccleſiæ ullo modo dicendus eſt; nec aliter definivit Innocentius. Is enim ſolùm dixit, non ſemper metum excuſare ab incurſione in cenſuram, quod certè verùm eſt: qui, ut notat Gaſp. Hurt. *de Cenſ. diff* 28. *n.* 98. metus levis, & metus gravis incuſſus in contemptum Eccleſiæ, non excuſant. Vide Suar. *diſp.* 6. *de Cenſ. ſec. tertia* adde Lean. *tom.* 1 *de Cenſ. d.* 10. *q.* 27.

7 Quod diximus de Cenſuris, dicimus, propter eamdem rationē, de irregularitate ex delicto. Quare occidens injuſtè aliquem ob ſimilem timorem ab aliquo ipſi incuſſum, ob timorem, inquam, mortis, vel damni gravis, irregularis non erit, ut ſignatè docet Leand. *tr.* 1 *de Irreg d.* 9 *q* 8. erit verò, ſi occidat ex metu levis mali, ut ex ejuſdem Leandri *to.* 1. *de Cenſ. d.* 10. *q.* 28 & communi doctrina colligitur.

8 Conſonat prædictis de Lugo *d.* 40. *de Iuſt. n.* 15. ſic docens, *Etiamſi* (ait) *contra Reum ſit plenè probatum delictum, adhuc non tenetur comparere citatus à Iudice, quia non tenetur obedire cum tanto periculo. Item poteſt fugere licitè à carcere etiam præcipiente Iudice, ne fugiat, quia jus naturale, ut fugiat mortem, illi licitam reddit fugam.* Hæc de Lugo.

Illud (*in tanto periculo*) explicuerat idem de Lugo *ibi n.* 14. his verbis. *Primò, ſi timeatur ſententia mortis. Secundò, ſi damnandus eſſet Reus ad Triremes. Tertiò, ſi confiſcanda eſſent omnia bona Quartò ſi periclitaretur omnino in honore, & in aliis caſibus ſimilibus.*

Dixit autem (*ſimilibus*) nam, non ita erit in diſſimilibus, ſi nimirum non timeatur damnum adeo grave; nam propterea *ib. n.* 16. ſubjunxit: *Addidi tamen, Reum obligari etiam ſub peccato, quando damnum, quod timet, non eſſet tanti momenti, quia leges humanæ poſſunt obligare regulariter ad aliquod damnum ſubeundum.*

Hęc ex de Lugo, cui ea eſt admonitio ſubnectenda, ut ſcilicet evulgetur, ad evitandum ſcandalum, rationabilis timor gravis damni. Nam, ſi tua excuſatio neſciatur, debes te gerere, ut excommunicatum, & excommunicationis abſolutionem obtinere, ne videaris auctoritatem Eccleſiæ contemnere.

§. II. An metus gravis damni excuſet ab obſervandis iis, quæ aliàs deberet excommunicatus obſervare?

1 HIc ſanè opportunum ſortitur locum dubitatio illa: An ſicuti metus gravis excuſat ab incurſu excommunicationis; ita etiam ab obſervantia illius? Claritatis gratia figuremus caſum.

2 Titius Sacerdos incidit in excommunicationem latæ ſententię, quare, ſi is Sacrum celebret, etiam ſi per actum contritionis ſtatum gratiæ acquiſiverit, incurret in Irregularitatem, ut certum eſt, & dicemus. *In trac. de Irreg. c.* 14. *inf.* §. 3. Porrò accidit, ut quidam Princeps compulerit illum metu gravi ad celebrandum; (atque ut ſuppono propter dicta §. *præc.* non in contemptum Eccleſiæ) ipſe autem ejuſmodi coactus metu celebraverit, contraxit ne irregularitatem?

3 Figuremus & caſum alium. Cajus excommunicatus vitandus cogitur per metum gravem, & non in contemptum Eccleſiæ, ut audiat ſacrum; utque communicet in Divinis, Humaniſque, atque illa agat, quæ ab Eccleſia prohibentur excommunicato, peccatne, & pœnas contentas in ea prohibitione contrahit?

4 Figuremus, & Tertiò ſic. Sejus Sacerdos, & Confeſſarius percuſſit publicè Clericum, ſuadente Diabolo; unde certo incurrit in excommunicationem, & eſt vitandus, ſuſpenſa vel amiſſa juriſdictione neceſſaria ab abſolvendum, ipſe tamen compulſus metu gravi incuſſo à neſcio quo, pœnitentem abſolvit; & quærit in præſentia, an licitè, & validè illud tunc abſolverit, quando non obſervavit, id quod excommunicatus obſervare debebat, ne ſcilicet impedita, vel amiſſa juriſdictione uteretur.

5 Reſp. in duobus caſibus primis Titium, & Cajum excommunicatos, etiam vitandos, ut volunt Plures apud Leand. *de excomm. d.* 5. *q.* 3. *& ſeq.* excuſatos fuiſſe, priorem, ab incurrenda irregularitate, poſteriorem verò ab incurrendis iis pœnis, ut etiam à peccato, quantum eſt ex vi excommunicationis, qua erat affectus; ita plures apud Leandrum. Ratio eſt ducenda ex dictis quia exiſtente gravis mali periculo, Eccleſiæ præcepta (ipſa eadem ſic volente) non urgent.

6 In tertio autem caſu aliqui cum Hurtado *de Cenſur diff.* 23. *num.* 101. exiſtimant, illam Abſolutionem, non ſolùm fuiſſe invalidam, ſed etiam fuiſſe illicitam, ex duplici capite. Primò, quia Sacerdos non obſervavit, id quod de jure naturæ eſt, ut nemo utatur juriſdictione, qua caret. Secundò, quia non obſervavit Eccleſiæ præceptum prohibentis, ne quis excommunicatus vitandus juriſdictionem exerceat. Sed nos ſequimur alios cum Alphonſo de Leone *de Cenſur. recoll.* 11. *num.* 433. probabiliùs docentes, ejuſmodi Abſolutionem, fuiſſe quidem invalidam, & illicitam ſolùm ex priore, non autem ex poſteriore capite præcepti Eccleſiæ, quia hoc non obligat in illo metu, ut dictum eſt.

An metus infamiæ excuſet ab Obſervatione Cenſurarum?

7 Quæres: Doctrina hactenus allata poteſtne extendi ad caſum, in quo quis timet incurrere notabilem infamiam, ſeu notam, excommunicationem obſervando? Si Parochus verb. gr. ſit occultè excommunicatus (idem dic, ſi ſit ſuſpenſus, irregularis, interdictus.) Et, niſi celebret, timeat, ob abſtinentiam à celebrando, infamari ſe notabiliter, ſuumve peccatum manifeſtari; poteſtne celebrare ſine peccato contra obedientiam debitam Eccleſiæ prohibentis excommunicato, ne ſacrum ſub pœna irregularitatis celebret, & ſine incurſu in dictam Irregularitatem.

8 Reſp. hunc, ne peccet contra reverentiam debitam Sacrificio, & ſumptioni Euchariſtiæ, debere eſſe in ſtatu gratiæ ſaltem per contritionem, ſi ipſi deſit copia Confeſſarii, jam omnes ſcimus: ſed quoad pœnas ab Eccleſia impoſitas, Dico, illam doctrinam, etiam ad caſum hunc extendi, unde dictum Parochum non peccare contra obedientiam Eccleſiæ, neque irregularitatem incurrere, idque in utroque foro. Ratio eſt, quia periculum notabilis infamiæ, ſeu jacturæ bonæ famæ eſt periculum gravis mali, ut meritò docent plurimi cum Suario *d.* 6. *de Cenſ. ſec.* 2. *num.* 13. *&* *d.* 11 *ſec.* 1. *n.* 4. Jo. Sanch *in ſelec. d.* 32. *n.* 2. Paſq. *cent.* 3. *q.* 28. multos citans. *Tr.* 8. *quaſt. mor.* 28 *n.* 6. Avil. *part.* 2 *c.* 6. *d.* 8. *d.* 5. Lezan. *V. irregul. n.* 55. *& verſ. Excomm. num.* 7. Batani *in caſibus ſingul. f. mihi* 279. aliique, quibus adde Sà *V. Excomm. num.* 7. ſic docentem. Excommunicatus occultus poteſt, ad vitandum ſcandalum, vel gravem jacturam Miſſam audire, & celebrare, nec fiet Irregularis. Hæc Sà. Verùm addenda omnino ſunt duo neceſſaria documenta.

9 Nam Primò, præter ſtatum gratiæ, cujus jam memini *n.* 8. debet interim adhibere omnem diligentiam moralem, qua procuret Abſolutionem, vel diſpenſationem.

10 Secundò. Intelligat ejuſmodi Cenſuratus tot actiones prohibitas licere ipſi tunc exercere, tot verb. g. Miſſas celebrare, quot ſatis

ſunt,

Digitized by Google

ſunt, prudentis arbitrio, ad vitandam infamiam, immò intelligat, etiam ipſi incumbere curam inveniendi modum diminuendi, quantum, ſine gravi incommodo poteſt, actiones prædictas, prætexendo v.g. morbum, peregrinationes, occupationes urgentes, &c. vel transmigrando, ſi poteſt, in locum alium, &c. Ratio eſt manifeſta; quia ſolùm eam licentiam ipſe habet, quando urgetur periculo gravi: At gravi periculo non urgetur, qui ejuſmodi remediis ſine gravi ſuo incommodo poteſt uti.

CAPUT III.

Explicantur aliqua de excommunicatis vitandis.

1 CUm multa dicant Doctores de Excommunicato vitando, ideſt nominatim Denunciato, deque Publico percuſſore Clerici, hìc aliqua pauca breviter explicanda ſunt de hac materia, ſunt autem tria.

Primum, Quid requiratur ad prædictam Denunciationem conſtituendam?

Secundum, an Denunciatus nominatim in uno loco ſit alibi vitandus?

Tertium, Quidnam præſtabit certitudinem moralem, te eſſe excommunicatum, vel denunciatum, vel abſolutum, ut ſcilicet quis tibi debeat, vel non debeat communicationem denegare.

§. I. *Quid requiratur ad prædictam Denunciationem legitimè expediendam?*

1 UT ſit quis Excommunicatus, ac nominatim denunciatus, non eſt ſatis ſententia judicis, per quam aliquis excommunicatur nec ſufficit ejuſmodi judicis ſententia, per quam declaratur quis, commiſiſſe delictum, cui eſt annexa excommunicatio, ſed debet inſuper à judice fieri denunciatio, ſeu declaratio, ſeu publicatio, quod is, de quo agitur, incurrerit jam de facto in excommunicationem. Quæ publicatio fit, tum ut ab omnibus ſciatur, quis ille ſit, qui vitandus erit, tum ut ipſe denunciatus rubore ſuffundatur, & ad reſipiſcentiam excitetur.

2 Quando igitur ad ejuſmodi denunciationem eſt deveniendum, debet præcedere monitio partis, ſecus regulariter erit injuſta, & invalida, deindè debebit à judice per ſuum Notarium fieri de more ſcriptura continens nomen proprium, & cognomen excommunicati, vel talia ſigna, ut de eo individuo omnibus conſtet, & continens *Cap. Debet* 11. *q.* 3. cauſam, propter quam is ſit excommunicatus, ac denique ejuſmodi ſcriptura affigenda erit in loco publico, ut ſolet communiter fieri; nam tunc talis certa, individuaque perſona excommunicata, erit nominatim denunciata, atque ab omnibus vitanda. Prædictæ ſcripturæ, quam Cedulones vocamus, non debere addi picturam, per quam appareat excommunicatus inter Dæmones, monet Pius IV. *in ſua Bulla* 56. *in Bullario*. Et in ſententia anathematis non debere adhiberi duodecim Sacerdotes, circumſtantes judicem, tenentes in manu cereos accenſos, quos in fine in terram proiiciant, pedibuſque conculcent, declaravit Sacra Congreg. apud Rec. *l.* 4. *cap.* 62. *num.* 14.

3 Dixi (*regulariter*) quia in criminibus, quæ ipſo jure connexam habent excommunicationem, & crimen ſit notorium, non neceſſario debere præcedere monitionem, ſeu citationem, docent non ignobiles Doctores, ut Suar. *de Cenſur. d.* 3. *ſec.* 10. *nu.* 18. Alterius, aliique apud Leand. *de Cenſur. d.* 7. *q.* 11. Ego ſum Auctor judicibus, ut ſemper eam præmittant, tum ad tollendas lites, tum ad majorem ſecuritatem validitatis ſententiæ.

4 Eoſdem etiam admoneo, ut ſi Reus ſe Tribunali ſiſtat, crimen fateatur, ſatisfactionemque offerat, omninò illum non denuntient; tunc enim eum non poterunt ſecundùm Suar. *de Cenſur. d.* 3. *ſec.* 10. *n.* 17. juſtè denunciare, quia totum negotium excommunicationis, ejuſque denunciationis eſt in medicinam contumaciæ Rei. Si ergo ipſe illam deponit, injuſtè ampliùs vexaretur, ſicuti injuſtè excommunicaretur de facto ille, cui intimata eſt excommunicatio ferenda, ſi ſe Eccleſiæ humiliter ſubmittat, & pareat, &c.

5 Denique ſi excommunicatio fuit à ſuperiore injuſtè lata in rei veritate, ſed juſtè ſecundum allegata, & probata, reique veritas ſciatur ab eo, cui ſuperior committit, ut eam excommunicationem denunciet, an hic executor denunciare valeat, legere poteris apud Doctores citatos à Leand. *de Cenſur. d.* 7. *q.* 17. *& ſequentibus*.

§. II. *An nominatim Denunciatus in uno loco ſit alibi vitandus?*

1 HIs breviter explicatis, illud jam nunc quæramus, quod modò ſecundo loco propoſuimus. An ſcilicet excommunicatus denunciatus in uno loco v. g. Neapoli, ſit hic Panormi, & ubique vitandus? Suppono autem ſolùm in uno loco fuiſſe denunciatum Nam cæterum, quando Epiſcopus, qui aliquem excommunicavit, denunciavitque, requirit alios Epiſcopos vicinos v. g. ut etiam ipſi eundem denuntient (quam quidem denunciationem facere hi Epiſcopi poſſunt in Diœceſibus ſine neceſſitate recognoſcendi proceſſum, & juſtitiam ſententiæ ab alio Epiſcopo datæ, ſed illam juſtitiam ſupponendo, niſi fortè injuſtam fuiſſe denunciationem illam, appareat) & ipſi Vicini Epiſcopi de facto illum alibi, puta in ſuis Diœceſibus, denuncient, *ibi* debere ipſum vitari, dubium ne ſit, quia jam etiam ibi denunciatus eſt. Porrò allatæ quæſtioni ſequens ſatisfaciet enarratio.

Præmittitur occaſio ſcribendi in utramque partem circa quæſtionem in titulo propoſitam, ubi incidit quæſtiuncula de Examinatore Synodali per nomen appellativum deſignato.

2 Vacabat ob Parochi obitum in Diœceſi Monteregalenſi animarum cura, affectum Beneficium, ab Archiepiſcopo D.D. Ioanne Torraſiglia ad Competitorum certamen de more providendum. Promulgatis ergo conſuetis edictis, dies affuit, quo examen accurrentium expediretur, ad quam expeditionem obeundam, cum examinatoribus Synodalibus tres eligere juxta Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 18. *de Ref.* deberent, Archiepiſcopus me, qui per eos dies Collegio Monteregalenſi, ſanè immeritò, præeram, tanquam unum ex Examinatoribus per nuntium admonuit, ut condicto loco, ideſt in Aula ædium Archiepiſcopi cum cæteris duobus convenirem. Præſto affui, ſed modeſtè dixi. Quamvis Rector collegii Montis regalenſis ſit in Synodo Examinator Synodalis electus, tamen, quia ſub nomine appellativo Rectoris ibi is nominatur, non pauci verò Doctores, ut Garſ. & Doctores Rotæ mox citandi quibus adde Caſtrop. *Tom.* 2. *d.* 3 *de Benef. p.* 1. §. 3. *n.* 8. Th. Hurt. *reſol. moral. p.* 2. *tr* 12. *cap.* 1. *n.* 6. citans Filliuc. Maſſobr. Salgad. Barboſam, dicenſque ſic ſervari Romæ, Dianam *p.* 11. *tr.* 6. *re.* 33. meritò contendant, id illegitimè fieri. dixi (inquam) me ab ejuſmodi munere examinandi eſſe omninò ſubtrahendum.

3 Confirmabam. Concilium enim Tridentinum non obſcuræ ſuæ mentis eſſe ſignificat, à conſenſu Patrum in Synodo conſidentiū, non ſub nomine appellativo, ſed profectò ſub nomine proprio Examinatores eſſe deſignandos. Quid enim, ſi Rector, Prior, Canonicus pro futuro tempore exiſtentes, indocti, nec ad examinandum idonei reperiantur? Examinatores (ſunt verba Trid *loc. cit.*) in Diœceſana Synodo proponantur, qui Synodo ſatisfaciant, & ab ea probentur. Hæc Concilium. Nulla autem ratione ſatisfacere quis, & approbari legitimè, idque ad tam difficile, arduumque munus, valebit, ſi prorſus ejus doctrina, morum probitas, Eccleſiæque debita fides ignoretur, ut ignoratur certè futurorum olim ſucceſſorum apta conditio.

4 At cognita erit (inquies) à Prælatis, vel Superioribus, qui eos in illis dignitatibus, ſedibuſve conſtituent: unde ſcilicet Synodus præſens documentum aptitudinis eorum accipere jam ſatis poteſt.

Audio. Sed hoc pacto ii non cognoſcentur immediatè à Synodo, quam immediatam eorum cognitionem requirere videtur Tridentinum. Præterea à futuris ipſis Superioribus vix aliquando habebitur doctrinæ ratio, ſimul & probitatis, ſimiliumq; conditionum, quæ pro Examinatoribus requiruntur: ſiquidem ad gubernandum, vel Canonicatum, ſimileſque dignitates concedendas, diverſa prorſus merita cōſiderari ſolent, ab iis, quæ in Examinatoribus exigi omninò debent.

5 Confirmabam iterùm, nam Garzias afferens Doctores Rotæ *p.* 1. *de Benef. cap.* 2. *à n* 339. ex pluribus Rotæ deciſionibus probat, deſignationes has ſub nomine Dignitatis, poſſe quidem comprehendere exiſtentes tempore Synodi in ea dignitate, quippè jam determinatè cogniti: Succeſſores tamen eorum, cùm cogniti nequaquam ſint, comprehendi non poſſe.

6 Confirmabam tertiò. A Concilio Tridentino diſponitur, ut ſingulis annis Examinatores deſignentur. At, ſi ſufficit eligere Succeſſores in officiis, ad quid tanta ſolicitudo ſingulis annis deſignandi? Facile enim poſſent eligi appellativo nomine, qui jam pro futuro tempore non deficient.

7 Dicet quis, Reprehendendi ne ergo de imperitia ſunt ii Synodales Patres, qui Rectorem Collegii ſub nomine appellativo Examinatorem renunciarunt? Non equidem reprehendo; quilibet enim ſibi ſapiat, ut velit, & tamen mihi perſuadeo, Rectorem eo tempore exiſtentem, quamvis ſub nomine appellativo, fuiſſe à Patribus illis Synodalibus fortaſſe deſignatum, qui probè juxta prædictam Garciæ doctrinam ab ipſis cognitus erat, non verò ſucceſſorem quemcunque futuro tempore extiturum. Quid, ſi putarunt doctrinam Petri Ledeſmæ *in ſumm.* 2. *p. tr.* 7. *c.* 1. *concl.* 7. fuiſſe univerſalem pro toto orbe, cùm tamen ipſe ſolùm docuerit, in Regno Hiſpaniæ conſuetudinem eſſe receptam ſub appellativo nomine hos Examinatores deſignandi, cujus tamen apud ipſum ſit auctoritas: at in noſtro Siciliæ Regno, at in Monteregalenſi Diœceſi, ne umbra quidem ejuſmodi conſuetudinis apparet, præter unius ultimæ Synodi deſignationem, quam ſciam, de qua nunc vertitur controverſia.

Tu ergo, Ampliſſime Præſul, ad evitandas ſaltem lites de illegitima Parochi electione (ſubjungebam) alium ex Examinatoribus non ambiguis jubeas, oro, pro tua prudentia ſuſtinendum.

8 Annuit: ſed confeſtim Vigilantiſſimus Vir interrogavit, An ſaltem examini poſſem intereſſe?

Reſpondi, id minimè prohiberi, modò nequaquam ego ſuffragium feram, ſed trium Examinatorum ratio dumtaxat habeatur, afferrique juſſi Caſtropal. & Thomam Hurtadum (eramus enim in loco Bibliothecæ Archiepiſcopali contiguo,) qui cùm eſſent allati, oſtendi Caſtropal. *Tom.* 2. *d.* 3. *de Benefic. part.* 2. §. 4. *n.* 5. abſolutè con-

Digitized by Google

cedere, eum, qui Examinator Synodalis non eſt, poſſe & examini intereſſe, & ſuum ſuffragium ferre, ſed ſuprà trium Examinatorum numerum, Hurtadum *reſolut. mor. par. 2. tract. 12. cap. 1. num. 104.* verò probabilius id negare, quia ſi aliis à tribus ſive reſpondere, ſive ſatisfacere Examinandi cogerentur, fieret ipſis injuria, cùm præſertim à Concilio Tridentino pro forma examinis ſolùm requirantur, ad concurrentium aptitudinem explorandam, tres Examinatores, non plures; Hos, inquam, oſtendi, ſed oſtendi inſuper à neutro ablegari meram præſentiam alterius, qui examinator non ſit: & quidem meritò; id enim, nec formæ examinis ſubſtantiali, nec Juri examinandorum obeſſe poteſt.

Approbato conſilio, clauſiſque libris, advocatus eſt tertius Examinator, atque is poſt breve temporis lapſum cùm acceſſiſſet, conſedimus de more, ipſo Archiepiſcopo præſente.

9 Et jam duo Candidati tantummodo coram ſtetere, alter altero ſenior, ſed uterque Doctor Theologus, uterque virtutibus, ut fama erat, ac probis moribus inſignis, quorum ætate junior meus olim fuerat in Theologicis auditor. Examini ergo datum eſt initium, & ne pluribus te, lector, moleſtè diſtineam, adeo bene, doctè, erudite, in arduis Theologiæ ſpeculativæ, & moralis quæſtionibus propoſitis, uterque ſe geſſit, ut omnes, qui præſentes aderamus, neutri victoriam, ſed utrique gloriam eandem concedendam eſſe cenſuerimus: iis ergo recedere rantiſper juſſis ab Aula, quis anteponendus alteri eſſet, cœptum eſt deliberari. Et ſine ulla hæſitationes, & ad amuſſim in doctrina, & moribus æquales eſſe, tres Examinatores quaſi uno ſuffragio pronunciarunt. Cùm autem Concilium Tridentinum præſcribat, ut renunciatis per Examinatores iis, qui idonei judicati fuerint, ex his, Epiſcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum exiſtimaverit, ipſe verò Archiepiſcopus juxta, ac cenſuerunt Examinatores, æqualiter utrumque aptum eſſe judicaret, hærebat incertus, quid tandem ſtatuere deberet. Denique fixis per brevem morulam in cogitabundi morem humi oculis, mox, ut erat ſumma pietate, ac Religione præditus, iiſdem elevatis ad depictam in tabula oppoſitam parieti affixam imaginem Chriſti Domini, Proſequamur, inquit, examen, & ex Synenſium conſuetudine, aliquid Theologicum utrique conſcribendum imponamus, qui quæſtionem ingenioſiùs agitaverit, illi palma eſto. Nulla mora: concertantibus iterùm ad noſtrum conſeſſum accitis, Video, inquit Archiepiſcopus, vos pares eſſe in moribus, virtutibus, ſapientia: uno verbo dicam, condignus eſt uterque Beneficio. Quoniam verò quis ex vobis dignior, nondum apparuit, molior quæſtionem Theologicam vobis proponere, ut illam quiſque ſuo Marte ſeparatim conſcribat; nam ſic, qui in ſcribendo præcellet, victoriam decorabitur, veſtro tamen utriuſque conſenſu id præſtandum volo; nolo enim à vobis novum hoc experimentum abſque veſtra omninò libera voluntate repoſcere. Annuerunt ſtatim animoſi pugnatores, & ad ſeniorem ex Examinatoribus converſus Archiepiſcopus: Affer, inquit, in medium Pater, moralem aliquam Theologicam quæſtionem, quæ, ut horum ſtylus, & doctrina eniteſcere faciliùs poſſit, diligenti diſcuſſione ſit digna.

Ad hæc eruditus examinator non diù moratus ſic enodandam difficultatem breviter expoſuit: Cùm excommunicatus nominatim denunciatus, debeat, ut nemo ignorat, à Fidelium commercio repelli, illud decidi vellem, An denunciatus in uno loco v. g. Neapoli, ſit in loco alio v. g. Montis regalis, immò, & ubique in toto Chriſtianorum Orbe vitandus. Excepto ſcriptionis argumento, datum unicuique eſt inſtrumentum ſcribendi, calamus, pagina, atramentum, & præterea nihil, iiſdemque ſua ſeparata cubicula, quorum januæ in aulam, in qua ſedebamus, erant ſitę, ad ſemi horæ Clepſidram, conceſſa ſunt, nobis interim per ſuaviſſimam familiaritatem de variis rebus ſermonem de more commiſcentibus. Sed jam ſemihora vix elapſa, conſcriptam paginam quiſque ſuam nobiles ſcriptores ad judices attulerunt, quorum alter, quem ſuperius ætate grandiorem eſſe diximus, ſic quæſtionem evolvebat.

Opinio ſuſtinens, nominatim alibi denunciatum eſſe hic Vitandum, ſi denunciatio hic occultè ſciatur.

10 Ut propoſita quæſtio radicitus explicetur duæ ſunt recolendæ Sacrarum Legum diſpoſitiones. Altera habetur in *Cap. Cum non ab homine De Sententia Excommunicationis*. Publicus Excommunicatus (inquit ibi Clemens III.) vitetur publicè, occultus occultè.

Altera habetur in illa Celebri Extravagante *Ad evitanda*, per quam Concilium Conſtantienſe, poſt Clementem prædictum, Ut notat Avila *p. 2. c. 6. dub. 11. Ver. ex hoc conſil. fine*, conceſſit Fidelibus, ut ii poſſent communicare cum omnibus excommunicatis quantumcunque publicis præter excommunicatos nominatim denunciatos, & præter publicos Clerici percuſſores.

11 Sanè, ſi hæc Extravagans non acceſſiſſet, jam juxta prædictum Clementis III. Capitulum, *Cum non ab homine* propoſita quæſtio enodata prorſus fuiſſet: dicendum eſſet, excommunicatum alibi atq; ibidem nominatim denunciatum, eſſe hic publicè vitandum, ſi publicè hic denunciatio ſciatur, eſſe autem occultè vitandum, ſi illa hic ſciatur occultè; non verò eſſe hic vitandum publicè. Sed quia, ut dictum eſt, acceſſit deindè dicta Extravagans Concilii Conſtantienſis, videndum erit, an hæc deroget illud Capitulum, necne?

12 Aſſero tanquam probabilius, à prædicta Extravagante illud Capitulum non fuiſſe derogatum, atque adeò etiam hodie excommunicatum, nominatimque alibi denunciatum, ſi hic publicè denunciatio ſciatur, eſſe vitandum, tum publicè, tum occultè, ſed, ſi ſciatur occultè, eſſe vitandum occultè, non publicè. Ita ſuſtinet Avila *de Conſ. 2. p. c. 6. diſp. 11. dub. 12.* citans Vaſq. Laym. *lib. 1. tr. 5. p. 2. c. 4. nu. 3.* Hurtad. *de excommun. n. 28.* citans eundem Vaſq. Ratio unica, & ſatis efficax videtur eſſe, quia Concilium Conſtant. concedendo communicationem cum aliis excommunicatis, & excipiendo nominatim denunciatos, & publicos Clericorum percuſſores, ſolùm declaravit, hos eſſe vitandos, non autem alios. At per hanc ſolam declarationem non apparet, derogaſſe Capitulum illud Clementis III. ergo illud erit etiam hodie ad unguem obſervandum.

13 Confirmatur, quia ſtatim ac lex legitimè eſt promulgata, debet ab omnibus obſervari, ſi illa ſciatur, ergo cùm denunciatio nominatim excommunicati ſit veluti lex, per quam indicitur Fidelibus, ut ipſi cum illo non communicent, ſi illa ſciatur, debet omninò obſervari. Si ergo hic illa jam ſcitur, licèt alibi fuerit facta, hic eſt obſervanda; neque enim, qui denunciatur excommunicatus nominatim denunciatur ſolùm pro una Diœceſi, ſed pro toto orbe, quia ubicumque quis inveniatur, ſecum habet, & antequam abſolvatur ſecum affert, tum excommunicationem, tum nominatam denunciationem, quaſi propriæ perſonæ confixam.

14 Hæc confirmatio probare videtur, etiam ſi occultè hic ſciatur denunciatio, debere denunciatum hic vitari, etiam publicè: quia ejuſmodi denunciatus ſemper ſecum fert ſuam denunciationem, ac Fideles ſemper prohibentur excommunicatum denunciatum vitare: & certè ita primo aſpectu, & ex vi excommunicationis videtur. Sed Pia Mater Eccleſia temperavit in *dicto Cap. Cum non ab homine*, tantum rigoré, ne ſcilicet publicaretur hic pro nominato excommunicato is, qui pro tali hic publicè non cognoſcitur, & ideò voluit quidem publicum vitandum, ſed benignè addidit, occultum, occultè, dumtaxat.

15 Contra hanc meam ſententiam duos habeo Doctores unanimes adverſùs illam, ſed inter ſe non parum diſſidentes, Comitolum, & Caſtropalaum; Comitolus enim dicit, *lib. 1. reſol. moral. q. 36.* cũ Bonac. *dubit. 2. de Conſ. q. 2. p. 6. §. 2. n. 48.* eſſe obligationem ejuſmodi excommunicatum nominatim alibi denunciatum vitandi ſemper, etiam publicè, tum ſi denunciatio ſciatur publicè, tum ſi occultè, quia inquit, per illam publicam alibi promulgatam denunciationem, amiſit excommunicatus jus juſtitiæ ad ſuam famam. Lege de Lugo *de Inſtit. d. 14. n. 72.* Unde non eſt cur, ſi denunciationem illam ego occultè ſciam, non poſſim, debeamque illum publicè vitare; quod etiam magis ſavet ad terrendos alios, dum vident alibi denunciatum, ubique ſemper, etiam publicè, à communibus commerciis excludi. Sed nos huic rationi jam modò reſpondimus, dum diximus, ita quidem eſſe vi excommunicationis, & denunciationis: & fateor, ita etiam eſſe ex vi juſtitiæ: at non ex perfectione Charitatis, quam in illo Cap. Clementis III. voluit, circa hanc materiam amplecti Pia Mater Eccleſia.

16 Caſtropalaus autem *de Conſ. r. 2. p. 4. num 9.* contra, putat, nullam eſſe obligationem hic vitandi ſive publicè, ſive occultè illum, qui alibi fuit publicè denunciatus, quando hic occultè ſcitur, ſed ſolùm quando ſcitur publicè. Id probabile putat Dian. *p. 5. tr. reſ. 134.* cum Alphonſo de Leone *de Conſ. recol. 3. num. 148.* contendentes hanc eſſe opinionem Vaſquez, quem tamen Avila, & Hurt. pro ſe modò citarunt. Ratio eſt, inquit, Caſtropal. quia poſt Conſilium Conſtantienſe nemo eſt vitandus, ſi ejus excommunicatio, ſeu denunciatio ſciatur occultè, ſed ſolùm, quando publicè ſcitur. Concilium enim requirit ad obligationem vitandi excommunicatum, ut publicè denunciatus ſit (publicè inquit) non ſolùm reſpectu loci, ubi fuit publicè denunciatus, ſed etiam reſpectu loci, ubi Fideles inveniuntur, quando eum vitare debebunt.

17 Verùm nos huic rationi modò reſpondimus, dum diximus, Concilium Conſtantienſe ſolùm conceſſiſſe communicationem cum aliis excommunicatis, excipiendo nominatim denunciatos, & publicos percuſſores, & nullam aliam licentiam addidiſſe.

18 Atque in his advertiſti Doctorum diverſa judicia: Convenimus enim omnes, ſi publicè hic ſciatur denunciatio alibi facta, ejuſmodi denunciatum debere hic publicè repelli; at ſi hic ſciatur occultè, Comitolus contendit, abſolutè debere, etiam occultè, repelli Caſtropalaus abſolutè docet, tum publicè, tum occultè admitti poſſe. Nos verò cum Avila limitatè dicimus, admitti quidem poſſe, immò, & debere publicè, occultè autem nec debere, nec poſſe.

19 Hæc habui, Illuſtriſſime Præſul, quæ tam brevi arctatus tempore, librorum deſtitutus auxilio ex ingenii mei imbecillicitate promere memoriter potui.

His cum plauſu, lectis, ea, quæ junior Candidatus attulerat alta voce legi præceptum eſt.

Opinio ſuſtinens, alibi Denunciatum non eſſe hic, nec publicè, nec occultè vitandum, ſi hic occultè tantùm ſciatur Denunciatio.

20 In hac controverſia, quæ mihi propoſita fuit, tres ſe ſe offerunt ſententiæ. Prima (quam ſequitur Bonac. *d. 2. de Cenſur. part. 6. §. 2. num. 48.* cum Comitol. *lib. 1. reſp. moral. quæſt. 36.*) aſſerit, denunciatum

ciatum alibi, v. g. Neapoli, ubique, atque adeò etiam hic Panormi eſſe vitandum, non publicè ſolùm, verùm etiam occultè ab illis, etiam pauciſſimis, ad quos fama moraliter certa, quamvis occulta, de illa denunciatione pervenit. Ratio hujus ſententiæ eſt, quia per excommunicationem, addita publica denunciatione, jam amiſit excommunicatus jus ſuæ famæ. Ergo non eſt excuſatio, undè legem prohibentem ne cum denunciato communicem; ſervare non debeam. Excuſatio enim eſſe poterat, ne illum publicè, vel occultè repellendo, offenderem in fama, at in fama non offendo, quia eam jam ipſe amiſit, ergo repellere poſſum, & conſequenter ſervare legem, ſeu prohibitionem prædictam ſemper, ſive publicè, ſive occultè compellor.

21 Secunda ſententia, quam ſequitur Layman. *lib. 1. tr. 5 p. 2. c. 4. n. 3.* quamque fateor eſſe communiorem, diſtinguit in hunc modum, Facta alibi denunciatione publica, ſi hic publicè ea ſciatur, debet ejuſmodi denunciatus publicè, & ſemper vitari. Si verò ea ſolùm ſciatur occultè, debet ab iis, qui eam ſciunt, occultè vitari, non publicè. Ratio hujus ſententiæ eſt, quia *in Cap. Cum non ab homine, De ſententia excommunicationis*, præcipit Pontifex, ut publicè eecommunicatus repellatur publicè à Fidelium convictu, occultus verò occultè. Ergo cùm habeamus hanc claram Juris diſpoſitionem, ea eſt omninò ſervanda. Neque obſtat (inquiunt hujus ſententiæ ſectatores) Decretũ Concilii Cõſtantienſis, quod à Martino Quinto fuit confirmatum, concedens Fidelibus communicationem cum excommunicatis toleratis, Non obſtat (inquiunt) quia idem Decretum excipit nominatim denunciatos, publicoſque Clerici percuſſores: at is, de quo loquimur, jam nominatim denunciatus eſt.

22 Tertia ſententia, quam tenet Caſtropal. aliique mox citandi abſolutè docet, ejuſmodi nominatim denunciatnm alibi, v. g. Neapoli, poſſe admitti hic ad communionem Fidelium, tum publicè, tum occultè, ſi denunciatio ſciatur occultè, & non poſſe, ſolùm, quando ſcitur publicè. Ratio eſt, quia obligatio vitandi etiam ſecretò excommunicatum non oritur poſt Concilium Conſtantienſe ex excommunicatione, ſed ex illius notoria denunciatione, ergo, ſi hic non eſt denunciatio notoria, ſed occulta, nullam hic obligationem pariet illum excõmunicatũ vitandi, at ſolùm pariet, ſi ſit notoria, & publica.

Hæ tres ſententiæ probabilitatis metam attingunt, tum propter rationes, quibus innituntur non contemnendas, tum ob gravitatem Doctorum, à quibus defenduntur. Mihi tamen probabilior fit hæc tertia, quam Caſtropal. *d. 2. de Cenſ. p. 4 n. 9.* Diana etiam prob. vocat. p. *5. tr. 9. Reſ.* 134. Alphon. de Leone *de Cenſur. Recollec.* 3. n. 248. contendens hanc ſentent. Vaſquez, quem contrarii ad ſe trahunt, aliique ſequuntur.

23 Confirmo autem ſic Primò, quia hæc conformior eſt Concilio Conſtantienſi volenti, Fidelibus timoratis benignè ſavere.

24 Confirmo Secundò, quia in ipſis verbis Concilii is ſenſus non obſcurè indicatur, *Nemo* (ſunt verba Concilii *teneatur abſtinere à communicatione cum excommunicato, niſi ſententia, ſeu excommunicatio fuerit à Judice promulgata, vel denunciata ſpecialiter, & expreſſè*. Cum enim illud (*Publicata*) duplicem ſenſum habere poſſit. Primò abſolutè, ideſt. niſi fuerit immediatè à Judice publicata in loco tandem aliquo. Secundò reſpectivè, ideſt, niſi comparatione illius loci, ubi exhibenda eſt evitatio, publicata, mediante fama, vel aliquo alio modo, in illo loco fuerit. Cùm, inquam, duplex is ſenſus haberi poſſit, atque uterque aptari valeat Decreti verbis; æquius erit, eligere hunc poſteriorem ſenſum Fidelibus faventem, quibus favere principalis intentio Concilii in eo Decreto fuit. Sanè ex ſententia Vaſquez, *de Euchar. d. 251. c. 5. n. 45.* leges, quæ obſcuram habent interpretationem, poſſunt benè, etiam ad praxim, intelligi ſecundùm ſenſum, qui probabiliter attribui poteſt illi legi. At negari non poteſt poſteriorem hunc ſenſum attribui probabiliter poſſe verbis prædictis Concilii, ergo, &c.

25 Confirmo Tertiò, ex paritate cum notorio Clerici percuſſore, quam ſic eplico. Avila *de Cenſ. 2. p. c. 6. d. 11. dub.* 12. quia tamen nobis in prædictis eſt contrarius, probabile judicat, percuſſorem Clerici notorium in una Civitate, v. g. Neapoli, & in alia v. g. hic Panormi occultum, non eſſe hic vitandum, nec publicè, nec occultè. Et ratio eſt, quia ex Durando, & Paludano, quando quis eſt publicè excommunicatus in uno loco, non debet cenſeri publicè excommunicatus in alio. Id, quod probat Avila, Primò, quia poſt Conſtantienſe, ut percuſſorem hunc teneat vitare, requiritur, quòd ſit notorius percuſſor, ſed hic ubi occultè ſcitur, non eſt notorius percuſſor, ergo, &c.

Secundò, quia hęc ſupponitur eſſe notorietas facti: Ergo, ubi factum, ideſt, percuſſio eſt occulta, non poterit dici notoria percuſſio, & conſequenter, nec ille dici notorius percuſſor, atque adeò, nec vitandus. Quare, ut ſit, teſte Leand. *d. 15. de excom. q. 55.* vitandus, debet fama publica conſtare, illum percuſſiſſe Clericum, & item notoriè percuſſiſſe.

26 Hæc ex Avila. Ex quibus ſic colligo, Concilium Conſtantienſe in percuſſore requirit notorietatem facti, ad obligandum Fideles, ut illum repellant: unde Avila probabile putat, percuſſorem alibi publicum, ſed hic occultum, non eſſe hic, nec publicè, nec occultè repellendum, ergo valdè veroſimile eſt, ut idem Concilium etiam in denunciato requirat hic publicitatem denunciationis, ut hic ſit repellendus. Probatur conſequentia, quia æqualiter Concilium ſtatuere videtur de utroque caſu, cùm æquè velit à Fidelibus occaſionem tollere ſcrupulorum.

27 Confirmo Quartò, inducendo alio modo paritatem eandem ductam à percuſſore prædicto. Nam poſt dictum Concilium non teneor vitare percuſſorem Clerici, niſi quando nulla poteſt ejuſmodi delictum tergiverſatione celari, ſeu excuſari, ergo valdè conforme dicto Concilio erit, ſi idem dicamus de ejuſmodi alibi denunciato, hic enim aliqua tandem ratione, ſeu probabilitate poteſt excuſari. Et ſanè nonnulli Doctores tenent, legem etiam Pontificiam, quamvis Romæ publicatam, non obligare in aliis provinciis, vel Diœceſibus, niſi illa publicetur: quæ opinio, quando in conſtitutionibus Pontificiis non additur clauſula, *ut publicata Romæ intelligatur in omnibus locis promulgata*, ſatis probabilis ab aliquibus Farin. *frag. p. 1. V. Conſtitutio n.* 656. Sà. Navarr. Abbate Medina apud Caſtropal. *To. 1. tr. 3. d. 1. p. 11. n. 1.* exiſtimatur; tametſi fatear à Caſtropal. *loc. cit.* Azor. *p. 1. lib. 5. c. 5. q. 3.* circa medium, aliiſque multis, & ab aliis improbabilem exiſtimari. Ab iis ergo ſuſtinentibus, eam ſententiam eſſe probabilem, dici poterit, in caſu noſtro occultum hic, quamvis alibi denunciatum, excuſari, ut non ſit hic vitandus, quia ejus denunciatio, quæ æquivalet legi, nondum eſt hic publicata; publicetur ergo illa per judicis ſententiam, vel immediatè ab ipſo, ſuiſve Miniſtris, vel certè, ut dictum eſt, ab ipſa fama, vel alio modo, & tunc ſine dubitatione, ex obligatione erit ille vitandus. Adde, poſſe etiam excuſari ab Auctoribus ſupra allatis, qui ſententiam noſtram hanc disertè ſequuntur.

28 Confirmo Quintò, quia excommunicatus quomodocuoque vitandus, ubi eſt occultus, eſt innocens, ergo habet jus petendi quamcunque rem externam, & conſequenter nemo tenebitur illam ei denegare, adeòque nec tenebitur etiam in occulto illum vitare. Ita Leander, *d. 16. de excomm. q. 56.* alios citans.

Ad Rationes Adverſariorum facile Reſpondemus: nam ad rationem primæ ſententiæ inductam à diffamatione, concedo, diffamantem hic eos, quorum fama alibi maculata eſt, non peccare contra juſtitiam, ſed, tacendo interim, an tunc contra charitatem peccetur, dicimus, piè credendum eſſe, Concilium Conſtantienſe voluiſſe adhęrere perfectioni charitatis, quæ Fideles promovet ad contegenda, quantum ex nobis fieri poteſt, proximorum delicta, etiam aliàs publica, juxta Sancti Pauli pronunciatum: Charitas operit multitudinem peccatorum.

29 Ad rationem ſecundæ ſententiæ dicentis, debere ſervari jus, *C. Cum non ab hom. de ſent. excomm.* diſponens ut publicus excommunicatus publicè vitetur; occultus, occultè, jam paret ex dictis reſponſio manifeſta: Hujus enim legis diſpoſitio ſatis probabiliter limitata, & mitigata fuit à Concilio Conſtantienſi, ut dictum eſt.

30 Hæc pro anguſtia temporis, quo propoſitam difficultatem extemporaneo ſtylo percurrere juſſus ſum, minus eruditè compoſita, boni conſulere, digneris, Antiſtes ampliſſime.

Concertationi finis.

31 Hactenus Diſſertatio Theologi junioris, & auditoris olim mei, nam fortaſſe, quia mei, mihi eruditior viſa eſt, animoque inſedit gratius. Nec tamen minus doctam cenſui Senioris communiori ſententiæ innixam diſputationem, (nam cenſeo cum Leandro *d. 15. de excomm. q.* 56. utrumque opinionem eſſe probabilem) & niſi Junioris urbanitas litem diremiſſet, incerti adhuc, cuinam Beneficium concedendum eſſet, ego & Examinatorum conſeſſus ambigeremus. Nodus ergo Fabulæ ſic diſſolutus eſt.

32 Ubi lecta eſt utriuſque conſcriptio, & nutibus, plauſibuſque, ut videbatur, æque probata, antequam è loco concertationis diſcederent, ut iis abſentibus liberiora currerent ſuffragia, Theologus Junior ſe aliquid velle in medium afferre ſignificavit, atque annuente Antiſtite, ſic exorſus eſt.

Illuſtriſſime Præſul, abſoluto in examine, ad quod accedere validè me rationes non moverunt modò, ſed coegerunt, eoque à me (quod Summo Deo immortales ſint gratiæ) ut ex humaniſſimo horum omnium approbatione conijcio, non infeliciter exacto, oro dominationem veſtram, ut Beneficium, de quo eſt contentio, perfamiliari huic meo concertatori, quem ab infantia ſemper ſum veneratus, me meo juri, quodcunque illud ſit, cedente, liberrimè concedat. Ego Junior, hic ętate Senior: Ego Patrimonium aliquantulo locupletius poſſideo, hic aliquanto tenuius. Ego, ut cœtera omittam, experientia ipſo minor, longè major ipſe Unum mihi ſatis erit, ſuperque, ſi Ampliſſima Dominatio veſtra mei non immemor, primo vacante non diſſimili Beneficio, illud præſtet, quod ejuſdem Dominationis veſtræ prudentia, atque humanitas gerendum eſſe dictaverit.

O verè nobilem animum (erat enim & ſanguine, & genere præclarus) exclamavit, his auditis, Archiepiſcopus, & conferatur (inquit) Parochiæ miniſterium amico, ſed ne tibi ſola ſpes, quæ fallax eſſe conſuevit, adblandiatur, quandoquidem univerſi juris mei Vicarium propediem Romam legaturus ſum, te nunc in ejus muneris locum ſubſtituo, optata noſtra, interim dum ille redit, promovebit Deus. Plauſum dedimus ad hęc, quotquot ibi aderamus omnes; Ille ergo Beneficio auctus, hic novo munere decoratus, cùm gratias bono Antiſtiti egiſſent, læti diſceſſere. Examinatorumque congreſſus felici omine diſſolutus eſt.

§. III.

§. III. *Quidnam præſtet certitudinem moralem, quòd quis ſit excommunicatus Vitandus, vel Denunciatus.*

1 EX omnium ſententia obligandos Fideles, ut excommunicatum à ſua communicatione repellant, requiritur certitudo moralis, quòd quis ſit excommunicatus vitandus, hoc eſt. quòd ſit denunciatus publicè, vel publicus percuſſor Clerici, & quod non fuerit abſolutus. Hæc ergo in præſentia ſunt aliquanto diſtinctius explicanda.

2 Dico Primò, ſi ſit probabile aliquem eſſe excommunicatum Vitandum, & item probabile non eſſe, poſſe à te illum vitari, & poſſe non vitari, quia potes alterutram ex his probabilitatibus amplecti. Quòd ſi ſit probabile illum eſſe excommunicatum Vitandum, ſed nulla probabilitas appareat, illum talem non eſſe, vitari certè is à te debebit, quia in materia, hæc dicitur, & eſt certitudo moralis.

3 Dico tamen Secundò, ad expellendum Excommunicatum à Judicio, concludenter eſſe probandam excommunicationem, & denunciationem, nec ſatis eſſe probabilem, ſeu veriſimilem, ita enim deciditur *Cap. 1. de Except. in 6.*

4 Dico Tertiò. Quid, ſi facta morali diligentia (quæ omninò facienda eſt) remaneat negativè dubium, An, Primò, quis ſit Excommunicatus An, Secundò, ſit Denunciatus. An, Tertiò, ſit ab excommunicatione vitanda abſolutus?

5 Reſpondeo, in Primo, & Secundo caſu non obligaris illum vitare, quia poſſidet tua libertas. Lege, quæ in hanc rem dixi *l. 1. in Decal. 2. c. 3. §. 7. Verſ. Cenſuræ.* Excipit Suarez, Lezana, Avil. *apud Caſtrop. l. c. n.* 25 aliique, niſi agatur de adminiſtratione, vel receptione Sacramentorum, de qua re nos *Lib 1. De al. c. 3. §. 4 n.* 20. In Tertio obligaris, quia tunc poſſidet, ut ſupponis, excommunicatio vitanda. Abſolutio autem eſt dubia.

6 Dico Quartò. Undenam haberi poſſit prædicta certitudo moralis, quod quis ſit Excommunicatus Denunciatus nominatim?

Reſponden. Habetur Primò, à fama publica, quæ ſit à viris fide dignis orta. Secundò, à Teſtimonio duorum, vel trium fide dignorum aſſerentium, hunc eſſe denunciatum. Tertiò, à Teſtimonio Parochi oſtenſis litteris excommunicationis, & denunciationis, ſecus, ſi is ſolùm voce teſtaretur: quia uni Teſti, quamvis digno non teneor credere, quamvis poſſim. Addo, uni Teſti licèt digno, non eſſe Fidem habendam, quando agitur de gravi alterius præjudicio.

7 Quæ dicta ſunt proportionaliter applica ad certitudinem, quæ requiritur ut percuſſor publicus Clerici à te, qui ejuſmodi percuſſioni non adfuiſti, vitandus ſit.

8 Dico Quintò, undenam habeatur ſimilis certitudo, quod quis licèt fuerit excommunicatus Vitandus, nunc tamen ſit abſolutus?

9 Reſpondeo, ex ſimilibus Teſtimoniis, quæ jam modo indicavimus. Quare moralem certitudinem Abſolutionis præſtabit tibi, Primò, eadem fama publica. Secundò, idem Teſtimonium duorum, vel trium, immò hìc ſufficiet Teſtimonium unius fide digni; jam enim dixi uni fide digno me poſſe fidem habere, multo magis in caſu, de quo loquimur, in quo agitur de favore. Tertiò, dictum ipſius excommunicati, ſi aliàs, ſpectata conditione perſonæ, & negotii, prudenter ipſi credi poteſt. Quartò, longum tempus, ipſumque, cùm ſit timoratę conſcientiæ, ſe, ut non excommunicatum gerere.

10 Dico deniqne ſextò. Quid, ſi certò ſciam ex tua confeſſione Sacramentali, te eſſe excommunicatum? poſſum ne tunc, vel debeo te vitare.

Reſpondeo; Cum Suar. Avila Bonac. de Lugo, aliique cit. à Leand. *de Pæn. tr. 5. d.* 10. *q.* 22. Quamvis, ſi à te extra Confeſſionem ſciam, vitandum te eſſe, debeam te vitare, quia tuum Teſtimonium facit mihi moraliter certam tuam excommunicationem; tamen, ſi id ſciam in tua confeſſione, nullo modo poſſum te vitare, neque in publico, neque in occulto, quia, ut alibi dixi, nunquam poſſum uti ſcientia habita in confeſſione in incommodum Pœnitentis. Quicquid ergo diſtinguat Leand. *ibid.* & rurſus *d.* 15. *de excomm. q.* 48. qui dicit, te poſſe vitare, non in publico ſed in ſecreto, licèt ad id non tenearis, abſolutè enim dico, nunquam te poſſe.

TRACTATUS II.

SELECTA
DE SUSPENSIONE.

CAPUT RRIMUM.

Modus dignoſcendi, quandonam ſuſpenſio ſit Cenſura, quandonam mera pœna?

1 CUm ſuſpenſio, quæ nihil aliud eſt, niſi cenſura, vel Pœna Eccleſiaſtica, qua Clericus privatur uſu poteſtatis ei convenientis, aut ratione officii Clericalis, aut ratione Beneficii, quod fortè Clericus habet, aut ratione utriuſque, quæ certe ultima privatio utriuſque, ideſt Officii, & Beneficii eſſet adæquata, & plena ſuſpenſio: Cùmque ea, ut Cenſura ſit illa, quæ imponitur in medicinam, hoc eſt, ut ſic Fidelis reſipiſcat ab inobedientia, ut autem pura pœna, ſit illa, quæ imponitur in vindictam delicti commiſſi, hoc eſt in ejus delicti punitionem, cùm inquam hæc ita ſe habeant, operoſum eſt cognoſcere, utro ex his modis imponatur, & tamen id cognoſcere, eſt omninò neceſſarium propter diverſam doctrinam, quæ à Sacris Textibus, & à Doctoribus datur pro alterutra.

2 Suarez *de ſuſpenſ. d. 25. ſect. 1. n. 3. initio*, hanc Regulam tradit. Tunc ſuſpenſio eſt pura Pœna, & non Cenſura, quando imponitur ad certum tempus; Quando verò eſt Cenſura, non habet terminum præfixum. Addit Suar. *ib. d. 26. ſect. 1. n.* 15. ſi ex materia, & fine legis conſtet, ſuſpenſionem non ferri tantùm pro delicto commiſſo, ſed, ut à Contumacia recedatur, eſſe Cenſuram, ſi conſtet ferri tantùm pro delicto commiſſo, meram eſſe pœnam.

3 Id ipſum Gaſp. Hurt. *de ſuſp. diff.* 3. *&* *diff.* 11. diſtinctius ſic habet. Si ſuſpenſio feratur, vel addendo, *in perpetuum*, vel *ſine ſpe relaxationis*, vel ad tempus limitatum, v. g. *Ad biennium*, *Ad triennium*, *&c.* vel *donec Reus eo ipſo ſatisfaciat*, vel *donec Judicaverit*, vel *ad beneplacitum Judicis*, vel ſimili quopiam modo independenter ab ipſa Pœnitentia delinquentis, ſemper erit pura pœna, etiam ſi lata ſit ob contumaciam. Si verò feratur abſque aſſignatione ulla temporis ſic v. g. *Niſi hoc fecerit ſuſpenſus maneat*, *ſi hoc f. erit ſuſpenſus ſit*, *&c.* Tunc erit cenſura, ſeu Pęna Medicinalis; cujus cenſuræ duratio erit valdè dependenter à voluntate delinquentis: remittenda enim erit, quando ipſe delinquens reſipiſcet.

4 Hæc doctrina Hurtadi eſt vera, ſolùm illi addendum eſt id, quod *n.* 2. addidit Suarez. Sæpè enim poteſt occurrere, ut ex circumſtantiis, & ex verbis, vel ex fine legis appareat, Suſpenſionem, cui nullus terminus præfigitur, eſſe puram pęnam: Si enim ſic dicatur. *Sit ſuſpenſus, quia tale delictum commiſit*, num dubitabis hanc eſſe puram pœnam? Sanè ejuſmodi ego puto eſſe ſuſpenſionem illam abſolutè prolatam contra culpabiliter ordinatum ante legitimam ætatem, cujus ſupra *l. 7. de Ordin. c. 12. §. 1. n* 59 meminimus, videtur enim conſtare, eam eſſe inflictam propter peccatum commiſſum.

5 Ratio traditæ, & ſic explicitæ Regulæ eſt, quia Cenſura, quę eſt ex ſui natura propriè medicina, non poteſt habere terminum alium, niſi, donec homo recedat à peccato, ideò enim dicitur ferri in medicinam, ut ſcilicet à contumacia is recedat. Hinc ergo ſequitur, ut quando ſuſpenſio fertur ad terminum præfixum, vel in perpetuum, vel ſub certa conditione, Cenſura eſſe non poſſit, quia tunc, quamvis deliquens ſe emendaverit, adhuc illa ſuſpenſio, uſque ad ſuum terminum, vel conditionis impletionem, perſeverare debebit, ut nimirum delinquens pęnam ſuo delicto taxatam ſolvat. At quando ſub nullo termino fertur, judicandum eſt (niſi ex circumſtantiis, ut diximus, colligatur illa ferri pro peccato commiſſo.) Ideò tempus à Lege, vel judice non fuiſſe præfixum, quia voluit judex, vel Legiſlator, ut ea ſuſpenſio dependeret in ſui perſeverantia à voluntate, ſeu reſipiſcentia delinquentis, atque adeò, ut eſſe propriè cenſura, cujus, utpotè ſalutaris medicina, natura eſt, ut ſtatim atque Reum ſui peccati pœniteat, debeatur ipſi Abſolutio, quæ certè non debetur, ut diximus, meræ pœnæ, quæ eſt ad inſtar vindictæ, &c.

6 Atque hinc aliam differentiam collige. Nam ſuſpenſio, quæ eſt tantum pęna, non requirit pręviam judicialem monitionem, quia infligitur delinquenti ob peccatum jam commiſſum. At ſuſpenſio, quæ eſt cenſura, requirit præviam monitionem judicis ſicuti requirit excommunicatio, ut latè ſolet explicari *in Tr. De excommunicatione*.

7 Inquires. Si omnibus circumſtantiis expenſis, dubia res omninò appareat, an ſuſpenſio ſit cenſura, an ſit mera pœna, quid judicandum?

Reſpondeo. Puto, judicandum, eam eſſe Cenſuram. Quia in lege odioſa benignior interpretatio eſt adhibenda; at, ſuſpenſionem eſſe Cenſuram, magis ſubdito favet, quàm eſſe pœnam, ſiquidem Cenſura eſt medicina ad ſalutem, quæ certè gratior eſt, quàm vindictam, & Cenſura dependet maximè à voluntate Rei, ut dictum eſt, cùm pęna ſit neceſſaria. Adde, apud Doctores, & Sacrum Textum, *C. Quærenti de ſignificat. verborum*, *& paſſim*. Suſpenſionem regulariter, & abſolutè numerari inter cenſuras, quamvis aliquando ſit mera pęna. Ergo, niſi aliud explicetur, vel ex circumſtantiis colligatur, ſemper eam meritò cenſuram pronunciabo.

8 His ita ſtatutis, id, quod invenio apud Bardi, vel non intelligo, vel approbare, quamvis amicus, non poſſum. Docet ipſe duo in Expoſitione Bullæ Cruciatæ. Vide Bardi *in expoſit. Bull. Cruc. l. a. tr. 6. c. 7. ſect. 1. n. 5. &* 11 Primum, ſuſpenſionem, quæ oritur ex eo, quod quis promoveatur abſque licentia proprii Ordinarii, poſſe remitti à Confeſſario electo per Bullam. Secundum, ſuſpenſionem, quæ eſt pura pœna, remitti per dictam bullam, non poſſe.

9 Ex his dictis, alterum, nempè hoc poſterius, ultro amplector, at contra illud prius, ſic argumentari libet. Suſpenſio, quæ eſt pura pęna, remitti nequit vi Bullæ ex ipſo Bardi. Sed ſuſpenſio orta ex promotione deſtituta Ordinarii licentia eſt pura pęna; Ergo nequit per Bullam remitti, quod eſt contra priùs dictum ejuſmodi Bardi. Minor autem hujus argumenti manifeſtè probatur ex regula dicta *nu.* 2. *&* 3. Suſpenſio enim impoſita ad tempus, *donec judex judicaverit*, eſt pura pęna. At Suſpenſio orta ex promotione ſine licentia Ordinarii eſt impoſita ad tempus, *donec Judex judicaverit*; Ergo eſt pura

pœna

Digitized by Google

pœna. Ecce Text. Trid. *ſeſſ.23. cap.8. de Ref.* quod hanc ſuſpenſionem impoſuit: *Unuſquiſque à proprio Epiſcopo ordinetur. Quòd ſi quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei permittatur, niſi ejus probitas, & mores Ordinarii ſui Teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat, Ordinans à collatione Ordinum per annum, & Ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione, quandiù proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.*

C A P U T II.

Quæ culpa requiritur ad incurrendam ſuſpenſionem.

1 UT incurratur à perſona particulari Suſpenſio integra afferens illos duos utroſque effectus quos *cap. 1 num. 1.* declaravimus, ſive hæc, ut Cenſura, ſive, ut pœna, ſive à jure ſit lata, ſive ab homine, requiritur aliqua culpa. Ratio eſt quia, ſi ſit pura pœna, ſupponit culpam, quæ ſit punienda: ſi ſit cenſura, ſeu Medicina, requirit item culpam, quæ ſit ſananda.

2 Aliquam, dixi: nam ex probabili, Henriq. *c.27. nu.159.* & Avil. *3.p.d.3.dub.3.* ſententia ſatis eſt venialis, ſed eſt æque probabile, neceſſariò requiri mortalem, ut ſuſtinet Vaſq. *p.2.d.153.cap.5.* Suar. *d.2. de cenſ. ſect.4.* Coninch. *d.13.d.3.* G. Hurtad. *de ſuſp. diff 7.num.9.* aliique, de qua re nos diximus *l.3. de sacr. Miſſ.c.1.§.8.* & docet Gibal. cum aliis *de cenſ. diſquiſ.5. d.2. n.5.*

3 Dixi *(à perſona particulari)* Nam, ut incurratur ſuſpenſio ab Univerſitate, erit diſtinguendum. Si enim Suſpenſio feratur diſtributive contra ſingulos de Univerſitate, de Capitulo, de Collegio, &c. requiritur culpa in ſingulis, quia tunc eſt ſuſpenſio fulminata contra perſonas particulares, licèt multas. Si verò feratur collectivè contra omnes, ut ſunt partes, ſeu membra ejuſdem communitatis, non requiritur culpa in ſingulis, tunc enim ſuſpenſio ſic lata afficiet omnes de communitate, ut ſunt ejus partes, cùm ergo omnes ſint partes, omnes afficiet ſuſpenſio; quia, quando major pars communitatis delinquit, judicatur delinquere tota communitas, quare tota erit ſuſpenſa, etiam minor pars, licèt ea non deliquerit. Nec eſt inconveniens; quod hi pauciores amittant jus acquiſitum præſtandi actiones ſolitas exerceri à communitate, quia non amittunt per ſe, ſed per accidens, ſiquidem communitas, quando eſt ſuſpenſa ab aliquibus actionibus, perinde eſt, ac ſi nulla communitas eſſet in ordine ad actiones illas. Communitate ergo, quaſi deficiente, quid mirum, ſi ejus partes, ſive culpantes, ſive non culpantes, etiam ipſæ deficiant? Ut ejus partes, inquam, nam, ut ſunt perſonæ privatæ, nihil tunc amittunt.

4 Inquires: Si quæ communitas peccaverit quidem, faciendo contra præceptum prohibens aliquid ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ, ſed neſciverit illi peccato eſſe affixam ſuſpenſionem, illam ne incurret?

5 Reſpondeo. Incurrere probabiliter putat Lezan. *t.1. quæſt. Reg. c.14. num.4.* quia Pontifex non utitur, inquit, in his ſimilibus prohibitionibus ſub pœna ſuſpenſionis verbo (*præſumere*) quare tunc illa ſuſpenſio incurri debebit, tametſi non adſit dolus, & præſumptio, ſatis enim erit, ſi adſit peccatum.

6 Verùm probabile etiam eſt, teſte Paſq. *tom.4.q.358.* non incurrere, quia eſt probabile ad illam incurrendam requiri ſcientiam talis pœnæ, ſeu cenſuræ, nam ſi eſt pura pœna, *l.1. in Decal.t.2.§.10. à nu.9.* dictum à nobis eſt, requiri ejus cognitionem, ut incurratur, ſi verò eſt cenſura, erit medicina, quæ etiam teſte Sanch. *lib.9. matrim. diſp.32. num.11 fine.* Suar. *de cenſ.d.4. ſect.9. num.19. & 20.* cognoſci debet, quia, niſi Medicinam cognoſcam, medicinam mihi applicare non poſſum.

7 Inquires iterùm: Qui metu gravis mali cadentis in virum conſtantem eas actiones faciat, quibus annexus eſt incurſus in ſuſpenſionem, illam ne incurret.

Reſpondeo, illam non incurrere, ut ex ſupradictis *cap.2. de excomm.* patet, qui locus eſt à te recolendus propter hoc, aliaque multa *ibidem* latiùs pertractata.

TRACTATUS III.

S E L E C T A

D E

INTERDICTO.

CAPUT PRIMUM.

Quid ſervandum eſt hodie in Interdicto locali Generali.

§. I. *Præmittitur breviter, quid ſit interdictum.*

1 INterdictum Eccleſiaſticum abſolutè, & ſine limitatione latum, eſt regulariter cenſura, qua Fidelibus vetatur, Primò, Officia Divina celebrare.

Secundò, aliqua Sacramenta miniſtrare, vel ſuſcipere puta Euchariſtiam (niſi in mortis periculo) Extremam Unctionem (niſi fortè in eodem articulo, quando quis non potuit de proximo ſuſcipere Sacramentum Pœnitentiæ) & Ordinem. Nam Baptiſmus, Confirmatio, Pænitentia, & ſatis probabiliter Matrimonium non vetantur, ut diſtinctius videre omninò debes apud Doctores paſſim.

Tertiò vetatur, Eccleſiaſticam ſepulturam Defunctis exhibere.

Hoc vocatur, & eſt interdictum integrum: nam cæterùm ipſum poteſt ab imponente limitari ſecundùm Nav. Avilam, alioſque cum Leand *de interd.d.4.q.2.* ad aliquos effectus tantùm, quia hi tres effectus interdicti non ſunt ita in jure connexi, ſicuti ſunt effectus excommunicationis, quos dividere non poteſt quilibet Prælatus, ſed Pontifex Summus duntaxat.

2 Dictum autem eſt Primò, *(eſt Cenſura)* In quo convenit cum excommunicatione, & ſuſpenſione. Cenſura autem eſt pœna medicinalis, quæ ſolùm infligitur, ut quis à contumacia recedat.

3 Dictum tamen eſt Secundò (*regulariter*) Nam, ſicuti ſuſpenſio poteſt ferri, & ut cenſura, & ut mera pœna, in vindictam peccati commiſſi, & interdictum. Verùm, quia valdè raro, ne dicam nunquam, ut vult Bardi *in expoſit. Bull. Cruc. p.2. tr.6. c.7. ſect. à nu.17.* Interdictum imponi ſolet ut mera pœna, ideò addidimus illud *regulariter eſt Cenſura.*

4 Regula autem dignoſcendi utrùm cenſura ſit, utrùm mera pœna, eadem prorſus eſt, quæ in ſuſpenſione, quamque diximus *in Tr. præced. cap.1.*

§. II. *Præmittitur breviter, quotuplex ſit Interdictum.*

1 TRiplex profectò eſt, Perſonale, Locale, Mixtum. Perſonale eſt illud, quo ipſa Perſona prædictis prohibitionibus afficitur. Is ergo, qui ſic perſonaliter erit interdictus, feret ſecum impoſitas prohibitiones, in quemcunque locum pervenerit, quamvis nullo interdicto ſubjectum.

2 Locale eſt illud, quo locus aliquis prædictis prohibitionibus aſtringitur: hoc eſt, quo in ejuſmodi loco vetantur Fideles illas actiones prohibitas exhibere. In hoc ergo interdicto, Perſonæ Fidelium non immediatè, ratione ſui, ſed mediatè, puta ratione loci, ab illis actionibus arcebuntur. Nam propterea, ſi Perſonæ egrediantur ab illo loco, poterunt liberè ſe gerere, &c.

3 Mixtum eſt, quo tum perſonæ, tum locus prohibentur, &c.

4 Porrò ſubdividuntur deinde eadem interdicta, ut aliud ſit Perſonale generale, Aliud Perſonale ſpeciale, ſeu particulare. Et ruſſus Aliud ſit locale generale, Aliud locale particulare.

5 Perſonale generale eſt, quando interdicitur Populus (qui in hac materia comprehendit etiam habitantes in Suburbiis) Univerſitas, Capitulum, Collegium, nempe communitas quælibet, faciens unum corpus moriale, ſeu politicum.

6 Perſonale ſpeciale eſt, quando interdicitur hic, vel ille, etiam ſi ſint plures, ſic ille, & ille, & ille, &c. vel ſic, *Interdicuntur omnes, qui tale ſacrilegium commiſerunt:* quo pacto non interdicuntur, ut partes Communitatis, ſed ſinguli, ut perſonæ particulares.

7 Locale generale eſt illud, quo interdicitur locus, qui à communitate incolitur, v. g. Provincia, Civitas, Villa, &c. Unde tunc interdicuntur omnia, & ſingula loca, ut partes ſunt communitatis. Comprehenduntur etiam Suburbia, *C. Si Civit. de excomm. in 6.* Civitate interdicta, etiam alterius dominii, etiam Eccleſiæ Regularium exemptorum, quia ſecus ſuo rigore fruſtraretur interdictum. Vide Trident. *ſeſſ.25. c.12. de Reform.*

8 Locale particulare eſt illud, quo interdicitur locus particularis, vel loca paricularia, hæc, illa, & illa, &c. quæ ſunt in aliqua Provincia, Civitate, Villa, &c. non quidem, ut partes Communitatis, in qua ſunt, ſed, ut particulares Eccleſiæ.

His in memoriam redactis, ut reſpondeam quæſtioni in titulo hujus capitis propoſitæ, ſequentem §. inſtituo.

§. III.

§. III. *Quidnam mitigaverit Bonifacius VIII. in Interdicto locali generali?*

1 JUre antiquo, *C. Permittimus de ſent. excomm. C. Quod in te de pœn. & remiſs.* concedebatur Primò, Parochis, & Rectoribus Eccleſiarum, tempore Interdicti, ſemel in hebdomada Miſſam celebrare, pro conficienda Euchariſtia, quæ aſſervari pro infirmis conſuevit.

2 Secundò, Clericis concedebatur; poſſe legere Horas Canonicas ſine cantu, idque non à pluribus, quàm tribus ſimul.

3 Tertiò, concedebatur, ſolùm Pœnitentia, & Viaticū morituris.

4 Quartò, concedebatur, ut Clerici qui non eſſent ſpecialiter Interdicti, & Interdictum generale ſervaverit, poſſent in cæmeterio ſepeliri.

Conceſſio prima celebrandi privatim officia.

5 At jure novo Bonifacius VIII. *C. Alma mater de ſent. excom. in 6.* amplians prædicta, concedit Primò, ut tempore generalis Interdicti localis, ut vult Lezana *V. Interdict. n. 16 junct. n. 22.* (quare non in locali ſpeciali, nec in ullo perſonali, ut conſtat ex contextu dicti. *Cap. Alma Mater*, & ex intentione Pontificis, atque ex ipſa praxi) concedit, inquam, ut Miniſtri Eccleſiæ (atque adeò Religioſi non interdicti perſonaliter teſte G. Hurt. *de Interd. diff. 7. n. 19.* licitè valeant, quotidie Miſſas, & alia Divina Officia celebrare (non autem in Oratoriis privatis, quamvis alias approbatis ad ſacrificium) ac ſi nullum adeſſet interdictum, cum ſequentibus tamen conditionibus. Prima, ut id fiat januis clauſis. Secunda, ut ſubmiſſa voce, quo ſcilicet audiri moraliter nequeant. Tertia, ut non pulſentur Campanæ, intellige, ad convocandum populum: nam cæterùm poterunt eæ pulſari ad convocandum ad Concionem, ad Salutationem Angelicam recitandam, ad diei horas deſignandum. Ad elevationem autem Sacræ Euchariſtiæ in Miſſa, aliqui ut Lezana *V. Interd. n. 26.* negant, concedunt alii, ut G. Hurt. *de Interd. diff. 7. n. 20.* quod poſteriùs probabilius eſt, quia tunc non pulſatur Campanula, ad convocandum populum, ſed ad eos monendos, qui ſunt in Eccleſia, de reverentia exhibenda. Quarta, ut excludantur excommunicati. & interdicti perſonaliter.

Hæc conceſſio facta ſolùm à Bonifacio eſt prædictis Eccleſiæ Miniſtris; nam cæteri omnes, non ſolùm, qui dederunt cauſam interdicto (hi enim ſemper in jure *C. ultim. de verb. ſignif. in 6.* habentur, ut interdicti perſonaliter, ac ſpecialiter) verùm etiam illi, teſte G. Hurt. *l. c. num. 21.* qui habitant in illa Civitate, ſeu loco interdicto: quia, ſecus nullum ferè eſſet interdictum ejuſmodi, ſi prædicti omnes poſſent admitti ad officia, quamvis privatim celebranda.

6 Ex eo, quod Bonifacius concedit clericis, atque adeò Religioſis modo dicto Divina Officia celebrare, colligit Hurtadus, *de interd. diff. 9. n. 29.* Bonac. *de interd. dubitat. 5. p. 5. n. 13.* concedi poſſe eos tempore interdicti localis generalis cum iiſdem conditionibus, ſepeliri in Eccleſia, quod eſt plus quàm ſepeliri in cæmeterio, quod poterant jure antiquo, ut diximus *num. 4.*

Conceſſio ſecunda celebrandi publicè in quibuſdam Feſtis.

7 Concedit Secundò, in dicto interdicto generali locali Bonifacius, ut in diebus feſtis Natalis Domini, Reſurrectionis, Pentecoſtes (& quidem ex probabiliſſima ſententia, tum in primo, tum in ſequentibus duobus atque in Natali Domini in tribus ſequentibus, quia ii certè pertinent ad eandem ſolemnitatem) & in Feſtis Aſſumptionis Sanctiſſimæ Virginis, Feſtoque corporis Chriſti cum tota octava, (hoc ultimum conceſſit Martinus V. & Eugenius IV.) concedit inquam, ut divina Officia etiam publicè celebrentur, ac ſi Interdictum nullum locale adeſſet, excluſis tamen excommunicatis, ſed ipſis interdictis admiſſis, ſub ea lege, ut qui cauſam interdicto dederunt non appropinquent ad altare.

8 Nota autem hic Primò, Feſtivitates ejuſmodi incipere à primis veſperis, ac finiri Completorio incluſivè, ad Feſtum enim, etiam pertinet Completorium.

9 Nota Secundò, iis, qui cauſam interdicto dederunt, quia cenſentur interdicti perſonaliter, non concedi in prædictis ſolemnitatibus communionem, ſed poſſe ſolùm Miſſis, ac Divinis Officiis intereſſe, hi enim removentur ab Altari.

10 Nota Tertiò, diſcrepare Doctores, an illis, qui interdicto locali cauſam non dederunt, concedatur in diebus prædictis communio, aliis negantibus, ut G. Hurt. *l. c. diff. 6.* cum Avil. & Silv. concedentibus aliis, ut Suar *d. 33 de Cenſ. ſeſſ 1. n. 36.* Coninch. ap. cit. Hurt. Mihi videtur utrumque eſſe probabile, quia illa verba Bonifacii *Interdicti, qui non dederunt cauſam admittantur in his Feſtis ad participationem Divinorum*, ſignificare poſſunt, iis concedi Communionem, id enim videtur ſonare illud *Participatio Divinorum*, ſed quia ſonare etiam poſſunt Divinorum Officiorum conſortium, dumtaxat externum, ideò quam mavis ſententiam liberè amplecti integrum erit tibi.

11 Non ſolùm in his Feſtis, verùm etiam aliis quibuſcunque diebus conſecto comitatu, tempore interdicti deferendam eſſe communionem ad infirmos, dixi *in Opuſc. de Comm. c. 6. §. 7.*

12 Nota Quartò, dubitari à Doctoribus, an tempore prædictarum Feſtivitatum concedatur interdictis ſepeliri cum omnibus ſolemnitatibus, etiam in loco, perinde, ac interdictum non adeſſet. Conceditur per aliquos, ut Silv. Sayr. Nav. Sotum, Hent. ap. Bon. *de interd. d. 5. p. 5. n. 7.* quia ſi Bonifacius concedit principale, ideſt Divina Officia celebrare, concedit, & acceſſorium, nimirum Sepulturam Eccleſiaſticam, quæ acceſſoria eſt ad Officium Defunctorum. Confirmant, quia ex Sacro Textu Cap. Sanè *diſt. 24 q. 4. Quibus communicamus vivis, poſſumus communicare & mortuis*, at illis diebus communicamus vivis, ergo & mortuis, eos ſepeliendo, Negatur per aliquos, Suar. Avil. Coninch. Filliuc. Ugol. ap. Bonac. *l. c.* quia nolunt Sepulturam connumerare inter Divina Officia, quæ ſolùm tunc conceduntur. Utrumque probabile.

Conceſſio Tertia tradendi omnibus Sacramentum Pœnitentiæ.

13 Concedit Tertiò Bonifacius, ut in memorato interdicto locali generali, poſſit omnibus, ſive ſanè, ſive malè valentibus, miniſtrari Sacramentum Pœnitentiæ, exceptis excommunicatis, & iis, qui dederunt cauſam interdicto; cùm ex jure antiquo, ut vidimus, ſolùm concederetur id morituris.

14 Nota tamen Primò, Excommunicatis, iiſque, qui dederunt cauſam interdicto concedi *C. dicto Alma Mater.* Sacramentum Pœnitentiæ in articulo mortis, ſed, ſi delicto ſatisfaciant, vel ſufficientem dabunt cautionem de ſatisfaciendo, vel ſi neutrum ex his poſſint, ſi jurent, quàm primum ſatisfacturos, vel facturos quantum poſſunt, ut ſatisfactio à Delinquentibus exhibeatur.

15 Nota Secundò, illum eſſe tempore Interdicti teſte Lez. *V. interd. n. 12.* Confeſſariū, & poſſe licitè abſolvere, qui aliàs habet juriſdictionem, & approbationem legitimam, ſed non eſt interdictus perſonaliter: ſi enim perſonaliter eſſet interdictus, illicitè ſe gereret, peccaretq; graviter, violando interdictum, quo afficitur: Quod ſi eſſet interdictus generaliter, ſolùm licitè poſſet, ſi cauſam non dedit interdicto. Excipiendus ſemper eſt caſus urgentis neceſſitatis, eo modo, quo in Superioribus *l. 5. in tr. de caſib. reſer. cap. 12. per totum* dictum eſt latè.

CAPUT II.

Quid indulſerit Concilium Conſtantienſe in Interdicto.

1 IN Tractatibus ſuperioribus ſæpè dictum eſt, Concilium Conſtantienſe, ſeu Martinum V. conceſſiſſe, ut cum Fidelibus quacunque cenſura ligati (niſi nominati fuerint, publicè que denuntiati, vel publici clericorum Percuſſores) poſſemus communicare in divinis, & humanis eo modo, quo in tractatu de Excommunicatione explicari ſolet. Quoniam igitur interdictum cenſura eſt, quid ipſi indulgeat in hac communicatione Martinus, videndum eſt.

2 Et quidem, ex vi interdicti, tres communicationes tantùm prohibentur ex jure. Primò enim, interdicti non poſſunt licitè à Fidelibus ſepeliri in loco ſacro. Secundò, clerici non poſſunt licitè coram dictis interdictis Divina Officia celebrare. Tertiò ii, quibus commiſſa eſt cura Eccleſiæ, non poſſunt licitè permittere, ut interdictus Divinis Officiis aſſiſtat.

3 Quærimus ergo, an Martinus V. aliquid in prædictis tribus communicationum generibus, mitigaverit: & mitigaſſe certum eſt. Nam Primò, Fideles, ſive clerici, ſive laici poſſunt hodie ſepelire in loco ſacro non interdicto eos qui, quamvis interdicti ſint, etiam perſonaliter, non ſunt tamen nominatim, ac publicè, ut interdicti denunciati. Immò eoſdem, ut dico, non denunciatos nominatim poſſumus ſepelire in loco ſacro interdicto, quandiù locus non ſit nominatim, ac publicè denunciatus, ut interdictus.

4 Secundò, Clerici licitè poſſunt celebrare divina coram iiſdem etiam perſonaliter interdictis, (quòd ſi hi ſe ingerant, ipſi peccabunt, non verò clerici) poſſunt, inquam, niſi ii coram quibus ſint nominatim, ut interdicti denunciati.

5 Tertiò, Illi, qui curam habent Eccleſiæ, poſſunt admittere eoſdem etiam perſonaliter interdictos. (Quod, ſi hi ſe ingerant ipſi peccabunt, non illi) poſſunt inquam, ſi pari modo hi admittendi non ſint nominatim denunciati, ut interdicti.

6 Porrò illa hic agitari ſolet difficultas. An Communitate denunciata publicè, ut interdicta, intelligantur ſic denunciati etiam ſinguli de Communitate illa, ita, ut ſinguli, ut interdicti nominatim, ſint modo jam dicto vitandi. An ſolùm ſint vitandi, ut partes, & membra illius, atque adeò ſolùm in actionibus propriis communitatis.

7 Reſpondeo. Etiam ſingulos putat Suar. Filliuc. Henr. Sayr Coninch. apud Bonac. *de interd. d. 5 p. 5. n. 10.* citans, ac ſequens, quia ſecus, inutilis eſſet hæc Denunciatio; Si enim ſinguli denunciati non includuntur, nihil, vel parum refert. eſſe Communitatem denunciatā.

8 Nequaquam ſingulos, cenſet Alterius, Nav aliique apud eundem Bonac. Sà *in utraq; edit. V. interd. n. 3.* Simile quid dicit Gibal *de cenſ. diſp. 4 q. 5. n. 8.* loquens *de Suſpenſ. Communitatis*, quia, ſi ſolùm partes, ut partes illius, atque adeò ſinguli, non, ut privatæ perſonæ, ſed ut, ad unum corpus politicum pertinentes. Neque tunc erit inutilis Denunciatio, quia faciet, ut tota Communitas in iis vitanda ſit, quæ ipſam tangunt, quamvis non in iis, quæ tangunt particulares perſonas, quæ, ut ſic nullo modo ſunt, ut interdictæ, denunciatæ.

9 Video ſententiam Suarii eſſe communiorem, ſed hanc Alterii eſſe probabibilem, & fortaſsè probabiliorem etiam video.

Atque hæc pauca ſatis de Interdicto, cujus rara eſt praxis, & de quo innumeri Doctores ſunt, qui agunt.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS IV.
DE
IRREGULARITATE.

CAPUT PRIMUM.

Quid ſit Irregularitas ?

1 IRregularitas(quę cenſura non eſt,nec in univerſum, pura pœna. ut patebit ex dicendis , & videri latè probatum poteſt apud Gibalin. *de Irreg.cap.1.*) eſt impedimentum,ut vult Sayrus *de cenſur l.6.c.4.n.9.* Coninch. *de irreg.d.18. d.1.n.1.* Turrian. *de conſ l.8. diſ.57. dubit.1.* G. Hurt. *de irreg. diff.1.* Canonicum primariò, & directè impediens Fideles à ſuſceptione Ordinum , ſecundariò autem, & indirectè impediens Ordinatum ab ejus uſo, & impediens item eoſdem à Beneficiis, Juriſdictioneque Eccleſiaſtica juxta mox pluribus explicanda .

Hæc deſcriptio clariſſima reddetur ex dicendis, præſertim *à c.9.* ubi prædicti effectus irregularitatis ſeparatim enodabuntur .

2 Illud dumtaxat hic non eſt ſine explicatione præmittendum puta, cur tam ſignatè dictum eſt (*Impedimentum Canonicum.*)

Reſpondeo,quia certa eſt omnium, ut Suar. *de cenſur. d. 40. ſect.1.* Coninch. *l.c.n.9.* & Theolog. Antiquor. *in 4 d.15.q.3. art.2.* ſententia, irregularitatem totam pendere, tanquam à cauſa efficiente à jure Canonico, quod fertur à Summo Pontifice , ita ut non poſſit imponi ab ullo alio jure ſpeciali , vel præcepto, vel ſententia latis ab inferioribus Papa . Vide id latiùs apud citatos .

CAPUT II.

De Subjecto Irregularitatis.

1 SUbjectum, ſeu is,qui denominatur irregularis,eſt ille , qui,Primò,capax eſt Ordinis, & Secundò , qui juri eſt Canonico ſubjectus. Cùm enim irregularis ſit impedimentum à jure Canonico inductum, quo vetatur Ordinum ſuſceptio,eorumdemque uſus,memoratam utramq; conditionē requiret in ſubjecto, cui ipſa affigi debet .

2 Hinc Primò,non baptizatus,hinc Secundò,fęmina,hinc Tertiò, perpetuò amens,quia non ſunt Ordinum capaces , nec erunt capaces Irregularitatis. Huc reduco Summum Pontificem,qui non eſt ſubditus irregularitatem imponenti . Quare falſum eſt, quod aſſerit Diaz, *in propter crim.Canon.c.56.n.6.* Pontificem Summum fore irregularē , ſi propria manu aliquem occidat. Immò quamvis non debeat , ut haber Bonac. *de conſ.d.6.q.1.p.2.n.8* Suar. *d.40.de cenſur. ſect.7.* Irregularis ſaltem publicus,eligi ad Summum Pontificatum; eſt enim eo gradu indignus ; ſi tamen eligatur,continuò liberatur ab irregularitate.

3 Hinc Secundò, Epiſcopi, immò & Cardinales ſubditi ſunt irregularitati,quia ſubditi ſunt juri communi Canonico, *C. Quia pericul. de ſentent. excomm. in 6.* à quo Irregularitas imponitur, & licèt ipſi, niſi exprimantur , non intelliguntur comprehenſi à lege univerſali Suſpenſionis, & interdicti , ſic jure Canonico ob eorum dignitatem diſponente,comprehenduntur tamen à lege univerſali excommunicationis , & irregularitatis, quia non apparet jus excipiens ab illis. Ita aliis citatis Leand. *de irreg.tr.1.d.2 q.6.*

4 An non baptizatus , ſi deinde baptizetur cenſendus ſit liber ab irregularitate ex homicidio v. gr. commiſſo ante Baptiſmum , commodiùs dicemus infrà *cap.23. §.2.*

CAPUT III.

Quibus verbis infligatur à jure Irregularitas.

1 PRimò,ſi in Jure Canonico , cujus eſt irregularitatem imponere ut ſuprà docuimus , ſic dicatur : *Sit irregularis , irregularitatem contrahat, &c.* clarum nimis eſt , tunc infligi Irregularitatem . Unum noto,in vetuſtiore jure hanc vocem irregularitatis non inveniri, non quia uſus irregularitatis non fuerit, ſed , quia hæc vox non uſurpabatur, utebantur autem aliis dicendis formulis æquivalentibus. Has formulas enumerat Henriq. *l.14.c.2.* Vivald. *in Candel. p.3. de irreg.n.2.* Suar. *de conſ.d.40 ſect.8.*

2 Si per futurum tempus ſic dicatur : *Erit, fiet, evadet irregularis expelletur ab altari*, multò magis , ſi dicatur : *Sit irregularis , repellatur ab ordine, &c.* inducetur irregularitas ipſo facto. Ita Suar. *diſp.40. de conſ. ſect.8 n.3.* Ratio eſt , quia irregularitas non pendet à futuro miniſterio Judicis , unde illud futurum (fiet, erit, &c. ſolùm notat, deinceps te debere reputari irregularem , non verò neceſſarium eſſe, ut præcedat judicis ſententia . Non eſſe ita in Cenſuris , diximus *in Tr. de excommun. cap.2.*

3 Quòd ſi, omnibus expenſis, res dubia remanet, an ſcilicet verba ſignificent inducit Irregularitatem , nec ne, cùm hoc ſit dubium juris, eſt judicandum , non infligi irregularitatem , quia irregularitas debet eſſe expreſſa in jure,quæ expreſſio non adeſt , quando omnibus perpenſis res eſt dubia . Immò etiam ſi adderetur in jure , quod *talis pœna ſit diſpenſatione delenda* , adhuc per hæc ſola verba non tollitur dubium, nam, ut notat Suar. *l.c.nu.10.* neceſſitas diſpenſationis poteſt cadere in alias pœnas , quæ non ſint irregularitates .

CAPUT IV.

Quinam actus requiratur in ſubjecto irregularitatem ex delicto incurrendam?

1 DIxi (*ex delicto*) nam ad irregularitatem ex defectu , nequaquam facit hæc præſens quæſtio quia irregularitas incurritur ſine peccato. Ad eam autem ex delicto , requiritur *Actus externus,Opere conſummatus,Deliberatus, Peccaminoſus , Cognitus in ratione pœnæ* , Diſcurre per ſingula.

§. I. *Actus debet eſſe externus.*

1 ECcleſia ſive nequit,ut vult Præpoſit. *in 3.p.q.5 de irreg.d.2.n.5.* G.Hurt. *de irreg. d.1 .diff.2.n.6.* Suar. *de conſ.d.40.ſect.3.num.6.* Avila *de Conſ.p 2.d 2.* Graff. *l.2.deciſ.c.62 nu.5.* ſive non vult unquam punire,ſive judicare de actibus merè internis,multò minùs vult , eos punire irregularitate, quæ eſt graviſſima pœna .

2 Actus tamen externus licèt occultiſſimus capax eſt irregularitatis.Ita Suar. *l.c.n.21.* Avila *l.c.* Coninc. *de Sacram.d.18 d.2.* Leand. *de Irreg.* multos citans *tr.2.d.10.q.5. & d.27.q.19.* contra paucos dicentes incurri ex occulto inter quos eſt Miranda fortè approb. à Diana *p.11.tr.2.reſ.26.* ſed exceptus (certè immeritò) à Bruno *de Privil.Reg.Tr.5.c 4.prop.1.* ſtatim enim ac actus in externum prodit, manifeſtus ex ſe eſt, judicioque Eccleſiæ ſubditus.

Adde Tridentinum *Seſs.24.c.7 de Reform.* dicens homicidam , etiam occultum, eſſe ab Altari reppellendum

3 Neque obſtat, quod ex dictis ſequeretur, hominem, ſi velit diſpenſationem irregularitatis , debere Prælato manifeſtare ſuum delictum occultum, ut is judicet de diſpenſationis cauſa : non obſtat , inquam, quia ejuſmodi manifeſtatio eſt voluntaria,poteſt enim irregularis non petere diſpenſationem , ſi velit ſuum impedimentum Superiori non declarare .

4 Quòd ſi contingat , aliquem abſtinere non poſſe ab uſu Ordinis v.g. à celebranda Miſſa , niſi cum gravi infamia ſuum crimen divulget,jam non cogetur,ex hoc capite,deſiſtere ab ejus uſu,dum periculum infamiæ durat , ut docet Navarr *in man.c.27.n.239.* & Corduba, *caſu 41.n.142.* noſque infra, *c.14.§.3.n.3.* breviter. & latiùs ſuprà *de excom.c.2.* explicabimus cum communi ſententia contra Valerum, *in diff.utr.for.V.irreg.diff.8.* alioſque , & univerſaliter ejuſmodi diſpenſationes debere ita prudenter fieri à Superiore, ut non infametur peccator occultus.monemus omnes ; id enim ex regula generali de vitanda proximi infamia pro certò ſupponendum ſemper eſt .

§. II. *Opere conſummatus .*

1 HOc eſt , debet actus in ſpecie , ſub qua prohibetur , eſſe perfectus .

2 Hinc,qui mortem alicujus concupivit, qui eandem tentavit,qui vulnus,etiam lethale inflixit , non fit irregularis, ſi mors ex vi illius actionis ſecuta non ſit, quamvis per miraculum non ſit ſecuta , quia pœna hæc,ſeu onus irregularitatis , cùm odioſum ſit,reſtringendum eſt ad opus integrè conſummatum, quando aliter expreſsè non eſt in Jure diſpoſitum.Ita communiter Doct.ut Suar. *l.c.ſect.3.n.13* .Farin. *in frag.V.Irreg.n.427.* Ugol. *de irreg.c.5.* G Hurt *de irreg.diſ.1.diff.1.n.6.*

§. III. *Plenè deliberatus .*

1 ITa profectò : non enim tam gravi oneri , ſeu pœnæ , qualis eſt irregularitas, eſt ſubiiciendus homo , niſi ob actum humanum, & perfectè voluntarium .

2 Hinc Infans,dormiens,amens,ſeu furioſus,ebrius,&c. ſi occidat, vel rebaptizetur tempore carentiæ rationis , non fient irregulares . Vide Clement Unde. *de homic Suar. l.c.* unde,nec teſte Gibal. *de irreg. c.4.q.2.n.23.* ulla indigent diſpenſatione, quando poſteà uſum rationis reſument . Porrò ex hac certa doctrina duæ emergunt ſequentes quæſtiunculæ.

PRIMA QUÆSTIO.

Dormiens , vel ebrius aſſuetus occidere .

1 SI quis tempore ſomni, vel ebrietatis, vel furoris,ſolitus occidere,bibat, vel comedat ea , ex quibus ſcit, ita affici, ut hominem in ejuſmodi tempore occidat , eſt ne Irregularis ? Videtur enim non eſſe, quia hæc occiſio , licèt denominetur deliberata ab actu advertentiæ præcedente ipſam occiſionem,in ſe ipſa tamen non eſt formaliter libera, quia actu fit, dum homo inops eſt rationis.

4 Reſpon-

4 Reſpondeo,ſub neceſſaria diſtinctione. Si is non prævidit occiſionem futuram,quod eſſe non raro potuit, quia non erat aſſuetus eo tempore ſomni,vel ebrietatis occidere,non erit Irregularis, etiam ſi per gravem culpam ſe v.g. inebriaverit, vel cubitum ierit cum intentione occidendi ſuo tempore inimicum: Manifeſta eſt ratio, quia ſit occiſionis actus nulla ea parte eſt deliberatus & voluntarius.

5 At ſi is prævidit,quia v.g. erat aſſuetus eo tempore occidere, & non appoſuit ſufficientem diligentiam, ne occideret, claudendo v.g. januam domus,adhibitis cuſtodibus,&c. multò magis,ſi data opera, ut hominem occidat, bibat, vel comedat, ſomnove ſe dedat erit Irregularis. Ratio eſt, quia tunc adeſt cauſa culpabilis occiſionis, cui culpæ ſemper annectitur à Iure Irregularitas, ſive ea culpa fuerit ante ipſam occiſionem, undè occiſio ſit denominatiuè libera, ſive culpa fuerit in ipſa occiſione,undè occiſio ſit libera formaliter. Patet, quia ſecus non eſſes Irregularis, ſi poſt propinatum tuo inimico venenum, vel poſt inflictum vulnus, ex quibus is poſt dies mortuus eſt,tu interim ante inimici mortem, reſipueris à peccato,& involuntaria omninò actu tibi ſit ejuſmodi mors. Sufficit ergo, ad incurrendam Irregularitatem,occiſionem eſſe denominatiue liberam, nempe ex cauſa antecedenter liberè data, ut communiter docent Doctores Sancin. *in C.ad audientiam n.1. de homic.* Majol. *de irreg.l.5.c.48.n.11.* Covarr. *in Clem. Si furioſus p.3. initio,n.3.* Vgol. *c.24.n.3.& c.25 n.3. & c.25.n.4.* Silu. *V. Ebriet.q.4.*

6 Confirmatur Primò, quia,dum Sacri Canones homicidam voluntarium depellunt ab altari, non diſtinguunt de voluntario in ſe, & in cauſa. Cùm igitur Voluntarium in cauſa, ſit in omni proprietate Voluntarium, non poſſumus trahere Canones, quaſi ii loquantur ſolùm de Voluntario in ſe. Inſtar omnium ſit *Cap. De Cætero, De homicidio*, quod ſolùm Voluntarium in cauſa ſufficere, dicit, ad incurrendam Irregularitatem.

De cætero (inquit) *noveris, quòd Diaconus, qui homicidio cauſam dediſſe videtur, non ad Sacerdotium promovendus.*

7 Confirmatur Secundò, quia qui eligit medium, Canem, v. g. Urſum,Leonem ad occidendum inimicum, vel qui prævidet per illud medium eſſe inimicum occidendum, ſecuta occiſione, ſit Irregularis. At, qui ſe inebriat, ut occidat, ut,& qui ſine ejuſmodi intentione, prævidet autem occiſionem, voluntariè eligit, vel admittit ſe ipſum in illo amentiæ ſtatu, tanquam medium, & inſtrumentum occiſionis; ergo, &c.

8 Pater Martinus Prates *in manuſcr. de Irreg. d.1.c.4 n.12. fol.mihi in Colleg.13.* noſtræ Societatis Theologus magnæ litteraturæ in opere de Irregularitate,quod in publicam lucem morte preventus afferre non potuit,cujus exemplaria omnibus numeris abſoluta in Bibliotheca noſtræ Domus Profeſſæ, noſtrique Collegii hic Panormi ſervantur,putat, probabilius eſſe (licèt fateatur, præcedentem ſententiam eſſe probabilem) quòd ejuſmodi aſſuetus occidere in ebrietate, ſomno,vel furore,etiam ſi præviderit occiſionem, nec diligentiam, ne ea ſequeretur, appoſuerit, non fore irregularem, quamvis re ipſa ſequatur occiſio.Hanc ſententiam,quam,nullo Auctore citato,affert pluribus probare contendit, probationiſque ſumma fideliter collecta hujuſmodi eſt. Quoties aliquis aliquid agens liberatur in jure ab Irregularitate ob aliquam circunſtantiam, toties, illa circunſtantia interveniente, Irregularitas non incurritur, ut accidit in occidente ob ſui defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ,& in accuſante Reum mortis cum legitima proteſtatione Canonica: Sed in jure *Clem. Si furioſus de homicidio*, liberatur ab Irregularitate, qui in circunſtantia ſomni, vel ebrietatis, vel furoris aliquem occidit: Ergo ſemper,hac circunſtantia interveniente,liberabitur. Subſumit: At in caſibus,de quibus noſtra præſens eſt diſputatio, is, qui occidit, quamvis voluntariè in cauſa, occidit tamen in circunſtantia ſomni, ebrietatis,vel furoris;ergo etiã in his caſibus ab irregularitate liberabitur.

9 Profectò debilis adeò videtur mihi hæc ratio, ut non audeam ejuſmodi ſententiam probabilitatis nomine decorare. Falſa enim eſt prædicti argumenti Minor; Nam Pontifex in illa Clementina, ideò immunes ab irregularitate pronunciat dormientes, infantes, furioſos)quibus adde,propter identitatem rationis,ebrios,licèt hi in Textu non exprimantur) quia ii ſupponuntur ex nulla libertate, ne in cauſa quidem, homicidium committere. Ratio ergo, cur prædicti liberentur ab Irregularitate, non eſt ipſa actualis carentia rationis dumtaxat, quam carentiam affert materialis ſomnus,vel ebrietas, ſic enim liberaretur propinans venenum, vel lethaliter vulnerans, ut modo diximus, ſed eſt carentia rationis cum nulla voluntate, nec antecedenti, nec præcedenti occidendi. Audi Gloſſam citatæ Clementinæ *Furioſus* ſic dicentem: Furioſus,ſive continuò furore laboret,ſive per intervalla, quandiù furit, pati poteſt injuriam, ſed non facere, & quod per eum fit, habetur perindè, ac ſi caſu aliquo accidiſſet, ſine facto perſonæ, unde, ſi damnum dat, non tenetur *l. Aquilia*, ſed eſt perindè, ac ſi quadrupes feciſſet, vel tegula cecidiſſet, & idem dicitur de infante, &c. Nota illud (ſine facto perſonæ) & illud (perindè, ac quadrupes, vel tegula.) At in caſu noſtro adeſt factum perſonæ, quæ antecedenter prævidit, & non cavit occiſionem.

10 Confirmatur ex ipſo Textu, qui ſic habet.

Si furioſus, aut infans, ſeu dormiens, hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo cenſemus, qui mortem aliter vitare non valens ſuum occidit, vel mutilat invaſorem.

Nota illud (ex hoc) quaſi dicat, non autem ex alio capite antecedenti,per quod ille cauſa libera actionis fuit.

Ad illud exemplum de occidente alium ob ſui defenſionem, dico, falſum aſſumi: non enim ſemper is liberatur ab irregularitate, nam, ſi excedit limites moderaminis ſuæ tutelæ,& ſic occidat, erit irregularis,ut infra *c.15.§.15. & mox §.ſeq.n.7.* ea omnium ſententia dicetur latiùs, ergo falſum eſt ſemper in circunſtantia ſuæ defenſionis, hominem liberari ab irregularitate, ſi aliquem occidat.

SECUNDA QUÆSTIO.

Impubes occidens an incurrat irregularitatem?

1 IN *Opuſc. de Communione c.4.§.2.n.13.* ſententiam negantem,tanquam probabiliorem amplexus ſum, nec videò, cur in eadem perſiſtere non valeam,quam etiam ſequuntur multi, ut Sà *Verſ.Conſ. n.2.* Pag. *præcept. Eccleſ.2.l.1.c.3.n.14.* Sot. citat. à Naldo *Verſ. Primùm duodecimum.* Val. *Tom.4.diſp.7.q 9.p.4.* Caſtrop. *Tom.1.tr 3.dub.1.p.14.§.2.n.9.* Io:Sanch. *diſp.16.n.18.* Diana *locis mox citand.* qui univerſaliter docent,pueros impuberes,quamvis uſu rationis pollentes,ſive ſeptennio majores,ſive minores, nulla Cenſura, nulliſque pœnis affici ab Eccleſia (excipiunt aliqui ex his excommunicationem ob percuſſionem Clerici) At irregularitas ex delicto, de qua hic agimus, pœna ſine dubio eſt. Eandem etiam ſententiam ſequuntur alii, ut Io: Sanch. *l.c.* Caſtrop. *Tom.1 tr.3.d.1.p.24.§.2.n.9.* Diana *p.3.tr.6.reſ.88. & p.11.tr.2.reſ.56.* qui ſignate eiuſmodi pueros excludunt ab ipſamet Irregularitate.

TERTIA QUÆSTIO.

Occidens ex Metu.

1 AN ſi quis occidat injuſtè aliquem coactus ab alio metu cadente in conſtantem virum incurrat in Irregularitatem. Dixi per aliam occaſionem,ſuprà, *tr.1.de excommun.c.2.§.1.n.7.* non incurrere,incurrere verò, ſi metus eſt levis mali. Si quis iuſtè occidat ſimili metu coactus, dicam infrà *c.55.§.12.n.15.*

§. IV. *Peccaminoſa.*

1 QUæritur, an ad incurrendam Irregularitatem ex delicto, Satis ſit peccatum veniale, an omninò requiratur mortale? Mortale ſemper eſſe neceſſarium, affirmant plerique, pauci tamen negant, dicentes, ſatis eſſe veniale.

2 Ratio horum negantium, ſcilicet Silv. *V. Ebrietas q.2.* Armilla *V. irreg.n.18.* Cord. *l 1.q.26* Mol. *de Iuſt.T.4.tr.3.d.77. à nu.2.* vocantis hanc communem ſententiam, ſed quo jure neſcio, Cajet. *2.2.q.64.ar.8. & in ſumm.V.irreg.* Meg. apud Diana *p.2.tr.16.reſ 18* eſt, quia Eccleſia ſæpè in Sacris Textibus mox *num.5.* afferendis judicavit fuiſſe incurſam Irregularitatem ex delicto ob levem culpam, quod certè ſignum eſt manifeſtum, ipſam de facto ſic ſtatuiſſe.

3 Confirmatur, nam excommunicatio minor inducitur per peccatum veniale, puta per commercium civile cum excommunicato majori, & tamen gravis eſt pœna, cum prohibeat Fidelem participatione paſſiva Sacramentorum. Ergo pari modo induci poteſt Irregularitas, quamvis ea item gravis pœna ſit.

4 Ratio affirmantium,ſemper de facto requiri culpam mortalem, eſt Suar. *de Cenſuris d.40 ſec.5.à n.17.* Avil. *de Conſ p.7.d 2. dub.3.concl.3.& diſp.6.ſec.1. dub.11. concl.2.&* 3.Vaſq. *p.2 d 150.c 5.* Filliuc. *tr.20.c.3.n.58.* Bonac *de Cenſ.d.7.q.1 p.8.n.1.* Coninch *de Cenſ. d.18. dub.4. n.27.* Diana. *p.2.tr.16.reſ.18.* G. Hurt. *de irreg.d 1.diff.2.n.8.* Caſtrop. *de conſ.d.6.p 12.§.4 n.2.* Gibal. *4 v.2.n.5.*

Primò, quia graviſſima pœna non infligitur, niſi ob proportionatam culpam. At Irregularitas graviſſima pœna eſt, ut omnes concedunt, & ut patet ex effectibus graviſſimis, quos ipſa parit, quoſque nos fusè mox explicabimus

Secundò, culpa levis, ſive ob parvitatem materiæ, ſive ob ſubreptionem, ſeu inadvertentiam, non eſt abſolutè, & conſummatè delictum: at ſupra §.2 vidimus,actum,ob quem incurritur Irregularitas, debere eſſe perfectum, & conſummatum in eo genere, quo prohibetur.

Tertiò,quia conſtans eſt in jure regula, ut quoties diſpoſitio continens pœnam Irregularitatis,ita ſit probabilis,ut etiam oppoſita probabilis ſit,non incurratur(habet id,quod rectè Gloſ. *in l.etiam ſi parvos ff.de legib.& l.Divi in Add marg.ff.de Iure Patr.*) Irregularitas, quia tunc expreſſa in jure cenſenda non eſt. At quis inficiabitur,ſententiam hanc eſſe probabilem,poſitis ejus jam allatis fundamentis, & tot Doctoribus eam ſequentibus, qui mordicùs contendunt, in jure non eſſe expreſſam Irregularitatis pœnam, ſi ſolùm præcedat culpa levis.

Ex his ſententiis hæc poſterior longè videtur eſſe probabilior.

5 Ad ſententiæ prioris rationem facilè reſpondetur, in caſibus illorum Textuum, *C.Tua nos. De homic. C Continebatur eodem C. Si quis non creatus. 15.q.1. C.Cleric. diſt.50* Pontificem collegiſſe pro foro externo, (in quo diſpenſabat) ad fuiſſe culpam gravem, quia ex præſumptionibus, & circunſtantiis concurrentibus illa tunc colligebatur,

6 Ad

Digitized by Google

6 Ad confirmationem ductam ab excommunicatione Minori, multò faciliùs reſponderi poteſt, nam cum hæc facilè abſolvi à quolibet Sacerdote ſimplici valeat, non exiſtimatur, nec certè eſt adeò gravis, perinde eſt Irregularitas. quæ ex ſe eſt perpetua, privatque Ordinibus, eorumque uſu, beneficiis, &c.

7 Ex dictis Primò, colligit Abbas, *C. ſignificaſti de Homic.* ſi quiſpiam in ſui defenſionem occidendo aggreſſorem, moderamen exceſſit, eum non vitaturum Irregularitatem, ſi id ex propoſito fecit, ſecus, ſi ita ex calore iracundiæ, ut indeliberatè fecerit. Meritò hæc dixit Abbas, quia in Sacro textu *C. quæſitum de pœnit. & remiſs.* non niſi lata, ac ſtudioſa, ideſt peccaminoſa mortaliter negligentia dicitur cauſa Irregularitatis.

Addit inſuper idem Abbas, *C. quæſitum de pœnit. & remiſs. n.* 2. ad irregularitatem pro foro conſcientiæ ſatis quidem eſſe culpam latam (intellige mortalem) at pro foro contentioſo, requiri item dolum.

8 Colligit Secundò Hurt. *d.* 1. *de Irreg. diff.* 8. *n.* 27 ex communi doctrina defectum plenæ advertentiæ circa jus, vel circa factum, ignorantiam, & ſimilia, quoties actum eximunt à peccato mortali, eximere quoque in conſcientia ab Irregularitate ex delicto, quicquid ſit de foro externo, cui ſufficit culpa juridica, ideſt per externas probationes præſumpta.

9 Colligit Tertiò Henriq. *l.* 14 *c.* 15. *n.* 2. Avila *de Cenſur. par.* 7. *d.* 2. *dub.* 3. *concl.* 3. *& diſp.* 6. *dub.* 11. *concl.* 3. Præpoſitus 3 *p. q.* 5. *de Irreg. dub.* 2. *n* 6. quando Judex, probata ſecundùm præſumptiones culpa juridica mortali, declarat aliquem incurriſſe in Irregularitatem, ſi Reo conſtet, culpam fuiſſe venialem, nec eſſe Irregularem, nec indigere diſpenſatione. Quare, citrà ſcandalum, gerere, ſe poſſet, ut ab omni irregularitate immunem.

10 Circa prædicta, puta, qualis culpa requiritur ad incurrendam irregularitatē, multa dicenda ſunt infrà *c.* 15. quę omninò ſūt legēda.

§. V. *Ut incurratur Irregularitas ex delicto, & actus debet eſſe cognitus in ratione malitiæ, & in ratione pœnæ, quibus prohibetur.*

1 Titius, Primò, neſcit, vel non advertit, idque ſinè culpa, hunc actum, cui ex Eccleſiæ præſcripto Irregularitas inhæret, eſſe peccatum. Secundò, ſcit quidem eſſe peccatum, idque mortale contra jus divinum, vel contra jus naturale, neſcit tamen inculpatè, eſſe contra Eccleſiæ peculiare præceptum. Scit V. G. hæreſim, homicidium, Rebaptiſmum eſſe peccatum, ſive contra Divinum, ſive contra Præceptum naturale, ſed ignorat, eſſe contra humanum Eccleſiæ præceptum. Tertiò denique quamvis noſcat actum, quem facit, eſſe peccatum, & contra jus Divinum, vel naturale, vel contra prohibitionem Eccleſiæ, neſcit tamen ſine culpa, prohibitioni huic Eccleſiæ eſſe annexam pœnam irregularitatis.

Quæritur ergo, an ſemper in prædictis tribus caſibus incurratur irregularitas, ſi actus ejuſmodi prohibitus fiat à Titio?

2 Et quidem in primo caſu Titium non incurrere, jam patet ex dictis, quia ad irregularitatem prærequiritur culpa, &c.

3 In ſecundo caſu, eſt probabile, non incurrere. Ita Jo. Præp. 3. *p. q.* 5. *de Irreg. d.* 2 *n.* 9. Coninch. *d.* 18. *d.* 4. Sanchez, *l.* 9 *matr. d.* 22. *num.* 17. Caſtr. *d.* 2. *de Cenſ. p.* 6. aliique ap. Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 85. ſed eſt item probabile incurrere. Ita Suar. *de Cenſ. diſ.* 40 *ſect.* 5. *n.* 19. G Hurt. *de Irreg. diff.* 8. *n.* 20 Sanch. *l. c.* probat, id eſſe docens. Idem dicit Caſtrop. *l. c. n.* 3. Ratio prioris probabilitatis eſt, quia Eccleſia cenſetur ponere, pœnam irregularitatis ſolùm non obedientibus ſuæ legi, quam, ſi quis neſciat, non eſt ei inobediens. Ratio poſterioris eſt, quia Eccleſia movetur ab indecentia mortali ipſius actus; cui adnectit irregularitatem; Si ergo quis indecentiam actus jam agnoſcat, unde moraliter peccet contra legem Divinam, vel naturalem, ſanè ad ſe trahet irregularitatem ejuſmodi actui adhæreſcentem.

4 Dices. Cur Eccleſia arcere per irregularitatem voluit Miniſtrū juſtitiæ (ut omnes infra docebimus) juſtè occidentem Reos, etiam ſi miniſter non peccet: immò etiam ſi neſciat hanc Eccleſiæ diſpoſitionem, non verò in priore probabilitate voluit arcere hominem, qui alium occidit injuſtè, quando ejuſdē Eccleſię prohibitionē ignorat.

Reſpondeo. Rationem puto eſſe hanc, quia Miniſtri ex officio, veluti habitualiter, deficiunt à lenitate Chriſti, parati ex vi ſui officii ad occidendum: at ille occidens injuſtè cum ignorantia prædicta, cùm non occidat ex officio, non deficit habitualiter à lenitate Chriſti: Vide infra *c.* 15. §. 23. *n.* 15. ubi quid ſimile dicam.

Jam de tertio caſu remanet difficultas, de qua ſunt ſequentes ſententiæ.

5 Prima docet ab ignorante ſine culpa Irregularitatem, nunquam illam incurri, una excepta, quæ eſt ex Homicidio voluntario. Ita Sanch. *l.* 9. *matr. d.* 23. *d n.* 17. ibidem videtur tenere Nav. *C. Cum contingit* Portella *V. Ignor.* Pereg. *de Duello q.* 8. *n.* 18. Dian. *p.* 3. *tr.* 15. *reſ.* 12. *&* 66. *& p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 85. ubi ſibi plaudit ex hac doctrina Merol. *T.* 1. *d.* 1. *c.* 2. *n.* 48. *&* 85. Caſtrop. *d* 6. *de Cenſ. p* 6.

Præcipua hujus primæ ſententiæ Ratio eſt, quia; ut *l.* 1. *in Decal. c.* 2. §. 10 *n.* 12. dixi, ad omnem pœnam extraordinariam, qualis certè eſt Irregularitas, requiritur conſenſus in illam, qui in ignorante eſſe non poteſt, &c. recole locum.

6 Neque obſtat, Irregularitatem eſſe non ſolùm pœnam, ſed etiam impedimentum, quo quis impeditur, ne ad altare accedat, impedimentum autem contrahi ſolere, etiam ab neſciente illud, ut patet in impedimentis Matrimonium dirimentibus. Non obſtat, inquam, quia Irregularitas eſt impedimentum quidem, ſed nonniſi adnexum peccato inobedientiæ, & tanquam pœnam extraordinariam eidem peccato ab Eccleſia conjunctam, id quod non eſt in dictis Matrimonii impedimentis in quibus ſolùm habetur ratio ejus, quod de facto eſt, V. G. conſanguinitatis, affinitatis, &c. præſcindendo ab eo, quod ſit pœna, vel non pœna, &c.

7 Excipit tamen, hæc ſententia Homicidium injuſtum, qui enim hoc committit, erit Irregularis, etiam ſi neſciat, huic delicto Irregularitatem eſſe connexam.

Ratio autem hujus Exceptionis non eſt, ut aliqui cum Merolla *T.* 1. *l. c.* Sanc. *l. c.* putant, quia in Irregularitate contracta ex Homicidio injuſto eſt imbibita Irregularitas ex defectu lenitatis, non eſt, inquam, ut planiùs explicabimus mox à nu. 14 ſed eſt uſus, & conſuetudo Eccleſiæ, & ſenſus per tot annos Fidelium, cùm & Pontifex peculiari rigore homicidam prædictum arceat ab altari, difficiliuſque illi diſpenſet, & Fideles, niſi expreſsè ejuſmodi diſpenſationem à Pontifice obtineant, non acquieſcunt.

8 Adde inconveniens, quia nimis multi cum Eccleſiæ ſcandalo eſſent immunes ab hac Irregularitate, quamvis etiam plures occiderint, ſiquidem per quàm pauci ſciunt homicidio, ex vi Juris, Irregularitatem adhærere; quod certè ſcandalum non eſt adeò notabile in Irregularitatibus ex delictis aliis.

9 Secunda ſententia docet, ab ejuſmodi ignorante Irregularitatem, ſemper illam incurri, nulla excepta. Ita Suar. *de Cenſ. d.* 4. *ſec.* 3. *n.* 9. Avila *de Cenſ. p.* 7. *d.* 2. *dub.* 4. *Jo: Præp. de Irreg. dub.* 2. *n.* 10. G. Hurtad. *de Irreg. d.* 1. *diff.* 8. *n.* 28. Bonac. *de Cenſ. d.* 7 *q.* 1. *p.* 3. *num.* 4. Ratio potior hujus ſententiæ eſt, quia Irregularitas ex delicto non ſolùm eſt pœna, ſed etiam eſt indecentia, & impedimentum Canonicum, quo qui eſt affectus, non poteſt licitè ordines ſuſcipere, vel exercere. Impedimentum autem incurritur, etiam ſi illud neſciatur, ut patet in impedimento dirimente orto ex conſanguinitate per copulam fornicariam, ante contractum matrimonium. Licèt enim illud conſtitutum fuerit in pœnam delicti fornicationis cum conſanguinea Sponſæ in primo, vel ſecundo gradu, tamen eſt etiam indecentia, atque adeò impedimentum ex ſe perpetuum, incurriturque, etiam ſi Sponſus ignoraverit, illam eſſe conſanguineam ſuæ Sponſæ, vel illi delicto ejuſmodi pœnam ab Eccleſia fuiſſe connexam.

Adde, nimis multos ſic excuſari ab Irregularitatibus ex delicto, quia nimis multi illas ignorant.

10 Tertia ſententia docet, ab ignorante Irregularitatem, nunquam illam incurri, nulla prorſus excepta. Ita Leandr. *tr.* 1. *de Irregul. diſp.* 4. *q.* 6. cum aliis. Caſtrop. *t.* 1 *tr.* 4. *diſp* 1. *p.* 12. *n.* 6. & clariùs *d.* 5. *de Cenſ. p* 6. *n.* 3. alios citans Tancr. *p.* 2. *tr.* 5. *q. mor.* 2. ſaltem poſt factum, poſtquam aliquis bona fide eſt ſic ordinatus. Ratio eſt, quia non eſt major ratio de una, quàm de alia. Cùm ergo probabile exiſtimetur, ut probant rationes primæ ſententiæ non incurri cæteras alias ab ignorante illas, probabile etiam erit, non incurri Irregularitatem ex Homicidio, quæ in illa prima ſententia erat excepta, atque adeò erit probabile, nullam incurri.

11 Adde, hanc eſſe pœnam extraordinariam etiam loquendo de Irregularitate ex homicidio injuſto, ergo, cū pœna extraordinaria nunquam incurratur ab ignorante illam, ut eadē prima ſententia docet, nos *l.* 1. *in Decal. c.* 2. *cap.* 10. *n.* 12. ſuſtinuimus, neque hæc incurretur.

12 Ad præcipua argumenta, quæ adversùs hanc tertiam ſententiam afferri ſolent, ſic reſpondet Caſtrop. d. diſp. 6 de Cenſ. p. 6. nu. 3. *Non eſt inconveniens, quòd multi ab hac pœna in foro conſcientiæ excuſentur, ſicuti excuſantur à Cenſuris, cùm in eo foro adversùs legem Eccleſiaſticam completè non delinquant ignorando pœnam extraordinariam, ſub qua lex lata eſt. Neque item eſt inconveniens, quòd Iudex ignorans ſuo facto Irregularitatem adnecti, eam contrahat, non tamen eam contrahat homicida ignorans Irregularitatem ſuo delicto adnecti, quia Irregularitas Iudici, non in pœnam, ſed ob decentiam poſita eſt: at homicidæ, tum ob decentiam, tum in pœnā delicti* (Sanè copulatiuè) *irregularitas inducitur, quæ irregularitas gravior eſt, & difficilioris diſpenſationis: ac proindè non eſt mirum, ut cognitionem legis eam inducentis expoſtulet.*

13 Ex his tribus ſententiis prima, & ſecunda probabiles ſunt. Tertiam ægrè in praxim deducerem, an autem ſit probabilis, alii ſtatuant.

14 Sed jam ſupereſt explicare diſtinctiùs, cur numero ſeptimo noluerim admittere contra Merollā, in Homicidio injuſto eſſe imbibitā irregularitatem ex defectu lenitatis, atq; adeò noluerim admittere, de hac peti ſolere, & debere diſpenſationem, quando quis ignorans, homicidio eſſe adnexam pœnam irregularitatis, aliquem interfecit.

15 Reſpondeo, rationes inter cæteras, has eſſe poſſe. Primò, quia id contra praxim eſt, tum petentis diſpenſationem, tum illam concedentis, nunquam enim peti, vel concedi ſolet diſpenſatio Homicidii injuſti, niſi ſub forma irregularitatis ex delicto. Et patet, quia irregularitatem ex defectu alii à Summo Pontifice, ſi aliquorum citatorum ap. Paſq. *Cent.* 3 *q.* 226. ſententia vera eſt, poſſunt diſpenſare, at hæc orta ex homicidio injuſto ſemper petitur, & conceditur Summo Pontifice.

16 Secundò, quia petens hanc diſpenſationem ab eodem ipſo Pontifice, ſatis eſſet, ſi exponeret, ſe eſſe irregularem ex defectu lenitatis, quia jam Merolla dicit, in caſu ignorantiæ hanc ſolam incurri; non verò illam ex delicto, quod certè nullus ſatis eſſe, concedet.

17 Ter-

Digitized by Google

17 Tertiò, quia ejuſmodi ignorans ſaltem haberet hoc notabile commodum, ut poſſ t petere diſpenſationem ſuæ irregularitatis, quæ ſolùm eſt ex defectu, ab aliis, quàm à Pontifice, ſi, ut diximus, alii hanc irregularitatem diſpenſare valent.

18 Quartò, quia, ſi vera eſſet hæc Merollæ doctrina, is, qui cum ſcientia irregularitatis aliquem occidit injuſtè, in duas irregularitates incurreret, alterā ex delicto, alteram ex defectu, & quidem ſeparabiles, quia, quando non adeſt dicta ſcientia, ſola remanet illa ex defectu: at Doctores unam agnoſcunt, licèt graviorem, ut modò n. 13. Dixit Caſtropal.

19 Quintò denique. Hodie, ut infra *c. 15. §. 13. d. n. 7.* videbimus, probabiliſſimum eſt, irregularitatem ex defectu lenitatis non incurri, niſi à Miniſtris juſtitiæ, & à Militibus in bello juſto. Ergo non incurritur ab injuſtè occidente: ſi ergo is ignorans effugit (Merolla fatente) irregularitatem ex delicto, nullo modo ex hac probabiliſſima ſententia ſubiicitur irregularitati ex defectu lenitatis, quia is non occidit, ut Miniſter juſtitiæ, vel, ut Miles, &c.

CAPUT V.

§. UNICUS. Non dubia debet eſſe in Irregularitatem incurſio.

1 Recole Primò, dubium, vel poſſe eſſe circa factum, vel circa Jus Dubitas v.g. an occideris? habes dubium facti, quamvis certus ſis, occiſioni de jure annexam eſſe Irregularitatem. Dubitas an amputans alicui mamillam evadas Irregularis. Habes dubium juris, licèt certus ſis, mammillam alicui mutilaſſe.

2 Recole Secundò, Dubium, aliud eſſe negativum, aliud eſſe poſitivum. Si enim intellectus ſit omninò anceps, nullamque rationem ſaltem probabilem habeat, per quam inclinet ad aliquam partem, dicitur Dubium, & quidem Negativum. Si verò rationem aliquam alicujus momenti habeat, per quam aſſentiatur alicui parti, dicitur Probabilitas, & ab aliquibus vocatur, ſed certè impropriè, Dubium Poſitivum. Si denique adſint rationes alicujus ponderis pro utraque parte, utraque erit Probabilis, ut latè explicuimus *l. 1. in Decal. c. 1. §. 1.*

3 His in memoriam redactis, quæſtio percelebris eſt, an Dubium negativum de irregularitate, ſive circa jus, ſive circa factum, inducat irregularitatem; nam quid dicendum ſit in Dubio poſitivo, ſeu probabilitate, mox tangam *n. 17. & diſtinctiùs, n. 13.*

4 Porrò valdè deſudarunt in hac quæſtione Doctorum ingenia, ſudoriſque cauſam dederunt jura, quæ alicubi condemnare videntur Irregularitatis ſic dubitantem, alicubi penitus liberare. Nam Clemens III. *C. Ad audientiam. De homicidio*, cum Innocentio item III. *... ſignificaſti, eodem*, ſtatuit, in Dubio unumquemque cenſendum eſſe irregularem, quia in dubiis (ait) tutior ſemper pars eſt eligenda: Bonifacius verò VIII. *c. Is, qui ſententia excom. in 6.* vel ſtatuit, vel tanquam indubitatum ſupponit, nullam incurri Irregularitatem, quæ expreſſo jure non fuerit inducta, ſed quando adeſt dubium de facto, vel de jure, irregularitas non eſt expreſſo jure inducta, ergo tunc Irregularitas non incurritur.

5 Nos ergo varias, & quidem difficiles horum Pontificum reconciliationes ab Authoribus excogitatas ultro prætermittentes, facilem conciliandi Pontifices viam inivemus. Sed priùs Concluſionem ſequentem ſtatuamus.

6 Solùm in Dubio facti Homicidii injuſti debent ſe tenere Fideles irregulares, in aliis verò quibuſcunque dubiis ſive juris, ſive Facti, præter dictum Homicidium, ſe irregulares tenere, nequaquam aſtringuntur. Ita Henriq. *l. 14. c. 3. n. 4.* Sanc *in Decal. l. 1. c. 10 nu. 45. & 48.* Diana *p. 4 tr. 2. reſ. 52* Coninch. *diſp. 18. dub. 2. n. 23.* Merolla *to. 1. diſp. 3. n. 229. 245. & 246* Laym. *l. 1. tr. 1. c. 5. §. 4. n. 39* Bonac. *de Cenſur. d. 7. q. 1. p. 5. n. 3.* Caſtr *diſp. 6. de Cenſ. p. 3. n. 7. aliique nos ipſi l. 1. in Decal c. 5. §. 7. V. Irregul.* Quare, ſi dubitas in aliis materiis, An v.g. Hæreticus fueris, An rebaptizare te, permiſeris &c. quod eſt dubium de facto circà alias materias ab Homicidio, non eris irregularis.

Idem dic de Dubio juris circa materiam ejuſdem Homicidii.

7 Hac concluſione præhabita, ſic conciliantur prædicti Pontifices Clemens, & Innocentius, novum jus condendo, decernunt, in dubio facti de homicidio injuſto, hominem eſſe in utroque foro irregularem. Bonifacius verò, qui fuit poſt Clementem, & Innocentium, dicit quidem, in aliis dubiis, hominem non eſſe irregularem, ſed ſupponit eſſe irregularem in dubio facti de prædicto homicidio.

Cùm enim Ipſe ſolùm dicat, nullam irregularitatem incurri, niſi ea ſit expreſſa in jure; in jure autem non ſit expreſſa pro aliis dubiis, ſed ſolùm per dictum Clementem, & Innocentium pro dubio facti homicidii injuſti, ideò clarè colligitur à Bonifacio ſupponi irregularitatem in dubium facti homicidii injuſti, non verò in dubiis cæteris.

8 Quod autem Clemens, & Innocentius novum jus condiderint, rectè tradit Joann. Præpoſitus. *5. de Irreg. dub. 8. n. 60.* quia aliud antiquum jus id decernens anteà non aderat. Et nota, quando ipſi dicunt *in dubiis tutiorem partem eſſe eligendam*, unde inferunt, *in dubio facti homicidii debere ſe hominem gerere, ut Irregularem*, non definiiſſe in omnibus caſibus in dubio debere eligi partem tutiorem; ſolùm enim ipſi, moti ex hoc principio (quod certè non rarò ſolùm eſt de conſilio) rectè potuerunt præcipere, & definire, in materia facti homicidii eam eſſe ſervandam.

9 Quæres hìc deniq; An irregularis ex dubio facti homicidii injuſti debeat ſe tenere pro tali, quoad omnes effectus irregularitatis.

Reſp. Certe probabile eſt, ut ſolùm huic non liceat ſuſcipere Ordines, nec Ordines exercere. Nam quoad alium illum effectum de privatione Beneficiorum, & multò magis quoad alias pœnas illi delicto annexas, hunc non eſſe cenſendum irregularem, notat Abbas *in c. ſignificaſti de Homic.* & confirmat cum Suar. & Sanch. Caſtr. *d. 6. de Cenſ. p. 3. n. 8.*

Colligimus ex dictis, quid ſentiendum in quibuſdam dubiis peculiaribus?

In dubio de Mutilatione.

10 Ex dictis probabile mihi fit, Primò, per mutilationem quomodocunque dubiam, quamvis injuſtam, non incurri irregularitatem, ita Sanch. *in Decal. l. 1. c. 10. n. 49.* Bonac. *de Cenſ d. 7. q. 1 p. 5. n. 4.* Dian. *p. 3. tr. 7 reſ. 72.* Merolla *t. 1. d. 3. n. 250.* & in re ſimili Suar. *de Cenſ d. 40. ſect 6. n. 13.* Caſtrop. cum aliis *de Cenſ. d. 6 p. 3. n. 10.* quicquid dicat Henriq. *l. 14. c. 3. n. 4.* Quare, ſi quis ſit dubius, ſive de facto, an membrū alteri mutilaverit, ſive de jure, an tali mutilationi, v.g. mamillæ annexa ſit in jure Irregularitas (de quibus inferiùs diſtinctè agetur) ſi, inquam, ſit dubius, nulla afficietur irregularitate. Ratio eſt, quia, nec in jure Clementis, & Innocentii, ut vidimus, nec in alio aliquo jure ſit de mutilatione dubia expreſſa mentio, ſed ſolùm de dubio homicidio, mutilatio autem homicidium nequaquam eſt.

In dubio de Conſilio.

11 Probabile fit, Secundò, eum, qui eſt quomodocunque dubius (ſanè poſt debitam diligentiam, ut alibi dictum eſt) de homicidio etiam injuſto, an, inquam, illud ex ſuo conſilio fuerit commiſſum, non eſſe irregularem. Cùm enim valdè differant, homicidium committere, & ad homicidium conſilium dare, irregularitas, quæ impoſita eſt homicide dubio, valdè probabiliter non extenditur ad dantem ſuum conſilium, qui dans ſit dubius, an per ſuum conſilium concurrerit ad homicidium. Ita docet Giballinus, *c. 4. de Irreg. q. 1. num. 32.* citans Præp. Sanch. Rodriq. Vide etiam de his Dian. *p. 11 tr. 6. reſ. 24. & 42.* licèt contrarium ego docuerim, *l. 1. in Decal. c. 3. §. 7. V. Irregul.* ſed certè nunc re perpenſa, utrumque eſſe probabile, video.

12 Admoneo tamen (ut *l. c. V. Damnum ſecutum.* in ſimili dixi) difficilè eſſe, te dubitare poſſe, an tuum conſilium concurrerit ad dictū homicidium, cùm enim ex cōmuniter contingentibus ſciamus, conſilium regulariter operari, & concurrere ad effectū, ad quem datur, ideò regulariter non eris dubius, ſed moraliter certus de tuo concurſu ad homicidium, & conſequenter de irregularitate à te contracta.

13 Quando ergo Primò, certus ſum, te occidiſſe inimicū, & item certus, me tibi conſilium, de eo occidendo, dediſſe, ſed dubius ſum, an tu illum occideris motus ex meo, an ex alieno, vel ex tua voluntate.

Secundò, quando certus ſum, me tibi conſilium dediſſe, & item te ex meo conſilio permotum tentaſſe homicidium, ſed dubius ſum, an is verè occiſus fuerit, an potiùs ex inflicto à te vulnere convaluerit.

Tertiò, quando certus ſum, me conſilium tibi dediſſe: teque homicidium ex meo conſilio attentaſſe, ſed dubius ſum, an homo perierit ex vulnere à te inflicto, an ex alia cauſa. Quando, inquam, hæc ita ſe habent, ego ex probabili hac ſententia liber ſum ab irregularitate, quia in his omnibus eſt dubium, an ego moraliter ad homicidiū concurrerim. Præter Giballinum citatum, lege Thom. Sanch. *lib. 1. matr. d. 9. n. 42.* Joan. Sanch. *l. 42. n. 14.* Merol *to. 1. d. 3. n. 351.* Azor. *p. 3. l. 2. c. 17.* Suar. *de Cenſ. d. 40 ſect. 5. n. 10.* & alios.

In dubio de Occiſione juſta.

14 Probabile fit mihi Tertiò, illum, qui quomodocunque dubius eſt, an aliquem occiderit in caſibus occiſionis juſtæ, quales ſunt occiſiones, quæ fiunt à Miniſtris Juſtitiæ, & Militibus in bello juſto, ut infra explicabitur, non eſſe irregularem. Ratio eſt modò indicata, quia jura Clementis, & Innocentii ſolùm condemnant irregularitatis dubitantem de homicidio abſolutè prolato, nihil de occiſione juſta: hæc enim in jure non venit ſub nomine homicidii, ſub quo ſolùm venit occiſio injuſta. Adde, prædicta jura ex contextu, & modo loquendi clarè loqui de ſola occiſione injuſta.

15 Obiicies *in C. Petitio de Homicidio* infligitur irregularitas ei, qui dubitat in facto occiſionis juſtæ: ergo eſt falſum, quod *num. praced.* dictum eſt, non infligi. Hæc ſunt verba Textus

Petitio tua continebat, quòd cum inimici Dominicæ Crucis Caſtrum invaſiſſent, exeuntibus inde habitatoribus, tam Clericis, quàm Laicis, contra eos, ac invicem conflictantibus, hinc inde occiſi, quàm plurimi extiterunt. Unde cum pro eo, quod aliquos percuſſiſti, irregularitatem metuas incurriſſe, mandamus quatenus, ſi de interfectione cujuſquam in illo conflictu tua conſcientia te remordet, miniſterio altaris abſtineas reverenter, cùm ſit conſultius, in hujuſmodi dubio abſtinere, quàm temerè celebrare.

Notetur illud (In hujuſmodi dubio.)

16 Reſpondeo. Fateor. Textū eſſe difficilem Sed quia non eſt clara expreſſio irregularitatis, non eſſe timendum. Dico, enim, hic Pontificem non loqui de dubio negativo, ſed de probabilitate, quàm dubium

bium poſitivum ab aliquibus appellari modò *n.* 2. vidimus, qua certè poſita, incurritur irregularitas. Quod autem de hac loquatur Pontifex, patet, Primò, quia in ejuſmodi militari conflictu, in quo ipſe, qui petit diſpenſationem, dicit, ſe aliquos percuſſiſſe; non eſt dubium, ſed valdè probabile, occiſionem fuiſſe ſubſecutam. Secundò, quia idem ſignificatur verbis illis Pontificis (ſi de interfectione cujuſquam tua conſcientia te remordet.) Tertiò, quia, quando Pontifex dicit (in hujuſmodi dubio) ſignificat, ſe loqui de dubio, quod propoſitum fuerat, at hoc fuit dubium poſitivum, ut dictum eſt. Hanc explicationem allati Textus me docuit P. Martinus Prates, *in manuſc. de irreg. ſup. cit. d.* 1. *c.* 6. §. 3. *nu.* 23. *fin.* & illam, ut expeditiorem merito ſequor, omittens aliam, quam affert Merolla, *loc. c.* & aliam, quam Sanch. *l.* 1. *in Dec. c.* 10. *n.* 50. quas, ſi lubet, apud eoſdem vide.

17 Quod diximus (ideſt, eſſe te irregularem, ſi probabiliter Judices, te aliquem occidiſſe, tum in occiſione juſta, tum in injuſta) puto, eſſe certum, quando probabile eſt te occidiſſe, & dubium negativum, te non occidiſſe, ideſt, quando nullam rationem probabilem habes unde colligas, te non occidiſſe, ut fuit in caſu modo allato *ex c. petitio.* Ratio eſt, quia tunc prudenter apparet ratio incurſus in irregularitatem, & non apparet evaſionis ratio. Quod ſi probabiles rationes habes, quod occideris & probabiles item, quod non occideris an utramque partem poſſis tutò ſequi, dicam mox *n.* 32.

In dubio de Abortu.

18 Probabile ſit Quartò, Dubitantem, an fœtus fuerit animatus, in cujus abortum ſua opera quis cooperatus fuit, non debere ſe cenſere Irregularem, quia cum non conſtet de corpore delicti, hoc eſt de fœtu animato occiſo, homicidium, de quo loquuntur prædicta Jura, non præſumitur adeſſe. Lege Præp. alioſque apud Bardi *de cenſ. d.* 6. *c.* 7. § 4. & latè Gibal. *de irreg. c.* 4. *q.* 1. *n.* 16. breviter autem ego *l.* 1. *in Dec. c.* 3. §. 7. *V. Irregul.*

19 Verùm poſſet aliquis, huic probabilitati ſe opponere. Primò, quia ſequeretur occidentem Monſtrum, de quo dubitetur, utrùm ſit homo, an brutum, non fore Irregularem, cum tamen ab Eccleſia præſumatur homo, nam propterea baptizari illud jubet ſub conditione.

20 Secundò, quia Sixtus V. damnat Irregularitatis procurantes fœtus ejectionem, quamvis inanimis. Ergo multo magis, ſi ſub dubio eſt fœtus animatus.

21 Tertiò, quia, qui dubitat, de facto homicidii injuſti ex ſupradictis eſt Irregularis: at hic dubitat, an commiſerit homicidium injuſtum.

22 Reſp. ad primum concedendo ſequelam, nam etiam tibi non apparet homicidium eſſe ſequutum. Quia autem Mater Eccleſia ob favorem animæ fortè ibi exiſtentem, illud ſub conditione baptizat: at Irregularitas odium eſt, non favor.

23 Ad Secundum. Ejuſmodi Sixti conſtitutionem moderatam fuiſſe à Gregorio XIV. quis eſt qui neſciat.

24 Ad tertium, Ajo, ex ſupradictis illum ſolùm eſſe Irregularem, qui cum certa ſit hominis mors, ipſe dubitat, an ad illam cooperatus ſit. Recole factum, quod enarratur *C. Petitio de homicidio, ut modo nu.* 15. vidimus; ibi enim dicitur (hinc inde occiſi quam plurimi extiterunt.) Ecce mortem certã ſubſecutã & deinde additur (unde pro eo, quod aliquos percuſſiſti, &c.) Ecce percuſſionẽ. Quare dubitatur, an ab ipſa fuerit dicta mors ſubſecuta. At in caſu noſtro non eſt certum mortem fuiſſe conſecutam, quia non eſt certum de vita hujus fœtus.

Aliqua ad dubiam Irregularitatem pertinentia, declarantur.

25 Inquires Primò. Cum certum ſit, ſtatim, atque dubium exoritur, obligari nos ad indagandam rei veritatem, qua per moralem diligentiam indagata, & non inventa, tunc demum rem eſſe dubiam pronunciandum, inquires, inquam, qua ratione in negotio Irregularitatis veritatem indagabo?

26 Reſp. Profectò rationum, & circumſtantiarum momenta expendendo, & præcipuè peritos conſulendo. In quibus, ſi unus cœteris imperitioribus antecellat, illius ſententiæ acquieſcito, multo magis, ſi qui ſunt alii, qui idẽ confirment. Quod ſi alicubi unus tantùm reperiatur v. g. Medicus nõ imperitus, qui poſſit edocere, an ex tuo vulnere ſecuta ſit mors à te vulnerati, nec alii alibi exiſtientes conſuli poſſint, illi uni pareas; practicè enim tunc prudenter dubium deponis.

27 Dum prædicta indagatio fit, an poſſis te, ut liberum Irregularitate gerere, colligi poteſt ex doctrina, quam in ſimili tradidi *l.* 1. *in Dec. c.* 3. §. 7. *V. Matr. n.* 4.

28 Inquires in hunc modũ Secundò. Celebravi cum dubio, an excõmunicatione, vel ſimili cenſura innodatus id fecerim, neglecta diligentia indagandi veritatem, unde certo peccavi. Deinde Religione tactus, omni quo potui ſtudio, veritatem inquirens, neminem inveni, qui dubium, ſive adverſum me, ſive pro me depellere potuerit, debeo ne me deinceps, ut Irregularem me gerere, quandoquidem celebranti cum excommunicatione irregularitatem eſſe annexã, mox dicemus?

29 Reſp. ita probabile eſſe docet Suar. *de Cenſ. d.* 40. *ſect.* 5. *n.* 19. Salas *p.* 2. *tr.* 8. *d. un ſect.* 5. *num.* 169. quia poſſeſſio mala fide inchoata nil juvat poſſidentem. Sed puto probabilius cum Bonac. *de Cenſ. diſp.* 7. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 5 Sanch. *l.* 1. *in Dec. c.* 10. *n.* 46. te ſolùm peccaſſe, non autem te debere gerere, ut Irregularem. Ratio eſt, quia peccatum cõmittitur quidem ab operante per malam fidem at Irregularitas, niſi Jure indicatur, ex nulla mala fide contrahi poteſt. Si ergo tu, modo dicto celebrans dubius tunc fuiſti de cenſura, dubia etiam fuit incurſio in Irregularitatem, atque adeo nulla, quia ſolum in facto homicidii injuſti Irregularitas incurritur à dubitante. Et certe Suar. qui eſt in oppoſita ſententia, noſtram tamen approbaſſe in ſimili, loquendo de expulſis, videtur. *Fateor*, inquit, Suar. *d.* 50. *d. Cenſ. ſect.* 4. *num.* *expoſitum, quia mala fide ſuſcepit Ordines, poſſe etiam excuſari, quamvis ab initio mala fide ſit ordinatus, deponendo ſcilic. illam fidem, & conformando ſe opinioni probabili dicenti, expoſitos non ſe debere, ut illegitimos habere, atque adeo, nec, ut expulſos ab Ordinum ſuſceptione.*

30 Inquires Tertiò. ſic: Dubito, an per legem Canonicam conſtituta ſit pro hac actione Irregularitas, unde evolvo ejus Juris diſpoſitiones; nihil tamen certi reperio, judicabo ne eſſe conſtitutam?

Reſp. immò judicare debes cum Sanch. *l.* 1. *in Dec. c.* 10. *n.* 32. & aliis paſſim conſtitutam eſſe prorſus nullam, ex toties decantato Textu, per quem expreſſa debet eſſe in jure Irregularitas. Ex qua doctrina idem dic, ſi inveneris in jure aliquam diſpoſitionem, quæ ambigue, ac dubiè Irregularitatem imponat; adhuc enim jus non eſt certum, & expreſſum. Quid ſi probabiliter; Id jam univerſaliter ſubdo.

31 Inquires enim ſic Quartò. Habeo probabiles rationes circa jus, vel circa factum, quæ me de Irregularitate condemnant, probabiles item, quæ me liberant, cui parti adhærebo ſecurus?

32 Reſp. cui mavis, etiamſi altera ſit probabilior, quia probabilitatem ſequendo, ſemper prudenter te geris.

33 Illud univerſaliter *L.* 2. *in Dec. c.* 3. § 3. *nu.* 11. admonui, & nunc in Irregularitate moneo cum Cajetano, *in ſum. V. Opinio.* Si enim probabilitas contra te ita validis rationibus vallatur, ut oppoſita, quæ aliàs probabilis apparebat, à ſua tenui illa probabilitate dejiciatur, te Irregularem pronuntiato: ſiquidem tanta probabilitas unius partis, quamvis non evidentibus, ſed probabilibus rationibus inſtructa, dicitur, & eſt certitudo moralis, quia in rebus moralibus majorem certitudinem, quàm illam magnam probabilitatem, expectare non poſſumus, cum nulla ferè veritas ſit tam conſtans, & clarè in hominibus, ut aliquid contra illam aſſerri non poſſit. Et ex alia parte modica illa probabilitas, quæ aliàs prudentem aſſenſum à nobis extorquere poterat, ita nunc vincitur, & opprimitur, ceu parva candela à clariſſimo Sole, ut nequeat amplius vocari, & eſſe proximè, ſeu practicè probabilis, cum in ea præſentia tantæ probabilitatis unius partis, nequeat intellectus prudenter inclinari ad partem aliam, quæ apparet, tam modicæ veritatis.

CAPUT VI.

§. I. De Effectibus Irregularitatis.

1 IRregularitas abſolutè, & totaliter accepta tres effectus parit. Primò, impedit hominem à ſuſcipiendis Ordinibus, atque hic eſt effectus illius primarius. Secundò, impedit ab Ordinum uſu. Tertiò, à Beneficiis, & Eccleſiaſtica Juriſdictione, ut patet ex dictis *c.* 1. irregularitatem non privare Clericum Privilegiis Clericorum ſcimus omnes, & mox §. 1. *n.* 1. dicam diſtinctiùs, & quoad privilegium ferendi habitum Clericalem Vide Tancr. *2. p. tr.* 5. *q. mr.* 25. docentẽ contra Sanch. eo non privari, ſi non ſit bigamus.

2 Dixi (abſolutè, & totaliter) nam de Irregularitate impropria, & ſecundùm quid, quæ aliquem tantùm effectum gignit, vel pro tempore nõ perpetuo, dicetur in Decurſu tractationis. Ejuſmodi eſt irregularitas ex defectu ætatis, quæ perpetua non eſt, ejuſmodi eſt illa ex defectu ſanitatis, quæ item ceſſat, infirmitate ceſſante, ejuſmodi eſt illa, quæ aliquando ſupervenit Sacerdoti, impediens ex parte Ordinum uſum, ut, ſi Sacerdos fiat mancus, vel cœcus, poterit enim audire Cõfeſſiones, quamvis celebrare non poſſit, &c. De integra ergo irregularitate loquendo, diſcurramus per prædictos tres effectus ſeparatim.

§. II. *Irregularitas impedit Ordinum ſuſceptionem.*

1 QUi, cum irregularis ſit, Ordines quoſcunq; recipit, ut vult Val. *T.* 4. *d.* 7. *q.* 19. *p.* 2. Suar. *de Cenſ. d.* 40. *ſe.* 2. *n.* 2. Graff. *dec. l.* 4. *c.* 2. *n.* 6. *p.* 1. Sayr. *de Cenſ. l.* 6. *c.* 2. *n.* 26. & *c.* 10. *n.* 38. peccat mortaliter, ſed validè, ut habet Suar. *l. c.* Avil. *de Cenſ. p.* 7. *d.* 2. *du.* 6. ordinatur, nec teſte Suar. *l. c. n.* 3. aliam Cenſuram, vel Irregularitatem aliam cõtrahit. Quod peccet graviter, etiam ſuſcipiendo Minores teſte Suar. *l. c. n.* 2. patet, quia ſic operatur contra grave præceptum. Quod validè ordinetur, itẽ patet, quia, ſi habeat quis ea, quę ex inſtituto Chriſti requiruntur ad Ordinum valorem, non poteſt, quoad illum valorem, impediri ab Eccleſia. Quod denique nullam ille cenſuram contrahat, inde probatur, quia in nullo jure apparet, contra irregularem Ordines ſuſcipientem fulminari cenſuram, vel aliam irregularitatem.

2 Hinc ſequitur, ad liberandum omnino ejuſmodi irregularẽ, qui Ordines cum irregularitate ſuſcepit, ſufficere, ſi diſpenſetur in ipſa unica irregularitate ante ipſius Ordinum ſuſceptionem contractam, quia per dictam ſuſceptionem Irregularitatem aliam non incurrit.

3 Quando igitur in Sacro Textu legis, Ordinationem Irregularis eſſe nullam, eſſe irritam &c. Intellige, quoad executionem, & veluti

quoad effectum, quia licitè Ordines ſuſceptos exequi, ut mox dicemus, non poteſt.

4 Quoad Primam Tonſuram, quia hæc non eſt Ordo, ut communis, & vera ſententia docet, quantum eſt ea hoc capite, validè, & licitè ſuſcipi poſſet ab Irregulari, quia is per Sacros Cannnes ſolùm arcetur ab Ordinibus. At, quia illa eſt janua, & diſpoſitio ad Ordines & propter illam gaudet Tonſuratus Privilegiis Clericalibus, fitque idoneus ad Eccleſiaſtica Beneficia, Eccleſiaſticamque Juriſdictionem, peccabit graviter Irregularis primam Tonſuram recipiens. Ita Suar. *l. c. ſec.* 2. G. Hurt. *d.* 1. *de irreg. diff.* 1. *&* 5. Avil. *de Cenſ. p.* 7 *d.* 2. *dub.* 5. Conin. *de irreg. d.* 18. *d.* 1. Caſtrop. *d. de irreg. d.* 6. *p.* 5. Diana *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 88. quia tentat fieri ad prædicta idoneus contra Eccleſiæ voluntatem.

5 Interrogabis. Ejuſmodi Irregularis tonſuratus gaudebitne privilegiis Clericorum, ſive Canonis, ſive Fori.

Reſp. gaviſurum; quia cùm Tonſuram validè recipiat; eam enim nunquam invalidam reddidit Eccleſia (quamvis, quia non eſt Sacramentum, ſed tota dependens ab ipſa, potuiſſet) cùm, inquam, validè recipiat, eſt verus Clericus, & ex alia parte non invenitur iis, licèt contra ejuſdem Eccleſiæ præceptum promotis, Clericorum privilegia eſſe ſublata.

6 Excipe Bigamos: Clerici enim conjugati cum unica, & Virgine, quamvis gaudeant Privilegio Canonis, & fori, quia ſic Bigami non ſunt, at Bigami utroque privilegio privantur, Lege Sanch. *de matr. l.* 6 *d.* 46. *n* 3. Squill. de Priv. Cler. *c.* 6. *n.* 24. *& commun.*

7 Ejuſmodi illicitè Tonſuratum puto ibidem privilegio Immunitatis à Gabellis, propter eandem rationem, gaudere; jam enim eſt perſona Eccleſiaſtica. Quarè, ſi cœteras conditiones habet, quæ ad hoc privilegium participandum requirunt Sacri Canones, non eſt, unde iis illud denegetur.

8 Denique adverte, Irregularem non expelli à receptione aliorum Sacramentorum, preter Ordinem, nec ab Ingreſſu, & Profeſſione Religioſa, modò in ea Religione nec Ordinem, nec Prælaturam, nec Dignitatem ſine diſpenſatione ſuſcipiat. Lege Abb. *in c. quibuſdam n.* 1. *de pœnis* Majolus *de irreg. l.* 1. *c.* 2. *n.* 7. Leand. alios citans *T.* 1. *de Irreg. d.* 3. *q.* 7. Covar. *in c. Alma Mater p.* 1. *§.* 2. *n.* 6. G. Hurt. Jo. Præp. 3. *p. q.* 3. *de irreg. d.* 3. *n.* 13

9 Poteſt item Irregularis intereſſe Divinis Officiis, Miſſam, audire, Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, & Sacramenta alia, preter Ordinem, tutò ſuſcipere. Ratio eſt, quia in prædictis ex parte recipientis nullum datur exercitium Ordinis, quod exercitium eſſe prohibitum Irregulari in *§. ſeq.* dicimus, & ex alio capite nulla eſt in Jure prohibitio de his aliis actionibus facta Irregulari.

§. II. *Irregularitas impedit uſum Ordinis.*

1 IRregularitate innodatus illicitè, & C. *Ult. de Temp. Ord. C. Inquiſit. de Accuſ.* quidem mortaliter, exercet, ſive actus ipſius Ordinis, ſive actus, qui fieri nequeunt ſine poteſtate Ordinis, idque ſive per activum uſum, ſive in uno per paſſivum. Explico ſingula.

2 Per activum uſum eſt, ſi Epiſcopus Irregularis conferat alteri quemcumque Ordinem, etiam primam Tonſuram, ſi Sacerdos Irregularis Miſſam celebret, ſi idem à peccatis abſolvat; hi enim ſunt Actus Ordinis.

Activus item uſus eſt, ſi idem Sacerdos ſolemniter Benedictiones Nuptiarum, vel Baptiſmum, & ſimilia exhibeat, vel, ſi idem Epiſcopus Irregularis Altaria, Templa, Calices conſecret, vel Veſtimenta Sacrificii benedicat; hi enim ſunt actus, qui fieri nequeunt à non habente poteſtatem Ordinis.

3 Dixi *n.* 1. (*illicitè*) nam valida eſſet collatio Ordinis, Conſecratio, Benedictio, &c. Eccleſia enim non poteſt, pro prima Tonſura (ut ſupra diximus) non vult, tollere poteſtatem à legitimis Miniſtris, &c. An tamen Irregularis validè abſolvat à peccatis, cùm tunc requiratur Juriſdictio collata ab Eccleſia, mox ea §. 4. ſciri poterit.

4 Dixi item eodem *n.* (*ſive actus, qui fieri nequeunt ſine poteſtate Ordinis*) nam alii actus, qui poſſunt exerceri à Laicis, quamvis ea officio à Clericis exerceantur, poſſunt, ut vult Bonac. *de Cenſ. d.* 7. *q.* 1. *p.* 4. *n.* 5. Turr. *de Cenſ. d.* 58. *l.* 8. *dub.* 1. & paſſim, licitè exhiberi ab Irregulari, quia tunc Irregularis non agit, ut Clericus prohibitus per Irregularitatem, ſed ut quilibet Laicus.

5 Hinc licitè Irregularis baptizat non ſolemniter, urgente neceſſitate, hinc licitè Miſſæ inſervit, præſtatque omnia, ad quæ deputantur Clerici in Minoribus, & propter eandem rationem horas Canonicas in Choro, ſolemni cantu, licitè perſolvit, ne tamen dicat (Dominus vobiſcum) id enim proprium eſt Sacerdotis.

6 Dixi *n.* 2. (*etiam primam Tonſuram, &c.*) nam Irregularis arcetur ab omni uſu Ordinis; Collatio autem primæ Tonſuræ uſus Ordinis Epiſcopalis eſt.

7 Porrò per uſum paſſivum in una ſola re impeditur Irregularis, quoad pertinentia ad Ordines, nempè in receptione Ordinis; hoc eſt Ordines licitè ſuſcipere nequit, ut ſupra ſatis vidimus; is enim eſt præcipuus effectus irregularitatis.

§. III. *Irregularitas, an, & quatenus impedit à Beneficiis, vel acquirendis, vel retinendis, & à Juriſdictione?*

1 HÆc adeò ſunt in citatis Doctoribus diſtinctè diſputata, ut non oporteat illa huc advocare; multo magis, quia praxis ſunt rariſſimæ.

CAPUT VII.

De Irregularitate ex Defectu Sanitatis.

§. I. *Quis ille ſit?*

1 SAnitas poteſt deficere vel in corpore, vel in mente. Sit itaque duplex regula.

2 Prima. Ii morbi, qui horrorem, vel notabilem deformitatem inducunt, & multo magis, ſi uſum ipſum Ordinis impediunt, Irregularitatem afferunt; etiam ad Minores Ordines. In caſu dubio Epiſcopi erit, decernere, an ejuſmodi ſit morbus.

3 Dixi etiam ad Minores, nam, qui ob aliquem corporis, vel animæ defectum eſt ineptus ad Sacerdotium, eſt item Irregularis, quoad alios Ordines, etiam quoad primam Tonſuram, quia tunc eſt abſolutè Irregularis: id quod C. *Si hi quis* C. *hi qui.* C. *Qui partem diſt.* 55. Jura explicant per illa verba. *Ne fiat Clericus. Ad Clerum pervenire non poſſit, ad Clerum Canones non admittunt, &c.*

4 Secunda regula. Si defectus mentis, ideſt amentis, ſit perpetua, ſeu per modum habitus, ita ut amens nunquam uſus ſit ratione, affert incapacitatem Ordinis, nec ſolùm Irregularitatem. Si verò det intervallum rationis, certè Irregularitatem inducit. Lege Molinam *to.* 4. *tr.* 3 *d.* 70. *n.* 12. alioſque communiter.

5 Quid, ſi fortè ita ab amentia quis convaleſcat (quod tamen difficilè eſſe conſuevit) ut per diuturnam experientiam omnino ſanitas comprobetur? Reſpondet Suar. *de Cenſ. diſp.* 55. *ſect.* 2. hunc non eſſe admittendum ad Ordines, quia rarò præſumitur perfectè ſanus, vel ſaltem debere accedere Prælati approbationem, ut prius ei conſtet de Sanitate integrè recepta. Diana *p.* 11. *tract.* 2. *reſ.* 67. alios citans ait, deſiderari diſpenſationem, Sed cum ipſe citet Suarium, quem modò nos attulimus, puto, nomine diſpenſationis, intelligere prædictam Approbationem, quæ certè diſpenſationi æquivalet.

§. II. *Quis diſpenſet in prædictis.*

1 SOlus Summus Pontifex, quia in irregularitatem ex defectu ſolùm Sedes Apoſtolica facultatem habet, niſi eam aliis ipſe concedat.

Aliqui ut Majol. *de irreg. l.* 2. *c.* 14. *n.* 6. *& c.* 16. *n.* 12. Archidiac. *in c.* 2. *&* 3. *d.* 33. putant Epiſcopum diſpenſare in hac Irregularitate ex defectu Sanitatis cum ſuis ovibus poſſe, quoad Minores Ordines, ſed oppoſitum propter rationem allatam eſt probabilius. It Bonac. *de Cenſ. diſp.* 7. *quæſt.* 2. *part.* 2. *num.* 23. Ugol. *de irreg. c.* 53. *num.* 9. *& c.* 54. *n.* 3

2 Neque huic doctrinæ adverſantur ea, quæ diximus nuper §. 1. *n.* 2. Quodque alii, ut Mol. Suar. aliique apud Dianam *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 61. communiter docent, pertinere ad Epiſcopum in caſu dubio, decernere, an hic, vel ille defectus, ita ſit notabilis, ut inducat Irregularitatem. (Idem dicemus *infra c.* 8. §. 2. de deformitate corporis dubia.) Non adverſantur inquam, aliud enim eſt diſpenſare, aliud decernere, an ſit neceſſaria diſpenſatio, necne; illud autem pertinere diximus ad Pontificem, hoc extendi ad Epiſcopos.

3 Immò addimus cum Suar. *d.* 51. *de irreg. ſect.* 2. *n.* 16. Gibal. *c.* 3. *q.* 2. *n.* 6. pro Religioſis exemptis poſſe proprium Prælatum decernere de ejuſmodi notabili defectu, ut etiam de deformitate, licèt fateamur Epiſcopo Ordinanti integrum eſſe, ejuſmodi Judicium Prælatorum Regularium poſſe reiicere, vel admittere.

4 Quando defectus, ut & deformitas ſub dubio ſupervenit Religioſo jam initiato, poſſe item Judicium de eo fieri à ſuo Prelato, diximus, *In opuſc. de Sacrif. Miſſæ l.* 3. *c.* 7. *q.* 6. *in edit. noviſſ. Venet.*

CAPUT VIII.

De Irregularitate ex corporis vitio.

1 COgnata eſt præcedenti præſens Irregularitas; ſæpè enim Infirmitas deformitatem, ſeu corporis vitium affert. Differunt nihilominus; Infirmus enim integritatem membrorum regulariter ſupponit. Vitium verò dicit alicujus membri defectum.

2 Sint ergo hic regulæ duæ. Tunc in homine oritur hæc irregularitas, quando ita pars corporis aliqua ipſi deeſt, vel reddita eſt debilis, ut inutilis ſit ad miniſterium Altaris. Rurſus, tunc eadem irregularitas

Digitized by Google

ritas oritur, quando ipſe ex quocunque ſimili corporis vitio, ſeu qualitate redditus eſt notabiliter deformis. Ratio utriuſque regulæ eſt, quia à Sacrificante neceſſariò multæ membrorum actiones fieri ſine ullo defectu debent, & nihil indecens, vel contemptibile in eo apparere conveniens eſt. Sed proferamus ſingula ejuſmodi vitia, de quibus multa habes in decretalibus toto Titulo de corpore vitiatis, nonnulla item *in Titulo de clerico ægrotante, & in Decr. diſt. 55.*

§. I. *De corpore vitiatis, abſtrahendo à propria culpa.*

COECUS.

1 CArens oculis, vel viſu Irregularis nimis certò eſt. Vide *C. ult. d. 55.*

2 Si autem alicui unus oculus, vel unius oculi uſus deſit, ſic diſtingue; ſi deſit dexter, & notabilis defectus, ſeu deformitas non appareat, vel per artem ſufficienter tegatur, Irregularis non eſt. Si deſit ſiniſter (quem Vulgus oculum Canonis appellat) adeſt per aliquos Doctores Irregularitas. Sed nimis rigidè. Quarè meritò per alios, ſi ex quocunque capite, legendo, vel recitando Canonem, non debeat Sacerdos, ſe cum notabili deformitate convertere ad illum legendum (quam certè deformitatem facillimum erit evitare) Irregularitatem ex hoc capite ne pertimeſcat. Lege Nav. *ſum. c. 27. n. 99.* Suar. *de Cenſ. d. 51. ſect. 2. n. 15.* G. Hurt. *de Irreg. d. 2. diff. 14. n. 51.* Jo. Præp. *in 3. p. 9. 5. de Irreg. d. 14. n. 113.* Lege item Laym. *l. 1. tr. 5. p. 5. c. 7.*

3 Qui perſpicillis indiget, Qui de die ſolùm, non verò noctu videt, Qui maculam habet in oculo, Qui lippitudine, Qui palpebrarum demiſſione, inverſione, habitu laborat. Qui oculos habet diſtortos, qui ſtrabo eſt (Italicè *guercio*) non ſunt, teſte Sayr. *de Conſ. l. 6. c. 8. n. 9.* Fill. *tr. 9. c. 6. n. 168.* Menoch. *de arbit. c. 226. fine.* Avil. *de cenſ. p. 7. d. 3. d. 1.* ex ſe Irregulares, niſi fortè nimis deformes (quod certè in prædictis defectibus difficile eſt) ſpectantibus appareant. Si tamen aliqua ſit dubitatio, Epiſcopi erit, vel Prælati Regularis, rem decernere, ut in ſimili dictum eſt ſuperius.

4 Si perfecta cœcitas ſuperveniat Ordinato, celebrare ſanè prohibetur, quia ad ſacras actiones peragendas ineptus omninò eſt. At, ſi luſcus ſit, ideſt parum videns, ſed ejus rationis, ut nec indecorè, nec cum periculo errandi, Sacrificium peragere queat, celebrare poterit, aſcito præſertim Sacerdote, qui aſſiſtat. Atque huic, ſi legere non poſſit, ſed memoria Miſſam aliquam v. g. Defunctorum, vel Sanctiſſimæ Virginis recitare ſciat, illam celebrare poſſe concedit rectè Maranta *p. 4. Reſp. 22.* Intellige, ſi cœtera ritè, ſaltem alio Sacerdote aſſiſtente, peragat.

SURDUS.

5 Utraque aure omninò ſurdus, Irregularis eſt, quoad Ordines ſuſcipiendos, quia non poteſt congruenter Ordinis uſum exercere, cum non audiat Miniſtri reſponſionem. Ita Caſtr. *de Cenſ. d. 6. p. 11. n. 3.* Suar. Bonac. Nav. Laym. ap. eundem cum aliis, dicens, id definitum eſſe à Canone Apoſtolorum ſeptimo.

6 Scio Henr. *l. 4. c. 8. n. 4.* Jo. Præp. *q. 5. de Irreg. d. 14. n. 153.* ſentire, non eſſe Irregularem, quia non eſt ſimpliciter neceſſarium, ut Sacrificans audiat reſponſiones Miniſtri, cùm ſatis ſit, ſi certo moraliter putet, eum reſpondiſſe. Sed certè id minus rectè dictum (ut notat Suar. *de Cenſ. d. 51. ſect. 2. n. 13.* cui adde Navar. Bonac. Laym. allat. à Caſtr. *l. c.* & Turr. *de Cenſ. c. 9. d. 72. d. 4.*) de promovendo ad Ordines, cum dictum ſit rectè, ſi ejuſmodi defectus ſuperveniat jam promoto, ut in ſimili de luſco dictum eſt ſuperius; ſiquidem in jam promoto facilius toleramus ejuſmodi defectus, quàm in promovendo, præſertim, ſi ſecretò, & ſine notabili indecentia celebretur ſacrificium.

7 Surdaſter, vel qui una tantùm aure audit, non eſt Irregularis, quia ſic ſupponitur, non deficere ab aptè celebrando.

8 Carentem utraque aure, immò altera dumtaxat, licèt is ſurdus nequaquam ſit, Irregularem eſſe affirmant Nav. *in ſum. c. 17. num. 221.* Sayr. *de cenſ. l. 6. c. 8. n. 17.* Fill. *tr. 19. c. 6. n. 169.* aliique ex illo principio, quia caret membro corporis. Sed melius negant Coninc. *l. c. n. 108.* Jo. Præp. *l. c. n. 113.* Dian *p. 4. tr. 2. reſ. 73.* & alii, quia principium illud non admittitur in univerſum; membri enim carentia, quando eſt ſine culpa, tunc ſolùm Irregularitatem parit, quando deformitatem, vel debilitatem affert.

MUTUS.

Vel defectum patiens in ore.

9 Mutum Irregularem eſſe, quis in controverſiam vertit? Si enim (teſtibus DD. citatis) eſt elinguis, vel facultate caret loquendi, certè Miniſteria Ordinis pronunciare non poterit.

10 Balbus autem, ſeu Blęſus, ideſt, qui in loquendo aliquantum prępeditur, Carens dentibus, vel illorum aliquo, Malè olente ore, non ſunt Irregulares, ut volunt iidē, niſi notabilis adſit deformitas, vel occaſio riſus, ſeu contemptus, &c. & in dubio, arbitretur Epiſcopus, ut ſupra.

11 Qui labium diviſum turpiter gerit ad inſtar leporis, quia ita demiſſum, ut dentes enormiter appareant, Irregularis eſt. Ita iidem Verum nota illud (turpiter, enormiter.)

MANCUS.

12 Utraque, vel altera manu mutilus, digitis omnibus, vel pollice, & indice ita carens, vel ita iis tremulis, ut hoſtiam frangere, vel eamdem, Calicemve tenere nequeat, multoque magis, ſi hæc patiatur in brachiis; Irregularis eſt. Ita Ugol. *de Irreg. c. 48.* Fill. *tr. 19. c. 6. n. 132.*

13 Cui tamen adſunt digiti ſine unguibus, vel digiti plures, vel inter ſe uniti, &c. Si id, nec miniſterio noceat, nec deformitatem pariat. Irregularis ne ſit. Ita iidem.

14 De carente uno, vel altero ex minoribus digitis, videat Epiſcopus, an deformitatem afferat, & in alterutram partem decernat.

CLAUDUS.

15 Si quis ita ſit claudus, ut ad accedendum, vel ſtandum in altari baculo non indigeat, deformiſque, vel indecorus altari nō ſit, ab Irregularitate illum liberant Jura, *C. Si qui infirm. d. 55. C. Nul. Epiſ. de conſ. d. 1.* Caſtr. *de cenſ. d. 6. p. 11. n. 3.* aliique ſecus condemnant.

16 At verò crure, aut pede mutilus Irregularis abſq; dubitatione eſt.

17 Sed quid, ſi pede, aut crure ligneo ita ſit inſtructus, ut deformitas nulla, vel certè modica appareat? præſertim veſtium oblongarum uſque ad talos auxilio?

Reſp. Sayr. *l. 6. de cenſ. c. 8. nu. 26.* docet, hunc eſſe abſolutè Irregularem. Verùm puto cum Roſ. Silu. Majol. ap. eund. Sayr. & Gilian. *V. Clau.* & aliis perindè, ac in carente aure *n. 7.* diximus, diſtinguendum eſſe. Si modicus ſit defectus, tegique poſſit, nulla eſt Irregularitas pertimeſcenda, ſi magnus, vel notabilis, vitari Irregularitas nequaquam poteſt. Si dubius, Epiſcopus, ſeu ſuperior arbitretur, memor doctrinæ numero eodem datæ, hoc eſt membri carentiam ſine culpa non parere Irregularitatem, niſi debilitatem, vel deformitatem afferat.

18 *Varos* Latini vocant, quibus in exteriorem partem crura, pedeſque flectuntur, *Valgos*, qui Suras ambas introrſus intortas ferunt, cujuſmodi ſunt lacertarum pedes, *Compernes* verò, qui genibus plus juſto conjunctis ambulant. Hi ergo cum communiter deformitatem afferant, vel ad riſum moveant, ab Altari removeantur, niſi Judicio Epiſcopi nulla ſit, vel modica, vel certè tegi poſſit deformitas. Certè Quintil. *l. 11. c. 3. Varicare*, inquit, *ſupra modum, & ſtando deforme eſt, & accedente motu, propè obſcœnum.*

Deformis in Naſo, Vultu, Gutture.

19 Naſo, vel illius parte carens, Irregularis ex ſe eſt, quia, quæ exigua deformitas eſt in cœteris membris, magis conſpicua eſt in Naſo. Si tamen, alicujus artis ope, carne, vel forma carnem imitante, indecorus non appareres, Irregularitatem effugeres. Verùm tum in hoc, tum in Naſo valdè promiſſo, vel demiſſo valde, judicet Epiſcopus, an notabilis adſit deformitas.

20 Idem dic de cicatrice, vel ſimili exiſtente in vultu. Idem in ſtrumis, ſeu tuberibus exiſtentibus in eodem vult, vel gutture, de quibus lege Ugol. *de irreg. c. 48. & c. 50. n. 27.* & Fill. *tr. 19. c. 6. n. 171.*

Deformis in variis corporis partibus.

21 Caput gerens valdè ingens Pigmeo corpori adjunctū, Duo habens capita, Unū in fronte fixum ferens oculum, Tres habens manus, vel pedes, Os porco ſimile protēdens, plures habens ita digitos, ut deformis, vel ineptus ad Sacram tractandam hoſtiā ſit, Cicatricem fœdam, vel vulnus oſtendens in facie, Enormiter gibboſus, Brachiū alterum longiſſimum, alterum breviſſimum habens, Gigantea, vel Pigmea ſtatura ita longus, vel brevis ut horrorem, riſumve moveat, & ſimiles ſunt (teſtibus DD. citatis) Irregulares, & in dubio notabilis deformitatis ſunt arbitrio Epiſcopi ſubiiciendi, ut nimis ſępè dictū eſt.

22 Color, ſive albus, ſive rubeus, ſive ſubfuſcus non nocet altari, teſte Majol. *de Irreg. l. 1. c. 21. n. 2.* Fill. *tr. 19. c. 6. num. 171.* Solùm duo ſunt addenda.

23 Primò. Qui, ut pulchro niteat colore faciem fuco oblinit, crineſq; ac barbam mentito tingit colore, non eſt admittendus (ait *ibid.* Majolus) niſi poſt pœnitentiam, ad Ordines, nam teſte Clem. Alex. *pedag. l. 3. c. 3. Mentem veram vix gerit, qui caput habet adulterum.*

24 Secundò, Qui omninò niger eſt, puta Æthiops, an ea uno capite, arcendus ſit ab Ordinibus, duæ ſunt ſententiæ. Majolus *l. c.* Gavant. *in Man. Epiſ. V. irreg. n. 18.* inclinatque Diana *p. 4. tr. 2. reſ. 84.* Gibal. *de irreg. c. 3. q. 2. n. 10.* non eſſe arcendum, putat, eſſe arcendum cum Ugol. *de irreg. c. 50. n. 4.* ſi promovendus ſit apud gentem candidam, niſi non ſit admodum niger.

25 Vera ſentētia eſt Henr. *l. 14. c. 8. n. 1.* Avil. *de cenſ. p. 7. d. 3. d. 2.* Sayr. *de cenſ. l. 6. c. 7. n. 16.* quę docet, relinqui id Epiſcopi Judicio, qui omnibus expenſis, videat, an indecorum ſit, vel an ſit ſcandalū ejuſmodi hominem initiari, juxta Populi, in quo verſatur, mores. Cōſtante autem deformitate, ſeu declarata ea ab Epiſcopo, ſolus Sūmus Pontifex, vel Delegatus ab ipſo diſpenſare poterit, ut mox univerſaliter dicemus.

§. II. *De prædictis corporis vitiis propria culpa contingentibus.*

1 QUæ hactenus dicta ſunt, pertinent ad vitia corporis, abſtraendo à delicto illa patientis. Verùm, ſi propria contingant

Digitized by Google

culpa, alia ſtrictiur regula ex Sacris Canonibus eſt ſtatuenda. Si enim eum nulla tua culpa deſit tibi, vel debile adſit aliquod membrũ, nec inde ineptus, vel deformis exiſtas pro Sacro Miniſterio, non eris Irregularis, ut jam *diximus §. præc.* At verò, ſi tua culpa id accidat, certè Irregularis eris juata ſequentem regulam. Quooiam enim per tuam culpam abſcindis partem tui corporis, toties, ipſo facto, incurris in Irregularitatem, & quidem non ſolum, quandu per illam abſciſſionem fieres inhabilis, vel deformis, ut, ſi tibi ex ira manum abſcinderes, verùm etiam, quando, nec inhabilis fieres, nec deformis, ut, ſi tibi abſcinderes ex ira pedem, cujus defectum tegere omninò poſſes.

2 Ratio hujus Regulę eſt, quia Sacri Canones, in pęnam delicti, quu quis audet in ſe ipſũ erudeliter agere, eum repellunt ab altari, ſicuti repellunt eum, qui alteri membrum aliquod mutilet, quamvis talis membri carentia, nec impediret illum alterũ pro altaris miniſterio, nec defurmẽ redderet, ut inferiùs ſuo loco explicabimus. Ut hæc regula magis, magiſq; declaretur, quinq; ſunt ſubnectendę Notationes.

Notatio prima. Qualis Culpa?

3 Quoniam hæc Irregularitas infligitur in pœnam delicti, ſupponendum eſt, delictum fuiſſe mortale; tanta enim pœna, quanta eſt Irregularitas ea delicto, noneſt niſi culpæ gravi adnectenda juxta ſuperius dicta.

Notatio Secunda. Quæ Corporis pars?

4 Si partem, ſeu membrum tui corporis abſcindas, immò ſi partem notabilem alicujus tui membri, Irregularis eris, non verò, ſi particulam carnis.

Ratiu eſt, quia prædicta jura *C. Qui partem d. 55.* Navar. Mol. Sayr. apud Caſtr. *de cenſ. d. 6. p. 12.* & G. Hurt. *d. 2. de irreg. diff. 14. num. 52.* de parte corporis, ſeu membri loquuntur, non de particula, de qua dici poteſt, *parum pro nihilo reputatur.* Hæc ſunt verba Canunis.

5 *Qui partem cujuslibet digiti ſibi ipſi volens abſcindit, hunc ad Clerum Canones non admittunt.*

6 Hinc excuſant communiter Doctores ab Irregularitate abſciudentem, unguem, barbam, capillos; hæc enim vel partes corporis vix ſunt, vel admodum parvæ, non tamen excuſant, ſi partem digiti ſibi quis abſcindat, ſi teſticulos, ſi virilia, ſi digitos, pedis, quamvis nihil indè à Sacri Miniſterii aptitudine dematur, quia ſunt notabiles membri partes.

7 Atque hinc notes, velim, perdiligenter differentiã inter eum, qui abſcindit à ſe corporis, ſeu membri partem, & inter eum, qui eandem abſcindit ab alio. Nam, ut prior incidat in Irregularitatem, ſatis eſt ſi abſcindat partem membri, at, ut poſterior in eandem incidat, oportet abſcindere non quacunque membri partem, ſed membrum ferè totum, juata ea, quæ inferiùs *c. 15. §. 16. à n. 4.* clarius explicabimus.

Notatio Tertia. Quæ culpa, vel defectus Notitia?

8 Si, vel tua culpa ſit occulta, & non notoria, vel occultus, vel non cognitus tui membri, ſeu ejus partis à te tibi abſciſſæ defectus, adhuc Caſtr. *l. c.* cum Sayr. Mol. Garz eris Irregularis, quia id, quod Jura plectunt, eſt, delictom ſævitiæ in ſe ipſum, quę ſemper adeſt, ſive notoria ſit, ſive nou ita. Eſtu Navar. Henr. Ava, Val Covar. ap. Caſtr. *l. c.* aliique noturietatem umninò requirant.

9 Illud tamen emolumentum habet hęc culpa, ſeu abſciſſio, etiam integri proprii membri, quando eſt occulta, ut poſſit Irregularitas indè proveniens diſpenſari ab Epiſcopo, quia Tridentinũ *ſeſſ. 24. c. 6. de Ref.* ipſi concedit poteſtatẽ diſpenſandi in omnibus Irregularitatibus provenientibus ea delictis occultis, præter Irregularitatem provenientem ex delicto Homicidii voluntarii. Cùm ergo mutilatio nõ ſit homicidiũ, poterunt Epiſcopi, quãdo provenit ex delicto occulto, &c.

10 Caſtr. *l. c. n. 6.* ad hanc Epiſcopi poteſtatem requirit, ut tum culpa ſit occulta, tum ipſe defectus membri, ſeu ejus partis proveniens ab abſciſſione. Sed immeritò requirit, utrumque eſſe occultum, cùm ſatis ſit, culpam occultam eſſe; Si enim Tridentinum abſolutè, & univerſaliter concedit Epiſcopis poteſtatem diſpenſandi in omnibus Irregularitatibus provenientibus ea delicto occulto, prętet provenientem ab Homicidio voluntario, quamvis occulto, cur limitanda eſt poteſtas, & non ſatis ſit, ipſum dumtaxat occultum eſſe delictum? Certè ſatis eſſe mihi videtur, & ſic abſolutè tenet P. Prates *in man. de Irreg. diſp. 2. p. 3. ſ. 5. n. 9.*

Notatio Quarta. De Eunucho.

11 Duu mihi de eo certa ſunt, Duu ſub controverſia, Certum eſt Primò, eum, qui eſt Eunuchus ob abſciſſionem ſive Teſticulorum, ſive Virilium à Medicis ob morbum factam, vel factam ante uſum rationis, vel per alterius injuriam ſine conſenſu ipſius patientis, non eſſe Irregolarem, ut clarè pronunciant Sacri Canones, *C. Qui partem, C. Si quis 1. 2. & 3. Eunuch. d. 55.* Vulgi igitur ridiculus error eſt (ait Nav. *in ſumm. c. 27. n. 200.*) putare, opus eſſe, ut membrum abſciſſum deſiccatum, vel redactum in pulverem apud ſe geſtet is, qui ordinari, vel celebrare velit.

12 Certum eſt Secundò, eum qui, vel abſcindit ſe ipſum ex ira, vel ex zelo indiſcreto ſervandæ caſtitatis, eſſe Irregularem, ut item Sacri textus mauifeſte edicunt his verbis, *C. Si quis p. C. Hi qui d. 55. C. Si quis 3. eadem.*

Si quis abſcidit ſe ipſum, ideſt. Si quis amputaverit ſibi virilia, non fiat clericus, quia ſui eſt homicida.

Et paulò poſt: *Qui rem hanc aff. Etant, audentque ſemetipſos abſcindere, non debent promoveri.*

Et: *Hi, qui ſe, carnali vitio repugnare neſcientes abſcindunt, ad clerum pervenire non poſſunt.*

13 Idem autem eſſe, ſi non ſe quis abſciderit, ſed ob dictas rationes conſenſerit, ſeu permiſerit abſcindi, notant Doctores, ub verba prædicti Textus dicentis repelli ab altare eos, qui hanc rem, nempe abſciſſionem, affectant. Lege Gibal. *de irreg. c. 3. q. 2. n. 12.* de Eunuchiſmo eruditè tractantem.

14 Quid, ſi nec permiſi, nec conſenſi, ſed culpabilem tamen cauſam dedi abſciſſioni, ut pro exemplo ſolet afferri de eo, qui adulterium commiſit, vel rixam excitavit injuſtam, unde à Judice, vel inimico in pœnam delicti, vel in rixaotis odium fuit in virilibus abſciſſus?

15 Quæru inſuper, Quid, ſi adulter, vel rixans hanc ſibi futuram fore abſciſſionem præviderit, quamvis nun intenderit?

Reſp. etiamſi præviderit, dummodo non intenderit, non erit is Irregularis, quia nullus Textus Irregularem facit eum, qui ejuſmodi cauſas, certè remotas, amputationi dedit. Ita Caſtr. *de Conſ. d. 6. p. 12. n. 3.* citans Tul. Garz. Con. Gaſp. Hurt Adde Gibal. *de irreg. c. 3. quæſt. 1.* aliique contra Ugol. Suar. Layman. Avila citat. à d. Caſtrop. quibus adde Dianam *p. 4. tract. 2. reſ. 60.* alioſque: Confirmo, quia illa vox Sacri Textus (qui affectant hanc rem) ſi latinitatem, vel primis labiis deguſtanti, ſignificat appetere, vel exquirere. At, qui adulterium, rixamque vult, quamvis abſciſſionem prævideat, illam, nec appetit, nec requirit.

16 Jam verò controverſum eſt Primò. Au, qui ob alios fines à prædictis *n. 11.* ſe amputari permiſerit, qualis eſt ad conſervandam ſonoram vocem, Irregularis fiat.

Reſp. de hac quæſtione ego ſic breviter *l. 6. in Dec. c. 2. §. 3. n. 5.* dixi. Quæret curioſus, an permittens teſticulos ſibi abſcindi ad vocem conſervandam, ſit Irregularis.

Reſp. eſſe docent multi, ut Sayr. Mul. Suar. citati à Diana *p. 10. tr. 13. reſ. 11.* ſed non eſſe, eſt etiam cum Caſtr. *de Conſ. d. 6. p. 12. n. 14* probabile. Rationem idem affert, quia inquit, hic nun fecit ex indignatione, aut juſto, vel injuſto timore perdendæ caſtitatis, prout requiritur ad Irregularitatem hanc à Sacris Canonibus. Præterea nullus Textus hanc pœnam indicens loquitur de eo, qui ſibi teſticulos abſcindit, ſed de eo, qui ſibi virilia abſcindi fecerit quod diverſum eſt.

17 Controverſum eſt Secundò, de eo, qui non abſcindit, ſed mortificat, ſeu exſiccat teſticulos, vel virilia. Verùm ex inferius *c. 15. §. 16 n. 34.* dicendis colliges, hunc nun fore Irregularem, quia ſic, nec membrum ſibi, nec ejus partem abſcindit, cui uni abſciſſioni eſt inducta à Sacris Textibus hæc Irregularitas.

Notatio Quinta. De attentante ſui occiſionem, vel mutilationem.

18 Is, qui ſibi laqueo, præcipitio, gladiu, veneuo mortem afferre tentavit, nec tamen attulit, Irregolaris non eſt, quia ex Jure homicida Irregularis eſt, non verò homicidium tantummodo attentans.

19 Idem dic de attentante ſe mutilare, non tamen cum effectu mutilationis. Nam quando Textus ſupra *n. 12.* allatus dicit eſſe Irregulares qui affectant ſe mutilare, loquitur de affectione, ſeu conſenſu eum ipſo effectu ſequuto, ut e a contextu patet.

20 Quòd, ſi atteutatio ſe ipſum occidendi fuit publica, contrahet attentans infamiam; eſt enim hoc delictum capitale, & infame, unde ex hoc capite infamiæ, de quo infra, contrahit delinquens Irregularitatem. Et ſub hac publicitate intelligendus eſt Cornelius allatus à Diana *p. 4. tr. 2. reſ. 76.* dum docet, ejuſmodi attentantem eſſe ex infamia Irregularem.

§. III. *Quis diſpenſat in prædictis.*

1 SOlum Papam diſpenſare poſſe, in corpore vitiatis ſæpè per occaſionem in Superioribus admonuimus. Nunc verò iterùm in ſuo locu confirmamus, ſolùm, inquam, quia quę à lege ſuperiore ſunt definita, non poſſunt inferiores immutare.

2 Summum ergu Pontificem diſpenſare poſſe v. g. ut omnino Cœcus ordinetur, dubium ne ſit. Immò memoriæ proditum eſt, diſpenſaſſe ut vult Fill. *tr. 19. c. 6. num. 167.* Henr. *l. 14. c. 8. lit. M.* Majolus *de Irreg. l. 1. c. 10. n. 2.* cum Cœco, ut adhibitu adiutore perito, celebraret. Fertur etiam, Pontificem diſpenſaſſe cum Roberto Scoto cœco, ut promoveretur ad Archiepiſcopatum Armacanum. Ne fidem igitur adhibeas Avilæ, *de Cenſ. p. 7. d. 3. dub. 3. Ver. ex hac concluſ.* qui putat, Sunsmum Pontificem uon poſſe diſpenſare ad Sacerdotium cum eo, qui caret manibus, quia, inquit is naturali, & divino Jure eſt inhabilis ad illud, Ne fidem, inquam, adhibeas; Sicut enim cum prorſus cœco, ita cum prorſus mutilu poſſet diſpenſare Pontifex ob bonum aliquod publicum illum promovendo ad Sacerdotium, non quidem, ut actu celebraret, quia ad hoc naturaliter eſt ineptus, ſed ut exciperet Confeſſiones, ut ex ufficio Conciones haberet ad populum, ut actus Juriſdictiunis exerceret, &c.

3 Duu denique hic, vel recole, uel aduerte, Primum poſſe in dubio Epi-

Digitized by Google

Epiſcopum, vel Prælatum Regulatem, declarare de qualitate vitii, ut in ſimili ſupra diximus. Secundum, quando hæc Irregularitas contingit ex delicto, quo quis ſe mutilavit, poſſe Epiſcopum diſpenſare, ſi, delictum ſit occultum eo modo, quo inſinuavimus §. *præc. num.6.*

§. IV. *De Irregularitate ex defectu Sexus. Remiſſivè.*

DE hac Irregularitate (quæ etiam eſt corporis virilis defectus) memini me diaiſſe *sup. de Ord. c.6.* §.5. Ne igitur illa, quæ valdè rarò uſu veniunt, cum moleſtia repetamus, illic lege.

CAPUT IX.

De Irregularitate ex defectu libertatis.

§. I. *De Servitute.*

1 SErvus, hoc eſt Mancipium, ſive ex Nativitate, ſive ex legitima venditione, ſive ea legitima captivitate, quamdiù ſervitus durat, irregularis eſt, ex Sacro Textu, *Toto Titulo de Serv. non ordinandis, & tota d.54.* ſic meritò definiente; id enim dignitas Ordinum requirit obſequium à clerico Eccleſiæ debitum; Servi enim eum addicti ſint Dominis, a tque adeò alterius juris, ſervire Eccleſię non poſſunt. Conſentieote autem Domino, poterit quidem ordioari ſervus, ſed ſtatim atque ordinatur etiam prima Tonſura, ſit liber. Ita Laym. *l.5. tr.5. p.5. c.8.* Suar. *de cenſ. d.55. ſect.3. nu.5.* Caſtr. *de cenſ. d.6. p.51. num.2.* Azor. *p.2. l.2. c.51.* Avila *de cenſ. p.7 d.3. d. ult.* Fill. *tr.29. c.2 n.195.*

2 Si verò ſervus (quamvis cum peccato) initietur, non conſentiente Domino, diſtingue. Si initietur Minoribus, adhue remanet ſervus, nec gaudet ullo privilegio, ſive canonis, ſive Fori, ſive Gabellarum, ut colligitur *ex Cap. ex antiquis d.54.* Si verò Majoribus, ſubdiſtingue. Nam, ſi Epiſcopus illum ordinans conſcius eſt ſervitutis, & videt ſine Domini conſenſu, ipſum Ordines poſtulare, quod eſt Epiſcopum eſſe participem doli, ſervus ita promotus evadit liber. ſed ipſe Epiſcopus obligabitur pretium ſervi duplicatum, vel duos ſervos reddere Domino. Et quidem unum ex his pretiis erit de Juſtitia ſolvendum in recompenſationem ſervi, unum ante omnem ſententiam; Alterum, cùm ſit in pœnam, poſt ſententiam, & ſic conciliatur Suar. *de cenſ. d. 51. ſect.3.* non requirens ſententiam cum Bonac *d.7. de cenſ. q.2. p.3. n.3. Verſ. Tertio Epiſcopus*, illam requirente. Si non Epiſcopus, ſed alii conſcii prædicti doli Epiſcopum induxerunt ad Ordines ſervo concedendos, ipſi ejuſmodi pretium, vel ſervum duplicatum ſolvere tenebuntur. Si denique nullus fuit doli conſcius, is remanebit ſervus, ſed ſuſpenſus ab Ordine, ſi nondum eſt Sacerdos; Nec tamen poterit uxorem ducere, ſi Subdiaconatum, Diaconatum ſic aſſumpſit; idque propter Votum Caſtitatis iis Sacris Ordinibus adnexum. Valdè tamen probabile eſt, hunc non privari privilegio canonis, ut tenet Sayr. *de cenſ. l.6. c.14. n.5.*

3 At, ſi ejuſmodi ſervus ordinatus fuit Sacerdotio, liber quidem erit, ſed remanebit cum onere ſolvendi Domino, vel alium ſervum, vel pretium ea ſuo peculio, vel ea ſuis miniſteriis Sacerdote non indignis. Fill. *loc. cit.* ait, hunc ſervum, tunc amittere ſuum peculium, eundemque ab hero ſuſcipi poſſe pro Myſteriorum celebratione.

Sed quid, ſi prædictus ſervus nullo modo peculium, vel artem, vel alium ſervum habeat, unde ſolvat?

Reſp. cum Gibal. *de irreg. c.3. q.5. n.3.* Manebit liber, ſed aliquo ſpirituali obſequio ſe gratum præbere ſtudeat Domino.

4 Nondum omnia diſſoluta ſunt; Inquires enim Primò. ſi plures in ſolidum ſint Domini alicujus ſervi, ſatis ne eſt, ut is promoveatur ad ordines ex ſolo conſenſu unius ex his Dominis

Reſp. Ita putat Gloſſ. *in c. Nullus d.54.* idque ob ſavorem, & reverentiam Ordinibus debitam, colligitque ea illis verbis Textus (*Nullus promoveat ſervum, niſi voluntas acceſſerit ejus, qui aliquid ſibi in eo vindicat poteſtatis*,) illud enim (*aliquid poteſtatis*) ſignificare videtur quamcunque diminutam poteſtatem ejus, cui illa particulariter competit. Alia autem Gloſſa. *ibid.* paulò poſt dicit, debere accedere conſenſum omnium, quorum juri detrahitur, id enim ſignificare videtur (ait hæc Gloſſa) illud (*qui aliquid poteſtatis*) illud enim (*qui*) ſumi debet collectivè, ita ut ſenſus ſit, debeat conſentire quicumque aliquid poteſtatis in ſervum habet.

5 Sic tamen conciliandę ſunt hę duę Gloſſę. Si partialis Dominus offerat ſervum pro Ordinibus, erit ab Epiſcopo admittendus, ut liber, nã ita is Dominus tacitè ſe obligat ſatisfacere (ut certè debebit) aliis condominis: & hac ratione Ordinibus ſavetur, & Dominis nihil detrahitur. At, ſi partialis Dominus ſolus merè conſentit, non poterit ſervus admitti, quia fieret contra jura cõdominorum, conſenſus enim dicti partialis Domini non ex ſe offerentis ſervũ (ſed ex aliorum v.g. rogatu) ſolùm parti ſuę videtur prejudicare, non parti aliorũ. Gloſſa igitur prior de priore caſu intelligi debet, poſterior de poſteriore.

6 Inquires Secundò. Quid de libertis, qui ſunt ii, quos Dominus manumittit, hoc eſt liberos facit, ſed reſervato temporali aliquo obſequio?

Reſp. hos propter dictam reſervationem eſſe Irregulares, docetur *Tamb. T.II. de Sacram.* communiter. At ſi Dominus, qui tunc propriè appellatur Patronus, obſequia omnia remittat, vel ſolùm ſpiritualia, quæ clericum non dedecent, reſervat, *C. Nullus de ſerv. non ordin.* poſſet ad Ordines admitti, quia tunc cenſetur jam abſolutè liber.

7 Denique nota, horum filios nulla Irregularitare affici; ingenui enim, hoc eſt liberi omninò ſunt, ſolumque debent Patrono reverentiam, ut notat Bart. *l. ult. C. de liber. & eorum liber.* Quid dicendum ſit de libertis Eccleſiæ. Vide Vgol. *de Irreg. c.57.* §.4.

§. II. *De Uxorato. Remiſſivè.*

1 ETiam Uxorato dicitur deficere libertas ad Ordines ſuſcipiendos; Uxoratus enim ſua ſervitute circa uxorem non caret. Verùm nos de hac re tota diximus ſatis ſuperque *in l.8. de matr. tr. 1. c.10.*

§. III. *Quis diſpenſat cum ſervo ex defectu libertatis?*

1 CErtè nonniſi Summus Pontifex, quando illa adeſt, ſi enim ea non duret, non adeſſe tunc Irregularitatem, atque adeò diſpenſatione opus non eſſe, jam modò vidimus. At verò, ſi Pontifex diſpenſaret hunc ſervum ad Sacerdotium, illo jam promoto ſine licentia Domini, an deberet Pontifex ea Juſtitia pretium Servi Domino ſolvere, an potiùs intelligeretur diſpenſare, ut (quamvis Sacerdos) remaneat apud Dominum in obſequiis temporalibus, ſaltem Sacerdote non valdè indignis, quæſtio eſt ad noſtram praxim nequaquam pertinens.

CAPUT X.

De Irregularitate ex defectu bonæ famæ.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit Infamia?*

1 INfamia eſt *Status læſæ dignitatis, legibus, & moribus reprobatus*, ſicuti bona fama eſt *ſtatus illæſæ dignitatis, legibus, & moribus comprobatus* l. Cognit. ff. de variis, & extraord. Cognit. Clarius: Infamia eſt *diminutio, ſeu privatio bonæ æſtimationis hominum, enaſcens ex prædicto læſæ dignitatis ſtatu*. Nomen autem, *Dignitatis* hìc ſumitur pro ea naturæ humanæ dignitate, quæ eſt in hominibus ſecundùm rectam rationem viventibus. Dicu (hìc, alibi enim, ut, quando in jure dicitur (*Infamibus portæ non pateant dignitatum*) nomen dignitatis ſumitur pro quibuſdam officiis honorificis, de quibus inſra §.4.

2 Infames ergo cujuſcunque generis certò ſunt Irregularis; vide *C. infam. 6. q.5. C. qui in aliq. d.51 C. infamib. de Regul. Iuris in 6.* ſed cùm infamia, ſecundùm Doctores omnes, ut Sanch. *in conſ. l.6. c.3. dub. 5. & 6.* Laym. *l.1. tr.5. p.5. c.4.* Lex *in ſumm. V. infamia* Theſ. *de pœn. Eccl. p.5. c.33. & 37.* Caſtr. *de conſ. d.6. p.20.* aliique, alia ſit juris, ſeu legalis, quę eſt, quando lex diſponit, aliquem eſſe infamem, Alia facti, quę eſt, quando abſtrahendo à diſpoſitione legum, ipſum crimen commiſſum ſeu malum, quod quis patrat, evulgatur, unde ſit cauſa, ut delinquens cadat eo ipſo à prædicta hominum bona exiſtimatione, ideò de utraque eſt, & quidem ſeparatim agendum breviter pro re noſtra.

§. II. *De Infamia juris Irregularitatem inducente.*

1 EX triplici capite Lex diſponit, aliquem eſſe infamem, puta ex delicto, ſive proprio, ſive alieno, ex pœna alicui delinquenti inflicta, & ex officii alicujus utilitate.

Ex delicto proprio.

2 Non de omni delicto, ſed de quibuſdam leges diſpoſuerunt, ut eſſent infames ii, qui ea committunt; & id quidem duobus modis diſpoſuit. Primò, ut eſſent infames eo ipſo, quo aliquis illud delictum committit. Secundò, non eo ipſo, ſed poſt ſententiam de infamia jam contracta ex eo delicto.

3 Prioris modi ſunt de Jure Civili crimina Lenocinii, ſponſalia duo, vel duo matrimonia contrahentis, Locantis ſuam operam, qua cũ beſtia, merè ob pretiũ, pugnat, Certantis cum alio homine merè quæſtus cauſa, (non ergo ſi, ut oſtendat ſortitudinem) hujuſmodi etiam eſt Miles, vel Dux ab exercitu dimiſſi, vel Militiæ inſignibus ſpoliati ob aliquod crimen ibi patratum. Item miles prædia aliena conducens negotiationis cauſa, Uſurarius ex officio, & ille, qui non adimplet, cũ poſſit, juratam promiſſionem. Addit Caſtr. *de Conſ. d.6. p.20.* ex Jure ſui Regni crimen non adimplentis homagium, crimen Palinodiam recantantis in Judicio, & crimen Sodomiæ. Verùm hæc committentes non ſunt infames ipſo Jure Civili, ſed ſolùm hoc Jure ſpeciali.

4 De Jure autem Canonico infames ipſo facto ſunt. Primò, omnes prædicti, qui ſunt ex Jure civili, nam jus Canonicum habet pro infamibus omnes illos, quos leges ſæculi (ut loquitur *C. omn. 6. quæſt. 1.* Adrianus Papa) appellant Infames. Excipe tamen infamiam Mulieris tranſeuntis ad ſecundas Nuptias intra annum luctus, hanc enim correxerunt, & abſtulerunt Jura canonica, ut ſupra *lib.8. de matr. tr.7. p.2.* §.2. *num.17.* nobis dictum eſt latè, nam propterea illam non numeravi inter alias allatas *num. præced.* Secundò, infames

ipſo facto ſunt committentes crimen læſæ Majeſtatis humanæ, vel divinæ, ideſt hæreſis, eorumque ſautures. Tertiò, inſequentes hoſtiliter Cardinales. Quartò, Mulierum raptores. Quintò, Duellum committentes, eorumque Patrini.

5 Nota autẽ, quamvis verum ſit, quod diximus, ex his delictis ſtatim incurri infamiam de Jure, tamen, quia hęc eſt pœna, non teneri Delinquentem, ea ſe illam exequi. Quare is, licèt eo ipſo ſit infamis, quia tamen nondum, ut talis, eſt declaratus, poterit expectare ſentẽtiam Judicis Declarantis commiſſionem criminis, & incurſionem in dictam infamiæ pęnam, & interim ſe gerere ut liberum ab Irregularitate, quando delictum non eſt notorium, ſeu publicum & nec eſt in proximo periculo, ut publicetur. Ita Sãc. Laym. Theſ. *loc. ſup. citatis*. Vide etiam Gibal. *De Irreg. c. 5 q. 4.* Dixi (quando delictum non eſt notorium) nam ſi delictum ſit publicum ex alio capite delinquens erit infamis, atque adeò Irregularis, nempè ex infamia facti, de quo mox.

6 Poſterioris modi infames de Jure, hoc eſt, qui non eo ipſo, quod committunt crimen, ſunt infames, ſed poſt ſententiam Judicis condemnatoriam, & ut notat Caſtr. *de Cenſ. d. 6. p. 20. num.* 4. quæ ſit ſententia definitiva jam tranſacta in rem Judicatam, Infames, inquam, de Jure ſunt illi, qui committunt ea delicta, de quibus quilibet de populo poteſt accuſare delinquentem, nam proptereà appellari ſolent crimina publica. Sunt autem in Jure Civili ii, qui committunt crimen Homicidii, Adulterii, Proditionis, Falſi, Rapinæ, Læſæ Majeſtatis (hoc ultimum eſt ſupra in Jure Canonico crimen inducens infamiam ipſo facto, at nunc eſt inducens in Jure Civili infamiam poſt ſententiam) Prætereà crimen furti, injuriarum doli mali, & crimen iniquæ pactionis, ne de his criminibus quis accuſetur.

7 In Jure autem Canonico ſunt ii, qui committunt crimen doli in contractu Societatis; in Tutela, Mandato, Depoſito, & crimen, quod quis fortè committat in accuſando aliquem de delicto. Hi igitur non ſunt infames ſtatim ac committunt hæc crimina, ut erant dicti in priore modo, ſed poſt ſententiam definitivam, &c. Jura, & Doctores circà prædicta legi, & haberi poterunt apud citatos.

8 Denique hic opportunum eſt, admonere, opinionem dicentium omnia peccata depoſitione digna parere Irregularitatem in delinquente, non eſſe veram, eamque bene reiici à Caſtr. *l. c. n.* 15.

9 Prætereà adverte, nec eo ipſo eſſe Irregularem Apoſtatam, teſte Farin. *q.* 183. *à n.* 61. Maſcard. *de Prob. q.* 112. ab Ordine Sacro, vel à Religione, relicto etiam habitu, ſed ſolùm ratione infamię poſt ſententiam criminis condemnatoriam, vel poſt Notorietatem delicti, quæ ponat infamiam facti, de qua mox. Idem de Clerico ebrioſo ex Jure novo, *Canon in c. Acrap. de vita, & honeſt. Cler.* Idem de peccatis, quæ arbitrio Epiſcopi punienda veniunt, &c.

Ex delicto alieno.

10 Ex delicto alieno ſolùm duo genera perſonarum invenio eſſe infames, unde & Irregulares. hoc eſt. Primò, filios, nepoteſque eorum qui manus violentas in Cardinalem iniecerunt. Secundò, filios eorum, qui committunt crimen Læſæ Majeſtatis. Lege Doctores mox citandos.

11 Quare filii, & deſcendentes Hæreticorum infames non ſunt. Ita Sanch. *in Dec. l. 2. c. 28. n.* 5. aliique apud Caſtr. citat. An verò ſint irregulares, dicam cùm de Irregularitate ex hæreſi.

12 Rurſus filii legitimi Meretricum, Damnatorum ad Triremes, eorumque, qui publicè ob pęnam juſtè vapulaverunt, nec infames ſunt, nec Irregulares. Ita Diana *p. 10. tr. 11. reſ.* 26. cum alii.

13 Denique illegitimi, hoc eſt non ex legitimo Matrimonio nati, Irregulares quidem ſunt, ut infra ſuo *loco c. 17. §. 1.* dicemus, ſed nullo modo infames, Cov. Mol. & Caſtr. eos adducens *l. cit.*

Ex pœna alieni inflicta.

14 Ex hoc capite, vel poteris eſſe infamis ex vi ipſius Juris, quando ſcilicet in jure, vel in ſententia contra te à Judice lata, decernitur, te condemnatum tali pęna, eſſe infamem: vel poteris eſſe infamis, quaſi ipſo facto, quando ſcilicet ad pęnam notorio dedecore affectam condemnaris.

15 Quæ autem ſit pęna prioris modi, ipſe tenor legis, ſeu ſententiæ debebit oſtendere. At quænam ſint pœnæ poſterioris, oſtendit Regula ſequens. *Ex jur. Conſ. in L. ict. fuſt. ff. de his, qui not. infam* Quęcunque pęna, quæ à lege, vel Judice imponitur; ſi propter delictum infamiæ imponatur, inducit infamiam per ſiu executionem, atque adeò Irregularitatem, ſecus non item.

16 Hæc regula planior fiet ab exemplis, quæ jam ſubdo. Primò qui puniuntur per fuſtigatorem non quomodocunque, ſed ex ſententia lata contra ipſum, vel ex Superioris mandato ſic decernente propter notorium, & infame crimen, eſt infamis, adeòque, ut dicemus irregularis. Ictus ergo fuſtium non irrogat infamiam Juris, niſi ex infami cauſa infligatur.

17 Secundò, Damnati ad Triremes cum executione, non omnes, ſed ſolùm, ut tenet Theſaurus *de pœn Eccleſ. p. 1 c. 33.* ii, qui ex cauſa famoſa, hoc eſt ex crimine publico commiſſo cum dolo ad illas damnati fuere. ſunt infames, irregulareſque, atque hi, etiam ſi non præceſſerit fuſtigatio, idque etiam (ut idem habet) tranſacto tempore pęnæ Quamvis etiam Diana *p. 4. tr. 2. reſ.* 83. indiſtinctè putaverit, eſſe probabile omnes damnatos ad Triremes eſſe irregulares, & eſſe item probabile non eſſe; Diana *p. 10. tr. 11. reſ.* 26. tamen ſequitur citatum Theſaurum, quem etiam ſequitur Donatus, *de Reg. l. 1. c.* 182. *num.* 2. & Campanili, *Rubr.* 12. *c.* 12. refragantibus Ruitio, *p. 1. Deciſ.* 19. & Prates, *d. 6. c. 5 §. 3. n. 53. fol.* 622.

18 Tertiò, publicè pęnitentiatus ob ſuſpicionem criminis famoſi, qualis ſuſpectus de hæreſi, ſed non hæreticus, non putatur à Theſauro loco citato infamis infamia Juris, ſed ſi cauſa ſuſpicionis ſit publica, erit infamis infamia facti, de qua mox dicemus.

19 Dixi (publicè pœnitentiatus) ideſt per illam pęnitentiam, quæ publicè ſit inflicta à Judice ſine certò, & determinato ritu, nam illa pęnitentia, quæ apud Canones appellatur ſolemnis, quæque fiebat cum certa forma, certiſque cęremoniis, jam hodiè non eſt ampliùs in uſu.

20 Quartò, ii Milites Religioſi, qui de famoſo crimine notati condemnantur ad deponendam Crucem, ſeu Habitum ſuæ Religionis: Ii, qui ob toleratum uxoris adulterium, avium pennis amicti, publico ſpectaculo exponuntur. Ii, qui, ob furtum, in fronte, vel humero ſtigmate inuruntur: Ii, inquam, Infames teſte Prates, *in manuſ. citato, d. ſp. 6. §. 5. nu. 56. fol.* 623. ſunt infamia Juris, atque adeò Irregulares à ſolo Pontifice Summo diſpenſandi.

21 Contra ex eodem Doctore, levis verberatio (hac enim ſolent caſtigari pueri ſine infamia) & Collaris inductio non inducunt infamiam Juris, quia ex levi cauſa infliguntur. Ita ſanè, ſed, ſi ex gravi cauſa, & hæc ſit cognita, non dubito, quin ejuſmodi pœnæ inducant ſaltem infamiam facti, de qua mox.

Quintò, An Excommunicatus eo ipſo ſit infamis. Reſpondeo tribus dictis. Dico Primò, excommunicatum vitandum eſſe infamem de facto, jam enim publicè, donec petat abſolutionem, notorius peccator eſt, atque adeò Irregularis, ut mox § 3. agentes de *infamia facti*, dicemus.

Dico ſecondò, excommunicatum non vitandum, ſi ſit occultus. Ita Leand. *de excom. d. 16. q.* 10. non eſſe infamem de facto, quia ſic notoria non eſt ejus inobedientia: At ſi ſit publicus; quamvis non ſit juridicè nominatim denunciatus, nec publicus percuſſor Clerici, jam erit notoriè peccator, inobediens, & Canonicè infamis de facto, atque adeò, modo jam dicto, Irregularis.

Dico, Tertiò, cum Filliucio, excommunicatum, ut ſic non afferre ex ſe infamiam, unde nec, ex ſe Irregularitatem. Probatur, quia non affert infamiam facti, ergo nullam. Non juris: nam in jure non habetur, eam univerſaliter eſſe cauſam infamiæ, ſed ſolùm, quando conſtituitur ex quibuſdam criminibus, quibus peculiariter connectunt jura infamiam, qualis eſt hæreſis, de cujus Irregularitate dicetur infra ſuo loco, & qualis eſt etiam percuſſio Cardinalibus inflicta *c. Felicis, de Pœnis in* 6. Non facti, quia ſic etiam Excommunicatione occulta pareret infamiam Facti, quod tamen eſſe non poteſt: Infamia enim Facti non emergit niſi ex delicto notorio, ut mox dicto §. 3. notabimus.

Ex Officio Hiſtrionis.

22 Jura etiam volunt, ut qui officiis quibuſdam vilibus vacant, infames ipſo jure ſint, atque adeò Irregulares. Ejuſmodi autem ſunt ex omnium ſententia. Primò, Hiſtriones pretio conducti obſcœna repræſentantes. Dicentur autem ex officio, ſi bis, vel ter in ſcenam prodeant, de quibus leg. Menoc. *de Arbit. caſu* 99. *n.* 14. & Ricciul. *de ſtatu Repr. l. 5. c.* 12. Immò etiam ſi ſemel prodeant in ſcenam, quando ex officio jam aſſumpto id faciunt. Lege Diaz. *in prax. crim. Can. c.* 63. Vivald. *d. p.* 3. Candel *de irreg. ex infr. n.* 19.

Artes aliæ viles.

23 Lictores, Satellites, Carnifices ſunt infames ex Lezana, *V. Infamin n.* 3. Prates *cit. d. 2. c. 4. n.* 4. Sed negat Caſtr. *de Cenſur. d. 6. p. 20. n.* 6. tum de his, tum de Macellariis, & ſimilibus, dicens nullo Jure contrarium probari. Dictos Lictores, ſimileſque Juſtitiæ Miniſtros (morte condemnatorum ſecuta) eſſe Irregulares ex defectu lenitatis alia eſt conſideratio, de quibus infra ſuo loco.

24 Sunt ergo hi homines infimæ notæ, & propter indignitatem, nulla ratione promovendi, ſed certè infames non ſunt. Quis enim audebit Sacris initiare eum, qui actu exercet Macellariam, Cauponariam, Cloacariam, Circulatoriam, Funambulariam, vel ſimilem; Addunt his aliqui, ut P. Prates. *loc. c. d. 4. prælud. 2. nn. 4. fol.* 220. & meritò Anatomiſtas, qui manu propria incidunt Cadavera, Pollinctores, ſeu Veſpillones, *Beccamorti*, vulgò &c.

25 Hìc denique ne ignores, Parentes, qui ejuſmodi exercitationibus ſe immiſcent, eandem utilitatem in filios nequaquam transfundere, ſi ipſi filii ab hujuſmodi abſtineant, cùm nullus Textus, ut notat Felinus, *in c. cum Deputati de Jud. ex Gloſſ. in cap. Quoniam vetus* 24. *q.* 1. Lege etiam Majolum *de Irreg. l. 3. c. 1 n* 7. contra dictos filios habeatur. Immò præclara de hac re ſententia Antherii Papæ refertur. *In Epiſcoporum* inquit Antherius Pontifex. in Epiſt. ad Epiſc. Betic. (*Negotio proſapiam non agnoſco; Apoſtolicus Ordo hoc probat, ac tot Pontificum, & Epiſcoporum numerus, qui vilibus parentibus nati digniſſimè Sacerdotio functi ſunt.*

Du-

Digitized by Google

Ducens Uxorem vilem.

26 Qui Ancillam duxit in Uxorem inter Infames,ut vult Suar. *de Conſ.d.48.ſect.3.fin.* Sanch. *l.7.Matr.d.19.n.14.in c.ſi quis Viduam 2.d.34.* contra Henriq. *l.14.de irreg.c.5.n.4.* numeratur, ut item, qui Meretricem duxit, aut repudiatam, aut Saltatricem, vel Scenicam, quamvis Virginem,& univerſaliter qui fœminas duxit viles; Vilis enim etiam præſcindendo ab infamia, perſona illa reputatur, qui cum vili tam arctum commercium contraxit.

§. III. *De Infamia facti.*

1 UT quis Jure Canonico habeatur infamis infamia facti, atque adeò Irregularis,ſufficit,quodcunque peccatum mortale, in quo quis notoriè perſeveret. Vide *C.Teſtim.de Teſt.conſt.3.q.5.c.inf.6.q.1.* Tria ergo requiruntur, & ſufficiunt ad Infamiam facti pariendam,peccatum quodcunque mortale,perſeverantia in illo,& Publicitas, ſeu publica, & quidem certa notitia.

2 Quoad Primum,nota,id dici in materia, de qua loquimur Irregularitatis,nam in ordine ad alios effectus, ut rectè notat Laym. *l.1.tr.5.p.5.c.4.* tantus rigor eſt temperatus, multo magis in Jure Civili, in quo, teſtante Molin. *tr.4.de Juſt.d.7.n.6.* multa peccata, non reddunt eorum patratores viles, & infames. Lege eundem Molinam *ibid.* qui rectè percurrit aliqua capita,per quæ homo judicetur infamis infamia facti.

3 Quoad Secundum,ideſt,quoad perſeverantiam,nota, id intelligi,quoad peccata ex ſe infamiam aliàs non parientia,nam, ſi quis v.g. publicè ſciretur ſemel cognoviſſe mulierem, non eſſet quidem infamis,quia jam non perſeverat in peccato,quod ſolùm ſemel fecit. At, ſi quis ſciretur publicè cognoviſſe ſuam matrem,vel illam occidiſſe, nonne eſſet infamis infamia facti,donec per veram pœnitentiam, de qua mox §.5.n.3. ejuſmodi infamia excuteret?

4 Quoad Tertium,hoc eſt, quoad publicitatem, duo ſunt notanda. Primò,crimen debere cognoſci à multis atque adeò non ſufficere, ſi certò ſciatur à paucis, nam hoc pacto res diceretur occulta.

5 Secundò notitiam debere eſſe certam, ſi non metaphyſicè,ſanè moraliter,ſecus te injuſtè gereres,ſi quempiam, ut infamem repellas ſolùm ex levi ſuſpicione inter homines leves exorta.

6 Si tamen opinio de tuo peccato ſit vulgata apud Viros probos, & prudentes, quamvis non adſit certitudo, multò magis, ſi orta ſit hæc opinio non ex vanis,ſed ex probabilibus conjecturis, eris ab Ordinibus,ac Beneficiis Eccleſiaſticis repellendus,interim,dum te non purgas,juxta, *C.Quoties, & C.Interim, de Purg.Canonica.* Neque enim decet in Clericum cooptari eum,cujus opinio gravata eſt. Ita Caſtr. *de Conſ.d.6.part.20.num.7.* quod latè etiam habes apud Sanch. *in Dec. l.2.c.28.*

7 Ex hac doctrina reſolvi nudiuſtertius, Clericum accuſatum apud Epiſcopum ſui Domicilii de commercio cum Femina, & ab eodem citatum ad comparendum, nequaquam ordinari potuiſſe ab Epiſcopo ſui Beneficii, ut Clericus intendebat. Ratio reſolutionis fuit prædicta doctrina, quia non præſumitur Epiſcopus ille voluiſſe Clericum citare ad comparendum, niſi motus ex probabilibus rationibus, ſeu conjecturis. Fatebar interim meram accuſationem non ſatis eſſe ad hominem reddendum Infamem, quia accuſatio non rarò fit ab Inimicis,& non rarò item ſine ſufficientibus probationibus,ſed in caſu noſtro aderat citatio Epiſcopi, qui, ut dicebam, non præſumitur Clericum voluiſſe citare ſine aliqua tandem probabilitate delicti. Addidi, ſaltem antè ordinationem oportere eum ſe purgare, juxta prædicta, ab opinione, quæ jam erat inter prudentes de commiſſo crimine. Nam propterea communiter teſte Nald. *V.Accuſare, num.4.* Barb. *de Poteſt.Epiſc.alleg.43.* Garzia *de Benef.p.7.c.7.à num.6.* Favet.Gibal. *de irreg.c.5.d.4.n.27.* docetur,accuſatum,pendente accuſatione, admitti ad Ordines non poſſe.

§. IV. *Effectus infamiæ.*

1 INfamia, ſive Juris, ſive facti in Jure Canonico (nam de Civili nos non agimus) hos duos effectus progignit Primò,ut Infamis ordinari nequeat: id,quod ſæpè diximus in Superioribus. Secundò, ut illi Dignitates non conferantur juxta Regulam illam Juris *Infamibus porta non pateant dignitatum.* Nomine autem dignitatis hic non intelliguntur ſolùm Perſonatus, ſed quæcunque Eccleſiaſtica Beneficia,& Officia publica,puta Judicis, Aſſeſſoris, Advocati,&c.

2 An vero,ſicuti, ſi conferantur Ordines Infami, valet collatio, ita valeat collatio Beneficii, vel Dignitatis, licèt in utraque collatione certò peccetur, bipartita eſt Doctorum opinio. Molina *tr.4.d.11.nu.3.* aliique apud Caſtrop. mox citandum cum communi ait, eſſe invalidam. Caſtrop. *de Conſ. d.6.p.10.n.11.* cum Garz. putat in foro externo invalidam quidem eſſe, ſed eſſe probabile in foro Conſcientiæ eſſe validam, ac propterea ejuſmodi proviſum poſſe dignitate, ſeu officio frui, donec à Judice collatio reſcindatur. Ratio hujus probabilitatis eſt, quia nullus afferri poteſt Textus collationem hanc invalidans, nam quando dicitur (*Infamibus porta non pateant dignitatum*) ſatis commodus ſenſus eſſe poteſt, quod non pateant licitè: annullatio autem actus, cùm ſit odioſa, ſine claro

Textu inducenda non eſt. Adde, tanquam Regulam peculiarem haberi *in Tractatu de Irregularitate*, quando Textus poteſt explicari, ut ſignificet aliquid aliud, non eſſe intelligendum, inductivum, Irregularitatis.

3 Hæc de Infamia contracta ante ſuſceptas Dignitates. Sed quid, ſi ſuperveniat?

Reſp. ſi ſuperveniat Infamia facti, certum eſt, eam non privare ipſo Jure poſſidentem ſuas Dignitates, vel Officia, ut eſt communis opinio,quia in nullo Textu habetur ejuſmodi privatio. Si verò ſuperveniat Infamia Juris, licèt ſtatim illorum privationem inducat; tamen hujuſmodi Infamis abdicare à ſe illa officia nequaquam obligatur,modo quo docet cum multis Caſtr. *l.c.* & nos diximus §.2.n.5.

§. V. *Quis diſpenſet in Irregularitate contracta ex Infamia.*

1 SI à te incurſa fuit Infamia Juris, ex eo nimirum, quod ſubiviſti ſententiam, quæ condemnavit ad Infamiam, vel, quæ declaravit commiſiſſe delictum trahens Infamiam, juxta paulò ante dicta, opus eſt tibi, etiam emendato, diſpenſatione Summi Pontificis ad Ordines ſuſcipiendos, vel Ordines ſuſceptos exercendos. Nam, ſi non præceſſit ejuſmodi ſententia, te poſſe gerere, ut non Irregularem, atque adeò te non indigere diſpenſatione, ſi res ſit occulta, diximus §.2.*num.*5.

2 Si tamen crimina Infamiam hanc trahentia ſunt adulterio minora, Irregularitatem ex ea contractam poſſe poſt peractam pœnitentiam diſpenſari ab Epiſcopo,docet Caſtrop. *l.c.* cum Sanch. Henriq. Avila,Molin.& aliis, addens, quando Infamia inducta eſt à Jure Civili,eam poſſe aboleri à Principe Sæculari, qua abolita,ceſſabit Irregularitas, quæ in ea Infamia innitebatur.

3 Si autem Infamia facti laboras, illam tu ipſe teſte Suarez, Henriquez, Molin. cum Caſtrop. cit. tolles per emendationem delicti, utiq; notoriam, & quæ ſaltem per triennium duraverit. Gibal. *de irreg.c.6.q.1.num.5.* non præſcribit tempus, ſed ſolùm petit emendationem cognitam.

4 Hinc ergo, qui non fuit condemnatus per ſententiam imponentem, vel declarantem Infamiam (tunc enim non ſufficit emendatio, ſed requiritur diſpenſatio,ut dictum eſt) licèt notorius fuerit Sodomita, Concubinarius, Uſurarius, &c. Si modo dicto emendatus eſt, poterit promoveri. Lege Gibalinum *l.c.*

An hæc Irregularitas ex Infamia tollatur per Baptiſmum, quando hic ſuſcipitur poſt ipſam contractam, dicemus infra *c.22. §.1.n.2.* interim videatur Sanch. *d.48. de Conſ.ſect.2.n.11.*

CAPUT XI.

De Irregularitate ex novitate Fidei.

§. I. *Quiſnam eam contrahat?*

1 NOvi in Fide, quos Græca voce *Neophytos* appellamus, ii, *C.Sicut,d.48* ſunt,qui cum Judæorum,Saracenorum, vel Ethnicorum Religionem profeſſi fuerint,de novo ad veram Chriſti Domini fidem acceſſerunt.

2 Hos ergo Irregulares voluit Eccleſia. *C.1.diſt.48. C.1.& 2.diſt.55.C.Si ut quando,& c.Si offic.diſt.19.* Primò,ne(ut ait Sanctus Paulus *1.ad Tim.3.*) in ſuperbiam elati in judicium incidant Diaboli, ex eo ſcilicet, quod ſibi plaudere plus juſto poſſent, putantes Eccleſiam ipſorum Miniſterio indigere. Secundò, quia ad docendum alios eſt ineptus ille,qui benè edoctus non eſt. Tertiò,quia bonis moribus debet prius aſſueſcere,qui ad tantam Ordinum puritatem,dignitatemque eſt promovendus.

3 Porrò ex deſcriptione allata Neophyti tria ſunt colligenda. Primò, qui Sacro Baptiſmi Fonte eſt ante uſum rationis ablutus, quamvis filius ſit Patris Infidelis, non eſt reputandus Neophytus, atque adeò nec Irregularis. Ita Covarr. *in Clem.ſi furioſus p.1.§.2.7.& 8.* Avil. *de Conſ.p.7.d.4.* Sayr. *de Conſ.l.6.c.11.n.11.* Bonac. *de Conſ.d.q.7.2.punct.1.nu.5.* Riccillus *de Neophyt.c.1.n.3.* Lezan.alios citans *conſulto 16.n.31.* quia aliam Religionem profeſſus non eſt. Ita paſſim Doctores. Multò ergo minus irregularis erit filius Chriſtiani novi; Solùm enim filium Hæretici ob peculiarem Canonum conſtitutionem irregularem eſſe dicemus infra, quia tunc Eccleſia vult punire delictum Patris in filio.

4 Secundò, qui à Chriſtianis natus diù vixit inter Infideles,& Infidelium ſectam non eſt profeſſus, ſi deinde ad ſuos reverſus ritè Baptiſmum ſuſcepit,non eſt Neophytus,nec Irregularis. Ita Doctores iidem *in d.c. ſicut d.48.* quia de ratione Neophyti eſt, ut falſam Religionem ante Baptiſmum fuerit amplexus.

5 Tertiò, ſi idem à Chriſtianis natus potuit Baptizari, ſed noluit, quamvis deindè, urgente periculo mortis, Baptiſmum ſuſceperit,Neophytus eſt,& Irregularis, *C.ſi quis diſtinct.57.* Lege Ugolin. *libr.de Irregul cap.2 §.3.num 1.* & Gibal. *de Irregul. cap.4. quæſt.4. num. 26.* quia ſuſceptio Baptiſmi, quando urget neceſſitas, non vacat ſuſpicione infirmæ fidei. Sed notandum, quod additur *in c. Si quis d. 57. Niſi fortè poſteà ipſius ſtudium, & fides probabilis*

Digitized by Google

fuerit, aut hominum raritas exigerit, His explicatis ſuperſunt quæſtiunculæ tres,

Quodnam tempus purgat hanc fidei novitatem?

6 Quæſtiuncula Prima. Quamdiu eſt eſpectandum, ut Adultus noviter baptizatus judicetur purgaſſe novitatem, atque adeò ampliùs Irregularem non eſſe?

Reſp. ſatis eſſe annum, putat Ricciull. *de Neophytis c.10.* quia Miles, & Servus poſt annum cum veteranis adſcribitur. Duos requirunt Romanus *ſing.421*, & Campanile *in Diverſ. Jur. Civ. Rub.11.c.7.n.5.* quia circà duos annos poteſt quis doctrina, & Chriſtianis moribus ſufficienter inſtrui. Navarr. *in manu.c.27.n.205.* Majol. *de Irreg l.1.c.31. n.1.* Filliuc. *tr.19.c.7.n.184.* G. Hurt. *de irreg.d.2.diff.19 n.51.* Bonac. *loc.c.* & alii decennium requirunt, fortaſsè propter illud S. Hieron. (debes multo tēpore addiſcere, quod doceas) Multum autem tēpus decennio menſuratur in Jure. *L. Si cum §. Ariſt. ff. Qui, & a quibus.*

7 Vera ſententia eſt, id arbitrio Epiſcopi eſſe relinquendum. Ratio eſt, quia in Jure tempus certum non deſignatur, ſed potius ſic loquitur Pontifex. *C. Neoph. diſt.61.*

Neophytus ne ordinetur. At, ſi non deeſt humilitas competens Sacerdotio ubi cauſa non haret, vitium non imputatur.

Epiſcopus ergo nunquam ſtatim à Baptiſmo Neophytum ordinet, quia tunc certò eſt Irregularis, quia poſito, quod quis prudēter Judicetur Neophytus, Irregularitate laborat à ſolo Summo Pontifice, ut mox dicemus, diſpenſanda. Epiſcopo autē ſolùm competit declarare, an hic ſit Neophytus, necne. Verùm, ſi poſt aliquod tempus judicet Epiſcopus, Neophytū ea præſtare fide, humilitate, doctrina, ut meritò ſit cum cęteris Veteranis adnumerandus, adnumeret, & jam tanquam Veteranum promoveat. Ita Covar. *l.c.* Suar. *de Cenſ.d.43.ſec.3. n.6. & 7.* Bonac. *l.c.n.40.* Dian *p.4.tr.2. reſ.50.* Avil. *de Cenſ. l.c.*

An Neophytus etiam à Minoribus, & Prima Tonſura ſit reiiciendus.

8 Non eſſe ab his reiiciendum, putant aliqui cum Bonac. *l.c. n.5.* At reiiciendum putat Eill. *l.c.n.284.* Suarez. *de Cenſ. l.c.n.5.* Avila *l.c. concl.1.* Ugol. *de Irreg.c.2.§.2. nu. 2.* aliique. Ratio utriuſque ſententiæ eſt, quia priores non putant eſſe indecentiam, Neophytum his Minoribus initiari, putant poſteriores. Sed tandem utramque ſententiam eſſe probabilem, pronunciat Gibal. *de irreg.c.3.q.3.n.12.*

9 Illud certè nemo negabit, quia ad Primam Tonſuram, Minoreſq; Ordines minor aptitudo requiritur, quàm ad Majores, facilius poſſe Epiſcopus declarare, hunc ad illos idoneum eſſe, quàm ad hos, qua poſita declaratione, jam irregularis quoad Minores non erit.

Trahentes originem à Judæis, Saracenis, Infidelibus, an aliqua macula Irregularitatis Canonicæ inficiantur?

10 Nulla prorſus, ut luculenter, & multis citatis, latè probat Lezana, *conſulto 16.* Nam licèt in aliquibus Eccleſiis repellantur ex peculiari Summi Pontificis placito à Beneficiis, & in aliquibus Religionibus repellantur à Religione; tamen particulares hæ conſtitutiones non officiunt prædictis, ut volunt Saye. *de Cenſ. l.6.c.13.n.12.* Fel. *in c. Ex te, Reſc.* Covar. *l.c.* Sanc. *in Dec.l.2.c 28.* Suar. *de Cenſ.d.43. ſect.3.n.8.* ne poſſint Ordines ſuſcipere, quia quoad Ordines nullum Jus eſt contra illos. Eas autem particulares conſtitutiones eſſe legitimas, latiſſimè probat Eſcobar à Corro *Tom.1. in Antil. contra Amayam.* in eruditiſſima diſputatione de hoc argumento. De natis ab Hæreticis jam ſupra indicavi, me paulò poſt eſſe dicturum, cùm de Irregularitate ex Hæreſi.

§. II. *Quis diſpenſet in prædictis Neophytis.*

1 SOlus Pontifex. Qua ratione autem Epiſcopus poſſit indirectè diſpenſare, ideſt declarare, &c. ſatis indicatum eſt in præcedentibus.

CAPUT XII.

De Irregularitate ex defectu Scientiæ.

§. I. *Quis eam contrahat?*

1 ILliteratorum quatuor gradus facio. Primum, quo, quis tantùm ſcit legere, & ſcribere lingua materna, nam, qui infra id, nimis eſt manifeſtum, omninò eſſe illiteratum.

2 Secundùm, qui non ſolùm materna, ſeu vulgari lingua verùm etiam Latina legere didicit, & ſcribere: at ad ea, quæ latinè ſcribit, legitve, intelligenda non pertingit.

3 Tertium, qui legit ſcribit, Intelligitque Latina, ſed nec perfectè eadem intelligit, nec perfectè ea loquitur, intelligit tamen ſubſtantiam ejuſmodi locutionis.

4 Quartum, qui hæc omnia perfectè intelligit, loquiturque, ſed ad Doctoratum, ſive Canonum, ſive alterius facultatis, nec pervenit, nec ad illum propter ingenii hebetudinem, vel propter aliud, aſpirare poteſt.

5 His quatuor gradibus diſtinctis tutam dabimus, Deo favente, de Illiteratorum Irregularitate doctrinam. Nam quia Gibalinus *c.3.q.3.a n.5.* hos quatuor in duos tantùm gradus contrahit, minus rectè, quia benignè nimis, de hac Irregularitate locutus eſt.

6 Porrò illiteratus primo gradu, *C. non confidat d.5. C. illiteras. diſt. 36. C. ultim. de Temp. Ord. in 6. tum Gloſſ.* multò magis infra ipſum *C. Quemad. de jurejur.* Navar. *c. ſi quando excep.13. de reſ.* Menoc. *de arb. l.2. caſu 425.n.10.* Ugol. *de Irreg.c.3.§.2.n.1.* Barb. *de Poteſt. Epiſc. alleg. 26 n.9. alios cit.* eſt omninò Irregularis, durante tamen ejuſmodi imperitia: & meritò, quia is non poteſt ea præſtare, quæ pertinent ad miniſteria Ordinis, quæ Latina paſſim ſcripta leguntur. Undè tum qui ſic ordinat, tum qui ſic ordinatur, peccat graviter, & inſuper ipſe ordinatus illicitè Ordines exercebit.

7 Excipe Primam Tonſuram cum Rebuffo, *de pacif. poſſ.n.27. & 29. C. præcipimus d.34.* Nam ſi quando Epiſcopus adverteret, puerum initiandum ſcientem dumtaxat legere, & ſcribere materna lingua, ejuſmodi eſſe indolis, atque in iis circonſtantiis, ut facilè credi poſſit, fore brevi aptum ad ſcientiam majorem, ordinare illum ſine incommodo poſſet. Vide mox *§.2.n.1.*

8 Illiteratus in ſecundo gradu non eſt Irregularis, ſeu ineptus ad Minores Ordines, eſt tamen ad Majores propter rationem modò *n.6.* indicatam. Confirmatur ex Textu *C. Quamvis de ætate, & qualitate*, in quo Pontifex deponit Epiſcopum à muneris Pontificii executione, & adminiſtratione: quia idemmet Epiſcopus confeſſus eſt, ſe nonquam Grammaticam didiciſſe, & nec vel Donatum legiſſe. Si ergo Epiſcopus à ſuſcepto Epiſcopatu removetur ob ejuſmodi Illiteraturā, quantò magis removebitur quis ab Ordinibus non dum ſuſceptis?

9 Illiteratus in tertio gradu cum variam habere latitudinem poſſit, arbitrium erit penes Epiſcopum reſpectu ſui ſubditi judicare, an tantam is habeat litteraturam, quanta requiritur ad ſingulos Ordines; cùm certum ſit pro Minoribus minorem peritiam, pro Majoribus majorem expoſci. Id aliquanto diſtinctius explicabitur mox *in ſeq.§. ex Trid.*

10 Illiteratus in quarto gradu non eſt Irregularis: Immò ipſa praxis docuit, ad Ordines etiam Majores non requiri, nec Doctoratum, nec tantam ſcientiam, quanta conſuevit eſſe in Doctore.

§. II. *Quid Tridentinum circà prædictam litteraturam explicuerit?*

1 HÆc in univerſum ferè dicta reddidit Tridentinum *ſeſſ.23. cap.11.13. & 14. de Ref.* clariora, quando unicuique Ordini ſuum peritiæ gradum affixit; ſic enim habet.

Pro Prima Tonſura ſciat Tonſurandus legere, & ſcribere, & rudimenta Fidei. Notat autem hic Sanch. *in conſ.l.7.c.1.d.45.n.13.* ſufficere, ſi ſciat legere, & ſcribere lingua Vulgari: quod certè eſt quid ampliùs, quàm quod diximus *§ præc.n.7.* cum Rebuffo. Pergit Trid.

2 *Pro Minoribus Latinam linguam intelligat.* Et profectò in bonæ indolis pueris, quando ſpem præſeferunt majoris litteraturæ adipiſcendæ, poteſt præſumi, Tridenti mentem non fuiſſe, eos excludere, ſi non rectè intelligant, quæ rectè latina legunt, Spes enim illa poteſt æquivalere neceſſariæ diſpoſitioni. Confirmatur, quia video, ejuſmodi eſſe praxim. Undè Turrecremata, & Gemin. *C. Illiteratos d.36.* Innoc. *C. In cunctis de Electione*, cum aliis dicit, puerum, qui pro ætate didicit, oſtenditque, pro tempore proficere poſſe, non debere appellari Illiteratum. Redeo ad Tridentinum.

3 *Pro Subdiaconatu* (inquit) *& Diaconatu litteris, & iis, quæ pertinent ad eos Ordines, quos ſuſcipit, exercendos, ſit instructus.*

Pro Sacerdotio eas habeat litteras, quibus poſſit docere Populum de his, quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, ſciatq; adminiſtrare Sacramenta.

4 Non tamen puto oportere, ut is idoneus ſit ad Confeſſiones excipiendas, tum, quia non omni Sacerdoti hoc munus imponitur, tum quia quando imponitur, nova debet ex eodem Trid. *l.c.c.15.* approbatio, novumque examen accedere. Favet ejuſmodi Sacerdotibus non admodum peritis ex S. Auguſt. relati *in c. Speculo d.38.* monitio, qua ait, non eſſe corrigendos ab eruditoribus, ſed piè tolerandos illos Antiſtites, vel alios Eccleſiaſticos Miniſtros, qui fortè cum Barbariſmis, & Solęciſmis Deum invocant, vel eadem verba, quæ pronunciant, non intelligunt, perturbatèque diſtinguunt, modò hi ſententiam intelligant. Hæc Sanctus Pius Doctor. Licet autem hic ſermo ſit de jam promotis, ducere tamen aliquale argumentum poterit prudens Epiſcopus, pro promovendis.

5 Illud etiam eſt indulgendum, ut, quando initiandus eſt neceſſarius pro aliquo oppido, ubi ſapientiorem habere Epiſcopo non datur, poſſit, (ut obſervat rectè Menoch. *de Arb.l.2. caſu 415 fine*, cui adde Gloſſ. *d 55. Priſc. & eand. Gloſſ.d.37.c.8.*) minori præditus peritia promoveri.

6 Si hac occaſione ſcire aveas, quænam litteræ requirantur ad Beneficia, ſive Majora, ſive Minora Eccleſiaſtica, lege Canoniſtas *in C. Cum in cunctis, de elect.* Caſtr. Garziam, Lotterium, Azor. in propriis *Tractatibus de Beneficiis*, & aliquid tangit Sanch. *in conſ.l.7.c.1.dub.45.num.11.* nec omittatur Tridentinum *ſeſſ.24.c.12. de Reform.*

§. III.

§. III. *Quanam ſcientia requiratur in Religioſo initiando?*

1 QUoniam Pontifex prohibet, ne Epiſcopi Primam Tonſuram conferant illiterato, niſi fortè Religioni nomen det, ideò colligunt aliqui Recentiores, tum pro Prima Tonſura, tum pro aliis, quibuſcunque Ordinibus, atque adeò pro Sacerdotio, minorem ſcientiam requiri in Religioſo, quàm in Seculari. Addunt, cùm Religioſus verſetur ſæpè cum valdè doctis, facilè illum ipſo uſu petitionem reddi poſſe.

Equidem ſcio à multis, ut Henr. & Villal. citat à Portella *in d. Reg. V. Ord. Sacri n.6.* Gilian. *de Cenſ. V. Ignorant.* Gibal. *de Irreg. c.3. q.3. n.8. fine*, & probabile putat Diana *p.2. tr.16. reſ.29. & p.4. tr.2. reſ.74.* Caſtr. *d.6. de Cenſ. p.10. n.3.* Id tanquam probabile doceri. Verùm ego cum Ledeſ. *in ſumm. T.2. tr. de Ord. c.7. concl 4.* illis acquieſcere nequaquam, propter ſequentes rationes, vel nolui, vel non potui.

Primò, quia id nullo Jure, ſed omninò gratis docetur. Immò in Tridentino *ſeſſ.23. c.12. de Reform.* ſic præcipitur.

Regulares, nec in minore ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, privilegiis quibuſcumque, quoad hoc, penitus excluſis.

Profectò, ſi diligens examen cum Religioſis eſt habendum, qua ratione exigua doctrina in illis erit ſatis? Ad exiguam doctrinam inveniendam diligenti examine non eſt opus.

Secundò, quia hac noſtra ætate non minus à Sæculari, quàm à Religioſo, ne dicam multò ampliùs, requirunt inſtrui Fideles, & æquale periculum eſt in utriſque, tum errandi in docendo, tum errandi in Sacris miniſtriis peragendis.

Tertiò, quia non loquuntur conſequenter Contrarii; Ipſi enim cùm explicant, quid ſatis ſit litterarum pro Religioſo Sacerdote, dicant, ſufficere, ut is bene legat, & pronunciet (utique Latinè) & item, ut mediocriter Latinum Sermonem intelligat. At ego affirmo, fieri non poſſe, ut quis hæc habeat, quin ſit aptus, ſive Religioſus ſit, ſive Sæcularis, ad Sacerdotium, ad arbitrium tamen Epiſcopi, cui id remiſimus paulò ante §.1. n.8. & §.2. n.5.

Quartò, quia Contrariorum rationes facilè diluuntur, nam Textus ab ipſis allatus *num.1.* qui loquitur de ſola prima Tonſura, non eſt ad alios Ordines extendendus, ſi quidem homini Religionem ingredienti, qui ob ipſum ingreſſum fit Eccleſiaſticus, facilè conceditur prima Tonſura, quæ nihil ampliùs facit, præter quam conſtituat in eodem ſtatu Eccleſiaſtico: At in aliis Ordinibus ad altiorem gradum aſcenditur.

Ad id, quod additur. Reſpondeo, etiam parem convictum cum Doctis habere Sacerdotem Sæcularem, ſi ſuo officio non deſit, vacandi ſemper in Eccleſia. Præterea nullum Epiſcopum invenies, qui te velit promovere ad Sacerdotium ob ſolam ſpem, quod Patrem, Fratreſque germanos habeas, qui te continuò inſtruant. Instructos Sacri Canones, & præcipuè Tridentinum requirunt, non inſtruendos.

Non autem eſſe tam rigidus volo, ut non approbem illa duo, quæ meritò approbat Maiol *de irreg. l.1. c.32. à n.7.*

Alterum, aliquid circa litterarum peritiam indulgeri poſſe pro Regularibus, ſi ſint Anachoretæ, & ſolitarii.

Alterum, ſi ordinandus, ut notavi §.2. n.5. neceſſarius ſit pro Oppido, vel Sapientiores haberi nequeunt, multo magis, ſi indigeat operariis pro vinea Dei in locis infidelium, ſuppoſita ſolida virtute ordinandi, quia præſtat, Sacerdotem habere non valdè doctum, quàm habere nullum.

Adde & tertium cum Gibalino *de irreg. c.3. q.3. n.8. fine*, & Villalobos. Si Canonici, inquit, vel alii Beneficium habentes inſignes ſint moribus, aut alio quopiam eximio dono præditi, facilè ſcientiæ defectus aliquis diſſimulari poterit. Hæc illi de Beneficiariis, quæ certè Sacerdotio in aliquo raro caſu convenire poſſe, non eſt repugnandum.

§. IV. *De examine Ordinandorum ad cognoſcendam eorum peritiam.*

1 JUxta Tridentinum *ſeſſ.23. c.12. de Ref.* ut diximus, omnes, etiam Regulares, ſunt diligenter examini ſubdendi. Circa quod, cùm declaratione non indigeat, duo adverto dumtaxat.

Primò, ſi ordinandus ſit aliunde notus, poſſe examini non ſubjici, ut notat rectè Sanch. *de Cenſ. l.6. c.5. diſp.46. num.8.* Immò convenientius forè puto, ſi ille non examinetur, quando ejus certa peritia eſt, ut nimirum intelligant omnes, benignè, immò & cum decore excipi ab Eccleſia Sapientes.

Secundò. Regulares ex vi Tridentini citati ſubduntur Examini Epiſcoporum, ut probat Caſtr *de Ord. p.8. n.*∴ non obſtantibus eorum privilegiis. Tamen, quia poſt Tridentinum adeſt Privilegium Gregorii XIII. quo videntur eximi ab Examine prædicto promovendi ex Societate, omneſque ferè Religiones contendant, hoc idem Privilegium ipſis per communionem fuiſſe conceſſum (id, quod meum nunc decernere non eſt) ideò ſolùm Epiſcopis dico, eos poſſe acquieſcere examini, ſeu approbationi factæ à Superioribus Religionis pro ſuis Religioſis promovendis, ſicuti acquieſcere idem Epiſcopus ſolet ſuis propriis Examinatoribus. Id autem dico, quando Epiſcopo moraliter conſtat de ſinceritate, & diligentia dictorum Superiorum. Quod addo quia nimis frequenter adverti, Superiores plus æquo eſſe in re hac indulgentes ſuis Religioſis, cùm tamen etiam ipſos Religionum Prælatos reſpiciat Præceptum Tridentini, ut diligenter examinent promovendum.

§. V. *Quis diſpenſet in defectu ſcientiæ.*

1 SI conſtet, eſſe quempiam illiteratum in eo gradu, quo §.1. dictum eſt, ſtatim conſtabit, eum eſſe irregularem, ita ut nemo illum diſpenſare, niſi ſummus Pontifex, poſſit.

At quia, ut in ſimili ſupra notavimus ſæpè Epiſcopo declarare conceditur, imperitiam non eſſe in eo gradu, qui conſtituat hominem illiteratum, atque Irregularem, ideò poterit tunc Epiſcopus eundem ad Ordines promovere.

CAPUT XIII.

De Irregularitate ex mala uſurpatione Baptiſmi.

EX aliorum Sacramentorum abuſu nulla, teſte Caſtr. *de Cenſ. d.6. p.16.* Laym. *l.1. p.5. c.2.* Suar. *d.42 de Cenſ. ſect.2.* oritur Irregularitas, præter Baptiſmum, & Ordinem, de quibus jam brevem tractationem aggredior.

§. I. *De Baptiſmo malè ſuſcepto.*

1 QUi Baptiſmum (utique validum) ab hæretico ſcienter extra caſum neceſſitatis recipit, Irregularis eſt. Ita Suar. *3. p. to.3. d.35. ſect.6. fine.* Theſ. *de pœnis Eccl. p.2. V. Bapt.*

2 Dixi (ſcienter) nam tum Infans (quicquid dicat Maiolus) tum adultus, qui hanc prohibitionem neſcit, ſicuti excuſatur à culpa, ſic & excuſatur ab hac pœna.

3 Dixi item (extra caſum neceſſitatis) quia pari excuſaretur modo is, qui morti v. g. proximus Catholico Baptizante carens, ab Hæretico baptizari ſe ſineret. Excuſaretur etiam, qui metu gravi coactus ab hæretico baptiſmum ſuſciperet; is enim etiam putatur caſus neceſſitatis.

4 Qui autem, cùm ſit adultus, Baptiſmum recipere differt uſq; ad articulum mortis, ſive quia non judicatur fuiſſe conſtans in fide, ſive quia præſumitur voluiſſe peccare liberius, unde ſit indignus Ordinatione, ſive, quia eſt numerandus inter Neophytos, Irregularis eſt, *C. unic. diſt.57.* ut ſupra vidimus *c.11. n.58.*

5 Quæres. Qui Baptizat privatim aliquem ſine neceſſitate, peccat ſine dubio: at incurritne Irregularitatem?

Reſp. Aliqui putant tum Laicum, tum Clericum non Sacerdotem incurrere, ſi ſine neceſſitate ſive privatim, ſive ſolemniter Baptizent. Sed probabiliſſimum jam hodie eſt, Laicum nunquam incurrere, Clericum verò non Sacerdotem incurrere ſolùm, quando ſolemniter Baptizat ſine neceſſitate. Ratio dictæ doctrinæ eſt, quia *in c.1. & 2. de Clerico non ordinato*, ubi hæc irregularitas fulminatur, ſolùm loquitur Pontifex de Clerico non Sacerdote Baptizante ſolemniter ſine neceſſitate. Igitur non eſt extendenda ad alios, nec ad Baptiſmum privatum. Quare idem clericus, ſi Baptizet extra neceſſitatem privatim, repugnante Sacerdote, vel Parocho præſente, eſto peccet, irregularitatem tamen non incurret. Nec obſtat, quod *in d. c.* prohibetur ſub irregularitate exercitium Ordinis ei, qui non eſt ordinatus, non obſtat, inquam, quia Baptiſmus non eſt exercitium, ſeu actus ordinati, ut ordinati, ſed cujuſcunque etiam Laici, Lege Sylveſtr. *V. Irreg. q.12. & 27.* Granad. *T.5. tr.2. diſt.2. num.1.* Suar. *de Sacr. d.31. ſect.3.* G. Hurt. *de irreg. d.2. diffic. num.5.* alioſque.

§. II. *Ex Rebaptiſmo.*

EX Rebaptiſmo abſolutè facto evadit irregularis. Primò Rebaptizans. Secundò, Rebaptizatus. Tertiò, is, qui ex officio miniſtrat dicto Rebaptizanti. Dico (abſolutè facto) nam ea conditionato, puta ſic: Si non es Baptizatus te Baptizo, quamvis temerè, ideſt ſine ſufficienti ratione dubitandi repetatur Baptiſmus, nulla inducitur irregularitas. Ita Suar. aliiq; cit. à Diana *p.3. tr.4. reſ.9.* Gibal. *de irreg. c.4. q.4. n.12.*

§. III. *Quis diſpenſet in his.*

1 IN his unus Summus Pontifex diſpenſare valet. Excipe Primò, quando Rebaptizans ingreditur Religionem; tunc enim ex *c. Litteratum de Apoſt.* poſſe Epiſcopum diſpenſare, docet Prates, *in manuſc. cit. de irreg. diſp.5. c.2. n.16.* Excipe Secundò, quando delictum eſt occultum; tunc enim ex Trid *ſeſſ.24. c.6. de Ref.* diſpenſat etiam Epiſcopus, ut Io. Præp. *3. p. q.68. de Bapt. ar.9. d.3. n.105. & 106.* ſignatè not.

CAPUT XIV.

De Irregularitate ex Ordinis abuſu.

1 EX tribus Capitibus abuſus Ordinum Irregularitatem in quibuſdam circumſtantiis inducit. Primò, quando ii pravè ſuſcipiuntur-

Digitized by Google

piuntur. Secundò, quando cùm eos non habeas, eoſdem tamen uſurpas. Tertiò, quando eos habens, eoſdem tamen uſurpas malè.

§. I. *Quando Ordines pravè ſuſcipiuntur.*

1 TRIa hic habe, Primò, eum, qui furtivè Ordines ſuſcipit, fieri Irregularem per aliquos. Ita Suar. *de Cenſ. d.* 42 *ſect.* 3. *n.* 5. Bonac. *de Ord. q. unic. p.* 4. *n.* 31. *& clarius d.* 7. *de irreg. q.* 3. *p.* 4. *nn.* 6 Diana, *p.* 4. *tract.* n. *reſ.* 55. G. Hurt. *d.* 2. *de irreg. diff.* a. aliique, id quod colligunt *ex c.* 1. 2 *&* 3. *de eo, qui furtivè*. Secundò, eum qui extra caſus jure permiſſos, cùm ſit uxoratus, Sacros Ordines, vivente Uxore, ſuſcepit, fieri Irregularem. Tertiò, non fieri Irregularem, ſed dumtaxat ſuſpenſum eum, qui per alia quædam ſimilia delicta Ordines pravè ſuſcipit. Illuſtremus breviter ſingula.

2 Quoad Primum. Is, propriè dicitur furtivè Ordines ſuſcipere ad effectum incurrendi, per prædictos, in irregularitatem, qui ſe ordinandorum numero admiſcuit, cùm ad eos non fuerit ab iis, ad quos pertinebat, ideſt ab Epiſcopo, admiſſus. Unde ſequitur, eum etiam furtivè Ordines ſuſcipere; qui alium ſupponit examini, & deinde ad Ordinationem loco illius, accedit.

3 Dixi autem *per aliquos*, nam Doctores, ut notat Bonac. *l. c. d. n.* 6. non conveniunt, an in hoc caſu incurratur ſuſpenſio, an Irregularitas. Suar. & prædicti modò citati dicunt eum communi incurri Irregularitatem. Gibalinus, *c.* 5. *de irreg. q.* 1. *num.* 21 aliique aiunt, incurri ſolam ſuſpenſionem, fundanturque utique Doctores in Textibus citatis, quos quilibet ad ſe trahit. Nobis hanc litem dirimendi otium non eſt. Videantur præcitati, ſufficit enim ſcire, hanc eſſe diſpenſabilem ab Epiſcopo, eo modo, & diſtinctione quam dixi, cùm de Ordine *c.* 12. §. 1. *à nu.* 34.

An prædictus furtivè intruſus validè ordinetur, dixi in eodem *Tr. de ord. c.* 6. §. 1. *nu.* 13.

4 Quoad Secundum. Is uxoratus, etiam ſolùm per Matrimonium ratum, qui, præter caſus in jure permiſſos, ſuſcepit Ordines Sacros, irregularis eſt, vide Extrav. *Antiquæ de Voto* idque ſive ſciens faciat, ſive per ignorantiam craſſam neſciens, ut, ſi mortua ne ſit ſua uxor, ignorare negligat? ignorantia enim craſſa dolo æquiparatur, ut *l.* 1. *in Dec. c.* 2. §. 10 *n.* 4. dictum eſt.

5 Sed quinam ſunt caſus jure permiſſi?

Reſp. eſſe duos tantummodo. Primum, quando factum eſt legitimum divortium perpetuum. Secundò, quando adeſt mutuus conſenſus, &c. De quibus, deque conditionibus tunc requiſitis, ſupra dixi diſtinctè ſatis *l. de Matr. tr.* 9.

6 Quoad Tertium. Per alia quædam delicta circa dictos ordines, irregularitas non incurritur. Quare, quamvis aliqui putent, Primò, ſi quis ſuſcipit Ordines ab Epiſcopo non conſecrato, vel non baptizato. Secundò, ſi ab hæretico, vel ſchiſmatico. Tertiò, ſi ſimul à duobus Epiſcopis, quorum unus materiam exhibeat, alter formam proferat. Quartò, ſi, quis eſt de ritu Latino, recipiat Ordines ab Epiſcopo Græci ritus. De hac re lege Dianam *p.* 4. *tract.* 11. *reſol.* 14. vel Contra. Quintò, ſi quis Ordines per ſaltum recipiat. Sextò, ſi eoſdem ſuſcipiat, non ſuſcepto Confirmationis Sacramento. Septimò, ſi quis in Ordinum, vel Beneficii ſuſceptione Simoniam committat. Octavò, ſi quis ordinetur ab Epiſcopo, qui renunciavit loco, & dignitati Epiſcopi. Nonò, ſi quis excommunicatus (niſi fortè Sacerdos, ut notat Suar. *de Cenſ. d.* 31. *ſect.* 1. *n.* 5.) faciat coram ſe Miſſam celebrare. Decimò, ſi quis iteratò Ordines ſuſcipiat. Quamvis, inquam, aliqui putent, hos incurrere in irregularitatem; tamen alii probabilius negant, eſto peccent, & aliquando incurrant ſuſpenſionem, ut *in tract. de Ord. c. penult.* dictum à nobis eſt. Lege tamen Suar *loc. cit. & d.* 4n *de Cenſ. ſect.* 3. *&* 4. Gibal. *de irreg. c.* 5. *q.* 1. *à nu. præſertim* 14. Prat. *in manuſc. de irreg. d.* 5. *c.* 3. *fol.* 490. alioſque.

7 Sed adhuc inquires Primò. Si multi ex prædictis, ut dicitur *in Tractatu de citato de Ordine*, incurrunt ſuſpenſionem, per quam, nec poſſunt aſcendere ad alios Ordines, nec in ſuſceptis miniſtrare, cùm irregularitas eoſdem effectus pariat, quid intereſt dicere, hos incurrere ſuſpenſionem, vel irregularitatem?

Reſpondeo, intereſt ſanè. Nam, quamvis in aliquibus hæ duæ conveniant, differunt in aliis permaximè. Et ſanè, ut cœtera omittam, ſuſpenſus, ſi ſuſpenſionem violet, præter peccatum, incidit in aliam pœnam, nempè in irregularitatem. At irregularis, ſi violet irregularitatem, peccat quidem, ſed aliam pœnam non incurrit. Rurſus, quia ſuſpenſio regulariter eſt cenſura, non item irregularitas, qui ſolùm habet auctoritatem abſolvendi à cenſuris, non poteſt abſolvere ab irregularitate, poterit tamen aliquando, ut in *Tr. de ipſa*, à ſuſpenſione.

8 Inquires Secundò. Excommunicatus, Suſpenſus, Interdictus, uno verbo, ligatus aliqua cenſura, ſi Ordines recipiat, fit ne eo ipſo irregularis?

Reſp. licèt is graviſſimè, ut vult Suar. *l. mox citando*, Dian. *p.* 1. *tr.* 11. *reſ.* 105. peccet, puto probabilius cum Suarez *de Cenſ. d.* 31 *ſect.* 1. *n.* 57. Leand. *de Ordin. d.* 6. *quæſt.* 17. *&* 18. non fieri eo ipſo irregularem, quia irregularitas hæc ex abuſu Ordinum incurritur, quando quis cum cenſura miniſtrat, ſeu exercet Ordines anteà ſuſceptos, ut mox §. 3. dicemus: at hic cenſuratus novum Ordinem ſuſcepit, non verò utitur ſuſcepto.

9 Illud etiã nota, ejuſmodi adminiſtrationem, quæ te cenſuratum irregularem facit, debere eſſe, ut vult Suar. *de Cenſ. d.* 42. *ſect.* 3. *n.* 2. extra illam Miſſam, in qua initiaris Sacerdos, quamque cum Epiſcopo celebras, quia in hac non diceris miniſtrare, ſeu exercere Ordinem, ſed ordinari ad miniſtrandum.

10 Subinquires. Eritne ſaltem ſuſpenſus, qui cùm ſit Excommunicatus, Ordines recipit?

Reſp. De hac re dixi, eum *de Ordin.* ſupra *l.* 6. *de Ord. c.* 12. §. 1. *à n.* 8. ubi aſſerui, certum eſſe incurri ſuſpenſionem, ſi excommunicatus ex percuſſione Clerici Ordines ſuſcipiat. At, ſi ex aliis cauſis, mihi eſſe incertum, ſed propendere ad negandum. Recole omninò locum.

§. II. *Ordinis, quem non habes, uſurpatio.*

1 SI quis Clericus carens Ordine aliquo, exerceat proprium actum ejus Ordinis, quo caret, idque ſeriò, & ex animo, atque item culpabiliter, ſine dubio contrahet irregularitatem, ut clarè conſtat ex Jure *C.* 1. *&* 2. *de Cler. non ordinato miniſtrante*.

2 Dictum eſt Primo, (*Clericus*) nam licèt communis Suar. *loc. cit.* Avilæ *p.* 7. *d.* 9. *n.* 2. & aliorum opinio ſit, etiam Laico ſic delinquenti affigi ejuſmodi irregularitatem, tamen teſte Barb. *in d. c.* 1. Lex *V. irregul. n.* 59. Caſtr. *de Cenſ. d.* 6. *p.* 18. *n.* 10. Gibal *fuſè & eruditè de Irreg. c.* 5. *q.* 1. *n.* 25. Diana *p.* 11. *tr.* 7. *reſ.* 44. *Ubi quæd de Diacono porrigente Euch.* probabilius eſt, affigi dumtaxat Clerico, quia de ſolo Clerico meminit prædictum Jus.

3 Dictum eſt Secundò (*proprium actum Ordinis*) nam tunc ſolùm incurritur irregularitas, non verò, quando exercetur à Clerico actus, qui proprius non eſt Ordinis. Hinc celebrare Miſſam, ſolemniter baptizare, Confeſſiones audire, & abſolvere à peccatis, conferre Ordines, dare Benedictiones: quæ à ſolis Epiſcopis, vel Sacerdotibus ſolent dari, qualis eſt Benedictio Nuptiarum, quia inquam, hi ſunt proprii actus Ordinis Sacerdotalis, ſeu Epiſcopalis, proptereà Clericus non Sacerdos eos exercens fit irregularis. Si quis autem, cùm ſit Sacerdos, tentat ſine legitima approbatione abſolvere aliquem à peccatis, vel ſine licentia Parochi baptizat ſolemniter, vel ſine eadem licentia, Extremam Unctionem confert, vel, cùm non ſit ſacerdos, ſeu Diaconus, concionatur in Templo, etiam cum ſtola, vel, cùm ſit Epiſcopus, ordinat ſubditum alienum ſine Dimiſſoriis, vel Ordinationem celebrat in aliena Diœceſi ſine licentia Ordinarii, vel, cùm ſit ſuſpenſus à Pontificalibus, celebrat cum Epiſcopali apparatu, quia hi non ſunt proprii actus Ordinis, ſed actus poteſtatis iuriſdictionalis, ideò Clericus eos actus faciens, licèt peccet, irregularitatem non incurret.

4 Propter eandem rationem, quando aliquis actus Ordinis, quoad ſubſtantiam, exerceri poteſt à non habente ejuſmodi Ordinem, ſed exhibitus ſub tali, vel tali modo eſt dicti Ordinis proprius, ſi hoc modo à Clerico fiat, fiet irregularis, non verò, ſi ſolùm fiat, quoad meram ſubſtantiam. Non Diaconus, v. g. ſi cantet Evangelium in Miſſa ſolemni cum Dalmatica, Stola, & Manipulo, & non Subdiaconus cantet Epiſtolam in ſimili ſolemni Miſſa cum Tunicella, & Manipulo, evadit irregularis (excipe niſi alicubi adeſſet contraria legitima conſuetudo, vel legitimum privilegium.) At iidem, ſi ſine memorato apparatu cantent dictum Evangelium, vel Epiſtolam, ille ſine ſtola, hic ſine Manipulo, quamvis ſacris veſtibus ſint induti, irregulares non fient. Ita Sà *V. irreg. ex Ord. abuſu n.* 3. Squillan. *de priv. Cler p* n. *num.* 67. quia cum ſtola, vel Manipulo exhibetur actus proprius illorum ordinum, non verò ſine illis.

5 Denique propter eandem rationem, exercere actus ordinum Minorum à non habentibus illos, non eſt irregularitatis cauſa, quia hi actus non ſunt ita proprii ordinum, ut à Laicis exerceri non poſſint. Lege Leand. *de Ord. d.* 3. *q.* 23. *&* 24. Laym *l.* 5. *tract.* 5. *c.* 5. Avilam *p.* 6. *d.* 9. *ſect.* 2. *dub.* 3.

6 Ad maiorem explicationem hujus, de qua agimus, irregularitatis, ne ignores, nonnullos putare, ut Navar. Henr. Avilam, quos cit. ſequiturque Laym. *l.* 1 *tr* 5 *p.* 8. *c.* 3 *n.* n. Theſ *loc. cit. V ordo c.* 32. eam eſſe totalem, ideſt prohibere aſcenſum ad altiores ordines, & vetare uſum ſuſceptorum, ſed addunt, quoad hunc uſum, nõ verò quoad aſcenſum poſſe diſpenſari ab Epiſcopo poſt biennium. Nonnullos, ut Suar. & Coninch. apud Laym cit. putare, eſſe limitatam, per quam ſcilicet vetetur delinquens ad altiores ordines aſcendere, ſed ſolùm ad tempus biennii, vel triennii vetetur ſub pœna ſuſpenſionis uſus ultimi ordinis ſuſcepti, v. g. vetetur Diacono uſus Diaconatus, non verò uſus anterioris ordinis, ideſt Subdiaconatus, &c. Utraque ſententia probabilis eſt, quia clarè Textus *C.* 1. *&* 2. *de Cler. non ordinato miniſtrante* nequaquam loquitur.

§. III. *Ordinis, quem habes, uſurpatio prava.*

1 SI quis Clericus violet Cenſuram, ideſt, cùm ſit excommunicatus, vel ſuſpenſus, vel interdictus exerceat culpabiliter actus proprios Ordinum Majorum, quos habet, quod certè eſt violare Cenſuram, qua quis eſt innodatus, fit, *Toto tit. de Clerico excomm. miniſtrante*, ſtatim irregularis, atque adeò incurrit effectus omnes irregularitatis ſuprà *cap.* 6. explicatos. Quod autem Clericus, quamvis

Digitized by Google

vis ipſe non interdictus, ſi violet interdictum locale, & ſimilia, dicitur *intr. de interdicto*.

2 Diai primò (*Cum Cenſura, &c.*) Neque enim ex quocunque Ordinis abuſu irregularitas incurritur, ſed ſolùm ex abuſu cum violatione Cenſuræ, nam propterea Sacerdos celebrans in peccato mortali, ſed nulla laborans Cenſura, peccabit quidem, ſed nullam Irregularitatem incurret.

3 Propter eandem rationem, quia Irregularitas non eſt Cenſura. Qui, cùm ſit Irregularis, celebrat V.G. non incurret aliam Irregularitatem, ut notat rectè Sayr. *de cenſ. d.* 40 *ſect.* 2. *& d.* 4: *ſect.* 3. Bonac. *d.* 7. *ne Cenſ. q.* 1. *p.* 4. *n.* 4. & rectè notant alii, ut Covar. *in Clem. Si furioſus p.* 1. *§.* 1. *n.* 5. Avil. *de Cenſ. p.* 7. *d.* 9 *ſect.* 2. *dub.* 4. *concl.* 1. Illegitimum v.g. vel corpore vitiatum, &c. ſi celebret, cùm ſit Sacerdos, non incurrere in aliam Irregularitatem, quia bi delectus noo ſunt Cenſura, quam per celebrationem talis Sacerdos violet.

4 Dixi ſecundò. (*Inculpabiliter*) nam, ſi quis bona fide credens, ſe V.G. fuiſſe à Cenſura abſolutum, vel ritè appellaſſe, celebret, non fiet Irregularis. Ita Theſ. *V. Cenſura c.* 11. Deciſio Rotę Romanę 408. *inter Poſthumas Farinaccii*, etiam ſi deinde conſtet, appellatiouem fuiſſe illegitimam, ut probat Cartar. *dec.* 34.

5 Idem eſſe, ſi ob vitandum ſcandalum, vel notabilem infamiam, celebres V.G. cum eacommunicatione, notat Lez. *V. irreg. num.* 55. G. Hurtad. *de Suſpenſ. n.* 55. *diff.* 5. *d.* 13. & nos *De excomm. c.* 2. univerſaliter diximus.

6 Dixi tertiò, (*Actus proprios*) non enim incurritur Irregularitas, ſi eos Actus eaerceat Clericus Cenſuratus, quos alter Laicus exercere poteſt. Actua autem proprii Ordinum ſunt iidem, quos §. *prac. n.* 3. *&* 4. enumeravimus, & minutius enumerat Gibal. *c.* 5. *irreg. q.* 2. *à n.* 17. quæ, ſi benè percipiantur, confirmant Regulam illam univerſalem Suarii *d.* 11. *de Cenſ. ſect.* 3. *n.* 26. Excommunicatus miniſtrans ex officio Sacramentum, fit ipſo facto Irregularis.

7 Dixi quartò, (*Ordinum Minorum*) nam Minores exercens non evadit Irregularis. Excipe, niſi fortè, qui cùm ſit cenſura irretitus ex eo, quod ſuſceperit hos Minores Ordines cum Simonia, exercet eorundem Minorum Ordinum actus, tunc enim ex conſtitutione Sixti V. *in conſtit. contra male promotos*, erit irregularis.

8 Inquires primò. Docetur *in Tr. de ſuſpenſione, & interdicto*, aliquando hæc imponi, ut Cenſuram, ideſt, ut pęnam medicinalem, aliquando in vindictam, ideſt in puram pęnam delicti, Inquires, inquam, an qui violat ſuſpenſionem, & interdictum, ur puram pęnam, cum illam non violet, ur Cenſuram, fiat irregularis?

9 Reſp. Fieri, docet Suar. *d.* 26. *de Cenſur. ſect.* 2. *n.* 4. Adde Bonac. *de Suſp. p.* 4. *n.* 5. alios cit. Non fieri, putat Alphonſus de Leone *l.* 6. *de cenſ. n.* 5. & Villal. *t.* 1. *tr.* 18. *diff.* 3. *n.* 57. quia ſumus in odioſis. Verùm ſentiendum cum Suario, quia efficaciter ejus ſententia probatur ex *c.* 1. *de re judicata*, ubi violans ſuſpenſionem per unum annum inflictam (quæ certè, ut ſic inflicta, ut *in eodem Tr.* docetur, eſt pura pęna) pronunciatur irregularis, & meritò, quia in utraque eſt eadem ratio, cùm utraque privet exercitio Ordinis.

10 Inquires ſecundò. Qui pluries cum Cenſura actus Ordinis exercet, plures ne irregularitates incurrit.

11 Reſp. cum neceſſaria diſtinctione. Si eandem numero Cenſurã violes, unam irregularitatem conrrahes. Quare, ſi excommunicatus celebres Miſſas, etiam centies, unam irregularitatem contrahes, licèt, pluries ſic celebrandu, pluries pecces. Ita Sanch. *de matr. l.* 4. *d.* 24. *n.* 7. Thel. *l. c. c.* 11. Bonac *d.* 7. *de cenſ. q.* 1. *n.* 4. Caſtr. *to.* 1. *tr.* 3. *p.* 16. §. 4. *fine*, contra Gibal *de cenſ. diſp.* 5. *q.* 5. *n.* 13. *ſect.* 13. At ſi violes Cenſuram diverſæ rationis, plures irregularitates, juxta pluralitatem dictarum Cenſurarum, contrahes: ſi excommunicatus v.g. ſuſpenſus, interdictua Miſſam unam celebres, tres contrahes irregularitates diſtinctè explicandas, ſi fortè ab illis diſpenſationem petas. Ita Lez. *V. irreg. n.* 56.

12 Quid, ſi vertantur plures Cenſuræ ejuſdem rationis? Titius v.g. eſt pluries excommunicatus, quia pluries percuſſit Clericos, & cum his excommunicationibus Miſſam celebravit, incurritne plures irregularitates?

13 Reſp. Ita videri Gibal. *l. c. dict. n.* 3. *ſect.* 4 ſed oppoſitum non eſſe improbabile, putat Caſtr. *loc. cit.* favetque Avila, *d.* 7. *d.* 10. *dub.* 8. quos, ſi eſt otium, lege.

14 Inquires tertiò. Si quis prohibitus ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ne celebret; ipſe tamen celebret, unde & peccet, & in excommunicationem incidat, inquires, inquam, an etiam incurrat in irregularitatem.

15 Reſp. nequaquam cum Gibal. *de irreg. c.* 5. *q.* 2. *nu.* 11. incurrere, quia in illa celebratione incurrit excommunicationem, ergo prius intelligitur jam celebraſſe, & deinde incidiſſe in excommunicationem. Non igitur celebravit cum excommunicatione. Quod ſi iterùm celebret, tunc enim verò violabit Cenſuram, & irregularitatem effugere non poterit.

16 Inquires quartò. Si quis irretitus Cenſura exerceat actum Ordinis, quem habet, qui actus propter aliquam rationem ſit nullus, incurretne in irregularitatem? Abſolvat V.G. excommunicatus hominem, qui ſine debito dolore ad Confeſſionem acceſſit, unde ſacrilegè, atq; adeò nulliter Abſolutiunem recepit, eritne bic irregularis? Idem inquiri poteſt, ſi idem excommunicatus conſecret in aqua, vel in pane non triticeo, ſi baptizet ſine aqua naturali, ſi Epiſcopus eacommunicatus ordinet fœminam, vel non baptizatum, &c.

17 Reſp. Diſtinguit Suar. *de cenſ. d.* 11. *ſect.* 31. *n.* 14. *&* 15. Si Miniſter hic excommunicatus ſciens, actum fore invalidum, fictè ſe gerat, proferat v.g. verba extrinſecè, ſed abſq; intentione faciendi verum actum, ſeu verum Sacramentum, non incurrit irregularitatem, quia actus procedens à ficta intentione non dicitur uſus Ordinis. Si verò habeat intentionem verum actum, ſeu Sacramentum faciendi, ſed ex defectu materię, vel alterius circumſtantię Sacramentum non facit, probabilius putat in irregularitatem incurrere, quia tunc ille ſerius, ac voluntarius conatus faciendi actum, abuſus Ordinis eſt. Scio Pratem, *in man. ſe. de irreg. d.* 5. *c.* 4. §. 1. *n.* 18 *fol.* 507. putare etiam in hoc ſecũdo caſu non incurrere irregularitatem, ſed, quia illum ſequi ſaltem tutius nolo, non eſt neceſſe in re rara amplius immorari.

18 Inquires quintò. Si Sacerdos excommunicatus toleratus ad petitionem Fidelium non habentium v.g. alium Sacerdotem, niſi hunc, celebret Sacrum die feſtu, ut ii ſatiſfaciant præceptu, poteſtne licitè tunc celebrare, & effugere incurſum in irregularitatem? Supponimus autem ne is peccet, ſe poſuiſſe in gratia ſaltem per contritionem.

19 Reſp. Caſtr. *de Cenſ. d.* 2. *p.* 8. *n.* 4. videtur concedere his verbia. Ex quo fit, ſi dies occurrat feſtivus, neque adſit alius Sacerdos, qui Miſſam populo faciat, poſſe excommunicatum (utique toleratum) celebrare, quia præſumitur populus petere ſacrificium neceſſarium pro præcepto audiendi Sacrum ſatiſfaciendu, ut benè Navar. Suar. Filliuc. Bonac. Hæc Caſtropalaus.

20 Inquires ſextò. Si is, cui eſt interdictus ingreſſus in Eccleſiam, celebret, incurretne in irregularitatem?

Reſp. incurret, quia adhuc tunc violat Cenſuram, ut habes ap. Suar. *de Cenſ. d.* 35. *ſect.* 4. Lean. *de inter. d. d.* 7. *ferè per totum* alioſque.

§. IV. *Quis diſpenſet in prædictis ex abuſu Ordinis?*

1 Irregularitatem contractam primo modo ex dictis §. 1. hoc eſt ex furtiva Ordinum ſuſceptione, ſi tamen ea contrahitur, eſt diſpenſabilis ab Epiſcopo, ſi non præceſſit prohibitio eacommunicationis. Id quo modo ſe habeat, dixi *in tr. de Ord. c.* 12. *à num.* 34. & videri poteſt Theſaurus de pœnis Eccleſiaſticia *p.* 2. *V. Ordo c.* 7. *præſertim §. advertè Secundo*. Quando autem crimen eſt occultum, diſpenſari ſemper poſſe ab Epiſcopo ſic concedente *ſeſſ.* 24. *c.* 6. *de R. f.* jam non ignoras.

2 Irregularitatem contractam ſecundo modo ex dictis in eodem §. 1. hoc eſt ex Ordine ſuſcepto ab uxorato, tunc ſolùm poteſt Epiſcopus diſpenſare, quando ſic ordinatus ingrederetur Religionem, mortua jam uaore, vel perpetuo divortio celebrato.

3 Irregularitatem deniq; contractam ex uſurpatione Ordinis, quem non habes, vel ea prava adminiſtratione Ordinis, quem habes, de qua dictum eſt §. 2. & 3. à ſolo Pontifice diſpenſatur, niſi, quando eſt occulta, quæ poteſt ab Epiſcopo ex dicto Tridentino.

CAPUT XV.

De Irregularitate ex occiſione hominis.

§. I. *Diſpoſitio eorum, quæ in hoc capite ſunt tractanda.*

1 Ut ex Ordine progrediamur, Agam hic Primò, de Homicidio caſuali, præter intentionem, & quidem phyſicè commiſſo.

Secundò, de eodem caſuali, ſed moraliter commiſſo, ideſt orto ex mandato, conſilio, &c. ad aliud, quàm ad homicidium.

Tertiò, de phyſicè, & quidem injuſtè commiſſo ex intentione, ideſt de Homicidio voluntario.

Quartò, de eodem voluntariè commiſſo moraliter, per mandatum, conſilium, &c.

Quintò, de mutilatione, quæ etiam ipſa cauſa Irregularitatis eſt.

Seatò, de occiſione juſtè patrata à Miniſtris Juſtitiæ.

Septimò, de eadem juſtè patrata à Militibus in Bello.

Octavò, de eadem commiſſa in ſui defenſionem.

In re ſexcentis nodis implexa lucem nobis præferat Lux æterna.

DE IRREGULARITATE EX HOMICIDIO CASUALI.

§. II. *Ex quonam caſuali homicidio incurratur Irregularitas?*

1 Homicidium, quod caſuale appellamus, ex eo quòd caſu, ideſt præter intentionem occidentis, fit, tribus contingere modis poteſt.

2 Primò, quando quis nolens occidere quemquam, nec de occiſione cogitans, vel ſubdubitans, opus tamen ponit ex quo omninò per accidens ſequitur occiſio alicujus, præter ſuam intentionem. Solet afferri exemplum, ut, ſi famulum quis ducat ſecum ad venandum, & famulus caſu decidat ab equo, moriaturque.

3 Secundò, quando quis opus ponit, ex quo non ſolet, nec ſemper, nec ſæpè mors alterius ſequi, interdum tamen ſequitur, ipſe autem mortem nullo modo intendit, ſed illam prævidens, vel ſaltem de illa ſubdubitans, non adhibet remedia, ut non ſequatur, vel ſi talia remedia non adſint, non deſiſtit ab opere, ut certè nunc ex juſtitia deſiſtere deberet. Exemplum ſolet afferri de eo, qui proiicit lapides,

des & ligna in publicam viam, nullo ſignodato, quo tranſeuntes ſibi caveant; cum tameo advertat, vel certè de alicujus morte ſubdubitet, quamvis illam non intendat.

4 Tertiò, quando quis opus ponit, ex quo ſolet ſequi occiſio, caput v.g. inimici graviter frangit, ictum gladii in pectus impingit, &c. animo tamen illum non occidendi, ſed ſolùm vulnerandi.

5 Primum, ex his dicitur Homicidium verè caſuale. Secundum, dicitur mixtum è caſuali, & voluntario. Tertium verè voluntarium.

6 Jam de hoc Tertio verè voluotario agemus § 7. quando de Homicidio voluntario diſputabimus. De ſecundò, hic eſt proprius agendi locus, nam de primo nihil dicendum erit, quia per omnes hoc (Lege Farinac. *de Homic. q.* 126. *n.* 1. *&* 2.) primo loco dictum Homicidium, quod verè, & ex quacunq; parte eſt caſuale, nullam parit irregularitatem ad hanc enim, quæ eſt ex delicto, incurrendam, requiritur culpa, quę cùm hic abſit, aberit & pęna Irregularitatis, nam propterea plures apud Sayr. *de cenſ. l.* 7. *c.* 6. *à n.* 29. advertunt, non affici irregularitate illum, qui, ut gravem lapidis ictum, quamvis ioco immiſſum declinet caſu in alium incidit, eumque præcipitavit, vel alio modo abſque ipſius dolo occidit, quia tunc merè caſualis fuit mors.

7 Porrò Homicidium mixtum, de quo in hoc §. agendum erit, quodque deinceps brevitatis gratia appellamus caſuale (nam primum appellabimus cum addito, verè caſuale) vel contingit, dum poſitivè quis alicui operi vacat, quod opus aliquando eſſe poſſet licitum, aliquando autem illicitum, vel contingit, dum nihil agit, ſeu dum negativè ſe habens, omittit aliquid agere, ex qua omiſſione mors alicujus conſequitur. Habe jam de omnibus his tres Regulas, ſingulas ſingulis hujuſmodi caſibus reſpondentes.

PRIMA REGULA.

Operi licito vacans.

8 Si rei licitę vaces, V.G. ſi domum deſtruas, & omnem moralem diligentiam, ne quis offendatur, apponas, clamando V.G. ut quilibet ſibi ab lapidum. lignorumque projectione caveat, offendatur tamen aliquis, ac pręter tuam intentionem moriatur, nec peccas nec conſequenter irregularitatem contrahis. Ita Leſſ. *l.* 2. *c.* 9. *d.* 15. *n.* 103. Caſtr. *de lege pœnal. l.* 2. *c.* 14. *conſ.* 1 G. Hutt *de irreg. diſſ.* 8. *n.* 29. Avil. *de cenſ. p.* 6 *d.* 8. *ſect.* 1. *d.* 6. 1. Sà *V. irreg. ex deform. licita n.* 4. Io. Præp. *qu.* 5. *de irreg. d.* 11. *n.* 84. Ratio eſt manifeſta, quia, ut modò dixi, ubi nulla culpa, nulla pœna.

9 Contrà, ſi ſimili rei licitæ vaces, moralemque diligentiam non adhibeas, unde alicujus mors ſequatur, & peccas, & irregularitatem contrahis, ſi tale periculum prævidiſti, licèt mortem illam non intenderis. Ratio eſt, quia opus illud licitum illicitum tunc fit in materia homicidii, propter diligenriam non adhibitam. Vides diſcrimen? in priore caſu periculum prævidiſti, & ſufficieuter caviſti; hic verò prævidiſti, & tamen nequaquam caviſti.

10 Rectè ergo Pontifex *C. Presb. de hom.* decrevit, incidiſſe in irregularitatem Presbyterum, qui puerum intuitu doctrinæ percuſſit in capite, ſi puer ex percuſſione, vel ob infirmitatem ex percuſſione contractam occubuerit, quia nimirum, ut notant hic Doctores apud Barboſam, *in Collect. ad hoc C. Presbyterum. De homicidio*, percuſſio fuit exceſſiva, & conſequenter non fuit ſufficienter cautum in modò percuſſionis, licèt aliàs verberare ob doctrinam ſit res licita. Nam, ſi percuſſio (dicunt iidem) fuiſſet ſine exceſſu, tum quoad numerum, tum quoad qualitatem ictuum, Presbyter nec homicida fuiſſet, nec irregularis. Eodem modo debes diſcurrere in ſimilibus, quæ aſſeruntur in Sacris Canonibus, *C. dilectus de Hom.*

11 Inquires. Si prævidi quidem, ſed non cavi ex negligentia, ſeu inadvertentia in foro conſcientiæ, & coram Deo, ſolùm culpabili venialiter ero ne tuoc irregularis?

12 Reſp. Non eris irregularis, quia, teſte Coninch. *de Sacr. d.* 18. *dub.* 9. *n.* 88. Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 41. Io. Præp. *q.* 3. *de irr. g. d.* 10. *n.* 75. Caſtr. *de cenſ. d.* 6. *p.* 35. §. 4 *n.* 1. alios cit. ut ſępè dictum eſt, tanta pęna, quanta judicatur irregularitas ex delicto, de qua loquimur (irregularitas enim ex defectu lenitatis non inducitur ex culpa, ut videbimus) non æquum eſt, ut à levi culpa progignatur.

13 Dixi (ſi prævidi quidem) ſi enim nulla ratione periculum prævideatur, nec ſubdubitatio uccurrat de periculo, quamvis nulla diligentia appoſita fuerit, nullum peccatum admiſſum eſt, propter inculpabilem inadvertentiam, & cooſequeoter nulla irregularitas. Unde is eſſet ille caſus dictus in prima Regula *n.* 1. Vires enim humanas ſuperat, ut quis diligentiam adhibeat ad vitandum periculum, de quo nihil in mentem venit, ut notat rectè Meroll. *tr.* 1. *d.* 1. *c.* 2. *n.* 118.

14 At verò ſi dubium tibi ſeſe obtulit, vel ſuſpicio, quamvis levis, de periculo alienæ mortis afferendæ à dicta tua actione, nec tamen tu curaſti veritatem periculi indagare, peccaſti profectò ſive mortaliter, ſive venialiter ad menſuram, ut mox dicam, negligentiæ, quam appoſuiſti, & quidem, ſi mortaliter, irregularis eris; ſi venialiter non eris, ut jam dictum eſt.

Operi illicito vacans.

15 Sive opus, cui vacas, ſit illicitum in quacunq; materia, v.g in materia luxuriæ, furti, &c. ſive etiam io materia homicidii, hoc eſt, ſive vaces operi, cui eſt annexum periculum mortis, v.g. projectioni lapidum, exploſioni bombardæ, &c. ſemper pari modo, ac in præcedentibus dictum eſt, excuſaberis ab irregularitate, ſi non prævidiſti, nec ſubdubitaſti de homicidio, vel, ſi dubitaſti, ſufficienter per ſimilem diligentiam, quam *ibid.* diximus, præcaviſti: Secus, non excuſaberis.

16 Hanc regulam non omnes admittunt: probabiliſſima tamen eſt, & mihi certa in alia materia quacunque, & ſatis probabilis in materia homicidii. Ratio eſt eadem, quæ dicta eſt de opere licito, nam etiam hic, dum vacas operi cuicunque illicito, Homicidium nullo modo voluntarium eſt, unde, nec culpabile, & conſequenter, non inducens irregularitatem; neque etiam, actionem eſſe quomodocunque illicitam, trahit malitiam homicidii voluntarii, ſi, quoad eventum homicidii, ſufficienter cautum ſit.

17 Rectè ergo de illo, qui equos ſurripuit, à quibus, dum eos fur adduceret, mulier quædam confracta eſt, & abortum paſſa, ſtatuit Pontifex *C. quantum diſt.* 50. furti reum eſſe, verum, ſi ipſius voluntas perniciosa non agnoſcitur (quia ſcilicet, ut notat Gloſſa, mulierem præmonuit, addamus nos, vel nullo modo de damno ſubdubitavit) aliqua legali pœna affici non debere. Conſonat Gilianus, *de cenſ. V. Frater, Min.* qui benè ait, Fratrem Franciſcanum qui equitando caſu puerum occidit, peccate quidem contra Regulam ſuæ Religionis, ſed irregularem non eſſe.

18 Contra Rectè idem Pontifex, *C. Continebatur de Homicidio* cùm narraſſet, quoſdam Clericos redeuntes à cultura vineę luſiſſe hac conditione (quæ tunc erat in uſo) ut victor uteretur victo pro equo, quendam autem victorem inſiluiſſe, quaſi equitaturum, in Diaconum victum, & ſic à falce ipſiuſmet Diaconi, qua erat præcinctus, mortale vulnus accepiſſe, & poſt octo dies ex eo vulnere interiiſſe, cùm inquam, id Pontifex narraſſet, rectè prohibet, ne Diaconus aſcendat ad Sacerdotium, & ne in Diaconatu miniſtret, quia, ut notat Suar. *de Cenſur. d.* 45. *ſect.* 3. *n.* 3. Henr. *l.* 14 *c.* 15. *litt. R.* aliique, Diaconus conſcius conſuetudinis inſiliendi, dum ludebat falce præcinctus, non ſufficienter cavit periculum alterius.

19 Illud tamen, quando vacas operi illicito in materia homicidii, eſt diligenter advertendum; quando enim, teſte Verric. *tr.* 8. *q. mor.* 60. *à n.* 6. tuum opus eſt valdè conneaum cum periculo mortis alterius, ſemper irregularis ex homicidio voluntario pronunciandus eris, quia præſumeris, voluiſſe malitioſè in cauſa illud homicidium, cùm opus conneaum periculo homicidii ſuſcepiſti. At in foro conſcientiæ, & coram Deo verè tu non es irregularis, ſi non prævidiſti periculum, nec de eo ſubdubitaſti, vel, ſi dubitaſti, ſufficienter caviſti. Quòd ſi aliquo tandem modo de periculo ſuſpicatus es, eris irregularis, quia, vel debebas ſufficienter periculum cavere, vel, ſi caveri non poterat, opus erat omninò ab illa actione deſiſtere.

20 Atque in his eventibus, ſi certò ſcias, nullam in te adfuiſſe negligentiam gravem, ſeu nullam te mortalem culpam commiſiſſe, amoto ſcandalo, poteris te gerere, tanquam liberum ab irregularitate, quia præſumptio exterior veritatem non lędit. Ita Suar. *de cenſ.* 45. *ſect.* 5. *n.* 8. Contra verò, ſi exterius judicetur, nullam fuiſſe culpam, vel ſatis levem, tu tamen conſcius ſis, te graviter deliquiſſe, obligaberis ut verum irregularem te gerere. Lege circa prædicta Doctores paſſim, ſcilicet Coninc. *de Sacr. d.* 18 *dub.* 9. *n.* 80. Sà *V. irreg. ex defect. licita.* Filliuc. *tract.* 20. *c.* 3. *à n.* 64 G. Hurt. *de irreg. d.* 2. *diff.* 8. *n.* 28. Dian *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 20. Io. Præp *q.* 5. *de irreg. dub.* 10. *n.* 63 Gibal. *de irreg. c.* 4. *q.* 2. *n.* 8. alia exempla adducentem.

21 Obicies. Si opus illicitum, cui tu vacas, irregularitatem ex ſe non affert, cur Pontifex in multis Sacris Textibus eſt adeò ſolicitus in examinando, an committens homicidium caſuale, operam dederit rei licitæ?

22 Reſp. Quia ſic melius fit judicium de animo occidentis, nam adversùs eũ, qui operi illicito vacat, facilius præſumitur, ſeu colligitur voluntas occidendi, ſeu non cavendi homicidium, quàm in eo, qui operi licito vacat. Adde, ejuſmodi examen non rarò fieri ad augendas, vel minuendas pœnas homicidii, & ad faciliorem reddendam, vel difficiliorem irregularitatis diſpenſationem. Aliam reſponſionem affert Suar. *loc. cit. ſect.* 6. *n* 3. cui adhæret Coninch. *l. c. d.* 9. *n.* 87. aliam G Hurt *de irreg. d.* 2. *diff.* 8. *n.* 29 aliam Io: Præpoſitus, quos lege.

23 Ex prædictis duabus Regulis colligitur, quid dicendum de quibuſdam caſibus ſpecialibus.

De Venatione.

24 In quacunque Venatione. De hac Cleric. Venat Vide Sayr. *de cenſ. l.* 7. *c.* 6 *n.* 18. Avil. *de cenſ. p.* 7 *d.* 6. *ſect.* 1. *d.* 1. *fine.* Farinac. *Frag. p.* 2. *V. irreg.* 541. ſive Clericus (cui interdicta eſt Venatio clamoſa) ſive Laicus, ſi feram volens ſagitta traiicere, vel vulnerare ſclopo, hominem in dumis latentem occidat, non fit irregularis, ſi per invincibilem ignorantiam, ibi latere hominem non advertat, nec ſuſpicatus ſit, & ſuſpicatus ſi fuerit, cautè ſe geſſit (in hac voce, cautè, ſignifico debitas cautelas modò in præcedentibus dictas) ſecus irregularis erit. Idem dic de eo, qui foveam, ſeu laqueum aptat ad feras, & caſu, in illa impingens homo moriatur.

De Nutrientibus feras.

25 Idem ſub eadem diſtinctione dic de nutrientibus feras, puta Leones, Urſos, Canes, ſi quando mortem hæc bruta alicui afferant, eris

Digitized by Google

eris enim Irregularis, ſi ea non cuſtodiviſti, ne nocerent, non eris, ſi cautè te geſſiſti. De his lege Avil. *l. c. d.* 7. Sayr. *l. c. n.* 19.

De ludentibus.

27 Idem ſub eadem diſtinctione, ſi luſiſti. De hoc vide Majolum *de irreg. l.* 5. *c.* 48. §. 3. *n.* 2. Ugol. *de irreg. c.* 2. *n.* 2. *concl.* 34. alioſque *ibid.* citatos. Sive enim ludus ſit licitus, ut pilæ, Trochi, &c. ſive ſit illicitus in alia materia, ut alearum, Taxillorum, &c. ſive illicitus in materia homicidii, qualis eſt hastiludium, tractatio gladiorum, Taurorum agitatio, non eris Irregularis, ſecuta alicujus morte, ſi ſufficienter morti conſuluiſti; eris, ſi non conſuluiſti, & modo dicto, cautelas non adhibuiſti. Debueras autem omnino ludum relinquere, ſi ſufficienter providere non poteras.

28 Si ad domum tuam vocares, vel admitteres ludentes, etiam ludis ordinariis, ſi eos cognoveris facile deventuros ad arma, rixaſque, te jure Irregularem, morte alicujus ſecuta, puto; quia tunc tu es cooperator homicidii.

29 Idem ſub diſtinctione prædicta de ludente cum muliere gravida, & univerſaliter cum ludente, ſive jocante quomodocunque cum aliis. Si quis enim gravidam V. G. excitet ad choreas agendas, vel puellæ meticuloſæ jocans repentinum incutiat timorem, unde mors ſequatur concepti fœtus animati, non eris immunis ab Irregularitate, ſi malum ſuſpicatus cautè te non geſſiſti, ſed eris omninò liber. Ita Henr. cum aliis *l.* 14 *c.* 15 *n.* 4. quicquid ſentiat Farin. *l. cit. a n.* 40. ſi inculpatè nihil es ſuſpicatus, vel, ſi ſuſpicatus geſſiſti te cautè &c.

30 Is, qui in ludo V. G. pilæ, dum adverſarium propellit, ne pilam præripiat, vel dum pilam jacit, puerum in aream proſilientem, vel illac forte tranſeuntem interficit. Is, qui dum cum aliis colluctatur, aliquem de more impellens, caſu occidit. Is, qui dum nivis globos in adverſarios per jocum projiciens, aliquem feriat lapide fortè in globo nivis latente, occidatque. Ii, inquam, regulariter ab Irregularitate non afficientur, quia ſemper ſupponunt nihil periculi advertiſſe: nam ſecus, afficerentur ſine dubio, ſi debitè non caverunt.

De Equitante.

31 Idem ſub eadem diſtinctione dic de licitè, vel illicitè equitante in equo intractabili, ac feroci. Lege Avil. *loc. cit.*

De cædente ligna, & ſimilibus.

32 Idem de cædente ligna, ſeu arborem, ſive ſuam, ſive furtivè alienam, ſive contra ſuperioris prohibitionem: Idem de attollentibus, vel pulſantibus campanam. Lege Clarum, *in Prax. Crim. V. Hom.* Farin. *tit. de Hom. q.* 126. Idem de projiciente ligna, lapides, tegulas, ut ſupra inſinuatum eſt.

Dubium incidens de caſu, quo plures incautè projiciunt lapides, vel ſimilia.

33 Si plures lapides, plures ſagittæ, plura ſimilia à pluribus projiciantur incautè, & conſtet prætereuntē quempiam fuiſſe ex illis occiſum, ignoretur verò ex cujus ictu, neminem fore Irregularem, docet Avila, quia quilibet (ait) poteſt prudenter ſibi perſuadere, non fuiſſe ſuum lapidem, ſuam ſagittam, &c. cauſam mortis.

34 Equidem id probo, ſi projicientes ſint valdè multi: at verò, ſi fuerint pauci, quales certè eſſent duo, vel tres, quilibet prudenter poterit judicare, vel ſaltē dubitare, ſuum lapidem fuiſſe cauſam homicidii; dubius autem de facto homicidio ſe debet tenere homicidam, atque adeò Irregularem, ut ſupra *c.* 5. *n.* 6. *ex c. Ad audientiam de Homicidio* dictum eſt.

35 Immò (ut rectè notat Caſtr. *de cenſ. d.* 6. *p.* 15. § 6. *n.* 2.) quando ſunt etiam valde plures, qui lapides projecerunt, ſi quis ex illis, propter peculiarem aliquam circunſtantiam, dubitet, ſuum lapidis ictū fuiſſe cauſam mortis alterius, debebit, propter eandem rationem dubii, ſe gerere, ut Irregularem, eo modo, quo dixi *loc. cit.*

36 Nec te tamen prætereat, nos hic loqui de projicientibus ſingulis pro ſe, nam, ſi ſit actio aliqua communis omnium, ut eſt in exercitu, quando omnes unico communique conſenſu projiciunt ſagittas v. g. in adverſarios, dicemus infra §. 14. *n.* 5.

TERTIA REGULA.

Omittens aliquid agere, unde mors alteri ſequatur.

37 Vel omittis aliquid, quod ex juſtitia agere debes, vel, quod ex Charitate, quæ, quia diverſum jus ſortiuntur, ſeparatim ſunt explicanda.

38 Quoad prius. Omittens, ſeu non prohibens aliquid, ad quod tenebatur quis ex juſtitia, ſi ex ea omiſſione ſequatur mors alterius, tantum peccat, quanta eſt omiſſionis malitia, de qua re diſertè locutus ſum *l.* 6. *in Dec. c.* 3. §. 1. *à n.* 8.

39 Suppoſita ergo gravitate peccati, ſicuti *ibid.* cum omnibus dixi, incurri obligationem reſtitutionis, ita ego nunc tanquam probabilius dico, incurri Irregularitatem: licèt enim Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 7. & 8. *p.* 7. *tr.* 5. *reſ.* 28. lege Tancred 2. *p. tr.* 6. *q. mor.* 17. *lard*, alios citans dicat, non incurri, quia in jure Irregularitas videtur impoſita ſolùm cooperanti per influxum poſitivum ad homicidium, quæ certè ſententia probabilis eſt; probabilius tamen eſt incurri, quod ego *ib.* ſequutus ſum, quia etiam cooperatio negativa eſt voluntaria, eſtque cauſa mortalis homicidii, Irregularitas autem adnectitur à jure homicidio injuſto. Neque mirum, ſi in eodem jure de ejuſmodi negativa cooperatione non fiat expreſſa mentio; ſufficit enim, ſi in ea cooperatione inveniatur tota ratio formalis malitiæ injuſti homicidii.

40 Nota autem, ut prædicta ſententia Dianæ ſit probabilis, debere eam intelligi, quando merè negativè ſe quis habet: id quod latè, & clarè explicabimus ſuo loco infrà §. 9.

41 Quoad poſterius, nempe quoad obligationem ſolùm ex Charitate, planior eſt irregularitatis excuſatio; Omittens enim agere id quod ex Charitate quis tenebatur, ſi ex hac omiſſione ſequatur alterius mors, peccat quidem juxta gravitatem omiſſionis, ut dictum eſt: At verò idem in irregularitatem non incurrit, ſi homicidium non intendit. Ratio eſt, quia hæc irregularitas eſt pœna, quare cùm ſit odioſa, ſolùm intelligitur impoſita propriè dicto homicidio, quod eſt illud, quod eſt propriè injuſtum, & non quod ſolùm eſt contra Charitatem, ut *ibid.* diximus.

42 Et rectè Henriq. *de irreg. c.* 3. *n.* 4. in Gloſſ. litt. X. *Circa Irregularitatem*, inquit, *homicidi oportet, illud eſſe contra Juſtitiam, & idem cenſeo, ...de Irregularitate, & obligatione reſtitutionis, quæ reſtitutio ſolùm debetur, quando contra Juſtitiam peccatur.* Addidi notanter illud (ſi homicidium non intendit) propter ea, quæ docui *l.* 8. *in Decal. tr.* 5. *c.* 2. *à n.* 9.

Denique de dubio homicidii caſualis vide, quæ dixi in ſuperioribus de Homicidii dubio *c.* 5.

§. III. *De Homicidio Caſuali moraliter commiſſo, ideſt, orto ex mandato, conſilio, &c. datis ad aliud, quàm ad Homicidium.*

1 SI mandatum, conſilium, favor, & ſimilia dentur ad occidendum, pertinet ad homicidium voluntarium, ſeu directè volitum, de qua re paulò poſt diſputabimus: nunc autem ubi de caſuali homicidio ſermo eſt, agimus de iis caſibus, quando mors alicujus per accidens contingens, ortum habet à mandato, conſilio, favore, &c. datis ad aliud, quàm ad homicidium.

2 Porrò, quicquid dicant Suar *de Cenſur. d.* 45. *ſect.* 2. *n.* 3. & 4. Fill. *tr.* 10. *c.* 4. *n.* 94. & alii, puto cum Jo. Præp. *q.* 5. *de irreg. du.* 10. *n.* 78. Dian. *p.* 4. *tr.* 6. *reſ.* 10. aliiſque ſimilem doctrinam poſſe ſervari hìc, quæ in homicidio caſuali phyſicè patrato ſervata eſt. Quare quæcunque præcipiendo, conſulendo hortando, vel alio quovis modo, inducit alium ad actum, ſive licitum, ſive quocunq; modo illicitum, qui actus cognoſcitur conjungi cum periculo mortis, vel mutilationis, tunc ſequuta morte, vel mutilatione, erit irregularis, quando non cavit ſufficienter, ne ſequeretur. At, ſi ejuſmodi periculum amoviſſe prudenter cenſeatur, ſecutum homicidium ipſi non imputabitur, eundemque nulla irregularitas afficiet. Patet hæc regula ex ſupradictis. Cenſendus autem eſt ſufficienter præcaviſſe, ſi homini prudenti, & cauto, ſi in talibus circumſtantiis, ſi ſub tali modo agendi actus mandetur, ut quilibet prudens judicare poſſit, cum Suar. Fill. *ll. cc.* Farin. *Frag. p.* 2. *V. Irreg. n.* 504. Sayr *de Cenſ. l.* 7. *c.* 6. *n.* 2. homicidium nullum, mutilationem nullam fore patrandam.

3 Hinc, ſi Ludimagiſter, etiam diſciplinę cauſa, jubeat diſcipulum iratum, & audacem verberari, quamvis à viro cauto, & prudenti, non effugiet irregularitatem, ſi audax ille diſcipulus aliquem occidit. Simili modo, nec effugiet, qui puerum incautum mittat ad aquatum ad puteum non circumſeptum, & qui præcipiat, vel det conſilium homini inexperto, vel mulieri, ut per tegulas, vel loca periculoſa inambulet, quamvis prædictus moneat de periculo, proclametque, ut cautè faciant. Pari item modo, ſi ſuadeas, vel mandes, ut Petrus V. Gr. aliquid faciat, V. Gr. ut non fugiat, ut obſiſtat rixanti, ut ineat Duellum, unde prudenter periculum adſit occiſionis alterius, irregularis eris, & quidem ex homicidio caſuali, ſi mortem non intendebas: voluntario, ſi illam intendiſti. Ratio prædictorum eſt, quia in his periculum prævidiſti (ut ſupponimus) nec tamen ſufficienter illud præcaviſti.

4 Hinc contra, ſi quid jubeas, vel mandes unde nullum periculum mortis prudenter ſuſpicari potes, nullam irregularitatem incurres, ut, ſi ſcienti natare ſuadeas ut natet, ſi fugienti hoſtes, jubeas ſiſtere, prudenter ex circumſtantiis putans, hoſtes remiſſuros mortem ſeſe dedenti, ſi navim vento perculſam jubeas potiùs in altum vela facere, quam juxta littus evidenti periculo in ſcopulos, vel Syrtes impingendi, illam exponere. In his enim, & ſimilibus caſibus, ſi aliqua ſequatur mors, merè per accidens ſequetur, cum tu prudenter egeris, Irregularitatem timere non debes.

5 Hinc denique, ſi conſilium dediſti Joanni, V. G. ut Furtum, vel Adulterium committat, ex quo prævideas, ipſum capite plectendum, vel, ſi conſilium dediſti Bertæ, V. Gr. ut per tectum ad adulterium committendum deambularet, unde cadens abiit in præceps, diſtinguendum ex dictis eſt. Nam, ſi ſint tales circumſtantiæ, ut hic, & nunc illæ actiones ſint conjunctæ cum probabili periculo mortis, irregularis eris, morte ſecuta, quia tunc peccas etiam contra juſtitiam circa materiam homicidii in illo imprudenti conſilio. Si ſecus, non eris, quia ſolùm peccas contra alias virtutes, quòd ſolum potuit docere Gibal. *c.* 4. *de irreg. q.* 2. *num.* 19. dum docuit, prædictos irregulares non eſſe.

6 Quid autem reſolves in ſequentibus quatuor caſibus?

Primus caſus. Antonius mandavit Cæſari, ut occideret Joannem hominem ſatis debilem, ſed evenit, ut Joannes, quamvis viribus Cæſare inferior, occideret ipſum Cæſarem, eſtne Irregularis Antonius

tonius

tonius ex homicidio caſuali commiſſo ex ſuo mandato?

7 Reſp. Bonac. *de Cenſ. d.* 7. *n.* 17. Hurt. *l.* 24. *c.* 16. *n.* 1. Dian. *p.* 1. *tr.* 15. *reſ.* 17. aliique probabiliter putant, non eſſe Irregularem, quia ſufficienter Antonius periculum Cæſaris cavit, dum illum cognovit Joanne fortiorem. Confirmari poteſt ex mox dicendis *n.* 10.

Navarrus, Covar. apud Dian. *l. c.* Jo. Præp. *loc. cit.* Coninch. *de Sacr. d.* 18. *dub.* 8. *n.* 68. Avil. *de Cenſ. p.* 7. *diſp.* 6. *ſect.* 2. *dub.* 5. *concl.* 4. tamen probabiliter item, aliique putant eſſe irregularem, quia ipſe, ideſt Antonius ſcire debebat, unde ſciviſſe, vel ſaltem dubitaſſe præſumitur, in ejuſmodi occaſionibus ſolere aguum, ad ſe defendendum, audaciam Leonis induere, quare ſolam cognitionem imbecillitatis Joannis eum excuſare non poterit. Excuſaretur tamen in foro conſcientiæ, ſi nihil prorſus dubitaſſet de morte, vel, ſi mandavit, ut Joannes occideretur eminus ſclopo, vel ſagitta, vel à tergo, ita ut prudenter omne periculum fuiſſe amotum judicaretur.

8 *Secundus Caſus.* Antonius mandat Petro, ut occidat Titium Petro æqualem in viribus, vel eidem ſuadet, ut Duellũ cum eodem Titio committat. Contingit autem, ut ipſe Petrus, præter voluntatem, expectationemque Antonii occidatur, eritne Antonius Irregularis?

9 Reſp. Prima ſententia, quę eſt Suar. quem citat, ſequiturq; Caſtr. *d.* 6. *de Cenſ. p.* 15. §. 2. *n.* 5. citatque item Bonac & Coninc. affirmat, atque ab hac non eſſe recedendum, ſive ſpeculativè, ſive in praxi, docet Suarius. Loquitur autem de conſilio, ſed eadem certè eſt ratio de mandato, vel ſimilibus. Ratio eſt, inquit, quia abſolutè loquendo, tunc vacas rei illicitæ, & ex ſe periculoſæ, quæ enim ratio periculoſior tibi eſſe poteſt ad mortem, quàm æqualem aggredi, vel ſingulari certamine cum eodem pugnare.

10 Secunda ſententia, quę eſt Vaſq quem ſequitur, citatque Gaſp. Hurtad *de irreg. d.* 2. *diff.* 6. *nu.* 22. Turr. *de cenſ. l.* 8. *d.* 63. *dub.* 4. Inclinat Jo. Præpoſ. *q.* 5. *de irreg. n.* 78. Henr. *l.* 14. *c.* 16. de Lugo *de juſt. d.* 19. *n.* 40. *in conſcientia tantum foro*, negat, ſaltem in foro conſcientiæ, idque, etiam ſi probabiliter dubitaverit Antonius, Petrum mandatarium exponi vitæ periculo. Ratio eſt, inquit, quia aliud eſt occidere, vel mandare, ut quis occidatur, aliud exponi quempiam periculo, ut occidatur. Quamvis ergo conſilium, ſeu mandatum de occiſione activa, ut ita loquamur, trahat irregularitatem; non tamen Irregularitatem trahit conſilium, vel mandatum de ſe exponendo ad periculum, ut occidatur, quia de hoc nullum jus extat, ut inter cæteros notat Jo. Præpoſitus modò citatus. Sanè prior ſententia probabilis eſt, de poſteriore judicet Lector.

11 *Tertius caſus.* Mandavi tibi, ut occideres Cajum, tu verò occidiſti per errorem Sempronium, imputabiturne hoc homicidium tanquam caſualem mihi?

12 Reſp. Id colligetur ex dicendis mox de irregularitate ex homicidio voluntario §. 7. *n.* 29. *&* §. 8. *n.* 11.

13 Denique in quarto caſu amovendus mihi fuit ab amico nimis meticuloſo ſcrupulos, quo timebat, ne, dum perſuaderet cuidam profectionem Indicam ad fidem prædicandam, ſi hic ab infidelibus eſſet occiſus, ipſe amicus reus eſſet homicidii caſualis, atque adeò Irregularitatem incurreret.

14 Dian. Idem ergo multo magis timendum eſſe illi, qui ſuaderet Fideli, ut fidem cuſtodiens, obſiſteret Tyranno infideli, unde prævideri facile poſſet, Fidelem eſſe à Tyranno occidendum. Verùm, apage à te timor iſte; neque enim putandum eſt cum Covar. *in Clem. Furioſus p.* 2. §. 5. *n.* 6. Ugol. *de irreg. c.* 16. §. 5. *n.* 1. Eccleſiam velle Irregularitate illum mulctare, qui animat, erigitque fideles ad fidem tam glorioſè defendendam, vel ad eandem per exteras nationes Gentium diſſeminandam. Vide paulò inferius §. 8. *n.* 39.

De dubitante, an ſuum mandatum, &c. concurrerit ad Homicidium, egi ſuperius univerſaliter *c.* 5. §. *unico à n.* 11.

§. IV. *De Irregularitate ex morte infirmi, præter voluntatem Medicorum, vel Aſſiſtentium.*

1 HIs univerſaliter expeditis, remanent tria, de quibus multę ſolent dubitationes occurrere, nam propterea fuerunt hic ſeparatim afferenda. Illa autem ſunt. Primò, de morte occaſione infirmi, de qua in hoc quarto §. Secundò occaſione adulterii. Tertiò occaſione ſubitaneæ rixæ, de quibus in §. 5. & 6.

Medicus Phyſicus.

2 Medicinam duplicis generis facimus: Phyſicam vocamus alteram, quæ infirmis ſine inciſione, vel aduſtione remedia compartitur. Hæc ſanè nec Laicis, teſte Sayr. *de cenſ. l.* 7. *c.* 6. *n.* 11. nec Clericis, nec Monachis interdicta invenitur in jure. Alteram appellamus Chyrurgicam, quæ ſcilicet inciſione utitur, & aduſtione, cujuſque uſus tum Monacho, tum Clerico in Sacris prohibitus eſt *C. ſent. Ne Cler. vel Monac.* Hujus autem prohibitionis explicationem pete diſtinctiùs à Diana *p.* 11. *tr.* 7. *reſ.* 8.

3 Quoad priorem ergo Aſſero Primò, Medicũ Phyſicum, nec peccare, nec fieri Irregularem, ſi, cùm ſit arte peritus, infirmis vacat, deque utilibus, noxiiſque monet juxta artis Canones, præceptaq; quamvis pleriſque ex dictis infirmis mors, præter ejus intentioné, accidat. Ita habetur *C. Tua nos de homicidio*, & ita DD. Panor. *in C. Tua nos nu.* 3. *de homic.* Sayr. *loc. cit. n.* 8. Farin. *Frag. V. irreg. n.* 436. Ugol. *de irreg. c.* 19. §. 1. aliique paſſim docent. Rationem habebis mox *num.* 11.

4 Aſſero ſecundò, Eundem Phyſicum Medicum, ſi fortè ob negligentiam, vel ob imperitiam, vel ob aliud in infirmi curatione contra quintum Decalogi præceptum mortaliter peccet, incurrere in Irregularitatem, ſecuta infirmi morte. Patet, quia tunc Medicus cauſa eſt mortis, ut iidem, & fuſè Gibal. *c.* 4. *q.* 2. *à n.* 25. notant. Idem dic de Miniſtris, ſeu aſſiſtentibus huic Medico, ſi advertant ejus imperitiam, & ipſi cooperentur. Si dubium ſit, dixi ſuprà *c.* 5.

5 Inquires primò. Si Medicus curare debeat mulierem pręgnantem, incurret ne in irregularitatem, ſi pharmacum illi propinet, vel præcipiat venæ ſectionem, quo pacto magnum ſit periculum, ne fœtus animatus pereat; cùm contra, ſi hæc non præcipiat, ſit ſimile periculum, ne pereat mater? Fœtum animatum dixi, nam ſi non ſit animatus, jam ex alibi dictis *l.* 6. *in Dec. c.* 2. §. 4. *à n.* 1. ſcimus, ejus interitum non eſſe irregularitatis cauſam.

6 Reſp. An, & quatenus tunc peccet Medicus, dixi ſatis *ibid.* Nunc autem, quoad irregularitatem, ſic breviter ſtatue: Si peccet Medicus juxta *ibid.* dicta contra quintum Decalogi præceptum, ſimul incurret in Irregularitatem; ſi non peccet, irregularitatem non incurret. Patet id ex dictis, & confirmabitur, explicabiturque ex mox dicendis *num.* 29.

7 Inquires ſecundò. Medicus, deſperato ægroto, concedens dari quoslibet cibos etiam noxios, eſt ne Irregularis, ſi inde mors, vel ejus acceleratio ſequatur?

8 Reſp. affirmativè, quia tunc graviter peccat, crudelis eſt enim ea pietas, qua quis citiùs mortem aliquem ſubire facit. Nihilominus (ut notat ex Galeno Gibal. *de Irreg. c.* 4. *q.* 2. *n.* 27. *V. Septimo Medici*) aliud eſt, ſi non valde lædentia ea vehementer cupientibus exhibeantur; tunc enim non videtur ex illis cibis timeri prudenter poſſe mors.

Medicus Chirurgus.

9 Monacho, vel Clerico in Sacris, ut modò dixi, vetita eſt Chirurgia, unde fit, ut, quia medicina phyſica non eſt his interdicta. Ita Sayr. *de Cenſ. l.* 7. *c.* 6. *n.* 11. ſi quis ex ipſis phyſicam ex arte exerceat, dicatur exercere opus licitum, at, ſi Chirurgiam, dicatur opus illicitum exercere.

10 Ex noſtra autem doctrina, per quam diximus Irregularitatem nequaquam pendere ab hac prohibitione, nec ab opere illicito quocunque, ſed ſolùm ex eo, quòd opus, cui quis vacat, ſit cauſa homicidii, ſequuntur ea, quæ hic dicam.

11 Aſſero enim primò: Si Monachus, vel Clericus in Sacris exercens, etiam extra neceſſitatem, Chirurgiam, incidat, vel adurat ex arte, licèt peccet contra dictam prohibitionem; quando tamen non apparet culpa homicidii, non fore Irregularem. Ita Coninc. *de Sacr. d.* 18. *dub.* 9. *n.* 87. Jo. Præpoſ. *d.* 5. *de irreg. d.* 10. *n.* 86. Diana *loco mox cit.* quamvis præter intentionem, accidat infirmi mors, vel ejus acceleratio, vel mutilatio, (quæ uno verbo appellare conſuevimus Deformitatem.) Ratio hujus aſſertionis eſt, quia Irregularitatem non parit mera Inobedientia cujuſcunque pręcepti, ſed actio efficiens reatum Homicidii, ſeu Deformitatis.

Quoniam igitur in caſu noſtro ſufficienter cautum eſt periculo, dum ex arte fit operatio, ideò non peccabitur contra quintum Decalogi præceptum, nec conſequenter timor aderit incurſæ irregularitatis. Quicquid ergo in oppoſitum dicat Caſtrop. *de cenſ. d.* 6. *p.* 15. §. 4. *n.* 10. aliique apud Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 24. qui tamen alio in loco noſtram ſententiam amplectitur. Lege Dianam, *p.* 11. *tr.* 7. *reſ.* 8.

12 Confirmatur, quia; quando aduſtiones illæ, atque ſimilia remedia fiunt ex arte, mors non præſumitur contigiſſe propter applicationem medicamentorum, ſed propter vulneris gravitatem, propter humores graviter peccantes, &c.

13 Aſſero ſecundò, Si idem Monachus, vel Clericus in Sacris peccet contra artem, exercens inciſionem, vel aduſtionem, unde ſequatur alicujus mors, eum fore irregularem. Patet ex dictis. Idem dic de Miniſtris, ſeu Aſſiſtentibus dicto Medico, ſi videant ejus imperitiam, & ipſi cooperentur, ut in ſimili dictum eſt *n.* 4. Si dubium adſit, dixi ſupra *c.* 5. §. *unic.*

14 Dices: Si Medicus ex arte operans, ſecuta infirmi morte nulla Irregularitate devincitur, cur judex ex virtute juſtitiæ Malefactoré capite damnans, ejuſdem ſecuta morte, irregularitatem incurret?

15 Reſp. præter voluntatem Pontificis ita diſponentis, illa ratio appoſitè afferri ſolet, quia judex mortem Malefactoris, licèt juſtè, intendit, & vult, quæ intentio maculare videtur lenitatem, quam Eccleſia in ſuis Miniſtris requirit. At Medicus, & ſimiles, de quibus hic loquimur, nullo modo infirmi mortem, immò potiùs ſanitatem, attendunt. Ita Bonac. *de Irreg. d.* 7. *q.* 4. *p.* 6. *n.* 6.

16 Ex dictis ſolvi poſſunt duo caſus, quos ſic propoſuit Molin. *t.* 4. *tr.* 3. *d.* 57. *n.* 3.

Primus, Quidam ſacerdos ingraveſcente per civitatem peſte, ac deficientibus Chirurgis, multorum apoſtemata, ſeu bubones, ut vocant, incidit, curavitque ea arte, ac felicitate, ut ex multis centenis hominibus, quos vitæ, ac ſanitati reſtituit, duo tantùm obierint, fuitne hic irregularis?

Reſp. cum Molina, nequaquam fuiſſe, quia propter epicheiam judicandum non eſt, Sacros Canones tantum virtutis exemplum, bonique publici utilitatem tantam voluiſſe irregularitate mulctare.

17 Sed

17 Sed profectò ex noſtra doctrina modò allata aſſentimur Molin. dicto *ibid.* Bonac. *de irreg. diſp. 7. q. 4. p. 5. n. 4.* aliiſque, ſed clariorem, rationem afferimus. Nos enim illam reddimus: quia ſacerdos ille ex arte, & cum debitis cautionibus, ac ſine ullo peccato, immò cum inſigni Civitatis exemplo incidit, aduſſitque.

18 Secundus caſus. Clericus quidam ſolùm venam aperuit infirmo, unde eidem ſecuta eſt mors, Eſt ne clericus irregularis?

Reſpondet *ibid.* Mol. Dian. *p. 4 tr. 2. reſ. 24.* nequaquam eſſe, quia venæ ſectio non eſt Chirurgia, quam canon ſupracitatus damnat.

19 Sed iterùm ajo, me aſſentiri Reſponſioni: at rationi ideò non aſſentior, quia venæ ſectio eſt vera pars artis Chirurgicæ, unde etiam clericis eſt interdicta. Ita Bonac. *de irreg. d. 7. q. 4. p. 3. n. 5. V. Quarto, Clericum.* Solida igitur ratio eſt, quia dum clericus aperuit ægro venam ex arte, & omnem appoſuit diligentiam, ne damnum ipſi ſequeretur, non fuit cauſa mortis: eſto per accidens ea ſubſecuta fuerit. Quod ſi non ex arte ſecuiſſet, nec periculo mortis præcaviſſet, eum in irregularitatem incurſum fuiſſe, negabit nemo.

20 Quòd ſi clericus, vel quilibet alius, cùm non adſit homo peritus in arte, ſecet infirmo venam, vel medicamentum eidem porrigat, unde mors deinde ſequatur, eritne is irregularis?

21 Reſp. Si ſupponimus, hæc fieri bona fide, vel in neceſſitate, multo magis, ſi deſperata ſit ſalus ægri, & tua actio, vel medicamentum probabiliter ſalutem ſint allatura, tu non peccas, unde nec in irregularitatem incurris, in quam certè incurreres, ſi imprudenter, & incautè te gereres, ut conſtat ex dictis.

22 Hic denique incideret celebris illa quæſtio, An Sacerdos, qui non habens aliam aquam, infantem moribundum projecit in puteum, ut illum baptizaret, an, inquam, inciderit in irregularitatem? Verùm de hoc caſu ſupra *l. a de Bapt. c. 1. §. 4.* à nobis dictum eſt.

Aromatarii, ſeu Pharmacopolæ.

23 Hi profectò, ſi medicamenta effœta vendant pro bonis, unde mors alicui ſequatur, irregulares ſine dubitatione fiunt, quia tunc morti jam cooperantur. Contra non eſt ratio, unde irregulares fiant, ſi fideliter ſe gerant, &c. Lege Gib *de irreg. c 4 q. 2. à nu. 26.* Abb. *in C. Tua nos n. 4 de Hom.* Ugol. *de irreg. c. 16. §. 3. n. 1.* aliiſque.

Infirmarii, ſeu Aſſiſtentes ægrotis.

24 Quatuor diſtingui hac in re eventus poſſunt. Primus eſt, quando Aſſiſtens advertenter contra præceptum Medici, vel temerè aliquid ægro propinat, vel circa illum aliquid gerit, unde mors conſequatur, & hic quidem, ut ex ſe patet, erit irregularis ex delicto. Ita Farin. *frag. p. 2. V. irreg. n. 510 ubi de hac re plura.*

25 Secundus. Quando aliquid gerit circa eundem, intendendo ejus mortem accelerare, quamvis motus miſericordia, ne diutius æger in agonia laboret, ut ſi velis infirmum movere, ut ſic citius moriatur, & tunc Irregularis eris, ſecuta morte, idque ex homicidio voluntario, ut merito notat Henr. *l. 4. c. 19. nu. 3.* etiam ſi id voluerit infirmus, ſi quidem nec tu, nec ipſe eſtis vitæ Domini. Ne ergo conſenſum præbeas Avilæ *de conſ. p. 2. d 6 ſect. 5. fine,* ſine fundamento putanti, illud eſſe homicidium voluntarium à ſolo Pontifice diſpenſabile, quod fit ex animo crudeli, non verò, quod ea commiſeratione.

26 Tertius caſus eſt, quando ſive ex officio, ſive ex ſuperioris juſſu, ſive ex Charitate, infirmi cuſtodiam ſuſcepiſti, & nihil poſitivè agendo, negativè te habes, etiam per culpabilem moraliter negligentiam, unde ipſe moriatur, & tunc peccabis quidem, ſed ex probabili ſententia non evades irregularis, licèt evadas, ex probabiliore, ut dixi ſupra §. 2. *à n. 37.* & dicemus latiùs §. 9.

27 Quartus caſus eſt, quando ea quis circa infirmos bona fide gerit, quæ ſolent ab infirmariis, ægrorumque Aſſiſtentibus fieri, & tunc, ſecuta per accidens morte, non eris irregularis (quicquid aliqui multò ſcrupuloſiores dixerint in oppoſitum) Ratio eſt, quia bona fides, & ſolita officia Charitatis non debuerunt tam rigoroſa pœna caſtigari. Adde, hunc non peccare mortaliter, ut certum eſt, ergo non incurret irregularitatem ex delicto, quæ delictum mortale ſupponit: ſed nec incurret irregularitatem ex defectu lenitatis, quia hanc non incurri, niſi à Miniſtris juſtitiæ, & in bello juſto, innuimus ſupra, & latè explicabimus inferiùs.

28 Hinc ergo, ſi cibi, potuſq; aliquid bona fide ægroto præbeas, ſive tuo, ſive alterius conſilio, licèt inconſulto Medico, ſi eundem ægrotum in lecto invertas, ut quietiorem ſitum inveniat, ſi eundem ſubleves, ut cibum V.G. capiat commodius, ſi ei ſuadeas deambulatiunculam per cubiculum, ut ſeſe aliquaotulum exhilaret, ſi eundem verbis aliquanto aſperioribus reprehendas, ut cibum, vel potionem ſumat, ſi hæc, inquam, vel ſimilia circa infirmum bona fide agas, quamvis accidat, ſed accidat præter tuam intentionem, mors, irregularis non eris. De his, & ſimilibus lege Sayr. *de conſ. l. 7. c. 5. n. 13.* Fill. *t. 19. c. 10. n. 277. & n. 278.* Reg. *l. 30. tr. 2. c. 9 n. 102.* Dian. *p. 3. tr. 1. reſ. 79.* Meg. *p. 4. l. 7. c. 3. q. 5. d. 56.* Caſtr. *de conſ. d. 6. p. 16 § 5. n. 5.* Gibal. *de irreg. c. 4. q. 2. à nu. 25.* De dubio in prædictis dixi univerſaliter ſupra *c. 4. §. unic.*

Non Medicus tradens potionem medicatam.

29 Si eam des ad occidendum aliquem, vel ad abortum fętus animati faciendum, te eſſe irregularem ex homicidio voluntario, nullus ignorat. At in hoc loco quærimus, quando ad alium finem potionem ejuſmodi propinas, vel medicamentum quodpiam confers, ſed inde præter intentionem tuam alterius interitus conſequitur.

30 Propinare autem potes. Primò, ad ſanitatem inducendam. Secundò, ad non concipiendam prolem. Tertiò, ad eandem concipiendam. Quartò, ad amorem, vel odium excitandum, quod poculum Amatorium appellare ſolemus.

De Primo hactenus dictum eſt; De cœteris hic aliquid eſt explicandum.

31 De Secundo igitur ſic habe. Qui medicamentum dat, ad non concipiendum, ſeu ad fætum inanimatum ejiciendum, ſi ſequatur inde mors illud ſumentis, irregularis per ſe fiet ille, qui dedit. Ratio eſt, quia ejuſmodi medicamenta, quæ ſunt cauſa tanti effectus, præſertim fœtum ejiciendi, cùm ſint, teſte Gibal. *de irreg. l c. n. 17.* perſæpè admodum violenta, timeri ſemper debent, ne mortem afferant. Per ſe, inquam, unde in foro externo pronunciaberis ſemper irregularis. At ſi coram Deo nihil periculi mortis prævidiſti, nec ullo modo dubitaſti, mors ſumētis erit tibi verè, & per omnia caſualis; quare juxta ſuperiùs dicta, te in foro conſcientiæ irregularem facere non poſſem.

32 De Tertio, & Quarto, hoc eſt dantibus medicamentum fœcunditatis, vel Amatorium, benignius loqui concedimus, facilè enim eos excuſamus ab irregularitate, quia hæc medicamenta non ſolent ſimilis eſſe violentiæ. Expendendum nihilominus eſt genus medicamenti. Quod ſi periculoſum eſt, deque periculo tu ſubdubitaſti, irregularem (ſi illud ſumens moriatur) te omninò facimus, quia tunc cauſa ejus interitus fuiſti: Sive dubitaſti quidem, irregularem te doctrina hactenus explicata non faciet.

33 Prædictis non obſtat Jus Civile, quod tradentes portionem abortionis, vel medicamentum amatorium morte damnat Non obſtat, inquam, quia id in Legibus Civilibus diſponitur. At non ſemper, quod punitur à Civilibus Legibus pœna mortis, punitur à Jure Canonico pœna irregularitatis. Sic punitur morte peccatum nefandum à jure Civili, at non punitur irregularitate à Jure Canonico. Lege Covarr. *in Clem. Si furioſ. p. 2. initio n. 2.* Gomez *var. t. 3. c. 3 n. 33.* Carret. *in pract Crim. de hom c. §. 1. §. 25. & 26. n. 103.* Gibal. *c. 4. q. 2. de irreg. n. 16.* alioſque, qui prædictas leges afferunt.

§. V. *De homicidio ex occaſione Adulterii.*

1 Aſſertio Prima. Si Adulter ex circumſtantiis prævidit adulteram eſſe à ſuis occidendam, nec ſufficienter cautè ſe geſſit, in removendo periculo, erit, ſequuta morte, irregularis, non quidem ex adulterio, quod ex ſe non eſt cauſa proxima mortis, ſeu nō eſt actio ſufficienter directa ad mortem inferendam, ſed ex memorato periculo, in quod, ſpectatis illis circumſtantiis, Adulter conjicit Adulteram, quamvis volentem, quia, neque is, neque hæc Domini ſunt vitæ.

2 Si verò ſint eæ circumſtantiæ, ut ejuſmodi periculum non afferant, irregularis non erit. Ita Suar. *de conſ. d. 46. ſect. 1. num. 11.* Sayr. *de conſ. l. 7. c. 5. n. 12.* Farin. *frag. d p. 2. V irreg. n. 505.* aliique; quæ Doctrina conciliat Doctores, quorum aliqui negant, aliqui affirmant ex Adulterio poſſe oriri irregularitatem.

3 Quòd ſi periculum mortis prævidiſti, & illam intendiſti, te eſſe certò irregularem diximus §. 7. *n. 17.* Atque hæc monitio cuſtodienda eſt etiam in ſequentibus aſſertionibus.

4 Aſſertio ſecunda. Si committas adulterium, etiam incautè, unde Maritus advertens uxoris infidelitatem, ſe ipſum, propter dedecus inde ſibi exortum, occidat, tu irregularis non eris. Ratio eſt, quia more humano prævidere quidem, & timere poteras de morte Uxoris, at de morte Mariti non item. Idem dic, ſi adultera, ne à Marito occidatur, Maritum occidat. Fateor tamen, ſi in aliquo raro caſu occaſiones hac prævidiſſes, nec ſufficienter caviſſes, difficilè eſſe, te non pronunciari irregularem, quia, ſic, non ſolùm remotam occaſionem dediſti talium occiſionum, ſed verè cauſam proximam; ad irregularitatem enim contrahendam ex homicidio caſuali, non eſt neceſſe, ut tu immediatè ſis cauſa mortis, ſed ſatis eſt, ſi à te actio fiat, ex qua prudenter timeatur mortis periculum, quod ſufficienter non caveatur, ut dictum eſt ſupra §. 3. *nu 2.* ſic ſi mittas puerum ad aquam educendam à puteo, advertens ad periculum pueri, ſi is demergatur, eris irregularis, ut ſuprà diximus, quia, quamvis miſſio aquarum non ſit ex ſe actio conjuncta, ſeu ordinata ad hominis mortem, eſt tamen in his circumſtantiis, atque adeò ejuſmodi miſſio erit in materia homicidii injuſti.

5 Aſſertio tertia. Si inter colloquendum referas adulterium mulieris coram Marito, vel coram conſanguineis, unde adultera ab aliquo ex his occidatur, irregularitatem non effugies, quia in hac circumſtantia injuſta cauſa eſt homicidii. Idem erit, ſi referas tuo Corrivali copulam cum fœmina, quam Corrivalis petit, unde is fœminam occidat. Ratio eſt, quia in his circumſtantiis ſolet fieri ejuſmodi occiſio, & tu eam prævidiſti, vel de ea dubitaſti, ut ſupponimus. Quòd ſi nullo modo de ea ſuſpicatus es, vel erant eæ circumſtantiæ, ut timenda prudenter non eſſet occiſio, timere tu non debes irregularitatem. Ita Gibal. *de irreg. c. 4. q. 2. n 15.* Et ſanè in foro externo Epiſcopus per indicia, & per ea, quæ contingere ſolent, judicabit in prædictis de tuo incurſu in irregularitatem. At in foro interno tua te conſcientia, adhibito ſapientium conſilio, condemnabit, vel abſolvet.

Digitized by Google

6 Si ducas uxorem amaſiam, quàm prætendebat alius Corrivalis, unde is idem Corrivalis ipſam occidat, profectò, ſi hanc occiſionem non prævidiſti, certò non es irregularis, at, ſi eam prævidiſti, licèt eandem non intèderis, te eſſe irregularem, putat P. Prates *in manuſc. de irreg. d.4. c.3. §.3. n.24.* contra Majolum, *de irreg. l.5. c.48. §.3. nu.16.* quia in hac circumſtantia cauſa es mortis. Sed mihi placet ſententia dicti Majoli, qui hunc etiam in poſteriore hoc caſu liberat ab irregularitate, & quidem nihil laborans de eius ratione, illam ego ſatis validam affero, quia ſine peccato mortali contra iuſtitiam in materia homicidii non incurritur irregularitas, ut ſuprà vidimus: at, quod peccatum contra iuſtitiam committit is, qui amaſiam legitimè uxorem ducit? Imputet ſibi Corrivalis, ſi id ipſi non placet.

7 Aſſertio quarta. Si Iudex, legitimè procedens, de delicto delato, & probato Adulteram damnet V.G. ad incluſionem in Monaſterio, Maritus autem eam interficiat, non erit Iudex irregularis; erit verò ſi non legitimè procedat, ut, ſi v.g. adulterium, quod erat occoltum, patefecit. Prior pars huius aſſertionis manifeſta eſt, quia, dum Judex juſtum judicium profert, non peccat, immò meretur, unde illa mors nullo modo ipſi tribuitur, ſed malitiæ Mariti. Poſterior pars probatur, quia tunc Judex, extendendo fines officii ſui, cauſa eſt homicidii. Lege Majolum, *loc. cit. n.15.* & Vgolinum *de irreg. c.5. §.7. n.2.* Semper autem intelligo, ſi de periculo ſubdubitaverit, ſi circumſtantiæ periculum portendebant; nec ſufficienter cavit, &c.

§. VI. *De homicidio occaſione ſubitæ Rixæ.*

1 RECole, homicidium voluntarium eſſe, & dici illud, quod fit ſub expreſſa intentione occidendi, quale eſt illud, quo, quis, ſive occidit, ſive occidere aliquem mandat, directè, ut eum intervivos non ampliùs eſſe velit; atque de hoc diſputabimus latè paulò pòſt, homicidiom autem Caſuale, de quo hactenus egimus, eſt illod, quod fit præter intentionem agentis, quale eſt illud, quod aliquis facit, non intendendo mortem, ſed intendendo aliquod aliud opus, cui adnectitur per accidens mors alicujus, quàm tamen ipſe advertit, licèt, ut dixi, non intendat.

2 Porrò homicidium factum in rixa cauſam eſſe Irregularitatis non eſt dubium, quia jam tunc injuſtè, ut ſupponimus, occiditur homo. Sed quæſtio eſt, an illud dicatur, & ſit abſolutè voluntarium, an caſuale? Id, quòd ſcire intereſt per maximè, nam ex Tridentino irregularitas ex homicidio caſuali occulto eſt facilioris diſpenſationis, quàm Irregularitas ex voluntario, &, propter alia, quæ dicentur inferiùs.

3 Quæſtionis hujus deciſio pendet ex verbis ejuſdem Tridentini. Quoniam ergo nonnulli, ut Salced. Rodriq. Avila apud Caſtr. *de cenſ. diſput. 6 p.15. §.1. n.2.* Conioch. *diſp 18. n.111.* G Hurtad. *de irreg. d.2. diff. 10. n.66.* Diana, Leand. *de irreg. to.1. diſp. 10. q.12.* adducitque Didacum Perez dicentem, ita ſe ſępè reſpondiſſe de hac quęſtione conſultum, aliique apud Dianam mox cit. nomine homicidii voluntarii, cujus Irregularitatem negat Tridentinum, poſſe Epiſcopus diſpenſare, intelligunt ſolùm homicidium illud, quod per inſidias, vel per induſtriam quis committit, quodque nos Itali vocamus (Appoſtato) homicidium autem factum in ſubitanea rixa, quamvis ſit voluntarium, poſſetque dici eſſe ex propoſito; tamen, quia non eſt (Appoſtato) ideò non excluditur (inquiunt) à poteſtate, quàm Tridentinum concedit Epiſcopis, quando homicidium eſt occultum, ideò conſequenter in hac quæſtione non debebit vocari homicidium abſolutè voluntarium caſuale.

4 Contra verò alii, ut Mol. *tom.4. tr.3. diſp.79. n.7.* Suar. *De cenſ. diſp.44. ſect.1. n.3.* Diana. *p.10. tr.11. reſ.19.* Caſtr. *l.c. n.4.* videtur initio eſſe in prima ſententia, ſed in fine ſe declarat pro ſecunda, quia putant, nomine homicidii voluntarii à Tridentino intelligi quodcunque homicidium directè volitum, ſive ſit per inſidias, ſive quocunque alio modo; homicidium autem factum in ſubitanea rixa, ut hìc ſupponimus, jam ſit omninò volitum directè, licèt ex ſubitanea paſſione procedens, ideò contendunt, in hac noſtra quæſtione illud non debere vocari caſuale, ſed abſolutè voluntarium, & negari à Tridentino Epiſcopis facultatem diſpenſandi Irregularitatem ab illo, quamvis occulto manantem.

5 Ego hanc poſteriorem (quæ certè eſt communior) ſententiam eligo, quia, ſecus videtur vis inferri verbis Tridentini, *ſeſs.14. cap.7. de Reform.* Illud audi.

Cum etiam (inquit) *qui per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari evelli debeat, quia ſua voluntate homicidium perpetraverit, &c. Solus Summus Pontifex diſpenſat, &c.*

Et paulò pòſt: *Si verò homicidium non ex propoſito, ſed caſu fuiſſe commiſſum narretur, &c. Epiſcopus diſpenſat, &c.* modo tamen à nobis infrà dicendo §.17 *num.10.*

6 Notas illam rationem formalem (*quia ſua voluntate homicidium perpetravit.*) At ille, in ſubitanea rixa, jam ſua voluntate perpetravit homicidium. Notas item illud (*non ex propoſito, ſed ex caſu.*) At, qui in ſubita dicta rixa directè, & ex intentione occidit hominem, non dicitur caſu occidere. Caſu enim occidere, eſt, præter intentionem, & indirectè, aliud agendo, ut ſuprà vidimus occidere.

Hoc jam ſtatuto; Irregularitates ortas ex occiſione ſequuta in ſubitanea rixa, de quibus dubitari ſolet per ſequentes figurationes caſuum, percurramus.

Supervenienti: occiſio.

7 Evaginato gladio rixabar cum Antonio: id advertentes aliqui mei, ſive amici, ſive propinqui, ſive exteri, accurrerunt ad me defendendum, vel etiam expreſsè ad occidendum meum inimicum Antonium, ex quibus tamen unus interemptus ab Antonio, vel ab alio fuit: ſumne ego irregularis, qui nunquam hujus, ſed inimici mortem intentabam?

8 Reſpondeo. Si aliud non addas, ab irregularitate te immunem pronuncia, quia tu, nec intendiſti, nec prævidiſti hujus tui defenſoris interitum. Ita Gloſſa *in c. Petrus 1. q.4.*

Dixi (ſi aliud non addas) nam, ſi concertando cum tuo adverſario, conieciſſes tuos amicos, ſeu famulos in neceſſitatem, ut ipſi gladios educerent, cum tu illos ad hoc periculoſum, ut ſupponi debet, opus induxeris, Irregularis eris, quia tunc cauſa mortis fuiſti.

Provocantium, & Aggredientium occiſio.

9 Convocavi amicos, ſive expreſsè, ſive tacitè eos ad rixam, ſeu ad homicidium committendum, inducens, ſed inde factum eſt; ut unus vel plures ex his amicis conciderint, & mortui ſint; ſumne ego Irregularis, qui horum interitum nullo modo intentabam, immò ne ii occiderentur, ſtrenuè contra adverſarios pugnavi?

10 Reſpondeo. In hoc eventu idem reſolvendum erit, quod *ſup.* §.3 *à nu.6.* reſolvimus de eventu mortis Mantadarii, nimirum eſſe probabile te eſſe, & te non eſſe Irregularem.

11 Idem, quod dico de te principali Auctore rixæ, dic de convocatis ipſis amicis, qui mortem effugerunt: nam, propter eandem rationem probabiliter erunt. Ita Filliuc. *tr.20. c.4. n.122.* & probabiliter non erunt Irregolares. Ita idem *n.123.* Paſqual. *dec.420.* Suppono autem, nec à te, nec ab amicis prædictis illos, qui deinde occiſi ſunt, fuiſſe conjectos in neceſſitatem rixandi cum vitæ periculo: Si enim, ita fuiſſet, vos fore Irregulares ex homicidio voluntario in cauſa, certum eſſet, ſicuti modo in ſimili diximus, *num.8.*

Fortuita occiſio ejus, quem occidere non intendis, &, Quid ſi plures occidas?

12 De eo, qui ex errore putans occidere feram, vel hominem, alium hominem occidit an incurrat in Irregularitatem, *l.6. in Dec. c.4. §.4. num.23.* à me diſputatum eſt latè. Hic ergo ſequentem dumtaxat caſum propono, quem ibi explicare in mentem non venit.

13 Titius, in conflictu, tanto impetu in adverſarium irruit, ut non ſolùm eo ictu illum tranſverberabit, verùm etiam alium hominem adverſarii comitem. Inquiro, duaſne Irregularitates non duobus occiſis contraxit Titius, an unam? Idem inquiri poteſt de occidente plures unica Bombardæ explosione, &c.

14 Reſponſio communis eſt, duas irregularitates incurri, cùm neceſſaria tamen diſtinctione, ſeu explicatione. Si enim Titius duas illas occiſiones prævidit, vel de eis dubitavit (ut certè regulariter contingit, ſi cadat aliquis ex comitantibus adverſarium) duplicis erit obnoxius Irregularitatis, alterius, ob homicidium voluntarium directè intentum inimici, alterius, ob homicidium caſuale non intentum, ſed prævisum, & non ſufficienter cautum. At verò, ſi Titius occiſionem alterius nullo modo prævidit (ut facilè occurrere potuit, ſi cecidit aliquis omninò caſu illac tranſiens) unicæ tantùm Irregularitati ſubjacebit, quia ſecundùm homicidium fuit Titio purè, & plenè caſuale. Id autem intellige (ut ſuprà vidimus in ſimilibus) in foro conſcientiæ, nam forum externum propter actionem tuam proximè annexam occiſioni ſecundi hominis, etiam propter hanc, te ſecundæ Irregularitati ſubiiciet.

15 Dixi (Reſponſio communis) nam cùm hic adſit unica tantùm actio peccaminoſa, atque adeò in ſententia multorum unum tantùm peccatum modò alibi explicato, poſſet aliquis dicere etiam unicam incurri Irregularitatem, ſicuti in ſententia probabili unica incurſa eſſet excommunicatio, ſi illi duo ſimul occiſi fuiſſent Clerici: quàm probabilitatem nos ex Leandro admiſimus in materia excommunicationis. Quid autem in materia Irregularitatis, dicam infrà *hoc c.15. §.10. à n.16.* commodius. De dubiis in prædictis iterùm moneo, me locutum eſſe *ſuprà c.5. §. unico.*

§. VII. *De irregularitate ex homicidio voluntario phyſicè patrato.*

Quale illud ſit, & quando intelligitur eſſe commiſſum?

1 DIximus §.2. *n.4. & n.21.* homicidiom voluntariom eſſe illud, quod quis committit, directè illud volendo, ſive primo, volendo illud immediatè in ſe, ut ſi ictum in pectore inimici, ut illum occidat, infligat, ſive ſecundo, volendo illud in cauſa proxima, ut, ſi ſine expreſſo animo occidendi, eundem ictum in adverſarii pectus coniiciat; qui enim cauſam tam proximam mortis vult, certè, niſi ſit amens, vult etiam effectum; ideſt mortem, ſicuti, qui vult ignem, vult etiam calorem. Scio Caſtrop. *diſp.6. de cenſ. p.15. §.c. n.1.* aſſerere, homicidium factum ab eo, qui cauſam dictam proximam ponit, ſi is præſcindat à voluntate occidendi, eſſe homicidium caſuale: Scio, inquam, id, ſed, ajo, id non occurrere, niſi in planè ſtulto. Quòd ſi ſup-

Digitized by Google

ſupponas, verè coram Deo hunc, ſive per ſtultitiam, ſive per ignorantiam, ſive propter aliod, verè non advertiſſe ad effectum, id eſt ad mortem, nec de ullo modo ſubdubitaſſe, illum jam dixi, *d.c.2.num.21.* tunc coram Deo non eſſe nec homicidam, nec Irregularem, quamvis in foro externo eſſet pronunciandus voluntarius homicida.

2 Porrò, Cùm ex homicidio voluntario naſci Irregularitatem omnium graviſſimam, nemo ſit, qoi neſciat; ſolùm hic erunt nonnulla explicanda, quæ rem magis, ac magis illuſtrent: id, quod faciam, figurando varios caſus, qui in hac materia ſolent à Doctoribus expendi, & in praxi frequenter occurrunt.

PRIMUS CASUS.

Plures graviter eundem ſucceſſivè vulnerantes.

3 Petrus heri lethiferè vulneravit Paulum probabiliter moriturum ex eo vulnere poſt quatuor, vel quinque dies. Accidit autem, ut ejuſdem Pauli inimicus alius ſupervenerit, nullo communicato conſilio cum Petro, & eundem Paulum confoderit, occideritque, eſt ne Petrus Irregularis?

4 Reſp. Covar. *in Clem. Si furioſus p.2. §.2.n.* abſolutè Petrum Irregularem enunciat ex ſequenti diſcurſu: Ille, qui eſt reus homicidii in Jure Civili, eſt etiam reus Irregularitatis in Jure Canonico: at percutiens aliquem vulnere lethali, ut ſcilicet eo percuſſus ſit certò moriturus, tenetur in Jure Civili reus homicidii; ergo ex Jure Canonico tenebitur, ut reus Irregularitatis. Minor probatur, nam ſic habet Textus. *L. Ita vulneratus, ff ad l. Aquil. Lege tenerì æſtimati ſunt, non ſolùm qui ita vulneraſſent, ut confeſtim vita privarent, ſed etiam hi, quorum ex vulnere certum eſſet, aliquem vita exceſſurum.*

5 Verùm omittendo ſenſum dictæ legis, Diſcurſus hic admitti non debet. Patet, quia in Jure Canonico dubius de facto homicidii Irregularis eſt, ut toties indicavimus, nunquam verò in Jure Civili eſt puniendus, ut homicida. Rurſus, ſi Judex torquendo Reum excedat torturæ modum, quo fiat, ut reus moriatur, non punitur à Jure Civili pœna homicidii, punitur, teſte Henr. *l.14.c.14. n.5.* Irregularitate ex delicto à Jure Canonico. Præterea dans poculū, ſeu venenum ſterilitatis, ut homicida punitur à Jure Civili, non autem punitur Irregularitate à Jure Canonico, ut notat Gloſſa, aliique. Denique, ſi quis lethaliter aliquem vulneret, vulneratus autem per miraculum non moriatur, Irregularis nō erit. Ita Coninc. *de Sacr. diſ.17. dub.8.n.* 60. Jo. Præp. *3.p.q.5. de Irreg. dub.8. n.60.* quia vulneratio mortem actu non intulit, erit tamen plectendus, ut homicida.

6 Nos igitur ſic expeditiùs ad propoſitum caſum reſpondeamus, vel ſecundus percuſſor ita percuſſit, ut ſtatim Paulus, qui à Primò percuſſore vulneratus fuerat, mortuus ſit ex percuſſione ſecunda, & tunc dico, Petrum primum percuſſorem Irregularem non eſſe. Ratio mihi manifeſta eſt, quia tunc nullo modo mors ſecuta eſt ea vi vulneris illati ab iſo Petro. Erit igitur tunc ſolus ſecundus percuſſor Irregularis. At verò, ſi nō ſtatim ſit mortuus, ſed ex intervallo, poſt aliquod ſcilicet tempus ab accepto utroque vulnere. Dico, Petrum, ut etiam ſecundum percuſſorem, eſſe Irregularem. Ratio item mihi eſt manifeſta, quia tunc mors non ſolùm ſequitur ex hoc ſecundo vulnere, verùm etiam ex primo; duo enim vulnera lethalia actione communi concurrunt ad eandem mortem inferendam, vel certè accelerandā.

7 Quòd ſi fingas caſum rariſſimum, quo certus ſis, mortem ex intervallo ſecutam à ſolo ſecundo vulnere accidiſſe, libens dabo, ſecundum tantummodo percuſſorem eſſe Irregularem. Certus, inquam, ſis, nam, ſi adſit dubium, ex cujus vulnere percuſſus occubuerit, uterque erit Irregularis, propter doctrinam toties *ex C. Significaſti 1. de Homic.* replicatam, quemlibet debere, ut Irregularem in facto dubii homicidis ſe gerere.

SECUNDUS CASUS.

Plures eundem leviter vulnerantes.

8 Titius, Cajus, Sempronius, ſive mutuo conſilio, ſive ſeparatim vulneraverunt Antonium, ſinguli leviter. Sed Antonius, ſive ob febrim ex dictis vulneribus ſupervenientem, ſive ex multo ſanguine ex iiſdem vulneribus, licèt levibus, effuſo, diem ſuum obiit. Omnes ne ſunt Irregulares.

9 Reſp. Omnes, ut Suar. *de Cenſ. d.45. ſect.3. n.9.* Sayr. *de Cenſ. lib.7. c.4. n.14.* Jo. Præp. *q.5. de Irreg. du.8. n.59.* quia certum eſt, omnes vulneraſſe, & certum eſt ex illis vulneribus, veluti agmine facto, ex multis concauſis, Antonium fuiſſe interemptum.

TERTIUS CASUS.

Plures, qua graviter vulnerantes, qua leviter.

10 Plures aggredientes Antooium, illum vulnerant, partim graviter, partim leviter, cū appareat unum, vel alterum fuiſſe vulnus lethale, non apparet tamen à quo illud proceſſit. Suntne Irregulares omnes?

11 Reſp. Omnes pari modo eſſe Irregulares, quia omnes pariter ſunt dubii de facto Homicidii.

12 Quid, ſi Titius unus ex his eſt certus non inflixiſſe lethale vulnus?

Reſp. Si aggreſſio fuit ex compacto cum aliis, vel eis auxilium Titius præbuit ad occidendum, erit & ipſe Titius Irregularis, ſi quidem audacior ex comitatu factus eſt ille, qui lethaliter percuſſit. At, ſi hæc abfuerint, & certus ſis, te nullo modo concurriſſe ad mortem, non eſt caput, unde dicaris Irregularis. Dico (nullo modo) nam cæterum, ut *n.6. & 7.* dixi, communiter mors ſequitur ex actione communi omnium vulnerum. Quare ſi tu aliquo tandem modo, licèt leviter, vulneraſti, Irregularitatem non effugiſti. Relege ibi dicta.

QUARTUS CASUS.

Quando leve vulnus cauſa eſt, ut alter graviter feriat.

13 Ego leviter Petrum vulneravi, ſed deinde graviter eundem vulneravit ſuperveniens Titius ex eo, quòd Petrus à meo vulnere debilitatus fugere nec potuit, nec ſe à Titio defendere, ero ne Irregularis, quandoquidem jam Titius mortuus eſt?

Reſp. Si nullum commune conſilium cum Titio habuiſti de Petro vulnerando, nec de eodem Titio superventuro cogitaſti, vel ullo modo dubitaſti, Reus Irregularitatis non eris, quia omnino præter opinionem, conſenſumque tuum factum eſt homicidium. At, ſi communicato conſilio, eris, ut patet ea dictis: ut etiam eris, ſi, quamvis nec communicato conſilio, nec morte directè intenta, prævidiſti tamen, ſed non periculum præcaviſti, vel, ſi præcaveri non poterat, ab opere non deſtitiſti, ut etiam ea toties dictis patet. Lege Coninch. *de Sacr. d. 18. du.8. n.70.* Sayr. *l.c. n.15.* Farin. *Frag. p.2. V. Irreg. n.454.* alioſque. Adverte, hic etiam locum habere doctrinam *n.6.* & 7. allatam, puta, an ſtatim, an ex intervallo Petrus obierit.

QUINTUS CASUS.

Quando levi vulneri ſupervenit alia mortis cauſa.

14 Ego idem, qoi Petrum leviter, ſeu certè non lethaliter vulneravi, jam nunc certò ſcio, ipſum Petrum diem ſuum obiiſſe, ex imperitia, vel malitia Medici, vel ea ipſius Petri intemperantia (quòd certè, non niſi ab experto, omnibus conjecturis expenſis, definiri poſſe non ignoro) ſumne ego Irregularis?

15 Reſp. Tuum vulnus potuit eſſe non lethale, & ejus generis, ut facili negotio, nulla, vel ſatis modica curatione ſanari potuerit. Sanè tunc ne te habeas pro Irregulari, quia ſic tota cauſa mortis fuit à Medico, vel ab ipſo infirmo. Ita Dian. *p.4. tr.2. reſ.10* Caſtr. *de Cenſ. diſp. 6. p.15. §.5. n.5.* citans Leſſium, & Hurt. Suar. Coninc. At ſi dictum vulnus fuit ejus generis, ut diligenti curatione opus fuerit, ut ſanaretur, ego cum aliis te habeo pro Irregulari, quia quamvis periculum mortis augeretur curſu temporis, vel ob aliam rationem dictam à Medico, vel infirmo; tamen regulariter tunc præſumi, ſeu cenſeri debet, ipſum tuum vulnus ſimul cum prædicta alia cauſa, communi actione, mortem vulnerato attuliſſe. Dixi (regulariter) nam ſecus, idem dic, quod modò in ſimili dictum eſt *n.7.*

SEXTUS CASUS.

Dans, vel vendens arma, vel ſimilia.

16 Titius vendit, vel præbet arma, Equum, Socios, Victualia Cajo, volenti quempiam occidere, eritne, eo occiſo, non ſolùm Cajus, verùm etiam Titius Irregularis?

17 Reſp. cum neceſſaria diſtinctione. Si hæc præbeat ad finem occidendi, etiam ſi ſine illis Cajus iturus eſſet ad hominem illum occidendum, immò etiamſi illis uſus non eſſet, ſed tamen ex illis audacior fuit, & promptior ad occiſionem patrandā, Irregularis etiam Titius, quia jam eſt cauſa homicidii voluntarii. At ſi præbuit, nihil mali intendens, & nihil de illa occiſione ſciens, nihilque ſuſpicans, nullo modo erit Irregularis, quia tunc nulla ratione ipſe concurrit ad occiſionem. Quid ſi ſuſpicans, at non intendens? Dicam mox *n.20.*

18 Ex dictis fit, ut Irregularis ſit etiam prædictus Titius, ſi ſolùm dederit arma defenſiva, galeam, clypeum, loricam, nam ſemper ex illis fit audacior homo ad ejuſmodi prava facinora. Ita Bonac. *de Cenſ. d.7. q.4. p.8. n.35.* aliique ap. Dian. *p.4. tr.2. reſ.11* Hurt. *de Irreg. d.2. diff. 8. n.32.* cui adhæret Gibal. *de Irreg. c.4. q.2 n.21.* docet, ſolùm tunc Titium prædictum fore Irregularem: quando præbendo Cajo arma, intendit homicidium alterius. ſecus non item: cùm enim (inquit) his poſſit Cajus benè, vel malè uti, imputabitur mors non Titio, ſed uni Cajo. Verùm non eſt audiendus, nam ratio ducta à ſecuritate, quam concipit Cajus, nimis clarè oſtendit, imputari etiam homicidium ipſi Tertio ſecuritatem præbenti.

19 Contra, ex iiſdem dictis fit, ut, ſi arma, vel quæcumque alia data Cajo nihil prorſus concurrant ad occiſionem, nec animoſiorem illum reddant, nec alio ullo modo Cajum adjuvent, fit, inquam, ut nullum ſit caput, cur debeat Titius Irregularitate puniri.

20 Prędicta illuſtrabit ſequens caſus de ſciente, non tamen intendente. Petrus à me Mercatore gladiorum, ſcloporum, medicamentorum, vel ſimilium, quibus quis uti poteſt benè, vel malè, emit gladium, vel medicamentum violentum, ut aliquem occidat, idque ego prævideo, ſed non intendo, ſumne Irregularis, ſi re ipſa ſequatur occiſio? (Sed non intendo) dixi, nam, ſi intendo, me eſſe Irregularem, jam ex dictis ſcio.

Digitized by Google

21 Reſp. Si tu prævides, vel ſuſpicaris, Petrum emere gladium, vel medicamentum illud ad aliquem determinatè occidendum v.g. ad occidendum ſuum inimicum, vel uxorem ſuam deprehenſam fortè in adulterio; non poſſum te, teſte Sayr. *lib. 7. c. 4.* excuſare ab homicidio, & ab Irregularitate, quicquid excuſet Hurtad. *l. c.* Leander. *de Irreg. d. 10. q. 82.* debebas enim non vendere, ne homicidæ contra Juſtitiam (nec ſolùm cõtra Charitatem, ut putat Hurtadus) cooperareris. At ſi ſolùm prævideas, vel ſuſpiceris, Petrum emere gladium ad occidendum indeterminatè, ut eſſet, ſi emeret v. g. ad bellum injuſtum committendum, non videris tu eſſe cauſa proxima occiſionis fortè ſequuturæ; in illa enim tanta indeterminatione occiſionis potes probabiliter tibi perſuadere à gladio à te vendito nullum fuiſſe injuſtè occiſum. Dixi (ad bellum injuſtum) nam ad bellum juſtum, cùm nullo modo tunc pecces, non eris Irregularis.

22 Si indeterminatio ſit modica, ut ſi prævideres, ementem à te gladium velle occidere aliquem ex ſuis Inimicis, valdè dubito de tua Irregularitate, quia videris tunc eſſe cauſa proxima, quicquid in contrarium colligatur ex Hurtado loco citato.

23 Si tu compellas Mercatorem, ut vendat gladium v.g. dicto Petro volenti occidere dictam v. g. uxorem, te eſſe Irregularem ſecuta uxoria morte, non verò Mercatorem, putat P. Prates *in manuſc. de irreg. d. 4. c. 4. n. 17. fol.* 461. quia tunc totus mortalitatis concurſus, ſeu mortalitatis cauſa occiſionis refunditur in te cogentem, non verò in Mercatorem coactum. Hęc doctrina ſic abſolutè prolata difficilis eſt, niſi coactio tanta ſit, ut Mercator ad vitandam v.g. mortem ſuam, vel grave damnum cogatur vendere; tunc enim ſicuti excuſatur à peccato cooperationis homicidii à Petro patrandi, ita & ab Irregularitate; at ſi tanta non ſit coactio, ſed ſit metus levis mali, non effugiet Irregularitatem, ut *dixi c. 4. §. 4. n. 12.*

SEPTIMUS CASUS.

Pœnitentem mortis cauſam dediſſe.

24 Venenum propinavi meo adverſario, vel alium lethaliter vulneravi; ſed antequam is moreretur, valdè me per contritionem pœnituit facti, immò antidota, & medicamenta diligentiſſimè adhibui, ut mortem effugeret: mortuus eſt tamen: ſumne Irregularis?

25 Reſp. Utique es, quia ejuſmodi pœnitentia coram Deo tuam delevit culpam, non verò abſtulit diſpoſitionem Eccleſiæ, volens Homicidas ab altari repellere. Lege Suar. *de Cenſ. d. 44. ſect. 3. n. 5.* Coninc. *d. 18. dub. 8. n. 65.* Fill. *tr. 20. c. 1. n. 25.* alioſque.

OCTAVUS CASUS.

Aſſociantes Occidentem, &c.

26 Auxilium præbui, aſſiti, aſſociavi eum, qui inimicum interfecit: Sumne Irregularis?

Reſp. Si auxilium, aſſiſtentia, aſſociatio nõ eſt cauſa efficax, & propinqua, occiſionis, non inducit Irregularitatem; ſi ſit efficax, & propinqua, ſanè inducet. Poſterioris modi erit, quando homicida ſine eo auxilio non occidiſſet, vel non tam celeriter, vel non tam audacter, vel non tam ſecurè, nam, ſi nihil horum, modi erit prioris.

27 Atque hinc fit, ut, ſi tu adſis in rixa, qua tuus amicus rixatur cum ſuo adverſario, ſed neſciatur id à tuo dicto amico, cùm tua præſentia nihil addat, ut ſupponimus, nihil de Irregularitatis pœna tibi timendum erit, ſi ille ſuum adverſarium interficiat. Contrà, ut vult Sayr *de Conſ. l. 7. c. 4. n. 11.* Jo. Præp. *d. 5. de irreg dub. 8. n* 65. Ugol. *de irreg. c. 17. §. 1.* ſi te oſtendas, unde aliquid animi addatur amico rixanti quis tunc ab Irregularitate te liberabit?

28 Illud, quod docet Henriquez, Avila, Nav. citati à Diana *p. 4. c. 1. reſ. 17.* cum aliis approbare, non valeo. Si pater, inquit, aſſociet Filium rixantem ad finem, ne filius pericliretur, non erit Pater Irregularis, ſi filius aliquem occidat, quia tunc Pater operam dat rei licitæ: id, inquam, approbare, non valeo. Ita Jo. Præpoſ. *l. c.* dum enim Filius rixans videt præſentem Patrem, non poteſt ab ejus præſentia non audacior fieri, atque adeò opera hæc Patris non poteſt non fieri illicita in materia Juſtitiæ. Idem dic de amico, idemque de famulo aſſociantibus, niſi hi eſſent adeò debiles, ſive Senes, ſive Pueri, ut clarè appareat, aſſociationem eſſe ad obſequia non facientia ad rixam.

NONUS CASUS.

Occidens unum pro altero.

29 De hoc Ita *l. 6. in Dec. c. 4. §. 3. n. 35.* docui. Qui dicunt homicidium unius Clerici pro alio parere excommunicationem, dicunt & parere Irregularitatem ex delicto; jam enim tunc voluit homo occidere hominem. At, qui negant parere excommunicationem, negant, parere Irregularitatem. Ita collig. ex Fragoſo *de Repud. Chriſt. tit. 2. l. 1. d. 2. §. 2. n.* 36. &c.

Et paulò poſt. Sanè Farin. *in 4 tit. declarat. fol. 41. col. 1. fine*, & affertur à Fragoſo apud Dianam *p. 9. tr. 2. reſ. 31. fine*, affert declarationem Cardinalium, quod mandans occidere Petrum, ſi Mandatarius occidat Joannem, non incurrit Mandans in Irregularitatem. At certè par videtur ratio in caſu noſtro. Utraque ſententia probabilitatis fines videtur attingere.

30 Hæc ibi docui. Adde nunc illud: Si quis cognovit, vel dubitavit, in aliquo loco latere hominem quempiam, neſciens eſſe hunc, vel illum, nec ſufficienter cavit, ne homo occideretur, & tamen occidit, Irregularem eum fore per omnes notat Caſtropalaus, *de Conſ. d. 6. p. 15. §. 5. n. 4.* quia tunc jam is voluit hominem occidere, & de facto occidit; non ita fuit in præcedente caſu; in eo enim occidens volebat interficere Petrum determinatè, non verò hominem quemcunque. Cùm ergo Petrum non interfecerit, interfecerit autem prorſus ſine ulla deliberatione Paulum, non eſt nimirum, ſi probabile eſſe diximus, occidentem tunc excuſari ab Irregularitate.

§. VIII. *De Irregularitate ex Homicidio voluntario commiſſo moraliter, ideſt orto ex conſilio, mandato, &c.*

1 SI mandes homicidium fieri, vel ad illud conſilium des, exhorteris, ſuadeas, moneas, conſentias, uno verbo, quomodocunque moraliter coopereris, unde occiſio aliqua ſequatur, eris ſine dubitatione Irregularis ex homicidio per concurſum poſitivum à te directè, & voluntariè commiſſum (de caſuali enim dictum eſt ſuprà §. 3.) Ratio eſt expreſſus Textus, *C. Sicuti dignum §. Illi, ibique Doctores*, extendens Irregularitatem ex homicidio ad cooperantes ad illud.

2 Hinc, ſi Titio affecto injuria dicas: *Vere leges nobilium ſtatuerunt, imminui exiſtimationem viri ingenui, niſi ultione deleatur injuria.* Si mulieri referenti, ſe ex te concepiſſe, tu ipſam doceas, hoc, vel illo pharmaco ſolere expelli fœtum animatum, ſi Antonio mandanti occiſionem ſui adverſarii, tu eum inſtruas de modo, quo poſſit adverſarius imparatus, vel occultè, vel per inſidias occidi; Hinc, inquam, fit, ut ſecuta ex vi prædictorum verborum occiſione, tu in Irregularitatem incidas; prædictis enim loquendi modis moralis cauſa homicidii es.

3 Quæres Primò: Si cui v.g. Titio, conſilium, mandatum, conſenſum, &c. dem, ut Petrum occidat, quia v.g. me dictus Petrus gravi affecit injuria. Sed deinde dictus Titius affectus ſimili gravi injuria ab eodem Petro, Petrum occidat, ero etiam ego Irregularis.

4 Reſp. non eris, ſi tuus conſenſus nihil operatus eſt, eris, ſi concauſa fuit cum Titio, vel ad occiſionem patrandam, vel ad patrandam promptius, & obſtinatius. Patet ex dictis. An autem fueris concauſa, ex circumſtantiis eſt à prudenti colligendum. Quid, ſi id dubium fuerit? Reſp. De hoc dixi *c. 5. §. un.*

5 Quæres Secundò, Ita Cæſar ex meo conſilio, mandato, conſenſu, ut &c. occidit Brutum, ut, ſi ego occiſionem non ſuaſiſſem, certò ſuaſiſſet alius, Egone Irregularis ero?

Reſp. Quicquid ſit, quoad alios effectus, certè loquendo de Irregularitate per hoc, quod alius ſuaſiſſet, non effugere potes Irregularitatem, quia tunc de facto moraliter ad occaſionem concurriſti. Et ſicuti, ſi tu aliquem phyſicè occideres, quem etiam, te occidente, occideret alius, non vitares Irregularitatem, ita, ſi moraliter occidiſti.

De Irregularitate ex mandato.

6 Percurramus ſeparatim, & in particulari cooperationem ex mandato, & ex conſilio, quæ ſunt præcipua capita poſitivi concurſus moralis juxta horum doctrinam facilè Judicium feres de aliis capitibus monitionis, ſuaſionis, exhortationis, &c. Niſi etiam velimus dicere, & fortè ita eſt, omnem moralem concurſum ad alterum ex his duobus reduci. Cùm enim in eo differat mandatum à conſilio, quod mandatum datur in gratiam Mandantis, conſilium verò in gratiam ejus, cui conſilium præbetur, ſi moneas, ſuadeas, roges, conſentias, &c. ut fiat homicidium in tuum commodum, dicetur illud fieri ex tuo mandato, ſi eadem facias, ut fiat homicidium in commodum alterius, fieri illud dicetur ex tuo conſilio. Scitè id confirmat his verbis Bartolus l. non ſolùm §. Si mand. meo n. 2. ff de injur. *Mandator dicitur ille, qui mandat delictum committi propter ſe ipſum Mandantem, & ad ſatisfactionem voluntatis ſuæ. Perſuaſor dicitur ille, qui perſuadet alicui propter ipſum, cui fit perſuaſio, & ideo non curo, quibus verbis utatur; ſive dicat mando, ſive rogo, ſive quibuſcunque verbis.* Hæc Bartolus.

7 Jam verò de mandato hic loquens, ſecernamus quatuor certa ab incertis, item quatuor; ſed præterea ne omittas relegere, quæ *ſup. §. 3* de concurſu morali ad homicidium caſuale prolata ſunt, multa enim ibi dicta ad ea, quæ hic diſputantur, maximè faciunt.

8 Certum eſt primo, te fore Irregularem, etiam ſi Mandatarius non ſervet modum, quem tu præſcripſiſti in occiſione facienda. Juſſiſti v. g. occidi tuum inimicum in agro, media ſclopi exploſione, vel ex veneno, tali, vel tali die. Ille verò occidit domi, gladio, alia die. Ratio eſt manifeſta, quia tua juſſio ſubſtantiam poſuit mortis.

9 Certum eſt Secundò, ſi mandatum ſufficienter revocaſti, & revocatio innotuit Mandatario; ipſe autem nihilominus occidit, te non eſſe Irregularem, quia revocato mandato, quod ſciat Mandatarius, nihil tui conſenſus in ipſo remanet. Idque verum cenſeo, etiam ſi fictè, & ſolis verbis, ſed tamen ſufficientibus, revocaſti. Quando enim ejuſmodi fictio non innoteſcit Mandatario (ut ſemper hic ſupponendum eſt) ipſa verba externa ſatis ſunt apta ad extinguendum tuum mandatum. Si revocatio tui mandati non pervenit ad Mandatarium, te fore Irregularem. ne ſit dubium, quia tunc tuum mandatum remanens in Mandatario, cauſa eſt mortis alterius.

10 Certum eſt tertiò, te non fore Irregularem, ſi conſtet, Manda-

ta-

Digitized by Google

tarium ex tua juſſione, nec fuiſſe motum ad occiſionem patrandam, nec factum eſſe animoſiorem, ſecutiorem, &c. ſed prorſus eodem modo, ac ſi tu non mandaſſes, occidit. Patet ex dictis. Et docet cum multis Gibal *de Conſ. diſp. 5. q. 2. n. 21.* Si non conſtet, ſed ſit dubium, *dixi ſup. c. 5. §. 1.*

11 Certum eſt quartò, te non fore Irregularem, ſi mandaſti ut occideretur Petrus, Mandatarius autem per errorem occidit Paulum, quia, in occiſione Pauli, tu nullum conſenſum præbuiſti. Ita declaratum fuiſſe à Sacra Congregatione notavi *ſupra §. 7. n. 29.*

Ignorantia, quòd mandatum fuerit exceptum.

12 Jam incertum eſt primò, an ſim irregularis, ſi mandavi tibi, ut homicidium committeres, ſed neſcio, an tu hoc meum mandatum exceperis, an non, ſed reſpueris; occidiſti enim nullo dato ſigno mandati excepti, vel repulſi. Quare ego neſcio, an tu ex meo mandato, an ex tua voluntate hominem interfeceris.

Reſp. te eſſe irregularem, quia, dum mandaſti homicidium, jam ſuſpicatus es de illo, & tamen non ſufficienter illud cavisti, dum mandatum non revocaſti, ut debebas. Quare teneris de mandato, nam ſemper de mandato quis tenetur, quando re integra, illud expreſſè, vel tacitè non revocat. Ita Navar. *in ſumma c. 27. n. 23.* & Ju. Præp. *q. 5. de irreg. dub. 8. n. 63.*

13 Quòd ſi Mandatarius poſt multum tempus, ex nova cauſa, independenter à tuo mandato, occideret, vel occideret, poſtquam in amicitiam tu cum adverſario rediſti, non eſt mirum, te non fore tunc irregularem, quia per illud longum tempus, cum cauſa nova, vel per novam illam amicitiam à Mandatario cognitam, non præſumitur occiſio facta ex tuo mandato, & per illam reconciliationem revocatum tacitè cenſetur tuum dictum mandatum fuiſſe.

Mandatarius reſpuens, ſed poſteà excipiens mandatum.

14 Incertum eſt ſecundò. An, ſi Mandatarius reſpuat tuum acceptare mandatum circa tui inimici occiſionem, deinde verò, te prorſus neſciente, mutato animo illud acceptans, tuum inimicum occidit, an, ànquam, tu ſis irregularis.

15 Reſp. ſi tu, audita repulſa, ſufficienter mandatum revocaſti, dicens V. G. Ne ergo in hoc negotio te commiſceas. Ne contra Adverſarium meum aliquid agas, &c. jam tu ex ejuſmodi ſufficiente revocatione liber eris mandati, atque adeò irregularitatis. Si verò ſufficienter non revocaſti, dicens V. G. Jam te video minus animoſum, inveniam alium animoſiorem, &c. tunc mandati reus eris, & irregularis, utpotè, qui mandatum ſufficienter, non revocaveris.

16 Si denique nihil dixiſti, nec ullum dediſti ſignum, quo repulſam acceptare viſus fueris, dico, te eſſe irregularem, quia ex illo tuo ſilentio non cenſetur ſufficienter revocatum eſſe mandatum: licèt enim, qui tacet, conſentire videatur, unde tu tacens viſus fueris conſentire repulſæ, atque adeo illam acceptaſſe; non tamen propterea mandatum illud tuum extinctum fuit; perſeveravit enim impreſſum in Mandatario, ex quo mandato occiſio, ut hic ſupponimus, deinde conſecuta eſt. Ita colligo ex Suar. *de Conſ. d. 44. ſect. 3. n. 9.* Majol. *de irreg. l. 5. c. 48. §. 2. n. 3.* Sayr. *de Conſ. l. 7. c. 2. n. 15.* aliiſque.

Mandans ſui mandati pœnitens.

17 Incertum eſt tertiò de eo, quem ſui mandati pœnituit. Ego v. g. juſſi, occidi Petrum, ſed, re integra, me valde hujus pœnituit juſſionis, etiam facta Sacramentali Cõfeſſione tanti delicti, quia tamen admonere nõ potui Mandatarium longè à me diſtantem, contigit, ut occiſio patrata ab ipſo fuerit ex vi mãdati. Inquiro, an ſim ego irregularis?

18 Reſpendeo affirmativè, quia non attenditur, ut alibi dixi, ad ſtatum gratiæ, quem fortè nunc habes, ſed ad cauſam homicidii, quam dediſti V. G. propinando venenum; at hic, per mandatum, licèt ſine tua præſenti culpa non retractatum, jam dediſti cauſam, &c. Ita communiter Doctores, ut Suar. *de Conſ. d. 44. ſect. 3. n. 3.* & Leſſ. *l. 2. c. 13 dub. 3. n. 17.* quidem notat, te in hoc caſu incurſurum in excommunicationem, ſi fortè occiſus fuit Clericus, quamvis per pœnitentiam inveniaris in ſtatu gratiæ, ſicut etiam incurris in obligationem reſtitutionis, ſi quæ debetur ea tali homicidio.

19 Prates *in manuſc. de irreg. d. 4. c. 2. §. 1. n. 52.* hanc Leſſii doctrinam renuit admittere; agnoſcit enim in hoc caſu diſcrimen, ſiquidem concedit, deberi reſtitutionem, & incurri irregularitatem à te, quamvis contrito, & in ſtatu gratiæ, at non incurri dictam excommunicationem, quia non poteſt intelligere, qua ratione Eccleſia velit excommunicare, ſeu privare communione Sanctorum illum, qui eſt Dei amicus. Sicuti ergo (ait) non afficereris excommunicatione, ſi invenereris jam Beatus in Cœlis, propter illam cauſam, puta, quia es extra ſtatum viatoris; ita in præſenti caſu, propter amicitiam, quam habes cum Deo, es incapax excommunicationis.

20 Verùm cum aliis Doctoribus, ut Bonac. *de irreg. d. 7. q. 4. p. 8. nu. 15.* Graff. *de effect. Cler. effect. 9. n. 30* Sayr. *de Conſ. l. 3. c. 26. nu. 23.* Sylveſt. *Verſ. Excomm. 6. a. 5.* Salas *2. 2. q. 29. tr. 7. d. 6. ſect. 8. n. 57* judico, nullum agnoſcendum diſcrimen, dicendumque, te in prædicto caſu, & obligationem reſtituendi, & irregularitatem, & excommunicationem contrahere. Ratio eſt, quia ad terrorem aliorum, ut in ſimili, me, *lib. 2. opuſ. de Sacr. Miſſ. reſ. 2. §. 4. n. 6.* dixiſſe memini, punire, quaſi invita conſtringitur Mater Eccleſia, etiam amicos, ac ſibi per Charitatem unitos, quando punitioni cauſam dederunt.

21 Ad illud, quod non poteſt intelligere Prates, adverto, plures eſſe effectus excõmunicationis, ut diximus in ejus tractatione, inter quos eſt privatio ſuffragiorum Eccleſiæ, prohibitio non recipiendi, nec miniſtrandi Sacramenta, nõ communicandi in humanis, & divinis cum Fidelibus, &c. Dico igitur, quoad privationem ſuffragiorum Eccleſię, mihi videri probabilius, excommunicatum contritum, de quo loquimur, dictis ſuffragiis, privari ſuffragiis, inquam, nomine Eccleſię factis, ut *lib. 2. opuſc. de Sacr. Miſſ. l. c.* explicuimus, nam debemus hic abſtrahere ab ea queſtione, in quonam conſiſtat Communicatio Sanctorum, de qua in Symbolo Fidei mentio fit. At etiam, ut *ibid.* dixi, eſt probabile, non privari. Quare in hoc peculiari effectu non multum repugno contra Pratem. Verùm quoad effectus excommunicationis externos, puta non recipiendi, nec miniſtrandi Sacramenta, non communicandi in humanis, & in divinis, non participandi ſepulturam Eccleſiaſticam, &c. non audeo dicere, eſſe probabile, excommunicatum contritum iis non affici; ſic enim facilè eluderetur vis excommunicationis, cùm quilibet facilè ſe eſſe contritum perſuadere poſſet, & ſic ſe prædictis actionibus commiſcere. Lege Salas *loc. cit.*

Pertinacia Mandatarii nolentis acceptare revocationem Mandati.

22 Incertum eſt quartò de eo caſu, in quo intercedit pertinacia Mandatarii. Ego V. G. mandavi Titio, ut occideret Cajum adverſarium meum, ſed deinde diſertis verbis revocavi ejuſmodi mandatum, prohibendo expreſsè, ne Titius Cajum interimeret; is tamen in ſua pertinacia perſiſtens, ad occiſionem, me quidem ſciente, ſed non conſentiente, proceſſit: erone ego Irregularis?

23 Reſp. Te Irregularem nonnulli, ut Suar. *de conſ. d. 45. ſect. 4. n. 5.* Turr. *l. 9. de conſ. diſp. 63. dub. 3.* G. Hurt. *de irreg. d. 2. diff. 6. a. 24.* Cornejus apud Dian. *p. 4. tr. 2. reſ. 11.* pronuntiant, ſi id ſciendo non admoneas Cajum de ſuo periculo, cùm poſſis, ſaltem per alium, quia ſecus ex vi tui mandati occidetur Cajus. Verùm puto cum aliis, ut Henr. *l. 16. n. 2.* Sayr. *l. 7. c. 2. n. 14.* dicente, hanc ſententiam eſſe communem. Avila *p. 7. di p. 6. ſect. 2. dub. 4. concl. 3.* Dian. *loc. cit.* Farin. *Frag. p. 2. V. irreg. n. 558. & 579.* Leſſ. *l. 2. c. 13. du. 3. n. 18.* Villal. *tr. 21. diff. 20. n. 7.* Ugol. *de irreg. c. 15. §. 5.* te non fore Irregularem, quia in tanta pertinacia Mandatarii, negandum eſt, occiſionem fuiſſe ſecutã ex vi tui mandati; ſecuta enim eſt ea obſtinata voluntate Mandatarii, ſolùm remotè, & accidentaliter ſe habente. Vide, quæ dicam mox *n. 34.* Quare licèt in te adſit obligatio Charitatis, ut, ſi poſſis ſine tuo magno periculo, Cajum admonere per fidum hominem, & juxta leges prudentiæ, & veluti in genere, ne, contra, Cajus occidat Titium, vel quid ſimile damnum eveniat; tamen, quia ad id non obligaris ex Juſtitia; jam enim mandatum ſufficienter ex parte tua revocaſti, ſed ſolùm, ſi non admoneas, pecces contra Charitatem, non eris Irregularis, ut ſupra de peccante ſolùm contra Charitatem, univerſaliter dictum eſt.

Quatuor Caſus Similes prædicto.

24 Prædicto caſui videtur affinis ille, quo mandans revocat quidem ſeriò mandatum, ſeu Mandatarius putans Mandantem non loqui ſeriò, & ex animo; adhuc occidit hominem ex vi mandati, quod perſeverare ipſe putat. Affinis etiam eſt ille, quo mandatarius acceptat revocationem, ſed deinde oblitus talis revocationis hominem occidit ex vi mandati accepti ante revocationem. Affinis eſt & ille, quo Mandans pœnitentia ductus ſui mandati, non poteſt propter diſtantiam V. g. admonere Mandatarium de revocatione, potuit tamen admonere ipſum occidendum, ut ſibi caveat, & tamen non admonet. Affinis & ille, quo Mandatarius propter diſtractionem mentis, vel aliud, non percipit revocationem Mandantis.

25 De Lugo *d. 19. de juſt. a. n. 25.* ait ſibi videri in his quatuor caſibus, ſecuta alterius morte, incurri à mandante obligationem reſtitutionis, unde colligi poſſet, eum ſentire, incurrit etiam Irregularitatem, ſiquidem eadem culpa contra Juſtitiam in homicidio parit utrumque unus, & reſtitutionis, & Irregularitatis. Et quidem ita mihi videtur, quia, in omnibus his prædictis caſibus, alterius occiſio à tuo tandem mandato conſequitur.

De Irregularitate ex conſilio, ſeu ſuaſione.

26 Multa, quæ in hac materia ad mandatum pertinent, pertinent ad conſilium, & quæ ad hoc, ad illud: ut propterea eadem doctrina proportionaliter ſit mutuo utrique commodanda, ſed adhuc ſunt addenda, quæ ſequuntur.

Suadeo, ut alio modo, ac volebat, occidat.

27 Suadeo tibi, ut inteficias Antonium alio modo, quàm illo, quo intendebas. Intendebas enim gladio, ego ſuaſi, ut faceres veneno, vel contra, Reus ne ſum Irregularitatis ſecuta Antonii morte?

28 Reſp. eſſe diſtinguendũ; Si enim modus à te propoſitus facit occiſionem celeriorem, vel occidentem reddit animoſiorem, non effugies Irregularitatem: Si hæc, vel ſimilia non adſint, effugies. Ratio eſt, quia Irregularitas ſolùm incurritur, quando concurrit actio, ſeu ſuaſio ad ipſam ſubſtantiam occiſionis, vel ad ejuſmodi accelerationem.

29 Quare, ſi tibi ſuadeam, ut fiat occiſio diverſo quidem modo, quo volebas, ſed, qui non afferat occiſionem celeriorem, nec te faciat audaciorem, non video, unde Irregularitas mihi oriri in dicta ſuppoſitione poſſit.

Hinc, ſi tibi quis ſuadeat, ut occidas eras, quem volebas omnino hodie, non incurret Irregularitatem. Lege Dianam *p.* 11. *tr.* 8. *reſ.* 42. quia ſic potius conſervat pro aliquo tempore vitam alterins, quàm aufert poſito ſemper quod mors craſtina non inferatur animoſius ex illius conſilio, quàm ioferretur hodie.

30 Quid ſi ſuadeam, ut occidas, mitiore morte, quę ſit celerior? Volebas v.g. occidere maleficio gravia tormenta afferente per annos: ego ſuaſi, ut gladio occideres ſtatim: Volebas conſciendere paulatim ſingula membra, ego ſuaſi, ut occideres uoico vulnere præcordium, &c.

31 Reſp. Si id motus Charitate facias, te Reum Irregularitatis facere non audeo, quia Pia Mater Eccleſia non videtur velle, tam acri pœoa pooire conſilium de minori malo, quod, *ut l.* 5. *in Dec. c.* 1. §. 4. *n.* 6. diximus, bonum quid eſt. Relege locum; ubi monuimus, quamvis non poſſis cooperari adjuvando malefactorem ad ipſum minus malum, ad V.G. verberationem loco occiſionis; poſſe tamen ſuadere, ut potius quis verberet ſuum Inimicum, quàm, ut occidat. Confirmatur, quia paſſim Doctores, ut Suar. *de cenſ. d.* 45. *ſect.* 3. *n.* 2. & 3. Avil. *de cenſ. p.* 7. *d.* 6. *ſect.* 2. *c.* 3. *concl.* 1. Sayr. *de cenſ. l.* 7. *c.* 3. *n.* 13. Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 18 *fine*, propter dictam rationem aſſerunt, oon incurrere nec excommunicationem, nec Irregularitatem eum, qui ſuadeat volenti occidere Clericum, ut potius eum verberet, vel ut potius mutilet. Ita igitur in caſu noſtro.

32 Si verò ſoadeas malo fine, ut eſſet V.G. qoia vis, quantocius potes, tuum ioimicum extingui; vel occiſi hæreditate potiri, &c. te Irregularem facio, quia uſui tibi eſſe noo poteſt excuſatio ducta ab intentione piæ Matris Eccleſiæ jam dicta.

33 Si deniq; id ſuadeas motus fine indifferenti, V.G. ne is qui occidit, incidat in manus judicum, vel quid ſimile, nō aodeo te immuoem nb Irregularitate pronunciare, quia oon audeo interpretari, ad hunc etiam caſum ſe exteodere prędictā pię Matris Eccleſię intentionem.

Pertinacia nolentis acceptare revocationem conſilii.

34 Suaſi tibi moltis oſus rationlbus, ut interficeres Antoolum, ſed deinde revocavi, omni, quo potui, conatu, hoc conſilium, rationes, quibus innitebatur conſilium, infirmando; Tu verò animo obfirmato retinens mente rationes, quas propoſueram, ounc mihi non acquieſcis, ſed hominem occidis. Erone Ego Irregularis?

Reſpondeo, id diſertè explicui *l.* 5. *in Dec. c.* 4. §. 5. *n.* 3. & 4. Adde non fore doceri cum multis à Gib. *de cenſ. d.* 5. *q.* 3. *n.* 26. judicans, utrumque probabile, puta te fore, teque noo fore Irregularem.

Conſilium de non appellando.

35 Quidam damnatus ad mortem intendebat ad ſuperiorem Judicem appellare: ego autem illi per meum conſilium ſuaſi, ne appellaret, undè ipſe ſaltem citius, quàm ſi appellaſſet, mortem ſubiit. Sum ne ego Irregularis?

36 Reſpondeo. Te Irregularitatis damnat Heor. Sayr. Cornejo, Gibalious, Diana apud Leandrum, *tractat.* 2. *d.* 7. *de irreg. quæſt.* 35. Ipſe tamen Leaoder diſtinguit: ſi tu ea Miniſtris Juſtitiæ es, V.g. Judex, Capitaneus, &c. incurris Irregularitatem ex defectu lenitatis; ſi verò perſona es privata, V.G. Confeſſarius, Theologus, &c. non incorris. Ratio eſt, inquit, quia Miniſtri ſolùm Juſtitiæ incidunt in Irregularitatem ex defectu lenitatis, eo modo, quo etiam nos aliquaoto poſt explicabimus: Irregularitatem autem ea delicto ſolùm incurrunt ii, qui delinquunt, occidendo, vel mortem accelerando, qoales noo ſunt prædicti Confeſſarius, & Theologus, vel ſimiles, qoi ſolùm coofilium dare ſupponuntur, non verò cogere.

37 Ego non omni ea parte aſſentior huic Leandri doctrinæ. Non primæ parti diſtinctionis: potuit enim Judex ille, vel Capitaneus perſuadere omiſſionem appellationis non ut Judea, ſod ut privata perſona, eo modo, quo conſilium dare ſolet Theologus. De hoc ergo caſu ita diſcurrendum tunc erit de Judice, vel Capitaneo, ſicuti de perſonis privatis, Theologo, Confeſſario, &c. de quibus mox. Non ſecundæ, quia ſi coofeſſarius, & Theologus imprudenter darent conſilium, delinquerent, atque adeò accelerarent mortem injuſtè, uodè eſfugere Irregularitatem non poſſent.

38 Dico igitur, Miniſtrum Juſtitiæ, ſi ut Miniſter prædictam omiſſionem appellationis juſtè perſuadeat, certum eſt, incurrere Irregularitatem ea defectu lenitatis. Verùm tum dictus Miniſter dans conſilium, ut privata perſona, tum dictus Theologus, & Confeſſarius ſuadentes Appellationis omiſſionem, ſi moveantur ad ſuadendum ex bonis, & rationabilibus motivis, quod certè occurrere poſſet, quando Appellatio eſſet ſrivola, & perniciosa, non incurretur Irregularitas ex delicto, qoia non peccatur; nec Irregularitas ea defectu, quia ut ſic non ſont Juſtitiæ Miniſtri, nec Milites io bello juſto. Si verò temerè, & ſine ratione Appellationem removeant, etiamſi non cogant, peccant. Quare ergo acceleratæ mortis Rei, & conſequenter Irregulares non ſint?

Conſilium mortis propter bonum publicum.

39 Conſilium dedi Petro, ut ſe exponeret periculo mortis pro bono publico, vel privato, cui ſe exponere licitè poterat, occiſus eſt, & ego de mea Irregularitate ambigo.

Reſpondeo; ne, quæſo, ambigas, ſed certò ſcias, com Gibal. *de Irreg. c.* 4. *q.* 2. *n.* 29. te non eſſe Irregularem propter rationem vælde ſimilem ei, quæ dicta eſt *n.* 30. ut item quid ſimile dictum eſt §. 3. *n.* 13.

De dubio in prædictis, remiſſivè.

40 De hoc locutus ſum ſatis in ſuperioribus, puta *c.* 5. §. *un.*

De Irregularitate ex Ratihabitione, ſeu Approbatione Homicidii.

41 De hac breviter, ſed quantum ſufficit, *lib.* 5. *in Dec. c.* 4. §. 5. *n.* 7. dixi, & late habes apud Gibal. *de Irreg. c.* 4. *q.* 1. *n.* 45. alioſque ab ipſo citatos.

§. IX. *An contrahatur Irregularitas, quando quis negativè ſe habet ad alterius mortem?*

1 Diximus ſuprà §. 2. *n.* 37. omittentem facere, quod quis debet ex Juſtitia, ea qua omiſſione ſequatur mors alicujus, fore Irregularem, omittentem verò facere, qood quis debet ex Charitate, unde ſimilis mors ſequatur, Irregularem non fore. Admonui tamen Gaſp. Hurt alioſque, quibus nuoc adde Leandr. *de Irreg. tr.* 2. *d.* 10. *q.* 87 & 88. cenſere etiam illum, qui omittit ex Juſtitia, non fore Irregularem, atque addidi, & huc explicandum remiſi, ut hæc ſenteotia ſit probabilis, dictam omiſſionem debere eſſe puram. Quare, quænam ſit hæc puritas, hic enodandum venit.

2 Illa eſt omiſſio pura, cui nullus adjungitur actus poſitivus, illa autem non pura, cui poſitivus aliquis actus adjungitur. Eaemplis res evadet clariſſima.

Exempla puræ omiſſionis.

3 Titius eſt Pretor Urbis, vel Cuſtos Viarum, vel Dua Exercitus, vel pretio cunductus, vel ea conſanguinitate obligatus, ſive ex Charitate, ſive ex Juſtitia ad defendendos ſuos. Verùm io occaſione aliqua illos nequaquam defendit, unde permittit aliquem ea his occidi. Peccat quidem graviter, ſed non eſt Irregularis, quia hęc eſt mera omiſſio, cui non adnectitur ullus actus poſitivus. Idemque aliqui, ut G. Hurtad *de Irreg. d.* 2. *diff.* 9. *n.* 34. citans Vaſq. *in manuſc. de Irreg.* Turr. *de Cenſ. lib.* 9. *a.* 63. *dub.* 3. & prob. putat Jo. Præp. *q.* 5. *de Irreg. d.* 10. *n.* 29. & Dian *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 7. dicunt eſſe, etiamſi dolo, & ſcienter illa mera omiſſio fiat, quia id noo eatrahit permiſſionem ab eſſe puro negativo, cui ſoli nequaquam Irregularitatem adoexuerunt Canones, ut ſupra diait hæc probabilis ſententia.

4 Medicus, Nauclerus, Advocatus, Procurator, quamvis ipſi cōducti fuerint, ſi nihil agendo, ſive ob imperitiam, ſive ob odium, perire ſinant ægrotum, Navim, Clientem, nō incidunt ea hac probabili ſententia in Irregularitatem, licèt peccent contra Juſtitiā Quare Medicus v.g. qui jam fortaſſe habuit ante pretium ſui laboris ſuſcipiendi, ſive deinde curam Infirmi ſuſcipere nolit, ſive ea ſuſcepta, illam non exhibeat, ſive urgentiore tempore deſerat, unde moriatur infirmus, peccabit quidem cootra Juſtitiam, ut diai, ſed ex hoc peccato Irregularitatem, propter ejuſmodi puram omiſſionem, oon contrahet. Ita præter citatos Val. *in diff. utriuſq; fori V. Homicidium diff.* 5. adducens Sylveſt. Palat. Cajet. Ita etiam Leand. *To. de Irreg. d.* 10. *q.* 92. aliique.

5 Judex capite damnavit tuum fratrem, ſed ſi aliquam pecuniam offeras, is liberabitur, Graſſator filium tuum incluſum apud ſe retinet, teque per ioternuncium monet; ut ei aliquot aureos mittas, ſecus filium occidet, Turca, vel Hoſtis tuum patrem captiuum interficere iotendit, niſi tu illius mortem competenti pecunia redimas, verùm tu prædictas pecuoias numerare negligis, vel omittis, non eris, teſte Ugol. *de Irreg. c.* 16. §. 4 *fine.* (quia hæc eſt omiſſio pura) Irregularis, illorum morte ſecuta, etiam ſi ſupponamus in Juſtitia te debere illas pecunias numerare. Dico (ſi ſupponamus) nam de hac re *l.* 5. *in Dec. c.* 1. §. 2. *à n.* 9. à me dictum eſt ſatis.

6 Inquires hic. Si Petrus tibi ſuadeat, ut prædictas pecunias ea Juſtitia debitas non numeres, erit Petrus, morte ſecota, Irregularis? Idem quæri poteſt, ſi Petrus tibi ſuadeat; ne defendas aliquem, quem defendere teneris, vel ne tu dives des eleemoſynam egeno, qui prę fame perit, vel ne tu Medicus cures infirmum, vel, ne tu molitionem mortis alicujus reveles, &c.

7 Reſp. non eſſe, putat Ugol. *ibid.* cui adhæret Leander. *de Irreg. d.* 10. *q.* 94. & *ſeqq.* quia ſicoti non es Irregularis tu, qui es principalis, & non oomeras illam pecuniam, vel ad illas actiones purè negativè te habes, ita & Petrus, quia hæc ſuadet. Verùm non eſt audiendus, ſi ſuaſio Petri fuit cauſa, ut V G. pecunia illa non mitteretur. Ratio eſt, quia tunc mors illa merito tribuitur Petro diſſuadenti; cùm enim is non negativè ſe habeat (ut te habes tu qui non mittis) ſe maximè poſitivè per actum perſuadendi, incurret in Irregularitatem adnexam ex Sacris Canonibus actui poſitivo, ut modo diximus, & mox in exemplis jam ponendis clarius videbis.

8 Obiicis. Mirum eſt, Petrum, qui ſe remotius habet ad mortem prædictorum, incidere in Irregularitatem, non verò te, qui immediatius.

9 Reſpondeo, non eſſe mirum, quia Petrus poſitivè ſe habet, cui actiooi Sacri Canones conjuoxerunt Irregularitatem; tu verò nihil agis, cui omiſſioni non eſt ab eiſdem Sacris Canooibus ulla Irregularitas adjuncta.

10 Illud tamen adverte, ſi Petrus id perſuaſit bono fine, V.G. ne Judicis juſta ſeotentis pecuniis impediretur, oe graſſatores, ad ejuſmodi

modi lucra extorquenda, aſſueſcerent, ne hoſtes illa pecunia fortiores evaderent, Petrum non fore irregularem, quia non eſt putandum, Eccleſiam voluiſſe ſub tanta pęna recta, & rationabilia conſilia prohibere, ut in ſimili dictum eſt ſæpè. Nam propterea, nec irregularem fore, puto eum, qui deterreret amicum, ne à manibus Satellitum eriperet illum, qui damnatus ducitur ad mortem, quando id faceret, ne impediretur actus Juſtitiæ, vel ne amicus ſic incideret in aliquod propriæ vitæ periculum.

Exemplu omiſſionis non puræ, ideſt actui alieni, adjuncta.

11 Notarius, Procurator, vel quicunque alius habet Scripturam, qua viſa, quis à morte liberaretur, advertens autem, eam perquiri ad dictum hominem ſalvandum, ipſe eam non ſolùm non profert, ſeu non oſtendit nam ſic eſſet omiſſio pura, de qua in præcedentibus numeris dictum eſt, verùm etiam illam occultat, vel aliò transfert, ut inveniri non valeat, vel lacerat, vel comburit, vel rogatus, negat, apud ſe illam ſervari, erit, morte ſecuta, irregularis, quia omiſſioni oſtendendi ſcripturam adjungitur actus poſitivus illam occultandi, lacerandi, &c.

12 Teſtis non ſolùm non ſe ſiſtit Judici ad teſtificandum in favorem alicujus, qui hoc teſte deſtitutus capite punitus fuit, hæc enim eſſet pura omiſſio, verum etiam rogatus dixit, ſe nihil ſcire, irregularis erit ex delicto, quia illi omiſſioni adjungitur hìc actus poſitivus.

13 Amicus deſtinat te nuncium, ut Petrum admoneas, ipſi inſidias parati à ſuo Inimico, Tu verò non ſolùm, non admones (hæc enim eſſet pura omiſſio, etiam ſi ſuſceperis curam admonendi, & etiam ſi malo animo contra Petrum ipſum non admoneas) verùm etiam literas, quas idem Amicus tibi conſignavit ad Petrum, in quibus de iiſdem inſidiis ipſum admonebat, apud te retinuiſti, nec Petro reddidiſti, irregularitatem non effugies, ſi Petrus occidetur, quia illa retentio actus poſitivus eſt.

14 Dices: Illa ſuſceptio curæ admonendi, nonne etiam eſt actus poſitivus? Cur ergo omiſſio illi conjuncta non parit irregularitatem.

Reſpondeo, quia ſuſceptio, ejuſmodi, quamvis actio poſitiva, nimis remotè ſe habet ad occiſionem; neque enim ſuſceptio curæ admonendi infert ullo modo mortem, ſicuti nec infert in Medico ſuſceptio curiæ Infirmi, ut modò *nu*.4. dictum eſt.

15 Conſultant aliqui Petrum occidere, tu aſſiſtis, taceſque, eris irregularis, morte Petri ſecuta; illa enim taciturnitas in iis circumſtantiis non eſt pura omiſſio, ſed quia affert animum conſultantibus, eſt tacitus conſenſus: Idem reſolve de aſſiſtentia amicorum, dum aliquis ex illis aliquem occidit, ipſi verò aſſiſtunt. Idemque reſolvi ſolet de Principe Eccleſiaſtico temporali juriſdictione pollente, qui aſſiſtit, quamvis nihil dicat, executioni mortis; ipſa enim præſentia Principis auctoritatem dat exequentibus.

16 Mulier concepit à Petro, aitque, ſe velle abortum fętus animati cauſare, id quod audiens Petrus, tacet, unde mulier ſecura voluntatis Petri, facinus cum effectu aggreſſa eſt, fiet irregularis Petrus propter eandem rationem *n. præced.* dictam, ut notat etiam Caſtrop. *de Conſ. d* 6.*p*.15.§.7.*n*.4.

17 Ambulat Primò, quis de nocte per loca abrupta. Secundò, Alius à naufraga navi ejectus jactatur in undis. Tertiò, Alius, per anguſtum pontem, flumen pertranſire, tentat. Quartò, Alius ad tuæ domus januam confugit, quo perſequentem Inimicum effugiat. Tu verò cùm poſſis, nec facem præſers primo, nec ſecundo tabulam, ſeu funem, nec tertio comitem te addis, nec quarto januam fortè clauſam aperis. Non eris Irregularis, ſi horum conſequatur mors, quamvis ex odio ad hæc non exhibenda motus fueris, quia hæ ſunt puræ omiſſiones. At verò, ſi advertens ad eorum pericula, facem fortè accenſam extinguas, unde noceas primo, ſi tabulam, vel funem abreptam ſubmoveas, unde noceas ſecundo, Si Tabulata Pontis diſſipes, unde noceas tertio; Si januam fortè apertam claudas, unde noceas quarto, irregularis eris poſtquam aliquis prædictorum pereat, quia hi ſunt actus poſitivi, Excuſat nihilominus hunc quartum P. Prates *in manuſcr. de Irreg. d.*4.*c*.4.*n*. 20. *fol*. 462. ſi januam claudat ob finem bonum, puta, ne ſua domus damnum aliquod patiatur; quod certè ſolũ intelligi debet de damno notabili, & ejus rationis, ad quod ſubeundum, te obligare, non præſumatur Eccleſia, juxta modò dicta *nu*. 10.

§. X. *De Irregularitate orta ex occiſione facta à Miniſtris Juſtitiæ, quæ dicitur ex defectu lenitatis.*

1 OCciſio juſta, quantum ad nos in præſentia pertinet, vel fit à Miniſtris Juſtitię, vel à Militibus in bello juſto, vel ad defenſionem ſui. De ſingulis ſeparatim; & in hoc quidem §. *De Prima*.

2 Concluſio certa eſt hęc. Judex Pontifice inferior, qui in cauſa ſanguinis fert ſententiam juſtam de morte, vel mutilatione alicujus fit (ea certè ſecuta) irregularis ex defectu lenitatis, quæ fuit in Chriſto. Quam latè explicat Sanct. Thom. 2.2 *q*.40 Nav. *in ſumm. c*.27.*nu*. 206. Henriq. *lib*.14.*c*.10.*nu*.1. Cartar. *deciſ*.1 *à nu*.97. Percurre ſingulas clauſulas.

J U D E X.

3 Quicunque, excipitur Summus Pontifex, qui, ut ſupra *c*.2.*nu*.2. vidimus, non eſt irregularitati ſubjectus, Clericus, vel Laicus ſive ordinariam, ſive delegatam habeat poteſtatem, cùm eadem ſit ratio de omnibus, hic meritò comprehenditur.

4 Illud nihilominus diſcrimen eſt inter Clericum, & Laicum, quod Laicus ſolùm incurrit irregularitatem, cœterum, juſtè damnans meretur. At Clericus etiam juſtè damnans, præter irregularitatem, quam contrahit, peccat, & quidem graviter, eo quòd graviter Clericus prohibetur. *C. Sæpè* 23.*q*.8. *C. ſent. ne Clerici, vel Monachi*, ne ſe ingerat in cauſam Sanguinis.

In Cauſa Sanguinis.

5 Hoc eſt, in cauſa mortis, vel mutilationis membri (de qua mutilatione mox expreſſiùs dicetur) id enim ex uſu loquendi ſignificat Cauſa Sanguinis. Hinc ſi ſententia feratur de aliquo præfocando, vel Veneno, fameve, ſine effuſione Sanguinis occidendo, erit nihilominus Cauſa Sanguinis. Contra, ſi feratur de ſanguinis effuſione, ut de verberatione uſque ad ſanguinem, ſed ſine periculo mortis, vel mutilationis, cauſa ſanguinis non erit.

6 Quòd ſi Judex aliquem juſtè damnaverit crudo carceri, vel ut eidem non porrigatur, niſi panis, & aqua, quo pacto, ſi ſtatim is non obiit, certè ea ejuſmodi anguſtiis illi (ut contingere non raro ſolet) accelerata eſt mors.

7 Reſp. Si, conſideratis Rei viribus, eidem fuerit permiſſa neceſſaria Vitæ nullã irregularitatẽ timebit Judex, quia per accidẽs, tunc ille moreretur. At, ſi ea permiſſa nõ fuerũt, vel carcer valdè humidus fuit, unde, vel data eſſe, vel notabiliter accelerata judicetur mors, erit irregularis Judex ex defectu lenitatis, quando ad hęc juſtè reum damnavit, puta, ut ſenſim moreretur: at ex delicto, quãdo injuſtè, &c.

8 Confirmo, quia carceres fętidi, humidi, ſubterranei prohibentur, ut not Farin. *q. crim*. 27.*n*.95. & 194. Vide etiã Men. *de Arbitr. l*.2. *caſu* 305.*n*.2. & Gom. *Var. to*.3 *c*.9.*n*.6 *V. Quin carcer*. Lege Director. Inquiſit. *p*.3.*q*.58.*comm*.107. & ſolùm conceduntur, quando quis per ſententiam juſtam ad mortem ſenſim ſuſcipiendam condemnatur.

Dixi autem modò notabiliter accelerata, nam ex ordinariis carcerum anguſtiis, parcoque victu diminui aliquid de viribus, & conſequenter de Vita, jam ſcimus, ſed addimus, non incurri tunc irregularitatem ullam, quia, ſi juſta eſt condemnatio, jam permiſſa, immò requiſita à Sacris Canonibus eſt ea diminutio. *C. No cum, de verbo ſignif.*

Fert ſententiam Juſtam.

9 Si enim injuſta ſententia, non ea defectu lenitatis, ſed ex homicidio voluntario, ſecuta morte, fore Judicem Irregularem, nimis eſt ex dictis manifeſtum.

10 Sunt autem nonnulli, qui Judicem faciunt ex defectu lenitatis irregularem, etiam antequam is ſententiam mortis ferat. Sed immeritò, quia licèt, dum quis eſt Judex, non poſſit promoveri ad Ordines, quia eſt Curialis, poteſt tamen, judicatu relicto, ſed non eſt Irregularis, antequam ſententiam ſanguinis ferat, immò neque antequam cum effectu ſequatur mors.

11 Ideò Judex, ut & Princeps, etiam deliteſcens ſub cortina, & omnes Miniſtri Juſtitiæ, etiam infimi Satellites, ſi aſſiſtant executioni mortis in locis ſuæ ditionis (nam in alienis ſunt, ut ſupponimus, ſicuti homines privati, non Miniſtri) irregulares fiunt, quia ipſorum auctoritate mors infertur. Privati autem alii, ut & famuli, teſte Avil. *de Conſ. p*.7.*diſp*.5.*ſect*.2.*dub*.1.*concl. unic.* Henriq *lib*.14.*c*.14.*n*.2. merè ad obſequia Dominorum domeſtica addicti, etiam ſi cum Dominis aſſiſtant, immunes ſunt ab irregularitate, quia, ut item ſupponere debemus, nihil conferunt ad ſententiam exequendam.

12 Quid de Clericis? Reſpondeo. Idem dic, ſi aſſiſtant, ut auctoritatem præbeant executioni, nam propter hanc rationem quidam Epiſcopus *C. ex Litteris de Exceſſib. Prælatorum.* Reus fuit irregularitatis, quia interfuit cujuſdam furis ſuſpendio: aſtitit enim in proprio territorio, unde, ut auctoritatem afferens executioni. Verùm, ſi Clerici quicunque, ut & Religioſi aſſiſtant alio fine, ſive curioſitatis, ſive amicitiæ, ſive alterius cauſæ gratia, ne timeant irregularitatem immò ea mera dicta aſſiſtentia nec peccatum. Quòd ſi Textus aliqui *C. Sententia ne Cleric. vel Monachi.* Videantur ſtrictius loqui, vel ſatis explicati in alium ſenſum poſſunt, vel certè legitimè deſueverunt. Lege Molin. *de Juſt.* apud Dianam *p*.4. *tr*.2.*reſ*.35.

De morte, vel mutilatione alicujus.

13 Cùm non ſolùm mors, verùm etiam mutilatio membri alicui à Miniſtris Juſtitię illata afferat ipſis irregularitatem, ideò hic etiam mutilationis expreſſa fit mentio. De ea tamen ſeparatim infra §. 6. dicam. Nunc autem quatuor ſunt difficultates ad præſens argumentum facientia, diſſolvendæ.

PRIMA DIFFICULTAS.

An Judex pluribus ſententiis plures condemnans contrahat plures numero diſtinctas Irregularitates?

14 Reſp. plures. Ratio eſt evidens, quia per plures actiones, puta per plures condemnationes occidit ſeparatim plures; ſingulis autem occiſionibus ſuæ numero diſtinctæ Irregularitates correſpondent.

Tamb. T. II, De Sacram.

T 3 15 Quod

15 Quòd ſi multos Juriſdictionis actus Judex ante ſententiam exerceat, contra hominem unum, tunc fateor unam ab ipſo Irregularitatem contrahi, quia illi præcedentes actus unum quid faciunt cum una ſententia. Niſi fortè præcedentes actus tendant ad mutilationem v.g. & de facto fiat mutilatio, & deinde alii actus conſequentes tendant ad mortem, quæ ex intervallo inferatur, ut, ſi prius Reo manus abſcindatur, & deindè ex intervallo idem Reus ſuſpendatur; tunc enim duæ Irregularitates erunt, utpotè conſequentes ad duas diſtinctas, etiam moraliter, actiones.

SECUNDA DIFFICULTAS.

An Judex una ſententia plures ſimul condemnans plures Irregularitates concipiat?

16 Reſpondeo. Ugolinus *de Irreg. 5. §. 9. nu. 2.* ait, tot concipere Irregularitates, quot numero homines (quamvis per unicam ſententiam) mortem punit: Sicut (ait) communis ſententia docet, te per unicam ſclopi exploſionem pluribus excommunicationibus inſici, ſi ſimul plures Clericos occidas.

17 Bonac. *de Cenſ. d. 7. q. 4. p. 1. n.* 26. autem docet, poſſe probabiliter defendi, tunc fore unam numero Irregularitatem, ſicuti exiſtimatur una blaſphemia, quando uno, eodemque impetu multę proferuntur, & unicum peccatum unitate morali, quando quis unico Bombardæ ictu plures occidit.

18 Tu prudenter ſic diſtingue: Si ſit una ſententia, unaque delicti cauſa, qua multi capite plectuntur, & item unus ſit locus, unumque crimen, quo plectuntur, valdè probabiliter una erit numero Irregularitas, quia tunc illa una ſententia de pluribus occidendis, illæque omnes occiſiones moralem unitatẽ habent, ſicuti dicunt plures apud Leandr. *de Cenſ. d. 3. à q.* 39. probabile eſſe incurrere unam numero excommunicationem, ſi unica exploſiòne multos Clericos occidat. At, ſi cauſa delicti ſit diverſa pro diverſis, vel in diverſu loco, vel in diverſo notabiliter tempore, quamvis per unam ſententiam (quia non apparet prædicta unitas) plures numero erunt Irregularitates, ſicuti plures incurrit Irregularitates qui intervallo nunc unum, nunc aliũ occidit. Ita Gibal. *de ſumma. d. 5. q. 5. n. 15 ſeq.* 14. cum Suar. Mol.

19 Id, quod dictum eſt de Judice, poſſet dicit de occidente per unicam actionem plures. Si enim occidat quis plures per unicam actionem, puta per unam Bombardæ exploſionem, unam contrahet Irregularitatem, plures verò, ſi ex intervallo notabili, juxta ea, quæ aliqui dicunt apud eundem Leandrum de ſimili multiplicatione Cenſurarum. Vide etiam ſuprà *c. 24. §. 3. à n.* 10.

TERTIA DIFFICULTAS.

An Judex ferens ſententiam, ut duæ v.g. manus Reo amputentur, iis amputatis, duplici Irregularitati vinciatur. Quod idem quæritur de abſcindente phyſicè eidem duo membra.

20 Reſp. Si ex intervallo notabili, duæ teſte Ugol. *de irreg. c. 5. §. 9. n. 3. fine.* Irregularitates enaſcuntur, ſi ſecus, una: id, quod eodem modo explica, quo in difficult. præcedent. explicatum eſt de ſimilibus.

QUARTA DIFFICULTAS.

An Judex proferens ſententiam ſanguinis contra deliquentem, incurrat Irregularitatem, quando, ad executionem mortis requiritur ſententia alterius Judicis?

21 Reſp. eſſe diſtinguendum, Si enim poſterior Judicis ſententia utatur proceſſu, ſeu probationibus, ſeu ſententia habita à priore Judice, quia tunc uterq; concurrit ad mortem, uterque incurrit in Irregularitatem: Si non utatur, liber erit prior Judex, & ſolua poſterior in illam cadet, quia tunc prior Judex nullo modo concurrit ad mortem. Non eſt igitur audiendus Henr. *l. 14. c. 12. num. 5.* cui adhæret Ruil. *de Cenſ. p. 7. d. 5. ſect. 2. dub. 1.* qui in hoc caſu priorem judicem liberat ſemper.

Ea, ideſt morte, certò ſequuta.

22 Quòd mors debeat eſſe ſecuta, ex dictis, ut modo *n.* 10. innui, nimis eſt manifeſtum. At illud hic valdè notandum eſt, quod diximus, certò ſecuta, id quod, cur addidimus, habes ſupra *c. 5 §. unic. n.* 33.

De eodem Judice, quod Delegationem, quam alteri confert de occidendo vel mutilando.

23 Præmittendum eſt Primò, Principem Secularem, ut item Prælatum Eccleſiaſticum habentes Juriſdictionem Temporalem, ex quocunque Titulo illam habeant, poſſe, & Eccleſiaſticum in Cauſa Sanguinis debere, illam delegare uni Laico, vel pluribus, ut placuerit, dummodo ſint apti, idque, vel ad tempus, vel in perpetuum, & vel ad univerſas cauſas, vel ad aliquas, vel etiam ad unam, vel alteram. Patent hæc ex vulgatis Textibus, vulgataque doctrina de Delegatis, & Delegatione.

24 Dixi, uni Laico, vel pluribus, nam licèt Prælatus Eccleſiaſticus Papa inferior Juriſdictionem Spiritualem non poſſit delegare, niſi Clericis, at Temporalem poteſt Laicis.

25 Dixi item, dummodo ſint apti, nam Irregularis ex delicto ſine dubitatione erit Prælatus, ſi deleget auctoritatem ſuam Judici, quem cognoſcit Imperitum, vel pravum, unde injuſtè quis morte puniatur, quia tunc Prælatus, gladium juriſdictionis imperito porrigens, moraliter occidere innocentem cenſendus eſt.

26 Quòd ſi per occaſionem hic quæras. An Princeps Sæcularis poſſit Clericis delegare juriſdictionem ſuam Temporalem, ſicuti poteſt Laicis?

Reſpondeo, id prohibitum eſſe in Jure *C. Sed nec. C. Clericus. Ne Cler. vel Monachi*, his verbis; *Ne Clericus exerceat Juriſdictionem Temporalem, vel cauſas agitet Criminales ſub Principibus Sæcularibus nec officia Vicecomitis, aut Præpoſiti Sæcularis obeat.*

27 Notat autem Primò Abbas, per hæc verba illicitè acceptari à Clerico dictam Juriſdictionem, ſed tamen validè, unde valerent ſententiæ ab ipſo datæ, etiam in Cauſa Sanguinis. Ratio eſt, quia in Textu nulla clauſula eſt irritans Delegationem; neque enim per hunc Canonem Clerici incapaces ejuſmodi delegationis redduntur.

28 Nota Secundò idem, ſi ſemel unam delegationem acceptaret Clericus ad cauſam Criminalem, non peccare mortaliter, peccare, ſi multas, quia, ait, ſic, non eſſet exercere, quod denotat ſequentiam. Sed certè id non videtur verum, quia Canones graviter probibent, ne Clerici ſubdantur Principibus Secularibus, eorum juriſdictione utendo, quod certè fieret, etiam ſi ſemel acceptarent.

29 Nota tu denique Tertiò, duplici modo poſſe Principem Sæcularem demandare Clerico cauſarum judicia. Primò, conferendo ſuam Juriſdictionem Temporalem ipſi Clerico, quo eundem conſtituat Judicem à ſe dependentem, & hoc prorſus prohibetur à Sacris Canonibus, ut dictum eſt, tum pro cauſis in genere, tum pro cauſis in particulari. Secundo, nihil conferendo de ſua juriſdictione, nec conſtituendo Clericum Judicem à ſe dependentem, ſed volendo, ut aliquæ cauſæ, quæ examinabantur, ac judicabuntur in ſuo Sæculari Tribunali, definirentur in Eccleſiaſtico, quo pacto dicitur forum Eccleſiaſticum ampliari. Hoc autem non prohibetur, quia tunc Clericus aget ex Juriſdictione Eccleſiaſtica ampliata ad has, vel illas cauſas, non verò propriè ſub Principe Sæculari. Lege Molinam, *Tom 4. tr. 3. d. 8 n.* 10. Si tamen tunc dictus Clericus ferat ſententiam ſanguinis, fore Irregularem ex defectu lenitatis, ſecuto effectu, non eſt dubium, quia jam, ut Miniſter Juſtitiæ ſe habet.

30 His ita explicatis, redeamus proprius ad noſtra, & quæramus, an Epiſcopus v. g. gaudens Juriſdictione Temporali, deleget banc ſuam Juriſdictionem alteri, ut delegare certè debet ex dictis *nu.* 23. & is Delegatus aliquem pęna capitali puniat, ſit ipſe Epiſcopus Irregularis, Eademque eſſet quæſtio, ſi Reus appellaret ad ipſum Epiſcopum Delegantem, & his delegaret alium Judicem, qui ſimili modo morte puniret Reum.

31 Reſpondeo, Epiſcopum Delegantem, in utroque caſu non fore ullo modo Irregularem. Nam ſi definitur à Sacro Textu, *C. Epiſcop. ne Clerici, vel Monachi in 6.* Et ratio definitionis fuit, quia ejuſmodà perſonæ Eccleſiaſticæ benè ſungi ob Reipublicæ bonum ſuo officio certè debent. Ergo quandoquidem ipſæ per ſe ſententiam ſanguinis exercere non poſſunt, ſecus enim eſſent Irregulares, oportuit illis ſaltem concedere, ut vices ſuas aliis committerent. Idem Epiſcopus, Seu quilibet ordinaria Juriſdictione Temporali pollens, poterit propter eandem, immò majorem rationem, concedere ſtatutum, & Jus, per quod delinquentibus debeatur mors: Id enim poſtulat eadem recta ſuorum ſubditorum gubernatio, neque id continet Sententiam Sanguinis, ſed eſt lex prohibens ſub pęna ſanguinis. Hæc Lege pluribus apud Doctores, ut Gaſp. Hurtad *diſp. 2. de Irreg. dub. 2. differ. 11. nu. 42.* Suar. *de Cenſ. 47. ſect. 1. nu. 7.* Diana, *part. 4. tractat. 2. reſ. 78.* Joann. Præpoſ. *quæſt. 5. de Irregul. diſp.* 13. *num.* 99. Covarruvia *Clement. Si fur. parte ſecunda, §. quinto, nu.* 8.

32 Hic habemus Henr. qui prædictam doctrinam nimis coercet, & Turr. qui ampliat nimis.

Henriquez *l. 14. c. 12. nu.* 6 afferendo Teſtimonium Navarri, ait fore irregularem Prælatum habentem temporalem juriſdictionem, ſi deleget cauſam capitalem particularis Rei alicui Laico, ſecuta morte, probatque ex Sacro Textu, *C. Ex lit. de Exceſ. Prælat.* Sed immeritò; hic enim Textus irregularem Epiſcopum quendam pronunciat, non quia delegaverit cauſam mortis particularem, ſed quia auctoritatem præſtitit executioni mortis illius hominis, quod eſt longè diverſum, & utpotè cooperatio dans auctoritatem executioni mortis eſt irregularitati ſubjecta.

33 Turrianus *Tom. 1. 2. 2. d 93. dub.* 2. docet, poſſe prædictum Prælatum exhortari judicem à ſe Delegatum, ut is exequatur pęnam capitalem. Si enim (inquit) Clericus poteſt hortari generatim judicem ad ſervandas juſtitiæ leges ſine timore irregularitatis, & mandatum Delegato ſuo dare, de ſervandis Juſtitiæ legibus circà hanc cauſam particularem, cur non poterit mandare, ut pœnam latam de morte judex exequatur? hoc enim mandatum exequendæ pœnæ jam ſatis involvitur in mandato illo de ſervanda juſtitia in hac cauſa particulari.

34 Verùm eſt diligenter diſtinguendum; poteſt enim ejuſmodi Prælatus generatim, & etiam ſpeciatim exhortari de ſervanda juſtitia in cauſis, & etiam in hac cauſa capitali, immò id etiã mandare,

quia

quia hoc concedunt Canones, cùm ſint ad actum ex ſe bonum, & remotè ſe habentem ad occiſionem. At mandare, ut Judex executionē mortis hujus Rei exequatur, ſi fiat auctoritativè, itaut Judex exequēs ex vi talis mandati mortē Reo inferat, non poteſt prædictus prælatus, quia ſic ipſe ſua auctoritate cooperaretur ad occiſionem, quę eſt clara cauſa Irregularitatis. Quod ſi non mandaret auctoritativè, ſed ſolùm ita exhortaretur, ſicuti poſſet, ſi eſſet privata perſona, nullam prorſus auctoritatem præbens, non erit Irregularis, ex doctrina univerſali mox afferenda, quia tunc nō agit, ut Miniſter Juſtitię. Sed certè difficilè id in praxi eſt, quia verba ejuſmodi prolata à Superiore, ſemper ſaltem regulariter, accipiuntur auctoritativè, nā propterea certè aliqui ex dicto *cap. ex litteris de exceſſu Prælatorum*, monent, ut Prælatus abſtineat non ſolùm ab impellendo Judice ad ferendā ſententiam ſanguinis, dum agitur de cauſa particulari, verùm etiam ab exhortando, ut aliquem puniat (quamvis taceat deſignationem pęnę) quando delictum eſt dignum morte, quis, inquit, in utroq; caſu interponeret ſuam auctoritatem, atq; adeò eſſet cauſa ſententiæ ſanguinis.

35 Multò minus poteſt Prælatus ſuo Delegato, vel Miniſtris ſuis dicere, ut Homicidam hunc merentem ſuſpendium ſuſpendant, vel mutilent, quia ſic auctoritatem præberet executioni mortis, vel mutilationis, incurreretque Irregularitatem ex defectu lenitatis, quæ ex occiſione juſta infligitur Miniſtris Juſtitiæ. Quicquid dicat Avila, *de conſ. p. 7. d. 5 ſec. 2. du. 4. concl.* 3. qui ſatis immeritò putat, hanc eſſe Irregularitatem ex homicidio injuſto, immeritò, inquam, quia hæc occiſio juſta eſt.

36 Propter eandem rationem, prædictus Prælatus, ſi proponat præmium dandum ei, qui graſſatorem hunc determinatum capiat, eo deinde capto, & ex vivis ſublato, erit Irregularis, favet Ugol. *de Irregul. cap. 5. §. 8. fine*. Majol. *lib. 5. de Irregul. cap.* 48. §. 2. *num.* 8. non verò erit, ſi graſſatorem nec explicitè, nec tacitè deſignet, ſed ſolùm in genere; Ratio eſt, quia deſignando dat ſuam auctoritatem ad occidendum, quam non cenſetur dare, dum in genere graſſatores extirpare curat.

37 Idem dic, ſi Prælatus, ſeu Princeps jubeat, ſeu edicat, ut ſive vivus, ſive mortuus ad ſe is graſſator adducatur, immò etiam ſi id generatim dicat de graſſatoribus, aliquo enim occiſo, erit Prælatus Irregularis, quia clarè ſuam auctoritatem interponit. Immò in hoc caſu putant Comitolus, *in reſp. mor. lib.* 4. *q.* 10. *n.* 8. Rebell. *par.* 1. *lib.* 3. *quæſt.* 11. *n.* 4. Valer. *diff.* 4. *Verſ. Homicid.* Cajet. *in ſumm. Verſ. Homicidium*, aliique, ejuſmodi Prælatum, vel Principem contrahere Irregularitatem ex homicidio injuſto, quia, inquiunt, ejuſmodi præceptum ſemper eſt injuſtum, & peccatum contra Juſtitiam cùm ſit de occidendo homine inaudito, nec confeſſo, ſeu in Judicio non convicto. Dicunt (ſemper) dicerem (regulariter) nam, puto, poſſe occurrere caſum adeò clarum, graſſatoremque adeò bono publico manifeſtè nocentem (nullo remedio interim apparente avertendi malum) ut ejuſmodi præceptum valdè juſtum cenſendum ſit, unde Irregularitas ſit ex defectu lenitatis.

38 Quæres hic denique reſolutionem ſequentis caſus: Epiſcopus pollens dicta temporali Juriſdictione, dat auctoritatem Clerico, ut Clericus nominet Judicem Laicum, qui condemnet Reos, vel talem Reum pœna ſanguinis; eritne, ſecuta rei morte, Irregularis prædictus Clericus?

Reſpondeo. Si arbitratui Clerici data fuit poteſtas eligendi Judicem prædictum, erit Clericus Irregularis, ſi verò ſolùm Clerico commiſſum fuit, ut ipſe renunciaret, ſeu afferret Judici electionem factam ab Epiſcopo, Irregularis non erit. Ratio eſt, quia in priori caſu ipſe Clericus ex una parte cooperatur cum Judice ad deformationem, dando ei poteſtatem ad deformandum, & ex alia Parte non excuſatur ab officio temporalem Juriſdictionem habente, ſicuti excuſari diximus Epiſcopus, id, ratione ejuſmodi officii, concedentibus Sacris Canonibus. At in poſteriori caſu ipſe Clericus nullam poteſtatem Judici, ſed ſolùm renunciat, ſeu admonet; de poteſtate illi ab Epiſcopo tradita, quæ officii nunciatio non eſt cauſa proxima ſententiæ deformationis deinde ſecutæ. Ita Farin. & Jo: Calder. *in c. ult. Ne Clerici, vel Monachi in* 6. Favetque Jo: Andr. *ibid.* aliique contra Ugolinum, *l. c. §.* 8. *n.* 11.

Colligitur ex dictis, qua ratione effugiat Irregularitatem Epiſcopus, ſi quando ſit conſtitutus Siciliæ Prorex.

39 Id explicabit reſolutio danda ſequenti quæſtioni. Cùm Epiſcopus Don Petrus Corſettus vir doctrina, & virtutibus inſignis non multis abhinc annis conſtitutus fuerit hujus Regni Siciliæ Gubernator, dubitari cęptum eſt, an ejuſmodi Provinciam Epiſcopus ſubire licitè potuerit; Id enim Clericis prohibetur, ut modo *n.* 26. vidimus. Ruſus, eſto, ipſi licuerit, qua ratione ſententiam ſanguinis delegare, ut immunis eſſet ab Irregularitate, debuerat?

40 Quoad prius reſolutio fuit, licitè potuiſſe, teſte Bard. *in ſelect. l. 7. q. 1. nu.* 10. ſive ob conſuetudinem, ſive ob Privilegium, quod gaudet Catholicus Rex præficiendi ſuis Regnis Eccleſiaſticos. Sed quoad poſterius major diſſenſio arſit inter Theologos.

41 Ut ea melius intelligatur, notanda eſt praxis procedendi in cauſis ſanguinis in hoc Regno. Poſtquam enim delatum eſt Judicibus delictum aliquod morte dignum, v. gr. Petrum commiſiſſe homicidium, iidem Judices rem Proregi referunt, & ab eo recipiunt mandatum, ut inquirant de delicto, ac referant, quid invenerint, & præterea facultatem procedendi ex abrupto. Judices ergo cū Reū vel ex probationibus, vel ex propria Confeſſione convicerint, morteque puniendum decreverint, referunt Proregi quid actum fuerit, qui ſic præcipit, *Excellentia ſua providet; & mandat, ut Petrus ſuſpendatur*: quo mandato accepto, traditur Petrus Miniſtris ſuſpendēdus.

42 Epiſcopus ergo Gubernator, de quo agimus, advertens, ſi hoc modo uteretur, ſe in Irregularitatem incidere, duo immutavit. Primò, ut Judices in poſteriore relatione poſt plenam probationem delicti ipſi Epiſcopo facienda, nequaquam referrent, quid ipſi de morte delinquentis ſtatuiſſent. Secundò, ut ipſe Epiſcopus alio modo ſubſcriberet relationi Judicum, quàm alii Proreges conſueviſſent, hoc eſt, modo ſequenti: *Illuſtriſſima Dominatio ſua providet, & mandat, ut Tribunal inquirat veritatem, & provideat de Juſtitia*. Qua commiſſione habita, Judices ſic decernebant; *Stante commiſſione Illuſtriſſimæ Dominationis ſuæ Tribunal Magnæ Regiæ Curiæ providet, & mandat, ut Petrus ſuſpendatur, &c.* Quæſivit ergo Epiſcopus, an, ſi dictis mutationibus uteretur, Irregularitatem effugeret.

43 Diviſi ſunt Theologi, Et quidem ex noſtra Societate P. Martinus Prates *in manuſ. de Irreg. d. 4. c.* 2. §. 3. *fol.* 287. nullo modo Epiſcopum Irregularitatem effugere, contendit: effugere contendit Pater Franciſcus Bardi *loc. c.* Equidem dum latiſſimè ab ipſis agitatam hanc quæſtionem lego, commendo diligentiam, ad miror doctrinam, ingenium utriuſque acre complector: Sed mihi videor unica, facilique ratiocinatione quæſtionem ex proximè dictis poſſe diſſolvere, quam ipſis ſatis pluribus proſequuntur.

44 Formetur hoc argumentum. Prælatus gaudens temporali Juriſdictione poteſt, immò debet, poteſtatem proferendi ſententiam ſanguinis Judici Laico committere, ut clarè habet Textus *C. Epiſ. ne Cler. vel Monachi in* 6. & nos ſupra ſignatè docuimus; non poteſt autem ipſe eam proferre ſine incurſu Irregularitatis, morte ſecuta; Sed Epiſcopus prædictus Gubernator per memoratam formulam, qua uti ipſe intendit, profert ipſe ſententiam ſanguinis, & ex vi illius, & non alterius Sententiæ Petrus ſuſpenditur, Ergo Epiſcopus eſt Irregularis. Ecce argumentum Patris Martini.

Formetur hoc illud: Prælatus gaudens Temporali Juriſdictione poteſt ex Sacro prædicto Textu, immò debet, poteſtatem dictam committere, non poteſt autem ipſe ſententiam proferre, &c. Sed Epiſcopus Gubernator per memoratam formulam, qua uti ipſe intendit, non profert ſententiam ſanguinis, nec ex vi illius formulæ, ſed alterius ſententiæ, quæ datur à Tribunali, Petrus ſuſpenditur: Ergo Epiſcopus non eſt Irregularis: Ecce argumentum Patris Bardi.

45 Quæſo ergo te, ſtudioſe Lector, nonne pronunciabis, veram eſſe Minorem prædicti argumenti aſſumptam à Bardi, falſam verò eam, quam Prates aſſumit, ſi perpendatur formula, qua uti intendit Epiſcopus Gubernator? Ita ſanè. Manifeſtè enim per immutationem illam factam ab Epiſcopo, novamque illam recuſam formulam, Petrus non ſuſpenditur ex vi commiſſionis datæ ab Epiſcopo, ſed ex vi ſententiæ latæ à Tribunali. Patet, quia, ſi hæc à Tribunali non ferretur, nunquam ſuſpenderetur Petrus, unde clarè apparet, illam Epiſcopi Gubernatoris commiſſionem, ſeu verba, nihil aliud continere, niſi delegationem Juriſdictionis datæ ab Epiſcopo Judicibus in Cauſa Sanguinis, quam ipſe dare Judici Laico ſine timore Irregularitatis poteſt, immò à Sacro Textu dare compellitur.

46 Quod autem Prates narrat, Epiſcopum noluiſſe acquieſcere illis, qui eum ab Irregularitate immunem faciebant, unde obtinere à Summo Pontifice voluiſſe facultatem ſic procedendi; nihil nobis officit; Epiſcopum enim Religioſiſſimum, teneræque conſcientiæ virum, ad majorem animæ tranquillitatem id feciſſe, putandum eſt.

Exceptiones duæ circà obligationem Prælati non ferendi ſententiam in Cauſa Sanguinis.

PRIMA EXCEPTIO.

In Cauſa Fidei, pro Inquiſitoribus, & eorum Miniſtris.

47 Sacri Inquiſitores concluſo proceſſu convincente contra Hæreticum impęnitentem, vel Relapſum pronunciant in eum ſententiam definitivam, qui judicant, illum eſſe Hæreticum pertinacem, tum tradunt eundem poteſtati Sæculari, proteſtantes, ſeu enixè deprecantes, ut citrà ſanguinis effuſionem, mortiſque periculum illum puniat. Judices autem Sæculares, nullo viſo proceſſu, & ſine mora, prædictum Hæreticum ſibi relictum, ſive Laicus is ſit, ſive Clericus (qui certè prius erit degradandus) morte plectunt. Hæc eſt praxis Tribunalis Sacræ Inquiſitionis, in qua quæritur, an Inquiſitores, ſecuta Hæretici deformatione, ſint irregulares? De ipſa etiam Lege Emeric. *In Directi Inquiſit. p. 3. in formis, &c.* Lege item Caſtr. *Tom.* 1. *tr.* 4. *d.* 8. *p.* 14. *nu.* 10. Suar. *de Cenſur. d.* 47. *ſect.* 1. *nu.* 13. Dianam *p.* 4. *tr.* 2. *reſol.* 101. citatos alios.

48 Et quidem non eſſe, omnes Doctores conveniunt, ſed onde, & quare, non conveniunt omnes. Ego judico, eos concurrere ad mortem, ſed à Summo Pontifice ab irregularitate liberari; tum propter expreſſa Privilegia Inquiſitoribus de hac re conceſſa, tum etiam fortè tacitè eo ipſo, quod ipſis Summus Pontifex præcipit, ut ſic, & ſic procedant in cauſa Fidei tam ſancta, & ad Eccleſiæ

puritatem maximè faciente. Atque ex hoc, quòd Inquiſitoribus tot privilegia conceſſa ſunt, quibus impeditur Irregularitas, clarum mihi ſit, non eſſe veram doctrinam Caſtropal. *loc. cit.* & Suaril *loc. cit.* dicentium, ideò Inquiſitores non eſſe Irregulares, quia per dictas actiones, ſi attentè conſiderentur, non concurrunt ad mortem: clarum, inquam, mihi ſit: Si enim per illas actiones non concurrerent ullo modo ad mortem, non indigerent privilegio Pontificis ad Irregularitatem evitandam Confirmatur manifeſtè, nam dum poteſtas Sæcularis non ex alio proceſſu, nec ex alia ſententia, quam ipſa ferat, Hæreticum impenitentem capite plectit, tota occiſionis cauſa mortalis eſt proceſſus, ſententia, & auctoritas Inquiſitorum. Qua ratione ergo non incurrent in Irregularitatem, ſi à Summo Pontifice per peculiaria privilegia non eximerentur ab illa?

49 Quæres. Si non adeſſent ejuſmodi expreſſa privilegia, poſſemus ne illos liberare ab Irregularitate ex eo ſolo capite, quod modò Judicatum eſt, puta quòd tacitè Pontifex illos liberet, eo ipſo, quod iis præcipit, ut ſic, & ſic procedant.

50 Reſp. Poſſe, docet Gambacurta in ſimili, *de Immun. Eccl. lib. 2. §. 7. V. Abſque Irreg. notu.* Is enim ſermonem faciens de præcepto Gregorii XIV. quo tenentur Epiſcopi, facinoroſos non exceptos ad Eccleſiam confugientes tradere Curiæ Sæculari, docet, eos non incurrere in Irregularitatem, damnato ad mortem, occiſoque dicto facinoroſo, quia Gregorius eos ab illa expreſsè eximit, additque, probabile item eſſe, eos non incurrere, etiam ſi Pontifex expreſsè non exemiſſet, ſatis enim tacitè eximit, dum ſic fieri, ipſe jubet.

51 Confirmari id poteſt ex Ugolino *de Irreg. c. 15. § 6. V Quid igitur.* Univerſaliter docente, eum, qui ex mandato Pontificis alium interficit, non eſſe Irregularem, quia juſſio (inquit) Pontificis eſt Irregularitatis remiſſio.

52 Verùm ego, quamvis id probabile judicem in materia fidei, immò & in materia quacumque Eccleſiaſtica; atque adeò in caſu noſtro non enim judicandum eſt, pœnam ab Eccleſia inſtitutam ſubire debere eum, qui Eccleſiæ, ejuſque Paſtori obeditat univerſaliter, ut docet Ugolinus, non mihi videtur probabile: nam, ſic, quando Pontifex, ut Princeps ſui ſtatus præcipit ſuis Judicibus, ut morte puniant delinquentes, vel ſuis Militibus, ut occidant Hoſtes in bello juſto, hi Judices, & hi Milites, ſecuta horum delinquentum, vel hoſtium morte, non incurrerent in Irregularitatem ex defectu lenitatis; quod certè nemo dicet. Quid, ſi Pontifex injuſtè præciperet, ut tu innocentem interficeres? Ego ſanè te Irregularem faciam, ex delicto, ſi pareas. Dixi modò (ut Princeps,) nam, ſi ut Pontifex alia eſſet ratio, de qua dicam §. 14 *nu.* 8.

53 Denique hìc duo nota. Primò, mihi nequaquam placere ſententiam Jo: Præpoſ. *loc. cit.* aſſerentis, non fore Irregulares Inquiſitores, ſi prædicta omnia ritè agant, quamvis omittant proteſtationem *n.* 47. dictam; mihi, inquam, non placet, quia privilegia conceſſa Inquiſitoribus, & tacita illa Pontificis voluntas, de non incurrenda Irregularitate, ſunt ſub forma præſcriptæ proteſtationis; ea ergo proteſtatione omiſſa, non habentur privilegia, vel illa voluntas ſicuti non habetur ab Accuſatore, quando omittit ſimilem proteſtationem, ut mox *§. ſeq.* declarabimus.

54 Secundò. Quod dictum eſt de Ipſis Inquiſitoribus, extende propter eadem privilegia ad omnes eos, qui ex officio concurrunt, vel auctoritatem dant dictæ ſententiæ latæ ab Inquiſitoribus contra Hæreticos, item ad accuſatores, ad Teſtes, ad Satellites, ad Torquentes eos, ut veritatem dicant, & denique ad cæteros omnes, qui Inquiſitores adjuvant ad munus ipſorum legitimæ adimplendum, dummodò hæc faciant in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis, & immediatè ad executionem ſententiæ de deformatione non concurrant. Lege Avilam, *de Cenſ. p. 7 d. 5. ſect. 2. dub. 2.* Henr. *lib. 14. c. 12. nu. 5. litter. B.* Sayr. *de Cenſ. l. 6. c. 18. n. 15.* alioſque.

SECUNDA EXCEPTIO.

De Degradatione, quæ à Judicibus Eccleſiaſticis infligi ſolet.

55 Quicunque ex Prælatis, legitimè Clericum degradans, eum Sæculari foro tradit, etiam poſitivè, & directè eum tradendo, nullam incurret Irregularitatem, ſi fortè degradatus, à Judice Sæculari morte puniatur, modò Prælatus adhibeat proteſtationem, ſeu interceſſionem præceptam in Sacro Textu, quam expreſſam in Pontificali facilè poteris legere, quamque habes apud Molinam, *tit. 4. tr. 3. d. 49. nu. 13.* alioſque citatos à Bonac. *de Cenſ. d. 4. p. an. n. 21. fine*, alioſque ſolemnitatem Degradationis explicantes. Ratio eſt ferè eadem ac dicta de Inquiſitoribus. Si eam proteſtationem non adhibeat, idem dic, quod modo *n. præced.* de iiſdem Inquiſitoribus dictum eſt.

§. XI. *De irregularitate ex defectu lenitatis, quæ oritur ex cooperatione ad ſententiam ſanguinis per accuſationem.*

1 Textus C. *Prælatis de Homic. in 6.* ſic habet: *Prælatis vel Clericis quibuſcumque, qui de Laicis ſuis Maleſactoribus querelam penes Sæcularem Judicem deponentes, & petunt emendam ſibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cætero præſumantur, proteſtando expreſsè, quod ad vindictam, ſeu pœnam ſanguinis, non intendunt, imputari non debet, quamvis de Jure debent pœna ſanguinis irrogari, ſi Iudex mortem illis inferat, Juſtitia exigente.*

Hæc Textus, cujus tres clauſulas breviter expendamus, nam cæteræ clariore explicatione non indigent.

Prælatis, vel Clericis.

2 Quamquam Textus mentionem dumtaxat facit de his; eadem tamen ratio eſt de Laicis. Illud tamen diſcrimioi eſt, ut Laicus accuſator non cuſtodiens, quæ in hoc Canone præſcribantur, ſecuta morte accuſati, incurrat ſolùm in Irregularitatem, at Clericus, præter Irregularitatem incidat etiam in peccatum, ut habet Suar. *de Cenſur. d. 40. ſect. 5. num. 8.* Sayr. *de Cenſ. lib. 6. c. 18. nu.* 3. Clerici enim propter ſuum ſtatum curare debent, ne fiant per Irregularitatem inepti ad Ordines. An peccatum hoc ſit ex ſe mortale, ex dictis *lib. 3. opuſ. de Sacr. Miſſ. c. 1. §. 8. à n. 7.* colligi poteſt.

Querelam deponentes.

3 Sive denuncies, ſive querelam exhibeas, ſive formaliter accuſes, niſi in caſibus in hoc Textu conceſſis, de quibus mox, ſemper eris Irregularis, ſecuta Deformatione Rei, quia ſic moraliter influis in illam, & tunc numeraris inter Miniſtros Juſtitiæ.

4 Hinc multò magis Cuſtodes Viarum, quibus curæ eſt, referre Judicibus quicquid ibi agi contingit, ſi referant delicta aliquorum, unde eorum aliquis deformetur, Irregulares erunt, quia hi miniſtri tunc Juſtitiæ ſunt.

5 Quid de homine privato, qui cùm paſſus ſit aliquid à fure, petit à Judice, ut Malefactor capiatur, vel ipſe Malefactorem detinet, ut Judici ſiſtat, vel locum, ubi latet, oſtendit, vel ſimilia?

Reſp. Hic inter accuſatores eſt numerandus. Ita Squillat. *de oblig. Cler. p. 6. n. 93.* Sayr. *l. 6. c. 18. n. 7.* defert enim Crimen Judici: Impediri tamen poſſet Irregularitas, ſi ab ipſo fiat proteſtatio, de qua mox *n.* 34.

6 Quid de illo, qui furem inveniens domi, vel videns furtum aſportari, clamat, alios convocans: *Ecce furem, Ecce furem, cum capite, cum capite.*

Reſp. de hoc mox commodior erit ſermo § 13. *n.* 24.

7 Movit quidam Juris Canonici peritus hanc dubitationem: Clericus quidam exiſtens in Eccleſia tradidit Epiſcopo Malefactorem, qui ad eandem Eccleſiam confugerat, contra quem Epiſcopus ſententiam ritè tulit, eum non gaudere Immunitate, unde eum capientes Judices Sæculares legitimo ſuſpendio punierunt. Dubitavit Juris Canonici profeſſor, an Clericus inciderit in Irregularitatem? Sed quidam doctus Theologus diſtinxit: Si Clericus ex ſe Malefactorem Epiſcopo tradidit, ſciens, vel dubitans, de periculo ejus mortis, Irregularis erit, ſed ſi, ne dubitavit quidem, nullam Irregularitatem incurrit. At verò, ſi tradidit Epiſcopo, ipſo Epiſcopo mandante, non erit Irregularis, quia tunc egit, ut Miniſter Epiſcopi, & ut unum faciens cum illo, quem Gregorius XIV. liberat ab Irregularitate, ut diximus modò *§. 10. n.* 52.

8 Ego etiam ſi Clericus ex ſe tradiderit, ſemper excuſarem ab Irregularitate, quia non tradit ut Miniſter Juſtitiæ Sæcularis, puta, nec ut Satelles, nec ut Accuſator, nec ut Delator, nec ut Teſtis, &c. At ſolos Miniſtros Juſtitiæ incurrere Irregularitatem hanc ex defectu lenitatis, mox latè confirmabimus. Adde, traditionem hanc ſemper eſſe ex tacito mandato Epiſcopi, qui non vult in ſuis Eccleſiis Malefactores, immunitate non gaudentes.

De ſuis Malefactoribus, quoad malum illatum.

9 Suis (inquit Textus) Quare is, qui illum accuſat, à quo in propria perſona, vel propriis bonis læſus fuit, ſuum Malefactorem in omnium ſententia accuſat, unde, ſi Dominus, ſi Prælatus Regularis, ſi Magiſtratus, cui ex officio incumbit curare bonum publicum, accuſet cum debita proteſtatione eos, qui Servum, Religioſum, Vaſſallum offenderunt, ſuum Malefactorem accuſant, quia Servus, Religioſus, Vaſſallus ſunt reſpectivè de bonis Domini, Prælati, Magiſtratus. Addit Bonac. *loc. mox cit.* idem eſſe, ſi modo dicto accuſes eum, qui offendit aliquem ſub tua protectione exiſtentem.

10 At comprehenduntur ne hìc Mater, Pater, Conſanguinei, ita, ut ſibi accuſent eos, qui filium, filiam conſanguineos, &c. offenderunt, & è contra, dicantur accuſare ſuos Malefactores.

Reſpond. unum mihi hìc eſſe certum, alterum non item Certũ eſt comprehendi, ſi accuſent de contumeliis, & injuriis factis cõtra prædictos, nam injuria facta filio, vel conſanguineo judicatur eſſe Patris, vel alterius conſanguinei, & è contra. Quare, ſi accuſent, rectè poſsũt dici accuſare ſuos Malefactores. Incertum autem eſt mihi, ſi accuſet de damnis illatis realibus, hoc eſt de bonis Tẽporalibus, V. Gr. de pecunia per furtum ſublata. Cùm enim pecunia Patris non ſit pecunia filii, & pecunia conſanguinei, multò minus, ſit bonum reale alterius conſanguinei, non poſſunt furantes pecuniam ab uno ex his, dici Malefactores alterius. Quare Bonac. *de Cenſ. d. 7. q. 4. p. 2. n. 4.* Ugol *de Irreg. c. 6 §. 9. n 4.* cum aliis negant ſine Irregularitate poſſe prædictos accuſare Sed Con. *de Sacr. d. 18. dub. 10. n. 93.* Jo: Præp. *3. p. q. 5. de Irreg. dub. 13. nu. 101.* Dian. *p. 4. tr. 2. reſ.* 31. concedit ſemper cum debita proteſtatione. Ratio fortaſſe eſt, quia etiam quoad bona realia malum illatum meo conſanguineo propter connexionem ſanguinis poteſt di-

dici meum. Qui antem hi conſanguinei ſint, qui poſſint ſuorum nomine venire, habes apud Clarum *in Praxi Crimin. quæſt. 14. V. Volo, & Abb. cap. de cæter. n. 7. de Teſtib.* Felin. *C. cum dilectus n. 9. de accuſat.* alioſque, qui ſuorum nomine venire docent Parentes filios, Nepotes, alioſque aſcendentes, deſcendenteſque, quibus addunt Diana, & Coninch. *locis cit.* fratres.

11 Plus addit Gibal. *de irreg. c. 4. q. 6. n. 60.* citans Suar. *d. 47. ſect. 2. n. 12. & 15.* Putat enim, quando accuſatio eſt neceſſaria, ad reparandum damnum injuſtè (de quo hic agimus) tertio cuique illatum (etiam ſi omitti accuſatio poſſet ſine peccato) non fieri Civiliter accuſantem irregularem (intellige, ſi non eſt alia via illud reparandi) quia non præſumitur Eccleſia, voluiſſe impedire licitam defenſionem, & auxilium Innocentum. Intellige item cum debita proteſtatione mox explicanda, ſaltem pro foro Externo, ut habet idem Gibalinus *ibid.*

12 Quæres. Si damnum mihi è Graſſatore, v. g. illatum alio modo mihi compenſare, quàm accuſando poſſum, poſſum nihilominus illum accuſare, & ſervatis conditionibus præſcriptis, Irregularitatem, ſecuta accuſati deformatione, non incurrere.

Reſponded cum Bonac. *l. c. n. 3.* Squill. *l. c. n. 94.* Suar. *de Cenſur. d. 47. ſect. 2. n. 7. contra Ang. V. Homic. ſecunda n. 6. & contra Silveſt. quæſt. 8.* poſſe, immò, eſto contra Charitatem aliquando ſic pecces; non tamen in Irregolaritatem Incides, quia hic modus accuſationis abſolutè eſt à Sacris Canonibus conceſſus, ſi agatur de tuo damno, id enim non eatendo ad caſum, in quo agitur de damno illato alicui tertio, nam propterea modo *n. 11.* in caſu damni alieni interpoſui illam parentelam (intellige, ſi non eſt alia via, &c.)

Quoad malum inferendum.

13 Scio, Petrum parare inſidias ſuo adverſario. Ego id denuncio Judici, unde Petrus convictus deformetur, erone Irregularis? Scio, Petrum moliri rebellionem contra Regem, Judici id denuncio, unde Petrus morte punitur, erone Irregularis? & ſic de ſimilibus.

14 Reſpondeo. Pro tota hac quæſtione ſit hæc regula. Si accuſans accuſet, deferat, denunciet compulſus Lege Juſtitiæ, vel Charitatis, ne ſcilicet damno illo imminenti afficiatur proximus, liber erit ab Irregularitate. Ratio Regulæ eſt, quia lex hæc Irregularitatis, Chriſti manſuetudinem referens, non poteſt fuiſſe inducta cum damno Innocentum, obligans ad non manifeſtandos eos, qui mala moliuntur contra proximum, & quæ obliget ad non obſervanda præcepta Charitatis, atque Juſtitiæ. Quoties ergo quis, ut obſeruet dicta præcepta, accuſat, obſervatio præcepti facit, ut ea accuſatio ſiſtat, & conquieſcat in honeſtate obſervationis præcepti, & valdè per accidens cenſeatur, quoad ipſum, conſequens deformatio.

15 Fit autem accuſatio, ſeu denunciatio ex obligatione præcepti, ſi concurrant duo. Primò, ut fiat de malo, quod in futurum immineat. Secundo, ut malum ſive publicum, ſive privatæ perſonæ non poſſit averti, niſi accuſatione, vel delatione. Quare, ſi poteſt averti alio modo, vel, ſi poteſt ſolùm per denunciationem mali impendentis in genere ſine deſignatione perſonæ, tu verò illo alio modo non uta ris, ſed deſignes perſonas, Irregularis eris, ſecuta deformatione, quia tunc, eſto fuerit Denunciatio ex motivo Charitatis, non tamen ex obligatione ſive ejuſdem Charitatis, ſive Juſtitiæ. Ita Doctores. Suar. *de Conſ. d. 47. ſect. 2. n. 14.* Farinac. *q. crim. 51. n. 67.* Fill. *tr. 19. c. 9. n. 249.* latè Gibal. *de Irreg. c. 4. q. 3. d. n. 3.*

16 Atque in prædicta delatione facta ex præcepto obligante non eſt neceſſaria proteſtatio, ut contra Cajetanum, alioſque ap. Sayr. *l. 6. de conſ. c. 17. n. 52.* rectius docet Molina *to. 1. tr. 2. ar. 109. n. 7.* Avila *p. 7. de Conſ. d. 5. ſect. 2. dub. 52.* hæc enim eſt remedium inſtitutum à Sacris Canonibus ad removendam irregularitatem, quæ aliàs ex delatione erat incurrenda. At ex delatione facta ea obligatione præcepti, nulla unquam incurrenda eſt irregularitas.

17 Ex dictis collige cum Suario *l. c. n. 16.* tria diſcrimina inter accuſantem in cauſa propria, & accuſantem in cauſa aliena, nam ad evitandam Irregularitatem, accuſare in propria cauſa quis poteſt. Primò, tum ob damnum ſibi illatum modo ſuprà dicto, tum ad præcavendum malum de futuro. Secundò, poteſt, etiam ſi damnum ſibi illatum alia via reficere ſibi poſſet, ut diximus *n. 12.* Tertiò, poteſt in caſu, quo ipſi licita eſt, & permiſſa accuſatio, quamvis nequaquam obligans. At in cauſa aliena. Primò, non poteſt quis denunciare, ſeu accuſare, niſi de damno futuro imminente, & fortè de damno illato, quod ex Gibalino indicavimus *n. 11.* Secundò, non poteſt, ſi alia via obuiare valeat prædicto damno inferendo, quod eſt dicere, non poſſe, niſi adſit accuſandi, vel denunciandi obligatio.

18 His adde in propria cauſa, & in caſu dicti *n. 11.* omninò præmittendam eſſe proteſtationem, ſed in aliena hac obligante, non item, ut dictum modò eſt *nu. 16.*

De deferente malum leve, unde nihilominus mors accuſati ſecuta ſit.

19 Quidam non multis abhinc annis juſtè accuſavit ſuum adverſarium de levi crimine, vel in cauſa civili, cui nullo modo aliqua deformatio debebatur. Sed adverſario detruſo in carcerem plures alii accuſatores apparuerunt cumulantes graviſſimorum criminum probationes, unde Reus capite punitus interiit. Primus accuſator fuitne irregularis, ſi proteſtationem mox dicendam omiſit?

Reſp. nequaquam fuiſſe, quia cauſa mortis non fuit accuſatio illa levis, quæ ad ſummum fuit cauſa remota, & occaſio. Ita Sayr. *l. c.*

20 Sed quid, ſi ab hoc levi Accuſatore mors accuſati præviſa fuiſſet, vel de ea fuiſſet dubitatum.

Reſp. fore tunc ipſum levem accuſatorem Irregularem. Ita Sayr. *de conſ. l. 6. c. 18. n. 6.* ſi proteſtationem omiſit, quia tunc prima accuſatio conjuncta cum cæteris non eſt levis, ſed certè gravis, ut punitio orta eſſe præſumatur ab omnibus coniunctim, & illa præviſio facit, ut tua accuſatio non ſit ampliùs cauſa remota, ſed proxima mortis, ſi enim prævidiſti, debebas tibi cavere per Canonicam proteſtationem.

21 Si propter improbitatem, vel malitiam mors infligeretur ei, quem accuſaſti de crimine levi, & prævidiſti, vel dubitaſti de morte, quia tunc mors oriretur coniunctim ex tua accuſatione, & ex iniquitate Judicis, te irregularem ex delicto faceret.

22 Quid, ſi accuſatio fuit de crimine levi, tibique leve detrimentum inferente, ſed cui ex aliqua peculiari lege mors debebatur? Explico, ſolent Duces exercitus, vel Principes, (utrùm benè *l. 1. in Decal. c. 1. §. 3. à n. 13.* diximus) ob bonum, fortaſſe publicum, prohibere, ne quis furtum, etiam leve, faciat ſub pœna capitis; Multis enim Militibus parvum furtum committentibus depauperari aliquando hominem contingit; Singulis enim ſumentibus unum uvæ v. g. racemum, depilatur tota vinea. Quæri ergo poteſt, an ſi Militem de hoc levi furto ſine proteſtatione accuſes, ejus morte ſecuta, Irregularitatem incurras.

23 Reſponden. Sine dubitatione incurris, quia ex tua accuſatione jam cum illa lege, quam ſupponimus te ſcire, oritur occiſio. Et quidem, ſi lex eſt juſta, eris irregularis ex defectu lenitatis, ſi injuſta, certè eris ex delicto, quia ad occiſionem injuſtam cum judice injuſtè cooperaris.

24 Idem dic, ſi idem Latro furtum leve ex bonis Titii v. g. furetur, & aliud leve ex bonis Caii, & aliud ſimile ex bonis Antonii, &c. Nam ſi illum quilibet ex his Latronem accuſet, ſine proteſtatione, undè is ob multiplicata illa furta morte plectatur, erit, propter eandem rationem, accuſans irregularis.

25 Prates *in manuſc. de irreg. d. 4. c. 4. § 6. n. 32. fol. 302.* aſſerit accuſatorem propter leve ſibi damnum è dicto levi furto illatum, etiam ſi præmittat proteſtationem, fore Irregularem, quia eſt contra Chriſti lenitatem, velle te proſequi cauſam mortis ob tam leve damnum tibi illatum. Adde, ideò proteſtatione præmiſſa conceditur, poſſe accuſare, ut tollatur occaſio, ne iniqui grave damnum Clericis inferant: at quod damnum eſt unius uvæ botri, vel unius oboli furtum pati?

26 Verùm, poſita juſtitia legis, hæc doctrina firma non eſt; clarè enim, & abſolutè à Sacer Textus ab Irregularitate liberat eum, qui juſtè accuſat cum proteſtatione, quamvis deinde (Juſtitia tamen exigente) deformetur Reus. At, ſi lex prædicta eſt juſta, juſtè accuſat Clericus, juſtèque condemnat Judex. Unde ergo, ſi præmiſſa ritè eſt proteſtatio, ſubdendus ſit Clericus Irregularitati.

Penes Sæcularem Judicem.

27 Si quis Eccleſiaſticus habeat juriſdictionem ſæcularem, tunc accuſare de cauſa ſanguinis apud ipſum, eſt, eum accuſare penes judicem ſæcularem; tunc enim Eccleſiaſticus Prælatus, vel judex ab illo in hac juriſdictione delegatus, judex eſt ſæcularis.

28 Accuſare autem apud Inquiſitores hic locum non habet, quia ſupra vidimus, ejuſmodi Accuſatorem eximi per Pontificis diſpoſitionem ab Irregularitate.

29 Et eodem modo accuſare quemplam apud Judicem Eccleſiaſticum, ut Eccleſiaſticus judex eſt, hic locum non habet, quia judex Eccleſiaſticus nunquam ad pœnam mutilationis, mortiſue procedit.

Petunt emendam ſibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cætero præſumantur, ideſt, agunt civiliter, non criminaliter.

30 Ea appellatur cauſa criminalis, in qua examinatur, ſeu judicatur de crimine alicujus, ea civilis, in qua agitur ſolùm de intereſſe.

Porrò eadem cauſa criminalis dicitur agi criminaliter, ſi de crimine agatur in ordine ad illud puniendum, ſive per pœnam Delinquenti corporaliter infligendam, ſive per pœnam pecuniariam fiſci commodo attribuendam. Dicitur verò agi civiliter, ſi de crimine agatur in ordine ad refectionem damni illati, puta, ut tibi læſo à latrone pecunia ab ipſo tibi ablata reddatur, vel etiam ad cautelam, hoc eſt, ne iterùm latro tibi damnum, injuriamque congeminet. Vide de his Doctores Clar. *in praxi crim. §. ult. & §. 1.* Maſcard. *de probat. lib. 1. conſ. 146.* Far. *q. crim. 100. cap. 1. à n. 3.* Tuſch. *V. Crim. quando dicitur cauſa concl. 1083.*

31 His præmiſſis, dico Primò, Agenti criminaliter non prodeſt proteſtatio ad evitandam Irregularitatem, ſi mors accuſati ex vi talis actionis conſequatur. Ratio eſt, quia tunc proteſtatio eſſet contraria facto; ſi enim petitio, ſeu actio tua ſit ad vindictam, quomodo cohærebit cum proteſtatione, per quam dicis te nolle vindictam?

32 Dico Secundò, ut evitetur Irregularitas ab Accuſatore, ſeu Denunciatore, tria concurrere omninò debent. Primum, actionem, quamvis ex ſe criminalem, non debere criminaliter intentari. Secundum, debere præmitti proteſtationem mox explicandam, quia ipſa eſt

de

de forma neceſſaria, ac ſubſtantiali. Ita Vgol. *de irreg. c.* 6. *n.* 1. Tertium, ut accuſatio, ſeu delatio non ſit niſi de iis, quę ſunt neceſſaria ad prędictam actionem civiliter intentam.

33 Nota, quando in quodam Textu, C. *Poſtulaſti de Homicid.* excuſatur ab Irregularitate is, qui præcedens intereſſe, agit criminaliter non eſſe contra prædicta: In hoc enim Textu illud (criminaliter) accipitur materialiter, hoc eſt agere, vel accuſare de crimine, nam propterea additur (prætendens intereſſe) non ergo prætendens vindictam, quod eſſet agere criminaliter de formali. Ita rectè explicat Avila *de conſ. q.* 7. *d.* 5. *ſect.* 2. *d.* 10. Val. *diff.* 2. *V. Accuſ.* cum aliis.

Proteſtando expreſsè.

34 Forma hujus proteſtationis, quam Canonicam appellamus, quia eſt à Sacris Canonibus preſcripta, hęc eſt, tres clauſulas cōtinens. *Accuſo Primò*, C. Prælatis de Hom. in 6. *vel denuncio Petrum v.g. graſſatorem de furto mihi illato; ac Secundò peto, ut damnum mihi reficiatur, & caveatur, ne in futurum ſimile quid is contra me moliatur; expreſsè tamen Tertiò, profiteor, ac dico, nolle me, ut contra ipſum Petrum vindicta ſanguinis exerceatur.*

35 Si à te exhibeantur priores duæ partes dictæ proteſtationis, omiſſa tertia, nulla erit proteſtatio, quia in tertia maximè conſiſtit forma ipſius.

36 Pręterea eſt facienda coram eo, ad quem defertur delictum, ſeu delatum jam fuit, ideſt, vel in ipſo limine querelæ, vel antequam proceſſus fuerit abſolutus, vel ſaltem antequam ſententia fuerit lata, quia ſic poteſt ſemper impediri, quantum eſt ex parte Accuſatoris, rei deformatio. Ac poſt ſententiam, licèt ante ejus executionem, inutiliter fieret, quia executio impediri non poteſt poſt latam ſententiam. Lege Avil. *l. c. du.* 9. Sayr. *de cenſ. l.* 6. *c.* 18 *n.* 5. alioſque.

37 Quoniam verò à jure non requiritur, ut hæc præſtatio fiat cum ſcriptura, ſatis erit, ſi ſolis verbis proferatur, licèt ad majorem probationem, conſulendum ſemper ſit, ut fiat in ſcriptis, coram Textibus in foro judiciario.

38 Denique non eſt neceſſe, ut fiat ex vero animo liberandi reum à deformitate. Licèt ergo, vel Primò ſcias, videaſque crimen, quod defers eſſe grave, unde certò mors reo ſit inferenda, vel ſecundò, tu illam maximè exoptes, & ficto animo externè proteſteris, non evades, morte ſecuta, irregularis: quicquid in hoc ſecundo aliqui, ut Navar. *l. c. n.* 226. Silo. *V. Homic. q.* 2. §. 8. Angel. *V. Homic.* §. 6. contradicant, quia ſatis tu ſervas, quod Canon præcipit, præcipit autem dumtaxat, ut tu demonſtres velle Chriſti lenitatem, &c. & ita ſuſtinet Coninc *de Sacrif. d.* 18. *ſub.* 10. *n.* 93. G. Hurt. *de irreg. diſt.* 11. *n.* 141. Diana *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 75. aliique.

Juſtitia exigente.

39 Ex hac clauſula advertis, tibi nihil ſuffragari proteſtationem, ſi verùm crimen detuliſti, ſed illud per falſos teſtes probaſti, vel ſi judicem muneribus ſubornaſti, vel eundem metu compuliſti; ſic enim non adeſſet conditio juſtitiæ, immò, ſic te fore irregularem ex homicidio injuſto, ſi illud ſequatur, nulli dubium eſſe poteſt.

§. XII. *De Irregularitate, quam incurrunt teſtes in judicio ratione cooperationis ad occiſionem juſtam.*

1 TEſtis quicunque juſtè teſtificans, ſeu approbans coram judice Laico in cauſa ſanguinis, fit irregularis ex defectu lenitatis. Ratio eſt, quia cooperatur ad deformationem, ad quam damnari quis non poteſt, niſi cauſa per teſtes probetur, nam propterea teſtes ſunt miniſtri, ſeu ſunt aſſumpti, ut Miniſtri juſtitiæ. Excipe, niſi quis teſtificetur ex obligatione præcepti.

2 Dixi (quicunque ideſt ſive Laicus ſive Clericus) quicquid dicat Farin. *q. crim.* 61. *n.* 66. aliique ab ipſo cit. excludentes teſtem Laicum ab hac irregularitate) nam lex Canonica de Irregularitate conſiderat actionem teſtificandi, illamque irregularitati ſubiicit, at actio hæc eadem eſt in Laico, atque in Clerico Ita Covar. *in Clem. ſi furioſ. p.* 2. *a.* 5. *n.* 5 Suar. *de cenſ. d.* 47 *ſect* 3 *n.* 2. aliique. Solùm nota clericos peccaturos ſic teſtificando; id enim his eſt prohibitum, ut fusè tradit Avila *de irreg. d.* 5. *ſect.* 2. *dub.* 13. *concl.* 1. probatque id, quod non eſt in Laico, addens, Epiſcopum non poſſe dare licentiam Clerico teſtificandi in cauſa ſanguinis contra reum, ſed ſolùm in favorem.

3 Nota. Si teſtes fuerunt multi, omnes incurrent in irregularitatem, morte teſtificati ſecuta, quia ex omnium teſtimonio concluditur veritas totius judicii.

4 Dixi (approbans) non ſolùm enim teſtis examinatus, ſive juratus, ſive non, ſed etiam quicunque ſua auctoritate approbat, ut reus torqueatur, &c. hic comprehenditur; hic enim ſunt ut miniſtri juſtitiæ, iiſque Judex utitur, ad condemnandum reum.

5 Dixi (juſtè) ſi enim juſtè teſtificaris, unde quis accidat deformari, te fieri irregularem ex homicidio injuſto voluntario, patet ex ſupradictis.

6 Dixi (coram judice Laico) nam, ſi ſis teſtis coram Eccleſiaſtico, qui nunquam procedit ad deformationem, vel coram inquiſitore, à quo per privilegia jam ablatam eſſe Irregularitatem non multo anteà diximus, hic non comprehenderis.

7 Dixi (in cauſa ſanguinis) quia in cauſis merè civilibus, ut item in cauſis, in quibus non eſt infligenda deformatio, poteſt teſtis quis eſſe ſine metu irregularitatis; nam, ſi deinde judex ex hujus teſtificatione procedat, vel propter imperitiam, vel propter iniquitatem ad deformandum reum, ipſi judici imputabitur deformatio, non tibi, quando id nullo modo prævidiſti, nam, ſi prævidiſti, nec ſufficienter caviſti, te eſſe Irregularem ex delicto ſupra diximus §. *præc. n.* 21.

8 Dixi deniq; (excipe, niſi quis teſtificetur ex obligatione, &c.) nam tunc propter ſimiles rationes, quas in ſimili diximus de Accuſatore ſupra §. 11. *n.* 14. & 15. dicendum eſt, non incurri irregularitatem.

9 Illud aliquando favere poteſt abſolutè teſtificanti in cauſa ſanguinis. Nam ſi Judex ex aliis probationibus, nulla prorſus ratione ab ipſius Teſtimonio motus, ſententiam ſanguinis protulit, irregularitate non afficietur teſtificans, quia tunc perinde eſt, ac ſi is nihil teſtificatus eſſet. Ita Nav. *conſ.* 18. *de Hom.* Ugol. *de irreg. c.* 7. *n.* 9.

10 Advertat tamen Teſtis, ſicuti idem debere adverti ab accuſatore diximus §. 11. *n.* 32. ne teſtificetur, niſi ea, quę ad cauſam civiliter intentandam, proſequendamque neceſſaria ſunt. Si enim ſufficit ad dictam civilem actionem teſtificari de furto, non poteſt teſtificari de delatione armorum prohibitorum, &c. At certè poterit, ſi non ſufficit, puta, quia non valeret probari furtum eſſe commiſſum, niſi probaretur furem, iis armis fuiſſe uſum, &c.

11 Inquires Teſtes incurruntne Irregularitatem, quando teſtificantur in cauſa ſanguinis pro eo, qui cum proteſtatione ſuperiùs explicata accuſat ſuum Malefactorem, ut damnum is reſarciat, ſi fortè nihilominus Judex Reum morti tradat.

12 Reſpondeo Probabile eſt incurrere, teſte Covar. *l. c. n.* 4. Ugol. *de irreg. c.* 6. §. 9. *n.* 3. Bonac. *de Cenſ. d.* 7 *q.* 4. *p.* 3. *n.* 8. ſed non minùs probabile eſt, non incurrere. Ita Farinac. *q. crim.* 61. *n.* 77. Felin. C. *Cum de cætero n.* 2. aliique. Ratio prioris probabilitatis eſt, quia privilegium non incurrendi in Irregularitatem, conceditur quidem accuſanti, qui accuſat in propria cauſa, at Teſtis teſtificatur in cauſa aliena; in cauſa enim propria nunquam quis admittitur ut Teſtis.

Ratio poſterioris probabilitatis eſt, quia Canon concedens id Accuſatori, omninò debuit id concedere Teſtibus, ſecus quid juvaret Accuſatori accuſare, ſi deinde Teſtes retardarentur à teſtificando ex metu Irregularitatis.

13 Hic autem adverte, Doctores citatos communiter ſupponere, etiam Teſtem, debere præmittere ſuam proteſtationem, at certè non minùs probabiliter dici poteſt, non debere, quia facta proteſtatio ab Accuſatore, ſub illa dari Teſtimonium à Teſtibus ſubintelligitur, quod eſt ad ejuſmodi accuſationem neceſſarium. Ex quo colligo, ſi in accuſatione facta fortè non fuit ejuſmodi proteſtatio, tunc enim verò oportere à Teſte præmitti.

14 Inquires Secundò. Teſtis metu gravi compulſus ad teſtificandum in cauſa ſanguinis criminaliter, incurritne Irregularitatem?

Reſp. Si id faciat metu peccati in caſibus ſupra allatis urgente nimirum præcepto juſtitiæ, vel Charitatis, non incurrere. jam ſatis dictum eſt ſuperiùs: At verò, ſi faciat ex metu extrinſeco illatu ab aliquo quamvis judice, illum cogente, major eſt difficultas.

15 Dico tamen cum Henr. *l.* 14. *c.* 12. *n.* 9. Suar. *de cenſ. d.* 47. *ſect.* 3. *n.* 8. Ugol. *de irreg. c.* 7. *n.* 3. Avila *de conſ. p.* 7. *d.* 5. *ſect.* 2 *dub.* 12. G. Hurt. *de irreg. d.* 2. *diff.* 11. *n.* 40. Diana *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 31. cum io Irregularitatem incurrere, ſive juſtè fuerit, ſive injuſtè incuſſus timor. Ratio eſt, quia ſemper cooperatio directa, qualis eſt cooperatio Teſtium, quando ea eſt voluntaria, eſt cauſa inducens Irregularitatem ex Sacris Canonibus: At metus non tollit voluntarium abſolutè, ut alibi cum Sancto Thoma fusè probatum eſt; ergo, &c. Et ex alia parte hic ſupponimus, non adeſſe nunc obligationem naturalem Juſtitiæ, vel Charitatis juxta ſupradicta §. *præc. n.* 14.

16 Neque obſtat, metum gravem excuſare à pœnis, & cenſuris, cum Eccleſia non intendat, obligare Fideles cum tanta difficultate, quantam affert metus gravis, non obſtat, inquam, quia hæc Irregularitas de qua loquimur, non eſt pœna, vel cenſura, quæ contrahatur ex culpa, ſed ſine culpa ex defectu lenitatis, quæ fuit in Chriſto Domino.

17 Scio à Diana, *l. c. fine*, Coninch. *de Sacr. d.* 18. *d.* 10. *n.* 95. Io: Præp. *d.* 5. *de irreg. dub.* 13. *n.* 105. Bonac. *de cenſ. d.* 7. *q.* 4. *p.* 3. *n.* 8. aliiſque probabilem vocari ſententiam docentem, hunc non forè Irregularem, ſed eorum rationes, ſi accuratè expendantur, nihil conficiunt.

18 Illud denique ne te hic prętereat, teſtes (idem dic de accuſatore, advocato ex officio, &c.) dum cauſa criminaliter pendet, non poſſe ad Ordines promoveri, quia, ſi ſint victores, erunt cauſa deformationis, atque adeò Irregulares: ſi cauſa cadent, erunt fortaſsè infames ratione calumniæ. Lege Maiolum, *l.* 2. *de irreg. c.* 7. *n.* 4. & 5.

§. XIII. *De irregularitate, quæ oritur in aliis Juſtitiæ Miniſtris.*

1 PRæter judices, accuſatores, & teſtes, de quibus hactenus dictum eſt, incurrunt etiam irregularitatem hanc (morte rei, vel mutilatione ſecuta) Procuratores, advocati, conſiliarii, ſeu Aſſeſſores (intellige ex officio, idque in cauſa criminali, nam de aliis, qui concurrunt non ex officio dicemus §. ſequenti) incurrunt item Notarii, ſeu ſcribæ, commiſſarii, ſolicitatores, qui judicem, ad dandam juſtam ſententiam deformationis ex officio, adjuvant. Juſtam, dico, ſi enim ad injuſtam, eos forè irregulares ex delicto, jam ſæpè diximus in ſimilibus.

2 Pari modo incurrunt Satellites, Carnifices, cæterique, qui exe-

Digitized by Google

executionem deformitatis exhibent, vel ei executioni auctoritativè aſſiſtunt, ne impediatur executio. Quorum omnium Ratio eſt, quia hi ad deformationem concurrunt, tanquam miniſtri juſtitiæ.

3 Huc etiam convoco eos, qui occidunt bannitos proſcriptos, ſeu forjudicatos, de quibus occidendis, facultatem legitimè, ac juſtè dedit Princeps, quia tunc quilibet de populo conſtituitur Miniſter Reipublicę. Certarius autem notat, eam occiſionem non poſſe licitè fieri à clericis, quia hi non valent conſtitui miniſtri Juſtitiæ à Principe: quarè, ſi ipſi proſcriptum occidunt, erunt, ait, irregulares ex homicidio injuſto, quia non occidunt, ea legitima facultate. Verùm id reſolvetur melius paulò inferius *hoc eod. c.* 15. §. 14. *n.* 7 4. milites occidentes hoſtes in Bello juſto hic comprehenduntur, quia tunc ipſi conſtituti ſunt miniſtri contra hoſtes à Principe, ſed de illis ſeparatim erit poſt pauca diſputandum.

An contrahatur Irregularitas ex defectu lenitatis ab illis, qui cùm non ſint Miniſtri Juſtitiæ, cooperantur juſtè ad deformationem alicujus.

4 Theologus v. g. vel juriſperitus legum civilium, vel Sacrorum Canonum, qui non ut Advocatus in ea cauſa (de hoc enim jam dixi) vel confeſſarius, vel Parochus, uno verbo omnis ille, qui non eſt miniſter juſtitiæ, hoc eſt non habet ex officio adjuvare Judicem ad ſententiam ſanguinis ferendam, nec cooperari ex officio ad executionem dictæ ſententiæ, ii inquam, Reo occiſo, vel mutilato, incurrunt ne irregularitatem, ſi ſine peccato cooperantur ad illam?

5 Si id ab antiquioribus ſciſciteris, tot diſtinctionibus te diſtinebunt, ut potiùs ſcrupulos ingerant, animumque opprimant, quam illum per claram doctrinam elevent. Si à non indoctis recentioribus, iiſque pluribus, idem inquires, uno, vel altero verbo te expedient: negabunt enim hos eſſe irregulares, quia ſolis miniſtris juſtitiæ, vel militibus in Bello juſto hæc irregularitas imponitur.

6 Sed ecce, inſurgent ſtatim antiquioris doctrinæ tenaciores, Sacrorumque Canonum rigidiores interpretes, & cum Martino Prate *in manuſc. de irreg. d.* 4. *c.* 10. *n.* 5. *juncto n.* 25. exclamabunt, hanc eſſe ſententiam, nec tutam, nec probabilem, nec jure, nec ratione fundatam, immò omninò abſurdam, & falſam. At bona verba, quæſo, temperate vos ab ira, & qua ratione recentiores hanc doctrinam fulciant, ſedatis præcordiis accipite.

Probatur prædicta recentiorum ſententia.

7 Sententia, quam probandam ſuſcipimus, hæc eſt; irregularitatem ex defectu lenitatis ſolùm ſubeunt ii, qui ad deformationem, vel ejus accelerationem juſtè, ut miniſtri juſtitię, cōcurrunt, quales ſunt ea genera perſonarum, quæ diximus *n.* 1. 2. 3. *&* 4.

8 Cœteri, qui ad miniſtros non pertinent, irregularitatem non contrahunt, ſi ſine peccato concurrant, nam ſi cum peccato, dicam mox *num.* 19.

9 Probatio autem potiſſima, qua hęc ſententia perſuadetur, illa eſt ſatis efficax, in hunc modum efformata. Irregularitas ex vulgari omnium doctrina ſolùm incurritur, quando ex expreſſa eſt in Jure. *At irregularitas ex defectu lenitatis ſolùm eſt expreſſa in jure contra Miniſtros juſtitiæ, non verò contra non miniſtros*; ergo ab illis duntaxat, non autem ab his contrahitur.

10 Adverſarii Minorem hujus argumenti oppoſito modo efformant ſic: *At irregularitas ex defectu lenitatis eſt expreſſa in jure contra omnes, ſive miniſtros, ſive non miniſtros*, Atque pro ſua ſententia ſic concludunt. Ergo ab omnibus ſive miniſtris, ſive non miniſtris contrahitur.

Poſſem afferre omnes Textus, in quibus fundantur adverſarii in hac ſua minore firmanda; ſed mea brevitas id renuit, cùm potiſſimùm quilibet poſſit, ſi attentè eos legat, cognoſcere, nunquam in illis expreſſè contineri, quod ipſi volunt. Adde, ſatis debere cuique ſufficere auctoritatem doctiſſimi Patris Vaſq. apud Tur. *de Conſ. l.* 9. *d.* 66. *dub.* 3. & G. Hurt. *de irreg. d.* 2. *diff.* 11. *n.* 40. dicentis, in jure non inveniri, pro non miniſtris, impoſitam eſſe ejuſmodi irregularitatem.

11 Mihi autem Sacros Canones evolventi ſolùm quædā definitio Clem. IV. & quidam Canon. Innoc. III. videtur utcunque contra nos afferri poſſe, quæ propterea hic ſubſcribo, & ſolvo. Figura autem caſum cum Abbate, *in c. ſent. de Clerici, vel Monachi*, & aliis, in hūc modum: Princeps quidam cùm accepiſſet litteras à ſuo miniſtro, in quibus monebatur, ut talē hominē facinoroſum in tali loco latentē capi juberet, & capite puniri, dedit legēdas ſuo Clerico. Is paruit, legitque unde homo ille morte mulctatus eſt: eſt ne Clericus irregularis?

Reſpondet Abbas, eſſe, idque, quia ſic definivit, inquit, Clem. IV. qua poſita definitione, jam apparet, incurri irregularitatem hanc, etiā à non miniſtro juſtitiæ, Clericus enim ille juſtitiæ miniſter non erat.

Eadem definitio confirmari poteſt ex verbis Canonis Innoc. III. *c. ſent. ne Cler. vel Monachi*, in quibus expreſſè prohibetur, ne quis Clericus litteras ſcribat, vel dictet pro vindicta ſanguinis deſtinandas.

12 Verùm hæc facilè ſolvuntur, nam primo, de definitione præd. Clem. IV. non conſtat. Proferatur ejus authentica, & manus fortaſsè dabimus. Secundò, ex conceſſa, Clemens fortaſsè voluit ſequi opinionē ex ætate communē Canoniſtarum. Tertiò, quis tibi affirmavit illum Clericum non fuiſſe Miniſtrū Principis in omnibus obſequiis, atque adeò etiam in Criminalibus expediendis, ſcribendis, legendis?

13 Ad confirmationem. Reſponden, in eo Textu, ut & in aliis, prohiberi, ne Clerici ſint ex officio Miniſtri Principum in rebus pertinentibus ad ſententiam ſanguinis, & meritò, tum propter periculum, ne ſecuta exequutione ſententiæ, ſint irregulares, quia tunc ad deformationem concurrerent, ut miniſtri juſtitiæ, tum, ne commiſceantur negotiis ſæcularibus.

Verba Textus hæc ſunt.

Sententiam ſanguinis nullus Clericus dictet, aut proferat, ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur, interſit.

Et paulò pòſt; *Ne quiſquam Clericus literas dictet, aut ſcribat pro vindicta ſanguinis deſtinandas, unde in Curiis Principum hæc ſolicitudo non Clericis, ſed Laicis committatur.*

Vides, Textus non clarè loqui de quacunque cooperatione, ſed de illa, quæ eſt ex officio? Certè ex verba *(exerceat in Curia Principum ſolicitudo, &c.)* clarè dictum officium oſtendunt.

14 Stet igitur, hanc ſententiam, quæ non multis abhinc annis nova aliquibus viſa eſt, jam nunc eſſe admodum probabilem, tum propter rationem dictā, tum propter auctoritatem tot Doctorum inſignium, qui eam hodie, ut probabilem prædicant, tum quia innumeros ſcrupulos à Fidelium conſcientiis amovet, quos quidem ſcrupulos à ſanctiſſimis piæ Eccleſiæ legibus foveri credendum non eſt.

15 Doctores autem eam ſequentes plus quàm triginta numerat, & citat Diana, *p.* 11. *tr.* 2. *reſ.* 63. Patrem Vaſq. omnium anteſignanum, Turrianum; de Lugo, *d.* 22. *de pœn. n.* 3. G. Hurtad. *d.* 2. *de irreg. diff.* 11. *n.* 14 Lezanam, Baſſęum, Bauniū, Cęlcilinum, Machardum, Serrā, Ciarlinum, Antonellum, Verricel. Joan Pontium, Brunum, Conſtantinum à Caſtro, Guazinum, Dicaſtillum, Carpenſem, Eſcobar, Caſtr. *d. Conſ. d.* 6. *p.* 14. §. 3 *n.* 7. Valentiam, Pellizarium, Martinon, Remigiū ipſumque Dianam, quibus adde noviſſime Leandrum *de irreg. tr.* 2. *d.* 7. *q.* 31.

16 Sciſcitabitur Curioſus rationem convenientiæ, unde Legislator ſtatuit ſolos Miniſtros juſtitiæ eſſe dictæ irregularitati ſubjiciendos, non verò alios.

Reſpondeo. Mihi illa venit in mentem, quia Legislator judicavit cooperationē ad necem, quamvis juſtam, ſed ex officio, minus habere lenitatis, cum veluti ex habitu, ad occiſiones illas patrandas ſit ex dicto officio paratus ſemper, unde, etiam ſi ſemel patraverit, ab altari tamen eum eſſe removendum cenſuit, quia patravit ex habitu. At cooperantem ſine peccato, & quidem non ex officio, cùm non cooperetur ex habitu, idem legislator judicavit, non eſſe alienum à Chriſti lenitate, unde, nec eum eſſe irregularem.

Corollaria, quæ ex prædicta ſententia colliguntur ad praxim.

17 Hinc ergo Primò, illi, qui vendunt (ait Gaſp. Hurt. *l. c. n.* 39.) aut donant ligna ad vivos comburendos, vel gladios, & funes, aliaque inſtrumenta ad interficiendos delinquentes, Faber lignarius, qui furcam erigit, Famuli non miniſtri juſtitiæ, quia notario miniſtro juſtitiæ dictata de punitione deformitatis ſcribunt; illi, qui vendunt, vel donant arma militi eunti ad bellum juſtum, Servi non miniſtri juſtitiæ, qui adducunt equum Domino, qui eſt juſtitiæ Miniſter, ituro ad locum ſupplicii, ut ibi auctoritatem tribuat delinquētis occiſioni: illi, qui ſive voce ſive punctione inſtigant jumentum, quo interficiendus vehitur, quamvis hi videant, advertantque, inde mortem delinquenti notabiliter accelerari: confeſſarii, & quicunque alii dantes conſilium pœnitenti, judici, aut cuilibet alteri officiali publico, jam immediato executori, nempè Carnifici, ut occidant, vel citò occidant aliquem delinquentem, etiam hunc, vel hunc in particolari, etiam ſi Confeſſarius neget judici, vel carnifici abſolutionem peccatorum, niſi concurrant ad dictam ſententiam mortis juſtè dandam delinquenti: illi, qui privatim, ſed non juridicè petunt à judice, ut juſtè occidat aliquem delinquentem, hi, inquam, omnes non incurrunt in irregularitatem, quia cùm concurrant ſine peccato, ut ſupponimus, non incurrunt, ut miniſtri juſtitiæ.

18 Quæres hac occaſione. Quando quis prædictas, vel ſimiles actiones cum peccato exercet, v. g. cum odio mortali contra Reum, cui procurat mortem, vel ejus accelerationem, juſtè tamen dandam (nam ſi injuſtè, ſcimus tunc incurri, deformitate ſecuta, irregularitatem ex delicto) eritne irregularis?

19 Reſpondeo. Colligo ex Turr. *de Conſ. lib.* 9. *d.* 66. *dub.* 2. & ſic ſupponit Prates *in manuſc. d. Irreg. d.* 4. *c.* 10. *n.* 23. *fine*, hunc fore irregularem, & quidem ex delicto. Rationem hujus dicti puto ego eſſe illam, quia omnis concurſus ad occiſionem, vel ad ejus accelerationem à privato exhibitus, etiam in prædictis occiſionibus ex ſe juſtis, eſt, ut à privata perſona procedens omnino injuſtus, quia injuſtitię actus eſt procurare occiſionem alicujus ſine cauſa.

20 Quare, quando inſtigas v. g. jumentum, quo vehitur Reus, ut citius is moriatur, ſiquidem id facias ob cauſam, puta ob miſericordiam, ne Reus diutius angatur, vel certè id facias nullo malo fine motus; non eris irregularis, nec ex defectu lenitatis, quia non es Miniſter juſtitiæ, nec ex delicto, quia non peccas. Si vero idem facias motus ex odio, irregularis eris ex delicto, quia id injuſtè facis; Es enim per actum externum injurius vitæ alterius, dum cum fine malo externè inſtigas v. g. jumentum, licèt odium ſit merè internum.

21 Neque dicas; Cur ergo judex, vel quicunque Miniſter juſtitiæ (ut nos docuimus in Superioribus) non evadit irregularis ex delicto, ſi Reum merentem mortem condemnet, occidatque ex odio? Ne

id

Digitized by Google

id dicas, inquam, clarè enim eſt diſparitas, nam judex, aliique Miniſtri juſtitiæ cùm ex obligatione officii hęc faciant, non injuſtè faciunt nec contra juſtitiam peccant, licet peccent contra Charitatem ex dicto odio interno. Tu verò privatus, cùm non ex officio illa facias, & cùm ex alia parte eæ actiones non afficiantur bonitate Miſericordię, vel alterius boni, ſeu, cùm ſaltem non ſint indifferentes; remanent in ſe peccaminoſæ, & contra juſtitiam.

Sed redeamus ad Corollaria.

22 Hinc Secundò. Confeſſarius (ait rectè Cornejo apud Dianam *p.4.tr.2.reſ.90.*) inducens pœnitentem juridicè interrogatum, ad fatendum delictum dignum morte (ſi quando tamen eſt caſus; in quo dictus Pœnitens obligetur, de quo *In noſtra Decal. l.3.c.4.* §.2. dictum eſt) & ille, qui perſuadet Reo jam ad mortem damnato, ut acquieſcat juſtæ ſententię, nec velit injuſtè appellare, & ille Privatus, teſte Diana *ibid.* qui Carnifici Reum ſuſpendenti dicat: *En iſte adhuc vivit*: ex qua occaſione Carnifex redit ad Reum ſuffocandum. Hi, inquam, non ſunt irregulares, quia hæc non agunt, ut Miniſtri juſtitiæ, nec (ut ſemper hic ſupponimus) cum peccato.

23 Hinc Tertiò, Ille (ait Verricelli *tr.1.q.mor.19.* contra Comit. Bonac. & alios) qui extra judicium privatim ſolicitat Cognatos, vel procuratores cauſę, ut petant fori judicationem, aut pœnam ſanguinis juſtè infligendam, non eſt irregularis. Et ille Cardinalis (ait Dian. *p.11.tr.2.reſ.63.*) qui dixerit cauſam criminalem tanquam privatus, conſilium dedit, reaptavitque ſcripturam factam à Fiſco, &c. non incurrit, ſecuta Rei morte, irregularitatem; quia, & ille, & hic Cardinalis hæc fecerunt extrajudicialiter, & tanquam perſonæ privatæ, nec illam ſcripturam Cardinalis nomine proprio ſubſcripſit, nec ullum Advocati munus exercuit in judicio.

24 Hinc Quartò, (ait Turrianus *loc.cit.*) ſi quis ſine peccato dicat Reo. *Pergamus citius, vel Aſcendo citius ſcalas*, non incurrit irregularitatem, idq; propter dictam rationem. Idem colligit ex eodem Turriano Diana de eo, qui dicit Reo: *Suppone caput ad excipiendum ictum*, unde is citius ſupponit, & de eo, qui orat Carnificem, ut aliquid aptet, quo ſic citius Reus moriatur, tale judicarem,) ſi oret ut Carnifex aptet pulverem ſulphureum in pectore Rei, qui eſt vivus comburendus, & de eo, qui dat conſilium capiendi viam breviorem ad locum ſupplicii, vel excitando miniſtros, dicat horam eſſe tardam vel populum nimis detineri.

25 Hinc Quintò. Qui detegit Malefactorem, ait Gibal. *de irreg.c.5.q.13.n.61.* vel clamat adeſſe latronem, ut is comprehendatur, vocando v.g. famulos, vicinos, cuſtodes in auxilium, ut capiant furem non eſt irregularis, ſi fur reſiſtens occidatur, vel à judice morte damnetur. Adde, non eſſe præſumendum Eccleſiam velle fovere latronum, & ſimilium inſolentias, quæ certè foverentur; ſi propter timorem irregularitatis non poſſent homines clamare, vel detegere ejuſmodi delinquentes. Ne tamen hæc fiant, ut ab accuſatore, &c.

Et paulò poſt hoc eſt *n.61.* Qui clamore (ait) excitat vicinos in furem, qui capitur, & Judici traditur, ab eoque occiditur, non fit irregularis, quia ipſemet (ut diximus) potuit eum furem capere, & Judici tradere.

Excipe, niſi quando ſic manifeſtans eſſet accuſator, vel teſtis neceſſarius ad cognitionem cauſæ, vel alio modo id faceret, ut conſtitutus ad hæc, vel ſimilia miniſter juſtitiæ, ut ex ſupradictis conſtat.

26 Hinc Sextò. Medicus (ait ſupracitatus G.Hur. *l.c. num.43.*) aut Chirurgus, ſi juxta artem curet, mutiletve, quamvis ex ea mutilatione, aliave curatione, præter intentionem, eveniat mors, non fiet irregularis, quia Irregularitas lata eſt pro juſtitiæ miniſtris, non pro medicis, idque etiam ſi ejuſmodi medicus ſit clericus in Sacris, quibus, ut ſupra nos vidimus, vetitum eſt chirurgiam exercere. Fiet tamen irregularis ex delicto, ſi cum culpa mortali ex imperitia, vel negligentia, ut ibidem diximus, occidat, mutiletve.

27 Quod dictum eſt de Medico, dic de miniſtrante infirmis, qui ſi eos vertat ex latere ad latus, vel transferat de lecto ad lectum, vel erigat, vel iiſdem cibum porrigat, licet ex his actionibus mors, præter intentionem, ſequatur, eæque fiant cum cautela, quæ à prudentibus adhiberi ſolet, non incurret irregularitatem, quia prædicti, juſtitiæ miniſtri nequaquam ſunt.

Deciduntur ex prædicta doctrina caſus aliqui peculiares,

Detegens caſu delinquentem.

28 Colloquebatur (ut refert Nav. *Conſ.13. de homic.lib.5.*) quidam de muliere interfecta, cujus delicti auctor ignorabatur: aderat Religioſus, qui nihil aliud cogitans, interrogavit, an illa mulier eſſet ea, quam ipſe viderat ante tres dies exeuntem cum ſuo viro extra Urbē? Admiranda ſanè humani ingenii ſagacitas. Hæc mera interrogatio delata eſt à quodam ex aſtantibus ad Judicem, qui inquirens de eo viro, deprehendit, illum fuiſſe interfectorem, & non multò poſt extremo ſupplicio eundem adjudicavit.

29 His relatis quærit Nava. An Religioſus ille fuerit irregularis? Reſpondetque nequaquam, Nava *loc.cit.* cui ſubſcribit Mol. *tit.4.tr.3.d.74.n.2.* quia remotiſſimè ſe habuit interrogatio illa ad condemnationem. Rectè, ſed addere poterat allatam doctrinam, quia hic religioſus miniſter non erat juſtitiæ.

Detegens ſignum, unde cognitus fuit delinquens.

30 Satellites deprehenderunt hominem de nocte ferentē occultè ſub pallio vas argenteum, ſuſpicatique ſunt illud fuiſſe furto ablatū, unde manè de die illud expoſuere palam in foro, ut comparente forte Domino, ſuumque eſſe probante, convinceretur fur, pœnamque deformationis, nempè manus dexteræ amputationem, juxta illius loci leges, ſubiret. Porrò apparuit Dominus, clariſſimiſque teſtibus oſtendit vas eſſe ſuum, convictuſque fur pœnam luit. Eſt ne Dominus, qui nullam proteſtationem præmiſit, irregularis? Quid etiam de teſtibus, qui fuerunt ii aurifices, qui vas conſtruxerant.

31 Reſp. ex dictis, §.11. & 12. clarè ſequi, tum Dominum, ſi accuſaverit, tum Teſtes eſſe irregulares. At aliqua apparens difficultas eſt. An, ſi Dominus non accuſaverit, ſed ſolùm dixerit ſine proteſtatione, *Hoc vas eſt meum*, & aurifices dixerint: *Hoc vas nos conſtruximus pro hoc Domino*, inciderint in irregularitatem? Et nihilominus ex *ibid.* dictis colligi poteſt non eſſe irregulares. Ratio eſt, quia dicta Domini, & Aurificum, non ſunt propriè Teſtimonium contra Reum; ii enim, qui aliquod indicium manifeſtant extra judicium, ſed quo Judex deindè utitur ad inquirendum de Reo, ejuſque delicto, vocantur quidē aliquando Teſtes, ſed valdè impropriè; Teſtis enim propriè eſt ille, qui intra judicium de aliqua re teſtificatur, & in criminalibus quidē ſemper in præſentia judicis, ut ex Authent. *de Teſtib. §. Quoniam in fine coll.7.* habet Gloſſ. *in C. Tua nos, de homic. V. Nunciis tradidit.*

Mittens ad Judicem interſignia, quibus Latro convictus eſt.

32 Scholaris quidam, ut narratur *in Cap. Tua nos, de Homic.* à fure in hoſpitio ſuo vulneratus, cùm per internuncios interrogatus fuiſſet à judice, ut diceret, ſi quid ſciret de fure, vel traderet interſignia, ſi quæ haberet, miſit illi cultrum, quem à fure abſtulerat, & ſotulares, hoc eſt calceos, quos, ne pedum ſtrepitus audiretur, ſibi fur abſtraxerat, atque in ſcholaris domo reliquerat. His receptis à judice ſignis, furi amputata ſunt à Satellitibus virilia, oculique item eruti. For autem ex dolore commotus, nec potum ſumpſit, nec cibum, & ſic de medio eſt ſublatus. Contraxitne Scholaris irregularitatem?

33 Reſpondeo. Et quidem Covar. *in Clem. ſi furioſ. p.2.§.5.n.1.* Avila *de conſ.p.7.d.51.concl.1.* habet illam doctrinam, ut ſi indicium, quod quis dat judici, pertineat ad cognoſcendum Auctorem delicti, ut eſt in caſu propoſito, non facit irregularem eum, qui indicavit, ſi verò pertineat ad delicti commiſſi probationem facit irregularem. Sed hanc doctrinam admittere non poſſem, quia æque ex utriuſque his indiciis procedit judex ad condemnandum reum.

34 Ego igitur cum Gloſſa citata, & ex his hactenus allatis puto, hunc Scholarem, ex vi talis indicii à ſe dati in irregularitatem non incidiſſe, quia ſic, nec fuit Accuſator, nec Teſtis in judicio, ſolùm enim aperuit extra judicium, quid factum fuit; aperuit, dixi, nam ipſe, nec accuſavit, nec querelam depoſuit, nec ullam denunciationem fecit contra Reum. Quare Pontifex Summus merito ipſum pronunciavit liberum ab irregularitate.

35 Atque hæc quoad irregularitatem ex defectu lenitatis, quam prędictus ſcholaris ex miſſione illorum ſignorum poterat timere propter ſecutam mutilationem virilium, & oculorum effoſſionem illius latronis. Nam quoad irregularitatem ex delicto ob mortem, quam latro ſibi conſcivit ex occaſione ſumpta à pęna mutilationis, quam Satellites ei inflixerunt, manifeſtum nimis eſt, ſcholarem illam non incurriſſe, ejus enim mortis cauſam valdè remotam ipſum fuiſſe, vel puer videt.

Epiſcopus tradens Miniſtris juſtitiæ corpus occiſi.

36 Occiditur Petrus, ejuſque cadaver in Eccleſia, vel ſimili loco Eccleſiaſtico ſepelitur. Judex autem, ut procedat ad inquirendum de delicti Auctore, vel ad proceſſum contra aliquem melius confirmandum, vel, ut conſtet de corpore delicti petit, ut ejuſmodi cadaver exhumatur, inſpiciaturque. Poteſtne Epiſcopus ſine metu Irregularitatis licentiam ad id concedere?

37 Reſpondeo. Poſſe, aiunt nonnulli, ut Venerus *in exam. Epiſcop. l.9.c.30.n.26.* Bonac. *de contr.d.3.q.ar.9.3.num.11.* Lauricus *Var.T.1.tit.2.c.7.n.31.* & *c.13.n.57.* Diana *p.4.tr.2.reſ.95* alios citans, addunt aliqui debere: Ita Lavor. *l.c.* Sed profectò, ſi petitur cadaver, ut conſtet de corpore delicti, vel ad inquirendum contra perſonam indeterminatam, quis ſcilicet delicti Auctor fuit, omnes conſentiunt, poſſe Epiſcopum licentiam concedere, quia id ſolùm eſſet quid remotum ad ſententiam fortè mortis conſecuturam. At difficultas vertitur, an poſſit, quando cadaver requiritur, ut confirmetur ſuſpicio, vel compleatur probatio contra aliquam perſonam peculiarem. Sunt v.g. indicia contra Titium, petitur verò corpus Petri interempti, ut videatur, an vulnus datum conveniat cum gladio, quem Miniſtri invenerunt ſanguinem aſperſum apud delinquentem, vel quid ſimile. Et nihilominus quamvis antiquiores putaverint, tunc non poſſe Epiſcopum licentiam concedere, ne concurrat proximè ad proceſſum ſententiæ ſanguinis contra perſonam determinatam; tamen ex prædicta doctrina, quòd Irregularitas ex defectu lenitatis non incurritur niſi à miniſtris juſtitiæ, ſequitur, poſſe ſine irregularitatis timore, quia totum quod facit Epiſcopus, etiam poſitive concedendo licentiam, non facit, ut Miniſter juſtitiæ, puta, nec ut Accuſator, nec ut Teſtis in judicio criminali, &c.

38 Eſt tamen notanda monitio Congregationis 22. Novem. 1619. *in man. Epiſc. V. Sepult. in Addit. nu.* Cardinalium ſuper negotia Epiſcopo-

ſcoporum, quæ apud Gavantum ſic habet. *Nec debet Epiſcopus dare licentiam exhumandi corpus ad hoc, ut Laici ſumant indicia in Criminalibus.*

Epiſcopus tradens copiam renunciationis Clericatus.

39 Titius renunciavit coram Epiſcopo Clericatum (idem eſſet, ſi Epiſcopus aliquem verbaliter degradaſſet) & deinde graviter deliquit, unde à judice Sæculari comprehenſus eſt. Nunc petit idem judex ab Epiſcopo, vel ejus Miniſtris copiam ejuſmodi renunciationis, vel degradationis, ut ſcilicet certus de non Clericatu Titii illum legitime morti adjudicet: poteſtne Epiſcopus, vel ejus Miniſtri eam copiam tradere?

40 Reſp. Diana *l. c.* poſtquam viſus eſt affirmaſſe, quod poſſit, addit: ſed tu cogita. Ego verò cogitarem, ſi prædictam hactenus doctrinam neſcirem, vel eam improbabilem judicarem. Nunc verò, cùm videam Epiſcopum, vel ejus Miniſtros tradendo copiam talis renunciationis, vel depoſitionis, nō fungi munere Miniſtri juſtitię Sæcularis, nec Accuſatoris, nec Teſtis in judicio, cenſeo, probabile eſſe, quoad poſſint. Non ita eſſet, ſi traderent eidem curię ſæculari proceſſum forte ab ipſo Epiſcopo factum de homicidio commiſſo à Clerico; illum enim proceſſum cùm fecerit Epiſcopus, ut Miniſter etiam ipſe juſtitiæ, ſi deinde occideretur delinquens, concurrente, quamvis ſolùm ea parte, ejuſmodi proceſſu, nequaquam ab ipſo irregularitas evitaretur.

Judex Eccleſiaſticus dans Laico Epiſtolas quaſdam, &c.

41 Judex Eccleſiaſticus poteſtne ſine incurſu irregularitatis dare Judici Laico quaſdam Epiſtolas, inventas apud Reum, quibus idem Judex Eccleſiaſticus probaverat, dictum Reum commiſiſſe homicidium proditoriè, atque adeò immunitate nequaquam gaudere?

Reſpondeo non poſſe. Ratio principalior eſt, quia Eccleſiaſticus dare utiliter non poteſt has Epiſtolas, niſi etiam det proceſſum, ſeu partem proceſſus, quo appareat eas Epiſtolas inventas eſſe apud Reum: at omnes DD. clamant, proceſſum Judici Laico non poſſe dari ab Eccleſiaſtico, ut ſup. §. 10. *n.* 21. Vidimus. Lege Tancredi, *p.* 2. *q. mor. tr.* 1. *& ſeq.* qui latè hoc proſequitur, ſed hujus noſtrę ſolidæ rationis non meminit.

§. XIV. *De irregularitate contracta à Militibus in Bello.*

1 SI injuſtum ſit bellum, omnes pugnantes, immò omnes cooperantes, quales ſunt conducentes Milites, cuſtodientes Sarcinas, animantes, exhortantes, afferentes cibos (juvant enim hi omnes ad occiſiones, etiam ſi ipſi immediatè arma non tractent) eſſe irregulares, vel uno dumtaxat occiſo, patet ex ſupradictis. Nihilominus DD. nō ita rigidè loquentes de aliquibus ex his, vide Dian. *p.* 11. *tr.* 7. *reſ.* 8.

2 At verò, ſi Bellum ſit juſtum, diſtinguendum eſt, an ejuſmodi Bellum ſit aggreſſivum, ſeu offenſivum, an merè defenſivum.

Et quidem in hoc poſteriore nullus, nec Laicus, nec Clericus eſt Irregularis, etiam ſi aliquem propria manu occidat, quia, defendere Patriam, eſt de Jure naturæ, & Jus Eccleſiaſticum in illa neceſſitate non obligat, cùm id vel ſit, vel reducatur ad defenſionem propriam: quando tamen non excedunter limites neceſſariæ defenſionis, quod mox §. *ſeq.* latiùs explicabimus.

3 In priore autem Belli juſti genere, nempe offenſivo, pugnantes propria manu, ſi aliquem occidant, mutilantve, ſunt Irregulares ex defectu lenitatis, *Ex cap.* 1. *&* 2. *diſt.* 51. Lege Lez. *conſ.* 23. quia tunc occidunt, ut Miniſtri publici exercentes juſtam vindictam contra hoſtes. At ſi propria manu non occidant, licèt hortentur, vel etiam pugnent, aliove modo cooperentur ad hoſtium occiſionem, Irregularitatem non incurrent. Ita S. Thom. Caſtrop. Laym. Coninch. Nav. aliique quos citant, & ſeq. Lezana *dicto conſ.* 23 & Caſtrop. *de irregul. d.* 9. *p.* 14. §. 5. Diana *p.* 11. *tr.* 6. *reſ.* 42. Ratio eſt, quia Sacri Canones *C. Petitio de homic.* non conjunxerunt Irregularitatem ex defectu lenitatis in Militibus, niſi illis, qui manu ſua occidunt, vel vindictam Deformationis per ſe exequuntur.

4 Illi item, ſive Laici, ſive Clerici, qui ob honeſtam cauſam Bello aſſiſtunt v. g. ad componendam pacem, ad Confeſſiones excipiendas, ad infirmos curandos, &c. non incurrunt Irregularitatem, quia tanta pietas boni illius operis, non eſt punienda Irregularitate, immò propter eandem rationem locum hæc habent, etiam in Bello injuſto, quamvis inde Militum animus, ut notat Hurt. *d.* 2. *diff. de irreg. nu.* 43. augeatur.

5 In prædictis unum eſt addendum de Clericis. Recole enim, ipſis eſſe prohibitum in Jure *C. Ex multa de voto V. de Cleric. & ex multis Capit. cauſ.* 23. *q.* 8. propria manu pugnare (intellige ex dictis, in Bello non merè defenſivo) & quidem ſub ea prohibitione comprehendi, etiam ſi ſint Duces exercitus, & illi præſint, rectè cum multis notat Diana, *p.* 10. *tr.* 2. *reſ.* 1.

6 Dico igitur Primò, ſi Clerici in dicto Bello juſto aggreſſivo neminem immediatè deforment, nulla eos Irregularitate innodari. Nam non ex delicto, quia Clericis non eſt prohibitum hortari in Bello juſto; Neque ex defectu lenitatis, quia hanc ſolùm contrahunt Miniſtri juſtitiæ, quales non eſſe clericos, jam dixi.

7 Dico Secundò, probabile eſſe, eoſdem fore Irregulares ex delicto, ſi propria manu pugnantes aliquem deforment. Ratio eſt, quia cùm ipſi tunc non ſint Miniſtri juſtitiæ, injuſtè deformant. Id paulò ante §. 18. *nu.* 3. ex Cartario, in ſimili me dixiſſe, memini. Verùm cum Caſtropaleo *l. c.* addo, eſſe probabilius hos peccare quidem, non obediendo Sacris Canonibus, qui vetant Clericis pugnare propria manu, at non eſſe Irregulares ex delicto, ſed ſolùm ex defectu lenitatis. Ratio eſt, quia etiam ipſi tunc occidunt, ut Miniſtri juſtitiæ, hoc eſt, ut Miniſtri Principis dantis valide, ut dixi ſupra *hoc eodem c.* 15. §. 10. *n.* 26. omnibus pugnantibus auctoritatem, ut juſtè occidant eſto Clericus peccet acceptando talem auctoritatem.

8 Dico denique Tertiò, mihi ſatis eſſe probabile, ſi Pontifex det tibi, etiam Clerico, facultatem, ut occidas in Bello juſto aggreſſivo, implicitè tollere à te incurſum in Irregularitatem, ut notat *ibid.* Caſtrop. cùm tunc Pontifex agat ut Pontifex, & Eccleſiæ Caput. Id, quod & nos innuimus §. 10 *num.* 22.

§. XV. *De irregularitate, quæ oritur ex propria Defenſione excedente terminos, &c.*

1 QUando quis aliquem deformat ad ſuam, ſuarumque rerum notabilis momenti defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, id eſt nihil faciens ſupra id, quod morali modo neceſſarium eſt ad ejuſmodi defenſionem, non evadit irregularis; ſicuti nec eſſet excommunicatus, ſi ob ſimilem defenſionem percuteret Clericum. Hæc veritas, quamvis olim in dubium verteretur, nūc claris verbis habetur in jure. C. *Si furioſ.* Clement. de homicidio. *Si furioſus* (inquit Textus) *aut infans, ſeu dormiens hominem mutilet, vel occidat nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo cenſemus, qui mortem aliter vitare non valens ſuum occidit, vel mutilat invaſorem.*

2 Quare qui, ut propriam, vel etiam alterius innocentis vitam, vel membra ſervet, vel ut grave vulnus ſibi, vel eidem innocenti infligendum caveat, quique ut propria, vel proximi bona magni momenti, vel honorem, & famam tueatur, alium occidit cum moderamine inculpatæ tutelæ, hoc eſt, alio remedio uti non valens, non eſt irregularis. Lege Gibal. *de irreg. c.* 4. *q.* 3. *à n.* 10. *&* 18.

3 Quando tamen quis excedit limites ſuæ defenſionis, ut ſi potens ſe defendere alio modo, v. g. verberando, vel mutilando, occidit nihilominus, is irregularis erit ex delicto, quia deformat injuſtè, ut ex ſupradictis patet. Erit autem hoc homicidium caſuale, quia ſe defendens non intendit directè alium occidere, ſed ſe defendere. Hæc, & alia minutiora facilè invenies apud Doctores, ut G. Hurt *l. c. diff.* 10. Gibal. *l. c. q.* 2. De Lug. & Lez. *ll. mox cit.* alioſque ab iiſdem citatos, ſed tres caſus ab hac illuſtranda non ſunt à me prætermittendi.

Parochus ſuos excitans ad Bellum juſtum.

4 Quidam Parochus, qua verbis, qua æris campani, pulſato ſigno, incitavit ſuos Parochianos, ut ſe defenderent ab incurſione quorundam hominum, qui oppidum devaſtare intendebant, ex quibus oppidani multos occiderunt; Eſtne Parochus Irregularis?

5 Reſpondeo: de Lugo *l.* 2. *Reſp. mor. dub.* 9. aſſerit, ſeu ſupponit, Parochum incidiſſe in Irregularitatem. Lezana *conſ.* 23. negat. Ego ex dictis manifeſtè colligo, non incidiſſe. Primò, quia ad defenſionem innocentis Patriæ pugnatum fuit. Secundò, quia Parochus neminem propria manu occidit, &c.

Sacerdos alium occidens ad propellendam injuriam.

6 Vgolinus *c.* 29. §. 2. *n.* 2. hic lepidè quærit de quodam Sacerdote, qui occidit hominem, à quo, arrepta Barba, trahebatur, & illum à ſe aliter extricare non poterat, niſi eundem occidendo? Reſpondetque hunc Sacerdotem eſſe Irregularem, quia non agebatur, de vita.

Verùm Gibal. *de irreg. c.* 4. *q.* 3. *n.* 15. negat ejuſmodi Irregularitatem, & meritò, quia graviſſima erat ea injuria, ad quam avertendam licitè potuit Sacerdos ille injuriantem occidere.

Occidens ſibi inſidias parantem.

7 Idem Gibal. *ibid.* duo mihi difficilia intrepidè, & ſine diſtinctione affirmat. Primò, eum, qui ſibi inſidias parantem antevertit, occiditque, nec peccare, quia ſe defendit, nec conſequenter eſſe Irregularem. Secundò, eum, qui injuſtum invaſorem fugientem incontinenti ſequitur, occiditque v. gr. poſt alapam impactam, nec peccare propter eandem rationem, nec Irregularem fieri. Hæc, inquam, duo ſic abſolutè dicta mihi apparēt difficilia. Nam ego *l.* 6. *in Decal. c.* 1. §. 1. *n.* 15. pro priore ex prædictis caſibus, ne tunc peccaretur, requiſivi, ut proximè, & in procinctu paret quis alium occidere, *&* §. 2. *n.* 3. pro poſteriore caſu dixi, id non eſſe in praxi recipiendum. Relege locū.

Ut effugiam periculum vitę, evitare aliquando poſſum irregularitatem.

8 Breviter propono caſum, quem proponit de Lug. *de Juſt. d.* 8. *ſect.* 6. *n.* 86. Veneno infecit Petrus ficus comedendas à ſuo inimico. Verùm caſu advenit amicus, & comedit, Petro vidente, eoque, ne ſuum crimen proderet, tacente. Eſtne Petrus hujus amici injuſtus homicida, atque adeò Irregularis?

9 Reſpondeo de Lugo *ibid.* non eſſe, quia ex una parte hujus amici mors præter Petri intentionem prorſus evenit, & ex alia, Petrus non

fuit

Digitized by Google

fuit injuſta cauſa mortis amici, quia cum tanto ſuo periculo manifeſtandi ſuum delictum, non tenebatur illum monere de Veneno.

Vir occidens uxorem inventam cum adultero, &c.

10 Hoc reduci id poteſt: pertinere enim videtur ad defenſionem honoris proprii. Equidem de hac re quoad Excommunicationem, ſi tunc in fragranti crimine occidatur Clericus adulter, agitur *in tr. de excomm. S. ſi quis ſuadente*: nunc verò loquendo de Irregularitate, puto propter ſimiles rationes, quæ *ibid.* dicuntur, eſſe probabile, non incurrere Irregularitatem, de quo argumento plura habes apud Dian. *par. 1. tr. 6. reſ. 18.*

§. XVI. *De irregularitate, quæ oritur ex mutilatione.*

1 NOn ſolùm qui occidit hominem, verùm etiam, qui ejus membrum aliquod mutilat, (ut ſæpe in Superioribus per occaſionem inſinuatum eſt) in pœnam Irregularitatis incurrit, ejus prorſus ſpeciei, quæ eſt ea, quæ incurritur ex homicidio, ita ut ſicuti ex homicidio injuſto, ſive voluntario, ſive caſuali incurritur Irregularitas ex delicto, ſic ex injuſta ſimili mutilatione. Et ſicuti ex homicidio juſto incurritur à Miniſtris juſtitiæ irregularitas ex defectu lenitatis, ita ex eadem ſimili juſta mutilatione. Quare omnes modos, varietateſque, quas ſupra haberi diximus ab irregularitate ex morte ſecuta, dic pari modo, haberi ea mutilatione, nam propterea ſæpiſſimè utrunque comprehendimus ſub uno nomine *Deformationis*.

2 Vnum tamen, vel alterum diſcrimen eſſe Irregularitatem ex homicidio, & mutilatione mox apparebit § 17. *n. 25.*

Porrò illæ duæ quæſtiones propriæ ſunt hujus loci, Primò, quid intelligatur nomine membri, cujus mutilatio Irregularitatem inducit. Secundò, quid nomine mutilationis.

3 Adverte autem, aliud eſſe loqui. Primò, de eo, cui ob mutilationem membri aliquod deeſt. Secundò, aliud de eo, qui ſibi ipſe membrum amputat. Tertiò, aliud de eo, qui alteri membrum mutilat. De Primo, & Secundo egimus ſupra *c. 8. §. 1. & 2.* hic autem ſolùm de tertio agendum eſt. Relege locum, ubi maximè advertendum dixi non valere argumentationem ex uno iſtorum ad aliud, ut *ibid.* explicui.

Cujus membri mutilatio alteri facta irregularitatem pariat?

4 Membrum eſt corporis animati pars, non quæcunq; ſed illa, quæ proprium, ac diſtinctum munus gerit in corpore, juxta illud S. Paul. ad Rom. c. 12. *Omnia membra non eundem actum habent*, & juxta doctrinam Ariſtotelis *de part. anim. l. 10. c. 5.* dicentis, *operationem in corpore eſſe propter membra*, ideſt ex membris. Hinc rectè ait Bartol. *in l. 4. n. 18. De publ. Jud. & l. Non ſunt ff. De Stat. Homicid.* ſtatutum contra amputantem membrum, non urgere contra amputantem digitum, & habentem plures ſolito digitos non dici, habere ſolito plura membra.

5 Membrum igitur eſt, quod ex ſe in corpore eſt inſtrumentum propriæ, ac diſtinctæ operationis. Partes autem membri ſunt eæ, quæ ad dictam operationem coadjuvant, quales ſunt digiti coadjuvantes ad operationem manus. Lege Covar. *in Clem. ſi furioſus p. 3. init. n. 8.* Nav. *in ſumma c. 27. n. 206.* Farin. 8. *n. 63.* Sayr. *de cenſ. l. 6. c. 7.* alioſq.

6 Hinc Capilli, Barba, Ungues, cùm ſolùm ſint ad ornamentum, atque operationem vel nullam habeant, vel certè tenuem, membra ſine dubitatione non ſunt. Contra, Oculi, Nares, Manus, Pedes, & cæt. quia diſtinctis pollent operationibus, certo, & ex omnium ſententia ſunt membra. At verò Dentes, Genæ, Crura, ſeu Tibiæ, & Brachia, ut diſtincta ab Ore, à Pedibus, à Manibus, cum non videantur habere proprium actum, ſed coadjuvare, incertum eſt apud Doctores, an membra diſtincta ſint.

7 Mihi hac in re certa ſunt duo, tria aliquibus incerta videntur, quæ tamen mihi non videntur incerta.

Certum mihi eſt Primò, Oculos, Nares, Aures, Linguam, Manum, Membrum genitale, Pedes eſſe propriè membra, atque Irregularitatem parere in illo, qui aliquod ex his alteri abſcindit. Ratio eſt, quia hæc, extra controverſiam, actum, ſeu operationem diſtinctam habent.

8 Certum mihi Secundò, Capillos, Barbam, Digitos, Dentes, Labia, Nervos, Teſtes, Palpebras, Supercilia, non eſſe membra diſtincta, atque adeò, neque Irregularitatem inducentia in amputante aliquod ex illis. Ratio eſt, quia hæc, vel ſolùm ſunt ad hominis ornatum, vel ad actum coadjuvant, vel inſunt in corpore ad munia quædam communia, & ſecundaria. Cùm teſtes dixi, non intelligo utroſque, ſed alterutrum, nam uno dumtaxat deficiente, non tollitur generandi uſus, tollitur, deficiente utroque.

9 Nonnulli inter hæc numerant Brachium, & Crus, ſeu Tibiam, ut ſeparata à Manibus, vel Pedibus, unde dicunt, non forè Irregularem eum, qui alteri non habenti Manus, vel Pedes abſcinderet brachium, vel Crus. Verùm ego de hac doctrina valdè ambigo, dubitationiſque rationem mox aperiam *à n. 21.*

10 Dices. Qui dentem alteri excutit, vel labia tundit, vel capillos evellit, vel faciei cutem excoriat, vel ſimilia facit, quamvis membrum non mutilet; tamen illum non rarò reddit adeò deformem, ut reddat ſimul irregularem ex notabili deformitate: ergo etiam & ipſe, qui irregularitatem in altero parit, erit irregularis ex illo principio, quod aliqui tenent, ut Silv. *V. Homic. 2. q. 3.* Majol. *de irreg. l. 1. c. 2. nu. 10. & l. 5. c. 50. n. 5.* eum ſemper eſſe Irregularem, qui alium Irregularem reddit.

11 Reſpondeo. Negando conſequentiam; falſum enim eſt, ut vult Nav. *in ſumma c. 27. n. 207.* Sayr. *de Cenſ. l. 6. c. 15. n. 7.* Avila *de Cenſ. p. 7. d. 3. dub. 1. ver. finem*, eos omnes fieri Irregulares, qui alios irregulares faciunt; nam, qui filium ſpurium generat, & qui Judex condemnat reum de infamia, & qui veneficio v. g. mentem ſani hominis inſanam reddit, non ſunt irregulares, *de hoc ult.* vide mox *nu. 35.* cùm tamen Irregularem reddant filium, reum, hominem illum.

12 Porro incertum eſt Primò. An mulieris mamilla ſit membrum? *p. 1. tr. 15. reſol. 20.* Covarr. *l. c. nu. 7.* Salcedo *prax. crim. c. 9.* Avila *de cenſ. p. 7. d. 5. ſect. 1. dub. 1.* Aliique negant, quia propriam, & diſtinctam operationem illa non habet. Suar. *de cenſ. d. 44. ſect. 2. nu. 9.* Sayr. *de cenſ. l. 6. cap. 15. nu. 18.* Farinac. *in fragm. V. irreg. nu. 597. & V. Clericus nu. 373.* cum aliis, & cum eodem Diana *p. 4. tr. 2. reſol. 6.* tanquam probabilius affirmat, eamque mutilantem ab altari repellit. Ego cum Suario ſentio, quia & Ariſt. *de Gener. Animal. l. 4. c. 8.* & Galen. *de uſu part. l. 8. c. 22. & l. de ſper. ſub init.* & communiter alii docent, in mamillis fœminarum ſanguinem converti in lac: quare actum proprium diſtinctum ab aliis membris habent. De mamilla autem Mulieris loquimur, nam mamillam hominis diſtincta operatione carere, videmus omnes.

13 Incertum eſt Secundò, an Auricula ſit membrum; Auriculam dico, hoc eſt cartilaginem aurium externam; nam auris, ideſt totum organum audiendi eſſe membrum, nullus negat.

14 Controverſam rem hanc reddidit Glianus, *in ſumm. Cenſ. V. Auricul.* qui docuit, eam non eſſe à numero membrorum repellendam, ſiquidem illa præparat, ſeu fovet ſonos, voceſque, illaſque veluti colligit, ut melius audiantur: quod eſt munus peculiare.

15 Confirmat Primò, ex Speculatore *tit. de diſpenſ. §. Juxta finem*, qui quæſtionem quærenti, An abſciſſio Auriculæ Malchi facta in horto à S. Petro fuerit cauſa irregularitatis in Petro? Reſpondet, non fuiſſe, quia tunc non erat inducta irregularitas: intelligit ergo Speculator, auriculam eſſe membrum, nam ſecus reſpondiſſet, non fuiſſe Sanctum Petrum irregularem, quia membrum non amputavit.

16 Confirmat Secundò, quia Antonius quidam Anachoreta præcidit ſibi Auriculam, ne ab Ægyptiis advocaretur ad Epiſcopatum. Sentiit ergo Antonius, Auriculam eſſe membrum, quandoquidem ejus abſciſſio debebat illum ab Epiſcopato retrahere.

17 Confirmat Tertiò, quia, ſecus, qui alteri naſum abſcinderet, non eſſet Irregularis, quod nemo concedet. At ita ſe habet Naſus ad odores excipiendos, atque ad odorandum, ſicuti Auricula ad audiendum.

18 Verùm rogo te, ſtudioſe Lector, ne rem hanc incertam dicas in poſterùm. Probabiliſſimum enim eſt, Auriculam, ſicut & Naſum, non eſſe membra, ſed membrorum partes. Naſum dico, non Nares, ideſt totum organum olfaciendi, hoc enim eſſe membrum diſtinctæ operationis, jam dictum eſt modò. Ratio hujus probabilitatis eſt, quia Auricula, & Naſus coadjuvant ad audiendum, atque olfaciendum ſecundariò dumtaxat, & minùs principaliter, cùm ſine his audire poſſis, & olfacere. Ex quo ſolvitur Gliani ratio principalis.

19 Ad confirmationem primam, quicquid Speculator reſpondere potuiſſet, ſatis ipſi fuit, per ſuam reſponſionem abſcindere radicem totius quæſtionis, dicendo, tunc nondum fuiſſe pœnam irregularitatis inductam.

Ad Confirmationem ſecundam, ſicuti Anachoreta ille erravit, ſanè bona fide (niſi ad peculiarem Sancti Spiritus impulſum confugias) amputando ſibi Auriculam, cujus ipſe, ut cæterarum corporis partium, Dominus non erat, ut erraviſſet, ſi putaviſſet, id quod Glianus cõtendit. Fateor autem, Anachoretam, ſi Canones ſciebat, iique tunc prodierant, rectè potuiſſe putare, ſe Irregularem fieri, ſibi Auriculam abſcindendo, ad Irregularitatem enim incurrendam, ſatis eſt per ſacros Canones, ſi ſibi quis partem membri abſcindat, qualis eſt Auricula, cùm tamen, ſi alteri abſcindat, debeat abſciſſio eſſe membri, non membri partis, ut modò dictum eſt *num. 4.*

20 Ad confirmationem tertiam jam ex dictis patet. Incertum eſt Tertiò, an alteri amputans partem membri ſit ab Irregularitate ſemper immunis.

21 Reſpondeo; quandoquidem multi, ut Filliuc. *tract. 19. cap. 9. num. 136.* Suar. *de Cenſur. d. 44. ſect. 2. num. 9.* Turr. *de Cenſur. lib. 9. diſp. 67. dub. 2.* nimis multa hic congerunt, ego hanc brevem regulam ex variis Doctorum dictis colligo. Quando tanta, & tam notabilis eſt mutilatio partis membri, ut ratione dictæ mutilationis, id, quod, remanet, non poſſit abſolutè dici illud membrum, ſeu quando id, quod remanet, habere phyſicè, & abſolutè non poteſt uſum, ad quem ejuſmodi membrum inſtitutum eſt à natura (ut ſi cui ver. grat. omnes quinque digiti à manu amputentur) toties ejuſmodi amputatio dicetur, & erit amputatio membri afferens Irregularitatem in amputante, ſecus, non item. Ratio regulæ eſt, quia amputatio tantæ partis eſt vera, & abſoluta amputatio membri, cùm amputetur id, quod principaliter facit ad uſum membri, cui ſimilis non eſt

ampu-

Digitized by Google

amputatio Auriculæ, vel Naſi, de qua modò *num.* 18. dictum eſt.

Hinc mihi difficile fuit *n.* 9. aſſentiri iis, qui dicebant, amputantem Brachium, vel crus illi, qui manu, vel pede carebat, non eſſe irregularem, difficile, inquam, fuit; Cùm enim brachium, & crus ſint magna pars membri inſervientis ad eorum membrorum uſum, qua ratione, qui illud alteri amputet, irregularis non erit?

22 Idem propter eandem rationem dico de amputante manum ei, qui omnibus caret digitis, & de eo, quià carente pedum digitis, ipſum pedem ſecet.

23 Quid de eo, qui alterius pollicem, & indicem detruncat?

Reſp. idem dici debere, quia manus ſic amputata fit notabiliter, ne dicam ex toto, inepta ad munus ſuum exercendũ, quicquid in oppoſitum ſentiat Gibal. *de irreg. c.* 4. *q.* 1. *n.* 46. nam propterea idem dico tum de eo, qui tres digitos minores ſimul cum parte manus ipſis correſpondente alteri abſcindit; jam enim hoc pacto fit manus inepta ad res tractandas, tum de eo, qui omnes fere dentes alteri excutit, &c.

Quid veniat nomine Mutilationis.

24 Quòd illa mutilatio, quæ tollit membrum, inducat Irregularitatem, certi juris eſt, ut ex dictis liquet, & nulla quæſtione dignum. At illud dignum eſt, ut inquiratur, an ſola debilitatio membri, qua illud fiat ineptum ad operationes proprias, membro tamen non abſciſſo, faciat te, qui illud debilitaſti, irregularem, quaſi ex mutilatione æquivalente.

25 Aliqui, ut Majol. *de irreg. l.* 5 *c.* 10. *n.* 7. Graff. *l.* 2. *deciſ. c.* 26. *num.* 3. aliique abſolutè affirmant, te Irregularem facere, quia inquiunt, paria ſunt aliquid non eſſe, atque inutile eſſe; ergo pari pœna eſt plectendus, qui facit, ut non ſit membrum, atque, qui facit, ut ſit inutile.

Suarez verò *de conſ. d.* 44. *ſect.* 2. *n.* 15. diſtinguit: Vel ita debilitaſti alterius membrum, ut, licèt ineptum remaneat ad operationes proprias, juvat tamen in corpore, vel ita, ut omninò aridum à te ſit redditum, & nihil prorſus juvet. Si priore modo debilitaſti, non es irregularis, quia verè non abſcidiſti membrum: Si autem modo poſteriore, irregularis es, quia moraliter, & æquivalenter tanta areſactio privans vita membrum illud, eſt moralis amputatio.

26 Sed nec illi placeot, nec Suario licèt ingenioſè excogitata diſtinctio. Ajo enim abſolutè, in utroque, & in quolibet alio ſimili caſu, quo non ſeparetur phyſicè membrum à corpore, hanc irregularitatem non induci. Ratio eſt, quia, ut toties docuimus, irregularitas non eſt inducenda, niſi adſit expreſſum jus: at jus nullibi moralem, vel æquivalentem abſciſſionem irregularitati ſubjicit, ſed phyſicam abſciſſionem, detruncationem, amputationem, &c.

27 Scio aliquando idem reputari in Jure Civili *l. quoties ff. qui ſatiſd. cog. & l. ult. cum gloſſ. C. ad legem Flaviam de plagiar.* uxorem non habere Maritum, & illum inutilem habere, & in Canonico *C.* 1. *de Transl. Epiſc.* idem reputari de Prælato inutili Eccleſiæ, ac de nullo, ſed hæc diſponuntur, quoad aliquos effectus ex Juris fictione, quæ non poteſt procedere, quoad irregularitatem, quæ expreſſa debet eſſe in Jure, & pro qua Jura nunquam aliquid ſimile finxerunt. Et quidem ſignatè dixi (quoad aliquos effectus) nam cæterùm, nec uxor poteſt propter virum inutilem matrimonium inire cum alio, quia nimirum durat vinculum, neque Epiſcopo inutili datur ſucceſſor, ſed ſolùm *Tit. de Cleric. ægrot.* coadiutor, &c. ut videas, non in omnibus paria reputari, non eſſe, & inutile eſſe.

28 Dices. In Jure Canonico *Clem. ſi furioſus de Homicid.* dicitur cauſa eſſe irregularitatis mutilatio, & detruncatio: ne igitur altera ex his vocibus ſit ſuperflua, illud (detruncatio) ſignificabit debilitationem, quaſi æquivalentem detruncationem.

29 Confirmatur, quia in eodem Jure *C. Cum illorum §. Qui ſi Clauſtrales. De Sentent. excommunic.* mutilatio membri, & ſanguinis effuſio idem cenſentur in ordine ad incurrendam excommunicationem à percutiente Clericum, non ob aliud, niſi quia hæc duo ſibi invicem æquivalent, ergo idem in caſu noſtro, &c.

30 Reſpondeo, non eſſe novum in Jure ob majorem explicationem duas poni voces ſynonimas, idemque ſignificantes. Adde Primò, nimis longè petitam eſſe hanc ſignificationem, ut detruncatio ſignificet debilitationem.

Adde Secundò, in odioſis non poſſe à propria ſignificatione vocis ad impropriam deflecti. Adde Tertiò, Codices emendatos allati Textus habere, mutilare, & occidere.

31 Ad confirmationem nego cauſalem. Ratio enim illius incurſus in excommunicationem eſt, quia ſive mutilatio, ſive ſanguinis effuſio ſemper ſupponuntur fieri per percuſſionem, cui ex jure annexa eſt excommunicatio.

32 Dices Secundò. Qui aridum reddit alteri membrum v. g. manum, illum irregularem reddit, ergo & ipſe irregularis erit.

Reſp. Huic objectioni ſatis reſponderi poteſt ex dictis modò *nu.* 16.

33 Ex his ſequitur, eum, qui manum, pedes, vel aliud membrum areſacit totaliter, vel auditum, viſumque, immò mentem, rationiſque diſcurſum alteri tollit, ſi membrum non amputet, licèt, ut certum eſt, graviſſimè peccet; non tamen irregularitatem contrahit, quia ſic neque occidit, neque mutilat.

34 Sequitur item, eum, qui ſibi debilem, vel aridum omninò reddit membrum, ſi illud non abſcindat, vel, ſic, ſe deformem, ineptumque ad Eccleſiaſtica munera non faciat, non fore irregularem quia nec membrum, nec partem membri ſibi abſcindit. Quam doctrinam hic decernendam remiſi ſuprà *c.* 7. *§.* 2. *n.* 17.

35 Sed jam ſupereſt curioſa quæſtiuncula pertinens, quidem ad præcedentia, ſed huc commodiùs tranſmiſſa. Inquiro enim, an ſi quis ab altero abſcindat membrum inutile v. g. manum aridam, incurrat in Irregularitatem annexam mutilationi.

36 Reſp. Suar. ſua utitur diſtinctione, aitq; ſi membrum, quantumvis omninò inutile, vivat tamen; eum, qui illud ab ſe abſcindit, fieri irregularem, quia verè mutilat corporis humani membrum, ſi autem non vivat, ſed eſt omninò aridum, & ſiccum, irregularem non fieri, quia tunc, perinde eſſet, ac ſi is membrum abſcinderet à cadavere.

37 Equidem tanti viri doctrinam veneror, ſed ei, acquieſcere non poſſum; ejuſmodi enim amputatorem ſemper fore irregularem puto, quia ſemper membrum humanum, ſeu hominis detruncat, cui detruncationi Sacri Canones Irregularitatem addixerunt, nihil diſtinguentes. Nec verum eſt, perinde eſſe membrum areſactum ab homine vivo recidere, ac recidere à cadavere, qui eſt homo mortuus: membrum enim, quamvis areſactum, aliquid facit ad integritatem hominis vivi, & quamvis nihil faceret, certè mutilum abſolutè vocare non potes illum, qui membrum, licèt areſactum, habet.

38 Qui plura membra alicui mutilat, an plures incurrat Irregularitates, ut ſuprà dixi § 10. *à n.* 14.

Qui item dubitat, ſe mutilaſſe, an Irregularem ſe cenſere debeat, dixi item ſupra *c.* 5. *§. unico n.* 10.

§. XVII. *Quis diſpenſet in Irregularitate ex Homicidio?*

1 Diverſi Juris eſt diſpenſatio Irregularitatis ex defectu lenitatis, quæ ex dictis incurritur à Miniſtris Juſtitiæ, & à Militibus in Bello offenſivo juſto, & diſpenſatio ex homicidio injuſto caſuali, & diſpenſatio Irregularitatis ex mutilatione. Separatim igitur de ſingulis eſt dicendum.

2 Cùm autem hic loquamur de diſpenſatione, cujus natura ſemper requirit cauſam, adverte, quoties nos dicturi ſumus, hunc, vel illum poſſe diſpenſare, ſemper intelligendum eſſe cum cauſa proportionata ad gravitatem Irregularitatis, juxta ea, quæ dicentur in Tractatu de Diſpenſatione. Hanc monitionem hic appoſui, propter frequentes diſpenſationes, quæ circa Irregularitatem expediri ſolent; cæterùm in omnibus diſpenſationibus prædictis, & in poſterùm dicendis, eam eſſe apponendam, disertè pronuncio.

Quis poſſit diſpenſare in Irregularitate ex defectu lenitatis?

3 Summum Pontificem poſſe, nimis eſt manifeſtum. Quid Primò, De Epiſcopo?

4 Decem & octo Doctores enumerat, licèt eos non ſequatur, Paſq. *quæſt. mor. cent.* 4. *qu.* 226. docentes, poſſe, Epiſcopum diſpenſare in irregularitate ex defectu lenitatis; Ducunt autem hi probationem allatæ doctrinæ à conceſſione Epiſcopis data à Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. *de Reformat.* conceſſionemque eſſe datam, ita deducunt.

5 Datur Epiſcopis facultas diſpenſandi in omni Irregularitate, præter illam, quæ eſt ex homicidio injuſto voluntario: ſed irregularitas ex defectu lenitatis non eſt ex homicidio injuſto voluntario, ergo de illa datur facultas Epiſcopis.

6 Vides fundamẽto quàm apparenter ſolido ii Doctores innituntur? Quod tamen, etiam indiligenter, expenſum mihi, tibi, aliiſque leviſſimum apparebit, Falſa enim omninò eſt dicti Argumenti Major; Siquidem Trident. non dicit, Epiſcopis dare facultatem diſpenſandi in omni Irregularitate, præter illam, quæ eſt ex homicidio injuſto voluntario, ſed dicit, dari facultatem diſpenſandi in omni irregularitate provenĩẽte ex delicto occulto. At Irregularitas ex defectu lenitatis nequaquam eſt ex delicto. Profer, Amice, Tridentini verba.

Liceat Epiſcopis in Irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & ea, quæ eſt deducta ad forum contentioſum, diſpenſare.

Cùm igitur Tridentinum ſolùm diſponat de Irregularitate ex delicto, relinquit irregularitatem ex occaſione juſta diſpoſitioni antiquorum Canonum, quæ ſoli Pontifici, ut omnes ſcimus, reſervatur, ut nobiſcum ſentiunt viginti tres Doctores citati ab eodem Paſqualigo, quibus adde ipſum Paſq. *l. c.* Salcedo *in praxi Epiſ. p.* 2. *c.* 6. *num.* 46. Glianum *in ſumm. cenſ. V. Homicid.* Leand. *de irreg. tr.* 2. *diſp.* 7. *qu.* 113. *&* 137. *& rurſus d.* 27 *q.* 12. *&* 13. alioſque.

7 Neque mirum, ſi ejuſmodi poteſtate fruatur tum Commiſſarius Cruciatæ, tum in ordine ad ſuos, Prælati Regularium, pro his enim aliqui putant (an probabiliter, dicetur alibi) adeſſe Pontificis conceſſionem, quæ non eſt pro Epiſcopis.

8 Dicit Diana *p.* 1. *tr.* 5. *reſ.* 6. *in fine*, eandemque opinionem eſſe probabilem docet *p.* 4 *tr.* 2. *reſ.* 69. ex Leſſio, *in* 3. *p. D. Th. c.* 2. *de irregul. dub.* 6. *n.* 21. per Epichejam concedi id etiam Epiſcopis; ſed Reſpondeo, te nimis gratis fingere hanc Epichejam univerſalem circa conceſſionem ejuſmodi diſpenſationis, quæ res univerſaliter non admodũ eſt neceſſaria: Epicheja autem ſolùm in neceſſariis quibuſdam caſibus inſolitis locum habet. Nec auctoritatem Leſſii obtendas: is enim id non dicit in libris de Juſtitia à ſe editis, ſed in poſthumis quibuſdam commentariis, certè non magnæ auctoritatis mihi, & aliis.

Quis

Quis poſſit diſpenſare in irregularitate ex homicidio injuſto caſuali?

9 Maximè recolendum eſt, quodnam ſit homicidium caſuale, quod merè voluntarium, nam caſuale fit non ex directa voluntate occidendi, ſed aliud intendendo, quale etiam ſupra diximus, eſſe homicidium factum in ſui defenſionem, excedendo limites debitos; tunc enim non intendit quis alium occidere, ſed ſe defendere. Voluntarium autem fit ex directa voluntate occidendi, quale nos ex probabiliore ſententia diximus §.6 *num.5.* non ſolùm eſſe homicidium ex inſidiis, & aliàs præconſultatum, ſed etiam factum in rixa ſubitanea, quamvis illud fieri in eo tantùm calore intendatur. Id, inquam, maximè recolendum eſt, ut benè intelligatur quantum ſe extendat ea poteſtas, quæ ſola eſt ad diſpenſandam irregularitatem ex homicidio caſuali, non autem ex homicidio voluntario.

10 Jam verò poteſtatem diſpenſandi in irregularitate ex homicidio caſuali occulto, & non deducto ad forum contentioſum, præter Pontificem, de cujus poteſtate dubitare, eſſet in meridie cæcutire, inveniri apud Epiſcopos reſpectu ſuorum ovium, eſt certum ex Trid. *ſeſſ.24.c.6. de Ref.* vide etiam apud Leand. *de irreg. d.27. n.15.*

At verò diſpenſationem ex eodem homicidio caſuali publico non eſt apud dictos Epiſcopos, niſi ipſis committatur à Pontifice, diſponit idem Trident. *ſeſſ.24.c.7. de Ref.* Ejus verba hæc ſunt: *Si quis propter homicidium caſuale, vel cauſa defenſionis incidit in irregularitatem, cui jure quodammodo Diſpenſatio ad omnes Ordines, Beneficia, & Dignitates debeatur, ipſius cauſa committatur loci Ordinario, aut, ex cauſa, Metropolitano, qui, non niſi cauſa cognita, & probatis precibus, ac narratis, nec aliter, diſpenſare poſſit. At, ſi irregularitas contracta ſit propter homicidium voluntarium, carebit perpetuò ſpe diſpenſationis, &c.* Notas illud (*cauſa cognita, & probatis, &c.*) id enim ſignificat, Concilium hìc loqui de homicidio caſuali publico.

Non eſt igitur credendum March. *de Ord. tr.1. p.9. cap.1. à num 9* cui adde Jo: à S. Thom. *apud Dianam mox cit.* abſolutè concedenti poſſe Epiſcopum diſpenſare irregularitatem ex homicidio caſuali publico, ſeu notorio, ut meritò cum aliis non credit Leand. *de irreg. tr.1. d.27. q.16.* Diana *p.11. tr.8. reſ.68.*

11 Illud tamen hìc habe ex Henriquez, In hac Irregularitate ex homicidio caſuali, quamvis publica, & deducto ad forum contentioſum, poſſe ab Epiſcopo diſpenſari ad Minores Ordines, & ad ſimplex Beneficium; Cùm enim de his directè non agit Tridentinum, ſervandum eſt jus commune, quod hæc Epiſcopis concedit. An quoad eoſdem Minores idem dicere poſſimus in irregularitate ex homicidio voluntario, dicam mox *num.22.*

Qui poſſit diſpenſare in irregularitate ex homicidio voluntario.

12 Falſum, & nulla ratione firmum judicandum cum communi ſententia eſt contra Abbatem, irregularitatem ex homicidio voluntario eſſe inductam Jure Divino. Quare in illa poſſe diſpenſare Summum Pontificem, indubitatum eſt.

Quòd ſi in aliquibus Textibus hæc dicitur indiſpenſabilis, ideò dicitur, quia difficillimè obtinetur, & cum quibuſdam oneribus verbi gratia, ut Diſpenſatus abſtineat ab altari per triennium, ut non celebret in loco delicti, ut ingrediatur in Ordinem aliquem Religioſum, &c.

Lege Pyrrhum Corrad. *de Diſpenſ. toto l.7.* & Marcum Leonem, *in praxi de Pœnitentiaria*, qui reſcribunt, explicantque formulas petendæ hujuſmodi diſpenſationis, ſive immediatè à Summo Pontifice, ſive quando homicidium eſt occultum, per pœnitentiam, ſive per Datarium, quando eſt Publicum.

13 Circa illam conditionem, quam ſolet Pontifex apponere, ne Diſpenſatus celebret in loco delicti; dubitatum nudiusteriius fuit, an excludantur Suburbia. Occidiſti v.g. hominem Panormi, obtines diſpenſationem celebrandi, ſed non in loco delicti, poteſne celebrare in Eccleſia v.g. Capuccinorum, vel Sanctæ Thereſiæ, vel Sancti Antonini, quæ ſunt ſitæ extra muros Civitatis.

14 Reſp. cum Diana, *p.4. tr.4. reſ.123.* poſſe; ſiquidem in odioſis ſuburbia non veniunt ſub nomine Civitatis, eſto veniant in favoribus. Id *ibid.* lege latiùs diſputatum, & limitatum quoad jura dicta.

15 Vides autem in hac reſponſione à Diana ſupponi, idem eſſe (in loco delicti) atque (in Civitate, ubi commiſſum eſt delictum.) Quoniam verò in rigore non idem eſt, Locus, ac Civitas, ideò rurſus dubitatum fuit, An prohibitus celebrare in loco delicti, excludat alia loca ejuſdem Civitatis? Occidiſti v.g. hominem in Vicinia Domus Profeſſæ, vel in Parochia Sancti Nicolai, &c. poteſne celebrare in Templo Parochiæ Sancti Antonii ſito in eadem Civitate, ſed non in eodem vico, quo in loco commiſſum fuit delictum.

16 Reſpondeo, Pyrrhus Corrad. *l.5. de diſpenſ. cap.1. num.15.* videtur favere ſententiæ affirmanti, ſic enim habet: *In Diſpenſatione hac imponitur aliquando, ne Orator in loco commiſſi delicti, & quandoque (quod idem eſt) in Eccleſia loci, ubi commiſſum eſt delictum, nunquam celebret. Quòd ſi fuerint duæ Eccleſiæ æquè viciniores loco delicti, intelligitur de utraque, ut declaravit Clemens VIII.* Hæc Pyrrhus. Ubi vides ipſum putare idem eſſe (in loco delicti) atque (in Eccleſiæ loco, ubi commiſſum eſt delictum) unde quis argumentari ſic poſſet: Si prohibitio ſit, ne Orator celebret in Eccleſia loci delicti, poteſt in alia Eccleſia remotiore. Ergo, ſi prohibitio ſit, ne celebret in loco delicti, poterit in alia Eccleſia remotiore, quamvis exiſtente in eadem Civitate.

17 Sed profectò mihi id non probatur: ampliùs enim quid eſt in loco, quàm in Eccleſia, & puto nomine loci intelligi, in hac materia diſpenſationis irregularitatis ex homicidio, totam Civitatem. Eſto enim, in jure Civili relegatus ab aliquo loco non intelligatur relegatus à tota Civitate, tamen in noſtra materia irregularitatis clarè apparet, Pontificem nolle, ut diſpenſatus celebret in loco, ubi cum aliorum ſcandalo facilè ſciatur, homicidam celebrare; facilè autem & ſciretur, & videretur à Civibus, qui modò in unam ejuſdem Civitatis Eccleſiam, modò in aliam confluere, ad audiendum Sacrum, ſolent.

DE EPISCOPO.

18 Certè Epiſcopus nihil poteſt circa diſpenſationem Irregularitatis ex homicidio voluntario juſto, ſive publicum ſit, ſive occultum, quia abſolutè omnem Irregularitatem ex homicidio injuſto voluntario promanantem excipit Tridentinum, quale etiam eſt homicidium in ſubita rixa, ut diximus *num.9.*

19 Sunt aliqui, qui dicunt, homicidium injuſtum voluntarium, ſi ſit occultum, vel non inducere irregularitatem ullam, vel ſi inducat, eam eſſe diſpenſabilem ab Epiſcopo.

20 Utrumque dictum eſt nimis falſum, nam, quoad priùs, omnes Canones edicunt, omneſque Doctores dicunt abſolutè oriri Irregularitatem ex homicidio injuſto voluntario: An nonne homicidium occultum, homicidium eſt? Verùm de hoc dixi univerſaliter ſuprà *cap.5. §. unico.*

21 Quoad poſterius: Cùm Concilium Tridentinum disertè, & abſolutè dicat, Epiſcopum non poſſe diſpenſare in Irregularitate ex homicidio voluntario, nec diſtinguat de noto, vel ignoto, de occulto, vel publico, qua veritate poteris affirmare, ſolùm publicum à Concilio Epiſcopo denegari?

22 Sed poteſtne Epiſcopus Irregularem hunc ex homicidio voluntario diſpenſare, ſaltem ad receptionem Minorum Ordinum, & ad uſum jam anteà receptorum, & ad Beneficium ſimplex? Dico irregularem hunc, nam de irregulari ex homicidio caſuali jam diximus *paulò ante num.11.*

23 Reſpondeo, cum Leand. & aliis *tractat.2. de irregular. diſput 27. q.21. & 22.* non poſſe. Ratio eſt, quia Tridentinum *ſeſſ.24. c.7. de Reform.* licèt videatur initio limitare poteſtatem Epiſcopi diſpenſandi in hac irregularitate ad Sacros Ordines, deinde tamen addit: *Omni Ordine, ac Beneficio, & Officio Eccleſiaſtico perpetuò careat:* quæ certè locutio omnium Ordinum etiam Minorum uſum, & receptionem, & omnium Beneficiorum acquiſitionem, etiam ſimplicium, comprehendit. Non eſt tamen improbabile, mentem Tridentini fuiſſe, ut Epiſcopus poſſit uſum Minorum Ordinum anteà receptorum huic irregulari concedere, non verò receptionem aliorum. Beneficiorum autem ſimplicium acquiſitionem, ideò concedere irregulari huic non poteſt Epiſcopus, quia Tridentinum ſub eadem clauſula conferri prohibet irregulari Beneficium curatum, ac ſimplex. Quoniam ergo certum eſt, Epiſcopum non poſſe diſpenſare ad Curatum, nec ergo ad ſimplex poterit. Lege Henriq. *l.13. c.57. num.1.* lege etiam Avilum *de cenſ p.7. diſp.6. dubit.2.* Sayr. *de cenſ. l.7. c.7. n.14.* alioſque, nec omittas Garzam, aſſerentem declarat. Cardin. *de Benef. p.1 cap.5. nu.136. qui* notat Penſionem, licèt Eccleſiaſticam, cùm non ſit propriè Beneficium, homicidam hunc ab illius receptione nequaquam excludi: id, quod nos etiam diximus ſuprà *c.6. §.3. à num.10.*

Quis poſſit diſpenſare in irregularitate ex Mutilatione?

24 Quòd poſſit Summus Pontifex nimis eſt manifeſtum. An poſſint Prælati Regularium, vel Commiſſarius Cruciatæ, infrà univerſaliter, & ferè remiſſivè.

25 Quoad Epiſcopos ergo hic eſt brevis ſermo, & Aſſero, eos poſſe diſpenſare in irregularitate ex mutilatione occulta, quia id ipſis conceditur à Tridentino dicta *ſeſſ.24. cap.6.* dum enim Tridentinum concedit Epiſcopis, ut poſſint in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus diſpenſare excepta irregularitate ex homicidio voluntario, cùm mutilatio non ſit homicidium, clarè ſequitur, irregularitatem ex mutilatione occulta non eſſe receptam, & ita tenet communiſſima ſententia, Doctores ferè 25. allati à Barb. *in Concil. Trident. ſeſſ.24. cap.6. de Reform. num.41.* quibus adde Leand. inumeros referentem *de irreg. tract.2. diſp.27. q.14.* ſive mutilatio ſit facta alteri, ſive ut dixi *c.5. §.1.* ſibi ipſi.

26 Obſtat tamen Sanchez, *in præcept. Decal. lib.2. cap.10. num.49.* cui accedit Franc. Leo *in Theſauro fori Eccleſ. part.2. cap.8. num.89.* quia in mutilatione, inquit, ex delicto adeſt etiam defectus lenitatis, qui ab Epiſcopis non diſpenſatur, cùm ipſis ſolùm ſit conceſſa poteſtas diſpenſandi ex ea parte, qua mutilatio eſt delictum, non verò qua deficit à ſignificatione lenitatis Chriſti.

27 Sed facilè Reſpondeo, nam Tridentinum, dum concedit Epiſcopis poteſtatem diſpẽſandi irregularitatem contractam ex delicto, concedit etiam poteſtatem diſpenſandi irregularitatem ex defectu lenitatis, quæ imbibitur in ipſo delicto; ſi qua tamen illa ibi imbibita ſit, quod ſuprà *cap.5. §.5. num.16.* negandum eſſe, ex probabili ſen-

ſententia,diximus,dum docuimus,irregularitatem ex defectu lenitatis,ſolùm contrahi à Miniſtris Juſtitiæ. Ratio autem, quod id etiam concedat, eſt, quia Tridentinum abſolutè concedit poteſtatem diſpenſandi Irregularitatem ex Mutilatione, ut deduximus *n.* 25. ergo cur tu limitare illam velis? Et quidem, ſi eſſet hæc poteſtas limitanda, Epiſcopus non poſſet ipſe abſolutè diſpenſare in Irregularitate ex homicidio caſuali occulto, quia in illo ſemper eſſet imbibita Irregularitas ex defectu lenitatis, & tamen omnes concedimus ex vi hujus loci Tridentini non poſſe. Adde novum eſſe cognoſcere duas Irregularitates ex eodem actu provenientes, ut ſupr. *c.4. §. 5. nu. præſert.* 18. contra Merollam pluribus expendimus.

28 Irregularitatem ex voluntaria mutilatione publica non poteſt Epiſcopus diſpenſare,quia id ipſi conceditur à Trid. Solùm in caſuali publica poſſe,non mihi videtur improbabile,licèt apud neminem legerim,cum illis tamen limitationibus,quas poſcit idem Trid. *ſeſſ.*14. *c.* 7. Nam quamvis ibi Tridentinum loquatur de Irregularitate ex homicidio caſuali publico; tamen idem videtur eſſe de Irregularitate ex mutilatione publica caſuali.

Si ſit publicus ipſe defectus membri mutilati,ſed delictum fuerit occultum, poſſe ab Epiſcopo diſpenſari,diximus *c.* 8. §.3. *n.*3.

Monitio pro Impetratione Diſpenſationis irregularitatis ex Homicidio.

29 Adverte,Lector,nequaquam valere. Ita Avila alios citans. *p.*7. *diſp.*6.*ſect.*5. *dub.*3. ſed eſſe ſubreptitiam diſpenſationem Irregularitatis pro ſecundo homicidio commiſſo, niſi facta ſit mentio de diſpenſatione data pro primo. Rationem hujus doctrinæ habuiſti à me ſupra ſatis, *l.*8.*tr.*2.*de matr.c.*8.§.2.

Quid,ſi quem occidiſti,erat Sacerdos,vel Religioſus,vel Pater,&c.

Reſp. de his, cùm pertineant ad Tractationem de Diſpenſationibus,ſatis ſit, ſi innuam, te ea videre poſſe apud Pyrrhum Conrad. *l.*5. *de diſp. c.*1. qui rectè advertit in petitione Diſpenſationis Irregularitatis ex homicidio omnes ipſius homicidii qualitates eſſe prorſus exprimendas.

§. XVIII. *Quid poſſit Commiſſarius Cruciatæ quoad Diſpenſationem irregularitatis prædictæ, immò & aliarum.*

Et Remiſſivè, quid poſſit ipſa Bulla, & Prælati Regulares.

1 COmmiſſario Cruciatæ his verbis conceditur poteſtas diſpenſandi Irregularitates quaſdam in Bulla, apud Ludovicum à Cruce initio expoſitionis Bullæ: *Ei, qui Commiſſarius deputatur, datur facultas diſpenſandi, & componendi ſuper irregularitate cum his, qui, quibuſcumque cenſuris Eccleſiaſticis ligati, Miſſas, & alia Divina Officia, non tamen in contemptum Clavium, celebrarunt, ſeu aliàs ſe illis immiſcuerunt.*

2 *Et ſuper alia qualibet irregularitate (præter quam ratione homicidii voluntarii, ac Simoniæ, vel Apoſtaſiæ à fide, aut Hæreſis, vel propter malam Ordinum ſuſceptionem contractam) cum retentione Beneficiorum, & fructuum in eis perceptorum, & infamiæ, ac inhabilitatis exinde provenientis, abolitione, & executionis Ordinum non malè ſuſceptorum reſtitutione.* Hactenus Bulla, cujus minutiorem explicationem lege apud Bardi, *in Bul.Cruc.p.*2.*tr.*2.*præſ.ſect.*4. alioſque ab eodem citatos.

3 Quid autem poſſit confeſſarius electus ab eo, qui Bullam Cruciatæ accipit, diximus latè ſup. *in tr. de caſib.reſ.c.*13.*à n.*21.

4 Denique quoad Religioſos, vel loquimur de Prælatis, & Confeſſariis Regularibus comparatione Sæcularium, & ajo. ſaltem pro praxi, tenendum eſſe, nullam eos habere poteſtatem in diſpenſanda Irregularitate quacumque,quicquid aliqui dicant apud Dian.*p.*11.*tr.* 4.*reſ.*3.quos ipſe meritò non ſequitur: eſto idem Diana *p.*11. *tr.*2 *reſ.* 26.*fine.Ver.etiam tr.*6 *reſ.*4. concedere illis aliquid videatur, & eſto multa benigniora concedat, immò pluribus contendat Bruno *de Priv.Reg.tr.*5.*propore.*1.*c.*1.

Vel loquimur de iiſdem Prælatis in ordine ad ſuos Subditos, & ajo, quemlibet ex his ſua debere Privilegia conſulere, eorumque limitationes, ſi adſint, quæ videri poſſunt apud Caſtr. *de conſ. diſp.* 6. *p.* 11. Lezana *Ver. irreg. Comp. Priv. Societ. Verſ. Diſpenſatio à num.* 2. Donat. *tr.*5.*q.Reg.*36.& *tr.*11.*q.*9.Dian.*p.*11.*tr.*2. *à reſ.*5. *uſq. ad* 30. Bruno *loc.c.tr.*4.

CAPUT XVI.

De Irregularitate ex Bigamia.

§. I. *Præmittitur, quid, & quotuplex ſit Bigamia.*

1 I Idicuntur, *Toto Tit.de Bigam. non ordinandis & plura in diſt.*24. propriè Bigami, qui cùm ſint baptizati, duo, vel plura valida matrimonia ſucceſſivè contraxerunt, & conſummarunt (in quo conſiſtat, Matrimonium eſſe conſummatum *l.*8.*de matr.tr.*5.*c.*7.diximus.) Neque ergo ſola ſponſalia, vel ſola Matrimonia tantummodo rata propriam Bigamiam conſtituunt,tunc enim propriè ea conſtituitur, quando quis dividit carnem ſuam in plures: Cujus rei ratio alia non eſt, niſi, quia congruum viſum fuit Eccleſiæ, ut ſicuti ipſa Eccleſia unica Sponſa eſt Chriſti, ita ejuſdem Miniſtri non dividerent carnem ſuam in plures uxores,ſi autem dividerent,eſſent Irregulares Irregularitate, quam Sacri Canones *C. Deorſum de Bigamis* vocant ex defectu Sacramenti, ideſt ex defectu ſignificationis,ſeu hujus determinatæ rei Sacræ, ideſt unicæ conjunctionis Sacræ, ſeu Spiritualis Chriſti cum Eccleſia.

Porrò in univerſum Bigamia in tres diſtinguitur Claſſes. In veram, quæ eſt,quam *n.præc.*diximus. In interpretativam,quæ eſt illa,qua afficitur,qui Matrimonium contraxit, conſummavitque cum Vidua, vel cum violata ab alio,vel cognoſcit ſuam uxorem, quæ cum aliquo adulteravit. In ſimilitudinariam, quæ eſt,quando quis poſt ſolemne Caſtitatis Votum in aliqua Religione contrahit matrimonium cum quacumque, etiam virgine.

§. II. *Bigami ſunt irregulares.*

1 BIgamos,ergo ſive verè,ſive interpretativè, ſive ſimilitudinariè ab Ordinibus recipiendis eſſe repellendos, atque adeo Irregulares eſſe, nimis eſt in Jure manifeſtum, *Toto Tit. de Bigamis*, & paſſim DD.

Et quidem poteſt quis propter Bigamiam affici pluribus Irregularitatibus ſpecie diverſis,ut ſi ſit Bigamus ex vera,ſi ex interpretativa, ſi ex ſimilitudinaria, &c. atque has eſſe omnino ſpeciatim explicandas,ſi fortè earum diſpenſationem petas,certum ſit,ut univerſaliter aliquanto inferiùs *c.*23.*nu.*18.admonebo. Adverte tamen,ſi quis una Bigamiæ ſpecie laboret, ſed ex multis actibus ſolùm numero diſtinctis: contraxerit v.g.tres,quatuor, plures Nuptias, adverte, inquam, hunc unam dumtaxat Irregularitatem incurriſſe: Sicuti una contraxit Affinitatem cum Maria v.g. ille, qui cum ejus Sorore multas, repetitaſque copulas habuit. Lege Sanch. alioſque citatos à Diana *p.*11. *tr.*6. *reſ.* 44. cui certè multùm Sapientium ſchola debet ob varietatem ſententiarum, quas eruditè in lucem eduxit, à Theologis expendendas.

2 Manifeſtum item eſt, eoſdem Bigamos privari uſu Ordinum receptorum.

3 Manifeſtum eſt denique,eoſdem, poſt incurſam Bigamiam, nullum poſſe acquirere Beneficium Eccleſiaſticum.

4 Quæres: Ordinatus,cui ſuperveniat Bigamia,gaudetne privilegio fori, & Canonis?

Reſp.ſub neceſſaria diſtinctione. Ordinatus in Sacris nullum Clericale privilegium amittit,ut rectè notat Sayr.*l.c.n.*2. At Ordinatus in Minoribus utroque prædicto privilegio privatur; immò iiſdem Ordinatis in Minoribus,ſi ipſi evadant Bigami,ſub excommunicatione ferenda prohibetur delatio habitus & tonſuræ Clericalis; Clericalis, inquam, nam; ſi quis Bigamus fiat Religioſus converſus poterit ferre habitum, immò, & tonſuram Religionis, ac ſuperpelliceum,ſi in ea Religione converſi illa ferre ſolent, tunc enim non defert, ut Clericus, ſed ut Monachus, uti etiam, qui illum percutiet, in excommunicationem incidet, non quia percutiet Clericum,ſed,quia Monachum. Plus aliquid addit Sanch. *l.*7. *conſ.c.d.*49. ſed non omittatur Tancr.2.*p.*7.*q.mor.n* 25.

§. III. *Quis diſpenſet in irregularitate ex Bigamia?*

1 MInus rectè non nemo putavit, poſſe quidem Summum Pontificem in reliquis generibus Bigamiæ diſpenſare, non tamen in vera.

Minus,inquam,rectè, ſiquidem in omnibus poteſt, quia omnes humano, ſeu Eccleſiaſtico jure ſunt introductæ. Legatur S. Thom. *in addit.ad* 3.*p.q.*66.*art.*5.& Val.*tom.*4.*d.*7.*q.*19.*p.*3.

2 De Epiſcopo autem habes tria. Primò, Is non poteſt diſpenſare cum verè, vel interpretativè Bigamis (excipe, quod dicam *n.* 5.) ad Ordines Sacros ſuſcipiendos, nec ad eoſdem exercendos; poteſt tamen cum Bigamia ſimilitudinariè (ſemper intellige ex rationabili cauſa,& in ordine ad oves ſuas. Ratio eſt, quia poſterius conceditur Epiſcopis in Jure, *C. Sane Sacerd.de Cler. Conju. C.Qui clerici,vel voventes* Lege Sanch.*l.*7.*matr.d.*86.*à n.*20.Barboſ. *de pot. Epiſc. Alleg.*49. Sayr.*de cenſ.l.*6 *c* 6.*n.*10.non verò illud prius.

3 Non ergo ſequi poſſum prædictum Valentiam putantem, poſſe Epiſcopum cum Bigamis veris, vel interpretativis diſpenſare quoad uſum Sacrorum Ordinum,non poſſe,inquam, quia refragantur jura, præſertim *Cap.Lect.diſt.*34

4 Secundò. Idem tamen Epiſcopus poteſt diſpenſare cum Bigamis cujuſcumque generis ad receptionem Ordinum Minorum, & ad eorumdem uſum. Ita colligo *ex d. c. Lector*, & habetur à Sanch.*l.c.n.*11. Dian.*p.*4.*tr.*2.*reſ.*61.Sayr.*l.c.c.*6 *n.*11.aliiſque. Scio autem ab aliquibus,ut Caſtr.*de cenſ.d* 6.*p.*8.*n.*18. Laym. *l* 1.*tr.*5.*p.*5.*c.*6 putari probabilius, non poſſe, quoad receptionem, & concedi dumtaxat, quoad uſum. Sed profectò ſatis eſt, ſententiam noſtram eſſe probabilem.

5 Tertiò. Idem Epiſcopus poteſt cum ſuis Bigamis diſpenſare in omni Irregularitate,quæ proveniat ex delicto occulto. Ita colligitur ex univerſali Decreto Trident *ſeſſ.*24.*c.*6.*de Ref.* per quod conceditur Epiſcopis, *poteſtas diſpenſandi in omni irregularitate, quæ proveniet ex delicto occulto, præter homicidium voluntarium.*

Digitized by Google

CAPUT XVII.

De Irregularitate ex defectu Natalium.

§. I. *Illegitimi ſunt irregulares.*

1 ILli hoc defectu Natalium laborant, qui ſunt illegitimi. Horum autem duplea eſt Claſſis, quantum ad nos pertinet, Alii enim ſunt nati ex Parentibus, inter quos poteſt legitimum intercedere matrimonium, puta, utriſque ſolutis, atque hi appellantur filii naturales. Alii verò, qui vocantur Spurii, ſunt ii, inter quorum Parentes non poteſt matrimoninm legitimum intercedere, quales ſunt illi, qui laborant aliquo impedimento matrimonium dirimente.

2 Ad hanc poſteriorem Claſſem ſpectant nati ex conjugibus, quorum alter, vel uterque poſt conſummatum matrimonium de conſenſu alterins emiſit ſolemne Votum Caſtitatis in Religione, vel de pari conſenſu Ordinem Sacrum ſuſcepit. Votum (dixi) ſolmne, nam, ſi uterque, vel alteruter emiſit ſimplea Caſtitatis Votum, eorum filius legitimus eſt. Non eſt autem inutile notate, hos filios ex prædictis conjugibus ſive Profeſſis, ſive Ordinatis in Sacris, ſolùm eſſe illegitimos quoad Irregularitatem, de qua nobis eſt ſermo, ideſt, eſſe impeditos ad ſuſcipiendos, exercendoſque Ordines, atque ad acquirenda Eccleſiaſtica Beneficia, non verò in Ordine ad ſucceſſionem in bonis temporalibus. Hæc conſtant ex jure, *C. ex lit. de filiis Presb.* Lege etiam Sanch. *l.9. matr. d.*38. Gib. *t.2.q.2.* & Doctores paſſim.

3 Porrò omnes illegitimos, ſive naturales, ſive ſpurios eſſe in jure *C. Quando d.24 c.1. de filiis Presb.* Lege Gloſ. *in c.3. de filiis Presb.* Irregulares, atque adeò arcendos ab ordinibus, eorumque nſu, atque à Beneficiis, ac juriſdictinne Eccleſiaſtica, nimis eſt tritum. Rationes congruentiæ fuere tres: Ordinis reverentia, Paterni criminis deteſtatio, &, ut ab imitando Patre filii deterrerentur.

Illegitimitas ignota.

4 Si quis autem illegitimus ignarus impedimenti bona fide Ordines ſuſcipiat, licèt ob ignorantiam inculpabilem non peccet, illos ſuſcipiendo; tenebitur tamen, ut primùm de impedimento advertit, tùm à ſuſceptorū exercitio, tum ab aliis Ordinibus ſuſcipiendis abſtinere, donec diſpenſationem legitimè obtineat. Pia tamen Eccleſia illud voluit, ut *Arg. C. Niſi cum prid. de Ren.* huic diſpenſatio non negaretur.

Quòd ſi cognoſcens ſuum impedimentum ſuſcipiat dictos ordines mala fide, peccabit mortaliter, & pari modo abſtinere à ſuſceptis, & ſuſcipiendis multò magis obligabitur.

5 Quæres. Is Illegitimus ſive ſuſcipiens Ordines, ſive jam ſuſceptis utens mala fide præter peccatum, inciditne in aliam irregularitatem, quaſi provenientem ea violatione ſuæ Irregularitatis, per quam prohibebatur ab ordinibus ſuſcipiendis, & exercendis?

Reſp. cum Avil. *de cenſ. p.7 d.3. dub.*11 *concl* a. Sayr. *de cenſ. l.6. c.*10. *n.*30. Bon *de cenſ. d.7. q* a. *p.3. n.* 1a. non incurrere aliam irregularitatem (quicquid aliqui ſatis pauci aſſerant in oppoſitum) quia irregularitas non eſt cenſura ex cujus cenſuræ violatione oriri poſſit alia irregularitas, ut ſupra iterùm dixiſſe memini.

6 Quare meritò ex Rebuffo docent *ll. cc.* Sayrus, & Bonacina, illegitimo, qui celebravit v.g. ante diſpenſationem ſuę illegitimitatis, ſatis eſſe, ne in poſterùm peccet, ut diſpenſetur ſolùm in dicta illegitimitate, vel per ſubſequens matrimonium inter ſuum Patrem, Matremque, eo modo, quo mox dicemus, evadat legitimus; nec enim opus habet diſpenſatione circa irregularitatem ortam ex tali celebratione, cùm per dictam celebrationem nullam contraxerit irregularitatem.

Illegitimitas probabilis.

7 Qui ita habet probabiles rationes, immò & probabiliores, ſe eſſe illegitimum, ut tamen habet ſimiles rationes probabiles, ſe eſſe legitimum ea doctrina univerſali alibi data, poterit ſequi probabiles has rationes ſibi faventes, nec ſe ut irregularem reputare, niſi fortè tanta ſit probabilitas contraria, ut obſcuret probabilitatem legitimitatis, juxta dicta *c.5 §. un. n.*33.

Illegitimitas dubia.

8 Qui ſe illegitimum eſſe negativè dubitat, debere adhibere diligentiam moralem ad indagandam veritatem, antequam ſuſcipiat, vel exerceat ordines ex doctrina communi ſcimus omnes, & ante adhibitam ejuſmodi diligentiam debere ſe, ut irregularem tenere, omnes item ſcimus; qui enim non vult de veritate cognoſcere, ex doloſe agere, nimis clarè demonſtrat.

9 Solùm igitur quęſtio eſſe poteſt. Primò, an dum quærit ſine fraude veritatem, poſſit exercere ſuos ordines, quos fortè habet, quaſi utens illis, quos bona fide, ut ſupponimus, ſuſcepit, & nunc poſſidet.

Secundò, Qui poſt adhibitas diligentias morales; per quas non potuit ſuam dubitationem expellere: poteritne, ut legitimum, atque adeò Irregularitate carentem ſe gerere?

10 Ad hoc poſterius Reſpondeo, affirmativè, cum Azor. *p.1. l.2. c.*19. *q.*7. Diana *p.4. tr.* a. *reſol.*59. Coninc. *de Sacr. d.*18. *dub.* 12. Menoch. *de præſump. l.6. præſump.*54. *n.*20. Merolla *tom. 1. d.3. c.3. n.*238. quia, ut ſupra vidimus, ſolùm in facto homicidii debet quis in dubio ſe Irregularem tenere, non verò in aliis materiis. Vide, quæ dixi *l.1. in Dec. c.3. §. 7. V.* Legitimus.

11 Ad illud prius, teſtib. Vaſq. Covarr. Tolet. quos citat, ſequiturq; G. Hurtad. *de irreg. d.2. diff.*19. *n.*56. Reginal. *l.*20. *tr.2. c.*78. communis opinio tenet, ſe, dum veritatē quærit, debere, ut illegitimum, atque adeò, ut Irregularem tenere, quia poſſet occurrere, quod inveniat, ſe verè illegitimum, atque adeò Irregularitate affectum celebrare. Verùm ego legentibus conſiderandam offero doctrinam Caramuelis, *l. 2. Theol. Mor. à n.* 1425. quam *l.2. in Decal. c.3. §.7. V. Matrim. num.*4. attuli, dicentis: conjuges bona fide tales, ſupervenïente dubio de Impedimento dirimente, interim, dum veritatem exquirunt, non privari facultate, quam bona fide poſſident, donec moraliter certò conſtet de Impedimento. Videat ergo Lector, an id etiam in caſu noſtro affirmare poſſimus, quod idem cogitandum indicavi ſupra univerſaliter *c.5. §. un. n.*27.

§. II. *Qua ratione Dubitatio de illegitimo Natali removeatur.*

1 QUi natus eſt ex conjugata, præſumitur legitimus, niſi contrarium clarè appareat, ſiquidem poſſidet tunc, eſſe filium ex matrimonio; iis enim in Jure *L. Quia Mater ff. de in jus voc.* filius eſt, quem Nuptiæ demonſtrant, & in dubiis, ut notant Menoch. *de arbitr. caſu* 89. *n.* 20. *& de præſump. l.6. præſump.*53. *n.*3. Maſcard. *de prob. concl.* 788. Meroll. *c.1. d.3. c.3. n.*274. aliique, ſemper præſumitur id, quod honeſtum eſt.

2 Rurſus natus ex conjugata, cujus matrimonium ſit invalidum ob aliquod Impedimentum, ſed tamen, vel uterque, vel etiam ſolus unus ex conjugibus inierit bona fide matrimoninm, natus, inquam, ex tali conjugata filius, eſt legitimus, *C. Ex tenore Qui filii ſint legit. C. Cum inter C. Prælatum. C. Quod nobis eodem.* Latè Sanch. *l.8. matr. d.*34. *à nu.* 46. quia ob bonam fidem, ſaltem unius ex Parentibus, Eccleſia, quaſi venerando faciem illam externam matrimonii, noluit filios ex eo natos reputare illegitimos.

3 Idque verum etiam, pendente lite de validitate matrimonii, & dum Parentes, præcepto Judicis, eſſent interim ſeparati, & etiam ſi poſteà illud matrimonium declaretur fuiſſe invalidum, Ita jura, *C. Ex tenore qui filii ſint legit.* & Doctores, ut Sanch. *l. cit.* Giurba *ad conſuet. Meſſ. tom.*1. *c.*1. *Gloſſ.*4. *n.*61. Majolus *de ſucceſſ. leg. p.*1. *q.*7. Campan. *in diverſ. Rub.*1 1. *c.*1 3. *à n.*140. An tamen, ſicuti hic reputatur filius legitimus, ſic Parens reputandus eſt legitimus Parens, ita ut v.g. ejuſmodi filio ſuccedat, &c. negat Sanch. *l. c.* quem lege.

4 His tanquam certis præhabitis, tria ſunt ad Natalium veritatem expiſcandam diligenter expendenda. Primò, Rumor, ſeu Fama. Secundò, Teſtimonium Parentum. Tertiò, Tempus Nativitatis Filii.

Rumor, ſeu Fama.

Ubi.

De Expoſitis, Remiſſivè.

5 Si, cùm ſis filius conjugatæ, adſit Fama contra tua Natalia, legitimum te pronuncio, niſi aliud addatur: Ratio eſt, quia Rumor, & Fama nihil probant contra juſtum poſſeſſorem, niſi aliis adminiculis adjuventur. At tu nunc poſſides, eſſe filium ex Nuptiis, atque adeò eſſe legitimum: Si verò ignorentur tui Parentes, vel ex eis alter, vel ſis expoſitus, tunc majorem vim contra te habebit Fama, ſed tamen non tollit omninò dubium contra te ſola, donec aliæ fortiores ſuperveniant conjecturæ.

De expoſitis, ſi quid ſcire ampliùs cupis, lege *l.1. noſtri Dec. c.3. §. 9. V. Legitimus.*

Teſtimonium Parentum.

6 Non teneris fidem habere, teſte Henr. *l.*14. *c.*8. *n.*10. Sayr. *de cenſ. l.6. c.*10. *n.*37. *V. Quarto licet.* Jo. Præpoſ. *de irreg. q.5. dub.*16. *n.*228. Matri aſſerenti te, eſſe illegitimum, etiam ſi morti proxima juret, immò, neque teneris habere fidem utrique Parenti. Ita Abbas *in C. per tuas n 4. de prob. ubi Gloſſ. V. judic. & ſeq.* Prat. *in manuſc. de irreg. d.2. c.6. nu.* a1. ubi reſpondet ad *c. Tranſmiſſa Qui filii ſint legit. allatum contra nos* à Suar. non citando, ſi idem aſſerant (quicquid dicant Suar. *de cenſ. d.*50. *ſect.4. n.*7. & Fill. *tr.*18. *c.*144. *& n.*145.) niſi afferantur aliç conjecturæ, probationeſque, quales eſſent, ſi Mater probaret, vel tu ſcires, eam continuò verſatam eſſe cum adultero, & Maritum graviter odio habuiſſe, vel, ſi Pater oſtendat, tempore, quo tu filius conceptus fuiſti, ſe longè à Patria abfuiſſe, vel ſimilia. Ratio datæ doctrinæ eſt, quia cum his adminiculis certa moraliter redditur tui Natalis macula, at ſine his ſemper prævalet poſſeſſio legitimi matrimonii, atque adeò tua pura Nativitas.

7 Matrem eo tempore, quo concepit, admiſiſſe præter ſuum virum, etiam hominem alium, vel filium facie, colore, corporis geſtu eſſe valdè ſimilem adultero, & ejuſmodi indicia, quæ falſa eſſe poſſunt, non faciunt moralem de tua illegitimitate certitudinem. Vide hæc latiùs diſputata apud Doctor. ut Caſtrop. *to.2. d.4. p.*5. Sanc.

in

Digitized by Google

in Conſ. l.4. c.3. dub. 1. & 2. Santarellus *l.1. Var. à q.*20. Verric. *tr.3.q. mor.45. & tr.8.q. mor.30. in noſt. Dec. l.1. c.3. §.7. V. Filius.*

8 Quid autem erit in ſequenti caſu? Ego clarè cognoſco, inter meum Patrem, Matremque intercedere Impedimentum dirimens, at ignoro, an bona fide contraxerint; ſi id enim ſcirem, jam eſſem legitimus, ut modò dictum eſt. At, quia hoc ignoro, & via nulla datur veritatem explicandi, inquiro, an me legitimum eſſe putare poſſim?

9 Reſpondeo, cum Suar. *loc. cit. ſect.4. n.*10. Avila *de cenſ. p.7. diſp.3. dub.*10. Bonac. *de cenſ. d.7. q.3. p.3. n.4.* poſſe, quia nemo debet præſumere delictum ab alio fuiſſe commiſſum, idemque, ut probabilius puto, cum Bonac. *l.c.* G. Hurt. *dub.2. de Irreg. diff.*14. *nu.*56 Peyrin *de Regulari Præl. tom.2. q.2. c.*89. *n.*106. Coninc. *de Sacr. diſp.*18. *dub.*12. *n.*103. Diana *p.4. tract.2. reſ.*59 contra Suar. *l.c.* ſi unus tantum fateatur ſe mala fide contraxiſſe: ſufficit enim tibi præſumere bona fidem in altero.

10 Sed quid, ſi uterque malam fidem fateatur?

Reſp. te debere illegitimum reputare, quia nunc ex una parte poſſidet Impedimentum, atque adeò non eſt caſus modò *num.*5. dictus, quando certum erat, te eſſe filium ex legitimis Nuptiis, & ex alia parte, bona, vel mala fides eſt difficilis probationis, nec aliunde ſciri poteſt, niſi ab operantium dicto: Si ergo ipſi Parentes id dicunt, ipſis in hoc erit credendum. Ita philoſophatur Prates *l.c. n.*12.

Tempus Nativitatis Filii.

11 Si mulier filium pariat decimo, vel undecimo, poſt viri mortem, menſe, præſumitur filius legitimus, immò, & talis viri filius, ſi nequeat ſupponi, illum ex novis nuptiis legitimis eſſe, vel ex aliqua illicita copula fuiſſe natum, Ratio eſt quia ex Ariſtotile *de Nat. animal. l.7. c.4.* Hippocr. *lib. de ſeptimo, & octomeſtri partu.* Valeſ. *2. epiſt. ſect.3. comm.*25. Mero. *tit.1. d.3. c.3. n.*376. toto illo tempore mulieres uterum gerere contingit.

12 Simili ratione, ſi meretrix nupſit, & filium pariat ſeptimo à nuptiis menſe, natus reputatur, in favorem matrimonii, legitimus, niſi clara probatio ſit in oppoſitum, quia ex medicis, & ex experientia, etiam ſeptem menſes apti ſunt ad integrum partum efficiendum.

§. III. *Qua ratione ceſſet Illegitimitas, & conſequenter hæc Irregularitas.*

1 AN ceſſet primò, per ſubſequens matrimonium legitimè contractum inter Parentes. Secundò, an per profeſſionem in aliqua Religione? Tertio, an ex conceſſione Principis potentis legitimare? De ſingulis ſeparatim.

De legitimato per ſubſequens matrimonium.

2 Natus es v.g. ex Berta, & Antonio ſolutis, nec ullo Impedimento dirimenti alligatis: quare tu es eorum filius naturalis. Ii deinde; puta poſt tuam Nativitatem, legitimo matrimonio copulantur. Dico, te ſtatim evadere verè & propriè, & in omni rigore legitimum, etiamſi dictum inter ipſos matrimonium fuerit poſt multos, & multos annos celebratum, & conſequenter, dico, te aptum reddi ad Ordines, & ad beneficia etiam curata, etiam Epiſcopatus, atque ad ſucceſſiones temporales; uno verbo, ad omnia, æquè, ac quilibet ab initio legitimus, ſine neceſſitate petendi diſpenſationem, ſeu licentiam quamlibet à Summo Pontifice, vel ab Epiſcopo. Excipe tamen Cardinalatum, ob peculiarem Conſtitutionem Sixti V. *Poſtquam anno* 1595. abſolute volentis, ne legitimatio per ſubſequens matrimonium ſe extendat ad reddendum hominem habilem ad ſacram Purpuram.

3 Hæc doctrina certa eſt, *ex C. tanta qui filii ſint legit. & ex l. cum quis C. de natural. liberis.* Covar. *de Sponſ. p.2. c.8. §.2. à n.*21. Majol. *tr.2. d.*172 & paſſim Doct. cit. à Barb. *in Collec. addit. C. tanta* quando, inter tuam Nativitatem, & eorum Matrimonium, nullũ aliud matrimonium interſit. Sed quid, ſi intervenerunt aliæ Nuptiæ? Eadem v.g. Berta, ex illicita familiaritate cum eodem Antonio, ſuſcepit Filiũ nomine Cœſarem, poſtea nupſit Petro, quo Petro mortuo, nupſit per ſecundas legitimas nuptias prædicto Antonio, evaditne legitimus Cœſar?

4 Reſp. cum Azor. *p.2. l.*10. *c.4. n.5.* Sayr. *de Conſ. l.6. c.*10. *n.*19. Con. *de Sacr. d.*18. *dub.*12. *n.*105. Pont. *de matr. l.*11. *c.1. n.*15. aliiſque evadere legitimum, quia jam matrimonium hoc legitimum eſt, atq; in nullo impeditur à nuptiis illis interdictis. Et nota, cum Sayr. *l.c. n.*22. Covar. *l.c. n.*10. Majol. *de irreg. l.1. c.5. n.9.* tum pro hoc, tum pro antecedenti caſu, ſatis eſſe, ſi matrimonium ſubſecutum ſit tantummodo ratum, quamvis nondum ſit conſummatum.

5 Petes. Si dictus Cœſar beneficium Eccleſiaſticũ, & Ordines accipiat antequam Berta, & Antonius matrimonio copulentur, validène, & licitè beneficium retinere poterit, ſubſecuto inter dictos ſuos Parentes matrimonio, & licitène poterit Ordinum uſum exhibere?

6 Reſp. Dividenda eſt petitio. Nam, quoad beneficium, ii, qui ſuſtinent, Irregularem invalidè recipere beneficia, conſequenter docere debent invalidè, & illicitè ipſum ea retinere, etiã ſubſecuto matrimonio. Ratio eſt, quia actus ſemel invalidus per ſolam, remotionem Impedimenti, vel per ſupervenientem habilitatem non validatur. Cùm ergo hi teneant, invalidè ab illegitimo, hoc eſt ab Irregulari, acceptum fuiſſe beneficium, conſequenter tenere debent, non poſſe revalidari per ſupervenientem habilitatem legitimitatis, quam acquirit à ſubſequente matrimonio.

At quia nos putamus ſupra, cum Prep. *3. p. q.1. de irreg. d.3. num.*18. aliiſque validam eſſe, quamvis illicitam ejuſmodi receptionem, ideò conſequenter hic concedimus, à ſuperveniente matrimonio illam corroborari, ita ut licitè incipiat poſſideri beneficium. Retentio enim beneficii in noſtra ſententia erat illicita ſolùm ob Impedimentum Irregularitatis; hac ergo ſublata, non remanebit illicita. De fructibus beneficii antea perceptis, lege citatos.

7 Quoad Ordines, dico, cum Sayr. *l.c. n.*30. Reginald. *l.3. tr.2. c.2. n.*72. Diana *p.4. tr.2. reſ.*59. poſſe prædictum Cœſarem eos, quamvis Sacros (quicquid alii ſentiant) licitè exercere ſubſecuto inter ejus Parentes matrimonio, & ad alios aſcendere. Ratio eſt eadem, quia ejuſmodi actus ſolùm erant illiciti ob Impedimentum Irregularitatis, quo per illegitimitatem Cœſar laborabat, à qua jam nunc eſt perfectè liberatus.

Hæc non admodum ſunt controverſa. Illa duo controvertuntur inter Doctores difficilius, alterum in matrimonio putativo, alterum in filio ſpurio.

An fiat legitima proles ex matrimonio putativo?

8 Si v.g. Berta, & Antonius dirimenti Impedimento affecti, copularentur matrimonio ſine diſpenſatione, idque bona fide, utpotè ejuſmodi Impedimentum inculpatè neſcientes, dubitatur, an matrimonium ſolùm putatum legitimum ſit idoneum, ad reddendum legitimum Cœſarem eorum Filium ſuſceptum ante dictum matrimonium? Ratio affirmandi eſſe poteſt, quia, ut ſupra vidimus, propter bonam fidem Parentum, proles, quæ ſubſequitur matrimonium bona fide ſuſceptum, legitima eſt; ergo etiam videtur legitima eſſe proles, quæ anteceſſit. Et quidem propter dictam rationem, ita ſuſtinet Baſilius Pont. *de matr. l.*11. *c.1. n.*13. favetque Bonac *de Conſ. diſp.7. q.2. p.3. n.6. V. Addunt.*

9 Reſp. Et prius moneo, duplici modo prædictum caſum evenire potuiſſe. Primò, ſi Berta, & Antonius erant habiles ad matrimonium inter ſe celebrandum, quando conceptus, vel natus eſt filius, ſed deinde ſupervenit Impedimentum, propter copulam v.g. quam habuit Antonius cum ſorore Bertæ, ex qua dictus Antonius, dictaque Berta facti ſunt inhabiles ad nuptias inter ſe celebrandas; celebrarunt tamen cum inculpabili utriuſque, vel alterius ignorantia: atque in hoc caſu Cœſar filius non fuit ſpurius, ſed naturalis. Secundò, evenire potuit, ſi Berta, & Antonius erant inhabiles ad dictum Matrimonium eodem dicto tempore, quo natus, vel conceptus eſt Cœſar, quia v.g. erant conſanguinei infra quartum gradum, & id inculpatè neſcientes, matrimonium in facie Eccleſiæ contraxerunt, atque in hoc caſu filius ſuſceptus fuit verè ſpurius.

10 Hoc poſito, dico, tum in priore, tum multo magis in poſteriore caſu Cœſarem filium nequaquam evadere legitimum. Ita Mol. *tr.2. d.*172. Suar. *de Conſ. d.*50. *ſect.1. n.*11. Ratio eſt, quia hæc prerogativa reddendi legitimum filium, datur Matrimonio, *Tanta eſt,* (ait Textus C. *tanta. Qui filii ſint legitimi,*) *vis matrimonii.* At prædictum matrimonium putativum, matrimonium non eſt. Rationi dubitandi facile occurro. Nam, quod matrimonium bona fide putativum legitimet filios poſt ejuſmodi matrimonium ſuſceptos, expreſsè habetur in Textu, ſed non eſt expreſſum, quod ſimile matrimonium bona fide putativum legitimet filios ſuſceptos ante dictum matrimonium, & multo minus filios verè ſpurios, ex quibus eſt in ſecundo caſu Cœſar.

An aliquando ſpurius legitimetur per ſubſequens Matrimonium?

11 Caſum figuremus claritatis gratia. Berta, & Antonius conſanguinei per illicitam copulam ſuſcipiunt Cœſarem filium ſpurium, deinde diſpenſationem obtinent, unde legitimum ineunt matrimonium. Quæro, an Cœſar fiat legitimus? Figura eundem caſum hoc alio modo, Berta uxor Petri, & Antonius maritus Catharinæ per copulam adulterinam ſuſcipiunt eundem Cœſarem filium utique ſpurium. Poſteà mortuis Petro, & Catharina, unde remanentibus Berta, & Antonio ſolutis, celebrant iidem inter ſe ſecundas nuptias, & inquirunt à me, an Cœſar legitimitatem acquirat.

12 Aliqui abſolutè negant, alii concedunt: ſed niſi diſtinguas, vel errabis, vel ſolidam tui dicti rationem afferre non poteris. Maximè enim ſunt diſtinguenda duo tempora; vel enim prædictus Cœſar in utraque figuratione caſus, & fuit conceptus; & fuit natus eo tempore, quo inter Bertam, & Antonium intercedere nequibat legitimum matrimonium, vel quamvis fuerit conceptus dicto tempore inhabili, natus eſt tamen tempore; quo jam fuit ſive per diſpenſationem, ſive per mortem Petri, & Catharinæ ablatum Impedimentum.

13 Hac diſtinctione præhabita. Dico primò, in priore dictæ diſtinctionis caſu Cœſarem non fieri legitimum. Ratio eſt, quia, dum conceptus fuit, & natus ex parentibus actu inhabilibus ad matrimonium, jam contraxit labem damnati ſanguinis, nec ullum privilegium illam maculam purgandi unquam à Jure conceſſum eſt.

14 Dico Secundò, in poſteriore ejuſdem diſtinctionis caſu Cœſarem fieri legitimum. Ita Molina, *tom.2. d.*172. *numer.*4. Sanchez *l.8.*

matr. d. 7. n. 19 & d. 34. n. 47. Meroll *t. 2. d. 4. c. 6 n. 128.* Diana *p. 4. tract. 2 reſ. 57. Ver. Nota 2.* aliique. Ratio eſt, quia adeſt privilegium, ſeu jus, quod concedit per ſubſequens mattimonium proli legitimitatem; quando proles vel concipitur, vel naſcitur tempore, quo parentes erant habiles ad legitimas nuptias. Sed jam nunc Cœſar, ſi non conceptus eſt, tamen eſt natus dicto habili tempore, ergo, &c.

15 Favet dictæ doctrinæ Imperator. qui *Autient. quib. modis natus efficitur §. reliqui in fine coll. 7.* ſic habet.

Cum dubitatur, utrùm oporteat conceptus, au partus reſpici tempus, ſancimus, ut non tempus conceptus, ſed partus conſpiciatur propter filiorum utilitatem. Si verò contigerit tales aliquas circumſtantias Caſuum excogitari, in quibus eſt utilius conceptionis tempus, illud valere magis præcipimus, quod utilius ſit naſcenti.

Audiſti? Certè in noſtro caſu utilius eſt Cœſari inſpectio temporis ſui partus, quàm conceptionis.

16 Verùm Pontius *de matrim. l. 11. c. 2. n. 4.* Suar. *de Cenſ. d. 50. ſect. 1. num 3.* Gaſp. Hurtad *d. 2. de irreg. d. ff. 16. num. 56.* Coninc. *de Sacram. d. 18. dub. 5a num. 105.* aliique qui noſtram, & Molinæ ſenteotiam impugnat, affert duos Textus contra nos, alterum ex Jure Civili, quod certè attentè conſideranti nullo modo agit de caſu noſtro, alterum ea Jure Canonico, quem, quia indiget aliqua explicatione, hìc reſcribo.

Si autem vir (ait Sacer Textus *C. tanta, qui filii ſint legitimi.*) *vivente uxore ſua, aliam cognoverit, & ex ea prolem ſuſceperit, licèt poſt mortem uxoris eandem duxerit, nihilominus ſpurius erit filius.*

Hunc Teatum pro ſe ſtare dicit Pontius, ſed immeritò, nam hic loquitur Pontifex de caſu prioris partis noſtræ diſtinctionis dumtaxat, quando ſcilicet filius, & cooceptus, & natus fuit tempore illo inhabili. Patet: id enim clarè ſignificaot illi Sacri Textus verba (*ex ea prolem ſuſceperit*) ſuſcipere enim prolem, ſi grammaticè loqui, & intelligere, ut oportet, velimus, non eſt conceptam ſolùm prolem habere, ſed inſuper oatam, Juvet hic latinitatis te non eſſe ignarum, & Nizolium, *V. Suſ eptus fine*, id adnotantem legere.

17 Adhuc reſtat caſus prædictis affinis. Quid enim, ſi Impedimentum ceſſet medio tempore; Enodemus planiùs. Berta ex Antonio conſaoguineo concepit per inceſtum: mox antequam Berta pareret, facti iidem ſunt habiles ad legitimum matrimonium per conſuetam diſpenſationem: Verùm ante ipſum pariendi tempus, ortum eſt novum inter eoſdem Impedimentum dirimens, puta, quia Antonius cognovit Catharinam ſororem Bertæ, quo Impedimento nondum per diſpenſationem ablato, natus ad lucem eſt filius. Inquiritur ergo an hic filius acquirat legitimitatem, ſi obtenta item diſpenſatio ne hujus ſecundi Impedimenti, validum ineant matrimonium Berta, & Antonius.

18 Reſp. Acquirere mihi videtur, & Pontio; *l. 11. matrim. cap. 3. §. 2* quamvis enim id expreſsè non legatur in jure; ex illo tamen colligitur: videtur enim idem privilegium, quod conceditur filio eligendi tempus, ſive ſuæ conceptionis, ſive ſui Natalis, ut ſic habeat, quod ſibi utilius eſt, videtur, inquam, eidem concedi etiam privilegium eligendi medium tempus, quo geſtatur in utero: Sed prædictus filius Bertę, & Antonii medio illo tempore, quo portabatur in utero, fuit filius Parentum habilium ad legitimum matrimonium; ergo hoc eligere poterit filius, ut gaudeat privilegio ſibi utili acquirendi legitimum natalem ex ſubſequenti legitimo matrimonio inter parentes ſuos inito.

Idem colligitur ea Jure Civili inſtit. de ingenuis.

Quocunque tempore (ait Imperator) *contigerit, matrem eſſe liberam, ſive Conceptionis, ſive Nativitatis, ſive uteri tempore, proles naſcitur libera.*

19 Quoniam ergo (ut ibidem habet Oinotomus *ibid. n. 3.*) in Jure non minus curæ habetur de favore matrimonii, quàm libertatis, ideò pari modo, ſi medio illo tempore fuerunt Berta, & Antonius apti ad matrimonium, filius acquiſivit, eſſe filium naturalem, atque adeò per ſubſequens matrimonium acquiret, eſſe legitimum.

§. IV. *De legitimato per Profeſſionem Religioſam.*

1 TAnquam fundamentum eorum quæ ſunt dicenda, pre oculis hic habe Textum, in quo profeſſioni religioſæ in religionis favorem, & ut ad illam fideles allicerentur, hoc privilegium purificandi natalia conceditur: quod licet à Sixto V. ſublatum fuerit, fuit tamen à Gregorio XIV. reſtitutum, qui Siati conſtitutionem ad terminos Juris communis poſteà reduxit.

Filii presbyterorum (ait Teatus, C. 1. de filiis Preſb. cui ferè ſimile eſt c. primum d. 56.) *& cæteri ex fornicatione nati ad Sacros Ordines, ne promoveantur, niſi aut monachi fiant, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes, Prælationem verò nullatenus habeant.*

Hæc Teatus, cujus ſingulæ clauſulæ ſunt eapendendæ.

Filii Presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati.

2 Ignoro igitur cur aliqui ut Anton. Roſſ *de legitim. l. 3. fine*, dixerint, ſolùm filios naturales, non verò ſpurios hoc privilegio gaudere. Ignoro, inquam, nam filii Presbyterorum ſpurii ſunt. Omnes igitur cum Sanch. *in Decal. l. 5 c. 5. n. 9* Caſtr. *tit. 3. tr. 16. d. 2. p. 8. n. 8.* aliiſque, participes privilegii pronuncia, ſive ſint ſpurii ea Presbyteris, ſive ex adulteris, ſive ex inceſtuoſis, &c. Jam enim hi ſunt nati ea fornicatione, quæ tranſcendit per cœteras luxurię ſpecies, & ſanè id convincit communis ratio pro omnibus, & favor Religionis prædictus.

Neque nihilum te dimoveat ſola expreſſio Presbyterorum, id enim factum eſt ob magnum odium, quo Eccleſia peccantes miniſtros ſuos meritò proſequitur.

3 Ignoro ruſus, cur apud Caſtr. & Sanch. *loc. cit.* aliqui affirment, ex vi hujus privilegii tolli per profeſſionem religioſam omnium Irregularitatum ſpecies, excepta ea, quę oritur ea Bigamia, & ex homicidio voluntario: ignoto, inquam, nam manifeſtè ſolùm loquitur textus cum Caſtrop. *loc. cit.* citante Leſſ. de ejuſmodi filiis parentibus defectum natalium; de aliis ne verbum quidem. Vide tamen quę dicam *c. 23. n. 7.*

Ad Sacros Ordines ne promoveantur, niſi aut Monachi fiant, &c.

4 Ex hac clauſula affirmant nonnulli, ut Sayr. *de cenſ. l. 6. c. 11. n. 3.* illegitimum poſſe quidem poſt Profeſſionem Religioſam ad Sacros ordines promoveri, at, ſi fortè io ſæculo fuit ſine diſpenſatione promotus (utique cum peccato) non poſſe exercere Ordioum dictorum actus ſioe diſpenſatione Pontificia, quia verba Textus coocedunt quidem monachis, poſſe promoveri, non verò eoſdem in ſæculo jam promoto poſſe ordinum actus exereere.

5 Verùm reiicienda eſt hęc limitatio, ſecundùm Sanch. *l. 5. in Dec. c. 5. n. 10.* Layni. *l. 4. tr. 5. c. 10. n. 4.* quia id conceditur per profeſſionem illegitimis, quod eiſdem, ſeclula hac conceſſione denegabatur: at denegabatur, tum promoveri, tum promotum poſſe miniſtrare. Et quidem, dum Textus ſolùm eacipit, ne iis prælatura conferatur, tacitè concedit omnia alia, cùm exceptio firmet regulam in contrarium.

Niſi aut Monachi, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes.

6 Quoniam Monachus, ſeu Religioſus quis dici poteſt. Primò, per ingreſſum in Religionem per modum educationis, ut loquitur Rod. *T. 1. q. reg 13. ar. 4.* quo quis antequam incipiat annum Novitiatus, animo ingrediendi commoratur io Monaſterio. Secundò, per ingreſſum io ipſum aonum Novitiatus. Tertiò, per ingreſſum in ipſam Religionem per profeſſionem ſolemnem, & poteſt addi Quartò, per ingreſſum in Societatem Jeſu poſt biennium Novitiatus, nuncupatis votis ſimplicibus, quæ licèt non ſint ſolemnia, conſtituunt tamen ex peculiari Jure Societatis verum Religioſum. Quoniam, inquam, his quatuor modis poteſt quis dici Religioſus, inquirendum eſt hic, an per hos omnes ingreſſus acquirat illegitimus dictum Canonis beneficium, puta impuri Natalis purgationem.

7 Dico Primò, cum Suar. *de cenſ. d. 50. ſec. 5. à n. 12.* Sanch. *l. 5. in dec. c. 5 n. 22.* Caſtr. *T. 3. tr. 16. d. 2. p 8. n 11.* Gib. *de irreg. c. 6. d. 3 num. 5.* per primum, immò, nec per ſecundum ingreſſum: quicquid dicat Rodr. citatus, putans acquirere per utrumque: Ratio noſtra evidens eſt, quia in hac Decretali, de cujus vi loquimur, & quam explicamus, conceditur hoc privilegium illis, qui fiunt Monachi: at per educationem, vel ingreſſum in Novitiatum nemo verè monachus efficitur, ſed per illa probatur, ut fiat Monachus. Et quando dicitur (vel in Congregatione Cannoica viventes) ſatis eaplicatur ex aliis juribus, locutionem eſſe de perpetuò ibi degentibus. Non rectè igitur Summator præſentis decretalis ſic eam inſcripſit (*Illegitimus non ordinatur, niſi ut Religioſus fiat*) ſed melius ſic inſcripſit Abbas *Illegitimus non poteſt ordinari, niſi Religioſus fiat.*

8 Dico Secundò. Acquirit illegitimus hoc Natalium beneficium per tertium, & per quartum ingreſſum. Per tertium certa res eſt, quia profeſſioni ſolemni conceditur hoc privilegium. De quatuor facilè probatur, quia Gregor. XIII. *Aſcendente Domino*, & probant Sanch. *l. c. n. 13.* & Caſtrop. *l. c. num 11.* definivit eos, qui poſt biennium emittunt Vota, quamvis ſimplicia, in Societate, eſſe veros Religioſos. Unde gaudent prorſus omnibus privilegiis, quibus alii profeſſi gaudent.

An legitimatio per Profeſſionem acquiratur ipſo facto?

9 His adnectendæ ſunt duę celebres quęſtiones. Prima, an Profeſſio Religioſa concedat ipſo facto hoc privilegium, an ioſuper, pręter ipſam profeſſionem requiratur miniſterium ſuperiorem, quaſi applicantium ſuis profeſſis hanc legitimationem, ita ut donec accedat ejuſmodi conceſſio, non poſſit dictus profeſſus ordinibus initiari?

10 Reſpondeo. Bona venia P. Martini Prat. *in manuſc. de irreg. d. 2. p. 2. c 8. n. 10. fol. 143* latè id, ſed non efficaciter probantis ſentio cum Sanch. *l. c. n. 6.* ipſo facto per dictam profeſſionem, & per dicta vota biennii hoc privilegium concedi. Ratio mihi manifeſta ducitur ex ipſis verbis allatæ Decretalis; Non promoveantur (inquit) niſi Monachi fiant: Ergo, ſi fiant Monachi, promoveri poſſunt. Cur ergo tu addis expectandam eſſe aliam licentiam à tuis Superioribus concedendam?

11 Dicet cum Prate *l. c. num. 12.* Summi Pontifices, tum aliquibus ſecundum Siatum IV. *Prædic. & Min.* Eug. 4. *Congreg. S. Juſtinæ ap.* Rodriquez, *tom 1. quæſt. Reg. 13. artic. 6.* Religionibus, tum Societati ſecundum Paulum Tertium. *licet Debit.* conceſſerunt pecoliare privilegium, ut poſſit diſpenſare cum ſuis profeſſis in defectu Natalium; ergo ſupponitur neceſſaria ejuſmodi diſpenſatio à Superioribus con-

Digitized by Google

concedenda; ſi enim ex vi Juris communis præſentis Decretalis, quam explicamus, conceſſa abſolutè Religioſis fuiſſet Natalium purgatio, cur fuiſſet novum privilegium ipſorum Superioribus concedendum?

12 Reſp. per privilegium allatæ Decretalis non tollitur adæquatè defectus Natalium; Excipitur enim receptio Prælaturæ. Hæc ergo conceſſa eſt per novum privilegium à Summis Pontificibus. Adde, multa ejuſmodi privilegia frequentiſſimè concedi, ad tollendos ſcrupulos, vel pro amplectentibus opinionem contrariam, ut à nobis notatum ſæpè eſt. *In opuſc. de Sacrif. Miſſæ l. 1. c. 2. §. 1. nu. 11.* ex Suarin *de Euchar. d. 81. ſect. 28. V. Quarto addendum*. Caſtrop. *to. 2. tr. 7. d. 2. p. 4. nu.* 6. aliiſque.

An legitimatio per Religionem perſeveret in Religioſo ad ſæculum fortè revertente?

13 Altera celebris, & certè utiliſſima quæſtio hic ſe offert illa, quam in præſenti titulo propoſuimus, in qua certa ſunt duo, tertium verò eſt controverſum.

14 Certum eſt Primò, eum, qui ad ſæculum redit ex eo capite, quòd probaverit ſuam profeſſionem eſſe nullam, nulla ratione hoc privilegio gaudere in ſæculo poſſe. Patet, quia neque gaviſus eſt in Religione, eum verè nullam profeſſionem emiſerit. Profeſſio enim apparens, (ut rectè advertit Lex *V. irreg. r. 1. reſ. 311.*) non habet vim extinguendi Irregularitatem ex impuris Natalibus contractam. Immò non ſolum dictos illegitimos ſed quoſcunque revertentes ad ſæculum, ex eo quòd nullam ſuam profeſſionem probaverint, ſi fuerunt ordinati in Religione ad titulum Paupertatis, eſſe ſuſpenſos ſupra *l. 7. de Ordin. c. 6. q. 3. n. 4.* notavimus.

15 Certum eſt Secundò, Eum, qui ad ſæculum ejicitur, ita, ut remaneat ligatus votis Religioſis, ſicuti ejici ſolent Incorrigibiles, hoc privilegio frui: Sicuti enim remanet in ipſo ſolemnis profeſſio, ita effectus ipſius, nempè extinctio Irregularitatis in eodem remaneat, neceſſe eſt. Adverte tamen, adeſſe Decretum 21. Sept. 624. apud Donatum *de Regul. tract. 8. q. 7. & q. 35. n. 7. & 8.* Sacræ Congregationis, quo omnes ejecti à Religione, & extra illam degentes ſunt perpetuò ſuſpenſi ab Ordinum exercitio, nec Ordinarios poſſe in hoc diſpenſare.

16 Controverſum autem eſt, An Religioſus Societatis, qui poſt biennium emiſit vota ſimplicia, quique, ut ſupra diximus, defectum Natalium per hæc vota purgavit, An, inquam, ſi ſolutus, ut fit, ejus votis, dimittatur ad ſæculum, amittat privilegium legitimati Natalis?

17 Reſp. Non amittere docet Sanch. *l. 5. in Decal. c. 5. num.* 14. & Barboſa, *de Jure Eccl. l. 1. c. 42. n.* 192. quia ex una parte extincta fuit ejuſmodi Irregularitas per illa vota, & ex alia, nullum veſtigium in Jure eſt, quo probari poſſit, eam reviviſcere, & iterùm hominem illum commaculare.

Amittere docet Turrianus *de Conſ. d. 75. dub.* 2. Hier. Rodr. *to.* 76. *nu. 7.* Diana *p. 4. tr. 2. reſ.* 66. cum aliis, unde illum nec poſſe ſuſcipere Ordines, nec miniſtrare in ſuſceptis, affirmat. Ratio eſt, inquit, quia privilegium hoc ſtatui Religioſo conceſſum eſt; ergo, eo ceſſante, & illud ceſſare oportebit. Neque mirum, ſi in mutatione ſtatus perſonæ, mutetur etiam perſonæ privilegium, ſic enim Vidua, ac Pupillus, ſi illa Maritum, hic majorem ætatem acquirat, amittunt privilegia illis ſtatibus competentia. Quòd ſi dicas, novum id eſſe, ut ſemel data diſpenſatione de Irregularitate, hæc iterùm revertatur.

Reſpondet, ad novum hoc genus Votorum, per quæ efficitur quis verè Religioſus, & tamen diſſolvi ea poſſunt, ex parte ſuperiorum debuiſſe novum genus diſpenſationis connecti juxta mentem Legislatoris concedentis eam ſtatui Religioſo, non verò ei, qui liber à prædicto ſtatu recedit.

18 Hæc opinio poſterior apparet mihi, & Gibalino *de Irreg. c. 6. q. 3. n. 6.* probabilior; priorem tamen tutam, & probabilem eſſe idem Gibalinus fatetur.

19 Deniq; alius caſus excogitari, immò, & eſſe non difficulter poſſet, ſi Summus Pontifex Religioſo profeſſo impurorum Natalium concederet ob bonum aliquod publicum, ut omninò à Votis liber reverteretur ad ſæculum, An prædictum privilegium amitteret, ita ut ſine nova diſpenſatione non poſſet miniſtrare in ordinibus, ſi quos haberet, vel eos recipere, ſi non haberet?

20 Reſpondeo. Non amittere, ſuadent rationes modò dictæ à Sanchez, & Barboſa. Adde, diſpenſationem Pontificis, cùm ſit Summi Principis, atque in præſentia hæc ſit ob bonum publicum conceſſa, videri ampliandam, atque adeò includere & hunc favorem, de quo loquimur.

Amittere ſuadent rationes modò dictæ Turriani. Adde, cum hæc ſint duo privilegia, alterum revertendi ad ſæculum, alterum ſuſcipiendi ordines, vel miniſtrandi in illis, conceſſionem unius non inferre conceſſionem alterius. Utraque ergo ſententia mihi videtur non improbanda.

Prælationem verò nullatenus habeant.

21 Perplacet mihi conſideratio Caſtrop. *to. 3. tr. 16. diſp. 2. p. 8. n. 9.* docentis, ſolam prælationem negari illegitimis aſcitis in Religionem. Quare quæcunque alia officia, etiam Beneficia, nec ſimplicia ſolùm, quod plures ſponte concedunt, verùm etiam curata, quæ prælationem ſecum non afferunt, concedi illis ſine alia diſpenſatione poſſunt. Ratio eſt, quia ſolam prælationem Sacer Textus excludit. Addit tamen Caſtrop. duo *l. c.* Primò, in praxi ſequendam eſſe communem ſententiam excludentem prædictos à Beneficio curam animarum habente. Secundò, ex hac legitimatione procedente à profeſſione Religioſa, illegitimum non fieri aptum ad ſuccedendum bonis Paternis, quia nullibi id conceditur, adducitque Suarium, Covar. Sanchez contra nonnullos, quos idem citant.

22 Nomine autem prælationis (utique Suar. Sanchez, Caſtrop. *citati*, ſive extra, ſive intra Religionem, quia nihil diſtinguit Textus) veniunt illa omnia officia, quæ adnexum habent juriſdictionis uſum in ſubditos. Ejuſmodi ſunt cenſentur Abbas, Prior, Guardianus, Præpoſitus, Provincialis, Generalis. Quare prædictus illegitimus, qui profeſſionem emiſit, poterit eſſe procurator, præfectus alicujus miniſterii, miniſter, Æditus. Magiſter puta Novitiorum, immò, & habere quodcunque munus, cui cura, & juriſdictio competat vi delegationis. Lege citatos. Non poteſt tamen eſſe Vicarius Generalis Epiſcopi, quia Vicarius eſt dignitas habens ordinariam Juriſdictionem, ut ex Rodriq. Sanch. & Barb. notat Gib. *de irreg. c. 6. q. 3. n. 9. fine.*

23 At, quid de munere Abbatiſſæ, ſeu prioriſſæ, quod certè eſt munus prælationis in jure, *C. de indemn. § Sane de elect. in 6.* ut not. Bart. *l. 1. n.* 3. *C. de dignit. l. 12.* & Cec. *l. Form. n. 8. ff. de jur.*

Reſp. Putant nonnulli, ut Rodr. *tom. 1. q. reg. 13. ar.* 21. Portella *in dub. Reg. V. Abbat.* Diana *p. 4. tr. 2. reſ.* 101. Illegitimam monialem poſſe ſine diſpenſatione eligi in Abbatiſſam, ſeu Prioriſſam. Ratio eſt (inquiunt) quia in jure prohibente prælaturas illegitimis Religioſis nunquam fit mentio fœminarum. At ſicuti habetur in eodem jure *C. Generali de elect. in 6.* ad illas odia (quale eſſet hoc) non extenduntur, niſi de iis expreſſa mentio fiat, ergo, &c.

24 Confirmatur Primò, quia in motu Sixti Quinti edito contra illegitimos Religioſos, qui deinde fuit reductus ad terminos juris communis à Gregorio XIV. ut ſupra dictum, eſt expreſsè conceditur monialibus illegitimis, ut creari Abbatiſſæ poſſint.

25 Confirmatur Secundò, quia teſtatur Sellus, *in ſel. lt. Can. c. 29. n. 24.* deciſum fuiſſe in una Cordubenſi anno 1581. Illegitimam eſſe poſſe Abbatiſſam ſine Pontificis Summi diſpenſatione.

26 Nihilominus judico cum Barb. *in coll. ad c. 1. De filiis Presb.* Say. *de conſ. l. 6. c. 11. n. 3 fine.* Sanctar. *var. c. 40. n. 7* Sanc. *in Dec. l. 5. c. 5 n. 19. Ibi quid de non Virg. Bigama.* Caſtr. *T. 3. tr. 16. d. 2. p. 8. n. 12.* & aliis non poſſe. Ratio eſt, quia in monialibus militant eædem rationes, ideſt timor imitationis incontinentiæ Parentum, & eſſe indecorum, & periculoſum, præfici illegitimam; quæ rationes militant in viris: quando autem eadem prorſus eſt ratio, etiam in odioſis, par eſſe, eandem fieri reſolutionem ſuſè probat Decius. Ex quibus patet ad argumentum prioris ſententiæ.

27 Ad primam confirmationem clara eſt reſponſio, Cùm enim ex Sixti V. conſtitutio ſit jam reducta ad terminos juris communis; In jure autem communi repellantur fœminæ illegitimæ à prælaturis, propter identitatem rationis cum viris, ut jam dictum eſt, ſequitur nunc, illegitimas moniales non poſſe ad Abbatiſſæ munus aſſumi. Adde evidens ſignum eſſe in jure repelli illegitimas ab hoc munere, quandoquidem, ut illæ poſſent admitti, neceſſe fuit, ut Sixtus expreſsè id per illam ſuam conſtitutionem tunc declararet.

28 Ad ſecundam confirmationem. Reſp nihil inferri contra datâ doctrinâ. Deciſio enim illa ſolùm dicit, poſſe ſine diſpenſatione Pontificis, ſed non negat adhibendam eſſe diſpenſationem prælatorum.

29 Hanc reſponſionem melius intelliges, ſi recolas, Religioſos, ut modò *n. 12.* dictum eſt, habere privilegium, ut eorum Generales, & Provinciales poſſint diſpenſare ſuos profeſſos illegitimos ad prælaturas. Idem ergo privilegium habent Moniales, teſte Rodr. *Tr. 1. q. Reg. 13. ar. 6. & 23* ut nimirum, ſi ſint exemptæ, à ſuis Provincialibus vel Generalibus, ſi verò ſint non exemptæ à ſuis Epiſcopis in hoc diſpenſari poſſint: Eſt enim communis doctrina, legem ſtatuentem de Maribus extendi ad fœminas, quando materia, de qua agitur, æquè pertinet ad utroſque. Hoc poſito, jam clarè intelligi, cur deciſum fuit, illegitimam poſſe eſſe Abbatiſſam ſine diſpenſatione Summi Pontificis; poteſt enim eſſe ex vi privilegii, (non quidem ex vi juris communis) ſine dicti Summi Pontificis immediata, ſed ſemper cum ſuorum prælatorum diſpenſatione.

§. V. *De legitimato per reſcriptum Principis.*

1 Legitimatio conceſſa à Principe differt à diſpenſatione ab eodem conceſſa: hæc enim, ſecundùm Mol. *tr. 2. d. 172. nu. praeſert. 5.* Lotter. *de Benef. T. 1. l. 2. q. 48. à n. 116.* alioſque apud Covar. *de ſponſ. p. 2. c. 8 § 8. n. 5.* & Suar. *de conſ. d. 50 ſect. 5 nu. 7.* relicta illegitimitate, habilem pronunciat hominem ad aliquem effectum, ad quem anteà erat inhabilis: ut ſi illegitimo concedat Pontifex, ut poſſit ordinari. At legitimatio tollit omninò inhabilitatem, unde ſi eſt abſoluta, ſeu totalis, concedit omnes effectus, qui legitimo ſolent convenire. Dixi (ſi eſt abſoluta, &c.) nam poteſt princeps aliquem legitimare, ſed velle, ut non omnes effectus conveniant ſic legitimato, ſicuti fecit Pontifex legitimando profeſſum in Religione; qui tamen noluit, ut effectus acquirendi Prælaturas illi legitimationi connecteretur: Et Jura Civilia, quamvis naturalem filium le-

legitiment per ſubſequens matrimonium, tamen Status Quintus noluit, ut haberetur effectus acquirendi dignitatem Cardinalitiam, ut ſupra indicavimus. Meritò ergo abſolutam legitimationem, ut diſtinctam à diſpenſatione ſic Tuſcus V. Legitimat. *concluſ.* 215. cum aliis deſcribat.

Eſt donum Principis, quod extincto impedimento illegitimitatis, reſtituit quempiam primævis Natalibus, ſi ab ipſa ſui conceptione fuiſſet legitimus.

2 Quoniam verò legitimatio, cùm ſit favor Principis tollens impedimentum, eſt amplè interpretanda, diſpenſatio autem, quia remanente impedimento, reſtringit leges affigentes multos effectus tali impedimento, eſt ſtrictè interpretanda, ideò valdè diligenter ſunt verba Principis perpendenda, ex quibus colligatur, an reſcriptum contineat legitimationem totalem, an legitimationem reſtrictam, an diſpenſationem.

3 Et quidem ſi Princeps abſolutè dicat: *Legitimo te ad omnia:* & nihil addat, quod reſtringat, manifeſtè eſt totalis legitimatio. Si verò verba Principis prius ſignificent legitimationem, & deinde addant reſtrictionem, erit legitimatio quidem, ſed non totalis, ut, ſi Princeps dicat: *Legitimum te pronuncio, dummodo ad talem dignitatem non aſſumaris*, Vel: *legitimo te, ſed talem effectum legitimationis non habeas*. At, ſi verba ejuſdem Principis in eadem oratione dent legitimationem, & ſimul reſtrictionem; tunc erit diſpenſatio, ut ſi dicat: *Legitimo te ad Beneficia, & dignitates, non autem ad Beneficium curatum. Legitimo te ad Ordines tantummodo Minores, &c.* Sed hæc minutiùs lege apud Sanch. *l. 8. matr. d. 7.* Molin. Cuvar. Lotter. *l. c.* Suar. *de cenſ. d. 39. ſect. 5. à n. 7.* alioſque.

4 Illud denique hic adverte diligenter, ſed videndum latiùs apud citatos, cùm Princeps ſit, alius ſæcularis, qualis eſt pro hac re noſtra Rex v. g. alius Eccleſiaſticus, qualis eſt Summus Pontifex, adverte, inquam, legitimationem, etiam abſolutam conceſſam ab altero ex his Principibus non tollere omnes effectus illegitimationis, ſed eos tantùm, ad quos ſe extendit ejus Principis auctoritas: neque enim legitimatus à Rege poterit ordines ſuſcipere, quia Rex non eſt ſupra jus Canonicum, nec legitimatus à Pontifice poteſt ſuccedere in bonis, vel officiis temporalibus, extra loca ipſi Pontifici temporali juriſdictione ſubjecta.

§. VI. *De diſpenſatione illegitimi.*

1 REmanente, ut modò diximus, illegitimitate, poteſt Princeps diſpenſare illegitimum, ut non obſtante tali impedimento aliquem, vel aliquos actus exercere poſſit, à quibus per illegitimationem erat arcendus.

2 Diſpenſatio autem, quamvis ſit Beneficium Principis, eſt tamen ut modò item innuimus, ſtricti juris, & odioſa, hoc eſt ſtrictè debet intelligi. Ita Sanch. *l. 8. matr. d. 1. n. 3. &* 10. Suar. *de leg. l. 6. c.* 10. *præſert. n. 4. & c. 11. præſert. n.* 10. & pluribus ornat Tuſc. *V. Legitim. conc.* 220. Merol. *t. 2. d. 4. c. 6. à n.* 38 Principis enim beneficium tunc latiſſimè interpretandū eſt, quando continet præjudicium ſolius concedentis, conceditur que præter jus, non verò, quando conceditur contra jus, qualis eſt diſpenſatio, de qua nos loquimur, quæ conceditur relaxādo jura lata contra illegitimos, quos ipſa jura irregulares conſtituunt.

3 Labor igitur noſter in hoc §. erit ut videamus, qua reſtrictione, vel ampliatione (quando verba non ſunt clara) intelligendæ ſunt ejuſmodi diſpenſationes circà irregularitatem, de qua noſter eſt ſermo Nec id melius effici poſſe video, quàm ſubdendo ſequentia, quæ ex data doctrina colliguntur; & adverto, hæc omnia uſui eſſe, non ſolum pro diſpenſatione irregularitatis ortæ ex illegitimo Natali; verùm etiam ex quocunque alio capite; hic tamen ſignatè ponuntur, quia frequentiùs pro hoc capite peti, & concedi ejuſmodi diſpenſationes ſolent.

Signa diſpenſationis amplæ, vel ſtrictæ.

4 Primò enim diſpenſatus ad ordines (ſi nihil aliud addatur) intelligitur ſolùm diſpenſatus ad Primam Tonſuram, & ad Minores. Ita Sanc. *l. c. n.* 27 Dico (ſi nihil aliud addatur) nam, ſi notum diſpenſanti fuerit, petentem diſpenſationem fuiſſe Ordinibus Minoribus initiatum, intelligitur de omnibus Majoribus. Ita Sanch. *ibid.* ſecus diſpenſatio nihil operaretur, & eſſet inanis.

5 Secundò. Diſpenſatus ad ordines, atque adeò, ut dictum eſt, ad Minores, non, ut habet idem *ibid.* intelligitur diſpenſatus ad Beneficia, quia eſt res ſeparabilis Ordo Minor à Beneficio, unde non ſequitur concedi hoc, ſi concedatur illud.

6 Tertiò. Diſpenſatus ad Beneficium intelligitur ſolùm diſpenſatus ad Beneficia ſimplicia. Lege Barboſ. *de Pot. Ep. alleg.* 55. *num.* 7. Lotter *de re Benef. l. 2. q. 48. n.* 153.

7 Quartò. Diſpenſatus pari modo ad beneficium non intelligitur niſi ad ſimplex, non verò ad curatum, nec ad Canonicum, nec ad dignitatem Eccleſiæ Cathedralis. Ita iidem *ibid.*

8 Quintò. Diſpenſatus ad Beneficia ſæcularia non intelligitur diſpenſatus ad regularia, etiam ſi ipſe fiat regularis. Lege Samuel. *de elect. 2. a. d. 6. contr.* 23.

9 Sextò. Univerſaliter diſpenſatus in uno aliquo genere determinato v. g. ad dignitates, non intelligitur ad Beneficium Curatum. Ita Azor. *2. p. l. 6. c. 3. q.* 10. Barb. *de Poteſt. Epiſc. alleg.* 45 *nu.* 11. & 13. Dignitates enim in Cathedrali, vel Collegiata non includunt curam animarum.

10 Septimò. Diſpenſatus ad dignitates, etiam ſi dicatur: *Diſpenſo te ad omnes dignitates*, non intelligitur ad Epiſcopatum. Ita Azor. *l. c. q.* 8. Barb. *l. c. n.* 24. Epiſcopatus propriè non eſt dignitas, ſed culmen dignitatis, licet, ut probabile contrarium admittat, & certè meritò Merol. *t. 2. d. 4. c. 6. n.* 59.

11 Contrà. Diſpenſatus ad omnes ordines intelligitur etiam de omnibus Sacris. Ita Sanch. *ib. n.* 26. Diſpenſatus ad ordinem ſuperiorem v. g. Diaconatum intelligitur etiam de inferioribus, v. g de ſubdiaconatu, non vero de ſuperiore, v. g. de ſacerdotio. Lege Sayr. *de cenſur. l. 6. c. 11. n.* 20.

12 Diſpenſatus ad Clericatum, ſeu, ut fiat Clericus intelligitur ex Sanch. *l. c. n.* 26. de omnibus Minoribus, licèt intelligi ſolùm de prima Tonſura teneant aliqui, ut Merol. *t. 2. d. c. 6. n.* 43.

13 Diſpenſatus ad ordines Sacros Ita Sà *V. Diſp. n.* 14. Sanc. *l. c. n.* 27. Merol. *l. c. n.* 48. Caſtr. *t. 1. tr. 3. d. 4. p. 9. nu.* 4. Intelligitur, etiam de Beneficio ſimplici, quia Ordo Sacer ex Jure ſemper debet, ex Trid. *ſeſſ. 21. de Reſor. c.* 2. conferri poſſidenti Titulum Beneficii; habens enim Patrimonium, vel Penſionem, ſolùm ex diſpenſatione Epiſcopi poteſt, ex eodem Concilio, promoveri.

14 An diſpenſatus ad beneficium majus poſſit legitimè ſuſcipere beneficium minus? v. g. diſpenſatus ad Epiſcopatum poſſit ſuſcipere dignitatem Cathedralis Eccleſiæ, vel diſpenſatus ad Archiepiſcopatum poſſit ſuſcipere Epiſcopatum, diſcrepant Doctores. Negat Sanch. *l. c. n.* 32. Sayr. *de cenſ. l. 6. c. 11. n.* 22. 29. & 30. aliiq; Concedunt multi apud eundem Sanch. quos ſequitur latè Prat. *in man. de irreg. d. 2. c. 10. n.* 19. Id vide latiùs apud dictum Sanc. & ap. Merol. *l. c. n.* 66.

15 Sed adhuc quæres Primò, An diſpenſatus ad Beneficium intelligatur diſpenſatus ad penſionem?

Reſp. Nobis, qui ſuſtinemus probabile eſſe, ſupra *c. 6. §. 3. n.* 10. Irregularem poſſe acquirere puram penſionem, etiam Eccleſiaſticam facilis eſt hujus quæſtionis reſolutio. Dicimus enim ſuperfluum nobis eſſe quærere, an diſpenſatus ad beneficium intelligatur diſpenſatus ad puram penſionem; Nos enim negamus ad acquirendam penſionem, opus eſſe diſpenſatione. In ſententia eorum, qui id non admittunt, is quærat, cui otium eſt id quærendi.

16 Quæres Secundò. Si Orator, ideſt is, qui petit diſpenſationem poſtulet abſolutè diſpenſari ſibi in defectu Natalium, & Pontifex abſolutè reſpondeat: (diſpenſamus) quomodo interpretanda eſt ejuſmodi diſpenſatio?

Reſp. De rigore juris ſtrictè, atque adeò ad unicum tantùm actum ſeu effectum, puta ad ſolum Ordines Minores propter rationem modò *n.* 2. dictam, At de ſtylo Curiæ, largè, atq; adeò ad omnes effectus, quos Pontifex poteſt. Ratio eſt, quia Pontifex nunquam ſolet diſpenſare ſic abſolutè (diſpenſamus) niſi, quando vult habilem reddere Oratorem ad omnes effectus, à quibus irregularis arcebatur. Et ſub hac diſtinctione interpretandi ſunt Suar. *de cenſ. d. 41. ſect.* 3. *n.* 3. Sanch. *l. c. n.* 28. *l. c. p. 10. n.* 3. Merol. *l. c. n.* 47. & alii, dum dicunt, diſpenſationem abſolutè datam concedere omnes effectus.

§. VII. *Quid exponere debeat illegitimus, quando petit diſpenſationem.*

Ubi

De illa clauſula (*Dummodo incontinentiæ Paternæ imitator non ſit.*)

1 QUamvis, ſpectato jure, aliqua poſſet tacere Orator, ſeu poſtulans diſpenſationem Natalium, ſpectato tamen ſtylo Curiæ, qui certè, ne in multas ambiguitates, & ſcropulos involvaris, eſt obſervandus, ſcito hanc diſpenſationem non ſubſiſtere firmiter, niſi exprimatur defectus, ſuper quo diſpenſari debet, omneſq; illius qualitates, quibus moveri Pontifex poteſt, ad gratiam concedendam, negandamve. Quare exprimendum eſt, an Parentes fuerint ſoluti, an conjugati, an Voto ſolemni Caſtitatis adſtricti, an per Adulterium, vel Sacrilegium ex utraq; parte patratum, an per inceſtum ex affinitate, vel conſanguinitate, & quo gradu. Ita Pyr. Corrad. *in praxi diſpenſat. l. 3. c.* 1. Sam. *de elect. contr.* 22. *fol. mihi* 400. Leand. *de irreg. diſp. 4. q.* 61. & 62. aliique.

2 Addit *ibid.* Corradus, id etiam eſſe cuſtodiendum ab iis, qui petunt diſpenſationem à ſuis ſuperioribus regularibus, quando hi gaudent privilegio legitimandi ſuos. Sed Leand. *l. c. q.* 84. probabile judicat, tunc qualitatem illegitimationis non neceſſariò explicandam, quia ſuperiores Regulares ſemper intendunt tollere abſolutè hanc irregularitatem ex quacunque tandem cauſa provenerit. Certè id probabile eſſe inficiari nolo.

3 Huc per occaſionem reducamus explicationem illius clauſulæ, quæ ſolet apponi in reſcripto hujus diſpenſationis, ſcilicet (*Dummodo continentiæ Paternæ imitator non ſit.*) Nec profectò alia explicatio requiritur, niſi ut videamus, an conditionem importet, ita ut ſi ea non ſervetur, nulla ſit diſpenſatio.

4 Reſponden. Mandoſius *de Signat. Gratiæ ſuper defectu natal.* Vide etiam Lotter. *de re Benef. t. 1. l. 2. q. 48. n.* 137. dicit, non inducere conditionem; ſi enim eſſet conditio, infinitæ (inquit) diſpenſationes nullæ redderentur. P. Prates *loc. cit.* cenſet incontinentia, ſi ſit noto-

notoria, diſpenſationem ſub dicta clauſula fore nullam, nihilque Oratori favere, quia notoria incontinentia maximè eſt deteſtabilis Eccleſiæ, at fore validam, ait, atque Oratori favere, ſi ſit occulta.

§. VIII. *Quis diſpenſare poteſt in Irregularitate ex Defectu Natalium?*

1 DE Summo Pontifice non eſt dubium. De Prælatis Regularibus, & de Commiſſario Bullę Cruciatę innui ſup. *c.* 15. §. 15 Nunc ergo ſolùm eſt de Epiſcopis agendum.

2 Dico Primò, nec Epiſcopum, & conſequenter nec Capitulum, Sede Vacante, nec Vicarium Generalem, &c. poſſe diſpenſare illegitimum ad ordines Sacros, nec ad Beneficia Sacros ordines requirentia. Patet id ex univerſali doctrina, quia inferior non poteſt diſpenſare in lege ſuperioris, &c.

3 Dico Secundò, poſſe tamen Epiſcopum ad primam Tonſuram, & ad ordines Minores diſpenſare cum quocumque illegitimo ſuæ Diœceſis etiam ex copula damnata, ut item ad illa Beneficia ſimplicia, quæ non requirunt in accipiente niſi primam Tonſuram, vel dictos ordines. Ratio eſt, quia id concedit ipſis jus commune *C. 1. de filiis Presbyter. in 6.* ut communiter notatur à Doctoribus, ut Suar. *de conſ. d. 30. ſect. 5. n. 2.* Sayr. *de conſ. l. 6. c. 11. n. 8.* Lotter. *de re Benef. T. 1. l. 2. q. 48.* Gigas *de Penſ. q. 17.* aliiſque. Immò ſi adſit aliquod Beneficium ſimplex requirens ordinem Sacrum ex inſtituto ipſius Epiſcopi, & non ex Jure communi, ſanè, quia Epiſcopus poterit tunc ſuo ſtatuto ex cauſa diſpenſare, poterit item ex cauſa admittere illegitimum ad tale Beneficium.

4 Hic, quia ſæpè id non advertunt Epiſcopi, illud moneo, quod alibi univerſaliter dictū eſt, nempè ad diſpenſationem expediendam circa diſpoſita à Jure debere multo magis adeſſe cauſam rationabilem, ſecus irritam eſſe, nec ſolùm illicitam; ad ea enim, quæ ſunt Juris communis, non habet Epiſcopus abſolutam poteſtatem, &c.

5 Dixi (ſuæ Diœceſis,) ut notarem, ſuo familiari, triennali, ſi is fuerit alterius Diœceſis, non poſſe Epiſcopum hanc diſpenſationem conferre: ſunt enim duo privilegia, Admittere illegitimum ad ordines, & diſpenſare eumdem in Natalibus. Quare, quamvis Epiſcopus illud poſſit; non poteſt hoc, quia poteſtas diſpenſandi, non extenditur ad diverſa, quæ ſeparata ſubſiſtere poſſunt, & à ſeparatis non fit illatio. Ita colligitur *ex C. Ad venientiam de Decimis.*

6 Non negò tamen, poſſe Epiſcopum hujus Diœceſis, admittere ad Beneficium ſimplex eum, qui à ſuo Epiſcopo fuit diſpenſatus ad ordines Minores, iiſque fuit ritè initiatus, quia tunc Impedimentum illegitimi ſanguinis jam ritè ablatum à ſuo Epiſcopo, quoad hunc effectum, fuit.

7 Ex dictis ſequitur, poſſe ut vult Barb *de pot. Epiſ. p. 2. alleg. 45. nu. 22.* Bellet. *diſquiſ. Cler. p. 1. Tit. de diſcipl. Cler. §. 3. n. 27* Epiſcopum diſpenſare illegitimum ad Canonicatum Eccleſiæ Collegiatæ, etiam Inſignis, non requirentem ordinem Sacrum, & dimidias portiones, & ad inferiora Beneficia Eccleſiæ Cathedralis, etiamſi his acceſſoriè ſit adjuncta animarum cura: hæc enim ſunt Beneficia ex ſe ſimplicia.

8 Contrà, ſequitur, non poſſe Epiſcopum diſpenſare prædictum ad Canonicatum Eccleſiæ Cathedralis, quia Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 12. de Refor.* his Canonicatibus adnexuit ordinem Sacrum. Cùm ergo Epiſcopus non poſſit diſpenſare illegitimum ad ordines Sacros, nec poterit ad ejuſmodi Canonicatum. Immò puto apud Barb. *l. c. n. 32.* & Sayr. *l. c. n. 13.* (quicquid cum Prat. *l. c.* alii communiter dicant) etiam ante Trid. & nunc, ubi Tridentinum non eſſet receptum, non poſſe. Ratio eſt, quia ejuſmodi Canonicatus longè præſtant Beneficiis ſimplicibus, acceduntque proximè ad dignitatem; nam propterea hi Canonici ſunt de Concilio Epiſcopi, admittuntur ad ejuſdem oſculum, vocantur ab eodem fratres, eliguntur in Judices Conſervatores per privilegia Mendicantium, iiſdem committuntur reſcripta Pontificia, &c.

9 Superſunt duæ difficultates. Altera, an cum illegitimo promoto ad Ordinem Sacrum bona fide, poſſit Epiſcopus diſpenſare, ad illum exercendum, & ad ulteriores ſuſcipiendos?

10 Reſp. Quamvis Navarrus *l. 1. Con. Tit. de Filiis Presb. conſ. 4. n. 2.* Caſtr. *tom. 6. d. 6. de conſ. p. 9. n. 10.* Laym. *l. 2. tract. 5. p. 5. c. 5.* aliique concedant; tamen iis ego, & Suar. *de conſ. d. 50. ſect. 5. n. 3.* acquieſcere non poſſumus, quia bona fides æquè in hoc, atque mala, non tollit Impedimentum illegitimi Natalis. Qua ratione ergo poterit Inferior Papa illi diſpenſare? Contrariam tamen, hoc eſt Navarri opinionem, non improbabilem eſſe, pronunciat Dian. *p. 10. tr. 11. R. 24* cui tunc ego ſuffragabor, quando aliquam is viam ſignificaverit, unde ad probabilitatem hanc inveniendam, penetrare valeam.

11 Dices. Eccleſia hunc ligatum bona fide Sacris ordinibus non præſumitur nolle admittere ad cœteros.

Reſp. id nihil aliud probat, niſi facilitatem obtinendæ diſpenſationis à Summo Pontifice, non verò conceſſionem poteſtatis diſpenſandi in Epiſcopo, niſi fortè ex univerſali doctrina, quando, neceſſitate urgente, aditus ad Pontificem haberi non poſſit. Sed in re, de qua agimus, quandonam tanta neceſſitas?

12 Altera difficultas. An Epiſcopus poſt Tridentinum poſſit diſpenſare ad Sacros ordines, &c. hominem ex occulta copula illegitimum.

Reſp Ita putant nonnulli, ut Pręp. *de irreg. q. 1. n. 231.* Peyr. *de Prel.* *Relig. q. 2. c. 5. §. 9. n. 143.* Laym. *l. 1. tr. 5. p. 5. c. 5.* dicens, id eſſe probab. Gerund. *de Epiſcopatu l. 2. d. 5. c. 2. n. 7.* Corneius, Avila, Pelliz. ap. Dian. *l. cit.* qui hanc ſent. probabilem vocat, quia Tridentinum concedit Epiſcopis poſſe diſpenſare in omnibus Irregularitatibus ex delicto occulto: ſed jam dicta Irregularitas eſt ex delicto occulto Parentum; ergo, &c.

13 Verùm hic diſcurſus firmus nullo modo eſt, teſte Suar. *d. 50. de Conſ. ſect. 7. n. 5.* Coninc. Nav. Caſtr. Dian. *loc. cit.* ſiquidem ex contextu Tridentini illud (ex delicto occulto) intelligitur de delicto proprio, non alieno.

CAPUT XVIII.

De Irregularitate ex Hæreſi.

§. I. *Quinam ratione hæreſis irregularitate afficiantur?*

1 HÆreſi formali publicæ, ut item Apoſtaſiæ, quæ dictam hæreſim involvat, ſive hæ ſint commiſſæ à Clerico, ſive à Laico, adnecti Jure Irregularitatem, nullus ignorat. Tunc verò eſt hæreſis formalis, quando quis voluntariè negat aliquem Fidei articulum; tunc publica, quando crimen eſt notorium, vel per evidentiam facti, vel per Judicis ſententiam, vel per propriam Confeſſionem in Judicio.

2 Per hæreſim autem occultam, quamvis externam, admodum probabile eſt, nullam Irregularitatem incurri (nam per ſolam internam nullam incurri, certum eſt ex alibi univerſaliter ſupradictis.) Ratio dictæ probabilitatis eſt, quia Jura ſemper loquuntur de publica, & ex alia parte, ut ad ſatietatem ſæpè monuimus, Irregularitas non incurritur, niſi in caſibus Jure expreſſis. Ita Doctores non pauci ut Sayr. Avila Henr. cum Laym. *l. 1. tr. 5. c. 4. n. 21.* aliiſque cum Theſ. *V. Hæreſis c. 1.* & Barb. *in Trid. ſeſſ. 26. c. 6. de Ref.* contra Sanctarellum, *de Hæreſ. q. 192. n. 67.* alioſque ap Dianam *p. 4. tr. 2. reſ. 46.* & Caſtr. *to. 1. tr. 4. d. 4. n. 4.* Qui Doctores advertunt, ipſi hæreſi adnexam eſſe ſuam Irregularitatem, etiam præſcindendo ab infamia, licèt Gibalino, *de irreg. c. 5. q. 3. n. 2.* aliiſque ab ipſo citatis, placeat, non eſſe adnexam, niſi ratione infamiæ, quod non credo.

3 Nota, hanc Irregularitatem, in qua labitur hæreticus, eſſe ex ſe perpetuam, ac durare, etiam poſt pœnitentiam, & etiam poſt dictæ hæreſis abjurationem. Solùm ex quodam Textu colligit Hurtad. loco mox citando Clericum converſum ab hæreſi, licet non poſſit aſcendere ad alios Ordines, poſſe tamen ſine diſpenſatione ſuſceptis uti. Sed id negat Caſtr. *de conſ. d. 6. p. 39. §. 4. n. 2.*

4 Aliqui ex prædictis Doctoribus dicunt, hanc Irregularitatem incurri à Fautoribus & Receptatoribus Hæreticorum, Sed G. Hurt. *d. 2. de irreg. diff. 3.* difficile judicat, hos eſſe prohibitos ordinari; Jura enim ſolùm videntur eos reddere inhabiles ad Beneficia, & officia publica, quorum nomine non venit Ordo, ut ipſe *ibid.* probat, ſi quæ bullæ in contrarium afferantur, eas non eſſe in uſu, idem affirmat ex Avila. Id certè probabile eſt, quod etiam ſequitur idem Gibalinus *loc. cit. qu. 4. num. 11.*

5 Inquires Primò. An qui, ſine interno errore intellectus, externè, & publicè hæreſim profert, incidat in Irregularitatem?

Reſp. Fillluc. *tr. 20. n. 230.* & propendet Caſtr. *d. 6. de conſ. p. 19. §. 1. n. 4.* aliique tenent non incidere, quia verè ut ſic, non eſt hæreticus. Incidere, ſuſtinet Sanctarellus cum communi, quia hic ſecundum forum externum, ſecundùm quod judicat Eccleſia, hæreticus eſt.

6 Mihi verior fit Fillucii ſententia; neque enim odioſa ſunt extendenda, ſed potiùs reſtringenda, nam propterea ſuſpectum de hæreſi hac Irregularitate nequaquam puniri, meritò docet Coninc. Sanchez, & alii ap. Dian. *l. c. reſ. 47. & 48.* Caſtr. *l. c.* & Theſaurum *V. Hæreſ. c. 1.* quia neque hic eſt verè hæreticus, ut ſupponimus, quamvis ſit de illa ſuſpectus.

7 Ex dictis fit, ut nec primò, purus ſchiſmaticus, qui eſt ille, qui nullam habet admixtam hæreſim, nec ſecondò, Simoniaci, ut vult Suar. *de Relig. to. 1. tr. 3. l. 4. c. 66. n. 18. & c. 58. n. 22.* Leſſ. *l. 2. c. 35. nu. 136. fine*, quamvis in Jure aliquando comparentur propter Simoniæ enormitatem hæreticis, & quamvis ſint ſuſpenſi, & excommunicati; nec tertiò, Sortilegi, Vaticinatores, Magi ineuntes pactum cum Dæmone, illumque colentes, invocantes, conſulentes, niſi admixtum habeant errorem intellectus, atque adeò, niſi hæreſi inficiantur, fit, inquam, ut hi, & ſimiles non ſint Irregulares, quia non hæretici, quicquid dicat de ultimis Majolus *de irreg. l. 5. c. 45*

8 Sed quid, ſi prædicti de hæreſi ſuſpecti cogantur à Sacris Inquiſitoribus abjurare de vehementi, eruntne tunc Irregulares?

Reſp. Ita putat Azor apud Dianam *p. 4. tr. 2. reſ. 47.* Verùm Suarez, Sanch. Sanctarell. Sà, Villalobos, Garzias, apud eundem Dianam, aliique meritò negant. Ratio eſt, quia ex una parte Irregularitas eſt quidem impoſita hæreticis, ſed non abjurantibus illam, & ex alia, ſi quam infamiam ex ſuſpicata hæreſi aliquis contraxit, jam illam purgavit per abjurationem, ſicuti purgantur ſuſpiciones aliorum delictorum per purgationem Canonicam.

9 Confirmat Primò Garzias, quia ita reſolutum fuit in Rota.

Confirmat Secundò, quia cùm Prælatus quidam abjuraſſet de vehementi, & poſtero die Miſſam ſine alia diſpenſatione celebraſſet, ap-

probata fuit (inquit) ejuſmodi actio à Summo Pontifice, & à tota Romana Curia commendata.

10 Ego puto, hæc rectè dicta eſſe, conſiderata dumtaxat ſuſpicione hæreſis, ejuſque abjuratione; cæterùm ſi præter hæc adſit infamia, ſive facti, ſive Juris in eo delicto, ratione cujus aliquis abjuret, evitari non poteſt Irregularitas infamiæ juxta dicta *c.10.* §.2. *præſert. n.18.*

Obiter item hic ſcito, adeſſe Decretum Urbani VIII 1626. reddens Inhabiles ad omnes gradus, & officia ſuæ Religionis Regulares Pœnitentiatos à Sacra Inquiſitione, etiam ſi tempus Pœnitentiæ expleverint, exceptis tamen pœnitentiis ſalutaribus. Vide id apud Lezacam *p.1.c.15.n.39.* ejuſmodi pœnitentias explicantem.

Deſcendentes ab Hæreticis an Irregulares?

11 Non ſolùm ille, qui in formalem hæreſim modo dicto incidit, eſt Irregularis, verùm etiam ejus deſcendentes, ut refert communis opinio apud Doct. mox cit. Deſcendentium autem nomine intelliguntur hic filii, etiam illegitimi, & filiorum filii uſque ad ſecundam tantùm generationem, quando Pater fuit Hæreticus, nam quando Mater, intelliguntur ſolùm filii. Adeſt tamen in hac communi ſententia, quintuplex exceptio, nam Primò, non comprehenduntur deſcendentes ab hæreticis, contra quos non proceſſit probatio hæreſis. Secundò nec deſcendentes ab hæreticis emendatis, & jam cum Eccleſia reconciliatis. Tertiò, non comprehenduntur filii nati poſt commiſſum delictum hæreſis à Patre. Quartò, nec qui naſcuntur à Patre Hæretico in iis regionibus, ubi crimen hæreſis infamiam non affert, ut in Anglia, & multis Germaniæ partibus. Quintò, nec filius, qui Patrem hæreticum Inquiſitoribus denunciavit.

12 Prætereà communis opinio (de qua tamen Toletus *l.1.c.25.n.8.* dubitat, quia Textus non ſunt clari) docet; etiam deſcendentes modo dicto à Fautoribus, & Receptoribus Hæreticorum inſici eadem Irregularitate. Sed certè negandum, prædictos deſcendentes eſſe Irregulares, quoad ſuſcipiendos, exercenduſque Ordines; ſolùm enim ſunt Irregulares, quoad Officia, & Beneficia Eccleſiaſtica (& quidem cum prædictis quinque exceptionibus) ſicuti quoad hæc ſolum ſunt Irregulares ipſi Fautores, & Receptores, ut diximus n. 4. Ratio eſt, quia Jura loquentia de prædictis deſcendentibus ſolùm eos removent ab Officiis, & Beneficiis: at Ordo nec Officium eſt, nec Beneficium. Ita G. Hurt. *de irreg. d.2. diff.3. n.9.* Gibal. *de irreg. c.5.q.4.n.12.*

13 Denique hic per occaſionem nota, doceri ab Avila, quem citat, ſequiturque Gaſp. Hurt. *l.c.* ex quorundam Doctorum praxi, Conſtitutiones Pii IV. cum extenſione Greg. XIII. prohibentium deſcendentes Hæreticorum, Judæorum, & Saracenorum, ne ſuſcipiant Ordines, non eſſe uſu receptas.

§. II. *Quis diſpenſet Irregularitatem ex Hæreſi.*

1 DE Summo Pontifice non eſt dubium, De Prælatis Regularium, & Commiſſario Cruciatæ dixi breviter ſupra *c.15.§.18.* Hic ergo ſolùm debet eſſe ſermo de Epiſcopis, Epiſcopalique Juriſdictione fungentibus.

2 Ex ſuppoſitione ſententiæ aliquorum dicentium, oriri Irregularitatem ex hæreſi occulta, Dico, eſſe valdè probabile, eam poſſe ab Epiſcopo diſpenſari. Cùm enim Tridentinum concedat Epiſcopis, eos diſpenſare poſſe in omnibus Irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, & ex probabili ſententia, quam alibi diximus, ſupponamus, hanc poteſtatem non eſſe ab ipſis ablatam à Bulla Cœnæ, ſequitur, poſſe eos diſpenſare, etiam in hac Irregularitate ex hæreſi occulta.

3 Dico Secundò, Epiſcopum non poſſe diſpenſare in Irregularitate orta ex delicto hæreſis publico, vel deducto ad forum contentioſum: id, quod conſtat ex dicto Trid *ſeſſ.24.c.6. de Ref.*

4 Solùm hic non erit inutile ſcire, aliquos, ut Jo. Prep. *de Irreg. d.9. dub.7.* Santarellum *de hæreſi c.25. dub.21.* Caſtr. mox citandū: docere Epiſcopum poſſe ad uſum aliorum Ordinum, præter uſum Sacerdotii, diſpenſare eum (utique reconciliatū) qui Ordines ſuſceperat antè lapſum in hæreſim: quod certè improbabile nō eſt. Ita ex Decreto Pii V. ap. Peñam *in Direct. Inquiſ. p.3. comment.175.* Inſinuatque Sanch. *in Dec. l.2.c.29.n.53.* Azor *p.1.l.8.c.21.q.8.* Caſtr. *de Conſ. d.6.p.19.§.4.n.2.* Et hic per hanc occaſionē adverte, Pium V. prohibuiſſe, ne Inquiſitores ipſi Diſpenſarent Presbyteros converſos ab hæreſi ad Miſſam celebrandam: quod vide latius apud Santarellum *de hær. c.25. du.1. nu.6.*

CAPUT XIX.

§. I. De Irregularitate orta ex adminiſtratione officii temporalis, & obligatione ad ratiocinia.

1 AFfinis eſt hæc Irregularitatis cauſa ei, quæ aliquanto ſuperius dicta eſt, à defectu libertatis, per utramque enim eſt quis alteri obligatus.

Qui ergo ſunt adſtricti ad adminiſtrationem rerum temporalium alterius, & ad reddendam de ea rationem, ſive quoad actiones, quas tempore adminiſtrationis exhibuerunt, ſive quoad bona, quę tunc adminiſtravere, ſunt Irregulares, *C. unico de oblig. ad ratiocinia, C.1.2. & 3. diſt.51. & C.3. diſt.54.* dum ea obligatio perſeverat, ſic enim obligati, ſunt minus apti ad functiones Sacras; ac divina officia.

2 Sub nomine autem horum adminiſtratorum, quos uno nomine Curiales appellant Sacri Canones, comprehenditur quilibet adminiſtrator rerum publicarū, puta Theſaurarius, Depoſitarius publicus, Advocatus, Actor, Executor, Magiſtratus, quos Juratos nos appellamus, Judex, Capitaneus, Pretor, Satelles, Sollicitator, Procurator, Commiſſarius, Nuncius Publicus. Comprehenditur etiam, ut notat Suar. *d.51. de cenſ. ſect.3.n.19* G. Hurt. *d.2. de irreg. diff.18.* Caſtr. *de cenſ. d.6.p.13.n.7.* Procurator perſonæ privatæ, quicquid neget Toletus, immò & Feudatarius, qui obligatur obſequia perſonalia Domino Feudi exhibere, Dux, Miles, Arcis Præfectus, Tutor, & Curator.

Excipiuntur tamen Adminiſtratores Epiſcoporum, & rerum Eccleſiaſticarum, quamvis temporalium, immò & Tutores Pauperum, ſeu miſerabilium perſonarum, atque adeò Viduarum, Pupillorumque valdè indigentium, ſeu alio adjutore carentium; hæc enim cum ſint opera pietatis, Clericalem ſtatum nequaquam dedecent, immò in praxi video, aliquibus in locis, nullum Tutorem expelli ab Ordine: unde colligo, hac in re multùm valere conſuetudinem, & morem Eccleſiarum. Excipiuntur item ſaltem ex conſuetudine, & tacita Pontificis conceſſione Conſiliarii Regii tractantes res civiles dumtaxat. Hæc fuſiùs tractata habes apud Suarium, G. Hurtadum, Laym. Caſtr. citatos, alioſque.

3 Quoniam verò hæc, quæ diximus, tria involvunt. Primò, officii adminiſtrationem. Secundò, obligationem ad reddendam rationem. Tertiò, poſt redditam rationem, obligationem ad ſolvendam ſummam aliquam pecuniæ, vel ad luendam aliam pœnam ipſi inflictam; ideò non ignores, Irregularitatem hanc oriri ex ſola officii adminiſtratione, & item (ex mea, aliorumque ſententia contra Toletum ap. G. Hurt. *l.c.*) ex ſola obligatione ad ratiocinia, quod ſolet evenire, quando, depoſito officio, nondum parti in Ratiociniis ſatisfactum eſt, & multò magis ex utraque. At ex obligatione ad ſolvendam pœnam poſt redditam jam rationem, diſtinguendum eſt.

4 Si poſt redditam rationem, nullo interveniente dolo remaneat quis aſtrictus æri alieno, vel pœnæ non infami, probabilius eſt, ſecundum Suar. *l.c.n.23.* Caſtr. *l.c.n.11.* G. Hurt. *l.c.* Dianam *p.4. tr.2. reſ.98.* non eſſe prohibendum ab Ordine, quia Jura de hac re (quæ cùm ſint odioſa, ſunt reſtringenda) loquuntur de obligato ad ratiocinia, non verò de obligato ad ſolvenda debita ex datis jam ratiociniis, ſicuti nec loquuntur de debitis ex aliis contractibus, nam propterea, ſi ex contractu v.g. mutui, vel emptionis, vel depoſiti, & ſimilium nullam adminiſtrationem alterius continente, quamcumque ſummam alteri debeas; Irregularis ex hoc capite non eris.

At ſi remaneat aſtrictus ex dolo, vel certè, ſi probabiliter timeatur, ne moveatur lis de dicto dolo, erit ex capite Infamiæ, vel probabilis periculi, ne ſuccumbendo liti, infamis ſit, erit, inquam, arcendus ab Ordine, donec lis finiatur.

Debet tamen definiri tempus ad litem terminandam, ne Adverſarius nimis in longum eam trahat, ut rectè notat Sayrus *de Conſ. l.6.c.14. num 8.*

5 Inquires: ſi quis, dum eſt in officio publico, ordinetur (ſanè cum peccato gravi, quia prohibitio de re gravi eſt) licitè ne poterit Sacras functiones peragere, & in officio perſiſtere?

6 Reſp. Nequaquam cum Sayr. *l.c.* & Tolet. *l.1.c.3.* cum enim hic, durante officio, vel obligatione ad ratiocinia, ſit Irregularitate irretitus, liber non erit, ut poſſit accedere ad altare: quicquid dicat Bonac. *de Conſ. d.7.q.3.p.4.n.3. V. Tertio in oblig.* inducent quemdam Textum qui, ſi penetretur, id non dicit. Immò, ſi quis nondum abſolutus à ratiociniis initietur, debent illius bona tradi Creditoribus. Quod ſi ea non ſufficiant, reliqua tenebitur Epiſcopus, qui illum initiavit, ſi id ſcienter fecerit, cōpenſare. Lege Sayr. *l.c.* Ugol. *de irreg. c.58.§.1.n.9.*

7 Quòd ſi adminiſtratio, vel obligatio ad ratiocinia ſuperveniat jam legitimè ordinato, inferretne Irregularitatem?

Reſp. non inferret, quia jura ſemper loquuntur de eo, qui Ordinem non habet, prohibetque ne quis ordinari poſſit: At nihil loquuntur de jam ordinato. Ita Ugol. *de irreg. l.c.n.8.* Innoc. *c.un. de oblig. ad ratiocin.* & alii.

§. II. *Quomodo ceſſet hæc Irregularitas.*

1 CEſſabit ſine dubio, ſi diſpenſetur quis à potente hanc diſpenſationem concedere, de quo mox. Verùm alio item modo, quaſi ex natura ſua, ceſſabit, ſi Primò, officium deponatur. Secundò, ſi reddatur ratiocinium, vel ſaltem præſtetur pignus, ſeu fidejuſſio, qua quis adminiſtrationis rationē ſe redditurum, promittat, vel in cauſa motæ litis ratiocinii cauſam aſſumit. Tertiò, ſi quis bonis cedat, eo modo, quo non reddatur infamis, quod certum eſt in clerico confugiente ad remedium Capitis *de ſolutio.* Odoardi, ob quod non incurritur infamia, neque mendicitas. Ita Suar. *de Conſ. ſect.3.n.26.*

§. III. *Quis diſpenſet in Irregularitate ex officio, vel obligatione ad ratiocinia?*

1 NOn niſi Summus Pontifex, dum durat Officium, vel dicta obligatio, iis enim non durantibus, jam ceſſare Irregula-

Digitized by Google

gularitatem, diximus modò. Epiſcopum non poſſe, certum eſt, quia hæc poteſtas nullibi ipſi conceſſa eſt.

CAPUT XX.

De Irregularitate orta ex Paupertate.

§. I.

1 TAmetſi Paupertas propriam irregularitatem nequaquam pariat, quia tamen hominem non ſolemniter in Religione profeſſum impedit ab ordinibus, præſertim Majoribus; ideò de ea hic nonnulla ſunt afferenda. Nonnulla inquam, plura enim de ea diximus, cum de Patrimonio ordinandi locuti ſumus. Hic igitur notanda ſunt tantummodo quatuor.

2 Primò, Pauper in hac materia ille dicitur, qui congrua ſuſtentatione caret. Quare, ſi quis locuplete gaudens Patrimonio, ita tameo ære alieno gravatur, ut eo pro Creditoribus ſubducto, ipſi non remaneat, quo honeſtè vivat, pauper eſt, nec ad ordines admittendus. Ita Suar. *de conſ. 51. ſect. 3. n. 25.* Fill. *tr. 19. c. 7. n.* 200 at ſi condonationem à creditoribus habet, vel commoda ſuſtentatione ſervata, reliquis bonis cedat, modo non inducente, pro conſuetudine regionis infamiam, ſeu notabile dedecus, ad ordines admitti utiq; poteſt, ut diximus *c. præc.*

3 Si quis, modo dicto pauper, ordinetur, peccare mortaliter diximus cùm de Ordine. at ſi jam (eſto cum peccato) initiatus fuit, Inquires Primò, an licitè, durante paupertate, Ordinem exerceat, Miſſam v.g. celebrando? Secundò, an incurrat celebrando aliquam pœnam?

4 Reſp. Ad primum puto illicitè mortaliter celebrare. Sicut enim, qui ante ætatem ſcienter promoveri ſe ſinit, peccat celebrando, nondum adveniente perfecta ætate, quia, ut alibi ſuprà diximus, irregularitas, quæ prohibet hominem promoveri, prohibet, ne ſic promotus ante diſpenſationem ſuſceptum ordinem exerceat; ita in caſu, de quo agimus. Neque dicas ſi promotus cum Patrimonio illud amittat, non prohiberi Miſſam celebrare; ergo, nec debere prohiberi prædictum non habentem Patrimonium: ne id dicas, inquam, nam, præter quam quod, ſi illicitè amittat, ſaltem ab Epiſcopo eſt arcendus ab altari, donec ſufficienti Patrimonio fulciatur; certè eſt manifeſta diſparitas; ille enim initiatus fuit, exiſtens in paupertate, atque adeò cum impropria irregularitate, hic verò fuit initiatus cum ſufficienti Patrimonio, atque adeò non cum irregularitate.

5 Ad Secundum. Non invenio aliam pœnam in jure communi.

§. II. *Quis diſpenſet in irregularitate orta ex Paupertate?*

1 CErtum eſt Primò, Pontificem diſpenſare poſſe, ut pauper promoveatur.

2 Certum eſt Secundò, Non poſſe Epiſcopum, propter rationem toties dictam, quia inferior Papa non poteſt diſpenſare in legibus juris communis.

3 Certum eſt Tertiò, Tunc ſolùm poſſe Epiſcopum admittere Pauperem ad Sacros ordines, quando de beneficio, vel alimentis illi provideat. Sed hoc non eſt diſpenſare in Paupertate, ſed Paupertatem tollere.

CAPUT XXI.

De Irregularitate orta ex defectu ætatis Remiſſiuè.

Et quinam in illa diſpenſet?

1 DE hac diximus *in tract. de ord. c. 6. §. 6. ibid. c. 12. n. 16.* addimus, eum, qui ante requiſitam ætatem ſe initiare permittit, incidere in ſuſpenſionem, onde, ſi ante dictæ ſuſpenſionis diſpenſationem ordinibus utatur, incidere in irregularitatem, ut habuiſti in ſuperioribus cum *de irreg.* ex violatione cenſuræ *c. 4. d. 19. p. 7.*

2 Remanet igitur hic tanquam in ſuo loco, indicare, quo modo tollatur ejuſmodi ætatis defectus.

3 Breviter, amovetur duobus modis. Primò, ipſo temporis decurſu; adveniente enim definita ætate, jam evolat irregularitas ex ætate procedens. Adverte prædictam ſuſpenſionem contractam ab eo, qui ante ætatem ſe initiari permittit, & prædictam irregularitatem, quam fortè contraxit exercendo ordines cum ſuſpenſione, nunquam tolli, niſi per legitimam diſpenſationem, ut rectè notat Valentia, *de Cenſur. l. 6. c. 12. n. 12.* & Sayr. *de Cenſur. l. 6. c. 12. n. 12.*

Secundò, amoventur per diſpenſationem, non niſi à Pontifice concedendam, tum ſi quis promoveri ad Ordines velit, tum ſi velit in iis miniſtrare ante ætatem requiſitam; Cùm enim *ibid. num. 7.* Caſtr. *de Cenſur diſp. 6. p. 11. n. 2.* aliique, Regula Generalis aliàs dicta ſit, ut illa Irregularitas, quæ ſuſceptionem Ordinum impedit, eadem impediat uſum eorundem, debebit etiam ad miniſtrandum ante ætatem tibi, quamvis Ordinato, accedere diſpenſatio potentis eam concedere, qui unus eſt Pontifex, cùm Epiſcopis nihil circa hoc conceſſum habeatur in Jure.

CAPUT XXII.

Summa Prædictorum.

1 ENodatis jam omnibus Capitibus, unde oritur irregularitas, operæ pretium eſt, ea hic uno intuitu collecta reſcribere, eo prorſus ordine, quo in præcedentibus à me ſunt explicata. Sunt autem decem & octo:

1 *Corporis Infirmitas.*
2 *Mentis Alienatio.*
3 *Vitium Corporis.*
3 *Sexus Fœmineus.*
5 *Servitus.*
6 *Infamia.*
7 *Novitas in Fide.*
8 *Defectus Scientiæ.*
9 *Prava Baptiſmi ſuſceptio.*
10 *Mala Ordinis uſurpatio.*
11 *Homicidium.*
12 *Mutilatio.*
13 *Bigamia.*
14 *Natalium defectus.*
15 *Hæreſis.*
16 *Obſtrictum eſſe ratiociniis.*
17 *Paupertas.*
18 *Ætas Puerilis.*

2 Quæ his quatuor verſibus, rudibus ſanè, ſed ad memoriæ compendium accommodatis colligare volui.

1 2 3 4 5
Infirmus. Demens. Vitiatus. Fœmina. Servus.
6 7 8 9
Infamis. Novus. Ignorans. Baptiſmate peccans.
10 11 12 13 14
Ordinevé. Occidens. Mutilans. Bigamuſque; Nothuſque.
15 16 17 18
Hæreſis. Obſtrictus. Pauper. Puer, exulat Aris.

CAPUT XXIII.

De Ceſſatione Irregularitatis.

1 IN præcedentibus locuti ſumus ſæpè de ejuſmodi ceſſatione ſed in particulari prout ſe ſe obtulit occaſio, deinceps aliqua peculiaria capita, ex quibus irregularitas ceſſare poſſet, ſunt expendenda.

2 Et ſanè de quatuor ſolet eſſe tractatio, ex Baptiſmo, ex Ingreſſu in Religionem, ex Ceſſatione cauſæ; ex Diſpenſatione. Nam de quinto, puta, ex aſſumptione ad Summum Pontificatum dixi ſuprà *c. 2. n. 2.*

§. I. *Ex Baptiſmo.*

1 AJo Primò, irregularitatem ortam ex puro defectu, & ſine culpa (excipiam modò *nu. 4.* ortam ex defectu lenitatis) non tolli à Baptiſmo. Quare Bigamus, Illegitimus, Deformatus corpore, &c. etiam poſt Baptiſmum Irregularis eſt, quia Baptiſmus ſolùm culpam, & deformitates ex illa pendentes diluit. An aliqua Bigamia, quæ oritur ex delicto deleri per Baptiſmum poſſit, vide Gibalinum, *de irreg. cap. 2. num. 6.* Avilam, & Henriq. ab eodem citatos, aliosque.

2 Ajo ſecundò, Irregularitatem, quæ ortum ducit à delicto, aboleri à Baptiſmo, nec illam ſolam, quæ immediatè à delicto eſt, irregularitatem, v.g. ex homicidio injuſto, ſed etiam, quæ mediatè, qualis eſt ea, quæ oritur ab Infamia commiſſi delicti. Hæc eſt melior opinio, quam tradit Gloſſa, *in C. Si quis omnem prima q. 7. & C. deinde d. 26.* Gibal. *l. c.* Majolus *de irreg. l. 1. c. 1. n. 8. Reg. 13.* confirmatque Gibal. aliique. Sicut enim delictum, ita, & ejus infamia Baptiſmo deletur quia per ipſum tum peccatum deletur, tum ejus pœna. Aliam viam idem confirmandi init Suar. *de conſ. d. 44. ſect. 3. n. 2.* Tol. *l. c.* Sayr. *de conſ. l. 6. c. 3. n. 27.* Coninch. *de Sacr. diſp. 18. dub. 8. n. 59.* Farinac. *in frag. V. irreg. n. 416.* cum aliis, fortaſſe, expeditiorem; ait enim non Baptizatum aliquod committentem delictum v.g. occidens alium injuſtè, non incurrere Irregularitatem, quia jus Eccleſiaſticum non ligat eos, qui extra Eccleſiam ſunt.

3 Ajo Tertiò, cum Diana *p. 4. tr. 2. reſ. 51.* Tolet. *l. c. c. 51. n. 3.* Henr. *l. 14. c. 12. n. 2.* Majolo *de irreg. lib. 5. c. 11.* contra aliquos relatos à Covar. *in Clem. ſi furioſ. p. 1. §. 7. n. 5* Sayr *de conſ. l. c.* Gibal. *l. c. nu. 6.* Irregularitatem ex defectu lenitatis auferri à Baptiſmo, quicquid neget Hurtadus *de irreg. d. 2. nu 63.* apud Dianam *loc. cit.* cum Ugolino. Ratio eſt, quia cùm per Baptiſmum homo conſtituatur nova creatura, meritò Eccleſia diſpoſuit, ut ille expurgaret horrorem, qui ex ſangui-

nis

Digitized by Google

nis effuſione in occiſore concipiebatur. Ne igitur argumenteris ſic: per Baptiſmum non tollitur Irregularitas Bigamiæ, quæ eſt ea defectu ſignificationis Sacramenti, ergo neque irregularitas ea defectu lenitatis, quæ eſt ea defectu ſignificationis lenitatis, quæ fuit in Chriſto: ne inquam, ſic argumenteris; in iis enim, quæ ſunt ex voluntate Legislatoris hic modus argumentandi non valet. Aliam magis eruditam ſolutionem tradit Gloſſ. *C. deinde d. 26. V. Inter per.* quam, ſi lubet, apud ipſam lege.

5 Contrahens tamen irregularitatem, immò & quodlibet impedimentum, in ſuſceptione ipſa Baptiſmi, non juvatur ab ipſo Baptiſmate, quia non debet ab Eccleſia expectare favorem, qui contra Eccleſiæ leges agit. Quare ſi quis extra neceſſitatem baptizaretur ſcienter ab Hæretico, non evitaret Canonicum impedimentum irregularitatis, quod in ea ſuſceptione contrahit. Lege citatos.

5 Quid deniq; dices ad ſequentem caſum? Petrus nondum baptizatus propinavit Cajo venenum, deinde Sacro Baptiſmate ritè locus eſt. Sed accidit, ut poſt ſuſceptum ab ipſo Petro Baptiſmum, Cajus, ex aſſumpto veneno, moreretur: eritne Petrus tunc irregularis?

6 Reſp. Erit utique, quia occiſio tunc parit irregularitatem, quando homo moritur, ſed in caſu propoſito Cajus mortuus eſt, quando Petrus, ob Baptiſmum ſuſceptum jam erat ſubditus Eccleſiæ: ergo, &c.

§. II. *Ex Profeſſione ſolemni Religioſa.*

1 PEr hanc profeſſionem, nullam de jure Irregularitatem deleri, tenendum eſt, præter eam, quæ eſt ex defectu Natalium eo modo, quo ſuo dictum eſt loco.

2 De conſuetudine quiſque videat: quid in ſua Religione ſit legitimè introductum. In qua re duo ſunt explorata. Alterum, Religionis ingreſſum reddere facilem irregularitatis diſpenſationem. Alterum, dictam legitimam conſuetudinem, ſi qua in Religione eſt, eſſe ſervandam. De qua ſic habet Suar. *de conſ. d. 41. ſect. 1. n. 3. fine.* Vbi fuerit talis conſuetudo (loquimur autem de conſuetudine, qua, quis liber intelligatur ab omni irregularitate) retinenda eſt, quia licèt per ſe ſola non valeat dare juriſdictionem; eſt tamen ſufficiens ſignum poteſtatia conceſſæ, etiam ſi fortaſsè tunc de expreſſo privilegio non conſtet. Hæc Suarez.

§. III. *Ex Ceſſatione Cauſa.*

1 DIxi ſparſim de hac in ſuperioribus. Nunc breviter hic habe compendioſiùs. Non eſt hic quæſtio de irregularitatibus omnibus, an eæ ceſſent, ceſſantibus cauſis, ſed de aliquibus, quæ actu pendent à ſua cauſa. Irregularitates ergo ex Bigamia, homicidio, hæreſi, illegitimo Natali, & ſimiles hi locum non habent; hæ enim ſemel contractæ à ſuis cauſis ampliùs non dependent, unde ex ſe ſunt perpetuæ, niſi accedat legitima diſpenſatio. At irregularitates ex defectu ætatis, ſcientiæ, libertatis, ſanitatis, & ſimilium, cum pendeant ab actuali dicto defectu, eo amoto, ſtatim ceſſant & ipſæ. Lege Suar. Sayr. alioſque citatos.

2 Quid, ſi ceſſet lex irregularitatis? Explico. Eſt certa lex in Eccleſia; ut, qui occidit aliquem injuſtè, ſit irregularis. Fac ergo, Summum Pontificem hodie ſtatuere, ut non ſit irregularis ille, qui hominem injuſtè occidit, loquiro, an ſicuti non futurus ſum irregularis, ſi in poſterùm occidam aliquem, ſic liberer ab irregularitate, quam contraxi ex homicidio, quod commiſi, priuſquam hæc nova lex conſtitueretur.

3 Reſp. eſſe id ex verbis legis definiendum; ſi enim lex hæc loquatur in futurum, ut ſcilicet in poſterùm non incurratur ex occiſione Irregularitas, non ceſſabit Irregularitas anteà contracta. Sicuti, ſi Pontifex nunc ſtatueret, *ne ampliùs contraheretur excommunicatio à percutiente Clerico*, non propterea non remaneret excommunicatus, qui ante hanc abrogationem Clericum percuſſit.

4 Si verò lex loquatur, etiam de præterito, in hunc ferè modum. *Definio, ut irregularitates ex occaſione contractæ non habeant ampliùs vigorem*, ceſſabit Irregularitas anteà contracta, ſeu meliùs Pontifex diſpenſare tunc cenſebitur contractam irregularitatem.

5 Si denique dubia ſint verba legis, num ea ſe extendant ad abrogandas antecedentes irregularitates, tunc (ſalvo meliori judicio) puto, eas ceſſare. Hujus dicti, in quo eſt difficultas, ratio eſſe poſſet, quia in hoc caſu, benignior legis interpretatio debet eligi: agitur enim de abrogatione legis pœnalis, qua lege pœnali ablata reſtituitur homo primævis juribus, ut non reputetur indignus altari. Poſita autem hac benigna, & probabili interpretatione, jam non eſt ampliùs dubia lex. Aliquid in hanc rem invenies, ſi legas Suar. *de conſ. d. 41. ſect. 1. n. 7.* Bonac. *de conſ. d. 7. q. 5. punct. 1. à nu.* n. Filluc. *tr. 20. c. 10.*

§. IV. *Ex diſpenſatione.*

1 DE hac per occaſionem plura, ferè quæ ſcitu ſunt neceſſaria, dixi in præcedentibus, quibus, ut aliquid hic agamus, adde duo.

2 Primum. Si quis irregularis aſſumatur ad Summum Pontificatum, ſtatim in eo ceſſat omnis irregularitas juris humani: ejuſmodi enim aſſumptio eſt æquipollens diſpenſatio. Similis etiam diſpenſatio æquipollens, ſeu implicita eſſet, ſi Pontifex, ſciendo, te eſſe irregularem, in circumſtantia, in qua judicetur Pontifex tuæ irregularitatis memor, te invitaret ad Miſſam celebrandam, &c.

3 Secundum. Ecquibuſnam verbis expedit diſpenſator ipſum actum diſpenſandi?

Reſp. nullam præſcribi formam verborum: certum eſt tamen, ſaltem, ut de diſpenſatione conſtet, aliqua eſſe verba externa proferenda, illam quomodocumque ſignificantia.

4 Formula, quibus ſolet Pontifex diſpenſare, habes latè apud Corradum *de praxi diſpenſ. per tot.* Formulas autem, quibus delegatus commiſſam ſibi diſpenſationem expedire poſſit, ponit Gillan. *In prim. cenſ. V. irreg. n. 20.* in ſequentem modum.

Auctoritas mihi à (N.) *tradita diſpenſo tecum ſuper irregularitate, quam contraxiſti ob tales, vel tales cauſas* (eas tunc exprimet) *& habilem reddo, & te reſtituo executioni Ordinum, & Officiorum tuorum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

Si diſpenſandus nullum habeat ordinem, ſic dicat diſpenſans: *Habilem te reddo, ad omnes Ordines ſuſcipiendos, &c.*

5 Quòd ſi neceſſe ſit titulum beneficii reſtituere, & fructus malè perceptos, juxta ſuo loco dicta reſtituere, ſic addat.

Et reſtituo tibi Titulum, ſeu Titulos Beneficii, ſeu Beneficiorum, & condono fructus malè perceptos. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

6 Tertium. Qui pluribus irregularitatibus aggravatur, plures v. g. occidit juxta ſupra dicta *c. 13. §. 10. à n. 14.* Vel cùm diverſis cenſuris ordinem exercuit juxta dicta *c. 14. §. 3. à n. 8.* Vel eſt plurìes Bigamus juxta dicta *c. 16. §. 2. n. 1.* debetne Pontifici exponere, ſe tot, talibuſque irregularitatibus infici, an ſatis ſit, abſolutè dicere, ſe eſſe irregularem.

Reſpondeo. Quanquam non ignoro, hoc poſteriùs ab aliquibus affirmari, tamen tibi Auctor ſum, ut ſingulas, earumque qualitates exprimas diſtinctè, ſecus te ſemper ſcrupulis, & perplexitatibus divexatum plorabis. Lege de tota hac quæſtione Dianam, *p. 1. t. tr. 6. reſ. 44.* ad quam etiam facit, quod ego in ſuperioribus dixi *cap. 17. §. 4. num. 16.*

Digitized by Google

TRACTATUS DE BULLA CRUCIATÆ.

CAPUT RRIMUM.

Præmittuntur aliqua de Natura Privilegiorum Bullæ.

§. I. *Quid, & quotuplex ſit Privilegium.*

1 DIffert propriè loquendo Beneficium à Privilegio. quamvis utrumque ſit à Principe benignè conceſſum: fateor tamen aliquando confuodi. Beneficium enim eſt Gratia, ſeu facultas à Principe collata, ſeu data, præter, non verò contra jus Poſitivum: Privilegium verò eſt facultas faciendi aliqnid, vel aliquid omittendi, non taotum præter, verùm etiam contra idem Jus, hoc eſt contra leges Canonicas, vel jura Civilia. Ita communiter Doctores ex Abbate *C. alim de verb. ſignif.*

2 Porrò privilegium, aliud eſt Reale, quod ſcilicet conceditur certo generi Actionis, vel cauſæ, vel Negotii, vel Loco, vel Dignitati: quare eſt v. g. Privilegium Prælationis, quod conceſſum eſt pro expenſis funerum, vel mutuum dantis, Navis v. g. refectionem &c. Ita Azor. *l. 5. cap.* 22. vel donantis aliquid Eccleſiæ, vel Epiſcopo, ut Epiſcopo, &c.

3 Aliud Perſonale, quod conceditur perſonæ, ratione ipſius perſonæ, ipſique immediatè adhæret. Quale eſt v. g. quod conceditur alicui individuo, Petro, &c.

4 Aliud Mixtum, quod partim eſt perſonale, partim Reale, quod nimirum conceditur quidem alicui individuo, ſed ratione ætatis, v g. vel ſexus, vel ex certa, & determinata cauſa Quale eſt v.g. datum minoribus 25. annis, ut io integrum poſſint reſtitui, ut fideiubere pro alio, vel obligationem ſuſcipere uequeant.

5 Subdividitur autem perſonale; nam ſi ſit conceſſum ſingulari perſonæ tantùm, vocatur in jure abſolutè Privilegium. *Ex Cap. volentes d. off. legati.* Si verò ſit conceſſum perſonis, non ut ſingulas, ſed ut conſtantibus unum corpus morale, hoc eſt, unam communitatem, dicitur Privilegium Corporale.

6 Rurſus hoc corporale ſubdividitur: habet enim duas ſpecies. Si enim conceditur ita commuoitati, ut deſcendat ad ſingulas perſonas, hoc eſt, ut ſingulæ ſunt; & ut membra talis communitatis poſſint uti illo Privilegio, vocabitur Privilegium corporale perſonale, & hujuſmodi ſunt multa conceſſa Religioſis, clericis, Militibus, Scholaſticis, & Similibus. Si verò ita communitati conceditur, ut ipſa ſola communitas uti eo Privilegio poſſit; dicitur Privilegium purè corporale; & hujuſmodi ſunt, quæ conceduntur Capitulis, & ſimilibus io electionibus faciendis, atque in actionibus à tota communitate, v. g. à Senatu, à Congregatione, ſeu Concilio expediendis. Atque hoc Privilegium, quia reſpicit dignitatem ipſam, nempè ipſam unionem multorum, vocatur ab aliquibus, ut notat Sala *de leg. tr. att.* 14. *d.* 17. *ſect.* 2. Privilegium reale. Alias Privilegiorum diviſiones vide apud Silveſtr. V. Privilegium, apud Caſtropal. *tom. 1. tractat. de Privil. initio*, & paſſim.

§. II. *Privilegia Bullæ Cruciatæ cujas ſint generis?*

1 DIcendum eſt cum Henriquez, Rodriquez, aliiſque paſſim *in tr. de Bulla*, eſſe perſonalia abſolutè. Ratio eſt manifeſta ex dictis. Ea enim ſunt à Pontifice conceſſa determinatis perſonis utriuſque ſexus, idque ad finem peculiarem excitandi Fideles ad pugnandum, vel ad precandum, vel ad eroeandam eleemoſynam cootra infideles. Nam propterea ſic potes deſcribere Bullam Cruciatæ. *Eſt diploma, ſeu Scriptura Summi Pontificis, continens aliqua Privilegia, quæ ipſe concedit Fidelibus cooperantibus, ſive per pugnam, ſive per preces, ſive per eleemoſynam, ad extirpandos Infideles.*

2 Dicitur autem (Bulla) quia vox hæc *Bulla* ſignificat (quantum ad nos facit) ſigillum pendens ex litteris Apoſtolicis, atque adeò per figuram Synecdochen ſumitur pro ipſo toto Diplomate.

3 Dicitur præterea *Cruciata*, quia olim Bulla hæc concedebatur militibus, qui ſigno Sanctæ CRUCIS inſigniti ad bellum contra Turcas proficiſcebantur ſub Urbano II. & io Concilio Lateranenſi ſub Julio III.

4 Ex eo, quod ſint perſonalia ejuſmodi Privilegia, ſequitur durante Conceſſionis anno, te Bullam habentem poſſe ejus Privilegiis frui, quocunque te conferas, etiam extra Regnum, in quo ea promulgatur, quia Privilegium perſonale adhæret perſonæ, *ex Reg. 2. de Reg. Juris in 6.* Excipe Privilegium ciborum prohibitorum, quo etiam occoltè, & ſine ſcandalo uti non potes extra Regnum; quia, ut infrà dicemus, id expreſsè prohibetur.

§. III. *An latè, an ſtrictè ſint Privilegia Bullæ interpretanda?*

1 COmmunis eſt Doctrina, Privilegia, quæ ſunt contra jus commune, hoc eſt, quę concedunt fieri, vel omitti aliquid, quod aliàs erat ex jure faciendum, omittendum, debere ſtrictè interpretari, quia (ut loquimur, & egregiè declarat Tiraq; *in l. ſi unquam v. libert. n.* 19.) quod exorbitat, hoc eſt, quod te ſubtrahit à communi Jure, odioſum eſt, atque adeò quantum fieri poteſt, reſtringi debet, ne Jus, quod propter bonum commune latum eſt, corruat cum communis boni damno.

Contra, Beneficium Principis propriè acceptum, quia (ut vidimus) non eſt contra jus commune, debet latiſſimè interpretari, cùm Beneficia Principum ſupponantur ex liberalitate Principe digna, hoc eſt, magna, proficiſci. Excipe (ut ex ſe patere debet) niſi ſit in pręjudicium Tertii, hoc enim ſemper vitare velle, putatur princeps.

2 Ex hac ergo doctrina ſequitur, Bullæ Privilegia, cùm pleraque ex illis vulnerent jus commune, quale eſt v.g. illud de lacticiniis comedendis, quæ non eſſe comedenda diebus vetitis, præcipit jus; ſequitur, inquam, ſtrictè eſſe interpretanda.

3 Et certè ita abſolutè ſuſtinet Sanch. *l. 8. de Matr. diſp. 2. n. 7.* cum multis de omnibus Bullæ Privilegiis, eſtque hæc ſententia ſatis probabilis, quam etiam ſequitur Barb. *in Bull. Cruc. p. 1. tr. 1. c. 5.* Nam Primò per Iodulgeotias, quæ conceduntur in Bulla, Pœnitentialis ſatiſfactio, & rigor Eccleſiaſticæ diſciplinę facilè poteſt occaſione Indulgentiarum enervari. Secundò electio confeſſarii, poſſe intereſſe ſacro tempore interdicti, uſus lacticinorum diebus prohibitis, & ſimilia privilegia Bullæ ſunt contra jus commune, atq; adeò odioſa, ergo ſtrictè ſont ioterpretanda ex dictis *n. 1.* Tertiò, quia partem diſcordare à toto, odioſum eſt, ſed id cootingit per privilegia Bullæ, ergo, &c.

4 Aodreas autem Mendo *d. 1. Elucid. Bull. Cruc. à num.* 46 & rurſus contra Bardi *in App. d. 1. c. 1.* Dianam, alioſque citans, ſuſtinet, eſſe amplè interpretanda; eſtque hæc item ſententia ſatis probabilis. Et quoad indulgentias, eam docet etiam Suar. *de pœnit. q. 62. ſect. 5.* aliiq; nam primò quoad has indulgentias, illæ ſunt beneficium principis, ergo cùm ſint ſine præjudico tertii, non eſt, unde ſint limitandæ: Neq; eædem ſunt contra jus ullum: ipſę enim ita commodum Fidelibus afferunt, ut nullum offendant; nam Deo integra fit ſolutio, & quandoquidem fit ex meritis infinitis Chriſti Domini, eiuſque authoritate, oullum ſubeſt periculum, quo ea merita, hoc eſt, meritorum Chriſti Domini Theſaurus exhauriatur. Eccleſia item nullo pacto lęditur, immò potiùs per acquiſitas indulgentias purior, & inſulis membris Deo gratior redditur.

5 Secundò, quoad privilegia continentia poteſtatem diſpenſandi vel commutandi, vel abſolvendi, idem dici poteſt, per ea ſcilicet, nec lædi Deum, nec Eccleſiam.

6 Tertiò, quoad omnia Bullæ privilegia probatur. Nam privilegia, & beneficia conceſſa à Summo Pontifice in favorem fidei, & religionis, quamvis exorbitent à jure, amplè eſſe interpretanda, meritò docet Azor. *l. 5. c. 23. q. 2.* & Suar. *q. 56. ſect. 2.* quia debemus, quantum poſſumus, fidei favere, ac judicare, Pontificem idem ampliſſimè facere voluiſſe. Semper autem hic, & in ſimilibus, intellige in iis, circa quæ Pontifex, vel Princeps poteſtatem habet. At privilegia bullæ omnia (ut modò diximus) ſunt conceſſa, ut fideles excitentur, vel ad pugnandum, vel ad orandum, vel ad porrigeodam eleemoſynam contra infideles; ergo cùm ſint in favorem fidei conceſſa, amplè ſunt interpretanda.

7 Confirmatur, quia eſt probabilis opinio, quam tenet Henriquez, *l. 7. de indul. c. 28. §. 11. & c. 24. 5.* Sanch. *l. 8. matr. d. p. nu.* 13. Salas *tr. 14. d. 17. ſect. 6.* aliique privilegia conceſſa commonitatibus Religionum in perpetuum latè eſſe interpretanda; cùm enim communitati, & non uni perſonæ concedantur, favorabilia ſunt judicanda, quia æquiparantur legibus, perinde ac inſerta eſſent in corpore juris: bono enim communi expedit, ut multa privilegia concedantur religionibus, ut iis beneficiis illecti Fideles, eas promptiùs amplexentur. Probabile item eſt, idem debere ſentiri. (ut ſentit Salas, *loc. cit. num.* 13. citatus) de privilegiis conceſſis in favorem cauſæ piæ. Unde

Azor.

Digitized by Google

Azor. *l.c.* id extendit ad conceſſa in favorem perſonarum miſerabilium.

Si hæc igitur ſunt probabilia, cur non erit item probabile id, quod aſſerimus de bullæ privilegiis, quæ ſunt conceſſa commuoitati Fidelium exiſtentium ſub dominio Regis Catholici, eæque in favorem fidei, quæ eſt omnium cauſarum piarum eacellentiſſima.

8 Rationibus in contrarium allatis *n.*3. reſponderi poteſt, vel multa privilegia bullæ non eſſe odioſa, cùm non ſint contra jus, vel eſto ſint contra; ideò non ſunt vocanda odioſa, quia vincit favor fidei, vel illa alia capita *n. præced.* indicata, unde potiùs ſunt dicenda favorabilia.

Utraque ergo ſententia probabilis eſt, ampleċtique tutò poteſt.

CAPUT II.

Diſpoſitio tractandorum.

1 SUmmarium Bullæ Cruciatæ, quam nos explicandam ſuſcipimus invenies apud Ludovicum à Cruce in expoſitione hujus Bullæ ipſu initio libri: ut etiam ibidem invenies ipſam Bullam originalem, quam vocant Plumbeam, ſeu Latinam, eandem etiam habes apud Mendo *di p.*t.

2 Jam verò in ejus prima clauſula conceditur indulgeotia iis, qui perſonaliter ad pugnandum contra infideles ſe conferunt.

3 In ſecunda conceditur eadem indulgentia iis, qui alios mittunt contra eoſdem.

4 In tertia conceduntur, præter dictam indulgentiam, aliqua alia privilegia clericis, & regularibus, qui exercitum contra infideles comitantur.

5 In quarta, & ſequentibus clauſulis conceduntur indulgentię, & alia privilegia iis, qui eleemoſynam contribuunt ad prędictum finem.

6 Nos ergo, omittendo primam, ſecundam, & tertiam clauſulam, quæ ad nos hodie non pertinent; incipiemus à prædicta quarta, & deinde cæteras ſuo ordine, Deo favente, proſequemur.

CLAUSULA IV.

Item conceditur omnibus prædictis (hoc eſt, Chriſti Fidelibus conſiſtentibus, & declinantibus in hoc Regnum) nec non iis, qui nec ibunt, nec mittent, ſi intra dictum annum, ex bonis ſibi à Deo collatis, in hanc expeditionem pro religionis defenſione liberaliter contulerint, ut dicto anno durante, poſſint frui ſequentibus privilegiis.

CAPUT III.

Explicans prædictam quartam clauſulam Bullæ Cruciatæ, quoad priores partes Clauſulæ.

§. I. *A Chriſti fidelibus.*

1 DUbitari poteſt. Primò, de Hęretico externo. Secundò, de merè interno. Tertiò, de Schiſmaticu. Quartò, de Catechumeno, nam fidelis baptizatus, ſine ulla dubitatione, etiam ſi ſit in ſtatu peccati mortalis, vel etiam ſi ſit excommunicatus vitandus, validè bullam ſumit. Lege Caſtr. *de Bull. Cruc diſp. un. p.*2. *n.* 12. & 13. multos citantem, quidquid alii dicant in oppoſitum.

Hæreticus externus.

2 Hic nullo poteſt bullę privilegio gaudere, ſive ſit externus publicè, ſivè occultè; patet, quia non eſt ex iis, ad quos dirigitur Pontificis conceſſio.

3 Illud concedimus, ſi quis cùm ſit baptizatus, incidat in hæreſim externam, ſed deindè ipſum pœniteat commiſſi delicti, velitque redire ad fidem, poſſe frui bullæ privilegiis. Neque id mirum, quia jam fidelis tunc actu eſt, poſito, quòd hæreſim abjuret, volendo ad fidem redire. Ita Trull. apud Mendo, quem affert, ſequiturque Mendo, *diſp.*4. *n.*14. & *rurſus in App. d.*1. *n.*32. *fine*.

Hæreticus merè internus.

4 Hic probabiliter poteſt frui, & probabiliter non poteſt, privilegiis bullæ. Poteſt, quia ex una parte hic eſt baptizatus, & ex alia ſolam internam hæreſim Eccleſia non judicat, ergo neque privilegia, quæ aliis baptizatis concedit, illi negare præſumitur, ita ſuſtinet Bardi *p.*2. *tr.*2. *c.*4. *ſect.*2.

5 Non poteſt, quia non irrationabiliter quis aſſeverabit, illam vocē (Fidelibus) debere in bulla ſumi propriè, & ſtrictè pro verè Fideli, qualis non eſt hæreticus internus, & ita ſuſtinet Mendo *d.*14. *n.*14. & *rurſus in App.*1. *n.*31.

Schiſmaticus.

6 Purè Schiſmaticus, hoc eſt, qui ſolùm obedientiam ſummo Pontifici externè negat, ſed à nullo fidei articulo recedit (ſi enim ab aliquo recederet, jam eſſet hęreticus, de quo jam hactenus locuti ſumus) fortaſſe primo aſpectu, ſolùm verbis bullæ ad litteram conſideratis, poſſet uti privilegiis bullæ, quia ſic jam eſt fidelis. Verùm ego perſuadere mihi nunquam potui, mentem Pontificis eſſe, ut velit favere per ſua privilegia illi, qui ab ipſo tā manifeſtè recedit, & rebellis eſt.

7 Adde, ſi quis Schiſmaticus ſit ex illis, qui negant, hunc ſummum Pontificem eſſe, putans id non eſſe articulum fidei, qua ratione valet ab eodem acceptare privilegia, quæ nonniſi à verò ſummo Pontifice dimanare poſſunt? Id certè accidere poteſt, quando idem Pontifex eſt, qui Bullam concedit & idem, qui ab ejuſmodi Schiſmatico repellitur. Ita contra Bardi meritò diſcurrit Mendo, *in Appen. diſp.*1. *n* 32.

Cathecumenus.

8 Hunc nullis bullæ privilegiis potiri poſſe, certum judico cum de Lugo *de Pęn. diſp.*27. *n* 2. aliiſq; quia Eccleſia nunquam, ſive ſuas leges, ſive ſua privilegia dirigit ad illos, qui nondum Januam per quam ingredimur in ipſam Eccleſiam, quæ eſt baptiſmus, ingreſſi ſunt.

9 Dices, at cum Suario, & aliis dictum à nobis eſt *in Opuſc. de Sacr. Miſſ. l.*2. §. 4. probabile eſſe, quòd Sacrificium Miſſæ applicatum catechumeno, eidem prodeſt ex operę operato quoad ſatisfactionem, & impetrationem, ergo etiam proderit & bulla, ſicut enim ibi applicantur merita Chriſti Domini, ita & hic. Hoc modo argumentatur contra noſtram ſententiam Hurt. *l.*7. *de Indul. c.*18. *n.*3. & *c.*20. *n.*8.

Reſp. Quoniam multi non diſtinxerunt quæſtionem, minùs rectè huic paritati reſponderunt. Alia enim eſt quæſtio, an poſſit catechumeno prodeſſe bulla, ſi ad alios ipſa à ſummo Pontifice dirigeretur, alia an ad ipſos dirigatur, unde de facto proſit. Prius ea his, eſto, ſit cōtroverſum, & ipſi faveat paritas ducta à Sacrificio Miſſę. At ego dico, certum mihi eſſe poſterius, hoc eſt cathecumenis bullam non prodeſſe ea illo capite, quod de facto Pontifex ad illos bullam non dirigit. Id quod colligo ex communiter contingentibus, quia nimirum ad ſolos baptizatos dirigit Eccleſia, & Pontifex ſuas leges, præcepta, privilegia, & ſimilia, illiſq; ſolū profitetur favere, & ſolùm cū illis loqui. At, quod Sacerdos particularis velit dirigere fructum ſui ſacrificii ad catechumenum, jam tu ſupponis. Quamvis igitur aſſerere poſſimus, Chriſtū, Dominum non excluſiſſe catechumenos, tum à fructu Miſſę, tū à ſuffragiis Eccleſiæ, tum ab ejuſdem privilegiis, quia jam ſunt initiativè ad portas Eccleſię, & veluti initiativè fideles, & quidem externi, quia jam baptiſmum petunt. (ſicuti non excluduntur Novitii à Privilegiis Religionis, licèt nondum perfectè in illā per profeſſionē ingreſſi ſint) quamvis id aſſerere, inquam, poſſimus, tamen, quod de facto Pontifex, cui vices ſuas in terris Chriſtus Dominus commiſit, applicet prædictis catechumenis bullæ privilegia, ſicuti applicat novitiis privilegia religionis, & ſicut applicat ſuam Miſſam iiſdem catechumenis Sacerdos, neſcimus; Immò ex conſuetudine Eccleſiæ ſe ſemper dirigentis ad baptizatos, ſcimus non applicare. Ita mihi hac ſuper re diſcurrendum eſſe videtur.

Infantes, Amentes.

10 Infantibus, & perpetuò amentibus, multo magis phrænetic is prodeſt bulla Cruciatę, ſi quis pro ipſis, data eleemoſyna, illam ſumat. Ratio eſt, quia Pontifex generaliter omnibus Fidelibus ſine diſtinctione ætatis, vel conditionis eam concedit, & ex alia parte illi, cùm ſint Chriſtiani, cenſentur virtualiter petere ea, quę ad ſalutem animę illis ſunt utilia. Ita Trull. *l.*1. *Expl. Bull.* §. 1. *dub.*6.

11 Proderit autem his bulla, ut tempore interdicti ſepeliantur in loco ſacro cum moderata Pompa, ut infra ſuo loco poſſe per bullam, dicetur. Proderit item pueris, poſtquam uſum rationis acquiſierint; & amentibus, ſi fortè convaleſcent, proderit, inquam, ad indulgentias acquirendas, ad vota commutanda, ad abſolutionem à reſervatis, ad uſum lacticiniorum, &c.

Religioſi.

12 Religioſos, vel Religioſas frui poſſe Bullę Cruciatę privilegiis, ſi eā accipiant conſueta eleemoſyna, (de qua mox, data, certum ſit.) Præſcindendo tamen Primò, ab uſu lacticiniorū, de quo infra, & præſcindendo Secundò, à privilegio circa pęnitentiæ Sacramentum, de quo ego in opere de Sacramentis *l.*5. de Pęn. *c.*5. §. 4. *à n.*37. ſatis egi.

13 Illud autem ſolùm hic adnoto, Religioſos non indigere ad acquirenda bullæ privilegia conſenſu ſui ſuperioris, cùm ſit conceſſio data omnibus fidelibus à ſummo Pontifice omniū Superiore. Sed noſtros è ſocietate indigere propter ipſius Pontificis reſtrictionē factam nobis in noſtris bullis, docet Bardi. *in Bull. p.*1. *tr.*2. *diſp.*1. *c.*5. *f.*167. cōtra Andream Mendo *in Append. d.*1. *c.*13. & *latiùs in Elucid. Bullę d.*4. *à n.*19. ſentientem, noſtros è ſocietate, æquè ac alios religioſos, nō indigere conſenſu ſuperioris ad omnes bullæ gratias acquirendas præter ea, quę pertinent ad Sacramentum pęnitentię, & ad modò dictum uſum lacticiniorum: qui idem Mendo ibidem explicat Bullas Pōtificias (quas in contrarium affert Bardi) loqui ſolùm de gratiis in ordine ad Sacramentum pęnitentiæ, non verò in ordine ad alias materias.

§. II. *Conſiſtentibus, & Declinantibus in hoc Regnum.*

1 CErtum eſt: non ſolùm fixè commorantes in hoc Regno (idem ſemper hic, & in ſequentibus intellige de aliis regnis Hiſpaniarum Regi ſubjectis, ubi bulla promulgatur) verùm etiam exiſtentes in illo tranſeunter, etiam per unum diem, i[illegible] per unam

Digitized by Google

horam, poſſe accipere, & frui bullæ privilegiis, anno durante, tametſi hinc recedant, & deinde alibi, ubi bulla non promulgatur, ſedem figant, excepto privilegio uſus ciborum prohibitorum propter expreſſam prohibitionem, ut in ſuperioribus indicavimus, & dicetur inferiùs. Id manifeſtè concedit Pontifex in illis verbis (*conſiſtentibus & declinantibus*) Ita expreſsè Barnabas Galleg. *in expoſit. Bull. Cruc. Cl.* 1. *dub.* 5.

2 Quid, ſi externus declinet, ſeu perveniat ſolùm in Panormi v. gr. Portum, unde mittat amicum, qui ipſi bullam accipiat, ipſo in civitatem, immò in littus non deſcendente?

Reſpondeo, idem poſſe, quia Portus abſolutè, & ſimpliciter pars eſt civitatis, ſeu regni. Idem puto, ſi quis declinet in ſinum ſimilem Portui.

3 Quid, ſi ex mari vicino extra Portum, ſeu ſinum? Reſpondeo. Mihi valdè ſcrupuloſum eſt, tunc poſſe. In mare enim, quamvis vicinum quis perveniens, difficilè mihi videtur, dici poſſe, quod declinet in regnum, & nobiſcum etiam ſentit Mendo *in Appen. d.* 1. *num.* 26.

Græci.

4 In hoc Siciliæ regno ſunt aliqua Græcorum oppida, quorum Incolæ ritu Græco viventes, tempore quadrageſimæ, non ſolùm abſtinent à lacticiniis, ſed etiam ex ſuo ritu à Piſcibus ſanguinem habentibus. Inquiro jam, an bulla iis (ut etiam quoad alia privilegia) proſit.

Reſp. Tum quoad dictum privilegium de lacticiniis, tum quoad alia, prodeſt, quia etiam ipſi ſunt fideles, & in hoc regno, ubi bulla promulgatur, commorantur, nec eſt unde ipſi excipi debeant. Quare virtute ipſius bullæ licebit illis comedere lacticinia diebus vetitis, & per conſequens, immò potiore ratione, Piſces ſanguinem habentes, privilegium enim concedens lacticinia, multò magis concedit Piſces cujuſcunque generis, qui magis diſtant à carnibus, quàm lacticinia. Ita Bardi *in Bull. p.* 3. *tr.* 1. *c.* 2. *ſect.* 1. *nu* 2 *in edit.*

§. III. *Ex bonis ſibi à Deo collatis liberaliter contulerit.*

1 Tametſi in hac clauſula non decernatur, quanta debeat eſſe eleemoſyna porrigenda ab eo, qui bullam ſumere intendit, quia tamen Pontifex concedit, eam debere decerni à Commiſſario, ideò ejus taxæ ſtandum eſt. Verba Greg. XIII. à ſubſequentibus Pontificibus confirmata hæc ſunt: *Item conceditur facultas commiſſario, ut dictam ſubventionis quantitatem à Fidelibus, ut prædicitur, pro Vivis, & Defunctis, juxta perſonarum qualitatem, & bonorum quantitatem arbitrari poſſit.*

2 At verò, quantum ipſe decrevit? Reſpondeo. Pro Indis, & Hiſpanis in India degentibus, pro quibus major quantitas eſt decreta, vide Trullenc. *lib.* 1. *in Bull.* §. 3. *dub.* 1. Pro noſtris regionibus (id quod ſcire, ad nos pertinet) Commiſſarius decrevit ſequentem realium taxam: ita Trullench. *ibid.* Scio autem realem unum valere unum tarenum monetæ Siculæ, & grana quatuor cum ejuſdem grani parte quarta.

3 Pro Carnalibus, Epiſcopis, Abbatibus, Inquiſitoribus, dignitatibus, & pro inſignibus quibuſdam perſonis, quas mox indicabimus §. 7. *num.* 4. eleemoſyna pro bulla vivorum eſt octo Realium Caſtellanorum, hoc eſt monetæ Siculæ, decem tarenorum, & granorum decem.

4 Pro communibus perſonis, pro eadem vivorum bulla, eſt eleemoſyna duorum realium, hoc eſt monetæ Siculæ tarenorum duorum, & duodecim granorum cum dimidio.

5 De eleemoſyna danda pro bulla lacticiniorum, quæ Sacerdotibus favet, dicam infra *cap.* 8. §. 5.

Ut idem de danda pro bulla defunctorum, dicam *c.* 15. §. 2. *nu.* 8. Et pro bulla compoſitionis *cap* 26 §. 6.

His prælibatis multæ ſunt dubitationes hic enodandæ, quas in ſequentibus §. jam ſolvemus.

§. IV. *An ex bonis furtivis, vel uſurariis dari eleemoſyna poſſit pro Bulla?*

1 Quoniam bullæ tenor habet, *ut ex propriis bonis ejuſmodi eleemoſyna porrigatur*, dubitabis, quid ſi ex bonis furtivis? hoc autem nomine intelliguntur hìc etiam uſuraria.

2 Reſp. Doctores ferè communiter (præter unum Rodriquez ap. Galleg. mox citandum) loquentes hac de re, Acoſta, Vega, Trullench, Bardi, Mendo, Macedo, Eſcobar, Diana, quos citat, ſequiturque Gallegus, *in Bull. c.* 14. *dub.* 182. abſolutè, & ſinè ulla diſtinctione docent, furtiva pecunia ſumi bullam non poſſe: quia diſcertis verbis dicit Pontifex (ex bonis ſibi à Deo collatis.) Adde hanc debere eſſe eleemoſynam: ſed ex D. Thoma, 2. 2. *q.* 32. & communiter, conſiſtere eleemoſyna ex bonis alienis, non poteſt.

3 Ut hæc doctrina explicatiùs habeatur, ſic diſtinguendum eſt. Si ſermo ſit de ipſa pecunia in individuo furtiva, quando fur aliam propriam non habet, certa eſt prædicta doctrina propter rationes optimè jam allatas.

4 At verò quando fur aliam habet propriam quam poſſet dare pro bulla, ipſe tamen pro bulla furtivam det; valebit bulla, quia tunc materiale quid eſt, dare hanc furtivam, cùm jam cum illa fiat eleemoſyna æquivalenter. Ita Bardi *in Bull. p.* 2. *tr.* 1. *c. x. ſect.* 3 *à n.* 38.

5 Præterea ſi loquamur de pecunia furtiva, quæ fuerit immixta cum alia propria furis, ita ut diſcerni nequeat, cùm jam illa tranſierit propter illam unionem, & mixtionem in dominium furis (ut dixi *in libris Decalogi, tr.* 3. *c.* 3 §. 2. *n.* 3.) poteſt utiliter ex illa dari eleemoſyna, remanente ſemper ipſi furi onere reſtituendi id, quod iniquè abſtulit. Si ergo ex illa facere eleemoſynam validè fur poteſt, validè conſequenter cum illa bullam accipiet, unde & illius privilegiis fruetur. Ita Mendo *in Bulla d.* 4. *c.* 1. *n.* 6.

6 Huc facit caſus ſequens: Titius furatus eſt v. g. decem bullas à depoſitario, eaſque diſtribuit fidelibus, ſive pro eleemoſyna ordinaria duorum realium, ſive minùs, retenta pro ſe pecunia, inquiro an fideles, qui data ea eleemoſyna accipiunt bona fide bullas, utiliter accipiant.

Reſp. accipere inutiliter, quia bullæ privilegia conceduntur ſub conditione eleemoſynę dandę Regi in ſubſidium belli contra infideles, quæ eleemoſyna hìc non adeſt. Unde licèt, dum bona fides durat, poſſint dicti fideles veſci v. g. lacticiniis, tamen cognita veritate, non poterunt. Quòd ſi bona fide abſoluti fuere à reſervatis, eſto propter bonam fidem abſoluti ab ipſis indirectè fuerint, at re cognita, debebunt ejuſmodi pœnitentes de iiſdem reſervatis directam à legitimo confeſſario abſolutionem obtinere. De his abſolutis bona fide vide multa à me dicta *in l. de Sacr. l.* 5. *de pœn. tr. de Caſ. reſ.* 12. §. 3. *à n.* 7.

§. V. *An ex pecunia habita ex turpi lucro?*

1 Meretrix v. g. habens pecuniam ex meretricio, poteſtne cum hac, bullam utiliter accipere?

Reſp. Poteſt: quia quamvis illa peccaverit, dum eam, medio peccato lucrata eſt, tamen pecunia ſua eſt, ſuoque ſub dominio. At alibi ſatis explicuimus, ergo de ſuo eleemoſynam illam dat, dictiſque privilegiis bullæ frui meritò poteſt. Idem dic in ſimilibus.

§. VI. *An ex bonis creditis, vel ab alio datis?*

1 Tres hìc ſunt caſus. Primus: Titius obtinet à Commiſſario bullam credito, hoc eſt, promittit Titius, ſe poſt ſex menſes v. g. traditurum eleemoſynam præſcriptam, utiliter ne bullam obtinet?

Reſp. & primo quidem Dico, manifeſtè inutiliter, ſi habet animum eam eleemoſynam non tradendi, quia ſic nullam tribueret. At ſi ipſo initio acceptionis, animum habet tradendi (qui eſt caſus propoſitus) Dico, utiliter etiam pro iis prioribus menſibus, antequam promiſſum ſolvat. Ratio eſt, quia id concedit Commiſſarius Generalis apud Mendo *d.* 14 *n.* 4. & meritò; obligare enim ſe ad dandã eleemoſynam, eleemoſyna eſt: Atque ejuſmodi certè eſt communis Praxis, idque cum emolumento Regis, nam ſic multi bullam accipiunt, quod non facerent, ſi numeratò cogerentur pecuniam deponere.

Quòd ſi quis habeat initio animum non tradendi, ſed poſt ſex menſes v. g. mutet voluntatem, velitque dare, tunc ſanè à die, qua ejuſmodi bonam voluntatem habet, lucrari poteſt privilegia bullæ uſque ad finem anni durationis bullæ, quia tunc jam legitimè pro illis poſterioribus menſibus bullam habebat, quam legitimè anteà non habebat. Ita Baldi *loc. cit ſect.* 6.

Contrà, ſi initio habuit intentionem tradendi eleemoſynam, & poſteà tranſactis ſex v. g. menſibus mutet voluntatem, nolitque eleemoſynam elargiri; Dico, à die, quo non elargiri proponit, non lucraturum privilegia, quia hæc dantur ſub conditione eleemoſynæ, quamvis, propter bonum animum ſolvendi, quo promiſit, frui illis privilegiis in prioribus menſibus potuerit.

2 Sed quid, ſi bona fide quis promiſit, ſed deinde, propter impotentiam inculpabilem, ſtare promiſſis non poſſit, fruetur ne toto anno bullæ privilegiis?

Reſp. Fruetur, quia privilegium ſemel ritè obtentum non poteſt tolli à ſupervenientè impedimento inculpabili, nec Rex amittit hujuſmodi eleemoſynam, jam enim diſtributor bullarum illam reſarcit, quando enim ſic credito bullas diſtribuit, ipſe ſe obligat ad ſolvendum, & ita declaravit ipſe Commiſſarius.

3 Secundus caſus eſt de bonis alienis donatis. Cajus v. g. meus amicus ſuis pecuniis accipit bullam pro me. Valet ea mihi, ſi eam acceptem?

Reſp. Valet, nam ſic tu virtualiter eleemoſynam facis, eſt enim perinde ac ſi tibi amicus pecuniam daret, quam tu deinde eleemoſynam dares pro bulla.

4 Tertius caſus eſt de religioſis, qui ut dixi *c.* 3. §. 1. *n.* 11. poſſunt frui privilegiis aliquibus bullæ. Petrus v. g. religioſus ſumpſit bullam, largiendo eleemoſynam ex pecuniis ipſi donatis ab amico; utetur ne validè bulla? Dubitatio autem fundatur in eo, quòd religioſus, etiamſi ab amico, poſita quacunque ſuperioris licentia, habeat pecuniam, illa non eſt ipſius, ſiquidem quidquid religioſus acquirit, Monaſterio acquirit, ergo non poteſt verificari, quod eleemoſynam ex ſuis bonis impertierit, quod requiritur neceſſariò, ut bulla frui quis poſſit.

Reſp. omittendo alias explicationes, Pontificem, quandoquidem in tenore bullæ illam modo dicto concedit nominatim etiam religioſis, huic defectui ſatis, ſuperque ſupplere.

§. VII.

Digitized by Google

§. VII. *Quanam eleemoſyna porrigenda ab inſignibus perſonis?*

Et quænam porrigenda à Pauperibus?

1 CArdinales, Primates, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates habentes Juriſdictionem Epiſcopalem, Inquiſitores, & dignitates Eccleſiarum Cathedralium, Duces, Marchiones, Comites, Commendatores, Majores, Proreges, Capitanei Generales, & alii Officiales Curiæ ſuæ Majeſtatis (qui ſint hi Officiales, vide ap. Trull. *lib. 1. in bulla §. 3. dub. 1. n. 2.*) Domini Vaſſallorum, dictorumque uxores, ſuis viris viventibus, debent pro bulla præſtare eleemoſynam octo realium, hoc eſt, ut ſupra dixi, tarenorum decem, & granorum decem monetæ Siculæ.

2 Jam dubitabis primò, circa hos, an Vicecomites, Barones, Prætores Urbium, Senatoreſque Civitatum, ſi non ſint Domini Vaſſallorum, ut etiam Fiſcalis in Tribunali Inquiſitionis, ut itidem Filii Ducum, ſimileſque ſi nullo Titulo, vel Dominio gaudent, an inquam, hi obligentur tradere octo reales.

Reſp. non obligari, quia hos, ſi Domini Vaſſallorum non ſint, Commiſſarius, in taxa ab ipſo definita octo realium, non deſignat; expreſſio autem eorum, qui deſignantur, eſt manifeſta excluſio aliorum. Ita Mendo *d. 14. n. 12. & 15.* & Gallegus *loc. cit. c. 13. dub. 194.* Quòd ſi Domini ſint Vaſſallorum, debent omninò octo tradere, quia ita diſpoſuit Commiſſarius, ut vidimus *num. 1.*

3 Si Rex aliquis exterus in regnum, ubi bulla promulgatur, accederet, ut etiam illi omnes, quos nos Principes in noſtro regno habemus, obligantur teſte Mendo *ib. n. 14.* ad octo; ſiquidem ſatis includuntur à Commiſſario in illis ſimilibus Dignitatibus Ducis, Marchionis, &c.

Prædicti Duces, &c. ſi carent Vaſſallis.

4 Dubitabis ſecundò, An prædicti Duces, Marchiones &c. Si Vaſſallis carent, præſtare debeant octo reales.

Reſp. Negat Bardi, affirmat Mendo; Verùm ſi diligenter eorum rationes hinc inde ab ipſis allatæ conſiderentur, debent convenire in hunc modum. Si ejuſmodi v. g. Dux nihil aliud habeat, niſi merum, & inane Ducis nomen, nullamque habeat ex eo Titulo, ſeu Nomine dignitatem, vel privilegium, vel Prærogativam, ut eſſet v. g. Pater, qui totum Titulum ſuum, ſuamque Juriſdictionem totam in Vaſſallos filio renunciavit; certè hic Pater ſufficienter dabit duos reales, quia nec dignitatem habet, nec juriſdictionem, nec in actu, nec in habitu ſupra Vaſſallos. At ſi quamvis Vaſſallis, ac Juriſdictione omni quis careat, Titulum tamen Ducis cum aliquibus Ducatus præeminentiis habeat, quales ſunt plures, quos Titulatos vocamus, & verè ſunt hujuſmodi, nam coram Prorege caput v. g. cooperiunt, aliiſque quibuſdam ſæcularibus exemptionibus fruuntur, præſtare debent octo, quia hi verè, & in omni proprietate ſunt Duces, Marchiones &c. Hujus etiam generis ſunt filii horum, ſi titulum verè habeant cum prædictis præeminentiis (licèt proventibus omnibus Pater gaudeat) quia jam dignitatem habent. Ita Galleg. *c. 14. d. 182.* Ratio prædictæ diſtinctionis mihi manifeſta apparet, quia, in taxa à Commiſſario legitimè facta, clarè, ut duæ claſſes diſtinctæ Perſonarum, afferuntur; quarum altera continet Duces, Marchiones, & Comites; altera, quæ continet Dominos, habentes Vaſſallos, & ut patet ex contextu, una non eſt declaratio alterius. At certè hi, qui ſolùm titulum ſibi reſervant, ſive habent, verè in Claſſe Ducum ſunt, qui verò nec tituli præeminentiis ullis gaudent, nec Vaſſallos habent, in neutra claſſe ex dictis connumerari, niſi æquivocè, poſſunt.

5 Quando quis ſimul eſt Dux, & Marchio, & Comes gaudens multis titulis multiſq; Dominiis, nõ eſt ab ipſo multiplicanda eleemoſyna ad multiplicationem titulorum, quia Commiſſarius taxando eleemoſynam aſſignavit octo reales ſingulis perſonis, non ſingulis titulis.

6 Quod dixi de his, dic de Epiſcopis, ſi enim Epiſcopatui renunciarunt, ita ut ſervaverint ſibi titulum, & Dignitatem Epiſcopalem (quam certè ſemper ſolent ſibi reſervare) cùm ſint verè Epiſcopi, ſicuti etiam ſunt Epiſcopi merè Titulares, præſtare debent octo reales, at ſi renunciaverunt etiam dignitati, quod fieri non ſolent; aliquia illos excuſaret ab elargiendis octo, aliquis, inquam, nam ego excuſare non poſſum, quia quacunque renonciatione poſita, ſemper in ipſis reſidet character Epiſcopalis, ob quod ſemper verè ſunt & vocati Epiſcopi, actuſque conſecrationis exercere validè poſſunt. Niſi loquaris de quibuſdam Germaniæ, vel aliorum locorum Epiſcopis; qui ſunt meri clerici, & ſola juriſdictione Epiſcopali gaudent. Hi certè, ſi renuncient, in nihilo remanent Epiſcopi.

Ducum etiam Uxores, & Viduæ ex illis.

7 Dubitabis tertiò, de prædictorum Uxoribus viduis. Reſp. Uxores dum vivunt prædicti Mariti, ſequuntur conditionem virorum, quare perinde ac viri earum, octo debent, tametſi ipſæ ex ſe titulo nullo gaudeant. At verò viduæ eorundem, ſi nullo proprio titulo, ſeu dignitate gaudeant, donent ſolùm tuto duos reales; ſi autem ipſæ titulo ex ſe gaudent, vel dominæ ſunt Vaſſallorum, octo omninò debent. Ita clarè oſtendunt Verba Commiſſarii eleemoſynam taxantis. Fœminæ denique quæcunque ſi non ſunt, neque fuerunt unquam nuptæ, habent tamen verum titulum, vel Vaſſallorum dominium, debent omninò octo, quia tunc habent qualitatem requiſitam à Commiſſario ad majorem eleemoſynam; quam quidem qualitatem reſpexit commiſſarius in quocunque ſexu ea inveniatur.

8 Quid ſi prædictæ Viduæ remaneant uſufructuariæ Ducatus, Marchionatus &c. Reſpondeo, pari modo obligari ad octo, quia ſic jam actu habent qualitatem, quæ ex vi taxæ obnoxia eſt majori huic eleemoſynæ.

Privatus promotus ad titulum Ducatus, &c.

9 Dubitabis Quartò, ſi quis Privatus accipiat bullam initio anni, datis duobus realibus, & deinde in decurſu anni evadit fortè Dux, vel Marchio &c. ut item Epiſcopus, Archiepiſcopus, &c. indigetne à puncto novi gradus alia bulla cum pinguiore eleemoſyna, vel ſaltem ſupplementum ad octo reales conferre, ut deinceps bullæ Privilegiis perfruatur?

Reſp. non indigere, puto, quia gratia conceſſa initio fuit collata pro toto anno, ergo pro toto anno durat; fuit enim data abſolutè, & non dependente à futuro eventu. Ita Bardi *in bulla p. 1. tr. 8. c. 2. ſect. 3.* dicens hanc dubitationem à nemine fuiſſe tractatam: fatetur tamen, ſi clericus aſcendat ad Sacerdotium in illo anno bullæ à ſe ſumptæ, non poſſe deinceps uti privilegio veſcendi lacticiniis: quo initio anni, quando non erat Sacerdos, fruebatur; nec id eſſe mirum, quia Sacerdoti expreſsè fit in ipſa bulla prohibitio veſcendi lacticiniis: quæ ſimilis expreſſio non eſt in bulla quam prædictus privatus, data eleemoſyna duorum realium à diſtributore, hoc eſt à Pontifice, recepit.

Prædictarum inſignium perſonarum obligatio quoad eleemoſynam pro ſecunda bulla in eodem anno.

10 Dubitabis quintò. Si quas ex dictis perſonis Inſignibus vellet ſecundam bullam accipere in eodem anno (quã ſecũdam utiliter ſumi poſſe, non verò tertiam, dicemus infrà,) debet ne octo contribuere?

Reſp. ita prorſus. Quare falſam judico ſententiam Henriquez (quam refert, & meritò reiicit Trull. *l. 5. in Bull. § 3. dub. 1. n. 15.*) putantis ſufficere, ſi præbeat duos; falſam, inquam, nam Commiſſarius ſine ulla diſtinctione primæ, vel ſecundæ Bullæ, pro his perſonis taxat abſolutè reales plures. Vide infrà *c. 14.* ubi ipſo initio ponentur verba Pontificis concedentis hanc iteratam acceptionem bullæ, nam ibi notabis hæc verba, *Servatis tenore, & forma prædictis, quibus eodem anno idem ſummariam ſumpſerint.*

Multi habentes dominium ejuſdem Ducatus.

11 Dubitabis 6. quando duo v. g. habent dominium ejuſdem oppidi pro parte, vel pro indiviſo, debentne ſinguli dare octo reales? Reſpondeo ita putat Mendo *diſp. 54. n. 8. & in append. d. 2. c. 1.*

At Bardi *p. 2. tr. 1. c. 1. ſect. 5.* docet, ſatis eſſe, utruſque dare octo, hoc eſt, ſingulos dare quatuor. Lege apud ipſos rationum conflictua. quia res eſt *raræ praxis*. Et tamen ego eo in ſententiam Mendo, quia verba commiſſarii taxantis eleemoſynam hanc majorem, præcipiunt, Ducem, Comitem, ſeu Dominum Vaſſallorum debere dare octo; Atqui ſinguli ex his, de quibus loquimur, habentes pro parte, vel pro indiviſo ducatum, comitatum, dominium, ſunt ſimpliciter, & abſolutè Duces, Comites, &c. & talium item titulorum præminentiis gaudent; ergo &c.

Quid ſi Senatus Panormitanus v. g. qui conſtat ex ſex Patribus conſcriptis, ſit aliquo inſignitus Titulo, ſit v. g. Dux alicujus oppidi; ſinguli ne ex illis debent octo dare?

Reſp. non debere, puto, quia tunc ſinguli, quibus conceduntur bullæ privilegia, non ſunt Duces, ſed ſolùm ſimul omnes, ut conſtant unum corpus morale.

Pauperes.

12 Dubitabis ſeptimò, an Pauperes debeant eleemoſynam dare pro bulla? Reſpondeo. Debere certum ſit, quidquid in oppoſitum innuat Henriq. *l. 7. c. 20* ex eo quia in bulla originali monet Pontifex, ne exigatur eleemoſyna à paupere. Quidquid, inquam innuat; Tum quia hæc clauſula non ampliùs extat in bulla, quæ promulgatur; tum quia clarè bulla, tanquam opus neceſſarium requirit pro conſecutione ejus privilegiorum eleemoſynam; tum denique quia fortaſſe ſenſus illius clauſulæ ſolùm erat, ut non cogerentur pauperes accipere bullam, & conſequenter eleemoſynam dare, quia bullæ acceptio debet eſſe voluntaria.

13 Ex hac certa doctrina emergit affine dubium: Cum enim, qui caret Bulla Cruciatæ, non valeat in Regnis, ubi ea promulgatur, acquirere indulgentias, quas ipſa bulla concedit (de qua re infrà *c. 14.*) dubitatur nunc, an, qui propter ſummam paupertatem eam accipere nequit, acquirat ſaltem alias indulgentias, quæ ſunt extra bullam, quas Commiſſarius ſuſpendit, durante anno promulgationis, de qua ſuſpenſione infrà item dicemus.

Reſpondeo. Acquirere, docet Bardi *par. 2. tr. 1. c. 1. ſect. 6.* Ita etiam tenet Quintanadvenas, *in app. ad ſingul. de Pœnit. tr. 3. dub. 12. num. 3. & 6.* citans Ludovicum à Cruce. Non acquirere, docet Mendo *in app. ad Bull. d. 2. cap. 3. num. 11.* Ratio affirmantium eſt, quia præſumitur ex pietate Pontificis, ut non privetur indulgentiis, qui ſine culpa bul-

Digitized by Google

bullam habere non poteſt. Ratio Negantis,cui aſſentior,eſt,quia bulla nimis manifeſtè ſuſpendit pro eo anno omnes alias indulgentias pro iis,qui bullam non accipiunt, nec in tanta expreſſione mentis Pontificis videtur, poſſe prudenter præſumi contrarium.

CAPUT IV.

Explicatur poſterior pars Clauſulæ quartæ ſuperiùs poſitæ, hoc eſt, illud, anno durante.

EXpoſcit hic Doctrinæ claritas, & ordo, ut declaremus priùs, quandonam incipit ejuſmodi annus, deinde quandiù durat, ſeu quando finem habet.

§. I. *Quandonam incipit Annus privilegiorum Bullæ.*

1 SAnè eum incipere à die Promulgationis Bullæ,certum eſt. Verùm ut id minutius cognoſcatur,animadvertenda ſunt quatuor.

2 Primò ſi quis bullam ſumit poſt ſex menſes,v.g. à facta promulgatione.hic non poterit frui privilegiis, niſi ab hora, in qua ſumit uſque ad finem conſequentium menſium ejuſdem anni, quia anteà currebat bulla, & poſt illos menſes, hoc eſt, abſoluto dicto anno, ut dicemus,bullæ privilegia ſpirant. Ita Galleg. 4. *dub.* 15. citans Nonnum, Villalobos,Trull.Ludov.à Cruce,alioſque: unde egomet tò falſam pronunciavi in *l. 5. de Punis. tract. de Caſ. reſ. c.* 13. §. 5. *n.* 5. quorundam doctorum ſententiam putantium,ſi habens bullam hoc v g. anno,non uſus eſt privilegiis circa abſolutionem à reſervatis, poſſe ſine nova bulla abſolvi à peccatis anno ſequenti, locum relege. An autem ſaltem in aliquo faveat bulla in anno ſequenti, dicam mox §.4.

3 Secundò animadvertendum eſt, quando dicimus, annum bullæ incipere à die promulgationis,intelligi de promulgatione,quę fiat in unaquaq; civitate,ſeu loco,etiam minimo,ut notat Trull. *l. 1. c. 1. dub.* 10. nam non ſatis eſſe pro habitantibus in alia civitate, etiam ejuſdem Diœceſis, Promulgationem,quæ fit in alia, quamvis hæc ſit Metropolis, expreſsè notat ipſe Pontifex in tenore bullæ, eſto, pro legibus, aliiſque ſimilibus ſufficiat eas promulgari in Metropoli.

4 Animadvertendum eſt Tertiò, annum, in quo vigent bullæ privilegia,incipere ab ipſa hora, in qua ea in quocunque loco promulgatur, non ergo anteà.

5 Animadvertendum eſt quartò, Cùm per duplicem actum ſoleat promulgari bulla, primò per ſolemnem proceſſionem,& deinde per Concionatorem in Concione, animadvertendum eſt inquam ſufficere per ſolam proceſſionem, ſiquidem per illam ſolam habetur abſoluta Promulgatio.

6 Hinc fit,ut ſi quis ſumat bullam ante concionem, ſed poſt proceſſionem, poſſit teſte Trull. *loc. c.* uti ejus privilegiis,& ſanè hæc eſt Praxis ut facta proceſſione, ſtatim incipiant diſtribui bullæ.

7 Hinc etiam ſequitur,ut ſi quis, etiam data ſtipe, ſumpſiſſet bullam ante concionem, & ante proceſſionem, non poſſit uti privilegiis, niſi poſt proceſſionem, tunc enim ratificatur ſumptio.

8 Denique, ne ignores factam publicationem in Templo marimo ſufficere, quamvis promulgatio alia non fiat in aliis Parochiis ejuſdem civitatis,quamvis magnæ: nam unam publicationem in uno loco requirit Pontifex, non verò aliam, & aliam in ſingulis Eccleſiis loci.

§. II. *Quandiù durat Annus Bullæ.*

1 PRæmitto,alium eſſe annum naturalem,alium Eccleſiaſticum. Naturalis eſt ſpatium temporis, quo Sol ſuo motu redit ad eandem cœli partem,unde motum incæperat v.g. à primo gradu ſigno Arietis ad eundem, quod ſpatium eſt duodecim menſium, & ſex horarum aliquibus minutis minus.

Eccleſiaſticus eſt ſpatium temporis, quod ex more Eccleſiæ intercurrit ab aliquo termino deputato ab Eccleſia ad alium ſimilem, v.gr. à Paſcha ad aliud Paſcha, à Pentecoſte ad Pentecoſten. quod ſpatium aliquando continet plures, aliquando pauciores dies, ut ex computo Eccleſiaſtico ſcimus omnes.

2 Quærimus jam, an privilegia bullæ durent per annum naturalem; An per annum Eccleſiaſticum? Si prius, ſemper erit idem tempus privilegiorum; ſi poſterius, modò majus erit ipſorum tempus, modò minus.

3 Dico probabile eſſe, annum bullę durare per annum naturalem hoc eſt à die promulgationis uſque ad finem duodecim menſium, & item eſſe probabile durare per annum Eccleſiaſticum,ideſt à promulgationis die ad alterius promulgationis diem. Priorem probabilitatem ſequitur Rodriq. *in Bull.* §. 5. *n.* 2. Thom. Sanch. *l. 8. matr. d.* 15. *n.* 17. *in med.* Mendo. *d. 2. c. 1. & in App. d. 1. c.* 14. Poſteriorem Gallegus, *c. 4. dub.* 14. Jo. Sanch. *d.* 55. Trull. *l. 1.* §. 1. *d.* 11. *n.* 3. Ludov. à Cruce *d.* 1. *c.* 10. *dub.* 2. Bardi *p. 1. tr. 2. c. 6. à n.* 11. Ratio utriuſque ſententiæ eſt, quia in communibus nunc hominum commerciis nomine anni rectè alteruter ſolet intelligi.

Favet poſteriori ſententiæ illa confirmatio. Quia in præſenti ſumus in re Eccleſiaſtica; Eccleſiæ autem communis praxis ſolet anno Eccleſiaſtico uti, Sic communio pro obligatione præcepti annui, ſic interſtitia pro ordinibus ſuſcipiendis, ſic obligatio recitandi Horas Canonicas ſolet menſurari per annum, vel diem Eccleſiaſticum, non verò per naturalem.

4 Hinc, quia annus Eccleſiaſticus aliquando eſt brevior naturali, ut ſi promulgetur bulla in Dominica v. g. Septuageſimæ, quæ ſit dies vigeſimus Januarii, anno autem ſequenti promulgetur in eadem Dominica, quæ incidat in diem decimum ejuſdem menſis Januarii, unde brevior, hoc eſt minus decem diebus erit annus Eccleſiaſticus, quàm ſit annus naturalis; hinc, inquam fit, ut priore ſententia poſſis frui bullæ privilegiis uſque ad vigeſimum diem ſequentis Januarii, etiam promulgata nova Bulla: at in poſteriori non poſſis uſque ad dictum vigeſimum diem, quia adveniente nova promulgatione veluti perimitur, in hac poſteriore ſententia, Bullæ vigor. Sed certè, ut diximus, utrunque probabile eſt.

5 Nota. Si fortè ſupponas, Pontificem nolle, ut nova alia promulgatio bullæ fiat anno ſequenti, vel velle novam promulgationem diù differre; unde non poſſumus tunc habere terminum deciſionis per novam promulgationem, quia promulgatio nova non erit. Nota, inquam, tunc Doctores convenire, quod bullæ privilegia durent per annum naturalem: tunc enim cum deſit annus Eccleſiaſticus, ſubingreditur neceſſariò naturalis. Ita Bardi *loc. cit. num.* 13. Dixi (neceſſariò) nam non placet, quod idem Bardi *loc. cit. num.* 34. docet ex Trullench. nimirum, quando Pontifex diù differat, tunc durare per 35. dies poſteà, intra quorum latitudinem ſolet finiri annus Eccleſiaſticus: non placet autem, quia id videtur eſſe nimis gratis dictum.

6 Nota inſuper, quamvis moriatur Pontifex, vel Commiſſarius Generalis intra dictum annum, non ſpirare tibi bullæ privilegia pro illo anno, quia pro illo tempore ſunt gratiæ factæ,ut rectè notat Caſtr. *de Bulla Cruc. p. 5. num.* 4.

§. III. *Quando in uno loco tardius, in alio citius fiat promulgatio, quid juris erit in accipiente Bullam, ſi ſequamur prædictam poſteriorem ſententiam.*

1 EX figuratione duorum caſuum hujus Quæſtionis deciſio clarius intelligitur.

Primus caſus. Titius exiſtens Panormi promulgatione ibidem facta in Dominica Septuageſimæ die v.g. 20. Januarii, ſumit ſtatim bullam, & inde proficiſcitur Syracuſas,v.g. ubi anno ſequenti promulgari ſolet bulla die primo Cinerum, qui incidet v.g. die 9. Februarii, hoc eſt 14. diebus poſteà, inquiro, gaudebitne Titius jam commorans Syracuſis bullæ privilegiis uſque ad Dominicam Septuageſimæ anni ſequentis, quæ incidet v. g. 26. Januarii, quando Panormi promulgabitur nova bulla, an uſque ad nonum diem Februarii juxta promulgationem, quæ fiet in ſua civitate?

2 Secundus caſus, quid ſi contra? Cajus v.g. commorans Syracuſis accepit bullam in die Cinerum, qui fortè incidit 12. Febr. deinde accedit Panormum, ubi promulgabitur nova Bulla 20. Januarii, gaudebitne privilegiis ſolùm uſque ad vigeſimum diem Januarii juxta promulgationem Panormitanam, an uſque ad diem Cinerum anni ſequentis juxta promulgationem,quæ fiet in civitate prædicti Caii, qui dies incidet,ut dictum eſt, nono Februarii.

3 Reſpondeo. In utroque caſu, ſtando in poſteriore ſententia,ſub qua loquimur, gaudere quis poteſt bulla ſolùm juxta promulgationem factam in loco, ubi quis accipit bullam. Quare in priore caſu allato n. 1. Titius gaudebit bulla, uſque ad vigeſimum ſextum Januarii, in poſteriore verò allato n. 2. Cajus bulla fruetur uſque ad nonum diem Februarii. Ratio utriuſque dicti eſt, quia quando tu accipis bullam promulgatam in hoc v. gr. loco,quaſi dicit tibi diſtributor bullarum nomine Pontificis, (*Quandoquidem tu erogaſti legitimam eleemoſynam, concedo tibi privilegia Bullę duratura per totum hunc annum, donec ego iterùm aliam hic promulgavero.*) Hujus autem rei ulterior ratio eſt, quia ad illum diſtributorem, à quo tu recipis bullam, non pertinet, videre, ſeu taxare tempus promulgationis alterius diſtributoris. Quare, nomine Pontificis, dat tibi privilegia ſecundùm ſuas promulgationes, non verò ſecundùm promulgationes alterius. Ita Bardi *p. 1. tr. 2. c. 6. n.* 14.

4 Scio, Jo. Sanch. *d.* 55. *n.* 24. In caſu dicto *num.* 2. velle Titium poſſe gaudere, uſque ad nonum diem Februarii, ſed propter rationem noſtram non eſt audiendus.

Scio etiam Mendo *loc. ſup. cit.* ſuſtinere, tum Titium, tum Cajum prædictos poſſe ſolùm gaudere bullæ privilegiis, durante anno naturali, quocunque tandem die fiat nova promulgatio. Sed profectò id ipſe dicit,quia ſuſtinet annum pro bulla debere eſſe naturalem,quam ſententiam, cùm diximus ſupra, eſſe probabilem, probabile etiam erit hoc præſens ipſius dictum; Sed quia nos hic loquimur ex ſuppoſitione, quod ſequamur ſententiam poſteriorem, quæ eſt etiam probabilis, ideò, quamvis dicto prædicti Doctoris aſſentiamur, tamen non aſſentimur illi limitationi (ſolum.)

§. VI. *An finito anno in aliquo faveat Bulla?*

1 INſtituo hic quæſtionem hanc, quia maximè pertinet ad praxim. In duobus caſibus quærunt rationabiliter Doctores, an

Bulla

Digitized by Google

Bulla proſit,abſoluto anno? Dico (rationabiliter) nam caſum alium, quia eſt ratione deſtitutus, jam exclusi modo §. 1. *n*. 2.

Quærunt enim primo in ea caſu, quo promulgatio bullæ fit in aliqua magna civitate, ſeu oppido, unde non valeant omnes bullam ſumere, an ſi habeat quis animum ſumendi, durabit illi vetus bulla per paucos v. gr. per octo dies poſt promulgationem novam ? Affirmat Villalobos, & Ludovicus à Cruce. Id quod temperat Jo. Sanch. aſſerens hoc verum eſſe,quando per omnes illos dies durat difficultas novam ſumendi, vel ex malitia, ſeu incuria diſtributoris, nova haberi non poſſit.

2 Profectò non poſſum hanc ſententiam, quamvis à Sancio mitigatam, non reiicere cum Gallego multos citante *tom. 4. dub.* 18. Nam ut alia omittam, nimis manifeſtè ea eſt contra tenorem bullæ, ibi (*anno durante*) & ibi (*ſummarium Bullæ à volentibus uti privilegiis, accipi,ac retineri debere*.)

3 Quærunt ſecundò Doctores in caſu confeſſionis ineptæ, vel commutationis votorum ; Et quis de hac commutatione dicemus inferius, *c.* 3. §. 1. *n.* 30. ſolùm hic agimus de confeſſione ; an ſcilicet ; ſi qua legitima confeſſio bona fide apud confeſſarium electum per bullam incepta finiri intra ejuſdem bullæ annum non potuit, ſive propter penitentis ſcrupulos, ſive ob prolixam confeſſionem, ſive ob aliquod rationabile impedimentum, quo pacto dicitur res non eſſe integra, quia confeſſio jam fieri cœpit, an, inquam ; poſſit confeſſor, poſt finitum annum ſuum proſequi opus, & pœnitentem à peccatis etiam reſervatis, ut per bullam conceditur, abſolvere

Reſp. poſſe, ac ſi eſſet intra tempus anni conceſſi, idque etiam cum interpolationibus humano modo ſolitis: Ratio eſt, quia ex eo, quod cœptum eſt negotium confeſſionis, tempore habili, juriſdictio radicem fiait in Delegato, hoc eſt in confeſſario (ut loquuntur jura) ex rationabili voluntate concedentis ; quare illa in eo perpetuatur uſque ad complementum incepti negotii ; idem ſolent Doctores dicere in Jubileo, ſi confeſſio bona fide incepta non potuit bona fide finiri intra Jubilæi dies, de qua re ego univerſaliter *l. de Pœnit. c.* 4. §. 10. *n.* 3.

4 Dictum autem eſt primò (bona fide) quia perſuadere mihi non poſſum, quando id in fraudem fiat, adeſſe conſenſum ſuperioris ad prædictam juriſdictionis extenſionem, quidquid aliqui dicant. Id autem benè intellige, ſiquidem ejuſmodi fraus duobus fieri modis poteſt, tum hic, tum in Jubilæo. Primò, ſi differas confeſſionem conſulto, uſque ad ultimum diem durationis privilegii, & deinde pœniteat te, non eſſe confeſſum, & verè velis confiteri, confeſſionem bona fide incipias, faciens, quantum potes, ut illam compleas, riteque abſolvaris ante finem privilegii,ſed propter aliquam rationabilem cauſam compleri confeſſio non poteſt. Et in hoc caſu negligentia prior, immò & fraus, ſi qua in te fuit, prorogandi tempus, purgatur ea vera pœnitentia, & ea conatu Sacramentum perficiendi, & conſequenter radicabitur in confeſſario, extenderturque Juriſdictio, quia jam tunc nulla fraus adeſt. Secundò, ſi ſive tu, ſive confeſſor, cùm poſſitis perficere confeſſionem, eam non perficitis, hac ſpe (quam ego meritò fraudem appello) ut radicata juriſdictio ſit in confeſſario, quaſi poſſit extendi ad tempus ſequens, Et in hoc caſu dixi, perſuadere mihi non poſſe, ſuperioris voluntatem eſſe, ut ea juriſdictio radicetur.

5 Dictum eſt ſecundò, (ſi qua confeſſio incepta &c.) quod intellige, eſſe certum ſi cœpiſti peccata legitimè explicare confeſſario. Immò dicta inceptio confeſſionis tunc etiam dicitur adfuiſſe, quando comparuiſti genuflexus coram confeſſario, pectuſque percuſſiſti, & recitaſti Confiteor, & multo magis, ſi vel unum peccatum veniale pateſeciſti, hæc enim externa ſigna ſunt confeſſio incepta.

6 Obiicies. Sola præſentatio litterarum delegationis facta delegato non facit negotium cœptum, ſeu cauſam inchoatam, ut cum multis docet Merolla, *tom.* 2. *q.* 4. *c.* 6. *dub.* 21. *n.* 492. quia litterarum ſola præſentatio, quamvis acceptata, non eſt exercitium juriſdictionis, per quod radicet ſibi delegatus juriſdictionem, ergo neque in caſu noſtro ſufficiunt prædicta ſigna.

Reſp. nos,ut ſignatè notat Bardi *p.* 1. *tr.* 2. *c.* 6. *à n.* 61. *&* 116. pro ſigno ſufficienti non ponimus ſolùm petitionem confeſſionis quomodocunque, ſed requirimus talia ſigna, quæ ſint pars materiæ Sacramenti Pœnitentiæ, quæque cùm exhibentur, ſint Sacramentalis confeſſionis exercitium.

7 Dictum eſt tertiò (ſi qua legitima confeſſio) nam non prorogatur juriſdictio confeſſarii ſive invalida, ſive propter defectu Pœnitentis, ſive propter defectum confeſſarii eſſet prædicta incepta confeſſio. Ratio eſt, quia per verum actum confeſſionis Sacramentalis (ſic enim exercetur hæc juriſdictio) radicatur poteſtas in confeſſario delegato, non verò per invalidam confeſſionem, quæ cùm nulla ſit, nullum parere effectum poteſt.

8 Confirmatur Doctrina n. 13. data verbis ipſius bullæ Originalis. *Item*, ait, *declarat Pontifex, quod, expirante anno omnes prædicta facultates, gratiæ, & indulta expirant, tantùm poterunt cauſæ pendentes ad finem perduci*. Notas cauſæ pendentes &c.

Ex prædictis verbis colligit Bardi *l. c. n.* 66. doctrinam à nobis hactenus dictam, ſolùm habere locum, quando pœnitens, poſt prædictum annum Bullæ finitam, non committit alia peccata. Nam ſi quis, inquit, nondum finita confeſſione, peccet, finito jam bullæ anno, peccato reſervato, non poterit ab hoc peccato abſolvi per confeſſarium electum vi dictæ bullæ, quamvis confeſſio cœpta fuerit ante lapſum anni : Immò neque item poterit, ait, ab aliis commiſſis antea, quia conceſſio non poteſt dimidiari, quæ dimidiaretur, ſi ab his abſolvi poſſet, illo alio commiſſo poſt annum non abſoluto. Colligit, inquam, ex his verbis, in quibus expreſſè Pontifex ſolùm concedit, cauſas pendentes finiri poſſe : at confeſſio hujus peccati nunquam fuit inchoata tempore anni Bullæ, ergo &c. Quare hic Auctor concedit, per Jubilæum poſſe ſimile novum peccatum abſolvi, non verò per bullam Cruciatæ, quia in Jubilæo non adeſt hæc reſtrictio, *tantùm poterunt cauſæ pendentes ad finem perduci*.

9 Verùm contra hanc explicationem inſurgit Mendo, *d.* 23. *c.* 3. *n.* 8 *fine in appen. d.* 1. 16. *nu* 16 ait enim, non eſſe majorem rationem, quod hoc peccatum novum impediat totalem abſolutionem, non autem quod abſolutio aliorum peccatorum huic pœnitenti debita propter prorogationem juriſdictionis, trahat ad ſe facultatem, ut quia non poteſt dimidiari confeſſio, detur poteſtas confeſſario, ut etiam novum illud abſolvat.

Adde, cùm adhuc verè pendens ſit cauſa, quia confeſſio jam eſt incepta, & abſolutio nondum data, non poſſe peccatum hoc novum ſuperadditum habere vim impediendi prorogationem juriſdictionis.

Certè Prior ſententia tutior eſt. Poſteriorem me Sapientiores examinent ; præſertim quia video in cauſis judicialibus, ad quarum formam eſt inſtitutum Sacramentum pœnitentiæ, non dari Delegato prorogationem juriſdictionis, per quam judicet aliud novum delictum, quod fortè committat quis poſt elapſum tempus Delegationis, &c.

10 Sed adhuc inquires primò, ſi confeſſor, apud quem incepiſti prædictam confeſſionem, moriatur, vel alio modo deſit, eligere ne poſſum alium confeſſarium, qui mea peccata omnia audiendo, me abſolvat ab illis, finito anno bullæ, vel finito Jubilæi tempore.

Reſp. cum Caſtr. *to.* 1. *tr.* 3. *disp.* 4. *p.* 16 §. 7. *n.* 13. aliiſque poſſe, ſive hæc electio novi confeſſarii fiat ante ſpiratum tempus privilegii, ſive poſteà in caſu propoſito prorogatæ propter incompletam confeſſionem juriſdictionis. Ratio eſt quia confeſſores vi bullæ, vel Jubilæi ſe habent, ut unum : quare quando quis ex uno ad alium migrat, non judicatur, niſi eundem eligere.

Neq; dicas cauſam pendentem debere *c.* 1. *de off. de leg.* ex jure ut notat Nav. *l.* 1. *conſ. in* 2. *edit. de eod. off. de leg.* proſequi coram eodem judice, coram quo incepta eſt : Ne id dicas, inquam, nam id verum eſt in cauſis fori externi, non verò in caſibus interni fori. Cujus diſparitatis ratio illa eſt, quia facultas data pro foro cõſcientiæ intelligenda eſt juxta naturam ejuſdem fori ; At in hoc foro pœnitens poteſt mutare confeſſarium, ut ipſi placet, donec finiatur cauſa per abſolutionem.

11 Inquires ſecundò, ſi poſt abſolutionem hanc dictus pœnitens recordetur alicujus peccati mortalis reſervati commiſſi ante dictam abſolutionem, poteritne virtute bullæ, vel Jubilæi iterùm abſolutionem ritè accipere à dicto confeſſario, qui ſolùm habeat poteſtatem abſolvendi vi bullæ, vel Jubilæi ? Reſpondeo non poſſe ; quare tunc neceſſe erit, illud peccatum oblitum confiteri apud alium legitimũ confeſſarium habentem poteſtatem ad illud abſolvendum, ut ego dixi *lib.* 5. *de pœnit. c.* 4. §. 10 *n.* 4. Ratio eſt, quia delegatus, cùm functus eſt officio ſuo, nihil ampliùs poteſt, at prædictus confeſſarius electus, jam dando abſolutionem adimplevit ſuum officium ; ergo &c.

Lege tamen Dicaſtillum apud Dian. *p.* 11. *tr.* 8 *reſ.* 28. qui putat, eſſe probabile, quod poſſit, ſiquidem tunc (ait) ſequens confeſſio pertinet ad priorem, & eſt prioris complementum. Verùm ne id extendas ad peccata commiſſa poſt abſolutionem illam priorem ; hæc enim nec ſeparatim, nec conjuncta cum oblitis, abſolvere dictus confeſſarius ampliùs ex vi privilegii bullæ, vel Jubilæi poterit, quia nulla ratione pertinet ad abſolutionem datam, vel dandam ex vi bullæ, vel Jubilæi

CLAUSULA V.

Ut poſſint in Eccleſiis (locutio eſt de iis, qui bullam ſumunt) *in quibus aliàs divina officia (interdicto durante) quomodolibet celebrare permiſſum fuerit, vel in privato Oratorio ad divinum cultum tantùm deputato ab Ordinario viſitando, & deſignando, etiam tempore interdicti, cui ipſi cauſam non dederint, vel per eos non ſteterit, quominus amoveatur : & qui facultatem ad id à commiſſario Generali habuerit, etiam per horam, antequam illuceſcat dies, & per horam poſt meridiem, in ſua, ac familiarium, ac conſanguineorum ſuorum præſentia, Miſſas, & alia divina officia per ſe ipſos ſi presbyteri fuerint, vel per alium celebrare facere & tempore interdicti divinis intereſſe. Eis tamen, qui privato Oratorio ad præmiſſa uti voluerint, ut quoties id fecerint, aliquas preces Deo pro unione Principum Chriſtianorum contra infideles, eorumque contra eoſdem victoria fundere, teneantur ; imponitur.*

CAPUT V.

Primum Bullæ Privilegium, quod eſt circà tempus interdicti.

BUllæ privilegium interdicti tempore tres complectitur favores, quorum primum relatum in præcedente quinta clauſula hic explicamus, mox in ſequentibus alios duos explicaturi.

§. I. *Præ-*

§. *Præmittitur Summaria explicatio interdicti.*

1 INterdictum Eccleſiaſticum abſolutè, & ſine limitatione latum, eſt regulariter cenſura qua fidelibus tria vetantur. Primò officia divina, præſertim Miſſas, celebrari. Secundò Sacramenta aliqua miniſtrare, vel recipere; nam prohibetur baptiſmus, Confirmatio, pœnitentia, & Matrimonium; ſed miniſtrare, vel recipere Euchariſtiam, Extremam Unctionem, Ordinem, licèt cum iis moderationibus, quas paſſim afferunt Doctores mox citandi, aliique in tractatu de interdicto. Tertiò, denique vetatur Eccleſiaſtica ſepultura.

2 Interdictorum autem variæ ſunt claſſes. Perſonale, ideſt illud, quo ipſa perſona prædictis tribus prohibitionibus afficitur.

3 Locale, ideſt illud, quo locus aliquis iiſdem afficitur prædictis prohibitionibus, hoc eſt, quo in tali loco vetantur fideles, illas tres actiones exercere.

4 Mixtum, ideſt, quo tum perſona, tum locus prohibetur.

5 Porrò ſubdividuntur deinde eadem interdicta, nam quoad interdictum perſonale, aliud eſt perſonale generale, eſtque quando interdicitur totus populus, tota communitas, ſeu Univerſitas, Collegium, Capitulum &c. quatenus hæc faciunt unum corpus morale. Aliud eſt perſonale ſpeciale, hoc eſt, quãdo interdicitur hic, vel ille.

6 Rurſus interdictum locale, aliud eſt locale generale, atque eſt illud, quo interdicitur locus, qui à communitate incolitur, v. g. Provincia, civitas, oppidum, villa: aliud eſt locale particulare, eſtque illud, quo interdicitur locus particularis, vel loca aliqua particularia, v. g. hæc Eccleſia hujus civitatis, illa Eccleſia illius oppidi &c.

Hęc cum ſuis explicationibus, & limitationibus præſertim iis, quas concedit *Cap. alma mater de ſent. excommun. in 6.* habes paſſim apud Suar. Hurt. Bonac. Laym. Coninch. Avil. alioſque innumeros Doctores ſcribentes de interdicto.

7 Illud pro re noſtra eſt advertendum, Bullæ Cruciatæ privilegia ſolùm eſſe, ſtante interdicto locali generali, quamvis auctoritate Apoſtolica impoſito: quare nec perſonaliter quoquomodo interdictis, nec loco ſpecialiter interdicto Bulla Cruciatæ privilegia ulla concedit. An autem perſona particulariter interdicta poſſit ejuſmodi interdicti abſolutionem obtinere virtute Bullæ, infrà *c. 11. §. 6.* ſuo loco dicetur.

§. II. *Favor primus Bullæ tempore interdicti*, poſſe Miſſas, & Divina Officia celebrare &c.

1 HIs prælibatis, ut explicetur primus hic Bullæ favor pro tempore interdicti. Nota primò illud concedi iis, qui dederunt cauſam interdicto, vel per ipſos ſtat interdicti remotio.

2 Nota ſecundò. Illa verba (*in Oratorio privato*) nam Doctores ex modo loquendi Bullæ, & ex intentione Pontificis extendunt ad omnes alias Eccleſias, dummodo fiat privatim officium, & ſolùm coram ſuis, ut mox explicabitur. Undè id latè probatum à Ludovico à Cruce. *in Bull. d. 1. c. 5. dub. 2.*

3 Nota tertiò, prædictum Oratorium debere eſſe approbatum, & deputatum ad divinum cultum, qua de re ego pluribus egi *in Opuſ. de Sacrif. Miſſ. l. 1. c. 4. à n. 11.*

4 Nota quartò illud (*in ſua, & ſuorum præſentia*) quod à me pluribus explicatum invenies *loc. cit. à n.* 28. & latè item habet Trull. *l. 1. §. 3. dub. 5.*

5 Nota quintò illud plurale, *Miſſas, & alia officia*, & illud *per ſe ipſum, vel alios*, hæc enim verba abſolutè, & non reſpectivè prolata, oſtendunt mihi, non unam tantummodo, ſed plures Miſſas concedi eodem die per hoc privilegium, nec ſolùm ſemel, & iterùm, & item ſæpè divinis officiis privatim intereſſe.

An habens Bullam tempore interdicti obligetur Miſſæ privatim intereſſe.

6 His ita notatis, ſuum hic locum habere debet illa quæſtio, An, ſicuti bullam habens poteſt modo dicto interdicti tempore privatim aſſiſtere Sacro, ita obligetur, quando incidit dies feſtus de præcepto.

Reſpondeo. In utramque partem, æquo quaſi Marte, congrediuntur Doctores, ut latè habes apud Ludov. à Cruce, *loc. citat. d. 4. num. 5.* & latiſſimè apud Bardi, *part. 2. tract. 2. cap. 3. ſect.* 6. & Trullench. *loc. cit. dub. 6.*

Ratio deobligantium (inter quos ſunt Coninc. Avila, Alterius) præcipua eſt, quia nemo cogitur uti ſuo privilegio, Is ergo qui recipit enim bulla privilegium aſſiſtendi Miſſæ tempore Interdicti privatim, poterit hoc Privilegio nolle uti, & ſic ſtare prohibitioni Interdicti, quod vetat aſſiſtentiam ad Sacrum, & pro illo tempore auferet præceptum de hujuſmodi aſſiſtentia.

7 Ratio obligantium (inter quos numerantur Ludovicus à Cruce, Villalobos, Joannes Sanch Trullench.) illa item præcipua eſt, quia in tantum non obligaris, interdicti tempore, intereſſe Sacro in diebus feſtis, in quantum impediris interdicti lege; At per Bullam hæc interdicti lex jam à te removetur; ergo, remoto jam Impedimento, redire debes ad obligationem aſſiſtendi.

Utrinque ratio cùm probabilis, hoc eſt, alicujus momenti ſit, utramque ſententiam probabilem reddit.

8 Sed ecce, per hanc occaſionem, alia ſubnaſcens quæſtiuncula. In Tractatu de Interdicto omnes Doctores ſtatuunt per *cap. Alma mater de ſent. excom. in* 6. concedi Clericis, & Miniſtris Eccleſiæ, atque adeò Religioſis, poſſe, interdicti tempore, Miſſas, & alia Divina Officia privatim, hoc eſt clauſis januis &c. (ut ibi diſtinctius explicatur) celebrare. Jam inquiro, an dicti Clerici, & Miniſtri obligentur Miſſæ privatim intereſſe diebus feſtis?

Reſpondeo, obligari, Nam invenio diſparitatem cum Lud. à Cruce *loc. cit. n. 6.* inter hos Miniſtros ex vi dicti Capituli *Alma Mater* & inter alios ex vi Bullæ Cruciatæ. Si quidem prædictum Privilegium collatum *in Cap. Alma Mater*, datur ordini Eccleſiaſtico, cui privilegio non poteſt renunciare quilibet privatus. At Privilegium in Bulla conceditur, ipſi perſonæ in particulari, cui ipſa particularis perſona renunciare liberè valet. Non eſt igitur mirum, quod ipſa Praxis, & receptus inter Fideles uſus declaravit, Miniſtros prædictos obligari ad aſſiſtendum Sacro diebus feſtivis, tempore interdicti, quia ut dictum eſt non poſſunt, non uti Privilegio conceſſo toti ordini Eccleſiaſtico. At, quia poteſt perſona particularis, non uti privilegio ſibi dato; ideò poteſt in Bulla, quæ datur particulari perſonæ, habere locum prima ſententia dicta *nu. 7.*

§. III. *Quid concedat Bulla, quoad celebrationem Miſſæ in Oratoriis Privatis extra tempus interdicti.*

1 BUlla præter dictum favorem valendi celebrare, vel facere celebrare tempore interdicti in Oratoriis Privatis, concedit etiam in iiſdem eundem favorem, extra interdicti tempus. Sed de hoc ego latè egi *in Opuſc. de Sacrif. Miſſæ l. 1. c. 4. §. 4. à num.* 36. quare non eſt id cum moleſtia Lectoris hic repetendum.

§. IV. *An per Bullam poſſit quis erigere Oratorium privatum, in quo celebretur ſine alia Pontificis licentia?*

1 AFfirmat Caſtrop. *de Bull. diſput. unic. p. 6. num. 2. ſine* his verbis: *Bulla ergo,* inquit, *concedit ſumenti ipſam, ut poſſit habere privatum oratorium, & in eo celebrare Miſſas, vel celebrari facere, dummodo oratorium ſit divino tantùm cultui deputatum, & ab Ordinario deſignatum juxta formam* in Trid. ſeſſ. 22. *in Decreto de Celebrandis Miſſis præſcriptum, & dum eo quis utitur, fundat preces pro unione Chriſtianorum Principum, & eorum contra infideles victoria.* Hæc ille, cui aſſentitur Lud. à Cruce *Bull. d. 1. c. 5. d. 1.*

2 Ratio fundamentalis hujus ſententiæ eſt, quia in Bulla expreſsè conceditur, ut in Privato Oratorio (viſitato utique, & deſignato ab Epiſcopo) tempore interdicti celebretur, ergo ſupponitur concedi etiam aliis temporibus non vetitis, quod eſt minus juxta Regulam Juris *in 6 Cui conceditur quod eſt plus, conceditur quod eſt minus.* Adde, in Bulla Latina expreſsè poni ſic (*etiam tempore interdicti*) At particula hæc (*etiam*) cùm exprimat caſum difficiliorem, ſupponit, tanquam certum caſum minus difficilem.

Verùm hanc ſententiam prorſus reiicit Trull. *de Bull. l. 1. §. 3. dub.* 4. Gallegus *de Bull. c. 4. dub.* 31. Diana *p. 9. tr. 5. reſ.* 23. Mendò *d. 6. c. 1. num.* 6. qui omnes non poſſunt (& quidem meritò) ſibi perſuadere, Pontificem velle concedere Privilegium celebrandi Sacrificium Miſſæ in domo cujuſcumque Privati; Sacrificium, inquam, quod eſt Summus actus Religionis, quem exercere in hac vita Fideles poſſunt, quemque cum ſumma, & poſſibili reverentia debent.

3 Hæc ex illis. Sed quia Adverſarii poſſent, has, & ſimiles rationes ex inconvenientia ductas eludere: illa mihi hac de re diù cogitanti efficax mentio occurrit. Quod Summus Pontifex, dum licentiam concedit, ut etiam Interdicti tempore celebrari valeant Miſſæ in Oratorio Privato, ſupponit, Oratorium jam eſſe aliàs ab ipſo, vel ejus Delegato conceſſum, non autem per Bullam concedit. Sicuti cùm dixit, ut notavimus modò *§. 2. nu. 2.* Concedo, ut habens Bullam poſſit celebrare in Eccleſia, etiam tempore Interdicti; ſuppoſuit jam conſtitutam eſſe perfectè Eccleſiam, non enim per hæc verba conſtituit. Ita in caſu noſtro. Perfectè autem conſtituta ſupponitur Eccleſia, quando non ſolùm materialiter, ſed formaliter etiam eſt perfecta, hoc eſt, legitimè, ad Sacrificium Miſſæ in ea celebrandum, ab habente poteſtatem approbata.

§. V. *An Commiſſarius Cruciatæ poſſit prædictum Oratorium perfectè conſtituere, ſeu concedere.*

1 DUæ hic ſunt ſententiæ. Altera negat cum Dian. *p. 4. tr. 1. reſ.* 20. aliiſque, atque adeò negat, Commiſſarium Generalem Cruciatæ poſſe concedere facultatem, ut quis in Oratorio Domus ſuæ celebret, vel faciat celebrare. Ratio potiſſima eſt, inquit, quia non apparet verbum ullum in Bulla etiam Originali Cruciatæ, per quod Summus Pontifex hanc facultatem Commiſſario quamvis generali, communicaverit. Adduntur aliæ Rationes, quæ certè non ita efficaces judicantur, perinde de prædicta.

2 Altera concedit Trull. *l. 2. §. 5. dub. 3. n. 7.* Mend. *d. 37. à n.* 105. Galleg. *capitul. 14. diſp. 182. contra Dianam*, modò Oratorium, antequam in eo celebretur, viſitetur, & deputetur ad Divinum Cultum

ab Ordinario. Ratio hujus ſententiæ eſt. Prima, quia Petrus de Cara *in comp. privil.* Gratiar. *p.* 275. apud Mend. *loc. cit.* inter cæteras facultates Commiſſarii Generalis recenſet hanc. *Item poſſum* (loquitur Commiſſarius Generalis Cruciatæ) *concedere licentiam, ut quis celebret, vel celebrare faciat in Oratorio privato, quod prius fuerit ab Ordinario viſitatum.*

3 Secunda, quia idem Mendo, & Gallegus locis citatis teſtantur de ipſa praxi in Hiſpania, qua per annos multos à variis Commiſſariis Generalibus hæc conceſſio facta eſt pluribus, ſed certè ſolùm Nobilibus, ac Dynaſtis, & in dies fit; id quod ipſi probant ex informatione, quam iidem exceperunt ab ipſis Commiſſariis Generalibus, & ab eorundem Secretariis, qui ejuſmodi licentiam expedire ſolent.

4 Tertia, quia quod in Bulla Cruciatæ hoc Privilegium non inveniatur, nihil obſtat. Credendum enim pro certò eſt, haberi ex aliqua alia Bulla, vel reſcripto Commiſſariis directò, vel certè dicendum, uſum tot annorum circà hanc facultatem legitimè conceſſiſſe jam Commiſſariis Generalibus ejuſmodi poteſtatem.

5 Ut quid ego ſentio, clarius proferam; Sciendum eſt, Commiſſarium Generalem Cruciatæ reſidere in Hiſpania, atque ab hoc ſolere conſtitui alios commiſſarios Provinciales in quacunque Provincia, in qua Bulla promulgatur, & ab his Provincialibus ſubſtitui, ſeu nominari alios commiſſarios particulares in ſingulis Civitatibus ſeu Diœceſibus.

6 His diſtinctis, puto primò, eſſe valdè probabile, Commiſſarium Generalem, qui in Hiſpaniis reſidet potiri, (ſaltem pro Nobilibus, pro quibus eſt praxis) poteſtate prædicta, id enim admodum veriſimile reddunt modò allatæ rationes.

7 Et quidem exiſtimo (ut id ſuo hoc loco non prætercam) eum, cui conceditur à Commiſſario Generali hoc privilegium, non neceſſariò debere habere Bullam Cruciatæ, quia hanc conditionem de habenda Bulla non videtur requirere tenor hujus conceſſionis; putarem tamen, aliquam eleemoſynam ad arbitrium Commiſſarii eſſe dandam in ſubſidium Belli contra infideles; quia in his privilegiis Cruciatæ ſemper habetur à Pontifice dicti ſubſidii temporalis ratio.

8 Puto ſecundò, Commiſſarios Provinciales, multò minus particulares, hac poteſtate nequaquam gaudere. Ratio eſt, quia licèt Commiſſarius generalis habeat à Pontifice facultatem communicandi Commiſſariis Provincialibus omnem eandem poteſtatem, quam ipſe Commiſſarius Generalis habet; ſic enim dicitur in Bulla originali, quam originalem affert Ludovicus à Cruce ipſo initio expoſitionis Bullæ. *Item ut Commiſſarius Generalis deputare poſſit Commiſſarios in ſingulis Provinciis per locorum Ordinarios, quorum conſcientiæ onerantur, prævia matura deliberatione approbandos, cum ſimili, vel limitata poteſtate*, licèt, inquam, hac univerſali poteſtate gaudeat, unde dicere quis poſſet, etiam hanc, de qua loquimur, poſſe concedere Commiſſariis Provincialibus, tamen non habemus ſolidum fundamentum affirmandi, quod de facto conceſſerit.

9 Dices. In delegatione, qua Commiſſarius Generalis delegat Commiſſarium Provincialem, ſic habetur, ut ad verbum refert Tancred. To. 2. Q Mor. tr. 5 q. 46. *Damus poteſtatem, & facultatem cum omnibus ſuis incidentiis, & dependentiis, adnexitatibus, & connexitatibus ſecundùm, & ſicuti nos habemus à Sanctitate Summi Pontificis, & ſicut nos illas tenemus pleniſſimè.* Ecce ergo quomodo totam poteſtatem ſuam, atque adeò hanc, Generalis de facto communicat Provincialibus.

10 Reſpondeo, recolendo, quod modo *n.* 4. dictum eſt, hanc poteſtatem non habere Commiſſarium Generalem ex vi tenoris Bullæ Cruciatæ, quia in illa, ne verbum quidem de hac, ſed aliundè, &c. Dico igitur, eſto Commiſſarius Generalis habent poteſtatem communicandi omnia, quæ pertinent ad Privilegia Bullæ Cruciatæ, ſed unde habes quod poſſit communicare etiam illud, quod aliundè habuit, vel ex alio reſcripto, vel ex conſuetudine præſcripta, & connexionem vel nullam, vel ſatis remotam habet cum ejuſmodi Bullæ Privilegiis? vel, dato quòd poſſit, unde habes, quod per prædicta verba de facto communicet, cùm per hæc ſolùm communicet connexa, & adnexa tenori Bullæ Cruciatæ, in quo tenore ne veſtigium quidem eſt hujus Privilegii de Oratoriis privatis concedendis: Incerta igitur ſaltem res eſt, & cùm ſit magni momenti, non eſt facilè præſumenda.

11 Nec valet, ſi dicas aliquando id conceſſum hic Panormi à Commiſſario Provinciali fuiſſe. Nec valet, inquam, quia ſemel, aut iterùm id eſſe factum non parit præſumptionem; & credendum eſt, per errorem id eſſe bona fide tunc factum, quod hodie, re diligenter examinata, fieri non poteſt.

§. VI. *Quid poſſit concedere Commiſſarius circà celebrationem Miſſæ, quo ad horam celebrandi.*

1 PRopter connexionem, quam habet hæc quæſtiuncola cum præcedentibus, hic eam breviter tractamus. Præmittenda autem ad ejus explicationem eſt ſequens doctrina.

Celebrandi hora eſt Auroræ tempus, uſque ad Meridiem, ut *in Opuſc. de Sacr. Miſſ. l.* 1. *c.* 6. § 4. declaratum à nobis eſt; ubi in ſumma dixi, licere ex probabiliſſima opinione Miſſam incipere duabus plus minus horis, ante Solis ortum; hoc eſt, antequam corpus Solare oculis noſtris appareat; Terminus autem, ultrà quem celebrari non licet, dixi *ibid.* eſſe Meridiem, ſed certè moraliter acceptum, hoc eſt, ut inchoari Miſſa poſſit ante Meridiem, vel in ipſo Meridie, licèt abſolvatur poſteà.

2 Generalis ergo Commiſſarius poteſt Nobilibus tamen, aut (juxta arbitrium ipſius Commiſſarii) perſonis qualificatis concedere, ut per horam, antequam illuceſcat dies, & per horam poſt Meridiem, Miſſæ, & alia Divina Officia incipi poſſint, idque coram ipſo perſona qualificata habente Bullam, & ejus familiaribus, & conſanguineis. Ubi vides, non quemlibet, etiam qualificatum habentem Bullam, id ex ſe poſſe, ſed ſolùm illis qualificatis Bullam habentibus, quibus expreſsè conceſſerit Commiſſarius. Hanc poteſtatem communicari à Commiſſario Generali Commiſſariis Provincialibus, quibus juxta dicta §. 5. *n.* 8. conceduntur connexa, & adnexa, probabile judicato.

3 Inquires. Quandonã incipit hæc hora, quæ datur ex Privilegio. Reſp. Cum Privilegium debeat aliquid operari, omnes autem Miſſam poſſint incipere duabus horis ante Solis ortum; Ideò qui habet hoc privilegium, poterit tribus plus minus horis ante dictum ortum. Et quia omnes item poſſunt incipere Miſſàm in ipſo Meridie, idcircò, qui hoc Privilegio gaudet, poterit incipere una hora poſt ipſum Meridiem. Ita Trull. *de Bull. l.* 2. *§.* 5. *d.* 3. *à n.* 3. cum aliis.

CLAUSULA SEXTA.

Conceditur item tempore interdicti, id eſt interdicti localis generalis, Eucharistiam, & alia Sacramenta, præterquam in die Paſchatis, poſſe recipere.

CAPUT VI.

Favor ſecundus Bullæ tempore Interdicti.

Poſſe recipere Sacramenta.

1 NOta primò, hunc favorem intelligi cum iiſdem cautionibus, quas diximus *c. præc. n.* 1. puta ſi non dederint Cauſam Interdicto, nec per ipſos ſtet Interdicti remotio; & privatim, &c.

2 Nota ſecundò illud (& alia Sacramenta) quod eſſe magnum Privilegium rectè dicit Luduvicus à Cruce *de Bull. d.* 1. *c.* 9. *d.* 5. *nu.* 1. qui cùm addit, licere habenti Bullam recipere Euchariſtiam, & alia Sacramenta, quando placuerit, & ubi placuerit, ſemper eſt intelligendus, dummodo id fiat januis clauſis, & privatim, ſi ſit tempus Interdicti, nempè, juxta ac requirit Interdicti tempus; neque enim Bulla, & Privilegia debent in aliis non expreſſis Interdicti legibus officere.

3 Nota tertiò illud, *præterquam in die Paſchatis*, ſolùm enim per hæc verba prohibetur receptio EUCHARISTIÆ, quæ ex obligatione in propria Parochia præſtari debet. Immò, quia Bulla hanc ſolam obligationem Communicandi in Parochia, ad ſatisfaciendum Præcepto, excipit, colligunt Doctores, eſſe valdè probabile, etiam ipſo die Paſchatis, hoc Privilegio te uti poſſe, modo ante, vel poſteà Parochiæ ſatiſfacias. In aliis ergo diebus poterit quis cum Bulla recipere EUCHARISTIAM à quocunque Sacerdote; ut tenet Vaſquez, quem cum aliis ſequitur Diana mox citandus, licèt neget Suarez, aliique apud eundem Dianam *p.* 1. *tr.* 11. *reſ.* 20.

CLAUSULA SEPTIMA.

Item conceditur mortuorum corpora, (niſi fortè vinculo excommunicationis innodati deceſſerint) cum moderatu funerali pompa ſepeliri.

CAPUT VII.

Favor Tertius Bullæ Tempore Interdicti.

Poſſe Eccleſiaſticè ſepeliri.

1 NOta, hoc Privilegium dari omnibus, qui recipiunt Bullam, id enim clarè habet ejus tenor, & quidem ſi non dederint Cauſam Interdicto, vel per ipſos non ſteterit, &c.

2 Nota ſecundò hoc Privilegium eſſe magni faciendum; nam per Jura antiqua ſolis Clericis conceditur, poſſe eos ſepeliri in Cœmeterio, & de Jure noviore per *Cap. Alma Mater*, etiam in Eccleſia. At Laicis nullus quoad ſepulturam conceditur favor, niſi fortè in aliquibus feſtivis diebus Paſchatis Reſurrectionis, &c. Vel pro non denunciatis nominatim, ut fusè agitur in Tractatu de Interdicto. His ergo Laicis, & pari modo omnibus Chriſti Fidelibus Bullam habentibus conceditur, ut poſſunt in Interdicto generali locali Eccleſiaſticè, ſed cum moderata pompa, ſepeliri.

3 Si autem quæras, quænam ſit hæc moderatio. Reſpondeo eſſe illam, (ut habet Corduba apud Ludovicum à Cruce *loc. cit. d.* 7. *n.* 2.) qua cum cãtu, & tribus Campanarum clamoribus Cadaver deferatur, & ſepeliatur, apertis Januis Eccleſiæ, ſed ſine Miſſà. Addit idem Author, in quodam Commentario Bullæ declarari per pompam moderatam intelligi medietatem Pompæ, & ſolemnitatis, quæ aliàs fieret juxta qualitatem Defuncti. Verùm Ludovicus à

Cru-

Digitized by Google

Cruce *loc.cit.* concedit, ſtandum eſſe conſuetudini Patriæ, vel Diſpoſitioni Ordinarii, vel ſi hæc deſit, Parochi.

Monitio pro oratione fundenda in uſu prædictorum favorum.

4 Quoties uteris Bullę favore celebrandi in privato Oratorio, vel Celebrandi ante horam. Quoties idem facis tempore Interdicti. Quoties Miſſam celebras, vel celebrare facis ante, vel poſt horam debitam cum conceſſione dicta Commiſſarii. Quoties Divinis aſſiſtis eodem Interdicti tempore, toties aliquas Preces Deo pro Unione Principum Chriſtianorum contra Infideles, eorumque contra eoſdem Infideles Victoria, porrigere teneris. Sufficere autem unum Pater, & Ave, & ejus omiſſionem non eſſe niſi Venialem, dictum eſt, *in Opuſc. Sacrific. Miſſ. l.1 c 4. §. 4 n.41.*

Idem dic, quoties Euchariſtiam ſumis, modò dicto ſuperiùs, & quoties Eccleſiaſticè aliquem ex vi Bullæ tempore Interdicti ſepelis, nam in Bulla originali, quam toties citavimus, quamque habes apud Lodovicum à Cruce initio ſuæ expoſitionis, hæc monitio de Oratione fundenda, ponitur immediatè poſt illos prædictos favores, unde pro omnibus requiri videtur.

CLAUSULA OCTAVA.

Item, ut durante dicto anno, intra ipſa Regis Hiſpaniæ Regna, intellige ubi promulgatur Bulla, *& non extra, carnibus de conſilio utriuſque Medici temporibus Jejuniorum totius anni, etiam Quadrageſimalium, veſci, ac pro eorum libitu, Ovis, & Lacticiniis: Itaque qui Carnes comederint, ſervata in cæteris Jejunii Eccleſiaſtici forma, dicto Jejunio ſatisfeciſſe cenſeantur.*

Excipiuntur ab Indulto veſcendi Ovis, & Lacticiniis, quoad Quadrageſimalia Jejunia tantùm, Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alii Superiores, vel Inferiores Prælati, & qualibet Perſona Regularis, & ex Sæcularibus illi, qui in Presbyteratus ordine conſtituti ſunt, niſi bi fuerint Sexagenarii.

Hactenus Clauſula. *Indultum, quod deinde conceſſit Prælatis, ac Sacerdotibus Sæcularibus veſcendi Lacticiniis Urbanus VIII. ponemus, & exponemus non multò poſt in fine hujus capitis, §. 2.*

CAPUT VIII.

Secundum Privilegium circa cibos vetitos.

1 HOc Privilegio tum quoad Carnes, tum quoad Lacticinia, non poſſe nos uti extra Regnum, ſeu Regna, ubi non promulgatur Bulla, ſupra indicavimus, & nunc confirmamus ſuo in loco, quia nimis id clarè apparet in Bullæ tenore. Quare ſi tu habens Bullam Panormi eas Neapolim, ibi hoc Privilegio veſcendi prohibitis frui non potes, potes autem, ſi eas in quamlibet Siciliæ Civitatem, ut etiamſi adeas Hiſpaniam, aliaque Regna, in quibus Bullę promulgatio conceditur.

§. I. *Poſſe Carnibus veſci de conſilio utriuſque Medici.*

1 UT hoc Privilegio fruamur, requiritur conſilium utriuſq; Medici. Circa quod dubitabis, quid emolumenti affert hoc Privilegium? Nam vel certus ſum, me ob infirmitatem gravem poſſe comedere Carnes, & tunc licitè poſſum illis veſci ſine ullius conſilio; Quòd ſi ſim incertus, & Medicus ſolus corporalis declaret, me carnibus indigere etiam poſſum liberè, ut ex ſe patet: Vel ſum certus, vel certus reddor à Medico, me nō indigere Carnibus, & tunc nullo modo licitè illis veſci poſſum: vel deniq; ſum in dubio, & dubius eſt Medicus de mea indigentia; & nunc probabile putant nonnulli, ut *l.1. in Dec. c.3. §. 7. V. Jejun.* nos diximus me poſſe iis veſci, ne ſcilicet in periculum certum gravis morbi dilabar; quo periculo ſtante (ut quando eſt dubia mea indigentia, ſemper ſtat) certè non obligor (ajunt hi) ad abſtinendum à Carnibus. Quid ergo emolumenti affert Bulla?

2 Reſpondeo Duo emolumenta affert. Primum, quia eſt alia ſententia, & quidem communior, docens, in prædicto dubio eſſe obediēdum præcepto: præceptum enim abſtinendi à Carnibus die vetito eſt certum; excuſatio autem, ut ſupponis, eſt dubia; unde prævalere debet certitudo præcepti: Ideò Pontifex ſequentibus hanc communiorem ſententiam, immò etiam ſequentibus primam, ne ſcrupulorum ſit locus, concedit per Bullam ejuſmodi comeſtionem.

Secundum, quia (ut habet Bullæ tenor) quæ data eſt à Pio Quinto, queq; refertur à Ludovico à Cruce *de Bull. d.1. ſup. 5. d.10.* concedit Summus Pontifex, ut qui in reliquis ſervat formam Jejunii (intellige ſi ſemel tantum comedat ad ſatietatem, &c.) cenſeatur implere pręceptum, & ſic conſequatur Jejunii meritum, quod certè eſt magnum Privilegium. Meritum autem dixit improprio, & vulgari modo loquendi, ſignificare volens prædictos conſequi eam ſatisfactionem ex diſpenſatione Theſauri Eccleſiæ per Summum Pontificem, quam conſequeretur, ſi ſine Carnibus Jejunarent. Id quod Pontifex in Clauſula hac, quam præ manibus habemus, verbis magis propriis, & manifeſtis habet, ibi, (ut Jejunio ſatisfeciſſe cenſeantur.)

3 Dubitabis ſecundò, quid Intelligatur nomine utriuſque Medici.

Reſpondeo, Quoad primum, intelligi quemlibet Confeſſarium, etiam ſi non ſit tuus, quia etiam is Medicus ſpiritualis eſt, quia in foro conſcientiæ omnes Confeſſarii reputantur ut unum quid. Ita Galleg. *c.6. dub.45.* addens ſatis eſſe, ſi id conſilium detur extra confeſſionem, non enim Bulla confeſſionem actualem requirit. Immò idem, & Bardi *p.2. tr.3. c.1. ſect.2.* docent ſatis eſſe, quemlibet ſacerdotem, quamvis non approbatum ab Ordinario ad confeſſiones ſuſcipiendas, quia etiam hic poteſt abſolvere à venialibus, & abſolute dici poteſt confeſſarius, quicquid in oppoſitum dicat Mendo *in app. d.2. c 8.*

4 Quoad ſecundum. Difficultas eſt. Utrùm, ſicuti certum eſt, doctorem in Medicina ſufficientem eſſe, ita quemlibet, nec doctorem, nec ſcientiam Medicinæ profitentem, ſed hominem, vel etiam mulierem in medicando ægroto expertam?

Reſpondeo, ſufficere, quia nomine Medici non intelligitur ad litteram, qui doctoratus laurea eſt inſignitus. Nam, ſi eſt Doctor, ſed tamen mihi conſtaret eſſe inexpertum, non ſufficeret: eſſet enim directè contra mentem Pontificis; intelligitur ergo, qui eſt peritus; unde rectè de hac re ſic dixit Henr. *l.6. c.23. Si modò medicus, aut expertus vir explicet, ſubeſſe cauſam.*

5 Dubitabis tertiò. Cùm prælati omnes, ut etiam omnes Regulares, & ſacerdotes omnes, etiam ſæculares, niſi ſint Sexagenarii, excipiantur per Bullam Cruciatæ ab uſu Privilegii veſcendi lacticiniis diebus vetitis, ut mox dicemus latius, poſſuntne ii uti hoc privilegio comedendi carnes ex conſilio utriuſque Medici?

Reſp. poſſe, quia in Summario Latino Bullæ allato à Lodovico à Cruce toties citato, & in Summario vulgari tum Hiſpanico, tum Italico, quod traditur ſumentibus bullam, non eſt illa exceptio in privilegio comedendi carnes, adeſt verò ſolùm in privilegio edendi lacticinia. Non placet ergo Mendo *d.18. c.3. n.23.* nobis contrarius.

6 Dices, at Trull. *l.5. §.4. dub.2.* licet nobis, favens, affert tamen verba Bullæ Latinæ, ubi videntur excludi prædictæ perſonæ etiam ab uſu privilegii circa carnes.

Reſp. Vidit hunc loquendi modum Bullæ Latinæ Bardi. *p.2. tr.3. c.1. ſect 1.* illumque timuit, unde optat majorem explicationem à commiſſario generali, in quo reſidet poteſtas tranſlatandi, ut ita dicam, & declarandi Bullam.

7 Ego commiſſarii generalis majorem explicationem optare non poſſum. Quæ enim major declaratio, quàm illa, quæ habetur in dicto Summario Latino, & in Translatione Hiſpanica, & in Italica, quod Summarium Fidelibus datur à diſtributore bullarum; & quod cum magna conſideratione à commiſſario compilatum fuiſſe, nemo prudens dubitare poterit; at in hoc non eſt illa reſtrictio quoad carnes contra Prælatos, Religioſoſque, & Sacerdotes.

8 Quòd ſi quis dubitet, An Commiſſarius ejuſmodi extenſionem facere potuerit, dubium evincet ex uſu tot annorum, quo diſtribuitur Fidelibus prædictum ſummarium; id, quod, vel oſtendit, Commiſſarium hac poteſtate non caruiſſe ex tenore Conceſſionis bullæ, vel ex alio Pontificis novo reſcripto, vel ſaltem eam acquiſiſſe ex tot annorum conſuetudine præſcriptam.

9 Dubitabis 4. an hoc Privilegium valeat non modò pro diebus Jejuniorum (ut loquitur bulla Latina) verùm etiam pro diebus totius anni, quando non eſt jejunium, nempè pro diebus feriæ ſextæ, & ſabbati, ut habet bulla Italica.

Reſp. etiam pro diebus totius anni dictis propter rationem modò ductam à poteſtate commiſſarii potentis bullam declarare, qui ſignatè id in bulla Italica declarare profitetur. Adde illud Bullæ Latinæ (*pro diebus Jejuniorum*,) legitimè poſſe extendi ad dies feriæ ſextæ, & ſabbati: quia à ſacris Canonibus hi dies vocantur etiam dies Jejunii, licet non tam rigoroſi, ut ſunt Quadrageſimaie, Bardi *ll.cc. ſect.1.* id probat ex illa Regula juris in 6. Cui licet quod eſt majus, plus licet uti que quod eſt minus. Verùm quia hæc Regula plures patitur limitationes, ut videre eſt apud Sanch. *l.8. matr. diſp.5. num.32.* ideò noſtræ rationes videntur eſſe expeditiores.

10 Dubitabis 5. An diſpenſatus ad carnes, modo dicto, per bullam, poſſit pluries in eodem die carnes comedere?

Reſp. eſſe valdè probabile poſſe, niſi à Diſpenſante reſtringatur ad aliquas vices tantùm; Id quod cùm univerſaliter *l.4. in dec. c.5 § 2. n.2.* dixerim, aliaque ad rem addiderim, eadem hic cum moleſtia repetere non oportet: Memineris tamen hunc diſpenſatum per bullam meritum jejunii habiturum, ut dixi *n.2.* ſi ſemel tantùm comederit, formam nimirum Jejunii in cœteris obſervans.

§. II. *Poſſe temporibus jejuniorum totius anni, etiam Quadrageſimalium veſci lacticiniis.*

1 PRo tribus temporibus datur privilegiū comedendi lacticinia. Primò, pro feriis ſextis, & ſabbatis cujuſcunq; Hebdomade: Secundò, pro Vigiliis, & quatuor tēporibus. Tertiò pro Quadrageſima.

Et quidem pro Quadrageſima hoc clarè eſt Privilegium, quia tunc ſine bulla eſſet à lacticiniis abſtinendū. In cæteris autem diebus jejunii eſt etiam privilegium, nimirum pro locis illis, ubi eſt legitima conſuetudo non comedendi tunc lacticinia: Immò etiam in aliis locis, ubi eſt conſuetudo tunc comedendi lacticinia, eſt privilegium, nam per illud ſedantur ſaltem conſcientiæ timoratorum.

2 Jam verò Dubitabis primò. An qui habet bullā, poſſit veſci lacticiniis in Jejuniis ex voto, ex pœnitentia Sacramentali, & ex Jubilæo?

3 Antequam reſpondeam, recole, ſivè jejunare debeas ex voto, ſivè ex pœnitentia data à confeſſario, ſivè ad lucrandum Jubilęum, recole inquam, eſſe opinionem probabilem, te nuoc poſſe jejunare comedendo lacticinia, niſi tamen vel expreſsè, vel ea circunſtantiis colligatur, votum, & penitentiam, & conditionem jejunii in Jubilęo fuiſſe, etiam de abſtinentia à lacticiniis, ut *l.3. in Decal. c.15. §.6. num.11. de voto.* ibid. *l.4. c.5. §1. num.25. de pœnit. Jubil.* à me dictum eſt. Cujus probabilitatis ratio principalior eſt, quia Ratio jejunii Eccleſiaſtici ſtat cum lacticiniis; quare niſi aliud expreſſum in prædictis ſuerit, ſatis jejunium exhibebitur, etiam cum lacticiniis; quia jam ſic ponitur id, quod abſolutè jejunium Eccleſiaſticum eſt.

Reſpondeo nunc ad dubitationem, affirmativè. Nam ſi eſt probabile, ut etiam habet Bardi *de bull. p.2. tr.3. c.2. ſect.* 10. te ſatisfacere illis ſine bulla, multo magis cum illa, ſi tamen aliud expreſſum non fuit ut dictum eſt, nam tunc ad illam non ſe extendit bulla, quæ ſolùm diſpenſat in jure communi.

4 Dubitabis ſecundò. Minor viginti uno anno, qui non jejunat in die v.g. Quadrageſimæ, poteſtne tunc lacticinia cum bulla comedere. Idem quæritur de aliis non obligatis ad jejunium.

Reſpondeo poſſe; quia privilegium hoc, quo ad lacticinia, eſt abſolutè conceſſum, & quidem ad libitum, nec reſtrictum ad conditionem jejunandi.

§. III. *Ovis, & Lacticiniis.*

1 QUid veniat lacticiniorum nomine, quid ovorum, *l.4. in Dec. c. 5 §.1. à n.19.* dixi, ut item *ib. à n.14.* dixi, non intelligi ſanguinem, medullam, laridum, aſſuntiam, pinguedinem quamcumque, licèt probabiliter in noſtro Siciliæ Regno intelligatur ſagimen ex ſue, quod eſt laridum ſuis liquefactum.

2 Sed hic dubitabis primò, quid de ſagimine, liquefacto ex adipe aliorum animalium, Gallinarum, Anſerum, Cervorum.

Reſpondeo, non intelligi, ſaltem in noſtris Regionibus, nomine lacticiniorum; Ratio eſt, quia fundamentum, unde *lo. cit.* diximus probabile eſſe, intelligi ſagimen Porcinum, eſt, quia in noſtris Regionibus illud communi hominum exiſtimatione connumeratur inter lacticinia. At non video, ſagimen aliorum animalium, cùm rarum ſit, ita connumerari. Quare licèt phyſicè eadem ſit ratio de hoc atq; de ſuillo, non eſt tamen moraliter, & ita ſuſtinet Bardi *p.2. tr.3. c.3. n.15. & 16.* contra Laym. & Paſqualigum, quos ipſe citat, qui pro noſtris Regionibus contrarii non eſſent noſtræ ſententiæ.

3 Dubitabis ſecundò de Ovis, quę vocamus, & certè ſunt nõ nota.

Reſpondeo. Dixi *ibid.* enumerari inter Lacticinia, non verò racemum, unde ea pendent, quia illa ſunt eadem ſubſtantia ac Ova, hic eſt ipſiſſima Caro. Pater Bardi refugit numerare inter lacticinia Ovicula illa inſtar acini quæ dicto racemo ſunt affixa, quia adhuc, inquit, retinent naturam ſanguinis, & non ſunt in ſubſtantiam Ovi converſa. Sed profectò ſapor, color, aliaque omnia oſtendunt ea non eſſe ſanguinem, ſed jam concreta in ſubſtantiam ovi.

§. IV. *Excipiuntur Patriarchæ, &c. ab indulto Lacticiniorum.*

1 IN Jejuniis Quadrageſimalibus veſci Lacticiniis nõ poſſunt cum Bulla hac communi, quam nunc explicamus (nam cum alia §.5. dicemus) Primò, Prælati, Secundò, quævis Perſona Regularis, Tertiò omnes Presbyteri Sęculares, excipe niſi prædicti fuerint Sexagenarii.

2 Dictum eſt autem (Quadrageſimalibus) nam certè poſſum in Sextis Feriis, & Sabbatis, & in jejuniis Vigiliarum, & Quatuor Temporum quæ non incidant in Quadrageſimam. Ratio eſt, quia Bulla ſolùm Quadrageſimæ Jejunia excipit.

3 Dictum item eſt (in Jejuniis) nam de Dominicis Quadrageſimæ, quando non Jejunatur, dicam mox *n.14.* Verùm diſcurramus de tribus prædictis Claſſibus Perſonarum ſeparatim.

Omnes Prælati.

4 Ii ſunt primò Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi. Epiſcopi; ſecundò, alii Prælati inferiores, ut Abbates, Generales Religionũ, Provinciales, Superiores locales ordinarii, hi enim omnes ſunt Prælati, ideſt habentes Juriſdictionem ordinariam, eamque Spiritualem.

Inter Epiſcopos (ſub quo nomine intellige in poſterùm omnes primi generis) & inter Prælatos inferiores, eſt unum diſcrimen: nam hi inferiores renunciata Prælatura vel finito ejus tempore, cum non ſint ampliùs Prælati, nec aliquid ejus Dignitatis habeant, ut ſupponimus, non excludentur tunc ab hoc Indulto, niſi ſint Religioſi. At Epiſcopi renunciato Epiſcopatu quia ſemper remanent in dignitate Epiſcopali, ſemper excluduntur.

5 Dubitabis porrò hic primò. Epiſcopus ſolùm electus, ſed nondum confirmatus à Pontifice, excluditur ne?

Reſpondeo. Non excluditur; quia nondum verè eſt Epiſcopus.

6 Quid, ſi ſit confirmatus, ſed nondum conſecratus?

Reſpondeo. Excluditur: quia verè tunc acquiſivit poteſtatem Epiſcopalem exercendi Juriſdictionem Temporalem, & Spiritualem; Unde poteſt Cenſuras ferre, approbare Confeſſarios, Indulgentias concedere, &c.

Dico (poteſt) nam cœterum, ut actu exerceat, debet accepiſſe poſſeſſionem Epiſcopatus, quod rectè notat Azor *p.2. l.3. q.9. ex c. Injuncta, de elect. in extravagant commun.*

7 Dubitabis ſecundò. Cardinales excluduntur ab hoc indulto veſcendi Lacticiniis, ſi fortè legitimè Bullam ſumant?

Reſp. Non excluduntur, ſi ſolùm ſunt Cardinales. Quia hi in excluſione non nominantur. At, ſi ſint, vel Epiſcopi, vel Religioſi, ſanè excluduntur, non ratione Cardinalatus, ſed ratione Prælaturæ, vel Profeſſionis Regularis. Ita Galleg. *Clauſ.7. d.54.*

Quævis Perſona Regularis.

8 Hoc eſt, omnes, qui Profeſſionem Religioſam emiſerunt per ſua Vota: Hinc excluduntur ab hoc Indulto Religioſi, etiam Laici, etiam Moniales, etiam Converſæ, etiam Scholares ex Votis biennii Societatis JESU, quia omnes ſunt verè Religioſi.

Contra non excluduntur Novitii, vel Tertiariæ (*Monache di Caſa*) nec Tertiarii, nec puri Eremitæ, nec Scholares Societatis, ſi fuerint legitimè dimiſſi, quia omnes hi non ſunt verè Religioſi, ut nnt. Trullenc. *l.1. §.4. dub.5.* aliique.

9 Inquires de Religioſis Ordinum Militarium, Reſpondeo. Hi includuntur à Bulla, quoad hoc Privilegium veſcendi Lacticiniis, nam non ſolùm Equites Sancti Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, aliique ſimiles, de quibus eſt controverſia, an ſint Religioſi, verùm etiam Equites Hieroſolymitani, quos Melitenſes appellamus, hoc Privilegium veſcendi Lacticiniis participant, ſi Bullam legitimè ſumant, ut patet in Summario Bullæ vulgari, quod Fidelibus diſtribuitur.

10 Subinquires, Sacerdotes horum Ordinum Militarium includuntur ne in hoc Privilegio? Ratio dubitandi eſt, quia Pontifex paulò poſt excludit ab hoc Privilegio omnes Sacerdotes; undè videtur excludere, etiam hos Sacerdotes Militares: & ex alia parte idem Pontifex includit in hoc Privilegio omnes Militares: at hi, quamvis Sacerdotes ex Ordine Militari ſunt.

Reſpondeo. Certant hac in re Bardi, & Mendo, locis citatis, & Bardi quidem illos excludit, quia ſunt Sacerdotes; Mendo autem includit, quia ſunt Militares. Componamus nos breviter litem, affirmando utramque ſententiam eſſe probabilem, quia utraque expoſitio probabiliter cadit in verba Pontificis.

11 Subinquires iterùm. Regulares Ordinum Militarium poſſuntne uti hoc eodem Privilegio? Reſpondeo: poſſe, docet Mendo, afferens Baſilium, & Alphonſum teſtantem, talem eſſe Praxim. Ratio eſt, quia Pontifex includit in hoc Privilegio omnes, qui ſunt Ordinis Militaris. Ita etiam tenet Gallegus, *Clauſ.6. dub.8.* aitque, hanc doctrinam practicari in Conventu Sanctæ Mariæ de Monte Ordinis Militaris Sancti Joannis in Diœceſi Toletana.

12 Subinquires tertiò. Quid, ſi quis ex Ordine Militari ſit Epiſcopus? Reſp. Uti non poſſe hoc Privilegio, tandem concludit Mendo *d. 18. c.3.* & colligitur ex iis, quę dicemus §.5. ex eo, nimirum, quod prævalet Dignitas Epiſcopalis. Id tamen cùm ſit raræ praxis, vide apud citatum Mendo.

Omnes Presbyteri Sæculares.

13 Presbyteri (inquit) quare non excluduntur ab hoc Indulto, Clerici minores, Subdiaconi, Diaconi, qui non ſunt Religioſi.

14 Porrò quia in tenore Bullæ dicitur (in Jejuniis Quadrageſimalibus) ideò, tum de dictis Presbyteris, tum de Prælatis, Regularibuſque ſupradictis dubitabis, an in diebus Quadrageſimæ, in quibus non Jejunatur, hoc eſt in Dominicis, poſſint hi cum Bulla licitè, & ipſi frui Lacticiniis.

Reſp. Concedit Mendo, non ſolùm cum Bulla, ſed etiam ſine illa, prædictos, immò Fideles omnes poſſe uti Lacticiniis in Dominicis prædictis. Quod poſterius dictum, hoc eſt ſine Bulla, quàm falſum ſit, oſtendit Dian *p.10. tr.11. reſ.46.* præſertim ex eo, quod Sacra Congregatio Sancti Officii, & Congregatio Indicis Romæ mandavit, ut hæc opinio deleretur à quodam Libro:

15 At, quoad prius dictum, ideſt cum Bulla, puto, illud eſſe probabile, hoc eſt cum Bulla poſſe prædictos omnes diebus Dominicis Quadrageſimæ veſci Lacticiniis Ita ſuſtinet Trullench. Ludovicus à Cruce, Gallegus, Villalobos, Diana, & Bardi, *p.2. tr.3. c.2. ſect.7.* eos, alioſque citans. Puto tamen eſſe aliquo modo etiam probabile, non poſſe, ut tenet Henr. Rodriq. aliique apud eundem.

16 Ratio prioris probabilitatis eſt, quia, Bulla Latina Gregorii XIII. expreſsè dicit, poſſe comedi Lacticinia cum Bulla in omnibus temporibus, & Jejuniis extra Quadrageſimalia Jejunia tantùm. Subſumo, ſed Dominicæ non ſunt Jejunia Quadrageſimalia, tunc enim non Jejunatur, ergo, &c.

17 Ratio poſterioris eſt, quia in Bulla Vulgari tranſlata ex Latino dicitur, prædictos non poſſe cum Bulla comedere Lacticinia, quoad dies Quadrageſimæ: ſubſumo: ſed Dominicæ prædictæ licèt non ſint jejunia, id eſt, non ſint dies, in quibus Jejunatur, ſunt tamen dies Quadrageſimæ. Ergo, &c.

18 Huic autem rationi reſpondere poteſt Prior Sententia, aſſerens, magis ſtandum eſſe Latinæ Bullæ originali, quàm Vulgari in hoc caſu, ubi non eſt declaratio, ſed diſpoſitio pertinens ad ſubſtantiam Conceſſionis, excedens poteſtatem Commiſſarii. Quare Vulgaris eſt explicanda juxta ſenſum Latinæ, atq; adeò per die a Quadrageſimæ intellexiſſe Commiſſarium ſolos dies Jejuniorum, qui ſunt in Quadrageſima, non verò dies Dominicos, & quidem meritò: nam

dies

dies Dominici ſunt ultrà dies Quadraginta, qui dies propriè ſunt Quadrageſima.

Niſi Sexagenarii ſint. Ubi de Pueris, aliiſque non obligatis ad Jejunium Eccleſiaſticum.

19 Prædicti, Epiſcopi, Regulares, Presbyterique Seculares, ſi ſint Sexagenarii, poſſunt Lacticiniis frui cum Bulla.

Sed inquires Primò. Quinam ſunt Sexagenarii? qui jam attigerunt ſexageſimum annum, nec dum complerunt, an qui jam complerunt? Breviter, annus ſexageſimus ad hunc effectum, debetne eſſe completus, an ſatis eſt incompletus?

Reſp. Ego quamvis ſciam ex Doctoribus citatis aliquos requirere completum, aliquos eſſe contentos incepto, puto tamen cum his poſterioribus, ſatis eſſe inceptum, atq; adeò ſufficere, ſi quis attigerit ſexageſimum. Non me movent rationes, quæ afferuntur à prædictis. Reſpondere enim illis facilè quis poſſet, ſed ipſa verba Pontificis; non enim Pontifex in noſtra Bulla utitur illo modo loquendi (*Concedo hoc Privilegium illis, qui ſexaginta annos habent*) qui modus loquendi variè in utramque partem explicari poſſet, ſed dicit, *Concedo hoc Privilegium illis, qui ſunt ſexagenarii*. At, qui attigit ſexaginta annos, licèt non compleverit, dicitur, & eſt ſexagenarius, ut etiam pari modo dicuntur octogenarii, centenarii etiam ii, qui octoginta, centum attigerunt. Sexagenarius enim propriè, & Latinè dicitur ille, qui agit ſexaginta annos, non verò qui jam egit, illoſque complevit. Hæc eſt mea ratio. Adde, credibile valdè eſſe, Pontificem voluiſſe indulgere prædictis, atque hoc Privilegium concedere, quando ex recepta jam conſuetudine non obligantur ampliùs ad Jejunium Eccleſiaſticum; Sed jam uterque Sanchez, & alii multi apud Leand. *de Prae. Eccleſ. tr. 5. d. 8. q. 17.* ex probabiliſſima opinione hi ſunt illi, qui ſolùm attigerunt ſexageſimum. Ergo, &c.

20 Inquires Secundò, qui non obligantur ad Jejunium, quales ſunt pueli, puellæque uſque ad vigeſimum primum annum completum, & Pauperes mendici, qui non habent cibum ſufficientem, quo refectionem ſemel facere poſſint, ut etiam artifices, qui artibus laborioſis vacant, poſſuntne iis diebus, quibus non Jejunant, comedere legitimè Lacticinia cum Bulla?

Reſp. poſſe. Id quod ſupra, § 2. *n.* 4. univerſaliter dixiſſe me memini. Ratio autem eſt eadem *ibid.* dicta, quia Bulla abſolutè id concedit, & non ſub conditione Jejunandi.

21 Subinquires per hanc occaſionem. Pueri, qui nondum ſeptimū attigerunt annum, indigentne Bulla ad comedenda Lacticinia?

Reſp Certum eſt non indigere, etiam ad comedendas carnes, ſi non ſint rationis capaces, ſive ante, ſive poſt ſeptennium, quia puer rationis impotens, vel non eſt ſubditus legibus, vel ab ipſis excuſatur; Certum eſt item, indigere poſt ſeptennium, ſi ſint rationis capaces, quia jam ſunt ſubditi legibus, ut à nobis dictum eſt, *in opuſc. de comm. c. 4. § 2. à n. 7.*

Quæſtio igitur ſolùm ſupereſt de raro caſu, quo puer ante ſeptennium ſit certò rationis capax. De quo dico, cum Multis ap. Jo: Sanch. *d.* 52. *n.* 31. & Paſq. *de jejun. deciſ.* 50 *nu.* 2. *&* 5. & eſſe probabile, non poſſe ſine bulla veſci lacticiniis, & item eſſe probabile, poſſe. Ratio quod non poſſit, eſt, quia omnis, qui ratione utitur, ſubiicitur legibus. Quod vero poſſit, eſt, quia Eccleſia, niſi quid ampliùs explicet, ſolùm dirigere præſumitur ſuas leges ad eos qui communiter ſunt in ætate, in qua ſolet eſſe plena diſcretio, id eſt poſt ſeptennium, non verò pro caſu raro, & per accidens ante ſeptennium.

22 Quid ſi dubium ſit, an uſu rationis puer polleat?

Reſp. Tunc, cum multis *ap. eoſdem*, ante ſeptennium ne illum obliges ad prædicta Præcepta Eccleſiaſtica cuſtodienda, quia poſſidet tunc ætas Infantilis, quæ libera eſt, vel excuſatur à Præceptorum ligamine, ac propterea non eſt à ſuperveniente dubio liganda. At, in ſeptennio, vel poſt ſeptennium illum obligat, quia tunc ex communiter contingentibus præſumitur, ratione uti. Ita univerſaliter Caſtr. *tom.* 1. *de leg.* 1. *p.* 24. §. 3. *num.* 3. Quæ ſententia cum certè ſit, ſaltem tutior, eſt à nobis amplectenda, quam etiam docet in ſimili Sanch. *l. 6. Summ. c. 16. n. 7.*

§. V. *De Privilegio edendi lacticinia conceſſo ab Urbano VIII. aliquibus ex prædictis exceptis.*

1 URbanus VIII. Epiſcopis, & Presbyteris ſæcularibus, qui ſunt excluſi ab indulto lacticiniorum per bullam communem, illud conceſſit iiſdem (non verò Religioſis) in hunc tenorem.

Venerabilibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis inferioribus prælatis, nec non Presbyteris ſæcularibus duntaxat, ut Quadrageſimali tempore (hebdomada tamen majore excepta) ovis ſimiliter, ac lacticiniis pro eorum libitu, uti, & veſci, indulgemus data eleemoſyna per commiſſarium generalem taxanda.

2 Porrò circà hanc Bullam (quàm vocare ſolemus Bullam parvam, vel Bullam lacticiniorum) multa eſſent inquirenda, ſed quia hæc eſt extenſio Bullæ Cruciatæ, ea, quæ ſuperiùs diximus, hic etiam dicta eſſe cenſendum eſt. Solùm igitur aliqua ipſius propria ſunt hic proferenda, Quare.

3 Inquires primò. Quanta eleemoſyna eroganda eſt pro hac bulla?

Reſp. Commiſſarius generalis ſequentem taxam conſtituit. Me-

Tamb. T. II, De Sacram.

mineris autem Realem eſſe unum tarenum monetæ Siculæ grana quatuor, & ejuſdem grani partem quartam.

Pro Epiſcopis &c. & Abbatibus Reales 24.

Pro dignitatibus Canonicalibus Eccleſiarum Cathedralium, vel collegiatarum Reales 8.

Pro illis, qui gaudent portionibus, vel portionum medietatibus, & pro beneficiariis curam habentibus animarum, vel non habentibus, quorum redditus annuus ſit ſcutorum trecentorum Reales ſex.

Pro habentibus beneficium, Capellaniam, vel portionem, quorum redditus annuus non minus ſit, quàm ſcutorum trecentorum, Reales quatuor.

Pro Clericis, & Presbyteris ſæcularibus Reales duos.

4 Inquires ſecundò, Virtute hujus bullæ, quàm quis hîc recipit, utine poteſt lacticiniis extra Regnum, &c.

Reſp. cum Galleg. *clauſ. 6. d.* 53. nequaquam, nam hæc bulla cum ſit extenſio prioris, ſeu communis Bullæ, intelligitur cum eadem limitatione, qua illa eſt.

5 Inquires tertiò. Quando hîc excipitur hebdomada major excipiturne Dominica Palmarum.

Reſpondeo, Excipitur. Unde, ex vi hujus parvæ bullæ, non poſſunt prædicti lacticiniis veſci ea Dominica. Nam cum quælibet Hebdomada conſtet ſeptem diebus, manifeſtum eſt, Dominica includi in Hebdomada. Dixi (ex vi hujus parvæ bullæ) nam, quia probabile eſt, cum bulla communi licitè poſſe comedi lacticinia à prædictis perſonis exceptis Dominicis Quadrageſimæ, ut ſupra diximus §. 4. *nu.* 15. Ideò qui ex dictis perſonis illam communem habet, poterit ut vult Gall. *l. c. d.* 55. Trull. *in App. n.* 12. ex vi illius bullæ ea comedere in dicta Dominica Palmarum.

6 Inquires quartò. De quorum bonorum redditu intelligitur quando juxta, Bonorum annorum, fit mentio?

Reſp. Bonorum Eccleſiaſticorum, hoc eſt Bonorum, quæ quis habet Eccleſia, ſeu ratione beneficii Eccleſiaſtici, deductis operibus, quæ fortè ſunt in illo beneficio. Quare ſi quis habeat bona patrimonialia, vel propria induſtria conquiſita quantumvis pinguia, ſi tamen id quod habet ratione beneficii, portionis, penſionis, &c. non accedat ad redditum annum in prædicta taxa definitum eam majorem eleemoſynam dare pro hac parva bulla non obligabitur. Ita Gal. *ib. d.* 56. Trull. *ibi n.* 13.

7 Inquires quintò. Si Epiſcopi, Abbates, ut item dignitates Canonicales, pro quibus non fit mentio quantitatis bonorum Eccleſiaſticorum, pauca habeant, hoc eſt habeant bona Eccleſiaſtica non pertingentia ad annuum redditum ſcutorum trecentorum, obligaturne taxam 24. vel 8. Realium contribuere pro hac bulla?

Reſp. cum Trull *in expoſit. hujus bullæ parv. nu.* 14. Obligantur, quia dum Commiſſarius taxavit eleemoſynam pro his, non reſpexit ad redditus, ſed ſolùm ad dignitatem. Addit Gall. *clauſ. 6. d.* 57. hos obligari, ad prædictam taxam, etiamſi nihil habeant.

8 Inquires ſextò. Coadjutor v. g. Canonici, vel cujuſcunque beneficiarii venitne nomine Canonici, vel beneficiarii, ita ut debeat dare eleemoſynam conſtitutam pro illis, quorum eſt Coadjutor?

Reſpondeo, Nequaquam quia Coadjutor non eſt verè Canonicus, vel beneficiarius, habet enim ſolùm jus ad rem non in re, ut notat Trull. *l. c. num. ult.* lege id latius apud Gall. *ibi d.* 58. qui id confirmat ex Suario, docente, Coadjutorem, vivente proprietario, non eſſe Canonicum, licèt habeat locum in ſtallo, & vocem in Capitulo abſente proprietario.

9 Inquires ſeptimò An qui vult frui indulto hujus bullæ Lacticiniorum, debeat etiam ſumere bullam communem?

Reſp nequaquam; cum Bard. *p.* 2. *tr.* 3. *c.* 2. *ſ.* 8. *n.* 131. quia id non requirit tenor Bullæ: & meritò, hæc enim non dependet neceſſariò ab illa communi; ſed eſt nova declaratio, ſeu potius nova extenſio, novumque privilegium.

10 Inquires octavò. Prælati ſuperiores, v. g. Epiſcopi, ſi fuerint aſſumpti ad Epiſcopatum ex Religione, gaudentne Privilegio lacticiniorum hujus parvæ bullæ? Ratio dubitandi eſt, quia ejuſmodi Epiſcopus, quà Epiſcopus eſt, videtur gaudere hoc Privilegio, at, quà Religioſus non videtur; quæ igitur qualitas ex his prævalebit?

Reſp. cū Trull. *l. c. n.* 9. prævalere qualitatē Epiſcopatus, atq; adeò frui hac bulla poſſe, quia dignius debet ad ſe trahere minus dignum. Confirmatur: quia licèt, qui aſſumptus eſt ad Epiſcopatum à ſtatu religioſo, ſecum ferat Vota Paupertatis, Caſtitatis, & obedientiæ, quæ ſunt de eſſentia ſtatus regularis, tamen nō fert obligationes ad ceteras obſervantias regulares, quia illæ ſunt pro ſtatu, quo vivunt in religione, ut ſignatè non ferre has obligationes, & abſtinentias regulæ docet Sanch. *l. 6. Sum. c. 6. n.* 15. Immò etiam ſi religioſi S. Franciſci de Paula habeant pro voto abſtinentiam à carnibus, & Lacticiniis, qui tamen ex illis aſſumuntur ad Epiſcopatum, ut etiam ſi quis ex iiſdem eiiciatur à religione per legitimam electionem, illo voto nō obſtringuntur, quia illud votum tametſi ſit de eſſentia hujus Religionis, eſt tamen ſolùm pro ſtatu, quo ibi vivunt. Ita diſcurrit Bard *loc. c. ſ.* 10. *n.* 132. Quoniam igitur Epiſcopus extra religionem vivit, non tenetur ex vi Religionis abſtinere ab illis cibis, à quibus debet abſtinere in religione, & conſequenter bulla hæc parva ei prodeſſe poterit, &c.

11 Cardinalis autem non Epiſcopus, qui ſit presbyter à religione ad Cardinalatum aſſumptus, non poterit hac Lacticiniorum bulla gaudere, quia ex una parte religioſo nulla fit conceſſio in hac bulla;

& ea alia nulla in eadem ſit conceſſio meræ dignitati Cardinalatus, ut patet ex tenore bullæ. Quòd ſi ejuſmodi Cardinalis ſit Epiſcopus, tunc non mirum, poſſe gaudere, quia cuicumque Epiſcopo hęc parva bulla conceditur.

12 Denique Epiſcopi, ſive regulares, ſive ſæculares, ſi ſint merè Titulares, quia ſcilicet renunciaverunt Juriſdictioni Epiſcopali, gaudere poſſunt hoc indulto, quia adhuc retinent dignitatem Epiſcopalem. At verò ſi fortè degradati, non gaudebunt, quia per Actualem degradationem amittunt omnia privilegia. Si quis autem renunciavit, tum Juriſdictioni, tum Dignitati, nec poſſe gaudere putat Bardi *loc. cit. ſect. 8. n.* 128. quia tunc jam caret omni dignitate. Sed mihi diffi cilis eſt hæc Deciſio, quia cum in eo ſemper remanet Character Epiſcopalis, nunquã poterit ſe Dignitate Epiſcopali ſpoliare.

13 Inquires nonò Quando dicemus intra, in communi Bulla debere ſcribi nomen ejus, qui aliam ſumit, eamque debere apud ſe retinere eo modo, quo ibidem explicabitur, id ne etiam eſt neceſſarium in hac parva Bulla? Reſp. non eſſe ſimpliciter neceſſarium, docet Trull. *l. c. n.* 8 quia id in hac Bulla, nec ab ipſa, nec ab ejus Declaratore Commiſſario requiritur.

CLAUSULA IX.

Item prædicti Bullam ſumentes, qui diebus Jejunio non ſuppoſitis, ad implorandum Divinum Auxilium pro Unione, & Victoria prædictis, voluntarium Jejunium, vel ſi Jejunare impediti legitimè fuerint, aliud opus pium, arbitrio eorum Confeſſarii, vel Parochi, aſſumpſerint, & ſimul pro Unione, & Victoria prædictis preces fuderint; toties id fecerint, d ēto anno durante, quindecim anni, & totid. m quadragenæ de injunctis eis, & quomodolibet debitis pęnitentiis miſericorditer in Domino relaxentur; & inſuper omnium precum, eleemoſynarum, Peregrinationum, etiam Hieroſolymæ, & ſingulis ejus membris fiunt, participes reddantur.

CAPUT IX.

Tertium Privilegium de quibuſdam Indulgentiis, & participatione bonorum operum.

SUb prædictis conditionibus duo hic conceduntur, puta, Indulgentiæ quædam peculiares, & participatio bonorum Operum Fidelium. Jam de ſingulis.

§. I. *Quænam Indulgentiæ hic concedantur?*

1 SOlebant olim in Eccleſia (nam hodie in uſu non ſunt) imponi delinquentibus diverſæ pœnitentiæ juxta diverſam culparum gravitatem, ad arbitrium Sacerdotis, v. gr. Jejunia, Flagellationes, Incluſiones in Monaſteria, & ſimiles, ut habetur in multis Sacris Canonibus, qui ponuntur in fine Decreti poſt tertiam ejus partem; & illæ quidem, quæ imponebantur, ut duraturæ per Quadraginta dies, v. g. vocabantur Quadragenæ, ſeu Quarantenæ, v. g. per ſeptem dies appellabantur ſeptenæ, & ſic de cæteris. Quando ergo ob Eccleſiæ benignitatem condonabatur alicui Pęnitenti pęna ipſi injuncta, quæ aliàs durare, ut dictum eſt, debebat per Quadraginta, v. g. dies, dicebatur ei relaxari una Quadragena; quando autem octoginta dies, dicebantur ei relaxari duæ Quadragenæ, ut etiam, ſi per annum durare oportebat, vel per duos annos, dicebatur ei remitti unius, vel duorum annorum Pęnitentia.

2 Hinc facilè jam intelligis, quid concedat Pontifex, dum in pręſenti clauſula dicit, accipienti Bullam, ac Jejunãti cum circumſtantiis in ea deſignatis, relaxari quindecim annos, & totidem Quadragenas de Pœnitentiis ei injunctis. Concedit enim ipſi remiſſionem debiti agendi pœnitentiam per quindecim annos, & totidem Quadragenas, ſeu Quarantenas dierum: quæ quidem Quarantenæ aſcendunt (niſi in computatione fallor) ad dies ducentos. & nonaginta; ſive autem id explices, tunc remitti de pœna Purgatorii pęnam prędicti anni, prædictorumque dierum, ſive tunc remitti de Purgatorii pœna, quanta tibi remitteretur, ſi per illud tempus pœnitentiam in hac vita egiſſes, ſemper magnum erit beneficium. Uter autem ex his modis ſit probabilior, vide apud Scholaſticos, præſertim apud Suar. *de Pœnit. d. 50. ſect. 5. præſert. n. 5.*

3 Scito autem, quando dicimus, per Indulgentias remitti pęnam, nos intelligere, remitti in Foro Dei; Falſa enim eſt illa opinio, quæ dicit, per Indulgentias remitti ſolùm pœnitentiam in Foro Eccleſiæ, lege Suar. *loc. cit. ſect.* 2. *nu.* 2. qui cenſet eſſe de Fide, poſſe ab Eccleſia concedi Indulgentiam, ut per eam extra Sacramentum Pœnitentiæ remittatur pęna apud Deum, cùm Chriſtus Dominus abſolutè dixerit, (quemcunque ſolveris ſuper Terram, erit ſolutus & in Cœlis.)

4 Quando autem dicimus in *Foro Dei*, intelligimus ſolùm remitti eas pęnas noſtris peccatis debitas, quibus pęnis ſatisfacere debemus in Foro Conſcientiæ. Quare ſi tu à tuo Prælato condemneris ad aliquam pęnam, ſive Spiritualem, ut ſis v. g. ſuſpenſus per annum, ſive Temporalem, ut ſis v. g. Incluſus in Monaſterio per ſimilem annum, ab his pœnis non liberant te hujuſmodi Indulgentiæ, idem dic de pęnitentiis, quas Summus Pontifex, vel Pęnitentiaria tibi imponit, quando aliquid diſpenſat, per has enim Pœnitentias à Pontifice, vel Prælato impoſitas, non ſatisfacimus immediatè Deo ob noſtras culpas, quarum ſatisfactiones reſpicit, ut diximus Indulgentia, ſed immediatè Eccleſiæ.

5 His cognitis. Inquires primò, quando Pontifex in noſtra Bulla Cruciatæ dicit, Jejunãti remitti dictos annos, & Quadragenas de injunctis pęnitentiis, intelligitne, remitti ſolùm de injunctis, ſeu impoſitis, an etiam de cęteris quomodocunque debitis ab ipſo Jejunante.

Reſp Licèt Doctores, ut videre eſt apud de Lugo *d. 27. de Pęn. ſect.* 2. diſcrepent, quando Pontifex limitatè dicit (de Pęnitentiis injunctis.) Aliqui enim dicunt comprehendi tum injunctas, tum alio modo debitas, ut tenet Suar. *loc. cit. ſect.* 3. *n.* 3. Aliqui verò ſolùm injunctas, ut tenet de Lugo *loc. cit. num.* 18. tamen in noſtra Bulla, non diſcrepant, ſeu certè diſcrepare non poſſunt, certum enim eſt remitti de utriſque, quia ſic clarè conceditur in Bullæ Noſtræ tenore, ibi (*de injunctis, & quomodolibet debitis Pœnitentiis.*)

6 Inquires ſecundò. An poſſit Indulgentias hujus clauſulæ multoties acquiri, ſi multoties fiant, quæ in illa imponuntur?

Reſp. poſſe, ſiquidem hoc manifeſtè ſignificat illud (*toties quoties.*)

Inquires tertiò. An per obtentam, vel obtinendam Indulgentiam poſſit Confeſſarius nullam Pęnitentiam imponere Pęnitenti, vel Pęnitens impoſitam omittere, ſi Indulgentia fuit Plenaria, vel illam diminuere ad proportionem Indulgentiæ, ſi ea partialis fuit, qualis eſt hæc, quam in præſenti Clauſula explicabimus. An, inquam, poſſit ob illam rationem, quod jam per Indulgentiam pœnitens ſatisfacit pęnę ſibi debitæ, propter quam ſolam ſatisfactionem imponitne Pœnitentia vindicativa, de qua ſolùm hic loquutio eſſe poteſt: nam veram Medicinalem ſemper eſſe neceſſario exhibendam, nec à Pœnitente omitti poſſe, jam ſcimus.

Reſp. non poſſe omitti, ſed ſemper eſſe exhibendam docet Suar. *t. 4. in 3. p. d. 38 ſect.* 10. *nu.* 10. Sed poſſe, concedit propter rationem jam dictam, aliaſque de Lugo *de Pęn. d. 27. nu.* 22. addens eſſe ſententiam communem Doctorum.

Ego, quamvis videam, hanc communem ſententiam eſſe admodũ reipſa probabilem, de qua aliquid indicavi *in Met. Conf. l. 4. c. 1. à n. 6.* quia tamen ea ſupponit, te lucratum eſſe, vel lucraturum Indulgentiam, id, quod certè communiter non caret aliqua incertitudine propter multas conditiones, quæ requiruntur ad Indulgentias certò acquirendas: Ideò in Praxi ſemper à Confeſſario injungatur Pœnitentia in Confeſſione, & à Pęnitente adimpleatur: ut nimirum ſecuri ſimus de adhibita ſatisfactione, & ita notat Bardi, *p. 2. tr. 4. c. 1. ſect. 2.*

§. II. *Quænam Communicatio operum hic concedatur?*

1 INter juſtos conſtitutos in Eccleſia ſub uno Capite Chriſto adeſſe communicationem operum, quam fatemur in Symbolo ibi, *Sanctorum Communionem*, de Fide certum eſt; ſed in quonam ea conſiſtit?

Sanè, non ſolùm conſiſtit influxu, quo Chriſtus Dominus, tamquam caput in ſua membra gratias impertit, & in communicatione Sacramentorum omnibus Fidelibus communium; verùm etiam in eo, quòd quilibet juſtus poſſit applicare ſua opera, & de facto applicet, quando ei libet, in ſatisfactionem pęnarum, quas alii debent pro ſuis culpis, & item, ut poſſit per ſua bona opera impetrare, & de congruo obtinere pro aliis aliquod donum ſupernaturale, vel naturale, nimirum auxilium gratiæ, converſionem à malo ſtatu, ſanctitatem, bona temporalia, &c.

2 Quoniam autem hæc communicatio eſt omnibus Fidelibus communis, quid ſupra hanc concedit hic Bulla Cruciatæ? Nihil; Reſpondet Lud à Cruc. *d. 1. c 8 d. 14. nu.* 11. & Trull. *l. c. in Bull.* §. 5. *à nu.* 9. ſed eandem communicationem novo titulo acquirendam.

3 Verùm probabilius eſſe debet, aliquid aliud concedi, quandoquidem adeò ſignatè eam concedere Pontifex profitetur, &, ut ex contextu patet, tanquam novum Privilegium.

Sed quodnam id aliquid eſt?

Reſp. ſi prius memineris opera cujuſcunque juſti eſſe meritoria, impetratoria, & ſatisfactoria. Et quidem per opera, ut meritoria, quæ vocantur à Theologis meritoria de condignu, ſolùm juſtus favet ſibi operanti: At per opera impetratoria, quæ vocantur à Theologis merita de congruo poſſunt Fideles impetrare, & mereri de congruo, tum pro ſe, tum pro aliis, hoc eſt mereri ex liberalitate convenienti Deo aliquod beneficium, ſibi vel alteri.

4 His in memoriam revocatis, ſic aliqui diſcurrunt, quo ad ſatisfactionem. Petrus v. gr. juſtus Jejunet v. gr. per diem, ſanè ſatiſfacit pro aliqua parte pœnæ, quam fortaſſe adhuc debebat pro ſuis culpis, vel, ſi illud Jejunium applicet pro aliis, v. gr. pro Paulo, valebit ſatisfactio talis Jejunii pro pęnis debitis à Paulo. At verò ſi Petrus inveniatur, ſive per alia ſimilia opera, ſive per acquiſitam Indulgentiam Plenariam, nihil omninò debere pro ſuis culpis, & ex alia parte pro alio ipſe non applicet, vel ſi applicet pro alio, hic alius ſit incapax, puta, quia exiſtit in mortali, vel eſt in gloria, vel eſt in Gehenna, tunc illa ſatisfactionis quantitas Petro ſuperabundans ex prędicto Jejunio, quæ ipſi non eſt neceſſaria, quęque ſoli Deo cognita eſt, reſervatur in Theſauro Eccleſiæ, cujus ſolus Põtifex eſt diſtributor. Idem ergo Pontifex per hoc Privilegium communicationis, de

qua

Digitized by Google

qua loquimur concedit hoc beneficium,ut illa ſatisfactio ſuperabundans,antequam reponatur apud Eccleſiæ Theſaurum, participetur (ſecundùm taxam,quæ à ſolo item Deo eſt præſcripta,& nota)ab eo, qui Bullam habens Jejunat cum circumſtantiis explicatis. Satisfactio autem dicta, quæ participabitur,erit illa, quæ ſuperabundat in eo puncto,quo habens Bullam modo dicto Jejunat,vel fortaſſe etiam(ut tenet Galleg.*clauſ.7.d.*66.)erunt illę ſatisfactiones omnes,quę erunt poſtea faciendæ, & non applicandæ durante anno ejuſdem Bullæ, quod certè, ut idem notat, *ib.d.*59. eſt magnum beneficium. Simile quid dici poſſet de impetrationis fructu, quod videre poteris apud Gall.*l.c.*& melius apud Caſtr.*de Bull.d.un.ſ.1.n.5.*

Hæc Explicatio,quam affert Bardi de Bulla*p.2.tr.4.c.2.ſ.1.n.7.* ſolum illud habet boni, quod alia melior non occurrit, nam cœterum gratis videtur conficta. Ego autem potius dicerem, dari quidem ejuſmodi communicationem per Bullam, quandoquidem ſic expreſsè conceditur à Pontifice, ſed quænam ſit,ignorari, donec Deus digne tur per aliquem, qui ipſi placuerit, declarare.

§. III. *Sub quibus conditionibus prædicta conceduntur.*

1 PRimò, ſub Jejunio, vel te non valente Jejunare, ſub opere tibi commutato à Confeſſario,vel Parocho. Secundò,ſub oratione fundenda pro unione Principum Chriſtianorum contra Infideles, & pro Victoria contra eoſdem. Non poſſe autem hæc opera fieri per alium ad hunc effectum,videtur manifeſtum,nam,ex modo loquendi Pontificis imponuntur, ut Perſonalia.

2 Jam verò quoad Jejunium illud debet eſſe voluntarium,unde non valet ad hunc effectum Jejunium ea Pœnitentia tibi à Confeſſario impoſita,nec Jejunium ex Præcepto Eccleſię. Scio,Ludovicum à Cruce ſuſtinere Jejunium Quadrageſimæ ſufficere,idque ex præſumpta voluntate Pontificis, qui non eſt cenſendus toto illo Quadrageſimę longo tempore, velle Fideles privare his Indulgentiis; ſcio inquam, hoc,ſed aſſentire non poſſum,quia ubi verba diſponentis ſunt clara, non eſt locus præſumptioni;at,quid clarius,quàm illud,(*diebus Jejunio non ſuppoſitis.*)

3 Major difficultas eſt, an ſatis ſit Jejunium ex Voto, Bardi *p.2.tr.4.c.3.ſec.1.n.3.*cum aliis putat,non ſufficere,Galleg. autem, *l.c.* ſufficere,quia Pontifex excludit Jejunium, præcepto non ſuppoſitum;& vult, ut ſit voluntarium, at Jejunium ex Voto non eſt Jejunium ex præcepto,& eſt maximè voluntarium,atque ex devotione voventis. Non mihi diſplicet hic diſcurſus.

4 Præterea commutans prædictum Jejunium iis,qui ſunt impediti,non poteſt eſſe alius niſi,vel Confeſſarius explicatus ſupra *c.* 8. §. 1. *n.*3.vel Parochus: & quia dicit Pontifex (eorum arbitrio) arbitrium autem in Jure ſemper debet eſſe rationabile; Ideò commutatio debebit fieri prudenter juxta aliquam proportionem ad Jejunium ſpectata qualitate Perſonæ.

5 Prædictus Galleg. *l.c.dub.*65 ſuſtinet; Jejunium hoc non poſſe commutari ad hunc effectum in orationem,ſed debere commutari in aliud opus bonum pium diſtinctum ab oratione,atque erraviſſe Rodriquez cùm dixit poſſe in orationem,quia inquit Galleg.,Pontifex vult duo opera; & non ſolùm orationem. Certè ego puto, id tutius ſaltem eſſe,ſed non video, unde ita opera duo diſtincta exigat Pontifex,ut non poſſit Jejunium per replicatam orationem compenſari.

6 Illud denique hic concedo,quod concedit Caſtr.*l.c.p.5.n.*2. nam ſi quis ex aliqua cauſa Infirmitatis, laboris, vel ætatis à Præcepto excuſaretur, poterit Jejunare ad hunc effectum validè; quia jam illi ejuſmodi Jejunium eſt voluntarium, & ſupererogationis.

7 Secundò,quoad orationem fundendam, nihil eſſe explicandum cùm in tenore Bullæ, quæ ad hanc pertinent, ſint clara, niſi Rod. *in add.Bull.*§.7.cum Caſtr.*l.c.n.*3.ſcrupulum quemdam induxiſſet. Dixit,enim,hanc orationem debere eſſe externam ſeu vocalem,nec ſufficere ſolam mentalem;quia Pontifex(inquit Rodr.)quando pręcipit opera ſatisfactoria;requirit externa,& viſibilia. Verùm puto,ſatis ſuperque eſſe mentalem, quia quando Pontifex vult vocalem orationem,illam explicat injungendo Roſarium V.g. Septem Pſalmos, Litanias,&c. Quod autem aſſumit Rodr. gratis, aſſumit; nos enim dicimus,quamvis oratio vocalis ſit magis proportionata viſibili Eccleſię non tamen ſemper eam eſſe neceſſariã, cum Pontifex poſſit cõcedere Indulgentiã,ſe conterenti V.G & ſępè ſolet eam concedere dicenti, JESUS,in corde,ſi ore nõ poteſt. Lege Suar.*T.4.in 3.p.d.52.ſ.3.à n.5.*

8 Scito denique hic duo. Primò,ad lucrandam hanc Indulgentiã, ſatis eſſe illam Eleemoſynam, quæ datur in acceptione Bullæ, quia aliam non requirit Clauſula hæc,ut notat Galleg.*clauſ.7.d.*60.

Secundò,ſatis eſſe non valdè longas preces,ſed id diſtinctius dicam mox *c.*10.§.2.*n.*4.

CLAUSULA X.

Item, qui, dicto anno durante, in ſingulis diebus Stationum Almæ Urbis, quinq; Eccleſias, ſeu Altaria,ſeu in illorum defectu quinquies unum Altare devotè viſitaverint, preceſque ad Deum pro Unione, & Victoria prædictis fuderint, omnes, & ſingulas Indulgentias Stationum intra, & extra muros prædictæ Urbis tam pro ſe, quam per modum ſuffragii,pro Defunctis, pro quibus viſitaverint, conſequuntur.

CAPUT X.

Quartum Privilegium. De Indulgentiis Stationum, quas concedit Bulla.

1 VIſitantibus Eccleſias Almæ Urbis Romę cõceduntur varię Indulgentiæ,quarum aliquæ,quæ conceduntur iis,qui viſitaverint hanc, vel illam deſignatam à Summo Pontifice Eccleſiam, ſunt ſolemniores,vocanturque proprio vocabulo, Stationes, quia ut Indulgentię eę acquirantur,itur ad ſtandum ibi,& ibidem orandum.

Has ergo Indulgentias Stationum,non autem alias,quæ aliis titulis conceduntur in aliis Eccleſiis, concedit nunc in Bulla Pontifex, ſi illi,qui Bullam acceperunt, ſequentes conditiones, quas ſtatim explicabimus, ponant.

2 Et quidem ſingulis quibuſcunque diebus anni,eſſe Romæ dictas Stationes,& *ibid.*præter alias acquiri Indulgentiam Plenariam,notat Gall.*clauſ.*6.*d.*70.& Caſtr.*de bull.p.5.n.*9.

§. I. *Quinque Eccleſias, vel Altaria viſitaverint.*

1 NOmine Eccleſiæ venit locus Deo dicatus,authoritate publica Epiſcopi erectus ad Miſſam,divinaque officia celebranda. Altaris autem nomine,venit locus ille, ſeu illa menſa firma, lapidea, vel lignea, ſuper qua exhibetur ſacrificium. Nam propterea Altaria quędam in Plateis,vel congregationibus,vel locis ſimilibus,ubi ſacrificare non conceditur, à nomine Altaris hic excluduntur.

2 Rurſus licet Oratorium Privatum, in quo, ex peculiari conceſſione Pontificis Miſſa celebratur in domo privata, dubitetur, an ad hunc effectum comprehendatur ſub nomine Eccleſiæ docente Diana,*p.5.tr.12.reſ.*43.ac Trull. *l.x.de Bull.*§.6.*d.*12 comprehendi, negante autem Galleg. *c.*8 *d.*73. tamen Altare ſic per omnes comprehendi ſub nomine Altaris quia ſine controverſia habet omnia requiſita ad verùm Altare.

3 Jam verò cum Pontifex ejuſmodi viſitationem concedat ſub disjunctione Eccleſiæ,vel Altaris,puto cum Trull. *l.c.d.*2. eſſe certum te lucrari has Indulgentias,ſi viſites quinque Altaria unius Eccleſię, quamvis in tuo Oppido plures adſint Eccleſiæ.

4 Propter eandem disjunctionem puto cum Ludov. à Cruc. *d.1.c.8.d.13.n.1.* aliiſque ad libitum poſſe viſitare tria V.G. Altaria unius Eccleſię,& duo alterius,vel contra,quamvis in utroque plura extent Altaria. Sed.

5 Inquires Primò. Altare, in quo actu non adeſt illud,quod vocamus Portatile,ſeu Altaretum, aptumne eſt ad hunc effectum,de quo loquimur?

Reſp. eſſe probabiliter aptum,quia ſatis eſt,ſi illud ſit ex ſe Altare, & ex licentia Superioris, aptum ad Sacrificium; ſecus, ſi non adſint duæ vel tres Tobaleæ, neque ſufficere. Afferri pro hac reſolutione poſſet Rodr.*in add.ad Bul.*§.8.*n.*23. qui docet, ſi in aliqua Eccleſia ſit aliquod Canonicum Impedimentum, ob quod ibi celebrari legitimè nequeat, eſſe aptam ut ad hunc effectum lucrandi Indulgentias Bullæ,viſitetur, cum ſufficiat locum eſſe Sacrum authoritate Epiſcopi, & deputatum ad celebrandas Miſſas.

6 Quod ſi ponas, ſive Altare Oratorii Privati jam eſſe redditum profanum, ſive Altare Eccleſiæ à Miniſtris redditum omnino ineptum ad Sacrificium per partialem V.G. vel totalem deſtructionem; non eſt mirum,ſi tunc illud excludamus;quia ut ſic non retinet eſſentiam, ut ita loquar, Altaris.

7 Inquires ſecundò, ſi fortè in aliquo Oppido non inveniantur quinque Eccleſiæ, nec una cum Altaribus quinque, ſed cum uno tantum Altari, quid faciendum?

Reſp. Tunc profecto concedit Summus Pontifex,ſatis eſſe,ſi viſitetur unum Altare quinquies.

8 Hinc,ſi alicubi exiſtas: ubi ſolùm ſit Oratorium privatum cum uno Altari,poteris cum fructu hujus Privilegii quinquies viſitare dictum Altare; jam enim illud eſt verum Altare, ut dictum eſt modò.

9 Quid ſi alicubi exiſtam ubi ſunt quinque Eccleſiæ vel una cum quinque Altaribus ſufficiet, ſi unum Altare quinquies viſitem?

Reſp. Nequaquam ſufficere, quia Privilegium viſitandi quinquies unum Altare,conceditur dumtaxat, quando deſunt quinque Eccleſiæ, vel quinque Altaria.

10 Et nota cum Henr. *l.7.c.10.n.1.* defectum quinque Altarium non ſatis eſſe, ſi ſint in ea Eccleſia quam tu eligis viſitandam; ſed requiritur, ut ejuſmodi defectus adſit in toto Oppido.

11 Inquires Tertiò. Si ego habens Bullam detineor aliquo Impedimento,unde nequeam viſitare quinque Eccleſias, nec quinque Altaria, poterone cum fructu viſitare quinquies unum Altare, ad quod poſſum fortè me conferre. Ejuſmodi certè ſunt Moniales, quæ non rarò unico gaudent altari in ſua Eccleſia; ejuſmodi ſunt in carcere incluſi,ejuſmodi infirmi,ejuſmodi,qui grave malum ab inimico V.G. timent, ſi abeant per Eccleſias.

12 Reſpondeo. Si prædictis ſuppetat copia unius Altaris, poſſe illud cum fructu hujus Indulgentiæ quinquies viſitare probabiliter docet Bardi. *part.2. Tr.4. capit.4. ſect.4. num.*44. Et ratio quidem nequaquam eſt, quia non debemus præſumere, Pontificem velle ex-

cludere ab his Indulgentiis plures, qui dictis Impedimentis ſine ſua culpa detinentus, non eſt, inquam, hec satio; quia non facilè preſumo extenſionem, quando nullum eſt verbum in Privilegio, quod eatenſionem inſinuet: ſed ratio eſt, quia in tenore hujus Privilegii ſunt illa verba: (In illorum defectum) quæ certè ſatis verificari videntus non ſolùm quando defectus eſt ex parte Eccleſiarũ, vel Altarium; verùm etiam quando eſt ex parte habentium Bullam, ſiquidem perſonis verè impeditis verè deficiunt illa quinque Altaria.

13 Inquires Quartò. Dum quis viſitat quinque Altaria in eadem Eccleſia, ſatisfacitne, ſi ex eodem loco ſine mutatione ſitus ea viſitet; Quid Secuodò, ſi ſine dicta mutatione viſitet quinquies idem Altare.

Reſp. Dum viſitas quinque Altaria, certè ſecurius eſt, ſi dum fundis preces, facias aliquem corporis motum versùs illud Altare, ad quod preces posrigis: ſecus, ea viſitatio non videretur eſſe quintuplex, ſed una. Dum item viſitas unum Altase quinquies (quæ eſt ſecunda quæſtio) ſecurius etiam erit, ſi prima viſitatione, hoc eſt, prima oratione finita, caput v. g. inclines, vel ſi es genuflexus, ſurgas, & iterùm genuflectas, & ſic facias in ſingulis, ut nimirum appareant, & quidem ſenſibilites, eſſe plures viſitationes. Ita Trull. *l.* 1. §. 6. *d.* 2. *n.* 4. & Galleg. *l. cit. d.* 75. *&* 79.

14 Dixi (ſecusius) nam ceterum probabile eſt ſufficere coſde movesi, hoc eſt mente diſtinguere unam viſitationem ab alia. Ita Diana *p.* 1. *tr.* 11. *reſ.* 102. pluresque alii allati à Gallego, *dict. d.* 79. ut Sà, Bon. Azor Lud. à Croc. V.

15 Inquires Quiotò, Si quis invenist Eccleſiam plenam ob multitudinem ad illam confluentium, ſatisfacitne ſi quinque, Altaria viſitet, ſtando pro foribus Eccleſiæ?

Quid Secundò. Si Eccleſia ſit clauſa.

Reſp Si ſit clauſa non puto ſufficere ſi ſtans foris viſites, quia verè illud non eſt viſitare Altare. Eſſet fortaſſe viſitare Eccleſiam ſed non, ut dico, viſitare Altare. Sicut non ſufficientes tunc tu eſſes moraliter præſens miſſæ, quæ in hujuſmodi Altari celebraretur.

16 At ſi ſint apertæ fores, & tu ob multitudinem ingredi in Eccleſiam non poſſes, certo ſufficiet ibi orare, non ſolùm pro viſitanda Eccleſia, verùm etiam pro viſitando eo Altari, qui ſit in proſpectu; quia tunc tu facies unum cum tota multitudine, quæ tota dicitur moraliter præſens illi Altari, ſicuti etiam præſens *ibid.* dicereris, ad ſatisfaciendum Præcepto de aſſiſtentia ſacri die feſtivo.

17 Quòd ſi Altare, ſeu Altaria in proſpectu tuo non ſint, non ſufficiet inde orare (quicquid dicat eſſe probabile, quod ſcilicet ſufficiat Galleg. *loc. cit. dub* 77.) quia tunc non eſſes Altaribus moraliter præſens. Ita Trull. *l. c.*

18 Quod certè idem eſſet, ſi vacua Eccleſia tu viſitares Altaria, quæ non videas, quia, v. g. ſint in Cappellis intro ſita, quare tunc non ſufficeret ea modo dicto viſitare, quia iis non es moraliter præſens, ut non ſufficeret ad aſſiſtendum ſacrò pro obligatione præcepti. Lege *l.* 4. *noſt. Dec. c.* 1. §. 1. *d. n.* 11.

Immò idem dicendum eſt, ſi vacua magna Eccleſia v. g. S. Petri Romæ, tu orares ad Altare, quod ſit in tuo proſpectu, ſed notabiliter longè diſtanti. Quis enim tunc diceret hominem in janua dictæ vacuæ Eccleſiæ conſiſtenti eſſe Altari moralites præſens?

Non ita ſi eſt plena Fidelium osantium, quia tunc omnes faciunt unum moraliter, ut dictum eſt.

§. II. *Devotè Viſitaverint.*

1 DEvotè, Inquit, quare licèt in aliis diſpoſitionibus, ubi non ponitur hæc vox (Devotè) viſitatio Altaris venialites peccaminoſa, v. g. cum vanagloria, vel ea vanagloria ſufficeret ad ponendam viſitationem requiſitam in illis diſpoſitionibus, de quo tamen eſt controverſia inter Doctores, quę legi apud Bellasm. *t.* 1. *de ind. c.* 3. *q.* a. poteſt, tamen in caſu noſtro, ſaltem longè tutius, debet eſſe, ſine ullo peccato viſitare, viſitare enim Altare cum inani gloria, vel cum immodeſtia, vel confabulando, vel ad finem aliquem, quamvis venialiter non bonum, devotè ceſtè viſitare non eſt.

2 Præterea, quia Pontifex dicit: *Sumentes Bullam viſitaverint*, ideò hæc viſitatio non poteſt exhiberi per alium, eſt enim opus injunctum perſonæ.

3 Et duo quidem debet præſtare Fidelis in hac viſitatione. Psimò, habere intentionem ſaltem virtualem viſitandi ob finem à Pontifice requiſitum. Secundò debet orare pro rebus ab eodem præceptis, atque præſcsiptis, nempè pro Unione, & Victoria prædictis, ſufficere autem ſi oret pro intentione Pontificis, mihi cestum eſt, id enim jam eſt orare pro prædictis. Satis item eſſe osationem mentalem, diximus in ſimili ſupra, *c.* 5 licet addam (ut advestit Gall. *l. c. d.* 81.) tutius eſſe ſi addatur aliqua vocalis oratio.

4 Si brevis, ſeu exigua ſit oratio, te diminutam, & orationi proportionatam Indulgentiam lucrari, putat idem Gall. *c.* 7. *d.* 61. in ſimili, citatque pro ſe Nuñum. Psofectò tutius erit, notabilem orationem fundere, ad minus quinque Pater, & Ave, verùm qui recitaret tantùmodo unum Pater, & Ave, non condemnarem, quia jam ponit quod Pontifex præſcribit, puta viſitationem Altaris cum precibus. Et ita tenet Caſtr. *c. de bull. p.* 5. *n.* 3. docens ſufficere Orationem minimam.

§. III. *An pluries poſſint hæ Indulgentiæ Stationum acquiri, repetendo viſitationes, & preces?*

1 POſſe, ſuſtinet Trull. § 6. *cit. d. d.* 3. *n.* 2. & probabile putat Gall. *l. c. d.* 8. citans S. Aut. Palud. Cord. Nav. quia quando Pontifex abſolutè, & ſine reſtrictione Indulgentiam concedit facienti opus aliquod, poteſt ea toties acquiri, quoties opus illud repetitur. Accedit, Privilegium Indulgentiæ, cùm non ſit in ullius præjudicium, amplè eſſe interpretandum.

2 Sed profectò ipſa Fidelium praxis, qua ſemel ſumpta Indulgentia uni diei addicta, ii non ſolent eodem die iterum eandem ſumere, oſtendit, inteotionem Pontificis non eſſe, ejuſmodi iteratam acquiſitionem concedere. Non ita, ſi Indulgentia addicta tempori nequaquam ſit, quales ſunt Indulgentiæ affixæ ſacsis numiſmatibus; tunc enim ipſi iidem Fideles pluſies opera injuncta sepetunt, quò pluries illas Indulgentias acquirant, ut in ſimili babent S. Th. *in add. ad* 3. *p. q.* 25. *art.* 1. *ad* 4. & Lud. à Csuce *d.* 1. *de bull. c.* 8. *d.* 13. *n.* 10. cum aliis. Ratio autem diſparitatis eſt illa, quia quando addicta uni tempori eſt Indulgentia, pro una vice, in eo tempore conceſſa videtus, at quando nulli tempori eſt addicta, non videtur determinata ad vicem unam.

3 Confismatur, quia hic non acquiruntus niſi Indulgentię Stationum Romæ, quæ ſunt, durante uno tantùm die Eccleſiaſtico, ideſt à primis Veſperis, uſque ad Occaſum diei ſequentis, At certè determinatio temporis tam brevis oſtendit, (ut ex Suario notat Caſts. *de Bull. p.* 5. *n.* 11.) intentionem Pontificis eſſe, ut ſingulis diebus una vice acquirantus, ſive de die, ſive de nocte exhibeatur viſitatio, altero nimirum dante locum alteri ex multis illuc confluentibus.

§. IV. *An hæ Indulgentiæ Stationum applicari valeant pro Defunctis?*

1 POſſe has Stationum Indulgentias applicari pro Fidelibus Defunctis ea vi Bullæ, nimis eſt certum, quia id nimis maniſeſtè conceditur in tenore Bullæ, dummodo ipſi iidem Fideles Stationes dictas viſitent ex intentione pro defunctis.

2 Hoc autem non intelligitus, quaſi tu, qui Bullam ſumis, ſtationeſque, ſeu Eccleſias, vel Altaria viſitas, concedas ipſe Indulgentias Defuncto, quia Fidelis Homo poteſt quidem ſuum bonum opus alteri concedere, quoad ſatisfactionem, & impetrationem, nullo tamen modo Indulgentias; ſiquidem Indulgentia eſt applicatio Theſauri Eccleſiæ, cujus diſtributio uni Summo Pontifici convenit; ſed intelligitur ipſe Summus Pontifex, poſita, tanquam conditione, tua voluntate, cum operibus sequiſitis, concedere defuncto Indulgentiam.

3 Atque hinc ſequitus, licèt dum quis eſt in ſtatu peccati mortalis nihil poſſit ſatisfacere, vel impetrare pro aliis, ſicuti non poteſt pro ſe, quia eſt Dei inimicus, valdè tamen probabiliter poteſt pes Indulgentiarum ſatisfactionem Defunctis prodeſſe. Et Caſtr. *de Bull. p.* 12. quidem vocat communem ſententiam, fructuosè applicari Indulgentiam Defunctis ab eo, qui eſt in ſtatu Peccati mortalis, ut etiam ſatisfactionem Miſſæ. Ratio autem ducitur ex prędictis; quia nimirum Homo dumtaxat ponit conditiones requiſitas à Pontifice, & à Christo Domino, at Pontifex, & Chriſtus Dominus eſt deinde, qui impertit Defuncto Indulgentiarum, & Sacsificii fructum. Lege D. Thom. *l.* 4. *ſent. diſt.* 20. *art.* 5. *q.* 3. *ſeu in add. ad* 3. *p. q.* 27. *art.* 3.

4 Atque etiam inde fit, ut niſi Pontifex dicat, ſe Indulgentiam ita Fidelibus concedere, ut poſſit ea applicari pro Defunctis, non poterunt Fideles applicare, quia cùm ille, qui verè dat Defuncto Indulgentiam, ſit ipſe Pontifex, ſi is non dicat, conceſſam Indulgentiam, poſſe pro Defunctis applicari, nihil, quoad eam, conducet ſola Fidelium applicatio.

CLAUSULA XI.

Item quòd omnes, & ſinguli prædicti purius ad Deum preces effundere, & efficacius Divinum auxilium implorare poſſint, conceditur, ut poſſint eligere quemcumque Presbyterum Sæcularem, vel Regularem ex approbatis ab Ordinario, & ab eo quorumcumque peccatorum, etiam Cenſurarum, etiam Sedi Apoſtolicæ, & in Bulla Cœnæ Domini reſervatorum, & reſervatarum, Plenariam Indulgentiam, & Remiſſionem ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis: aliorum verò Sedi Apoſtolicæ non reſervatorum, aut reſervatarum toties, quoties confitebuntur. Abſolutionem, & Remiſſionem, mediante ſalutari Pœnitentia, ſecundùm culparum indigentiam obtinere; dummodo, ubi neceſſaria erit, per ipſos, vel, dato impedimento, per Hæredes, aut alios ſatisfactio fiat.

Nota, Gregorium XIII. conceſſiſſe, ut Privilegiis in hac clauſula contentis poſſit quis iterum cum ſecunda Bulla ſui, ſed non tertio, ut infra diſtinctius explicabimus.

Porrò Clauſula hæc duo continet Privilegia, quæ ſunt Quintum, & Sextum in Ordine, de quibus ſigillatim ſua propria Capita jam inſtituo.

Digitized by Google

CAPUT XI.

Quintum Bullæ Privilegium circà Abſolutionem à Reſervatis.

1 QUi Bullam Cruciatæ ſumpſerit, poteſt, durante anno, eligere Confeſſarium ex approbatis ab Ordinario, per quem Confeſſarium abſolvi poſſit pro Foro Interno ab omnibus Caſibus, & Cenſuris, ſatisfacta parte, & quidem, toties, quoties à reſervatis Epiſcopis, à reſervatis autem Pontifici (excepta ſemper Hæreſi) ſemel in vita, & ſemel in periculo mortis; atque ab iiſdem Pontificiis iterùm ſi ſecundam bullam ſumpſerit; non verò tertiò, ſi tertiam, modò, quando delicta ſunt deducta ad forum contentioſum, cautiones mox dicendæ §.6. adhibeantur.

Hoc Privilegium, quod ſanè magnum eſt, explicui quidem *l.5.pæn.5.§.4.à* 11. & Trull. *de Caſ. Reſ.* 12.§.9. Sed nunc in propriu loco per partes ſuas ſic explicamus, ſeu iterùm recudimus.

§. I. *Explicatur illud* ex approbatis ab Ordinario.

1 SI in bulla aliqua, vel Reſcripto quocumque, ut certè in Jubileo ſæpè vidimus, dicitur, poſſe Fidelem, cui ſit conceſſio, abſolvi, ſeu diſpenſari à quocunque Confeſſario, ſed addatur *(approbato ab Ordinario loci)* non eſt mihi dubium, requiri approbationem Epiſcopi, ſeu Ordinarii illius Diœceſis, quamvis non tuæ, ubi ſit confeſſio, niſi fortè limitetur, hoc, vel ſimili modo *(à tuo Ordinario, vel ab Ordinario tui loci)* tunc enim ſervanda eſſet limitatio.

2 Dubium ergo ſolum eſt, quando abſolutè dicitur *approbato ab Ordinario*, ut certè dicitur in Bulla Cruciatæ, de qua noſter præſens eſt ſermo. Nam cùm ſic non appareat, à quo Ordinario procedere debeat approbatio, quærendum eſt, quiſnam Ordinarius per hæc verba deſignetur.

3 Pugnant, loquendo de dicta Bulla, paribus armis utrinque Doctores. Non pauci ajunt, ſufficere, ſi in Sacerdote adſit approbatio cujuſcumq; ordinarii, ſive loci, ſive ipſius confeſſarii, ſive pœnitentis legitimè collata, etiam ſi dictus Sacerdos aliò ſuum domicilium transferat, & ex Indiis v.g. huc accedat, modò ipſi approbatio nondum ſpiraverit, nam ſi ſpiravit, dicam mox. Ratio potiſſima hujus ſententiæ eſt, quia nihil ampliùs requirunt illa Bullæ Cruciatæ verba, *Ex approbatis ab Ordinario*, dum aliud non addunt. Ita tenet Henriq. Valer. Thom. Hurt. Thom. Sanch. Diana, aliiq; quos ego cito *l.5. de pænit.c.5.§.4.d.n.*13.

Semper autem notetur illud (*legitimè*) in hac ſententia; id quod explicatius intelliges ex ſequenti Deciſione.

Ordinarius v.g. Meſſanenſis poteſtne validè approbare Sacerdotem fixè commorantem in alia Diœceſi v.g. Panormi; ad hoc, ut ſit eligibilis per Bullam Cruciatæ à Civibus Panormitanis, uti etiam, ut ſit eligibilis à quibuſcunque aliis Chriſti Fidelibus?

4 Ita nonnulli putant, quia hic jam erit Sacerdos approbatus ab Ordinario, id quod ſolùm requirit bulla, eſtu ille, qui approbatus, non ſit Ordinarius loci, nec Pœnitentis, nec Confeſſarii.

5 Verùm id nulla ratione ſuſtinendum eſt. Nam Tridentinum, & Bulla, & Reſcripta, quando requirunt approbationem Ordinarii, loquuntur de approbatione, quæ legitimè, & ſecundùm Jura confertur? At ſecundùm quam legem Ordinarius Meſſanenſis poteſt Sacerdoti Diœceſis alienæ concedere approbationem, ſolùm, ut ſit ab omnibus eligibilis per bullam. Hoc verè non eſſet approbare pro Confeſſionibus; ſed dare dicto Sacerdoti facultatem, ut poſſit per bullam eligi, quod eſt extra Epiſcopi facultatem. Approbet ergo hujuſmodi Epiſcopus dictum Sacerdotem ad excipiendas Confeſſiones ovium ſuæ Diœceſis Meſſanenſis (quod Jure poſſe ab ipſo fieri, non dubitamus, quia poteſt pro ſuis Ovibus undecunque convocare Confeſſarios) ſiquidem tunc, quia ejuſmodi Sacerdos legitimè erit approbatus ad Confeſſiones, erit conſequenter juxta hanc primam ſententiam eligibilis ab Omnibus per bullam.

6 Jam verò plures negant, ſufficere unam approbationē, quamvis legitimam cujuſcunq; Ordinarii, ut quis per bullam eligi in Confeſſarium queat. Ita Suar. Vaſq de Lugo, Laym. aliique *ibid.* à me cit.

Ratio hujus ſecundæ ſententiæ potiſſima hæc eſt, Summus Pontifex in hac Bulla Cruciatæ, dum poſtulat Confeſſarium approbatum, profitetur, velle ſe conformare Diſpoſitioni Concilii Trident. Sed Tridentinum requirit approbationem Epiſcoporum in ſingulis Diœceſibus, ut nos diximus *l.5. de pænit.c.5.* ergo etiam eandem requirit in Bulla Pontifex.

7 Huic tamen Rationi ſic reſpondere poſſet Prima ſententia. Pontifex in Bulla Cruciatę dum poſtulat Confeſſarium approbatum, profitetur ſe conformare cum diſpoſitione Trid. in ſubſtantia approbationis; ut ſcilicet Confeſſarius ſit legitimè approbatus conceditur. In aliis, & præſertim in multiplici approbatione, negatur.

Neque gratis id negatur: Quando enim Pontifex in dandis ſimilibus Privilegiis vult, in multiplici approbatione ſe conformem reddere diſpoſitioni Tridentini; id explicitè facit, apponendo illud *ab Ordinario loci*, vel quid ſimile; ergo, cùm in bulla non ſic ſe explicet, certè in approbatione illa multiplici conformem ſe reddere Trident. non intendit.

8 His ita explicatis pronuncio nihilominus, utramque ſententiam eſſe probabilem.

9 Si quis quærat. Secundam ſententiam ſectantes, cujus Epiſcopi approbationem requirunt?

Reſp. Varii varios. Vaſq. aliique citati à Boſſio, *de Jubil ſect.*3.*c.*2.*n.*209. requirunt approbationem Epiſcopi loci, in quo ſit conceſſio, Laym. aliique apud Aver. *q.*16. *de pænit.n* 29. Approbationem Epiſcopi Pœnitentis, illius ſcilicet, qui debet abſolutionem recipere. Suarez cum de Lugo, & Sanch. *l.3.matr.d.*26.*n.*2. requirunt approbationem Epiſcopi ſacerdotis, puta illius, qui excepturus eſt confeſſionem, atque abſolutionem collaturus.

An ſufficiat pro Bulla Approbatio, quæ ceſſavit.

10 An Confeſſarius, cui legitimè ſpiravit, vel à quo legitimè revocata eſt approbatio, poſſit eligi per bullam? Idem quæritur de Parocho, à quo fortè ablata eſt Parochia.

11 Reſpondeo negativè cum Caſtropal. *de Bull.p.*8 §.1.*n.*5. ſolùm enim eſt eligibilis pro eo tempore, quo durat approbatio. Ratio eſt, quia privilegium bullæ concedit, eligi poſſe ſacerdotem approbatum; & ſenſus videtur eſſe, ut ſit actus approbatus. Atqui is, cui illa ceſſavit, non dicitur ampliùs actu approbatus, ſicuti excommunicatus, qui eſt jam abſolutus, non dicitur ampliùs excommunicatus. Adde inconveniens, quod mox dicam *num.*5.

Illud ergo *Approbatus* non eſt participium præteriti temporis quaſi, qui fuit approbatus, ſed eſt nomen concretum, quod requirit formam approbationis actu moraliter eſſe, hoc eſt eam non fuiſſe revocatam.

12 Aliqui cum Acoſta, & ex parte Rodr. apud Caſtr. *ll.cc.* & Marco Serio *in Bull. Cruc. hic*, in Bullam Cruciatæ dicente id eſſe probabile; concedunt, contendentes ſufficere fuiſſe ſemel approbatum, quamvis fuerit pro limitato tempore approbatus. quo elapſo, non fuit ex legitima cauſa reprobatus, quam ſententiam refert, & non reiicit Caſtr. *l.c.* Illum lege: nam, quia in praxim deducere hanc ſententiam, nec volo, nec audeo, ſatis habeo, illam tibi brevibus innuiſſe.

An ſufficiat pro Bulla, limitata approbatio?

13 Qui eſt approbatus limitatè pro mulieribus non pro viris, pro ruſticis, non pro mercatoribus, &c. Poteſtne ex privilegio bullæ, vel ſimilis Reſcripti eligi ab omnibus illimitatè?

14 Reſp. cum Suar. *d.*28. *de pæn.ſect.*7.*n.*3. aliiſque, quos ego cito *l.5.de pæn.c.*5.§.4.*n.*29. nequaquam, ſed ſolùm pro illis, pro quibus eſt approbatus. Ratio eſt, quia ſupra diximus, eligibilem per bullam debere eſſe legitimè approbatum, at hic reſpectu illorum, à quibus excluditur, approbatus legitimè non eſt.

15 Scio non paucos cum Diana, aliiſq; à me *ibid.* citatis concedere, poſſe ab omnibus illimitatè, quia verificatur (ajunt) illum eſſe aliquo tandem modo approbatum, neq; enim bulla diſtinguit, an debeat eſſe approbatus illimitatè, an limitatè; ſicuti approbatus ab Epiſcopo pro ſua diœceſi poteſt dici limitatè approbatus, & tamen prima ſententia modo allata probabiliter ſuſtinet, poſſe hunc illimitatè eligi.

16 Video argumentum urgere, ſed non convincere, etiam video. Nam inconveniens, quod ſequitur, oſtendit, ſententiam hanc non eſſe probabilem. Si enim Sacerdos approbatus pro una fœmina, vel pro uno puero eſſet eligibilis per bullam pro tota Diœceſi, immò in prima ſententia pro toto orbe; ex quo inconveniente colligimus, non poſſe præſumi, Summum Pontificem id voluiſſe concedere. Quod inconveniens non apparet in caſu dicto *num.*15.

17 Simile inconveniens eveniret in eo, qui fuiſſet approbatus per unum, vel per alterum diem, ut ſolet in Hebdomada Sancta aliquando ab Epiſcopis fieri, poſſet enim is per totum Terrarum orbem, & ſemper eligi, quod nemo dicere audebit.

18 Doctores nonnulli ex proximè cit. *n.*3. ſuſtinent limitatè approbatum poſſe ab omnibus per bullam eligi, ſed ſolùm quando limitatio non eſt appoſita ob defectum ſcientiæ, ſi enim eſſet propter ejuſmodi defectum appoſita, non poſſe (ajunt) ab omnibus eligi.

19 Verùm cum approbatio non ſit ſolùm teſtificatio ſcientiæ, ſed morum, ſed prudentiæ, ſed decentiæ, ut vidimus *in tr. de pænit.* cur horum defectus æquè non reſtringant approbationem?

Religioſi an ex Bulla Cruciatæ poſſint eligi?

20 An Religioſus Sacerdos poſſit à Fidelibus eligi in Confeſſarium vi bullæ? Reſp. Certum eſt, Sacerdotem Religioſum poſſe eligi ex vi bullæ à Fidelibus, ſed debere eſſe approbatum ab Ordinario modo jam dicto; nam ſic etiam ipſe Religioſus erit Confeſſarius legitimus reſpectu Fidelium Sæcularium.

At verò an Regularis approbatus ſolùm à ſuo Prælato ſit eligibilis per bullam à Sæculari, quæſtio eſſe poſſet. Ad quam reſpondeo negativè, quia Trid. *ſeſſ.*23.*c.*15.*de Ref.* ſemper pro Sæcularibus vult, ut etiam Religioſi approbentur ab Epiſcopis. Et ex alia parte ſemper præſumendum eſt, Pontificem velle ſe conformare Tridentino in ſubſtantia approbationis, ut *n.*13 diximus, atque adeò etiam in bulla.

§. II. *Poſſit abſolvi à reſervatis Epiſcopo toties quoties, & à reſervatis Papæ ſemel, &c.*

1 QUod prius nihil eſt, quod explicatione indigeat, clara enim ſunt bullę verba. Vide tamē mox §.5. unū quod huc pertinet.

2 Quo-

Digitized by Google

2 Quoad poſteriùs, hæc habe. Si à commiſſo delicto reſervato Pontifici, v.g. per lectionem publicam Libri Hæretici de Religione tractantis, fuiſti per bullam jam abſolutus, & deinde in eodem anno incidas, ſive in idem peccatum legendi publicè Librum Hæretici, ſive in aliud ſpecie diſtinctum, occupandi v.g. publicè bona naufragantium, non potes ex vi ejuſdem bullæ in vita abſolvi, nec à peccato novo publicè legendi, nec à peccato occupandi. Ratio eſt, quia bulla non concedit, ut poſſis in vita abſolvi ſemel à quolibet peccato Pontifici reſervato, concedit enim ſolam unicam Abſolutionem in vita à peccatis Pontifici reſervatis. Indigebis ergo tunc ſecunda bulla, ea tamen lege, ut ſi tertiò incidas, non tibi profutura ſit tertia. Ita Bardi *in p.2.tr.6.c.1.ſect.1.* cum aliis. Contra quem pugnat Leand. *tr. de Excommun. d.57.§.3.q.83.* dicens; eſſe probabile per unicam bullam concedi, poſſe abſolvi ab omnibus, dummodò ab unoquoque in ſpecie ſemel tantùm intra publicationis annum quis abſolvatur. Certè id eſſe probabile, negare non poſſum; quia hunc ſenſum facere commodè poſſunt verba bullæ; ſi attentè legantur.

Dictum autem eſt (*publicè*) nam de Pontificiis occultis dicam mox ſeparatim §.5.*cit.*

3 Ex eo autem, quòd in noſtra ſententia bulla ſemel dictam reſervatorum abſolutionem concedat, fit, ut ſi in ea confeſſione aperias ſingula, vel plura peccata contracta ex pluribus aliis delictis diverſis Pontificiis, puta occupatione bonorum naufragantium, percuſſione Cardinalium, læſione Immunitatis Eccleſiaſticæ, &c. fit (inquam) ut poſſis ab omnibus ſimul abſolvi per unam bullam, quia ſic unam recipis abſolutionem. Idem per ſecundam bullam, ſed non tertiò, ut dictum eſt.

§. III. *In Mortis Articulo.*

1 SI quilibet Sacerdos in hoc articulo poteſt abſolvere à reſervatis, ut diſſerimus latè in Tractatu de Pœnit. quid emolumenti affert hoc bullæ privilegium?

2 Reſp. Duo emolumenta. Alterum, quòd abſolutio hæc poteſt conferri ab electo ex vi bullæ, etiam præſente proprio ægrotantis Parocho, quòd certè inſerviet pro illis, qui, ut ibidem vidimus ſuſtinent, tunc id non poſſe quemlibet Sacerdotem.

3 Alterum, quod ſi tunc abſolvaris ab Excommunicatione reſervata, liber eris ab onere te præſentandi Superiori, quia electus per bullam, jam eſt tuus Superior delegatus à Pontifice, à quo onere, quando abſolveris ex univerſali facultate conceſſa pro periculo mortis, liber nequaquam es.

§. IV. *Excepta Hæreſi.*

1 QUamvis multi multa afferant, quibus probent, Hæreſim formalem externam, merè enim internam non eſſe Caſum Reſervatum, *l.2. in Decal.c.1.§.8.n.2.* diximus, ſaltem occultam, poſſe per Bullam Cruciatæ abſolvi ex illo principio, quod ex una parte poteſtas conceſſa Epiſcopis abſolvendi ab illa, adhuc in ipſis, ex probabiliſſima opinione remanet, etiam poſt Bullam Cœnæ, & ex alia parte, Bulla Cruciatæ concedit, poſſe abſolvi omnia, quæ poſſunt Epiſcopi, nihilominus cùm propter ejus gravitatem Hæreſis Abſolutio non veniat in conceſſione generali, ideò ſaltem hodie, ubi eſt Tribunal Sacræ Inquiſitionis Hiſpaniæ, non poſſumus hujuſmodi ſententia adhærere; id quod etiam *alibi*, puto, ſaltem conſulendum. Cœterùm qui de hac quæſtione rationes latè utrinque adductas cognoſcere cupit, eas legat ab aliis fusè agitatas, præſertim Bardi, Trull. Ludov. à Cruce citatis à Leandro *loc. cit. q.85. & 86. & q.38. & 39.*

2 Dixi autem ſignatè (Hæreſim formalem) id eſt, cum errore Intellectus. Nam quando Intellectus error non intervenit, ea tanto rigori non ſubeſt. Quare Sortilegium, Maleficium, Superſtitio, Magia, Adoratio Dœmonum, Sollicitatio in Confeſſione, Blaſphemiæ Hæreticales, & omnia alia Crimina contenta in Edictis Inquiſitorum, poſſunt per bullam abſolvi toties, quoties, ſi ſint Epiſcopalia: at ſemel in vita, & ſemel in morte, ſi ſint Pontificia, qualis eſt, v.g. lectio publica Libri Hæretici de Religione tractantis, & hoc iterùm cum ſecunda bulla. Sed non tertiò, &c. Ita Leand. *loc. cit. §.3. q.88.* multos referens.

3 Quæres per hanc occaſionem. An per Bullam Cruciatæ concedatur abſolvi Pœnitentem, antequam denunciet aliquod crimen Inquiſitori ex obligatione denuntiandi? Reſp. non poſſe (quidquid dicat Navarrus apud Leand. *l.c. diſp.17.q.85.*) quia in bulla hujuſmodi poteſtas non invenitur.

§. V. *An toties, quoties ab occultis Pontificiis?*

1 AEquè probabile judico, per bullam abſolvi ab occultis Pontificiis etiam Cœnæ Domini, & non poſſe, (excipe etiam Hæreſim occultam de qua modò §. *præced.* dictum eſt) ſic Sanchez, Trullench, Diana cit. à Leandro *l.c. q.84.* Ratio, quòd poſſit, eſt quia per bullam poteſt quis abſolvi ab Epiſcopalibus. Sed jam caſus omnes Pontificii occulti ſunt hodie Epiſcopis conceſſi à Tridentino, *ſeſſ.24. c.6. de ref.* atque adeò ſunt tandem aliquo modo Epiſcopales, ergo, &c. Neque obſtat, idem dixi, propter hanc rationem poſſe de Hæreſi occulta: non obſtat, inquam, quia propter ejus enormitatem, & propter ſenſum Eccleſiæ, quæ eam Regulariter excipere ſolet, non debemus de illa loqui, perinde ac de cœteris.

2 Ratio, quod non poſſit, eſt, quia hi caſus Pontificii occulti ex eo, quòd concedantur Epiſcopis, non deſinunt eſſe Pontificii. Adde in bulla dici ſine limitatione, omnes Pontificios poſſe ſolùm abſolvi ſemel, ergo excludit etiam occultos.

3 Sed huic Rationi reſpondet Prima Sententia dicens, occultos deſiviſſe eſſe Pontificios, ſtatim atq; conceſſi fuerunt Epiſcopis Jure ordinario, quod nobis ſatis eſt, loquentibus de Privilegio bullæ, quod eſt favorabile. Ad id, quod additur, reſpondet, limitationem illam publicitatis implicitè poni in bulla, dum per eam conceditur, ut Epiſcopales quales ſunt Pontificii occulti abſolvi poſſint toties quoties, non verò alii. Utraque ergo ſententia, ut diximus, probabilis eſt.

§. VI. *Ab omnibus Cenſuris.*

1 CErtum mihi, & Thom. Sanch. *l.6. Summ.c.17.n.41.& 43.* cum Caſtropaleo *de Bulla p.8.§.4.n.8.* aliiſque eſt, per bullam poſſe abſolvi Excommunicationem, Suſpenſionem, Interdictum perſonale, quando hæc poſtrema duo ſunt propriè Cenſuræ. Nam excommunicatio ſemper Cenſura eſt (ut in propriis tractatibus latè explicatum eſt à nobis) ſive hæ cenſuræ ſint occultæ, ſive publicæ, & deductæ ad forum contentioſum, ſive ſint à Jure, ſive ab homine per ſententiam ſpecialem contra aliquem in particulari fulminatam, & ſive prædictæ ſint Cenſuræ denunciatæ nominatim, ſive ſint excommunicationes contractæ ex percuſſione publica Clerici, & quidem toties quoties, ſi hæ ſint Epiſcopales; ſed ſemel in vita, & ſemel in morte, ſi ſint Pontificiæ, atque iterùm cum ſecunda bulla, ſed non tertiò, excipimus autem propter ſuperiùs dicta excommunicationem ex Hæreſi contractam, &c.

Ratio tantæ poteſtatis eſt, quia in bulla, quoad hæc, nulla apponitur reſtrictio, & ex alio capite beneficium Principis latè eſt interpretandum. Vide Leandrum *de excomm. d.16 q 87.& 95.*

2 Quando autem dictum eſt, etiam deductæ ad forum contentioſum, maximè advertere debes illud. Quòd, quamvis per bullam poſſit quis abſolvi ab excommunicatione deducta ad forum contentioſum, pendente tamen lite, illicitè concederetur abſolutio: nam ſic afferretur præjudicium Judici Eccleſiaſtico.

3 In quo tamen excipe, quando Judex vel longè diſtat, vel injuſtè agit, vel nimis rigorosè ſe gerendo, negat abſolutionem. Tunc enim ſi Pœnitens ex parte ſua eſt promptus juſſo ejus, qui excommunicationem fulminavit, præcepto obedire, cum ceſſet contumacia, poterit pro foro interno, & ſemper ſatisfacta parte, ut dicemus, abſolvi per bullam.

4 Id quod diximus *n.2.* dictum etiam ſit pro excommunicatis nominatim, quamvis enim per bullam poſſit abſolvi pro Foro conſcientiæ nominatim excõmunicatus, tamen non erit paſſim abſolvendus, ſed erit ad ſuum Prælatum remittendus, ne veniat in contemptũ Jurisdicti Prælati. Adhibe nihilominus exceptionem *n. præced.* allatam.

5 Certum item eſt, vi bullæ abſolvi non poſſe ceſſationem à Divinis, nec Interdictum ſive Generale, ſive ſpeciale locale, nec perſonale generale, ut in *tr. de Interdicto*, dicitur, & notant hic Trull. & Caſtrop. *ll. cc.* nec eas Irregularitates, quæ non ſunt Cenſuræ, nec illas, quæ ſunt inductæ ob indecentiam, qua quis laborans repellitur ab adminiſtrando Altari, qualis eſt v.g. Irregularitas ex Bigamia: quia bulla ſolùm concedit abſolutionem à Cenſuris, ex quibus non eſt Irregularitas ex indecentia.

6 Quæſtio igitur ſolùm proponi ſolet de Irregularitate, quæ incurritur in pœnam alicujus delicti, v.g. ob malam adminiſtrationem Sacramentorum cum violatione Cenſuræ contractæ ob Hæreſim, ob Apoſtaſiam à Fide, ob Clerici percuſſionem, an ſcilicet poſſit abſolvi per bullam.

Reſpondeo. Affirmant Leander, *de irreg. diſput.27. q.36.* aliique apud Dianam, *p.1. tr.11. reſ.27.* ſaltem tanquam probabile, excipiunt tamen iidem, immo & omnes, quos legi, legi autem non paucos, Irregularitatem ex delicto homicidii, vel mutilationis, qui huic Irregularitati, vel ſemper eſt annexa indecentia, ut aliqui philoſophantur, velut alii, quia ſaltem ita uſu ipſo, & praxi in Eccleſia propter ejus delicti enormitatem, & ſcandaloſam conditionem, introductum legitimè eſt.

7 Verùm omninò puto eſſe abſolutè de omnibus negandum cum Suar. *de Cenſ. diſp.1. ſect.13.n.6.* Leand. *l.c.* Caſtr. *l.c.n.5.* aliiſque.

Ratio autem eſt, quia eas Cenſuras tollere poteſt bulla, & olim, ad ſummum eas pœnas, quæ impediunt receptionem Euchariſtiæ, vel Sacramenti Pœnitentiæ, ut notat *loc. cit.* Suar. & ſignificant illa bullæ verba (*quo purius Indulgentiam Fideles conſequantur, &c.*) non autem alias, quæ non impediunt ejuſmodi receptionem, de quibus loquimur. Adde, in bullis recentioribus, ut notat Leand. *l.c.* ablatum eſſe illud, *ut poſſit abſolvi à pœnis*, adde item rationem, quam affert Henriq. *l.7.c.13.nu 6.* quia inquit, in bulla, ut patet ex ejus tenore nulla datur poteſtas Confeſſario ad diſpenſandum, ſed ſolùm ad abſolvendum. At Irregularitas, ut etiam ſuſpenſio, quæ ſit pœna, per diſpenſationem tolluntur, non per abſolutionem, ergo poteſtas conceſſa prædicto Confeſſario ad eas non extenditur. Scio aliquando Abſolutiones largè ſumi pro diſpenſatione, ſed hic in Clauſula hac bullæ, ubi agitur de abſolutione à peccatis, & à reſervatis, ex ipſo bullæ contextu, colligimus nomen abſolutionis propriè ſumi.

§. VII.

Digitized by Google

§. VII. *Satisfacta Parte.*

1 QUamvis aliquandu contrahi poſſit Excommunicatio ſine læſione Partis: ut eſt V. G. Eacommunicatio ob peccatum Hæreſis, unde tunc nulla erit ſatisfactio expoſcenda, ſed ſulùm emendationis propoſitum; tamen non tarò adeſt partis læſio, ut V. G. in percuſſione Clerici. Nomine igitur ſatisfactionis intelligitur reſtitutio Secuuiæ, vel famæ, vel honoris, quæ parti læſæ debetur, ut notat puarez *de Cenſur. l. 5. de pœnis. c.* 12. §. 4. *n.* 12. à me citatus.

2 Hinc fit, ut pęna pecuniaria, ſi fortè debeatur Fiſco, vel Notario, non veniat in hanc præſentem conſiderationem, quia prædicti hic non ſunt pars læſa.

3 Hinc etiam, quamvis plures in percuſſione Religioſi partem lęſam judicent, eſſe Religionem, ſive ejus Prælatum, tamen ſatis probabiliter multi, quos citant, & ſequuntur Verricelli, & Leander item *ibid. n.* 14 à me citati, putant non eſſe, niſi ipſum Religioſum percuſſum, cui ſatisfaciendum ſit, idque in utroque foro, ſi ipſe enim percuſſus fuit, ipſe pars læſa eſt.

Confirmatur, quia quandu dicitur, *concordata parte*, non intelligitur Reſpublica, ſed perſuna particularis; Confirmatur iterùm, quia ſi in caſu dictu Excommunicationis pars læſa eſſet Publica poteſtas, ſeu Prælatus, certè eſſet Eccleſia, vel Pontifex, qui Excommunicationem contra prædictam percuſſionem tulit: Atqui Pontifex, dum concedit, nt quis abſolvatur, jam ipſe condonat.

4 Jam verò quoniam certum eſt, te, antequam impendas abſolunem, ſive ex vi bullæ, ſive ea vi cujuſcunque facultatis, debere ſub mortali exigere à pœnitente, nt ſatisfaciat, vel reddendo ablatum, vel compenſando injuriam factam, vel remiſſionem à parte lęſę obtinendo, quæritur primò, quid faciendum in praxi, ſi ea nullatenus exhiberi poſſit, ſive ob impotentiam pœnitentis, ſive ob dubium, quod fortè vertitur de qualitate ſatisfactionis, ſive ob obſtinationem lęſæ perſonæ, quæ non eſt contenta ſatisfactione rationabili ipſi oblata, ſive ob quid ſimile.

Reſpondeo. Quando impotentia non ſolùm eſt præſens, ſed moraliter certò prævidetur, ſemper eſſe futura, nihil requirendum à pęnitente; nam res fruſtranea requireretur: At verò quando potentia probabiliter futura ſit, ſi loquamur pro foro externu, debet penitens, antequam abſulvatur, præmittere cautionem de ſatisfaciendo, ideſt, debet dare vel Pignus, vel Fidejuſſionem; vel ſi ea non poſſit, debet juramentum proferre, quos ſatisfaciet, ut nimirum certa ſit promiſſa ſatisfactio.

At ſi loquamur pro Foro Sacramentali, ſeu Conſcientiæ, quamvis de Lugo *de pœnis. d.* 20. *n.* 204. cum aliis multis eandem cautionem requirat, quia ſine diſtinctione de ea præmittenda Canones loquuntur, nihilominus alii cum Trullenc. *in bull. l.* 1. *c.* 7. §. 2. *dub.* 12. alios citante, eam non eſſe neceſſariam probabiliter docent. Excipe delictum dandi cauſam Interdicto, quando in periculo mortis conceditur delinquenti Sacramentum pœnitentiæ; de qua re *in tract. de Interdicto.* Ratiu autem, quòd pro Foro Sacramentali non ſit neceſſarium Juramentum, &c. ſed ſufficiat ſeria promiſſio in caſibus prędictis, eſt, quia illa cautio, ſive pignoratitia, ſive fidejuſſoria, ſive juratoria pru ſolo foro externo impoſita à Sacris Canonibus eſſe videtur, ſiquidem ſimiles cautiones expoſcere, ut plurimùm, illi ſulent, quandu de rebus ad exteriorem Eccleſiam pertinentibus, diſponunt. Sufficiet ergo tunc, ſi pœnitens habeat propoſitum ſatisfaciendi, quandu poterit, & ſic tum validè, tum licitè per bullā, vel ſimilem facultatem abſolvetur.

6 Noto antem ex Ludovico à Cruce *in bull. d.* 1. *c.* 4. *dub.* 8. ſi fortè is Excommunicatione abſolutus non ſervet promiſſionem, ſcilicet non ſatisfaciat, cùm poterit, licèt peccet, non tamen reincidere in ullam Excommunicationem, quia à nullo Jure imponitur hęc reincidentia contra nun ſatisfacientem.

7 Quæritur Secundò. Quid, ſi præmitti poteſt ſatisfactio, & non præmittitur? Reſpondeu, certè tunc, per ſe loquendo, & tu Confeſſarius peccas, & pęnitens, ut habet Leand. *tr.* 3. *de Excommun. d.* 17. §. 3. *q.* 90. Tu, quia debes muneri tuo, immò etiam, quia aliquandu noces parti, cùm poſt abſulutionem difficilius exhiberi ſoleat ſatisfactio. Pænitens, quia differt notabiliter, & ſine cauſa (ut hic ſupponimus) reddere id, quod debet, injuſtè retinens ſive rem, ſive famam, ſivè honorem alienum.

8 Dixi, (per ſe loquendo) nam talis eſſe poſſet pænitens, taleſque circumſtantiæ, ut Confeſſarius deberet eſſe contentus ſulo propoſito reſtituendi, ſeu ſatisfaciendi, etiam ſi anteà ſæpè juſſus neglexerit. Et Molina quidem apud Dicaſtillum *l.* 2. *de reſt.* exemplum adhibet; ut ſi Confeſſarius non leviter credat, pœnitentem reipſa reſtituturum ſtatim ſine mora, quia nō ea acrimonia fuerit illi juſſa reſtitutio in aliis confeſſionibus, vel ſi alię adſint circumſtantię ad id credendum pręſertim, ſi injungat illi, ut non priùs accedat ad EUCHARISTIAM quam reſtituat, adhibe autem hic illam exceptionem de dantibus Cauſam Interdicto, quam modu *n.* 5. innuimus.

9 Quæritur Tertiò, quando Bulla Cruciatæ requiritur, ut Excommunicationis abſolutio non concedatur, niſi ſatisfacta parte, an, ſi ea propter inadvertentiam, vel propter aliud conferatur ante præmiſſam ſatisfactionem, conferatur validè; nam, an licitè, jam dictum eſt modò.

Reſpondeo. Ut univerſaliter decidatur, an, non ſatisfacta parta, validè conferatur hęc abſulutio, quando adeſt pars lęſa, diſtinguendum eſt. Nam ſi conferatur à Superiore, validè confertur: Siquidem ſatisfactio non eſt pars eſſentialis abſolutionis excommunicationis. Si verò conferatur à Delegatu ipſius, erit ſubdiſtinguendum. Si enim ejuſmodi delegato detur abſoluta facultas abſolvendi excommunicationem, idem dic, quod dictum de Superiore eſt. Verùm ſi delegatu detur ejuſmodi facultas cum prædicta clauſula, *ſatisfacta parte*, duplex eſt ſententia.

10 Prima negat, validè conferri ejuſmodi abſolutionem, quia ſatisfactio in hoc modo delegandi exigitur per modum conditionis: at conditione non ſervata, in irritum abit conceſſio. Major probatur ex illa communi doctrina, quod Ablativus abſulutus, qualis eſt illa (*ſatisfacta parte*) reſolvitur in conditionē, (*ſi parti ſatisfeceris*) ita tenent apud Caſtrop. *de bull. p.* 8. §. 5. *n* 6. & apud Dian. *p.* 5. *tr.* 9. *reſ.* 12.

11 Secunda, quam ſequitur Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 6. *n.* 8. cum multis, affirmat, conferri validè; quia quoties in delegatione exprimitur ea forma, quæ à Jure communi requiritur, non aliter requiritur, quàm requirat ipſum jus, niſi aliter in conceſſione delegationis exprimatur.

Sed in jure communi exigitur quidem ſatisfactio, ut licitè ejuſmodi delegatio exerceatur, at non ut validè: in nullu enim jure aliter, ac dicimus invenies, ergo &c. Utraque ex his ſententiis probabilis eſt, & ita tandem pronunciat Ludov. à Cruce, *in bull. d.* 1. *c.* 4. *dub.* 6. quamvis addat priorem ſententiam eſſe in praxi ſequendam.

12 Dixi (*niſi aliter exprimatur*) nam ſi in conceſſione delegationis dicatur (*ſi non ſatisfactum fuerit, irrita ſit conceſſio, irrita ſit abſolutio, nulla, invalida*) Abſulutionem invalidam fore, certum eſt, quia illa expreſſio indicat aliquid plus requiri, quàm à ſolo jure requiratur.

13 Cùm ergu in Bulla Cruciatæ, ut etiam in facultatibus conceſſis regularibus abſulvendi excommunicationem ponatur quidem illa clauſula (*ſatisfacta parte*) ſed ſine aliis verbis expreſsè irritantibus, probabile ſatis erit, validam fore abſolutionem, parte nondum ſatisfacta.

§. VIII. *In foro interno.*

1 QUamvis non pauci aſſerant, abſolutionem excommunicationis ex vi bullæ habitam prodeſſe etiam pro foro externu, quia conceſſio bullæ eſt abſoluta, nec reſtricta ad aliquem forum, ut tenet Vega, Garzias, & alii apud Caſtropal mox citandum; vera tamen ſententia eſt, non prodeſſe, niſi pro foro interno. Excipe ea, quæ mox dicam à *n.* 5. Ita tenent Sanch. Tolet. Suarez, aliiq; communiter apud Caſtr. *de bull p.* 8. §. 5. *n* 9. Ratio hujus veræ ſententię eſt, quia intentio Pontificis concedentis per bullam abſolutionem Cenſurarū, eſt, ut cum pura conſcientia poſſint fideles ad Sacram EUCHARISTIAM accedere, & indulgentiam acquirere, ad quod certè ſatis, ſuperque eſt abſulutio pru foro interno.

a Confirmatur, quia incredibile eſt, Summum Pontificem voluiſſe concedere cuicunque Confeſſàriu tantam poteſtatem, per quam eluderentur, & perturbarentur, immò & contemnerentur Tribunalia Eccleſiaſtica.

3 Confirmatur iterùm, quia hodie extat Bulla Cruciatæ conceſſa ab Urbano VIII. ubi declaratur, bullæ hoc privilegium ſuffragari in foro conſcientiæ tantùm, ut latè habes multis citatis apud Dianam *p.* 11. *tr.* 2. *reſ.* 6a.

4 At inquires, quid ſit, ſeu quam utilitatem conferat hęc abſolutio excommunicationis pro foro internu dumtaxat?

Reſp. Qui ſic eſt abſulutus coram Deo, & in rei veritate liber ſit ab excommunicatione, unde poteſt ſe gerere, ſicuti ſe gerunt cęteri fideles non excommunicati; Sed ita, ut quoad actiones externas, & pręſertim, quoad ſubeundum judicium judici Eccleſiaſtici, ſit perinde, ac ſi abſolutus nullatenus fuiſſet.

5 Qui igitur eſt excommunicatus excommunicatione occulta, & deinde legitimè abſolutus in foro conſcientiæ dumtaxat, ſe poterit gerere, ut non excommunicatus, in omnibus actibus, tum publicis, tum privatis, nam excommunicatione coram Deo caret, & quia excommunicatio erat occulta, nihil erit ſcandali coram hominibus. At quando excommunicatio non eſt occulta, ſed deducta ad forum externum, tunc ſi abſulvaris in foro tantùm internu (quod ſolùm licebit in caſibus dictis ſupra §. 6. *à n.* 2.) Primò, cautè te gerere debes in actionibus externis; Secundò, à judiciu externo Eccleſiæ liber non eris. Quæ duo, ſi alia duo addam, ſatis lectoribus fient manifeſta.

Primum. Abſolutus in foro conſcientię ab excommunicatione aliis nota, poteſt ſe immiſcere tum humanis, tum divinis, ſed non cum aliorum ſcandalo, ideſt non coram iis, qui excommunicationem ſciunt, neſciunt abſulutionem.

7 Quid, ſi iis dicam, & probem, me eſſe abſulutum per bullam v.g. Reſpondeo, adhuc te peccare, ſi coram iiſdem publicè, & indifferenter te geras, quia ſic videris contemnere Eccleſiam, quæ te pro excommunicato in foro externo habeat: ſi cautè, & coram paucis, qui tuæ ſint conſcii abſolutionis, te ingeras, non peccas, quia ſic prædictus contemptus non intervenit, lege Suarium *t.* 4. *de relig. tract.* 10. *l.* 9. *cap.* 2. *nu.* 36.

8 Qui, dſi denique tua excommunicatio ſit aliquibus cognita, ſed non fuit deducta ad forum externum?

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpon. tunc ſanè potes, etiam te gerere, ut non excommunicatum coram iis, qui ſciant tuam abſolutinnem, quia, etiam tunc oullus eſt contempus.

9 Alterum, quod addere modò promiſi, illud eſt. Quamvis io foro conſcieotiæ ſis abſolutus, poteſt nihilominus contra te Judex procedere, ac ſi abſolutus non fuiſſes, idque tum ob delictum; ob quod in excommunicationem incidiſti, tum ob ipſam excommunicationem, tum ob actiones externas prohibitas, quas fortè poſt dictam fori Interni abſolutionem cum peccato geſſiſti. Quare poterit judex procedere ad te denunciandum, ut excommunicatum, ad finem, ut viteris ab aliis, & ſi fortè publicè celebraſti Miſſas, vel obtinuiſti beneficium poſt dictum abſolutionem, poteſt te declarare irregularem, & privatum beneficio.

10 Dixi (cum peccato, & publicè) mihi enim cum Suar. *loc. c. n.* 38. videtur probabile, quod judex Eccleſiaſticus, ſi ipſi conſtet ejuſmodi abſolutio, ut ita loquar, privata, non poſſit procedere contra ſic abſolutum ob communicationem cum fidelibus, celebrationemque Miſſarum, vel impetrationem beneficii, ſi hæc facta fuerunt cum moderatione dict. *nu.* 4. *&* 5. ubi enim non eſt delictum, oon poteſt Judex urgere ad pœnam. Immò, (ut ootat ibidem Suarez) pro aliis actionibus peccaminoſis, poterit quidem illum punire, ſed mitius quantum ſcilicet præciſè eſt neceſſarium, ad ſatisfactionem ſcandali per illum dati.

Poteſt tamen dictus Judex procedens ex officio (oon tamen, ſi contra inſtet pars, quæ legitimè contradicat) ſe mitem præbere cum ejuſmodi privatim abſoluto, quando ipſi Judici moraliter conſtat abſolutio. Poteſt enim illum excuſare, poteſt illum non denunciare excommunicatum, poteſt non declarare irregularem, nec beneficio privatum, poteſt repellere accuſationem procuratoris fiſcalis contra reum fortè inſtantis, uno verbo, poteſt eſſe contentus illa abſolutione, aliamque nequaquam requirere. Ita Coninch. aliique apud Dianam *p.* 11. *tr.* 2. *reſ.* 61.

11 Si roges, per quid Judici conſtabit de dicta abſulutione? Reſpondeo, vel per teſtificationem fide dignorum, vel per ſchedulam confeſſarii teſtantis, ſe illum abſolviſſe vigore bullæ. Hanc autem ſchedulam ad ſolam pœnitentis inſtantiam facere poterit confeſſarius, ne ſcilicet confeſſionis ſigillũ violet, & quidem ejuſmodi ſchedulam in re noſtra fidem facere, docet Suar. *de conſ. d.* 7. *ſect.* 5. *n* 26. de qua multa habes apud Dianam, *p.* 11. *tr.* 2. *reſ.* 62.

Notat autem Filliuc. *tr.* 11. *c.* 11. *n.* 293. eam poſſe quidem à Confeſſario dicto modo ſcribi, ſed raro, & non niſi ex rationabili cauſa. Quod poſterius ego intelligo, quando eſt timor, ſeu periculum, ne ea abutator pœnitens contemnendo, procurare abſolutionem pro foro externo, ſecus, cum danda oon ſit.

§. IX. *Tres Notationes ad prædicta facientes.*

1 HIc denique tria ſunt notanda. Primò poſſe abſolvi quempiam virtute bullę, etiam ſi in ejus confidentiam peccaret, non verò per eandem poſſe componi in malè ablatis ex ejuſdem confidentia. Ratio eſt, quia id in bulla compoſitionis expreſsè prohibetur, quod non prohibetur io hac bulla.

2 Notandum Secundò, in Summario bullæ poni formulam abſolutionis, qua uti poteſt confeſſarius, quando abſolvit virtute bullæ à caſibus, vel excommunicationibus reſervatis. Sed conſultò dixi, *poteſt*, non enim eſt hujuſmodi formula de ſubſtantia abſolutionis, cùm ſatis ſit formula abſolutionis ordinaria cum intentione abſolvendi juxta tenorem, & facultatem bullæ, ut advertit Nuñus allatus à Galleg. *de bull. clauſ.* 14. *dub* 182. Immò, quoad excommunicationem, etiam ſatis ſunt quælibet verba illam abſolutionem ſignificantia.

3 Notandum tertiò, certum eſſe, ut notat Sanchez, *l.* 8. *matrim. d.* 16. *num.* 11. cum aliis, per ſe non eſſe neceſſarium, ut is, qui abſolvendus eſt ab excommunicatione confiteatur ſua peccata, & ſimul peccatis, & ab excommunicatione abſolvatur. Abſolutio enim excommunicationis non eſt Sacramentalis; tameo, quia, ut licitè tu eam recipias, debes habere propoſitum parendi mandatis Eccleſiæ, Ideſt non committendi in poſterùm eam actionem, cui tua excommunicatio aonexa eſt: hoc verò propoſitum, & ſimilia requiſita, tanquam diſpoſitiones ad recipiendam abſolutionem excommunicationis, melius ponontur in Sacramento ipſo pœnitentiæ, ideò illa regulariter intra hoc Sacramentum, ſed ante abſolutionem peccatorum conferenda erit, nec extra illud, niſi notabili cauſa ſic perſuadente.

Dixi autem, *per ſe*, nam ſi facultas, quæ tibi confeſſario data fortaſsè eſt, abſolvendi excommunicationem reſervatam, eſt conceſſa cum hac formula, *ut abſolvas intra ipſum Sacramentum pœnitentiæ*, vel ſub hac, *in foro Sacramentali*, tunc certè iovalidè conferres abſolutionem extra, ut ex ſe patet.

4 Sed ecce difficultas in caſu noſtræ bullæ. Quandoquidem io ipſa dicitur, ut confeſſarius ſolùm abſolvat pro foro interno, quæro, an hæc clauſula velit, abſolutionem excommunicationis vi bullæ dandam eſſe intra confeſſionem Sacramentalem ita neceſſariò, ut extra invalidè conferatur.

Reſpondeo, non ita eſſe intelligendum. Quare valida erit abſolutio excommunicationis vi bullę collata extra Sacramentum pęnitentię. Ratio eſt, quia illud *in foro interno*, quod requirit bulla, ſignificat, abſolutionem valere, quoad forum conſcientię, & coram Deo, non autem ſignificat, debere abſolutionem dari io foro Sacramentali, ut latè videri poterit apud Sanch. *l.* 8 *matr.* 16. *n.* 11. *& d.* 30. *n.* 21. & Suarez, *tom.* 4. *de relig. l.* 9. *c.* 2. *n.* 17.

CAPUT XII.

De ſexto Bullæ Privilegio, hoc eſt, de Indulgentia, quæ in hac clauſula undecima conceditur, ſemel in vita, & ſemel in morte.

§. I. *Semel in vita.*

1 TUtior Praxis accipiendæ, ſive acquirendæ hujus Indulgentię (quæ ſemel tantum, anno bullæ durante, acquiritur, ſed iterùm eodem anno cum ſecunda bulla, non verò tertio cum tertia) eſt, ut confeſſarius ab aliquo ordinario modo dicto approbatus, electus à pęnitente habente bullam, die quocunque quem ipſe pęnitens voluerit, confeſſionem pęniteotis audiat, illumque à peccatis abſolvat, & indulgentiam hanc ipſi immediatè poſt abſolutionem applicet. Ita Mendo *d.* 27. *de Bull. c.* 2. *n.* 18. dicendo hæc, vel ſimilia verba, *Ego tibi applico Indulgentiam plenariam, quam ex Bulla tibi concedit Summus Pontifex in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Poteſt etiam applicare in ipſa abſolutione, hoc eſt per ipſa verba abſolutionis Sacramentalis habens intentionem abſolvendi pęnitentem à culpis, & à pœnis. Ita Suar. *to.* 4. *in* 3. *p. d.* 50. *ſect.* 1. *n.* 8.

2 Dixi (*tutior*) nam in collatione hujus indulgentiæ duo ſunt; de quibus Doctores non conveoiunt, ut mox videbis, at ſub prædicta praxi conveniunt omnes.

Primò igitur non conveniuot, an hæc applicatio requirat fieri in ipſo Sacramento pœnitentię, an poſſit etiam extra, hoc eſt, quamvis pœnitens non confiteatur.

Reſp. Requiri actualem confeſſionem, docet Trull. *in bull. l.* 1. *§.* 7. *d.* 19. *nu.* 4. niſi fortè ob piam interpretationem de voluntate Pontificis aliud præſumeretur; quando pœnitens incidit in phræneſim, vel morbum, qui ipſi impediat uſum rationis. Ratio autẽ quod, requiritur per ſe confeſſio eſt, inquit, quia Pontifex ſic omninò diſponit copulativè. *Ut poſſit habens bullam eligere confeſſarium, & à quo indulgentiam obtineat.* Ita etiam tenet Galleg. *clauſ.* 9. *du.* 109. dicens, eſſe leve fundamentum eorum, qui non requirunt.

3 At plures, inter quos eſt Suar. & Filliuc eoſque citans Diana, *p.* 1. *tr.* 11. *reſ.* 105. docent, ſatis eſſe contritionem. Immò addunt, ſi pęnitens nullo mortali gravetur, nullam requiri tunc confeſſionem, ſed poſſe io eo caſu confeſſarium ſine alio requiſito applicare indulgẽtiã. Ratio eſt, (aiunt) quia Pontifex tunc requirit confeſſionem, quando danda neceſſariò eſt ſimul, & copulativè abſolutio cum Indulgentia, quod evenit, quando pęnitens non eſt in ſtatu gratiæ, non verò quãdo disjunctivè ſola Indulgentia concedenda eſt, quod evenit, quando pęnitens peccato lethali caret, atque adeò in gratiæ ſtatu verſatur.

4 Utraque ſententia eſt probabilis, quia utrumque ſenſum bullæ verba habere poſſunt: ſed, ut liquet ex ſe, prior eſt tutior; unde & tutius erit, penitentem debere eſſe præſentem; nam ſi non eſſet neceſſaria actualis confeſſio, profectò hæc Indulgentia, (ut notat Bardi *de bull. p.* 2. *tr.* 4. *c.* 5. *ſect.* 4. *n.* 15.) applicari abſenti poſſet.

5 Secundò non conveoiunt Doctores, an confeſſarius debeat eſſe approbatus ab Ordinario, an ſatis ſit, ſi ſit purus Sacerdos, Reſpondeo, Certè ſi applicatio hęc debeat neceſſariò fieri ſub actuali confeſſione, approbatio in confeſſario requiritur, ſaltem quando pęnitens debet abſolvi à mortalibus, ſecus, ſatis fortaſſe erit purus Sacerdos, quia ubi oulla, vel ſolùm venialium confeſſio exhibenda eſt, non eſt neceſſaria approbatio.

6 Sed jam vides, ſicuti in doctrina *n.* 3. *præced.* requirente confeſſionem, prior ſententia tutior fuit, ita & hic, eſſe tutius, requiri approbationem.

7 Illud certè nullo modo eſt ſuſtinendum, puta ſufficere quemcunque Clericum, vel Laicum, vel ſeipſum, ſi aliud deſit, nullo inquam modo, quia in hac Indulgentia acquirenda in vita (nam alia erit ratio de acquirenda in morte, ut mox § *ſeq.* dicitur) clarè Pontifex requirit confeſſarium, vel ſaltem Sacerdotem, & quidem diſtinctum, ſeu alium ab ipſo pęnitente.

§. II. *Indulgentia ſemel in morte.*

1 PRaxis acquirendæ hujus Indulgentię, & quidem plenarię, partim eſt ſimilis, partim diſſimilis à præcedente, quæ acquiritur io vita. Nam aliud eſt dicendum, ſi quis moriatur ex morte non repentina, ſed cum ſpatio alicujus uſus rationis, aliud, ſi repentina, ſine ullo ſpatio.

2 Si priùs, ideſt, ſi quis conſtitutus in articulo mortis, vel in ejus periculo, (id quod latè explicui *lib.* 5. *de pœnit. tr. de caſibus reſer. c.* 12. *§.* 2. *à n.* 37. quoque breviter eſt illud, quando quis in magna verſatur proximè mortis probabilitate.) Si quis, inquam, ita conſtitutus confiteri poteſt, cõfiteatur, & tunc confeſſarius illum abſolvat, ſimul-

Digitized by Google

ſimulque impertiatur Indulgentiam ſimilibus verbis, quibus uſus eſt ſupra §. *præced. n.* 1. *in vita.* Ego tibi applico, &c.

3 Si poſterius, ideſt ſi à repentina morte invadatur, nec poſſit habere confeſſarium, ſive ob abſentiam Sacerdotum, ſive ob aliam cauſam, nec fuerit negligens ad agendam pœnitentiam de ſuis peccatis ob fiduciam hujus Indulgentiæ, ipſe moribundus, ſi ſit contritus, vel ſi nullo gravetur mortali peccato, ex ſe, ſine alterius miniſterio, ſeu alterius applicatione, & ſine alia ratione ſibi Indulgentiam plenariam applicet, ſeu acquirere intendat, nam tunc illam conſequetur.

4 Hoc privilegium non eſt in Clauſula hac Undecima, quam præ manibus habemus, ſed infra, hic tamen illud ponimus ob doctrinæ conjunctionem. Verba Pontificis hæc ſunt.

Item, ſi dicto anno durante, contingat per repentinam mortem, vel Confeſſariorum abſentiam ſine confeſſione decedere, modò contriti deceſſerint (*intellige modò in gratia deceſſeriat: nam cum Bardi l. c. n.* 29. *non puto habenti ſolùm Venialia opus eſſe de his confiteri*) & priùs ſtatuto tempore confeſſi fuerint, neque hujus conceſſionis fiducia negligentiores fuerint, Plenariam, ut ſupra, conſequantur.

5 His habitis. Inquires primò. Si quis ſemel in periculo dicto acquiſierit indulgentiam, poteſtne in alio periculo ejuſdem anni, ſervatis dictis conditionibus, iterùm acquirere?

Reſpondeo, non poſſe, quia jam hoc privilegium habuit ſuum effectum, ergo redire ſine nova conceſſione non poteſt, nam propterea cum ſecunda Bulla poteſt iterùm eodem anno, quia id de novo conceſſit Pontifex, licèt non tertio cum tertia.

6 Inquires ſecundò, an, ſi ſic applicet confeſſarius, *ſi morieris, concedo tibi, ſeu applico hanc indulgentiam, ſi non morieris, non applico.* An inquam, ſi Pœnitens convaleſcat, redeunte deindè periculo alterius infirmitatis, vel eadem recrudeſcente, poſſit lucrari dictam indulgentiam ex eo, quia privilegium non habuit effectum in illa prædicta priore conditionata applicatione.

Reſpondeo poſſe putat Diana *p.* 1. *tr.* 11. *reſ.* 106. quem ſequutus eſt Galleg. *clauſ.* 9 *diſp.* 107. Innititur autem uterque in quodam teſtimonio Commiſſarii, quod ſuper hac re ſe habere dicit. Sed negat Trull. *de bull. l.* 1. §. 7. *c.* 2. *d.* 19. *n.* 8. cum aliis, & meritò. Nam cùm hanc Indulgentiæ ſuſpenſionem non concedat Pontifex, non eſt audacter pronunciandum, ea te uti poſſe. Nec teſtimonium illud Commiſſarii obſtat, nam tanta Commiſſarii poteſtas nullibi legitur, ut notat Bard. *p.* 2. *tr.* 4. *c.* 5. §. 4. *n.* 27.

7 Inquires tertiò. Si confeſſarium accedens ad proximè moriturum, qui bullam ſumpſit, invenit illum ſenſibus deſtitutum, ita ut confiteri nequeat, poteſtne ipſe confeſſarius, ſeu Sacerdos applicare indulgentiam hanc, cùm tunc non proſit conceſſio Pontificia dicta *n.* 4. quia jam eſt præſens confeſſarius.

Reſpondeo. In noſtra, & aliorum ſententia, quos adducit Diana *l. c. reſ.* 108. poterit tunc Sacerdos abſolvere hunc ſub conditione illa, quam explicuimus *in methodo Confeſſionis l.* 2. *c.* 10. *n.* 4. & deindè indulgentiam poterit applicare modo dicto. In ſententia item eorum qui dicunt, hunc, qui non petiit confeſſionem, non debere abſolvi; poterit etiam ei indulgentia applicari à dicto præſente Sacerdote ſaltem ex præſumpta Pontificia voluntate, ut in ſimili eſſe probabile diximus §. *præc. n.* 2. & 4. Et quia fortaſſe erit contritus, ſeu aliàs in ſtatu gratiæ, fructum indulgentiæ lucrari poterit. Ita Acoſta, & Rodriq. cum Diana *l. c.*

8 Inquires 4. occaſione illius, quod modò dictum eſt, *nu.* 3. (ſibi indulgentiam applicet, ſeu acquirere intendat &c.) inquires, inquam, an ut indulgentia quælibet, adeòq; hæc ex Bulla Cruciatæ acquiratur, neceſſarium ſit, ut illam quis intendat acquirere, an ſatis ſit, ut faciat opus injunctum à Pontifice, cum circumſtantiis ab eodem requiſitis, licèt non intendat, immò nec ſciat, tali operi eſſe annexam indulgentiam, loquimur autem, ut ex ſe patet, quando concedens indulgentiam, ſcientiam illam, vel intentionem, vel ſimile quid non requirit, ſed ab illa præſcindit.

9 Reſp. Duplex eſt ſententia. Rodriq. *in Bull.* §. 1. *n.* 9. & Trullenc *in bull. l.* 1. §. 6. *dub.* 2. *n.* 5. aiunt, niſi quis ſciat, intendatque ſanè non lucrari indulgentiam. Ratio hujus ſententiæ eſſe poteſt, quia indulgentia eſt per modum privilegii, quod ignoranti non acquiritur, ſed requiritur ſcientia, & voluntaria privilegii acceptatio.

10 At Portella, *in add. ad dub. Reg. V. indulgentia*, dicens, ſe hanc ſententiam accepiſſe à Ludovico Molina, & Joſephus de Auguſtino, ajunt, etiamſi quis neſciat, ſed requiſita tamen ad indulgentiam ponat, illam acquirere. Ratio eſt (inquit de Auguſtino) quia, vel talis ſcientia, ut vult Joſeph de Aug. *en bre ve notitia sis de indulgentia n. ult.* & intentio non eſt neceſſaria, ſiquidem non ponitur in tenori conceſſionis, ut ſupponimus, vel ſi eſt neceſſaria, ſemper adeſt implicita intentio, qua quilibet homo, dum benè operatur, vult acquirere totum fructum, quem poteſt ex illo bono opere, & ex ejus annexis.

11 Confirmat primo Portella ex exemplo ſatisfactionis ex opere operantis, licèt enim quis neſciat, nec explicitè intendat per ſuum opus bonum v. g. per ſuum jejunium ſatisfieri pœnis, quas debet ex ſuis peccatis, tamen acquirit ſatisfactionem annexam tali operi. Ergo eodem modo, elevato tali opere ad majorem valorem ſatisfactionis ex opere operato, quod fit in indulgentiis authoritate Pontificis, qui habet ad id poteſtatem, poterit quis abſque ſcientia, & conſequenter abſque intentione obtinere totum ejus fructum.

12 Confirmat ſecundò de Lugo *de pæn. d.* 27. *n.* 81. quia fructus ſuffragii mihi ab alio applicati, v. g. jejunii fructus, quem mihi applicat meus amicus pro me jejunans, immò & fructus Sacrificii Miſſæ, quem mihi (& hic eſt quidem ex opere operato) applicat aliquis Sacerdos pro me Miſſam celebrans, mihi applicatur, tametſi nihil ego ſciam, vel intendam. Ergo cur non idem dicendum, ſi mihi indulgentiæ fructum ipſe Pontifex applicet, me nihil ſciente, vel intendente; Cur enim Chriſti ſatisfactio applicata per ſacrificium Miſſæ prodeſt mihi nihil ſcienti, & prodeſſe non poterit eadem ſatisfactio per poteſtatem Pontificis applicata?

13 Confirmo ego tertiò, quia de facto Pontifex aliquando ſolet concedere, & in hac noſtra bulla, ut vidimus *n.* 4. concedit moribundo à ſenſibus deſtituto indulgentiam Plenariam, & tamen tunc ille nihil advertit, nihilque poteſt intendere.

14 Ad rationem Rodriq. & Trullenc. reſpondet de Lugo *loc. cit.* Indulgentiam non eſſe Privilegium, quod debeat exequutioni mandari per ipſum privilegiatum, ſed potius eſſe ſolutionem pro illo, quæ poteſt fieri per alium, nihil ſciente debitore, ut ſi quis amicus pro me nihil ſciente ſolvat centum aureos, quos ego meo creditori debeo, ſatisfactus erit creditor, nec ego aliquid debebo.

Cujus rei ulterior ratio eſt, quia ad has, vel ſimiles ſolutiones ſemper adeſt intentio implicita dicta *nu.* 10. quæ ſatis in hujuſmodi ſolutionibus eſt.

15 Hanc ſecundam ſententiam probabiliſſimam judico, tamen uſus fidelium meritò ſemper curat, intendere expreſsè indulgentias ſibi acquirere: tum quia id tutius abſq; dubitatione eſt, tum quia non eſt certum, licèt ſit veroſimile, ut loquitur de Lugo citatus, Pontificem ita ſe habere in omnibus indulgentiis concedendis, ſicuti ſe habet in caſibus modo *n.* 3. dictis. Et certè cùm requiſita, ad indulgentias acquirendas, ſint, ut plurimùm, varia, & ſub variis conditionibus ponenda, ut hæc apponantur, debent ſciri, & conſequenter regulariter ſemper aderit acquirendi intentio.

16 Illud (ne erres) adverte. Nam indulgentiam lucrari volens quis pro Defuncto, vel ſua opera applicare pro ejuſdem Defuncti ſatisfactione, debet habere neceſſariò intentionem determinatam lucrandi, & ſatisfaciendi pro eo. Ratio eſt, quia adeſt quidem illa intentio implicita lucrandi ſibi per ſuum bonum opus, quantum poteſt, non autem adeſt lucrandi pro alio & ita docet idem de Lugo *ibid. l. c. n.* 74. & *diſp.* 26. *num.* 28.

CLAUSULA XII.

Item ſumentibus bullam conceditur, vota omnia, ultramarino, Caſtitatis, & religionis exceptis, in aliquod ſubſidium hujus expeditionis per eundem confeſſorem commutari.

CAPUT XIII.

De ſeptimo Bullæ Privilegio, hoc eſt, de commutatione Votorum.

NOn loquimur hic, an poteſtatem habeat Commiſſarius Cruciatæ commutandi vota fidelium, ſed de ea, quam habet confeſſarius electus à pœnitente habente bullam. De Commiſſarii enim poteſtate non eſt hic agendi locus.

§. I. *De commutatione Votorum præter excepta.*

1 DIffert Voti commutatio à diſpenſatione. Nam commutare eſt transferre vinculum, & obligationem ex una materia in aliam, ut ex jejunio in flagellationem. Diſpenſare autem eſt, vinculum voti omninò relaxare; quæ diſpenſatio aliquando eſt in totum, aliquando ex parte juxta gravitatem cauſæ. Quoniam verò per bullam nullum tibi conceditur privilegium, quoad diſpenſationem, ſed ſolùm, quoad commutationem, de hac erit præcipuè noſtra locutio.

2 Ea autem triplex eſſe poteſt, vel enim votum commutatur in minùs, ut jejunium in unum Pater, & Ave; vel in majus, ut Pater, & Ave in jejunium; vel in æquale, ut in jejunium diei v. gr. Veneris in craſtinum diei v. g. Sabbati.

Porrò in minus nihil poteſt per Bullam, quia illa potiùs eſt diſpenſatio, quàm commutatio. In majus non eſt neceſſaria bulla, quia quilibet ex ſe poteſt ſibi commutare in majus, ut latè *l.* 3. *in Decal. c.* 16. §. 5. diximus.

3 Bulla ergo ſolùm proderit, ut tuus confeſſor per illam electus poſſit tuum votum in æquale commutare. Sed quia, ut ibid. diximus, eſt probabilis opinio, poſſe quemlibet ex ſe ſuum votum commutare in æquale, quia Deus æque ſatisfit per æquivalens, ideò, ut per bullam aliquid ampliùs habeatur, concedimus, ſatis probabiliter poſſe per eam commutari votum in aliquo aliquanto minus, non verò minus notabiliter. Hæc ibidem tractata latius habes, & videri poſſunt apud Caſtrop. *tr.* 3. *de Voto p.* 14. Suar. *l.* 6. *de Voto c.* 12. & 17. Sanch. *l.* 4. *ſumm cap.* 50. alioſque.

Scio autem, valdè operoſum eſſe, dignoſcere hanc æqualitatem, vel quaſi æqualitatem in iſta votorum commutationibus, ſed ego ibi, quantum potui, regulas, & exempla id cognoſcendi diligenter tra-

Digitized by Google

tractavi. Illud nunc ſcias, à Caſtr. *de Bull. diſp. un punct. 9. n. 6.* æqualitatem hanc relinqui tandem decernēdam à prudenti confeſſario, qui eo ipſo, quòd bona fide procedat, commutatio effectum habebit.

Qui Confeſſarius.

5 His ita conſtitutis. Inquires Primò. Quinam confeſſariua requiritur ad hanc commutatiouem eapediendam? Reſpondeo, quem tu, habens Bullam volueris, dummodo ſit approbatus ab Ordinario modo ſupradicto.

6 Primò igitur non eſt ſatis quilibet Sacerdos, quia id tam amplè non concedit bulla. Secuodò non eſt neceſſe, ut commutatio fiat in ipſa Sacramentali coofeſſione, quia hæc reſtrictio non habetur io bulla. Tertiò non eſt neceſſe, ut qui commutat ſit tuus confeſſarius, dummodo confeſſarius modo dicto ſit, quia Bulla requirit quidem confeſſarium, ſed non dicit, debere eſſe tuum.

Cauſa, ex qua prædicta vota commutari valeant.

7 Inquires ſecuodò quænam cauſa reqoiritur, ut ejuſmodi commutatio validè virtute bullæ peragatur.

Reſpondeo. Profectò ad diſpenſatiooem voti major requiritur cauſa, quàm ad commutationem. Quoniam verò noſtrum eſt, loqui ſolùm de commutatione, dico univerſaliter requiri cauſam leviorem ad illam, quàm ad diſpenſationem, & Leſſius *de Voto dub. 11. n. 96.* quidem affirmat, in commutatione voti à quocumque facienda, ſufficere propeoſionem ſolam voveotis, placet enim id Deo, ut ſic magis hilariter Vota Fideles obſervent. Atq; id, ut dixi, univerſaliter loquendo. At io noſtra commutatione facienda ex vi Bullæ aliam habemus caoſam, quam requirit Pontifex in ipſo Bullæ tenore. Nam præter eleemoſynam illam, quæ pro bulla porrigitur, requirit aliud, nimirum quòd, qui velit vi bullæ ſibi votum commutari, det aliquod ſubſidium pro belli expeditione contra iofideles.

8 Sed ecce difficultas admodom agitata inter bullæ explanatores. Ecquodnam eſt hoc ſubſidium, temporale ne, ideſt aliqua alia eleemoſyna, an ſpirituale, ideſt aliqua v.g. oratio.

Alphonſus Deza, aliique, quos citat, ſed noo ſequitur Caſtr. *de bull. diſp. un. punct. 9. n. 7.* probabile docent, ſufficere ſpirituale, maximè ſi vovens ſit pauper, quia bulla dicit *ſubſidium*. At ſpirituale ſubſidium, ſubſidium eſt.

9 Suarez, Sanchez, Henriq. aliique apud eundem Caſtrop. *loc. cit. n. 9.* aſſeruot fieri poſſe in ſubſidium partim temporale, partim ſpirituale, oe ſcilicet multum detrabatur de ſubſidio temporali, ſi ſolùm ſpirituale ſatis eſt.

10 Caſtropalaus verò *l. c.* alios adducens, docet eſſe omoinò temporale, nam ea modo loquendi, & fine bullæ, quæ cooceſſa fuit ad congregandam pecuniam contra infideles, aliud ſubſidium non intelligitur, niſi temporale.

11 Ego omninò Caſtropalaum ſequor, in qua ſententia me firmavit Galleg. *clauſ. 9. d. 160.* Is enim poſtquam (probans Caſtropalai ſententiam) attuliſſet Petrum Ledeſma, Sotum, Aloyſium Lopez, alioſq; citat Machardum longam tractationem hac de re ita concludeotem. *Verùm hac ætate ceſſat omnis de hac dubitatione controverſia: ſiquidem Commiſſarius Generalis Cruciatæ, cui de jure competit declarare dubia, quæ ſe offerunt circa Bullam Cruciatæ, expreſsè declaravit, commutationem votorum omninò faciendam vi bullæ in ſubſidium temporale, idque præcipit omnibus confeſſariis ſub pœna excommunicationis, quam declarationem publicavit anno 1652.* Lege Gallegum, qui ponit formalia verba prædictæ declarationis.

12 Praxis autem, cui io hoc Regno Siciliæ conſignanda ſit hæc pecunia pro commutatione voti, datur io inſtructiooe, quam pro Prædicatoribus Bullæ Commiſſarius Generalis hujus ejuſdem regni publicavit hìc Panormi, ac typis impreſſis evulgavit ubi n. 4. ſic habetur.

Quarta s'auverte, che i Penitenti da loro ſteſſi riponganò nella Caſſa che ſarà riposta nella Chieſa, ò Chieſe à tale effetto, dove ſarà ſcritto (Caſſa di Compoſitione) tutta quella ſomma, che i loro Confeſſori haueranno ordinato pagare, altrimente facendo, non hanno compito con l'obligo loro, ne ſono commutati i loro voti.

13 Nota autem aliam eſſe praxim, ſi quando expediatur compoſitio ab ipſo Commiſſario in his materiis, quas ipſe expedire poteſt, nam de hac compoſitione ita habetur io prædicta inſtructione.

Si dà notitia à tutti i Penitenti, che quella elemoſyna, che li ſarà taſſata dal Commiſſario Generale della Santa Cruciata per alcuna compoſitione, ò diſpenſa, ſono obligati detta elemoſyna pagare al Theſoriero Generale della Santa Cruciata, ò a' ſuoi Procuratori legitimi in preſenza di detto Commiſſario Generale, ò degli altri ſuoi Delegati, che facendo altrimente, ſarà nulla la detta compoſitione, ò diſpenſa ò nulla.

14 Rogas. Quantam eleemoſynam debet taxare confeſſarius ad commutandum meum votum, quam ego deindè in prædictam cauſã inferre debeam? Reſp. tantam eſſe taxandam, quantam juxta qualitatem perſonæ, ejuſque facultates, ac juxta gravitatem voti, omnibus circumſtantiis conſideratis, judicabit confeſſarius, id quod certè non niſi ex ejus prudentia, ac judicio, hìc, & nunc decerni poteſt.

Vota, ad quæ ſe extendit commutatio per bullam.

15 Quæ vota commutari queunt per bullam? Reſpondeo. Omnia præter votum caſtitatis, Religionis, & Peregrinationis Hieroſolymitanæ. Hæc autem quando in aliquo deficiunt, an poſſint etiam commutari, dicam mox § 2. Omnia, inquam, ſive ſint Perſonalia, ſive realia, ſive mixta, ut item, ſive fuerint emiſſa ante, ſive poſt promulgationem bullæ.

16 Huc etiam reducunt aliqui, votum, quod tu recordaris emiſiſſe, ſed oblitus es ejus materiam, poſſe enim commutari, docet Sanch. *l. 4. ſumm. c. 54. n. 34.* quia adhuc eſt votum. Id tamen negat Suarius, ſiquidem commutatio, ait, quæ debet eſſe prudens, non poteſt ferri in incognitum.

17 Sed profectò, quando quidem eſt probabilis opinio, te, ſi voti es oblitus, ad illud non obligari, quia neſcis, quid operis facturus ſis tanquam ex voto, parum utilis eſt hæc quæſtio, quoad praxim.

Porrò hic proprio in loco ſunt quinque exagitandæ difficultates.

PRIMA, ET SECUNDA DIFFICULTAS.

De voto non petendi commutationem.

18 PRima, an confeſſarius electus poſſit commutare votum; quod quis emiſit de non petenda commutatione ſui voti, v. gratia, jejunii.

Reſpondeo validè poſſe, (nam cum licitè id petat vovens dicam mox.) Ratio eſt, quia hæc voventis voluntas non tollit à confeſſario electo poteſtatem commutandi, hoc enim votum non eſt ex exceptis, quare poterit confeſſarius commutare priùs hoc votum non petendi commutationem, & deindè commutare poterit ipſum votum. Idem dic, ſi voviſti, non petere commutationem, niſi à Pontifice immediatè: nam propter eandem rationem adhuc per duplicem dictam commutationem poterit confeſſarius electus tibi conſulere.

19 Verùm inſurgit ſecunda difficultas, an ſcilicet peccet, qui petit commutationem voti, ſi voverat, ſe illam non petiturum.

Reſp. Gallegus *clauſ. 9. d. 144.* putat hunc petendo commutationem validè quidem commutationem recipere, ſed peccare, quia facit contra votum illam petendo, quam non petere promiſit Deo.

20 Verùm ut huic difficultati plenè ſatisfiat, recolenda ſunt priùs ea, quæ *l. 3. in Dec. c. 15. §. 4. n. 8.* dixi, ubi ſic habeo. Votum non petendi ſine cauſa diſpenſationem vel commutationem voti facti, vel faciendi validum pronuncio, quia ad prudentiam pertinet, nolle ſine cauſa à voti obligatione eximi. At votum non petendi diſpenſationem, vel commutationem abſolutè nequaquam valere puto cum Sanch. *l. 4. in Decal. c. 8. n. 22.* quia impedit majus bonum præſens, nempè libertatem petendi diſpenſationem, quæ aliquando neceſſaria, vel ſaltem valdè utilis erit voventi. Hactenus ibid.

21 Ex quibus concludendum eſt, in caſu, quo validum fuit votum, te ſanè peccaturum graviter, vel leviter (juxta gravitatem, vel levitatem voti) ſi contra illud agas, & commutationem petas ſine cauſa, quia contra votum agis. At in caſu poſteriore, quando votum non fuit validum, non peccabis, idque ex prædicto capite, quia nimirum contra nullum votum facis. Immò tunc commutatione voti non indiges; ſiquidem votum non habet, qui invalidè vovit.

TERTIA DIFFICULTAS.

De commutatione pœnæ voti.

22 TErtiò. An poſſit commutari pœna, quàm ſibi quis incurrendam impoſuit, ſi votum frangeret. Emiſit v.g. quia votum non ludendi, quod ſi luderet, ſibi in pœnam non ſervati voti impoſuit, ut obligaretur aliquid pium facere, puta eleemoſynam pauperi, vel Eccleſiæ tribuere, jejunium unius diei ſervare &c. difficultas, inquã, eſt, an hæc eleemoſyna, vel jejunium poſſit per bullam commutari.

23 Reſp. poſſe. Quia hæc pœna eſt debita propter relationem quaſi eſſentialem, quam habet ad Votum. Conceſſa ergo facultate per bullam circa votum, conceſſa intelligitur circa hanc pœnam. Ita Sanch. *de mat. l. 8. d. 15. & in ſum. l. 4. c. 52.* aliiq; contra Sayr. *in clavis reg. c. 12. n. 20.* confirmat Trull *l. 1. in bull. §. 7. c. 3. dub. 7. n. 4.* quia votum abſolutum, & directum quodammodo videtur magis obligare ad materiã, in quam directè cadit, v.g. ad omiſſionem ludi, quàm ad pœnam, in quam videtur votum cadere indirectè. Si ergo poteſt bulla in priùs, quod eſt majus, multò magis in poſteriùs, quod eſt minus.

24 Hinc ergo fit, ut ſicuti per bullam poteſt commutari in opus pium æquale, vel quaſi, juxta ſuperius dicta, votum, quod quis abſolutè emittat de eleemoſyna alicui Pauperi vel Eccleſiæ danda, ſaltem quando Eccleſia, vel pauper non acceptavit (quod omnes concedunt) quia non eſt ex exceptis; Ita poteſt Votum alterius materiæ, V.G. Votum jejunii, quod quis emiſit ſub dicta pœna dandi eleemoſynam, atque hoc non ſolùm ante, quam votum fregit, ſed item poſt voti fractionem, ſeu etiam poſt multas fractiones, & conſequenter poſtquam contraxit debitum ſolvendi illam eleemoſynam quamvis magnam.

25 Adverte hic tria. Primò ſi petis, & obtines commutationem voti pœnalis, non propterea ſtatim intelligeris obtinere, commutationem pœnæ jam contractæ, ſi fortè dictum votum fregiſti; ſed debes petere, & obtinere expreſsè commutationem dictæ pœnæ.

Ratio eſt, quia non eo ipſo, quòd habes commutationem unius,

habes,

Digitized by Google

habes & alterius, confeſſarius enim dum commutat, ſolùm ad illud dirigit commutationem, quod tu explicuiſti. Ita Suar. Sanch. Rodriq. Lud. à Cruce cum Trull. *l. c. d 8. n. 7.*

26 Adverte Secundò. Si fortè qui emiſit ejuſmodi votum pœnale non ludendi v. g. ſub pœna, ſi luderet, dandi v. g. decem pauperibus, ſi fortè (inquam) luſit cum inculpabili ignorantia, vel inadvertentia voti, vel, quamvis fuerit memor voti, immemor tamen inculpatę fuerit pœnæ, non indigere commutatione pro hac pœna, quia pro illo caſu non tenetur ad pœnam, excuſante nimirum inculpata oblivione, quæ æquiparatur ignorantiæ.

27 Adverte tertiò. Commutationem, licèt convenientiſſimum ſit, non tamen eſt neceſſe, ut fiat in favorem ejus Sancti, vel Eccleſiæ, vel pauperis, cui factum eſt votum. Item, opus eſt, ut votum perſonale in actionem perſonalem, vel votum reale in realem commutetur: poſſunt hæc enim aliunde per prudens Confeſſarii judicium compenſari, ut ſatis dictum à nobis eſt *l. 3. in dec. c.* 16. §. 6.

28 Quæres cur *n.* 24. dictum modò eſt (ſaltem quando Eccleſia, vel Pauper non acceptavit.) Reſpondeo, quia votum reale de danda v. g. eleemoſyna Eccleſiæ huic particulari, vel huic particulari Pauperi, non ita certum eſt, an poſſit per Bullam commutari quando fuit acceptatum à rectore Eccleſiæ, vel ab illo paupere. Non eſt ita (inquam) certum, ſicuti certum eſt commutari poſſe, quando non eſt acceptatum, ideò addidi illud (ſaltem, quando, &c.) Et nihilominus, quamvis communis doctrina dicat, tunc non poſſe, quia per acceptationem jam jus illi acquiſiverunt, ut ſuſtinet Sayr *in clav. reg. l. 6. c.* 14. *n.* 13. Sanch. *l. 4. ſum. c. 52. d n.* 70. aliique tamen adhuc commutari poſſe, non improbabile judicat Trull. *l. 1 d. 8. num.* 2. quia votum factum Deo, non acceptat legitimè homo, ſed Deus, cujus voluntatem Pontifex, qui dat bullam, interpretatur.

Vide, quæ ad hanc ſententiam confirmandam ex Fagund. ego *l. 3. in Decalog. c. 17. §. 2. nu. 15.* dixi, cui nunc adde Ioan. de Lugo *d. 20. de juſt. num. 93.*

QUARTA DIFFICULTAS.

De commutatione voti jurati.

1 QUartò, an votum juratum per bullam commutari poſſit? Reſpondeo, poſſe, non ſolùm ſi juramentum accedat ad votum jam factum, ut ſi quis dicat: *Juro, me ſervaturum Iejunium, quod heri vovi*, vel ſi accedat, cum fit, ut ſi dicat: *Voveo, & juro jejunium.* Verùm etiam ſi ſolum adſit juramentum, *ut juro me jejunaturum*. Ratio eſt, quia nunc (ut ſupponimus) totum hoc juramentum nihil aliud confirmat, niſi promiſſionem factam Deo. Quòd ſi juramentum eſſet homini præſtitum, tunc ſanè non poſſe per bullam commutari, certum eſt, quia bulla non reſpicit, niſi quod promiſſum eſt Deo, cujus voluntatis, ut diximus, interpres eſt Pontifex. Quare, cùm in caſibus propoſitis illæ non ſint modò niſi promiſſiones Deo factæ, erunt vota, quæ poſſunt per Bullam commutari. Ita Suar. *tr. de rel. l. 6. c. 14.* Pont. *de matr. l. 6. c. 11. n. 4. & 5.* Caſtrop. *to. 3. tr. 1. d. 2. p. 1. n. 3.* Merolla *t. 2. d. 4. c. 6. nu. 114.* aliique.

QUINTA DIFFICULTAS.

De duratione poteſtatis commutandi vota.

1 QUintò. Quandiù durat poteſtas commutandi vota per bullam? Reſpondeo. Certum eſt, durare per annum bullę; quòd ſi pęnitens nullum ſuum votum à Confeſſario commutandum petiit; certum item eſt, non poſſe commutari poſt annum, quia poteſtas nunc jam ſpiravit. Sed propria difficultas illa hęc eſt, an ſi pęnitens accedat ad te confeſſarium vltimo v. g. die durationis bullę, petatq; commutationem voti, tu verò ſive quia es negotio alicui intentus, ſive quia vis libros, vel te doctiorem conſulere, &c. an (inquam) poſſis breviter ſic pronunciare: *Ego tibi commuto ex nunc votum tuum iſtud in aliud opus, quod poſt aliquot dies ego, vel quidam doctus deſignabit.*

Reſp. Poſſe; Quia hoc modo dicere poſſumus, commutationem factam eſſe tempore durationis bullæ, & ſolùm deſignationem ſubrogationis fieri poſteà. Id quod non eſt uti juriſdictione poſt tempus ſpiratum Delegationis, ſed eſt exequi, quod tempore habili commutatum eſt. Ita Sanch. *in ſum. l. 4. c. 54. n. 5.* Suar. *loc. cit. c.* 11. aliique quibus adde Leand. *t. 1. tr. 5. d. 14. q. 138.* & ita contra Andream Mendo tenet Bard. *de bull. p. 2. tr. 7 c. 1. d n. 43.*

Dices, poteſtne aliquis dicere, per ſolam petitionem commutationis voti fieri cauſam ceptam, & rem non eſſe integram (ut in ſimili ſupra diximus de confeſſione incepta) unde poſſe commutationem finiri poſt elapſum delegationis tempus? Reſpondeo, Mendo *de bull. d. 26. d n. 165.* affirmat ſufficere ſolùm ejuſmodi petitionem, ut poſſit dici cauſa cœpta. Sed certè eam ſolam ſufficere, mihi difficile eſt, ut difficile fuit ſupra *c. 4. §. 4. n. 6.* meram petitionem confeſſionis illam facere cauſam cœptam.

§. II. *Explicantur vota excepta in bulla.*

1 DEcernamus nunc, quænam vota nequeant per bullam commutari? Dico commutari non poſſe vota abſoluta Caſtitatis, Religionis, Peregrinationis Ultramarinæ (qua voce, quaſi per Antonomaſiam intelligitur Peregrinatio Hieroſolymitana) emiſſa Devotionis cauſa. Idem dic de juramentis, quibus prædicta obſervanda jurantur, quando nimirum per ea juramenta confirmantur promiſſiones Deo factę; ſunt enim etiã hęc reſervata, quia tunc non ſunt, niſi vota, ut ſupra dictum eſt: Promiſſiones, dico: nam ſi quis per juramentum confirmet dumtaxat, ſic aſſertivè, *Juro me habere, vel habuiſſe voluntatem, ſeu propoſitum conſervandæ v. g. caſtitatis*, cùm ſic non promittat, ſed enunciet, juramentum eſt aſſertorium de præſenti, vel præterito, non verò promiſſorium atque adeò votum non eſt.

2 Dictum eſt autem (vota abſoluta) ut enim vota hęc tria excipiantur, ea intelligi debent, quæ ſunt abſolutè & perfectè talia, nullaq; ex parte deficientia. Id permaximè notandum eſt, nam ex hoc multa, quę vota excepta eſſe prima facie apparent, excepta tamen nequaquam eſſe, invenientur, ut jam ea corollariis, quæ colligam, palàm fiet.

Votum Caſtitatis diminutum.

3 Hinc enim primò, votum non fornicandi, votum non ſe polluendi, votum non nubendi, votum caſtitatis conjugalis, votum virginitatis præciſè, id eſt conſiſtentis in abſtinentia primi actus luxurię quatenus ſcilicet virginitas involvit corporis integritatem, votum integrę caſtitatis, ſed ad tempus, ad quod rationabiliter præſumatur ætas hominis perventura; vota inquam, hæc quia ſunt caſtitatis diminutę non numerãtur inter excepta, quare ſunt per bullam commutabilia.

4 Propterea votum caſtitatis verè conditionale hoc v. gr. modo emiſſum, *Voveo caſtitatem ſi convaluero, hoc eſt ſi à Deo ſanitatem impetrabo*, ſatis probabiliter, etiam ſanitate obtenta, non eſt ex exceptis, quia deficit à puro voto caſtitatis, quod illud in rigore eſt tale, & abſolutè, quod propter Dei cultum ſimpliciter fit, at hoc reſpicit motivum utilitatis propriæ. Cur autem dictum ſit, *Verè conditionale*, mox intelliges *n.* 11.

5 Idem ſatis etiam probabiliter dic de voto pœnali in hunc modum facto, *Voveo v. g. non ludere, quod ſi ludam, in pœnam voveo caſtitatem*, vel in hunc alium modum, non vovendo omiſſionem ludi. ſed caſtitatem in caſu ludi, ſic, *nolo ludere, quòd ſi ludam, voveo caſtitatem*. Idem dic (*inquam*) quia hæc non ſunt pura vota caſtitatis, ſed relata ad tuum ludum. Faciunt ad hoc ea, quæ dixi ſupra *§. 1. n.* 22.

Denique votum caſtitatis per partes emiſſum, cui tamen integro noluit vovens, ſe ſubiicere, huc reducitur, nec enim eſt ex exceptis. Vovet quis v. g. hodie, nolle aſſentiri pravis internis cogitationibus cras. Vovet, ſe non fornicaturum, perendiè ſe nolle actum impudicum æternè peccaminoſum habere, dico hæc ſingula non eſſe reſervata, quia ſunt vota diminutæ caſtitatis, atque adeò eſſe per bullam commutabilia, niſi tamen vovens, voluerit in vltimo voto ſimul omnia colligere, illiſque eſſe ſubjectum, nam tunc votum erit perfectæ, & integræ caſtitatis.

Votum Religionis diminutum.

6 Hinc Secundò. Votum de aſſumendo Ordinem Sacrum, votum de ſerviendo toto vitæ tempore Hoſpitali, vel Monaſterio, ſeu Religioni, niſi ſic intelligas, ritè in illa profiteri, votum de ingrediendo in Religionem, ſi intelligas ſolùm ingreſſum, non verò perſeverantiam, ſeu profeſſionẽ in ea (hoc vide diſtinctius apud Doctores citatos à Diana *p. 1. tr. de Bull. Cruc. reſ.* 79.) hæc inquam quia non ſunt vota perfecta de Religione, non ſunt reſervata, ſed per bullam commutari, fas eſt.

7 Idem pronuncia, ſi votum Religionis ſit verè conditionale, vel pœnale, propter rationes modo *n.* 4. dictas.

Votum Peregrinationis Hieroſolymitanæ diminutum.

8 Hic tertiò, vota de inviſenda Sanctiſſima Virgine Lauretana, vel S. Iacobo in Compoſtella, vel votum Peregrinationis ad Limina Apoſtolorum, vel etiam Peregrinationis Hieroſolymitanæ non ob viſitanda loca Sancta, ſed ob alium, tametſi honeſtum, & pium finem, v. g. ad ſua peccata ibi cum confeſſario illic fortè degente confitenda, vel ad ſuum parentem ibi ægrotantem adjuvandum; Hæc inquam vota cùm non ſint ad loca Hieroſolymitana Sancta, non ſunt reſervata, unde ſunt per bullam commutabilia.

9 Idem dic, ſi votum ejuſdem Hieroſolymitanæ Peregrinationis ſit verè conditionale, vel pœnale propter rationes adductas *n.* 4.

Duæ Notationes facientes ad prædicta.

10 Duo tandem diligenter notari, velim. Primò, qualitates quaſdã annexas his reſervatis votis poſſe per bullam commutari. Voviſti v. g. Peregrinationem Hieroſolymitanam pedeſtrem, vel mendicando in itinere, vel ſine magno comitatu, poteſt confeſſarius per bullam electus has circumſtantias tibi commutare, modo interim perſtet ipſa Peregrinationis ſubſtantia, quia hæc eſt reſervata, nequaquam illæ.

11 Notas Secundò. Cur quando dicimus votum conditionale commutari per bullam poſſe, addimus illud (*verè conditionale:*) Ratio enim eſt, quia non rarò, quamvis in modo loquendi adſit in tuo voto illud, *ſi*, tamen non ſemper ſignificat conditionem, ſed,

tempus,

Digitized by Google

tempus,atque æquivalet particulæ,*quando*,voves v g.ſi convalueris ſi Pater tuus incolumis domum redierit,ſi tua ſoror honeſtè nupſerit, voves,inquam ire Hieroſolymam, vel religioni te addicere, vel caſtitatem perpetuam ſartam tectam cuſtodire. Ajo,ſi ſenſus ſit verè conditionatus in hunc modum *Voveo,ſi hæc prædicta m hi concefferit Deus Religionem, Peregrinationem, Caſtitatem* erunt ejuſmodi vota commutabilia:at ſi ſenſus ſit hic alius. *Voveo,quando ego convaluero,quando meus pater redierit, quando mea ſoror honeſtè nupſerit &c.* ſanè non erunt vota conditionata,ſed abſoluta pro præfixo tempore,quare nequaquam commutationis favore gaudebunt.

§. III. *Vota, de quibus eſt aliqua major controverſia, an per bullam commutari queant? Vota conjugum.*

1 PRima controverſia eſt de voto perfectæ caſtitatis emiſſo à conjuge, an ſit reſervatum, ac proindè neutiquam commutabile per bullam.

Reſpondeo. Certum eſt,ſi votum hoc ſuit à conjuge emiſſum ante initum matrimonium, eſſe reſervatum, etiam poſt matrimonium initum,ſiquidem ea matrimonio naturam non mutat;& ipſe quidem peccavit matrimonium contrahendo, licèt propter jus bona fide ab alio conjuge acquiſitum, poſſet debitum reddere,at petere quidem non poteſt;& quamvis juxta probabiliorem,ſententiam poſſit Epiſcopus,& fortè Mendicantes per ſua privilegia diſpenſare hunc,ad petendum debitum,dumtaxat dum conjux vivit,tamen nec ad hoc, nec ad totum votum commutandum bulla quidquam poteſt, quia id eſſet bullæ poteſtatem extendere ad vota per Pontificem excepta.

2 At ſi ſit ſermo de voto caſtitatis,quod fortè conjux emittat,dum eſt in matrimonio,quinque modis emitti ab ipſo poſſet. Primo ab altero abſque licentia alterius Conjugis. Secundo,ab altero cum licentia alterius. Tertio,ab utroque ſine mutua licentia. Quarto, ab utroque cum mutua licentia, non per modum contractus, quo quiſque ceſſerit juri ſuo petendi: Et in his quatuor poteſt bulla,quia ſive cum licentia,ſive abſque ea,cùm alter,qui dedit licentiam, non ſe privaverit jure ſuo,ut in his quatuor modis ſupponimus,remanet, votum non eſſe perfectæ, & abſolutæ caſtitatis. Verùm Quinto modo, ſi votum caſtitatis emittatur ab utroque ſed mutua licentia, & per modum contractus, quo quiſque Juri ſuo cedit, cùm jam ſit votum perfectæ caſtitatis, reſervatum erit,& commutabile.

Notat tamen Sanch. *l.9.matr.d.*37.*n.*13.ſi dicti conjuges remittant ſibi,& acceptent mutuam ceſſionem juris petendi,& reddendi debitum,poſſe per bullam tunc,ejuſmodi votum commutari; ſiquidem quod remanet,votum integrum caſtitatis non eſt. Sed adverti,ſic remittendo,peccare graviter conjuges; quia ut ſupponimus,contra votum operantur.

Votum ſtrictioris Religionis, & quoad tempus.

3 Secunda controverſia, an per bullam commutari queat votum religionis ſtrictioris in laxiorem, ut item, quoad tempus præfixum à vovente, hoc eſt quoad dilationem ingreſſus.

Reſp. utrumque poſſe per ſe,quia ut ſupra vidimus,circumſtantiæ extrinſecæ non ſunt reſervatæ.

4 Dixi(per ſe)nam ſi in laxiore non vigeat obſervantia Regularis, & dilatio temporis ſit tanta, ut vovens periculo exponatur votum non implendi,tunc in neutro caſu poterit aliquid bulla, ut nec Epiſcopus, quia eſſet commutare ſubſtantiam voti, & ita tenent Sanch. *l.*1.*d.*9.*n.*19. *& l.4. ſumm.c.*40.*n.*76. & Caſtrop.*to.*3.*tr.*11.*d.*4.*p.*11.

Votum Religionis Militaris.

5 Tertia controverſia. An votum Religionis Ordinum Militarium poſſit commutari per bullam? Reſpondeo votum Religionis Militaris Sanct. Joannis Hieroſolymitani (cujus Religioſi Melitenſes vulgò appellantur)non poſſe, quia hæc eſt in omnium ſententia vera religio. Aliarum verò,puta S.Iacobi,Alcantaræ,Calatravæ &c. poſſe probabiliter; quia in multorum ſententia probabili hæ non ſunt, ſaltem hodiè veræ religiones,quamvis in aliorum probabili,& fortaſſe probabiliore ſententia, etiam hodie ſint. Lege Sperellum *p.*1.*dec.*2. alioſque ab eodem citatos.

Excipe Regulares ex his Ordinibus. Nec mirum,quia hi ſunt veri Religioſi,&c. ut Andreas Mendo *in app. ad bul.dil.c.*31.*n.*118. rectè notat cum aliis.

Votum ſub diſtinctione.

6 Quarta controverſia eſt hujuſmodi. Quamvis conveniant primò Doctores,ſi tu voveas ſub disjunctione duo vota reſervata,v.g. voveas vel caſtitatem,vel Religionem,conveniant, inquam, tunc neutrum, poſſe per bullam commutari,quia utrumque eſt reſervatum,&quamvis Secundò, conveniant,ſi voveas ſub disjunctione duo vota,quorum alterum ſit reſervatum,alterum non,ut ſi voveas,vel jejunare per aliquot annos,vel caſtitatem,conveniant,inquam,utrumque poſſe commutari per bullam, quia tunc propter illam libertatem, quam habes eligendi jejunium, non eſt caſtitas perfectè, & abſolutè promiſſa; Controverſia tamen eſt inter illos, an facta à te electione reſervati, quando ſcilicet, tu omiſſis jejuniis, elegiſti partem illam voti, quæ erat caſtitatis (ſine novo voto ipſius,ut ſemper ſupponimus) an inquam, poſſit per bullam prædictæ caſtitatis votum commutari.

7 Reſp. Eſſe reſervatum, atque à Deo commutari per bullam non poſſe,docet Sanch.*l.8 matr.d.9.n.*14.*& in ſumm.l.4. c.*40.*n.*43. Ratio eſt,quia,inquit,facta electione illius,jam Deus, qui electionem vidit, illam acceptavit,ergo jam remanet eſſe à Deo acceptatum votum integræ caſtitatis.

Non eſſe reſervatum,ſuſtinet,ſi attentè legas,Suar.*l.6.de voto c.*24.*n.*3.& Caſtrop.*to.*3.*d.*2.*p.*11.*n.*6. Ratio eſt, inquiunt, quia illa electio non eſt votum, ſed mera voluntas, & propoſitum illam partem ſervandi, ergo votum remanet, ut erat prius, puta cum imperfectione, quam habebat,ergo non perfectè tale. Hæc ſententia eſt mihi probabilior.

Ex qua fit,ut ſi pars altera non reſervata fuerit reddita impoſſibilis, evadet v.g prædictus vovens impotens ad jejunandum, non propterea voti illa pars altera, quæ eſt caſtitatis evadit reſervata; quia illa impotentia non mutat votum, ſeu voti imperfectionem,ſub qua erat anteà & ita tenent Suar.*l.c.*Sanc.aliiq;ap.Dian.*p.*1.*tr.de bull.reſ.*74.

Votum reſervatum, ſed diſpenſatum.

8 Quinta controverſia. Vovi caſtitatem abſolutè,ſed quia obtinui ritè diſpenſationem à Pontifice,is mihi impoſuit,ut loco voti,jejunarem ſemel in Hebdomada, vel quid ſimile, quæro, an hoc jejunium poſſit per bullam mihi commutari.

Reſpondeo. Non poſſe,quia eſt reſervatum,putant multi Canoniſtę apud Sanch.*l.8.matr.diſp.*9.*n.*20.ex ea ratione, quod ſubrogatus ſortitur naturam ejus,cui ſubrogatur. Poſſe,quia non eſt reſervatum,putat Sanch. Suar. Leſſ. Trull. aliique apud Bardi,*p.*2.*tr.*7.*c.*2.*n.*79. quia materia reſervata jam ſuit à Pontifice in materiam non reſervatam tranſlata. Ad rationem Canoniſtarum dic,ſubrogatum naturam ejus, cui ſubrogatur,ſortiri in intrinſecis,& in boneſtate operis, atque, ut res ſit proportionata,& æqualis,vel quaſi,non verò in extrinſecis, ex quibus eſt reſervatio, quæ valdè per accidens conjungitur cum illa materia. Hæc poſterior ſententia eſt probabilior.

9 Quid ſi in hoc caſu ego per multum tempus omiſi jejunium, (ſanè cum peccato) reviviſcitne in me votum caſtitatis? Nam ſi non reviviſcit, proderit bulla,ut per illam dictum jejunium in aliud opus mihi commutari queat.

10 Reſp. Redire ſentit Rodriq.*in add.ad bul.*§.9.*n.*118.ſiquidem votum, ait,fuit commutatum ſub conditione præſtandi jejunia,conditione,ergo hac nequaquam poſita, votum caſtitatis commutatum non intelligitur.

Non redire,docet Sanch.*l* 8.*matr.d.*9.*n.*21. aliiq; (cum quibus ſentio)quia falſum eſt,votum ſuiſſe à Pontifice commutatum ſub ea conditione; hujus enim conditionis nulla fit mentio in diſpenſationis, ſeu commutationis reſcripto;quare votum illud fuit extinctum,ejuſque obligatio tranſlata fuit in aliam materiam non reſervatam.

11 Urges,ſi fuit extinctum,cur vovens poteſt, relicta diſpenſatione,vel commutatione, reverti ad prius votum.

Reſp. Hanc difficultatem diſſolvi *l.8.in decal.l.*3. *in decal.c* 16. §.7. *n.*4.ac dixi,reverſionem hanc ſolùm concedi ex benignitate Dei. Locum relege.

Commutatio voti reſervati in aliud reſervatum; vel in opus præſtantius.

12 Sexta controverſia. Vovi Peregrinationem Hieroſolymitanam v.g. Poteſtne Confeſſarius à me per bullam electus ejuſmodi votum reſervatum,vel in opus aliquod melius,& pręſtantius V.G in Votum caſtitatis, vel in ſubſidium belli contra infideles, mittendo centum V.G. homines propriis expenſis,& viginti millia aureorum,atque loco laboris proprii tolerandi ea peregrinationis moleſtia,jejunare quotidie per annum; quæ duo,nimirum caſtitas,vel ejuſmodi ſubſidium ita veſtitum,ſunt opera ſine dubio præſtantiora, quàm ipſa mera Peregrinatio.

Reſpond. Poſſe,putat Aragonius, 2.2. *q.*88. *art.*12. quia non debet impediri melius bonum, quod magis libenter acceptari à Deo pręſumendum eſt. Non poſſe,docent Sanch.*in decal.l.*4.*c.*52.*n.*4. & Suar.*l.6. de vot.c.*21. *num.*21. quia nulla poteſtas data eſt circa vota reſervata à Pontifice per bullam,neque in aliam materiam reſervatam, quamvis utiliorem,& præſtantiorem;totam enim poteſtatem,ſeu juriſdictionem commutandi prædicta tria vota reſervavit Pontifex. Neque ſic impeditur per ſe majus bonum, ſed ſolùm non datur juriſdictio ad ea vota commutandi.

Ego *l.*3. *decal.c.*16. §.5. *n.*4. ſuſtinui (id enim hac occaſione ſcire operæ pretium erit) propria authoritate non poſſe quempiam commutare ſuum votum reſervatum in opus melius. Sed poſt ea ſcripta incidi in quæſtiones Morales Vincentii Tancredi,*p.*5.*tr.*3. *de voto d.* 6. *Quæres* 2 *fol.*492 qui univerſaliter docet eſſe probabile, votum reſervatum poſſe propria authoritate commutari in melius,etiam non reſervatum,quia melius ſemper acceptatur à Deo.

Neque valet,ait,paritas,Non poteſt per bullam, vel per privilegia mendicantium; ergo nec poterit authoritate propria. Non valet inquit,quia poteſtas commutandi per bullam, & per privilegia fundatur in juriſdictione conceſſa à Pontifice,quę circa reſervata nondum eſt conceſſa; at poteſtas commutandi in melius authoritate propria fun-

Digitized by Google

fundatur in acceptatione Dei, qui ſemper præſumitur melioris operis eſſe contentus . Hanc Tancredi ſententiam probabilem eſſe inficiari non poſſum .

Vota ſubditorum .

13 Septima controverſia . Scimus vota perſonarum ſub alterius poteſtate exiſtentium poſſe irritari ab eo, in quo poteſtas ejuſmodi reſidet. v. g. vota Filii à Patre , uxoris à marito, ſervi à domino, &c. eo modo, & cum illis limitationibus, quas diximus, *l. 3. in Decal. c.* 16. §. 3 cùm de voti relaxatione tractavimus . Jam quærimus, ſi filius v. g. impubes vovit caſtitatem abſolutam , poteſtne ejus commutationem obtinere à ſuo confeſſario per bullam ?

Ratio dubitandi eſt, quia hoc votum, quamvis reſervatum, poteſt irritari à Patre, ut ibidem dictum eſt, ergo videtur deficere à perfectione voti reſervati , & conſequenter videtur commutabile , tum per bullam, tum ab Epiſcopo .

Reſpondeo. Ita putat propter dictam rationem Guttieres, *in q. can. l. 2. c.* 22. *n.* 49 Sed profectò perperam ; nam nec per bullam , nec ab Epiſcopo commutari poteſt . Siquidem vota illa ideò irritantur à Patre &c. quia Pater habet dominativam poteſtatem in filium : quam poteſtatem dominativam non aufert , nec limitat Pontifex , quando ſibi vota illa excepta reſervat. At à confeſſario, vel aliis Prælatis, idem Pontifex aufert, vel limitat juriſdictionem per quam debeant illa vota commutari, vel diſpenſari, qua quidem limitatione ſuppoſita, nihil prædicti poterunt omninò. Ita Suar. *l.* 6. *de voto c.* 26. *n.* 4. Caſtr. *to.* 3. *tr.* 5. *diſp.* 2. *punct.* 12. *n.* 11. aliique .

Vota reſervata, quorum diſpenſatio eſt neceſſaria .

14 Octava controverſia . In aliquibus caſibus urgentis neceſſitatis poteſt Epiſcopus diſpenſare in his reſervatis votis , quando ſcilicet imminet grave aliquod damnum, ni diſpenſet; & ad Pontificem aditus non eſt; ut ſi quis ligatus voto religionis, tamen, niſi puellam, quam defloravit, ſine mora ducat in uxorem, timeantur gravia ſcandala, & riæ ; nam tunc poterit Epiſcopus diſpenſare . Jam quæro , an tunc poſſit hoc votum cõmutari per bullam? Ratio id affirmandi eſt, quia per bullam commutari poſſunt omnia vota , quæ diſpenſare poteſt Epiſcopus ; cùm igitur poſſit hoc Epiſcopus diſpenſare , poterit & confeſſarius per bullam electus commutare .

Reſp. Ita propter dictam rationem putant aliqui apud Dianam, *p.* 6. *tr.* 6. *reſ.* 50. Sed negandum omninò eſt cum Sanch. *l.* 8. *mat. d.* 15. *n.* 10 Pontio *l.* 9. *matr. c.* 10 *n.* 11 . aliiſque, ratio eſt, quia non eſt verum confeſſario electo per bullam concedi poſſe commutare vota omnia, quę poteſt Epiſcopus . Epiſcopus enim habet poteſtatem ordinariam , at confeſſarius ſolùm delegatam , unde non eſt mirum , ſi confeſſarius non poſſit, quia nullo modo in ſua delegatione per bullam conceduntur vota reſervata , conceduntur autem Epiſcopo in illa neceſſitate, propter quandam Pontificis tacitam licentiam .

CLAUSULA XIII.

Item prædicto Commiſſario datur facultas , ut ſuſpendere poſſit , dicto anno durante , omnes ſimiles , aut diſſimiles indulgentias , & facultates ab eiſdem , & à Sede Apoſtolica , vel ejus auctoritate conceſſas quibuſvis Eccleſiis , Monaſteriis , Hoſpitalibus , piis locis , Univerſitatibus, Confraternitatibus, & ſingularibus perſonis , in Regnis, Inſulis, Terris , Locis, & Dominiis præfatis , &c.

Et paulò poſt .

Ita ut interim neque publicari, neque prædicari poſſint , neque publicatæ cuivis hominum communiter, vel diviſim ſuffragentur . Exceptis tamen conceſſis Ordinum Mendicantium Superioribus , quoad eorum fratres .

Item dicto commiſſario Conceditur etiam facultas , ut ipſe per ſe , vel per alium , vel alios (quantum , & quoties ſibi videbitur) indulgentias, & alias Gratias per eum ſuſpenſas in favorem illorum , qui præſentium Gratiarum in hanc cauſam pro Religionis defenſione conceſſarum , participes effecti fuerint , revalidare , abſque alio pretio poſſit .

CAPUT XIV.

De ſuſpenſione Indulgentiarum, &c.

IN his clauſulis conceditur poteſtas Commiſſario Cruciatæ ſuſpendendi omnes alias indulgentias , & gratias, qui de facto ſuſpendit, quando bullam promulgat (pro illo ſcilicet promulgationis anno) quamvis deindè Commiſſarius in eadem promulgatione concedat Bullam ſumentibus revalidationem prædictarum indulgentiarum , & gratiarum . Quare qui bulla caret , non acquirit illas indulgentias, quia pro ipſo ſuſpenſæ remanent; qui autem bullam accipit, eas acquirit, quia pro bullam accipientibus revalidantur ea, quæ Commiſſarius paulò antè ſuſpenderat .

Porrò plura hic ſunt clara, plura ſub controverſia, de quibus breviter, & ſigillatim .

§. I. *Quænam gratiæ per promulgationem bullæ ſuſpendantur, vel non ſuſpendantur, quo ad Sæculares ?*

1 EX contextu tenoris bullæ rectè doctores eas indulgentias, facultates, gratiaſque ſuſpendi colligunt , quæ obſtant expeditioni hujus bullæ Cruciatæ, hoc eſt , quæ illam aliquo tandem modo impediunt, non ſuſpendi verò, quæ nequaquam impediunt .

2 Rurſus eas ſuſpendi , quæ à Summo Pontifice , vel ejus auctoritate conceſſæ ſunt .

3 Denique eas ſuſpendi , quæ ſunt conceſſæ Eccleſiis , Hoſpitalibus, Piis Locis, Univerſitatibus, Confraternitatibus, ſingularibus perſonis in regnis, lociſque, in quibus bulla promulgatur .

4 Hinc ergo ſuſpenduntur privilegia prędictis conceſſa celebrandi ante auroram, vel poſt meridiem, & ſimilia, quæ concedit bulla , quia illa impedirent bullæ expeditionem ; nam fideles contenti illis ſuis privilegiis , non eſſent valdè faciles ad recipiendam bullam .

5 Contra, non ſuſpenduntur indulgentiæ, privilegia, & facultates in corpore juris contenta , quia Commiſſarius ſolùm ſuſpendere valet illa, quæ ſpeciali auctoritate Pontificis conceduntur, hæc autem in jure contenta, ſunt conceſſa authoritate quidem ejuſdē Pontificis ſed publica, & veluti communi. Adde, per clauſulam generalem non ſuſpendi ea, quæ in jure continentur, niſi eorum fiat mentio, ut docet Bart. *in extrav. ad reprimen. V. non obſtantib.* communiter receptus , & Caſtrop. *de bull. p.* 11. *n.* 4. aliique . Hanc ſententiam quod per bullam non ſuſpendantur, quæ in jure communi continentur , ſequitur Diana *p.* 1. *tr. de bull. reſ.* 87. & multi apud Gallegum , *c.* 12. *d.* 173. qui recenſet aliquas facultates conceſſas in dicto communi jure , quamvis ſciam Mendo *d.* 29. *à n.* 10. *& in app. d.* 3. *c.* 1. *n.* 3 contrarium ſentire, ſed contra illum latè agit Bardi, *de bull. p.* 3. *tr.* 2. *c.* 2. *à n.* 7. *in* 2.

6 Nec item ſuſpenduntur facultates abſolvendi, diſpenſandi, cõmutandi, quas habent Epiſcopi, quia facultates hę non conceduntur, nec locis, nec ſingularibus perſonis , ſed dignitati Epiſcopali .

7 Nec denique ſuſpenduntur indulgentiæ , & gratiæ , quas aliis concedunt dicti Epiſcopi , quia Commiſſarius ſolùm ſuſpendere poteſt, quæ concedit Pontifex .

8 Gratiæ, quæ ſunt omninò diſſimiles illis , quas concedit bulla , qualis eſt v. g. facultas teſtandi, Miſſas celebrandi cum altari portatili, ingrediendi Monaſteria Monialium, non ſuſpenduntur, ſiquidem hæ non impediunt expeditionem bullæ. Quando ergo in hac decima tertia clauſula dicitur, ſuſpendi gratias ſimiles, vel diſſimiles, intelligitur de diſſimilibus quoad modum, ſic enim impediretur bullæ expeditio , qualis eſſet v. g. facultas celebrandi duabus horis poſt meridiem , cùm bullæ Commiſſarius ſolùm perſonis Qualificatis concedat per horam unam . Uti diximus ſup. *c.* 5. §. 6. *n.* 1. Hæc ſunt ferè certa ex Caſtrop *de bull. p.* 11 breviter collecta .

9 Jam dubitari poteſt 2. An ſuſpendantur indulgentiæ, quas poſſunt fideles acquirere , exhibentes aliquod opus pium, dum habent numiſmata ſacra , imagines, coronas , grana , &c. quibus affixit Summus Pontifex indulgentias .

10 Reſp. Suſpendi docent Caſtrop *l. c. n.* 7. Bardi *l. c. n.* 6. quia hæ ſunt conceſſæ ſæcularibus perſonis eas Imagines deferentibus : nam bullæ tenor ait, ſe ſuſpendere indulgentias ſingularibus perſonis cõceſſas. Verùm non ſuſpendi, unde has acquiri ſine bulla, docent Trullenc. Rodriq. Ricciu adducti à Bardi *l. c.* quia non ſingularibus perſonis, ſed omnibus Chriſtifidelibus, ſub illa tamen conditione, ſi illas imagines habeant, eæ indulgentiæ conceduntur. Hæc poſterior ſententia eſt mihi probabilior .

11 Dubitari poteſt tertiò, de Jubilæo, quod toti Reip. Chriſtianæ ſolet concedi à Pontifice .

Reſp. Hoc non ſuſpendi, certum ſit, atque adeò non eſſe opus Bulla ad illius indulgentias, & Privilegia lucranda. Ratio eſt, quia hoc non conceditur determinatis locis, vel perſonis , ſed omnibus totius orbis fidelibus. Ita Gallegus afferens praxim, qua Commiſſarius Cruciatæ non impedit Jubilæi publicationem, nec addit, ſe requirere bullam, ut in aliis indulgentiis requirit .

12 Dubitari poteſt quartò de Altaribus privilegiatis .

Reſp. Suſpendi docet de Lugo *de pœn. d.* 27. *n.* 49. & Bardi *p.* 3. *tr.* 4. *c.* 4. *n.* 14. quia hæc indulgentia eſt conceſſa loco peculiari , aſſertque alios pro hac ſententia, inter quos numerat Dian *p.* 1. *tr. de bull. reſ.* 86. Sed certè idem *p.* 9. *tr.* 2. *reſ.* 22. docet, non ſuſpendi, ſicuti ibid. *reſ.* 23. ſuſtinet. Altare privilegiatum non ſuſpendi per annum Sanctum .

13 Dico igitur , eſſe probabile , non ſuſpendi , adeòque pro altari privilegiato non indigere bulla. Ita ſuſtinet, præter dictum Dianam , Trullench. *de bul. l.* 1. §. 9. *c.* 3. *dub.* 4. Quintanad. *in app. tr.* 1. *dub.* 3. Galleg *latè clau.* 2. *dub.* 175. Ratio eſt , quia eſt probabile , bullam ſolùm ſuſpendere indulgentias pro vivis, non verò pro defunctis .

Confirmat Gallegus *l. c.* quia bulla dicit , ſe ſuſpendere indulgentias conceſſas locis, vel perſonis ſingularibus ; at indulgentia altaris privilegiati non conceditur particularibus perſonis , ſed animabus Purgatorii , anima autem in communi , & humano modo loquendi (moraliter, inquit Gallegus, loquor, non Metaphyſicè) non eſt perſona abſolutè dicta. Benè eſt, Sed illud, moraliter non Metaphyſicè loquor, non eſt benè. Nam etiam Metaphyſicè loquendo, anima, nec eſt, nec dici poteſt complete , & abſolute perſona (quamvis ſua partiali ſubſiſtentia non careat) ſed incompletè ſolùm .

Digitized by Google

14 Dubitari Quintò poteſt de pauperibus. Reſp. De his dixi ſatis *ſup. c.3.§ 7.n.12.*

15 Dubitari Sextò poteſt de privilegiis quibuſdam introductis ex legitima conſuetudine, an ſcilicet illa per Bullam ſuſpendantur.

Reſp. ſi ſint contraria bullæ, (de quibus hic ſermo eſſe debet) ita ut ejus expeditionem impediant, ſuſpenduntur ex Bardi *p.3.tr.1.c.2.ſec.2.* qui in ſecunda editione mihi videtur aliquantulum obſcurè loqui; Andreas autem Mendo *ibid. in venditionem n. 17.* ab eodem Bardi citatus abſolutè docet, non ſuſpendi. Idemque tenet Galleg. *clauſ. dub. 175.* Ratio hujus ſententiæ eſſe poteſt, quia introducta per conſuetudinem non ſunt immediatè conceſſa à Papa. Bulla autem videtur ſolum ſuſpendere, quæ immediatè à Papa conceduntur.

§. II. *Quænam privilegia ſuſpendantur, vel non ſuſpendantur per bullam, quoad religioſos?*

1 IN prædicta clauſula duodecima in fine, & ſic à prædicta ſuſpenſione excipiuntur Facultates Religioſorum Mendicantium, & conſequenter religioſorum, etiam non mendicantium, qui cum illis communicant in privilegiis, ſic inquam, excipiuntur, *exceptis tamen conceſſis Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad eorum Fratres.*

2 Nomine *Mendicantium* hic intellige primo quatuor Ordines, puta Carmelitarum, S. Auguſtini, S. Dominici, ſeu Prædicatorum, S. Franciſci, ſeu Minorum, qui Mendicantes dicuntur *c. unic. de Relig. Domib. in 6.* Intellige Secundò alios, qui à Summis Pontificibus Mendicantes dicti ſunt in particularibus bullis, inter quos ſunt Minimi, ſeu Fratres S Franciſci de Paula ex declaratione Pii V. & ex eadem eſt noſtra Societas, Intellige Tertiò illos omnes religioſos, qui communicant in privilegiis mendicantium, hæc enim exceptio, de qua loquimur, privilegium ſine dubio eſt.

3 Nomine *Fratrum* intellige omnes perſonas religioſas, ſive conſtitutas in ſacris, ſive non, ſive clericos, ſive converſos, ſeu Laicos, ſive moniales, ſive novitios, novitiaſque; ratio eſt, quia favor hic ex contextu bullæ conceditur religioſis, at hi omnes veniunt nomine religioſorum. & ſic, utpotè in re favorabili, etiam Novitii. Non intelligo autem Tertiarios, & Tertiarias, qui non ſint Religioſi, religioſam profeſſionem emittentes Ita Lud. à Cruce *de Bull. d.4.c.9. dub.4.* Villal. *tr.27. clauſ.12. & 13.* & alii.

4 Nomine *facultatum*, quæ excipiuntur à prædicta ſuſpenſione veniunt non ſolum quæcunque alia Privilegia, verum etiam indulgentiæ, quæ dictis religioſi quatenus religioſis talium Ordinum ſunt conceſſæ, hæ enim certè facultates, & gratiæ ſunt. Ita Lud. à Cruce *l. c. dub. 1. n. 9.* Trull. *l.1. §.6. dub.3 n.1.* cum aliis. Adde, excipi omnia quæ ſuſpendi à commiſſario poſſunt, at poſſunt etiam indulgentiæ prædictæ.

5 Dices: Verba bullę excipientis religioſos diriguntur ad Superiores Ordinum Mendicantium, ergo dicendum eſt, illas ſolas facultates, & indulgentias excipi, quę conceduntur Superioribus, licèt pro ſubditis, non verò quæ ipſis ſubditis immediatè conceduntur.

Reſp. Ex intentione Pontificis volentis, eſſe religiones exceptas ab hac ſuſpenſione, manifeſtè apparet, excipi etiam, quæ immediatè conceduntur religioſis ratione tamen ipſius religionis, non verò quæ ratione ipſius Perſonæ particularis. Ita Quintanadvenas *in append. ad Jubil. & Indul. regularibus conceſſa* alios citans. Addit idem auctor, id declaraſſe, & conceſſiſſe Leonem X. Minoribus, atque adeò omnibus communicantibus cum ipſis.

6 Ex his ergo collige. An ſæcularis bulla carens poſſit abſolvi ab illis religioſis, qui habent per ſua privilegia facultatem abſolvendi &c. Nihil hic dicimus, an ſæcularis poſſit acquirere indulgentias conceſſas Eccleſiis, ſeu Monaſteriis, ex v.g. tali die viſitando &c. nam de his jam *§. præced. n.3.* vidimus, illas acquirere ſine bulla, ſæculares nequaquam poſſe, loquimur ergo hic ſolùm de prædicta facultate abſolvendi.

Reſp. Negant non pauci, ut Trull. *l.c. d.1. n.3.* Rodr. *in expl. bull. §. 12. n.4.* Gal. *clauſ 12. d.174.* non pauci autem concedunt ut Henr. *l.6. c.16. n.4 & l.7. c.28. num.7.* plures citans Ludov. à Cruce *l.c. dub. 2. n.6.* Sanc. *in ſum. l.6. c.54. n. 62.* Ego, licèt negantes probabiliter loqui fatear, quia Pontifex excipit ſolum facultates, quoad Fratres; tamen concedentes loqui item probabiliter puto, quare ſine bulla poſſe, circa ſæculares, à religioſis exerceri ſua prædicta privilegia, tutum erit, id quod mutuans ſententiam alibi etiam docuit Rodriquez modò citatus *in addit. ad bull. ibid.*

7 Prædictorum doctorum ſuas quiſque pro ſe rationes affert, illa mihi ſufficiens videtur, quia Pontifex, ut ſupra vidimus, eas facultates à Commiſſario ſuſpendi concedit, quę ſunt conceſſæ perſonis. At hæ facultates religioſorum ſunt conceſſæ toti Ordini religioſo. Nemo autem Ordinem v.g. S Franciſci, nominavit Eccleſiam, vel Monaſterium, vel locum pium, vel Univerſitatem, vel ſingularem perſonam, ſed Religionem, ſed Ordinem, ſed familiam religioſam, &c. Ad de Praxim timoratorum Religioſorum, qui ſuis prædictis Privilegiis utuntur ſine ſcrupulo, etiam in Ordine ad ſæculares non habentes Bullam. Quæ continuata praxis potuit certè legitimam conſuetudinem introducere.

8 Poſſe tempore interdicti ſine Bulla Regulares ſuis quibuſdam Privilegiis uti, quæ pro illo tempore habent, qualis eſt v. g. Pulſatio Campanarum, in aliquibus feſtivitatibus tempore Interdicti occurrentibus, ſequitur ex dictis, & confirmat ſanè probabiliter Mendo, licèt neget Bardi, id quod quia eſt raræ praxis, ſatis ſit, hos Auctores indicaſſe.

CLAUSULA XIV.

Item mandatur à Summo Pontifice, ut Summarium Bullæ (ſunt in vulgari Sermone impreſſum, & ſigillo Commiſſarii, vel ejus Delegati munitum) per omnes Chriſti Fideles ad prædictum Bellum contribuentes, qui hujuſmodi gratiarum participes eſſe voluerint, recipiatur, & retineatur.

CAPUT V.

De Receptione, & Retentione Bullæ.

§. I. *Bulla, quæ eſt recipienda, debet eſſe ſcripta, impreſſa, &c.*

1 QUamvis, ut privilegium habeat vim, non ſit ſemper neceſſaria ſcriptura, niſi fortè in foro externo. Ita Sanch. *l.8. matr. diſp.20. n.20.* ut appareat, quale nam illud ſit, tamen in hiſce noſtris Bullæ privilegiis neceſſaria eſt receptio Bullæ ſcriptæ, & impreſſæ, ac ſigillo, nomineque Commiſſarii, vel ejus Delegati firmatæ. Ratio manifeſta, quia ſic expreſsè vult Pontifex, & clarè enunciat Commiſſarius Cruciatæ, dum in Summario vulgari, quod Fidelibus in Sicilia diſtribuitur, ſic habet.

Dichiariamo, che quelli che la piglieranno, habbiano da ricevere, e conſervarſi queſto Sommario, o Bolla, ch'è ſtampata, ſigillata, e firmata di noſtro nome, e ſigillo, perche d'altra maniera non guadagnano detta Bolla, nè le gratie di quella.

2 Rectè autem dicit *(quelli che la piglieranno)* ſenſus enim eſt *(qui velint recipere)* ſiquidem, nemo ad eam ſumendam obligatur, ut inſinuat Sanch. *l.2. Sum. c 18 n. 14 fine,* quando docet ægrotum in periculo mortis conſtitutum non valentem adire Superiorem pro abſolutione Reſervatorum, non teneri Bullam accipere, ut à Reſervatis abſolvatur, ſed poſſe abſolvi à ſimplici Sacerdote, quia non tenemur, inquit, inquirere modos extraordinarios, & Privilegia, ſed uti poſſumus modis ordinariè ab Eccleſia conſtitutis. Vide alium caſum apud Trull. *l.1. q.1. dub.2. n.2.*

§. II. *An requiratur, ut in Bulla inſcribatur nomen ejus, qui illam accipit?*

1 QUærimus, an ſit neceſſe conſcribere ejuſmodi nomen in ipſa Bulla. Id enim, quamvis fieri diligenter ſoleat, diſponatque ſic debere fieri commiſſarius, tamen ſcire omnino debemus, utrum id ſolùm expediat, an ita ſit opus, ut nulla acquirantur Privilegia ab habente bullam, ſi in illa ſuſi recipientis nomen non ſit inſcriptum.

Reſpondeo. Solùm expedire, non autem eſſe obligationem, indicat Bardi *p.3. tr.8. c.2. d n.3.* & apud ipſam Luduvicus à Cruce, Rodr. Henriq. Villalobos, Trullench quibus adde Caſtropalaum *de Bull. p. 11 n.7.* verba Summarii, quod in noſtro Regno Fidelibus diſtribuitur hujuſmodi hac de re ſunt.

E perchè voi, Titio de Amatis, havete dato due Reali &c. & havete riceuuta queſta Bolla eſſendoſi in eſſa ſcritto il Voſtro nome, dichiariamo, che havete conſeguito, e vi ſi concedono le dette Indulgenze, e Gratie &c.

3 Prædicti igitur doctores declarant illud *(eſſendovi ſcritto il voſtro Nome)* non quaſi dicat conditionem, ſic *(ſi eſt reſcriptum tuum nomen, conceduntur tibi bullæ Privilegia)* ſed ſolum demonſtret id, quod de facto eſt in hunc modum. *Per hanc bullam, in qua nomen tuum ſcriptum eſt, tibi conceduntur Privilegia &c.*

Ego cum Gall. *clauſ. 14. d.119.* vulo, ut inſcribatur nomen, ſaltem, quo ſecurius in re tanti momenti procedatur.

4 Fateor tamen, nomen poſſe à quocunque inſcribi, nec eſſe neceſſe, ut id fiat à depoſitario bullarum, quia in ſummario Vulgari prædicto, dicitur quidem, ut inſcribatur nomen ibi *(eſſendoſi in eſſa ſcritto il voſtro Nome)* ſed non præſcribitur, à quonam ſcribi debeat.

5 Fateor item, nomen appellativum ſufficere, ut *(Dux talis, Princeps talis, &c.)* modò ſic, ſingularis, & determinata perſona ſignetur.

§. III. *Sufficitne Receptio ſine Acceptatione, vel Acceptatio ſine Receptione?*

1 PRofectò non ſufficit: unde qui bullam ſumit, ſeu recipit, debet ſimul illam acceptare: Privilegia enim perſonalia ſolùm iis favent, qui illa acceptant. Rurſus qui illam acceptat, debet apud ſe illam actu & phyſicè recipere, quia diſertè, ut modò vidiſti, id mandat Pontifex. Quare nec ſufficit receptio ſine acceptatione, neque hæc ſine illa

2 Multo minus ſufficit habere Intentionem accipiendi: cujus rei ſequens exemplum habe. Titius non multis abhinc annis acceſſit aliquanto tardius ad fores Eccleſiæ, ubi diſtributor bullarum ſedebat, petitque ab eo bullam, atq; cōſuetam eleemoſynam elargitus eſt: ide-

que

Digitized by Google

que in libris ſuarum rationum notavit diſtributor, ſcripto item *ibid.* Titii nomine. Sed quia Bullas omnes, quas domo in Eccleſiam ſecum attulerat, aliis fidelibus is diſtribuerat, dixit Titio: *Ito fruere Privilegiis bulla, nam ego nunc determino pro te unam ex bullis, quas diſtribuendas domi cuſtodio, & illam tibi applico, tuaque jam amodo eſt.* Acceptavit Titius, ſuamque domum reverſus, comedit lacticinia die illo, qui dies erat ex diebus Quadrageſimæ. Legitimè ne geſſit diſtributor, licitèque vetitos cibos ad menſam adhibuit Titius, abſtrahendo à bona fide, quæ fortè tunc intercesſit?

3 Reſp. nec legitimè, nec licitè. Ratio nimis eſt manifeſta, quia nimis clarè Commiſſarius Generalis, cujus eſt explicare, quę pertinent ad bullam, vult, ut ad acquirenda Bullæ Privilegia, ea phyſicè, & materialiter recipiatur, nec ſufficiat bullæ poſſeſſio veluti civilis, quam quis habeat per alium, ſeu per bullarum diſtributorem, hoc enim ſignificant illa duo bullæ verba ſignatè unita, (*recipiatur, & retineatur.*)

4 Confirmatur, quia ut habet Seb. Acoſt. *in expl. bull. q. 12.* Commiſſarius Generalis *in §. ult.* inſtructionis editæ pro iis, qui de bullę Privilegiis concionesapud Populum habituri ſunt, prohibet ſub excōmunicationis pœna, *ne ſuſcipiens Bullam Cruciatæ illam relinquat apud Theſaurarium, ne ſcilicet inde ſubrepant aliqua fraudes.* Hęc ille. Si ergo non eſt Bulla relinquenda apud diſtributorem, ſeu Theſaurarium, poſtquam illa actu recepta eſt, erit ne relinquenda anteà?

5 Rectè igitur Henr. *l. 7. c. 20. num. 5* Sic notat. *Olim inquit, ſufficiebat conſcribi in libro Depoſitarii proprium nomen ſuſcepturi Bullam atque ita fruebatur quis Privilegiis Bullæ, nunc verò, ut Privilegiis quis fruatur, ſatis non eſt intentio ſumendi, & conſcriptio, niſi bulla recipiatur.*

6 Porrò hic, ubi verſamur in Receptione, & Acceptatione bullę, aliquot ſe offerunt Dubitationes explicandæ.

PRIMA DUBITATIO.

De receptione Bullæ pro exiſtente in alio loco.

7 Si exiſtas in eadem civitate, tu, & Amicus, qui pro te bullam jam promulgatam accipiat, illamque ad te ferat, vel te de acceptatione moneat, tuque acceptes, ſufficere ad acquirendas à te Gratias bullæ non eſt dubium, confirmatque ipſa Praxis, qua ſervis, amiciſque utimur ad bullam recipiendam. Sed dubitatio eſt, quando tu, & amicus in diverſa commoramini Civitate, vel Regno. Et quidem res evenire his modis poteſt.

8 Primò, ſi exiſtas tu, & amicus in eodem regno, ubi bulla promolgatur, ſed in diverſa Civitate, ſi v. g. tu Panormi habitans actu accipias bullam pro amico v. g. Titio conſiſtente Meſſanæ, quæ eſt Civitas ejuſdem Siciliæ regni; atque ille à te admonitus de receptione, acceptet: gauderene poterit bullæ Privilegiis?

Reſp. gaudere poſſe. Hæc enim receptio non eſt actio, ut ita dicam, perſonalis, quæ ſcilicet debeat ab eadem perſona fieri, quæ Privilegium recipit: ſatis eſt enim fieri per ſuum amicum, tamquam per ſuum inſtrumentum, ſeu Procuratorem. Patet id in Impetrationibus diſpenſationum, & ſimilium, quæ mihi proſunt, ſi fiant à meo Procuratore: dummodo cœtera ſervem, quæ requiruntur. Requiruntur autem in caſu noſtro, ut tu porrigas eleemoſynam loco amici, ut inſcribatur ejuſdem nomen, &, ab eodem acceptetur; & denique ut bulla conſervetur apud te nomine ejuſdem amici, quam conſervationem ſufficere, mox dicemus §. 4. Atque ita ſuſtinent Suar. Henr. Villal. Trull. allati, & approbati à Gall. *clauſ. 1. d.* 170.

9 Secundo modo prædictus caſus accidere poſſet, ſi tu exiſtas in uno regno, & amicus in alio, ſed in utroque promulgetur bulla, ut ſi tu exiſtens hic in Sicilia, ſumas bullam pro Cajo v. g. exiſtente in Hiſpania, proderitne Cajo (poſtquam is acceptaverit, &c.) illa bulla, quam tu pro eo in Sicilia ſumpſiſti?

Reſp. mihi videtur profutura, quia jam Cajus exiſtit in loco apto ad ſumptionem bullæ; id quod ſolùm requirit Pontifex dum dicit ſe dare Privilegia bullę *exiſtentibus in Hiſpaniarum Regnis, in Sardinia, in Inſulis Hiſpaniæ adjacentibus, &c.* At Cajus jam exiſtit in Hiſpaniarum regnis, &c.

10 Tertius modus eſt, ſi tu exiſtas in regno, ubi bulla promulgatur, amicus verò ſumens bullam pro te exiſtat in Regno, ubi non promulgatur bulla, Tu v. g. exiſtas in Sicilia, ſumaſque bullam pro Sempronio exiſtente Neapoli.

Reſp. Duobus modis figurari hic caſus poteſt. Primò ſi Sempronius ſit Neapolitanus, & commoretur Neapoli, & neutiquam declinet in Siciliam, tu verò in Sicilia exiſtens v. g. Panormi, ſumas pro ipſo bullam. Et in hoc caſu certum apud omnes eſt, Sempronio non prodeſſe prædictam bullam, quia Pontifex vult, ut ſolùm exiſtentibus, vel declinantibus in Regnum concedatur Bulla. Secondo modò, ſi Sempronius ſit Siculus, ſit v. g. Panormitanus, & maneat Neapoli; nec perſonaliter declinet in Regnum ubi promulgatur bulla; tu verò bullam pro illo acceptante v. g. ſumas, &c. & in hoc etiam caſu mihi certū eſt (& tenet etiam Gall. *clauſ. 1. d.* 6. quicquid nonnemo ſentire poſſet in oppoſitum,) non prodeſſe ejuſmodi bullam Sempronio. Ratio eſt, quia licèt dictus Sempronius civiliter dicatur eſſe per ſuum Procuratorem Panormi, id tamen eſt ex fictione Juris, at Summus Pontifex ibi (*conſiſtentibus, & declinantibus*) loquitur de vera, & phyſica conſiſtentia, veraque declinatione, non verò de Juridica, & à Jure ficta.

Confirmatur, quia ſi id conceditur Sempronio Panormitano exiſtente Neapoli, non eſt ratio, cur non concedatur Sempronio Neapolitano *ibid* ideſt, Neapoli conſiſtenti, uterque enim poterit eſſe civiliter in ſuo Procuratore Panormi, & tamen omnes, ut vidimus, negant de Sempronio Neapolitano: eſſe autem Panormitanum vel Neapolitanum nihil confert ad hanc rem noſtram, quando uterque eſt in regno, ubi nequaquam bulla promulgatur.

SECUNDA DUBITATIO.

De certitudine acceptionis bullæ.

11 Si meus Pater v. g. ſoleat ipſo die promulgationis Bullę ſingulis annis exiſtens hic Panormi ſumere pro me Bullam, ego autem exiſtam v. g. Syracuſis, poſſumne uti bulla, antequam me ille de acceptione admoneat? Idem quæro, ſi amico commiſerim, ut acciperet pro me bullam, & ſciam, ipſum eſſe diligentiſſimum, & multoties pro me illum ipſo die promulgationis accepiſſe

Reſp. quamvis ſupponeremus certitudinem moralem, quod pro te accepta ritè fuerit bulla, ſatis eſſe ad illius Privilegia conſequenda; nihilominus dico, hic non adeſſe ejuſmodi moralem certitudinem. In tantis enim periculis mortis, infirmitatis, oblivionis, abſentiæ à loco, promulgationis, multitudinis negotiorum, quibus tuus pater, vel amicus ſubiicitur ob humanam conditionem, non potes certò moraliter ſcire, acceptam ab illis fuiſſe bullam, cum hic præſertim agatur de re tanti momenti, quanta eſt abſolutio à Reſervatis, & ſimilibus, quæ certam requirunt poteſtatem, vel ſaltem verè probabilem, quæ probabilitas hic non adeſt, cùm pericula prædicta rem faciant valdè dubiam. Ita Galleg. *clauſ. 14. dub.* 180. citans Vegam, & Rodriquez. Eſto Dian. *p. 5. tr. 5. re. 96.* Henriquez, & Villalobos citati à prædicto Gallego ſentiant, tunc adeſſe certitudinem moralem, ſed non ſunt audiendi.

TERTIA DUBITATIO.

De duabus Bullis, quarum alteram tantùm quis acceptet.

12 Ego pro amico bullam modo dicto accepi, ejuſque nomen inſcripſi, illumque de acceptione admonui, ſed ipſe, quia invenitur jam bullam ſuſcepiſſe; non acceptat; Poſſumne cum fructu, vel ego, vel ille, alteri eam applicare, qui det mihi eleemoſynam, quam ego dedi, deletoque amici nomine hujus nomen inſcribere?

Reſp. Villalobos mox citandus dicit, te poſſe, quia dum acceptatio facta non eſt, poteſt bulla applicari, ſervatis ſervandis, cui velis; tunc enim tu es veluti Diſtributor; ſeu Depoſitarius illius bullæ, dum alteri perfectè applicata non fuit; nam propterea tunc mutare nomen, nullam falſitatem continet, ſed eſt corrigere clarum errorem, ita Villalobos apud Dianam *p. 1. tr. 11. reſ.* 95.

13 Ipſe idem Diana, poſtquam prædictam doctrinam approbavit ex Villalobos, ſic immediatè addit: *Notandum eſt tamen, quòd ſi Petrus ſumit Bullam pro Joanne, qui jam alteram acceperat, non poteſt Petrus illam alteri applicare, quia, ut ait Vega in ſum. tom. 1. cap. 43. caſ. 6. realiter ille ſumpſit eam Bullam cum intentione applicandi Petro, & non aliter, ergo &c. & ita teſtatur, reſpondiſſe de hoc caſu interrogatum Medinam.* Hactenus Diana, in quibus mihi videtur eſſe contradictio. Si enim ipſe ex Villalobos dixerat, poſſe, te cum fructu applicare alteri bullam acceptam pro amico, qui invenitur jam accepiſſe, & nolle nunc acceptare, qua ratione deinde negat cum Vega, atque Petrum ſumentem bullam pro Joanne eodem modo non acceptante, nō poſſe alteri applicare? certè utrobiq; fuit intentio applicandi ei, qui invenitur jam bullam accepiſſe, quare videtur idem caſus non diverſus.

14 Vidit, puto hanc contradictionem Galleg. *clauſ. 14. dub.* 178. voluitque concordare, & ſic diſtinxit. Si tu quando ſumpſiſti bullam pro amico, nulla reflexione uſus es, ſed ſolùm dixiſti, *Volo accipere pro amico*, potes alteri applicare, ſi amicus nō acceptet, atque hic eſt (ait) caſus conceſſus à Villalobos. Si verò uſus hac reflexione es in hunc modum: *Volo accipere pro amico v. g. Joanne cum intentione illi eam applicandi, non autem alteri;* non potes alteri applicare atque hic eſt caſus Vegæ.

15 Ego ſanè non ſum adeò ingenioſus, ut inter duos hos caſus diſcrimen illud introſpiciam. Jam enim quando accepi pro amico ſine illa ſignata reflexione, amico volui applicare, non alteri. Quid enim ſignificat illud, pro amico, applicare, & conſequenter non alteri. Præterea illa bulla in utroque caſu remanet ſine perfecta applicatione, poſito quod in utroque caſu adſit acceptatio. Deniq; pro utroq; non eſt præſumendum Commiſſarium, qui jam habuit eleemoſynam, velle ſibi eam retinere, & fructum Privilegii Bullę nulli conferre.

16 Mihi igitur videtur Villalobos fuiſſe in ſententia concedente poſſe illam Bullam alteri applicari; ſed Vegam in ſententia negante. Quamobrem non eſt, quod recurramus ad concilianda ſive duo illa dicta Dianæ, ſibi contraria, ſive duas ſententias ex oppoſito diverſas, ut propterea de Lugo *de pæn. d.* 27. *num.* 88. meritò expreſsè advertat, Dianam hac in re non fuiſſe conſequenter loquutum.

17 Porrò dictus de Lugo *l. c.* prędictam ſententiam Villalobos negat, impugnatque ex eo, quòd poſito, quòd eleemoſyna facta ab ami-

Digitized by Google

eo nomine meo fuit, & non nomine alteriùs, nequit per ratificationē deinde alter acceptare; quaſi ſit facta nomine ſuo, nemo enim poteſt ratum habere, quod nomine ſuo nō eſt factū, ſed nomine alterius.

18 Verùm eſto (reſpondere poſſit Villalobos) Eleemoſyna illa non ſit facta nomine illius alterius amici, quia tamen ego nolui acceptare, tanquam factam nomine meo, remanet facta nullius nomine; ergo poterit ille alter amicus non quidem ratificare; ſed illam acceptare nunc, tanquam pro ſe factam.

QUARTA DUBITATIO.

De duabus bullis, quarum utraque ſit à te acceptata.

19 QUid dicendum quando acceſſit acceptatio? Caſus figurari in hunc modum poteſt. Commiſi amico, ut quotannis ſumeret Panormi pro me Bullam; ego autem memor hujus commiſſionis accepi Bullam Syracuſis animo utramque acceptandi. Vel, Syracuſis acceptavi eam, quam ego ſumpſi, oblitus illius commiſſionis impoſitę meo illi amico, nam quia, etiam in hoc oblivionis caſu commiſſionem illam nunquam revocavi, & Bullam ſumptam Panormi in meo Procuratore me acceptaſſe convincor, ſanè etiam in hoc eventu aderit legitima acceptatio.

Inquiro jam, cùm reſcivero Bullam unam mihi ſufficere, poſſumne alteram ex his alteri tertio acceptanti eum fructu applicare, qui mihi eleemoſynam à me collatam reſarciat?

20 Reſp. Hodie poſtquam Pontifex Gregorius XIII. (ut mox *c. 14.* videbimus) conceſſit, ut cum fructibus, in anno eodem poſſit Bulla, ſumi, puto, te non poſſe alteri applicare. Probatur quia Bulla ſemel alicui applicata, & quidem cum fructu, nequit alteri applicari, ut ex ſe patet, ſecus enim poſſem meam primā Bullam alteri applicare, quod nullus dixit. Sed tu jam tibi applicaſti utramque, & quidem cum fructu conceſſo à Gregorio XIII. ergo, &c. Minor probatur, & explicatur: nam quamquam fortaſsè tu nō indigebis ſecunda Bulla, tamen ut illā cum fructu habeas, ſatis eſt, ſi ea illa acquiras (ut certè acquiris) poteſtatem illa utendi. Neque enim prima Bulla fortaſsè tu indigebis, eaque fortaſsè numquam uteris, & tamen non inde dices, te non accepiſſe illam cum fructu, & poſſe illam alteri à te applicari, fructus enim veluti immediatus eſt ipſa poteſtas fruendi, &c.

21 At ſi loquamur ante hanc conceſſionem Gregorii, ut item de tertia bulla, quæ fructuoſa tibi non eſt, tu verò illam, ſive per ignorantiam, ſive ob aliam cauſam tibi applicaſti, puto, eſſe probabile, te poſſe, alteri volenti eam applicare, & ab eodem eleemoſynā à te datam recuperare. Ratio eſt, quia cùm illa applicatio fuerit exhibita ex errore circa ſubſtantiam, ideſt circa privilegia, & fructus utiles bullæ, vera, & valida applicatio non fuit, atque adeò irrita. Ne ergo hæc tertia bulla remaneat inapplicata, & ne Commiſſarius data eleemoſyna immeritò gaudeat; ideò propter eandem doctrinam, quæ *nu. 12. & n. 55.* eſt allata, poterit alteri conferri.

§. IV. *Explicatur illud (Retinere.)*

1 NOn ſolùm Bullam accipere, ſed retinere apud te, ſeu (ut loquitur Bulla Latina) penes te habere debes. Id quod gravioribus verbis ſic præcipit Summarium Bullæ, quod in noſtro Regno diſtribuitur.

Dichiariamo, che quelli, che piglieranno queſta preſente Bolla, habbiano da ricevere, e conſervarſi queſto Sommario, o Bolla, ch'è ſtampata ſigillata, o firmata di noſtro nome, e ſigillo, perche d'altra maniera non guadagnano la detta Bolla, nè le gratie di quella.

2 Hoc (*Retinere* ſeu *conſervare*) nimis ſtrictè, ne dicam, ineptè explicant nonnulli, putantes, opus eſſe illam ſecum ferre; Immò ineptius aliqui, oportere eam manu tangere, quando utuntur ejus aliquo privilegio, V. G. quando abſolvuntur à reſervatis. Dico igitur, ſatis eſſe, eam domi ſuæ retinere, quamvis in alia Civitate immò ſatis eſſe, ſervare eam apud amicum, etiam abſentem, (ſed non apud Theſaurarium ex dictis §. 5. *n. 4.*) moralis enim retentio præcipitur, non phyſica, nam Pontifex loquitur, juxta morem, quo ſolent homines res ſuas aſſervare; & ita ſanè praxis ipſa timoratorum docet.

3 Hinc ſolvitur ea Dubitatio, An ſi amittas bullam, amittas ejus Privilegia, quandoquidem eam in eo caſu jam non retines.

Reſp. cum neceſſaria Diſtinctione. Si inculpabiliter ammittas, non eſt, unde cadas à Gratiis. Non enim obligaris ex tenore Bullæ, ut jam vidimus, niſi ad eam humano modo cuſtodiendam. Cuſtodiſti autem, dum morali diligentia illam conſervaſti, quamvis deinde ſine tua culpa ea amiſſa, lacerata, vel combuſta fuerit, &c.

4 At ſi conſultò illam amittas, proiicias, laceres, &c. concides ſanè à Privilegiis, non propter rationes, quas quidam minus aptè aſſerunt, præſertim illam, quia ſic videris à te velle removere bullę Privilegia; id enim verum nequaquam eſt: ſiquidem non ſequitur: Proiicio bullam, ſeu ejus ſcriptam, ergo ejus Privilegia proiicio. Non inquam, propter ejuſmodi rationes, ſed quia clare, dirertè, expreſſis verbis ſub hac conditione, ut bullam humano modo cōſerves, Pontifex tibi ejus Privilegia communicat. Id enim notant ea verba Commiſſarii, cujus eſt, mentem Pontificis circa bullam declarare: *Habbiano da ricevere, e conſervarſi queſto Sommario &c. perche di altra maniera non guadagnano la detta Bolla, ne le gratie di quella.* Hæc eſt doctrina communis apud Gal. *clauſ. 14. d. 18.* Dian. *p. 10. tr. 2. reſ. 4.* Alioſque ab eiſdem citatos. Solùm invenio Andream Mendo *de Bull. d. 21. n. 3.* putantem, etiamſi culpabiliter quis amittat poſſe frui Bullę Privilegiis, ſed non eſt propter noſtram rationem audiendus.

§. V. *Duo diſcrimina notabilia inter bullam communem & Bullam Compoſitionis quoad earum retentionem, & nominis inſcriptionem.*

1 DE Bulla communi dictum hactenus eſt, eam ſcripto nomine accipientis, debere, tum accipi, tum conſervari.

Primò igitur contra hoc poſterius poſſet quis in hunc modum argumentari. Bullam Compoſitionis, de qua infra, non obligamur conſervare, ſed ſatis eſt, illam recipere. ergo & Bullam communem. Antecedens probatur ex verbis Bullæ Compoſitionis, quam diſtribuit hoc in Regno Commiſſarius, quæ hæc hodie ſunt.

Et ordiniamo preciſamente, che riceviate in voi queſta Santa Bolla eſſendoci in eſſa ſcritto il voſtro nome, perche cosi vuole, e comanda ſua Santità, è che altrimente non godiate della compoſitione, che per eſſa vi ſi concede; la quale Bolla ordiniamo, che ſia ſtampata col noſtro nome, e ſigillata col noſtro ſigillo.

2 Immò etiam anteà ſic legebatur in Bulla compoſitionis anno 1628. *& ordiniamo preciſamente, che riceviate in voi queſta Bolla, perche così vuole, e comanda Sua Santità, e che altrimente non godiate della compoſitione, che per eſſa vi ſi concede &c.*

3 Vides igitur tum hodie, tum anteà, nunquam in Bulla Compoſitionis apponi, ut illa conſervetur, ſed ſolùm ut recipiatur, &c.

Reſp. nunc ad propoſitam paritatē, negando conſequentiam. Hoc enim eſt primum notabile diſcrimen inter Bullam communem, & Bullam compoſitionis, requiri nimirum conſervationem Bullæ communis, Bullæ compoſitionis conſervationem non requiri. Et ratio manifeſta eſt; quia Pontifex per ſuum Commiſſarium conſervationem mandavit in Bulla communi, ut vidimus §. *præced.* non verò in bulla compoſitionis, ut modò habuimus *n. 2. & 3.*

4 Sed inquires curioſius, cur id? Reſp. rectè Bardi *p. 3. tr. 3. c. 2. ſect. 2. n. 20.* quia in communi Bulla multa adſunt Privilegia, quę habent tractum ſucceſſivum pro toto anno, unde congruum fuit mandare, ut ea conſervaretur, ne ſcilicet erraret Privilegiatus, quando uti ejus Privilegiis voluerit. At in Bulla Compoſitionis unica eſt gratia, qua ſcilicet Bullam hanc recipiens liberatur à reſtitutione incertorum, qua gratia ſemel habita, nihil refert Bullam conſervare.

5 Secundò, poteſt quis ita argumentari contra Inſcriptionem nominis in hunc modum. In Bulla Compoſitionis hodiè neceſſe eſt, ut inſcribatur nomen accipientis ſub pœna Compoſitionis gratiam non obtinendi, ut apparet ex verbis *num. 2.* recitatis; ergo ſic erit in bulla communi, & tamen ſupra §. 2. diximus, ex Bardi in hac communi bulla expediens id non eſſe neceſſarium.

Reſp. ſimili modo, quo reſpondimus ad præcedens argumentum, non eſſe ſcilicet id mirum, quia in textu Bullæ communia non apparent, ſaltem manifeſtè in illa ſententia P. Bardi verba, quæ annullent conceſſionem, ſi non ſcribatur nomen, ut ibidem dicto §. 2. legiſti. At verò apparent clarè in Bulla Compoſitionis, ut jam item modo legiſti *n. 2.* Atque hoc eſt ſecundum notabile diſcrimen inter has duas Bullas.

Cur autem hoc? Reſp. me putare, Pontifici ſatis fuiſſe, rationem honoris recipientis bullam habuiſſe, dum non requiſivit, ut hæc bulla conſervaretur; unde eidem non viſum eſt neceſſarium concedere, ſeu permittere, ne inſcriberetur nomen.

Reſp. ſecundò Rationem, cur hoc diſcrimen voluerit Pontifex, Pater Bardi afferre debet, non autem nos, qui citato §. 2. docuimus, ſcribendum eſſe nomen, etiam in Bulla communi.

CAPUT XVI.

Conceſſio Gregorii XIII. per quam bis Bulla Sumi poteſt.

Ea ſic habet ap. Gal. *in cal. l. clauſ. 11.* & apud Trull. *l. 1. de Bull. §. 8.* *Ac etiam, ut omnes Chriſti fideles, non tantùm ſemel, ſed bis, ſingulo quoque anno, ſervatis tenore, & forma prædictis, quibus eodem anno idem Summarium ſumpſerint, tam pro ſe, quàm per modum ſuffragii, pro Animabus in Purgatorio detentis, indulgentiis, conceſſionibus, Gratiis, & indulgentiis prædictis uti, & potiri, & gaudere, ac dictorum bonorum ſpiritualium participes fieri valeant, in Domino miſericorditer concedimus, & indulgemus.*

§. Unicus. *De ſecunda prædicta bulla, quæ eodem anno recipi poteſt.*

1 CUm hæc bulla ſit mera extenſio ad ſolam iteratam receptionem (ſed certè non ad tertiam) ideò omnia ſunt pro illa ſervanda, quæ diximus in præcedentibus, nam propterea ſunt repetenda. Notanda tantummodò ſunt duo.

2 Primò, hanc ſecundam bullam poſſe ſumi ſimul cum prima, vel poſteà intra annum, quando libuerit. Ita Gallegus *clauſ. cit. in Tit.* Inſerviet aut illa, ſive pro toto anno, ſi initio accepiſti, ſive pro ſolo tempore, quo ſumpſiſti, uſq; ad anni finem. Inſerviet, inquā pro tribus

Pri-

Privilegiis. Puta primò, ut poſſis acquirere iterùm Indulgentiam Plenariam in vita, & iterùm in morte, licèt per primam bullam eam acquiſieris. Secundò, ut obtineas iterùm abſolutionem ab iis reſervatis, à quibus ſemel fortè abſolutus fuiſti per primam bullam. Tertiò, Poteris iterū, ſeu bis, accipere eodem anno bullam pro defunctis, de qua c. ſeq. atque adeò bis applicare pro ipſis Plenariam Indulgentiam.

3 Notandum ſecundò, eleemoſynam pro hac ſecunda receptione bullæ, conferri debere à privatis, duorum realium, ab inſignibus verò perſonis octo; Hoc eſt, præter eleemoſynam datam pro prima bulla debet alia ſimilis pro hac ſecunda porrigi, ut *dixi c* 3. §. 7. *n*. 10. Atque hæc de bulla Vivorum, ſequitur de bulla pro Defunctis, deque bulla Compoſitionis brevis, ſed pro praxi, ad quam ſemper intendimus, ſufficiens explicatio.

CAPUT XVII.

De Bulla pro Defunctis.

a In Bulla latina ſic habetur.

Item, eadem indulgentia (atique plenaria) ſuffragabitur per modum ſuffragii, etiam animabus defunctorum, pro quibus in hujuſmodi ſubſidium (nempè belli contra infideles) proficiſci, vel Milites mitti contigerit, aut pro quibus non euntes, nec mittentes, tamen eleemoſynam de bonis ſuis juxta taxam per Commiſſarium, perſonarum qualitate inſpecta, faciendam, pro Religionis defenſione contulerint.

§. I. *Explicatur illud per modum ſuffragii.*

1 QUemadmodum, ſi quis in carcere eſſet detentus ob debita, quibus premitur, duplici poſſet modo liberari. Primò, ſi Princeps illum abſolveret per ſententiam, vel alio legitimo modo, ab ejuſdem debitis; Secundò, ſi amicus aliquis offerret creditoribus ſolutionem dictorum debitorum; quorum prior liberatio dicetur haberi per abſolutionem, poſterior per modum auxilii, quod per oblationem ſatisfactionis affertur ab amico; Ita anima, quæ exiſtit in Purgatorio poſſet liberari, primò, ſi Deus, vel Delegatus ab illo illam abſolveret. Secundò ſi quis per ſua bona opera pœnalia offerret pro ipſa tantam ſatisfactionem, quanta ſufficit ad debita dictæ animæ compenſanda. Prior ex his modis vocetur abſolutio, ut ita loquar liberatio, ſeu condonatio, ſeu Indulgentia per modum abſolutionis. Poſterior verò vocetur liberatio, ſeu Indulgentia per modum ſuffragii, ſive auxilii; ille enim, quia ſua opera pro anima offert, auxilium affert animæ.

2 Jam verò Summus Pontifex, cui dictum eſt, *Quæcumque ſolveris ſuper terram* &c. concedit vivis per poteſtatem Judiciariam, qua valet ſuos ſubditos abſolvere; concedit, inquam auctoritativè Indulgentiam, & liberationem à pœnis, quas illi debent, nam ex Theſauro Eccleſiæ ipſe, qui eſt ejus adminiſtrator, & diſtributor ſatisfactionem tantam auctoritate à Chriſto ſibi cōmunicata exhibet Deo, quantam debet Fidelis, cui Indulgentiam confert. At verò, quia eidem Pontifici non ſunt ſubditæ animę Purgatorii, nec ab ipſo ligari, vel ſolvi auctoritativè poſſunt, cùm tamen poſſit idem per modum auxilii offerre Deo pro anima tantam ſatisfactionem, quantam ea anima debet, ad hoc enim non requiritur, quod anima ſit illi ſubdita, ideò tunc dicitur, quod per modum ſuffragii, ſeu auxilii ejuſmodi animas liberet. Unde vides, non differre Indulgentiam Plenariam pro vivis ab Indulgentia Plenaria pro Defunctis; utraque enim animam liberat: ſolùm pro vivis Pontifex, per Indulgentiam illam, remittit pœnam juxta prædicta, ut adminiſtrator, pro Defunctis autem, ut auxilians. Hæc rudi Minerva pro indoctioribus delibaſſe ſufficiat.

3 An autem utraque hæc ſatisfactio à Pontifice oblata Deo acceptetur ab ipſo de condigno, & ex Juſtitia, ut tenent tanquam probabilius Trull. *in Bull. dub.* 4. *n* 6. aliique apud Bard *p.* 4. *de Bull. tr.* 2. *c.* 2. *ſec.* 4. an potius de congruo ex liberalitate, & miſericordia, ut tanquam probabilius tenent Sotus *in diſp.* 19. *q.* 2. *art.* 4. aliique, quos ſequitur ibidem Bardi, quamque valdè rationabilem exiſtimat Bell. *l.* 1 *de Indul. c.* 14. *num.* 4. ut item, an Deus illam acceptet infallibiliter, ut tenere conſequenter debent Trull. aliique eum ſequentes; an verò fallibiliter, ut tenent aliis cum Soto, ſunt Quæſtiones Theologicæ videndæ apud prædictos, & apud Suar. 3. *p. t.* 4. *d.* 84.

§. II. *Conditiones requiſitæ pro Bulla Defunctorum.*

1 OMiſſis, quæ pertinent ad animas illorum, qui ad bellum contra infideles proficiſcuntur, vel eorum, qui ad idem Bellum Milites deſtinant; noſtrum erit, de hodierna tantummodo communi Praxi loqui, qua fideles, data eleemoſyna (modo quo ſupra diximus *c.* 16. §. *un. n.* 3.) Indulgentiam plenariam virtute bullæ applicant pro defuncto, hoc eſt pro anima exiſtente in Purgatorio.

Hoc autem initio ne te prætereant duo. Primò, hanc Indulgentiam, quæ per hanc bullam confertur, eſſe diverſam ab illis Indulgentiis ſtationum explicatis in ſuperioribus *c.* 10. quæ poſſunt etiam, ut *ib.* vidimus, pro defunctis applicari. Secundò, à fidelibus ſolùm deſignari Animam, cui eſt applicanda Indulgentia, at à Pontifice illam impartiri, ut latè diximus eod. *c.* 10. §. 4. *n.* 2.

Tamb. T. II. De Sacram.

2 Quoniam autem hęc Defunctorum bulla eſt pars bullę vivorum, ideò poteſt bis ſumi modo dicto *c.* 16. *n.* 2. Debet item accipi, acceptari, ac retineri, ſeu conſervari, modo, quo de bulla vivorum ſupra decrevimus *c.* 13. §. 2. *& ſeq.*

3 Quid de inſcriptione nominis?

Reſp. propter eandem rationem, quia hæc eſt pars bullę vivorum, idem dic, quod de inſcriptione dicti nominis *diximus ibid.*

4 Certè praxis eſt, in illa ſcribi nomen, tum ejus, qui bullam accipit, tum ejus, pro cujus anima accipitur. Verba hujus bullæ, quæ in regno noſtro diſtribuitur, ſunt ſequentia.

Per quanto voi, Pietro Romano, daſtivo duo Reali di plata cioè d'argento, ch'è quello, che ſtà taſſato, e dichiarato per noi il Dottore Don Pietro Pacero Commiſſario Generale della ſanta Cruciata à beneficio dell'Anima di Bernardo Amodeo, e riceveſtivo in voi queſta Santa Bolla, li è conceſſa l'Indulgenza ſopradetta, &c

Jam verò proprias difficultates ad Bullam hanc pertinentes hic ſubnectamus.

PRIMA DIFFICULTAS.

An qui bullam defunctorum accipit oporteat eſſe in ſtatu gratiæ, ut Animæ proſit acceptatio, & applicatio pro illa?

5 Reſp. valdè probabile eſſe, non oportere propter rationem dictam *c.* 10. *n.* 3. ſed quia alii ſuſtinent oportere, ideò providum eſt conſilium, ut proximè moriturus committat hæredi, ut ſumat pro ipſo, quando morietur, hanc bullam, nam quando deinde hæres illam accipiet, vel applicabit, id faciet nomine alieno, non proprio, unde certò non requiretur in hærede ſtatus gratiæ. Quemadmodum ſi meo ſervo peccatori jubeam eleemoſynam pauperi dare, nihil mihi officit ejus peccatum, quia non agit nomine ſuo, ſed meo. Aliud ſimile conſilium habebis infr. n. 7.

SECUNDA DIFFICULTAS.

An hac bulla poſſit applicari pro multis defunctis?

6 Reſp. Ita putat Mendo, *d* 36 *n.* 2. quo pacto Indulgentię fructus dividetur in illos plures pro rata. Sed illum audire non poſſum, ſiquidem in bulla hac, quæ diſtribuitur, expreſsè ponitur ut modo vidiſti, (*pro anima talis perſonæ*, ergo ſolùm pro una applicari poteſt, cui rationi nimis frigidè ipſe Mendo reſpondet, dum dicit, id poni, quia communiter fideles pro una anima ſolent applicare.

TERTIA DIFFICULTAS.

Quanam ratione facienda eſt Applicatio?

7 Reſp. modo duplici, vel nimirum primo, ſi qui accepit Bullam determinet ipſe, vel alius talem animam, vel, ſecundo, ſi dicat, ſeu intendat, ſe velle liberare illam animam, quam determinabit Deus. Ita docet Mendo *l. c. d.* 13. *n* 14.

At quandonam Anima liberabitur, quando accipitur Bulla, an quando applicatur? Reſp. ſi Bullam recipiens, erogata, ſeu promiſſa, modo ſupradicto, eleemoſyna, ſimul applicat, tunc liberabitur; at ſi prius accipiat, ſed inde ad tempus applicet, ſanè liberabitur, quando applicat. Ratio eſt, quia ultimum requiſitum eſt applicatio. Unde, ſi tu, dum Bullam accipis, non ſis in gratiæ ſtatu, expediet non applicare tunc, ſed quando eris in gratia, ut nimirum ſecurius opereris, propter illam opinionem, quæ requirit in Fideli gratiæ ſtatum, ut is operetur utiliter pro Defuncto.

Nota, ſemel facta applicatione pro anima v. g. Petri, te non habere poteſtatem applicandi alteri, quia facta à te applicatione, jam ſuum effectum adæquatè habuit tua bulla.

QUARTA DIFFICULTAS.

An pro hac Bulla Defunctorum requiratur dari Eleemoſynam?

8 Reſp. Requiritur; ita enim explicuit, ſeu taxavit, Commiſſarius, cui data eſt taxandi poteſtas.

Illud tamen ne ignorato, pro hac bulla ſufficere eandem quantitatem eleemoſynæ pro omnibus, ſive privatis, ſive inſignibus Perſonis, & quidem in noſtro Regno duos Reales. Ratio eſt, quia pro viventibus diſtinctionem appoſuit Commiſſarius inter privatas, & inſignes, non autem pro Defunctis: & meritò, quia voluit illis ſanctis animabus favere liberalius.

QUINTA DIFFICULTAS.

An hac defunctorum bulla poſſit ſumi pro exiſtente in alio Regno?

9 Reſp. verbis Ludovici à Cruce de Bull. in ipſo Procemio. *Concedit*, inquit, *S. Pontifex, ut qui hanc Defunctorum bullam ſumpſerint poſſit cuicunque animæ in Purgatorio exiſtenti applicare, dummodo duos argenteos in ſubſidium Belli contra infideles ſolvat, &c.* Notas illud *cuicunque animæ*: Vivus ergo recipiens bullam, debet eſſe in Regno, ubi Bulla promulgatur, non autem neceſſariò ille, cui applicatur, vel applicanda eſt Indulgentia.

Digitized by Google

SEXTA DIFFICULTAS.

An hæc Indulgentia poſſit acquiri pluries pro defuncto?

10 Reſp. ſolùm ſemel cum una bulla, & iterùm cum alia, ſed tertiò cum tertia &c.

Illa autem opinio Trull. putantis, quoties cum una bulla applicatur à fideli, qui bullam hanc accepit, hæc Indulgentia, toties Indulgentiam acquiri pro anima, mihi videtur opinionimis fictitia, nam cur requiritur nova conceſſio Pontificis, ut bis hæc bulla ſumi poſſit, qua iterùm acquiratur Indulgentia? & cur fideles nunquam hac Praxi, quod ſciamus, uſi ſunt?

11 Illud occaſione hac ſolet inquiri, cur bis in anno poteſt utiliter ſumi hæc Bulla; Immò cur fructuoſum eſt, altero & altero anno pro eodem defuncto ſubindè bullam ſumere. Ratio dubitandi eſt, quia, ſi per unicam bullam ſemel habita Indulgentia, Deus liberat animam, jam non eſt upus alia ſecunda, multo minus tertia &c.

Reſp. Sanè cum fructu plure Bullę ſumuntur, quia poſſunt concurrere circumſtantiæ, ob quas per priores bullas non acquiratur Indulgentia: ut ſi accidat, non eſſe cauſam ſufficientem, ad illam Indulgentiam concedendam, ſi non ſit in gratia, qui bullam ſuſcipit, applicatque (nam non eſt, niſi in opinione, quod in prædicto non requiratur gratia) denique ſi Deus non acceptet (eſt enim in ſimili opinione, an Deus infallibiliter nec ne acceptet, ut §. *præced. n.* 3. indicavimus) Addit Caſtr. *de Bull. p.* 12. *nu.* 4. neminem ſcire poſſe, an opera ad Indulgentiam requiſita ipſe exequatur, pro ut Pontifex intendit, & neceſſarium eſt ad Indulgentiæ valorem, & rurſus neminem ſcire, an etiam te ignorante, eleemuſyna erogata pro bulla ſit aliena, vel, an Depoſitarius, ſeu diſtributor tibi dederit bullam alterius; vel, an ipſe ſit raptor, ſimulator, vel non legitimus Miniſter. Præſtabit igitur iterata bullarum acceptio, non pro defunctis modò, verum etiam pro viventibus. Quod dicitur de his Indulgentiis per bullam, dic univerſaliter de aliis Indulgentiis, prudenter nimirum eas, pluries, & pluries ſumi. Hactenus *de Bulla Defunctorum* ſatis.

CAPUT XVIII.

De Bulla Compoſitionis.

1 PEr hanc Bullam concedit Pontifex Fidelibus etiam Religioſis, ut vult Caſtr. *de Cruc. p. ultimo, ipſo initio:* ſiquidem diximus *ſup. c.* 3. §. 2. *n.* 12. Religioſos poſſe omnibus Bullæ Cruciatæ Privilegiis frui, præter uſum lacticiniorum, & quæ ad Sacramentum Pœnitentiæ pertinent, ut ſi ſortè habeant aliquid ex bonis malè ablatis, vel retentis, facta eleemoſyna, poſitiſque conditionibus mox explicandis, poſſint illa omnia ſibi tuta conſcientia retinere.

Hujus autem conceſſionis Juſtitia, & honeſtas, ut etiam poteſtas Pontificis ad illam exhibendam hìc à nobis, qui ſolùm ad praxim intendimus, tanquam certa ſupponitur, videnda ſi placet apud Trul. Bardi, Lud. à Cruce, alioſque hujus bullæ diligentes explanatores. Porrò verba Pontificis hanc compoſitionem concedentis hæc ſunt.

Ut poſſit Commiſſarius componere ſuper illicitè habitis, nec non ſuper medietate legatorum omnium, quæ propter malè ablata facta ſunt, ſi Legatarii per annum in exactione negligentes fuerint, ac ſuper illis, quæ facta erunt (hoc eſt, quæ invenientur eſſe jam facta) & quæ dicto anno durante fiant, ſi Legatarii inveniri non potuerunt, nec non ſuper malè ablatis, & per uſurariam pravitatem, aut aliter malè acquiſitis, ſi in omnibus præmiſſis caſibus (præterquam dictæ annalis negligentiæ) perſonæ, quibus reſtitutio, ſeu ſolutio facienda eſt (præſtito per reſtituturum Juramento de diligentia per eum facta pro inveniendo Legatario, ſeu Creditore, & minimè invento) non reperiantur; poſſit, inquam, Commiſſarius componere, & ita debitores liberare.

Et paulò pòſt.

Ita etiam datur facultas eidem Commiſſario componendi cum eis, qui ad reſtitutionem fructuum ex omiſſione horarum Canonicarum teneatur; ita ut quantitas compoſitionis pro medietate Eccleſiæ, vel aliis locis, quarum, vel quorum ratione horas prædictas recitare debent, & pro altera medietate in ſubventionem hujus negotii detur.

§. I. *Explicatur Caput illud Primum ſo componendi, ideſt* ſuper illicitè habitis, & ſuper malè ablatis, aut aliter malè acquiſitis.

1 ILlicitè habita, ſeu retenta ſunt quæ quamvis ſine peccato, propter bonam fidem, vel ob juſtum contractum, vel ob aliud habita olim fuerint, ſuo tamen tempore reſtituta non ſunt. Malè verò ablata ſunt illa, quæ cum peccato, & injuſtitia ſurrepta fuere, nec Domino reddita, quod poſterius magis magiſque enodare volens Pontifex addit, *& per uſurarium pravitatem, aut aliter malè acquiſitis.*

2 Prohis igitur format Generalem hanc Regulam Trull. in *Expoſ. Bull. compoſ. l.* 5. *c* 19. Compoſitio de qua loquimur, generaliter fieri poteſt in omni eventu, in quo conſtat, Reſtitutionem faciendam eſſe ratione rei malè acceptæ, vel injuſtæ retentionis, duabus conditionibus concurrentibus, Prima, ut facta debita diligentia, Dominus certus, aut ejus hæres non appareat, (quam primam conditionem paulò poſt §. 5. nos illuſtrabimus.) Secunda, ut hęc bona ablata non fuerint ex confidentia hujus bullæ. De qua item conditione nonnulla nos addemus non multo poſt §. 7. *n.* 4.

3 Proferunt & illam aliam Regulam Doctores apud eundem Trull. *ibid. l.* 3. *dub.* 4. *nu.* 5. de Lugo *d.* 6. *de juſt. nu.* 134. Quotieſcunque aliqua cedunt Pauperibus, vel Locis Piis, hoc eſt deberent illis diſtribui, poteſt fieri compoſitio.

Signatè dictum eſt (*cedunt*) non vero dictum eſt (*debentur*) id quod ſic explicat Andreas Mendo *d.* 35. *de bull. c.* 2. *n.* 10. Si reſtitutio facienda ſit Eccleſiæ (ait) ex eo, quòd fraus aliqua in illam patrata eſt, non poteſt debitor componi per Bullas, quia à Pontifice, & Commiſſario non conceditur compoſitio de bonis, quę certo Domino debentur, at hic certus eſt Dominus, nempè determinata illa Eccleſia. Nec cõceditur de omnibus bonis pertinentibus ad pia opera, quorum Pontifex eſt adminiſtrator, ſed de his, quę nõ ſunt ablata ab ipſis piis operibus, & tamen reſtitutio eſſet ei facienda, vel quia Dominus nõ eſt certus, vel quia bona turpiter acquiſita ſunt, & proprio Domino non ſunt reddenda. Hinc ſi quis abſtuliſſet bona pertinentia ad Eccleſiæ fabricam, non poſſet per bullam componi, ſed deberet ipſi fabricæ reſtituere, &c.

Prædictarum Regularum ratio illa eſt, quia de his Pontifex Summus, ut adminiſtrator rerum etiam temporalium, quando ad bonum animarum faciunt, modo à Doctoribus latius explicato, poteſt diſponere, atque adeò de illis compoſitionem concedere.

Jam verò, ut quæ ſunt in titulo hujus §. explicarentur, appoſuit Cõmiſſarius Cruciatæ multos caſus in ipſo Summario vulgari, quod compoſitionem poſtulantibus diſtribuit, qui breviter ſunt ſequentes.

De acquiſitis cum peccato.

4 Et quidem quoad malè ablata, quæ ex injuſta receptione, vel damnificatione debentur. Poteſt Primò Compoſitio expediri, (ait Commiſſarius,) ſi Judices, ſi Advocati, ſi teſtes, ſi Notarii, ſi ſimiles Officiales aliquid injuſtè receperint, ita ut ſecundùm regulas reſtitutionis reſtituere incertæ perſonæ obligentur, ſatisfacto ſemper illo, cui damnum fortaſſe ab ipſis illatum eſt. Nota aliquos Trull. *l. c. caſ.* 9. Henr. *ex p. l.* 7. *c.* 35. *n.* 4. DD compoſitionem hanc Judicibus concedere ſolùm ſuper accepta ob adminiſtrationem Juſtitiæ in cauſis temporalibus: Sed Caſtr. *de Bull. pun. ult.* §. 2. *n.* 9. concedit etiam in ſpiritualibus. Illum lege.

5 Secundò, ſi quis injuſtè aliquid receperit, ut intercederet pro injuſta ſententia, reſtituto ſemper damno parti læſæ.

6 Tertiò, ſi in ludo per fraudem aliquid injuſtè quis acquiſierit ab eo quem nunc invenire non poteſt.

Nota, ſi tu fortè luſeris cum Beneficiario, viceriſque illam partem ſuperfluam, quamvis teneatur diſtribuere Pauperibus, doceri à de Lug. *l. c.* dictam partem deberi pauperibus, atque adeo poſſe, te de ea componi; at doceri à Bard. *p.* 3. *tr.* 5. *dec.* 2. *ſec.* 3. pauperibus non deberi, neque componi te poſſe. Ratio hujus poſterioris ſententiæ, quam libentius ſequor, eſt, quia, cùm ſit hodiè probabilis opinio Beneficiarium eſſe Dominum, etiam illorum bonorum, quæ ipſi ſunt ſuperflua, jam à te ſcitur Dominus, putà beneficiarius, ergo illi, non vero pauperibus reſtituere debes, ſi per fraudem viciſti. Quòd ſi viciſti ſine fraude, illa tibi retine, quia ea habuiſti à Domino Tuæ rei, eſtò beneficiarius peccaverit, ſic ludendo, & fortàſſe etiam, tu ſi ſciens cooperatus es cum illius peccato.

7 Quartò, ſi ob fictam paupertatem, vel ſimilem fictionem aliquid recepiſti, quod reſtituere obligeris.

8 Quintò, ſi quid debeas ob damnum, quod venando, piſcando, paſcendo, vel alio modo alicui intuliſti, ſemper incerto eo, cui damnum illatum eſt.

9 Sextò, ſi honeſta mulier (non publica meretrix) aliquid ob turpem uſum habuerit.

10 Septimò ſi quid habueris per injuſtam venditionem, vel emptionem vini, vel aliarum rerum, ſive fraus fuerit in menſurà, ſive in alio &c.

De acquiſitis ſine peccato, ubi de Inventis.

11 Quoad rem acceptam: Poteſt, primò, fieri compoſitio, ſi quis habeat pecuniam, vel aliud incerti Domini apud ſe depoſitum.

12 Secundò, ſi ex contractu, vel quocunque alio capite aliquid quis incertæ perſonæ debeat.

13 Tertiò, ſi quis aliquid habeat, quod caſu invenerit, nec ſciri poſſit Dominus: Hæc autẽ alicubi eſſe à Rege, & ſub pręcepto, vel excõmunicatione a Pontifice applicata Ordinibus Sanctę Marię de Mercede, vel Sanctiſſimæ Trinitatis ad redimendos Captivos, unde non poſſe de illis componi, contendit Lud. à Cruce *de bul. d.* 3. *d.* 15. Verùm nos ſequimur alios Doctores Mend *de bull. d.* 33. *c.* 2. *nu.* 12. citantem Nav. addentemq; Mol. & Caſtr. ad idem propendentes, cum quibus.

14 Dico Primò. Caſu Inventa, ſi poſt debitam diligentiam inveniri Dominus non poteſt, probabiliſſimum eſſe, poſſe ea ſibi aſſervari ab Inventore cum intentione ea Domino reddendi, ſi is comparuerit. Ratio eſt, quia nec ex Jure naturæ, nec ex Jure poſitivo probari poteſt oppoſitum, modò dictum animum habeat Inventor. Id fusè probat Mendo *loc. cit. n.* 17.

Addit idem *d. ſp.* 14. *c.* 17. *nu.* 182. idem eſſe de bonis naufragantium, eo ipſo enim quòd inveniri non poteſt eorum Dominus, ſunt

æquè

què bona inventa, & excommunicatio in Bulla Cœnæ ſolùm loquitur, cognito, vel comparente Domino.

15 Dico Secundò cum Mendo *dicta d.* 35. nec ullam eſſe in conſcientia obligationem reddendi bona incerta inventa ſive animata, ſive inanimata, cruciatæ, aut prædictis Ordinibus. Ratio eſt, quia ſi Inventor ea licitè, juxta hanc opinionem retinet, non cadet in ipſum nec præceptum, nec excommunicatio, quæ ſolum ſunt lata juxta aliam oppoſitam, quæ certè probabilis eſt.

16 Idem Mendo *d. diſp.* 33. *n.* 23. docet poſita præſcriptione (quæ ponitur poſt certum tempus à lege definitum, de qua paſſim Juriſconſulti) non obligari inventorem reddere rem inventam Domino comparenti, quia per præſcriptionem legitimam is acquiſivit rei Dominium abſolutum; ſic concedentibus legibus Præſcriptionis.

17 Sed difficilis mihi eſt hæc Deciſio, ad legitimam enim præſcriptionem requiritur, ut res à poſſidente teneatur tanquam ſua abſolutè, & non nomine alterius; at hic Inventor nomine Domini poſſidet, dum eam retinet ſub conditione, donec Dominus comparuerit, non verò abſolutè, & nomine ſuo. Sed redeamus ad noſtra.

18 Ex dictis patet, te non indigere compoſitione pro prædictis inventis in noſtra opinione, indigere autem in alia probabili, quam hic ſequitur Commiſſarius.

19 Hi ſunt prædicti caſus in ſummario collecti, in quibus ſemper intellige, quando facta debita diligentia, ignotus eſt Dominus, ut item ſemper intellige, quando is, qui ea habet, reſtituere obligatur. Quod advertitur, quia Commiſſarius in multis ex prædictis caſibus enumeratis, ſecutus eſt opinionem probabilem, quod illa bona reſtituenda ſint, ut v.g. in muliere dante uſum ſui corporis, & in rebus caſu inventis, ut modo dictum eſt &c. Nam cæterùm quando adeſt opinio probabilis, quod reſtituenda non ſint, poteſt quilibet hanc ſequi, & ſic de compoſitione non eſſe ſollicitus. Et quidem Trull. Bardi, & Mendo latius in expoſitione hujus Bullæ (utiliter quidem) agunt de caſibus, quando prædicti obligantur reſtituere, quando non item: ſed quia id eſt digredi ad alias materias, ideò ab his mihi abſtinendum hic omninò fuit.

§. II. *Explicatur illud ſecundum Caput*: Super medietate legatorum.

1 EX figuratione caſus id facilius doceberis. Titius in fine vitæ cognoſcens, ſeu dubitans apud ſe eſſe ſummam centum v. g. aureorum ex malè ablatis (ut exoneret ſuam cõſcientiam) legat Eccleſiæ S. Petri, vel Paulo pauperi ſummam illam. Accidit autem, ut illa Eccleſia, ſeu ejus Rector, & pauper ille, fuerint negligentes per annum nequaquam exigentes à Titii hæredibus ejuſmodi legatum. Ajo, hos Titii hæredes poſſe ſuper medietate hujus legati, hoc eſt ſupra quinquaginta aureis ſe componere per hanc Bullam, data tamen alia medietate illi Eccleſiæ, vel Pauperi, legatariis.

2 Nota autem hic Primò, in hoc caſu non requiri incertitudinem Domini, nam in aliis requiritur (ut ſupra dictum eſt) Dominum eſſe ignotum. Sicuti etiam, non requiri dicetur §. 4. in omittente horas Canonicas. Quod autem etiam ſi notus ſit Dominus, poſſit hanc compoſitionem concedere Pontifex non ſolum pro legatis faciendis in illo anno poſt promulgationem Bullæ, quod concedunt omnes, verùm etiam pro legatis jam factis ante Bullæ promulgationem, quod negat de Lugo, lege apud Bardi etiam hoc poſterius concedentem.

3 Nota ſecundò, debere interceſſiſſe negligentiam Legatarii; unde ſi ejuſmodi legati notitiam ſine ſua culpa nequaquam is habuit, non currit adverſus illum prædictus annus, niſi à die notitiæ legati.

4 Nota tertiò, male ablata, pro quibus conſtituta diximus hæc legata: non debere eſſe facta ob confidentiam Bullæ, tunc enim, ut dictum eſt, compoſitio nulla conceditur.

5 Nota Quartò id, quod advertam §. 7. *n.* 5.

6 Nota Quintò. Si ſumma medietatis legati excedit ſummam centum mille Maravedis Hiſpanicorum, ſeu unciarum Sicularum 128. tar. 20. & gr. 6. (id quod mox explicabimus clarius §. 6.) de exceſſu debere compoſitionem immediatè cum Commiſſario, ſi non excedit, ſumi poſſe tot Bullas §. eodem definiemus.

7 Porrò, cùm certum ſit apud omnes, hæredem, ne ſupprimat rem alterius, debere admonere legatarium de legato ipſi à defuncto relicto (ſi aliunde is non ſciverit) ut à die notitiæ, ut diximus, currat prædictus annus; Inquires, quemnam admonebit, ſi legatum factum eſt Pauperibus, vel pio loco in commune?

Reſp. Admoneat Procuratorem pauperum vel Rectorem loci pii, vel Epiſcopum, vel breviter illum, qui curam habet de iis legatariis, quibus defunctus voluit prodeſſe. Ita Med. *d.* 34. *c.* 4. *n.* 56.

Inquires iterùm. Si dicti Procuratores ſint negligentes; unde poſt annum amittat locus pius v. g. medietatem legati ex eo, quòd hæres ſe compoſuit, ad quid Procuratores obligabuntur?

Reſp. Sine dubio ad reſtituendam tali loco illam medietatem amiſſam, ſi per culpam ipſorum gravem ea amiſſa eſt. Semper ſuppono, hos eſſe Procuratores ex officio, & ſtipendio, vel quia muneri ſuo eſt annexa procuratio, nam ſi eam ex charitate gerant, quamvis peccarint, ad reſtitutionem non tenebuntur. ita Mendo *ib. n.* 57.

§. III. *Explicans Caput illud Tertium*: Ac ſuper illis legatis, &c.

1 SI quando adſint legata quæcunque tametſi non fuerint facta ad exonerandam conſcientiam; legata, inquam, ſive facta ante Bullæ promulgationem, ſive quæ fient poſt illam, durante anno tuæ Bullæ, quæ quidem legata tu, utpotè hæres ſolvere legatariis ad aſſem teneris, ſi tamen dicti legatarii, adhibita morali diligentia, inveniri non poſſunt; poteris tibi conſulere per hanc compoſitionem non ſolum quoad partem, verum etiam quoad totum. Hæc enim cùm ſint in hoc caſu incerti Domini, debentur Pauperibus, atq; adeò ſunt compoſitionis capacia. Differt hic caſus à præcedenti in duobus, nam in præcedente notus erat Dominus. Et legatum factum erat ad exonerandam conſcientiam, quæ duo non ſunt in caſu præſenti.

2 Nota autem hic Primò, ſi ſumma excedit decem mille Maravedis Hiſpanos mox explicandos §. 6. debere fieri compoſitionem per Commiſſarium; ſi non excedit, poſſe per tot Bullas, quot mox eodem §. 6. dicemus. Et ſubadverte, quando compoſitio fit per Commiſſarium, debere ejuſmodi hæredem jurare ſe diligentiam moralem adhibuiſſe ad inveniendos legatarios modo univerſaliter explicando §. 5. *fine*, quod juramentum non requiritur, cùm per Bullas &c.

3 Nota Tertiò. Quod dicitur de legatis prædictis incertis, dic de fideicommiſſis incertis, nam legata, & fideicommiſſa ſaltem in hoc æquiparantur, ut rectè Vill. *ſ.* 29 *n.* 82. Mendo *d.* 34. *c.* 4. *n.* 53. aliique.

4 Nota Quartò id, quod infra dicam §. 7. *n.* 5.

5 Nota Quintò, ſi Cajus v.g. determinatæ perſonæ Titio verbi gratia leget aliquam ſummam, quam à Titio furatus fuerat, vel quomodocunq; ab illo habuerat, non poſſe prædictos Caii hæredes uti Compoſitione, quia tunc certus eſt creditor, & legatum illud potius eſt reſtitutio quàm verè legatum.

Si defunctus habeat bona, ſuper quæ poterat componi, an de iiſdem poſſit componi hæres, dicam mox §. 4. *n.* 13.

§. IV. *Explicans illud Quartum Caput*: Et ſuper fructibus debitis ex omiſſione Horarum Canonicarum, & fructibus ex redditibus Eccleſiaſticis malè perceptis.

1 SI quis Eccleſiaſticus Beneficiarius non recitavit Horas Canonicas, vel beneficium habuit ſine titulo, vel aliud non Canonicè obtinuit, & tamen fructus Beneficii percepit, cùm injuſtè perceperit, debet eos reſtituere, ſed ut vult Mendo *d.* 34. *c.* 3. poteſt uti hac compoſitione, de qua loquimur; quantũ debeat reſtituere, qui omittit Horas Canonicas, vide Caſtr. *l. mox cit.* Bardi *p.* 3. *tr.* 5. *d.* 1.

Idem, ſi excommunicatus, vel ſuſpenſus, vel irregularis eos fructus perceperit, idem, inquam, dic in ſententia eorum, & in caſibus illis, in quibus prædicti non faciunt fructus ſuos, de quibus vide Trull. *l.* 3. *de Bull. caſ.* 2. Mendo *d.* 34 *c.* 2. *n.* 28 alioſque. Idem quod dicitur de Beneficiario non recitante Horas, dic de penſionario, (propter eandem rationem) non recitante officium B. Mariæ Virginis.

2 Hic autem eſt quædam conditio obſervanda, ut ultra duos Reales, quos ejuſmodi beneficiarius debet erogare pro una Bulla, quæ remittit ipſi mille Maravedis Hiſpanos, mox explicandos §. 6. debeat dare alios duos Reales Eccleſiæ, in qua eſt beneficium, pro quo compoſitio expeditur, & ſic pro aliis ſingulis Bullis, quibus indigebit Beneficiarius. Quòd ſi ſumma à Beneficiario malè percepta excedit decem mille Maravedis *eodem* §. mox explicandos, unde debeat compoſitio immediatè fieri cum Commiſſario, ſumma compoſitionis debet dividi, cujus altera pars media detur in ſubſidium belli, altera tribuenda eſt pari modo Eccleſiæ, ubi eſt Beneficium. Hunc ſenſum faciunt illa verba ſommarii vulgaris, quod in noſtro regno diſtribuitur pro hac compoſitione. *Che habbia da dare altri due Reali alla fabbrica della Chieſa del Beneficio &c. e volendoſi componere di più, s'oſſervi l'ordine dichiarato di ſopra.*

3 His declaratis, Nota primò, ſuper diſtributiones quotidianas, ſi quando quis cùm non interfuerit Choro, illas tamen accepit, non poſſe ut volunt Henr. Rod. Lud. à Cr. cum Trull. *l.* 3. *caſ.* 2. *n.* 5 aliique fieri compoſitionem. Ratio eſt manifeſta, quia hæ accreſcunt intereſſentibus, ergo cum Dominus ſit certus, non eſt locus compoſitioni.

4 Idem propter eandem rationem dic de fructibus Beneficii cujuſcunque, quando ex ſpeciali ſtatuto, vel conſuetudine legitima aliis ſint attributi. Lege Andream Mendo, qui tandem concludit, id eſſe, ſaltem tanquam tutius amplectendum.

5 Nota ſecundò, nec item poſſe, ut vult Trullench. cum aliis *ibid.* compoſitionem ſuper redditus, quos fortè perceperunt Parochi, vel Epiſcopi non reſidentes ultra tempus ipſis à Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 2 *de Reform.* conceſſum. Ratio eſt, quia ibi Concilium prohibet, ne de iis fiat compoſitio; & ex alia parte non apparet in Bulla hac revocari hujuſmodi prohibitionem.

6 Idem rectè docet Lud. à Cruce de fructibus non ritè perceptis ex Beneficiis incompatibilibus, quia ex Trid. citato non reſidentes non poſſunt, ut modo dictum eſt, componi: at ille qui habet duo Beneficia incompatibilia non potuit in utroq; reſidere, & ita teſtatur dictus Lud. reſpondiſſe Commiſſarii Cruciatæ de hac re interrogatũ;

ſed benè notat Mend. *d.* 34. *ſ.* 3. *n.* 34 poſſe componi de fructibus Beneficii, ubi fortè reſedit, quia, quo ad hoc non repugnat Trident.

7 Nota quartò, quid de fructibus Beneficii vacantis?

Reſp. de his fusè loquentem legi poſſe Trull. *loc. cit.* qui denique ait, fructus tempore veræ vacationis provenientes, in ſententia multorum deberi ſucceſſoribus, vel convertendos eſſe in Eccleſię utilitatem, atque adeò cùm ſic certi ſint creditores, non habet (ut aliqui cenſent) locum compoſitio.

8 Dixi (ut aliqui cenſent) nam cœterum ipſe idem Trull. *loc. cit.* cui adde Mendo *d.* 34 *ſ.* 3. *n.* 42. putat, etiam ſuper fructibus veræ vacationis prodeſſe compoſitionem, tametſi ſucceſſoribus deberentur (de qua tamen re, hoc eſt, cui debeantur tales fructus eſt ſolemnis quæſtio, & tandem Suar. *l.* 4. *de Relig. c.* 53. *nu.* 26. dixit, conſuetudinem legitimam cujuſcumque loci eſſe ſervandam.) Ratio, propter quam ſuper his compoſitio poſſit expediri, eſt, quia adhuc antequam ſucceſſor illos ſumat, ſibique vindicet, ſunt diſpoſitione Pontificis, qui Commiſſario delegavit poteſtatem ſuper illis compoſitionem concedendi.

9 Nota Quintò, non poſſe, teſte Lud. à Cru. *diſ.* 3. *d.* 18. Trull. *l.* 3. *caſ. ult. fine*, expediri compoſitionem ſuper ſtipendiis pro Miſſis celebrandis malè perceptis: nam conſtat, eas Miſſas eſſe celebrandas pro iis determinatè ſive vivis, ſive Defunctis, pro quibus ii intenderunt, qui ſtipendia, ſeu eleemoſynam tribuerunt; quare etiam ſi tu illorum non recorderis, neque illos ſcias: perſonæ incertæ nequaquam ſunt, cùm à Deo, ad quem pertinet earum tractum concedere, ſatis ſuperque noſcantur.

10 Nota Sextò. Quid de Beneficiario cum diſtractione voluntaria horas Canonicas recitante? Supponendo eam ſententiam, quæ docet recitantem cum voluntaria diſtractione non ſatisfacere in conſcientia obligationi, quam inducit, vel ipſa ratio orationis, vel Eccleſiæ grave præceptum?

Reſp. Aliqui hunc negant, compoſitione indigere; aliqui affirmant; Ratio affirmantium eſt, quia ad orationem cum attentione faciendā obligatur Beneficiarius, atque adeò, cùm oret, nec ponat, quod ab ipſo ratione Beneficii requiritur, cōtra juſtitiam operatur, unde cùm obligetur fructus ſic perceptos reſtituere, indigebit compoſitione, vel eos Eccleſię reſtituat. Ratio negantium eſt, quia eſto is peccet contra Religionem, non tamen contra juſtitiam, jam enim externè recitat, ad quod ſolùm vi Beneficii teneri videtur. Utraq; ſententia eſt probabilis, lege Bardi *in* 2. *edit. Bull. Cr. p.* 3. *tr.* 5. *diſp.* 2. *c.* 3. *ſect.* 1. & ab eodem citatum, & non in omnibus approbatum Andream Mendo.

11 Huc reducitur illa Quæſtiuncula. An officium hodie omiſſum à ſimilibus Beneficiariis, ſi cras ab eodem ſuppleatur, recitando officium duplicatum, ſatisfaciat quoad juſtitiam, etiam pro hodierno die, & ſic non indigeat compoſitione pro ejus omiſſione?

Reſp. Ita putat Suar. *l. b.* 4. *de Hor. Can. cap.* 29. *num.* 11. cum nonnullis aliis; ſed certum oppoſitum eſt, ut habet Bard. *loc. cit.* omninò tenendum, quia officium eſt addictum ab Eccleſia huic diei, quo elapſo, nulliter quoad diem hunc ſuppletur. Neque obſtat altero die ſuppleri aliquando poſſe Miſſam, quam hodie celebrare debeat Beneficiarius, non obſtat, inquam, quia Miſſa regulariter non eſt addicta à dantibus pro ea eleemoſynam huic diei; quia ab ipſis ſolùm ſpectari ſolet utilitas, & fructus Miſſæ, quæ regulariter æquè habentur altero die. At officium addictum eſt huic diei ab Eccleſia, quæ reſpexit ad hunc præcisè diem, ne ſcilicet dies ullus præteriret ſine religioſo cultu per officium.

12 Nota Septimò. An Hæres defuncti Beneficiarii poſſit utiliter ſe componere de fructibus, malè ab ipſo Beneficiario perceptis, & nunc jam dicto hærede aliàs legitimè poſſeſſis?

Reſp. non poſſe exiſtimat de Lugo *diſp.* 21. *de juſt. à num.* 116. quia compoſitio pro debitis certis non videtur eſſe conceſſa, niſi illi, qui ea debita perſonaliter contraxit, at hæc debita contraxit Beneficiarius, non heres. Verùm Bardi *p.* 3. *tr.* 5 *diſſ.* 2. *c.* 1 *ſec.* 3. concedit, poſſe, donec aliud non declaret Commiſſarius Cruciatæ, quia non apparet in bulla, compoſitionem pro debitis certis eſſe ſolùm ei conceſſam, qui illam immediatè contraxit.

13 Atque, hac poſita deciſione, multo magis ſequitur, univerſaliter hæredem poſſe ſe componere ſuper omnibus illis bonis, ſive malè receptis, ſive male retentis, ſuper quibus poterat ſe componere defunctus, dum inter vivos exiſtebat, nam ad hæredes proveniunt bona defunctorum iiſdem qualitatibus affecta, quibus apud defunctos erat.

§. V. *Explicatur illud*, ſi facta diligentia non invenitur creditor.

1 PRæter illud de medietate Legatorū ex negligentia Legatarii, & præter dicta de fructibus receptis in omiſſione horarum Canonicarum, ſemper in aliis requiritur, ſicut ſupra dictum eſt, ut conſtet creditorem, eſſe incertum, ſeu ignotum. Id autem conſtare debet per diligentiam morali modo factam, hoc eſt, ut adhibita ſit ea diligentia, quam vir bonus, & timoratus in ſimili caſu, conſideratis, quantitate, & qualitate rei, apponeret in re ſua; non enim eadem diligentia ſufficiet ad quærendum Dominum pretioſi Adamantis; quę ad Dominum unius, vel alterius aurei. Et quidem de hac ſufficienti diligentia exhibita, debet à debitore fieri Juramentum, quando ſit compoſitio immediatè cum Commiſſario, quando autem ſit per acceptionem bullarum, ſatis eſt, ut ipſe debitor ſit certus, illam feciſſe, & hanc eſſe praxim affirmat ſignatè Trull. *l.* 3. *caſ.* 2.

2 Nota hic primò. An dicendus ſim eſſe certus, an incertus, ſi ſciam rem, quam ego habeo, eſſe alicujus ex duobus, vel tribus, vel quatuor, neſciam verò cujus in particulari?

Reſp. cum Henr. *l.* 7. *in d. c.* 35. *n.* 1. te dicendum eſſe certum, quare tunc res eſt dividenda inter illos pro rata dubii.

3 Quid, ſi dubium verſetur inter decem, quindecim, viginti, centum?

Reſp. cùm hæc res debeat morali, & humano modo penſari, debet prudenti judicio, ſpectata qualitate perſonarum, reique quantitate, decerni, an ſit tantum dubium, ut res illa ad certitudinem potius, quàm ad incertitudinem vergat:

4 Nota Secundo. Quid, ſi creditor certus ſit abſens?

Reſp. Tunc ſanè (ut rectè advertit Sotus *l.* 4. *de Juſt. q.* 7. *art.* 1.) is erit per ſe loquendo, certus; abſentia enim Domini ejus certitudinem non tollit. Dixi (per ſe loquendo) nam id limitat Henriq. *l. c.* & Lud. à Cr. *diſp.* 3. *d.* 6. niſi res eſſet ad Dominum mittenda majoribus expenſis, quàm ipſa valeat, tunc enim æquiparatur rei incerti Domini. Sed adverte, hoc tunc locum habere, quando non ſperatur, fore opportunum tempus eam reſtituendi Domino, & quando debitor non tenetur illas expenſas facere.

Quod ultimum ideò dicitur, quia quando res eſt illicitè à te acquiſita debes regulariter tuis expenſis (ſi habeas unde) mittere ad Dominum juxta alibi à me dicta, & conſequenter non ſuffragabitur tibi compoſitio.

5 Nota tertiò. Quid ſi ſub dubio debeam aliquam Summam Titio v. g. Creditori mihi ſatis cognito, ſub dubio, inquam, an illi debeam decem an quindecim, an viginti, an nihil?

Reſp. Putat Henr. *l.* 7. *de ind. c.* 13. §. 5. debere dari Titio aliquid juxta prudentis judicium, ſpectato dubio, & ſpectata rei quantitate, de reliquo autem poſſe componi. Cujus deciſionis illam rationem redderem, quia de eo quod eſt reliquum, verè neſcitur Dominus.

6 Inquires quartò. Si quis vendens v. g. vinum, ſciat, ſe decem aureos per fraudes ſurripuiſſe in hoc oppido, vel vicinia, ignoret tamen perſonas peculiares, quibus damnum illatum fuit, utine, ac frui compoſitione poteſt? Si enim eas noſcendi ſpes elucet, debet, diligentiam apponere, illiſque inventis reddere, nec tunc licebit, ut toties diximus, ad compoſitionem confugere.

7 Reſp. Vill. *tr.* 29. *n.* 36. putat, non eſſe tunc compoſitioni locum, ſed obligari vendentem reſtituere ſummam ſurreptam communitati, vel vendere vilius in illo eodem loco.

Addit Caſtr. *de bull. p. ult.* § 2. *n.* 15. hanc ſententiam ſequens rationem illam, quia tunc communitas eſt læſa, quæ cum ſciatur, ipſi eſt reſtitutio facienda, quo ſic læſis, quantum fieri poteſt, ſatisfiat.

8 Verùm diſtinguendum omninò eſt. Si damnum illatum fuit communitati, accipiendo ab illis v. g. Theſ. vel ab aliquorum cumulo, quia communitas eſt leſa, ipſi Theſaur. ſeu cumulo facienda eſt reſtitutio, ut qui damnum paſſi ſunt, reſarciantur.

At ſi furtum fuit factum ex bonis variorum Civium, qui cognoſci non poſſunt, tunc certè pars læſa eſt incerta, nam (ut rectè de Lugo *diſp.* 6. *de juſt. n.* 133. notat) nihil refert, ſcire, eſſe alicujus ex alia Civitate, ſeu communitate, ſi enim id ſatis eſſet, uſurarii & furis debita non eſſent incerta, quia licèt, quinam ſint ab ipſis læſi, ignorentur, ſcitur tamen ex qua Civitate ſint, vide quæ ego *l.* 8. *in Dec. tr.* 4. *c.* 1. §. 3. *n.* 19. & de hac re dixi.

9 Denique facta à me legitima Compoſitione, ſi fortè appareat dominus, ad quid me obligabis?

Reſpond. Non pauci, ut Rodriq. Vill. Lud. à Cr. quos citat, ſed non ſequitur Trullench. *l.* 3. *d.* 4. *n.* 8. affirmant, obligari te, etiam ante ſententiam, ad reſtituendum comparenti Domino id, in quo factus es ditior. Ratio eſt, inquiunt, quia Pontifex per compoſitionem nec intendit, nec intendere poteſt juri alieno præjudicare, quare illam concedens, concedit ſub conditione, ſi, ſeu donec Dominus non apparet.

10 Contra. Non pauci, ut Henr. Bannez, Acoſt. Trull. eos citans affirmant, te ad nihil obligari in foro conſcientiæ, ſiquidem ejuſmodi compoſitio facta eſt à Pontifice, qui cùm ſit adminiſtrator bonorum temporalium fidelium, quando hæc concernunt bonum ſpirituale, poteſt diſponere de rebus, &c. & re ipſa diſponit ſine ulla conditione, quæ certè gratis aſſeritur, cùm in Bulla, ne veſtigium quidem illius appareat. Et quidem ſi id poteſt Princeps ſæcularis per reſcriptionem, cur non poſſit per compoſitionem Pontifex? item ſicuti ſi diſtribuiſſes totum Pauperibus, nihil tu deberes poſteà Domino comparenti, ut omnes concedunt: Ita ſi per compoſitionem legitimè tibi, & ſubſidio contra infideles auctoritate Pontificia diviſiſti. Hæc ſententia eſt à nobis promptius ampleſtenda.

11 Dixi (in foro conſcientiæ.) Nam, quia bulla Cruciatæ, quanta eſt, ſolùm reſpicit forum internum, poſſe te condemnari à Judice, tenet Trull. *l. c.* ut rem reddas Domino comparenti, & nunc poſt ſententiam, non verò anteà, debebis juſtæ ſententiæ parere, ac reddere.

12 Sed nihilominus valere etiam pro externo foro, docet Acoſta *q.* 95. cui aſſentitur de Lugo *d.* 6. *de juſt. n.* 105. quia compoſitio eſt expedita abſolutè auctoritate Pontificis potentis liberare, atque ſine ulla reſtrictione liberantis debitorem.

13 Prudenter autem addit Bardi, valere quidem compoſitionem

in

in foro externo, ſed quia in foro eodem debet conſtare, eam legitimè fuiſſe expeditam, conſtare autem difficilè eſt, ideò regulariter illa non proderit, niſi in foro interno, ſemper enim creditor dicere poterit compoſitionem non fuiſſe factam ſuper ſuo credito, non fuiſſe præmiſſam debitam diligentiam, &c.

§. VI. *Explicatur quantitas, de qua quis componi valeat.*

1 DUæ ſunt viæ, per quas incedere potes ad compoſitionem acquirendam. Altera eſt per ſumptionem tot Bullarum, altera per compoſitionem immediatè faciendam cum ipſo Commiſſario.

Si fiat priore via, quantitas, ſuper qua fieri poteſt compoſitio pro una Bulla, ſunt duo mille Maravedis, quæ in moneta Sicula ſunt unciæ duæ, tareni decem, & ſeptem cum granis quatuor, ſeu ſunt ſcuta ſex, tareni quinque & grana quatuor: fierique poſſunt ſumptiones tot Bullarum uſque ad quantitatem centum mille Maravedis, hoc eſt uſq; ad uncias centum viginti octo, tarenos viginti, & grana ſex, ſeu uſq; ad ſcuta trecenta viginti unum, tarenos octo, & grana ſex. Quare ſumendo, vel ſimul, vel, ſucceſſivè intra annum publicationis, quinquaginta Bullas, invenies (ſi rectè rationem inibis) extinxiſſe dictam quantitatem centum mille Maravedis.

Nota, per unam, ſeu per ſingulas Bullas ſolvi debere Commiſſario ſeu Diſtributori Bullarum duos Reales à quocunque, ſive perſona ſit privata, ſive Inſignis: hæc enim diſtinctio eſt pro ſumenda Bulla communi, non verò pro Compoſitionis Bulla. Ita Bardi *p.3. tr.5. diff.1. c.3. num.3.*

2 Quòd ſi Summa, pro qua fieri poſtulatur compoſitio, excedit dictam Summam centum mille Maravedis, tunc erit recurrendum ad poſteriorem viam, ideſt, erit conveniendus Commiſſarius, ut ipſe taxam ſuo arbitrio (nam non eſt definita pro omnibus, deſignet juxta Perſonarum qualitatem, & quantitatem bonorum. Notat tamen Henriq. *l.7. in d.c.33.n.1.* ſolere deſignari decem, quæ à debitore in ſubſidium belli erogentur, pro ſingulis centenariis.

3 Inquires in hunc modum. Ego ex reſtitutione incertorum debeo mille uncias aureas, vellem autem per priorem viam ſumere Bullas, quinquaginta pro extinctione unciarum Sicularum centum viginti octo, tarenorum viginti, & granorum ſex, quæ ſanè eſt mihi utilior via, & pro reliquis per viam poſteriorem componere me cum Commiſſario; poſſumne?

Reſp. validè, & licitè poſſe. Ita Trull. *d.l.3.d.3.n.2.& 3.* Quia, & id ſignatè concedit ipſa Bulla compoſitionis, & ita praxis habet innixa in eo, quòd Commiſſario non eſt limitata quantitas, de qua componere ad prædictum ſuum arbitrium poſſit.

4 Sub inquires. Vellem pro tota Summa confugere ad commiſſarium.

Reſp. confugito, ut libet, propter eandem rationem, & ita notat, Bard. *p.3.tr.5.diff.1.c.3.num.5.*

5 Subinquires iterùm. Debeo ducentas uncias Siculas, mihi provideo de tot Bullis quot ſufficiunt ad extinguendas centum, deinde aliquot poſt diebus ſumo totidem Bullas pro aliis centum, legitimène me gero?

Reſp. Nimis teſte Bard. *l.c.n.9.* te illegitimè geris: debes enim ad Commiſſarium pro poſterioribus centum recurrere, ſive bona, ſive mala fide eam diviſionem feceris, ſive etiam oblitus fueris invincibiliter, te debere ducenta. Ratio eſt, quia Privilegium, quod datur per receptionem tot Bullarum intrinſecè limitatum eſt ad tantam limitatam ſummam materialiter, & non ad ampliùs.

§. VII. *Conditiones requiſitæ pro recipienda hac compoſitionis Bulla.*

1 PRima eſt, ut juxta dicta pro Bulla communi, à fideli baptizato (non eſt, neceſſe, ut exiſtat in ſtatu gratiæ, ut notat Mendo *d.34.c.5.n.38.*) recipiatur Summarium hujus Bullæ à manibus legitimi Miniſtri, data eleemoſyna, quam diximus §. *præc.n.1.* fine, & quidem impreſſum, & ſignatum nomine, & Sigillo Commiſſarii. Debet autem is, qui vult compoſitionem, exiſtere in Regno, ubi Bulla promulgatur, vel ad illud perſonaliter declinare, juxta dicta ſuperiùs de Bulla communi. Quare Neapolitanus v.g. qui Panormi incolit, vel obiter etiam per paucas horas Panormi manet, poteſt, dum manet, recipere hanc Bullam, vel componere cum Commiſſario, & & conſequenter, teſte Trull. *l.2.dub.2.* liberari à reſtitutione Bonorum, de quibus componitur.

2 Secunda conditio ut inſcribatur nomen: id, quod per occaſionem claré diximus ſup. *c.15.§.4.* Non requiritur autem, ut vult Mendo *diſp.22.c.5.n.52.* ut conſervetur, quod etiam per eamdem occaſionem dictum ibidem eſt. Lege, ſi eſt otium Mendo, & Bardi, *loc.cit.* qui contra hoc poſterius afferunt, & ſolvunt objectionem quamdam nobis non admodum neceſſariam.

3 Tertia, ut non aliena ſurripiat quis in confidentiam hujus compoſitionis. Nota autem compoſitionem negari ſurripienti ex confidentia, non autem negari ſurripienti cum confidentia. Explico id afferendo verba Henr. *l.7. de Indulg.c.34. Non valet*, inquit, *Compoſitio ſi injuſta hæc bona quis occupaverit tanquam ex immediato motivo aut fine principalis. At non prohibetur Compoſitio, ſi iam decreverat furta facere, aut ea diutius teneat.* Hæc ille, cujus ſenſus eſt, non prohiberi compoſitionem, ſi ſpes bullæ inveniat jam voluntatem furandi, non autem illam moveat ad furandum.

Eſſe etiam confidentiam, puto *cum Mendo diſp.33.n.43.* ſi quis quid furetur ab aliquo ſperans, fore, ut illum, quem nunc cognoſcit, ſit fluxu temporis ignoraturus.

4 Huc facit ſequens quæſtiuncula. Si Petrus v.g. ſpe compoſitionis faciendæ retineat bona hæc incerta, nec reſtituat, ſed nec diſtribuat pauperibus; peccat, nec ne?

Reſp. Si longa eſt mora, qua retinet, peccat mortaliter, quia unuſquiſque obligatur ſtatim reſtituere, dum poteſt. Adverto tamen, quòd ſi deinde expediat legitimè compoſitionem, valet compoſitio. Ita Acoſta in *expl.Bull.q.92. Lud. à Cr. de Bull. d.3. dub.5.* quia Pontifex negat compoſitionem ſurripienti in confidentiam Bullæ, non verò ſurrepta retinenti.

5 Adverte tamen, quòd ſi hæres, ſpe hujus compoſitionis retinet legata, de quibus dictum eſt §.2. & 3. non poteſt uti compoſitione, quia hoc in hærede non eſt ſolùm retinere, ſed in radice, eſt furari; idem dic de ſimilibus.

6 His ita ſatis, ſuperque declaratis, inquires primò circa primam conditionem: An hæc Bulla compoſitionis proſit Fidelibus defunctis? Reſp. ſi defunctus, antequam animam efflaverit, mandavit ſuo hæredi, vel alteri; ut ſumeret ejuſmodi Bullas, vel, ut, faceret compoſitionem cum Commiſſario, utilis ei bulla, ſeu compoſitio erit. Ita Trull. *l.2.dub.2.* Lege Andr. Mend. *d.33.c.5.n.30.* agentem in aliquo contra Trull. id quod ritè ſolet fieri, quando, dum quis eſt mortis proximus, dubitat, an aliquid ex malè ablatis habeat, unde mandat hæredi, ut habita conſulatione cum Theologis, ſi ipſe debeat, hæres ſumat tot Bullas &c. Quod ſi is nil mandavit, utilis ei Bulla non erit, quia Bulla accipi debet nomine illius, cui ea profutura eſt; at non poteſt fieri nomine defuncti, id quod defunctus nequaquam mandavit.

Dices. Quid faciet igitur hæres, ſi fortè cum hæreditate ipſi adveniant aliqua defuncti bona, quæ ipſi conſtat, eſſe aliena, dominumque inveniri non poſſe? Reſp. Quærat ipſe nomine proprio bullas, vel compoſitionem, ut dixi *§.4.num.4.*

7 Inquires ſecundò. Circa conditionem tertiam. Quæ fuerunt ablata ex confidentia hujus bullæ, & dominus ignoratur, ſi non ſunt capacia compoſitionis, cuinam reſtitui debent?

Reſp. Pauperibus, vel locis piis, inter quos pauperes rectè nominantur Animæ Purgatorii, quæ teſte Med. *diſp.34.c.4.n.59.* maximè indigent Miſſis, & ſuffragiis; ut etiam ipſa Monaſteria, & ipſi item, ſecundùm eundem *diſp.35.c.10.n.66.* Religioſi in particulari. Illa enim ſunt loca pia, hi ſunt verè Pauperes voto paupertatis adſtricti, ſi illud ritè ſervent. Pauperibus, inquam, vel locis piis deberent ex ſe ea reſtitui, ut diſpoſuit Alexander Pontifex *l.8. in dec.n.4.c.8.§.3. num.20.* à me adductus.

8 Dico, *ex ſe*, nam quia in hac Bulla diſponit Pontifex, ut ablata ex dicta confidentia applicentur in totum ad hujus belli ſubſidiū, ideò ita debere ſub peccato mortali applicari, & non dari pauperibus, vel piis locis docet Trull. *l.c.n.5.* ubi tamen viget conſuetudo ſic applicandi, ubi enim ea conſuetudo non eſſet, abrogata judicaretur hęc diſpoſitio. Verùm tantum rigorem peccati mortalis negat Bardi, quia in Bulla non eſt verbum inducens obligationem ſub mortali, & ex alia parte mutare unum opus pium in aliud item pium, ideſt, quod deberet dari expeditioni huic contra infideles, dare Pauperibus, non eſt (niſi aliud addatur) materiam gravis ſaltem, ut plurimùm. Atque hæc de bulla compoſitionis breviter ſcripſiſſe, ſufficiat.

INDEX

INDEX
RERUM, ET VERBORUM,
Quæ continentur in hoc Volumine.
VLTIMVS NVMERVS PAGINAM INDICAT.

A

ABlutio, materia proxima Bapt. V. Baptiſmus.
Abſentium matrimonio quia Parochus debet aſſiſtere? l.8 tr.6.c.2.§.5.à n.23 pag.160
Abſolvere quis valeat à reſervatis jure Ordinario, l.5 tr.de caſib.reſ.c.8.§.1 53
Is, cui reſervatur. ibid.
Superior. ibid.
Inferior, cui delegatur. ibid.
Ao ſummus pœnitentiarius. ibid.
An Vicarius Epiſcopi. ibid.
Ao Vicarius Prælatorum Reg. ibid.
An Miniſter in Societate. ibid.
Abſolvere à reſervatis quis poſſit jure delegationis, ib.c.9.§.1 54
Variæ formulæ dictæ delegationis. ibid.
Quomodo intelligantur. ibid.
Abſolvendi poteſtatem à reſervatis, An, & quando obligetur dare Ordinarius? l.5.tr.de caſib.reſ.c.8.§.2 ibid.
Abſolvendi à reſ. poteſtatem ſibi datam ignorans, an validè abſolvat, ib.c.9 §.1.0.18 55
Abſolvere à Papalib. caſib. & excomm. an Epiſcopus valeat? V. Epiſcopus.
An Prælati regulares? V. Superiores Reg.
Ao quilibet Sacerdos io articulo mortis? ib.c.12.§.1 61
An in impedimento perpetuo? ib.§.2 71
An in alia neceſſitate, puta periculo infamię, &c.ib.§.3 63
Abſolvi quæ valeant ex vi Bullæ Cruciatæ, V. Bulla Cruciatæ.
Abſolvi an poſſit peccata commiſſa in confidentiam conceſſionis Poteſtatis ea abſolvendi? ib.c.9.§.2 55
Quid de commiſſis poſt prædictam conceſſionem datam, ib.§.3. ib.
Abſolvi an poſſit quis aliquando ab inferiore, relicto Superiore l.5. tr.de caſ. reſ.c.51. per totum. 61
Abſolvi quis poteſt per bullam à reſervatis Epiſcopo toties quoties, ſed à reſervatis Pontifici publici ſemel io vita, & ſemel in morte, iterùmque ab iiſdem, ſi primam bullam ſumpſerit, non verò tertiò, ſi tertiam (excepta hæreſi) clauſula 1.1.c.11.n.5 131
Abſolvi nemo poteſt per bullam ab hæreſi formali externa licet occulta, ſecus ſi non ſit formalis, ut verum ſortilegium, merum maleficium, mera ſuperſtitio, &c.ib.§.4.n.2 232
Neque ab obligatione denunciandi aliquod crimen Inquiſitori, ibid.on.3 ibid.
Abſolvi an poſſit quis per bullam ab occultis Pontificiis etiam io Cęna Domioi toties, quoties, c 11.§ 5.n.1.& ſeq. ibid.
An à ſuſpenſione, excommunicatione, interdicto perſonali &c. ſive hæ cenſuræ ſint occultę, ſive publicè, ſive à jure, ſive ab homine, ſive ad forum contentioſum deductæ, ſive non, ib.§.6.n.1. ib.
Non poteſt ab excommunicatione contracta ab hæreſi. ibid.
Abſolvi non debet excommunicatus nominatim, ſed erit ad ſuum Prælatum remittendus, ib.n.4 ibid.
Excipe, quaodo judex vel longè diſtat, vel injuſtè agit, vel rigoroſe ſe gerendo negat abſolutionem, ib n.3 ibid.
Abſolvi non poteſt per bullam ceſſatio à divinis, nec interdictum, ſive generale, ſive ſpeciale locale, nec perſonale generale, ib.n.5 ib.
Nec irregularitas cõtracta ex indecẽtia, qualis eſſet ex bigamia. ib.
An irregularitas quæ incurritur in pœnam alienjus delicti. Item an contracta ex homicidio, vel mutilatione, ib.n.6
Abſolvi quis non poteſt per bullam à cenſuris, niſi ſatisfacta parte lęſa c.11.§.7. per totum. 333
Pars læſa non dicitur Fiſcus, vel Notarius, coi debetur pœna pecuniaria, ib.n.2
Nec religioni, ſed religioſo particulari læſo debet ſatisfieri n.3
Abſolvi quis poteſt vi bullæ, etiamſi io ejus confidentiam peccaret, c.11.§.9 334
Abſolutio peccatorum conferri an poſſit abſenti, l.5.c 2.§.1.n.2 24
Abſolutio in foro interno quid importet, lib.5.tr. de caſ.reſ.c.12.§.5. num.35 67
Abſoluto pœoitente, qui oblitus eſt peccati reſervati, an tale peccatum remaneat reſervatum, ib.c.9.§.4 56
In confeſſione valida. ibid.
In invalida. ibid.
Quid de excomm. oblitis. 57
Abſolutio à reſervati poteſt io articulo mortis cõferri ab electo ex vi bullę, etiã pręſente proprio ęgrotãtis Parocho, c.11.§.3.n.2. 332
Abſolutio ab excommunicatione deducta ad forum contentioſum, pendeote lite, illicitè concederetur, c.11.§.6.c.2 ib.
Excipe caſum, qui habetur in numero tertio ſeq. ib.
Abſolutio habita ex vi bullæ ab excommunicatione, non prodeſt, niſi pro foro interno, c.11.§.8.n.1. & ſeq. 333
Abſolutio ab excommunicatione, etiam ex vi bullæ, poteſt validè conferri extra confeſſionem peccatorum: nec eſt neceſſe, ut abſolvendus confiteatur ſua peccata, niſi abſolutio ſit adnexa Sacramento pęnitentiæ, ib.§.9.n.3. & 4 ib.
Ao licitè ibid.
Abſolutio ab excommunicatione requirit in homine abſolvendo propoſitum non reincidendi in eandem, ib.n.3
Abſolutionis formula ab excommunicatione, & reſervatis poſita in Summario bullæ non eſt de ſubſtantia; ſed ſatis eſt formula ordinaria cum intentione ſolvendi juxta facultatem bullæ. ib.
Abſolutus ſemel per bullam à reſervatis Pontifici publicis nequit in vita per eandem bullam iterùm abſolvi ab alio novo, nec ſimili, nec ſpecie diverſo peccato c.11.§.2.n.1. & ſeq. 332
An ſententia, quòd poſſit, ſit probabilis. ibid.
Abſolutus ab excommonicatione, ſi poſteà cùm poſſit, noo ſervat promiſſionem de ſatisfaciendo parti, licèt peccet, non tamen reincidit io ullam excommunicationem, c.11.§.7.n.6 333
Abſolutus pro foro interno à cenſoris ex vi bullæ, quomodo ſe debeat gerere, quoad actiones externas, c.15.§.8 o.3.& ſeq. ib.
Poteſt Judex contra eum procedere in foro externo, ib.n.7 ib.
Abſolutus per bullam à cenſuris pro foro ioterno etiamſi dicat, & probet iis, qui ſciont excommunicationem, ſe eſſe abſolutum per bullam: adhuc peccat coram eiſdem publicè, & indifferenter ſe gerendo, ſecus ſi cautè, & coram paucis ex iiſdem, ib.nu.6
Et quid, ſi excommunicatio ſit aliquibus nota, ſed non deducta fuit in forum contentioſum, ib.o.7
Abſolutus ab excommuoicatione reſervata à confeſſario electo per bullam, eſt liber ab onere ſe præſentandi ſuperiori, cap.21.§.3. num.3 332
Acceptatio bullæ neceſſaria eſt, nec ſufficit ſola ejus ſumptio, ſeu receptio; ſicut nec acceptatio ſine ſumptione, ſeu receptione, licèt pro ea eleemoſynam largitus ſis, & bullarum diſtributor eam tibi applicet, ac ſuæ domi ſervet, c.15.§.5.n.2 342
Acceptatio promiſſionis matrimonii, quæ requiritur, ut promittens uxoratus ſubeat impedimeotum dirimens, lib.8 tract.1.c.6.§ 3. num.7 97
Acceptatio peccaminoſa litterarum ſine licentia eſt caſus reſervatur in Societate, l.5.tr.de caſ.reſ.c.7.§.8.0.24 58
Acceptare qois pro alio valeat? l.9. Tr.9 c.7.§.7 252
Acceptatio, an requiratur ad firmandam promiſſionem l.9.tr.9.c.7. §.1. & ſeq. 248
An ad remiſſionem debiti, vel ceſſationis juris? ib.§.4 249
Acceſſus ad Mooiales. V. Moniales.
Accollatio onerum, V. Onerom accollatio.
Accolytatus quid ſit, quæ ejus forma, quæ materia? l.7.c.2.§.5 73
Quæ ejus munera? ib oo.4
Acquiſitio juriſdictionis V. juriſdictio.
Actus, qoi non valet eo modo, quo fit, valet quo poteſt? l.8.tr 3.c.5. §.5.num.58 136
Adam, ſi reſurgeret, ao uxorem ducere valeret. l.8.tract.1.c.5. § 1.num.21 95
Adjudicatio conſueta fieri in Sicilia, ao juſta, l.9.tr.2.c.6.§.8 119
Admonitio Proprietarii facienda ab alienante rem Emphyteuticam, l.9 tr 6.c.5 228
Adoptio, l.8.tr.3.c.5.§.3 95
Adulterium, quod eſt impedimentum matrimonii lib.8. tract.2. cap.6.§.1 97
Quale? ib.§.2.nu.6 ibid.
Quando dat cauſam divortii; V. Divortium.
Adultus baptizandus, qua diſpoſitione, qua Attritione, qua Scientia myſteriorum fidei indiget, l.2.c.3.§.3 12
Ægroto famulo an ſtipendium debeatur, lib.9. tract.4. cap. 7.§.3 224
Ægrotus in periculo mortis non valens adire ſuperiorem pro abſolutione reſervatorum non tenetur Bullam accipere, ſed poteſt à ſimplici Sacerdote ab illis abſolvi, c.15.p.1.n.2 340
Æqualitas in conferendo quænam ſit io contractu Societatis, l.9. tr.8.cap.4 238
Ætas excedens, V. Cauſæ diſpenſandi.

Ætas Ordinandorum. V. Ordinandus cujus ætatis.
Affinitas eſt impedimentum matrimonii, l.8 tr.1.c.11.§ 1. 100
Quænam ſit? ib.
Quamdiù durat? ib.
Quantum nunc extenditur ex copula licita, & ſequela licita? ib.
Quantum ea illicita? ib.
Affinitas ſuperveniens matrimonio quid operetur? ib.§.3. 101
Affinitatem quænam copula pariat? ib.paragr.4. ib.
Alienatio rerum, ſive in fraudem, ſive non in fraudem creditorum, an ab Uſurario fieri poſſit; l.9.tr.1.c.8.paragr.2.& 3. 186
Allodialia bona quænam ſint? V. Bona Allodialia.
Altaris nomine venit locus ille, aut menſa firma ſeu lapidea, ſeu lignea, ſuper qua fit ſacrificium, non autem Altaria in plateis, vel congregationibus, ubi non fiunt Sacrificia, c.10.n.1. 329
Altaris in Oratorio ex Pontificis licentia conceſſio in domo privata venit nomine Altaris in bulla requirente viſitationem Altarium lucrandis indulgentiis, ib.n.2.
De Altaris viſitatione, vide plura, verbo Viſitatio.
Altare privilegiatum an intelligatur ſuſpenſum à Commiſſario Cruciatæ in publicatione? c.14.§.1.n.2.& ſeq. 339
Amentes an, & quibus Privilegiis bullæ gaudeant, ſi quis illam pro ipſis ſumat? c.3.§.1.n.10.& ſeq. 318
Amentia ſuperveniens an impediat contractum matrimonii? l.8. t.4.c 4. paragr.1.n. 158
Anguſtia loci. V. Cauſæ diſpenſandi.
Anima defuncti in Purgatorio exiſtens, pro cujus liberatione accipitur bulla defunctorum, liberatur à Deo, quando bulla à ſumente applicatur, c.17.paragr.2.n.7. 343
Annus Privilegiorum bullæ incipit ab hora promulgationis factæ in ea Civitate, ubi ſumitur bulla, non autem factæ in alia ejuſdem diœceſis, quamvis hæc ſit Metropolis, c.4.§.1.n.1.& ſeq. 221
Annus naturalis quiſnam ſit, & quiſnam Eccleſiaſticus? c.4.§.3.n. ib.
Annus, quo durant Privilegia bullæ, an debeat eſſe naturalis, vel Eccleſiaſticus? ib. à n.2.
Suppoſita ſententia, quod Privilegia bullæ durent per annum Eccleſiaſticum, ideſt à die promulgationis uſque ad novam aliam promulgationem, ſi tamen non ſequatur nova promulgatio, tunc durant per annum naturalem, ib.
Annus bullæ incipit ab hora promulgationis factæ in ea Civitate, in qua accipitur bulla, & ſuppoſita ſententia prædicta, durat uſque ad novam promulgationem factam in eademmet civitate, etiamſi, ſumpta bulla, accedas ad aliam, ubi vel traditur, vel citior fiat nova promulgatio, ib.§.3.n.1.& ſeq. ib.
Annus utilis, vel inutilis qui? V. Dies utiles.
Approbatio quæ requiritur ad abſolvendum à peccatis? l.5.c.5.§.1. 32
Approbatio dicta an valida, ſi extorta fuerit ex metu? l.5.c.5.§.1. ib.
Approbationem ut quis obtineat, debet examinari, l.5.c.5.§.4. 35
Approbatio debet eſſe certa, ib.paragr 4.à n.41. 37
Quid, ſi illam mihi conceſſit Epiſcopus, ſed ego eam neſciam? ib. num.45. ib.
Quamdiù durat? ibidem. ib.
Approbationis revocatio quandonam valida, ib.n.47. ib.
Approbatio gratis non data an valeat, ib §.5. 38
Aqua roſacea, & ſimiles an ſint materia Baptiſmi? l.2.c.1.§.1.n.8. 6
An miſſa in panem extrahat illum à materia Euchariſtiæ? l.4.c.1. paragr.1.n.19. 20
Arrhæ in ſponſalibus. V. Sponſalia quid ſint.
Articulus, vel periculum mortis quando adſit, ad effectum, ut poſſit quis abſolvi à Reſervatis? latè l.5.tr.de caſ.r c.12.§.1.61.& ſeq.
Aſſecuratio dat mutuum ex lucro. V. Lucrum ex mutuo.
Aſſecuratio capitalis in cambio, l.9.tr.3.c.5.paragr.7.n.7. 213
Aſſecuratio quid ſit, & quatenus? l.9.tr 7.c.2. & ſeq. 232
Aſſecuratio in contractu Societatis. V. Societatis contractus.

B

Balſamum an requiratur in materia confirmationis, lib.3.cap.1. paragr.1.n.3. 15
An miſceri poſſit oleo infirmorum, l.6.c.1.paragr.1.n.3. 69
Baptiſmi materia, forma, l.2.c.1.7.& ſeq. 6
Quæ conjunctio requiratur inter ejus materiam, & formam, l.1. c.1.paragr.1. 8
Quæ mutatio verborum ipſi obſtet, ib.n.10.ib.
Quo loco conferendus Baptiſmus. ib.
Qui Miniſter, l.2.c.2. 10
Cum qua obligatione. ib.
Quando reiterandus. 11
Cum qua ſolemnitate. ib.
Baptiſmus datus moribundo infanti per projectionem in puteum, an validus, vel licitus, ib.c.1.paragr.4. 9
Baptiſmum te ſuſcepiſſe, unde colliges, ib.paragr.7. 9
Baptiſmi an ſit aptum ſubjectum Amens, Infans, filii Infidelium, ib. c.3.paragr.1. 12
Baptiſmus quaſnam cognationes pariat, & quomodo, ib.cap.4. à paragr.1.13.& ſeq.
Vide. V. Patrinus.
Baptiſmus an det nativitatem pro Ordinibus, l.7.c.7.paragr.2.n.13. & ſeq. 82
Baptizandus quam diſpoſitionem habere debet, V. Adultus Baptizandus.
Benedictiones, ſeu Velationes in matrimonio, lib.8.tract.6.cap.4 paragr 1. 173
Quis benedicit. ib.
Quis benedicitur. ib.
Quo tempore. ib.
Beneficium Eccleſiaſticum dat Nativitatem pro Ordinibus, l.7.c.7. paragr.1.n.25. 83
Beneficiarius, vel Penſionarius poteſt per bullam ſe componere ſuper fructibus ab ipſo debitis ex omiſſione Horarum Canonicarum, c.18 paragr.4.n.1. 345
Item ſuper fructibus malè perceptis ex redditibus Eccleſiaſticis, vel quia beneficium Canonicè, aut cum titulo non habuit, vel quia aliunde non debebat ex jure facere fructus ſuos. ib.
Beneficiarius ultra duos reales, quos debet erogare pro qualibet bulla compoſitionis ſumenda, debet etiam pro qualibet dare alios duos reales Eccleſiæ, ubi eſt beneficium, pro quo fit compoſitio, ib. num.4.
Beneficiarius non poteſt ſe componere ſuper fructibus, quo percipit non reſidens ultra tempus à Tridentino permiſſum, ib.n.5.
Qui ſuper fructibus perceptis ex beneficiis incompatibilibus, num.6.
Quid, ſi horas Canonicas, ad quas tenebatur, non omiſit, ſed voluntariè diſtractus recitavit, in opinione docente, ſtantibus voluntariis diſtractionibus non ſatisfieri obligationi, ibid.n.10. 346
Quid, ſi officium hodiè omittit, cras verò illud ſuppleat, recitando Officium duplicatum, ib.n.11.
Beneficium Principis licèt aliquando confundatur cum Privilegio, differt tamen ab illo, & quomodo, c.1.paragr.1.n.1. 317
Latiſſimè eſt interpretandum, quando non eſt in præjudicium tertii, ib.paragr.3.n.1. ib.
Bimeſtris quando conceſſus conjugibus ad deliberandum de Religione, l.8.tr.5 c.6.paragr.3. 154
Biſcoctum an ſit materia Euchariſtiæ, l 4.c.1.paragr.1.n.19. 20
Bona fide matrimonium cum impedimento contractum an Epiſcopus diſpenſet, l.8.tr 2.c.4.paragr.3. 108
Bona matrimonii tria. Bonum Sacramenti Bonum prolis. Bonum Fidei, l.8.tr.4 c.2.paragr.3. 140
Bonorum, ſive corporis, ſive animæ, ſive Fortunarum mutatio, an diſſolvat ſponſalia. V. Mutatio notabilis.
Bonorum Eccleſiaſticorum invaſio eſt caſus reſervatus Panormi, l.5. tr.de caſ.reſ.c.6.paragr.3.n.10. 44
Bona illicitè habita, ſeu retenta dicuntur, quæ (licèt ſine peccato) propter bonam fidem, vel ob juſtum contractum, vel ob aliud habita olim fuerunt, ſuo tamen tempore vero Domino reſtituta non ſunt, c.18.paragr.1.n.17. 344
Bona caſu inventa, ſive animata, ſive inanimata, vel item, bona naufragantium, ſi poſt debitam diligentiam inveniri Dominus nequit, poſſe ſibi ab inventore aſſervari cum intentione ea Domino reddendi, ſi is comparuerit, probabiliſſimum eſt, ib.n.14.
Et tunc nemini tenetur in conſcientia inventor ea reſtituere in hac opinione, ib.n.15.
Comparente tamen Domino reſtitui ei debent, nec ſuper ipſis prodeſt præſcriptio, ib.n.16.& 17. 445
Bona allodialia quænam ſint, l.9.tr.5.c.1.n.7. 227
Bona fides an faciat, ut poſſit exigere penſionem ex contractu invalido cenſus? l.9 tr.2.c.6.paragr.3.n.19. 195
Bona uſurarii an ſint hypothecata pro uſuris, V. Vſurarii bona.
Bona, quæ oppignorari poſſunt, V. Pignus.
Bonorum infectio. Vide infectio bonorum.
Bonorum omnium donatio invalida, l.9.tr.10.c.4.§.1. 237
Bullæ Pontificum pro creatione cenſuum, Martini, Calliſti, Nicolai, Pii, Gregorii, l.9.tr.2.c.5.193.& ſeq.
Bullæ Cruciatæ vi, an ſit Parochus ab omnibus eligibilis, l.4 cap.5. parag 3.n.7.
Quid, ſi amiſit Parochiam, ib.n.8.
A quo Ordinario debet approbari, qui eligendus eſt vi bullæ, ib. paragr.4.n.11. ib.
An ſufficiat una unius Epiſcopi approbatio. ib.
An quæ ceſſavit. ib.
An limitata. ib.
An Religioſi vi bullæ poſſint eligi in confeſſarios, l.5.c.5.paragr.2. num.35. 37
An eligere? ib. paragr.4.n.37. ib.
Bulla Cruciatæ quam poteſtatem tribuat confeſſariis, lib.5.cap.12. paragr.5. 66
Explicatur prima clauſula. Ex approbatis ab Ordinario, ib. numer. ibid.
II. Et iterùm cum ſecunda bulla, ib. ib.
III. In mortis articulo, n.6. ib.
IV. Excepta Hæreſi, n.8. ib.
V. Toties quoties, &c. n.12. ib.
VI. Ab omnibus cenſuris, n.16. ib.

VII. Satisfacta parte, nu.37 67
VIII. In foro interno, nu.35 ibid.
Bullæ Cruciatæ Commiſſarius quid poſſit? V. Commiſſarius bullæ Cruciatæ.
Bulla Cruciatæ quid ſit, & quare ita vocetur, c.1.§.2.n.2.& 3 317
Validè ſumitur à fideli baptizato, etiam ab externo, qui non deſcendit in Civitatem, ubi promulgatur, ſed ſolùm declinat ad portum, ſeu alium ſimilem ſinum ejuſdem civitatis, unde miſit amicum ad eam ſumendam, quamvis poſteà illinc diſcedat, c.3. §.2.num.2. ibid.
Et quid, ſi ex mari vicino extra portum, ſeu ſinum? ib.n.3
Prodeſt etiam eis, qui Græco ritu vivunt, ib.n.4 319
Inutiliter recipitur, etiam cum ordinaria eleemoſyna ab aliquo, qui ipſam bullam furatus ſit depoſitario, ſeu diſtributori bullarum, c.3.paragr.4.n.6 319
Et ſi per eam abſolutus bona fide fueris à reſervatis, teneris poſteà re detecta ab iiſdem reſervatis abſolutionem à legitimo confeſſario petere. ibid.
Validè ſumitur credita, & non numerata pecunia, ſi habeatur animus eam tradendi, & fruitur quis ejus Privilegiis, etiam pro tempore, quo pecuniam adhuc non tradit, ſecus verò, ſi ſumitur ſine eo animo, c.3.paragr.6.n.2 ibid.
Quid, ſi quis initio habeat animum non tradendi, & poſt ſex menſes animum mutet, vel è contra. ibid.
Quid, ſi bona fide promiſiſti eleemoſynam, & poſteà evadis inculpabiliter impotens, ad eam ſolvendam, ib.n.2
Sumpta ab amico ſuis pecuniis pro me an valeat mihi, ſi ego eam acceptem, ib.n.3 ibid.
An in aliquo proſit finito anno, c.4.§.4.n.1 321
Bulla communis non eſt neceſſaria Prælato, vel Sacerdoti ad hoc ut ſumat bullam lacticiniorum, c.8.parag.5.n.4 326
Bulla communis, ut proſit, debet neceſſariò, & recipi, & acceptari, & ſimul retineri impreſſa, aut ſcripta, ac ſigillo, nomineque Commiſſarii Generalis firmata, c.15 parag.1.n.1 3 0
Non prodeſt, ſi ſolùm recipiatur, ſeu ſumatur, ſed debet etiam neceſſariò acceptari, nec è contra ſufficit acceptatio ſine ſumptione, etiamſi pro ea eleemoſynam fueris elargitus, & diſtributor bullarum eam tibi applicet, ac domi ſervet, c.15.§.3.n.2 340
Multo minus ſi ſolam intentionem accipiendi habueris. Ibid.
Poſtquam actu recepta fuit, nequit retineri, ſeu conſervari apud diſtributorem, ſeu Theſaurarium ſub pœna excommunicationis, ib.n.4 341
Poteſt ſumi pro te ab alio exiſtente in eadem Civitate, ſi ad te illam ferat, vel te de acceptione moneat, tuque acceptes, ib.n.7. ib.
Immò & in diverſa civitate, ſed in eodem regno, ubi promulgatur bulla, ſi admonitus de bullæ receptione pro te facta, eam acceptaſti, & amicus, ſeu procurator pro te eleemoſynam dedit, tuumque nomen in illa inſcripſit, & pro te ſervet. ib.
Quid, ſi tu exiſtens in Regno Siciliæ v.g. ubi bulla promulgatur, ſumas bullam pro Cajo exiſtente in Hiſpania, proderitne Cajo, poſtquam is acceptavit, ſed non diſtributor, ib.n.8 ibid.
Non prodeſt, ſi alius in regno, ubi bulla promulgatur, ſumat bullam pro te exiſtente in alio Regno, ubi non promulgatur etiamſi tu eſſes nativus illius Regni, ubi bulla ſolet promulgari, ib.n.9
Non prodeſt mihi, antequàm ſim admonitus de acceptione pro me facta ab amico, ſeu conſanguineo, ſive in eadem, ſive in diverſa ejuſdem Regni Civitate exiſtamus, etiamſi illi id ego commiſerim, & ſciam eum eſſe diligentiſſimum in exequendis meis negotiis, vel quolibet anno ſolitum eſſe eadem die bullam pro me ſumere, ib.n.11
A me ſumpta pro Cajo, cujus nomen in ea inſcripſi, ſi Cajus non acceptet, an poſſit cum fructu, vel à me, vel ab ipſo alteri applicari, qui det eleemoſynam &c. deletoque Caii nomine, alterius nomen inſcribi, ib.n.12
Ut proſit, non eſt neceſſe, ut eam quis ſecum ferat, vel manu tangat, quando vult aliquo ejus privilegio uti, ſed ſatis eſt eam domi ſuæ retinere, quamvis in alia civitate, immò apud amicum etiam abſentem, c.15.paragr.4.n.2 443
Nos autem apud Theſaurarium, vel diſtributorem, ib.
Si amittatur inculpabiliter, poteſt adhuc qui amiſit, ejus privilegiis uti, ſecus ſi conſulto amittatur, proiiciatur, vel laceretur, ib.n.4
Bulla communis poteſt tum à privatis, tum ab inſignibus perſonis, quando libuerit bis ſumi, data utraque vice eleemoſyna taxata; Et ſecunda bulla prodeſt, ut iterùm Indulgentiam plenariam in vita, & iterùm in morte habeas, licèt per primam acquiſieris. Rurſus ut iterùm poſſis abſolvi à reſervatis. Tertiò, poteris iterùm eodem anno accipere bullam pro defunctis, c.16.§.1. 345
Bullam habens poteſt in privato Oratorio ad divinum cultum deputato, & deſignato &c. celebrare, vel celebrari facere Miſſas, c.5.paragr.5.n.1 224
Bullas duas ſi acceptaverim, unam à me ſumptam, v.g. Panormi, alteram pro me Syracuſis à meo Procuratore, an poſſim unam ex his alteri tertio acceptanti cum fructo applicare, qui mihi eleemoſynam à me datam reſarciat, c.15.§.3.n.19 342
Bulla lacticiniorum pro Prælatis, & Sacerdotibus ſæcularibus non prodeſt extra regnum, c.8.paragr.5.n.4 227
Bulla pro defunctis poteſt quoque bis ſumi. Item debet acceptari, & conſervari ſicut bulla vivorum. c.17. paragr.2. n.3 543
Ut proſit defuncto, an requirat, ut qui eam accipit, ſit in ſtatu gratiæ, ib nu.5
Poteſt ſumi nomine defuncti, ſi is, dum erat proximè moriturus, commiſit hæredi ſuo, ut ſumeret pro ipſo, quando morietur. ib.
Nequit applicari niſi pro una anima tantùm, ib.n.6
Applicatur, ſi accipiens bullam determinet ipſe, vel alius, talem animam, vel ſi dicas ſeu intendas te velle liberare illam animam, quam determinabit Deus, ib.n.6
Semel applicata pro anima Petri v.g. nequit applicari alteri, ibid. num.7 ibid.
Requirit neceſſariò eleemoſynam à Commiſſario taxatam, ibid. num.8 ibid.
Poteſt ſumi etiam pro anima defuncti, qui dum vivebat, exiſtebat in alio quocumque Regno dummodo ſumens ſit in Regno, ubi bulla promulgatur, ib.n.9
Bulla pro liberatione animæ ejuſdem defuncti, cur poteſt cum fructu bis eodem anno ſumi, immò & ſingulis annis, ib.n.15
Bulla compoſitionis eſt, qua Pontifex concedit, ut qui fortè habeat aliquid ex malè ablatis, vel illicitè retentis, facta eleemoſyna &c. poſitiſque aliquibus conditionibus, poſſit ea bona tuta conſcientia retinere, c.18. in princ. 444
Prodeſt etiam Religioſis. ibid.
Requirit Primò, ut facta debita diligentia Dominus certus, aut hæres ejus non appareat, ſecundò ut bona ablata non fuerint ex confidentia hujus bullæ, ib.parag.1 n.2
Habet etiam locum, quoties mala ablata cedunt, ſeu deberent diſtribui pauperibus, vel locis piis, ib.n.3
Pro malè ablatis, ſeu acquiſitis cum peccato quibus perſonis, quas ob cauſas & in quibus caſibus concedatur, ib. à n.4 & ſeq.
Pro acquiſitis ſine peccato, quorum tamen reſtitutio facienda eſt, ſed Dominus eſt incertus, quibus perſonis concedatur, & quare, ib. à nu.11 ibid.
An ſit neceſſaria ſi agatur de bonis, ſive animatis, ſive inanimatis caſu inventis, & de bonis naufragantium quorum Dominus, facta debita diligentia, ſciri nequit, ib.à n.15 & ſeq. 445
Competit hæredibus pro medietate legatorum relictorum loco pio, vel pauperi, ſi per annum Eccleſia, vel pauper legatarius fuit negligens in legato exigendo, p.18.§.2.n.1.& ſeq. ibid.
Etiam ſi legatum reperiatur factum ante promulgationem bullæ, ibid.num.2
Non competit ei, qui cùm deberet, non interfuit choro, & tamen diſtributiones quotidianas accepit, paragr.4.n.3 ibid.
Nec ſuper redditus, quos fortè perceperunt Parochi, vel Epiſcopi non reſidentes ultra tempus ipſis à Tridentino permiſſum, ibid. num.5
An poſſint haberi ſuper fructibus perceptis ex beneficio vacante, ibid.num.7
Nequit expediri ſuper ſtipendiis pro Miſſis celebrandis malè perceptis, ib nu.9
Non prodeſt niſi facta diligentia, quam vir bonus, & timoratus in ſimili caſu faceret in re ſua ib. parag.5.n.1 346
Quæque bulla compoſitionis extinguit debitum duorum millium maravedis, quod in moneta Sicula importat ſcuta ſex, tarenos quinque & grana quatuor, c.18 parag.6 n.1 347
Pro qualibet bulla compoſitionis ſolvi debent commiſſario, ſeu diſtributori bullarum duo reales à quacunque perſona ſive privata, ſive inſigni. ibid.
Ut proſit, debet recipi à manibus legitimi miniſtri, data eleemoſyna taxata, & debet eſſe ſignata nomine, & ſigillo Commiſſarii, ibid. num.1
Non eſt neceſſe, ut à ſumente conſervetur, & quare, c.15.parag.1. nu.1.& ſeq. 340
Prodeſt fidelibus defunctis, ſi defunctus ante mortem mandavit ſuo hæredi, vel alteri, ut ejus nomine eam ſumeret, ſi verò nihil modo dicto mandavit, utilis eis non erit, cap.18. paragr.7. num.6 347
De Bulla compoſitionis vide aliqua verbo, Debitor. Beneficiarius. Compoſitio.

C

CÆremoniæ ſolemnes Baptiſmi an repetendæ in Baptiſmo conditionato, l.2.c.1.paragr.7.n.2 501
Quid, quando præcedens Baptiſmus reperitur nullus, ib.cap.2. paragr.3.n.7 15
Cambium quid ſit, l.9.tr.3.c.1 203
Quotuplex, ibid.cap.2 ibid.
Cambium minutum, ibid.cap.3 ibid.
Cambium per litteras, ib.c.4 204
Hic recipiens, & alibi ſolvens, vel contra, ib.§.1.& 2 ib.
Cambium ad Nundinas, l.9.tr.3.c.5.paragr.1 208.& ſeq.
Ejus juſtitia. ibid.
Tituli. ibid.
Conditiones. ibid.

Cam-

Cambium eum recambio, ſeu recurſu, ibid.§.2. 209
An ſit licitum, paragr.3. 210
Qua conditione, ſeu modo ſolvi debet r§.4. ibid.
Ejus praxis, ibid. paragr.5. 211
Cambii pacta, ibid. parag.6. 212
Cambiendi uſus per alios, ibid.§.7. 213
Canonis ſolutio, proprietas Emphyteuſis, quid ſit, ejuſque explicatio, l.9.tr.6.c.4. 227
Capitulum ſede vacante quando dat dimiſſorias, l.7.c.8 §.2.n.3. 84
An datæ durent poſt ſedem plenam, ibid.§.3.n.2.
Capitulum an diſpenſet in impedimentis matrimonii, l.8.tr.2.c.5. num.4. 110
An ejus Vicarius, ibid.c.12.paragr.1.n.11. 120
Cardinales à quo abſolvuntur à peccatis, l.5.c.5.§.2.n.11. 33
Cardinalis, qui non eſt Prælatus, vel Religioſus non excluditur à Privilegio bullæ circa uſum lacticiniorum, c.8.§.4 n.7. 326
Si fuerit aſſumptus ex Religione aliqua non poterit uti bulla Lacticiniorum, niſi tamen ſit ſimul Epiſcopus, ib.§.5.n.11.
Caſtitatis votum quodnam eſt Matrimonii impedimentum; V. Impedimenta matrimonii.
Caſus reſervati qui ſint l.5.tr.de caſibus reſervatis c.1. 40
An ligent ignorantes. ibid.
An pueros. ibid.
An exteros. ibid.
Caſus reſervare quis poſſit, & quatenus. ib.c.2. ibid.
Caſibus reſervatis quinam ſubjacent, ib.c.3. 41
An operans ex conſcientia erronea. ibid.
An operans ex metu.
An Moniales. ibid.
An Novitii. ibid.
Caſus reſervati an fieri poſſint peccata venialia, ib.c.4. 42
An mortalia aliàs abſoluta. ibid.
An dubia. ibid.
An interna. ibid.
An non completa. ibid.
Caſuum reſervatorum Pontifici, & Epiſcopis differentia, ib.c.5. 43
Caſus reſervati Pontifici qui, ib.parag.2.
Epiſcopi qui, c.6. parag.1. 44
Caſus, quos ſervare ſibi poteſt Epiſcopus ib.§.2. 50
Caſus hodie reſervati Archiepiſcopo Panormitano, & eorum explicatio, parag.3. ibid.
Caſus reſervati in ſocietate, eorumque explicatio, c.7.§.3. 50
Caſus, quos ſervare ſibi poſſint Prælati regulares, ib.c.7.
Decretum circa hos Clementis VIII. & ejus explicatio, ib.§.1. 48
Caſus reſervati quando poſſint abſolvi à ſimplici Sacerdote, V. Sacerdos ſimplex.
Caſus reſervatos an poſſit quis fateri Superiori, & non reſervatos inferiori, vel contra, l.5.tr.de caſib.reſ.c.9.paragr.7. 57
Caſuum reſervatorum abſolutio. V. Abſolvere à reſervatis.
Catechumenus non gaudet Privilegiis bullæ Cruciatæ, c.3.paragr.1. n.8.& ſeq. 318
Cauſæ diſſolventes ſponſalia, V. Sponſalia, quæ cauſa.
Cauſæ diſpenſandi in impedimentis matrimonii, l.8.tr.2.c.7. 112
Cauſa falſa quę, & quatenus vitiat diſpenſationem, l.8.tr.2.c.10. 118
Cauſa vera, ſed verificata falſis teſtibus, quid operetur in diſpenſatione, ib.c.12.paragr.3.n.12. 121
Cenſus quid ſit, & quotuplex, l.9.tr.2.c.1. 188
Cenſuum prædictorum juſtitia, ib.c.2. & ſeq.
Cenſuum pretium quod, ib.c.3. 189.& ſeq.
Cenſus ſuper pluribus bonis. 194
Cenſus plures ſuper unicum bonum, ib.c.6.§.3. ibid.
Cenſus ſuper re feudali, vel ſimili, ib.n.15. 195
Cenſus quo pretio in Sicilia, ib.paragr.5. 197
Cenſum redimere fingens, quid peccet, V. Fingens velle.
Certitudo, quæ mortis conjugis requiritur ad aliud matrimonium, l.8.tr 1.c.10. 98
Certitudo, quę Adulterii ad divortium, l.8.tr.7.c.3.§.5. 169
Certitudinis de ſuſcepto baptiſmo, quæ ſigna, l.2.c.1.§.7. 9. & 10
Ceſſio quæ juris faciat, ut ex ejus vi Adjudicatio prædii intentari queat, l.9.tr.2.c.6.paragr.7. 198
An ſit licita, ib. à n.4. ibid.
Quid de ceſſione in favorem cenſuarii, ib. à n 15. 199
Clandeſtina, an eſſe queant ſponſalia, l.8.tr.3.c.2.parag.4. 130
Clandeſtinum matrimonium, ſive puberum, ſive impuberum, an pariat ſponſalia, ib.n.3. ibid.
Clauſulæ reſcripti diſpenſationum, V. reſcripti clauſulæ.
Clericam non ferentes Ordinati, an peccent, V. Ordinati, an peccet.
Clerici furtiva promotio eſt caſus reſervatus Panormi, l.5.tr.de caſib. reſerv.c.6.paragr.3.n.46. 47
Clericus, qui initio anni accepit Bullam datis duobus realibus, ſi deinde in decurſu anni aſcendit ad Sacerdotium, nequit deinceps uti privilegio comedendi lacticinia, c.3.§.9 n.9. 320
Clerici ex c. Alma mater, poſſunt tempore Interdicti non ſolùm in cęmeteria, ſed etiam in Eccleſia ſepeliri, c.7.n.2. 324
Cognatio, impedimentum matrimonii. V. Impedimenta matrimonii.
Cognatio naturalis. V. Gradus conſanguinitatis.
Cognatio ſuperveniens matrimonio quid operetur? l.8.tr.1.cap.5. parag.2.nu.6. 95
Cognatio ſpiritualis ex Baptiſmo. V. Baptiſmus quis, & V. Patrinus.
Cohabitatio conjugum. V. Obligationes conjugum.
Commiſſarius Bullæ Cruciatæ, in quibus impedimentis matrimonii poteſt diſpenſare? l.8.tr.2.c.5. à n.6. 110
An poſſit alius ſuam hanc poteſtatem delegare? ib.n.2. ibid.
An delegati ab ipſo ſubdelegare poſſint? ib.n.9.
An ad hanc diſpenſationem requiratur eleemoſyna, ib.n.15. 111
Commiſſarius Generalis Cruciatæ, qui reſidet in Hiſpaniis, poteſt etiam non habentibus bullam concedere licentiam ſaltem nobilibus, ut poſſint in Oratorio privato ab Epiſcopo ad divinum cultum deſignatu celebrare, vel celebrari facere Miſſas, c.5.paragr.5. per totum. 324
Dummodo aliqua eleemoſyna detur, ib.n.7. ibid.
Hanc facultatem habet aliunde, quàm ea vi Bullæ, ib.n.4. ib.
Prædictam facultatem non habent Commiſſarii Provinciales, & multo minus particulares, ib.n.8. ibid.
Commiſſarius Generalis poteſt, nobilibus tamen, aut juxta ipſius arbitrium perſonis qualificatis concedere, ut per horam antequam illuceſcat dies, & per horam poſt meridiem Miſſæ, & alia Divina officia incipi poſſint, ib.paragr.6.n.2.
Ex hac facultate gaudent etiam commiſſarii Provinciales, ib.
Intellige, incluſis etiam duabus horis, per quas poteſt de jure communi ante Solis Ortum Miſſa celebrari, ideòque hac facultate habita à commiſſario, poteſt incipi Miſſa tribus plus minus, horis ante dictum ortum, ib.n.3.
Commiſſarius Bullæ cruciatę poteſt durante anno ſuſpendere omnes alias ſimiles, & diſſimiles indulgentias, & facultates, ſeu gratias conceſſas, exceptis tamen gratiis conceſſis ordinum Mendicantium ſuperioribus quoad eorum fratres, cap.14. per totum. 339
Suſpenſas tamen poteſt quantum, & quoties ſibi videbitur, vel per ſe, vel per alium abſque præmio revalidare pro bullam ſumentibus. ibid.
Vide verbo, Suſpenſio.
Commiſſaria Lex quid ſit, & quatenus obliget pactum de ea? l.9.tr.2. c.6.paragr.2. 194
Commiſſum, ſeu cadere in commiſſum? ib.c.4.§.4. 190
Commodatum quid ſit, & quatenus? l.9.tr.7.c.6. 296
Communicandi præceptum. V. Euchariſtiæ ſumendæ præceptum.
Communicare jejunè an ſit fortius præceptum, quàm communicare in Paſchate. V. ib.
Communicatio bonorum operum quid ſit in Eccleſia? c.9.paragr.2. num.1. 328
Eſt omnibus fidelibus communis, ib.n.2.
Quid aliud ſpeciale concedat Pontifex in bulla cruciatæ, eam concedendo, ib. à n.3.& ſeq.
Commutatio voti differt à diſpenſatione; c.13.n.1. 335
Conceditur habentibus bullam circa omnia vota ſive realia, ſive perſonalia, ſive mixta, ſive emiſſa ante, ſive poſt promulgationem bullæ, c.13.per totum, & §.1.n 15. ibid.
Excipe votum caſtitatis, Ultramarinum, & Religionis, de quibus vide verbo, Votum.
Poſſunt commutari circumſtantiæ prædictis tribus reſervatis annexę. Ut, ſi voviſti peregrinationem Hieroſolymitanam pedeſtrem, vel mendicando in itinere, vel ſine magno comitatu, poſſunt hæ circumſtantiæ à confeſſario per bullam electo commutari, remanente ſubſtantia ipſius peregrinationis, ibid.paragr.2. num.10. 337
Commutatio voti eſt triplex in minus, in majus, in æquale, ib.paragr. 1.num.2. 335
Poteſt fieri per bullam in aliud opus æquale, vel aliquanto minus, non verò in minus notabiliter, ibid.n.3.
Ea æqualitas, vel minoritas non notabilis remittitur arbitrio prudentis confeſſarii, ibid.num.4. per bullam fieri ſolum poteſt à confeſſario approbato, licèt non ſit tuus confeſſarius, ib. nu.6. 336
Commutatio voti requirit minorem, vel leviorem cauſam, quàm diſpenſatio. ibid.nu.7.
Facienda ex vi bullæ, requirit etiam præter eleemoſynam illam, quæ pro bulla porrigitur, aliquod etiam ſubſidium dandum pro belli expeditione contra Infideles. ibid.
Quodnam, & quantum debeat eſſe hoc ſubſidium, vide verbo. Subſidium.
Commutatio Voti per bullam non eſt neceſſe, ut fiat in favorem ejus Sancti, vel Eccleſiæ, vel pauperis, cui factum eſt votum, licèt id conveniens ſit, ib.n.27. 337
Non eſt neceſſe, ut votum perſonale, in aliud perſonale; vel reale, in aliud reale commutetur. ibid.
Commutari poteſt per bullam pœna, quam quis ſibi impoſuit, ſi votum frangeret, c.13 n.22. 336
Commutatio voti pœnalis per bullam obtenta, non ideò intelligitur commutata etiam pœna, ſed debes hanc petere expreſsè, ib. num.25. ibid.
Vide plura V. Votum.

Com-

Digitized by Google

Componi quis non poteſt ex vi bullæ in malè ablatis, ſi ea fiant ea bullæ confidentia, c.11.§.9.0.1.403.& c.18.§.7.n.3. 347
Componi, uſque ad quam ſummam poſſit debitor ſuper malè ablatis, vel illicitè retentis? c.18 paragr.6.n.1. ibid.
Compoſitio ſuper malè ablatis, vel illicitè retentis, ſi ſumma non excedit centum mille maravedis Hiſpanos, ideſt uncias centum viginti octo, tarenos viginti, & grana ſea monetæ Siculæ, poteſt fieri per ſumptionem tot bullarum, ſi verò excedit, debet fieri immediatè cum Commiſſario, an de ſolo exceſſu, an de tota ſumma? ib.nu 2.
Taxam verò deſignat ſuo arbitrio Commiſſarius juata qualitatem, & quantitatem bonorum, licet ferè ſoleat deſignare decem pro ſingulis centenariis, ibid.
Si ſumma eacedit centum mille maravedis, non poſſum eam, oec totam ſimul, nec paulatim eatinguere per ſumptionem tot bullarum ſucceſſivè & plurib vicibus factam, ib n 5.
Compoſitio facta immediate cum Commiſſario bullæ ſuper malè ablatis, vel illicitè retentis, non prodeſt fidelibus defunctis, niſi quando defunctus ante mortem hæredi ſuo, vel alteri mandaverit, ut eam compoſitionem faceret, c.18.paragr.7.n.6.ib.
Vide plura verbo, Bulla compoſitionis.
Conceſſio abſolvendi largè, ao ſtrictè ioterpretsoda (l.5 tr.de caſ.reſ. cap.9.paragr.1. 55
Concilii Trid. diſpoſitiones variæ. Quoad Patrinos in Bapt.lib.2.c.4. paragr.1.
Quoad confirmationem ſuſcipiendam ab Ordinato? l.3.c.3. parag. 4.uum.4. 18
Quoad patrinum in eadem confirmatione, ib.c.4. ib.
Quoad juriſdictionem neceſſariam ad abſolveodum à peccatis, l.5. c.4.paragr.1. 26. & ſeq.
Quoad approbatiooem, ibid.c.5. 32.& ſeq.
Quoad poteſtatem Epiſcopi ad abſolveodum, & diſpenſandum occulta, l.5 tr.de caſib reſ.c.6. 47
Et latè, ibid.c.10. 57.& ſeq.
Quoad ætstem Ordinatorum, l.7.c.7.paragr.2. 79
Quoad titulum corundem, ib.paragr.3.
Quoad ordinandum ſuum familiarem, ib.c.7.paragr.2 n.3. 82
Quoad dimiſſorias, ib.c.8. 83.& ſeq.
Quoad eaamen Ordinatorum, ib.c.9. 84.& ſeq.
Quoad interſtitia, ib.c.11. 86.& ſeq.
Quoad pœnas malè ordinati, ib.c.12. 87
Quoad impedimentum matrimonii ob publicam honeſtatem, l.8. tr.11.c.11. 99
Quoad impedimentum affinitatis, ib.c.12. 100
Quoad impedimenta ſolum impedientia, ib.c.16. 100
Quoad præſentiam Parochi, l.8.tr.6.c.2.§.1. 155
Quoad matrimonia præſumpta, ib.§ 2.n.4. 156
Quoad denunciationes præmittendas matrimonio, ib.c.3. 160
Quoad benedictiones, ſeu velationes, ib.c.4.paragr.4. 862
Quoad traductionem Sponſæ io domum Sponſi, ib.5. 163
Conditiones tres requiſitæ, ut quis urgente neceſſitate abſolvatur, l.5.c.12.paragr.4. 64
Promiſſio de comparendo. ibid.
Standi mandatis Eccleſiæ, ſatisfactio. 65
Conditiones requiſitæ in ſponſalibus, l.8.tr.3.c.2. 128
Conditiones in matrimonio appoſitæ quid operentur, l.8.tr.4.c.5. paragr.1. 143
Præſens, vel præterita, ib.paragr.2. ibid.
Futura oeceſſaria, ib paragr.3. ibid.
Futura contingens, ib.paragr.4. ibid.
Futura impoſſibilis phyſicè, ib.paragr.5. 145
Impoſſibilis putata poſſibilis, ibid.
Valdè difficilis, ibid.
Turpis, ib.paragr.6. ibid.
Quæ ineſt contractui matrimonii, ib.paragr.7. 146
Quæ ſit contraria eidem, ib. paragr.8. ibid.
Poſitiva, vel negativa, ib. paragr.9. ibid.
Conditione adveniente, an iterùm renovaodus conſenſus io matrimonio, l.8.tr.4.c.5.paragr.4. 143
Conditio, quæ perſonæ eſt impedimentum matrimonii. V. Impedimenta matrimonii.
Conditio ſi Papa diſpenſaverit, an firmet ſponſalia, l 8.tract.2.cap.5. paragr.4.n 14. 144
Conditiones cenſuum ex Pio V. V. Bullæ Pontificum ex Nicolao V. ib.& latè l.9.tr.1.c.6 paragr 3.& ſeq. 194
Conditiones cambii. V. cambium.
Conditiones contractus Societatis. V. Societatis contractus.
Conductio, & locatio, l.9.tr.4. 214
Conductoris obligationes, ib.c 1.paragr 2. 216. & ſeq.
Conductor, quādo, & quatenus expelli à re cōducta poſſit, ib.c.6. 221
Conductoris Succeſſor. V. Succeſſor Locantis.
Confeſſarius quilibet dicitur Medicus Spiritualis, c 8.§.5.n.3. 315
Poteſt dare cooſilium illud comedendi carnes, quod requirit bulla, etiam eatra confeſſionem. ib.
Quoties in bulla, ſeu alio reſcripto Pontificio dicitur, quod debeat eſſe approbatus ab ordinario loci, requiritur approbatio Epiſcopi ſeu Ordinarii illius diœceſis, quamvis non tuæ, ubi ſit confeſſio, niſi dicatur *à tuo Ordinario, vel ab Ordinario tui loci*, c.11. paragr.1.nu 1. 331
Eligendus à pœnitente per Bullam Cruciatæ debet eſſe legitimè approbatus, ib. à n.3.
A quonam ordinario debet eſſe approbatus an loci, ſive pęnitentis, ſive confeſſarii, an cujuſque, ib. à n.6.
Cui legitimè ſpiravit; vel à quo legitimè revocata eſt approbatio, an poſſit eligi per bullam? ib. à n.10.
An ſufficiat, ſi ſit limitatè approbatus pro viris v.g. non pro mulieribus, pro ruſticis, non pro mercatoribus, &c.ib.n.13. ib.
Tenetur confeſſarius ſub mortali non abſolvere per bullam à cenſuris &c. niſi eaigat à pęnitente, ut ſatisfaciat parti læſæ, vel reddendu ablatom, vel compenſando injuriam factam, vel remiſſionem à parte læſa obtinendo, c.11.§.7.n.4. & 7. 333
Pars læſa non dicitur Fiſcus, vel Notarius, cui debetur pœna pecuniaria, ib nu.2.
Sicut, non Religioni, ſed Religioſo læſo in particulari danda eſt ſatisfactio, ib.nu.3.
Ao poſſit abſolvere, quando ſatisfactio non poteſt à pænitente exhiberi, vel ob impotentiam, vel propter obſtinationem perſonę læſæ, non contentæ ſatiſfactione rationabili, ipſi oblata, vel ex alio capite, ib. à n.5.& ſeq.
Non poteſt Judex abſolvere, ſi ſatisfactio probabiliter exhiberi poteſt à pœnitente, oiſi præſtita à pœnitente cautione de ſatisfaciendo, vel dando pignus, vel fidejuſſionem, vel ſi hæc non poſſit, præſtito Juramento; Quid pro foro Sacramentali, ib.nu.5.
Poteſt confeſſarius electus abſolvere ex vi bullæ à cenſuris, &c. quando circunſtaotiæ ſunt tales, ut debeat eſſe contentus ſolo propoſito pęnitentis de ſatiſfaciendo parti læſæ, etiamſi pęnitens ſæpè anteà juſſus ſatisfacere, neglerxerint, ib.n.8.
Quid, ſi pœnitens dederit cauſam interdicto, n.5.& 8.
An validè pęnitentem ea vi bullæ abſolvat à cenſuris ante ſatisfactionem partis, & quid, ſi talis confeſſarius non ſit ſuperior, ſed habeat poteſtatem delegatam, ib.n.9. & 10.com ſeq. ib.
Poteſt per ſchedulam teſtari ſe abſolviſſe per bullam Titium v.gr. ab eacommunicatione, dummodo tamen id faciat ad ſolam pœnitentis inſtantism, & non oiſi raro, & ea rationabili cauſa, ib. paragr.8.n.11. 334
Confeſſarii Approbatio. V. Approbatio, & V. Juriſdictio.
Qua ſcientia debet pollere? l.5.c.7.§.1. 39
Qua probitate, l 1.c.2.paragr.2. 5
Confeſſarius pro aperiendis litteris pænitentiariæ qualis, l.8.tr.2.c. 13.paragr.1. 122
Confeſſio bona fide, & validè apud confeſſarium per bullam electum infra annum ejuſdem bullæ capta, ſi infra eundem ob legitimam cauſam finiri non potuit, eapleri poteſt poſt finitum annum, & tunc an pęnitens à peccatis etiam reſervatis per bullam abſolvi queat, c.4.§.4 n 3.& ſeq. 322
Idem die de confeſſione facta infrs dies Jubilæi. ib.
Secos verò ſi id fiat io fraudem, & quomodo hæc fraus committi poſſit, ib.nu.8.
Quid, ſi confeſſarius, apod quem cœpiſti confeſſionem, moriatur, vel alio modo deſit, an poſſis alium confeſſarium eligere, qui te abſolvat ab illis peccatis reſervatis, finito tempore bullæ, vel Jubilæi, ib.n.10.
Item, quid, ſi poſt abſolutionem hanc pęnitens recordetur alicujus mortalis reſervati commiſſi ante dictam abſolutionem, poteritne iterùm abſolotionem recipere à dicto confeſſario, qui ſolùm babebat poteſtatem abſolvendi vi bullæ, vel Jubilæi, ib. num 11. 322
Conjux ſi ante initum Matrimonium voverat perfectam caſtitatem, peccavit ineundo matrimonium, nec poteſt debitum petere, licet poſſit reddere, c.13.paragr.3.n 1. 338
Poteſt tamen diſpenſari ab Epiſcopo, ad illud petendom, conjuge dumtaaat vivente. ib.
Confeſſio Sacramentalis an poſſit fieri per ſcripturam, l.5.c.2.§.1. 24
Confirmatioois Sacramenti Materia, Forma, l.3 c.1.paragr.1. 16
Epiſcopi manu eſt eapedienda, ib.paragr.2. 26
Sacra confirmationis Unctio. 57
Qui Epiſcopus. ib.
An poſſit Sacerdos ſimplex. ib.
Sub quibus obligationibus. ib.
Circa quos, Infaotes, Amentes, &c. ib.
Confirmationem non ſuſcipientes ac peccent, ib.c.2.§.2. 27
Confirmationis Patrinus. V Patrinus in confirmat.
Confirmationem iterantis pœna, l.3.c.5. 19
Conjugum cohabitatio. V. Obligationes conjugum.
Conjuges an mutare ſtatum poſſint? V. Mutatio ſtatus.
Conjugum obligationes. V. Obligationes conjugum.
Comparatio occiſionis, quæ eſt imped matrimonii. V. Impedimenta matrimonii.
Conſenſus novus an requiratur poſt diſpenſationem ad ſponſalia, inita ante diſpenſationem, l.8.tr.3.c.3.§ 2.n.10. 132
Conſenſus mutuus diſſolvit ſponſalia, l.8.tr.3.c.5.§.5. 135
Conſenſus matrimonii qualis, l.8.tr.4.c.2. 139

Con-

Digitized by Google

Conſenſus, non cognito impedimento, an ſufficias, ibid.§.2. ibid.
Circa quod verſari debet, ibid.§.3. 140
Erternus, ibid.c.3. ibid.
Conſenſur conditionatus in matrimonio quid operetur, V. Conditiones in matrimonio.
Conſenſus ex, dolo, metn, errore, quando invalidat matrimonium, l.1.tr.4.c.6. 147. & ſeq.
Conſenſus quando eſt renovandus à conjugibus, ib.c.7.§.1. & 2.148. & ſeq.
Conſpiratio occiſionis, quandonam eſt impedimentum matrimonii, V. Impedimenta matrim.
Conſtitutiones Pontificum circa Cenſus V. Bullæ Pontificum.
Conventionalis pena. V. Pœna Conventionalis.
Correctio mutua conjugum. V. Obligationes conjugum.
Converſorum matrimonium. V. Iuſidelium matr.
Contractuum trium in Cambio praxir, l.9.tr.3.c.5.§.7.n.12. 214
Contractuum trium in ſocietate praxir, l.9.tr.7.c.4.§.2. 240
Crimen, impedimentum matr. V. Impedimenta matrimonii.
Cuſtos pecuniæ an quid lucrari poſſit ea cuſtodia, l.9.tr.3.c.3.§.3. 204

D

Damnum emergens quid ſit, l.9.tr.1.c.3.§.3. 181
Damnum in contractu Societatir cujur eſt, l.9.tr.8.c. 241
Debitor, qui vult ſe componere de malè ablatis, ſeu illicitè retentis, debet eam diligentiam in quærendo vero Domino apponere, quam quilibet vir timoratus in re ſua adbiberet, c.18.§.5.nu.1. 348
Si compoſitio fiat immediatè cum commiſſario, debet præſtare juramentum de prædicta diligentia adhibita, quando autem fit per acceptionem bullarum, ſufficit, ut ipſe debitor ſit certus, illam feciſſe, ibid.
Dicitur quis eſſe certus de creditore, itaut nequeat ſe componere per bullam, quando ſcit rem eſſe alicujus ex duobus, vel tribus, vel quatuor, licèt neſciat cujus ſit in particulari, ib.n.2.
Quid, ſi dubium verſetur inter decem, viginti, aut centum; &c. ibid.num.3.
An poſſit ſe componere, quando creditor certus ſit abſens, ib.nu.4.
Quid, ſi ſciat ſe debere Titio certo creditori, neſciat verò an debeat decem, an quindecim, aut viginti, ibid.n.5.
An poſſit ſe componere debitor, qui vendendo vinum v.g. ſcit ſe decem aureos ſurripuiſſe per fraudem in boc oppido, vel ſuburbio, &c. ignoret tamen perſunas particulares, quibus damnum illatum fuit, ib.n.6.& ſeq.
Si poſt factam legitimam compoſitionem apparet verus Dominus, an obligetur iu ſoro interno vel externo ad reſtituendam totam ſummam, ib. à n.9.& ſeq.404.
Volens ſe componere, vel per ſumptionem Bullarum, vel immediatè cum commiſſario debet exiſtere in Regno, ubi promulgatur Bulla, vel ad illud perſonaliter declinare, licèt obiter, & per paucas horas ibi maneat, c.18.§.7.n.1. 347
Debet inſcribere ſuum nomen iu bulla compoſitionis, quam ſumit, non tamen eſt neceſſe, eam retinere, & conſervare, ib.n.2.
Nequit ſe componere, ſi aliena ſurripuit in ſpem, & confidentiam hujus Bullæ, ibid.3.
Poteſt tamen, ſi ſpes Bullæ ſolùm comitetur, non verò moveat voluntatem furandi. ibid.
Si non ſurripuit in confidentiam Bullæ, ſed ſurrepta retineat ſpe compoſitionis faciendæ, ſi longa eſt mora, licèt mortaliter peccet, valet tamen poſteà compoſitio, ibid.n.4.
Decretum Clem. VIII. de caſibus reſervatis regul.l.5.tr.de caſ reſeru. c.7. §.2.
Delegatio Juriſdictionis abſolvendi à quo emanat, l.5.c.4.§.5. 27
Quandiù durat, ibid §.10. 31
Delegatio conceſſa per Bullam Cruc. circa Abſolutionem. V. Bulla Cruc.
Conceſſa Epiſcopir pro caſibus reſ. V. Epiſcopus abſolvere.
Conceſſa Regul. V. Religioſi quo privilegio.
Conceſſa aliquando ſimplici Sacerdoti. V. Sacerdos ſimplex.
Conceſſa Religioſis Soc. V Soc. Jeſu Religioſi.
Delegatus Principis ad Univerſitatem cauſarum quomodo poſſit ſubdelegare, l.8. tr.2.c.7 §.2. à n.14. 120
Denunciationes præmittendæ in matrimonio, l.8.tr.6.c.3. 160
Quid in ipſis diſpenſet? 161
Ob quas cauſas, ibid. ibid.
Earum praxis, ibid.§.2.
A quo Parocho. ibid.
Depoſitum quid, quis poteſt deponere, quæ bona, lib.9.tr.7.c.5 235
Detractio famæ eſt caſus reſervatus in Soc. l.5.tr. de caſ.reſerv.c.7.§.3.num.21. 51
Vide etiam n.59. ibid.
Diaconatus quid ſit, ejus Materia, Forma, Officiũ, l.7.c.4.§.1.& 277.
Quam obligationem ſubit recitandi Nocturnum, & celebrandi Miſſas, quando promovetur ad Sacerdotium, ib c.3.§.4. ibid.
Diacono an liceat deferre Pixidem, in qua ſint Sacræ formulæ, ibid. c.4.§.1.n.5. ibid.
An ſit ejus munus prædicare, ibid. num.6. ibid.
Dies termini quando non computatur in terminum, l.5.tr. de caſ. c.9.§.1.n.3. 54
Dies utiles, vel inutiles, qui, l.9 tr.4.c.2.n.8. 217
Dilatio, quæ irritat ſponſalia, l.8.tr.3.c.3.§.1. 171
Dimiſſorias litteras, & commendatitias quis concedere poteſt, l.7. c.8.§.2. 83
An Capitulum Sede Vac. 84
An Vicarius. ibid.
An Prælati Regulares. ibid.
Quamdiù durant, ibid.§.2. ibid.
An datæ Sede Vac. dureut in plena. ibid.
Dimiſſoriis an indigeat, qui ordinatur ex brevi Pontificio, l.7.c.8.§.2. num.10. 84
Vide etiam, c.12.§.2.n.19. 99
Diſcordiarum ſeminatio eſt caſus reſerv.in Soc. l.5.tr.de caſib.reſ.c. 7.§.3.num 21. 51
Vide etiam, nu.28. 52
Diſpenſandi poteſtas delegata quando expirat, l.8.tr.1.c.14.§.4. 124
An acquiratur ſine accept. ibid.§ 1. 123
Diſpenſare impedimenta matr. quænam Pontifex poteſt, l.8.tract.2. cap.3. 108
Quæ Epiſcopus, c 4. ibid.
An impedientia, & dirimentia. ibid.
An quando bona fide contractum fuit matrimonium, §.3. ibid.
An in neceſſitate. ibid.
An in occulto, publico, dubio, ſive poſt contractum, ſive ante contractum matr. ibid.
Diſpenſare hæc impedimenta an poſſint alii à Summo Pontifice, vel Epiſcopo, ibid. c.5. 110
An Vicarius Epiſcopi. ibid.
An Capitulum Sede Vac. ibid.
An Regularis. ibid.
An Commiſſ. Bullæ Cruc. ibid.
Diſpenſare quis poſſit ad petendum debitum ei, qui vovit caſtitatem, vel contraxit Affinitatem cum ſua conjuge ex copula fornicaria, l.8.tr.2.c.6. 112
Diſpenſare quis poſſit ad ordines in extra tempora, & interſtitiis, l.7. c.10.& 11. 87
Diſpenſatio quid ſit, & quatenus, &c. l.8 tr.2.c.1. 107
Ipſa ſtrictè, poteſtas ipſius largè eſt interpretanda, ib.n.1.& c.2.ib.
Diſpenſatio quando eſt ſubreptitia, l.8.tr.2.c.8. 114
Repulſa aliàs data, §.1. ibid.
Diſpenſatio aliàs conceſſa, §.2. 115
Plura ſubeſſe Impedimenta, §.3. ibid.
An quando tacetur, matrim. fuiſſe contractum cum Impedimento. 116
Qualitates extrinſecæ, § 5. ibid.
Individuales gradus, §.6. ibid.
Gradus proximior, §.7. 117.
Copula inceſtuoſa, §.8. ibid.
Quando ob expreſſionem falſi, c.10. 118
Unum impedimentum pro alio, §.1. ibid.
Unus gradus conjunctionis pro alio, §.2. ibid.
Unica cauſa falſa, §.3. ibid.
Quando exponitur, inter plures cauſas aliqua falſa, paragr. 4. 136
Una cauſa falſa pro una diſpenſatione, altera vera pro diſpenſatione alia §.5. ibid.
Diſpenſationem an vitiet Error, ſive in nomine ſupplicantium, ſive in nomine diœceſis, ibid.§.6. & 7. ib. 119
Diſpenſatio dubia quid operetur, l.8. tr.2.c.12. 120
Diſpenſationem magnis expenſis procurare quandonam quis debet. l.8.tr.3 c.5.§.7.n.7. 137
Diſpenſatus per bullam ad comedendas carnes, an poſſit pluries eodem die carnes comedere, c.8.§.1.n.10. 327
Diſpenſationes Conc. Trid. V. Conc. Trid.
Diſpoſitionem quàm debet Miniſter Sacramentorum, V. Miniſtri Sacramentorum.
Diſſenſus pervenientis ad Pubertatem, quomodo ſponſalia anteà inita diſſolvit, l.8.tr.3.c.5 §.1.n.13. 133
Diſtractus voluntariè in adminiſtratione Sacramentorum. V. Voluntaria diſtractio.
Diviſio à capite eſt caſus reſervatus in Soc. l.5.tr.de caſib. reſ.c. 7.§.3. num 20. 51
Divortium quid ſit, & quotuplex, l.8.tr.7.c.3. 168
Cauſæ Hæreſis, ſolicitatio ad peccandum, ſævitia. 170
Divortii ex adulterio effectus tres, ib.§.8. 172
Ex hæreſi, ibid §.9.
Ex ſolicitatione, vel ſævitia, §.10. ibid.
Domicilium, quod quis habere debet, ut poſſit ordinari ab Epiſc. l.7. §.2.nu.6 83
Quid, ut abſolvatur à peccatis, V. Juriſdictio ad abſolvendum.
Dominium uſurarum, an uſurarius acquirat, l.9.tr.1.c.7. 184
Donatio quid ſit, l.9.tr.20.c.1. 254
Quantum obliget, ibid.§.2. ibid.

Quo-

Digitized by Google

Quotuplex ſit, ibid.c.2.§.1. ib.& ſeq.
Donare quis poſſit, & quantum, ibid.c.3. 255
Reges, Principes, Rectores Civitatum, Parentes, Prælati, Beneficiarii, Novitii, Tutores, Curatores. 256
Donatio omnium Bonorum invalida, l.9. tr.10.c.4.§.1. 257
Aliquando valida, ibid.§.2. 298
Donatio quæ, & quando indiget Inſinuatione, ibid c.5. 258.& ſeq.
Donatio quandonam revocari poteſt. 259 c.6.
Donationis inofficioſæ revocatio, ib.§.3. 260
Donationes liberales inter conjuges an validæ, l.8.tr.7.c.2.§.2. 164
Quid per ſponſalitiam largitatem, Vide Largitas ſponſalitia.
Dos an reſtituenda, facto Divortio, l.8.tr.7.c.3.§.8.n.14. 172
Dubia diſpenſatio. V. Diſpenſatio dubia.
Dubium impedimentum matrim. an Epiſcopus diſpenſet, l.8.tr.2. c.4.§.4.n.22. 110
Duces, Comites, Marchiones quid ſolvere debeant pro bulla, Vide Verbo eleemoſyna.
Duo cenſus an imponi poſſint ſuper una re. l.9.tract 2.c.6.§.3.nu.13. 195
Duratio Diſpenſationis, vel Poteſtatis diſpenſandi, l.8 tr.2.c.14 124
An ceſſet ſine acceptatione, §.1. ibid.
An ex renunciatione, ibid.§.2. ibid.
An ex non uſu, ibid.
An ex revocatione, §.3. ibid.
Durationes temporis in conductione, quæ, & quatenus, l.9.tr.4.c.6. 218

E

ECcleſia an obligetur revendere cenſum cum ceſſione translativa jurium, l.9.tr.2.c.6.§.4.à n.17. 197
Eccleſiæ nomine venit locus Deodicatus auctoritate publica Epiſcopi erectus ad Miſſam, divinaque officia celebranda, c.10.§.1. num.1. 329
An veniat Oratorium in domo privata, V. Verbo Oratorium.
Eccleſiaſticorum bonorum invaſio eſt caſ.reſ. Panormi, l.4.tr.de caſ. reſ.c.6.§.3.n.50. 44
Effectus Divortii. V. Divortium.
Eleemoſyna danda pro Bulla Cruciatæ quanta debeat eſſe pro perſonis privatis, c.3.§.1.n.2. & ſeq. & §.7.n.1. 320
Quid pro Indis, & Hiſpanis in India degentibus, ib.
Quid pro Cardinalibus, Primatibus, Patriarchis, Abbatibus, Inquiſitoribus, &c. Item pro Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Commendatoribus majoribus, Proregibus, Capitaneis Generalibus, aliiſque officialibus S.C.Majeſtatis, & Dominis Vaſſallorum, dictorumque uxoribus. ibid.
Danda eſt ex bonis propriis, c.3.§.3 n.1. 319
An, & quando dari poſſit ex bonis, ſeu pecuniis furtivis, vel uſurariis, ibid.§.4.per totum.
An ex pecunia ex turpi lucro habita, ibid.§.5.n.1.
An ex bonis creditis, vel ab alio datis, ibid.§.6.n.1.
Pro Vicecomitibus, Baronibus, Prætoribus Urbium, Senatoribus Civitatum, Fiſcalibus Inquiſitorum, & Filiis Ducum &c. ſi nullo alio titulo, aut dominio gaudeant, debet eſſe duorum realium; ſi verò ſunt Domini Vaſſallorum, debent ſolvere octo reales, c.3.§.7 n.2. 320
Pro Ducibus, Comitibus, Marchionibus, &c. qui non habent Vaſſallos, neque ullam aliam dignitatem, juriſdictionem, ac prærogativam, niſi merum titulum, debet eſſe duorum realium, aliàs octo, ibid.n.4.
Quid de Epiſcopis merè titularibus, & iis, qui Epiſcopatui renunciaverunt, ibid.n.6.
Etiamſi multiplicentur tituli, & dignitates, non eſt ſolvenda niſi eleemoſyna octo realium, ibid.n.5.
Solvenda à fœminis quibuſcunque habentibus verum titulum, & dominium Vaſſallorum, eſt octo realium, ibid.n.7.
Solvenda à Viduis Ducum, Marchionum &c. ſi nullo titulo gaudeant &c. eſt duorum realium: ſi verò remaneant uſufructuariç Ducatus, Marchionatus &c. octo, ibid.n.8.
Tanta eſt ſolvenda ab uxoribus, quanta viris ſuis, ib.n.7.
Solvenda à Regibus exteris in Regnum, ubi Bulla promulgatur, accedentibus, eſt octo realium, ib.§.7.n.3.
Danda eadem eſt pro ſecunda Bulla, ac pro prima, etiam ab inſignibus perſonis, ibid n.10.
Quid, ſi duo habeant dominium ejuſdem oppidi pro parte, vel pro indiviſo, debentne ſinguli dare octo reales? ib.n.11.
Quid, ſi Senatus Panormitanus v.g. qui conſtat ex ſex Patribus conſcriptis, ſit aliquo titulo inſignitus, puta Ducatus alicujus oppidi, Singuline Senatores debent dare octo reales? ibid.
Danda pro Bulla Lacticiniorum ſumenda à Prælatis, vel Sacerdotibus quanta debeat eſſe, c.8.§.5.à n.3. & ſeq. 327
Ubi de omnibus dignitatibus ſigillatim.
Danda eſt de bonis Eccleſiaſticis, ideòque ſi id, quod habes, ratione beneficii, portionis &c. non excedat ad annuum redditum in taxa definitum, eam majorem eleemoſynam dare non teneris de bonis patrimonialibus, ibid.n.6.
In Epiſcopis, Abbatibus, & Canonicis non ſit mentio quantitatis bonorum annuorum, ibid.n.7.
Solvenda à Coadiutore Beneficiarii, vel Canonici, an debeat eſſe tanta, quanta ſolvere teneretur ipſe beneficiarius, &c. ibid.n.8.
Pro Bulla defunctorum eſt duorum realium tam pro privatis, quàm pro inſignibus perſonis, &c. c.17.§.2.n.8 345
Idem dic pro Bulla compoſitionis, c.18.n.1 347
Emptio, & Venditio cum læſione V.Læſio.
Emptio, & venditio vini aqua mixti. V.vinum.
Emphyteuſis, & Emphyteuta quid ſint, quæ eorum conditiones, quç obligationes, l.9.tr.6.c.1. & ſeq. 230
Enormis, vel enormiſſima læſio. V. Læſio.
Epiſcopatus an ſit Ordo diverſus à Sacerd.l.7.c.1.§.1.n.5 72
Epiſcopus, ut abſolvatur à peccatis, an indigeat confeſſore approbato à confeſſarii Ordinario, l.5.c.5.§.1.n.7 32
Epiſcopus quoad concedendam juriſdictionem ad abſolvendum vel approb. V. Juriſd. & Approb.
Epiſcopus, quos caſus ſibi reſervare poteſt, l.5.tract. de caſ. reſerv. cap.6.§.2 44
Quoſnam hodie ſibi reſervat Archiep. Panormitanus, ibidem §. 3. ibid. & ſeq.
Epiſcopus ſuas oves abſolvit ab occultis, l.5.tract. de caſib. reſerv. cap.10 57
Quis, à quibus occultis, quos, ubi, pro quo foro, an ſemper per ſe ibid. & ſeq.
Epiſcopus an, & quatenus diſpenſet in interſtitiis, V. Interſtitia.
Epiſcopus quoad Ordines conferendos. V. Ordinis Miniſter.
Epiſcopus quid poteſt in lege ſuperioris, l.8.tr.2.c.4.§.2 108
An poſſit revalidare diſpenſationem ſubreptitiam datam à Pontifice, ibid.§.4.n.25 110
An poſſit imped. matrimonii, ibid.c.5 Ibid.
Quando poteſt expedire diſpenſat. à Summo Pontifice commiſſas, ibid.c.12.§.1 120
Epiſcopus ſolùm electus, & nondum confirmatus non excluditur à privilegio Bullæ circà uſum lacticiniorum in jejuniis quadrageſimæ, c.8 §.4.n.5 326
Secus verò ſi ſit confirmatus, licèt nondum conſecratus, ibid.n.6
Quid, ſi ſit Epiſcopus ex ordine militari, c.8.§.4.n.13 ibid.
Aſſumptus ex religione an gaudeat privilegio lacticiniorum parvç bullæ, c.8.§.5.n.10 ibid.
Epiſcopus merè titularis gaudet privilegio lacticiniorum Bullæ parvæ, ſive ſit Sæcularis, ſive regularis, ibid.n.12
Quid, ſi ſit degradatus. ibid.
An poſſit diſpenſare in votis Pontifici reſervatis in caſu urgentis neceſſitatis, c.13.§.3.n.14 139
Per Epiſtolam poteſt contrahi matrimonium, l.8.tr.4.c.4.§.2 142
Equites S.Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, & ſimiles Ordinum militarium, etiam equites Melitenſes, ſeu Religionis Hieroſolymitanæ an gaudeant Privilegio Bullç circà uſum lacticiniorum diebus quadrageſimæ, c.8.§.4.n.9 326
Error, impedimentum matrimonii. V.Impedimenta matrimonii.
Error quid operetur in ſponſalibus, l.8.tr.3.c.2
Error qui obſtat valori Sacramentorum, l.1.c.1.§.2.n.3.2
Error communis confert Juriſdictionem, l.5.c.1.§.7.& ſeq. 29
Error in nomine, vel in Diœceſi, quando vitiat diſpenſat. V.Diſpenſat. an vitiet.
Errorem committens Executor diſpenſando quid faciet, l.8.tract.2. c.22.§.1 120
Expenſas in re locata quis ſolvat, l.9.tract.4 c.1. à num.12. & §.2. à num.12 215
Expenſas in contractu Societatis quis ſolvit, l.9.tr.8.c.8 242
Eucharistiæ Materia, & Forma, l.4.c.1 19
Sanctiſſimi corporis materia. Ibid.
Certò apta. ibid.
Certò inepta. 20
Dubia, ibid. ibid.
SS. Sanguinis materia, §.2 ibid.
Certò inepta. ibid.
Dubia. ibid.
Euchariſtiæ forma. l.4.c.2 20.21
Debet eſſe ſupra materiam præſentem. ibid.
Determinatam. ibid.
Bene prolata. ibid.
Quam diſpoſitionem requirit in ſuſcipiente illam, ib.c.4. 22
An majorem gratiam conferat plures formulas ſuſcipienti, ib. ib.
Euchariſtiæ ſumendç prçceptum, l.4.c.5. 25
An ſub ſpeciebus SS Sanguinis, ibid.§.1.
An poſſit concedi diſpenſatio non communicandi in Paſchate, ibid §.2. 23
Quod præceptum fortius, communicare jejunè, an communicare in Paſchate, ibid. à n.4. ibid.
Eunuchus an matrimonium inire queat, l.8.tract.1.c.13.§.2 num.6. 102
Examen Ordinandorum, l.7.c.9.
Excommunicationes reſervatæ quandonam poſſunt abſolvi à ſimplici Sacerdote, V. Sacerdos ſimplex.

Ex-

Excommunicato conjugi an altera communicare poſſit, lib. 8. tr. 7. c.1.§.1.n.14. 164
Excommunicatus an poſſit ordinari, l.7.c.6.§.1.n.13. 79
Excommunicatus validè ſumit Bullam Cruciatæ, c. 5. §. 1. num. 1. 318
Excuſationes miniſtrantis Sacramenta in mortali, l.1.c.3.à n. 10. 5
Exorciſtatus Materia, Forma, Munera, l.7.c.2.§.4. 73
Expenſas magnas an quis aliquando obligetur facere ob impetrandam diſpenſationem, l.8.tr.3.c.5.§.7.n.7. 137
Externus conſenſus in matrimonii contractione. V. conſenſus qui externus.
Extra tempora. V. Ordines quo tempore. 68
Extra Unctio quid ſit, l.6.c.1.
Materia, Forma. ibid.
Propinquitas inter has. 69
Solemnitas. 70
Ordo Unctionum. ibid.
Subjectum, ib.c.2. ibid.
An reiterari poſſit, ib.c.2.§.6. 71
Quo tempore miniſtratur, ib.c.4. 72
Miniſter quis, ib.c.3 §. 1. ibid.
Sub qua obligatione, ib.§.2. ibid.
Auditor Miniſtrantis quis, ib.§.4. ibid.

F

Falſificatio litterarum, ac Sigilli Archiepiſcopalis Curiæ eſt caſus reſ. Pan. lib. 5. tr. de caſ. reſ. c.6.§.3.n.35. 46
Falſificatio ſigilli Officialium eſt caſ. reſ. in ſoc. ib. c.7.§.3.n.64. 50
Falſum teſtimonium eſt caſus reſ. in Societate, ib. n.13. 51
Falſitas cauſæ quando irritat diſpenſationem, V. cauſa falſa.
Famuli quas obligationes ſubeant, l.9.tract.4.c.7.222. & ſeq.
Qui ſerviunt, ibid. §. 2.
Qui non ſerviunt, cùm poſſint ib. §.2.
Qui non ſerviunt, cùm non poſſint, ib.§.3. ib.
Famulorum ſtipendium an præſcribi poſſit, ib.c.7.§.1.n.5. 223
Famulorum receſſus, compenſatio, expulſio. ibid.
Famulus non diligenter famulus quandonam tenetur reſarcire damna, l.9.tr.8.c.7.n.25. 242
Famulus, an acceptare poſſit ſtipendium in damnum creditorum Domini, lib 9.tr.4.c.7.§.1.n.34. 224
Fœmina an ordinari queat. l.7.c.6.§.1.n.2. 78
Feſtus dies quiſnam pro initiandis, lib.7.c.10.n.11. 85
Feudum qui ſit? lib 9.tr.6.c.8. 229
Quotuplex. ib.§.1. ibid.
Quæ illius conditiones. ibid.§.2. ibid.
Quæ conditiones Feudi, ibid.§.4. ibid.
Cauſæ amittendi Feudum. ibid.§.5. 230
Ficta promiſſio quid operetur in ſponſalibus, lib.8. tract. 3.ca.1.§.4. 127
Fidejuſſio quid ſit, & quatenus, l.9.tr.7.c.1.& ſeq.307.& ſeq. 230
Filii ſuſcepti poſt Donationem ſunt cauſa, unde illa revocari queat. l.9.tr.10.c.6.§.2. 360
Filius Principis quis eſt, ut liceat ipſi conferre Baptiſmum in Oratorio privato? lib.2.c.2.§.5.n.7. 2
Finis qualis eſt intendendus in contractione matrimonii, lib.8.tr.4.c.2.§.3.n.5. 140
Fingens velle redimere cenſum quid peccet? l.9.tr.2.c.6.§.9. 202
Foro duntaxat interno data Abſolutio quantum prodeſt, lib.5.c.13. §.5.à n.35. 77
Fornicatio utriuſque, vel alterius Sponſi, an irritet ſponſalia? libr. 8. tr.3.c.5.§.6. 136
Fratrum Religioſorum nomine, veniunt omnes Perſonæ Religioſæ, ſive in ſacris ſive non, ſive Clerici, ſive converſi, ſeu laici, ſive etiam moniales, At Novitii, & Novitiæ in favorabilibus, c.14. §.2.n.3. 339
Fructificationes, quæ; & quot conſiderantur in locatione Prędii Eccleſiaſtici, l.9.tr.4.c.2.n.11. 217
Fructus Suffragii v.gr. Jejunii, vel fructus ſacrificii Miſſæ ab alio mihi applicatus acquiritur à me, etiamſi nil de eo ſciam, aut intendam, c.12.§.n.12. 335
Fructus Pignoris cujus ſunt, l.9.tr.1.c.6.§.1. 183
Fructus agri conducti cujus ſunt, l.9.tr.4 c.3.à n.3. 218
Fructus Pignoris cujus ſunt, V. Pignus.
Furtiva promotio Clerici ad ordines eſt caſus reſer. Pœn. l. 5. tr. de caſ. reſ. c.6.§.3.n.46. 47

G

GRadus cognationum qui, l.8.tr.1.c.5.§.1.n.10. 108
In linea recta? 94
In Tranſverſali æquali? ib.
In tranſverſali inæquali?
Quinam irritant matr. 95
Gradus non numerantur in cognatione ſpirituali, ibid. §. 2. num. 5. ibid.
Gradum unum cognationis, ſi delegatus diſpenſare poteſt, non poteſt, ſi ſit ex duplici ſtipite, l.8.tr.2.c.2.n. 107
Gradus individuales conſanguinitatis, vel Affinitatis explicandi in petitione diſpenſationis, l.8.tr.2.c.9.§.6. 116
Gradus proximior quando, & quatenus explicari debet? ibid. §.7. 117
Gradus unus, ſi pro alio exponatur, an reddatur diſpenſatio ſubreptitia, ib.c.10.§.2. 118
Græco ritu viventes gaudent etiam omnibus Bullæ Privilegiis, c.3. §.2 n.4. 319
Gratia quandonam, an ab amotione officii, vel à morte concedentis. l.8.tr.2.c.14 §.4.n.14. 125
Gratia ut ſit valida, an requirat Scripturam, V. Litteræ conceſſionis gratiæ.
Gravamen dat lucrum in Mutuo, & quatenus, l.9.tr.1.c.3.§.2. 178
Gregorii XIII. Bulla de cenſur. l.9.tr.2.c.6.§.2. 193

H

HÆres, qui debet ſolvere legatum certè Eccleſiæ, vel pauperi ad exonerandam conſcientiam à teſtatore relictum, ſi infra annum dicta Eccleſia, vel Pauper legatarius fuerit negligens, in eo exigendo, poteſt ſe componere per Bullam ſuper medietate ipſius legati, c.18.§.2.n.1. 345
Etiam ſi legatum reperiatur factum ante promulgationem Bullę ib. num.2
Debet admonere legatarium, ſeu ejus procuratorem de legato facto, ſi is non ſciverit aliunde, ad hoc ut à die notitiæ currere ei incipiat annus prædictus, ib. n.1. ib.
Si legatum fuit factum Pauperibus, loco Pio in communi, debet admonere Rectorem loci Pii, vel Epiſcopum, vel eum, qui curam habet, &c. ib.
Poteſt ſe componere per Bullam ſuper totum legatum, quando legatarii, facta debita diligentia, nequeunt inveniri, ibid. §. 3. num. 1. 403
Si ſumma legati excedit decem mille maravedis Hiſpanos, debet in exceſſu ſe componere immediatè cum Commiſſario, ſi verò nō excedit, poteſt ſumere tot Bullas, &c. ib.§.2.n.6.& §.3.n.2.ib.
Quando ſe componit immediatè cum Commiſſario, debet jurare, ſe moralem diligentiam adhibuiſſe ad inveniendos legatarios, ib.§.3.n.2.
Poteſt non ſolùm ſuper legatis, ſed etiam ſuper fidei commiſſis modo dicto ſe componere, ib. n.3.
Nequit ſe componere, quando legatum fuit factum creditori, ſeu Domino, à quo teſtator eam ſummam furatus fuerat, vel quomodocunque ei debeat, ib. n.5.
Poteſt univerſaliter ſe componere ſuper iis bonis, ſive malè receptis, ſive illicitè retentis, ſuper quibus poterat Defunctus ibid. §.4.n.13. 336
Si ſpe compoſitionis faciendæ retinet legata, non poteſt uti compoſitione, c.18.§.7.n.5. 347
Hæres Defuncti Beneficiarii an poſſit utiliter ſe componere de fructibus malè à Beneficiario perceptis, & nunc ab ipſo hærede poſſeſſis, c.18.§ 4.n.12. 346
Hæreſis formalis externa etiam occulta nequit per Bullam Cruciatæ abſolvi, c.12.§.4.n.1. 332
Secus verò ſi non ſit formalis, ut merum ſortilegium, mera ſuperſtitio, mera magia &c. ib.
Hæreſis à quonam abſolvitur? l.5.c.11.§.1.à n. 12. 58
Quando eſt occulta, qua ratione ab Epiſcopo? ib.c.10.§.un.n.13.ib.
An per Bullam Cruciatæ? ib.c.13.§.5.n.8. 66
Hæreſis ſuperveniens ſponſalibus, an illa ſolvat? l.8.tr.3.c.5. §.5. n.6. 316
An det cauſam divortii, l.8.tr.7.c.3.§.7. 170
Quid de Hæretico emendato? ib.n.6. ib.
Effectus divortii ex Hæreſi. ib.§.9. 171
Hæreticus externus ſive publicus, ſive occultus non gaudet Privilegiis Bullæ, c.3.§.1.num.2. 318
Gaudet tamen ſi ipſum poſtea pœnituerit commiſſi delicti, ib.n.3.
Hæreticus internus an iis Privilegiis gaudeat? ib.n.4.& ſeq.
Hermaphroditus, an ordinari queat; l.7.c.6.§.1.n.3. 78
An matrimonio conjungi, l.8.tr.1.c.13.§.2.n.25. 103
Hypotheca quid ſit, & quotuplex? l.9.tr.7.c.4. 254
Hypothecatam in rem quid Juris habeat Creditor? ib.c.3.§.5. 233

I

JEjunium impletur, quoad ſatisfactionem, ab eo, qui ex Privilegio Bullæ cum conſilio utriuſque medici comedit carnes, dummodo ſervetur in reliquis forma Jejunii, c.8.§.1.n.2. 325
Jejunium requiſitum ad conſequendam Indulgentiam quindecim annorum, & totidem quadragenarum à Bulla conceſſam, debet eſſe voluntarium, nec ſufficit Jejunium ex præcepto Eccleſiæ, vel pro Pœnitentia à Commiſſario impoſitum, c.9.§.3.n.2. 329
An ſatis ſit Jejunium ex voto, ib.n.3.

Poteſt impeditis commutari in aliud opus bonum pium à ſolo tamen confeſſarin, & Parocho ib.num.4

An poſſit tunc commutari in orationem? ib. n. 5.

Jejunare voluntariè dicitur, quoad effectum lucrandi Indulgentias Bullæ, qui non tenetur ex aliqua juſta cauſa, à qua excuſatur. c. 9.paragr.3.num.6. ib.

Ignorans caſū eſſe reſ.an illum incurrat? l.5.tr.de caſ. reſ.c.1.n.2. 40

Ignorans ſibi datam eſſe licentiam abſolvendi à reſer. an validè abſolvat? ib.c.9.parag.1.à n.18. 55

Ignorantia quid operetur in ſponſalibus? l.8.tr.3.c.2.parag.1. 128

Ignoratæ qualitates poſteà cognitæ, an irritent ſponſ.ib.c.5.§.9. 138

Ignorantia in contractione Matr. V. Error.

Illuſtris familiæ conſervatio. V. Cauſæ diſpenſandi.

Impedimenta matrimonium dirimentia, lib.8.tract.1.ca.1. 90

Error. ibid. c. 2. ib.

Conditin, c. 3. 92

Votum ſolemne Caſtitatis, c. 4. 94

Cognatio, c. 5. ib.

Naturalis. ib.

Spiritualis. 95

Legalis. ib.

Crimen. c. 6. 96

Conſpiratio cum occiſione. ib.

Adulterium cum occiſione ſine conſpiratione. 97

Adulterium cum promiſſione matrim. ib.

Adulterium cum promiſſione matrimonio attentato. ib.

Cultus diſparitas, c. 7. ib.

Vis. c. 8. 98

Ordo Sacer? c. 9. ib.

Ligamen, c. 10. 113

Publica honeſtas, c. 11. 99

Affinitas, c. 12. 100

Impotentia, c. 13. 101

Quid, ſi hæc ſuperveniat matrimonio. ib §. 5. 105

Raptus, c. 14. ib.

Abſentia Parochi, & Teſtium, c. 15. ib.

Impedimenta matrimonii ſolùm impedientia, libr.8. tractat. 1. c.16. Ibid.

Sacratum tempus. ib.

Vetitum. ib.

Sponſalia. ib.

Votum. 106

Impedimenta matrimonii quis diſpenſat, V. Diſpenſare.

Impedimenta matrimonii an irritent ſponſalia? libr.8. tract.1. c.3. §. 2. 131

Impedimentum excludens à Soc. tacuiſſe, eſt caſus reſ. in ipſa, lib.5. tr.de caſ.reſ.c.7.§.3.num.61. 53

Impedimentum ſupervivens, an diſſolvat ſponſalia, lib.8.tract.3 c.5. §. 7. 137

Impeditus contrahere matr.an ſi metu cogatur, contrahat validè, vel licitè? l.8.tr.1.c.17 §.1. 106

Quid de putante ſe eſſe impeditum, cùm non ſit, §. 3. 107

Impeditus ſi contrahat, quam pœnam incurrit? ib. §. 4. 107

Impetrator à quo abſolvitur? lib.5. c 5. n.11. 37

Impoſitio manus, an ſit de forma Sacerdotii? V. Sacerdotium.

Impotentia. Impedim. matr. V. Impedim. matr.

Impubes an matrim. contrahere queat? lib.8.tr.1.c.13.§.2.n.16. ib.

An ſponſalia? ib.n.24. ib.

Impuberum matrim.clandeſt.quid? lib.8.tr.3.c.2.§.4.n.5. 131

Inceſtus cum conjuganda, an explicandus in petitione diſpenſationis? lib.8.tr.2.c.9.§.4.n.1. 116

Inceſtus, an ſit ex ſe impedimentum? lib.8.tr.1.c.16. 105

Indiſſolubilitas matrimonii infidelium? lib.8.tr.5.c.5. 150

Fidelium Ratum, c. 6. 153

Fidelium conſummatum, c 7. 155

Indulgentiæ quænam per Bullam concedantur? c.9. §. 1. per totum 396.& c.9.per totum 397.& c.13.per totum 328.

Indulgentia quindecim annorum, & totidem quadragenarum per Bullam conceſſa requirit, vel Jejunium, vel aliud opus pium arbitrio confeſſarii, vel Parochi, & ſimul preces ad Deum fundendas pro unione Principum Chriſtianorum, & victoria contra Infideles, c.9.§.1.num.1.& ſeq.328.& ſeq.

Nequeunt tamen ea opera fieri per alium, ibid.

Indulgentiæ quoad remiſſionem pœnæ, intelliguntur ſolùm quoad forum Dei, quod ſcilicet remittantur pœnæ pro peccatis debitæ in foro conſcientiæ, c.9.§.1.n.3. ib.

Indulgentia, qua remittuntur per Bullam jejunanti quindecim anni, & totidem quadragenæ de pœnitentiis injunctis, & quomodolibet debitis, quomodo intelligatur, ib num. 5.

Poteſt ea Indulgentia infra annum acquiri toties quoties fiunt opera per Bullam requiſita, ib.num.6.

Indulgentiæ quænam concedantur per Bullam viſitantibus altaria, &c.c.10.per totum. 329

Indulgentiæ affixæ Sacris numiſmatibus pluries acquiruntur, ſi eodem die pluries repetitur opus injunctum, non tamen quando ſunt addictæ uni diei tantùm, cujuſmodi eſt Indulgentia per Bullam conceſſa viſitantibus altaria &c.c.10.§.3.n.2. 330

Indulgentiæ ſtationum à Bulla conceſſæ viſitantibus Eccleſias, vel altaria, poſſunt applicari pro defunctis, c.10.§.4.n.ib.

Quomodo id intelligitur, num.2. ib. 386

Fructuosè applicantur defunctis, etiam ab eo, qui eſt in ſtatu peccati mortalis, ib.num.3.

Indulgentia quælibet nequit applicari pro defunctis, niſi id Pontifex expreſsè dicat, ib.n.4.

Indulgentia plenaria ex vi Bullæ ſemel in vita, quomodo debeat à Confeſſario applicari, c.12.§.1.num.1.

An poſſit applicari, etiam extra Sacramentum Pænitentiæ? ib.n.2

Item, an poſſit applicari à puro Sacerdote, qui non ſit Confeſſarius approbatus? ibid.num.

Certum eſt, non poſſe à Clerico, vel laico, nec à ſe ipſo applicari, ibid.num.7.

Indulgentia plenaria vi Bullæ ſemel in mortis periculo conceſſa, quomodo ſit applicanda? c.12.§.num 1.& ſeq. ib.

An ſit neceſſaria Confeſſio Sacramentalis? ib.

Si repentinum eſt mortis periculum, nec poteſt haberi confeſſor, poterit ipſe moribundus, ſi ſic contritus ex ſe ſine alterius miniſterio aut applicatione, aut ſine alia oratione, eam ſibi applicare, ibid.num.3. 335

Applicata ſemel in periculo mortis, non poteſt in alio ſimili periculo ejuſdem anni iterùm applicari ibid.num.5.

Applicata à Confeſſario ſub conditione, *ſi morieris applico*, ſi pœnitens reconvaleſcat, an poſſit deinde in periculo alterius infirmitatis, vel, eadem recrudeſcente, acquiri? ibidem num. 6.

An poſſit applicari proximè morituro ſenſibus deſtituto, qui Bullam ſumpſit? ib.nu.7.

Indulgentia quælibet ex vi Bullæ, ut acquiratur, non requirit neceſſario intentionem explicitam acquirendi, licèt tutior ſit eam habere, ib.à n.8.& ſeq.

Si verò applicetur pro defunctis, requiritur ea determinata Intentio ibid.n.16. 392

Indulgentiæ quænam ſuſpendantur à Commiſſario Cruciatæ in publicatione Bullæ? vide Verbo ſuſpenſio.

Indulgentia plenaria conceſſa à Pontifice pro vivis non differt à conceſſa pro Defunctis, niſi ſolùm quòd Pontifex per Indulgentiam Vivorum remittit pœnam auctoritativè, ſeu ut Judex; pro defunctis verò per modum ſuffragii, ſeu ut auxilians, c.17.§.1. n.1. & 2. 343

An autem ſatisfactio à Pontifice oblata Deo, ſive autoritativè, ſive per modum ſuffragii acceptetur à Deo de condigno, vel de congruo, & ex liberalitate? item an infallibiliter? ib. n.3. 401

Indulgentia, quæ confertur per Bullam Defunctorum eſt diverſa ab iis Indulgentiis ſtationum, quæ conferuntur per Bullam communem, licèt hæ poſſint, etiam pro defunctis applicari, ca. 17.§.2.n.1. ib.

Indulgentia in Bulla pro Defunctis poteſt ſolum acquiri ſemel cum una, & iterùm cum alia Bulla, ſed non tertio cum tertia, ibid. nu. 10. 344

Infamiæ periculum. V. Cauſæ diſpenſandi.

Infantem Turcarum captum à Chriſtianis an liceat ad ſuos remittere? lib 2 c.3.§.2.n.16. 12

Infantes Infidelium, vel Hæreticorum quando baptizandi? lib.2.c. 3. §.2. ib.

Infantes an, & quomodo gaudeant Privilegiis Bullæ, ſi quis eam pro ipſis ſumat? c.3 §.1.n 10. 318

Infectio bonorum quid ſit, & an licita, l.9.tr.2.c 6.§ 3 à n. 7. 294

Remedium, quo ea vitetur, ibid.n.9.

Infidelium matrimonium an ſit Sacramentum, l.8.tr.5.c.4. 151

An diſſolubile, & quando? ibid.c.3.

Infidelium matrim. an ſubjaceat impedimen. lib.8.tr.1.c.7. 97

Infirmus, quando extremè ungendus? V. Extremæ Unctionis ſubjectum.

Ingratitudo eſt cauſa, unde poſſit revocari Donatio, libr.9.tract.10. c.6.§.1. 259

Ingravatare, verbum Siculum, an ſufficiat in forma Baptiſmi, libr. 2. c.3.§.5.n.52. 9

Inobedientia expreſſa eſt caſus reſervatus in Societate, lib.5.tract.de caſ.reſ.c.7.§.3.n.17. 52

Vide etiam, ibid. à n. 30. 52

Et ibid. à n. 52.

Inofficioſa donatio, quando, & quatenus revocanda, libr.9.tract.10. c.6.§ 3. 260

Inquiſitio veritatis facienda ab Executore diſpenſationis, verbo veritatem inquirere. 333

Inſinuatio quid ſit, & quando præſtanda, ib.c.5.

Intentio Miniſtri Sacramentorum, V.Miniſter Sacramentorum Euchariſtiæ, l.4.c.3. 22

Intentio ſola accipiendi Bullam ſine ſumptione, receptione actuali non ſufficit ad hoc, ut quis ejus gratias acquirat, etiam ſi jam pro ea fuerit eleemoſynam elargitus, & Bullarum diſtributor aliquam illi applicet, & domi ſervet, c.15.§.3.n.2. & 3. 340

Item, etiam ſi nomen ſuſcepturi Bullam ſcribatur in libro depoſitarii, ſeu diſtributoris, ibid.n 5.

Inter-

Interdictum Eccleſiaſticum quid ſit, & quotuplex? c.5.§.1. à n.1. & ſeq. 323
Interdictum perſonale non comprehenditur in Privilegiis Bullæ pro tempore interdicti, ſed ſolum locale, ib.n.7.
Interdicti tempore habens Bullam Cruciatæ poteſt in Oratorio privato, dummodo ſit approbatum, & deputatum ad divinum cultum, divina celebrare, vel per ipſum, ſi Presbyter fuerit, vel per alium celebrari facere, & divinis intereſſe, ibid. §. 2. n. 2. & 3. ib.
Extende ad alias Eccleſias, dummodo privatim fiat officium, ib.
Nec ſolùm unam, ſed etiam plures Miſſas eodem die ib.
An in ſua tantùm, & ſuorum præſentia? ib.n.4.
Interdicti tempore habens Bullam ao diebus feſtis teneatur de præcepto intereſſe ſacro, ib.n 6.
Interdicti tempore obligantur Clerici Miniſtri Eccleſiæ, & Religioſi privatim Miſſæ intereſſe diebus feſtis, ib. n.8. 386
Interdicti tempore Bullam habens poteſt recipere Euchariſtiã, aliaque Sacramenta à quocumque Sacerdote, & quando placuerit, dummodo id fiat januis clauſis, & privatim, c.6. n.1. & 2. 324
Quid in die Paſchatis, quo quis ex obligatione in propria Parochia Euchariſtiam ſumere debet, ibid.
Potes ipſo die Paſchatis dummodo ante, vel poſteà Parochiæ ſatisfacias, ib.
Interdicti tempore an poſſint ex Privilegio Bullæ corpora mortuorum, etiam Laicorum, qui viventes Bullam ſumpſerunt, Eccleſiaſticè, & cum moderata pompa ſepeliri, c.7 n.2. 324
Quomodo intelligatur hæc pompæ modratio, ib. n.3.
Interdicto cauſam dantes, vel ii, per quos ſtat, ne amoveatur, non gaudent Privilegiis Bullæ tempore Interdicti, c.5.§.2. n.1. 319. & c.6.n.1. 391. & c.7 n.1. ib.
Interruptio verborum quæ invalidat Sacramentum, l. 10. c. 1. §. 1. num. 1. 2
Ioz erſtitia quid ſint, l.7.c.11.§.1. 86
Eorumdem diſpenſatio à quo, ib §.2.
Irregularitas, an diſpenſari queat per Bullam Cruciatę? l.5.tr.de caſ. reſ.c.11.§.4. 73
Irregularitatem an incurrat baptizans infirmum, unde is moriatur, l. a.c.1.§.4.à n.7. 7
Iteragentes Religioſi à quo abſoluuntur, l.5.c.5.§.2.n.16. 33
Vide etiam libro eodem, tit. de caſibus reſ.c. 12.§.1.à n. 25. 60
Iter agentes Religioſi, ſi ſint Confeſſarii, an poſſint alios abſolvere ſine nova Approbatione, l.5.c.5.§.6.n 2. 39
Judex qua ratione ſe geret, ſi dubia ſit Potentia conjugum, l.8.tr.1.c. 13.§.4. 104
Quando conjuges conſentiunt? ib. n.4.
Quando diſſentiunt. ibid. n.9.
Judex Eccleſiaſticus an poſſit procedere contra eum, quem ſcit fuiſſe per Bullam abſolutum ab excommunicatione, aliiſque cenſuris pro foro interno, & an poſſit illum punire, & quomodo ſe debeat gerere in eo puniendo, ſi accuſetur, c.11.§.8. n.10. 334
Prædictam notitiam de abſolutione poteſt habere vel per teſtificationem fide dignorum, vel per ſchedulam Confeſſarii id teſtantis ad inſtantiam pœnitentis, ib n 11.
Juramentum de ſervanda Caſtitate, vel de Peregrinatione ultra marina, ſeu Hieroſolymitana, vel de ingrediendo Religionem, an poſſit per Bullam commutari c.13.§.2.n.1. 337
Juramentum additum Promiſſioni quid operetur, l.9. tr.9. c.7. §.5. n.25. 250
Juramentum additum Donationi omnium Bonorum, An eam validam reddat, l.9.tr.10.c.4.§.4. 257
Juriſdictio ad abſolvendum à peccatis quænam? l.5.c.4.§.1. 26
Quis illam habeat? ibid.
Quis illam alteri concedat? ib, §. 3.
Quamdiù conceſſa durat? ib. & ſeq. 31
Circa quos exerceri poſſit. ibid. ibid.
An circa advenas, Peregrinos, &c. ib.
Juriſdictio collata per metum, vel fraudem an valeat, l.5.c.4 §.5.n.2. & 4. 27
An acquiratur ex ratihabitione? §.6. 28
An ex errore communi, & titulo colorato, §.7. 29
An ex opinione probabili, §.8. 30
An ex ſubdelegatione; §.9. 35
Juriſdictionem à quo debeant habere Religioſi, ut abſolvant, l.5.c.5. §.2.à n.26. 33

L

LAbor dat lucrum ex Mutuo V. Lucrum ex Mutuo. Labor an deducendus in lucro ceſſante; l.9.Tr.3.c.3.§.4.n.7. 179
Lacticiniorum, & ovorum uſus ex Privilegio Bullæ exerceri poteſt pro temporibus Jejuniorum totius anni, etiam quadrageſimalium, c.8.§.2.n.1. 325
An in Jejuniis, quæ implere quis debet ex præcepto, vel ex pœnitentia Sacramentali, vel ex Jubilæo, ib.n.1. 226
An à minore viginti uno anno, qui non tenetur Jejunare? ibid. num.4.
Lacticiniorum nomine non venit ſanguis; medulla, laridum, aſſungia, nec pioguedo quæcumque, licèt in Regno Siciliæ probabilius veniat ſagimen porcinum ib § 3.n.1.
Non venit tamen ſagimen liquefactum ex adipe aliorum animalium, ut Gallinarum, anſerum, cervorum, &c. ib.
Lacticinia licitè comedere non poteſt die vetito is, qui ſolùm habet intentionem accipiendi Bullam, & non adhuc eam actu recepit. c.15.§.3.n.2 & ſeq. 140
Læſio enormis, vel enormiſſima, quæ, & quatenus dat cauſam Adjudicandi, l.9.Tr.2.c.6 §.8. 199
Quid in Venditione, & Emptione, ib.à n.8. ib.
Læſio in penſione quid operetur in conductione, l.9.Tr.4.c.4.§ 1. 218
Lapſus carnis voluntarius eſt caſus reſ. in Soc. l.5.tract. de caſ.reſ.c.7. §.3.n.15. 41
Larga eleemoſyna. V. Cauſæ diſpenſandi.
Largitas ſponſalitia quid ſit, l.8 Tr.3. c.1.§.3.n.6. 127
Quatenus valida, l.8.Tr.7.c.2.§.2. 166
Quando eſt pura. ibid.
Quando non pura. ib.
Laudemium quid ſit, & quando ſolvendum; l.9. Tr.6. c.5. 228
Laus P. Franciſci Scorſi, l.2.c.1.§.5.n.33. 9
Laus P. Petri Muſticæ, l 7.c.12.§.2.n.1. 88
Ex libro 8 Tr.1.c.11.§.2.n.7. 99
Lectoratus quid ſit? Forma, Materia, Munera, l.7.c.2.§3. 75
Legalis cognatio. V. Impedimenta Matrim.
Legata non denunciantes. V. Notarii.
Legem Superioris an poſſit diſpenſare aliquando inferior l.8. Tr.2. c.4.§.2. 108
Lex commiſſoria, quæ? l.9.tr.1.c.6.§.2. 184
Libellum quid ſit, l.9.tr.6.c.7. 229
Licentiam excipiendi Confeſſiones Sæcularium quis Epiſc. concedat Religioſis, l.5.c.5.§.2.n.35 33
Licentia data, an expiret morte concedentis l.8.tr.2.c.14.n.9. & 21. 124. & ſeq.
Licentia præſumpta à quibus ſignis colligatur, l.5.c.4.§.6.à num. 11. 28
Ligamen Imped. Matr. V. Imped. Matr.
Litium ſedatio. V. Cauſæ diſpenſandi.
Litteræ conceſſionis gratiæ, an ſint neceſſariæ ad valorem, & uſum ejus? l.8.tr.2.c.14 §.5. 124
Locatio, & conductio, l.9.tr.4. 214
Locatoris obligationes, c.1. §. 1. ib.
Locari quæ res poſſint, ib c.2.à n.1. 217
Locare quis non poſſit, ib.à n.3.ib. & ſeq.
Locantis ſucceſſores. V. Succeſſor.
Lucrum ex mutuo, l.9.tr.1.c.3.§.2.& ſeq. 178
Qui ad illud tituli? ib. & ſeq.
Lucrum in Montibus Pietatis an ſit licitum, ib. §.9. 181
Lucrum ceſſans quid ſit, ib.§.4. 179
Lucrum ex pecunia ſine uſura, ib.c.11. 188
Lucrum ex cuſtodia pecuniæ, l.9.tr 3.c.3.§.3. 204
Lucrum ex Cambio. V. Cambium.

M

MAlè ablata dicuntur, quæ cum peccato, injuſtitia ſurrepta fuere, nec Domino reddita, c.18.§. 2.n.1. 344
Male ablata ex ſpe, & confidentia Bullæ, ſi Dominus ignoratur, & ea non ſunt capacia compoſitionis, cuinam reſtitui, ſeu applicari debeant? ib §.7.n.7. 347
An poſſint diſtribui pauperibus, vel locis piis, vel monaſteriis Religioſorum; item an pro Miſſis, & ſuffragiis defunctorum? ib.
An debeant ſub peccato mortali in totum applicari in ſubſidium Belli contra infideles, uti Bulla diſponit? ib.
Vide Verbo Compoſitio.
Mancipium an peccet, ſi matrimonium contrahat, repugnante Domino, l.8.tr.1.c.3.§.1.n.7. 92
Matrimonii Imped. V. Imped. matr.
Matrimonium Ratum parit Impedimentum publicę honeſtatis, l.8. tr.1.c.11.§.3. 99
Matrimonii inſtitutio, Forma, Materia, Miniſter, l.8.tr.5.c.1. 150
Matrimonium an iniri poſſit ſolùm ad mutuam Societatem, l.8.tr.1. c.13.§.2. 102
An cum alio contractum ſolvat ſponſalia, l.8.tr.3.c.5.§.5. 135
Matrimonii nomine quid propriè venit? l.8.tr.4.c.1.§.1. 139
Matrimonii ratificatio. V. Ratificatio matrim.
Indiſſolubilitas. V. Indiſſolubilitas matrim.
Matrimonium Infid. V. Infidelium matrim.
Eunuchi. V. Eunuchus.
Matrimonium an conſummetur per copulam antecedentem illud, l.8.tr.5.c.6.§.3.n.8. 155
Matrimonia præſumpta ablata à Trid. l.8.tr.6.c.2.§ 2.n.4. 156
Medicorum præceptum circa Confeſſionem ægrotantium, l.5.c.1. §. 2. 25
Medicus, etiam Doctoratus laurea inſignitus, ſi tamen conſtat, eſſe inexpertum, non ſufficit, ut poſſit dare conſilium circa come-

ſtionem carnium ex Privilegio Bullæ conceſſam die vetito, c. 8. §.1.n.4. 325
Medici nomine, quantum ad prædictum conſilium dandum, intelligitur non ſolùm doctor, ſed etiam quilibet vir, etiam mulier, ſi tamen ſint in medicando ægrotn experti. ib.
Medicinæ an locari poſſint? V. Pharmacopolæ.
Melioramenta quis ſolvit in re locata? l.9. Tr.4.c.1.§.1.à n.19. 216
Mendicantium Fratrum nomine, intelliguntur quatuor Ordines, Carmelitanum, S. Auguſtini, S. Dominici, & S. Franciſci. Itē Fratres S. Franciſci de Paula, & alii omnes Religioſi, qui communicant in Privilegiis Mendicantium, c.14.§.2.n.2. 340
Metum incutiens ad ſponſalia ad quid obligetur; l.8. Tr.3.c.2.§.2. num.8. 129
Metu extorta copula an ratificet matrim. lib.8.tr.4.c.7.§.4. 150
Metus an invalidet matr. l.8.tr.1.c.17.§.7. 106
Vide etiam tr.4 c.6 §.2. 147
An invalidet ſponſalia? l.8.tr.3.c.2.§.2. 129
An peccet, qui ſic contrahit? l.8.tr.1.c.17.§.2.n.4. 106
Metus doloſus, an invalidet matrimonium? Vel profeſſionem Religioſam, l.8.tr.4.c.6.§.2 n.13. 147
Milites ordinum Militarium à quo abſolvi à peccatis poſſint, l.5.c.5. §.2.n.20. 33
Miniſter in Societate an poſſit abſolvere à reſervatis? l.5. tr. de caſ. reſ.c.8.§.1.n.53. 53
Eidem dicere *Nolo parere*, eſt caſ.reſ. in Soc. ib.c.7.§.2. à n.53. ib.
Miniſter Sacramentorum; quam intentionem, quamque probitatem habere debet? l.1.c.2. 2
Miniſter Bapt. Confirmationis, & cœterorum Sacramentorum. Vide in ſuis propriis vocibus.
Minores viginti uno anno, licet non teneantur Jejunare, poſſunt tamen lacticinia comedere, cum bulla, c.8 §.4.n.21. 327
Miſſa poteſt incipi duabus plus, minuſque horis ante ſolis ortum, & ante meridiem, vel in ipſo meridie, licèt abſolvatur poſteà c.5. §.6.n.1. 324
Et addita alia hora ex Privilegio Bullæ, & conceſſione Commiſſarii facta perſonis nobilibus, poteſt tribus, plus minus, horis, ante ſolis ortum, & una hora poſt meridiem, ib.n.3.
Miſſio litterarum peccaminoſa ſine licentia eſt caſus reſervatus in Societate, l.5.tr.de caſ.reſ.c.7.§.3.n.24.& 29. 52
Moniales à quo abſolvuntur? l.5.tr.de caſ.reſ.c.5.§.2.n.18. 33
Quid de reſervatis? ib.3 à n.3. 41
Monialibus turpiter colloqui eſt caſus reſervatus Pan. lib.5. tr. de caſ.reſ.c.6.§.3.n.21. 45
Quid de acceſſu ad eaſdem? ib.à n. vigeſimo 2. ib.
Monitio ad Parochos, ne recipiant conſenſum ad matrimonium ſub conditione, l.8.tr.4.c.5.§.10. 146
Montes Pietatis liciti ſunt, & quatenus, l.9.tr.1.c.3.§.9. 181
Montes vacabiles, vel non vacabiles, quid ſint? l.9.tr.2.c.7. 202
Mortalia peccata aliàs abſoluta non reſervantur, l.5.tr.de caſ.reſer. c.4.num.3. 42
Nec dubia n.6. ib.
Nec merè interna, n.13. ib.
Morte delegantis an ceſſet diſpenſandi poteſtas data delegato, l.8. tr.2.c.14 §.4. 124
Mulier pariens cum vitæ, vel prolis periculo, an matrimonium contrahet, &c. l.8.tr.1.c.13.§.2.n.11. 102
Munera Sacerdotis Diaconi, cœterorumque Miniſtrorum. Vide in propriis vocibus.
Muſtacioli an Euchariſtiæ materia l.4.c.1.§.1.n.16. 20
Mutatio notabilis an ſolvat Sponſalia, l.8.tr.3.c.5.§.8. 137
Mutationem ſtatus ſuſcipere an valeant conjuges, lib.8.tract.7.c.4. 174
An Profeſſionem Religioſam, ib.§.2. ib.
An Ordines Sacros, ib.§.2. ib.
An votum ſimplicis Caſtitatis, ib.§.3. 174
Mutatio verborum, quæ obſtat Sacramentorum Confectioni, l.1.c.1. §.2. 2
Mutuum quid ſit, l.9.tr.1.c.1.§.1. 175
Quantum reſtituendum. ib.
Quando, ib. ib.& ſeq.
Sub quo valore? ib.
Mutuum dare an ſit in præcepto, ib.§.3. 176
Mutuum quandonam uſuram certò non continet, ib.c.3.& ſeq. 177
Quando certò uſuram continet, ib.c.4. 181
Quando ſub controverſia, ib. 183
Mutui lucrum, V. Lucrum ex mutuo.
Mutuum quomodo differat à Precario, l.9.tr.7.c.7 n.9. 236

N

NEceſſitas, quæ dat poteſtatem Epiſcopo diſpenſandi in imped. matr. l.8.tr.2.c.4.§.4.& ſeq. 108
Quæ dat poteſtatem commiſſ. Cruc. ad diſpenſandum, ibid. ca.5. n.6. 110
Quæ dat poteſtatem ſimplici Sacerd. ad abſolvendum, l.5. tr.de caſ.reſ.c.12. 61
Negotiatio debet eſſe honeſta in contractu Societatis, l.9.tr.8.c.3. 238
Nicolai V. Bulla de cenſibus, l.9.tr.2.c.7.§.1. 193
Nomen ſumentis an ſit neceſſe ut ſcribatur in bulla lacticiniorum? c.8.§.5.n.13. 328
In bulla communi ſaltem ut tutius procedatur, debet ſcribi, c.15. §.2.à n.1.& ſeq. 340
Sufficit tamen ut ſcribatur à qualibet perſona, ib.n.3.
Item ſufficit nomen appellativum, ut Dux talis, Princeps talis &c. modo ſingularis & determinata perſona ſignificetur, ibid. numer. 4.
In bulla pro defunctis, præter nomen ſumentis, ſolet etiam ea prius inſcribi nomen ejus, pro cujus anima accipitur, c.17. §.2.n.3. 443
Notarii legata non denunciantes incidunt in caſ. reſ. Pan. l.9. tr. de caſ.reſ.c.6.§.3.n.42. 46
Novitiatus ingreſſus, an irritet ſponſalia? l.8.tr.5.§ 2. 134
An ſolvat Matr. ratum? l.8.tr.5.§.2.n.2. 152
Novitii à quo abſolvi poſſunt, l.5.c.5.§.2.n.12. 32
Quid à reſervatis in Relig. ib.c.3.n.5. 41
Quid à reſervatis Papæ, ib.c.11.§.1.n.3. 58
Novitii, & Novitiæ gaudent Privilegiis Bullæ circa uſum lacticiniorum, c.8.§.4.n.8. 326
Veniunt nomine Fratrum in favorabilibus, c.14. §.2.n.3. 340
Novitius quid, & quatenus donare poteſt, l.9. tr.10. c.3.§.6. 256
Nuptias qui benedicit? V. Benedictiones quæ.

O

OBligationes conjugum, l.8.tr.7.c.1. 163
Cohabitatio ib.1.§. ib.
Præſtatio alimentorum, ib. §.2. 164
Educatio filiorum. ib.
Correctio, ib. §. 7. ib.
Debitum conjugale, ib.§.3. ib.
Obligationes Locatoris, l.9.tr.4.c.1.§.1. 214
Obligationes Conductoris, ib.§ 2. 216
Obligationes Famulorum, ib.c.7. 222
Obligatio promiſſionis quandonam ceſſat, l.9.tr.9.c.9. 253
Obſtetricis baptizatus, an rebaptizandus, l.2.c.1.§.7.n.7. 10
Ejuſdem Obſtetricis obligatio circa ſcientiam modi baptizandi, ib.n.10.
Occiſio, quæ eſt impedimentum matr. V. Impedimenta matr. Verbo crimen.
Occulta peccata Pontiſ.reſerv. poteſt Pont. Epiſc. abſolvere? l.5.tr. de caſ.reſ.c.10.§.un. 37
Occultum imped.matr. quando Epiſc. diſpenſat? l.8.tr.2.c.4.§.3. & ſeq. 108
Oleum non benedictum, quatenus poteſt addi non benedicto, l.6.c.1. §.1.n.2. 69
Oleum ex oleaſtro an poſſit eſſe materia Confirmationis? l. 3. c.1.§. num.2. 15
Onerum Accollatio quid ſit, & quid juris afferat? l.9.tr.2.c.6.§.8. à num.29. 202
Opinio probab. an conferat Juriſdictionem? l.5.c.4.§ 8. 30
Orationes faciendæ ad conſequendas Bullæ Indulgentias, an debeant omnino eſſe vocales, vel ſufficiant mentales? c.9. §.3. n.7. 329
Orationes prædictæ quantæ debeant eſſe? Vide Verbo Preces.
Si brevis, ſeu exigua ſit oratio an diminutam, & orationi proportionatam Indulgentiam mereris? c.10. §.2.n.4. 330
Oratorium privatum, in quo celebratur, an poſſit erigi virtute Bullæ ſine alia Pontificis licentia? c.5.§.4. per totum. 323
In domo privata à Pontifice conceſſum Oratorium an veniat nomine Eccleſiæ ſeu Altaris, quantum ad effectum Viſitationis in ordine ad lucrandas Indulgentias ſtationum à Bulla conceſſas? c.10.§ 1.n 2. 329
Ordinarius v. g. Meſſanenſis nequit approbare Sacerdotem commorantem in Diœceſi Panormitana ſolùm ad hoc, ut ſit eligibilis per Bullam Cruciatæ à Civibus Panormitanis, c.11.§.1. à nu.3. & ſeq. 331
Ordinarii nomine, quantum ad probationem Confeſſarii per Bullam eligibilis, an veniat Ordinarius Pœnitentis, vel confeſſarii, vel quicumque? Vide Verbum Confeſſarius.
Ordinatio, quando reiteratur, quid ſervandum? l.7.c.5.§.3.n.13. 78
Ordo quid ſit, & quotuplex? l.7.c.1.§.1. 72
An omnes ſint Sacramentum? ib.§.2. ib.
Materia, & Forma Pr.Tonſ. ibid.§.1. 73
Oſtiarius, ib. §. 2. ib.
Lectoratus, ib. §.3. ib.
Exorciſtatus, ib. §.4. ib.
Acolytatus, ib.§.5. ib.
Materia, & Forma, &c. Subdiaconatus, ib.c.3.§ 1. 74
Diaconatus. Vide in ſuis propriis vocibus Sacerdotii.
Ordinis ſubjectum, l.6.c.6.§.1. 78
An fœmina? n. 2. ib.
An Hermaphroditus? n. 3. ib.
An puer? num.11. ib.

An

An excommunicatur? par. num. 13. ib.
Miniſter. ib.
Ordinum conferendi tempus, vel dies, l.7.c.10. 85
Extra tempora. An quocumque die feſt. ib. n. 11. ib.
An hoc Privileg. gaudeant Relig. n.16. ib.
Ordinandorum ætas. l.7.c.6 §.2. 79
Ordinandorum titulus. V. titulus Ordinandorum.
Eorumdem Dimiſſoriæ. Vide Dimiſſorias.
Commendatitiæ litteræ.
Examen. l.7.c.9. 84
Quibus Interſtitiis. V. Interſtitia.
Ordines malè ſuſcipientium pœnæ, l.7.c.12.§.1. 87
Ordo Sacer. Imped. matr. V. Imped. matr.
An diſſolvat matr. Infid. l.8.tr.5.c.5.§.3. 174
Ordines ſuſcipiens an obligetur Euchariſtiam ſumere? l.7.c.5.§.2. num.2. 73
Eoſdem ſuſcipiens ſpe Beneficii an peccet? ib.
à num. 11. ib.
Ordinatus in Minoribus an peccet ducendo uxorem? ibidem à n.14. 74
Ordinandi an peccent non ferendo Clericam, vel tonſuram, vel habitum? ib. à n.16. ib.5.
Ordo Sacer an diſſolvat matr. Ratum? l.8.tr.5.c.6.§.2. 153
Ordines Sacros an ſuſcipere poſſit conjux poſt matrimonium Ratum, V. Impoſſibilitas matrim.
Eoſdem ſuſcipere an poſſit conjux facto Divortio V. Mutationem ſtatus.
Ovorum comeſtio ex Privilegio Bullæ. Vide Verbo Lacticiniorum Uſus.
Ovorum nomine, quantum ad Privilegium Bullæ attinet ova vulgò dicta *non nata* veniunt, non tamen racemus ille carneus, unde ea pendent, c.8.§.3.n.3. 326
Veniunt etiam ovicula illa inſtar acini dicto racemo affixa. ib.

P

PActa, quæ ſuſcipere poſſint Sponſalia, l.8. tr.3.c.4. 132
Pacta, quæ imponi poſſunt in cenſibus, l.9.tr.2.c.4. 191
Quæ in Reg. Siciliæ, ib.c.6.§.6. 198
Quæ in Cambiis, & Recambiis, l.9.tr.3.c.5.§.6. 212
Quæ in locatione, l. 9 tr. 4. c. 5. 220
Quæ in contractu Societatis, l.9.tr.8.c 9. 243
Pactum Redemptionis ante, vel poſt certum tempus, an licitum, l.9. tr.2.c.4.§.1. 191
Quid de Pacto redimendi abſoluto ex parte utriuſque, ib.§.2.
Quid de Pacto ſolvendi penſionem pereunte re, ib.§.3. ib.
Quid de Pacto cadendi in commiſſum, ib.§ 4. ib.
Quid de Pacto ſcindendi contractum, ib.§.5. 192
Quid de Pacto redimendi cum eadem moneta, ib. §.7.
Paganarum mulierum abuſus caſus reſ. Pan. l.5.tr. de caſ.reſ.c.6. §.3. num.19. 45
Panis qui eſt mat. Euch. l.4.c.1.§.1. 20
Parentes quantum donare poſſunt? V. Donare quis poſſit?
Partitio Filiorum, mortuo Patre, l 9.tr.8.c.12. 283
Parochus approbatus eo ipſo eſt ad abſolvendum, l.5.c.5.§.3. 34
An poſſit alteri ſuam Juriſd. conferre? ib.n.6. 35
Ex vi Bullæ an ſemper poſſit eligi, & ubique n.7. ib.
Parochus quoad aſſiſtentiam Matr. V. Solemnitates matr.
Particulas plures Euchar. recipere, l.4.c.4.n.2. 22
Patrimon. neceſſarium Ordinandis. l.7.c. 6.§.4. 80
Quid, ſi ſit fictum? ib.
Quid, ſi cum permiſſione illud retrodonandi? ib.
Quid, ſi ſit ſufficiens, ſed non arbitrio Epiſcopi? ib.
An alienari queat? ib.n.19. ib.
Patrimonium amittens an Ordinari, vel Ordines exercere poſſit? l.7 c.6.§.4.num.28. 81
Patrimonium certò expectans an Ordinari queat? ib.n.33. ib.
An vir litteris, & virtute inſignis? n. 31. ib.
Patrinus in Baptiſmo debet eſſe rationis compos, l.2.c.4.§.2. 13
Baptizatus ib.n.3.
Non hæreticus ib. n. 6.
Unus, vel unus, & una, ib. num. 9. 14
Deſignatus, ib. num. 11. ib.
Non Pater, vel Mater ib.n.16. ib.
Non Religioſus ib. num. 20. ib.
An Frater, vel Soror, ib.
Patrinus ut fias, quam actionem ſuſcipiendi exercere debeas, ib.§.4. 15
Patrinus an fias, ſi neſcias, quæ ſuſcipis, l.8.tr.1.c.1.§.2.n.3. 95
Patrinus in Confirmat. quis, & quatenus, l.3.c.4. 18
Pauperes debent dare ordinariam eleemoſynam pro bulla, c. 3.§.7. num.12. 320
Qui ob ſummam paupertatem nequeunt accipere bullam, an acquirant alias Indulgentias extra Bullam, quas Commiſſarius ſuſpendit, durante anno promulgationis, ib.
Paupertas. V. Cauſæ diſpenſandi.
Peccata mortalia. V. Mortalia peccata.
Venialia. V. Venialia peccata.
Reſervata. V. Caſus reſervati.
Peccati qua ſpecie peccat, qui cum Imped. matr. contrahi, vel copulam habet, l.8.tr.1.c.17. 106
Penſio in Cenſibus. V. Cenſus quo pretio.
Penſio quando, ubi, & quatenus ſolvenda à conduct. l.9.tr.4.c.1.§.2. num.3. 216
Penſionarius poteſt ſe componere, ſuper penſione malè percepta, puta, quia non recitavit Officium B.Mariæ, &c. c.18.§.4.n.1. Vide Verbo Beneficiarius. 345
Periculum mortis quando eſt? V. Articulus mortis.
Perjurium caſus reſervatus in Societate, l.5.Tr. de caſibus reſer.c.7. §.3.num.13. 52
Periculum amittendi ſortem dat lucrum ex mutuo, l.8 tr.1.c.3.§.6. 180
Petens ad uſuram quandonam peccat, l.9.tr.1.c.9. 187
Pharmacopola an poſſit locare Medicinas, l.9. tract.4.c.3.à num.1. 2.inferius. 218
Pignus, quando, & quatenus poteſt accipi in ſecuritatem Mutui, l.9. tr.1.c.6. 183
Pignoris fructus. V. Fructus pignoris.
Pignus, quando, & quomodo pariat pingue valens, l.9. tr.2.c.6.§.8. num.16. 200
Pignus in cambio an licitum, l.9.tr.3.c.5.§.7.n.10. 213
Pignus quid ſit, quis poſſit oppignorare, quæ bona, ejus fructus cujus ſint? Ejuſdem incrementum, vel decrementum cujus, l.9.tr.7. c.3. 232
Pœna conventionalis quid ſit, l.9.tr.1.c.3.§.5. 179
An apponi poſſit in Mutuo. ib.
Pœnam quam incurrit, qui impeditus contrahit matrimonium, l.8. tr.1.c.17.§ 4. 107
Quam, qui ſine Parocho, & teſtibus l.8.tr.6.c.2.§.n.24. 158
Qui male, vel his baptizat, l.2.c. 15
Qui iterùm confirmat, l. 3. c. 4. 19
Qui male ordines confert, vel ſuſcipit, l.7.c.12.§.1. 87
Pœna in ſponſalibus quid operetur, V. Sponſ. quid ſint.
Pœnitentiæ Sacram. aliquando validum, & informe, l.1.cap.3.§.2. num.11. 5
Ejus Materia, & Forma, l.5.c.1. 24
Vide V. Confeſſio, & V. Abſolutio.
Ejuſdem Miniſter. l.5.c.3. 25
Cum Juriſdictione. V. Juriſdictio.
Cum Approbatione. V. Approbatio.
Vide etiam V. Confeſſarius.
Præceptum de hoc Sacram. ſuſcipiendo, ib. c.2. 24
Pœnitentiarius an poſſit abſolvere à caſ.reſ. l.5. tract. de caſ.reſ.c.8. §.1.num.3. 53
Pœnitentia quæ danda ab executore diſpenſat. l.8.tract.2.c.13.§.3. 122
Pœnit. non finita, an poſſit dari Diſpenſ. ib. n.7.
Pœnitentia Sacramentalis vindicativa an poſſit per obtentam, vel obtinendam à pœnitente Indulgentiam non imponi à confeſſario, vel impoſita omitti à pœnitente, vel diminui juxta proportionem Indulgentiæ, c.9.§.1. n.6. 328
Si ſit medicinalis, certum eſt, non poſſe omitti, ib.
Præceptum datum medicis circa confeſſionem Ægroti, l.5.c.2.§.2. 25
Prælati ordinarii an, & quando obligantur dare poteſtatem abſolvendi, l.5.tr. de caſ.reſ.c.8.§.2. 53
Prælati Regulares an ſuis dent dimiſſorias, l.7.c.8.§.2.n.13. 84
An diſpenſent in extra temp. l.7.c.10.n.16. 85
An in Interſtitiis, l.7.c.11.§.2.n.12. 86
Prælati omnes excluduntur à privilegio Bullæ ordinarii circa uſum lacticiniorum in diebus quadrageſimalibus, non autem in feriis ſextis, Sabbatho, & diebus Vigiliarum, & quatuor temporum, quæ non incidunt in quadrageſimam, c.8.§.4.n.4 & 5. 326
An excludantur à Privilegio comedendi carnes, Vide Verbo Privilegium.
An in diebus Dominicis Quadrageſimæ gaudeant privilegio lacticiniorum ex Bulla, ib.n.14. ib.
Gaudent tamen eo privilegio, ſi ſunt ſexagenarii, ib. num. 19. 327
Prælati nomine, quoad excluſionem à privilegio lacticiniorum per Bullam, veniunt Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Generales Religionum, Provinciales, & Superiores locales ordinarii, c.8.§.4.n.4. 291
An veniat Epiſcopus ſolùm electus, & nondum confirmatus, & an confirmatus, nondum conſecratus, Vide Verbo Epiſcopus.
Prælati omnes, ſi ſumant aliam Bullam particularem ab Urbano VIII. conceſſam, poſſunt lacticinia comedere, etiam diebus Quadrageſimæ, excepta tamen Hebdomada ſancta incluſivè à Dominica Palmarum, c.8.per totum. 327
Prælati Epiſcopi aſſumpti ex Religione an gaudeant privilegio lacticiniorum parvæ bullæ ab Urbano VIII. conceſſæ ib.n.10. 327
Præſcriptio ſtipendii Famulorum, l.9.tr.4.c.7.§.1. 222

Præſentia quæ pœnitentis requiritur in Sacramento pœnitentiæ. lib. 5.c.2.§.1.à num.10. 25
Præſumpta voluntas quid operetur in commutando depoſito, lib.9. tr.7.c.5.§.4. 272
Pragmatica Regis Philippi de creandis Cenſibus ad rationem quinque pro centum, l.9.tr.2.c.6.§.5.n.4.& 5. 229
Pragmatica Regis Alphonſi de infectione bonorum ex Cenſu. ib.§.3. num.8. 235
Praxis expediendi cambia, l.9.tr.3.c.5.§.5. 211
Praxis cambiendi per alios, ib. §. 7. 213
Praxis trium contractuum in cambiis, ib.num.12. 214
Praxis trium contractuum in contractu Societatis, l.9.tr.8.c.5. 239
Precarium quid ſit, l.9.tr.7.c. 7. 273
Preces fundendæ ab eo, qui vult uti Privilegio Bullę celebrandi ante horam, in privato Oratorio, vel in quibuslibet reliquis privilegiis tempore interdicti, ſufficiunt, ſi fiant per unum Pater, & Ave, n.10. 329
Eorum omiſſio eſt venialis. ib.
Fundendæ in viſitatione altarium ſunt omnino neceſſariæ; ſufficit tamen etiam unum Pater, & Ave, c.10.§.2.n.4. ib.
Pretium, quoad in cenſibus conſtituendis, l.9.tr.2.c.3. 189
Quodnam in jam conſtitutorum venditione, ib. §.2. n.9. 190
Quid in locatione. V. Penſio quæ, quando.
Quid in Cambio minuto, l.9.tr.3.c.3. 204
Quid in Cambio per litteras, c.4.§.1.n.6. 205
Privatus ſi accipiat Bullam initio anni, datis duobus Realibus, & deinde in decurſu evadat Dux, vel Marchio, vel Epiſcopus, &c. non indiget pro illo anno alia Bulla cum pinguiore eleemoſyna nec tenetur ad ſupplementum octo realium, c.3.§.7.n.9. 320
Privilegium licèt aliquando confundatur cum beneficio, differt tamen ab illo, & quomodo, c.1.§.1.n.1. 317
Aliud reale, aliud perſonale, aliud mixtum, ib.n.2.& ſeq.
Perſonale, vel eſt conceſſum uni tantùm perſonæ, & dicitur abſolutè perſonale, vel communitati, ſeu pluribus, & dicitur corporale, ib n.5.
Corporale vel conceditur pluribus, ut pluribus, ſeu ut facientibus communitatem, & tunc dicitur pure corporale, vel pluribus ut ſingulis, & tunc dicitur corporale perſonale, ib n.6.
Privilegium contra jus commune eſt ſtrictè interpretandum, c.1.§ 3 num.1. ib.
In favorem fidei, & Religionis, etiam ſi exorbitet à Jure communi, eſt amplè interpretandum, ſicuti & conceſſum communitatibus Religionum in perpetuum ib.n.6.& 7.
Privilegium Bullæ circa abſolutionem à reſervatis non ſuffragatur, elapſo anno promulgationis Bullæ ei, qui infra dictum annum non eſt uſus privilegio, niſi ſumat novam Bullam, c.4.§.1. num.2. 321
Privilegium Bullæ ut poſſit quis comedere carnes diebus vetitis de conſilio utriuſque medici, quidnam operetur, c.8.§.1.n.1.& ſeq. 325
Privilegium Bullæ circa eſum carnium prodeſt omnibus etiam prælatis; Item Regularibus omnibus, & Sacerdotibus quoque ſæcularibus, c.8.§.1.n.5. ib.
Valet abſolutè pro diebus totius anni, etiam diebus Jejunii, &c. & feria 6.& Sabbatho, ib.n.9
Privilegia omnia Bullæ ſunt abſolutè perſonalia, c.1.§.2.n.1. 317
Durante conceſſionis anno, proſunt etiam extra locum promulgationis, ſi tamen bullam accepiſti in loco promulgationis, ſive ubi permanenter exiſtebas, ſive tranſeunter etiam per unam horam commorando, ib.n.1.
Excipe Privilegium lacticiniorum, ib.n.4.& c.3.§.2.n.1. 372
Privilegia Bullæ largè ne, an ſtrictè ſint interpretanda, c. 1. §. 3. per totum. 370
Privilegia Bullæ quibus perſonis concedantur, c.2.à n.1.& ſeq. 318
Privilegia Bullæ incipiunt ſuffragari ſolùm ab hora, quia ipſa Bulla ſumitur uſque ad finem conſequentium menſium ejuſdem anni, c.4.§.1 n.2. 322
Privilegia Bullæ an durent per annum naturalem, vel Eccleſiaſticũ, ideſt à die promulgationis uſque ad aliam promulgationem, Vide Verbo Annus. Non ſpirant, ſi infra annum moriatur Pontifex, vel Commiſſarius Generalis, c.4 §.2.n.5. ib.
Privilegia Bullæ tempore Interdicti. Vide Verbo Interdictum.
Privilegium Bullæ circa uſum Carnium, & Lacticiniorum die vetito, non prodeſt eunti extra Regnum, ſeu Regna, ubi non habetur Bullæ promulgatio, c.8.in princ. 325
Privilegia Religioſorum. V. Religioſi.
Societatis V. Societatis Religioſi.
Privilegium oneroſum, vel liberale quid ſit, l.8.tr.2.c.14 §.3. 124
Principis filius quiſnam ſit, ut poſſit baptizari in Oratorio privato, V. Filius Principis.
Procurator qualis eſſe debet ad contrahendum matrimonium, l.8.tr. 4.c.4.§ 1. 141
Procurator ſuſcipientis in Baptiſmo an contrahat cognationem, l.2. c. 4.§.4.n.6. 15
Procurator loci pii, vel pauperum, quibus relictum eſt legatum, ſi infra annum à die notitiæ currentem fuerit negligens in eo exigendo ab hærede, tenetur etiam ad reſtitutionem medietatis legati, ſuper qua fortè hæres ſe compoſuit ex privilegio bullæ, c.18.§.2.n.7. 345
Prolis ſuffocatio eſt caſus reſer.Panorm.l.5.tr.de caſibus reſer.c.6.§. 3 nu.13. 45
Promiſſio de comparendo eſt conditio requiſita, ut quis in neceſſitate abſolvatur ab excomm. reſ. l. 5. tract. de caſ. reſ. 4. c.12. §.4. num.2. 64
Standi mandatis Eccleſiæ, ib.n.9. 65
Satisfaciendi, ib.n.12. ib.
Promiſſio facta in ſponſalibus, l.8.tr.3.c.1.§.4. 127
Promiſſio matrimonii, quæ eſt Impedimentum matrimonii, l.8.tr.1. c.6.§.3. 97
Promiſſio quid ſit, & quatenus, &c. l.9.tr.9.per totum. 284
Interna, externa, libera, Rei poſſibilis, & licitæ, data, acceptata; Quid de Dubia, de Jurata, de ejus quantitate, &c. ib.à c.2. 245 ib.& ſeq.
Promiſſio mutuandi an det lucrum ex Mutuo, V. Lucrum ex Mutuo.
Promiſſiones ſolvendæ in Cambiis, l.9.tr.3.c.5.§.6.n.8. 212
Promotio furtiva Clerici ad Ordines eſt caſus reſer. Pan. l.5.tr. de caſ. reſ.c.6.§.3.n.46. 47
Promulgatio Bullæ, quæ fit in una civitate non ſuffragatur pro alia, c.4.§ 1.n.2. 321
Sufficienter dicitur facta per ſolam proceſſionem ſolemnẽ in Bulla, nec requiritur eſſentialiter ſequens concio, ad hoc ut quis incipiat uti privilegiis Bullæ, ib.n.6.
Item ſufficienter dicitur facta per publicationem in Templo maximo, quamvis non fiat in aliis Parochiis ejuſdem Civitatis, ib. num. 8. ib.
Provincialis Societatis an diſpenſare poſſit in extra tempora, l 7.c. 11.§.2.n.16. 87
An in interſtitiis. ib.
Puberum, vel impub. matr. l.8.tr.3.c.2.§.4. 130
Sponſalia, ib.c.3.n.1. ib.
Publica impedimenta matr. quandonam poteſt Epiſcopus diſpenſare, l.8.tr.2.c.4.§.4 à n.11. 109
Publica honeſtas impedimentum matr. V. Imped. Matrim.
Puer, qui nondum attigit ſeptimum annum, non indiget Bulla ad comedendas carnes, vel lacticinia, c.8.§.4.n 21. 327
Indiget tamen poſt ſeptennium, ſi eſt rationis capax. ib.
Quid, ſi ante ſeptennium ſit certò rationis capax, ib.
Quid, ſi poſt ſeptennium dubium ſit an uſu rationis polleat, ib.nu.22.

Q

Quadragenę in Bulla Cruciatę, vel alia concedente Indulgentias, quid ſignificent, c.9.§.1.n.1. 328
Quale debet eſſe Adulterium, ut ſit Impedimentum matrimonii, l.8. tr.1.c 6.§.2.n.6. 96
Qualis debet eſſe conſenſus in matrimonii contractione, l. 8. tr. 4. à c.2. 139
Qualitatis error quando invalidat matrimonium, l.8.tr.1.c.2.à n.11. 91
Qualitates extrinſecæ quando debent explicari in petitione diſpenſat. l.8.tr.2 c.9.§.5. 116
Quamdiù durat diſpenſatio, vel diſpẽſandi poteſtas, l.8.tr.2.c.14. 123
Quantitas, quæ obligat ſub mort. in promiſſione, l.9.tr.9.c.7.§.5.n.22. 250
Quantitas donationis inſinuandæ quæ, l.9.tr.10.c.5.§.1.n.258.
Quantum, & quid reſtituendum in mutuo? V. Mutuum quid ſit.
Quando lucrari potes in Cambio, l.9.tr.2.c.5.§.7.n.6. 215
Vide. V. Cambium.
Quantum donare poſſunt Reges, Rectores, Parentes, Prælati, & ſimiles? vide donare quis poſſit.
Quantum hodie extendatur affinitas ex copula, l.8.tr.1.c.12.§.1. 100
Quamdiù durat, ib.n.7. ib.
Qui tacet, conſentire videtur uxorato, promittenti matrim. l.8.tr.1. c.6.§ 3.n.7. 97
Quod tibi non nocet, & alii prodeſt faciendum, l.9.tr.2.c.6.§.4.nu.7. 227
Quomodo ſupplendum pretium cenſus, quando injuſtum fuit, l.9.tr. 2.c.3.§.2.n.6. 190
Quotuplex ſit Cambium? Quotuplex Cenſus. Quotuplex Societas. Quotuplex Uſura? V. Cambium, Cenſus, Societatis contractus, Uſura.

R

Ratificatio matrim. varie fit ex variis cauſis, l.8.tr.4.c. 7. 248
Ratihabitio de præſenti, vel preterito, vel futuro, an afferant Juriſdictionem, l.5.c.4.§.6. 28
An Approbationem, ib.à n.15.
Vide etiam V. Licentia præſumpta.
Ratum matrimonium an, & quatenus diſſolvi poteſt, l.8.tr.5.cap.6. 153
Raptus Virginis eſt caſus reſ.Pan.l.5. Tr.de caſi.reſ.c.6.§.4.n.11. 44

Reba-

Rebaptiſmus, quando, & quomodo ſit concedendus, l.1.c.1.§.3 2
Et latius, l.2.c.1.§.7.& 8 10
Recambium. V. Cambium.
Rectores Univerſitatum quantum donare poſſunt, V. Donare quis poſſit.
Redemptio cenſus, l.9.tr.2.c.6.§.4 196
Redemptio ejuſdem animo faciendi fructus ſuos, ib. n. 3. ib.
Reges quantum, & quæ donare poſſunt, V. Donare quis poſſit.
Regulares, ſi id habeant ex ſuis privilegiis, abſolvere poſſunt ſæcularem, qui Bulla caret, à reſervatis, c.14.§.2.n.6 340
Tempore Interdicti poſſunt ſine bulla ſuis privilegiis uti, quæ pro illo tempore habent, ib.n.8 ib.
Religioſi, vel Religioſæ an frui poſſint Bullæ privilegiis, c.3. paragr. 1.num.12 323
An indigeat conſenſu ſui Superioris, ib.n.13.
Quid de Religioſis Societatis Jeſu. ib.
Religioſi omnes, vel Religioſæ, etiam converſæ, etiam ſcholares ex votis biennii Soc. Jeſu excluduntur à Privilegio Bullæ circa uſum lacticiniorum diebus quadrageſimæ, c.8.§.4.n.8 326
Niſi ſint ſexagenarii, ib.n.19 327
Quid, ſi ſint Regulares Ordinum militarium, ib. n. 11 326
Item, quid in diebus Dominicis quadrageſimæ, ib. n. 14. ib. & ſeq.
Religioſus an validè Bullam ſumat ex pecuniis ſibi ab amico donatis, c.3.§.6 n.4 320
Religioſus ſi ſit approbatus ab Ordinario, poteſt eligi per bullam Cruciatæ in confeſſarium, c.11.§.1.n.19
Non poteſt, ſi ſolùm ſit approbatus à ſuo Prælato. ib.
Religioſi Societatis. V. Societatis Religioſi.
Religioſi iter agentes à quo abſolvuntur, l.5.c.5.§.2.n.15 33
Quos poſſunt tunc abſolvere, ib.§.6.n.2 39
Vide etiam, ib. in tr. de caſ. reſ. c 11.§.1.n.25 60
Religioſi quam licentiam habere debent, ut abſolvant ſæculares, l.5. c.5.§.2 32
A quo approbandi, ut eligantur ex vi Bullæ Cruciatæ, ibidem §.4. num. 35 34
An ipſi poſſint eligere Confeſſarium ex vi Bullæ, ib. n. 37 ib.
An ſemel approbati poſſint reprobari, ib.n.49 38
Religioſi, quandonam poſſint abſolvi ab Epiſcopo, l. 5.tr.de caſ.reſ.c. 10.§.1.n.7 58
Religioſi an poſſint extremè ungere, l.6. c.3.§.3 72
Religioſi an qui poſſint in diſpenſandis impedim. matrimonii, l.8.tr. 2.c.5.n.5 110
An ad petendum debitum ob ſupervenientem conjugibus affinitatem, vel ob votum caſtit. ib.c.6 112
Religionis ingreſſus diſſolvit ſponſalia, l.8.tr. 3.c.5.§ 2 134
Remedium, quo vitetur infectio bonorum ex cenſu, l.9.tr.2.cap.6.§. 3.num 9 194
Renovari, quando, & quatenus debet conſenſus, ſi invalidè conjuges contraxerunt, l.8.tr.4.c.7.§.1.2.& 3 139 & ſeq.
Renuntiatio diſpenſationis, vel poteſtatis diſpenſandi quid operetur, l.8.tr.2.c.14.§.2 123
Repetitio quæ ſyllabarum obſtet formis Sacramentorum, l.1.c.1.§.1 num. 16 2
Reſcripti clauſulæ pro Diſpenſatione fori externi declarantur, l. 8. tr.2.c.12 120.& ſeq.
Pro foro interno, ib c.13 ib.
Reſtitutio Uſurarum, quando, & quatenus, & à quibus præſtanda, l. 9.tr.1.c.9 188.& ſeq.
Reviviſcunt ne aliquando ſponſalia, l 8.tr. 3 c.5.§. 3.n.3 134
Revocatio conſenſus quid operetur in contractione matrimonii, l.8. tr.4.c 4.§.1.n.5 142
Revocatio diſpenſationis, vel poteſtatis diſpenſandi quid operatur, l.8.tr.2.c.14.§.3 124
Revocatio injuſta approbationis, vel juriſdictionis datæ an valeat, l.5.c.5.§.4.n.48 38
Revocari ob quas cauſas Donatio poſſit, l.9.tr.10.c.6 259
Ob ingratitudinem, ib.§.1
Ob ſuſceptam prolem, ib. §. 2 260
Si ſit inofficioſa, &c. ib. §.3
Rex à quo abſolvi poteſt à peccatis, l 5.c.5.§.2.n.11 53

S

SAcerdos, ſi deficiat non prolatis omnibus verbis conſecrationis SS. Sanguinis, an repetenda tota forma, l.4.c.2.§.3.n.23 22
Sacerdos ſimplex poteſt abſolvere à venialibus, & mortalibus aliàs abſolutis, l.5.c.4.§.2.n.1 26
Quid in articulo mortis, ib.tr. de caſ. reſ. in impedimento perpetuo, c.12.§.2 62
In alia neceſſitate, §.3 63.& ſeq.
Sacerdos in ſui Ordinatione, an obligetur recitare Noct. & celebrare Miſſas, l.7.c.3.§.4 77
Sacerdotis munera, ib c.5.§.2. 78
Sacerdos quilibet, etiam non approbatus ab Ordinario poteſt dare conſilium circa uſum carnium ex Privilegio Bullæ conceſſum, c.8.§.1.n.3 325
Sacerdos quilibet poteſt in articulo mortis conſtitutum à reſervatis abſolvere, c.11.§ 3.n.1 332
Sacerdotes Ordinum Militarium gaudent Privilegio Bullæ de lacticiniis comedendis, &c. c.8.§.4.n.11 326
Sacerdotes omnes etiam ſæculares, excluduntur à privilegio Bullæ circa uſum lacticiniorum, diebus quadrageſimalibus niſi ſint ſexagenarii, c.8.§.4.n.13.ib.& n.19 327
Quid in diebus Dominicis Quadrageſimæ, ib.n.14 ib.
Intellige per Bullam ordinariam, nam ſi ſumant aliam Bullam particularem Urb. VIII. poſſunt lacticinia comedere, excepta ſolùm Hebdomada majore, à Dominica Palmarum incluſivè, §. 5 n.1.& ſeq. ib.
Sacerdotium quid ſit, ejus Forma, Materia, Ritus illud conferendi, &c. l.7.c.5 77
Sacramenta omnia conſtant materia, & forma, l.1.c.1 1
Qua ratione hæ ſe habere debent. ib.
Sacramentum validum, & informe, an detur, l.1.c.3.§.2.à n.8 5
Sacramentum qua ratione repetitur, quando adeſt dubium de eo, l.1. c.1.§.2.& 3 2
Sacramento abutentes, qua ratione eſt caſus reſ. Pan. l.5.tr.de caſib. reſ c 6.§. 3.n.31 46
Sacramentum ſuſcipiens, ſive adultus, ſive Infans, ſive Amens qua diſpoſitione indiget, l.1.c.3.§.1 4
Sacramentum an ſit matr. inter abſentes, l.8 tr.5.c.3 151
Sacratum tempus eſt impedimentum impediens matr. l.9.tr.1.c.16. num.2. 105
Sacrificium Miſſæ poteſt Catechumeno applicari, eique prodeſſe ex opere operato, quoad ſatisfactionem, & impetrationem, c.3.§.1. n.8.& ſeq. 318
Sacrilegium an ſit contrahere matr. cum impedim. l.8.tr.2.c.17.§.1. num. 7 106
Sæcularis Bulla carens poteſt abſolvi de Reſervatis ab iis Religioſis, qui per ſua Privilegia habent facultatem abſolvendi à reſervatis, c.14 §.2.n.6 340
Satisfactio eſt conditio neceſſaria, ut quis abſolvatur, l.4. cap.12. §.4 num. 12 65
Quomodo requiratur in Bulla Cruciatæ, ib. §.5.n.27 67
Schiſmaticus non gaudet Privilegiis Bullę Cruciatę, c.3.§.1.n.6.& 7 318
Scriptura an requiratur ad validitatem gratiæ, V. Litteræ Gratiæ?
Secunda ſponſalia, an aliquando valeant, V. Sponſ. cum alia.
Sedatio inimicitiæ, & litis. V. Cauſæ diſpenſandi.
Seditio in Superiorem eſt caſus reſervatus in Soc. l.5. tr. de caſ.reſ.c. 7.§.3.n.20 51
Senex decrepitus an valeat inire matr. l.8.tr 1.c.13.§.2.n.7 102
Separatio quæ verborum invalidat Sacramenta, l.1.c.1.§.1 n.10 2
Servitus quæ eſt imped. matr. l.8.tr.1.c.3 106
Servitus non debet impedire cohabitationem conjugum, l.8.tr.7.c.12 §.1.n.15 188
Sexagenarii dicuntur ii, qui ſexageſimum annum attigerunt, licet illum adhuc non compleverint, c.8.§.4.n.19 327
Servorum obligationes, & alia ad ipſos pertinentia. V. Famul.
Signa certitudinis ſuſcepti Bapt. l.1.c.1.§.7 10
Signa, quibus uti quis debet in contractione matr. l 8.tr.4.c.3 n.6. 141
Pro ſponſalibus, l.8.tr 3.c.2.§. 3 129
Simultas quæ requiritur in conſenſu viri, & mulieris, cum contrahunt matr. l.8.tr.4.c.3.n.7 140
In Sacramentis aliis? Vide Sacramenta omnia.
Societatis Jeſu Religioſi. V. Religioſi.
Societatis Jeſu Religioſi quo privilegio gaudent excipiendi confeſſiones aliorum, dum ſunt in itinere, l.5.c.5.§.6.n.2 39
Religioſi iidem à quo poſſunt abſolvi dum ſunt in itinere, l.5.tr.de caſ.reſ.c.11.§.1.à n.25 60
Iidem an aliquando poſſint abſolvi à reſervatis per confeſſarium inferiorem, ib.c.12.§.3.à n. 10 64
Societates ſuperiores à quibus abſolvuntur, quoad reſervata, ib.c.11. §.1 58
Iidem non omnia, quæ poſſunt pro aliis, poſſunt pro ſe, quoad reſervatorum Abſolutionem, ib.c.11.§.1.n.19 59
Societate peccata reſervata quæ? V. Caſus reſ. in Societate.
Societatis contractus quid ſit, & quatenus, &c. l.9.tr.8.per tot. 280
Ejuſdem octo conditiones, ib. à c.2 276.& ſeq.
Societas in Animalibus, ib.c.11 282
Sodomia eſt caſus reſ. Pan. l.5.tr.de caſ.reſ.c.6.§.3.n.15 47
Solemnitates matr. l.8.tr 6.c.1 178
Præſentia Parochi, & Teſtium ib.§.2 ib.
Denuntiationes ib.c.3.§.1 185
Velationes, ſeu Benedictiones, ib.c.4 §.1 186
Solicitatio ad peccandum eſt cauſa Divort. V. Divort.
Solidus antiquus, cujus eſt valoris, l.9.tr.10.c.5.§.1.n.4 299
Solutio Laudemii. V. Laudemium.
Sortilegium eſt caſus reſ. Pan. l.5. Tr. de caſ.reſ.c.6.§.3.n.31 46
Spiritualis cognatio V. Impedimenta matr.
Sponſalia, quando inducunt Impedimentum matrimonii? l.8.tr.1.c. 11.§.2 99
An jam diſſoluta? ib.

An ſecunda? ib.
An conditionata? ib.
Sponſalia. Impedimentum impediens, lb.c.16.n.6 105
Sponſalia quid ſint, quando, & quantam promiſs. obligationem continent? l.8.tr.3.c.1.& deinceps. 126
Sponſalia ficta, ex errore, ex deceptione, metu, lib.8.tr.3.c.2 & deinceps. 127.& ſeq.
Sponſalia certo ſigno expreſſa eſſe debent; ib.§.3 129
An poſſint eſſe clandeſtina? ibid.
Sponſalia qui poſſint contrahere? l.8.tr.3.c.3 131
Pubes. ibid.
Impubes. ibid.
Sponſalia an irritentur ab impedimentis dirimentibus, §. 2 ibid.
An indigeant novo conſenſu poſt Diſpenſationem? n. 10 312
Quæ pacta licitè admittant, ibid. c. 4 ibid.
Sponſalia quæ cauſa diſſolvit, lib.8.tr.3.c.5 ibid.
Mutuus conſenſus. 133
Religionis ingreſſus, ib. §. 2 ib.
Quid de ejuſdem Voto?
Ordo Sacer, ib. §. 3 134
Quid de Voto ejuſdem? ibid.
Votum ſimplex Caſtitatis, §. 4 ibid.
Sponſalia cum alio contracta an diſſolvant priora, lib.8. tr.3.c.3.§.5. 135
An reviviſcant? ib. ibid.
An præferantur, quæ ſunt cum copula. ibid.
Sponſalitia largitas. V. Largitas ſponſalitia.
Statum alium an conjuges ſuſcipere valeant? V. Mutationem ſtatus.
Stipendium Famulorum, V. Famulorum ſtipendium.
Subdiaconatus quid ſit, lib 7.c.3.1 74
Ejuſdem Materia, & Forma. ibid.
Tres obligationes, ideſt ſervandi Caſtitatem, horas recitandi, alimenta poſſidendi, §. 3 76.& ſeq.
An recitandi Nocturnum in ſua Ordinatione, ib §. 4 77
Subdelegatus, an poſſit concedere alteri Juriſdictionem, lib.5.cap.4. § 9 30
Sublocator ad quid tenetur, lib.9.tr.4.c.1.§.1.n.12 219
Subreptitia quandonam eſt Diſpenſatio. V. Diſpenſatio, quando eſt ſubreptitia.
Subreptitiam Diſpenſationem Pontiſex an valeat revalidare Epiſc. l.8.tr.2.c 4 n.26 110
Subſidium pro belli expeditione contra Infideles præſtandum ab eo qui vult ſibi à Confeſſario votum commutari ex vi Bullæ, debet eſſe pecuniarium, non vero ſpirituale, ſeu aliqua oratio, c. 13 §.1.n.7 336
Quænam praxis ſervanda in eo præſtando? ib. n.11 ib.
Quantum debeat à confeſſario taxari, ib.n.15
Succeſſor Locantis, vel Conducentis ad quid obligetur, lib.9.Tract.4. c.6.§.2.& 221
Suffocatio prolis eſt caſus reſerv. Pan.lib.5.tract. de caſ.reſ.cap.6 §.3. num.13 45
Superiores Regulares. V. Prælati.
Superiores Regul. qua ratione ſe gerere debent in reſervandis, caſ. l.5.tr.de caſ.reſ.c.7.§.2 48
Superiores hoc eſt Prælati Regularium, an poſſint abſolvere ſuos ab omnibus reſervatis, l.5.tr.de caſ.reſ.c.11.§.1 58
Quid de Novitiis. 59
Quid de proximè ingreſſuris, ib.
Quid de delictis publicis. ib.
Quid de Hæreſi. ib.
Superiores ipſi à quo abſolvuntur à reſ. ib. 60
Suſpenſionem an incurrat, qui ordinatur ſine Titulo, lib.7.c.6 §.4. 80
Suſpenſio Indulgentiarum, facultatum, & gratiarum, quæ fit per Commiſſarium Bullæ Cruciatæ intelligitur facta ſolùm de iis, quæ obſtant expeditioni, ipſius Bullæ c.14 §.1.n.1 339
Item de iis, quæ à Summo Pontifice, vel ejus auctoritate conceſſa fuerunt. ib. n. 2
Item de iis, quæ ſunt conceſſæ Eccleſiis, Monaſteriis Hoſpitalibus, Locis piis, Univerſitatibus, Confraternitatibus, ſingularibus perſonis in Regnis, in quibus Bulla promulgatur, ib. n. 3
Item de Privilegiis celebrandi ante Auroram, vel poſt meridiem, ib. n. 4
Non tamen ſuſpenduntur facultates, & Privilegia contenta in corpore Juris, ib.n.5
Nec facultates abſolvendi, diſpenſandi, commutandi, quas habent Epiſcopi, ib. n. 6
Nec Indulgentiæ, & Gratiæ, quæ aliis ipſi Epiſcopi concedunt, ib. num. 7
Nec gratiæ diſſimiles iis quæ conceduntur in Bulla, ut V.G. facultates teſtandi, Miſſas celebrandi cum altari portatili, ingrediendi Monaſteria Monialium &c. ib.n.8
Nec probabiliter ſuſpenduntur Indulgentiæ ſacrorum numiſmatum & Imaginum, Coronarum, granorum &c. ib.n.9
Nec Jubilæum, ib. n. 11
Nec altare privilegiatum, ut probabile eſt, ib.n.12. & 13 340
Nec Privilegia introducta ex legitima conſuetudine, ib.n.15
Nec Privilegia, & Indulgentiæ Religioſorum, ib. §. 2. n.1
Etiam quæ ſunt conceſſa immediatè ſubditis ratione religionis, ſed ſuſpenduntur, quæ conceſſa fuerunt ratione perſonæ particularis, ib.n.5
Suſpenſio Gratiarum, facultatum &c. facta per clauſulam generalem, non intelligitur facta de iis, quæ in corpore Juris continentur, niſi earum fiat mentio, c.14.n.5

T

TEmpore quo verificanda eſt cauſa diſpenſationis, l.8.tr.2.c.12. §.3.num.4 121
Tempus quod poteſt intercedere inter conſenſum viri, & mulieris, quando ineunt matrimonium, l.8.tr.4.c.3.n.10 162
Tempus ſacratum, impedimentum Impediens. V. Sacratum tempus.
Tempus reſtituendi Mutuum V. Mutuum quid ſit.
Tempus, quod in conductione, lib.9.tr.4.c 6 221
Terminus appoſitus, vel non appoſitus ad contrahendum matrimonium quid operetur, l 8 tr.3.c.5.§.1 132
Tertiarii, vel Tertiariæ, vulgo *Monache di Caſa* gaudent Privilegio Bullæ de lacticiniis comedendis, c.8.§.4.n.8 226
Non veniunt nomine Fratrum, neque in favorabilibus, c. 14. §. 2. num. 3 340
Teſtes in contractione matr. V. Solemnitates matrim.
Teſtes qui certitudinem faciunt de morte conjugis, l.8.tr.1.c.10. n. 7.& 11 98
Titulus coloratus, quandonam dat juriſdictionem, l.5.c.4.§.7 29
Titulus Ordinandorum, l 7.c.6.§.3 79 & ſeq.
Patrimonium.
Beneficium, ib. & ſeq.
Paupertas Religioſa.
Tonſura. V. Ordo.
Traductio Sponſæ in domum Sponſi, quando, & quatenus facienda? l.8.tr 6.c.4 §.1 263
Tranſgreſſio quorundam Votorum eſt caſus reſerv. in Societate, l. 5. tr.de caſ.reſ.c.7 §.3 n.25 51
Triennium in locatione, quale? tr.4.l.9.c.2.n.7

V

VAcabiles, vel non vacabiles Montes. V. Montes vacabiles.
Valori Sacramentorum quænam interruptio verborum, vel mutatio obſtet. V. Verborum interruptio.
Eidem quinam error obſtet. V. Error qui.
Velationes in matrimonio. V. Solemnitates matr.
Venditio Cenſus. V. Cenſus Et V. Pretium Cenſus.
Venditio, & Emptio cum enormi, vel enormiſſima læſione. v. Læſio.
Venialia peccata non reſervantur, l.5.tr de caſ.reſ.c.4.n.3 42
Verba non bene prolata qua ratione impediant Conſecrationem, l. 4 c.2 à n.16 21
Verba quæ requiruntur in contractione matrim. l. 8. tract.4. c.3. n.6 141
Verborum mutatio, vel interruptio quæ obſtet Sacramentorum Confectioni, l.1.c.2.§.1.& 2 1. & 2
Verba certo, vel non certo conſtituentia ſponſalitia, l.8. tr.3. cap.2 §. 3 130
Verba, quibus debet uti Procurator in contractione matr. l.8.tr.4.c. 4.num.15
Veritatem inquirere debent Executor Diſpenſationis pro foro externo, l.8.tr.2.c.12.§.3 222
Quid pro interno, ib. c.13. §. 2 122
Vetitum, eſt Impedimentum impediens matr. l. 8. tr. 1. c. 16. nu. 3 105
Vetula decrepita an valeat inire matr. l.5.tr 1.c.13.§ 2.n.10 102
Vicarius Prælati Regul. an poſſit abſolvere à reſervatis, l.3.tr.de caſ. reſ.c.8 §.1 53
Vicarius Generalis Epiſcopi, vel Capituli an habeat juriſdictionem ordinariam ad abſolvendum à peccatis, l.5.c.4 §.2.n.16 ib.
An ab occultis, & ab hæreſi, lib.5.tr.de caſ.reſ.c.10.§.un.n.9 86
Et ibid. n. 13
Vide etiam ib.c.12.§.2.n.39 65
An poſſit dare dimiſſorias, l.7.c.8.§.2.n.11 84
An poſſit aliquid in impedimentis matrimonii, l 8.tr.2 c.5.n.2. 136
Vic. Gen. quandonam poteſt exequi diſpenſationes matrimoniales, l.8.tr.2.c.12.§.1 110
An relicto officio. 120
An vicarius ſuccedens. 138
An Capituli. ib.
An poſſit ſubdelegare, ib. ib.
Viduam eſſe, debet explicari in petitione diſpenſationis, l.8. tr.2.c.9 §.5.n.3 116
Vinum mixtum aqua, an aliquando vendi pretio currenti liceat, l.9. tr.5.§.unicus. 124
Vis, impedim. matrim. V. impedimenta matrimonii.
Viſitare quinque altaria unius Eccleſiæ ſufficit in ordine ad lucrandas In-

das Indolgentias ſtationum per Bullam conceſſas, licet in tuo oppido plures adſint Eccleſiæ, c.10.§.1.n.3 229
Viſitare ſufficit, in ordine ad dictum effectum, tria altaria unius, & duo alterius Eccleſiæ, vel à contra, licèt, in utraque plura extent altaria, ibid.num.4
Viſitare an ſufficiat altare, ubi actum non eſt illud, quod vulgò vocatur portatile, ſeu Alteratum; ib.n.5
Quid, ſi ſit omninò ineptum; ib. n.6
Viſitare unum altare quinquies ſufficit in loco, ubi non ſunt quinque Eccleſiæ, nec una cum quinque altaribus, ib.n.7. 386
Immo altare in privato oratorio, alicubi exiſtas, ubi ſolùm ſit Oratorium privatum, ib.n.8
Si verò alicubi exiſtas, ubi ſunt quinque Eccleſiæ, vel una cum quinque altaribus, non ſufficit unicum viſitare, ibid. 9
Nec ſatis eſt defectus quinque altarium eſſe ſolùm in ea Eccleſia, quàm tu eligis viſitandam, ſed requiritur, ut talis defectus ſit io toto oppido, ibid.num.10.
Viſitare quinquies unum altare ſufficit, ſi legitimè impeditis, viſitare quinque, ut ſunt aliquæ moniales non habentes, niſi unum altare, ibid. n.12 330
Viſitare quinque altaria ejuſdem Eccleſiæ an dicatur is, qui ex eodem loco ſine ſitus, & corporis mutatione, & motione viſitat, eas viſitationes ſola mente diſtinguens, ibid. n.13. & 14.
Viſitatio prædicta poteſt fieri ſtando pro foribus Eccleſiæ, ſi hæc fortè reperiatur plena ob multitudinem ad eam confluentium, ibid. num.15
Non valet, ſi Janua Eccleſiæ ſit clauſa. ibid.n.16.
Viſitatio non valet, ſi altaria, quæ viſitas, non ſint in proſpectu tuo; nec ſi tu notabiliter diſtares ab altari, ib.n.17
Viſitatio prædicta, an ſit cum fructu indulgentiarum, debeat fieri deuotè, ideſt ſine ulla etiam culpa veniali, ideòque ut non fiat cùm vanagloria, vel immodeſtè, vel confabulando, ib.§.2.n.1
Viſitatio altarium, ad effectum lucrandi indulgentias ſtationum vl Bullæ, non poteſt exhiberi per alium, ib.n.2.
Debet fieri cum intentione, ſaltem virtuali, viſitandi ob finem à Pontifice requiſitum, & cum orationibus à Bulla præſcriptis, nempe pro unione Principum Chriſtianorum, & victoria contra infideles, ibid. num.3
Sufficit tameo orare ad intentionem Pontificis. ibid.
Viſitatio altarium ſi pluries eodem die ſimul cum orationibus requiſitis repetatur, an pluries acquirantur indulgentiæ conceſſæ, c.10.§ 3.n.1. & ſeq. ibid.
Vltramontani ſi ordinentur ſine Titulo ſuſpenduntur, l.7.cap.6.§.4 num.15 80
Item ſi ſine dimiſſoriis recognitis, ibidem capit.8. §. 1. numer.4 83
Voluntaria debent eſſe ſponſalia, lib.8.tr.3.c.2.§.1. 129
Voluntariè diſtractus in confectione Sacramenti, lib.1. cap.2. §.1. num.4 3
Votum ſolemne Caſtitatis, impedimentum matr. V. Impedimenta matrimonii.
Votum ſimplex, V. ibid.
Voto Caſtitatis aſtrictus, ſi ſit uxoratus, à quo diſpenſari poteſt, lib.9. tr.2.c.6 num.5 112
Votum Religionis, Ordinis Sacri, Caſtitatis, an irritet ſponſalia. V. Sponſalia, quæ cauſa.
Votum ſolemne in Religione an diſſolvat matrim. Infidelium, lib.8. tr.5.c.5.§.2 num.10 152
Vota Biennii Societatis an diſſolvant matrimoniom ratum, lib 8.tr.5 cap.5.num.10 154
Votum ſolemne Caſtitatis emittere, an liceat conjugi facto Divortio, lib.8.tr.7.c.4.§.1 163. & ſeq.
Quid de ſimplici, ibid. §.3
Vota quænam, & quomodo poſſint per Bullam Cruciatæ commutari, Vide Verbo commutatio.
Commutari poſſunt ſolùm, durante anno ipſius bollæ, cap.13.§.1. num.30
An poſſit ultimo die anni commutari votum in aliud opus pium deſignandum tamen poſt annum, vel ab eodem confeſſario, vel ab alio viro docto, prout confeſſarius decrevit, ibidem numer.30
Vota abſoluta caſtitatis, Religionis, & peregrinatiunis, Ultramarinæ, ſeu Hieroſolymitanæ emiſſa devotionis cauſa, nequeunt ex vi Bullæ commutari, cap. 23. §. 2. num.1. ibidem.
Votum caſtitatis diminotum, puta non fornicandi, non ſe polluendi, non nubendi, votum Caſtitatis conjugalis, votum virginitatis præciſæ, ideſt conſiſtentis in abſtinentia, primi actus luxuriæ, quatenus ſcilicet Virginitatis involvit corporis integritatem, votum integræ Caſtitatis, ſed ad tempus, poſſunt per bullam commutari, c.13.§.2.n 3 ibid.
Item votum caſtitatis verè conditionale, v. gr. voveo caſtitatem, ſi convaluero, ibid.n.4
Item votum caſtitatis pœnale v.g. voveo non ludere, & ſi ludam, in pœnam voveo caſtitatem, vel nolo lodere, & ſi ludam voveo caſtitatem, ibid.num 4
Item votum caſtitatis per partes emiſſum, ut ſi quis hodie voveat ſe non conſenſurum, pereudie, ſe nolle habere actum externum impudicum, &c. ibid.n.5
Niſi tamen voluerit omnia ſimul io oltimo voto colligere, illiſque eſſe ſubjectum. ibid.
Votum Religionis diminutum poteſt per Bullam commutari, ut de aſſumendo ordinem Sacrum, de ſerviendo toto vitæ tempore Hoſpitali, vel Monaſterio, votum iogrediendi religionem ſine intentione emittendi in ea profeſſionem, ibidem onmero 9
Item Votum Religionis verè conditionale, vel pœnale, ibidem numero 7
Votum peregrinationis ultramarinum diminutum, & Votum de inviſenda SS. Virgine Lauretana; vel Sancto Jacobo in Compoſtella Quid de voto peregrinationis ad limina Apoſtolorum, vel voto peregrinationis, Hieroſolymitanæ, non ob viſitanda loca Sancta, ſed ob alium honeſtum, & pium finem, an reformata, ibid.num.8
Item votum ultramarinum verè conditionale, vel pœnale, ibid. num.9. & 10
Nequeunt tamen commutari tria vota prædicta caſtitatis, ultramarinæ, & Religionis; ſi non ſunt verè conditionalia, puta cum particula ſi, quæ ſignificat idem, ac *quando*, v. gr. voveo caſtitatem, ſi convaluero, itaut ſenſus ſit, quando convaluero, ibid. uum.11
Votum perfectæ caſtitatis à conjuge emiſſum ante initum matrimonium, nequit per bullam commutari, & peccat conjux matrimonium contrahendo, nec poteſt petere debitum, licèt poſſit reddere, c.13.§.3 n.1 338
Emiſſum verò poſt initum matrimonium poteſt commutari, niſi emittatur ab utroque conjuge mutua licentia, & per modum contractus, ibid n.2
Poteſt tamen commutari ſi dicti conjuges remittant ſibi, & acceptent ceſſionem juris petendi, & reddendi debitum, licèt ſic remittendo, peccent contra votum, ibid.n.2
Votum ſtrictioris Religionis poteſt per ſe commutari vi bullę in laxiorem, & item quoad dilationem ingreſſus, ib.n.3 ibid.
Excipe, quando in laxiore non viget obſervantia, & quando dilatio temporis ſit tanta, ut vovens periculo exponatur votum non implendi, ibid num.4
Votum Religionis Hieroſolymitanæ, ſeu Melitenſis non poteſt per bullam commutari, licèt probabiliter poſſit votum ſuſcipiendi alios ordines militares, ut Sancti Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ &c. ibid.num 5 ibid.
Excipe votum ſuſcipiendi Religionem ex his ordinibus. ibid.
Votum ſub diſiunctione, ſi utrumque ſit reſervatum, nequit per bullam commutari, ſecus verò ſi alterum non ſit reſervatum, ut voven, vel caſtitatem, vel jejunium per aliquot annos, ibid. num 6
Si poſteà elegiſti caſtitatem, omiſſo jejunio, ſed ſine novo voto, an facta electioue poſſit commutari, ib.n.7
Quid ſi evaſiſti impotens ad jejunium, an poſſit pars altera caſtitatis per bullam commutari, ib.n.7
Votum reſervatum, ſed diſpenſatom à Pontifice, qui loco reſervati ſubrogavit aliud oon reſervatum, verb. grat. Jejunium loco caſtitatis probabilius eſt, poſſe per bullam commutari, ib. num.8
Quid ſi in hoc caſu per multum tempus omiſiſti jejunare, an reviviſcat in re votum caſtitatis, itaut fiat incommutabile per bullam, ibid.n.9
Votum reſervatum an poſſit per bullam in aliud etiam reſervatum commutari, ibid.num.12
An in aliud meliùs, & pręſtantiùs ſive à confeſſario, ſine propria ipſum voventis auctoritate. ibid.
Votum perſonæ ſub alterius poteſtate exiſtentis, quando poteſt irritari ab eo, qui talem poteſtatem habet, cap.13. §.3. num.12. 338
Votum abſolutæ caſtitatis à filio impubere emiſſum, nequit per bullam commutari, nec ab ejus confeſſario, nec ab Epiſcopo, licèt poſſit à Patre irritari. ibid.
Votum etiam juratum poteſt per bullam commutari, ſi non ſit reſervatum, c.13.§.1.n.29 337
Votum reale de danda v.g. eleemoſyna huic determinatæ Eccleſiæ, vel pauperi an poſſit per bullam commutari, ſi fuit acceptatum, ibid.n.28. ibid.
Quid, ſi ſit votum, v.g. jejunii, ſed ſub pœna dandi eleemoſynam certò pauperi, vel Eccleſiæ, ibid.num.24 336
Votum Pontifici reſervatum, licèt poſſit in aliquo caſu urgentiſſimæ neceſſitatis, & alicujus gravis damni imminentis ab Epiſcopo diſpenſari, non tamen poteſt tunc à confeſſario per bullam commutari, c.13.§.3.n.14 339
Votum, quod tu recordaris emiſiſſe, ſed oblitus es materiam, poteſt per bullam commutari, c.13.num.16 336
Votum non petendi abſolutè diſpenſationem, vel commutationem an ſit invalidum, ibid.num.20
Quid ſi fiat de non petenda diſpenſatione, vel commutatione ſine cauſa, ibid.à num.18

Verùm

Verùm an & quando tunc pecces, ibid.num.19
Vovens v.gr. non ludere ſub pœna dandi decem pauperibus, ſi luſit cum inculpabili inadvertentia voti, vel pœnæ non tenetur ad pœnam, cap.13.§.1.num.26 137
Uſura quid ſit, quotuplex, qua ratione prohibita, l.9.tr.1.c.2.n.176
Uſura in Mutuo; quando certò non adeſt, lib.9. tractat.1. cap.3. ibid.
Quando adeſt certo, ibid. cap.4 181
Quando ſub dubio, ibid.cap.5 183
Uſurarius, quandonam acquirit Dominium rerum per uſuras acceptatum, lib.9.tract.1.cap 7.§.1 184
Uſurarii bona, an ſint hypothecata pro uſuris, ibid.§.2 185
Uſurarius, quando & quatenus obligatur ad reſtitutionem, cap.9 186. & ſeq.
Quando, & quatenus eius hæredes, vel legatarii, ib.§.3. 187
Uſura cur ſit lucrum ex tempore, non verò ex loco, lib.9.tr.3.cap.4. §.2.num.3 205
Uſus cambiendi per alios, lib.7.tr.3.cap.5.§.7 213
Uſus fructus in locatione, l.9.tr.4.c.3. 218
Utilitas tum Campſoris, tum Campſarii, ſeu utriuſque contrahentium, quando adeſt, cujuſnam erit lucrum, lib.9. tract.3.cap.4. §.3.num.207
Uxoricidium quod, eſt impedimentum dirimens matrimonium, V. Impedimenta matrimonii Verbo, Crimen.

R. P. THOMÆ
TAMBURINI
E SOCIETATE JESU
OPUSCULA TRIA.

De Confeſſione.
De Communione.
De Sacrificio Miſſæ.

Digitized by Google

INDEX

Capitum, & Paragraphorum
METHODI CONFESSIONIS.

LIBER I.

De dolore cordis.

CAPUT I.

De dolore quoad ſubſtantiam, præſertim circa mortalia.

§.1. Quid ſit Contritio, & Attritio. 373
2. An ſit neceſſaria ſingulorum peccatorum memoria, vel eorum, quibus eſt Deus præponendus. ib.
3. De propoſito non peccandi. ib.
4. An timor mali temporalis poſſit eſſe motivum Attritionis. 374
5. An actus amoris Dei ſit ſufficiens diſpoſitio pro Sacramento pœnitentiæ. ib.
6. Formulæ Contritionis & Attritionis. ib.

CAPUT II.

De eodem dolore, quoad quaſdam circumſtantias.

§.1. De dolore, quòd non doleas. ib.
2. De intentione, & qualitate doloris. ib.
3. An dolor procedere debeat ex intentione confeſſionis. ib.
4. Quando dolor exhibendus eſt. ib.
5. De novo dolore in nova peccatorum abſolutorum confeſſione. ib.

CAPUT III.

De dolore venialium.

§.1. De venialium dolore virtuali. 375
2. De dolore unius peccati venialis, & non alterius. ib.
3. De dolore venialium quoad frequentiam. ib.
4. De revocatione doloris venialium. ib.
5. De propoſito vitandi venialia. 376

LIBER II.

De oris Confeſſione.

CAPUT I.

Quædam de peccatorum confeſſione in univerſum.

§.1. An ſit explicandum in confeſſione, peccatum eſſe, vel non eſſe confeſſum. 376
2. In Confeſſione generali an omnia mortalia aliàs confeſſa aperire teneamur. ib.
3. An peccata dubia ſint neceſſaria clavibus ſubiicienda. ib.
4. De peccatis confeſſis ut dubiis. 377
5. De actibus internis interruptis. 378
6. De actibus externis interruptis. 379
7. De peccatore habituali. Vide de Meretrice. ib.
8. De unitate morali unius peccati. ib.
Ubi, de unitate Blaſphemiarum. 380
Percuſſionum. ib.
Juramentorum, & votorum. ib.
Contumeliarum. ib.
Detractionum. ib.
Adminiſtrationis Sacramenti pœnitentiæ in peccato mortali. ib.
Fornicationum. ib.
9. De pluralitate individuali malitiæ in eodem actu. ib.
Ubi, de pluralitate occiſionis multorum. ib.
Deſiderii occiſionis multorum. ib.
Detractionis multorum. 381
Furti à multis. ib.
10. De mediis, quæ aſſumuntur ad peccatum. ib.
11. De fine peccaminoſo, vel non peccaminoſo. ib.
12. An peccatum continens multas ſpecie malitias, dividi in confeſſione poſſit. 382
13. An peccatum complectens plures numero malitias, dividi in confeſſione poſſit. ib.
14. De peccatis ex ignorantia. ib.
15. De peccatis ex conſcientia erronea. ib.
16. De peccato contra præceptum ſuperioris. 383
17. De ſcandalo. ib.
18. De circumſtantiis aggravantibus. 384

CAPUT II.

De confeſſione peccatorum circà primum Decalogi præceptum.

§.1. De peccatis contra fidem. ib.
2. De ignorantia rerum fidei. 385
3. De peccante cum ſpe veniæ, & reſiſtendo inſpirationibus. ib.
4. De omittente horas Canonicas. ib.
5. De ſuperſtitione, & ſimilibus. ib.

CAPUT III.

Circa ſecundum Decalogi præceptum.

§.1. De blaſphemia. ib.
2. De voto, & juramento. ib.
3. De Conſuetudine in Jure jurando, & aliis peccatis. 386

CAPUT IV.

Circa Tertium Decalogi præceptum.

§.1. De auditione Miſſæ. ib.
De jejunio. ib.

CAPUT V.

Circa Quartum Decalogi præceptum.

§.1. De injuria inflicta Parentibus, Filiis, Uxori. ib.
2. De injuria illata Fratri, Sorori, aliis. 387

CAPUT VI.

Circa Quintum Decalogi præceptum.

§.1. De quibuſdam ſpeciebus homicidii. ib.
2. De occiſione in cauſa. ib.
3. De malis alicui volitis. ib.

CAPUT VII.

Circa Sextum, & nonum Decalogi præceptum.

§.1. De delectatione turpi ſolùm interna, ſeu, ut vocant, moroſa. 388
2. De locutione turpium. ib.
3. De jactantia, & de conſilio. ib.
4. De prima luxuriæ ſpecie, ideſt de ſimplici fornicatione. 389
5. De Sacrilegio. ib.
6. De Adulterio. 390
7. De inceſtu. ib.
8. De Stupro. ib.
9. De Raptu. ib.
10. De peccato contra naturam. ib.
Ubi de Mollitie. 392
Sodomia. ib.
Sodomia imperfecta. ib.
Beſtialitate. ib.

CAPUT VIII.

Circa Septimum, & Decimum Decalogi præceptum.

§.1. De furto communi, Rapina, damno dato. 393
2. De furto ſacrilego. ib.

CAPUT IX.

Circa Octavum Decalogi præceptum.

§.1. De Contumelia, Detractione, Judicio temerario. ib.
2. An in confeſſione manifeſtari ſocius peccati poſſit. ib.

CAPUT X.

De veritate, quam cum Confeſſario agendum eſt.

§.1. Taceri licitè aliquod peccatum in confeſſione interdum poteſt. 394
Quando ſcilicet adeſt, vel impotentia phyſica, ad quam reducimus neceſſitatem Moribundi. ib.
Vel impotentia moralis. 395
Vel error invincibilis. 396
2. De mendacio in confeſſione. ib.
3. Quandonam eſt obligatio repetendi confeſſionem, vel generalem inſtituendi. ib.

LIBER III.

De Abſolutione.

CAPUT I.

De forma Abſolutionis.

§.1. Forma ordinaria abſolutionis. 397
2. Forma Abſolutionis in neceſſitate, & in brevibus confeſſionibus. ib.

CAPUT II.

Qua ratione Confeſſor peccatorum meminiſſe debet, quando ea abſolvit.

CA-

CAPUT III.

De dilatione abſolutionis.

§.1. QUid ſit occaſio remota, quid proxima. 398
2. De Occaſione Remota. ib.
3. De Proxima. ib.
4. De Recidivo. ib.
5. De publico Peccatore. 399
6. De dilatione Abſolutionis propter utile pœnitentis. ib.

CAPUT IV.

De officio Confeſſoris quoad inſtruendum pœnitentem, antequam abſolvat.

CAPUT V.

Quam diſpoſitionem Confeſſor advertere debet in pœnitente, antequam abſolvat.

§.1. DE actu fidei neceſſario, antequam quis abſolvatur. 400
2. De diſpoſitione pœnitentis, quoad dolorem, antequam abſolvatur. ib.
3. Quænam diſpoſitio requiratur in Confeſſore, dum abſolutionem impendit. ib.

CAPUT VI.

De Juramentis, aliiſque obligationibus expoſcendis ab eo, qui abſolvitur in caſu neceſſitatis.

CAPUT VII.

De Juriſdictione Sacerdotis ad abſolvendum neceſſaria.

§.1. DE Sacerdote non approbato. 402
2. De Confeſſore approbato. ib.
3. De Confeſſario electo per bullam, vel per Jubilæum. ib.
4. De Confeſſore priviſlegiato. 403
Bullæ Cœnæ ſumma. ib.
Sex caſus Pontifici reſervati. ib.

CAPUT VIII.

Quid faciet Confeſſor, ſi erraverit in abſolvendo.

§.1. PRoponitur quæſtio. 404
2. De errore citrà tertii damnum. ib.
3. De errore cum damno tertii. ib.
4. De errore cum invaliditate Sacramenti. ib.

CAPUT IX.

Aliqua pertinentia ad Confeſſarium, antequam abſolvat.

§.1. EX qua opinione Confeſſarius pœnitentem abſolvat. ib.
2. An Confeſſarius ſciens pœnitentem non fateri peccatum, quod commiſit, poſſit illum abſolvere. 405
3. Qua ratione Confeſſor antequam abſolvat pœnitentem, interrogare debeat. ib.
4. An aliquando à Confeſſario ſit ſubeundum onus pœnitentis, quem abſolvit. ib.

LIBER IV.

De Satisfactione.

CAPUT I.

De pœnitentia injungenda à Confeſſario.

§.1. AN Confeſſor poſſit nullam injungere. 406
2. De auctoritate Confeſſoris, in injungenda pœnitentia ſub præcepto. ib. ib.
3. Quanta imponi pœnitentia debeat. ib.
4. Cujus generis pœnitentiam debeat Confeſſor injungere. 407
5. Quando pœnitentia imponi debet, vel poteſt. ib.

CAPUT II.

De pœnitentia ſolvenda à pœnitente.

§.1. AN pœnitens teneatur acceptare pœnitentiam, acceptatamque ſolvere. ib.
2. Quando debet pœnitentiam adimplere pœnitens. ib.
3. An poſſit impleri pœnitentia per alium. 408
4. Ad quid obligetur pœnitens, ſi pœnitentiæ obliviſcatur. ib.
5. Qua ratione obligetur pœnitens ad circumſtantias operis impoſiti à Confeſſario. ib.

CAPUT III.

De commutatione pœnitentiæ.

§.1. AN pœnitens ſibi commutare poſſit pœnitentiam à Confeſſario injunctam. ib.
2. An alius Confeſſarius poſſit commutare pœnitentiam, audita Confeſſione. ib.
3. An non audita Confeſſione. ib.
4. Quando commutari pœnitentia debeat. ib.

APPENDIX.

De Sigillo Confeſſionis.

CAPUT I.

Quid ſit, & ex qua Confeſſione oriatur Sigillum.

CAPUT II.

Quanta ſit obligatio Sigilli.

CAPUT III.

Quænam cadant ſub Sigillum?

AN peccata, laus, confeſſio, pœnitentia impoſita. 409
Peccata in genere ut audita; & quid, ut audita in tali loco. ib.
Peccata publica. 410
Complices, objecta peccati, &c. ib.
Peccatum committendum. ib.
Quæ per errorem ut neceſſaria quis fatetur. ib.
Defectus naturales. ib.
Dicere, eum non abſolvi. ib.
Teſtimonium de confeſſione. ib.
Defectus qui videtur in ipſa confeſſione. ib.
Peccatum dubiè notum. 411

CAPUT IV.

Quinam teneatur ad Sigillum?

COnfeſſor, Pœnitens, Interpres, aliique audientes. ib.
Is, à quo petitur licentia de reſervato. ib.
Is, à quo petitur conſilium. ib.
Ipſe Confeſſarius à pœnitente ante confeſſionem conſultus. ib.
Laicus confeſſionem fortè excipiens. ib.
Scripta peccata legens. 412

CAPUT V.

De Sigillo Confeſſionis reſpectu ejuſdem pœnitentis.

CAPUT VI.

An Confeſſor poſſit uti cognitione habita in confeſſione?

§.1. AN id poſſit, ſi vel alii, vel complices peccati id advertant. ibid.
2. An uti Confeſſarius dicta cognitione poſſit, quando ſolus pœnitens advertit. ib.
3. Expediuntur quædam circa uſum prædictæ notitiæ. 413
An poſſit quis ſimulatum Confeſſorem reſpuere. ib.
De pœnitente impœnitenti. 414
De ſciente in Confeſſione Eccleſiam eſſe pollutam. ib.

CAPUT VII.

Cujuſnam ſuſpicionis periculum contra pœnitentem ex vi Sigilli probibetur.

CAPUT VIII.

De culpa, & pœna frangentis Sigillum.

INDEX

Capitum, & Paragraphorum.

Liber de Communione expeditè peragenda.

Prior numerus paginam, alter numerum marginalem notat.

Intentio Operis, & diſpoſitio. 415

CAPUT I.

De diſpoſitione ſpirituali neceſſaria ad ſumptionem Sacratiſſimæ Euchariſtiæ.

§.1. DE ſtatu gratiæ requiſito. ibid.
2. An ſit gravius peccatum accedere ad Euchariſtiam cum gravioribus peccatis, quàm cum minus gravibus. ib.
3. An addant novum peccatum, qui cõmunicant cum peccato mortali, quando prohibetur à communione ex præcepto humano. ib.
4. De accedente ad Communionem cum peccato veniali. ib.
5. De actuali devotione in ſumente Sacram Euchariſtiam. 416
6. De confeſſione præmittenda Communioni, *ubi* explicantur Tridentini verba: *Modò non deſit copia confeſſoris, urgente neceſſitate: quamprimùm confiteatur.* ib.
Modò non deſit copia Confeſſoris. ib.18
Urgente neceſſitate. 417.29
Quamprimùm confiteatur. ib.45
7. Quando debet eligi actus contritionis ab eo ſive Laico, ſive Sacerdote, qui urgente neceſſitate, ſine confeſſione ad Euchariſtiam accedit. 419
8. De eo, qui ante Communionem recordatur peccati indirectè abſoluti. 420
9. An peccata negativè dubia ſint ante communionem Sacerdoti aperienda. ib.
10. An ſit caſus, in quo communicare quis ſine confeſſione, & item ſine contritione, atque adeò in peccato mortali poſſit. ib.
11. An liceat laico quotidiana Communio. 421

CAPUT II.

De diſpoſitione corporali requiſita ante Sacratiſſimam Communionem.

§.1. DE munditie à pollutione, vel copula. ib.
2. De munditie corporis externa. ib.
3. De ſuperfluo mulierum ornatu. ib.
4. De veſtibus externis: *ubi*, an Sacerdos ſine ſtola, & eques cum gladio decenter communicent. ib.
5. An corporis ſanitas requiratur ab accedente ad Communionem. 422
6. De Jejunio naturali requiſito ante Communionem. ib.
Quæ pertinent ad cibum. ib.17
Quæ ad potum. ib.22
Quæ ad naturam comeſtionis, vel potationis. ib.23
An ſomnus, vel cibus digeſtus requiratur ante Communionem. ibid.27
De tempore, quo violatur jejunium naturale. 423.28
7. De dubitante, an ſolverit jejunium naturale, *ubi*, De diverſitate horologiorum. ib.
8. Quando non jejuno licet communicare. ib.
9. De Communione in azymo, & fermentato. 424
An Sacerdos celebrare debeat in azymo, vel fermentato. ib.2
An laicus Græcus in azymo, & Latinus in fermentato licitè communicare aliquando poſſit. 425.10

CAPUT III.

De iis, quæ ad Communionem pertinent, poſtquam peracta eſt.

§.1. AN ſtatim à Communione comedere liceat. 426
2. An ſtatim ab accepta Communione expuere liceat. ib.
3. An aromata ruminare ad evocandum phlegma liceat ſtatim à Communione. ib.
4. Quandonam liceat infirmo poſt peractam Communionem evomere. ib.
5. At ſit novum, vel majus peccatum illud, quod ipſa die Communionis committitur. ib.
6. An poſt peractam Communionem liceat eodem die ad uxorem accedere. ib.

CAPUT IV.

De præcepto Communionis Paſchalis.

§.1. EXplicatur prima clauſula Canonis, *Omnis utriuſque ſexus Fidelis: Ubi*, Quid de noo baptizatis energumenis, ſtolidis, & ſimilibus. idid.
De energumenis. ib.3
De Fatuis, Stolidis, Surdis, Mutis. 427.4
2. Explicatur ſecunda clauſula ejuſdem Canonis; *Poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit*; *ubi*, An impuberes ſubdantur legibus, & pœnis latis ab homine. ib.
An pueri ſubjaceant legibus humanis quoad culpam. ib.7
An ſubjaceant iiſdem quoad pœnas. ib.11
3. Explicatur tertia clauſula: *Semel in anno confiteatur*: obiter de præcepto annuæ Confeſſionis. 428
Quos obliget hoc præceptum. ib.19
De tempore hujus obligationis. ib.21
Cauſæ excuſantes ab annua confeſſione. 429.29
4. Explicatur quarta clauſula: *Suſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum*. *Ubi*, De obligatione præveniendi, & tollendi impedimenta, de loco Communionis, de tempore, deque miniſtris, præſertim Religioſis. ib.
De prævidente impedimentum. ib.37
De obligatione tollendi impedimentum. ib.40
Ubi communicandum in Paſchate. 430.42
5. Explicatur quinta clauſula: *Niſi fortè de proprii Sacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus, ab hujuſmodi perceptione duxerit abſtinendum*. *Ubi* quis hanc; & alibi, quàm in Parochia, communicandi licentiam concedere valeat? An Epiſcopus, Archipresbiter, Vicarius Generalis, Parochi Montis Regalenſis? 472
5. Explicatur ſexta clauſula: *Alioqui & vivens ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur, & moriens Eccleſiaſtica careat ſepultura.* ib.

CAPUT V.

De præcepto Communionis inſtante mortis periculo.

§.1. AN hoc præceptum omnes in eo periculo obliget. ib.
2. An obliget eos, qui paulò antè periculum communicarunt. 43
3. An obliget eum, qui communicavit in Paſchate. ib.
4. An hoc præceptum obliget petere Euchariſtiam ab Hæretico, excommunicato, & ſimilibus, ſi alius Sacerdos non adſit. ib.
5. An in eadem inſtantis mortis neceſſitate, poſſit quilibet Sacerdos, etiam Religioſus, miniſtrare Euchariſtiam. ib.
6. An qui manè, ex devotione communicavit, & deinde incidit in periculum mortis; poſſit, eadem die, pro Viatico communicare. ibid.
7. De ſumente Viaticum in mortali, deque mortaliter peccante, poſt illud. 433
8. An pueri communicandi ſint pro Viatico. ib.
9. An amenti temporaneo, ac phrenetico dandum ſit ſacrum Viaticum. ib.
10. Quando licet dare infirmo non jejuno Communionem. ib.
11. An qui ſemel Viatico refectus fuit, poſſit intra eandem ægritudinem ſæpius non jejunus communicare. ib.
12. An, eadem die, qua quis occidendus eſt, poſſit communicare? & quid de infideli, qui eodem, quo baptizatur, die eſt ſuſpendendus. 433
Decretum circa Communionem Quotidianam. 434

CAPUT VI.

De Miniſtro Communionis.

§.1. QUo habitu, qua hora, quibus circumſtantiis eſt miniſtranda Euchariſtia. 434
2. An miniſtrari Euchariſtia poſſit indigno. ib.
Prima Regula. ib.12
Secunda Regula. ib.13
Tertia Regula. ib.17
Quarta Regula. 436.18
De peccatore cognito in confeſſione. ib.20
Quotupliciter peccat, qui communicat indignum, ib.21
De miniſtrante hoſtiam non conſecratam. ib.22.
3. Quam debeat pœnitentiam exhibere ſive publicus, ſive occultus peccator, ut ad communionem admitti poſſit. ib.
4. An laicus, aut inferior Diacono miniſtrare unquam poſſit Euchariſtiam. ib.
5. An extra ſacrificium poſſit ſe ipſum Sacerdos communicare. ib.
6. An Sacerdos poſſit communicaturo miniſtrare partem ſuæ Hoſtiæ. ib.
7. An tempore Interdicti generalis miniſtrari Communio poſſit. 437

INDEX

I N D E X

Librorum, Capitum, & Paragraphorum

Opuſculi de Sacrificio Miſſæ.

L I B E R   P R I M U S.

De iis, quæ ad Sacerdotem pertinent, antequam Miſſam celebret.

Proœmium. 437

C A P V T   I.

De vaſis ſacris.

§. 1. DE Calice, & Patena. 438
2. De conſecratione Calicis, & Patenæ. ib.
Privilegium primum conſecrandi Calices. ib.3
Privilegium alterum conſecrandi Calices. ib.5
Privilegium Tertium conſecrandi Calicea. ib.9
3. De pœna celebrantia in Calice non conſecrato. ib.
4. An Calix, adde & veſtes, aliaque ſimilia remaneant conſecrata ſeu benedicta, ſi in illis non ſacris fortè quis ſacrificet. 439
Calix & Patena. ib.1
Corporale, Pixis, &c. ib.3
Veſtes Sacerdotales, aliaque ornamenta. ib.4
Eccleſia violata. ib.5
Eccleſia, & Altare non conſecrata, ſeu non benedicta. ib.8
5. Quando Calix, & Patena amittant conſecrationem. ib.
6. De iis vaſis in ſacro Miniſterio adhiberi ſolitis. 440

C A P U T   II.

Qui cultus ſacris bis vaſis, & ſimilibus debeatur.

§. 1. COntactus ſacrorum. 441
2. Lotio ſacrorum. 442
3. Uſus ſacrorum ad profana. ib.
Quæſtin incidens de Candelis, & ramis palmarum benedictis. 443.3
4. Uſus prophanorum ad ſacra. ib.

C A P U T   III.

De veſtibus Sacerdotalibus.

§. 1. QUibus, & quot veſtibus indiget Sacerdos ad ſacrificandum. ibid.
2. De benedictione veſtium Sacerdotalium. ib.
De facultate Epiſcoporum benedicendi ſacras veſtes. 444.4
Duo privilegia Mendicantium, Sacras veſtes benedicendi. ib.5
3. Quandonam veſtes ſacræ amittant benedictionem. ib.
Quædam propria de cingulo. ib.2
Quædam propria de ſtola, vel caſula. ib.5
Quid juris, quando una veſtis mutatur in aliam. ib.7

C A P U T.   IV.

De loco ſacrificii.

§. 1. QUiſnam ille ſit. 445
2. De Epiſcopi poteſtate circa locum ſacrificii. ib.
An Epiſcopus poſſit concedere facultatem celebrandi per modum actus in loco profano, ſed decente, extra domum ſuam, ipſo abſente. ib.6
An id poſſit in quocunque loco domus ſuæ, vel in domo profana aliorum coram ſe. ib.8
An poſſit deputare Oratorium in domo ſua, ut ibi indifferenter, per modum habitus, celebretur. ib.12
3. De Religioſorum Privilegiis circa locum ſacrificii. 446.48
Primum privilegium, quando verſantur in miſſionibus. ib.3
Secundum privilegium, in quocunque loco. ib.7
Tertium privilegium, deputandi Oratorium. ib.14
4. De Oratoriis in domibus de licentia Summi Pontificis. ib.
Tibi Diœceſis Panormitanæ. 447.2
Qui ut aſſeris. ibid.3
Ut in privato. ibid.6
Ad hoc decenter. ibid.8
Per Ordinarium loci. ibid.11
Ac de ipſius Ordinarii. ibid.14
Unam Miſſam. 448.19
Dummodo in eadem. ibid.20
Per quemcunque Sacerdotem, &c. ibid.23
Sine tamen quorumcunque, &c. ibid.24
Paſchatis, Reſurrectionis, &c. ibid.27
In tuo, & familia, &c. ibid.28
Nec non in Hoſpitum, &c. 449.32
Volumus autem, quòd familiares. ibid.34
De privilegio Cruciatæ circa prædicta. ib.37
5. De violatione Eccleſiæ, ſeu loci ſacrificii, ejuſque reconciliatione, Remiſſivè. 450

C A P U T   V.

De Altari, ejuſque ornatu.

§. 1. DE Altari, ibid. Ara ex duobus lapidibus. ib.6
Ara ſine reliquiis. ib.9
Ara, quando amittit conſecrationem. ib.12
2. De Mappia. ib.
3. De corporali, Palla, Purificatorio. 451
4. De lumine. ib.
5. De Miſſali. ib.
6. De Cruce, aliiſque requiſitis circa Altare. ib.

C A P U T   VI.

De Tempore ſacrificii.

§. 1. QUo die celebrari poſſit, *ubi*, de triduo hebdomadæ Sanctæ. 452
2. An obligetur Sacerdos aliquando celebrare. ib.
Parochurum obligatio celebrandi. ib.2
Capellani, & Beneficiati obligatio celebrandi. ib.3
Obligatio celebrandi quoad Eccleſias collegiatas. ib.4
Obligatio celebrandi Miſſam de feria privilegiata. ib.6
3. Quando licet plures Miſſas eodem die celebrare. 453
4. Qua hora celebrari poſſit. ib.
Quoad Auroram. ib.2
Privilegia Mendicantium celebrandi ante Auroram. ib.8
Quoad meridiem. 454.19
Privilegium Mendicantium poſtponendi Miſſam. ib.24

C A P U T   VII.

Expediuntur quædam faciliora, pertinentia ad Sacerdotem, antequam celebret.

§. 1. PRecesante Miſſam. 455
2. Recitatio Matutini. ib.
3. Calcei. ib.
4. Pileolus. ib.
5. Miniſter. 456
6. Sanitas corporis. ib.
7. Munditics corporis, & lotio manuum. ib.

L I B E R   II.

De his, quæ ad Sacerdotem pertinent, dum actu celebrat.

C A P U T   I.

De intentione Sacerdotis in celebrando.

§. 1. DE fine, quem poteſt, vel debet intendere Sacerdos in faciendo Sacro. 457
2. De intentione, quam Sacerdos habere debet conſecrandi, ante, vel dum operatur. ib.
Intentio Actualis, & Virtualis approbatur in caſu noſtro, non verò Habitualis, & interpretativa. 458.6
Praxis prædictæ intentionis conſecrandi. ib.
3. Super quam materiam cadat intentio conſecrandi. ib.
Primus caſus, de particula non cognita Sacerdoti. ib.
Secundus caſus, de Hoſtiis numeratis, quæ non omnes conſecraræ intendantur. ib.6
Tertius caſus, de Hoſtiis non conſecratis, fortè confuſis cum conſecratis. 459.10
Quartus caſus, de Hoſtiis, ſuper Altare, non verò ſuper aram conſecratam poſitis. ib.11
Quintus caſus, de Guttis vini in Calice diſcontinuis. ib.23
Ubi, defenditur Coninch. contra Layman. ib.
An guttæ in Calice ſeparatæ debeant abſtergi ante conſecrationem. 460.29
Quid poſt conſecrationem. ib.30

C A-

Digitized by Google

CAPUT II.

De Applicatione Miſſæ.

§ 1 PRæmittuntur quædam neceſſaria de offerentibus Miſſam, ejuſque valore. ib.
2 An applicari poſſit Miſſa pro infideli. 461
3 An pro Catechumenis. ib.
4 An pro excommunicatis. ib.
De Sacerdote ut privata perſona pro Toleratis, & non Toleratis. ib. 3
De eodem ut publica quoad non Toleratos. 462
De eodem ut publica quoad Toleratos. ib. 8
5 An Miſſa applicari poſſit pro Juſtis. 462
6 An pro peccatoribus. ib.
7 An pro vivis applicari poſſit Miſſa pro defunctis. 463
8 De applicatione Miſſæ anticipata quoad ſatisfactionem. ib.
An ſit aliquando licita, ſaltem in Capellano, dicta anticipatio. ib. 8
De applicatione Miſſæ anticipata quoad interpretationem. ib.
9 De applicatione Miſſæ contra voluntatem Superioris. 464
An peccet Sacerdos non applicans ſacrum juxta Prælati voluntatem. ib.
Cui proſit Miſſa applicata contra voluntatem Prælati, vel contra juſtitiam. ib.
10 De tempore, quo intentio applicandi alicui fructum Miſſæ elicienda eſt. 465
11 Cui proſit fructus Miſſæ, quando Sacerdos cùm Sacrum applicaſſet uni, deindè applicat alteri. ib.
12 De Sacerdote non applicante fructum Miſſæ ſuæ. 466
13 De Sacerdote aliquem excludente à fructu ſuæ Miſſæ. ib.
14 Cui magis prodeſt Miſſa, ei, qui illam audit, an ei, cui Sacerdos eandem applicat. ib.
Rurſus, quid melius, Miſſæ ſimul dictæ, an ſucceſſivè. ib. 3
Denique Miſſæ ante, an poſt mortem celebratæ. ib. 4
15 Quid valeat magis pro Defunctis, Miſſa applicata, an Bulla Cruciatæ. ib.
16 An Parochus teneatur aliquam Miſſam applicare pro ſuis Ovibus. ib.

CAPUT III.

De Attentione Sacerdotis dum celebrat.

CAPUT IV.

De Materia, & Forma conſecrationis.

§ 1 QUanta aqua ſit Calici immiſcenda. 468
2 An aqua, & vinum infundenda in Calicem, poſſint nive præinfrigidari. ib.

CAPUT V.

Quid peccet, qui aliquid omittit in Miſſa.

§ 1 PRæmittitur obligatio, quam inducunt Rubricæ Miſſalis. 469
Ne quid omittatur in Miſſa. ib.
De omiſſione aliquorum, quæ recitanda ſunt in Miſſa. ib. 3
De omiſſione ſignorum ſuper particulas conſecratas. ib. 12
De omiſſione ritus proprii. 470. 14
Omiſſa an, & qua ratione ſuppleri debeant. ib. 37
An propter impotentiam omitti aliquid poſſit in Miſſa. ib. 27
3 Ne quid addatur in Miſſa. ib.
Nihil addendum in orationibus. ib.
Nihil addendum in Canone. 471
Nihil addendum in inſtrumentis ſacris, *ubi* de duplicata palla. ib. 10

CAPUT VI.

Quales Miſſæ à Capellano, vel Sacerdote ſint recitandæ.

§ 1 QUales ex devotione recitare liceat. ib.
Quid peccet, qui votivam, vel aliam à currente ſine cauſa celebrat. ib.
Quæ ſit cauſa juſta dicendi Miſſas alias à currente. 472. 8
2 Quales Miſſæ ex recepto ſtipendio celebrandæ. ib.
3 De Miſſis cum juramento homini promiſſis. ib.
4 De Miſſis ſoli Deo per votum, vel juramentum promiſſis. 473
5 De Miſſis ex præcepto à Superiore injunctis. 474
Ex Pœnitentia. ib. 2
In Ordinatione. ib. 3
6 De Miſſis Defunctorum promiſſis in Altari privilegiato. ib.
7 De Miſſis Sancti Gregorii promiſſis. ib.
8 De Miſſis Sancti Beatificati nondum Canonizati promiſſis. 575
Ubi, an alii à privilegiatis poſſint eas Miſſas celebrare. ib.

CAPUT VII.

An interrumpi Miſſa aliquando poſſit.

§ 1 PRæmittuntur aliqua certa de interruptione Miſſæ. 476
2 Prima cauſa interrumpendi Miſſam metu mortis, vel gravis mali. ib.
3 Secunda cauſa. Superveniens memoria impedimenti ex cibo aſſumpto, ex peccato, ex cenſura, ex tempore indebito. ib.
4 Tertia cauſa. Superveniens excommunicatus toleratus. ib.
5 Quarta cauſa. Superveniens violatio Eccleſiæ, vel Altaris. 577
6 Quinta cauſa. Superveniens corporalis neceſſitas. ib.
7 Sexta cauſa. Adventus Principis, Prælati, Populi. ib.
8 Octava cauſa. Concio, Ordinatio, Communio Populi, Publicatio edictorum. ib.

CAPUT VIII.

Qua ratione occurrendum defectibus Miſſæ.

§ 1 QUid fiet, quando Sacerdos deficit, dum ſacrificat. ib.
An perfici ſequenti die prędictū ſacrificium poſſit. 478. 6
Ubi vindicatur Emanuel Sà. ib.
An perfici prædictum ſacrificium ab excommunicato, ſuſpenſo, vel irregulari poſſit. ib. 9
Ubi, non approbatur Emanuel Sà. ib. 10
2 Quando Sacerdos meminit in Miſſa ſe eſſe in mortali, non jejunum, excommunicatum. ib.
3 Quando Calix, vel Hoſtia à veneno, vel ſimili inficitur. 479
4 Quando quis advertit, aquam ſe Calici non impoſuiſſe. ib.
5 Quando quis advertit, aquam, vel acetum conſecraſſe. ib.
Quid, ſi dubitetur de aceto, vel non inveniatur vinum. ib.
6 Quid fiet, ſi quid inadvertenter omittat celebrans? & Quid, ſi hoſtia frangi non poſſit. ib.
7 Quid, ſi Sanctiſſimus Sanguis effundatur, vel Hoſtia diſpareat. ib.
8 De nonnullis aliis defectibus occurrentibus in Miſſa. ib.
Quando Sacra Hoſtia, vel ejus fragmenta decidunt. 480. 2
Quid, ſi Sacramentum enormi contingat. ib.
Quando Hoſtia eſt confracta, & quando ejuſdem particula remanet in fundo Calicis. ib. 6
Quando Sanguis, vel vinum congelatur. ib. 8
Quid fiet, ſi ſacrificaturo deſit Hoſtia grandior, ſuppetant tamen particulæ. 481. 16
An celebrans poſſit aſſumere parvam formulam, & grandiorem reſervare. ib. 17
An celebrans poſſit elevare Hoſtiam à ſe non conſecratam. ib. 20
Quando diſparet Hoſtia conſecrata, nec alia conſecranda haberi poſſit, quid melius, abire ſine Communione corporis, an aſſumere præconſecratam. ib. 24

CAPUT IX.

De externa recitatione Miſſæ.

§ 1 DE dicendis elata voce. 482
2 De ſecretis voce ſubmiſſa dicendis. ib.
3 Privilegium Religioſorum circa prædicta. ib.

LIBER III.

De iis, quæ ad Sacerdotem pertinent poſt Miſſam.

CAPUT I.

De ſtipendio Miſſæ.

1 PRæmittuntur quædam de ſtipendio, deque fructu Miſsæ. ibid.
Decreta Sacræ Congregationis de celebratione Miſſarum. 483. 7
Declarationes ejuſdem. ib. 15
Super illud (*Diſtricte prohibet, &c.*) *Ubi*, vetatur Epiſcopis, ne reducant onera Miſſarum. 484
Quę onera Miſſarū reduci prohibentur, & an etiam pręterita. ib. 3
De oneribus Miſſarum ante Tridentinum. 485
De oneribus miſſarum nondum acceptatis. ib. 9
De juſtis cauſis reducendi. ib. 11
Super illud (*Deinde, &c.*) *Ubi*, præcipitur, ut tot Miſſæ celebrentur, quot requirit quantitas eleemoſynæ. 486
Unica Miſſa an pluribus obligationibus ex juſtitia ſatisfiat. ib. 6
Unica Miſſa in pluribus obligationibus, quarum una ſit ex juſtitia, altera nequaquam, vel quarum utraque ſit non juſtitiæ, ſatisfiat. ib. 9
Propter paupertatem an excedi valeat commune ſtipendium Miſſæ: & obiter an ſtipendium Miſſæ poſſit remitti. ib. 3
Pro officiatura, & intentione, an duplex ſtipendium accipi poſſit. ib. 14
Unde conjicitur, quòd petens miſſam, alteram ex his, an utramque

que vellę. 487. 15
Dubium incidens de hebdomadariis Eccleſię Cathedralis Neapolitanæ. 187. 26
Aliquot quæſtiones circa voluntates fundantium Miſſas. ib. 28
An ratione diei feſti aliquod plus recipi poſſit pro Miſſa. ib. 35
An aliquid ultra ſolitum ſtipendium accipi poſſit pro fructu ex opere operantis. 134. 39
An pro impetratione unum, pro ſatisfactione alterum ſtipendium accipi valeat. 489. 43
An major devotio in celebrando, vel orationes aliæ extra Miſſam, jus ad Majus Miſſæ ſtipendium conferant. ib. 40
An pro una Miſſa plura à pluribus exigua ſtipendia uſque ad juſtam mercedem accipi poſſiot. ib. 50
Examinatur doctrina Suarii, de promittente minori ſtipendio Miſsas. 490. 57
An fructum Miſſę ſpecialiſſimum poſſit Sacerdos, habita mercede, alteri concedere. ib. 67
Quando contra Hæredes agi poſſit pro ſtipendiis Miſſarum, de quibus Teſtator diſpoſuit. 491. 72
An hæres pro Miſſis legatis debeat ſtipendium, quod currit tempore diſpoſitionis, an tempore executionis. ib.
Quid fiet de decurſis non ſolutis antea pro Miſſis, ſed nunc redditis. 492. 86
Quid fiet, ſi cenſus relictus pro Miſſis pereat. ib. 89
Quid, ſi non pereat, ſed minuatur cenſus, & non poſſit adiri Pontifex. ib. 90
Quid fiet, ſi augeatur taxa ſtipendii Miſſæ. ib. 95
Quid, ſi taxa ſtipendii creſcat; ubi, An Religioſus ſtare debeat taxæ factæ ab Epiſcopo. ib. 97
An Capellanus teneatur pecuniam expendere ad ornatum Altaris 493. 100
An compenſare ſtipendium Miſſæ ſibi non ſolutum aliquis poſſit. ib. 102
4 Super illud (Id vero ut deinceps, &c.) Ubi, revocantur privilegia Religioſorum. ib.
Quænam privilegia hic revocentur. ib. 2
An prædicta privilegia legitimè conceſſerit Summus Pontifex. ib. 8
Duo privilegia conceſſa poſt hæc decreta de celebratione Miſſarum. 494. 14
5 Super illud (At ſimiliter, &c.) Ubi, prohibetur ne Sacerdos retenta parte eleemoſynæ Miſſam, alteri celebrandam committat. ib.
An alii præter Rectores Eccleſiæ poſſint retinere expenſas pro vino, cera, &c. ib. 7
An Cappellanus, vel Legatarius pinguis poſſit retinere partem ſtipendii. ib. 10
An quilibet alius poſſit alteri committere Miſſam, retenta parte ſtipendii. 495. 12
6 Super illud, (præterea in Eccleſiis, &c.) Ubi, præcipitur, ut mobilia relicta, pro Miſſis perpetuis, quamprimùm inveſtiantur in bonis immobilibus fructiferis. ib.
An decretum hoc loquatur de non acceptatis. ib. 1
Quodnam mobile inveſtiendum eſt. ib. 2
Quandonam urget onus celebrandi Miſſas in hoc caſu. ib. 4
In quonam bono Immobili debet ejuſmodi mobile inveſtiri. ib. 5
Quantum extendatur illud (quamprimùm inveſtiendi.) 497. 15
Quantum extendatur illud (ſtatim pecunia deponatur) & quid ſignificet illud (Ædem ſacram.) n. eod.
Quid intelligatur per illud (pro Miſſis perpetuis.) ib. 16
7 Super illud (Ad hæc ſacra Congregatio, &c.) Ubi præcipitur, ne ſuſcipiantur onera perpetua ſine licentia. ib.
Ad quoſnam dirigatur prohibitio ſuſcipiendi onera perpetua ſine licentia. ib. 3
An penæ hic latæ requirant ſententiam declaratoriam. ib. 5
Quis poſſit abſolvere à prædictis. 497. 9
An licentia hæc valida ſit ſine ſcriptura. ib. 10
An ſit valida, ſi non ſit gratis conceſſa. ib. 11
An validè ſuſcipiat onus perpetuum Miſſandi, qui ſine licentia ſuſcipit. ib. 13
An peccetur mortaliter ab eo, qui ſine licentia tale onus admittit. ib. 17
8 Occaſione prædictæ clauſulæ quærimus, quando lex Eccleſiaſtica imponit pœnam, an obliget etiam ad culpam. ib.
Pœna ſpiritualis. ib. 2
Pena temporalis. 498. 10
Ex dictis deducitur, An peccet mortaliter Sacerdos, acceptans ſine licentia onus perpetuum Miſſæ. ib. 18
9 Super illud, (Eleemoſynas verò manuales) Ubi præcipitur, ne Sacerdotes eleemoſynas pro Miſſis recipiant, niſi pro anteà promiſſis ſatisfecerint. ib.
Quantum importat illud (modicum tempus.) 499. 4
An Miſſa celebranda pro excommunicato vitando differri poſſit. ib. 5
De penis Miſſas intra modicum tempus non ſatisfacientium, ib. 6
Quandonam obligatur quis Miſſas celebrare, ſi differtur ſolutio ſtipendii. ib. 12
De obligatione promittentis accepto ſtipendio, Miſſas, & non ſatisfacientis. 500. 15
De obligatione promittentis Miſſam ſine ſtipendio, ſi non ſtet promiſſo. ib 18
10 Super illud (Capſulas auferant, &c.) Ubi præcipitur, ut ab Eccleſiis auferantur Capſulę cum inſcriptione, Eleemoſynæ pro Miſſis. ib.
11 Super illud (Epiſcopus vero, &c.) Ubi cavetur, ne Superiores prædictam licentiam concedant, niſi ipſis conſtet, onera ſuſcepta, & ſuſcipienda correſpondere redditibus. 501
12 Quid peccet, qui prædicta decreta non obſervat. ib.
Ad quid teneatur ſucceſſor, quando præceſſor fuit negligens. ib. 9

CAPUT II.

De obligationibus Capellani, vel Sacerdotis in celebrandis Miſſis.

§ 1 De loco ubi celebrare is tenetur. 501
Quoad peccatum. ib. 1
Quoad reſtitutionem. ib. 5
Non approbatur Diana, nec Bonacina. 502. 8
Comparatio Altaris privilegiati, & calculi benedicti. ib. 11
2 De diſpenſatione alibi celebrandi. ib.

CAPUT III.

De tempore obligationis celebrandi.

§ 1 An obligatus celebrare quotidiè poſſit quandoque vacare. 502
Vacare quoad Applicationem num poſſit Capellanus in die Commemorationis defunctorum. 503
2 De die, quo conceditur Capellano vacatio: & obiter de vacatione diei Jovis Sancti, & Sabbati ſequentis. ib.
3 An celebrans aliis, quàm deſignatis diebus, ſatisfaciat. ib.
4 De hora, qua Capellanus celebrare tenetur. 504
Ubi. De Canonico celebrante hora Officii. ib. 2
5 Pro quo ſit prius celebrandum, quando pro multis ſimul quis debet. ib.
6 De diſpenſatione quoad tempus. ib.

CAPUT IV.

De Capellano celebrante per alium.

§ 1 Quando quis poteſt celebrare per alium. ib.
2 Quando Capellania poſſit non Sacerdoti conferri. ib.
Quando fundator præſumitur velle, ut Capellania Sacerdoti actuali conferatur. 505. 5
3 Obligatus per ſe ipſum, per alium celebrans, an peccet, & an obligetur ad reſtitutionem. ib.
De Sacerdote, qui committit alteri Miſſas, quas hic non celebret. ib. 4

CAPUT V.

De obligatione Capellani, quando adſunt impedimenta celebrandi, quæ ipſe removere non poteſt.

§ 1 De impedimentis ex parte Sacerdotis. ib.
2 De impedimento ex parte loci. 506
3 De impedimento ex parte temporis, & aliarum circumſtantiarum. ib.

CAPUT VI.

De obligatione Capellani, ad removenda, vel non apponenda impedimenta, quando ea non apponere, vel removere Poteſt.

§ 1 Præmittuntur aliqua neceſſaria pro reſolutione quæſtionis. ibid.
2 Reſolvitur, quandonam Capellanus obligetur, &c. ib.
3 An Capellanus impedimentum violationis Eccleſię tollere teneatur? Ubi nonnulla de violatione loci ſacri, ejuſdemque Reconciliatione. ib.

CAPUT VII.

De legitima præſcriptione quoad Miſſas.

§ 1 Quandonam Sacerdos, vel Eccleſia contra onus Miſſarum præſcribat. 507
2 Quandonam onus Miſſę præſcribatur contra Sacerdotem, vel Eccleſiam. ib.

CAPUT VIII.

An ſtatim, peracta Miſſa, comedere, &c. liceat? & An novum, vel majus peccatum ſit illud, quod committitur in die, quo quis celebravit? & denique, de precibus, deq; lotione manuum ante, & poſt ſacrificium. Remiſſivè.

CAPUT IX.

De vino aſſumendo à Sacerdote poſt aſſumptum Sanctiſſimum Sanguinem.

METHODI EXPEDITÆ CONFESSIONIS

LIBRI QUATUOR.

INTENTIO, ET DIVISIO OPERIS.

CONFESSIONIS Sacramentalis præceptum arduum ſanè eſt, atque difficultatibus perſe obſitum: verùm additis tot Recentiorum Doctorum animadverſionibus, moleſtiarum, ac perplexitatum acceſſio tanta facta eſt, ut nonnullos terreat magis, quàm ut par eſt, invitet, alliciatque. At enim verò nequaquam ſub tantis, talibuſque ſpinarum aculeis, quot qualeſque acutiora Theologorum ingenia; vel extra diſcretionis menſuram timoratorum conſcientiæ repetere, tam neceſſarium, quotidianum, utile, naturæque humanæ fragilitati, ut fas erat, accommodatum, Dominus noſter, ac benigniſſimus Eccleſiæ Parens conſtituiſſe credendus eſt. In gratiam ergo Confeſſariorum, ac Pœnitentium, operæ me pretium facturum puto, ſi ex infinitis propemodum, ac de re tota, opinionibus, eas diligenter ſeligam, quæ viam faciliorem, (ſaltem ex probabili ſententia, quam tutò ſequi valeamus) ad excipiendas, exhibendaſque Confeſſiones expediam. Id quod breviter, Methodoque ad praxim, ut mea eſt mens, non verò ad Theologicas ſpeculationes, idonea, tunc profectò proſperè conſequar, cùm aſpirabit facilius Deus, cui omnia mea ex animo dicata eſſe profiteor.

2 Quemadmodum autem quatuor integrè conſtat partibus Pęnitentiæ Sacramentum (*Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 3.*) Dolore cordis, Oris Confeſſione, atque Satisfactione, tanquam partibus materialibus, at Abſolutione tanquam forma; ita & quatuor hæc Inſtructio partes complectetur: Addito libro quinto de ſigillo Confeſſionis (quem ſub titulo Appendicis ad librum quartum olim evulgavimus,) in ſingulis enim facilitas eſt inveſtiganda, ut ſacrarum Confeſſionum Arbitris tanti Sacramenti adminiſtratio non difficilis: ejuſdemque ſuſceptio Pœnitentibus plana, & optanda potius, quàm timenda proponatur.

LIBER PRIMUS.

De Dolore Cordis.

CAPUT PRIMUM.

De Dolore quoad ſubſtantiam, præſertim circà mortalia.

§. I. *Quid ſit Contritio, & Attritio.*

1 DOLOR ad Pęnitentiæ Sacramentum requiſitus, vel eſſe Contritio poteſt, vel Attritio ex Conc. Trid. *ſeſ.* 14. *c.* 4. etiam ut talis cognita. Sic Suar. *diſp.* 20. *de pœn. ſect.* 1. *n.* 10. Et Præpoſitus quidem *de pœn. dub.* 5. *n.* 36. dicit id eſſe moraliter certum, & contrariam opinionem nullam habere probabilitatem.

2 Contritio autem eſt deteſtatio peccati propter Deum ſummè dilectum cum propoſito non peccandi de cętero, ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 4. Attritio eſt deteſtatio ejuſdem peccati, ſaltem propter aliquod ex his tribus motivis, ideſt vel propter turpitudinem ipſam peccati animam commaculantis, *ibid.*

3 Dixi (ſaltem) nam de quodam quarto motivo dicetur infra §. 4. Hæc eſt doloris natura: Cœterùm pro noſtro expediendæ Confeſſionis inſtituto notentur ſequentia.

§. II. *An ſit neceſſaria ſingulorum peccatorum memoria, vel eorum, quibus eſt Deus præponendus?*

4 NOn eſſe neceſſariam ſingulorum recordationem peccatorum, eſt communis doctrina. Ita Laym. *l.* 5. *tr.* 6. *c.* 4. *n.* 4. Satis eſt igitur, ut in univerſum deteſteris: nam ſingulorum expreſſio in oris Confeſſione requiritur, non in cordis dolore.

5 Unde quando advertis pœnitentem tuum valdè alicui criminì addictum, ne inculces doloris actum circà illud peculiare peccatum, periculum enim ſuberit, ne illud ea animo deteſtetur, dum ejus ſpecialis memoria refricatur, quod in univerſum, & ſimul cum aliis, deteſtandi difficultatem, vel nullam ſentiet, vel exiguam.

6 Propter eandem ferè rationem non eſt neceſſe, immò in infirmioribus conſcientiis eſſet periculo ſatis obnoxium ad particularia, ſingulaque deſcendere, quæ Dei ſunt amori poſtponenda: v. g. non oportet ſic dicere? *Super divitias, ſuper vitam, ſuper honorem Deum diligo:* ſatis enim eſt dicere: *Super omnia Deum diligo, propter quem omnia peccata deteſtor, & execror.*

§. III. *De propoſito non peccandi.*

7 PRopoſitum explicitum de cœtero non peccandi, licèt laudabiliter addatur, & in ſententia multorum neceſſariò, lege Bellar. *tr.* 3. *l.* 2. *de pęnit. c.* 6. & 7. contra Vegam: at in probabili aliorum opinione ſatis eſt implicitum, hòc illud quod involvitur in ipſo actu deteſtationis, ſeu diſplicentiæ. Vega *in Trid. l.* 13. *d.* 31. eandem ſent. Regin. *tom.* 1. *l.* 5. *de contrit.* ait eſſe probabilem, & idem Bonac. *de pęn. diſp.* 5 *quæſt.* 5 *ſect.* 1. *num* 8. Nam qui ex corde dicit: *Mihi peccatum diſplicet* implicitè involvit, ſe nolle ampliùs illud committere. Nemo enim vult committere, quod ipſi diſplicet.

8 Adverte, quando dolor eſt Attritio ex motivo turpitudinis peculiaris alicujus peccati, v. g. Luxuriæ, non ſatis eſſe propoſitum implicitum in ejuſmodi dolore concepto ex tali peculiari motivo, ſed debere tunc addi propoſitum explicitum de cœtero non peccandi. Sic de Lugo *de pœnitent. d.* 14. *ſection.* 5. *num.* 52. Ratio eſt, quia in Confeſſione requiritur propoſitum nullum peccatum committendi,

di, at in dolore concepto ex motivo particulari non involvitur, ne implicitè quidem, propoſitum non committendi alia peccata, in quibus tale motivum particulare non reſidet: ergo meritò tum debet vel ſuperaddi explicitum, vel ut eliciatur alius actus doloris ex motivo univerſali, quale eſt timor gehennæ, amor gloriæ, &c.

9 Rurſus adverte poſſe contingere, ut quis abſolutè proponat ſe de cętero non peccaturum: timeat verò, immò certò ſibi perſuadeat, ſe propter fragilitatem iterùm lapſurum, & tamen hic ſufficienti propoſito ad Sacramentum accedit, Nam ut Silveſter *V. Confeſſio* 1. *p.q.*:1. rectè notavit, *Velle ac proponere eſt actus voluntatis: exiſtimare autem ſe relapſ. rum, eſt actus intellectus*.

10 Denique adverte non eſſe ſatis propoſitum ſolum ſine explicito dolore, ſicuti diximus ſufficere ſolum dolorem ſine explicito propoſito. Differentiæ ratio eſt, quia in propoſito de futuro non includitur odium præteriti: poſſet enim quis ſic ſentire: *Nolo in futurum occidere, complacet tamen ſemel occidiſſe*; id quod non eſt in vero dolore. Ita idem de Lugo *ibid. n.* 56.

§. IV. *An timor mali temporalis poſſit eſſe motivum Attritionis?*

11 INter motiva Attritionis, de quibus nu. 4 diximus, licèt aliqui non admittant aliud quartum, ideſt timorem mali temporalis, atque adeò quo peccata execraretur propter timorem inſaniæ, carceris, ægritudinis, & ſimilium, quæ propter peccata incurri ſolent; legitimum dolorem pro Sacramento Confeſſionis, per hos Doctores, non afferret, quia hujuſmodi dolor naturalis eſt (ajunt) non autem ſupernaturalis, & prout oportet ad gratiam ſupernaturalem obtinendam. Tamen in ſententia probabiliſſima etiam hoc motivum eſt ſufficiens, ſi hujuſmodi mala temporalia timeantur, ut à Deo inflicta, ſeu infligenda: ſic Regin. *c.*3. *l.*5. *de contrit. n.*4 ut ſic enim ſupernaturalem dolorem parere poterunt: concipi autem hujuſmodi timor in hunc ferè modum poteſt, *Deteſtor peccata, quorum cauſa me Deus meritò febri, carcere, maliſque ſimilibus temporaneis affliget, conteroque*. Notanter enim Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.*4. cùm ea timore concipi poſſe Attritionem docuit; non dixit præſsè ex timore ſolùm gehennæ, vel alterius pœnæ ſpiritualis, ſeu æternæ, ſed addit in univerſum ex timore pęnarum, ſic enim habet; *Attritio, quæ vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, &c.*

§. V. *An actus amoris Dei ſit ſufficiens diſpoſitio pro Sacramento Pœnitentiæ.*

12 ACtus amoris Dei ſolus ſine formali dolore peccatorum licèt in probabili ſententia ſit ſatis ad juſtificandum peccatorem extra Sacramentum: at ea communiſſima Theologorum ſententia non eſt ſufficiens diſpoſitio ad Sacramentum Pœnitentiæ, quia hic ex Conc. Trid. requiritur ut pars actus pęnitentiæ, ideſt, dolor, & deteſtatio: quæ ſimpliciter prolata intelliguntur de actu formali, non de æquivalenti, qualis eſt actus amoris. Ita Suarez *de pœnit. diſp.* 20. *ſect.* 4. *n.*1. Coninc. *diſp.* 4. *dub.* 5. *n.* 39. Bonac. *diſp.* 5. *de Sacr. q.*3. *p.*2. *n.*6. Tamen ſi quis in ſuis Confeſſionibus ejuſmodi actum ſolius dilectionis exhibuerit, ne ſcrupuloſè ſit de Confeſſionum nullitate ſollicitus. Cùm enim fieri moraliter non poſſit, ut is, qui ſuorum eſt memor peccatorum, dum amat Deum ſuper omnia, non avertatur per deteſtationem à peccatis, jam ſatis habuiſſe neceſſarium dolorem erit practicè judicandum. Ita Coninch. *diſp* 2. *n.* 51. *& ſeq.* Vide, quæ infra dicentur de virtuali dolore venialium *c.*3. §. 1.

§. VI. *Formula Contritionis, & Attritionis.*

13 ACtus Contritionis hic eſt, ea Fagund. *præcept. Eccleſiæ* 2. *l.*2. *c.*3. *n.*15. *De peccato, quæ eſt Dei offenſio, & injuria, ſuper omne id, quod me pœnitere poteſt, pœnitet: & propono cum divina gratia me ampliùs mortaliter non peccaturum.*

Brevius, & Facilius.

14 *Pœnitet me intimè de meis peccatis propter Deum, quem ſummè diligo, emendationemque propono in futurum.*

Breviſſimè cum propoſito implicito.

15 *Diſplicet mihi peccaſſe, quia feci contra te, Deus meus bone, quem ego toto corde amo*. Ea de Lugo *de pœn. diſp.* 5 *ſect.* 1. & aliis.

16 Actus Attritionis eſt hujuſmodi, ex Fagundez *præcept. Eccleſ.* 2. *l.*2. *c.*3. *n.*16. *Pœnitet me de meis peccatis, quia per illa Deus me beatitudine privare poteſt, vel multis malis temporalibus, vel æternis affligere: vel quia per illa Anima mea coram Dei oculis deturpatur: & propono emendationem in futurum.*

Brevius cum propoſito implicito.

17 *Mihi diſplicet peccaſſe propter mala, quæ Deus mihi immittere, vel bona quibus me privare poteſt*. Ex doctrina data à *nu.* 7.

CAPUT II.

De eodem dolore quoad quaſdam circumſtantias.

§. I. *De Dolore quòd non doleas.*

1 EStne ſufficiens diſpoſitio ad hoc Sacramentum, dolor, quem quis habet, quod non doleat de peccatis? Concedunt Silveſter, Navarrus, Sà; citati à Layman *mox* citando. Sed Theologi communiter cum Laym. *l.*5. *tr.*6. *c.*4. *nu.*5. & Præpoſito *de pœn. dub.* 3. *num.* 40. meritò negant, quia dolor debet eſſe de peccatis, non de negatione doloris. Addo tamen, pro praxi, in timoratis conſcientiis, quæque nullum actualem affectum ad peccatum habent, optare ſe dolere, vel dolere quod non doleant, ſatis eſſe, quia ejuſmodi affectus eſt ſignum veri doloris. Ita idem Layman.

§. II. *De intentione, & qualitate doloris.*

2 IN quolibet gradu etiam remiſſiſſimo ſatis eſt dolor: nec requiritur quædam teneritudo cordis, vel lacrymæ: ita Laym. *l.*5. *tr.*6. *c.*4. *n.*1. Suarez *de pœn. diſp.* 4. *ſect.* 4. *n.*9. Sufficit enim ſolus appretiativus, hoc eſt, ut ita ſit homo affectus, ut ſecundùm rectã rationem ipſe deteſtetur ſeu recedat à peccato, modo ſupradicto. Sic iidem, & Coninc. *de pœnit. diſp.* 2. *dub.* 7. *concl.* 2.

§. III. *An dolor procedere debeat ex intentione Confeſſionis.*

3 QUamvis benè eliciatur dolor ex intentione ad Confeſſionem, id tamen neceſſarium nequaquam erit v.g. ſic, *Quia volo confiteri doleo*. ſeu, quod idem eſt: *Quandoquidem ad Confeſſionis Sacramentum accedo, actum doloris elicere volo, & de facto elicio*; id, inquam, neceſſarium non eſt, ea de Lugo *de pœn. diſp.* 14. *ſect.* 4. cum ſatis abundè ſit, ſi quis doleat, etiam ſine memoria Confeſſionis, nam poſteà poterit ritè illo uti dolore ad Pœnitentiæ Sacramentum ſuſcipiendum, v.g. ſic *Quandoquidem doleo, & me peccatorum pœnitet; volo confiteri*: ſeu, *Quod hoc manè, v.g. dolui de peccatis, nec hunc dolorem retractavi; nunc volo confiteri*: & ſanè tunc de facto confiteri poteſt ſine neceſsitate dolorem renovandi.

§. IV. *Quando dolor exhibendus eſt.*

4 PRæterea non eſt neceſſe, quòd dolor antecedat Confeſsionem; ſatis eſt, ſi antecedat Abſolutionem. Ita Suar. & Vaſq. Bonac. aliique, quos citat & ſequitur de Lugo *de pœn. diſp.* 14. *ſect.* 2.

5 Quoniam verò communiter ſolet pręcedere confeſsionē, quanto tempore pręcedere poteſt? Dico, quanto moraliter poteſt cenſeri unum actum imperari ab alio, & facere unum moraliter cum illo. Hæc eſt doctrina Theologorum communis: ſed quoad praxim difficultas eſt, quantum ſit tempus, quo id moraliter cenſeatur in re noſtra? Reſp. qui manè dolet, & actu non revocato, poſt tres vel quatuor horas confitetur ſine novo doloris actu, non eſt dubium quod benè ſatisfaciat. Ita Præpoſitus *q.*2. *de confeſſ. dub.* 1 *num.* 30. Rurſus ſi quis veſperi examinans conſcientiam elicit actum doloris, proponens ſequenti die confiteri, abundè eſt. Ita idem *ibid.* idem puto ſi non ſolũ præcedenti veſperi, ſed etiam præcedẽte dię id fecerit; actu ſemper, ut dixi non revocato. Colligitur ea de Lugo *diſp.* 14. *de pœnit. ſect.* 3. *in fine, n.* 36. *& initio nu.* 7. Longiorem temporis extenſionem nondum inveni apud Theologos. Si quis inveniat, vel longiorem ſatis eſſe autumet, hic oro, ſubſcribat. Illud ad ſolamen timoratorum tacere non debeo: Si in hoc Sacramento unum quid moraliter facit Confeſſio nunc v.g. exhibita cum ſatisſactione, quæ fortè hinc ad plures dies, & aliquando Menſes exhibebitur: immò ſi eſſet certus Confeſſor, quòd Pœnitens, quem ab hinc quatuor diebus v.g. audivit, benè eſſet diſpoſitus, illum nunc liceret abſolvere, & ſic illa Confeſsio cũ præſenti abſolutione unum moraliter facere poſſet: & meritò, quia ſimilis propinquitas ſatis, ſuperque eſt ad judicia profana conſtituenda, ad quorum normam hoc Eccleſiæ judicium à Chriſto Domino eſt inſtitutum: ſi hęc inquam, ita ſe habent, cur etiam non poterit dolor ab hinc quatuor, vel quinque diebus animo conceptus, nec revocatus, unũ quid moraliter cum pręſenti Confeſsione conſtituere?

Et quidem poſt hæc ſcripta, immò, & in prioribus editionibus impreſſa inveni Leandrum Theologum *de Sacr. s.*1. *tr.*3. *d.*7. *q.*7. ſanè per doctum, qui citans Hurtadũ, & Candidum, abſolutè docet, ſufficere ad validam efficiendum Confeſsionem, eum etiam dolorem, qui per quodcumque temporis longi ſpatium præcedit Confeſſionem: modò ubi ſemel eſt habitus, nec expreſsè, nec implicitè retractatus fuerit.

6 Actus autem doloris revocatur vel per actum contrarium, id eſt, per complacentiam peccati, de quo doluiſti, vel per quodlibet aliud novum peccatum mortale. Vide quæ infra dicam *c. ſeq.* §. 4.

§. V. *De novo dolore in nova peccatorum abſolutorum Confeſſione.*

1 QUi iterùm confitetur peccata aliàs abſoluta, indigetne novo doloris actu, an verò ſufficiet ille dolor antiquus, uti-

Digitized by Google

o tique non retractatus, qui conjungatur nunc cum hac nova Confeſſione? Reſp. Quamvis Jo. la Cruz, & Ledeſma apud Dianam *to. 2. tr. 4. reſ.* 116. abſolutè ſatis illum eſſe dolorem non retractatum concedant, tamen ut probabilis hæc ſententia fiat, addenda eſt hæc limitatio, ea de Lugo *de pæn. diſ.* 14. *ſect.* 3. *n.* 35. ut antiquus ille dolor, non ſit ita tempore disjunctus ab hac Confeſſione, ut moraliter unum quid cum hac facere non cenſeatur.

Lege Januarium *p.* 1. *reſ.* 30. qui docet, eum qui peccata aliàs ritè Confeſſa, & abſoluta confitetur, non teneri iterùm elicere actum doloris ſi prior habitualiter, vel virtualiter perſeveret; nec teneri elicere actum doloris eum, qui confitetur peccatum oblitum in prima Confeſſione, ſi de illo cum aliis ſub motivo generali dolorem habuit, (ſemper intellige, ſi ejuſmodi dolor modo dicto perſeveret) quæ doctrina confirmat, quæ mox dicentur *num.* 9. & quæ modo dicta ſunt *num.* 1.

8 Ex quo duo colliguntur. Primò quia ſupra diximus dolorem antecedentis diei non retractatum facere unum quid poſſe cum Confeſſione diei ſequentis, ideò conſequenter probabile erit dolorem Confeſſionis antecedenti die habitum poſſe extendi ad Confeſſionem eorumdem peccatorum abſolutorum, quæ fiat in ſequenti die, Sicuti enim ibi ad moralem unitatem ſufficit, ita & hic erit ad eamdem ſatis.

9 Secundò, ſi poſt collatam ritè abſolutionem pœnitens recordetur, afferatque aliquid, quod confiteri oblitus fuerit, vel etiam aliquid, de quo dubites, quod ſit certa materia abſolutionis, unde illum jubeas aliquid certum repetere ea peccatis jam jam exhibitis, non eſt neceſſe, ut iterùm doleat. Ita Henriq. *l.* 4. *de pæn. c.* 10. §. 7. Ratio eſt, quia ſi nova hæc abſolutio cadat in peccata jam abſoluta: proderit, juxta modo dicta, dolor præcedentis Confeſſionis, qui certè non longè diſtat: Si verò cadat in peccatum, de novo allatum; proderit ille idem præcedentis Confeſſionis dolor: quia nimirum is extendebatur ex motivo, ut ſuppono, univerſali, quo fuit elicitus pro omnibus peccatis à pœnitente commiſſis, inter quæ eſt hoc peccatum nunc directè abſolvendum, quod de novo clavibus ſubditos.

10 Atque hæc doctrina eſt notanda pro his frequentibus eventibus quando pœnitens poſt collatam abſolutionem alia peccata manifeſtat, quæ memoria exciderant: poſt collatam, inquam, ſive immediatè, ut dictum eſt, ſive etiam poſt aliquas horas, ſive etiam poſt diem modo dicto §. *præc.*

CAPUT III.

De Dolore Venialium.

§. I. *De venialium dolore virtuali.*

1 LIcèt ad peccatorum venialium remiſſionem extra Sacramentum Confeſſionis non requiratur formalis deteſtatio, ſed ſufficiat virtualis; tamen ſi ea ſubjicias Confeſſioni, communis ſententia Theologorum docet deteſtationem formalem eſſe adhibendam: id eſt non ſatis eſſe dolorem implicitum, ſeu incluſum in aliquo alio actu, ſed neceſſarium eſſe actum explicitum doloris: quia ex Trid *ſeſſ.* 24. *c.* 3. tunc dolor eſt pars eſſentialis Sacramenti, quod æque ſuis eſſentialibus conſtare debet partibus, ſive exhibeantur venialia, ſive mortalia. Ita Vaſq. *de pæn. q.* 91. *art.* 1. *dub.* 1. *nu.* 2. Suar. *de pæn. d.* 55. *ſect.* 3. *&* *diſ.* 29. *ſect.* 6. Bonac. *diſp.* 5. *de pæn. q.* 5. *ſect.* 1. *p.* 3. Nihilominus probabile eſt, etiam ſufficere dolorem virtualem in Confeſſione venialium, in Confeſſione enim mortalium, de qua ſolùm agere videtur Concil. *ibi & c.* 5. *ſeq.* quando requirit dolorem formalem: neceſſarius omnino eſt formalis. Quare ſi quis accedat ad cōfitenda venialia ſine actuali complacentia peccati venialis, cum deſiderio recipiendi Sacramentum, ejuſque effectum, cum in hoc deſiderio ſufficienter deteſtationem virtualem habeat, benè erit diſpoſitus. Nam propterea Concilium *ſeſſ.* 14. *c.* 4. *in fine*, dicit ad Sacramentum hoc requiri tanquam partem proprium motum pœnitentis: tunc enim videtur loqui de Confeſſione in univerſum, id quod verificatur in Confeſſione venialium, nam certè voluntas ſuſcipiendi Sacramentum motus eſt proprius Pœnitentis.

2 Hanc ſententiam Præpoſitus *diſp.* 4. *de contr. du.* 7 *n.* 73. vocat nō probabilem, citatque pro ea Suar. *de pæn. diſp.* 12. *ſect.* 1. *num.* 9. quamvis *alibi* ſibi contrarium: additque idem Præpoſitus, quod hanc ſententiam alii ſequuntur: *Juxta quam ſi quis ſe dirigat, non peccabit & fortè conſequetur Sacramenti effectum.* Hanc eandem ſententiam ſequitur Roſella, *V. Confeſſio* 2. §. 1. & Silveſt. *v. Confeſſ. p. q.* 21. qui citat Scot. ſed immeritò, ait de Lug. *de pæn. diſp.* 14. *ſect.* 1. *n.* 3 & veram eſſe mihi dixit P. Franciſcus Chiros noſtræ Societatis Jeſu, in Theologia morali non parum verſatus: Pavent Ledeſma, Vega, Almainus, & Bernardus de Ganaco citati ab eodem de Lugo, quatenus dicunt, dolorem quidem eſſe partem, ſed integralem, non eſſentialem Sacramenti, atque adeò ſine qua tota eſſentia Sacramenti conſiſtat: quos tamen licet cum opinione communi Theologorum apud eundem de Lugo rejiciamus, nihilominus prædictæ ſententiæ favere inficiari non poſſumus.

3 Petes: in Confeſſione mortalium poſſumus ne ſequi opinionem affirmantem ſatis eſſe ſimilem deteſtationem virtualem incluſam in voluntate ſuſcipiendi hoc Sacramentum, & ejus effectum, ſine actuali complacentia peccati? Reſp. ita docent Petrus à Soto, Silveſter, Gabriel, Roſella, aliique citati partim à Suar. *de pæn. q.* 92. *ar.* 1. *dub* 1. reſectique. Sed Vaſq *loc. cit.* ſententiam hanc non requirentem in Confeſſione formalem dolorem, poſt Trid appellat erroneam, Suar. *l. cit.* temerariam, quæ cenſuræ ſolùm intelligi debent de Confeſſione mortalium. Quis igitur velit eam ſententiam cui tanti viri tam acrem notam inurunt, prudenter ſequi?

4 Denique quod non ſit mortale, ſed veniale confiteri venialia ſine dolore, nec formali, nec virtuali, quia ſolùm eſſet fruſtrare Sacramentum in re levi, quæ fuit opinio cujuſdam Theologi recentioris, apud de Lugo *de pæn. diſp.* 55. *ſect.* 8. videtur omninò falſum: quia non videtur, leve irritam cadere abſolutionem. Ita *ibid.*

§. II. *De dolore unius peccati venialis, & non alterius.*

5 SAtis eſt ad Confeſſionem venialium, ſi confitearis unum v. gr. vel alterum peccatum veniale, deque eo habeas debitam diſplicentiam, taceas autem alia venialia, de quibus nec dolorem habes, nec propoſitum ea declinandi. Ita Laym. *l.* 5. *tr.* 7. *de pæn. c.* 4. *num.* 19. Suarez *de pænit. diſp.* 10. *ſect.* 6. Fagund. *lib.* 2. *Eccleſ. præcepto capitul.* 1. *num.* 13.

6 Idem dic, ſi hæc venialia, de quibus nec doles, nec proponis, non taceas, ſed dicas in eadem Confeſſione, in qua illud unum, vel alterum cum vero dolore confiteris. Sic idem *ibid.* Ratio utriuſque eſt, quia malitia peccati venialis, cùm non conſiſtat in averſione à Deo, eſt diviſibilis, unde unum veniale remitti ſine alio poteſt, & conſequenter diſpoſitio ad unius deletionem poteſt eſſe ſine diſpoſitione ad deletionem alterius.

7 Propter eandem rationem, cùm quis multa peccata venialia fatetur, de quibus nihil, ne virtualiter quidem, dolere ſupponeremus: ſubdit tamen ſimul peccatum aliquod mortale, ſive aliàs abſolutum, ſive nunc primo Confeſſuri manifeſtatum, de quo ritè dolet, valida, & licita eſt Sacramenti ſuſceptio. Sic idem *ibid.* quia abſolutio cadit in mortalis remiſſionem, quæ eſt diviſibilis à remiſſione venialium. Non ſic, ſi multa fatearis mortalia, de quorum aliquibus doleas, & de uno v. g. nequaquam. Nam tunc Confeſſio, nec licita eſt, nec valida: quia non poteſt unum mortale, quod eſt abſolutè averſio à Deo, remitti ſine remiſſione omnium aliorum, quæ ſunt ſimiliter averſio.

8 Eodem pacto, ſi fortè quis fateretur venialia, & mortalia: doleret autem de venialibus, & non de mortalibus; invalidè, & illicitè ſe gereret: quia veniale non dimittitur ei, qui eſt propter mortale Dei inimicus & ab eodem averſus.

9 Quod dictum eſt *n.* 5. *&* 6. intellige etiam, ſi ſermo ſit de venialibus ejuſdem ſpeciei: v. g. poteſt quis habere ſufficientem pro Confeſſione dolorem de uno mendacio abſque dolore de aliis mendaciis, & abſque propoſito vitandi omne mendacium. Ita de Lug. *de pæn. diſ.* 14. *ſect.* 8 §. 3. Ratio eſt, quia poteſt inveniri aliqua inæqualitas in ipſis individualibus peccatis venialibus, ratione cujus moveatur quis ad dolorem potius unius, quàm alterius; v. g. potiùs dolebit quis de mendacio deliberato per perfectam advertentiam, vel prolato ſine cauſa, ſeu ſine ulla utilitate, vel cum damno majori proximi intra latitudinem venialis, &c. quàm de mendacio his circumſtantiis nequaquam affecto. Sicuti etiam v. g. deteſtabitur quis furtum leve unius Julii, non verò furtum aliud levis unius oboli, &c. Hoc igitur poterit quis offerre pro materia delenda à Sacramento Confeſſionis.

§. III. *De dolore venialium quoad frequentiam.*

10 SUfficit etiam ad Confeſſionem Sacramentalem venialium dolor de multitudine, & frequentia eorum, propoſitumq; illam frequentiam, multitudinemque vitandi. Ita de Lugo *de pæn. d.* 54. *ſect.* 9. *num* 133. Poteſt enim dari pro materia Sacramenti aliqua partialis malitia, qualis eſt multitudo ipſa, & frequentia, ſeu, ut clarius loquar, peccata venialia, ut frequentia ſunt, non autem ut ſeorſim ſumpta, V. g. ſi homo ſoleat multum excedere comedendo intemperanter intra terminos veniales, ſatis eſſet ſi doleret de illo exceſſu, illumque confiteretur, etiam ſi ei deficeret voluntas, & propoſitum obſervandi perfectè regulas temperantiæ. Ita etiam ſi fateretur, doleretque de frequentia mendaciorum, quamvis careret dolore de vitandis aliquibus, ſed ſolùm corrigere vellet vitam ſuam, vitando frequentiam illam. Ratio autem eſt eadem, quam ſupra attulimus, quia ſcilicet hoc jam eſt habere voluntatem diminuendi peccatum veniale, quæ eſt ſufficiens diſpoſitio.

§. IV. *De revocatione doloris venialium.*

11 CErtum eſt, dolorem de mortali revocari vel per actum contrarium, vel per novum lapſum in quodcumque mortale, quia ſic jam homo avertitur à Deo. Unde eum, qui doluit de mortalibus, & ante abſolutionem iterùm peccat mortaliter: non eſſe per illum dolorem ſufficienter diſpoſitum ad Sacramentum, diximus *cap.* 2. §. 4. & docet de Lugo *diſput.* 14. *de pænit. ſect.* 9. *num.* 147. Quæſtio igitur ſolùm eſt, quando etiam venialia fatemur.

Si pœnitens v. g. qui velit fateri peccatum mortale, & item veniale cum dolore concepto ex motivo univerſali cadente ſuper utrumque, quia ſcilicet ſunt offenſa Dei; ſed deinde ante abſolutionem incidat in aliquod veniale vaneglorię, mendacii, vel ejuſmodi generis, erit ne hic ſine novo doloris actu ſufficienter diſpoſitus? Videtur ſpeculativè diſpoſitus, nequaquam fore: ſiquidem per peccatum novum veniale dolor ille ex univerſali motivo videtur etiam quoad mortalia revocatus; unde operæ pretium erit, ajunt aliqui, ut doleat quis ea motivo proprio mortalium, ne ſcilicet per commiſſionem venialis poſteà revocari queat.

12 Nihilominus practicè puto, validum eſſe tale Sacramentum, & licitum, nec ejuſmodi ſcrupulum, etiam illa cautela nequaquam adhibita, eſſe conſcientiis iniiciendum. Ita idem *ibidem numer.* 345.

13 Ita etiam in illo alio eventu, quando quis carens mortalibus, fateri intendat multa diverſi generis venialia cum ſimili univerſali deteſtatione, incidatque poſteà ante abſolutionem in unum veniale, ajo, validè, liciteque hunc abſolutionem ſuſcipere. Ratio hujus, præcedentiſque deciſionis eſt, quia dolor, & propoſitum feruntur quidem in omnia peccata; ſed inæqualiter pro eorum gravitate, vel levitate; non igitur ſtatim atque in unum ea ipſis venialibus quis labitur, revocat alia diverſæ ſpeciei, vel alia graviora, vel omnia.

§. V. *De propoſito vitandi venialia.*

14 VItandi venialia propoſitum non eſt neceſſe, ut ſit ita ſtrictum, & efficax, ſicuti vitandi mortalia. Ita Laym. *tr.* 6. *de pæn. c.* 4. *n.* 4. Coninc. *de pæn. diſp.* 2. *du.* 14. Explico aſſerendo duas differentias inter propoſitum mortalium, & propoſitum venialium. Primò enim ad vitanda mortalia ejuſmodi propoſitum concipere debeo, ut eo concepto, movear ad declinandas omnes mortaliter peccandi proximas ſaltem occaſiones: de qua re infra *l.* 3. *c.* 3. diſſeremus. At ad vitanda venialia non oportet me ad declinandas univerſas occaſiones etiam proximas urgeri; cùm enim occaſiones proximæ ad venialium lapſum ſint frequentiſſimæ: ſi ab iſtis omnibus eſſet nobis declinandum, *ex hoc mundo*, ut ait Apoſtolus, *exire deberemus*. Atque hinc conſequitur facilius abſolvi eum, qui frequentius cadit in eadẽ venialia, quàm qui in mortalia: nam offendere in venialibus non eſt tam rationabile ſignum, quod caruerit quis vero propoſito (ſicuti eſt in mortalibus;) ſed eſt indicium fuiſſe frequentiſſimas occaſiones, à quibus non eſt tanta obligatio ſe ſeparandi. Ita iidem.

15 Secundò propoſitum vitandi mortalia ſe extendere ad omnia omninò debet collectivè. At vitandi venialia, ſatis eſt diſiunctivè ad aliqua. Sic iidem. Ratio eſt, quia ea una parte omnia prorſus vitare non poſſumus, & ea alia unum ſine alio remitti poteſt. Alia diſcrimina vel non faciunt ad noſtrum inſtitutum, vel ad duo prædicta facilè reducuntur.

LIBER SECUNDUS.

De Oris Confeſſione.

CAPUT RRIMUM.

Quædam de peccatorum Confeſſione in univerſum.

§. I. *An ſit explicandum in Confeſſione peccatum eſſe, vel non eſſe aliàs Confeſſum?*

1 NOn oportet id explicare: ita Suar. *de pæn. diſp.* 22. *ſect.* 9. *n.* 2. *in fine.* Sanch *in Dec. l.* 5. *c.* 10. *n.* 71. Coninc. *de pæn diſp.* 57. *dub.* 8. *num.* 69. quia peccatum eſt idem ſive confeſſum, ſive non confeſſum, temporiſque, quo crimen patratum eſt, circumſtantia non ſe habet ex parte peccati, ſed merè ea parte Pœnitentis.

2 Unde qui generaliter confitetur, poteſt ſine alia explicatione admiſcere nova cum antiquis: etiam ſi id de induſtria ad tegendũ tempus, quo peccatum commiſit, ne Confeſſario id innoteſcat, faciat: quia utitur Jure ſuo, &c. Ita Henriq. *l.* 1. *de pæn. c.* 51. *§.* 2. *in Gloſſa lit.* D.

3 Adverto tamen aliquando eſſe neceſſe ea aliqua peculiari ratione id explicare: idque in duobus eventibus, ex de Lugo *de pæn. diſp.* 16. *ſect.* 1. *§.* 2. *n.* 47. Primò, quando peccatum eſt reſervatum, v. g. peccatum commiſſum à Religioſo tempore religionis fortaſsè erit reſervatum, quod commiſſum in ſœculo non erat: debet igitur id explicari, ut videatur an Confeſſarius, cui nunc is Religioſus confitetur, Juriſdictionem habeat abſolvendi. Secundò, quandu pænitens eſt in proxima occaſione peccandi: tunc enim debet explicari tempus præſens, ut ſcilicet Confeſſarius, vel illum obliget ad eam removendam, vel ſi renuat, à beneficio abſolutionis excludat. Aliqui tertiò addunt ſi pænitens laboret conſuetudine præſenti peccandi, debere illam explicare: ſed probabilius eſt non obligari ad dicendam ex ſe peccandi conſuetudinem, niſi à Confeſſario interrogetur, ut dicetur infra *hoc eod. c.* 3. *§.* 3.

4 Petes quoad primum caſum. Quid, ſi ille Religioſus confiteatur cum habente poteſtatem? v. g. cum Prælato? Reſp. tunc cùm illud peccatum reſervatum reſpectu talis Confeſſarii nequaquam ſit; tacere tempus pœnitens profectò poteſt. Ita de Lugo *ibid*

5 Petes iterùm quoad ſecundum caſum: Quid, ſi quis habeat occaſionem proximam, ſed vel non teneatur eam tollere, modo infra explicando, vel ſi teneatur, ipſemet eam tollat, ſeu efficaciter tollere proponat? Reſp. tunc nec obligari ad aperiendum tempus. Ita *ibid.* Siquidem ratio, quamobrem obligabatur, jam deficit.

6 Illud approbare non valeo, quod aliqui affirmant, poſſe ſcilicet ſine peccato gravi pænitentem, ſive ex ſe, ſive interrogatum à Confeſſario poſitivè dicere illud peccatum, quod de facto nunc commiſit, eſſe peccatum antiquum: quia nimirum (ajunt) id eſt mendacium de re levi, cùm non ſit de re neceſſaria ad Confeſſionem: id, inquam, non approbo, non ſolum ex eo capite, quia tenemur interdum verum reſpondere, quando à Confeſſario de aliquibus interrogamur, quę quanvis non eſſet à nobis neceſſariò dicenda, conducuntur tamen ad noſtrã utilitatem, medici namque: quale eſſet, aliquando, peccatum eſſe recidivum, eſſe ex conſuetudine, &c. de quibus interrogati vera dicere omninò tenemur ex de Lugo *diſp.* 14. *de pæn. ſect.* 10. ut etiam nos dicemus *hoc eodem c.* 10. *§.* 2. *num.* 38. ſed præcipuè illud non approbo ex alio capite, quia nimirum quãdo negativè ſe quis gerit, & nihil dicit de tempore commiſſi delicti, (id quod fieri poſſe concedimus) certè commiſſum ſuum præſens delictum cõfitetur, quia in ipſa confeſſione illud involvit: quare eſtu Confeſſarius apprehendat illud eſſe peccatum alio tempore factum, non tamen id dicit pœnitens: ſed Confeſſarius ipſe per ſe ſic apprehendit. Ex alia parte, quia Confeſſarius, quando abſolvit, habet intentionem abſolvendi illud peccatum, quod poteſt, & à penitente dictum eſt, non eſt periculum fruſtrandi Sacramentum. At verò quando poſitivè quis dicit eſſe peccatum antiquum, cùm ſit recens: non explicat, ne implicitè quidem, ſuum præſens delictum, ſed aliud antiquum, quod non fecit: id quod eſſet non fateri omnia ſua peccata, quod eſt ſacrilegium.

Sed hoc poſterius infirmari poſſet ex ſententia quam defendit contra de Lugo Arriaga *de pænitent. d.* 4 *ſect.* 3. ubi probare contendit eſſe (quantum ex hoc capite) validam Confeſſionem, ſi quis fateatur ſe v. g. occidiſſe Petrum, cum tamen occiderit Paulum, etiam ſi id conſulto faciet, qui id (ait) ſolùm eſſet mentiri leviter in re non pertinente neceſſario ad Confeſſionem, ſemper ſupponendo debitam adeſſe materiam, debitumq; dolorem. Ex hac ergo doctrina (ſi vera eſſet) poſſet etiam, quis defendere, quod fateri eſſe peccatum antiquum vel novum non pertingeret niſi mendacium leve, & in re non neceſſaria ad Confeſſionem: ſed ejuſmodi ſententiæ fides ſit apud authorem.

§. II. *In Confeſſione generali an omnia mortalia aliàs confeſſa aperire teneamur?*

7 NOn tenemur: atque adeò poſſumus omittere aliqua peccata etiam mortalia, ſed aliàs rite manifeſtata, quę eſt communis, & certa Theologorum opinio Ita Henriq. *l.* 2 *de pæn. c.* 12. *§* 2. *in Gloſſa lit. D.* & alii paſſim. Quòd ſi Confeſſarius decipiatur, putans hunc pænitentem ea ſola habere peccata, quæ dicit; ipſe tamen pœnitens non mentitur, cùm ſolum proponat aliqua, aliqua non item, in quo nullum eſt mendacium Quid, ſi pœnitens dixerit, ſe velle generaliter confiteri, & deinde non omnia proponat? Reſp. nec tunc mentiri, quia communis ſenſus eſt ipſis Confeſſariis maximè notus, quòd in Confeſſione generali non omnia aliàs ritè confeſſa aperiantur: imò etiam ſi mentiretur, peccaret ſolùm venialiter, eſſet enim in re levi, & minimè ad confeſſionem neceſſaria.

Alia huc pertinentia vide infra, *cum de Mendacio in Confeſſione, libro hoc* 2. *c.* 10. *§* 2.

§. III. *An peccata dubia ſint neceſſariò clavibus ſubdenda?*

8 DUbium aliud eſt poſitivum, aliud negativum. Poſitivum eſt, quando quis aliquas habet rationes, vel motiva probabilia ad credendum, v. g. ſe peccatum aliquod commiſiſſe, & habet alias rationes, ſeu motiva probabilia ad credendum ſe illud non commiſiſſe. Hoc, quod vocavimus dubium poſitivum, impropriè vocatur dubium: verè enim appellatur, & judicium probabile. Negativum eſt, quando quis nõ habet rationes, vel motiva, ſaltem probabilia ad credendum ſe peccaſſe: ſed nec rationes ſimiles habet ad credendum ſe non peccaſſe: ſicuti non habet quis rationes probabiles ad judicandum arenæ maris grana paria eſſe, nec ad judicandum eſſe imparia. Hoc enim verò propriè vocatur dubium. His poſitis.

9 Cer-

Digitized by Google

9 Certum in hac re noſtra eſt primò, eum, qui dubius eſt poſitivè de ſuo peccato: hoc eſt, habet rationes probabiles, quòd non peccaverit mortaliter, & ſimiles, immò probabiliores rationes, quòd peccaverit, non teneri ad illud confitendum. Ita Suar. *de pœnit. diſp. 22. ſect. 9. n. 6.* alliique. Ratio eſt, quia ſe conformat judicio probabili, quod ſatis eſt, ut in rebus moralibus juxta rectam rationem quis prudenter agat, etiam relicto probabiliori judicio. Ita Sanch. *in Decal. l. 1. c. 9. n. 33.* Silvius, *in addit. 3. p. q. 6. art. 4. §. quæritur 3.* contra Fagund. *præcept. Eccl. 2. l. 3. c. 4. n. 7.*

10 Certum eſt ſecundò: qui probabiliter, immò certò ſcit, ſe mortaliter deliquiſſe, habet tamen rationes probabiles, immò & probabiliores, ſe illud non eſſe confeſſum, & probabiles item habet ſe confeſſum eſſe: nec teneri ad illud confitendum. Ita idem, aliique: quidquid in contrarium dicat Coninch. *de pœnit. diſp. 7. dub. 8. n. 68.* apud Dian. *p. 3. tract. 4. reſ. 2.* Ratio eſt, quia adhuc ſequitur judicium probabile.

11 Certum eſt tertiò. Qui rationes probabiles habet ſe non peccaſſe: vel ſcit quidem ſe peccaſſe, ſed habet probabilitatem jam ſe eſſe confeſſum, ſi nullas habet rationes credendi contrarium; non teneri ad Confeſſionem. Ratio eſt eadem dicta, immò, ut patet, major.

In præcedentibus notant aliqui rectè, in mortis articulo debere de prædictis habere actum contritionis, vel ſaltem præceſſiſſe confeſſionem ſacramentalem. Ratio eſt; quia ſi coram Deo tunc Fidelis ſit in mortali, dictat Charitas erga ſe ipſum, ut ponatur in gratia, vel indirectè per Confeſſionem, vel directè per actum Contritionis.

12 Certum eſt quartò. Si contra, habeas rationes probabiles judicandi te peccaſſe, ſed nullam rationem probabilem habeas judicandi te eſſe confeſſum. (quod eſt dubitare negativè de confeſſione) teneri te ad Confeſſionem. Ita de Lugo *de pœnit. diſp. 16. ſect. 2. n. 59.* Ratio eſt, quia tunc poſſeſſio præcepti Confeſſionis eſt contra te, conſtat enim de peccato, deque obligatione confitendi: de Confeſſione verò facta, non conſtat.

Si certus ſis, te peccaſſe, ſed dubius, an illud peccatum fueris confeſſus, dicetur mox §. ſequenti, in fine.

13 Difficultas igitur ſolùm ſupereſt de dubio negativo, & quidē circa culpam mortalem. An ſcilicet qui negativè dubitat, ſe peccatum commiſiſſe, vel quod commiſit, fuiſſe mortale, teneatur ejuſmodi peccatum dubium confiteri. Dubito v. g. ſed nullam habens rationem probabilem me excuſantem, an occiderim hominem, vel poſito quòd occiderim, dubito an cum debita advertentia occiderim, obſtringor ne tale homicidium in Confeſſione declarare?

14 Prior ſententia negare poſſet, cui favet Henr. *l. 8. de Euch. c. 35. n. 3. in Gloſſ. lit. P.* citans Palud. Anton. Tabienam; & quidem validis rationibus. Præcipua illa eſt, quia in hoc caſu melior poſſeſſio eſt pro pœnitente: non enim debet quis certò condemnari, aut cogi pati ſententiam certam Confeſſionis, tantumque onus ſubire, quantum eſt naturæ hominū fragili ipſa Confeſſio pro delicto dubio.

Hanc ſententiam noviſſimè amplectitur Januar. *5. p. reſ. 20* meritò addens, ſolùm in articulo mortis obligari ex charitate ſibi debita, in caſu, quo poſt illud dubium, vel non elicuit contritionem, vel non ſumpſit aliud Sacramentum. Intelligo (Sacramentum Confeſſionis) in quo certiores ſumus abſolvi indirectè peccata oblita, & bona fide confeſſa.

15 Poſterior tamen ſententia eſt communis apud Theologos, qui obligant Fideles ad Confeſſionem talium peccatorum in prædicto dubio. Ita Suar. *de pœnit. diſp. 22. ſect. 9. n. 1.* Sanch. *l. 1. in Decal. c. 10. num. 66.* alios latè referentes. Ratio hujus ſententiæ potius eſt extrinſeca, quàm intrinſeca: nam Laym. *l. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4. n. 37.* poſtquam priorem ſententiam, ut ſibi probabilem propoſuiſſet; in fine addit *ſe nihil hoc dere velle ſtatuere*. Jo: Præpoſitus *q. 5. de integritate Confeſſionis, dub. 3. n. 107.* ſimiliter docet priorem eandem ſententiam eſſe ſpeculativè probabilem, *licèt non ſit in praxi à poſteriore recedendum*. Diana *p. 3. tr. 4. reſ. 60.* vide etiam *p. 4. tr. 3. reſ. 5.* poſtquam attulit ex citato Layman rationes pro ſententia priori concludit: *ideò ita cogito. cum ego abſolutè affirmativam* (hoc eſt, poſteriorem à nobis modo adductam) *ſententiam teneo*. De Lugo *de pœnit. diſp. 16. ſect. 2. n. 67.* ubi eruditè ſolvit omnes rationes, quæ faciunt pro poſteriore, quam, ut dictum eſt, Theologi communiter ſequantur, tandem *ab eadem communi non eſſe recedendum ſtatuit*, nixus eo fundamento: quia nimirum talis eſt uſus, & praxis communis totius Eccleſiæ, cujus praxis cùm initium non agnoſcatur, *affirmari poteſt* (ait) *ita Chriſtum Dominum inſtituiſſe, ut ſcilicet etiam peccata dubia Fideles confiteri teneantur*.

16 In hac gravi difficultate, Dico primò priorem ſententiam interdum ratione ſubjecti non ſolùm practicè probabilem, ſed certiſſimam eſſe: nempè pro conſcientiis timoratis ſcrupuloſis. Ita Sà, Suar. Granadus, Becanus, aliique relati Jo: Sanch. *in ſelectis diſp. 41. n. 58.* & Caſtrop. *T. 2. diſp. 4. de Conſ. ſcrupuloſi p. 2. n. 4.* Ratio eſt, quia in dubio debent præſumi non peccaſſe mortaliter: quare & in eo dubio in quo alii eſſent obligandi; ipſi ſunt omninò eximendi.

17 Dico ſecundò abſolutè, ex ratione objecti poſteriorem ſententiam in praxi recipiendam eſſe. Cæterùm an prior practicè excipi poſſit, ut certò decernere tanti illi Doctores auſi non ſunt, ita nec auſim ego.

Sed jam poſt hæc à me in prædictum modum ſcripta, immò in prioribus impreſſionibus edita, invenio, à doctis, & prudentibus Theologis hanc poſteriorem ſententiam fuiſſe probabilitatis munere donatam. Nam eam noviſſimè amplectitur Hier. Fer. *de ſcand. & Corr. frat. d. 1. q. 77. n. 49.* & inſuper inter cæteras probationes adducit Judicium, quod Doctiſſimi Patres tres Collegii Romani Societ. Jeſu pro hac ſententia, re maturè perpenſa protulerunt. Cum enim (inquit) ex Provincia Auſtriæ Propoſitiones aliquæ miſſæ eſſent Romam, ad noſtrum admodum R. P. Generalem, ipſius juſſu examinandas à Patribus Reviſoribus, quorum munus eſt, libros diligenter expendere; antequam imprimantur, tale Judicium quod mox ſubjiciam, tulerunt unanimes circà nonam petitionem factam. Nona petitio hæc erat. *Peccata dubia ſive poſitivè, ſive negativè tantùm dubia ſint, confiteri non tenemur.*

Reſponderunt ita, De peccatis dubiis poſitivè non eſt dubium permitti poſſe, cùm ſit opinio Communis Doctorum. De peccatis dubiis negativè, circà quod eſt major difficultas, judicavimus olim non debere permitti ſecundùm noſtras regulas, cùm vix reperiatur unus Scriptor qui illam apertè tueatur.

Nunc verò cum jam apertè, & ex profeſſo in ſuis ſcriptis tueantur præter Ægidium Coninch. de Sacr. pœn. d. 7. dub. 8. Petrus Marchant. *in trib. Sacr. tr. 4. tit. 6.* Caram *in Theol. Mor. l. 3. d. 4. n. 1478.* Joſeph *de Januario Reſol. mor. tom. 1. reſol. 20. per totam.* P. Jo: Marlinon. *tom. 3. d. 50. ſect. 8. n. 91. & alii multi Scriptores illam judicent probabilem, cenſemus poſſe jam in ſcholis Societatis permitti.* Hactenus Ferrantinus. Vide Dianam *p. 12. reſ. 1.* qui exſcribit verba aliquorum ex his Scriptoribus, & alibi *ibi. tr. 16. reſ. 79.* ubi citat Boſſium. Me tamen juvat à mea ſententia non recedere, pro qua initio hujus *n. 17.* dixi.

18 Denique Doctores apud Suar. *diſp. 81. de pœnit. ſect. 1. n. 11.* hic advertunt, ſi quis in Confeſſione afferat ſola peccata dubia, debere moneri, ut addat aliquod peccatum certum aliàs confeſſis, ne ſcilicet periculum ſubiit fruſtrandi Sacramentum, ſi fortè illud verum peccatum non ſit, atque adeò non ſit materia Sacramenti pœnitentiæ. Quòd ſi hoc certum haberi non poſſit: tunc prudentis arbitrio juxta materiæ neceſſitatem, dubiique probabilitatem, & denique ſalutis proximi periculum abſolvi poterit pœnitens, ſub conditione ſaltem mente concepta: id quod in pueris, quando ſunt in confinio acquirendi rationis uſum uſuvenire ſolet, qui ex Villalobos apud Dianam *p. 4. reſ. 53.* ſub dicta conditione abſolvi debent. Immò audi Merollam *t. 1. d. 3. c. 3. dub. 1. n. 359.* univerſaliter loquentem, *Quamvis optimum conſilium ſit, ut confitens materiam dubiam adjungat aliquod certum aliàs confeſſum, tamen conſilium id eſt, nec videtur præceptum, quia præcepta non ſunt facilè multiplicanda ſine cogente fundamento, nullibi enim tale præceptum invenitur impoſitum. Non quidem poſitivum, ut clarè patet, neque naturale, nulla enim injuria fit Sacramento, impendendo tunc abſolutionem ſub conditione, quia non verè exponitur periculo irritationis, non enim forma Abſolutionis abſolutè cadit ſupra materiam ſufficientem, ſed tantùm conditionaliter, ſi adeſt materia: conditio autem nihil ponit in eſſe. Adde, quod teneretur quis pluries idem peccatum confiteri, quod nullo jure probatur.* Hæc Merolla.

Illud huc facit, an Confeſſarius teneatur de omnibus peccatis, quæ audit in Confeſſione judicare, an ſint mortalia, an venialia? Reſpondet huic quæſtioni ſic Sylveſt. *v. ſacer. ſi.* non tenetur Sacerdos de ſingulis auditis determinare, utrùm ſint venialia, an mortalia, quando non ſunt clara ſecundùm Archid. ut de his, de quibus ſunt opiniones, vel pœnitens neſcit exprimere mentem ſuam circà aſſenſum, vel moram peccati, tenetur autem determinare, de claris. Hæc Sylveſter, qui ibidem etiam illud notat: ne Sacerdos (ubi pœnitens eſt dubius de aliquo) ne, inquam, afferat illud eſſe mortale ſi non eſt certus. Sed circà hoc oportet omninò videre, quod dicam *l. 3. c. 4.*

§. IV. *De peccatis Confeſſis ut dubiis.*

19 SI pœnitens bona fide confeſſus eſt peccatum dubium, ut certum, v. g. ſe furatum eſſe aureos centum, vel conſenſum præbuiſſe turpi cogitationi, ſed deindè incipit dubitare de tali furto, vel de dato conſenſu, non obligatur iterùm illa confiteri ut dubia. Ita de Lugo *de pœnit. diſp. 18. ſect. 2. n. 77.* Ratio eſt, quia ſi quis obtinet ſententiam, abſolviturque à delicto certo; cenſetur multo magis ab incerto abſolutus fuiſſe: quique Confeſſori fatetur peccatum ut certum; ſatis moraliter cenſetur faſſus eſſe idem ut dubium. Idem videretur eſſe dicendum de numero: ut ſi quis dixit ſe certò pejeraſſe quinquies, & deindè dubitat ſe plus, vel dubitat ſe pejeraſſe minus. Et quidem quando dubium ſupervenit quod minus; res eſt certa, id eſt, non obligari: quia in majori numero abſolutus eſt minor: at quando ſupervenit dubium quòd plus; res non videtur eodem modo decidenda, ſed eſſe procedendum ſicuti diximus §. 3. de confitendo peccato dubio. Verùm ex altera parte poſſet quis dicere, in hoc caſu, jam moraliter fuiſſe abſolutum numerum dubium in abſolutione numeri certi præabſoluti: ſed certè id non ſatisfacit; quod aliis diſcutiendum relinquo.

20 Quòd ſi non incipiat ſolùm dubitare, ſed certò comperit, ſe vel non pejeraſſe v. g. vel numerum eſſe minorem, quam dixerit: exempli causa cùm fuerit faſſus ſe pejeraſſe quinquies certò comperit ſe ſemel, vel bis pejeraſſe, nec obligabitur iterùm confiteri, quod certum comperit. Ita idem de Lugo *ibid. d. 3. cap. 3. dub. 2. num. 359.*

Ratio eſt, tum quia in numero majori includitur minor: tum quia ſi nullum competit fuiſſe ſuum peccatum, quid confitebitur.

21 Difficultas igitur hic ſolùm eſt. Primò, quoad ſubſtantiam Actus: An ſi quis faſſus eſt bona fide peccatum ut dubium, & deindè advertit eſſe certum: an, inquam, obligetur iterum tanquam certum confiteri. Secundò, quoad numerum: An ſcilicet ſi bona fide quis aperuit Confeſſori ſe peccaſſe decies, plus minus, ſed deinde benè recordatur ſe certò decies, vel duodecies, vel novies peccaſſe, an inquam, obligetur hunc numerum certum poſt datam abſolutionem inventum, iterum aperire. Nam ſi antè recordatus fuiſſes determinati numeri illum explicare debuiſſes (ut certum eſt ex de Lugo *de pæn. diſp. 16. ſect. 2. n. 77. in fine,*) nec potuiſſes dicere decies plus minus; quia peccata debent aperiri Confeſſori, pro ut ſunt in conſcientia pœnitentis. Jam ſingillatim de utraque difficultate diſſerendum, initiumque ſumo à poſteriore.

22 Quoad numerum ergo dico, quando non eſt magnus exceſſus, non obligari pęnitentem iterum aperire. Ita Vaſq. Suar. Coninch. Sà aliique apud de Lugo *diſp. 16. de pęnit. ſect. 2. §. 4. nu. 78.* Ratio eſt, & fidelium communis praxis, & ea, quam mox *n. 4.* dicam. Quod ſi fuit magnus exceſſus; debet pęnitens illum aperire in ſequenti Confeſſione. Eſt communis doctrina; quidquid dicat Vivaldus apud Dianam *p. 3. tr. 4. reſ. 93.* & ratio, quæ mox tangetur, perſuadet.

23 Petes, quantum, & ad quod ſe extenduntur illa verba (plus minuſve) ne ſit magnus exceſſus? Reſp. non poſſe id per certam regulã definiri, ſed prudentis judicio eſt decernendum. Ita Fagundez *l. 3. de præcept. confeſſ. c. 5. n. 9.* Solùm adverte quò major eſt numerus, qui affertur; majorem etiam fore numerum, qui ſub illis verbis (plus minuſve) ſubintelligitur; v.g. ſi dicas, *peccavi decies plus minuſve*, verificabitur ſi peccaſti octo, vel duodecim vicibus. Quod ſi dicas, *peccavi centies plus minuſve*: verificabitur, ſi peccaſti nonaginta quinque non autem verificabitur, ſi peccaſti octoginta vicibus, vel vicibus centum & viginti. Quare non eſt conſiderandum, niſi id, quod humano, & morali loquendi modo important illa verba, plus minuſque; quod, ut dixi, judicio prudentis eſt decernendum. Semper attendendo ut numerus peccatorum moraliter verus Confeſſori pateſiat.

Illud (plus, minuſve) importare dimidium ſupra quantitatem expreſſam, v.g. centum plus, minus, importare, centum, & quinquaginta, putat Verricelli *tr. 1. q. mor. 5.* ſed non eſt audiendus.

24 Quoad ſubſtantiam actus, in quo eſt major controverſia, adhuc dico probabiliſſimum etiam eſſe pęnitentem non obligari ad iteratam Confeſſionem. Ita de Lugo *diſp. 16 ſect. 2. à nu. 81.* Quamobrem ſi quis ſub dubio bona fide dixit, ſe pejeraſſe, v.g. & deinde comperit ſe pejeraſſe certo: non tenebitur iterùm illud perjurium tanquam certum confiteri. Ratio eſt, quia tale peccatum jam fuit directè abſolutum in prima Confeſſione: ergo nova abſolutione non indiget. Antecedens probatur: quia ideò tu illud faſſus es, & ideò Confeſſor profert circà illud ſuam ſententiam, ut nimirum illud abſolvat: ergo non niſi directè: licet ſub conditione implicita, ſi fuit peccatum coram Deo. Sanè ſi Judex ſæcularis reum de crimine non plenè probatum, ſeu dubio, per ſententiam definitivam abſolveret; non poſſet iterùm id crimen jure in judicium deduci; ſic Covarr. *l. 1. variar. c. 1. n. 8.* citatus à Sanchez *lib. 8. de matrim. diſp. 34. nu. 57.* ergo eſt ſignum quod directè fuit abſolutum. Non ita profectò quando quis abſolvitur ab inſtantia, ſeu obſervatione judicii, id quod fit per ſententiam interlocutoriam: nam tunc ex novis indiciis, noviſque probationibus poteſt iterùm in judicium deduci: at in caſu noſtro ſententia Confeſſarii eſt definitiva, ut ex ſe conſtat: ergo directè illud peccatum abſolvit.

25 Confirmatur. Si quis dubius de excommunicatione, ſuſpenſione, irregularitate ex de Lugo *de pænit. diſp. 16. ſect. 2. num. 83.* voto etiam reſervato, ex Sanch. *l. 4. in Dec. c. 44. nu. 10.* petat ad cautelam abſolutionem, vel diſpenſationem, & poſt eam obtentam comperiat vincula illa fuiſſe certa; non propterea indiget nova abſolutione ſeu diſpenſatione: certè non propter aliam rationem, niſi quia abſolutio fuit abſolutè data ſub conditione, quod vincula illa adeſſent: ſed jam aderant: ergo fuerunt perfectiſſimè diſſoluta; ita in caſu noſtro, &c. Hanc ſententiam explicitam *à n. 24.* probat Th. Hurt. *tr. 2. mor. c. 5. dub. 8.* & nimis excedit in ejus cenſura. Verùm, ſi optas hanc noſtram ſententiam pluribus confirmatam lege P. Hieronymum Fer. *de ſcandalo, & corr. d. 1. q. 78. n. 55.* noſtræ Soc. qui in opere nuper impreſſo affert inter cetera Reſponſionem Patrum Romani Collegii datam Provinciæ Auſtriæ, in prædictæ ſententiæ confirmationem: ea autem pro curioſis, hæc eſt.

Quoad Secundam partem, quod ſcilicet peccata quæ aliquando ſub dubio confeſſi ſumus, poſtmodum verò certa nobis fiunt, confiteri non tenemur, Cenſemus, poſſe permitti, cum non careat ſolidis fundamentis, & illam in ſuis libris defendant Leander de Sacr. l. 5. tract. 5. d. 5. q. 27. Marcus Vidal. *in tr. de pęnit. q. 7. d nu. 31.* Martinus de Joſeph. *t. 1. lib. 1. to. 8. de pænſ. n. 9.* Caram. *l. 2. d. 4.* & Martinus Breſſerus *de Conſc. l. 4. c. 18. cum aliis judicat illam probabilem.*

Hactenus Patres ex Ferrantino, cui gratias ex animo ago, quod hoc loco citans meum primum Opuſculum Methodi Confeſſionis, Aureum illud appellaverit. Tam Alchimica (fas ita loqui) fuit ejus urbanitas, ut meum plumbum potuerit in aurum artificinâ humanitate convertere. Dignus interim ipſe, ut potiore jure non jam à ferro ſed pretioſum ſibi ducat nomen ab Auro.

26 Tria hic denique adverte. Primò, quando quis integrè confitetur peccatum, quod tam ipſe, quàm Confeſſarius, vel alterut er dubitant, an ſit mortale, an veniale: ſi poſt abſolutionem agnoſcat certo gravem attingere culpam, non fore opus nova Confeſſione. Ita Sanch. *l. 5. in Dec. c. 10. n. 63.* Ratio eſt, quia ex una parte integrè apertum fuit peccatum eo modo quo fuit commiſſum: & ex altera ad valorem Sacramenti non eſt neceſſe quod pœnitenti, vel Confeſſario innoteſcat illud eſſe mortale, quod abſolvitur.

27 Secundò idem dicendum cum Sà, *v. caſus reſervat. nu. 5.* Hurt. *diſp. 51. diff. 5. de pęn.* Portell. *in dub. reg. V. caſus reſervati, n. 7.* cum quis confitetur peccatum reſervatum ſive jure, ſive de facto dubium. De jure eſſet, ut ſi dubitaretur an peccatum, v.g. abortus, ſit reſervatum: de facto eſſet, ut cum conſtaret peccatum abortus eſſe reſervatum, dubitaretur tamen an fœtus fuiſſet animatus, atque adeò an pęnitens abortum commiſiſſet.

28 Ratio ergo hujus ſecundi dicti eſt, quia cum reſervatio ſit odioſa, eſt reſtringenda, nec cadit niſi in peccata certa. Sic etiam dubia Hæreſis non ſubjacet reſervationi, ex Merolla, & Thoma Delbene apud eumdem Verricelli *tr. 8. q. mor. 34.* Sic dubium votum Caſtitatis perpetuæ non ſubjacet reſervationi, ex Sanc. & Pontio apud eumdem Verr. Sic Dubia Cenſura non obligat ad vitandum Fideles, ex Diana apud eundem: Sic filius expoſitus, quia eſt dubium, an ſit illegitimus, legitimus tamen reputatur, ex eodem Verr. innumeros citante, & neceſſariam limitationem ponente *n. 6.*

29 Tertiò, ruſtici, mulierculæ, puerique. qui bona fide ſuas Confeſſiones coram Parocho, etiam indocto, groſſiore modo exhibuerunt, licet peritiores, vel grandiores effecti videant in multis ſe defeciſſe, vide, & multa dubia pro certis, & contra, unumque numerum pro alio ſe dixiſſe animadvertant; non ſunt cogendi repetere Confeſſiones. Sic Fagund. *2. præcept. Eccl. l. 3. c. 5. n. 10.* de Lugo *de pęn. diſp. 16. ſect. 5. 4. à n. 58.* Ratio eſt, quia ſatis ſuperque, ſaltem in confuſo, Confeſſarius eorum peccata percepit, & directè abſolvit: & ex alio capite praxis fidelium eſt haſce Confeſſiones non repetere: ad quod ſi fideles obligarentur, omnia ſcrupulis eſſent obnoxia. His ita diſputatis, Inquiret quis. An certus, ſe commiſiſſe mortale, dubius verò, num illud fuerit confeſſus, an inquam, obligetur ad illud iterum Confitendum? Reſp. tribus dictis. Dico primò, ſcrupuloſum non obligari. Dico ſecundò non ſcrupuloſum nec item obligari, ſi diuturnum tempus interceſſit inter ejus Confeſſionem, quam bona fide, morali præcedente examine, ſolebat exhibere, & inter dubitationem, quæ nunc illi ſuboritur Dico 3. Hunc non ſcrupuloſum obligari ad illud Confitendum ſi parvum tempus interceſſit.

Ratio primi dicti eſt eadem quam dixi Cap. præcedente *numer.* 16.

Ratio Secundi eſt, quia Moraliter (ſunt verba Jo: Præpoſiti) Jo: Præ. *de integ. conf. q. 5. ſub 3. num. 115.* apud Ferrantinum ſupra citatum *num.* 66. Impoſſibile eſt poſt diuturnum tempus poſitivè recordari omnium, quæ quis confeſſus eſt, ac proinde onus intolerabile eſſet ſi nunc obligaretur confiteri ea, de quibus dubitat, num ſit aliquando confeſſus.

Ratio tertii dicti eſt, quia ex una parte præceptum certo obligans ad confitenda peccata, certum eſt in poſſeſſione obligandi, & ex alia, non adeſt excuſatio ducta ex ſcrupulis, vel ex temporis elapſi diuturnitate, vel ex alio capite, quod hic certè non apparet; ergo &c. At aliquis poſſet contrarium concludere, ex eo quòd in dubio melior ſit conditio libertatis, quæ non eſt reſtringenda ab obligatione dubia confitendi, quæ ſuperveniat. Reſpondeo. Certè fatemur, primo fuiſſe libertatem expeditam, ſed deindè à certo peccato commiſſo jam fuit ejuſmodi libertas certo ligata ad obligationem confitendi, ſuperveniens ergo dubitatio, an peccatum fuerit confeſſum non invenit libertatem expeditam, quam debeat relinquere in ſuo ſtatu, ſed invenit jam ligatam ab obligatione confitendi, ergo ligatam relinquere debebit. Vim hujus rationis clarius intelliges, ſi ea legeris, quæ nos dicemus cum de Conſcientia dubia *l. 1.* In Decal. *c. 3.* præſertim §. 6. & 7.

§. V. *De actibus internis interruptis.*

30 EXemplum. Aliquis odio habet graviter inimicum ſuum mala ei graviora deſiderando, vel inferre volendo, atque per aliquod tempus in his interioribus actibus verſatur, nempè per aliquot horas. vel menſes, vel annos, aliquis turpiter concupiſcit puellam per multos menſes, &c. Quærimus qua ratione hic Confeſſionem ſuam expediat, poſito quod multoties illos actus negotiis, ſomno aliiſve bonis cogitationibus interrupit.

31 Certum eſt ſi interrupit contraria voluntate, & deindè renovavit; debere ejuſmodi renovationes, quantum recordatur, juxta ac cętera nova numero peccata, quæ confiteri tenemur explicari. Ratio eſt quia per illam pęnitentiam evadunt illi actus, & in genere phyſico & in genere morali numero disjuncti, disjunctione facta per intermedium illum actum contrarium: numerum autem oportere explicari quando innoteſcit: & eſt doctrina Conc. Trid. *ſeſſ. 14. c. 5. & c. 7.* & ipſa fidelium praxis probat.

32 Difficultas igitur, & quidem gravis eſt, abſtrahendo ab interruptione per contrarium actum. Dico ergo, quamvis ſit ſpeculativè probabilior ſententia aſſerẽs per quamlibet interruptionem multipli-

Digitized by Google

plicari numero prędictos actus, unde & debere, ſi memoria teneantur, aperiri, tamen contraria opinio, quæ docet minime debere, eſt etiam probabilis. Ita Canus *in relect. de pœn. p. 5.* Io. Delacrux, Petrus Fay, Homobon. Diana, & ea parte Salas, quos citat & ſequitur de Lugo *diſp. 16. ſect. 14. à nu. 566.* Ratio eſt, quia in genere moris omnes illi actus cenſentur unum peccatum, etiam ſi materialiter, & phyſicè multiplicentur. Satis eſt igitur ſi explicetur tempus, quando eſt notabile (ſi enim ſit breve, de quo dicam infra §. 8. *num. 47. & 48.* nec tempus eſſet neceſſe declarare) & ſic ſatis eſt, ſi dicatur, *Ego v. g. per unum diem odio graviter habens Petrum, illi mala gravia imprecatus ſum; per unum menſem turpiter concupivi puellam, &c.* intelligitur enim more humano, ideſt tales actus per varias humanas actiones fuiſſe interruptos.

33 Quid ſi quis rarò interrupit turpem illam cogitationem, vel alius ſæpiſſimè, propter urgentia ſua negotia? Sanè Coninch. *diſp. 7. de pœn. dub. 7.* ipſique favet Salas *p. 2. tr. 2. tr. 13 diſp. 5. ſect. 8. n. 84.* de Lugo *de pœnit. diſp. 16. ſect. 145. & n. 576. fin.* ait hanc extraordinariam rationem, vel frequentiam eſſe explicandam (intellige in confuſo, dicendo ſe frequentiſſime vel rariſſimè cogitaſſe, quod certè facere eſt optimum conſilium) quia id excedit modum humanum communem, atque adeò notabiliter commutatur judicium Confeſſarii, Canus, Io. Delacrux, Fay, Homobon. Diana citati *nu. 32.* indiſtinctè loquuntur: & dum indiſtinctè docent omnes illos actus eſſe unum in genere moris, non videntur niti eo fundamento, quaſi ex illo ordinario modo agendi humano (niſi excedatur) poſſit plus minuſvè à Confeſſario percipi actuum numerus: ſed fundantur in perſiſtentia, ſeu permanentia habituali malæ cogitationis, à qua permanentia deſumunt unitatem omnes illi interni actus ſive multi, ſive pauci: & ratione cujus animus illius peccatoris ſemper eſt affectus, & promptus ad cogitationes illas malas. Quare, ne ſcrupulis locus detur, puto illam Coninch. obligationem non eſſe ex neceſſitate fidelibus imponendam, cum præſertim teneamus non omne, quod judicium Confeſſarii immutare poteſt, eſſe neceſſario aperiendum, ut ex iis, quę de circumſtantiis aggravantibus dicemus §. 18. cognoſci poterit.

34 Excipe, ſi quando tanta eſt interruptio, ut non judicetur adeſſe dicta perſiſtentia: v. g. vult quis occidere inimicum: ita ut per menſem continuet hanc voluntatem modo dicto: poſteà vel per annum infirmetur, vel diſcedat ab urbe, vel ipſo lapſu temporis, rerumq; mutationibus frigeſcat, immò evaneſcat veluti natura ſua illa prava voluntas: ſi deindè poſt annum ſanus effectus, vel rediens in urbem, &c. voluntatem occidendi reſumat, ſanè hæc voluntas cum illa priori facere unum non videtur: quia morali modo non cenſetur illa tam diſtans voluntas ita habitualiter permanere, ut cum hac ad conflandum unum peccatum conjungatur. Et per hoc fortaſſe duæ prædictæ ſententiæ conciliabuntur.

§. VI. *De actibus externis interruptis.*

35 ACtum externum is exhibet, qui præter internam pravam cogitationem, addit aliquam exteriorem demonſtrationem, id quod duplici contingere poteſt modo. Primò in ordine ad unum numero actum ſeu finem: ut ſi quis, ne mortem effugiat ſuus inimicus, per unum annum v. g. paret illi inſidias, pręparet gladium, equum conſcendat, &c. Ita etiam ſi quis amans puellam per duos annos v. g. ſemper quærat modum, quo illa potiatur: in his exemplis, unum eſt homicidium numero, una numero fornicatio, ad quæ ordinantur reſpectivè illi actus externi. Secundò in ordine ad diverſos actus, ut cum quis exercet habitualiter officium ex ſe multis numero vel ſpecie peccatis implicitum. Talis eſt meretrix, uſurarius, graſſator viarum. Hic de priore, in ſeq. §. de poſteriore agemus.

36 Quoad prius ergo dicendum eſt idem, quod *in præcedenti* §. dictum eſt, ut de Lugo *d. 16. ſect. 4. nu. 567.* propter paritatem rationis: omnes enim hi actus externi ſumunt unitatem ab illo actu finali, ad quem ordinantur. Adſcribe tamen exceptionem poſitam *n. 34.* Quare probabile eſt ſatis eſſe ad Sacramentum pœnitentiæ ſi dicat quis, *per tot dies procuravi homicidium mei inimici, ejuſdem puellæ congreſſum, &c.*

37 Illud nota, ſi mediante alia perſona finem intentum acquirere curaſti, vel puellam tentaſti renitentem, debere id explicari: quia eſt inductio proximi ad peccatum, atque adeò novam ſpeciem peccati ſcandali commiſiſti, Dixi (renitentem) nam de conſentiente dicetur infra *c. 7.* § 8.

38 Petes, ſi quis finem obtinuit ſuæ pravæ cogitationis; ſatis ne eſt fateri dictum finem dumtaxat, ſe v. g. puellam cognoviſſe: ſe occidiſſe inimicum? Reſp. de Lugo *num. 566.* ait, quia hoc eſt peccatum conſummatum: non eſſe neceſſe ut is dicat quoties habuit decretum procurandi; cum ſufficiat confiteri illud tanquam unum peccatum conſummatum. Sed profectò debere explicare ſaltem ſe per tantum tempus procuraſſe, modo jam explicato §. *præcedenti*, mihi non eſt dubium, ut ſcilicet innoteſcat, an & quæ perſiſtentia peccati habitualis præceſſerit.

§. VII. *De peccatore habituati, ubi de Meretrice.*

39 QUoad ſecundum, quod modò promiſſimus *in hoc* §. declarandum; ſic ſtatuo; licet illa opinio Doctorum apud Fag. & Dian *mox* citand. quòd ſimiles peccatores habituales debeant ſpeciatim numerum, ſpeciemque peccatorum explicare, ſit nimis ſevera, illa tamen Navarri *in ſumma c. 7 num. 15.* quæ docet ſufficere ſi ſolùm dicatur tempus peccati, eſt nimis laxa; media ergo via eſt procedendum cum Fagundez *præcept. 2. Eccl. lib. 3. c. 4. nu. 11. fine*, aliique apud Dianam *p. 4. tr. 4. reſ. 89.* Quare a Meretrice v. gr. non ſolùm debet explicari tempus mali ſtatus: ſed etiã principales ſpecies peccatorum, quas memoria retinet; an ſcilicet ipſa peccaverit cum Sacerdotibus, cum propinquis, cum conjugatis, &c. & ſaltem in confuſo multitudo numerica: v. g. toties plus minus per menſes, vel per hebdomadas, &c. Si enim aliqua recordatur ſe in frequenti civitate, ſæpiſſimè etiam in die peccaſſe: alia tamen in parva ruſticorum villa; vix ſemel in hebdomada; qua ratione id explicandum non eſſe cenſendus.

40 Addit rectè Vaſq. *de pœnit. q. 91. art. 1. dub. 3. n. 3.* (quod & ex quę §. 5. & 6. diximus confirmat) circa numerum actuum internorum non eſſe hos habituales peccatores cogendos ad explicandum frequẽtiam & numerum per hebdomadas aut dies: ſicuti diximus cogi debere circa frequentiam ipſorum actuum externorum, v. g. fornicationum: ut ſcilicet dicant, ſi recordentur, quoties plus minus peccaverint per dies, per hebdomadas, &c. Ratio eſt, quia in his actibus internis videtur impoſſibile eos ad aliquem numerum ſine magni erroris periculo, ſive per exceſſum, ſive per defectum reducere; quod periculum communiter non eſt in externis.

41 Quod dictum eſt exempli gratia haſtenus de Meretrice; dic cum Vaſq. *ibid. n. 4.* de fure habituali, de uſurario, de ſimilibus: ſatis enim eſt explicare confuſo modo frequentiam furti gravis, ſeu injuſti lucri; v. gr. *ſi fur*, vel *uſurarius per decem annos, quatuor, vel quinquies plus minus furando in menſe*, vel *hebdomada materiam gravem*.

42 Idem dic cum Vaſq. *ibid.* de eo qui paſſim concupiſcit fęminas ſibi obvias, dicat enim; *per duos annos obvias concupivit*; addatque ſpecies principales, an frequentet cognatas, an ſacras, an conjugatas, &c. De delectationibus moroſis dicam infra *c. 7.* §. 1.

43 Idem dico cum Henr. *l. 5. c. 5 n. 9.* & Fagund. 2. *præcept. Eccl. l. 3. c. 4 n. 11.* de habente domi Concubinam: ſatis enim ſi dicat, *puellam ut uxorem habui per tres annos*, addatque, *ſemel in die plus minus illam cognovi*. Quid enim ſi cognoviſſet ſolum ſemel in menſe? debet igitur ſaltem in confuſo frequentia declarari.

44 Idem deniq; cum de Lugo *d. p. 16. de pœn. ſect. 1. 4. n. 375.* in colloquentibus frequenter de rebus turpibus cum peccato mortali: quando enim adeſt difficultas explicandi numerum, ut certè ſępè accidit, male moratis adoleſcentibus; ſufficit explicare conſuetudinem, tempus, & ſpecies principales, quas inter loquendum concupiere, proportionaliter ſicut dictum eſt de Meretrice.

45 Illud denique hic adverto cum Vaſq *q. 91. de pœnit. art. 1. dub. 5. n. 3.* quem ſequitur de Lugo citatus *de pœnit. diſp. 16. ſect. 14. num. 582.* quòd ille qui propter inveteratam conſuetudinem non poteſt numerum peccatorum diſtinctè explicare, & ideò dicit tempus, ut de Meretrice & prædictis dictum eſt, non tenetur poſtea iterùm confiterã peccata particularia, quæ ſibi in memoriam occurrunt, licet poſſit ea magis diſtinctè aperire. Ratio eſt, inquit, quia jam in illa confuſa narratione comprehenſa, & directè abſoluta fuere: juxta quæ diximus ſupra *num. 14.*

§. VIII. *de unitate morali unius peccati.*

46 UNum in hoc & præcedentibus paragraphis ſupereſt explicandum, Diximus, quando actus tendunt in unum finem, atque adeò unus dependet ab alio, facere unum in genere moris: Jam, quando unus actus ab alio non dependet, ſed ſunt diſparati: v. g. concupivit nunc quis puellam; & hinc ad horam concupiſcit eamdem, ſed independenter à primo actu, ut uſu ſolet evenire ſæpiſſimè: quid requiretur ad hoc ut ſit unus, & ut unum, non autem ut duo peccata ſint aperienda?

47 Reſpondeo. Regula univerſalis eſt hujuſmodi. Si intermediet multum temporis inter actus; & ex alia parte actus poſterior concupiſcentiæ v. g. non habeatur ex vi prioris, judicabitur diſtinctus actus, diſtinctumque numero peccatum. At ſi breve tempus intercipiatur: cenſebitur facere unum cum priore: ſicuti qui percutit proximum una percuſſione, & deinde in eodem calore iterùm percutit; unum in genere moris actum, unumque peccatum commiſiſſe reputatur.

48 At difficultas ſubnaſcitur ecquodnam eſt hoc modicum tempus? Reſp. cum de Lugo *diſp. de pœn. 36. ſect. 16. n. 569.* decernendum id eſſe prudentis viri judicio, ut videatur an veluti eodem impetu concupiſcentiæ, v. g. redeat quis poſt interruptionem, an alio potiùs calore agitatus concupiſcat: ſi prius, unum eſt peccatum mortaliter: ſi poſterius, duo: numeruſque niſi oblivione, aut alia cauſa excuſetur, explicandus omninò erit.

49 Atque hæc eadem regula uſui erit ad illud affine dubium enodandum. An ſcilicet debeas explicare te in uno actu concupiſcentiæ puellæ v. g. vel deſiderii graviter lædendi inimicum, duraſſe per tot vel tot horas? Dico ergo: cum in aliquo ex his actibus uno calore concupiſcentiæ, unoq; impetu in eadẽ cogitatione perſiſtis, ſemel moraliter, peccas, atque adeò non erit tempus explicandum. Quoniam

verò

Digitized by Google

verò quando hujuſmodi actus, v.g. per ſex, vel per decem horas perſeverant, impoſſibile moraliter eſt, ut id uno, eodemq; impetu fiat; ideò neceſſarium tunc, & ſufficiens erit dicere, *per ſex horas*, vel *per decem concupivi*, &c. Sic enim vel explicabuntur interruptiones, quę humano modo ſolent interdicere, ut dictum eſt ſuperius: vel ſatis aperietur peccatum veluti habituale unum, perdurans per illas horas.

50 Ex his multa inferuntur, quæ maximè ad expediendam confeſſionem conferre poterunt.

Blaſphemia.

Primò qui uno Blaſphemiæ impetu blaſphemat, ſi eodem calore licèt poſt aliquam interruptionem blaſphemiam iteret bis, ter, pluries; ſatis eſt ex Molina *tom. 4. de Juſt. tr. 3. diſp. 41.* dicere, *blaſphemavi:* quia unum moraliter peccatum committit. An omnes blaſphemiæ ejuſdem ſit ſpeciei, dicetur infrà *c. 3. §. 1.*

Percuſſiones.

51 Secundò ſi quis aliquem uno irę impetu ter, vel quater, vel plures percutit, vel vulnerat, unum numero peccatum committit: & Clericus ſi ſit, qui percutitur, in unam tantùm excommunicationem ſic percutiens incidit: ſatiſque erit ſic fateri: *hominem, vel clericum graviter percuſſi*, vel *vulneravi*. Ita Azor. *tom. 1. l. 4. c. 5. q. 3.*

Juramenta, & vota.

52 Qui ſimili unico impetu de eadem re pejerat, juramento aſſertorio, atque iterùm, eodem calore, jurejurando confirmat; ſemel peccat, ſatiſq; eſt ſi dicat, *juravi falsò*. Ita de Lugo mox cit. *diſp. 16. n. 561.* Pari modo qui eandem rem Deo, vel homini promittit, eam confirmans iterato voto, vel juramento promiſſorio, & deinde ſemel non obſervat; ſemel peccat, ex de Lug. *de pœn. d. 16. ſect. 4. n. 146.* cùm repetitio illa ejuſdem voti, & juramenti non mutet ſpeciem, nec multiplicet peccata. An omnia juramenta ſint ejuſdem rationis, dicam infrà *c. 3. §. 2.*

Detractiones.

53 Qui unico veluti contextu continuat graviter de altero detrahere, licèt occaſione data aliquantulum detractionem interrumpat, & licèt alias diverſas de eodem detractionis materias tangat: unum moraliter peccatum committit, ſatiſque erit ſi ſic fateatur, *ſemel graviter de quodam detraxi*. Ita idem *ibid. ſect. 16. n. 559.* An debeat explicare vel numerum circumſtantiarum, vel numerum eorum, de quibus detrahit, dicetur infra *c. 9. §. 1.*

Contumelia.

54 Qui pari modo injurias, contumeliaſque addit, ſuperadditque unico iræ fervore, licèt interponat aliqua alia verba ad injurias minimè pertinentia; ſemel injuria proximum affeciſſe cenſebitur. Quare ſufficit, ſi dixerit, *Injuravi proximum*. Ita de Lugo *ibid. n. 561.*

Miniſtrare Sacramentum Pœnitentiæ in peccato mortali.

55 Qui Sacerdos ſucceſſivè audit in peccato mortali plures Confeſſiones unam poſt aliam, in ſententia probabili non committit plura numero diſtincta peccata. Idem dic, ſi Confeſſarius idem modicè deflexerit ad alios ſermones minimè facientes ad ejuſmodi miniſterium? unde ſatis erit ſi dicat, *Audivi una vice pluries Confeſſiones abſolutionem in ſtatu peccati mortalis miniſtrando*. Ita idem *ib. n. 558. & ſect. 3. num. 135.*

Fornicationes.

56 Contrà; qui una, eademque nocte v.g. plures copulas habet cum eadem, multo magis qui plures copulas cum pluribus eadem nocte init, ſicuti etiam qui plures ſucceſſivè occidit; debet numerum explicare copularum & occiſionum. Ita idem *ib. n. 557. & n. 558.* Ratio eſt, quia hi ſunt diverſi omninò actus conſummati, nec unus facit moralem unitatem cum alio; in præcedentibus verò illi actus, v.g. detractionum ex ſe faciunt unitatem moralem, ſic enim modo humano æſtimari ſolet.

57 Hæc exempli gratia tetigiſſe ſufficit; cœtera, quæ huc facere poſſent, ſuis quæque in materiis explicabuntur. Solùm animadverte, contingere interdum poſſe, ut (licèt ſine interruptione) tranſeat tamen quis ad aliam ſpeciem peccati, tunc eam explicandam omninò eſſe, nequaquam eſt ambigendum, v.g. cępiſti percutere, & deinde voluiſti occidere, ac occidiſti; cæpiſti clam detrahere, & deindè inter detrahendum ſupervenit detractus, te minimè à detractione deſiſtente. Dico tum occiſionem, tum etiam detractionem coram detracto exhibitam, hoc eſt, contumeliam, præter verbera, detractionem ipſam eſſe Confeſſori aperiendam, ut de ſe patet. Ita de Lugo *ib. n. 559. fine.*

Petes; ſi quis in prædictis ſic ſe accuſaret, *Blaſphemavi, Pejeravi, Audivi Confeſſiones in mortali decies:* obligatur ne Confeſſarius interrogare, an id fuerit uno impetu atque adeò ex prædicta doctrina, ſemel moraliter, an verò fuerit in diverſis v.g. diebus, atque adeò verè & phyſicè decies? Juvat enim id ſcire ad expediendam Confeſſionem, & ne obligetur Confeſſor ad talem interrogationem. Id quæri poteſt in occiſione ſimul multorum, in deſiderii ejuſdem rei eodem calore repetitis, in detractione moraliter una de eodem continuata, juxta mox dicenda *§. 9. à nu. 61.* Idem in tactibus turpibus; de quibus mox *§. 10. n. 71.*

Reſp. non obligari. Ratio eſt, quia probabile eſt, illas blaſphemias, juramenta, & ſimilia eſſe multiplicia numero per multiplices actus quamvis uno calore, ſeu una continuata ſucceſſione factos: quare tunc Confeſſarius poterit huic ſe opinioni conformare. Explico. Probabile eſt blaſphemantem uno impetu decies, committere decem numero mortalia; probabile item eſt committere unum. Iam, ſi pœnitens, qui uno impetu decies blaſphemavit, fateatur ſe emiſiſſe decē blaſphemias, verum dicit juxta priorem opinionem; illam ergo ſequendo Confeſſarius, prudenter ſe geret. Quòd ſi alius pœnitens in ſimili uno impetu decem blaſphemiarum fateatur ſe ſemel blaſphemaſſe, quia opinio poſterior eſt etiam probabilis, verum item dicet, & juxta illam abſolvendo, prudenter etiam ſe geret Confeſſarius, qui (perindè ac quilibet alius) poteſt ſequi modò unam probabilem opinionem, modò aliam, quando non eſt præjudicium tertii, ut eſt ferè communis Doctorum ſententia, à nobis (ne erretur) explicata *l. 7. in Dec. c. 1. §. 5.* Lege de Lugo *de Euch. d. 15. ſect. 2. à n. 45.* Caſtr. *tom. 1. d. 2. de conſ. p. 2.* alios citantem.

Dices; Fac illum, qui fatetur ſe decies blaſphemaſſe, verè decem in diverſo calore, ſeu diverſis diebus, blaſphemias emiſiſſe; Certè Confeſſarius æquè hunc abſolvet, atq; illum, qui uno impetu decies blaſphemavit, deciesq; ſe blaſphemaſſe confeſſus eſt, & tamen ille magis, ſeu pluries verè peccavit quàm hic. Reſp. negando in illa ſententia probabili illum magis, ſeu pluries peccaſſe, æqualiter enim in illa opinione utrobique numerante ipſos phyſicos actus deliquerunt.

§. IX. *De pluralitate individuali malitiæ in eodem actu.*

58 EGimus qua ratione multi phyſicè actus unum conflare poſſint peccatum: nunc quo modo unus actus ſeu peccatum multas continere poſſit malitias, erit conſequenter declarandum. Eſt gravis controverſia; An ſicuti (ut certum eſt) poteſt eſſe in eodem actu multiplex malitia ſpecie, ut eſt in actu turpi, v.g. contra votum Caſtitatis, in quo duplex ſedet ſpecie malitia, altera contra Caſtitatem, altera, contra Religionem, utraque neceſſario Confeſſori aperienda; ita etiā in eodem uno numero actu poſſit reſidere multiplex malitia numero. Exempli gratia; An actus unus, quo quis unico ictu occidit decem homines, habeat decem numero malitias, & conſequenter omnes neceſſario in Confeſſione declarandas? Habere decem docet Vaſq *de pœn. q. 91. art. 1. dub 4.* non habere contendit eſſe probabilius Suar. *de pœnit. diſp. 22. ſect. 4. à n. 34.* ſed me juvat ab hac ſpeculativa quæſtione prorſus abſtinere; & ex alio principio, decernere, an has malitias collocatas in uno, eodemque actu ſive numero diſtinctas, cum Vaſq. ſive nequaquam cum Suar. aperire Sacerdoti compellamur.

59 Dico cum de Lugo *de pœn. d ſp. 16. ſect. 3. à nu. 133.* nequaquam fideles ad id eſſe compellendos. Ratio abſtrahens ab illa quæſtione ſpeculativa ducenda eſt ex Tridentino. Nam ex illo ſolùm habemus præceptum confitendi ſingulas ſpecies, & ſingula numero peccata, nunquam verò apparet præceptum explicandi ſingulas numero malitias, quæ fortè ſint in ſingulis peccatis. Aſſerimus ergo à pęnitentibus ſolùm, explicandas ſpecies multiplicatas in eodem actu, & item omnia individua peccatorum, & quidē meritò, ut nimirum ſic omnia peccata clavibus ſubdantur. At omnes numero malitias fortè incluſas in uno eodemque peccato neceſſariò explicare, quia ſcrupulis id, & perplexitatibus ſatis erat obnoxium, cùm nō judicaverit benignus Dominus pręcipere ſub præcepto (ut ex verbis Concilii Tridentini colligitur) nos ad id obſtringere fideles nequaquam poſſumus. Lege Leandrum apud Dianam *p. 9. tr. 9. reſ. 55.* qui idem docet de eo, qui unico actu voluntatis vult ad decem v.g. mulieres ejuſdem conditionis accedere, aut eandem vult accedere pluries; ſatis eſt enim, ſi dicat; Volui accedere pluries ad ſolutam ſeu ad conjugatas, ſine neceſſitate exprimendi numerum objectum talis unicæ volitionis. Quandam neceſſariam explicationem habet *n. 61.*

60 Ex hac doctrina aliqua colligemus, quæ illam, & clariorem reddant, & ad praxim deducant: ex quibus alia ſimilia inferre quilibet non difficulter poterit, & nos *infra*, cum de ſingulis Decalogi pręceptis agemus, alia fortaſsè ſuperaddemus,

Occiſio multorum.

61 Si ſimul unica v.g. exploſione bombardæ occidis decem, viginti, plures homines, ſatis eſt ex de Lug. *n. 141.* ſi dicas, *uno ictu occidi multos*. Non ſufficit autem dicere, *uno ictu occidi hominem*, ſeu *feci homicidium:* quia ſic Confeſſarius intelligeret te unum tantùm occidiſſe, atque adeò non fateris tuum peccatum, quo occidiſti plures: at dicendo cum illa generalitate (*occidi multos*) intelligit, quantum ſatis eſt, peccatum, quod de facto commiſiſti. Propter eandem rationem modò *n. 59.* allatam dicit Leander illum, de quo ibi eſt ſermo, debere dicere. *Volui pluries accedere*; nam ſi diceret *volui accedere*, non explicaret ſuum peccatum, &c.

Deſiderium occiſionis multorum; & copula cum multis.

62 Qui unico actu deſiderat occidere decem, viginti, plures, ex

de

Digitized by Google

de Lug *ib.n.*135.*fine*, quique unico item voluntatis actu concopiſcit copulam cum tribus, cum decem, cum plutibus fœminis ejuſdem rationis; ſatis propter eandem rationem eſt, ſi in Confeſſione dicat, *Semel deſideravi occidere plures, & ſemel plures fœminas liberas concupivi*. Ita *ibid.n.*151.*fine*.

Detractio multorum.

63 Qui unico actu detractionis multos ſimul læſit, propter eamdem rationem non eſt neceſſe, ut numerum perſonarum læſarum aperiat. Ita idem *ibid.n.*135. v.g. ſi quis detrahat familiæ, vel domui, vel Religioni, ſive numeroſa ſit, ſive modica, ſatis, abundèque eſt, ſi dicat, *Detraxi eidem familiæ*, &c. An explicanda vel materia, vel conditio perſonæ infamatæ, vel numerus perſonarum, coram quibus exhibetur detractio; infra dicetur ſuo loco *c.9.§.1.*

Scandalum pluribus datum.

64 Qui ſuo unico actu peccaminoſo ſcandalum eſt aliquibus, ſeu occaſio peccandi; ne ſit ſollicitus explicare numerum aſtantium: ſatis enim habebit ex de Lugo *num.*135. ſi dicat, *Fui ſemel multis occaſio peccandi meo malo exemplo*. Ratio eſt eadem. Cætera de ſcandalo afferam infra §. 17.

Furtum à multis.

65 Qui unico actu bona multorum lædit, v.g. furatur bona cõmunitatis, vel hæreditatis plurium; ſatis eſt, ſi dicat, *Furatus ſum à communitate*, vel *ab hæredibus*: nec eſſe ſollicitus debet explicare quotnam perſonæ in illa cõmunitate numerantur. Immò hac in re praxis communis eſt ex eod. *ibid.n.*136. ſolùm dicere, *Furatus ſum rem alienã*, nihil aliud addendo: & meritò, quia ille reſpectus ad perſonas in hac materia, videtur ſe magis materialiter habere, quã in aliis materiis: potiùs enim hic conſideratur quid injuſtè cõtrectaſti, quàm à quo abſtuliſti. Cõtra ſententiam à *n.*59. allatam objicit in hunc ferè modum Diana *p.9.tr.7.reſ.*55. Ex hoc principio videtur inferri, Religioſo habenti rem cum Religioſa, ſufficere, ſic in Confeſſione ſe accuſare. Commiſi fornicationem ſacrilegam, ſine neceſſitate explicandi, votum eſſe, tum ex parte viri, tum ex parte fęminę: & tamen, ſicuti omnes docemus, à viro uxorato peccante cum fęmina alteri nupta debere explicari matrimonium utriuſq; nec ſatis eſſe dicere, Adulterium cõmiſi, ita in caſu Religioſi peccantis cum Religioſa, pari modo omnes docemus, debere utriuſque votum explicari. Quod autem ex Doctrina data ſequeretur, non adeſſe neceſſitatem utriuſque votum, & utriuſq; matrimonium explicandi, patet, quia ejuſmodi peccata ſunt unus numero actus, eo modo, quo eſt unus actus, velle per unam volitionem occidere plures, vel uno ictu reipſa multos occidere, &c.

Reſp. negando, eſſe eodem modo. Affirmo enim, immò doceo, in dictis Adulterio, & Sacrilegio debere utriuſque Matrimonium, & Votum declarari, ſed nego in caſibus, de quibus hactenus habitus eſt ſermo. Intercurrit enim certa diſparitas. Nam ejuſmodi Adulter duo facit (præter peccatum contra Caſtitatem) & injurius eſt ſuæ uxori, & cooperatur cum ſtuprata illa ad hoc, ut ipſa ſit injuria ſuo Conjugi. Nec diſſimili modo ſe habet ille Religioſus, nã & violat ſuum votum, & item cooperatur cum religioſa ſuum votum pariter frangente, & licèt ſit per unicum actum illas malitias, complectentem, unde ex hoc capite non videatur neceſſaria major explicatio, tamen non ita eſt, quia ex ſe violare, & cooperari ad Violationem faciendam ab alio, ſi non ſunt malitiæ diverſæ ſpecie morali, certè diverſiſſimæ ſunt, quoad conceptionem hominum, hoc eſt, ut Cognita una, non ſtatim cognoſcatur, ſeu intelligatur alia. Nam inde fit, ut niſi pænitens ſe magis explicet, dicatq; utriuſque Matrimonium, & votum, non fateatur ſuum peccatum, ſed aliud, ut in ſimili diximus *n.* 61. Confeſſarius enim, dum ſolùm audit; Adulterium commiſi. Votum fregi, ea vi horum verborum adulterium tuum, & fractionem voti tui intelligit, non verò cooperationem ad adulterium, vel fractionem alterius. Non ſic in caſu noſtræ doctrinæ: dicendo enim v.g. Volui unico actu occidere, vel occidi multos ejuſdem generis v.g. Sæculares, ex vi horum verborum explico ſatis ſuperque meum peccatum, ejuſque ſpecificam malitiam, quam ego commiſi.

§. X. *De mediis, quæ aſſumuntur ad peccatum*.

66 TRiplicis generis eſſe poſſunt media. Primò indifferentia, ut ambulare, conſcendere equum, &c. ad occidendum. Secundò mala, ſed diverſę ſpeciei à peccato, quod ultimo intenditur, ut furari ad finem occidendi, Magos conſulere ad adulterandum. Tertiò mala, ſed ejuſdem ſpeciei: ut turpiter colloqui, oſculari, tangere ad fornicandum.

67 Quoad media primi generis non eſt neceſſe explicare, quęnam media fuerint aſſumpta ad peccandum. Unde in prædicto exemplo ſatis eſt dicere. Conatus ſum inimicum occidere. Præparavi media ad illum occidendum. Ita Coninch. *de pœnit.d.7.dub.7.*

68 Quoad illa, quę ſecundi ſunt generis, neceſſe eſt omnino ex Coninc. *ibid.* ejuſmodi media declarare: ſi quidem habent malitiam diverſam ſpecie, novumque ſpecie peccatum committitur. Qua ratione hæc media, ſeparatimne; an conjunctim cum fine ſint neceſſariò explicanda, dicam infra §. *ſeq.*

69 Huc reduco ſi fortè quis medium adhibeat, aliquem inducendo ut ab ipſo adjuvetur ad peccandum, v.g. ad occidendum, certè tunc, id eſſe explicandum tanquam directam inductionem proximi ad peccatum non eſt dubium, ex eodem *ibid.* juxta ea, quæ infra dicentur §.7. *de ſcandalo*.

70 Quid, ſi multorum opera uſus es? debes ne explicare horum numerum, vel conditionem? Reſp. cum de Lug. *d.*19. *de pœn.ſect.*11. *num.* 476. ſatis eſſe ſi dicatur in confuſo, *Uſus ſum opera multorum ad tale peccatum, v.g. ad occidendum meum inimicum*, ſine neceſſitate numerandi perſonas, vel explicandi perſonarum conditiones. Excipe unum caſum in conditione, & alterum in numero.

71 In conditione, quando ratione actionis talis perſonæ inductæ, peccatum, ad quod inducis, differret ſpecie; v.g. uſus es opera filii ad occidendum Patrem tuum inimicum; duo ſpecie peccata commiſiſti, utraque confitenda, alterum eſt homicidium, alterum eſt parricidium, ad quod directè induxiſti filium, In numero; quando ratione diſtantiæ temporis, juxta ſuperius dicta §.5.*n.*4. multiplicata numero fuerunt tua peccata; v.g. ſi induxiſti nunc Petrum initio anni, & Paulum in fine ejuſdem anni ad occidendum, tunc ſunt duo actus peccaminoſi numero diſtincti diſtinctim aperiendi; at ſi induxiſti ſimul in eodem actu plures, vel ſeparatim, ſed unum dependenter ab alio, ita ut juxta ſupradicta §.5. & 6. non judicentur plures numero actus in genere moris, tunc, cum ſit unum moraliter peccatum, ſatis eſt, ut, dixi, dicere, *Plures induxi unica actia*, &c.

72 Jam quoad media tertii generis, eſt diſtinguendum; ſi enim principalis actus vel nõ eſt ſubſecutus vel intentio fuit ſiſtere in illis: ſunt ſpeciatim explicandi; v.g. aliquis turpiter colloquitur, vel oſculatur ſine animo fornicandi, vel ſi cum animo, certè non ſubſequuta eſt fornicatio, debet illa colloquia, illaq; oſcula cum eo animo exhibita fateri. Ratio eſt quia ſunt ex ſe peccata, nec niſi ea in particulari aperiendo explicari poſſunt. Si verò principalis actus intendatur, ſequaturque: ſatis eſt ipſum actum fateri; v.g. ſi quis quampiam turpiter tangat, oſculeturq; ante ipſum actum copulæ, immò & poſt copulam proſequatur oſcula, tactus, &c. ſine ordine ad aliam ſecundam copulam. Dico ſatis eſſe, ex probabili ſententia, ſi dicat *Semel fornicatus ſum* Ita Nav. aliique citati à de Lugo *d.*16.*ſect.*16.*à n.*555. & Merolla *t.1.d.2.c.9.du.*3.*n.*42. Ratio eſt: quia in ipſo principali actu ſatis explicantur ea præcedentia, vel conſequentia, quę actum comitari cõſueverunt, quæque actum ipſum non extrahunt ad aliam ſpeciem: nam hæc ad ſummum aggravant intra eandem, quæ non ſunt neceſſariò explicanda, ut paulò pòſt dicetur §. 18. *de circumſtantiis aggravantibus*. Dixi, ſine ordine ad aliam ſecundam copulam: tunc enim certò eſſent explicanda: quia jam committis aliud numero peccatum.

§. XI. *De fine peccaminoſo, vel non peccaminoſo*.

73 DIximus de mediis, dicamus nunc de fine, exemplumque claritatis gratia ſit ejuſmodi. Sit, qui omittat Miſſam die feſto ad finem furandi, vel ſtudendi; debet ne manifeſtari talis finis in Confeſſione? idem ſolet quæri in quocumque actu commiſſionis, ut ſi quis furetur propter adulterium, vel propter ſtudium; debetne ſtudium & adulterium explicare?

74 Dico, ſi finis ſit ex ſe pravus; debet explicari: ſi verò non ſit ex ſe pravus, nequaquam debet. Ita Suar. *de pœn.d.*22.*ſect.*4.*n.*8. aliique paſſim. Ratio eſt, quia in priore caſu duplex adeſt ſpecie malitia, in poſteriore dumtaxat una. Quare in caſibus propoſitis, ſi Miſſam relinquas, vel fureris ut ſtudeas, ſatis eſt, ſi dicas, te ſacro non interfuiſſe, vel eſſe furatum: ſi verò ut adulterium patrares; tum furtum, vel Miſſa, tum adulterium tibi eſt omnino explicandum.

75 At quando utrumq; eſt aperiendum, poteſt ne id ſeparatim fieri, in hunc modum, *Furatus ſum*, & inſuper, *Habui animum adulterandi?* Reſp. in duobus eventibus procedere hoc dubium poſſet. Primò in caſu quo prima vice ea duo peccata confitearis. In ſecundo caſu, quo prima vice unum ex his faſſus es, oblitus inculpabiliter alterius; velis poſteà illud, quod oblitus fuiſti, confiteri.

76 In priore caſu. Dico non poſſe ſeparatim aperiri. Ita de Lug. *de pœn.d.*19.*n.*652. contra Suar *de pœn.d.*22 *ſect.*2.*n.*9. Ratio eſt quia non explicares peccatum, quod feciſti, ſed ſignificares te duo peccata patraſſe, quod non eſt verum; Sacerdos enim dum audit te furatum eſſe, & deinde te voluiſſe adulterium; ex tuo modo loquendi duo numero peccata concipit commiſiſſe, cùm tamen tu unum numero, cum duplici illa malitia, commiſeris.

77 In caſu Poſteriore. Dico aperiri poſſe ſeparatim: & ſic, quia in prima Confeſſione jam dixi me v.g. furatum eſſe: ſatis habuero, ſi in ſecunda Confeſſione dicam, *Habui animum adulterandi*. Ita Sanc. *l.*4. *in Decal.c.*11. *n.*24. *aliique plures* apud Bonac. *diſp.*5. *de Sacr.q.*5 *ſect.*2. *p.*2.*§.*3.*diff.*1.*nu.*9. Ratio eſt, quia jam ſubdidi clavibus primam malitiam: ſatis igitur erit ſi poſteà explicem ſecundam. Eſt autem adhibenda limitatio quædam, quam mox afferam *n.* 81.

78 Dices. At ſic ſignificabo, me duo peccata commiſiſſe, ſicuti modo ſignificabam in prima Confeſſione. Reſpondeo non ita eſſe: nam quando illa ſeparatio fit in eadem Confeſſione; ego ex modo loquendi ſignifico me duo peccata commiſiſſe: at quando id facio in ſecunda Confeſſione; non ſignifico me commiſiſſe duo peccata, ſed præ-

Google

præſcindo: poſſum enim ſecunda vice confiteri idem peccatum, quod aliàs ſum confeſſus, atque adeò dum dico me adulterium voluiſſe; non ſignifico me adulterium ſolùm voluiſſe, ut eo modo loquendi ſignificabam in prima Confeſſione.

§. XII. *An peccatum continens multas ſpecie malitias dividi in Confeſſione poſſit?*

79 EX proximè dictis ſolvitur celebris illa, & univerſalis dubitatio, an malitiæ, ſeu circumſtantiæ, quæ neceſſariò in Confeſſione ſunt explicandæ, aperiri queant ſeparatim: v. gr. qui habet votum caſtitatis, peccatque contra ipſum, utrùm poſſit dividendo peccatum, ſic ſe accuſare: *Peccavi contra caſtitatem*, & inſuper *peccavi contra votum à me emiſſum*: an verò obligetur ſic unitim loqui, *voti caſtitatis à me emiſſi reus, contra id ſum deliqui*.

80 Dico ſimili ratione, qua *§. præcedenti* diximus, poſſe nos hic dubitare. Primò in caſu primæ Confeſſionis. Secundò in caſu ſecundæ Confeſſionis, quando fortè in prima alicujus neceſſariæ circumſtantiæ fueris inculpabiliter oblitus. Et ſimili quidem reſponſione, Dico in priore caſu non poſſe, poſſe verò in poſteriore. Rationes ſunt eædem, *eodem ſuperiore §.* à nobis allatæ.

81 Supponimus tamen tum ibi, tum hic malitiam non explicatam in prima, poſſe ſolam explicari ſufficienter in ſecunda: v.g. in caſu voti prædicto, poteſt: quia dicendo in ſecunda Confeſſione, *peccavi contra votum*; tota malitia in prima Confeſſione omiſſa declaratur. At in peccato v.g. violentiæ non poteſt: Si enim quis exempli cauſa, violenter puellam cognovit, & in prima Confeſſione dixit, *ſe cognoviſſe puellam*: ſi in ſecunda dicat, *ſe violentum in quamdam perſonam fuiſſe*; non ſufficienter explicat peccatum in ultima ſpecie à ſe commiſſum: violentum enim eſſe contra aliquem, eſt quid genericum ad violentum in re, in perſona, in honore.

§. XIII. *An peccatum complectens plures numero malitias dividi in Confeſſione poſſit?*

82 SEd jam ſuboritur alia dubitatio. Diximus de ſeparatione malitiarum ſpecie diſtinctarum: quid de diviſione numerica? Aliquis v.g. unico ictu duos homines interemit: poteſt ne ſe accuſare in hunc modum? *Occidi unum hominem*, & deinde, *Occidi alium hominem*. Sic etiam ſi fortè eripuerit quis centum aureos, licèt ne ſic fateri? *Furatus ſum quinquaginta, & mox alia quinquaginta*.

83 Dico in prima eademque Confeſſione non licere. Ita Vaſquez *q.91. de pœn. art. 1. dub. 3.* quia juxta ſupra dicta nō explicaretur peccatum commiſſum; ſed duo peccata, quæ commiſſa non ſunt. Supereſt ergo ſolùm decernere de ſecunda Confeſſione, quando fortè quis in prima inculpatè, & ſine dolo faſſus eſt ſuum peccatum ſub una malitia, ſed deinde recordatus vult aliam confiteri: poteſt ne hanc ſolam manifeſtare? Dico itidem, cum de Lugo *de pœn. diſp. 16. ſect. 16. n.* 660. juxta ſuperiùs dicta poſſe, ſed ſub limitatione allata *n. 81.* id eſt quando in ſecunda Confeſſione explicari poteſt malitia omiſſa, ſine mentione, ſeu ſine conſortio alterius jam manifeſtatæ. Ratio eſt eadem ac *ibid. dicta*.

84 Hinc collige, quia in homicidio duorum uno ictu perpetrato, violatum eſt duplex jus duorum hominum; licebit tibi in ſecunda Confeſſione dicere tantùm, *Occidi hominem*: quia ſatis explicabis malitiam nondum clavibus ſubditam. Ita etiam in unico furto, quod graviter læſit duos: propter eandem rationem. At in furto centum aureorum v.g. quo læſiſti jus fortunarum unius tantùm hominis: ſi in prima Confeſſione dixiſti *te furatum eſſe quinquaginta*, & deinde in ſecunda, *te alia quinquaginta eſſe furatum*; non ſatis explicares peccatum tuum: quia explicares à te violatum eſſe jus fortunarum in quinquaginta, quod nunquam fuit: neceſſe igitur tunc erit aperire iterùm peccatum tuum, id eſt *furatum eſſe centum aureos*. Expeditiùs te geſſiſſes, ſi in prima Confeſſione dixiſſes *te furatum eſſe materiam gravem*: nam ad aliud deinde non obligareris. Sed de hæc re dicetur infra *c. 8. §. 1.*

§. XIV. *De peccatis ex ignorantia.*

85 QUi ex ignorantia vincibili, & mortaliter culpabili delinquit, ejuſdem ſpeciei peccatum committit, atque, is quis ſcienter. Ita Sanch. *l. 1. in Dec. c. 17. n. 22.* Suar. *de pœn. diſp. 22. ſect. 4. nu. 14.* Vaſquez *1. 2. diſp. 11.* qui limitat in infidelitate. Ratio eſt, quia ſimiliter malitia in utroque caſu ex eodem objecto ſumitur: exemplis rem clariùs proponamus. Dicimus ejuſdem ſpeciei homicidium feciſſe eum, qui occidit, quem ſciebat eſſe hominem, & qui occidit, quem ex negligentia mortaliter culpabili non cognovit eſſe hominem, ſed putavit v.g. eſſe feram. Eodem modo qui Sacro intereſſe die feſtivo negligit, ſive id ex conſilio faciat; ſive faciat ignoranter, cum tamen advertat grave debitum inquirendi, nec velit, cum poſſit inquirere; in idem ſpecie peccatum incidit. Quare in utroque, & ſimili quocunque caſu ſufficit hoc modo ſe reum in confeſſione fatere: *Homicidium commiſi, Miſſæ non interfui die feſto*, &c.

86 Adverte tamen in duobus caſibus eſſe ignorantiam explicandam. Primò quando ignorantia excuſat ab incurrenda cenſura, quæ ſubinde imponitur violanti ſcienter, & temerè aliquod præceptum, ex Sanch. *ibid.* Secundò ex eodem *ib.* quando ob ignorantiam aliquis exponitur periculo in alia ſpecie delinquendi, v.g. ſi ignoret ſtatum fœminæ, quam quis cognoſcit: tunc enim ſe exponit periculo adulterii, vel ſacrilegii, ſi nupta, vel Deo ſacra ſit.

87 Petes, ignorantia affectata, qua quis conſultò vult laborare, ut liberiùs peccet, v.g. vult ignorare hunc eſſe diem feſtum, ut ſine remorſu negligat ſacrum, vel opera ſervilia exerceat: eſt ne ejuſmodi affectus in Confeſſione aperiendus? Reſp. non ita: quia id nec mutat ſpeciem, immò nec notabiliter aggravat. Ita de Lugo *de pœn. diſp. 16. ſect. 4. §. 6. n. 183.* contra Sanchez.

§. XV. *De peccatis ex Conſcientia erronea.*

88 QUi item peccat ex conſcientia erronea regulariter non obligatur id explicare: Ita Sanchez *l. 1. in Dec. c. 11. n. 5.* V.G. putat quis hodie eſſe diem feſtum, & tamen non intereſt Sacro: ſatis eſt Sacerdoti ſi dicat *ſe non interfuiſſe Sacro die feſtivo*. Si projecit in flumen plumbū, credens eſſe aurum alienum, ſatis eſt ſi fateatur *ſe projeciſſe alienum aurum*, intelligens corde aurum putativum, &c. ſi ſibi perſuadens hodie eſſe jejunium ex præcepto, cùm tamen non jejunet; ſufficit dicere, *violavi jejunii præceptum*, & ſic de ſimilibus. Ratio horum, eſt quia hæc in objecto habent eandem ſpecie malitiam.

89 Dixi (regulariter) quia interdum illa conſcientia erronea eſt explicanda, ex de Lugo *diſp. 16. de pœn. ſect. 4. n. 504.* propter cenſuram, vel propter reſervationem peccato fortè connexam. Nam nec cenſura, nec conſequenter reſervatio peccati incurritur ex peccato contra conſcientiam erroneam perpetrato; v. g. percurrit quis Petrum credens eſſe Clericum, cùm tamen Clericus non ſit; verè non incurrit excommunicationem Canonis, *Si quis ſuadente*. Item peccat quis peccato v. gr. perjurii putans perjurium in ſua diœceſi eſſe reſervatum, cùm tamen de facto non ſit; verè non committit peccatum reſervatum. Idem eſſe, ſi quis, putans furari unum obolum eſſe peccatum mortale, & reſervatum, (quia fortè in illa diœceſi furtum mortale eſt caſus reſervatus) obolum furetur; idem, inquam, eſſet: nam licèt ex conſcientia erronea hic mortaliter peccaret; tamen non incurret in peccatum reſervatum: quia reſervatio eſt odioſa, unde cadere ſolùm debet ſupra furtum ex ſe, & ex objecto mortale: Adde ex ratione fieri ſaltem dubium, an tale peccatum ſit reſervatum: ergo jure reſervatum non erit, quia non niſi peccata certa de facto reſervantur. Ita Suarez, *de Cen. diſp. 40. ſect. 6. n. 5. & to. 2. de Relig. l. 4. c. 5. n. 15.* Hurtad *de pœn. diſp. 11. dub. 9.* Sà *V. caſus reſervati, n. 5.* Sanchez, *l. 1. in Dec. c. 10. n. 74.* apud de Lugo *de pœn. diſp. 29. ſect. 2. n. 18.*

90 Rursùs conſcientia erronea eſt interdum explicanda ad cognoſcendum ipſum peccatum. Ita de Lugo *de pœn. diſp. 16. ſect. 12. n. 504.* Si enim puer v.g. fateretur ſe non jejunaſſe die Vigiliæ, & nihil aliud addat; Confeſſor judicabit hunc non peccaſſe: dicat ergo puer *ſe credidiſſe fuiſſe obligatum*.

91 Denique expedit hanc circunſtantiam ſæpiſſimè explicari à pœnitente, ut nimirum inſtruatur de veritate à Confeſſario.

92 Petes: Si quis ex laboret conſcientia erronea, ut neſciat an id quod committit, ſit peccatum mortale, an veniale; obligatur ne, hujuſmodi conſcientiam palàm facere Sacerdoti? Reſp. id dependere ex ea quæſtione, qua univerſaliter quæritur, an quando quis aliquid facit contra conſcientiam dictantem aliquid eſſe peccatum confusè, non determinando an ſit mortale, vel veniale, peccet mortaliter, an ſolùm venialiter. Quoniam ergo Valentia *tom. 2. diſp. 2. q. 24. p. 4.* Navarrus *in manuali, præludio 9. n. 9.* probabiliter docent, tunc ſolùm peccari venialiter, quia tunc ſolùm peccatur ſecundùm communem malitiæ rationem peccato veniali, & mortali; quæ cum abſtrahat ab utroque, imperfecta erit in genere moris, & conſequenter non mortalis, ideò non erit obligatio id confitendi.

93 Scio Vaſq. *in 1. 2. diſp. 59. c. 3. n. 10.* Sanch. *in Dec. l. 1. c. 12. num. 7.* alioſque, tenere tunc peccari mortaliter. Primò, quia cum ſine alio examine tunc peccet, exponit ſe periculo peccandi mortaliter. Secundò, quia virtualiter vult illud agere, qualecumque fuerit, etiam mortale. Sed licèt hoc ſit probabiliter dictum; tamen his rationibus reſponderi poſſet. Ad primam, dicendo eum peccaturum quidem mortaliter, ſi tamen tale periculum adverteret, vel adverteret ſe poſſe, ac ſub pœna mortalis peccati ſe debere melius examen adhibere: verùm ita non eſſemus in caſu, in quo ſolùm quærimus id quod in praxi communiter ſolet contingere, quando ſcilicet conſcientiæ operanti non offertur niſi ratio illa communis peccati ſine acceſſu alterius obligationis. Ad ſecundum ergo virtualiter eum velle qualecumque etiam mortale: Sed ajo potiùs velle à mortali abſtrahere: nam ſolùm volt id, quod abſtrahit ab utroque, atque adeò culpam imperfectam in genere culpæ, quæ non poteſt eſſe, niſi imperfectè gravis, atque adeò non gravis. Tria exempla hìc non nemo ponit. Verric. *tr. 2. q. mor. 7.* quæ ſi probarentur à doctis, Fidelibus valdè faverent. Primò ſi Ruſticus ſciat eſſe peccatum, Jurare falſum in materia jocoſa, ſed nunquam dubitavit, mortale ne an veniale. Secundò ſi quis ita genericè dicat; Potiùs volo peccare, quàm mori. Tertiò ſi quis ita cupiat, volo furari illum librum, nec cogitat, quanti ille liber valeat. Hi enim tres *(inquit)* peccant venialiter, quia non apprehendunt objectum eſſe grave.

§. XVI. De

§. XVI. *De peccante contra præceptum Superioris.*

94 NOn eſt ſpecie diverſum, atque adeò nec ſpecialiter explicandum peccatum, quo quis violat præceptum unius Superioris, ab eo peccato, quo quis violat pręceptum alterius: v.g. ſi Rex, Pontifex, vel Epiſcopus, ſeu, ſi lex Humana, vel Divina idem præcipiant. Ita Sanch. *l.9. de Matr. diſp.* 15. *n.*6. Salas 2. *to. in* 1. 2. *tract.* 13. *diſp.* 3. *ſect.* 2. Vaſq. 5 *to.* 5 *in* 1. 2. *diſp.* 98. *c.* 1. Ratio eſt, quia ſi ex eodem motivo virtutis præcipiunt, materialiter ſe habet diverſitas Superiorum. Si ex diverſo motivo; jam aderit diverſitas ſpecifica, ut modò dicam, non quidem ſumpta à diverſitate Superiorum, quæ diverſitas etiam hic habebit ſe materialiter, ſed à motivorum diverſitate.

95 Quid igitur, ſi diverſi Superiores, vel etiam unus, & idem diverſis virtutum motivis aliquid præcipiant? Reſpondeo tum fore diverſas ſpecies, adeòque Confeſſori patefaciendas. Ita idem v.g. idem vel diverſi Superiores præcipiant Miſſam audiri ob virtutem Religionis, at Jejunium præcipiant ob virtutem Temperantiæ, ſanè violatio Præcepti de Miſſa, & violatio præcepti de Jejunio ſpecie morali different.

96 Verùm unde colligam, Superiores ſub diverſo virtutum, vel ſub eodem motivo præcipere? Reſpondeo ex duobus capitibus, quæ ſi rectè perpendantur, ad idem reducuntur. Primò ex ipſo actu, qui præcipitur: Superiores enim quando præcipiunt aliquem actum virtutis, ſemper intendunt honeſtatem talis virtutis, ex de Lugo *diſp.* 16. *de pœnit. ſect.* 5. §. 2. *num.* 157. v. gr. Pontifex Summus jubet audiri Miſſam tali die. Quia audire Miſſam eſt actus virtutis Religionis; cenſendus eſt intendere honeſtatem ejuſdem virtutis Religionis, & ex motivo ipſius talem actum præcipere. Pari modo ſi præcipiat Jejunium in Quadrageſima, vel Vigilia: quia actus Jejunandi eſt actus Virtutis Temperantiæ; cenſendus eſt ex eodem motivo Temperantiæ principaliter præcipere: eſto etiam ex alio fine minus principaliter, v.g. ad colendam Chriſti Paſſionem, vel ad Sancti alicujus reverentiam, id quod ad virtutem Religionis ſpectat, moveatur. Quia tamen finis minus principalis, quoad illud, de quo agimus, niſi expreſsè jubeatur, in conſiderationem non venit; Ideò ſpeciem peccati non attribuit. Ita idem *ibid.*

97 Secundò ex ipſa materia, in qua Superioris præceptum verſatur. Ut in iiſdem exemplis, quia auditio Miſſæ, eſt in materia pertinente ad Religionem, Jejunium in materia pertinente ad Temperantiam; Miſſa ex motivo Religionis, Jejunium ex motivo Temperantiæ præcipitur. Sic idem de Lugo, *ibid. & n.* 255.

98 Ex dictis collige, cur quando idem Superior eamdem rem pluries, ſeu per plura numero præcepta præcipit, ſi non pareatur, unum peccatum committitur, non plura: ratio enim eſt ex Sanchez, *cit. l.* 9. *de matr. diſp.* 15. *n.* 6. quia ex uno eodemque motivo procedit. Hinc ſi quis non audiat Sacrum die Dominico, in quem fortè incidit Feſtum Sancti Apoſtoli, unum peccatum committit. Si quis non Jejunet die Vigiliæ, in qua concurrit dies Quatuor Temporum, ſemel item delinquit. Ratio eſt ſupradicta, quia tunc Superior ex uno tantùm motivo, Miſſam; & ex uno, Jejunium præcepiſſe cenſendus eſt.

99 Illud hic diligenter nota cum de Lugo citato *de pœnit. diſp.* 26. *ſect.* 5. *n.* 255. maximum eſſe diſcrimen inter violationem præceptorum prędictam, & violationem Voti: Nam materia pręcepta in tranſgrediente pręceptum debet in Confeſſione explicari, quia ex materia cognoſcitur, ut modò dictum eſt, in qua ſpecie ſit actus præceptus: v.g. non ſatis eſt dicere: *Non obtemperavi Eccleſiæ præcepto;* dicendum enim eſt: *Non obtemperavi Eccleſiæ pręcipienti Miſſam, vel Jejunium*: nam prius eſt peccatum contra Religionem, contra Temperantiam poſterius. At verò cùm omnia vota ſolùm concipiantur, & obligent propter motivum colendi Deum, atque adeò Religionis; ſatis eſt dicere. *Non ſervavi votum in re gravi;* ſine neceſſitate materiam explicandi, niſi aliud fortè peccatum in voti fractione includatur, ut ſi ille, qui vovit audire Miſſam die Dominico, non audiſſet: tunc enim & votum, & præceptum Eccleſiæ violans duo peccata committit, contra duas ultimas ſpecies Religionis, nempè contra obligationem ex voto, & obligationem ex præcepto, ut omnes fatentur, & nos dicemus infra *c.* 3. §. 2. *n.* 20.

De Multiplicatione Cenſurarum ratione plurium præceptorum.

Petes: Quid de multiplicatione Cenſurarum ex diverſitate præcipientium ſub cenſura? Prohibent v.g. Summus Pontifex, & Epiſcopus eumdem actum V.G. Inceſtum ſub excommunicatione latæ ſententiæ, duplicemne excommunicationem utramque confitendam incurrit, qui committit inceſtum?

Reſp. ſub neceſſaria diſtinctione Suar. Coninc. aliique, quos ſequitur, citatque Bonac. *de Cenſ. in Comm. d.* 1. *p.* 1. *q.* 1. *p.* 1. *d.* 5. *à n.* 11. Una incurritur excommunicatio (idem dic in aliis cenſuris pœniſque) ſi ſuperiores ſunt inæqualis Poteſtatis. Summus Pontifex v.g. & Epiſcopus, qui non intendant condere novũ jus, ſed alterius confirmare. Una item, ſi idem Superior, v.g. Summus Pontifex eamdem excommunicationem bis, ter, plures repeteret. Una item, ſi ſint Superiores ejuſdem ſeu æqualis in eadem communitate poteſtatis, v.g. Epiſcopus præceſſor, & Epiſcopus ſucceſſor, etiam ſi novum jus conſtituere profiterentur. Ratio horum eſt, quia in his caſibus una, eademque cenſura firmatur, ſeu repetitur.

At verò, ſi Superiores ſint inæqualis poteſtatis, v.g. Summus Pontifex, & Epiſcopus, cenſuramque alicui actui adnectant, & novum jus condere, ex verbis legis colligatur, plures cenſuræ incurruntur, utique omnes Confeſſori propalandæ, etiam ſi illi Superiores moverentur uno eodemque motivo. Ratio eſt, quia tunc ſubditus delinquens contumax eſt contra plures poteſtates, illis non obediendo, cui inobedientiæ ſua quælibet excommunicatio eſt adnexa.

De multiplicatione Reſervationum ejuſdem peccati.

Quid, ſi plures Superiores reſervent idem peccatum? Id enim hac occaſione ſcire operæ pretium erit, ut poſſit nimirum cognoſci, cujus nam Superioris licentia requiratur ad illud abſolvendum. Reſp. non abſimili diſtinctione. Si enim Superiores inæqualis poteſtatis novum jus non condant, vel, ſi idem Superior pluries repetat reſervationem illam, vel ſi Superiorum æqualis poteſtatis quilibet, hoc eſt Succeſſor, & Prædeceſſor reſervat idem peccatum, etiam condendo novum Jus, una eſt reſervatio, qua reſtringitur juriſdictio Confeſſarii, nec eſt caput, unde reſervatio duplex appareat: unde ſequitur, quod quolibet ex his Superioribus reſervationem auferente, jam caſus non remanet reſervatus.

At ſi Superiores ſint inæqualis poteſtatis volentes condere ſuam quiſque, atque adeò novam reſervationem, id quod pari modo ex verbis legi colligi debet, ut quando unus independenter ab alio reſervat id peccatum, plures erunt reſervationes. Ratio eſt quia tunc juriſdictio confeſſarii reſtringitur, & veluti ligatur à duabus poteſtatibus legitimis, ut ſupponimus, quæ ſcilicet reſtringere legitimè poſſunt; nam propterea uterque ex his Superioribus ſuam reſtrictionem auferre debebit, ſecus, altero non auferente, altera reſervatio, ſeu ligamen inſolutum remaneat, neceſſe eſt.

Illud item hic conſequenter de prædictis diverſis reſervationibus univerſaliter ſcire oportet. Nam ſi inferior, Epiſcopus v.g. cõcederet, te poſſe abſolvere à ſuis reſervatis, tolleretur reſtrictio facta ab Epiſcopo, ſed adhuc remaneret illa factam à Summo Pontifice, ut ex ſe conſtat. Sed quid, ſi contra, ſi ſummus nimirum Pontifex idem concederet? Reſp. tunc eſſe diligenter diſtinguendum. Si enim Summus Pontifex ſic v.g. tibi Sacerdoti concedat: Do facultatem abſolvendi omnes caſus, quos ego abſolvere poſſum, tollitur quæcumque reſervatio Epiſcopi, quia Sũmus Pontifex omnes caſus poteſt abſolvere.

Si verò, ſecundò, ſic concedat: Do tibi facultatem abſolvendi caſus reſervatos Pontifici Sũmo, hoc eſt caſus quos hic tibi reſervavit. Puto eſſe ſubdiſtinguendum. Nam ſi eſt idem caſus, v.g. Inceſtum eundẽ reſervavit ſibi Summus Pontifex, & eundem Inceſtũ reſervavit Epiſcopus novum jus condendo, tollitur omnis reſervatio, & à te poterit abſolvi. Ratio eſt, quia, ſi Summus Pontifex tibi concedit talem Inceſtum te poſſe abſolvere, nequit Epiſcopus, qui eſt inferior, reſtringere eam juriſdictionem, quam tibi Summus Pontifex amplè concedit. At ſi ſint diverſi caſus, v.g. Summus Pontifex reſervat ſibi Inceſtum, at Epiſcopus reſervat Adulterium, tunc cenſeo te nõ poſſe abſolvere ab Adulterio, ſine Epiſcopi facultate. Ratio eſt in promptu. In hoc enim ſecundo modo conceſſionis Summus Pontifex tibi non concedit niſi caſus, quos ipſe Summus Pontifex ſibi reſervavit: at hoc Adulterium non eſt Pontifici reſervatum, ergo illud nequaquam tibi concedit. Quòd ſi Papa concedat ſequenti tertio modo. Concedo tibi, ut poſſis abſolvere omnes caſus Pontificios, dubium erit, an conceſſio ſit primo, an ſecundo modo ex dictis. Quid ergo erit ſtatuendum?

Reſp. ſalva meliore ſententia, ſtatuendum eſſe, conceſſionem eſſe amplam, & inſtar primi modi, atque adeò tolli omnem reſervationem. Ratio eſt, quia hoc eſt Privilegium, quod in nullius pręjudicium vergit, eſtque animabus favorabile, & eſt de conceſſione poteſtatis, quare amplè erit interpretandum.

Ex hac Doctrina ſequitur, quòd quando per Bullam conceſſit Pontifex Mendicantibus, ut abſolverent ab omnibus caſibus Pontificiis, conceſſit etiam ut poſſent ab iis, quos ſibi fortè Epiſcopi reſervant. Nam ejuſmodi ampla conceſſio facit ſenſum primo modo dictum. niſi tamen fuerint à Clemente VIII. & ab Urbano item VIII. reſtricti, de qua re non eſt hic diſputandi locus.

§. XVIII. *De Scandalo.*

100 QUando quis directè intendit peccatum proximi, ſive ex deſiderio ruinæ Spiritualis ipſius proximi, quod rarum eſt in Hominibus, in Diabolis commune: ſive ob ſuam commoditatem, aliumve finem, quod frequentiſſimum eſt apud Homines; dicitur Scandalum directum. Et ſine dubio per omnes Doctores apud de Lugo *de pœnitent. diſput.* 16. *ſect.* 4. §. 2. *à num.* 157. id peccatum eſt ſpecie diverſum ab aliis, & debet ſpecialiter in Confeſſione palàm fieri, debetque ſpecies peccati, ad quod inducitur, proximus, explicari. Ita idem *ibidem numer.* 157. Si quis ergo loquatur v. grat. turpia, ut ſocius incidat in eas turpitudines, oportet explicare ad quæ turpia inducere tentabat, ad Adulterium ne, an ad Stuprum, &c. Ratio eſt, quia non ſolùm peccatum talis Scandali eſt contra charitatem debitam proximo, ſed etiam contra virtutem oppoſitam, eadem enim Caſtitatis virtus, quæ obligat me directè ad

Caſti-

Digitized by Google

Caſtitatem in mea perſona cuſtodiendam; obligat indirectè, ne ex induſtria procurem proximum à Caſtitatis virtute decidere.

501 Quando autem quis nec intendit ruinam proximi Spiritualem, nec ejus lapſum, nec eo fine aliquod malum, ſeu ſpeciem mali habens patrat, quamvis prævideat, fore ut ea ſuo facto alii decidant; dicitur Scandalum indirectum, & non directè volitum. Dixi (malum ſeu ſpeciem mali habens:) nam ſi bonum, ſeu non malum, nec ſpeciem mali ex ſe habens facias, ex quo alii cauſam peccandi ſumant, quamvis tamen id prævideas, non peccas: cùm ipſis tunc, ipſorumque malitiæ imputetur, ſi peccent. Jam ergo de hoc indirecto Scandalo in controverſiam cadunt duo. Primò an ſit peccatum ſpecie diſtinctum ab aliis, aperiendumque in confeſſione. Secundò quomodo, & quibus circumſtantiis ſit aperiendum.

502 Quoad Primùm fatemur omnes, cum de Lugo *ibid. n.* 159. eſſe peccatum ſpecie diſtinctum. Ratio eſt, quia per hoc Scandalum, quamvis indirectum, jam es cauſa injuſta damni, ſeu peccati proximi, à qua ex obligatione virtutis Charitatis, ne ſcilicet labatur proximus, debes abſtinere.

503 Solùm duo adverte. Primò quod meritò nonnulli cum Salas *tom. 2. in p. 2. tract.* 13. *diſp.* 5. *ſect.* 15. *nu.* 132. *&* 133. docent, tunc ſolùm contrahi à nobis malitiam talis Scandali, quando noſtro facto, aut verbo proximum conjicimus in gravem difficultatem, & tentationem, cui difficillimè poſſit is reſiſtere: id quod profecto, frequenter uſu venire, difficile eſt. Secundò, quod Jure aliqui item cum Sanch. *l. 1. in Decal. c.* 6. *n.* 7. docent, multos excuſari à prædicto peccato Scandali, atque adeò à tali circumſtantia fatenda: quia vel ipſi tam pravi ſunt, ut eorum malum exemplum parum noceat, vel qui inducuntur, tam faciles ſunt, procliveſque ad peccandum; ut qui ſuo exemplo occaſionem illis obtulit, non cenſeatur eos moraliter inducere.

504 Quoad ſecundum, ideſt poſito, quòd quis verè talem malitiam indirecti ſcandali contraxit, qua ratione ſe gerere in Confeſſione debeat; tria ſunt decernenda. Primò an ſint tunc explicandæ ſpecies peccatorum, ad quas proximus inducitur. Secundò an numerus perſonarum inductarum ex eodem facto. Tertiò an conditio perſonarum, ut ſi inductio ſit ad turpia, an explicandum ſit inductum fuiſſe Sacerdotem, conjugatum, ſolutum, &c.

505 Primò igitur quærimus an in Scandalo, quando non intenditur, licèt prævideatur peccatum proximi, ſit neceſſariò patefacienda ſpecies peccati ad quam proximum inducitur; Reſpondent aliqui non eſſe. Ita de Lugo *diſp.* 16. *de pœnit. ſect.* 4. § 2. *à nu.* 159. contra Sanchez, Vaſquez & Coninchum. Si igitur loqueretur quis ſive de adulterio, ſive de homicidio, ex qua locutione moveatur ſocius, per hoc Scādalum indirectū, ad peccādum, ſatis erit (quantum eſt ex hoc capite) dicere *ſe fuiſſe per Scandalum cauſam peccati alterius*. Ratio eſt quia tunc ejuſmodi Scandalum ſolùm eſt contra Charitatem debitam proximo, qua non debet quis illi eſſe occaſio peccati, non autem contra alias virtute particulares, quæ nos non obligant, ſaltem graviter, ut vitia contraria in aliis impediamus, ſed ſolùm, ut illis poſitivè ejuſmodi vitia non ſuademus, vel mandemus.

Dixi (quantum eſt ex hoc capite, ideſt Scandalo.) quia certum eſt, explicandas eſſe ſpecies ſui peccati, quando quis dum de ſuo adulterio, vel ſtupro, vel homicidio, vel ſimilibus ſermonem miſcet illa, vel illorum aliqua concupiſcit, ut infrà ſuo loco *c.* 7. § 2. dicemus.

506 Secundò quærimus, an quando eodem facto, vel iiſdem verbis es cauſa ruinæ multorum per prædictum ſcandalum, debeas numerum ipſorum explicare? Reſp. non debere. Ita idem *ibid. ſect.* 3. *n.* 135. ſi quidem ſatis erit, ſic te accuſare, *Fui cauſa, mea turpi locutione* v. gr. *ut multi ruerent in peccatum*. Hanc doctrinam, ejuſdemque rationem dedimus ſupra § 9. cùm de pluralitate individuali malitiæ in eodem actu diſputavimus. Non autem rectè diceres *te fuiſſe cauſam, ut quidam rueret*, ſi multos induxiſti: non rectè, inquam, quia tunc non fatereris peccatum, quod commiſiſti, ut *ibid. ſup. n.* 16. in ſimili explicuimus.

507 Tertiò denique quærimus, an in eodem indirecto Scandalo oporteat explicari conditionem perſonæ, v. g. inductum ad turpia fuiſſe ſolutum, conjugatum, Deo ſacrum, &c. Reſpondent etiam ad hoc aliqui non oportere. Ita de Lugo *diſp.* 16. *ſect.* 4. *nu.* 167. contra Sanchez, Bonacinam, Fill. alioſque, ſatis enim ſuperque erit dicere: *Scandalo fui multis*, &c. Ratio eſt quia peccatum, quod tunc committitur à tali inducente, ſolùm eſt contra Charitatem, ut modò *n.* 505. diximus, quare conditio perſonæ inductæ nihil addit reſpectu inducentis.

De inducente, ſeu ſollicitante fęminam v. g. cùm quis peccavit, an debeat explicare, ſi fuit primus ad inducendum, quod huc ſpectare videtur: dicemus infra de ſimplici fornicatione *c.* 7. §. 4. *n.* 24.

§. XVIII. *De Circumſtantiis aggravantibus*.

508 ADduntur interdum humanis actionibus aliquæ circunſtantiæ, quæ dictas actiones in alia morali ſpecie ab ea, quam ex ſe habent, conſtituunt. Aliquando tamen ita adduntur, ut illas aggravent quidem ſecundùm hominum prudentum exiſtimationem, vel diminuant, ſed non extrahant ad aliam ſpeciem. Ita Caſtropalaus, Coninch. de Lugo mox citandi, aliique *paſſim*. Exempla prioris ſunt. Habet rem quis cum puella: eſt ſimplex fornicatio contra Caſtitatem: at verò ſi addatur, talem non eſſe liberam, ſed conjugatam, præter ſpeciem ſimplicis fornicationis, habebit talis congreſſus alteram ſpeciem, ideſt Adulterii contra juſtitiam. Quod ſi addatur, eſſe conſanguineam, vel virginem, invitam, vel profeſſam; erit inſuper inceſtus, vel ſtuprum, vel ſacrilegium. Simili modo furari rem alienam, eſt peccatum injuſtitiæ: quod ſi res ſit ſacra: erit inſuper & peccatum Sacrilegii.

509 Exempla poſterioris ſunt. Furetur quis decem aureos, committit peccatum contra juſtitiam: at ſi addatur major quantitas, quæ auferatur, v. g. ſi furetur viginti, aggravabitur quidem prædictum furtum, ſed à ſpecie furti non extrahetur. Sicuti etiam ſi quis furetur quinque aureos; diminuetur peccatum, ſed intra eandem furti ſpeciem. Eodem pariter modo occidere cum intenſo odio pluribus vel paucioribus vulneribus, in die Feſto vel Feriato, continet quidem circumſtantias aggravantes, vel minuentes, ſed intra unam, eandemque ſpeciem.

510 Regulam autem ad diſcernendum, quænam circumſtantiæ mutent ſpeciem, quæ verò ſolùm aggravent, minuantve, difficile eſt ex Coninch. *diſp.* 7. *nu.* 5. (cum ſimus in ſpeciebus moralibus) exactè dare: variique Doctores variè philoſophantur. Illa videtur brevis, & expedita, quantum nunc pro noſtro inſtituto ſufficit, quam P. Joſeph Auguſtinus *in Brevi Notitia, n.* 33. *de Sacram. pœnit.* ponit, qui circumſtantiam mutantem ſpeciem ex eo cognoſcit, quod pertineat ad aliam virtutem, vel vitium: non mutantem verò ſpeciem, ex eo quòd non transferat illam materiam ad aliam virtutem. Quæ verò in particulari transferant, colligendum eſt ex ipſis materiis, ideſt ex tractationibus materiarum virtutum, & vitiorum. Adde, item praxim, & uſum, ex quo plura ſenſim doceberis.

Jam verò his tactis, quæſtio celebris eſt, an tales circumſtantiæ non ſolùm mutantes ſpeciem, quod certum eſt, ſed etiam non mutantes, ſaltem notabiliter aggravantes, diminuenteſve aperiri Sacerdoti ex præcepti neceſſitate debeant.

511 Dico, quamvis probabiliſſimum ſit cum Thoma Sanchez, Suarez, Fagundez, aliiſque apud de Lugo mox citandum; quibus adde Coninchum *dicta diſp.* 7. *dub.* 3. circumſtantias notabiliter aggravantes, quia mutant notabiliter judicium Confeſſarii contra Pœnitentem, eſſe in Confeſſione aperiendas; tamen probabile etiam eſſe cum D. Thom. Valentia, Vaſquez, aliiſque quos citat, & ſequitur de Lugo *de pœnit. diſp.* 16. *ſect.* 3. Fidelibus hanc neceſſitatem minimè imponendam. Ratio eſt, quia non eſt imponendum onus tam grave, niſi conſtet de Lege illud imponente: at non conſtat eſſe aperiendas niſi ſpecies, & numerum peccatorum, ex Concil. Trid. *ſeſ.* 14. *c.* 5. non verò omnia, quæ quocunque modo Confeſſarii judicium commutare queant: Alias rationes vide apud Doctores modo citatos.

512 Ex hac doctrina, ut item ex hactenus dictis plura, & valdè utilia inferuntur ad Confeſſiones expediendas. Quare & ea in ſequentibus ſigillatim ſunt proponenda, & ut facilior Methodus evadat, per ſingula Decalogi præcepta, pro iis, quæ ad noſtrum inſtitutum faciunt, diſcurrendum.

CAPUT II.

De Confeſſione Peccatorum circà primum Decalogi præceptum.

§. I. *De peccatis contra Fidem*.

1 SUppono, tanquam indignum controverſia, debere in Confeſſione explicari: An peccatum contra Fidem fuerit ſolùm externum, an etiam internum cum errore intellectus: v. g. qui adorat Idolum abſque errore, quod credat ibi adeſſe Divinitatem, eſt Idololatra externus: at cum ejuſmodi errore, eſt item Hæreticus, Ita Sanchez *in Decal. l.* 2. *cap.* 47. *à num.* 22. Dum igitur per illum errorem addatur peccatum ſpecie diverſum; ſine dubio Pęnitentiæ tribunali erit ſubiiciendum.

2 Jam verò loquendo de ipſo Hæreſis Crimine: Triplici modo poſſet quis in errores contra fidem incidere. Primò negando, vel deliberatè dubitando de articulis Fidei. Atque hic ſufficienter confitetur, ſi dicat, *ſe prolapſum in Hæreſim*, nec opus habet explicare qualitates errorum, ſeu articulos, in quibus contra Fidem ſenſit. Sic Reg. *t.* 1. *l.* 6. *c.* 4. *n.* 113. Ratio eſt, quia quoad hanc præciſam negationem ſunt ejuſdem ſpeciei, cùm omnia opponantur obligationi credendi objecta per Fidem ſufficienter propoſita.

3 Secundò poſſet quis errare contra Fidem non ſolùm negando, ſed etiam addendo aliquid, quod aliam ſpeciem peccati adjungat ſupra Hæreſim, hoc eſt Blaſphemiam contra Dei honorem. Ut ſi quis negat à Pilato condemnatum fuiſſe Chriſtum Dominum, eſt ſolùm Hæreticus, at ſi neget Deum eſſe bonum, vel circà illud ipſum de Pilato dicat juſtè ab eo Chriſtum Dominum fuiſſe condemnatum; non ſolùm eſt Hæreticus, ſed Blaſphemus. Id igitur eſſe expreſsè Confeſſori aperiendum, non eſt ambigendum. Ita Caſtrop. *c.* 1 *tr.* 4. *diſp.* 2. *p.* 1. *n.* 6.

4 Tertiò poſſet quis errare, eamdem Fidem non ſolùm negando, & blaſphemando; ſed inſuper volendo acceptare aliquam Sectam Fidei oppoſi-

Digitized by Google

oppoſitam, v. g. Judaiſmum, Paganiſmum, &c. Et tunc id debere explicari, ſaltem pro ipſa praxi, certum judico. Ita idem *ibid.* Ratio eſt, quia ſingulæ hæ Sectæ communiter ſuperaddunt Hæreſi, ſeu Negationi Fidei aliqua alia peccata ſpecie diverſa ab ipſa Hæreſi. Qui v. g. amplecti vult Judaiſmum, eligit Circumcidi, quæ eſt ſpecies ſuperſtitionis. Qui Paganiſmum; vult Idola colere, quæ eſt ſpecies, ſeu peccatum Idololatriæ, &c.

5 Porrò unum ſupereſt decernendum. An teneatur Apoſtata à Fide, Apoſtaſiam in Confeſſione declarare. Explico. Qui ſuſcepit Baptiſmum, ſi fortè cadat in Hæreſim, debet ne dicere ſe in Hæreſim eſſe prolapſum poſt ſuſceptum Baptiſmum, an ſatis erit dicere dumtaxat ſe in Hæreſim incidiſſe: quod eſt quærere, An infidelitas ante Baptiſmum, & poſt Baptiſmum concepta, ſpecie differat?

6 Dico cum de Lugo *de Pœnitent. diſp. 19. ſect. 1. à nu. 294.* contra Suarez, Sanchez, alioſque ab eodem citatos, probabile eſſe non differre, quare ſatis eſſe fateri *ſe in Hæreſim fuiſſe prolapſum.* Ratio eſt, quia non apparet, unde ſpecifica differentia ſumi rationabiliter poſſit. Vel enim ſumitur ex eo quòd ſe quis ſubtrahit ab obedientia Fidei; vel quod committat ſpecialem irreverentiam contra eandem Fidem, ſemel in Baptiſmo ſuſceptam. Priùs non affert novam ſpeciem, quia probabilius eſt ex Suarez *l. 4. in Dec. c. 1. n. ult.* In Baptiſmo nullum fieri Votum, aut promiſſionem de obedientia Fidei; & ex altera parte illa negatio univerſalis ſubjectionis ad Deum, quàm continet Infidelitas, ſatis explicatur, cum quis fatetur *ſe noluiſſe Fidem.* Nec poſterius, quia illa irreverentia eodem modo explicatur, dum dicitur ipſe lapſus in Hæreſim. Adde, cùm quis ſubjicit clavibus peccatum Hæreſis, ſtatim Confeſſor intelligit ejuſmodi peccatum commiſſum poſt Baptiſmum, quia commiſſum ante Baptiſmum non eſt materia Sacramenti Pœnitentiæ; Ergo jam intelligit omnem malitiam, quæ ab ipſo abſolvenda eſt.

§. II. *De ignorantia rerum Fidei.*

7 NOn ſunt plura ſpecie peccata, ſed unicum, ignorare culpabiliter articulos Fidei diverſos; quos non ignorare quis debet, v. gr. Trinitatem, Incarnationem, &c. Ita Suar. *d. 15. de Fide ſect. 1. num. 7.* Ratio eſt, quia licèt objecta materialiter ſpecie differant; ſemper tamen eadem eſt obligatio omnes eas veritates cognoſcendi.

8 Quid ſi quis neget articulum Fidei, quia illum ex culpa mortaliter gravi ſcire noluit: peccat ne eodem ſpecie peccato, quo peccat, quis cum deliberatè negat articulum, quem probè ſcit? Reſpondeo, puto cum Sanch. *l. 4. in Decal. c. 7. n. 24.* contra Vaſquez *t. 2.* ab eodem citatum, peccare eodem ſpecie peccato; Quare abundè is confitebitur ſi afferat *ſe negaſſe Fidei Articulum.* Ratio eſt, quia talis malitia demum reſolvitur in illud, quòd parvipendatur auctoritas Divina: hanc enim æquè in ordine ad Confeſſionem (quidquid ſit in ordine ad aliud, de quo de Lugo *diſp. de Pœnit. 16. ſect. 4. à num. 193.*) parvipendit qui ſcienter negat, atque qui, cùm debeat ſcire, negligit, undè & negat.

Quid noſſe debeat de Fidei Articulis ille, qui abſolvendus eſt, dicam infrà *l. 3. c. 5. n. 1.*

§. III. *De Peccante cum ſpe veniæ, & reſiſtendo Inſpirationibus.*

9 SI quis dum delinquit, ſpem concipit quòd à Deo Optimo tale peccatum ipſi ritè confitendum remittetur, vel (quod in idem recidit) proponit illud peccatum, quod actu committit, ſe Sacerdoti ritè manifeſtaturum, cùm non committat peccatum ſpecie diverſum ab eo, qui idem patrat, ſine tali animo, non obligabitur talem ſpem, ſeu talem animum confiteri. Immò ejuſmodi animum potiùs addere circumſtantiam diminuentem peccati gravitatem, quàm aggravantem, docent Doctores. Lege Paulum Comitolum *in reſp. mor. l. 4. quæſt. 52.*

10 Idem dic de peccato re cõtra vehementiſſimam Inſpirationem ne peccet; id enim eſto aggravet; nihilominus cùm non mutet ſpeciem, ſatis erit in Confeſſione explicare: *ſe peccaſſe*, ſine neceſſitate addendi id peccatum fuiſſe patratum, interna inſpiratione vehementer contradicente. Ita de Lugo *d. 16. ſect. 12. n. 514.*

11 Idem dic propter paritatem rationis, de peccante contra propoſitum vehementiſſimum non peccandi, ſed citra Votum, vel Iuramentum, quia tunc adderetur nova ſpecies, ut ex ſe patet.

§. IV. *De omittente horas Canonicas.*

12 QUI cùm ſit obligatus, de facto omittit Officium Divinum totum unius diei, probabiliter, unum peccatum committit. Sic Navarrus, & alii apud de Lugo, *de Pœnit. 16. ſect. 4. n. 547.* unde ſufficit, ſi Pœnitens dicat *ſe omiſiſſe Officium Divinum ſemel, ſeu graviter deliquiſſe in recitando Officio Divino.* At qui de facto omittit toto anno, v. g. plura peccata committit, quot nimirum ſunt dies anni, & omnia confiteri debet. Sic idem *ibid.* Ratio eſt, quia ſicuti una unius diei recitatio non ordinatur ad aliam; ita una omiſſio recitationis, quo ad unum diem, non ordinatur ad aliam, atque adeò omiſſiones multorum dierum non faciunt unum moraliter peccatum. At in Officio unius diei una hora ordinatur ad aliam, conſtantque omnes unum Divinum Officium Diurnum.

13 Sed quid de volente omittere? Reſp. qui vult per unicum actum omittere Officium unius diei; unum numero peccatum committit: & item qui vult per unicum ſimilem actum omittere Officium v. g. unius anni, unum item numero peccatum facit, ſatiſque fatebitur ſi dicat, *Volui omittere Officium unius anni*, non autem ſatis eſt dicere. *Volui omittere Officium*, quia ſic Sacerdos intelligeret Officium unius diei, ut ſupra in ſimili dictum eſt *c. 1. §. 9.*

§. V. *De Superſtitione, & ſimilibus.*

14 SUperſtitio, quantum facit ad nos, duplex eſt, ex Sanchez, *l. 2. in Decal. c. 38. n. 12.* alia, in qua eſt pactum expreſſum cum Dæmone, alia in qua, tacitum: Atque utriuſque variæ ſunt ſpecies, quas hic tranſcribere eſſet profectò ſuperfluum. Illud enim nobis non ignorare ſufficit, omnes eas ſpecies, quamvis materia, in qua exercentur, ſpecie differant, tamen non eo ipſo differre in ratione morali, & in ordine ad Confeſſionem. Ita Sanch. *ibid. num. 14.*

15 Puto igitur ſolùm eſſe aperiendum in Confeſſione: *An fuerit pactum explicitum, an implicitum dumtaxat.* Ita *ibidem*: vide & Suarium *Tom. 1. de Relig. l. 2. de Superſtitione cap. 9. & 10.* quale implicitum ſolet eſſe in Aſtrologia Judiciaria de eventibus liberis, in Chiromantia, & in Auguriis, quando juxta ſuas regulas ad mortale pertingunt. Vide Martinum Delrio, *l. 4. Diſquiſit. Mag. c. 3. q. 2.* Valentiam, *Tom. 3. diſput. 6. q. 12. p. 3.* Tol, *lib. 4. c. 15.* Ratio eſt, quia cętera materialiter ſe habent: adeſſe verò pactum expreſſum, tacitumve, licèt tantum afferat diſcrimen expliciti ab implicito, incompleti à completo; unde ex hoc non videatur primo aſpectu propriè differentiam ſpecificam inferri, ut tenet Suarez, *ibidem*, tamen quia pactum explicitum addit promiſſionem factam Dæmoni, & commercium actuale cum illo, id quod non invenitur in implicito; ideò verò infertur differentia eſſentialis, atque adeò, quæ ſit in Confeſſione patefacienda. Cęterùm an Superſtitio, vel Divinatio, vel quid ſimile fit per Somnia, per Carmina, per Imagines, per Aves, per Stellas; non eſt neceſſariò Sacerdoti declarandum: quia, ut dictum eſt, hæc ſe habent materialiter.

16 Eodem modo ſi eadem Superſtitio, vel Veneficium, vel ſimile addat aliud peccatum, quod, non niſi, vel declaratione materiæ, vel ex alia circumſtantia explicari poſſit; erit utique neceſſariò talis materia, vel circumſtantia exprimenda. Ut ſi miſcuiſti Sacra profanis; erit etiam peccatum contra cultum debitum rebus Sacris: ſi per Maleficium intendiſti mortem, vel rem alicujus, erit homicidium, vel furtum: ſi præter commercium adoraſti Dæmonem, erit Idololatria: & ſic de ſimilibus; ut ex ſe patet, Lege in ſimili Sanchez, *l. 2. in Decal. c. 38. à num. 66.*

CAPUT III.

Circa Secundum Decalogi Præceptum.

§. I. *De Blaſphemia.*

17 QUamvis probabilius ſit cum Suarez *Tom. 2. de Relig. tract. 3. l. 1. c. 6. num. 18. 19.* Sanchez *in Decal. l. 2. c. 31. nu. 39.* Blaſphemias contra Deum, contra Beatiſſimam Virginem, & contra Sanctos differre ſpecie: tamen cùm probabile ſit ex Azor. apud Dianam *p. 1. Tract. de Circumſtantiis aggravantibus reſ. 50.* non differre, ſatis erit, ſi in Confeſſione aperiatur numerus Blaſphemiarum, nec explicare opus erit, fuiſſe contra Deum, vel Beatiſſimam Virginem, vel contra Sanctos: Ratio autem quòd non differant eſt, quia cùm omnes communiter honorent Sanctos, non ob præciſam, propriamque ipſorum excellentiam, ſed quia ad Deum ipſi Sancti referuntur; Ideò nec Injuria eos per Blaſphemiam afficiunt, niſi quatenus ad Deum referuntur: ab uno ergo, eodemque Deo omnes Blaſphemiæ ſpecificantur.

18 At ſi quando fortè Blaſphemia ſit Hæreticalis; tunc propter ſuperadditam ſpeciem Hæreſis, id eſſe explicandum ex ſupradictis conſtat. Vide de Lugo *diſp. 16. ſect. 5. n. 279.*

Qua ratione qui uno impetu plures Blaſphemias profert, ſemel peccet, dixi ſupra *c. 1. §. 8. n. 50.*

§. II. *De Voto, & Juramento.*

19 IDem, & multò probabilius, dic in Voto, & Juramento: in quacumque enim materia ex Sanchez, *lib. 4. in Decal. cap. 11. numer. 23.* ſive voveas Sanctis, ſive Beatiſſimæ Virgini, ſive immediatè Deo. Vel, ſive jures per aliquem ex his, ſive per quodcunque aliud, in quo veri Juramenti ratio apparet: eodem ſpecie Voto voves, eodemque ſpecie Juramento Juras, Ita Suarez, *Tom. 2. de Relig. lib. 3. de Juramento, c. 9. n. 10.* Leſſius, *lib. 2. cap. 40. dub. 1. num. 6.* Fagundez *præcepto Eccleſ. lib. 3. cap. 5. num. 2.* Ratio eſt, quia communiter intentio Jurantis eſt ipſum Deum, qui in Sanctis, rebuſque illis relucet, adducere in teſtem, & in Votis, ipſum eundem Deum colere.

Digitized by Google

colere. Quare ſatis eſt in Confeſſione ſic proferre, *Votum minimè obſervavi, falsò juravi*, &c. ſine ſollicitudine explicandi, cui voveris, vel quid juraveris.

20 Sed quid, ſi quis Votum confirmarit Juramento? Reſpondeo cum Sanch. *l.7. de Matrim. diſp.17.n.26.* utrumque, ideſt, Votum, & Juramentum fore explicandum. Ratio eſt clara, quia tunc emergit duplex ſpecie malitia, ſi contra illa delinquas: altera contra Religionem, ſeu fidem datam per Votum, altera contra obligationem non adducendi Deum in teſtem in re falſa. Eodem modo ſi res, ſupra quam cadit Votum, ac Juramentum, eſſet ea Præcepto; etiam hoc explicari deberet, ut ſi quis voviſſet, juraſſetque Miſſam audire in die Feſto. Nec mirum, quia nova, ſpecie malitia adeſſet, qua ſcilicet quis Eccleſiæ Præcepto non ſatisfacit. Qua ratione, & quando Vota, vel Juramenta repetita unum, vel plura peccata conſtituant, diximus ſupra *c.1.§. præſertim num.52.*

§. III. *De Conſuetudine in jurando, & aliis peccatis.*

21 QUi ex inveterata conſuetudine advertenter Jurat falsò, ſatis ne ſic eſt dicere, *ſemel juravi falsò*, an potiùs neceſſe erit etiam addere, id fuiſſe ex mala conſuetudine? Reſpondeo, non eſſe neceſſe. Ita Suarez, Vaſquez, Reginaldus, Bonacina apud Dianam *2.p. tr. de Circumſtantiis, reſ.15. & 55.* Ratio eſt, quia peccata præterita non addunt præſenti peccato circumſtantiam novam, multò minus ſpecie diverſam.

22 Idem dic, ut id ſemel hac occaſione dicam, de inveterata conſuetudine Fornicandi, Blaſphemandi, &c. cœterorum ſimilium: par enim eſt ratio.

23 Qui verò ex inveterata conſuetudine inadvertenter jurat falſum, licet videatur obligari ad conſuetudinem confitendam, tamen communiter excuſatur. Quòd videatur obligari, ratio eſt ex Sanch. *l.3. in Dec.c.5.n.13. & 14.* quia tunc inadvertenter jurare falſum, licèt non ſit in ſe peccatum formaliter: eſt tamen peccatum materialiter, quia eſt adhuc perjurium, quamvis inadvertente, commiſſum: ergo illa conſuetudo, quæ eſt cauſa talis mali materialis, ſi non curatur amoveri, eſt formaliter peccatum, utpotè cauſa mali: quare debebit ipſa in Confeſſione aperiri, ſi, ut dictum eſt, illam extirpare procuratum non ſit. Idem dicendum videtur in cœteris peccatis Blaſphemandi, Occidendi, Vulnerandi, &c. Si fortè quis ex inveterata conſuetudine hæc inadvertenter committeret.

24 Jam quòd communiter excuſetur, ratio eſt, quia communiter nemo advertit ad obligationem, quam habet illam conſuetudinem propter eam rationem extirpandi, ne ſcilicet ſua conſuetudo ſit cauſa proxima prædicti materialis mali: & conſequenter cum excuſetur à peccato, excuſabitur à Confeſſione. Facit in ſimili de Lugo *diſp.16. de pœnit. ſect.4.§.7.n.103.*

25 Unum nota, aliquando actus ejuſmodi inadvertenter factos non retinere ne malitiam quidem materialem, ſeu quam vocant, objectivam: & tunc nec ipſe actus, nec conſuetudo eſt peccatum, adeòque nec Confeſſioni ſubdendum. Talis communiter reputatur contumelia in ebrietate alicui facta ab ebrio: ſic idem *ibid. n. 207. & 212.* cùm enim contumelia ab ebrio, hoc eſt ab experte rationis facta, non ſit ne materialiter quidem contumelia, (debet enim contumelia eſſentialiter eſſe per verba utentis ratione, non autem ſicut à pſittaco) in ſe non erit peccatum, & neque in cauſa: quia nunquam talis cauſa, ideſt ebrietas, cauſabit verba utentis ratione: unde ne materialiter quidem contumeliam cauſabit. Eodem modo dicendum eſſe docent aliqui cum Jo. Sanc. *in ſelectis, fusè diſp.20 à n.5.* de Blaſphemia, Hæreſi, & ſupradicto Juramento, quod ſcilicet eſſentialiter requirant eſſe abutentem ratione, & conſequenter ea inadvertenter facta neque in ſe, neque in cauſa eſſe peccata, adeòque neceſſariò confitenda. Sed hoc fuſius proſequi ad nos nequaquam ſpectat, cùm ſatis nobis ſit à peccato, &, Confeſſione regulariter ea excuſare propter illud caput modò dictum *num. præced.*

CAPUT IV.

Circa Tertium Decalogi Præceptum.

§. I. *De auditione Miſſæ.*

1 QUando cauſa omiſſionis Miſſæ die Feſtivo non eſt ex ſe mala; non neceſſariò eſſe in Confeſſione explicandam, diximus *cap.2.§.11.*

2 Ruiſus quando quis Miſſæ ex duplici Præcepto intereſſe tenetur, nec tamen paret; qua ratione unum peccatum committat, diximus *eod.c.1.§.16.n.98.*

3 Supereſt igitur hic ſolùm quærere, an quando quis in Miſſa de Præcepto ita colloquitur, & confabulatur cum aliis, ut eos præveniat, aut provocet, duo peccata committat, alterum Miſſam ritè non audiendo, alterum alios ad idem peccatum inducendo? Reſp. committere ſolùm unum peccatum, quare ſatis eſt Confeſſario dicere, *ſe in Miſſa prolixas confabulationes habuiſſe*. Ratio eſt, quia illa malitia, licèt non tam gravis, adeſt etiam, quando alios non prævenit, ſed ſolùm ad eorum præventionem colloquitur: adhuc enim participat cum aliis in peccato, cauſaque eſt cooperans ad illorum ſpiritualem ruinam, quare quando aliquis alium jam paratum invitat (non tamen compellit) ſolùm videtur gravius, ſed contra eandem ſpeciem peccare. Idem dicendum eſſe in aliis materiis ſimilibus, docebimus infrà ſuo loco *cap.7.§.1.num.14.*

§. II. *De Jejunio.*

4 QUando Jejunandum eſt ex duplici præcepto, qua ratione unum peccatum committitur, diximus *cap.2.§.16.*

5 Præterea, quando eſt Jejunandum ex voto, & ex præcepto, ſi non Jejunetur, duplex committi ſpecie peccatum, immò ſi ex Juramento, triplex, colligi poteſt ex dictis *c.3.§.2.n.20 & c.2 n.99.*

6 Nunc ergo ſuo jam loco quærimus, An ſi quis Carnes die Jejunii comedat, explicare in Confeſſione, quoties comedit, debeat? Reſp. benè eſſe diſtinguendum. Vel enim primò loquimur de jejunio ex præcepto Eccleſiæ, vel ſecundò de jejunio ex voto, ſeu ex pœnitentia Sacramentali. Si de primo, eſt explicandum toties quoties; Si de ſecundo: regulariter non eſt explicandum, ſed ſolùm prima vice. Ita Sanc. *l.4. in Dec.c.11.n.42.* Ratio doctrinæ, & diſparitatis eſt, quia in priore caſu, toties peccatur; quoties commeditur caro: in poſteriore, ſolùm prima vice peccatur. Et hujus ratio ulterior eſt, quia in præcepto Eccleſiæ de jejunio, includuntur duo diſtincta præcepta, alterum ne comedantur carnes, alterum, ut ſemel comedantur; quorum præceptorum diſtinctio patet, nam adoleſcens infrà vigeſimum primum annum comedendo carnes in die jejunii contra primum præceptum facit: non contra ſecundum, &c. Cum igitur qui pluries comedit carnes in die jejunii de præcepto, pluries illud priùs præceptum non obſervet; pluries & conſequenter, toties quoties peccabit; At in poſteriore caſu regulariter qui vovet, vel cui imponitur jejunium; ſolùm directè uni præcepto ſubjacet: quia illi ſolùm imponitur obligatio jejunandi, acceſſoriè imponitur abſtinentia à carnibus, ſine qua jejunii Eccleſiaſtici eſſentia conſtare non poteſt: quare, ſemel fracto jejunio, non remanet obligatio ad talem abſtinentiam.

7 Unde obiter vides, poſſe contingere, ut in die jejunii ex voto, comedas etiam prima vice carnes ſine peccato: quando ſcilicet pluries in prædicto die comediſti legalia, atque adeò fregiſti cum peccato eſſentiam jejunii: nam ſi poſteà carnes manducaveris, non peccabis, ut ex dictis patet.

8 Prætereà qui in unica comeſtione comedit in vigilia v.g. carnes, non committit aliud peccatum, ſi iterùm & iterùm comedat cibos legales, & conſequenter, nec clavibus ſubiiciendum. Colligitur ex eodem Sanc. ib. Ratio eſt, quia contra nullum præceptum operatur. Non contra eſſentiam jejunii, hæc enim jam fracta eſt ex vi prioris peccati, quo carnes comedit. Non contra præceptū illud de non comedendo carnes; jam enim loquimur de comeſtione legali: ergo, &c.

9 Contra, ſi quis in meridie comederet lacticinia (etiam ſupponendo quòd ſit mortale his veſci in quocunque die jejunii,) ſed iterùm in die, legalia comederet præter ſerotinum jentaculum, peccaret comedendo prædicta legalia, idque in Confeſſione deberet pateſacere. Sic Sanc. *in Conſiliis l.5.c.1.dub.18.n.8.* Ratio eſt, quia in prima illa comeſtione lacticiniorum peccavit, ut ſupponimus, contra præceptum abſtinendi à prohibitis, ſed non fregit eſſentiam jejunii Eccleſiaſtici, hoc enim cum lacticiniis conſiſtere poteſt: quare cùm ſecunda vice comedit licita; tunc fregit jejunium, peccavitq; cum onere illud peccatum confitendi, non verò tertia vice, vel quarta ſimili: quia hæ jejunium jam fractum, & quaſi demortuum inveniunt.

CAPUT V.

Circa quartum Decalogi præceptum.

§. I. *De injuria inflicta à parentibus filiis amori.*

1 REgula hujuſmodi eſſe poterit. Omnis injuria gravis facta Parentibus (quo nomine venit etiam Avus, & Proavus) quæ adverſatur amori, & Pietati illi debitæ, eſt diverſæ ſpeciei ab injuriis cuicunque alteri proximo illatis: quare erit apud Sacerdotem afferenda. Vide Azor. *p.2.l.2.c.2.q.2.* Bonac. *de pœnit. diſp.5.q.5.ſect. 2.p.2.§.3.diff.num.15.*

2 Hinc percoſſio, occiſio, contumeliæ, detractio gravis, gravis infamatio factæ Parentibus, ſunt in Confeſſione ſpecialiter explicandæ. Contra verò, furtum factum eiſdem, non ſemper eſt explicandum, niſi quando tantùm filios furaretur, ut Pater depauperaretur. Ratio eſt, quia quodlibet furtum eſt quidem contra juſtitiam, ſed non contra pietatem, niſi caſu dicto, vel ſimili.

3 Quod dictum eſt de Occiſione, Percuſſione, &c. dic in peccatis odii, quo ſcilicet ejuſmodi, vel ſimilia mala Parenti contra pietatem optas, quia adhuc tale deſiderium debito amori erga Parentes opponitur Ita Mol. *tom.1 de juſtit. diſp.7. circa finem.*

4 Eadem regula ſervanda in filiis erga Parentes, ſervari etiam debet ex de Lugo *de pœnitent. diſputat.16. ſect. 6. à numer. 303.* in Parentibus, Aviſque erga Filios, Nepoteſque, atque in Conjuge erga

alium

Digitized by Google

alium Conjugem: nam & ii debent ſibi invicem peculiarem, ſpecieque morali diverſum amorem. Illud tamen obſervandum, faciliùs filium peccare contra Patrem, quàm hunc contra filium: Si quidem percuſſio v.gr. vel contumelia, quæ facta à Patre in filium, propter auctoritatem paternam eſt levis; gravis erit, illata à filio contra patrem.

5 His dictis, conſurgit difficultas: An hæc omnia peccata contra pietatem ejuſdem ſint ſpeciei, atque adeò an ſatis ſit dicere: *Ego graviter percuſſi eum, cui reverentiam ex pietate debeam*; an potiùs dicendum, *Percuſſi Patrem*, vel *Filium*, vel *uxorem*; nam videtur priùs ſatis eſſe, omnia enim ſunt contra debitam ſanguinis conjunctionem.

6 Nihilominus ego puto ea moraliter in ſpecie ultima differre: apprehendo enim multum intereſſe inter percuſſionem, qua pater quamvis injuſtè, ſed tamen pollens auctoritate paterna, filium percutit: tunc enim ſolùm delinquit contra ſanguinis conjunctionem, quàm qua filius patrem: nam tunc filius non ſolùm peccat contra prædictam conjunctionem, ſed etiam maximè contra reverentiam patri debitam: Patris ergo, Avique, proavique injuriæ contra filium, nepotemve conſtituunt unam ſpeciem, at injuria horum contra illos, aliam. Rursùs injuria prædictorum eſt diverſa ſpecie ab injuria Uxoris contra Virum: quia in diverſa, ut ex ſe conſtat, radice fundatur debitus inter hos amor? At injuriam inflictam Viro ab Uxore, vel Uxori à Viro non puto ſpecie differre: eſto injuria Uxoris contra Virum, ut potè contra majorem, ſit aliquanto gravior, quàm injuria Viri contra Uxorem: Ratio eſt, quia non adeſt illa differentia modò tradita *num. præced.* nec aliam ſpecificationem inducena. Ex quibus collige V. G. Uxoricidium, & Viricidium non differe ſpecie, quare nec neceſſariò in Confeſſione declaranda: ſicuti contra, parricidium, & filiicidium, & Uxoricidium differre ſpecie, atque adeò ſpecialiter explicanda.

Hæc probabiliter ſint dicta, nam cœterùm vide, quæ dicam infrà *hoc eodem a.l.c 7.§.7. in fine n.48.*

§. II. *De injuria illata Fratri, Sorori, aliis.*

7 INjuriam illatam Fratri, vel Sorori judico ſpecie morali differre ab injuria facta parentibus, vel filiis. Ratio eſt, quia ſatis diverſa deformitas apparet in illa, quàm in hac. Unde *in leg. unica, C. de his, qui parentes, vel liberos occiderunt, & in §. 8. Alia deinde lex inſtit. de publicis iudiciis.* Leges, quæ parricidii pœna mulctant filium, qui occidit Avum, vel proavum, vel quemlibet aſcendentem eandem pœnam Parricidii extenderunt contra Patrem, qui occidit filium, vel nepotem, vel quemlibet deſcendentem: & rursùs extenderunt *in leg. 1. ff. ad legem Pomp. de parricid.* eandem parricidii pœnam contra occidentem propriam Uxorem, vel proprium Virum: non tamen extendiſſe ad occidentem Fratrem, vel Sororem unquam invenio. Lege Mol. *Tom. 4. de iuſt. tr. 3. d. 16. n. 5.*

8 Sed dubitant Doctores, an injuria inflicta Fatri, vel Sorori, ſicuti differt ab injuria inflicta parentibus, ita differat ab injuria allata externis? Dico differre, atque adeò neceſſariò explicandam in Confeſſione eſſe injuriam fuiſſe factam Fratri, vel Sorori. Sic de Lugo *diſp. 16. de Pœnit. ſect. 6. n. 307.* Ratio eſt, quia longè diverſa obligatio reſidet in fratre reſpectu fratris, quàm reſpectu aliorum, ut ex ſe patet. Unde vides fratricidium diſcriminari ſpecie (ſemper intellige, ſpecie morali) tum ab homicidio, tum à parricidio, tum ab uxoricidio: ab Sororicidio verò non puto differre, ſicuti nec injuria. ſeu percuſſio facta à fratre contra ſororem; differt à percuſſione ſororis contra fratrem, propter æqualem inter eos obligationem. Sed vide *c. 7. §. 7. in fine num. 48 modo cit.*

9 In Injuriis contra alios propinquitatis gradus; præter dictos non habetur nova ſpecies, quare nec tales remotiores gradus in Confeſſione aperiendi. Sic Bonac. *d. diſp. 5. q. 5. ſect. 2. p. 2. §. 3. diffin. 3. nu. 15.* Idemque dic cum de Lugo *d. diſp. 16 ſect. 16. num. 310.* contra Bonacinam, in peccatis (abſtrahendo à percuſſione, &c.) factis contra Sacerdotem. Ratio utriuſque eſt, quia licèt aliquando graviores ſint ejuſmodi injuriæ; non tamen videntur in communi prudentum æſtimatione ad diverſitatem ſpecificam pertingere. Dixi (abſtrahendo) &c. nam quando Clericus, vel Religioſus percuteretur, vel necaretur, tunc eſſet id exprimendum propter Canonem, *Si quis Suadente*, annexamque Excommunicationem, &c.

10 Injuriæ factæ Principi, ſeu Superiori non ſemper conferunt novam ſpeciem, ex Lugo *ib. n. 303.* ſed ſolùm quando eſt talis injuria, ut graviter contra obſervantiæ virtutem fiat: ad quod certè requiritur, non quæcunq; gravis culpa, ſed illa, quæ fit contra Superiorem, ut Superior eſt, vel quæ redundat in detrimentum eorum, quæ Superiori competunt: ut ſi ille occideretur, vel ut Superior contemneretur, &c.

11 Denique injuriæ contra inſignem tuum benefactorem, vel non differunt ſpecie à cœteris, vel ſi differunt, cùm ſolùm ſint contra Gratitudinem, quæ virtus ex ſe ſola non affert communiter obligationem niſi liberam, non apparet unde hæc ſola afferre debeat diverſitatem ſpecificam, quæ ſit ex obligatione gravi ſubdenda Confeſſariis. Sic puto contra de Lugo *ibid. num. 311.*

C A P U T VI.

Circa quintum Decalogi Præceptum.

§. I. *De quibuſdam ſpeciebus homicidii.*

1 DE unica actione ſeu ictu, quo quia ſimul plures occidit, diximus ſupr. c. 1. §. 8. ubi etiam actum eſt de unica voluntate, qua quis vult occidere ſimul plures. Egimus etiam *c. præc.* de differentia Parricidii, & ſimilium à ſimplici homicidio, &c.

2 Solùm hic, antequam ad ulteriores progrediamur, adverte, ſi quia aliquem occidit, & poſteà diſcerpat Cadaveris membra, extrahatve iecur, cor, vel ſimilia: committere malitiam ſpecie diverſam à malitia communis homicidii. Ita de Lugo *diſput. 16. de pœnit. ſect. 12. num. 597.* neque enim ſolùm tunc ſeparat Animam à Corpore, ſed membrum à membro: quæ in hominum æſtimatione videtur ſpecialis turpitudo, proprio appellata nomine, Feritas; Multo magis ſi id in vivo attentetur.

Jam de Homicidio, illud nunc supereſt explicandum: An locus ſacer, ubi fortè ſit homicidium, debeat explicari tanquam inducens diſtinctam ſpecie malitiam.

3 Dico eſſe explicandum tum in homicidio, tum in percuſſione gravi cum effuſione ſanguinis. Ita Fag. *l. 4. Præcep. Eccleſ. 2. c. 4. num. 14.* aliique *paſſim*. Ratio eſt, quia tunc violatur Eccleſia, unde contrahitur malitia ſpecialis.

4 Dubitatur de percuſſione gravi, ſine effuſione ſanguinis: Ut ſi quis acriter verberaret ſuum inimicum in Eccleſia, nec vulnus faceret; contraheret ne prædicti Sacrilegii malitiam in Confeſſione explicandam? Et non contrahere probabilius exiſtimo cum de Lugo *de Pœnit. diſp. 16. ſect. 29 n. 408.* contra prædictum Fagund. *loc. cit.* quia Eccleſiæ prohibitio ſolùm meminit de homicidio, & de percuſſione cum effuſione ſanguinis. Ergo ad percuſſionem, ſine ſanguinis effuſione, extendenda non eſt.

Quid autem hic intelligatur nomine loci ſacri, dicam *cap. 7. §. 5. num. 40.*

§. II. *De occiſione in cauſa.*

5 VUlneravit quis V. G. vel venenum, conſiliumve dedit tendens ad mortem alicujus; ſatis ne eſt in Confeſſione cauſam mortis dumtaxat proponere, hoc eſt vulnus, venenum, conſilium; an inſuper erit neceſſe addere ipſum effectum ſequutum, ideſt mortem ex illis cauſis derivatam?

6 Profectò certatur utrinque probabiliter: ſed verò probabiliſſimum eſt, non eſſe in rigore obligationem effectum ſecutum confitendi. Ita Vaſq. Granadus, aliique, quos citat, & ſequitur Bonac. *de peccatis diſp. 2. q. 4. p. 4. n. 7. & 10.* Sanch. *in ſelect. diſp. 20. n. 5.* Ratio eſt quia ille effectus, qui conſequitur, non eſt peccatum: unde evenire ſubinde poteſt, quando ponitur mors ex veneno V.G. propinato, inveniatur Juſtus per contritionem ille, qui venenum dedit. Cùm igitur teneamur confiteri ſola peccata (quæ tantùm ſunt illa, quæ Sanctus Auguſtinus comprehendit ſub iis verbis, *Factum, Dictum, Concupitum contra Legem Æternam*) non autem teneamur fateri effectus ab iis conſecutos, effectum illum mortis fateri minimè tenebimur. Satis erit igitur dicere: *Vulneravi lethaliter, Propinavi lethale venenum, Conſilium dedi efficax de morte*, &c.

7 Idem dic (ut ſemel hic obiter id non prætermittam) in ſexto præcepto de comedente v.g. calida, ut ſequatur pollutio nocturna, & in ſimilibus caſibus, in quibus apponitur cauſa, ut aliquis effectus tandem eveniat, &c. Ita iidem.

8 Dixi (in rigore) nam rectè advertunt nonnulli cum Vaſq. *p. 2. to. 2. diſp. 94. cap. 3.* regulariter expedire explicare ejuſmodi effectus conſequutos, cùm ita meliùs malitia actus præcedentis explicetur, meliuſque intelligatur peccatoris ſtatus, & inſuper an aliquam contraxerit obligationem reſtituendi, vel in cenſuram, caſumve reſervatum inciderit.

§. III. *De Malis alicui volitis.*

1 CErtum eſt, quando vis, ſeu deſideras inferre malum proximo, debere te palàm Sacerdoti facere, ecquodnam genus (non verò individuationem) mali inferre concupiveris, an ſcilicet mortem, an infamiam, an rei familiaris detrimentum. Ratio eſt, quia ſicuti ipſa objecta volita ſunt ſpecie diverſa diverſumque jus in proximo pariunt, ita ipſi actus voluntatis deſiderantis illa inferre, cùm diverſa Jura violent, diverſam, ſpecie ultima, malitiam contrahant, neceſſe eſt.

Dixi (non verò individuationem) quia non eſt neceſſe dicere verb. gr. *Volui furari pecuniam, equum, veſtem*, &c. Ratio eſt, quia hæc individualitas non affert novum ordinem ad rectam rationem, &c.

Difficultas igitur ſolùm remanet, quando odium ſiſtit in mero deſi-

Digitized by Google

derio,ſine voluntate inferendi tale malum, v.g. quando ex odio deſiderat quis,ut ſuus proximus occidatur,vel paupertate affligetur,vel infamia, an ſufficiat ſic dicere: *Deſideravi proximo malum grave*, Reſp.ſufficere. Ratio eſt,quia illa omnia,quando ſiſtitur in ea voluntate inefficaci,ſunt contra Charitatem,veluti in genere,qua non debemus velle malum proximo;non verò læditur,nec lędi deſideratur Jus particulare.

11 Idem propter eandem rationem ſentiendum de gaudio, ſi quis enim V. G. gauderet de morte, de inopia,de dedecore ſui adverſarii, ſatis eſſet ſi diceret, *eſſe ſe toties de gravi proximi malo delectatum*.

Petes, ſi quis delectetur de malo proximi, v. g. de ejus gravi infamia, & deinde eidem diſpliceat bonum grave ejuſdem v. g. honor, fama bona, &c. duo ne peccata ſpecie diverſa committit, utraque ſpecialiter palàm facienda Confeſſario: an ſatis erit dicere: *bis per malam voluntatem circa bona* vel *mala ejuſdem proximi Charitatem laſi*?

Reſp. credò ſatis eſſe, quia illo duo non afferunt ſpeciem moraliter diverſam, cùm æquè peccetur contra eandem Charitatis virtutem, & quia unum ea his imbibitur in alio: dum enim gaudeo de malo, nolo illi bonum, ſeu diſplicet mihi illius bonum, & dum diſplicet mihi de illius bono, utique placet contrarium, &c.

CAPUT VII.

Circa Sextum, & Nonum Decalogi præceptum.

§. I. *De Delectatione turpi ſolùm interna, ſeu, ut dicitur, moroſa.*

1 IN hoc differt deſiderium & conſenſus in copulam v.g. illicitam (idem dicendum in aliis materiis) à delectatione ipſa, quam quis habet de eadem copula; deſiderium eſt actus ex ſe efficax, & conſummatur, ſeu conſummari intenditur in ipſo opere externo fornicationis: delectatio verò eſt actus ea ſe inefficax, & conſummatur interius: non enim tranſit ad volendum exequi id, de quo quis delectatur: nam propterea dicitur etiam delectatio moroſa: quia peccans, dum moratur in ipſa delectatione, nec ad opus conſummandum procedere intendit; in eadem veluti conquieſcit. Cùm autem certum ſit in deſiderio & conſenſu, immò & in gaudio de re illicita jam habita debere coram Confeſſario aperiri conditionem perſonæ hoc modo, *Deſideravi monialem*, *nuptam*, &c. & in homicidio, *deſideravi occidere Patrem*, vel *fratrem*, &c. ſeu *gavisus ſum commiſiſſe peccatum cum moniali*, vel *nupta*, &c. *gravisus ſum occidiſſe Patrem*, *Fratrem*, &c. quia tales voluntatis actus ſupponuntur eſſe contra diverſas virtutes, unde & ſine dubio ſumunt ſuam ſpecificationem à talibus objectis ſpecie morali diverſis: cùm, inquam, certum id omnino ſit; celebris controvertitur quæſtio de delectatione moroſa: An ſcilicet ſi quis ſolùm delectetur (ſed non deſideraret) de copula, quam cogitat, cum nupta V. G. vel cum moniali: debeat id explicare: An potius ſufficiat dicere, *Toties venereè de copula illicita delectatus ſum illam cogitando?*

2 Et ut pro noſtra conſuetudine ſcholaſticas quæſtiones prætermittamus: Dico,probabilem eſſe ſententiam docentem ſufficere, ſine obligatione declarandi perſonas, circa quas ejuſmodi moroſa delectatio verſata eſt. Ita Vaſq. *p.* 2. *diſp.* 111. & 112. Caſtr. *tom.* 1. *tract.* 52. *diſp.* 2. *p.* 10. §. 4. aliique non pauci. Ratio eſt quia delectationes ejuſmodi non variantur ſpecie ea varitate conditionum illatum perſonarum. Non variantur autem, quia ſatis ſuperque, & adæquatè ſumunt, contrahuntque ſuam omnes turpitudinem ex oppoſitione cum virtute Temperantiæ, quæ nunc ſola violatur: neque enim ille animus ſic ſiſtens in ſola ea voluptate procedit ad violandum, ſed ad deſiderium violandi Jus ſpeciale conjugatę, ſolutæ, ſacræ, &c. ergo ſatis explicatur per ſolam oppoſitionem ad virtutem Caſtitatis.

3 Non ſic, ſi quis delectaretur de concubitu conjugatæ formaliter ut conjugata eſt, ſeu ut nupta eſt, ſeu ut ſacra eſt, (id quod certè rariſſimum erit) tunc enim eſſet neceſſe id explicare, ut ea ſe patet: nam propterea ſi quis ſe moroſè delectaret de concubitu ſodomitico, non ſatis eſſet ſi diceret: *Delectatus ſum de copula illicita*; ſed debet hanc ſpecialitatem explicare, quia tunc formaliter delectatio verſatur in talem copulam, ut diverſam à naturali congreſſu.

4 Quod dlximus de delectatione moroſa, videtur etiam, ſecundùm hanc ſententiam, dicendum de aſpectibus, quando quis reſpicit mulieres affectu venereo, ſine progreſſu ad eas concupiſcendas: quia tunc videtur ſimiliter, interius delectatio tota conſummari: At ſi eaſdem venereo mortali affectu tangeret; quia exterius actio conſummatur, eſſet perſonæ conditio declaranda.

An verò ſicuti certum eſt, quòd qui vovit Caſtitatem, ſi moroſè delectetur de objecto turpi, V.g. de Fornicatione, debet explicare ſuum votum, quia ſic adverſus Caſtitatem, & adverſus Religionem delinquit; ita conjugatus ſi ſimiliter moroſè delectetur, obſtringatur in Confeſſione explicare ſe eſſe conjugatum? Affirmat Vaſq. 2. *p. tom.* 1. *diſp.* 112. *c.* 2. *n.* 10. quia fides Matrimonii obligat non ſolùm corpus, ſed etiam mentem in aliud objectum turpe non collocare: negat Hurt. *de ſubject. pecc. diſp.* 4. *diff.* 10. his verbis. *Docet Vaſquez conjugatum, qui venereè delectatur de Fornicatione cum non ſua, non tantùm peccare peccato luxuriæ contra Caſtitatem, ſed etiam peccato Adulterii contra fidem Matrimonii: id tamen difficile eſt, & nullo fundamento probatum, quia difficile eſt & abſque ſufficienti fundamento, in Matrimonio, præſtari fidem conjugi non collocandi mentem in aliam.* Hæc Hurtadus, ſanè probabiliter.

Cum quo ſentiunt alii, & notit non nemo, *tr.* 4. *q. mor.* 6. *n.* 2. idem eſſe in tactibus ex ſe honeſtis, v.grat.oſculo more patrio, ſed inhoneſto tantum ex malo affectu.

5 De locutione turpi ſiſtente in ſola locutionis delectatione, dicam §. *ſeq.*

De unico actu deſiderii verſantis circa multa objecta, dixi *c.* 2. §. 8. & 9.

§. II. *De Locutione turpium: ubi, remiſſivè de oſculis, & tactibus impudicis.*

6 TRia hic incidunt expendenda. Primò, an qui turpia cum peccato mortali collocutus eſt, debeat eaplicare materiam confabulationis, nempè ſe ſermonem miſcuiſſe de adulterio, ſtupro, ſodomia, &c. Secundò an numerum perſonarom, coram quibus habita ſunt colloquia. Tertiò an conditiones earundem perſonatum, utrùm ſcilicet ſint Sacerdotes, nupti? De his duobus poſtremis ſatis diſputavimus ſupr. *c.* 1. § 17. *de ſcandalo*. Supereſt ergo hic agere dumtaxat de primo.

7 Circa quod, ſi dum de turpibus confabularis, eadem concupiſcas: certum eſt, materiam, ſeu objectum omnino declarandum; ut *ex præcedente* §. conſtare poteſt. At hic propria difficulras eſt: An ſi loquaris de prædictis ſolùm delectando te his in loquutionibus, ſed ſine deſiderio, idem dicendum ſit.

Reſp. ſi ſolùm de ipſa narratione turpi delectaris, probabile eſt ſatis tibi eſſe dicere, *Turpiter loquutus ſum, delectando me de ipſa turpium narratione*. Sed quid ſi delecteris de ipſis rebus, ſeu objectis repræſentatis per locutionem, ſine deſiderio tamen, ut dictum eſt? Reſp. eſſe item probabile; non neceſſariò explicanda ipſa objecta, an ſcilicet fuerint adulteria, ſtupra, ſacrilegia; &c. niſi fortè delecteris de his ut tales ſunt. Ratio eſt eruenda ea dictis §. *præcedente*, eſt enim ferè eadem.

Quatenus locutio eſt ſcandalum ſociis colloquentibus, dicam infra §. 4. *n.* 25.

De oſculis, & tactibus impudicis, ſatis ſint ea, quæ innuimus *c.* 1. §. 10. *n.* 72. & §. *præced. n.* 4. *fine*, & dicimus §. 5. *n.* 37. & 38. & §. 5. *n.* 45. & §. 7. *n.* 47.

§ III. *De Jactantia, & Conſilio.*

8 HIc de his diſſerendum putavimus, quia frequentiſſima ſunt ejuſmodi peccata in materia ſeati præcepti, ſunt nihilominus ad alias materias extendenda. Quærimus ergo primò, an qui ſe jactat, ſeu laudat mortaliter de peccato: (nam ſi ſe jactet, glorietur ve de dexteritate, fortitudine, vel ſimili, quæ fuit in actione peccaminoſa, ſine periculo peccaminoſæ complacentiæ, vel ſcandali; non eſt mortale ex Sanch. *l.* 1. *in Dec. c.* 3. *n.* 12) qui inquam ſe de peccato v. g. contra caſtitatem jactat; debet ne in medium Confeſſionis afferre ſpeciem peccati luxuriæ, Adulterium videlicet, ſtuprum, ſacrilegium, de quo ſe jactavit? ita etiam, ſi ſe jactavit de homicidio, furto, blaſphemia, obligabiturne, an homicidium fuerit Sacerdotis, an furtum fuerit rei ſacræ, &c. declarare?

9 Suppono autem ſemper ſolùm adeſſe peccatum jactantiæ: non verò intermiſceri deſiderium, vel gaudium, vel delectationem; ſi enim hæc accedant; ſervanda erit doctrina allata ſup. §. 1.

10 Dico non ſolùm prædictas ſpecies non neceſſariò declarandas, ſed probabile eſſe cum Caſtr. *tom.* 1. *tr.* 2. *diſp.* 2. *p.* 21. *num.* 6. ſufficere ſi dicas, *toties jactavi me de peccato mortali*, ſeu *de objecto mortaliter peccaminoſo*. Ratio eſt, quia tota malitia quanta, quanta eſt, jactantiæ, conſiſtit in eo, quòd offenſa Dei eligatur ut medium ad captandam gloriam apud homines, quæ magna eſt Dei irreverentia, id quod æquè in omnibus mortalibus invenitur; vel ſi quid aggravat peccatum, non videtur ejuſmodi malitiam in aliam ſpeciem transferre.

11 Advertè hic tria. Primò ſi te jactes coram multis, tuum Patrem V.g. à te fuiſſe verberatum, vel te copulam habuiſſe cum fœmina bonæ famæ, quod Patri eidem tuo, & illi fœminæ eſſet notabile dedecus: debes id explicare, non ratione meræ jactantiæ, ſed quia in tali jactantia intermiſcetur tui Patris, vel illius fœminæ infamatio, Ad eundem modum in ſimilibus.

12 Secundò ſive peccata, de quibus perperam gloriaris, commiſeris, ſive non commiſeris, non eſt explicandum, ea Sanch. *l.* 1. *in Dec. cap.* 3. *num.* 5. quia æquè aſſumis utrobique offenſam Dei pro medio gloriæ.

13 Tertiò quid dicendum, ſi non te ipſum, ſed alium de peccato laudes: Reſpondeo. Si id fiat in ejus abſentia, nec eſt intermixtum

ali-

dis

aliquod peccatum, ut modò *num.12.* dixi, nec adeſt complacentia, nec adſtantium ſcandalum, qui fortè illa laude ad peccandum excitentur, &c. probabile eſt non eſſe novam ſpeciem peccatorum in Confeſſione declarandam: idque propter paritatem rationis dictæ *nu.10* At ſi id in præſentia ejus, qui peccavit, eveniat; declarari in Confeſſione oportet ſpeciem peccati, de quo laus præceſſit. Ratio eſt, quia tunc illum excitas ad complacendum, & gaudendum de patrato facinore, immò etiam fortaſſe ad iterùm ejuſmodi peccatum committendum.

14 Sed jam quærimus de Conſilio. Dico, idem de ipſo ſentiendum eſſe: ſi enim alicui conſilium des de aliquo peccato; debes explicare ejuſdem ſpeciem. Ratio eſt, quia tunc non ſolùm peccas contra charitatem proximi, cui conſilium de ruina ſpirituali præbes, ſed etiam contra virtutem, cui tale peccatum opponitur: ſingulæ enim virtutes non obligant, tum, ne contra illas agamus, tum, ne directè procuremus quod alii illas violent, ut *diximus c. 1. §. 17. de ſcandalo*. Nam propterea ſi Petro conſilium dediſti de furto: Petro non reſtituente, tu reſtituere teneris. Sic idem Sanch. *ib. n. 9.*

§. IV. *De prima luxuriæ ſpecie, id eſt de ſimplici Fornicatione.*

15 PErcurrimus univerſas luxuriæ ſpecies, ut quid in ſingulis explicandum neceſſariò ſit cognoſcamus, initium ſumentes à ſimplici fornicatione, quæ eſt prima luxuriæ ſpecies. Huc tamen multa aggerimus, quia hic frequentiora: nam cœterum non rarò in aliis luxuriæ ſpeciebus, quas mox ſubiiciemus, eadem eveniunt.

16 Qui committit per illicitam copulam fornicationem, non ſatis explicat dicendo *ſe peccaſſe contra Caſtitatem*, ſed addere oportet, *ſe copulam habuiſſe*. Ita de Lugo *diſp. 16. de pœn. ſect. 5. num. 238.* quia ſecus non explicatur malitia propria copulæ fornicariæ, quæ eſt diverſa à malitia quacumque contra Caſtitatem.

17 Qui committit tria v.g. peccata cum tribus fœminis ejuſdem rationis, non tenetur declarare *fuiſſe tres fœminas*, cùm ſatis ſit dicere, *ter fornicatus ſum*. Sic Bonac. *de Sacram. diſp. 5. q. 5. p. 2. ſect. 2. §. 3. diff. 3. prop. 3. n. 14.* Ratio eſt, quia eadem eſt malitia ſive cum tribus, ſive ter cum eadem, niſi fortè aliquando id interroget Confeſſarius, ut occaſio proxima tollatur, quæ ex illa frequentia cum eadem timeri poteſt: de qua re *dixi c. 1. §. 1. n. 5. & 6.*

18 Peccatum cum filia Confeſſoris nec ex ſe eſt ſacrilegium nec Inceſtus, ſed ſimplex fornicatio. Sic Fill. *tom. 1. tr. 30. cap. 5. num. 105.* aliique. Quare qui id commiſit ſatis eſt fateri, *ſe fornicatum eſſe*. Præſcindimus autem à ſolicitatione Confeſſionis. Nam ſolicitatio ejuſmodi eſt ſpecialiter confitenda, cùm ſit contra reverentiam Sacramento debitam. Præſcindimus item quando, eſſe Confeſſarium, aſſumeretur ut medium ad peccandum, vel quid ſimile; tunc enim adeſſet nova malitia vel contra reverentiam Sacramenti, vel contra ſimilem virtutem.

19 Virgo ſive vir ex Fill. *t. 1. tr. 30. c. 3. nu. 71.* ſive puella ex Sanch. *de Mat. l. 7. diſp. 3. n. 5.* Con. *de Sac. diſp. 7. du. 4. n. 19.* qui prima vice, voluntariè frangit virginitatem, non peccat, peccato diverſo à ſimplici fornicatione, ſecundùm opinionem aliquorum: quare ſufficiet fateri *fornicationem*, nec obligatur *virginitatem* manifeſtare. Idem dic, ſi ſe polluat, ſi moroſè delectetur, ſi vir deſideret virginem ſine voluntate vim inferendi; in his enim non additur ex qualitate adjecta virginitatis, nova ſpecies malitiæ.

20 Fidelis peccans cum infideli, quantum eſt ex hoc capite non peccat niſi ſimplici fornicatione, ex opinione probabili. Azor. *p. 3. l. 3. c. 29. q. 3.* licèt etiam eſſe contra Religionem, id eſt contra reverentiam Sacramenti Baptiſmi, non negem eſſe probabile cum Sanch. *l. 7. de Matr. d. 5. n. 12.* de Lugo *diſp. 16. de pœn. ſect. 6. n. 539.*

21 Confirmo priorem probabilitatem: quia principalis ratio, cur dicendum foret hoc eſſe peccatum ſpeciale, eſt, quia Eccleſia dum prohibet conjugium fidelis cum infideli, prohibet etiam quamcumque conjunctionem, cùm ſit idem motivum, id eſt, ut pro reverentia noſtræ Religionis vitetur illa conjunctio, quæ eſt damnoſa tum ipſi fideli, tum proli educandæ. Quæ eſt ratio Sanch. *ibid.* allata, & approbata à de Lugo *ibid.* Sed hæc ratio non multum urgere videtur: ergo &c. minor probatur: nam primò ubi unum prohibetur non intelligitur prohibitum & aliud, quantumvis ſimile, ut eſt notum in Jure, multo plus quia ſecundò intervenit non parva diſparitas; nam in Matrimonio eſt longè major conjunctio, quàm in copula furtiva. Tertiò quia etiam ſic intelligerentur ſpecialiter prohibita civile commercium, collocutio, familiaritas, immò & ſervitium infidelium, ex quibus oriri majus periculum ſanè poteſt. Fateor eſſe peccatum, quando quis cum infidelibus (exiſtente everſionis periculo, vel ſcandalo) familiariter degit: ſed hoc non eſt illud, de quo agimus, ſed quid commune ad omnes actiones periculo peccandi expoſitas. Quartò cùm totam hanc malitiam ſpecialem ducant adverſarii à prohibitione Eccleſiæ prohibentis Matrimonium fidelis cum infideli: ſequitur ſaltem regulariter, non eſſe novum formaliter peccatum: quia communiter talis prohibitio inculpabiliter neſcitur, immò probabiliter, ut patet ex dictis, judicatur non adeſſe. Denique pœnæ graviſſimæ legibus contra hoc peccatum conſtitutæ oſtendunt quidem gravitatem, ſed non diverſitatem ſpecificam: ſicuti pœnæ conſtitutæ in homicidium qualificatum v. gr. proditorium, non oſtendunt differre ſpecie à non qualificato. Sed hæc ſatis contra noſtram brevitatis ſectandæ conſuetudinem. Nota inſuper tum hunc §. tum ſequentes de ſpeciebus luxuriæ me repetere *l. 7. in Dec. à Cap. 1.* multis additionibus illas illuſtro.

22 Quid de Sodomia cum Infideli? Reſp. idem videri dicendum, nempè abundè eſſe ſi fateatur quis *commiſſum à ſe fuiſſe ſodomiam*, ſi quidem, ut ex dictis conſtat, non apparet, unde neceſſariò derivetur ſpecifica diverſitas.

23 Quando quis, cum ſit frigidus, vel Eunuchus, cum aliqua peccat, debet fateri *ſe eſſe talem*. Ita Sanch. *l. 9. de Matrim. d. 19. num. 6.* Ratio eſt, quia tunc, non ſolùm adeſt malitia fornicationis, ſed etiam malitia contra naturam: cum adſit fruſtratio finis naturalis, id eſt, finis generationis, atque inutiliter tum ſuum, tum fœmineum ſemen à tali frigido provocetur.

24 Quando poſitivè invitas alios, ſolicitaſque v.g. puellam, cum qua deinde peccas; aliqui ſentiunt debere te eſſe ſolicitum explicare *te fuiſſe primum ad alliciendum*: Sic Jo: Sanch. *in ſelect. d. 1. nu. 24. in fine*, de Lugo *de pœn. diſp. 16. ſect. 4. nu. 242.* ex ſententia Vaſquez. Sed eſt contra Thom. Sanch *in Decal. l. 1. c. 6. nu. 14.* & contra Bonac. *de Sacram. diſp. 5. q. 5. p. 2. §. 2. diff. 3. num. 19.* eadem enim malitia, licèt non tam gravis, eſt quando, non invitans, cum illa peccas, adhuc enim particeps es ejus peccati. Idem *diximus ſupra c. 4. §. 1. nu. 3.* de confabulantibus in Miſſa. Idemque dic de turpi collocutione, & ſimilibus, neque enim propter eandem rationem te obligo ad explicandum *an primus fueris*. Quod ſi quis ſolicitavit, ſed vel deinde non proceſſum eſt ad opus, vel certè multo poſt; debebit ſanè Sacerdoti id ſubiicere, utpotè peccatum ſolicitationis diſtinctum ab ipſo opere patrato.

25 Quando quis in copula non ſervat debitum modum, ſed vel à latere, vel ſedendo, vel præpoſterè, vel viro ſuccumbente, modo ſervetur vas naturale, nec ſit periculum effundendi ſemen extra vas (id quod tamen rarò eſſe ſolet, quia matrix ſaltem partem majorem ſeminis attrahit;) non eſt circumſtantia neceſſaria confitenda. Sic Sanchez *de Matr. l. 9. diſp. 16. n. 3.* quia id accidentale eſt copulæ, & in conjugatis, vel eſt veniale, ſi ob voluptatem, vel peccatum nullum, ſi in neceſſitate.

26 Qui incipit, nec abſolvit copulam, debet explicare: quia, licèt, tunc ſit fornicatio ex affectu, non tamen eſt re ipſa fornicatio, ſed actus impudicus. Sic Sanchez *ibid. diſp. 19 num. 3.* Qui item eandem copulam incipit, & deinde reſilit, ſemenque diſpergit; debet id explicare: quia adeſt tunc duplex malitia, id eſt fornicationis ex affectu, & mollitiei, qua re ipſa ſemen diſpergitur, ut ex ſe conſtat.

27 Quando quis carnaliter, vel alio quocumque peccato peccat, non eſt neceſſe explicare, *ſe expoſuiſſe periculo peccandi, ingrediendo domum v. gr. puellæ, & deinde peccaſſe*. Sic de Lugo *diſp. 16. de pœn. ſect. 22. num. 521.* quando enim hæc duo, id eſt, ſe exponere periculo peccandi, & peccare ſimul concurrunt, nec inter ipſa tanta mora intercedit, quanta neceſſaria eſt ad diſtinguendum unum numero peccatum ab alio: unum peccatum moraliter ſunt. Nec poteſt obiici eſſe quidem unum numero, ſed includere duas ſpecie malitias, nec, inquam, hoc poteſt obiici, quia ſe exponere tali periculo peccandi, & eodem peccato peccare, ejuſdem ſunt ſpeciei: quòd ſi intercedit prædicta mora, non eſt mirum debere explicari, quia tunc ſunt duo numero diſtincta peccata. Qui media ex ſe licita vel ex ſe illicita adhibet, ut fornicetur, qua ratione fateri debeat, diximus ſupra *c. 2. §. 10.*

28 De eo, qui ex conſuetudine inveterata fornicatur, diximus item ſupra *c. 3. §. 3* De recidivo dicemus *l. 3. §. 4.* Eum, qui cum magna contentione peccat, cum magna voluptate, cum tanta continua duratione, quia ſolùm addit circumſtantiam aggravantem, explicare eas circumſtantias non neceſſariò debere, *diximus c. 1. §. 18. de circumſtantiis aggravantibus*.

§. V. *De Sacrilegio.*

PErgimus ad ſacrilegium, quod duplex in hac materia eſt (unum de homicidio, & furto ſacrilegis, *ſuo loco*) alterum, quod contrahitur ex perſona ſacra, alterum ex loco ſacro.

29 Quoad primum, quod eſt, quando aliquis, qui Deo per votum Caſtitatis ſe conſecravit, ad hæc turpia quæcumque v. gr. mollitiem, fornicationem, &c. non veretur admittere, certum eſt, ut ex ſupradictis *c. 1. §. præſertim nu. 52.* conſtat, non oportere explicare, an ſemel, an pluries Caſtitatem voveris, quia id non addit differentiam ſpecialem.

30 Quæſtio igitur ſupereſt, an qui violat votum ſolemne Caſtitatis id explicare teneatur, an ſit ſatis ſic fateri: *Violavi votum Caſtitatis:* quod eſt quærere an votum ſimplex, & ſolemne, quod quidem ſolemne habent tum profeſſi, tum Sacerdotes, differant ſpecie?

31 Dico eſſe probabiliſſimum, tutumque in praxi, non differre ſpecie, atque adeò ſolemnitatem illam voti non eſſe neceſſariò declarandam. Ita Suar. *l. 7. de Matr. d. 27. nu. 27.* & *l. 5. in Decal. c. 6. n. 14.* Ratio eſt, quia utrumque votum eandem Religionis virtutem æquè reſpicit.

Digitized by Google

Hinc Sacerdos non obligatur in peccatis contra Caſtitatem explicare Sacerdotium, ſed ſatis eſt ſi dicat *ſe voti votum Caſtitatem violaſſe*. Sic Sanch. *dicta diſp.* 27. *nu.* 30. Fagund. *l.* 4. *præcept. Eccl.* 2. *c.* 3. *nu.* 5. Hinc Epiſcopus, & Generalis Ordinis Religioſi, ex hoc capite, (nam ſi adeſſet aliorum ſcandalum, juxta ſupra dicta *de ſcandalo*, aperiendum eſſet) in fornicatione v. g. non obligatur manifeſtare *ſe eſſe Epiſcopum, ſe eſſe Generalem*, &c. ſatis erit ſi *votum* tantummodo manifeſtet. Sic Sanch. *d. diſp.* 27. *n.* 33. quidquid dicat Fagund. *lib. d.* 4. *c.* 3. *n.* 8. Hinc Religioſus non eſt obligatus explicare, ſe vel Religioſum eſſe profeſſum, vel Sacerdotem, ſed ſatis eſt ſi explicet *votum*. Hinc fœmina ſoluta v. g. peccans cum Sacerdote Diacono, Subdiacono, vel profeſſo, vel habente vota biennii Societatis Jeſu, &c. ſufficit ſi dicat *ſe cum eo, qui voto obnoxius erat, peccaſſe*. Ratio horum eſt eadem, *n. præced.* dicta eſt.

32 Sed jam exoritur alia difficultas, An, qui habens votum Caſtitatis, eſt cauſa inducens alios ad turpiter peccandum; debeat ſuum tale votum explicare, v. gr. Petrus Sacerdos, vel Religioſus conſilium dat, vel inducit Paulum, & Antoniam nullo voto obſtrictos ad illicitum congreſſum, debetne Sacerdos ille, cùm eam inductionem fatetur, explicare ſe eſſe Sacerdotem?

Reſp. cum Sanch. *l.* 5. *in Dec. c.* 6. *nu.* 10. *in ſimili*, non debere, Ratio eſt, quia votum non videtur ſe extendere, niſi ad obligandum voventem, ne ipſe, in ſua perſona, delectationes Venereas admittat: non verò, ne alios ad eaſdem inducat, propriam enim, ſuamque Caſtitatem promiſit, non alienam.

33 Hic denique nota, Novitium, qui nondum ulla vota emiſit, non obligari patefacere *ſe eſſe Novitium*, ſi fortè peccet contra Caſtitatem: quia, donec voverit, novam ſpeciem peccati non committit.

De peccato cum filia Confeſſoris an ſit ſacrilegium explicandum Confeſſario, *dixi ſupra* §. *præcedente de ſimplici fornicatione*.

34 Jam verò quoad alterum genus in hac materia, quod eſt, quando in loco ſacro ejuſmodi turpia perpetrantur; ſciendum eſt per voluntariam pollutionem ſeu ſeminis effuſionem, quando notoria eſt, pollui Eccleſiam, & reconciliatione indigere. Certum autem eſt copulam illicitam, & quamcumque illicitam ſeminis effuſionem in loco ſacro habitam, ſi ſit notoria, ſuperaddere peccato rationem ſacrilegii in Confeſſione patefaciendam.

35 Sed quid Primò, quando copula eſt occulta? Reſp. Licet communior, & probabilior ſententia ſit cum Suarez *t.* 1. *de Relig. l.* 3. *c.* 7. *n.* 4. Sanch. *l.* 9. *de Matr diſp.* 15. *n.* 11. Bonac. *de Matr. q.* 5. *punct. ult. n.* 7. etiam tunc eſſe ſacrilegium; tamen probabile etiam eſt cum Vaſq. 1. *p.* 2. *diſp.* 96. *c.* 3. *n.* 6. Baſil. Pont. *de Matr. l.* 10. *nu.* 15. non eſſe, atque adeò in Confeſſione minimè explicandum. Ratio eſt, quia in tantum eſt ſacrilegium, in quantum polluitur Eccleſia: at non polluitur per occultam copulam, ergo &c. Quando autem fuit occulta copula, ſed deinde poſt aliquot dies v. g. facta eſt notoria, polluitur quidem Eccleſia in foro externo, indigeretque reconciliatione: at copula præcedens non fuit in foro interno, ſacrilega, nec ab illa, quia occulta, fuit Eccleſia violata. Idem univerſaliter docet Aſcanius Tambur. *t.* 2. *de jure Abb. d.* 23. *q.* 11. *n.* 8. his verbis. Eccleſia, & cœmeteria occultè polluta, quamdiù pollutio latet, non indigent reconciliatione: at quando incipit publicari, & manifeſtari violatio, tunc eſt neceſſe, ut Eccleſia reconcilietur. Ut Abbas, Navar. alii.

36 Quid Secundò, ſi copula ſit licita: id eſt conjugalis? Reſp. ſi adſit neceſſitas, non eſſe ſacrilegam: de qua vide Sanch. *l.* 9. *de Matr. d.* 15. *num.* 21.

37 Quid Tertiò de oſculis, tactibus, & locutionibus turpibus ſine effuſione ſeminis in Eccleſia publicè factis? Reſp. non eſſe ex hoc capite ſacrilega, unde nec ſpecialiter in eorum Confeſſione Sacer locus aperiendus. Sic *ibid.* Ratio eſt, quia hoc ſacrilegium committitur ex eo quòd violatur Eccleſia, (quæ quidem violatio per ſacros Canones inducta fuit) at per ſolos tactus quomodocunque impudicos, quamvis cum pollutionis periculo (modò pollutio non ſequatur) non violatur Eccleſia: ergo, &c.

38 Notanter dixi (ex hoc capite) non enim eſt negandum cum de Lugo *diſp.* 16 *ſect.* 10. *n.* 467. ſi quis hæc, vel ſimilia exerceat in loco ſacro, cum magna Eccleſiæ irreverentia, ut ſi meretricem publicè ante Altare impudicè quis tangeret, ſi in ſacro templo laſcivas comœdias repræſentet, &c. non eſt, inquam negandum, ab hoc ſacrilegii ſcelus in ſua propria ſpecie committi, etiam ſecluſa omni humana prohibitione. Sic Bonac. *circà prim. Decal. præcep q.* 6. *num.* 14. & alii *paſſim*. Ratio eſt, quia eſſet gravis irreverentia divini cultus atque adeò ipſius ſummi Dei notabilis injuria.

Turpiter concupiſcere Mulierem, dum quis recitat officium, non eſſe mortalem irreverentiam, unde nec neceſſariò ſpeciatim Confeſſario aperiendam, judicat contra Silvium Dian. *p.* 6. *tr.* 7. *reſ.* 36. quem lege, nam inde, & ex modò à me dictis poteris ſtatuere, quid, ſi illam concupiſcas, dum Sacrum facis? Quid, dum conſecras, & conſummas Sacrificium? Quid, dum fers ſacram hoſtiam ad infirmos? Quid, dum miniſtras alteri eandem Euchariſtiam? Quid, dum quilibet acto communicat, vel immediatè poſt, hoc eſt dum ſacras ſpecies in ſe habet, & ſimilia: nam id his caſibus in quibus advertis gravem, & quidem peculiarem irreverentiam Summi Dei, erit mortale Sacrilegium in propria ſpecie, ſecus non item.

39 Petes, quid intelligitur, ad hunc effectum, nomine loci ſacri? Reſp. quamvis ad effectum refugii latius loci ſacri nomen intelligatur, includatque ex Sanch. *l.* 9. *de Matr. d.* 15. *nu.* 23. & 41. non ſolum Eccleſiam ipſam, Capellaſque ſuas, ſed etiam Sacriſtiam, Monaſterium, &c. at ad effectum conſtituendi ſacrilegium, tum in homicidio, tum in furto, tum hic intelligitur ex Sanch. *ibid. à d. nu.* 25. ſola Eccleſia, & ſolùm Cœmeterium, hoc eſt Eccleſia cum ſuis Capellis conſecrata, aut ſaltem ab Epiſcopo benedicta, ſacris officiis, aut ſepulturæ fidelium deputata.

40 Denique, adverte duo. Primò ex de Lugo *diſp.* 16. *de pæn. ſect.* 12. *num.* 523. non addere novam ſacrilegii ſpeciem circumſtantiam temporis ſacri, ſive igitur die feſtivo, ſive die Veneris Sancti commiſſum fuerit peccatum, non eſt neceſſe ejuſmodi temporis in Confeſſione meminiſſe. Niſi fortè ex alio capite Deo, ejuſque cultui irreverentia aliqua notabilis irrogaretur: ſic *ibid. n.* 524. ut ſi quis v. g. ludos publicos, vel comœdias, & ludicra ſpectacula exhibere in die Veneris Sancti v. g. vellet, id enim eſſe contra Dei Irreverentiam, nemo dubitare debet.

41 Secundò ex Fill. *tom.* 2. *tr.* 30. *c.* 7. *nu.* 126. apud Dian. *p.* 1. *tr.* 7. *reſ.* 18. nec ex ſe ſuperadditur ſimilis ſacrilegii malitia, ex eo quod quis peccet geſtando ſacras Reliquias. Ratio eſt quia non videtur tam gravis irreverentia.

42 Quid, ſi Sacerdos v. g. portans ſacram Euchariſtiam, vel Primò copulam carnalem haberet, vel Secundò infamaret, ſeu furaretur, ſeu quid ſimile peccatum patraret? Reſp. in primo caſu magnam Irreverentiam agnoſco, unde & grave ſpeciale ſacrilegium, contra religionem commiſſum, atque adeò Sacerdoti ſubiiciendum. In ſecundo tam gravem Irreverentiam non video. Nec novum eſt non omnia peccata æqualem turpitudinem continere: nam propter eandem rationem, eum, qui valdè impudica ante Altare exerceret, modò *nu.* 38. à ſacrilegio non liberavimus: liberamus tamen cum Azor. *tom.* 3. *cap.* 27. *quæſt.* 15. alia peccata non ita turpia committentem.

§. IV. *De Adulterio.*

43 CErtum eſt, conjugatum turpiter peccantem cum ſoluta, vel contrà, debere explicare *ſe eſſe conjugatum*: quia tunc adeſt nova ſpecies, nempè Adulterium. Sed quæſtio eſt, An quando conjugatus cum conjugata (& idem quæritur quando profeſſus cum profeſſa) peccat, explicandus ſit ſtatus utriuſque, An ſatis ſit dicere *commiſi adulterium, ſacrilegium*, &c.

44 Dico non eſſe ſatis, ſed adulterium, vel ſacrilegium ex parte utriuſque eſſe perpetratum fore neceſſariò explicandum. Ratio eſt, ex Lugo *diſp.* 15 *de pæn. ſect.* 5. *num.* 258. quia tunc ſunt commiſſa duo peccata, alterum, quo quis peccat in ſua perſona, alterum quo cooperatur cum alia, ut illa in propria perſona peccet.

45 Sodomia cum conjuge etiam ſua, eſt adulterium: & denique beſtialitas, Sodomia, & ſimilia delicta uxorati, etiam cum ſolutis, ſunt adulteria, ut item Mollities, atque adeò explicanda: idem dic, de oſculis, & tactibus impudicis, &c. Ratio ex Sanch. *l.* 9. *de Matr. d.* 58. *num.* 4. Azor. *tom.* 3. *l.* 3. *c.* 23. quia in his ſemper injuria fit conjugi.

De delectatione Moroſa conjugati vide ſupr. *c.* 7. §. 1. *n.* 4. *fine*.

46 Supereſt hic, tanquam in ſuo loco, quærere, an qui ſponſam habet de futuro, id explicare debeat, ſi contra Caſtitatem peccet? Reſp. probabiliſſimum eſſe non debere. Sic Baſilius Pont. *de matr. l.* 1. *c.* 1. *n.* 8. aliique. Ratio eſt, quia per ſponſalia non traditur Jus in corpus, quare non peccatur contra Juſtitiam. Et ſicut qui vovit Religionem, ſi fornicetur, non obligatur explicare tale votum, quando fornicationem fatetur, quia per promiſſionem Religionis nondum contraxit obligationem voti Caſtitatis: ita ille per promiſſionem Matrimonii nondum contraxit obligationem Juſtitiæ.

§. VII. *De Inceſtu.*

47 NOn eſt dubium Inceſtum eſſe ſpeciem luxuriæ explicandam in Confeſſione, qua cum conſanguineis, vel affinibus, contra Caſtitatem, ſive per copulam, ſive etiam per oſcula, tactuſve Impudicos, &c. peccatur: nam propterea ita communiter definitur: *Eſt peccatum luxuriæ, quod committitur cum perſona conjuncta*. Sed quæſtio eſt an inceſtus cum conſanguineis differat ab inceſtu cum affinibus: & rurſus, an inceſtus cum alterutris ex prædictis in uno gradu uſque ad quartum (nam in aliis à quarto eſt ſimplex fornicatio) differat ſpecie ab inceſtu in alio; V. gr. peccata cum matre, cum filia, cum ſorore, cum nepte, cum conſobrina, ſive conſanguineis, ſive affinibus, differunt ne inter ſe ſpecie, ita ut in Confeſſione talis gradus ſit ex neceſſitate declarandus? an verò ſi quis, cum aliqua ex dictis peccavit, etiam ſi fuiſſet mater, ſatis ſe explicet dicendo, *inceſtum commiſi*? Quid de peccante cum conjunctis ſpiritualiter, id eſt ex Baptiſmo, vel Confirmatione, & de conjunctis legaliter, id eſt ex Adoptione?

Tribus dictis hæc, ſatis confuſa propter opinionum varietatem apud auctores ſunt, breviter, diſtinctèque, ex meo inſtituto, expedientur.

48 Dico, probabile eſſe nec conſanguinitatem ab affinitate, ex S. Thom. 2. 2. *q.* 16. *art.* 9. & Cajet. *ibid.* nec unum gradum ex his differ-

re

re ſpecie ab aliis. Sic Fill. *tom.2.tr.30.c.5.num* 97. dicens eſſe opinionem S. Thomæ, Cajet. Soti, & ferè Thomiſtarum: Griptius *in tr. de caſibus reſer v.c.8.n.5.* Megala *in 1.p.l.5.c.12.nu.9.* uterque apud Dian. *p.1. tr.7. reſol.* 31. Unde licèt ſine dubio gravius ſit contra unum gradum delinquere, v.gr. contra primũ cum matre. quàm contra alium, v.g. cum conſobrina; tamen quia non mutatur ſpecies, puto non eſſe ea ſpeciatim ex neceſſitate patefacienda. Ratio eſt, quia in omnibus his una ſpecie deformitas eſt (licet modò levior, modò gravior) nempè contra reverentiam debitam conjunctis. Quod autem id oriatur interdum ex ipſa natura, ut in primo conſanguinitatis gradu, & per alios etiam in ſecundo, interdum verò ex præcepto Eccleſiæ, ut in cœteris, & maximè in gradibus affinitatis; nihil ſpecie diverſum ex hoc neceſſariò infertur: nam præceptum ſuperioris, cùm aliquid præcipit, ponit materiam præceptam in ea ſpecie virtutis, ratione cujus illud præcipit: nunc autem Eccleſia abſtineri ab illis congreſſibus præcipit, propter eandem reverentiam conjunctis debitam. Quòd deinde gradus ipſi non mutent ſpeciem inde probatur, quia hi nihil aliud inferunt, niſi majorem, vel minorem conjunctionem: magis autem, & minus non variant ſpeciem, etiam in hac re noſtra morali; niſi aliunde probetur eſſe contra particularem virtutem, vel particulariter contra diverſum rectæ rationis dictamen. Id quod hic, quamvis multi probabiliter invenire ſatagant; nihilominus alii, probabiliter item, non inveniri poſſe contendunt.

Dices aſſerimus hic num. 48. ex probabiliſſima plurium ſententia turpem conjunctionem cum conſanguineis non afferre diverſitatem ſpecificam neceſſariò in Confeſſione explicandam ut diverſam ab alia conjunctione ſtrictioris conſanguinei; quia licèt gravius ſit contra unum gradum v. gr. contra primum cum matre, quàm contra alium v. g. cum conſobrina delinquere, tamen magis, & minus ſpeciem inceſtus diverſam non conſtituit, Ergo idem aſſerere debuimus ſupra lib. hoc 2. c. 5. §. 1. & 2. in injuriis illatis contra conſanguineos, vel affines, atque adeò dicendum fuit, injuriam illatam Patri, vel Fratri non eſſe diverſæ ſpeciei ab injuriis contortis contra cœteros minus propinquos, quia pariter magis, & minus in debito, quod conſanguinei contrahunt non ſe conviciandi, non afferunt diverſitatem ſpecificam.

Reſp. Certè urget non improbabiliter paritas, unde probabiliter conſequitur, tum in hac materia de inceſtu, tum in illa materia de injuria contra conſanguineos, vel affines inflicta, non eſſe neceſſariò explicandam ejuſmodi diverſitatem, ſed ſufficere, ſi dicatur. *Ego mihi conjunctos contumeliis affeci.*

49 Dico ſecundò, Inceſtum cum conjunctis conjunctione legali, id eſt conjunctione orta ex adoptione alicujus in filium (quæ eſt inter adoptantem, & adoptatum; inter adoptatum, & filios legitimos adoptantis, qui in ejus ſunt poteſtate: inter uxorem adoptati, & ipſum adoptatum: & denique inter uxorem adoptantis, & adoptatum.) Dico inquam hunc inceſtum non eſſe explicandum, ut diſtinctum ab aliis inceſtibus *dictis in numero præcedenti*; & nec neceſſariò explicandas diverſitates illas dictas in proxima parentheſi. Ratio prioris partis hujus dicti eſt ea, quam *numero præcedente* diximus; quia nimirum Eccleſia, propter idem motivum reverentiæ conjunctis debitæ, prohibet ejuſmodi congreſſus. Sic de Lugo *diſp.*16 *de pænit. ſect.* 6. *n.*328. Ratio poſterioris eſt ſimiliter eadem, quam *ibidem* diximus: quia diverſitas gradus ſolùm indicat magis & minus in eadem ſpecie.

50 Dico Tertiò, Inceſtum cum conjunctis conjunctione ſpirituali, id eſt, orta ex Baptiſmo, & Confirmatione (quæ eſt inter baptizantem & baptizatum, inter Patrinum vel matrinam cum ipſo baptizato, inter parentes baptizati cum baptizante, & denique inter eoſdem parentes baptizati, & Patrinum, vel matrinam: quod idem eſt reſpectivè in Confirmatione,) Dico inquam cum Sanchez *lib.*7. *de Matrim. diſput.* 5. *num.* 9. Inceſtum hunc eſſe explicandum, ut diſtinctum ab utroque Inceſtu carnali, & legali, prædicto *in numer.* 48 *&* 49. ſed non eſſe neceſſarium explicare an ex Baptiſmo, an ex Confirmatione fuerit orta conjunctio: item nec eſſe neceſſe explicare an verb. grat. baptizans, vel confirmans, peccaverit cum baptizata, an cum matre ejuſdem, &c. Ratio primæ partis hujus dicti eſt, quia Inceſtus ſpiritualis addit circumſtantiam Sacramenti, ratione cujus reducitur ad genus quoddam ſacrilegii. Ratio ſecundæ, & tertiæ partis eſt, quia ſemper in prædictis committitur peccatum cum eadem ſpecie deformitate: eſto, graviore vel leviore: quia ſemper eſt contra eandem reverentiam debitam perſonis, ex intuitu Sacramenti, connexis.

51 Hùc commodè reducere poſſumus duo, quæ ſuperſunt explicanda. Primum circa Impedimentum publicæ honeſtatis. Secundum circa Inceſtum ſodomiticum. Quoad primum, ſciendum eſt, Impedimentum publicæ honeſtatis eſſe illud, quod oritur ex ſponſalibus de futuro, validè tamen Initis; nam, his ita initis, oritur ex Sanchez *l.* 7. *de Matrimon. d.* 68. *& ſeq.* Impedimentum dirimens Matrimonium inter ſponſam, & conſanguineos ſponſæ in primo gradu, & contra: id eſt non poteſt validè contrahi Matrimonium à ſponſo vel ſponſa cum dictis conſanguineis. Idem etiam Impedimentum oritur ex Matrimonio rato non conſummato, cum hoc addito ex Sanchez *ibid.* ut ſit dirimens etiam uſque ad quartum gradum, & etiamſi Matrimonium fuerit irritum, ex quocunque capite, præterquam ex defectu conſenſus.

52 Jam ſi quis cognoſceret ſororem v. g. vel matrem, filiamve ſuæ ſponſæ de futuro; rurſus, ſi cognoſceret ſororem, aliamve conſanguineam ſuæ conjugis per verba de præſenti, ſed nondum conſummato Matrimonio; deberetne in Confeſſione explicare non ſolùm ipſum peccatum, ſed etiam ejus qualitatem, nempè fuiſſe Inceſtum cum matre, cum ſorore, cum conſanguinea ſponſæ, &c. Reſp. cum de Lugo *d.*16. *de pæn ſect* 6. *num* 131. certum eſſe tale peccatum habere malitiam Inceſtus carnalis: quia eſt prohibita talis copula per Eccleſiam, ponentem in ea Impedimentum dirimens, propter reverentiam conjunctis debitam: quare erit ut talis explicandus. Quoniam verò ſupra diximus non eſſe ex probabili opinione in cœteris Inceſtis neceſſariò explicandos gradus: ita hic, ubi Inceſtus oritur ex inchoato Matrimonio, conſequenter, propter eandem inibi allatam rationem, dicendum erit.

53 Quoad ſecundum, id eſt, quoad Sodomiam, quærimus, an ſi quis ſodomiticè cognoſceret conſanguineam, vel affinem, vel conjunctum conjunctione legali, vel ſpirituali; debeat explicare conjunctionem, ita ut non ſatis ſit dicere *ſe Sodomiam commiſiſſe*, ſed neceſſariò addendum, *ſe Sodomiticum inceſtum commiſiſſe?*

Reſp. cum Fill. *tom.2. tr.30 c.5. num* 106. neceſſariò ſic addendum. Ratio eſt quia ob reverentiam naturalem propinquis debitam, ejuſmodi peccatum, ultra malitiam Sodomiæ, habet & malitiam Inceſtus. Quamvis enim per hunc Inceſtum Sodomiticum non impediatur Matrimonium; quia ut impediat, debet eſſe ſeminatio in vaſe naturali; neque per eundem incurrantur pœnæ contra Inceſtum latæ, quia pœnæ fulminantur contra Inceſtum propriè dictum, id eſt enatum ex copula naturali: tamen quia fit contra prædictam reverentiam, non poteſt propriam Inceſtus malitiam non participare.

54 Major difficultas eſt, utrùm explicandi gradus, v.g. ſic: *Commiſi inceſtum Sodomiticum cum fratre, cum patre, cum conſobrino*: An ſatis ſit dicere: *commiſi inceſtum Sodomiticum?*

Reſp. in noſtra ſententia probabili non eſſe neceſſariò explicandos. Ratio eſt, quia omnes ſunt ejuſdem ſpeciei, & ſolùm ſecundùm magis & minus in eadem ſpecie differunt; id quod, ut diximus nu. 48. notat quidem majorem, minoremve gravitatem, ſed nequaquam ſpecie diſtinctam.

§. VIII. *De Stupro.*

55 STuprum eſt concubitus viri cum virgine fœmina, eadem repugnante: Quare, ea conſentiente, ex probabiliſſima ſententia, eſt ſimplex fornicatio. Unde ſequitur, *ſtatum virginitatis* non eſſe neceſſe in Confeſſione explicare, virgine conſentiente; quem, illa repugnante, explicare oportebit.

56 Pari ratione Sodomitica copula cum eadem conſentiente eſt mera Sodomia, unde nec *ibi ſtatus virginitatis* eſt declarandus.

57 Cùm ſe virgo polluit, vel delectatur, &c. non facit niſi peccatum mollitiei, de quo *diximus ſupra §. 4. n.* 19. nam propterea *ſuam virginitatem* explicare non obligabitur.

58 Ad expediendam Confeſſionem facit, ſcire obligationem, quam contrahit ſtuprator. Dico ergo. Cùm virgo defloratur, ipſa conſentiente, nihil ei, nec parentibus debet deflorator. Ita Leſſius *l.* 2. *c.*10. *dub.*1. At ſi vi, vel fraude, vel promiſſione virginem quis defloravit, ſanè tenetur vel dotare, vel ducere, ac ſolvere quod promiſit Sic *ibid.*

§. IX. *De Raptu.*

59 IN duobus differt Raptus à ſtupro. Primò, quia ſtuprum ſemper eſt cum virgine, at Raptus eſt de quacumque muliere; immò etiam puero: qui ſanè Raptus eſt omnium turpiſſimus.

60 Secundò, ſtuprum ſolùm dicit violentiam, vel ad ſummum fraudem: at Raptus, præter violentiam, addit abductionem. Ita Fill. *tom.2.tr.30.c.6.* eſt enim Raptus peccatum luxuriæ, quo perſona aliqua abducitur cum violentia ad turpem actum cum ea exercendum. Addit igitur malitiam contra Juſtitiam, atque adeò ſpecialiter confitendam.

61 Abductio ſponſæ de futuro; ut item ſponſæ de præſenti, id eſt conjugis per duos menſes ante conſummationem Matrimonii, ad quod conſummandum prædictum tempus conceditur: abductio, inquam ejuſmodi ſponſarum, ſi eſt ad finem ritè complendi Matrimonium, non eſt raptus: quia etiam repugnantibus Parentibus, non eſt ex Fill. *ibid.* abductio ad id, quod eſt prohibitum: ſed ſi eſt ad illicitum finem, explendæ ſcilicet libidinis: erit raptus, ſpeciatim in Confeſſione manifeſtandus.

§. X. *De Peccato contra naturam.*

62 QUatuor ſunt ſpecies, & quidem diſtinctæ, aperiendæ ex Filliuc. *tr.*30. *cap.*8. *n.*242. quia habent turpitudinem, ſi non phyſicè diverſam, quia omnes prodigunt ſemen ſine ſpe generationis; certè, ex recta hominum æſtimatione, diverſam moraliter

liter Mollities,Sodomia perfecta,Sodomia imperfecta, Beſtialitas,ad quam reducitur congreſſus cum Dœmone. De ſingulis aliquid breviter delibabimus.

Mollities.

Eſt pollutio voluntaria ſine conjunctione corporum;ſeu,ut definit S.Thom.2.2.q.42.art.11.& ibid. Cajet.eſt peccatum cõtra naturam, per quod voluntaria pollutio procuratur, extra concubitum, cauſa explendæ delectationis venereæ. Si quis tamen dum ſe polluit conſentiat,vel cogitet moroſè in aliquam aliam ſpeciem, v. g. in adulterium, inceſtum, &c. contrahit eamdem malitiam, quam cogitat, adeòque confitendam. Ita Fill.tr.30.c.8.n.54.

63 Inanimatum Inſtrumentum,quo quis ſe polluat, non facit mutationem ſpeciei, ut ſupr. c. 1. §. 10. de mediis quæ aſſumuntur ad peccandum,univerſaliter diximus. Dixi (inanimato) nam ſi animato; ut ſi manibus alterius, &c. fiat, jam nunc ſubdo.

64 Si quis ſe pollueret inter brachia, coxendices, &c. fęminę,vel viri,cum id regulariter procedat ex affectu perſonæ,ſeu concubitus cum illa; eſt ſine dubio ſpecialiter explicandum: quia non eſt mera pollutio,ſed copula inchoata. Non tamen credo neceſſariò eſſe explicandas peculiares partes corporis (niſi ſit affectus aliquis particularis, v.g. ad partes præpoſteras, ob Sodomiam, unde & explicandum) materialiter enim ſe habent, ex Fill. ibid.nu.155. & illa major delectatio, quæ in una ex partibus quæritur, non tranſcendit ſpeciem malitiæ, quæ eſt in alia.

65 Petes: quando quis habet inchoatam prædictam copulam,neceſſitate habet exprimere in Confeſſione ſe ſeminaſſe extra,vel intra vas? Reſp. Ita;quia extra diſpergitur ſemen: At intra vas naturale fœminæ, non item. Quid in maſculis, dicam mox à n. 77. & addam utiliſſimam praxim pro hac re.

66 Si qui ſe polluant manibus alterius viri, vel fœminæ, vel ſuis alium quis polluat; debet id explicare, propter cooperationem cum alterius peccato. Immò ſi tu tuis manibus polluas uxoratum,vel Sacerdotem, &c. debes id explicare; quia cooperaris ad Adulterium, vel ſacrilegium,juxta ea quæ dixi c.1.§.27.de ſcandalo, n.100. At ſi te ſuis manibus alius polluat: parum refert, ex eodem Fill.ibid. pro tuo peccato contra Caſtitatem,quod ille fuerit vir,vel femina,vel Sacerdos; tunc enim (ſi aliud non additur) ſe habent illæ manus ut merum Inſtrumentum, & ſolùm adeſt cooperatio cum alterius te polluentis peccato: ut dictum eſt c.1.§ 20 n.69 De hoc vide vindicationem meam l.7.in Dec.c.7.§.1.à n.5.vel in calce operis.

De incipiente copulam, & reſiliente, ſemenque diſpergente, dixi §.4.n.26.

De Mollitie virginis, dixi §.8.n.57.

De Mollitie uxorati §.7.n.45.

De Mollitie ſacrilega §.5.n.34.

De comedente calida, ut polluatur in ſomno, dixi c.6.§.2.n.7.

De ſe ſæpiùs polluente an ſit ſtatim abſolvendus, dicetur univerſim inferiùs cum de Recidivo l.3.c.3.§.4.

Sodomia.

67 Sodomia,& quidem perfecta, eſt concubitus ad ſexum non debitum,ut vir cum viro,fœmina cum fœmina; Ita Sanctus Thom.2.2. q.52. art.11.& ibid. Cajet. nam concubitus viri cum fœmina in vaſe præpoſtero,eſt Sodomia imperfecta, de qua mox. Concubitus autem eſt copula carnalis conſummata: naturalis, ſi ſit in vaſe debito: innaturalis, ſi ſit in loco ſeu vaſe non debito.

68 Sed hic eſt quæſtio,quandonam mutua procuratio pollutionis inter mares, vel inter fœminas debeat dici mollities, quando Sodomia.

Reſp.cum Cajet.ibid.quando ex affectu ad perſonam adeſt concubitus,ſi ſit inter indebitum ſexum,hoc eſt inter virum & virum, fœminam & fœminam;tunc eſt Sodomia. Quando verò eſt mutua pollutio, abſque concubitu,ſed ſolùm ad explendam libidinem,eſt Mollities.

69 Hinc ſi duo Mares commiſceant corpora,& moveantur ad procurandam pollutionem, vel quomodocunq; ſe tangant impudicè, ex affectu indebiti ſexus, ita ut effuſio ſeminis vel ſit intra vas prępoſterum,vel etiam extra; puto eſſe Sodomiam: Ita Pater Antonius Marſilius lector caſuum in Collegio Romano in manuſcript. in Dec.tr.11. c.8.§.3. Si ſit intra vas, eſt certum: ſi vero ſit extra, probatur: quia quamvis tunc non ſit copula, tamen per illum cõcubitum eſt affectus venereus ad indebitum ſexum,qui propriè cõſtituit ſodomiam: nam cœterum ſive ſemen effundatur intra,ſive extra;ſemper ęquè in loco non ſuo diſpergitur: locus enim præpoſterus videtur materaliter ſe habere in Sodomia; ſed formaliter ejus eſſentia ſumitur ex motivo, ſcilicet ex concubitu cum affectu ad indebitum ſexum. Confirmo, quia fęmina cum fęmina non alio modo commiſcetur niſi per dictũ concubitum cum effuſione ſeminis,& non intra vas prępoſterum.Inter illas enim non poteſt eſſe copula propriè;ſed ſi ipſæ fęminę commiſceant corpora ex affectu ſolùm ſe polluendi, id eſt explendę libidinis;eſt mollities: ſi ex affectu ad indebitum ſexum; eſt Sodomia.

70 Scio Graphium c.90.n.11.ex Navar.c.23.n.249.ſentire,ad copulam ſodomiticam requiri effuſionem ſeminis intra vas innaturale. Sed mihi hæc ſententia non placet. Primò quia,ut dicebam,ſic inter fœminam & fœminam non eſſet Sodomia. Secundò quia talis concubitus ex affectu indebiti ſexus, cum effuſione ſeminis extra vas, non eſt Mollities: quia hæc eſt pollutio ex affectu explendæ libidinis, ut ſupra diximus: ergo eſt Sodomia.

71 Solùm igitur ſententia Graphii eſt vera,quoad pœnas,& reſervationem,ſi quando Sodomia eſt peccatum reſervatum:Pœnę enim, & reſervatio,cum ſint odioſa;reſtringuntur ad Sodomiam principalem, & maximè notam, & undequaque certam.

72 Ex his ergo collige,cùm vir cum viro, vel fæmina cum fœmina peccant per dictum concubitum: ſatis eſſe in Confeſſione dicere *ſe exercuiſſe ſodomiam*: ſine neceſſitate dicendi an ſemen intra, an extra vas emiſerint. Quid dicendum,quando vir præpoſterè fœminam cognoſcit,& ſemen extra vas diſpergit, dicam *mox*, cum de Sodomia imperfecta.

73 Unum denique hic adverte, in Sodomia non ſatis eſſe dicere, *Sodomiam Commiſi*;ſed explicandum inſuper,*an quis fuerit Agens, an Patiens*.Ita de Lugo diſp.16.ſect.5.n.243.Ratio eſt: quia Agens committit pollutionem; quam patiens non eo ipſo, quòd patiens eſt, committit.

De Sodomia cum affine, vide §. 9. n. 54.

De Sodomia uxorati, vide §. 6. n. 45.

De Sodomia cum Infideli, vide §. 4. n. 22.

De Sodomia cum Virgine, vide §. 8. n. 56.

Sodomia imperfecta.

74 Sodomia imperfecta, quam alii vocant innaturalem concumbendi modum,eſt peccatum contra naturam,per quod virum cùm fęmina concumbit extra vas naturale. Eſt ſpecies diſtincta à Sodomia perfecta,adeòq;ſpeciatim in Confeſſione exprimenda: perfecta enim procedit ex affectu ad indebitum ſexum: hæc verò procedit, non ex affectu ad indebitum ſexum, ſed, licet ad debitum, tamen ad partem innaturalem.

75 Sed quid dicendum,ſi quis ſe polluat inter cœteras partes fœminæ,coxendices,brachia,&c.Reſp.de hac re dictum ſup n.64. Illud hic ſive recole,ſive adde. Si primò, ſit concubitus ex affectu ad perſonam ipſam,ſexumque fœmineum,eſt copula fornicaria,ſive adulterina,ſive inceſtuoſa, juxta conditionem perſonæ, atque adeò eſt aperiendus. Si ſecundò, ſit concubitus ex affectu ad præpoſteras partes, eſt Sodomia imperfecta,de qua agimus,ac ſimiliter aperiendus. Si tertiò denique,ſit ſine concubitu,ſed merè ad explendam libidinem;eſt Mollities, ex ſe explicanda.

76 Si quis tamen fateatur abſolutè concubuiſſe ſe cum fæmina;regulariter intelligitur fuiſſe ex affectu ad perſonam primo modo, non verò ſecundo, vel tertio, niſi aliud expreſsè fateatur. Ratio eſt, quia intelligitur illum concubitum factum eſſe more ordinario: mos autẽ ordinarius eſt, ut vir cum fœmina commiſceantur ex affectu ad ſexum fœmineum. Unde vides multum differre hunc concubitum viri cum fœmina,ab eo concubitu viri cum viro,vel fœminæ cum fæmina,ille enim eſt Sodomiticus, quia non poteſt eſſe ex affectu ad copulam naturalem:hic non eſt Sodomiticus,quia quando vir cum fæmina miſcetur; ſemper regulariter eſt ad copulam naturalem.

77 Hic univerſaliter pro omnibus peccatis luxuriæ velim diligenter perceptes: Hæc à nobis dicta eſſe ad dandam veram harum rerum eſſentiam; Cœterùm in praxi Confeſſario expediet tot minutias nequaquam interrogare. Audi Filliucium, *in Inſtruct.brevi pro confeſſ.c. 1.circa initium: Prudens*, inquit, *eſſe Confeſſarius debet in exquirendis cautè circumſtantiis ſexti præcepti, præparatoriis ad actum conſummatum, modis minutis non neceſſariis, ne ſe, vel pœnitentem excitet ad aliquam tentationem*. Audi Coninc *diſp.7 de Sacram. dub.7.n.56. Præſtat aliquando Sacerdotem minus perfectè peccatum pœnitentis intelligere, quàm vel illi, vel ſibi aliquando ſcandalum creare, & eſſe nimirum*. Audi Angelum *V. Interrogationes, n.1.Confitetur*,inquit,*mulier quod fuit cognita extra vas debitum: non quærat poſteà Confeſſarius in quo loco, vel quomodo, & hujuſmodi, ſicuti faciunt quidam, qui potius ſunt contaminatores, quàm Confeſſores*. Vide Faguod *præcept. Eccl. l.4.c.2.nu.8.* Homobonum *in exam. Eccl.p.1.tr.4.c.12.q.13.* de Lugo *diſp.16.de pœn. ſect.14.n.195.*

Beſtialitas.

78 Beſtialitas eſt Concubitus cum re animata, non ejuſdem ſpeciei cum homine. Huc reducitur concubitus cum Dœmone; quia adhuc ille non eſt ejuſdem cum homine ſpeciei, etiamſi aſſumat formam hominis, ex S.Th.2.2.q.52. ar.12. In hoc crimine non eſt neceſſario explicandum genus animalis, ſive ſit equus, ſive ſit æqua, ſive ovis,ſive gallina: ſemper eſt enim eadem in ſpecie moralis deformitas. Ita Fill.tr.10.c.8.n.161.At ſi ſit concubitus cum Dœmone,debet id explicari, ſic idem ibid.n.162.quia ſuper additur peccatum contra religionem, id eſt commercium cum Dei, noſtrumque omnium nequiſſimo inimico.

Nota inſuper exprimi in Confeſſione oportere,an Dæmon fuerit, ſub forma fæminæ, vel viri, vel ſub forma talis conjugati, vel talis monialis,profeſſæ,&c. Ita ib. Ratio eſt, quia tunc, præter Beſtialitatem, additur affectus ad talem.

C A-

Digitized by Google

CAPUT VIII.

Circà Septimum & Decimum Decalogi præceptum.

§. I. *De Furto communi, Rapina, & Damno dato.*

1 SEctando probabilem opinionem, docentem circumſtantias in eadem ſpecie aggravantes non neceſſariò exprimendas: Dico cum de Lugo *diſp.16. de pœnit. ſect.3. nu.121.* ſatis eſſe, ſi furtum fateri debeas, ſic dicere: *Furtum in materia gravi commiſi:* at non potes dicere te furatum v.gr. decem, cùm fueris furatus, vel octo, vel quiodecim: quia ſic non explicares furtum, quod commiſiſti, ſed aliud, quod non commiſiſti. Quòd ſi te de præciſa quantitate interroget Confeſſarius, ad videndum fortè ad quid tenearis, quoad reſtitutionem, vel quo ad aliam obligationem; illam teneris exprimere: Sic *ibid num.123.* quia is habet Jus ad interrogandum Pœnitentem de omnibus, quæ ad ſuæ ſalutem animæ conducere poſſunt, ut *diximus cap.* 1. §. 1. *num.* 6. & dicemus *cap.* 10. §. 2. *num.* 38

2 Si quis publicum Magiſtratum gerens furetur, v.g. Judex, Gubernator, &c. debet ne explicare ſe eſſe talem, quando furtum illud affert Confeſſario? Reſp. cum de Lugo *diſp. de pœn. 16. ſect.4. num.18.* probabiliter non debere: quia munus, quo fungitur, ratione cujus impedire tenetur furta in Civitate; non videtur in re hac novam ſpeciem ſuperaddere. Nam ſic etiam, ſi Sacerdos v.g. aliquem percutiat; non obligatur explicare ſe, cum eſſet Sacerdos, hominem percuſſiſſe: licèt enim indecens magis ſit à te, cùm ſis Sacerdos, aliquem percuti, tamen nova ſpecies non additur.

3 Rapina ſpecie à Furto differt: Ita idem *ibid ſect.* 22. *num.*495. quare & in Confeſſione promenda, ſpecie, inquam, morali. Rapina enim eſt quidem rei alienæ contrectatio, ſicuti furtum: ſed addit violentiam: atque adeò additur vis, & contumelia contra Dominium.

4 Damnum datum ſive hoc, vel illo modo, ſive hoc, ſive illo Inſtrumento, ſemper eſt ejuſdem ſpeciei: niſi aliud debeat in Confeſſione explicari, vel propter cenſuram fortè annexam, vel propter reſervationem, vel ſimile quid. Idem cum eadem limitatione die in furto, ſive fiat per doloſum contractum, ſive per uſuram, ſive alio modo.

De furto facto pluribus, vide *c.2. §. 9. n.65.*

§. II. *De furto Sacrilego.*

5 FUrtum commune à ſacrilego, ſpecie differt: adeòque ſpeciatim apud Confeſſarium deponendum: quoties nimirum aliquis per furtum violat res ſacras. Id quod tribus tantùm modis evenire poteſt ex Fagund. *Eccl. præcep.* 2. *l.* 4. *c.*5. *num.*8. Vide etiam Bonac. *circà primum præceptum diſp.*3. *q.*6. *num.* 23. & de Lugo *de pœn. diſp.16 ſect.10. à nu.*469. Primò, ſi quis à loco ſacro, ideſt ab Eccleſia furetur rem Eccleſię, ſive ſacratam ut Calicem; ſive Eccleſiæ propriam, ut ejus pecuniam. Vel veſtem etiam exiſtentem extra Eccleſiam, quia ſatis eſt, ut ſit Eccleſiæ propria; nam ſic dicitur, auferri à Dominio Eccleſiæ, atque adeò à loco ſacro. Ita Colligitur ab Authoribus citatis.

Secundò, ſi quis furetur rem, profanam quidem, ſed quæ ita cuſtodiæ tradita ſit Eccleſiæ, vel eidem Eccleſiæ accommodata, ut ipſa Eccleſia de illa re teneatur.

Tertiò, ſi quis rem ſacram v.gr. prædictum Calicem conſecratum, à quocunque loco, etiam non ſacro, furetur. Ratio horum eſt, quia in his tantùm caſibus, loco ſacro, reique ſacræ injuria particularis irrogatur.

Præter hos igitur caſus non invenitur ratio furti ſacrilegi. Quare ſi quis furetur crumenam divitis in Eccleſia, vel ſellam, ejuſdem in Eccleſia poſitam, ad ejuſdem divitis commoditatem, vel tapetia profana exiſtentia intra Eccleſiam: vel gladium verb. gr. Parochi, quem Parochus, nomine ſuo, non verò nomine Eccleſiæ poſſidet: non committit ſacrilegium, & conſequenter non debet illud, niſi ut vulgare furtum confiteri. Ita Bonac. *ibid.*

CAPUT IX.

Circà Octavum Decalogi Præceptum.

§. I. *De Contumelia, Detractione, Judicio temerario.*

1 FAlsò teſtati contra aliquem, non ſolùm quis ſolet in Judicio, ſed etiam extra: ac propterea huc reducimus peccata conviciandi, infamandi, detrahendi, &c.

Sed jam per occaſionem nonnulla tetigimus de contumeliis, deque detractionibus *c.1. §.5. n.*53. & 54. Qua ratione ſcilicet qui unico contextu contumelias varias, variaſque detractiones contra eumdem committit, uno peccato peccet: & §. 9. *num.*63. qua ratione qui unica detractione multos ſimul læſit, unico item peccet peccato; & *c.1. §.1. & 2.* qua ratione injuriæ, contumeliæque jactæ contra parentes, conſanguineos alioſque, inter ſe differant. Cetera igitur, quæ pro noſtro inſtituto ſuperſunt in præſentia, ſuo in loco ſic habe.

2 Quamvis detractio in una materia graviori inferat majus nocumentum, quàm in alia minus gravi: qui exceſſus explicari in Confeſſione non poſſet, niſi explicando materiam detractionis, & conditionem perſonæ, cui detrahitur: an v. g. Proximus infamatus fuit ut hæreticus, an ut fur, an ut Sodomita: rurſus an infamatus fuit Rex, an Epiſcopus, an Sacerdos; immò niſi explicetur etiam & numerus eorum, coram quibus detrahitur; acrius enim offenditur proximus, ſi coram decem, quàm ſi coram duobus de illo detrahas: tamen cùm hęc, & ſimilia culpam aggravent quidem, ſed intra eandem ſpeciem: non ſunt neceſſariò in Confeſſione declaranda, nec à Confeſſario interroganda. Ita de Lugo *de pœn. diſp.16. ſect.2. nu.*112. Mol. *tom.5. de Juſtitia tr.4. diſp* 19. *n.*3. Azor. *tom* 3. *l* 13. *c.*5. *dub* 1. aliique; ſatiſque erit ſi dicatur in hunc modum; *graviter infamavi, detraxi, convicio contuli, ter*, vel *quater*, &c. ſine neceſſitate explicandi an in injuria, in convicio, in detractione, dixerim proximum eſſe hæreticum, ſeu homicidam, ſeu furem: vel explicandi. affuiſſe præſentes duos, vel decem; vel denique ſignificandi contra quem egi, fuiſſe Regem, vel Sacerdotem; excipe, niſi fuiſſet Parens, vel alius ex dictis *d. c.* 5. §. 1. & 2. *Vide etiam ſupra c.*7. §.7. *in fin. n* 48.

3 De Judicio temerario, idem propter eamdem rationem ſentiendum erit, nam quia bona exiſtimatio, quæ per Judicium temerarium maculatur, ſemper eſt eadem in genere moris; ſatis erit dicere, *toties in re gravi temerè judicavi*, &c.

4 Diximus ſupr. *c.* 1. §. 55. eum, qui unica continuatione locutionis multas detractiones de eodem exhibet, unicè peccare. Jam quid, ſi unica ſimili continuatione locutionis, detrahat quis multis v.gr. tribus perſonis Petro, Paulo, Antonio.

Reſp. cum de Lugo *ibid. n.*135. ſi unica locutione, hoc eſt, unicum recenſendo factum, tres illos offendat; ſatis eſt dicere, *De pluribus ſemel detraxi*: ſive illi plures fuerint tres, ſive quatuor, ſive decem. At ſi in eadem confabulatione, nunc Petro detrahas, mox ad infamandum Paulum ſermonem convertas, &c. diverſa mala de ſingulis proferens; credo debere exprimi tres detractiones ſigillatim; licèt enim continuatio fiat confabulationis; nihilominus numero differunt ejuſmodi detractiones, ſicuti differre numero diximus tres copulas cum eadem, vel diverſa fœmina, continuatim, eadem nocte habitas.

5 Petes, differtne ſpecie, falſum delictum proximo imponere: & verum, ſed occultum propalare? Reſp. cum Molina, *tom.5. diſp.*26. *num.*8. probabile eſſe non differre, atque adeò non neceſſariò in Confeſſione declarandum, quia utrumque unam, eandemque bonam lædit exiſtimationem.

6 Adverte hic denique duo. Primò, poſſe detractionem per accidens eſſe contra alias virtutes, & tunc ſine dubio id eſſe Confeſſoribus aperiendum; v.g. ſi prævides ex tua detractione proximum incurſurum damnum in vita, honore, bonis: tunc detractio, cùm non ſolùm ſit proximi famam commaculans, ſed tale detrimentum inſuper afferens; illam novam malitiæ ſpeciem inducat neceſſe eſt.

Quid, ſi prævideas, quòd dum detrahis de Petro coram Paulo, Paulus gaudebit de illius gravi malo? Reſpondeo tunc etiam te peccare contra charitatem, cui ſcandalum ſpeciale præbes; eoque modo explicandum, quo diximus, cum de ſcandalo egimus *cap.*1. §.17.

7 Secundò Adverte differre Detractorem à Suſurrone: ſuſurro enim eſt, qui detrahendo, pacem, & concordiam interturbat, cùm detractor ab hoc abſtrahat. Suſurro ergo cùm accumulet ſupra læſionem famæ diſcordiarum ſeminationem; addit aliam ſpeciem culpæ contra charitatem, quæ ſubiici omninò clavibus debeat. Ita de Lugo *de juſt. & jure tom.*1. *diſp.*14. *ſect.*3. *nu.*40.

Quoad reſtitutionem famæ læſæ; non eſt noſtrum hic diſputare: ſicuti nec diſputavimus de reſtitutione bonorum in furto; nec de aliis, quæ nequaquam proximè faciunt ad expediendam Confeſſionem: quæque ab Authoribus ſunt ſuis in locis expoſcenda.

§. II. *An in Confeſſione manifeſtari ſocius peccati poſſit?*

8 HOc quidem noſtrum eſt munus breviter excutere, ex quo tum Pœnitens, tum Confeſſarii aliquam trahent facilitatem expeditæ Confeſſionis.

Primò ergo dubitatur, An debeat quis aperire Confeſſario complicem ſui peccati, cum infamia ejuſdem complicis; v.g. peccavit cum matre, an debeat explicare Inceſtum, atque conſanguinitatem Confeſſario, qui novit pœnitentem aliam conſanguineam, vel affinem non habere, niſi matrem; Reſpondeo: ſi commodè quis poteſt adire, vel expectare Confeſſarium, qui matrem prædictam non agnoſcat, ad id obligabitur: ni faxit, peccabit cum onere reſtitutionis famæ apud Confeſſarium: quia nemo licitè poteſt infamari ſine ulla neceſſitate. Ita Suarez *de pœn. d.*34. *ſect.*2. Vaſquez *de pœnit. quæſt.* 91. Coninch. *de pœnit. d.*7. *dub.*9. pluréſque alii ab ipſis citati. At ſi commodè non poteſt, puto obligari ad declarandum complicem, quamvis ſequatur ejuſdem complicis infamia apud Confeſſarium. Ratio

eſt ducenda ex inſtitutione à Chriſto hujus Sacramenti, quam ego ſic explico.

9 Majus ego jus habeo ad meam famam tuendam, quàm alter habet ad hoc, ut ego conſervem ejus famam: ſed jus, quod ego habeo ad famam meam, non me excuſat, ne aperiam Confeſſori ſcelera mea, licèt cum meæ famæ diminutione: ergo neque alterius jus me excuſabit, ne aperiam ejuſdem ſcelera, licèt cum diminutione ejus famæ. Minor eſt certa: Major, præterquam quod admittitur communiter ab omnibus, Probatur, nam propterea poſſum ad meam famam tuendam, alium infamare vera ejus occulta crimina manifeſtando. Unde Reus licitè infirmat teſtimonia aliorum contra ſe, revelando eorum occulta ſcelera, ut Leſſius *c.* 31. *dub.* 1. docet & alii: Fatendum ergo ita Chriſtum Dominum voluiſſe inſtituere hoc pœnitentiæ Sacramentum, ut non haberetur ratio nec famæ propriæ, nec (quando id neceſſe fuerit) famæ alienæ.

10 At de Jure naturæ eſt, non infamare proximum. *Reſp.* ita ſanè, ſed quando infamare non eſt neceſſarium: nam quando eſt neceſſarium, & ex alia parte adeſt veritas delicti, quod eſt exprimendum: nego eſſe de Jure naturæ non infamare. Cùm igitur occultum peccatum proximi aperire ſit aliquando neceſſarium, ut omni meliori modo quo poteſt Reo illi, ejuſque vitæ corporali conſulatur: & in noſtro caſu, de quo agimus, ſit neceſſarium ut pœnitenti, ejuſque ſpirituali commodo proſpiciatur; mirum non erit ſi in talibus caſibus proximi fama poſthaberi poſſit.

11 Petes: quantum temporis obligabitur quis expectare Confeſſarium, qui complicem non cognoſcat in caſu dicto *nu.* 8. Reſpondeo, communiter non plus quàm unum, vel duos dies: Sic de Lugo *de pœnit. diſp.* 16. *ſect.* 7. *num.* 416. quia magnum eſſet incommodum, eum, qui animam peccato infectam habet diutiùs expectare debere remedium divinæ reconciliationis, quod aliàs per contritionem obtinere difficile eſt.

12 Petes ſecundò: ſi quis propter ſolam conſolationem, quàm ſentit ab amico, vel docto Confeſſario, nollet alium expectare, vel quærere, poſſet ne, citrà aliam cauſam, complicem eidem Confeſſario declarare?

13 Reſpondeo, probabile eſſe poſſe. Ratio eſt, Primò, quia non deſunt Auctores, qui defectum proximi uni, vel duobus viris prudentibus manifeſtare, docent non eſſe ſaltem mortale: Sic Reginaldus referens Cajetanum & Navarrum *lib.* 24. *num.* 75. Inclinat Leſſius *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 70. Nec reprobat Azor. *Tom.* 3. *lib.* 5. *c.* 9 *quæſt.* 2. ait enim contrariam ſententiam ſibi magis placere, ergo & hæc placet: & probabilem docet eſſe Tannerus 2. 2. *diſp.* 4. *q.* 8. *dub.* 7. *nu* 183. multo magis ergo, ſi manifeſtes propter conſolationem ſpiritualem uni Confeſſario. Secundò, quia video paſſim fideles, etiam timoratos, non eſſe ſolicitos de complicibus tacendis Confeſſario; Unde putandum eſt omnes fideles in id conſentire, ſuæque famæ, (quando vel eſt neceſſarium, vel pœnitenti aliqua tandem ratione commodum) cedere voluiſſe. Ego profectò eum, qui bona fide, etiam cùm commodè poteſt alium Confeſſarium adire, tamen non adit, ſi aliud damnum non conſequitur, niſi denigratio famæ proximi, condemnare de peccato non poſſem, nec eumdem ad reſtituendam famam apud Confeſſarium obligarem. Sic Fagund. 2. *Eccleſ. præcept. lib* 5. *cap.* 1. *num.* 3. docens ſolùm eſſe conſilium hac in re quærere alium Confeſſarium ignotum. Tertiò, quia ſi maritum, cum uxore prudenti, quæ prudenter creditur non oblocutura, de alterius occulto gravi defectu confabulantem à mortali excuſat; cur non filiam cum Patre Spirituali, ob ſuam conſolationem confitentem? Sic Reginald. modo citatus. Quartò, quia complex, quando peccat, videtur cedere Juri ſuo; ſcit enim dum cum ſocio peccat, tale peccatum à ſocio in Confeſſione fore aperiendum. Quintò, quia qui Sacerdoti confitetur; non homini, ſed Deo cuncta cognoſcenti, defectus proximi enarrat. Video aliqua ex his argumentis vel non eſſe valida, vel nimis probare; probant enim fieri etiam ſine ulla prorſus neceſſitate, vel commoditate poſſe; hoc inquam video; ſed tamen ex illis omnibus doctrinam noſtram probabilem fieri, etiam video. Non inficior tamen contrariam ſententiam, à multis DD. in praxi tutiorem judicari.

14 Dubitatur ſecundò de objecto peccati pœnitentis; verb. gr. filius dat venenum matri gravidæ ex adulterio; An filius poſſit fateri ejuſmodi peccatum cum ſuis circumſtantiis Confeſſori, qui matrem novit, quique ex tali Confeſſione de ejuſdem adulterio cognitionem habebit; quo caſu, ut vides, mater non eſt complex peccati filii, ſed ſolùm materia, ſeu objectum. Reſpondeo cum Coninch. *diſput.* 7. *dubit.* 4. *numer.* 92. ſub iiſdem limitationibus poſſe, quibus dictum eſt modò de Complice. Ratio eſt eadem, quæ *ibidem* dicta.

15 Dubitatur tertiò, de peccato veniali (& propter eamdem rationem) de mortali confeſſo. An ſcilicet ſi quis confiteri velit peccatum ſuum veniale, vel mortale aliàs ritè abſolutum, undè graviter ſit infamandus complex; poſſit id facere apud Confeſſarium complicem cognoſcentem, v. gr. ſoror, quam ſolam notam Confeſſario quis habet, fratrem ſolicitat; an frater, qui venialem negligentiam in reſiſtendo adhibuit, poſſit ſororem prodere, ut ſuum tale veniale fateatur? Reſpondeo, cùm non ſit præceptum venialia confitendi; ideò ſi non apparet aliqua peculiaris ratio conſolationis ſpiritualis, vel conſilii, &c. charitas dictat non eſſe eligendum Confeſſarium cognoſcentem complicem; ſi autem apparet, eligi poterit, ut ex ſupra dictis conſtat. Ita de Lugo *de pœnit. diſp.* 16. *ſect.* 7. *nu.* 411.

CAPUT X.

De veritate, de qua coram Confeſſario agendum eſt.

1 ABſolutis prædictis ſuperſunt quædam, quæ ad facilem reddendam oris Confeſſionem ſunt in præſentia percurrenda. Quoniam verò aliqua ſunt, quæ taceri poſſunt; aliqua ſunt, quæ omninò ſecundùm veritatem deponi debent; ideò nonnulla ad nos pertinentia de ſingulis excerpemus.

§. I. *Quando taceri licitè aliquod peccatum in Confeſſione poſſit.*

2 PRopter tria capita aliquem excuſari poſſe, ſi peccatum aliquod mortale, nam veniale taceri poſſe, nullus ignorat, taceat, fatentur omnes: propter impotentiam phyſicam, propter impotentiam moralem, propter invincibilem horrorem. De quibus jam ſigillatim.

3 Prænotandum eſt tamen, tum hîc, tum in conſequentibus, ab omnibus ſemper tamquam certum ſupponi, tranſacta excuſatione, debere peccata mortalia nondum manifeſtata manifeſtari Confeſſario, & ab eodem abſolvi: Confeſſario, inquam, ſed certè, non ex neceſſitate, eidem qui prius te, quando adfuit excuſatio, abſolvit; potes enim & alterum eligere, dummodo ſive alter, ſive idem, ſit ritè approbatus. Ita Suarez, Sà, aliique apud Layman *lib.* 4. *tr.* 6. *cap.* 8. *num.* 9. Ratio hujus eſt, quia eſt præceptum ſubdendi clavibus atque adeò Confeſſori cuique legitimo, omnia mortalia, ut ab ipſo directè abſolvantur.

Lege Dicaſtillum, *de pœn. d.* 6. *d.* 57 *à num.* 3. 8. qui quamvis doceat, quando peccata in neceſſitate prædicta abſolvuntur, abſolvi directè, tamen notat debere ſemper ſpeciatim deinde clavibus ſubdi.

Impotentia Phyſica: ubi de Confeſſione, & abſolutione moribundi.

4 JAm primum caput excuſationis eſt phyſica impotentia. Primò ergo, quando quis ob vicinam mortem phyſicè loqui non valet, dato ſigno, qui moriens petat Confeſſionem, vel aliquo, ſi poteſt, dicto peccato, ſaltem in genere, poteſt abſolvi brevi abſolutione infra ponenda *lib.* 3. *cap* 1. §. 2. idque etiam ſine injunctione pœnitentiæ: quia hæc in neceſſitate omitti poteſt, cùm ſit ſolùm pars integralis.

5 Secundò idem dic, ſi ob vicinum naufragium, ſeu prælium, vel quid ſimile, non eſt tempus omnia peccata deponendi. Immò quando imminens periculum aliud non permitteret; poſſent multi ſimul dolorem oſtendere, & aliqua peccata confiteri, & ſic ſimul abſolvi. Sic Coninch. *de Sacramentis diſp.* 7. *num.* 76. de Lugo *de pœn. diſp* 7. *à ſect.* 2.

6 Tertiò, ſi quis ſit ſurdus, vel mutus: dicat enim quantum moraliter poteſt, &c. Sic Laym. *ibid.* 5. *tr.* 6. *c.* 8. *n* 9.

7 Sed circà primum caſum de moribundo, ſunt aliqua non parum neceſſaria nobis addenda. In hoc enim certum ſit, Primò, dato ſigno à Pœnitente, ipſo Sacerdote præſente, poſſe illum ab eodem abſolvi.

Addit Baucius *in ſing. caſ.* 335. ex Jo: Sanch. *in ſel. d.* 44. *n.* 35. quamviſe eveniat pluries infirmum confeſſum fuiſſe peccata ſua, nihilominus, ſanum fore conſilium, iterùm, atque iterùm, illum abſolvere præſtitis ſolis doloris ſignis.

8 Rurſus certum ſit, dato ſigno, non præſente Sacerdote, ſed præſente alio, qui alius coram infirmo teſtificetur ipſi ſacerdoti jam facto præſenti, de voluntate moribundi: poſſe, immò & debere abſolvi, ut doctè probat Coninch. *de Sacram. diſp.* 7 *dub* 10 Id quod intelligo, etiam nulla in abſolvendo adhibita conditione. Ratio eſt ex de Lugo *de pœnit. diſp.* 17. *ſect.* 3. §. 4. *num.* 90. quia, licet quando quis operatur ex aſſenſu dubio, ut ſi Sacerdos dubitet, an ſigna ab infirmo exhibita, fuerint ex vero dolore; vel an quando dixit infirmus ſe velle confiteri; fuerit ſui compos, licèt inquam tunc ſit apponenda, ſaltem mente concepta conditio (id eſt, *ſi es rectè diſpoſitus*, ſeu *ſi es capax, te abſolvo*, &c.) tamen quando operamur ex aſſenſu probabili, ut in caſu, de quo loquimur, operari poſſumus abſolutè, & ſine conditione: quia aſſenſus præcedens abſolutus eſt, quamvis ſit probabilis.

9 Apud eumdem Coninch. invenies hanc doctrinam non eſſe contra illud decretum Clementis VIII. quo damnavit hanc propoſitionem: *Licet per litteras, aut internuncium Confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere.* Et rectè: nam noſter caſus eſt longè diverſus, ut patebit prædicta Decreti verba conſideranti: & extat ex eodem Coninch. teſtimonium ejuſdem Clementis datum Bellarmino, ſe non intelligere damnare doctrinam modò traditam.

10 Re-

10 Reſtant igitur duo quærenda. Primò, quando nullum prorſus ſignum dat moribundus. Secundò, quando dat ſignum, ſed abſente Sacerdote; & teſtis certiorem quidem facit de dato ſigno Sacerdotem; at procul ab infirmo: an Confeſſarius poſſit nihilominus, abſente teſte, quaſi abſente interprete, abſolvere?

Quoad primum, dico in rigore Theologico, talem moribundum, qui ne nutum quidem dedit petitionis Confeſſionis, nequaquam abſolvi poſſe. Ratio eſt, quia nulla tunc adeſt materia proxima, nempè Confeſſio pœnitentis exterior, & ſenſibilis, nec generaliter, nec confusè quidem. Lege Coninch. *diſp. 5. de Sacr. n. 28.* & de Lugo *de pœnit. diſp. 17. ſect. 5.*

Quòd ſi citentur aliqui Canones, ſtatuentes abſolvi moribundum poſſe, qui nullum dedit ſignum, ſunt ii intelligendi, ſi nullum dedit ſignum præſenti Sacerdoti, dedit tamen adſtantibus.

11 Dixi (in rigore Theologico) nam quia nonnulli Doctores, Homobonus, Molſeſius, Loiterius, Delitteratis, aliique apud Dian. *p. 3. tr. 3. reſ. 8.* putant ejuſmodi moribundum ſatis ſuperque petere Confeſſionem per mores Chriſtianos tota vita ſenſibiliter peractos: atque adeò putant abſolvi poſſe, ſaltem ſub conditione, *ſi eſt capax abſolutionis*; idcirco in praxi cenſeo poſſe, ſaltem ſub conditione dicta: Immò propter tam urgentem inſtantis mortis neceſſitatem, etiam debere. Ratio eſt, quia per conditionem cavetur injuria Sacramenti: & ex alia parte conſulitur, quantum fieri poteſt, ſaluti moribundi; quia in tali articulo præſumi ſaltem attritus poteſt.

12 Quid, ſi fortè ita actualiter peccando, ſubitò deſtituatur ſenſibus, ut non poſſit, humanitus loquendo, atteri? Reſpondeo tunc non eſſe præſumendum attritum; atque adeò nec abſolvendum docent communiter: Vide Coninch. *in ſimili diſp. 9 de extrema unctione dub. 5.* citantem Suarium *diſp. 42. de Sacram. ſect. 1. n. 10.* ſed ego ſub prædicta conditione vix illum regulariter ſine abſolutione dimitterem: non quia velim abſolvere non diſpoſitum; ſed quia rariſſimè venit, ut tam citò ſenſibus quis, dum actu peccat, deſtituatur: ita ut vicinus morti non velit ſuæ ſaluti conſulere per aliquam attritionem.

13 Quoad ſecundum: An ſcilicet, dato ſigno abſente Sacerdote, & abſente eo, qui de ſigno in ſua præſentia dato teſtificatus eſt, abſolvi moribundus poſſit? Dicunt aliqui non poſſe. Ratio potiſſima eorum eſt, quia putant id prohiberi à prædicto decreto Clementis VIII. At dico etiam in rigore poſſe, & debere: etiamſi teſtis unicus qui de ſigno coram ſe dato teſtificatus eſt, & non ſit præſens: ex Coninch. *de Sacram. diſp. 7. dub. 10.* Præpoſ. *in 3 p. de qualit. Confeſſionis dub. 3. n. 78.* vide etiam de Lugo *de pœnit. diſp. 17. tota ſect. 4. & 5.* idque non ſolùm ſub conditione (ſi capax eſt) ſed etiam abſolutè, ex de Lugo *ibid. ſect. 5.* §. 4. Ratio eſt, quia moribundi neceſſitas urget nos, ut quantum poſſumus, ei conſulamus: & ex alia parte, nihil eſt quod impediat, Confirmo: quia ita docetur à Concil. Arauſicano, à Carthaginenſi, à S. Leone, à Rituali Romano Pauli V. qui fuit poſt Clementem VIII. fusè citatis à Coninchio, & Præpoſito ejus collega; cùm enim hi non diſtinguant; an adſtantes debeant ferre teſtimonium præſente, vel non præſente infirmo; nec nos diſtinguere debemus. Quòd autem huic doctrinæ nec illud Decretum, nec aliæ rationes obſtent, fusè apud eoſdem lege, ſi lubet.

14 Sed hic eſt ſcrupulus aliquibus Confeſſariis amovendus. Dictum eſt prædictum infirmum, dato ſigno, eſſe abſolvendum. Jam quodnam eſſe hoc ſignum debet? Dico ergo ejuſmodi ſignum triplicis generis eſſe poſſe. Primò, poteſt eſſe ſignum ordinatum ex natura ſua ad Confeſſionem: ut ſi Confeſſario ipſi, vel adſtantibus infirmus dicat ſe dolere de peccatis, ſe petere veniam peccatorum, ſe velle confiteri: & tunc non eſt dubium ſufficiens eſſe ſignum, ut is abſolvatur. Ita Suarez, Vaſquez, Bonac. Aliique apud de Lugo *diſp. de pœnit. 17. ſect. 2. nu. 26.*

15 Poſſent ſecundò exhiberi hujuſmodi ſigna ſine ulla mentione, vel clara ordinatione ad Confeſſionem: ut ſi infirmus tundat pectus, dicat *Miſerere mei Deus*, & ſimilia: & tunc etiam ſufficiens eſſe ſignum putandum eſt: quia in tali caſu extremæ neceſſitatis, ſufficit tacita petitio Confeſſionis, qualis hæc præſumenda à Chriſtiano eſt.

16 Poſſunt tertiò haberi hæc ſigna ſub dubio, an oriantur ex pœnitentia, & dolore de peccatis, an ex mœrore, metu, vel anguſtia morbi, vel mortis: ut ſi petenti ſignum an velit confiteri, reſpondeat infirmus ſolùm ſuſpirando, vel lacrymando, vel manum Confeſſario ſtringat: poteſt enim id eſſe à vi morbi manus nervos contrahentis, vel ex alio capite: Et tunc dicunt aliqui *ibid.* etiam abſolvendum, ſed ſub conditione, ſaltem animo retenta (*ſi eſt rectè diſpoſitus*:) quia in illo periculo, nihil nocet ſic abſolvere, & multùm non abſolvere noceret.

17 Petes adhuc: qui priùs per aliquod ex tribus prædictis ſignis, vel etiam expreſsè petiit Confeſſionem: & deinde incidit in phreneſim, poteſtne abſolvi: Reſp. ſi talia ſigna edidit morti proximus, poteſt, ex Laym. apud de Lugo *ibid. n. 30.* modo prædicto; quia præſumitur perſeverantia diſpoſitioni debitæ: At ſi hæc ſigna edidit, quando erat ſanus, longè à periculo mortis, non poterit ex hoc capite: quia non præſumitur acto diſpoſitus, ſeu in illa diſpoſitione, ut oportet, perſeveraſſe. Dico ex hoc capite: nam ex alio capite, quòd nimirum poſſet præſumi in ea vicinitate mortis moribundum habere lucis intervallum, & ſe atterere; poſſet ſub conditione abſolvi.

An Parochus poſſit communicare moribundum præmiſſa Confeſſione non integra, ſi prolixa futura ea eſſet, habes in noſtro Opuſculo de Communione *c. 1. § 6. n. 36.*

Petes iterùm hac occaſione; an non ſolùm in caſu neceſſitatis, ſed extra illam, atque adeò per ſe loquendo, confeſſio peccati venialis in genere (idem videtur dicendum de peccatis mortalibus aliàs ritè abſolutis) poſſit eſſe materia ſufficiens, validè, & licitè Sacramenti pœnitentiæ, ſic nimirum, Confiteor omnia mea peccata venialia; nihil addendo præterea, quamvis, qui ſic confitetur, poſſit certa venialia confiteri.

Reſp. Suar. *de pœnit. d. 13 ſect. 1. n. 10.* ait ſpeculativè fortaſſe poſſe. Sed in praxi non ita propter incertitudinem materiæ. Verùm Dicaſtill. *tr. de pœnit. d. 6. dub. 9. n. 761. vide etiam dub. 17. à n. 379.* ait probabile eſſe, poſſe, etiam ſi recordetur quis certorum venialium. Ratio, eſt, inquit, quia eo ipſo, quòd probabile ſit, eam eſſe materiam ſufficientem: & ex alio capite, non eſſe materiam neceſſariam, non video, cur non poſſit quis licitè eam adhibere tantùm. In Sacramentis enim, quæ nullo modo ſunt de neceſſitate ſalutis (quale eſt de ſolis venialibus) in tali caſu non videtur ita neceſſarium adhibere materiam omninò certam, ut obligetur quis ſub culpa maximè mortali; Nam ad hoc ut quis prudenter operetur, ſatis eſt, quod adhibeat materiam probabilem: Hæc autem eſt valdè probabilis. Adde, quòd ſi hoc ſpeculativè probabile eſt, etiam erit practicè. Tunc enim tantùm in re morali dicitur aliquid ſpeculativè quidem verum, ſed non practicè, quando id, quod in ſpeculatione conſideratur, non poteſt exhiberi in praxi quin aliqua contingat variatio: quando verò omninò invariatum poteſt reduci ad praxim ea ratione, qua conſideratur in ea ſpeculatione, ſi ſpeculativè verum eſt, practicè quoque verum cenſeri debet. Quapropter cùm confeſſio venialis in genere poſſit in praxi exhiberi eo modo, quo ſpeculativè cenſetur ſufficiens, erit etiam practicè cenſenda talis. Hæc Dicaſtillus.

Petes denique hac eadem occaſione Tertiò. An primò abſolvendus ſit ille, qui ſolùm fatetur in genere, ſe poſt ultimam confeſſionē peccaſſe mortaliter, ſed non recordari, qua ſpecie peccati? Secundò, quid, ſi ſit ſpes, ut poſt adhibitam iteratam diligentiam illius recordetur? Reſp. ad primum, eſſe abſolvendum; ſupponimus autem adhibitum fuiſſe ſufficiens moraliter examen, quod quale ſit dicam *l. 3. c. 9. § 3.* ſecus certum eſſet, debere expectari, ut illud præmittatur, Ratio reſponſionis eſt, quia tunc confeſſio eſt integra formaliter. Neque verò is pœnitens, ſi alio peccato fortè non agravetur, cogendus eſt afferre aliud ſpeciale peccatum aliàs ab ipſo commiſſum, & per confeſſionem remiſſum, quia ſic illum obligares ad bis confitenda peccata, ad quod nemo tenetur. Abſolvatur ergo, quia jam affert materiam ſufficientem, quale eſt peccatum in genere, quare valida erit abſolutio, & ex alia parte erit licita, quia, ut dixi, confeſſio tunc formaliter integra eſt.

Ad ſecundam Reſpondeo ex Bonac. *ibid.* ſuppoſito ſufficienti examine non obligari pœnitentem ad iteratum examen ex neceſſitate (eſto ex conſilio, ſi non ſit ſcrupuloſus) Ratio reſponſionis eſt, quia homo non tenetur, ut inferius loco cit. dicemus, niſi ad examen morale, quod ab hoc pœnitente adhibitum jam fuiſſe, ſupponimus.

Impotentia Moralis, ubi de abſolutione reſervatorum diminuta.

18 SEcundum excuſationis caput, ut taceri aliquod peccatum mortale poſſit; eſt moralis impotentia; quæ eſt, quoties pœnitens ex Confeſſione alicujus prudenter aut ſibi, aut proximo aliquod notabile damnum timet. Multos autem caſus certos, nonnullos verò dubios complectitur hoc caput. Primò igitur certum eſt ex Coninch. *diſp. 5. cit.* excuſari, quando pœnitens rationabiliter timet ſuum, quem alium non habet, Confeſſarium revelaturum aliquid Confeſſionis.

19 Secundò, quando confiteri non poteſt, niſi alius à Confeſſore, v. gr. interpres, auditurus ſit. Excipio caſum articuli mortis. Nam tunc ex præcepto charitatis, ſibi quilibet de remedio ſalutis providere debet, ex Coninc. *diſp. 5. cit. n. 77.* in tali enim articulo tenetur, ſaltem fateri aliqua venialia, & generatim omnia mortalia, dicendo, ſe fateri omnia, quæ fortè commiſit: ſic enim tutiorem ſuam ſalutem reddit, ex alia parte, nullum jam ſequitur abſurdum.

20 Tertiò quando puella verb. grat. rationabiliter timeret, ne turpia confitens, à Confeſſario, quem alium non habet, ſolicitetur.

21 Quartò, quando pœnitens, propter fragilitatem ſibi notam, timet ne diù immorando in ſimilium peccatorum examine, in eadem prolabatur: poterit enim non ſe examinare, niſi leviter: quamvis ſine ex defectu examinis nonnulla taceoda. Immò ſimile quid debere obſervare Confeſſarium in interrogationibus de ejuſmodi rebus turpibus, diximus ſupra *c. 7. § 10. n. 77.*

22 Quintò, quando pœnitens eſt nimis ſcrupuloſus, ex Caſtr. *tom. 1. tr. 1. diſp. 4. punct. 2. num. 4.* tunc enim cùm adſit tum periculum faciendi odioſam Confeſſionem, tum periculum damni ipſius pœnitentis, tum ſumma difficultas, quæ eſt moralis impoſſibilitas; præſtat aliqua potiùs omitti, quàm notabilia hæc detrimenta ſubire.

Digitized by Google

23 Sextò, quando Confeſſarius ipſe, non habens alium Confeſſarium, peccatum ſuum Sacerdoti confiteri non poſſet, niſi frangat ſigillum Confeſſionis; tunc enim fateri poterit peccatum in genere, idque cum magna cautela, ne ſigillum frangat.

24 Septimò, quando Confeſſario imminet periculum notabile. Ut ſi pœnitens ſit cum morbo contagioſo, nec Confeſſarius poſſit à longè audire: tunc enim paucis peccatis auditis, abſolvat.

25 Hæc ſunt certa: modo advertas duo. Primùm, ut prædicta incommoda ſint gravia, extrinſecaque Confeſſioni; non enim ſatis eſt timor, quòd Cõfeſſarius te teneat pro peccatore, vel quid ſimile: hoc enim eſt intrinſecum Confeſſioni, quo non obſtante, illam Chriſtus Dominus inſtituit. Secundum, quod ſemper intelligimus, niſi alterius Confeſſarii copia ſuppetat, etiam ſi hic eſſet aliquo parvo tempore expectandus; ad longum enim nequaquam obligari.

Superſunt duo, vel tria, quæ vertuntur in dubium.

26 Dubitatur enim primò, an qui habet caſus reſervatos, poſſit hos ſolos fateri Superiori poteſtatem habenti illos abſolvendi, & ab ipſo abſolvi, ac pro cœteris remitti ad inferiorem: vel contra, fateri ſolos non reſervatos inferiori, qui abſolvat, remittatque pro cœteris reſervatis ad Superiorem, in his enim caſibus jam aliqua in Confeſſione priori conticerentur.

27 Dico id abſolutè fieri non poſſe. Ratio eſt, quia eſſet dimidiare Confeſſionem, ſine neceſſitate. Quare in hiſce eventibus vel Superior audiat omnia, & abſolvat: vel audiens reſervata extra Confeſſionem, tollat reſervationem, ſeu mittat ad inferiorem, cui conferat poteſtatem abſolvendi à reſervatis. Si verò ſit Inferior, ne abſolvat, ſed mittat pœnitentem ad Superiorem, vel ipſe adeat, impetretque poteſtatem, & tum demum ritè abſolvat. Ita Doctores Coninch. *diſſ.7. num.7.* Præpoſitus *de Confeſſ. q.4. dub.9.* & alii *paſſim* quidquid dicat Cajetanus *in ſumma V. Confeſſio, concl.10.* qui ait *contrarium eſſe Romanæ Curiæ conſuetudinem: in ſua diſcutienda*, inquit, *non oportet nimium ſapere:* quidquid inquam dicat: nam conſuetudo illa ſolùm eſt quoad tollendas cenſuras, & reſervationem, non verò quoad abſolvendum Sacramentaliter.

28 Dixi autem (abſolutè) nam ſi aliqua neceſſitas urgeret, poſſet: ut ſi v. g. penitens non valeret adire inferiorem, ſed ſolùm Superiorem, qui tamen Superior propter aliquod grave impedimentum, v.g. articulum mortis, non poſſet omnia peccata audire, &c.

29 Dubitatur ſecundò, an poſſit taceri complex, quando illi ſequeretur infamia apud Confeſſorem, v.g. ſi filius cum matre peccet, quæ nota eſt Confeſſario, an filius, qui nullam aliam habet conjunctam in primo gradu, poſſit fateri diminutè, ideſt ſe ſolum fornicatum eſſe, & tacere inceſtum?

30 Dico, quia nos ſupra *c.9.§.2.* ſecuti eam ſumus ſententiam, quę docet poſſe, immò debere quempiam in ſimilibus caſibus complicem propalare; ideò conſequenter hic dicendum non poſſe propter hanc rationem diminutè fateri. Ita Conincb *cit. n.89* Suar. *diſp.34. de pœn. ſect.2. n.11.* Fagun. *mox* citandus. Quoniam verò Navarrus, & alii, quorum ſententiam valdè probabilem vocat Fagund. *præc. Eccl.2.l.5.c.1. n.8.* & Suarez citatus ab eodem *nu.11. fine*, ſequuntur ſententiam noſtræ contrariam; ideò illam diminutionem admittunt, & quidem ſatis probabiliter.

31 Dubitatur tertiò de objecto ſive materia peccati, ut explicuimus *d.§.2.n.14.* Sed de hoc idem dicendum, quod de complice jam diximus, ut ex paritate rationis conſtat.

Error, vel ignorantia.

32 Tertium Caput eſt error, vel ignorantia, in quo certum eſt Primò, excuſari eum, qui invincibiliter ignorat, ſeu inculpabiliter tacet ſuum peccatum.

33 Certum eſt Secundò, quando ignorantia eſt ſolùm venialiter culpabilis, nec valorem, nec fructum Sacramenti aliàs ritè ſuſcepti impediens; excuſari pœnitentem à mortali.

34 Certum eſt Tertiò, quando eſt culpabilis mortaliter, non excuſari: atque adeò tunc & fructum, & valorem Sacramenti impediri: tunc enim cùm deſit Confeſſio doloroſa; non ponitur materia apta Sacramento; quomodo enim Confeſſio erit doloroſa ſi actu ratione illius culpabilis moraliter ignorantiæ, peccatur?

35 Certum denique ſit Quartò, quamvis ſit laudabile, ne ex errore, & inadvertentia taceatur aliquod peccatum, ſcribere peccata; neminem tamen, etiamſi ſit lubricæ memoriæ ut notat Dicaſtill. *l.6. de pæn. d.6 dub 14 n.244* obligari, immò nec eſſe laudabile, ſi quis ſit paulò ſcrupuloſior. Neq; te conturbet communis doctrina; docens omnia peccata eſſe Confeſſori ſubjicienda; nam ſatis dilucidè notavit Concilium Tridentinum, ſolùm Fideles obligari ad omnia, quę facta morali diligentia, menti occurrunt: non autem ad omnia, quæ quomodocunque fuere commiſſa. De examine, quod præcedere debet Confeſſionem, ne quid taceatur, dicam infra *l.5.c.9.§.3.*

§. II. *De Mendacio in Confeſſione.*

36 POEnitens multis poſſet modis in Confeſſione mentiri, dum confitetur: id quod breviter explicare, ad noſtrum pertinet inſtitutum: quo pœnitens, ſi fortè tunc mentiatur, cognoſcat graviterne, ac leviter peccaverit: atque adeò bene, an perperam ſit cœtera confeſſus.

37 Primò, igitur certum eſt, peccatum eſſe grave mentiri in Confeſſione circa peccata mortalia, non aliàs ritè confeſſa, & abſoluta: nam ſi eſſet mortale, illud tacere; multo magis, illud negare. Ita de Lugo *diſp.16. de pœnit. ſect.2. n.100.* Intellige, modò non habeat cauſam ſufficientem illud tacendi: nam tunc etiam poſſet negare: ſed, ne venialiter peccet, utatur ęquivocatione, ſecundùm communes ęquivocationis leges.

38 Certum eſt ſecundò, mentiri circa mortalia aliàs ritè abſoluta, quando Confeſſarius de illis ſive ut Medicus, ſive ut Judex interrogat, tanquam quid neceſſarium ad præſentem Confeſſionem; eſſe item mortale. Sic idem de Lugo *diſp. de pœn. 14. ſect.10. n.172.* contra Io: Sanchez ab eodem citatum, quem contrarium docere affirmat idem de Lugo. Ratio, quia tunc habet jus Confeſſarius ad benè hanc Confeſſionem expediendam: & ex alia parte, cùm agatur de mortali, res eſt gravis.

39 Certum ſit Tertiò, fateri aliquod mortale, quod non feciſti, eſſe mortale; niſi fortè ignorantia, vel bona fides te excuſet: ut certè ſæpè ruſticos, & mulierculas excuſat. Sic Vaſq. *diſp.91. art.1. dub.8.* Ratio eſt, quia variatur judicium Confeſſarii in re graviter pertinente ad Confeſſionem.

40 Certum ſit quartò, eſſe mortale, mentiri circa veniale, quando tale mendacium datur pro materia totali Confeſſionis: Sic Suarez *de pœnit. diſp.22. ſect.10. n.6. & paſſim* alii, præter Philippum Fabrum apud Dianam *p.3. tr.4. reſ.96.* v. gr. aliquis fatetur ſe obolum eſſe furatum, quod re vera furatus non eſt, nec aliam pro Confeſſione materiam affert; peccat mortaliter: quia tunc pœnitens eſt cauſa irriti Sacramenti.

41 Præter hos quatuor caſus, alius non occurrit, in quo ſis de peccato mortali ſollicitus, ſive fortè mentiaris in Confeſſione, mendacio aliàs in ſe minimè gravi. Quare.

42 Certum ſit quintò, quodcumque mendacium prolatum in aliis materiis, quæ ad Confeſſionem non pertinent; gravitatem non contrahere ex eo, quod in Confeſſione afferatur. Ita Suar. & Vaſq. citati à de Lugo *de pœn. diſp.16. ſect 2.*

43 Certum ſit ſextò, accuſare ſe de peccato veniali, quod quis non jam abſolutio ſufficienter habet quod deleat.

44 Certum ſit ſeptimò, negare mortale ritè abſolutum, nec faciens ad præſentem Confeſſionem, non eſſe mortale, ut ex dictis *num.38.* colligitur.

45 Quæritur ergo hic ſolùm, an ſit mortale, unum numero peccatum mortale fateri pro alio: v. gr. ſi quis occidit Petrum, dicat tamen mala fide, volens celare hominem occiſum, ſe occidiſſe Paulum. Reſpondeo peccatum eſſe mortale, Sic Vaſq. *q.61. dub.3.* & de Lug. *de pœn diſp.16. ſect.3. n.132.* ex eo capite, quia non ritè confitetur: nam non confiteretur peccatum, quod fecit; ſed peccatum, quod non fecit: licèt etiam non teneatur quis ex ſe explicare diſtinctè individuationem ſui peccati, unde poſſet in dicto caſu dicere ſe occidiſſe hominem; tenetur tamen non ſupponere unum pro alio: quia ſic confiteretur peccatum, quod non commiſit: pro eo quod commiſit.

§. III. *Quandonam eſt obligatio repetendi Confeſſionem, vel generalem inſtituendi?*

46 MAximè propter mendacium grave in Confeſſione prolatum, repetenda eſt Confeſſio, & aliquando generalis plurium annorum Confeſſio erit inſtituenda. Ideò de hac nonnulla hic ſubnectemus.

Primò igitur, ex neceſſitate repetenda eſt, quando in ipſa Confeſſione actu fit aliquod mortale peccatum, quia tunc Confeſſio irrita eſt, & conſequenter reiteranda. Ita de Lugo *de pœn. diſp 16 ſect. 15. à n.597.* Hinc quando deeſt dolor debitus: quando Confeſſio fit ex fine mortaliter malo: quando culpabiliter tacetur aliquod mortale; debet repeti omninò Confeſſio. Ubi advertunt rectè aliqui *ibid.* quod ſi quis, ante decem annos v.g tacuerit, ex culpa gravi, peccatum mortale in aliqua Confeſſione, & poſteà in aliis Confeſſionibus conſequentibus hujus culpæ non eſt recordatus; quando deinde comperit vitium antiquæ illius Confeſſionis; non debet obligari ad repetendas omnes Confeſſiones conſequentes, ſeu fortè intermedias bona fide inſtitutas, ſed ſolam illam, vel illas perperam factas: quando ſcilicet mala fide proceſſit. Ratio hujus eſt, quia Confeſſiones bona fide exhibitæ, ideſt cùm Confeſſionis ſacrilegæ non adfuit recordatio, validæ fuerunt, & fructuoſæ.

47 Secundò repetenda eſt ex neceſſitate Confeſſio, quando deeſt debitus ritus Sacramenti Pœnitentiæ. Sic idem *ibid.* Hinc quando defuit abſolutio: quando defuit vel debita intentio abſolvendi in Confeſſario, vel intentio recipiendi abſolutionem in pœnitente: quando defuit juriſdictio in eodem Confeſſario; vel propter excommunicationem eſt impedita; Confeſſio erit à Fidelibus repetenda.

48 Verùm hic quatuor adverte. Primò ſi defuit quidem abſolutio, ſed pęnitens accedit ad eundem Confeſſarium; non debere

repeti

Digitized by Google

repeti à pęnitente Confeſſionem. Ita idem *ibid.* cum ſufficiat quod in confuſo cognitionem eorum habeat Confeſſor, pœnitenſque dicat, *Fateor omnia peccata, quæ heri confeſſus ſum*, juxta ea, quæ infra *à* 3.*e*.2. dicentur. At ſi accedat ad alium; tunc ſanè oportebit totam Confeſſionem oovo Confeſſario ritè deponere; ut *ibid.* dicetur.

49 Secundo. Quaodo Sacerdos habet impedimentum neceſſarium ita ut noo poſſit audire omoia peccata pœnitentis, ſed aliqua: ut in naufragio, vel articulo mortis ipſius Confeſſarii; ſanè Confeſſio non erit repetenda quoad omnia, ſed ſolùm quoad non explicitè confeſſa: ut nimirum ab iis directè pœnitens abſolvatur.

50 Tertiò. Si Confeſſor eſt excommunicatus; tunc ſolùm debet repeti Confeſſio ipſi facta, quando eſt excommunicatus per nominatam denunciationem, vel propter Clerici publicam percuſſionem: propter cætera, valida eſt abſolutio: immò licitè petitur tuoc à pœnitente: & cùm petitur, licitè etiam impenditur à Confeſſario exiſtente iogratia, puta per actum contritionis; cùm id concedatur à Concilio Conſtantienſi, Extr. Martini *ad evitanda ſcandala*.

51 Quartò. Quid, quando Confeſſio facta fuit Confeſſario omninò indocto, vel ſemidormienti? Reſpondeo, ſi indocto quacunque ignorantia, etiam neſcienti diſcernere peccatum mortale à veniali: ut ſi v.gr. homicidium putet eſſe veniale; dummodo ſciat aliquo tandem modo, etiam in communi, peccatum aliquod, ſeu offenſam Dei eſſe in pœnitente: ne ſis ſolicitus Confeſſionem repetere, ſi bona fine illum adeas, & non ex culpa, qoa Confeſſario velis uti, qui tibi mederi non poſſit: ſi mala, ſolicitus eſſe debes repetendi totam Confeſſionem. Ita Suar. *de pœn. diſp.* 28. *ſect.* 2. *num.* 12. Ratio eſt, quia ſub bona fide, to ex una parte omnia peccata ſubjeciſti clavibus: ex alia, ad validitatem ſatis eſt illa peccati cognitio in communi: ut patet in moribundo, qui ritè abſolvitur, ſi ſolùm dixerit ſe peccaſſe; at ſub mala fide, non es ritè diſpoſitus: quia actu peccas, dum confiteris.

52 Quòd ſi ſemidormienti confitearis mala fide, certè peccas: u o- & invalida erit tua Confeſſio, & integrè repetenda. Ita de Lugo *de pœnis. diſp.* 16. *ſect.* 15. *à n.* 606. Denique ſi bona fide confitearis, & poſt abſolutionem advertas, te ſemidormienti faſſum eſſe; puto non eſſe repetendam tunc Confeſſionem, quoad omnia peccata, ſed ſolùm quoad illa, quæ audita minimè fuere propter ſomnum, quia jam illa non ſunt ſubdita clavibus.

53 Sed quid, ſi pœnitens (ut in praxi occurrit frequentiſſimè) poſt abſolutionem, cognoſcit Coofeſſarium aliqua quidem non percepiſſe, ſive propter ſomnum, ſive, quod idem erit, per diſtractionem mentis, ſed quæ illa fuerint, non cognoſcit? Reſpondeo, in brevibus Confeſſionibus iterùm omoia peccata repetere oportet, quia poteſt prudenter dubitari de ſingulis, an ritè fueriot audita: peccatum enim, de quo eſt dubium an ſuerit io Coofeſſiooe detectum, debet certò detegi: prævalet enim poſſeſſio neceſſitatis confitendi: cum certò ſcias te peccaſſe, dubium autem ſit, an detexeris. In proliais Confeſſionibus, in quibus non potes prudenter dubitare de ſingulis; non obligaris: Sic idem *ibid.* ſatis enim erit te in communi fateri ejuſmodi dubium, hoc eſt te dubitare, an aliquod peccatum ea tuis Confeſſor audierit. Ratio eſt, quia tunc non habes dubium prudens, atque adeò non teneris, niſi ad Coofeſſionem illam in communi illius dubii, quod tibi dumtaxat exploratum eſt: ſicuti obligareris fateri te mortaliter peccaſſe, ſed oon recordaris quo genere peccati, in eo eventu, qno aliquod patraſſes peccatum, illiuſque io particulari non meminiſſes.

54 Repetenda eſt tertiò Confeſſio ratione excommunicationis non ablatæ à pęnitente. Baplico. Si Coofeſſor pœnitentem excommunicatum abſolveret à peccatis, non præmiſſa abſolotione à cenſuris, ſeu ab excommuoicatione, validane eſt abſolutio à peccatis, & conſequenter oon repetenda Confeſſio? Reſp. Si pœnitens bona fide procedit; valida eſt, nec repetenda. Ita Suar. *to.* 5. *in* 3. *p. de Cenſuris, diſp.* 19. *ſect.* 3. *n.* 10. Ratio eſt, quia nimis oneroſom eſſet dicere, oblitum invincibiliter aperire ſe eſſe excommuoicatum, ſi abſolvatur à peccatis, invalidam feciſſe peccatorum Confeſſionem: nec enioi habemus, unde colligamus, Eccleſiam voluiſſe irritare illam abſolutiooem, quæ non præmiſſa abſolutione à cenſuris, eahibita, oulla fraude fuit: par autem ratio eſt io caſu, de quo diſputamus. At verò ſi mala fide extorta eſt abſolutio à peccatis, non præmiſſa abſolutione ab excommunicatione, ſanè tunc irrita erit Confeſſio ea defectu debitæ diſpoſitioois, atque adeò repetenda, eum tunc fiat eootra præceptum grave Eccleſiæ, abſolutionem à peccatis ante ſolutionem excommunicationis impendere prohibentis. Ita *idem*.

55 Petes hac occaſione, An qoando Confeſſor præmittit abſolutionem cenſuris per illa, vel ſimilia verba, *Abſolvo te ab omni excommunicatione, in quantum poſſum, & indiges*, ſubjungitq; abſolutionem à peccatis, an, inquam, per prædictam abſolutionem deleatur eacommuoicatio, quo pęnitens erat irretitus, ſed ejus immemor Confeſſario nequaquam aperuit; Reſp. poſito quod Confeſſarius habuerit poteſtatem, ſeu juriſdictionem ad ejuſmodi excommunicationem auferendam, deleri. Unde poſteà pœnitens illius recordatus, nova abſolutione non indigebit. Ita Coninch. *diſp.* 5. *de excomm. dub.* 16. *num.* 207. & *de pœnis. diſp.* 12. *dub.* 12. *nu.* 97. Ratio eſt, quia Confeſſor ſemper habet, habereque debet intentionem ſimpliciter abſolutam abſolvendi, quaotum licitè poteſt; ſervandique partes omnes officii ſui; quas non ſervaret, ſi abſolvere intenderet à peccatis, & non à cenſuris. Id quod propter eandem rationem eſt verum, non ſolùm in Coofeſſario ordinario, ſe etiam in delegato. Sic idem *d. dub.* 12. *num.* 92. nec ſolùm io cenſuris non reſervatis, verùm etiam in reſervatis, ſi in abſolvente adeſt circa reſervata poteſtas abſolvendi. Idem evenit io peccatis reſervatis ex Suar. *de pœnit. diſp.* 31. *ſect.* 4. *num.* 13. apud Sanchez *lib.* 4. *in Dec. c.* 54. *nu.* 39. ſi quis enim immemor bona fide illa ſe habere, abſolvetur modo dicto à Superiore, vel privilegiato, vel ea facultate Jubilæi, Cruciatæ, &c. ſanè remanet à reſervatis abſolutus: quia abſolvens intendit abſolvere, quantum licitè poteſt, & ſolùm io pęniteote remanebit obligatio ſubdendi directè clavibus, (non quidem neceſſariò coram Superiore, vel privilegiato; ſed coram Confeſſario potente tamen abſolvere à mortalibus) illud peccatum reſervatum, quando ſuiſſe reſervatum pœoitens animadvertit. Diai primò (bona fide:) nam qui mala fide tacet cenſuram, vel reſervationem; non abſolvetur: quia non eſt diſpoſitus ad abſolutionem, qui rem tam gravem mala fide Confeſſori non aperit.

56 Diai ſecundò, (quantum licitè poteſt,) qoare ſi in privilegio; ſeu Jubilæo eſſet forma, ne poſſit licitè quis abſolvi, niſi aliqua conditione adimpleta, v.g. niſi ſatisfacta parte: non cenſetur Confeſſor per illud, *Abſolvo te ab omni excommunicatione*, abſolvere, ſi parti minimè ſit ſatisfactum. Sic de Lugo *diſp.* 16 *ſect.* 25. *n.* 265. Ratio eſt, quia, ut dictum eſt, ſolùm habet, habereque præſumitor intentionem abſolvendi quos, & quantum validè, & licitè poteſt.

57 Petes iterùm: ſi Confeſſor abſolvere potens abſolvat à peccatis, dicendo, *Abſolvo te à peccatis tuis*, nulla præmiſſa formula abſolutionis à ceoſura: ut uſuvenire ſolet in brevibus Confeſſionibus, & in articulo mortis; remanebitne ignarus ſuæ cenſuræ, immò, & conſcius; ſi tamen propter imminentem mortem loqui non poteſt, remanebitne ioquam, abſolutus ab illa? Reſp. remanſurum abſolutum. Sic Suarez *de Cenſuris diſp.* 10. *ſect.* 2. §. *in quo ceſſat*. Ratio eſt, quia io illo *abſolvo te à peccatis*, involvitur abſolutio à quocunque vinculo nato ex peccatis, atque à cenſuris: cùm igitur ejuſmodi Confeſſor ſupponatur velle licitè fungi ſuo munere; ſupponetur etiam ab eo ceoſuræ vinculo abſolvere; multoqoo magis id erit in illo articulo mortis, ſi tuoc expreſsè abſolvere intendat per illa verba ſola, *abſolvo te à peccatis*, abſolvere etiam à cenſuris. Ad majorem autem certitudinem ſic abſolvat; *Abſolvo te ab omnibus cenſuris, & peccatis:* quia certum eſt illud, *ego te abſolvo*, ſufficere ad abſolutionem peccatorum: quod non eſt ita certum, licèt ſit probabiliſſimum, ſufficere etiam ad abſolutionem cenſurarum.

Digitized by Google

LIBER TERTIUS

DE ABSOLUTIONE.

CAPUT PRIMUM.

De forma Abſolutionis.

§. I. *Forma ordinaria Abſolutionis.*

1 EManuel Sà, *Ver. Abſolutio, num.*1. ſic rectè habet, *Abſolutionis verba neceſſaria ſunt. Abſolvo te; dicendum tamen, ut eſt in uſu; Ego te Abſolvo à Peccatis tuis. Quin etiam imitandus ſapientiam mos, qui ita abſolvunt poſt auditam Confeſſionem, & impoſitam pœnitentiam: Miſereatur tui Omnipotens Deus, & dimiſſis peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam. Amen. Dominus Noſter Jeſus Chriſtus te abſolvat, & Ego auctoritate ipſius te abſolvo; Primùm à Sententia Excommunicationis, in quantum poſſum, & indiges: Deinde te abſolvo à peccatis tuis; In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Paſſio Domini Noſtri Ieſu Chriſti, & merita Beatæ Mariæ, & Omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali patienter ſuſtinueris: ſint tibi in Remiſſionem Peccatorum, in augmentum Gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.* Hæc ille.

2 Nonnulli cum Joſeph de Auguſtino *in Brevi Notitia, in fine Libri*, in hunc modum, & quidem ritè proferunt. *Et ego auctoritate ipſius te Abſolvo ab omni Vinculo Excommunicationis, Suſpenſionis, & Interdicti, in quantum poſſum, & indiges*, & quæ ſequuntur. Notant autem, quod ſi pœnitens non fuerit Clericus; omittitur illud Verbum *Suſpenſionis*.

3 Quem effectum habeat prædicta forma Verborum; colligere facilè poteris ex ſopradictis *l.*2.*c.*10. *à n.*55.

§. II. *Forma Abſolutionis in neceſſitate, & brevibus Confeſſionibus.*

4 URgente periculo mortis, vel oeceſſitatis, ſic abſolves ex Sà, *loco citato. Ego te Abſolvo à Peccatis tuis; In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen*, vel ex Joſeph de Auguſtino citato: *Ego te Abſolvo ab omnibus Cenſuris, & Peccatis; In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

5 In brevibus item Confeſſionibus, ut illorum qui ſæpè confitentur, immò & in longioribus frequente Populo, qui aures Confeſſoris petit; præſtat formam prædictam, Verba neceſſaria continentem proferre dumtaxat. Sic Sà *ibid.*

CAPUT II.

Qua ratione Confeſſor Peccatorum meminiſſe debeat, quando ea Abſolvit.

6 POteſt frequenter contingere, ut ſive propter Confeſſionem valdè longam, ſive quia neceſſe fuit Abſolutionem per aliquot differre dies; ut quando impendenda ſit Abſolutio, Confeſſor oblitus fuerit peccatorum pœnitentis. Quæritur ergo, quid in hoc caſu erit agendum.

7 Communis Doctrina habet duo. Primò quod non oportet ante Abſolutionem nunc v.g. dandam repetere Confeſſionem, alio tempore factam, ſi idem Confeſſor, (nam ſi alter, debere repeti certum eſt. Quidquid dicant nonnulli, quos affert, ſed non ſequitur Ferrantinus *d.*1.*de Sacerd.q.*79 *à n.*14.) recordetur, vel peccatorum, vel ſtatus pœnitentis, vel pœnitentiæ impoſitæ: ſed ſufficit, ſi uno verbo ſe pœnitens accuſet de omnibus, quæ priùs dixerat, addendo alia, ſi fortè de novo occurrant addenda. Ita Suar. *de pœn.diſp* 22.*ſect.*6.*in fine*, Coninch. *diſp.*7.*dub.*11. Ratio eſt, quia hæc ſufficiunt ad legitimum judicium ferendum.

8 Immò ſi Confeſſor pœnitentiam jam impoſuerat pœnitenti: nec eſt neceſſe quòd meminerit peccatorum, ut dictum eſt, nec ipſius pœnitentiæ: cùm ſatis ſit ex Suar. *ibid.* recordari illum fuiſſe confeſſum, dignumque judicatum, qui abſolveretur: pœnitentiam, quæcumque fuerit, jam fuiſſe datam: nec ipſum aliquod novum commiſiſſe peccatum: vel ſi commiſerit, ritè nunc aperuiſſe: tunc enim poterit, nullo alio requiſito abſolutionem tutò conferre. Ratio eſt, quia ſtatus ille recolendus fuerat ad formandum judicium, taxandamque pœnitentiam; quæ tum ritè facta ſupponitur.

9 Secundò, in prædictis omnibus ſi contingeret majorem Confeſſionem fuiſſe factam Confeſſori non Judici, ideſt qui non habuiſſet juriſdictionem: ut ſi quis per priorem prædictam Confeſſionem aperuiſſet peccata ſua non Sacerdoti, vel Sacerdoti non approbato (accidit autem id ſæpè in Caſibus reſervatis, pro quibus inferior Confeſſor non eſt legitimus Judex; qui tamen ſolet audire, & deinde facultatem à ſuperiore recipit, ut abſolvere in alia ſequenti Confeſſione poſſit) ſi inquam id contingeret, debet deindè Confeſſor conſtitutus jam legitimus Judex iterùm audire peccata pœnitentis. Sic de Lugo *diſp.*16.*de pœn.ſect.*15.§.3. quia illa prior confeſſio non fuit Sacramentalis, cùm non fuerit Judici exhibita, ut ſupponimus.

Et quidem hoc certum apud omnes. Solùm eſt quæſtio: an etiam in hoc caſu ſufficiat, pœnitentem dicere in confuſo: *Me accuſo de peccatis jam in alia minus legitima Confeſſione narratis.*

In quo rurſus certum ſit, ſi Confeſſor illorum peccatorum notitiam habet in particulari; ſatis ſuperque ſufficere. Sic idem *ibid.* ſicuti ſufficit, ſi Confeſſario, qui meum peccatum abundè ſcit, ut ſi illud vidiſſet; vel illud ego extra Confeſſionem conſilii cauſa illi narraſſem, dicam: *Me accuſo de peccato, quod vidiſti*, vel *de quo conſilium dediſti.*

Quare quæſtio eſt dumtaxat: An ſi tunc Confeſſor recordationem tam diſtinctam non haberet; ſufficeret tamen notitia aliqua in confuſo? Reſp. varia hic aliquando minutiora tradi à nonnullis *ibid.* pro praxi ſatis ſit in hoc eventu: quando confeſſio prior perfecta eſt coram non Judice (nam pro aliis, quando prior confeſſio fuit facta ſine dolore, vel non integrè, ſi ſupponatur legitimo Judici expoſita; locum non habet hæc quæſtio, conſequenter non eſt tunc neceſſariò in particulari repetenda Confeſſio, cùm ſatis ſit prędicta confuſa notitia, regulariter ſufficere, ſi dicat pœnitens, *Accuſo me peccatis in priore illa Confeſſione recenſitis.* Ita *ibid.* & Gaſp. Hurtad. *diſp.*8 *de pœnitent. diffic.*8. Ratio breviter eſt, quia jam Confeſſor hoc modo reſumere poterit diſtinctam cognitionem ſtatus pœnitentis, & ex vi hujus diſtinctæ cognitionis jam factæ Sacramentalis, Abſolvere. Quod ſi non reſumeret (ut certè frequenter occurrit) tunc ſatis erit ſi reſumat confuſam: vel ſi neque hanc reſumeret, poſtulet à pœnitente Confeſſor notitiam aliquam mediam, ſeu confuſam prædictam peccatorum, quæ ſufficiat ad judicium formandum, pœnitentiamque taxandam: nec pœnitentem cogat diſtinctam, novamque peccatorum confeſſionem afferre. Ratio eſt, quia tunc regulariter excitabitur memoria confeſſoris, ut non procedat ad dandam pœnitentiam ex illa priore cognitione ſola, quæ non fuit Sacramentalis, & non ſufficeret, quia peccata diſtinctè debent Judici legitimo exhiberi, ſed ex utraque, ideſt ex hac præſenti confuſa, ut relata ad illam priorem diſtinctam: id quod in re morali noſtra ſatis ſuperque eſt. Ex dictis vides, quando ſecunda confeſſio ſit coram eodem Confeſſario (de hoc enim caſu ſemper hic locuti ſumus, nam ſi coram alio, jam dictum *n.*7.) ſive confeſſio fuerit perperam exhibita ex defectu doloris, ſive ex defectu examinis, ſive quia facta eſt coram non Judice, ſive quia aliquod peccatum ſacrilegè tacitum eſt, ſemper debere ita, ſaltem in genere, eam repeti, ut aliqua cognitio in confuſo peccatorum redeat in memoriam Confeſſarii.

An autem Granadi 3.*par.de Sacram. contro verſ* 7.*tract.*9.*d.*12.*num.*3. Dianæ *part.*5 *tract.*14.*quæſt.*31. Ferrantini, *de Sacerd.d.p. quæſt.*79. & ex parte Mercari ſolùm quoad validitatem *q.*3. *p. de Sacrament.q.*9.*art.*1. *apud Dian.part.*4 *tract* 4.*reſol.*263. opinio dicentium, quando Confeſſio invalida reiteranda eſt cum eodem Sacerdote, tunc ſufficere pœnitentem ſe accuſare generatim de peccatis ipſi Sacerdoti confeſſis, & Sacrilegio admiſſo in illa invalida confeſſione, deque aliis fortè commiſſis poſteà, nam tunc Sacerdos (*ajunt hi*) validè, & licitè abſolvet, quamvis neque in confuſo peccatorum, neque pœnitentiæ impoſitæ nullatenus recordetur, ſed recordetur ſolùm illum ſibi fuiſſe confeſſum; An, inquam, hæc opinio ſaltem ex tantorum Doctorum auctoritate ſit probabilis, nobis otium non eſt perſequi, cùm præſertim pro praxi, eam, quæ hactenus explicata ſententia eſt, ſuſcipiendam eſſe omninò, velimus.

CAPUT III.

De Dilatione Abſolutionis.

DIffertur aliquando Abſolutio propter occaſiones proximas non remotas: nonnunquam propter frequentem relapſum: Tertiò propter aliquod pœnitentis emolumentum. De ſingulis agere hic locus eſt ſuus.

§. I. Quid

Digitized by Google

§. I. *Quid ſit Occaſio remota, quid proxima?*

1 PRoxima occaſio eſt, quando talis eſt ea ſuo genere, ut frequenter homines ſimilis conditionis ad peccatum mortale inducat: vel experientia conſtat, in hoc homine, talem affectum habere. Remota verò, quæ talis non eſt.

2 Alii ſic definiunt cum de Lugo *diſp.14.de pœn. c.10. n.149* Occaſio proxima eſt, qua nunquam, vel ferè nunquam utitur homo, conſideratis circumſtantiis, abſque novo peccato. Ut qui detinet Concubinam domi raro, vel nunquam deſinet facto, verbo, vel cogitatione peccare. Remota, quæ non eſt ejuſmodi.

§. II. *De Occaſione remota.*

3 REgula Communis, & certa eſt: eum, qui in occaſione remota verſatur, Abſolvi legitimè poſſe. Ita idem *ibid. à n.150.* Ratio eſt, quia alioqui, juxta Sanctum Paulum 1. ad Corinth. cap.6. *Debueramus omnes exire de Mundo*: Et ſanè nec ſatis eſſet in Eremum, ſed in Cœlum abire.

4 Hinc inferunt Doctores cum eodem *ibid.* prudenter abſolui adoleſcentes, qui verſantur laborando, vel converſando cum Fœminis, quæ aliam domum non habent, licet ſæpè ex tali occaſione, conſenſu, tactibus, copula mortaliter peccarent: ſiquidem non ferè ſemper ex illa occaſione ſolent homines peccare.

§. III. *De Occaſione proxima.*

5 REgula item certa eſt, & Communis: ut qui in occaſione proxima eſt, Abſolvendus non ſit. Ita idem *ibid.* Ratio eſt, quia non habet propoſitum non peccandi, qui peccati periculum (quale ſine dubio eſt occaſio proxima) voluntariè ſubit: juxta illud: *Qui amat periculum, peribit in illo.*

6 Hæc tamen regula aliquot modis limitatur ab eodem *ibid.* Primò, ut poſſit abſolui pœnitens, quando habet extraordinarium dolorem, & propoſitum: hæc enim faciunt jam illam non eſſe occaſionem proximam: quia homo ſic armatus eſt fortis, adeòque ab ea ſpoſſum us ſeprare victoriam.

Multa ad rem Caramuel in Regul. Sanct. Benedict. *à n.106.* & Ioan. Sanch. *in ſel. d.21. n.9. & d.10. n.8.*

7 Secundò, quando proponeret alia media exhibere: ut ſi occaſio eſſet ex fœmina domeſtica: pœnitens autem proponeret nunquam ſolum cum ſola colloqui, aut inveniri, ejus aſpectum pro viribus declinare, &c.

8 Tertiò, quando occaſio relinqui non poteſt abſque Scandalo, gravi infamia, vel detrimento magno Spirituali, vel Temporali: tunc enim moraliter non judicatur quis occaſionem voluntariè eligere, ſed involuntariè pati. Sic Summus Pontifex *Conſultation. de Frigidis, & Maleſic.* conceſſit frigidis, ac maleficiatis ſimul domi permanere ut ſorores: idque profectò propter ſcandalum ſeparationis à Matrimonio contracto: cùm tamen eſſet periculum tactuum, &c. Pari ergo ratione, poterit filius ſamilias v. g. abſolvi, quamvis domi ſuæ ſerva adſit, cum qua peccare conſuevit: quam tamen ipſe expellere non poteſt, nec facilè, aut decenter fieret. Sic etiam, à fortiori, ſi cum fratre, vel ſorore habet occaſionem peccandi, à quorum convictu ſejungi, abſque gravi detrimento, nequit: debet nihilominus alia remedia faciliora, quæ poteſt, adhibere, ut ea ſe conſtat. Similes caſus vide apud Doctores, & Navarr. *in Summa; c.3. & in additionibus* latè.

Confirmat hæc Laym. *l.5. tract.6. c.4. n.9.* his verbis: *Proximas occaſiones evitare obligamur; excipe tamen, niſi proxima occaſio peccandi mortaliter, ſine gravi incommodo corporis, famæ, vel fortunarum tolli non poſſit; tunc enim conſilium eſt, ſed non præceptum. Quare abſolvendi ſunt, qui officio, negotiatione, domo, in qua peccandi periculum imminet, diſcedere nolunt, quia ſine maxima difficultate non poſſunt; parati adhibere remedia peccatorum, præſertim qua affert Confeſſarius. Ratio eſt, quia occaſio peccandi in ſe non eſt peccatum; quare permitti poteſt ex gravi neceſſitate, quæ impoſſibilitatem affert moralem: nam tunc non tam eſt ſe committere in periculum, quàm pati.* Hæc Laym. Vide omninò paragraphum quintum ſequentem.

§. IV. *De recidivo.*

10 DUbium eſt, an qui ſæpius abſolutus, tamen ſive propter occaſionem proximam, quam tollere non poteſt, ſive propter aliud, iterum iterumque relabitur, nec in eo ulla correctio reperitur; cogendus ſit ſubire illud detrimentum, & relinquere occaſionem. Suarez, Reginal. Graph. apud de Lugo *mox* citandum, affirmant cogendum eſſe, illud detrimentum ſubire: ſed ſanè probabile etiam eſt non eſſe cogendum, & poſſe abſolui. Sic Vivaldus, Io. Sanch. apud de Lugo, ipſeque de Lugo *diſp.14. de pœn. sect.10. à n.156.* Ratio eſt, quia ſi potuit prima vice abſolvi, poterit & ſecunda: patet conſequentia, ſiquidem jam adeſt dolor, & propoſitum ſufficiens, ut ſupponimus, etiam in ſecunda.

11 Quoad recidivos, abſtrahendo ab occaſione proxima, & Scandalo. Qualis certè eſt, qui ſe ipſum ſæpius polluit ſine occaſione extrinſecùs aſſumpta, ut notat Ioan. Sanch. *in ſel. diſ.10. n.9.* placet quod docet Laym. *l.5. tract.5. c.4. n.10. & 11.* nimirum: *qui eſt recidivus, ſi afferet aliquid ſignum emendationis, eſſe ſemper abſolvendum. Signa autem ſunt vel rarius peccare, vel aliquis major dolor ex vero animo conceptus, vel ipſum ſponte confiteri, in his qui non urgentur à Præceptore, Patre, Pedagogo, conſuetudine Congregatorum ad confitendum, &c. Tunc enim habetur ſignum emendationis: ſecus non item.* An pœnitens vel ex ſe, vel interrogatus obligetur fateri, ſe eſſe recidivum, diximus *l.2. c.10. §.2. nu.38.*

An recidivo Novitio nolenti à Religione egredi, poſſit Confeſſarius negare abſolutionem, vide apud de Lugo *lib.1. Reſponſ. moral. diſp.28.*

§. V. *De publico Peccatore.*

12 PUblicus Peccator, ut Concubinatius, debet propter Scandalum prius ejicere Concubinam, antequam abſolvatur: ſicuti occultus, propter occaſionem proximam. Sed ex Layman *ibidem* in occulto poteſt prudens Confeſſarius aliquando, in quibuſdam circumſtantiis convivere, v. gr. Quando aliquis in gravi infirmitate, vel mortis periculo alium facilè habere non poteſt, qui ſibi neceſſaria miniſtret, niſi Concubinam occultam, ad quam tunc penitus affectum non gerat, unde non ſit periculum labendi, promittitque illam amandare ut primùm convaluerit, poterit à prudenti Confeſſario abſolvi. Aliqui hanc neceſſitatem etiam ad publicum peccatorem in prædictis circumſtantiis trahunt, quando publicus verè proponit emendationem: quia tunc ajunt, eſſe ſcandalum paſſivum: Sed væ illi pœnitenti, qui ad has anguſtias redigitur. Diximus de Concubinario: quid de Meretrice habitante in Lupanari?

Reſpondent Bauci; *inſign. caſu 163.* quatuor concurrentibus, poſſe abſolvi, quæ quatuor afferuntur à Navarro *in Manual. c.3. nu.54. ſub lit. E.* loquente de eo, qui eſt in occaſione proxima. Primò, ut adſit juſta cauſa permanendi in illo loco, puta, quia hic, & nunc alium locum ubi habitet, non habet: Verùm debet omni conatu quærere modum abeundi ex illo loco. Secundò, ut adſit vera pœnitudo peccatorum. Tertiò, propoſitum de cętero illa non committendi. Quartò, peculiare verumque propoſitum, quo Deo adjuvante, firmiter ſtatuat, non peccaturam in illa occaſione. Notat tamen ibidem Navarrus, non eſſe opus credere numquam in poſterum ſe peccaturam. Id quod nos univerſim notavimus *l.1. c.1. §.3. n.9.* Notat inſuper ibidem Bauci, hanc mulierem debere deponere habitum Meretricium, & non ſumere Euchariſtiam, ubi eſt cognita, ut Meretrix, & ejus emendatio eſt ſecreta, ſed in alia Eccleſia longè à domo ſua, ne præbeat Scandalum, &c. Adderem ego, ut aliquo prudenti modo publicetur à Parocho, vel ab alio Meretricis emendatio, &c.

§. VI. *De Dilatione Abſolutionis propter utile Pœnitentis.*

13 DUbium eſt an poſſit Confeſſarius Abſolutionem aliquando differre pœnitenti, qui cognoſcitur verè penitens.

14 In quo certum eſt ex de Lugo modo citato. Primò poſſe ex ejuſdem pœnitentis conſenſu. Secundò, poſſe quando dilatio neceſſaria eſt ad experiendum propoſitum. Tertiò non poſſe, quando pœnitens eſt ſufficienter diſpoſitus, & ex dilatione, timetur potius damnum ſpirituale, ut quòd tædio affectus non revertetur, vel in deſperationem facilè abibit. Quartò non debere differri ſine prudentia, quæ dictet rationabiliter eſſe differendam. Quintò denique certum ſit poſſe, quando Confeſſor indiget conſilio, vel ſtudio ad abſolvendum, &c.

15 Difficultas eſt igitur an cauſa rationabilis eſſe cenſenda ſit major utilitas, & confirmatio in bono propoſito pœnitentis; licèt aliunde probabiliter credatur eſſe tunc benè diſpoſitus. Dico jam eſſe cenſendam rationabilem cauſam: Sic idem, quia Judex non tenetur ſtatim lecto proceſſu proferre ſententiam: unde Confeſſor poterit præmittere exhortationem, injungere ut redeat die ſequenti, ut melius exhortationem auſcultet, &c. Immò, quia eſt Medicus, poterit, per talem dilationem, meliùs curare; nam proptereà, quando meritò timet pœnitentem nunc abſolutum facilè relapſurum, niſi ipſa dilatione territus, melius agnoſcat gravitatem peccati, neceſſitatemque emendationis, poterit differre. Non eſt igitur contra jus pęnitentis ejuſmodi dilatio, ſiquidem Confeſſor habet jus Judicis, & Medici, quod illam expoſcere poteſt.

CAPUT IV.

De officio Confeſſoris quoad inſtruendum Pœnitentem antequam Abſolvat.

1 INſtruat Confeſſor pœnitentem, utpotè ejus Magiſter, antequam impertiat abſolutionem. Cùm autem ſupponamus, pœnitentem in cæteris neceſſariis eſſe ſatis inſtructum, ſi enim non eſſet, eſſet certè adjuvandus à Confeſſore. Vide *c. ſeq.* §. 1. Ideò ſolùm hic illud quærere occurrit: An ſi pœnitens in aliqua ignorantia verſatur, eam Confeſſor amovere debeat.

2 Dico. Quoties ignorantia eſt graviter culpabilis; certum eſt debere eam amoveri per Confeſſarium: Sic de Lugo *de pœn. diſp.* 22. *ſect.* 2. §. 1. quia ſecus non eſt rectè pœnitens diſpoſitus ad Sacramentum ſuſcipiendum. Dubium igitur eſt, ſi ſit ignorantia inculpabilis. Tunc autem tres regulæ generales ſunt animadvertendæ.

3 Prima regula ex Sanch. *l.* 2. *de Matrim. diſp.* 38. *n.* 5. Si talis ignorantia eſt contra pœnitentem: v. g. ſi ipſe crederet eſſe mortale, quod hujuſmodi non eſt; debet ea amoveri à Confeſſario: quia ſecus maximum pœnitenti damnum enaſceretur. Excipe, niſi prævideas majora peccata ipſum pœnitentem ex tali notitia commiſſurum; Lege Vincent. Tancred. *p.* 2. *q. Mor. tr.* 3. *q.* 25. *à num.* 2. Secunda Regula, Si ignorantia inculpabilis quæcumque, ſive Facti, ſive Juris, & ſive Juris Divini, ſive Humani non eſt contra pœnitentem (idest quando pœnitens non putat eſſe Mortale, quod tale eſt) & nihil pœnitens interrogat de hoc Confeſſarium, diſtinguendum eſt: ſi enim Confeſſarius prævidet, pœnitentem, Ignorantia ablata, non difficulter relicturum id, quod re ipſa peccatum eſt; tenetur ex Sanch. *diſp. cit. n.* 6. veritatem aperire, propter bonum pœnitentis, & ne pœnitens peccet contra Legem Dei, etiam materialiter. At ſi prævidet non relicturum, potiùs taceat, ne in majus damnum illum conjiciat. Idem eſſe dicendum, quando quis eſt in occaſione proxima, & non ſperatur emendatio, docet Pelizzarius, *tract. de Monial. t.* 10. *ſect.* 3. *nu.* 191.

4 Hinc ex de Lugo, & Sanch. *l. c.* non ſolùm in Matrimonio contracto, ſed etiam in contrahendo, ſi judicat Confeſſor pœnitentem adhuc remanſurum in Matrimonio, vel illud fore contracturum, etiamſi illi impedimentum aperiatur, ne illi aperiat, ſi non interrogetur. Immò, loquendo de contracto, ſi pœnitens in prædictis circumſtantiis ſolùm ſciat, ſeu ſciverit eſſe peccatum contraxiſſe Matrimonium, non autem ſciat ejus invaliditatem, abſolvat de peccato, non verò invaliditatem oſtendat.

5 Hinc item ſi prævideat Confeſſor pœnitentem reſtituturum, ſi illi detegat, nullitas tituli, quem pro ſe adeſſe pœnitens putat: non erit ex Sanchez *ibid. num.* 7. talis nullitas illi à Confeſſario non interrogato patefacienda: quamvis ſit in præjudicium tertii, qui ſuo carebit. Tertii, inquam, particolaris. nam ſi eſſet in damnum publicum; cùm tunc præponderare debeat bonum publicum bono privato pœnitentis, videtur aperienda. Sed contra hoc ultimum, quæſo te, ſi prævides pœnitentem non reſtituturum, quamvis item advertas id eſſe in damnum publicum, cur tu ſis obligandus ad admonendum, quandoquidem prævides adhuc tua accedente monitione illum non fore reſtituturum, atque adeò non fore amovendum damnum publicum? Certè fruſtra erit talis monitio, immò nocens ipſi admonito, bono autem publico nequaquam favens.

6 Atque hæc omnia ex de Lugo *citato num.* 30. etiam procedunt quando Confeſſarius ſperaret pœnitentem ſuſcepturum quidem monitionem, ſed tamen advertit, remedium eſſe difficillimum: ut ſi ſcandalum, vel infamia notabilis ſequatur, qualia poſſent ſequi, ex ſeparatione v. g. Matrimonii. Ita idem de Lugo *n.* 27. citans Suarium, & Sanchez. In hoc enim, vel ſimili caſu ſatius eſt tacere: quia majus eſt tale damnum, quam illa materialis violatio Legis Divinæ, ſine peccato violatæ.

7 Unde etiam infertur *ibid.* idem eſſe dicendum, quando pœnitens ſub peccato mortali tenetur ad aliquid adeò difficile: ut non credatur tunc æquo animo recepturus, & alia vice melius ſuſcepturus eſſe judicetur; poterit enim tunc prudens Confeſſor relinquere illum in ſua bona fide, quæ à peccato excuſat, & monitionem in tempus opportunius differre: ne ſcilicet territus pœnitens à Confeſſione ſe abſtineat, majuſque detrimentum patiatur. Hoc notetur permaximè pro Confeſſariis Mercatorum, & Principum.

8 Tertia Regula. Si pœnitens, ſive quia prudenter dubitat, ſive quia rationabili ſcrupulo angitur, interroget Confeſſorem de re aliqua, an ſit peccatum, vel an ad aliquid obligetur, nec ne; tunc Confeſſor veritatem aperire omninò debet. Ita Sanchez, & alii *loc. cit.* Ratio eſt, quia ſi taceret; illud ſilentium eſſet erroris approbatio, id quod numquam licet. Dixi rationabili ſcrupulo, nam ſi ſit merus ſcrupulus, ideſt ſine fundamento, quia is non tollit bonam fidem, poſſet tacere Confeſſarius ut explicat Sanch. *lib.* 2. *de matrimon. diſp.* 38. *num.* 51.

9 Petes, quid faciet Confeſſor, quando neſcit, vel dubitat, an ſua admonitio profutura ſit pœnitenti, an damnum allatura? Reſp. Tunc eſt comparanda utilitas, quæ ſub dubio illo ſperatur; & damnum quod ſub dubio timetur: atque illud ſine ſcrupulo fiat, quod magis præponderare in Domino judicabitur.

CAPUT V.

Quam diſpoſitionem Confeſſor advertere in Pœnitente, & in ſe debet, antequam Abſolvat.

QUantum hic facit ad noſtrum Inſtitutum; triplex diſpoſitio conſideranda eſt: Prima, complectitur actum Fidei perneceſſarium in pœnitente. Secunda, dolorem debitum de peccatis. Tertia, ſtatum Gratiæ in Confeſſario.

§. I. *De actu Fidei neceſſario antequam quis Abſolvatur.*

1 ID perſæpè angit Confeſſarios ruſticorum, puerorumve peccata excipientes. Pro praxis tamen facilitate adnotandum eſt, aliud eſſe, quod neceſſariò requiritur, antequam conferatur, ad juſtificationem acquirendam abſolutio; & hoc eſt, pœnitentem credere ea, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis: aliud eſſe quod requiritur ex alio capite; nempè ratione præcepti, quo quilibet Chriſtianus obligatur ſcire, quæ ad Religionem, quam profitetur, pertinent. De utroque agemus: quamvis propriè de priore agere, ad nos dumtaxat ſpectet.

2 Quoad primùm igitur caput, ſolùm videndum nobis eſt, quidnam credere ſit de neceſſitate ſalutis: id enim ſolùm erit neceſſarium expoſcere ante abſolutionem à pœnitente. De quo tamen ſic dilucidè habet Sanch. *l.* 2. *in Decal. c.* 3. *nu.* 13. *in fine. In rigore non tenetur Confeſſarius pœnitentem inſtruere, procurando, ut tunc addiſcat, quæ credenda ſunt; ſed ſatisfaciet proponendo illi, & explicando ei Myſteria Trinitatis, & Incarnationis: ac ea explicitè credat; & inducendo ad negligentiæ dolorem, & emendæ propoſitum (ſi quæ in hoc fuit)* Hæc ille.

3 Tria hic inſuper adverto. Primò, in benè moratis, vel confiteri ſolitis, ſupponi poſſe ſemel hæc myſteria crediſſe, ſemel inquam; nam ex neceſſitate remedii, ſemel ſufficit. Vide Sanc. *ibid. in fine, n.* 18. *&* 24. lege item Aragon. apud eundem Sanch. *ibid. c.* 1. Secundò rectè paulò ante dictum eſſe (ſi quæ negligentia fuit) nam communiter puto via, præſertim mortaliter gravem, adfuiſſe. Nam vel ſunt pœnitentes ex urbanis, & cultis; & ſupponuntur ſcire: vel ex rudibus, ſeu pueris, & ſupponuntur inculpabiliter non advertere ad tale onus. Ita Azor. & Vaſq. apud eundem Sanch. *ibid. num.* 20.

4 Tertiò, ab aliquibus hanc neceſſitatem ſalutis multò benigniùs explicari. Sic Turrianus *de Fide diſp.* 27. *dub.* 4. citans Vaſquez; Sà *mox citandus* Coninc. *de Fide diſp.* 14. *dub.* 9. *numer.* 163. Vide etiam Dian. *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 46. *&* 48 Inſtar omnium ſit Emanuel Sà *V. Fides*, qui ſic habet: *Neceſſe eſſe explicitè credere fidei myſteria, quæ publicè in Eccleſia celebrantur, ſentiunt multi cum D. Thoma: alii excuſari multos ignorantia, præſertim cum deeſt, qui doceat, &c.*

5 Quoad alterum caput, communior ſententia eſt, quemlibet Chriſtianum teneri ſcire, & credere, ſaltem quoad ſubſtantiam, omnes Articulos Symboli Apoſtolici (excipe *Communionem Sanctorum*, quæ intellectu difficilis eſt, etiam pro doctis. Additur etiam eodem modo Sacramentum Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, Itemque Decalogum. Ratio eſt, quia quilibet tenetur ea ſcire, quæ pertinent ad ſuum ſtatum, & officium Lege Turr. *diſp.* 22. *dub.* 1. & Valent. *q.* 2. *p.* 4. *aſſertione* 2. & Sanch. *loc. ſup. cit.*

6 Dixi, quoad ſubſtantiam, ut ſignificarem neceſſe non eſſe ex Sanch. *ib. n.* 16. memoriter ea callere: ſiquidem ſatis eſt ea, quo ad res ipſas ſcire: præſertim ruſticis, & rudibus, qui ſine dubio, propter impotentiam, excuſandi ſunt. Sic *ibid. n.* 20.

§. II. *De diſpoſitione pœnitentis quoad dolorem antequam abſolvatur.*

7 DE diſpoſitione doloris, & propoſiti ante abſolutionem in pœnitente requiſita, multa diximus *toto ferè l.* 1. quare ſatis pauca ſuperſunt addenda.

8 Primò, præſumitur dolor, & propoſitum, quando in Confeſſione ipſa ſigna doloris apparent. Ita de Lugo *de pœnit. diſp.* 22. *ſect.* 2. §. 3. Immo ipſa accuſatio peccatorum ſeriò facta, præſertim in benè moratis, eſt ſufficiens ſignum doloris; multo magis, ſi pœnitens dicat ſe dolere. Sic Filliuc. *de Sacram. pœnit. in inſtructione brevi c.* 2. *art.* 3.

9 Secundò rudiores excitandi ſunt ad dolorem: quia non ſatis advertere ad ejus neceſſitatem ſolent.

10 De Confeſſionibus præteritis factis à pœnitente, niſi clarè contrarium conſtet; ſupponendum regulariter adfuiſſe dolorem,

Con-

Digitized by Google

Confeſſariumque rectè ſuum munus obiviſſe. Ita de Lugo citatus *ibidem*.

§. III. *Quanam diſpoſitio requiratur in Confeſſore, dum abſolutionem impendit.*

Hic, ubi de diſpoſitione pœnitentis, antequam abſolvendus eſt, diſputavimus, commodum locum haber, & diſpoſitio requiſita in Confeſſario, antequam abſolutionem conferat. Eum autem debere eſſe in ſtatu gratiæ, quando adminiſtrat Sacramentum pœnitentiæ teſtata res eſt. Suarez, Layman, Henriq. de Lugo aliique *mox cit. & apud Dian. part. 6. tract. 6. reſ. 53.* quia reverentia tanto miniſterio debita requiritur, ut illud (ſicuti & cætera Sacramenta, ſaltem à Miniſtro qui ſit ad ea conferenda ex officio inſtitutus) miniſtrari in peccato mortali ſine mortali non poſſit. Quare peccati ſibi conſcius Confeſſarius ante, vel ſe conterat, vel attritus confiteatur, quam adhoc Sacramentum miniſtrandum accedat. Dixi ſub disjunctione (vel) quia ſolùm ante ſuſceptionem Euchariſtiæ adeſt præceptum poſitivum præmittendi Confeſſionem, nam ad cætera Sacramenta ſuſcipienda, vel miniſtranda ſufficit, quocumque modo, atque adeo per ſolam contritionem, in amicitiam priſtinam Domini redire.

Poteſt tamen contingere ut in peccato mortali, ſine novo peccato adminiſtretur hoc Sacramentum à Confeſſario inadvertenter, & aliquando etiam cum advertentia. Prius contingit ex Layman. de Sacrament. *tract. 8. cap. 5. num. 88.* cum quis bona fide putans, ſe contritionis actum eliciuiſſe, ſed verè coram Deo non elicuit. Poſterius; quando gravis aliqua neceſſitas boni ſpiritualis proximi id requirit: nam ſi Confeſſarius luce gratiæ deſtitutus vocetur ad audiendam Confeſſionem mox morituri (idem, ſi vocetur ad baptizandum) nec poſſit, Præpoſit. *3. part. quæſt. 64. art. 6. dub. 1. num. 34.* De Lugo de Sacram. *diſp. 8. ſect. 9. num. 152.* ab illis temporum anguſtiis preſſus ſine magna difficultate, ſe recolligere, ad eliciendum actum contrictionis, quo gratiæ nitorem recuperet, poterit illi miniſtrare ſine peccato Sacramentum. Ratio eſt, quia defectus contritionis in eo caſu non imputatur malitiæ Confeſſarii, ſed tribuitur neceſſitati proximi, & ſic, ea neceſſitate conſtante, à peccatis quæ opprimunt Confeſſarium, nulla injuria irrogabitur Sacramento, præſertim Sacramento ei, quod ad delenda ejuſdem generis peccata à Chriſto Domino inſtitutum eſt.

At enim verò quandunam urget ejuſmodi obligatio ſtatus gratiæ in Confeſſario, dum auditne pœnitentis peccata, dum penitentiam ei tanquam judex taxat, an ſolùm eo temporis momento, quo abſolutio conferenda eſt?

Reſp. Licet nonnulli apud Dian. *par. 7. tract. de circumſtant. aggr. reſ. 47.* Bonac. *de pœnit. d. 5. quæſt. 5. ſect. 2. par. 2. §. 3. diſp. 1. num. 8.* cenſeant, & dum audit, & dum pœnam taxat, & dum pœnitentem abſolvit, probabiliſſimum tamen eſt, ſolùm dum abſolvit, ex Henriq. *l. 5. c. 8. n. 6. in Gloſſ. lit. Y.* De Lugo *de Sacr. diſp. 8. ſect. 9. num. 158.* Ratio eſt, quia audiens Confeſſionem, & penitentiam imponens, licet incipiat conficere Sacramentum, non tamen illud ſimpliciter, & abſolutè conficere cenſetur, donec formam abſolutionis adhibeat, ut patet, ſi audita Confeſſione, & injuncta pœnitentia, à beneficio impendendæ abſolutionis abſtineat. Ergo donec abſolvat, non poteſt dici, quod ſimpliciter, & abſolutè irreverenter tractet Sacramentum, quia donec abſolvat, Sacramentum non conficit.

Dices. Hinc ſequeretur eum, qui incipit miniſtrare per Ablutionem Sacramentum Baptiſmi, vel per Unctionem Sacramentum Extremæ Unctionis non peccaturum, ſi antequam proferat formam ſe conterat, Reſpondeo. Fac, altero hunc peccaturum, id enim quærendi nunc otium non eſt, aſſero, adeſſe in caſu noſtro diſparitatem. Nam cum materia, & forma Baptiſmi, & Extremæ Unctionis inſtituta ſint ſimul eahibenda, judicatur moraliter quis male tractare Sacramentum, dum ponit materiam cui ea ſui inſtitutione tam proximè adhibenda eſt forma, cum per poſitionem materiæ tam vicinæ ipſi formæ, cenſeatur confici abſolutè Sacramentum, at in Sacramento pœnitentiæ, quod eſt inſtitutum per modum Judicii, in quo frequentiſſimè, etiam per dies plures diſtat poſitio materiæ, & impoſitio pænitentiæ, à forma, quæ eſt ſententia abſolutionis, moraliter non cenſetur per poſitionem illarum (quæ ea ſui inſtitutione remotè ab abſolutione ſe habere poſſunt) confici Sacramentum pœnitentiæ, atque adeo nec ab illo Confeſſario peccatore irreverenter tractari. Hæc diſparitas ſolvit difficultatem, quam urget de Lugo *l. cit.* contra rationem numero præcedente allatam, quam ſine hac noſtra explicatione ſatis jejunè dictam à Doctoribus apud Dian. *l. c.* fuiſſe, non poſſum non animadvertere.

Petes, quid ſi idem Sacerdos audiens Confeſſionem, & taxans pœnitentiam, cum propoſito ſe conterendi antequam abſolvat (hoc enim propoſito, firmare ſe debet, ſi advertat ad indignum animæ ſuæ ſtatum) non valens deinde vincere difficultates, quæ ſeſe menti offerunt, contritionem tam brevi tempore quo ſæpiſſimè pœnitens abſolutionem expectat, concipere nequeat, condemnandus ne erit, de culpa mortali, ſi ſic affectus abſolvat?

Reſpondeo ſub diſtinctione. Nam vel hic Sacerdos bona fide, expertus fortaſſe aliàs facilitatem ſe conterendi, differt actum contritionis ad illas temporis anguſtias, vel mala fide, temerè, & imprudenter: ſi hoc poſterius certè peccavit mortaliter, ſaltem quando periculo abſolvendi in mortali ſeſe expoſuit, quia tunc ipſi, pravitatique ſuæ tribuitur contritionis defectus. Si illud prius, eſt iterum diſtinguendum. Si enim ſine ullo timore moleſtiæ pœnitentis, aliquid fortè ſimulans Confeſſarius, poteſt differre abſolutionem, id facere obligabitur, ſecus ſine hæſitatione abſolvere poteſt. Ratio prioris partis diſtinctionis eſt, quia poſita nulla pœnitentis repugnantia, ſic requirit reverentia Sacramenti. Ratio poſterioris eſt, tum quia pœnitens habet jus ad Abſolutionem, quare ſi Confeſſarius eum abſolvere refugiat, gravem injuriam irrogabit, cogendo illum ad dilationem ſufferendam: tum quia odioſa abſque dubitatione redderetur Confeſſio, ſi pœnitens adverteret, ſeſe nulla ſua cauſa ſine abſolutione dimitti, abſolvatur ergo, &c. Sicuti enim neceſſitas ægroti graviter periclitantis excuſavit ſimilem Confeſſarium modò *num.* 12. ita ab hac neceſſitate juris pœnitentis, & à neceſſitate, qua omnes urgemur procurandi, ne moleſta evadat Confeſſio, quod eſt publicum Religionis bonum, excuſari eundem probabile eſt.

Immò ſimile quid in priore caſu, quando Sacerdos mala fide contritionem ad tempus immediatè ante abſolutionem remiſit, dicendum in aliquo caſu eſſe, paritas rationis oſtendit: Nam, etiamſi fortè, immediatè ante conferendam abſolutionem à temeritate reſipiſcat ejuſmodi Sacerdos, velitque, non tamen poſſit, in illa brevi morula, ſe conterere, non peccabit, dum abſolvit exiſtens in mortali, excuſante, nimirum prædicta neceſſitate juris pœnitentis, prædictoque onere Confeſſarii non reddendi odioſam Confeſſionem, licet ſine dubio peccaverit, quando fide prava, ad abſolvendum in peccato, ſeſe perperam expoſuit. Niſi ſic doceamus, peccaret tunc Sacerdos, tum abſolvendo, quia abſolveret in mortali, tum non abſolvendo, quia negaret jus pœnitentis, id quod eſſet pati perplexitatem, quam omnes Doctores nunquam concedendam eſſe fatentur.

CAPUT VI.

De Juramentis, aliiſque obligationibus expoſcendis ab eo, qui abſolvitur in caſu neceſſitatis.

1 Juramentum, quantum facit ad præſentem difficultatem, triplicis eſt generis: Aliud eſt de ſtando mandatis Eccleſiæ, ideſt quod iterum talia pœnitens non ſit commiſſurus: Aliud eſt, de ſatisfacienda parte: Aliud de comparendo, ideſt quod pœnitens, propter neceſſitatem, ab Excommunicatione reſervata abſolutus; recurrere, ſeu comparere debeat coram Superiore, ſub pœna reincidentiæ, hoc eſt, quod in eandem excommunicationem, à qua fuerat abſolutus reincidet.

2 Jam verò vel poſſumus ſermonem facere de Caſibus Reſervatis, vel reſervatis Excommunicationibus.

Quoad primum, in articulo neceſſitatis, ideſt mortis; & valdè probabiliter in gravi periculo ejuſdem: Lege Sanch. *l. 2. Decal. cap. 13. num. 1.* Immò & probabiliter, ex Caſtrop. *tom. 1. tract. 4. diſp. 4. part. 3. § 5. num. 5.* in quolibet impedimento perpetuo, propter quod quis ad Superiorem ea ſe confugere non valet; quilibet Sacerdos poteſt ex Trid. *ſeſſ. 14. cap. 7.* de quibuſcumque reſervatis abſolvere, cum præter id tempus non poſſit. At verò nullum tunc eſt expoſcendum Juramentum: quia pro caſibus, quibus non eſt annexa Excommunicatio, nullum adeſt Jus, quod obliget ad tale Juramentum. Excipe Incendiarium, *c. Peſſimam 23. q. 8.* huic enim, quamvis non ſit Excommunicationi ſubjectus, erit Juramentum injungendum, Juramentum inquam de ſtando mandatis Eccleſiæ: niſi quis dicat, Legem id expoſcentem ea deſuetudine jam non obligare.

Periculum, & articulum ſic explicat Dicaſtill. *de Pœnit. diſp. 19. num. 409.* Pro eodem reputatur Periculum, & Articulus, quando mortis periculum eſt propinquum, & verum in fieri, non vero quando ferè certum eſt mortem diutius eſſe differendam, quo tempore poteſt occurrere opportunitas habentis facultatem legitimè abſolvendi. *Et paulò poſt num. 411.* tunc approbat, poſſe abſolvi damnatos in Triremibus in articulo mortis, quando debet periculoſum Mare tranſire; aut non eſt Sacerdos, aut haberi à tali Damnato de facili non poteſt. Concludit denique in hunc modum. Plura ſunt alia pericula, quæ arbitrio prudentis potiùs, quam certa regula deſignari poterunt. Ut cum quis in morbum periculoſum incidit, qui majore ex parte mortem ſolet afferre, aut itere agere incipit expoſitum prædonibus occidere ſolentibus, vel aggreditur curationem alicujus morbi, quæ periculoſa eſſe ſoleat. Hæc ille. Unde non judico in articulo, ſeu periculo hoc eum eſſe, qui tertiana ſimplici laborat, quia hæc non ſolet majori ex parte mortem afferre. Aliqui, ut Jo. Sanch. *d. 5. num. 5.* & Dian. *p. 3. tr. 4. reſ. 27. & p. 5. tr. 3. reſ. 69.* Morbum periculoſum judicant dolorem lateris, quod Medicis melius decernendum relinquo.

3 Quoad Secundum. In eodem extremo, ſeu gravi periculo, vel impedimento perpetuo, quilibet Sacerdos ex Trid *ſeſſ. 12. c. 7.* poteſt quidem à qualibet excommunicatione, ſive jure, ſive ab homine lata, etiam propter hæreſim contracta, & quocunque modo reſervata, tanquam legitimus Miniſter abſolvere: ſed in percuſſore Clericorum *cu ex tenore, de ſententia excommun.* & in omnibus caſibus Bullæ Cœnæ *clauſula* 20. injungere pœnitenti debet juramentum de ſtando mandatis Eccleſiæ. Quod Pellizarius *mox cit.* & Diana *part. 5. tract. 9. reſ. 23.* Judicant, non eſſe ex neceſſitate ſub mortali, quando abſolutio datur in foro occulto conſcientiæ: & in caſibus Bullæ Cœnæ, *Cautione præſtitu* dumtaxat, aliud juramentum debet jungere, nempè de ſatisfacienda parte, ſi quæ læſa fuit, nec dum remiſiſſe apparet. Dixi (dumtaxat) quia in aliis requiritur quidem ſatisfactio partis, ſed non ſub præſtito juramento. Legendus eſt Pellizarius, *tom. 1. tract. 7. cap. 1. num. 125.* ex Diana *part. 2. tract. 16. reſ. 42.* qui docet, quando Abſolutio eſt in foro conſcientiæ; & pœnitens non poteſt ſatisfacere, non eſſe imponendum tale Juramentum de ſatisfaciendo, ſed ſufficit firmum propoſitum, ut in cæteris obligationibus. Lege Sanch. *l. 1. in Decal. cap. 13. num. 17.* Denique ab eo, qui à quacunque excommunicatione reſervata propter talem neceſſitatem abſolvitur, aliud onus erit expoſcendum: nempè ut tranſacto periculo, recurrat ad Superiorem, vel ejus delegatum (qualis certè eſſe ſolet Confeſſarius electus virtute Bullæ Cruciatæ, vel Jubilæi.) Quod ſi deindè non recurrerit; in eandem excommunicationem relabetur, *c. eos qui, de ſent. excomm. in* 6.

Dixi autem (onus, non juramentum) ſiquidem juramentum hoc de comparendo; probabilius eſt in percuſſione ſolùm Clericorum (cùm in aliis nullo jure caveatur) imponendum eſſe. Cordonus *tract. 3. contr. 27. num. 10.* putat obligationem adeſſe ſolùm, quando quis abſolvitur ab excommunicatione deducta ad forum contentioſum. Ita Avila *2. part. cap. 7. diſp 4. dub. 4.* Eſto oppoſitum ſentiat Caſtrop. cum aliis *to. 1. tract. 4. diſp. 4. part. 3. §. 5. num. 17.*

Nota duo. Primò, ab Impubere ejuſmodi Juramenta non eſſe expoſcenda: quia non præſumuntur pollere eo rationis uſu, ut Juramentum pro dignitate præſtent. Sic Sanch. *l. 2. in Decal. cap. 13. num. 26.* Bonac. *diſp. de Cenſ. quæſt. 3. part. 3. num. 11.* Secundò, Quando judicatur ea juramenta, vel onera impleri non poſſe, ut quia v. g. pœnitens ſtatim eſt certò moriturus, vel impedimentum fore perpetuum; illa non eſſe imponenda, quia fruſtrà imponerentur. Sic Caſtropal. *tom. 1. tract. 4. diſput. 4. part. 3. §. 5. num. 18.*

CAPUT VII.

De Juriſdictione Sacerdotis, ad abſolvendum neceſſaria.

AD facilem pœnitentiæ adminiſtrationem reddendam multùm prodeſt, certum eſſe de ſua Juriſdictione Confeſſarium: quapropter hæc breviter adnoto.

§. I. *De Sacerdote non approbato.*

1 SAcerdos ſimplex non approbatus ſolùm poteſt Abſolvere à Venialibus, & à Mortalibus alias ritè abſolutis: & denique in caſu neceſſitatis ab omnibus caſibus, & Excommunicationibus, ſine ulla reſtrictione. Ita Præpoſitus *de pœnit. quæſt. 7. dub. 5. num. 5.* aliique *paſſim* ex Trid. *ſeſſ. 14. cap. 7.* modo tamen ſupra dicto *in cap. præcedente*; & quidem probabiliter etiam præſente Confeſſario approbato. Sic Caſtropal. *tom. 1. tract. 4. diſp. 4. part. 3. §. 5. num. 8. & 9.* de Lugo *de pœnit. diſput. 18. ſect. 2. num. 13.* vocantes probabilem noſtram opinionem, quamvis contrariam probabiliorem, & tutiorem. Quam probabilitatem ſic ego breviter probo.

Non poteſt negari, hanc Sententiam eſſe probabilem, ut fatentur ipſi Caſtrop. de Lugo, & ſexdecim Doctores à de Lugo citati, aliique: ſed in Juriſdictione probabili, ſententia eſt communis, quod Eccleſia det Juriſdictionem certam: ergo prædicta Juriſdictio non erit ampliùs probabilis, ſed certa. Minorem hujus argumenti probat ipſe Caſtrop. *eodem tom. 1. diſput. 2. de conſcientia opinante part. 5. num. 9.* afferens Suarium, Leſſium, Thomam Sanchez, Baſilium de Leon, Ægidium, Coninch. Bonac. aliosque, qui omnes affirmant operanti ex opinione probabili, qua ſcilicet quis probabiliter judicat ſe habere juriſdictionem, ſtatim de facto ab ipſa Eccleſia juriſdictionem certam conferri: ergo, &c.

§. II. *De Confeſſore approbato.*

2 SAcerdos ritè vel à ſuo Ordinario, ſeu Prælato, vel à Summo Pontifice approbatus; eos, reſpectu quorum eſt approbatus, poteſt abſolvere, tum ab omnibus caſibus, tum ab omnibus excommunicationibus aliàs nulli Superiori reſervatis.

Ad hæc clarius explicanda quatuor adverto.

Primò: Epiſcopis, ſeu Prælatis Summo Pontifice inferioribus nulli ſunt caſus, neque excommunicationes reſervatæ in jure: ita Suarez *de pœnitent. diſput. 29. ſect. 3. num. 6.* Filliuc. *tract. 7. à num. 237.* ſolùm igitur ſolent ipſi aliqua ſibi reſervare: quare quilibet Confeſſarius conſulat ſuæ Diœceſis conſtitutiones, & jura, vel legitimas conſuetudines. Unum ſubadverte, caſus hoſce, quos ſibi hi reſervant, vim ſolùm habere in ſua Diœceſi non in aliena. Nam propterea Diæceſanus, qui fortè peccatum in ſua Diæceſi reſervatum confiteatur Confeſſario in altera Diæceſi, ubi non eſt reſervatum, poterit abſolvi à dicto Confeſſario: Sic Filliuc. *tract. 7. à num. 285.* quia ſupponimus iſti nullam factam eſſe reſtrictionem (ut eſſe factam reſtrictionem quandam pro Religioſis Societatis Jeſu, peccatum reſervatum fortè confitentibus, dum iter agunt, ſcimus. De qua de Lugo *de pœnit. diſp. 15. ſect. 6. §. 3.*) Quòd ſi dictus Diæceſanus mutet domicilium, ſeque in alienam Diœceſim transferat; multò magis in prædicto caſu poterit abſolvi, ut de ſe conſtat.

3 Secundò: Regulariter nullus eſt caſus reſervatus in jure Summo Pontifici, cui non ſit annexa excommunicatio. Sic Filliuc. *in Inſtruct. brevi cap. 2. art. 5.* Unde colligunt rectè Doctores, quòd ſi quis non incurrerit excommunicationem propter aliquam cauſam, v. gr. propter ignorantiam, etiam ſi eſſet hæreſis externa (nam propter interna quæcunque delicta, cùm Eccleſia nolit judicare de internis, nulla incurritur excommunicatio) tunc illud peccatum, ſeu caſus non eſſet reſervatus; ſed poſſet à quocunque legitimo Confeſſario abſolvi. Sic Suar. *l. 8 de matr. diſp. 9. num. 20. circa medium*, Caſtrop. *tom. 1. tract. 4. diſput. 4. punct. 3. initio.*

4 Tertiò: Epiſcopis conceditur à Tridentino, *ſeſſion. 24. cap. 6. de reformat.* ut poſſint in foro conſcientiæ abſolvere ſuos ſubditos ab omnibus caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis: idque in hæreſis crimine, eiſdem, non verò eorum Vicariis permittitur: id quod intellige cum Fagundez *2. Eccl. præcep. cap 8. l. 8. num. 33.* lege etiam Caſtrop. *tom. 1. tract. 4. part. 3. §. 1. num. 18.* etiam poſt Bullam Cœnæ Domini: quando dicitur (non eorum Vicariis) intellige de Vicariis ex officio, nam poſſe hæreſis occultæ abſolutionem, vel Vicario, vel cuicumque Sacerdoti ſpecialiter, quando caſus occurrerit, committere, non eſt mihi dubium. Sic Fagund. *ibid.* Caſtrop. *ibid. num. 19. &c.* Per occultum autem intelligitur, quando peccator non laborat publica infamia, quoad illum caſum, etiam ſi aliquibus ſit notus. Sic Filliuc. *tract. 7 num. 286.*

5 Atque ex hac tertia animadverſione efficitur, ut Confeſſarius in his occultis non cogatur mittere pœnitentem, ſeu confugere ad Summum Pontificem: ſatis enim ſuperque erit, ad Epiſcopum. Eſt aliud remedium, ideſt Bulla, & privilegia Religioſorum, de quibus jam aliquid ſubdo.

6 Denique adverto, Catalogum Cenſurarum reſervatarum haberi apud Filliuc. *tract. 15. & 16. in fine.*

§. III. *De Confeſſario electo per Bullam Cruciatæ, vel Jubilæum.*

7 PEr Bullam Cruciatæ conceditur accipienti, illam (nam ex Joſeph Auguſt. *in notitia brevi de Bulla Cruciata num. 12.* non ſatis eſt propoſitum accipiendi: cum contra, ſatis ſit accipere, quamvis dilata ſolutione) in Regnis Hiſpaniæ, poſſe abſolvi in illo anno, quo Bullam accipit, à quolibet Confeſſario ritè approbato, ab omnibus caſibus, & excommunicationibus Epiſcopo quomodocunque reſervatis, præmiſſa debita ſatisfactione, ubi opus fuerit, toties quoties, & ab omnibus Pontificiis publicis, ſemel in vita, & ſemel in morte in eodem anno, ſed non tertio per tertiam. Probabiliter autem ſatis eſt, ex Henriq. Coninch. Filliuc. Regin. aliiſque apud Dian. *p. p. tract. 11. reſ. 7.* & poſt hos Valerus *in diff. utriuſque fori. V. Abſolut. diff. 1.* ſi is electus per bullam fuerit approbatus ſemel à quocumque ordinario ſive originis, ſive Domicilii, ſive beneficii, nec injiciendus eſt ſcrupulus P. Fagundez *2. Eccl. p. l. 1. cap 2. num. 22.* dicentis, opinionem non requirentem novam approbationem ſi ejuſmodi electus Domicilium mutet, non eſſe tutam; eſſe enim tutam pluribus probat idem Valerus, & ſignatè notat *num. 18.* verſu *& obſerva*, ſed omnino eſt legenda quædam ſeu declaratio, ſeu limitatio, quam ego affero *in tract. de Bulla Cruciata cap. 11 & num. 3. & ſeqq.* Ita Joſeph. Auguſt. *in Notitia brevi de Bulla Cruciata, à num. 5.*

Dixi (à Pontificiis publicis) nam ab occultis (excipe ſemper hæreſim) poteſt toties quoties. Idque &c. propter rationem, quam affert Sanch. *l. 4. in Dec c. 54. n. 27.* (eſto ſint cum Filliuc. *tr. 77. num 287.* alii contrarii) quamque approbat Bauc. *in ſe eſt. q. 48.* citans Bonac. *tract. 3. De Cenſur. d. 2. quæſt. 1. part. 10. num. 16.* & Alfonſum de Leone *tom. de Cenſur. recol. 7. numer. 40.* Ratio autem eſt, quia eſt verum hos occultos eſſe caſus Papales, & ſolum ex Delegatione conceſſos Epiſcopis, & in rigore non eſſe caſus, quos ſibi Epiſcopi reſervant, ſeu non eſſe caſus Epiſcopo reſervatos, ut rectè notat Suarez, *de pœnitent. d. 29. capitul. 3. numer. 6.* tamen ſive ex uſu, ſive ex lata interpretatione, ſtatim ac illi conceduntur Epiſcopis in perpetuum,

con-

Digitized by Google

concedantur illis, tamquam ordinariis, atque toties, quoties abſolvibiles per Bullam, quæ eſt ratio allata à prædicto Sanch *l. c.* Hinc ibidem Bauci ſic conſequenter concludit. *Qui habet ab Epiſcopo facultatem Generalem abſolvendi à Caſibus, & Cenſuris ipſi reſervatis; intelligitur etiam ipſi conceſſus caſus Abortus animati, & propter raritatem rationis, percuſſio levis Clerici, & ita eſſe uſu receptum.* Hæc ille: & quidem propter eamdem rationem, quia nimiaum hi caſus conceſſi ſunt in perpetuum Epiſcopis.

Tam lata eſt poteſtas abſolvendi per Bullam omnes excommunicationes, ſatisfacta, ſi opus fuerit, parte, ut etiam poſſint abſolvi, in foro tamen interno, excommunicati, ſivè generaliter pro peccatis, quæ ſint commiſſa poſt Bullam acceptam, vel etiam anteà, ſivè nominatim denunciati. Ita Ludovicus à Cruce *in expoſitione Bullæ Cruciatæ diſp. 8 c. 4. dub. 1.* Eſſe autem abſolutum quempiam ab excommunicatione in foro interno, hunc effectum habet: ut ſi excommunicatio ſit occulta, licèt pro culpa, pro qua fuit excommunicatus, & pro ipſa excommunicatione, ſi manifeſtetur, poſſit apud judicem externum puniri: ipſe tamen privatim poteſt ſe gerere, ut non excommunicatū: quia de facto abſolutus eſt auctoritate Summi Pontificis. Ita idem *ibid. dub. 3. n. 9.* At ſi caſus, ſeu excommunicatio non ſit occulta, & abſolutio ſit ſuper Bullam in foro conſcientiæ data, poteſt ſe in occulto gerere, ut non excommunicatum: at publicè ſe debet, ut excommunicatum gerere, quia ſecus faceret præjudicium foro exteriori. Sic idem *ibid. n. 12.* Hæc circa Prædicta Pontificia occulta à me ſcripta, & evulgata fuere ante Decretum Alexandri VII. de propoſitionibus ab ipſo damnatis, quæ habentur in fine ſecundi Tomi fol. 407. Quare circa hæc occulta advertenda eſt propoſitio tertia per dictum Decretum damnata, quæ eſt hujuſmodi.

Sententia aſſerens Bullam Cænæ ſolùm prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt; Anno 1629. 18. Julii in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium viſa, & tolerata eſt.

9 Abſolutio à Cenſuris virtute Bullæ poteſt fieri etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ, ex Joſeph. Auguſt. *ibid. num. 16.* & etiam per formulam ordinariam abſolutionis à Cenſuris *ibid. n. 7.* Nec eſt neceſſe, ut Pœnitens Bullam habeat ſecum: cùm ſatis ſit, ut habeat domi: Ita *ibid n. 8.* & Ludovicus à Cruce *in expoſitione Bull. Cruc. diſp. 1. c. 1. dub. 2.* Immò etiamſi illam amiſerit, ex eodem Lodovico à Cruce *ibid.* dum tamen ſponte non projecerit; ex Joſeph. Auguſt. *n. 8.*

10 Quoad Jubilæum, in quo ſoles concedi latiſſima poteſtas abſolvendi à peccatis, & excommunicationibus, ſecundùm ejus tenorem erit procedendum.

§. IV. *De Confeſſore Privilegiato.*

11 HI ſolent eſſe Mendicantes, & qui in eorum privilegiis communicant. Hi enim extra Italiam, & qui in Urbe Romæ commorantur, poſſunt abſolvere à Pontificiis omnibus toties quoties (ſatisfacta ſemper parte) Univerſaliter pro omnibus Mendicantibus Rodr. *in Comp. reſ. 3. v. Abſolutio quo ad ſeculares, à n. 34.* Comp. Priv. Soc. J. *V. Abſolutio §. 1.* præter caſus Bullæ Cœnæ, à quibus ex Sanch. *l. 4. in Decal. c. 54. n. 27.* non poſſunt.

12 *Excipe* item excommunicatos nominatim per ſententiam prolatam ab homine; quos non poteſt abſolvere niſi ille, qui tulit, vel ejus ſucceſſor, vel ſuperior (qualis eſt cenſendus delegatus à dicto ſuperiore) ut occurrit, quando quis abſolvitur virtute Bullæ Cruciatæ Sic Filliuc. *tr. 11. n. 297.* & Alterius *tom. 1. l. 4. diſp. 2. c. 2. & 3. & c. 5. v. Quod tamen Privilegium.* Excommunicatos autem generaliter ab homine, Confeſſarii Soc. Jeſu non debent abſolvere, ſine ſpeciali licentia ſuorum Superiorum: prout explicatur *in Compend. Privilegiorum ejuſd. Soc. §. 1. V. abſolutio.* Alii tamen Mendicantes poſſunt hos excommunicatos generaliter ab homine, & quidem in foro interno, ut hic ſemper ſenſus eſt. Sic Joan. la Crux *in Compend. Privil. l. 1. c. 7. dub. 1.* Et ratio diverſitatis eſt, quia Confeſſariis Societ. id limitatur à ſuo Patre Generali, quod limitare utique ea ſuis privilegiis poteſt: Ita *in præfatione ejuſdem in Compendio Privil. Soc. Jeſu:* qua limitatione carent cæteri, ut ſupponimus. Utrùm autem pro excommunicatis nominatim ſint hi per ſua privilegia Delegati à Pontifice, ſicuti Electus per Bullam Cruciatæ, non eſt hic quærendi locus: nam proptereà modo initio hujus numeri excommunicatos nominatim excepi.

13 Hæc pro Confeſſariis Mendicantibus, eorum privilegia participantibus extra Italiam, & intra Urbem. De iiſdem nunc breviter dicendum, intra Italiam, & extra Urbem. Certum eſt ex decreto Clement. VIII. poſito à Ludovico la Cruce *de expoſ. Bullæ Cruc. diſp. 1. c. 3. dub. 5.* hos poſſe abſolvere à cæteris, præter ſequentes, hoc eſt primò, præter caſus Bullæ Cœnæ. Secundò, præter caſus ſex Pontificios poſitos apud eumdem *ibidem* in moderatione ejuſdem Decreti Clement. VIII. Denique tertiò, præter caſus, quos ſibi Ordinarii locorum reſervant. De hoc tertiò nihil occurrit addendum. De primo, & ſecundo, ſolùm hic exponendum erit in gratiam legentium, quinam illi ſint.

Bullæ Cœnæ Summa.

HÆretici, ſchiſmatici, atque eorum fautores, libroſque hæreticorum legentes.

Naufragantium Chriſtianorum bona in mare, vel in littore ſurripientes.

Pyratæ in mari Romano, eorumque fautores.

Imponentes nova pedagia, gabellas, &c.

Falſificantes literas Apoſtolicas.

Arma, ferrum, &c. Equos, &c. deferentes ad Inimicos nominis Chriſtiani, vel ad Hæreticos, illiſque auxiliantes, conſiliumque dantes, &c.

Impedientes eos, qui victualia Romam deferunt.

Qui euntes Romam, vel ab ea recedentes ſpoliant, mutilant, capiunt: & ſine juriſdictione vexant in curia Romana commorantes.

Vindicantes ſibi juriſdictionem Apoſtolicam.

Vulnerantes, vel capientes Epiſcopos, Cardinales, &c.

Qui per ſe, vel per alias perſonas, quæ Romam pro ſuis cauſis recurrunt, vel inibi propter eaſdem commorantur: vel Judices Officialeſque dictarum cauſarum, occaſione earumdem, &c. occidunt, percutiunt, ſpoliant.

Appellantes à gravamine, vel futura executione litterarum Apoſtolicarum ad poteſtatem ſæcularem.

Impediens earumdem litterarum Apoſtolicarum, ſeu cauſarum ſpiritualium executionem.

Judices ſæculares, qui Eccleſiaſticas perſonas trahunt ad ſua Tribunalia: quique Eccleſiaſticam libertatem tollunt; aut in aliquo perturbant.

Impedientes Prælatos, ne ſua juriſdictione utantur: quique, illorum delegatorum judicia eludentes, recurrunt ad curiam ſæcularem, aut contra illos aliquid decernunt.

Ferentes ſtatuta libertati Eccleſiæ contraria, iiſdemque fortè conditis utentes.

Uſurpantes Eccleſiarum juriſdictiones, vel etiam fructus.

Imponentes onera Eccleſiaſticis.

Judices ſæculares, qui interponunt in criminalibus contra Eccleſiaſticos.

Occupantes bona Eccleſiæ Romanæ, illiuſque juriſdictionem uſurpantes.

Præſumentes abſolvere prædictos.

Sex Caſus Pontificii, à quibus non poſſunt abſolvere Mendicantes intra Italiam extra Urbem.

Apud Ludovic. à Cruce citatum.

14 VIolantes immunitatem Eccleſiaſticam in terminis Gregor. XIV. *Cùm alias nonnulli.*

Violantes clauſuram Monialium ad malum finem.

Provocantes, & pugnantes in Duello, juxta Trid. & Conſtit. Greg. XIII. *Ad tollendum.*

Injicientes violentas manus in Clericos, juxta Canonem. *Si quis ſuadente.*

Simoniam realem ſcienter contrahentes.

Confidentiam beneficialem, quæ eſt ea, ex Bulla Pii IV. *Romanum,* & Pii V. *Intolerabilis;* quam committunt perſonæ reſignantes aliquod beneficium, vel illud acceptantes, vel collatores, vel electores, vel præſentatores, quando reſignant, acceptant, conferunt, eligunt, præſentant cum intentione, ſeu certa confidentia, quòd beneficium, ſeu ejus pars aliquo tempore reverſura ſit in favorem ſive ipſis reſignantis, ſive alterius cujuſcunque.

15 Hæc, ut dixi, in gratiam legentium Confeſſariorum poſita ſunt; Cùm enim Confeſſarius, ut rectè ſuo fungatur munere, teneatur ex Filliuc. *in inſtr. brevi, c. 2. art. 5. §. Quarto ſcienda ſunt,* ſcire caſus, ſive excommunicationes, ſaltem ordinarias, quas ipſe non poteſt abſolvere: nam de illis, quas poteſt, ſatis eſt ſi habeat cognitionem confuſam, intendatque eas abſolvere, ſi opus fuerit; ideò Confeſſarius ex Mendicantibus extra Italiam, & in Urbe, ſatis eſt, ſi ſciat excommunicationes Bullæ Cœnæ, quas jam modò compendioſè delibavimus. Confeſſarius autem ex iiſdem Mendicantibus intra Italiam, & extra Urbem; ſufficit ſi ſciat eaſdem excommunicationes Bullæ Cœnæ; & inſuper ſex modò dictos caſus Pontificios: & deniq; caſus ab ordinario Diœceſis, ubi degis, reſervatos. Demum Confeſſarius non participans privilegia Mendicantium, non ſolùm prædicta ſcire debet; ſed etiam illas alias excommunicationes reſervatas in jure, & in Extravagantibus, quarum Catalogus, ut ſupra dixi eſt apud Filliucium *tr. 15. & 16. in fine,* qui quia longus eſt; hic transcribere operæ pretium non fuit: eſt tamen apud eundem *in inſtructione brevi art. 5.* brevior Catalogus ordinariarum excommunicationum reſervatarum, quo ſi majus uti, ad facilitatem, potes.

CAPUT VIII.

Quid faciet Confeſſor ſi erraverit in abſolvendo.

§. I. *Proponitur Quæſtio.*

1 TRipliciter id evenire poteſt. Primò ſi erraverit, quoad valorem Sacramenti, abſolvendo v. g. ſine poteſtate: ut ſi abſolviſſet à reſervatis, vel ſine intentione, vel ſine debita pœnitentis diſpoſitione. Secundò ſi erraverit, quoad aliquid, quod erit in damnum tertii v. g. non obligavit ad reſtitutionem debitam: & idem eſt ſi obligavit ad indebitam. Tertiò ſi erraverit in aliquo, quod nec bonum tertii, nec validitatem Sacramenti læderet; ſed ſolùm verbi gratia non interrogavit de numero, vel de requiſitis circumſtantiis peccatorum, vel reliquit pœnitentem in occaſione proxima. Jam de ſingulis hiſce eventibus, noſtro more, breviter.

Sed prius advertendum eſt, ejuſmodi errores vel à Confeſſario poſſe committi ex culpa mortaliter gravi, quam *malam fidem* vocabo, vel ex nulla, aut ſaltem venialiter levi, quam appellabo *bonam fidem*: nam hac diſtinctione poſita, clariora evadent, quæ ſubdenda ſunt. Initium autem ſatimus à tertio.

§. II. *De Errore circa Tertii damnum.*

2 QUando ergo Confeſſarius erraverit tertio modo: ſi bona fide proceſſit, ad nihil illum obligo, ſed Deo omnia commendet. Ita Filliuc. *in inſtruct. brevi, c. 4. §. dico* 2. de Lugo *diſp. 22. de pœnit. ſect. 3. num. 75.* ſi mala fide; debet diligentiam moralem adhibere, ut pœnitentem admoneat: Sic idem de Lugo *num.* 74. de cujus admonitionis modo mox aliquid attingam *num.* 6. Ratio eſt, quia in poſteriore hoc eventu Confeſſor eſſet cauſa, ne pœnitens obligatus verbi gratia confiteri integrè omnia peccata; tali obligationi ſaltem moraliter non ſatisfaceret. At in caſu priore non cenſeretur cauſa moralis. Hujus autem ratio ulterior eſt, quia bona fides facit, ne nunc Confeſſor ſit, ſeu cenſeatur ejuſmodi cauſa moralis: nullam enim culpam adhibuit: & ut ſuppono: non dixit pœnitentem, non eſſe obligatum, ſed ſolùm tacendo non interrogavit, vel non obligavit. Sanè ſi quis ex Fidelibus, die feſtivo, quem ipſe crederet feriatum, laboraret: ego non obligarer docere eum de diei feſtivitate, ſi ejuſmodi monitionem facere non poſſem ſine meo gravi incommodo: & ratio eſt, quia non teneor ex juſtitia: quod ſi teneor ex Charitate: certè illud incommodum me excuſat, ut eſt communis doctrina in omnibus obligationibus provenientibus ex debito Charitatis. Ita eſt in caſu noſtro: nam ex una parte grave cenſetur incommodum, cum meo rubore, & oſtendendo me erraſſe, monere pœnitentem: & ex alia, nullum damnum obvenit pœnitenti bona fide procedenti (ut ſupponimus) & ſolùm materialiter legem de integritate Confeſſionis non obſervanti.

3 Preces: quid, ſi bona fide poſitivè deobligavit: vel, quod in idem recidit, pœnitens motus ex ſilentio Confeſſarii putavit, ſe non obligari ad prædicta? Reſpondeo: regulariter ad nihil illum obligari docet Filliucius *loco citat.* Rarò obligari docet de Lugo *n. 74. citat.* Rectè uterque: tunc enim eſſet obligatio; cùm, omnibus perpenſis, non eſſet grave incommodum Confeſſarii admonere; quia verò rarò non adeſt ille rubor in retractando; poteſt rectè dici regulariter non obligari.

§. III. *De Errore cum damno Tertii.*

4 QUando erravit ſecundo modo, nempè cum Tertii damno: diſtinguendum eſt. Quando enim tacuiſti, hoc eſt, nec illum poſitivè obligaſti, nec deobligaſti poſitivè: ſiquidem bona fide proceſſiſti; ad nihil te teneri putant graves Auctores, propter rationem modò dictam §. *præced.* Filliuc. *in inſtruct. brevi c. 4. §. dico* 2. ſtrictius loquitur de Lugo *de pœnit. diſp. 22. ſect. 3. num. 65.* ſi autem mala: teneris admonere pœnitentem de patrato errore, ne ſcilicet patiatur damnum innocens cauſa tua. Sic de Lugo *ibid.* Si tamen non admoneas; licèt pecces, non teneris ad reſtitutionem; quia Confeſſor non tenetur ex juſtitia quærere bonum temporale aliorum. Quòd ſi illum obligaſti poſitivè, vel deobligaſti: ſi mala fide id à te factum eſt, certè obligaris vel monere cum affectu, quo ipſe reſtituat: vel ſi nolit, ſeu jam tunc non poſſit, cùm potuiſſet ante tuam deobligationem, tu teneris reſtituere: fuiſti enim cauſa poſitiva damni, unde obligaris ex juſtitia. Sic *ibid.* Si verò bona fide proceſſiſti: etiam obligaris (ſic urgente damno tertii) cum aliquo tuo incommodo; non tamen cum tanto, quanto ſi mala fide proceſſiſſes: quia tunc teneris ex Charitate, non verò ex juſtitia, ut dictum eſt. Ita *ibid.* Aliqui cum de Lugo citato *ibid. num.* 61. putant in hoc caſu adeſſe obligationem aliquo modo ex Juſtitia: ſi quis enim ſine culpa incenderet domum alienam: ut primum id advertit: tenetur (ajunt) ex Juſtitia, ſi poteſt, non cum tanto incommodo, extinguere: licèt alius, qui non incendit: non ex Juſtitia, ſed ex ſola Charitate teneatur. Ita in caſu noſtro, &c.

§. IV. *De Errore cum invaliditate Sacramenti.*

5 QUando Confeſſarius erravit primo modo, hoc eſt, ita ut Sacramentum Pœnitentiæ, quod adminiſtravit, invalidum fuerit: ſi fide mala proceſſit, debet omninò, cum ſuo etiam gravi incommodo, pœnitentem admonere, ſic expoſcente damno ſcienter illato à Confeſſario. Ita Filliuc. *In inſt. brevi cap. 4. §. Dico igitur primò*, & de Lugo *dict. diſp. 23. de pœnit. ſect. 3. num. 58.* Si verò bona fide; tunc ſolùm debet (ſemper ſupponimus quod poſſit illum convenire) admonere, etiam cum proprio aliquo dedecore, & incommodo, quando eſt periculum, ne pœnitens ampliùs confiteatur: ut ſi eſſet verbi gratia graviter infirmus. Ita de Lugo *ibid.* Ratio eſt, quia tunc eſt periculum mortis æternæ pœnitentis: atque adeò pœnitens tunc verſaretur in extrema neceſſitate. At ſi tale periculum non eſt; quia ſpes eſt ut iterum validè Sacramentum Pœnitentiæ ſuſcipiat: non eſſet in neceſſitate extrema; nam in ſequenti Confeſſione bona fide facienda jam indirectè abſolvetur ab omnibus peccatis alias non legitimè abſolutis; illud autem inconveniens, quod non ſervabitur materialiter lex Dei de ſubdendis omnibus peccatis directè clavibus; reſarcitur ab excuſatione ducta ex rubore Confeſſarii, eo modo quo dictum eſt §. 2.

6 Petes; quando admonendus eſt ejuſmodi pœnitens, quo modo fiet ſine fractione ſigilli? Reſpondeo: Confeſſor, ne ſigillum frangat, debet petere veniam à pœnitente loquendi cum ipſo de re ipſi pœnitenti neceſſaria ad ſalutem, atque ad ejuſdem Sacramentalem Confeſſionem præteritam pertinentem. Si pœnitens concedat: jam tutò Confeſſor admonebit: ſi negat: ad nihil aliud tenetur: quia jam functus eſt ſuo munere, quantum potuit. Si pœnitens redeat ad Confeſſionem, te in hac debere illum monere de defectu prioris, puto, quia non adeſt ille rubor: & ita ob aliam rationem minus univerſalem notat de Lugo *l. c. n.* 77. Ita Sanchez *lib. 3. de Matrim. diſp. 6. num* 3. contra Suarium *diſp. 33. de pœnit. ſect. 5.* dicentem poſſe adhuc debere admonitionem proſequi: quia talis locutio eſt pars Confeſſionis præteritæ.

CAPUT IX.

Aliqua pertinentia ad Confeſſarium antequam abſolvat.

IN unum redigimus quædam, quæ ſuperſunt, quæque ſuperiùs meliorem locum, quàm hunc, obtinere non potuiſſe viſa ſunt.

§. I. *Ex qua opinione Confeſſarius Pœnitentem abſolvat.*

1 POteſt, immò debet Confeſſarius ſequi opinionem probabilem pœnitentis, contra propriam ſententiam, ſive probabilem, ſive probabiliorem. Ita Suarez *de pœnitent. diſput. 32. ſect.* 1. Sanchez *lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 28. & 29.* aliique, Caſtropal. *tom. 1. diſput. 2. de conſcien. opin. p. 2. num.* 3. Ratio eſt, quia tunc pœnitens eſt rectè diſpoſitus: dum enim ſequi paratus eſt opinionem probabilem: jam vult ab omni peccato diſcedere: & quamvis in rebus humanis ſive Judex, ſive Medicus deberet opinionem probabiliorem ſequi, de qua re nobis nunc agendum non eſt: tamen Confeſſario, qui non alio modo eſt Judex, & Medicus, niſi ut anima pœnitentis juſtificetur: ſatis erit, ſi pœnitens rectè ad prædictam juſtificationem diſpoſitus appareat: id quod ſatis habetur ſequendo opinionem probabilem.

2 Petes: debet ne id ſub mortali? Reſp. Ita cum de Lugo *diſp. 22. ſect. 2. n.* 48. Et quidem Confeſſarius proprius, id eſt Parochus, debet toties quoties ad ſe recurrerit pœnitens, eum abſolvere, ſeque pœnitentis opinioni probabili conformare: delegatus verò, id eſt non proprius, licèt audita Confeſſione, pro ea vice idem debeat; tamen poteſt eum monere, ne iterùm redeat, niſi eam opinionem deponat. Ratio diverſitatis eſt ducenda ex obligatione, quam habet Parochus pro ſuis ovibus audiendis, à qua non urgetur delegatus. Obligamus autem delegatum pro ea vice: quia quando Confeſſarius quicumque audit Confeſſionem; ex ſuppoſitione, quod audiit, obligatur ſub mortali conformare ſe opinioni probabili, quia tunc pœnitens, cùm ſit rectè diſpoſitus; habet jus abſolutionis: ne iterùm cogatur ſua ſcelera alteri manifeſtare.

3 Non eſt tamen negandum, excuſari nonnunquam, propter levitatem materiæ, ejuſmodi Confeſſarium: ut ſi Confeſſio fuiſſet de peccatis venialibus, aut ita brevis, aut de tali materia: ut ejus repetitio apud alium Confeſſarium grave onus minimè cenſeatur. Sic Suar. *citat. num.* 7. Sanchez *citat. num.* 29. Immò Monteſinus & aliqui apud de Lugo *diſput. 22. cit. ſect. 2. num.* 48. (nec reprobat ipſe de Lugo: ſiquidem contrarium ſolùm vocat verius) in hoc Confeſſario delegato nunquam talem obligationem mortalem agnoſcunt: quia talis Confeſſarius, volendo audire pœnitentis peccata, non vult cedere juri ſuo, quo liber eſt, ut poſſit ſuam in operando opinionem ſequi.

4 Pe-

4 Petes iterùm: quando Confeſſarius poteſt, vel debet conformate ſe opioioni pęnitentis probabili; debetne eſſe in ſe probabilis opinin, an ſatis eſt, ut pœnitenti appareat probabilis, quamvis in ſe talis nequaquam ſit? Reſpondeo: debet eſſe talis in ſe; ſive tamen per rationes intrinſecas, ſive per auctoritatem extrinſecam Auctorum, juxta ea, quæ dicuntur à Doctoribus de hac materia; Si ergo opinio Pœnitentia nullam ex his probabilitatem habet; ſed ſolùm ipſi Pœnitenti appareat probabilis: verbi gratia appareat probabilem talem contractum non eſſe uſurarium; diligens ſit Confeſſarius in examine talis ſententiæ, an fortè ſit probabilis ſaltem extrinſecè propter auctoritatem alicujus Auctoris; & ſi invenerit eſſe talem; illi ſe conformet. Sic de Lugo *loc. cit. à nu.* 45. ſecus illa opinio pœnitentis jam oon erit oiſi falſa, & ettonea: unde cum ejuſmodi pœnitente ſe geret, ſicuti ſe gereret cum culpabiliter, vel inculpabiliter ignorante: de quo nos ſatis diximus ſupra *hoc lib. cap.* 4. Hactenus declaratæ doctrinæ quandam moderationem adhibet de Lugo *lib. 1. Reſp. mor. dub.* 28. Meritò enim ait, non obligari Confeſſarium ſequi opinionem pęnitentis, quando opinio ſe tenet ex parte Confeſſarii ut ſi ſit probabile, ipſum poſſe. & non poſſe negare Abſolutionem: id quod ego iterùm notavi cum Sanch. *d. 44. num.* 10. quando egi de Pęnit. lib. 5. c. 5. §. 4. *nu.* 39.

§. II. *An Confeſſarius ſciens Pœnitentem non fateri peccatum, quod commiſit, poſſit illum abſolvere?*

5 QUid faciet Confeſſor, quando adverteret Pænitentem aliquod peccatum commiſiſſe, quod neque ex ſe, neque interrogatus confitetur? Dico: ſi ſciat evidenter, quod commiſerit, & item evideoter novit; quod alii confeſſus non ſit, abſolvere non poteſt: quia clarè ipſi tunc conſtat ejuſmodi pęnitentem non eſſe ritè diſpoſitum. Sic Suarez *de pęnit. diſp.* 32. *ſect.* 3. *num.* 9. Fagundex *l. 6. de* 1. *præcept. Eccl. c.* 4. *nu* 38.

6 Dixi (ſi ſcit evidenter:) ſi enim dubitat, vel dubitat an Pęnitens licitè neget; poteſt abſolvere: quia quilibet debet præſumi bonus, atque adeò rectè diſpoſitus, niſi contrarium clarè conſtet. Quoniam igitur ea evidentia rariſſima eſt: ſæpè item contingere poteſt, ut Pęnitens habeat tacendi cauſam rationabilem, juxta alibi dicta, ad evitandum v. g. ſuum, vel alterius damnum: vel habeat aliquam probabilem opinionem pro ſe, ſuaque actione; ideò regulariter videtur abſolvendus.

7 Quid, ſi Confeſſarius ex aliorum Confeſſione novit v. g. Petrum tale crimen commiſiſſe, nec eſſe confeſſum: ipſe autem interrogatus negat; habendane erit fides aliis, an Petro? Reſpondeo? Petro potius, quàm aliis, quia in hoc Judicio Pænitens eſt reus, teſtis, & accuſator: magiſque eſt credendum in hoc foro Pæoltenti io ſua cauſa, quàm aliis in aliena.

8 Sed quid, ſi Confeſſor advertit, pęnitentem tacere peccatum, quod clarè commiſit; obligaturne interrogare? Reſp. obligatur, ſi advertit, tale ſilentium oriri ex malo examine: qoia debet Pænitentem indiſpoſitum ad rectam diſpoſitionem adjovare: immò etiam ſi inculpabiliter pænitens omitteret: quia Confeſſario etiam incumbit cognoſcere plenè ſtatum Rei, illumque rectè dirigere antequam abſolvat. Quomodo autem, & qua prudentia interrogare debeat pænitentem de peccatis ab ipſo commiſſis, jam ſubdo.

§. III. *Qua ratione Confeſſor, antequam abſolvat, Pænitentem interrogare debeat?*

9 HÆc aoimadverſio *ſupra*, cum de integritate Confeſſionis actum eſt, ſuum germanum oanciſci locum poterat: verum nec ab hoc loco, ut conſideranti patebit, aliena prorſus eſt. Quare de illa aliquid ex de Lugo *diſp. 16. de pæn. ſect.* 14. *nu.* 389. qui ſolidè: & dilucidè illam exagitat, breviter de noſtro more, quantum ad expediendam Confeſſionem pertinet: afferemus.

10 Confeſſarius non obligatur ad examinandum pænitentem exquiſita induſtria, & exactiſſimo examine, ſed ſuavi, & humano. Ad cognoſcendum autem gradum hujus diligeotiæ, quàm adhibere debet Coofeſſarius, nota poſſe errari vel per defectum, vel per exceſſum. Per defectum errant rudes, ignarique Confeſſarii, oihil interrogando, vel ſolùm clariſſima quædam, vel univerſalia: Per exceſſum fallunt Doctores, quia his occurrunt plures, & plures interrogatione, quibus melius ſpecies, vel oumerus peccatorum explicarentur. Circà quod advertendum: Confeſſarium non obligari plus ad interrogandum, quàm ipſe pænitens ad ſe examinaodum: immò pænitens obligatur primo loco, & deiodè, juxta capacitatem pænitentis, Confeſſarius: pænitens antem non obligatur ad exactiſſimum examen, ſed ad humanum, hoc eſt tale, quo Sacramentum hoc non reddatur nimis grave, & oneroſum: nec eſt bona conſequentia. *Si plus hic ſe examinaret, plus inveniret: ergo ad hoc obligatur:* non eſt, inquam, bona conſequentia. Ratio eſt, quia non eſt attendendum ſolùm ad exactam, & integram Confeſſionem peccatorum; ſed etiam permaximè, ne Sacramentum, ex hoc capite reddatur oimia oneroſum, & grave. Idem ergo dicendum eſt de iorerrogationibus à Confeſſario exhibendis; non enim aliis, aliiſque minutiſſimis ioterrogationibus torquere debet pænitentem; ſed humano, prudentiqoe modo, quàvis omittēda ſit aliqua differentia, vel oumerus aliàs aperiendus.

11 Sed inquiret aliquis aliquam regulam circà hujuſmodi examen, humanaſque ioterrogationes. At profectò non poteſt dari una, & eadem regula pro omnibus: pendet enim ex capacitate, & diſpoſitione corporali, ex attentione, aliiſque circumſtantiis. Quare pauciores, & craſſiores interrogationes debent fieri homini occulto, & barbaro, quales ſunt Indi Occidentales; quàm alicui Europęo: leviùs examinandus eſt ruſticus noſter, quàm homo civilis: leviùs qui ægrotat, & difficulter poteſt ad ſubtiliora atteodere, propter capitis debilitatem; quàm homo ſanus, & robuſtus. Denique (quod notandum eſt etiam) leviùs, & minus exactè interrogandus eſt circa ſingula, qui plura habet peccata, quàm qui pauciora. Ratio colligitur ex dictis: quia cum ſolùm requiratur diligentia, & examen humanum, hoc autem ſit illud, quod non generat ex ſe faſtidium, & tædium hujus Sacramenti: conſequens eſt, ut minus diſtincta notitia requiratur ab eo, qui vel propter incapacitatem, vel propter morbum, vel propter peccatorum multitudinem, vel aliam ob cauſam difficilius poſſet exactam notitiam reddere. Nam illi, qui confiteri debet peccata totius vitæ, quam in omni peccatorum genere expendit; difficillimum eſſet, & aptum ex ſe ad reddendam illi Confeſſionem odioſam, & gravem nimis, examen illud, quod alteri facieoti Confeſſionem menſtruam, non eſſet difficile, ſed facilè. Et hæc eſt ratio, cur à meretrice, & concubinario, & ſimilibus, minus exactè, & diſtinctè pecamus oumerum peccatorum, quàm ſi per menſem, vel per hebdomadam ſolam, v. gr. in eo peccato fuiſſet: quia nimirum diligentia, quæ pro peccatis unius hebomadæ diſtinctè confitendis ſufficeret; eam, ſi pro longo tempore examinando adhiberetur, difficultatem ingereret, & moleſtiam talem, ad quam præceptum Confeſſionis integræ non obligat: quia redderet præceptum ipſum, & Confeſſionem nimis moleſtam, & gravem. Debet ergo Coofeſſarius accommodare ſe pęniteoti, & notitiam peccatorum à ſingulis petere, juxta capacitatem ſingulorum: ſubtiliorem à ſubtilioribus: craſſiorem à craſſioribus, breviorem ab ioſirmioribus, &c. Hæc ex illo.

Sedabit Cōfeſſarii ſpeculativi conſcientiam Doctrina Th. Sanch. *lib. 9. de matrim. d.* 17. *num* 5. *fine*, ex qua colligitur (& quidem ex eodem, puto, principio, quod examen debet eſſe morale, & humanum, non verò Metaphyſicum) ex qua, inquam, colligitur, non obligari Confeſſarium ad Interrogandos pœnitentes de extraordinariis quibuſdam eventibus, qui io eorum peccatis aliàs mutarent ſpeciem, & ſi ipſi pœnitentes adverterent, explicare ſine dubio deberent. Verba Sanchez ſunt ejuſmodi; *Ex his infero, confitentem ſitum extraordinarium in concubitu, ſervato legitimo vaſe, non eſſe neceſſariò interrogandum de effuſione ſeminis, an extra vas evenerit, nec ne, vel expertus ne ſit illius periculum, quia hæc non frequenter, ſed rariſſimè accidunt.*

§. VI. *An aliquando à Confeſſario ſit ſubeundum onus Pęnitentis, quem abſolvit?*

12 OBligatur v. gr. pæoltens, omnibus expenſis, vel primò ad correctionem fraternam proximi: vel ſecundò ad reſtitutionem, ſive rei, ſive famæ; vel tertiò ad confugiendum ad Superiorem, ob caſus reſervati abſolutionem: vel quartò ad denonciaodum aliquem ſive Sanctæ Inquiſitioni, ſive alteri Tribunali. Quæritur ergo, an Confeſſarius ejuſmodi onera in ſe ſuſcipere licitè poſſit, vel debeat?

13 Quoad licitè poſſe: Quamvis conſilium optimum ſit, ut Confeſſarius ab hujuſmodi pęnitentium oneribus ſubeundis omninò abſtineat; tameo concurrentibus tribus, licitè poteſt: ex Suarez *de pęnit. diſputat.* 34. *ſect.* 4. *nu.* 17. Immò interdum, ob charitatem decet. Primò ut ſi moralis aliqua neceſſitas ex parte objecti, id eſt, ex parte rei faciendæ. Secundò ut eam rem facere pęnitens non poſſit, vel non ſit aptus, vel rationabiliter refugiat. Tertiò ut ipſe Confeſſarius ſperet utiliter ſe illud munus, ſine ſuo diſpendio, executurum.

14 Quoad debitum: In eo tantùm caſu debebit; quando non poteſt umninò pænitens, ipſe autem Confeſſarius poteſt: & ex altera parte obligat Charitas ſub peccato, ut illud fiat, ad quod tenetur pænitens. Sic idem *ibid.* Sed diſcurrendo per ſingulos caſus *nu.* 12. propoſitos; doctrina hæc evadat evidentior.

15 In primo enim caſu: ſi proximi neceſſitas tam gravis, ut pęnitens obligetur ad corrigendum illum, ſive per ſe, ſive per alium, tunc ſi poteſt ipſe pæoitens, ſive per ſe, ſive per alium diverſum à Confeſſario corrigere, non obligatur Confeſſarius: quia tunc non extremè indiget proximus. At ſi eamdem gravem neceſſitatem ſuccurrere neque per ſe, neque per alium pęoitens poſſit; ſed ſolùm per Confeſſarium (qui caſus certè rariſſimus eſt:) tunc, ſi ſine magno incommodo, juxta leges communes charitatis, poſſit Confeſſor, ſane debebit: Sic *ibid. num.* 20. multò magis ſi is Confeſſor ſit Superior, cùm incumbit bonum ſubditorum. Ratio eſt, quia tunc extremè indiget proximus.

16 In ſecundò caſu Confeſſarius non tenetur ſubire onus reſtitutionis ſive ſua, ſive pęnitentis, ſive alterius pecunia. Idem de reſtitutione famæ. Si colligio ex Suarez *loc. citat.* & ex Sanchez, & Caſtropal. *mox* citandis. Ratio eſt, quia hoc eſt onus Pænitentis, quod ſi ex aliqua cauſa ipſe pænitens ſubire non poteſt, nec alium

Digitized by Google

inveniat, qui voluntariè vices ſuas ſuppleat; jam à tali onere liberatur. Excipe tamen caſum extremæ neceſſitatis: ſi enim Confeſſor advertat illa pecunia extremè indigentem ſublevandum, nec aliam adeſſe ſublevandi viam, ſanè juxta leges charitatis, ut modò diximus, obligabitur.

17 In tertio caſu numquam obligabitur Confeſſor Superiorem convenire propter peccatum reſervatum pœnitentia: Sic Sanchez *l. 2. in Decal. cap.* 13. *nu.* 14. Caſtr. *t. 1. tr. 4. diſp. 4. p. 5. §. 2. nu.* 4. & 7. nam vel pœnitens poteſt adire prædictum Superiorem; & tunc non extremè indiget, vel non poteſt, quia v.g. eſt infirmus in gravi periculo, vel habet Impedimentum perpetuum adeundi Superiorem; & tunc caſus hic non eſt reſervatus, & conſequenter Confeſſor, juxta regulas generales abſolvendi in articulo, ſeu periculo mortis; poterit illum abſolvere: neque enim pœnitens obligatur mittere alium, ſive procuratorem, ſive litteras, ſive amicum: cùm illud ſe præſentandi ſit onus perſonale pœnitentis, à quo, cùm non poſſit, excuſabitur.

18 In quarto caſu nec obligabitur ipſe Confeſſor ſubire onus denunciandi illis Tribunalibus: idque propter rationem modò, *numero præcedenti* dictam. Ita *idem*. Excipe niſi graviter periclitetur bonum publicum; & deficientibus aliis, Confeſſor remedium adhibere poſſet: tunc enim, ſecundùm prædictas charitatis leges, ſanè debebit: quia extremè, in eo eventu, Reſpublica indiget auxilio Confeſſoris.

Ex dictis ſimilia, quæ contingere fortaſſe poterunt, facilè decidentur.

LIBER QUARTUS.

De Satisfactione.

CAPUT PRIMUM.

De Pœnitentia injungenda à Confeſſario.

§. I. *An Confeſſor poſſit nullam injungere Pœnitentiam?*

1 CErtum eſt apud omnes, Confeſſarius teneri communiter, ſub aliqua obligatione, imponere pœnitentiam; atque adeò ſupponi in ipſo auctoritatem ad eam injungendam: tam in punitionem peccatorum, quia eſt Judex: quàm in medelam, quia eſt Medicus. Ita Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 8. &c. *omnis utrinſque, de pœn. & remiſſ.* de Lugo *de pœnit. diſp.* 25. *ſect.* 4. *num.* 46. Dixi, (ſub aliqua obligatione:) nam ſi omitteret, ſine contemptu, levem pœnitentiam imponere pro venialibus vel pro ſæpè confeſſis: non puto mortaliter peccaturum, propter, levitatem materiæ, aliaſque rationes à citato de Lugo *ibid.* deductas. Dixi item (communiter:) quia primò, quando, in articulo mortis pœnitens nullam præſumitur poſſe Pœnitentiam exhibere, ut ſi impos eſſet rationis, vel admodum debilis; nulla injungenda eſſet. Sic Fagundez 2. *Eccl. Præcept. l.* 9. *c.* 3. *nu.* 9. quia vel phyſicè, vel moraliter hujus incapax eſt.

2 Secundò, idem eſt, ſi cui revelaretur ſuum pœnitentem perfectè pro ſuis peccatis ſatisfeciſſe, nec indigere in futurum remedio. Sic Coninch. *de pœn. d.* 10. *n.* 63. quia ubi nullum eſt debitum pœnæ; nulla eſt debita pœnitentia: ex Suar. *diſp.* 38. *ſect.* 3. *num.* 4. & ubi nullum eſt periculum infirmandi; nulla eſt medicina adhibenda.

3 Tertiò, poteſt Confeſſor abſolvere, nulla vel modica impoſita ſatisfactione; quando ex ipſa Confeſſione, & ex materia, & ſignis ejus intelligit pœnitentem integrè, vel ex parte ſatisfeciſſe pro peccatis ſuis: quia æquitas judicii poſtulat, ut ſolùm imponatur ea pœna, quæ eſt debita: & talis, qualis debetur. Sanè per ipſam Contritionem, Confeſſionemque homo ſatisfecit: unde ſi interdum illa ſatisfactio æqualis cenſeatur; aliam ſuperaddere non oportebit. Sic idem *ibid.* Conſultum tamen eſt, in ejuſmodi caſibus, facilè aliquid imponere pro pœnitentia; ut mentem ad Deum ſemel elevare, ſemel proferre nomen JESU, &c. Ita *ibid.*

4 Quartò, quando Confeſſor prævidet fore, ut pœnitens non executurus ſit pœnitentiam; ſatius eſt ſatis modicam imperare. Ita Fagundez 2. *Eccl. præcep. lib.* 9. *c.* 3. *n.* 10. Sed in hoc caſu addenda erit monitio, quæ paulo infra aſſeretur. *§.* 3. *n.* 11.

5 Quintò, quando ſcrupuloſus ſæpius intra horam redit ad Confeſſarium cum novis culpis, ut ſæpè abſolvatur; poteſt relinqui pœnitentiæ impoſitio. Sic *ibid. n.* 9. quia ſupponitur ſatis impoſita in præcedentibus.

6 Sextò, quando quis lucraturus eſt Indulgentiam plenariam, poterit dimitti ſine impoſitione Pœnitentiæ. Ratio eſt eadem, quæ dicta eſt ſuperiùs, quia nimirum per illam ſatisfactum eſt debito pœnæ. Sanè Bonifacius VIII. ut refert Gloſſa, *Extrav. Antiquorum, de pœnit. & remiſſ.* apud de Lugo *diſp.* 27. *de pœnit. ſect.* 1. *num.* 23. nolebat Confeſſarios imponere aliquam Pœnitentiam iis, qui Jubilæum Anni Sancti lucrabantur: quia nimirum ſatisfactione alia non indigebant. Et S. Th. *in* 4. *diſt.* 20. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 1. dicit eſſe de conſilio Pœnitentiam implere, quando quis Indulgentiam lucratur.

7 Dices: at quis ſcit ſe verè lucratum eſſe Indulgentiam? Reſp. licèt raro, vel nunquam poſſit conſtare, integrè aliquem ſatisfeciſſe pro peccatis, vel Indulgentiam fuiſſe lucratum; dico tamen ad noſtram rem ſufficere, quod probabiliter quis videatur ſatisfeciſſe; cùm probabilitas ſufficiat, ut quis prudenter operetur. Ita Petrus de Soto *ſect. ult. de ſatisfactione*, adductus à de Lugo *de pœnit. diſp.* 25. *ſect.* 4. *nu.* 48.

§. II. *De Auctoritate Confeſſoris in injungenda Pœnitentia ſub præcepto.*

8 ALiqui ita explicant auctoritatem Confeſſarii in injungenda Pœnitenti pœnitentia; ut dicant, ipſum poſſe injungere ſub præcepto. Alii, ut poſſit ſolùm per modum conſilii conditionatè, in hunc v. gr. modum; *Si vis acquirere relaxationem pœnæ ex opere operato; hoc, vel aliud opus exhibeas.* Alii poſſe utroque modo, id quod probabilius eſt. Ita Suarez *de pœnitent. diſput.* 38. *ſect.* 5. *cap.* 1. *& ſect.* 7. *num.* 2. Fagundez *lib.* 9. *de* 2. *præc. Eccl. cap.* 3. *nu.* 11. contra Vaſquez, Coninch, & Turr. quos ſequitur de Lugo *de pœn. diſp.* 25. *ſect.* 4. *nu.* 54.

Addunt tamen communiter Doctores, cenſeri regulariter Confeſſorem dare præceptum, dum Pœnitentiam abſolutè imponit: & ſolùm, cum ſuam intentionem explicaverit in contrarium, eſſe ſub prædicto conditionato conſilio.

§. III. *Quanta imponi Pœnitentia debeat.*

9 ITa relinquitur arbitrio Confeſſoris; ut, ſpectatis omnibus, poſſit quamcunque injungere: modò, omnibus item perpenſis, obſervet, quæ vult Trident. *ſeſſ.* 14. *c.* 8. dicens, *Ne fiant peccatorum participes, qui ſine juſta cauſa, pro gravibus peccatis leves pœnitentias injungant.*

10 Nota tamen in hoc, præcipuè eſſe ſpectandam utilitatem, neceſſitatemque ſpiritualem Pœnitentis; adeòque perſæpè moderandam eſſe Pœnitentiam, lenioremque, quàm Pœnitens meretur, imponendam: ut ſi v.gr. timeatur puſillanimitas, vel horror Confeſſionis in Pœnitente. Audi Nazianzenum *orat.* 26. *de moderat. in diſ. ſervanda, ſub finem.* Haec, inquit, *rationem tene, ut partim enim corrigas, idque leniter, & humanè; non ut hoſtis, neque ut durus, & rigidus medicus.* Ex qua doctrina ſic habet Præpoſitus *inp.* 2. *de pœnit. dub.* 7. *Non debet eadem pœnitentia injungi debili & forti, pauperi & diviti. Debet ergo Sacerdos conſiderare fragilitatem pœnitentis; ejus contritionem, proclivitatem ad peccandum, &c. Præſtat autem interdum prudenter diſſimulare, minores pœnitentias injungendo; quàm auſteritate nimia homines ab hoc Sacramento avocare: juxta illud Auctoris operis imperfecti in Matth. Et ſi erramus, modicam pœnitentiam imponentes: nonne melius eſt, propter miſericordiam, rationem reddere, quàm propter crudelitatem? Unde cùm prudenter timetur, quòd pœnitens non exequetur majorem pœnitentiam, quam meretur; minor poteſt injungi, reliquum Deo commendando.* Hæc Præpoſitus.

11 Addit ſic Polancus *in direct. Confeſſ. cap.* 2. *§. Quod attinet, Confeſſor quadam etiam pœnitentis relinquat arbitrio: ut ſi dicat; hoc facias, vel ſi malueris, illud. Demum, potiùs unum* Pater, & Ave *imponat, quam recedere faciat afflictum, vel deſperatam pœnitentem (adde, vel horrore Confeſſionis affectum) ob pœnitentiæ gravitatem. Quando autem exigua ei injungitur pœnitentia; indicari poſſet quam majorem meretur: ſiquidem ſeptennis pro quovis mortali ex uſu erat: ſi tamen timeretur nimia dejectio, vel diffidentia; non expedit hoc dicere.* Hæc Polancus.

12 Denique ſic de Lugo *de pœnitent. diſp.* 25. *ſect.* 5. *num.* 60. *Pœnitentia debet eſſe ſalutaris, & conveniens, hoc eſt primo loco attendi debet ad utilitatem ſpiritualem pœnitentis, ne ſcilicet laquei ei iniiciantur, ut nova peccata committat. Ex hoc potiſſimùm capite excuſari poteſt hodierna praxis, qua leves pœnitentiæ imponuntur pro graviſſimis peccatis, id enim ſæpè fit propter ſpiritualem infirmitatem pœnitentium, quia gravioribus pœnitentiis ſcandalizabuntur: & vel Confeſſionem fugient, vel certè Confeſſarios ineptos adibunt, qui eos curare neſciunt; Denique in dubio inclinandum eſt in partem benigniorem, in qua minus eſt periculi. Monendi tamen ſunt pœnitentes de inſufficientia ſatisfactionis injunctæ; & conſulendus eſt ipſi uſus Indulgentiarum,* &

ali-

aliquando imponendas; ut ſic ſuppleatur defectus propriæ ſatisfactionis. Hæc prudenter de Lugo.

Denique ſic etiam docet Aſcanius Tamburinus (quem ſingulariter diligo propter ejus eruditionem, & eximiam doctrinam, nec ſolùm propter commune cognomen, & fortaſsè etiam propter eandem à Majoribus longè ductam familiam) Is enim ſic habet. *Cum quantitas, inquit, & qualitas Pœnitentiæ prudentis Confeſſarii arbitrio relinquatur,* c. Menſuram, c. Deus De Pœnit. & Remiſſ. & c. Tempora 26. q. 7 *in hujuſmodi quantitate, & qualitate Pœnitentiæ injungenda, inſpicere Confeſſor debet gravitatem, & levitatem peccatorum, & qualitatem perſonæ Pœnitentis. An videlicet ſit robuſtus, vel debilis vel juvenis, vel ſenex; an fortè ſit magnam recuſaturus, vel, licèt accipiat, eam, non impleturus, & alia ejuſmodi. Inſpicienda eſt potiſſimùm magnitudo contritionis: tanta enim eſſe poſſet, ut ea ſola pœnitentiam remitteret, juxta Gloſſam, &c.*

§. IV. *Cujus generis Pœnitentiam debet Confeſſor injungere.*

13 DE tribus eſſe ſolet difficultas. Primò de opere interno. Secundò, de aliàs debito. Tertiò de opere pro defunctis. Quoad primum, quamvis communiter expediat, ut externam pœnitentiam Confeſſor injungat; tamen poteſt merè internam. Sic Suar. *diſp.* 48. *de pœn. ſect.* 6. *n.* 4. & alii apud Bonac. *de pœnit. diſp.* 5. *q.* 5. *ſect.* 3. *p.* 2. *num.* 10. Ratio eſt, quia ex una parte ſatis ſenſibilis fit ex eaterna injunctione Confeſſoris: & ex altera, ex ſe eſt opus aptum ad ſatisfaciendum, & ſæpiſſimè eſt multum utile Pœnitenti; ut recordetur quis verb. grat. pœnarum Gehennæ, ut elevet mentem ad Deum, ut ſe aſpicere Chriſtum cruci affixum imaginetur, &c.

14 Quoad ſecundum. Poteſt etiam pro Pœnitentia injungi opus, ad quod aliàs tenetur Pœnitens, ut Sacro intereſſe tali die feſtivo, recitari horas à Sacerdote, &c. Sic idem *ibid.* Ratio eſt, quia etiam per hæc opera ſatisfacimus pro peccatis, & expedit aliquando ita alicui injungere, ut majorem diligentiam hujuſmodi operibus adhibeat. Tunc autem duo peccata ſpecie diverſa, atque adeò ſpecialiter Confeſſori patefacienda committeret Pœnitens, ſi tale opus non exhiberet: alterum contra obligationem ortam ex Eccleſiæ præcepto: alterum contra obligationem ortam ea hoc Sacramento. Sic Vaſq. aliique apud de Lugo *diſp.* 25. *de pœn. ſect.* 5. *n.* 67.

15 Nota tamen, communiter expedire, ut injungatur illud opus, ad quod aliàs Pœnitens non tenetur. Immò ſi nihil addat explicando mentem ſuam Confeſſarius; intelligatur de opere aliàs non debito. Ut ſi dicat: *Adeſto uni Sacro;* intelligitur præter illud, ad quod quis tenetur in die Feſto. Quòd ſi diceret: *In hac die Dominica audi duo Sacra;* puto eum Coninc. *hic n.* 69. ex his verbis colligi quòd præter Sacrum debitum ea Feſto, aliud unum debeat quis audire, non verò duo: ex tali enim modo injungendi, talis eſſe videtur injungentis intentio. Si dicat: *elargire eleemoſynam pauperi;* puto te ſatisfacturum, ſi elargiaris extremè indigenti: quia licet aliàs debuiſſes; tamen ex modo injungendi, non videtur Confeſſarius te obligare ad non extremè indigentem. Atque ex his poteris non abſimilia conjectare.

16 Quoad tertium, poteſt pro pœnitentia imponi opus, v. gr. eleemoſyna, vel Jejunium, vel oratio, vel quodlibet opus pium, cui ſatisfactio, nec ſolùm impetratio, applicetur à Pœnitente pro defunctis. Ita de Lugo *de pœn. diſp.* 25 *ſect.* 5. *num.* 62. contra Joan. Sanchez *in ſelect. diſp.* 16. *n.* 5. Ratio principaliter eſt, quia tum illa voluntas applicandi opus dictum pro defunctis; eſt ſatisfactoria, & jam remanet pro Pœnitente: tum maximè quia licèt à Pœnitente tunc applicetur ſatisfactio talis operis, ex opere operantis, illis ſanctis Animabus Purgatorii; tamen ſatisfactio ejuſdem operis elevati jam per Sacramentum, ex opere operato, ſemper pro Pœnitente remanebit: & ſic nunquam fruſtrabitur ſua parte integrali, quæ eſt ſatisfactio, tale ſuſceptum Sacramentum.

§. V. *Quando Pœnitentia imponi poteſt.*

17 DEbet Pœnitentia imponi à Confeſſario poſt audita peccata, ſed vel ante, vel poſt abſolutionem, dummodo moraliter cum ipſa conjungatur. Conſultius tamen videtur, ut juxta Conſuetudinem ritè communiter introductam, imponatur ante abſolutionem, ſed poſt expoſita peccata.

CAPUT II.

De Pœnitentia ſolvenda à Pœnitente.

§. I. *An Pœnitens teneatur acceptare Pœnitentiam præceptam, eamque ſolvere?*

1 POEnitentiam ſive medicinalem, de qua non eſt dubium apud Doctores, ſive in ſatisfactionem, tenetur acceptare pœnitens. Ita Suarius, Coninch, & alii *ſupra* citati. Ratio eſt, quia Confeſſor poteſt præcipere: ergo Pœnitens debet acceptare. Antecedens colligitur ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 8. quod docet *in Sacerdotibus eſſe poteſtatem ligandi, non ſolùm ad infirmitatis medicamentum; ſed etiam ad peccati commiſſi vindictam.* Conſequentia patet, quia hæc ſunt correlativa, poteſtas præcipiendi, & obligatio obediendi.

2 Hinc ſequitur, debere impleri talem Pœnitentiam (ſi non detur ſub conditione, de quo ſupra dixi *c. preced* §. 1.) à Pœnitente, ex ſe quidem ſub obligatione mortali, ſed ex parvitate materiæ ſub veniali: eſt autem parvitas materiæ, quoties Pœnitentia eſt levis, injuncta propter peccata venialia; vel propter mortalia aliàs ritè abſoluta. Sic iidem Doctores citati.

3 Sed triplex eſt difficultas. Prima: quid, ſi ſit gravis, ſed impoſita propter prædicta venialia, vel propter ritè abſoluta mortalia; Id quod poſſet aliquando etiam rationabiliter evenire, quando ſcilicet ob multitudinem, vel continuationem venialium ita expediret: quamvis fatear cum Coninch. n. 81. nunquam pro his Sacerdotem obligari gravem pœnam injungere.

4 Reſp. Quamvis ſit probabilius cum Henriquez cit. tunc obligari ſub mortali, quia Sacerdos habet talem poteſtatem, & aliundè materia jam eſt gravis: tamen eſt etiam probabile non obligari niſi ſub veniali. Sic idem *in fine.* Vide Dian. *p.* 3. *Tr.* 4. *reſol.* 139. idque ſaltem propter multos Auctores ita ſentientes. Ita Suarez, Coninch. aliique citati.

5 Secunda difficultas Quid, ſi ſit levis, ſed data pro peccatis gravibus aliàs non abſolutis? Reſp. cum Suar. citato non obligari ſub mortali: quia licèt cauſa ſit gravis; tamen materia ipſa præcepti non eſt ad tantam obligationem ſufficiens.

6 Tertia difficultas. Poteſtne Confeſſarius imponere pœnitentiam gravem pro peccatis gravibus, ſed obligando ſolùm ſub veniali pœnitentem? Reſpondeo poſſe. Ita Suar. cit. licèt neget Vaſq. cit. à Præpoſito *in* 3. *parte hic.* Ratio eſt, quia tota obligatio Pœnitentis fundatur in voluntate Confeſſoris quaſi legislatoria, qui poteſt ſuum præceptum, ut libet, moderari. Hinc obiter collige, rationem hujus gravis obligationis per nos non oriri ex ratione Sacramenti, quaſi requirentis ſatisfactionem ſua parte neceſſariò ponendam: ex hoc enim capite eſſet etiam obligatio ſub mortali ad exequendam Pœnitentiam levem pro levibus injunctam: ſed oriri ex ratione præcepti Confeſſarii, ad id poteſtatem habentis, &c. Lege Suarium *cit. ſection.* 7. *numer.* 5.

7 Quæres, an opinio illa, quæ docet Pœnitentem non teneri acceptare Pœnitentiam, ſit probabilis? Reſp. poſt Tridentinum, multis non videtur probabilis. Et Victoria quidem apud de Lugo *diſp.* 25. *de pœn. ſect.* 5. *num.* 68. & Vaſquez ajunt, poſt Tridentinum, eſſe de Fide, quòd Sacerdos poſſit obligare ad aliquam Pœnitentiam: & Suarez dicit, contrariam opinionem eſſe temerariam. Aliis verò videtur, etiam poſt Trident. eſſe probabilis: quia non videtur Tridentinum damnare voluiſſe opinionem, quam Doctiſſimi viri ſequebantur. Sic Scotus, Medina, Armilla, Silveſter cit à Suario hic. Adde Gabrielem, Tabienam, Navarrum, Hoſtienſ. & Panormitanum cit. à P. Antonio Santarell. *in manuſcriptis de Sacram. hic.* Vide etiam Dian. 2. *p. tr.* 1. *Miſcel. Reſ.* 25. *& p.* 3. *Tr* 4. *reſ.* 51. Ex qua opinione ſequitur, quòd ſi eſſet Pœnitens aliquis, qui nollet acceptare, paratus in Purgatorio ſolvere; non eſſet ea hoc præcisè cenſendus indiſpoſitus (niſi fortè recuſare Pœnitentiam etiam parvam, eſſet ſignum non veri doloris) nec propter hoc ſolùm eſſet ſine abſolutione dimittendus, quia ſequitur opinionem quam tanti viri ſequuntur. Cajetanus citatus à de Lugo *diſp.* 25 *de pœn. ſect.* 5. *n.* 68. addit non ſolùm non eſſe obligationem ſub mortali, acceptandi; ſed nec implendi acceptatam: quod ſanè, eſt nimis amplè dictum.

§. II. *Quando debet Pœnitentiam adimplere Pœnitens.*

8 POteſt eſſe difficultas. Primò, quantum temporis poſt abſolutionem (nam ſicuti certum eſt, poſſe ſolvi ante abſolutionem, ſic certum eſt, id non eſſe neceſſarium.) Secundò, An in tempore, quo fortè Pœnitens ſit in ſtatu peccati mortalis. Tertiò, an in tempore, quo exercet aliud opus de præcepto: v. g. an poſſit recitare coronam injunctam ea Pœnitentia, dum audit Sacrum de præcepto Eccleſiæ?

9 Quoad Primum: per ſe, debet adimpleri Pœnitentia, quando Confeſſor deſignat: licèt facilè excuſari poſſit à mortali dilatio talis temporis deſignati: quia communiter Confeſſarii præceptum cadit potius in rem exhibendam, quàm in tempus. Quòd ſi non deſignat, ut communiter fieri cõſuevit, per ſe loquendo, debet adimpleri quamprimùm commodè moraliter poteſt, ſicuti obligat votum, aliaque ſimilia; Ita Suarez cit. *hic.* videtur tamen probabile cum de Lugo *d.* 25. *ſect.* 5. *de pœn. n.* 92. quòd dilatio, niſi ſit nimia, & ad longum tempus, & niſi ipſa dilatio minuat rem inflictam, non ſit mortalis; Sicuti idem dicitur à de Lugo *ibid.* de voto abſque temporis determinatione emiſſo, quando dilatio rem promiſſam non minuit, ut minueret tardus ingreſſus in Religionem. Aliqui, ut Antonius Fernandes *in Inſtruct. Conf.* 1 *p. docum.* 7 §. 2. *n.* 2 ſimpliciter, & abſolutè extendunt ita ejuſmodi obligationem, ut cenſeant ad unum annum poſſe differri: ſicuti ad unum annum differri poteſt obligatio confitendi; quod tamen videtur nimis largè prolatum.

10 Quoad Secundum, Dico poſſe adimpleri à Pœnitente, dum eſt

in ſtatu peccati mortalis: ſic de Lugo *de pæn. diſp. 25. ſect. 3* & communiter: quia quamvis tuoc oon ſit in ſtatu meriti, tamen eſt in ſtatu, quo poteſt præcepto Confeſſarii ſatisfacere.

Quoad Tertium, poteſt Pœnitens ſolvere pœnitentiam, quando eaercet aliud opus de præcepto; ſi pœnitentia, & dictum opus oon ſe invicem eacludant: Sic Caſtr. *t. 1 tr. de legibus, d. 1. p. 20 n. 1.* quare dum audit Miſſam de præcepto; poteſt recitare v. g. Coronam Beatæ Virginis impoſitam in pœnitentiam; non enim hæc ſe excludunt, &c.

§. III. *An poſſit impleri pœnitentia per alium?*

11 CUm ſatisfactio ſit perſonalis; communiter per ſeipſum illam pœnitens exhibere debet: niſi fortè ſit Eleemoſyna, quæ talem rigorem non requirit. Vide de Lugo *d. 25. ſect. 6. de pæn. n. 79.* Si tamen judicaverit Confeſſor, ex juſta, & rationabili cauſa, expedire imponere ſatisfactionem implendam per alium, poſſe, non eſt improbabile. Ita Suar. *diſp. 38. de pæn. ſect. 9.*

12 Hinc infertur, illum, qui redditus eſt impotens ad pænitentiam ſibi impoſitam implendam, non teneri ad illam implendam per alium, etiam ſi commodè id facere poſſit. Sic de Lugo *d. 25. de pæn. ſec. 5. n. 87.* Ratio eſt, quia præceptum non fuit de procurando alieno Jejunio v. g. ſed de Jejunio proprio: quod cùm poni non, poſſit ceſſat obligatio.

§. IV. *Ad quid obligetur Pænitens, ſi pænitentiæ obliviſcentur?*

13 EOdem modo, qui oblitus eſt Pœnitentiæ ſibi impoſitæ, manet liber ab obligatione præcepti Confeſſarii, quamdiù oon recordatur, & memorem Confeſſarium conſulere non poteſt. Ita idem *ibid.* Nec tenetur Confeſſionem repetere, ut iterùm Pænitentiam recipiat. Quæ quidem vera ſunt, etiam ſi culpabiliter obligatus ſit Pœnitentiæ: tunc enim ſatis erit confiteri peccatum illius oblivionis culpabilis. Ita Vaſq. *cit. q. 94. art. 5. dub. 4.* Ratio horum eſt, quia non plus tale præceptum, ſaltem ſub mortali, obligat, quam cæteræ leges. ac præcepta, ut ſupra dictum eſt, quæ dum ignorantur, obligare nequaquam poſſunt.

§. V. *Qua ratione obligetur Pænitens ad circumſtantias operis impoſiti à Confeſſario?*

14. SI impoſitum ſit v. g. recitare aliquot Coronas ante talem imaginem, vel flexis genibus; ao ſatisfaciat pænitens ante aliam imaginem, vel ſtando, &c. Diſtinguendum eſt cum de Lugo *cit. n. 93.* ſicuti ſolet diſtingui de voto cum Sanch. *l. 4. in Decal. cap. 52. num. 8.* Quando enim res promiſſa eſt gravis, & circumſtantia levis, ut communiter eſt in dicto caſu, de recitatione coronarum ante talem imaginem, obligabitur Pænitens ad illam circumſtantiam, ſolum ſub veniali: at quando circumſtaotia eſt gravis, ut ſi in tali imagine eſſet particulare obſequium, propter concurſum, vel aliud ſimile, ut etiam alicui videtur eſſe in recitatione coronarum flexis genibus; tunc obligabitur etiam ad illam circumſtantiam ſub mortali. Atque hinc etiam colliges, Ao liberetur pænitens ab obligatione ponendi pænitentiam, quando non poteſt ponere circumſtantiam injunctam à Confeſſario. Regula enim deſumenda eſt ex ſimili paritate voti. Sic *ibid.* Sanchez. Et breviter totum negotium colligendum eſt ex intentione Confeſſarii imponentis pænitentiam: Ita de Lugo *paulò ante cit. n. 94.* ſi enim ex conjecturis colliges ejus intentionem ſolum fuiſſe ad ſubſtantiam operis, etiam ceſſante circumſtantia; dum hanc non potes illam exhibere debes; ſecus, non item.

CAPUT III.

De commutatione Pœnitentiæ.

§. I. *An Pænitens ſibi commutare poſſit pænitentiam à Confeſſario injunctam?*

25 DIco non poſſe. Ita Sanch. Regin. Coninc. aliique quos citat, ſequiturque de Lugo *diſp. 25. de pæn ſect. 6. nu* 96 quidquid dicat Portella, & Diana citatis ibidem ab eodem *num.* 95. Ratio eſt, tum quia nemo poteſt commutare præceptum Superioris, etiam in melius: v. g. non poteſt fidelis commutare auditionem Miſſæ die Feſtivo in opus quodlibet illa auditione excellentius; quia non eſt Superior: tum quia in caſu noſtro illud opus, quod à Confeſſario imponitur, elevatur virtute clavium, ad hoc, ut ſit opus Sacramenti; non verò illud à te ſuſceptum.

16 Dices. At eſt ſententia probabilis, quod quilibet poſſit ſibi commutare votum in opus æquale, vel ſaltem in melius. Reſp. In voto ipſe vovens eſt loco Superioris, ſibi legem voti imponens, & opus ex voto non debet elevari virtute clavium: quæ aliter ſe habent in caſu pænitentiæ, ut dictum eſt.

§. II. *An alius Confeſſarius poſſit commutare pænitentiam, audita Confeſſione?*

17 POteſt eſſe difficultas, vel Primò de Confeſſore æquali, hoc eſt de Confeſſore, qui valet abſolvere eadem peccata, quę potuit prior. Secundò de Confeſſore inferiori, hoc eſt, qui non valet abſolvere eadem peccata, quia ſcilicet ſunt reſervata, quæ tamen potuit prior, quia erat vel Superior, vel delegatus ad reſervata.

18 Quoad Primum, Confeſſor ſecundus æqualis, ſi audiat eandem Confeſſionem, quam audiit prior; poteſt commutare, vel minuere Pænitentiam. Ita Suar. *diſp. 28. ſect* 20. *num.* 4. & communiter Recentiores. Ratio eſt, quia ſecundus Confeſſor ſuccedit loco prioris, quare ſicut prior poterat minuere Pænitentiam à ſe datam; ſic poterit hic poſterior.

19 Quoad Secundum, licèt probabilius ſit cum de Lugo *diſp. 25. de pænit ſect. 6. num.* 105. non poſſe, quia inferior non poteſt, propter limitationem abſolvendi, quem habet, ſuccedere loco Superioris: tamen, quia ablata reſervatione per primam abſolutionem, jam illa peccata non ſunt ulterius reſervata: poteſt dici quod jam inferior, reſpectu iſtius pęnitentis, habet ſufficientem juriſdictionem, & conſequenter, ex Vaſquez, Henriquez, Navarro, citatis à de Lugo *ibid. nn.* 104. poterit, audita Confeſſione, etiam & hic commutare, vel minuere Pænitentiam.

§. III. *An poſſit alius Confeſſarius commutare pænitentiam non audita Confeſſione?*

20 CErtum eſt ex de Lugo *ibid. num.* 100. poſſe ſecundum Confeſſarium declarare primam Pænitentiam, oon obligare, quando erat irrationabilis; vel, quando poſteà, caſu aliquo, eſt irrationabilis reddita. Immò id poterit quilibet vir doctus deliberare: quia non eſt actus juriſdictionis.

21 Difficultas igitur eſt, an quando alius Confeſſarius, ſive Superior, ſive, juxta paulò ante dicta, inferior, velit commutare, vel minuere Pœnitentiam; id debeat ſemper facere, audita iterùm Confeſſione peccatorum, pro quibus fuit impoſita.

22 Dico: licèt probabilius ſit cum Vaſq. Suar. Filliuc. de Lugo, Fagundez, Coninc. Reginald. citatis ab eodem de Lugo *l. c. n.* 108. debere id facere, audita iterùm Confeſſione; tamen eſt etiam probabile poſſe, non audita. Sic Navarrus, Toletus, Sà, Rodriquez, Valerus, aliique, quos citat ſequiturque Dian. *p. 1. tract. 15. reſ.* 53. Ratio eſt, quia ſecundus Confeſſarius, cùm ſit Medicus, & Judex Pænitentis, poteſt de tota ſimili cauſa, juxta præſentem Pænitentis diſpoſitionem, *judicare*, prout magis videbitur expedire. De tota autem ſimul *judicat*, quando, nulla repetita Confeſſione, judicat nunc non expedire talem Pænitentiam.

23 Ex quo ſequitur, quòd juſtam ob cauſam, cùm ſcilicet Pęnitens ſecundo Confeſſario dicit ſe vel non poſſe, vel difficulter poſſe Pænitentiam explere: immò cum ipſe Sacerdos advertit Pænitentem non impleviſſe, timetque non impleturum; poſſe, prout magis in Domino expedire ipſi videbitur, ſi non ob aliam rationem, certè ad facilitandum uſum tanti Sacramenti, commutare pænitentiam.

24 Idque non ſolùm intelligo de Pænitentia verè Vindicativa, hoc eſt ſatisfactiva pro pæna à Pænitente debita; ſed de Medicinali, & præſervativa: dummodo in aliam Medicinalem, prout prudentis arbitrio expediens videbitur, commutatio fiat. Ita Bonac. *de pænit. diſp. 3. q. 4 ſect. 3. p. 3. n. 5.*

Unum hic addit Jo. Valerius *in diff. utr. for. v. Judex, diff.* 13 hoc eſt, poſſe eumdem Confeſſorem commutare pænitentiam, etiam ſine cauſa: quia ſicuti ſuit in ejus arbitrio (intellige rationabili) illam ponere; ita & illam commutare; cùm unaquæque res per eaſdem cauſas, per quas naſcitur, per eaſdem diſſolvatur; ſed cum petitur commutatio ab alio Confeſſario, requiri cauſam, modò jam dicto.

§. IV. *Quando commutari pænitentia debeat.*

25 SUpereſt jam quærere, quando fieri debet talis commutatio: in ipſane ſecunda Confeſſione; an poſſit extra Confeſſionem?

In quo certum ſit eumdem Confeſſarium poſſe, etiam poſt longiſſimum tempus: Ita Salas, quem citat, ſequiturque de Lugo *de pæn. diſp. 25. ſec. 6. n.* 111. *&* 112. Ratio eſt, quia talis cõmutatio, cùm pertineat ad idem Judicium ejuſdem Confeſſoris; ſemper faciet unum cum præterita Confeſſione; atque adeò cenſebitur pertinere ad idem Sacramentum, & fieri intra illud: ut evenit in ſatisfactione quæ exhibita poſt longum tempus, facit unum cum præcedente Confeſſione.

26 De alio, ſeu ſecundo Confeſſario certum ſit, non poſſe extra Confeſſionem commutare Pænitentiam ab alio injunctam. Sic de Lugo *de pænit. diſp 24 ſect. 6. n.* 110. Ratio eſt, quia Sacerdos non eſt Judex, nec ullam habet poteſtatem, niſi dum eſt in hoc tribunali: ſed nullo modo cenſetur eſſe talis, niſi dum adminiſtret Sacramentum, ergo &c.

27 Dices. At votum commutsri poteſt, & abſolotio à Cenſuris fieri item poteſt extra Sacramentum. Reſpondeo; poſſe quidem, quia id dependet, ex eodem *ibid.* ſolùm à poteſtate, quam habet

ſum-

Digitized by Google

ſummus Pontifex ; quamque aliquando communicat aliis ; at commutatio pœnitentiæ procedit ex poteſtate Sacramentali , ut dictum eſt .

APPENDIX

AD METHODUM EXPEDITÆ Confeſſionis P. Thomæ Tamburini Societatis JESU.

DE SIGILLO EJUSDEM.

APpendicem de Sigillo Confeſſionis Sacramentalis inſtituo , quam præcedenti Confeſſionis Methodo convenire mihi peramicè ſignificavit R.P. *Thomas Reina*, Aſſiſtens apud R.P.N. General. Soc. Jeſu , mearumque lucubrationum benemeritiſſimus Mæcenas . Enimverò ejuſmodi nutus pro juſſionibus habeo .

CAPUT PRIMUM.

Quid ſit, & ex qua Confeſſione oriatur Sigillum.

1 SIgillum, de quo hic agimus, eſt obligatio , qua quis obſtringitur, rem in Confeſſione Sacramentali auditam alto ſilentio prorſus obvolvere, & quaſi Sigillo munitam habere. Ita Vaſq. Henr. Con. *mox* citandi . Differt à ſecreto naturali præſertim in eo, quòd in hoc nonnulli ſe offerunt caſus, in quibus ipſum negligi poteſt, immò & debet; at in Sigillo Confeſſionis nullus omnino hujuſmodi caſus agnoſci poteſt .

2 Dixi (in Confeſſione Sacramentali) in ea enim, & ſola inducitur hæc obligatio, idque ex Jure poſitivo Chriſti , qui meritò in eo Tribunali allata arctiſſimo ſilentio premenda voluit , ne odioſa redderetur Confeſſio, nève Fideles ab illa tranſverſum, ut ajunt, unguem retardarentur. Ita Vaſq. *de pæn. q. 93. art. 4. dub. 3. n. 10* Henr *l. 6. c. 19. n. 3.* Conin. *de pæn. d. 9. dub. 2. n. 34.*

3 Fiet autem odioſa, etiam quando, veluti indeterminatè, ea Pœnitentem offenderet; offenderet autẽ, ſi in aliquo tandem caſu poſſent audita in Confeſſione proferri ; licèt enim hic caſus ad pœnitentem tunc fortè non ſpectaret, tamen timet, quod aliquando ad ipſum pertineret, meritò enim eundem à Confeſſione revocaret

4 Ex dictis habes; ſi quis alicui extra Confeſſionem, & ſine ordine ad illam ſua peccata narret , vel ſua occulta negotia ſub ſigilli Cõfeſſionis pacto communicet ; tametſi ex utraque parte admittatur conventio: habes, inquam, non teneri ad Sigillum, ſed ad ſecretũ naturale dumtaxat . Idem erit, ſi Confeſſionem inſtituas coram Sacerdote, à quo ſcis te abſolvi non poſſe, ſive quia is Juriſdictione careat, ſive quia tibi voluntas deeſt ſuſcipiendi Sacramentum pœnitentiæ, ſed vel loquendi , vel conviciandi confeſſarium , vel eundem excitandi ad aliquod crimen, vel agendi quid ſimile. Ratio horũ eſt illa; quia in hiſce caſibus res in confeſſione Sacramentali excepta nequaquam eſt .

5 Contra, adeſt obligatio Sigilli, quotieſcumque cõfitetur quis ſub ſpe dolorem, pro ut oportet, concipiendi, licèt Cõfeſſionis initio fortaſſe eo fuerit animo deſtitutus: & in univerſum, quoties quis, ſive validè, ſive invalidè, clavibus Eccleſiæ ſe ſubiicit, animo Sacramentum ſuſcipiendi . Ratio eſt, quia ex ea voluntate, qua aliquo tandem modo intenditur abſolutio Sacramentalis, fit , ut cognitio ratione illius conquiſita non niſi ex vi Sacramenti conquiſita cenſeatur .

CAPUT II.

Quanta ſit obligatio Sigilli ?

1 TAnta eſt , ut in nullo prorſus caſu etiam ob ſuam Confeſſoris juſtam defenſionem, etiam ob quodcumque pœnitentis bonum, niſi ex ejuſdem pœnitentis (ut potè in cujus favorem inducta eſt) expreſſo , liberoque conſenſu violari poſſit . Ita de Lugo *de pæn. d. 23. ſect. 5. num. 115.*

2 Violatur autem abſque dubio, ſi de auditis in Confeſſione Confeſſor ſermonem miſceat cum altero à pœnitente : nam ſi de iiſdem , cum eodem pœnitente colloquatur, dicam *c. 5.* Conſenſus inſuper expreſſus, eſſe debet, ſive verbo detur, ſive facto, ſic Fagund. 2. *Eccl. præc. l. 6. c. 5. n. 14.* aliique *mox* citandi, facto inquam, cum Bonac. *de pæn. d. 5. q. 6. ſect. 5 p. 4. n. 10.* quod confeſſioni actuali æquipolleat, quale eſſet, ſi pœnitens extra Confeſſionem inciperet loqui de re allata in cõfeſſione; poſſes enim & tu proſequi, cùm ipſum incipere ſit expreſſa cõfeſſio: Quare nõ ſufficit tibi perſuadere auditorum notionem minus ingratam fore pœnitenti ; id enim retardaret à Confeſſione, cùm poſſit ſemper ineſſe timor, ne confeſſarius arbitretur id eſſe mihi gratum , quod ingratiſſimum eſt. Liber item cõſenſus eſto. Sic idem, & Henr. *l. 3. de pæn. c. 3. n. 1. fine* non ergo dolo, non minis, non metu reverentiali extortus ; nam ſecus perinde eſſet in ordine ad mores, ac ſi nullus aſſenſus præceſſiſſet. Quemadmodum autem liberum eſt pœnitenti licentiam concedere revelandi; ſic & conceſſam, cum libuerit, revocare, liberum eidem eſſe, non eſt ambigendum . Sic Sà *genuinus v. Confeſſor. n. 32. expurg. n. 30.* Fag *l. c. n. 18.* Laym. *l. 5 tr 6. c. 14 n. 5.*

3 Si cujuſpiam, immò regni extremum urgeat diſcrimen, patefacere non licet criminoſum pœnitentem. Solùm, inſtante gravi alicujus periculo, potes, & juxta charitatis regulas aſtringeris generatim admonere eum ad quem pertinet ; modò non ſubſit periculum quidpiam contra pœnitentem ſuſpicandi . Quod autem arcendus ſit pœnitens ab abſolutione , niſi , ſi poſſit , obviet vel per ſe, vel per alium ſimilibus periculis, pro certo eſt . Prudent dico (pœnitens :) nam utrum Confeſſario incumbat in ſe, ex licentia pœnitentis , ſuſcipere ejuſmodi onus obviandi , diſputavimus ſupra *in Methodo Confeſſ. l. 3. cap. 9. §. 4.*

4 Præterea ſi de peccato noto in confeſſione , vel à ſupremo ipſo Judice interrogeris ; illud negare etiam cum Juramento , intellecta aliqua mentis reſtrictione, potes & debes; quamvis, ſine ulla omnino reſtrictione interna, loqui jubeat, qui interrogat . Ita Doctores citati, & *paſſim*.

5 Denique, ſi Confeſſor fortè peccavit, dum alicujus Confeſſionem excepit, nec poſſit ejuſmodi ſuum errorem confiteri , niſi ſuo pœnitente detecto ; poteſt , obligaturque non integrè confiteri : enarret cætera peccata, ſileat de hoc, donec detur copia Confeſſoris, qui pœnitentem non cognoſcat , arctiorem enim obligationem inducit Sigillum, quod bonum univerſale ſpectat , quàm integritas materialis Confeſſionis .

CAPUT III.

Quænam cadant ſub Sigillum?

Peccata , laus , & Confeſſio , pœnitentia impoſita.

1 CErtum eſt Primò, omnia mortalia etiam in univerſum, & omnia venialia ſigillatim, ſi ſignificetur pœnitens, cadere ſub Sigillu; non verò venialia generatim. Ita Doctores citati, & *paſſim.* Ratio illius eſt, quia ſic redditur Confeſſio odioſa, cùm ea de pœnitente ſciri, in ipſius injuriam redundare, vel ſoleat, vel poſſit . Ratio hujus eſt, quia nulla in hoc apparet injuria : cùm per ſe notum ſit, ut qui cõfitetur; ſaltem aliqua venialia cõfiteatur . Id tamen perſæpè periculo expoſitum eſſe fateor, ut ſi in cõcurſu v. gr. duorum, dum ſiles de uno, ſic prædices de altero , *Hic non eſt confeſſus, niſi venialia,* idemq; evenit nõ raro ſi unum tantummodo laudes; tacendo enim de altero videris de eodem aliquid gravis momenti cognoviſſe . In concurſu (inquam:) nam ſeorſim nõ facilè apparet tale periculum ſi quis in hanc formam proferat, *Hic mihi confeſſus eſt multa, vel gravia venialia* , Sigillum frangit, quia id cedit in vituperium tandem aliquod pœnitentis. Ita Hurtad. *de pæn. d. 12. diff. 4.* aliique. Immò ſi quis tecum confeſſus ſit ſecreto , & tu palàm dicas , *Hic mihi eſt confeſſus ;* vereor cum Reginald. *tom. 1. l. 3. c. 4. n. 54* ne ad Sigilli fractionem accedas, cùm id ingratum ſupponatur pœnitenti ; & fortè ejus conſuetus Confeſſor , vel alii , quid grave de ipſo ſuſpicabuntur, ex eo indicio quo alium à ſuo clanculum adierit. Huc reducitur, ſi Confeſſor revelet pœnitentiam pœnitenti impoſitam , vel publicè peragendam imponat , ſeu gravem , ideſt, quæ conſuevit injungi pro mortali , qualis nunc eſſet (ait Diana *p. 5. tr. 15. reſ. 13.*) corona Beatiſſimæ Virginis , non verò unicum *Miſerere* ; quia hoc loquendi modo, præbetur, ut dictum eſt, occaſio grave quidpiam adversùs pœnitentem ſuſpicandi .

Peccata in genere , ut audita , & quid ut audita in tali loco ?

1 NOn erit autem contra Sigillum peccata audita, etiam ſignatè ut in Confeſſione audita , abſque ullo periculo quid conjiciendi adversùs pœnitentem, enarrare: id tamen propter periculum quod fortaſſe latet, rudiumque ſcandalum , reprehenderem cautus : Atque hoc quidem ſcandalum communiter adeſſe, quando dicitur , *Hoc audivi in Confeſſione;* docet Fagun. 2. *Eccl. præc. l. 6. c. 5. nu. 11. fine.* Verùm eſt temperandus , quia in noſtra ætate tam culta , pauci admodum ſunt, quos vera de hac re, ſolidaque doctrina prætereat .

2 Quid ſi detegatur locus, vel ſimilia , ut ſi Confeſſarius ſic enunciet, *In eo loco ſolet hoc peccatum committi ?*

Dico, ſi id evulgetur de loco magno, non eſſe contra Sigillum ; eſſe, ſi parvo Sic de Lugo *l. c. ſect. 3. n. 63* aliique, quidquid dicant alii apud Dianam *p. 2. tr. Miſc. 2. alias 15. reſ. 13.* Ratio eſt, quia nulla fit injuria, ſi de numeroſa civitate affirmetur ibi perpetrari peccata; fit, ſi de raro populo, vel familia, quæ certè ex illo dicto infamia notaretur. Immò injuſtè item notaretur , tametſi id dicendi conceſſiſſet licentiam pœnitens : quia ipſe ut potè unus, cedere nequit Juri totius familiæ . Meritò ergo Turrianus *de pæn. q. 11. art. 1. d. 33. d. 1.* apud Dianam *p. 2. tr. 11. reſ. 45.* reprehendit Superiorem localem, qui provinciali fortè dicat, *in hac domo* , ſeu *Collegio ſæpè poſtulatur licentia abſolvendi à reſervatis ;* quia nimirum id redundet in ignominiam , & non rarò in damnum domus . Vide infra *c. 4. n. 2.* ubi fatebimur non fieri improbabile, id non eſſe contra Sigillum , ſi dictæ licentiæ poſtulatæ extra Confeſſionem fuerint .

Peccata publica.

5 CErtum ſit Secundò, peccata Pœnitentis etiam publica tacenda eſſe. Sic Sotus *in 4. diſt. 18. q. 4. art. 5.* Immò ſi ſciviſti aliundè, quamvis non pecces, quantum eſt ex vi Sigilli; ſi ea aliis palàm facias; tamen id tibi cautè præſtandum eſt, ne oriatur ſcandalum, neve limites notitiæ extra Confeſſionem habitæ tranſcendantur. Duobus item, qui Pœnitentem de iiſdem peccatis ſe accuſantem audiverunt, non licet de illis invicem colloqui; quia uterque Sigillo obſtrictus æqualiter eſt de Lugo *d. diſp. 13. ſect. 5. n. 128.*

Complices, objecta peccati, &c.

6 CErtum eſt tertiò, omnes circumſtantias peccatorū, & omnes complices cadere ſub Sigillum. Idem de objectis peccatorum. Ita Doctores citati, *& paſſim.* Dicit v.g. Pœnitens ſe oblocutum eſſe contra Bertæ adulterium; obſervanda eſt Sigillo tum oblocutio, tum adulterium, quod eſt oblocutionis objectum, ſeu materia. Niſi id ita eſſet, evaderet ſatis odioſa confeſſio. Vide paulò poſt *n. 14.*

7 Quid, ſi Pœnitens expreſſam concedat veniam Confeſſori, complicem revelandi, (idem erit de objecto) ſi illum revelet Confeſſor frangetne Sigillum? Frangere docet Vaſq. *de pœn. q. 91. art. 4. dub. 5. n. 5.* quia ſacrum Sigillum urget in favorem complicis, nec ſolius Pœnitentis; ut ſic, univerſa cauſa, quæ agitur in Confeſſionis Tribunali, ſit ſtrictiſſimo ſilentio obvolvenda. Non frangere docet Suar. *de pœn. d. 44. ſect. 3. n. 7.* (cſto peccetur, ſi quid prodatur unde complicis honor deturpetur) quia Sigillum obligat in favorem dumtaxat Pœnitentis: ſi ergo cedit Juri ſuo, non eſt cur complicis factum Sigillo gaudeat. Utraque ſententia probabilis: illa Vaſquez probabilior, quia magis Sigillo favens.

8 Unum hic adverte: poſſe quidem Confeſſarium, habita facultate à Pœnitente, complicem monere, reprehendere, &c. niſi quando illa notitia eſſet injuſta, & contra Religionem, ſed duos ſcrupulos eſſe vitandos ex Suar. *l. c. ſect. 4. n. 4. & 5.* quidquid dicat Tanner. *de pœn. d. 6. q. 9. dub. 6. n. 147.* alterum ne Confeſſarius facilè ad hoc ſe ingerat; de qua re diximus ſupra *in Method. Confeſſ. lib. 3. c. 9. §. 4.* alterum, ne nimio zelo ductus eam licentiam facilè à Junioribus expoſcat; in his enim non rarò extortæ conceſſionis periculum latet.

Peccatum committendum.

9 CErtum ſit Quintò ex Fag. Conin. Henriq. apud Dianam *p. 5. tr. 11. reſ. 25.* peccatum committendum v.g. conceptam voluntatem interficiendi inimicum, ſi pateſiat Confeſſario à Pœnitente, non quidem animo peccatū eluendi, ſed illud v.g. enarrandi &c. ex dictis *c. 1. n. 4.* non occludi Sigillo; at ſi aperiatur animo utcumque confitendi, ſive inchoatè, ſive cum ſpe concipiendi dolorem, ſive alio modo non abſimili, eſſe Sigillo reprimendum. Ratio eſt, quia in priore caſu nulla adeſt confeſſio Sacramentalis; adeſt utcumque in poſteriore.

Quæ per errorem ut neceſſaria quis fatetur.

10 CErtum ſit Sextò, ea, quæ peccata non ſunt, ſed ut talia Confeſſori afferuntur; & rurſus omnia quæ neceſſaria, vel utilia ſive ſunt, ſive etiam ex Malde. *Tr. de Sigill. cap. 15.* ab errante Pœnitente ut tali, ad explicandum ſuum peccatum, judicantur, eſſe Sigilli materiam: quia jam ex vi confeſſionis Sacramentalis audiuntur.

11 Dices: ergo ſi Pœnitens ad ſuum crimen exprimendum, dicat ſe eſſe Sacerdotio Initiatum, ſe eſſe Religioſum, conjugatum, Militem &c. Confeſſori non liceret hæc divulgare, quod certè nimis eſt ſcrupuloſum.

12 Reſp. hac in re diſcretione opus eſſe. Quæ enim dicuntur ut neceſſaria vel utilia ad explicationem peccati, duplicis generis eſſe poſſunt. Nonnulla ſunt ejuſmodi, ut ægrè ferat Pœnitens, ſi illa ſciantur. Nonnulla verò, ut ſi noſcantur, nihil laboret Pœnitens. Illa ergo vulgari poſſunt, hæc non item, ex de Lugo *de pœn. d. 23. ſect. 3. num. 57.* quia ex horum non verò illorum revelatione fit odioſa confeſſio. Quare ſi ſcire eſſe v.g. conjugatum, nihil obſit Pœnitenti, prout libet, id evulgato; at ſi obſit, ut quia v.g. ejus Dominus cælibem ſervum non uxoratum expetit, edicere tibi nequaquam licet.

Defectus naturales.

13 HInc ſolvitur ea celebris difficultas, An Confeſſori tutum ſit patentes facere defectus naturales Pœnitentis, ex ſola Confeſſione cognitos, v.g. eum ſpurium, ignobilem, ex genere Judæorum, &c.

Dico enim, ſi ii ita à Pœnitente referantur, ut ex adjunctis colligatur eos eſſe communiter notos, poſſe pateſieri: ſecus, non poſſe. Ita idem *ibid.* Ratio eſt, quia quando ſunt noti, præſumimus à Pœnitente non ſubiici confeſſioni, niſi ut cogniti; atque adeò parum ab ipſo curari, ſi manifeſtò ſciantur, ſi ipſe expreſsè non prohibet; At quando noti non ſunt, id non præſumimus. Niſi ſic decernamus, magnum damnum à confeſſione timeremus: cùm quis non rarò mallet ſciri ſe eſſe adulterum, quam ſpurium, vel Judæum, & Beneficium quidem petenti plus nocebit, ſciri eum eſſe illegitimum, quàm adulterum. Scio, quoſdam cum Vaſq. *dub. 2. n. 2.* indiſcriminatim concedere ejuſmodi promulgationem; ſed non ſunt audiendi, quia clarè id vergit in odium Sacramenti.

14 Rurſus, ex his collige limitationem circa dicta *n. 6.* de objectis peccatorum. Si enim Joannes v.g. fateatur ſe gaviſum eſſe de occiſione facta ex rixa à Petro in foro publico, & alter ſe gaviſū eſſe de occulto adulterio Bertæ; puto integrum eſſe Confeſſario notum facere homicidium, rixamque Petri; non verò adulterium Bertæ. Ratio ducenda eſt ex dictis, quia illud homicidium pœnitens ſupponit eſſe omnibus notum; quod tamen per accidens latebat Confeſſarium, adeòque non videtur Sigillo committere: non ſic adulterium, quod occultum per ſe eſt.

Dicere, Eum non abſolvi.

15 CErtum ſit ſeptimò, eſſe contra Sigillum (quidquid neget Cajetanus *verb. Confeſſori neceſſaria*) dicere *Hic mihi confeſſus eſt, ſed à me non abſolutus.* Licet enim illum non abſolvi, ex variis cauſis oriri potuerit: potuit tamen facilè evenire, ut frequentiſſimè aſſolet propter ejus gravem indiſpoſitionem, ad quam ſuſpicandam, concurrere non licet Confeſſario. Immò etiamſi is pronunciet, *Nondum abſolvi, quia Confeſſionem non finivit*; frangeret Sigillum, quia communiter longa Confeſſio, vel notat multa peccata, vel certè aliquem defectum Pœnitentia. Sic Granado *de Sacram contr. 7. Tr. 11. d. 6. n. 2.* contra Suarium citatum à Diana *p. 5. Tr. 11. reſ. 42.* Excipio, quando confeſſio eſſet generalis totius vitæ, vel alterius longi temporis, idq; omnibus eſſet notum; vel Pœnitens non ægrè ferret, quod ſciverit à pluribus.

Teſtimonium in Confeſſione.

16 HInc colligit Coninc. *de pœn. d. 9. d. 1. n. 14.* Fag *præc. Eccl. 2. lib. 6. c. 4. n. 4.* quando famuli vel Scholares debent Superioribus teſtimonium ſuæ confeſſionis afferre, debere Confeſſarios illud dare (intellige iis, qui confeſſionem ſaltem inchoarunt) licèt propter aliud abſolutionis beneficio caruerint. Ratio eſt, quia ſi non darent, proderent indiſpoſitionem eorum, quam ex inchoata confeſſione cognoverunt; nec dando, mentirentur, quia jam illi initium fecerunt confeſſionis. Quòd ſi nullo modo, ne inchoatè quidem, iidem confeſſi ſint, petant autem dictum teſtimonium, etiam genibus flexis, facta cruce, & recitato Confiteor, &c. non video cum Bonac. *de pœn. d. 1. q. 6. ſect. 5. p. 4. n. 7.* cur debeat Confeſſor dare (niſi fortè prudentia dictet, utile eſſe conſilium ſemel vel iterùm juveni ſic accedenti morem, æquivocando, gerere; ut illum Confeſſarius hac indulgenti humanitate lucretur: nec video cur, quantum eſt ex vi Sigilli (nam cœterùm, caveatur, ne Pœnitentis fama apud quos non pertinet deturpetur) cur inquam nequeat dicere, *Hic non eſt Confeſſus?* hanc enim negativam non ſcit ex vi illius confeſſionis.

Defectus, qui videntur in ipſa confeſſione.

17 ILla igitur ſola ſupereſt hic difficultas: An liceat detegere defectus, quos Confeſſor animadvertit in ipſa confeſſione, ſic v.g. proferendo, *Hic eſt ſcrupuloſus, impertinentiis, & nimiis tempus conterit, eſt moroſus, indoctus, &c.* Negant Granad. *l. c. Tr. 11. d. 4.* Coninc. *l. c. nu. 12.* Hurtad. *de pœn. di. pu. 5. 2. diff. 4.* Bauny *Tr. 4. de pœn. q. 5. de Sigillo Conf. five.* Caſtr. *de pœn. punct. 10. §. 3. n. 9.* quia ſaltem id eſſet indirectè contra Sigillum Concedit de Lugo, *de pœn. d. 33. ſect. 3. n. 60.* cum Navarr. *c. 8. n. 12.* cujus hæc ferè ſunt verba: *Verius credo hæc non contineri ſub Sigillo, quia defectus alii manifeſtantur à pœnitente ad declarandam ſuam conſcientiam, & peccata; & hi continentur ſub Sigillo: alii fiunt ibi ab ipſo pœnitente, quos Confeſſarius non audit, ex relatione pœnitentis, ſed ipſe eos videt, & percipit: & hi ſicuti non dicuntur ſecretò, ſic non ſunt ſub Sigillo. Nam ſi pœnitens ſit blæſus, ſi rudis, ſi hebetis ingenii, ſimiliter ſi ſe oſtendat natura moleſtæ, irreſolutæ, difficilis ad credendum; pari modo ſi non confitetur: committat aliquam Blaſphemiam, contumeliam in Confeſſarium, & ſimilia: non erunt hæc ſub Sigillo: quia in confeſſione fiunt, non audiuntur.*

18 Sed certè huic doctrinæ, quamvis communem immeritò vocet Diana *p. 5. tr. 11. reſ. 50.* (ut quid enim vocetur communis, cui tot Authores *ſupr. C.* citati refragantur?) huic inquam doctrinæ ut probabili quidem acquieſco, ex illo principio ſuperius ab omnibus jam admiſſo, quod, *Quidquid odioſum facit pœnitenti, ſeu quidquid ægrè is fert, ut evulgetur, cadit, ne odioſa fit Confeſſio, ſub Sigillum*: at ejuſmodi ſunt ea, de quibus diſputamus. Et ſanè (ut in ſimili docet idem de Lugo, ſupra à nobis *n. 13.* allatus) nonnunquam pœnitens mallet ſciri ſe peccaſſe mortaliter, quàm eſſe ſcrupuloſum, vel moroſum. Quid ſi ageretur de promovendo tuo pœnitente in Prælatum, & tu patefaceres eum eſſe irreſolutæ naturæ, moleſtène id ipſe ferret, necne! At hi defectus videntur Confeſſario, non audiuntur. Claudicans effugium, quando enim Doctores omnes ſupra pronunciarunt illud, *Omne, quod reddit oneroſam confeſſionem, eſſe tacendum*: indifferenter pronunciarunt, nec diſtinxerunt de auditione, vel de viſione, & quidem meritò; perindè enim unum retardat à confeſſione, atque alterum; & diminutè Christus DOMINUS huic malo occurriſſet, niſi pariter prohibuiſſet utrumque, quando ex

vi

Digitized by Google

vel confeſſionis ab ipſo inſtitutæ, ſimiles defectus deprehenduntur.

19 Ajo igitur ſic eſſe diſtinguendum. Vel hi defectus pœnitentis paſſim ſunt noti, ut eſſe blæſum, calvum, &c. & tunc non cadunt ſub ſigillum, propter rationem in ſimili dictam n.13. Vel ſunt ignoti, & tunc cadunt, ut omnino ab omni odio immunis ſit confeſſio. Quare ſi eſſe rudem, ſcrupuloſum &c. ſit omnibus notum, palàm pronunciari poterit; non verò, ſi ignotum. Blaſphemiæ autem illæ, vel ſimilia commiſſa in ipſa confeſſione, ideò poterunt manifeſta fieri, quia illa vera confeſſio non eſt, juxta dicta *c.1.n.4.*

Peccatum dubiè notum.

20 PEtes: Si Confeſſarius animi pendeat, an peccatum aliquod ſit ſibi ex confeſſione notum, obſtringiturne Sigilli vinculo? Reſpondeo, obſtringi. Ita Bonac. *de pœnit. d.5.q.9.ſect.5.p.2.n.4.* Ratio eſt, quia ne moleſta ſit confeſſio, præſumendum eſt pro Sigillo. Quare hìc locum non habet libertas loquendi, qua potitur Confeſſarius, quæque cum ſit certa, deberet vincere obligationem Sigilli dubiam: locum, inquam non habet: ſiquidem contra talem libertatem prævalet ea Chriſti inſtitutione periculum certum avocandi Fideles à Sacramento pœnitentiæ.

CAPUT IV.

Quinam teneantur ad Sigillum.

Confeſſor, pœnitens, interpres, aliique audientes.

1 CErtum eſt, teneri ipſum Confeſſarium, & non teneri pœnitentem. Ita Suar. *de pæn.d.33.ſect.4.n.2.& paſſim,* hic enim nonniſi ad ſecretum naturale ſervandum, ne ſcilicet in aliquo Confeſſarii famam lædat, obligatur. Certum item ſit, teneri interpretem, quando ut neceſſarius ad Confeſſionem cujuſpiam adhibetur. Ita idem *ibid.* de Lugo *de pæn.d.23.ſect.2 n.21.* aliique contra Cajet. *v.Confeſſ.cond.11* apud Coninc. *de pæn.d.9.d.3.nu.50.* Item eum, qui vel caſu, vel malitia inaudit peccata actu confitentis. Sic iidem contra Sotum ex parte, ab iiſdem citatum. Item eum, cui Confeſſarius peccata pœnitentis ſive conſultò, atque adeò ſacrilegè; ſive inculpatè recenſuerit; Sic iidem. Item eum, qui ſe Sacerdotem ſimulans, confeſſionibus pœnitentium aures præbuit. Sic Suar. *cit.ſect.2.n.35.* de Lugo *cit.num.30.* Vaſq. *de pæn.q.93.art.4.dub.2. num.93.* Ratio horum illa una ſatis efficax eſt; quia in his, ne odioſior evadat confeſſio, ratio Sigilli pro Secto reſidet.

Is, à quo petitur licentia de reſervato.

2 PRælatus à quo vel ipſe pœnitens, vel ejus nuncius petit extra confeſſionem licentiam de abſolutione à reſervatis, ex aliquorum placito, obligatur ad Sigillum. Ita Suar de Lugo *l.c.n.4.* aliiq; ſed ex ſententia aliorum, ſolùm ad ſecretum naturale. Ita Coninc. Henriq. Vaſq. quos citat, ſequiturq; Caſtr. *de pæn q.19.§.4.n.10.* Utrumque probabile eſt: Priùs, quia ea petitio videtur inchoata confeſſio: Poſterius, quia præſumitur pœnitens evocare velle ab obligatione Sacramenti ea negotia, quæ volens & prudens extra Sacramentum tractat.

Is, à quo petitur Conſilium.

3 SEd adhuc dubitatur. Primò de eo, cui Confeſſarius, de licentia pœnitentis narrat ejus peccata, ſeu à quo de iiſdem peccatis, deque ejuſdem pœnitentis licentia conſilium exquirit.

Antequam reſpondeam, præmitto in hac Sigilli materia triplex ſecretum à nonnullis apud *mox* citandos diſtingui. Primum eſt ſecretum naturale, ad quod vel ea fide data, vel fama proximi tenemur. Secundum eſt Sigillum Confeſſionis, quo tantummodo obſtringitur ipſe Confeſſor, & de quo hactenus multa, & deinceps non pauca diſſeremus. Tertium eſt ſecretum medium inter utrumque, ſtrictius primo, benignius ſecundo; quo obſtringuntur alii à Confeſſario, qui aliquo tandem modo peccatum pœnitentis ratione Confeſſionis norunt, Et quamvis aliquibus cum de Lugo *l.c.n.21 & 22.* non videatur differre hoc ſecretum medium à ſecreto Sigilli: utrumque enim perinde ſtrictiſſimum eſt, ac Religionem ſovet, reverentiamq; Sacramenti; tamen negari non poteſt, quantum ad aliquem effectum differre: fractor enim Sigilli punitur ab Eccleſia pœna ordinaria; fractor ſecreti medii pœna extraordinaria, ſeu arbitraria; Ita Suar. Hurt. Præp. Onuph. aliiq; apud Dian. *p.3.tr.11.reſ.51.* idemque de Lugo *l.c. ſect.5.n.147.* & meritò, magis enim reus eſt Confeſſor, ſi revelat, quæ ſuæ fidei immediatè commiſſa ſunt, quàm alii, quibus veluti mediatè, & indirectè.

4 His poſitis, triplex eſt in propoſita dubitatione ſententia. Medin. *cod. de Confeſſ. quæ de his, quæ, fine.* Vaſq. *d.dub.3.n.20.* Diana *p.2.tr.1. alias 15.tom.14.* Caſtrop. *de pœnit p.19.§.4.n.8.* inclinat. Coninch. *l.6. n.40.& 50.* docet teneri ſecreto ſolùm naturali. Alii cum Henriq. *l.6. c.29.n.3.* medio. Alii ſecreto Sigilli. Sic Suar. *loc.cit.ſect.4.n.6.* de Lugo *loc.cit.ſect.2 n.25* aliique apud Dianam citatum. Omnes probabiliter; ſequere quam mavis. Primam; quia pœnitens concedens veniam colloquendi cum tertio de ſuo peccato, præſumitur extra limites Sacramenti illud extrahere. Secundam; quia ejuſmodi notitia oritur tanquam à radice Confeſſionis; ſed, ut modò diximus, afferens obligationem mitioris pœnæ. Tertiam, quia eadem notitia, quam alteri porrigit Confeſſarius quamvis ex licentia pœnitentis, eſt eadem, quam ipſe Confeſſarius habet, ipſe autem habet affectam onere Sigilli, ergo, &c. Negari inſuper poteſt, pœnitentem per eam licentiam velle ſua peccata à Sigilli favore repellere; immò nolle eſt præſumendus, quia nemo detrimentum ſuum velle putandus eſt.

Ipſe Confeſſarius à pœnitente ante Confeſſionem conſultus.

5 JAm verò ex occaſione dictorum illa emergit difficultas: An ſi pœnitens ſive paulò, ſive multò ante Confeſſionem aliqua de peccatis communicet Confeſſori, ut rationem v.g. addiſcat mox exhibendæ Confeſſionis; an, inquam, ea ſub Sigillo ſint contegenda; Videntur contegenda non eſſe; quia pœnitens jam conſulto extra Confeſſionem perinde ac ſi cum amico unico agere, loquitur. Adde hanc notionem, quæ ſic Confeſſori affertur, non procedere ex Confeſſione peracta; quo pacto, probabile eſt, ut modò dixi, ſecum ſerre onus Sigilli, ſub quo peracta eſt; ſed ea facienda, quæ quia fortaſſe non fiet, non poteſt communicare onus Sigilli quod portet. Ita opinantur Suarez *d.diſp.33.ſect.4.n.6.* Henriq. *l.6.c.21.n.4.*

6 Verùm Fagund. *præcept. Eccl.2.l.6.n.23.* Medina allatus à Diana *p.5.tr.13.reſ.44.* tum Confeſſorem, tum laicum, cui ea communicatio fiat, Sigilli reos conſtituunt: ſiquidem ad dandam talem notitiam pœnitens movetur à vi confeſſionis, idque noſcit is qui eam accipit: ex quo infert Medina *ibid.* hunc, ſive Confeſſorem, ſive laicum, cui ad finem Confeſſionis peragendæ communicatum eſt peccatum enorme, alias Prælato denunciandum ſub pœna excommunicationis, nec debere, nec poſſe denunciare, qui contra Sigillum, quod fortius urget, peccaret.

7 Utraque opinio eſt probabilis. Ego hanc poſteriorem ſequor libentiùs, tum quia magis Sacramento favet: tum quia nollem obligare prædictos ad denunciandum, quo ſcilicet tutior aditus miſeris pateat ad petendum conſilium; id quod majus eſt bonum, quàm quodcunque aliud, quod hac in re effingi animo ſecus valeat.

Laicus Confeſſionem fortè excipiens.

8 DUbitatur Secundò, de eo, qui conſultò confiteretur laico, quem per errorem fortè putet poſſe, urgente neceſſitate, Sacramentaliter abſolvere: nam, ſi id fiat devotionis, vel humilitatis gratia, Sigilli obligationem nequaquam parere, palàm eſt.

Reſpondeo. Hortad. *de pæn.d.12. diff.3.* Præpoſ. *de pæn.q.11.d.2.n.22.* affirmant tunc exurgere obligationem Sigilli, quia hic pœnitens jam movetur, licèt cum errore, à Confeſſione inſtituta à Chriſto. Suar. *loc.cit.ſect.2.nu.2.* Vaſq. *loc.cit.dub.2.n.2.* de Lugo *loc.cit.ſect.2. num.41.* negant, quia Chriſtus Dominus non niſi Confeſſioni Sacramentali, cujus ipſe fuit author, ſilentium impoſuit: ea, quam quis per eum errorem exhibet, ficta eſt, & neutiquam à Chriſto authore conſtituta.

9 Utraque ſententia probabilitatis metam attingit. Illud miror, quod Doctores negantes concedant eum, qui ſe Sacerdotem ſimulans, vacat Confeſſionibus, teneri ad Sigillum: ſed certè hæc confeſſio allata ad Sacerdotem fictum non eſt vera confeſſio inſtituta à Chriſto; cur igitur per ipſos parit Sigillum, non parit autem confeſſio facta laico, quæ pari modo à Chriſto inſtituta non eſt? Reſpondent iidem *loc.cit.* quia accedens ad Sacerdotem ſimulatum movetur à confeſſione Chriſti à ſe apprehenſa. Rectè: nam etiam accedens ad laicum, premente neceſſitate, movetur à confeſſione Chriſti à ſe apprehenſa.

10 Inſtat de Lugo *loc.cit.* Si quis confiteretur coram Crucifixo, putans veram facere confeſſionem, qui eam audiret, non teneretur Sigillo, quia confeſſio coram Crucifixo non eſt à Chriſto inſtituta. Ergo idem ſentiendum eſt in eventu, quo quis confitetur coram cognito laico. Reſpondeo: ergo idem ſentiendum eſt (ego dicam) in eventu, quo quis confitetur coram ficto Sacerdote, ſiquidem ne hæc quidem confeſſio eſt à Chriſto inſtituta. Adde, hanc inſtantiam non urgere contra ſententiam, quæ utrobique, hoc eſt, tum in confeſſione facta laico, tum facta ſimulato Sacerdoti, concedit vim Sigilli: non urgere, inquam, quia audiens confeſſionem factam coram Crucifixo, non tenetur putare pœnitentem moveri ad ſua peccata ſic prodenda, niſi ob devotionem: at in caſu de quo loquimur, ſupponitur ex circunſtantiis clarè cognoſci, confitentem coram illo laico, vel ficto Sacerdote moveri, eſto, per errorem, à confeſſione, quàm Chriſtus Dominus inſtituit. Hæc diſputandi gratia ſint hactenus dicta: nam ego ſequor libentius priorem ſententiam affirmantem: quia ſigillo favet magis.

11 Si quando quis pandit ſua peccata coram vero Confeſſario, ſed, multis ex neceſſitate præſentibus, ut accidit in tempeſtatibus, ſubitis invaſionibus, &c. (in quibus quidem eventibus ob temporis anguſtiam etiam multis ſimul licet fateri peccata, quæ in illa turbatione poſſunt, & per unicam illam formam abſolvi, *Ego vos abſolvo, &c.*) tum Confeſſor, tum omnes præſentes ita arctantur obligatione Sigilli; ut ex Fagundez *præcept. Eccl 2. lib 6. capit.5. num.1.* de auditis nec cum aliis, nec invicem ſecum ipſis colloqui poſſint,

ſint,

Digitized by Google

ſint, id quod ex haſtenus datis, quilibet facili negotio colligit.

Scripta peccata legens.

12 DUbitatur tertiò: An is, qui inveniens fortè papyrum, in qua ſint alicujus peccata deſcripta, quæ appareant eſſe notata propter Confeſſionem ſive exhibitam, ſive exhibendam, ea (licèt, ut certum eſt ex Coninch. *d. diſp. 9. de pæn. dub. 3. n. 50. fine*, Caſtr. *de pæn. p. 29. §. 4. num. 11.* cum peccato) legit: An inquam, ex vi Sacramenti teneatur ad ſilendum?

Reſpondeo. Aliqui ut Fagund. *loc. cit.* allatus à Diana *p. 4. tr. 4. reſ. 211.* teneri affirmant, aliqui de more negant, ut Suar. Coninch. Laym. ap. de Lugo *l. c. n. 47.* Ban. *tr. 4. de pæn. q. 10. fine*, Nav. Bonac. aliique apud Caſtr. *l. c.* Ratio affirmantium eſt, quia illa ſcriptura eſt internuncia peccatorum, eſtque ſive inchoata Confeſſio, ſive Confeſſionem factam gerens: nam propter eandem rationem, is, qui excipit ſcriptura Confeſſionem amici neſcientis ſcribere, eo modo ſe ad Confeſſionem præparentis, tenetur pariter (ut docet Præpoſitus *de pæn. q. 12. dub. 4. n. 34.*) ad ſigillum. Ratio negantium (qui conſequenter nec cognoſcunt obligationem Sigilli in hoc Præpoſiti caſu) eſt, quia ejuſmodi ſcriptio, ne inchoata quidem Confeſſio eſt, ſed ſolùm materia præparata ad confeſſionem, nec eſt gerens confeſſionem, ſed gerens materiam; quæ erat præparata ad eandem: non ergo inducit majorem obligationem, quàm naturalis ſecreti: ſicut enim ſi quis audiret peccata alicujus, qui ſe alta voce ad ea confitenda præpararet, vel alicujus, qui pari modo gratias Deo ageret de peccatis confeſſis, non teneretur ad Sigillum, quia hujuſmodi notitia non habetur ex vi Sacramenti, ſed vel præparationis ad illam, vel gratiarum actionis de eadem; & ſicuti qui audit matrem inſtituentem filiam v. gr. ſeptennem ad faciendam confeſſionem, vel interrogantem de jam facta, non obligaretur propter dictam rationem ad ſilentium Sigilli: ita in caſu noſtro, &c. Utraque ſententia eſt probabilis.

CAPUT V.

De Sigillo confeſſionis reſpectu ejuſdem pœnitentis.

1 COntingit frequenter, ut confeſſarius velit de exceptis in confeſſione cum ſuo pœnitente tractare; quæritur, quatenus id eidem liceat. Quamvis autem ſupponeremus certum non eſſe hac ratione Sigillum frangi (& profectò plures cum Sanch. *l. 3. de matr. d. 16.* frangi negant; eſto affirment admodum pauci apud eundem, quia fractio Sigilli eſt fractio ſecreti, ſecretū verò non frangit qui cum eodem, qui ſecretum commiſit, loquitur, ſed qui cum aliis) quamvis inquam id non eſſe certum ſupponeremus: tamen conveniunt ferè omnes, ejuſmodi locutionem cum eodem, quia cedit in odium Confeſſionis, ſemper eſſe prohibitam. Diai (*ferè omnes*) nam Vaſq. *d. q. 93 art. 4. dub. 10. n. 2.* quem ſequitur Meratius *tr. de pæn. d. 31. ſect. 3. n. 6.* ſic habet: *Tertiò ſequitur, non eſſe contra Sigillum loqui cum pænitente de peccatis in confeſſione auditis, non petita adhuc licentia, ſolùm intentione inquirendi ea, quæ meliùs juvare poſſint ipſum. Immò optimè docet Medina, non eſſe contra Confeſſionis Sigillum pænitentem reprehendere, aut exprobare illi peccata: eſſe tamen contra reverentiam debitam Sacramento, quia redditur oneroſum nimis. Quod non ſit contra Sigillum, conſtat, quia non manifeſtatur alicui ſecretum Confeſſionis.* Hæc Vaſq. cui Sà *v. Confeſſor, nu 22. in edit genuina, in expurg. n. 21.* dicens, *Occultè obtripere poſteà pænitentem de auditis ab eo in Confeſſione etſi eſt illicitum, ſed non contra Sigillum: quamquam licere interdum indicat cap. Sacerdos, de Officio Ordinarii.*

2 Porrò tria tempora in dubium vocare poſſumus, an Confeſſori liceat de auditis agere cum ſuo pœnitente.

3 Dico primò, ſtatim ab abſolutione licere. Sic Præpoſitus *l. c. d. 5.* Henriq. *de pæn. l. 6. c. 20. n. 7.* quicquid dicat Fagund. *l. c. n. 33.* Ratio eſt, quia moraliter judicatur durare eadem Confeſſio: ſicut enim tunc poteſt injungi pœnitentia ex alibi dictis; cur non & cætera expediri, quæ ad bonum pœnitentis conducere judicabuntur?

4 Dico ſecundò, in aliis Confeſſionibus etiam licere. Sic Præpoſitus *l. c.* Henriq. *loc. cit. ſect. 3. n. 127.* Granad. *de Sacramentis controu. 7. tr. 11. d. 5.* contra Fag. *loc. cit. n. 36.* quamvis enim ſæpè non expediat, quādo nulla, vel modica ſit neceſſitas, timeaturque de pœnitentis moleſtia: tamen quia ejuſmodi locutio eſt intra forum Sacramentale, non eſt interdicta. Audi Malderum *tr. de Sigillo c. 22.* ap. Diao. *p. 5. tr. 11 reſ. 29.* *Sicuti quando extra confeſſionem pænitens de peccato, quod confeſſus eſt, conſulit Confeſſarium, jam ſatis ei dat licentiam de eo loquendi, immò hoc ipſum requirit ab eo; ita ſimiliter, quando ſtatum animæ ſuæ exponit, & de eo judicari, & tractari vult in ſecunda confeſſione; ſatis cenſetur de neceſſariis ad bonam Confeſſionis directionem, Confeſſario tractandi ſecum poteſtatem facere: quod magis locum habet, quando peccata prioris Confeſſionis ſunt aliquo modo circumſtantiæ peccatorum in ſecunda Confeſſione expreſſorum.* Hæc appoſitè Malderus. Quæ confirmantur à Præpoſito *l. c. n. 4.* ex praxi communi etiam timoratorum Confeſſariorum, qui rationabili ex cauſa mentionem faciunt in præſenti Confeſſione eorum, quæ audierunt in priore; immò aliquando negant abſolutionem pœnitenti, propter frequentem lapſum cognitum in alia Confeſſionem: denique, *Quid adhortamur Fideles*, inquit, *ut utantur ſemper eodem Confeſſario, ſi hic ſe debeat gerere, ac ſi neſciret Confeſſionis priores?*

5 Dico tertiò. Aliis temporibus à prædictis, hoc eſt, extra omnem rationem Confeſſionis, nunquam licet ſine venia pœnitentis cum eodem loqui de auditis in Confeſſione. Ratio eſt toties repetita, quia ſecus redderetur moleſtiſſima Confeſſio.

6 Quando Confeſſarius extra Confeſſionem petit à pœnitente colloquendi de rebus auditis poteſtatem, ut illum admoneat de re ipſi neceſſaria ad ſalutem, pœnitens autem (utique peccando) neget: an poſſit nihilominus Confeſſarius locutionem producere, & admonere? Satis dictum eſt *in Metho de Confeſſ. l. 3. c. 8. §. 4.*

CAPUT VI.

An Confeſſor poſſit uti cognitione habita in Confeſſione?

§. I. *An id poſſit, ſi vel alii, vel complices peccati id advertant?*

1 LIcere Confeſſario uti cognitione habita in Confeſſione, quando ex ejuſmodi uſu nihil ſit ingratum pœnitenti, & nulla prorſus alicui cauſa datur aliquid ſuſpicandi, rem in Confeſſione auditam fuiſſe; pro certò eſſe debet, cùm tunc nulla ſit vel peccati promulgatio, vel Sacramenti injuria, ſive directa, ſive indirecta. Ita Doctores citati *paſſim*. Hinc enim ea ibi auditis doctior fieri poſſum, cautior in inquirendo, diligentior in examinando, prudentior in dirigendo, ſive in bonum meum, ſive aliorum: & ſi Prælatus ſim, audiamque in confeſſione querelas contra me, v. g. propter nimium meum rigorem, vel avaritiam; poſſum me in meliorem frugem reducere. Ita de Lugo *de pænit. d. 23. n. 101.*

2 Contra, certum item ſit ex Coninc. *d. diſp. 9. dub. 4. n. 54. & 55.* nequaquam licere, etiam ad mortem evitandam, quando alii, qui aliàs pœnitentis peccatum ignorabant, grave quidpiam ex tali uſu adversus ipſum ſuſpicarentur: quia id eſſet ipſo facto Confeſſionem oſtendere. Immò ſi Confeſſor duorum ex Confeſſione unius cognovit, alterum non confiteri integrè, licèt poſſit & juxta prudentiam debeat generatim interrogare, numquid aliud peccatum habeat, vel ſimile quid; non poteſt tamen ex Suar. *l. c. d. 34. ſect. 2. num. 5.* ullum judicium ſuæ notitiæ præbere; ſed tutò abſolvat, Deoque omnia committat; ne ſcilicet pœnitens aliquid de Confeſſione alterius advertat.

3 Difficultas ergo ſolùm, & quidem gravis hìc ſupereſt, quando id ſuſpicarentur ii, qui aliàs ſciebant, ſocii v.g. peccati; ut ſi Sacerdos ſciat ex Confeſſione unius complicis, vinum Miſſæ veneno eſſe infectum, vel ipſum eſſe occidendum, ſeu dilapidandum dum domo exit; poterit ne ſacris non operari, & domi ſe cohibere, ſi hinc advertant complices conjurationem ad aures Sacerdotis allatam ex confeſſione unius ex ipſis fuiſſe?

4 Suarez, aliique, quos citat, ſequiturque Fagund. *l. c. 2. n. 3.* ait non poſſe Sacrum omittere, nec ſe includere domi; immò ſi ſit in mortali, adhuc non poſſe: tunc enim ſe provideat de contritione.

5 At Coninc. *loc. cit. dub. 4. n. 55. & 56.* Bonac. *de pæn. d. 5. q. 6. ſect. 5. p. 4. n. 27.* citans Reginaldum, Onuphr. Henriq. Scotum *diſt. 21. q. 2. ar. 2. ad 3.* generaliter loquentem, adeòque etiam de non ſociis; Caſtrop. *de pæn. p. 19. §. 3. n. 18.* Layn. *l. 5. tr. 6. c. 14. n. 21.* probabilius eſſe ajunt, poſſe, prout ſuæ vitæ expedierit; idque, etiam ſi pœnitenti ab aliis ſociis mora, vel gravis mali periculum immineret. Illa prior ſententia eſt nimis ſevera, quamvis magis Sigillo favens; hæc poſterior eſt humanis rebus accommodatior, atque adeò magis excipienda. Ratio autem eſſe poteſt, quia aliud eſt facto ipſo patefacere peccatum; aliud eſt, ſimulato aliquo prætextu, facere, ſeu omittere aliquid, ex quo alii aliunde ſcientes ſumant occaſionem ſuſpicandi peccatum eſſe confeſſum. Priùs eſt omninò illicitum, poſteriùs licitum eſt aliquando, immò non raro debitum, cùm non ſit ulla detectio nec verbo, nec facto exhibita. Non placet autem de Lugo *de pæn. diſp. 23. ſect. 5. num. 113.* dum aſſerit, idem eſſe in his circumſtantiis fugere Sacerdotem, ac dicere, *Mihi parata ſunt inſidiæ*; non placet, inquam, hoc enim per ſe ſignificat inſidias: at fuga, cùm poſſit procedere ex variis capitibus, ſolùm per accidens, ratione ſcilicet cognitionis aliunde à ſociis habitæ, ſignificat idem peccatum inſidiarum. Quædam quæ, ad hoc argumentum facere videntur, quippe ſpeculantium commentationes, legito, ſi eſt otium apud laudatos. Legito item Thom. Hurtadum, à quo in multis, ut patet ex dictis, diſſentio.

§. II. *An uti Confeſſarius dicta cognitione poſſit, quando ſolus pœnitens advertit?*

2 HÆc eſt graviſſima, & inter cæteras moleſtiſſima quæſtio, ad quam ſolvendam præmitto, triplicis generis eſſe actus pœnitenti ingratos, quos Confeſſarius ex vi cognitionis habitæ in Confeſſione poſſet exercere. Primi, qui verſantur circa perſo-

pam

Digitized by Google

nam pænitentis, & quidem ſpectantes ad juſtitiam punitivam, vel commutativam. Ut pænitentem caſtigare, tollere jus ipſi acquiſitum, ſtruere inſidias, ut pænitens in delicto audito deprehendatur, negare debitum pecuniæ, &c. Secundi, qui verſantur circa ejuſdem perſonam, ſed ſpectantes ad juſtitiam diſtributivam, vel miſericordiam, aliamve virtutem. Ut negare ſuffragium liberum ei, cui non negares, ſi ejus indignitas, vel peccata in confeſſione explorata tibi nequaquam fuiſſent; tollere ab eo officium ea ſe amovibile, quando ab ipſo retinetur cum animæ ſuæ detrimento; ablegare pænitentem in alium locum, ubi degeret abſque peccato; ſe illi oſtendere ſeveriorem, minuſque gratè cum eodem loqui, ejuſdem inopiæ data ſtipe non opitulari; famulum cognitum ea confeſſione furem, domo expellere; Sacramenta non miniſtrare, non porrigere Euchariſtiam: non aſſiſtere matrimonio, quod pœnitens nulliter contraheret; non colloqui cum excommunicato vitando, & cœtera ſimilia, quæ exercentur circa perſonas ſingulares, & certas. Tertii generis ſunt actus omnes, qui non exercentur merè circa perſonam pænitentis, licet contra ipſam aliquando recurrant: Ut vigilantius Confeſſarium cuſtodire res ſuas; ſervo furaci pecuniam, vel arcæ claves non committere; Superiorem claudere fores, unde idem novit ex Confeſſione aliquem de nocte furtim exire; Sacerdotem ſe domi continere, vel Miſſam non celebrare, quia in confeſſione ſcivit inſidias, & ſimilia, quæ communiter conſueverunt eſſe poſitiones alicujus impedimenti, quo poſito pænitens abſque ſuo aliquo extrinſeco incommodo impeditur, quo minus in peccatum ruat.

2 Conſultò autem dixi (actus pænitenti ingratos:) Confeſſarios enim propter fiduciam, v.g. qua cum ipſo pænitens ſe geſſit, omnia ſui animi interiora, graviaque peccata detegendo; poterit ex de Lugo *de pænit. diſp. 23. ſect. 5. num.* 102. eidem oſtendere ſigna amoris, benignè excipere, beneficia conferre, &c. quamvis idem pænitens advertat hæc fieri propter expoſita in Confeſſione. Ratio eſt, quia ex una parte, ut ſupra vidimus, non eſt fractio Sigilli collocutio cum eodem, qui Sigillum commiſit; & ex alia, illæ actiones non ſunt ipſi ingratæ, unde confeſſio fieri odioſa timeatur; ſed gratiſſimæ; unde Fideles ad confeſſionem potiùs alliciendi cum fructu ſperentur.

3 His poſitis, certum eſto primi generis actus nunquam licere ſine licentia pænitentis. Ita Doctores *mox* citandi: quia ſatis odioſa redderetur confeſſio, ſi ſciretur propter illam contra ſubditos procedi poſſe. Nam propterea ſi quis ex Judicibus contra ſubditum interrogavit teſtes, proceſſum inſtituit, vel quid ſimile aggreſſus eſt: atque appareat hos actus initium habuiſſe à notitia quantumvis tenui habita in confeſſione; omnes ejuſmodi actus, utpotè invalidi, reſcindi ab eodem, & à quocumque alio judice, qui id reſciret, omninò debent. Sic Henriq. *lib. 6. de pæn. cap. 20. n.* 2. Sà *V. Conf. n.* 31.

4 Jam verò de actibus ſecundi, & tertii generis ſimul ſumptis, eſt duplex ſententia. Prima multorum apud Sanch. *mox* citandum, concedentium Confeſſario utriuſque generis actus; quando unus ipſe pænitens cognoſcit eum ad hos actus peragendos moveri ex auditis in confeſſione. Ratio eſt, inquiunt, quia ex una parte non eſt frangere Sigillum colloqui cum eo uno, qui tibi rem communicavit; & ex alia, pœnitens cùm non habeat jus abſolutum ad eas actiones, illi nulla fit injuria, ſi eæ negentur. Bipartitos deinde hos Doctores invenio. Plures enim apud eundem ſentiunt, quandoquidem Confeſſarius poteſt, debere interdum exercere eas actiones: atque adeò amovere indignum ab officio, non ferre ſuffragium, non miniſtrare Sacramenta, &c. ne ſcilicet cooperetur, cùm poſſit non cooperari, cum peccato pœnitentis. Multo autem plures apud eundem, ejuſmodi obligationi refragantur: quia nimirum nullum hominum cogi debet, ut utatur remedio tam difficili, & periculoſo fractionis Sigilli.

5 Secunda ſententia eſt aliquorum negantium. Ratio eſt toties allata, nempe, ne ſic in odium Fidelium incidat confeſſio. Ex qua ſententia ſequitur, Confeſſarium ſe debere gerere prorſus ac ſi nihil audiſſet, nec poſſe ſubditum ab Officio amovere, negare ſuffragium, eleemoſynam, ſacramenta; claudere feneſtram; ſe domi continere ad inſidias vitandas, &c.

6 Thomas Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 16. num. 4.* (Vide etiam Fagund. 3. *Eccl. præcept. lib. 6. capit. 3. à num. 4.*) ubi has duas ſententias retulit, ſic addit: *Quid dicendum in re tam dubia? Pro priori enim ſententia militant authoritates tot, tantorumque virorum (numeraverat enim ad triginta quinque S. Thomam, Scotum, Sotum, Suarez, & alios) & fortiſſimæ rationes: quare negari non poteſt eſſe probabiliſſimam. Verùm multò mihi magis ſemper placuit, & modò placet poſterior ſententia, quæ non pænitendis nititur fundamentis, &c.* Hæc Sanchez.

7 Ego cum Coninch. *d. d. 9. dub. 5. num. 67. & 68.* Caſtr. *de pæn. p. 9. §. 3. num.* 18. & Sanch. *loc. cit.* ſi attentè legatur, puto diſtinguendum eſſe de prædictis actibus, atque aſſerendum; non poſſe exerceri actus ſecundi generis, actus tertii generis poſſe. Ratio eſt eadem modò, totieſque propoſita, ſed quia Doctores utriuſque ſententiæ actus ſecundi, & tertii generis minus diſtinxerunt; minus rectè hactenus, niſi ſi quid me fallit, inducta eſt. Induci autem in hunc modum poteſt.

Si concedantur actus ſecundi generis, redditur maximè odioſa confeſſio; non verò, ſi concedantur tertii generis actiones: ergo has licebit exercere, non illas. Antecedens probatur. Facilè retraherentur Fideles à Sacramento pœnitentiæ, ſi ſcirent, poſſe quemlibet propter audita in illo foro amoveri ab officio, carere ſuffragio quamvis libero, repelli ab Euchariſtia, privari communicatione cum aliis, & ſimilia ingrata, quæ ſunt actiones ſecundi generis. De hoc vide ſupra *in Methodo Confeſſ. lib. 3. cap. 5. §. 2. num.* 26. At nemo ab eadem retrahetur; ſeu certè retrahi præſumeretur ea de cauſa, quod ſcilicet quis melius cuſtodiat res ſuas, claudat feneſtras ad impedienda peccata, mortem effugiat, & ſimilia, quæ ſunt actiones tertii generis, cùm ad hæc is idem pænitens, qui verè ſurgere à peccato per pœnitentiam intendit, cooperari pro ſuo modo teneatur; unde hujuſmodi actus non quidem ingrati ritè pænitenti, ſed verò gratiſſimi eſſe cenſendi ſunt. Erubeſcentia autem nulla ipſi orietur prudenter: quia cùm hæ tertii generis actiones non exerceantur circa ejus perſonam ſingularem, ut diximus, potiùs is, (occaſione, non inficior, data à Confeſſario, utente tamen jure ſuo) ad ſe advocat pudorem illum, quàm Confeſſor eodem pudore pœnitentem afficit.

8 Inſtabis: at Clemens VIII. Decreto *ann.* 1594. 26. *Maii*, generaliter interdicit ejuſmodi uſum. *Tam Superiores* (inquit) *pro tempore exiſtentes, quàm Confeſſarii, qui poſteà ad ſuperioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentiſſimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confeſſione habuerunt,* AD EXTERIOREM GUBERNATIONEM *utantur.* Nec abſimile eſt Decretum R. P. Claudii Aquavivæ Generalis Societatis JESU, pro ſuis apud Caſtrop. *loc. cit. num.* 20. *Tametſi* (ait) *non deſint Doctores qui notitia per confeſſionem habita, ſalvo Sigillo Confeſſarii, uti nonnunquam licere ſentiant: noſtros tamen eam Doctrinam ſequi, non expedire judicamus. Quare caveant diligenter* SUPERIORES, *ne vel ipſi, vel noſtrorum aliqui eam uſpiam introducant, privatimve, aut publicè doceant: nec ea, niſi forte de pænitentis licentia ullo modo utantur, ſed ita ſe gerant in omnibus caſibus Confeſſarii, ac ſi in confeſſione nihil penitus audiviſſent.*

9 Reſpondeo: hoc Decretum Clementis, quod ex Hurtad. *de pæn. diſp. 12. diff. 9.* Præp. *de pæn. q. 11. d. 7. fine*, inclinat *Suar. de pæn. d. 33. ſect. 7. num. 9.* non ad omnes Confeſſarios, ſed ad eos, qui Superiores ſunt, vel deinceps erunt, dirigitur; ſolùm prohibet id, quod aliàs jure divino prohibitum erat; ideſt actiones primi, & ſecundi generis, non verò tertii, ex Laym. *lib. 5. tr. 14. c. 14. num. 23. fine*, ut etiam colligi poteſt ex Coninch. Caſtrop. & Sanchez *loc. cit.* qui ſcripſerunt poſt dictum Decretum, & tamen noſtram opinionem à probabilitate non deiiciunt. Ratio autem eſt, quia hæ tertii generis actiones nullo modo pertinent ad EXTERIOREM GUBERNATIONEM perſonarum; cùm per has circa perſonas ſingulares nihil decernatur.

Decretum inſuper R. P. Generalis Societatis Jeſu, quod ad Superiores ut invigilent, non verò ad ſubditos dirigitur, eodem modo illas vetat, non has tertii generis: quia cum hæ neminem ſigillatim tangant, ſintque communiter peccatorum impedimenta, eaſque non prohibuerit Clemens VIII. cui ſe conformem ipſe reddere voluit; non erat ratio, quamobrem has prohiberet.

Inquires: Poteſt ne Prælatus ex notitia habita in Confeſſione motus, magis advertere, et notatis aliis extra Confeſſionem ſeſe offerentibus ſignis; ſufficienter inſtructus, aliquam ex dictis actionibus præſtet?

Reſpondeo. Quidquid videatur concedere Thom. Hurtadus, eſt ex dictis diligenter diſtinguendum. Nam ſi hæ actiones à Prælato præſtandæ tangent ipſum ſpecialem pænitentem, V.G. ei Prælatus ſuffragium denegabit, &c. nullo modo poteſt: quia ſic odioſa fieret Confeſſio: nam Prælatus hanc novam advertentiam inciperet adhibere ex vi Confeſſionis, quod nullatenus licet. At ſi actiones hæ non tangerent pœnitentem modo jam explicato, poterit ſanè, quia tunc agetur de actionibus tertii generis, quas licere conceſſimus. Quare ſi fortè Prælatus ex vi Confeſſionis pœnitentis, addita ſua naturali ſagacitate, notet aliquod aliud ſignum, non poterit cognitis ex hujus ſigni vi uti contra pœnitentem: ſolùm tunc poterit, quando ſignum eſt ejuſmodi, ut etiam ſine prædicta relatione ad Confeſſionem pœnitentis, ex ſe ſolo ſufficit, & monet ad inquirendum.

§. III. *Expediuntur quædam circa uſum prædictæ notitiæ.*

An poſſit quis ſimulatum Confeſſorem reſpuere?

10 Dea, quæ hactenus docuimus, expedienda, adhuc dubitatur primò: Quid faciam ego Confeſſarius, ſi is, cui peccata mea aperire tanquam Confeſſori conſuevi, nunc confiteatur ipſe mihi, detegatque ſe non eſſe Sacerdotem; poſſum ne ad illius pedes ampliùs non accedere, ipſo advertente, me ad hoc moveri ex vi Confeſſionis ejus? Reſpondeo. Poſſum ex Sanchez *d. d. 16. num. 5.* quia hæc omiſſio reducitur ad actiones tertii generis; per illam enim nihil in pænitentis perſonam exerceo, ſed negativè me habeo.

11 Quid, ſi ex hac omiſſione alii ſuſpicentur malum de Sacerdote? Reſpondeo. Tunc poteris, & de Lugo *l. c. ſect. 5. num.* 105. debebis alteri ſeriò confiteri: huic autem, ne illum prodas, confitearis ſolùm exteriùs. At Fagundez *præc. Eccl. 2. lib. 6. cap. 3. nu.* 1. docet & poſſe, & non debere, quia hæc omiſſio oſtenſiva delicti ex ſe non eſt.

Digitized by Google

eſt. Verùm ſi alii aliàs ſciebant illum non eſſe Sacerdotem, placet mihi ſententia hæc poſterior Fagundez, propter rationem à nobis expoſitam ſupra §.1. *nu.5.* At ſi ignorabant, placet ſententia prior de Lugo; quia tunc verè ejuſmodi omiſſio videtur eſſe per ſe manifeſtativa delicti, juxta, ea quæ diximus *cit.§.1.num.2.*

An poſſit reſpui pænitens ſollicitans?

13 DUbitatur ſecundò, ſi vocer ad audiendum pœnitentem, à quo timeo ne in peccatum inducar, idque ſolùm ex jus precedenti confeſſione noſcam; poſſumne ad illum non adire, ſi vel ipſe rem advertat, vel alii contra ipſum aliquid ſuſpicentur? Reſpondeo: poſſum, immò obligor non adire; quia ſi pænitens ad peccatum in confeſſione ſollicitat, jam illa nec eſt confeſſio, nec Sigillo ſubjacet. Quod ſi alios caſus effingas, vide eos apud Doctores citatos: ſunt enim ferè metaphyſici.

De pœnitente impœnitenti.

14 DUbitatur tertiò: Sic voceris à penitente, qui bis, ter, pluries noluit tollere occaſionem v.g. proximam, poteſne effugere, ſi ipſe id advertat, vel alii de ipſo aliquid mali coniiciant?

Reſpondeo; ſi tibi confeſſus eſt, ut confeſſionem ſimularet, & in bona exiſtimatione apud alios haberetur, potes effugere, quia illa non fuit confeſſio, ſed ſimulatio. Verùm ſi fuit vera confeſſio animo ſe adjuvandi, non potes non ire ſi alii malum de pœnitente ſuſpicentur; fuit enim illa Sacramentalis, licèt inchoata confeſſio, Sigillum ſecum trahens.

15 Quòd ſi non alii, ſed ipſe ſolùm id advertat; non video in te obligationem eundi; quia ex una parte non eſt rem revelare, ſi eamdem ei committas, à quo recepiſti, ut toties dictum eſt; & ex alia, propter ſimiles negationes non retrahentur à Confeſſione Fideles, immò magis ad eam cum debita diſpoſitione faciendam excitabuntur. Favet inſuper alia ratio: quia tu meritò negas, ut pænitens à ſua contumacia reſipiſcat: ſicuti meritò, propter eandem rationem, eumdem aliquando non abſolvis.

De ſciente in Confeſſione Eccleſiam eſſe pollutam.

16 DUbitatur quartò: An ſi ſciat ex confeſſione Sacerdos, Eccleſiam eſſe pollutam, poſſit in illa celebrare, advertente id pænitente, vel aliis? &c.

Reſpondeo. Si ex omiſſione ſacrificii aliqua notitia peccati quoad alios, vel aliquod pænitenti damnum timeatur, poterit, & conſequenter, juxta ſuperiùs dicta, debebit celebrare: quia fortius eſt vinculum Sigilli, quàm violatæ Eccleſiæ. At ſi nullius detrimenti, vel notitiæ periculum ſit: non poterit celebrare, ex de Lugo *l.c.n.* 124. quia urget præceptum de non celebrando in loco violato; & non urget præceptum Sigilli, cùm nullum periculum damni evulgationis adeſſe ſupponamus. At poterit celebrare, ex Bonacina, *de pæn. d.5.q.6.ſect.5.par.4.num.*23. quia Eccleſia non præſumitur velle obligare Sacerdotem, ad non celebrandum, quando ex ſola confeſſione novit locum eſſe pollutum: ſiquidem Eccleſia ſemper velle favere Sigillo credenda eſt. Utrumque probabile.

17 Quid, ſi ſolus pænitens id advertat? non poſſe celebrare, probabiliter decernit de Lugo *loc. c.* quia ejuſmodi omiſſio reſpectu ejuſdem pænitentis non eſt revelatio, ut ſæpè diximus; & ex alia parte, non eſt actio circa peculiarem pænitentis perſonam, neo rationabiliter ipſi ingrata, immò Confeſſarii onus erit (inquit) ſi judicet ſe profuturum, nec ſit ſuum grave incommodum, monere etiam alios, ut nec ipſi celebrent. Verùm ex ratione modò dicta à Bonacina, addita ea, quæ dicta eſt *§.2.n.4. fine*; conſequitur, poſſe celebrare, nec ad prædictam monitionem obligari; id quod certè ut probabiliter deductum, amplecti ſine dubio poſſumus.

CAPUT VII.

Cujuſnam ſuſpicionis periculum contra pœnitentem ex vi Sigilli prohibeatur?

1 DIctum eſt ſæpè in præcedentibus, cavendum eſſe, ne detur ulla ſuſpicandi occaſio contra pænitentem. Occurrit ſcrupulus, an id de omni quamvis levi ſuſpicione intelligendum ſit?

Hæc de re ſic prudenter diſſerit de Lugo *d.d.*13. *ſect.5. num.*106. *Intelligitur de ſuſpicione probabili, non verò de conjecturis etiam levibus, quas malitioſi, & naſuti facilè faciunt. Ita Palatius, S. Thom. Scotus, Medina, aliique: quod videtur etiam in praxi obſervari: eſſet enim ferè impoſſibile omnem ſuſpicandi occaſionem indirectam omnibus auferre. Faciliùs autem excuſantur occaſiones negativæ, quàm poſitivæ: v.g. ſi uni pænitenti propter ejus puritatem Confeſſarius majora benevolentiæ ſigna oſtendat, quam aliis; his enim ſua, ut ſuppoſimus, oſtendit, quamvis non ſpecialia. Adverte etiam, in aliqua materia propter ejus qualitatem, & gravitatem, non reputari levem ſuſpicionem, quæ aliàs fortaſſi levis eſſet; v.gr. quacumque occaſio daretur Marito etiam levis ſuſpicandi adulterium uxoris ſuæ, eſſet graviſſimè contra Sigillum; quia nimis difficilis redderetur ex tali periculo.* Hæc ille.

CAPUT VIII.

De culpa, & pœna frangentis Sigillum.

1 QUantum ad culpam. In fractione Sigilli tria peccata committi poſſunt. Primò, contra Religionem, ſeu reverentiam debitam Sacramento. Secundò, contra Juſtitiam, ſeu Charitatem, ſi quid retegatur, unde quis notetur infamia. Tertiò, contra fidem datam, ſeu ſecretum naturale, ſi res erat occulta.

Primum ſemper eſt mortale. Secundum, & tertium tunc ſunt venialia, quando infamia, vel infidelitas eſt in re levi, ſecus, ſunt mortalia cum obligatione reſtitutionis famæ, damnique ſecuti. Prepoſ. *de pæn.qu.*11. *d.*1.*n.*18. *& d.*4.*n.*39. Caſtropal. *de pæn.p.*19 §.1 *num.*2. Bonac. *l.c.p.*1.*n.*1.*&* 4.

2 Dixi (primum ſemper eſt mortale) materia enim Sigilli parvitatem non habet ea omnium ferè ſententia apud Dianam *p.5.tract. 5.reſ.*8. Solùm invenio Sà, *V.Confeſſ.n.*24. *in impr. genuina*: cui ea parte favet Ledeſma apud Dianam *ibid.* & Sotus apud eumdem, ſic dicentem: *Revelari aliquid leve Confeſſionis, modò ſit peccatum, quidam putant eſſe mortale; quod mihi durum videtur.*

3 Quantum ad pœnam. Nulla nunc pœna confeſſionem patefacienti eſt in jure lata. Sic Coninch. *d.9.de pæn. dub.4.nu.*70. Diana *p.5.tr.*11.*reſ.*51. aliique; ſolùm *in c. utriuſque ſexus, de pæn.* dicitur revelans debere deponi à Sacerdotio, & in arctum Monaſterium detrudi: quæ cùm ſit pœna ferenda, ei quis non niſi poſt judicis ſententiam ſubjacebit; atque hæc quidem pœna, quæ certè eſt ordinaria, uni Confeſſario imponitur, ſi hac in re delinquat; cæteris erit extraordinaria, à judice pro qualitate criminis taxanda, ut in ſuperioribus *c.4.n.*3. inſinuavimus. Deus te, Lector, amet; & valeas.

Laus Deo, Beatiſſimæ Virgini, ac B. Aloyſio Patrono meo.

Digitized by Google

METHODI EXPEDITÆ COMMUNIONIS LIBER UNICUS.

INTENTIO OPERIS, ET DISPOSITIO.

NOn ſanè fruſtra amicos hortatus ſum, ipſo pręcedentis *de Confeſſione* opuſculi initio *in prima editione*, ut ad me aliquid referrent, de eodem, ſi quid opus eſſet, locupletando. Nam perfamiliaris quidam meus, omni virtutum genere æquè, ac ſingulari eruditione præditus, me amicè monuit, ut quę ad Sacratiſſimam Synaxim facilè exhibendam pertinent, hic adnecterem: *Ipſi* enim *Methodo Confeſſionis*, quæ ad Sacramentum Euchariſtiæ dignè ſuſcipiendum maximè dirigitur, non vulgare ne adderem complementum. Placuit ita mihi ea monitio, ut morem ſtatim amico libenter geſſerim: & jam *de Sacratiſſima Communione expeditè peragenda*, ad Summi Dei majorem gloriam, quam ob oculos, præ rebus omnibus, habere, ſubmiſſo animo profiteor, brevem tractationem in manus fidelium do.

Digeretur autem in aliquot capita.

1 De diſpoſitione ſpirituali neceſſaria ante Communionem. 2. De diſpoſitione corporali ante eandem.
3 De iis, quæ pertinent ad eandem peractam. 4. De præcepto Communionis Paſchalis.
5 De eodem, inſtante morte. 6. De Miniſtro Communionis.

CAPUT PRIMUM.

De Diſpoſitione ſpirituali neceſſaria ad ſumptionem Sacratiſſimæ Communionis.

§. I. *De Statu gratiæ requiſito.*

PRÆTER Baptiſmum, & Penitentiam, cętera quinque Sacramenta requirunt per ſe in recipiente ſtatum gratiæ. Ita Suar *de Sacr.* ideſt, *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 28. *ſect.* 2. Coninch. *de Sacr. q.* 62. *art.* 1. *d.* 2. Bonac *de Sacr. diſp.* 1. *q.* 4. *p.* 2. *n.* 2. Et ſanè ad Baptiſmum, & Pœnitentiam licèt apta diſpoſitio ſit perfecta contritio: eſt item apta, attritio. Ex Suar. *ibid. diſp.* 28. *ſect.* 2. At ad cętera Sacramenta, & multo magis, propter majorem Domino Sacramentorum debitam reverentiam, ad Sacramentum Euchariſtiæ ſuſcipiendum requiritur ſtatus gratiæ: ſecus; committitur peccatum ſacrilegii: ſcilicet, ut ſancta ſanctè tractentur. Nam propterea illa duo vocantur Sacramenta mortuorum, cætera verò quinque vocantur Sacramenta vivorum, nempè, vivorum per gratiam, quæ eſt vita animæ. Cujus differentiæ ratio eſt ex Suar. Coninch. Bonac. *ibid.* quia Baptiſmus, & Pęnitentia ſunt inſtituta ad primam gratiam conferendam: ergo illam ſupponere non oportet, cœtera verò cum ſint inſtituta ad eandem augendam; illam per ſe ſupponere debent.

2 Dixi (per ſe) nam, per accidens, primam aliquando gratiam licèt illa in animo nequaquam inveniant, valent producere. Idque, univerſaliter, in omnibus, in illo unico eventu uſu venit: quando quis bona fide, & ſine fraude ſe exiſtimans eſſe in ſtatu gratiæ, ſuſcipit aliquod ex illis vivorum Sacramentis: tunc enim cum ſola attritione ſupernaturali, quæ ſemper requiritur, ut tollatur obex gratiæ, ex vi talium Sacramentorum, primæ gratiæ animam ſanctificantis ornamentum requirit. Ita Suar. *de Sacr. diſp* 7. *ſect.* 2. *&* *de Euch. diſp.* 63. *ſect.* 1. §. *Dico tertio*, id quod tamen Hurtad. *diſp.* 8. *de Euch. diff.* 8. & Vaſq. 10. 3. *in* 3 *p.* ideſt, *de Euch. diſp.* 205 *c.* 4. *&* 5. negant. Hujus probabilis doctrinæ ratio, pro modo, ſit illa, quia cùm gratiæ augmentum haberi non poſſit, niſi prima gratia ſupponatur (ad augmentum enim neceſſariò ſupponi debet qualitas, quæ augenda eſt) certè niſi ipſa prima gratia haberetur, nihil haberetur gratię, contra finem, ad quem ſunt inſtituta Sacramenta.

An ſint caſus, in quibus cum peccato mortali ſibi cognito communicare non ſit ſacrilegium, dicemus infra §. 10.

§. II. *An ſit gravius peccatum accedere indignè ad Euchariſtiam cum gravioribus peccatis, quàm cum minus gravioribus?*

3 GRavius eſſe mihi non eſt dubium, ex de Lugo *de Euchariſt. diſput.* 14. *ſect.* 1. *nu.* 6. quia ſumens magis irreverenter ſe habet, minoremque, quantum eſt ex parte ſua, reddit ejuſmodi Sacramenti ſignificationem, quæ eſt, animam divinæ gratiæ refectionibus enutrire.

4 Non puto tamen eſſe neceſſe, majorem hanc gravitatem explicare in Confeſſione, quemadmodum, nec quale peccati genus, ſive luxuriæ, ſive alterius: nec quo numero, ſive plura, ſive pauciora: Satis enim eſt Laico dicere, *Communicavi indignè mortaliter*; & Sacerdoti, *Celebravi indignè*, &c. Sanè pari modo ſufficit in Confeſſione dicere, *Sumpſi Euchariſtiam non jejunus*: nec opus eſt explicare, id ne poſt convivium fuerit, an poſt parcum aſſumptum cibum: Quamvis enim concedamus cum Baldell. *de vitiis, & pecc. l.* 2. *diſp.* 26. *n.* 11. majorem irreverentiam committi, ſi ad Euchariſtiam accedatur poſt lautas epulas, quàm poſt modicum aquæ potum: tamen, quia ſiſtitur in eadem irreverentiæ ſpecie, ex ſupradicta opinione, *(Methodi Confeſſ. c.* 1. §. 18. de circumſtantiis aggravantibus, non contrahitur obligatio ejuſmodi graviorem irreverentiam in Confeſſione diſtinguendi. Ita ſe res habet in caſu noſtro.

§. III. *An addat novum peccatum, qui communicat cum peccato mortali, quando prohibetur à communione, ex præcepto humano.*

5 EXemplo quæſtionis ſtatum facilè percipies: ſit v. g. quis excommunicatus, vel ſit non jejunus, peccabit ne dupliciter, ſi communicet: uno quidem peccato, contra divinum, & naturale pręceptum, quo cavetur, ne ſanctè indignè tractentur: & altero item contra humanum Eccleſiæ, quo prohibetur, ne excommunicatus, vel non jejunus ad Euchariſtiam aſſumendam accedat?

6 Suar *d.* 66. *de Euch. ſect.* 1. §. *Dices ergo*, docet eſſe duo peccata, quia ſunt duę deformitates. Hurt. *d.* 9. *de Euch. diff.* 1. docet eſſe unum duntaxat, quia quoties præcepta ex eodem motivo multiplicatur; peccatum contra ipſa commiſſum nequaquam multiplicantur: Atqui idem eſt motivum illorum plurium præceptorum, nempè Religio, ſeu cultus, ex reverentia, Chriſto Domino debitus; ergo, &c.

7 Profectò cùm hæc poſterior ſententia probabilitate magna firmetur, excipi ſine ſcropulo poteſt: & conſequenter ſatis abundèque erit, ſic te accuſare, etiam ſi excommunicatus ad communionem acceſſeris: *Communicavi indignè graviter*, vel: *Ego Excommunicatus ad Euchariſtiam acceſſi*. Jam enim hoc pacto, non indoctus Confeſſarius intelliget te indignè graviter acceſſiſſe.

8 Quid, ſi, quamvis excommunicatus, fuiſſes tamen in ſtatu gratię? id, quod tunc evenire poterit, quando non valuiſti abſolutionem excommunicationis obtinere, nec per te, non obtinere, ſtetit: ſi, inquam, tunc acceſſiſſes ad Communionem excommunicatus, probè ne in Confeſſione tuum peccatum explicares: ſi diceres: *Excommunicatus acceſſi*? Probè: ex de Lugo *de Euch. diſ.* 14 *ſect.* 1. *n.* 21. quia jam exiſtens propter ipſum acceſſum in peccato mortali, Euchariſtiæ particeps fuiſti: ſi quidem indignè graviter ad communionem, eo ipſo accedere auſus es, quod excommunicatione commaculatus animum ad illam, nõ urgente neceſſitate, accedendi habuiſti: id enim graviter prohibet Eccleſia. Dixi (non urgente neceſſitate) nam, ut ex infrà dicendis §. 6. *n.* 26. colligetur, illa urgente nec tua culpa non abſolutus, non peccaſti, communicando: atque adeò Confeſſione non indiges.

§. IV. *De accedente ad Communionem cum peccato veniali.*

9 EStne peccatum accedere ad Sacratiſſimam Euchariſtiam cum peccato veniali?

Vaſquez *de Euch. diſp.* 207. *numer.* 18. quem ſequitur Io. Sanchez in *ſelect. diſp.* 22. *n.* 19. citans Filliuc. Hurtad. Ledeſmam, & alios, docet non eſſe ne veniale quidem, ſive quis comitanter accedat cum affectu actuali ad veniale, ſive cum venialibus habitualiter, ſine aliqua diſplicentia de illis. Dicit (comitanter) nam ſi quis accederet ad Euchariſtiam, ob finem venialiter malum, v. gr. ob vanam gloriam; quia finis ſpecificat actum; eſſe veniale non eſt dubium. Ratio principalis hujus ſententiæ illa eſt, quia veniale peccatum hujus Sacramenti effectum præcipuum non impedit, ut eſt communis Theologo-

logo-

Digitized by Google

logorum aſſenſus apud Suar. *de Euch. diſput. 63. ſect. 3.* peccatum enim veniale nequaquam opponitur gratiæ: & ex alia parte, non obligantur fideles ad procurandum omnem effectum, quem cauſare poteſt Euchariſtia, nec ad omnem excogitabilem reverentiam, quam Religioſa pietas poteſt exhibere; ſi enim ad hoc obligantur, peccaret venialiter Fidelis, niſi eum omnibus actibus, quos moraliter poteſt, ſeſe diſponeret, quod tamen nemo dicit: non igitur obligatur ſe diſponere omne veniale removendo.

10 Suarez *d. 66 ſect. 1. §. Dicendum in primis* quem ſequitur de Lugo *de Euch. diſp. 14. ſect. 2. n. 31.* putat eſſe veniale, niſi quando in peccatis habitualibus excuſetur quis, quod non poſſet ſe facilè recolligere, venialeque deteſtari. Ratio præcipua, quam hic inculcat de Lugo, eſt, quia irreverentia cenſenda eſt, cum ejuſmodi malis, quamvis levibus, quaſi cum veſte nuptiali aliquantulum ſordida, tanto convivio intereſſe.

11 Verùmenim verò cùm certum ſit, fideles nequaquam obligari ad omnem excogitabilem reverentiam, ut dictum eſt: deberet probare de Lugo ad hanc ſpecialem reverentiam nullas veniales maculas habendi obligari Fideles; quod Vaſquez, ſpectata hominum fragilitate, venialiumque peccatorum tenuitate, negabit. Utraque igitur ſententia probabilitate non caret: quare complectere tutò, quam mavis.

§. V. *De actuali devotione in ſumente Sacram Euchariſtiam.*

12 QUamvis per actualem devotionem aptiùs anima diſponatur, adeòque majorem gratiam, uberioremque participet, illaque ſemper ſit optanda, & pro virili parte procuranda; tamen, ſine actuali devotione, dummodò ſit quis in ſtatu gratiæ, ejuſdem augmento ex opere operato non fruſtrabitur. Ita S. Tho. *3 p. q. 79. in co poſt, & ad primum*, quem ſequitur Suar. Vaſq. alii. Vide Hurtad. *de Euch. diſp. 8. diff. 3.* unde ſequitur minimè peccare, ne venialiter quidem, eum, qui illa actuali devotione carens ritè communicat.

13 Non quod concedamus de induſtria diſtractum ad profana negotia communicantem, immunem fieri à peccato veniali: ſiquidem ab eo illum liberare non poſſumus, idque ob defectum reverentiæ debitæ, Chriſtum enim Dominum hoſpitem recipi ab anima, omnia alia de induſtria, præter ipſum, vel ad ipſum ſpectantia cogitante, irreverentia eſt. Sed dicimus actuali illa devotione; ſaltem involontariè carentem, non fruſtrari augmento gratiæ ex vi Sacramenti, nec ex hoc capite, venialiter delinquere.

14 Dices. Paulò antè, tanquam probabile, conceſſimus, non eſt peccatum veniale accedere ad Euchariſtiam cum actuali peccato veniali comitanter; ergo multo magis erit probabile, non eſſe veniale, accedere cum voluntaria diſtractione, quæ frequentiſſimè de materia ſolet eſſe indifferenti. Reſpondeo. Supra diximus non eſſe veniale cum affectu ad veniale communicare, ad quem affectum habendum non eſt neceſſe, ut dum quis communicat, actu ad objectum illius peccati venialis cogitationem defigat; ut per ſe patet. Inſuper ibi diximus, quod communicaturus, non neceſſariò, ſub pœna veniali, veniale excludere obligatur; quia veniale non opponitur gratiæ; & quia ſtante humana fragilitate, non probatur ab adverſariis hanc peculiarem reverentiam excludendi affectum ad venialia omninò requiri à communicaturo; at nunc docemus, omnem diſtractionem voluntariam eſſe ſub pœna venialis excludendam; & inde id probamus, quia irreverentiam clarè olet, recipi Chriſtum Dominum, tanquam hoſpitem, anima voluntariè alia tractante: quare hæc diſtractio voluntaria videtur immediatè attingere Chriſti perſonam, ut ad te venientem: ille autem affectus ad veniale non item.

§. VI. *De Confeſſione præmittenda Communioni.*

15 SIve ſit præceptum humanum Eccleſiaſticum, ut tenet Ioan. Medina *Codice de Confeſſion. q. 17.* Navarr. *in initium de pœnit. diſt. 5. in 3. p. Gloſſa, num. 31. & 32.* ſive Divinum, ut Suarez, Vaſquez, aliique apud de Lugo *diſp. 14. de Euch. ſect. 4. nu 69.* communiter meritò tenent; certum eſt ex Tridentino *ſeſſ. 13. cap. 7. & cap. 11.* debere, ſub mortali obligatione, ante ſumptionem Euchariſtiæ fieri Confeſſionem omnium peccatorum, etiam ab eo, qui putat ſe eſſe perfectè contritum; ſic enim habent Tridentini Concilii verba. *Nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali Confeſſione, ad ſacram Euchariſtiam accedere audeat.*

16 Sed quoniam idem Concilium ſic paulò pòſt, *d. c. 7.* addit: *Modò non deſit copia Confeſſoris: quod ſi, neceſſitate urgente, Sacerdos abſque prævia Confeſſione celebraverit; quamprimùm confiteatur.* Ideò dantur caſus, in quibus fideles excuſantur ab hujuſmodi Confeſſione præmittenda, modò præmittant actum perfectæ contritionis, ſaltem exiſtimatæ, ſi conſcientia peccati mortalis graventur; ut nimirum, ſic illatum gratiæ Euchariſtiam recipienti omninò neceſſarium, ut ſupra §. 1. diximus, quantum poſſunt, acquirere conentur.

17 Ut autem hi caſus ante oculos ponantur, tres illæ Tridentini clauſulæ ſunt nobis explicandæ ſigillatim. Primò illa, *modò non deſit copia Confeſſoris.* Secundò, *urgente neceſſitate.* Tertiò, *quamprimùm confiteatur.* Hæc enim tria ſimul concurrentia ſunt omninò neceſſaria, ut cum ſola contritione communices, Defectus Confeſſarii, Urgens neceſſitas, & voluntas quamprimùm confitendi. Initium faciamus à primo.

Modò non adſit copia Confeſſoris.

18 SI adſit Sacerdos mutus, vel carens juriſdictione, vel nolens audire, vel aliter impeditus; dicitur deeſſe copia Confeſſoris. Huc reducitur quando Religioſus habet caſum reſervatum: & Superior ſemel, & iterùm requiſitus negat pio Confeſſario licentiam, ut illum ab eo abſolvat: ſive quia Superior volt, ut pœnitens ſibi præſentetur: ſive quia vult, ut petat per alium, cui ipſe ſuperior magis confidit. Docet enim Fagundez 3. *Eccl. præcep. lib. 3. cap. 9. num. 17. & 22. in editione Lugdunenſi* 1626. citans D. Thom. Henriq. Rodriq. Sotum, Silveſtrum, alioſque; quòd in tali caſu dicitur, huic Religioſo deeſſe copiam Confeſſoris. Ratio eſſe poteſt, quia dum ea licentia petitur per pium Confeſſarium, & eſt rationabilis cauſa non confitendi illi, quem Superior aſſignat; facit quantum moraliter obligatur; quare ſi non obtinet, perinde eſt, ac ſi abeſſet Confeſſor potens abſolvere. De hoc iterùm redibit ſermo *num. 18.* Item ſi times grave malum, vel revelationem Sigilli ab hoc, & alius abſit; dicitur abeſſe Confeſſarius; ſed in hoc eventu debes alia mortalia, ſi ea habes, confiteri, iis omiſſis, propter quæ malum illud times. Sic de Lugo *diſp. 24. de Euchariſt. ſect. 5. num. 82.* Sola devotio confitendi alteri abſenti, vel ſi tibi adſit privilegiatus, & abſit tuus Parochus, non ſufficit ut dicatur deeſſe Confeſſor. Sic de Lugo *ibid. num 16. & ibi* Suarez & Vaſquez. Mora differendi Confeſſionem an ſufficiat, vide *mox num. 24.*

19 Præterea ſi diſtet Confeſſarius tribus à te milliaribus; Canus ſentit, quod deſit: Alii ſentiunt quod etiam tunc, ſi non ſingulis diebus, ſaltem aliquoties eſſet adeundus. Melius Suarez, & Vaſquez apud de Lugo *nu 83.* docent, hoc eſſe relinquendum arbitrio prudentis, cùm dependeat à circumſtantiis perſonæ, temporis, difficultatis, itineris, &c.

20 Denique illud hic difficile eſt, & controverſum; Quomodo, ſcilicet, qui habet caſum reſervatum, ſi ſolùm adſit confeſſarius potens abſolvere à non reſervatis, urgente neceſſitate, ſe gerere debeat. Tres ſunt ſententiæ. Prima Suarez *diſp. 66. de Euch. ſect. 4. § Quartus caſus*, docentis eſſe probabilius te debere confiteri tum mortalia reſervata, tum non reſervata inferiori: nam directè lucraberis abſolutionem non reſervatorum, reſervatorum verò indirectè. Dicit (mortalia) nam ſi præter mortalia reſervata, ſolis venialibus graveris; certum eſt apud omnes, te tunc ad Confeſſionem non obligari: quia pro reſervatis non adeſt Confeſſarius legitimus, pro venialibus Confeſſione non indiges. Potes tamen ex Coninh. *de Euch. diſp. 80. n. 20. & 21. juncta diſp. 8. de pœn. n.* 107. ſi velis, idque, etiam ſimplici Sacerdoti nullam habenti approbationem, confiteri, ut ſcilicet, dum abſolveris directè à venialibus (hæc enim abſolvere quilibet Sacerdos poteſt) indirectè à reſervatis abſolvaris. Id non eſſe contra Trid probat de Lugo *de Euch. diſp. 14. ſect. 5. nu. 97.* Quæ ſanè doctrina juvabit etiam univerſaliter illos, qui quibuſcunque mortalibus gravati, valdè difficilem experiuntur contritionis actum, poterunt enim, immò tenentur ex Coninch. *de Euch. q. 8. n. 20. & diſp. 8. de pœn. num.* 106 quando eis legitimus Confeſſor deeſt: & communicare ex neceſſitate urgente, volunt, ritè de venialibus, & mortalibus attriti, ſimili ſimplici Sacerdoti ea confiteri. Dixi (ritè de venialibus, & mortalibus attriti) ſi enim occurreret, quòd aliquis, attritus quidem de mortalibus, & nullo modo de venialibus, ſic confiteretur; invalidè confiteretur, & ſacrilegè: nam non accederet diſpoſitus ad Sacramentum; ſi enim nullam haberet de venialibus ſufficientem attritionem, de illis validè non abſolveretur directè: unde, nec indirectè de mortalibus. Lege, quæ mox dicam in fine *num. 12.*

21 Secunda ſententia eſt Vaſquez *de Euch. diſp. 205. cap. 2. num. 7. & tom. 4. quæſt. 91. art. 3. dub.* Favent Io Sanch. *in ſelect. diſp. 32. num.* 10. & Præpoſitus 3. *par. quæſt. 8. de Euch. num.* 17. Hurtad. *de pœn. diſp. 11. diff.* 14. prædictæ Suarii ſententiæ admodum contraria. Docet enim, illum poſſe quidem communicare cum ſola contritione: non tamen poſſe confiteri inferiori; quamvis habeat peccata non reſervata. Ratio eſt (inquit) quia inferior non poteſt abſolvere validè à non reſervatis illum qui ſimul reſervata confitetur: ſiquidem nec abſolutio, nec Confeſſio dividi poteſt. Adde, quod, ſequeretur poſſe confiteri ſola non reſervata ſubticendo reſervata, quod negabat Suar. Quòd autem hoc ſequeretur patet: quorſum enim hic pœnitens dicat reſervata illi, qui eorum iudex nec eſt; nec eſſe legitimè poteſt?

22 Tertia ſententia eſt Joannis de Lugo *de Euchariſt. diſput. 24. ſect. 14. ibidem n. 98.* qui probabilius putat, te teneri quidem confiteri mortalia non reſervata inferiori; non verò confiteri mortalia reſervata. Ratio prioris dicti eſt, quia tenemur præmittere Confeſſionem peccatorum integram, quantum poſſumus: at tunc illa non reſervata confiteri poſſumus. Nec tamen dimidiamus Confeſſionem formaliter, ſicuti non dimidiat Confeſſionem is, qui tacet peccatum Confeſſario, propter grave nocumentum, quod ſibi timet, cœtera autem ritè confitetur. Ratio poſterioris eſt illa eadem, quæ modò dicebatur, contra Suarium: Ad quid enim peccata reſervata huic aperis, qui nullam in illa exercere juriſdictionem poteſt? Atque

Digitized by Google

que ex hoc ſequitor; *ibid. num.* 98. quod potes in prædicta neceſsitate (nam extra hanc quia non valet dimidiari Confeſsio, non potes) ſimplici Sacerdoti fateri venialia, tacendo mortalia reſervata, & (ob parem rationem) etiam non reſervata; à quibus abſolvere talis Sacerdos directè non poteſt: nam ſic indirectè à mortalibus abſolveris. Quod eſt quid commodius, quam illud, quod diximus *in fine n.* 20. ubi ſimplici Sacerdoti omnia mortalia erant aperienda.

23 Quòd ſi obiicias. Qui habet peccata reſervata, & non reſervata, non poteſt, ex communiſsima opinione, confiteri non reſervata Inferiori, & reſervata ſervare pro Superiore: de qua re nos etiam diximus *in Methodo Confeſſionis lib.* 2. *c.* 10. § 1. *n.* 27. quia non poteſt dimidiari Confeſsio: ergo nec poterit in caſu noſtro. Reſpondetur, doctrinam antecedentis veram eſſe in habente copiam Superioris, quia certum eſt non poſſe dimidiari Confeſsionem ſine neceſsitate: at in caſu noſtro neceſsitas urget, de quo caſu neceſsitatis tota hæc præſens diſputatio tractat.

24 Confirmari id poteſt, quia non ignobiles authores Suar. *tom.* 4. *id eſt, de pœn. diſp.* 23. *ſect.* 2. *n.* 7. Granadu *in* 3. *p. contr.* 7. *tr.* 9. *diſp.* 5. *ſect.* 3. *n.* 22. apod ſummam Dianæ *V. celebrare Miſſam*, *n.* 4. ſentiunt, quod Sacerdos, vel alius copiam Superioris non habens, poteſt inferiori confiteri ſubticendo reſervata, ob id ſolùm, ne multum differat Confeſsionem, vel Communionem: ſiquidem longa mora (inquiunt) eſt graviſsima neceſsitas: tum quia eſt periculum moriendi in peccato: tum quia diù privari Dei amicitia eſt inæſtimabile detrimentum. Advertunt tamen non ſufficere, ſi ſolùm per unum, vel alterum diem differri oporteat, licèt ſufficere inclinet Mendoza *t.* 2. *diſp.* 48. *ſect.* 7. §. 190. quia una etiam nocte eſt periculum moriendi, ſed non placet, quia etiam in una hora eſt tale periculum. Si hoc igitur non eſt dimidiare Confeſsionem formaliter, nec erit in caſu noſtro.

25 Hæ tres ſententiæ omnes ſunt probabiles: quæ tibi commodior cadet, eam amplectitor, ſemper, ut certum eſt, cum onere ſubdendi peccata nondum directè abſoluta Confeſſario potenti ea directè abſolvere, quando illius aderit tibi copia. Verùm ad complementum hujus difficultatis aliquid de habente excommunicationem adjungamus.

26 Qui habet excommunicationem ſive reſervatam, ſive non reſervatam, nec habet copiam potentis illam abſolvere, urgente neceſſitate, (qualem ſine dubio reſpectu excommunicati dicemus *n.* 44. eſſe, ſi inſtet periculum gravis infamiæ) ſemel, aut bis celebrare, atque adeò communicare poſſe, cum contritione, & tremore, concedit Henriq. *l.* 8. *de Euch. c.* 47. Alii tamen communiter docent, ſemper, urgente neceſſitate, excommunicatum cum contritione communicare poſſe: atque etiam ſi ſit Sacerdos, ſine metu incidendi in ſuſpenſionem, vel irregularitatem, poſſe celebrare. Sic Suar. *de pœn. diſp.* 31. *ſect.* 3. *num.* 6. Coninc. *diſp.* 8 *n.* 107. alios referentes. Ratio eſt, quia præceptum Eccleſiæ, quæ cenſuram imponit, non obligat cum tanto detrimento, ut ſunt omnia præcepta humana.

27 Sed hic ſuboritur quæſtio. An hic excommunicatus, ſicuti poteſt contritus communicare, ſic poſſit confiteri non reſervata, ut ab illis directè abſolvatur, & indirectè à reſervatis: cùm tamen ſemper, ut certum eſt, remaneat excommunicatus, quia ſupponimus non adeſſe Confeſſarium potentem liberare pœnitentem à prædicta cenſura. Negat Vaſq. *de pœn. q.* 109. *art.* 3 *dub.* 9. *n.* 8. quia excommunicatus, non præmiſſa abſolutione à cenſura, non poteſt validè ab ullo peccato abſolvi. Concedunt Suar. *de pœn.* 31. *ſect.* 3. *n.* 1. & Sanch. *l.* 3. *in Dec. c.* 8. *n.* 5. quia putant contrarium, hoc eſt, poſſe validè abſolvi. Utrumque probabile.

Id, quod diximus de habente excommunicationem, dicendum etiam eſt de ſuſpenſo, vel irregulari, urgente enim ſimili neceſſitate, poſſunt celebrare, propter eandem rationem. Sic Hurt. *de Euch. diſp.* 9. *diff.* 7. Avila 2. *p. c.* 8. alios citans; Laym. *l.* 3. *ſect.* 5. *tr.* 3. *p.* 3. *c.* 12. *nu.* 6. quia nimirum hæc ſimiliter ſunt impedimenta inducta à legibus Eccleſiaſticis, quæ in eo caſu neceſſitatis non obligant.

28 Petes denique, ille Religioſus, de quo n. 18. meminimus, ſi modo ibi dicto non obtinet à Superiore per pium illum Confeſſarium licentiam; ut abſolvatur à caſu, vel excommunicatione reſervata, poteſt ne (ſi inſtet infamia, ni communicet) confiteri, & abſolvi directè à prædicto pio Confeſſario, vel alio inferiori? Reſpond. poſſe, inclinat Fagund. 3. *Eccl. præc. l.* 3. *cap* 9 *num.* 17. *in prædict. impr. Lugd.* ex præſumpta licentia Generalis, vel Papæ. Mihi id difficilè videtur, quia rationes, quas affert, quaſque latè diſcutere non eſt noſtri inſtituti, non ſunt tanti ponderis, ut vincant illam efficaciſſimam, nempè quod talis inferior actu caret juriſdictione in illa reſervata. Et dum Generalis, vel Papa ratam ſemper habent talem reſervationem; non videtur, præſumi eam velle tollere independenter à Superiore, cui reſervarunt; & propterea fortaſsè *in ſequenti editione* deleta fuit illa doctrina Fagundez, immò ipſemet ſe de hoc retractavit *tom.* 1. *in Decal. l.* 1. *cap* 45. *num.* 20. *fine*. Ille igitur Religioſus in eo caſu, vel ſe conterat, & communicet. Vel, juxta ſententias ſupra allatas, confiteatur, ita ut directè abſolvatur à non reſervatis, & indirectè à reſervatis, ſemper cum onere ſubdendi clavibus non dum directè abſoluta, ut dixi *num.* 25.

Urgente neceſſitate.

29 IN triplici caſu Doctores communiter conveniunt: in hac re, adeſſe urgentem neceſſitatem. Lege de Lugo *de Euch diſp.* 14. *ſect.* 5. *n.* 107. Primo quando inſtat alicui mors: hic enim, ſi non poteſt abſolutionem Sacramentalem obtinere: præmiſſa contritione, poteſt communicare.

30 Secundò poteſt item Sacerdos carens copia Confeſſarii cum contritione celebrare, atque adeò communicare, ad dandum viaticum alteri, qui exiſtit in periculo mortis, ſi fortè aliunde non ſuppetant particulæ conſecratæ.

31 Tertiò poteſt eadem facultate uti is, qui incurreret infamiam aut detrimentum niſi communicaret. Ratio horum eſt, quia quæ neceſſitates ſunt, ſi hæ non ſunt?

Jam verò quoad primum, nihil eſt, quod addere prætereà oporteat.

32 Quoad ſecundum, advertat curioſus ſolutionem cujuſdam objectionis. Cur enim poſsit omitti confeſsio à Sacerdote ad dandum viaticum: non poſsit autem ab eodem, ex receptiſsima opinione, propter eandem cauſam dandi viatici, celebrari ſine veſtibus ſacris, vel ſine utraque ſpecie, vel, ut multi tenent (de qua re infra *c.* 2. §. 8. *n.* 32.) à non jejuno? & tamen hæc ſunt præcepta eccleſiaſtica: illud, de præmittenda Confeſsione ante Communionem, participat de Divino. Reſp. negando adeſſe præceptum, vel divinum, vel humanum, vel alio modo, urgente neceſsitate, ut patet ex citato Tridentino benè perpenſo. At cetera illa præcepta eccleſiaſtica cum tanto rigore ſunt impoſita, non autem cum eodem illud de præmittenda Confeſsione ante communionem: quia in Communione compenſatur ſatis ſuperque reverentia Chriſto debita per contritionem, per quam anima ſtatum gratiæ recuperat; at in aliis caſibus, Eccleſia ita judicante, non eſt unde reverentia compenſetur. Hæc reſponſio videtur expeditior, quàm eæ, quas aliqui conantur afferre. Lege de Lugo *diſp. de Euch.* 14. *ſect.* 5. *à n.* 108.

33 Quo ad tertium caſum, in quo ſunt duo capita, infamia, & detrimentum, ut magis explicetur, hæc habe.

Primò ex Henr. *l.* 8. *c.* 46. *n.* 3. poteſt Sacerdos, præmiſſa contritione, ſine Confeſsione, ſi abſit Confeſſor, celebrare, quando Miſſæ ſacrificium omittere, ſine infamiæ nota, non poteſt. Quod idem eſt de Laico, vel Religioſo, quibus juxta ſupradicta, deeſt copia confeſſoris, ſi pari modo non poſſent abſque nota à Communione ceſſare. Hinc ſi quis ad altare ante linteum communicaturus mortalis peccati commiſsi poſt legitimam confeſsionem recordetur (quando ex eodem Henriq. non debet à Sacerdote communicante audiri) ſi recedendo timet notam infamiæ, quam, ſi coram aliis non communicet, moraliter ſemper timere meritò poteſt, ut docet Villalobos in *Manuali c.* 2. *num.* 24. *circa med.* ſe conterere poterit, atque communicare. Quòd ſi ejuſmodi peccatum, cujus tunc recordatur, ſit ex commiſsis ante legitimam confeſsionem, atque adeò indirectè abſolutum, dicam infra §. 8.

34 Secundò; cum de Lugo ex Vaſq. *de Euch. diſp.* 14. *ſect.* 5. *nu.* 113. idem de Sacerdote, qui recordetur ſe eſſe in peccato mortali, vel dum veſtitur ſacris veſtibus, vel dum celebrat ſive ante conſecrationem, ſive poſt: ſemper enim pari modo, ſi divertere minus poteſt, ut certè ex Henr. *l.* 8. *c.* 46. *n.* 3. ſi incepit Miſſam, nunquam ſaltem propter reverentiam Sacrificii, poteſt divertere ad quærendum Confeſſorem; ſe conterat, Sacrificium incipiat, vel proſequatur. At ſi poſſet (ut in Miſſa Solemni dum fit concio, vel cantatur *Gloria*) breviter cum ſuo Diacono v. g. qui eſſet Sacerdos Confeſſarius confiteri deberet utique, ex Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 6. *n.* 5. quia tunc ceſſat excuſatio ducta, vel ab infamia, vel ab irreverentia.

35 Quòd ſi in prædictis caſibus recordetur Sacerdos ſe eſſe excommunicatum, ſuſpenſum, interdictum, irregularem; idem dicendum eſt, ſive recordetur poſt conſecrationem, quod communiter admittitur, ſive ante, quod multi probabiliſſimè concedunt; & rectè Sanctus Bonau. apud Bonac. *de Euch. q* 8. *art.* 3. *dub.* 2. *num.* 15. *&* 16. & apud Coninc. *de Euch. q* 8. *art.* 3. *dub.* 2. *n.* 16. obſervat inchoatam Miſſam ſemper eſſe perficiendam, quia ferè nunquam omitti ſolet ſine ſcandalo, hoc eſt ſine nota, adde & ſine irreverentia.

36 Alium caſum ponit Zambranus *de Sacram. pœnit. cap.* 4. *dub.* 6. *num.* 6. *&* 7. in quo utimur hac doctrina, propter notam, vel infamiam. Etenim, ſi vocetur Sacerdos ad communicandum infirmum, qui dicat, ſe velle reconciliari, inveniaturque pluries Sacramentum Pœnitentiæ invalidè ſuſcepiſsè, vel quid ſimile, unde Confeſſarius brevi illum expedire, atque abſolvere non valeat, quid agendum? Enim verò, ſi ægritudo eò periculi pervenerit, ut mors jure timeatur; præmittenda eſt confeſſio, breviuſcula: cumque accuſatione generali abſolvatur, communiceturque infirmus hac lege, ut promittat, ſe vocaturum Confeſſarium, cum quo Confeſſionem perficiat. Quòd ſi morbus non id periculi afferat, nec per illam brevem moram confeſſio abſolvi queat, non eſt præmittenda confeſſio, ſed cum contritione, parique dicta promiſſione accerſendi confeſſarium, communicetur. Ratio prioris dicti eſt, quia ſic evitantur incommoda, dum infirmo non negatur communio, ceſſat infamiæ nota; præmittiturque confeſſio, tunc moraliter poſſibilis. Ratio poſterioris eſt, quia ex una parte non eſt neceſſitas præproperæ, ſeu dimidiatæ con-

Digitized by Google

confeſſionis, & ex alis ſcandalum, ſeu infamia vitatur. Hæc probabiliter ex Zambrann.

37 Quod dictum eſt de infirmo, extendit Granado, *in 3. p. contr. 6. diſp 5. ſect. 3. n. 20.* ad quemlibet communicare, atque adeò celebrare volentem. Si enim non poteſt omitti Communio, ſine ſcandaln, & aliunde ſit neceſſitas confeſſionis adeò longe, ut tunc perfici non poſſit; poſſet pęnitens communicare præmiſſa contritione. Immò probabile judicat, ſi contritio, propter ejus difficultates timeretur non elicienda, poſſe attritum confeſſionem dimidiatam præmittere, cum onere proſequendi poſteà confeſſionem, & abſolvi, ac communicare. Id, quod propter paritatem rationis, erit etiam probabile pro infirmo modo dicto *in fine numero præcedentis*, & confirmari poterit ex dictis *num. 20. & 22*

38 Hæc pertinent ad caput infamiæ. Sequuntur ea, quæ pertinent ad detrimentum, ſive ſpirituale, ſive temporale.

Tertiò igitur, ut in dia Feſto alii Miſſam audiant, ſive Parochus, ſive non parochus poteſt cum contritione, ſi deſit Confeſſor, celebrare; idemque erit, ut ipſemet Sacerdos ſatisfaciat præcepto de audiendn Sacro. Ratio eſt, quia Eccleſia mater, & Dominus miſericors Pater noſter, non judicantur velle eos privare bono Sacrificii Miſſæ, eo die, quo ipſa ſub obligatione præcipitur. Nam quamvis opinio contraria ſit probabilior: quia non apparet in relinquente tunc Miſſam notabile damnum: & aliundè præceptum de audienda Miſſa non obligat, niſi debito modo, hæc tamen ſaltem propter authoritatem extrinſecam Doctorum eam approbantium, cum de Lugn *diſp 15. de Euch. ſect. 5. num. 114.* Fagund. *præcept. 3. l. 3. c. 9. n. 5.* probabilit eſt. Non obligatur autem in tali caſu ſacerdos ille celebrare: quia poteſt tenere prædictam opinionem, quod non poſſit: ſicuti in ſimili dicemus *num 4.*

39 Quid de illis, qui celebrant ex onere capellanię, vel ex indigentia eleemoſynæ ad ſui neceſſitatem, & ſuſtentationem? Aliqui cum Bonac. *diſp. 4. de Sacram. q. 6. p. 1. n. 23.* ad hos etiam extendunt hanc facultatem celebrandi ſine confeſſione, cum contritione, ſi deſit Confeſſor, etiam ceſſante notæ periculo, quia judicatur adeſſe ſufficiens neceſſitas. Advertit tamen *ibid.* Bonac. *id eſſe cum grano ſalis intelligendum; nec tantu licentia facilè concedenda: tum quia onera Capellania intelliguntur data ſub debita decentia, & poterit illius meliùs poſſeſſ, vel per ſe, in ſtatu gratiæ, vel per alium ſatisfieri: tum quia poterit aliundè ille Sacerdos ſibi de alimentis providere.* Hæc ille. Ego ſanè in habente onera Miſſarum ſufficientem neceſſitatem non agnoſco: in Sacerdote inope, tum demum agnoſcerem; cùm ageretur de extrema, vel certè multum gravi neceſſitate.

40 Ut obſervet quis præceptum Communionis Paſchalis, uti poteſt prædicta facultate. Ita Henriq. *l. 8. de Euch. c. 26. n. 4.* Coninch. *diſp. 80. de Euch. n. 17.* quia ſufficiens neceſſitas judicanda eſt, ſaltem ſemel in anno, Divino illo cibo nutriri, ac refici, & ſine controverſia major, quàm Miſſæ intereſſe die feſtivo.

41 Sed age jam, ſi poteſt, debet ne? Ex doctrina Doctorum ſequitur debere: in tantum enim excuſaretur ab obſervando præcepto Communionis; quia licitè non poſſet: ſed jam poteſt, ergo non excuſatur. Vide in ſimili Ludovic. à Cruce *in Expoſit. Bull. Cruc. diſput. 2. dub. 4. à num. 5.* Ex alio capite, ſic, obligaremus illum ad habendam contritionem, quæ ſatis difficilis eſt: nec imponenda nova onera Fidelibus, ſine convincentibus rationibus, ſunt. Propterea judico non eſſe improbabile, tunc poſſe quidem, ſed nequaquam obligari.

42 Adde, quòd Suarez apud de Lugo *diſp. 14. de Euch. ſect. 3. nu. 11.* tenet probabilius eſſe, quòd non poſſit; nedum quòd non debeat: quia lex, inquit, non obligat ad Communionem, non quando hæc debito, legitimoque modo haberi non poteſt. Quæ quidem opinio, cùm ſit tanti viri, & tam bona ratione firmata, probabilis eſt. Quare quilibet, & multo magis ille, cui difficilis res eſt ſeſe conterere ſequi poterit hanc Suarii opinionem, & à Communione ſe continere; ſicuti in ſimili diximus *num. 38.*

43 Denique, quid dicendum, ut obſervet quis votum, aut præceptum merè humanum?

Dico cum de Lugo *ibid. n. 117.* non poſſe ex ſolo capite. Ratio eſt, quia vota, vel præcepta merè humana non niſi de rebus intelliguntur, quæ modò debito, legitimoque poſſunt impleri. Adde in his non adeſſe neceſſitatem illam, quam ſpectavit Eccleſia in Communione Paſchatis: ſpectavit enim neceſſitatem cibi, alimentique ſpiritualis; non cujuſcunque; ſed ejus de quo Chriſtus Dominus cum tanto rigore dixit: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis.* Nam propterea nos modò notanter addidimus illam vocem (*merè humana*) & ſimiliter præceptum de audienda Miſſa, ex probabiliore ſententia, non afferre tantam neceſſitatem judicavimus ſupra *num. 38.*

44 Petes, hæ neceſſitates ſuntne etiam reſpectu excommunicationis? Reſp. Coninchius ſentit majorem neceſſitatem requiri ad communicandum in excommunicato, quàm in mero peccatore; quia Eccleſia expreſsè excommunicatum arcet à Communione. At verò Vaſq. *de Euch. diſp. 108. c. 3. num. 13.* quem ſequitur de Lugo *de Euch. diſp. 14. ſect. 5. n. 104.* dicit ſe non invenire differentiam: immò, ſi qua eſſet: majus impedimentum afferre peccatum, quod inducit impedimentum de jure divino, quàm afferat excommunicatio, quæ de jure Eccleſiaſtico.

Dico in hanc ſententiam, Eccleſia prohibet excommunicato ne communicet, nec celebret. Quando ergo talis prohibitio non obligat, poterit communicare, vel celebrare: quando obligat: non poterit. Quoniam igitur quando inſtat grave nocumentum non obligat (quale ſine dubio in omnium ſententia eſt inſtans mors, gravis infamia, & Miſſa inchoata) poterit celebrare, vel communicare, deficiente Confeſſario, cum Contritione. At quia in aliis caſibus, præter hos tres dictos, non apparet regulariter grave damnum, tale, quod excommunicatum eximat à prohibitione communicandi, vel celebrandi, ideò nequaquam poterit.

Quamprimùm confiteatur.

45 **Q**Ui urgente neceſſitate, elicito contritionis actu, ſine confeſſione communicavit; exploratum, certumq; eſt, ſuo tempore, hoc eſt regulariter, vel ante aliam Communionem, vel quando urgebit neceſſitas implendi præceptum de annua confeſſione; habita copia Confeſſoris, debere ſua peccata mortalia ſubdere clavibus. At quia loquens Concilium de communicante ſine confeſſione, urgente neceſſitate; addit Confeſſionem Sacramentalem quamprimum poſteà eſſe faciendam: ideò id nunc explicandum erit.

46 Et primò quidem, hoc, ſive præceptum, ſive conſilium, non extendi ad laicos, immò nec ad Sacerdotes extra Miſſam communicantes, certum ſit. Ita Suar. *de Euch. diſp. 66. ſect. 7.* Vaſq. *de Euch. diſ. 108. c. 3. n. 23.* Jo. Sanch. *in Sel. diſp. 31. n. 12.* Ratio eſt, quia Concilium cum univerſaliter in præcedentibus, pro omnibus fidelibus, locutum fuerit; deinde ſubdit in hanc ſententiam: *Quòd ſi neceſſitate urgente Sacerdos abſque prævia confeſſione celebraverit, quàm primum confiteatur.* Nota illud *Sacerdos*, & illud *celebraverit*. Ratio etiam exiſtit congrua: ſiquidem majus periculum indignè accedendi ſubeſt in Sacerdotibus, qui quotidie celebrare ſolent, quàm in cęteris.

47 Deinde eſt ne id præceptum latum à Tridentino, an conſilium duntaxat? ſi priùs; Sacerdos quamprimùm non confitendo, peccabit; ſi poſteriùs, non item.

Theologi communiter (præter duos, vel tres mox adducendos *n. 48.*) Suarez, Vaſquez, Reginaldus, Coninch. Filliucius, Hurtadus, Bonacina, quos Jo. Sancius *in Select. diſp. 32. n. 12.* ſequitur, citatque; quibus adde Caſtropalaum, *de legibus diſp. 1. p. 9. n. 3. fine*, ac de Lugo *de Euch. diſp. 14. ſect. 7. init.* aſſerunt eſſe præceptum ſub mortali. Et de Lugo quidem id confirmat duabus rationibus. Primò quia in hoc ſenſu præcepti videntur hæc Concilii verba explicari in regulis Miſſalis Romani: in quo, pro illis verbis, *quamprimùm confiteatur* ponuntur hæc *quamprimùm debet confiteri*: illud autem *debet*, clariùs (inquit de Lugo) exprimit obligationem. Secundò quia ſi ea Concilii verba præceptum non continent; idem eſſet dicendum de pleriſque præceptis, quæ ab eodem Trid. in decretis de reformatione, per ſimilia, verba, ponuntur. Immò, non aliis verbis impoſitum fuit præceptum annuæ confeſſionis, Cap. *omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* Hæc ille.

48 Nihilominus aliqui non agnoſcunt in his verbis præceptum obligans, ſed ſolùm conſilium pium, piamque adhortationem: & ad ſummum, ſi eſt præceptum; eſſe ſolùm putant ſub veniali. Ita tenet Petrus Ledeſma *in Summa de Euch. p. 1. cap. 11. unica 9. concluſionem*, & Henricus Villalobos *in Summa p. 1. tr. 7. diff. 37. number. 7.* & in *Man. c. 4. n. 24. circa finem*, quibus poſſem libenter addere Stephanum Fagund. *præcep. Eccl. l. 3. tr. 3. l. 3. c. 8. n. 9.* qui, quamvis in his Concilii verbis obligationem noſcat: tamen illam particulam *quamprimùm* ita intelligit; ut dicat, Sacerdotem poſteà poſſe confiteri, quando voluerit iterùm celebrare, etiam ſi id fuerit poſt duos, vel tres menſes; paremque in hoc facit Sacerdotem cum Laicis: utrique enim ante novam Communionem præmittere confeſſionem debent. Meritò ergo connumerare hunc authorem poſſem inter eos, qui ejuſmodi præceptum non agnoſcunt: cùm obligationem, quàm sic agnoſcere, ita explicet, ut in praxi vix agnoſcere videatur. Scio à Joan. Sancio *diſputat. 31. citat. num. 12.* abſolutè citari Stephanum Fagundez pro ſententia Ledeſmæ, & Villalobos: ſed, ſi attentè Stephanum legas: advertes ab ipſo ſupponi quidem præceptum, ſed dicto modo explicari.

49 Equidem non poſſum priorem ſententiam agnoſcentem in illis verbis præceptum ſub mortali, non fateri probabilem eſſe: ajo tamen, & hanc non agnoſcentem eſſe probabilem.

Primò quia illud imperativum *confiteatur quamprimùm*, ſolùm eſſe videtur exhortatio, cùm potuerit Concilium uti gravioribus verbis imperium explicantibus, ut verbi gratia jubemus, pręcipimus &c. tamen ab hujuſmodi præcipiendi rigore ſe temperavit. Signum ergo eſt, verè non impoſuiſſe præceptum. Adde, quòd Doctores quærunt univerſaliter, an verba imperativi modi, & in actu exercito præceptum indicantia, abſolutè prolata, præceptum contineant; qualia ſunt; Facite, ſolvite, abſtineant omnes, nemo audeat, & his æquipollentia. Et primò ſunt aliqui, qui putant probabiliter, hoc nequaquam continere præceptum, ſed conſilium. Sic Cajet. Caſtro, & Carbo, citati à Caſtropal. *de legibus diſputat. 1. par. 6. n. 3.* Alii Secundò probabiliter cenſent quidem preceptum continere, ſed ſolùm ſub veniali, non autem ſub mortali. Sic Navarrus, Sayrus, citati *ibidem* ab eodem. Alii denique. Tertiò probabiliter item dicunt

cunt

cunt prædicta imperativa verba, tunc ſolùm præceptum indicare ſub mortali, quando ſunt in materia gravi. Sic Thom. Sanchez, quem citat, & ſequitur idem Caſtropal. *ibid.* nec aliàs opiniones probabiles invenies de hac re. Jam, Si ſequamur primam opinionem: ſanè in re noſtra, hoc eſt, in illo *confiteatur quamprimùm*, non inveniemus niſi conſilium. Si ſequamur ſecundam, non erit niſi obligatio ſub veniali. Si ſequamur tertiam; non erit mortale: quia ut probavimus mox *n.* 54. materia, in caſu noſtro, non eſt gravis.

50 Secundò. In caſu dubio, an verba aliqua legis præceptum obligans importent, an conſilium; tanquam regulam certam ponunt Doctores reputanda eſſe conſilia, & non præcepta. Et ratio eſt: quia cum lex ſit gravis, & oneroſa, ſemper in benigniorem ſubditorum partem eſt intelligenda. Adde, quod in dubio melior eſt conditio poſſidentis, ergo in dubio, lex ne ſit obligans, an non obligans: melior erit conditio humanæ libertatis, quæ à tali obligatione immunis eſt; ergo obligans non erit. Ita Sanchez, *lib.* 6. *in Decal c.* 4. *n.* 66. Caſtrop. *diſp.* 1. *de leg. p.* 9. *nu.* 1. aliique. Et generaliter quoties verba legis intelligi poſſunt de obligatione veniali, non debent ad mortale extendi: quia ſemper in dubio, & in pœnis benignior interpretatio facienda eſt, *l. interpretatione, & l. ſi Præſes, ff. de pœnis, c. in pœnis de reg. jur. in* 6. traditque Syrus, *lib.* 3. *clavis, cap.* 7. *n.* 29. & Sanchez, *ibid. n.* 66. His ex doctrina eorundem, qui in noſtro caſu nobiſcum non ſunt, poſitis, ſic ſubſumo. Illa verba Concilii, *quamprimùm confiteatur*, dubia ſunt, an importent præceptum an conſilium, ergo conſilium. Rurſus eadem verba poſſunt commodiſſimè intelligi de obligatione veniali, ergo non de mortali.

51 Tertiò quia optabile eſt, ut etiam optat Navarrus *in Summa c.* 23. *num.* 62. *in fine*, à legiſlatoribus neminem obligari ad peccatum: & juvat tot humanas leges ſub præcepto obligantes diminuere, ne tanta præceptorum multitudine Hebræis pejores efficiamur; quare hoc, de quo agimus præceptum, etiam diminuere operæ pretium eſt. Nec Navarri ſolùm eſt ejuſmodi deſiderium, ſed S. Auguſtini, ſed S. Thomæ; et quos antem Doctores, quæ ſapientiæ lumina nomino, cum hos appello? Audi Sanctum Thomam *p.* 2. *quæſt.* 107. *art.* 4. *in corp. In quibus quidem legibus humanis, etiam Auguſtinus quæſt.* 119. *capit.* 19. *ait eſſe moderationem attendendam, ne converſatio fidelium oneroſa reddatur*. Hæc S. Thomas. Et *paulò poſt* tolerabiliorem vocat Judæorum conditionem quàm illius Eccleſiæ, in qua legum moderatio non adeſt.

52 Nec obſtant rationes in oppoſitum *n.* 47. adductæ. Non prima: quia ſcilicet Miſſale Romanum loco illius *quamprimùm confiteatur*, habet *quamprimùm debet confiteri*: non obſtat inquam. Primo quia ipſemet de Lugo *in eodem tomo de Eucharistia, diſp.* 20. *ſect.* 4 *num.* 104. ait Miſſalis Romani rubricas, regulas, ſeu diſpoſitiones non obligare ad mortale, niſi aliquod contineant, quod vel ratione materiæ, vel aliunde grave ſit. Secundò quia quamvis Vaſquez & Sanchez adducti à Caſtrop. *diſp.* 1. *de leg. p.* 9. *nu.* 2. doceant, per illud verbum *debet*, importari in legibus neceſſitatem præcepti mortalia, tamen aliqui quos tacito nomine citat idem *ibidem* negant, & ſolùm per illud concedunt importari debitum convenientiæ, & honeſtatis. Secundùm hos igitur Doctores, verbum illud, *debet confiteri*, in Miſſali poſitum, obligationem mortalem minimè denotabit. Sanè, quod hoc verbum *debet* non indicet grave ſaltem præceptum, inde mihi perſuadeo: quia invenire ſolidum diſcrimen ignoro, cur verbum *oportet*, non oſtendat obligationem gravem, ut docent ipſimet Vaſquez, Sanchez, quos citat ſequiturque Caſtropal. *de leg. diſp.* 1. *p.* 9. *nu.* 2. oſtendat verò illud verbum *debet*. Nonne perinde eſt dicere, *oportet quamprimùm confiteri*, ac *debet quamprimùm confiteri*: Rationabilius ergo, licet minus verè, aliqui apud Sà *v. lex, num.* 6. & apud Sanchez. *lib.* 6. *in dec. c.* 4. *num.* 37. tum illud *debet*, tum illud *oportet* gravem obligationem æquæ importare exiſtimarunt.

53 At, inquires, cum adverſariis, quos citat ſequiturque Bonacin. *diſp.* 1. *q.* 1. *p.* 7. §. 4 *num.* 9. de levitate verbi *oportet* colligimus ex ſacris litteris, & Canonibus. Inſtar omnium ſit illud Danielis 3. *non oportet nos, de hac re reſpondere tibi*, & illud *diſtinct.* 4. *canon. Non liceat*; ubi dicitur, *non oportere Clericos, vel Religioſos prandere ante tertiam*. Egregiè: nam ego etiam de levitate verbi *debet* colligo, ne longiùs abeam, ex *ſequenti diſtinct.* 5. *can. Ad ejus*; in quo dicitur; *Mulier niſi purgationis dies tranſeant, viro ſuo admiſceri non debet*: ubi non niſi conſilium, ſeu debitum ejuſdem convenientiæ, & honeſtatis, & non præcepti, ſignificatur, ut ipſemet Sanchez *lib.* 9. *de matr. diſp.* 22. *num.* 11. cum aliis meritò docet. Rurſus ex *diſtinct.* 1. *cap. Veſtimenta*; ubi Pontifex de veſtibus Eccleſiaſticis ſic dicit: *quæ neque, ab aliis debent contingi, aut ferri niſi à ſacris hominibus*. Quem textum expendens Suarez *de Euch. diſp.* 81. *ſect.* 8. §. *Tertium exemplum*, ſic habet: *Quæ verba aut præceptum non continent, quia illud verbum* (non debent) *non videtur in rigore ſignificare obligationem ſed decentiam quandam: aut non intelliguntur, &c.* Et in ſacris quidem literis per idem verbum *debet*, convenientiam, decentiamque notari, ſolemne eſt: Matth. *num.* 3. *Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me*, Ioannis 13. *& vos debetis alter alterius lavare pedes?* Tobiæ 10. *Te non debuimus dimittere ire à nobis*: & ſimilia *paſſim*.

54 Neque urget ſecunda ratio, quatenus de Lugo docet, ſi illa verba *quamprimùm confiteatur*, non continent præceptum; idem fore dicendum de aliis multis præceptis, quæ ſub hac forma inducuntur: & ſignanter de illo annuæ confeſſionis, *ſemel in anno confiteatur*: Non urget, inquam, nam cœtera præcepta prolata ſub hac forma, ſi gravitatem mortalem continent; non eſt ex vi verbi, ſed vel ex materiæ gravitate, vel ex adjuncta pœna, vel ex aliis capitibus: de quibus quomodo ſint ſigna prohibitionis mortalis, diſputatur *in tractatione de legibus*, & nos aliqua afferemus *in* 3. *opuſc. de Sacrificio Miſſæ, lib.* 3. *cap.* 1. §. 8. Id, quod etiam patet in ipſo eodem exemplo allato à de Lugo de annua confeſſione: quæ & ex ſe eſt res multum gravis, & habet adnexam gravem pœnam. *Alioquin* (ſunt verba citati Canonis, *Omnis utriuſque ſexus*) *& vivens ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur, & moriens eccleſiaſtica careat ſepultura*. In caſu autem noſtro, nec ulla prorſus additur pœna, neque ejus materia admodum gravis benè perpendenti apparet. Quid enim magni ponderis habet, ut qui, jam cum Contritione communicavit, atque adeò piè, prudenterq; cenſetur eſſe in ſtatu gratiæ, tam citò ad Confeſſarium confugiat, ſolùm ut ſubdat clavibus illa peccata, quæ, jam ſive ex Contritione, ſive ex Sacramento bona fide ſuſcepto eſſe remiſſa ſupponuntur? Præſtabit id, ſine ullo inconvenienti, ſuo tẽpore: ſolùm autem ex conſilio bono ſanctoque ſtatim in reverentiam Sacrificii peracti. Id quod indicare dumtaxat rectè voluit Tridentinum. Verùm contra noſtrum inſtitutum hactenus aliquantulum ſpatiatos eſſe, ſit ſatis. Adverſus doctrinam hanc olim à me bona fide traditam inſurgunt hodie duæ propoſitiones ab Alexandro VII. damnatæ cui omninò parendum eſt. Altera *Mandatum à Tridentino factum ſacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccata mortali confitendi quamprimùm eſt conſilium non præceptum*, Altera. *Illa particula* (*quamprimùm*) *intelligitur cum ſacerdos ſuo tempore confitebitur*.

55 Demum igitur ſupereſſet hic diſcutiendum, an hoc Tridentini dictum intelligitur de Sacerdote habente copiam Confeſſoris, ſed ex mera malitia, ſine confeſſione, celebrante. Item, an de Sacerdote qui poſt inceptam Miſſam recordatur ſe eſſe in peccato mortali. Præterea an de Sacerdote peccante intra ipſam Miſſam: & de aliis ſimilibus caſibus. Ut etiam, ad quod tempus ſe extendat illud *quamprimùm*, ad duos, ad tres, ad plures ne dies? Quæ omnia fusè apud Doctores in quæſtionem adducuntur apud de Lugo *de Euchariſt. diſput.* 14. *ſect.* 7. Sed quoniam nos probabile duximus, hoc non eſſe niſi conſilium; illa quærere ſuperfluum exiſtimamus: uno enim verbo quæſtiones omnes amputavimus: Ad nihil ea obligatione teneris.

§. VII. *Quando debet eliei actus Contritionis ab eo ſive Laico, ſive Sacerdote, qui urgente neceſſitate, ſine confeſſione ad Euchariſtiam accedit.*

56 De Laico non eſt difficultas; ſatis enim eſt ſi eliciat immediatè ante ipſam ſumptionem: & quia ſumptio, ſeu manducatio ſubſtantialiter fit, cum cibum deglutimus ſeu trajicimus, non autem dum ille eſt in ore, quando ſolùm initiativè eſt ſumptio; ideò probabiliſſimum puto, ſatis eſſe, ſi actus contritionis fiat, cum in ore habetur Sacratiſſima Hoſtia. Ita de Lugo *de Euchariſt. diſp.* 12. *ſect.* 1. *num.* 29. Hurtadus *de Euchariſt. diſp.* 8. *diff.* 2. *initio*, aliique. Certum tamen eſt peccare eum, qui ſine determinatione eliciendi actum Contritionis accedit, eſto deinde mutatus ſe juſtificet. Immò addo eum, qui cum intentione ſe per contritionem juſtificandi intra illam morulam, qua Sacratiſſima Hoſtia eſt in ore, communicat, difficulter non peccaturum, quia in magnum periculum actum contritionis eo brevi tempore non eliciendi, ſe volens conjicit. Uſui tamen erit doctrina data in aliquo raro caſu, quo receptus in ore Chriſtus Dominus fortè ipſo divino tactu peccatricem illam animam illuminare, atque convertere non dedignabitur.

57 De Sacerdote videtur major aliqua difficultas, ſi poſt inceptam Miſſam, ſe eſſe macula mortali ſordidum recordatur. Reſpondeo tamen facilè ex de Lugo *d.* 14. *de Euch. ſect.* 6. *n.* 134. debere actum contritionis elicere ante conſecrationem (& aptiſſimum tempus judico dum eſt in *Memento*) ſi peccati recordetur ante illam: ſi verò poſt conſecrationem peccatum in mentem veniat; ſatis erit, ſi ſeſe conterat immediatè, ante conſumptionem. Ratio utriuſque eſt, quia preceptum exiſtendi in gratia urget quando conficitur, & quando ſuſcipitur Sacramentum.

58 Dices. At Sacerdos poſt conſecrationem, ante conſumptionem neceſſe habet tangere Sacratiſſimum Chriſti corpus. Reſpondeo, quamvis aliqui in peccato mortali illud attingere, mortale propter irreverentiam eſſe autument; probabilius tamen eſt cum Hurt. *de Euch. diſp.* 9. *diff.* 1. aliiſque, non eſſe, niſi ad ſummum veniale. Ratio eſt; quia non eſt cenſenda tanta irreverentia, ut ad mortale pertingat.

59 Confirmatur, quia quamvis nonnulli cum Layman. *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 8. aſſerunt Sacerdotem mortali crimine deturpatum mortaliter delinquere, ſi Euchariſtiam Fidelibus porrigat; tamen aliqui meritò id negant, ut Vaſq. quem citat, & ſequitur de Lugo *diſp.* 8. *de Sacram in com. ſect.* 9. quia tunc Sacerdos non conficit Sacramentum, ſed ſolùm diſpenſat conſecratum, ad quod tanta dignitas nequaquam requiritur. Idemque eſt de Diacono, quando ex ſpeciali Sa-

Digitized by Google

cerdotis commiſſione, Sacram Euchariſtiam aliis porrigit: ſiquidem tunc non conficit, ſed ſolùm diſpenſat. Si ergo probabile id eſt; quanto magis probabile fiet, mortalem culpam non eſſe, ſolùm attingere?

§. VIII. *De eo, qui ante Communionem recordatur peccati indirectè abſoluti.*

60 CONfitetur, exempli gratia, quis ritè peccata, cui tamen à confeſſione in mentem redit aliquod grave à ſe commiſſum, quod ex inculpata oblivione Confeſſori non aperuit: hic obligabitur ne ſub mortali, ante Communionem præmittere actum Contritionis, ſi ei deſit copia Confeſſarii: Rurſus, obligabitur ne, ſi Confeſſorem in promptu habeat, talis peccati obliti confeſſionem ante eamdem Communionem præmittere: Vel ſi non habeat, ſolùm ne urgente neceſsitate, an verò etiam, illa non urgente, communicare poterit.

61 Ad primum ex de Lugo *diſputat. 14. de Euch. ſect. 6. num.* 121. ſi dolor, ſub quo facta fuit hujuſmodi confeſsio, non fuit univerſalis de omnibus peccatis, vel ex motivo univerſali, quod ſe extenderet ad hoc etiam peccatum; certum videtur, quod debeat elicere actum contritionis involventis hoc peccatum: ſiquidem hoc nondum retractatum, non potuit, ne indirectè quidem remitti: atque adeò remanet in pœnitente neceſsitas ſe juſtificandi. At, ſi fuit univerſalis, vel ex motivo univerſali, non obligabitur ad novum contritionis actum, quia jam ſtatum gratiæ per remiſsionem indirectam prædicti peccati obliti, & directam aliorum, quæ fuerunt Confeſſori manifeſtata, recuperavit.

62 Ad ſecundùm: propter eandem rationem, primo aſpectu, videtur nec obligari ejuſmodi pœnitentem ad præmittendam confeſsionem, nec indigere neceſsitate urgente, ad hoc, ut ſine confeſſione communicare poſsit: præmittitur enim confeſsio, ut dignitatem gratiæ communicaturus acquirat; hic autem per confeſsionem prædictam gratiæ ornatum obtinuit: & ex alia parte præceptum, de præmittenda confeſsione ante Communionem, jam obſervavit. Hoc ergo peccatum, quod menti de novo fuit oblatum, ſuo tempore, poſt peractam Communionem, ſubdi clavibus ab ipſo poterit. Sanè, ita primo, ut dixi, aſpectu, ex vi argumenti, dicendum eſſet: Et ita probabile eſſe, docet noviſſimè Hier. Fer. *d. p. de ſcand. tota q.* 10. adductio etiam pro ſe P. Cornejo: poterat item adducere Reginaldum, & Præpoſitum, quos ens reprobans, adducit Diana loco mox citando: niſi obſtaret praxis Fidelium, ex qua colligimus cum de Lugo *ibid. à n.* 126. præceptum, de præmittenda ante Communionem confeſſione, non eſſe ſolùm de præmittenda confeſſione integra formaliter, ſed etiam, uti advertimus, materialiter. Adde, eam opinionem fuiſſe capunctam, ut refert Diana *p. 9. tr. 3. reſ.* 4. in Indice Expurgatorio Hiſpanico à Cornejo. Immò per edictum particulare reprobatam, ut refert Carpenſis apud Dianam *ibid.* Quis igitur contra hanc cenſuram ire ſecurus velit?

63 Solùm eos liberandos à præmittenda confeſſione talis peccati obliti cenſeo, qui vel actu celebrant, vel ante altare ad linteum communicaturi expectant: hos enim, etiamſi nullam notam infamiæ incurrant: non obligo ad recedendum, quamvis brevi reverſuros. Sic Henriq. & Victoria apud Fag. 1. *Eccl. precept. lib. 3. c. 9. n.* 14. Ratio eſt, quia ex una parte irreverenter ſe gererent inchoatam quaſi actionem, ſine clara neceſsitate, relinquendo: ſicuti non bene moratè ſe gereret, qui invitatus à Rege, ubi ſedit ad menſam, vellet, vel ad breve tempus, recedere: & ex alia parte, non apparet clara neceſsitas: quia hic jam eſt juſtus, beneque diſpoſitus, propter abſolutionem indirectam talis peccati. Et adverte, quod idem non tenebitur actum contritionis tunc elicere: quia jam, ut diximus, juſtus eſt: ſolùm igitur habeat voluntatem illud oblitum ſuo tempore clavibus ſubdendi.

§. IX. *An peccata negativè dubia ſint ante communionem neceſſariò Sacerdoti aperienda?*

64 QUale ſit hoc dubium negativum dixi *in Methodo Confeſſionis, l. 2. c. 1. §. 3.* Et quidem eſſe hujuſmodi peccata mortalia dubia neceſſariò clavibus ſubiicienda; *ibid. nu.* 16. reſolvimus: ubi ſolùm ſcrupuloſos, & timoratos excuſavimus, quia pro his peccata dubia pro nullis habenda ſunt. Quoniam igitur ante Communionem ſunt manifeſtanda Sacerdoti omnia ea peccata, quæ neceſſariò clavibus ſubdenda ſunt, cùm talia ſint peccata dubia, erunt etiam & ipſa ante Communionem aperienda: eſto pariter à tali onere eximi debeant prædicti ſcrupuloſi. Dixi (*ex poſteriore ſententia*) nam in priore docente, dubia peccata non eſſe ſub obligatione confitenda, hæc præſens quæſtio locum non habet, ſi enim ea non eſſent abſolutè confitenda, nec eſſent confitenda ante Communionem.

65 Verùm negari non poteſt, omnes Auctores ſentire in aliquo caſu ad id non teneri habentes aliquod peccatum dubium. Nimirum, cùm deponitur dubium, vel ex probabilibus rationibus, aut etiam ex aliqua ignorantia invincibili.

66 Sed obiicies contra hanc limitationem: Nam ſi in aliquo caſu non tenemur ante ſumptionem Euchariſtiæ peccata dubia fateri, ſequitur, quòd neque abſolutè obligamur eadem clavibus ſubiicere: quod tamen falſum cenſetur, tum ex univerſali praxi Fidelium, tum ex efficacibus rationibus alias in Methodo Confeſſionis à nobis allatis. Reſpondetur tamen, ſequelam eſſe falſam, eo quòd in eo caſu, in quo deponitur dubium, accedimus ad Euchariſtiam ſine ullo dubio.

67 Obiicies iterùm, quia ſi quis dubius alicujus peccati mortalis reciperet Euchariſtiam, etiam ſi deponat dubium, exponit ſe periculo peccandi mortaliter, ſi fortè re ipſa illud peccatum ipſi dubium, ſit coram Deo certum: quia irreverenter ſe geret. Sed reſponderi poteſt hanc non fore irreverentiam mortalem, quia non eſt contra diſpoſitionem requiſitam à S. Paulo dum dicit: *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat*, &c. quam diſpoſitionem Tridentinum *ſeſſ.* 13. *c.* 7. explicat de peccatis, quorum quia ſibi conſcius eſt: qualia non ſunt dubia practicè depoſito dubio. Quod autem major reverentia ſit, ea dubia ante Communionem confiteri, ſanè fatemur, ſed non obligati nos totam poſſibilem reverentiam ad hoc Sacramentum afferre, diximus ſupra §. 4. *n.* 9.

68 Addimus deinde, hoc eſſe verum; non ſolùm cùm quis ſibi perſuadet, ſe non eſſe in peccato mortali, deponendo practicè dubium ſed etiam ſi quis putat ex ignorantia aliqua invincibili licere ſibi ſine mortali peccato cum illo dubio recipere hoc Sacramentum: id enim non erit irreverenter formaliter ſeſe gerere in recipienda Euchariſtia, & evitabitur peccatum. Quod ſi illud peccatum dubium, ſit certum coram Deo, eſto quod fortaſſe non recuperabitur gratia, ſatis tamen hic nobis eſt, quod non committatur novum peccatum, ut in ſimili dicemus infrà §. 10. *c. n.* 72.

69 Denique id ipſum affirmamus, ſi hic dubius de ſuo peccato dubium practicè deponendo, eliciat actum contritionis, & poſteà communicet: jam enim ex una parte non ſe gerit irreverenter, quia putat ſe eſſe in ſtatu gratiæ, & ex altera parte non obligatur ante Communionem fateri peccatum dubium, cujus (in caſu poſito) non eſt ullo pacto conſcius.

70 Quare hominem habentem dubium alicujus peccati mortalis, ſine ullo periculo peccandi exiſtimo accedere poſſe ad Euchariſtiam, etiam non præmiſſa confeſſione in caſibus explicatis: puta, cùm deponitur practicè dubium, vel per ignorantiam invincibilem creditur id eſſe licitum.

§. X. *An ſit caſus, in quo communicare quis ſine confeſſione, & etiam ſine contritione, atque adeò in peccato mortali poſſit?*

71 HUc facere videntur ea, quæ *n.* 36 *&* 37. diximus de non potente elicere actum Contritionis: cui nihilominus dimidiatam confeſſionem exhibere conceſſum ſit: ſed tamen fortior nunc eſt caſus; agimus enim de eo, qui nec Contritionem eliciendi virtutem habet, nec confeſſione, ulla, etiam dimidiata, gaudere poteſt.

Tam benigna ſunt viſcera Miſericordiæ Domini, ut non dedignetur excuſare aliquando pervicaciam noſtram. Invenio enim unum, vel alterum caſum, in quo quis puriſſimam Communionem in peccato ſumere, ſine peccato poſſit.

72 Etenim, ex ſupradictis conſtat, Sacerdotem, qui, incepta bona fide Miſſa, recordatur ſe mortalis culpæ reum, debere elicere actum ſaltem à ſe exiſtimatæ Contritionis. Sed jam ſi non poſſit, ſeu experiatur actum illum ſibi valdè eſſe difficilem, quid agat? Confiteri non poteſt, conteri nequaquam valet, Sacrificium inchoatum relinquere, ob infamiam inde ſibi reſultantem, difficillimum eſt. Quid ergo ab anima ſic affecta ſupereſt extorquendum? Probabile eſſe ex aliquorum ſententia judico, hunc non peccaturum mortaliter, ſi cum hujuſmodi conſcientia peccati mortalis, & cum eo dolore, quem tunc poteſt elicere, Miſſam proſequatur, conſecret, cõmunicetq; Ita Vaſq; *de Euch. diſ.* 207. *c.* 1. *n.* 34. Hurt. *diſp. 9. de Euch. diff.* 1. de Lugo *de Sacr. d. 9. ſect.* 1. *n.* 8. Ratio eſt, quia præceptum dignè communicandi non videtur tam arctè Fideles adſtringere, ut cogat Sacerdotem, cum tanto ſuo dedecore, ab incepto ſacro diſcedere. Tunc autem ejuſmodi Sacerdos non acquiret gratiam, ſed tamen non peccabit.

73 Idemque erit de Laico, qui jamjam recepturus ſacram Synaxim ante linteum, nec ſub aliquo prætextu ſeſe removere valens, peccati mortalis recordetur, nec conteri poſſit. Ita *ibid.* Par enim eſt ratio. Notent hanc doctrinam ſcrupuloſi, animoque ſemper timidi: (Ut notat pro ſcrupuloſis S. Bonav. apud Bonac. *diſp. 4. de Euch. q. 6. p.* 1. *n.* 19.) qui, quamvis verè eliciant Contritionis actum; nunquam tamen ſe elicuiſſe ſibi perſuadent.

74 Quid, ſi Sacerdos, de quo loquimur, poſſet uno ex ſequentibus modis ab incepto ſacrificio deſiſtere? Nam ſi eſſet v. grat. in Sacello privato, Miſſæ miniſtro puero ſolùm aſſiſtente, à quo notam pati non eſſet valdè laborandum, cùm ſine gravi infamia ab Altari ſeſe ſubducere facilè poſſet; obligatur ne ſe ſubducere? Deinde ſi poſſet deliquium ſimulare, vel quid ſimile, illum ne ad ſimilem fictionem obſtringemus?

75 Reſpondeo ad ejuſmodi deliquii prætextum arctare illum non poſſum: quia eſt remedium nimis extraordinarium, ac pluribus inconvenientiis obnoxium, ad quod non tenemur. Illud de puero ſic tempero, ut, ſi poſſet Sacerdos de illo, ſive quocunque alio miniſtro fidere, ſpemque haberet, intra tempus competens, ſe recolligendi, atque adeò ſe conterendi, exiſtimem debere Sacerdotem

vel

vel non curare Miſſam aliquantulum extendere, vel allò, ſi facilè poſſet, mioiſtrum, intra illud competens tempus, reditum, remittere: relinquere autem Sacrum nullo modo approbo. Rario eſt, quia in priori modo ſalvatur infamiæ nota, in poſteriore non item, nam miniſter, quamvis unicus, & licèt puer, ſemper poſſet obloqui contra Sacerdotem ſacrificium interrumpentem. Multò magis id non eſſet faciendum, facta conſecratione, ne ſacrificium imperfectum relinqueretur.

76 Jam verò allum caſum afferunt Doctores, de Lugo *diſput.* 14. *de Euch. ſect.* a. *n.* 3. Diana *p.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 74. *fine*, in quo excuſatus à ſacrilegio peccatur, ſi cōmunicet. Nam ſi v.g. irruente Paganorum, vel Hæreticorum multitudine in Eccleſiam, timeretur Sanctiſſimæ Euchariſtiæ contemptus, tunc Fidelis quicumque exiſtens in mortali, nec illa ſubita irruptione potens ſeſe facilè conterere, poſſet (immò addo libens, quod deberet) ad vitandam injuriam, quæ timetur tanto Sacramento, illud aſſumere: ſicut etiam poſſet, deberetque non Jejunus. Immò ex Vaſq. apod de Lugo *de Euch. d.* 15. *ſect.* 4. *n.* 87. & Laico Saeratiſſimum Chriſti Corpus tangere, idemque inſtar Mariæ Scoticæ Reginæ, (de qua idem de Lugo *diſp.* 58. *ſect.* 5. *n.* 25.) ſuis ſe manibus communicare, ſine ulla hæſitatione, in ſimilibus caſibus liceret.

§. XI. *An liceat Laico quotidiana Communio?*

77 HUc reducimus difficultatem hanc, quia ad Communionem adeò ſrequentem magna certè ſpiritualis diſpoſitio requiaitur.

Jam, licere Communionem quotidianam Laico, etiam uxorato, immò eam vetare illi nec Confeſſarium, nec Superiorem poſſe: quia eam Chriſtus Dominus omnibus, qui peccati mortalis ſibi conſcii non ſunt, ſive cum magno, ſive cum parvo devotionis affectu, libealiter conceſſit; docet cum paucis Joan. Sanch. *in ſel. diſp.* 22. Negat cum aliis multis Joannes de Lugo *diſput.* 17. *de Euch ſect.* 2. ſolùmq; concodit maaimo fervoris ſpiritu accenſis, Sanctæq; Catharinæ & ſimilibus. Lege eos, ſi hanc quæſtionem latè diſcuſſam videre in animo eſt. Nos breviter negantem ſententiam amplectimur: quia putamus id cedere majori reverentiæ debitæ Chriſto Domino, ac Regi noſtro. Affirmans opinio illud à Confeſſariis obtineat, ut Fidelibus Sacram Communionem appetentibus, ſive etiam ſolùm petentibus, ſeſe faciles in poſterùm exhibeant.

CAPUT II.

De diſpoſitione corporali requiſita ante Sacratiſſimam Communionem.

§. I. *De Manditie à Pollutione, vel Copula.*

1 PRæmittimus tanquam certum, non eſſe mortale, poſt peractam ritè pœnitentiam de peccato, eodem etiam, quo patratum eſt, die, communicare: jam enim, ſic, non indignè graviter ad Sacram Euchariſtiam acceditur. Ita Sanch. *lib.* 9. *de matr. diſp.* 13. quidquid dicat Navarr. *in Man. c.* 25. *n.* 51. putans eſſe mortale etiam poſt confeſſionem debitam, qui tamen *in* 2. *edit.* mutavit ſententiam.

2 Porrò, quo ad decentiam: Pollutio iovoluntaria neminem ex iis, qui benè affecti ſunt circa ſpiritualia, retardare unquam debet à Communionis acceſſu. Sic de Lugo *diſp.* 15. *ſect.* 5. *à n.* 9. Sanch. *ibid.* alios citantes. Qui maximè ab hujuſmodi pollutione, in imaginativa turbaretur, eſſet ob reverentiam cōſulendus differre in alium diem. Sic iidem, quicquid dicat Jo. Sanch. *in ſel diſp.* 33. *n.* 2. niſi id ſæpius accideret, periculumque eſſet ſpiritualem profectum aliqua ratione impediendi: vel niſi aliqua ex rationibus, ſequenti numero dicendis, Communionem concederet.

3 Pollutio voluntaria, vel copula illicita, etiam poſt congruam pœnitentiam, melius, propter eandem reverentiam, impediret communionem illius diei: Sic iidem. Niſi fortè nota vel infamia, vel Jubilæum, vel Feſtum ſolemne, vel quid ſimile, concedendam ſuadeat. Fateor interim, majorem rationem requiri poſt illicitam copulam, quàm poſt ſimplicem, ultro volitam, pollutionem: licèt enim hæc gravior culpa ſit; illa nihilominus, cum ſit magis externa, ac magis voluntaria, magis diſtrahit.

4 Copula licita melius, & regulariter impediet. Sic iidem, quidquid dicat idem Jo. Sanch. *ibid.* niſi Feſtum, nota, vel ſimile quid, ut modo diximus, obſtent.

5 Adverte denique cum de Lugo *ibid. n.* 24. minorem cauſam requiri ad concedendam Communionem, ſi ejuſmodi copula oritur ex amore prolis, quàm ſi ex cupiditate voluptatis, & multo ſatis minorem; ſi eſt non petita, ſed reddita: ita ut in hoc caſu merum communicandi deſiderium ſufficiens cauſa videatur: ſiquidem tunc præceptu Communionis, non erat conjux ſepellendus: & nunc, ob actum redditæ Juſtitiæ, minus eſt uxoratus à Communionis ſefectione removendus. Adde hic illud, quod modò dictum eſt *capite præcedent.* §. 51 *fine*.

Denique eſt ne peccatum veniale accedere ad Euchariſtiam, poſtquam eadem die conjux delectationis cauſa debitum exegit? Eſſe docet Sanch. *lib.* 9. *de matrim. diſput.* 13. *num.* 7. & March. *de ord. tract.* 3. *p.* 3. *c.* 2. *num.* 16. Ratio eſt (inquit March.) *quia apparet aliqua irreverentia ſic accedendo.* Audio. At etiam, qui cauſa voluptatis veſperè ante Communionem comediſſet, peccaret venialiter, manè accedendo ad Euchariſtiam: & ſic de ſimilibus, quod non admittimus. Puto igitur, ex ſuppoſitione, quòd in tali copula, vel cibo quis venialiter peccaverit; eſſe judicandum ſicuti ſupra *cap.* 1. §. 4. judicavimus, eſſe, vel non eſſe veniale accedere ad Euchariſtiam cum veniali. Illud addendo, in materia luxuriæ facilius mentem à ſacris miniſteriis avocari, quam in aliis materiis: ac propterea facilius incidi, ſic poſſe modo ſupradicto *cap.* 5. *à num.* 13. in veniale, accedendo ad Euchariſtiam cum hoc ſpeciali peccato veniali. Ad quod certè reſpexit Sanch. *loc. cit.* dum caſtigatè loquens, dixit, debitum exigentem ex voluptate, regulariter, peccare venialiter accedendo eodem die ad Communionem, niſi aliqua cauſa excuſet: *quia* (inquit) *oritur magna diſtractio, mentiſque hebetudo.* Nota illud (*regulariter.*)

§. II. *De Mundicia Corporis externa.*

6 NUllæ ſordes corporeæ, unde nec menſtrua, ſecundùm ſe, Communioni impedimento ſuot. Ita de Lugo *diſput.* 15. *de Euch. ſect.* 1. *n.* 15. Præſtat tameo propter decentiam, eas, quantum modeſtè fieri poteſt, amovere. Si tales ſint, ut horrorem aſpicientibus pariant à Communione publicè exhibenda, decens eſt abſtinere, nam ſic intelligendus eſt Canon *Tua nos, de Clerico ægrotante*, qui propter lepram, à Communione prohibetur: intelligendus, inquam, in publico. Nec tamen ſi id in publico fiat ſine ſcandalo (quod tamen via, hac noſtra ætate, quando res ſuo pondere jam expenſæ, vel ipſi populo notæ ſunt, poſſe eſſe puto) peccaretus: talis enim Canon in uſu non eſt.

§. III. *De ſuperfluo Mulierum ornatu.*

7 QUid de muliebri purpuriſſa, ceruſſa, & ornamentis? Reſp. ſi fucus ille, & cœtera ornamenta vanitate afficiantur mortaliter peccaminoſa: fore culpam ſacrilegè mortalem, certum, exploratumque eſt. Si venialiter; dic illud, quod ſupra *c.* 1. §. 4. diximus de accedente ad Communionem, cum affectu ad peccatum veniale. Si nullam peccaminoſam redoleant, ut ſubinde accidit fœminis timoratis bono fine, propter ſui oculos, vel juxta ritum patriæ ſeſe ornantibus, nulla erit culpa: quia, niſi aliud addatur; non eſt unde ea contrahi poſſit. Fateor, regulariter, vix à veniali excuſari eas, quæ tam anxiè faciem dealbant (utinam eodem modo conſcientiam) ſi non ex alio capite, certè ex eo, quòd illud tempus, quod expenderunt ad ſe comendas (de quo ſcitè Poeta, *Dum comuntur, dum poliuntur, annus eſt*) ad animam piis virtutum actibus exornandam, vel certè ad utiliora negotia expedienda, conſumere debuiſſent.

§. IV. *De veſtibus externis: ubi, an Sacerdos ſine ſtola, & Eques cum gladio decenter communicent?*

8 MIſſos Religioſos facio, qui certo veſtimentorum genere induti, obſtringuntur, ſaltem in publico, ad Communionem accedere. Regulas quiſque conſulat ſuas.

9 Porrò, cùm certum ſit, veſtes non eſſe hic valdè attendendas, non enim corporis ornatum, ſed animæ pulchritudinem expoſcit hoc Sacramentum: tamen modeſto quiſque, honeſtoque ornatu, propter reverentiam, uti, quantum poteſt, congruum eſt.

10 Sed hic in proprio loco quæritur. Primò, An cum Sacerdos, extra ſacrificium communicat, Stolam circa collum tenere, ſub obligatione, oporteat. Reſp. Id congruum quidem eſt: *in cap.* enim *Eccleſiaſtica, diſt.* 23. ita præcipitur. Quia tamen & res non eſt (extra Sacrificium) ex ſe gravis, & decretum illud, quoad hoc, uſu jam eſt abrogatum, obligatio peccati non adeſt. Ita Azor. 1. *p. lib.* 10. *c.* 28. *q.* 52. Gavant. *in Comment. ad Rub. Miſſalis c.* 1. *p.* 4. *tit.* 8. *n.* 7.

11 Quæritur ſecundò, an decenter Fidelis accedat ad Sacram Euchariſtiam armatus enſe, & pugione: ut ſi ſit Eques Religioſus S. Jacobi, Alcantaræ, & ſimilium? Reſp. decenter. Sic Jo. Sanch. *in ſelect. diſp.* 45. *n.* 3. quia hæc ſunt ipſorum inſignia; & quidem ad propugnandum pro fide. Cœteris laicis, idem conceditur, quia non eſt unde appareat Irreverentia.

12 Addunt tamen aliqui cum Diana *part.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 30. *fine*, id fieri debere, ceſſante ſcandalo: quod tamen rarò ceſſare putant. Equidem licèt ſim omnibus author, ut propter modeſtam humilitatem illa inſtrumenta deponant, tamen, ſi ſecus fiat, non puto facile affuturum ſcandalum, ſaltem grave, niſi fortè aliquam rudis homuncionis levem admirationem, de qua non eſt valdè laborandum. Conſuetudo autem, quæ alicubi viget ea deponendi, nil aliud oſtendit, niſi prædictam modeſtiam, à qua ortum eam conſuetudinem habuiſſe, & non niſi decentiæ obligationem afferre, jam omnes ferè norunt.

§. V. *An Corporis ſanitas requiratur ab accedente ad Euchariſtiam?*

13 NUlla ex ſe requiritur: Solùm ergo à Communione arcendi ſunt infirmi illi, in quibus, ratione vomitus, vel frequentis, tuſſis, aliqua irreverentia Sacræ Hoſtiæ rationabiliter timetur. De leproſo vide ſupra §. 2.

14 Verùm, quoad ejuſmodi Infirmos, quæ nam ſunt diligentiæ exhibendæ? ſanè ea Joan. Sanch. *in ſelect. diſp.* 38. *num.* 2. Si infirmus, poſt ſumptum cibum, etiam modicum, ſtatim eum ſurſum, vel deorſum, expellat, ne communicetur. Si verò modicum cibum, vel particulam non conſecratam, cum qua fieri experientia poteſt, retineat, concedendum eſt ei ſacrum Viaticum. Quod ſi non ex aſſumpto cibo, ſed ex ipſa ægritudinis vi, vomitum patiatur; communicandus non eſt, niſi, per ſex circiter horas, vomitus ceſſaverit, & medicus, vel ſi hic abſit, adſtantes judicaverint, ſaltem per horam ab aſſumpta Euchariſtia, Infirmum non vomiturum, nam tunc communicari poterit. Quod ſi deinde, per accidens redeat vomitus, & Sacra Hoſtia expellatur; reponatur loco aliquo ſacro, ac ſpecies, ubi corruptæ fuerint, in ſacrarium recondantur. Cætera, quæ ad Infirmi Communionem pertinent, dicemus infra ſuo loco *cap.* 5. vide item *cap.* 3. §. 4.

§. VI. *De Jejunio naturali requiſito ante Communionem.*

15 DUo mox dicenda requiruntur ex de Lugo *diſp.* 15. *de Euch. ſect.* 2. ad hoc ut violetur Jejunium naturale, dictum naturale ad differentiam Jejunii Eccleſiaſtici, quod Eccleſia præcipit obſervari in diebus Jejuniorum. Eo violato, ad Sacram Communionem, extra caſum neceſſitatis, de quo dicemus mox §. 8. accedere, ſacrilegium mortale eſſe (& quidem per nos unum) ut ſupra *diximus c.* 1. §. 3. ignorat nemo.

16 Primò igitur requiritur, quòd quicumque cibus, vel potus ſumator: cibus autem, & potus eſt ille, qui in ſtomacho alteratur, ſeu digeritur, vel ad digeſtionem pertinet. Secundò quòd id fiat per actionem: quæ ſit comeſtio, vel potatio: quæ talis non eſt, niſi quid ex prædictis cibo; & potu aſſumatur, & in ſtomachum traiiciatur. Jam diſtinctè de ſingulis.

Quæ pertinent ad cibum.

17 Dixi (quicumque cibus) ſiquidem etiam modiciſſimus cibus, ut modicum granum aniſi, ex propoſito deglutitur, violat Jejunium hoc. Sic de Lugo *ibid. n.* 22. & 27. & Hurtad. *de Euch. diſp.* 9. *diff.* 15. nam ex Concilio Toletano, cibus, vel potus, quamlibet minimus, ante Communionem prohibetur.

18 Dixi iterùm (cibus) oſſiculum enim ſive fructuum, ſive alterius generis, fruſtum ligni ſolidi, moneta aurea, globulus plumbeus, fruſtum unguis, filum ex ferro, vel ſerico, vel lana, & ſimilia, non violant, etiam in magna quantitate: non enim ſunt cibus. Ita de Lugo *eadem, num.* 32. Et non mediocre ſignum, quod in ſtomacho non alterentur, eſt, quia eadem integra, ut degluttiuntur, à quolibet, etiam valido ſtomacho, egeruntur in excrementum. Contra, violat Tabaccum per os aſſumptum, ſi deglutiatur, pillulæ ad medicamenta, & ſimilia, ex Præp. *in* 3 *p. q.* 80. *ar.* 9. *dub.* 1. *n.* 39. quia ſunt cibi, quamvis medicinales: quibus ſemper eſt immixta aliqua tenuis particula apta ad digeſtionem, nutritionemque.

19 His violantibus addo libens cum de Lugo *ib. d. n.* 32. papyrum, ſeu chartam, & filum ex lino: ducunt enim originẽ ex herbis, & ſunt in ſubſtantia herbæ, quæ digeruntur: ut etiam eſt muſca, culex, & vermiculi, digeruntur enim & ipſi. Nec valet cum aliquibus dicere, papyrum, & filum ex lino non eſſe cibum humanum, non inquam, id valet dicere: nam nec fœnum, & palea v. gr. ſunt cibus humanus, & tamen, quia digeruntur, violant: Huc item reduco terram, ſeu cretam, quam fœminæ, ob delectationem, vel ad diminuendum colorem, comedunt: hæc enim, cùm non ſit purum elementum, puto alterari in ſtomacho, & conſequenter violari Jejuniũ. Et ſanè quis neget pulverem ex lapide Bezaar, vel ex terra Cypria, etiã ſi ſolus, ſine juſculo deglutiatur, cùm ſumatur per modum cibi medicinalis, ſolvere Jejunium; par autem videtur ratio in terra, ſeu creta.

Dices cum aliquibus: Terra, & ſimilia in magna quantitate non vitiant Jejunium eccleſiaſticum: ergo in minima non violant naturale. Sic Summa Dian. *V. communionis diſp. n.* 33. Reſpondeo nego cõſequentiam: nam terra, & ſimilia non violant Jejunium eccleſiaſticum, quia modiciſſimum eſt illud, quod in ipſis, etiam acceptis magna quantitate, ineſt nutritivi, ſeu digeſtibilis: ſicuti evenire in cibis medicinalibus, modò *dixi n.* 18. At hoc modiciſſimum, quod ibi ineſt, ſatis eſt ad violandum Jejunium naturale, ad quod violandum ſufficit quodlibet modicum, ut *vidimus n.* 17.

20 A cera non violari Jejunium nec naturale, nec Eccleſiaſticum, etiam in magna quantitate aſſumpta docet Summa Dianæ *ib.* citatq; pro ſe Joan. de Lugo *diſp.* 15. *de Euch ſect.* 2. *n.* 29 Sed *ibi* de Lugo *junio num.* 25. meminit cretæ, non ceræ in meo codice, quæ ſatis diverſa ſunt: magis tamen acquieſco, quòd frangat Jejunium, ſicuti dixi de ipſa creta, & terra: immò rationabilius, quia magis alterabilis, & partibus aliquibus mellis immixta ſemper eſt.

21 Si quis deglutiat avellanam, vel pineam nucem cum cortice integram, frangere Jejunium docet Joannes Sanchez *in ſelect. diſp.* 43 *n.* 23. *fine*, quia eſt materia comeſtiblis, & per accidens non alteratur. De qua doctrina ego dubito; quia ut traiicitur, nec eſt alterabilis, nec digeſtibilis.

Quæ pertinent ad Potum.

22 Dixi deinde de requiſitis ad violandum Jejunium (Potus) quia gutta aquæ de induſtria ſumpta violat hoc Jejunium, ſicuti violari à modico aniſi grano, paulò ante diximus: ille enim eſt cibus modicus, hic modicus potus. Violat etiam potio medicinalis, an rum item potabile, ut etiam ſanguis, quem ſugeret quis ex ſuo v. g. digito vulnerato: Ita de Lugo *ib. num.* 32. quia hæc per modum potus aſſumuntur. Si à te hauriatur aqua (immò & quodlibet aliud) & ſtatim à ſtomacho eiiciatur; judicandus es non Jejunus, ſaltem ex eo capite: quia ſemper remanet aliquid in ſtomacho.

Quæ pertinent ad naturam Comeſtionis vel Potationis.

23 Dixi denique (quæ ſit comeſtio, vel potatio) quia Primò gutta aquæ ex de Lugo *ib. nu.* 38. quæ commiſcetur ſalivæ, dum os abluis, vel gutta juſculi *ibid.* quando illud guſtas, an ſit benè præparatum, immixtumque ſalivæ traiicis, vel ſanguis, *ib.* qui ex capite fluit in os, & immixtus item ſalivæ deglutitur, nõ violant. Secundò eodem modo culex, vel muſca, vel pulvis, quæ caſu in os volitant, & caſu traiiciuntur. Sic idem *n.* 33. & Hurtad. *de Euch. diſp.* 9. *diff.* 15. Tertiò ſanguis, vel humor deſcendens, etiam in magna quantitate, ex capite, vel gingivis, etiam non ſalivæ immixtus, ſi deglutiatur. Sic de Lugo *ibid. n.* 23. Quartò ſumptio Tabachi per nares ſive in folio, ſive in pulvere, ſive in fumo, ex Granado *in* 3. *p. contr.* 6. *tr.* 10. *diſp.* 8. *num.* 4. immò & aliquantulum aquæ attractæ per nares, non ſolvunt Jejunium; Colligitur ex Suar. *de Euch. diſp.* 68. *ſect.* 5. §. *Quæres rurſus*, quia hæc omnia non ſunt comeſtio, vel potatio: ſed prima eſt trajectio ſalivæ, ſecunda eſt reſpiratio, tertia eſt fluxus, quarta eſt attractio, ſeu afflatio narium. Deniq; odor quilibet non violat Jejunium. Sic Granad. *ib.* quia, præterquam quod nõ eſt cibus, vel potus; non ſumitur per comeſtionem, potationemve, ſed per prædictam narium afflationem.

24 Contra, muſca, vel culex, ſi ea de induſtria comedas, vel etiam potens ea expuere, nihilominus traiicis; violant Jejunium: Ita colligitur ex de Lugo *n.* 33. quia ex una parte hæc digeruntur, ſuntque ut modò diximus, cibus, & ex alia hæc eſt propria comeſtio: quod enim involuntariè ab extrinſeco venerint, non obſtat: nam etiamſi involuntariè ægrotus per vim cibetur, & decidens in flumen, aquam invitus bibat, non propterea erit Jejunus. Adde quòd tu jam voluntariè traiicis: unde hæc non erit reſpiratio, ſicuti eſſe modò diximus, quando caſu, ex vi ipſius reſpirationis, prædicta muſca traiicitur.

25 Prætereà non violant jejunium fruſtula, quæ in dentibus remanent ex reliquiis cœnæ, ſi non de induſtria deglutiuntur: ſi quidem ſic nõ fit comeſtio: nam vel cum ſaliva, vel ex reſpiratione traiiciuntur. Sic de Lugo *ib. n.* 36. Vaſq. *de Euch. diſp.* 211. *c.* 3. *n.* 30. Hurt. *de Euch. d.* 9 *diff.* 15. Violant tamen, ſi degluciuntur ex induſtria. Sic idem, quia ſic æquivalent comeſtioni: & parum facit, quod non hoc die, ſed heſterno aſſumptæ fuerint dummodo comedantur: quo pacto, propter eandem rationem, etiam violatur jejunium à ſaccaro, ſeu tabellis, ad raucedinem avertendam, poſitis in ore veſperi ante cubitum, ſed quæ poſt mediam noctem liqueſiant, & traiiciantur in ſtomachum. Ita de Lugo *n.* 26. & 27. Aliqui docent per prædictas cibi reliquias nunquam violari jejunium: quod ſanè, ſaltem propter authoritatem extrinſecam non ignobilium Doctorum non eſt improbabile. Sic Tabiena, Henriquez Jo. à Cruce, Diana, Suarez, Rodr. Coninch, aliique. Id quod, ne ad prædictas tabellas extendas velim: quia in his, cùm voluntariè aſſumptæ fuerint, magis clarè apparet ratio comeſtionis.

26 Denique Aromata in ore tenere, immò & conterere, ut frequenter fit in Maſtice, & in Tabacco ad confortandum caput, vel ad phlegmaticum humorem evacuandum, ſi non deglutiantur, non nocent Jejunio. Sic Bonac. *de Sacram. diſp.* 4. *quæſt.* 6. *p.* 2. *n.* 9 quia ejuſmodi actio comeſtio nullatenus eſt. Quòd ſi aliquid ex his deſcendat cum ſaliva, ut certè ſemper evenire oportet, cùm cohiberi non poſſit, quin deſcendat ſaliva illis aromatibus affecta; non affert Impedimentum Jejunio. Ita Tannerus *tom.* 4. *diſp.* 6. *q* 8. *art.* 8. *not.* 1. ſiquidem, non eſt per modum cibi, vel potus, ſed per modum ſalivæ, ſeu commixtim cum ſaliva. Illud, quod aliquis addit, quod videlicet, ſi dum prædicta aromata in ore quis volvit, granum aliquod caſu in ſtomachum deſcendat, non ſolvatur Jejunium; mihi difficilè eſt: quia hæc eſt vera, licèt non volita comeſtio. Neque eadem eſt ratio de muſca in os volitante, & caſu deglutita; hæc enim actio nullo modo eſt comeſtio, ſeu reſpiratio: cùm granum illud in ore contritum, volutatum & in ſtomachum, quamvis contra voluntatem trajectum, comeſtio ſit, & non ſola reſpiratio, ut de decidente in flumen, & aquam involuntariè deglutiente *diximus n.* 24.

An ſomnus vel cibus digeſtus requirantur ante Communionem.

27 DUo denique adverte. Primò minimè requiri, quòd poſt cibum ante mediam noctem aſſumptum homo dormierit,

Digitized by Google

rit, vel cibum digeſſerit: hęc enim non ſunt in pręcepto. Sic de Lugo *ib. num.* 39. Ex quo olim conſului cuidam, qui cœterùm non infirmus, maximam tamen ſamem facilè patiebatur, nec ſeſe cohibere per quatuor horas ſine cibo poterat; conſului, inquam, ut immediatè ante mediam noctem ſe cibo reficeret, & antequam illæ horæ elaberentur, quamvis nondum digeſto cibo, ritè communicaret.

De Tempore, quo violatur jejunium naturale.

28 Adverte ſecundò, tempus, quo Jejunium de quo agimus, violatur, eſſe, quando quid comeditur, vel bibitur poſt mediam noctem, quę per horologium mediam noctem notans ſignificatur per primum pulſum campanæ. Ita Sanch. *lib. 2. de matrim. diſp.* 41. *num.* 40. de Lugo *diſp.* 13. *de Euch. ſect.* 2. *n.* 17. & 40. & (ſi tale horologium quadrantes ante horarum pulſum notat) per primum pulſum primi quadrantis; tunc enim notatur incipere dies ſequens. Unde, ſi fortè tunc es in actu bibendi, & proſequaris poſt dictum primum pulſum; jam naturale Jejunium violaſti. Nec enim ſequor unum, aut alterum dicentes, initium ſequentis diei incipere poſt ultimum prędictę campanę pulſum. Conſultò dixi (*per Horologium mediam noctem ſignans.*) Nam communia apud nos Italos Horologia, ejuſmodi nequaquam ſunt, ſolent enim per ſonitum notare diei, noctiſque tempus: ferè ſemihora poſt exactum Solis evolantis curſum. Unde fit, ut hæc à nobis in re noſtra & in notatione meridiei ſit detrahenda. Si V. G. in nocte vel die Æquinoctii Horologium Italicum det ſignum ſex horarũ, media nox, vel meridies verè in noſtris Regionibus erit hora Italica quinta cum dimidia: Unde ea nocte non poterit ampliùs frangi Jejunium à communicaturo die ſequenti. Idipſum ſive notavit, ſive obſervari mandavit Miſſale Romanum editum ab Innocentio X. anno 1647. In Inſtructione pro hac re, & ſimilibus poſita initio ejuſdem Miſſalis, ut meritò ſic advertit Gavant. *in Rubr. Miſſal. p. 5. in fine Tabul. meridiei, & mediæ noctis.* (Monet idem Theodoſius, quòd Horologia Italiæ ſonant Horas tardius, quàm indicent Horologia Solaria, quandoque per quadrantem Horæ, quandoque per dimidiam horam, & ideò detrahenda eris illa quantitas horæ) aliqua huc pertinentia colliges ex dictis à nobis *lib. in Decal. c.* 5. §. 5. ubi de Jejunio Eccleſiaſtico.

Conſultò dixi (per horologium mediam noctem ſignans) nam communia apud nos Italos horologia ejuſmodi nequaquam ſunt; ſolent enim per ſonitum notare diei, noctiſque tempus ſemihora poſt exactum ſolis evolantis curſum: Vide Pellizz. in ſimili. *tom.* 1. *Man. Reg. tr.* 5. *c.* 8. *num.* 105. Unde fit ut hæc à nobis in re noſtra, & in notatione meridiei ſis detrahenda. Si v. grat. in nocte vel die Æquinoctii horologium Italicum det ſignum ſex horarum, media nox vel meridies, verè in noſtris regionibus ſit hora Italica quinta cum dimidia: unde ea nocte non poterit ampliùs frangi Jejunium à communicaturo die ſequenti.

§. VII. *De dubitante, an ſolverit Jejunium naturale? Ubi de diverſitate Horologiorum.*

29 SI dubitas, an ſis Jejunus, ex eo quia neſcis comederis ne, an non, communicare tibi conceditur. Ita Laym. *lib.* 5. *tr.* 1. *cap.* 5. §. 4. *nu.* 36. de Lugo *diſp.* 15. *de Euchar. ſect.* 2. *n.* 42. & 43. Io. Sanch. *in diſp.* 24. *num.* 9. At ſi certus, quòd comederis, dubitas num comeſtio fuerit ante mediam noctem, an poſt illam; non conceditur. Ita Sanch. *lib.* 2. *de matr. diſp.* 41. *n.* 40. de Lugo citans Fagund. *in præc. Eccl.* 3. *lib.* 3. *c.* 5. *num.* 18. Ratio eſt, quia hic eſt poſſeſſio pro præcepto: ibi pro tua libertate.

Scio, aliquos in utroque caſu concedere Communionem, quia in utroque putant ſtari debere pro libertate communicandi: & ſanè propter authoritatem horum Doctorum probabile id exiſtimandum eſt. Sic Laym. *loc. cit.* Baun. Auctor caſuum Bonon. quibus adde Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 29. Io. Sanch. *in ſel. diſp.* 42. *cit.* Adde, poſſe defendi, libertatem eſſe priorem præcepto, atque adeò debere prævalere.

30 Dixi (ſi dubitas) nam ſi ſint plura horologia, niſi conſtet eſſe falſa, potes quodlibet ſequi: Ita de Lugo *cit. n.* 45. quamvis id neget Merolla, & Salas apud Dianam *p.* 4. *tr.* 3. *reſ.* 19. tunc enim non dubitas, ſed habes probabilitatem (quam illud tale horologium tibi facit) non fuiſſe mediam noctem, quando comediſti, quia non fuerat datum ſignum ultimi horologii. Licere autem cuique facere id, quod probabile eſt, communis eſt ſententia Doctorum. Lege Caſtrop. *tom.* 1. *diſp.* 2. *de conſc. p.* 2.

§. VIII. *Quando non jejunè liceat communicare.*

31 IN aliquibus caſibus id licet. Primò inſtante morte pro Viatico; id quod ſatis ſit hic innuiſſe: nam cœtera, quæ ad id ſpectant dicemus *infra proprio in loco c.* 5. *præſertim* §. 10.

32 Secundò Sacerdoti, etiam ad dandum Viaticum alteri moribundo licere non jejuno celebrare, ſi non adſint aliæ particulæ conſecratæ, docent plures, plurimi verò negant, utrique probabiliter, apud de Lugo *diſp.* 15 *de Euch. ſect.* 3. *nu.* 67. illi, quia judicant, præceptum jejunii ante Communionem non eſſe ita rigidè latum ab Eccleſia, ut velit moriturum relinquere ſine Viatico: hi, quia putant ſatis eſſe, ſi concedatur ipſi infirmo tale privilegium, non verò aliis, propter ipſum.

33 Tertiò propter ſcandalum, vel infamiam. Sic aliqui apud Pręp. *in* 3. *p. q.* 80 *art.* 8. *dub.* 2. *n.* 49. Unde qui ſtat ad Altare ante linteum, recordaturque ſe non eſſe jejunum, ſi diſcedere ſine infamiæ nota non poteſt, communicare poteris: Ratio eſt, quia præcepta humana cum tanto rigore obligare non ſolent: nam propter eandem rationẽ, ſi Sacerdos in Altari ante conſecrationem ſe ſimiliter non eſſe jejunum recordatur; ſi ſine nota non poteſt (quam rarò effugere valet, ut *diximus c. præcedenti*, §. 6. *n.* 35.) proſequi Sacrificium poterit. Sic Suar. *de Euch. diſp.* 65. *ſect.* 6. *fin.* Vaſq. *de Euch. diſp.* 211. *n.* 48. Dico ante conſecrationem: nam ſi poſteà nullo modo, etiam non inſtante infamia, poteſt diſcedere, cùm ſacrificium inchoatum perficere oporteat.

34 Quartò, Sacerdos ſi in Calice pro vino poſuit aquam, vel acetum, idque poſt ejus ſumptionem cognovit, poteſt, immò debet, ad ſacrificium perficiendum, iterùm conſecrare, vel vinum tantùm, ut *in Miſſali Pii V. de defect. lib. in Miſſa occurr.* ex D. Thom. 3. *p. q.* 83. *art.* 6. *ad quartum*, vel aliam item Hoſtiam, & vinum; ut *in Miſſal. Clementis VIII. ibid.* ex Scot. *in quaſt.* 4. *diſt.* 8. *quæſt.* 3. ac ſumere. Si talem defectum cognoſcit, dum habet in ore illam aquam, ſeu acetum illud; non obligo ea ab ore proiicere: Sic de Lugo *diſp.* 53. *ſect.* 4. *nu.* 75. quia eſſet Irreverentia, & fortè periculum proiiciendi aliquod fragmentum aſſumptæ Hoſtiæ. Deglutiat igitur, & poſteà, poſito iterùm vino, conſecret, ut dictum eſt.

Quid in dubio, an ſit acetum? Reſpondeo, ſi in tale dubium incidas poſt ſumptionem Calicis, teneas fuiſſe vinum: quia poſſidet ſubſtantia vini, & pro ipſo eſt præſumendum. Idem puto, ſi dubium advertas poſt conſecrationem, ne ſine bono fundamento turbetur Sacrificium, ejuſque ordo: & ex alia parte jam poſſidet ſubſtantia vini. At ſi dubites ante conſecrationem, vel deponere debes dubium, vel mutare vinum: ne exponas te periculo non conſecrandi. Quod ſi non invenitur aliud vinum, vel non niſi difficillimè, ſi non eſt inceptus Canon, deſiſtas: ſi eſt inceptus; præſumas eſſe vinum, & progreditur: nam tunc, cum propè cenſeatur incepta ſubſtantia Sacrificii; melius eſt depoſito dubio illud perfici, quàm incumplementum ſine dubio, & certò pati. Acetum autem illud (ſi fortè aliquod ſuperfuerit) vel ſumas poſt ſumptionem corporis, & ſanguinis, vel alicubi reverenter ſerves, ſtupa, ſeu linteolo imbibitum, donec ſiccetur, quando erit comburendum, & in ſacrarium proiiciendum. Immò ſi fueris certò acetum, poterit alii ſumendum tradi. Ita *in Rubr. Miſſalis de defectu panis, num.* 5.

35 Quintò, idem Sacerdos ſi poſt aſſumptam ablutionem, advertit in patena fragmentum ſui Sacrificii ſive parvum, ſive magnum adeſſe, illud, quamvis non ſit jejunus, ſumat: quia pertinet ad idem Sacrificium. Ita Sylveſter *V. Euch.* 3. §. 8. Idem dic, ſi advertat, finita Miſſa, immò & poſtquam alios, licèt multos, communicaverit, ſed in eodem altari. Sic de Lugo *dict. diſp.* 15. *num.* 82. Quid autem, ſi advertat in Sacriſtia? Non poteſt ſumere: Sic idem *ibid.* quia jam penitus eſt abſolutum Sacrificium. Nec tamen eſt improbabile ex Granado *in* 3. *p. cont.* 6. *tr.* 10. *diſp.* 8. *n.* 21. quod poſſit, ſi nondum veſtibus ſacris eſt ſpoliatus: quia adhuc judicatur non abſolviſſe totaliter Sacrificium. Dixi fragmentum ſui ſacrificii, nam ſi ſit fragmentum ex alio ſacrificio; nunquam poteſt ſumere, poſt ablutionem: quia ceſſat prædicta ratio. Quid igitur de illo fiet, ut etiam de illo invento, poſt ſpoliatas ſacras veſtes, in Sacriſtia?

36 Reſpondeo cum diſtinctione ex Fag. *præc. Ecc. l.* 3. *lib.* 3. *c.* 5. *num.* 30. Si in illa Eccleſia ſervatur Sanctiſſimum Sacramentum, vel ſi poſt Miſſam à te celebratam ſit alius Sacerdos celebraturus; illud fragmentum detur conſumendum huic Sacerdoti, vel ſervetur in pixide, ſeu in Calice ſuperpoſita Patena. Si aliquid ex his ſine irreverentia haberi non poteſt; aſſumat ipſemet Sacerdos, etiam ſi non jejunus ſit. Ratio eſt, quia ſic nunc dictat reverentia, ut potiùs ſumatur à non jejuno, quam irreverenter quocumque in loco ſervetur. Laico qui jam communicavit, nullo modo eſt danda, ſaltem cum intervallo, quia ſic bis communicaret: dari autem tutò poterit communicaturo ſimul cum alia particula: quia tunc eſt una moraliter communio. *ibid. n.* 35.

37 Quod dictum eſt, ſi adeſt ſacrarium debere in eodem ſervari, vel, ſi adeſt Sacerdos ſacrificaturus, debere eidem dari fragmentum inventum alterius ſacrificii: intelligit meritò Fagundez *t. Eccl. præcept. lib.* 3. *c.* 18. *n.* 2. ſi prædictum fragmentum ſit, vel integra particula, vel notabile, & grandiuſculum: nam ſi ſit parvum, probabiliſſimum eſt, poſſe à non jejuno Sacerdote, poſt ablutionem, dum adhuc eſt in Altari, abſumi. Ratio eſt, quia talia parva fragmenta facilè deperduntur, & major reverentia erit, ſi aſſumantur à non jejuno Sacerdote, quam ſi cum tali periculo in ſacrario conſerventur, vel, cum eodem periculo, dentur Sacerdoti ſacrificaturo. Ita Fagundez *numer.* 3. citans Henriquez. Unde infert, quod poteſt Sacerdos ſine ullo ſcrupulo Pixidem purificare, & ſumere reliquias illius, dum eſt in Altari poſt ablutionem, ſi ante ex inadvertentia non purificavit: reputatur enim id totum una ſacrificii moralis conſumptio.

38 Siſte autem hìc pauliſper (amice lector) nam quæ *nu.* 35. de fragmento proprii ſacrificii dicta ſunt ex Suarii, Henriquez, Fagundez, Bonacinæ citati à Marchino *mox* citando, aliorumque doctrina probabiliore dicta ſunt. Cœterùm Marchinus *de Ord. tr.* 3. *p.* 5. *cap.* 3. *num.* 19. contendit etiam reliquias alterius ſacrificii ſive minimas, ſive grandiuſculas, poſſe Sacerdotem ſumere, ſi eas advertat in

Altari, finita Miſſa, etiam poſt multos communicatos. Ratio propter quam mihi videtur probabilis, & tuta hæc opinio (quamvis Marchinus hujus rationis vix meminerit) eſt, quia diverſitas miniſtri, & ſacrificii non videtur obſtare: cùm omnes ſint Chriſti miniſtri, unumque ſit veluti ſpecie ſacrificium. Et ſicuti Jejunus Sacerdos poteſt ſumere Hoſtiam à ſe conſecratam, & ſimul aliam præconſecratam ab alio Sacerdotem, atque adeò non ſui ſacrificii, ut omnes concedimus, idque ob illam rationem, quia eſt idem Chriſti miniſter, eadem Euchariſtis; ita, ob eandem, rationem, poterit ſumere reliquias quaſcunque poſt Miſſam. Nam eo ipſo quòd ſunt conſecratę à miniſtro Chriſti, habent relationem ad quemcunque Sacerdotem, qui pariter eſt miniſter Chriſti, & poſſunt dici reliquię ſacrificii cujuſcunque Sacerdotis, cùm ſint reliquiæ continentes eumdem Chriſtum. Non poteſt autem ullus Sacerdos Hoſtiam grandem, ſeu Particulam integram conſecratam advertenter relictam ſumere poſt ablutionem: quia, quamvis ſit ſui ſacrificii; eundemque Chriſtum continens; non eſt tamen materialiter reliquia, ſeu fragmentum; ad ſolas enim reliquias ſive magnas, ſive parvas, ex uſu Eccleſiæ, & omnium Sacerdotum praxi, extenditur illa facultas ea ſumendi poſt ablutionem.

39 Confirmat Marchinus eandem ſuam ſententiam. Primò quia ſic audivit practicari in multis Religionibus eximiæ doctrinæ, & ſanctitatis. Secundò, quia difficilè eſt rectè ſcire, an illæ reliquię inventæ poſt ablutionem ſint eſt pręconſecratis ab alio, vel à ſe ipſo cum ſępiſſimè in Patena, vel Calice reperiantur etiam particulę conſecratę ab alio. Tertiò in die Paraſceves, poſt ſumptionem ablutionis, Sacerdos conſumit reliquias præconſecratas die præcedenti, ſi quæ in Patena, vel Calice remaneant: ergo idem licebit omni tēpore. Hęc ille.

40 Hinc collige, eam neceſſitatem aſſervandi majuſculum fragmentum in Sacrario, dictam *num.* 36. ſolùm debere intelligi de tali fragmento ſive ſui, ſive alieni Sacrificii invento poſt ſpoliatas ſacras veſtes. Nam fragmentum ejuſmodi inventum in Altari ſive ſui, ſive alieni Sacrificii; poteſt, ut dictum eſt, ex hac Marchini probabili ſententia, aſſumi à Sacerdote in prædicto Altari. etiam poſt finitam Miſſam, multoſque communicatos. At idem fragmentum ſive ſui, ſive alieni Sacrificii inventum in Sacriſtia ante ſpoliatas ſacras veſtes, idem Marchinus negat poſſe à Sacerdote ſumi: quia poſtquàm ab Altari receſſit, judicatur (ait) completum Sacrificium. Verùm an ex eo, quod ſupra *n.* 25. ex Granado attulimus, aliud ſequi probabiliter dici poſſit, tu conſidera.

Quæ à n. 35. hactenus dicta ſunt, ſic in compendium redige.

Vel ſermo eſt de fragmento tui Sacrificii, ſive magno, ſive parvo, à te invento poſt aſſumptam ablutionem, & hoc ſumere licitè potes. Primò ſtatim. Secundò etiam finita Miſſa (licèt multis Sacras particulas porrexeris) dum es in altari. Tertiò, etiam probabiliter in Sacriſtia, antequam veſtibus ſpolieris.

Vel ſermo eſt de eodem fragmento ex alieno ſacrificio, & hoc potes ex probabili opinione. Primò, eodem modo, ſtatim. Secundò eodem modo, finita Miſſa, etiam poſt multos communicatos dum es in Altari. At Tertiò, non potes in Sacriſtia quamvis nondum ſpoliatus ſacris veſtibus fueris. An verò poſſis etiam tunc hæc fragmenta ex alieno ſacrificio ſumere, conſiderandum relinquo.

Semper autem loquimur de fragmento, ſive parvo, ſive magno nunquam enim poteſt à non Jejuno ſumi, nec hoſtia grandis, nec particula integra (addo nec intergræ moraliter æquivalens) quia dicta licentia ſolùm conceditur pro reliquiis Sacrificii, &c.

41 Poteſt ſextò à non Jejuno ſacra Euchariſtia ſumi, quoties id debita Chriſto reverentia requirit. Hinc ſi timetur ab Hæreticis conculcanda, ut ſupra *dixi c.* 1. *n.* 76. vel ab animali bruto comedenda, vel aliquo modò comburenda, vel quid ſimile; ſatiùs erit à non Jejuno Fideli abſumi, quàm talia permitti.

42 Septimò huc reduci poteſt, quando Sacerdos advertit particulam Hoſtiæ infuſam in Calice ipſi Calici hęſiſſe, nec cum vino conſecrato ſimul ebibiſſe: tunc enim vel poteſt digito ad labrum Calicis adducere, vel melius, propter majorem decentiam, poteſt ſemel, bis ter, & quoties opus fuerit infundere vinum purificationis, ex Fag. 3. *Eccl. prac. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 4. & ſimul cum illo abſumere, quamvis timeatur, vel occurrat priùs deſcendere in ſtomachum vinum illud, quàm Sacram Hoſtiam. Vide de Lugo *de Euch. diſp.* 15. *ſect.* 4. *n.* 79.

43 Simile quid licet in laicis infirmis, quibus, poſt ſumptam particulam, ſimul cum ablutione, vel paulo pòſt, licebit reliquias Sacramenti inventas in Calice, vel pixide tradere, ut de praxi timoratorum teſtatur Marchinus *tr.* 3. *p.* 3. *num.* 18. Ratio eſſe poteſt, quia cum admodum parva mora illa ſit, cenſetur, eadem moraliter occaſione infirmorum, ſic expeditius cum decentia conſumentur illæ ſacræ reliquiæ.

44 Octavò, huc item reducitur, quando Sacerdos, poſt conſecrationem unius utriuſque vel ſpeciei repentinè moritur, vel Sacrificiū proſequi non poteſt: Tunc enim, ſi non adſit alius Sacerdos Jejunus, debet non Jejuno perfici Sacrificium. Ita rubr. Miſſ. *de defect. tit. occurrentibus, n.* 3. Fag. 3. *Eccl. prac. lib.* 3. *c.* 5 *n.* 27. *& paſſim* Doctores. Nam id expoſcit reverentia tanto Sacrificio debita, ut nimirum imperfectum non relinquatur.

45 Si Sacerdoti inijceretur mortis metus cadens in cōſtantem virum, ſi non Jejunus celebret, idque non in contemptum Religionis, ſed v.g. ut alii audirent Miſſam, poteſt is Sacerdos ſic celebrare. Sic Ochagavia *de Sacr. tr.* 2. *q.* 1. 2. *n.* 15. Ratio eſt, quia ex una parte, non cum tanto diſpendio obligant præcepta humana: & ex alia hujus, de quo loquimur, violatio, non videtur, ne implicitè quidem, involvere talem Irreverentiam, ut timeatur de aliquo virtuali contemptu. Sic de Lugo *de Euch. diſp.* 15. *ſect.* 2. *nu.* 55. Nam ſi eſſet in contemptum nullo pacto profectò liceret: quia tunc eſſet intrinſecè malum, & ex nullo timore vel mali, vel mortis admittendum.

46 Denique ſi petas, qui nam diſpenſare poſſit in hujuſmodi præcepto Jejunii naturalis ante Communionem? Reſp. ſolùm Summum Pontificem, ex communi Doctorum ſententia: qui tamen de facto, ut advertit de Lugo *ibid.* nec ipſe diſpenſare ſolet. Rectè autem dictum eſt (ſolet) ſiquidem diſpenſaſſe aliquando, nempè Impetatori Carolo V. tradit Famianus Strad. *de Bello Belgico li.* 1. *dec.* 1.

§. IX. *De Communione in azymo, & in fermentato.*

1 CUm certū ſit, & fusè à Theologis probatum, tum azymū, tum fermentatum panem eſſe materiam conſecrabilem quoad validitatem Sacramenti: Gręcam verò Eccleſiam in fermentato, Latinam in azymo ritè conſecrare; atque adeò Fideles utriuſq; Eccleſiæ ſun quemque ritu ſacram Euchariſtiam ſumere conſueviſſe, Ita S. Th. 3. *p. quæſt.* 74. *art.* 4. *& ibid.* Theologi, Suar. *de Euchar. diſp.* 43. *ſect.* 3. Laym. *lib.* 5. *tr.* 4. *cap.* 2. *num.* 4. aliique, aliqua, quæ poſſunt in praxi occurrere, operę pretium eſt explicare: pręſertim nobis in Sicilia ſcribentibus, ubi multi (etiam integra Oppida) ſub Græco ritu catholicè vivunt. Id, quod tamen, ut diſtinctiùs explicetur, altius repetenda diſputatio, nimirum ab ipſo ritu conſecrandi in azymo, vel fermentato, ut facilius Communionem in iidem explicandam, quæ ad nos pertinent, accedamus.

An Sacerdos celebrare debeat in azymo, vel fermentato?

2 CErtum eſt primò, ex neceſſitate præcepti à quolibet Sacerdote, juxta propriæ Eccleſię Conſuetudinem, hoc eſt, à Gręco in Græca Eccleſia fermentatum, à Latino in Latina Eccleſia azymum aſſumi debere ad conſecrandum: ſi ſecus fiat, peccari mortaliter. Sic S. Tho. Suar. Laym. citati, aliique *mox* citandi. Ratio eſt ſenſus Eccleſię ſemper conſuetudinem hāc graviſſimam in utroque reſpectivè ritu judicātis. Adde Concilii Florentini *in litteris unionis*, authoritatē. Adde & Pii V. conſtitutionem 12. ibi *Ne Græci Latino more, & Latini Græco ritu Miſſas, & alia divina officia celebrent.*

3 Hinc infert Suarez *de Euch. diſp.* 44 *ſect.* 3. *in fine*, & Laym. *lib.* 5. *tr.* 4. *c.* 2. *n.* 4. neque in caſu neceſſitatis dandi ægroto Viaticū, quando deeſt materia proprii ritus, & ſuppetit alia, licitum eſſe Græco in azymo, Latino in fermentato conſecrare. Ratio eſt, quia ad Eccleſiæ majeſtatem, tantique myſteri reverentiam ſpectat, ut non niſi ſervatis Eccleſiarum antiquis ritibus (qui graviſſimi, & ſtrictiſſimi Juris ſemper judicati ſunt) qualis eſt hic ſine controverſia conficiatur. Neque enim propter neceſſitates privatas debent publicę, & univerſales graveſque conſuetudines negligi. Bonum igitur Religionis publicum debet præferri bono ſpirituali particulari moribundi: multo magis, quia Euchariſtiæ ſumptio non eſt ita abſolutè neceſſaria ad ſalutem, ſicuti Pœnitentia, & Baptiſmus.

4 Quid, ſi aliud Sacramentum talis infirmus, v. g. Pœnitentiam habere non potuerit, ita ut credatur poſſe ex probabili ſententia ſupra *cap.* 1. *§.* 1. *num.* 2. judicari ponendum in gratia per receptionem Euchariſtiæ? Reſpondeo, neque eſſe puto permittendum: quia non eſt aperienda via ad tam gravem conſuetudinem deſerendam: nam ſic etiam aperiretur via ad faciendum ſacrum in ſimili neceſſitate, ſine ullis veſtibus ſacris, ſub veſperas, in una tantum ſpecie, immò & conſecrare ſine Miſſa, &c. Imputet igitur ſibi infirmus, ſi noluit (cum Dei gratia ſemper præſtò ſit) ſeſe conterere, & ſic juſtificari. In tanta neceſſitate inclinarem ad id, ad quod etiam, pro ordinato Viatico, videtur inclinare Suarez *d. ſect.* 3. *fine*, ut nimirum poſſit Gręcus in Eccleſia Græca celebrare in azymo, non verò Latinus in fermentato. Ratio eſt, quia minus eſt recedere à conſuetudine partis, quàm à conſuetudine capitis: Quoniam ergo Græcus recederet à more Eccleſiæ Græcæ, quæ eſt membrum, ſeu pars: Latinus verò à more Eccleſiæ Latinæ, quæ eſt caput; videtur Græcus poſſe excuſari in tanta neceſſitate ad conſecrandum in azymo, non verò Latinus in fermentato.

5 Certùm eſt ſecundò cum ſoleant in Eccleſia Latina eſſe aliqua templa, ubi Græcis Græco ritu: & in Eccleſia Græca, ubi Latinis Latino more celebrare conceditur; certum inquam eſt quemlibet in dictis reſpectivè templis, etiam ſi ſolùm per tranſitum ibidem inveniatur, debere ritum ſervare. Sic Suarez *ib. §. illud verò*. Ratio eſt, quia ii tunc perinde ſe habent, ac ſi in propria Eccleſia verſarentur: propterea enim hoc privilegium habendi ibi ſua templa conceſſum cenſetur, ut quilibet ſuum illæſum cuſtodiat ritum. Quamobrem: quia Panormi v. g. exiſtit templum S. Sophiæ, & Meſſanæ templum S. Catharinæ, ubi Græci Gręco ritu celebrant; non poterit Gręcus in iis Civitatibus, niſi more Gręco ſacrificare.

6 Quòd ſi contingat, quòd Latinus celebrare velit in dictis eiſdem templis Græcorum, non poterit niſi more Latino ſacrificare, & ſimiliter ſi contingat quod Græcus ibidem habitans celebrare velit in templis Latinorum; more Græco celebrare oportebit. Ita Suarez *ibid.* Coninch. *de Euch. q.* 74. *art.* 4. *dub.* 3. *num.* 219. Ratio eſt, quia

cùm

Digitized by Google

cùm ibi habeant ſua templa ; judicantur eſſe in ſua Eccleſia, & per accidens eſt, quod nunc ſacrificent in templo alieno. Atque id quod dicimus quando in noſtris Regionibus exiſtunt Græca templa, dicendum erit de regionibus Orientalibus, quando ibi adſunt templa Latina. Et quidem ita obſervari vidi in Oppido la Piana in Diœceſi Montis Regalis, ubi ſunt ſua templa pro Græcis, & ſua pro Latinis. Nam quando accidit ut Latinus Miſſam celebret in templo Græcorum, & Græcus in templo Latinorum : ſuum ritum quiſque cuſtodit.

7 Difficultas igitur ſupereſt, quid dicendum quando Græcus Sacerdos invenitur in partibus Occidentalibus, Latinus verò in Orientalibus, ubi ſui ritus templa non adſint ?

Dico eſſe diſtinguendum : nam vel hic Græcus, Latinuſve mutavit omnino domicilium, animo ſcilicet ibi perpetuò manendi, vel non mutavit domicilium, ſed eſt ibi per tranſitum, ſeu etiam per habitationem alicujus temporis : Si primum, debet in ritu Eccleſiæ, ubi ſedem fixit, celebrare, nec poteſt in ſuo, ſine Pontificis privilegio. Sic Suarez *ib. d. dicto §. Illud vero, in fine*. Ratio eſt, quia jam eſt membrum Eccleſiæ, in qua firmam poſuit ſedem ſui domicilii : ergo ejuſdem Eccleſiæ mores excipere tenetur. Ita Suarez, & Coninch. loquentes de Sacerdote Græco, eademque eſt ratio de Latino. Si ſecundum, licet poſſit conformem ſe reddere cum ritu loci, in quo eſt, & conſequenter Græcus in azymo, & Latinus in fermentato conſecrare : non tamen obligatur, cùm poſſit, in ſuo ritu perſiſtere, ſi libeat. Sic Suar. *dicto §. Illud vero*, Coninch. *de Euch. q. 74. art. 4. dub. 3. num. 117.* Ratio eſt, quia eſt probabiliſſima opinio Coninch. *d. q. 74. art. 4. dub. 3.* Caſtrop. *tr. 1. de leg. diſp. 2. part. 14. §. 3. num. 21.* Meroll. *diſp. 4. de leg. c. 3. ſect. 4. num. 536.* quemlibet tranſeuntem per aliquem locum poſſe, ſed non teneri ſe accommodare cum conſuetudinibus loci, per quem tranſit.

8 Adverto primò, melius, & expeditius eſſe, ſi in ſuo ritu quis celebret. Ratio eſt, quia hæ non ſunt conſuetudines propriæ locorum, ſed univerſales utriuſque Eccleſiæ, quas præſtat obſervari à quolibet, quamdiù eſt ejuſdem Eccleſiæ membrum, & pars : at talis ſupponitur in caſu noſtro, cùm nondum mutaverit abſolutè domicilium. Adde, conſuetudinem, quæ ſic jam videtur eſſe introducta, fundaturque in eo, quod difficile eſſet Græco tranſeunti etiam cum aliqua mora per regiones Latinas, ritus, & ordinem, ceremoniaſque Latinas ediſcere : & ſimiliter Latino per regiones Græcas. Suas ergo quiſque Miſſas & expeditius recitabit, & melius in ſuo ritu conſecrabit. Quod certè videtur inſinuari à Leone IX. *in epiſt. ad Michael. Conſtit. 29.* ibi : *Ut quiſque juxta ſuæ Eccleſiæ ritum celebrare ſinatur, etiam ſi in alieno ſolo verſetur.*

9 Adverto ſecundò cum Sanch. Leſſio Suar. aliiſque apud Meroll. *cit. ſect. 3. n. 533.* licèt in aliis caſibus peregrinus teneatur legibus loci ſe accommodare, quando non eſt in tali loco per brevem tranſitum, ſed per aliquod notabile tempus, puta per majorem anni partem ; dantque exemplum Doctores de ſtudioſis extraneis, qui verè dicuntur habitare in ea urbe ubi ſtudent, non tamen habere domicilium : licèt, inquam, ita ſit in aliis caſibus ; tamen in hac noſtra materia niſi Græcus, Latinuſve fixam ſedem, modo ſupradicto poſuerit, quamvis per aliquod tempus notabile ibidem fuerit ; non tenetur, licèt poſſit loci celebrandi ritum excipere. Id quod licet non tam clarè docuerit Suarez *dicto §. Illud vero*, clarius docet Coninch. *d. dub. 3. num. 118.* & meritò : nam rationes, modo *num. præcedenti* allatæ, id etiam probant.

An laicus Græcus in azymo, & Latinus in fermentato licitè communicare aliquando poſſit ?

10 FAgundez *Eccl. præc. lib. 2. c. 2. nu. 5. & 6.* docet, Græcum communicando in azymo, & Latinum in fermentato peccare mortaliter, citatque S. Thom. *3. p. q. 74. art. 4.* Cajet. *ibid.* Suarium, *d. §. Illud vero*. Idem repetit paulò poſt, etiam ſi communicare velint ex devotione : & præter dictos citat Tolet. *lib. 2. c. 25. nu. 6.* Henriquez, *de Euchariſt. lib. 8. cap. 10.* & Bellarminum *lib. 3. de Euch. lib. 8.* qui omnes à me diligenter viſi in citatis à Fagundez locis, id non dicunt : loquuntur enim de Sacerdotibus conſecrantibus, nec mentionem faciunt de laico communicante ; & licet à conſecratione potuerit trahi conſequentia ad Communionem : illam tamen ii Doctores non deduxerunt, nec certè abſolutè erat deducenda, ut ex dicendis patebit.

11 Dico primò, laicus Græcus in partibus Orientalibus, Latinus in occidentalibus peccatum mortale regulariter committit, ni communicet in ſuo ritu. Ratio eſt prædicta Eccleſiarum conſuetudo, quæ ſine dubio propter connexionem, quæ eſt inter conſecrandum, & communicandum, huc ſe debet extendere quando aliquid in contrarium non adeſt.

12 Dixi (regulariter, & quando quid non eſt in contrarium) ſiquidem hic poteſt eſſe caſus : qui, quamvis rariſſimè contingat ; oſtendit tamen diverſitatem obligationis, quam contrahimus in communicando, ab ea, quam contrahimus in conſecrando. Fac enim in Orientali Eccleſia adeſſe Græcum moribundum (& idem in hoc caſu erit in Occidentali de Latino) qui indigeat Viatico, nec adſit ibi, niſi Sacerdos Latinus peregrinus, qui Sacrum confecerit in azymo, poterit ne hic Græcus infirmus communicari pro Viatico in azymo ? Profectò poſſe puto. Ratio eſt primò : quia conſuetudo graviſſima ſervandi hos univerſales ritus de azymo, vel fermentato, pro conſecratione à Doctoribus citatis adducitur, pro laica Communione, nequaquam. Et ipſe Pius V. *conſtit. 12.* ſupra allatus dum ſic inhibet : *Ne Græci, præcipue uxorati, Latino more ; & Latini Græco ritu Miſſas, & alia divina officia celebrent, vel celebrare faciant :* clarè de conſecratione loquitur, non de laica Communione. Secundò, quia ſavet diſparitas non mediocris ; continet enim longè quid minus de ritu Eccleſiæ laica Communio, quàm Sacrificium : hoc enim eſt ex ſe publicum, illa privata ; hoc involvit ſexcentas ceremonias, illa ſatis pauca : in hoc conficitur Sanctiſſimum Chriſti Corpus, adeoq; conficitur Sacramentum, in illo, ſolùm quod confectum eſt, diſtribuitur, &c. Tertiò quia caſus propoſitus tam rarus eſt ; ut non poterit tam ſæpè evenire, ut conſuetudinem induxerit. Quartò non poſſum mihi perſuadere, piam matrem Eccleſiam invitam cenſeri in cõmunicando ægroto, per alienum ritum catholicum, unde nullum ſcandalum, nulla irreverentia, nullus novus ritus inducendus timeatur : & unde denique, propter raritatem eventus, nulla anſa tribui præſumatur univerſales conſuetudines non ſervandi ; quæ omnia timeri facilius poterant in conſecrando per alienum ritum, ut ſupra *n. 3.* dictum eſt.

13 Dico ſecundò, Græcum in Latina Eccleſia, ubi templa ſunt Græcorum, & Latinum in Eccleſia Græca, ubi templa ſunt Latinorum, ex antiquiore conſuetudine debuiſſe in ſuo ritu communicare : ſed ex conſuetudine recentiore ſaltem in noſtris his Siciliæ partibus, eos aliter obſervare, nõ immeritò, poſſe. Ratio prioris partis eſt, quia ut ſupra *n. 5.* diximus, ad hoc conceſſa ſunt illa templa alieni ritus, ut quiſque ſuum ſervet : intellige cum exceptione dicta *nu. præcedente*.

14 Ratio poſterioris partis eſt ea, quam proponendo caſum, de quo olim Meſſanæ interrogatus fui jam ſubdo. in noſtro Domus profeſſæ templo ſingulis menſibus celebratur ſolemnis Fidelium Communio, ex privilegio Summi Pontificis conceſſo, in eam formam, ut qui ibidem Sacram Euchariſtiam ſuſcipit, Indulgentiam pleniſſimam lucretur. Græci ergo nonnulli Græco more Meſſanæ viventes, ſolitique in fermentato apud templum S. Catharinæ, ubi Græcus ritus ſervatur, communicare, interrogaverunt noſtros, an poſſent apud noſtrum Societatis templum Euchariſtiam in azymo recipere, indulgentiamque lucrari ? Ex Fagund. *n. 10. allato*, videbatur multis, negativè eſſe reſpondendum : Nihilominus putavi non eſſe illos tanto bono defraudandos, atque adeò poſſe. Motus ſui primò, quia Pontifex, dum eam indulgentiam omnibus Fidelibus concedit, nõ videtur velle excludere Græcos ibidem commorantes : quare cum ex alia parte determinet locum communionis, ubi non niſi in azymo Euchariſtia diſtribuitur ; videtur implicitè concedere facultatem in illa communicandi. Secundò, quia non ſolùm in hoc caſu, ſed etiam nulla interveniente cauſa, Panormi, ubi nihilominus exiſtit templũ Sanctæ Sophiæ, in quo ſervatur pro Orientalibus orientalis ritus, Auditores noſtrarum ſcholarum Græci Græco ritu viventes, paſſim, in noſtris Congregationibus, templiſque communicant, perinde ac cæteri Latini, in azymo : id quod cùm ego obſervaſſem, atque à P. Franciſco Scorſo noſtræ Societatis viro docto, & erudito, qui uni ex iis Congregationibus Philoſophorum præerat, inquiſiſſem : atque is, mea interrogatione motus, ab ipſis Græcis eſſet rem ſciſcitatus, reſponderunt ſe ſine ſcrupulo ſemper ita feciſſe, nec eſſe à ſua cõſuetudine repellendos : quare nec nos repulimus. Tertiò, quia cùm ego minimus Theologi munere immeritò fungerer apud Illuſtriſſimum Archiepiſcopum Montis Regalis Dominum D. Joannem de Torrefiglia, in viſitatione Oppidi La Piana ejus Diœceſis, adverti Græcos non infrequenter in Eccleſia Latina (quæ ibi cum ſuo Archipresbytero, ſeu Parocho Latino pro Latinis reſidet) in azymis ſine ullo ſcrupulo communicare ; non verò è contra Latinos in templis Græcorum in fermentato. Quare rationem diverſitatis inquirere volui : reſponderuntque ii Sacerdotes id fieri, quia cùm ſit univerſalior ritus Romanus, quàm Græcus : licèt Græco Romanum utpotè univerſaliorem ſequi : non verò Romano Græcum. Hæc illi. Sed licèt ratio hæc nimis probet, probat enim Græcos etiam in Eccleſia Græca exiſtentes, ad libitum, Latinos ritus ſequi poſſe : tamen & tangit rationem, quam ex Suario ſupra *n. 4.* diximus : ſatis mihi eſt, uſurpationem illam Græcorum communicandi aliquando in azymo, non ſtatim, ut omninò illegitimam, eſſe damnandam. Nam propterea, me authore, à tali conſuetudine Illuſtriſſimus Præſul oppidanos illos nequaquam dimovit.

Hactenus de reſolutione Meſſanæ data : ex qua, quod probare intendebamus, jam probatum manet.

15 Dico tertiò, de Græco verſante inter Latinos, ubi nullum exiſtit templum Græcum, & de Latino verſante inter Græcos, ubi nullum adeſt Latinum templum, eſſe diſtinguendum. Si enim Fidelis mutavit domicilium : debet regulariter cõmunicare ritu domicilii. Ratio eſt eadem, ac dicta ſupra *n. 7.* quia ſcilicet factus eſt pars illius Eccleſiæ, in qua ſedem fixit. Dictum autem eſt (regulariter) propter illa, quæ dicta ſunt *n. 12.* Si verò domicilium non mutavit, ſed eſt iter agens, vel incola per aliquod tempus ; poterit communicare, ut libet, vel in azymo, vel in fermentato. Ratio eſt eadem, quæ dicta eſt eodem *n. 7.* quia ſcilicet probabile eſt, Peregrino dari facultatem, ſed non obligationem ſequendi ritus loci. Ex defectu tamen proprii ritus oriri ſolet, ut is aſtrictus ſit communicare ſemper in alieno, quando ſuus non adeſt. Ita Montis Regalis, ubi nullum eſt templum

Græci ritus, Græci adoleſcentes, ex dicto Oppido la Piana, aliàs Græco ritui addictiſſimi, in azymo ſemper, more Latinorum, cum fermentato careant, communicant.

CAPUT III.

De iis, quæ, ad Communionem pertinent, poſtquam peracta eſt.

§. I. *An ſtatim à Communione comedere liceat?*

1 LIcèt maximè conſulendum ſit à peracta Communione, non ſtatim ad comedendum evolare; tamen id in præcepto non eſt. Ita Valentia, aliique quos citat, & ſequitur Layman *lib. 5. tr. 4. c. 6 n. 24. in fin.* & Marchin. *de ord. tr. 3. p. 3. in fine.* Nec obſtat capitulum, *Tribus gradibus, de Conſecr. diſt.* 2. ubi ei, qui manè ſumpſit Euchariſtiam, pręcipitur jejunium uſque ad ſextam: & ei, qui ſumpſit tertia, vel quarta hora, idem præcipitur uſque ad veſperam: non obſtat, inquam, quia, is Canon jam eſt uſu abrogatus. Facit ad hoc id, quod dicam mox §. 4. *n. 4. in fine.*

§. II. *An ſtatim ab accepta Communione expuere liceat.*

2 CErtè congruum eſt expectare aliquanti ſper: diù enim neceſſe non eſt; cùm ſpecies Sacramentales natura ſua in ſtomacho citò corrumpantur, de qua re vide §. 4. *n. 4.* nihilominus, ſtatim poſtquam non eſt periculum, quod aliquod fragmentum in ore remanſerit; expuere non eſt illicitum. Ita Marchin. *ibid.* quia nullum hac de re præceptum extat.

§. III. *An aromata ruminare, ad evocandum phlegma, liceat ſtatim à Communione?*

3 LIcere, ſicut licet expuere, ſecluſo metu fragmenti in ore relicti, quia nullum præceptum eſt in oppoſitum, colligi poteſt ex modo dictis §. *præced.* Et confirmatur: nam ſputum, ſeu ſaliva ex capite defluit in os: ut habet, preter Medicos, S. Gregorius *Hom.* 10. *lib.* 10. *in Ezechiel. ante medium*. Non eſt igitur, cur timeatur irreverentia ſacris ſpeciebus, quæ, dum indigeſtæ ſunt, in ſtomacho reſident. Illud autem phlegma, quod Maſtice, Pipere, Tabacco, vel ſimili evocatur: ſputum eſt, & ſaliva. Nam ſi quando adhibeatur aliquid ejuſmodi, ut vomitus à ſtomacho excitetur, longè alia ratio eſt, de quo jam ſubdo.

§. IV. *Quando liceat Infirmo poſt peractam Communionem evomere.*

4 ACcidit nonnunquam, ut ſumpta Communione, indigeat quis vomitum provocare. Quando nam id licebit?

Puto licere poſt horam: quia tunc ſacræ ſpecies digeſtæ regulariter ſunt. Ita Jo. Sanch. *in ſel. diſp.* 38. *n.* 2. Dixi (regulariter) nam cęterùm in valido ſtomacho, vel in minori quantitate, citius: in infirmiore, vel in majori quantitate, tardius digeſtio illarum fieri poterit. Novi ego infirmum, qui integrum ſacrum orbem, poſt mediam horam, aliquanto plus, ſuperveniente ſingultu, evomuit. Si quando ergo tibi poſt horam provocati, etiam occurrat; per accidens erit: & illud de illis ſacris ſpeciebus fiat, quod diximus ſupra, *c.* 1. §. 5. *n.* 14.

De Lugo *de Euchariſt. diſp.* 20. *ſect.* 2. *num.* 34. ex Medicorum placito probat formulam communem, quæ Laicis ad Communionem diſtribui conſuevit, corrumpi in ſtomacho mediocri, ſpatio minuti unius horæ, hoc eſt, in ſexageſima parte unius horæ, & majorem hoſtiam cum vini ſpeciebus, quæ ſolent ſumi à Sacerdotibus, corrumpi ſpatio ſemiſquadrantis horæ, vel certè quadrantis. Hæc ex de Lugo. Ex qua doctrina colligere aliquis duo poſſet. Alterum id, quod dixi de ægroto poſt mediam horam ſacrum orbem evomente, fuiſſe valdè per accidens: alterum provocari vomitum etiam ante tranſactam horam, ſine irreverentia poſſe. Sed certè hæc non ſunt facilè colligenda: tum quia non eſt certum: Hoſtiam laicalem vel majorem digeri eo temporis ſpatio, quo dictum eſt: tum quia, vis concoctria cùm à ſtomachi calore, & robore pendeat, idque in variis perſonis pro circumſtantiarum varietate ſit varium, non videntur reſolutiones ei principio nixæ adeò ſecuræ, ut ſine peritiore diſquiſitione vel excipi, vel in praxim deduci debeant.

5 Dixi iterum (regulariter) quia in caſu veneni licet evomere etiam ſtatim à Communione. Quando enim moveretur quis, quod ſpecies à ſe ſumptæ venenatæ fuerint; poterit ſtatim. Et quidem tunc de iis adaptari poterit illud, quod in ſimili dixit S. Thomas *in* 3. *p. q.* 83. *artic.* 6. *ad* 3. *Calix vitæ verti in mortem non debet*. Idem propter paritatem rationis eſſet, ſi venenum fuerit immixtum in ablutione, vel quocunque cibo, quem quis poſt Communionem ſumpſerit.

6 Sed quid, ſi Fidelis jam proximè Euchariſtia refectus incidat in febrim, vel ſimilem morbum, propter repletionem v. g. diei externi, ac Medicus vomitum conſulat: vel ipſemet experientia novit vomitu ſibi ſedari malum conſueviſſe? Dico, ſi grave ſit malum, ita ut ni ſtatim à Communione evomat, jure timeatur mors, vel graviſſima infirmitas; eamdem eſſe rationem, ac de veneno: jam enim vicem veneni gerunt ii pravi humores in ſtomacho: caſum tamen rarò evenire in facto poſſe cenſeo. Regulariter ergo erit tamdiu expectandum, quamdiù judicabitur ſacras ſpecies in ſtomacho fuiſſe corruptas, ut modò dictum eſt *n.* 4.

§. V. *An ſit novum, vel majus peccatum illud, quod ipſa die Communionis committitur?*

7 EO die, quo communicas, diligentius in virtutum actibus te exercere, decentius eſſe, quis ambigit? At nec eſſe novum peccatum, nec mortaliter ſaltem aggravari illud, quod eo die patratur, quo communicaſti: mihi, & omnibus certum eſſe debet: citrà enim contemptum (quo ſemper eſſet novum mortale) unde addi poſſit tam rigoroſa gravitas non apparet.

§. VI. *An poſt peractam Communionem liceat eodem die ad uxorem accedere?*

8 EX bono fine, ut ex amore prolis, vel ad evitandum incontinentię periculum, vel ad reddendum debitum, licere non eſt dubium. Quæſtio igitur ſolùm eſt? An ſit veniale, debitum petere cauſa ſolius voluptatis? Eſſe veniale docet Sylveſter, Angelus, Beja apud Marchinum *de ord. tract.* 3. *par.* 3. *c.* 2. *n.* 16. Nullum eſſe peccatum tenet Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 13. *num.* 17. & meritò: quia, quamvis ſanum ſit conſilium eo die abſtinere; tamen non eſt unde prohibeatur: dummodo non fiat ſtatim à Communione: tunc enim magna videretur irreverentia.

9 Dices, idem Sanch. *ib. n.* 8. ut nos ſupra *c.* 2. §. 1. *n.* 5. *in fin.* citavimus, docet eſſe regulariter veniale accedere ad Euchariſtiam poſt copulam exactam ob delectationem; ergo per ipſum debet eſſe etiam veniale accedere ex voluptate ad uxorem poſt acceſſum ad Euchariſtiam: par enim irreverentia apparet utrobique, vel certè utrobique nulla. Reſp. negando adeſſe parem rationem: nam copula habita ex delectatione ſolet afferre, ut *ibid.* diximus ex eodem Sanchez, mentis hebetudinem, magnamque diſtractionem, quæ voluntaria diſtractio in bona ſententia ſuperius allata *c.* 1. §. 5. *n.* 13. ab eo, qui communicat, propter reverentiam fugienda eſt: at peracta jam Communione, mentem ad alia negotia ſponte diſtrahere non prohibemur.

CAPUT IV.

De Præcepto Communionis Paſchalis.

1 AD Sacram Euchariſtiam percipiendam ſive præcepto humano, ſive divino, obligamur. Primò, in Paſchate: *cap. Omnis utriuſque, de pœnit. & remiſſ.* Secundò, inſtante morte. Sic de Lugo *diſp.* 26. *de Euch. ſect.* 2. *n.* 33. Quoniam verò de ſingulis eſt ſigillatim agendum, initium facimus à pręcepto Communionis Paſchalis, quod fertur in cap. *Omnis utriuſque, de pœnit. & remiſſ.* ubi ſic habetur: *Omnis utriuſque ſexus Fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, ſemel ſaltem in anno confiteatur, ſuſcipiat reverenter, ad minus in Paſcha, Euchariſtiæ Sacramentum: niſi fortè de proprii Sacerdotis conſilio, ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus, ab hujuſmodi perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & vivens ab Eccleſia ingreſſu arceatur, & eccleſiaſtica careat ſepultura.* Hæc Canon Innocentii III. in Concilio Lateranenſi. Jam, ſi ſingulas ejus clauſulas breviter percurramus: omnia, quæ huc pertinent, bono ordine explicabuntur.

§. I. *Omnis utriuſque ſexus Fidelis.*

Ubi, quid de non Baptizatis, Energumenis, ſtolidis, & ſimilibus.

2 REctè (Fidelis) nam Eccleſiæ pręcepta nec Infideles, nec Cathecumenos, utpotè nondum intra Eccleſiam per Baptiſmum introductos afficiunt. Scio, aliquos cum de Lugo *de Euch. diſp.* 16 *ſect.* 2. *num.* 17. probabiliter opinari, non baptizatos; teneri ſub mortali, ſe per baptiſmum reddere aptos ad Communionem: ni faciant, peccare dupliciter. Primò, quia reſpuunt Baptiſmum. Secundò, quia capaces ſe Euchariſtiæ reddere negligunt. Verùm, alios ejuſmodi ſecundum præceptum negare etiam ſcio. Sic Sotus apud eundem, & meritò: hoc enim præceptum, quod Chriſtus indeterminatè dedit, reliquit determinandum pro tali, vel tali tempore ab Eccleſia. Cùm igitur Eccleſia non determinet pro non Baptizatis, qui ad ipſam non pertinent, remanet pro his illa indeterminatio, atque adeò nulla obligatio: ſiquidem ad indeterminatum obligari poteſt nemo.

3 Jam verò ut ſciamus, quinam ex Fidelibus obligentur in Paſchate communicare; videndum eſt, quibus nam ex iiſdem communicare poſſe conceditur: hos enim omnes comprehendit illud (*omnis utriuſque ſexus.*)

De

Digitized by Google

De Energumenis.

Dubitatur ergo primò, an Energumenis danda ſit communio; & conſequenter, an ſint in Paſchate ad illam obligandi. Sanè Energumenis olim, propter decentiam, negabatur communio: poſteà tamen conceſſa eſt, ut patet ex Concilio Arauſicano primo *can.*14. apud Vaſquez *de Euch. diſp.*212 *c.*4. ſemper intellige, dummodo cętera requiſita non abſint, ut nimirum Energumenus devotè petat, non ſit periculum irreverentiæ.

De Fatuis, Stolidis, Surdis, Mutis, &c.

4 Dubitatur ſecundò, an liceat ſemiſatuis (nam omninò, & perpetuò amentibus nunquam licet) dare Communionem, ut etiam ſtolidis: quales ſunt multi Africani, ſimileſque debilem uſum rationis habentes Dico his non eſſe denegandam, ſi non ſit periculum irreverentiæ. Ita S. Th. 3. *p. q.* 80. *art.* 9. aliique communiter. Idem cenſeo de amentibus, quando habent aliquod lucis rationis intervallum. Sic Joan. Sanc. *in ſelect. diſp.*38. Idem de mutis, & ſurdis, etiam à nativitate. Sic Diana *p.*3. *tr.*6. *reſ.*7. tum quia hi ſolent eſſe perſpicacioris ingenii: tum quia ſatis eſt, ſi mediocri rationis uſu potiantur: ea Sanchez *de matr. lib.*1. *diſp.*8. *nu.*12. Neque obſtat, prædictos omnes aliquando debiliore rationis uſu pollere, quàm polleant pueri decennes, v.g. quibus nonnulli, ut infra dicemus, Communionem interdicunt: non obſtat, inquam, nam pro his eſt ſpes perfectioris judicii, quo habito ab Euchariſtia non excluduntur: at illis, cùm non ſperentur meliorandi, ſemper deneganda eſſet, quod non patitur pia Mater Eccleſia. Semiſatuis aliquando, non ſemper, ne ex frequentia concipiant irreverentiam, ut notat Januarius *p.*1. *reſ.*17. His, qui uſum rationis habuerunt, quem deindè amiſerunt, nec conſtat amiſiſſe in peccato mortali, non eſſe denegandam Euchariſtiam in articulo mortis, immò & aliquoties extra illum, piè & probabiliter, docet Villalobos *in Manual. c.*4 *num.*17. præſertim ſi retinent reverentiam huic Sacramento debitam, luceque aliqua rationis, ut modò dixi, fruantur aliquando: quales plerumque ſunt Religioſi, qui quamvis in amentiam inciderint, retinent ferè ſemper bonos habitus.

Bauci *in ſing. caſu* 174. ait, amentibus ab infantia non eſſe dandam Euchariſtiam, quia judicandi ſunt perindè, atque Infantes. Rectè. Ita enim docetur communiter; Verùm ibid. addit apud Laym. *de Euch. c.*4. *n.*4. iis, qui poſt uſum rationis in amentiam inciderunt, Euchariſtiam dandam eſſe, dumtaxat in mortis articulo: citatque Conc. Arauſican. & Carthag. quod refertur: *cauſa* 26. *q.*6. *c.*7. Sed in hoc textu, in quo eſt quidem ſermo de Sumpt. Euchar. ſolùm ſic habetur de re noſtra: *Amentibus etiam, quæcumque pietatis ſunt, conferenda ſunt*; quare illud (dumtaxat in articulo mortis) vel de ſuo addidit Bauci, vel ſumpſit ex Gloſſa ibidem marginali, id quod, ut vidiſti, non approbat valdè piè Villalobos.

Hi omnes, de quibus in hoc §. locuti ſumus, ita demum obligantur communicare in Paſchate, ſicuti pro judicio, quod participant, ſunt obligationis capaces.

Dubitatur tertiò de phreneticis, ſeu de iis, qui habuerunt uſum rationis, Inſtante tamen morte, amentes fiunt. Sed de his proprius locus eſt paulò poſt *cap.*5. §. 9.

Dubitatur quartò de pueris, de quibus jam ſubdo.

§. II. *Poſtquam ad annos, diſcretionis pervenerint.*

Ubi, an Impuberes ſubdantur legibus, & pęnis latis ab homine.

5 INfantibus, noſtra hac ætate, non eſſe dandam Communionem ſaltem ex tacito Eccleſiæ præcepto, certum eſt.

Dubium ergo ſupereſt, de pueris uſum rationis jam attingentibus. De quibus duplex eſt ſententia; Prima dicentium majoris diſcretionis uſum requiri, ut puer Communicet, quàm ut Sacramentaliter confiteatur. Ita Suarez aliique citati à Joan. Sanchez *mox* citando. Ratio eſt, quia in dicto cap. *Omnis utriuſque*, præceptum Confeſſionis fertur abſolutè, *ſemel in anno confiteatur*. Unde ſatis eſt communiter ætas inter ſeptimum, & octavum annum, quando incipit diſcretionis uſus: at præceptum communionis fertur cum reſtrictione reverentiæ *ſuſcipiens reverenter Euchariſtiæ Sacramentum*. Quare requiritur (inquit ſententia) ætas inter decimum, & decimum quartum, quando ſcilicet, ſecundùm judicium Confeſſariorum, & multò magis parentum, qui meliùs filios norunt, æſtimantur ſufficienter diſcernere inter cibum, & cibum, &c.

6 Secunda ſententia eſt dicentium eandem ætatem ad Communionem ſufficere, quæ ad Confeſſionem: nempè aliquanto plus, quàm ſeptennium. Ita Joan. Sanch. *in ſel. diſp.*16. Caſtrop. *de legib. diſp.*1. *p.* 24. §. 2. *n.* 7. non enim minus debet puer pro confeſſione diſcernere, quis, qualiſve debeat eſſe dolor peccatorum, quanta ſit offenſa Dei, quo animo petenda venia, &c. quam pro Communione, quid ſit cibus ille, quæ, quantaque devotio requiratur, & ſimilia. Cùm ergo ad illa cognoſcenda ſatis ſit ætas intra ſeptem, & octo annos; eadem ſufficiet ad hæc.

Utraque ſententia eſt probabilis: unde ſequitur à te poſſe obligari puerum poſt ſeptenium ad Communionem Paſcalem, cum poſteriore ſententia: poſſe eximi, uſque ad decennium, & aliquanto plus cum priore.

An pueri ſubjaceant legibus humanis, quo ad culpam?

7 SEd jam hic ſolemne illud reſolvendum eſt dubium, an pueri, qui ob perfectum rationis uſum in utraque ſententia poſſunt; debeant tamen ſub reatu peccati mortalis, & ſub pœnis ab Eccleſia inflictis ante pubertatem communicare. Hæc difficultas petit univerſales illas duas quæſtiones. Primò, an ante pubertatem pueri ſubjaceant legibus humanis, quoad culpam? Secundò, an iiſdem ſubjaceant, quoad pęnam? quas breviter diſcutere abs re non erit.

8 Quoad primam: fuerunt quidam, qui affirmarunt, pueros, uſque ad decimumquartum annum, & puellas, uſque ad duodecimum completos (tunc enim eſt terminus, in quo incipit pubertas, ante ſemper dicuntur impuberes) non teneri legibus humanis, etiam Eccleſiaſticis, ne quoad culpam quidem: unde contra agendo non peccare.

Nam propterea fortè Emmanuel Sà *in genuina antiqua impreſſione V. Confeſſio nu.*3. *in meo Codice impreſſo Venetiis* 1602. *apud Jo: Baptiſtam Ciottum ſub ſigno Auroræ*, ſic habet: *Et ſi, quidam putant teneri ad Confeſſionem, qui habet uſum rationis, ſcilicet cùm pudet malefacti; tamen Eccleſia non videtur obligare ante pubertatem.*

In hoc tamen Emmanuelis dicto advertendum eſt, in emendatis novis impreſſionibus, addita fuiſſe aliqua verba ſatis reſtrictiva, in hunc modum: *Tamen Eccleſia non videtur obligare ante pubertatem quoad pœnas non confitentibus impoſitas*. Id quod eſt longè diverſum à germano Emmanuelis dicto.

9 Præpterea Henriquez *l.*8. *de Euch. c.*42. *n.*4. putat, Eccleſiæ præceptis non obligari pueros ſtatim ac uſum rationis habent: & *lib.*13. *de excomm. cap.*49. *gu.*2. *litt. N.* aſſerit dari his lacticinia, in die jejunii, licèt habeant uſum rationis. Quantum autem, ut obligentur expectandum ſit: nequaquam decernit. Denique Sotus *in* 4. *diſt.*12. *q.*2. *art.*11. favetque ea parte S. Antoninus 2. *p. tit.* 9. *c.* 8. §. 6. affirmat uſque ad duodecimum annum non teneri pueros ullis Eccleſiæ præceptis, & conſequenter, nec confeſſionis.

10 Vera tamen ſententia docet, pueros ſtatim ac uſum habent rationis: humanis, atque adeò Eccleſiæ legibus aſtringi, niſi fortè expreſsè eximantur: ut certè à præcepto jejunii, uſque ad vigeſimum primum completum, eximantur. Ratio convincens eſt, quia puer, eo ipſo quòd uſum rationis participat, eſt capax obligationis legis humanæ, ſicuti eſt capax legis naturalis, & divinæ: ergo non eſt unde eximantur, quando lex fertur pro omnibus, nec ipſi excipiuntur. Ita communiter Doctores Salas, Suarez, Azor. & alii, &c quos citant, & ſequuntur Bonac. *diſp.*1. *de leg. q.*1. *p.*6. *n.*8. Sanch. *l.*1. *in Decal. c.*12. *n.*6. qui expreſsè loquuntur de præcepto auditionis Miſſæ, de abſtinentia à carnibus, de præcepto Confeſſionis annuæ. Et quidem de hac confeſſione videtur minus eſſe dubitandum: ſiquidem Canon *Omnis utriuſque ſexus*, videtur hos comprehendere, cùm præcipiat, *ut omnes fideles, cùm ad annos diſcretionis pervenerint, ſemel in anno confiteantur, ſi ſibi ſint conſcii peccati mortalis*: at hi pueri ad annos diſcretionis pervenerunt, ut ſupponimus.

An pueri ſubjaceant legibus humanis quo ad pœnas?

11 QUoad ſecundam, quæ eſt difficilior diſputatio, & controverſa magis, triplex eſt ſententia.

Prima docet pueros uſum rationis ante pubertatem habentes non aſtringi cenſuris, & pęnis ab homine latis: aſtringi tamen à latis in jure communi. Ita Azor. Sotus, Vaſquez, Thom. & Joan. Sanchez ab eodem Joanne citati *in ſel. diſp.*31. *n.* 31. Ratio eſt (inquiunt) quia in jure *c.*1. & 2. *de delictis puerorum*, eximuntur pueri à pœnis latis (ut ipſi explicant) à Judice, non verò à latis à jure. Addunt, rationem convenientiæ, cur ipſi ita explicent, eſſe, quia ad incurrendas pęnas latas ab homine requiritur ordo judiciarius, v. g. citatio, defenſio, &c. ad quæ apti minimè ſunt pueri: at verò ad incurrendas pęnas latas à jure, cùm hæc non requirantur, apti erunt pueri, ac proindè illas legitimè incurrere poterunt.

12 Secunda ſententia oppoſita eſt dicentium, nullam prorſus pęnam, vel cenſuram ſive ab homine, ſive à jure latam incurri à pueris ante pubertatem. Ita Sà *V. Cenſurarum* 2. Fagund. *præc. Eccl.* 2. *lib.*1. *c.*3. *n.*14. Ratio eſt, quia adeſt deciſio clara *c.*1. & 1. *de delictis puerorum*, pueri infra decimumquartum annum à pęnis ſimpliciter eximuntur: quæ cùm univerſaliter loquatur, & ex alia parte, odia reſtringi debeant; non eſt aſſerendum deciſionem loqui dumtaxat de pęnis latis ab homine: ubi enim lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus: multò minus ſi diſtinguentes extendamus leges odioſas.

13 Ea qua ſecunda ſententia ſequitur, hos pueros clericos rixantes ſeque invicem percutientes non incurrere excommunicationem, *Si quis ſuadente, &c.* Ita Molin. allatus à Fagund. *ibid.*

Sequitur ſecundò, eoſdem omittentes confeſſionem annuam, vel Communionem Paſchalem non incurrere excommunicationem, fortè in aliqua Diœceſi, contra non confitentes, vel non communicantes latam. Sic Joan. Sanch. *in ſel. diſp.*26. *n.*18.

Sequitur Tertiò, eoſdem aliquem occidentes non incurrere irregularitatem. Sic Avila, Henriq. citati à Jo. Sanch. *ib.* contra Thom. Sanchez, & Granadum ab eodem citatos.

Sequitur Quartò, eoſdem committentes crimen in Bulla Cœnæ, non incurrere excommunicationem Pontifici reſervatam, & ſimi-

lia,

Digitized by Google

lia, quæ multum dilatare poterunt conſcientiam Confeſſariorum. Notatur etiam à Suario *diſp. 5. de cenſuris, ſect. 1. nu. 19.* in interdicto loci, tales impuberes ſi illi conveniant, peccare quidem contra præceptum Interdicto latum, non verò incurrere pœnam impoſitam. Ratio autem prędictorum illa eſt, quia, licèt ejuſmodi pueri, cùm ſint rationis capaces, culpæ ſubjaceant; non tamen ſubjacent pęnis.

14 Tertia ſententia docet prorſus omnia, quæ docet ſecunda ſententia: addit tamen limitationem. Exiſtimat enim ſolam excommunicationem latam ob percuſſionem clerici, in cap. *Si quis ſuadente*, contrahi à prædictis pueris, cœteras omnes non contrahi. Ratio eſt inquiunt, quia in cap. *Super eo, cap. Pueris, cap. Quamvis, de ſententia excommunicationis*, pueris doli capaces mittuntur ad Epiſcopum ut abſolvantur à percuſſione Clericorum: quamvis non ad Summum Pontificem, cui aliàs talis excommunicatio eſt reſervata. Si igitur mittuntur ad Epiſcopum, ut abſolvantur; jam ſupponuntur excommunicati.

Tres viri inſignes, ut alios taceam, tenent hanc tertiam ſententiam ſcilicet Thom. Sanch. *in Decal. lib. 1. c. 12.* Joan. Sanch. *in ſel. diſp. 26. n. 18.* & Caſtrop. *de leg. diſp. 1. p. 24. §. 2. n. 9.*

15 Quoniam verò hi textus, quibus ipſi innituntur, diligenter perpenſi, rem apertè non decidunt: ideò judico, ſecundam ſententiam eſſe ſatis probabilem, nec tamen ſua probabilitate carere primam, & tertiam.

Sed amabò te, expendamus prædictos textus: inveniemus enim germanam textus interpretationem, vel à doctiſſimis ipſis viris, quando curſim loca leguntur, interdum effugere.

16 In cap. *Super eo, primo de ſententia excommunicationis*; ſic habetur. *Quòd ſi clerici infra puberes annos ad invicem, aut unus alterum percuſſerint: non ſunt ad Apoſtolicam Sedem mittendi; quia eos ætas excuſat.* Advertis? non dicit eſſe mittendos neceſſariò ad Epiſcopos, nec dicit, eos incurriſſe in pœnam excommunicationis: ſed ſolùm eos eximi à recurſu ad Pontificem. Ex quo dicto colligi benè poteſt, eos non incurrere excommunicationem Pontifici reſervatam: at verò, quod nihilominus incurrant excommunicationem ab Epiſcopo abſolvendam, colligi non poteſt: abſurda enim eſt hæc conſequentia; Non incurrunt excommunicationem à Pontifice abſolvendam: ergo incurrunt excommunicationem abſolvendam ab Epiſcopo. Vel non incurrunt excommunicationem Papæ reſervatam: ergo incurrunt excommunicationem. Ego enim contendo, illos, ſi Papalem non incurrunt, nullam incurrere: quia nulla alia niſi Papalis hac in re fulminata eſt.

17 In cap. *Quamvis, eodem*, ſic legitur. *Incidens in Canonem, non niſi ab Apoſtolico Sede eſt abſolvendus, niſi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitia, aut inopia, puerili, vel ſimili ætate, fragilitate ſexus, alia corporis impotentia, ſive quolibet impedimento canonico retrahatur.* Et paulò poſt: *Cæterum, qui temporali impedimento laborant (exceptis pueris) ſub juramento, ut ceſſante impedimento ad Apoſtolicam Sedem accedant, ſunt abſolvendi.* Hæc ibi: ubi vides excipi pueros à recurſu ad Pontificem: certè, dicam ego, quia ſupponuntur non incurriſſe in excommunicationem Papalem, unde & in nullam; quia nullius alterius meminit ſacer textus.

Neque obſtat, quòd pueri cum cœteris, qui Pontificias excommunicationes incurrunt, numerantur ibi, *puerili, vel ſimili ætate, &c.* Non obſtat, inquam: id enim factum eſt, non quia ipſi incurrunt, in excommunicationem Canonis, *Si quis ſuadente*, ſed quia etiam ipſi verè contra dictum Canonem, quoad culpam, (quod non negandum eſt de pueris, de quibus loquimur) peccant.

18 In cap. *Pueri eodem*, ſic habes: *Pueri, qui in Canonem inciderunt ſententiæ promulgata*, non dicit in excommunicationem, pro adultis, promulgata eſt, *ſive ante, ſive poſt pubertatem poſtulent ſe abſolvi, poteſt diœceſanus Epiſcopus abſolutionis beneficium impertiri, cùm propter defectum ætatis, in qua fuit commiſſus exceſſus, rigor ſit manſuetudine temperandus.* Hactenus Canon. Notas? Dicitur ab Epiſcopo ejuſmodi pueros abſolvi poſſe: at poſſe etiam ab aliis legitimis Confeſſoriis, qui Epiſcoporum ſunt adjutores, non negatur. Meritò igitur colligi poteſt, eos ab excommunicatione, licèt non à culpa, liberos eſſe.

§. III. *Semel in anno confiteantur.*

Ubi obiter de præcepto annuæ Confeſſionis.

19 QUamvis id præſentis inſtituti non ſit ſit: nihilominus, ne pars aliqua omittatur Canonis; quem ſuſcepimus enucleandum, etiam hoc de annua confeſſione præceptum per hanc occaſionem explicare non erit inutile.

Quos obliget hoc præceptum.

Hoc ergo præceptum omnes Fideles, etiam pueros ſufficientem uſum rationis poſt ſeptennium habentes comprehendere, jam patet ex dictis, præſertim *n. 11.* Dixi poſt ſeptennium: nam ſi ante ſint doli capaces, non comprehendi, docet Jo. Sanch. *in ſelect. diſp. 51. nu. 31.* cùm id per accidens ſit, ad quod Eccleſia non reſpexit.

Quid, ſi poſt ſeptennium dubium ſit, an ſufficiente rationis uſu polleant? Reſpondeo nec obligari: quia præceptum Eccleſiæ eſt de Confeſſione abſolutè facienda: at hi, cùm non poſſint ferre materiam certam, id eſt peccatum mortale certum, non poſſunt ab illo abſolvi, niſi ſub conditione, ut dixi *in Methodo Confeſſionis, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 18.* Quare in illos cadere non poteſt dicta abſoluta obligatio. Quòd ſi ferant certum peccatum veniale, ad quod committendum minor uſus rationis requiritur, ex alio capite non obligantur, nempè quia ad venialia confitenda hoc præceptum non obligat, ut jam ſubdo. Adde quod dicam *c. 5. §. 8. n. 14. in fine.*

20 Petes, an hoc præceptum obliget eos, qui ſolis peccatis venialibus aggravantur? Reſpondeo. Non obligat. Ita Suar. *de pœn. diſp. 36. ſect. 2.* aliique. Sicut enim Chriſtus Dominus, licèt indeterminatè quoad tempus, non tulit præceptum, niſi de confitendis mortalibus: hæc enim ſola divinam ab anima gratiam expellunt: ita Eccleſia, non niſi de iiſdem præceptum ad tale tempus determinavit. Quòd ſi in Jubilæis, quando requiritur confeſſio, intelligitur etiam cum Sanchez de *matr. lib. 8. diſp. 15. n. 19.* ex opinione probabili, de venialibus; ideò eſt, quia tunc confeſſio, in eadem opinione, requiritur, ut unum ex bonis operibus aſſignatis, ſicuti eleemoſyna, oratio, &c. quod non eſt in caſu noſtro. Dixi, ex opinione probabili, quia nimirum id etiam probabiliter negant Suar. *de pœnit. diſp. 52. ſect. 3. n. 5.* Fagundez *præc. Eccl. 2. lib. 2. c. 2. n. 11.*

De tempore hujus obligationis.

21 Jam verò quando obligat hoc præceptum. Reſpondeo. Cùm Canon quoad Confeſſionem dicat, *ſemel in anno*, quoad Communionem, *in Paſchate*; patet latiùs tempus in Confeſſione, quam in Communione notari, nempè totius anni latitudinem.

Nec obſtat praxis Fidelium confitentium in Paſchate: id enim factum eſt, non animo introducendi conſuetudinem obligatoriam, ſed propter Communionem, quæ tunc peragenda eſt. Quare ſi quis mortalia confeſſus eſt intra annum, non obligabitur confiteri in Paſchate alia mortalia de novo eodem anno fortè commiſſa, niſi per accidens, id eſt ob Communionem: & ſic ſi propter infirmitatem, vel aliud impedimentum communicare tunc non poterit; confiteri non obligabitur. Sic Layman. *lib. 5. tract. 6. cap. 5. nu. 10.* Coninch. *de pœnit. diſp. 5. n. 33.* quicquid dicat Nunnus *tr. 2. in 3. p. q. 6. art. 5. diff. 1. concl. 4.* pari modo etiam ſi periculum ſit obliviſcendi peccata, quæ deinde committit, non obligabitur confiteri ante ſequentem annum: ſolùm enim ad unam confeſſionem de mortalibus faciendam in anno ex præcepto compellimur.

22 Præterea, qui validè confitetur, ſed ſive per oblivionem, ſive ex aliqua cauſa ſine culpa aliquod peccatum mortale omiſit: non obligatur ex vi præcepti hujus anni eodem anno confiteri, quia jam implevit præceptum. Ita Hurtadus *diſp. 7. de pœnit. diff. 11.* obligatur ergo ſolùm illud fateri in anno conſequenti, vel certè, ut impleat præceptum ſubdendi clavibus omnia mortalia, in periculo mortis, vel denique ante Communionem, juxta dicta *c. 1. §. 8.*

23 Qui verò, quia ſolis venialibus peccatis erat obnoxius, illa ſola in prioribus v. g. ſex menſibus anni confeſſus eſt, ſi deinde incidat in mortale, obligaturne in eodem anno illud confiteri? Reſpondeo obligari docent Vaſquez *de pœnit. q. 90. art. 3. dub. 1. n. 6.* Hurt. *de pœnit. diſp. 7. diff. 11.* quia per hoc præceptum, inquit, determinatur præceptum Chriſti, quod fuit ſolùm de mortalibus, ut ſupra dictum eſt *nu. 20.* Ergo illi non ſatisfit niſi per confeſſionem mortalium, quæ fuit præcepta, non verò per confeſſionem venialium: Ergo cùm prædictus illam mortalium non fecerit in prioribus menſibus, in poſterioribus facere non obligabitur.

24 Ex qua doctrina ſequitur, eum, qui confeſſiones exhibuit, vel frequentiſſimas de venialibus in undecim menſibus, & viginti novem diebus anni, ſi in ultimo die mortaliter peccet; obligari eodem die, ni aliquo legitimo impedimento excuſetur, (ut certè facilè in tali anguſtia temporis inveniri poterit) antequam expiret annus, illud confiteri; quia per illas præcedentes venialium confeſſiones præcepto annuæ confeſſionis non ſatisfacit. Hoc autem durum alicui videri poſſet. Scio Ochagaviam *de Sacram. tr. 2. q. 6.* putare per confeſſionem venialium ſatisfieri præcepto Eccleſiæ: in qua opinione, ſi vera eſſet, non urgeret hæc difficultas: ſicuti etiam non urgeret, ſi annus in hac materia computaretur ſecundo modo ex dicendis mox *nu. 25.*

25 Quatuor enim modis ejuſmodi annus computari, ſeu incipere, ac terminari poteſt.

Primò à confeſſione mortalium, quam tu quandocumque feciſti ad aliam confeſſionem, quam facturus es: ne ſcilicet intra unam, & aliam intercedat pluſquam annus. Ita Sotus *in 4. diſt. 18. art. 4.* Valent. *in 3. p. q. 9. puncto 4.*

Secundò à tempore, quo peccatum mortale commiſiſti, uſque ad confeſſionem, quam facturus es: Ita Joſeph de Auguſt. *in brevi notitia præcept. Eccleſ. 3. n. 1.* ſcilicet intra peccatum commiſſum, & confeſſionem priùs, quam annus prætereat.

Tertiò à Paſcha, ad aliud Paſcha, ſeu in aliquibus Diœceſibus à Quadrageſima uſque ad aliam Quadrageſimam: qui videtur eſſe pro hac re annus Eccleſiaſticus. Ita Suarez *de pœnit. diſp. 36.* Coninch. *de pœnit. diſp. 5. n. 54.* Paſcha autem, ſeu Quadrageſima hic accipitur pro illis diebus, intra quos præcepta eſt Communio: ita ut omnis confeſſio, quæ fit ante Dominicam *in Albis* incluſivè, cenſeatur ſpectare ad annum præcedentem: quæ verò poſt, ad ſequentem.

Quartò

Quartò à primo Januarii ad finem Decembris, qui eſt annus communis,& civilis. Ita Vaſq. *de pœnit. q.90. ar.3. dub.1. n.15.*

26 Ex his annum computandi modis, primi duo prædicto Suario non placent,& meritò:quia illa verba *ſemel in anno*, quibus latum eſt hoc præceptum, videntur ſignificare certos terminos,& determinatos pro omnibus,non verò ſingulos pro libertate, ſeu determinatione ſingulorum: ut cum dicitur, *Semel jejunes in menſe, ſemel jejunes in hebdomada*, non intelligitur niſi à determinato initio menſis, vel hebdomadæ ad determinatum finem,&c. Dicendum igitur eſt, duos poſteriores modos eſſe utroſq; probabiles. Ratio eſt, quia verba illa legis, *ſemel in anno*, utrumque ſenſum facere poſſunt:annus enim & probabiliter poteſt ſumi eccleſiaſticus, & probabiliter civilis.

27 Dices, at ſequitur,poſſe quempiam confiteri in principio anni unius,& in fine alterius, & ſic differre quaſi per biennium confeſſionē.

Reſpondeo. Etiam Sacerdos poteſt recitare, ſine mortali, officiū hodiernum,initio hujus diei, & craſtinum in fine ejuſdem diei craſtini;& ſic quaſi per biduum differre recitationem. Nec igitur id in caſu noſtro convenienſ eſt, poſita tali forma præcepti.

28 Porrò,qui ne ſemel quidem confitetur in anno, obligatur ne confiteri ſtatim incepto anno ſequenti? Reſpondeo. Quamvis multi cum Coninch. *de pœn. diſp.3. nu.61.* Ioſeph. de Auguſt. *in brevi notitia præcept. Eccl.2. n.4.* probabiliter contendant obligari: unde ni ſtatim confiteatur;novo (inquiunt)& continuato peccato peccat; Tamen probabile etiam eſt,non obligari.Sic Valent.*tr.4. diſp.7.q.8.p.3.§. Tertio notandum*, Filliuc.*to.1. tr.7.c.3.*u.45. Ratio hujus eſt,quia hoc præceptum non eſt, ut putant adverſarii, primariò de confeſſione, & ſecundariò de tempore,ut cùm quis vovet,vel ei à confeſſario pro ſatiſfactione,imponitur jejunium,v.g. qui,ſi non poteſt uno die, debet alio jejunare;ſed eſt præceptum,Confeſſionem,& tempus æquè reſpiciens: eſt enim præceptum addictum tempori,videlicet anno,ſeu duodecim menſibus, ut patet ex vi illius (*ſemel in anno confiteatur.*) Illo igitur tranſacto, peccavit quidem Fidelis,ſed non ampliùs præceptum præteriti anni illum urget,urget ſolùm præceptum præſentis annis. Sic Sacerdos habet obligationem pro toto uno die,hoc eſt, vigintiquatuor horis recitandi divinum officium:at illis tranſactis,non remanet obligatio præteriti diei,ſed ſupervenit obligatio diei præſentis. Atque ex hac probabili ſententia ſequitur,eum, qui ob aliquod legitimum impedimentum,toto uno anno,v.g.propter inopiam Confeſſarii, non eſt confeſſus, non obligari in anno ſequenti niſi ad unam confeſſionem intra ipſius anni latitudinem peragendam.

Cauſæ excuſantes ab annua Confeſſione.

29 Illud nunc ſupereſt breviter, an aliquando ab ejuſmodi annua confeſſione Fideles excuſentur.

Dico cum Coninch. *de pœnit. diſp.5.* u.73. excuſari: & primò quidem eos, qui phyſicè non poſſunt: ut qui carent Confeſſario, &c. Secundò eos,qui prudenter timent revelationem ſigilli, aut ne ipſe confitens incurrat in grave odium ipſius Confeſſarii. Tertiò eos, qui confiteri non poſſunt ſine notabili incommodo vitæ,fortunarum,&c. Nam,ut *toties* dictum eſt, præcepta poſitiva non obligant cum tanto rigore. Incommoda,quæ oriuntur præcisè ex ipſa confeſſione,ut magna erubeſcentia, vel timor, quòd teneatur quis à Confeſſario pro peccatore,non excuſat: quia ſecus magni peccatores non tenerentur confiteri. Magnam erubeſcentiam excuſare ſubditum ad confitendū reſervata apud Superiorem, docent Navarrus, & Sylveſter apud Ludovicum à Cruce *de Bulla Cruc. diſp.1. cap.3. dub.3. nu.11.* adde Henriquez *lib.3.de pœn.cap.19.nu.9.* ſed non placent: quia ſic enervaretur vis reſervationis. Quòd ſi ſubditus per pium Confeſſarium petiit à Superiore,& non obtinuit licentiam alteri confitendi: diximus *c.1. n.8. juncto n.8.* quid habeat remedii.

30 Hinc ſequitur, ſi non poſſum adire, vel vocare Confeſſarium, niſi conficiendo longum, ac laborioſum iter; me excuſari. Quare autem tale ſit; ex diverſis circumſtantiis temporis, perſonarum, & ſimilium, judicio prudentis eſt expendendum. Vide,quæ dixi ſupra *c.5.§6.* u.19.

31 Quod diximus de confeſſione, ut ſemel hîc dicam,de Communione Paſchali dictum eſto: par enim eſt ratio.

32 Illud benè advertit Coninch. *de pœnit.diſp.5.n.74.* faciliùs Fideles excuſari ab hac annua confeſſione,quæ tandem eſt ex Eccleſiaſtico præcepto,quàm à confeſſione facienda, urgente mortis periculo,quæ eſt ex præcepto divino: tunc enim urgentior excuſationis cauſa, ut per ſe patet, expoſcitur.

33 Qui autem fecit confeſſionem invalidam, ſive ex defectu doloris,ſive ex defectu integritatis confeſſionis, ſive ex defectu abſolutionis, &c. non excuſatur: debet denuo, antequam annus evolet, validè confiteri. Sic Suar. *de pœn. diſp.36. ſect.7.n.3.* Coninch *de Sacr. diſp.5.dub.6.* Layman. *lib.5.tr.6.c.5.n.11.* & alii communiter. Ratio eſt, quia non fecit quod præceptum fuit: fuit autem præcepta confeſſio Sacramentalis,quæ ſi eſt invalida, confeſſio non eſt. Ni denuò confiteatur, ſubjacebit pœnis non confitentibus impoſitis. Sic Fagundez *præc. Eccl.2. lib.1.c.4. n.12.* contra Henriq. *lib.5.c.4.§.1.*

34 Neque obſtat quod ex communi doctrina, qui vel cum peccato mortali,vel etiam excommunicatus,ex Fagund *præc.Eccl.3.l.1.c.6.n.5.* communicat in Paſchate,ſatisfacit præcepto,nec ſubjacet pœnis contra non communicantes inflictis: non obſtat, inquam,quia hìc verè ſuſcipitur Sacramentum, licèt illicitè, atque adeò fit,quod præceptum eſt: ibi non item.

35 Verùm oppoſita opinio, quod nimirum ſatisfiat præcepto per invalidam confeſſionem,eſſe probabilem meritò,putant nonnulli. Ita Fagund.*præc.Eccl.2.l.1.c.4.n.4* citans Gabrielem, Sylveſtrum, Victoriam,Alenſem,Sà,Canum, Ledeſmam, Paludanum. Ratio eſt, quia Eccleſia ſolum externum confeſſionis actum præcipere poteſt, ſeu certè præcipit, & remiſſio peccatorum eſt finis præcepti, non tamen cadit ſub præcepto.

Denique quando quis ad aliquod breve tempus excuſatur, dicam u.35.*fine*:ut item an ſit obligatio præveniendi,dicam *nu.37.& 38.* denique quando eſt obligatio tollendi impedimenta, ut poſſit quis confiteri, dicam à *num.40.*

§. IV. *Suſcipiens reverenter, ad minus in Paſchate, Euchariſtiæ Sacramentum.*

Ubi de obligatione præveniendi, & tollendi impedimenta.

De loco Communionis, de tempore, deque miniſtris præſertim Religioſis.

36 IN Paſcha,hoc eſt,ut jam conſuetudo communis explicuit, à die Dominica Palmarum,& in aliquibus Diœceſibus,à Dominica prima Quadrageſimæ uſque ad diem Dominicam in Albis. Cùm autem hoc præceptum ſit addictum tempori Paſchali;qui tunc non communicavit,peccavit quidem graviter, ſed non habet obligationem ſtatim communicandi, niſi in ſequenti Paſchate: ſicuti qui Miſſæ non interfuit die Dominica, non obligatur audire ſtatim die Lunæ. Ita Tol. Val. Sà apud de Lug. *de Euch.diſp.16.ſect.4 num.63.* Aliquos probabiliter contrarium ſentire non ignoramus, ut Suar. Vaſq.Fagund.apud eundem. Quod per Communionem peccaminoſam ſatisfiat præcepto, dixi modò u.34.

De Prævidente impedimentum.

37 At, qui prævidet ſe non poſſe communicare in dicto Paſchali tempore, obligatur ne prævenire? Obligari docet Suarez *ibid.* apud eundem de Lugo. Negat Vaſq *ibid.* apud eundem: quia præceptum non urget niſi in Paſchate. Idem dic de eo, qui prævidet ſe, anno ſequenti,confiteri non poſſe: non enim obligatur hoc anno, pro obligatione ſequentis anni, confiteri.

38 Ex hac probabili ſententia ſequitur ſi quis communicavit ante Paſcha,& contingat fortè tolli deinde impedimentum, adhuc teneri in Paſchate:quia ante non ſatisfecit præcepto. At non teneri,ſi in dicto caſu Communionem anticipavit ex intentione præcepti, ſequitur ex opinione Suarii (quæ certè probabilis eſt) quia ſic jam implevit præceptum.

39 Sed quid, ſi quis dum eſt in prima hebdomada,prævidet ſe non poſſe in ſecunda communicare: tenetur ne in prima hebdomada communionem peragere? Reſpondeo teneri,quia jam urget præceptum: ut qui die feſtivo poteſt intereſſe Sacro manè diluculo,ſi prævidet non poſſe circa meridiem, manè tenetur: quia ex uno capite poteſt, ex alio præcepti obligatio adeſt. Idem propter paritatem rationis dic de prævidente, ſe non poſſe confiteri, in fine anni: obligatur enim, ſi poteſt ipſo anni initio.

De obligatione tollendi impedimenta.

40 Diximus de prævidente impedimentum:dicamus conſequenter de eo,qui impedimentum tollere à ſe,ad communicandum in Paſchate,ut etiam ad confitendum intra annum obligatur. An excommunicatus v.g carcere detentus,ac infirmus,& ſimiles impediti obligentur ſub mortali propter præceptum Communionis Paſchalis, & annuæ confeſſionis;quærere ſolutionem ab excommunicatione, excarcerationem, ſanitatem,ut ſcilicet in Paſchate communicare,& intra annum confiteri,licitè, & expeditè poſſint. Reſpondeo. Excommunicatus obligatur: carcere detentus,& infirmus non obligantur. Sic.Suar. Avila,Fag.apud Merollam *diſp.4.de leg.c.3 dub.37.* u.433. de Lug.*de Euch.diſp.56 ſect.2.n.17.* contra Henr.*l.13.c.7.n.1.* Ratio prioris dicti eſt,quia præceptum communionis, & confeſſionis eſt magni momenti: cùm confeſſio, & communio maximè conferant ad animæ ſalutem,& ideò rigidè obligat, & conſequenter obligat ad removenda ea præſertim mala ſpiritualia,quæ poſſunt obſtare ipſius præcepti adimpletioni. At,cùm carcer,& infirmitas ſpiritualia mala non ſint; non tam rigidè ad illa removenda præceptum confeſſionis, & communionis obligabit:ut ipſi etiam timorati conſcientiæ oſtendunt,qui nō multum ſoliciti ſunt de tollendo carcere, vel ægritudine ad hunc finem,ut poſſint confiteri,vel communicare. Enim verò naturalis,ad hæc mala corporalia advertanda,ſolicitudo ſatis,ſuperque eſt. Dixi autem *initio hujus n.40.*(ſimiles impediti)id eſt involuntariè impediti: nam voluntaria impedimenta,& ablatu non graviter difficilia, tolli, ut quis confiteri,& communicari poſſit, non eſt controverſia dignū.

41 Illam etiam diſparitatem hic aſſignant Doctores Suar Sayr. Henriquez,Coninch.apud Merollam *l.c.* Cur enim non obligetur excommunicatus(ex vi præcepti de audiendo Sacro diebus feſtivis) ad tol-

Digitized by Google

tollendam excõmunicationem ut ipſi liceat audire Sacrum; obligatur verò modo dicto, ut confiteatur, & communicet? Diſparitas autẽ eſt, quia confeſſio, & communio ſunt majoris momenti ad ſalutem, quàm auditio Sacri: & ideò illorum præceptum rigidè, hujus autẽ, non tam rigidè obligat Fideles ad tollenda obſtantia impedimenta.

Ubi communicandum in Paſchate.

42 Quibus autem, & in quo loco accipienda ſit ſacra Euchariſtia, Paſchatis tempore, nunc eſt dicendum. Id quod, ut melius intelligatur, advertendum eſt cum de Lugo *diſp. de Euch* 18 *sect.* 1. *nu.* 36 ad licitè miniſtrandum hoc Sacramentum requiri juriſdictionem: paſcere enim oves pertinet ad paſtorem proprium, vel certè ad ejus delegatum: quales, ſaltem extra Paſcha, nunc in ſuis Eccleſiis ſunt Religioſi mendicantes ex privilegiis: Dico (nunc ex privilegiis) nam ceterùm in Clement. I. *de privileg.* excommunicantur Religioſi miniſtrantes Euchariſtiam ſine Parochi licentia. Præterea dico, ſaltem extra Paſcha, & in ſuis Eccleſiis, nam, pro Paſchate dicam *n.* 48. item à *n.* 15. & an extra ſuas Eccleſias, dicam *d. n.* 51.

43 Sufficit tamen, ejuſmodi paſtoris, ſeu Parochi conſenſus interpretativus, ſeu præſumptus. Quis autem veniat nomine paſtoris, ſeu Parochi, explicabitur § *seq. n.* 56. Neque dicas, ſi requiritur juriſdictio, ergo requiritur conſenſus expreſſus, ut accidit in Sacramento Pœnitentiæ. Ne id dicas, inquam: nam abſolutio in Sacramento Pœnitentiæ, eſt actio Judicis, quæ requirit validitatem ſententię potentis condonare, quam potentiam, ſeu authoritatem non habet inferior, niſi illi actu à ſuperiore communicetur. At ad adminiſtrandam Euchariſtiam, id non requiritur: quia ſemper validè Euchariſtia miniſtrabitur.

44 Per Bullam Cruciatæ dari facultatem, ut extra Paſcha à quocunque Sacerdote poſſit ſumi Euchariſtia, docet Vaſquez *de Euch diſp* 219. *c.* 5. *nu.* 37. Negat Suarez *de Euch. diſp.* 72. *sect.* 2. utrumque probabile.

45 Hoc poſito, hic propria eſt difficultas pro tempore Paſchali: nam pro hoc tempore videntur eſſe magis inviti Parochi ad dandam hanc facultatem, ut extra ſuam Parochiam Fideles communicent: quia tunc volunt recognoſcere ſuas oves, unde non facilè tunc præſumetur eorum voluntas, ſicuti præſumitur infra annum, quando ſatis eſt, ſi prudenter judicetur, quod ſi ſciret, ratum Parochus haberet. Quo ad hoc igitur.

46 Certum eſt primò Vagos, & Peregrinos advenas poſſe ubilibet huic præcepto ſatisfacere. Colligitur ex Sanchez *lib.* 3. *de matr. diſp.* 23. *num.* 17. ibi *Secundò probatur*. Ratio eſt; quia ſaltem adeſt tacita ſui Parochi, vel Papæ licentia. Idem dic cum Peyr. *tit.* 1. *Conſt.* 1. *Julii* 2. *n.* 91. apud Pellizz. *in Man. Reg t.* 1 *tr.* 8. *c.* 3. *sec.* 3. *q.* 3. favetque Fagund. *præc. Eccl.* 3. *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 21. de legitimè impeditis, qui ſcilicet, vel juſta laborant cauſa, qua ad Parochiam ſe conferre nequeant; vel Parochus, ejuſve ſubſtitutus abſens eſt, quia in ejuſmodi eventibus preſumitur à Parocho facta conceſſio. Idem cenſeo, ſi Parochus vel exequi per negligentiam ſuum recuſat munus, vel licentiam alibi communicandi per malitiam denegat, præſumitur enim tunc alibi communicandi facultatem à Summo Pontifice fuiſſe conceſſam.

47 Certum eſt ſecundò in Cathedrali poſſe omnes, etiam de Diœceſi: *c. offici um, de Officio Archipresb.* Bonac. *de Euch. diſp.* 7. *q.* 2. *num.* 12. quia in Cathedrali adeſt Epiſcopus totius Diœceſis Paſtor.

48 Certum ſit tertiò, prædictos Religioſos, etiam in ipſo die Reſurrectionis poſſe miniſtrare in ſuis Eccleſiis Euchariſtiam iis, qui vel antea ſatisfecerunt, vel poſteà ſatisfacient in parochia. Sic Suarez *dicta diſp.* 72. *sect.* 2. de Lugo *diſp. de Euch.* 18. *sect.* 2. *n.* 50. Ratio eſt, quia illa exceptio, *extra diem Paſchæ*, probabiliter intelligi poteſt formaliter, pro communione facienda ex præcepto, tempore Paſchali. Illud etiam certum videtur cum Portella *in dub. Reg. V. Sacram. adminiſtratio*, Pellizzario *tit.* 1. *Man. Reg. tract.* 8. *c.* 8. *sect.* 3. *q.* 3. Regulares ex ſuis privilegiis poſſe etiam ob ſatisfactionem præcepti, Euchariſtiam ſuis famulis ſæcularibus in Monaſterio degentibus miniſtrare. Id quod Portella *ibidem* ad famulos conjugatos dormientes noctu extra Monaſterium extendit. Ratio eſt, quia Leo X. apud eoſdem, cenſuit Minimos, atque ideò participantes in privilegiis, *poſſe in ſuis domibus, & Eccleſiis communicare famulos ſuos in habitu ſæculari ſervientes, etiam Paſchatis tempore, etiam in mortis articulo, immò & dare iiſdem Sacramentum extremæ Unctionis.*

Adverte illud *etiam Paſchatis tempore*, conjunctum cum illo *etiam in mortis articulo*, mihi indicium facere non de vulgari Communione quacumque, ſed de ea, quæ ex obligatione exhibenda eſt, Summum Pontificem indulſiſſe privilegium.

Adverte inſuper, Patribus Societatis Jeſu hujuſmodi indultum in hunc modum reſtringi *in Compend. Privileg. Societ. Jeſu V. Familiares,* §. 2. *Hæc facultas conceditur Superioribus, & quibus ipſi communicaverint.*

49 Certum ſit quartò etiam pro hoc tempore, ſeu pro hac vice ſatisfaciendi præcepto; ſatis eſſe præſumptum conſenſum Parochi. Solùm advertendum erit, ut modò diximus, hic difficilius, alio tempore faciliùs eſſe præſumendum.

50 Unum igitur, aut alterum remanet incertum: an ſemper peccet mortaliter, qui ſine rationabili cauſa, ſed ſine contemptu, vel ſcandalo, ſolùm propter ſuam commoditatem, velit in Paſchate communicare alibi, quàm in Parochia: & an peccet Sacerdos, ſi tunc ſcienter miniſtret huic Euchariſtiam.

Puto, quòd Fidelis, qui paratus eſt ſuum Parochum recognoſcere, & fortè, in anno, pluries recognovit communicando in ſua Parochia non irrogat injuriam gravem Parocho, ſemel, aut iterùm, in ſua vita ſe ſubtrahendo in hoc ab ejus juriſdictione: atque adeò non peccat mortaliter, ſi ſemel, aut, iterùm in vita, modo dicto, in aliena Eccleſia communicat in Paſchate.

Idem puto, ſi Sacerdos ſæcularis (nam de Religioſo mox à *nu.* 51.) unum aut alterum, ſeu paucos tales communicet. Dico paucos, ſi enim multos communicaret, irrogaret gravem Parocho injuriam, perturbaretque graviter ordinem parochiarum. Ratio hujus doctrinæ eſt, quia rectæ rationi non apparet hæc gravis materia. Paſcitur enim ovis, ſed una, vel altera vice quaſi in alieno campo ab alieno paſtore. Non igitur delinquetur contra ſubſtantiam pręcepti, ſed contra accidentia: & id tam rarò: ut multum invitus rationabiliter, non debeat eſſe paſtor. Scio apud Suar. *de Euch. diſp.* 73. *sect.* 2. § *hinc ſequitur*, docet eſſe mortale miniſtrare hoc Sacramentum ſine debita juriſdictione, & hanc obligationem eſſe mutuam miniſtrantis, & ſumentis: ſed ipſe notanter addit, eſſe mortale, ex genere ſuo. Sicut igitur furari v. g. alienam rem eſt mortale, ex genere ſuo, & tamen datur levitas materiæ in furto: ſic ſe veluti ſurripere, ſeu ſubtrahere à juriſdictione ſui paſtoris, erit in genere ſuo mortale: non tamen tollitur, poſſe dari materiæ parvitatem, ut videtur eſſe in noſtro caſu.

51 De Mendicantibus, Mendicantiumque privilegia participantibus, dico duo. Primò, licèt aliqui negent; aliqui tamen cum Bauny *in Theologia moral. p.* 1. *tr.* 5. *num.* 19. concedunt apud alios, propter eorumdem privilegia, poſſe Fideles ſatisfacere pręcepto communionis Paſchalis, in cæteris quidem diebus à Dominica *Palmarum* ad Dominicam *in Albis*: at non in ipſo die Dominico Reſurrectionis; voluit enim Pontifex, ad quandam ſolemnitatem, in favorem Eccleſiæ Parochialis, excipere pro ſatisfactione præcepti ipſum ſolum diem Dominicum Reſurrectionis. Ratio hujus ſententię ducitur ex iis duabus præpoſitionibus. Prima quòd ſatis probabile eſt cum Beja *part.* 4. *caſu* 4. in privilegiis dictis, cùm excipitur dies Paſchæ, ſolùm excipi materialiter ipſum diem Dominicum Reſurrectionis, idque ad ſatisfaciendum præcepto. Eſto ſit etiam probabile, excipi formaliter, ut ſupra *num.* 48. diximus. Secunda, quòd in cæteris diebus, immò & toto anno præter prædictum diem unicum Reſurrectionis Dominicæ, prædicti Religioſi ſunt in ſuis Eccleſiis, immò & extra ſuas Eccleſias, atque adeò in alienis delegati Parochorum, ſic à Summo Pontifice inſtituti, ut patet ex eorum privilegiis. Ita Portell. *in reſp. Reg. p.* 3. *caſu* 39 adducitque Joannem la Crua, Rodriqu. Villalobos. Lege Compendium privileg. Societ. Jeſu *V. Euchariſtia* §. 2. *fine*, ubi Pater noſter Generalis reſtringit noſtros, ut in alienis Eccleſiis hoc privilegio ſine licentia eorum, ad quos pertinet, non utantur. In ſuis verò excipit ipſum unum diem Reſurrectionis: intellige pro ſatisfactione præcepti.

52 Dico ſecundò, aliquos putare univerſaliter, etiam pro ipſo Paſchatis die, poſſe ſatisfieri apud eoſdem. Ita idem Bauny *ibid.* lege Fagund. *præc. Eccl.* 3. *lib.* 1. *c.* 5. *nu.* 13. & de Lugo *de Euch. diſp.* 18. *sect.* 2. *num.* 49. Ratio eſt, quia abſolutè ſine reſtrictione Paſchæ id conceſſit Nicolaus V. & Paulus III. Religioſis B. Mariæ de Guadalupa, & conſequenter per communicationem cæteris Mendicantibus. Addunt alii alias conceſſiones Pii IV. & V. lege Pellizzarium *in Man. Reg. to.* 2. *tr.* 8. *q.* 8 *n.* 295.

At, dices, hoc Privilegium fuiſſe vivæ vocis oraculo conceſſum, adeòque ſublatum ab Urbano VIII. qui omnia ejuſmodi abrogavit. Reſpondent, aliquos dicere fuiſſe per Bullam.

53 Has duas opiniones relatas *num.* 51. & 52. non poſſum non vocare ſaltem ſpeculativè probabiles: ſiquidem probabilibus rationibus nituntur, bonoſque habent authores. Et quidem prior videtur expeditior: ita tamen, ut neutram in uſum deducendam cenſeam, ne detur occaſio vel admirationis in populo, vel querelarum in Prælatis.

54 Dices: extat noviſſima declaratio Sacræ Congregationis, qua præcepit Archiepiſcopo Neapolitano, ut id ſub cenſuris prohibeat Patribus Theatinis, & Societatis Jeſu, quam adduxit, & timuit Diana *p.* 6. *tr.* 7. *reſ.* 58. *fine*.

Reſpondeo. De hac declaratione. Primò non conſtat authenticè. Secundò non eſt directa illis religioſis, ſed Archiepiſcopo. Tertiò eſt, epiſtola particularis, pro Diœceſi Neapolitana, ubi fortè aliquod peculiare ſuboriebatur inconveniens. Quartò principaliter, declaratio ſic habet: *Conqueſti ſunt Parochi de Patribus Theatinis, & Societatis, quòd aſſerere audent, perſonas laicas aſſumentes in eorum Oratoriis, ſeu Congregationibus Euchariſtiæ Sacramentum, in die Paſchati, Eccleſiæ præcepto ſatisfacere: cumque id minimè permiſſum ſit, &c.* Vides? loquitur de Congregationibus, ſeu Oratoriis, utique privatis, in quibus judicatum fuit inconveniens ſatisfieri pręcepto: at nos loquimur in Eccleſiis publicis. Secundò loquitur de die Paſchatis, id eſt juxta probabilem ſuperiorem interpretationem de ipſo die Dominico Reſurrectionis: ergo ſaltem priori ſententiæ, *n.* 51. relatæ hęc prohibitio non obſtat.

Confirmo. Docet, & quidem meritò, Vaſq. *de Euch. diſp.* 211. *num.* 45. quando verba legis obſcura ſunt, locum eſſe opinionibus, & poſſe quempiam probabiliter verba legis interpretari, atque ita inveſti-

veſtigare mentem legislatoris. Jam ſubſumo: in hac declaratione, ut etiam in privilegiis prædictis non clarè conſtat, quid importet illud (dies Paſchatis) atque adeò obſcurum eſt: ergo poterit quilibet illud probabiliter, quid ſignificet, interpretari, & conſequenter nos modo jam dicto interpretari potuimus.

§. V. *Niſi fortè, de proprii Sacerdotis conſilio, ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab hujuſmodi perceptione duxerit abſtinendum.*

Ubi, quis hanc, & alibi, quam in Parochia communicandi licentiam concedere valeant? An Epiſcopus, Archipresbyter, Vicarius Generalis, Parochi Montis Regalenſis?

55 NOmine proprii Sacerdotis intelligi Parochum, eſt conſtans omnium ſententia. Sic Gloſs. *in Clem. 1. de privil. verb. presbyteri.* Adhuc tamen aliqua enucleanda ſuperſunt.

Dubitare enim quis poſſet, an Parochus licentiam concedere alicui Fidelium valeat, ut non communicet in tempore Paſchatis? Dico non poſſe, id enim non concedit Canon: ſed ſolùm quod pœnitens, propter rationabilem cauſam, cum conſilio tamen Parochi, poſſit ad tempus Communionem Paſchalem differre. Unde Sà ſic habet *verb. Euch. num.* 8. *Qui poſt octo dies, ante, vel pòſt Paſcha, communicat, præcepto ſatisfecit: & qui longe poſt, ex conſilio Confeſſoris, ex decreto Eugenii IV. apud Navarrum.* Ubi obiter nota illud *(longe poſt.)* Non inficior cauſam poſſe eſſe aliquando tam gravem, ut poſſit, vel ea ſe pœnitens, vel ex conſilio prudentis ad tempus differre. Lege Laym. *l. 5. tr. 6. c. 5. n.* 50. qui id docet etiam de confeſſione. *Si quis* (inquit) *toto anno, nunquam confeſſus fuiſſet, & Communionem ad breve tempus, ex cauſa, puta uſque ad Pentecoſten differre deberet; probabile eſt graviter non peccaturum; & ſi etiam confeſſionem differret, ſi putaret poſteà eam commodius peracturum eſſe, verùm ſi talis poſt Pentecoſten mortaliter peccet; obligatus erit eo anno iterùm confiteri; ſiquidem prædicta confeſſio fuit ob obligationem præcedentis anni, ut notavit Coninch.* Hactenus Layman.

Quænam ſint hæ cauſæ ad differendam, immò ad omittendam Communionem; ex ſupradictis à n. 29. erit facilè colligendum.

56 Sed quis licentiam alibi, quàm in Parochia, communicandi dare poterit? Solus ne Parochus, an etiam alii? Sanè ſolus Parochus, quique venit nomine Parochi, ſeu Paſtoris. Quo nomine venit quicunque, qui curatum beneficium habet, reſpectu ſuorum Parochianorum, ſive Curatus vocetur, ſive Archipresbyter, ſive Vicarius ad curam, ſive alio nomine: hi enim omnes, vel ſimiles, reſpectu ſuarum ovium, ſunt proprii Sacerdotes.

57 Dubitavit autem Gloſſa in Clemen. prima V. Presbyteri, an Epiſcopus, & Archipresbyter Cathedralis Eccleſiæ poſſint licentiam concedere, ut Religioſi poſſint tale Sacramentum miniſtrare: & reſolvit, poſt factum, poſſe approbari conceſſionem datam à prædictis; ſed ante factum melius eſſe, ut ab his non concedatur.

58 Nihilominus non video, cur Epiſcopo id denegari poſſit, ut item concedere diœceſanis licentiam communicandi alibi, quàm in Parochia; cùm enim ipſe ſit Parochus, & Paſtor ſuæ Diœceſis, ut omnibus conſtat, & eademmet Gloſſa ibidem fatetur, immerito id illi denegari poterit.

59 Archipresbyterum Cathedralis, reſpectu totius Diœceſis, ultro concedo nequaquam poſſe: poſſe enim ſolùm reſpectu ſuorum Parochianorum, quibus ipſe Parochus eſt: nam licèt in jure major ſit ejus poteſtas: tamen jam in multis, ex antiqua conſuetudine, eam eſſe reſtrictam, notant Doctores apud Barboſam *de jure univerſo l.* 5. *c. 25. n.* 25.

60 De Vicario Generali (Nam Vicarius Foraneus, cùm ad ipſum cura ſpiritualis animarum non ſpectet, nullo modo poteſt) quorum facit unum cum Epiſcopo, & eſt Paſtor ex officio, dicendum eſt cum Suarez *de Euch. diſp. 72. §. ſed inquires, circa finem*, poſſe (etiam ſine mandato ſpeciali) ex ſola Vicariatus generalitate. Cùm enim, etiam ſine ſpeciali mandato, ex probabiliore ſententia Sanch *l. 3. de matr. diſp. 29. num.* 55. Barboſ. *de pot. Epiſc. p. 3. all. 54. n.* 59. concedere poſſit licentiam Sacerdotibus ad excipiendas confeſſiones: cur hoc non poterit, quod eſt minus?

61 Illud à me, dum hæc ſcriberem, Parochi Civitatis Montis Regalenſis in Sicilia quæſiverunt, quod, quia facit ad inſtitutum noſtrum, hic afferre abs re non erit.

In dictæ Civitatis Cathedrali, & Matrice Eccleſiæ ſex ſunt Parochi, curam animarum totius Civitatis gerentes, æquales in poteſtate, ſingulique, pro ut caſus occurrit, officium Parochi exercentes: ſolùm enim ad laborem minuendum, per hebdomadas, Sacramentorum adminiſtrationi aſſiſtunt: & ſolùm, ad honorem, antiquior ex illis Archipresbyter appellatur. Jam, ſimul ne omnes, an quilibet ex illis, pro ut libuerit, ſine dependentia à Sociis, poterunt hanc licentiam impertiri?

62 Reſpondi, quemlibet poſſe: ſiquidem quilibet eſt toto jure Parochus, nec unquam tale jus amittere potuit, cùm talis poteſtas ſit imbibita in ipſo jure Parochi. Facit ad hoc illud, quod docet Sanchez *lib. 3. de matr. d. 24. n.* 6. Dum Parochi (ait) duo in ſolidum alicui Parochiæ præſunt, poteſt uter illorũ altero invito miniſtrare Sacramenta & intereſſe matrimonio, aliique aſſiſtendi licentiam dare. Quia par in parem non habet imperium *c. innotuit, de electione*, & *l. Ille à quo, §. intempeſtivum, ff. ad Trebell.* Sanè hanc Eccleſiam puto eſſe ejus generis; quia cura animarum, Eccleſiç, vel Epiſcopo incumbit, & per plures adminiſtratur: de quo Eccleſiæ genere meminit Tridentinum *ſeſſ. 24. de ref. c. 18. initio*.

63 Dices ſi hæc Eccleſia eſt ejuſmodi, ſequitur, quòd ipſi prædicti ſex, non ſint verè ordinarii Parochi, ſed delegati, merique coadiutores Epiſcopi: atque adeò poſſumus dubitare, an ipſis ſit delegatum, poſſe dare prædictam licentiam.

Reſpondeo, cùm ipſis detur poteſtas, & authoritas ad univerſitatem cauſarum pœnitentium ad Parochi officium: hæc etiam poteſtas eiſdem conceſſa erit, ſive ſint ordinarii, ſive delegati, quod hic diſcernere non eſt laborandum; & ſanè ſi illis conceditur officium miniſtrandi omnia Sacramenta, curamque animarum habendi, quod eſt majus; num poteſtatem concedendi eam licentiam, quç poteſtas longe minoris momenti eſt, denegatam fuiſſe cenſebimus?

Audi Emmanuelem Sà *V. Sacramentum, n. 6. Cui generaliter* (inquit) *committuntur omnia exercenda in Parochia: poteſt dare alteri Sacerdoti licentiam adminiſtrandi Sacramenta.* Hæc Sà.

Adde, quod in inſtrumento inſtitutionis ipſorum, eos abſolutè Parochos nominat Archiepiſcopus, ſeu Vicarius inſtituens; & in ritu, modoque accipiendi poſſeſſionem ſervantur in iiſdem ſolemnitates ſervari ſolitæ in cœteris ordinariis Parochis. Quare non video, quò ad rem noſtram dubitationis eſſe locum.

Actus inſtitutionis unius ex ipſis, quem authenticè exſcriptum ego videre volui, ſic habet. *Dom. Hieronymus Roſado Coronel, Vicarius Generalis, Sede Vacante hujus Civitatis, &c. dedit, & dat Rever. D. Joſeph Gentili poſſeſſionem, & Canonicam inſtitutionem dicti canonicatus Parochi, & Curati dictæ majoris Eccleſiæ per impoſitionem bireti, ſtolæ, & annuli: ac etiam dictus Dominus Vicarius; accepit à dicto de Gentili juramentum, & profeſſionem fidei in forma, &c.*

64 Et in actu, ſeu inſtrumento immiſſæ, ſeu traditæ poſſeſſionis: ſic habetur: *Dictus de Gentili Canonicus, Parochus, & Curatus electus, &c. fuit per me impoſitus, atque immiſſus in realem, actualem, & corporalem poſſeſſionem dicti Canonicatus Parochi, & Curati intus dictam majorem Eccleſiam per apertionem, & clauſuram Cuſtodiæ Sanctiſſimi Sacramenti, oſculationem Altaris ejuſdem, & fontis Baptiſmatis: per apertionem, & clauſionem arcæ, in qua reponuntur libri Baptiſmatis, Sponſaliorum, &c. & per alia ſigna denotantia ipſam poſſeſſionem.*

Lege Barboſ. *de pot. Par. 5. p. in fine, cap. 2. form. 9. &* 12. qui non aliis, niſi his, vel ſimilibus clauſulis, & ſolemnitatibus, ut certè fieri, ſolet. Parochos inſtituit, iiſque poſſeſſionem parochiæ tradit, ita ut ambigere nullus rationabiliter jam poſſit omnibus, & ſingulis Montis Regalis Parochis jura Parochorum univerſa competere.

§. VI. *Alioqui & vivens ab Eccleſia ingreſſu arceatur: & moriens eccleſiaſtica careat ſepultura.*

65 POEna non confitentibus ſemel in anno, & non communicantibus in Paſchate, eſt, ut arceantur ab Eccleſiæ ingreſſu, & ne ſepeliantur in loco ſacro: quia tamen eſt pœna, & quidem ferenda; non incurritur ipſo facto, ſed poſt ſententiam. In jure igitur non eſt pœna excommunicationis nec latæ, nec ferendæ. Solùm audio in aliquibus diœceſibus adeſſe excommunicationem ferendam: quæ, ſi eſt, timeatur.

66 Si quis Fidelis moriatur, nec conſtet, an communicaverit, ſaltem in Paſchate, eſt ne ſepeliendus in loco ſacro? Reſpondeo, niſi conſtet non communicaſſe, judicandus eſt obſervaſſe præceptum, atque adeò ritè ſepeliendum. Adde, neminem huic pœnæ (cùm ſit ferenda) ſubiici, niſi poſt latam ſententiam. Cùm igitur nunc vix in uſu ſit, ut contra aliquem ſimilis ſententia fulminetur; nunquam ex hoc capite erit Fidelis à ſacra ſepultura depellendus.

CAPUT V.

De Præcepto Communionis inſtante mortis periculo.

§. I. *An hoc præceptum omnes in eo periculo obliget?*

1 NOn modò nonnulli, ut S. Bonav. Sylveſt. Armilla, apud Suar. *de Euch. diſp. 69. ſect. 3. initio*, docent communionis præceptũ ut à Chriſto latum, obligare ſolum ſemel in vita: atque adeò, qui in vita ſemel communicavit, non obligari, ſub mortali, inſtante morte, iterum communicare. (Sà *V. Euch. n.* 1. favet non parum) Verùm etiam alii ſunt, qui putant nullam abſolutè eſſe obligationem ſub mortali eo ingruentis periculi tempore communicandi. Sic Cajet. Ledeſma, Vict. Palud allat *ib.* ab eodem Suario. Sed tenendum eſt adeſſe obligationem ſub mortali: Ita Suarez *ib.* Vaſq. *d. Euch. diſp.* 254. *c. 2. n. 3. & paſſim* Recentiores. Ratio potiſſima ducitur ex Fidelium, & Eccleſiæ ſenſu, ſic judicantium.

2 Idque verum eſt ſive mors inſtans ſit ex infirmitate, ſive ex violentia: par enim eſt ratio. Immò & quoties imminet periculum mortis,

Digitized by Google

tis,ut in prelio,lnnga,& periculoſa navigatione,& ſimilibus eandem adeſſe obligationem,docent communiter Doctnres *ib.* Judex ergo niſi teneat opinionem contrariam cum Fag. 3. *Eccl præc. lib.* 1. *c.* 4. *num.* 4. (quam non eſſe tenendam conſuln) obligatur Reo tempus ad Communinnem concedere. Excipe, niſi ſuga ejuſdem Rei, ex qua damnum publicum, vel mors ipſi judici poſſet oriri, ratinnabiliter timeretur: nam tunc licebit contra vim vi ſe defendere.

3 Non tamen preceptum ejuſmodi adeò rigidè ſuſcipiendum eſt, ut infirmo,qui nullo remedio (de quo infra §. 9. *n.* 21.) valet Sacram hoſtiam deglutire, poſſit propinari Sanctiſſimus Sanguis; quia hoc præceptum non obligat,niſi debito modo. Sic Fagundez,aliique apud Dian. *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 34. Eſto poſſe doceat Ochavag. *ibid.*

§. II. *An obliget eos, qui paulò ante periculum communicarunt?*

4 QUi v.g. duos,vel tres,immò & octo, vel decem dies,antequam in periculum incidit, communlcavit; obligatur ne iterùm communicare eo ſuperveniente periculn? Obligari docent aliqui, cum Vaſq. *de Euch. diſp.* 214. *c.* 2. *num.* 12. ſiquidem Communio antecedens, cùm non fuerit eahibita, quando urgebat præceptum, præceptn non ſatisfecit. Ad eum modum, quo quis Miſſæ interfuit die Sabbati, non ſatisfecit præcepto de Miſſa die Dominico audienda.

5 At non obligari melius docent alii cum Suarez *de Euchariſt. diſ.* 69 *ſect.* 2. §. *Rogabis*, de Lugo *diſp. de Euch.* 16. *ſect.* 2. Ratio præcipua eſt, quia hoc præceptum non obligat niſi circumcirca periculum vitæ,ſive à me ignnratum, ſive ſcitum: obligat enim, ut propè mortem inveniar Sacra Euchariſtia refectus. Confirmatur,quia plura inveniuntur hujus generis præcepta, quibus ſatisfit, ſi paulò antequam urgeat præceptum, adimpleantur. Sic ſi Novitius, vel Clericus recitet nfficium manè,antequam profeſſionem emittat, vel ordinetur in ſacris; non illum obligabis eodem die, poſt emiſſam profeſſionem vel ordines ſuſceptos,iterùm recitare: ſic Sacerdos, qui celebravit manè in loco,ubi non erat feſtum de præcepto,ſi poſteà,eadem die,ſe conferat in locum,ubi feſtum celebratur,non obligabitur ad audiendum iterùm ſacrum,idem de laicn: qui manè ſacro interfuit,in prędictn loco non feſtivo, & poſteà ad feſti locum acceſſit. Eodem ergo modo in caſu noſtrn, &c.

6 Miſſa igitur,Dominica die ideò audienda eſt ex præceptu ab eo qui audierat Sabbato;quia in honorem diei Dominici latum eſt præceptum de Sacro tunc audiendo, qui honor tali diei addictus non eahibetur die Sabbati. At in noſtro, habetur finis præcepti, qui eſt refici ſpiritualiter circa mortis periculum: ut etiam habetur finis præcepti in prædictis caſibus, qui eſt,illos obligatos orare quotidie, & Fideles colere per Miſſam diem feſtum: Licèt enim finis non cadat ſub præcepto, oſtendit tamen præceptum hoc modo eſſe,& non alio intelligendum.

§. III. *An obliget eum, qui communicavit in Paſchate?*

7 SI communicavit quis in Paſchate, & poſt aliquot notabile tempus, puta poſt menſem, incidit in periculum vitæ, obligatur iterùm communicare. Ita Suar. Vaſqu. Valer. aliique,quos ſequitur, & citat Hurtad. *de Euch. diſp.* 10. *diff.* 2. Ratio eſt, quia ex una parte hæc ſunt duo præcepta, alterum communicandi in Paſchate Eccleſiaſticum: Sic idem *ibid.* alterum, communicandi in periculn mortis, ex communi ſententia, Divinum ſimul, & Eccleſiaſticum: Sic idem *ibid.* & ex alia parte per unam ſumptionem utrique in caſu dicto, ſatisfieri non poteſt: cùm propter illam, finis refectionis neceſſariæ, inſtante morte, non habeatur per ſumptionem tanta tempore antefactam. Quod ſi quis in Paſchate communicavit, incidat in prædictum vitæ periculum poſt paucos dies, puta poſt octo, vel decem; non obligatur denuo communicare. Satis eſt, quia cùm finis refectionis neceſſariæ tunc habeatur, potuit per unam ſumptionem utrique obligationi ſatisfacere; ut ex dictis § precedenti clarè conſequitur.

§. IV. *An hoc præceptum obliget petere Euchariſtiam ab hæretico, excommunicato, & ſimilibus, ſi alius Sacerdos non adſit?*

8 QUamvis Durandus, Palud. aliique apud Suarium *de Euch. diſp.* 72. *ſect.* 4 *fin.* concedant à Sacerdote excommunicato, etiam denonciatn, ab hæreticn, ſchiſmatico, publico peccatore, licere in mortis periculo petere, ac ſuſcipere, quando alius Confeſſor non adeſt, Sacramentum pœnitentiæ: non tamen concedunt Euchariſtiæ Sacramentum: *quia neceſſitas* (inquiunt) *pænitentiæ major eſt, quàm neceſſitas Euchariſtiæ.* Verùm probabilius eſt cum Sanchez *ib.* poſſe, bono miniſtrn deficiente, etiam Euchariſtiam, idque licèt infirmus aliud Sacramentum v. g. Extremam Unctionem, vel Confeſſionem ab idoneo ſuſceperit. Ratio eſt, quia Mater Eccleſia,pro illo articuln creditur neminem à miniſtrando tantam infirmo refectionem velle repellere: & ex alin capite, neceſſitas excuſat à cooperatione, quæ videtur eſſe cum peccatn miniſtri, qui ex ſua malitia apſum ad Sacramenta miniſtranda non ſe reddit. Supponn autem non fore ſcandalum, nec catholicæ Religionis contemptum,ut certè eſſet, ſi ſuſcipere v. gr. communionem eſſet ſignum participationis cum illius erroribus, qund nunquam licet.

At ſi licet, obligabitur ne infirmus? Reſpondeo obligabitur: quia excuſationem non habet. Si tamen nollet,poſſet priorem ſententiam ſequi, aſſerentem non licere, & conſequenter non adeſſe obligationem, quæ ſententia certè probabilis eſt, præſertim ſi alia Sacramenta ritè ſuſceperit, vel ſe eſſe in ſtatu gratiæ judicaverit. Sic Chelifon apud Dianam *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 49.

§. V. *An in eadem inſtantis mortis neceſſitate poſſit quilibet Sacerdos, etiam Religioſus, miniſtrare Euchariſtiam?*

9 NEc Religioſi, immò nec quilibet Sacerdos, niſi proprius, ideſt Parochus, poteſt de jure miniſtrare ſacrum Viaticum moribundis: Ita Suar. *de Euch. diſp.* 72. *ſect.* 2. §. *ſed quæres*, quia nullo meliori tempore præſumitur velle Paſtorem recognoſcere ovem ſuam, quàm in tanta neceſſitate: tamen ſi Parochus adſit, nec poſſit ab illo peti licentia, quilibet poterit. Ita *ibid.* Ratio eſt tum quia præſumitur Parochi vnluntas, tum quia caſus extremæ neceſſitatis ſemper intelligitur exceptus. In eodem mortis articulo, qua ratione liceat Regularibus ſuis famulis miniſtrare Euchariſtiam, diximus per occaſionem in ſuperioribus *c.* 4. §. 4 *n* 48. Addimus in præſentia licere, & Hoſpitibus ſæcularibus in eorumdem Religioſorum domibus fortè decumbentibus, ut etiam Extremam Unctionem liberè conferre ea privilegio, qund expendit Peyrinus *t.* 1. *conſt.* 1. *Julii II. num.* 92. Noſtræ Societatis Patribus id nondum communicavit R. P. Generalis, quamobrem ſecundùm noſtra jura *in præſ. Comp. Privileg. Societ. l. c.* ab eo erit, donec illud communicet, abſtinendum; in ſeminariis tamen id omninò eſſe concedendum inibi conviventibus, ſaltem ex uſu recepto, notat Pellizzarius *t.* 2. *Man Reg. tr.* 8. *cap.* 3 *ſect.* 3. *q.* 1 *r. fine.*

Emergit ex dictis difficultas, An Religioſus, immò quilibet Sacerdos non Parochus, ſi abſente Parocho, vel nolente, poteſt miniſtrare viaticum graviter periclitanti, ut dictum eſt, obligetur etiam ſub peccato? Dico (non Parochus) ſiquidem ipſum Parochum obligari, quia ad hoc,& ſimilia miniſteria ſtipendium recipit, fatemur omnes.

Reſpondeo,nequaquam eſſe obligandum,ſi abſque notabili ſuo incommodo miniſtrare non valet. Ita idem *t.* 1. *Man. Reg. tr.* 5. *c.* 9. *ſect.* 1. *q.* 6. Ratio eſt,quia ex una parte actualis communio non eſt neceſſaria ſpirituali ægrotantis ſaluti,cùm ad hanc ſatis ſuperque ſit confeſſio: & ex alia Sacerdos, qui non eſt Paſtor, ſolùm ad id urgeretur à charitate: hæc autem,quando neceſſitas minus imminet,dictumque urget notabile damnum, non obligat. Ita Caſtrop. *t.* 1. *diſp. de charit. p.* 9. Bonac. *de charit. diſp.* 3. *p.* 4. aliique.

Peſte infectis qua ratione ſive Parocho, ſive non Parocho incumbat onus Euchariſtiam porrigendi, præter id, quod ex dictis colligi poteſt, vide apud Pellizzarium *t.* 1. *Man. Reg. tr.* 6. *c.* 9. *ſect.* 2. *qu.* 6. Val. Malder. Reginald. aliosque apud Caſtropal. Bonac. Pelliz. citatos.

§. VI. *An qui manè ex devotione communicavit, & deinde in periculum mortis incidit, poſſit eadem die pro Viatico communicare?*

10 NOn ſolùm poſſe, ſed debere, docent nonnulli cum Hurtad. *de Euch diſp.* 11. *diff.* 2. eo nixi fundamento, cujus modò meminimus §. 2. quia nimirum, quando hic manè communicavit, non urgebat præceptum. Communicet igitur adveniente periculo, quando præceptum urget, ut illi ſatisfaciat. Nonnulli verò apud de Lugo *de Euch. diſp.* 16. *ſect.* 3. *num.* 54. ſolùm dicunt poſſe, non autem ſub obligatione: ſiquidem prohibita eſt duplicata eodem die communio.

Communis, & vera ſententia eſt, nec debere, nec poſſe. Sic Suar. *de Euch. diſp.* 69. *ſect.* 3. §. *Rogabis in fine.* Fag. Granado. Præpoſ. Laym. de Lugo eos citans *dicta ſect.* 3. Ratio primi eſt, quia eſt precepto ſatiſfactum manè, ut conſtat ex dicto §. 2. Ratio ſecundi eſt, quia prohibemur bis eodem die communicare.

Poſt hæc ſcripta, & impreſſa legi præter Hurtadum jam citatum ſententiam Pellizzarii, Quintanadvenas, Dicaſtilli, Martini de S. Joſeph. Leand. Ludov. à S. Jn. apud Dianam *p.* 10. *tr.* 10. *reſ.* 40. aliorumque, quæ docet poſſe, ac debere. Verùm omnibus accuratè perpenſis diſtinguendum eſſe, ne locum errori demus, ſic cenſeo. Vel manè quis communicavit benè valens, & deindè incidit in morbum periculoſum: Ita ut credatur, non protracturus vitam ad diem ſequentem, & hunc iterùm poſſe eodem illo die, immò debere communicare, probabile erit ex auctoritate tot Doctorum; nec aliud ipſos velle, ſi eorum verba, & rationes perpendantur, exiſtimo. Vel manè quis, dum laboraret periculoſo morbo, pro quo ſi illud periculum advertebatur, poterat ei dari viaticum, ipſe tamen communicavit ex devotione, & hunc non poſſe iterùm eodem die communicare, ſi recrudeſcat tunc morbus, ob quem judicetur eodem die moriturus; conſtanter affirmo, & de hoc caſu ego ſum loquutus in hoc n. 10. loquutus enim ſum de eo ægroto, qui communicavit manè, & deindè apparuit periculū. Ratio utriuſque partis diſtinctionis eſt, quia in priore caſu ex probabili ſententia

non

non eſt ſatisfactum præcepto communicandi in periculo mortis; ille enim in periculo non erat, quando communicavit. At in poſteriore caſu ſatisfactum eſt, quia jam erat in periculo, quamvis non putaretur eſſe, vel quamvis cum ea intentione non communicaverit, ſicuti ſi manè diei feſti audis Sacrum, licèt neſcias illum eſſe diem feſtivum, ſatisfacies præcepto, quia tunc tem præceptam jam implevisti, neque Miſſam aliam teneris audire poſt ſcientiam feciſti, ut alibi docuimus, Eccleſia enim præcipit auditionem Miſſæ ſimpliciter, non intentionem ſatisfaciendi præcepto.

Ex dictis colligo: me faciliùs concedere iteratam in eodem die communionem illi, qui ex inflicto vulnere, quàm illi, qui ex febri, v. g. in periculum vitæ incidit: nam vulneratus, ſi communicavit ante acceptum vulnus, non communicavit tempore periculi; ſed febricitans cùm habeat in ſe luem febris ea communiter contingentibus præſumere debeo, communicaſſe tempore, quo aderat periculum, quamvis nobis ignotum, & ſolùm valdè peritus Medicus poſſet teſtificari, verè novum morbum acceſſiſſe, qui periculum illud adduxerit, qui certè caſus rariſſimus erit.

§. VII. *De ſumente Viaticum in mortali, deque mortaliter peccante poſt illud.*

11 SI quis ſacrum viaticum, exiſtens in peccato mortali, ſacrilegè ſumpſit, licèt aliàs peccaverit, hujus tamen præcepto jam ſatisfecit, prout conſtat ex dictis *c.4.§.3.n.34.*

12 Quod ſi ritè, & purè Viatico refectus eſt, ſed poſt ipſam refectionem incidit in mortale; aliqui cum Sotoin *4.d.12.q.1.art.11.* putant aſtringi iterùm, in eodem mortis periculo communicare, ut non moriatur ſine auxilio Euchariſtiæ. Verùm conſilium id quidem bonum eſt, non obligatio: Sic Hurtad. *de Euch. diſp.10. diff.10.* de Lugo *de Euch. diſp.16. ſect.1.n.16.* quia jam, per priorem ſumptionem, præcepto ſactum eſt ſatis. Ad confeſſionem autem talis peccati obligatur, etiam ſi contritus ſibi videatur: quia debet obſervare præceptum ſubdendi clavibus omnia peccata mortalia.

§. VIII. *An pueri communicandi ſint pro Viatico?*

13 PRo pueris, uſum perfectum rationis habentibus, non eſt dubium adeſſe præceptum, & non adeſſe pro rationis expertibus, ut patet ex dictis ſupra *c.4.§.2.* Solùm ergo eſt difficultas de pueris intra latitudinem decimi, & quartidecimi anni exiſtentibus: qui habent quidem aptitudinem ad confeſſionem, non verò, ex aliquorum ſententia, ad reverenter ſuſcipiendam Euchariſtiam.

14 Dico, his poſſe, immò debere dari Viaticum, ſicut iiſdem dari ſolet extrema unctio: Ita Suar *de Euch diſp.70. ſect.1. & paſſim* id enim ſuadet præceptum divinum, in tanta inſtantis mortis neceſſitate: eſto, non eſſe dandum contendant probabiliter, Vaſquez *de Euch. diſp.214 c.4.n.41.* Hurtad. *de Euch. diſp.10. diff 4.* aliique. Immò de Lugo *de Euch. diſp.13. ſect.4. nu.4.* meritò propter eandem rationem, contendit, etiam puero, de quo ſit dubium, an doli capacitatem habeat, poſſe (licèt non debere) dari Viaticum, ſicuti datur confeſſio, & extrema unctio, licèt hæc, propter periculum irritandi Sacramentum ſub conditione.

Dices, cur pueris benè diſcurrentibus, poteſt, & debet, his verò, ſub dubio diſcurrentibus ſolùm poteſt? Reſpondeo quia illi ſubduntur legibus, atque adeò huic præcepto: hi verò, cùm ſit dubium, an diſcurrant, dubium etiam eſt, an ſubdantur legibus, & conſequenter, ex doctrina Doctorum apud Caſtrop. *de Conſcient. diſp.3. p.7. nu.2.* in materia de legibus, ad obſervandam legem non obligantur, quia in tali dubio eſt poſſeſſio pro libertate.

§. IX. *An amenti temporaneo, ac Phrenetico dandum ſit ſacrum Viaticum?*

15 DIximus *c.4. §.1.* perpetuò amentibus non eſſe dandam Euchariſtiam: nunc conſequenter dicendum, nec eſſe dandum ſacrum Viaticum: ſemiſatuis verò, ut etiam ſtolidis, & mutis, & ſurdis, ſicuti Euchariſtiam in vita eſſe concedendum, dummodo abſit periculum irreverentiæ, *ibid* diximus, ſic & in morte Viaticum eſſe dandum, nunc conſequenter aſſerimus.

At verò illis, qui priùs uſu rationis potiti ſunt eſſe porrigendam Euchariſtiam in articulo mortis, ſi priùs voluntatem habuerint eam recipiendi, docet cum communi opinione S. Tho. *3.d.9.80.art.9.* idque univerſaliter, ſive paulò, ſive multò ante mortis periculum (cùm eadem ſit ratio) uſum rationis amiſerint. Addo, non ſolùm poſſe porrigi, ſed debere, quando non eſt periculum irreverentiæ, ſicuti iiſdem dari etiam ſolet extrema Unctio. Colligitur ex Suario *de Euch. diſp. 69. ſect.1.* Vide quæ dixi *ibid. n.4. circa finem.*

16 Petes qualis voluntas requiratur, ut præcedat ante amentiam. Reſpondeo, alii exigunt, ut petierit: alii melius cum de Lugo *de Euch. diſp.13. ſect.3.n.55.* ſatis eſſe docent, quòd piam, ac religioſam voluntatem præ ſe quis tulerit: atque ita, ſi non conſtet de peccato mortali commiſſo, & non abſoluto; præſumendum in bono ſtatu, & communicandum. Nec eſt par ratio de confeſſione: nam, præter quàm quod, aliqui apud Dianam *p.3. tr.3. reſ.8.* concedunt etiam non petenti moribundo, ſed tamen, qui Chriſtianè vixerit poſſe, immò debere dari abſolutionem, ſaltem ſub conditione: eſt diſpar ratio: quia actus pœnitentis ſunt materia neceſſaria Sacramenti pœnitentiæ, quod non eſt in communione. Lege de Lugo *de pæn diſp.17. ſect.3.* Ad hoc facit illa probabilis doctrina Navarii *in Man.c.16.n 27.* dicentis infirmo alienato à ratione, etiamſi non petiiſſet Sacramentum, ſed tamen dederit aliqua ſigna contritionis, tollendo manus, percutiendo pectus, dicendo *Miſerere*, dandam eſſe Euchariſtiam, etiam ſi obſtinatus multo tempore in peccato mortali vixiſſet, nec per multos annos confeſſus fuiſſet: poterit enim abſolvi, ſaltem ſub conditione, & communicari &c. Lege Jo. Sanc. *in ſel. diſp.44. n.31.* Vide quæ dicam c.6.§.3.

§. X. *Quando liceat dare infirmo non jejuno Communionem.*

17 PRivilegio ſumendi Euchariſtiam non jejunum, tunc demum quis, inſtante morte, uti valet, cùm neceſſitas ea poſcit. Vidi ergo timoratos quoſdam non jejunè dediſſe Viaticum, cùm facillimè potuiſſent jejuno: Sanè non ritè, eoſque modeſtè monui, privilegium ejuſmodi non eſſe Viatico abſolutè conceſſum, ſed ſub conditione neceſſitatis illud non jejunè ſumendi. Ita Suar. *de Euch. diſp.69 ſect. 3.§. Rogabis initio.* Quoniam verò articulus mortis eſt, quando brevi inevitabiliter moriturus eſt ægrotus: periculum verò quando probabiliter dubitatur non poſt multum tempus de ejuſdem morte, quæ frequenter in tali caſu occidere ſoleat; hoc privilegium habet Fidelis, tum in articulo, tum in periculo: ſicut etiam habet poſſe abſolvi à reſervatis à quocumque Sacerdote. Sic de Lugo *de Euch. diſp.15. ſect.3.n.74.* Quale autem, & quantum debeat eſſe periculum, potiùs ex Medici prudentia, vel aſtantium arbitrio cognoſcendum erit, quàm aliundè. Illud certum eſt, minus periculum hic requiri, quàm requirit Extrema Unctio: ut ex praxi communi conſtat, illi rationi innixa, quòd morti non valdè proximus majori cum devotione ſacram refectionem ſuſcipere poterit.

18 Non eſt tamen ſcrupuloſè prædicta neceſſitas expendenda. Undè, ſi commodè non poteſt expectari, quando is communicandus ſit jejunus, ſive ſit infirmus, ſive ſit juſtè, vel injuſtè occidendus; communicetur, non jejunus. Immò judex non tenetur expectare executionem mortis in reo, ut is communicet non jejunus. Ita idem de Lugo *diſp.cit.15 ſect.3.n.72.*

19 Simili ratione *ib.n.74.* incommoditas, quæ eſſet in iis, qui communicare infirmum debent, excuſat à jejunio. Hinc excuſantur, qui ne ſtatim poſt mediam noctem ſurgat, ad dandum infirmo jejuno Communionem; dant Veſperi non jejuno.

20 Parochus item excuſatur *ibid.* qui impeditus manè in Eccleſia, expeditiùs ſerò accedit ad ægrotum non jejunum communicandum. Invenio etiam excuſari Parochum ex eo capite, quod Veſperi, cum majori decentia, comitantibus laicis Sacramentum deferret, quàm manè. Ratio autem prædictorum eſt, quia non tam rigorosè accipiendum eſſe ejuſmodi præceptum, in occaſione Viatici, ipſa priorum praxis docet. Nam propterea idem privilegium, extendi probabiliter ad Sacerdotem, ut poſſit non jejunus celebrare, ſi non adſint alia particulæ conſecratæ, ad dandum alteri Viaticum, diximus ſupra *c.2.§.8.n.32.*

21 Illud denique huc reduci poteſt, quòd ſi infirmus res ſiccas, atque adeò Sanctiſſimam Hoſtiam deglutire non poteſt, etiam ſumpto poſt illam vino, vel aliquo liquore; aptum remedium forè putant aliqui Hoſtiam Sacram intinctam vino à Sacerdotis manibus infirmo porrigi: porrigi enim per coclear, vel aliud aptum inſtrumentum argenteum, vel aureum vino plenum, inde difficilè aliquibus fit, quia etiam peſte Infectis non conceditur per ſimilia inſtrumenta Sacram Hoſtiam porrigere: cùm conſuetudo Eccleſiæ Latinæ ſit à manibus ſacri miniſtri eſſe Euchariſtiam immediatè ſuſcipiendam. Sic Bonac *diſp.4. de Euch. q.5.p 2.n.10.* lege Suar. *de pæn. diſp.44 ſect 3.n 17.* Quamvis non improbabiliter, ſi ſine ſcandalo, & periculo lapſus Euchariſtiæ in terram fiat, poſſe cenſeat Poſſevinus apud eundem Bonac.

Alia quædam pertinentia ad Parochum deferentem Viaticum habes infra *c.6.§.1.* ſicuti etiam quid fiet cum infirmo patiente vomitum, habuiſti, *c.2.§.5. & c.3.§.4.*

§ IX. *An qui ſemel Viatico refectus fuit, poſſit intra eamdem ægritudinem ſæpiùs non jejunus communicare?*

22 TRibus dictis, quæ ad propoſitam difficultatem pertinent, meo more, hoc eſt breviter, expediam. Dico primo, ſi morbus ſtatum mutet, ut ſi ægrotus in vitæ periculo verſabatur, & deindè convaluit, cui poſteà ſimile periculum rediit, poteſt in poſteriore hoc periculo; non jejunus communicare (licèt in priore ſimiliter non jejunus communicaverit.) Idque toties, quoties ſimile quid evenerit. Ita de Lugo *diſput. de Euch.15. ſect.3. nu.62.* & communiter.

23 Dico ſecundò, quando idem periculum perſeverat: ſi heri v.g. communicavit (etiam ſub titulo Viatici) jejunus; poterit hodie non jejunus *num.62.* contra Vaſq. *de Euch. diſp.211.c.4.num.38.* Et econtra, ſi heri communicavit non jejunus, poterit hodie jejunus. Colligitur ex eodem.

24 Di-

Digitized by Google

24 Dico tertiò in eodem caſu, quando idem periculum perſeverat, ſi heri non jejunus pro Viatico quis communicavit; Laym. *lib. 4. tract. 4. cap. 6. nu* 20. Hurtad. *de Sacram. diſp. 9. diff.* 1. concedunt etiam hodie, ideſt ſequenti die, non jejunum iterùm pro Viatico communicare poſſe: alii verò apud citatos, negant. Sanè utrumque probabiliter dictum eſt, licèt non ignorem negantium ſententiam eſſe communiorem. Quorum negantium aliqui cum Navar. apud de Lugo citat. docent poſſe poſt multum tempus: alii cum Villal. apud eundem, poſt triginta ſolùm dies: alii cum Suarez, & Nunnio *ibid.* citatis poſt decem, vel octo dies: alii cum Silv. *ibid.* poſt ſeptem: alii cum Armilla, Filliuc. *ibid.* poſt ſex: alii cum Ludov. de S. Io: *ibid.* poſt tres. Ratio harum opinionum eſt, quia, cum moribundum, non jejunum communicare ſit ex pia Eccleſiæ, vel conceſſione ex Vaſq. *d. Euch. diſp.* 21 2. c. 4 *num.* 35. vel conſuetudine ex de Lugo *cit. num.* 59. *fine*, introductum: alii mitius, alii rigidius, ejuſmodi conceſſionem, uſumve interpetantur.

§. XII. *An eadem die, qua quis occidendus eſt, poſſit communicare? Et quid de Infideli, qui eodem, quo baptizatur die, eſt ſuſpendendus.*

25 PAnormi in Sicilia, & in Regno Caſtellæ morte eadem die puniendos, non ſolent Miniſtri, ſed pridie communicare. Ego tamen non video ſufficientem talis conſuetudinis rationem: tum quia eodem die interficiendum communicare nullo modo cedit in irreverentiam Chriſti Domini: tum quia Romæ eadem die ejuſmodi interficiendos communicant. Ita Corſettus apud Dianam *p. 4. tr. 4. reſ. 59. & p. 5. tr. 3. reſ. 38.* Immò aliqui cũ Jo. Sanch *in ſel. diſp. 40. n. 4.* ejuſmodi damnatis, etiam ſi pridie communicaverint, concedunt iterùm die ſequenti, quo morituri ſunt, communicari poſſe. Idque Sà V. *Euch. n.* 2. aliique apud Jo. Sanch. citat. dicunt fieri poſſe, una hora ante patibulum: ſiquidem una hora regulariter ſufficit ad ſpecies digerendas, ut ſupra *c. 3. §. 4 n. 4. ibid.* vidimus.

26 Quòd ſi puniendus ſit Infidelis eodem die baptizatus, benè prout tempus permittit, inſtruendus poſt baptiſmum de hoc Sacramento eſt, & communicandus: Ita Jo. Sanch. *ibid. num.* 3. quia jam eſt capax illius, nec ulla ratio dictat, eum eſſe tanto bono privandum.

D E C R E T U M

CIRCA COMMUNIONEM QUOTIDIANAM.

CUm ad aures Sanctiſſimi D. N. fide dignorũm teſtimonio pervenerit, in quibuſdam Diœceſibus vigere uſum quotidianæ Communionis, etiam in feria ſexta Paraſceve, & ſimul affirmari eandem quotidianam Communionem præceptam eſſe à jure Divino, quin etiam in illius adminiſtratione aliquos abuſus inoleviſſe; videlicet, quòd aliqui non in Eccleſia, ſed in privatis Oratorii, & Domi, immò cubantes in lecto, & non laborantes ulla gravis infirmitatis nota ſumant Sacroſanctam Euchariſtiam, quam argentea theca incluſam in crumena, aut ſecretò illis deferunt Sacerdotes ſæculares, aut Regulares; aliique in Communione accipiant plures formas, ac particulas, vel grandiores ſolito; ac tandem quis confiteatur peccata venialia ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario. Cùm autem hæc Sanctiſſimus conſideranda commiſerit S. Congregationi Cardinalium Conc. Tridentini Interpretum, eadem S. Congregatio prævia matura diſcuſſione ſuper prædictis unanimi ſententia ita cenſuit: Etſi frequens, quotidianuſve Sacroſanctę Euchariſtiæ uſus à SS. Patribus fuerit ſemper in Eccleſia probatus; nunquam tamen, aut ſæpiùs illam percipiendi, aut ab ea abſtinendi, certos ſingulis menſibus, aut hebdomadis dies ſtatuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præſcripſit, ſed quaſi humanam infirmitatem ſecum reputaret, nihil præcipiens, quid cuperet tantùm indicavit, cùm inquit: Optaret quidem Sacroſancta Synodus, ut in ſingulis Miſſis fideles adſtantes Sacramentali Euchariſtiæ perceptione communicarent; idque non immeritò: multiplices enim ſunt conſcientiarum receſſus, variæ ob negocia ſpiritus alienationes, multæ è contra gratiæ, & Dei dona parvulis conceſſa: quę cùm humanis oculis ſcrutari non poſſimus, nihil certè de cujuſque dignitate, atque integritate, & conſequenter de frequentiori, aut quotidiano vitalis panis eſu poteſt conſtitui. Et propterea quoad negociatores ipſos attinet, frequens ad Sacram alimoniam percipiendam acceſſus Confeſſariorum ſecreta cordis explorantium judicio eſt relinquendus, qui ex conſcientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem proceſſu Laicis negociatoribus, & Conjugatis, quod proſpicient eorum ſaluti profuturum, id illis præſcribere debebunt. In Conjugatis autem hoc ampliùs animadvertent, cùm Beatus Apoſtolus nolit eos invicem fraudari, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacent orationi eos ſeriò admoneant, tanto magis ob Sacratiſſimæ Euchariſtiæ reverentiam continentiæ vacandum, puriorique mente ad Cœleſtium Epularum Communionem eſſe conveniendum. In hoc igitur Paſtorum diligentia potiſſimùm invigilabit, non ut à frequenti, aut quotidiana Sacræ communionis ſumptione unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut ſumendi dies generaliter conſtituantur, ſed magis quid ſingulis præmittendum per ſe, aut Parochos, ſeu Confeſſarios ſibi decernendum putet; Illudque omninò provideat, ut nemo à Sacro Convivio ſeu frequenter, ſeu quotidie acceſſerit, repellatur, & nihilominus det operam, ut unuſquiſque dignè pro devotionis, & præparationis modo rariùs, aut crebrius Dominici corporis ſuavitatem deguſtet. Itidem Moniales quotidie Sacram Communionem petentes admonendæ erunt, ut in diebus ex earum Ordinis inſtituto præſtitutis communicent: Si quæ verò puritate mentis niteant, & fervore ſpiritus ita incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidiana Sanctiſſimi Sacramenti perceptione videri poſſint, id illis à Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum, & Cōfeſſariorum diligentiam, opera quoque Concionatorum uti, & cùm eis conſtitutum haberi, ut cum fideles ad Sanctiſſimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) acceſſerint, ſtatim de magna ad illud ſumendum præparatione orationem habeant, generatimque oſtendant, eos, qui ad frequentiorem, aut quotidianam ſalutiferi cibi ſumptionem devoto ſtudio excitantur, debere, ſive Laici negociatores ſint, ſive Conjugati, ſive quicumque alii ſuam agnoſcere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini judicii formidine diſcant cœleſtem menſam, in qua Chriſtus eſt, revereri: Et ſi quando ſeminus paratos ſenſerint, ab ea abſtinere, ſeque ad majorem præparationem accingere. Epiſcopi autem, in quorum Diœceſibus viget hujuſmodi devotio erga Sanctiſſimum Sacramentum, pro illa gratias Deo agant, eamque ipſi adhibito prudentiæ, & judicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio poſtulari ſibi maximè perſuadebunt, nulli labori, aut diligentiæ parcendum, ut omnes irreverentiæ, & ſcandali ſuſpicio in veri, & immaculati Agni præceptione tollatur, virtuteſque, ac dona in ſumentibus augeantur: Quod abundè continget, ſi ii, qui devoto hujuſmodi ſtudio, divina præſtante gratia tenentur, ſeque Sacratiſſimo Pane frequentiùs refici cupiunt, ſuas vires expendere, ſeque probare cum timore, & charitate aſſueverint: Quibus Chriſtum Dominum, qui ſe fidelibus manducandum, & ſe pretium in morte tradidit, atque in cœleſti Regno ſe præmium eſt daturus, precatur Sacra Congregatio, ut ſuam opem ad dignam præparationem, & ſumptionem largiatur. Porrò Epiſcopi, & Parochi, ſeu Confeſſarii redarguant aſſerentes Communionem quotidianam eſſe de jure divino, doceant in Eccleſiis, ſeu, Oratoriis privatis. ex diſpenſatione, ſeu Privilegio Pontificis de manu Sacerdotis ſumendam Sanctiſſimam Euchariſtiam, nec eam ullo modo deferendam in Crumena, aut ſecretò ad exiſtentes domi, vel cubantes in lecto, quàm ad infirmos, qui ad illam ſuſcipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, ſi ab Eccleſia deferatur, publicè, & cum pompa juxta formam Ritualis Romani; Si verò ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa Communionem in feria ſexta Paraſcevæ Miſſalis Rubricæ, & Eccleſiæ Romanæ uſus ſerventur; inſuper admoneant, nulli tradendas plures Euchariſtiæ formas, ſeù particulas, neque grandiores, ſed conſuetas; Non permittant, ut venialium confeſſio fiat ſimplici Sacerdoti, non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario. Si Parochi, & Confeſſarii etiam Regulares, aut quicumque alii Sacerdotes ſecus egerint, ſciant Deo Optimo Maximo rationem reddituros eſſe, neque defuturam Epiſcoporum, & Ordinariorum juſtam, ac rigoroſam animadverſionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis Ieſu, facultate ipſis Epiſcopis, & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apoſtolicam ſpecialiter attributa.

Et facta de præmiſſis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas Sua approbavit, ac præſens Decretum Typis dari, ac publicari voluit. In quorum &c.

Datum Rumæ 12. Februarii 1679.

F. Card. Columna Præf.

S. Archiepiſc. Brancaccius Epiſc. Viterbien. Secr.

Die 15. menſis Februarii 1679. ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit per Urbem ad valvas Curię, & in acie Campi Floræ, ut moris eſt, per me Ægidium Felicem SS. D. N. PP. Curſorem. Pro D. Magiſtro Curſorum Gregorius Staggius Apoſt. Curſ.

C A P U T VI.

De Miniſtro Communionis.

1 DE Communionis miniſtro, qui eſt ſolus Sacerdos, & ex commiſſione ipſius, urgente aliqua cauſa, & ſemper, quando inſtat mors alicujus, deficiente tamen Sacerdote, Diaconus. Ita Suarez

Digitized by Google

rez *de Euch. diſp.* 71. *ſect.* 1. de Lugo *de Euch. diſp.* 18. *ſect.* 1. *n.* 27. aliqua tetigimus in præcedentibus. Verùm nunc in proprio loco non nulla ſunt ad complementum tractationis addenda.

§. I. *Quo habitu, quo die, qua hora, quibus circumſtantiis eſt miniſtranda Euchariſtia.*

2 DE ſtatu gratiæ an requiratur in miniſtrante tantum Sacramentum, diximus per occaſionem ſupra *cap.* 1. §. 6 *nu.* 59. Nunc ergo cœtera quædam, ad exteriorem pertinentia, ſic breviter percurrimus.

3 Primò, non opus eſt, ut Sacerdos hoc Sacramentum miniſtrans, ſit Jejunus; ſiquidem id nullo jure præcipitur. Ita Bonac. *de Euch. diſp.* 4. *q.* 5. *p.* 2. *n.* 6.

4 Secundo omni anni tempore miniſtrari poteſt. Dubitatur tamen an poſſit die Paraſceves, hoc eſt Veneris Sancti, quando certum non licere Sacerdoti celebrare, ſed ſolum, ex præconſervatis die antecedenti, communicare. Sic de Lugo *de Euch. diſp.* 20. *ſect.* 1. *n.* 14. Dico poſſe: at extra periculum mortis non eſſe paſſim in uſu. Sic Hurt. *de Sacrif. diſp.* 4. *diff.* 2. citans Suar. Vaſq. Laym. (in illo enim periculo poſſe, immò debere non eſt dubium. Hic tamen uſus nequaquã induxit obligationem peccati eo die cõmunicanti, ſed decentiæ dumtaxat, propter mærorem Paſſionis Domini noſtri: & ſicubi uſus eſt cõmunicandi, jam ea decentiæ ratio, ipſo uſu ſic interpretante, ceſſat.

5 Tertiò, manè miniſtrari ſolet: ſed Veſperi, vel intempeſta nocte, poſſet Jejunis miniſtrari, etiam extra mortis neceſſitatem: Sic Sà *V. Euch. n.* 19. Suar. *de Euch. diſp.* 69. *ſect.* 4. quod tamen non eſt facilè concedendum, propter populi admirationem. Sic Coninch. apud Bonac. *de Sacr. diſp.* 4. *q.* 7. *puncto* 1. *n.* 14.

6 Quarto, ex Bonacina *ibid. quæſt.* 5. *p.* 2. *à num.* 8. Parocho non licet Euchariſtiam ad infirmum deferre, ſine ſtola, & ſuperpelliceo, & non præcedente lumine: nec idem tenetur, ſi timeat properam infirmi mortem, valdè feſtinato currere: quia videntur hæc reverentiæ debitæ repugnare, quamvis poſſit ex Bonac. *ibid.* extremam unctionem ſine tanta ſolemnitate deferre, quia Sacrum oleum materia eſt Sacramenti, non verò Sacramentum. At ad baptizandum, vel abſolvendum infirmum, qui ſecus creditur in mortali moriturus, non ſolùm poſſet, ſed etiam currere miniſter deberet; Sic idem *ibid.* quia id non cedit in ullius Sacramenti Irreverentiam: & ex alia parte, maximè proximi charitas urget.

§. II. *An miniſtrari Euchariſtia poſſit indigno?*

7 IN hac quæſtione, qua quæritur an ei, qui cognoſcitur eſſe in ſtatu peccati mortalis porrigi à Sacerdote ſine peccato communio poſſit? Certum eſt Primò, Miniſtrum per ſe loquendo; quando ſaltem commodè, & ſine ullo inconvenienti valeat, non poſſe ei quem mortaliter indignum poſitivè certo cognoſcit (nam in dubio quilibet præſumendus eſt bonus, & communicandus) ſaltem ob regulam generalem, qua obligamur vitare, & impedire proximorum peccata, quando commodè poſſumus. Ita Suar. *de Euch. diſp.* 67. *ſect.* 1. Rurſus certum eſt *ibid.* nec poſſe invitare, aut alicui indigno ſuadere, ut recipiat Sacramentum, ſaltem quando non adeſt neceſſitas. Sic idem *diſp.* 81. *ſect.* 2. §. *ſed quæres*, Bon. *diſ.* 1. *de Sacr. q.* 6 *p.* 4. *n.* 6. Ratio eſt, quia id eſſet movere directè ad peccandum.

8 Certum eſt Secundò, Publico peccatori petenti, ſive publicè, ſive ſecretò Sacramentum, non poſſe ſine peccato miniſtrari. Ita Suar. *ib. & paſſim.* Recentiores. Ratio eſt, quia obſtat illud Matth. 7. *Nolite Sanctum dare canibus*: obſtat reverentia Chriſto Domino debita: obſtat fidelitas miniſtri ſanctè tractandi hoc Sacramentum: obſtat cooperatio cum alieno peccato.

9 Juvabit tamen hìc ſcribere, quę affert pro praxi circa publicum peccatorem Caramuel *lib.* 3. *Theol. mor. n.* 1393. *Uſurarii* (inquit) *publici communes peccatores aliquando tanguntur à Deo, & reſipiſcunt, &c. unde me conſule, magno conſilio, & examine utaris antequam publicè petenti Euchariſtiam neges publicè; & quia in Altare nec tempus examinandi ſuppetit, nec dantur quos conſulere poſſis, ubicumque pravia reſolutione antequam eò veneris, ſunctè, & coram Deo non ſtatueris negare Euchariſtiam tali perſonæ, ſi potes, concedito, nam negare eſt res graviſſima, quæ non debet fieri impetu extemporaneo. Ego quidem prima vice nemini mortali negarem, quem non ſcirem certò eſſe in omnium opinione non baptizatum, delirum, aut arbitrii impotem. Si certò ſcirem Meretricem habitare in lupanari, Uſurarium in telonéo, & ex Altari ad has domos iterum peccaturos, & populum ſcandalizaturos reverti (ſed quando ſimilia monſtra actionum data!) audacter Communionem negarem.*

10 Certum eſt tertiò, Peccatori occulto publicè petenti Euchariſtiam ſive à ſimplici Sacerdote, ſive à Parocho, cùm par ſit ratio, denegandam non eſſe: Sic Suar. aliique, quos citat, & ſequitur de Lugo *de Sacr. diſp.* 8. *ſec.* 10. quia omnes habent obligationem non lædendi famam proximi, & ex alio capite ſibi imputet peccator, quòd indignè ſumit, cum Miniſter totum, quod ex ſe facit, ut tale, ut poſſit eſſe bonum. & ſine peccato. Sic idem de Lugo *ib. ſect.* 12. *n.* 185.

11 Certum eſt quartò, Peccatori occulto, ſecretè petenti denegandam eſſe. Ita Doctores citati, quia tunc nulla ſequitur peccatori infamia, & conſequenter Sacerdos non habet excuſationem unde concedere cogatur. Illud igitur hìc maximè eſt, pro praxi, conſiderandum, quis nam dicatur in hac materia publicus, qui occultus peccator. Placet modus id explicandi traditus à Suario *de Euch. diſp.* 67. *à ſect.* 5. vide etiam Fagund. *præcept. Eccl.* 3. *l.* 3. *c.* 10. quem ut faciliorem reddam, & breviorem, his frequentibus regulis, diſtinguit.

Regula Prima.

12 Si peccatum petentis Sacramentum ſciatur ab his, coram quibus petitur, dicetur publicum, ſanè reſpectivè ad hos: quare illi denegandum erit Sacramentum, ſemper præ oculis habendo ea, quæ n. 9. inſinuavimus. Ratio eſt, quia jam non ſequitur infamia ex denegatione. Certò autem tunc, licèt occultè, dicetur his conſtare petentis peccatum, quod vel ipſe extra confeſſionem Sacramentalem illud faſſus eſt (nam ſi intra illam, dicam mox *n.* 20.) vel ipſi aſtantes viderunt, vel à fide dignis audierunt, certòque ſciunt petentem nondum fuiſſe illud Sacramentaliter confeſſum: id enim eſt certò conſtare illum eſſe graviter indignum.

Secunda Regula.

13 Si peccatum petentis Sacramentum ſit evidens, evidentia Juris, vel evidentia facti; tunc licet aliquibus præſentibus ſit ignotum, dicetur petens publicus peccator: atque adeò denegandum erit illi Sacramentum, dum tamen dictorum n. 9. immemor non ſis. Ratio eſt eadem, quia jam non ſequitur ſimpliciter nova infamia, cùm per eam publicitatem amiſerit ille omne jus ad ſuam famam

14 At, quæ nam eſt evidentia juris, quæ facti? Reſp. Juris eſt, quando juridicè quis convictus eſt de crimine per propriam confeſſionem, vel per ſententiam, declarationemve Judicis, ſive id ſciatur à multis, ſive à paucis. Facti eſt, quando notitia facti peccaminoſi tam publica eſt, ut juridicæ manifeſtationi æquivaleat: quod contingit, quando tam publicum eſt delictum, ut nulla tergiverſatione celari poſſit. At hoc ipſum quæro, & quando eſt tale, ut nulla tergiverſatione celari queat? Dico, id non poſſe univerſaliter colligi ex numero perſonarum, ut aliqui cenſent, ſed prudentia opus eſſe: ut penſata qualitate loci, delicti, & perſonarum, quibus eſt peccatum notum, judicetur, an ſit tale, ut mortaliter nulla ratione poſſit in occulto retineri.

15 Unum hìc dubitari poteſt, An quando peccatum eſt publicè notum in uno loco, dicatur etiam, pro hac noſtra materia, notũ in alio: ita ut peccator per ſententiã, vel per evidentiam facti Romæ, v. g. publicus, ſi petat hìc Panormi, ubi ejus peccatum divulgatum nõ eſt, repelli debeat à Sacramento, videtur enim cum Leſſio *l.* 2. *c.* 11. *dub.* 13. aliiſque nõ eſſe repellendum ex illa cõmuniore ſententia, qua tenetur eſſe illicitum ſi non propter Juſtitiam, certè propter charitatem, crimen alicujus in aliquo loco publicũ, in alio, ubi neſcitur, manifeſtare. Dico (communiore ſententia) nam eſt alia ſententia Fagund. *præc. Eccl.* 2. *l.* 5. *c.* 3. *n.* 14. & 16. ſane probabilis, quę docet non eſſe illicitum mortaliter, neque contra Juſtitiam, neque contra charitatem ſaltem quando nondum recuperavit bene vivendo bonam famam: quia per publicitatem amiſit ille omne prorſus jus ad famam ſuam.

16 Reſpondeo tamen ad dubitationem. Primò difficulter in praxi occurrere poſſe fortaſſe caſum juxta ea, quæ n. 9. attulimus: tum quia non facile credendum eſt rumoribus populi: tum quia poteſt rationabiliter à Chriſtiano præſumi talem peccatorem jam fuiſſe emendatum, atque adeò concedendum illi Sacramentum. Reſpondeo ſecundò. Si fortè occurrat aliquando caſus, dico debere repelli à Sacramento: quia, in hoc caſu, etiam juxta communiorem prædictam ſententiam, ceſſat jus charitatis pro illo. Ratio eſt, quia charitas dictat quidem, non debere propalari illius crimen, ſine cauſa rationabili: at hìc adeſt cauſa rationabilis manifeſtandi, cùm iniquè talis ſe gerat, & ſacrilegè, petendo indignè Sacramentum. Scio Fagundez 3. *Eccl. præc. l.* 3. *c.* 10. *n.* 7. & 8. contendere hunc non debere repelli: quia ſi repellatur (inquit) certò infamabitur. At jam vidimus illum non illicitè infamari, ſeu, ut melius loquar, non ſimpliciter infamari cùm ſupponatur jam amiſiſſe famam, & nunc ceſſare etiam jus charitatis. Scio etiam Henriquez ab eodem Fagundez citatum, dare optionem miniſtro, ut poſſit admittere, & poſſit repellere, cùm pro utraque parte ſint rationes probabiles; ſcio, inquam, hæc; ſed tamen noſtra ſententia videtur probabilior.

Tertia Regula.

17 Si peccatum petentis Sacramentum alioqui non ſit publicum, ſit tamen notum aliquibus ex præſentibus, ubi fit petitio, aliquibus autem notum non ſit (etiam ſi uni tantum ex pręſentibus non ſit notum, quia par eſt ratio) non poteſt denegari Sacramentum. Ratio regulæ eſt: quia ſolùm per publicitatem, id eſt, per evidentiam juris, vel facti amittit quis jus famæ. Ergo in aliis caſibus, licet faciliimæ probationis, ſervanda eſt proximi fama. Dices: at, qui norunt ex aſtantibus ſcandalizabuntur, quòd detur à te Sacramentum illi, quem ipſi indignum cognoſcunt. Reſpondeo hoc fore ſcandalum paſſivum, quia ſcire debent hunc non amiſiſſe jus petendi, cùm nondum ſit publicus peccator: & item judicare debent inter ipſos aliquem adeſſe, qui crimen petentis neſciat.

Quarta Regula.

18 Propter ſuſpicionem probabilem, multò minus ſi ſuſpicio ſit temeraria, hoc eſt, ſine fundamento, non poteſt denegari Sacramentum. At verò propter peccati ſuſpicionem violentam, debet Sacramentum, modo explicato, denegari: hoc eſt, ſi ſuſpicio violenta ſit publica, debet negari tum publicè, tum privatim petenti: ſi occulta, occultè, &c. Ratio eſt, quia temeraria, & probabilis ſuſpicio illi peccatori jus famæ non tollit: violenta verò ſuſpicio, cùm æquivaleat evidentiæ, jus famæ tollit.

19 At quænam eſt violenta ſuſpicio? Eſt illa, quæ innititur talibus ſignis, & indiciis, ut ea nulla probabili ratione id, quod ex illis enaſci videtur, depelli ſeu obſcurari valeat: ſive quæ tales habet conjecturas, ut nihil appareat, quod contrarium ſuadere probabiliter poſſit. Tale eſt commune exemplum, nudum cum nuda invenire, ad ſuſpicandum turpem congreſſum, &c.

De peccatore cognito ex Confeſſione.

20 Petes primò, qui ex Confeſſione Sacramentali novit petentem exiſtere in ſtatu peccati mortalis, poteſt ne illum repellere? Reſp. Quamvis alii doceant cum Suar. *de Euch. d. 67. ſec. 3. §. Sed dubium eſt;* poſſe, immò debere repellere. Verius puto cum Fag *Eccl. præc. 3. l. 2. c. 10. n. 23.* non poſſe: immò oportere ei vel occultiſſimè petenti Cõmunionem concedere. Ratio eſt, quia ſigillũ Confeſſionis ita rigidè obligat; ut nihil externè fieri poſſit, per quod videatur pœnitentis peccatum exprobrari, etiam ſi ſolus ipſe pœnitens advertat. Hinc inferunt aliqui: Si Parochus v. g. ægrotum non abſolvit, quia non erat benè diſpoſitus, & deinde vel ægrotus ipſe, vel conſanguinei petant ab ipſo, ut Euchariſtiam deferat ad infirmum: poſſe (adde & debere) deferre nulla prorſus habita ratione notitiæ in Confeſſione habitę. Ita Jo. Bapt. Novatus *in dic. mor. l. 2. c. 4. q. 14.* Recole quę *in Appendice præcedentis Opuſculi* dixi de ſigillo Confeſſionis, *præſertim c. 6. §. 2.*

Quotupliciter peccat, qui communicat indignum.

21 Petes ſecundo. Qui peccatori publico porrigit Euchariſtiam, unicumne, an duo peccata committit: alterum cooperando cum alterius peccato, alterum infideliter ſuum officium exhibendo? Reſp. Puto cum Præpos. *de Euch. q. 80. n. 23.* unicum, quo ſcilicet confert Sacramentum indigno: utraque enim illa malitia unum conſlat, ſaltem in ordine ad confeſſionem, mortale peccatum.

De Miniſtrante Hoſtiam non conſecratam.

22 Petes tertiò. Licet ne peccatori occulto miniſtrare Hoſtiã non conſecratam, quò exterius appareat illum communicari: ut vitetur ſic ejus infamia? Reſp. Quidquid dicunt aliqui, cenſeo non licere, ſive oſtendendo aſtantibus cõſecratam, & dando peccatori non cõſecratam, ſive quocunque alio modo. Ratio eſt, quia ſemper adeſt periculũ Idololatrię, ſaltem materialis. Lege de Lug. *de Sacr. diſ. 8. ſec. 11. n. 118*

Hactenus egimus de miniſtrante indignè petentibus: nam quid dicendum de petente ab indignis miniſtris, colligi poteſt ex dictis ſupra *c. 3. §. 4.*

§. III. *Quam debeat pœnitentiam exhibere ſive publicus, ſive occultus peccator, ut ad Communionem admitti poſſit.*

23 SI peccator ſanus, occultè petat: ſufficit egiſſe occultè pœnitentiam, ſeu confeſſum Sacramentaliter eſſe: Idque Sacerdoti, aliiſque, qui fortè adſint, noverantque peccatum, conſtet. Ita Suar. *de Euch. diſ. 67. ſect. 2. §. Inquies autem.* Si verò publicè petat; neceſſe pari modo eſt, ut publicè conſtet pœnitentia, ſive confeſſio, pro ratione ſtatus peccati, ita ut bona ipſius diſpoſitio manifeſta ſit. Ita idem *ibid.* Ratio utriuſque dicti eſt, quia ſic Sacramentum dignè coram Deo, & hominibus tractabitur. Dixi, conſtet: nam ſi dubitetur de pœnitentia, non ſufficit; quia poſſidet certitudo peccati; cùm contra, ſi dubites de peccato; potes, ac debes illum communicare: quia poſſidet bona fama petentis, atque adeò petens præſumitur bonus, ut ſupra innui *nu. 7.*

24 At ſi peccator, quantumvis publicus, (qualis eſt v. g. meretrix publica) in mortis articulo ſit cõſtitutus; ſatis erit, ex eodem *ib.* ſi pro temporis oportunitate, & anguſtia, vel ritè confiteatur, vel ſi hoc nequeat, ſigna contritionis exhibeat, juxta ea quę *diximus c. 5. §. 8 nu. 16.* & ad evitandum ſcandalum publicetur, quantum fieri poteſt, dicta confeſſio: de cujus publici peccatoris confeſſione vide, quę *dixi in Methodi Confeſſionis lib. 3. c. 3. §. 5.* Ratio eſt, quia tunc propter periculũ, urgentemque neceſſitatem, non eſt major diligentia extorquenda, quàm illa, quæ commodè exhiberi poteſt: & ex alia parte de quolibet Fideli præſumitur, eo in articulo facere pro ſua ſalute quantũ poteſt. Addunt aliqui ad meretricem graviter decumbentẽ in lupanari, ſeu loco publico peccati, etiam ſi confeſſa ritè fuerit, nõ eſſe deferendam Sacram Euchariſtiam: eſſe, ſi in domo privata jaceat, propter reverentiam Sacramenti. Ita Jo. Bapt. Novatus *in de. mor. lib. 2. c. 2. q. 53.* Puto tamen, ubi hæc loca publica ſunt, eſſe ſervandam cõſuetudinem ejus Eccleſię, quę potuit declarare, quid meliùs expediret, fortè ad terrorem aliarum. Nam cœterum Chriſtus Dominus ad peccatores, præſertim contritos, libenter divertit.

§. IV. *An laicus, vel inferior Diacono miniſtrare unquam poſſit Euchariſtiam?*

25 DOcent aliqui cum de Lugo *de Euch. diſp. 58. ſect. 5.* nunquam, ne ex commiſſione quidem Sacerdotis, ne urgente ulla mortis neceſſitate, hos poſſe, vel ſibi, vel aliis miniſtrare hoc Sacramentum. Ratio eſt ſaltem antiquiſſima, & conſtans conſuetudo Eccleſiæ in contrarium. Aliqui, in extrema neceſſitate, etiam aliis, & multò magis, ſibi concedunt, quando nullus eſſet Sacerdos, vel Diaconus, & infirmus, ſine Viatico, moreretur. Ita Suarez *de Euch. diſp. 72. ſect. 1. §. ultimo dicendum, ſect. 3. in fine:* Valent. *tom. 4. diſp. 9. quæſt. 10. p. 2. §. mihi verò.* Ratio eſt, quia non videtur id prohibitum, nec Jure humano, nec divino: cùm ſemper excepta intelligatur extrema neceſſitas.

26 Aliqui denique concedunt inferioribus Diacono, ut etiam laicis, ad ſe ipſos, inſtante morte, communicandos, non verò ad alios. Favet Layman, Suarez, aliique cit. à de Lugo *dicta ſec. 5.* qui item fatetur id eſſe probabile. Ratio eſt, quia ſic interpretantur hi conſuetudinem in contrarium. Prædictæ ſententiæ, cùm habeant bonos auctores, nec ſpernendas rationes, ſunt omnes, ſaltem propter auctoritatem extrinſecam, probabiles.

27 At quot peccata committit, qui ſe ipſum in mortali communicat? Reſpondeo: Suarez *de Euch. diſp. 67. ſect. 1. § ſed quæret aliquis,* docet, in hoc peccato adeſſe duas malitias, alteram ſacrilegè receptionis, alteram infidelis adminiſtrationis. Illud certum dico (quod nobis ſatis eſt) ex his conſlari unicum peccatum, adeòque ſatis eſſe in confeſſione ſic manifeſtare: *Communicavi me ipſum graviter indignè.* Sicuti qui celebrat in peccato mortali, ſatis ſe explicat, dicendo. *Celebravi indignè graviter.*

§. V. *An extra ſacrificium poſſit ſe ipſum Sacerdos communicare?*

28 LIcèt probabiliter aliqui cum Filliuc. *tom. 1. tr. 4. c. 9. nu. 285.* negent, probabiliter etiam & alii cum Suarez *de Euchariſt. diſputat. 72. ſect. 1.* concedunt, poſſe Sacerdotem, non ſolùm in extrema mortis neceſſitate; ſed etiam devotionis cauſa ſe ipſum, extra ſacrificium, communicare, ſi non adſit alius Sacerdos, qui ipſum communicare poſſit. Ratio eſt, quia cùm non adſit, pro hoc Sacramento, præceptum diſtinctionis perſonę ejus, qui recipit, & ejus, qui dat Sacramentum; ſufficiens, & rationabilis cauſa judicanda eſt, abſente alio Sacerdote, Sacerdotem refici velle ſacra Euchariſtia. An id poſſit Sacerdos facere non ſolum manè, ſed etiam poſt meridiem, vide ſupra *§. 1. n. 5.*

29 Quid, ſi adſit Diaconus? Debere à manibus Diaconi accipere docent aliqui cum Fagund. *præcept. Eccl. 3. l. 3. c. 3. n. 7* ſed & alii poſſe, docent, ſuis manibus. Sic Suar *dict. diſp. 72. ſect. 3* vide de Lugo *de Euch. diſput. 18. ſect. 1.* utrique probabiliter. Ratio prioris ſententiæ eſt, quia nulla rationabilis cauſa eſt ſibi miniſtrandi. Ratio poſterioris eſt, quia ex præſentia Diaconi, cui ſoli competit, ex commiſſione Sacerdotis, miniſtrare hoc Sacramentum, non impeditur jus Sacerdotis ſibi miniſtrandi: nam poteſt uti jure ſuo, & non committere, & ſic aderit carentia legitimi miniſtri. Id quod non poteſt dici, quando adeſt alius Sacerdos: hic enim de jure ordinario miniſtrat, atque adeò, præſente ipſo, qui poteſt, ille prior Sacerdos, cùm non careat legitimo miniſtro, non judicabitur habere rationabilem cauſam non obſervandi conſuetudinem accipiendi Communionem extra ſacrificium, à manibus legitimè porrigentis.

§. VI. *An Sacerdos poſſit communicaturo miniſtrare partem ſuæ Hoſtiæ?*

30 PUto id aliquando fieri convenientiſſimè poſſe. Ita Sà *V. Euch. num. 15.* Jo. Sanch. *in ſelect. diſp. 22. n. 21.* Henriquez, Silveſter. Granadus cit. à Diana *5. tr. 3 reſ. 14.* Ratio optima ducenda eſt cum de Lug. *de Euch. diſ. 20. ſec. 1. n. 69.* ex ipſo Chriſti inſtituentis exemplo, qui fregit panem, & dedit. Cùm igitur nihil in hoc Eccleſia expreſsè prohibuerit: ſi adſit cauſa rationabilis, non eſt cur à nobis damnetur. Non nego, ſi adſint aliæ particulæ conſecratæ, decentius particulam porrigi, cùm ita ferat conſuetudo: illud non eſſe inconveniens, ex ipſa Chriſti primaria inſtitutione, doceo.

Neque obſtat conſuetudo in contrarium: tum quia ego cùm eſſem junior, vidi Sacerdotes id facientes, ſine umbra, ut tunc, mihi videbatur, ſcrupuli: tum quia, etiamſi alicubi ſit, non conſtat an habeat vim prohibitionis, cùm non conſtet, an ejuſmodi conſuetudo obſervetur, ut neceſſaria, & obligans (id quod ex Hurtad. *de Euch. diſp. 2. diff. 9.* loquente de conſuetudine conſecrandi in Miſſa, conſtare debet ad hoc ut conſuetudo habeat vim legis) an verò tantùm ut quid decentius, ſeu, ut caſtigatiùs loquar, ut quid expeditius: fatemur enim, quod per formulas minores, quæ ſint in promptu, facilius expediantur fidelium laicorum communiones, quam per partem Hoſtiæ Sacerdotis.

31 Obiicies. At *in Miſſali Romano de defectibus Miſſæ* jubetur, quòd ſi Sacerdos, poſt conſecratam Hoſtiam incidat in morbum, debeat

Digitized by Google

beat ab alio Sacerdote finiri Miſſa, & communicari infirmus Sacerdos, parte ipſius Hoſtiç conſecratæ, quamvis, ſi ſit alia formula conſecrata, hæc potius infirmo porrigenda ſit: Hæc *ib.* Ecce requiritur ſumma neceſſitas: nam ſolùm cõceditur infirmo Sacerdoti, deficientibus aliis formulis. Reſp. hanc Rubricam eſſe benè intelligendam: nam tota intentio Eccleſiæ, in hoc eventu eſt, ut infirmus Sacerdos participet de Sacrificio à ſe inchoato. Unde Gavan. *in Rub. Miſ. p. 3. tit.* 10. *n.* 3. *litt. A*, ibi (*Dividat Hoſtiam*) ſic habet. *Ita convenit, quia partem habuit ille prior in conſecratione. Ergo etiam in ſumptione.* Hæc Gavantus. Et ſanè id videtur ſtatutum *in c. Relatum* 15. *de Conſecr. diſt.* 2. ibi. *Nam quare erit illud Sacrificium, cui nec ipſe Sacrificans particeps eſſe cognoſcatur?* Hoc poſito ſic te debes ritè hac in re gerere. Si adſint in Altari particulæ conſecratæ, ſimul cum Hoſtia grandiore, conſecratæ, inquam, ab ipſo Sacerdote infirmo (de quo caſu ſolùm loquitur Miſſale) poteſt dari ipſi vel pars Hoſtiæ grandioris, vel melius (hoc eſt, expeditius) una ex dictis particulis. At ſi non adſint particulæ conſecratæ ab ipſo infirmo Sacerdote, ſed fortè ab alio ſervatę in ſacrario; certè non danda eſt una ex illis particulis, ſed pars Hoſtiæ grandioris: ut nimirum ſic Sacerdos infirmus participet de ſuo ſacrificio. Et de hoc caſu non expreſsè hic loquitur Miſſale, cùm ſatis ipſi fuerit innuere intentionem Eccleſiæ eſſe; ut Sacerdos, quantum fieri poteſt, de ſuo Sacrificio, ut dictum eſt, participet.

32 Atque ex his patet reſponſio ad objectionem: non enim abſolutè prohibetur, ſed ſolùm ut quid decentius notatur, quando adſunt aliæ formulæ ab infirmo conſecratæ, illas & non partem grandioris Hoſtiæ Sacerdoti, multo etiam magis laico communicaturo diſtribui: id quod contra traditam à nobis doctrinam non eſt.

§. VII. *An tempore interdicti localis miniſtrari communio poſſit?*

33 POteſt ſolùm pro Viatico ſive infirmis, ſive morte puniendis. Ita Suar. *de Conf. diſp.* 33 *ſect.* 1. *n.* 32. aliique *paſſim*: quia caſus neceſſitatis exceptus eſt: ut etiam excipitur confeſſio. Immò confeſſio propter majorem ejus neceſſitatem, ſemper, nec ſolùm inſtante morte, excipitur. Ita idem: Modò, ſi quis dederit cauſam Interdicto, etiam & ille, qui eſſet ſpecialiter interdictus, ſatisfaciat; vel det ſufficientem cautionem pignoratitiam, fidejuſſoriam, vel ſi talem non poſſit, Juratoriam, ante abſolutionem. Sic Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *p.* 5. *c.* 2. *nu.* 1. Quòd ſi non ſatisfecit propter inadvertentiam, vel aliud ante abſolutionem; puto ſatisfaciendum eſſe ante Viatici ſumptionem.

34 Parochus ergo, &, hoc impedito, aliquis ex Sacerdotibus, Euchariſtiam, cum ſolito comitatu, & luminariis, propter Chriſti reverentiam, ad infirmos, etiam tali tempore, deſerre tutò poterit. Solùm adverte cum Bonac. *de sacram. diſp.* 5. *p.* 3. §. 2. *n.* 1. *& paſſim*, eos Sacerdotes, qui cauſã dederunt Interdicto, quia ab Euchariſtia miniſtranda, peculiari Jure prohibentur, tempore Interdicti; ideò, ſecluſo neceſſitatis caſu, eſſe omninò à tali miniſterio excludendos. Ita Laym. *ibid.*

35 An Religioſis, vel Monialibus, qui cauſam non dederunt Interdicto, concedatur eodem tempore miniſtrare, vel recipere Euchariſtiam, quiſque ſua conſulat privilegia. Ita Bonac. *ibid. n.* 9. Vide Suarium, & Sà apud Laym. *l. t. tr.* 5. *c.* 2. *nu.* 2. docentes, Religioſis, & Monialibus concedi tunc Communionem, quia hi communiter habent ad hoc ſpeciale Privilegium.

36 In die Paſchatis denique an liceat etiam laicis communicare? Dic, ſecundùm communem opinionem, non licere: Ita Sayrus, Avila, Alterius, apud Bonac. *ibid.* §. 2. *n.* 12. licere autem ſecundùm probabilem. Ita Suarez, Coninch, apud eundem Bonac. *ibid.* Putat tamen Fil. *tom.* 1. *tr.* 18. *c.* 2. *num.* 45. in praxi ſervandam eſſe loci conſuetudinem. Quid, ſi nulla appareat introducta conſuetudo? Jam alterutram ex dictis opinionibus ſequi potes.

37 Quod dictum eſt de die Paſchatis, dic de die Natalis Domini, Pentecoſtes, Aſſumptionis Virginis, & de tota octava Venerabilis Sacramenti, non poſſe ſcilicet tunc à Fidelibus communicari ex probabili ſententia multorum citat. à Coninc. *diſp.* 17. *de Interdicto*, *d.* 2. *n.* 36 Sed eſt etiam probabilis ſententia aliquorum cum Coninc. *l. c.* citante Suarium de *Cenſuris n.* 35. quòd poſſit. Ratio utriuſque ſententiæ eſt, quia dum *in c. Alma. Mater*, addita Martini V. extenſione, conceditur pro dictis feſtivitatibus ſolemniter divina officia celebrari, multi inter divina officia non comprehendunt Communionem: alii comprehendunt; certè utique, ut dictum eſt, probabiliter.

Pari modo ex communiore ſententia cum Suar. *de Conſ. diſp.* 34. *ſec.* 5. *n.* 39 hæc feſta, in quibus licet divina officia celebrare, ſolùm comprehendunt unum ipſum primum dictum diem feſti, quia ille ſolus in rigore eſt feſtum Paſchatis, Nativitatis, &c. At Soto, Avila, aliiſque apud Coninc. *l. c. n.* 37. etiam probabiliter Paſchæ, & Pentecoſtes nomen extendũt in materia Interdicti ad duos ſequentes. Natalis verò ad ſequentes tres, quia omnes dies hi verè ſunt feſtivi (maximè in favorabilibus) pertinentes ad eandem ſolemnitatem.

F I N I S.

Laus Deo, Beatiſſimæ Virgini, ac B. Aloyſio Patrono meo.

DE SACRIFICIO MISSÆ EXPEDITE CELEBRANDO.

LIBRI TRES.

INTENTIO, ET DIVISIO OPERIS.

PRÆCEDENTIBUS *de Confeſſione, & de Communione* duobus Opuſculis meis ideò connecto tertium *de Sacrificio Miſſæ Celebrando*, quia inter hæc tria magna intercedit, & quaſi innata connexio. In quo quidem tertio Opuſculo *primum librum* inſtituo de iis, quæ ad Sacerdotem pertinent, antequam Sacrum faciat. *Secundum* de iis, quæ ad eundem ſpectant, dum actu celebrat. *Tertium* de iis, quæ poſteà. Proſper ades, omnium bonorum Author, & donator Deus.

LIBER PRIMUS.

De iis, quæ ad Sacerdotem pertinent, antequam Miſſam celebret:

PROOEMIUM.

1 PRÆTER ordinem Sacerdotii nulla cenſura impeditum, (de qua re agere inſtituti non eſt) tria video, ad quæ reduci poſſunt ea, quæ Sacerdoti proximè ſunt neceſſaria ad tantum Sacrificium celebrandum. Primum; ſtatus gratiæ. Secundum, confeſſio Sacramentalis in eo, qui mortalis peccati nondum confeſſi, ſibi eſt conſcius, licèt quantumcunque contritus ſibi videatur. Tertium, quædam extrinſeca à ſacris Canonibus potiſſimùm inſtituta ad ſacrificium ritè, & reverenter peragendum. Tale eſt Jejunium, ſacra vaſa, ſacræ veſtes, ornamenta Altaris, locus, tempus, & hujuſmodi ſimilia; nam de virtuoſis actibus agere, quibus ſe Sacerdotem præparare ante Miſſam congruum eſt, ad nos, qui conſcientiæ caſus explicare intendimus, nequaquam ſpectat.

2 Quoniam verò de primo, & ſecundo ſatis abundè *in præcedenti, Opuſculo de Communione expeditè peragenda*, *cap. præſertim primo* diſſeruimus, inde habere potes, quæ de iis ſcitu ſunt neceſſaria, quæque hic exſcribere ſupervacaneum eſſet: De tertio item, quoad Jejunium naturale, & quædam alia omnibus fidelibus Euchariſtiam ſuſcepturis communia, *ibidem*, cap. *præſertim ſecundo* ſufficienter egimus. Supereſt igitur de cœteris, quæ Sacerdotum magis ſunt propria, explicationem inſtituere: Sunt autem vaſa, veſtes, locus, tempus, & hujuſmodi cœtera, quæ quamvis requirantur in ipſo Sacrificio, atque adeò eorum tractatio reduci etiam poſſit ad ſecundum hujus Opuſculi librum, ubi, ut modò diximus, agemus de iis, quæ ad Sacerdotem pertinent, dum actu celebrat,

tamen hic magis aptus, propriuſque locus eſſe videtur; præreq uiruntur enim ea, ſeu eorum electio, antequam Miſſa celebretur.

CAPUT PRIMUM.

De Vaſis Sacris.

§. I. *De Calice, & Patena.*

1 EX Rubricis Miſſalis, *Rub.* 1. *de præpar. Sacerdotis in Miſſali reformato*, apud Hurt. *diſp.* 4. *de ſacrificio Miſſæ diff.* 10. Calix, & Patena debet eſſe ex auro, vel argento, ſi non totaliter, ſalrem, quoad cuppam. Poſſe eſſe ex ſtanoo, concedit ob paupertatem Canon, *cap. Ut Calix de Conſecr. diſt.* 1. negatque poſſe eſſe ex ære vel aurichalco. Nam propterea tenent communiter Theologi ex alia inferiori materia non poſſe. Advertit tamen de Lugo *de Euch. diſp.* 10. *ſect.* 4. *n.* 90. Romæ adeſſe pleroſque Calices totos ex ære, ſeu cupro, Italicæ *Rame*, Hiſpanicè *Cobre*, mirumque eſſe eos Theologos, qui ſæpè in illis conſecrarunt id noo advertiſſe.

2 Verùm de novo vel ea dicto ære, vel ex prædicto ſtanoo fieri cuppam non concedo. Ratio eſt praxis, & conſuetudo jam in re gravi ounc uſurpata, & ab omnibus Eccleſiis ut gravis recepta, quæ ſimul cum prædicta rubrica Miſſalis videtur conceſſionem illam Canonis revocaſſe.

3 At poteſt ne eſſe ex gemma pretioſa? Reſp. Si ſit ęquè atque aurum, vel argentum pretioſa, non repugno. Rubrica enim, Canoneſque concedentes aureum, vel argenteum Calicem, concedunt implicitè æquè pretioſum, ideſt, gemmeum, modò tamen gemma ſit ejuſmodi, ut non ſit periculum, quod effringatur, vel quod imbibat ſacras vini ſpecies, ut ex Henr. benè notavit Fagund. *præcept. Eccl.* 1. *l.* 3. *c.* 21. *num.* 13. Concludit traditio Eccleſiæ Valentinæ, ubi magna veneratione oſtenditur pretioſus calix ea lapide Agatha, ſeu ſmaragdo, quo tradunt uſum fuiſſe Chriſtum Dominum in ultima Cœna. Sic Gavant. *in Rubr. Miſſ. p.* 2. *tom.* 1. *litt. F.* ex Carthagena *de Euch. hom.* 26. Fagund. *nu. cit.* aliique, licèt noo negem, Bedam *c.* 2. *de locis ſacris*, affirmaſſe uſum fuiſſe argenteo.

Illud etiam ex Granado *tr.* 24. *de Euch. diſp.* 14. *a.* 3. libens concedo, quamvis in Rubrica Miſſalis reformati præſcribatur, ut Cuppa Calicis, & ſuperior Patenæ pars ſit deaurata, id tamen non obligare graviter; ſufficit enim ad vitandum mortale, quòd ſit ea argento, immò & ad vitandum veniale, quia ita uſus obtinuit.

4 Atque ex hoc ultimo dicto conſcientiam cujuſdam Sacerdotis olim ſedavi, qui incidit in Calicem, & Patenam ea argento, & inaurato quidem, ſed ſemicorroſo auro, ita ut partim aurea, partim argentea apparerent: Dixi, potuiſſe ritè in illis celebrari, quia ad ejuſmodi inaurationem, modo ſubſit argeotum, non adeſt, ut dictum eſt, ſaltem obligatio.

5 Dices. Si aurum majori ex parte defuiſſet, ex alia parte emergere ſcrupulua potuit nempè quod amiſiſſet conſecrationem. Reſp. oeque hunc ſcrupulum eſſe injiciendum, dicam moa §. 3. *n.* 3.

§. II. *De Conſeratione Calicis, & Patenæ.*

1 CAlix, & Patena, io quibus licitè, ac ritè celebrari valet, eſſe debent conſecrata *c. unica de ſacra unctione*, §. *ult.*

2 Coofecrantur autem vel de jure ab Epiſcopo, vel ex Privilegio Romani Pontificis (qui rariſſimè illud concedit) ab alio Inferiori. Ita de Lugo *de Euch. diſp.* 30 *ſect.* 4. *n.* 91. Debet tamen eſſe diverſum Privilegium, ab eo, de benedicendis veſtibus, de quo nos infra agemus, nam io Patena, & Calice adhibetur unctio ſacri Chriſmatis, quę aoo adhibetur in illis.

Privilegium primum conſecrandi Calices.

3 AT invenitur ne tale privilegium alicui ordini religioſo, vel ejus Prælato conceſſum? Reſp. Triplex tale Privilegium invenio. Primum eſt, ex Rodr. *in comp. reſ.* 1. *n.* 7. pro Abbatibus conceſſum ab Innocentio VIII. per quod poſſunt ſoli Abbates Corporalia, aliaque ornamenta benedicere, Caliceſque (intellige etiam & Patenas) ut etiam aras conſecrare Chriſmate ſacro, prius ab aliquo Catholico Epiſcopo recepto, idque etiam pro uſu exterorum.

4 Notat tamen duo Rodriq. *ibid.* Primò hoc Privilegio ipſis non licere uti extra Monaſteria ordinis, vel Eccleſias illis annexas, niſi de licentia Diœceſani, juxta Concilium Trid. *ſeſſ.* 6. *de ref. c.* 5. eſt enim id exercere Pontificalia. Secundò, alios religioſos, quamvis communicantes in aliis Privilegiis, tamen non in hoc Innocentii VIII. quantum ad conſecrationem eorum, in quibus Chriſma intervenit, non communicare, id enim non datur, niſi veris Abbatibus, & quidem ex vi hujus Privilegii, benedictis, licèt ex vi aliorum, etiam non benedictis, ex Rodr. *in com. reſ.* 1. *n.* 3.

Privilegium alterum conſecrandi Calices.

5 SEcundum Privilegium, quod hac de re invenio, eſt illud conceſſum Patribus Societatis Jeſu à Paulo III. *licet dubitum* (non jam à Gregorio XIII. ut habet per errorem Portella *in dubiis Reg. V. benedicere, in addit. n.* 3.) per quod poſſunt prædicti Patres in locis remotiſſimis, puta Infidelium, veſtes ſacerdotales, Pallas, Corporalia, Calices (intellige pariter & Patenas) Altaria, cœmeteria (ſi Epiſcopus Catholicus, qui ea faciat, ibi oon adſit) benedicere, ac profanatas Eccleſias reconciliare.

6 Ubi ootat primò idem Portella *ibid.* hoc Privilegio cum prędictis limitationibus, cùm non reſtringatur ad Abbates, ut pręcedens, poſſe uti communicantes in Privilegiis, quales ſunt Fratres minores: & idem diceret de aliis Mendicantibus, qui jam communicant, quod certe eſt probabile. Licèt Fagund *præcept. Eccl.* 5. *l.* 3. *c.* 25. *n.* 1. id neget ex eo, quia hoc Privilegium ſolis Sacerdotibus Societatis Jeſu conceſſum fuiſſe contendat.

7 Notat ſecundò illud (*ſi Epiſcopus ibi Catholicus non adſit*) quoad Prælatos Mendicantium intelligi ſolum pro conſecratione Calicis (Adde, & Patenæ, & Altaris) nam corporalia aliaque ornaoienta, in quibus non intervenit Chriſma, poteſt benedicere Prælatus Mendicantium ſaltem ex alio Privilegio, de quo infra *ſuo loco*; At Sacerdos non Prælatus ea iiſdem Mendicantibus ſolùm poterit uti hoc Privilegio cum prædictis limitationibus, tum quoad Calices conſecrandos, tum quoad alia oroamenta benedicenda; cùm enim, qui non eſt Prælatus, non habeat ea ſe, ſeu ſibi conceſſum aliud Privilegium benedicendi Corporalia, habeat autem hoc præſens, ſed modo dicto, limitatum, ſolo hoc, in remotiſſimis partibus illis, uti poterit. Cœterùm, an ea aliqua tandem conceſſione, Sacerdotes non Prælati ex Mendicantibus poſſint nihilominus beoedicere Corporalia, & ſimilia, dicemus ſuo loco infrà *c.* 3. §. 2. *n.* 9.

8 Notat inſuper tertiò, neminem ex Societate hoc Privilegio Calices conſecrandi uti poſſe etiam cum prædictis circumſtantiis, ni ſi ſpecialiter alicui ipſorum conceſſum ſit à R. P. N. Generali, à quo Privilegia omnia Societatis dependent. Ita Aſcanius Tamburinus *t.* 1 *de jure Abbat. diſp.* 17. *quæſtio,* 1. *n.* 40. Confirmatur, quia ex una parte, in compendio noſtrorum Privilegiorum hoc exſcriptum non invenitur; & ea alia, ipſe P. N. Generalis præſcribit in præfatione dicti compendii, oe quis utatur Privilegiis quomodocumque Societati conceſſis, quæ in dicto compendio non ſunt, niſi ſpecialiter impetreotur ab ipſo Generali.

Privilegium Tertium Conſecrandi Calices.

9 DEnique idem Rodr. *comp. reſ.* 13. *n.* 3. ait Provinciales Indiarum ex Minoribus (Adde tu & alios eum eorum Privilegiis communicantes) poſſe benedicere, hoc eſt, conſecrare calices, Epiſcopis io Provincia non exiſtentibus, per Bullam Leonis, X. & Adriani VI. eandemque facultatem poſſe communicare ſuis Fratribus. Quod Privilegium diverſum ſanè eſt ab eo, quod modo retulimus *n.* 5. ſed cùm ferè in idem coincidat, nulla indiget explicatione.

§. III. *De pœna celebrantis in Calice non conſecrato.*

1 PEccatum mortale committi à celebrante io Calice, vel Patena non conſecratis, quia fit contra pręceptum in re gravi, certum eſt, quare hic ſolum quærimus, an in Jure incurratur aliqua pęna. Bonac. *de Euch. diſp.* 4. *q. ult. p.* 9 *n.* 17. ſic habet: *Contra eum, qui utitur calice ligneo, aut calice non conſecrato conſtituta eſt pœna depoſitionis ab officio, & beneficio, c. ult. de celebrat. miſſarum.* Hæc Bonacina; quod fortaſſe ſumpſit à Suario *de Sacram. diſp.* 81. *ſect.* 7. §. *Alia autem forma*, qui ſic ait (*Et ideo in c. ult. de celebratione miſſarum deponitur Sacerdos, qui ſine Sacro Calice conſecravit.*)

2 Sed amabò te, adeamus prædictum cap. ultimum, & videamus quid Epiſcopo Briaienſi ſcribat in illo Honorius Tertius. *Litteras tuas* (inquit) *recepimus continentes, quod cum ſuper exceſſibus presbyteri Eccleſiæ S. Brigidæ inquireres; confeſſus eſt, quòd cum quadam die beſtiam, & Calicem non haberet, in pane fermentato, & ſcypho ligneo, miſſarum ſolemnia celebrare præſumpſit*, & infra. *Intellecto iterùm quòd prædicta Eccleſia per malitiam dicti Presbyteri multipliciter lædebatur, inquiſitionis officium iterans, ex ejus confeſſione inveniſti, quod idem, ſine igne ſagrificabat, & aqua. Cùm igitur, vel ex aperta malitia, vel nimia deſipientia peccaſſe probetur, mandamus, quatenus & beneficio perpetuo ipſum prives.* Hæc Honorius.

3 Ubi vides. Primò, hanc non eſſe pœnam univerſalem, ſed illi peculiari presbytero inflictam. Secundò, eſto ejuſmodi pœnam velis earendere ad omnes: certè ad omnes ſimiliter delinquentes: At ſi benè notas, ut notavit *ibidem* Gloſſa, Sacerdos ille quatuor peccata commiſit. Primò, celebravit in pane fermentato, quod non licet in Eccleſia Occideotali. Secundò, in ſcypho ligneo. Tertiò, ſine igne, hoc eſt, ſine candelis accenſis. Quartò, ſine aqua; quæ vino conſecrando commiſcenda erat; & contra hos omnes exceſſus, illa pœna privationis officii, & beneficii fulminatur à Pontifice. Quomodo ergo ad celebrantem, in Calice non conſecra-

Digitized by Google

ſecrato tantum, extendere velis? Tertiò, licèt, qui in ſcypho ligneo celebravit, ſupponatur in vaſe non conſecrato celebraſſe, & licèt item ſupponamus, in hoc Sacerdotem illum dumtaxat, & non in aliis deliquiſſe, certè, quis non videt minus eſſe in calice aureo, vel argenteo non conſecrato celebrare, de quo caſu nos loquimur, quàm celebrare in ligneo ſcypho non conſecrato? cùm igitur paria peccata non ſint, cur pari pœna puniantur?

4 Stet igitur, non eſſe ullam pœnam inflictam contra celebrantes in calice, patenaque non conſecratis.

§. IV. *An Calix, addo & veſtes, aliaque ſimilia remaneant conſecrata, ſeu benedicta, ſi in illis non ſacris fortè quis ſacrificet?*

Calix, & Patena.

1 QUamvis probabilius ſit cum Navar. Azor, Layman, Fagund. quos citat, & ſequitur de Lugo *de Euch. d.*20.*ſect.*4.*nu.*91.*&* 92. hęc non remanere tunc conſecrata, quia aliud eſt calicem ſacrari, veluti ex naturali quadam conſequentia, id quod fiet per contactum ſanctiſſimi ſanguinis: aliud eſt, calicem deputari ad ſacrificium, quod fit per benedictionem factam ab habente poteſtatem, quodque Sacri Canones ſemper requirere videntur. Tamen eſt etiam probabile remanere conſecrata: Ita Coninch. *de Bap. q.*66.*art.*2.*dub. unico, nu.* 15.*fine*, Niger. Trimarc. de Peyrinia. Cœleſt. apud Dian. *p.*5.*tr.*13.*reſ.* 60. Ratio eſt, quia æquivalenter, immò eminenter talia deputatio habetur per illum ſacratiſſimum contactum. Favetque Sanctus Auguſtinus allatus à Suario *de Euch. diſt.*81.*ſect.*7.§.*dico* 2. *circa medium*, dum ait: *Sed & nos pleraque inſtrumenta, & vaſa ex auro, & argento habemus in uſum celebrandorum Sacramentorum, quæ, ipſo miniſterio conſecrata, ſancta dicuntur.*

2 Idque puto, tum ſi bona fide, tum ſi mala quis in calice, & patena non conſecratis celebret. Sà *V. Eccleſia n.*19. Ratio eſt, quia quoad noſtram rem, eadem eſt paritas, ſemper enim adeſt prædictus contactus. Scio, aliquos agentes de ſacrificio in Eccleſia violata peracto, ponere diſcrimen inter peractum mala, & peractum bona fide: ſed profectò difficulter: quoad id, de quo loquimur, aptum diſcrimen invenire poterunt. Sic de Lug. *diſp. de Euch.*20.*ſect.*2.*n.*62. Laym. *l.*5. *tr.*5.*c.*5.*nu.*13.

Corporale, Pixis, &c.

3 DIco de Corporali, de pixide, de cuſtodia, ſeu ſphæra immediatè tangentibus ſacras ſpecies eſſe probabile, quòd acquirant ſufficientem conſecrationem, ſeu benedictionem, eo ipſo, quòd in illis ſacra miniſteria exhibentur. Ratio eſt, quia jam continguntur, ſuo modo, à ſanctiſſimo Chriſti corpore, unde omnis benedictio promanat.

Veſtes Sacerdotales, aliaque ornamenta.

4 DE veſtibus Sacerdotum, & Altaris ornamentis dico, non ſtatim, ac in ipſis celebrat Sacerdos, benedici. Ratio eſt, quia non habemus contactum Chriſti Domini, ſicuti in prędictis. Sed quia cum in veſtibus, tum in ornamentis non requiritur tanta conſecratio, non eſt improbabile ſufficere eam, quę ex ipſo ſacro miniſterio in illa redundat. Ita Dian. *p.*2.*tr.*14.*reſ.*69. Gavant. *in Rubr. Miſſalis p.*4.*tit.*19.*n.*12.

Eccleſia Violata.

5 DE Eccleſia violata idem dico: eſſe nimirum probabilius ex ſacrificio ibidem peracto Eccleſiam violatam non reconciliari. Ratio eſt, quia non adeſt ſacer ille contactus; reconciliari tamen, dico eſſe etiam probabile, idque propter parem rationem modo dictam de veſtibus Sacerdotis non indigentibus tanta conſecratione: cum enim purgare materiam jam ſemel conſecratam opus facile ſit, poterit haberi ea ipſo miniſterio, in ipſa Eccleſia violata, peracto. Adde & authoritatem extrinſecam multorum Doctorum id aſſerentium. Ita Diana *ibid.* citans Caſtrum, Avilamque; Item Sà, *V. Eccl. nu.* 19. & Henr. *l.*9.*de Miſſa c.*27.*n.*6.

6 Obiicit de Lug. *de Euch. d.*20.*ſect.*2.*n.*62. contra hos DD. Si ſacrificii dignitas Eccleſiam pollutam reconciliat, ſequitur, Eccleſiam reconciliari etiam in ſequentibus caſibus. Primò, quando mala fide celebratur. Secundò, quando ibidem celebratur in neceſſitate ex diſpenſatione Epiſcopi. Tertiò, quando Sacerdos inchoato jam Canone, poſtea polluta Eccleſia, proſequitur uſque ad finem, ſic enim facere debet, (nam ſi non inceperit Canonem, relinquere obligatur miſſam, & diſcedere ab altari) in his, inquam caſibus reconciliata remaneret Eccleſia, quia ſemper eadem eſt Sacrificii dignitas. Alia quarta objectio ſolvetur *n.*9.

7 Hæc diluere pertinet ad prædictos Doctores, quia tamen ego probabilem dixi eorum ſententiam, onus etiam ſubii reſpondendi.

Ad primam ergo; ſequelam libens illam concedo propter rationem dictam *n.*1.

Ad ſecundam, quid, ſi etiam illam concedamus? niſi tamen Epiſcopus limitet pro illa ſola vice, tunc enim non ex vi violationis, ſed ex vi talis prohibitionis non poterit extra illam neceſſitatem ibidem celebrari. Quare qui celebraret, non incurreret in pęnas fortè in illa Diœceſi latas contra celebrantes in Eccleſia violata, ſed contra celebrantes in loco interdicto ab Epiſcopo.

Ad tertiam dicerem, per illam Miſſam inchoatam ante pollutionem, ſed continuatā poſteà, non recōciliari Eccleſiam, quia Canones per quandam fictionem in reverentiam ſacrificii incepti, diſpoſuerunt miſſam inchoatam ante violationem incepto Canone, eſſe, ac ſi tota abſoluta fuiſſet, & veluti pertinere ad totum tempus ante dictam violationem. Unde cùm moraliter non judicetur eſſe poſteà, non poterit à Doctoribus dici, quòd per illam Eccleſiæ violatio tollatur. Neque enim in rebus poſitiviseſt ſpectanda prioritas, vel poſterioritas phyſica, ſed ſufficit plerumque moralis, ſeu canonica, ita ſacris Canonibus diſponentibus. Certè ſic dies veſpertina heſterna moraliter reputatur à Jure hodierna, in ordine ad recitandum matutinum hujus diei: non vero in ordine ad non laborandum die feſtivo. Sic etiam Miſſa ante mediam noctem Natalis Domini, quæ coram Summo Pontifice celebrari ſolet, judicatur ex quadam fictione, ſeu diſpoſitione Pontificis facta ipſo ſic volentis, eſſe poſt mediam noctem, ſeu pertinere ad diem ſequentem; nam propterea qui illi interfuerit, ſatisfaciet præcepto audiendi miſſam in die Natalis. Sic de Lugo *de Euch. diſp.*15.*ſect.*2. *n.*57. Simili igitur modo Miſſa inchoata ante violationem, & abſoluta poſt, diſponitur à jure, ac ſi eſſet abſoluta anteà: & ideò tandem violationem tollere nequaquam poteſt.

Eccleſia non conſecrata, ſeu benedicta; ſimiliter & altare.

8 Jam verò de Eccleſia non conſecrata, ſive non benedicta, & Altari non conſecrato, ſi quis fortè in his celebret. Dico certum eſſe mihi, & illis non remanere nec conſecrata, nec benedicta, nec deputata ad ſacrificium. Mihi, quia non contiguntur à ſacratiſſimo Chriſti corpore, & ſanguine. Aliis non propter eandem rationem, tum ex abſurdo, quia ſi ipſo ſacro miniſterio ſtatim talia fierent, omnia Oratoria, & Altaria, etiam in Caſtris militū, etiam ſub dio, eſſent conſecrata, vel deputata ad ſacrificium, poſtquam in eis, ex quacumq; cauſa, celebratum fuerit, quod, ut clarū incōveniens, à nemine admittitur.

9 Quòd ſi his obiicias: cur Eccleſia violata ex probabili ſententia modo dicta *n.*5. reconciliantur, ſi ibi ſacrificium peragatur, non autē conſecratur, ſeu benedicitur, ſi illa non conſecrata celebretur? Reſpondere poſſent, quia, ut ibidem dictum eſt, plus requiritur ad inducendam cōſecrationem, ſeu benedictionem in materiam profanam, quàm ad purgandam materiam jam ſemel conſecratā, ſeu benedictā.

§. V. *Quando Calix, & Patena amittunt conſecrationem.*

1 AMittitur conſecratio per fractionē, vel per talem diminutionem, quæ illa inutilia reddat, ſeu inepta ad uſum ſacrificii. Ita de Lugo *d.*20.*de Euch. ſect.*4. *n.*93. Quare de quodam Calice, qui modiciſſimum foramen habebat in fundo cuppę, quod tamen promiſerat artifex ita artificiosè concinnare, ut vix pręteritus defectus apparere poſſet: idque ſine ulla calicis immutatione dixi eum conſecrationem amiſiſſe: quia propter illud foramen, unde ſanctiſſimæ ſpecies exſudabant, aptum nequaquam remanſerat ad ſacrificium.

2 Hinc inferunt Doctores *ibid. & paſſim*: ſi in calice tornatili, ſeparetur, per fractionem, cuppa à pede, cùm ſic fiat Calix ineptus ad ſacrificium, perdi conſecrationem: non perdi autem in tornatili? quia licèt, ſi partes ſeparentur, non ſit aptus ad ſacrificium, cum conſecratio fuerit in utraq; parte per modum unius exhibita, tamen cum rurſus partes conjunguntur, eſt aptus: & ex alia parte eſt idem moraliter Calix, qui erat prius, quare erit ſicuti prius conſecratus; hæc enim arte facta, ut v. g. horologium, ſi diſſolvantur ejus partes, & iterùm uniantur, eadem ſunt, ac erant anteà, non ſic ſi frangantur, & iterùm artificis miniſterio compaginentur.

3 Quid, ſi Calix (idem de Patena) argenteus in interiore cuppa inauratus perdat ſenſim omnem inaurationem? Dico cum Hurt. *de Sacrif. d.*4. *diff.*10. non amittere conſecrationem, ſicut etiam nec amitteret, ſi non eſſet inauratus, & attritione paulatim nova ſuperficies appareret. Ratio utriuſque eſt, quia ſemper remanet idem Calix.

4 Dial (Argenteus) nam ſi fortè ſit de antiquioribus (quales adhuc perſiſtunt Romæ) ex ſtanno, vel ære inauratis, aurumque totum, vel ex majori parte abraſum eſſet; propter aliud caput amovendus eſſet à ſacrificio, nempè, quia non eſſet ex apta materia, ut ſupra vidimus. Dices, At tunc erat apta materia, & ex alia parte nunc, quamvis ablato auro idem Calix perſeveret, & conſequenter per nos perſeverat conſecratio, ergo cur erit amovendus? Reſp. Urget hæc ratio, nam propterea illud prius, quod nos diximus, eſſet conſulendum, hoc poſterius, quod tu urges, non condemnandum.

5 Jam Calix ejuſmodi, ex cujus concavo abraſum eſt paulatim totum aurum, ſi de novo ab Artifice inauretur, amittit ne conſecrationem, ita ut nova conſecratione indigeat?

Plures amittere putant Palud. Armil. Ang. Tabien. Azor. Suar. Vaſ. Reginal. Bonac. apud Hurtad. *de Sacrif. d.*4. *diff.*10. & Dian. 2. *part. tr.* 55. *reſ.* 3. Ratio præcipua eſt, quia ponitur nova ſuperficies auri, quam ſuperficiem mox tacturus eſt ſanctiſſimus Sanguis, quæ cum tota nova ſit, conſecrata non eſt. Neque dicas ſuperficiem eſſe acceſſoriam, & minus principalem, atque adeò debere ſequi

Digitized by Google

partem principalem, quæ eſt totus Calix, qui eſt ex dictis *n.* 3. conſecratus; ne id dicas (inquiunt) nam ſuperficies, quamvis, quoad quantitatem ſit minor pars, tamen quia ipſa tangit immediatè ſacras ſpecies, pars magis principalis dicenda eſt.

6 Alii probabilius putant remanere conſecratum. Sic de Lugo *de Euch diſp.* 20 *ſect.* 4. *n.* 95. Dian. *p.* 2. *tr.* 15. *reſ.* 3. Laym. Coninch. ab eodem citati. Ratio præcipua eſt idem Calix, ſicuti eſt Eccleſia conſecrata, ſi de novo dealbetur, neque enim oportet eam iterùm conſecrare. Nec inauratio, ut dicunt prædicti, eſt pars principalis, eſt enim acceſſoria, ſicuti quando pars modica Corporalis reficitur, etiam ſi refectio cadat in partem, quæ occupetur ab integra particula, non erit niſi pars minus principalis, & acceſſoria.

7 Dices cum Suario, ſi una cuppa ſubtiliſſima auri poneretur intra cuppam talis Calicis indigeret conſecratione; ſed ita ſe habet illa ſuperficies auri novi, ergo, &c. Reſpondeo, negando minorem, quia in noſtro caſu eſt unum, & idem vas; in caſu Suarii, eſt duplex.

8 Dices iterùm. At, ad novam ejuſmodi inaurationem, igne opus eſt, atque adeò Calix videtur mutari, & non remanere idem. Reſpondeo, certum eſt, ſi Calix aliqua tandem modo efficeretur alius, vel frangeretur, non eſſe in caſu propoſito, at ſi ut aurum ſuperaddatur, Calix ſolùm eacanduerit, non erit mutatus, ac propterea, cùm diminutionem non paſſus fuerit, nequaquam alius effectus eſt. Neque enim, ſi ferrum v g igne ad fornacem excandeſcat, diverſum fit ab eo, quod erat.

Inſtas. Dum eſt ita ignitus Calix, fit ineptus ad ſacrificium, ergo jam amittit conſecrationem. Reſpondeo etiam quando Calix immundus ſmigmate, ſeu ſapone, ut abſtergatur, obvolvitur, eſt ineptus ad ſacrificium, & tamen non amittit conſecrationem: neganda eſt igitur conſequentia, quia non fit ineptus veluti quoad ſubſtantiam, ſed ſolùm quoad circumſtantiam accidentalem, quæ facilè, & ſine vaſis mutatione tollitur.

9 Illa per hanc occaſionem eſt aliquorum ſententia corrigenda, non enim eſt verum, quod aliqui univerſaliter affirmant; per ictum mallei Calicem, vel Patenam amittere conſecrationem. Ita Azor. aliique, quos citat, & ſequitur Tambur. *de Jur Abb tom.* 1 *d.* 23. *q.* 3. *n.* 6. Sane ſi per ictum frangitur, vel ineptus quoad ſubſtantiam pro ſacrificio fiat, amittere non eſt dubium: At ſi ineptus non fiat, cur dici poſſit amittere? ex Bonac. *de Euch. d.* 4. *q. ult p.* 9. *n* [illegible]. 19. amitteret etiam, ſi in terram, ſuper lapidem Calix ſine ulla prurſus mutatione concideret, quod nemo dixit. Immò licèt aliquantulum tunc contorqueretur, ita ut, mallei vi, cum dexteritate concinnari poſſit, non amitteret; quia ſemper remanet idem conſecratus Calix, ut ex dictis patet.

§ VI. *De aliis Vaſis in Sacro Miniſterio adhiberi ſolitis.*

1 Pixis, ſeu Ciborium, ſphera, ſeu lunula, & quodcunque aliud vas, in quo ſervatur immediatè ſacratiſſima Euchariſtia, ut item fiſtula aurea, per quam Sanctiſſimum Sanguinem in Miſſa ſolemni, Summus Pontifex attrahit, conſecratione non indigent, nec benedictione. Ita Suar. *de Sacr. d.* 81. *ſect.* 7. § 3. *obiter*; de Lugo *de Euch. d.* 20, *ſect.* 4. Hurtad. *de Sacr. d.* 4. *diff.* 10 aliique. Quia tamen, in Rituali Romano ponitur propria Pixidis benedictio, benedicenda erit ea congruitate: quam doctrinam extendit Layman *lib.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *num.* 22. ad vaſculum, ubi ſervatur ſacrum Chriſma.

2 Neque dicas: Calix eſt conſecrandus, ergo & Pixis: Ne id dicas, inquam, quia, in requiſitis à Jure, non eſt aptum argumentum, à paritate. Adde & adeſſe congruentiam diſparitatis; ſiquidem in Calice, per ſe, & ſemper, fit Sanctiſſimi Sanguinis conſecratio, per quam, primò, fit præſens Chriſtus Dominus; in Pixide verò, ut etiam ſupra Corporale, non niſi per accidens, ſi quando, adſunt multæ particulæ conſecrandæ, per ſe enim Sacratiſſimum Corpus in manibus Sacerdotum, conſecratur. Quod hactenus dictum à me eſt, impugnat Diana. Is enim cùm retuliſſet mea jam dicta verba, incipiendo ab illo (adde, & adeſſe) ſic habet. Hanc diſtinctionem in ordine ad reverentiam debitam Euchariſtiæ, nullus eſt, qui non videat, eſſe metaphyſicam; ſicque ex illa ſequeretur, neque Patenam, neque Corporale eſſe conſecrandum, vel benedicendum, quia in ipſis per accidens Corpus Chriſti conſecratur. Nam, ut vult Tamburinus, Corpus Chriſti per ſe conſecratur in manibus Sacerdotis. Sed hoc dicere eſt abſurdum, ergo &c. Hæc Diana, qui in tribus placere non poteſt.

Primò, quia omittit argumentum, cui ego verè innitor, nempè ductum à non requiſitis à Jure.

Secundò, quia, quam ego Congruitatem appello, ipſe ita verſat, ac ſi velim, illam eſſe convincentem rationem.

Tertiò, quia hanc eandem Congruentiam inde impugnat quod ſequeretur Patenã, & Corporale non eſſe cõſecranda, vel benedicenda.

Sed quæſo te dividatur dictum, ne detur anſa labendi. Aliud enim eſt loqui de Patena, aliud de Corporali: & aliud de Conſecratione, aliud de Benedictione. Nam primò quidem noſter hic ſermo eſt de Conſecratione, non de Benedictione: ſic enim propoſui initio hujus *n.* 2. (neque dicas Calix eſt Conſecrandus, ergo & Pixis Cur ergo à Conſecratione, amice lector, tranſit ad Benedictionem? Deinde, aliud eſt decernere de Patena, aliud de Corporali. Ajo enim Corporale eſſe benedicendũ ut dixi hoc eodem *lib.* 1 *c.* 5. §. 3. & item Pixidem eſſe ex congruitate benedicendam, ut dixi modo *num.* 1. quam ſolam benedictionem ipſis ſufficere jura cenſuerunt.

Ajo item, Patenam non indigere conſecratione ex eo capite, quod in illa per ſe Chriſti Corpus conſecretur: ſed ex alio capite, ſeu congruentia, quæ ſufficiens viſa eſt Eccleſiæ, eamque explicuit in oratione, quam Epiſcopus recitat in conſecratione Patenæ. In Pontif. Rom. *de Conſecr. Patenæ, & Calicis.* (Oremus, inquit, Fratres, Chariſſimi, ut Divinæ Gratiæ benedictio conſecret, & Sanctificet hanc Patenam, ad confringendum in ea Corpus Domini Noſtri Jeſu Chriſti, qui Crucis paſſionem ſuſtinuit pro noſtra omnium ſalute) Hactenus oratio. Quoniam igitur in Corporali, & Pixide, neque conſecratur, neque per ſe confringitur Corpus Chriſti; Ideò judicavit Eccleſia, ſatis ipſis eſſe benedictionem, eamque ex congruitate ducta ex contactu ejuſdem Chriſti Domini Noſtri. At voluit in Patena, & Calice conſecrationem, quia in ipſis, qua confringitur Chriſti Corpus qua conficitur Chriſti Sanguis. Ego autem in hoc *n.* 2. ſolùm memini de Conſecratione Sanguinis, quia ſolùm propoſitum fuit argumentum de Calice, non de Patena. Denique illud etiam hic obſerva, quod ſi Eccleſia non judicat, eſſe quid Metaphyſicum, requirere conſecrationem in Patena, quia in ipſa confringendum eſt Corpus Chriſti, nec judicandum, quid Metaphyſicum eſſe requirere Conſecrationem Calicis, quia in ipſo Chriſti Sacratiſſimus Sanguis eſt conficiendus.

3 Nec item in jure determinata eſt materia, ex qua conflanda ſit Pixis, Sphæra, & prædicta ſimilia. Sic Suar. *d. ſect.* 7. Hurtad *d. diff.* 10. Marchin. *de ord. tr.* 3. *p.* 3. *c.* 13. *nu.* 6. conſulendum tamen, fieri ea auro, vel argento: Quare ſi ex meliore materia fierent, ut ex ſolida gemma pretioſa, facilius acquieſcerem, quam acquievi ſupra *c.* 1. §. 1. *nu.* 3. in Calice, quia hìc non eſt illud periculum imbibendi ſanguinem.

4 Si propter paupertatem Pixis, vel Sphæra fieret ea alia materia inferiore, v. g. ex ſtanno, vel ære, non fore mortale docet Suar. *ibid.* §. *Tertio obiter, ad finem*; multò ergo minùs ſi ex ære inaurato.

5 Nota autem hìc tria. Primò, hæc Vaſa poſſe ab eo benedici, qui habet auctoritatem benedicendi omnia ornamenta, præter ea, in quibus adhibetur ſacra unctio: in his enim jam illa non adhibetur. Sic de Lugo *de Euch. diſ.* 20. *ſect.* 4 *n* 96.

Secundò *ibid.* intra dictam Pixidem non eſſe neceſſe ponere aliud vas lineum benedictum benedictione Corporalium, ut putavit Vaſq. ductus ex conſuetudine cujuſdam Eccleſiæ, quia id, nec in jure fundatur, & obſtat communiſſima aliarum Eccleſiarum conſuetudo. Tertiò, ut id obiter dicam, non valere illam paritatem: Calix, immò eadem Pixis plena particulis, quando fit conſecratio, debet eſſe ſuper aram lapideam ut infra *c.* 5. §. 1 *n.* 4. dicetur, ergo Pixis quando ſervatur cum Euchariſtia in Tabernaculo; debet item ſervari ſuper aram. Non, inquam, valere, ſiquidem ſatis eſt, ſi ſervetur ſupra Corporale, ut contra Vaſqu. citatum, & non approbatum à de Lugo *d.* 20. *de Euch ſect.* 4. *nu.* 97. docet ipſa praxis, & ſuadet congruentia, quia nimirum in Pixide tunc non fit conſecratio, ſed quod conſecratum eſt, cuſtoditur.

6 Cetera Vaſa, nempè Tabernaculum, ſeu Cuſtodia, intra quam obſerata Pixis cuſtoditur; Phialæ, ſeu Ampullæ, ubi ſervatur vinum, & aqua; Pelvis, & Vas, quibus manus Sacerdotis in Miſſa abluuntur, & ſimilia, utpotè aliquantulo remotiora à ſacro Miniſterio, benedictione multò minus egent: Ita Suario *dict. d.* 81 a *de ſacr. ſect.* 7. § *ult.* Munda tamen ſint, quantum fieri poteſt, ob reverentiam Sacramento debitam.

CAPUT II.

Qui Cultus Sacris his Vaſis, & ſimilibus debeatur.

1 Plura, quæ ſparſim hac de re ſuis in locis eſſent dicenda, ideò huc reducimus, quia hic ſimul ea colligere expeditiùs exiſtimavimus.

Circa tria autem ejuſmodi cultus verſari poteſt. Primò, circa contactum eorum. Secundò, circa lotionem. Tertiò, circa uſum profanum ſive ſcilicet, quis utatur ſacris his inſtrumentis ad uſum communem, ſive quis communibus utatur, ſeu ea convertat ad uſum ſacrum. Jam de ſingulis.

§. I.

2 Certum eſt Primò, Calices, & Patenas, quando vacua à ſacris Euchariſtiæ ſpeciebus ſunt, & illa omnia, quæ in ipſorum conſecratione, Chriſmate ſunt delibuta, ut Ara, Agnique cerei, non debere, ex congruitate, nuda manu, immediatè, propter reverentiam, à laicis, & feminis attingi: Attingere autem citrà cõtemptum, non eſſe mortale, certum ſit: immò ſi ſubſit cauſa, nec veniale, quia non videtur res ex ſe gravis, ac propterea juſtæ cauſæ excuſationem facilè admittens. Ita Suar. *de ſacr. diſp.* 81. *ſect.* 8. An ſine cauſa ſit veniale, mox *à num.* 11 diſputabimus.

3 Dixi (vacua) nam quando continent ſacram Euchariſtiam, ſicut etiam Pixides, Ciboria, & ſimilia, quando eandem continent, contingi ſine mortali nõ poſſunt, niſi à Sacerdotibus, & in aliquo caſu

de quo

Digitized by Google

de quo diximus *in opuſc. de expedienda Commun. c.6. init.* à Diaconis, ita requirente ſumma Chriſto Domino debita reverentia. Euchariſtiam ipſam, Chriſma, & Oleum ſanctum tangere, grave etiam quid eſt, undè à Laicis, immò & clericis non Sacerdotibus tangi hodie non licet Sic Bonac. *in 1. Dec præc. d.3. q.1. p.3. n.13.* Azor. *Tom. 1. l. 9. c. 9. q. 9.* eſto, aliud tulerint priſca tempora, quando ſacra Euchariſtia in manus fidelium ab ipſis aſſumenda porrigebatur. Azor. *ib. q.12.*

4 Certum eſt ſecundò, alias veſtes benedictas, quæ nec ſacram Euchariſtiam immediatè contingunt, nec Chriſmate unguntur, ut ſunt Mappæ, veſtes Sacerdotales, &c. eſſe conceſſum omnibus ea contingere. Sic Suar. *diſp.81. de Sacram. ſect. 8. §. Tertium exemplum;* Laym. *l.5. tr. 5 cap.6. nu.20.* Idem puto de Sacris Sanctorum reliquiis, idemque, quoad eas geſtandas, ſentio, licitè enim eas thecis inclulas, & geſtare, & transferre, immò & in Proceſſionibus publicis portare laicus poteſt. Ratio horum eſt, quia hæc, cum debita reverentia, exhibere non eſt ex ſe malum, & nulla in contrarium extat prohibitio. Quòd ſi aliquam adverſarii afferunt, Caſtrop. *tom. 2. tr. 8. d. 1. de Adoratione, p.6. n.15.* Sanchez *l.2. in Decal. c.43. n.26.* Aliique ſatis ſuperque diluunt.

5 Certum eſt tertiò, Pixides, Ciboria, Sphæras, ſeu lunulas, etiam ſi benedicta ſint, poſſe ab omnibus contingi ſine ulla culpa, quando nondum ſacram Euchariſtiam continuerunt. Ita Laym. *l.5. tract. 5. cap.6. num.22.* Ratio eſt, quia ex una parte ſacro Chriſmate non ſunt uncta, ut Calices, & Patenæ: & ex altera, reverentiam illam contactui ſacrarum Euchariſtiæ ſpecierum debitam, nondum contraxerunt.

6 Idem ſentio de Corporalibus, Pallis, & Purificatoriis, non ſolùm quando ad ſacrum uſum nondum fuerunt adhibita, ſed etiam quando poſt ſacrum uſum jam lota fuerunt. Ratio eſt, quia licèt tunc ex Bonac. *de Euch. d.3. q. ult. p.6. n.24.* aliiſque non ſint iterùm benedicenda, cùm per ſolam lotionem benedictio ab iis non auferatur, atque adeò ſimpliciter nova non ſint: tamen ſic lota, moraliter cenſentur perinde ac eſſent nova.

7 Sed quid poſtquam hæc dicta *n.5.* contigerunt ſacras ſpecies, idque ante lotionem? Puto probabiliſſimum cum Laym. *l.c.* adhuc licere ea ſine veniali ab omnibus contingi. Ratio eſt, quia ex una parte hæc unctione ſacra non afficiuntur; & ex alia non cenſentur ea ſacrarum ſpecierum ſolo contactu, tantam dignitatem contrahere, quantam ex unctione ſacra contrahit res conſecrata.

8 Dices, poſſet evenire ut purificatorium, v. gr. imbiberit aliquid Sanctiſſimi Sanguinis ex uſu ſacro, quare nefas eſſet laico illud contingere. Reſpondeo, id eſſe per accidens, & de rarò, atque adeò non impedire libertatem illud contingendi. Sanè eadem Purificatoria poſt ſacrum uſum reponuntur ſine delectu in Arcis, & Ciſtis profanis, cùm tamen potuerit eſſe, ut ibi imbibitum adhuc remanſerit aliquid ſanguinis nondum exſiccati; ſed ideò hujus non habetur ratio, quia per accidens eſt: & tunc Angelorum erit officium præſentiam inibi Chriſti Domini humiliter venerari.

9 Certum ſit quartò, ſeu ſaltem multum probabile, Acolythos, immò & aliquos ex minoribus ordinibus vel etiam prima tonſura inſignitos, poſſe ſacra vaſa vacua, aliaque dicta *num.2.* extra Sacrum Miniſterium contingere. Ita Suar. *d.81. de Sacr. ſect. 8. §. Tertium exemplũ,* aliique. Ratio eſt, quia jam ſunt clerici, quorum officium eſt, ejuſmodi inſtrumenta, aliqua tandem majori ratione tractare. Dixi (extra miniſterium) dum enim celebratur Miſſa, ſolùm conſtitutis in ſacris, & Acolythis, concedit Suar. *ib.* ex *c. non liceat 2. diſt.23.* & cap. *nullus 1. d.24.*

10 Dices, abſtinendum eſſe etiam extra ſacrum Miniſterium Acolythis à contactu ſacrorum Vaſorum ob tres rationes, quas adducit Laym. *l.5. tr.3. c.6. n.19.* Primò, propter communem Doctorum ſententiam. Secundò, propter Eccleſiarum praxim. Tertiò, propter ſtylum Curiæ Romanæ, quæ concedit tonſuratis, vel in minoribus conſtitutis, poſſe ſacra vaſa contingere.

11 Reſpondeo ad primam. Etiam ſi alius Doctor nobis non ſuppeteret, ſufficeret Suarez pro mille, pro ut loquitur Io. Sanch. *ſelect. d. 34. n.41.* Suarium Commendans: Ad ſecundam, negat Suarez eſſe ejuſmodi praxim; *Extra Sacrum Miniſterium* (inquit) *quilibet miniſter Sacer, ideſt, quocumque minori gradu ordinatus non peccabit contingendo hæc vaſa, ut colligitur ex Cap. non oportet, diſt.23. & Uſu, qui videtur hic etiam extendere ad ordinatos tantùm prima tonſura.* Hęc Suarez. Vide? Layman pro ſe modo *numer.10.* dixit (*propter Eccleſiarum Praxim*) Suarez pro ſe dicit (*ex Uſu*) cui fides adhibenda? Sed certè, etiam ſi eſſet uſus abſtinendi à tali contactu, is nobis nihil obſtaret, quia non conſtat eſſe introductum ſub obligatione, ut in ſimili ſæpè cum Doctoribus argumentari ſolemus, ſupr. *lib.2. capit.4. §.2. nu.1.* Ad tertiam licentiæ à Sancta Sede frequentiſſimè conceduntur ad tolendos conſcientiæ ſcrupulos, vel pro amplectentibus opinionem contrariam, ut docent communiter Doctores, Suar. *de Euch. d.81. ſect.8. §.4. addendum.* Caſtrop. *tom.2. tract.7. d.2. p.4. nu.6.* aliique.

12 Unum ergo ſupereſt hìc decernendum. An ſcilicet (citrà neceſſitatem, & contemptum) ſit ſaltem veniale laico, vel fœminæ, nuda manu extra miniſterium ſacrum tangere Calices, & ſimilia dicta *num.2.*

Saltem eſſe veniale, docent probabiliter Suar. Coninc. *mox citandi,* Aliique: Ego libenter aſſentior opinioni Scoti *in 4. diſt.13. q.2. ar.3. §. Sed circa hoc quæritur;* Bartol. ab Angelo de *Miſſ. Dial.3. §.321.* aliorumque dicentium nec eſſe veniale. Cui ſententiæ multum favet Sanchez *l.2. in Decal. c.43. nu.26. in fin.* Caſtropal. *tom.2. tract.8. de Adorat. d.1. p.6. num.24.* & Sà *V. Sacra, num.3.* & hic quidem ſic habet: *Sacra tangi à laicis ſine contemptu, aut nullum peccatum eſt, aut leviſſimum.* Hæc in impreſſione genuina: nam ſcio in expurgata, *ibid.* Sic legi. *Sacra tangi à laicis ſine contemptu, non eſt peccatum mortale.* Scio, inquam hoc; ſed ego cùm voco Emmanuelem Sà, ipſum vocari, & legi, non alium volo.

Suarez *diſp.81. de ſacr. ſect.8 §. Tertium exemplum;* Coninch. *de Sacram. q.83. art.3. d.3. num.249.* aliique, qui in tali contactu peccatum veniale cognoſcunt, octo textus pro ſe ad probandum afferunt, quos ad verbum hic exſcribere, & explicare juvat, ut nimirum veluti manu palpemus, ibi, de hac re, nec mortalem, nec venialem obligationem imponi. Neque ſic brevitati noſtræ injuriam facimus, licet enim viatori etiam feſtinanti, ſi ſpes lucri reluceat, ad aliquantulo longiorem viam non nihil aliquando divertere.

Primus Textus *ex diſt.23. C. Sacratas.*

13 *SAcratas Deo, fœminas, vel Monachas, ſacra vaſa, vel ſacratas pallas penes vos contingere, & incenſum circa Altare deferre, perlatum eſt ad Apoſtolicam Sedem: quæ omnia reprehenſione plena eſſe, & vituperatione nulli rectè ſapientum dubium. eſt Quamobrem hujus Sanctæ Sedis authoritate hæc omnia vobis reſecare funditùs, quanto citius poteritis, cenſemus: & ne peſtis hæc latius divulgetur, per omnes Provincias abſtergi citiſſimè mandamus.*

14 Ubi vides primo, locutionem eſſe ſolùm de fœminis monachis, cur ergo prohibitionem ad omnes extendis? Secundò, mihi probabiliſſimum fieri, non loqui hic Pontificem de mero ſacrorum vaſorum contactu, ſed de illo, qui adhibebatur: dum fœminæ miniſtrabant ſacro, quod meritò ſemper Canones prohibuerunt, & tamen alicubi Monachæ, prætextu quod eſſent Deo dicatæ, Sacro Miniſtrare non dubitabant. Quando igitur dicitur in textu (*Monachas penes vos ſacra vaſa contingere, & incenſum circa Altare deferre perlatum eſt*) illud (*circa Altaria*) cadit ſupra (*contingere*) & ſupra (*deferre*) ita ut uno verbo, perlatum fuerit, Monachas circa Altare Miſſæ inſervire. Conjectura optima eſt, quia id appellat Pontifex peſtem; & quidem citiſſimè abſtergendam; at quæ peſtis tanta eſt, merus contactus Calicis, qui per eoſdem noſtros adverſarios judicatur res omninò venialis, & levis? Non ita fœminas miniſtrare circa altaria, ipſe enim mulieris aſpectus facilè inficit ad malum propenſos hominum mores: nam propterea nomine peſtis meritò vocanda fuit; tantoque rigore vitanda eſt, ut potiùs in neceſſitate concedatur Sacerdotem ſine miniſtro celebrare, ut infra dicemus, *l.2. c.7. §.5.* quàm miniſtrante circa Altare, muliere.

Textus Secundus *ex eadem diſt.23. C. non oportet 1.*

15 *NOn oportet Subdiaconos licentiam habere in Sacrarium, ſive in Secretarium (ideſt Altare, habet hic Gloſſa, quod Græci Diaconium appellant) ingredi, & contingere vaſa Dominica.*

16 Vides Primò, id tantum prohiberi per verbum (*non oportet*) quod non notat præceptum, ſed convenientiam ex communi ſententia. Ita Suar. *l.3. de leg. c.5. n.10.* Sanch. *l.6. in Dec. c.4. nu.37.* Caſtr. *T.1. tr.3. de leg. d.1. p.9. nu.2.* Secundò, ſermonem eſſe de miniſtrando circa Altare, ait enim textus (*ingredi in altare, & contingere vaſa.*) Tertiò hunc Canonem vel uſu, vel ex aliis ordinationibus jam abrogatum eſſe. Quis enim nunc negabit Subdiacono circa Altare aſſiſtere, & ſacra vaſa tractare? Subdiacono, inquam, cui propter hoc ipſum, datur in ſua ordinatione Calix attingendus.

Textus Tertius *ex eadem diſt.23. C. non oportet 2.*

17 *NOn oportet inſacratos miniſtros licentiam habere in Sacrarium, quod Græci Diaconium appellant, ingredi & contingere vaſa dominica.*

18 Vides, hunc textum eſſe ferè eundem cum præcedente? ſolùm enim ibi loquitur de Subdiaconis, hic de inſacratis, hoc eſt, ut habet Gloſſa, de perſonis non ſacris, atque adeò de laicis: nam etiam prima tonſura inſigniti, ſacri appellantur apud Canones, utpotè, jam clerici, de ſorte Domini. Ita Caſtr. *to.2. tr.8. diſp.1.* Azor. *p.6. num.25.* citans Suarium, & Canones. Senſus igitur eſt, miniſtros laicos nõ convenienter inſervire ſacro, quod tamen, ſaltem, quoad Miſſas privatas, conſuetudine jam abrogatum eſt; quia ubique locorum, laicos miniſtrare, æquo animo, & ſine ulla indecentiæ ſpecie, immò quando qui miniſtrant, ſunt viri nobiles, cum laude paſſim videmus.

Textus Quartus *ex eadem diſt.23. C. non liceat 1.*

19 *NOn liceat cuilibet ex lectoribus, ſacra Altaris vaſa portare, nec aliis, niſi iis, qui ab Epiſcopis Subdiaconi fuerint ordinati.*

20 Nota illud (*portare*) quod Gloſſ hic, Hugo, & Archidiaconus explicant portare in proceſſionibus publicis, & dicunt, ea vocari vaſa ſacra, in quibus continentur ſacræ Sanctorum Reliquiæ,

Digitized by Google

Sed quo ad hoc eſſe ipſa conſuetudine revocatum hunc teatum, docet Sanchez *lib.2. in Decal.c.43.num.26.* Quare licebit hodie tum lectoribus, tum laicis ea portare; prorſus ſicuti iiſdem laicis, ſine ſcrupulo, portare in proceſſionibus Cruces licet. Quòd ſi Sacrorum vaſorum nomine intelligas Calices, Patenas, & ſicut intelligit idem Sanchez *ibid.* adhuc nota textum dicere (*portare*, non *contingere*:) exquo conjicimus, non eſſe ſermonem de ſimplici contactu, ſed de illo, qui addit geſtationem, quæ ſolet fieri intra miniſterium ſacrificii. At jam diximus *nu.9.* id intra Miniſterium ſactum, competere ex officio ſolis conſtitutis in ſacris, & ad ſummum, Acolithis: non autem hic loquimur de contactu, extra Miniſterium Sacrum.

Textus Quintus *ex eadem diſt.ncli.23. C. non liceat 2.*

21 N*On liceat cuilibet Miniſterium tangere, niſi Subdiacono, Aut Acolitho in Secretario vaſa dominica.*

22 In Secretario, inquit Gloſſa, hoc eſt, in loco ubi ſacra vaſa ponuntur, ne ſit contta id, quod ſupra negatum fuerat Subdiaconis, dum, ut vidimus *num.15.* dictum fuit *in cap, non oporcet 1.* non oportere Subdiaconos licentiam habere in Secretarium ingredi, ubi eadem Gloſſa voluit, nomine Secretarii, ſignificari Altare. Melior eſt explicatio eorum, qui fatentur in unu Canone ex his idem concedi, quod negatur in alio, id tamen fuiſſe diverſis temporibus, prout res, & circumſtantiæ tunc exigebant. Ita Suarez *de Euch. d.81. ſect.8. p.3. exemplum*, verùm, quantum facit ad nos, vides, hic non agi de ſimplici contactu, ſed de contactu in Secretario, hoc eſt de eo, qui adhibetur, dum miniſtratur ſacro, qui ſolùm conſtitutis in ſacris, & Acolythis competere ex hoc eodem *cap. non liceat 2.* docuit Suarez à nobis allatus *num.9.*

Textus Sextus *ex diſt.1. de Conſecr. C. In Sancta.*

23 I*N ſancta, ac Apoſtolica Sede ſtatutum, ut ſacra vaſa, non ab aliis, quàm à ſacratis, Dominoque dicatis contrectentur hominibus, Indignum enim valdè eſt, ut ſacra Domini vaſa, quæcumque ſiat, humanis uſibus ſerviant, aut ab aliis, quàm à Domino famulantibus, eique dicatis tractentur viris: ne, pro talibus præſumptionibus, iratus Dominus plagas imponat populo ſuo, & hi etiam, qui non peccaverint, mala patiantur, aut pereant, quia perit juſtus ſæpiſſimè pro im, io.*

24 Nota illud (*contrectentur*) idem enim eſt, ac illud, quod paulò poſt dicit (*tractentur:*) ſenſus ergo erit, vaſa hæc ſacra, non debere tractari, ſeu inſervire in profanis uſibus; id quod longè diverſum eſt ab eo, de quo hic diſputamus. Confirmatur ex illis verbis (*humanis uſibus ſerviant*) & ex illis (*ne pro talibus præſumptionibus iratus Dominus, &c.*) quod certè ſignificat aliquid multo gravius, quàm ſit ſimplex cujuſque contactus. ſignificat enim gravem illum contemptum, quo ſacris vaſis, ad uſum profanum, quis uti præſumit.

Textus Septimus *ex eadem diſt. de Conſecr. C. Veſtimenta.*

25 V*Eſtimenta Eccleſiaſtica, quibus Domino miniſtratur, & ſacrata debent eſſe, & honeſta, quibus, aliis in uſibus non debeat frui quàm in Eccleſiaſticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, niſi à ſacratis hominibus, ne ultio, quæ Baltaſſar Regem percuſſit, ſuper hæc tranſgredientes, & talia præſumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima.*

26 Hic Textus, qui non loquitor de vaſis ſolum, ſed etiam magis explicitè, de veſtimentis, quoniam benè explicatur ab ipſo Suario, *de Euch. d.81. ſect.8. §.3. exemplum*, ſatia pro nobis erit, ejus hic explanationem proferre. *In c. veſtimenta* (inquit) *loquitur Stephanus Papa generaliter de veſtimentis Eccleſiaſticis, quæ neque ab aliis debent contingi, aut ferri niſi à ſacris hominibus. Quæ verba aut præceptum non continent, quia illud verbum* (non debent) *non videtur in rigore ſignificare obligationem, ſed decentiam quandam: aut non intelligatur de quolibet tactu, ſed de illo, qui ordinatur ad profanum, & communem uſum, ut ex antecedentibus verbis poteſt non obſcurè colligi: vel certè ſi admittamus ibi præceptum, dicendum eſt in deſuetudinem abiiſſe, quoad hanc partem.* Hæc pro nobis Suarez.

Textus Octavus *ex eadem diſt.1. de Conſecr. c. Ad nuptiarum.*

27 A*D nuptiarum ornatum divina myſteria non præſtentur; ne, dum improborum contactu, pompaque ſæculari luxuria polluantur, ad officia ſacri myſterii videantur indigna.*

Hic ſermonem eſſe de contactu in ordine ad uſum profanum, ex ipſo litteræ aſpectu, ſatis patet.

Atque hi ſunt à Suarez, aliiſque hac de re contra nos citati textus; quibus accurate inſpectis, meritò, pronunciare potuimus, probabilem eſſe ſententiam, nullum in prædicto contactu veniale peccatum agnoſcentem.

§. II. *Lotio Sacrorum.*

1 CErtum eſt Corporalia, purificatoria, & ſimilia lavari, ſaltem ex convenientia, debere à Diacono in vaſe ad hoc præparato, lotionemque mittendam eſſe in Piſcinam Sacram, ſeu Sacrarium, quod, hic nihil aliud eſt, niſi locus in pariete, ſeu ſub terram deſoſſus, & ab aliis profanis uſibus ſeparatus, in quem hæc lotio, & ſimilia projici ob reverentiam ſolent. Ita Suar. Coninch. Reg. aliique *paſſim* apud Bonac. *de Euch. d.4.q.ult p.10.n.22.*

2 Notant autem communiter Doctores, idem hoc intelligendum eſſe de prima lotione; nam hac per Diaconum habita, poſſunt laici ſine ſcrupulo, & fœminæ, præſertim ſacræ Virgines, ea meliùs lavare, tergere, & reficere.

3 Dubium ergo ſupereſt. An ſi laicus ſine neceſſitate ea in prima lotione lavet, peccet? Et non peccari quidem mortaliter certum ſit; quia non eſt materia gravis; Peccari autem venialiter multi ſupponunt, ea eo, quia ſi ea tangere, ex ipſorum ſententia, iis non licet, ſub culpa veniali, multò magis, non licebit lavare. Sic Suarez *diſp. de ſacr. 18. ſect.8. §.4. addendum*, aliique.

4 Verùm probabile eſt, nec eſſe veniale, licèt ſit optimum conſilium ut à Diacono, vel Subdiacono, vel habentibus ad id privilegium in prima lotione, laventur. Ratio eſt, tum quia Doctores ſupra probabiliter docentes non eſſe veniale tangere, videntur etiam probabiliter docere, nec eſſe, lavare: in lotionem enim, nil aliud tandem intervenit, ut idem Suar. *ibid.* fatetur, niſi quidam contactus, tum quia, ut ibi, ita hic, non conſtat impoſitam eſſe obligationem ſub ullo præcepto, ut jam ex ſequenti teatu, quem adverſarii communiter afferunt, apparebit: eſt autem hujuſmodi cap. *nemo 2. de conſecrat. diſt.1.*

5 *Nemo per ignorantiam.* Et infra: *Pallas verò, & vela Sanctuarii, ſi ſordidata fuerint, miniſterio Diaconi cum humilibus Miniſtris, intra Sanctuarium lavent non ejicientes foras à Sacrario; & velamina Dominicæ menſæ abluant, ne fortè paluis Dominici Corporis malè decidat.*

6 Ubi nota. Primò, hunc Canonem, quo ad vela, fateri jam uſu ipſo derogatum eſſe; id quod diſertè docet hic Gloſſa *v. & vela*, quæ ſic habet: *Et vela, ideſt, ornamenta, vel aula, ideſt cortina. Hoc hodie derogatum eſt conſuetudine generali.* Hæc Gloſſa.

7 Nota Secundò, illud (*Palla*) intelligi de Corporalibus, ut habet Gloſſa cap. *Altaris palla, d.1 de conſec.* ſed à Doctoribus, propter identitatem rationis, meritò extendi ad Purificatoria, Calices, Patenaſque.

8 Nota Tertiò hunc textum concedere prædictam lotionem Diaconis cum humilibus miniſtris, cur igitur plures Doctores id coarctent ad unum Diaconum? Si licet igitur, meo intellectu, hunc Canonem explicare, ſenſus erit, ut Diaconi tanquam ii, quibus cura Sacrorum incumbit, aſſiſtant, minores miniſtri lavent; tunc enim directè dicetur Diaconus cum miniſtris lavare, ſicut Domina, cum Ancillis, dicitur domus ſervitia exhibere; illa ſcilicet dirigente, his exequentibus.

9 Nota Quartò, loquendo de iis, qui miniſtri Eccleſiæ non ſunt, atque adeò de laicis, puto iis nequaquam in hoc textu prohiberi, ne ſub veniali quidem, primam prædictorum lotionem. Ratio eſt, quia, ut patet ea littera, nullum verbum eſt oſtendens obligationem ejuſmodi: ſolùm enim dicitur (*Diaconi cum miniſtris lavent*) hoc autem imperativum, nec ea ſe ſignificat prohibitionem ſub peccato in opinione probabiliſſima; & multò magis hic ex Pontificis mente, qui explicare dumtaxat in hoc textu intendit, id eſſe officium Diaconorum, & miniſtrorum, cæterum an ab aliis fieri idem poſſit, nec abnuit. Ita Caet. Carth. apud Caſtrop. *Tom.1. de leg par.9. num.3.* aliique Sanè ſi quis ita dicat: *Oſtiarii januas Eccleſiæ aperiant*; oſtenderet quidem officium Oſtiarii, non tamen prohiberet, quo minus ab aliis, quamvis non ea officio, aperiri Eccleſiæ januæ poſſint.

10 Dices Suar. *diſp. de ſacr. 81 ſect. 8. §. 5. addendum*, poſtquam retulit hunc eundem textum, ita ſubdit: *Quæ omnia ſervanda ſunt, ſaltem in prima lotione, hoc enim nulla conſuetudine abrogatum eſt, neque rationabiliter abrogari poteſt, ut notat Sylveſter.* Hæc Suar. Reſp. nos hactenus non aſſeruiſſe, hunc teatum eſſe abrogatum conſuetudine, ſed in illo non ferri legem, ſub peccato prohibentem.

11 Sed quæſo te, expende, an verum ſit, quod hic textus non ſit abrogatus. In illo quatuor à Pontifice ordinantur. Primò, ut Pallæ, ideſt Corporalia ſordidata laventur. Secundò, ut laventur à Diaconis cum humilibus miniſtris: Tertiò, ut laventur intra Sacrarium. Quartò, ut non projiciatur lotio foras à Sacrario. Ex quibus illud ſecundum, quòd laventur in prima lotione à Diaconis ubi nam locorum ſervatur? lavantur enim à Subdiacono, & à *dictis ſupra num.5.* Et illud tertium, quòd in eadem lotione, laventur intra Sacrarium, quotus quiſque eſt, qui hodie obſervat? lavantur enim paſſim à miniſtris, ubi libuerit in pelvi quamvis obſervent illud quartum, quòd non projiciunt lotionem foras à Sacrario. Si ergo de facto aliqua ex dictis ſunt, etiam per timoratos abrogata, non debuit univerſaliter dici à Suario ea, quæ in prædicto capitulo ordinantur, abrogari rationabiliter non poſſe.

§. III. *Uſus Sacrorum ad profana.*

1 CErtum eſt, mortale ex ſe eſſe Sacris vaſis, & veſtibus, eadem forma, atque adeò eadem benedictione vel conſecratione manente, uti ad uſum profanum. Exemplo addit Suarez *diſput. de ſacrament. 81. ſect. 8. paragr. Quarto addendum, juncto paragr.*

ultimo pertinet, at ſi quis v.g. abſtergatur Calice in communi menſa, vel Palla benedicta, ut communi linteolo, aut Sacra veſte ad profanam repræſentationem, vel ludum, id enim præſefert contemptum quemdam, & vix poteſt à mortali excuſari. Hæc ille; ſanè præſcindendo à parvitate materiæ; nam cœterùm, quis dicet, ſemel ſudorem abſtergere mappa benedicta, vel quid ſimile, eſſe mortale? Inſuper locutio eſt de rebus, quæ ſolent conſecrari, vel ſaltem benedici, nam uti v. gr. ad nuptias, vel communem uſum tapeto, candelabris, pelvi, immò, & manutergio, & ſimilibus, in Miſſa adhiberi ſolitis, cū ſatis mediatè inſerviant miniſterio ſacro, nō eſt peccatum: ſicut enim ſine ſcrupulo, utimur v. g. candelabris profanis ad ornandum Altare, ita, & è contra, licebit (ſi fiat ſine contemptu) uti candelabris Eccleſiæ ad ornandas ædes profanas, non quidem ſemper, & indifferenter (id ſemper præſeferret implicitum contemptum) ſed in aliqua ſolemnitate non ſacra fortè occurrenti. Nam dum in cap. *Ad nuptiarum de conſecr. diſt.* 1. vetatur, *ne ad nuptiarum ornatum divina miniſteria præſtentur*, locutio non eſt, niſi de conſecratis, vel ad ſummum de benedictis, id quod clarè inſinuat illud appoſitum (*Divina*.)

2 Dictum eſt autem (*non mutata forma*,) nam ea mutata atque adeò deperdita conſecratione, ſeu benedictione, licèt conveniens ſit, prædictas veſtes, & vaſa nunquam applicare profanis uſibus, tūc enim vel ſerventur ad aliud ſacrum uſum fortè apta, vel, ſi ad nullum ſint utilia, comburantur, cineréſque in Sacrarium, juxta directionem Sacrorum Canonum, cap. *ligna*, cap. *Altaris, de conſecr. diſt.* 1. proiiciantur; tamen probabile eſt, non eſſe nec mortale, nec veniale, ſi ſic mutata forma, ad profanos uſus applicentur. Calix ergo confractus, Caſula, vel Alba diſſuta; fruſtula inveterati Corporalis, vel Purificatorii, ligna, & lapides diruti templi, &c. poterunt, quantum eſt hoc capite vendi, uſibus communioribus applicari, & ut profana nobis uſui eſſe. Ita Caſtrop. *to.* 2. *tr.* 8. *d.* 4. *p.* 6. *n.* 25. Ratio præcipua eſt, quia, ex una parte, non adeſt clara prohibitio, & ex alia, res, dum mutat formā, amittit conſecrationem, ergo non eſt Sacra, ergo profana, ergo, ſi tunc applicabitur profano uſui, res profana applicabitur, non ſacra. Alias rationes, ut & explicationem aliquorum textuum, quia rectè proſequitur Caſtr. *l. c.* apud ipſum lege. Sicuti etiam apud Suar. *de Sacram. diſ.* 71. *ſect.* 8. §. 4. *addendum*, leges, conſuetudinem mortuos Sacerdotes ſepeliendi indutos veſtibus Sacris, non eſſe uſum profanum, nec contra Canones, ut ipſe rectè expendit.

Quæſtio incidens de Candelis, & Ramis Palmarum Benedictis.

3 Dum hæc ſcriberem, incidit dies Purificationis Beatiſſimę Virginis, & inter colloquendum cum amicis, exorta eſt quæſtio; An candelis eo die benedictis poſſimus (citrà contemptum) uti, ad communes uſus ſine peccato etiam veniali? Poſſe uti diximus, quia hæc benedictio non eſt introducta cum tanto rigore ab Eccleſia ad ſolum uſum Sacrum.

4 Confirmabam Primò, quia in prima oratione, qua candelæ dicto die benedicuntur, ſic habetur. *Te humiliter deprecamur, ut has candelas ad* Uſus hominum, *& ſanitatem* Corporum, *& animarum, ſive in terra, ſive in aquis, &c.*

5 Confirmabam ſecundò, quia etiam benedicuntur die Paſchatis agni, ova &c. ad uſum communem.

6 Confirmabam tertiò, quia nemo ſcrupulum ſibi inicit, quod panem benedictum die S. Blaſii, vel S. Antonii, ut moris eſt apud aliquas Eccleſias, vel truncos Palmarum benedictos, vel benedictos Carbones, die Sabbati Sancti, aſſumat ad communem uſum; ſi enim ſuperſunt in quantitate, quis eſt, qui illum panem non comedit, & illa ligna, Carboneſque communi uſui non aſſignat? immò reliquias talis panis, vel decidentes palmarum ejuſmodi, vel olivarum frondes, quis eſt qui pedibus in terra proteri, cum ſcrupulo culpæ, putet? Similiter igitur putandum eſt de Candelis, & propter paritatem rationis, de Aqua, Incenſoque benedictis, & ſimilibus. Atque ratio horum omnium eſt jam dicta, quia non cum tanto rigore in his modicis benedictionibus agitur, vel agi intenditur ab Eccleſia.

§. IV. *Uſus profanorum ad Sacra.*

1 EContra profanas veſtes, vaſaque licet ne applicare uſibus Sacris, & Sacrificio? Dico licere, ſive mutata forma, ſive eadem forma remanente, ſi ſint apta ad uſum Sacrum. Ita Suar. *ibid.* §. *Sed quæres*, & Caſtr. *to.* 2. *tr.* 9. *d.* 2. *p.* 6. *n.* 25. Licet v.g. ex veſte ſerica muliebri formare planetam Sacerdotis, & linteolum vulgare convertere in corporale, vel Purificatorium, ſemper intelligendo, ut, ubi requiritur benedictio, vel conſecratio, ea adhibeatur. Ratio hujus doctrinæ eſt, quia in hujuſmodi applicatione non apparet ſpecialis indecentia, & ex alia parte, nulla adeſt (ut expendit ibidem Suarez) prohibitio. Immò non vulgares modò domus, ſed etiam Idolorum templa in Sacras Baſilicas fuiſſe converſas, atque adeò hoc fieri exemplum pro cœteris rebus, paſſim teſtantur hiſtoriæ.

2 Ad argumentum in contrarium, quod hic ſolet adduci, ex privilegiis, quæ ad hoc conceduntur à ſancta Sede, reſpondetur, ſicuti in ſimili reſponſum eſt §. 1. *n.* 11. *fine*.

De Mappa profana an aſſumi poſſit ad Sacrum; deinde reddi ad uſum priſtinum, vide infra, *c.* 5. §. 2. *n.* 3.

CAPUT III.

De Veſtibus Sacerdotalibus.

§. I. *Quibus, & quot veſtibus indiget Sacerdos ad Sacrificandum.*

1 PRæter habitum, quem Sacerdos honeſtum, & quidem uſque ad talos ex decentia, habere oportet, ſex ſacris veſtibus eget, ut ritè Sacrificet: Amictu, Alba, Cingulo, Manipulo, Stola, & Planeta. Prçter Amictum, & Albam, quæ ex lino, vel cannabe contexta eſſe debent ex Azor. *p.* 1. *l.* 10. *c.* 18. *q.* 8. (an poſſit ex Goſſipio, dicam infra, *c.* 5. §. 3. *n.* 3.) cçterç quatuor ſunt ex quacunque decenti materia, quò pretioſior eſt, eò melior. Sic Suar. *de Sacram. d.* 82. *ſect.* 2. §. 4. *eſt obſervandum*. Colorum diverſitas in diverſis Miſſis non eſt de præcepto, ſed convenientia. Cave autem, ne prędictæ Veſtes ſint valdè attritæ, ſicut ne reliqua ſacra ſupellex ſit valdè immunda, peccaretur enim mortaliter, ex Suarez *de Sacr. d.* 81. *ſect.* 6. § *ultima part*, ſi enormiter eſſet talis; id quod reverentia Chriſto debita perſuadet. Nota tamen illud (enormiter) difficulter enim ex Suar. *ibid.* ex hoc capite, niſi verè deſipiens ſis in mortalem culpam incidere tibi continget. Audi inſuper Laym. *l.* 4. *tract.* 5. *c.* 6. *an.* 15. te aliquando excuſantem. *Interdum* inquit, *Sacerdos ſubditus, ſi ſuperiorem, ut vaſa mundare, vel munda ſervari curet, admonuerit, nihilque effecerit, excuſatur, propter Sacrificandi neceſſitatem.*

2 Poſſe uſui eſſe Stolam pro Cingulo, Manipulum longum pro Stola, Stolam pro Manipulo, quia hæc perinde, ſe habent, docent aliqui probabiliter cum Sà *V. Miſſa n.* 9.

3 Sed quid, ſi quis, aliqua ex his veſtibus carens, ſacrificet? Reſp. Ex genere ſuo peccat mortaliter, quia contra præceptum grave, & ita ab Eccleſia receptum, delinquit. Ita Fagund. *Eccleſ. præcept. l.* 3. *c.* 23. *n.* 15. Dico (ex genere ſuo) nam propter parvitatem materiæ excuſaretur à mortali, ut v.g. ſi Cingulum non adhiberet. Quidquid neget Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 5. *n.* 150. cur enim hic, ut ferè in aliis materiis hæc parvitas agnoſcenda non ſit? Immò in hac, de qua agimus, parvitate materiæ, excuſari etiam à veniali ob caſum neceſſitatis, probabile eſt; quia neceſſitas videtur ſufficiens ad excuſandum eum, qui omittit rem ex ſe levem.

4 Gradus verò neceſſitatis non eſt hic valdè diſtrictè accipiendus. Quare neceſſitas audiendi, & celebrandi Sacrum, die feſtivo, fervor devotionis, & tentatę voluntatis tentationem, eo remedio ſuperanda, immò & Sacerdoti non diviti opportunitas eleemoſynæ ſatis ſuperque, in prædicta parvitate, etiam à veniali celebrantem excuſabit. Ita Diana *p.* 2. *tr.* 14. *reſ.* 68. *in fine*.

5 Hinc fit, ut quamvis deficiente aliqua ex veſtibus majoribus, v. g. Alba, Caſula, &c. deobligemur à dicendo, vel audiendo Sacro, in die præcepti; quia hoc præceptum non obligat, niſi quando Miſſa haberi debito modo poteſt; non deobligamur tamen, deficiente aliqua ex minoribus; quia tunc, ut dictum eſt, poteſt dici Miſſa. Quamvis ſi deobligari etiam tunc velis, poſſis: quia licet tibi ſequi opinionem contrariam, quod ſcilicet, nec (deficiente aliqua ex minoribus) liceat Miſſam facere.

6 Sed quid in maiori gradu neceſſitatis, poteſtne licitè quis ſine aliqua ex his majoribus veſtibus, vel ſine omnibus ſacrificare, ut mortem v. g. vel malum evitet?

Reſp. Si metus incutitur in contemptum Religionis, certum eſt, quamlibet, etiam leviſſimam omittere, eſſe mortale. At, ſi ſit in alium indifferentem finem, v. g. ad hoc, ut alii interſint Sacro: tunc ex regula generali, quod præcepta humana non obligant cum tanto diſpendio, non eſſe peccatum, etiam graviores illas veſtes omittere, probabiliter nonnulli docent cum Navarr. *in manu. c.* 25. *n.* 84. Hurt. *de Sacrif. d.* 24. *diſp.* 21. etſi nonnulli negent cum Suar. *de Sacr. diſp.* 72. *ſect.* 2. §. *Secundò dicendum*, quia non poteſt id non cedere in Sacrificii irreverentiam. Sed alii probabilius diſtinguunt, afferuntque ſine aliqua ex gravioribus, in dicto metu incuſſo ob finem indifferentem, poſſe abſque peccato celebrari; ſine omnibus, nequaquam. Ita Fagund. *præc. Eccl.* 2. *l.* 3. *c.* 3. favetq; Suar. *l. c.* item Marchin *tr.* 3. *p.* 5. *r.* 14. *nu.* 5. Ratio eſt, quia ſine omnibus non evitabis ſcandalum, & irreverentiam magnam: ſine aliqua dumtaxat, evitari poſſe probabiliſſimum eſt.

§. II. *De Benedictione Veſtium Sacerdotalium.*

1 IDem eſt, uti Veſtibus non benedictis, ac nullis uti. Ita Fagund. *r. Eccl. præc. l.* 3. *c.* 23. *n.* 17. ex Suario. Unde, quę modo dicta ſunt de parvitate materiæ, & in caſu neceſſitatis, hic pari modo ſunt intelligenda.

2 Unam limitationem addo dictis *nu.* 6. Puto enim gravioris mali metum requiri, ut quis licitè faciat Sacrum ſine veſtibus Sacerdotalibus, modo ibidem dicto, quàm cum illis nondum benedictis. Ratio eſt, quia majoris ſcandali, maioriſque irreverentię periculum eſt illo, quàm hoc modo: quis enim non magis ſcandalizetur, ſi videat Sacerdotem in veſtibus communibus celebrantem, quàm, ſi videat eundem, celebrantem in veſtibus Sacerdotalibus, licet ſciat nondum eſſe benedictis? Idem dic de irreverentia.

3 Illud denique adverte, te non debere eſſe ſollicitum in inquirẽdo,

do, an veſtes, aliaque Sacrificii inſtrumenta ſint benedicta, niſi aliqua particularis ratio dictet. Quare rectè Soto apud Azor. *p.1. l.10. c.27. q.11.* notat, quando hæ rei divinæ inſerviunt de more, vel quando offeruntur à Parocho, nihil eſſe inquirendum.

Debent ergo hæ veſtes eſſe benedictæ, nimirum, vel primò ab Epiſcopo; vel ſecundò, ab habente privilegium ea benedicendi; vel tertiò, in probabili opinione, ab ipſomet Sacrificio.

De hoc tertio dixi ſupra *c.1. §.4. n.4.* De primo, & ſecundo, eſt hic aliquid explicandum.

De facultate Epiſcoporum benedicendi Sacras Veſtes.

4 In hac Epiſcoporum poteſtate non eſt valdè immorandum; ſolùm id advertere: adeſſe meritò, Sacræ Congregationis declarationem, Epiſcopum non poſſe hanc poteſtatem Sacras veſtes, aliaque ſimilia benedicendi delegare ſimplici Sacerdoti. Sic Poſſevinus *de officio curati c.2. de Sacrif. n.37.* & alii apud Gavantium *in Rubr. Miſſ. p.4. c.16. n.23.* Ratio eſt, quia hæc poteſtas non pertinet ad juriſdictionem, ſed potiùs reducitur ad poteſtatem ordinis, quę ſolùm reſidet in perſona Epiſcopi, qui eſt conſecratus. Atque hinc fit, quod neque poteſt eam delegare ſuo Vicario, quia is, poſito, quòd non ſit Prælatus, in hoc, venit nomine Sacerdotis ſimplicis.

Duo Privilegia Mendicantium Sacras Veſtes benedicendi.

5 Primum Privilegium conceſſum eſt ab Innocentio VIII. *vivæ vocis oraculo*, Congregationi Sanctæ Juſtinæ de Padua, & conſequenter Mendicantibus, & participantibus cum illis, quo Abbates, & Priores principale regimen habentes, unde & Prępoſiti, & Rectores, Guardiani, ſimileſque Superiores, poſſunt benedicere Corporalia, veſtimenta, cœteraque ornamenta Eccleſiæ, & ad cultum divinū pertinentia, & tam ſuę Eccleſiæ, quàm etiam undecumque delata. Ita *in Compend. Privileg. Societ.* IESU *V. Benedicere*, §.3.

Hoc privilegium, quamvis vivæ vocis oraculo conceſſum ſit ab Innocentio VIII. conceſſum eſt etiam per Bullam à Leone X. Fratribus Minoribus (& conſequenter participantibus) quamvis pro ſuo uſu tantùm. Apud Bellar. Rodriq. *Bulla 6. Leonis X.*

6 Secundum de hac re, privilegium eſt Sixti IV. qui cōceſſit, quod omnes fratres Minores (& conſequenter participantes cum illis) poſſint benedicere paramenta Altaris, Miſſalia, & indumenta, exceptis Corporalibus dumtaxat. Portell. *in dub. Reg. V. Benedicere, in add. nu.3.*

Nota, hoc privilegium eſſe pro religioſis Sacerdotibus, etiam non Superioribus, illud dictum, *n.5.* ſolùm pro Superioribus.

Nota inſuper cum Portell. *ibid.* ipſis Minoribus eſſe hoc ipſum reſtrictum in dicto capitulo Meclinienſi, ut ſoli Provinciales, Cuſtodes, & Guardiani poſſint. Addit tamen idem hanc conceſſionem, ut jacet, eſſe in uſu apud Patres Dominicanos.

7 Petes, Sunt ne hodie univerſaliter reſtricta hæc duo privilegia à Sacra Rituum Congregatione, ut ſolùm Regulares pro ſuis uſibus, nō verò pro uſu externorum poſſint illa benedicere? Reſp. aliqui cum Gavant. *in Rubr. Miſſ. p.4. tr.* 29. *n.*21. Lezzana *v. Altare*, *n.*3. docent eſſe reſtricta; negant alii cum March. *de ord. tom.3. p.3. c.11. n.3.* Tambur. *de jure Abb. tr.1. d.93. q.4.* cum quibus ſentio. Ratio eſt, quia conſtat de privilegio, non verò de ejus revocatione. Quare præter Superiores Societatis, quibus reſtrictum eſt privilegium, ſolùm pro proprio uſu, ut habetur *Comp. Privileg. Soc. Ieſ. v. Benedicere*, §.3. & Pręter Minores, quibus etiam reſtrictum eſt pro ſuo uſui in prædicto cap. *Meclinienſi*, alii poterunt, undecumque illa afferantur, ſi ipſis limitatum id à ſuis Generalibus non fuerit.

De his vide nonnulla peculiaria pro noſtris ex Societate, preſertim pro Rectoribus Seminariorum apud de Lugo *l.1. Reſp. mor. d.39.*

§. III. *Quando nam veſtes Sacræ amittunt benedictionem?*

1 AMittunt, quādo fiunt ineptę ad uſum Sacrificii, ineptæ autem fiunt, ſtatim atq; perdunt figuram, ſub qua benedictę fuerunt: Ita Hurt. *de Sacrif. d.3. diff.11.* aliique. Unde ſi Manica Albę ſeparetur ab ipſa Alba, recedet benedictio, quia ſic inepta evaſit ad Sacrificii uſum. Quòd ſi Alba ſit ejuſmodi, ut ejus manicę globulis, vel ſuniculis ipſi adnectantur, ut etiam Planeta, ſi ejus pars anterior reſticulis cum interiori connectatur; certè per diſjunctionem, quando iterùm ad uſum unietur, non amittet benedictionem. Sic de Lugo *diſp. de Euch. d.20 ſect.4. nu.93. & 99.* Ratio eſt, quia, ut ſupra *c.1. §.5. n.2.* de Calice tornatili diximus, remanet eadem veſtis.

Quædam propria de Cingulo.

2 Si cingulum rumpatur in duas, v.g. partes, amittit ne benedictionem? Reſp. cum de Lugo *ibid.* Si remanet utraque pars apta ad cingendum non amittet, ut conſtat ea dictis *nu.*2. & ex dicendis infra *c.5. §.1. n.12.* de Ara conſecrata. Si ſolùm una pars apta remanet, hęc ſola, propter eandem rationem, benedicta remanebit: poterit tamen pars non apta huic annecti, nam tunc acceſſorium ſequetur principale, & ſic totum erit benedictum, ſicut contingit, quando, veſtibus attritis, pars aliqua ad eas reficiendas aſſuitur. Si denique neutra pars remanet apta ad cingendum, neutra benedictionem ſervabit, cum utraque inepta ſit ad uſum Sacrificii. Sic de Lugo *ibid.* & Hurt. *de ſacrif. d.4. diff.11.* aliique.

3 Dices. Sicut Alba, & Planeta reſticulis conjungibiles, ad inſtar calicis tornatilis, non amittunt benedictionem, ita nec dictę cinguli partes, quæ facto nodo, facile conjungi poſſunt, amittent.

Reſp. in Alba, Planeta, & Calice dictis, benedictio data eſt, ſub illo modo partium ſeparabilium, & iterùm conjungibilium, unde partibus ſeparatis, veluti ſuſpenditur uſus benedictionis, non amittitur benedictio: at in cingulo, quod non fuit ſub illo modo benedictum, dicere idem, nequaquam poſſumus.

4 Scio, quod aliqui apud Dian. *p.2. tr.14. reſol.57. & p.5. tr.13. reſ.93.* propter magnam facilitatem, qua, facto nodo, conjungi hæ cinguli partes poſſunt, tenent non indigere nova benedictione, quæ certè opinio, ſaltem propter authoritatem extrinſecam Doctorum, non eſt improbabilis. Nota autem, Dian. *d. p.2. tract.14. reſ.57.* inter hos numerare Ægidium Coninch. qui tamen pro hac opinione non ſtat, eam enim non tanquam ſuam Ægidius; ſed tāquam Emmanuelis Sà, profert. Immò contra Ægidium puto, quod neque id Emmanuel dicit. Audi breviter utrumque. *Si cingulum* (ait Coninch. *de Sacram. q.83. art.3. nu.51.*) *ita frangatur, ut neutra pars ſufficiat ad cingendum Sacerdotem, amittit benedictionem. Secus, ſi longior pars ſufficeret ad cingendum. Aliqui tamen putant, etiam in prima fractione, licere partibus ſimul nexis uti, ita Emmanuel Sà v. Miſſa, nu.22.* Hæc Coninch. Audi Emmanuelem Sà *v. Miſſa, n.22. Cingulum*, ait, *fractum, poteſt necti ſi pars altera non ſufficit.* Hæc Sà. Vides? Si pars altera non ſufficit, ait, (quæ eſt doctrina à nobis allata *n.2.*) non verò, ſi neutra pars ſufficit, de quo hìc eſt quæſtio.

Quædam propria de Stola, vel Caſula.

5 Si Stola, vel Caſula duplicata fiant facili ſeparatione duæ, quarum utraque ſit apta ad Sacrificium, amittunt ne benedictionem? Dico, non amittere, quia illę veſtes ſunt totaliter benedictę, & ſeparatę, remanent aptæ ad Sacrificium ſub eadem forma, ſub qua fuerunt benedictæ. Confirmatur ea cingulo, cujus fractæ duæ partes, aptæ ad cingendum, ambæ retinent benedictionem.

6 Illud certè approbare non poſſum, quod aliqui Planetam non benedictam aſſuunt Planetæ benedictæ, & ſic celebrant; ut nimirum, prætextu, quod illa non benedicta, jam ipſo Sacrificio, juxta ſupradicta *c.2. §.5. n.2.* benedicatur, poſſint iterum diſſuere, & Planeta aſſuta tanquam benedicta frui. Hoc, inquam non approbo cum Poſſevino *de offic. curati c.2. de ſacrificio, n.38.* & Gavanto *in Rubr. Miſſ. 4. tom.9. num. 22.* qui nullam rationem aſſignat, poſſet tamen hæc afferri: Nam vel illa aſſuta uteris ex intentione ſacrificandi in ipſa: & ſic mortaliter peccas adhibendo planetam non benedictam: vel illa uteris non ex intentione Sacrificandi in ipſa & tunc non benedicetur, quia benedicitur veſtis ex ipſo Sacrificio, in probabili illa ſententia, quando veſtis inſervit Sacrificio: at non inſervit Sacrificio illa, quam ex tua intentione, licèt materialiter tecum habeas, ſicuti habes cœteras uſuales veſtes, & nullo modo refers ad Sacrificium. Confirmatur: nam ſi Epiſcopus benedictionem proferret præſentibus duabus Planetis, cum intentione benedicendi hanc, & non illam, certè hæc ſola benediceretur, non autem illa: pari ergo modo (cùm, quod in re noſtra facit benedictio, ſuppleat Sacrificium) ſi ad illam veſtem Sacrificii benedictionem non refers, benedicta remanere non poterit.

Quid juris, & quando una veſtis ſacra mutatur in aliam.

7 Si ex multis, v.g. Amictis immutatis fiat una Alba, & ex multis Stolis itidem immutatis una Planeta: talis Alba, & Planeta indigeret ne benedictione? Dico (immutatis) nam ſi mutaretur forma, ſub qua benedicta erant, jam amitterent, ea dictis, benedictionem, atque adeò certò nova benedictione indigerent. Reſp. quod indigerent, quia ex una parte tales Amicti, & Stolæ nunquam habuerunt benedictionem Albæ, & Planetæ, & ex alia; per illam unionem, nullam benedictionem acquiſierunt.

8 Quid, ſi tales Amicti, & Stolę iterùm diſſuerentur, & redirent ad priſtinam formam, nova ne benedictione indigerent? Reſpondeo, nequaquam indigere; quia cùm ſupponamus, non amiſiſſe ſuam formam, non deſierunt eſſe iidem Amicti, & Stola, quæ erant prius.

9 Quòd ſi ex Stola fiat Manipulus, & ex Manipulo Stola, juxta dicta §.1. *num.*2. non eſt neceſſe, ut ad hunc novum uſum, ſicut nec deinde, quando fortè redirent ad ſuum priſtinum nova benedictione benedicantur, quia Stola, & Manipulus non ſunt diverſæ veſtes; ſolùm enim una eſt brevior, alia longior, atque adeò una non indiget diverſa benedictione ab altera. Sic Fagund. *t. Eccl. præcept. l.3. c.23. num.13.*

C A-

Digitized by Google

C A P U T VI.

De Loco ſacrificii?

§. 1. *Quiſnam ille ſit?*

1 SAcratiſſimum Miſſæ Sacrificium, Primò, in Eccleſia conſecrata offerri poteſt, & quidem olim ſolùm in hac offerri poterat. Secundò, in Eccleſia, ſeu publico Oratorio benedictis. Tertiò, in Oratorio privato non benedicto, quod tamen ad Sacrificii uſum, veluti permaneuter deputatum ſit. Quartò in loco decenti, licèt profano, ab habente ad hoc poteſtatem deſignato, qui ad Sacrificium celebrandum, veluti actualiter ſemel, aut iterùm, ſeu quoties expediens fuerit, deputetur.

2 Extra hæc loca celebrare, quidquid dicant Sotus, & Sà apud Layman *mox* citandum mortale erit. Sic Laym. *l.5.tr.5.c.5.n.2.* Azor. *to. 1 p.1.l.10.c.*26.*q.*8. Coninc. *de Sacram.q.*83.*art.*3.*d.*1.*n.*224. aliiq; apud Bonac. *de Euch.d.*4 *q.ult.p.*9.*n.*10. quia res eſt ex ſe gravis, & ita judicatur ex omnium Fidelium ſenſu. Nulla autem incurritur pœna, ſaltem ipſo facto, ut ex ipſis Sacris Teatibus, quos iidem citati, aliique apud ipſos, in contrarium aſſerunt, conſtare poterit.

3 Excipitur tamen communiter caſus neceſſitatis, in quo poteſt extra dicta loca Sacrificari. Judicatur autem à Doctoribus cum de Lugo *de Euch. d.*20.*ſect.*2.*n.*48. Fagund. 1. *Eccl. præcept.l.*3.*c.*13. *nu.*4. Paſq. *à dec.*76. March. *de ord.tr.*3.*p.*3.*c.*9.*n.*11. caſus neceſſitatis. Primò, quando, aliqui peregrinantes, diù, puta per menſem; Miſſa caruiſſent, immò, & ne in ſolemnioribus feſtis, eadem carere cogantur. Secundò, quando eſt magnus populi concurſus ad Imaginem miraculis coruſcantem, vel quando multi conveniunt ad ſolemnitatem, & non capit eos Eccleſia. Tertiò, ſimiliter in Caſtris, pro militibus. & in littore pro navigantibus. Poteſt enim in his; ſimilibuſque occaſionibus, vel juxta Eccleſiam, vel intra ipſam, etiam dirutam, vel ſub dio, Sacrum fieri. Quod ſi adſit Ordinarius, fiat cum ejus licentia; ſi non adſit, non eſt de ea laborandum, cum ipſa neceſſitas illam ſufficienter tribuat: ſemper autem exigitur Altare, in quo ſuperponatur Ara ſacra cum cœteris neceſſariis ornamentis, ut hic, & in conſequentibus, ſupponimus.

4 Poſſe in navibus, præſertim grandioribus, etiam dum navigant, ex licentia Pontificis; docet de Lugo *ibid ſect.*3. At verò ſufficere ſolam Epiſcopi licentiam, Coninc. *de Sacram q.*83.*art.*3 *d.*1.*n.*226. negant: affirmat Granado 3. *p. controv.*6. *tr.*14.*d.*13.*n.*2. inclinatque idem de Lugo. Omnes probabiliter.

§. II. *De Epiſcopi poteſtate circa locum Sacrificii.*

5 NOn eſt difficultas, quòd ad Epiſcopum, vel altiorem Prælatum pertineat conſecrare, & benedicere Eccleſias, vel Oratoria publica (Oratorium publicum puto etiam illud, in quo ſit janua expoſita affixa domui alicujus ſæcularis, ſi adſit alia janua expoſita pro omnibus) ſed ſolùm difficultas eſt de duobus poſterioribus Sacrificii locis inſinuatis *n.*1. id eſt, de Oratoriis privatis, & de loco profano. In quibus tamen claritatis gratia quæ ſunt queſtiones diſtinguendæ. Primò, an Epiſcopus poſſit concedere facultatem celebrandi per modum actus, in quocunque loco decenti, domoque privata, ſeu profana aliorum, ipſo Epiſcopo abſente. Secundò, an ſaltem idem poſſit in quocunque loco domus ſuæ, vel in domo profana aliorum, ſed coram ſe, ſeu ipſo præſente. Tertiò, an poſſit deputare Oratorium in eadem ſua domo, ut ibi indifferenter ab omnibus, per modum habitus, celebretur Quartò, an in domibus privatis, ſeu profanis aliorum id poſſit. De ſingulis ſeparatim; tacebo tamen de quarta juſtis de cauſis libens.

An Epiſcopus poſſit concedere facultatem celebrandi per modum actus in loco profano, ſed decenti, extra domum ſuam, ipſo abſente?

6 Olim id potuit Epiſcopus, nunc verò non poteſt. Ita de Lugo *de Euch.diſp.*20.*ſect.*2.*n* 49. Ratio prioris dicti eſt ampla conceſſio ipſis à ſacris Canonibus *mox n* 12. afferendis, attributa Ratio poſterioris eſt prohibitio Concilii Tridentini *ſeſſ.*22. *in decret. de obſer. in celebr. Miſſæ. Ne patiantur* (inquit Tridentinum) *Epiſcopi privatis in domibus, atque omninò extra Eccleſiam, & ad divinum tantùm cultum dedicata Oratoria ab eiſdem Ordinariis deſignanda, & viſitanda, Sanctum hoc Sacrificium à ſæcularibus, aut regularibus peragi.*

7 Illud nota cum Suar. *de Sacr.d.*81.*ſect.*3.§.2. *Obſervandum, circa finem*, Laym. *l.*5.*tr.*5. *c.*5.*n.*4. aliiſque, quod licèt Tridentinum reſtringat Epiſcoporum poteſtatem, non videtur tamen iis ablata poteſtas, occurrente neceſſitatis caſu, diſpenſandi, aut ſemel, aut ſæpiùs, (quatenus rationabilis cauſa ſuaſerit) in loco honeſto, quamvis profanis uſibus deſtinato, ſuper Altari Sacro, & ornato, Miſſam celebrare liceat. Ratio eſt, quia cùm ejuſmodi caſus frequenter accidere ſoleat, moraliter neceſſaria eſt Epiſcopi talis diſpenſandi poteſtas, maximè in Regionibus ab urbe remotioribus.

An id poſſit in quocunque loco domus ſuæ, vel in domo profana aliorum coram ſe?

8 Poteſt Epiſcopus, in quolibet loco decenti, licèt profano, ob ſuam etiam commoditatem, tum in ſua Diœceſi, tum extra (etiam Romæ, ex Navar. *conſ.*1.*de privil.* quia de deciſione in contrarium allata ab Ugolin. apud Gavant. *in praxi Epiſc.V. Epiſcopus*, *n.*9. approbatque Diana *l.c.* non conſtat authenticè) ſive in domo, ſeu palatio ſuo, ſive alieno, ſive Domi, ſive Ruri cum Altari portatili celebrare: immò & poteſt cum eadem amplitudine concedere alteri Sacerdoti licentiã ibidem celebrandi coram ſe, non verò, ipſo non præſente. Ita de Lugo *d.*20.*de Euch ſect.*2.*n.*49. Portella *in Reſp.p.*3.*caſu* 20.*n.*7. Dian. *p.*4.*tr.* 4.*reſ* 16. aliique apud ipſos. Ratio ducitur ex *c.ult.de Privil.in* 6. ubi ſic legimus. *Quoniam Epiſcopi, eorumque Superiores ſe habent, diverſis ex cauſis, à ſuis Eccleſiis, & Diœceſibus abſentare frequenter; nec ſemper poſſunt commodè ad Eccleſias accedere pro Miſſa celebranda, vel audienda in ipſis, ſine qua eos tranſire non decet, abſque cauſa rationabili, ullum diem; præſenti Conſtitutione indulgemus eiſdem, ut Altare poſſint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari, ubicumque.* Hæc Pontifex, quæ non eſſe revocata à Tridentino per Portellam *mox* citandum, inde, ut cętera taceam, conſtat, quia Trid. loquitur de domibus privatis; at locus, ubi Epiſcopus etiam obiter reſidet, non eſt privatus, ſed publicus.

9 Vides autem, quod eſto cauſa conceſſionis fuerit ſola abſentia Epiſcopi à ſua Eccleſia, conceſſio tamen eſt abſoluta, & univerſalis ſine limitatione itineris, vel diſtantiæ.

10 Sed dictum eſt (coram ſe) quia hoc privilegium eſt perſonale, ut nimirum ipſe Epiſcopus celebret, vel celebrationi interſit; nam propterea ex Portella in *Reſp.p.*3 *c.*20. *num.*4. non poterunt alii Sacerdotes, Epiſcopo non præſente, tali privilegio gaudere: Adverte tamen, non eſſe confundendas quæſtiones; hic enim agitur de quocunque loco, etiam profano, etiam camera, vel aula ejuſdem Epiſcopi, nam *mox* agetur de loco deputato ad Sacrificium, v. grat. Oratorio, ubi certè poterunt omnes Sacerdotes celebrare, ut mox *à nu.*12. videbimus.

11 Petes: quando Epiſcopus, vel alius coram ipſo celebrat, Fideles, etiam ſi non ſint de ſamilia ejuſdem, ſatisfaciunt pręceptu, ſi tali Sacro interſint die feſtivo? Rurſus, Epiſcopo præſente, unus ne ſolùm, an alii, & alii, eodem die, poſſint ibidem celebrare?

Reſp. ad primum, ſatisfacere. Cujus ratio dicitur §.3.*n.*6. Ad ſecundum, licèt videatur alicui poſſe ſolùm unum, quia ſolùm conceditur Miſſa, quam audiat Epiſcopus, ne tranſeat dies, qua ipſe non audiat, ad quod inconveniens vitandum, una ſatis Miſſa eſt; puto tamen poſſe plures, quia privilegia, quæ non ſunt in ullius præjodicium, ſunt amplianda, & quia id favet devotioni Epiſcopi, plures Miſſas audire volentis, quam à Canone foveri credendum eſt.

An poſſit Epiſcopus deputare Oratorium in domo ſua, ut ibi indifferenter, per modum habitus celebretur?

12 Epiſcopus poteſt, domi ſuæ, ſive urbanæ, ſive ruſticanæ, ſive intra Diœceſim, ſive extra, etiam ſine licentia Epiſcopi, in cujus Diœceſi moratur (id enim non pertinet ad juriſdictionem contentioſam, ſed eſt quid voluntarium, quod ex Suar. l.3. *de matr. d.*19. *à n.*7. ipſe liberè valet exercere extra Diœceſim) poteſt inquam Epiſcopus, etiam ſolùm Titularis, deputare Oratorium privatum, ubi celebretur Miſſa indifferenter ab omnibus. Ita de Lugo *de Euch.d.*20.*ſect.*2. *n.*50. Portel. *in Reſp.p.*3.*caſu* 20 *n.*3. Hæc Doctrina, ſi alio argumento non firmaretur, ſanè illud ſufficiens eſſet, nempè id paſſim ſine ullo ſcrupulo ab Epiſcopis in uſum deduci. Ratio autem fundamentalis eſt, quia ex una parte hanc facultatem ampliſſimè obtinet Epiſcopus in jure cap. *Miſſarum, de conſec.diſt.*1. ibi, *Miſſarum ſolemnia ubi ipſe* (*Epiſcopus*) *permiſerit, celebranda eſſe cenſemus.* Idem dicitur *c.concedimus, eadem*; alia loca vide apud Azor. *p.*1.*l.*10.*c* 26.*q.*3. & ex alia nec Tridentinum, nec aliud Pontificis decretum illis prohibet: Tridentinum enim, & ſi quod aliud decretum prohibens eſt, loquitur de Oratoriis in domibus privatorum, Domus autem Epiſcopi privata Domus non eſt. Ita Portella *n.*3. & 4.*cit.* citans Suarium. Navar. & alios.

13 Atque ex tam lata facultate collige primò, poſſe plures, & plures Miſſas in tali Oratorio eadem die celebrari, ſive ab Epiſcopi familiaribus, ſive ab exteris.

Secundò, id fieri poſſe, abſente Epiſcopo, immò etiam ipſo in remotis agere, quia privilegium hoc perſonale eſt, ſimul & locale, id eſt, conceſſum tali domui reſpectu Epiſcopi, cujus eſt. E contra autem, ſi deſinat talis domus eſſe Epiſcopi, amittitur tale privilegium, quia tunc nullus eſt reſpectus ad Epiſcopum. Puto item, ſi locetur aliis, vel etiam ſi concedatur aliis ejus uſus, amitti, ſeu non vigere privilegium, ſiquidem jam deſiit reſpectus prædictus, qui non fundatur in dominio, ſed in uſu, quem vel ipſe, vel ſaltem ſui obtinent talis domus.

Tertiò, Fideles, ſi ibidem interſint Sacro ſatisfacere præcepto, ut Sacra Congregatio apud Diana *p.*6. *t.*8.*reſ.*40.*fin.* declaravit, & nos univerſaliter dicimus infra §.3.*n.*6.

§.III. De-

Digitized by Google

§. III. *De Religioſorum Privilegiis circa locum Sacrificij.*

1 UT explicentur privilegia in re hac Mendicantium, & eorum, qui cum ipſis in privilegiis communicant, quales hodie ferè ſunt omnes Religioſi, ex Portella *in dub. Reg. V. Communicatio, num. 2.* Tambur. *tom. 1. de jure Abbatum, d. 17. q. 1.* tria privilegia ſunt diſtinguenda, quæ jam jam ſigillatim proponam.

Omitto autem diſputare, an iidem poſſint pro ſuo uſu benedicere (non quidem conſecrare) ſuas Eccleſias, & conſequenter ibi divina celebrare; quia hoc poſſe, certum eſt, & ſine controverſia, ut habetur in compendio privilegiorum Soc. Jeſu *V. Oratoria, in fine limitationis,* pro qua tamen Societate adeſt limitatio ſui Generalis, *ne id ſint publicè, nec niſi Ordinarii abſint, vel id gravatè faciant.*

2 Ex quo ultimo obiter nota cum Henriq. *l. 9. c. 27. nu. 1.* poſſe Epiſcopos benedicere Eccleſias Religioſorum; & eorundem Oratoria privata in domibus, vel villis deputare ad Sacrificium, non obſtante exemptione dictorum Religioſorum: Ratio eſt, quia id cùm ſit in commodum ipſorum, exemptioni non contradicit, & ex alia parte, Oratoria etiam privata Religioſorum non dicuntur eſſe in domibus privatis, contra quas agit Trid. *ſeſſ. 22. decreto de obſervan. &c.* ſed in domibus communitatis, ex Lezana *V. Altare, n. 13.* Sed ad rem propoſitam revertamur.

Primum Privilegium Mendicantium, quo poſſunt celebrare per modum actus in quolibet loco decenti, quando verſantur in Miſſionibus.

3 Conceſſum eſt Privilegium Societati Jeſu à Gregorio XIII. poſt Concilium Tridentinum cum ejus ſufficienti derogatione, & conſequenter communicantibus in privilegiis, *ut poſſint Patres in Miſſionibus, quæ à Superiore fiunt, Sacrificium Miſſæ ſuper Altari viatico ubiq; gentium, cum debita reverentia, & honore celebrare, etiam in Caſtris Militum, modò loca & ſi communia, & profana, tuta, & honeſta ſint, & Præpoſitus Generalis, aut per eum Provincialis, eo utendum fore judicaverint, & poſſe ibidem Sacram Euchariſtiam Fidelibus miniſtrare. In comp. Privil. Soc. Jeſu V. Altare.* Peyr. *tom. 1. in conſtit. Pyrri, n. 28.*

4 Ubi nota primò, id poſſe etiam in Cameris ſæcularium, id enim notat illud (*ubique gentium.*)

5 Nota ſecundò, è contra non poſſe hoc privilegio gaudere Preſbyteros non Religioſos, qui fortè ſocii ſunt in miſſionibus talium Religioſorum: quia Privilegium eſt perſonale, id eſt, conceſſum ſolis Religioſis.

6 Petes: quilibet ne fidelis poterit intereſſe ejuſmodi Sacro, & ſatisfacere præcepto de eo audiendo in diebus feſtivis? Reſp. quemlibet poſſe. Ita Azor, Suar. Tol. Barb. apud Dian. *p. 6. tr. 8. reſ. ult. c. Quod autem poſſimus.* Ratio eſt, quia præceptum hoc non arctat Fideles, ut in tali, vel tali loco audiant, ſed ut audiant Miſſam. Quòd ſi textus *c. 2. de Parochis* contrarium dicat, jam is eſt uſu, & conſuetudine abrogatus. Confirmatur, quia quando Pontifices volunt, ne in aliquo loco Fideles, audiendo Miſſam, poſſint præcepto ſatisfacere, id diſertè declarant, ut paſſim, nunc obſervatur in Brevibus, per quæ Oratoria privata conceduntur, de quibus infra §. 4.

Secundum Privilegium conceſſum Mendicantibus celebrandi in quocunque loco, etiam extra Miſſionem.

7 In Corpore juris *cap. in his, de privilegiis*, amplum privilegium conceditur Fratribus Prædicatoribus, & conſequenter communicantibus privilegiis. *Mirari compellimur* (ait Honorius Pontifex) *quod cum Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus duxerimus indulgendum, ut ubiq; fuerint, ſine Parochialis juris præjudicio, cum Altari valeant viatico celebrare: quidam, nimis ſtrictè interpretando indulgentiam noſtrã, nituntur aſſerere, quod per eam, prædicti Fratres, præter Prælatorum aſſenſum, facere hoc non poſſint: propterea quod eos celebrare, juxta indulgentiam Apoſtolicam, non permittunt. Cùm autem nihil eis conferret memorata indulgentia, ſine qua, id Prælatis annuentibus, liceret eiſdem; Fraternitati tuæ mandamus, quatenus, interpretatione hujuſmodi reprobata, dum tamen ab aliis, quæ jure Parochiali proveniunt, prorſus abſtineant, datam eis licentiam celebrandi, authoritate noſtra non differas publicare, ita quòd dicti Fratres aliquando, ex indulgentia noſtra videant, in hoc gratiam conſecuti.*

8 Hæc Honorius, quæ deinde confirmavit Innocentius Quartus, Sixtus Quartus, aliique Pontifices, apud Rodriq. *in comp. reſ. 9. n. 4. & 8.* & apud Paſqualig. *deciſ. 174. & 176.* & Paulus III. *in Bulla, Licet debitum,* ſic amplè conceſſit. *Liceat Præpoſitis, & de eorum etiam facultate univerſis Fratribus, & Sociis Societatis in locis, in quibus degunt, & eos, pro tempore morari contigerit, habere Oratoria, & in eis, ac quocumque alio honeſto, & congruenti loco, in Altari portatili, cum debita reverentia, & honore celebrare.*

9 Ubi nota, his privilegiis non gaudere Sacerdotem exterum, fortè ſocium Religioſi, ex dictis *n. 5.* & è contra, ibi ſatisfieri præcepto audiendi Sacrum à quocunque Fideli, per ea, quæ diximus *n. 6.*

10 Circa quæ adhuc dubitabis primò, an Honorii dictum privilegium ſit revocatum per Concilium Trid. *ſeſſ. 22. decreto de obſervand. Eccle. Miſſ.* & idem quæri poteſt de dicto privilegio Pauli III. allato *num. 8.*

Reſp. eſſe revocatum docent plures, Navar. Azor. Suar. Fag. Barb. Coninc. aliique citati à Paſqual. *dec. 54.* ſed immeritò, nam propterea, uterque Rodr. Portel. March. de Lugo, aliique apud Dian. *p. 9. tr. 8. reſ. 39.* & Paſq. *d. deciſ. 54.* probabilius negant. Ratio facilior horum debet eſſe, quia Tridentinum ſolùm decernit, ne Epiſcopi patiantur, privatis in domibus, à ſæcularibus, vel Religioſis Miſſam celebrari; donec igitur Epiſcopi prohibent, ſeu contradicunt, non eſt revocatũ privilegium celebrandi, etiam in Cameris ſæcularium, etiam in Cameris propriis Religioſorum, hoc enim ſignificat illud (ubicunque fuerint) quidquid dicat Rodriq. *in compend. reſ. 9. n. 5.* aliique apud ipſum, modò ſit locus decens, & aptus, ut ſemper ſupponitur.

11 Quod dicimus de privilegio Honorii, idem propter paritatem rationis dici poſſet de privilegio Pauli III. allato *d. n. 8.*

Dices: Gregorius XIII. concedens Patribus Soc. ſimile privilegium, ſed reſtrictum ad ſolos Miſſionantes, ut retulimus *num. 3.* aſſerit, hoc privilegium Pauli III. allatum *d. num. 8.* revocatum fuiſſe à Tridentino. Reſpondeo primò Gregorium id ſuppoſuiſſe ex opinione plurium modò dicta. Reſpondeo ſecundò, ideò à nobis magis eſtimari privilegium Honorii in Corpore juris inſertum, quàm hoc Pauli III.

12 Dubitabis ſecundò, quid importet illud Honorii (*ſine præjudicio Eccleſiæ Parochialis.*) Reſp. importare, ut id fiat à Religioſis, non exigendo, primò decimas, ſecundò primitias, uno verbo oblationes, quæ debentur Parocho de jure, ex eo quòd Sacramenta miniſtret. Ita declaravit Sixtus V. apud Rodr. *in comp. reſ. 9. n. 9.* Tamb. *de Iur. Abbat. tom. 1. d. 18. quæſito 6. n. 18.*

13 Dubitabis tertiò. An eodem Honorii, vel Pauli Privilegio fruantur Patres Soc. Jeſu. Reſp. poſſe frui, non eſt dubium, quia ipſi Mendicantes ſunt. Dico (poſſe) nam de facto non fruuntur. Ratio eſt, quia ut ſupra *c. 1. §. 2. n. 8.* dictum eſt, ex una parte, omnia privilegia, quæ ſocietas vel ex ſe, vel per communicationem cum aliis habet, à ſuo Generali communicari Patribus debent, ut ad uſum ea referre poſſint: & ex alia idem P. Generalis declaravit nemini ex Patribus ſuis licere uti privilegio aliquo, quod non ſit in compendio privilegiorum Societatis exſcriptum: Cùm igitur hoc Honorii, & Pauli III. inibi, nequaquam exſcriptum inveniatur, communicatum ipſis nequaquam eſt. Poterunt tamen patres à R. P. Generali illud ſibi communicandum impetrare, & tunc illo ritè uti non vetabuntur.

Lege Jo. de Lugo, *l. 1. reſp. mor. dub. 3.* qui negat, Provincialem Societatis poſſe dare facultatem celebrandi in noſtra Aula v. g. ubi fieret Præſepe Domini, nocte Sacri ejuſdem Natalis, niſi Aula pro ſemper deputetur ad Sacra; hanc enim deputationem requirit Privilegium Provinciali conceſſum.

Tertium Privilegium conceſſum Mendicantibus deputandi Oratoria privata in ſuis domibus, ubi per modum habitus indifferenter ab omnibus celebretur.

14 Extat de hac re privilegium Patribus Societatis, & conſequenter cœteris communicantibus conceſſum à Greg. XIII. poſt Trident. cum clauſulis illud ſufficienter derogantibus, in quo datur facultas, ut in Oratoriis, & Cappellis, quæ Provinciales Societatis, per ſe ipſos, domibus, Collegiis, & aliis locis, ubi aliqui Societatis reſidebunt, approbaverint, Miſſas, & alia divina Officia celebrari poſſint, nullius alterius ad id requiſita licentia. *In compend. Privileg. Societ. V. Oratoria.*

Ex illo (*per ſe ipſos*) enaſcitur difficultas. Quid enim? ergo non per alium? Reſp. de hac difficultate diſertè agit de Lugo *cit. dub. 14.* concluditq; non poſſe Provincialem committere Rectori v. g. ut ipſe Rector approbet, deputetque, poſſe tamen Rectori committere, ut ipſe judicet de decentia loci, quo judicio à Provinciali accepto, etiam eo remotè agente, poterit idem provincialis abſens per litteras approbare.

15 Differt autem hoc privilegium à præcedentibus. Illa enim dant facultatem celebrandi in quocunque loco decenti, ſed per modum actus, à ſolis Religioſis illis; hoc verò, in oratoriis ad ipſum Sacrificium deputatis, ſed per modum habitus, ac veluti permanenter, & quidem indifferenter ab omnibus ibidem poſſe Fideles ſatisfacere præcepto de audiendo Sacro, non eſt dubium, ut *ſup. n. 6.* in ſimili diximus.

16 Illud nota, Patribus Soc. adeſſe hanc reſtrictionem. *Non utantur Provinciales* (ſunt limitationis verba *ibid.*) *hac facultate, niſi in locis remotis ab oppidis, in quibus Ordinarii exiſtunt, ubi probabiliter timetur, quòd illi, cùm opus fuerit, difficiles ſe exhibebunt ad hujuſmodi Oratoria deputanda.*

17 Vides reſtrictionem? qua, quia non tenentur alii Religioſi communicantes (cum ſupponamus à ſuis Generalibus non fuiſſe reſtrictos) liberè privilegio frui poterunt. Patres autem Societatis in caſu occurrente hujus reſtrictionis vel recurrant ad ſuum R. P. Generalem, ut in ſimili notavimus *nu. 13.* vel ad Epiſcopum, ut *num. 2.* dictum eſt.

§. IV. *De Oratoriis in domibus privatis de licentia Summi Pontificis.*

1 BReve Pontificium concedens Oratorium privatum, hujus tenoris eſſe hodie ſolet.

In-

Innocentiua Papa X. Tibi, *Diœceſis Panormitanæ, qui, ut aſſeris, ex nobili genere procreatus exiſtis, ut in privato domus tuæ ſolitæ habitationis Oratorio, ad hoc decenter muro extructo, & ornato, ſeu extruendo ab omnibus domeſticis uſibus libero, per Ordinarium loci priùs viſitando, & approbando, ac de ipſius Ordinarii licentia, ejus arbitrio duratura unam Miſſam pro unoquoque die, dummodò in eadem domo celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri conceſſa non fuerit, per quemcunque Sacerdotem ab eodem Ordinario approbatum Sæcularem, ſeu de Superiorum ſuorum licentia Regularem, ſine tamen quorumcunque jurium Parochialium præjudicio, ac Paſchatis, Reſurrectionis, Pentecoſtes, & Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, nec non aliis ſolemnioribus anni feſtis diebus exceptis, in tua, & familiæ tuæ, nec non hoſpitum tuorum nobilium præſentia, celebrari facere liberè, & licitè poſſis, & valeas, indulgemus. Non obſtantibus, &c. volumus autem, quod familiares ſervitiis tuis non neceſſariis ibidem Miſſæ intereſſentes, ab obligatione audiendi Miſſam in Eccleſia diebus feſtis de præcepto minimè liberi cenſeantur. Dat. Romæ &c.*

Jam per ſingulas clauſulas ſingulæ ſunt difficultates pro noſtro more breviter explicandæ.

Tibi Diœceſis Panormitanæ.

2 SI talis Privilegiatus transferat domicilium in aliam Diœceſim, ex Panormitana v. g. eat ad Meſſanenſem, non amittit Privilegium, ſed ibi poterit illo uti, *c. Privilegium, de reg. Juris in 6. l. Privilegia quædam l. in omnibus, ff. de reg. Juris.* Dian. *p. 4. tr. 4. reſol. 208.* Novario, & Megal. favetque Salas *de leg. d. 20. ſect. 16. num. 123.* & Sanctarell. *Var. reſol. 1. p. q. 63.* Ratio eſt, quia hoc privilegium eſt perſonale, quod perſonam ſequitur, nec eſt affixum loco, & illud *Diœceſis talis*, non apponitur reſtrictiuè, ſeu taxativè, ſed ſolùm demonſtrativè in hunc ſenſum *Tibi qui nunc es Diœceſis talis.* Vide tamen id quod paulò pòſt monebimus *num. 7.*

Qui ut aſſeris, de nobili genere procreatus exiſtis.

3 Tribus dictis hæc clauſula declarabitur. Dico primò ſufficere eſſe nobilem ex parte Patris, nec ſufficere talem eſſe ſolùm ex parte Matris. Ratio eſt, quia vera, & abſoluta Nobilitas, quæ hic requiritur, ut mox *n. 5.* dicemus, ex Patre, non verò ex ſola Matre deducitur. Ita Sanch. *l. 8. de matr. d. 19. n. 6.* Quod Nobilitas in prædicta conceſſione Oratorii poſſit etiam deduci à matre immò à nobilitate conceſſa per Privilegium. Vide apud Paſqualigum de Sacrificio Miſſæ *q. 612.*

4 Dico ſecundò, illum hic cenſeri nobilem, qui per aliquot generationes artem mechanicam non exercuit. Quare ii, qui ex Privilegio Principis, vel Senatorum aſſumuntur ad gradum nobilium, quippe homines novi, ſeu nobiles appellari poſſunt, hic excluduntur, quia conceſſio prædicta Oratorii non fit ei, qui eſt nobilis, ſed ei, qui ex nobili genere procreatus exiſtit.

5 Dico Tertiò, non verificata hac clauſula, corruere hoc Oratorii Privilegium. Ratio eſt, deducenda ex communi doctrina *ibid. d. 21. n. 17.* dicente in ejuſmodi Indultis, non verificata ea conditione, qua non exiſtente, Privilegium omninò non concederetur, Indultum eſſe ſubreptitium, quia tunc illa conditio requiritur principaliter, eſtque veluti eſſentialis: at ſcimus omnes, ex ſtylo Curiæ, hoc Oratorii Privilegium nunquam à Pontifice concedi, niſi Primatibus & Proceribus Civitatum.

Ut in privato domus tuæ ſolitæ habitationis Oratorio.

6 Quid ſi transferas domum, poteris ne in domo nova, ſive empta, ſive locata Oratorium erigere:

Reſp. poſſe, quia jam hæc eſt domus tuæ ſolitæ habitationis, ubi enim quis habitat in majore parte anni, domicilium habere, & conſequenter abſolutè habitare dicitur. Ita idem *l. 3. de matr. d. 23. nu. 1. 2.* Propter eandem immò majorem rationem poſſes Oratorium ſemel ab Epiſcopo approbatum mutare in alium locum ejuſdem domus.

7 Moneo tamen in utroque caſu, & in caſu dicto *num. 2.* neceſſe eſſe, ut accedat Epiſcopus, ſeu ejus Vicarius locum novum approbaturus, ut ex tenore privilegii conſtat.

Ad hoc decenter muro extructo, ornato, ab omnibus domeſticis uſibus libero.

8 Debet ergo locus ita eſſe conſtructus, ut diſcernatur eſſe diverſus ab aliis ejuſdem domus locis ad uſus profanos deſignatis, & ita ornatus pia aliqua imagine, ornamentiſque Altaris inſtructus, ut ſacer appareat. Non puto tamen neceſſarios eſſe quatuor muros cum janua: cum ſatis videatur eſſe, ſi ſint tres muri Oratorium ſeparatim efformantes, licet patente ad proſpectum quarto, vice januæ. Ratio eſt, quia obſervavi in aliquibus ejuſmodi Oratoriis etiam timoratorum, hunc quartum parietem non adeſſe, ſed ita in capite aulæ, vel magni cubiculi extructa, ut non claudantur ligneis foribus, (quæ certè iis claudi eſſet decentius,) ſed integra tela amovibili ab uno ad alterum Oratorii latus extenſa; & quidem non indecore.

9 Per ea verba *ab uſibus domeſticis libero*, non tolli cenſeo caſum neceſſitatis. Quare ſicuti neceſſitate occurrente permittitur ex Sà *v. Eccl. n. 3.* in Eccleſia, quæ eſt conſecrata, vel benedicta, dormire, comedere, negotiari, ita & in dicto Oratorio, quòd ſolū eſt ad tempus ad ſacrum uſum deputatum. Sanè Sanch. *l. 9. de matr. d. 15. n. 12.* concedit etiam copulam petere, & reddere uxoratis occurrente neceſſitate, ibidem ab ipſo explicata, cur igitur non erit par ratio in Oratorio?

Illud à me quæſitum nuper fuit, An poſſit quis ſuper Oratorii fornicem, ſeu tectum apponere lectum, & ibi per noctes dormire. Reſpondi licet reverentiæ magis congrueret, ſi id non fieret, maximè ab uxoratis, tamen me non invenire id eſſe in jure poſitivo prohibitum, immò nec ob dictam reverentiam, prohibitam jure naturali, quia verè qui dormit ſupra fornicem, extra Eccleſiam dormit. Sic Sanch. *l. 1. num. 26.* ex Gloſ. *c. un. de conſ. Eccl. in 6.* laudavi tamen aliquorum Religioſorum ſolertiam, qui licet dormirent in cubiculo extructo ſuper Oratorium, lectulum nihilominus non apponebant directè correſpondentem Altari, ſed quanto diſtantiùs poterant, ad latus.

10 Petes: An dictum Oratorium quamvis nunc ab uſibus profanis liberum, poſſit ad nutum Domini nolentis ampliùs Privilegio uti, ad eoſdem redire.

Reſp. cum Sanch. *ibid. n. 39. c. Si de terra, de Privilegiis*, poſſe, quia ex una parte Privilegiis utimur, quando volumus: & ex alia, hæc privata Oratoria ex ſe ſunt loca profana, licet ex licentia in iis celebretur, unde nec gaudent Immunitate Eccleſiaſtica: Sic idem Sanch. *ibid.* nec violantur per ſanguinis, ſeminiſve effuſionem ut indigeant benedictione, *ibid.* nec copula, vel homicidium ibi habita ſunt ſacrilega. *ibid.*

Quod ſi latè Oratorium profanatum velit Dominus iterùm ad uſum Sacrum celebrandi remittere, nova approbatione, & deputatione Ordinarii indigebit, ut ex *num. 7.* colligi poteſt, & notat in ſimili Caſtrop. *de Bulla Cruciata, p. 5. n. 3.*

Per Ordinarium loci priùs viſitando, & approbando.

11 Non niſi ſemel tantùm erit dictum Oratorium, & quidem gratis viſitandum, ut nimirum videatur an locus decens ſit. Rursùs eo viſitato approbatoque non poteſt conſequenter ampliùs viſitari. Tertiò, unde nec procuratio exigi. Quartò, nec impediri, ne ibi juxta tenorem privilegii celebretur. Ratio primi dicti eſt, quia illud *priùs viſitando*, unam tantùm viſitationem notat. Ratio ſecundi, & tertii eſt, quia ita colligitur ex *cap. ult. de cenſibus*, docetque Sanch. *lib. 9. de matrim. d. 15 n. 39.* Ratio quarti eſt, quia Epiſcopus non habet poteſtatem, qua limitet conceſſiones ſui Superioris, id eſt, Summi Pontificis, Barboſ. in Concil. Trid. *ſeſſ. 22. decr. de obſe. nu. 19.* refert id eſſe deciſum.

12 Nomine autem Ordinarii hic intelligi Ordinarium loci, hoc eſt, eum ſub cujus juriſdictione comprehenditur locus, ubi conſtituendum eſt Oratorium, patet ex illo *loco*. Cùm igitur nomine Ordinarii veniat Vicarius Generalis tum Epiſcopi viventis, ex Sanch. *l. 5. de matrim. d. 29. num. 3.* tum Capituli Sede vacante, *ibid. num. 5.* etiam huic competet prædicta approbatio.

13 Rursùs, quia Ordinarius poteſt ea, quæ ſunt ſuæ juriſdictionis Ordinariæ (qualis eſt hæc ex eodem *ibid. 7. nu. 20.* quia ipſi committitur ſub nomine Dignitatis, & non ſub nomine proprio) alteri delegare poterit & hanc. Ita idem *ibid. d. 31. n. 1.*

Ac de ipſius ordinarii licentia ejus arbitrio duratura.

14 HAnc clauſulam non in omnibus hujuſmodi conceſſionibus poſitam invenio: ubi autem ponitur, Nota illud *ipſius*. Significat enim debere eſſe licentiam Ordinarii paulò antè memorati, hoc eſt, loci, non verò, alterius cujuſcumque.

Eſt autem ita neceſſaria hæc licentia, ut ſine illa invalida ſit Oratorii conſtitutio, quia conceſſio hæc Summi Pontificis nihil operabitur niſi accedente Ordinarii licentia, quam intervenire omnino Pontifex vult: ſi ergo non adeſt, non ſuffragabitur Papæ conceſſio.

15 Quod ſi, idoneo exiſtente, & bene ornato Oratorio Ordinarius nolit malitioſè licentiam concedere, poterit cogi, ut concedat: Ita Caſtrop. *de Bull. Cruc. p. 6. in ſimili.* Si autem non ſit, qui eum cogere poſſit, probabile eſſe docent aliqui cum Lud. à Cruce *in Bull. Cruc. d. 1. c. 5. d. 1. num. 4. & 5.* Dian. *p. 5. tr. 10. reſol. 77.* quod poſſit ibi celebrari, quia licentia juſtè petita, & injuſtè negata, quando nihil obſtat in contrarium (ut certè nihil obſtare videtur in hoc caſu, in quo adeſt tam expreſſa Conceſſio Pontificis) præſumitur in ipſo jure ab eodem Pontifice conceſſa.

16 Sed quid importat illud, *Ejus arbitrio.*

Reſp. Sanch. *in Conſ. T. 1. l. 7. c. 1. dub. 55. n. 7.* docet quod hæc verba, *Si arbitratus fuerit*, important arbitrium boni viri. Arbitrium autem boni viri in eo differt *ib. nu. 5.* à libera voluntate, quod dum aliquid relinquitur liberæ voluntati alicujus, ille ad nil tenetur, nec indiget cauſa, & ſtabitur declarationi ſuæ, ſive juſtæ, ſive injuſtæ, ſive dignæ, ſive indignæ; quando verò fit commiſſio per verba importantia arbitrium boni viri, ea igitur arbitrium regulatione commenſuratum, & ſic ea igitur cauſa: quia id dicitur arbitrium boni viri, quod bonus vir arbitraretur, *L. vir bonus, ff. judic. ſolvi*. Hæc ex Sanch. Ex quibus fit, quod Ordinarius non poſſit merè ad ſuum velle, ſed ſolùm juſta, & rationabili cauſa expoſcente, datam hanc licentiam revocare. Hac autem cauſa exiſtente, poterit non ſolùm ex vi dictæ clauſulæ

ejus

ejus arbitrio duratura, ſed etiam univerſaliter, ex eo quòd poteſt Epiſcopus ſuſpendere, vel inhibere etiam Religioſos exemptos, ne in dictis Oratoriis celebrent, quando fortè ſciret ſine debito decore ibidem celebrari. Et ratio eſt, quia providere quæcunque in ſua Diœceſi ad divinum cultum ſpectant, pertinet, ex Tridentino *ſeſſ.* 23. *c.* 8. *de reform.* & *ſeſſ.* 2. *c.* 9. *in Decreto de obſerv. in celebr. Miſſ.* & *c.* 8. *de reform.* ad Epiſcopum.

17 Mortuo eo, cui conceſſum eſt hoc Privilegium Oratorii, perit conceſſio, quia Privilegium eſt, ut ſupra dixi, perſonale perſonam ſequens, quod, quia, ſi attentè perpendatur, non habet ullam clauſulam, quæ ſignificet perpetuitatem, poſt dicti privilegiarii mortem omninò deſinere, ſeu finiri neceſſe eſt. Ita fusè poſt hæc ſcripta Diana *p.* 9. *tr.* 3. *reſ.* 17. *contra Pellizar.* Mortuo autem Summo Pontifice, vel Ordinario, qui Oratorium ſemel approbavit, non perit Oratorii conceſſio, quia eſt gratia facta, quæ ex Sanch. *l.* 8. *de matr. d.* 28. *n* 64. non amittitur mortuo, vel amoto ab officio eo, qui eam conceſſit.

18 Dices: licentiæ conceſſæ ad beneplacitum pereunt, mortuo concedente, quia poſt mortem nullum eſt, nec placitum, nec beneplacitum, unde, quia ceſſat conditio, ſub qua fuit gratia facta, ceſſabit & gratia. Si igitur illud *ejus arbitrio* ſignificat, ut *num.* 16. diximus, beneplacitum Epiſcopi, eo pereunte, ceſſabit ejus placitum, & conſequenter licentia.

Reſp. quod gratia facta ſub illa forma, *Ad beneplacitum meum*, ſpiret morte concedentis, probabilius quidem eſt propter rationem dictam: at eſt etiam probabile cum Caſtropal. *tom.* 1. *tr.* 2. *diſp.* 4. *p.* 16. §. 4. *n.* 4. non ſpirare, ſed prorogari poſt mortem, quouſque revocetur à Succeſſore. Ratio eſt, quia dum non eſt revocata, ſemper cenſetur perſeverare eadem voluntas, & idem ejus beneplacitum, qui conceſſit. Quare non improbabiliter idem eſſe, ait Caſtrop. *ib. n.* 5. concedi gratiam ſub his verbis *donec revocavero*, ac concedi ſub his *ad beneplacitum meum*: & ſicuti omnes concedunt gratiam *donec revocavero*, non ſpirare morte concedentis, niſi à Succeſſore revocetur, ita concedere omnes debere, nec ſpirare gratiam *ad beneplacitum meum*; atque adeò non ſolùm Sacerdotem approbatum ad audiendas confeſſiones, donec Epiſcopus revocaverit, poſſe audire confeſſiones poſt Epiſcopi mortem, nondum à Succeſſore revocata licentia, ſed etiam approbatum ad ejuſdem Epiſcopi beneplacitum. Pari igitur modo erit in caſu noſtro. Multò magis, quia in noſtro caſu ex contextu Brevis, ex fine conceſſionis, ex ipſo uſu, & praxi apparet unam tantùm licentiam ſemel requiri, nec etiam timoratos unquam, mortuo Epiſcopo, item licentiam à novo Ordinario eſſe poſcendam judicaviſſe.

Unam Miſſam pro unoquoque die.

19 Si quis alteram in dicto Oratorio celebraret, vel celebrare faceret, mortaliter delinqueret. Ratio eſt, quia id eſſet ſacrum celebrare in loco inepto, quod eſſe mortale ſupra *c.* 4. §. 1. *n.* 2. diximus. Neque obſtat licentia conceſſa pro una Miſſa, quia pro altera conceſſio nulla eſt, ac proinde pro hac, & ſequentibus perinde eſt, ac ſi nulla præceſſerit conceſſio: ſiquidem cauſa limitata, quæ nunc eſt voluntas Pontificis, non niſi effectum limitatum producere poteſt.

Quid ampliùs quo ad hoc concedatur per Bullam Cruciatæ, dicam mox à *num.* 37.

Dummodo in eadem domo celebrandi licentia, quæ adhuc durat, alteri conceſſa non fuerit.

20 Si ſint in domo ampla duæ familiæ, quarum uterque Dominus obtinuiſſet privilegium Oratorij, is, qui poſteriùs impetraſſet, impetraſſet nulliter, ex vi hujus Clauſulæ.

21 Sed quid, ſi quilibet ex his duobus Dominis haberet proprium Oratorium in ſua habitatione ſeparatum, italicè *appartado*, ejuſdem domus? Reſpondeo, adhuc nulliter impetraſſe, quia Clauſula non vetat ſolùm, ne ſit in eodem Oratorio duplex licentia, ſed ne ſit in eadem domo: at prædicta domus, quamvis ampla, eadem domus eſt.

22 Unam exceptionem, ſeu declarationem hic adnecterem, remittens me aliorum ſaniori conſilio. Nam ſi domus eſſet tam ampla, ut familiæ ita in ſitu diſtanti habitarent, ut ejuſmodi ſitus moraliter judicarentur duæ diverſæ domus (quales eſſent, ſi ſingulæ habitationes haberent ſuas januas, ſuaque atria, & ſimilia, quamvis utraque non veniret in unam amplam januam quo ad exitum, vel in unum commune atrium) putarem dictam Clauſulam non obſtare poſteriori impetranti, quia nunc ſecunda conceſſio non eſt pro eadem moraliter domo. Certè ſi duæ familiæ habitarent Romæ, in Palatio Vaticano, altera ab altera diſtinctis in locis, non mihi viderentur eſſe judicandæ habitare in eadem domo: quod igitur ibi evenit propter amplitudinem Palatii, alibi etiam poterit evenire, ubi ea eſſet amplitudo, ut ſufficeret ad diſtinguendas duas domos prudens vir, ſine fuco & fallacia judicaret.

Per quemcumque Sacerdotem ab eodem Ordinario approbatum Sæcularem, ſeu de Superiorum ſuorum licentia Regularem.

23 Quidam putavit ex vi hujus Clauſulæ tum Sæcularem Sacerdotem, tum Regularem à ſuis reſpectivè ſuperioribus licentiam, ſeu approbationem particularem debere obtinere ut in prædicto Oratorio celebrare poſſet. Sed nihil minùs profectò, quia paſſim etiam timorati ſine ulla nova facultate, ſolùm ea univerſali approbatione celebrandi, quam habent, celebrant in dictis Oratoriis. Ratio, præter praxim, quæ eſt fida legum interpres, poteſt eſſe, quia lex obligatoria debet ſemper interpretari in mitiorem partem, ne gravet Fideles plus quam par eſt: cùm igitur verba Clauſulæ commodè declarari poſſint de approbatione generali, non ſunt ad ſpecialem reſtringenda. Rectè item Ceſpedes *in Tract. de excep. Reg. c.* 6. *d.* 103. *n.* 1. notat nec requiri licentiam Parochi, nullibi enim id cautum eſt: ſolùm Parocho ſua jura illibata ſervanda ſunt, de quibus mox *nu. ſeq.*

Si poſitivè à ſuperiore legitimè quis inhibeatur, tunc debere obedire, ne ſit dubium, multò magis in caſu ſupradicto *n.* 16. *fine*.

Sine tamen quorumcumque Jurium Parochialium præjudicio.

24 Dixi ſuprà *c.* 4. §. 3. *n.* 12. illud, *ſine præjudicio Eccleſiæ Parochialis*, in conceſſione data Mendicantibus celebrandi in quocunque decenti loco, declaratum fuiſſe à Sixto V. ut prædicti non exigerent Decimas, Primitias, ſeu Oblationes, quæ de jure debentur Parocho ex eo, quod Sacramenta miniſtret. Idem ergo ob paritatem rationis, eadem hic appoſita clauſula ſignificabit.

25 Addunt aliqui cum Pellizz. *in man. Reg. t.* 2. *tr.* 8. *c.* 2. *ſect.* 2. *ſubſect.* 2. *q.* 147. propter illud id noſtra hac clauſula additum (quorumcunque) non poſſe exerceri in Oratorio privato ullum munus Parochiale, v. g. non poſſe miniſtrari Sacramenta, dari pacem, denunciari feſta, jejunia, matrimonia, & ſimilia ad Parochum pertinentia. Placet hæc doctrina. Solùm adverto ex facillima ipſius Parochi præſumpta facultate, non condemnandum Sacerdotem, qui congregatis in Oratorio privato denunciaret feſta, vel jejunia fortè in hebdomada occurrentia. Similiter video non eſſe ſcrupulum, etiam timoratis Sacerdotibus, miniſtrare in eodem Oratorio toti familiæ Sacramentum pœnitentiæ; ubi particularis contra hoc conſtitutio legitima non urget. De miniſtrãda Eucharistia quo ad Religioſos ex ſuis privilegiis, dixi univerſaliter per occaſionẽ in *ſecundo Opuſculo de exped. comm. c.* 4. § 4. *n* 51. ut item quo ad Sacerdotes ſæculares ex Parochi licentia, quæ facilè extra Paſcha præſumi poteſt, *ibid. n.* 44. dixi.

26 Unum conſiderandum tibi offero, benignè lector; nam præſcindendo à dictis privilegiis, præſumptaque licentia, cur eo ipſo quod Pontifex in Brevi de Oratorio concedit familiæ audire ibidem Miſſam, præceptoque diei feſtivi ſatisfacere, cur inquam, non poſſimus dicere, quod concedat etiam eidem familiæ ſumere ibidem Euchariſtiam? Cum enim Communio eorum, qui Miſſæ interſunt, pertineat ad idem Sacrificium, unde olim ſemper communicabant, qui Miſſæ intererant, videtur, quod conceſſa Miſſa, concedatur iiſdem & communio.

Quid poſſit fieri quoad dictam Euchariſtiæ receptionem in privato Oratorio per Bullam Cruciatæ dicam mox *nu* 4.

Paſchatis, Reſurrectionis, Pentecoſtes, & Nativitatis Domini N. Jeſu Chriſti, nec non aliis ſolemnioribus feſtis diebus exceptis.

27 QUinam dies feſti excipiantur, dum excipiuntur ſolemniores, explicuit Decretum Sacræ Rituum Congregationis Nov. 1607. apud Gavant. *in Rubr. miſſ. p.* 1. *tit.* 20. §. *Sciendum quoque*: quod declaravit magis Decretum Concilii Agathenſis *cap.* 21. *de conſec. diſt.* 1. *Si quis*, excipi nimirum diem Natalis Domini, Epiphaniæ, Paſchatis, Pentecoſtes, Annunciationis, & Aſſumptionis Beatiſſimæ Virginis, Feſtum SS Petri, & Pauli, & Feſtum omnium Sanctorum. P. Franciſcus Bardi noſtræ Societatis, utriuſque Theologiæ Moralis, & Scholaſticæ peritiſſimus, ait *in explic. Bullæ Cruc. p.* 1. *tract.* 6. *c.* 6. *ſect.* 2. *num* 18. quòd ſolent addi feſta Patronorum principalium locorum, qui niſi agat de re fortè ſolita ob devotionem, non video unde poſſit dici eſſe rem ſolitam ex obligatione: nam ideò Gavantus ſolùm dixit ordinarios optare, ut alia feſta Patronorum addantur, non verò dixit eſſe addita.

Adverte inſuper ex eodem Gavanto *ibid.* nomine Paſchatis, & Pentecoſtes diem primam dumtaxat intelligi, non verò duas ferias ſequentes, nec dies infra octavam, quia ſolemnitas, ob quem excluduntur prædicta feſta, ſolùm eſt in primo die.

In tua, & familiæ tuæ præſentia celebrari facere.

28 NOmine familiæ hic venire docet Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 208. Maritũ & uxorem, filios & filias, ac etiam Nurum (adde propter paritatem rationis & Generum,) habitantes in eadem domo, & commenſales; ſicut & omnes ſervos, & ſervas commenſales, qui in miniſterio ejuſdem familiæ ſunt. Id quidem meritò docet, hi enim omnes de familia dicuntur Domini.

Hinc benè infert Pelliz. *loc. c. q.* 22. Hortulanum colentem hortum Domini, & habitantem in eadem domo, viventem ex ſalario ejuſdem Domini, unum eſſe ex familia.

29 Sed quid de Factore, qui vivit quidem de ſalario Domini, ſed dormit, ſeu habitat in ſua propria domo? Adhuc eſſe de familia idem docet, probatque ex doctrina Suarii *Tom.* 4. *de Rel. tract.* 10. *l.* 9. *cap.* 4.

Digitized by Google

cap.4.nu.5. docentis nomine Familiaritatis petitæ ad uſum privilegiorum competentium Familiaribus Regularium venire etiam familiaritatem œconomicam, quæ non requirit commenſalitatem, nec habitationem ſub eodem tecto, ſed ſolùm vivere ex ſalario ipſorum. Idem ergo erit in caſu noſtro.

30 Quòd ſi urgeas, ſic etiam Capellanus Domini, qui in propria domo vivit; & non in domo dicti Domini, ſed ſolùm habet ſalarium ad celebrandas pro ipſo Miſſas, eſſet de familia ejuſdem; Reſpondet *ibid.* ita eſſe Sed certè eſt diſtinguendum, nam ſi talis Sacerdos ſit Domino ita addictus, ut ſemper, vel frequenter in celebranda, ſive domi, ſive præſente eodem Domino alibi, Miſſa, illi inſerviat, puto poſſe dici de familia: At ſi ſit Capellanus quidem Domini, à quo pro Miſſis ſalarium habeat, ſed cum libertate celebrandi, ſive in Eccleſia determinata, ſive ubi libuerit, non puto poſſe dici de familia, quia hoc modo non eſt Capellanus familiaris, ſed externus; & ut talis, poſſe habitare in alia Civitate, ibique pro Domino dictas Miſſas ex ipſius ſalario celebrare, quando etiam eum appellare familiarem Domini nimis durum eſſet.

31 Quid de filiis, & eorum uxoribus, filiabus, & earum viris, ſi fortè habitent in domo moraliter eadem, ſed quilibet cum ſuis ſervis, & ſub ſua menſa, ideſt, domeſtici ejuſdem patrisfamilias, ſed non commenſales, dicentur ne de familia? Reſp idem Pellizzarius *ibid.* docet dici poſſe de familia ſaltem largè, atque adeò eos cum iiſdem ſervis poſſe uti hoc indulto Oratorii conceſſo Patri. Ratio eſt, quia hoc privilegium eſt Principis ſine ullius præjudicio, atque adeò ampliandum, etiam ad familiam largè ſumptam. Dixi (ſi habitent in eadem domo) ſi enim habitent in alia, nec propriè, nec impropriè ſunt de familia.

An ſicuti concedimus omnes, Dominum ſolum ſine familia poſſe ſibi celebrare facere, ita concedendum ſit poſſe quemlibet ex familiaribus, ſine præſentia Domini, dicam *num.*40.

Nec non in Hoſpitum tuorum Nobilium præſentia.

32 Hanc Clauſulam in omnibus ejuſmodi Brevibus non lego. Ubi igitur adeſt, conceditur privilegium audiendi Miſſam, & ſatisfaciendi præcepto diei feſtivi, tum ipſi hoſpiti, tum ejus famulis ipſum fortè comitantibus, idque ob regulam connexorum, & ob extenſionem privilegii favorabilis: non enim eſſet amplus favor ſi Dominus ob audiendam Miſſam à famulis eſſet deſerendus: Nobilis, inquam, nec neceſſario, es genere nobili procreatus, ut es ſupradictis nu.5. colligi poteſt.

33 Extendit idem privilegium Pellizz. *ibid. q.*13. ad hoſpitem unius diei, hoc eſt, ad nobilem, qui ad prandium invitaretur pro uno ſolo die, quia adhuc hoſpes eſt cenſendus in materia hac favorabili. Immo id affirmat, etiam ſi de induſtria talis vir nobilis invitaretur ad prandium ad finem ut frui tali Privilegio poſſet, quia hæc non eſſet fraus, ſed ſolùm reddere habilem illum hoſpitem ad fruendum indulto, ſicuti habilis redditur ad comedendas carnes is, qui exiens à loco, ubi eſt jejunium de præcepto, ſe confert ad locum, ubi tale præceptum non adeſt.

Volumus autem, quòd familiares ſervitiis tuis non neceſſariis ibidem Miſſæ intereſſentes ab obligatione audiendi Miſſam in Eccleſia diebus feſtivis de præcepto minimè liberi cenſeantur.

34 Alii ergo non ſatisfaciunt, quia clarè excluduntur à Pontifice. Quare non eſt excipiendus Homobonus *de Exam. Eccl. q.*14. *tr.*8. *c.*5. *p.*2. contrarium ſentiens, ductus ea ratione, quod jam eſt conſuetudo audiendi Miſſam extra Parochiam, unde nec ab Epiſcopo poſſint fideles nunc cogi ad illam audiendam in Parochia: non eſt, inquam, excipiendus, quia nunquam introducta eſt conſuetudo audiendi Miſſam in loco à Summo Pontifice prohibito.

35 Scio etiam, Pellizzarium *t.*2. *Man. Reg. tr.*8. *c.*2. *ſect.*2. *ſubſec.*2. *q.*14. contra me ſentire, & afferre authoritatem Caſtr. *tr.*12. *de Euch. Sacrificio, d. unic. pag.*16. *n.*13. in ſimili, & inſuper docere prohibitionem hujus Brevis ibi poſitam, *Volumus ut ab obligatione audiendi Miſſam minimè liberi cenſeantur*, poni ex ſtylo curiæ, quia fortaſſe alicubi non eſt abrogatus ritus antiquus, quo Miſſa in propria Parochia audienda erat: at in noſtris Regionibus, ubi jam ille ritus eſt abrogatus, hanc clauſulam perinde ſe habere, ac ſi non fuiſſet appoſita.

36 Sed certè in ejus ſententiam pedibus ire non poſſum, quia magnam mihi vim facit dicta prohibitio tam expreſſa, & abſoluta Pontificis; Quare puto quod ipſe dum dicit *Volumus*, &c. ſatis clarè præcipiat, ut qui non eſt ex privilegiatis, ſatisfacere obligetur in Eccleſia, & non alibi. Uſus ergo audiendi Miſſam in Parochia quomodocunque abrogatus induci hic minimè poteſt pro ſententia nobis contraria, quia excludens Pontifex Oratorium privatum à loco apto ad ſatisfaciendum præcepto, conſequenter inducit præceptum audiendi Miſſam non quidem in parochia, cùm id ſit abrogatum, ſed inducit præceptum audiendi in loco publico, qui non ſit Oratorium illud, quod Pontifex excluſum omninò vult. Fac eſſe uſum jejunare die Dominico, incidente eo die vigilia de præcepto; velle tamen nunc Summum Pontificem eum uſum de medio tollere, & præcipere, ut in eo caſu jejunetur in Sabbato. Si ſic præciperet, *Volumus, ut per jejunium die Dominico factum non ſatisfiat præcepto jejunii, ſed ſit obligatio jejunandi in Sabbato*: inquiro, qui jejunaret die Dominico, ſatisfaceret ne præcepto? enim verò non ſatisfaceret, quia eo ipſo quod Pontifex excludit illum diem, reddit illum ineptum ad ſatisfactionem præcepti, addicit enim præceptum ad alterum diem: Pari igitur modo dum actu excludit Oratorium, reddit illud ineptum pro ſatisfactione præcepti de audienda Miſſa, addicit enim illud ad alterum locum, & conſequenter remanet in Fideli obligatio alibi audiendi.

De Privilegio Bullæ Cruciatæ *circa prædicta Oratoria privata.*

37 DUbitabit hic meritò aliquis, cum in tenore conceſſionis Oratorii privati caveatur, ne plus quam una Miſſa ibidem celebretur in feriis; in Feſtis autem ſolemnioribus ne una quidem, poſſint ne ab habente Bullam Cruciatæ ſine talibus reſtrictionibus plures, & plures celebrari? Reſp. poſſe tum in proprio, tum in alieno quantumcunque privato Oratorio. Ita Franc. Bardi *in explic. Bullæ Cruc. p.*2. *tr.*2. *c.*6. *ſect.*2. *n.*20. *&* 23. Favent Rodriq. *in addit. ad §.*5. *n.*4. Ludov. à Cruce *in expoſ. Bullæ, d. p. c.*5. *d.*1. *n.*3. Ægid. Trull. *in exp. Bull. d.*1. *§.*3. *n.*4. Ratio eſt, quia Pontifex in Bulla Cruciatæ concedit abſolutè, & nulla facta exceptione, ut in privato Oratorio ritè approbato celebretur etiam tempore interdicti. Ex qua forma conceſſionis ducuntur duo argumenta. Primum notando illud (*etiam*) quæ particula, ſi perpendatur ea, quæ de ejus natura docet Barb. *diſſ.*93. *in Impr. Romana* (lege Caſtrop. *tr. de Bulla Cruc. diſp. un. p.*6. *à n.*1. citantem Menoc. Zabarellam, Decium) facit hunc ſenſum: Non ſolùm conceditur, ut poſſit celebrari in cœteris diebus indifferenter, atque adeò in feriis, & feſtis quibuſcunque, quod eſt minus ſed etiam tempore Interdicti, quod eſt majus. Secundum, quia ſi Pontifex per Bullam id concedit abſolutè, & ſine ulla temporis, vel numeri differentia, non poſſumus nos, poſita Oratorii approbatione, id reſtringere: nam licèt in dicti Oratorii approbatione reſtrictio apponatur, tollitur tamen per facultatem abſolutam, nec ulla limitatione reſtrictam conceſſam in Bulla. Exemplum eſt de Parocho, ex Trull. *ibid.* is enim quamvis ex vi ſuæ approbationis ſolùm poſſit ſuas oves abſolvere, ac ſuppoſita hac ſua limitata approbatione, ſi ab habente Bullam eligatur, poteſt alienas, non ex vi ſuæ approbationis, ſed hac ſuppoſita, ex vi conceſſionis per Bullam. Ita in Oratorio limitatè approbato, ex vi talis limitatæ approbationis, non poteſt niſi limitatè celebrari; at, hac poſita, Pontifex per Bullam illimitatè concedit.

38 Concedit ergo Bulla poſſe in dicto, quamvis limitato Oratorio. Primò celebrari, in dictis ſolemnioribus feſtis. Secundò, poſſe plures, & plures Miſſas in dictis feſtis celebrari, & in quibuſcunque diebus. Tertiò, recipi poſſe ibidem Euchariſtiam omnibus diebus præter diem Paſchæ, hoc eſt, præter unam communionem tempore paſchali in Parochia exhibendam. Quartò, ibidem ſatisfieri poſſe præcepto de audiendo Sacro; atque hæc omnia poſſe, & eum, qui habet Bullam, & familiares, ac domeſticos & conſanguineos habentis Bullam: quæ omnia patent ex tenore Bullæ, & ſparſim confirmant Doctores citati.

39 Et in hoc ultimo notes pervelim illud, *Familiares domeſticos conſanguineos*, cum in Brevi Oratoris habeatur, *in tua, & familiæ tuæ, & hoſpitis nobilis præſentia*. Conſanguineos ergo, & Domeſticos ſi comprehendit præter Familiares Bulla, ecquos nam comprehendit? Nomine conſanguineorum comprehendi totam cognationem habentis Bullam, ideſt, tam deſcendentes, & aſcendentes, quàm collaterales uſque ad quartum gradum, quia omnes dicuntur conſanguinei; meritò docet Caſtrop. *de Bull. Cruc. p.*6. *n.*8. Lezzan. *t.*3. *V. Bulla Cruciatæ, n.*14. Rodriq. *in exp. Bull. §.*5. *n.*5 Lud. à Cruce *in exp. Bullæ, d.*1. *c.*5. *d.*3. Nomine autem Domeſticorum comprehendi puto omnes, de quibus dixi *num.*31. quorum quidem aliqui ibi largè, ſeu reductivè veniunt nomine Familiarium, hic clarè expreſſi ſunt, & vocantur domeſtici, hoc eſt in eadem domo viventes: Denique familiares iidem ſunt qui nomine familiæ venerunt ſupra *à num.*18.

Ex quibus collige Maritum reſpectu uxoris, & uxorem reſpectu viri, ut etiam privignum reſpectu vitrici, & hunc reſpectu illius, licèt comprehendantur ſub nomine familiarium, & Domeſticorum, ſunt enim hi maximè de familia Domini, non venire tamen ex Caſtrop. *l.*1. ſub nomine Conſanguineorum, quia tales non ſunt, ſed affines: cœteros ergo remotiores affines, niſi fortè de familia inveniantur, excludimus ab hoc privilegio.

40 Quòd ſi contingat caſus, ut Dominus habens Bullam non interſit Sacro, poterunt ne prædicti de Familia intereſſe, & ſatisfacere, immò etiam ſibi celebrare facere in dicto Oratorio, poſſe negant Rodr. *ibid.* & Henriq. *l.*7. *c.*13. quia ſoli Domino, aliis autem nonniſi ratione Domini conceſſum eſt privilegium. Concedit Ludovicus à Cruce *loc. cit. n.*5. cum quibuſdam junioribus tacito nomine, quia ſicuti Dominus poteſt ſibi celebrare facere ſine familia, non obſtante illud, Et, ibi *in tua, & familiæ tuæ præſentia*: ita poterit familia ſine Domino. Cujus ulterior ratio eſſe poteſt, quia cùm Bulla non præſcribat præſentiam Domini eſſe neceſſariam, nec nos debemus præſcribere, ſed affirmare Pontificem voluiſſe concedere Familiaribus hoc Indultum ratione Domini habentis Bullam licèt abſentis. Utraque ſententia eſt probabilis, & concedentem excipit etiam Caſtrop. *de Bulla Cruc. p.*6. *num.*9. citans Joannem Salas.

41 Ad-

Digitized by Google

41 Adverte denique, quoties quis uti dicto Oratorio privato ad præmiſſa, quæ ſunt ex privilegio, voluerit; debere aliquas preces (ſufficit etiam unum Ave) Deo porrigere, pro conſervatione unionis Principum, eorumque victoria. Ratio eſt, quia ſub onere conceditur talis gratia à Pontifice, ut patet ex tenore Bullæ. Omiſſio autem erit venialis ex Bardi *in expoſ. Bull.p.2.tr.3.c.3. ſect.5.§.1. & 2.* quia res eſt, ex ſe, levis, nec invalidat conceſſionem, quia tale onus imponitur ſub illa particula, *dummodo*, quæ regulariter, modum notat, non conditionem ex Barboſ. *diſt.80.in edit.Rom.* & Sanch. *l.3. de matr.diſp.23.n.2.* cujus quidem omiſſio, quando is modus adiicitur actui perfecto, (ut fit in caſu noſtro. Priùs enim à Pontifice conceditur perfectè privilegium prædictum, & deinde adiicitur, *Dummodo orent,&c.*) non vitiat, hoc eſt, non invalidat actum, ſeu conceſſionem.

§. V. *De violatione Eccleſiæ, ſeu loci Sacrificii, ejuſque Reconciliatione, remiſſive.*

DE tota hæc re agam per occaſionem infrà *lib.3.cap.6.* §.3. ubi ſermonem faciam de impedimento loci quoad faciendum Sacrum.

C A P U T V.

De Altari, ejuſque Ornatu.

ALtare, quaſi particularis locus eſt Sacrificii. De ipſo igitur, ejuſque ornamentis, hic congruè diſputandum breviter eſt.

§. I. *De Altari.*

ALtare, ſine quo ſacrificare, peccatum eſt, ſine dubio, mortale, duplex eſſe poteſt. Fixum, & Portatile, ſeu viaticum.

In Fixo, ut celebrari ſine mortali liceat, ſaltem tabula ſuperior eſſe debet lapidea. Ita Coninch. *de Sacram.q.83. art.3. ad 2.n.23.* Fagund. *præcept. Eccl.l.3.c.22.n.1. & paſſim.* Conſecratur autem (ut & Portatile) vel ab Epiſcopo proprio, & Sede vacante, à viciniore, vel ab habente poteſtatem à Pontifice: Sic Gavant. *in Man. Epiſc. V. Altare,in addit.num.4.* citans Rodriq. quæ tamen quamvis rarò concedatur Sacerdoti Epiſcopo inferiori, conceſſam nihilominus vidiſti, obiter, ſupra *c.1.§.2.num.5.*

2 Nota autem in Eccleſiis non conſecratis quemlibet Presbyterum erigere, & deſtruere poſſe Altare non conſecratum: Sic Azor. *p.1.l.10.cap.27.quæſt.6.* ex Sacr. Canonib. Lezzana *V. Altare, num.12.* ex conſuet. at in conſecratis, nullum ſtabile (ut notat Barb. *l. mox citando, num.3.*) poſſe erigi, vel deſtrui Altare ſine Epiſcopi conſenſu. Notat item Barboſ. *de iur. univerſ. l.2.cap.7. num.12.* in Eccleſia non conſecrata, non eſſe Altare (ſanè fixum) conſecrandum, ſine Summi Pontificis licentia.

3 Portatile, ex lapide unico conſecrato, conſtare oportet. Sic iidem citati, & *paſſim*: eſto ligno undique circumdari, ad faciliorem conſervationem, vel ad ornatum, poſſit: modò tamen lapis incluſus ſit tantus, ut majorem partem Calicis, & Patenæ capiat, hoc eſt, ut ſuper illum Calix, & Patena ſubſtentari queant: quo caſu ſupra lapidem, & non ſupra lignum curari debet, ut Calix, & Patena ex majori ipſorum parte collocetur: licèt id non eſſe ſcrupuloſè curandum, modò non ſit periculum lapſus, rectè moneat Suar. *de Sacram. diſp.18.ſect.5.§. Dicendum ergo, fine.*

4 Uſus talis aræ conſecratæ eſt, ut Calix, & Patena, ſicuti dictum eſt, & etiam particulæ, ſi quæ ſunt conſecrandæ, non ſolùm ſint ſuper ipſam tempore conſecrationis, verùm etiam ut ibidem ſint uſque ad Communionem Sacerdotis: cùm enim etiam & particulæ prædictæ pertineant ad Sacrificium, quod tunc peragitur, & ſuper Aram, & uſque ad perfectionem Sacrificii, coram Sacerdote, perſtare ritè debent, de qua re vide, quæ dicam infra *l.2.c.5.n.12.*

5 Nota denique, quòd in eo Altari, quo proprius Epiſcopus celebravit (*cantavit* habet textus *c. in Altari de Conſec.diſt.2.*) eodem die, non licet celebrari ab alio inferiore Sacerdote ſine licentia, ſaltem tacita, ejuſdem. Ita Gavant. *in Man. Epiſc. V. Altare, n.28.* videtur tamen hic Canon in deſuetudinem abiiſſe: nam propterea ſtandum eſſe conſuetudini cujuſque loci, rectè notat Lezzana C. *Altare, num.13.*

An Ara ex duobus Lapidibus unitis conſtrui, vel effici poſſit?

6 Fabricavit quidam ex duobus Lapidibus inſertis in duabus ligneis tabellis Aram, ita invicem colligatis, ut inſtar libri, clauderentur, & aperirentur, Dixi nequaquam eo uti ad Sacrificium licuiſſe. Ita Vaſq. *de Sacram.diſp.23.cap.2. num.16.* Fagund. *1. Eccl.præcep. l. 3.cap.22.num.9.* Ratio fuit, quia non fuiſſet unus lapis, unam Chriſti perſonam ſignificans. Adde quod fuiſſet contra omnium Eccleſiarum conſuetudinem.

7 Quid, ſi pars Lapidis non conſecrati addatur, ſeu inſeratur parti Aræ conſecratæ? Dico cum de Lugo *de Sacr. diſp.20.ſect.2.n.68.* partem additam non fieri conſecratam, quia pars addita non facit unum phyſicè continuum cum conſecrata: Ara enim, ut modò dixi, debet conſtare ex uno & ſimplici Lapide, unam Chriſti perſonam ſignificante. Quare, niſi pars conſecrata tanta ſit, ut ſubſtentare Calicem, & Patenam poſſit, uti ea non licebit prætextu, quòd, modo dicto, fuerit reſecta.

8 Scio, quòd ſi aſſuatur fruſtum ſerici non benedictum planetæ, v.g. benedictæ, tota planeta erit benedicta, idemque, ſi parum aquæ, vel olei infundatur in aquam benedictam, vel oleum conſecratum; at in caſu noſtro, quia requiritur dicta unitas phyſica, idem dicere non poſſumus.

An in Ara debeant condi Reliquiæ Sanctorum?

9 In conſecratione Altaris ſolent recondi in ejus ſigillo, ſacræ Reliquiæ. Sigillum, ſeu, ut etiam vocant, Sepulchrū, hac in re, eſt parvulus ille loculus in ipſa menſa, vel baſi Altaris, ſeu Aræ, in qua includuntur Reliquiæ; nam propterea Sacerdos, in ipſo Miſſæ introitu, oſculans Altare dicit: *Oramus te, Domine, per merita Sanctorum, quorum reliquiæ hic ſunt*, &c. Dubitatur ergo, an hoc, quod fieri ſolet, ita ſoleat, ut deficientibus reliquiis, legitima non ſit Altaris conſecratio?

10 Dico, non requiri cum tanto rigore reliquias, Ita Vaſq. *de Sacram.diſp.233.c.2.n.17.* Suar. *de Sacrif.diſp.81.ſect.5.§.3.additur, fine:* Coninch. *de Sacr.q.83.art.4.d.2.nu.241.* Ratio eſt, quia, ut expendit Coninch. *ibid.* non habemus clarum textum tantam neceſſitatem requirentem. Adde conſuetudinem in contrarium rationabiliter eo fundatam, quod, non ſemper in promptu, pro tanta Altarium multitudine adſint ſacræ Reliquiæ. Sacerdos ergo cùm dicit, *Quorum Reliquiæ hic ſunt*, ideò dicit, quia, de more, ſolent inibi adeſſe reliquiæ: ſicuti dicit, *Dominus vobiſcum*, & *Orate fratres*, etiam, ſolo uno præſente, quia ſcilicet de more multi ſolent adeſſe.

11 In defectu reliquiarum non poſſe includi particulam Sacræ Euchariſtiæ certum eſt ex Vaſq. *loc.cit.n.18.* quidquid dicant Jo. Andreas, & Durandus apud Vaſq. *ibid.*

Quando amittit conſecrationem Altare, ita ut, illo uti ad Sacrificium ampliùs non poſſimus?

12 Si ſit fixum, hoc eſt, conſecratum, ut totum, & ut integrum Altare ſtabile, amittit conſecrationem, vel per enormem fractionem, vel per ſolam amotionem à baſi, cui eſt lapidea tabula affixa, *c. Quod in dubiis, & cap. ligneis de conſecr. Eccleſ.* ſi ſit portatile, ſeu mobile, hoc eſt conſecratum, ut tabula lapidea ſeparata à reliquo materiali Altari, tunc conſecrationem amittit, quando ita frangitur, ut illi non valeat ſuperponi Calix, & Patena, ſaltem ex majori parte ipſorum. Ita Coninch. *loc.cit.* de Lugo *de Euch. diſp.2.ſect.2.num.67.* Ratio utriuſque dicti eſt, quia in priore caſu amittit formam, ſub qua Altare conſecratum fuit, (fuit enim conſecratum ut ſtabile) in poſteriore fit ineptum ad Sacrificium juxta ſupradicta *cap.1.§.3. num.1. & c.1.§.3. num.1. in ſimili.*

13 Probabiliſſimum item puto cum Sà *V. Altare* Suar *de Sacr.d.81. ſect.5.§.Tertiò additur*, Aram non amittere conſecrationem, ſi ea integra remanente, diſſolvatur à ligno, cui fortè inſerta erat, quia lignum non apponitur lapidi, niſi vel ad ornamentum, vel frequentiùs, ad cuſtodiam.

14 Nec item violabitur, ſi Aræ cornua, quæ ſacro Chriſmate in ejus conſecratione inunguntur, etiam omnia frangantur, modò pars reſtans ſufficiat ad ſuſtentandum Calicem, & Patenam. Ita de Lugo 20. *de Sacr.ſect.2.num.75.* Ratio eſt; quia per illam unctionem non cornua ſolùm conſecrantur, ſed tota Ara; quare, ſi pars ad Sacrificium remanet, conſecrata remanet.

15 Quid, ſi frangatur Sigillum, & Reliquiæ amoveantur? Puto, non violari, apto interim remanente lapide ad Sacrificium. Ita de Lugo *l.c.* Coninc. *q.83.de Sacr.ar.3.d.2.n.240.* Sà *V. Altare*, Caſtrop. *de Sacr. diſp.un.p.9 n.6.* Cum enim nos, modò *n.10.* dixerimus, ejuſmodi Sigillum, ſeu Reliquias non eſſe de neceſſaria forma, conſequenter hic dicimus, per talem amovitionem nequaquam violari. Hæc ſcripſi in prioribus Editionibus, ſed invenio nunc contrarium fuiſſe declaratum à Sacra Congr. Rituum apud Barboſ. *in ſum.Deciſ. Apoſt.V.Celebrans n.2.* quæ vult Aram ſubreptis Reliquiis, etiam ſi fracta non fuerit, debere iterùm conſecrari.

16 Sunt in domo noſtra Profeſſa Panormitana, & alibi, aliquæ Aræ portatiles, tam latæ, ut Altari octo, vel novem palmorum ſuperimpoſitæ, totam Superiorem ejuſdem Altaris ſuperficiem adæquent. Cùm ergo hæ ſeparatim ab Altari fixo conſecratæ fuerint, ut omnes, qui tunc affuimus, vidimus, etiam ſi à dicto Altari removeantur, retinent conſecrationem, quia verè Aræ portatiles ſunt, licèt non ſine magno duorum, vel quatuor virorum conatu portari queant. Inſuper ſi frangantur, etiam in tres, quatuor, plures partes, dummodo hæ capiant Patenam, & Calicem, non amittent conſecrationem, & conſequenter poterimus iis, in pluribus Eccleſiis uti ad celebrandum, ſicuti in ſimili de cingulo diximus, *cap.3.§.3.num.2.*

§. II. *De Mappis.*

1 ALtare debet eſſe, ex Rubricis Miſſalis, tribus Mappis, ſeu Tobaleis, præter Corporale, in ſuperiori tabula coopertum, Vaſquez *de Euchar. d.133. cap.3. num.21.* & Suarez *de Sacrament. d.81.*

Digitized by Google

d.81.ſect.6.paragr.Dico ergo, docent ſufficere præter Corporale, duas: Præpoſitus 3.*p.q.*83. *dub.4.n.*168. iidemque notant poſſe eſſe unam duplicatam.

Immò idem Præpoſitus *ibidem fine*, citans eundem Suar. & Azor, ait, non eſſe improbabilem ſententiam dicentem, non peccari mortaliter ab eo, qui cum una Mappa, præter ipſum Corporale, Sactum in neceſſitate facit. Neceſſitas antem hæc erit propter paritatem rationis menſuranda, ſicuti in ſimili menſuravimus ſuprà *c.3.§.1.n.4.*

Ea qua materia eas fieri oporteat, dicam moa §.3. *à n.*3.

2 Ejuſmodi Mappæ non neceſſariò debent eſſe benedictæ, ex Suarin *de Sacr.loc.cit.* & Laym. *lib.5.tract.5.cap.6. num.*21. *fine*, cujus tamen contrarium docet de Lugo *diſp.*20. *de Eucbariſt. ſect.2.nu.*76. ſed puto id ab ipſo affirmari ea congruitate, nam cęterum *ibidem num* 79. poſt pauca ipſe docet, & nos *infrà* dicemus, certum eſſe in univerſum non omnia, quæ in Rubricis Miſſalis exiguntur, afferre obligationem gravem, niſi aliunde conſtet de Eccleſiæ præcepto; at non habemus unde cum tanto rigore ejuſmodi benedictio Mapparum exigatur.

3 Immò, ſatis benignè, Laym. *dicto lib.5. tract.5. cap.6 num.*21. *fine* citans Azorium & Sà, affirmat, poſſe Mappam mundam profanam non benedictam aſſumi, ad ornandum Altare, pro celebranda Miſſa, ubi eſſet benedicta, & finito Sacro, reddi ad uſum priorem profanum. Ratio eſt, (inquit) quia de harum Mapparum benedictione nihil in jure ſancitum eſt. Aliud dicendum eſt de Purificatorio *ut mox §.ſequenti videbis*.

§. III. *De Corporali, Palla, Purificatorio*.

1 CОrporale, ut & Palla, quæ eſt pars Corporalis (olim enim, ut nunc etiam fit apud Eccleſias Orientales, cum parte Corporalis cooperiebatur Calix) & in qua, ſi eſſet capax, poſſet conſecrari; benedicta eſſe omnino debent. Ita de Lugo *d.*20. *de Euch.ſect.*2. *num.* 76. aliique. Nec ſerica ſint, vel alterius materiæ, ſed lintea (ſic *idem & paſſim*) & quidem alba, niſi quod Corporale in extimis partibus, & Palla in parte ſuperiore, qua Calicem non tangit, ex quacunque pretioſa materia, vel colore ornari poteſt. Sic Laym. *lib.5. Tract.5. cap.6.num.*21.

2 Purificatorium item, quo Calix tergitur, album, & ex lino eſſe oportet, non tamen neceſſariò benedictum ex Suarin *de Sacram. d.* 81. *ſect.8.paragr.Quarto addendum*, & Gavanto, *in Rub. Miſſ.pag.*2.*Tr.*1. *nu.*2.*Littera I.* licet benedictum eſſe oportere, doceat Laym. *l.c.n.*12. *§.ſexto*.

De purificatorio ita habet Gobat in Alphabeto ſacrificans *n.* 314. Cùm nullo jure ſtatuatur, ut Purificatoria benedicantur, idcirco cùm deeſt Purificatorium poterit adhiberi ſtrophiolum mundum, quo tamen non amplius tergendus eſt naſus. Hæc Gobat, qui certè melius dixiſſet, ſi univerſaliter nulli profano uſui eſſe reddendum docuiſſet.

3 Quæſitum fuit, an Corporalia, Pallæ, Purificatoria, (& eadem quæſtio eſſe poteſt de Amictu, Alba, & Mappis, quę linea eſſe debent) legitimè fieri, ex Cannabe, vel ex Goſſipio, poſſint.

Poſſe ex Cannabe, certum mihi eſt cum Azor.*p.*1.*l.*10.*c.*28.*q.*8. citans Tabienam, & Armill. ſiquidem telæ, ex Cannabe cenſentur, in humana acceptione, & uſu lineæ; iis enim, ad ſternendas menſas, & ad interiores tunicas communiter utimur, ad quarum ſimilitudinem Mappas, Albas, & prædicta aſſumpſit Eccleſia.

4 Majus dubium eſt de Goſſipio; de quo tamen ſic habet Azor. *loc. citato. Plinius (lib.*19. *c.*2.*) teſtatur ex Goſſipio fieri lina xylina: quod ſi ex eo fiunt lineæ veſtes, hoc ſufficit*. Ita Azor, & quidem probabiliter, loquens de Corporali, id quod propter paritatem rationis de aliis prædictis dici rectè poteſt

Confirmo proferendo verba Plinii. *Superior pars Ægypti* (ait) *in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui Goſſipion vocant, plures xylon, & ideo lina inde facta xylina. Parvus eſt, ſimilemque barbatæ nucis defert fructum, cujus ex interiore bombyce lanugo netur: nec ulla ſunt eis in candore, molliti ave præferenda*. Hæc Plinius, ubi nota illud (*lina inde facta*) linea ergo eſt ex goſſipio contexta tela, eſto enim linum, Cannabe, & Goſsypium, ſpecie phyſica inter ſe differant; non differunt in hominum acceptione, uſuque veſtium.

Nota item obiter, ætate Plinii, in ea tantùm regione creviſſe xylon nunc paſſim in Sicilia, & Italia colligitur, & vulgare eſt, vocaturque *Cottone*, vel *bambace*.

§. IV. *De Lumine*.

1 LUmen requiritur. Ita Azor. Tol. Coninch. apud Bonac. *de Euch.d.4.quæſt.ultim.p.9.n.*31. ſaltem unum ſed ex congruenti conſuetudine curandum eſt, eſſe ſaltem duo, ſi haberi ſaltem unum non poſſit; immò ſi extinguatur ante conſecrationem ſine ſpe reaccendendi, dicere, vel proſequi Miſſam, etiam ſi neceſſaria foret ad dandum Infirmo viaticum, nemini licet. Ita Fagund. 1. *Eccl. præc. lib.*3.*c.*23.*num.*19.

2 An verò neceſſariò ejuſmodi lumen ardere debeat, in candela cerea, dubitant Doctores, ſed probabiliter tandem Vaſq. *de Sacr. diſp.* 233.*c.*4.*n.*25. aliique ap. Dian. *p.*2.*tr.*14.*reſ.*45. *&* 67. de Lugo *diſp.*20. *de Euch.ſect.*2.*n.*67. conſentiunt, citra ſcandalum, & in caſu neceſſitatis poſſe in adipe, vel ſuo, ſeu etiam in lucerna olei.

Gradum neceſſitatis diſtinctè non explicant cum Laym. *l.5.tr.5.c.6.n.*17 *fine*, ſed præciſo ſcandalo, cui facile iri obviam poteſt, (ſi inſtruat. Sacerdos aſtantes) puto ſatis ſuperque eſſe illam, quam de carentia Sacerdotalium veſtium minoris momenti ſufficere docuimus ſuprà *c.*3.*§.*1.*n.*4.

3 Tertius cereus accendendus in conſecratione non requiritur cum tanto rigore. Ita de Lugo *loc.c.n.*79 *fin.* quamvis enim Rubricæ Miſſalis illum exigant, non tamen omnia, ut modo §.2.*n.*2. innuimus, quæ in Rubricis ponuntur, niſi aliunde grave præceptum obligatur, obligant ſub peccato.

§. V. *De Miſſali*.

1 REquiritur, & Miſſale. Sed qui memoriter ſcit ea, quę dicenda ſunt in Miſſa, idq; ſine morali periculo errandi, non peccat, ſi ſine illo celebret. Ita de Lugo *ibid. num.* 78. quidquid aliqui dicant; ſicuti nec peccaret luſcus, qui cæteras actiones exhibendas in Miſſa videt, nec tamen videt legere, ſi vel memoriter legendas ſciat, vel à Sacerdote adjuvetur. Ita idem *ibidem*. Favet Suarez *de Sacram. diſput.* 81. *ſect.*6.§.4. *requirunt, fine*, qui ſic habet. *An verò, ubi liber deeſt, & Sacerdos eſſet ita inſtructus, ut moraliter non dubitaret, ſe poſſe omnia integrè dicere, ſine libro; an, inquam, eſſet tunc peccatum id facere, aliorum judicio relinquo: nam ego propter multorum authoritatem, licentiam dare non audeo, & aliunde ſufficientem rationem peccati non invenio*. Hæc Suarez. Sed jam de Lugo, *loco citato* licentiam concedit, dum abſolutè docet, in eo caſu non peccari.

2 Ad id, quod docemus, facit, de quo, multis ab hinc annis, Caltaniſettæ in Patria mea, Patres aliqui ex noſtra Societate diſputarunt. Nemus eſt nomine, Mimianum, octo milliaris Italis à dicta Civitate diſtans, amœniſſimis pratis undique circumſeptum, & propter multitudinem incredibilem Damarum ibi impunè palantium, tota Sicilia clarum. Adſunt ibidem magnificę ędes, ad habitandum, nec deeſt Sacra ædes ad celebrandum. Ad hęc igitur viſenda convenerunt ſemel tres, vel quatuor Sacerdotes ex Collegio noſtro, cui ego indignus tunc præeram; & invenerunt ibi quidem totum inſtrumentum Sacrum, verum, per incuriam, neſcio cujus, deerat Miſſale. Quid ergo, uni ex illis magis celebrandi cupido, faciendum? Audi remedium. Is, convocatis ſociis, ſinguliſque aliqua ſuggerentibus, ſcripſit integrè totum Canonem, & totam Miſſam de S. Maria in Sabbato, illamque votivam (erat autem dies feriæ) ſine periculo lapſus memoriæ, ex ſcripto, celebravit. Noluerunt cęteri ſcrupuloſiores eo uti remedio, immò prolixam toto die diſputationem cum ipſo, ne dicam contra ipſum, protenderunt, & cùm domum rediiſſent rem mihi, quaſi illum Sacerdotem notantes, detulerunt, Sed certè eum vindicavi à calumnia, & ipſos potuiſſe ſine ſcrupulo, ejuſdem exemplum ſequi, diſertè, propter *dicta num. præceden.* aliaſque rationes, pronunciavi.

§. VI. *De Cruce, aliiſque requiſitis circa Altare*.

1 APponitur & Crux, ſed non cum tanto rigore præcepti; immò ab aliquibus docetur, Crucem non eſſe in Altari ſtatuendam, ubi ſervatur clauſum in Tabernaculo Sanctiſſimum Chriſti Corpus: in quo enim loco adeſt, quamvis veluti ſub cortina, ipſe Dominus perſonaliter, alio ſigno ipſum repræſentante opus non eſt. Ita Suarez *de Sacram.diſp.*81 *ſect.*6.§.4.*addere*, aliique. Contrarium ſentit, & quidem probabiliter Gavantus, quia Rubrica Miſſalis in omni Miſſa requirit adhibendam eſſe Crucem. Sed profectò, quando eſt expoſita ſuper Altare Sacratiſſima Euchariſtia, ſit certum, neceſſariam nequaquam eſſe Crucem, quia ipſe Dominus Crucifixus palam eſt.

2 Olim inter Curioſos Rubricarum contentio fuit, an obſervetur Rubrica, quæ Crucem in Altare, dum fit Sacrum, expoſtulat ſi adſit Crucis, vel Crucifixi effigies depicta in Tabula, vel pariete? Satis obſervari Rubricam, affirmabant aliqui, quia jam adeſt Crux. Negabant alii, quia, præter illam Iconem depictam ad parietem, requirebant, juxta Rubricæ apicem, aliam Crucem ſuper Altare inter candelabra, & ob oculos Sacerdotis, tum ad orandum, tum ad incenſandum.

Dico, utroſque ſenſiſſe probabiliter, ſed à me contra Gavantum *in Rubr. Miſſ.p.*1.*tr.*20.*lit.D.* audiri libentius affirmantes. Neque enim ejuſmodi requiſita adhiberi debent, ſub ritu metaphyſico; & pœnè dicam phariſaico; ſed morali, & humano. Quis autem moraliter amplius Crucem requirat, ſi Crucem habeat in proſpectu (licèt non inter candelabra) ad quam, & orare, & incenſare, & quælibet, circa illam officia, exhibere poſſit?

3 Venio ad cœtera requiſita. Pallium, quo in anteriore fronte ornatur Altare, Pulvillus ad ſubſtentandum Miſſale, Candelabra, Burſæ, intra quas ſervantur corporalia, Velum, quo operitur Calix, manutergium, & ſi quæ alia ſunt ejuſmodi, aliquantulum remota à ſacris actionibus, benedictione, ut ſacro uſui deſerviant, nequaquam indigent: id quod, propter eandem rationem, de quibuſdam vaſis diximus *c.*1.§.6.*n.*6.

Inſuper, ex pari, immò majore ratione, quam ex Layman ſupra notavimus §. 2. *nu.* 3. quando aliquod ea bis prædictis præſto in Eccleſia non eſt, id ex profanis, ſed congruenter mundis, mutuo accipi ad ſacrum Miſſæ Miniſterium poterit, & deinde uſui priori ſine ſcrupulo reddi.

Denique Silveſter meritò ducet, non eſſe ſimpliciter neceſſarium, quòd ante Altare ſit ornatum pannis, ſeu pallio, nam aliqui, inquit, non utuntur hoc pallio, vel propter præſtantiam lapidis, vel propter paupertatem. Adderem ego, ne tamen ſit irreverenter deforme. Pari modo non eſſe ſub mortali neceſſarium pulvinar, ideſt Cuſſinum, Cereum, campanulam pro tempore, quo elevatur Hoſtia, ſecluſo contemptu, (& quando hæc haberi commodè nequeunt, ne ſub veniali quidem) advertit Perſicus *lib. 1. de Offic. Sacerd. c. 8. dub. 8. num. 77. d. 20.*

CAPUT VI.

De Tempore Sacrificii.

§. I. *Quo die celebrari poſſit, ubi de Triduo hebdomadæ Sanctæ.*

1 QUocunque die Sacrificium Miſſæ offerri, licitè poſſe, præter feriam ſextam hebdomadæ Sanctæ, eſt Doctrina communis. Quamvis igitur conſueta ſit praxis, Sabbato Sancto, & die Jovis Sancti, abſtinere Sacerdotes à Miſſa, in ſignum mœroris ex Chriſti Domini paſſione concepti, tamen, poſſet ſuas quiſque celebrare Miſſas privatas, etiam ſummo manè, etiam in templis publicis, nec ſolùm in Oratoriis privatis. Ita Suar. Fagund. de Lug. qui eos citat, ſequiturque *de Euch. ſect. 1. n. 18.* Ratio eſt, quia pro die Jovis nulla adeſt prohibitio, & pro Sabbato Sancto, ſi quæ fuit, jam abrogata uſu etiam timoratorum fuit. Scio à Perſico *de off. Sacerd. lib. 1. d. 6. n. 40* afferri decretum ſacræ Congregationis diſponentis in Cœna Domini, unam tantùm eſſe Miſſam celebrandam: ſed vel diſpoſitio eſt de Miſſa ſolemni, vel certè de ea nondum conſtat authenticè.

2 Incipit autem talis Miſſa privata Sabbati Sancti, à *Kyrie eleiſon*, excluſis Prophetiis, & Litaniis, quæ ſolùm in Miſſa ſolemni recitantur: & iis excluſis, obligabuntur fideles audire, ſi poſſunt, quando fortè die Sabbati Sancti ſit feſtivus ex præcepto. Sic de Lugo *de Euch. d. 20. ſec. 1. n. 21.* In quo caſu tam Sabbato, quàm die Jovis plures Miſſæ poſſent, non obſtante mœrore Paſſionis Domini, in Eccleſiis offerri, quot ſcilicet, ad ſatisfaciendum populo, moraliter neceſſariæ judicabuntur. Ita March. *de ord. T. 3. p. 3. c. 8. fin.* Feria autem ſexta, id nequaquam poteſt, quia Eccleſia prohibet eo die Miſſam celebrari: nec enim illa, quæ tunc celebratur, cùm deſit conſecratio, Miſſa eſſentialiter eſt; unde, nec eadem Eccleſia obligat fideles ad audiendam Miſſam, ſi forte in dictum diem incidat feſtum, aliàs de præcepto, ut jam ſacra Congregatio declaravit, apud Gavant. *in Rubr. Miſſ. p. 4. T. 9. n. 24.*

3 Illud hic notandum; in die Jovis, & Sabbati Sancti, non poſſe fieri ſacrum ſolemne in Eccleſiis, ſeu Oratoriis Confraternitatum, nec fieri Sepulchrum cum aſſervatione Sanctiſſimæ Euchariſtiæ, niſi de licentia Epiſcopi. Ratio hujus rei ducitur apud March. *de ord. T. 3. p. 3. cap. 8. n. 6.* ex Probibitione ſacræ rituum Congregationis. Hic Panormi videtur eſſe tacita aliqua licentia, vel conſuetudo, paſſim enim die Jovis Sancti, ejuſmodi ſæcularium Societates in ſuis Oratoriis hæc peragunt.

§. II. *An obligetur aliquando Sacerdos Miſſam celebrare.*

1 HUc, ubi agimus de tempore Sacrificii, dubitatio hæc reduci convenienter poteſt. Et obligari quidem ſub mortali ſimplicem Sacerdotem (nam de Beneficiatis, aliiſque ſimilibus, *mox*) ſaltem ter in anno, docent nonnulli, apud Dian *p. 2. T. 4. reſol. 19.* & præcipuè in Natali Domini, Paſchate, & Pentecoſte. Satis eſſe ſi, præciſo ſcandalo, ſemel, hoc eſt, in Paſchate, quod eſt obligatio communicandi, alii putant cum Sancto Bonaventura *in 4. d. 12. art. 2. q. 21.* Nihilominus, cum aliis cenſeo, Sacerdotem, qui nunquam toto vitæ ſuæ tempore ſacrificat, dummodo in Paſchate communicet, ſaltem mortaliter non peccaturum, ea eo præciſè, quod non ſacrificet. Sic Gabr. Sotus, Cajet. Victoria aliique apud Fagund. *1. Eccl. præc. lib. 3. c. 19. nu. 2.* Adde de Lugo *de Euch. diſp. 10. ſect. 1. nu. 2.* vide etiam Suar. *de Sacr. diſp. 80. ſect. 1. §. Hæc res,* & Marchin. *ord. T. 3. par. 2. c. 6.* Ratio eſt, quia non apparet præceptum cum tanto rigore obligans, ut latè habent citati Doctores.

Parochorum obligatio celebrandi.

2 Quoad Parochum, certum eſt obligari vel per ſe, vel per alium curare, ut quando ejus Parochiani obligantur audire ſacrũ, celebretur Miſſa, quia ad hoc recipiunt ſtipendiũ, & tale munus acceptant. Ita Coninch. *de Sacram. q. 83. ar. 2. d. 1. n. 202.* Conc. Trid. *ſeſſ. c. 12.* Extra id tempus, ablata legitima conſuetudine, vel lege, vel pacto, non ſunt obligandi Parochi ad ſacrificandum, quia tale præceptum, in jure non adeſt. Ita March. *de ordin. tr. 3. p. 2. c. 30. num. 1.* In Natali Domini, ſicuti uni Miſſæ obligantur intereſſe Fideles, ſic & unam celebrare, quantum eſt ex hoc capite, tenebitur Parochus. Ita Fagund. *1. Eccl. præcep. c. 16. n. 2.*

Denique an idem teneatur applicare aliquam Miſſam pro ſuis ovibus, vide infra *lib. 2. c. 2. §. 16.*

Capellani, & Beneficiati obligatio celebrandi remiſſivè.

3 Jam Capellaniam, vel Beneficium habentes certum eſt obligari ad eas Miſſas eo tempore celebrandas, quas juxta fundationem, vel pactum debent; Sed de hac materia ſparſim multa, *lib. 3.* diſſeremus.

Obligatio celebrandi quoad Eccleſias Collegiatas.

4 In Eccleſiis Collegiatis, Cathedralibus, Conventualibus, ubi Competens eſt Sacerdotum numerus, ſolet primò quotidie ſaltem una Miſſa privata celebrari. Solet ſecundò altera cantari, quæ dicitur Conventualis, ſeu ſolemnis.

Dico, Quamvis aliqui in Rectoribus ejuſmodi Eccleſiarum, mortale peccatum agnoſcant, ſi aliquo die in hoc deficiant. Ita March. *de ordin. tr. 3. p. 2. c. 30. à num. 5.* citatus Suar. & Fag. Coninch *de Euch. quæſt 83. art. 2. d. 1. n. 203.* Laym. *lib. 5. T. 5. c. 4. num. 5.* Tamen probabile eſt cum Victoria *in Summa, de Euch. n. 94.* (præſcindendo ab aliquo peculiari talis Eccleſiæ obligatione) Miſſam ſive privatam, ſive ſolemnem ſemel, vel bis omittere in hebdomada, non eſſe ſaltem mortale. Ratio eſt, quia nullus eſt obligandus ſub culpa lethali, niſi manifeſtè conſtet de præcepto obligante: at non apparet tale præceptum, nec quod tantum onus ſuſceptum fuerit à Collegiatis, eo ipſo, quod collegiatæ ſint. Ita March. *ibid. n. 8.* Suar. *de legib. lib. 7. c. 15.* Meratius apud Dianam *p. 4. tr. 1. reſ. 58.*

5 Dices cum adverſariis, omittere talem Miſſam, fore primò ſcandalum, ſecundò contra conſuetudinem Eccleſiarum, tertiò contra Cap. *cum creatura, de celebratione Miſſarum.*

Reſp. ad primum, non fore ad ſummum, niſi meram populi admirationem. Ad ſecundum, hanc non eſſe conſuetudinem acceptatam ſub mortali, quia de hac non conſtat. Ad tertium, nego colligi præceptum grave, ex dicto capitulo, quod hic exſcriptum jam profero.

Cum creatura non habeat, quid pro meritis reſpondeat Creatori, &c. & infra: *Mandamus, quatenus nullum in vos torporem negligentiæ obrepere promittatis, quominus & pro anniverſariis defunctorum, & pro feſto, vel feria, ſecundùm temporum congruentiam Miſſarum ſolemnia, conventualiter, celebretis.* Hæc Canon. Ubi nota, primò illud: *Mandamus*, quod ea aliquibus bonis Doctoribus non notat præceptum ſub mortali. Ita Azor. *p. 1. lib. 5. cap. 6. quæſt. 5.* Sà genuinus *V. lux, n. 6.* expurgatus, *nu. 5.* Notat ſecundò illud, *ſecundùm temporum congruentiam*, & illud, *Torporem*, quæ ſolùm notant moneri Prælatum, ut ſine torpore, tempora officii, & Miſſæ, juxta Rubricas, non omittantur, non igitur novum præceptum.

Nota tertiò, aliquos Canoniſtas cum Abb. *in d. cap. cum creatura, §. Item nota,* immeritò ex hoc textu colligere, ſemper in dictis Eccleſiis etiam in feſtis, dicendas neceſſariò eſſe duas Miſſas, alteram *de defunctis*, alteram *de feſto*, vel *feria occurrenti*, ni dicantur, peccari mortaliter à Prælato? Immeritò, inquam cum Fill. *t. 1. tr. 5. c. 4. n. 104. fine.* Coninch. *de Euch. q. 83. art. 2. dub. 1. n. 204.* ſiquidem Canon ſolùm contendit, ut Anniverſaria non omittantur, juxta cujuſcumque Eccleſiæ obligationem, & in tali die Anniverſarii, prætextu Miſſæ celebratæ *pro defunctis*, non negligatur alia Miſſa *de feſto*, vel *feria*, juxta temporum congruentiam celebranda. Cœterùm nequaquam præcipit, ut ſemper ſingulis diebus celebretur Miſſa defunctorum, inconveniens enim eſſet, in Paſchate v. g. defunctorum Miſſam celebrari.

Obligatio celebrandi Miſſam de feria privilegiata.

6 Miſſam ſolemnem de feria privilegiata (quales dumtaxat ſunt omnes feriæ Quadrageſimæ. Quatuor temporum, Rogationum, & Vigiliarum) in prædictis Eccleſiis Collegiatis omitti non poſſe, ſed occurrente etiam alio feſto, canendam poſt Nonam declaravit Sacra Congregatio apud Tamb. *de jur. Abb. d. 5. quæſito* 10. *n.* 37. & March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 30. num. 7.* Quæritur ergo primò, An ſi id non fiat, mortaliter peccetur à Rectoribus Eccleſiarum. Secundò, An ad id teneantur Eccleſiæ Regularium choro addictorum.

Ad primã quæſtionẽ, dico non peccari mortaliter. Ratio eſt modò *n. 4.* dicta, quia non manifeſtè conſtat de tam rigoroſo præcepto.

Contrà docet Verricelli, *tr. 8. q. mor. 30.* ſed mihi ejus rationes efficaces nequaquam videntur.

7 Ac timenda eſt primò dicta declaratio Sacræ Congregationis. Secundò Rubrica Miſſalis id diſponens. Reſp. ad Primum. De tali declaratione non conſtat authenticè. Ad ſecundùm. Rubrica has duas Miſſas nempè *currentis Feſti*, & *feriæ privilegiatæ*, injungens præceptum (ut alia interim taceam) non denotat, ait enim *Cantantur*, ſeu *dicuntur duæ Miſſæ*; Quæ non ſunt verba imperativa. Immò etiam ſi diceret, *Cantentur*, non ſtatim probaretur præceptum ſub mortali, nam verba imperativa ex Caſtr. *t. 1. de reg. d. 1. p. 9.* non ſemper præceptum grave important.

8 Ad Secundam quæſtionem, negant aliqui cum Rodriguez, *t. 1. q.*

Reg.

Digitized by Google

*Reg.43.art.11.*Peyr.*c.3. in Add. c.1. à num.* 19. Eccleſias Regularium dictas teneri, etiam ſi tenerentur aliæ Collegiatæ, quia putant horum Eccleſias non eſſe Collegiatas. Affirmant aliqui cum Portell. *in Dub.Reg.V.Miſſa nu.7.* quia è contra cenſent verè Collegiatas eſſe. Utrumque probabile.

9 Ex eo autem, quod probabiliter ejuſmodi Eccleſiæ Regularium non ſint Collegiatæ, ſequitur nec teneri ad celebrandum quotidie, ſaltem, unam Miſſam privatam, quantum eſt ex hoc capite, neque ad Miſſam Conventualem. Ita Victoria *in Summa de Euch.n.*49. Adde & ea, quæ de Collegiatis in univerſum dicta ſunt *n.*49.

§. III. *Quando liceat plures Miſſas eodem die celebrare.*

1 APud antiquiores invenio caſus omnino novem, in quibus pluries, eodem die, celebrare fas eſt, lege Conioch. *d.83. de Euch. ar.2.d.3.n.*213.

Primò in Natali Domini, & quidem ter. Valentiæ, die ſecundo Novembris, hic celebrant, ex Indulto Pontificis. Ita de Lugo *de Euch. d.20.ſect.1.n.43.fin.*

Secundò, quando quis præeſt duabus Eccleſiis, & ni bis, in die, ſacrificet, ſacro careret alterutra. Idem eſſet ex Fagund. *1. Eccl.praecept. l.3.c.16.nu* 5. ubi rari ſunt admodum Sacerdotes, ut in Anglia, Hibernia; & nonnullis partibus Germaniæ, & in Indiis (adde, & Tuneti, & in tota Africa, & in regionibus quibuſcumque infidelium, in ſimili neceſſitate Chriſtianorum ibi fortè degentium) quilibet enim Sacerdos, quamvis non ſit Parochus, poterit ibi, requirente neceſſitate, pluries celebrare in die, etiam nulla petita licentia ad Epiſcopo, ſorte ibi præſente, vel vicino; quia ubi jus commune *d.c.conſuluiſti, de celebrat. Miſſ.* facultatem concedit, ab alio expectanda nequaquam eſt.

Atque id intelligi etiam in diebus non feſtivis, ſi adſint, qui ſacro velint intereſſe, rectè probat contra Nugnum de Lugo *reſp.mor.d.*12

Tertiò, quando aliàs infirmus decederet ſine viatico.

Quartò, quando, facto ſacro, ſupervenerit Epiſcopus, vel Princeps volens, etiam die non feſtivo, intereſſe ſacro; nec ſit alius, qui celebrare poſſit.

Quintò, ſi die feſtivo ſuperveniret multitudo Peregrinorum celebrato jam ſacro. Huc reducitur ille caſus, quando in dedicatione Eccleſiæ, propter multitudinem populi; magna ejus pars, niſi quis iterùm celebraret, ſine ſacro remaneret.

Sextò, quando celebrata jam Miſſa, ſuperveniret defunctus ſepeliendus in eo loco, ubi Defuncti ſine Miſſa ſepeliri non ſolent.

Septimò; quando eodem die, occurrunt duæ Miſſæ celebrandæ, altera de feſto, v.g. altera de feria privilegiata, & unus tantùm adeſt Sacerdos.

Octavò, quando Miſſa eſſet neceſſaria ad benedicendas nuptias.

Nonò, quando aliqua alia neceſſitas Judicio prudentis iteratam ejuſdem Sacerdotis Miſſam expoſceret.

2 Hi novem caſus, ut dicebam, aſſignantur ab antiquis; qui tamen univerſi à Recentioribus, Coninch. *loc.cit.* Fagund. *loc.cit.c.*16 Suar. *de Sacram.d.80.ſec.*3. aliiſque Vaſq. *de Sacr.d.*232. *cap.*5. *num.*50. meritò non admittuntur. Dico igitur ſolùm tres primos caſus eſſe approbandos. Ratio præcipua eſt, quia in aliis caſibus nulla ſufficiens neceſſitas apparet: Ille enim Epiſcopus, vel multitudo, vel ſponſus, vel duplex Miſſa currens non afferunt obligationem ad Miſſam, quando hæc haberi non poteſt, vel debito modo celebrari non valet. Adde jam ipſam Eccleſiarum omnium conſuetudinem, nunc oſtendere, non niſi tres caſus priores neceſſitatem, ſeu facultatem ſufficientem ad plures Miſſas, afferre. Vaſquez *loc.c.* ſolos duos primos caſus approbans, non admittit tertium, quia non putat eſſe tantam neceſſitatem Infirmo dare Viaticum, ut vincat præceptum de celebrando ſemel in die, ſed certè probabile etiam judico, quod vincat.

3 Porrò duo ſunt notanda. Primò hæc intelligenda eſſe, dummodo Sacerdos iterùm celebraturus ſit Jejunus: Ita iidem, *& paſſim* Doctores: quare debuit is non ſumpſiſſe purificationem, ſi iterùm in prædictis caſibus ſacrificare velit.

Ex quo colligunt nonnulli, caſum illum tertium de infirmo aliàs ſine viatico morituro, niſi quis iterum, eodem die, ſacrificet, eſſe caſum metaphyſicum. Nam ſi Sacerdos novit mortem imminentem infirmi, poterit, immò debebit reſervare de ſua Hoſtia, qua infirmum communicet, ſi aliunde alia Hoſtia non ſuppetat: Ita *in noſtro caſu opuſc. de Communione expedienda, c.6.§.6.* ſi verò ſi non novit, jam ſumet ablutionem ſolitam, & ſic non erit Jejunus, ut poſſit iterum celebrare. Solum igitur caſus habebit locum, ſi fortè Sacerdos ſciat infirmi neceſſitatem in illo temporis momento, accepto Calice, ante ablutionem; qui certè, ut dictum eſt, erit caſus metaphyſicus, & rariſſimus.

Dico tamen, non ita eſſe. ſunt enim duæ ſententiæ, de quibus diximus *ibid.c.2.§.8.n* 32. quorum altera docet, non licere non Jejunum celebrare, ad dandum viaticum &, in hac ſententia fateor, caſum eſſe metaphyſicum. Altera docet licere, & tunc poterit caſus facilè contingere: cognita enim moribundi neceſſitate etiam poſt ablutionem aſſumptam, poterit Sacerdos, ſecundùm hanc opinionem, quæ certè probabilis eſt, iterùm celebrare.

4 Secundò notandum eſt: ſicuti bis celebrare in prædictis neceſſitatibus id indulgetur, ita pluries; ſi ſufficiens: ad plures Miſſas, neceſſitas adſit. Ita Coninch. *de Euch.q 83.ar.2.dub.3.n 14.fine.* Ratio eſt, quia ſi neceſſitas dat facultatem ad ſecundam, cur ſimilis neceſſitas non dabit ad tertiam, & ſic deinceps?

5 Fagundez 1. *Eccl. pr[ae]c.lib.3.c.16 n.5.* contra hanc Doctrinam ſic habet: *Sacerdos bis, requirente neceſſitate, celebrare in die poterit, non pluries, quia Jus in cap. Conſuluiſti, de Celebratione Miſſarum ſolùm bis in die concedit, in neceſſitate, celebrare jejunis.* Hæc Fagundez, qui, certè, neſcio, unde, pro ſe, potuit talem textum afferre Ecce integrum Capitulum, quod eſt Innocentii III. *Conſuluiſti*, & infra. *Reſpondemus, quod, excepto die Nativitatis Dominicæ, niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat, ſufficit Sacerdoti ſemel in die unam Miſſam ſolummodo celebrare.* Hæc, & nihil prætereà textus.

6 Petes. In nocte Natalis poteſtne Sacerdos ſemel communicare extra Miſſam, & deinde celebrare alias duas, vel contra? Reſpondeo, non poſſe. Ita de Lugo *de Euch.d.20.ſect.1.num.*43. quia privilegium eſt ſolùm de ter celebrando, non verò de communicando. Hinc infert de Lugo *ibid.* Cardinalem Diaconum Sacerdotem, qui ut moris eſt, communicat prædicta nocte in Miſſa Pontificia, non poſſe, deinde, appetente die, celebrare.

§. IV. *Qua hora celebrari poſſit.*

1 HOra celebrandi eſt ab Aurora ad meridiem. Ita Pius V. *in Rub. Miſſ.* Porrò, cum uterque hic terminus ſuas proprias difficultates habeat, de eis ſigillatim diſſeremus.

Quoad Auroram.

2 Communis doctrina eſt nomine Auroræ hic ubi ex Sacra Congreg. apud Gavant. *in rubr. Miſſ.p.1.T.15 nu.5. lit.T.* non phyſicè, ſed moraliter res perpendenda eſt intelligi horam cum dimidia ante ortum Solis in noſtro Hemiſphærio: hoc eſt, horam cum dimidia, antequam ipſum Corpus Solare noſtris oculis appareat

Et quia, ex probabili opinione, ſatis eſt, ſi Miſſa abſolvatur in Aurora; ideo probabile fit, quòd poſſit incipere duabus, plus minus, horis, ante prædictum Solis ortum; nam ſic ejus finis cadet circa initium Auroræ. Sic Suar. aliique apud de Lugo *d.20. de Euch.ſect.1. nu.* 32 ubi reiicitur Vaſq. contrarium ſentiens.

3 Excipe diem Natalis Domini, quando immediatè poſt mediam noctem, poſſunt, non ſolùm una, ſed ex probabiliſſima opinione, omnes tres ſolitæ Miſſæ à Sacerdotibus celebrari. Ita Suarez Vaſquez quos citat, & contra Fagundez, & Nugnum ſequitur de Lugo *loc. cit.*

4 Excipe item caſum neceſſitatis dandi viaticum Infirmo, ſi non adſit parata Sacra Euchariſtia, tunc enim poterit, etiam non petita licentia ab Ordinario, Miſſa celebrari ſtatim, poſt mediam noctem. Sic Laym. *tr.5.c.4.n* 5. aliique apud Dian. *p.2.tr.14.reſ.*33. Excipe rurſus, quando alicubi ſit legitima conſuetudo anticipandi Auroram: nam propterea Laym. *ibid.* & Coninch, Fagun. Navar. apud March. *de ord.tr.3.p.3.c.7.n.2.* approbant praxim Belgii, & quorundam locorum Galliæ, & Germaniæ, ubi, tribus, vel quatuor horis, ante Solis ortum celebratur; quæ conſuetudo, meritò introducta eſt, ut ſcilicet operarii audiant Miſſam, antequam eant ad opera, cùm enim ibi Sol ſerò oriatur, multo ante ejus ortum ad negotia iri ſolet.

5 Excipe denique Mendicantes, eorumque privilegia participantes: iis enim ſaltem ob privilegium conceſſum à Gregorio XIII. *in Privileg. Soc. Jeſu Quum non in vinea Domini*, poſſunt incipere Miſſam tribus horis ante ortum Solis; pro duabus enim horis utuntur Jure communi, pro tertia utuntur privilegio, quo ipſis, dum à ſuis Generalibus non prohibentur unam horam anticipare, ex rationabili cauſa, & in Societate Jeſu, ex licentia Superioris, poſſe conceditur. Ita Suarez, aliique cum de Lugo *de Euch.d.20.ſect.1.n.*32. Rodr. *in comp. reſ.25.num.*1.

6 Iiſdem tribus horis Epiſcopos Miſſam anticipare poſſe, itineris, vel ſimili cauſa, admittunt paſſim Doctores. *in Comp. Privileg Soc. Jeſu v. Miſſa,§* 3. cum de Lugo *loco citato n* 27. Immò ipſos, ut etiam Provinciales, & Superiores locales ſuis ſubditis eandem licentiam, ex cauſa concedere, vi ſuæ ordinariæ poteſtatis, quam habent diſpenſandi cum ſuis, etiam poſſe, non ambigo. Ita Suarez *to.4. de Relig.tract.8.lib.2.cap.12.num.18.juncto cap.*13. Rodr. *in comp.reſolut.25.num.*3.

7 Notat verò Suar. *de Sacr.d.80.ſec 4.§.ſed quæres primo*, Epiſcopo (*adde, & Prælatos Regulares*) poſſe ſolùm in particulari caſu, & ut dictum eſt ex cauſa, in hac re diſpenſare, at non concedendo privilegium generale. Ratio eſt, quia concedere privilegia generalia proprium eſt Summi Pontificis, non verò aliorum

Quanta debeat eſſe cauſa; vide infrà in ſimili *n.*25.

Tria Privilegia Mendicantium celebrandi multo ante Auroram.

8 Adſunt & alia privilegia ampliora prædicto. Primum eſt apud Portell. *in dub. Regul. v. Miſſa numer.* 3. ejuſdem Gregorii XIII. qui conceſſit Congregationi S. Juſtinæ, & conſequenter Mendicantibus, & Participantibus cum ipſis, ut ejus Religioſi, dum ſunt

Digitized by Google

in itineri, poſſit celebrare inter Auroram, & mediam noctem.

Hoc privilegium ex eo, quod ſit vivæ vocis oraculo, an ſit revocatum, ſicut & alia vivæ vocis oracula ab Urbano VIII. nobis non eſt otium diſputandi. Vide Peyrinum, *Tom. 3. in conſt. Urbani VIII. c. 12. n. 1. fine*, Vide etiam Lezanam, & Sanctorum Malphi apud Dian. *p. 8. tr. 7. miſc. reſ. 58.* & noviſſimè Pellizzarium negantem eſſe revocata, *in Man. Regul. T. 2. in præf. Typographi ad lectorem.*

9 Notat autem Portella *lo. cit. ibidem* eo die, quo Religioſi debent arripere iter, non poſſe illo frui, ſiquidem nondum ſunt in itinere, utantur ergo tunc aliis privilegiis, de quibus *mox*. At, profectò, qui eſt in procinctu itinerandi, poſſet, mea ſententia, dici eſſe in itinere.

10 Secundum privilegium apud Rodr. *in Comp. reſolut. 15. numer. 4.* & de Lugo *de Euchar. d. 20. ſect. 1. num. 27.* eſt Alexandri VI. qui propter multitudinem confluentium conceſſit per Bullam Monachis ſancti Benedicti, ut poſſent celebrare Miſſas in Eccleſia ſui Monaſterii, (*in ſuo Monaſterio* habet Rodriquez *in comp. ibidem* ſed verè Bulla habet *in Eccleſia ſui Monaſterii*) duabus horis, immediatè poſt mediam noctem.

11 Notat autem de Lugo *d. n. 27.* dictum privilegium communicari aliis religioſis participantibus, quamvis pro iis non ſit dicta cauſa multitudinis confluentis. Ratio brevis eſt; quia Pius IV. conceſſit Ordini S. Hieronymi, atque adeò cæteris ferè Religioſis, qui jam communicant in privilegiis, ut privilegia extenderentur ex uno conventu ad alium, quamvis, non exiſtentem eadem, ſed alia cauſa: at talis eſt cauſa itineris, infirmitatis, & ſimilis.

12 Addit idem de Lugo non poſſe quempiam uti hac conceſſione, niſi in Eccleſia, ut habet privilegium, non verò, ut habet Rodriquez in Monaſterio. Sed non deeſt pro Rodriquez defenſio, nam, nomine Eccleſiæ veniunt etiam Religioſorum clauſtra, ut ex ſacris textibus *c. Abbas. §. Hac autem diſt. 54. cap. Alma Mater, de ſentent. excommunic. in 6.* & Gloſſa, *d. c. Alma Mater, v. Monaſterii*, *notat* Laurentius de Peyrinis. *Tom. 1. in conſtit. Pyrrhi num. 31.* Utrumque igitur eſt probabile.

13 Tertium privilegium apud Portell. *in dub. reg. v. Miſſa. n. 4.* & *in Add. ibid. n. 6.* & Rodr. *in Compend. reſ. 25. n. 2.* eſt conceſſum à Leone X. vivæ vocis oraculo, in quo, abſolutè, conceditur; poſſe de licentia Superiorum (*quo cum conſcientia ait ſe remittere Pontifex*) Fratres Minores, & conſequenter participantes cum ipſis, celebrare, illico, poſt Matutinum, præſertim quando audienda eſt Miſſa de præcepto, & Fratres veniunt de via.

14 Notat autem uterque, Rodriquez, *in Comp. reſ. 25. n. 3.* Alter *in q. Reg. Tom. 1. q. 34. art. 3.* id intelligi, ita ut poſſint ii celebrare poſt mediam noctem ante finitum Matutinum, immò etiam non recitato ab ipſis Matutino, quia jam probabilis eſt ſententia Soti non obligare matutinalem recitationem ante Miſſam.

15 Notat inſuper Portella *l. c. in add. n. 6.* quod illa particula (*præſertim*) non excludit alios caſus; hæc enim, cùm ſit particula implicativa, implicat, ſeu notat idem eſſe in aliis caſibus, licèt in illo, in quem ipſam particula cadit, militet major ratio, ut cum multis probat Sanch. *de matr. diſp. 39. n. 6.* Senſus igitur eſt, poſſe religioſos illos in cæteris caſibus ſtatim poſt mediam noctem celebrare, ſed multo magis ratione præcepti, & itineris.

16 At revocata ne ſunt hæc tria privilegia. Primò à Conc. Tridentino, *ſeſſ. 22. decreto de obſervand. &c.* Secundò à quadã declaratione Sacræ Congregationis apud Lezanam *p. 1. c. 21. n. 2.* Dico primũ cõtra Fagundez ab eodem citatum, & Peyrinum *Tom. 1. in conſt. Pyrrhi n. 19.* non eſſe revocata à Tridentino. Ratio eſt, quia Tridentinum imponit ſolùm Epiſcopis, ut remedia adhibeant, ſi quæ ſunt neceſſaria in celebrandis Miſſis, cœterùm ubi Epiſcopi non repugnant, non eſt, cur Religioſi à ſuis privilegiis dimoveantur. Scio Peyrinum citatum afferre rationes contra nos, ſed eæ, ſi rectè expendantur, facilè à quodlibet mediocriter docto diſſolvi poſſunt. Nobiſcum ſentit de Lug. *de Euch. d. 20. n. 29.* citans Joannem Salas, Rodriquez, multoſq; Theologos Salmaticenſes, loquens de ſecundò privilegio allato *n. 10.*

17 Dico rurſus nec revocata eſſe à declaratione prædicta. Ratio pro modò illa ſufficiat, quia de hac nondum conſtat authenticè.

18 Denique moneo his tribus privilegiis uti non poſſe Patres Societatis, quia nondum P. Generalis ea ipſis communicavit; quo tamen impedimento alios Religioſos laborare nequaquam ſolere inſinuavimus *alibi*.

Quoad Meridiem.

19 Terminus, ultra quem celebrari Miſſam non licet, eſt Meridies moraliter acceptus. Ita Pius V. *in Rubr. Miſſ.* Satis eſt tamen, ad evitandam omnem culpam, ſi Miſſa inchoetur ante meridiem, vel in ipſo meridie, licèt abſolvatur poſteà. Ita Vaſq. *de Euchar. d. 232. cap. 4. num. 37.*

Quòd ſi abſque ulla cauſa inchoetur, vel poſt tertiam partem horæ à meridie, ex Azor. *part. 1. lib. 10. cap. 25. quæſt. 6.* vel poſt mediam horam ex Laym. *lib. 5. tractat 5. cap. 4. num. 4.* vel poſt tres quadrantes, ex Bonac. *de Euch. d. 4. quæſt. ult. part. 9. num. 6.* ſeu poſt non integram horam plus minuſvè, ex eodem *ibidem*; & Silveſt. apud Dianam *p. 2. Tom. 14. reſ. 14.* peccabitur, ſed non niſi venialiter, propter parvitatem materiæ: cum cauſa, nil peccabitur, quia cauſa vincit defectum illum, aliàs venialem, Colligo ea de Lugo *d. 20. de Euchariſt. ſect. 1. nu. 41.* Scio Navarrum *in Manual. cap. 5. nu. 8.* docere, etiam hodie licitè celebrari poſſe, uſque ad horam tertiam poſt meridiem, ut olim licebat, quia nullibi eſt ablata, (inquit) talis facultas, cui ſententiæ favet Sà *v. Miſſa nu. 27. in impreſſ. g. nuova*, quatenus, obiter faciendum, idem concedit. Sed contradicit communis Theologorum ſententia cum de Lugo *l. c.* Laym. *loc. cit.* conſuetudo à Summo Pontifice Pio V. *in Rubr. Miſſ.* approbata, & cenſura Prælatorum, qui id facientes puniunt; Concinitque Tridentinum dum præcipit, ne Sacerdotes aliis quam debitis (id eſt, ut explicat Laym. *loc. cit. in Eccleſia communiter conſuetis*) horis celebrent.

20 Illud cum Vaſq. *de Euch. d. 232. c. 4. n. 37.* & aliis, planè concedimus, in magna feſtivitate, abſoluta tardius concione, in Eccleſia, manè exhibita, vel funere Principis, vel ſolemni ordinatione, vel ſimili, poſſe Miſſas privatas, etiam tardius, hoc eſt, uſque ad horam tertiam poſt meridiem, celebrari, ne Miſſa populus defraudetur.

21 Sacerdotem quemlibet ad dandum viaticum, immò, atque Epiſcopum, itineris, vel ſimili cauſa, poſſe, una integra hora, poſtponere, à meridie, ut etiam eundem Epiſcopum poſſe ex cauſa ſimilem facultatem ſuis ſubditis impertire, omnes apud de Lugo *de Euch. d. 20. ſect. 1. n. 42.* concedunt, juxta ea, quæ in ſimili diximus ſupra *n. 6. & 7.* Idem poſſe Provincialem, & Superiorem localem (*etiam Provinciali præſente, quia adhuc Superior localis in ſua ordinaria poteſtate perſiſtit*) reſpectu ſuorum ſubditorum, ut ibidem diximus, certum eſto. Colligo ex Suarez, *4. Tom. de Relig. tr. 8. lib. 2. c. 12. nu. 18. juncto c. 23. à n. 12.* Ad dandum viaticum poſſe celebrari uſque ad tertiam horam poſt meridiem, ſequendo tunc opinionem Navarri *n. 13.* dictam, concedit Vaſq. 2. *de Euch. d. 233. c. 4. n. 41. fine.*

22 Illud item amplectimur, Mendicantes, participanteſque cum illis, quia habent Privilegium *in comp. Privil. Soc. Jeſu V. Miſſ.* §. 3. poſtponendi ex cauſa Miſſam per horam à meridie; poſſe incipere poſt horam integram, quia pro his privilegium debet eſſe utile: Si ergo alii poſſunt, ex dictis *n. 19.* poſt non integram horam, Miſſam incipere, ex cauſa ipſi poterunt, ex eadem cauſa, aliquanto plus, atque adeò poſt integram horam. Nota tamen in Societate Jeſu debere eſſe cum licentia Superioris, ſaltem localis, juxta reſtrictionem illis factam *ibid.* à R. P. Generali.

23 Immò quemlibet Sacerdotem ex juſta, v. g. itineris, vel ſimili cauſa poſſe in die feſto Miſſam incipere poſt integram horam à meridie, docent plerique, Henriq. Suar Mirand Rodr. quos citat, ſequiturque Laym. *lib. 4. tract. 5. cap. 4. n. 4.* itaque, ex conſuetudine, obſervari teſtantur. In qua opinione dicendum erit, privilegium modò dictum Mendicantibus conceſſum, non ad idem feſtum dumtaxat (id enim, cum cauſa, habent omnes) ſed ad alios dies non feſtivos ſe extendere.

De Privilegio Mendicantium poſtponendi Miſſam uſque ad tertiam horam à meridie.

24 Conceſſit Eugenius IV. apud Bullar. Rodriq. *Bulla 11.* per Bullam Congregationi ſanctæ Juſtinæ, & conſequenter aliis participantibus, ut licitè poſſint celebrare in itinere, vel ex cauſa juſta, uſque ad Nonam incluſivè: *Hujuſmodi Congregationis* (ait Pontifex) *Sacerdotes in itinere conſtituti, aut aliàs ad hoc cauſa ſubſiſtente, ante diem, & uſque ad Nonam incluſivè, ut celebrare valeant, tenore præſentium duximus concedendum.*

Hoc privilegium non eſſe revocatum à Tridentino, conſtat ex iis, quæ diximus *n. 16.* nec eo tamen uti poſſe Patres Societatis Jeſu, niſi eis P. Generalis illud communicet, nimis ſæpè, per occaſionem, diximus item in ſuperioribus.

25 Juſtam autem cauſam judico quodlibet impedimentum, quo quis propter rationem alicujus momenti non poteſt anteà, Miſſam incipere. Dico (alicujus momenti) ſiquidem non ſufficit, ſolùm, ut commodiùs, celebres: nec ex eo, quòd tardius è lecto per ſegnitiem exurrexeris: nec ut ſtipem, cum ea non indigeas, lucrari valeas, &c. è contra ſufficiat (præter iter faciendum) infirma valetudo, quo tardiùs cogaris è lecto, vel è tecto exire: ſtudium neceſſarium ad concionem, vel ſimile, ſi poſt Miſſam illi ſtudio vacare non poſſis: negotium alicujus momenti, quod differri non poteſt: multitudo confeſſionum, ſi poſt Miſſam illis ſatisfacere non valeas: immò & confeſſio incepta, quam, ægrè differre pœnitens ferat: & eleemoſyna, qua ad victum indigeas, & his non abſimilia potiùs morali Judicio, quàm certa regula definienda. Semper ergo præ oculis habendum erit, debere intercedere aliquam neceſſitatem, nec quidem maximam, dum ſimus in privilegiis, quæ in nullius ſunt præjudicio: nec verò modicam, cùm ſimus in re non levi.

26 Denique decernamus, quotanam hora intelligatur nomine Nonæ, Francolinus apud de Lugo *diſput. de Euchariſt. 20. ſect. 1. nu. 42.* rem exactè perpendens, docet eſſe variam, ſecundùm varia anni tempora, nec eſſe ſemper tribus horis poſt meridiem, ut aliqui univerſaliter affirmant. Docet ergo in Æquinoctio, hoc eſt die 24. Semptembris, & die 21. Martii Nonam eſſe quidem tribus horis poſt meridiem: at in Solſtitio hyemali, hoc eſt 22. Decembris Nonam eſſe duabus horis cum quadrante poſt meridiem: in Solſtitio autem æſtivo, hoc eſt 22. Junii, eſſe tribus horis cum tribus quadrantibus. Ratio hujus varietatis ducitur ex eo, quia hæc diſtinctio diei,

per

Digitized by Google

per Primam, Tertiam, Sextam, Nonam ſit juxta brevitatem, vel longitudinem diei, qui longior eſt æſtate, quàm hyeme, & conſequenter Prima, v.g. longius protrahitur æſtate quam hyeme, & ſic de cæteris. Durat autem hora Nona (quæ facit ad nos) dimidiam partem temporis, quod fluit à puncto meridiei, uſque ad verum occaſum Solis: quare ſi meridies, verbi gratia, ſit hodie decima octava hora diei, durabit Nona per tres horas, hoc eſt, uſque ad horam vigeſimam primam hujus ejuſdem diei.

27 Sed quæ eſt, ſingolis diebus anni ad noſtrum Horologium Italicum talis hora?

Subſcribam hìc horam ejuſmodi Nonam, pro dictis diebus dictorum quatuor Menſium, juxta Meridiem Panormitanum, in Sicilia, ad gradus altitudinis poli 38. ex quibus cæteri, plus, minuſve, diſtantes, facile colligi è quoquam poterunt.

28 In Æquinoctio verno, hoc eſt 21. Martii, Meridies Panormi eſt hora 18. Nona ergo, ex dictis n. 26. durat uſque ad horam 21.

29 In Solſtitio æſtivo hoc eſt 21. Junii, Meridies, ibidem eſt hora 15. m. 24. Nona ergo, ex dictis *num.* 26. durat, uſque ad horam 20. m. 26.

30 In Æquinoctio autumnali, hoc eſt 16. Septembris, meridies, ibidem eſt hora 18. Nona ergo, ex dictis *num.* 26. durat uſque ad horam 21.

In Solſtitio hyemali hoc eſt 21. Decemb. meridies ibidem eſt hora 19. m. 19. Nona ergo, ex dictis *num.* 26. durat uſque ad horam 21. m. 34.

Dices, fore ſcandalum tam ſerò Miſſam celebrare. Reſpondeo, poſſe huic occurri, ſi explicetur, quando opus fuerit, aſtantibus privilegium: quod ſi, explicatione non obſtante, perſeverabit quis in ſcandalo, ſcandalum erit paſſivum, quod vitare nequaquam obligamur.

CAPUT VII.

Expediuntur quædam faciliora pertinentia ad Sacerdotem, antequam celebret.

§. I. *Preces ante Miſſam.*

1 Licèt ſanum conſilium ſit ante Miſſam (idem, ut hac occaſione dicam, eſt poſt Miſſam) preces Deo offerre, & præſertim illos Pſalmos recitare, & Orationes, quæ proponuntur in Miſſali; tamen id in præceptu nequaquam eſt, nam ideò, notanter *ibi* dicitur. *Præparatio ad Miſſam, pro opportunitate Sacerdotis facienda*. Ita Caſtrop. *tom.2. tr.7. d.1. p.4. n.6.*

2 Major difficultas eſt de precibus, quæ recitantur dum Sacerdos induit ſacras veſtes. Sed contra Navarrum, apud Bonac. *mox* citandum, & Azor apud eundem, nec has eſſe ſub gravi præcepto inde conſtat cum Bonac. *de Euch. d. 4. q. ultim. p.8. num.32.* quia non apparet, unde id vel jure, vel conſuetudine cum tanto rigore præcipiatur. Quid de veniali? Ægrè illud admitterem, quamvis admittat Caſtropalaus, *de Sacrament. tractat. 22. diſput. unic. cap.10. num.8.* alios citans: & Ratio noſtra eſt, quia ubi nullum præceptum invenio, cur præceptum veniale velim admittere? ex conſuetudine item nec idem veniale poſſum colligere, ut in ſimili dicam mox §. *primo*, *à num. 3.*

§. II. *Recitatio Matutini.*

1 FAcere Sacrum, non recitatis privatim precibus Matutini, eſſe mortale docent communiter Antiquiores, apud Marchin. *de ord. tr. 1. p.3. cap. 5.* & nonnulli ex Recentioribus, Azor. Bellarm. Regin. aliique apud eundem Marchinum, quia eſt, inquiunt, jam vetus conſuetudo, & quia Pius V. *in Bulla in princ. Miſſalis*, diſtrictè id præcipit. Negant verò communiter alii probabilius. Ita Sylveſter, Sotus, Medina, Val. Suar. Vaſquez. Leſſius, Henriq. Sà, Scortia, Fag. Layman. citati ab eodem Marchino. Ratio eſt, quia non apparet nec conſuetudinem, nec Pii V. mandatum eſſe tam rigoroſum. Non conſuetudinem, quia non conſtat, vel eſſe legitimam, vel eſſe ſub mortali acceptam: non mandatum quia id quantum refertur ad recitationem ejuſmodi, non reducitur niſi ad conſilium, ut mox videbimus *num. 5. & 7.*

2 Sed quid de peccato veniali? communiter plerique, qui liberant celebraturum à mortali, non liberant à veniali, ſi, ſine cauſa, Miſſam Matutino præponat: cujus doctrinæ fundamentum, ſic profert Caſtropalaus, *Tom.2. tract.7. d.2. par.4. num.6. fine. Veniale ſine dubio ſæpè continget, quando abſque rationabili cauſa Miſſa dicitur, non præmiſſa Matutini recitatione, quia ita eſt conſuetudo recepta, & quia Matutinum hora conſueta, & ab Eccleſia præſcripta, non eſt dictum.* Hæc ille.

3 Verùm optaſſem primò, quod Caſtropalaus probaſſet hanc conſuetudinem ſub obligatione veniali fuiſſe receptam, & non ob devotionem, ſeu & non ob errorem, quo judicabant adeſſe præceptum, quod de facto non erat: cùm igitur id non probaverit, ei acquieſcere non poſſum.

4 Optaſſem ſecundò, quod in ſecunda ratione illa (*quia Matutinum hora conſueta non eſt dictum*) non confudiſſet quæſtiones. Nos enim hic non quærimus, an ſit veniale, hora non conſueta, dicere Matutinum, ſed an ſit veniale præponere Matutino Miſſam, quæ ſunt quæſtiones diverſæ, nec una aliam inferens, ut ex ſe patet.

5 At, ſaltem, non obſervabitur Rubrica, quæ jubet Miſſam eſſe poſtponendam, ergo peccabitur venialiter. Reſpondeo negando conſequentiam, quia Rubricæ, ut infrà *lib.2. cap.5. §.1.* dicemus, aliquando ſolùm ſunt de conſilio.

6 Audi ipſum Caſtropalaum *tom.2. tr.7. diſp.2. p.4. n.5.* idem dicentem, dum probat id non eſſe mortale. *Dicere Miſſam* (inquit) *Matutinis precibus non recitatis, non eſt mortale. Ratio præcipua eſt, quia nullum extat de hac re præceptum. Dices, eſſe præceptum latum à Pio V. in principio Miſſalis, ubi in virtute ſanctæ obedientiæ præcipit Miſſam dicere juxta ritum Miſſalis, abſque alia additione, vel diminutione, aliave mutatione alicujus ceremoniæ ibi præſcriptæ. Sed una ex cæremoniis eſt hæc, ergo, &c. Reſpondeo, Pium V. tuliſſe præceptum ſervandi ritum dicendi Miſſam, nec novum inducendi; ſub hoc tamen generali præcepto non comprehendit Matutini recitationem, quia recitatio Matutini non eſt ritus aliquis Miſſæ, ſed ad Miſſam præſupponitur, alias vacare orationi aliquantulum, ſub præcepto eſſet, cum in iis Rubricis caveatur. Aliqua tamen in Rubricis præſcribuntur, non ut præcepta, ſed ut conſilia. Neque obſtat inter defectus in Miſſa contingentes computari omiſſionem Matutinarum precum; quia, ſolùm eſt defectus levis; vel dicendum eſt, procedere ex ſententia antiquorum Canoniſtarum. Neque item obſtat, dari aliquando privilegium ad dicendam Miſſam, non recitato Matutino, quia hoc dari poteſt, ad tollendos ſcrupulos.* Hæc ille. Vides autem hanc totam doctrinam favere etiam non admittenti peccatum veniale?

7 Confirmo ex eodem Caſtropalao *ibidem num. 9. in privata* (ait) *recitatione officii, ſedere, cùm ſtandum eſt, vel ſtare, cùm eſt flectendum, ex Rubricæ præcepto, non videtur eſſe peccatum, ſi abſque contemptu fiat, quia non videtur præcipi, ſed conſuli, & ordinari majoris devotionis gratia; ſic Bonacina d. 1. de horis canon. p.3. part.6. &c.* Hactenus Caſtropalaus. Cur igitur pari modo poſt aſſeram Matutini recitationem ante Sacrum non præcipi, ſed conſuli, & ordinari majoris devotionis gratia?

§. III. *Calcei.*

1 DE habendis calceis à celebraturo, nullum eſt præceptum, atque adeò, nudis pedibus celebrare, nullum peccatum eſt. Ita Tolet. Scortia, Sà, apud Layman. *lib. 5. T. par. 7. num. 14. fine*, quia tamen honeſtas, & decentia id requirit, meritò calceatum Rubricæ Miſſalis illum volunt. At eſt conſuetudo recepta. Audio. Sed recepta ex honeſtate. Ita Bonac. alios referens *de Euch. d. 4. q. ultim. part. 9. nu. 28. fine.*

2 Quid? non ſolùm id peccatum non eſſe olim exiſtimatum fuit, verum etiam à Patribus in Ægyptiorum Monaſteriis degentibus, ſtatutum erat; nudis pedibus Monachi, ad ſacra celebranda, immò & ſuſcipienda, procederent. *Calceamenta* (inquit Caſſianus *lib. 1. de habitu Monach. cap. 10*) *veluti interdicta Evangelico præcepto Monachi recuſantes, tantummodo caligis* (hoc eſt græcè Sandaliis *In Annotationibus ejuſdem Caſſian. V. caliga*,) *ſuos muniunt pedes*, & paulò poſt: *Quibus tamen caligis, quamquam licitè utantur, utpote Domini mandato conceſſis, nequaquam tamen pedibus eas inhærere permittunt, cùm accedunt ad celebranda, ſeu percipienda Sacroſancta myſteria; illud æſtimantes, etiam ſecundùm litteram, cuſtodiri debere, quod dicitur ad Moyſen, vel ad Jeſum filium Nave; Solve corrigiam calceamenti tui, locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt:* Hactenus Caſſianus.

§. IV. *Pileolus.*

1 CApite operto incedere uſque ad præſentiam Altaris debet Sacerdos, ibi tamen, aperto capite, ad Miſſam procedere ex *c. Nullus Epiſcopus, de conſecrat. diſt.1.* Sed dubium eſt, an ita pileolo uti quis poſſit, ut eo non amoto, celebrare ſacrum valeat. Negandum id eſt, citrà facultatem ritè conceſſam, vel citrà neceſſitatem, hac enim neceſſitate exiſtente, poſſe Sacerdotem, capite pileolo cooperto, celebrare, ſi non eſt opportunitas petendi facultatem, docet de Lugo *de Euchariſt. d.20. ſect.4. num. 102.* gradumque neceſſitatis ſic explicat Marchinus *de ordinat. tractat. 3. part. 3. nu. 9. Non crederem eſſe mortale (quidquid dicat Gavantus) abſque diſpenſatione, ſed cum juſta cauſa, puta ob nimiam regionis frigiditatem, capitis debilitatem, vel ſenectutem, vel ob calvitium, celebrare cum pileolo uſque ad Canonem, ſi difficile eſſet petere diſpenſationem, & uſus pileoli de raro contingeret. Ducor, quia decreta Sacræ Congregationis, de hac re, ſunt directiva, non præceptiva, &c.* & infrà: *Quòd ſi alicubi eſt pœna excommunicationis, eſt comminatoria, quæ ex Suario, Sanchez, Cajetano non ſemper eſt ſignum mortalis culpæ.* Hæc Marchinus: quoad illud quidem (*uſque ad Canonem*) aliqui cum Bonac. *d. 4. de Euch q. ult. p.9. num.29.* extendunt uſque ad Conſecrationem, aliqui cum de Lugo *modo* citato loquuntur abſolutè.

2 Olim autem Epiſcopus, immò & Prælati Religionum pro ſuis

diſpenſabant in hac re. Sic Henriq. Scortia, Layman. apud Dian. *p.2. T.14. reſol.58.* nunc id reſervatur Pontifici in Miſſali novo Urbani VIII. his Verbis: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Miſſarum ſine expreſſa licentia Sedis Apoſtolicæ, non obſtante quacunque contraria conſuetudine.*

3 At verò ſicuti ex Sinch. *lib.2. de matr. d.40. n.6.7.* in multis poteſt Prælatus diſpenſare in caſu neceſſitatis, quando non datur recurſus ad Pontificem; ita poterit in hoc de Pileolo: ſolùm adverte, non requiri magnum neceſſitatis gradum, quia res, de qua agimus, non eſt tam gravis; Quare neceſſitates modò numero primo dictæ erunt ſufficientes ad hoc, ut Epiſcopus, vel Prælatus poſſit diſpenſare, ſi non ſit recurſus, vel ſit difficilis ad Pontificem, ſicuti ſi difficile ſit ad Prælatum recurrere, ſufficientes ibidem erant ad hoc, ut id fieret etiam ſine diſpenſatione. Id quod inſinuat prædictum decretum *n.2.* allatum, dum dicit (*Nemo audeat*) non enim eſt præſumere, quando neceſſitas urget, & non eſt petendi diſpenſationem opportunitas.

4 Sed quod peccatum eſt, cum cauſa quidem, ſed ſine diſpenſatione, quæ poſſet facilè obtineri, celebrare cum pileolo? Dico citrà ſcandalum, & contemptum, non eſſe mortale. Ratio eſt, tum quia non videtur ex ſe gravis irreverentia, tum propter authores magni nominis nobiſcum ſentientes. Sic Sylveſter, Aug. Tabien. Rodriq. Henriq. Graſſius, Bart. ab Aug. Mirand. Scortia, Fag. Ledeſma, quos ſequuntur, citantque Marchinus *de ord. T.3. p.3. cap.4. num.11.* Dian. *p.2. tr.14. reſ.58.* Sane Vaſquez allatus, approbatuſque à Caſtrop. *de Sacrif. Tr.22. d. unic. p.10. n.10* aſſerit, omnes Sacerdotes in Polonia; hyeme, velato capite, uſque ad conſecrationem Altari adeſſe, probatque poſita cauſa poſſe id fieri, etiam ſine licentia, quia dictum *c. Nullus*, præſumptionem requirit.

5 In China licitum eſt celebrare totam Miſſam operto capite, quia ibi ſignum reverentiæ non eſt aperire, ſed tegere caput, licet ad omnem ſcrupulum amovendum Pauli V. licentia ad id acceſſerit. Ita Præpoſ. *de Sacram q. 3. art. 3. d.6.*

§. V. *Miniſter.*

1 Debet, ex Bonac. *de Sacr. d.4. q. ult. p.9. num* 34. ſub obligatione mortali, (eſto non debere ſub mortali dicant Navarr. & Zerola apud Fagund *præc. Eccl. 1. lib.3. c.21. n.5.*) adeſſe, qui miniſtret Sacerdoti ſacrificanti. In neceſſitate tamen, & citrà ſcandalum, illum abeſſe, non eſſet culpa. Ita Suar. Layman. Fagund. Dian. apud de Lugo *d.20. de Euch. ſect.4. n.*203. Semel, cùm quidam Sacerdos ruſticaretur, conveniſſetque multitudo Agricolarum die feſto ad audiendum Sacrum, nec adeſſet, qui ſciret Sacro miniſtrare, unum ex illis ruſticis ſummariè idem Sacerdos inſtruait, qui ad ipſius Sacerdotis nutum Miſſale transferret, vinum, & aquam porrigeret, tintinabuloque, cùm Sacra Hoſtia elevaretur, ſignum daret; cœterum, in reliquis, ſibi reſpondit Sacerdos, ita factum eſt, ut via Miniſtri defectus apparuerit. Rectè factum, & in ſimili neceſſitate non reprobandum.

2 Fœminam miniſtrare Sacro, prohibitum eſt omnino. quare tum ipſam, tum Sacerdotem eam admittentem peccare mortaliter docet Marchinus *de ord. Tract.3. p.2. c.19. n.2.*

3 Et in caſu quidem neceſſitatis, potiùs conceditur à Doctoribus, celebrare ſine miniſtro, quam illa circa Altare miniſtrante. Dico (circa altare) nam miniſtrante circa Altare viro, qui neſciat reſpondere, & reſpondentibus ex choro Monialibus, v. g. non eſſe prohibitum, nec inconveniens, docet, contra Vaſq. de Lugo, *ibid.* cui ſententiæ favet praxis; nam inde Moniales cantare *Gloria, Credo,* & ſimilia, in aliquibus Miſſis, etiam ſolemnibus, videmus paſſim.

Scio Nunnum, & Sylvium, apud Dian. *p.2. Tr.14. reſ.43.* Adde Sylveſt. apud March *l. c. n.3.* concedere fœminis utrumque neceſſitate, id eſt, aſſiſtere Altari, & reſpondere: ſed iis non aſſentior, cum caſui neceſſitatis melius, & minus perículosè provideatur per Sacerdotem ſibi ipſi miniſtrantem.

4 At qualis eſt gradus neceſſitatis, ut poſſit quis ſine miniſtro celebrare? Certè, ut detur infirmo viaticum, eſt ſufficiens neceſſitas. Ita Sylvius, Villal. aliique apud Dian. *loc. cit.* quidquid alii dicant cum Hurtad. *d.4. de Sacrif. diff.12. verſus fin.* Item, ut Sacerdos aliquo die feſtivo ſatisfaciat præcepto audiendi Sacrum, multo magis, ut multitudo Ruſticorum idem præceptum adimpleat. Sic Villal. Sylveſt. aliique apud Dianam *loc. cit.* Ratio horum eſt, quia cum ex de Lug. *d.20. de Euch. ſect.4. n.*203. Miniſtrum aſſiſtere Sacerdoti celebranti ſit potiùs introductum conſuetudine, quàm jure; non eſt tanti rigoris, ut major neceſſitas requiratur. Atque ex his poterit de aliis ſimilibus neceſſitatibus ſtatuere.

5 Quòd ſi carens miniſtro nolis, die feſtivo, facere Sacrum, potes ſine peccato; quia potes ſequi opinionem probabilem negantium, illam eſſe neceſſitatem ſufficientem, cùm poſſit dici, præceptum audiendi Sacrum, non obligare, niſi, quando Sacrum haberi poteſt, debito modo. Ita Bonac. *de Euch. d.4. q. ult. p.9. n.*34. aliique.

6 Dixi *n.4.* (aliquo die feſtivo) nam, ſi Sacerdos v. g. Eremita vellet continuare, omnibus diebus feſtis. id facere, non concederem; ſiquidem, ut habet Suarez *de Euch. d.*88. *ſect.2. circa finem*, aliique apud Bonac. *loc. c.* hæc eſſet voluntas, non neceſſitas, eſſetque novus vivendi modus, qui diſpenſatione indigeret. Nam propterea noluiſſem, quod Marchinus *de ord. Tr.3. p.3. c.15. n.1.* id etiam continuatè in Eremita concedens, adderet decipi in hoc Suarium. Nec enim tanto viro talis cenſura erat contorquenda, multo minus, quia nullam ſui dicti Marchinus, ſi rectè perpendatur, rationem affert; & inſuper, rationi à Suario allatæ non reſpondet.

At quis ejuſmodi Eremitæ diſpenſabit? id non explicat Suarez. Sed ego author eſſem Epiſcopo, ut regulariter rem remitteret ad Summum Pontificem, ad quem pertinet approbare modos bene, vel malè vivendi. Lege Bellar. *de monachis c.4.* Rodriq. *tom.1. q.Reg.2. art.4. circa medium;* Peyr. *Tr.2. in Conſtit. Pyrrhi, à n.2.*

Duo denique hic adverte. Alterum: celebrantem poſſe Miſſam inceptam proſequi ſine Miniſtro; ſi Miniſter fortè abiit, & aliquantulum expectatus non veniat. Ita Henriq. quem ſequitur Hurtad. *d.4. de ſacrif. diff.12. circa finem*, quia, quamvis, neceſſitate urgente à Miſſa incepta deſiſtere quis poſſit, de qua re infra *lib.2. c.7. §.1.* defectus tamen Miniſtri non eſt neceſſitas tanti momenti, quantum ad deſiſtendum requiritur.

Alterum eſt, Miniſtrum, niſi deſit in neceſſariis, ut ſi v. g. materiam ineptam ſua culpa Sacerdoti tradat, & citrà ſcandalum, & contemptum in ſuo miniſterio, via poſſe graviter peccare. Ita Bonac. *de Euch. diſp.4. q. ult. pag.9. n.*36. nam ſi relinquat reſpondere, vel inſervire, in quo debet, non videtur in re gravi, delinquere. Adde, nec obligari eſſe in gratia; quare ſi cum conſcientia peccati mortalis inſervit, non propterea novum mortale committit: immò puto, ſi cum debita reverentia accedit, ne venialiter quidem peccare, ſicuti nec venialiter peccaret, ſi alias ſpirituales exercitationes exhiberet.

§. VI. *Sanitas Corporis.*

1 Non loquimur quænam ſanitas requiratur, ad hoc, ut ordinari quis ritè valeat in Sacerdotem; id enim pertinet ad *Tr. de Irregularitate*, ſed poſito quòd ſit Sacerdos, quænam neceſſaria ſit, ut licitè celebrari ab ipſo poſſit.

2 Illa requiritur, quæ non obſtat integritati, & reverentiæ ſacrificii. Hinc à ſacris Canonibus *mox* citandis excluduntur à munere ſacrificandi patientes morbum caducum, dæmoniaci, capite læſi, cæci, digitis carentes, vomitu laborantes & ſimiles: magna enim eſſet irreverentia, vel relinqui propter hæc ſacrificium imperfectum, vel indecenter tractari.

3 Illos ergò, qui morbo caduco, vel ſimili; qui facile revertitur, vexantur, ita convaleſcere oportet, ut per experientiam alicujus temporis recuperatam ſalutem probent.

Pro Dæmoniacis, aliqui juxta cap. *Communiter diſtinct.* 33. experientiam anni de recuperata ſalute expoſcunt, pro aliis morbis, juxta cap. *Nuper, 7. quæſt.1.* experientiam triginta dierum. Sed rectibus benè perpenſis, meritò Suar. Sayr. Reginald aliique apud Bonac. *de Irregul. d.7. q.1. p.2. num.*22. concludunt, ad Epiſcopum pertinere judicium, an aliquis liberatus ſit morbo, penſatis morbi, & perſonæ conditionibus. Legatur omnino Suarez, *de Cenſ. d.51. ſect.1. num.5. &* 7. qui pro iis, qui jam Ordinem ſuſceperunt, de quibus loquimur, ait, requiri quidem judicium Epiſcopi, ſed id non eſſe diſpenſationem, ſed declarationem tantùm: declarationem intellige authenticam, ſcilicet à Superiore dimanantem; nam propterea ego cenſeo, non ſufficere, ſi fiat à Doctore privato. Poſſe tamen fieri à Provinciali pro ſuis ſubditis Regularibus, nudius tertius, pro quodam Patre Capuccino interrogatus putavi, quia ſatis illa pro ſubditis, eſt authentica declaratio.

4 Iidem inſuper *ibid.* notant, laborantem morbo caduco, ſi rarò, puta, ſemel in menſe cadere in terram ſolet, idque abſque clamore, vel ſpumarum emiſſione, vel horribili corporis agitatione, poſſe celebrare, adjuncto ſocio Sacerdote jejuno, qui poſſit, ſi fuerit opus, perficere Sacrificium.

5 Denique, qui lepra, vel ſimili exteriori deformi morbo laborat, in quo tamen non ſit prædictum periculum, ſed ſolùm quidam horror aſtantium, non excluditur omnino ab Altari, ſed prohibetur, ne celebret in publico. Ita Suar. *de Sacram. diſp.82. initio.*

6 De Luſco dixi *cap.5. §.5. num.1.*

§. VII. *Mundities Corporis, & lotio manuum.*

1 De his ſufficit afferre, quę breviter notat Suarez *de Sacrament. diſp.82. in proœmio, ſine. Decens*, inquit, *munditia corporalis à Sacerdote ſacrificaturo adhibeatur, quantum recta ratio dictat; & ideo, juxta Miſſalis regulas, Sacerdos celebraturus manus corporaliter lavat; nam, licèt id etiam fiat, in ſignificationem ſpiritualis munditiæ; tamen etiam fit propter ipſam munditiem corporalem, & omitti facile non debet; quamvis non videatur illa ſufficiens materia rigoroſi præcepti.* Hæc ille.

2 Idem propter ſimile rationem erit de lotione manuum poſt ſpoliatas ſacras veſtes; id, quod per hanc occaſionem hic adnotaſſe ſufficiat.

Digitized by Google

LIBER SECUNDUS.

De iis, quæ ad Sacerdotem pertinent, dum actu celebrat.

CAPUT PRIMUM.

De intentione Sacerdotis in celebrando.

§. I. De fine, quem poteſt, vel debet intendere Sacerdos in faciendo Sacro.

1 SAcrificium, inter omnes actiones Virtutis Religionis eſt excellentiſſima actio, qua ſcilicet veneramur Deum O. M. dignum eſſe, in cujus honorem vel noſtra ipſa vita destruatur; id, quod ſignificare profitemur, non quidem verbis, ſed ipſa actione Sacrificii: in quo ſemper eſſe debet deſtructio rei oblatæ. Offertur autem in Miſſa ipſe Chriſtus Dominus, ejuſdemque Chriſti deſtructio intervenit; quatenus, per conſecrationem Corporis, & Sanguinis, ponitur idem Chriſtus in proximo ſtatu, ſeu via deſtructionis; quia nimirum ex vi conſecrationis Chriſtus reproducitur ſub ſpeciebus panis, & vini, & ut ſic reproductus ponitur in tali ſtatu, ut mox, corruptis ſpeciebus, deſtruatur, ſeu deſinat eſſe; non quidem deſtruatur abſolutè, ſed ex vi amiſſionis talis eſſe reproducti: Siquidem, ſi per impoſſibile, non eſſet in ſua reali exiſtentia in Cœlo; ſed ſolùm in eſſe Sacramentali ſub his ſpeciebus; certè, ex vi corruptionis talium ſpecierum, deſtrueretur omninò, & non ampliùs exiſteret. Vides veram deſtructionem victimæ? Quare, ſicuti non quando phyſicè moriebatur, ſed quando jugulabatur, ſeu graviter percutiebatur à Sacerdote Ovis v. g. dicebatur mactari, ſeu ſacrificari: & liquida, ut vinum, & oleum, non quando phyſicè deſtruebantur, ſed quando in terra, v. gr. vel ex toto, vel ex parte effundebantur, dicebantur ſacrificari, ſeu libari: ſic quando in Conſecratione accipit Chriſtus hunc ſtatum, quo proximè ponitur in via ad dictam deſtructionem, rectè ſacrificari verè, & realiter dicitur: Nam quemadmodum per gravem percuſſionem ovis moritura inde ad quadrantem, v. gr. & vinum, oleum ve per effuſionem deſtruenda inde ad aliquod tempus, quia ponuntur in proximo ſtatu deſtructionis, in omni loquendi proprietate dicuntur Sacrificari: ita Chriſtus Dominus, quia ponitur ſub ſpeciebus, inde ad modicum tempus, iis corruptis, deſtruendus, dicitur in omni proprietate Sacrificari.

Hìc mihi diù de hac re cogitanti apparuit bonus modus explicandi, qua ratione, in Miſſa, reperiatur victimæ deſtructio tam eſſentialis in omni propriè dicto Sacrificio. Nam per alios modos, quibus utuntur Doctores apud Joannem de Lugo *de Euch. diſp. 19. ſect. 4.* & 5. & per ipſum modum, idem confutatis cœteris, utitur, nunquam habetur vera, realis, & non metaphorica deſtructio, quæ realis, & vera certè habetur per noſtram prædictam explicationem. Sed hæc fusè explicuimus *in Tract. Theologico de Sacr.*

2 Cum igitur, ut dicebam, Sacrificium ſit prædictus excelentiſſimus Religionis actus, certum eſt, ultimum Sacerdotis ſacrificantis finem debere eſſe, Deum modo prædicto venerari, qui certè finis ſemper ſaltem implicitè aderit, quoties Sacerdos intenderit juxta Ritum Sanctæ Eccleſiæ celebrare, nec talem ritum, quoad ſubſtantialia, & graviter neceſſaria, velit propter quemcunque alium finem, relinquere. Secus fore mortale peccatum nemo dubitat, quia tunc Sacerdos præponeret ſubſtantialibus, & graviter Miſſæ neceſſariis illum alium finem, quod eſſet negligere Dei præceptum in re gravi. Lege S. Th. 2. 2. q. 132. art. 3.

3 Nunquam ne igitur ſine mortali peccato poteſt ſacrificium celebrari à Sacerdote propter alium finem? Et, Æque ne peccabitur, ſi Sacerdos celebret, ob vanam gloriam, vel ob lucrum, vel quid ſimile?

4 Dico, ſi propter finem mortaliter peccaminoſum celebret Sacerdos, certum eſſe, peccare mortaliter, ut ſi quis v. g. celebraret ob finem aliquod notabile furandi: Peccaret item mortaliter, ſi propter alium quemcunque finem vellet relinquere, ſeu relinqueret ritum prædictum in neceſſariis. Ratio utriuſque eſt, quia in hoc ſecundo caſu Dei præceptum, ut modo dixi, negligitur, & in primo intenditur finis mortaliter peccaminoſus, à quo actio ſpecificationem ſumit.

5 An autem in primo dictu caſu eſſent duæ malitiæ, ſpecie diverſæ, altera propter intentionem furti, contra Juſtitiam; altera contra Religionem, propter irreverentiam, quæ irrogatur Sacrificio, dum aſſumitur, tanquam medium, ad malum finem: poſſet eſſe quæſtio, quam tamen breviter expedio, affirmando eſſe duas, furti, ut certum eſt, & ſacrilegii propter dictam gravem irreverentiam, quæ certè in tali intentione reperitur, dum vis uti actione tam ſancta ad finem tam perverſum.

6 At verò, ſi propter finem venialiter peccaminoſum quis principaliter celebraret, v. g. ob vanam gloriam, vel lucrum venialiter malum, ſolùm venialiter peccaret. Sic Sanch. *lib. 1. in Dec. c. 3. n. 1* Ratio eſt, quia univerſaliter tunc eſt mortale ordinare operationes virtutum: v. g. miniſtrare Sacramenta, audire Sacrum, opera Miſericordiæ exercere, & alia hujuſmodi, atque adeò ipſum facere Sacrum; tunc inquam, eſt mortale ordinare hæc ad alium finem, quando in eo fine ita ſiſtit, ut interveniat voluntas omittendi, ob illum finem, aliquod Dei præceptum grave. Ita Sylu. Nau. Henr. apud Sanc. citatum. At in caſu noſtro non amittitur tale quid, ut ſupponimus, ergo mortale non erit, ſolùm erit veniale, ſicuti venialis eſt finis. Quamvis enim adſit aliqua ordinis perverſio, cùm deberet celebrari Sacrũ, propter Dei gloriam dumtaxat, & non propter vanam gloriam, tamen hæc perverſio non eſt gravis; patet, quia jam remanet finis ultimus ipſius gloriæ in eo animo, quo ſervantur ſubſtantialia, & neceſſaria Miſſæ, ſolùm additur hic alius finis, qui cùm, ut diximus, ſit venialiter peccaminoſus, illũ finem ultimũ non excludit, ſed ſolum leviter, ita ut dicam, cõmaculat.

7 Deniq; ſi propter finem indifferentem, quis principaliter celebraret, v. g. ut amico complaceat, aliàs non ſacrificaturus, idem dicendum erit, ſcilicet non peccaturũ mortaliter. Ratio eſt, quia, ut, modò dictum eſt, non intercedit voluntas omittendi aliquod grave præceptum. Puto tamen venialiter peccaturum, quia ordinare res ſacras, & ſpirituales ad hæc tẽporalia, nulla perverſio eſt, licèt minor, quàm ſi ordinentur ad finem venialiter malum, de quo, *in præced. nu.*

8 Sed audi, quòd Deus te amet, Lector, id quod, quæ diximus, illuſtrabit. Erat quidam Concionator cœterùm pius, ac religioſus, qui tamen concionari in diebus Quadrageſimæ nolebat, niſi ſtipendium à prædicationis miniſterio ipſi promitteretur. Rurſus erat alius, qui invitatus ad faciendum in quadam villa Sacrum, ibat perlibenter, quia ibi opiparè à Domino villæ excipiebatur, Sacrum tamen bona devotione operari, ſeque ad illud, pro virili parte, diſponere ſolebat, ita ut facetè uſurparet, ſe agere gratias conſueviſſe illi Domino, pro epulo temporali, non minus, quàm pro ſpirituali. Hi duo Concionator, & Sacerdos, cùm ego Meſſanæ olim in Collegio noſtro verſarer, ſimul convenerunt ad interrogandos noſtros, an peccarent? Dixi, peccare dumtaxat venialiter, nam ordinabant Concionem, & Sacrum ad fines illos temporales, cùm interim ultimatè conſiſterent in Deo, propter quem Conciones utiliter, & Sacrum religiosè peragebant. Addidi tamen facile eos potuiſſe etiam à veniali ſe liberare, ſi ſolùm minus principaliter intenderent alter honeſtam refocillationem, alter honeſtum lucrum.

§. II. De intentione, quam Sacerdos habere debet conſecrandi ante, vel dum operatur Sacrum.

Præmittitur diviſio, & explicatio Intentionis.

1 INtentio conſecrandi abſoluta (nam de conditionata agere pertinet ad Scholaſticos) quã Sacerdos habere poteſt, dum Sacrificiũ celebrat (id quod eſt commune in conficiendis omnibus Sacramentis) quadruplex eſt. Actualis, Habitualis, Virtualis, Interpretativa.

2 Intentio Actualis eſt, qua quis actu intendit aliquid facere. Eſtque duplicis generis. Prima, qua, quis advertens quid faciat, volens, illud agit. Secunda, qua quis reflectens ad ipſam voluntatem, qua vult aliquid agere, illam vult. Hanc intentionem in actu ſignato, illam in actu exercito, appellat Cajet. apud Suar. *de Sacr. in fine Comment. ad q. 64. S. Thom. de Sacr. art. 8.*

3 Habitualis eſt intentio merè præterita, nondum retractata, v. gr. intentio, quam heri habui eundi Romam, ſi eam non revocavi, nec aliud addidi, dicetur hodie Habitualis. Alio modo etiam ſumitur intentio habitualis, pro habitu ſcilicet ex frequentatis actibus acquiſito aliquid intendendi. Ut ſi quis v. g. ſæpè digitos volens moveat, etiam dormiens, etiam amens ad illos movendos, ſine advertentia ſe applicabit.

4 Virtualis eſt eadem prædicta intentio præterita nondum retractata, ſed addit unum, quod remaneat in homine, & influat in opus, quod de præſenti homo facit, v. g. heri intendi ire Romam: hodie nihil expreſſè de Roma cogitans, aſſumo media, ideſt, ſurgo è lecto, exeo domo, navim conſcendo, &c. dicor in his mediis aſſumendis habere intentionem virtualem ad eundi Romam. Addit ergo Virtualis ſupra Habitualem unum aliquid, per quod moveor ad illa media peragenda, quæ ad finem heri propoſitum, & nunc non cogitatũ, conducunt. Quid autem ſit hoc aliquid, quod in me remanet poſt intentionem heri habitam, quodque me nunc movet ad illa media ſuſcipienda, gravis eſt inter Doctores diſputatio. Et alii quidem cum Suar. *de Sacr. diſp. 13. ſect. 3. §. Quocirca*, docent, eſſe applicationẽ potentiarum externarum hominis, quæ ex vi intentionis præteritæ, remanent applicatæ ad ea media. Alii cum Vaſquez *de Sacr. diſputat. 138. cap. 6. num. 78.* putant, eſſe connexionem quandam, quæ remanent inter primam intentionem, & ſubinde inter actiones ſubſequentes. Alii cum Coninch. *de Sacram. q. 74. art 8. dub. 1.* dicunt, eſſe quamdam entitatem neceſſario à prædicta prima intentione relictam in Imaginatione, & Appetitu ſenſitivo, ſeu etiam, ſaltem aliquando, ex de Lugo *diſput. 8. de Sacram. ſect. 5. à num. 84.* in intellectu, & voluntate, quæ entitas (quamvis modo via perceptibili) movet po-

Potentias ad illos conſequentes actus. Quæ tameo omnia, & ſimilia in Scholis agitanda relinquere noſtrum eſt.

5 Denique intentio Interpretativa, quam Indirectam etiam appellamus, eſt ea, qua quis aliquid vult, tantum io cauſa; ut, ſi quis, ſciens, ſe ſolitum in ebrietate occidere homines, velit ebrietatem, Indirectè, & Interpretativè dicetur velle, ſeu intendere homicidium. His poſitis, duobus dictis rem, quæ ad nos facit, expediam.

Intentio Actualis, & Virtualis approbatur in caſu noſtro, non verò Habitualis, & Interpretativa.

6 Dico primò, intentionem Actualem conſecrandi, ut etiam Virtualem ſufficientem, eſſe in Sacerdote, ad hoc ut validè, & ſine culpa ſacrificium celebret. Ita iidem, aliique *paſſim*. De Actuali oun indigemus probatione. De Virtuali ratio eſt, quia Deus non requirit aliam intentionem in adminiſtrandis, & conficiendis Sacramentis, niſi illam, qua homo rationali, & humano modo operatur, qualis eſt intentio virtualis, cum qua communiter homines operantur: nam perpetuam actualem iotentionem ad rem, quam intendunt, nec habent, nec moraliter habere mortales poſſunt, cùm pateat experientia, tonc mious nos actu attendere, cùm maximè attendere conamur. Adde quod, cùm tam facilè ſit humanæ menti ad alia divertere, ſi actualem intentionem omnino requiſiſſet Chriſtus Domious io Sacramentis conficiendis, ea continuæ nullitati expoſuiſſet.

7 Dico ſecundò, intentionem habitualem, vel ioterpretativam ſufficientem noo eſſe. Ita iidem. Ratio eſt, quia conſecratio, ut etiam quælibet alia Sacramenti confectio eſt inſtituta à Chriſto, ut exerceatur, ſicuti modo dictum eſt more rationali, & humano, non vero velnti à Pſyttaco, quod fuiſſet indecentiſſimum, cum miniſteriũ, quod fit nomine Chriſti peragendum eſſet more brutali: At actio per intentionem habitualem, vel interpretativam facta, non eſt in ſe, & formaliter libera, ut patet, quia ut ſic, poteſt fieri ab amente, vel ebrio, vel dormiente.

Praxis prædictæ Intentionis conſecrandi.

8 Ex his infero primò, quòd Sacerdos, quamvis propter devotionem, & reverentiam debeat procurare Actualem intentionem, io ea tamen procuranda anxius eſſe non debet. *Ait tamen Cajetanus* (ſunt verba Suarii *in fine Comment. quæſt.64. S. Thom. de Sacr. art.8*) *Actualem intentionem non eſſe intelligendam in actu ſignato, quia nec neceſſarium eſt, nec expedit, ut Sacerdos, v.g. dum conſecrat, hunc actum interiùs re etat, Ego intendo conficere: ſed melius eſt, ut de ipſo miniſterio à ſe co ficiendo cogitet, quam vocavit Caje anus Actualem intentionem in actu exercito, & eſt potiùs intentio quædam ad res ſacras peragendas, cum qua eſt conjuncta voluntas perficiendi eadem miniſteria. Quamvis neceſſe non ſit hanc ſemper actu exercer i, neque nimiam diligentiam ad hoc exhiberi*. Hæc Suarez. Qui ideo advertit hanc, quæ eſt intentio Actualis, non eſſe neceſſe ſemper actu exerceri, quia ſuccedere ſufficienter poteſt virtualis.

9 Infero ſecundò duos caſus, quorum reſolutio dilatare poterit conſcientiam Sacerdotis. Sit primò, Sacerdos, qoi poſt Ordinationem habeat ſemel tantùm hanc iotentionem: *Ego, quoties in tota mea vita induam Sacras Veſtes, accedam ad Altare, & Sacrum aggrediar, volo conſecrare*: ſi nonquam ejuſmodi intentionem revocet; ſed nec unquam renovet, validè ne conſecrabit, & licitè, in tota ſua vita? Dico conſecraturum validè, & licitè. Validè, quia in aſſumendo advertenter, ut ſuppono, illas ſacras veſtes, in accedendo ad Altare, &c. adeſt virtualis iotentio. Licitè, quia non eſt Sacerdos obligatus niſi habere intentionem conficiendi Sacramentum more humaoo, ut ſupra dictum eſt *n*. 6. quam ſatis ſuperque hic jam habet.

10 Sit ſecundo Sacerdos, qui ritè initietur Sacerdotio, nec unquam aliam intentionem conſecrandi habeat, ſed nec habeat extrariam non conſecrandi, & ſic celebret per totam ſuam vitam, validè ne, & licitè conſecrabit? Dico validè, & licitè conſecraturum, ſi in cæteris non deſit. Ratio eſt, quia, ex una parte, in aſſumptione Sacerdotii adeſt ſufficieus iotentio conſecrandi, hoc enim quis vult, dum vult fieri Sacerdos, illudque munus exercere: & ex alia, ſufficiens intentio adeſt virtualiter in ipſa actione, quia Miſſam celebrare iotendit, & ad eam ſe diſpouit, vel in aliis actionibus, & precibus præcedentibus conſecrationem.

11 Sed placet verba Henr. *lib.1.c.10.n.2.* afferre in hanc rem, ne cui ſcrupuloſo videatur nova doctrina hactenus tradita. *Intentio virtualis*, inquit, *dicenda eſt quamvis non videatur fluxiſſe ex efficaci vi, & motivo primæ intentionis, aut quia licèt nunquam habuit intentionem ſic explicitam; (volo facere, quod Romana Eccleſia intendit, id eſt, quod Chriſtus inſtituit) habuit tamen confuſam, ut ſi quis Ordines ſacros ſuſcepit, ut fiat Sacerdos, & miniſter Eccleſiæ, & abſque alia formali intentione (ſi nunquam habuit contrariam) conſuevit celebrare, & miniſtrare Sacramenta etiam cum diſtractione mentis, hic enim conficit Eucharistiam, & alia Sacramenta*. Hæc Henr. Et paulò aliter Reginal. *tom.1.lib.26 c.3.n.38.*

12 Quando igitor aliqui docent intentionem, qua quis ſuſcipit ordines hoc animo, ut fiat Sacerdos, non ſufficere ad conficienda Sacramenta; rectè docent, quia hęc tantum eſt intentio habitualis: at addito quòd Sacerdos veſtes ſacras induat, Miſſæ orationes dicere incipiat, &c. jam non ſiſtit in mera intentione Habituali, ſed addit Virtualem, atque adeò haoc ſufficere meritò docuit dictus Henr. aliique Bonac. *de Sacr. diſp.1.q.3.p.2.§.3 n.15.*

13 Addo, quòd in noſtro caſu vix moraliter fieri poteſt, ut non adſit aliquando ipſa actualis iotentio conſecrandi, quaodo enim Sacerdos exiſtens, v.g. domo, ſtatuit Miſſam celebrare, & quando io ipſa Miſſa dicit ſic: *Fiat Sacrificium noſtrum ut placeat tibi*. Item, *benedic hoc Sacrificium*. Item, *ut nobis corpus, & Sanguis fiat dilectiſſimi Filii tui*. Immò, & quando actu conſecrat, proferens verba Conſecrationis, actioneſque ſacras exhibens, quid aliud facit, niſi ſaltem in actu exercito, ut modò loquebatur, ex Cajetano, Suarez, Conſecrationem intendere?

§. III. *Supra quam materiam cadat Intentio conſecrandi.*

1 QUamvis cùm de materia Conſecrationis agendum erit, hæc quæſtio tractanda eſſet, hic tamen cum de intentione agimus, commodum etiam habet locum, quam per aliquot caſus magis practicos diſcurrendo, expediemus.

PRIMUS CASUS.

De Particula ignota Sacerdoti.

Ubi

Defenditur Nunnus contra Dianam.

2 MIniſter poſuit, ſupra Corporale, in Altari, particulam conſecrandam, nec id, ante ſeu ſcivit, ſeu advertit Sacerdos; advertit antem poſt Conſecrationem: dubitavit, an remanſerit Conſecrata; quod eſt, dubitaſſe, an intentio conſecrandi ſe extendat ad materiam Sacerdoti præſentem, quamvis ipſi incognitam.

3 Docet Diana *p.2.tr.17.reſ.19.* Nugnum *3.p.q.74.art.2.diff.ult.* aſſerere, remanſiſſe conſecratam, quia intentio Sacerdotis, niſi contrarium voluerit, cum præſumatur religioſa, præſumitur ferri ad omnem materiam conſecrabilem præſentem.

4 Sed vera ſententia meritò negat. Ita Conioch. *de Sacr.q.74. art.2. dub.3. num.39.* aliique apud eundem Diaoam: qoia voluntas non fertur ad omninò incognitum, quare voluntas Sacerdotis, quantumcunque religioſa, non extenditur ad conſecrandam formula in ſibi prorſus ignotam.

5 Dixi (docet Diana) nam ut obſervat de Lugo *de Sacram. diſp.8. ſect.7. num.*118. id Nugnus nequaquam dicit, loquitur enim io alio diverſo caſu, ſcilicet quaodo Sacerdos aliquam Hoſtiam præparavit, poſtea verò à Sacriſta, v.g. vel ab alio, vice illius Hoſtiæ, ponitur alia Hoſtia inſcio Sacerdote, vel inveniuntur eſſe duæ Hoſtię loco unius; in quibus caſibus Nugnus dicit illas manere cõſecratas, quia non alligavit Sacerdos intentionem ſuam ad conſecrationem illius Hoſtię, quam ſuis manibus præparavit, ut excluderet aliam, quam poſteà in Altari acciperet conſecrandam; ſemper enim intendit conſecrare id, quod in Altari ad hoc idem ipſe invenit, & accipit conſecrandum; quæ doctrina vera eſt propter rationem *mox num.9.* dicendam, illa autem, quam ei authori tribuit Diana, eſſet omninò falſa, & improbabilis propter rationem *n. præcedenti* dictam.

SECUNDUS CASUS.

De Hoſtiis numeratis, quæ non omnes conſecrari intenduntur.

6 OFfert Miniſter Sacerdoti decem Hoſtias (ut ipſe potat,) conſecrandas, quibus nec plures, nec pauciores intendit conſecrare Sacerdos, ſed ioventæ poſt conſecrationem fuere undecim, vel novem, ſunt ne coofecratæ omnes, nullæ, ao decem dumtaxat?

7 Dico Sacerdotem malè feciſſe aſtringendo intentionem ad ſolas decem, debebat enim, juxta Eccleſiæ conſuetudinem, velle conſecrare omnes præſentes ſoibi conſecrabiles. Sed quandoqoidem in hunc errorem incidit, ſciat cum communi opinione, nullam à ſe fuiſſe conſecratam. Sic Suar. *de Sacram. diſp 43. ſect.6.§.*1. & *hic* Coninch. *de Euch.q.74.ar.2.dub.3.nu.31.* Laym. *lib.5.tr.4.c.2.n.12.* Vaſq. *de Sacram. d.171.c.1.n.1.* aliique. Ratio eſt, quia intentio Miniſtri debet reſpondere, & quadrare verbis, quibus conſecrat, & verba intentioni, ſecus per verba non ſignificaretur, quod intenditur. Cùm ergo verba ſint demonſtrativa per pronomen, *hoc*; determinata eſſe debet materia, & quæ ſignari, demonſtrarique poſſit per dictum prooomen. At in caſu, de quo loquimur, falsò demonſtrantur à Sacerdote decem, quandoquidem tot non ſunt, & ſic per verba non ſignificatur, quod intenditur, adeòque nec conſecratur.

8 Simile quid dicunt Doctores iidem *ibid.* in eo caſu, quo (licet cum ſacrilegio) vellet qois unam partem proportionalem Hoſtię, vel mediam non deſignatam conſecrare, quia in nihil determinatè ferretur intentio; cùm tamen, ſi mediam v.g. ex parte ſibi dextera vellet (licèt item cum ſacrilegio) conſecrare, validè fieret conſecratio, quia jam eſt pars determinata.

Quid,

Quid, ſi quis ita intendat: *Volo conſecrare eas particulas ex his præſentibus*, ſeu *eam partem hujus Hoſtiæ, quam vult Antonius*, vel *quam vult Deus?* Dico in irritum ire Conſecrationem. Ratio eſt jam dicta, quia, niſi ipſi Sacerdoti anteà manifeſta ſit ea hominis, vel Dei voluntas, non poſſet per illud pronomen, *hoc*, ſignificare determinatè materiam illam. An tamen poſſit offerri Sacrificium pro eo, quem vult Deus, dicam *c.2.§ 9.n.17.*

9 Denique adverte, quòd ſi quis, cùm ſint Hoſtiæ undecim, v.g. appoſitæ ut conſecrentur, ipſe tamen, vel neſciat numerum, vel etiam exiſtimet eſſe decem, vel tredecim, ſeu plures, vel pauciores, intendat autem (ut intendere ſemper debet) omnes præſentes conſecrare, omnes conſecratæ remanebunt. Ratio eſt, quia error ille, vel ignorantia, in intellectu nihil obſtat intentioni practicæ volenti omnes præſentes, & ſibi in confuſo cognitas conſecrare.

TERTIUS CASUS.

De Hoſtiis non conſecratis fortè confuſis cum conſecratis.

10 SI accidat per alicujus incuriam miſceri particulas conſecratas cum non conſecratis, conſecretur totus cumulus cum intentione conſecrandi eas, quæ conſecratæ non fuerint. Ita iidem citati: nam ſic, quia jam intentio eſt ad determinatam materiam, licet ſoli Deo, vel Angelis notam, eæ, quæ conſecratione indigent, conſecrabuntur. Neque enim neceſſe eſt, ut omnes partes materiæ conſecrandæ à Sacerdote cognoſcantur; cùm ad hoc, ut intentio determinatè feratur in materiam, non requiratur diſtincta ejuſdem materię cognitio, ſed ſatis ſit confuſa: ſecus, quando in magna Pixide multæ formulæ ſunt conſecrandæ, cum non omnes diſtinctè noſcantur, in irritum abiret earum conſecratio, contra ſenſum, & praxim omnium Fidelium, & Eccleſiarum.

QUARTUS CASUS.

De Hoſtiis ſuper Altare, non verò ſuper Aram conſecratam poſitis.

11 SAcerdos celebraturus habet in Sacriſtia intentionem conſecrandi formulas: accidit autem, ut illæ incluſę in conſueta Pixide collocatæ ſuper Altare fuerint à Miniſtro, non autem ſuper Aram cõſecratam, ſeu ſuper Corporale. Proceſſit in Sacrificio Sacerdos, conſecravitque Hoſtiam majorem, ſine ulla prorſus prędictarum formularum memoria: Remanſerunt hæ formulę conſecratę necne?

12 Tannerus, aliique apud Dian. *p.3.tr.6.reſ.103.* & *p.5.tr.14.reſ.19.* probabile putant remanſuras conſecratas. Ratio eſt, (inquiunt) quia Sacerdos habuit intentionem actualem illas conſecrandi, nec unquam revocavit: & ex alia parte proceſſit ad faciendum Sacrum, & ad conſecrandas eas omnes à ſe animo deſtinatas, quæ ſibi præſentes eſſent, ut certè hæ fuerunt. Et quamvis, ſi advertiſſet illas carere debito ſitu, revocaſſet intentionem, non tamen in facto revocavit.

Afferunt exemplum, nam ſi Sacerdos advertiſſet ſe fortè eſſe in peccato mortali, abſtineret à conſecrando; ſi tamen non advertit, non propterea non validè conſecrat: non enim eſt conſiderandum id quod feciſſet, ſed quod actu intendit, & fecit.

13 Suarez *de Sacram. d.43 ſect.6 §. Sed obiicies.* Gavant. *in Rubric. Miſſ. p.3. tit.7. num.4.* aliique, veroſimilius docent non remanſuras conſecratas. Ratio eſt, quia contra conſuetudinem Eccleſiæ eſt, & peccatum, extra Aram, & Corporale, velle conſecrare. Ergo cùm omnis Sacerdos præſumendus ſit habere intentionem conficiendi Euchariſtiam ritè, & ſine peccato, præſumitur noluiſſe conſecrare in prædicto ſitu.

14 Sed claritatis, & doctrinæ gratia tres nobis ſunt hic caſus diſtinguendi.

Primus eſt, ſi Pixis continens particulas conſecrandas poſita fuit ſuper Aram conſecratam, itidemque ſupra Corporale.

Secundus eſt, ſi poſita fuit ſuper Altare v.g. in cornu, ſeu versùs cornu Epiſtolæ, & non ſuper Aram conſecratam, ſed nec ſuper Corporale.

Tertius eſt, ſi fuit poſita ſuper Corporale quidem, ſed non ſupra dictam Aram, accidit enim ſæpè, ut Corporale latiùs extendatur quàm Ara. Vel contra, ſi ſuper Aram, & non ſuper Corporale, id, quod evenire poſſet in caſu, quo anguſtius eſſet Corporale, quàm Ara.

15 Dico primò, in primo caſu eas particulas remanere conſecratas. Ita Suar. Reginal. Coninch aliique apud Bonac. *de Sacris diſp. 4. quæſt 2. p.6. n.4.* Ratio eſt; quia ex una parte jam ritè, & ſine peccato fit ejuſmodi conſecratio, & ex alia, adfuit ſufficiens intentio in Sacriſtia, ex qua proceſſit ad conſecrandas omnes Hoſtias animo deſtinatas.

Atque hic nota id verum eſſe, hoc eſt, remanere conſecratas, etiam ſi Sacerdos non aperiat Pixidem fortè clauſam, quando profert verba conſecrationis. Ratio eſt, quia non eſt neceſſe, ut videatur à Sacerdote materia conſecranda, cùm ſufficiat, ſi ſit præſens, & demonſtrabilis per pronomen, *Hoc*, qualis certè eſt ea materia, quæ eſt clauſa in Pyxide, & qualis non eſt ſi clauſa foret in tabernaculo, vel poſt parietem, ut *paſſim* Theologi *ibid.* docent.

16 Dico ſecundò, in ſecundo caſu, eas particulas non remanere conſecratas. Ratio eſt illa, quam diximus ex Suario *n.13.*

17 Ad rationem contrariæ ſententiæ Tanneri, relatę *n.12.* Reſpondeo, negando Sacerdotem habuiſſe intentionem illas particulas, in indebito ſitu poſitas, conſecrandi: immò dicimus habuiſſe implicitè intentionem non conſecrandi, ut probat ratio Suarii.

18 Exemplum allatum contra nos de Sacerdote non advertente ſe eſſe in peccato mortali, videtur urgere: & urgerent fortaſsè magis alia exempla, quæ potuiſſent adduci. Nam ſi v.g. Sacriſta Hoſtias confeciſſet cum fermento, certè ſi illas neſciens Sacerdos Latinus conſecraret, validè conſecraret, licèt ſi ſciret, nunquam conſecraſſet. Eodem pacto, ſi mente diſtractus Sacerdos Hoſtiam non obtuliſſet, ſanè ſi adverteret, illam non oblatam nunquam conſecraret, & tamen ſi conſecrat, validè conſecrat, & alia plura ſunt non abſimilia.

Quibus tamen reſponderi non difficulter poteſt. Nam in caſu dictorum exemplorum debuiſſet Sacerdos, vel nihil, vel unam tantum ſpeciem, id eſt vinum conſecrare, ſi ſacrificare voluiſſet, & illos defectus noluiſſet: id, quod nullo modo præſumendum eſt velle ipſum, quia id repugnaret cum voluntate, quam ſupponetur habere integrè ſacrificandi. At in caſu noſtro, nolens illas particulas non ritè collocatas conſecrare, benè ſtat cum voluntate celebrandi integrum Miſſæ Sacrificium, legitimam Hoſtiam majorem ſolum conſecrando: quare in hac voluntate integrè celebrandi, non involvitur voluntas conſecrandi particulas exiſtentes in ſitu indebito, cùm contra, in eadem voluntate integrè celebrandi, involvatur voluntas conſecrandi in mortali non cognito, in fermentato, in non oblato.

19 Dico Tertiò, in tertio caſu apparere aliquam difficultatem; ejus tamen reſolutionem dependere ab ea quæſtione, an ſit peccatum conſecrare hoſtias poſitas ſupra Corporale, ſed extra Aram conſecratam, vel ſupra Aram ſed extra Corporale: ſi enim eſt peccatum, cùm intentio Sacerdotis, ut diximus cum Suario *num. 13.* ſit religioſa, non ſe extendet ad Hoſtias extra Aram, vel extra Corporale collocatas: ſi non eſt peccatum, extendetur. Cùm ergo communis doctrina ſit, eſſe peccatum, ut ex ſupradictis *lib 1 cap. 5. §. 1. à num. 1.* & *§. 2. num. 1.* patet, ſequitur, veroſimilius eſſe, non remanere conſecratas.

20 Quoniam verò res in ſecundo, & tertio caſu, & omnes, & Doctores citati, fatemur, valdè dubia eſt, ideò non proſanè agendum cum his particulis, ſed vel ſub conditione in alia Miſſa ſunt conſecrandæ, vel ſumat idem Sacerdos poſt aſſumptum Calicem.

Quid, ſi quis conſuevit conſecrare particolas collocatas extra Aram & extra Corporale, ſed ſufficienter ſibi præſentes, putans ex invincibili ignorantia id rite fieri?

Reſpondeo, tunc eas futuras conſecratas, quia etiamſi advertiſſet, conſecraſſet; ut ſupponis, (& quidem validè conſecraſſet, quia ſunt ſufficienter præſentes) unde is Sacerdos per accidens ratione ſuæ ignorantię, & conſuetudinis, nec habet, nec pręſumitur habere aliam voluntatem, id eſt voluntatem non conſecrandi in illo ſitu, qui verè eſt indebitus, jam enim ipſe putat, eſſe debitum, atque adeò rite ſe, ac ſine peccato conſecrare, quare ipſi non obſtat præſumptio à Suario, & à nobis dicta *n.13.* & *n.16.*

21 Unum denique advertit Laym *lib.5.tr.4.cap.3.n.15. fine*, quòd ſi Sacerdos ita ſecum ſtatuat: Si contingat me tempore oblationis non recordari formarum appoſitarum pro communione populi, vel ſi contingat, tempore conſecrationis, me non recordari oblatorum, tunc nolo ea conſecrare: advertit, inquam, Layman, quod fiet quidem ſicut intendit, ſed videtur peccare, eò quòd intentio talis conformis non ſit communi intentioni, ac praxi Eccleſiæ. Hæc ille.

22 In qua doctrina unum placet, alterum nequaquam. Placet, quod fiet ſicuti Sacerdos intendit, id enim verum, ex communi doctrina eſt. At quod peccet, ſi taliter apud ſe ſtatuat, non placet. Peccaret quidem, ſi id intenderet de ſua Hoſtia, nam ſic, ſuppoſita humanæ memoriæ fragilitate, ſubiiceret periculo validitatem ſui Sacrificii: ſi tamen id intenderet de formulis, de quibus Layman agit, non video, unde contrahatur peccatum, tunc enim Sacerdos ſi oblivisceretur, jam eſſet certus, ſe illas non conſecraſſe, & ex alia parte, nulli ſe periculo exponeret. Quod autem ejuſmodi intentio ſit contra praxim Eccleſiæ, verum eſt, quoad Hoſtiam neceſſariam Sacrificii, propter dictum periculum non ſacrificandi validè; ſed quoad particulas ſacrificio non neceſſarias, fuiſſet ejuſmodi praxis probanda, non ſupponenda.

QUINTUS CASUS.

De Guttis vini in Calice diſcontinuis.

Ubi.

Defenditur Coninch contra Layman.

23 QUod in hoc titulo proponimus, ſic reſolvit Ægidius Coninch. *de Euch. q.74. art.2. dub.3. nu.43. Nota legitimam intentionem conſecrationis Calicis ſecundùm communem, & optimam praxim fieri ſolùm circa omnem humorem conſecrabilem, qui in Calice per modum continui continetur: ut comprehendat etiam aquam vino permixtam (quæ etſi in vinum non convertatur; verò conſecrari poteſt) & guttas vini, quæ proximè continuo liquori Calicis intrinſecus adhærent, ita ut*

Digitized by Google

ut parva Calicis agitatione, reliquo vino miſceantur. Tales enim guttas vini, vel prius abſtergi, vel cum reliquo vino conſecrari omnino expedit, ne materia non conſecrata miſceatur conſecratæ. Quare niſi conſecrans aliud expreſſè intendat, cenſetur communiter hanc totam materiam, & nullam aliam conſecrare, & conſequenter, nec guttas remotiores, circa extremum labrum Calici adhærentes. Quamvis magis expediat prius omnes guttas præſertim remotas, abſtergere, & tunc ſimpliciter omnem materiam conſecrabilem, quæ eſt in Calice conſecrare. De guttis autem exteriùs Calici adhærentibus, nihil laborandum eſt, quia nemo, niſi id expreſſè intendat (quod cum injuria Sacramenti fieret) cenſetur eas velle conſecrare. Hæc Coninch.

24 Layman verò *l.5.tr.4.c.2.n.15.* cum de hac re, ferè, eadem exſcripſerit, ſic ait. *Quod porrò Coninch. ait, eas quoque vini guttas conſecrari, quæ intra Calicem reliquo liquori proximè adhærent, ut levi Calicis commotione admiſceantur, difficultatem habere videtur: quandoquidem determinari non poteſt, quanta omnino eſſe debeat talium guttarum propinquitas: fatetur enim ipſemet remotiores non conſecrari; Neque verò poteſt conſecratio (ſicuti neque alterius Sacramenti confectio) pendere à futuro eventu contingente, ut nimirum eæ ſolùm guttæ conſecrentur, quas poſteà contingat Calicis agitatione reliquo liquori commiſceri.* Hactenus Layman.

25 Verùm enim verò videor me poſſe Ægidii partes agere, & ut clarius procedat defenſio; inquiro, ſi contingat (ut ſæpè, ne dicam, ſemper, profectò contingit) te immediatè ante conſecrationem commovere, ſeu ad latus flectere Calicem: quo motu, totum vinū ad latus cuppæ adlabitur, deſerens vino conſperſum aliud latus; Inquiro, inquam, ſi proferens ſupra hujuſmodi Calicem ſic inclinatum conſecrationis formam, illud vinum, quo latus conſperſum eſt, conſecratur, necne? Sanè conſecratur, quia continuum eſt cum reliquo: ſecus repoſito in ſuo recto ſitu Calice, aliquid non conſecratum remaneret in Calice admixtum materiæ conſecratæ, quod nemo admittet; quamvis enim id ſit tam modicum, ut peccatum fuiſſet (cùm non ſit probabile, immò via ſit ſenſibile) illud, ſeparatim conſecrare; tamen, quando eſt unitum, & continuum cum cætero, eſt apta materia conſecrationis. Fac item aliquam guttulam ita adhęrere interiori Calici, ut tangat vinum, ſed propter ejus exiguum pondus non miſceatur tota cum vino, ſolumque remaneat unita vino: ſeu, quod frequentius accidere poteſt, fac unam ſimilem guttam immediatè ante conſecrationem ex ſuperiore parte Calicis cadere in vinum, & cum ipſo commiſceri, remanente, ut oportet, illa parte ſuperficiei Calicis, in qua erat gutta, & per quam tranſiit dum cecidit remanente, inquam reſperſa, ſeu intincta vino; inquiro, illa guttula veluti ſupernatans, ut ita dicam, & hæ partes modiciſſimæ vini, quibus pars dicta ſuperficiei Calicis reſperſa remanet, conſecrantur ne, dicta ſtatim, antequam areſcant, conſecratione? Certè conſecrantur in omnium ſententia, quia jam ſunt continua cum reliquo liquore.

26 Dico igitur, Ægidium de his guttulis loquutum fuiſſe, quę adhærent ſuperficiei interiori Calicis, & ſunt aliquo tandē modo phyſicè continuæ cum cætero vino, non verò de iis, quę ſunt ſeparatę (ut credidit Layman) licèt quacumque ratione vino ſint viciniſſimæ.

Patet id ex ipſius Ægidii verbis, & multo magis ex iiſdem verbis, ut à Layman referuntur. Hæc ſunt verba Ægidii. *Ut comprehendat guttas vini: quæ proximè continuo liquori Calicis intrinſecùs adhærent.* Non dicit *propè*, ſed *proximè*, quod non poteſt intelligi, niſi de gutta, quę attingat vinum continuum; ſecus non eſſet proximè, quod eſt ſuperlativum, ideſt, ita, ut magis propè eſſe non poſſit. Adde quod ipſe ſic paulò antè dicit: *Nota legitimam intentionem conſecrandi ferri ſolùm circa omnem humorem conſecrabilem, qui in Calice per modum continui, aut quaſi continui contineatur, ut comprehendat etiam aquam vino permixtam, & guttas vini, quæ proximè continuo liquori Calici intrinſecùs adhærent, &c.* Jam gutta ſeparata, licet vicina vino, nec eſt continua, nec quaſi continua vino. Ergo illam excludit, non includi Coninch à materia conſecrabili. Includit verò guttas aquæ immixtas vino, quia licet contiguę ſint, in rigore philoſophico, vino; dicuntur tamen propter illam admixtionem, non immeritò, quaſi continuæ: includit pariter guttas illas à nobis dictas *n.25.* quæ non ſunt quaſi, ſed verè continuæ cum reliquo liquore, ut ibidem explicuimus. Quod autem addit Coninch. ita ut levi commotione admiſceantur, ideò addit, quia guttæ ejuſmodi, de quibus nos ſermonem eſſe contendimus, faciliimè per dictam commotionem admiſcentur cum reliquo vino.

27 Sed videamus quomodo referat Layman Ægidii verba, ſanè in hunc modum: *Quod porrò Coninch addit eas quoque vini guttas conſecrari, quæ intra Calicem reliquo liquori proximè adhærent, ita ut levi Calicis commotione admiſceantur, difficultatem habet, &c.* Profectò, ſi tales guttæ *reliquo liquori proximè adhærent*, ergo cùm illo continuantur, ergo ſi de his loquitur Coninch, (ipſo favente Layman) de continuis loquitur, non de ſeparatis, quomodocumque vino vicinis. Prima conſequentia, in qua eſt vis argumenti, eſt certa; quia non poteſt intelligi guttam liquoris adhærere liquori ejuſdem ſpeciei, niſi cum illo, mediantibus particulis; quibus adhæret, continuetur.

28 Ex his ergo habemus, quòd licèt Bonacina *de Euch. d.4.q.2.p.5. nu.7.* immeritò Ægidium citans ſentiat guttas exiſtentes intra Calicem, quamvis à vino ſeparatas, conſecrari, quia legitima Sacerdotis intentio fertur (inquit) in totam materiam exiſtentem in Calice demonſtrabilem per pronomen, *hoc*; probabilius tamen eſt cum Laym. *loc. cit.* Coninch. *loc. cit.* Reginal. *tom. 2. lib. 29. cap. 2. n.59.* Suar. *de Sacram. diſp. 43. ſect. 6.* non conſecrari: cùm intentio legitima Sacerdotis feratur quidem in materiam exiſtentem in Calice demonſtrabilem per illud pronomen, ſed certè continuam, non ſeparatam.

An guttæ ſeparatæ in Calice debeant abſtergi ante Conſecrationem?

29 PEccat ne Sacerdos ſi advertens ante conſecrationem adeſſe guttulas ſeparatas intra Calicem, eas non abſtergit, nec cum cætero vino commotione Calicis admiſcet?

Puto non peccaturum, habeat tamen animum conſecrandi juxta Intentionem Eccleſiæ. Ratio eſt, quia non obligamur, niſi humano modo, in his miniſteriis nos gerere; non ergo ad curandam metaphyſicam liquoris continuationem, ſed ſolùm continentiam ejuſdem in eodem vaſe, Deo cætera relinquentes.

Nam propterea Coninch. dixit expedire; Layman, optimè Sacerdotem facere, ſi abſtergat. Immò addo, aliquando nec expedire: ſi enim advertas adeſſe ejuſmodi ſeparatas guttas, quando diſcooperto Calice, incipis, *ſimili modo &c.* (ut mihi non ſemel accidit) puto non eſſe tunc ſcrupulosè accipiendum purificatorium, & cum admiratione aliqua aſtantium, qui elevationem expectant, abſtergendum, vel commovendum Calicem. Habe ergo prædictam Intentionem, & proſequere.

An guttæ ſeparatæ in Calice debeant abſtergi poſt Conſecrationem?

30 Poſt conſecrationem verò, nunquam abſtergendæ ſunt illæ guttæ; quæ fortè adeſſe intra Calicem tunc advertantur. Ratio eſt, quia cùm non ſit certum eas non eſſe conſecratas, eſſet periculum abſtergendi ſanctiſſimum Sanguinem. Aſſumantur igitur admixtæ cum reliquo. Et quamvis nefas ſit, materiam non conſecratam conſecratæ temerè admiſcere; in hoc tamen caſu, dubium, quod gutta illa ſit conſecrata, rationabilem reddit admixtionem. Nec obſtat periculum frangendi jejunium naturale, quod timeri poſſet, ſi prius deglutiretur gutta illa fortè non conſecrata: non obſtat, inquam, propter ea, quæ docet in ſimili de Lugo *de Euch. diſp. 15. ſect. 4. n.79.* Adde, quòd reverentia, quæ illi guttæ, propter illud dubium debetur, ejuſmodi timorem facilè ſuperat.

C A P U T II.

De Applicatione Miſſæ.

§. I. *Præmittuntur quædam neceſſaria de offerentibus Miſſam, ejuſque valore.*

1 UT facilius ea, quæ dicenda ſunt de Applicatione Miſſę, percipiantur; Præmittendum eſt cum de Lugo *de Euch. d. 19. ſect. 9. n. 522. & ſect. 12. à n. 239.* in hoc Sacrificio, intervenire eos, qui offerunt, & eos, pro quibus offertur.

Qui offerunt ſunt Chriſtus Dominus, qui eſt principalis Sacerdos, Celebrans, qui eſt Chriſti miniſter, Eccleſia, ſeu cœtus fidelium, qui deſignat talem Miniſtrum, qui ipſius Eccleſiæ nomine offerat, Circumſtantes, qui faciunt unum ſuo modo cum celebrante; Denique dantes eleemoſynam, pro dicenda Miſſa.

Ii, pro quibus offertur, ſunt ipſi iidem Fideles defuncti; vel vivi peccatores, vel juſti, &c. pro quibus intendit actualiter, vel virtualiter Sacerdos offerre

2 Jam circa hos omnes, poſſunt conſiderari tres effectus Sacrificii. Ita idem, & *paſſim* Theolog. Primò meritum, quo ſcilicet offerentes, vel ii, pro quibus Miſſa offertur, ſeu quod idem eſt, applicatur, merentur, ſive gratiæ augmentum, ſive auxilia Dei ad actus virtutum. Secundò, Impetratio, qua iidem per Miſſam impetrant à Deo bona ſpiritualia, & temporalia. Tertiò, ſatisfactio, qua iidem ſatisfaciunt pro pœna temporali in hac, ſeu in alia vita, peccatis ipſorum debita.

3 Et quidem hæc tria (quæ uno vocabulo vocantur fructus, ſeu emolumentum Miſſæ) conſiderari poſſunt, vel ex opere operato, id eſt quatenus habentur ex vi ejus, qui eſt principalis in hoc Sacrificio, nempè Chriſtus Dominus, vel ex opere operantis, id eſt, quatenus habentur ex vi operationis, ſeu actionis ipſius Sacerdotis, vel circumſtantium, vel dantium ſtipem. An autem Meritum, quod habetur ex hoc Sacrificio, ſit ſolùm ex opere operantis, an verò etiam ex opere operato, & an is fructus, qui in Miſſa habetur ex parte Eccleſiæ, ſit dicendus haberi ex opere operato, an operantis, & ſimilia, pertinent ad Theologos Scholaſticos. V. de Lugo *diſputat. citat. 19. de Euchariſt. ſect. 9 numer 532 juncto numer. 136 & 550. & ſect. 9. num. 125.*

4 Illud certè, quamvis Scholaſticum, pertinet nonnihil ad nos; An valor, ſeu fructus ſatisfactionis, qui haberi à Miſſa poteſt ex opere operato Chriſti, ſit infinitus, an finitus? Breviter reſpondeo, certum eſſe, infinitum eſſe in actu primo, eſt enim ipſe Chriſtus, ſeu ejus infinita me-

Digitized by Google

merita Verùm, an Chriſtus voluerit,ut infinitus eſſet in actu ſecundo ita ut una Miſſa actu ſatisfaceret, ex opere operato, pro pœnis debitis finitis in infinitum, id certè eſt, quod hic quæritur.

5 Triplex autem poteſt eſſe ſenſus quæſtionis. Primus, An fructus Miſſæ ſit infinitus reſpectu omnium perſonarum (quæ eſſet infinitas veluti extenſiva) & ſic una Miſſæ applicata omnibus, & ſingulis Fidelibus, ſufficiat perfectè pro illis. Et in hoc ſenſu, fatemur omnes, non eſſe fructum Miſſæ actu infinitum, quia fruſtra multiplicarentur Miſſæ, & quia, ut dicemus, quantitas, ut ita dicam, talis fructus, limitatur à diſpoſitione cujuſcunque fidelis, cui applicatur. Ita idem *ibid. ſect.* 10.*n.*200. cum Suar. Vaſq. aliis.

6 Secundus. An ſit infinitus reſpectu unius perſonæ, & ſic una Miſſa applicata uni perſonæ, v.g. defunctæ, tollat ab illa omnem pœnam ab ipſa debitam, etiamſi hæc pœna major, & major in infinitum eſſe ſupponatur. Et in hoc ſenſu omnes ſimiliter fatemur, non eſſe fructum Miſſæ actu infinitum. Ita March. *de ord.tr.*3.*p.*2.*c.*12.*n.*12. & 13. aliique citati, & citandi, quia quamvis hic fructus augeatur pro meliore diſpoſitione ſubjecti, pro quo Miſſa applicatur, unde & poſſet dici in Miſſa eſſe valorem infinitum ſyncathegorematicè,cum dependeat tamen à prædicta diſpoſitione, quæ ſemper finita erit, finitus erit & fructus. Quantus autem, Deus ſolus novit. Nam proptereà, ritè curamus, ut plures, & plures Miſſæ, pro uno, eodemque applicentur. Ita de Lugo *de Euch.d.diſp.*19.*ſect.*12.*n.*243.

7 Tertius ſenſus eſt. An fructus Miſſæ ſit infinitus reſpectu multarum perſonarum, & ſic una Miſſa applicata pro multis,tantum ſingulis proſit, quantum omnibus, ita ut ſi Miſſa applicetur v.g. pro decem, non dividatur emolumentum Miſſæ in decem partes, ſed ſinguli, ſecundum ſuam diſpoſitionem, lucrentur totum fructum, ac ſi, pro uno ſolo, applicata fuiſſet toto Miſſa.

8 Et in hoc ſenſu magna quæſtio eſt inter Theologos: duæque ſunt ſententiæ. Affirmat Vaſq. *diſp. de Euch.*231.*c.*2. Caſtropal. *de Sacrific.diſp.unica punct.*7.*n.*11. aliique. Negat cum communi Suarez *de Sacr. diſp.*79.*ſect.*12.§. *dico ſecundo*, aliique; & meritò Ratio potiſſima eſt, quia ſi una Miſſa tantùm valet pro uno, quantum ſi applicetur pro multis, vanus mos eſſet apud Fideles ab Eccleſia tot annos approbatus, ut applicetur Miſſa pro uno defuncto particulari, ejuſque particulari ſatisfactione: cur enim non applicantur omnes Miſſæ pro omnibus defunctis; & cur tam ſollicitus eſt fidelis, ut pro ſe particulari Miſſa applicetur? Sanè non propter aliud,niſi quia fructus ſaltem ſatisfactorius diminuitur ex conſortio alterius ita Deo volente, ut ſic tantum Sacrificium, frequentius celebraretur. Non ita ſe habet auditio Miſſæ: nam etſi multi audiant eandem Miſſam, non tamen, ex conſortio aliorum,diminuitur pro ſingulis, fructus reſpondens auditioni Miſſæ ſingulorum: At in applicatione, diminuitur,ut diximus;maximum argumentum hujus veritatis eſt hoc ipſum, quod dicimus, quod, ſcilicet, Fideles, ex antiquo Eccleſiæ more comprobato, non ſunt ſolliciti, ut ſoli audiant Miſſam ,ſunt verò multum ſolliciti,ut pro ſolis, idem Sacrum applicetur.

His deliberatis, ad ea, quæ magis pro caſibus conſcientiæ faciunt accedamus.

§. II. *An applicari poſſit Miſſa pro infideli,*

1 QUidam infidelis,v g. Turca audiens à Chriſtianis quanti valeat Sacrificium Miſſæ, offert ſtipem Sacerdoti, ut pro ipſo faciat Sacrum. Poteſt ne primò ia acceptare eleemoſynam? Secundò, poteſt ne pro ipſo celebrare? Reſpondeo utrumque poſſe, illum tamen publicè non nominando, ne detur occaſio admirationis, vel ſcandali in populo. Ita Suar. *de Sacram. diſp.*78. *ſect.*1.§. *Dico tertio*, aliique apud Marchinum negantem *tr.*3. *ord.p.*2. *c.*7. *n.*3. Ratio eſt, quia Infideli (quamvis ſolùm in uno) prodeſt Miſſa. Licèt enim illi non proſit, quoad meritum; ſiquidem Infidelis, qui propter privationem gratiæ, eſt Dei inimicus, non eſt in ſtatu meriti, neque proſit quoad ſatisfactionem, quia ſatisfacere pœnæ quis non poteſt, dum eſt in peccato mortali, neque enim pœna ulla remittitur ei, cui actu debetur pœna æterna; prodeſt tamen quoad Impetrationem (etiam ex opere operato, ut dicam mox §.3.*n.*4.)quatenus ei impetrari poſſunt mediante Sacrificio, aliaque bona temporalia, immò & ſpiritualia, ut ſunt aliquæ bonæ inſpirationes, & auxilia, ut Deus aliquantulum placatus, eum infidelem vocet ad fidem.

2 Dices; ergo Sacerdoti non licebit integram ſtipem accipere, ſiquidem nec integrum Miſſæ fructum ei attribuere poteſt. Reſpondeo, neque actu peccatori poteſt celebrans applicare totum fructum, ut mox §.5.n.1. dicemus, & tamen nunquam hunc ſcrupulum injeciſti Sacerdoti, quaſi non poſſit à ſibi cognito peccatore integram ſtipem accipere. Dico igitur, ex una parte, fructum impetrationis tanti eſſe, ut ſuperet omnem æſtimabilitatem pecuniæ: & ex alia, infidelem, vel peccatorem offerentem eleemoſynam velle interpretativè, illud quod velle rationabiliter poteſt. Dum igitur poſſit ſolùm participare de fructu Impetrationis, hanc ſolam, & nihil præterea, velle præſumendus eſt.

§. III. *An, & quatenus Miſſa offerri poteſt pro Cathecumeno?*

1 VAldè differt à præcedenti præſens quæſtio:nam hic ſupponimus Catechumenum eſſe ex vi contritionis in gratia, & ſolùm ei deeſſe Baptiſmum, per quem, tanquam per januam viſibilis Eccleſiæ in illam ingrediuntur Fideles, at Infideles ſemper ſupponuntur ſine gratia, & Dei inimici: quærimus ergo, an Sacerdos poſſit ſtipem accipere à Cathecumeno, illique fructum Miſſæ applicare?

2 Dicimus poſſe utrumque, ſi enim poteſt pro Infideli, multo magis pro Catechumeno: cui ſaltem proderit Miſſa quoad Impetrationem, ſicuti prodeſſe Infideli, modò dictum eſt. Doctrinæ tamen, & curioſitatis gratia,tum de dicte Impetrationis, tum de ſatisfactionis fructu, ex opere operato, addo ſequentia.

3 Quoad ſatisfactionem. Quamvis non deſint, qui concedant Catechumeno exiſtenti in gratia prodeſſe effectum ſatisfactionis,ex opere operato, ſi pro ipſo offeratur Miſſa, unde ſi ſit in Purgatorio juvari per Miſſam poſſit, ſicuti cæteri baptizati. Ita Lezzan. *Verb. Miſſa n.*7. aliique apud Lud. à Cruce *in exp Bull.Cruc. diſp.*2.*c.*8.*n.*10. vide etiam Fagund. *lib* 3.*de primo præcep.Eccle.c.*12.*nu.*29.& 30. Communior tamen opinio negat. Ita Suar. *de Sacram diſp.*70.*ſect.*10 §. *Primò igitur* March. *de ord.tr.*3.*p.*2.*c* 7.*n.*3. aliique ab ipſis citati. Ratio negationis illa offertur, quia Eccleſia per ſuos miniſtros non poteſt applicare fructum ſatisfactionis Miſſæ niſi iis, qui ſunt de membris ſuis, hoc eſt,de Eccleſia viſibili,in quam fit ingreſſus per Baptiſmum, quales nondum ſunt Catechumeni. Probabiliter quidem, ſed ego libens ſequor opinionem affirmantem, & huic rationi reſpondeo, Catechumenos non eſſe omninò extra Eccleſiam viſibilem, ſed aliqua tandem modo ad illam pertinere, ſiquidem propter fidem,quam jam animo conceperunt, & jam externè profeſſi ſunt, inchoativè ſunt de viſibili Eccleſia. Exemplum dare ſoleo de Novitiis alicujus Religionis:ii enim verè Religioſi nequaquam ſunt, pertinent tamen ad Religionem, ſuntque initiativè ejus Religionis, cujus habitum ſuſceperunt; Unde, ſicuti iidem participant de Religionis ſuſceptæ privilegiis,ita putandum eſt, Chriſtum Dominum noluiſſe excludere de ſuæ Paſſionis ſatisfactione, fructuque Sacrificii eos, qui aſpirant ad Baptiſmum, atque externa etiam petitione depoſcunt.

4 Quoad Impetrationem. Facilius certè conceditur,quoad ipſam ex opere operato, prodeſſe Catechumeno, tum propter rationem inſinuatam, quod Catechumenus initiativè pertinet ad Eccleſiam viſibilem; tum univerſaliter,comprehendendo etiam Infideles: quia hoc Sacrificium, ut eſt impetrativum,utique ex opere operato,poteſt Deo offerri ex Trid. *ſeſſ.*22.*c.*3. pro quacumque, obtinenda,etiam temporali, ut pro pluvia, pecoribus, aliiſque neceſſitatibus, *Mirum autem eſſe* (ait hic de Lugo *de Euch.diſput.*22.*ſ c.*2.& 3. negantem, ſed cum Suario *de Sacram.d.*78.*ſect.*3.§.*Dico tertiò*, *d.*79. *ſect.*10.§. *Primò igitur*, concedente) *quod Miſſa poſſet offerri ad impetrandum ſanitatem Bovi, non autem ad ſalutem amici Infideli*. Nec deeſt ratio, qua ſimul diſſolvuntur argumenta contraria, nam Impetratio non reſpicit immediatè Perſonam, cui confertur beneficium, ſed perſonam, quæ poſtulat; unde qui petit ſanitatem Bovis, non dicitur offerre pro Bove, ſed pro ſe, ut impetret ſibi immediatè illud beneficium ſanitatis bovis; Ideò ergo etiam dato, quod Miſſa immediatè pro non baptizato offerri nequeat; poterit pro ſe ipſo Sacerdote offerri, qui tanquam proprium beneficium, impetret ſalutem non baptizato.

5 Sed hæc Scholaſtici tractent; illud collige, poſſe, ſine ſcrupulo à Sacerdote applicari Catechumeno Miſſam, quæ jam proderit, quoad fructum Impetrationis certò, probabiliter verò, quoad fructum Satisfactionis.

§. IV. *An offerri Miſſa poſſit pro Excommunicatis?*

1 EXcommunicati alii ſunt tolerati, ſeu quod idem eſt, non vitandi, alii non tolerati, ſeu, quod idem eſt, vitandi. Et quidem publicè denunciati nominatim, & publici percuſſores Clericorum ſunt vitandi: cæteri omnes non vitandi.

2 Prætereà, Sacerdos (ut rectè diſtinguit, cum aliis, Coninch. *diſ.*14.*de excom.dub.*6.*n.*36.) triplicem perſonam repræſentat. Primò immediatè ipſius Chriſti, cujus tanquam principalis offerentis, ſacrificium, ejuſque fructum, ex opere operato, alicui applicat. Secundò, ipſius Eccleſiæ, tanquam cujus legatus ſacra officia, & Sacrificia celebrat: & in his duobus agit Sacerdos perſonam publicam. Tertiò repræſentat ſuammet perſonam, & ſic agit perſonam omninò privatam: ſicut enim poſſunt hoc Sacrificium offerre Deo circumſtantes, vel dantes ſtipem ut privatæ perſonæ, ſic poterit & ipſe Sacerdos, His poſitis.

De Sacerdote ut privata perſona pro Toleratis, & non Toleratis.

3 Dico primò. Sacerdos, ut privata perſona, poteſt applicare, ſeu offerre Miſſam pro Excommunicatis, ſive Toleratis: Ita Coninch. *ib.n.*37. quidquid dicat Faber, & Latomus apud Dianam *p.* 5.*tr.*9.*reſ.* 77. Ratio eſt, quia Eccleſia excommunicatos privat ſolùm communibus, hoc eſt publicis ſuffragiis, atque adeò ſolùm ſacrificio, ut offertur in perſona Chriſti, vel Eccleſiæ.

4 Hinc

Digitized by Google

4 Hinc infero, etiam poſſe Sacerdotem in Sacrificio orare pro dictis; dummodò id faciat privatim, ſeu ſola mente, & non per orationes, quæ nomine Eccleſiæ dicuntur. Ita Coninch. *ibid.* de Lugo *diſp. de Euch.* 39. *ſect.* 10. *n.* 185. Ut item poſſe in *Memento*, orare pro iiſdem. Ita idem, & Gordonus, & Cornejo apud Dianam *p.* 5. *tom.* 9. *reſ.* 77. quia, ut dictum eſt, hoc modo Sacerdos agere poteſt nomine privato, non vero Chriſti, & Eccleſiæ. Immò propter eaſdem rationes, dum dicit orationes publicas, v. g. orationem pro infirmis, poteſt, animo ſuo privato, intelligere infirmum excommunicatum, etiam non toleratum.

De Sacerdote, ut perſona publica, quoad non toleratos.

5 Dico ſecundò. Non poſſe Sacerdotem, ut publicam perſonam, hoc eſt, nomine Chriſti, vel Eccleſiæ, applicare Sacrificium pro excommunicatis vitandis, vel ut ſic pro illis orare. Ita Coninch. *ibidem* Ratio eſt, quia Eccleſia id directè prohibet, dum per excommunicationem illos privat communibus ſuffragiis, nec unquam id temperavit, ſicut temperaſſe, *mox* dicemus, pro toleratis.

6 Sed, quid, ſi quis non toleratus ſit contritus, perque ipſum non ſtet, ut abſolvatur, cenſendum ne eſt, eum, qui eſt Dei amicus, & per Charitatem ipſi Eccleſiæ unitus, tam graviter puniri? Non ita propter hanc rationem, putant Navarrus, Covarruvias, aliique, quos ſequuntur, & citant Fag. 1. *Eccl. præc. l.* 3. *c.* 1 a. *à n.* 6. & Marchinus *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 8. *n.* 6. Sed contrarium docent Sotus, Coninch, & Hurtad. *d.* 3. *de excom. diff.* 5. qui citat eoſdem, quia adhuc eſt excommunicatus; eumq; ſic, ad terrorem aliorum, punire, quaſi invita, conſtringitur pia Mater Eccleſia. Utrumque probabile, hoc poſterius probabilius.

7 Hinc infero, peccare mortaliter Sacerdotem, ſi ſecus faxit, ſique eleemoſynam pro hoc recipiat: quia in re gravi, & contra tam gravem prohibitionem, operaretur communicando in ſacris cum excommunicato non tolerato. Inſuper teneretur ad reſtitutionem ſtipis acceptæ, quia nullum ſpiritualem fructum ex opere operato, id eſt, provenientem ex parte Chriſti, & Eccleſiæ (qui eſt fructus, quem maximè, fideles per ſtipem requirunt) illis conferre poteſt. Vide *infra l.* 3. *c.* 1. §. 9. *n.* 5.

De Sacerdote, ut perſona publica, quoad toleratos.

8 Dico, tertiò, pro Toleratis an poſſit Sacerdos ut perſona publica orare, ipſiſque Miſſam applicare, eſſe vulgarem quæſtionem. Negat Suarez, Vaſquez, aliique, quos citat, ſequiturque Bonac. *de excomm. diſp.* 2. *q.* 2. *p.* 5. §. 1. *n.* 1. & Marchinus *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 8. *à n.* 18. Concedit Coninch, Henriq. Sà, Navar. aliique apud eundem Bonac. quibus adde Hurtad. *de excomm. diſp.* 3. *diff.* 4. & de Lugo *diſp.* 19. *de Euch. ſect.* 12. *n.* 587. Hi concedunt, quia Concilium Conſtantienſe *in Extrav. Ad vitanda*, univerſaliter permittit in quibuſcumque divinis, vel extra, cum excommunicatis toleratis communicari poſſe. Illi negant, quia concedunt per hæc Concilii Conſtantienſis verba alias cæteras communicationes, etiam in ſacris, permitti, non vero hanc applicationem Sacrificii, quia cùm hæc fiat ſola mente, & longè diſtante ipſo excommunicato, communicatio propriè non eſt. Utrique probabiliter, ſed hi, qui benignius loquuntur, ſunt hilarius excipiendi, ſuffragaturque ratio, quia hæc conceſſio data à Conſtantienſi ad dilatandas conſcientias fidelium, reſtringenda non eſt, ſed extendenda ad communicationem, licèt non tam propriè dictam. Ita Sanch. *in Decal. l.* 2. *c.* 9. *n.* 4. Et quamvis id faveat ipſis excommunicatis, quia tamen id illi redundat ex conceſſione facta fidelibus liberè orandi, non erit niſi favor indirectus, qui non negatur Toleratis. Ita Layman. *l.* 1. *tr.* 5. *c.* 4. *n.* 5. Sotus & Sanchez apud eundem.

9 Adde, neminem vocare in dubium, quòd Toleratos poſſit admitti cum aliis fidelibus ad audiendam Miſſam, & tunc, jam ſacerdos publicè orat pro ipſo, dum dicit (*pro omnibus circumſtantibus:*) Ita de Lugo *diſp. de Euch.* 19. *ſect.* 10. *n.* 189. Item cum eodem Tolerato poſſumus recitare officium, vel etiam cantare in Choro, tunc autem oramus publicè pro illo, dum dicimus (*miſereatur tui omnipotens.*) Ita idem ibid. Item ipſi, ſi ſit aliàs diſpoſitus, communionem porrigere poſſumus, proque illo publicè orare dicendo *Corpus Domini noſtri cuſtodiat animam tuam.* Ita idem *ibid.* Item poſſumus admittere Diaconum Toleratum ad cantandum Evangelium, pro quo orat Sacerdos, quando dicit (*Dominus ſit in corde tuo.*) Ita idem *ibid.* Quæ omnia quamvis facta, ut à perſonis publicis, ſunt permiſſa cum Toleratis à Conſtantienſi, ergo ſimiliter eſt permiſſa quæcunque communicatio in ſacris, atque adeò in Sacrificio.

10 Dices cum Marchin. *de ordinat. tract.* 3. *p.* 2. *c.* 8. *n.* 3. & 20. implicat eſſe excommunicatum, & pro ipſo poſſe ſuffragia publica applicari; quia quidditas excommunicationis eſt privatio communium ſuffragiorum, ſicut cæcitatis quidditas eſt, privatio lucis. Reſpondeo. Quidditas Excommunicationis ſolùm eſt privatio talium ſuffragiorum, ut directè illis faventium, non verò, ut indirectè; At in caſu noſtro ex modò dictis *n.* 8. *in fin.* hoc poſterius affirmamus, non illud prius.

11 Ex his, Infero primò quod feria ſexta Hebdomadæ Sanctæ, dum Eccleſia orat publicè pro Hæreticis, & Schiſmaticis, licèt dici poſſit, vel tunc ipſam ſibi diſpenſare, vel orare directè pro dilatione ipſiuſmet Eccleſiæ Catholicæ, unde ſolùm indirectè orare cenſeatur pro Hæreticis; tamen, poſt Concilium Conſtantienſe, facilior dicendi modus eſt, aſſerere, ipſam orare directè pro Hæreticis Toleratis; non Toleratos autem, qui ſanè pauciſſimi ſunt, vel non comprehendit, ut ſic territi reſipiſcant, vel ſi comprehendit, ſolùm pro his utitur prædicta diſpenſatione, vel prædicta oratione indirecta.

12 Infero ſecundò, Sacerdotem poſſe ſine peccato recipere ſtipem à Tolerato, ut pro ipſo Sacrum, ut publica perſona, celebret; jam enim pro illo celebrare licebit. Ita Laym. *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 8. Sayr. *de cenſ. l.* 2. *cap.* 4. *num.* 6.

Id autem dupliciter evenire poteſt. Primò, ſi Toleratus, ex ſe accedat ad Sacerdotem, petatque pro ſe fieri Sacrum. Secundò, ſi Sacerdos accedat ad Toleratum offerendo ſuam Miſſam pro ipſo, petatque eleemoſynam. Hoc ſecundo modo eſſet licitum Sacerdoti, immò & licitum ipſi Tolerato dare eleemoſynam tali Sacerdoti, eſt probabiliſſimum, ex Layman *l. c. n.* 5. §. *Hæc dixi*, quia, tunc, non ſe ingerat Toleratus ſed Sacerdos, qui ex Concilio Conſtantienſi, poteſt cum Tolerato communicare, tum in humanis, tum in divinis, & conſequenter Toleratus invitatus non prohibetur reſpondere. Ille primus modus videtur difficilior, quia tunc ſe ingerit Toleratus, quod non poteſt, & Sacerdos accipiendo ſtipem videtur cooperari cum illius peccato. Dico tamen, Sacerdotem poſſe acceptare, quia Concilium Conſtantienſe eum ab omni prohibitione liberum facit, multò magis ubi intervenit Sacerdotis commodum, quod expectat ex oblata eleemoſyna. Quare ſicuti, ex Layman *ibid.* §. *Quintum notandum*, univerſaliter ſi ſe ingereret Toleratus, ad communicandum tecum, ipſe peccaret peccato mox dicendo *nu. ſeq.* non tu, qui gaudes privilegio Concilii: ita in hoc caſu, ubi adeſt ſimilis communicatio.

13 Infero tertiò, quonam peccato peccet excommunicatus, dum ſe ingerendo, petit Miſſam pro ſe offerendam.

Dico primò; non Toleratus petens Miſſam, ut publicum ſacrificium, peccat mortaliter, quia in re gravi facit contra prohibitionem Eccleſiæ, immiſcendo ſe divinis; volendo id, à quo graviter arcetur; Adde & excitandò Sacerdotem, ut pro ipſo applicet ſacrificium; quod *ex num.* 5. ſine mortali, non poteſt.

14 Dico ſecundò, Toleratus, ſi Miſſam ut publicum opus petat, ſolùm peccat venialiter. Sic Hurtad. *diſp.* 3. *de excom. diff.* 4. *n.* 13. Ratio eſt, quia licèt petat id, quod Sacerdos facere poteſt, tamen cùm ipſe ſe ingerat in tali petitione, quæ, cùm ſit ſimplex petitio, non eſt niſi communicatio in humanis prohibita ſub veniali, venialiter peccavit.

15 Dico tertiò. Uterque, ſive Toleratus, ſive non Toleratus, ſi petat ſacrificium, ut eſt opus privati Sacerdotis, peccabit ſolùm venialiter, nimirum propter prædictam communicationem locutionis in humanis, cui ſe ingerit, nam cæterùm ſacerdos licitè, *ut num.* 3. diximus, tale opus privatum offerre pro illis poteſt.

Si ipſe ſacerdos ſit excommunicatus, & tamen Miſſam celebret offeratque pro non excommunicato, an validè offerat, dicam *l.* 3. *c.* 1. §. 3. *num.* 42. *fine.*

§. V. *An Miſſa applicari poſſit pro Juſtis?*

1 PRo juſtis, ſive in hac vita, ſive in Purgatorio exiſtentibus offerri poſſe miſſam, probatione non indiget. Pro juſtis vero exiſtentibus in Patria, hoc eſt, pro Beatis, non niſi impropriè offertur: nimirum, vel in gratiarum actionem pro beneficiis in Sanctos collatis, vel ad implorandam gloriam, & venerationem alicujus Sancti, in Eccleſia Militante. Ita de Lugo *de Euch. diſp.* 19 *ſect.* 10. *n.* 192.

2 Memini, Patrem Joannem Lorinum ſocietatis noſtræ, propter Commentaria in ſacram Scripturam toto Chriſtiano orbe clarum, cùm Romæ à Catholico Rege per ſuos Legatos promoverentur apud Paulum V. Conſtitutiones, jam poſteà editæ, in favorem Immaculatæ Conceptionis Beatiſſimæ Virginis, ut erat homo urbanus, & facetus, ſolitum dicere amicis: *Orate, orate pro Beatiſſima Virgine* ſenſus erat pro impetranda gloria puriſſimæ Conceptionis in hac vita. Poterat ergo ſimiliter amicos rogare, ut pro eadem Miſſæ ſacrificium celebrarent.

§. VI. *An Miſſa applicari poſſit pro Peccatoribus?*

1 SIcuti communis, & certa doctrina cum Suar. *diſp. de Sacram.* 79. *ſect.* 10. §. *Secundo requiritur*, eſt abſolutè Miſſam offerri non poſſe pro peccatoribus damnatis, quia hi ſunt in termino, ſic poſſe pro viatoribus; iis enim Miſſa, quoad aliquem fructum, prodeſt, hoc eſt, ſolùm quoad Impetrationem, ut nimirum Deus eorum miſereatur, eoſque convertat. Ita de Lugo *de Euch. d.* 19. *ſect.* 10. *n.* 194. Quoad ſatisfactionem enim, ut etiam quoad Meritum, eoſdem juvare nequaquam valet, ſiquidem durante ſtatu peccati mortalis, nec ulla pœna remittitur, nec meritum ullum haberi poteſt.

2 Verùm an ſatisfactionis fructus, qui impenditur ea peccati ſtatu conferatur poſteà, quando aufertur peccatum, dubitari ſolet: nihilominus contra Navarr. *c.* 19 *de orat. n.* 79. & Marchinum *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 11. *nu.* 9. conferri, communior Theologorum ſententia reſolvit. Ita Suar. Vaſq. aliique apud de Lugo *de Sacram. diſp.* 19. *de Euch. ſect.* 10. *n.* 195. Hurtad. *de Sacram. d.* 4. *diff.* 11. *ſub finem*, id, quod fusè perſequi ad nos non ſpectat.

§. VII.

Digitized by Google

§. VII. *An pro Vivis applicari poſſit Miſſa de Defunctis.*

1 IN aliquibus locis uſus increbuit, ut fideles, ne fraudentur Miſſis poſt mortem, curent, dum vivunt, ut eæ pro ipſis dicantur & quidem ritu dici ſolito, pro Defunctis. Mos profectò nullo modo (quidquid dicat Barboſ. *in Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 3. num. 8.* aliique apud Dianam *par. 5. tr. 13. reſol. 2.* Peyrinus *tom. 3. in addit. cap. 1. num. 21.* Lezzana *v. Miſſa, nu. 54.*) approbandus. Ratio inter cæteras eſt: quia, ſic non ſervatur ritus Miſſalis, dum Miſſa, quæ defunctis à Rubricis aſſignatur, recitatur pro vivis. Ritè ne faceret, qui pro Miſſa Natalis Domini v. gr. recitaret Miſſam Reſurrectionis? Certè (niſi excuſaretur à bona fide, vel ignorantia) res gravis videretur, ſaltem ſi ageretur frequenter, quia ſaperet implicitum contemptum Rubricarum. Vide infra, *cap. 5. § 1. n. 6.* Pari igitur ratione concedere idem non poſſumus, in caſu noſtro.

2 Dicunt primò, in noſtro caſu nullum eſſe inconveniens, ſiquidem Sacerdos repræſentat vivum coram Deo, ac ſi eſſet defunctus: ſicuti in Miſſa de Animabus Purgatorii repræſentantur eæ, perinde ac ſi tunc, quando dicitur Miſſa, moriantur, dum dicitur: *Ne abſorbeat eas Tartarus, ne cadant in obſcurum.* Et in Miſſa de Adventu, quando dicitur, *Veni Domine, & noli tardare*, repræſentatur, ac ſi Chriſtus Dominus nondum venerit.

Reſp. non negari ejuſmodi repræſentationem fieri poſſe, nam fatemur in Scriptura Sacra eſſe uſitatiſſimam: ſed dicidimus ab Eccleſia, in caſu noſtro, non fuiſſe quid ſimile uſurpatum. Certè ſi id uſurparetur, poſſem, dum ego ſum ſanus, curare, ut dicatur Miſſa de infirmis pro me repræſentato infirmo; & dum ſum in pace, Miſſa de tempore belli; & dum ſum ſolutus, Miſſa pro ſponſo, & ſponſa: quæ cùm ſint inconvenientia, & contra Rubricarum ritus, oſtendunt inconvenientiam prædictæ ſententiæ, ut meritò Layman *l. 5. tr. 5. c. 2. n. 15.* ejuſmodi conſuetudinem extirpandam omninò eſſe monuerit, quidquid Marchinus *de ord. to. 3. par. 2. cap. 34. n. 7.* contradicat.

3 Adde plus tibi viventi prodeſſe Miſſas dici ſolitas pro vivis, quàm prædictas *de Requiem*. Ratio eſt: quia, quoad fructum ex opere operato Chriſti, jam omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris: quoad orationes autem, & preces, eas Deus non acceptat, niſi juxta inſtitutionem Eccleſiæ, quæ cùm eaſdem in Miſſis Defunctorum non inſtituerit pro vivis, pro vivis Deus non acceptabit. Quod ſi Sacerdos privatus validè contra talem intentionem Eccleſiæ aliquid poſſet, de qua re infra agendum erit; certè, non eſt tanti hic fructus, quanti eſt ille, quem lucraberis, ex obedientia ſervandi Rubricas, & reſpuendi talem privatum fructum, qui tibi provenire, contra inſtitutionem Eccleſiæ, poſſet.

4 Dicunt ſecundò, ita geſſiſſe inſignes pietate, & doctrina viros Albertum Magnum, Henricum Comitem; & Epiſcopum, alioſque. Sic Lezzana *v. Miſſa num. 54.* March. *loc. cit.* Reſpondeo. Id illos bona fide geſſiſſe, mirum non eſt ea ætate, quando Miſſalis ritus, ejuſque regulæ non erant tam latè diffuſæ per Provincias, nec fortaſſe tam ſtricti juris, quàm poſt Pium V. Nunc verò poſt cognitam veritatem, & in ætate hac noſtra tam benè culta, quando res ſuo pondere accuratiſſimè ſunt perpenſæ, illud nec agere, nec conſulere tutò poſſumus.

§. VIII. *De Applicatione Miſſæ anticipata, quoad ſatisfactionem.*

1 SAcerdos celebrat hodie Miſſam, ejuſque ſatisfactionem applicat pro eo, qui primus illam, oblata ſtipe, petiturus eſt, ſive pro eo, qui primus omnium de ſua v. g. familia erit moriturus, atque ita uſurpare conſuevit, quoties non ſuppetunt præſentes, qui petant. Ritè ne id facit, ſtipemque poſteà oblatam acceptare ne ſine injuſtitia poteſt?

2 Ritè, & ſine injuſtitia poſſe, tenent Henriq. *lib. 9. de Satiſf. cap. 21. §. 2.* aliique citati à Marchino *de ordin. tr. 3. part. 2. cap. 31. nu. 9. & cap. 31. nu. 7.* & Peyrin. *t. 3. in Add. cap. 1.* Ratio eſt (inquiunt) duplex. Primò quia jam Deus novit illum, qui erit primò petiturus, vel moriturus, atque adeò illi applicare, ea nunc, antequam ſcilicet fiat petitio, poterit; & ſic Satisfactionis fructus non ſtabit in ſuſpenſo. Nota id, Lector, id enim ideò hoc modo explicant; quia omnes fatemur, quod privatus Sacerdos non poteſt tenere in ſuſpenſo, ſeu conſervare in privato theſauro, ſuæ Miſſæ ſatisfactionem, ut poſtea liberè diſtribuat; ſolùm enim Pontifex Summus, ut benè *ibid.* docet Henriquez, & qui ab eo clavem habent indulgentiæ, diſtribuere poſſunt ſatisfactionem in Theſauro Eccleſiæ à Chriſto repoſitam. Propter hoc ergo ipſi dicunt, quod in caſu, de quo loquimur, non ſuſpenditur fructus Miſſæ, quaſi dandus quem ſit petiturum, quando petet, v. g. cras, ſed datur nunc, quando Sacerdos celebrat, datur inquam, illi, quem Deus videt cras petiturum.

Secunda ratio eſt, quia id, nihil eſt aliud, niſi Sacerdotem ſolvere, anticipatò debitum faciendi Sacrum. Confirmatur, quia nemo negabit, quod ſi quis Cappellanus debeat, v. g. ſingulis hebdomadis celebrare unam Miſſam pro Defunctis, poſſit prævenire celebrando in hebdomada præcedenti, quia ſic, anticipatò ſolvit, mentemque fundatoris ſatis adimplet, dando opportunius auxilium defunctis; ergo ita in caſu noſtro.

4 Nihilominus non poſſe id ritè, & ſine injuſtitia fieri, meritò docent Suar. *de Euch. d. 79. ſec. 9. §. Tertiò inquiri poteſt, in medio, & ſec. 10. §. Quartò requiritur.* De Lugo *de Euch. d. 19. ſec. 10. num. 209.* Marchianus *de ord. tr. 3. p. 2. cap. 31. num. 9.* aliique. Ratio præcipua eſt, quia, in eo, pro quo offerenda eſt ſatisfactio Miſſę, requiritur indigentia actualis. Nam ſicuti Indulgentiæ non acquiruntur ad ſatisfactionem criminũ futurorum: nec ſatisfactio ſacramentalis tollit reatum pœnæ pro peccatis poſteà committendis: ſic nec hoc Sacrificium debuit ſolvere pro pœna nondum debita, hoc enim eſſet dare quandam impunitatem peccandi, cùm poſſet quis veluti ſecurus committere peccatum v. g. mendacii, quia, jam, pro pœna ipſi debita, ſatisfecit. Adde, quòd ſolutio ex natura ſua ſupponit debitum, cùm non poſſit intelligi aliquid ſolvi, niſi prius intelligatur aliquid deberi. His poſitis, ſic urgetur ratio. Cùm poſſit evenire in caſu noſtro, quòd ille, qui cras oblaturus eſt ſtipem, vel eſt cras moriturus, illa ſatisfactione non indigeat, non poteſt quid pro illo nunc ſolvi. Prætereà, ſi nunc non indigeat, contingat verò, quod indigeat, quãdo petet Miſſam, vel quando morietur, ſanè tunc fruſtrabitur ſolutione, quæ cùm in poteſtate Sacerdotis non remanſerit, ut omnes docuerunt *n. 2. l. c.* non poterit à Sacerdote tunc illi applicari.

5 Lege Marchinum *l. c.* apud quem invenies Decretum Sacrę Cõgregationis talem anticipationem graviter prohibentis, tanquam novam in Eccleſia Dei, periculoſam, & ſcandaloſam, quem loquendi modum fortaſſe ſumpſit Sacra Congregatio à Suario *de Sacram. diſp. 79. ſec. 9. §. Tertio inquiri poteſt*, qui dixit id eſſe inauditum in Eccleſia, & valdè abſurdum. Et quamvis nonnulli reſpondeant de hoc Decreto non conſtare authenticè, tamen, aliquo tandem modo, confirmari ab illo noſtram ſententiam nemo negat.

6 Ad rationes allatas *n. 2. & 3.* reſpondeo. Et ad Primam quidem fateor, Deo notum eſſe, qui petiturus eſt, ſed dico, Deum nolle acceptare illam ſatisfactionem anticipatò, ne dare videatur impunitatem peccandi. Immò addo, fortaſſe, nec aliquando poſſe, quia aliquando, pro illo ſigno, nondum ſupponitur debitum pœnæ.

7 Ad ſecundam, nego in caſu noſtro, ſaltem ſemper, eſſe ſolutionem anticipatam. Cùm enim aliquando non ſit eſſentialiter ſolutio, quæ ex ſe ſupponit debitum, nec ſolutio, nec anticipata ſolutio eſſe poteſt, quod ſi aliquando eſſe poſſit, jam dictum eſt, non acceptari à Deo.

8 Ad Confirmationem, eſto Antecedens, de quo tamen mox *nu. 9.* nego conſequentiam, quia Cappellanus, & verè ſolvit pro debito actu exiſtente animarum Purgatorii, & verè ſolvit pro debito celebrandi, quod contraxit ex contractu, quem acceptavit Cappellaniæ, quorum neutrum eſt in caſu noſtro.

An aliquando ſit licita, ſaltem in Cappellano, dicta Miſſarum Anticipatio?

9 DIctum eſt *num. 2. in Antecedente Confirmationis*, Capellanum poſſe anticipatò ſolvere Miſſas à ſe dicendas. Sanè, in hoc dicto advertendum eſt, non ſemper ejuſmodi anticipationem eſſe licitam. Si enim in fundatione Capellaniæ implicitè, vel explicitè caveatur, ut nulla hebdomada tranſeat ſine aliqua Miſſa, prævenire nequaquam licebit: tunc enim mens fundatoris eſt ſervanda, qui fortaſſe voluit, ut tale Altare, ſeu Eccleſia ſingulis hebdomadis honore Sacrificii decoraretur, vel voluit non ſuccurrere Defunctis quibuſcumque, ſed Defunctis, qui ſucceſſivè de ſua familia v. g. vel Civitate decedunt. Nam propter hanc rationem, quæ facilè præſumi in his fundationibus debet, cum de Lugo *de Euch. d. 21. ſec. nu. 44* non facilè conſulerem prædicto Capellano ejuſmodi Miſſarum præventionem; ſolùm igitur in eo caſu anticipatio Capellani licita erit; quando talia, vel ſimilia incommoda non concurrunt.

De applicatione Miſſæ anticipatò quo ad Impetrationem.

10 Illud denique hac ſuper re notat de Lugo *ibid. diſp. 19. ſec. 10. n. 209.* id quod hactenus negavimus, non intelligi de fructu Impetrationis: Nam licèt non poſſit hodie v. g. ſatisfacere pro peccato admiſſo, poſſum tamen orare, atque adeò Sacrificium offerre pro impetrando auxilio, quo indigebo in futurum. Sic enim oramus, *Ora pro nobis peccatoribus nunc, & in hora mortis noſtræ*, Et *Ne proiicias me in tempore ſenectutis, cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.*

11 Dices: ergo licebit Sacerdoti hodie celebrare Miſſam pro oblaturo ſtipem, quia jam huic lucrabitur ſaltem fructum Impetrationis. Sicuti enim poteſt Sacerdos, accepta ſtipe, celebrare pro peccatore cognito, ut tali, qui Miſſam petat, ſtipemque offerat, quamvis non ſit capax Satisfactionis, ſed ſolius Impetrationis ut §. 6. diximus, ita in caſu hoc præſenti.

12 Reſpondeo, negando conſequentiam, actualis enim peccator quia ſatisfactionem lucrari non poteſt, ad ſolum Impetrationis fructum habere implicitum conſenſum, ut ibidem diximus, præſumitur; quem implicitum conſenſum, in caſu, de quo loquimur, non præſumimus: cùm Fideles ſemper præſumantur velle, ut ea parte Sacerdotis, nullum impedimentum ponatur, quominus ſatisfactio ipſis conferatur.

§. IX.

§. IX. *De applicatione Miſſæ contra voluntatem Superioris.*

1 PRælatus præcipit Sacerdoti ſubdito ſub pœna peccati mortalis, vel excommunicationis, ut Miſſam, quam hoc manè celebraturus eſt, applicet Petro Defuncto. Quæritur primò, An Sacerdos ſub mortali obligetur obedire. Secundò, an ſi non obediat, Miſſamque celebret, v.g. pro Antonio, valeat tamen Miſſa pro Petro. De ſingulis ſigillatim.

An peccet Sacerdos non applicans Sacrum juxta Prælati voluntatem?

2 QUoad primum dico, hanc quæſtionem dependere ab illa alia, An Superior poſſit ſubditis ita præcipere actus internos (talis Miſſæ applicatio in interna intentione conſiſtit) ut præcipiente Prælato, contrahant ſtatim ſubditi obligationem applicandi Miſſam, ut is præcipit.

Non agimus autem quando obligatio applicandi Miſſam eſt radicata in obligatione juſtitiæ, vel in aliquo voto particulari: tunc enim ſicut Sacerdos quilibet accipiens ſtipem pro applicanda Miſſa pro Petro, v.g. ea vi pacti pro eodem applicare tenetur, & ſicuti, qui vovit dicere Miſſam pro tali re, utique pro tali re dicere obligatur: ſic Superior obligata ex juſtitia eleemoſynarū, vel fundationis Religione, ad applicandas tales Miſſas, poteſt præcipere ſubditis ſuis, ut tales Miſſas applicent, & tunc ſine dubio ſui tenentur, quia Superior, & ſubditi faciunt unum corpus Religionis, quæ, ut ſupponimus, ſe ad illa Miſſas obligavit, & ex alio capite Religioſi ſtatim atque profeſſi ſunt per vota, in tali Religione, implicitè ad hujuſmodi onera juſtitiæ ſe obligaront; non agimus igitur de his obligationibus, ſed de obligatione, quam Superior poteſt imponere ſubditis, ſive ea vi juriſdictionis, quàm habet in ſuos, ut habet Epiſcopus in Diœceſanos, ſive vi voti religioſæ obedientiæ, quam habet Prælatus Religionis in ſubditos.

3 Lege Fagundez *præc. Eccl. l.* 3. *c.* 10. *à nu.* 4. qui tamen, ut etiam & aliqui recentiores, quia non clarè diſtinguunt hæc quatuor, nimirum Applicationem Miſſæ debitam, Primò ex juſtitia, Secundò ex voto peculiari, Tertiò ex Juriſdictione, Quartò ex voto Religioſæ obedientiæ; non ſatis completè hanc materiam explicuere. Cùm igitur hic non agamus de applicatione debita duobus prioribus modis, ſed ſolùm de duobus poſterioribus, de quibus ſcilicet procedere debet quæſtio, non ſunt hi cum illis immiſcendi.

4 Porrò præmittendum eſt, eſſe communem recentiorum doctrinam, à Prælato ſive ex vi Juriſdictionis, ſive ex vi voti obedientiæ religioſæ, ut ſolet ſcilicet communiter emitti in Religionibus, non poſſe ſubditis præcipi actus merè internos, (quia ſicuti Eccleſia viſibilis non judicat de interiori, ſic nec de interiori præcipi) poſſe verò ſolùm externos, vel ſaltem ſolùm eos internos, qui per ſe conjunguntur cum externis, ſive in eſſe ſuo phyſico, ſive in eſſe morali, non autem eos internos, qui ſolùm per accidens cum externis conjunguntur. Ita Doctores *mox n* 6. citandi.

5 Dixi (ex vi voti obedientiæ, ut ſolet communiter emitti) nam ſi quis, vel abſolutè voveret actum internum, vel ſub conditione, ſi Prælatus ei actum internum imperaret: ſanè tunc non eſſet obligatio ex vi horum duorum modorum, de quibus agimus, ſed ex vi illorum, de quibus, ut modo diximus, quia res eſt certa, non agimus.

6 Quoniam igitur hæc, quam *n.* 4. diximus, eſt communis doctrina Suar. *de leg. l.* 3. *c.* 20. *& lib.* 4. *c.* 13. *& de cenſuris d.* 4. *ſect.* 2. Caſtrop. *t.* 1 *tr.* 3. *d.* 1. *p.* 6. Meroll. *t.* 2. *d.* 4. *c.* 4. *dub.* 16 *diff.* 2. *n.* 224. quamque, ut certam, ſeu ſaltem, ut probabiliſſimam ſuppono, ſtatim apparet difficultas, an Applicatio Miſſæ ſit per ſe conjuncta cum ipſa externa actione Sacrificii; conjuncta, inquam, in eſſe morali, ut ens morale conflatum ex multis actionibus eſt Miſſa; An ſolùm per accidens. Si prius, poterit à Prælato præcipi; ſi poſterius non item.

7 Et quidem eſſe conjunctam per ſe, & non per accidens, adeòque præcipi à Prælato poſſe, ſubditumque peccare, niſi obediat, docet prima ſententia multorum. Ita Rodriq. Aſcan. Tamburinus, Miranda quos ſequitur Meroll. *tom.* 2. *diſp.* 4. *de leg. c.* 3. *dub.* 30. *n.* 331. quibus adde Sanchez *l.* 6. *in decal. c.* 2. *n.* 6. Rodriq. *in comp. reſol.* 120. *nu.* 2. Ratio eſt (inquit Suarez *de leg. l.* 3. *c.* 29. *n.* 10) quia licèt intentio applicandi Miſſam pro aliquo, non ſit de neceſſitate Sacrificii; eſt tamen neceſſaria ad completam oblationem Sacrificii, & ad conferendum alteri fructum ejus.

8 Non eſſe conjunctum per ſe, ſed ſolùm per accidens, atque adeò non poſſe à Prælato præcipi, & propterea, non peccare Sacerdotem, ſed Religioſum, ſi in hoc nō obediat, docet ſecunda ſententia aliquorum. Ita Laym. *l.* 1. *tr.* 4. *c.* 4. *n.* 13. Caſtrop. *to.* 1. *tr.* 3. *diſp.* 1 *p.* 6. *n.* 4. Ratio præcipua, & quę difficulter ſolvi poteſt, eſt, quia nihil poteſt Prçlatus in actus merè internos, ut eſſe communem ſententiam fatebamur omnes *n.* 4. *&* 6. At talis applicatio eſt merè actus internus, quique adeſſe, & abeſſe facilè à Sacrificio poteſt, unde valde per accidens, & extrinſecè eſt cum ſacrificio conjunctus, ergo &c.

9 Ad rationem contrariam dictam *n.* 7. negari debet, intentionem applicandi Miſſam pro aliquo, eſſe neceſſariam ad complementum ejuſdem: certè ſolùm id verum eſſet de applicatione Miſſæ, ſive implicita, ſive explicita pro Vivis, & Defunctis in univerſum: at quoad complementum ſacrificii, & ad fructum ejus ſit neceſſaria applicatio, pro hoc determinato (de quo nos loquimur) nunquam admittet ipſemet Suarez, quia ſecus, ſi Sacerdos faceret Sacrum Vivis, & Defunctis, & non determinaret pro hoc, vel illo ſpecialiter, relinqueret aliquod complementum neceſſarium Sacrificii, atque adeò peccaret, quod nemo dixit. Adde, quòd oratio, jejunia, eleemoſynæ ordinata ſunt à Deo, ut ipſa offerantur pro Vivis, & Defunctis, & præter meritum ea facientis, applicantur ad ſatisfaciendum, & impetrandum; & tamen nemo dicit, quod ad complementum eorum pertineat determinata applicatio pro hoc, vel illo particulari. Ita ergo in caſu noſtro.

10 Juvat verba Caſtropalai *loc. c.* pro hac ſententia hic reſcribere. *Ex quo fit* (inquit) *nunquam Eccleſiam præcipere fidelibus, ut in oratione fundenda hanc, vel illam intentionem habeant, quia hoc eſſet præcipere directè actum internum; ſolùm enim præcipit, in neceſſitatibus orationes fundere, jejunia ſuſtinere, eleemoſynas erogare; ſed nihil de intentione ſpeciali, & fine.*

11 Juvat iterùm verba Layman. *loc. c.* afferre. *Non poterit tamen* (ait) *facile Legislator, aut Prælatus ſub peccato obligare ſubditos ad habendam intentionem, aliamve internam diſpoſitionem accidentalem, ſeu non pertinentem ad ſubſtantiam moralem operis præcepti, v.g. ut jejunia, & orationes fiant in ſtatu gratiæ; velut orationes, & ſacrificia Deo offeruntur ad particularem aliquam intentionem: ſicuti notavit* Suarez *lib* 4 *de leg. c.* 13. *n.* 16. (*adde & n.* 54.) *& diſp.* 6. *de conf. ſect.* 3. *num.* 50. (Adde, & *lib.* 3. *de leg. c.* 29. *n* 9) Hæc Layman. Ubi nota, ipſum putaſſe Suarium eſſe pro ſua, hoc eſt, ſecunda ſententia, ſed certè Suarez expreſsè contra illam eſt in loco à nobis allato ſupra *nu.* 7. ex ejus tamen doctrina allata in locis his citatis à Layman verè colligitur prædicta ſecunda ſententia.

Dices Layman *l. c.* ſic addit: *Prælatis tamen Sæcularibus paulò major poteſt competit, ratione voti obedientiæ, &c.* Reſpondeo. In his verbis ſolùm Layman docet, quòd votum poſſit eſſe de actu interno, & quod Prælati actum internum imperare poſſunt, quoties vovens ex ſuo voto obedientiæ implicitè, vel explicitè id intendit; quod eſt idem, quod nos ſupra notavimus *num.* 5. ut ex ipſius verbis, ſi accuratè legantur, videri poteſt, nihil igitur docet contra prædicta.

12 Ex his duabus ſententiis prior magis communiter recipitur, poſterior tamen eſt probabilis, & tuta, ut patet ex ejus ſolidis rationibus.

13 Illa tamen pro ſecunda hac ſententia eſt calumnia diluenda. Si enim (ajunt Marchin. *de ord. tract.* 3. *c.* 33 *c.* 4 Gavant. *in Rubr. Miſſ. p.* 3. *tit.* 12. *n.* 28. *ibique* Fraxinellus) Prælatus religionis nequit ſuis præcipere applicationem Sacrificii; onera, quæ habent monaſteria de perſolvendis Miſſis ſubjacerent dubitationi, an perſolvantur, quia ſubditi ad perſolvendum obligari à Prælatis non poterunt: ſed facilè diluitur, nam ad onera habitualia, cùm ea ſint fundata in obligatione juſtitiæ, ipſi ſubditi obligantur, illaque exigere poſſunt Prælati ut *n.* 2. diximus: onera verò quotidiana, ſeu manualia, ſi Prælatus poteſt acceptare nomine Monaſterii, acceptatque, ſubditi propter eandem rationem juſtitiæ obligabuntur; ſecus non eſt mirum ad ea non obligari ſubditos poſſe: quia tunc Prælatus ſolus contrahit nomine proprio.

Quænam ſint illa habitualia, conſulat quiſque ſuæ Religionis leges, & quid eſt ex Societate Jeſu, legat Suarium 4. *tom. de Relig. tract.* 10. *l.* 8. *c.* 2. *n.* 5. *& c.* 3. *n.* 1. qui noſtros ab hujuſmodi obligationibus ſub peccato liberat; ſolumque in uno caſu obligat, quando ſcilicet alicubi, fortè aliqua Sacrificiorum obligatio ſuſcepta ſit, ut annexa alicui Eccleſiæ, quam Summus Pontifex alicui Collegio Societatis, id quod rariſſimum eſt, univiſſet.

Cui poſſit Miſſa applicata contra voluntatem Prælati, vel contra Juſtitiam.

14 Quoad ſecundum quod *nu.* 1 propoſuimus. Dico certum mihi eſſe, quidquid dicant Marchinus *de ord. tr.* 3. *p.* 2 *cap.* 33. *n.* 3. Gavant. *in Rubr. Miſſ. p.* 3 *tom* 12. *n.* 28. Diana *p.* 2 *tract.* 14. *reſ.* 7. Deum non reſpicere ad debitum Sacerdotis, ſed ad voluntatem ipſius, quare Miſſa contra voluntatem Prælati eam jubentis applicari v.g pro Petro, applicata ſive licitè, ſive illicitè pro Antonio, Antonio proderit; & non Petro. Et Miſſa, quam propter ſtipem acceptam debebat ex juſtitia Sacerdos Titio, applicata ſive per malitiam, ſive per inadvertentiam ab eodem Sacerdote alteri, v.g. Cajo, Cajo proderit, non verò Titio. Ita Rodriq. *in compend. reſ.* 102. Portella *in dub. Reg. n. obedient. num* 1. de Lugo *de Euch. d.* 19 *ſect.* 10. *à num.* 210. Hurtad. *de ſacrif. d.* 3. *diff.* 16. Ratio præcipua eſt, quia Miniſter offerens Miſſam, non eſt Prælatus, ſed Sacerdos, cui dictum in Ordinatione eſt, *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium pro vivis, & defunctis.* Ergo ad ejus applicationem reſpiciet Deus, & non ad applicationem cujuſcunque alterius. Unde nihil valebit applicatio Prælati, nec quæcumque irritatio voluntatis ſui ſubditi, quam vellet Prælatus intentare, in hoc à Chriſto omnium Domino, & Superiore liberam facultatem habet Sacerdos, & conſequenter à nulla humana poteſtate reſtringibilem: & ſicuti licentia conceſſa mihi à Generali omnium Superiore non poteſt reſtringi ab alio Superiore inferiore: ita hic.

15 Ex his infero Primò. Si Sacerdos contra voluntatem Prælati, applicat Antonio v.g. Miſſam, poſſe quantum eſt ex vi juſtitiæ, accipere ſtipendium ab eodem, jam enim fructum Miſſæ ipſe Antonius lucra-

Digitized by Google

lueratur, & Prælatus ſciens contra ſuam voluntatem jam eſſe Miſſam Antonio applicatam, ad nihil tenetur, quia Antonius totum illud quod per ſtipem poſtulabat, acquiſivit.

16 Infero ſecundò. Si è contra alteri applices Miſſam, non verò illi à quo ſtipem recepiſti, ſemper reſarcire teneris, quia Deus reſpiciens non ad debitam, ſed ad habitam à te voluntatem, Sacrificii emolumentum illi non attribuit.

17 Infero tertiò. Si quis applicet ſic Miſſam *Applico pro ea anima, quam vult Deus*; tunc Sacrificium, nulli prodeſſe, ſeu remanere ejus fructum in Theſauro Eccleſiæ. Ita Vaſq. *de Sacrif. d.* 231. *cap.* 1. *nu.* 7. contra aliquos contrarium ſentientes. Ratio eſt jam dicta, quia, ex ipſo Chriſti inſtituto, Sacerdotis, non verò Dei eſt applicare fructum Miſſæ. Determinet igitur in hunc, vel ſimilem modum Sacerdos: *Offero pro ea anima, quam Deus videt magis indigere, vel minus indigere, &c.* nam ſic quia determinata eſt Sacerdotis intentio, utique juxta illam acceptabit Deus. Pari modo Eccleſiæ quando ex ſtipendio annuo debent multas Miſſas variis defunctis, ſatis erit ſi celebrantes applicent pro iis, quibus eo die v.g. illæ Miſſæ debentur, eas enim Deus videt quibus debeantur, quamvis ſit meliùs eorum diſtinctè meminiſſe, ut ex ſe patet. Ita Fraxinellus *de obligat. ſacr. ſect.* 7. §. 7. *num.* 7.

§. X. *De tempore, quo intentio applicandi alicui fructum Miſſæ elicienda eſt.*

1 EGo hodie, Sacrum à me cras operandum, applico pro anima Petri, vel (eadem enim eſt ratio) Sacra omnia per totum annum à me celebranda applico pro anima ejuſdem, nec talem intentionem unquam revoco, efficax ne eſt ita, ut ſatis ſit ad hoc, ut fructus Miſſarum Petro attribuatur?

2 Dico, quamvis non eſſe ſatis contendat Vaſquez *de Sacr. diſp.* 88. *cap* 6. aliique apud de Lugo *d.* 8. *de Sacr. ſect.* 6. *n.* 92. tamen cum communi ſententia, immò & praxi timoratorum ſatis eſſe. Ita Suar. *de Euch. d.* 13. *ſect.* 3. §. *Dico ſecundò*, Bonac. Moli. Diana apud eundem de Lugo *n.* 93. Ratio eſt, quia hoc Sacrificium inſtitutum eſt, ut adminiſtraretur humano modo, & more; quare ſicuti homines ſolent diſponere de rebus, quæ erunt in ſua poteſtate, etiam antequam ſint, ſed pro tempore, quo erunt, nunc ſcilicet, pro tunc, diſpoſitione tamen non retractata; ſic diſponere poterit Sacerdos, cujus arbitrio Deus commiſit fructum Miſſæ applicandum.

3 Sed quid, ſi quis nondum Sacerdos applicet Miſſas, quas poſt ordinationem celebraturus eſt, nec poſteà hujuſmodi applicationem, vel retractat, vel renovat?

Dico id etiam ſatis eſſe, cùm ratio, modò dicta, in hoc etiam caſu, valeat. Licet enim nunc, nondum ſit Miniſter Chriſti, erit tamen poſteà. Sicuti ſi quis ſciens, cras v.g. ſore in Prælatum eligendum, det nunc aliquam licentiam, pro die craſtina, valebit utique licentia, quia conſenſus ille non retractatus judicatur, humano more, durare, pro tempore acceptatæ poteſtatis. Sic de Lugo *ibid. n.* 97.

4 Intentio ergo applicandi poteſt elici ante, immò multo ante, quàm Miſſa celebretur: Poſſe autem in ipſa Miſſa ante Conſecrationem, & aptum eſſe tempus, in primo *Memento*, non eſt dubium.

5 Obſervat autem Hurtadus *diſp.* 3. *de Sacr. diff.* 10. quando unus Sacerdos tantùm conſecrat Corpus, & poſteà alter defectum prioris ſupplens, conſecrat Sanguinem, ad hunc poſteriorem pertinere applicare Sacrificium? quia iſte ſolus, utpotè perficiens eſſentialiter Sacrificium, dicitur ſacrificare, & ideò non tenetur intentioni priori ſe conformare. Ob eandem rationem dic Sacerdotem, qui facta Conſecratione Corporis, nondum applicuit, poſſe applicare ante Conſecrationem Calicis, & qui applicuit uni, poſſe ante conſecrationem alteri applicare, hujuſque fore fructum Miſſæ, non prioris. Ratio eſt eadem, quia nimirum conſecratione Calicis perficitur Sacrificium, & conſequenter tunc Sacerdos dicitur ſacrificare, atque adeò ante illam ſemper poterit illud applicare.

6 Remanet tamen difficultas, an poſſit ritè applicare in ſecundo *Memento* Defunctorum, & in toto tempore ante Conſumptionem ſpecierum.

Dico in noſtra ſententia, quæ colligi poteſt ex dictis *c.* 1. §. 1. *nu.* 1. per quam tenuimus in conſecratione adeſſe ſufficientem deſtructionem victimæ, adeòque in ea conſiſtere Sacrificii eſſentiam non poſſe. Ita Hurtad. *loc. cit.* Ratio eſt, quia applicare Sacrificium more humano, cui ſuos Miniſtros conformes ſe velle reddere voluit Chriſtus Dominus, ut modò innuimus, nihil aliud eſt, niſi fortè actionem ſacrificandi in obſequium Dei; at non ſolet inter homines, & fortaſsè non poteſt in obſequium alicujus offerri actio jam facta, ſed facienda; quia, ſi jam ſit facta in unum, vel in nullum finem; non poteſt deinde intelligi fieri in alium, prædicti v.g. obſequii: Adde, quod Sacerdos, ut ſupra §. 8. *num.* 2. diximus, non poteſt conſervare fructum ſui Sacrificii, & deinde conferre, &c.

7 Dixi autem (in noſtra ſententia) nam quia ſententia Bellarm. aliorumque, apud Hurtad. *d.* 1. *de Sacr. diff* 7. docens Sacrificii eſſentiam conſiſtere in conſecratione ſimul, & in conſumptione, eſt ſatis probabilis, probabile etiam erit, poſſe applicari fructum Miſſæ, toto tempore, ante prædictam conſumptionem; quia jam, in hac ſententia, offertur actio facienda, non jam facta.

§. XI. *Cui profit fructus Miſſæ, quando Sacerdos cum Sacrum applicaſſet uni, deinde applicat alteri.*

1 SAcerdos hodie Miſſam à ſe craſtina die celebrandam, applicat pro Petro, à quo v.g. ſtipem recipit; cras deinde applicat pro Antonio, cujuſnam erit Miſſæ fructus? ſi Petri, ad nihil aliud, pro ipſo, tenebitur; ſi Antonii, utique tenebitur, Petro reſarcire.

2 Sunt in hac dubitatione diſtinguendi quatuor caſus. Primus caſus. Si memor applicationis quam heri feciſti pro Petro, illam applicationem reſpuas, appliceſque hodie eandem totam Miſſam, pro Antonio; Antonio proderit Miſſa. Quæ eſt certa, & communis doctrina, quia poſterior voluntas, clarè priorem revocat.

3 Secundus caſus. Si pariter memor applicationis, heſternæ qua applicaſti Miſſam pro Petro, æquè eandem totam applices hodie pro Antonio, nullo modo revocando priorem applicationem externam, neutri proderit Miſſa. Ratio eſt, quia cùm hæ duæ voluntates ſint invicem contrariæ, per quarum unam vis idem, quod per alteram non vis: intendit impoſſibile, atque adeò nihil intendit, & Deus perinde ſe habebit in hoc caſu, atque in illo, in quo Sacerdos faciens Sacrum, nulli illud applicaret, de quo mox § 12.

4 Dixi autem (totam Miſſam) nam ſi partem fructus uni, partem alteri velis applicare, utiq; partialiter proderis utriq; ſed cum obligatione reſarciendi, id quod ulterius alterutri debes, ut ex ſe conſtat.

5 Tertius caſus. Si immemor applicationis pro Petro heſterna die factæ, applices hodie pro Antonio, duplici modo, te gerere potuiſti. Primò extraordinario quodam modo, ſi ſcilicet heri ita Sacrum voluiſti Petro applicare, ut talis applicatio præferretur omni alteri applicationi à te etiam per oblivionem faciendę, idque expreſsè heri intendiſti. Et in hoc quidem eventu Miſſa proderit Petro, cui primo ſub tali univerſali voluntate applicaſti. Ratio eſt: quia illa tam univerſalis applicatio omnibus aliis futuris applicationibus eſt præferenda, cùm non cenſeatur revocari à poſteriore, immò potiùs implicitè poſteriorem revocare.

6 Adhibet hujus doctrinæ duo exempla Joannes de Lugo *de Sacram. d.* 8. *ſect.* 8. *n.* 121. Primum eſt ea *l. ſi quis, in principio, ff. de legatis* 3. ubi, ſi quis in priori teſtamento adhibeat clauſulam revocatoriam cujuſcumque poſterioris, ſtatuitur teſtamentum poſteriùs non fore validum, niſi in eo revocetur expreſsè illa clauſula prioris teſtamenti, ut cum communi DD. obſervat Mol. *c.* 1. *de Juſt. d.* 153. §. *Quod dictum eſt*, quia nimirum voluntas habuit majorem univerſalitatem ex parte objecti, quàm poſterior.

Secundum eſt in materia Voti. Nam ſi quis facit votum non vovendi; niſi conſulto Confeſſario, & nunc vult non vovere validè, niſi ea conditione poſita: poſteà, ſi immemor hujus voluntatis, voveat, votum non valebit, niſi eo eſſet affectu, ut etiam ſi recordaretur, vellet valere, ut notat Leſſius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 10. *n* 76. Ex quibus conſtat, concurrente duplici voluntate contraria: illam prævalere, quæ cùm ſit univerſalior, explicitè, vel implicitè continet revocationem alterius, ſive hæc ſit prior, ſive poſterior, ſive etiam ſimul ex ignorantia habeatur: & ratio ulterior eſt, quia univerſalior, vel formaliter, vel virtualiter reflectit ſuper aliam, adeòque revocat.

7 Jam ſecundo modo, quo te in hoc gerere potuiſti, quique accidit magis communiter in praxi (eritque Quartus caſus) eſt, ſi heri non cum univerſalitate prædicta, ſed abſolutè, & ſimpliciter applicaſti Miſſam pro Petro, deinde illius immemor, hodie applicas ſimpliciter, pro Antonio.

In tali caſu docet de Lugo *dicta d.* 8. *de Sacr. ſect.* 8. *num.* 121. quòd fructus Miſſæ proderit Antonio, qui eſt poſterior. Ratio eſt (inquit) quia ſic perſuadet paritas ducta ex teſtamentis, nam ſicut poſterius teſtamentum prævalet priori, etiam ſi quando fit poſterius, non recordetur prioris à ſe facti: ſic ſi heri applicaſti Sacrum hodiernum pro Petro, & hodie immemor illius voluntatis, applices pro Antonio, per voluntatem æque abſolutam, & efficacem, videtur præferenda hæc poſterior: non enim apparet differentia inter teſtamentum poſterius, & hanc poſteriorem voluntatem.

8 Nihilominus probabilius putarem preferendam eſſe priorem, atque adeò Miſſam profuturam Petro. Ratio eſt duplex. Primò, quia poteſt offerri diſparitas, cur teſtamentum poſterius prævalet priori non verò Applicatio Miſſæ. Cùm enim teſtamentū firmitatem omnem ſuam accipiat à morte Teſtatoris, omnes habent implicitè hanc intentionem, ut illud teſtamentum firmum velint, quod morte ipſorum confirmatū eſt, & non aliud, unde ſequitur quod prævalere omninò debeat poſterius Teſtamentum, cùm per prædictam intentionē revocentur omnes intentiones, morte nequaquā firmatæ. At, in caſu noſtro, ſimilis implicita intentio non adeſt; unde ergo prior intentio ab omninò æquali intentione poſteriori revocari poterit? Secunda ratio, quia communiter homines habent, ſeu præſumuntur habere hanc voluntatem implicitam, ut velint cuique tribuere jus ſuum. Cùm igitur certum ſit *cap. Qui prior. de Reg. jur. in* 6. *l. in operis, ff. locati*. (Lege Mol. *de contr. d.* 396. & Covar. *lib.* 2. *var. cap* 19. *nu.* 8.) quòd *Qui prior eſt tempore, potior eſt jure*, ſi nihil obeſt contra eum, qui prior eſt, ut obſtare ſolet in contractibus poſſeſſio rei apud poſteriorem, vel ſolutio pretii, vel quid ſimile (de quo latè Juriſtæ *in l. Quoties, C. de rei vendit.* & Mol. Covar. Salas, aliiq; apud de Lugo *to.* 2. *de juſt. d.* 12 *ſect.* 11.) dicendum erit, quòd in caſu noſtro, ille Petrus, cui heri applicatus, &

velu-

Digitized by Google

veluti datus fuit fructus Miſſæ, eſt potior in jure, quàm ſit Antonius, cui hodie, hoc eſt poſterius, datus eſt dictus idem Miſſæ fructus, nihil enim obſtat contra Petrum anteriorem, cum ſupponamus, in omnibus, eos eſſe æquales, præterquam in tempore. Quare cùm Sacerdos habet illam univerſalem intentionem dandi ſuum unicuique, atque adeò fructum Miſſæ ei, qui potior eſt in jure, non cenſendus eſt revocaſſe priorem intentionem, ſed potiùs Petro anteriori velle dare fructum Miſſæ, non verò Antonio poſteriori.

9 Quoniam verò res hæc dubia profectò eſt, conſolerem Sacerdoti, ut advertens deinde ad obligationem ſive heſterno, ſive hodierno die, contractam, certo reſarciat; offerendo aliam Miſſam ſub hac, vel ſimili intentione: *Applico Miſſam pro Petro, cujus oblitus ſum, ſi is fructum Miſſæ à me illi debitum non eſt lucratus, ſecus applico pro Antonio, vel contra*: nam Deus, cui explorata ſunt omnia, illi, cui fructus defuit, applicabit.

§. XII. *De Sacerdote non applicante fructum ſuæ Miſſæ.*

1 SI Sacerdos, ſive per oblivionem, ſive per incuriam, ſive data opera, nulli applicet fructum ſuæ Miſſæ, talis fructus cujus erit?

Suarez *de Sacram. d.79. ſect.9. §. Tertiò inquiri poteſt*, & Vaſquez *diſp. de Euch. 231. c.3. num.10.* nemini dandum eſſe docent, ſed reponi, ſeu remanere in Eccleſiæ theſauro. Ratio eſt (inquiunt) quia Sacrificium, quod eſt eſſentialiter oblatio, alicui non prodeſt, niſi pro illo offeratur. De Lugo *de Euch. d.19. ſect.8. n.226.* putat prodeſſe Sacerdoti, nam licèt Sacrificium nulli alteri proſit, niſi pro illo offeratur, prodeſt tamen ipſi offerenti, etiam ſi pro ſe non offerat: ſicuti jejunium v.gr. meum non prodeſt alteri, niſi pro eo applicem, at prodeſt mihi, quamvis mihi non applicem.

2 Sed quidquid ſit de his, omnes fateri debemus, de facto, & regulariter prodeſſe ipſi Sacerdoti, cæteriſque Fidelibus. Ratio eſt, quia omnes Sacerdotes ſaltem implicite ſemper intendunt ſibi, & fidelibus applicare, quando alteri non applicant: id quod ſatis innuunt illa Miſſæ verba, *Offero tibi pro innumerabilibus peccatis meis, &c.* & illa, *Pro omnibus Fidelibus Chriſtianis, vivis atque defunctis, ut mihi, & illis proficiat ad ſalutem.*

§. XIII. *De Sacerdote aliquem excludente à fructu ſuæ Miſſæ.*

1 SUpponimus, ut dictum eſt, intentionem Eccleſiæ eſſe, ut Miſſa offeratur pro omnibus Vivis, & Defunctis, utique capacibus, illiſque proſit, pro ſua portione; ſaltem quoad Impetrationem.

Porrò fuit quidam Sacerdos (quæ eſt hominum nequitia!) qui voluit à fructu ſuæ Miſſæ excludere ſuum quendam adverſarium, Petrum v.g. Quæſitum fuit, an peccato peccaverit, & rurſus, an cum effectu Petrum excluſerit à prædicto fructu? quod eſt quærere, An id licitè, & validè intenderit?

2 Ad primum: fuiſſe peccatum grave contra Charitatem, & item peccatum aliquod contra obedientiam, certum eſt. Ita Suar. *de Sacram. diſp.78. ſect.2. §. Sed quæri rurſus poteſt*. Ratio eſt, quia adfuit odium, ex quo ſaltem virtualiter inductus Sacerdos fuit ad ejuſmodi excluſionem. Prætereà, licèt non teneamur orare pro ſingulis, tenemur tamen eos non excludere à communibus Eccleſiæ ſuffragiis. Ita S. Thom. & Navar. citati ab eod. Suar. *ibid.* Peccatum inſuper fuit, contra obedientiam, dum non ſervata fuit intentio, & inſtitutio Eccleſiæ, cujus Miniſter eſt Sacerdos.

3 Quoad ſecundum, incerta res eſt. Quidam putant excludi ab omni fructo; Quidam excludi quidem à fructu proveniente ex opere operato Chriſti, & ex privata interceſſione Sacerdotis, quia horum fructuum ipſe eſt independens diſtributor ex intentione ejuſdem Chriſti, non verò à fructu proveniente ex parte, ſeu nomine Eccleſiæ, quæ cum includat omnes Fideles, non habet Sacerdos poteſtatem excludendi. Res eſt ad Scholaſticos pertinens, de que ea agit Suarez ibid.

§. XIV. *Cui magis prodeſt Miſſa, ei, qui illam audit, an ei, cui Sacerdos eandem applicat?*

Rurſus quid melius, Miſſæ ſimul dictæ, an ſucceſſivè?

Denique Miſſæ ante, an poſt mortem celebratæ?

1 QUæſivit olim paupercula Vidua quid conſultius faceret pro ſuo viro Defuncto, curare aliquas Miſſas pro eo offerri, an ipſam pro eodem aliquas Miſſas audire. Dixi huic interrogationi reſponderi poſſe ex de Lugo *diſp.19. de Euch. ſect.11. n.234.* *Si quæratur (ait) utrùm plus emolumenti afferat, quod ſit utilius homini, audire Miſſam, an potere, ut pro ſe abſente offeratur, exiſtimo, habere ſe, ſicut excedens, & exceſſum: Nam, quod attinet ad effectus remiſſionis pœnæ, plus proderit Miſſa abſenti ſpecialiter applicata; quoad impetrandum verò auxilia, præſervandum à periculis, & alia ſimilia, conſulerem regulariter magis, quòd audiretur Miſſa, quàm quod in abſentia pro ipſo offerretur. Cùm enim impetratio hæc non ſit ſemper infallibilis, ut ſuprà (d. diſp. 19. ſect.9. à n.131.) vidimus, credimus, cæteris paribus, faciliùs exaudire Deum pro eo, qui convenerit, & devotè adeſt Sacrificio: ſic enim videtur fuiſſe congruum ad conciliandam convenientiam, & devotionem erga Sacrificium iſtud, & hoc ipſum non rarò miraculis, & ſignis extraordinariis videtur Deus ipſe comprobaſſe.* Hæc ille.

2 Cùm igitur ea vidua, maximè intenderit Satisfactionem pro anima viri, in Purgatorio, fortè exiſtenti melius facturam exiſtimavi, ſi Miſſas curaret viro applicandas, quia Miſſa applicata, ut dictum eſt, magis prodeſt ad ſatisfactionem pœnæ, quàm ſolùm audire.

3 Ad ejus tamen ſolamen addidi, Miſſam auditam multum prodeſſe, etiam per modum Impetrationis, ad pœnæ remiſſionem. Sibi enim duplici via poteſt quis obtinere remiſſionem, pœnæ ob furtum v.g. à ſe commiſſum, contractæ. Primò, ſi compenſet dando alterum tantum: Secundò ſi roget Dominum, ut liberaliter remittat. Sic proportionaliter Miſſa applicata ſatisfacit pro pœna debita, veluti dando compenſationem ex theſauro Meritorum Chriſti: at Miſſa eadem audita impetrat, per modum orationis, remiſſionem liberalem ejuſdem pœnæ. Illa igitur paupercula, multis Miſſis auditis, fortaſſe, impetrabit remiſſionem pœnæ ſui viri, ad quam remiſſionem una, vel altera Miſſa applicata fortè non ſufficeret.

3 Dixi eidem, melius facturam, pro concupita ſatisfactione viri, ſi eas Miſſas, eodem die, ſimul celebrandas curaret, quam ſucceſſivè. Sic S. Antonius *in Summa par.1. tom.10. cap.2. §.5.* Homobon. *de exam. tract.4. c.14. q.128. fin.* Ratio conſilii fuit, quia quamvis magis mereatur ille, qui centum v.g. Miſſas ſucceſſivis diebus celebrandas curet, quàm qui ſimul, eodem die, quia nimirum, ſic divinus cultus, per eum magis extenditur, & quamvis quoad fructum ſatisfactionis adſit æqualitas, ut æquales ſupponuntur in numero Miſſæ: tamen qui eodem die curat dicendas, citius exhibet Deo ſatisfactionem, atque adeò citius animam à Purgatorio liberat.

4 Denique eidem interroganti, quid pro ſe melius facere, curaret, ut ſibi applicentur Miſſæ, dum viveret, an poſt mortem? Dixi, melius dum viveret. Ita Marcheſ. *de ord. tr.3. p.1. c.34. n.1.* aliique. Ratio potiſſima fuit, quia poſt mortem lucrabitur ſatisfactionem, dum vivit tum ſatisfactionem, tum meritum.

§. XV. *Quid valeat magis pro Defunctis, Miſſa applicata, an Bulla Cruciatæ?*

1 INſtabit aliquis (ne id hac occaſione taceam) quæretque, Quid huic Viduæ modicam pecuniam habenti conſulerem magis? Ut curaret duas Miſſas offerri pro anima ſui Viri, an potiùs, ut Bullam Cruciatæ, quæ pro Defunctis diſtribui ſolet accipere?

2 Reſpondi, mihi videri, cæteris paribus, meliùs pro Anima viri facturam, ſi Bullam ſumeret, in qua confertur ſive per modum ſuffragii, ſive alio modo Indulgentia plenaria pro Defunctis. Ratio reſponſionis ducitur ex duabus illis propoſitionibus: altera eſt, vim ſatisfactoriam in Miſſa in actu ſecundo, ſeu quoad effectum eſſe finitam, & limitatam, ut ſuprà *cap.2. §.1. à n.4.* vidimus: quare poteſt frequenter accidere, ut una vel altera, immò triginta, centum, plus Miſſæ non ſufficiant ad remiſſionem pœnæ, quam quis debet. Altera eſt per Indulgentiam plenariam ſatisfieri plenè pro quibuſcunque debitis, ſic enim ea definitur ex Layman, *l.5. tract.7. c.4. n.2. & paſſim. Indulgentia plenaria eſt, quæ illimitatè conceditur, ut omnem pœnam, in Purgatorio, pro peccatis luendam remittat.*

Ex his ita conficitur ratio. Miſſa applicata non ſemper ſufficit ad remiſſionem totius pœnæ, Indulgentia plenaria ſufficit. Ergo quoad hoc, quod Vidua intendit, fructuoſior Indulgentia, ſeu Bulla Indulgentiam conferens.

3 Dixi (cæteris paribus) ut interim abſtraherem à quæſtionibus, quæ poſſent fieri certitudine Indulgentiæ, & de aliis emolumentis Meriti, vel Impetrationis provenientibus in Miſſa, de quibus fusè Theologi in Tractatu de Indulgentiis, & de Miſſa. Semper autem nos hic ſupponimus certam eſſe Indulgentiam, qualis profectò eſt hæc ex Bulla Cruciatæ. Lege Ludovic. à Cruc. *in expedit. Bull. Cruc. diſp.1. dub.1. & 2.* An præſtet magis Miſſa in Altari privilegiato, an Bulla Cruciatæ, habebis infra *c.6. §.6.* ſi legeris locum Eſcobar, quem ibi cito.

§. XVI. *An Parochus teneatur aliquam Miſſam applicare pro ſuis ovibus?*

1 EX Tridentino *ſeſſ.23. de reformat. cap.1. initio*, quod ſic habet: *Cùm præcepto divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre, &c.* colligunt nonnulli, adeſſe præceptum divinum, ut Parochus, & propter identitatem rationis, Pontifex, Epiſcopus, Superioreſque ſpirituales quicunque, aliquoties ſaltem in anno Miſſam applicent pro ſuis ſubditis. Et Sotus quidem *in 4. diſtinct.13. quæſt.2. artic.1. & 2. & de Juſtit. lib.9. quæſt.3. art.1. circa medium*, ſemper Miſſam pro iis offerre Parocho debere exiſtimat Bonac. *de Sacram. d.4. quæſt. ult. p.7.* ſaltem, diebus Dominicis, aut ſemel in hebdomada, Marchinus *de ord. tract.3. p.2. c.30. d.e.2.* ſaltem diebus ſolemnibus.

2 Non

Digitized by Google

2 Non pauci id confirmant ex eo, quia Parochi tenetur celebrare quoties populus tenetur audire Miſſam, ut ſupra *l.1. c.6. §.2. num.1.* diximus, ergo tenentur tunc illam applicare pro Populo.

3 Non eſt autem quæſtio, quando fortè Parochus ex alio titulo, v. g. ex fundatione, vel eleemoſyna obligatur; neque quando, ex legitima conſuetudine, vel ſtatuto, ut eſſe in nonnullis Hiſpaniæ locis notat Nugnus, tunc, enim, quis dubitat teneri?

4 In noſtra igitur quæſtione Dico non adeſſe talem obligationem in Parocho, vel Superiore. Ita Vaſq. *de Sacr. d.234. c.4. num.27.* alios citans. Ratio eſt, quia ut *l.1. c.6. n.4.* diximus, non eſt apponenda gravis obligatio, ſi de illa non conſtet, ut certè hic non conſtare ex ſolutione contrariæ rationis jam patebit.

5 Ad Tridentinum enim reſpondeo, *ibid.* dici quidem adeſſe præceptum divinum, *ut oves ſuas Parochus agnoſcat, & Sacrificium pro iis offerat*; ſed non dici quod Sacrificium pro iis particulariter applicet; ſatis igitur erit ſi univerſaliter pro iis oret in Sacrificio.

Adde, eſſe Theologorum doctrinam, quod quando præceptum quodpiam fertur indeterminatè, ad nihil obligat, donec à Superiore determinetur; quia cùm non poſſit ut indeterminatum in executionem exire, non cenſetur præceptum practicè tunc eſſe completum. Unde quia adeſt præceptum divinum indeterminatum aliquoties in vita communicandi, ibi, *Niſi Manducaveritis carnem filii hominis, &c.* quod non explicat determinatè quoties, & quando, ideò ad nihil ſaltem extra articulum mortis obligantur, quantum ex hoc capite Fideles; donec Eccleſia determinaverit tempus Paſchale. Ita de Lugo *de Euch. diſp.16. ſect.2. n.28. & de pœnit. d.15 ſect.3. n.39.* Idem contingit in præcepto Confeſſionis. Video etiam idem eſſe in materia Sacrificii: eſt enim præceptum divinum aliquoties celebrandi in illis verbis: *Hæc facies in meam commemorationem*; ſed quia nondum Eccleſia determinavit, ad nihil ea vi hujus præcepti Sacerdotes tenentur. Sic idem *de Euch. d.20. ſect.1. n.9.* & 10. Pari igitur modo etiam vel Tridentinum, vel præceptum divinum injungeret particularem applicationem; tamen quia non determinat quando, & quoties (quod certè Eccleſia determinare poſſet) ad nihil tenebitur Parochus.

6 Ad confirmationem negatur conſequentia, non enim valet illatio: obligor tibi dare opportunitatem audiendi Sacrum; ergo obligor illud pro te applicare. Nam propterea rectè Marchinus *de ord. tom.3. p.2. c.30. n.4.* defendit Parochum quemdam, quem Epiſcopus cogebat, ut ter in hebdomada, pro ſuis ovibus, applicaret Sacrum, ex eo, quia extabat ibi ſtatutum, ut Parochus ter in hebdomada Sacrum faceret: rectè, inquam, defendit, ſiquidem non benè infertur, ut dicebam: obligatur quis ſacrificare, ergo obligatur applicare, cùm non rectè ex una obligatione inferatur alia. Ita Papinianus *ff. de Minorib.* Et ſanè quis dicat, quod quando Parochus obligatur celebrare ad benedicendos ſponſos, vel, ut eſt mos alicubi, ad defunctos ſepeliendos, vel ad conſecrandas particulas pro communione ſui populi, obligetur etiam pro iiſdem Sacrificium applicare?

7 Ex dictis infertur, poſſe Parochum recipere ſtipem à quopiam, ut offerat Sacrum pro ipſo, etiam in diebus feſtis, quia licet tunc obligetur facere Sacrum, ſui tamen Juris eſt in applicando. Nec obſtat Conſtitutio Urbani VIII. *de Celebratione Miſſarum*, de qua latè infrà *l.3.* hæc enim ſolùm probibet, ne oblitus Sacerdos applicare pro uno applicet etiam pro alio, id quod non eſt contra hactenus dicta.

CAPUT III.

De Attentione Sacerdotis dum celebrat.

1 ATtentio duplex eſt. Interna, & externa. Hæc conſiſtit in negatione diſtractionis externæ: ideſt, negotii, vel occupationis exterioris, quæ ex ſe diſtrahere mentem debeat ab Orationibus, & Actionibus Miſſæ. Ut ſi quis vellet, dum Miſſam celebrat, depingere verb. gr. confabulari, legere Hiſtorias, & ſimilia facere; externam attentionem non haberet. Interna conſiſtit in applicatione interna mentis ad Miſſam: & triplex eſſe poteſt. Ad verba integrè proferenda, materialeſque actiones ſuo ordine peragendas. Ad ſenſum verborum, ſignificationeſque Cæremoniarum. Ad Deum, reſque divinas contemplandas. Hæc tertia eſt omnium optima, modo Miſſæ operationem non impediat, ſequitur ſecunda, infimo loco ſe habet prima.

2 Licèt autem enitendum ſemper ſit habere intentionem internam tertii generis, idque in cæteris orationibus extra Miſſam ſit abſolutè conſulendum, nihilominus in Miſſa perſæpè Sacerdotibus potiſſimùm recenter ordinatis, nec benè inſtructis conſulenda eſt attentio interna primi generis, ut ſcilicet ad verba, & actiones, quæ plurimæ ſunt, & facilè omitti, atque cum ſcandalo confundi poſſent, diligenter attendant.

3 Sed jam quid peccabit Sacerdos, ſi negligens (ſed ſine contemptu) internam attentionem, ſolam externam adhiberet? quod eſt quærere, quonam peccato peccat, ſi dum Miſſam celebrat, alio mentem voluntariè divertat, cogitetque ſua negotia, vel philoſophicam quampiam quæſtionem ſpeculetur, probabiliter ſecurus, quòd propter habitum Miſſandi, non omittet debitas ſaltem graviter cœremonias.

Legi (paſſim enim occurrunt) Auctores tractantes de attentione debita in auditione Miſſæ, in horis Canonicis, in orationibus cœteris; verùm qui tangeret hoc ſpeciatim de celebratione Miſſæ, non legi.

4 Et videbitur alicui parem eſſe rationem de his, ac de Miſſæ celebratione, utrobique enim intercedit oratio, ſeu locutio cum Deo, Ita quidē in multis ſed in uno non ita, ut mox *n.9.* videbimus.

5 Sed enim verò, propter dictam paritatem, recolenda eſt celebris illa quæſtio, An ad conſervandum præceptum auditionis Miſſæ, vel recitationis Horarum requiratur attentio interna, aliqua tandem ex triplici dicta *n.1.* an ſufficiat externa dumtaxat?

Equidem locum hic haberem id fusè pertractandi, niſi eam quæſtionem Io. de Lugo *de Sacr. diſp.22. ſect.2. n.25.* & Ægid. Coninch. *de Sacr. q.82. art.6. dub. unic. à n.289.* lege etiam Dian. *p.1. tr. de horis Canon. Reſ.2.* tam eruditè pertractaſſent, ut addere aliquid velle, ſuperfluum, ne dicam operoſum, mihi eſſe videatur: illos ergo lege, apud quos invenies eſſe duas ſententias, utramque probabilem? Alteram, Quam ſequuntur Suar. Vaſq. Sotus, Nau. Mal. Caet. San. Turr. aliique innumeri citati à de Lugo, & Dian. *ibid.* requirentem attentionem internam; Alteram, (Quam ſequuntur Silveſt. Durand. S. Ant. Palud. Roſel. Coninch. Hurt. & probabilem dicit Leſſ. Henr. Victorel. citati ab iiſdem, quam approbant dicti de Lugo, & Coninch. ſolidèque confirmant) ſolùm requirentem externam. Itaque, qui dum Miſſam ex præcepto audit, vel officium divinum perſolvit, quæſtionem philoſophicam ſecum mente voluntariè obvolveret, vel ſua negotia cogitaret, modo externam attentionem haberet, quia ſcilicet non poneret diſtractiones externas ejus generis, quas *n.1.* diximus ex probabili dicta opinione, præceptum ſatis adimpleret.

6 Omnes tamen conſentiunt peccare venialiter, aliqua enim ſemper Irreverentia intercedit, ſi Deum quis alloquatur exterius mente aliò voluntariè diſtractus. His poſitis tribus dictis, ea, quæ ad nos pertinent, decernemus.

7 Dico Primò Sacerdos mente voluntariè diſtractus, Miſſam celebrans, non effugit peccatum veniale, ſive celebret Miſſam de præcepto, ſive ex libertate. Ratio eſt modò dicta, quia ſemper intervenit Irreverentia.

8 Dico Secundò. Diſtractus voluntariè in iis Miſſæ partibus, quæ ad Canonem non pertinent, ſi eas ritè operetur (etiam cum celebrat ex præcepto) non audeo dicere eum peccare mortaliter. Ratio eſt quia eæ Miſſæ partes non excedunt rationem orationis ad Deum. Cùm igitur probabile ſit, ut modò vidimus, recitare orationes de præcepto, cum voluntaria diſtractione, non eſſe mortale, probabile etiam erit in caſu noſtro.

9 Dico Tertiò. Si Sacerdos, per notabile tempus, voluntariè diſtractus, eas Miſſæ partes, quæ Canonem continent, recitet, ſeu peragat, peccabit mortaliter, ſive Miſſa celebretur de præcepto, ſive de Feria. Ratio, quæ me ad id movet, eſt diſcrimen, quod intercedit inter Miſſæ Sacrificium, & cœteras orationes. Hæ enim ſunt meræ allocutiones ad Deum: at Miſſa, eſt inſuper Sacrificium, hoc eſt actus religionis excellentiſſimus, quo profitemur, Deum ſummè venerari; ut ſupra ſuo loco notavimus. Videtur autem mihi gravis Irreverentia, quod, quis dum profitetur Deum ſummè per ſuam actionem venerari, cum illo irreverenter, per voluntariam diſtractionem, ſe gerat: & in tanto Miniſterio, de quo tremunt Angelorum ordines, omnia alia cogitare malit, quàm mente attendere ad quod operatur. Adde & morale periculum aliquid grave omittendi, vel non ritè operādi, &c.

10 Dixi autem (quæ Canonem continent) ibi enim continetur ratio Sacrificii: nam licèt hujus eſſentia per nos in ſola Conſecratione conſiſtat, *c.1. §.1. n.1. & c.2. §.10 n.6.* proximè tamen antecedentia, & proximè conſequentia, qualia ſunt, quæ toto Canone continentur, maximè ad Sacrificium, prout Eccleſia ordinavit, pertinere, nemini eſt dubium.

11 Petes, quid venit præcisè nomine Canonis? Id enim, propter dicta, non ignorare, oppidò neceſſarium eſt. Reſpondeo, Gavantus *in rubr. Miſſ. p.2. t.7. c.8. nu.1. litt. L. & p.3. ta. 10. n.5.* ait venire illam Miſſæ partem, quæ incipit à *Te igitur* (aliqui incipere dicunt à *Qui pridie, quàm pateretur*,) ſed minus rectè, ut probat Fagund. *1. Eccl. præcept. l.3. c.18 nu.5.* uſque ad *libera nos* incluſivè. Licèt idem Gavant. *in rubr. Miſſ. p.2. tit.17. num.34.* videatur excludere à Canone prædictum *libera nos*, immò & orationem Dominicalem: ibi enim poſtquam declaravit illud *per ipſum, cum ipſo, & in ipſo*, quod legitur ante prædictam Dominicalem Orationem, ſic addit, *& hic finis Canonis.*

Suarez verò *de Sacr. d.83. ſect.2. initio*, docet vocari Canonem Miſſæ totum id, quod legitur à *Te igitur*, uſque ad conſumptionem Sacramenti, additque voce Canonis uſum eſſe S. Gregorium in his verbis, *Mox poſt Canonem Orationem Dominicam dici ſtatuiſſis*. Vides Suarium, & S. Gregorium à Suario allatum diſſentire? ille uſq; ad conſumptionem Sacramenti, hic ante Orationem Dominicam claudi Canonem ſtatuit.

Quidquid ſit; certè in re noſtra, uſque ad Orationem Dominicalem Canonem definito. ut mirum, quia æqua ferè diſtantia eſt à *Te igitur*, uſque ad Conſecrationem; & à Conſecratione, uſque ad dictam Orationem Dominicalem, iſtud ſit, quod majori devotione, attētioneque Sacerdotis indigeat. Aliquid tamē paris de-

Digitized by Google

vntionis eſſe dandam conſumptioni Eucharistiæ inficiari non poſſumus.

CAPUT IV.

De Materia, & Forma Conſecrationis, remiſſivè.

1 Cum certum ſit, in Pane, & vino, ac per Verba à Christo Domino inſtituta, *Hoc eſt Corpus meum, Et Hic eſt Calix*, &c. eſſe à Sacerdote conſecrandum; cùmque de his ſatis multa diſputent Theologi, noſtrum non erit, niſi aliqua tangere, quæ ad Caſus Conſcientiæ, & quidem practicè ſpectant. Immò, quia multa etiam, quæ ex his, ad nos pertinent, *in hoc toto Opuſculo ſparſim* diſputata ſunt, & diſputabuntur, de azymo autem, & fermentato, quatenus ſunt materia Conſecrationis, egimus *in Opuſculo de expedienda communione*, c. 2. §. 9. ideò unum, aut alterum, quod alibi locum non obtinuit, hic dumtaxat, erit à nobis breviter explicandum.

§. I. *Quanta ſit aqua Calici immiſcenda.*

1 Illud perſæpè torquet Sacerdotes, ecquantanam aqua (quę certè naturalis, ſeu elementaris eſſe debet) infundenda ſit Calici.

Ut omittam Concil. Tiburienſe, quod fuit Provinciale, nec approbatum, concedens duas partes vini, & tertiam aquæ, certè Concil. Florent. *in decret. Eug. IV. Tertium autem Sacramentum*, quod fuit univerſale, monet eſſe infundendam aquam modiciſſimam.

In Sacris Canonibus id determinatum non legimus: ſolùm in cap. *Perniciosus, de celebr. Miſſ.* reprehenduntur, qui plus de aqua ponunt in Calice, quàm de Vino.

Sanctus Thom. 3. *p. q. 74. ar. 8. in cor.* ſemper tutius eſſe ait, parum de aqua apponere, ne ſolvatur ſpecies vini.

Suar. *de Sacr. diſp. 45. ſect. 3.* cùm dixiſſet, non poſſe certiorem regulam præſcribi, quàm, ut aqua ſit in modiciſſima quantitate, quia quælibet gutta ſenſibilis ſufficit, & talis non poterit corrumpere vinum, concludit cum Durando, eſſe in arbitrio Sacerdotis relinquendum.

Coninch. *de Euch. q. 78. art. 8. n.* 140. Laym. *l. 5. tr. 4. c. 2. n. 9.* communem praxim eſſe ajunt, ut octies, vel decies plus vini ponatur, quàm aquæ: non tamen ſcrupuloſè agendum, quia modicus in alterutram partem exceſſus, non eſt curandus.

De Lugo *de Euch. d. 4. ſect. 11. n. 38.* ait, quòd ſi quinta, vel ſexta pars aquæ ponatur, non videtur habendus ſcrupulus, quia non eſt credibile, vinum eſſe adeò debile, ut tam modica aqua corrumpatur.

2 Ex his ſapienter dictis, puto convenientem regulam tradi poſſe, ſi reflectamus ad rationem radicalem, unde ſit, quod modica aqua immiſceri debeat. Ea autem eſt, quam aliqui ex prædictis Doctoribus attigerunt, quia nimirum non debet tanta vis aquæ apponi, ut vinum corrumpi poſſit, ſeu (ut abſtrahamus à quæſtionibus philoſophicis) ut non poſſis abſolutè dicere, *Hoc quod eſt in Calice, eſt vinum*. Quando enim eſt magna aquæ quantitas in vino, non erit vinum, quod humano modo abſolutè vinum appellatur, & quod, ut materiam hujus Sacramenti Chriſtus Dominus aſſumpſit.

3 Ex hac igitur ratione hæc regula conficienda eſt, Tantam aquam infundi poſſe, quanta non ſufficit ad corrumpendum, ſeu ad diſtrahendum vinum ab eſſe phyſico, vel certè ab eſſe morali (ut ſic loquar) vim, ita ſcilicet, ut poſſit dici, *Hoc quod eſt in Calice, vinum abſolutè eſt*. Hactenus regula. Quoniam ergo ſi modica aqua infundatur, nullum periculum eſt hujus diſtractionis, ideò illa communiter conſulitur: cœterùm, cum difficile ſit, etiam incauto Sacerdoti (modò in terminis modicæ aquæ ſiſtere velit) tantam infundere, ut ab ea poſſit vel corrumpi ſubſtantia vini, vel diſtrahi abſoluta vini denominatio, jam vides, quàm facilè puſillanimes Sacerdotes ex hac regula juvare poſſis.

§. II. *An aqua, & vinum infundenda in Calicem, poſſint nive præinfrigidari?*

1 Non multis ab hinc annis in aliquibus ſolemnioribus feſtis, quando, æſtivis in menſibus, hic in Sicilia, vis caloris fervet, ſolent Miniſtri vinum, & aquam in Sacrificio exhibendo nive circumpoſita, intra apta ad hunc uſum vaſcula, infrigidare. Idem nonnulli majoris nominis Prælatorum exemplo, morem ad illos alios irrepſiſſe, nonnulli affirmant. Quæritur an id in more poni ritè poterit?

2 Suarez *de Sacr. diſp. 45 ſect.* 3. poſtquam dixit, eum, qui cum naturali aqua apponenda in Calice roſaceam in parva quantitate immiſceret (puta ad illam odoratam reddendam) non peccaturum contra affirmativum præceptum de aqua Calici apponenda, quia jam illam apponit, ſed peccaturum graviter (graviter puto, intra terminos peccati venialis, ſic enim parvitas materiæ perſuadet Suarium interpretari) contra negativum præceptum nō miſcendi aliquid in materiis Sacramentorum, preter Chriſti Inſtitutionem, & conſuetudinem Eccleſiæ: poſtquam inquam, hæc dixi, ſic addit. *Ex his judicandum eſt de qualitate accidentali aquæ, ut quod ſit calida, aut frigida, pura, &c. in his enim ſervanda eſt reverentia Sacramenti, & ordinaria conſuetudo Eccleſiæ, & nullus ritus introducendus.* Hęc Suar. Fagun. præterea 3. *Eccleſ. præc. l. 2. c. 4. num. 14.* habet. *Similiter etiam peccatum lethale committeret, qui Calici conſecrando aquam calidam, etiam veram, & naturalem immiſcuerit, quia contra conſuetudinem Eccleſiæ efficiet, validè tamen Sacramentum conficiet.*

3 Ab ejuſmodi prædictorum doctrina, fortaſsè, permoti nonnulli cùm primùm eum morem aquam, vinumque infrigidandi ad Sacrificium animadverterunt, illum graviter reprehenderunt, & contra uſurpantes oblocuti peracriter.

4 Puto nihilominus, id peccatum mortale non eſſe, immò nec veniale ex ſe, niſi fortè aliquādo per accidens. Singula probo, ac explico.

5 Dico enim Primò, non eſſe mortale (excipe ſemper citrà ſcandalum grave, quod tamen difficulter hic occurrere poteſt, & citrà animum inducendi novum ritum, quæ dum ſemper excepta intelliguntur.) Ratio eſt Primò, quia hoc nihil aliud tandem eſt, niſi addere, vel mutare aliquid accidentale in Miſſa. At *infra c. 5. §. 1.* dicemus id aliquando non eſſe mortale propter parvitatem materiæ, cùm igitur in caſu noſtro, aquam, vinumque eſſe minus, vel magis frigida, vel calida, accidentale, & ſatis modicum ſit, ad mortale nequaquam perveniet. Prædicta rei pravitas fortaſsè movit Innocentium IV. *in Bull. de Græcis, ab ipſo edita ann.* 1254. *in te. 1. Bullarii*, ut Græcorum morem non reprobaret, calidam aquam Calici infundentium. *Aqua* (inquit) *ſive calida, ſive frigida adhibeatur in Sacrificio Altaris.*

6 Secundò, quia quò magis aqua naturali utor, eo longius à peccato recedo, quia me conformem reddo conſuetudini Eccleſiæ naturalem aquam expoſcentis. At cùm frigus ſit aquæ connaturale, eam infrigidando, magis, ut ita dicam, naturalem eandem reddo, recedo igitur magis à peccato. Atque ex hac ratione ſit, ut ſi calidam aquam apponere eſſet peccatum, non tamen eſſet aquam apponere frigidam, quia ibi adducerem aquam ab eſſe accidentali ipſi connaturali, hic ad eſſe connaturale reducerem; ſed nec ibi peccatum, ſaltem mortale eſſe, ex aliis rationibus conſtat.

7 Tertiò, quia, dum in partibus Borealibus frigidiſſima, ut ſolet ibi eſſe, aqua, vel vinum apponitur in Calice, non peccatur, quia apponitur id, quod ibi communiter eſt in uſu hominum: ſed per nivem in noſtris regionibus aqua, vel vinum non niſi ſimilem frigiditatem concipit, & ex alia parte jam nunc in omnium etiam mediocrium hominum menſis uſui eſt. Ergo nec ſimiliter peccatur. Dices, at ibi nullo artificio, hic aliquo utimur. Reſp. Nō video, ſi arte quacunque poſita, remanet aqua naturalis, & pura, & vinum ſimili arte, remanet merū item, & naturale, ut ſupponimus, cur ars nobis obſtare debeat? Sanè ſi vinum poſſet aliquo artificio, ſine mixtione alterius ſubſtantię generoſius reddi, talis ne ars impediret, quo minus poſſet cum laude adhiberi in Sacrificio? nihil igitur officit ars.

8 Quartò, quia non conſtat conſuetudinem Eccleſiæ apponendi aquam, ut caſu invenitur in amphora, vel in fonte, & vinum, ut invenitur in dolio, eſſe obligantem ſub mortali, ergo non eſt tenendum ſub mortali obligare. Hoc modo argumentandi & nos *l. 1. c. 6. §. 2. nu. 3. & n. 5. & alibi* uſi frequenter ſumus, & *paſſim* Doctores Hurt. *de Euch. diſp. 11. diff. 3. circa initium* aliique Suar. *de Sacr. diſp. 8. ſect. 1. §. Hac vel,* in ſimilibus utuntur.

9 Ad authoritatem Suarii dico, contrarium ab ipſo non doceri, ſi attentè legatur. Fagundez verò ideò (puto) docet eſſe mortale calidam aquam apponere, quia ſupponit, id fieri, ad inducendum novum ritum Eccleſiæ Græcæ calidam apponentis.

10 Dico Secundò, nec peccari venialiter ex objecto; ex objecto inquam, propter ea, quę *mox n. ſeq.* dicam. Ratio eſt, quia nihil ſit contra reverentiam Sacramenti, nec contra conſuetudinem, quæ conſtat obligare etiam ſub veniali.

Confirmo, quia id poteſt non rarò fieri cum merito; Dic quæſo, qui in feſtis ſolemnioribus (ut certè paſſim facere conſuevimus) vinum Appium, Creticum, Chium, breviter, vinum generoſiſſimum, panemque primarium præparat Sacerdotibus ad Conſecrationem: ſicuti, & ille, qui cœtera omnia, & meliora, & præſtantiora ad feſti pompam diligenter promit, laudandus ne erit, an vituperandus? Certè magnopere commendandus, qui magnificentius, quam poteſt, res Conditoris noſtri tractat. Cùm igitur præſtantius ſit in Sacrificio, ſicuti & in Convivio, vinum, & aquam gelidam apponere, cur volenti meliora quæque pro Domino profundere, meritò non adſcribetur? Quòd ſi quis iis uteretur ad delicias, ipſi imputetur: ſicuti eidem imputaretur, ſi vinum generoſum, ſi odoramenta per Templum ſparſa, ſi veſtes aureas, & ſimilia in feſtis adhiberi conſueta, ad vanitatem vertere, minus ſapienter vellet.

11 Dico Tertiò Si quis, data opera, ad meram guſtus delectationem, iis gelidis liquoribus, in Miſſa uti vellet, peccare venialiter mihi dubium non eſt, ſicuti, ſi ad ſimilem finem, vinum generoſum adhiberet. Ratio eſt, quia nonnulla inconvenientia, & Irreverentia eſt, in eo loco, & miniſterio corporalem delectationem velle captare: ajo tamen id per accidens eſſe ratione talis perſonæ, perperam operantis, nec excedere fines peccati venialis, quia culpa eſt in materia ex genere ſuo, levi, neque ex ſe, redundanti in gravem injuriam Sacramenti.

CA-

CAPUT V.

Quid peccet, qui aliquid omittit, vel addit in Miſſa.

§. I. *Præmittitur obligatio, quam inducunt Rubricæ Miſſalis.*

1 RUbricarum, aliæ ſunt Præceptivæ, Directivæ aliæ. Illæ obligant ad mortale ex genere ſuo: niſi excuſet parvitas materiæ, vel inadvertentia: hæ, cū ſint de conſilio, non obligant, ſaltem, ſub mortali. Ita de Lugo *de Euch. diſp. 20. ſect. 4. n. 104.* March. *de or. tr. 9. p. 3. c. 6.* Gavant. *in Rub. Miſſ. p. 3. tit. 11.* Difficultas autem eſt in tradenda regula, qua dignoſcatur, has eſſe præceptivas, illas non item.

2 Ex multis dictis à Gavanto *ibid.* in hanc rem, colligi poſſet hæc regula. Illæ Rubricæ, in quibus dicitur graviter, vel graviſſimè peccari à tranſgreſſore, & illæ, in quibus agitur de integritate Sacrificii, vel Sacramenti, & illæ, in quibus Doctores communiter cognoſcunt gravitatem, ſunt præceptivæ, atque adeò eas non obſervans, peccat mortaliter: cæteræ ſunt, vel propè præceptivæ, vel dubiæ, vel merè directivæ, atque adeò non peccat tranſgreſſor.

3 Vides hanc regulam non eſſe admodum expeditam? Expeditior ergo eſt illa, quam affert Marchinus *ibid.* de Lugo *ibid.* aliique. Omnes rubricæ ſunt, ut tales, directivæ: & ſolùm illæ cenſendæ ſunt præceptivæ, quæ continent, ſeu notant aliquid, quod aliàs ex jure, vel ex legitima conſuetudine graviter jubetur, vel ipſæ Rubricæ expreſsè ſub mortali præcipiunt. Ratio hujus regulæ eſt, quia ex una parte Rubrica nihil aliud ex ſe eſt, niſi mera quædam manuductio circa ea, quæ dicenda, faciendaque ſunt, rubro colore ſolita ſcribi; & ex alia, ſi aliunde etiam à conditore ipſarum Rubricarum, qui tandem eſt Summus Pontifex, habeatur, quod id, quod notatur, ſit de præcepto, non poteſt tale non eſſe.

4 Hinc Rubricæ de ſervando jejunio ante celebrationem Miſſæ, De integritate Sacrificii, De loco celebrandi; De præmittenda Confeſſione, De Ara conſecrata, De veſtimentis, inſtrumentiſque Sacris, De materia Sacramenti, id eſt, Pane triticeo, Vinoque de vite; De pane azymo in Eccleſia Latina, De reverentia tanto Sacrificio debita, & ſi quæ alia ſunt ſimilia, meritò ſunt præceptivæ, quia vel à jure naturæ, vel Divino Chriſti Domini, vel Eccleſiaſtico præcipiuntur.

5 Contra, Rubricæ De orando ante, vel poſt Miſſam: De numero Orationum, De ſervando officio duplici primæ Claſſis, vel ſecundæ, & ſimilibus, cùm non præcipiantur ab ullo jure, ſolùm erunt directivæ ſine onere peccati mortalis.

6 Excipe Primò, ne negligantur hæ cum ſcandalo, vel ex contemptu, ad quem contemptum reducit Gavantus *in Rubr. Miſſ. p. 3. T. 1. r. n. 13.* illam intolerabilem negligentiam, qua quis non curat eas perpetuò, ſeu, ut plurimùm, non ſervare, hic enim implicitè videtur contemnere.

7 Excipe ſecundò, ne negligantur animo inducendi novum ritum in Eccleſia, hoc enim, per ſe grave eſt, graviter prohibitum à Pio V. *initio Miſſalis, Quo primum tempore*, & Concilio Tridentino *ſeſſ. 22. in Decreto de obſervand. &c.* Adverte has etiam exceptiones fundari in ſecunda parte regulæ datæ.

8 Porrò ex hac regula, & habendo ſemper præ oculis parvitatem, vel gravitatem materiæ, quod eſt univerſale in omnibus præceptis, facilè colligemus, quid in ſingulis Rubricis ſentiendum ſit. Quoniam verò id in toto hoc opere ſparſim à nobis factum eſt, ſolùm aliqua hujus loci, propoſitique tituli propria breviter addemus.

§. II. *Ne quid omittatur in Miſſa.*

1 NIhil omittendum in Miſſa: qui ſecus facit, per ſe moraliter peccat. Ratio eſt, Tum antiquus Eccleſiæ ſenſus, & praxis, Tum authoritas Tridentini, & Pii V. Tum rei ipſius nota gravitas.

2 Dico (per ſe) nam, ut modo innuimus, ſemper aliquid excuſabit levitas materiæ, ſicuti etiam leviter culpabilis inadvertētia, vel ignorantia, quæ perfectè itē excuſabit, ſi perfectè, & omnino fuerit inculpabilis. Diſcurramus per aliqua, unde & alia ſimilia decerni poſſint.

De Omiſſione aliquorum, quæ recitanda ſunt in Miſſa.

3 Omittere illud (*enim*) in verbis Conſecrationis Calicis, putant aliqui apud Suar. *de Sacram. d. 59. ſect. 1. §. Sed quæres*, mortalem eſſe culpam: mihi, & aliis multis apud eundem, præciſo contempto, non videtur mortalis, quia in omiſſione unius particulæ, quæ non eſt de ſubſtantia Conſecrationis, non apparet gravitas. Immò ſi ea contemptu omittatur, non eſſe certum, an ſit mortale, docet Sotus *in 4. diſt. 1. q. 1. art. 8. §. Si autem*, ſiquidem etiam contemptus poteſt eſſe veniale ex parvitate materiæ. Audi eundem *ibid.* diſputantem de levibus vocum corruptionibus. *Si fieret* (inquit) *ex negligentia quantumvis craſſa, & ſup na corruptio hæc, atque aliæ ejuſmodi parvæ, non eſſet niſi veniale. Immò quamvis non adhibeatur diligentia proferendi, m, finale in meum, vel ſi fortè non proferatur, t, in verbo, eſt nullam profectò mortalem culpam incurri. Deus enim non eſt tam iſtarum minutiarum obſervator.* Hæc Sotus.

4 Omittere unum verbum in Canone eſſe mortale, aliqui affirmant: Sed certè, licèt minor omiſſio ſufficiat ad conſtituendum mortale tam in Canone propter ejus reverentiam, quàm in aliis Miſſæ partibus, tamen omittere unum, aut alterum verbum, non excedere lineam levitatis, meritò communiter cenſent Doctores cum Suar. *de Sacram. d. 83. ſect. 3. §. Dico primò circa finem.* Undè rectè Suar. *ibidem* omittere tempore, v. g. Paſchali, quæ interponenda ſunt in oratione, *Communicantes*, vel in oratione, *Hanc igitur*, docet non eſſe mortale; idemque de omittente aliquem Sanctum ex iis, qui in Canone ponuntur, docet Filliuc. *T. 1. tr. 5. c. 5. n. 115.*

5 Omittere Symbolum Apoſtolicum, quando eſt dicendum, vel *Gloria*, vel unam, alteramve orationem, vel propter paritatem rationis Evangelium ultimum, non eſt mortale ex levitate materiæ: Ita de Lugo, *de Euch. diſp. 20. ſect. 1. n. 104.*

6 Idem erit, ſi Sacerdos ſolemniter celebrans omitteret legere Evangelium, vel Epiſtolam, dum Diaconus, vel Subdiaconus ea cantat: quamvis enim Rubricæ, ſive præceptivæ, ut aliqui dicunt, ſive directivæ, ut alii putant, ordinent apud Dian. *p. 5. tr. 13. reſ. 95.* ejuſmodi ſubmiſſam lectionem: talis tamen privatæ lectionis omiſſio res exigua videtur. Ita *idem ibidem.*

Immò Sanch. *lib. 7. con. c. 2. dub. 13. nu. 3.* ex Navar. & aliis citatis à Dian. *p. 2. tr. 14. reſ. 42. & p. 5. tr. 13. reſ. 95.* contra Sà citatum ab eodem, probabiliter docet, Sacerdotem celebrantem cum Diacono, & Subdiacono melius facturum, ſi dum hi cantant Epiſtolam, & Evangelium, ipſe attentè audiat, nec ſecretè recitet. Ratio eſſe poteſt, quia ex una parte Rubrica monens debere recitare, eſt ſolum directiva, & ex alia, Epiſtola, & Evangelium in Miſſa ſolemni ſunt partes Miniſtrorum, non Sacerdotis celebrantis; ſicut ergo ex Sanch. *ibid.* Suar. *de Relig. l. 4. de orat. c. 12. n.* Officium in choro recitantes ſatisfaciunt, ſolùm devotè audiendo lectiones, Capitula, Orationes, &c. quæ alii juxta chori alternationem ſoli dicunt, immò non bene facerent ſi recitarent, quia obmurmurando, aliis eſſent fortè moleſti, ita in caſu noſtro devotius Sacerdos audiet.

Quod dixi, extendo libens ad *Gloria, Credo*, & Prophetias Sabbathi ſancti, aut Paſſionem Domini, & ſimilia: quæ in majori hebdomada, & in Miſſa ſolemni ab aliis à Celebrante cantari ſolent, par enim ratio de his, ac de illis eſſe videtur.

De Omiſſione Oblationis, & obiter Particulis, conſecrandis, quæ poſt oblationem apponuntur.

7 Omittere oblationem Hoſtiæ, vel Calicis ſine dubio grave quid eſt, ut etiam omittere infuſionem modicæ aquæ in Calicem, pertinent enim hæc magis proximè ad Sacrificium, & ad myſterium. Ita Doctores *mox* citandi, *& paſſim.*

8 Sed quid faciet Sacerdos, ſi poſt Offertorium, hoc eſt, facta oblatione Hoſtiæ grandioris, ſuperveniat Sacriſta, vel alius, qui afferat alias Particulas conſecrandas ad communicandum populum?

Bonac. *de Sacram. d. 4. q. ult. punct. 2. nu. 6.* inclinat dictas particulas tunc non poſſe conſecrari. Poſſevinus *de off. curati c. 2. n. 2.* poſſe, idque, vel eas, offerendo de novo, vel etiam non offerendo; Gavantus *in Rub. Miſſ. p. 3. T. 10. num. 19.* poſſe quidem conſecrari, ſed ſatis eſſe, ſi mente offerantur. Addit tamen id non debere fieri, ſi offerantur remotè ab oblatione Hoſtiæ grandioris, puta, poſt Præfationem.

9 Dico breviter duo Primò, poſſe conſecrari, & quidem cum Gavanto expeditius eſſe, & tutius, ſi eæ iterum offerantur oblatione mente concepta: tunc enim & jam ponitur ſubſtantia oblationis, & ordo Miſſæ nequaquam turbatur.

10 Dico ſecundò, me non approbare, quod addit Gavantus, nam ſi id poteſt fieri proximè ad oblationem, non apparet ratio convincens, cur non poſſit & remotè.

11 Dicet fortaſſe Gavantus, ſi afferantur remotè ab oblatione, multæ cæremoniæ, & Orationes, quæ dicuntur ſuper Oblata, non erunt dictæ ſuper has particulas tardè allatas.

Reſpondeo, ſufficere, quod ejuſmodi orationes, actioneſque exhibitæ fuerint ſuper Hoſtia grandiore, ad quam allatæ hæ particulæ ſunt acceſſoriæ. Id quod à culpa gravi excuſabit, ut in ſimili mox dicam *n. 13.* A veniali vero ſi qua eſſet, excuſare poterit populi communicaturi commoditas, vel ne palàm reprehendatur Sacriſta, qui tardè particulas attulit, vel quid ſimile.

De Omiſſione Signorum ſuper Particulas conſecratas.

12 Sacerdos quidam ſtatim atque Particulas, Hoſtiamque grandiorem conſecravit, Pixidem Particulas dictas continentem intra Sacrarium, ſeu Tabernaculum incluſit. Immò aliquando ſtatim eas dedit alteri Sacerdoti, quas populo communicaturo in alio Altari diſtribueret, & ſic omiſſa ſunt ſuper eas conſueta ſigna, & orationes. Factum ne id ritè eſt? Non eſſe ritè factum, docet de Lugo, *de Euchar. d. 20. ſect. 2. num. 69* & meritò, debuerunt enim ejuſmodi particulæ remanere ſuper Aram conſecratam coram Sacerdote, ſaltem uſque ad Communionem incluſivè. Ratio eſt, quia cum hæ faciant unum Sacrificium cum Hoſtia grandiore, non debet ante Sacerdotis Communionem, quando Sacrificium completur, diſtrahi à ſacrificio.

13 Nō puto tamen illum Sacerdotem peccaſſe ſaltem moraliter,

nam quamvis egerit contra Rubricas diſponentes, quod tunc illæ particulæ ponantur ſuper Corporale, ante Calicem, aut in aliquo vaſe retro poſt Calicem; nihilominus cùm remaneat Hoſtia grandior veluti cæteras repræſentans, qua conſummari perfectè poteſt Sacrificium, non videtur res gravis, abeſſe parvas. Quod ſi adfuit neceſſitas expediendi Communionem populi, prædictum Sacerdotem excuſatum omninò fuiſſe, nullus dubitat.

De omiſſione ritus proprii.

14 Ritus Miſſalis Romani à Pio V. editi obſervandus eſſe in Eccleſia Latina ab omnibus, juſſit idem Pius *in Princip. Miſſalis. Quo primum tempore;* confirmavitque Clemens *ibid. Cum Sanctiſſimum*, & Urbanus, *ibidem. Si quis eſt*, uterque Octavus; excipit tamen eos, quibus in aliqua particulari Eccleſia fortè contingat alios Miſſæ ritus obſervare, idque ſive ea prima inſtitutione per Summum Pontificem facta inde à ducentis annis, ſive ex antiqua conſuetudine per ſimiles ducentos annos uſurpata, quos quidem, quamvis, ut dico, excipiat, permittit nihilominus iiſdem, ut cum licentia Epiſcopi, vel Prælati, totiuſque Capituli poſſint dictos Miſſalis Romani Ritus amplecti.

15 Jam, ex hac conceſſione oritur dubium. Ecquid faciet Sacerdos Romani (ut claritatis gratia ſic loquar) Ritus, ſi inveniatur in loco, ubi ſervatur Miſſale non Romanum: in Eccleſia, v. g. Ordinis Carmelitani, vel in Templo Ambroſiano Mediolani, & contra. Quid faciet Sacerdos Carmelita, vel Ambroſianus, in Eccleſia, ubi ſervatur Miſſale Romanum?

16 Non loquimur autem hic, ut vides, de Ritu univerſali Eccleſiæ Latinæ, vel Græcæ, quoad Azymum, vel fermentatum, & ſimilia, de hoc enim ſatis ſuperque egimus *in Opuſculo de expedienda Communione c. 2. §. 6.* ſed de his Ritibus ſatis accidentalibus in Eccleſia eadem Latina diverſis, quoad quaſdam Orationes, Cæremonias, Rubricas, &c. Quatuor dictis rem expedio.

17 Dico primò, Sacerdos, qui eſt membrum alicujus Eccleſiæ, ſive Romani, ſive Ambroſiani Ritus, v. g. ſine controverſia tenetur ſervare Ritum etiam accidentalem inibi receptum. Ratio eſt, quia, ut *ib.* diximus, quilibet tenetur Ritum in ſua Eccleſia receptū cuſtodire.

18 Hinc etiam fit, ut qui ex una Eccleſia tranſeat in aliam, & domicilium ibi figat, animo ibidem ſemper manendi, vel etiam manendi per majorem anni partem, teneatur ejuſdem Eccleſiæ Ritus ſervare, quia jam ejus eſt membrum, & pars. Ita Coninch. *de Euch. q. 74. art. 4. d. 4. n. 115.* Quare Sacerdos Romanus ſi fiat, v. g. Carmelita, vel Mediolanenſis Eccleſiæ, vel contra, Ritum ſuſceptæ Eccleſiæ amplecti debet.

19 Dico ſecundò. Si Sacerdos proprii Ritus, v. g. Ambroſiani per tranſitum inveniatur in territorio, ubi ſervatur Miſſale Romanum, vel Sacerdos communis Romani Ritus, ſi tranſeat per territoriū, ubi ſervatur Miſſale non Romanum, poteſt, vel Eccleſiæ ſuæ Ritum, vel Ritum loci, per quem tranſit, in Miſſa & Officio, ut libet, obſervare. Ita Coninch. *de Euch. q. 83. art. 5. num.* 268. *& q. 74. art. 4. d. 4. num.* 115. *Prop. 3. & q. 3. art. 4. d. 5. n.* 10. Ratio eſt eadem, quam diximus *Opuſ. de exped. com. loc. cit.* quia eſt probabiliſſima ſententia peregrinum poſſe ſe accommodare legibus, & conſuetudinibus loci, per quem tranſit, ſi velit, non tamen teneri, ſiquidem poteſt ſui loci cōſuetudines ſequi.

Dixi (Sacerdos communis) propter ea, quæ mox addam.

20 Dico enim Tertiò. Quòd ſi Religioſo Romano tranſeunti per dictum territorium diverſi Ritus, cōtingat Sacrum facere in Eccleſia ſui Ordinis ibidem exiſtente, in qua ſervatur Ritus Romanus, quales multæ ſolent eſſe in ejuſmodi Diœceſibus, ut contingit in Mediolanenſi, tunc talis Religioſus debet ſervare Ritum Romanum, quamvis in tota Civitate alius Ritus obſervetur. Ratio eſt, quia cùm in Eccleſia talis Ordinis ſervetur Miſſale Romanum, ipſe verò ſit membrum talis Ordinis, illi ſe debet conformare.

21 Dico Quartò Si Sacerdoti Romano tranſeunti per Diœceſim, ubi ſervatur Ritus Romanus, contingat Sacrum facere in Eccleſia, ubi ſervatur Ritus diverſus, tenetur ibi Romanum Ritum ſervare, non verò poteſt diverſum, v. g. Carmelitarum. Ratio ducitur ex dictis *n. 8.* quia illud privilegium de ſequendo diverſo Ritu Romano, ſolùm eſt pro Carmelitis, non verò pro aliis.

22 Sed quid faciet Sacerdos Romanus, ſi inveniatur in Eccleſia, v. g. Carmelitana, velitque Sacrum facere, nec ſuppetat copia Miſſalis Romani? Reſpondeo. Author huic eſſem, ut, ſi non adſit cauſa, abſtineret à celebrando, quia hi Ritus, licèt accidentales, judicantur tamen alicujus momenti, atque adeò à ſuis cuſtodiendi. Si adſit cauſa, cenſetur gravitas cauſæ, diverſitaſque Ritus ſuſcipiendi, & juxta dicenda *n. 30.* fiat, quod expedire judicabitur.

Illud certè mihi accidit, cùm eſſem junior, quod invitatus ad celebrandam in die feſto in Eccleſia Carmelitana, cùm progreſſus eſſem ultra in Sacro, adverti Miſſale, quo utebar, eſſe Ordinis illius, nec poſſe ſine aliqua aſtantium admiratione Romanum petere: unde judicavi, ex tali cauſa, illo tunc, & non Romano uti, mihi licuiſſe.

Omiſſa an, & qua ratione ſuppleri debeant?

23 Si quis paululum in Miſſa procedens advertat ſe aliquid omiſiſſe, obligaturne id repetere?

Et quidem cum eſſem Novitius, & in Sacriſtia fortè adeſſem, vidi ſacerdotem quendam ſatis ſcrupuloſum, qui, quia per inadvertentiam omiſit legere Evangelium, quod eo die legendum erat in fine Miſſæ, loco initii Sancti Joannis, voluit illud, ſpoliatis Sacris veſtibus, in Sacriſtia legendo ſupplere: immò & Miniſtrum admonuit, ut ſibi legenti præſto eſſet, quia erat dies feſtus de præcepto. Sed jam, ex tunc, adverti ſuperfluam religionem, nec Evangelium privatim recitatum potuiſſe eſſe partem publici Sacrificii.

24 Dico cum Suar. *de Sacram. diſp. 85. ſect. 2. §. 2. in genere*, non eſſe regulariter repetendum, quia id non poteſt commodè fieri, & turbaretur Miſſæ ordo.

25 Dixi (regulariter) ſi enim de ſubſtantia ſit id, quod omiſſum eſt, ut aliquid v. g. pertinens ad conſecrationem, debere repeti, certum eſt. Monet tamen Coninch. *de Euch. q. 83. art. 6. num.* 281. quando Sacerdos eſt in progreſſu ſacri, ne facilè ſibi perſuadeat aliquid omiſiſſe; in iis enim, quæ ſæpè recitamus, difficulter propter cohærentiam verborum, vel parum quid omittitur ſine advertentia. Rectè, nam experimur non rarò difficilius non recitare poſſe Orationem, v. g. Dominicalem omittendo duo, vel tria verba in ejus medio, quam integrè proferendo.

26 Dixi iterùm (regulariter) nam ſi quis dum diſcretè orat, certò, poſt pauca verba, advertat, ſe aliquid notabile, quamvis accidentale omiſiſſe, puto cum Suarez in *de Sacram. diſp. 85. ſect. 2. §. 2. in genere*, non eſſe inconveniens, immò neceſſarium, tunc repetere, quia id, & commodè fieri poteſt, nec in tali caſu notabiliter turbaretur Miſſæ ordo. Quid enim turbationis eſt, ſi certò advertens me non dixiſſe v. g. Orationem *Communicantes* dicendum in die Paſchatis, paululùm progreſſus regrediar ad eam recitandam? Nota illud (*paululùm*) & illud (*certò*) & illud (*dum ſecretè orat*) nam in Orationibus publicis valdè modicum deberet eſſe progreſſus, ut regredi ad ſupplendum obligaretur ſacerdos, quia in publicis faciliimum eſt turbationis, & populi admirationis periculum.

An propter impotentiam omitti aliquid poſſit in Miſſa?

27 Vel ante incboatam Miſſam prævidetur impotentia, vel ipſa incboata. Deficit v. g. aqua, quæ miſceri debet cum vino. Id potes prævidere, antequam Miſſam incipias, vel ipſa incœpta, quando v. g. urget tempus miſcendi.

28 Si ante prævidetur, regulariter, debet Miſſa omitti. Ita Suar. *de Sacr. diſp. 85. ſect. cit.* Dico regulariter, nam ſi res ſit parvi momenti, ut ſi prævidetur deeſſe Campanulam, vel intorcium cereum in elevatione accendendum, tunc non eſſet miſſa facilè omittenda maximè penſato incōmodo, quod oriri tunc fortè poſſet ex Miſſæ omiſſione.

29 Si non prævidetur ante, eſt pariter diſtinguendum: ſi enim, quod deficit, eſt de ſubſtantialibus, idque prævideatur, incœpta Miſſa, ſed ante conſecrationem, potius eſt Miſſa omittenda, quàm proſequenda, quia melius eſt non celebrare, quàm celebrare indebitè. Ita idem *ibid. ſect. 3. in fin.* Si verò advertatur defectus poſt conſecrationem, proſequi omninò Miſſam debet, cùm non ſit ſacrificium incompletè relinquendum. Sic *ibid.*

30 Quòd ſi quod deficit, non ſit de ſubſtantialibus, tunc ſervanda eſt illa regula *ibid. ſect. 2. §. 1. igitur*, ut penſata gravitate, vel levitate rei, quæ deficit, incommodo, quod ſequitur, ſcandalo, quod oriri poſſit, &c. id facias, quod melius tibi videbitur; Nec ſcrupuloſè te geras, nam quodcunque, bona fide, in illa turbatione facias, coram Deo factum benè cenſebitur. Immò hæc eſt univerſalis doctrina, in ſimilibus perturbationibus, etiam in rebus graviſſimis, atque adeò etiam in Miſſæ ſubſtantialibus, quam tradit ex Navar. & Sylvio, Dian. *p. 2. tr. 14. reſ. 70. fine*, & ratio eſſe poteſt, quia ea, quæ bona fide fiunt in illa perturbatione, non præſumuntur ita deliberatè facta, ut ſaltem ad mortale pertingant. Cætera huc pertinentia, partim dicta ſunt ſparſim *in toto hoc Opere*, partim *in loco proprio* dicentur, cum *de Defectibus in Miſſa occurrentibus* agemus infra *toto Capite Octavo*.

§. III. *Ne quid addatur in Miſſa.*

1 Dico pari, immò majori ratione, nihil eſſe addendum in Miſſa. Ita Suar. *de Sac. d. 83. ſect. 2. §. Dico Tertiò.* majori, inquam, Tum quia ex genere ſuo gravior eſt culpa commiſſionis quàm omiſſionis; Tum quia hic eſt majus periculum ſuperſtitionis; cùm facilius immò & gravius ſuperſtitio fiat addendo, quàm omittendo; Tum quia expreſſiùs id cavetur à Tridentino, & Pio V. ſupra §. 1. n. 7. citatis. Non tamen deeſt hic excuſatio ducta ex parvitate materiæ, & inadvertentia, ut ſimiliter dictum eſt in præcedentibus.

Nihil addendum in Orationibus.

2 Hinc infero primò, Sacerdotem, ſi, non ad mutandum Ritum Miſſæ (Sic enim, ut ex dictis conſtat, graviter ſine controverſia peccaret) ſed ut privata perſona, etiam dum ſecretè orat, adderet in Miſſa aliquam Orationem, V. G. *Pater*, & *Ave*, Pſalm. David. vel quid ſimile, propter ſuam peculiarem devotionem, peccaturum, quia addit aliquid, quod non eſt in Miſſa, licèt propter levitatem materiæ, non niſi venialiter.

3 At S. Franciſcus Xaverius Indiarum Apoſtolus, ex Vita ejuſdem apud

apud Lucernam, *l.5.c.5.* ante Communionem, addebat orationem à ſe Latinè compoſitam pro converſione Indorum quæ, pro curioſis, hæc eſt.

Æterne Deus, omnium rerum Creator, memento Infidelium animas te ſolum creaſſe, quas ad imaginem, & ſimilitudinem tuam feciſti. Ecce Domine in opprobrium tuum eis ipſis implentur Inferni. Memento Domine Jeſu Chriſti filii tui, qui ſanguinem ſuum tam liberaliter effundens pro illis paſſus eſt. Ne permittas, Domine, eundem Filium tuum Dominum noſtrum à Paganis ampliùs contemni, ſed precibus Sanctorum electorum tuorum, & Eccleſiæ Beatiſſimæ ejuſdem Filii tui Sponſæ placatus, recordare miſericordiæ tuæ, & oblitus Idololatriæ, & Infidelitatis eorum, fac, ut ipſi quoque agnoſcant, quem miſiſti Jeſum Chriſtum filium tuum Dominum noſtrum, qui eſt Salus, Vita & Reſurrectio noſtra, per quem ſalvati, & liberati ſumus, cui ſit gloria per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Reſp. Fortaſſe id obtinuit à Santa Sede: Quid, ſi ipſe, ut potè Summi Pontificis in iis Regionibus Legatus, ſibi id indulſit? Quid, ſi Sanctus vir divina inſpiratione id fecerit?

4 Audivi quemdam propugnantem pro S. Xaverio, dicentem eum ante Tridentinum, & Pium V. apud Indos fuiſſe; Nam Concilium Trid. concluſum fuit ſub Pio IV. Anno Domini 1563. ex Bellarm. *in Chronolog.* & Pii V. ſupradicta Conſtitutio prodiit anno 1570. Sanctus autem Xaverius ad Indias appulit anno Domini 1542. ibique vita glorioſè defunctus eſt, anno 1552. Lucena *in vita Xaverii l.1.c.*12.

Sed eſt minus ſufficiens excuſatio. Primò, quia adhuc non debuit Sanctiſſimus Vir recedere in re tam gravi ab ordine Miſſæ tot annos ab Eccleſia recepto. Secundò ante multos annos id cautum à Sacris Conciliis etiam fuerat in Concilio Carthaginenſi tertio, convocato anno 397. (quod licèt fuerit Provinciale, confirmatum tamen fuit in ſexta Synodo Generali Trulli) ſic habetur *can.* 23. *Nemo precibus aliunde deſcriptis utatur, niſi prius eas cum inſtructioribus fratribus contulerit.* Et in Milleu. *c.* 12. quod fuit ſub Innocent. I. habitum, ab eodemque confirmatum anno 408. cavetur, *hujuſmodi preces debere eſſe à Prudentibus tractatas, & in Concilio, vel Synodo approbatas.* Vide Mautitium de Gregorio *in Margarita Conc. Trid. ſeu Coll. Conciliorum.*

5 Infero ſecundò, in Orationibus, ſeu Collectis, qui nominant Regem, Reginam, filioſve, non ritè facere: excuſantur tamen à mortali ex levitate materiæ, & alicubi ex antiqua conſuetudine jam præſcripta.

Nihil addendum in Canone.

6 Infero Tertiò, in Canone à Regularibus non eſſe nominandum ſuum Generalem, ſed Epiſcopum loci (loci, inquam, non Sacerdotis) quod notetur pro peregrinantibus. Ita Gavant. *in Rub. Miſſ. p.2.T.8.n.1. litt. N.* Si tamen illum aliquando nominent, non puto peccaturos (leve enim id ex ſe eſt) niſi venialiter.

7 At Sacra Congregatio apud eundem, & Dianam *p.2. tr.14. reſ.*40 declaravit eſſe mortale. Reſpondeo, tunc ita fore, cum fieret, vel ad mutandum ritum, vel ex contemptu Epiſcopi, vel quid ſimile: cæterum non puto id, quod ex ſe leve eſt, ſacram Congregationem voluiſſe ſub mortali præcipere. Rodriquez *in Summa, tom.4 c.51. num.* 13. apud cit. Dian. docet non peccari mortaliter ab eo, qui ignorat hanc declarationem eſſe authenticam, Rectè. Cùm igitur hactenus non conſtet eſſe authenticam, etiam ex hoc capite confirmatur noſtra ſententia.

8 In eodem Canone Pium V. conceſſiſſe nominari Regem in Hiſpaniis, notat Gavant. *ibid.*

9 Infero Quartò, ſimiliter non licere addere in Canone nomina Sanctorum, etiam Patroni loci.

Patet à fortiori, cùm nec fieri debeat in Litaniis, quod intelligendum de publicis coram populo. Ita Sacra Rituum Congreg. 22. *Mart.* 1671. apud Gavant. *in Man. Epiſc. v. Litaniæ, n.* 5.

Hinc hac occaſione adverte, nec per ſe idem licere, in Confeſſione generali, quæ dicitur initio Miſſæ; Per ſe (inquam) nam cæterùm ſatis levis materia eſt, & uſurpari à Regularibus nominando ſuum ſanctum Patriarcham ſine ſcrupulo non rarò video.

Nihil addendum in inſtrumentis Sacris. Ubi de Duplici Palla.

10 Infero Quintò. Quid dicendum de eo, qui adderet aliquid præter conſueta in Sacro Miniſterio? Et quæſtio eſſe ſolet, de iis, qui adhibent Pallam, alteram quidem pro cooperiendo Calice, ut moris eſt, alteram vero ad recipiendam Sacram Hoſtiam ſupra Corporale, ipſo non Corporali non contenti.

De hac re non niſi verba Gavant. *in Rubr. Miſſ. p.2. tit.1. n.1. litt. M. fine*, hic juvat exſcribere. *Qui duplicem adhibent Pallam (inquit) alteram pro Calice, alteram pro Hoſtia, approbante, ut ajunt, Summo Pontifice, non ſunt reprehendendi, non tamen imitandi ſunt ab aliis ſine Pontificia facultate: eſſet enim additio Ritus, quæ eſt à Pio V. prohibita.* Hæc Gavantus. Et rectè, ſi enim id Pontifex conceſſit, locus non eſt quæſtioni.

CAPUT VI.

Quales Miſſæ à Capellano, vel Sacerdote ſint recitandæ.

1 Miſſæ, vel celebrandæ ſunt ea devotione, vel ex ſtipendio accepto, vel ea promiſſione, vel ex ſimili quapiam obligatione, & de ſingulis quæri poteſt, quales Miſſæ ſint recitandæ. De ſingulis ergo ſeparatim.

§. I. *Quales Miſſas ex devotione liceat recitare.*

2 Illas licèt, quæ à Rubricis Miſſalis præſcribuntur. Præſcribuntur autem regulariter eæ, quæ concordant cum Officio illius diei: nam etiam in feriis ſimplicibus juxta Rubricas fiet, ſi non ſæpè, ſed rarò, & ex cauſa fiat mutatio. Licet enim *in Rubr. Miſſ. de Miſſis votivis n.*3. dicatur, votivas poſſe dici pro arbitrio Sacerdotis quocunque die Officium non eſt duplex, tamen *in Rubrica, quæ ponitur ante ipſas Miſſas votivas de Sanctiſſ. Trin. & ſequentib.* ſic habetur: *Sequentes Miſſæ votivæ, licet pro Sacerdotis devotione quocunque die dici poſſint per hebdomadam, quando feſtum non occurrit, hoc tamen paſſim, niſi rationabili de cauſa fieri non debet, ſed quoad fieri poteſt Miſſa cum Officio conveniat; & in Rubr. quæ ponitur ante Miſſas votivas Beatiſſimæ Virginis. Quæ Miſſa votiva dici poſſunt quocunque die, niſi fuerit Dominica, vel Officium duplex.* Ubi rectè notat Gavant. *in Rub. Miſſ. p.1. tit.4. lit. O.* idem propter paritatem rationis, eſſe in omnibus votivis, ut nimirum paſſim non dicantur in Dominica, vel Officio duplici.

3 Ex his ergo Rubricis ſimul unitis colligimus primò, arbitrium Sacerdotis, vel ejuſdem devotionem non eſſe hic amplè, ſed aliquantulum ſtrictè intelligenda, nempè pro arbitrio, ſeu voluntate rationabili, & ex cauſa.

4 Secundò, juxta Rubricas, regulariter nō licere Miſſas votivas, vel pro Defunctis (quæ ad votivas reducuntur) celebrare, in die Dominico, in feſto duplici. Et in iis omnibus diebus, in quibus prohibetur fieri de feſto duplici. Argumento nimirum ſumpto à fortiori: atq; adeò non poſſe celebrari votivas infra Octavam Epiphaniæ, Paſchatis, Pentecoſtes, Feria quarta Cinerū, in Hebdomada majori, in Vigiliis Natalis Domini, & Pentecoſtes. In cæteris verò licere. Illos dies nō permiſſos, ſeu prohibitos; hos vero, permiſſos vocabimus, in poſterū. Dixi (regulariter) quia excipiuntur cauſæ graves, quando etiam in feſtis, ſed non majoribus cōceditur à Rubricis cantari duas Miſſas. Alterā Votivā ſolemnem cum *Gloria, & Credo*, in paramentis convenientibus, v.gr. de Euchariſtia, quando ſolemniter eſt exponenda, altera de die currente. Dixi iterum (regulariter) propter quaſdam conceſſiones, de quibus *mox n.* 8.13.14. & quidē quando favent ſimiles cōceſſiones, vocabimus deinceps, claritatis gratia, dies cōceſſos. Petet quis ad majorem inſtructionem, quænam exiſtimandæ ſunt graves cauſæ?

Reſp. quæ faciunt ad bonum Reipublicæ, unde & Principis, vel Prælati, qui Reip. caput eſt. Hinc neceſſitas pluviæ, ingruentis belli, graſſantis peſtis, vel mali cujuſcumque univerſalis, ſicut dat cauſam proceſſionis generalis, ſic & Miſſæ prædictæ: ſalus item ex infirmitate periclitantis Summi Pontificis, Epiſcopi, magni Principis: Comitia item Generalia, vel Provincialia Regularium, & expoſitio Euchariſtiæ tum in diebus ultimis Bacchanalium, tum in cæteris diebus pro illis locis, ubi per gyrum toto anno Oratio quadraginta horarum celebratur: quia pertinent ad bonum cōmune; ſicut etiam ſolemnes gratiarum actiones pro impetrata communi gratia, huc reducuntur.

Notat autem Gavant. *p.2. in Rub. Miſſ. tit.14. n.2. & 3.* in dicta ſolemni expoſitione Euchariſtiæ, debere cantari Miſſam votivam de Sacramento, quæ habetur circa finem Miſſalis, non autem feſtivam Corporis Chriſti (niſi caſus accidat infra ejuſdem Octavam) & tempore Paſchali addendum eſſe *Alleluia*, ſicut in cæteris votivis: dici item debere unam tantùm Orationem cum *Gloria*, & *Credo* (unde videtur colligi, non oportere in fine Miſſæ recitare Evangelium diei) & Præfatione de nativitate, quia ſolet eſſe publica cauſa, non autem hæc convenire in Miſſis privatis.

Advertit denique Lezzata *to 1. c. 21. n.* 27. quando in dictis occaſionibus adhibenda ſunt ex Rubricis paramenta violacea, conſequenter in Miſſa ſolemni omitti debere *Gloria*, & *Credo*.

5 Jam verò duo hic reſtant inquirenda. Primò, quo peccato peccant, qui dicta non obſervant. Secundò, quæ ſunt cauſæ rationabiles ex non obſervandi.

Quid peccet, qui Votivam, vel aliam à currente, etiamſi currens ſit duplex, ſine cauſa celebrat.

6 Dico, conſulendum quidem eſſe, ut id non fiat, tamen ſi fiat, non puto eſſe (ſecluſo contemptu, & animo introducendi novum Ritum) mortale, ſaltem in Miſſis privatis. Ita Bonac. citans Azor, Reginald. Sotum, Medinam, alioſque, *de Sacram. d.4. quæſt. ultim. p.7. §.3. numer.* 2. Ratio eſt, quia non apparet de hoc latum eſſe grave præceptum, cùm ſolæ Rubricæ id non oſtendant, quæ ut ſupra *cap. 5. §. 1.* diximus interdum ſolum conſilium inducunt. Eſſe

Digitized by Google

veniale ego non dubito, quia Rubricæ de hac re, cùm contineant magnam convenientiam, ſitque in contrario aliqua boni Ordinis turbatio, videntur in praxi eſſe receptæ ſub veniali, niſi excuſet cauſa aliqua, de qua *mox*. Quamvis non negem probabiliter Suarium *de Sacram. diſp.* 82. *ſect.* 3. §. *Dico primo*, ſequiturque Portella *dub. reg. V. Miſſa, n.* 7 in Miſſis privatis (nam in ſolemnioribus major eſt rigor obſervandus ex Bonae *de Sacram. d.* 4. *q. ult.* §. 7. *num.* 3.) nullam culpam agnoſcere, cùm non ſit ullum de hac re, ut diximus, præceptum, & timorati ſine ſcrupulo faciant.

7 Neque obſtat, eſſe mortale notabiliter addere, vel demere Orationes Miſſæ: non obſtat, inquam, quia addere, vel demere, niſi parvitas materiæ excuſet, ſapit mutationem Ritus, quod non eſt in caſu, quo una Miſſa ritè approbata dicitur pro alia ſimili modo approbata.

Non nego ex aliquibus circumſtantiis, etiam in caſu noſtro, poſſe eſſe quid grave, nam ſi quis v. g. die Dominicæ Reſurrectionis vellet in paramentis nigris celebrare Miſſam defunctorum, cùm ſic videatur irrogari injuria tantæ ſolemnitati, non eſſet facilè, niſi excuſet ignorantia, à culpa gravi excuſandus. Idem, ſi temerè, & ſemper mutatio fieret, ſaperet enim contemptum, ut univerſaliter *d. xi c.* 5. §. 8. *n.* 6

Quæ ſit cauſa juſta dicendi Miſſam votivam, ſeu aliam à currente.

8 Prima cauſa eſt, quando corpus inſepultum præſens eſt in Eccleſia tunc enim poſſe in Dominicis, & feſtis celebrari Miſſam ſolemnem Defunctorum conceſſit ſacra Rituum Congregatio apud Gavant. *in ma. Epiſc. V. Miſſa, n.* 27. & *in Rub. Miſſ. p.* 1. *tit.* 5. *nu.* 2. *lit. X.* ubi uſus obtinuit, ne quis ſepeliatur ſine Miſſa. Sed non in die Reſurrectionis Domini, vel ſimili multùm ſolemni: tunc enim debet Officiũ Sepulturæ in ſequentem, non impeditam diem transferri. Sabbato Sancto poſt Miſſam diei ſolemnem poterit in die obitus celebrari Miſſa *de Requiem*, cùm jam ex uſu, ſolemnitas feſti Paſchatis ſit die ſequenti, & ad ſummum ſolùm tempore Miſſæ prædicti Sabbati. In die Depoſitionis Defuncti, & in Anniverſariis, qua ratione in feſto duplici, & ſemiduplici poſſit cantari una Miſſa Defunctorum & quomodo, ſi incidant ejuſmodi Anniverſaria in feſto de præcepto debeant transferri, vide apud Gavantum *in Rubr. Miſſ. p.* 1. *tit.* 5. *num.* 2 *lit. X.*

9 Secunda. Qui careret Miſſali novo, poſſet, ne omittere eo die Sacrificium, recitare Miſſam votivam cum alio Miſſali, in quo eſſet votiva, non autem currens.

10 Tertia. Qui navigationem periculoſam incipit, qui Nuptias benedicit, qui pluviam, vel ſerenitatem neceſſariam petit, qui neceſſitatibus premitur, aliquod notabile damnum timet, poteſt in feria, in ſimplici feſto, & in ſimplici Miſſas votivas pro illis neceſſitatibus, conducentes celebrare. Pro re tamen gravi publica, poſſe unam ſolemnem cantari, etiam in feſtis non majoribus, *diximus n.* 4.

11 Quarta, Ei, qui ducitur aliqua non modica devotione ad dicendam aliquam Miſſam, eam libens in dictis diebus permiſſis concederem, quia video timoratos conſcientiæ id ſine hæſitatione in praxim paſſim deducere; ſaltem ſequuntur hi probabilem Suarii ſententiam, quam *n.* 6. retuli.

12 Hinc interrogatus ab Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Montis Regalis D. Joanne de Torriſiglia, An propter ſuam infirmam valetudinem, qua ſtare diu pedibus tunc non poſſet, poſſet die Dominico Palmarum, & duobus, ſeu tribus ſequentibus licitè, in ſuo Oratorio privato, recitare votivam de Paſſione Domini, quæ brevior eſt, quam illæ currentes, in quibus legitur Paſſio Domini: putavi ejus devotionem rationabilem præbere cauſam, ut in dicto Altari privato ſic celebraret. Multo magis, quia votiva Paſſionis Domini congruebat tempori.

13 Quinta, ut impleatur voluntas Teſtatorum, vel Fundantium Cappellanias, amplior facultas conceditur, de qua mox *ſeq. n.* 1.

14 Sexta. Qui Officium aliud recitans, deinde celebrat in Eccleſia, ubi agitur dies aliquis feſtus loci illius proprius, non ſolùm poteſt, ſed ex magna congruitate debet Miſſam loco conformem recitare, quia ſecus eſſet aliqua populi offenſio, ut notavit Gavant. *in Rub. Miſ. p.* 3. *tit.* 10. *n.* 16. §. *Non tamen*. Huc reducitur, quod dicam infra de Capellanis Monialium §. *ſeq. n* 7.

§. II. *Quales Miſſæ, ex recepto ſtipendio celebrari debeant, vel poſſint.*

1 SAcra Rituum Congregatio apud Gavant. *in Rubr. Miſſ. p.* 1. *tit.* 5. §. *Sacra tamen*: cenſuit tolerari poſſe Miſſas *de Requiem*, in feſto duplici, quod non eſt de præcepto, ut Teſtatorum voluntates adimpleantur. Non ait (habet *ibidem* Gavantus) ad arbitrium vivorum, quod benè nota, ſed pro implenda lege Defunctorum.

Hinc facilè colligis, majorem facultatem concedi Sacerdotibus ob Fundatorum voluntates, à quibus acceperunt ſtatum ſtipendium, quam ob aliam cauſam. Unde quando Panormitanus *cap. Quidam Laicorum, de Miſſar. celebr.* dixit, turpe eſſe Sacerdotibus ad laicorum petitiones relinquere Miſſas cum Officio concordantes propter peculiares devotiones, eſt intelligendus de petitionibus ordinariis vivorum, non verò de diſpoſitionibus mortuorum (adderem libens propter paritatem rationis) non verò de ſtabilibus fundationibus, quantumvis vivorum, quibus meritò magis tribuit Sacra Congregatio, ſive propter gratitudinem relicti legati, ſive ad alliciendos animos ad ſimiles diſpoſitiones. Sed jam diſtinctius id, quod in titulo propoſuimus, decernamus Recolatur autem juxta *dicta* §. *præced. n.* 4. quinam ſint dies non permiſſi, ſeu prohibiti, qui permiſſi, qui conceſſi.

Dico primò. Sacerdos, accepto ſtipendio, quamvis promiſerit ſine Juramento (nam cum illo, dicam §. 3.) Votivam, vel de Defunctis, non ſolùm poteſt, ſed etiam debet currentem Miſſam celebrare, in diebus prohibitis. Ita March *de ord. t.* 3. *p.* 2. *c.* 25. *nu.* 6. Ratio eſt conſtans Rubricarum, hoc eſt, legis Eccleſiaſticæ diſpoſitio, quæ admodum rationabilis eſt, quia, ex una parte propter Miſſas votivas, & peculiares devotiones non eſt populus à publicis feſtis avocandus, & ex alia parte, cùm ſacrificium ſit ejuſdem valoris, quæcunque tandem recitetur, non defraudabitur ſuo fructu is, qui Miſſam, dato ſtipendio, expoſtulavit.

3 Dico ſecundò. Idem (licet cum aliquantulo minore ratione) dicendum eſt in diebus permiſſis, quia etiam in his permiſſis à lege, exquiritur cauſa, & ex alia parte non judicatur cauſa ſufficiens, quælibet ſimplex petitio. Adde quod ille affectus conformitatis, & obedientiæ ad ſacras leges, in Sacerdote, applicatus pro petente Miſſam, compenſare ad ſuperabundantiam poteſt fructum, quem per preces proprias Votivæ Miſſæ, vel Funebris lucrari fortè poterat petens. Rectè enim Sylveſter apud March. *ibid. n.* 7. ait nullam Miſſam eſſe Defunctis ſalubriorem (addo, & Sanctis, quibus gratificari per votivas intendis, gratiorem, quam propriam diei currentis.

4 Duo in his duobus dictis adverte. Primò, ut hæc fiant ſine ſcandalo, quod tamen facilè removebis, inſtruendo de rei veritate aſtantes, ſi fortè adſint, qui ſcandalizentur, quaſi non ſervares promiſſum. Adverte ſecundò, te poſſe conformari cum Suarii ſententia ſane probabili relata §. *præcedente num.* 6. dicentis nullum eſſe peccatum, eas votivas recitare, & ſic promiſſas votivas ſine ſcrupulo celebrare non impedieris: id quod multò magis facere potes, & fortaſsè debes, ſi ad celebrandam talem Miſſam notabiliter majus ſtipendium acceptaſti, tunc enim huic opinioni probabiliter inhæſurum implicitè promiſiſti.

5 Obicies contra noſtram ſententiam. Si promiſit quis Votivam v. gr. de Beatiſſima Virgine, vel *de Requiem*, infideliter aget celebrando de currente, ergo ei non licebit. Reſpondeo, non infideliter agere, qui ordinationes Eccleſiaſticas cuſtodit: cùm omnis promiſſio intelligatur obſervanda ſine legum præjudicio. Quare ſi promiſiſti Miſſas, quas ſecundùm Rubricas tibi celebrare non liceat, malè promiſiſti, & non teneris ſtare promiſſis. In poſterùm ergo ne promittas, vel ſaltem mente intelligas, te promittere Votivam æquivalenter, nam ſic per currentem promiſſioni omninò ſatisfacies, ſi quando autem ſtipendium ſolito majus tibi offeratur, ut celebres Miſsam contra Rubricarum prohibitionem, illud nequaquam accepteſ.

6 Dico tertiò. Quando Eccleſia per dictas Rubricas mutationem Miſsarum poſitivè, vult, quod uno verbo dicimus in diebus conceſſis, debet Sacerdos Votivam promiſſam omninò celebrare. Ratio eſt, quia tunc nõ militat excuſatio petita à lege Rubricarum, & ex alia parte obligatur quiſpiam ſtare promiſſis, nulla excuſatione intercedente. Hinc ſi Votivam ſolemnem pro bono publico etiam in Dominica die promiſiſti, cantare illam debes. Idem ſi in die obitus, præſente corpore, vel ad voluntates Defunctorum implendas, vel ad ſimilia juxta ſupradicta Miſsas promiſiſti, quia tunc non adeſt ulla excuſatio in contrarium.

7 Rogas. Quando Sacra Congregatio apud Gavant. *in Rubr. Miſſ. p.* 3. *tit.* 10. *n.* 16. §. *Intelligo*, decrevit, quòd Capellani Monialium Breviario utentium non Romano, celebrare poſſint Miſsam (cum ſuo Miſsali Romano tamen) de Sancto Ordinis, de quo Moniales officium dicunt; quando, inquam, ita decrevit, permiſit ne ſolùm, an poſitivè conceſſit? Id enim ſcire oportet, ut videamus, an ſi Capellanus promiſit ex ſtipendio Miſsam de tali Sancto, debeat ad litteram obſervare promiſsum.

Reſpondeo: Mihi videri conceſſiſse, atque adeò Capellanum debere: nam licèt Sacra Congregatio utatur verbo (*poſſint*) quod permiſſionem ſonet, tamen ex fine colligimus eſse conceſſionem: reſpexit enim Sacra Congregatio ad conformitatem Miſsæ cum Officio dicto à Monialibus, quarum eſt Eccleſia, ſiquidem indecens videbatur, ut ubi principales uno modo Officia celebrant, alio celebraret acceſsorius Sacerdos.

§. III. *De Miſſis cum juramento homini promiſſis.*

1 JUramentum in promittendis Miſſis rarò interponitur in eleemoſynis manualibus, ſed frequenter in Capellaniis, & ſimilibus, quando Sacerdos ſtipulans contractui jurat ſe Miſsas diſpoſitas à Fundatore dicturum, diſpoſitæ autem non rarò inveniuntur Miſſæ aliæ à currentibus.

2 Et quidem regulariter, qui etiam cum Juramento promittunt Miſsas, ſemper intelligunt, ſeu (niſi contrarium expreſsum fuerit) intelligere præſumendi ſunt, ſalvo Ritu, & Rubricis Eccleſiæ; & ſub hac limitatione, ſaltem mente retenta, debere Sacerdotes, etiã acce-

pta

Digitized by Google

pra cum Juramento ſtipe, promittere Miſſas votivas, monent prudenter Doctores. Lege Fraxinellum *in Reſol. quam ponit Gavantus in Rub. Miſſ. in fine*: ſed adhuc reſtat difficultas in eo caſu, quo quis expreſsè jurans promiſit, votivas, vel *de Requiem*, vel alias à currentibus, an poſſit eas mutare in ipſas currentes.

3 Dico primò, ſi jurans quis dictas Miſſas homini promiſit, incidatque dies feſtus, ſeu Officium, in quo juxta Rubricas non licet eas recitare, quos dies prohibitos ſupra nominavimus: non obligatur, etiamſi ipſe animum habuiſſet ad illas ſe aſtringendi, ſed debet currentes recitare. Ratio eſt, quia promiſſio homini etiam cum Juramento facta de re interdicta per legem, quando talis lex obligat ad culpam, etiã venialem, nulla eſt, unde nec indiget relaxatione Ita Sanch. *l. 3. in Dec. c. 9. n. 19. & 20.* Idem dic in diebus permiſſis juxta noſtram ſententiam allatam § 1. *n. 6.* quia adhuc (ſi abeſt cauſa) eſſet cum peccato veniali juxta ſententiam Suarii mox dicam *n. ſeq.*

4 Dico ſecundò. Si Miſſas non currentes cum Jurejurando homini quis promiſit, incidatque feria, vel feſtum, in quibus licet eaſdem non currentes ex poſitiva conceſſione celebrare: eas nõ currentes obligatur recitare, nec in currentes transferre licitè valet. Ratio eſt, quia promiſſio cum Juramento de re, quæ non eſt, nec peccatum mortale, nec veniale, obligat; at jam ex conceſſione, quam ſupponimus, non eſt peccatum eas tunc recitare, ergo, &c. Ita idem *loc. cit.* Idem dic in diebus permiſſis juxta ſententiam Suarii, (quam certè, quia probabilis eſt, potes tu ſequi, ut *diximus d. §. 1. n. 6. fine.*) quia, tunc nullum eſt, in ejus ſententia: item, quotieſcumque nulla culpa eſt ejuſmodi Miſſarum mutationem facere, ut eadem ratio probat.

5 An ſemel, vel bis non ſervare Juramentum de Miſſa celebranda, ſit mortale, dicemus *l. 3. c. 1. §. 9. n. 19. junctò n. 23.* Hactenus allata quę fuerunt à me ſcripta, & evulgata antequam emanaviſſent duo Decreta ab Apoſtolica ſede, ſunt qua reſecanda, qua moderanda juxta dicta Decreta, quæ jam hìc ſubſcribo.

D E C R E T U M.

De non celebrandis Miſſis privatis pro Defunctis in feſtis duplicibus.

CUm Sanctiſſimus Dominus Noſter Papa Alexander VII. in Viſitatione Eccleſiarum Urbis acceperit in plerìſque Eccleſiis abuſus irrepſiſſe celebrandi Miſſas privatas pro Defunctis etiam in feſtis Duplicibus contra pręſcriptum Rubricarum Miſſalis Romani, eundemque abuſum Decreto Congregationis examinari præceperit; Innotuerit verò Sacræ rituum Congregationi hujuſmodi abuſum etiã in aliis Eccleſiis ubique Gentium exiſtentibus inductum pariter reperiri; Sacra eadem Congregatio ut Miſſalis Rubricæ inviolatè ſerventur, diſtrictè præcipit omnibus, & ſingulis Sacerdotibus tam ſæcularibus, quàm Regularibus cujuſvis ordinis, Congregationis, Societatis, & Inſtituti etiam neceſſariò exprimendi, ut in poſterum omninò dictam Rubricam ſervent; ita ut Miſſas privatas pro Defunctis, ſeu de Requiem in Duplicibus nullatenus celebrare audeant, aut præſumant. Quòd ſi ex Benefactorum præſcripto Miſſæ hujuſmodi celebrandæ incidant in feſtum Duplex, tunc minimè transferantur in aliam diem nõ impeditam, ne dilatio animabus ſuffragia expectantibus detrimento ſit, ſed dicantur de feſto currenti, cum applicatione ſacrificii juxta mentem eorundem benefactorum; Curentq; Eccleſiarum Rectores, Sacriſtæ, aliique, ad quos ſpectat, ut hujuſmodi decretum inviolatè ſervetur, & in Sacriſtia affixum retineatur, ubi commodè ab omnibus celebrare volentibus conſpici, & legi poſſit; in eos autem qui contrafacere auſi fuerint, vel præmiſſa adimplere neglexerint, locorum Ordinarii tam ſæculares, quàm Regulares pro modo culpæ animadvertant. Romæ die 5. Auguſti 1662.

Et facta de prædictis Sanctiſſimo relatione, Sanctitas ſua annuit, ut cum applicatione Sacrificii, Benefactorum mentem impleri voluerit. Eadem die 5. Auguſti 1662.

Epiſcopus Sabinen. Card. Sacchet.

Loco ✠ Sigilli

Franciſcus Maria Phæbus Sac. Rit. Congr. Secretarius.

Extenſio Declarationis ab Alexandro VII. circa Altaria Privilegiata perpetua edita ad Altaria ejuſmodi Privilegio temporaneo, nec omnibus hebdomadæ diebus decorata.

CLEMENS PAPA NONUS.

CUm felicis Record. Alexander Papa VII. prędeceſſor noſter dubia in diverſis Mundi partibus, occaſione Decreti Congregationis tunc exiſtentium S. R. E. Cardinalium Sacris Ritibus prępoſitorũ die 5. Auguſti 1662. emanati, & ab ipſo Alexandro Prædeceſſore approbati de non celebrandis Miſſis Defunctorum in feſtis ritus duplicis, exorta dirimere cupiens, aliud ejuſdem Congr. decretum in una Novarienſi die 22. Novembris 1664. editũ approbaverit, quo declaratum fuerat, Anniverſaria, & Miſſas Defunctorũ cum cantu ex diſpoſitione Teſtatorum quotannis recurrente ipſorum obitus die celebrandas, tametſi dies obitus hujuſmodi in feſtum ritus Duplicis majoris incideret, non comprehendi in dicto primo Decreto: Ac ulterius, quòd altaria privilegiata privilegio Apoſtolico pro animabus Fidelium Defunctorum in perpetuum decorata, & in quibus proinde quotidie etiam in feſtis ritus duplicis celebrandæ eſſent Miſſæ Defunctorum ex obligatione, declaraverit per celebrationem Miſſarum de feſto currenti ſatisfieri injunctis obligationibus, & Indulgentias per ejuſmodi privilegia Apoſtolica conceſſas, Animabus Fidelium Defunctorum in Purgatorio exiſtentibus ſuffragari perinde ac ſi celebratæ fuiſſent Miſſæ Defunctorum ad formam dictorum Privilegiorum, & alias prout in ejuſdem Alexandri Prædeceſſoris litteris deſuper in ſimili forma Brevis die 22. Januarii 1667. expeditis, quarum tenore præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſo, & inſerto haberi volumus, uberius continetur.

Cumque (ſicut ad aures noſtras pervenit) etiam dubitetur, utrùm dictarum litterarum diſpoſitio, quoad altaria pariter quidem privilegiata, ſed non in perpetuum, nec pro omnibus hebdomadæ diebus, & ad quæ, Miſſæ non ex obligatione, ſed ea ſola Fidelium devotione celebrantur, locum habeat: Hinc eſt, quod nos dubitationes hujuſmodi ex injunctæ nobis cœlitus Paſtoralis ſollicitudinis munere diſcernere pariter, atque decidere cupientes, de Venerabilium Fratrum noſtrorum ejuſdem S. R. E. Cardinalium ſacris ritibus Prępoſitorum, qui rem maturæ perpenderunt, conſilio, declarationem à memorato Alexandro Prædeceſſore, ſicut pręmittitur, editam, ad Altaria, ut pręfertur, non in perpetuum, ſed ad ſeptennium, ſeu aliud brevius, vel longius tempus, ac non omnibus, ſed aliquo, vel aliquibus tantum hebdomadę diebus nunc, & in futurum quandocumque privilegiata auctoritate Apoſtolica tenore præſentium extendimus.

Et proinde, ut Miſſæ, quæ ibidem de feſto currenti, in quo Miſſæ Defunctorum celebrari non poſſent, ſive ex obligatione, ſive ea ſola Fideliũ devotione celebrabuntur, ſuffragentur ita, ut Animæ Chriſti Fidelium, pro quibus celebratæ fuerint, Indulgentias per Privilegia hujuſmodi conceſſas conſequantur in omnibus, & per omnia perinde ac ſi Miſſæ Defunctorum ad formam eorundem Privilegiorum celebratæ fuiſſent, auctoritate, & tenore prædictis concedimus, & indulgemus. Decernentes eaſdem præſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac illis, ad quos ſpectat, & pro tempore ſpectabit in omnibus, & per omnia pleniſſimè ſuffragari, & ab eis reſpectivè inviolabiliter obſervari; ſicque in præmiſſis per quoſcumq; Judices ordinarios, & Delegatos etiam cauſam Palatii Apoſtolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter, aut ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus quatenus opus ſit noſtra, & Cancellariæ Apoſtolicæ regula de non concedendis Indulgentiis ad inſtar, aliiſque conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem ut ipſarum præſentium litterarum tranſumptis, ſeu exemplis etiam impreſſis alicujus Notarii publici ſubſcriptis & ſigillo alicujus perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in Judicio, & extra adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ, Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die 23. Septembris 1669. Pontificatus noſtri Anno tertio.

§. IV. *De Miſſis ſoli Deo per Votum, vel per Juramentum promiſſis.*

a SI voveas, vel jures ſoli Deo, te dicturum aliquas Miſſas non currentes; quid facies in prædictis diebus vel prohibitis, vel permiſſis, vel conceſſis?

Dico primò, in prohibitis, & permiſſis te non obligari. Ratio eſt, quia eſt latum diſcrimen inter promiſſionem factam homini, & factam Deo; ſive promiſſio enim facta ſoli Deo, ſive per votum, ſive per Juramentum numquam obligat, ex Sanch. *ibid. num* 51. quando impeditur melius bonum: at promiſſio homini cum Juramento facta ſemper per ſe obligat, quando rem promiſſam ſervare, non eſt peccatum mortale, nec veniale, eſto impediat melius bonum. Cùm igitur in caſu noſtro impediatur illud majus bonum, id eſt, conformitas Officii cum Miſſa requiſita à Rubricis, talis promiſſio Deo facta non obligabit.

2 Dico ſecundò. In diebus, ſeu in occaſionibus poſitivè conceſſis, obligatur eas Miſſas Sacerdos dicere, quas voto, vel jurejurando Deo ſoli promiſit. Ratio eſt clara, quia tunc conformitas Officii cum Miſſa nequaquam à Rubrica requiritur.

3 Rogabit quis. An ſi Sacerdos cum Juramento immediatè promittat animæ fortè purganti in Purgatorio aliquas Miſſas funebres, cenſeatur promittere homini, an ſoli Deo? Quid, ſi promiſit immediatè per votum, ſeu Juramentum alicui Sancto Miſſam votivam? Præſtat enim hęc ſcire, cum diverſum jus, ut ex dictis patet, inde oriatur.

4 Reſpondeo. Si promittat Sancto, regulariter Deo promittit, quia ipſis promittitur, in quantum Deus in illis honoratur, & ſic promiſſio tendit in Deum Ita Sanchez *in Decalog. l. 4. cap. 1. numero.* 41. Dixi (regulariter) quia ſi quis Sancto promitteret expreſſo animo non ſe obligandi Deo, ſed Sancto, ut excellenti Creaturæ non eſt promiſſio facta Deo, ſed homini. Sic *ibid. numer.* 43. Si verò promittat animæ purganti; homini regulariter promittit;

Digitized by Google

quatenus ejus potiorem partem, hoc eſt, animam intendit velle ab igne liberare. Regulariter, inquam, nam ſi quis id promitteret expreſſo animo, ut in illa exultante, & beata honoraretur Deus, tunc, cum in Deum tenderet, Deo factam eſſe promiſſionem convinceretur.

§. V. *De Miſſis ex præcepto à Superiore injunctis.*

1 HIc diſtinguendum eſt. Vel enim tibi Miſſas alias à currentibus ſub culpa injungit is, qui Superior non eſt in legibus Eccleſiaſticis, vel qui eſt Superior, nempè Pontifex Summus. Si prius non obligaberis ad illas, relinquendo currentes, quas Rubricæ præcipiunt, immò neque relinquendo illas, ad quas permiſſivè ſe habent: ſi poſterius, obligaberis. Ratio eſt, quia in priore caſu negligerentur leges Eccleſiaſticæ ſine legitima facultate, atque adeò in noſtra ſententia peccaretur. In poſteriore adeſſet diſpenſatio legitimi Superioris data implicitè in præcepto de talibus Miſſis recitandis, atque adeò nihil fieret contra leges; unde nec peccaretur, & conſequenter vim ſuam haberet præceptum. Dixi (in noſtra ſententia) ut notarem, te, ſi ſequaris Suarii ſententiam, in priori caſu obligari, ut ex *dictis* §. 3. *n.* 4. conſtare poteſt.

De Miſſis injunctis ex Pœnitentia.

2 Hinc infero primò, minus rectè ſe gerere eos Confeſſarios, qui (niſi ſequantur prędictam Suarii ſententiam) Miſſam votivam, vel funebrem injungunt pro pœnitentia Sacramentali Sacerdotibus celebrandam in diebus illis, ſive prohibitis, ſive ſolùm permiſſis: quia Confeſſarius non poteſt contra Rubricas quemlibet obligare, nec impedire melius bonum conformandi Officium cum Miſſa: quare in hoc caſu Pœnitens, melius currentem, quàm injunctam recitet, ex mea ſententia.

De Miſſis injunctis ab Epiſcopo in Ordinatione Sacerdotum.

3 Infero ſecundò, quid dicendum ſit ad illam difficultatem, An quando in Pontificali Romano in Ordinatione Sacerdotum ipſis ab Epiſcopo ordinante præſcribitur, ut poſt primam Miſſam celebrent unam de Spiritu Sancto; alteram de Beatiſſima Virgine; tertiam de Defunctis: an, inquam, debeant novelli Presbyteri eas celebrare in diebus prohibitis, an potius in permiſſis, vel in conceſſis? Ajo non debere in diebus vetitis, debere in diebus permiſſis, & in conceſſis. Ratio prioris dicti eſt, quia id præceptum (ut notat Gavant. *p.* 2. *tit.* 4. *lit.* O. §. *Neque putes*) intelligitur, ſalvis Rubricis Miſſalis: Rubricis, inquam, prohibentibus, alioquin abſonum eſſet, celebrata prima Miſſa, in Natali Domini, v. g. recitare prædictas votivas, & *de Requiem*, in tribus ſequentibus feſtis. Ratio poſterioris eſt, quia cùm hęc præſcriptio ortum habuerit à Summo Pontifice, cujus juſſu ordinatum fuit Pontificale, potuit Pontifex pro hoc caſu abrogare illas Rubricas permiſſivas de conſtanti conformatione Officii cum Miſſa. Et potuiſſet etiam abrogare illas Rubricas prohibentes: ſed nos ex inconvenienti, quod inde ſequeretur, quòd nimirum deberent aliquando dici Miſſæ votivæ, & funebres in diebus ſolemnibus, colligimus prohibentes non fuiſſe abrogatas, fuiſſe autem permiſſivas, quia tunc, ſine inconvenienti, Miſſæ illæ ab Epiſcopo injunctæ recitari poſſunt.

§. VI. *De Miſſis Defunctorum promiſſis in Altari privilegiato.*

1 SOlet Pontifex Maximus alicui Altari concedere, ut ſi ibi die Lunæ cujuslibet menſis celebretur Miſſa pro Defunctis, liberetur anima ab igne Purgatorii. Jam ſi tali die incidat feſtum de pręcepto, ſeu feſtum duplex, poterit ne ibi celebrari, vel ex devotione, vel ex promiſſione Miſſa Defunctorum, ſine qua non liberabitur anima?

2 Pręmittendum eſt, ejuſmodi Altaris privilegium duobus modis concedi ſolere. Primò, ſic. *Qui in tali Altari celebraverit die Lunæ pro Anima Defuncti, ſeu pro Defunctis, Animam extrahet à Purgatorio.* Secundò ſic: *Qui in tali Altari celebraverit Miſſam de Defunctis, ſeu Defunctorum, ſeu de Requiem, Animam à Purgatorio liberabit.*

Si primo modo conceſſum fuit privilegium, non eſt neceſſe, ut dicatur Miſſa de *Requiem*, ſed ſatis erit ſi dicatur currens, applicetur tamen pro Defunctis, hoc enim ſolùm notat illud (*pro Anima, ſeu pro Defunctis.*) Quod ſi contrarium habeatur in quadam declaratione Sacræ Congregationis allatæ à Gavant. Barboſa, & Diana apud Lezzanam *V. Miſſa nu.* 48. ſatis ſit reſpondere, de ea non conſtare authenticè. Atque in hoc caſu non habet locum poſita difficultas, ut ex ſe patet.

Si verò conceſſum fuit privilegium ſecundo modo, neceſſe erit celebrare Miſſam *de Requiem*, id enim illud notat, (*Miſſæ Defunctorum, ſeu de Defunctis, ſeu de Requiem,*) & in hoc caſu procedit dubitatio.

3 Dico, ſi in die Lunæ incidat feſtum de pręcepto, vel duplex, atq; adeò ſit dies impedita, non poſſe celebrari Miſſam funebrem, atque adeò eo die inutile erit privilegium. Ita Sacra Congregat. apud Gavant. *in Rub. Miſſ. p.* 1. *tit.* 5. *n.* 2. *lit.* 2. §. *Sacra tamen.* Ratio eſt, quia Privilegium ſemper intelligitur, ſalvo Jure Rubricarum. In diebus quos ſuprà §. 2. *n.* 4. permiſſos appellavimus, ideò puto in Altari privilegiato poſſe recitari Miſſam *de Requiem*, quia paſſim video id fieri ab omnibus, etiam timoratis: & ratio poteſt eſſe, quia id à Summo Pontifice indulgeri putandum eſt, ſecus nimis rarò ejuſmodi Altari privilegiatum ſuo privilegio frueretur.

4 Dices. Poſſet dici per tale Privilegium Pontificem diſpenſare etiam pro diebus prohibitis: ſicuti *diximus* §. 5. *num.* 1. & 3. diſpenſare quando præcipit. Reſp. nego id in caſu noſtro dici rationabiliter poſſe; non enim unum ex his benè infertur ex alio: Pontifex dedit Privilegium de una re, ergo diſpenſavit in alia: ſaltem non conſtat in re noſtra de diſpenſatione, conſtat verò de lege Rubricarum: cùm ergo lex poſſideat, illi ſtandum. Non ita ſe habet, quando præcipit, niſi enim tunc diſpenſaret, nullam vim haberet præceptum, cùm contra in caſu noſtro jam Privilegium habet vim in aliis diebus Lunæ non prohibitis.

5 Una tantum exceptio hic habet locum, poſſe nimirum die Lunę impedita dici in dicto Altari Miſſam *de Defunctis*, quando corpus eſt præſens inſepultum juxta dicta §. 1. *nu.* 8. & quando implendæ ſunt voluntates Teſtantium, ut *diximus* §. 2. *n.* 1. in his enim caſibus poſſe celebrari Miſſam *de Requiem* in diebus *ibid.* dictis, quamvis prohibitis concedere videtur Sacra Congregatio.

6 Rogas. Si quis non valdè ſollicitus de culpa veniali, quam ut *diximus* §. 1. *n.* 6. ex noſtra ſententia contraheret, celebraret nihilominus funebrem Miſſam in Altari privilegiato die Lunę forte prohibito, liberaret ne animam? Reſpondeo liberaturum, quia licèt venialiter peccaret, ponit tamen totum id, quod Summus Pontifex ad ejuſmodi liberationem requirit. Multo magis id verum habet in ſententia Suarii *ibid.* relata, per quam ſolùm fieret contra Rubricam; non verò peccaretur.

Qui promiſit Miſſas celebrare in Altare Privilegiato, an poſſit alibi ſatisfacere cum calculo benedicto dicam *l.* 3. *c.* 2. §. 1. *n.* 11. Interim de hoc argumento Altaris Privilegiati lege reſolutionem ſequentium Dubiorum apud Eſcobar de Mendoza *vol.* 2. *l.* 8. *c.* 12.

An teneatur quis Miſſas in dicto Altari omiſſas ſupplere?
An revocetur per Bullam Cruciatæ?
An neceſſaria ſit Bulla in celebrante, & curante celebrari?
An utilior ſit una Bulla Cruciatæ, quàm Miſſa in dicto Altari?
An deficiente numero Sacerdotum deficiat Privilegium Altaris?
An dare, vel recipere pecuniam invalidet Privilegium?

§. VII. *De Miſſis Sancti Gregorii promiſſis.*

1 SAnctus Gregorius Papa *l.* 4. *dial. c.* 55 pręcepit Abbati Pretioſo, ut pro Monacho quodam Defuncto, triginta Miſſę celebrarentur, his verbis, *Vade ab hodierna die, diebus triginta continuis, offerre pro eo Sacrificium ſtude, ut nullus omnino prætermittatur dies, quo pro abſolutione illius Hoſtia Salutaris non offeratur.*

2 Ex quo Sancti Gregorii præcepto ortum habuit, ut Fidelium pia devotio ſimiles Miſſas, ſimilique modo, pro ſuis Defunctis, celebrandas, ſæpè curaret, nec eas Sacra Congregatio apud Gavan. *in Rub. Miſ. p.* 1. *T.* 5. *n.* 3. *lit. D.* §. *Dubitatum*; Bejam. *p.* 1. *reſp. caſ. conſc. caſu* 13. unquam prohibuit, licèt prohibuerit quaſdam alias *pro Vivis, & Defunctis*, quæ ut S. Gregorii falsò circumferebantur.

3 Nota autem in verbis S. Gregorii Primò, illud (*offerre pro eo Sacrificium*) ubi cum dicatur Sacrificium, non verò Sacrificium de Defunctis, apertè conſtat, non eſſe neceſſe, ut recitetur Miſſa *de Requiem* ſed ſolùm applicetur Miſſa pro Defuncto.

4 Nota Secundò, illud (*offerre ſtude*) hinc enim ſequitur non oportere unum, eundemque Sacerdotem omnes triginta Miſſas celebrare, cum non dicat Sanctus Doctor, *offer* ſeu *offer per te*, ſed *offerre ſtude.*

5 Nota Tertiò illud (*continuis*, &, *Nullus omninò prætermittatur dies*) nam in his verbis geminatis ſatis liquet, ſi hunc S. Gregorii Ritum ſervare intendas, non debere diſcontinuari ne unum quidem diem Miſſas.

Tria tamen in hoc Tertio Notando ſunt ſubadvertenda. Primò ob triduũ majoris hebdomadæ, in quo non celebratur, non diſcontinuari prędictas Miſſas, non enim eſt incredibile, Deum eas non acceptare ut continuas, dum ſervatur ejus Sponſę Eccleſię tam pia cõſuetudo.

Secundò, in hac tum continuatione, tum numero evitandam eſſe ſuperſtitionem, quam univerſaliter Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *decr. de obſ. in celeb. Miſſ.* meritò damnat. Hæc autem in eo, quoad rem noſtram, potiſſimùm conſiſteret, quod putaret aliquis in ipſa Phyſica continuatione, aut numero ineſſe aliquam vim ad effectum intentum. Non quidem numerus, vel quid ſimile, ſed Chriſti immolati virtus vim habet ſatisfactoriam, conducitque non parum in Dei memoriam, veluti revocare merita S. Gregorii, qui piè credendus eſt, eas triginta Miſſas ad honorem ejuſdem Chriſti Domini in domo privata Sanctiſſimæ Matris per totidem annos commorantis, & famulantis inſtituiſſe.

Tertiò, ſi quis triginta Miſſas in diebus diſcontinuis dicendas curaret, valere ad ſatisfactionem penarum defuncti; & quidem, ſi ſimul, una die dicerentur, valere citius; ſed ejuſmodi Miſſas ſic celebratas non eſſe rigorosè eas, quas S. Gregorius inſtituit, ſiquidem ipſe continuatas, ut ex ejus verbis modo poſitis *n.* 1. patet, ordinavit; quod rectè notavit Gavan. *Rub. in Miſſ. p.* 1. *Tit.* 4. *nu.* 3. *lit. D.* immeritò rejectus à Diana *p.* 2. *T.* 14. *reſp.* 32.

His poſitis: quærebatur, An, incidente die duplici, vel ſimilè privilegiato, ne interrumperentur dictæ Miſſæ, poſſet recitari Miſſa funebris. Reſpondi, hoc dubium locum hic habere nullum, ſiquidem ex dictis n.3. ſatis erit, ſi Miſſa currens pro Defunctis applicetur.

Cæterùm ex hoc, atque ex dictis à §.2. *uſque ad ſextum* facilè colligere poteris, qua ratione te gerere debeas, ſi quando prędictas S. Gregorii Miſſas promiſiſti.

§. VIII. *De Miſſis Sancti Beatificati, nondum Canonizati, promiſſis.*

Ubi

An alii à Privilegiatis poſſint eas Miſſas celebrare?

1 INcidit hìc nova dubitatio. Promiſit ſæculari Sacerdos accepto ſtipendio, celebrare quaſdam Miſſas de B. Franciſco Borgia Societ. Jeſu 1. Octobr. & quaſdam de B. Aloyſio Gonzaga 21. Junii; qui ſunt dies feſti eorum natalium; (& potuiſſet promittere de Sanctis tribus Martyribus Paulo Michi, Joanne de Goto, & Didaco Quizai 5. Februarii, vel aliorum ſimilium Beatificatorum, qui nondum ſolemni Canonizatione in Sanctorum numerum ſunt relati) putans ſibi ſine hæſitatione licere eas Miſſas recitare; ſed cùm cognoviſſet, Summos Pontifices tunc non conceſſiſſe facultatem celebrandi, niſi Religioſis Societ. Jeſu, quæſivit, An poſſet ſtare promiſſis.

2 Dixi (tunc) nam poſteà Sancta Sedes extendit prædictas conceſſiones ad omnes Sacerdotes confluentes in Eccleſias Soc. Gregor. XV. *in Sede Principis* 1621. pro B. Aloyſio Urb. VIII. *Alias* 1625. pro B. Borgia. Idem *Salvatoris* 1627. *juncta decret. Sacr. Congr.* 20. *Sept.* 1629. pro tribus Martyribus.

3 Et quidem reſolutio pendet ab illa quæſtione. An poſito, quòd Pontifex concedit aliquibus determinatis perſonis, & ſub determinatu aliquo ritu, venerari Sanctum Beatificatum, poſſint licitè omnes alii uti tali conceſſione? Poſſuntne v.gr. Sacerdotes omnes ſęculares prædictos, vel ſimiles Beatos venerari per proceſſionem, & Miſſam in honorem eorum oblatam, perque alios cultus Sanctis dari ſolitos, ſive in ſua Eccleſia, ſive in aliena, ſive in ipſo die Natalis, ſive alio? Nam profectò ſi poſſunt, poterit & hic Sacerdos illas Miſſas, quas promiſit celebrare, ſecus, non poterit, ſed celebret currentes iis diebus juxta ſuperiùs dicta §.2.

4 Pugnant utrinque DD. & Turrian. quidem 2.2. *t.* 1. *c.* 13. *d.* 8. cum Granado 2.2. *contr.* 1. *tr.* 7. *diſp.* 4. *ſect.* 2. *n.* 2. aliiq; negant. Concedit Caſtrop. *t.* 1. *t.* 4. *d.* 1. *p.* 5. §. *n.* 4. aliiq; ab ipſo citati, & conſulti.

5 At, ambò te, ſiſte hic parumper, amice Lector. Diana *p.* 2. *tr.* 15. *reſol.* 55. affirmat per Theologos Salmaticenſes fuiſſe id determinatum pro negantibus, quod ipſe ſe cognoviſſe dicit ex relationes Mag. Dominici de los Reys Ordinis Prædicatorum: Caſtrop. *ibid. num.* 8. aſſerit per eoſdem Doctores Salmaticenſes fuiſſe determinatum pro concedentibus. Cui ex his duobus fides habenda ſit? Certè majoris momenti videtur Caſtropalai teſtimonium, quippe qui teſtatur, ſe & fuiſſe præſentem, & unum ex Doctoribus, qui rem diſputatam pro concedentibus decreverunt. *Quapropter concludo* (verba ſunt Caſtropalai) *poſſe Eccleſias Cathedrales, & Epiſcopos cum ſuis Clericis ſupradictos Beatificatos honorare Miſſa Pontificia, & Officio votivo (hoc eſt ex devotione, non obligatione) proceſſioneque ſolemni. Cui opinioni ſubſcripſerunt Salmantica anno Domini* 1625. *cum hic caſus conſultus fuit, Doctor Balboa, &c.* Et numeratis circiter viginti Doctoribus, ſeu Magiſtris, qui ſubſcripſerunt, addit. *Et ego minimus; aderam enim tunc Salmantica.*

6 Dicet fortaſſe quis, Diſtingue tempora, & concordabis. Reſpondeo, At difficilè mihi videtur tantam ſententiarum mutationem factam fuiſſe inter tempus à Caſtropalao notatum, & tempus, quod colligitur ex Diana. Caſtropalai determinatio fuit anno 1625. quam idem Lugduni impreſſit anno 1631. Dianæ verò relatio typis evulgata eſt anno 1632. quando ſcilicet Idem Diana edidit Panormi primum, & ſecundum Tomum ſuarum Reſolutionum. Cùm ergo tempus impreſſionis ferè conſentiat, conſentire & tempus determinationis probabile eſt. Melius fortaſſe ſuſpicari quis poſſet, Patres Ordinis Prædicatorum non conſenſiſſe cum cæteris Salmaticenſibus Magiſtris, atque adeò M. Dominicum de los Reys ejuſdem Ordinis, potiùs ſignificaſſe Dianæ Prædicatorum placitum, quàm Salmanticenſium Doctorum reſolutionem. Suſpicionis meæ conjectura eſt, quia inter Theologos, ac Salmanticenſes à Caſtropalao citatos adſunt ex familia Sancti Auguſtini, S. Bernardi, S. Benedicti, Beatiſſimæ Virginis *de la merced*, noſtræ Societatis: at magnum ſilentium de Familia Prædicatorum: fortaſſe quia contrariam opinionem amplexi ſunt. Sed propiùs ad quæſtionem accedamus.

7 Ratio negantium eſt, quia in *c.* 1. *de Relig. & Vener. Sanctorum*, nemini licere dicitur abſque authoritate Sedis Apoſtolicæ aliquem honore publico venerari. Cùm ergo tales Beatos venerari ſit privilegium, ſeu gratia, Privilegii autem natura ſit, ut non extendatur de perſona ad perſonam, & gratiæ item natura ſit, ut ſolùm intelligatur conceſſa juxta verba ſupplicationis, ſequitur, id concedi tantùm determinatis perſonis, & quidem ſolùm illis, pro quibus talis gratia fuit expoſtulata, non verò aliis.

8 Adde primò reſponſionem Sacræ Congregationis, & Cardinalis Bellarmini negantium, apud Dian. & Turr. cit.

9 Adde ſecundò, non fore differentiam inter Sanctos Canonizatos præſertim non poſitos in Calendario Romano, & inter Beatificatos, ſi de his indifferenter Miſſa offerri, & cæteræ ſolemnitates fieri, pro iiſdem poſſent.

10 Ratio concedentium, cum quibus ſentio, eſt, quia, cùm una Miſſa ejuſdem ſit valoris, & dignitatis ac aliæ quælibet, ſtatim atque Pontifex declarat talem Beatum dignum eſſe una Miſſa, quæ dicatur ab una determinata perſona, declarat illum eſſe dignum omnibus cęteris Miſſis à quocunque, & quomodocunque celebrandis. Si igitur Beatus remanet ſic dignus declaratus, non eſt, unde quilibet Sacerdos impediatur illum, per ſuas Miſſas venerari, nec venerabitur ſine Sedis Apoſtolicæ authoritate, hæc enim jam intercedit per illam declarationem, qua dignus Miſſa declaratus eſt Beatus.

11 Hinc infert meritò Caſtropalaus, poſſe quemlibet ejus imaginem adorare, adorandam in Altari conſtituere, publicis proceſſionibus circumferre (adde, & ejus collectam, ſeu commemorationem facere in Miſſa, intra annū, quod immeritò, ſed conſequenter ad ſuam ſententiam, negavit Granado.) Ratio eſt, quia hi cultus longe inferiores ſunt Miſſa, quare ſi hanc Pontifex concedit, concedit & illos.

12 Ad rationem negantium Reſpondemus, per illam conceſſionem determinatis perſonis factam auferri prohibitionem latam *in d. cap.* 1. Non eſt igitur recurrendum ad naturam Privilegii, ſeu gratiæ; quamvis enim habitus fuerit aliquis reſpectus ad dictas Religiones, in tollenda tali prohibitione, illa tamen ablata, omnes Sacerdotes ſine nova gratia remanent liberi ad venerandum Beatum Miſſa, & Officio, ab ipſis ex voluntaria devotione celebrandis.

13 Ad id, quod primò additur; ſatis ſit nunc dicere, de illis reſponſionibus non conſtare authenticè.

14 Ad id, quod additur ſecundò, reſpondeo, eſſe, ut cætera taceam, differentiam, quia de Beatificatis permittitur dici Miſſa, ex vi nimirum ablationis prohibitionis latæ in *d. cap.* 1. At de Canonizatis etiam nondum adſcriptis in Calendario Romano, poſitivè idem conceditur ex vi Canonizationis publicæ omnibus intimatæ. Quare Sacerdos ſæcularis, qui negligeret Canonizatis Miſſam celebrare, quando eis etiam non adſcriptis in Calendario illa competit (ut in propria Eccleſia, quando de iis ſit feſtum, tunc enim non adſcriptis convenit Miſſa, &c.) faceret contra Rubricas. at ſæcularis, qui negligeret ſimilem Miſſam celebrare in feſto, & propria Eccleſia Beatificati, non ageret contra Rubricas, quia ejuſmodi Beatis Miſſa ſæcularium non debetur, ſed ſolùm permiſſivè iiſdem ſæcularibus indulgetur.

15 Confirmo ſententiam hanc, quam meritò probabiliorem, ac magis piam vocat Caſtropalaus *ibid. num.* 7. confirmo, inquam, in hunc modum. Vel Sacerdos ſæcularis non poteſt celebrare Miſſam de Beato Borgia v.gr. quia Beatus nondum judicatur dignus honore Miſſæ, & hoc non, ut modò *num.* 10. vidimus: vel quia ipſe Sacerdos eſt impeditus, & hoc non, quia nemo impeditur venerari Beatum honore, quo dignus reputatus ab Eccleſia eſt: ergo, cùm aliud caput excogitari nequeat, cur non poſſit? Fac hunc Sacerdotem eſſe irregularem, tunc certè procederet argumentum contra ipſum, hoc modo: Vel hic non poteſt celebrare Miſſam de Beato, quia Beatus nondum eſt reputatus dignus Miſſa, & hoc non, ut dictum eſt: vel quia ipſe Sacerdos eſt impeditus, & hoc quidem ſic, quia ob cenſuram eſt à ſacrificando excluſus. Cùm igitur in caſu noſtro Sacerdos nullo ejuſmodi impedimento laboret, ideò poterit.

16 Granado *ibid. nu.* 16. concedit, ſi in Diplomate Pontificio fiat poteſtas Religioſis celebrandi in honorem Beati, & non addatur particula *tantùm*; valdè probabile eſſe, poſſe alios quoſcunque Sacerdotes celebrare; dummodo id fiat patentibus illis Religioſis, quibus facta eſt conceſſio. Ratio eſt, (inquit) quia ex Regula Juris, *qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſe ipſum.* Et quia Capellanus poteſt ſacrificare per alium.

17 In hoc dicto unum placet, alterum diſplicet, placet ipſa conceſſio, noſtris enim Beatificatis ſufficienter favet, ſiquidem in Brevibus de ipſis non adeſt particula taxativa. Diſplicet verò ratio, illa enim Regula *Reg.* 68. *de Reg. jur. in* 6. habet ſexcentas limitationes, & rectè Gloſſa *in Reg.* 72. *de Reg. jur. in* 6. ſic habet: *Qui facit per alium eſt perinde ac ſi faciat per ſe ipſum, quando ille actus poteſt* (utique jure) *expediri per alium.* Quare debuit Granado probare hunc actum celebrandi conceſſum Religioſis poſſe per alium de jure expediri, ergo nihil probavit afferendo ſolùm illam Regulam: multò minùs afferendo exemplum Capellani, de quo conſtat non obligari perſonaliter. Adde, ſi adverſarii ajunt, hanc conceſſionem eſſe Privilegium ſolùm perſonis Religioſis conceſſum, & in hoc ponunt totam vim ſuæ probationis, ut vidimus *nu.* 7. qua ratione probare valebunt aliis competere poſſe ejuſmodi actum celebrandi de Beatis per alium expediri?

18 Dices, quid ergo, per nos, operatur, ſeu ſignificat particula *tantùm*, ſi quando in dictis conceſſionibus inveniatur? Reſpondeo. Significat, & quidem explicitè, tale privilegium concedi poſitivè ſolis illis Religioſis, qui propterea contra Rubricas operarentur, niſi pro Beato celebrent, quando ipſis competit Miſſa tamen non propterea tollitur, quod & aliis indulgeatur permiſſivè, ut ex dictis patet.

19 Ex his quilibet facilè concludet eum Sacerdotem *num.* 1.

alla-

allatum ſtare promiſſis, ſequendo noſtram ſententiam, potuiſſe, tamen non ſtare, ſi ſecutus fuiſſet aliam, quæ certè probabilis eſt.

CAPUT VII.

An interrumpi Miſſa aliquando poſſit?

§. I. *Præmittuntur aliqua certa de Interruptione Miſſæ.*

1 CErtum eſt primò, nunquam, quoad partes eſſentiales, interrumpi Miſſam, ſine gravi peccato poſſe, v.gr. non poteſt conſecrato pane ita interrumpi, ut ommittatur conſecratio Calicis, nec conſecrato pane, & Calice, poteſt omitti conſumptio, hæc enim, licèt per aliquos non ſit de eſſentia Sacrificii, eſt certè de perfectione integrali.

2 Certum eſt, contra, Secundò, interrumpi, omittique omninò debere, quando incæpta etiam conſecratione, recordetur certò quis ſe non eſſe Sacerdotem, quia hic non interrumpit Sacrificium, cùm ab ipſo nulliter offeratur, ſed ab eo quod debet, abſtinet. Dixi (certò) nam in loco, & re tam gravi, nec ſcrupulus, nec dubium te commovere debet; quare ni certus omninò ſis, depone dubium. hoc eſt, tibi perſuade (quandoquidem non es certus) pergere poſſe, & pergito. Ita Fag.r. *Eccl.præc.l.3.c.19.n.19.*

3 Certum ſit Tertiò. Si Hoſtes, Hæretici v.gr. ingruant ad occidendum ſacrificantem in Altari (multo magis ſi ad injuriam inferendam Sacramento) poſſe Sacerdotem Hoſtiam conſecratam ſtatim ſumere, vel ſecum auferre, ſi ad conſecrandum Calicem ſine evidenti mortis periculo progredi non poſſit. Ita Laym. *lib.5.tr.5 de Euch.d.7.n.*1.*&* 2. Et quidem eadem eſſet ratio, ſi ex terræmotu, vel incendio ſimile periculum inſtaret.

4 Dices. Si quis incutiat metum mortis Sacerdoti, niſi ſolùm panem conſecret, non poteſt Sacerdos Miſſam incipere cum animo ſic interrumpendi, quamvis is metus non incutiatur in contemptum, ſed in alium finem v.gr. ad infirmum communicandum: cujus rei ratio eſt, quia non poteſt fieri ſacrificium mutilum contra præceptum latum à Chriſto de integritate ſacrificii. Ergo pariter, nec ille Sacerdos idem poterit, ut hoſtes fugiat, jam enim relinqueret mutilum ſacrificium.

5 Reſpondeo, in caſu Antecedenti directè intenditur ſacrificium imperfectum, quod quia eſt contra Chriſti præceptum, numquam licet: at in caſu noſtro Sacerdos non intendit mutilare ſacrificium directè, & ex propoſito, ſed permittit ejus imperfectionem, ſeu omittit illud perficere in eo caſu, in quo Chriſti affirmativum præceptum, de integrando ſacrificio, non obligat. Debet igitur Sacerdos ſemper habere propoſitum perficiendi, eſto per accidens, urgente graviſſimo periculo, non perficiat.

6 Certum eſt Quartò, etiam, quoad partes accidentales, & ritum jam approbatum recitandi Miſſam, non poſſe licitè eam interrumpi ſine gravi cauſa. Patet id ex ſenſu communi Fidelium, rei gravitate, & reverentia tanto ſacrificio debita, notatque *c. Nihil 7.q.*1. ibi *Nullus abſque patentis proventum moleſtia miniſter, vel Sacerdos, cùm cæperit, imperfecta officia præſumat omninò relinquere: ſi quis hoc temerariè præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.* Ubi notat hanc eſſe excommunicationem ferendam, cùm imponatur ex Bonac. *de cenſ.diſp.*1.*q.*1.*n.*6. & *paſſim*, per verbum futuri temporis, & requirere præſumptionem, ut patet per illud *temerariè præſumpſerit*.

7 Quoniam verò dictum eſt (ſine gravi cauſa) ideò per aliquas erit hic nobis, ut de ſimilibus deinceps judicare poſſimus, bræviter diſcurrendum.

§. II.

PRIMA CAUSA.

Interrumpendi Miſſam.

Metus mortis, vel gravis mali.

1 SI ob malum *num* 3 dictum poteſt Sacerdos interrumpere partes Miſſæ eſſentiales, multo magis poterit partes accidentales, quæ ſunt de præcepto Eccleſiaſtico, quod, ut cætera humana præcepta non obligat in tanto periculo. Immò propter hanc eandem rationem licebit in tali caſu eandem interruptionem ex propoſito, & directè etiam intendere.

Memini me tamen ſuprà *lib.1.c.3.* §.1. *num.*6. docuiſſe, ſi Sacerdoti metus mortis incutiatur, ni ſine omnibus veſtibus ſacris celebret, non licere ſic celebrare, licere autem, ſi ſine aliquibus. Et ratio erat, quia ſine omnibus non poteſt non cedere in contemptum ſacrificii, qui contemptus ſine aliquibus faciliùs vitatur. Pari igitur modo hic erit conſiderandum, quæ, & qualis interruptio intendatur, vel facienda ſit, An initio Miſſæ, An facta oblatione, An incepto Canone, &c. Si enim appareat periculum gravis contemptus, non licebit propter talem metum interrumpere, vel id intendere; licebit, ſi non appareat.

2 Si ingruant hoſtes, incendium, terræ motus, vel ſimile quid, idem ſimiliter eſt dicendum, ſemper præciſo ſcandalo, periculoque contemptus: habendum etiam præ oculis, quòd, quò partes ſunt remotiores, vel viciniores Conſecrationi, vel Communioni, eò periculum, vel malum inſtans debere eſſe, vel majus, vel minùs ad dandam, vel non dandam legitimam cauſam interruptioni. Quoniam verò in ingruentibus hiſce malis oritur perſæpè turbatio mentis, illud intrepidè facias, quod tunc bona ſine facere te poſſe judicas, nam coram Deo id ſufficiet, ut *cap.5.* diximus §.2. *num.*30.

§. III.

SECUNDA CAUSA.

Superveniens memoria impedimenti ex aſſumpto cibo, ex peccato, ex cenſura, ex tempore indebito.

1 SI quis, dum celebrat, recordetur ſe habere aliquod impedimentum, ſe, videlicet, non eſſe jejunum, vel non eſſe in gratia, vel eſſe excommunicatum, ſuſpenſum, interdictum, irregularem, quid faciet?

Reſpondeo, me de hoc aliqua dixiſſe *in Opuſculo de Expedienda Communione, c.*1.*§.*6.*n.*34. *&* 35. *juncto, c.*2.*§.*8.*n.*23. vide nihilominus, quæ dicam infrà *cap.*8.§.2.

2 Quid, ſi superveniat advertentia temporis indebiti, hoc eſt, te cæpiſſe Miſſam longè poſt meridiem, vel multo ante Auroram.

Si eſt cæptus Canon, eſt omninò Miſſa perficienda, ſi non eſt cæptus, menſurandum eſt ſcandalum, ſeu turbatio, quæ oriri poteſt in aſtantibus, hora multum, vel non multum à meridiè, vel ab aurora diſtans, multus, vel parvus progreſſus in ipſa Miſſa, &c quodque ponderare plus videbitur, hæc nimirum, an interruptio facienda, illud eligatur, juxta dicta *cap.5.§.2.num.*30.

§. IV.

TERTIA CAUSA.

Superveniens excommunicatus non toleratus.

1 DUm Miſſam celebrans advertis adeſſe, vel superveniſſe excommunicatum, non toleratum, cum quo communicare in divinis non poſſumus, quid tibi faciendum?

2 Communis doctrina, quam paucis comprehendit Laym hęc eſt: *Si excommunicatus non toleratus* (qualis ſolùm eſt nominatim denunciatus, & percuſſor Clerici publicus) *intereſſe præſumat Miſſæ, monendus ut diſcedat, ſicuti colligitur ex Clementina, Gravis, De ſent. excom. ubi nova etiam excommunic. Papæ reſervata decernitur, ſi exire juſſus non paruerit; tunc verò, ſi id commodè fieri poſſit, expellendus eſt opera laicorum, tametſi Regularis, vel Sacerdos ſit is, qui eiicitur; ſi laici non adſint, neque vocari poſſint, etiam Clerici eum expellere debent arg. c. veniens de ſent. excommunic. Quod ſi expelli non poſſit, Sacerdotem ab Altari recedere oportet, niſi Canonem Miſſæ cæperit ſecundùm Sylveſtrum (v. excommunic.*5.*n.*3.*) ſecundum alios verò* (apud Avilam *p.*2. *c.*6.§.9.*dub.*8. & Suar. *diſp.*12.*ſect.*1.*n.*11.*) tametſi Canon cæptus ſit, ſed nondum Conſecratio peracta: Sed exiſtimo, ſi verba illa proximè antecedentia conſecrationem; Qui pridie, quàm pateretur, dici cæpta ſint, non poſſe diſcedere Sacerdotem. At verò alii omnes præter Altaris Miniſtrum recedere coguntur, quia cum excommunicato non tolerato communicare in Sacris Officiis non licet. Sacerdos autem Sacrificium perficere debet uſque ad Calicis ſumptionem: tum, iterùm, monito excommunicato, ut recedat, ſi nolit, ipſe quoque abire debet, & quæ reliqua ſunt Miſſæ, in Sacriſtia peragere, vel ſi talis locus non ſit, omninò intermittere: debent tamen hæc intelligi de Sacrificio Miſſæ comparatione ejus dumtaxat Altaris, cui excommunicatus aſſiſtere præſumit: nam interim nihil obſtat, quo minùs in aliis Altaribus Miſſa peragatur, præſentibus etiam fidelibus, ſicuti notavit Suarez* (*diſp.*12.*de cenſ. ſect.*5.*fine.*) Hactenus Layman.

3 Dum hæc ſcriberem, accidit caſus hic. Declaravit Præſul nominatim excommunicatum unum ex Senatoribus Civitatis, ob quandam contumaciam in exigendis Vectigalibus ab Eccleſiaſticis. Paucis autem poſt diebus die ſolemni Natalis Domini, cum de more in Eccleſia Cathedrali coram Prorege, Senatoribus, populoque univerſo, Miſſam cantaret idem Antiſtes, advertit, ipſo Miſſæ initio, adeſſe cum cæteris collegis Senatorem illum excommunicatum non toleratum. Subſtitit; eundemque per nuncium admonuit, ut è Templo recederet, qui cùm renuiſſet, atque ultro, citròque idem Nuncius reſponſiones pertuliſſet, delata etiam ad præſentem Proregem turbationis cauſa, res eum terminum habuit, ut Epiſcopus, nulla alia adhibita vi, perrexerit in Sacro, illique de more finem impoſuerit. Magna exinde oborta eſt quæſtio, inter Canoniſtas. An legitimè Epiſcopus in Sacro peragendo perſiſtere potuerit: An Senator ille in excommunicationem Pontificiam inciderit; An denique aſtantes, qui exire à Templo debuiſſent, peccaverint. Profectò ſic primò aſpectu meritò dubitabatur. Verùm ego minimus, aliique me doctiores, inde prædictos defendimus, quia Senator ille, ſtatim atque ſuæ denunciatæ excommunicationis notitiam

habuit,

Digitized by Google

habuit, ritè appellaverat ad ſuperios Tribuoal; quare appellatione pendente, vitandus non erat. Audi eundem Laym. *l.5.tr.5.p.2.c.4.n.2.* breviter diſſerentem. *Secundò colligitur cum Navarro, & Gloſſa, licèt appellatio ipſam excommunicationis ſententiam abſolutè latam ſuſpendere non poſſit, cum ea executionem ſecum trahat. c. Paſtoralis §. De Appell. nihilominus ſuſpendit effectum denunciationis, ut appellatus, pendente appellatione, vitandus non ſit. Qua ſimili ratione, tametſi, aliquis in facto notorio appellare non poſſit, c. Cùm ſit Romana, eodem titulo, tamen à ſententia Judicis declarantis factum notorium eſſe, appellare poteſt, cùm is juris non appelletur c. Quia nos de Appell. appellari tamen poteſt à ſententia Judicis declarantis aliquem incidiſſe in pœnam juris.* Hæc ille; vide etiam Bonac. *de exc.d.2.d.2.p.1.§.1.n.2.* alioſque.

§. V.

QUARTA CAUSA.

Superveniens violatio Eccleſiæ, vel Altaris.

1 SI violatio, (de qua ſupra *lib.1.c.4.§.5.* breviter locuti ſumus) contingat poſt Canonem inceptum, (cùm tunc cenſeatur quoad hunc effectum incæpiſſe Sacrificii ſubſtantia ex Suar. *de Sacr. diſp. 81. ſect.4.§. Secundo quares.* Fagund. 1 *Eccl.prae.lib.3.c.14.n.7.*) pergat Sacerdos, Miſſamque abſolvat, ac ſi nulla violato ſupervenerit. Sic de Lugo *de Euch.d.20.ſect.2.n.61.* & *paſſim*. Si verò Canonem non inceperit, recedat, Miſſamque relinquat. Illud recole, ſi Eccleſia ſolùm benedicta, & non conſecrata fuerit, poſſe ipſum Sacerdotem ejuſmodi violatam Eccleſiam, ſeu Altare reconciliare per formulam poſitam in Ceremoniali, quæ ſatis eſt brevis, factaque reconciliatione ſtatim redire ad Miſſam, & proſequi. Ita nos ſuprà *l.1.c.4.§.5.nu.2.*

2 Dico (poſſe) nam ſi commodè haberi nequeat Ceremoniale, Sacerdos non obligabitur; ſed ſolùm relinquat Miſſam. Obligabitur tamen ſub veniali, ſi commodè poſſet habere Ceremoniale, & vellet reconciliare: quia eſt nonnulla irreverentia, nolle Miſſam cœptam, quamvis nondum incepto Canone, abſolvere, cùm poſſit. Sub mortali autem non obligo, quia poreſt ſe conformare cum decreto Eccleſiæ prohibente Sacrum fieri in loco violato, & ex alia parte Sacerdoti privato reconciliationem illam Eccleſia non præcipit.

Poſt hæc ſcripta volui recolere modum reconciliandi Eccleſiam violatam, quando nondum eſt conſecrata, quem præſcribit Rituale Rom. Pauli V. nec illum inveni adeò brevem, ut modo dictum eſt ex de Lugo. Immò Rituale Pauli V. ſupponit Sacerdotem hunc debere eſſe delegatum ab Epiſcopo. Id quod certè ſæpiſſimè oe dicam ſemper, longam trahit moram. Quare puto, ante Canonem inceptum abſolotè poſſe Miſſam omitti, cùm prolixitas reconciliationis ſufficientem cauſam det omittendi, ſicuti dat Eccleſiæ conſecratæ propter non validè diſſimilem prolixitatem.

3 Sed quid fiet de Hoſtia, Vinoque oblatis, ſi relinquenda ſit Miſſa poſt oblationem.

Hoſtia vel reverenter ſumatur à quopiam, vel ſervetur inter ceteras, quæ poſteà conſecrandæ erunt: nec officit debere iterùm offerri, quia oblationem repetere culpa nulla eſt. Vinum etiam, vel reverenter abſumatur, vel ſervetur ad alias Miſſas, vel deponatur in Piſcinam ſacram, ſeu ſacrarium. Atque hæc ex congruentia, nam ceterùm ſi ejuſmodi Hoſtia, & Vinum ſervetur, ſine contemptu, in uſum non ſacrum, culpa ooo erit, ut ſupradicta *l.1.c.2.§.3.à n.3.* in ſimili colligi poteſt.

§. VI.

QUINTA CAUSA.

Superveniens corporalis neceſſitas.

1 SI morbus, vel alia gravis corporis neceſſitas cogat Sacerdotem Miſſam interrumpere, immunis is erit, ut ex ſe conſtat, à culpa. Ita Layman *lib.5.tr.5.c.7.n.2.* Quo caſu, ſi facta eſt conſecratio, & ipſe redire ad ſupplendum Sacrum nequeat, quid faciendum ſit, dicam infra *cap.8.§.1.num.1.*

§. VII.

SEXTA CAUSA.

Superveniens proximi neceſſitas Spiritualis.

1 DIfficolter alium caſum circa hoc invenies, præter eum, in quo alicui morti proximo Sacramentum ſit miniſtrandum.

Primò igitur, ſi ſit miniſtrandum Sacramentum, quo credatur moriturus ponendus eſſe in gratia, (quale Sacramentum pœnitentiæ, vel ſi hoc ſuſcipere ob phreneſim non poſſit, Sacramentum Euchariſtiæ, vel Extremæ Unctionis, quibus in eo caſu competit ex probabili opinione primam gratiam conferre) ſi id, inquam, ſit miniſtrandum, nec præſtò ſit alius, niſi is, qui actu celebrat, *poteſt* (inquit meritò Zambranus *cap.4 dub.6. nu.5.*) *Sacerdos Miſſam inchoatam etiam poſt conſecrationem relinquere, ſervante interim aliquo Sacram Euchariſtiam, in quo caſu dictus Sacerdos ſecum deferat aliquam hoſtiam conſecratam, & extremam unctionem ad infirmum, audita que ejus confeſſione, & data Euchariſtia, atque extrema Unctione (remiſſis tamen Pſalmis Pœnitentialibus ad Eccleſiam poſt Miſſam) revertatur ad proſiciendum Sacrum: Atque hoc, ſi infirmus poſſit ea omnia Sacramenta ſuſcipere: ſecus, conferat illud, quod poteſt.*

2 Secundò. Si ſit miniſtrandum Sacramentum Euchariſtiæ non ut conferat illi gratiam primam, ſed pro Viatico ei, qui paulò antè ſit confeſſus, nec adſit alius Sacerdos, ſi facta quidem ſit oblatio, ſeu certè inceptus Canon, non licet exuere ſacras veſtes, & ire ad porrigendum Viaticum. Si verò oblatio facta non fuerit, licere non eſt improbabile. Ita Layman *lib.5.tr.5.c.7.n.2.* Ratio eſt, quia ex una parte neceſſitas, ſeu utilitas illa infirmi non judicatur modica, & ex altera, ante oblationem, vel Canonem (non verò poſt) relinquere Miſſam, non judicatur continere tantam irreverentiam, quæ non vinci debeat ab illa neceſſitate.

3 Dixi (licere) nam non cognoſco obligationem, cùm poſſit Sacerdos juxta alteram opinionem putare non eſſe hanc tantam neceſſitatem, ut interrumpere Miſſam valeat.

4 Dixi item (non licere exuere Sacras veſtes) ſi enim in ipſa Eccleſia, in qua quis Sacrum celebret, fortè aliquis repentino malo correptus, indigeat ſimili Viatico; poteſt Sacerdos, etiam poſt conſecrationem, divertere tantillum ab Altari, illi Euchariſtiam porrigere, ac ſtatim reverti. Sic Gloſſ. *c. nullus diſt.1. de conſ.* Layman *lib.5.tr.5.c.7.n.2.* Henriq. *lib.8.c.30.n.4.*

5 Tertiò denique. Si ſit miniſtranda extrema Unctio moribundo aliàs confeſſo, vel Sacra Euchariſtia refecto, quamvis aliqui cum Layman *ibid.* aſſerant poſſe relinqui Sacrum, ſi nondum facta eſt oblatio, præſertim ſi qui ſacram Unctionem petit, is ſit, cui facilè negari non poſſit: Ego tamen puto non poſſe. Ratio eſt, quia non video tantam neceſſitatem in caſu extremæ Unctionis, (ſicuti contra modò vidi in caſu Viatici) ut ab hac neceſſitate poſſit vinci irreverentia interruptionis Miſſæ. Adde infirmam eſſe rationem illam (ſi petatur ab eo, cui negari non poteſt) ſic enim, jam non concedis interruptionem ob ſpiritualem neceſſitatem, quæ par eſt in omnibus, ſed propter reſpectum humanum, cujus certè ratio in his ſacris Miniſteriis habenda nequaquam eſt.

6 Petes, unde incipiet Sacerdos, cùm in prædictis caſibus revertitur ad ſacrificium perficiendum?

Reſpondeo. Si revertatur in caſu factæ conſecrationis, ritè incipiet inde, ubi deſierat: at in caſu conſecrationis non factæ, eſt diſtinguendum. Nam ſi magna mora intercesſit, puta pluſquam una hora, poterit à principio Sacerdos rediens, Miſſam ordiri; ſi parva, puta non pluſquam una circiter hora, poterit incipere inde, ubi deſierat. Lege Suar. *de Sacr. d.85.ſect.1.* Ratio eſt, quia in parva mora moraliter reputatur continuari eadem Miſſa: at in longa, cùm cenſeatur moraliter pars jam dicta deſiiſſe, non reputatur continuari eadem Miſſa; quare cùm nulla aliunde inconvenientia appareat, ab initio erit incipienda. Immò in hoc caſu, ſi Sacerdos nullam obligationem habeat Miſſam eo die celebrandi, poterit illam omnino relinquere; quia ſi illa pars deſiit, non eſt obligatio addendi compartem.

§. VIII.

SEPTIMA CAUSA.

Adventus Principis, Prælati, Populi.

1 COncedunt aliqui, ſi ſuperveniat Princeps, vel Prælatus, vel proceſſio Populi, vel ſimiles, audituri que ſint Sacrum, poſſe Sacerdotem interrumpere Miſſam, & iterùm incipere; ſi alius Sacerdos non ſit, & celebrans ſolùm progreſſus fuerit uſque ad oblationem excluſivè, non verò ſi ultra. Ita Navarr. Henriq. Sà, Scortia, quos citat, ſequiturque Laym. *l.5.tr.5.c.7.n.2 fine.* Immò id in praxi obſervatum eſſe teſtatur Navarr. *ibid.* & Henriq. *ibid.*

2 Mihi quidem hæc conceſſio non placet, ſicuti nec placuit ſupra *lib.1.c.6.§.3.num.2.* quod propter ſimilem adventum poſſet ab eodem bis eodem die celebrari. Ratio eſt, quia ejuſmodi adventus non affert tantam neceſſitatem, quæ ſuperare poſſit irreverentiam interruptionis Miſſæ, quandoquidem illi, cùm non ſuppetat alia Miſſa, ad integram audiendam non obligentur: Maximè ergo laudandum eſt Decretum Mediolanenſe, apud Gavant. *in Man.Ep. v. Miſſa ritus nu. 15.* in quo abſolutè cavetur, ne quia Miſſam ſemel inchoatam repetat: Id quod praxim à Navarro allatam, nec ſolido fundamento nixam, meritò corrigit.

§. IX.

OCTAUA CAUSA.

Concio, Ordinatio, Communio Populi, Publicatio Edictorum.

1 HÆc exerceri poſſe juxta Rubricas, & conſuetudines, dum Miſſæ Sacrificium peragitur, atque adeò per illa interrumpi ritè poſſe ſacrum, explicatione non indiget.

CA-

CAPUT VIII.

Qua ratione occurrendum defectibus in Miſſa occurrentibus.

1 ADeò latè à DD. immò & à Rubricis Miſſalia de hoc argumento diſſeritur, ut actum agere non debeam: ad memoriam ergo ſolùm refricandam, & ne in quibuſdam neceſſariis Lectorem meum aliò abire compellam, doctrinam de hac re S. Tho. *3. p. qu. 81. art. 6.* ab Ægidio Coninch. *de Euch. q. 83. art. 6.* compendioſè allatam, cum nonnullis nihilominus notis, ſeu additionibus noſtris, ubi opus fuerit, immixtis, ſive annexis, hic ſubſcribam.

§. I. *Quid fiet, quando Sacerdos deficit, dum Sacrificat.*

1 DOcet primò S. Tho. Quando inter celebrandum Sacerdos ſubitò deficit, itaut non poſſit ullo modo ſacrificium perficere, ſi hoc contingat ante conſecrationem Panis, ſacrificium relinquendum eſſe imperfectum: quia cùm nondum ſubſtantialiter inchoatum ſit, nullum in hoc eſt notabile incommodum; ſi autem contingat poſt conſecrationem etiam unius materiæ, tunc perficiendum eſſe per alium Sacerdotem, ſi quis adſit, etiam ſi jejunus non ſit, etiam ſi ſit in peccato mortali, aut excommunicatus. Hic tamen neceſſariò debet priùs conteri. Ita communiter DD. ex Conc. Tolet. *7. c. 1.* Ratio eſt, quia minùs incommodum eſt, Sacerdotem non jejunum, aut poſt commiſſum peccatum mortale, ante confeſſionem, contritum communicare, quàm ſacrificium relinqui imperfectum.

2 Nota primò cum Soto *in 4. d. 13. q. 2. §. Perplexior autem*, conſcium ſibi peccati mortalis nullo modo poſſe hoc Sacrificium perficere, niſi priùs, ut dictum eſt, conteratur, aut ſaltem probabiliter putet ſe contritum; aliàs peccaret mortaliter communicando in ſtatu peccati mortalis. Diſputat autem *ibid.* idem Sotus, Utrùm talis Sacerdos, ſi difficulter poteſt conteri, poſſet nolle perficere Sacrificiũ? & reſpondet affirmativè, quia Concilium tantùm dicit liberum eſſe Sacerdoti inchoatum à deficiente Sacrificium perficere: ſed meliùs Suarez *de Sacr. d. 85. ſect. 1. ſub fin.* docet, talem teneri conteri, ut Sacrificium poſſit perficere, quia graviſſimum eſt incommodum contra inſtitutionem Chriſti, & reverentiam tanti Sacrificii, atque etiam ipſius Sacramenti (præſertim quando Calix eſt jam conſecratus, qui ſine irreverentia, & periculo alicujus incõmodi ſæpè in aliud tempus conſervari non poteſt) ſi Sacrificiũ relinquatur hoc modo imperfectum. Quare omnes, qui ſine graviſſimo incommodo hoc poſſũt impedire, ad hoc tenentur. Peccator autem nullum incommodum, ſed potiùs maximum commodum accipit, dum compellitur conteri.

3 Nota ſecundò, non Sacerdotem, in ſimilibus caſibus nullo modo Sacrificium perficere, quia non habet poteſtatem ſacrificandi. Quare ſi nullus Sacerdos adſit, ſacrificium neceſſariò imperfectum relinquendum eſt, & Sacramentum honeſtè conſervandum, donec poſſit legitimè ſumi, ſi id ſine periculo fieri poſſit: Quod ſi hoc ſine periculo fieri non poſſit, ut ſi eſſet periculum, ne Sacramentum veniret in manus infidelium, aut ne ſpecies ante adventum alicujus Sacerdotis planè corromperentur, tunc Sacramentum etiam à laico ſumi deberet: quia hoc ipſius reverentia exigit. Sotus tamen *in 4. diſt. 12. art. 6. §. Circa hoc*, putat potiùs permittendũ eſſe, ut ſpecies omninò aceſcant, ſeu corrumpantur, quàm ut ſumantur à laico. Sed meliùs Suar. *diſp. 17. de Sacram. ſect. 4. in fine*, docet laicum tunc debere ſanguinem reverenter ſumere, quia quæ in reverentiam hujus Sacramenti ſunt inſtituta, non debent cum ipſius tanta irreverentia ſervari.

4 Nota tertiò, ſi Sacerdos deficiens non obierit, ſed ſolùm infirmus fuerit, adeò tamen, ut communionem ſumere poſſit, Sacerdotem, qui Miſſam ſupplet, dividere Hoſtiam debere, & unam partem ſibi ſumere, aliam infirmo præbere: de qua re nos egimus *in Opuſc. de Exped. comm. c. 6. §. 6. n. 31.*

5 Nota quartò, ſecundum Sacerdotem debere incipere inde, ubi primus deſierat, ſi id ſciri poteſt: quòd ſi non poſſit, vide apud Suar. *diſp. 85. de Sacram. ſect. 2. §. 3. denique*, cùm enim rarò poſſit evenire in praxi, ut ſaltem ex miniſtri relatione id non ſciatur, non eſt neceſſe, hac in re pluribus immorari.

An perfici ſequenti die prædictum Sacrificium poſſit.
Ubi,
Vindicatur Emmanuel Sà.

6 Sed quæramus, quid fiet, ſi nullus adſit, qui miſſam perficere, eodem die poſſit, adſit tamen, qui à loco diſtanti vocatus, die ſequenti poſſit? Emanuel Sà *in genuina impreſſione v. Miſſ. num. 38.* ſic de hac re diſſerit: *Quod ſi deſit, qui Miſſam perficiat, ſequenti die perficiatur, aut ſumatur ab alio Sacerdote, in alia Miſſa, Sacramentum?* Non placuit hoc dictum ei, qui illum expurgavit, quare ſic repoſuit. *Quod ſi deſit, qui perficiat, ſequenti die ſumetur ab alio in alia Miſſa Sacramentum.* Citatque Suar. D. Thomam, Azor. Sotum, & Toletum. Hinc ergo oritur quæſtio; An opinio genuina authoris dicentis poſſe perfici die ſequenti prædictam imperfectam Miſſam, ſit probabilis, ac propterea immeritò expuncta?

7 Certè non video, cur poſſit eodem die perfici, ut omnes concedimus, immò injungimus, etiam poſt ſex, vel ſeptem horas, ut contingeret, ſi defectus occurreret ſummo manè, & Sacerdos ſuppleturus inveniretur circa meridiem; non poſſit autem die immediatè ſequenti, illa enim mora in tali defectu non debet judicari longa, itaut continuari eadem Miſſa non poſſit die ſequenti. Sicut enim die Veneris Sancti conſumptio tunc exhibita continuat Miſſam diei præcedentis, nam propterea dicitur complementum Sacrificii præteriti: ita in caſu noſtro, &c.

Dixi (poſſit) nam cum ex alia parte negandum non ſit, eam eſſe aliquam notabilem moram, ideò rectè concedimus poſſe etiam ſumi illud Sacramentum eodem die, juxta dictum *nu. 3.* vel alio die in alia Miſſa, ut hìc notamus, & ſapienter docuit Sà, dum ſub disjunctione dixit, *ſequenti die perficiatur vel ſumatur.*

8 Neque obſtant illi DD. in Expurgato citati, ii enim præter Sotum, cum non diſputent, an die ſequenti perfici poſſit dicta Miſſa, ſed ſolùm abſolutè doceant aſſumi poſſe, deficiente Sacerdote, Sacramentum: non ſunt contra nos, ſed ſolùm ſunt dicendi de noſtra ſententia mentionem non feciſſe. Sotus verò *in 4. diſt. 13. q. 1. art. 6. §. Circa hoc, fine*, ſi rectè intelligatur, pro nobis eſt.

An perfici prædictum Sacrum ab Excommunicato, Suſpenſo, vel Irregulari poſſit?
Vbi,
Non approbatur Emmanuel Sà.

9 QUæramus ſecundò; An ſi non adſit alius Sacerdos, niſi Excommunicatus, vel Suſpenſus, vel Irregularis, poſſit hic, & juxta dicta debeat ſupplere prædictum ſacrificium.

De Excommunicato S. Tho. *3. p. q. 83. art. 6. ad ſecundum*, jam poſſe pronunciavit modo *n. 2.* De Suſpenſo, & Irregulari non meminit; cùm tamen id excommunicato conceſſerit, illis etiam propter paritatem rationis conceſſiſſe certum videtur. Sà verò tum *in genuina* tum *in expurgata editione, a. Miſſa, n. 83.* ſic habet: *Tale Sacrificium imperfectum perficere poteſt, & ſecundùm quoſdam debet alius, etiam non jejunus, ſi deſit jejunus, non autem excommunicatus, aut ſuſpenſus, aut irregularis.* Victorellus ad eundem Sà expurgatum illum addit: *Immò ſi ſolus adſit Sacerdos excommunicatus, aut irregularis, & ex Sacri omiſſione ſecuturum ſit grave aliorum ſcandalum, perficere poteſt: aliàs non. Azor. ex Soto.* Hæc ille.

10 Dico abſolutè, etiam nullo inſtante ſcandalo, Excommunicatum, Suſpenſum, Irregularem, ſi alius aptus Sacerdos non adſit cum debita cordis contritione, poſſe. Ratio eſt, quia ſacrificium relinqui imperfectum quoad eſſentialia, fuit ſemper æſtimata res graviſſima, cui omnibus modis ſit ſuccurrendum, tantuſque rigor fundatur in eo, quod præceptum de integritate ſacrificii putatur eſſe divinum à Chriſto Domino latum: cui ſponſa Eccleſia per cenſuras non videtur derogare voluiſſe, immò nec potuiſſe. Ita S. Tho. *3. p. q. 83. art. 6. ad primum*, aliique *paſſim*.

11 Confirmatur primò, quia omnes cum S. Thom. *ibid.* concedunt Sacerdotem, ſi poſt conſecrationem recordetur ſe eſſe excommunicatum, ſuſpenſum, vel irregularem, debere Miſſam abſolvere, ut mox §. 2. dicemus, idque propter perfectionem ſacrificii, etiam præſcindendo ab omni alia cauſa: at idem prorſus eſt in caſu noſtro.

12 Confirmatur ſecundò, quia non eſt novum in Eccleſia, ut Sacerdos per prædictas cenſuras à miniſterio Sacramentorum excluſus, ad illud in neceſſitatibus admittatur. Sic Sacerdos excommunicatus vitandus, immò Irregularis, immò & Degradatus, quamvis privetur ab Eccleſia juriſdictione, tamen poteſt miniſtrare Sacramentum Pœnitentiæ exiſtentibus in articulo mortis, quando alius idoneus Confeſſor non adeſt. Ita Avila, Sayr. Alterius, Suar. aliique apud Bonac. *de excomm. diſput. 2. quæſt. 2. p. 2. §. 4. num. 3.* & *diſput. 1. de conſ. quæſt. 3. p. 3. num. 3.* Sic in ſimili neceſſitate poteſt baptiſmum conferre; ex Suar. Laym. apud Bonac. *loc. cit. de excommun. num. 7.* Sic item in ſimili Euchariſtiam infirmo porrigere. Ita idem *ibid. num. 8.* Si ergo ab his non excluditur excommunicatus, quia non eſt credibile Eccleſiam velle in tanta fidelium neceſſitate prohibere Sacerdotem, ita nec excludetur in tanta neceſſitate divini cultus in caſu integrandi ſacrificii.

§. II. *Quando Sacerdos meminit in Miſſa, ſe eſſe in mortali, non jejunum, excommunicatum, &c.*

1 DOcet ſecundò S. Thomas, Quando Sacerdos poſt conſecrationem recordatur ſe non eſſe jejunum, aut eſſe in peccato mortali, aut eſſe excommunicatum, &c. debere, concepta contritione, ſacrificium perficere. Quando verò horum recordatur ante conſecrationem, ait S. Thomas, tutius eſſe, Coninch verò ait eſſe neceſſarium, ſi nondum inchoarit Canonem, deſiſtere à ſacrificio, ſi id poſſit fieri ſine ſcandalo, aut ſui diffamatione. Quòd ſi Canon eſſet inceptus, quia tunc ſatis indecens eſt relinquere ſacrificium, videtur tali caſu poſſe ipſum, concepta contritione, perficere, quia in hoc ſaltem caſu eſt vera ſententia S. Thomæ, quòd tantùm ſit tutius deſiſtere: quo ſatis inſinuatur non eſſe præceptum. Sotus autem *in 4. diſt.*

*diſt.*13.*q.*2.*art.*9.§. *Secundò arguitur* , docet celebrantem, qui etiam in initio Miſſæ recordetur ſe eſſe in peccato mortali, ſi ſit jejunus, & nulla cenſura prohibitus, poſſe, concepta contritione, pergere, etiam ſi ſine ſcandalo poſſit deſiſtere, quod videtur etiam innuere S. Thomas, quia dicit eſſe tutius deſiſtere, maximè in caſu, quo quis eſt excommunicatus, aut non jejunus. Coninch, tamen docet benè facturum, eum, qui, in dicto caſu, Miſſam relinqueret, quando aliud non ſequeretur incommodum. Utrique probabiliter, quorum fundamenta, ut & alia huc pertinentia vide *in noſtro Opuſculo de Expedienda Communione c.*1.§.6.*n.*34.*&* 35. *junctè c.*2.§.8.*n.*33

§. III. *Quando Calix, vel Hoſtia veneno, vel ſimili inficitur.*

1 DOcet tertiò, quando aliquod animal, vel res aliqua, quæ Calicem inficere aliqua ratione poſſit, ante conſecrationem in eum inciderit, Vinum mittendum eſſe in Piſcinam, & abluto calice, aliud Vinum cum aqua eſſe imponendum, ac ſaltem mente offerendum, conſecrandum, ſacrificiumque perficiendum.

2 Quòd ſi ſimile quid contigerit poſt conſecrationem, tum animal, quod incidit, eſſe diligenter abluendum, & comburendum, & ablutionem unà cum cineribus projiciendam in ſacrarium ſive Piſcinam, (quod intellige niſi ablutio poſſit à Sacerdote poſt ſumptum Sanguinem commode ſumi, hoc enim eſſet multo decentius, præſertim cùm valdè probabile ſit aliquam partem Sanguinis, quæ animali adhærebat, ei ineſſe) Sanguinem verò debere ſumi, ſi fieri poſſit ſine periculo ſalutis corporis, vel vomitus, quod ſi horum notabile ſubſit periculum (ut ſi venenum inſit Calici) nullo modo debet ſumi, ſed vel honeſtè debet conſervari, donec ſpecies, omninò corrumpantur, & tunc mittendus eſt in Piſcinam, vel, ut alii volunt, ſpecies ſtupa, aut ſimili materia debent imbibi, & permitti omninò exſiccari, & tunc ſtupa exſiccata comburenda erit, & cineres mittendi in Piſcinam. Sacerdos autem debet in tali caſu abluto Calici imponere novum vinum cum aqua, illudque conſecrare.

3 Illud proportionaliter dicendum eſt de Hoſtia conſecrata, ſi enim ea ab aliquo venenato contacta fuerit, alteram Sacerdos conſecret, ſumatque, illa verò ſervetur in Tabernaculo ſeparatim, donec ſpecies corrumpantur, & ſic in Sacrarium deponatur.

Notat hic Gavantus *Rubr. Miſſ. p.*3.*T.*10.*num.*71. Gennenſ. *in prax. Neap. c.*49.ea, quæ ſunt fulmine tacta, venenata cenſeri. Quare cùm accidiſſet *anno Domini* 1601. ut Calix à fulmine tangeretur poſt conſecrationem, fuit dictum à Doctoribus non debere ſumi, ſed modo prædicto ſervari.

§. IV. *Quando quis advertit Aquam ſe Calici non impoſuiſſe.*

1 DOcet quartò, quando id advertit ante Calicis Conſecrationem debere eam ſtatim imponere. At quando recordatur poſt conſecrationem Sanguinis, quia indecens eſt aquam Calici conſecrato miſceri, nihil immorandum, ſed porrò eſſe in Sacro progrediendum. De Græcis aquam calidam poſt conſecrationem miſcentibus, vide Henriq. *de Euch. l.*7.*c.*12.*n.*4.*lit.*S.

§. V. *Quando quis advertit ſe Aquam, vel acetum conſecraſſe.*

1 DOcet *ibidem* ſive ante, ſive poſt conſecrationem id advertat; debere Sacerdotem ea mittere in Piſcinam, ſeu Sacrarium, & imponere vinum cum aqua, illudque conſecrare.

Et Divus Thomas quidem docet, quando Sacerdos advertit poſt ejuſdem Calicis conſumptionem puram aquam (idem de aceto) fuiſſe conſecratam, eum debere conſecrare etiam novam Hoſtiam unà cum Calice, & eodem modo Sacrum perficere, ac ſi nullam anteà materiam conſecraſſet, vel ſumpſiſſet, incipiendo ab illis verbis, *Qui pridie quàm pateretur*, aut ſaltem à forma conſecrationis corporis.

2 Scotus verò *in* 4.*diſt.*8.*q.*3. & Navarrus *c.*25.*n.*91. docent etiam in hoc caſu ſufficere conſecrare Calicem mixtum aqua, & vino, & ſtatim ſumere, reliquis omnibus omiſſis, quæ antè ſumptionem fieri ſolent, quod ita fieri poteſt, ut nemo circunſtantium advertat. Ut ſi celebrans quaſi accepturus ablutionem accedat ad cornu Altaris, & Calici imponat vinum, & parum aquæ, & diſſimulanter conſecret, ac ſtatim ſumat, & poſteà ſumat ablutionem.

3 Utraque ſententia eſt probabilis, & in praxi excipi utraque tutò poteſt. Nam propterea Rubricæ Miſſalis Pii V. *de defectu vini*, *nu.*3. priorem ſequuntur, Miſſalis Clementis VIII. *de defectu vini*, *num.*5. addunt & poſteriorem, quæ certè præſertim in præſentia populi, expeditior eſt, & conſulenda.

4 Illud adverte Primò. Sacerdotem ſi talem defectum agnovit, dum habet in ore illam aquam, ſeu acetum, non debere ea projicere, quia eſſet irreverentia, & fortè periculum ejiciendi aliquod fragmentum aſſumptæ Hoſtiæ. Deglutiat igitur, & poſito vino, conſecret, ut dictum eſt, ſumatque, nihil curans, quod per illam aquam jejunium naturale fregerit, quia ſic Sacramenti reverentia tunc expoſcit.

5 Secundò. Si quis, vel propter ignorantiam, vel propter animi turbationem, quæ in his caſibus etiam ſolertiſſimo accidere ſolet, ritè non ſuppleviſſet, talem defectum, nullo modo debet iterùm conſecrare poſt abſolutum Sacrum, quia tunc in re tam gravi non judicaretur eſſe idem, ſed diſtinctum Sacrificium.

Quid, ſi dubitetur de Aceto, vel non inveniatur Vinum?

6 Si advertat, ſed ſub dubio Sacerdos id, quod poſuit in Calice, fuiſſe acetum, idque poſt ſumptionem Calicis, ſibi perſuadeat fuiſſe vinum, quia poſſidet ſubſtantia Vini, & pro ipſo in dubio eſt præſumendum. Idem puto, ſi in dubium incidat poſt Conſecrationem; ne ſine certò fundamento turbetur Sacrificium, ejuſque ordo, & ex alia parte pariter tunc poſſidet ſubſtantia vini. At ſi dubites ante Conſecrationem, vel deponere debes dubium, vel mutare vinum, ne exponas te periculo non conſecrandi; quæ omnia diximus *in Opuſculo Expedita Commemorationis, c.*2.§.8.*n.*34.

7 Quòd ſi non poſſit inveniri, vel certè difficillimè, vel cum notabili populi offenſione vinum; ſi non eſt incæpta, præſumat eſſe vinum, & progrediatur. Acetum autem illud vel ſumat Sacerdos poſt ſumptionem Corporis, & Sanguinis, vel alicubi reverenter ſervet, donec ſiccetur modo ſupradicto § 3.*n.*2. in ſimili. Immò ſi eſt certò acetum, poterit alteri cuicumque ſumendum tradi, ut in ſimili diximus ſuprà §.3.*n.*34.

§. VI. *Quid fiet, ſi quid inadvertenter omittat celebrans, Et quid, ſi Hoſtia frangi non poſſit?*

1 DE priore, quod in hoc titulo proponimus, docet Quintò S. Thomas ea, quæ per occaſionem jam dicta à nobis ſunt ſuprà *c.*7.§.5 *num.*3.

2 De poſteriore ergo docet ſextò, quod quando Hoſtia, quia priùs fortè cecidit in Calicem, non poteſt propter humiditatem, quam tota fortè imbiberit, frangi, (qui caſus certè nunc, cùm parum vini ſolet apponi, quod propter reverentiam ſemper mihi placuit) nihil erit reiterandum, ſed relicta fractione, omnia dicat Sacerdos, omittendo tamen ſigna conſueta ſuper ſolam Hoſtiam, & progrediatur in Sacro; nihil enim ſubſtantiale in Sacrificio deerit. Cùm verò communicare voluerit, ſignans ſe Calice dicat, *Corpus & Sanguis Domini noſtri, &c.* Quando verò non eſt tota madefacta, fiant omnia conſueta cum reſidua parte non madefacta.

§. VII. *Quid, ſi Sanctiſſimus Sanguis effundatur, vel Hoſtia diſpareat?*

1 DOcet ſeptimò, quando aliquid ex Sanguine cadit in tabulam, hanc debere priùs à Sacerdote lambi. & deinde radi, ſicut etiam terram debere radi, quando in ea Sanguis decidit, & quod abraditur, debere comburi, & cineres in Piſcinam condi. Quando verò ſtillavit Sanguis ſuper lapidem Altaris, Sanguis debet ſorberi à celebrante, benè lavari lapis, & ablutio in Sacrarium effundi. Si ſuper aliquod linteum, etiam ſi ſit Corporale; debet ter lavari ſuper Calicem, & ablutio (niſi vellet quis eam ſumere) debet projici in Piſcinã: Idem fieri, ſi ſuper pannum, vel tapetum pedibus ſubſtratum, vel ſimile. Addũt aliqui partem illam lintei debere abſcindi, comburi, ejuſq; cineres projici in Piſcinam; quod licèt admodum decens ſit, quando illud linteum non eſt Corporale, aut Purificatorium, non eſt tamen ulla obligatio (præſertim quando eſt pretioſum, & ſolùm rebus Sacris inſervit) quia honori Sacramenti, per ipſius ablutionem, ſatis conſulitur. Quis debeat lavare, dicam infra §.8.*num.*2.

2 Nota primò, pœnas, olim apud S. Th. 3.*p.q.*73.*art.*6. injungendas ei, cujus culpa Sanguis fuiſſet effuſus, non eſſe in uſu; quare talis, judicio Superioris, pro ratione culpæ, puniendus eſt. Ante ſententiam tamen nullam pœnam tenetur ſubire, niſi quatenus, vel ipſe, vel Confeſſarius judicat neceſſarium, ut ſatisfiat Deo pro peccato.

3 Nota ſecundò, quando Sanguis ita effunditur, ut nihil maneat in Calice, tunc novum vinum cum aqua Calici infundendum, offerendum, oblatione ſaltem mente concepta, & conſecrandum, ac ſumendum eo modo, quo ſupra diximus in ſimili §.5.*n.*1. & 2.

4 Idem propter paritatem rationis dic de Hoſtia: Nam ſi ea jam conſecrata, per miraculum diſpareat, vel à vento, ſeu animali fortè ſubtrahatur, debet tunc alia Hoſtia, modo dicto, conſecrari, quæ poſſit ad integrandum Sacrificium conſumi.

5 Si quæratur autem, quid agendum ſit, ſi alia Hoſtia haberi non poſſit, vel difficillimè, vel cum populi offenſione (idem dic de vino.) Reſpondendũ eſt cum Azor. *p.*1.*lib.*10.*c.*34 *q.*6. finiri ſic debere Sacrũ cum una ſolùm ſpecie, ita tamen, ut juxta Rubricas Miſſ. *de defectu vini, n.*8. prætermittantur verba, & ſigna, quæ pertinent ad ſpeciem deficientem. Ratio eſt, quia, quod eſt multum difficilè, reputatur moraliter impoſſibile, & inſuper ſtrictiùs eſt jus naturale, quàm jus, quod eſt ſolùm divinum. Azor. *ibid.* Vitare autem notabilem offenſionem plebis, eſt de jure naturæ, integritas Sacrificii, ſolùm, de divino.

§. VIII. *De nonnullis aliis defectibus occurrentibus in Miſſa.*

1 NOn meminit hic S. Thomas, nec conſequenter Coninch, de nonnullis aliis defectibus, qui & occurrere poſſunt, & habentur in Rubricis Miſſalis, quos tamen ad complementum tractationis noſtrum erit *in hoc* §. breviter colligere.

Quando

Digitized by Google

Quando Sacra Hoſtia, vel ejus fragmenta decidunt.

Et primò quidem, quid agendum, ſi Hoſtia, vel ejus fragmentum dilabatur in terram, in lignum, vel quid ſimile ſolidum? Reverenter accipiatur, locus mundetur, aliquantulum abradatur, pulviſque, ſeu abraſio in Sacrarium mittatur. Quod ſi ceciderit extra Corporale, in Mappam, ſeu quodcunque linteum, pannum, lanam, ſericum, &c. diligenter lavetur, ac lotio in Sacrarium effundatur, ut in ſimili de effuſo ſanguine diximus ſupra § 7. *n.* 1.

2 Sed quis lavabit? Certè Sacerdos: verùm puto in rigore, Clericum, vel Sacriſtam poſſe, (cùm par ſit ratio) qui potuit ſupra *lib.* 1. *c.* 2. § 2. *n.* 1. lavare Corporalia, & Purificatoria. Addo tamen id intelligi, quando eſt lavandum aliquid ex tactu Sacræ Hoſtiæ: nam illud, ſupra quod effuſus eſt Sanguis, omninò à Sacerdote, vel ſaltem, (ſi Sacerdos fortè non poſſit) à Diacono eſt lavandum. Ratio eſt, quia per ſe, & ſemper in hoc caſu eſt contingendus Sanctiſſimus Sanguis in panno imbibitus: quod non eſt ibi; nec in lotione Purificatorii, in quo eſſe imbibitum aliquid Sanguinis eſt raro, & per accidens, ut diximus *lib.* 1. *c.* 2. § 1. *n.* 8

3 Torſit olim Sacerdotem fragmentum Sacræ Hoſtiæ, quod per collum cecidit in partes interiores tunicæ cujuſdam Mulieris. Rurſus, quod alia vice, cecidit in barbam viri, dum communicaretur. Profectò in his caſibus honeſtatis, & decentiæ ratio maximè eſt habenda, quod ſi per accidens fragmentum deperdatur, Deo, & Angelis, commendetur. Potuit ergo mulier, illa ex ſe videre, an fragmentum inveniri, & ab extractis à ſe parumque veſtibus, & foras modeſtè exporrectis à Sacerdote accipi: ſecus, ipſa Mulier accipiat, immittat in Pixidem, digitoſque lavet, projecta in Sacrarium lotione. Neutrum ſi poſſit, relinquatur. Immò, ſi Sacerdos ſolus vidit parvi fragmenti caſum, & probabiliter advertit fore notabilem Mulieris turbationem, vel aſtantium offenſionem (id quod certè regulariter adeſt) ſi de re mulier advertatur, nihil dicat Sacerdos, ſed totum remittens Deo, progrediatur in ſuo Miniſterio, hoc enim nunc requirit ipſa reverentia, & cultus Sacer. Simile quid de illius viri barba dicendum eſt, ſi enim Sacerdos modeſtè poteſt, & ſine viri offenſione, accipiat: ſecus, Deo commendet: Quod ſi potuit accipere, ne deindè ſit ſolicitus, tentare, vel præcipere prædictæ barbæ lotionem, melius enim eſt vitare turbationem Fidelium, quàm Rubricarum apicem, ejuſmodi cautelas præcipientem, obſervare. Diana referens *p.* 10. *tr.* 12. *reſ.* 10. quæ hactenus in hoc ultimo caſu, in prima editione ſcripſit ſic habet. Hæc opinio mihi non placet, nec enim Eccleſiæ Rubricæ præcipiunt turbationem Fidelium, ſed reverentiam, quam ipſe debent diviniſſimo Sacramento. Ideò puto, in tali caſu, lotione barbam eſſe purgandam & aquam reponendam in Piſcinam. Hactenus Diana. Sed lector, vel mediocriter advertens judicet, an idem ſit dicere, *quod Eccleſia præcipiat turbationem Fidelium* quod à me dici refert Diana, & dicere, *Meliùs eſt vitare turbationem Fidelium, quam Rubricarum apicem ejuſmodi cautelas præcipientem obſervare*, quod ego hoc in loco dico. Dum autem apicem dico, ſatis oſtendo per epicheiam, vel per rationabilem interpretationem, caſum in quo adeſt Fidelium turbatio, eſſe à Rubricis exceptum. Illud ex Diana *loc. cit.* approbo. Nam ſi cadat ſanctiſſimus Chriſti ſanguis in ipſius Sacerdotis barbam, licet abradenda non ſit (quicquid non nemo doceat) tamen repetita, Barthol ab Angel. apud Dian. *loc. cit.* ter lotione eſſe lavandam, lotionemque in Sacrarium immittendam puto. Immò ſi in barbam ejuſdem celebrantis cadat fragmentum, vel Hoſtia conſecrata, pari modo judico barbam eſſe lavandam, ac lotionem in ſacram piſcinam projiciendam.

Dices, At cur non lavaſti barbam illius viri communicaturi, hic autem lavas barbam celebrantis?

Reſpondeo. Meritò id facio, quia in illo timebatur rationabiliter turbatio, at hic in Sacerdote, qui ſacra myſteria probè novit & ſæpè tractat, non timetur. Unde idem facerem, ſi ſæcularis ille eſſet tam probatæ virtutis, vel eſſet in privato ſacello &c. quia tunc credibile eſt, nullam, vel ſatis modicam turbationem fore.

Quid ſi Sanctiſſimum Chriſti Corpus cadat in manus Sacerdotis, Monialis, Sæcularis? Reſpondeo. Licet Pellizarius, *tract. de mon. c.* 10. *ſect.* 3. *ſubſec.* 2. *num* 241. *ap.* Dian. *p.* 10. *tr* 13. *reſ.* 49. loquens de manibus Monialis, neget tunc neceſſitatem lavandi, quia hoc, inquit, eſſet valdè oneroſum: tamen ajo, à prædictis lavandas ſibi ipſis manus eſſe, & lotionem in ſacrarium effundendam. Ratio eſt, quia nullum, vel ſatis modicum id onus exiſtimandum erit; nec enim manuum lotio turbationem affert, ſicuti afferre barbæ lotionem modò putavimus. Doctrinam autem Suarii, *diſp.* 85. *de Euch. ſect.* 1. quam idem Pellizzarius ibidem, dicentis ea, quæ in Miſſali proponuntur ſub titulo de defectibus, ſolùm eſſe inſtructiones quaſdam doctrinales, non verò ſpeciales conſtitutiones inducentes novam obligationem, & Inſtructiones quidem datas juxta doctrinam probabilem, non tamen magis obligare, quàm res ipſas, aut doctrinam, in qua eæ fundantur. Doctrinam, inquam, hanc Suarii approbo, & laudo, ſed affirmo, in caſu noſtro de manibus, reverentiam ipſam ſic expoſcere, cum ex alia parte turbatio nulla, nec aliud inconveniens, ut dictum eſt, timeatur. Hæc ſatis: nam ex his ſimilia, quæ facilè occurrere in dies ſolent, ea tu ipſe decernere poteris.

Quid, ſi Sacramentum evomi contingat.

4 Si Sacerdos evomat Euchariſtiam, Species autem integræ appareant, reverenter aſſumantur, niſi nauſea fiat, ſecus ſeparentur, & in loco Sacro reponantur, donec ſiccentur, ſeu corrumpantur; tunc enim comburendæ ſunt, & cineres in Sacrarium projiciendi. *Sic in Rubric. Miſſ. de defect. occur. n.* 14. Si ſpecies non appareant, & corruptæ jam judicentur, totus vomitus ſimiliter comburatur, cineresque in Sacrarium immittantur. Ex quo apparet non eſſe audiendos Paludanum apud Gavant *in Rubr. Miſſ. p.* 3. *tit.* 10. *nu.* 6. & Sylveſt. apud eundem, *ibid.* putantes eſſe ſacrilegium ſpecies comburi: ſolùm enim id verum habet, ſi ſub illis eſt Chriſtus Dominus, non verò iis exſiccatis, quando Dominus ibi eſſe deſiit.

5 Adverte tamen, tunc ſolùm eſſe licitum ejuſmodi vomitum provocare, quando cognoſcit Sacerdos, quòd ſpecies à ſe ſumptæ, veneno, ſeu ſimili tabe fuerint infectæ: de qua tota re diximus *in Opuſculo de Expedienda Communione, c.* 3. § 4.

Quando Hoſtia eſt confracta, & quando ejuſdem Particula remanet in fundo Calicis.

6 Si Hoſtia appareat fracta ante conſecrationem poſt oblationem (idem dic de quacumque ſimili macula accidentali) non eſt inconveniens eam conſecrare, niſi fortè populo ſcandalum ſit: tunc enim alia accipienda eſſet, & oblatione mente concepta, offerenda; de illa autem, quæ fuit oblata, fiat illud, quod diximus ſupra *c.* 7. § . 5 *num.* 3. Si appareat fracta ante oblationem, accipiatur altera integra, ſi citra ſcandalum, vel longam moram fieri poterit, ſecus, eadem ſine ſcrupulo utaris.

7 Si aſſumendo ſanguinem, particula remanſerit in Calice, digito eam ad labium Calicis adducito & ſumito: vel quod decentius eſt, vinum infundito, & ſume: immò ſi ſit neceſſe bis, ter, vel ampliùs vinum infundere, & ſumere, id facere poteris ſine timore fractionis jejunii naturalis, ut dictum eſt *in Opuſc. d. exped. Com. c.* 2. § . 8. *n.* 38.

Quando Sanguis, vel vinum congelatur.

8 Diſponit Rubrica, quòd ſi Sanguis hyeme congeletur in Calice, involvatur Calix pannis calefactis. ſi id non proficiat, ponatur in ferventi aqua propè Altare, dummodo in Calicem aquam non intret donec liquefiat.

9 Sed quid fiet, ſi Sanguis congelatus etiam adhibito ligno liquefieri nequeat? vel quid, ſi, ne ignis quidem haberi poſſit, vel quę diſponit Rubrica, cum notabili offenſione populi, fieri deberent.

Suarez *de Sacr. diſp.* 85. *ſect.* 1. § . *Tertio accidere:* rectè ſimili in caſu monet, ut digito reverenter comminuatur; nam ſic in particulas redactus aſſumi poterit. Si pars ſanguinis validè congelata, pars verò liquefacta ſit, ſufficiet hanc liquefactam partem aſſumere, illam verò, ut poteſt, deglutiri.

10 De congelato vino aliqua ſunt declaranda. Primò ſi vinum congeletur, licebitne illud conſecrare? Dico nequaquam (ſaltem ex congruentia) licere, quia eſt contra conſuetudinem. An ſit peccatum, dicam mox *n.* 14. Adde nonnullos dubitare, ut mox dicemus, an vinum ſic affectum ſit apta conſecrationis materia. Apponatur igitur aliud, cùm non expedit illud vi caloris ſolvere, & conſecrare, quia aliqui putant per congelationem vinum ſubſtantialiter fuiſſe corruptum, id quod licèt falſum ex meliorum ſententia ſit, ut mox videbimus, tamen ob reverentiam ſacramenti, ſi aliud vinum commodè poteſt haberi, non eſt cur hoc illi non præferatur.

11 Secundò. Si dum actu congelatum exiſtit, conſecraretur, validène conſecraretur; quod eſt quærere, an vinum actu congelatum ſit materia conſecrationis?

Validè conſecrari meritò docent Vaſq. Suar. Conincb, Laym. aliiq; apud Hurtad. *de Euch. diſp.* 2. *diff.* 9. Invalidè tenent Henriq. Ledeſma, Alanus, apud citatum Hurt. & alii. Ratio horum eſt, quia putant vinum per congelationem, ſemper, vel ferè ſemper, ſubſtantialiter corrumpi. Ratio illorum eſt, quia falſum eſt per congelationem ordinariam ſubſtantialiter corrumpi vinum, ſicuti non corrumpitur aqua, aliique humores. Cujus rei clarum ſignum eſt, quod deinde liquefactum, adhuc, quamvis aliquantulum remiſsè, eaſdem habet qualitates, quas priùs, ſaporem, virtutem, immò, & frequentiſſimè, colorem.

12 Objiciunt primò, vinum congelatum non eſt actu potabile. Secundò, aqua congelata non eſt apta materia Baptiſmi, ergo nec vinum congelatum eſt apta materia Euchariſtiæ. Tertiò, uva quia non eſt proximè potabilis, non eſt materia conſecrationis: at vinum congelatum non eſt proximè potabile, ergo, &c.

Reſpondemus ad primum. Satis eſt, ſi vinum congelatum ſit ex natura ſua potabile. Ad ſecundum, Aqua congelata non poteſt facere lotionem, quæ eſt proxima Baptiſmi materia &c. Ad tertium, uva non eſt vinum, ideò nec materia. Vide fuſius apud citatos.

13 Tertiò. Si vinum congeletur ante conſecrationem, nec aliud liquefactum haberi commodè poteſt, relinquenda ne eſt Miſſa? Dico, ſi proceſſum ſolùm fuit uſque ad Canonem excluſivè, ſatiùs eſſe relinquere, monito, ſi opus ſit, populo de defectu, ad ejus offenſionem avertendam; at ſi incæptus fuit Canon, progrediendum porrò eſt, quia Canone incæpto, cenſetur incæptum ſubſtantialiter ſacrum, unde cum probabiliſſima ſit opinio talem vinum eſſe

aptam

aptam materiam conſecrationis, non apparet ratio, cur Sacrificium relinquendum ſit imperfectum: at verò ante Canonem, cùm non ſit incæpta ſubſtantia Sacrificii, conſultius erit Sacrificium omittere, quam inconſueta illa materia uti. Vide tamen quæ mox dicam *n.* 15. De Vino illo congelato, ſi oblatum fuerit, fiat illud, quod ſupra diximus in ſimili *cap.* 7. §. 5. *num.* 3.

14 At quo peccato delinqueret, qui ſine prædicta neceſſitate, ſed tamen ſine contemptu Vinum congelatum conſecraret? Goninch *de Euch. q.* 74. *art.* 5. *num.* 127. docet peccare mortaliter his verbis: *Graviter tamen peccaret, qui vinum congelatum conſecraret, ut omnes fatentur.* Sed profectò, non omnes fatentur. Satiſque ſit ad deſtruendam hanc univerſalem, quod non fateatur Vaſq. *de Sacram. diſp.* 175. *c.* 2. *n.* 18. Is allatus, approbatuſque ab Hurtado *de Euch. diſp.* 2. *diff.* 9 *fine*, docet non eſſe peccatum in vino congelato conſecrare, quamvis ſit contra conſuetudinem Eccleſiæ. *Et ratio eſt* (inquit Hurtad.) *quia nec eſt contra prohibitionem aliquam latam, nec contra conſuetudinem, quæ ſervatur, ut neceſſaria, & obligans.*

15 Atque ex hac fortaſſe ſententia motus Layman *de Euchar. lib.* 5. *tr.* 4. *c.* 2. *nu.* 6. docuit, ſi vinum poſt oblationem advertatur modicè congelatum, ut facilè reſolvi poſſit, nullaque appareat accidentium mutatio, conſultius fore, ſi illud conſecretur, quàm ſi mutetur: id quod ampliat quod modo diximus *num.* 13. quia communiter in tam parva mora non ſolet in Calice tam fortiter, & preſsè vinum congelari, ut in materiam ineptam abire poſſit.

Quid fiet, ſi Sacrificaturo deſit Hoſtia grandior, ſuppetant tamen Particulæ.

16 Ruſticabar olim cum collega meo P. Stephano Turtureti, in noſtro prædio Meſſanenſi, ad lectiones Theologicas in vacationibus Autumnalibus, de more, per otium, prævidendas. Semel ergo cum dictus P. ad Miſſam faciendam, omnium Sacerdotum ibidem commorantium poſtremus accederet, Hoſtiamq; grandiorem nullam inveniret, ac de ea, ob diſtantiam civitatis, providere ſibi non poſſet; ne eo die, tametſi feriæ, Sacrificio privaretur, parvam formulam, quæ in promptu fuit, ſine ulla heſitatione, ad Sacrificium adhibuit. Affuerũt ſtatim ad me juniores quidam, qui & ipſi tunc ruri aderant, interrogantes, an id à Patre, nulla præſertim exiſtente, præter ejus devotionem cauſa, factum ritè fuerit. Reſpondi, ipſos, ritè geſtum id eſſe, ex eo ſolùm ſibi perſuadere debuiſſe, quod Pater ejuſmodi, tantæ ſcilicet doctrinæ, tantæque virtutis id effecerit. Ita ſupponit ex Marchantio, Diana *p.* 5. *tr.* 14. *reſ.* 96. §. *Sed non deſeram.* Ratio, dicebam inter cæteras, eſt, quia nec ullum præceptum adeſt, nec ullam conſtat eſſe conſuetudinem, ut obligantem de conſecranda Hoſtia majore, vel minore; utrobique enim Sacrificium æque perficitur. Quod ſi gravis offenſio aliqua imperitorum aliquando timeatur, facilè de rei veritate inſtrui poterunt: in caſu noſtro, ſine ulla expreſſa inſtructione, una ipſa Patris authoritas id facientis, ad offenſionem illorum, qui viderant, quaque univerſi hominis doctrinam, integritatem probè noverant, avertendam, ſatis ſuperque fuerat.

An celebrans poſſit aſſumere parvam formulam, & grandiorem reſervare?

17 Sed ecce tibi aliam quæſtionem. Si id licet, licetne Sacerdoti aſſumere Particulam parvam, & grandiorem conſervare in Pixide, ad illam v.g. exponendam in oratione quadraginta horarum, ſi fortè alia grandior haberi, ad hunc finem, non poſſit?

18 Dico eſſe diſtinguendum. Vel enim hic Sacerdos conſecravit in ea Miſſa, tum Particulas parvas, tum Hoſtiam grandiorem, vel ſolum conſecravit ipſam majorem, inveniuntur tamen parvæ præconſecratæ in alia præcedenti Miſſa. Si prius, licet Sacerdoti parvam ſibi ſumere, & majorem reſervare: ſi poſterius, non licet. Ratio eſt, quia Sacerdos debet communicare de ſuo Sacrificio. Nam, ut habet Textus *c. relatum* 11. *de conſecr. diſt.* 2. (vide quæ diximus *in* 2. *Opuſc. de exp. Comm. c.* 6. §. 6. *n.* 31.) *Quale erit illud Sacrificium, cui nec ipſe Sacrificans particeps eſſe cognoſcatur?* quod facit in caſu priore: non verò in poſteriore.

19 Hinc aliqui Parochi, dum renovant Euchariſtiam, ſi conſumunt Hoſtiam ab alio præconſecratam, eam verò, quam ipſi conſecrant, reponunt in Sacrario, ritè nequaquam faciunt, ſuntque ab Epiſcopis, & à Doctoribus corrigendi. Obiicis; At Henriquez, & Fagund. apud de Lugo *mox* citandi, aſſerunt id licitè poſſe. Reſpondeo At de Lugo *apud eund. de Euch. diſp.* 19. *ſect.* 4. *nu.* 76. aliique apud ipſum; qui quæſtionem hanc ſolidè tractat, hos parum Theologicè, & contra omnes Doctores de hac re eſſe loquutos meritò probat. Lege etiam Dianam *p.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 95.

Dices. At jam participat de ſuo Sacrificio, dum participat de eodem Chriſto, quæ eſt Hoſtia eadem in omnibus: nam propterea ſi occurrat mori celebrantem, facta conſecratione, poteſt, immò debet alter Sacerdos Miſſam abſolvere, & præconſecratam ab alio Hoſtiam conſumere: Die item Paraſceves alius Sacerdos poteſt conſumere Hoſtiam ab alio die præcedenti conſecratam.

Reſpondeo in priori ex dictis caſibus, quos urges, adeſt ſumma neceſſitas perfectionis Sacrificii, in poſteriore adeſt diſpenſatio Eccleſiæ. Nos autem non aſſeruimus illud eſſe contra omnimodam Sacrificii integritatem, ſed eſſe contra morem, & ordinationes Eccleſiæ volentis juxta ipſius Sacrificij requiſita, ut Sacerdos participet de Sacramento à ſe confecto: ipſa vero in hoc ſolùm diſpenſavit, urgente illa neceſſitate, & ſtante illo Paſſionis Dominicæ myſterio exhibendo, non autem ſtantibus aliis levioribus occaſionibus, quales certè ſunt dicti caſus expoſitionis, & renovationis Euchariſtiæ, quorum primo facilè occurri poteſt, exponendo in Pixide, ſeu Sphæra parvam Hoſtiam exiſtentem in Sacrario; ſecundò autem, conſecrando aliquot Particulas cum Hoſtia majore: hac enim aſſumpta, & conſumptis veteribus formulis, reſervari in Sacrario conſecratæ ritè poterunt.

An celebrans poſſit elevare Hoſtiam non à ſe conſecratam?

20 Suboritur item alia quæſtio. Quidam in ſua Miſſa, ob prædictum grandioris Hoſtiæ defectum, conſecravit parvas particulas; timens autem populi offenſionem, in elevatione Sacramenti conſueta, elevavit ob ſuam cautelam, Hoſtiam grandiorem præconſecratam, quæ fortè in Sacrario pro Oratione 40. horarum, ſervabatur: Quæritur an id ritè factum fuerit?

21 Marchantius, negat id eſſe ritè geſtum. Conſentitq; Diana *ibid.* citans March. Cùm enim (ait) in Miſſa debeat exhiberi populo adoranda eadem Hoſtia, quæ in ea Miſſa conſecratur, & offertur, talis cautela prædicti Sacerdotis approbanda non eſt: *Melius tamen meo judicio feciſſet* (addit Marchantius) *ſi majori iſti Hoſtiæ alteram parvam per illud Sacrificium conſecratam ſimul adjunxiſſet, quod facilè poterat, exhibendo utramque adorandam.* Hæc ille.

22 Profectò, ut ſunt hominum ingenia diverſa, puto minus approbandam hanc poſteriorem Marchantii cautelam, quàm priorem illius Sacerdotis *num.* 20. dictam: Inquiro enim, quodnam præceptum urget, vel obligat conſuetudo oſtendendi eandem Hoſtiam adorandam, quæ in eadem Miſſa conſecrata fuit? Fateor ita eſſe obſervandum, cum Rubricæ ſemper ſupponant eandem, quam conſecravit, debere Sacerdotem populo venerandam elevare: at intercedente cauſa, qualis in caſu noſtro ſatis rationabilis apparet, ne cogatur Sacerdos populum inſtruere, qui fortaſſe de oſtenſione minoris Hoſtiæ offenſus fuiſſet, vel quid ſimile, non video cur talis Rubrica ſolùm directiva negligi ſine culpa non poſſit, ut accidit in omnibus ſimilibus directivis, quando adeſt rationabilis negligendi cauſa, ut ex ſupradictis *c.* 5. §. 2. colligi poteſt. Quod ſi poteſt; jam ſuperfluum erit poſterius illud remedium conjungendi parvam cum Hoſtia grandiore. Adde hoc poſterius eſſe, ſaltem implicitè, contra, vel extra Rubricas, per quas nunquam oſtenditur, niſi una grandior Hoſtia, quare tu, conjungendo duas, non facis juxta Rubricas, ego oſtendendo præconſecratam, nec facio juxta eaſdem, ergo pares ſumus, ergo ſaltem non erit unum altero conſultius.

23 Illud certè probandum nullo pacto eſt, quod quidam Parochus dum ei Hoſtia grandior conſecrata non ſuppeteret, ad eam exponendam in oratione quadraginta horarum, imprudenter egit. Parvam enim conſecratam Hoſtiam affixit Hoſtiæ grandiori non conſecratæ; & ita ſimul expoſuit, ne ſcilicet parva formula in ſphærula appareret populo, qui Sacerdotem de negligentia præparandi majorem reprehendiſſet. Hoc, inquam, non eſt probandum, quia eſſet periculum idolatriæ, quamvis materialis (cum fideles adorent totum illud, quod expoſitum eſt per modum unius) quod nullo modo licet, ut in ſimili de Parocho oſtendente Particulam conſecratã, & deinde miniſtrante peccatori occulto Particulam non conſecratam, dictum eſt *in Opuſc. de exp. Comm. cap.* 2. §. 2. *nu.* 12. & videri poteſt apud de Lugo *de Sacr. diſp.* 8. *ſect.* 11. *num.* 188.

Quando diſparet Hoſtia cõſecrata, nec alia conſecranda haberi poſſit; Quid melius, abire ſine Communione Corporis, an aſſumere præconſecratam?

24 Denique decernamus, ſi quando diſpareat per miraculum, vel ab animali, ſeu vento auferatur Hoſtia conſecrata, cùm dicitur Miſſa, nec haberi poſſit alia, ſive parva, ſive magna (quæ certè ſi poſſet haberi, conſecranda ad integrandum Sacrificium omninò eſſet, ut ſupra vidimus) ſi inquam, id occurrat, & ſint in Sacrario repoſitæ particulæ præconſecratæ, quid fiet melius, unam particulam ex his præconſecratis aſſumere, an Miſſæ finem imponere cum ſola ſanguinis conſumptione?

Puto melius eſſe, ſi ſacrificans aſſumat unam ex præconſecratis. Ratio eſt, quia, cùm omnes Sacerdotes ſint Miniſtri repræſentantes unum Chriſtum Dominum Sacerdotem principalem, & omnes Hoſtiæ conſecratæ contineant unũ eundẽ Chriſtũ, ipſemet Hoſtiæ præconſecratæ ab alio Sacerdote, habent aliquam tandem rationem, & habitudinem ad hunc Sacerdotem, atq; ad hoc ſacrificium: quare, in hac neceſſitate, convenienter faciet Sacerdos ſi aſſumat præconſecratam, quæ, quia, aliquo modo propter dictam habitudinem, ad præſens Sacrificium pertinet, ejuſdem complementum eſſe poteſt.

25 Diai (in hac neceſſitate) nam quamvis dicta convenientia videatur probare, id etiam fieri poſſe, ſine neceſſitate, ſi enim præconſecrata ad me nunc Sacrificantem pertinet, poſſem conſumere indifferenter illam, relinquendo eam, quam ego conſecro, cujus contrarium hactenus docuimus. tamen, omnibus conſideratis, id non probat: Siquidem, tum propter uſum Eccleſiæ; certè gravem: cum

pro-

propter Sacros Canones *c. Relatum 11. de conſecr. diſt. 2.* & *paſſim Rubr. Miſſ.* diſponentes, ut quilibet Sacrificium ſuum conſumat: tum ex natura ipſa Sacrificii; cujus eſt offerre ſimul, & conſumere oblatum, non poſſumus amplè, ſed ſtrictè, in ſola nimirum neceſſitate, ad dictam convenientiam recurrere.

CAPUT IX.

De externa recitatione Miſſæ.

§. I. *De dicendis elata voce.*

1 QUæ, voce alta, præſcribuntur dicenda in Miſſa, ita recitanda ſunt, ut aſtantes commodè audire poſſint. Si quis tamen ita voce depreſſa recitet, ut ii difficulter audiant, licèt non ritè faciat, tamen non eſt condemnandus de mortali, etiam die feſtivo de præcepto, quidquid ſentiat Navarr. apud Sà, *v. Miſſa, n. 50.* Ratio eſt, quia ex una parte non conſtat de præcepto, nec de conſuetudine obligante: Immò video etiam à timoratis paſſim voce omninò depreſſa Miſſam ſine ſcrupulo recitari, & ex alia aſtantes non obligantur audire, ſed ſolùm intereſſe devotè Sacro. Ita de Lugo *de Euchar. diſp. 22. ſect. numer. 1.*

§. II. *De Secretis voce ſubmiſſa dicendis.*

1 DOcent Valentia, Medina, Azor aliique quos citat, & ſequitur Caſtrop. *t. 2. d. 2. de orat. p. 3. n. 6.* ita formanda eſſe verba à Sacerdote, dum ſecretè orat, in Miſſa, ut ſaltem à ſeipſo audiri poſſint. Verùm ſi id affirmes tanquam omninò neceſſarium; non eſt legitimè dictum: ſi enim ita formentur verba, ut ſonus vocis extra labia prodeat, quamvis non ſit aptus ad vellicandas aures, nemo dicet non ſatisfieri obligationi, quia jam exhibetur oratio vocalis. At ſi id affirmes, quaſi ſignificans, ſi ita proferantur verba, ut ad proprias aures pertingere poſſint, ſecurum eſſe Sacerdotem de legitima pronunciatione: rectè dictum eſt, ſi enim quis ita vocem format, ut ipſemet eam audire poſſit, ſine ulla dubitatione vocaliter orat.

2 Regula igitur melior, & benignior ea mihi arridet, quam afferre ex Navar. *in Com. in 2. p. Decr. c. 19. de orat. num. 88.* poſſumus, prædicta ſcilicet Miſſæ ſecreta, ut etiam Horas Canonicas, poſſe recitari ſine expreſſione verborum, quæ ab alio, vel à ſeipſo audiri poſſint, ſed ſufficere formare verba inter labia, & dentes. Ratio regulæ eſt, quia ſic formata verba, voces eſſentialiter ſunt, atque adeò ſufficiunt ad orationem vocalem injunctam in cap. *Dolentes, de celebr. Miſſ.* non enim aſſentior aliquibus, cum Caſtropal. modo cit. *ibid.* qui dicunt ejuſmodi voces eſſe potiùs inchoationes verborum, quàm verba; ſunt enim, ut dictum eſt, verba vocalia, quantum, ſcilicet, ad præceptum obſervandum, ſunt neceſſaria.

§. III. *Privilegium Religioſorum circa prædicta.*

1 COnceſſit Leo X. vivæ vocis oraculo *orat. 1 8* apud Bullarium Rodriq. Minoribus ſequens privilgium. Quod nihilominus aliqui affirmant, *in Reſp. lib. 3. dub. 17.* non fuiſſe merum oraculum, ſed illi acceſſiſſe ſignaturam Pontificis. *Et ſimul etc placeat Sanctitati veſtræ, ut ne fratres mutuo ſe impediant in Officio divino, aut aliis ſint faſtidioſi, quod illa, quæ in Ordinario jubentur dici ſecretò ſub ſilentio, tam in Horis Canonicis, quàm etiam Miſſa non teneantur proferre vocaliter, ſed ſatisfaciant dicendo mentaliter, aut legendo intra ſe per librum, quia alii devotius ſic dicunt, & abſque impedimento, & faſtidio aliorum; & eodem modo poſſit facere, qui dicit Officium per ſe ſolus, cum prolatio verbalis ſit præcipuè, ut ab aliis intelligatur.* Et infrà *num. 23. Omnia præinſerta ut ſuerunt petita, à præfato Sanctiſſimo Domino noſtro fuerant conceſſa.*

2 Nota autem primò, minus rectè Scortiam *in Conſiſt. Theor. 321.* docere, Leonem Decimum conceſſiſſe ſolùm, ut ſubmiſsè dicerent; aliàs, poſſet conſecrari mentaliter. Non rectè, inquam, nam expreſsè concedit *Mentaliter*. Conſecratio autem ſemper intelligitur excluſa, ex eo, quod ſit confectio Sacramenti, quod conſtare debet ex rebus, & verbis.

3 Nota ſecundò, privilegium eſſe pro omnibus, etiam non ſcrupuloſis, etiam de toto Officio, quod privatim recitari ſolet, etiam de ipſis partibus Miſſæ cantatæ, quas Sacerdos, ſubmiſſa voce, legere per Rubricas debet. Patent hæc ex verbis jam allatis Privilegii; quidquid alii contradicant.

Nec obſtat illud; *quæ in ordinario jubentur dici ſecretò*, quaſi verò non omnia ſecreta Miſſæ, & totum Officium. Non obſtat, inquam, quia, quæſo te, quid aliud eſt illud Miſſæ; quod *jubetur ſecretè dici in Ordinario*: hoc eſt *in Rubricis Ordinariis*, niſi ſecreta ipſius Miſſæ omnia? De Officio autem licèt fatear aliqua juberi ſecretè dici, non omnia: tamen ex verbis illis, *& ne aliis ſint faſtidioſi*, & ex illis univerſalibus; *Qui dicit Officium per ſe ſolus, cùm prolatio verbalis ſit præcipuè, ut ab aliis intelligatur*, & ex toto contextu Privilegii, finque cur fuerit impetratum, ſatis clarè colligitur, ſermonem eſſe de toto Officio.

4 Nota tertiò, quamvis hoc privilegium participet Noſtra Societas, id tamen in uſum deducere non poteſt, quia nondum illud ei communicavit noſter R. P. Generalis, ut aliàs in ſimilibus ſupra *lib. 1. cap. 1. §. 1. n. 8* monui: poſſunt verò alii Mendicantes, participanteſque in eorum privilegiis, quia ſuppono, illis nihil eſſe in hoc reſtrictum à ſuis Generalibus, nec revocatum.

Lege de Lugo lib. 3. reſp. dub. 17. qui ſatis ſtrictè hoc Privilegium interpretatur, & Dian. *p. 10. tr. 11. reſ. 1* qui ferè omninò rejicit. Quo autem rationum pondere, ſaltem loquendo de officio, pro quo adſunt illa univerſalia verba: *Qui dicit officium per ſe ſolus*, expendant me ſapientiores. Certè mihi favet Baldellus *to. 2. lib. 3. de adorat. ad 55. n. 16.* olim Romæ Præceptor in Theologicis meus, qui intelligit hoc Privilegium de toto officio; & ſolùm admittere illud renuit ex eo capite, quod putet eſſe ex vivæ vocis oraculo, quod tamen fuiſſe cum ſignatura Pontificis, ex aliquorum ſententia jam vidimus *nu. 1* Noſtram prædictam opinionem ſequitur. & pluribus probat Sanctorium apud eundem Dian. *p. 8. tr. 7. reſ. 58.* & noviſſimè latè noſtram ſententiam probat Thom. Hurt. *p. reſ. mor. tr. 3. à n. 40.*

LIBER TERTIUS.

De iis, quæ ad Sacerdotem pertinent poſt Miſſam.

CAPUT PRIMUM.

De Altari, ejuſque Ornatu.

INter cætera, quæ ad Sacerdotem pertinent poſt Miſſam, non infimum locum habent ea, quæ de ſtipendio, pro Miſſa celebrata, dari ſolito, ſcitu ſunt neceſſaria; propterea, de his jure agendum hic erit, & ſi Deo placuerit, cum legentium utilitate non contemnenda.

§. I. *Præmittuntur quædam de ſtipendio, deque fructu Miſſæ.*

1 PRæmitto poſſe, ſive jure, ſive injuria, pro Miſſa accipi ſtipendium.

Primò, ut pretium ipſius fructus ſpiritualis Miſſæ. Secundò, ut pretium laboris, qui ſuſcipitur in celebranda Miſſa, quique intrinſecè in ea reperitur, qualis eſt v. g. labor veſtiendi ſacras veſtes, dicendi Miſſæ orationes; agendique cætera, ſine quibus Miſſa ritè non conſtat. Labor, qui ſuſcipitur, in recitanda Miſſa novem Epiſtolarum, vel in Miſſa, in qua legitur Paſſio Domini noſtri, intrinſecus etiam cenſendus eſt, cum ſine illo talis Miſſa ritè non conſtet.

Tertiò, ut pretium laboris, qui ſuſcipitur propter circumſtantias aliquas extrinſecas, qualis eſt v. g. labor, ſeu obligatio celebrandi in tali diſtanti loco, in tali tempore, & ſimili. Huc pertinet labor Miſſæ ſolemnis, ſeu cantatæ, qui ſine dubio extrinſecus eſt, & major, quàm labor privatæ.

Quartò, ut pretium ſuſtentationis ipſius Sacerdotis, juxta illud: *Qui Altari ſervit, de Altari & vivat.*

Quintò, ut pretium pro obligatione, quam recipit Sacerdos applicandi fructum pro tali perſona, cùm poſſit pro alia.

Sextò, ut eleemoſyna, ſeu ut donum, mera liberalitate.

2 Certum ergo eſt, ſi pecunia recipiatur ob primum titulum ex dictis, eſſe veram ſimoniam. Ita Doctores *paſſim in tr. de Simonia.* Idem puto, ſi ex ſecundo titulo: ſiquidem labor intrinſecus Miſſæ, cum ſit in ipſa neceſſariò imbibitus, vendi non poteſt quia convinceretur & ipſa Miſſa tunc vendi: Ita iidem *ibid.* Ex aliis quatuor titulis poſſe ſtipendium accipi, fatemur; ſic Suar. Vaſq. aliique apud Marchin. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 15. nu. 3.* id quod agitur *in Tractatu de Simonia.* Sicuti etiam omnes fatentur, ſtipendium pro applicatione Miſſæ eſſe illud, quod vel lege Eccleſiaſtica taxatum, vel communi conſuetudine in ſingulis Regionibus conſuetum fuerit. Et quidem communiter in Italia unus Julius, ſeu Argenteus eſſe ſolet pro feriatis Miſſis; ex Marchin. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 15. n. 19.* Pro feſtivis verò alibi duos, alibi unum cum dimidio, minuſve, ex Bonac. *de Sacram. diſp. 4. qu. ult. punct. 9. n. 15.* Vide infrà §. 3. *n. 35.*

3 Supponimus autem, fructum Miſſæ triplicem eſſe, Generalem, Specialem, ſeu medium, & Specialiſſimum. Ita Sotus, & alii apud eundem March. *ibid. c. 13. n. 5.* & *paſſim*. Generalis eſt ille fructus, qui cedit Summo Pontifici, Imperatori, Epiſcopo, & omnibus fidelibus ex eo quod Eccleſia vult, ut omnis Sacerdos, in quolibet Sacrificio, pro his offerat. Et hic fructus oblatus pro tot perſonis non diminuitur ſingulis ex conſortio aliorum: dependet enim ex Chriſti, & Eccleſiæ inſtituto, nec Sacerdos poteſt illum ſuſpendere, nec alteri dare, unde nec pro illo ſtipendium accipere.

4 Specialis, ſeu Medius eſt ille fructus, qui cedit illi fideli particu-

Digitized by Google

ticulari, pro quo applicatur à Sacerdote Miſſa, atque hunc eſſe finitum diximus *l.2.c.2.§.1.n.8.* taxatum à Chriſto Domino ad tot gradus & non plures, ita ut applicata Miſſa pro uno fideli afferat illi emolumentum v.g. ut decem, applicata pro decem fidelibus afferat ſingulis emolumentum v.g. ut unum. Quando autem Sacerdos ſive ratione ſtipendii, ſive ex liberalitate Miſſam alicui applicat, hunc fructum ſpecialem applicat.

5 Specialiſſimus eſt ille fructus, qui cedit ipſi Sacerdoti celebranti, diciturque etiam Perſonalis, & hunc an poſſit à ſe Sacerdos abdicare, & dare alteri, accipiendo ſtipendium, dicemus infrà *§.3.n.61.*

6 Supponimus tertiò, quòd quamvis olim circa ſtipendium Miſſæ multa verterentur in dubium, licita ne eſſent, an non: hodie tamen poſt Decreta Urbani VIII. *de Celebratione Miſſarum*, ea ita ſunt declarata, ut ſuperfluum ſit caſus conſcientiæ explicantibus quærere, qoid abſolutè, & citrà hanc conſtitutionem probabile fuerit. Quare noſtra major induſtria in eo hic deſudabit, ut doceamus, quid, ſuppoſitis dictis Decretis, ſit approbandum; nec tamen omittemus, ſi quando opus erit ad praxim, illud quod abſolutè fieri poterat, ioterdum innuere.

Decreta autem hæc obligare per totum orbem, nec per Italiam ſolùm, mihi certum eſt, quia univerſaliter loquuntur, & quando in obligatione computandi redditus cujuſcunque Conventus, eoſque Romam mittendi voluit Congregatio ſolam Italiam comprehendere, expreſsè reſtrinxit, dicens hanc comparationem faciendam eſſe *ab exiſtentibus intra fines Italiæ, & Inſularum adjacentium*. Oſtendit ergo in aliis Decretis non adeſſe talem reſtrictionem. Decreta autem ſunt hujuſmodi.

Decreta Sacræ Congregationis Concilii Urbani VIII. de Celebratione Miſſarum Edita 21. Junii 1625.

7 *Cum ſæpè contingat, &c.* Et infrà. *Ac primo diſtrictè prohibet, atque interdicit, ne Epiſcopi, in Diœceſana Synodo, aut Generales in Capitulis Generalibus, aut aliàs quomodocunque, reducant onera Miſſarum celebrandarum, aut poſt idem Concilium impoſita, aut in limine fundationis, ſed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apoſtolicam Sedem recurratur, quæ, re diligenter perſpecta, id ſtatuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur: Alioqui deductiones, moderationes, & commutationes hujuſmodi, ſi quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas, atque inanes decernit.*

8 *Deinde, ubi pro pluribus Miſſis etiam ejuſdem qualitatis celebrandis, plura ſtipendia quantumcunque incongrua, & exigua, ſive ab una, ſive à pluribus perſonis, collata fuerunt; aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Eccleſiis, Capitulis, Collegiis, Hoſpitalibus Societatibus, Monaſteriis, Conventibus, Congregationibus, Domibus, ac locis piis quibuſcumque tam ſæcularibus, quàm Regularibus, Sacra Congregatio ſub obteſtatione divini Judicii mandat, ac præcipit, ut abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint, ita ut alioquin ii, ad quos pertinent, ſuæ obligationi non ſatisfaciant, quin immò graviter peccent, & ad reſtitutionem teneantur.*

9 *Id verò, ut deinceps obſervetur exactius, Sacra Congregatio, eadem authoritate, revocat Privilegia, & Indulta omnia quibuſvis perſonis, Eccleſiis, ac locis piis, tam ſæcularibus, quàm regularibus cujuſcumque Ordinis, Congregationis, & Inſtituti, quamcumque ob cauſam conceſſa, quibus indulgetur, ut certarum Miſſarum, vel Anniverſariorum celebratione, aut aliquibus Collectis, ſeu Orationibus, plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat.*

10 *Ac ſimiliter omne damnabile lucrum ab Eccleſia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Miſſam ſuſcepit celebrandam cum certa eleemoſyna, ne eandem Miſſam alteri, parte ejuſdem eleemoſynæ ſibi retenta, celebrandam committat.*

11 *Præterea ne in Eccleſiis, in quibus onera Miſſarum in perpetuum impoſita ſunt, Sacerdotes in eis, ut par eſt adimplendis, eò tepidiores, ac ſegniores reddantur, quod onera hujuſmodi, cum nulla, aut parva ſint utilitate conjuncta: ſtatuit, atque decernit, ut pecunia, ac bona mobilia Eccleſiis, Hoſpitalibus, Congregationibus, Monaſteriis, Conventibus, ac locis omnibus tam ſæcularibus, quàm regularibus, atque illorum perſonis in futurum ſimpliciter acquirenda cum onere perpetuo Miſſarum celebrandarum ab iis, ad quos pertinent, ſub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ ipſo facto incurrenda à die realis acquiſitionis, ſtatim deponi debeant penes ædem Sacram, vel perſonam fide, & facultatibus idoneam, ad effectum illa, ſeu illorum pretium quamprimum inveſtiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expreſſa, & individua mentione oneris, quod illis annexum reperitur; ac ſi eadem bona immobilia auctoritate Apoſtolica deinceps alienari contigerit, eorumdem pretium ſub eadem pœna, ut ſupra, deponi, atque in aliis bonis ſtabilibus itidem fructiferis, cum ejus oneris repetitione, atque annexione converti debeat.*

12 *Ad hæc Sacra Congregatio, quibuſvis Capitulis, Collegiis, Societatibus, & Congregationibus, nec non omnibus, & ſingulis Eccleſiarum, ac piorum locorum, tam ſæcularium, quàm regularium Superioribus, vel aliis, ad quos pertinet, directè prohibet, ne in poſterùm onera perpetua ſuſcipiant Miſſarum celebrandarum, ſæculares quidem ſine Epiſcopi, vel ejus Generalis Vicarii, Regulares verò ſine Generalis, ſeu Provincialis conſenſu, & licentia in ſcriptis, & gratis concedenda; alioquin ſæcularis, qui hujus prohibitionis tranſgreſſor extiterit, ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus ſit, eo ipſo: Regularis verò, pœna privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit, ac perpetuæ inhabilitatis ad alia de cætero obtinenda, vociſque activæ, & paſſivæ abſque alia declaratione incurrat.*

13 *Eleemoſynas verò manuales, & quotidianas pro Miſſis celebrandis ita demum iidem accipere poſſint, ſi oneribus anteà impoſitis ita ſatisfecerint, ut nova quoque onera ſuſcipere valeant: alioquin omnino abſtineant ab hujuſmodi eleemoſynis, etiam ſponte oblatis in futurum recipiendis, & capſulas auferant ab Eccleſiis cum inſcriptione illa,* Eleemoſyna pro Miſſis, *vel alia ſimili, ſub iiſdem pœnis ipſo facto incurrendis, ne fideles hac ratione fruſtrentur.*

14 *Epiſcopus verò, ſeu ejus Vicarius, aut Generalis, vel Provincialis, ubi de licentia pro perpetuis oneribus fuerint requiſiti, in ſingulis caſibus, diligenter inquirant, de ſingulis Miſſarum celebrandarum obligationibus cuique Eccleſiæ, Monaſterio, aut loco pio incumbentibus, nec anteà aſſenſum hujuſmodi, aut licentiam præbeant, quàm eis legitimè conſtiterit, illius Sacerdotes tam novo oneri ſuſcipiendo, quàm antiquis jam ſuſceptis ſatisfacere poſſe; præcipuèque rationem habeant, ut redditus, qui Eccleſiis, aut locis piis relinquuntur, omnino reſpondeant oneribus adjunctis, ſecundùm morem cujuſque Civitatis, vel Provinciæ; intelligantque ſi in re tanti momenti deſides, aut negligentes fuerint, in noviſſimo die ſe hujus prætermiſſi muneris rationem eſſe reddituros, &c.*

Poſtremò Superiores exiſtentes intra fines Italiæ, & Inſularum adjacentium, computent in primo congregando Capitulo redditus Conventuum, eorumque ſummam ad Sacram Congregationem mittant, ut &c.

Declarationes aliquot Sacræ Congregationis Concilii S.D.N. Urbani Papæ VIII. authoritate editæ, ſupra Decretis ejuſdem Congregationis, de Celebratione Miſſarum.

15 *Super primo Sacræ Congregationis Decreto de celebratione Miſſarum, quo prohibetur, ne Epiſcopi in Diœceſana Synodo, aut Generales in Capitulis Generalibus, vel aliàs, quoquomodo, reducant onera ulla Miſſarum celebrandarum, aut poſt idem Concilium Tridentinum impoſita, aut in limine fundationis, Quæritur, quid, ſi legatum ſit ita tenue, ut non ſit, qui velit onus illi injunctum ſubire, & ſi recurrendum ſit ad Sedem Apoſtolicam pro moderatione oneris, totum ſive ferè totum in ſumendum ſit pro expenſis ad id neceſſariis?*

16 *Secundò, ſuper ſecundo ejuſdem Congregationis Decreto, quo cavetur, ut celebrentur tot Miſſæ, quot ad rationem tributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint. Quæritur, an verba illa (præſcriptæ fuerint) intelligenda ſint de præſcriptione facta ab offerente, vel ab Ordinario?*

17 *Tertiò, an cum Ordinarius præſcripſerit eleemoſynam congruam juxta qualitatem loci, perſonarum, ac temporum, Sacerdotes accipientes ſtipendium minus congruum, teneantur Miſſas ab offerentes præſcriptas celebrare?*

18 *Quartò, an Sacerdotes, qui tenentur Miſſas celebrare ratione Beneficii, ſeu Capellaniæ, legati, aut ſalarii, poſſint etiam manualem eleemoſynam pro Miſſis votivis, aut defunctorum recipere, & unico Miſſæ Sacrificio utrique oneri ſatisfacere?*

19 *Quintò, poſito quòd Teſtator relinquat, ut celebrentur pro ejus anima centum Miſſæ abſque ulla præſcriptione eleemoſynæ: Quæritur, An liberum ſit Hæredibus eleemoſynam ſibi beneviſam præſcribere, An verò eadem eleemoſyna præſcribenda ſit ab Ordinario?*

20 *Sextò, ſuper tertio Congregationis Decreto, in quo eadem Congregatio revocat Privilegia, quibus indulgetur, ut certarum Miſſarum, vel Anniverſariorum celebratione, aut aliquibus Collectis, ſeu Orationibus plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat; Quæritur, an verba (in futurum ſuſcipiendis) intelligenda ſint de ſuſcipiendis poſt Privilegium?*

21 *Septimò Super quarto ejuſdem Congregationis Decreto, quo prohibetur Sacerdoti, qui Miſſam ſuſcepit celebrandam cum certa eleemoſyna, ne eandem Miſſam alteri, parte ejuſdem eleemoſynæ ſibi retenta, celebrandam committat; Quæritur, An permittendum ſit adminiſtratoribus Eccleſiarum, ut retineant aliquam eleemoſynarum portionem, pro expenſis manutentionis Eccleſiæ, Altarium, Inſervientium, Paramentorum, vini, luminum, Hoſtiæ, & ſimilium?*

22 *Octavò. An hoc Decretum habeat locum in Beneficiis quæ conferuntur in titulum, ideſt, an Rector Beneficii, qui poteſt per alium celebrare, teneatur Sacerdoti celebranti dare ſtipendium ad rationem redditunm Beneficii?*

23 *Nonò. An Sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemoſyna major ſolito, pro celebranda Miſſa, debeant dare eandem integram eleemoſynam iis, quibus Miſſas celebrandas committunt?*

24 *Decimò. Super Quintò ejuſdem Congregationis Decreto, quo inter cætera ſtatuitur, in hæc verba: Eleemoſynas, & oblationes manuales, & quotidianas pro Miſſis celebrandis, ita demum iidem accipere poſſint, ſi oneribus anteà impoſitis ita ſatisfecerint, ut nova*

Digitized by Google

quocue onera obire valeant ; alioquin omnino abſtineant ab hujuſmodi eleemoſynis, etiam ſponte oblatis, in futurum recipiendis, & Capſulas auferant. Quæritur, An hoc Decretum prohibeat abſolutè, quominus accipiant novas eleemoſynas ii, qui acceptis non ſatisfecerant, & quid, ſi longævo tempore poſſint omnibus ſatisfacere?

25 *Undecimò, quid ſi afferentes eleemoſynas, audito impedimento, conſentiant, ut Sacerdos Miſſas celebret, cùm primùm poterit?*

26 *Duodecimò. An pœna Interdicti, & aliæ appoſitæ in eodem Decreto afficiant tam eos, qui accipiunt eleemoſynas contra formam ibi præſcriptam, quàm eos, qui non auferunt Capſulas ab Eccleſiis, ut ibidem præſcribitur?*

27 *Decimotertiò, An in hoc Decreto comprehendantur illæ Capſulæ, quæ apponi ſolent in Eccleſiis in die Commemorationis omnium Defunctorum, & vulgo dicuntur* Caſſe de' Morti?

28 *Decimoquartò. An Adminiſtratores Eccleſiæ magnæ devotionis, & concurſus poſſint eleemoſynas pro Miſſis celebrandis accipere, ſi iiſdem Miſſis, non niſi poſt longum tempus ſatisfacere valeant, ne aliàs cultus Eccleſiæ, & devotio, ac concurſus Fidelium, ut ajunt, minuatur.*

29 *Decimoquintò, quia prohibitio dicti Decreti videtur aliquibus directa ſolis Capitulis, Collegiis, Societatibus, Congregationibus, nec non omnibus, & ſingulis Eccleſiarum, & piorum locorum tam ſæcularium; quàm regularium Superioribus, de quibus fit expreſſa mentio, non autem privatis Sacerdotibus qui tantùm comprehendi videntur ſub clauſula Generali,* (& alios ad quos pertinet) *ſupplicatur pro opportuna declaratione.*

30 *Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, authoritate ſibi à Sanctiſſimo D. N. attributa, ad ſingula dubia ſuperius propoſita, ad hunc modum reſpondit.*

Ad Primum, etſi legatum ſit adeò tenue, nihilominus pro dicta reductione oneris, ut ſupra, impoſiti ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apoſtolicam eſſe adeundam, quæ abſque ulla impenſa id ſtatuet, quod magis in Domino eſſe judicaverit. Verumtamen, ſi in ipſa beneficii erectione expreſsè cautum fuerit, ut liceat Epiſcopo junctum onus reducere, ac moderari: legem hanc fundationis, quam decreta hæc de re edita non ſuſtulerant, eſſe validam, & ſervandam.

31 *Ad Secundum, eſſe intelligendum de præſcriptione facta ab eo, qui eleemoſynam tribuit, non autem ab Ordinario: quòd ſi tribuens eleemoſynam, numerum Miſſarum celebrandarum non præſcripſerit, tunc tot Miſſas celebrari debere, quot præſcripſerit Ordinarius, ſecundùm morem ſuæ Civitatis, ſeu Provinciæ.*

32 *Ad Tertium, teneri.*

33 *Ad Quartum, Sacerdotes, quibus diebus tenentur Miſſa celebrare, ratione beneficii, ſeu Capellaniæ, legati, ſeu ſalarii ſi eleemoſynas pro aliis etiam Miſſis celebrandis ſuſceperint, non poſſe eadem Miſſa utrique obligationi ſatisfacere.*

34 *Ad quintum cenſuit, ubi nullam certam eleemoſynam teſtator reliquit, eſſe ab Epiſcopo præſcribendam eleemoſynam congruam, quæ reſpondeat oneribus Miſſarum celebrandarum, ſecundùm morem Civitatis, vel Provinciæ.*

35 *Ad Sextum, ita eſſe intelligendum.*

36 *Ad Septimum reſpondit, permittendum non eſſe, ut Eccleſia, vel loca pia, aut illorum adminiſtratores ex eleemoſynis Miſſarum celebrandarum ullam, utcumque minimam, portionem retineant, ratione expenſarum, quas habent in Miſſarum celebratione, niſi cum Eccleſiæ, & loca pia alios non habeant redditus, quos in uſum earundem expenſarum erogare licitè poſſint, ac tunc, quam portionem retinebunt nullatenus valere excedere valorem expenſarum, quæ pro ipſomet Miſſarum Sacrificio neceſſariò ſunt ſubeunda: ac nihilominus, eo etiam caſu, curandum eſſe, ut ex pecuniis, quæ ſuperſunt, expenſis ut ſupra deductis, abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot præſcriptæ fuerint ab offerentibus eleemoſynam.*

37 *Ad Octavum, non habere locum, ſed ſatis eſſe, ut Rector Beneficii, qui poteſt Miſſam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemoſynam congruam ſecundùm morem Civitatis, vel Provinciæ, niſi in fundatione beneficii aliud cautum fuerit.*

38 *Ad Nonum, debere abſolutè integram eleemoſynam tribuere Sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem ſibi retinere poſſe.*

39 *Ad Decimum reſpondit, non prohibere abſolutè, ne propterea, oneribus jam ſuſceptis, non ſatisfecerint, poſſe tamen denuo etiam onera ſuſcipere Miſſarum celebrandarum, modò infra modicum tempus, poſſint omnibus ſatisfacere.*

40 *Ad Undecimum, quamvis onera ſuſcepta infra modicum tempus adimpleri nequeant, ſi tamen tribuens eleemoſynam pro aliarum Miſſarum celebratione id ſciat, & conſentiat, ut illæ tunc celebrentur, cum ſuſceptis oneribus ſatisfactum fuerit: decretum non prohibere, quominus, eo caſu, eleemoſyna ſuſcipiatur, pro iiſdem Miſſis, juxta Benefactoris conſenſum celebrandis.*

41 *Ad Duodecimum, has pœnas non habere locum, niſi in ſuſcipientibus onera perpetua Miſſarum celebrandarum ſine licentia Epiſcopi, vel ejus Generalis, aut Provincialis.*

42 *Ad Decimumtertium, comprehendi.*

43 *Ad Decimumquartum, non poſſe, niſi de conſenſu eorum, qui eleemoſynas tribuunt, ut ſupra, in reſponſione ad undecimum.*

44 *Ad Decimumquintum, comprehendi etiam privatos Sacerdotes.*

§. II. *Super illud §. Primi num. 7.* Diſtrictè prohibet, *&c.*

Ubi vetatur Epiſcopis, & Generalibus, ut reducant Onera Miſſarum.

1 CAſus eſt hujuſmodi; In Eccleſia v.g. Sancti Petri adeſt obligatio ſingulis diebus celebrandi unam, vel plures miſſas, ſed deficientibus propter varios caſus redditibus ad hunc finem aſſignatis, facto computo, nunc non ſufficit pecunia, niſi ad duas Miſſas in hebdomada. Quæritur. An Epiſcopi, & Generales Religionum, reſpectivè pro ſuis, hodie (nam olim poterant ex Trid. *ſeſ. 25. de Ref. c. 4*) poſſint ſtatuere, ut omiſſis cæteris, duæ prædictæ Miſſæ dumtaxat celebrentur?

Sacra Congregatio reſpondit ſupra *n. 7.* Non poſſe, ſed eſſe ad Pontificem recurrendum.

2 Et quia quæſitum fuit, an quando ita tenue eſt, vel evaſit legatum, ſeu redditus, ut non inveniatur Sacerdos, qui velit tantum onus cum tam parva eleemoſyna ſubire: & ſi recurratur ad Pontificem, totum, vel magna pars redditus, in neceſſariis expenſis, conſumenda ſit, an inquam, tunc poſſit Epiſcopus? Reſpondit eadem Congregatio ſupra §. 1. *n.* 20. adhuc eſſe recurrendum ad Pontificem; & tunc ſolùm poſſe Epiſcopum, quando in ipſa Beneficii erectione fuit fortè expreſſe conceſſum, ut id Epiſcopus poſſet.

Quando ex voluntate fundatorum, vel dantium eleemoſynam pro Miſſis ea eleemoſyna data eſt ad cultum Eccleſiæ, vel Dei, nunquam poſſe Epiſcopum reducere, quia jam de illis non poteſt ampliùs diſponere donans, putat Verricelli *tr. 3. q. mot. 55.* contra Leonem, & Caſtrum. Verùm ego hos ſequor, non Verricellum. Nam quando in limine fundationis ipſe fundator voluit, ut id poſſet Epiſcopus, Eccleſia judicatur acceptaſſe juxta eam fundatoris diſpoſitionem. Non igitur nunc diſponit donans, quia ſupponitur mortuus, ſed tunc, quando teſtatus eſt, & cujus voluntatem acceptavit Eccleſia, &c.

Reſponſionem S. Congregationis numero præced. allatam abſolutè, & ſine ulla interpretatione amplectitur Diana, aliis, meque etiam citato. Lege item Januarium, qui docet, Gubernatores Eccleſiæ non poſſe reformare Miſſas, ex eo quòd hæreditas facta ſit difficilis exactionis, & ferè decocta.

Nota illud (ferè) nam ſi ſit omnino decocta, & ſine culpa Eccleſiæ perierit, ad nihil Eccleſiam obligari, dicemus infrà § 3. *n.* 89.

Dices. Sicuti ſe habet totum ad totum, ſic pars ad partem, ſed Sacerdos, ſeu Eccleſia poteſt totum onus Miſſarum negligere, ſi totus cenſus ſine ſua cauſa periit, ut inferiùs dicemus §. 3. *n.* 89. citato. Ergo idem Sacerdos, vel Eccleſia poterit partem oneris negligere, ſi pars cenſus ſui perpetui oneris ſine ſua culpa periit. Ita diſcurrunt contra nos Bordonus, & Averſa apud Dian. *p. 10. tr. 16. reſ. 65.* citati, ſed non excepti à Diana, qui addit, idem probabile putari à Franciſco de Lugo. Confirmant: quia quilibet poteſt ad juſtitiam reducere contractum; ſi igitur cenſus deficit ex parte; quilibet poterit onus cenſui addictum juxta partem, quam percipit, reformare. Quando autem (ajunt hi) Sacra Congregatio prohibuit reductionem Miſſarum, non prohibuit eam fieri ex vi explicatæ compenſationis, ſed ex vi diſpenſationis, quam facere, ſolùm pertinere vult ad Pontificem.

Reſp. hæc argumenta oſtendere quidem debere fieri ejuſmodi reductionem, ſed non oſtendunt, quiſnam debeat eam expedire. At potuit S. Congregatio propter bonum commune, & ne detur anſa particularibus perſonis, vel Eccleſiis, perperam illam reductionem expediendi ad ſe illam avocare, ut re ipſa clariſſimis verbis avocavit, id quod modò *num.* 2. vidiſti. Ad Confirmationem. Reſp. conceſſo antecedente, neganda eſt propter eandem rationem Conſequentia: neque poteſt dici ſolùm vetari à Sacra Congregatione ne id fiat in vim diſpenſationis, non verò vetari, ne fiat in vim juſtæ compenſationis. Non, inquam, hoc dici poteſt, quia S. Congregatio, ut patet ex ipſius Decreti lectione, non intendit titulum dumtaxat, unde fiat, ſed ne ipſa materialis reductio ab alio, quàm à Summo Pontifice fiat.

Eam tamen, ſed tamen præſcindendo à præſenti Decreto, noviſſimè exceptam video à Thoma Hurtado *p. 2. moral. tr. 8. n.* 369.

Unum, quod huc facit, dicam infra §. 3. *n.* 88. & 89.

Quæ onera Miſſarum reduci prohibentur, & an etiam præterita?

3 Circa quæ adhuc dubitabis primò, de quibuſnam oneribus hic agatur, quæ nec reducere in minus, nec moderari, nec commutare Epiſcopi, aut Generales hodie poſſint?

Reſpondeo primò, intelligi etiam de præteritis ante promulgationem horum decretorum, nec ſolùm de oneribus in futurum ſuſcipiendis. Juxta leges *C. de leg.* ibi: *leges futuris dant formam negotiis, non ad facta præterita revocantur, niſi nominatim de præterito cautum ſit.* Ratio eſt, quia ſic expreſsè declaravit Sacra Congregatio ibi: *Epiſcopi ne reducant ulla onera Miſſarum, aut poſt Concilium Tridentinum impoſita, aut in limine fundationis.* Nota illud *impoſita*, quod eſt præteriti temporis. Rurſus, ibi, *Ut abſolutè tot Miſſæ dicantur, quot fuerint præſcriptæ, quamvis ſtipendia ſint exigua, ſive ab una, ſive à pluribus perſonis collata fuerint,*

aut

Digitized by Google

aut conferentur in futurum. Nota illud *Collata fuerint*, quod item, eſt præteritum. Quod autem contrariũ in Sicilia practicari Peyrinus *tom.3.c.2.n.26.* aſſerat, fortè eſt, quia quoad hanc partem acceptata ibi hæc decreta tunc non fuerunt, juxta communem doctrinam docentem poſſe acceptari, & ut abrogari aliquam legem ſecundùm unam partem, non ſecundùm aliam; cum Bon. *de legib. d.1.q.1.p.4.n.30.* alios citante. Dixi *tunc*, & fortaſſe ſolùm in ſua Religione Minimorum, nam apud Sacerdotes ſæculares jam nunc acceptata in omnibus eſſe communiter animadverto.

Reſp. ſecundò, intelligi de omnibus, atque adeò de oneribus, quæ ſunt affixa quomodocumque Capellis, vel Eccleſiis, de oneribus ex Beneficio, de oneribus ex legato, & breviter ea quacumque cauſa, vel titulo. Ita March. *de ord. tract. 3.p.2.c.19.n.30.* Patet id ex verbis univerſalibus Decreti reſtringentis poteſtatem, qua olim prædicti patiebantur.

Immò ſi legatum non ſit ſub obligatione applicandi Sacrificium pro aliquo, ſed ſolùm ſub obligatione celebrandi in tali loco, vel Altari, vel in tali tempore, nec ſufficiat legatum, unde oporteat moderationem adhibere, adhuc ad Pontificem erit recurrendum. Ratio eſt, quia, ut diximus, verba Decreti univerſalia ſunt, & ex alia parte, cũ *Acceſſorium ſequatur Principale*, hæ autem circumſtantiæ, ſeu onera ſint Acceſſoriam ad Miſſam, conſequenter, ſub eodem Decreto de moderatione Miſſarum comprehenduntur.

5 Quid, ſi ſit Anniverſarium Defunctorum? Reſpondeo, adhuc regulariter comprehendi ſub Decreto; nam vel Anniverſarium ejuſmodi eſt, ut dicantur, ſingulis annis Miſſę: & tũc expreſsè includitur in verbis illis Decreti (*onera ulla Miſſarum*), vel ut dicantur Miſſæ, & ibidem Officia Defunctorum, ac diſtribuantur eleemoſynæ pauperibus, & ſimilia: & tunc quia hæc omnia ſe habent per modum unius, poſito quod nõ poſſint Epiſcopi, & Generales reducere onera talium Miſſarum, nec poterunt moderari prædicta Officia, & Eleemoſynas. Adde, quod hæc videntur acceſſoria ad Miſſas, quæ in Anniverſariis ejuſmodi principalius introduntur. Solùm poſſet eſſe aliquis rarus caſus, propter quem modò addidi illud (*regulariter*) quando ſcilicet tale Anniverſarium ea voluntate Teſtatoris ſolùm cõſiſteret in Officio Defunctorum, vel in diſtributione Eleemoſynæ, ſine celebratione ullius Miſſæ, & tunc puto, quod non includatur in prędicto Decreto, atque adeò Epiſcopi, & Generales poterunt illud reducere, ſicuti poterant ante hoc Decretum, & conceſſit illis juxta antiqua Jura apud March. *de ord. tract. 3.p.2.c.29.n.2.* Trid. *ſeſſ.25. de ref. c.4.* ibi, *circa hæc*, ideſt legata. Ratio eſt, quia in hoc Decreto Sacræ Congregationis, ſolùm vetatur Epiſcopis, & Generalibus, ne reducant onera Miſſarum, ergo remanent dicti Epiſcopi, & Generales, quoad hoc, in conceſſione Tridentini. Diana igitur *p.2. tract.13. reſ.5.* aliique apud ipſum, quia non meminerunt hujus rari caſu, ideò univerſaliter docuerunt comprehendi Anniverſaria, & Officia Defunctorũ. Monent autem rectè Naldus *v. Miſſ. nu.50.* aliique, reductionem compenſandum eſſe cum aliquo alio opere, celebrando v. gr. aliquam Miſſam in generali pro omnibus illis Fundatoribus, vel recitando aliquam Orationem, vel Collectam, &c. ut ſcilicet quantum poteſt minus defraudentur Fundatores.

6 Rogas: Epiſcopi, & Generales, in hoc raro caſu, & in caſu mox explicando *n.8* hanc officiorum reductionem debent ne facere in Synodo, vel Capitulo? Reſp. debere, & quidem ita, ut ſemper in poſterũ commemoratio in Officio fiat eorum, qui legata reliquerunt. Ratio eſt, quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.25. cit. de ref. c.4.* ita illis injungit, his verbis: *Sancta Synodus cupiens hæc ad pios uſus relicta, quo plenius, & utilius poteſt, impleri, facultatem dat Epiſcopis, ut in Synodo Diœceſana, itemque Abbatibus, & Generalibus Ordinum, ut in ſuis Capitulis Generalibus, re diligenter perſpecta, poſſint pro ſua conſcientia ſtatuere circa hæc quidquid magis ad Dei honorem, & cultum, & Eccleſiarum utilitatem viderint expedire: ita tamen, ut eorum ſemper defunctorum commemoratio fiat, qui pro ſuarum animarum ſalute legata ad pios uſus reliquerunt.*

Ubi Nota primò, quòd etſi ante Concilium, iis licuerit extra Synodum, vel Capitulum; hodie tamen (niſi alicubi in hoc non fuiſſet Concilium receptum) non licet. Quare non eſt audiendus Rodr. *in Comp. reſ.25 n.11.* dum abſolutè docet, quod Epiſcopus, etiam abſque Synodo, exercere hanc poteſtatem valet, ut Recentiores conſulti ſubſcripſerunt: non eſt, inquam, audiendus, quia clarè contrariũ præcipitur à Tridentino: niſi fortè dicas (atque id Rodr. intellexerit) talẽ reductionem factam extra Capitulum, vel Synodum, licèt illicitè factam: eſſe tamen validam, quod certè eſt probabile, quia nulla eſt in his Concilii verbis clauſula irritans factum.

Nota ſecundò, id fieri quidem debere in Capitulo, ſeu Synodo, ſed non neceſſariò ex conſenſu Capituli, ut ex verbis Concilii patet: licèt ſit optimum conſilium, ut res maturiùs procedat, illius etiam conſenſum accedere.

Nota tertiò, poſſe Epiſcopum, ſeu Generalem hanc ſuam poteſtatem alteri delegare, qui id, modò dicto, faciat in Synodo, ſeu Capitulo. Ratio eſt, quia cùm hæc cauſa ſit commiſſa Epiſcopis, & Generalibus ſub nomine dignitatis, non eſt electa induſtria perſonæ, & cùm commiſſa ſit iis omnibus in futurum, eſt poteſtas ordinaria, atque adeò delegabilis. Ita Sanch. *l.2. de matr. d.40 n.17.* aliique.

De oneribus Miſſarum ante Tridentinum.

7 Dubitabis ſecundò, an Epiſcopi, & Generales poſſint reducere ad minorem ſummam Miſſas, quæ fuerunt impoſitæ, ſeu relicta ante Concilium Tridentinum. Diana *p.2. tr.8. 47. ſ.2.* March *de ord. tr.3 p.2. c.19.n.31.* aliique apud ipſos abſolutè reſpondent, poſſe, quia Decretum ſolùm vetat, ne poſſit impoſitas poſt Concilium.

Sed enim verò hi Doctores debuerunt id addere, quod additur à Decreto, quod, dum vetat, ne poſſint impoſitas poſt Concilium, addit, abſolutè, quod *nec poſſint impoſitas in limine fundationis*. Si ergo hæc onera impoſita fuerint in ipſo initio fundationis, ſeu erectionis Beneficii, vel Capellaniæ, & non proceſſu temporis, (quod ſecundum potuit evenire, ſi quãdo, auctis v.g. redditibus, aucta fuiſſent ab Epiſcopo & illa onera) non poterunt ab Epiſcopis, & Generalibus reduci, quãvis fuerint impoſita ante Conciliũ. Verba abſoluta Decreti allata ſupra §.1.n.7. ſunt hujuſmodi. *Ne Epiſcopus, aut Generalis reducat onera Miſſarum celebrandarum, aut poſt Concilium Tridentinum impoſita, aut in limine fundationis.*

8 Relicta in ultimis voluntatibus, ac teſtamentis per modum legati, ſi fuerint acceptata ante Tridentinum, poterunt etiam à dictis reduci, quia ſolùm Beneficia, & Capellaniæ propriè dicuntur habere limen fundationis, non autem mera legata: At verò ſi ejuſmodi legata, vel quæcumque eleemoſyna manualis ſint acceptata poſt Tridentinum, reduci non poterunt, quia de acceptatis poſt Tridentinum Congregatio univerſaliter loquitur ſub nomine oneris Miſſarum, talia autem legata, vel eleemoſyna onus certè eſt.

Modus reducendi prędicta acceptata ante Tridentinum, eſt idem, de quo modò *diximus nu 6.*

Unum denique addo, quòd ſi Epiſcopus impetraret privilegium reducendi onera ſuæ Diœceſis, poſſet etiam reducere onera ſuſcepta à Regularibus. Ratio eſt, quia etiam hęc ſunt onera ſuę Diœceſis, licèt non ſuæ ſubjectionis. Adde, quòd ſicut in Jure *Clem. de Teſtamentis*, Ordinarius loci exigit ab Religioſis exemptis rationem de executionibus teſtamentorum, atque adeò in hac re ſubſunt dicti Regulares Epiſcopo; ita in eadem re ejuſdem privilegio frui convenientiſſimum eſt.

De Oneribus Miſſarum nondum acceptatis.

9 Dubitabis tertiò, An Epiſcopis liceat moderari Miſſas alicui Eccleſiæ, ſive ante, ſive poſt Tridentinum relictas, nondum tamen, ſive ob tenuitatem eleemoſynæ, ſive ob aliam cauſam, ab eadem Eccleſia acceptatas.

Reſpondeo, non eſſe improbabile licere. Ita March. *ibid. num.32.* Ratio eſt, quia decretum vetat, ne Epiſcopi moderentur onera Miſſarum impoſita, at onus nondum acceptatum, non dicitur propriè fuiſſe impoſitum.

10 Rogas. legatum Miſſarum frequenter non eſt relictum Eccleſiæ immediatè, ſed alicui Sacerdoti nominando, ſive ab Epiſcopo, ſive etiam à perſona ſæculari, ſeu fideicommiſſario juxtà diſpoſitionem teſtatoris. Iam poteſt contingere, Primò, quod ipſo initio Sacerdos primus nominatus non acceptet tale legatum. Secundò, quod hic primus Sacerdos acceptet quidem, verùm hoc mortuo, ſecundus nominatus, propter tenuitatem legati fortaſſe ſupervenientem acceptare recuſet. Rogas, inquam, eſt ne probabile in utroque hoc caſu, Epiſcopo licere Miſſas ex prædicto legato diſpoſitas moderari ex eo, quia ſunt acceptatæ?

Reſpondeo in priore eventu probabile eſſe licere, quia verè onus nondum eſt impoſitum, cum ſimpliciter nõdum legatum ſit acceptatum. In poſteriore eventu, puto, nequaquam licere; idque propter cõtrariam rationem, quia fuit acceptatum per primum Sacerdotem atque adeò onus ſimpliciter fuit impoſitum. Nec enim non acceptatio ſecundi Sacerdotis poteſt facere, quin fuerit ab Eccleſia, mediante primo Sacerdote, acceptata.

De Juſtis cauſis reducendi.

11 Dubitabis Quartò; quænam judicandæ ſint juſtę cauſę, propter quas legitimè fiat à Sacra Congregatione Cardinalium ejuſmodi Miſſarum moderatio? Reſp. cum Mach. *de ord. tract.3 p.2. c.19. nu.26.* eſſe ſequentes, vel ſimiles. Primò, ſi lapſu temporis redditus Eccleſiæ, ſeu Conventus, ſint imminuti. Secundò, ſi expenſæ majores nunc fiant in pertinentibus ad Miſſam, quàm antea, puta in emendis paramentis, vino, pane, & aliis ſimilibus. Tertiò, ſi numerus Religioſorum ſit notabiliter minor, unde non valeant integro Miſſarum numero ſatisfacere, & ex alia parte non poſſit augeri talis numerus ob defectum eleemoſynarum. Quartò, ſi eleemoſyna relicta ſit valde tenuis. Quintus, ſi nunc ea, quæ pertinent ad victum, & cultum Sacerdotis, ſint multo majora, quàm anteà quando fundata eſt Miſſa. Sextò, ſi ad reficiendum Molendinum verb. gr. vel domum, unde fructus pro miſſis ſolvendi ſunt, factæ ſint extraordinariæ expenſæ, vel ad litigandum, &c.

12 Illud notat rectè Navarrus *de Miſſ. c. lobr. conſ.9. num 9. & conſ. 21. per totum*, facilius poſſe minui Miſſas liberè in ſua fundatione relictas, quàm illas, quæ determinatis Capellis ſunt affixæ; & faci-

liàs item antiquiores, quàm recenter acceptatas. Ratio eſt, quia & illa libertas dat ſine dubio majorem facilitatem, & antiquis facilius inveniri poſsunt prædictæ cauſæ juſtæ, hoc eſt, numerus ſacerdotum diminutus, redditus attenuati, aucta rerum pretia, &c.

Porrò talis reductionis Praxis, qua in hac re Sacra Congregatio utitur, videatur, ſi eſt otium, apud Lezanam *v. Miſſa nu.* 31. Lege item Bordonum *reſ.* 25. *nu.* 41. & 43. qui rectè admonet in legato ſimplici Miſſarum Sacram Congregationem concedere quidem reductionem, non verò in legato conventionali, quia hoc fortius, in quo intercesſit conventio partium.

§. III. *Super illud* §. 1. *n.* 8. Deinde, *&c.*

Ubi

Præcipitur, ut tot Miſſæ celebrentur, quot requiritur quãtitas Eleemoſynæ.

1 PEtrus offert ſtipem decem v.g. Juliorũ Sacerdoti, vel Eccleſiæ, ut viginti Miſsæ pro ipſo celebrentur. Acceptant ii, ſed deinde vellent ſolùm celebrare Miſſas, decem, vel propter alias rationes, vel quia vident eam eleemoſynam eſſe pro viginti Miſſis valdè exiguam, poſſuntne id tuta conſcientia? Reſpondet Sacra Congregatio, *d. n.* 8. non poſſe, ſed debere celebrare Miſſas præſcriptas.

2 Et quia quæſitum Primò fuit; An celebrandæ eſſent Miſſæ præſcriptæ ab offerente eleemoſynam, an præſcriptæ ab Ordinario? Reſpondit eadem Sacra Congregatio *d.* §. 1. *n.* 31. Si offerens præſcripſit Miſsas, eas eſſe celebrandas, ſi non præſcripſit, eſſe celebrandas ad præſcriptionem Ordinarii, juxta morem Regionis, factam, vel faciendam.

3 Quæſitum fuit rurſus, An Sacerdos, ſi eleemoſynam non ſufficientem pro tot Miſſis, eam tamen pro tot recipiat, poſſit deinde pauciores celebrare? Reſpondit *ibid num.* 32. Non poſſe.

4 Quæſitum præterea, An Sacerdotes, qui obſtringuntur ratione Capellaniæ, vel ſimili ad Miſſam, poſſint manualem eleemoſynam recipere, & unica Miſſa utrique obligationi ſatisfacere? Reſpondit *ib. n.* 33. nequaquam poſſe.

5 Quæſitum denique fuit, poſito, quod Teſtator diſponat, ut celebrentur tot determinatæ Miſſæ, v.g. centum, nec præſcribat eleemoſynam, An Hæredes poſſint ſibi benevisam tradere, An potius ſit ab Ordinario præſcribenda? Reſpondit *ibid. nu.* 34. ab Ordinario præſcribendam juxta morem Regionis.

Unica Miſſa an pluribus obligationibus ex Juſtitia ſatisfieri poſſit?

6 Ut autem prædicta clarius conſtent. Dubitabis Primò, An poſſit Sacerdos una Miſſa ſatisfacere pluribus obligationibus ex Juſtitia, accipiendo v.g. unum Julium à Petro, & alium à Paulo, Miſſaque unica utrique ſatisfacere?

7 Reſp. Aliqui, ſecluſo ſcandalo, olim concedebant, ac notanter Auctores non nomino, quia ſi Suarez *de Sacr. d.* 86. *ſect.* 2. §. *Dico quarto*, aſſerit, ſe nunquam Auctorem pro hac ſententia legiſſe, nec ego legi. Fundabantur autem, ejuſmodi innominati in infinito valore Miſſæ, qui ſi pluribus applicetur, nullos, poſito, quod ſit infinitus, detrimentum ex conſortio alterius patietur. Sed profectò alii apud Suar. & Vaſq. citatos à Marchino *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 15. *à n.* 11. contrarium docebant, & meritò, quia talis valor infinitus non eſt, ut vidimus ſupra *l.* 2. *c.* 2. §. 1. *à n.* 4. Adde, quod ſequeretur, pro una Miſſa, poſſe Sacerdotem Julios decem, centum, mille, &c. à totidem Miſſam expoſcentibus accipere, quod à ſenſu omnium fidelium abhorret.

Hæc olim. Nunc verò jam id fieri non poſſe, præcipit Sacra Congregatio, ut modò vidimus.

8 Rogas; quid ſi aliqui ſequentes opinionem eorum qui eam infinitatem Sacrificio concedunt, dent ſinguli integra ſtipendia, & ſint contenti unica Miſſa, licebit ne Sacerdoti illis acquieſcere? Reſpondeo cum Marcb. *ibid. c.* 16. *nu.* 4. Licebit, quia volenti non fit injuria. Inſtas, at id Sacra Congregatio vetat. Reſpondeo, Sacra Congregatio ſupponit offerentes eleemoſynam eſſe invitos: cæterùm ſi conſentiant, erit perinde ac ſi ex mera liberalitate pinguem eleemoſynam elargiantur.

Nota tamen, conſenſum hunc non poſſe dari, niſi ab iis, pro quibus Miſſa debet offerri, non verò ab hæredibus, legatariis, aut alienæ voluntatis executoribus, ſiquidem ii domini non ſunt, ſed Miniſtri.

Unica Miſſa an pluribus obligationibus, quarum una ſit ex juſtitia, altera nequaquam, vel quarum utraque ſit non juſtitiæ, ſatisfiat?

9 Dubitabis Secundò, an quod negavimus de obligationibus Juſtitiæ, concedere poſſimus de cæteris obligationibus, quæ Juſtitiæ non ſunt? Accipit v.g. ex una parte Sacerdos eleemoſynam à Petro, ut pro ipſo unam miſſam offerat, ex alia parte idem Sacerdos ex liberalitate, vel ex charitate, vel alio titulo, qui non ſit Juſtitiæ, promittit Paulo unam Miſſam, poterit ne unica Miſſa Petro, & Paulo ſatisfacere? Idem eſt, ſi pro nullo intercedat titulus Juſtitiæ, ſed tum Petro, tum Paulo v. gr. debeat Sacerdos ex Charitate, vel promiſſione, poteritne unicam Miſſam pro utroque offerre, & ſic duas obligationes adimplere?

10 Reſp. Marchinus *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 17. etiam poſt prædicta Congregationis Decreta concedit. Fundatur in prædicto valore infinito, quem ipſe in Miſſa mordicus cognoſcit. Cùm igitur illi, qui dedit ſtipem, jam applicetur miſſa, conqueri rationabiliter non poteſt, ſi applicetur & alteri, ex cujus applicationis conſortio detrimentum non patitur; *Miſſa enim*, inquit, *inſtar Candelæ accenſæ eſt, quæ tam uni, quàm multis, æquale lumen impertit.*

11 Nihilominus audiendus non eſt, Tum quia non eſt vera ea ſententia de valoris infinitate in actu ſecundo, modo ſupra *l.* 1. *c.* 2. §. 1. *n.* 6. explicato. Tum quia ſequeretur poſſe etiam id fieri in obligationibus Juſtitiæ, quod tamen omnes, & ipſe etiam Marchinus, ut paulo ante *n.* 7. vidimus, negat, & ſolidam diſparitatem afferre, quamvis contendat, non poteſt. Tum denique quia Sacra Congregatio licèt explicite loquatur de pluribus obligationibus Juſtitiæ, tamen etiam de aliis obligationibus implicitè loqui ex ipſo contextu, non obſcurè colligimus.

Neque valet dicere, ſatis eſſe, quando ea ſententia de infinitate valoris, probabilis ſit ut illam ſequi in ordine ad Praxim valeamus: non valet, inquam, quia putamus eam ſententiam non eſſe probabilem, ſed vero incertam, ac valdè dubiam, ut *loco citato*, breviter innuimus.

12 Quid de Voto? Vovit v.g. Sacerdos, ſi ſalutem ſui Patris impetraverit, celebraturum in actionem gratiarum Miſsam poteſtne illam ex ſtipendio accepto alteri dare? Poſse alicubi videbitur, quia petens ex ſtipendio Miſsam, ſolum petit Impetrationem, & Satisfactionem, quam jam lucratur: cùm Votum Sacerdotem obligaverit ſolùm ad reddendas Deo laudes, quas jam Deo dat, etiam accepto pro dicta Impetratione, & Satisfactione ſtipendio.

Dico tamen, non poſſe. Ratio non eſt ducenda ab his Decretis Sacræ Congregationis, poſset enim reſponderi, hæc Decreta ſolùm vetare, ne duplex ſtipendium accipiatur pro fructu Miſsæ, qui conſiſtat in Impetratione, & ſatisfactione, & quem totum ſolent petere, & velle qui Miſsas expoſcunt: at in caſu noſtro hic fructus jam uni tantummodo datur, & ſolùm additur gratiarum actio pro beneficio accepto, quæ nihil tollit de fructu toto, quo illi uni applicetur. Ratio igitur erit, quia qui vovit abſolutè Deo Miſsam, illamque ex voto celebrat, totam Miſsam à ſe regulariter abdicat, Deoque veluti dat, non ergo illam alteri dare poteſt, Dixi, regulariter, nam ſi ſolùm voveres celebrare Sacrum in Dei laudem, reſervando tibi poteſtatem applicandi fructum alteri, qui ſit petiturus, tunc nõ repugno, poſse id fieri, quia tunc Votum non cadit ſuper Miſsæ fructum, de quo diſputamus, & quod totum regulariter exigunt, qui Miſsam poſtulant.

Propter Paupertatem an excedi valeat commune ſtipendium Miſſæ: & obiter, An ſtipendium Miſſæ poſſit remitti?

13 Dubitabis tertiò. An aliquando, pro una Miſsa plura integra, vel non integra ſtipendia accipi propter paupertatem poſſint?

Reſp. quidquid olim dixerint Sotus, Bera, Rodriquez Nugnus, aliique apud Dian. *p.* 2. *tr.* 14. *reſol.* 8. certè non poſsunt. Ita Suar. Vaſq. Leſſius Azor. aliique apud de Lugo *de Euch. diſp.* 21. *ſect.* 2. *nu* 27. Ratio (præter Decretum hoc Sacræ Congregationis) eſt clara, quia paupertas non dat jus accipiendi rem alienam (ſecluſa extrema neceſſitate) quando res aliena non eſt, in qua tamen neceſſitate, per alias orationes compenſari debere putat Lezzana *v. Miſſa, n.* 28. & 29) nec dat jus tranſgrediendi leges taxantes rerum pretia. Hic autem, de quo loquimur, licèt non ſit propriè Miſsæ pretium, eſt tamen ad illius inſtar, ut ex dictis conſtat.

Ille certè vel ſcrupulus fuit, vel avaritia, quando quidam Sacerdos totum Miſsæ ſtipendium, hoc eſt integrum Julium, ideò à paupere vidua expoſcebat, quod diceret ſe remittere non poſse, ſtante tali Miſsæ taxato ſtipendio. Verùm licèt poſſis taxatam integram eleemoſynam exigere, at liberaliter remittere, vel ex integro, vel ex parte etiam potes; nunquam enim ſacra Congregatio, vel Epiſcopus remiſſionem prohibuit: & taxa ſolum eſt, ne ex vi ſtipendii ipſa excedatur, non verò, ne remittatur: Dico (ex vi ſtipendii) nam nec prohibuit à ſponte offerentibus, te poſse taxato majus accipere, prohibuiſset enim pietatis, & liberalitatis officia.

Pro Officiatura, & Intentione an duplex ſtipendium recipi poſſit?

14 Dubitabis quartò, An liceat Sacerdoti accipere duplicem eleemoſynam, alteram pro præſentia, ſeu quam vocant Officiaturam, alteram pro Intentione, ſeu Applicatione.

Reſpondeo, quando conſtat, petentem Miſſam, dato ſtipendio, etiam integro, ſolùm voluiſſe præſentiam, potes accipere aliud integrum ſtipendium pro Applicatione, & è contrario, id quod licet Gavantus *in rubr. Miſſ part.* 3. *tit.* 12. *nu.* 5. & Barboſa *de offic. Paroch. cap.* 18. *nu.* 11. aliique negaverint, tamen probabilius Suar. *de Sacrament. diſput.* 86. *ſect.* 3. Vaſquez *de Euchariſt.* 23. *cap.* 4. immò de Lugo *de Euchariſt. diſput.* 21. *ſect.* 1 *nu.* 21. qui poſt hoc Decretum Sacræ Congregationis ſcripſit, aliique concedunt. Ratio eſt; quia ſtipendium pro præſentia, recipitur propter laborem extrinſecum Miſſæ, quo in tali loco, vel tempore Miſsa aſſumitur celebranda:

ſti-

ſtipendium verò pro Applicatione, pro ipſo Sacrificio, eo modo quo ſupra, §.5.n.2. fieri ſine labe Simoniæ poſſe docuimus.

Ad Decretum Sacræ Congregationis, quatenus videtur eſſe contra nos, reſpondebitur mox *num.35.*

Unde conjiciatur, quod petens Miſſam velit præſentiam, vel Applicationem, an potiùs Utramque.

15 Quæſtio ergo ſupereſt dumtaxat, ecquandonam, ſi fortè verba ſint dubia, petitionem eſſe de ſola præſentia, & non de Applicatione, vel contra judicandum ſit?

Dico. Si petitio, vel inſtitutio Miſſæ in hunc, vel ſimilem modum cum mentione finis, & etiam loci, vel temporis efformetur. *Volo, ſeu lego tot Miſſas in tali Altari, vel Templo celebrandas quolibet Anno, Menſe, Hebdomada, pro anima mea, vel in remedium, ſeu refrigerium animæ meæ.* Vel *in remiſſionem, ſeu ſatisfactionem delictorum meorum,* vel *ad intentionem meam,* vel *pro defunctis, &c.* Certum eſt ex March. *de ord. tr.3.p.2.c.27.n.1.* petitionem non eſſe ſolùm de Officiatura, ſed eſſe etiam de Applicatione, ut ex ſe patet. Idem etiam puto, ſi dicat, *Volo, ut celebrentur tot Miſſæ in Eccleſia mea ſepultura,* ſeu *in qua ego ſepultus fuero*; videtur enim tunc haberi reſpectus ad ſatisfactionem in Purgatorio debitam à ſe, vel à ſuis.

16 Quod ſi petitio fiat cum mentione finis, ſed non loci, ſeu temporis in hunc modo: *Volo, ut celebrentur tot Miſſæ pro anima mea, vel pro defunctis, vel ad impetrandam ſalutem filii mei, &c.* Certum eſt ex eodem *ibid.* petitionem eſſe ſolùm de Applicatione, ut etiam ex ſe patet: & in hoc caſu, ſi alius à te petat ſolùm præſentiam, idque tibi conſtet, ut ſolent petere Moniales, Confratres, immò & Parochi in quibuſdam ſolemnitatibus, quando ſolùm intendunt habere numerum Miſſarum pro commoditate audientium, poteris pro tali præſentia aliud ſtipendium accipere, quia id non recipis pro fructu Miſſæ, ſed pro labore extrinſeco, ut dictum eſt *num.14.*

17 Denique, ſi petitio fiat cum mentione loci, ſeu etiam temporis, ſed tacito, ſive in hunc ferè modum: *Inſtituo in tali Altari Capellanum, qui quotidie celebrare debeat. Aggravo Hæredem meum, ut in tali loco faciat celebrare tot Miſſas, Volo, ut celebrentur tot Miſſæ in Eccleſia Majori, &c.* ſi, inquam, ita fiat petitio, operoſum erit diſcernere, quid petatur.

18 Et Bonacina quidem *de Sacr. diſp.4 q.ult.p.7 §.2.n.13.* cum Barboſ. *tom.2. de poteſt. Epiſc. all.24.n.35.* favente de Lug. *de Euch. diſp.21. ſect.2.n.13. & ſect.2. num.42.* aſſerunt peti tunc, & deberi etiam Applicationem. Ratio eſt, inquiunt, quia cùm non conſtat contrarium, ſitque res admodum dubia, præſumendum eſt id, quod communiter accidit, ut ſemper in rebus dubiis debere fieri, docet latè Menoch. *l.5. de præſumpt. q.10. n.1.* communiter autem petens Miſſam vult ſibi illam applicari. Confirmatur, quia ſic ſtatuitur ab hoc Decreto Sacræ Congregationis in ordine ad quartum dubium ſuprà *§.1. n.8. & n.33.* à nobis illato.

19 Marchius autem *de ord tr.3.p.2.c.27.n.4.* cenſet, tunc non peti, unde nec deberi hujuſmodi Applicationem. Ratio eſt, inquit, quia non eſt onus grave imponendum, niſi clarè conſtet. Ni conſtet enim, melior eſt conditio libertatis minimè tale onus cognoſcentis. Adde, quod propoſitum mente retentum nihil extra operatur, *l. quidquid aſtringendæ, ff. de ver. oblig.* Immò ipſa lex mente Principis retenta ad nihil obligat. Cùm igitur in dictis diſpoſitionibus (quæ ad inſtar legum explicari ſolent, cùm ſint leges privatæ) ſe teſtator non declaret, etiamſi mente obligare voluiſſet, non obligabit.

20 Verùm enim verò, niſi, in hoc caſu, quando non fit mentio finis, diſtinguas tres diſponendi modos, difficultatis hujus nodum nunquam diſſolves.

Primus modus eſt, ſi abſolutè formata ſit petitio, ſeu diſpoſitio ſine ulla mentione loci, vel temporis, ſic; *volo, ſeu lego, celebrentur tot Miſſæ.*

Secundus modus, eſt. Si Petitio efformata fuerit, addita mentione loci. *Volo, ut celebrentur tot Miſſæ in tali Altari, vel Eccleſia.*

Tertius cum mentione temporis, ſic: *Volo, ut celebrentur tot Miſſæ tali die v.g. Dominica, vel Luna, vel feſto S. Petri, &c.* Idemque erit cum intentione loci ſimul & temporis, hoc modo. *Volo, ut celebrentur tot Miſſæ in tali Eccleſia, tali die:* His poſitis.

21 Dico primò, ſi diſpoſitio ſit primo modo, hoc eſt, abſolutè, præſumendum eſſe peti, adeòque deberi Miſſæ applicationem dumtaxat. Ratio eſt, quia communiter, qui ſic petit, pro ſe ſolùm petit, atque adeò applicari ſibi fructum Miſſæ requirit, & nihil præterea. Idem enim eſt, in communi loquendi uſu ſic petere: *Volo, ut tot Miſſæ celebrentur,* atque, *Volo, ut tot Miſſæ pro me celebrentur,* & nihil aliud. Si quis enim te conveniat, ſtipemque offerens, dicat; *Accipe hunc Julium pro una Miſſa;* ſanè nil aliud intelligeres, niſi ſtipem acceptare ad dicendum Miſſam pro anima, ſeu ſalute ipſius, atque id ita communiter eſſe in ejuſmodi eleemoſynis manualibus, mox cum de Lugo dicam *ſeq. num.* ita igitur in diſpoſitione, de qua loquimur.

22 Dico ſecundò. Si diſpoſitio ſit ſecundo modo, hoc eſt, cum additione loci, nec ſit alia circumſtantia, quæ contrarium perſuadeat, peti ſolam præſentiam. Ratio eſt ea, quam authores ſecundæ ſententiæ relatæ *num.19.* attulerunt, quia nimirum non debeo ſine claro fundamẽto onus mihi grave imponere. Adde, quòd ideò apponi videtur determinatio loci, ut vel honore locus afficiatur, vel adſit commoditas fidelibus audiendi Miſſam. Ita communiter intendunt Confratres, vel Moniales, quando petunt in ſuis Oratoriis Miſſam celebrandi; intendunt enim dumtaxat frui commoditate audiendi Miſſam, & nihil ulterius, nihil igitur aliud debeo.

Dictum autem eſt (nec ſit alia circumſtantia, quæ contrarium perſuadeat) quia hæ maximè ſunt attendendæ ad implendas Fundatorum mentes, ut ex *ſeq. num.* patebit clariùs.

23 Dico tertiò. Si diſpoſitio ſit tertio modo, hoc eſt, cum additione temporis (& idem eſt, ſi ſimul cum tempore addatur & locus) erit iterùm diſtinguendum. Si enim ex determinatione tali colligatur mens petentis Miſſam ferri in Præſentiam, hæc ſola petetur: ſi ferri in Applicationem, petetur Applicatio. Dictum explico exemplis, ac probo. Si quis dicat, *Volo, ut dicantur tot Miſſæ ſingulis diebus Lunæ;* certè, quia dies hic eſt à devotione Fidelium aſſignatus ad orandum pro Defunctis, præſumetur diſpoſitio eſſe, ut celebrentur Miſſæ pro illis, atque adeò petitionem eſſe de Applicatione. Si verò ſic dicat, *Volo, ut celebretur Miſſa die dominico,* ſeu *die feſtivo,* vel *celebretur Miſſa die Dominico in tali Eccleſia,* videtur petitio ſolùm eſſe regulariter de præſentia, ut nimirum ſit, in concurſu populi commoditas audiendi Sacrum. Dixi (regulariter,) quia poteſt contingere, ut ex circumſtantiis colligatur, quòd etiam in hoc ſecundo caſu expoſcatur Applicatio. Ita eſſet, mea ſententia, ſi diceret: *Volo, ut celebretur Miſſa die feſtivo Sancti mei nominis, ſeu Sancti mei Devoti,* tunc enim ex communiter accidentibus præſumitur Miſſam eſſe applicandam pro petente: communiter enim Fideles, die feſtivo proprii Sancti, totam ſibi Miſſam celebratam volunt.

24 Ad rationem in contrarium dictam *nu.18.* quatenus contra nos facere poteſt, Reſpondeo, petentem frequenter velle Miſſæ applicationem, ſed velle etiam aliquando ſolam præſentiam, & cultum Dei, idque eſſe frequentiſſimum in fundationibus Capellarum, & Altarium, in quibus fundatores magis inſpexerunt ad honorem Altaris, commoditatem populi, vel quid ſimile, quàm ad ſuorum delictorum ſatisfactionem. Quare non ſequor ſententiam Graſſi *de Miſſ. celebr. conſ.3. num.2.* & Joannis de Lugo *de Euchar. diſp.21 ſect.2. num.42.* dicentium eum, qui expoſcit Miſſam, velle ſemper obligare Sacerdotem ad id, quod utilius eſt ipſi petenti. Non ſequor, inquam, horum ſententiam; niſi enim petens, aliquo tandem modo, ſe declaret, non eſt præſumendus totum id velle, quia de facto non totum id ſemper fideles intendunt, ut vidimus; & confirmatur ex illo dicto Suarii *tom.4. de Relig. tr.8. l.2. c.18. nu.7. Hæc regula in oneribus maximè imponendis ſervanda eſt: ſi voluiſſet, expreſſiſſet.*

Multo minùs placet Aloyſius Riccius *tom.3. Praxis rerum quotid. Eccl. for. reſol.359.* qui docet, quando teſtator non deſignavit locum Miſſæ, quam legavit, debere celebrari in loco ſuæ ſepulturæ. Minùs, inquam, placet, quia quamvis hoc ſit conſulendum, tamen non adeſt obligatio, quia dum teſtator locum non aſſignavit, non præſumitur voluiſſe præſentiam. Illud concederem Aloyſio, ſi Teſtator ſic diſponat, *Eligo talem Eccleſiam* pro ſepultura, *volens, ut dicantur, quotannis centum Miſſæ:* concederem, inquam, dici oportere in loco ſepulturæ. Ita Portella *de dubiis reg. v. Miſſa 5 num.13.* & *in Reſp p.2. caſ.19.* Ratio eſt, quia tanta conjunctio electionis ſepulturæ, & diſpoſitionis Miſſarum videtur perſuadere, eam fuiſſe Teſtatoris voluntatem.

25 Ad confirmationem, nego, Congregationem eſſe contra nos, ipſa enim ſolùm loquitur de iis, qui habent Capellaniam, legatum, vel ſalarium cum onere applicandi pro Fundatore, non verò de iis, qui ad præſentiam ſolam obligantur; fuiſſet enim injuſtum, ſi iis, qui præſentiam ſolùm debent, & applicatio eſt ſua, prohibuiſſet, ne, quod in ſua eſt poteſtate, aliis dare potuiſſent. Alias conjecturas, pro hac applicatione, lege, ſi placet, apud de Lugo *diſp. de Sacram. 21. ſect.1. num.23.* ut item nonnulla de loco, quæ huc reduci poſſent, vide infrà *cap.2. §.1.*

Denique ſi omnibus expenſis, res adhuc remanet dubia, poſſeſſio videtur eſſe pro fundatore, atque adeò illi deberi tum præſentiam, tum Applicationem. Lege Alphonſum de Leone *de Off. Capell. quæſt.8. ſect.8.* Ita etiam latè ſuſtinet Thom. Hurtadus *p.p. reſ. mor. tract.2. cap.4. num.135.* docens, quando nihil exprimit petens Miſſam, ſemper præſumi (niſi contrarium conſtet) utrumque petere.

Dubium incidens de Hebdomariis Eccleſiæ Cathedralis Neapolitanæ.

26 Ex dictis infero, Aloyſium Riccium *in deciſio. p.3. deciſ.13.* non ſtatim debuiſſe damnare conſuetudinem illam in Cathedrali Neapolitana, per quam Hebdomadarii celebrant ibi Sacrum, ſed applicant alteri, cui libuerit, fructum Miſſæ: non, inquam, ſtatim damnare debuiſſet; nam juxta prædicta conſiderandum erat, qua ratione, ſeu quibus verbis ibi fundatores eas Miſſas in Inſtrumento fundationis diſpoſuerunt, ut ſic decerneretur, approbanda ne eſſet illa conſuetudo, an reprobanda?

27 At quid, ſi non extet tale Inſtrumentum, ſeu ſcriptura, unde id ex ejus verbis dilucidari poſſit? Reſpondeo ex de Lugo *de Eucha-*

Digitized by Google

riſ.diſp.21.ſect.1.n.23.fin. qui fatetur, quamvis in iis, qui dant eleemoſynas manuales pro Miſſis dicendis ſemper præſumatur eos velle applicationem: in beneficiis verò, vel aliis, in quibus obligatur Sacerdos ad celebrandum ſolùm ob commoditatem eorum, qui audituri ſunt Miſſam, facilius poſſe exiſtimari, quòd ſola Officiatura, non verò Applicatio requiratur. Hæc ille. Cui addi poteſt, in caſu nullius ſcripturæ, maximè favere famam populi, (notat idem Ricc. *tom.3. praxis rerum quotid. Eccleſ. reſ.366.*) ipſam Sacerdotum praxim ipſum exemplum prædeceſſorum, & ſimilia: Debuerat ergo Riccius hæc omnia conſiderare; nam certè, ſi hæc favent dictis hebdomadariis, à ſua conſuetudine dimovendi non ſunt.

Aliquot quæſtiones circa voluntates fundantium Miſſas.

28 Explicatio conjecturarum, de quibus hactenus egimus circa Fundatorum voluntates, requirit, ut ad majorem legentium utilitatem ſequentes has quæſtiones diſſolvamus.

Quæres enim 1. Si Fundator ſic diſponat, *Eligatur Sacerdos, qui quotidie celebrans oret pro anima mea*, obligaturne Sacerdos applicare Miſſam pro fundatore, an ſolùm ſatis erit ſi pro Fundatore oret in Miſſa?

Reſp. Certè poſſet ſic intelligi, hæc enim duo, applicare pro Fundatore Miſſam, & orare in Miſſa pro eodem, ſeparabilia ſunt: cum ergo unum ſolum exprimatur, non aliud, in illud unum videbitur alicui cadere obligatio. Verùm ex tanta conjunctione verborum *celebrans, oret*, puto implicitè utrumque voluiſſe Fundatorem, donec aliqua alia circumſtantia contrarium perſuadeat.

29 Quæres ſecundò. Si Fundator ita diſponat, *Aſſigno hoc legatum, ut Sacerdos celebret pro anima mea*, quot Miſſæ ſunt celebrandæ.

Reſp. quot in ea Civitate celebrari ſolent in aliis ſimilibus Fundationibus: Quod ſi in ea nullæ aliæ, præter, hanc, de qua dubitamus, appareant, arbitrio prudentis juxta amplitudinem, vel parvitatem eleemoſynæ, aliaſque circumſtantias, res decernatur. Dixi in ea civitate) non autem dixi (in ea Diœceſi) ſolet enim non raro evenire, ut multum diſſimiles ſint ejuſmodi circumſtantiæ, in ampla, & locuplete civitate, quàm in parvo oppido, licèt ejuſdem Diœceſis.

30 Adverto inſuper aliud eſſe, ſi ſit fundatio Capellaniæ, vel Beneficii, aliud, ſi ſit merum legatum Miſſarum. In Capellania enim, & Beneficio propter alia onera Altaris, & officii, pinguius ſolet aſſignari ſtipendium Sacerdoti, quam in mero legato Miſſarum, pro quibus communiter ſolùm dari conſuevit ſtipendium, quod eſt inductum, vel taxatum in tali Diœceſi.

31 Quæres tertiò, Si fundator ita diſponat, *Aſſigno hunc cenſum, ut Sacerdos teneatur aſſiduè celebrare*: celebrandum ne huic erit quotidie, an ſatis erit frequenter dumtaxat? Reſp. Cenedus *in ſingul. 12.* illud (*aſſiduè*) interpretatur *frequenter*. At ex alia parte *c. Significatum de prabendis*, pro eodem accipitur *quotidie*, & *aſſiduè*. Melius igitur erit perpendere, an cenſus ſit pinguis, an moderatus, an per ſimilem cenſum in eo loco multæ, an paucæ Miſſæ celebrari ſoleant, an ſint Capellania, ſeu Beneficium, an merum legatum, his enim, & ſimilibus conſideratis illud à prudenti decernatur, quod veriſimilius eſt Fundatoris fuiſſe voluntatem.

32 Quæres Quartò. Si Teſtator ſic loquatur: *Sacerdos meus celebret per annum integrum*, nec addat aliud, obligabiturne Sacerdos ſingulis diebus celebrare, an ſolùm frequenter in toto anno? Reſp. Si per illud, *celebret per annum integrum*, poneremur in dubio, an Teſtator voluerit Miſſas quotidianas per annum continuum, an vero ſolùm frequenter; certè ad hoc ſecundum, quod eſt minus onus, teneretur Sacerdos, quia ex Molina *tr.2.d.198.§. Si res*, Sanch. *in Dec. l.4. c.14.n.8.* habemus ſufficere, quod legatum dubium obſervetur ſecundùm minus: at certè mihi ex ipſo modo communi loquendi videtur illud, *celebret per annum integrum*, ſine dubio ſignificare per annum integrum, nullo die dempto, atque adeò continuè.

33 Quæres quintò. Teſtator diſpoſuit, ut die primo Lunę Menſis recitaretur Officium defunctorum in tali Eccleſia, celebrarenturq; ab ejuſdem Sacerdotibus centum Miſſæ, aſſignato pingui ſtipendio. Accidit, ut dicto die ſive ex legitima Sacerdotum penuria, ſive quia incidit dies feſtus ſolemnis (quo caſu potius eſſe anticipandum Officium, & Miſſas Defunctorum, quàm poſtponendas, ut ſcilicet celerius adſit auxilium animarum, rectè monet Fraxinellus *de oblig. Sac. ſect.3. precept 5.§.6.n.3.*) accidit, inquam, ut tali die non potuerit expleri Teſtatoris voluntas, poterunt ne alio die eas Miſſas, & officium celebrare Sacerdotes prædictæ Eccleſiæ & ſi adhuc duret penuria Sacerdotum, celebrari continuatæ Miſſæ in ſequentibus diebus, & ſic lucrari prædictam pinguem eleemoſynam? Juvat id ſcire, tum propter conſcientiam, tum quia Hæredes, qui pecuniam debent, contendunt aliis Sacerdotibus tale Officium committere.

34 Reſp. poſſe Sacerdotes Eccleſiæ à Teſtatore deſignatos diebus ſequentibus ſucceſſivè celebrare, & ſic lucrari illud pingue ſtipendium. Ratio eſt, quia admittitur ferè ab omnibus ea doctrina: quod quando, legatum aliquod pium non poteſt impleri in ſpecie, impleatur modo magis ſimili, & conformi diſpoſitioni Teſtatoris: Ita Sanc. *l.4. conſ. c.2. dub 6.n.2.* ex Trid *ſeſſ.25.c.8. de ref.* & *l. legatum ff. de uſu, & uſufruct. legati*. Cùm ergo in caſu noſtro magis conforme, & magis, ut ita dicam, vicinum menti Teſtatoris ſit, ut Miſſæ ab iiſdem, quibus in illo pingui ſtipendio voluit gratificari, celebrentur, & in eodem Templo, ſolo tempore mutato, quàm ab aliis in alio Templo, illud erit præſtandum, non hoc.

Atque hæc de præſenti argumento dixiſſe ſufficiat, nam caſus alios ſimiles prudens Lector ſolvere ex ſe ipſe poterit.

An ratione diei feſti aliquid plus recipi poſſit pro Miſſa?

35 Dubitabis quintò. An die feſtivo Sacerdoti liceat pro Miſſa aliquid plus, quàm ſit conſuetum, accipere.

Reſp. ante hoc Decretum licuiſſe. Ratio eſſe poterat, quia, licèt Miſſæ ſtipendium non ſit propriè pretium, ne incidamus in Simoniam, non eſt tamen dubium regulari proportionaliter debere ad illius normam: ſicuti igitur, nullis emere volentibus, rerum pretia decreſcunt, creſcunt ementibus multis; ita, quia die feſtivo multæ Miſſæ appeti ad commoditatem populi ſolent, mercede, ut ita dicam cariore, dignus erit operarius Miſſæ.

Confirmatur primò; quia Mediolani dabatur facultas Sacerdotibus accipiendi die feſtivo duplum, quàm ſolent die feriato. Ita *in Syn. Diœc. Med.3.* lege Tambur. *de jure Abb. to.1. diſp 5. q.9. num.15.* Et Cremonæ taxatum erat ſtipendium Miſſæ feriatę duodecim ſolidos ultra eandem ceram; Feſtivæ autem viginti ſolidos. Ita *in Syn. Crem.* apud March. *de ord. tr.3. p.2. c.16. n.2.*

Confirmatur ſecundò; quia eandem facultatem approbaverat Sacra Congregatio allata à Bonac. *de Sacr. diſp.4. p. ult. pun.8. n.13.* qui teſtatur, ſe eidem Congregationi interfuiſſe, idemque conſuluiſſe, eo potiſſimum fundamento, quia licet augere ſtipem pro Miſſa ſolemni, idem licebit pro Miſſa diei ſolemnis.

Noto tamen hoc fundamentum niſi aliud addatur, infirmum eſſe, Miſſa enim ſolemnis majori extrinſeco labore annexa eſt, quam privata, ideò majore mercede digna, id quod non eſt in Miſſa privata diei ſolemnis.

36 Hæc ante Decretum. Quid poſt illud? Diana *p.3. tract.14. reſ.9.* docet opinionem prædictam, quod ſcilicet poſſit augeri ſtipendium Miſſæ, ratione diei feſtivi, damnari in hoc decreto Sacræ Congregationis. Verùm Marchinus *de ord. tract.3. par.2. cap 16. nu.2.* qui ſcripſit poſt hoc Decretum, abſolutè approbans eamdem prædictam opinionem, videtur & meritò, non putaſſe hoc Decretum ſibi contrarium. Scio in hoc Decreto prohiberi duplicatum ſtipendium pro una Miſſa, ſed profectò accipiens plus pro Miſſa feſtiva, quam pro feriata, non accipit duplicatam mercedem, ſed unam, & quidem juſtam pro feſtiva: quod fateor fore duplicatam pro feriata, ſicuti recipiens plus pro cantata, ſeu ſolemni, juſtum recipit, quod eſſet excedens, & injuſtum pro privata.

37 Nihilominus temperanda eſt hæc ſententia, tum poſt Decretum, tum antè; Miſſa enim diei Feſtivæ poteſt à te duplicato ſtipendio expoſci, vel quoad Applicationem dumtaxat, vel quo etiam ad Officiaturam. Si pro ſola Applicatione, non potes aliquid plus accipere. Si pro Officiatura potes. Ratio differentiæ eſt, quia pro ſola Applicatione, non video unde creſcere majus poſſit ſtipendium; ſiquidem Applicatio Miſſæ feſtivæ eſt ſemper eadem cum Applicatione diei feriatæ, quoad omnes circumſtantias, quæ nunc in conſideratione cadunt, quæ quidem Circumſtantiæ ſunt ſatis diverſæ reſpectu Officiaturæ: quia hæc magis expoſcitur in feſtivis diebus, quàm in feriatis, cùm in majorem tunc commoditatem populi, majuſque decus Eccleſiæ, & ejus Rectoribus conferat. Quare non immeritò Prælati ſtipendium majus pro ipſa, in die feſtivo, quàm Feriato, ut vidimus ſupra, taxare conſueverunt.

38 Idem proportionaliter dic cum Lezzan. V. *Miſſa n.23.* de Miſſa cantata, potes enim pro ejus Officiatura plus accipere v.g. duplicatum, vel etiam triplicatum ſtipendium juxta menſuram laboris, non verò pro Applicatione, quia labor cantatæ eſt varius, & quidem major, at Applicatio eſt una, & eadem in cantata, quæ eſt in quacumque privata.

An aliquid ultra ſolitum ſtipendium recipi poſſit pro fructu ex opere operantis?

39 Hurt. *de Sacrif. Miſſ. diſp.3. diff.8 fine, & diff.4. diſp.15.* ſequens Ægidium Coninch *de Sacram. q.83. art.1. dub.10. num.195.* docet, celebrantem non teneri danti ſtipendium, applicare Sacrificium, niſi quoad fructum ex opere operato, non vero quoad fructum ex opere operantis: unde Sacerdotem non habere obligationem orationes, & alia, quæ in Miſſa fiunt, pro eodem, offerendi. Ratio eſt, inquit, quia dans ſtipendium ſolùm exigit illum fructum priorem, non verò hunc poſteriorem; aliàs non ſatisfaceret Sacerdos, quando ex malo fine celebrat, tunc enim nullus adeſt fructus ex opere operantis, ex quo ſequitur, poſſe Sacerdotem aliquid plus accipere, ſi hunc fructum ex opere operantis promittat, ad quem dandum ex vi ſoliti ſtipendii non obligabitur.

40 Sed profectò hæc ſententia, nullo modo eſt approbanda, quia quamvis fructus operis operati ſit proprius, & potiſſimus Sacrificii, qui potiſſimum exigitur; exigitur tamen etiam, & minus principalis, qui eſt fructus operis operantis. Cujus rei ulterior ratio eſt, quia communis ſenſus hominum petentium, vel injungentium, vel voventium Miſſam, eſt de toto valore ejuſdem, ſine ulla diſtinctione; qualis nimirum poteſt haberi à tali Sacerdote, qui

ce-

Digitized by Google

celebrare debebit. Habe exemplum. Emit quis à Domino fructum v. g. duorum annorum prædii: totus fructus ementi debetur, ſive multus, quando ex bona diſpoſitione terræ, ſeu opportuna pluviis annus eſt ferax, ſive exiguus, quando eſt ſterilis. Ita proportionaliter, quando Fideles expoſcunt Miſſam à Sacerdote, totum ejus fructum expoſcunt ſive multum, ſive ex aliquo accidenti aliquantulum deficientem, juxta diſpoſitionem, ſcilicet, in qua invenitur Sacerdos, dum celebrat.

41 Quando ergo ex malo fine, & in peccato quis celebrat, dat quod exigitur, quia exigitur ſecundùm ſuam diſpoſitionem, quam habet; quando ex bono fine, & magna gratia celebrat, dat item, quod exigitur, quia exigitur ſecundùm ſuam diſpoſitionem, quam pariter habet. Nam propterea rationabiliter Fideles ſollicitè quærunt Sacerdotem bonum, quia magis tunc lucrari propter dictum fructum ex opere operantis, meritò putant. Ita Fagundez alios citans *præcep. Eccl. l. 3 c. 6. n. 22.*

42 Hic obiter reſolve, Sacerdotem excommunicatum, vel ſuſpenſum poſſe retinere ſtipendium ſuæ Miſſæ, ſi (quamvis cum peccato, & pœna irregularitatis) pro aliquo celebret. Ratio eſt, quia cùm ipſe validè Sacrificium offerat, eſt enim Sacerdos, dat petenti Miſſam totum valorem ex opere operato, valorem verò ex opere operantis non ſe obligavit dare, niſi ſi & quatenus illum ipſe habet, ut modo diximus de Sacerdote exiſtente in peccato. Ita Coninc. *de Sacram. q. 83. n. 104. juncta d. 14. de cenſur. n. 35.*

An pro Impetratione unum, pro ſatisfactione alterum ſtipendium, accipi valeat?

43 Dubitabis ſextò, an poſſit Sacerdos recipere unum ſtipendium pro fructu Impetrationis, quam applicet v. g. Petro, & alterum pro fructu Satisfactionis, quam applicet v. g. Paulo.

Reſp. Quod hi fructus ſeparabiles ſint, certum eſt, ut patet ex ſuprà dictis *l. 2. c. 2. §. 1.* Quare ego ſine dubio Miſſam votivam v. g. Beatiſſimæ Virginis celebrando, poſſum applicare uni vim impetrativam, ad obtinendum à Deo aliquod Beneficium, & alteri totam vim ſatisfactivam pro pœna ejus peccatis debita.

44 Certum item mihi eſt, quod ſi quis expreſsè conſentiat velle ſolùm unum fructum ex his, poſſis accipere aliquid ab alio ob alterum fructum, ad quem hic etiam conſentiat; volenti enim, & conſentienti nulla fit injuria, ut in ſimili *diximus ſuprà n. 8.*

45 Sed quando quis abſolutè, & nihil ſe explicando petit Miſſam votivam v. gr. Beatiſſimæ Virginis ad aliquod Beneficium impetrandum, quale eſt ſalus filii, poteſtne Sacerdos huic tribuere totam prædictam vim impetrandi, reſervata ſibi vi ſatisfaciendi, quam, alio accepto ſtipendio, alteri indigenti v. g. defuncto dare poſſit? Hoc, ſcilicet, eſt, quod hic quærendum proponitur.

46 Concedebat olim, ut non improbabile Petrus Navarr. *l. 1. de reſtit. c. 2. dub. 6. n. 243.* aliique apud March. *de ord. tract. 3. p. 2. c. 16. n. 19.* quia ſi ſeparabiles ſunt ejuſmodi fructus, ſeparatim eos dare, & propter eos ſeparata ſtipendia accipere cur Sacerdos non poſſit? Negabat ex ſua ſententia idem Navarr. Bonac. Rodriquez, aliique apud March. *ibid. n. 16.* cum quibus ſentio, multo magis nunc poſt præſens Decretum Sacræ Congregationis. Ratio præter dictum Decretum, ducitur, ex ſenſu conſueto petentium Miſſam, qui (niſi contrarium explicent, vel ex aliqua circumſtantia contrarium colligatur,) eſt, ut utrumque fructum ſibi acquirere velint.

47 Solùm concederem, promittentem ex liberalitate uni Miſſam pro ſalute filii v. g. poſſe alteri eandem promittere pro ſatisfactione pœnarum. Ratio eſt, quia cùm id non faciat ex ſtipendio, quod totum Miſſæ fructū requirit, ſatis eſt, ſi illis det id, quod abſolutè ex intentione ſua, & acceptatione alterius promiſit; promiſit autem uni Miſſam formaliter prout Impetratoriam, alteri prout Satisfactoriā.

48 Quid ex voto? certè nec eſt improbabile, te votum quod emiſiſti celebrandi ſacrum ob actionem gratiarum de ſalute v. g. tui fratris obtenta, poſſe implere cum eadem Miſſa, quam alteri, ex liberalitate donas pro Satiſfactione pœnarum, & è contra. Ratio eſt eadem dicta, quia ſatisfit formaliter intentioni promittentis, & acceptantis.

An major Devotio in celebrando, vel orationes aliæ extra, vel intra Miſſam, Jus ad majus Miſſæ ſtipendium conferant?

49 Dubitabis ſeptimò. An ſi quis alias orationes, & ſuffragia Miſſā extra applicet ei, qui ſtipem dedit pro Miſſa, vel magno, & extraordinario affectu ipſam Miſſam celebret, poſſit recipere plura ſtipendia, vel talia, quæ, morali Judicio, adæquent illas orationes, vel affectum.

Reſp Non poſſe: quidquid dixerint aliqui antiquiores, Paludan. *in diſt. 45. q. 2 ar. 2. concl. 5.* Sylveſt. *v. Miſſ. 1. q. 1.* adde Comitolum *in Reſp. mor. l. 1. de Sacr. q. 42. n. 14.*

Ratio eſt, quia qui Miſſam expoſcit, fructum ejus ex opere operato, & operantis expoſcit. Quare ſi eas rationes, eumque extraordinarium affectum addas, quamvis laudabiliter addas, tamen addis contra conventionem, & ideò ſtipendium tibi non debebit is, qui id à te non petiit. Secus, invitus, & nolens illud quod nequaquam vult ſolvere cogeretur.

Multò magis diſplicet ſententia Bordoni *reſ. 25. nu. 13.* apud Lezan. *v. Miſſa n. 18.* putantis, poſſe Sacerdotem accipere duplex ſtipendium, unum pro applicatione Miſſæ, alterum pro applicatione Indulgentiæ, ſi Miſſam dicat in Altari privilegiato (poterat & addere, vel cum calculo Benedicto) cui conceſſa eſt liberatio animæ à Purgatorio. Diſplicet, inquam, quia, vel offerens tantam ſtipem, petit talem Indulgentiam, vel non: ſi primum, jam ex conventione debes & Indulgentiam: ſi ſecundum, non potes accipere mercedem de re non conventa. Adde id certè eſſe contra intentionem Pontificum tales indulgentias concedentium, qui multum abhorrent ab ejuſmodi ſordidis negotiationibus.

Illud non reprobarem. Nam ſi quis à te petat, ut aliquam collectā, quæ in Miſſis v. g. ferialibus tu ex voluntate tua potes apponere, vel petat, ut in Miſſa pro ſe particulariter ores in *Memento*, conſcius quod cæterùm totam Miſſam alteri ex obligatione applices, puto te ſtipendium integrum, ſi integrum, vel etiam majus elargiatur, poſſe recipere. Ratio eſt, quia tunc in nihilo defraudat eum, cui Miſſam debes, neque pro Miſſa, ejuſque neceſſariis partibus, ſeu pro fructu ex opere operato, & operantis ſtipendium duplex accipis, & ex alia parte dans tam excedentem eleemoſynam, liberaliter dat, quam dari certè ab aliquo nunquam prohibetur.

An pro una Miſſa, plura à pluribus exigua ſtipendia uſque ad juſtam mercedem accipi poſſint?

50 Dubitabis octavò, cui ob Miſſæ applicationem datur ſtipendium minus, quàm ſit lege, vel conſuetudine taxatum, an poſſit tantum accipere ab alio quantum ſufficit ad juſtam unius Miſſæ eleemoſynam, & deinde unica Miſſa, utrique ſatisfacere? Reſp. præſcindendo ab hoc Sacræ congregationis Decreto, poſſe. Ita Rodr. Nugnus Vaſq. Fill. Scortia, Suar. apud de Lugo *d. p. 10. de Euch ſect. 2. n. 26* Ratio eſt, quia non eſt defraudandus Sacerdos ſua juſta mercede, ſupponimus enim Sacerdotem accipiendo illud exiguum, Juri ſuo nequaquam ceſſiſſe.

51 Quod ſi expreſsè ſuo Juri ceſſit, atq; expreſsè acceptavit ſe ob illam tenuem ſtipem velle totam Miſſam applicare, non poſſe ab alio quidquam recipere, communis doctrina eſt; Ita Corduba, aliiq; apud Dian. *p. 2. tr. 14. reſ. 9.* March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 21. n. 5.* Quia, tunc, ſuo pacto, cui ſemper ſtandū eſt, ſe ad totam obligavit, Juri ſuo cedendo.

Suar. tamen *de Sacr. diſp. 86. ſect. 1. §. unde conſequenter*, etiam in hoc caſu poſſe concedit Sacerdoti pauperi, in uno eventu; quādo ſcilicet coactus paupertate conſentit, hic enim poterit ab injuſto pacto reſilire, ſeque indemnem ſervare. *Sicut* (inquit) *famulus, ſeu operarius, cui digna merces non tribuitur, poteſt damnum ſuum reſarcire, etiamſi à principio ob paupertatem coactus ſit pro injuſto, & inæquali pretio paciſci: & ſicut, qui ob neceſſitatem cogitur emere triticum, pretio injuſto, poteſt ſine injuſtitia, alia via ſe indemnem ſervare.* Sed de hac doctrina, & exemplis dicam ſeparatim *à n. 57.*

52 Hæc præſcindendo à Decreto *de celebratione Miſſarum.* Quid eo jam poſito? de Lugo *l. c. cit.* Diana, March. *loc. cit.* Tambur. *de jure Abb. tom. 2. d. 5. q. 9. n. 11.* timent Decretum, atque adeò docent, Sacerdotem recipientem à fideli exiguam quamlibet ſtipem pro Miſſa, totum ejus fructum pro ipſo applicare debere; ni id faciat; teneri ad reſtitutionem.

53 Nihilominus puto adhuc poſſe. Favent innominati apud March. *d. n. 5.* Nec timendum Decretum, (concurrentibus tamen conditionibus *n. 66.* dicendis,) cum nobis contrarium non ſit, quia non eſt credibile voluiſſe Sacram Congregationem fraudare Sacerdotem juſta mercede. Expendamus breviter verba Decreti. *Deinde,* (inquit) *ubi plura ſtipendia quantumvis incongrua, & exigua collata fuerint Sacerdotibus, præcipit, ut abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint.* Hæc Sacra Congregatio. Ubi noto primò, illud (*ad rationem attributæ eleemoſynæ*) non ſignificat Miſſas celebrari debere, non ſicuti ab offerente abſolutè præſcriptæ ſunt, ſed ſicuti ab eodem, juxta rationem, & computum datæ eleemoſynæ præſcriptæ ſunt. Cùm igitur eleemoſyna non ſit data niſi limitatè, limitatè debebitur applicatio Miſſæ.

54 Quando ergo ut *vidimus §. 1. n. 31.* Congregatio reſpondit, ſe loqui de præſcriptione facta ab offerente, non verò facta ab Ordinario, ſolùm explicuit perſonas, quæ facere debeant Præſcriptionem, non verò ad quam ratam; quia hanc fieri debere, ad rationem eleemoſynæ datæ, dixerat in Decreto.

55 Quando item *n. 32.* præcipit ut ad ſtipendia quantumvis incongrua, & exigua etiam, data ab una perſona Miſſæ præſcriptæ celebrentur, præcipit quidem ut celebrentur Miſſæ ad eleemoſynam præſcriptam, ſed juxta ratam, ſeu ad rationem dictæ eleemoſynæ, non verò ad merum arbitrium dantis. Scio, explicationem aliorum, quos tacito nomine affert March. *de ord. tr. 3. p. 2 c. 21. n. 5. fine.* ſed noſtra eſt magis ad litteram, magiſque favet Sacerdotibus.

56 Noto ſecundò illud (*ſuæ obligationi non ſatisfacere*) ubi, per ſuam obligationem non intelligitur, niſi ea, quæ erat ante Decretum, hæc enim erat ſua, id eſt Sacerdotum obligatio, & Decretum ſolùm illius meminit, illamque inculcat, non verò inducit. Quoniam ergo ante Decreti promulgationem Sacerdotes hac obligatione non adſtringebantur, nec in præſenti conſtringentur.

Examinatur Doctrina Suarii de promittente minori ſtipendio pro Miſſis celebrandis.

57 Sed age, per hanc occaſionem, eam Suarii doctrinam *n.* 51. traditam, ducentis exemplum ab eo, qui ob paupertatem, ſeu neceſſitatem aliquid invitus paciſcitur, expendamus; nam ſic facilior ad propoſitæ Quæſtionis ſolutionem ſternetur.

58 Dico primò. Qui ob neceſſitatem cogitur emere triticum pretio injuſto, poteſt alia via ſe indemnem ſervare. Ratio eſt, quia injuſtè venditor agit, debetque putare eum, qui ob neceſſitatem emit, verè non conſentire tali pretio, ad quod extorquendum, idem venditor nullum titulum habet.

59 Dico ſecundò. Famulus, ſeu operarius, qui ob paupertatem cogitur minori, quàm ſit juſtum pretium, ſuum famulatum vendere, nunc regulariter, in tanta multitudine ſervorum non poteſt ſe occultè indemnem ſervare, damnumque ſuum contra Dominum reſarcire. Vide Valerium *in Diff. utriuſque fori v. locutio*, Villalob. *in ſum. tom.* 1. *tract.* 25. *diff.* 13. *n.* 6. Ratio eſt, quia Dominus damnum patitur cauſa hujus famuli, ne alium conducat, qui minori pretio ſerviat; ſi enim ſciret Dominus, quod hic famulus ſe occultè reſarcire vellet, non de illo, ſed de alio in tanta multitudine ſervorum ſeſe exhibentium provideret; qua igitur Juſtitia famulus, occultè à Domino ſurripiat illud, quod Domino alius remitteret, niſi ipſemet famulus ſua fraudulenta exhibitione impediret? Unde quia famulus hic fuit cauſa damni emergentis in Domino, obligabitur Dominum indemnem ſervare, & conſequenter ipſe famulus indemnem ſe contra Dominum ſervare non poterit.

60 Dixi autem (regulariter in tanta multitudine ſervorum) nam ſi quando tale damnum non pateretur Dominus, quia ſcilicet alium ſervum minori illo pretio famulantem non inveniſſet, non erit famulus ſua juſta mercede defraudandus. Ratio eſt, quia licèt infideliter egerit, mendacioque dixerit ſe contentum eſſe minori illo pretio, tamen de facto vendidit ſuum famulatum dignum tanta illa mercede; & ex alia parte poſito, quòd Dominus voluit famulatum illum emere, ſe implicitè ad juſtum pretium obligavit, nec ullum damnum, dum hunc famulum acceptat, patitur, ut ſupponimus. Dixi *de facto vend.* 1, nam ſi famulus præſtitit aliqua obſequia gratis, animoque liberali, vel ex charitate, vel ex pietate, non poteſt deinde mutare voluntatem, unde nec petere ex Juſtitia, nec ſibi facere poterit compenſationem. Bonac. *de Contr. d.* 3. *de loc. & cond. q.* 7. *p.* 4. *n.* 2. Ratio eſt, quia tunc legitimè Dominus poſſidet illum famulatum, jam ſibi liberaliter exhibitum, ſeu donatum, ergo dejici ab illo juſtè nequaquam poteſt. Lege Mol. *de contract. d.* 563. Fagund. *de contract. l.* 5. *c.* 16. Leſſ. *l.* 2. *c.* 21. *dub.* 18.

61 Quæ *num.* 59. de ſervo diximus, vidit ex parte Rebellius 2. *p. de obl. Juſt. c.* 3. §. 1. *dub.* 10. *n.* 12. qui fatetur eſſe injuſtitiam ex parte famuli, quando deceptio eſt alicujus momenti, & Dominus non erat illum conducturus, etiam pretio infimo, atque adeò in compenſatione diminuendum eſſe aliquid de juſto ſtipendio, etiam infimo, ratione injuriæ, & damni ſequuti Domino, ob illam fraudem. Sed profectò id conſequenter non eſt dictum, nam ſi fuit vera injuria, (ut Rebellius fatetur,) ex parte famuli, non ſolùm diminuendum aliquid eſt, ſed totus ille exceſſus, quem Dominus, propter illam injuriam cogitur ſolvere ſupra id, quod promiſerat, debet reſtitui, ſeu à famulo non accipi, cùm totus ille exceſſus ſit damnum ſequutum Domino propter illam deceptionem injuſtam, ut jam *d. n.* 59 diximus.

62 Dices pro Suario, cum de Lugo *de juſt. & jur. tract.* 1. *d.* 15. *ſect.* 4. §. 2. *nu.* 82. poſſe ſibi hunc famulum integrè reſarcire, *quia ipſe non cogit ullo modo Dominum ad contrahendum, ſed ipſe liberè contrahit, & eo ipſo vult ſubire obligationem, quæ intrinſecè ineſt contractui, ut ſcilicet fiat cum æqualitate pretii juſti. Sicut quando in neceſſitate petis mutuum promittendo uſuram, non decipis injuſtè mutuantem, nam ipſe poteſt liberè non mutuare: ſi tamen dat mutuum, eo ipſo obligat ſe ad ſervandas leges intrinſecas mutui, & ad non accipiendum uſuram. Quare non debes etiam quoad partem illi uſuras dare propter fraudulentam promiſſionem, quâ induxiſti illum ad mutuum, quia mutuans ad nullam uſuræ partem jus acquirere potuit, ſed eo ipſo quod voluit mutuum dare, voluit ſervare æqualitatem naturalem intrinſecam mutuo, de cujus intrinſeca ratione eſt dare ſine lucro. Sic etiam qui in neceſſitate vendit infra juſtum pretium, non privatur, etiam quoad partem, jure ſuo ad totum pretium, ad hoc enim voluit ſe implicitè obligare emptor eo ipſo, quod liberè voluit emere; quod idem in conductione dicendum eſt, cum ſit eadem prorſus ratio.*

63 Hæc de Lugo, quæ certè vera ſunt, ſi ſolùm ipſum contractum emptionis, vel conductionis nudè ſpectemus: poſito enim, quod Dominus ſervum conducit, vel emptor mercem emit, ſe juſto pretio emere, vel conducere tacitè convenit, & id locum omnino habet, ut modò dicimus, ſi quãdo Dominus cauſa ſervi, vel emptor cauſa venditoris nullum damnum patitur; at in caſu noſtro cum Dominus injuſtum damnum patiatur, nõ conducendo alium ſervum, qui gratis, vel minori pretio liberaliter ſerviret, poterit Dominus ſe compenſare contra hunc famulum ob cauſam damni. Quare famulus poteſt ſe reſarcire quantum eſt ex vi contractus: Dominus, quantum ex vi damni accepti; ſed prævalet Dominus, quia ipſe damnum patitur à famulo. Sicuti mercator ex vi contractus mutui non poteſt exigere quidpiam ultra mutuatam pecuniam; at ſi à tali mutuo damnum ſibi emergit, vel lucrum ceſſat, certè non ex vi contractus mutui, ſed vi damni ſequuti juxta debitas regulas, quantum ſua intereſt, exigere poterit.

64 Ad exemplum de uſurario facilis eſt reſponſio; tu enim quando mutuum petis, promittendo uſuram, nullo modo es cauſa injuſti damni uſurario, nec illum injuſtè decipis. Non enim hic habet jus extorquendi uſuram nec à te, nec ab alio: At Dominus habet jus acceptandi famulatum alterius gratis ſervire volentis, unde juſtè decipitur à ſervo, à cujus mendaci promiſſione allectus, relinquit illum nullo, vel minori pretio ſervientem. Quid enim eſt injuſtè decipere, ſi hoc non eſt?

Simile quid dicendum, circa aliud exemplum de vendente infrà juſtum pretium: nam ſi dictus vendens eſt cauſa injuſti damni in emente, qui emeret alibi minori illo pretio, vel rem illam ſibi fortè inutilem non emeret, & deceptus, atque adeo invitus emit, non poterit dictus vendens decipiens ſe reſarcire, id enim convincit ratio inducta *n.* 63.

65 Atque ex his confirmantur ea, quę *diximus n.* 51. de emente triticum injuſto pretio: hic enim non eſt cauſa injuſti damni in vendente, cum vendens nullum jus habeat vendendi majori illo pretio, jam enim injuſtum ſupponimus & ideò emens poterit contra ipſum, occultè, ſi aliam viam non habet, ſibi compenſare.

66 Dico tertiò, in quæſtione noſtra, de expreſsè Miſſam promittente, ob paupertatem, minori ſtipendio, quàm ſoleat, eſſe omnino juxta prædicta diſtinguendum; nam ſi offerens tenuem eleemoſynam inveniſſet alium (quod ex conjecturis verbi gratia, & paucitate, & numeroſitate Sacerdotum, ac petentium Miſſas, vel ſimili, colligendum erit) qui minori illo ſtipendio celebraret, non poterit Sacerdos ſe indemnem ſervare applicando offerenti partem fructus Miſſæ: ſi non inveniſſet, utique poſſet; & de hoc poſteriore ſolùm loquutum eſſe Suarium exiſtimandum eſt: cujus doctrinæ ratio eſt jam dicta, quia nimirum in priori caſu Sacerdos promittens eſt cauſa injuſti damni, in poſteriore non item.

An fructum Miſſæ ſpecialiſſimum poſſit Sacerdos habita mercede alteri concedere?

67 Dubitabis Nonò, an Sacerdos poſſit accipere aliquid plus, quàm ſit juſtum ſtipendium, ex eo quia fructum, qui ipſius Sacerdotis eſt, & ſpecialiſſimum ſuprà §. 1. *n.* 3. appellavimus, applicet ei, qui illud plus offert.

Reſp. Aliqui concedunt, atq; addunt fructum ſpecialiſſimũ trium Miſſarum æquivalere fructui medio unius Miſſę: atque adeo dignum eſſe integro ſtipendio. Sic Molphesius apud Dian. *p.* 1. *tr.* 14. *reſ.* 14. *de Jur. Abb. to.* 2. *diſp* 5. *q.* 9. *n.* 17. aliique. Ratio eſt (inquiunt) quia fructus ſpecialiſſimus eſt alteri applicabilis. ergò ſi applicetur, dignus eſt ſua mercede. Antecedens probatur paritate, quia omne aliud opus bonum, Immò & ipſa Sacra Communio, omniumque Sacramentorum participatio, ſi non quà Meritoria ſunt, certè quà Satisfactoria, alteri applicari poſſunt. Cur ergo non & fructus ſatisfactorius Miſſæ ſpecialiſſimus? Confirmatur, quia fructum medium Miſſæ qui dari ſolet aliis, ſibi poteſt applicare Sacerdos, ergo etiam fructum ſpecialiſſimum, quem ſibi applicare ſolet, poterit applicare aliis.

68 Nihilominus alii meritò negant. Ita Suar. *de Sacr. diſp.* 98 *ſect.* 9 *fine*, de Lugo *de Euch. d. d.* 21 *ſect.* 2. *num.* 33. Ratio (pręter hoc Sacræ Congregationis Decretum multum negantibus favens) eſt, quia quòd talis fructus ſit alteri applicabilis, eſt res ſatis incerta: fideles autem, cùm afferunt ſtipem certam, non ſunt fructu incerto ſatisfaciendi. Adde ejuſmodi fructum ſpecialiſſimum fortaſſe ex inſtituto Chriſti ita non poſſe alteri applicari, ſicuti fructum generalem non poſſe applicari aliis diximus ſupra §. 1. *n.* 3.

69 Ad rationem Adverſariorum, neganda eſt paritas, orationes enim cæteræ, & participationes Sacramentorum poſſunt applicari aliis quoad fructum operis operantis, hic enim fructus eſt veluti in dominio operantium. At fructus ſpecialiſſimus, de quo loquimur, eſt fructus ex opere operato, quem fructum ex opere operato, ſicuti in caſu noſtro, ſic in dicta participatione Sacramentorum, an Chriſtus ita inſtituerit, ut mera voluntate noſtra aliis applicari poſſimus, divinare potius poſſumus, quàm pronunciare. Quis enim ſcit, quod talis fructus ſit ſicuti fructus generalis Miſſæ, qui applicari non poteſt alteri, an verò ſicuti medius, qui poteſt?

70 Ad Confirmationem reſpondeo, negando conſequentiam, nam quod fructus medius poſſit ſibi, & aliis à Sacerdote applicari, habemus ex praxi perpetua Eccleſiæ, ac ſenſu omnium fidelium: at quod ſimiliter ſe habeat ſpecialiſſimus, non habemus.

71 Dices: Adverſariis ſatis eſſe eorum ſententiam eſſe probabilem, ut prudenter ſe gerant; Neque enim fideli Sacerdos obligatur dare fructum certiſſimum, ad quem nullo modo ſe obligat, ſed probabilem duntaxat. Reſp. negando eam opinionem eſſe probabilem, eſt enim ſatis dubia, & incerta, ut patet ex ſolutione fundamenti ipſius, quod nihil habet, niſi duas paritates; quibus facili negotio afferri diſparitas à nobis potuit.

Quæ-

Digitized by Google

Quando contra Hæredes agi poſſit pro ſtipendio Miſſarum, de quibus teſtator diſpoſuit.

72 Dubitabis Decimò. Quando teſtator, ſeu fundator legat, vel præſcribit aliquot Miſſas, quid juris habeat Sacerdos, vel Eccleſia contra hæredes petendi juſtum ſtipendium.

Reſpondeo: quatuor modis in hoc ſe habere poteſt teſtator. Primo volendo tot Miſſas, de ſtipendio autem mentionem non faciat, & tunc poterit Sacerdos, vel Eccleſia agere coram Epiſcopo, contra hæredes, de ſtipendio, ſecundùm conſuetudinem Regionis, juſto; & Hæres juxta vires hæreditarias erit obligatus illud aſſignare, ut conſtant ex dictis in reſponſione Sacræ Congregationis à nobis allata ſupra §. 1. *n.* 31. Si autem Hæreditas non ſufficiat, quod recurrendum ſit ad Pontificem; ſatis §. 2. *à n.* 1. explicuimus.

73 Secundo modo ſe habere poteſt teſtator, ſi velit tantam pecuniam, v.g. aureos centum expendi pro Miſſis, ſed modicum Miſſę numerum taxet, v. g. decem, itaut ſuperabundet pecunia, & tunc niſi aliud ex circumſtantiis conſtet, cenſetur velle legatario liberaliter exceſſum concedere, beneficiumque, ſeu Capellaniam pinguem velle fundare, & ſine dubio ad totam pecuniam ſubminiſtrandam cogi debent hæredes. Idem dic, ſi teſtator relinquat prædium pro paucis Miſſis, quod proceſſu temporis ſufficeret ad plures: niſi tamen, ut dictum eſt, ex circumſtantiis, vel verbis teſtatoris colligatur, velle, aucto Prædio, augeri & numerum Miſſarum; de qua re iterùm redibit ſermo *à n.* 92.

74 Tertio modo poſſet teſtator velle, ut tanta pecunia expendatur pro Miſſis, ſed numerum Miſſarum non taxet. Tunc, ut ex dictis ſupra *hoc* §. 3. *n.* 2. conſtare poteſt, numerum Miſſarum taxare licebit Epiſcopo, nec niſi ad aſſignatam, ut ex ſe patet, pecuniam obligabuntur Hæredes.

75 Quarto modo poſſet teſtator tot Miſſas præſcribere, ſed aſſignare pecuniam tenuem, & inſufficientem: & tunc communior ſententia docet, in eo ſolùm caſu ab hæredibus deberi ſupplementum, quando teſtator principaliter intendit ipſas tot Miſſas, & cõſequenter tunc ſolùm compelli hæredes ab Epiſcopo poſſe. Ita Batt. Surd. Mantic. aliique apud Sanch. *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 1. *n.* 36. Vaſq *in Opuſ. de Teſtam. s.* 8. aliique. Ratio eſt, quia tunc Teſtator præſumitur in animæ ſuæ commodum voluiſſe omninò bonum illud ſpirituale, quacumque impenſa, data capacitate hæreditatis.

76 Illud igitur, in hoc quarto modo, remanet, & quidem difficilè explicandum, qua ratione dignoſcere valeamus, quòd Teſtator intendat principaliter tot determinatas Miſſas, quando ejus verba ſunt ambigua, nec facilè apparet, quid principaliter intendat, tot Miſſas ne celebrari, an tantam, & non majorem pecunię ſummam, in Miſſis, inſumi: ſi enim verba eſſent clara, nulla inveſtigatione indigeremus, ſed mens Teſtatoris ad unguem eſſet ſervanda.

77 Variæ Regulæ traduntur à DD. modo cit. Illa inter ceteras, ut melior excipitur, quæ eſt communis in ſimilibus dubiis diſpoſitionibus. Quando teſtator demonſtrativè apponit quantitatem pecuniæ, quam pro Miſſis aſſignat, tunc principaliter intendit tot Miſſas. Quando verò apponit quantitatem pecuniæ taxativè, tunc minus principaliter intendit ipſas tot Miſſas, cùm principaliter ſolùm intendat tantam pecuniam taxatam inſumi, & non ampliùs.

78 Sed ecce iterùm difficultas: ecquanam ratione id ipſum cognoſci poſſit? Afferam breviter tres modos, ſeu regulas; nam fusè invenies apud Juriſperitos paſſim.

Primus modus eſt ille, quem ex Felino, Paulo de Caſtro, & Moneta tradit Marchin *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 22. *à n.* 7. In prædictis, ſcilicet, dubiis diſpoſitionibus eſſe verborum ordinem attendendũ: nam quod primo profertur, principaliter intendi à Teſtatore, dicendum erit; quod ſecundo loco, minus principaliter. Quare ſi primo loco dicatur eſſe tot Miſſas celebrandas, deinde verò apponatur aſſignatio pecuniæ: demonſtrativè erit talis pecunię aſſignatio, & principaliter tot Miſſæ intendentur; in quo caſu non ad aſſignatam ſolam pecuniam, ſed etiam ad ſupplementum obligabuntur Hæredes. At verò, ſi contra, primo loco aſſignetur tanta pecunia, & deinde ſubdatur, quot Miſſę ſint celebrandæ: taxativè ſe habebit talis aſſignatio pecuniæ, & tot Miſſæ minus principaliter intendentur, atque ad ſolam aſſignatam pecuniam, non verò ad ampliùs tenebuntur hæredes.

79 Secundus modus. Si legatum exprimatur unica perfecta oratione, tunc cenſetur factum taxativè, ſi duabus, præſumitur factum demonſtrativè. Vel clarius, illa ſunt verba taxativa, quæ ſtant per ſe, ideſt ſola, abſque dependentia aliorum verborum, reddunt ſenſum perfectum ab alio quopiam diſtinctum. Illa ſunt demonſtrativa, quæ dependent ab aliis, ideſt, non habent ſenſum perfectum ſine illis, ſeu independenter ab aliis. Exempli gratia. Si teſtator ita loquatur: *Aggravo hæredem meum ad dandum Petro Sacerdoti aureos triginta ex fructibus talis fundi pro onere Miſſæ quotidianæ.*

Hoc legatum factum eſt taxativè, quia unica perfecta oratione factum. Si verò ita dicat. *Aggravo Hæredem meum ad dandum Petro aureos triginta, quos jubeo ex talis fundi redditibus perſolvi pro onere Miſſæ quotidianæ.* Hoc legatum ſtat demonſtrativè, quia factum eſt per duas diſtinctas Orationes. Alteram, *Aggravo Hæredem meum ad dandum aureos triginta.* Alteram, *Jubeo ex talis fundi redditibus perſolvi pro onere Miſſæ quotidianæ.* In priore ergo diſpoſitione, pereunte, ſeu imminuto fundo compellitur hæres ad ſupplementum, in poſteriore non compellitur. Ita Felinus, Gavant. Sanch. Bonacin. aliique citati à March. *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 22. *n.* 6. quos reprobat.

80 Uterque ex his modis ſuis difficultatibus implicatur, ex quibus ſe extricare, dum Juriſperiti variis limitationibus, & ſublimitationibus quærunt, rem noſtram minus reddunt expeditam. Continent bonam doctrinam, non inficior, & ad Teſtatoris mentem indagandam conducunt nonnihil aliquando, ſed non omninò ſatisfaciunt. Primò enim in utroque modo, res à Notario, ſeu Scriba dependebit, qui vel unica oratione, vel multiplici, vel priore, vel poſteriore loco, legatum, ſuo arbitratu, & ſine ullo defectu ſcribere ſolent. Secundò, quia ex primo modo, ſequitur, quod ſi ita loquatur teſtator, *Volo decem Miſſas pro quinque Juliis dandis;* Miſsæ decem ſint omnino dicendæ, quacunque expenſa, quia primo loco proferuntur. Si verò ita, *Pro quinque Juliis volo decem Miſſas;* Non decem, ſed quinque ſint celebrandæ, quia proferuntur ſecundo loco, quod tamen mihi incredibile eſt, quia prorſus in utraque diſpoſitione, eadem videtur eſſe teſtatoris mens. Tertiò, quia in ſecundo modo non abſimile quid incommodum apparet. Ego profectò non ſum tam perſpicax, ut poſſim ibi dignoſcere rationabile diſcrimen. Nonne idem ſonat (*aureos triginta ex fructibus talis fundi jubeo perſolvi,*) & (*aureos triginta, quos jubeo ex tali fundo perſolvi*) cur igitur in una diſpoſitione hęredem obligabo, in altera non item?

81 Putant igitur Tertiò alii (ſed ipſi viderint) approbandam eſſe Briaiani opinionem (quam etiam ſupponunt Berous, & Guido Papa apud March. *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 22. *n.* 1. *&* 2.) docentis, ubi Teſtator meminit quantitatis ſolvendę pro Miſſis, (idem dicunt in ſimilibus dubiis diſpoſitionibus pro quacumque materia) quamvis quantitas ſit inſufficiens ad diſpoſitas Miſſas non teneri Hæredem, niſi ad quantitatem aſſignatam, & nullo modo ad ſupplementum. Ratio eſt primò, quia ex quo teſtator meminit quantitatis pecuniæ, præſumitur illam principaliter, & taxativè voluiſſe, & non aliam inſumi, quia talis eſt natura amoris pecuniæ, ut homines in ſimilibus diſpoſitionibus communiter mentem maximè apponant ad deliberandum de quantitate inſumenda; Unde, ſi aſſignant, multum deliberatè eam aſſignant, atque adeò principaliter, & taxativè. Secundò, quia, ut *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 4. diximus, non eſt imponendum onus grave, niſi certò de illo conſtet: at nunc non certò conſtat, quia teſtatoris verba, de quibus agimus, dubia ſunt. Tertiò, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis. At nunc Hæres eam poſſidet. Quartò docent non ignobiles Doctore Mol. Sanch. Menoch. Matic. & Bonae. *de contr. diſp.* 3. *qu.* 17. *p.* 7. *num.* 7. addens Sanch. eſſe pro hac opinione *in ſumma c.* 13. *n.* 8. & *cap.* 15. *n.* 46. licet ſibi contrarium *lib.* 3. *de Matrim. d.* 18. *num.* 24. ſemper præſumi Teſtatorem voluiſſe gravare hæredem, quàm minimum poſſibile eſt, *l. unum ex fam.* §. *ſi rem*, *ff. de legat.* 2. & in dubio ſemper fieri interpretationem pro hærede contra legatarium, vel fideicommiſſarium *l. apud Jul.* §. *Sei ff. de legat.* 1. nec eandem eſſe rationem de legatis etiam piis, ac de teſtamentis, cùm teſtamenta amplè explicanda ſint, *l. in teſtam. ff. de reg. jur.* non ita legata, quantumvis pia. Cùm igitur hic præcipuè agamus de legatis Miſſarum, & quidem dubiis, Interpretatio non pro legato, ſed pro hæredibus facienda eſt, adeòque ad nihil, niſi ad aſſignatam nominatim pecuniam, ſunt hæredes compellendi.

82 Hęc nobis, quę Juriſperitorum ſunt propria, rudi Minerva inſinuaſſe ſufficiat. Certè Fraxinellus *de Sacerd. oblig. ſect.* 4. §. 24. *nu.* 2. ex hoc capite, quia Teſtatores communiter curant gravare ſuos hæredes quam minimum poſſunt, unde non ſit certum, quod præſumi poſſit mentem illorum fuiſſe, ut aucto decurſu temporis Miſſæ ſtipendio, hæredes teneantur ad augendum ſtipendium; colligit non eſſe improbabile non teneri. Eſto teneri etiam, probabiliter doceat cum aliis Diana *p.* 2. *tr.* 14. *reſ.* 17.

An Hæres pro Miſſis legatis debeat ſtipendium, quod currit tempore diſpoſitionis, an tempore executionis?

83 Dubitabis Undecimò, quando Teſtator non expreſſit quantitatem pecuniæ, ſed diſpoſuit, ut celebrentur tot Miſſæ v.g. in perpetuum, ſi cõtingat tempore diſpoſitionis fuiſſe majus, vel minus ſtipendium, quam tempore, quo actu ſunt celebrandæ, tenetur ne hæres ad pretium currens, tempore diſpoſitionis, an tempore executionis?

84 Dico teneri ad currens tempore executionis. Ita Bartol. Genin. Moneta apud March. *de ord. tr.* 3. *p.* 3. *c.* 22. *nu.* 9. Ratio eſt, quia in tali diſpoſitione Teſtator reſpexit principaliter ad tot Miſſas ut ex ſupradictis conſtat, ergo præſumitur eas voluiſſe, quocunque dato ſtipendio, quod currit, quando dicendæ ſunt Miſſæ, quod eſt tempus executionis.

85 Illud tamen adverte, quòd ſi hæres negligenter ſe habuerit, nec curaverit Miſſas pro anima teſtatoris, intra competens tempus celebrari (quod tempus ſi à teſtatore præſcriptum non fuerit quantum ſit, colligetur ex mox dicendis §. 9.) certè propter damnum, quod cauſa hæredis, inferretur Defuncto, ſi Miſſæ non celebrentur, ſupplere omninò illud, quod deeſt, ut ex ſe patet, dictus hæres tenebitur.

Quid

Digitized by Google

Quid fiet de Decurſis non ſolutis anteà pro Miſſis, ſed non redditis?

86 Dubitabis Duodecimò io hunc modum: Hæres quidam Teſtatoris, qui legavit ceotum aureos ſupra quendam ſuodum pro Miſſa quotidna celebranda à Monaſterio, per decem annos non ſolvit talem ſummam, unde nec celebratæ fuere tunc Miſſæ, reddit nunc Monaſterio mille aureos, fructus, ſcilicet, decem annorum præteritorum, poteritne Monaſterium illos retinere?

Reſpondeo, poſſe cum onere celebrandi Miſſas reſpondentes decem anois; Quòd ſupereſt, Monaſterii erit. Ratio eſt, quia fructus legati legatario debentur, cum eodem onere, quo legati fuerunt. Ita Molina *tom.2. de Juſt. d.*208 §.2. aliique.

87 Quid, ſi fuerint legati Sacerdoti Capellano v.g. talis Eccleſiæ? cùm enim hic unus Sacerdos occupandus ſit ad expendam quotidianam Miſſam, quæ deinceps celebranda erit ad Miſſas præteritas ſupplendas non ſufficiet.

Reſpondeo. Suppleat per alios, ſicuti ſupplere etiam Monaſterium per ſuos varios Sacerdote potuit, quodque ſupereſt, Capellani erit propter eandem rationem modò dictam: per illam enim pinguem eleemoſynam præſumitur Teſtator Capellano, ſicut & Monaſterio benefacere voluiſſe.

88 Unum adverterem. Nam ſi redditus, ſeu eleemoſyoa legata eſſet Miſſis adæquatè reſpondens, hoc eſt, non eſſet pinguis, ſeu excedens, tùc non ſtatim præſumere oportet, Teſtaturem voluiſſe Capellano gratificari, poſſet enim tuoc dici, ſolùm voluiſſe merum onueaum Miſſarum. Quare ſi eveniret caſus prædictus, quando pro Miſſis non celebratis redderetur magna ſumma, diſtinguendum eſt. Si enim ex circunſtantiis colligatur, Capellano voluiſſe Teſtatorem gratificari, ut ſi Capellanus fuiſſet Teſtatoris conſanguineus, concivis, pauper, &c. Capellano cum prædicto onere faciendi celebrare Miſſas nondum celebratas competeret illud jus faciendi celebrare. Sed ſi id non colligatur, poſſet hæres ex ſe facere ſupplere per alios. Ratio eſt, quia iu priore caſu, quando gratificatus fuit Capellanus, ipſe jus videtur habere legati: in poſteriore, ſolùm ipſæ Miſſæ celebrandæ.

Si tale legatum fuit addictum loco. An reddita ſumma pro præteritis Miſſis requirat omninò, ut Miſſæ celebrentur in loco à Teſtatore deſignato? colligetur ex dicendis infrà *cap.*1.§.1. *à n.*5.

Quid fiat, ſi cenſus relictus pro Miſſis pereat?

89 Dubitabis Decimotertiò. Si cenſus relictus pro Miſſis pereat in totum (nam ſi ex parte diminuatur, quomodo recurrendum ſit ad Pontificem, ſupra §.2. *à n.*1. vidimus) ad quid tenetur Eccleſia?

Reſpondeo, ſi cum ſua culpa, tenetur, ut certum eſt, reſarcire totum damnum, ſi nulla culpa, ad nihil obligatur. Ita Fraxinell. *de oblig. Sacerd. ſect.*4.*n.*27. Ratio eſt, quia Eccleſia obligatur propter ſtipendium, & ſub illo Teſtator eam obligavit: at hoc jam deeſt; ergo, &c. Sanè ita accidit in Beneficio quocumque, quod datur propter Officium, pereunte enim fructu Beneficii, ceſſat obligatio ad officium. Nec tunc eſt recurrendum ad illum Superiorem, ſi enim periit cenſus, ad quid moderatio petenda erit?

Quid ſi non pereat, ſed minuatur cenſus, & non poſſit adiri Pontifex?

90 Dubitabis Decimoquartò. Quid, ſi ita diminuatur propter aliquod caput ex dictis §.2.*n.*11. ut ſtipendium fiat evidēter minùs infimo juſto, nec heres ſuppleat; & Capellao non poſſit adire Pontificem?

Reſp. Caſtrop. *de Sacr. tr.*22.*d. un. de Euch p.*15.*nu.*7. qui non meminit hujus Decreti de Celebratione Miſſarum, docet, quando adiri non poteſt Ordinarius (dicamus nos poſt Decretum) quando adiri non poteſt Summus Pontifex, qui ſtipendium taxet, Miſſaſque diminuat, probabile eſſe, poſſe Capellanum ex ſe diminuere, ſeque iodemnem ſervare; eſt enim id de jure naturæ, contra quod Decreta hęc Sacrę Congregationis non præſumuntur agere. Cœterùm monet id moraliter contingere non poſſe. Dum enim Capellaniam voluntariè admiſit, illam retinet, Superioremque non adit, ſibi imputet, atque adeò tenetur integrè ſatisfacere.

91 Sed certè caſus non eſt tam rarus, ut moraliter contingere non poſſit, accidit enim ſæpè, ut quando Capellanus admiſit onus, cenſus fuerit ſufficiens, deinde ſine ſua culpa diminuatur: & ex alia parte, ſive propter paupertatem, ſive propter aliud, non poſſit adire ad eum, cui licet numerum Miſſarum temperare. Vide tamen id, quod mox notabo *num* 96.

Quando cenſus pro Miſſis differtur ſolvi, quid faciendum, dicetur §.9.*num.*12.

Quid fiat, ſi cenſus pro Miſſis relictis augeatur?

92 Dubitabis Decimoquintò. Si reliquit Monaſterio Teſtator domum, vel viridarium, ut ex pretio locationis, vel fructu dicantur Miſſæ: creſcunt arbores, creſcitque ex concurſu populi pretium locationis, ſuntne augendæ Miſſæ?

Reſpondeo, poſito, quòd conſtet noluiſſe Teſtatorem pingui redditu benefacere Monaſterio, nec taxaſſe Miſſam modo dicto *n.*72. ſed voluiſſe ex toto redditu Miſſas celebrari, ajo eſſe diſtinguendum cum Fraxin. *de oblig. Sacr. ſect.*4. §.25. ſi enim Viridarii, vel domus locatio creſcat ex induſtria Monaſterii, quia ſcilicet arbores plures plantavit, vel officinas domus auxit; vel quid ſimile, non erit augendus Miſſarum numerus, quia illud augmentum eſt fructus induſtriæ Monaſterii: At ſi ex natura ſua arbores creverint, vel caſu ex frequentia populi creſcat domus locatio, tunc augendæ erunt Miſſæ. Ratio eſt, quia voluntas Teſtatoris eſt, ut totus fructus rei ſuæ pro Miſſis expendantur. Adde contrarium eandem eſſe rationem, ſi ergo diminuta locatione, vel fructu, diminuentur & Miſſæ modo ſupradicto, ergo aucto reddito, & Miſſæ erunt augendæ.

93 Una poteſt eſſe exceptio, quando rarò contingit tale augmentum, & aliquando etiam raro fortaſsè fuit decremētum: tunc enim, unus annus compenſatur cum alio, ut mox in ſimili dicam *n.* 96.

94 Quid, ſi eo, tempore, quo augetur talis redditus, invenitur, quòd etiam ſit auctum ſtipendium Miſſæ, poterit ne, tunc compenſari incrementum redditus cum incremento ſtipendii? Reſpondeo. Puto poſſe cum Rodriq. *t.*4. *Summæ c.*12. *de Miſſa, nu.*10. quia tunc ſervatur æqualitas inter augmentum utriuſque.

Quid fiet, ſi augeatur taxa ſtipendii Miſſæ?

95 Dubitabis Decimoſextò. An, ſi cenſu pro deſignatis tot Miſſis invariato, creſcat taxa ſtipendii Miſſæ, v.g. erat medius Julius, fiat (Epiſcopo ſic diſponente, vel communi praxi ſic acceptante) unus integer Julius: An, inquam, poſſit diminui numerus Miſſarum? reſpondeo, poſſe diminui cum authoritate Pontificis, & hanc eſſe unam ex cauſis moderationis Miſſarum, vidimus ſupra: & in caſu neceſſitatis idem poſſe affirmari, quod modò ex Caſtropalau *num.*90. inſinuavimus, paritas rationis videtur oſtendere, ut ſcilicet Eccleſia, vel Capellanus ſe indemnem ſervet, neque enim præſumitur Teſtator in tali neceſſitate injuſtè eos aggravare voluiſſe. Ita Bordon. *reſ.*25.*nu.*37. Averſa. *de Euch. q.*11 *ſect.*18.

96 Illud tamen tum in hoc, tum in caſu, de quo *n.*89. diximus, noto perlibenter. Si per annos præteritos Eccleſia habuit ſtipendium pro prædictis majus ſolito, ut eſſe conſuevit, quando pinguem Capellaniam, ut legatum fundavit Teſtator, non poſſe ſtatim diminui Miſſas, prætextu, quòd taxa ſtipendii creverit, vel decreverit cenſus. Ratio eſt, quia ſicuti anteà ſtetiſti commodo tuo, ita tuo incommodo ſtare nunc debes, defectumque hujus anni compenſare congruum eſt cum aliorum annorum exceſſu, ut modo ſimili *num.*93. dictum eſt.

Quare tum hic, tum in dictis *num.*91. & 93. judico prudentis eſt cidendum, quando exceſſus, vel defectu eſt tantus, ut meritò diminutio, vel auctio Miſſarum facienda ſit.

Quid, ſi taxa ſtipendii decreſcat.

Ubi,

An Religioſus ſtare debeat taxæ factæ ab Epiſcopo?

97 Dubitabis Decimoſeptimò. Quid contra fiet, ſi invariato dicto cenſu pro tot determinatis Miſſis decreſcat taxa ſtipendii? Erat v.g. unus Julius, nūc fiat medius Julius, eritne augēdus numerus Miſſarū?

Reſpondeo. Si ex circumſtantiis conſtet, Teſtatorem noluiſſe Eccleſiæ pinguem redditum relinquere, augendum puto. Ratio eſt, quia tunc in caſu hujus dubitationis Teſtator præſumitur velle cenſum adæquari Miſſis, & Miſſas cenſui; At ſi id non conſtat, & legatum, ſeu Capellania fundata præſumantur abſolutè, non puto augendum, quia tunc præſumitur Fundator ſuo Capellano, ut aſſolet, benefacere voluiſſe, poſito, quod determinatas Miſſas præſcripſit, & nihil aliud explicuit.

98 Sed dum meminimus taxæ ſtipendii, datur occaſio quærendi: Utrùm ſi Epiſcopus taxat unum Julium v.g. deberi pro una Miſſa, obligetur Religioſus exemptus ſtare huic taxæ: An potiùs poſſit à voluntariè dantibus recipere duos Julios, poſito quòd hoc ſit ſtipendium ſummum, quod currit abſtrahendo ab Epiſcopi legitima taxa? Reſpondeo. Si voluntariè dentur, tanquam pinguis eleemoſyna, tam Regularis, quàm Sæcularis, poteſt, quia taxa Epiſcopi non excludit liberalitatem Fidelium. Difficultas ergo ſola conſiſtit, quando quis det illud plus tanquam ſtipendium Miſſæ, aliter omninò non daturus, in quo caſu cùm certum ſit, Sæcularem Sacerdotem debere taxæ à ſuo Superiori legitimè conſtitutæ ſe conformare, poteſt meritò dubitari: An id etiam debeat Religioſus exemptus.

99 Dico hanc quæſtionem ſimilem eſſe illi: An Eccleſiaſtici teneantur ſtare taxis, & metis in pretio rerum, quas Principes ſæculares legitimè taxant: ita enim Eccleſiaſtici non ſunt Principibus ſæcularibus ſubditi, ſicuti exempti non ſunt ſubditi Epiſcopis. Quoniam ergo communior, & vera opinio eſt illos debere ſtare metis taxatis à Principe, ſi non directè, certè conſequenter ex eo, quod poſita tali meta pretium juſtum talis rei non erit indiviſibiliter, niſi juxta illam metam, unde ſi quis plus accipiat, contra juſtitiam accipiet, quia ſumit ultra debitum rei pretium. Ita Molina, Vaſquez, Bonacin. aliique quos ſequitur & citat Caſtrop. *tom.*1.*tr.*3. *de legibus d.*1.*p.* 24.§.6.*num.*1. Ideò etiam in caſu noſtro, poſito, quòd Epiſcopus taxat dandum pro ſtipendio Miſſæ unum, verbi gratia, Julium, unus Julius erit Miſſæ indiviſibile ſtipendium, quare quidquid ex hoc ſolo titulo accipietur, contra juſtitiam erit. In caſu enim Miſſarum, licèt non interveniat vera venditio, & emptio, quia

eſſet

Digitized by Google

eſſet Simonia, tamen ut alibi inſinuavimus, proportionaliter ad veram venditionem, vel emptionem, etiam in Miſſarum caſu, diſcurrere debemus. Scio Navarr. & Bonac. apud Caſtrop. *l. c.* negare Eccleſiaſticos ſaltem ſub mortali taxis Principum ſæcularium ſubdi, unde idem puto dicturos in caſu noſtro de ſtipendio Miſſæ, ſed illis ego propter rationem à nobis modo dictam aſſentiri non poſſum.

An Capellanus teneatur pecuniam expendere ad ornatum Altaris?

100 Dubitabis decimooctavò. An Capellanus obligetur tunc ad Miſſas celebrandas, tum ad conquirenda Altaris ornamenta?

Reſpondeo, ſi ſufficiant redditus tum ad deſignatas Miſſas, tum ad neceſſaria Altaris, teneri ad utrumque. Ad ipſum enim pertinet totum onus Capellaniæ, ſicuti onus Beneficii ad Beneficiatum: qui enim ſentit commodum, & incommodum ſentire debet. At ſi non ſufficiant, diſtinguendum eſt. Si Capellania eſt pinguis, ita ut per antecedentes annos ſupra juſtum ſtipendium Miſſæ aliquid habuerit Capellanus, licet nunc hoc ſuperfluum ceſſaverit, puto teneri. Ratio eſt, quia de toto Beneficio, ſeu redditu præſumendum eſt provideri debere (quando aliunde proviſum non eſt) tum Altari, tum juſto Miſſæ ſtipendio, computato anno fæcundo cum ſterili. Si verò Capellania non eſt, niſi ad juſtum Miſſæ tuæ ſtipendium, cenſeo non teneri, quia ſecus tuis ſtipendiis militares, quare tunc qua ratione poſſit quid retineri de ſtipendio, dicam infra *§. 5. à n. 7.*

Juſtum autem ſtipendium computare potes in tui favorem illud, quod fortè in tua Civitate eſt medium, ſed juſtum, ſi Epiſcopus illud legitimè, id eſt, indiviſibiliter non taxaverit, tunc enim juxta hoc, & non juxta infimum tuas rationes taxare debes. Dixi (in tui favorem) nam niſi Fundator contrarium expreſſerit, præſumitur noluiſſe ſuum Capellanum ſtipendio infimo, licèt juſto, aggravare voluiſſe. An hæc præſumptio poſſit extendi ad concedendum tibi ſtipendium ſummum, aliis judicandum relinquo.

101 Docet Fraxinel. *de oblig. Sacerd. ſect. 4. concl. 5. §. 5.* Capellanum non teneri facere reſtitutionem Miſſarum, ſi fortè pecuniam expenderit ad adornandum quomodocunque Altare. Sed eſt diſtinguendum. Si enim ſunt ornamenta neceſſaria (& quidem neceſſaria judico, quæ ornamento Altaris conveniunt, ut ſunt aliqua congrua paramenta, Mappæ, &c.) Fraxinello aſſentior: ſecus, ſi ſint ad oſtentationem, his enim cum jactura ſuarum Miſſarum fundatorem nō conſenſiſſe, putandum eſt. Illud item eidem docto authori poſt factum, ſed non ante, concedo. Nam ſi bona fide id jam feciſſe, nunc inveniatur Capellanus, non eſſe obligandum ad Miſſas de ſuo ſupplendas, puto, quia ea ornamenta jam denique in Altaris, atque adeò Dei cultum ceſſerunt, nec mihi perſuadere volo in tali bona fide Fundatorem voluiſſe ſuum Capellanum urgere, immò non urgeret Capellanum in tali caſu, ſed ipſum Altare, cui attributa ſunt ornamenta, nec in his, factus eſt ditior Capellanus, ſed Altare.

An compenſare ſtipendium Miſſæ ſibi non ſolutum aliquis poſſit?

102 Dubitabis decimononò. In hunc modum. Hæres, vel quilibet curavit, ut Sacerdos, pecunia credita, centum Miſſas celebraret, quibus celebratis, ſtipendium ei Hęres non ſolvit. Poſt multum tempus idem oblitus præteriti debiti affert centum Julios eidem Sacerdoti, ut centum Miſſas celebret, licetne huic Sacerdoti eos recipere & quia non habet aliam viam recuperandi ſtipendium celebratarum Miſſarum, ſibi id compenſare, non celebrando Miſſas nunc poſtulatas.

Reſpondeo: Poſſe, colligitur ex Peyrino *to. 3. c. 5. n. 27.* quatenus docet, ſi Monaſterium fecit expenſas, ad recuperandum ſtipendium pro Miſſis jam celebratis, nec eas recuperare alio modo à Petro v. g. qui illas Miſſas petiit, valeat, niſi retinendo partem eleemoſynæ, quam fortè idem Petrus pro aliis Miſſis celebrandis offerat, poſſe diminuere has alias Miſſas, & ſibi juſtè factas expenſas compenſare. Ratio eſſe poſſet, quia propter juſtam compenſationem poteſt ſibi reſarcire damnum, ſive Sacerdos in caſu noſtro, ſive Monaſterium in caſu Peyrini. Sibi ergo imputet ille, qui ſtipendium celebratarum non ſolvit, ſi poſtulatas nunc Miſſas non habet.

103 Certè in hac doctrina illud difficile mihi eſt: nam fac Miſſas celebrandas eſſe pro anima purgante, vel pro impetranda ſanitate alicujus, non erit æquum, ut hi patiantur damnum in re tam gravi ob delictum debitoris illius, etiamſi anima, & infirmus ad eundem debitorem pertineant. In illo igitur ſolùm caſu prædictam recompenſationem admitterem, quo conſtaret, totum damnum eſſe ſolius debitoris, & nullo modo tertii.

§. IV. *Super illud §. 1. n. 9.* Id verò ut deinceps, *&c.*

Ubi revocantur Privilegia Religioſorum.

1 Quoniam circa minuendum numerum Miſsarum conceſsa fuerunt à Summo Pontifice nonnulla Privilegia, ea hic univerſa in futurum revocantur.

Et quia per illud (*in futurum*) denotari videbatur, non revocari dicta Privilegia, quoad onera ſuſcepta, de præterito: ideò dubitatum fuit, An illud (*in futurum ſuſcipiendis*) intelligeretur de ſuſcipiendis poſt privilegium? Reſpondit Sacra Congregatio eſſe intelligendum, ut vidimus §. 1. n. 35.

Ex qua reſponſione declaratur, ut notat ex Bordono, Lezzana *to. 3. V. Miſſa, num. 15.* hanc revocationem Privilegiorum eſſe etiam quoad onera ſuſcepta ante Decretum, ſi ſuſcepta fuerint poſt privilegium, non verò eſſe revocata, ſi talia onera fuerunt ſuſcepta ante Privilegiorum conceſſionem.

Quænam Privilegia hic revocentur?

2 Circa quæ dubitabis primò; quænam ſint ejuſmodi Privilegia? Reſpondeo, eſſe ferè ſequentia.

Primum eſt Julii II. & Leonis X. Nam Julius II. apud Confectum *in Bulla 7. Julii II* conceſſit Generali Minimorum Sancti Franciſci de Paula, ut in Viſitatione, vel aliàs ubi fortè contingeret Fratres multarum Miſſarum obligationibus prægravari, quibus ſatisfacere non valerent, diſpenſare poſſet, ut unam Miſſam cum novem Collectis hoc eſt, cum novem Orationibus, celebrando, ſatisfacerent pro novem obligationibus, perinde ac novem Miſſas celebrarent, & cum ſeptem Collectis pro ſeptem, & ſic infra deſcendendo, &c. & interim qui eas Miſſas fundaverant, participes eſſent omnium bonorum talis Religionis.

3 Hęc conceſſio, quia facta fuit nuncupatim Franciſco Binect. tunc Generali, ideò Succeſſor obtinuit à Leone X. apud eundem Confect. *in Bulla 8. Leonis X.* idem Privilegium univerſaliter his verbis: *Cum autem Fratribus, pro illorum ſubſtentatione, aut aliàs, devotionis cauſa duo bajochi, ſeu ſeptem quatrini monetæ Juliæ, pro celebratione unius Miſſæ, per Chriſti fideles communiter dari conſueverit, &c.* & infra: *Nos omnibus Fratribus domorum dicti Ordinis in partibus Alemaniæ, & Boemiæ pro tempore exiſtentium, ut de cætero; perpetuis temporibus, in celebratione unius Miſſæ novem, vel ſeptem commemorationes, ad eorum devotionem, pro tempore recitatæ, pro ſeptem, vel novem ſpecialibus, & integralibus Miſſis, etiamſi illæ ſpecialiter de Requiem forent celebrandæ, vel de quibuſcumque Sanctis, vel aliàs quomodocumque; etiam ſi pro illis recitandis eleemoſynam receperint, ſeu in poſterùm reciperent, plenè ſatisfacere valeant, concedimus.*

4 Hoc Privilegium, licèt ſic conceſſum particularibus illis Fratribus Alemaniæ, & Boemiæ, tamen conceſſum intelligitur, & aliis. Ratio eſt, quia (ut notat Rodr. *to. 1. reg. 55. art. 18.* Vide ſupra *l. 1. c. 6. §. 4. n. 11.* ex de Lugo) adeſt Privilegium Pontificis, quo Privilegia conceſſa uni domui Mendicantium, intelliguntur conceſſa toti Religioni ſaltem in ſimili cauſa, atque adeò omnibus participantibus in Privilegiis, id quod iterùm me dixiſſe memini *l. 1. c. 6. §. 4. n. 12.*

5 Secundum Privilegium apud Confect. *Bulla 7. Leonis X.* & meminit Rodriq. *to. 5. q. reg. 43. art. 17.* eſt ejuſdem Leonis X. conceſſum Minoribus, quod ſic habet: *Cum ſicut accepimus, con ingat ſæpiùs, ut Fideles ipſi plures Miſſas per eoſdem Fratres celebrandas, elargita eis aliqua eleemoſyna, committant, & in aliquibus regionibus in eleemoſynam celebrationis unius Miſſæ certa pecuniæ quantitas valdè parva, & tenuis dari conſuevit, adeò quod vos ad eleemoſynam, quæ ſingulariter à pluribus elargitur, tot Miſſas, quot ſunt largientes pro ſingulis celebrare non valeatis.* Et infra: *Nos vobis, ac pro tempore exiſtentibus Fratribus, quod celebrante unam Miſſam, dumtaxat, ſi eleemoſyna æquivalens unius Julii non elargitur, etiam ſi duas, tres, aut quatuor, plures Miſſas celebraturi, occaſione diverſarum, vel plurium eleemoſynarum hujuſmodi, eſſetis, & in dicta celebranda Miſſa pro omnibus, qui dictis Miſſis in eleemoſynam uſque ad Summam hujuſmodi contribuerint, vel contribuent in futurum, commemorationem in genere faciendo, in hac conſcientiarum veſtrarum puritatis ſatisfactum fore, & eſſe indulgemus.*

6 Tertium Privilegium ap. Rodr. *in Bullar. in Bullis Sixt. IV. Bull.* 44. eſt conceſſum Monaſterio S. Benedicti Valliſoletani per Nicol. Francum Nuncium Sixti IV. in hanc formam. *Reverendiſs. Pater. Supplicatur Paternitati veſtræ Reverendiſſimæ, ut Fratres quaſcumque eleemoſynas, vel quæcumque legata pro perpetuis Capellaniis, vel aliàs libere, & licitè poſſint recipere, & retinere ſine prædicto onere, &c. Fiat ut petitur. Nicolaus Francus Legatus.*

7 Quartum Privilegium, apud Portell. *v. Miſſa, num. 2.* eſt Martini V. conceſſum Patribus D. Hieronymi in Hiſpania, quod per extenſum conſcriptum ego nondum videre potui: in quo conceditur, quod illi nō teneantur dicere, pro qualibet Capellania, ultra quatuor Miſſas in qualibet hebdomada, etiam ſi earum Fundatores, & Inſtitutores defuncti ordinaverint quotidie Miſſam celebrari: & quod eidem Papa dixit, hanc eſſe amplam ſatisfactionem per has quatuor Miſſas. Addit Portella *ibid.* hæc verba: *Ego quoad conceſſionem hanc non dubito quin fuerit facta, ſed non conſulo quod fiat; immò quod non publicetur ſæcularibus ob periculum puſillorum.*

Hæc Privilegia, & ſi quæ alia fortaſſe fuiſſent, revocavit in hoc Decreto Sacra Congregatio.

An prædicta Privilegia legitimè conceſſerit Summus Pontifex?

8 At verò, quanam ratione Pontifex hæc Privilegia concedere tunc potuit, in præjudicium eorum, qui eleemoſynas obtulerunt? Profectò Pontifex Dominus non eſt bonorum Fidelium, ut poſſit de iis ſuo arbitratu diſponere, & Religioſis applicare.

Nihilominus, ſi rectè attendas ad prædicta Privilegia, nihil incon-

gruum

Digitized by Google

gruum conceſſum à Sancta Sede fuiſſe reperies: id quod non ut antiquiores aliqui apud Rodriq. *to. 1. q. reg. 43. ar. 7. §. Tertia concluſio*, & Peyrin. *to. 1. in conſt. decim. Leon. X. n.* 1. defendunt, & quidem frigidè, ſed nova, faciliorique via, diſcurrendo per ſingola, ſic explico.

9 Primum Privilgium Leonis X. relatum *n.* 2. (quod idem eſt cum relato *n.* 2.) concedit, ut quandoquidem duos bajocchos dari, pro ſtipendio unius Miſſæ, ibi conſuetum erat, concedit, inquã, ut per unam Miſſam ſub novem commemorationibus celebratam ſatisfieret per novem, & per ſeptem, pro ſeptem, &c. Jam, ini rationem, ad quantam ſummam aſcendat ea pecunia novies repetita. Certè bajocchi duo novies replicati ſunt bajocchi decem & octo, hoc eſt, duo Julii Romani minus duobus bajocchis. Decrevit ergo, ſeu potius declaravit Pontifex illud ſtipendium duorum bajocchorum fuiſſe irrationabile, taxavitque pro ſingulis in illis regionibus aſſignandos eſſe decem, & octo bajocchos, quod certè ibi, & in ea ætate, quando erat magna Sacerdotum penuria, non erat durum ſtipendium, quandoquidem nunc in tanta Sacerdotum multitudine, ut ſupra *c.* 1. §. 1. *n.* 2. diximus, ſolet eſſe diebus feriatis unus Julius, ſeu argenteus, hoc eſt bajocchi decem & in diebus feſtis, duplicati hoc eſt bajocchi viginti. Adde, & expenſas vini, ceræ, paramentorum, Miniſtri, & ſimilium, quæ modo infra dicendo §. 5. *à n.* 7. extra ſtipendium, cenſeri abſolutè poſſunt.

10 Quid autem ex facto computo conſequitur? certè illud, quod ſtipendio ſic juſtè à Pontifice taxato, poterunt deinceps Patres illi una Miſſa ſatisfacere pro novem exiguis ſtipendiis, quæ unita aſcendunt ad juſtum, prout ſupra §. 3. *n.* 50. à nobis ex probabiliſſima ſententia reſolutum eſt. Nihil igitur Pontifex de bonis Fidelium diſpoſuit, ſed declaravit juſtum ſtipendium unius Miſſæ, ibi eſſe duos Julios minus duobus bajocchis.

11 Secundum Privilegium relatum *nu.* 5. conceſſit, ut pro multis offerentibus exiguam eleemoſynam, quæ pertingeret uſque ad Julium, una Miſſa applicaretur. Vides etiam hic nihil aliud feciſſe Pontificem, niſi declaraſſe juſtum ſtipendium Miſſæ manualis eſſe unum Julium?

Non eſt igitur audiendus Collector Privilegiorum Mendicantium *in comp. Mendic. Tit. Miſſ.* 3. §. 4. apud Rodriq. *to.* 3. *qu. reg.* 43. *art.* 17. qui non valens id alio modo explicare, aſſeruit, hanc conceſſionem fuiſſe ſubreptitiam, nulliuſque valoris, prout multi viri famoſi, Theologi, & Juriſperiti reſponderunt. Non eſt, inquam, audiendus, ſicut & nec alii, frivolas explicationes afferentes, ſiquidem modo dicto juſtitia conceſſionis cognoſci facilè poteſt.

12 Tertium Privilegium allatum *n.* 6. quod eſt: Legati Pontificis, ſi potes prædicta, vel alia interpretatione defendere, benè eſt. Secus, concedere Legatum ſuæ poteſtatis limites exceſſiſſe (licèt bona fide) non eſt inconveniens.

13 Quartum Privilegium concedit pro qualibet Capellania quotidianæ Miſſæ, celebrari Miſſas quatuor in hebdomada. Id quod ideò conceſſiſſe Pontificem mihi credibile eſt, quia Capellaniæ illæ tenues erant, & exiguæ; reduxit igitur ad rationabile ſtipendium, ut ſcilicet deperditis fortè Capellanię redditibus, auctis rerum pretiis, &c. fieret juſta Miſſarum reductio: id quod decernere ad Sanctam Sedem pertinere, nunc explicitè declaravit §. 1. *n.* 7. Sacra Congreg.

Duo Privilegia conceſſa poſt hæc Decreta de Celebratione Miſſarum.

14 Dubitabis ſecundò. An poſt hæc Decreta ſit aliquod Privilegium de hac re conceſſum Regularibus?

Reſpondeo, eſſe duo: Nam primò Urbanus VIII. anno ſequenti poſt evulgata dicta Decreta, ideſt 13. Julii 1626. conceſſit Procuratori Generali Minimorum, ut legata Miſſarum perpetua exigua, & oneri annexo imparia, ad rationem quinquaginta ſcutorum monetæ Romanæ (quæ unciis circiter viginti Siculis reſpondent) pro qualibet Miſſa quotidiana, reducerentur. Ita Peyr. *tom.* 2. *conſt.* 5. *Urbani VIII.* Marchin. *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 20. *n.* 7. Vides Summum Pontificem nequaquam liberè diſponere de Fidelium bonis, ſed ſolùm concedere, ut taxentur Miſſæ ad rationem juſti ſtipendii.

15 Secundò, idem Urbanus VIII. 6. Auguſti 1639. approbando Conſtitutiones Fratrum Minorum conceſſit, ut ii, in primo eorum Capitulo Miſſas, quas haberent annuas quotidianas, reducerent ad rationem ſexaginta ſcutorum annuorum. Ita Lezz. *V. Miſ. n.* 31. Quod Privilegium eandem habet explicationem. Neque te offendat modò quinquaginta, modò ſexaginta audire, ſtipendia enim hæc ad modum pretii rerum, habent Medium, Infimum, & Summum.

16 Sed petet quis: An his duobus Privilegiis fruantur alii Religioſi participantes in privilegiis?

Concedit Marchin. *dict. n.* 7. Negat Lezzan. *dict. num.* 31. Ille, ob rationem univerſalem, quod participantes communicent in privilegiis conceſſis, & concedentis. Hic, quia putat hæc non eſſe privilegia, ſed reductiones particulares, quas Pontifex ad petitionem particularium fecit, quæ certè aliis non communicantur. Secus, quando Pontifex concedit v. gr. uni Conventui alienationem alicujus boni immobilis, concederet omnibus participantibus. Adde quod jam ampliùs hi Religioſi non tenerentur adire Pontificem ob reductionem Miſſarum, cùm ipſi poſſint facere, & tamen praxis eſt in contrarium.

17 Sententia concedens eſt probabilior quoad conceſſionem allatam *n.* 16. Ratio eſt, quia illa privilegium eſt, non verò reductio, nam non reducit ipſe Pontifex ſed dat facultatem reducendi, & quidem per Diploma approbans Conſtitutiones Fratrum, id quod ſatis oſtendit eſſe conceſſionem univerſalem. Ad id, quod additur, Reſpondeo primò, eſto propter reductiones Miſſarum quotidianarum illi non obligarentur ad Pontificem confugere: obligarentur tamen propter alias reductiones non quotidianas, & quando reductio inſtat, ut fiat extra Capitulum. Sed reſpondeo ſecundò, conceſſionem ſolùm loqui de reductione facienda in primo Capitulo & non ampliùs; quare ſi occurrat facienda alia reductio poſt illud Capitulum, certè ad Sanctam Sedem erit recurrendum.

§. V. *Super illud §.* 1. Ac ſimiliter, *&c.*

Ubi,

Prohibetur, ne Sacerdos, retenta parte eleemoſynæ, Miſſam alteri celebrandam committat.

1 Sacerdos cùm receperit à Fideli argenteum integrum, ut Miſſam pro illo celebret, dat argenteum medium Petro ſimiliter Sacerdoti, ut ſui loco ſatisfaciat; medium verò ſibi retinet; poteſtne id licitè efficere? Decidit Sacra Congregatio ſupra §. 1. *num.* 10. non poſſe.

2 Et quia dubitatum fuit: An ſaltem poſſent Rectores Eccleſiæ aliquid ſibi retinere pro expenſis neceſſariis, vino, cera, Hoſtia, Paramentis, & ſimilibus. Reſpondit *ibidem n.* 36. poſſe Rectores Eccleſiæ pauperis, non verò ejus, quæ ſufficientes habet redditus: advertitque, ne plus juſto excedant hæ expenſæ, & nihilominus, his deductis, curandum eſſe tot celebrari Miſſas, quot fuere præſcriptæ ab offerentibus eleemoſynam.

3 Rurſus fuit dubitatum, An beneficiatus, qui poteſt per alium celebrare, teneatur huic alii dare ſtipendium ad rationem beneficii. Reſpondit *n.* 37. ſatis eſſe, ſi det eleemoſynam congruam ſecundùm morem Regionis, ſi aliud in fundatione cautum non fuerit.

4 Denique. An ille, cui datur ſtipendium manuale majus ſolito, pro Miſſa, debeat totum dare alteri, cui fortè illam celebrandam committit. Reſpondit *ibid. n.* 38. debere totum dare.

5 Vides diſcrimen? Id, quod conceſſum eſt Beneficiato habenti fortè pingues redditus pro onere Miſſarum, negatur recipienti eleemoſynam manualem pro miſſis. Et quidem meritò, nam huic fideles totam eleemoſynam dant pro ipſa Miſſa; ibi Fundatores dant etiam pro ipſa commodiore ſuſtentatione Beneficiati, ut alacrius ſerviat, &c.

6 Quæres: recipiens eleemoſynam manualem, ſi non ſervet hoc Decretum, peccatne mortaliter. Reſpondeo cum Peyrino *conſtitut.* 8. *Urbani VIII.* §. 4. alios affirmare, quia tam ſubtilis diſtinctio Sacræ Congregationis, in re tam gravi, id eam ſerio intendiſſe, demonſtrat. Ita Bordonus *reſ.* 26. *n.* 28. Alios negare, quia in Decreto hujus rei nulla adſunt verba indicantia culpam mortalem, & ex alio capite nulli tunc fit injuria, non Sacerdoti celebranti, quia ſtipendium minus voluntariè, ut ſupponimus, acceptat; non petenti Miſſam, jam enim illa pro ipſo celebratur.

An alii, præter Rectores Eccleſiæ, poſſint retinere expenſas pro vino, cera, Miniſtro, paramentis, &c.

7 Sed adhuc dubitabis primò: An ſicuti Rectori Eccleſiæ pauperis conceditur, poſſe retinere prædictas expenſas, ita poſſit Sacerdos legatarius, qui non ſit Rector Sacerdos, v. g. cui relictum fuit annuum legatum pro celebrandis tot Miſſis, poteſtne expoſcere aliquid plus, ut faciat dictas expenſas?

8 Idem quæritur in eleemoſynis manualibus; poteſtne expoſcere Sacerdos aliquid plus (ſed rationabile) quo ſatisfaciat Miniſtro inſervienti, vel inſumat pro cera, vino, &c.

9 Reſpondeo, utrumque poſſe juxta dicta *n.* 2. Sicut March. *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 18. *n.* 26. quia nemo cogitur inſumere de ſuo in gratiam alterius: id tamen non conſulerem diviti, quia ſapit indignam avaritiam. Cõfirmatur reſponſio, quia meritò alicubi taxantur hæ expenſæ ſeparatim ab ipſius Miſſæ ſtipendio, ut vidimus ſupra.

De hoc (retenta parte ſtipendii) eſt notanda, atq; à te fugienda propoſitio damnata ab Alexand. VII. quæ eſt hujuſmodi. *Poſt Decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere collato illi minore ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.*

An Capellanus, vel legatarius pinguis retinere poſſit partem ſtipendii?

10 Dubitabis ſecundò: An quod conceſſum eſt *nu.* 3. Beneficiato, concedatur Capellano, vel legatario pingui? Reſpondeo affirmativè, modò det juſtum ſtipendium alteri. Ita de Lugo *de Euch. diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 30. Aloyſ. Ricc. *in deciſ. p.* 2. *deciſ.* 219. *n.* 3. citans Sotum, Navarr. Bejam. Licèt enim Sacra Cõgreg. meminerit ſolius Beneficiati, cùm eadem ſit ratio, includuntur cæteri ſimiles; ſive ſint principales, ſive ſubrogati, quia *ſubrogatum ſapit naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur:* modò non ſit eleemoſyna manualis, ut *ibid.* dictum eſt.

11 Rogas: Quantum eſt hoc juſtum ſtipendium? Quantum lex Dice-

Diœceſana taxavit, quod apud nos eſſe ferè unum Julium pro una Miſſa feriata,& circiter duplicatum pro feſtiva, ſupra diximus *cap.1.* §.*1.n.2.* & §.*3.n.35.* Quod ſi alicubi taxatum non fuerit,illud erit juſtum, quod fuerit communi conſuetudine introductum, in quo caſu (ſicuti accidit in rerum pretiis non taxatis) erit reperire ſummum, medium, infimum, & beneficiatus non obligabitur, in prædicto caſu, niſi infimum dare, jam enim hoc juſtum ſtipendium eſt.

An quilibet alius poſſit alteri committere Miſſam, retenta parte ſtipendii?

12 Dubitabis tertiò: An in aliquo tandem caſu id alicui Sacerdoti liceat in manualibus eleemoſynis?

Reſpondeo, quamvis id abſolute Congregatio neget,ut vidimus *num.*4. adhuc tamen tres Exceptiones, ſeu declarationes admitti debent.

Prima eſt. Si alicubi hoc Decretum non ſit acceptatum, quæ eſt communis doctrina in legibus poſitivis. Id, quod hic innuere volui, quia Marchin. *de ord.tract.3.p.2.cap.32.num.8.fin.* ait, ſe audiviſſe, in multis Italiæ locis, & Romæ in multis Collegiatis, hoc Decretum, quoad hanc partem, non ſervari.

13 Secunda. Si ego Sacerdos recepi liberaliter à Petro pro una Miſſa unum v.g. aureum, pingue ſcilicet ſtipendium, ſi Petrus dedit præcisè, & ſimpliciter pro Miſſa, ita ut liberalitas exercita fuerit, in favorem, ut ita dicam, Miſſæ, ipſiuſque obſequium: certe non poſſem dare alteri Sacerdoti celebraturo pro eodem Petro unum Julium, juſtum ſcilicet ſtipendium, quodque ſupereſt, mihi retinere. Ita Dian. *p.2.tr.14.reſ.12.* At ſi fuit ex liberalitate, circa meam perſonam, quia ſum illius amicus, vel quia ſum pauper, &c. utique poſſem. Ita Aloyſ. Ricc. *in deciſ. p.3.deciſ.219.n.3.* Ratio eſt, quia in priori caſu ſtipendium fuit pro Miſſa, quod ſtipendium integrum debet dari ex Sacra Congregatione, in poſteriori, non fuit pro Miſſa, ſed pro alio titulo.

14 Tertia. Si Sacerdos, cui ego committo Miſſam celebrandam, ſit expreſsè contentus modica parte, etiam infra infimum ſtipendium, meliore parte mihi relicta, in rigore poſſum modicam illam partem ei dare. Ita Aloyſ. Ricc. *ibid. fine.* Ratio eſt, quia ſicuti poteſt mihi talis Sacerdos gratificari, dicendo pro mea commiſſione Miſſam ſine ullo ſtipendio, neque id prohibuit unquam Congregatio, quia id eſt mera liberalitas Sacerdotis: ita & poteſt mihi gratificari, condonando partem, quæ eſt adhuc partialis liberalitas.

Dixi (in rigore) nam ſunt duo omninò Scopuli timendi. Alter ne Sacerdos ille metu, vel alio ſimili affectu ducatur ad id: quaſi timeat, ne inveniat in poſterùm eleemoſynas pro Miſſis, niſi nunc condonet partem, jam enim tunc non eſſet ex liberalitate. Alter ne tali modo in periculum incidas ſordidæ negotiationis.

15 Denique, quod hactenus diximus, tum de prohibitione, tum de ejus exceptionibus, puto probabile eſſe, extendi etiam ad Parochos, ſeu ad Collectores Miſſarum, qui plura ſtipendia congregant, & deinde inter Sacerdotes ſtipendiarios diſtribuunt. Ratio eſt, quia quamvis hi non ſuſcipiant onus dicendi Miſſas, unde videantur ex Suar. *de Sacr. diſp.86.ſect.3.§. Hac verò occaſione,* ſaltem pro labore colligendi, & diſtribuendi poſſe ſibi aliquid retinere, nihilominus quia adhuc hæc eleemoſyna datur pro Miſſis, debet, ſecundùm hoc Decretum, integrè dari Miſſam celebranti, niſi adſit, ut dictum eſt, aliqua ex dictis tribus exceptionibus.

Sed certè, quia Decretum hoc ſolùm dirigitur ad Sacerdotes, ibi: *Prohibet Sacerdoti, ne parte Eleemoſynæ retenta, &c.* non audeo condemnare ejuſmodi Collectores, & Sacriſtas (etiamſi ſint Sacerdotes, ſed non ut talibus aſſignetur eleemoſyna, hoc eſt, ut ipſi Miſſas celebrent, ſed ut celebrandas eas curent) ſi moderatam pro labore mercedem ex datis pro Miſſa ſuſcipiant. Ratio eſt, quia cum prohibitio ſit odioſa, eſt reſtringenda ad ſolùm expreſsè prohibitos, prohibiti autem ſunt ſolùm Sacerdotes, quibus eleemoſyna datur pro Miſſis, quæ ab ipſis ſint celebrandæ. Cæteri ergo ſervent id, ad quod obligantur jure naturæ.

Ad idem reducitur, ſi quis, cùm ſit procurator, ut centum v.g. Miſſæ celebrentur, quæ Miſſæ in hac Urbe ſolent dici, v.gr. pro ducentis Juliis; ſi quis, inquam, per induſtriam ſuam mittat, ſeu eat ad aliam Urbem, ubi intra expoſtulatum tempus, dicantur pro centum Juliis: puto enim non eſſe improbabile poſſe talem procuratorem retinere ſibi alios centum. Ratio eſt, quia ſumi poteſt paritas à ſervo, qui per extraordinariam (non ad ordinariam, & mortalem obligatur ex ipſo famulatu) per ſuum laborem emit res minoris, quam valeant communiter in foro: poteſt enim retinere, quod ſupereſt, utpote fructum ſuæ induſtriæ: pari ergo modo in caſu noſtro.

Illud tamen perdiligenter in noſtro caſu notandum eſt, id non poſſe fieri, quando ex circumſtantiis animadverteretur, dantem eleemoſynam non voluiſſe ſolùm ipſum Miſſarum numerum, ſed voluiſſe benefacere loci Sacerdotibus, vel honorare Eccleſiam, vel quid ſimile, ut ex ſe patet.

§. VI. *Super illud §.1. n.11.* Præterea ne in Eccleſiis, *&c.*

Ubi præcipitur, ut Mobilia relicta pro Miſſis perpetuis, quam primùm inveſtiantur in bonis immobilibus fructiferis.

Licèt hoc Decretum primo aſpectu videatur explicatione non indigere, involvit tamen difficultates non contemnendas.

An Decretum hoc loquatur de nondum acceptatis?

1 Dubitabis enim primò. An ſi cui Eccleſiæ relinquatur aliquod mobile, pro onere Miſſę perpetuę, ſed nondũ Eccleſia acceptavit, obligentur Eccleſię Rectores talẽ inveſtituram, ſeu applicationẽ exequi?

Reſp. non obligari, quia ſi nondum Eccleſia acceptavit, cùm ſuum non ſit, de illo diſponere non poteſt. Illud autem ex Regulis univerſalibus ſupponas, eum, qui cauſam dat irrationabilem, ne acceptetur, juxta damnum, quod facit, peccare, & ad reſtitutionem teneri.

Quodnam mobile inveſtiendum ſit?

2 Dubitabis ſecundò, de quonam mobili hic agatur? Reſpondeo de omni, qualis eſt pecunia, argentum, aurum, ſupellex, &c. quæ relicta ſunt pro onere perpetuò Miſſarum. Ita Barboſ. *de appellat. verborum, V. Bona, num.5.*

3 Quòd ſi Teſtator magnam ſummam pecuniæ pro Miſſis relinquat, nec explicet, an intendat relinquere pro perpetuis, an pro temporaneis, id eſt, ſimul eodẽ tẽpore dicendis. Puto intelligi regulariter de perpetuis, atque adeò prædictam ſummam debere converti in annuos redditus, & inveſtiendam ad præſcriptum hujus Decreti. Ita Bonac. *de contr. d.13.q.13.q.17.p.7.n.6.§. ex quo ſequitur.* Ratio eſt, quia communiter non ſolet legari magna ſumma niſi pro Anniverſariis perpetuis, Dico (communiter) nam ſi legatum factum fuerit à Principe, aut valdè divite, cùm hi ſoleant magnam pecuniæ vim legare pro celebrandis ſimul multis Miſſis, pro his erit tunc pecunia diſtribuenda, ſemper habendo præ oculis Teſtatoris mentem, quæ ex circumſtantiis, verbis Teſtamenti, & ſimilibus eſt diligenter inveſtiganda.

Quandonam urget onus celebrandi Miſſas in hoc caſu?

4 Dubitabis tertiò, quandonam incipiat obligatio celebrandi, ſtatim ne poſt Depoſitum pecuniæ, an poſt acceptationem Eccleſiæ, an poſt factam inveſtituram? Reſp. poſt inveſtituram. Sic March. *de ord. tr. 3.p.2.c.15.n.28.§. Quæres Quintò.* Ratio eſt, quia tunc incipit ſtipendium, ergo tunc & onus. Quòd ſi propter culpam alicujus, res differtur; is delinquet, & reſtitutioni erit obnoxius.

In quonam bono Immobili debet ejuſmodi mobile inveſtiri?

5 Dubitabis quartò. Et cujus conditionis eſſe debeat bonum Immobile, ut huic Decreto, per inveſtituram in illud, ſatisfiat? Poteſt nimirum talis pecunia implicari, Primò in emendo aliquo prædio, domo, horto, pomario, molendino, vinea, vel ſimili.

Secundò, in emendo aliquo cenſu, ſeu annuo reddito, perpetuo.

Tertiò in extinguendo proprium cenſum, quo fortè gravatur talis Eccleſia, quæ onus perpetuum Miſſarum ſuſceptura eſt.

Quartò in ſolvendo reſiduum pretii alicujus prædii, quod eadem Eccleſia, non dato toto pretio, fortè emerat.

Quintò, in redimendo aliquod prędium, quod eadem Eccleſia fortè vendiderat, pacto inito cum ementibus, ut obligarentur, reddito ab Eccleſia pretio retrovendere.

Sextò, in imponendo cenſum ſuper bona propria Eccleſiæ.

Septimò, in fabricanda parte Conventus.

6 Hæc fusè perſequi pertinet ad Juriſperitos: pro noſtro tamen inſtituto ſpectãte forum conſcientię, Dico in aliquibus ex primis quinque modis certum, in omnibus iiſdem quinque probabile ſaltem eſſe, quod poſſit. Ratio univerſaliter eſt, quia ex verbis, & intentione Decreti nihil aliud requiritur, niſi ut pecunia illa, ſeu bonum mobile fiat immobile, id eſt perpetuum, & fructiferum, ut ſic ſuſtineri valeat onus perpetuæ Miſſæ. At ſi pecunia implicetur aliquo ex his prædictis quinque modis, id ſufficienter habetur. Ergo, &c.

In ſexto, & ſeptimo modo non poſſe, mox patebit, nam diſcurro breviter per ſingulos.

7 Quoad primum, nõ videtur eſſe difficultas, immò id maximè intenditur; ut nimirum poſſideatur ab Eccleſia bonum immobile, qualia ſupponimus eſſe ea, quæ ibi numeravimus, ſaltem quoad intentum Sacræ Congregationis, unde annui fructus percipi ſoleant.

8 Quoad ſecundum, jus cenſus, ſeu annui redditus perpetui immobile bonum eſt, & frugiferum: Ita Barboſ. *de Appell. verborum v. immobilia, nu.1.* eſt enim perpetuum, & fructus reddit, quibus ſufficienter, ut in humanis, & non minus, quàm in alio immobili fundo, provideatur perpetuitati Miſſarum.

9 Quoad tertium; dum extinguitur cenſus, quem Eccleſia ſuper ſua bona aliis debet, quaſi acquirit illum redditum annuum perpetũ pro ſe, quo acquiſito, ſuſtinere jam poteſt onus Miſſę. Cavendum tamẽ eſt, ne Eccleſia etiam poſt extinctum cenſum, vel ſit inſufficiens, vel prudenter timeatur fore negligens ad novum onus, quod ſuſcipit.

Non ſic, ſi quis inveſtit dictam pecuniã ſuper bona immobilia ſuęmet Eccleſię exempta à ſimili cenſu, quia tunc nihil de novo acquirit

ipſa

ipſa Eccleſia, unde fructus habeat, ad onus Miſſæ ſuſtinendum, nam propterea non poſſe ſic dictam pecuniam inveſtiri puto cum Lezzana ex Bordono, *v. Miſſa n.37.*

10 Quoad quartum, dum ſolvitur reſiduum illud pretii pro prædio, perinde eſt ac ſi pars prædii nondum empta, nunc ematur: jam ergo ſatis pecunia in immobili bono implicatur.

11 Quoad quintum, quod eſt magis controverſum, inde probatur, quia quemadmodum in prædictis quatuor caſibus, ita in hoc quinto, ſatis pecunia inveſtitur in re immobili, hoc eſt, in illo prędio, quod de novo redit ad Eccleſiam, quodque jam fructus reddit, quo pacto ſatis impletur mens Sacræ Congregationis. Quare non videtur Marchin. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 15. n. 28. §. quæro ergo primo*, conſequenter loqui, dum concedit per prædictos quatuor modos, ſatisfieri menti Congregationis, non verò per hunc quintum.

Dices cum eodem Marchino, poteſt occurrere, ut anteriores creditores, quorum hypotheca nõ remanſit extincta per venditionẽ ſubſecutã, ſed rem venditã aſſociavit, ſẽper agere valeant cõtra prędium retroemptum, & illud evincere, atque adeò poſſet amitti legatum.

Confirmatur, quia Sacra Rota apud Farin. *p. 2. deciſ. 563.* propter hoc fundamentum in ſimili quadam quæſtione rejecit hunc quintum.

12 Reſp. advertendo prius, quòd in omnibus inveſtituris, ſemper præ oculis haberi debet immobile, in quo pecunia applicatur, non debere eſſe ita aliis hypothecis, ſeu obligationibus affectum, ut ſit periculum, quod ab aliquo evincatur cum damno legati. Quis enim legitimè implicabit pecuniam in emendo prædio, in quod uxor, v. gr. habet jus ſuarũ dotium, vel quid ſimile? certè hoc eſſet pecuniam perdere, non implicare. Hoc poſito: Dico non eſſe mirum, quod, ſi in illo prędio retrovendito ſint anteriores Creditores, non poſſit inibi inveſtiri pecunia, quia inſtat periculum dictum; jam ergo, ſi non ſint ejuſmodi anteriores, poterit; atque adeò ſtat noſtra doctrina, quòd ex vi retrovenditionis, poſſit. Cœterùm & in hoc quinto, & aliis pręcedentibus modis ſẽper ſimilia pericula à diligẽte negotiatore cavẽda ſunt.

13 Ad confirmationem Reſpondeo, Sacram Rotam ideò in illa deciſione hunc quintum modum rejeciſſe, quia contra prædium retrovenditum timebantur, & fortaſſe aderant anteriores, non autem ex vi contractus retrovenditionis, ut dictum eſt.

Quoad ſextum dictum eſt obiter, *num. 9.*

Quoad ſeptimum dico non eſſe audiendum doctiſs. Bordonum *in Concil. Reg. reſ. 25. n. 34* docentem, dictam pecuniam poſſe implicari in fabricanda parte Conventus, vel in alia re ſimili non faciente actu fructus. Ratio eſt jam dicta, quia ſic non implicaretur eo modo, quo requirit Sacra Congregatio, hoc eſt, ut poſſit ex ejus fructu onus Miſſarum ſuſtineri.

14 Deniq; adverte, non ſolùm bona immobilia, in qua dicta pecunia erit implicata, ſi contingat authoritate Pontificia alienari, debere eorum pretium in alia immobilia inveſtiri toties quoties, ſed etiam ſi contingat alienari cum eadem facultate bonum immobile, v. g. Fundum, Molendinum, domum, &c. relicta à Teſtatoribus, ut eum eorũ fructibus ſuſtineantur onera perpetua Miſſarum. Ratio nõ ſolùm ducitur ex eo, quod hæc ſunt bona Eccleſiaſtica immobilia, atque adeo eorum pretiũ immobile reputatur, & conſequenter id ſuper aliquod bonum ſtabile venit inveſtiendum: ſed etiam quia dum Sacra Congr. ita diſpoſuit de immobilibus emptis pecunia addicta illis Miſſis: multo magis id diſponere videtur, (& quidem ſub iiſdem pœnis) de ſimilibus immobilibus relictis pro dictis perpetuis Miſſis.

Quantum extendatur ad illud (quam primum inveſtiendi.)

15 Dubitabis quintò. Quantum ſive hæres, ſive quicumque alius, ad quem pertinere contigerit, expectare, ſine ſcrupulo poterit, ad dictam pecuniam inveſtiendam?

Reſpondeo, etiam ſi multùm expectet, quando non invenitur modus utilis inveſtiendi ad præſcriptum Teſtatoris, non peccat: quia illum (*quamprimùm*) intelligitur, Quamprimùm prudenter, & utili negotiatione poterit.

At expectetur ea mera negligentia, tunc erit culpa, quando infert grave damnum Teſtatori, cum is, ſ. per executoris negligentiam fundatarum Miſſarum ſuffragiis defraudatur. Non eſt tamen id metaphyſicè expendendum, ſed moraliter, ut ea cura adhibeatur, eoque tempore fiat, quo ſimilia gravia negotia fieri communiter ſolent; quod potiùs arbitrio prudentis, quàm certa regula definiri valet.

Quantum extendatur illud, ſtatim pecunia deponatur.
Et quid ſignificet illud, Ædem Sacram.

Quod intra tridnum fit, fieri ſtatim, habemus in jure *l. fin. C. de errore Advoc.* & *l. fin. C. de jud. ciis*, poterit ergo talis depoſitio fieri intra triduum: & meritò, nam ſi majorem celeritatem vellemus, nimis ſtrictè leges, quæ debent eſſe humanæ fragilitati accommodatæ, interpretaremur.

Ædis ſacra nomine puto intelligi locum fortè in tali Monaſterio, vel Eccleſia deſtinatum ad hæc ſimilia depoſita gravia conſervanda; qui, ſi non ſit, jam monet Sacra Congreg. ut deponantur apud perſonã idoneam. Cùm autem ea loquatur ſub illa diſtinctione *Vel*, puto, etiã ſi adeſſet talis Ædes ſacra, te poſſe apud perſonam idoneam cõſervare, etiam ſi ejuſmodi perſona eſſet proprii Monaſterii, dummodo ſine fuco, & fallacia ſecura judicaretur pecunia, quod ſcilicet in alios uſus non cõſumeretur. Ratio eſt, quia jam ſatis ſuperque finis à lege intentus haberetur.

Quid intelligatur per illud (pro Miſſis perpetuis.)

16 Dubitabis ſextò. An pecunia relicta non pro Miſſis dicendis in perpetuum, ſed in longum tempus, v. g. pro quadraginta, vel centum annis, ex vi hujus Decreti, ſit modo dictu inveſtienda?

Reſpondeo negativè cũ Lezzana *v. Miſſa n. 37.* Perpetuum *l. Juriſperitos ff. de excuſat. tut.* ſignificat propriè tempus non habens certum finem, eſto aliquando tempus centum annorum, immò infra centum annos, dicatur, etiam perpetuum. In legibus autem benignior ſemper interpretatio eſt facienda, ut quanto minus poſſumus libertatem lędere, concedamus. Poſſunt tamen ex alio capite aſtringi executores, vel legatarii ad inveſtiendum, ut ſcilicet talem pecuniam fructuosè inveſtiant, quo ſecurius dictum onus à Succeſſoribus pro ſuo tempore impleatur.

§. VII. *Super illud §. primi n. 12.* Ad hæc Sacra Congregatio, &c.

Ubi.

Præcipitur, ne ſuſcipiantur onera perpetua ſine licentia.

1 PRæcipit Sacra Congregatio ſecularibus Sacerdotibus ſub Interdicto ingreſſus Eccleſię, & Religioſis ſub privatione, & inhabilitate ad Officia, privationeque vocis activæ, & paſſivæ, ipſo facto, incurrendis, ne ſuſcipiant onera perpetua Miſſarum, ſine licentia in ſcriptis, & gratia concedenda ab Epiſcopo, ſeu Vicario Generali, vel Generali, ſeu Provinciali.

2 Et quia dubitatum fuit, an hæc prohibitio dirigeretur non ſolũ ad Rectores Eccleſiarum, ſed etiam ad privatos Sacerdotes, ſi quando illis tale quid relinquatur. Reſpondit *n. 24.* etiam ad hos dirigi.

Notandum eſt autem illud *onera perpetua*, nam propterea rectè non nemo, ut Verricell. *tr. 8. q. mor. 55.* advertit, Capellaniam amovibilem non includi in hac prohibitione.

Ad quoſnam dirigatur prohibitio ſuſcipiendi onera perpetua ſine licentia?

3 Sed adhuc dubitabis primò, quoſnam comprehendat dicta clauſula? Occurrit enim non raro, ut teſtator committat hęredibus, vel alteri cuilibet, ut eligant Sacerdotem, qui celebret Miſſas ad intentionem ipſius Teſtatoris: quo Sacerdote mortuo, eligant alium, & ſic in perpetuum: Dubitabis ergo, an dicti hæredes, ut acceptent hoc onus eligendi Sacerdotem, qui ſe obliget ad dicendas Miſſas, indigeant licentia Epiſcopi.

4 Reſpondeo, non indigere. Ratio eſt, quia in hoc caſu, nec hæres, nec alter, (quantumvis Rector Eccleſiæ fortaſſe ſit) ſuſcipit onus Miſſarum, ſed curam procurandi, ut alter ſub annuo ſtipendio, veluti ſub manuale eleemoſyna ſe obliget ad Miſſas, de qua cura præſens Decretum non loquitur.

An pœnæ ibi latæ requirant ſententiam declaratoriam?

5 Dubitabis ſecundò. Cum pœnæ relatæ *n. 1.* incurrantur ipſo facto, & abſque declaratione, an adhuc neceſſaria ſit ſententia declaratoria criminis, hoc eſt, ſententia Judicis legitimè pronunciantis tranſgreſſorem recepiſſe onus perpetuum ſine licentia?

6 Reſpondeo. Communis doctrina eſt, quod aliquæ pœnæ impoſitæ ipſo facto in legibus non indigeant ejuſmodi ſententia. Lege Tho. Sanchez *l. 9. de matrim. diſp. 30.* Laym *de legib. 5. tr. 4. c. 15. num. 5.* alioſque *ibid.* citatos. Tales ſine dubio cenſentur ab omnibus pœnæ Excommunicationis, Suſpenſionis, Interdicti, Irregularitatis ipſo facto latæ: aliquæ verò indigeant, quales ſine dubio item ſunt pœnæ Mortis, Amiſſionis bonorum, Exilii; in quibus etiamſi dicat lex, quod tranſgreſſor ipſo facto, & abſque alia declaratione in illas incurrat, licèt ex vi talis clauſulæ non ſit neceſſaria ſententia declaratoria pœnę, hoc eſt, ſententia, quæ pronunciet talem tranſgreſſorem incidiſſe in dictas pœnas; neceſſaria eſt nihilominus ſententia declaratoria criminis, hoc eſt, ſententia, quæ pronunciet talem tranſgreſſorem incidiſſe in tale crimen, ad quod eæ pœnæ eo ipſo conſequuntur: cur autem ita ſit in his, & non in illis? Reſpondet Sanchez *l. c.* ſe non invenire adæquatam rationem, ſed ſolum, quia ita uſu receptum eſt.

Inhabilitas autem ad beneficia, & inhabilitas ad ſuffragium ferendum ipſo facto lata utrùm ſint ex indigentibus ſententia declaratoria criminis, an non, eſt controverſum; probabile tamen cenſet Sanch. *l. c. nu. 1.* indigere, ut videre facile eſt apud ipſum.

Ex his, in caſu noſtro, diſtinguendum omninò eſt. Vel enim dubitatio pręſens procedit de Sacerdotibus ſęcularibus, contra quos fulminatur pœna Interdicti ingreſſus in Eccleſiam, & tunc dico, hanc non indigere ſententia declaratoria criminis, ſed ſtatim tales tranſgreſſores ſe tanquam interdictos abſtinere debere ab ejuſmodi ingreſſu. Ratio eſt, quia interdictum, ut modo diximus, numeratur inter pœ-

Digitized by Google

Pęnas,quæ tali ſententia non indigent. Vel dubitatio procedit de Religioſis, quibus imponitur pęna inhabilitatis ad officia, & privationis vocis activæ, & paſſivæ: & tunc dico hac in opinione ſatis probabili indigere, ac propterea ante ſententiam non obligari transgreſſorem Religioſum ſe tanquam inhabilem, & privatum gerere. Ratio eſt, quia inhabilitas ad officia, & privatio vocis activæ, & paſſivæ, vel idem ſunt cum inhabilitate ad Beneficia, & ad ſuffragia ferenda, vel perinde ſe habent, ac illa, quæ (ut *num.6.* diximus ex probabili ſententia) talem ſententiam declaratoriam requirunt.

Quis poſſit abſolvere in prædictis?

9 Dubitabis tertiò. Quis poſſit abſolvere has pœnas, ſi fortè in illas aliquis incurrerit?

Reſpondeo; ſi hæ pœnæ eſſent Summo Pontifici reſervatæ; rurſus ſi incurrerentur, propter delictum adulterio gravius, eſſet aliqua difficultas: nunc verò facilis eſt reſponſio, poſſe nimirum abſolvi, vel ab Ordinario, vel à Superiore Regulari reſpectivè ad ſuos ſubditos. Sic Lezzan. *t.1.c.10.n.34. & 35.* Ratio eſt, quia cùm non ſint reſervatæ, ſemper Ordinarii, & Prælati intelliguntur eſſe in ſuo jure valendi eas remittere, quando incurruntur ob crimina minùs gravia, quàm ſit adulterium, ex declaratione Alexandri III. *At ſi Clericis §. De adulteriis*; at certè adulterio minus grave eſt hoc, de quo agimus.

An licentia hæc valida ſit ſine ſcriptura?

10 Dubitabis tertiò. De validitate licentiæ, quæ hìc requiritur, ſi fortè habeatur tantùm oretenus.

Reſp. adhuc tunc fore validam. Ratio eſt, quia illud, quod habetur in Decreto (*cum licentia in ſcriptis concedenda*) notat modum, non conditionem, & quidem adjectum actui perfecto: quoniam ergo tunc non vitiatur actus, ut vidimus ſupra *l.1.c.4.§.1.n.40.* nec vitiabitur hæc licentia, ſi ſcriptura deficiat. Quod autem ſcriptura, hìc, ut modus, non ut conditio, requiratur, ſi aliunde non pateret, idem probatur: Quia ex Sanch. *lib.3 de matr.diſp.233.n.2.* forma expreſſa in mandato, quando non pertinet ad eſſentiam actus, non habet rationem conditionis, ſed modi actum non vitiantis: At ſcriptura non pertinet ad ſubſtantiam licentiæ, ut ex ſe patet; ergo, &c.

An ſit valida, ſi non ſit gratis conceſſa?

11 Dubitabis quartò. Quid ſi licentia concedatur pretio mediante? Reſpondeo licentiam eſſe validam, quamvis illicitè datam. Ratio eſt eadem, quia illud, quod eſt in Decreto (*cum licentia gratis concedenda*) ſignificat modum, non conditionem, ut modo de voce (*in ſcriptis*) dictum eſt.

12 Certè (ut id hac occaſione obiter dicam) quando in conceſſionibus Indulgentiarum ponit Pontif. *eſſe gratis publicandas ab Ordinariis*; ſi talis clauſula ponatur ſolùm enunciativè, & ſolùm notans id, quod jure debetur, nimirum has gratias eſſe ſine pretio concedendas, valida erit Indulgentia, etiam ſi aliquid ab Ordinario recipiatur. At ſi ponatur clauſula invalidans in hunc ferè modum: *ne aliquid recipiatur, alioqui indulgentia ſit nulla*; nulla erit, ſi quid recipiatur. Ratio utriuſque dicti eſt, ex Sanch. *ibid.num.4.* quia ibi notatur modus tantummodo, hìc clauſula illa clarè invalidans habet vim conditionis, unde, niſi fiat juxta dictam clauſulam, invalida erit conceſſio. Redeo ad noſtra.

An validè ſuſcipiat onus perpetuum Miſſandi, qui ſine licentia ſuſcipit?

13 Dubitabis 5. An ſi quis, eſto delinquat, (de quo mox §.8.*n.*18.) validè tamen onus perpetuũ contrahat, ſi ſine licentia illud admittit.

Reſpondeo. Clauſula Decreti hæc eſt: *Neque in poſterum onera perpetua ſuſcipiant Miſſarum celebrandarum ſine licentia*. Si ergo hæc clauſula eſt irritans, invalidè contrahet, ſi ſolùm eſt prohibens, ſanè contrahet validè. Id ergo quærendum nobis eſt.

14 Suar. quem Theologi ferè omnes ſequuntur, Sanch. Mol. Salas aliique apud Caſtrop. *t.1.tr.3.de leg.diſp.2.p.8.* docet, ex eo ſolùm, quod lex prohibeat actum, non cenſeri actum nullum in conſcientia, ſi fiat contra talem legem: ſed ſi Legiſlator velit nullitatem talis actus, debet in lege verbis id explicantibus diſponere.

Contra, Juriſperiti ferè omnes, Bald. Tiraquell. aliiq; apud Caſtrop. *l.c.* communiter docent, ſtatim atque lex prohibet actum, cenſeri illum nullum reddere, v. g. ſi ferretur lex in hunc modum: *Ne quis quidpiam hoc anno mutuum det*. Theologi affirmant, quod niſi in tali lege addatur clauſula irritans in hunc, vel ſimilem modum (*quod ſi dederit, nullus ſit talis mutui contractus*) erit validus talis mutui contractus, eſto annullari per ſententiam poſſit à Judice.

At Juriſperiti aſſerunt, ſive addatur, ſive non clauſula irritans, ſemper fore irritum, & invalidum ejuſmodi contractum.

15 Ratio Juriſperitorum eſt, quia nihil proſus contra voluntatem Superioris poteſt voluntas inferioris. Ratio Theologorum eſt, quia prohibere, & irritare ſunt omninò diſtincta, priùs enim edicit, ne fiat, poſteriùs verò, ne valeat actus. Et ſic non valet conſequentia, lex prohibuit, ergo lex irritavit. Sanè Eccleſia olim prohibuit matrimonia clandeſtina, non tamen erant irrita, ut ex Trid. *ſeſſ.24.cap.1. de ref. mat.* conſtat.

Hæc ſententia ſine dubio eſt recipienda, & ad rationem Juriſperitorum reſpondendum, facientem contra legem ſolùm prohibentem, non contraire voluntati Superioris quoad valorem actus, ſed ſolùm quoad actus prohibitionem, unde inhoneſtè, ſeu illicitè faciet, non verò invalidè. Nec obſtat lex *non dubium, C. de legibus*, quia illam ſatis benè interpretantur Caſtrop. *l.c.* aliique.

16 His ergo poſitis, jam ad reſolutionem caſus noſtri facilis patet via. Cùm enim Decreti noſtri clauſula ſit ſolùm prohibens, eſto delinquat, qui ſine licentia dictum onus ſuſcipit, validè tamen ſuſcipit, poteritque nihilominus talis ſuſceptio à Superiore annullari, quia hic ſuſceptionis actus non eſt incapax irritationis, ut ex prædictis Doctoribus latiùs colligi poteſt.

An peccetur mortaliter ab eo, qui ſine licentia tale onus admittit?

17 Dubitabis ſextò, An moraliter peccet is, qui Miſſandi perpetuum onus ſuſcipit ſine licentia? Dico id expoſcere altiorem tractationem. Cùm enim hęc Decreta ſint leges Eccleſiaſticæ, imponantq; in hac clauſula pœnas dictas *n.1.* dicendum eſt, An quando ejuſmodi leges prædictas pęnas imponunt, obligent, non ſolùm ad ipſas pęnas, ſed etiam ad culpam, id quod *in §. ſeq.* commodiùs præſtabimus.

§. VIII. Occaſione prædictæ clauſulæ; Quærimus: Quando lex Eccleſiaſtica imponit pęnam, an obliget etiam ad culpam?

1 POena, quæ in his legibus ſolet apponi, vel eſt ſpiritualis, vel temporalis, de quibus, qua ratione ſint ſigna obligationis mortalis, ſeparatim eſt, claritatis gratia, diſſerendum.

Pęna ſpiritualis.

2 Certum eſt primò, obligari fideles ad mortale, quoties lex Eccleſiaſtica aliquid præcipit ſub pœna peccati mortalis. Huc reducuntur verba his æquivalentia, ut cùm quid jubetur *in virtute Sanctæ Obedientiæ, ſub obteſtatione divini Judicii, ſub indignatione Apoſtolorum Petri, & Pauli, ſub pęna maledictionis Dei, ſub ſtricto Dei judicio, in virtute Juris jurandi, vel voti facti, & ſimilium*. Uſus enim jam obtinuit, ut hæc verba indicent intentionem Superioris obligandi ſub mortali, comprobatque communis Doctorum ſententia apud Valent. *p.2.d.7.q.5.p.6.§.3.V. Tertium ſignum eſt*.

3 Certum eſt ſecundò, obligari item ſub mortali, quando lex præcipit ſub pœna Excommunicationis majoris latæ ſententiæ. Ratio eſt, quia hæc, utpotè omnium graviſſima pœna, non incurritur, atque adeò nec imponitur, niſi propter peccatum mortale, nam ideò dicere aliqui ſolent, quod pœna dictæ Excommunicationis, vel peccatum mortale ſupponit, vel inducit.

4 Hæc ſunt certa. Dubium autem eſt, An pœna lata vel ferenda Suſpenſionis, vel Interdicti, vel Irregularitatis, vel pœna majoris Excommunicationis ferendæ ſint ſigna obligationis mortalis. Non meminimus Excommunicationis minoris, quia hanc non eſſe ſignum mortalis obligationis, cùm ſoleat pro peccato veniali incurri, omnes communiter concedunt.

5 Et quidem in hoc triplex eſt ſententia. Prima diſtinguit, aitque pœnam Suſpenſionis, Interdicti, Irregularitatis ipſo facto incurrendam, eſſe ſignum obligationis mortalis. At pœnam Excommunicationis ferendæ, & propter paritatem pœnam Suſpenſionis, Interdicti, Irregularitatis ferendam, non Item. Ita Caſtrop. *to.1. tr.3. de leg.d.1.p.15.n.3.* alios citans. Ratio eſt, quia quando imponuntur ferendæ, cùm requirant ulteriorem admonitionem, ad hoc ut incurrantur, non cenſentur tam graves, & propterea nec ſufficiens ſignum obligationis mortalis.

6 Secunda ſententia nihil diſtinguens, docet omnes illas pœnas ſpirituales, ſive latas, ſive ferendas ſigna eſſe per ſe, ut quod ſub illis præcipitur, ſit præſtandum ſub reatu culpæ mortalis. Sic Sanchez *in dec. lib 6. cap 4. à num 47.* citans Suarium. Ratio eſt, quia per ſe (niſi aliud ex mente legiſlatoris, vel aliundè colligatur) hæ pœnæ ſunt graviſſimæ, utpotè ſpirituales, quare conjiciendum eſt (inquit) obligare ſub mortali.

7 Tertia ſententia, nihil item diſtinguens, tenet, omnes prædictas *nu.4.* pœnas, ſive ipſo facto latas, ſive ferendas, ſive ipſam Excommunicationem ferendam, non eſſe ſignum mortalis obligationis. Ita Val. *1.2. d.7. q.5. p.6. verbo, Quartum ſignum*, citatque Navarr. Caſtrum, Caet. Quoad ſuſpenſ. Azor. *p.1. lib.5. cap.5. q.5.* Quoad irregul. Sayr. *in clavi lib.3. c.7. nu.25.* Conſentit in multis Salon. 2. 2. *tract.2. q.77. art.1. controv.8. num.8.* Quoad excomm. ferendam dictus Val. *loc.cit.* Caſtrop. *loc.cit.* colligitur ex citat. Sanch. *lib.2. in decal. cap. 31. num.4. juncto num.26.* Hæc igitur tertia ſententia, exceptis verbis expreſsè, vel æquivalenter mortalem obligationem notantibus, ut vidimus, *num.2.* & excepta pœna Excommunicationis latæ ſententiæ, ut *num.3.* diximus, & excepta legitima acceptatione, praxique fidelium, de qua infra *num.17.* nunquam cognoſcit obligationem mortalem, ex eo, quòd dictæ, vel ſimiles pœnæ, ſive latæ, ſive ferendæ, legi Eccleſiaſticæ adjungantur. Ratio ex Valentia *loc. cit.* eſt, quia hæ pœnæ, etiam ipſo facto, latæ, poſſunt incurri propter

peccatum

eccatum veniale. Immò Irregularitas incurritur interdum abſque ullo peccato: ergo quando imponuntur, non ſtatim poſſumus conjicere imponi propter mortale. Adde in odioſis mitiorem eſſe interpretationem faciendam, & in dubio obligationis ab omnibus fere concedi, cum Caſtrop. *t.1. tr.3. de leg. diſp.1. p.9. n.1.* ſtandum eſſe pro libertate, atque adeò obligationem eſſe accipiendam de veniali. Cùm igitur hæ pœnæ poſſint explicari, quod afferant culpam venialem, vel mortalem, dicendum erit, juxta benigniorem interpretationem, & pro libertate, ſolùm afferre venialem.

8 Hanc tertiam ſententiam libens ſequor, præſertim quia Valentia *loc. cit.* contra Joannem Medinam, *Quamquam* (ait) *has etiam pœnas Suſpenſionis, Interdicti, & Irregularitatis Joannes Medina in tractatu de Jejuno non ſatis, ut patet, conſideratè dixit, eſſe indicium obligationis ſub mortali.*

9 Hæc Valentia. Qui ſanè dum *ibid.* dixit ea pœnis ſpiritualibus ſolam Excommunicationem latæ ſententiæ eſſe ſignum gravis obligationis, videtur conſequenter exclusiſſe à ſigno obligationis mortalis omnes ſimiles pęnas v. g. Depoſitionis, Degradationis, Privationis Eccleſiaſticæ ſepulturæ, &c. & quidem meritò. Ratio eſt, quia privatio ſepulturæ imponitur etiam pro nulla culpa (id quod immeritò negat Caſtrop. T.2. *tr.3. de leg. diſp.1. p.5. n.15.*) ut quando in Interdicto locali, etiam illi, qui non dederunt Interdicto cauſam, non poſſunt gaudere Eccleſiaſtica ſepultura. Pœnæ verò Depoſitionis, & Degradationis videntur impoſitæ pro foro externo, non verò pro foro interno, id quod mihi perſuadeo ex duabus conjecturis. Primò, quia hæ pœnæ nonniſi ſecundùm allegata, & probata, extorquentur. Secundò, quia ſi Irregularitas, ex modò dictis, non eſt ſignum mortale, cùm tamen afferat impedimentum ad Ordinum ſuſceptionem, vel executionem, nec erit Depoſitio, & Degradatio, quæ ſupra dictum impedimentum, & nihil aliud addunt, niſi extrinſecas quaſdam demonſtrationes ſolitas in Depoſitione, & Degradatione exhiberi; quæ nihil pertinent ad forum conſcientiæ.

Pœna Temporali.

10 Sed jam quæramus de pœnis temporalibus, ad quas reducimus pœnam inhabilitatis ad officia, vel beneficia, privationis vocis activæ, & paſſivæ, & ſi quæ ſimiles ſunt aliæ; quamvis enim hæ corporales pœnæ nequaquam ſint, certè temporales propriè ſunt, non ſpirituales.

11 Præmitto legem pęnalem in univerſum duplicem eſſe, ideſt purè pœnalem, & mixtam. Prior eſt illa, in qua ſola pęna apparet, & nulla juſſio, v. gr. *Qui noctu arma portat, ſubeat pœnam carceris, Triremis, exilii.* Vel *ſi quis arma feret, ſubibit pœnam carceris, &c.* Poſterior eſt ea, in qua, præter pęnam, apparet juſſio, ſive implicitè, vel explicitè, v.g. ſic: *Jubemus, ne quis arma noctu deferat ſub pœnam Carceris.* Ubi apparet expreſſa juſſio Vel ſit: *Ne quis arma ferat ſub pœnam carceris, &c.* Ubi implicitè, ſeu in actu exercito in illo actu imperandi (*Ne ferat*) adeſt præceptio: Hoc poſito, triplex eſt ſententia, ſive ſermo ſit de Eccleſiaſticis, ſive de legibus civilibus, nam propter paritatem rationis de utraque ſimul agunt Doctores.

12 Prima ſententia docet, omnes leges penales ſive puras, ſive mixtas in materia, & in pęna gravi temporali obligare tranſgreſſores ad mortale, quando de contraria expreſſa Legislatoris mente non conſtat. Ita Sotus, Tol. Azor. aliiq; cit. à Sanc. *l.6 in D c.4.4. n.59.* Ratio præcipua eſt, quia de natura legis, & præcepti eſt inducere obligationem. Ergo non ſolùm ad pęnam, ſed etiam ad culpam gravem.

Adde, quòd pęna ſupponit culpam, ſecus pęna injuſtè infligeretur, nulla, vel non proportionata culpa præcedente; quare ſi lex ad gravem pœnam obligat, ſupponit gravem præceſſiſſe culpam.

13 Secunda ſententia diſtinguit, aitque, legem pęnalem puram non inducere ullius culpæ obligationem, mixtam verò inducere. Ita Sanch. *ibid. n.6.* Caſtrop. parum differens *T.1. tr.3. de leg. d.1. p.15. nu 8.* ut etiam Vaſq. *p.2. diſp.159. c.2. & 3.* Ratio quoad pęnalem puram eſt, quia lex non operatur ultra intentionem Legislatoris. Cùm ergo, in pęna pura clarè appareat, Legislatorem ad ſolam pęnam velle obligare, ſiquidē ſolius pœnæ, nulla juſſione addita, meminit, conſequenter dicēdum erit ad ſolam culpam obligare voluiſſe. Ratio præcipua quoad mixtam, eſt, quia in hac duo inveniuntur, Pœna, & Præceptum, cùm igitur præceptum adſit, & appoſitio pœnæ non diminuat vim præcepti, ſed potiùs augeat, remanebit præceptum in ſuo vigore, atque adeò ad culpam, juxta materiæ gravitatem obligabit.

14 Tertia ſententia, quam libens amplector, aſſerit univerſaliter nullam legem pęnalem, ſive puram, ſive mixtam in quacumq; pœna temporali quantumvis gravi obligare in conſcientia ad culpam, ſed ſolùm ad ſuſtinendam pęnam. Ita Val. *p.2. d.7. q.5. p.6. §.3. v. Alterum ſignum,* Villalob. *in ſumm. T.1. tr.2. d.22. n.6.* citans Navarr. alioſque apud Dan. *a p. tract. de legib. reſ* 20. probabilemque fatentur. Azor. *p.1. l.5. c.6. q.5.* Filliuc. *tom.2. Tract.21. cap.11. num.418. & 429.* aliique. Ratio potiſſima allata à Valentia eſt, quia quoad legislatores ſæculares, cùm ipſi rariſſimè, ne dicam nunquam, ſoleant obligare in conſcientia, certè ſi ſe expreſsè non explicant, ſed ſolùm pęnam, licèt addito etiam imperio, exprimant: judicabimus illos, more ſuo, in conſcientia non obligare, & verè nihil aliud intendiſſe, niſi, id quod exprimunt, nempe pęnam. Quoad Eccleſiaſticos verò, cùm illi è contra ſoleant ſe explicare, quando in conſcientia obligare volunt, apponendo, vel pęnam Excommunicationis latæ, vel verba clarè ſignificantia obligationem ad mortale: colligimus prudenter, quando non ſic ſe explicant, ſed ſolùm explicant pœnam, quòd ad illam ſolùm obligare, & non ad culpam, velint.

15 Adde, quòd odia ſunt reſtringenda, & quòd juvat tot leges humanis diminuere, ne tanta præceptorum multitudine ſub mortali obligantium, Hebræis pejores, ut ex S. Auguſtino loquitur S. Thomas, efficiamur. *In quibus quidem* (verba ſunt S. Thomę *p.2. q.107. ar.4. in cor.*) *legibus humanis etiam Auguſtinus (Epiſt 119. cap.19. in edit. Ven. 1570.) ait eſſe moderationem attendendam, ne converſatio fidelium oneroſa reddatur;* & paulò pòſt reprehendit eos, *Qui Religionem noſtram ſervilibus premunt oneribus, adeò ut tolerabilior ſit conditio Judeorum, qui legalibus ſarcinis, non humanis præſumptionibus ſubiiciuntur.*

16 Ad rationem primæ ſententiæ allatam *n.12.* Reſpondetur de natura legis eſſe, inducere obligationem, ſed eam, ex verbis legis, & ex circumſtantiis prudenter conjicimus, nimirum, ſive ad culpam, ſive interdum ad ſolam pœnam.

Ad id, quod additur, Reſpondeo, omnem pœnam ſupponere culpam materialem, ſeu juridicam, hoc eſt tranſgreſſionem legis, non verò ſemper ſupponere culpam theologicam, ſeu in conſcientia: Et ſanè communis eſt doctrina cum Sanchez *in deciſ. lib.6. cap.4. nu.13.* Caſtropal. *T.1. tract.3. de leg. diſputat.1. par.14. num.5. Ad quartum,* poſſe legem obligare ſolùm ad pœnam, nulla ratione intendendo obligare ad veram culpam, exemplumque ſolet afferri de Regulis Fratrum Prædicatorum obligantibus ad pœnam, non verò ad culpam.

17 Ad rationem ſecundæ ſententiæ allatam *num 13* quatenus eſt contra nos, Reſpondetur, negando appoſitionem pœnæ non diminuere vim præcepti: nam quando fertur præceptum cum appoſitione pęnę, ipſa vis pręcepti reſtringitur ad ſolam pęnam; quando verò fit præceptum abſolutè, cùm non ſit, unde reſtringatur, obligat ad totum, ad quod ſe extendit vis præcepti, adeòque in materia gravi graviter; atque ita eſſe ex communi conſuetudine, uſuque fidelium teſtantur Doctores cum Val. *loc. cit. mox* citando *p.6. § 3. Verbo Sextum præceptum.* Caſtrop. *T.1. tr.3. de leg. d.1. p.9. num 3.* Unde nec negamus, quòd etiam quando additur pœna, ſi lex ſub illa pœna à communi exiſtimatione, Fideliumque uſu acceptetur, ut obligans ſub mortali, idque certò conſtet (nam in dubio, pro libertate) ſub mortali obligabit. Ita Suar. *de Sacram. diſp.8. ſect.1. §. Hæc reſ.* Hurtad. *de Euch. d.2. diff.3.* Valent. *p.2. d.7. q.5. p.6 § Quintum ſignum.* Cujus rei ratio eſt, tum quia optima legum interpres eſt conſuetudo, *l. ſi de interpret. ff. de legib.* cap. *Cum dilectus, de conſuetud.* tum quia ipſa conſuetudo legitima vim habet legis, *l. Diuturna, ff. de legib.* S. Thom. *p.2. q.79. artic.3.* tum quia Legislatores expreſsè, vel tacitè volunt ita communitatem obligare, ſicuti ipſa communitas, pro majori ſalutem ſui parte, liberè (non autem per ignorantiam, vel coactè) vult ad aliquid obligari. Ita Valent. *loc. cit. §. Quintum ſignum.* Atque id videre eſt in jejuniis Eccleſiaſticis, in abſtinentia à carnibus certis diebus, in auditione Miſſæ, diebus feſtis in annua confeſſione, & communione Paſchali, & ſimilibus, quorum gravis obligatio, etiamſi colligi ex alio capite non poſſet, certè ex communi exiſtimatione, & conſuetudine recepta, eſſet colligenda. Reſponſiones ad alias minùs principales rationes adverſariorum facilè invenies apud citatos.

Ex dictis deducitur, An peccet mortaliter Sacerdos acceptans ſine licentia onus Miſſæ perpetuum.

18 Id nunc facilè eſt decernere. Recole autem id à Sacra Congregatione prohiberi ſub pœna ipſo facto Interdicti, inhabilitatis ad officia, & Privationis vocis activæ, & paſſivæ. Jam qui tenent pœnas ejuſmodi poſitas in legibus eſſe ſignum mortalis obligationis, conſequenter tenent, ejuſmodi Sacerdotem peccare mortaliter. Qui verò illud negant, negant & hoc, eſto prædictis pœnis ſubjaceat. Quod utrumque eſſe probabile, & tutum, ex rationibus, & authoribus pro utroque ſententia allatis, nequaquam videtur negandum.

§. IX. *Super illud §. primi num.3.* Eleemoſynas verò Manuales.

Ubi,

Præcipitur, ne Sacerdotes eleemoſynas pro Miſſis recipiant niſi pro antea promiſſis ſatisfecerint.

a SAcerdos obligavit ſe ad celebrandas tot Miſſas, ſtipendio juſto recepto, quibus nondum celebratis, eidem ſpontè offertur alia eleemoſyna pro aliis Miſſis, poteſtne recipere, ſeque obligare ad Miſſas eo prætextu, quod vel has, vel illas, quando commodè poterit, ſatisfaciet?

Decernit Sacra Congregatio *num.13.* non poſſe, niſi quando infrà modicum tempus non poterit ſatisfacere, ut eadem Sacra Congregatio explicat *num.40.*

2 Et quia dubitatum fuit, An id ſine exceptione intelligatur?

Re-

Digitized by Google

Reſpondit *n.44.* adeſſe exceptionem unam, nimirum, quando expreſsè ad dilationem conſentiunt ii, qui Miſſas expoſcunt.

3 Iterùm dubitatum fuit. An Rectores Eccleſiæ magnę devotionis poſſint eleemoſynas recipere pro Miſſis, quibus non niſi poſt longum tempus ſatisfacere valeant; poſſint, inquam, ex eo capite, ne ſcilicet cultus Divinus, devotio, & concurſus populi minuatur? Reſpondit *ibidem*, non poſſe ſine expreſſa voluntate offerentium eleemoſynas.

Quantum importet illud (modicum tempus.)

4 Dubitabis inſuper Primò: quale eſt hujuſmodi modicum tempus, quo differre Sacerdoti licet Miſſas, accepto ſtipendio, promiſſas, quando non adeſt pactum, & conventio, ut nunc, ſeu in tali determinato die celebrentur?

Reſp. Alii docent arbitrio prudentis, juxta Miſſarum numerum, neceſſitatem illas petentium, ſimileſque circumſtantias id eſſe decernendum: ſicuti decidunt communiter Doctores in illa verba juris conſulti *l. Si eum dies, De recept. ob. Si intra modicum tempus dederit, pœnam vitabit*. Lege Menoch. *de arbitr. Judicum l.2, cent.1.c.8.nu.10. ad finem*. Alii licere docent novis Miſſarum oneribus ſe gravare, ſi intra menſem poſſit quis ſe veteribus deonerare. Sic Marchin. *de ord. tr.3.p.2.c.31.num.5.* Alii idem tempus extendunt ad duos menſes. Legem Ripam *l.Si inſula, num.36. ff. de verb. ſignificat*. Alii denique ad tres. Sic Ledeſma, & Villalobos citati, & approbati à De Lugo *de Euch. d.21. ſect.2. n.34.* Omnes probabiliter, niſi tamen ex circumſtantiis colligatur à poſtulantibus Miſſas majorem celeritatem requirà, juxta mox dicenda *num.8.* Ratio autem ejuſmodi probabilitatis eſt, quia hoc judicari communiter ſolet modicum tempus, & colligitur ex *c. præſentium 7. q.1.* Ubi abſens à ſua Eccleſia per duos menſes, cauſa ægritudinis, non dicitur defuiſſe: & ex Tridentino *ſeſſ.23. de reform.c.5. & ſeſſ.24. de reform.c.12.* ubi Canonicis, & ſimilibus per duos, Epiſcopis per tres menſes conceditur poſſe à ſuis Eccleſiis abeſſe. Scio Peyrinum *decl. Conſt.9. Urb VIII. Ad 10.* modicum tempus intelligere ſpatium trium annorum: ſed profectò ei acquieſcere non poſſum.

An Miſſa celebranda pro Excommunicato vitando differri poſſit?

5 Dubitabis Secundò. Si Sacerdos obligaretur ex ſtipendio celebrare aliquot Miſſas pro Petro v.g. & accideret, Petrum nunc fieri excommunicatum non toleratum, rectè ne faceret Sacerdos, ſi differret dictas Miſſas, donec Petrus abſolveretur, ad tempus ſcilicet habile, quo poterit dicto fructu Miſſæ Petrus gaudere?

Reſpondeo, rectè facturum puto, niſi quid expreſsè conventum ſit, ſic enim utiliter Sacerdos geret negotium Petri. At Sacerdotem ad differendum non obligo, quia debitor, quando non eſt ex pacto præfixum tempus ſolvendi, ſolvere quando vult, poteſt, nec tenetur expectare tempus, quo utilior eſſet Creditori ſolutio. Adde, Petrum poſſe ſe conterere, & ſic ex dictis ſupra *lib.2. cap.2. §. 4. num.6.* fieri probabiliter aptum ad lucrandum Miſſæ fructum. Quare ſi ia contritionem negligat, ſibi imputet, non Sacerdoti non expectanti.

De pœnis Miſſas intra modicum tempus non ſatisfacientium.

6 Dubitabis Tertiò, qui has manuales eleemoſynas ſuſcipiunt, nec Miſſas poſtulatas infra debitum tempus, celebrant, quamnam pœnam incurrant.

Reſpondeo, nullam incurrere explicuit ſupra ipſa Sacra Congregatio §.1. *num.41.*

7 Id autem eſt ex vi hujus Decreti, nam cœterum, Dico Primò eum, qui Miſſas, accepta ſtipe, promiſſas diù ſine legitima cauſa differt, peccare mortaliter. Ita Fagund. Bonac. Regin. aliique citat. à March. *de Ord.tr.3.p.2.c.31 n.1.* quibus adde de Lugo *de Euch d.21. ſect.n.2.45.* Ratio eſt, quia etiam ſic peccat, qui, nulla legitima excuſante cauſa, ſolvere differt cętera ſimilia debita. Adde damnum, quod differens affert ſive Animæ purganti, ſi ſint offerendæ Miſſæ pro ſatisfactione Defuncti, ſive cuicunque Fideli, ſi is beneficia nunc neceſſaria, ut ſalutem infirmi, excarcerationem amici, vel ſimile quid per fructum Impetrationis, expectat.

8 Poteſt tamen hic regulariter loquendo, ſicùti in cęteris debiti, inveniri parvitas materiæ, unde & tunc ſolùm venialiter peccaretur. Parvitas autem vel poteſt eſſe in paucitate Miſſarum, ut ſi de una, vel altera Miſſa agatur, vel in exigua temporis dilatione, &c. Rurſus parvitas, & gravitas in hac re non eſt penſanda quoad damnum ſpirituale, ſed quoad ipſum tantùmmodo temporale, ut mox dicam *num.18. in ſimili*.

9 Dices. Si quis Miſſa à te poſtulata nunc indigeat propter gravem v.g. filii ægritudinem, ſi differas etiam unam Miſſam, etiam per unum, vel alterum diem, mortuo ſcilicet infirmo, grave damnum infers, quia fortaſsè, per Miſſam illam, filii vitam Pater impetraſſet, ergo peccas mortaliter. Reſp. ideò à nobis dictum eſſe (regulariter,) & ſanè idem evenit, in ſolutione cujuſcunque debiti; nam regulariter illam modico differre tempore non eſt mortale, quia parum pro nihilo reputatur: at ſi ea modica dilatio ſit cauſa gravis damni in creditore, mortale erit. Eſt tamen notandum faciliùs in dilatione debitorum temporalium cognoſci poſſe damnum creditori ſecutum, quàm in re noſtra, quia in noſtra re neſcimus, quid, poſita etiam Miſſa, emolumenti ſperati habuiſſet ille, qui Miſſam petiit: quare prudenti judicio ad hoc deliberandum opus eſt. Simile eſſet, ſi quis acceptaret ſtipendium pro dicendis Miſſis in Altari privilegiato, & illas celebraret alibi, nam penſandum eſt detrimentum, quòd Animæ purganti præſumitur ipſe feciſſe.

10 Dico Secundò, eundem Sacerdotem, qui modo dicto differt, obligari ad reſtitutionem. Ita Bonac. aliique apud Marchin. *de ord. tract.3 par.2.cap.31.num.2.* Ratio eſt, quia tunc peccatur contra Juſtitiam.

11 Rogas, quantum reſtituere tenetur? poteſt enim hic duplex conſiderari injuſtitia. Primò, quòd injuſtè retineatur ſtipendium Miſſæ. Secundò, quòd injuſtè inferatur grave damnum Miſſam expoſcenti. Pone v.g. quòd una Miſſa celebranda erat ad obtinendam ſententiam Judicis circa litem de mille aureis; ecquid reſtituere oportebit, unum ne argenteum dumtaxat, an verò etiam quanti valebat ſpes de vincenda fortaſsè per Miſſam lite, quam jam perdidiſſe ſupponimus?

Reſpondeo, teneri reſtituere unum tantùm argenteum. Ratio eſt, quia quamvis peccaverit, tamen in communi hominum æſtimatione, non videntur fideles expoſtulantes Miſſas, ad aliud onus Sacerdotes obligare, nec Sacerdotes ad aliud onus ſe obſtringere; niſi ad hoc, ut, ni Sacrum dicant, reddant ſtipendium receptum. Et quidem meritò, nam Impetratio, ſeu ſpes Impetrationis, & ſimilia bona ſpiritualia, cùm ſint inæſtimabilia ſub pretium temporale cadere non poſſunt, adeòque de illis contrahere ſub obligatione illa reſtituendi Fideles non præſumuntur. Nam propter ea Doctores Bonac. Rodriq. Homob. Navarrus, Fraxinell. *loc. cit.* de hac re differentes, dum abſolutè ſine mentione alterius docent debere reddi eleemoſynam, videntur docere non habendum eſſe reſpectum ad illud aliud damnum ſpirituale. Facit quod mox dicam *num.18.*

Quandonam obligatur quis Miſſas celebrare, ſi differtur ſolutio ſtipendii?

12 Huc præſens quæſtio commodè revocatur, licèt nonnulla etiam, quæ ad idem facere poſſunt, dicenda à nobis ſint infrà *cap. 3. §. 3.*

Dubitabis ergo Quartò in hunc modum: Eccleſia, ſeu Monaſterium debet Miſſam quotidianam ex legato, ſeu Capellania titulo oneroſo, hoc eſt, ea acceptato redditu annuo ad hunc finem. Accidit autem, ut ſive Hæredes, ſive ii, ad quos pertinent cenſum ſolvere, non ſint ſolliciti ad ſolvendum, obligatur ne Eccleſia antequam pecuniam exigat, Miſſas celebrare?

Reſpondeo. Si facta morali diligentia (ad quam faciendam certè obligo Eccleſiam, poſito quod acceptavit) certa moraliter ſpes adeſt recuperandi non multo poſt tempore pecuniam, obligatur. Ratio eſt, quia Eccleſia jam contraxit onus, & acceptavit, ut ſuppono: & ex alio capite tales exactiones in communi hominum convictu ſemper ſolent eſſe difficiles, nec propterea ceſſamus ab illis acceptandis, vel putamus ad nihil ex illis obligari. Quod ſi non ſit talis ſpes, vel certè judicio prudentis, poſt multum notabile tempus, tunc poſſe Eccleſiam, ſeu Capellanum celebrationem Miſſarum differre probabile puto, quia non eſt æquum, laborante me, alium gratis meis laboribus gaudere. Idem cenſeo, ſi adſit aliqua ſpes dubia, vel etiam probabilis, ſed non ſit moraliter certum, quia ob incertum ſtipendium non tenemur ſubire certum onus. Ita Palud. *in 4. diſt.15. quæſt.1. art.1.* Sotus *lib.10. de Juſtit. quæſt.5. art.3.* Turrecremata *cap. Clericus diſt.91* Azor. *tom.1 l.10.c.3. quæſt. 9.* Hinc ſi ratione belli, vel peſtis non ſit ſpes, ut ſolvantur conſueti redditus Capellaniæ, non tenetur ad Miſſas Capellanus: immò ſi ſpe talia redditus bona fide Miſſas aliquot celebravit, poteſt deindè etiam poſt multos annos, quando fortè ſolvi redditus incipient, dictas Miſſas cum præſenti cenſu compenſare, quia nemo cogitur ſuis ſtipendiis militare. Quando talis dilatio cenſus ea per aliquot annos eſt, ut deindè tota ſimul habeatur à Capellano, quid faciendum ſit, dicimus §.3. *num.86.*

13 Porrò ſi Teſtator aſſignat nunc initio anni v.g. cenſum annuum, vel prædium, cujus fructus habebitur in fine anni, obligabitur ne Eccleſia, vel Sacerdos, qui tale legatum acceptavit, Miſſas celebrare initio anni, an poterit in anni finem, ſeu poſt exactum annum, habita nimirum jam pecunia, Miſſas celebrandas differre?

Reſpondeo. Puto initio anni, niſi aliud explicitè, vel implicitè conventum fuerit. Ratio eſt, quia, ut modò dixi, jam in hoc caſu eſt certa ſpes ſtipendii, & ex alia parte, acceptato jam à te cenſu, tibi incumbit ſatisfacere more communi hominum, ut dictum eſt, & raro in ſervitiis perſonalibus priùs ſolvitur tota ſaltem pecunia, quàm adhibeatur ſervitium: cùm videamus poſſim artifices priùs operari, & famulos ſervire, & poſteà eis mercedem reddi. Certè ſi nunc menſe Januarii tibi detur poſſeſſio verbi gratia Epiſcopatus, cujus emolumenta conſtant in annuo cenſu, qui provenit, vel ex prædiis, vel ex decimis, vel ſimilibus

colligendis in fine anni, nonne nunc ab ipſo initio anni Eccleſię ſervies, tuæque Diœceſis curæ vacabis: ita ſanè à die collationis ex Navar. *De orat. c. 27. n. 29.* vel ſaltem ſine controverſia à die poſſeſſionis ex Flam Pariſ. *l. 1. de Reſign. q. 9. n. 15. ex more curiæ*, quia poſito quòd ſis Epiſcopus, tibi illa onera incumbunt, pari igitur modo videtur eſſe in quolibet alio Beneficio, vel Capellania, ſeu onere acceptato Miſſarum. Non ſic in eleemoſyna manuali, quia cùm ſit incertum, an illam habiturus ſis, cumque nondum illam acceptaveris, jure expectas, donec illa tibi tribuatur. Quod ſi promittas nunc Miſſam celebrare pro futuro ſtipendio, tunc non eſt mirum, quod nunc celebrare teneris, quia accedit expreſſa conventio.

14 Unum adverto, poſſe afferri diſparitatem inter Beneficiatum, vel Capellanum, & inter merum legatarium Miſſarum: nam Beneficiatus, vel Capellanus, ut dictum eſt de Epiſcopo, acceptat totum onus Beneficii, vel Capellaniæ, & conſequenter tenetur ea nunc onus Miſſæ ſatisfacere, quod eſt titulo Beneficii, vel Capellaniæ annexum: at legatario ſolùm incumbit onus merum Miſſarum; quod, quia non obligatur explere, niſi propter eleemoſnam, & non propter titulum, videtur æquiparari accipienti eleemoſynam manualem, atque adeò (ſalvo meliore judicio) poſſe expectare, ad Miſſas ſatisfaciendas, donec habeat eleemoſynam legati: & quamvis legatum acceptaverit, videtur poſſe ſe tueri, (niſi aliud implicitè fuerit conventum cum legante, quod eſt facillimum, quando acceptant hujuſmodi legata deſiderata Sacerdotes) dicendo ſe acceptaviſſe pro ſuo tempore. Adde multum rationabile eſſe, eo quòd ea, quæ debet quis pro alimentis alicujus, debeat ſolvere anticipatè: ad ſuſtentationem enim meam non debeo expectare finem anni. At ſtipendium hoc de quo loquimur, accipitur per ſe ad ſuſtentationem Sacerdotis: ergo ni anticipatè detur, non videtur ipſe obligari, quando non conſentit ad poſtpoſitam ſulutionem. Sed hæc ut dixi, (ſaluo meliore judicio) dubitativè ſint dicta.

De obligatione promittentis accepto ſtipendio Miſſas, & non ſatisfacientis.

15 Dubitabis. Quintò hac occaſione: quid peccet, & ad quid teneatur Sacerdos qui, accepto ſtipendio pro Miſſis, illas non celebret.

Reſp. peccare ex genere ſuo mortaliter, & debere ſolùm reſtituere ſtipendium: ſi enim quando Miſſę differuntur ad tempus, inutile id diximus *nu. 7. & 10.* multo magis id affirmandum, quando prorſus omittuntur.

16 Illud tamen ex materia reſtitutionē hic, & *d. n. 7.* advertimus, non eſſe mortale negligere reſtitutionem rei ex ſe levis, atque adeò nec negligere reſtitutionem unius, vel alterius ſtipendii Miſſæ, quia ex injuſtitia veniali mortalem obligationē conſurgere conſentaneum non eſt. Neque obſtat Sacra Congregatio in his Decretis, quatenus dicit, *ne dicantur Miſſæ præſcripta, peccari graviter, & ad reſtitutionem teneri.* Non obſtat, inquam, quia non eſt credibile, Sacram Congregationem velle obligare plus quam quis tenetur jure naturali. Obligabit ergo mortaliter, ſi adeſt materia gravis: venialiter, ſi levis.

17 Petes: quando Miſſæ non ſunt dictæ in Monaſterio, cuinam incumbit onus ſupplendi illas, vel pretium reſtituendi, Superiori ne, an ipſis ſubditis Sacerdotibus?

Reſp. certè primo loco Superiori, advertendo tamen, quòd Sacerdotes Religioſi obligantur ex juſtitia Superiori obedire in celebrandis Miſſis pro Fundatoribus. Quòd ſi hi juſſi legitimè à Superiore, non dicant, obligabuntur, vel dicere, vel reſtituere ſtipendium ex ſuo peculio, ſi illud habent, eo modo quo Doctores docent Religioſos ex eo, quòd fortè habent, obligari ad reſtitutionem, ſi aliquid ex Juſtitia debent. Ratio horum eſt, quia contractu inito inter expoſtulantes Miſſas, & Conventum, ipſi ſe virtualiter obligaverunt, ut ſupra *l. 2. c. 2. § 9. n. 2.* diximus. Quòd ſi particulares Religioſi ſint ad dictam reſtitutionem impotentes, totum onus reſtituendi Prælato incumbere, cùm illud ſtipendium nomine Conventus acceptum fuerit, palàm eſt.

Dixi (Primo loco) nam negligēte Superiore, in ſubditos iterū recidet totū onus, quia etiam ipſi contraxerunt, ut dictum eſt, & ad particulares pertinent officia communitatis, quando ea negligit Prælatus.

De obligatione promittentis Miſſam ſine ſtipendio, ſi non ſint promiſſis.

18 Ut etiam id hac occaſionē decernam. Dubitabis Sextò, An qui ex liberalitate promittit Miſſas, nec illas celebrat, peccet, & ad reſtitutionem aliquam teneatur?

Reſp. licèt aliqui etiam unum tantum Sacrum ex liberalitate promiſſum non celebrare, putent mortale, Ita Bonac. *de contr. d. 3. q. 5 a. p. 2. n. 8.* Petrus Nava. *l. 2. de reſt. c. 2. d. 7.* tamen cum aliis probabilius eſt, non eſſe. Ita Sanc. Fagund Mald. aliique citati à Marchin. *de ord. s. 3. p. 2. c. 18. n. 5.* Ratio eſt, quia in hujuſmodi promiſſionibus non eſt attendendum ad damnum ſpirituale, ſecus promiſſam Salutationem Angelicam non recitare, mortale eſſet, quia affert damnum ſpirituale, quod longe majus eſt, quàm quodcunque damnum temporale. Metiri igitur debemus hujus materiæ promiſſionem non ex quantitate dāni, ſed ex quantitate ſtipendii, ita ut qui Miſſam promittit, perinde ſe habeat, ac ſi promitteret unum argenteum, qui duas, duos. Quoniam ergo in promiſſionibus quadruplo major, quàm ſit in furto, debet eſſe quantitas, quę conſtituat materiam peccati mortalis, ex doctrina Sauch. *de matrim. l. 1. d. 5. n. 24.* (cum in furto tollatur alienum, in promiſſione detur voluntariè ſuum) ideò non erit mortale in caſu noſtro, niſi denegentur tot Miſſæ liberaliter promiſſæ, quot quadrupliciter ſuperant in ſtipendio materiam furti gravis, quę cùm in communiore opinione, & abſtrahendo ab aliis circumſtantiis ſit trium circiter Juliorum, Miſſæ promiſſæ denegatæ, ad hoc ut mortaliter peccetur, deberent aſcendere ad numerum circiter duodecim, ſeu quindecim Miſſarum.

Immò ex ea opinione ſatis probabili, affirmante cum Sà *v. promiſſio, num. 1.* aliiſque, non eſſe mortale, nec reſtitutioni ſubjacere, non ſervare promiſſionem ſimplicem in materia notabili etiam legitimè acceptatam, quia id eſt contra Fidelitatem, quæ non obligat cum tanto rigore, non verò contra Juſtitiam, cujus obligatio eſt rigoroſior, ex ea opinione, inquam, ſequitur nunquam eſſe mortale, nec ſubjacere reſtitutioni Miſſas quamvis plures ſine ſtipendio promiſſas (etiamſi promiſiſſes dicere in Altari privilegiato, vel cum alia Indulgentia) denegare, quia jam tunc non ſit, niſi contra Fidelitatem. Hinc ſi reciperes ab aliquo ſtipendium pro Miſſis, & liberaliter promitteres eas celebrare cum Indulgentia, ſed deinde celebrares quidem Miſſam pro illo, ſed ſine Indulgentia, venialiter tantùm peccares, quia non peccares contra Juſtitiam, ſed ſolùm contra Fidelitatem.

19 Excipe cum Caſtrop. *diſp. de Euch. p. 14. n. 2. fine.* Primò, niſi addatur votum, vel juramentum Deo exhibitum, vel præceptum Superioris, nam tunc non ſervare fidem eſſet contra Religionem, vel obedientiam, cùm materia gravis tunc deſumatur ex cultu, & honore, qui Deo per Sacrificium exhibetur, quod etiam unicum gravem Dei cultum continere (ſecus Miſſam die feſto relinquere, non eſſet mortale) omnium eſt ſententia.

20 Excipiunt Secundò, ex Rebellio *p. 2. l. 18. q. 14. num. 5.* aliqui, niſi grave detrimentum promiſſario ob non ſervatam fidem obveniat, quia tunc læderetur juſtitia propter damnum, cauſa tua injuſtè illatum. Hæc tamen exceptio videtur quoad damnum ſpirituale non habere locum in caſu noſtro, quia, ut dictum eſt *nu. 11.* hoc non attenditur in hujuſmodi promiſſionibus.

21 Dices, ſequi ex hoc, quòd ſi quis, accepto ſtipendio, unam v. g. Miſſam promitteret, nec celebraret, nunquam mortaliter peccaret, quia ex una parte materia ſtipendii eſt levis, & ex alia non habetur ratio boni ſpiritualis cujus tamen contrarium viſi ſumus dixiſſe *n. 9.* Reſp. ex accepto ſtipendio ſtrictiorem oriri obligationem ad Miſſam promiſſam, quam eo non accepto, ipſa naturalis ratio dictat. Hoc poſito, Dico mortaliter peccare, accepto ſtipendio, Miſſam denegans, in urgente, quod ſolum *d. n. 8.* diximus, quia ad ſtrictam obligationem conſenſit per receptionem ſtipendii Sacerdos, unde & conſenſit ſe habere reſpectum ad illam urgentem neceſſitatem, ſive ſpiritualem, ſivè temporalem, ad quod non conſenſit in ſimili liberali promiſſione ex dictis *n. 11.* In utroque autem caſu non eſſe conſiderandum, niſi quantitatem ſtipendii, non vero damni, quia de hoc non contrahere præſumuntur Fideles, *ibid.* diximus.

22 Hinc etiam collige, ſi quis unam vel alteram Miſſam homini liberaliter cum juramento promittat (ſuppoſita probabiliſſima opinione cum Sanch. *l. 3. in dec. c. 4. num. 23.* quod juramentum promiſſorium de re levi ſolum venialiter obliget) ſi non celebret venialiter peccare: at accepto ſtipendio in urgente neceſſitate, mortaliter, quia hic eſt quid grave propter reſpectum ad neceſſitatem urgentem, ibi non item, ut diximus *n. 9.*

23 Dixi (homini) nam ſi fiat Deo promiſſio, procedit doctrina data *n. 19.*

§. X. *Super illud primi* n. 23. Capſulas auferant, *&c.*

Ubi.

Præcipitur, ut ab Eccleſiis auferantur Capſulæ cum inſcriptione Eleemoſynæ pro Miſſis.

1 PRæcipit id meritò Sacra Congregatio, ne per illas eleemoſynas confuſas, ſua intentione fruſtrentur Fideles.

2 Et quia dubitatum fuit, An pœna Interdicti, &c. extendatur ad non tollentes has Capſulas, Reſpondit *ibidem numer. 41.* non extendi.

3 Dubitatum inſuper fuit, An deberent etiam tolli Capſulę apponi ſolitæ in die Commemorationis Defunctorum cum inſcriptione *Caſſe de morti?* Reſpondit *n. 42.* debere.

4 Dubitabis, An qui in ſua Eccleſia non habuit talem capſam, atque adeò nunquam contraxit obligationem, illam auferendi, poſſit de novo ſine timore horum Decretorum apponere? Rurſus. Quid, ſi quis auferat, ſed deindè poſt aliquot dies reponat? hi enim verò non videntur ire contra Decretum, cùm non negligant auferre, ſed de novo ponant.

Reſp. utroſque ire contra Decretum. Ratio eſt evidens, quia ſtatim atque capſula in Eccleſia appoſita à te de novo eſt, conſurgit obligatio illam auferendi, ergo ni auferas, Decretum non ſervas. Adde, non vitare pœnam legis eum, qui in fraudem legis operatur. *l. Non dubium, de legibus.*

Hic

Hic nihil præterea ſupereſt explicandum, vel addendum.

§. XI. *Super illud §. primi, n. 14.* Epiſcopus verò, *&c.*

Ubi

Cavetur, ne Superiores prædictam licentiam concedant, niſi ipſis conſtet, onera ſuſcepta, & ſuſcipienda correſpondere redditibus.

1 ID ita perſpicuum eſt, ut alia explicatione non indigeamus.

§. XII. *Quid peccet, qui prædicta Decreta non obſervat?*

1 CErtè hic aptus videtur locus decernendi, An ſingula hæc Decreta *de Celebratione Miſſarum* obligent ad mortale?

Qui non diſtinxerunt, confusè ſatis hanc difficultatem pertractarunt. Adverte ergo, in his Decretis variè loqui Sacram Congregationem, & ſecundùm varietatem verborum de gravi, vel levi obligatione ab ipſa nobis impoſita eſſe judicandum. Dico (ab ipſa impoſita) nam de obligatione orta ex natura delictorum, ut in defraudante de Miſſis, de non obſervante Fundatoris mentem, & ſimilibus, ſparſim habes *in toto hoc Opuſculo ſuis in locis*.

2 Jam verò primum Decretum poſitum §. 1. *n.* 7. ubi interdicitur Epiſcopis, & Generalibus reductio Miſſarum, eſt ſub his verbis: *Diſtrictè prohibet, ne, &c.* & ſub illis: *Alioqui reductiones omnino nullas, atq; inanes decernit.* Obligat ergo hoc primum Decretum ad mortale. Ratio eſt illa, quam inſinuavimus §. 8. *num.* 17. quia hoc præceptum eſt abſolutum. Adde, quod Epiſcopus per reductionem, quam faceret, eſſet cauſa, ut non celebrarentur omnes Miſſę à Fundatore præſcriptę, ergo cooperaretur ad injuſtitiam.

3 Secundum Decretum *ib.* poſitum *n.* 8. ubi præcipitur tot eſſe celebrandas Miſſas, quot fuerunt præſcriptæ, per hæc verba fertur: *Sub obteſtatione divini judicii, & Graviter peccant.* Ergo peccare mortaliter contra facientes, ex *dictis* §. 8. *n.* 2. palàm eſt.

4 Tertium Decretum poſitum *num.* 9. ubi revocantur privilegia, certum eſt obligare ad mortale; quia ubi privilegiis revocatis, atque adeò nullis in re gravi per ſe peccatum eſt.

5 Quartum Decretum poſitum *n.* 10. ubi prohibetur, ne Sacerdos partem eleemoſynæ Miſſæ ſibi retineat, qua ratione obliget, dixi ſupr. §. 5. *n.* 6.

6 Quintum Decretum poſitum *n.* 11. de Inveſtienda pecunia, fertur ſub hac clauſula. *ſub pœna Interdicti ingreſſus Eccleſiæ ipſo facto incurrenda.* Obligat ergo, ſecundùm opinionem, quam quis habet circa dictæ pœnæ gravitatem, & efficaciam, juxta dicta *toto* §. 8. *præſertim num.* 18. Nota tamen hic facilè poſſe delinqui contra jus Fundatoris, ſi tua negligentia officiat perpetuitati Miſſarum.

7 Sextum Decretum poſitum *n.* 13. ubi præcipitur, ne recipiantur eleemoſynæ manuales pro Miſſis niſi præcedentibus ſatis factis ſub hoc Imperativo edicitur: *Abſtineant.* Cùm ergo quando per verba Imperativa lex fertur, aliqui ad nullam culpam obligantur, aliqui ſolùm ad venialem, aliqui juxta materiæ gravitatem, levitatemve, & omnes quidem probabiliter, apud Caſtr. *de leg. tr.* 3. *d.* 1. *p.* 9. *n.* 3. ita hic dicendum erit.

8 Denique Septimum Decretum poſitum *n.* 14. ubi prohibetur, ne Epiſcopi facultatem concedant ad onera Miſſarum, niſi facta diligentia, etiam habetur per illa verba imperativa, *Diligenter inquirant*, quare niſi ea Epiſcopi negligentia damnum fiat Fundatori idem dicendum, quod *n. præc.* dictum eſt de ſexto Decreto.

Ad quid teneatur Succeſſor, quando prædeceſſor in his Decretis obſervandis fuit negligens.

9 Petes. An etiam Prælatus ſucceſſor in hæc peccata, & pœnas incurrat, ſi negligens ſit in obſervandis his Decretis, quæ Prædeceſſor non obſervavit.

Reſp. Regula generalis ſit, quod Succeſſor tunc ſolum peccat incurritque pœnas dictas, cùm res non obſervata à Prædeceſſore, poteſt ab ipſo obſervari, ſecus immunis erit ſucceſſor. Hinc fit, quòd ſi Prędeceſſor non depoſuit pecuniam pro Miſſis apud Ædem Sacram, ſi non abſtulit capſulam ab Eccleſia, ſi non fecit celebrari Miſſas ex ſtipendio juxta voluntatem illas expoſcentium, & juxta hęc Decreta, &c. ipſe Succeſſor teneatur. At ſi Prædeceſſor inſumpſit pecuniam in aliis uſibus, nec nunc poſſit talis pecunia haberi propter paupertatem Monaſterii (nam cæterùm adhiberi diligentia à Succeſſor, ut habeatur, quia ſucceſſor utpotè nunc actu Superior, tenetur quantum poteſt voluntates Fundatorum Monaſterio commiſſas nondum completas adimplere,) vel ſi implicavit non ſervatis ſervandis, vel ſuſcepit jam onus ſine licentia, vel ſuſcepit Miſſas, quas nullo modo nunc ſatisfieri poſſibile eſt, ad nihil Succeſſor tenetur, quia hæc mala ſunt irreparabilia.

CAPUT II.

De obligationibus Capellani, vel Sacerdotis in celebrandis Miſſis.

1 QUoniam non omnia, quæ ad obligationes Miſſarum pertinent, explicare in prædictis Decretis Sacrę Congregationis propoſitum fuit, undè nec nos eadem interpretantes, in medium afferre univerſa potuimus: nonnulla, quæ ſuperſunt, breviter in ſequentibus exhibere, operæ pretium erit.

§. I. *De loco, ubi celebrare quis tenetur.*

Quoad peccatum.

1 PRo hac re duas regulas prę oculis habe. Regula prima. Quando Fundator, vel quicunque Miſſas, elargita ſtipe, poſtulat, eligit talem Eccleſiam, Capellam, Altare v. g. privilegiatum, principaliter, ut ibi Præſentia, ſeu Officiatura Miſſæ adſit, peccatum eſt ex genere ſuo mortale alibi celebrare. Ita Bonac. Fag. Barboſ. Ricc. aliique apud March *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 24. *d. n.* 1.

Regula Secunda. Quando verò principalis finis fuit velle Miſſæ Applicationem, non eſt peccatum mortale alibi celebrare, immò nec veniale quidem, quando conſtat non curari, niſi de Applicatione. Ratio prioris Regulæ eſt, quia tunc fit contra mentem erogantis eleemoſynam. Ratio poſterioris eſt, quia cùm Sacrificium ſit, in quocunque loco, ejuſdem valoris; contra diſponentis mentem, ſaltem, in re gravi, nequaquam fit.

Qua ratione conſtare poſſit expoſcentes Miſſas, Præſentiam, non vero Applicationem, vel contra intendiſſe: diximus ſupra *c.* 1. §. 3. *à num.* 15.

2 Dixi autem in prima Regula, *ex genere ſuo*, nam dari hac in re parvitatem materiæ; onde ſolùm venialiter peccari poſſe, non eſt ambigendum. Certè Capellanum, obligatum toto anno Miſſam quotidianam in certo Altari celebrare, ſi bis, vel ter in anno ibi non celebret, excuſant à mortali propter parvitatem materiæ communiter Doctores cum Dian. *p.* 2. *tr.* 14. *reſp.* 29. Ego certè, ſi uno, vel altero die feriato ſingulis menſibus alibi quis celebraret, non judicarem in gravi materia delinquere. Obligatum celebrare in Altari privilegiato, ſi alibi celebret, facilius attingere poſſe gravitatem materiæ, quàm obligatum in communibus Altaribus, ipſa naturalis ratio dictat, quia nimirum ibi magis inviti ſunt Fideles, quàm hic.

3 Excuſat item facilius, & meritò de Lugo *de Euch. diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 36. celebrantem in alio Altari, quàm in deſignato, ſed in eadem Eccleſia, quàm celebrantem in alia Eccleſia à deſignata: quia ſcilicet tunc minus receditur à voluntate Miſſam expoſcentis.

4 Notatque *ibid.* de Lugo, Capellanum quotidianæ Miſſæ ex rationabili cauſa celebrare raro alibi, quàm in loco deſignato, neque eſſe veniale, quia non cenſetur Fundator cum tanto rigore ſuum Capellanum obligare voluiſſe.

Illud non eſt omittendum, ſi conſtet, Miſſas eſſe aſſignatas in tali loco, ut frequens populus audiat Sacrum, contingat autem nullos, aut valdè paucos ad Miſſam accedere, poſſe alibi celebrare, niſi aliud expreſſum in Fundatione Miſſæ ſit. Ratio eſt, quia ceſſante cauſa, præſumitur Fundator velle, ut ceſſet effectus.

Quoad reſtitutionem.

5 In hac dubitatione illud obſervari debet. Ad quid nam teneatur Sacerdos, ad Præſentiam ne, an etiam ad Applicationem? Si ad Applicationem, & non applicat, jam diximus ſupra *c.* 1. §. 9. *n.* 10. *& num.* 16. ad reſtitutionem ſolius ſtipendii obligari. Quod ſi finis, propter quem erat Miſſa applicanda, adhuc perſtat, dubium non eſt, quin ad applicandum teneatur, retento ſibi ſtipendio: quia res integra eſt, & pactum initum ſervari poteſt.

6 Si verò debeat Præſentiam, nec tamen celebret in loco deſignato. Aliqui docent obligari, ſive omiſſas Miſſas in loco præſcripto celebrare per ſe, vel per alium, ſive reſtituere ſtipendium, & ſi ſit Beneficiarius reſtituere fructus Beneficii. Ita Azor. Fagund. Riccius apud March. *de ord. tr.* 3. *p.* 2. *c.* 24. *n.* 7. Aliqui negant obligari ad reſtitutionem ullam. Ita March. *ibid.* aliiq; apud ipſum. Ratio illorum eſt, quia talis Sacerdos non ſtetit contractui. Ratio horum eſt, quia licèt hic nõ ſteterit contractui, cùm defecerit in Pręſentia, unde & ex genere ſuo peccaverit mortaliter, ut *n.* 1 diximus: tamen nõ peccavit in ſubſtantia contra Juſtitiam, ſed contra fidelitatem, quandoquidem dum alibi celebravit, ut ſupponimus, non privavit Fundatorem fructu debiti Sacrificii, quod ejuſdem valoris eſt, ubicumque offeratur.

7 Hæc poſterior ſententia mihi magis placet: quam confirmo, quia hic non debet ſtipendium reddere, cùm jam applicuerit Miſſam ſuo ſtipendio dignam: Nec debet Miſſam omiſſam repetere, quia verè illam non omiſit, ut ſupponimus, ſed dixit, applicuitque pro Fundatore, licèt in alio loco à deſignato: ſolùm igitur deberet ſupplere honorem loco deſignato debitum, vel commoditatem ſ-

quam populus habuiſſet audiendi Sacrum, ſed hanc commoditatem non poteſt reſtituere, cùm dies illa jam præterierit: illum verò honorem nec reſtituere tenetur, quia ille idem honor, cùm fuerit addictus ad illum diem (erat enim cultus illo die exhibendus) non ampliùs obligat: immò per novum cultum, qui nunc exhibetur, præteritus honor neglectus non reſarcitur, quia homines non advertunt ad antecedentem defectum, quem delere hoc præſenti cultu intendit Sacerdos.

Non approbatur Diana, nec Bonacina.

8 Diana *p. 2. t. 14. reſ.* 29. aſſerit prædictum Sacerdotem non teneri ad reſtitutionem, niſi tamen aliquod ſuffragium Defunctis ſubtraxerit, quia videlicet ſi in deſignato Altari celebraſſet, aliqui ad eum locum conveniſſent, ut Sacro intereſſent, & mortuos precibus adjuvaſſent; & in hoc caſu (ait) debet Sacerdos aliis precibus compenſare.

Sed non placet hæc doctrina, ſcrupuloſque ingerit Sacerdotibus. Quæſo enim te, edicere, quot, quantaſque orationes compenſabit? Decerne, quot numero fuiſſent illi, qui in tali Altari Sacrum audiſſent? quot, qui defunctos orationibus addjuvaſſent; quanta intentione oraſſent? quantam, dum Sacerdos compenſat, intenſionem exhibeat? hæc enim noſſe oportet, ut ad quantum Sacerdos obligetur, & quantum det, decernatur.

9 At inquies, hæc à nobis determinari nõ poſſunt; Rectè. Ergo per illam doctrinam nihil egiſti, niſi quod ſcrupulos ingeſſiſti. Sanè quando res tanta laborat indeterminatione (cum ſubjaceat multis erroribus) reduci ad praxim moraliter non poteſt, unde nec debet, Lege in ſimili de Lugo *de pænit. d. 16. ſect. 15. à n. 66.*

Bonacina, *de Euchar. d. 4. quæſt. ult. p. 7. §. 4. num. 5.* per ſimilem incedens viam, aſſerit non eſſe obligandum Capellanum, qui Miſſam debitam alibi celebravit, niſi fortè quatenus intereſt Fundatoris Miſſam alibi fuiſſe celebratam, ut ſi exempli gratia non celebravit in Altari privilegiato: hic enim violavit fidem datam, cum detrimento alterius.

10 Verùm, pari modo, hæc limitatio improbari poteſt. Nam inquiro, quantum importat celebrare in Altari privilegiato? Dices importare plenariam Indulgentiam atque adeò integram animæ purgantis liberationem. Reſpondeo. Quid, ſi illa anima erat inter Beatas in Cœlo? illi damnum non feciſti, & illi, cui fortè illa Indulgentia applicata fuiſſet à Deo, tu nihil ex Juſtitia debebas. Deinde (dato quod fuiſſet certa Indulgentia Plenaria) hæc non eſt ad æqualitatem pro omnibus, Animæ enim debenti, ut duo, prodeſt Indulgentia Plenaria perfectè illam liberando ab igne: & Animæ debenti, ut centum prodeſt dicta Indulgentia, illam ſimiliter liberando. Quid ergo faciet in tanta indeterminatione Sacerdos? compenſare tenetur ut decem, an ut centum? Iterùm dices. Celebret denuò, ſed in Altari privilegiato: nam ſic compenſabit quantum Deus novit eſſe neceſſarium illi animæ, cui detrimentum factum eſt. Reſpondeo, ex hoc jam habemus talem Sacerdotem non teneri ad Orationes, quia neſcit quantæ neceſſariæ ſint: Sed nec ad iterùm celebrandum in Altari privilegiato illum obligare ſub novo peccato audeo, (quamvis ut id faciat, omninò conſulo) Ratio eſt, quia ut ſupra *c. 1. §. 9. n. 10. & n. 16.* vidimus, nec Fideles Sacerdotes cenſentur contractum inire ſua obligatione reſtituendi tale damnum ſpirituale, ſed ſolùm ſub obligatione culpæ. Adde, quòd hic Sacerdos ſic cogeretur multò plus reddere, quàm deberet, ad quod certè nemo cogendus ex Juſtitia eſt, nam ipſe debebat Applicationem unius Miſſæ, licèt in Altari privilegiato, quam Applicationem, quamvis in Altari non privilegiato, jam dedit; ſi ergo nunc obligatur iterùm applicare Miſſam in Altari privilegiato, redderet Applicationem duarum, nempe jam datam in Altari non privilegiato, & hanc præſentem in privilegiato.

Comparatio Altaris Privilegiati, & Calculi Benedicti.

11 Dubitabis hac occaſione, inſuper. An Sacerdos ob acceptam eleemoſynam obligatus in Altari privilegiato celebrare, ſatisfaciat alibi celebrando, prætextu, quod ſecum habeat Calculum, ſeu Numiſma benedictum, cum quo æqualis Indulgentia Plenaria acquiritur?

Quamvis aliqui concedant, quia ſic Sacerdos ſatisfacit per æquipollens, utroque enim modo applicantur Chriſti merita. Ita March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 24. n. 8.* Fraxin Megal Paſq. apud Lezzan *v. Miſſ. n. 45* Tamen omninò puto cum de Lugo *de Euch. d. 21. ſect. 2. n. 39.* nequaquam ſatisfacere. Ratio eſt, quia regulariter Indulgentia applicata Altari, ſolet eſſe magis authentica, & ſecura, quàm quæ applicatur calculo, & fortaſsè minus dependet à ſtatu gratiæ ipſius celebrantis, ut habeat effectum. Adde, fideles adeò eſſe addictos (& meritò) ad Altaria privilegiata ſupra Calculos benedictos, ut prorſus per hos non præſumantur ſatisfacti.

12 Neque valet dicere ſatisfieri per æquipollens. Nam obſtat ipſa Juſtitia cõtractus, quando enim contractus expreſsè innititur de aliqua re determinata, v. g. de hoc equo, non ſervatur Juſtitia, dando alium equum, quem nullo modo vult alter contrahens: Ita Mòl. *de contract. diſp. 362. & paſſim.* Multo magis, ſi equus ſit vendito deterior, aliud enim pro alio, invito creditore, ſolvi, ex vulgatis legibus *l. 2. §. 1. ff. ſi cert. pet. l. cum à quo, C. de ſol.* non poteſt. Si ergo tecum Miſſam expoſtulans contraxit de Altari privilegiato, excluſit æquipollens, multo magis Calculum, qui non eſt ſimpliciter æquipollens, cùm ſit minus ſecurius, quàm Altare.

§. II. De diſpenſatione alibi celebrandi.

1 POteſt Epiſcopus ſine dubio in hoc diſpenſare, quia in iis, quæ paſſim occurrere poſſunt, habet is diſpenſandi facultatem, ut alibi diximus. Ita Bonac. *de Euch. d. 4. q. ult. p. 7. §. 4. n. 4.* Barb. *de poteſt. Epiſc. p. 2. all. 28. n. 8.* Nald. *v. Miſſa num. 34.* Lege Paſq. *deciſ. 428.* qui id extendit ad Rectores Eccleſiarum. Cùm autem de natura diſpenſationis ſit, ut adſit cauſa rei diſpenſandæ proportionata, ideò & hanc adeſſe hic debere ſemper ſupponendum eſt. Et quidem legitima ſine dubio cauſa eſſet utilitas propriæ Eccleſiæ, applicatio ſtudendi, neceſſitas infirmitatis, & ſimilia. Bis, vel ter in anno poſſe alibi celebrare Capellanum quotidianæ Miſſæ, *diximus §. 1. n. 4.* ex interpretativa voluntate Fundatoris.

2 Sed quid? præter licentiam Epiſcopi requiritur ne conſenſus Patroni, vel Hæredis? Rurſus ſolus conſenſus Patroni, vel Hæredis, ſine Epiſcopi nutu, ſatis ne erit? Reſpondeo ad primum, non requiri. Ita Bonac. *l. c. §. 4. num. 3.* Ad ſecundum, non ſatis eſt. Ita Barboſ. *loc. cit. alleg. 24. n. 35 fine.* Ratio utriuſque eſt, quia Epiſcopus, non autem heres clavem habet diſpenſandi. Fateor interim, immò adverto, hæredis, patronive voluntatem, ad evitanda ſcandala, eſſe ex conſilio requirendam.

CAPUT III.

De Tempore obligationis celebrandi.

§. I. An obligatus celebrare quotidie, poſſit quandoque?

1 POſtulans Miſſam, vel principaliter intendit cultum talis Altaris per celebrationem Miſſæ, vel principaliter intendit ipſam Miſſam in tali Altari. Hic dicitur electa perſona Sacerdotis, ibi locus Altaris.

Verùm quandonam judicabitur electa perſona, quando locus?

2 Dico recurri debere ad verba Fundatoris, ſeu poſtulantis Miſſam, vel ſi hæc ſint obſcura, ad has duas regulas, ex March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 23. n. 7.*

Prima regula. Si petens Miſſam intendat remiſſionem pœnarum, ſi applicationem Miſſæ, ſi impetrationem, & ſimilia pertinentia ad ipſum Miſſæ valorem, electa eſt perſona: ſi cultum, honoremve Altaris, ſi commoditatem populi, ſi præſentiam, & ſimilia pertinentia ad extrinſeca Miſſæ, electus eſt locus. Ratio regulæ eſt, quia hæc poſterior intentio oſtendit, & principaliter intendit cultum loci, atque adeò eligi locum; illa prior, eligi celebrantem, atque adeò perſonam. Quod ſi utrumque intendat, certè erit ſimul perſona, & locus electus.

3 Secunda regula. Si verba Fundatoris directè dirigantur ad locum, locus erit electus: ſi directè ad Perſonam, Perſona, v. g. ſi ſic dicat: *Volo, ut Miſſa quotidie celebretur in tali Altari*, eſt electus locus. Si ſic: *Volo, ut eligatur Sacerdos, qui Miſſam quotidianam dicat*, eſt electa perſona. Ratio regulæ eſt, quia id, ad quod directè diriguntur Teſtatoris verba principaliter intendi merito præſumendum eſt. Quòd ſi verba directè ad utrumque dirigantur, uterque idest tum locus, tum perſona erunt electa, ut ſi dicat: *Volo, ut in tali Altari talis Sacerdos pro anima mea celebret.* Verùm ſi adhuc verba ſint dubia, recurratur ad regulas datas in ſimili ſuprà *c. 4. §. 3. à n. 15.*

4 His poſitis, quamvis aliqui putent eſſe diſtinguendum, & quando eſt electa perſona, aliud dicendum quàm, quando eſt electus locus. Ita Silveſt. S. Ant. Rodriquez, Beja, Bonac. apud eundem March. *loc. cit.* Tamen puto eſſe probabile, poſſe dari abſolutè hanc univerſalem regulam. Ut ſive ſit electa perſona, ſive locus, ſive utrumque, Sacerdos Beneficiatus, Capellanus, ſive alioquopiam titulo obligatus toto anno Miſſas quotidie celebrare, poſſit intermittere, ſeu vacare ſemel in hebdomada. Sic Tol. *l. 2. c. 3. num. 5.* ex c. *ſignificatum, de præbend.* Gavantus *in rubr. Miſſ. p. 3. tum. 12. num. 17.* Bonac. *de Sacr. d. 4. q. ult. p. 7. num. 6.* ibi, *Quæ de cauſa uſu receptum eſt, &c.* favetque Laym. *l. 5. tract. 5. cap. 3. num. 6.* ibi: *Quare in quibuſdam*, Naldus *v. Miſſa, num. 6.* Ratio eſt, quia celebrare toto anno ſine ulla intermiſſione, onus nimis grave eſt, quod imponere fundator nequaquam præſumitur, cum tale onus redundet ſemper in Sacerdotem, directè quidem, ſi ipſe ſit electus, indirectè, & per neceſſariam conſequentiam, ſi electus ſit locus, ut in eo à Sacerdote celebretur, ſemper enim celebratio quotidiana Sacerdoti incumbet.

Notas primò, nos non indigere ejuſmodi diſtinctione, ſit electa ſit perſona, vel ſi electus ſit locus: æquè enim excuſari quotidianum Capellanum judicamus, aſſerentes Fundatorem velle ſolum morali modo obligare, ſeu gravare perſonam ad quotidianam Miſſam, non verò phyſicè: ut item morali modo velle honorare locum, quem eligit Miſſa quotidiana decorandum.

No-

Nota ſecundò, nos non afferre pro ratione c. *ſignificatum de Præbendis*, quo aliqui ad hoc probandum utuntur, ſed intentionem præſumptam, & rationabilem Fundatoris; Putamus enim ex illo *cap.* non poſſe nos argumentari: ſiquidem ibi ſic loquitur Pontifex de quotidiano Beneficiato: *Quam frequentius poteſt ſalva honeſtate ſua, & debita devotione Miſſas celebret.* Ubi Gloſſa ſic habet: *Hoc dicit, quia non eſſet honeſtum, ut bis, vel ter Miſſam in die celebraret. Vel, Salva, id eſt ſine peccato mortali, quod eſſet inhoneſtum.* Cùm ergo ſic explicari rectè poſſit textus, ut de facto explicatur à Gloſſa, non poſſumus niti huic textui ad probandum illam vacationem in Beneficiato, vel legatario annuali, multò minus in obligato celebrare per ſolum continuum menſem, vel continuam hebdomadam, quaſi poſſint etiam hi vacare, ut aliqui propter hunc taxam, quando eleemoſyna tota ſimul pro uno menſe, vel hebdomada datur, minus benè conceſſerunt.

Dices, concedatur hoc propter noſtram rationem præſumptæ voluntatis elargientis eleemoſynam. Reſpondeo, quia per unum continuum annum phyſicè quotidiè celebrare, eſt ex ſe difficile, ideò explicare potuimus non fuiſſe Fundatoris intentionem ad id obligare: at per unum menſem, vel hebdomadam continuò phyſicè celebrare, non eſt certè ex ſe difficile: quare ad intentionem elargientis eleemoſynam, quaſi voluerit concedere tunc vacationem, recurrere nequaquam poſſumus.

Sed quoad vacationem prædictam. Excipe primò, quando Fundator expreſsè præcipit, vel ex ejus verbis, omnibus circumſtantiis expenſis, velle colligitur, ut ſine interruptione Miſſæ quotidiè celebrentur: nam tunc ex una parte, non poſſumus (cùm conſtet de Fundatoris mente) aliter explicare, quàm de continuatione phyſica: & ex alia parte, ad tale grave onus conſenſit Capellanus. Nec obſtat, honeſtum eſſe propter reverentiam aliquoties à celebrando deſiſtere: quia etiam eſt probabiliſſima opinio, optimum eſſe, Sacerdotem, qui ad tantum Miſterium eſt inſtitutus, quotidie, ſine ulla prorſus interruptione, celebrare, ad quam opinionem ſequendam ſe Sacerdos obligavit, dum et oneri, quamvis difficili, accepto ſtipendio, conſenſit: id quod etiam eſt ſatis moderatum, cùm regulariter poſſit, quando velit, ſatisfacere per alium.

6 Excipe ſecundò, cum Suar. *de Euch. diſp. 86. ſect. 1. §. De beneficiis circa fin.* quando onus eſt Eccleſiæ, vel Monaſterii, ut curet dici Miſſam quotidianam, tunc enim nulla eſt danda vacatio, quia tunc non militat ratio dicta *n.* 4. Siquidem tale onus per varios Sacerdotes ſatisfaciendum præcipitur. Idem puto, quando expreſsè præſcribitur Capellano, ut Miſſas, quotidianas dicat per ſe, vel per alium, vel ut Miſſas celebrare faciat, &c. talis enim expreſſio videtur ſignificare non injungi onus Capellano celebrandi dumtaxat, ſed curandi, ut celebrentur quotidianæ Miſſæ ſine interruptione.

7 Dices cum Bonac. 4. *de Euch. d. 4. q. ult. p. 7. §. 2. n. 17.* quando Fundator eligit perſonam, ſi intenderet quotidianam ſine interruptione Miſſam, intenderet obligare Sacerdotem ad rem illicitam, quod non eſt, quando eligit locum, quia tunc non intendit, niſi cultum loci, & per accidens injungit quotidianam phyſicè obligationem, quam jam poteſt Sacerdos evitare celebrando per alium: ergo aliud præſumendum eſt, quando eligitur perſona, & aliud, quando eligitur locus.

Reſp. utrumque negandum eſſe, & quod quotidiana ſine interruptione Miſſa ſit res illicita, & quod non idem ſit, quando eſt electus locus. Hoc poſterius patet ex dictis, quia onus ſemper redundat in perſonam Sacerdotis, illud prius nec item multa probatione indiget. Quid enim ais? Ergo Pii Sacerdotes, qui quotidie ſine interpolatione ſacrificant, illicitè agunt? ergo Regula Sacerdotum Societatis JESU, quæ injungit, ut illi quotidiè celebrent, illicita eſt? Audi Caſſianum *l. 6. de ſpirit. fornic. c. 8.* approbantem Monachorum ſuæ ætatis quotidie ſacrificantium, immò & communicantium conſuetudinem. *Qua puritate* (inquit) *oportebit cuſtodire noſtri corporis, atque animæ caſtitatem, quos neceſſe eſt quotidie Sacroſanctis Agni Carnibus veſci?* Rectè igitur dixiſſet Bonac. ſi id difficile dixiſſet, nunc verò, cùm illicitum dixerit, non rectè dixit. Et nota ipſum inter cæteros citare pro ſe Suar. *de Sacram. diſp. 86. ſect. 1. §. De beneficiis, circa finem,* qui tamen nunquam ejuſmodi onus illicitum, ſed onus intolerabile, hoc eſt, ſatis difficilè toleratu, ut omnes fatemur, aſſeruit.

8 Illud hic addunt Doctores, Naldus *v. Miſſa, n. 7.* Peyr. *tom. 3. in Addit. c. 1. num. 23.* hunc Sacerdotem quotidianæ Miſſæ debitorem, poſſe quater, vel ſexies in anno pro ſe, aut ſuis, vel aliqua alia cauſa occurrente Sacrificium offerre, quia non eſt putandum Fundatorem hoc rarum auxilium ſpirituale ſuo Capellano denegare voluiſſe.

Vacare quo ad Applicationem an poſſit Capellanus in die Commemorationis Defunctorum?

9 Eodie omnes Sacerdotes ad celebrandum pro aliis etiam phyſicè quotidiè obligatos poſſe, immò debere Miſſam applicare generaliter pro omnibus Fidelibus defunctis, docent Fraxin. *de oblig. Sacer. ſect. 4. concl. 4. §. 32.* & Gavant. *p. 4. in rub. Miſſ. tit. 15. n. 18.* Ratio eſſe poteſt, Prima, quia ita conſuetudine introductum videtur.

Secunda, quia in titulo primæ Miſſæ Defunctorum dicitur, *Miſſa in Commemoratione omnium Fidelium Defunctorum*, Nota illud, *Omnium*; non ergo unius in particulari.

Tertia, quia in Miſſa illius diei Oratio eſt generalis pro omnibus defunctis.

Quarta, quia intentio Eccleſiæ in tali ſolemni die eſt, ut generaliter omnes Defuncti etiam deſtituti aliis ſuffragiis adjuventur.

Quinta, quia ſic propter pietatem per eas purgantes animas præſumi poteſt, voluiſſe quoſcumque Miſſarum Fundatores.

10 Verùm hæ rationes licet probabile reddant, quod poſſint, non tamen convincunt, quod debeant, quia non eſt imponendum onus, niſi de eo clarè conſtet, ut in ſimili ſæpè diximus.

Ad Primam autem Reſponderi poteſt, vel eam conſuetudinem non adeſſe, vel certè non apparere eſſe introductam ſub obligatione.

Ad Secundam, eum titulum ſolùm oſtendere illam Miſſam in ſpecie, & non aliam debere recitari in illo die.

Ad Tertiam; quamvis Oratio externa ſit generalis, non propterea Applicatio Miſſæ non poteſt eſſe ſpecialis. Patet in omnibus aliis Miſſis per annum, in quibus Oratio eſt ſemper univerſalis pro omnibus Fidelibus.

Ad Quartam, Eccleſiam id quidem intendere ut conſilium, non ut præceptum.

Ad Quintam, voluiſſe, non obligaſſe.

§. II. *De die, quo conceditur Capellano vacatio, & obiter de Vacatione Diei Jovis Sancti, & Sabbati ſequentis.*

1 EO die, quo, ut dictum eſt, licet à quotidiana Miſſa vacare Capellano, cum non obligatur vacare, ſed ſolùm conceditur ceſſandi facultas, quæri poteſt, an ſi tunc celebret, poſſit illam Miſſam, pro ſe, vel pro alio applicare?

Reſp. non poſſe. Ita Tamb. *de jure Abb. tom. 3. d. 5. q. 9. nu. 15.* (niſi fortè aliquando utatur conceſſione, quater, vel ſexies in anno, data *num.* 8. quam conceſſionem cum hac præſenti quæſtione non legitimè confundit Pey. *tom. 3. in Addit. c. 1. n. 23.*) Sed poſito, quod celebret, pro Fundatore celebrare debere. Ratio eſt, inquit, Bonac. *diſp. de Euch. 4. q. ult. p. 7. §. 2. num. 1.* quia tunc non vacaret ob honeſtatem, & reverentiam Sacrificii, ſed ob avaritiam accipiendi duas eleemoſynas; alteram, qua ut Capellanus fruitur, alteram, quam nunc recipit.

2 Verùm hæc ratio non eſt ſaltem univerſalis, nam poſſet pro ſe, vel pro alio liberaliter celebrare. Ratio igitur univerſalior eſſe poteſt, quia ſicuti v. g. Dominus vineæ, ſi ea nullum fructum, ſeu modicum producit, nullo, vel modico fruetur; ſi verò uberrimum, illo integro non eſt defraudandus; ita, cùm omnes Miſſæ Capellani ſint Fundatoris, illique omnes debeantur, poſito quod celebrentur, Fundatoris eſſe, non alterius, debent.

3 Confirmatur ex quadam doctrina Joan. de Lugo *diſp. de Euch. 21. ſect. 11. num. 46.* qui quærit, an Capellanus, qui obligatur omnibus feriis quintis, ſextis, & Sabbatis totius anni celebrare, poſſit, vel debeat feria quinta Jovis Sancti, & ſequente Sabbato celebrare? Feria enim ſexta non poſſe, vidimus ſuo loco ſupra *l. 1. c. 6. §. 5. num. 2.* Reſponditque non obligari, immò nec teneri deinde in alia hebdomada ſupplere, quia ſcilicet poteſt ſe conformare Eccleſiæ, eo die ceſſanti à Sacrificiis privatis, nec præſumendum eſt Fundatorem contrarium voluiſſe; addit nihilominus poſſe quidem celebrare, ſed debere applicare, juxta intentionem Fundatoris, atque adeò nec ſibi, nec aliis poſſe eas Miſſas quamvis voluntariè dictas applicare. Hæc de Lugo, qui hujus ultimi dicti rationem non tradit, verùm illa eſt, quam nos *num. præced.* ex paritate Domini fundi, breviter deduximus.

4 Pro illis ſex Miſſis in anno, quas Capellano conceſſimus *§. præc. n. 7.* poteſtne, quando pro aliis applicat, ſumere ſtipendium? Reſp. mihi videri non poſſe, quia contra hæc Decreta Sacræ Congregationis ſumeret pro eadem Miſſa duo ſtipendia, & hic valere rationem Bonac. *n.* 1. allatam fateor?

§. III. *An celebrans aliis, quàm deſignatis diebus, ſatisfaciat?*

1 SI quis obligetur celebrare v. g. feria quarta, ſexta, & Sabbato totius anni, ipſe celebret feria ſecunda, tertia, & quinta, ſatisfacit ne obligationi?

Dico, ſi à Fundatore addicti tales dies ſunt, vel propter cultum, ſeu devotionem; ut Sabbato propter Beatiſs. Virginem, Feria ſexta propter Domini Paſſionem, &c. nequaquam ſatisfacere: ſatisfacere, ſi propter fructum Miſſæ. Ita de Lugo *de Euchar. diſp. 21. ſect. 2. num.* 43. Ratio eſt, quia ibi, non ſervatur Fundatoris mens: hic, quoad principale, ſervatur, & parva illa variatio temporis, cum non ſit in alicujus præjudicium, ad ſummum erit veniale, immò ex rationabili cauſa, nullum.

2 Non inficior etiam in prioribus caſibus vix illam varietatem poſſe accedere ad mortale, cùm pariter videatur modici præjudicii. Excipe in caſu, quo fortè, ſine cauſa, quæ Sacerdotem excuſaret, alii die feſto, Miſſæ non intereſſent.

3 Idem cum eadem exceptione dicendum de eo, qui obligatus nunc, celebrat in alia hora, modo præſens fortè neceſſitas alia hora non deſierit, ut ſupra *c. 1. §. 9. n. 9.* dictum eſt in ſimili.

Digitized by Google

4 Atque ex his colligitur: An Capellanus obligatus quater v. g. in hebdomada facere Sacrum in tali Eccleſia, ſatisfaciat, ſi Sacrum ibi ſemper faciat in diebus feriatis. Nam ſi ex circumſtantiis, verbiſque Fundatoris appareat, finem Teſtatoris fuiſſe, ut ibi adeſſet Miſſa ob commoditatem vicinorum, vel ſimile, non ſatisfaciet: ſi ob ſolum fructum utique ſatisfaciet. Sic Bonac. *de Sacram. diſp. 4. q. ult. p. 7. §. 3. n. 5.* Id autem quomodo apparere in dubio poſſit, ex ſupra dictis *c. 1. §. 3. à n. 5 5.* quivis colligere facile poterit.

5 Quid, ſi quis obligetur in menſe v. gr. alternis diebus facere Sacrum, ipſe verò quotidie celebrans abſolvat obligationem in primis quindecim diebus, & quid, ſi poſtponat, abſolvatque in diebus quindecim poſterioribus?

6 Dico, cum de Lugo *de Euch. diſp. 21. ſect. 2. num. 43.* utrumque excuſari poſſe, quia cùm mutatio ſit modici temporis, parva reputatur. Multo magis pro eo, qui anticipat ob diligentiam. Semper autem habenda ſunt præ oculis illa duo: Ne ſcilicet electus ſit talis dies ob cauſam peculiarem, ut dictum eſt num. 1. & ne fiat in præjudicium aliquorum, prout dictum eſt *l. 3. c. 2. §. 8. n. 4. juncto n. 9.*

7 Denique ſi Miſſæ quotidianæ propter diminutionem redditus à legitimo Superiore reducerentur ad ſexaginta v. g. Miſſas annuas, poterit Capellanus eas adimplere in duobus menſibus ultimis anni, nec obligatur in anni initio. Quamvis enim ratio legati pii petat ſolvi initio anni *l. Si ita fuerit libertas relicta ff. de manum. Teſt.* lege Dian. *p. 3. tr. 6 reſ. 29.* idemque expoſcat neceſſitas animarum Purgatorii, pro quibus illæ Miſſæ ſunt fortè celebrandæ: tamen niſi aliud petat expreſſa conventio, vel voluntas Teſtatoris; uſus eſt in contrarium, & Teſtatoris mens ſatis oſtendit huic moræ ſe conſenſiſſe, dum ſucceſſivè per annos, & non ſimul Miſſas celebrandas eſſe, diſpoſuit.

Quamdiù poſſit Sacerdos differre in cœteris caſibus ſolutionem Miſſarum, *diximus ſuprà c. 1. §. 9. à n. 4.*

§. IV. *De hora, qua Capellanus celebrare tenetur.*

Ubi

De canonico celebrante hora Officii.

1 DE hora, qua celebrari poteſt, ſupra *l. 1. c. 6. §. 4.* diſputavimus, hic autem ſermo eſt de hora, ad quam Sacerdos ſe obligavit ex pacto. Ex quidem pactum ſervandum eſſe, darique parvitatem materiæ, ſi plus minus ab hora decreta diſcedatur, patet ex regulis univerſalibus; ſicuti quodnam peccatum ſit, ſi tale pactum non ſervetur, colligitur ex modo *dictis §. 3. n. 3.* Illud ergo hunc tanquam in oppoſito loco tractandum reduco, An Sacerdos Canonicus diſtributiones Officii lucretur, ſi ea hora, qua Officium in Choro recitatur, Miſſam celebret?

2 Communis, & vera opinio eſt, præciſo Privilegio Pontificis, vel legitimæ conſuetudinis, non lucrari. Ita Bonac. *de Euch. d. 4. q. ult. p. 7. §. 15. n. 7.* Ratio eſt, quia nec eſt, nec cenſetur eſſe præſens in Choro, qui Miſſam in Eccleſia celebrat. Diſtributiones verò dantur ſolùm aſſiſtentibus in Choro, ea luſa, ut habet Trid. *ſeſſ. 24. c. 12. de ref.* qualibet Canonicorum remiſſione.

3 Per hoc autem non tollitur, quin ob neceſſitatem Eccleſiæ, v. g. ob defectum celebrantium, Præfectus Chori poſſit diſponere, ut Canonicus tempore Officii Miſſam in Eccleſia ſua Collegiata celebret. Ita Bonac. *ibid. n. 7* tunc enim merito lucrabitur diſtributiones, quia, accedente legitima Superioris diſpoſitione, moraliter judicatur Canonicus non abeſſe.

§. V. *Pro quo ſit prius celebrandum, quando pro multis ſimul debes?*

1 DAt tibi eleemoſynam manualem Petrus pro decem Miſſis, dat Paulus item ſimilem ſtipem pro aliis decem, nec alterutri anterioritatem promittis (tunc enim non eſt dubium promiſſioni tibi ſtandum eſſe) pro quo prius ſatisfacias, pro Petro, an pro Paulo?

Reſp. pro quo velis. Ratio eſt, quia cum ea *dictis c. 1. §. 9. n. 4.* habeas latitudinem duorum, vel trium menſium, in quibus ſatisfacere vales, potes quem volueris intra idem tempus anteferre.

2 At quis æquius præferetur? Reſp. certè qui prior petiit juxta Reg. Juris. *Qui prior eſt tempore, potior eſt jure*, niſi propter aliquam circumſtantiam charitas contrarium perſuaderet.

Aliqui cenſuerunt æquum eſſe, ut alternatim ejuſmodi onera ſatisfierent, ita, ſcilicet ut uno die celebretur pro uno, altero die pro altero, & ſic viciſſim ad finem uſque; quod certè eſt probabile. Ita Fraxin. *de Sacr. obl. ſect. 4. concl 4. §. 5. n 2.* referens Bonac. aliosque.

Petes, in hoc caſu rite ne ſatisfaceret Sacerdos, ſi celebraret viginti Miſſas in communi ſimul pro Petro, & Paulo, qua ratione in ſingulis Miſſis dimidium fructus obveniret uni, & dimidium alteri? Reſp. Id non approbarem propter varias rationes, quas vide apud Fraxin. *ibid. n. 1.* ſed maximè propter voluntatem petentium, qui dum petunt à te tot Miſſas, tum fructus ſeparationem, tum communionem cum aliis excludere videntur.

Quiſnam æquiùs præferatur, ſi quando Eccleſia plures pluribus Miſſas debet, & non poteſt omnes celebrare, dicam *infra c. 5. n. 4.*

§. VI. *De diſpenſatione quoad tempus remiſſivè.*

1 CIrca hoc. Dico eundem Superiorem iiſdem de cauſis poſſe diſpenſare in tempore, qui poteſt in loco, nam propterea recole, quæ dicta ſunt ſupr. *c. 2. §. 2.*

CAPUT IV.

De Capellano celebrante per alium.

§. I. *Quandò quis poteſt celebrare per alium.*

1 SIt unica regula. Quoties Fundator non poſuit hanc clauſulam, ut *per ſe ipſum Capellanus celebret*, ſeu *non celebret per alium*, poterit ſemper per alium ſupplere. Ita Bonac. *de Euch. d. 4. q. ult. p. 7. §. 1. n. 1.* March. *de ord. tr. 2. p. 2. c. 4. num. 24.* Ratio eſt, quia ex una parte Sacrificium eſt æqualis valoris, & ex alia, niſi ſe fundator explicuerit, nil, ſaltem principaliter, velle, niſi ipſam Sacrificii oblationem, nec elegiſſe peculiarem perſonæ qualitatem præſumendum eſt: Adde multas Sacræ Rotæ deciſiones dictam regulam confirmantes.

2 Hinc infero Primò: idem eſſe ſentiendum in eleemoſynis manualibus. Si quis enim à te Miſſam expoſcat, nec explicitè poſtulet, ut per te ipſum ſatisfaciat, poterit per alium. Ratio eſt jam dicta.

3 Infero Secundò. Capellanum prædictum habentem onus celebrandi in determinato Altari, vel Eccleſia, & poſſe per alium ſupplere, nec poſſe ab Epiſcopo compelli, ut per ſe celebret. Ita Bonac. *ibid.* Barboſ. *de pot. Ep. all. 24. num. 89.* Ratio eſt, quia jam impler Teſtatoris mentem, quam non adimpleret, adeòque poſſet cogi, in illo caſu, quo ipſe perſonaliter, ut diximus eſſet electus.

4 Infero tertiò, non poſſe per alium ſatisfacere, eum Capellanum, qui in Cathedralibus gaudet, per ſuam Miſſam diſtributionibus quotidianis. Sic Grat. Mon Gonſal. apud March *de ord. tr. 3 p. 2. c. 29. num. 16.* Ratio eſt, quia ejuſmodi Capellaniæ requirunt Præſentiam perſonalem, unde, quando eligitur is Capellanus, fit veluti quædam conventio, ut niſi perſonaliter celebret, diſtributiones non lucretur.

Idem propter eandem rationem dic, ſi alicubi ſit ſimilis lex, vel legitima conſuetudo celebrandi per ſe

5 Infero Quartò, cum Bonac. *d. §. 1. num. 4.* poſſe aliquem celebrare applicando Miſſas pro aliquo effectu, ad quem alter Sacerdos obligabatur, hoc altero inſcio, immò & pro illis Miſſis recipere ſtipendium. Petrus v. g. obligatur celebrare debem Miſſis pro Defunctis, nec tamen illas celebrare curat; ſi Antonius eas, Petro inſcio, celebrat, proque dictis defunctis applicat, dico Antonium ſatisfacere obligationi Petri, idque poſſe deinde ſignificare eidem Petro, & accipere ſtipendium. Ratio eſt, quia jam Defuncti per alium lucrati ſunt fructum, ergo dignus eſt hic alius ſua mercede.

6 Infero Quintò, quid dicendum ſit ad illum caſum, de quo olim interrogatus fui Panormi. Confratres quidam elegerunt Antonium Sacerdotem, qui diebus feſtis celebraret, & Confratrum confeſſiones audiret. Poſt aliquot menſes nactus Antonius pinguiorem Capellaniam, ſatisfacere prædictis Confratribus intendebat per alium, poterat nè id tentare contra Confratrum voluntates? Reſpondi negativè, cùm enim eundem Confratres in Confeſſarium ſibi elegerint (immò de conſuetudine in noſtris Regionibus ſic intelligitur, cùm Sacerdos eligitur ab hujuſmodi Confratribus) clarè conſtabat electam perſonam illam fuiſſe. Adde, quòd ſicuti quando eſt obſcura Teſtatoris voluntas, recurritur ad intelligentiam verborum ejus, ita hic confugere oportebat ad Confratrum ſenſum, qui jam de ſua mente contra Sacerdotis intentionem conſtabantur.

7 Infero Sextò, ſi quis obligatus in tali Eccleſia pro aliquo celebrare, celebraret in alia, applicando Miſſam pro illo, ſimul curans, ut alius Sacerdos celebraret loco ipſius in illa Eccleſia deſignata quoad Præſentiam tantùm, non verò quoad Applicationem, ſatisfaceret ſuæ obligationi. Ratio eſt, quia totam Fundatoris mentem adimplet. Solum eſt advertendum, ne Eccleſia illa ſit electa, fortè, quia ibi adeſt Indulgentia applicandi ibi Miſſam pro Defuncto, tunc enim non impleretur mens Teſtatoris, ut per ſe patet.

§. II. *Quando Capellania poſſit non Sacerdoti conferri?*

1 EX dictis oritur illa celebris dubitatio. An Capellania Sacerdotalis relicta à Teſtatore poſſit conferri Clerico nondum Sacerdoti? Ratio dubitandi eſt, quia ex una parte, ſi Capellanus poteſt ut dictum eſt, per alios ſatisfacere, quilibet Clericus erit ejuſmodi Capellaniæ Capax, cùm poſſit per alium Sacerdotem ſatisfacere; Ex alia tamen videtur mens Teſtatoris Sacerdotem velle, dum Sacerdotalem Capellaniam inſtituit, eſto, deinde Capellanus Sacerdos inſtitutus, per alium valeat ſatisfacere.

2 Tres

2 Tres ſunt ſententiæ. Prima docet abſolutè ejuſmodi Capellaniam non poſſe conferri, niſi Sacerdoti. Ita Barboſ. *de pot. Epiſ. all. 24. n. 37.* Garſias apud March *mox* citandum. Secunda, poſſe Clerico, dummodo Teſtator non ſe explicuerit velle omnino Sacerdotem. Ita Bonac. *de Sacr. d. 4. q. ult. p. 7. §. 1.* clarius Fagund. *1. Eccl. pr. l. 3. c. 9. n. 3.* afferens exempli Suarii. Tertia, cum eadem exceptione poſſe quidem ſed debere conferri ſolùm ei Clerico, qui infra annum Sacerdos ordinari poſſit. Sic March. *de ord. tr. 3. p. 2. c. 29. n. 4.* Prima opinio fundatur in ſecunda parte rationis dubitandi. Secunda in prima parte ejuſdem. Tertia in paritate cum cœteris Beneficiis Sacerdotalibus, in quibus ex Trid *ſeſſ. 24. c. 12. de ref. c. ſi pro Clericis, c. ei cui, de præbend. in 6.* ſufficere ſolet habilitas, & potentia proxima ad Sacerdotium, qualis eſt in illo, qui infra annum initiari poteſt.

3 Ex his ſententiis Primam non amplectimur, quia niſi Teſtator ſe explicet, non præſumitur tantum rigorem voluiſſe in ſua diſpoſitione. Secunda, & Tertia ſunt probabiles, quia bonis rationibus innituntur.

4 Atque ex his rectè colligimus cum Fag. *ibid.* aliiſque, poſſe quemlibet habere duas, vel tres Capellanias requirentes Miſſas etiam in diverſis locis, quia hę ſunt inſtar Beneficii simplici, quod non requirit reſidentiam, & per alium ſuppleri jure poteſt.

Quandonam Fundator præſumitur velle, ut Capellania Sacerdoti actuali conferatur.

5 Dico, illam eſſe univerſalem Regulam ex Doct. citatis: Debere Sacerdoti conferri, quoties verba Teſtatoris, ſive laici, ſive Eccleſiaſtici ſignificant, affectant, ſeu poſtulant perſonam Sacerdotis; Non debere quoties affectant ipſam Miſſam. Clarius: debere quando principaliter eligitur perſona Sacerdotalis, ſecus quando principaliter intenditur Sacrificium.

Exemplis adhuc clarior fiet regula. Si quis Fundator ita diſponat: *Eligatur, ſeu præſentetur Presbyter bonæ conditionis, qui tot Miſſas celebret. Eligatur, qui Miſſam celebret. Celebrentur à Sacerdote tot Miſſæ. Hæredes in tali Capella Capellanum eligant, qui tot Miſſas pro me celebret; vel diu, noctuque Altari ſerviat, divinaque officia recitet. Præſentetur, qui tot Miſſas in hebdomada celebrare teneatur. Præſentetur Capellanus, ſeu Sacerdos*: Si inquam ita diſponat Fundator, videtur ſolùm onus Miſſæ reſpicere; non perſonæ qualitatem. Niſi fortè id ſit in Cathedralibus per diſtributiones quotidianas, quia tunc perſonalis eſt diſpoſitio, ut *n. 4.* diximus.

6 Si ſic diſponat: *Miſſæ tot celebrentur, non per alium, ſed per proprium Capellanum meum, vel per proprium Rectorem Eccleſiæ. Capellanus meus deſerviat perſonaliter. Non eligatur niſi ſit Sacerdos. Capellania non conferatur niſi Sacerdoti. Capellania non præſentetur niſi Sacerdos. Legatum meum non aſſequatur niſi Sacerdos. Jubeo conferri Sacerdoti, & non alteri. Præſentetur, ſeu conferatur Sacerdoti, qui ſit Presbyter bonæ famæ* (nam per hanc geminationem videtur expoſci Sacerdotium) ſi, inquam, aliquo ex prædictis modis diſponat, eligitur ipſa Sacerdotis perſona: Niſi fortè alicubi etiam poſitis his, vel ſimilibus verbis fuerit introducta conſuetudo contraria, ideſt, fuiſſe admiſſos Capellanos non Sacerdotes; nam tunc ea tali obſervantia ſubſecuta, videtur mens Teſtatoris explicata fuiſſe pro non Sacerdote.

7 Unum non prætermittam; eſſe nimirum probabile etiam in hoc ſecundo diſpoſitionis modo *n. 6.* dicto, ſatis eſſe, ſi talis eligatur, qui infra annum poſſit ordinari. Ita Fagun. *Eccl. præc. 1. l. 3. c. 9. n. 3* Lother. *de re Benef. l. 2. q. 47. n. 51.* Ratio eſt: quia interim poteſt ſupplere per alium; & ex alia parte, qui intra tam modicum tempus fieri Sacerdos poteſt, judicatur habere ſufficientem habilitatem cum eo, qui in proximo initiandus eſt Sacerdos, ut Sacerdos habeatur in jure.

§. III. *Obligatus per ſe ipſum per alium celebrans an peccet? Et an obligetur ad reſtitutionem?*

1 QUod peccet, & quidem ex genere ſuo mortaliter (ni excuſetur à parvitate materiæ, vel à neceſſitate, de qua mox *n. 5.*) dubium ne ſit, quia facit contra mentem Teſtatoris, & contra pactum; Vide, quæ diximus ſuprà *c. 2. §.* aliqua enim ex illis ſunt hîc proportionaliter applicanda.

2 Quoad reſtitutionem. Dico non obligari. Ita Bonac. *diſp. Euch. 4. q. ult. p. 7. §. 1. n. 2.* ex Azor. Ratio eſt, quia quantum ad principale, (qui eſt fructus ex opere operato) tantum exhibitum fuit per alium, quantum fuiſſet per ſeipſum, cùm omnia Sacrificia ſint ejuſdem valoris.

3 Dices, at devotio fortè fuiſſet major ejus, qui per ſe ipſum celebrare debebat, unde potius illatum fuiſſe damnum ei, qui Miſſam petiit, quoad fructum ex opere operantis.

Reſp. At devotio fortè fuit major alterius, qui ſupplevit, unde potuit eveniſſe majus emolumentum ei, qui Miſſam petiit. Adde dictum fuiſſe ſupra *c. 1. §. 9. n. 11.* hujuſmodi fructus ſpirituales, quamvis, à petentibus Miſſas omnino volitos, non cadere tamen, quoad reſtitutionis onus, in conſiderationem.

De Sacerdote, qui committit alteri Miſſas, quas hic non celebret.

4 Si Capellanus, etiam ille, cui permittitur per alium celebrare, alium deleget, & hic non celebret, quid fiet?

Dico Capellanum debere numerum Miſſarum ipſe, vel per ſe, vel per tertium ſupplere, vel eleemoſynam reddere. Ratio eſt, quia ſi à te ego emerem v. g. picturam à te faciendam, & tu traderes illam dato pretio efformandam alteri tertio; ſi hic ex quocunque caſu, etiam ſubitanea morte correptus, exequi injunctum opus nō poteſt, tu non eximeris ab obligatione providendi me de pictura: ita proportionaliter in caſu noſtro; Et ratio ulterior eſt, quia tibi perit, ſeu deficit ille ſuffectus, non mihi, qui tecum contraxi, non cum illo.

C A P U T V.

De obligatione Capellani, quando adſunt impedimenta celebrandi, quæ ipſe removere non poteſt.

1 ID hîc agimus: nam quando removere poteſt, dicemus *c. ſeq.* Et quamvis utriuſque tractatio commodiorem fortaſsè habuiſſet alibi locum, hûc tamen, ubi agimus de obligatione Capellani, nec incommodè rejecta eſt.

2 Solent autem ejuſmodi impedimenta ſe tenere vel ex parte Sacerdotis, vel ex parte loci, vel ex parte temporis, vel ex parte ſimilium circumſtantiarum, de quibus claritatis gratia, ſic breviter, ſeparatim diſputamus.

§. I. *De impedimentis ex parte Sacerdotis.*

1 SI Capellanus infirmus, carcere detentus, vel ſimili impedimento laborans tenetur per ſe celebrare, nec poteſt; certum eſt, eum eſſe excuſandum à celebrando per ſe, quia eſt legitimè impeditus. Ita Doctores *mox* citandi. Sed adhuc quæritur, an tunc ſtatim teneatur per alium ſupplere, ne ſcilicet gratis fruatur interim ſtipendio annuali, quod pro ſe currit?

2 Dico diſtinguendum eſſe, *ibid.* Si breve eſt impedimentum, non teneri: teneri ſi longum, niſi expreſsè colligatur, mentem teſtatoris fuiſſe, ut nunquam deeſſet Miſſa. Ratio eſt, quia præſumendum eſt Teſtatorem noluiſſe tam rigidè in brevi impedimento cum ſuo Capellano agere, ut ſtatim ad reſtitutionem teneatur; at in longo, vel quando ſe declaravit, præſumitur voluiſſe.

3 Verùm quænam erit brevis, quæ longa infirmitas; brevis, vel longus carcer? &c. Reſp. loquendo de infirmitate (eademque eſt ratio de cæteris legitimis impedimentis) Barboſ. *de poteſt. Epiſc. p. 2. coll. 24. num. 31.* aſſerit eſſe infirmitatem octo, vel decem dierum. Bonac. *diſp. 4. de Euch. q. ult. par. 8. num. 17.* quindecim dierum. Petr. Nav. *de reſt. l. 2. c. 2. n. 210* unius menſis, de Lugo *de Euch. d. 31. ſect. 2. num. 49.* menſium duorum; Omnes probabiliter, quia in jure tale tempus breve judicatur. Vide ſupra *c. 1. §. 9. n. 4.* Vide etiam *c. 3. §. 14. n. 6.* ubi adverti nullam dari Vacationem, quando onus eſt ſuſceptum ab Eccleſia, quæ curet dici Miſſas quotidianas; nam etiam & hic proportionaliter eſt dicendum non ſufficere ad excuſandum Monaſterium, ſeu Eccleſiam impedimentum unius Sacerdotis, ſed debere eſſe totius Monaſterii, quod certè rariſſimum erit. Nec dari vacationem accipientibus eleemoſynas manuales, vel legata annua ex ibidem dictis patet.

4 Quod ſi in Monaſterio, vel Eccleſia adſint aliquot infirmi, ſed qui validiores ſunt, ſufficiant ad onera Miſſarum, illa illorum infirmitas non excuſabit, quia cùm obligatio ſit Monaſterii, & non particularium immediatè iis, qui incolumes remanent, onus totum Miſſarum incumbet.

Quòd ſi qui ſani remanent, omnia onera, quæ fortè diverſarum perſonarum habet Eccleſia, ſolvere non poſſunt, ſolvant.

5 At quarum perſonarum, quandoquidem non eſt major ratio de una, quam de alia? Reſp. ad ratam ſingulorum, ita ut omnes aliqua Miſſa careant, aliquam habeant, juxta majus, vel minus legatum à ſingulis Eccleſiæ relictum, pinguiori plures Miſſæ, minus pingui pauciores tribuendo. Ratio eſt, quia ita æquitas expoſcere videtur, non enim video cur in hoc caſu locum habere poſſit illa Regula, *Qui prior eſt tempore, potior eſt jure*: cùm prioritas non videatur hîc eſſe tanti momenti, ut vincat cætera poſteriora legata fortè pinguiora.

6 Negotium grave Capellani, vel incommoditas inducuntne dictum legitimum impedimentum? Reſp. affirmativè de priore, ſed de poſteriore negativè. Ratio eſt, quia negotium grave reducitur ad Neceſſitatem; incommoditas, dum remanet in terminis Incommoditatis, ad negligentiam, ad quam evincendam jam habet ſtipendium Capellanus educitur.

Unum adverto: Superiorem, quando videt ſuorum Sacerdotum dicta legitima impedimenta, debere eſſe ſollicitum ad alios evocandos in ſubſidium; æquitas enim poſtulat, ut ſi id poſſit, non negligat.

§. II. *De impedimento ex parte loci.*

1 SI Eccleſia eſt violata, ſi interdicta, ſi deſtructa, ſi non inveniantur claves ejuſdem, ad quid obligabis Sacerdotem.

Dico maximè hic eſſe advertendum, an Fundator Præſentiam ſuam ſolam intenderit, an etiam Applicationem, de qua re ſatis ſuprà, *c. 1. §. 1. à n. 1.* dictum eſt; ſi enim ſolùm intendit Præſentiam ob commoditatem populi, vel ob aliud in tali die determinato, ad nihil Sacerdotem obligare par erit, quia jam impoſſibilia, vel moraliter, vel phyſicè reddita eſt executio mentis Fundatoris tali addita die, nec alium diem curantis. Si verò intendit, vel Applicationem, vel merum cultum Dei, & conſequenter Sacrificium nulli diei addictum, tum ſanè Capellanum obligamus, vel ad celebrandum eodem die in alio loco, ſi locus aptus ſuppetat, vel ad reſarciendum alio die. Ratio eſt ſupra tacta, id eſt præſumpta Fundatoris voluntas. Cœtera pertinentia ad locum, vide loco ſuo ſupra *toto c. 2.*

§. III. *De impedimento ex parte temporis, & aliarum circumſtantiarum.*

1 DE impedimento ex parte temporis, tum ex proximè dictis *toto c. 3.* ſatis ſuperque colligitur, quid ſentiendum ſit.

Idem de cœteris impedimentis, v. g. quod non inveniatur, nulla Capellani culpa, Calix, veſtes ſacræ, Hoſtia, & ſimilia: ex dictis enim facilè quivis intelliget, ad quid in ejuſmodi caſibus Capellanum obligare oportebit.

CAPUT VI.

De obligatione Capellani ad removenda, vel non apponenda impedimenta celebrandi, quando ea non apponere, vel removere poteſt.

1 CApellanus obligatus eras, perendie, ſequentibus diebus per ſe ipſum celebrare, eſt v. g. infirmus, vel carcere detentus, vel excommunicatus, &c. quam obligationem habet removendi impedimenta carceris, vel morbi ad finem adimplendi debitas Miſſas? Rurſus, ſi permittat ſe in carcerem conjici, ſi in remotas regiones diſcedat, ſi Miſſale proijciat, ſanè impeditur, ne poſſit ſatisfacere: quærimus, quam obligationem habet hujuſmodi impedimenta non apponendi?

§. I. *Præmittuntur aliqua neceſſaria pro reſolutione quæſtionis.*

2 UT hæc, & ſimilia decernamus, præmittendum eſt, quoties quilibet obligatur ad obſervandam aliquam legem obligari etiam ad non apponenda impedimenta, & ad ea tollenda, ſi adſint, quæ obſtant obſervationi legis. Si quis v. g. obligatur audire Miſſam, obligatur etiam ad ſurgendum è lecto, quod eſt impedimentum illam audiendi. Ratio eſt, quia Superior, qui præcipit finem, cenſetur, & media ad ipſum præcipere, ſecus non efficaciter finem vellet, & ſanè deficeret, ſi veluti terminum volens non curaret de via; non apponere autem, vel tollere impedimenta, unum eſt ex mediis ad habendum finem.

3 Quoniam verò non ſemper obligamur omnia omninò impedimenta removere, ſeu non ponere, ſtatim enaſcitur difficultas, ecquonam modo nobis conſtare poſſit, quænam obligemur, quæ verò non item? Ex quidem varii modi afferri ſolent. Ille à Sanch. *l. 1. in Decal. cap. 15.* & à Meroll. *tom. 2. d. 4. de leg. dub. 37.* repetitus, ferè nunc ab omnibus recipitur, quòd ſcilicet ſpectanda ſint quatuor. Primò, vis & rigor præcepti, quædam enim benignius, quàm alia explicantur, ac minoribus cauſis excuſantibus indigent. Secundò, neceſſitas, & utilitas, quam affert ejuſmodi Impedimentum, de quo an tolli, vel non apponi debeat, dubitatur. Tertiò; vicinitas, aut diſtantia, quam tale impedimentum, vel medium habet ad rem præceptam; minus enim diſtat ab impedienda auditione Sacri iter à me correptum die Jovis, & die Sabbati, quam ipſo die Dominico. Quartò, conjunctio per ſe, vel per accidens, ſeu intrinſeca, vel extrinſeca, quam habet medium cum materia, ſeu re præcepta. Magis enim, v. g. per ſe, & intrinſecè conjungitur Breviarium cum recitatione Horarum, quod per ſe ad illas requiritur, quàm conjungatur bona valetudo, aut non eſſe excommunicatum cum auditione Miſſæ, quę ſolum per accidens ad illam pertinere videntur.

His diverſimodè in ſingulis præceptis computatis, judicandum erit (ait *ibid.* Sanchez) an culpa ſit admittere, vel non prohibere impedimenta illis preceptis obſtantia. Sed id fusè perſequi ad nos non pertinet; poterit legi Caſtrop. *to. 2. d. 1. de leg. p. 1.* & Meroll. *d. dub. 37.* aliique ab ipſis citati.

4 Præmittendum ſecundò, in materia, de qua nos agimus, adeſſe unum, quod magis, quàm in aliis materiis urget Capellanum ad prędicta impedimenta tollenda, vel non ponenda; nos enim hic ſupponimus adeſſe pactum inter Teſtatorem, & Capellanum, ſeu inter Miſſas expoſtulantes, & inter promittentes, quare cum hic urgeat titulus Juſtitiæ, qui fortior eſt cœteris, major erit obligatio Sacerdotis. Fac, v. g. te debere centū Petro, ex contractu emptionis cum illo inito; certè nō ſolùm, eodem die, quo, ex conventione ſolvere debes, ſed etiam in quocunq; præcedenti, pro die conventa, urgeris ad tollenda impedimenta ſolutionis, ſi potes, immò & ad moralem diligentiam adhibendam, ut pecuniam pro eodem die habeas. Id quod non tam rigidè obligaris præſtare in obſervanda, v. g. aliqua lege; neque enim obſtringeris ante tempus obligationis tam ſtrictè impedimenta quæcumque tollere, & media adhibere, v. g. non obligaris duobus, vel tribus diebus ante diem feſtivum abſtinere ab itinere, ne ſcilicet ponas impedimentum ad audiendum, eodem feſtivo die, Sacrum.

His poſitis, rem hanc ſatis ex ſe variam, quinque dictis expedio.

§. II. *Reſolvitur, quadenam Capellanus obligetur non apponere, vel removere impedimenta celebrandi.*

5 DIco primò, Capellanum, ut ſuæ obligationi ſatisfaciat, non poſſe die eodem, quo celebrare obligatur, ponere impedimenta per ſe obſtantia Sacrificio. Hinc non poteſt ſe eodem die inebriare, dormire, cunlabulari, Miſſale proiicere, veſtes, cœteraque Sacra inſtrumenta in arca repoſita non extrahere, vel de loco vicino non accipere, &c. Ratio eſt, quia ſi hæc eodem die poneret, clarè convinceretur nolle ſuæ obligationi ſatisfacere.

6 Dico ſecundò, nec ante tempus obligationis poſſe Capellanum apponere voluntaria impedimenta, quamvis per accidens obſtantia, niſi ex verbis Fundatoris, vel præſumpta ejus mente ei aliquid permittatur. Ratio ducitur ex rigore tituli juſtitiæ jam dicto.

7 Hinc deducitur Primò, an ſi Capellanus ſe inebriet antè tempus urgens celebrandi, peccet contra pactum initum? Secundò, quid, ſi aliò diſcedat, ubi celebrare die ſtatuto non poſſit? Tertiò, quid, ſi antè dictum tempus proiiciat Miſſale, vel Eccleſiæ claves? Quartò, quid, ſi cibum nocivum comedat, vel quid ſimile faciat, quo infirmetur, & ſic ſacrificare non valeat? Agimus autem, quando non adeſt legitima excuſatio, vel quando non ſuffragatur aliqua facultas, juxta ſupradicta, vacandi, vel quid ſimile.

Puto enim in Primò, Secundò, & Tertiò peccari à Capellano cum obligatione reſtitutionis; in Quartò non item. Ratio eſt, quia ſe inebriare, vel diſcedere à loco Sacrificii, ut item Miſſale, ſeu claves proiicere, eſt veluti directè inito pacto velle contradicere: at comedere cibum nocivum, vel quid facere, quo in morbum incidat, non ita: & ex alia parte, nec ex voluntate Fundatoris, nec ex conſenſu ſubſecuto Capellani, præſumendum eſt, ipſum obligari ad ſanitatem tuendam, propter hunc determinatum finem celebrandi.

8 Dico tertiò. Si Capellanus ſit infirmus, ſi carcere detentus, ſi ſimili impedimento conſtrictus, non obligatur ſanitatem, vel liberationem procurare, ut ſatisfaciat obligationi celebrandi, niſi quid expreſsè in Fundatione dictum ſit. Ratio eſt, quia non puto Fundatorem voluiſſe ſuum Capellanum in his corporalibus impedimentis involuntariis, quæ multum per accidens ſe habent ad celebrationem Sacrificii, tam rigidè obligare, dummodo quando poteſt, & quando juxta dicta *cap. 1. §. 1. & 2.* debet, ſuppleat dictus Capellanus per alium.

9 Dico Quartò, ſi idem ſit excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, ut etiam ſi per ipſum ſtet, quod locus, ubi celebrare debet, ſit interdictus, obligari videtur ad procurandam abſolutionem, ſemper intelligendo, ſi non poteſt per alium, vel alibi ſupplere. Ratio eſt, quia hęc ſunt directa impedimenta Sacrificii, ad quæ excludenda, cùm poteſt, ratio juſtitiæ omninò Capellanum cogit.

10 Dico Quintò: Quando cibum nocivum ſumere, vel quid ſimile facere Capellano permiſimus, quo impeditur Sacrificium, licèt ſi id prævideat, adhuc poſſe permittamus: nunquam tamen concedimus, id poſſe intendere. Ratio eſt, quia dum ſolùm prævidet, utitur jure ſuæ libertatis à Fundatore veriſimiliter non ablato: at dum intendit, facit contra pactum cum eodem Fundatore celebratum, qui nunquam id conceſſit, immò negavit: ſiquidem dum eum obligavit ad ſacrificandum, obligavit ad volendum Sacrificium, non verò permiſit illud nolle: nollet autem, ſi comederet nociva, ut impeditus morbo, Sacrum omitteret cogeretur.

§. III. *An Capellanus impedimentum violationis Eccleſiæ tollere teneatur?*

Ubi

Traduntur nonnulla de violatione loci Sacri, ejuſdemque Reconciliatione.

1 ANtequam id decernam: Præmitto Primò, quod in Eccleſia quantumcunque conſecrata, ſi per aliquod ex ſequentibus delictis, (& quidem, ſatis probabiliter, ex Suarez *de Sacram. d. 81. ſect. 4. §. His poſitis*, Fagund. aliiſque relatis à March. *tract. 3 par. 3. cap. 10. num. 10.* non ſecretis, ſed publicis) violata ſit, hoc eſt ſive per homicidium, ſive per ſanguinis, ſeminiſve effuſionem, ſivę per ſepulturam infidelis, quamvis infantis, ſive per ſepulturam excommunicati,

Digitized by Google

cati, qui tamen poſt Concilium Conſtantienſe nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percuſſor fuerit, non poteſt licitè, & ſine mortali, ſacrificari, niſi priùs reconcilietur, (quamvis ſic ſacrificans ex Soar. *loc. cit* § *Sed quæres*, Sà *V. Eccl. num.* 29. Rodriq. *tom.* 1. *q. reg.* 16. *art.* 6. ex cap. *qui de ſent. excommun. in* 6. nec ſuſpenſus maneat, nec irregularis) vel in caſu neceſſitatis de licentia Epiſcopi. Talem fuiſſe Panormi judicavit P. Bernardinus Piccinus Societatis Jeſu, Theologus Doctrina, & Sanctitate inſignis, cùm Eccleſia Cathedralis maoe ipſo die Pentecoſtes, in quem incidit feſtum Sanctæ Chriſtianæ Patronæ Civitatis, fuiſſet, per effuſionem ſanguinis, violata. Immò neceſſitas tanta poſſet eſſe, ut ſi ad Epiſcopum recurſus non pateret, ejus licentia non eſſet neceſſaria; ex Suarez, & Fagoodez apud March. *de ord. tom.* 4. *p.* 3. *c.* 10. *nu.* 2. Talem judicat de Lugo *mox citandus*, ſi in feſto Populus aliam Eccleſiam non haberet, in qua Miſſam poſſet audire.

Hæc autem, & huc pertinentia, cùm paſſim à Doctoribus, & quidem lariſſime, tractentur, non eſt cur & nos inculcemus. Lege Joannem de Lugo *de Euch. d.* 20. *ſect.* 2. *à n.* 52. qui ferè univerſa breviter, & cordate complectitur. Lege item Marchinum *l. c.* authoreſque ab ipſo citatos. Lege denique ſuprà *l.* 2. *c.* 7. §. 1. ubi diximus, quid faciet Sacerdos, ſi incepta Miſſa, contingat violari Eccleſiam.

2 Quoad Reconciliationem recolendum eſt, quòd Eccleſia, ubi Sacrificium Miſſæ celebratur, vel eſt conſecrata, vel benedicta, vel ſolùm ab Epiſcopo, ſeu alio poteſtatem habente, ad divina Officia deputata, ut ex ſupra dictis, *de loco Sacrificii*, patet. Jam, ſi ſolùm ſit deputata, violarique contigerit, reconciliatione probabiliter non indigere, docent Navarr. Henriquez Sotus apud de Lugo citatum num. 59. aliiq; quibus adde Suar. *de Sacr. d.* 18. *ſect.* 4. §. *Quintò violatur, fin.* licet contrarium videatur docere *tom.* 1. *de Relig. tract.* 2. *c.* 9. *num.* 2. *&* 3. id quod nobis ſatis eſt. Si ſit benedicta, quilibet Sacerdos ſimplex, aqua per ipſum ſimpliciter benedicta, poteſt illam, formula petita à Rituali Romano reconciliare. Ita Layman. *lib.* 5. *tract.* 5. *c.* 5. *nu.* 12. aliique, colligiturque ex *c. ultim. de conſecr. Eccleſ.* id quod ſuprà diximus *lib.* 2. *c.* 7. § 5. Quòd ſi aliqui Religioſi facultatem obtinuerunt à Summo Pontifice, Eccleſias ſuas ſolùm benedictas, reconciliandi, id, vel factum eſt, ad ſcrupulos eximendos, vel quia contrariam ſententiam ſequebantur. Denique ſi ſit Eccleſia conſecrata, poſſe, & debere ab Epiſcopo, aqua, per ipſum, cum ſale vino, & cinere benedicta reconciliari, dubium non eſt. Sicut nec dubium mihi eſt, Epiſcopum ejuſmodi facultatem delegare non poſſe ſimplici Sacerdoti, Atque adeò nec Vicario ſuo, qui non ſit Prælatus. Ita de Lugo *diſp. de Euch.* 20. *ſect.* 1. *n.* 61. aliique (quidquid dicant Victoria, Sà, Sylvius apud Dian. *p.* 2. *tract. Miſcell.* 1. *reſ.* 6.) Ratio eſt, quia præter id, quod ſupra *lib.* 1. *c.* 3. §. 2. *n.* 4. in ſimili diximus, ſic clarè deciditur cap. *Aqua de conſecr. Eccleſiæ*. Poſſe denique ex delegatione Summi Pontificis, à Mendicantibus, & participantibus cum illis, ſed ſub quibuſdam conditionibus, ejuſmodi conſecratas Eccleſias reconciliari, habes in Bulla Leonis X. *in Bullario Rodr. Bulla* 6. *Leonis* X. & apud Portellam *in dub. Reg. V. Eccl. in Add. n.* 1. Rodriq. *tom.* 2. *quæſt. Reg.* 19 *art.* 6. & Aſcan. Tamburin. *de jur. Abb. diſp.* 18. *q.* 3 *n.* 41. Sacrificio ipſo, fortè, in Eccleſia violata, peracto, an eadem remaneat reconciliata, dictum eſt *lib.* 1. *cap.* 1. §. 4. *num.* 5.

3 His poſitis: facilè reſponderi poteſt ad propoſitam in titulo dubitationem. Dico enim Capellanum, ſeu quemcumque obligatum ad Miſſam hodie, v. g. in tali loco celebrandam, ſi contingat eum violari, & Reconciliatio dependeat ab ipſo (ſecus, huic quæſtioni locus non eſt, ſed recurrit doctrina data *c.* 5. §. 2.) quia poteſt v. g. habere Rituale Romanum, obligari ad reconciliandam Eccleſiam. Ratio eſt, quia quamvis ut diximus *lib.* 2. *c.* 7 §. 5. *n.* 2. *fine*, ad Sacerdotem privatum non pertineat Eccleſiam reconciliare, tamen, quia nunc ſupponimus eum teneri ex ſtipendio ad celebrandum, juſtitia requirit, ut impedimentum violationis, quod tollere ipſe poteſt, tollat, ſicuti *c. præcedenti*, *num.* 9. de aliis ſimilibus impedimentis directis reſolutum eſt.

Hæc notaſſe ſufficiat, nam ex his ita deciſis alii ſimiles caſus non difficili negotio decidentur.

CAPUT VII.

De legitima præſcriptione quoad Miſſas.

Quandonam Sacerdos, vel Eccleſia contra onus Miſſarum præſcribat?

1 SI concurrant conditiones requiſitæ à jure ad præſcribendum, præſcribi etiam contra Miſſas poteſt. Ratio eſt, quia univerſaliter poteſt legitimè præſcribi contra jus alterius etiam ignorantis; nec unquam exceptio facta eſt in jure, quod non currat Præſcriptio contra onera Miſſarum, ſeu contra voluntatem Defunctorum; cum quibus tamen, quia reclamare ii non poſſunt, eſt agendum, ac ſi eſſent abſentes, contra quos longius tempus requiritur ad Præſcriptionem.

Hinc fit, ut Capellania, quæ in ſui fundatione erat onerata Miſſis quotidianis, nunc poſſit cum minori onere inveniri: atque adeò Capellanum, ſeu Eccleſiam non obligari (ſi dictæ conditiones legitimæ Præſcriptionis adſint) niſi ad hoc minus Miſſarum onus, quod nunc invenitur.

2 Conditiones autem ſunt Poſſeſſio, Titulus, Bona fides, Continuatio poſſeſſionis cum eadem fide bona, & Tempus lege præſcriptum, de quibus paſſim Doctores, Lege Molinam *tr.* 2. *de juſtit. & jure d.* 60. Covarr. *Regula, Poſſeſſor.* 2. *p cap.* 5. alioſque. Cum autem aliud tempus requiratur inter abſentes, quàm præſentes, & aliud quoad bona ſtabilia, quàm mobilia: ideò ad hoc onus præſcribendum, cùm ſit inter abſentes, ut modò innuimus, & quidem, ut ſupponimus, ſtabile, & perpetuum: requiritur cum titulo viginti annorum decurſus, ſine titulo triginta. L. *malæ fidei*, C. *de præſcript. longi temporis* 10. *vel* 20. *annor. Inſtit. de uſucap* §. 1. cap. *de Quarta de præſcript.* & communiter, quæ omnia nobis ſatis ſit innuiſſe.

3 Alicubi vel non adeſt, vel non eſt recepta ejuſmodi præſcriptionis lex: ibi ergo tum in foro externo, tum interno, id fiat, quod in eodem foro ſervatur in cæteris.

§. II. *Quandonam onus Miſſæ præſcribat contra Sacerdotem, vel Eccleſiam?*

1 IN hac quæſtione eſt diſtinguendum de Capellano, titulo Capellaniæ, vel Beneficii Miſſas celebrante, & de legatario, qui is eſt, cui à Teſtatore abſolutè (ſine Epiſcopi authoritate) legatum aliquod, quantumvis perpetuum, pro celebrandis Miſſis relinquitur.

2 Contra Capellanum, ſeu Eccleſiam cui incumbit Capellania, vel Beneficium, Miſſarum onus, ſeu obligatio præſcribit tempore decem annorum, poſitis cæteris requiſitis ad Præſcriptionem, §. *præcedenti* dictis. Ita Fraxin. *de oblig. Sacerd. ſect.* 4. *concl.* 4. §. 17. *n.* 5. Quare ſi per decem annos Miſſa quotidiana celebrata eſt pro tali Capellania, licèt non inveniatur, quòd Fundator ſolam inſtituerit hebdomadariam, quotidiana erit celebranda. Ratio eſſe poteſt, quia hoc perpetuum onus eſt veluti jus Teſtatoris defuncti circa Miſſas, jura autem, & actiones in hac materia Præſcriptionis, ex Leſſio *lib.* 2. *c.* 6. *num.* 25. *fine*, aliiſque, computantur inter bona immobilia, quæ inter præſentes, ut eſt in caſu noſtro, quia Capellanus præſens eſt, decennio præſcribunt.

3 Contra legatarium verò obligatio Miſſarum præſcribit tempore triginta annorum. Ratio eſt, quia legata contra legatarium præſcribunt ſpatio triginta annorum. Ita Leſſius *lib.* 2. *c.* 6. *n* 39. ex *l. ultima, C. Communia, de legatis*: hoc autem legatum eſt, non Capellania, ut ſupponimus.

4 Dices, quid, ſi legatum ſit apud Monaſterium Religioſorum, quibus conceſſum eſt, ne contra ipſos currat præſcriptio minor, quam ſexaginta annorum? Reſpondeo aliquos putare etiam contra Religioſos ſufficere ſpatium triginta annorum, quia dicta conceſſio eſt tantum de bonis, perſonis, & locis Religioſorum; at jura, & actiones incorporeæ, quale eſt id, de quo diſputamus, nec ſunt bona, nec perſonæ, nec loca. Ita Pellizzar. *Man. Reg. to.* 1. *tr.* 5. *c.* 9. *n.* 93.

5 Sed profectò ex Leſſio modò dixi nomine Bonorum immobilium venire etiam jura, & Actiones: quare poſſet quis contendere contra hos privilegiatos requiri in caſu noſtro annos ſexaginta, quia jus Miſſarum eſt bonum immobile.

6 Hactenus ita diſputatum ſit: nam mihi unum dicendum ſupereſt, quod videtur probari, nunquam tale jus Miſſarum poſſe præſcribere contra Sacerdotem. Docent communiter Doctores, *l. ſi-nali*, cap. *de longi temporis præſcriptione*, Leſſius *l. c. n.* 26. aliique *paſſim*, ſervitutem perſonalem, quæ debetur perſonæ, à perſona nullo tempore præſcribi poſſe, & ratio eſt, quia æquitas non patitur, hominem liberum fieri ſervum ex quacumque cauſa. Id veluti integra ſervitute: ſed certè eadem videtur ratio de ſervitute partiali; ita enim ſe habet totum ad totum, ſicut pars ad partem: quare ſi per multos annos Petrus, v. g. ſerviviſſet Paulo per aliquod tempus in aliquo opere, illum v. g. aſſociaſſet ſingulis feſtis diebus ad Eccleſiam, cum bona fide, ſeu errore utriuſque; quod ad id per contractum teneretur Petrus; poſſet dictus Petrus advertens nullum fuiſſe contractum, eximere ſe à tali ſervitio, quia ſervitus perſonalis numquam præſcribitur. Cùm ergo Capellanus Beneficiatus, vel legatarius prædicti, Miſſas illas pro fundatore celebrare ſoliti ſint, credentes ſe ad illas omnes teneri; ſi advertant ſe verè ex Fundatione ad tot non obligari, videntur quocumque tempore, ſe poſſe eximere à tali ſervitute, & illas ſolùm celebrare, ad quas verè ex titulo Capellaniæ, Beneficii, vel legati obligantur; onus enim hoc non videtur eſſe aliud jus, niſi ſervitus, quædam debita à Sacerdote ipſi Fundatori Miſſarum, ſicuti illa aſſociatio Petri circa perſonam Pauli; quæ ſervitus, ut dictum eſt, nunquam præſcribitur.

C A-

Digitized by Google

CAPUT VIII.

An ſtatim peracta Miſſa, comedere, expuere, evomere, aromata in ore ruminari liceat?

Et

An novum, vel majus peccatum ſit illud, quod ipſa die, qua Sacrum facit, committit Sacerdos?

Et

Denique, de precibus, & de lotione manuum poſt Sacrificium; Remiſſivè.

1 DE primo, & ſecundo ex his, à me actum ſatis ſuperque eſt *in Opuſc. de expedienda Communione, cap. 3 per tot.* De tertio, quoad preces, egi per occaſionem breviter *lib. 1. c. 7. § 1. n. 1.* quoad lotionem verò *ibid. § 7.* quare cum ea hic exſcribere, operam eſſet perdere, illuc Lectorem meum remitto libens.

CAPUT IX.

De vino aſſumendo à Sacerdote poſt aſſumptum ſanctiſſimum Sanguinem.

1 FInem huic libro imponet reſolutio circà vinum, quod in fine Sacrificii ſumit in Miſſa Sacerdos. Is enim poſt aſſumptas ſacras ſpecies, imponere vinum debet in Calice, & ſumere, atque hęc vocatur in Rubricis, *Purificatio*; deinde vero vino, & aqua digitos ſuper Calicem abluere, atque pariter aſſumere, quæ proprio vocabulo appellatur *Ablutio*. De utraque ſigillatim.

2 Dico primò. Is, qui in Ablutione ſolùm adhibet aquam, condemnandus de culpa non eſt. Ratio prima eſſe poteſt, quia paſſim abſque ſcrupulo ſic agunt nonnulli laudatæ virtutis Sacerdotes, aiuntque id prodeſſe ad abſtergendum odorem vini ab ore celebrantis, ad digitos eodem odore non inficiendos, ad Purificatorii munditiam, & ut ſunt non pauci plus debito delicatiores, ad temperandum illud modicum vini, (quod non rarò in Sacrificio generoſum propinatur) aſſumpti ſtomacho pœnè jejuno. Secunda, quia hæc non eſt niſi Rubrica directiua, cùm non appareat aliud fortius jus, nec ex ſe ſit materia grauis. Immò, quia invenio de vino adhibendo in Purificatione aliquid innui in Sacris Canonibus, quorum verba *mox* proferam, nihil autem de vino Ablutionis, conjecturam facio, de hoc Sanctos Pontifices non valdè laboraſſe. Tertia, quia cum Sanchez *m. n.* citando, adverto, *in Rubricis generalibus initio Miſſalis §. Quibus ſumptis*, ſic haberi: *Sacerdos porrigit Calicem Miniſtro, quo vinum fundente ſe purificat. Deinde vino, & aqua abluit pollices, & indices ſupe Calicem: At in Rubricis appoſitis in Canone poſt factam Communionem §. Abluit digitos*, ſic: *Infundit parum vini, quo ſe purificat; deinde abluit digitos, extergit, & ſumit ablutionem.* Ubi noto de Vino Purificationis utroque in loco mentionem fieri; de Ablutionis autem vino ſolùm in vino, quaſi ſignificetur nequaquam eſſe ſub magno rigore hoc poſteriùs apponendum.

3 Dico ſecundò. Ad Purificationem eſt omnino adhibendum vinum, non aqua. Ratio eſt, quia ſic ſupponit ritè faciendum Sacer textus, *in cap. Ex parte, de celebr. Miſſ. Reſpondemus*, inquit Pontifex, *quod ſemper Sacerdos vino perfundere debet, poſtquam totum acceperit Euchariſtiæ Sacramentum*, & quidem notat hic meritò Gavantus *in rub. Miſſ. part. 2. C. 10. num. 5. lit. x.* in hunc modum: *Decrevit ut vinum pro Purificatione Calicis infuſum, eſſet ejuſdem ſaltem quantitatis, qua fuerunt primæ ſpecies ſanguinis, alioquin Sacerdos illud ſaltem intra Calicem circumagat, ut abſumantur dictæ ſpecies. Monet de prædicta vini ad purificationem adhibenda quantitate Pius V. in Epiſt. ad Epiſcop. Tarrat. additque, quòd ſumatur ablutio per eamdem partem Calicis, per quam Sanguis Chriſti hauſtus eſt. Mirare quaſo Sanctiſſimi Pontificis etiam in minimis diligentiam.* Hæc Gavantus.

4 Verùm qui pro dicta Purificatione adhiberet ſolam aquam, condemnandus ne eſſet peccati mortalis.

Reſpondeo. Sanch. *in Decal. lib. 4. cap. 11. num. 43.* Azor. *tom. 1. lib. 12. cap. 20. quæſt. 7.* Barboſa *in Coll. ad lib. 3. decr. in cap. ex parte n. 4.* aſſerunt de vino Purificationis adeſſe præceptum, non tamen explicant, gravene ſit, an leve. *Nec voto non bibendi vinum* (inſtar omnium ſint verba Sanchez,) *contravenitur ſumpto vino in prima Miſſæ ablutione (ideſt Purificatione,) quia obligat præceptum Eccleſiæ ad id ſumendum c. ex parte, de celebr. Miſſ. Nec etiam ſumpto vino in ſecunda ablutione, quia votum non intelligitur ut ſit contra communem Eccleſiæ uſum, juxta quem Sacerdos in ea ablutione vino, & aqua utantur.* Addit Gavant. *loc. cit.* ſic. *Abſtemii* (ideſt, quibus vinum bibere nauſea eſt) *non debent ſine vino purificare Calicem, Papa inconſulto, ex Romana praxi*

5 Alicui non videbitur improbabile; id nequaquam eſſe præceptum grave, atque adeò adhibentem in Purificatione ſolam aquam, excuſari à mortali poſſe. Primò, quia res ex ſe non videtur tanti momenti, ut rigorem mortalem inducat, cùm illud vinum non adhibeatur ad myſterium, ſed ſolùm ad extergendum Calicem, ad quod præſtandum apta quantum ſufficit, eſt aqua. Secundò, quia prædictus textus dicit, *vino perfundere debent*; at illud verbum *debent*, non neceſſariò inducere obligationem, ſupra *in opuſc. de Commun. c. 1. §. 6. n. 53.* fusè probavimus. Tertiò, quia non directè, ex propoſito id juſſit Pontifex, ſed veluti ſuppoſitivè inſinuavit, & ex modo loquendi ſacri textus, quem mox expendam *n. 10.* palàm fiet. Quartò, quia praxis Romana, ut ſcilicet in hoc conſulatur Pontifex, potuit inniti periculo introducendi novum ritum, vel relaxandi præcepta etiam levia. Adde ejuſmodi diſpenſationes ſæpè à Sancta Sede concedi ad ſedandas mentes ſcrupuloſiorum, ut in ſimili ſupra *lib. 1. c. 2. §. 2. n. 11. fine*, notavimus ex Suario, & Caſtropalao.

6 Ex hac ſententia, quæ certè probabilis eſt, conſequitur, Abſtemium, vel non habentem niſi illud modicum vini, quod eſt conſecrandum, vel non abſimili neceſſitate coactum, cui facilis non eſt recurſus ad Pontificem; aqua ſola purificantem, ſed citrà contemptum, ſcandalum, animumque introducendi novum ritum, ab omni culpa liberandum, ſimiles enim neceſſitates à præcepto poſitivo non gravi, ut aliàs ſæpè docuimus, excuſant operantem.

7 Dices quidam fore ea ſe irreverentiam, quòd Sacræ Sanguinis ſpecies, quæ reſident in fundo Calicis, immiſceantur cum aqua.

Reſponderi poteſt, negando id ſapere irreverentiam. Primò, quia etiam in ſecunda Ablutione, in qua adhibetur aqua, hæc immiſcetur cum iiſdem ſpeciebus, quæ moraliter non rarò aliquæ remanebunt poſt hauſtam purificationem, in Calice; quæ tamen immixtio non judicabitur ab Eccleſia irreverentia. Secundò, quia id per accidens eſt: nec ex propoſito immiſcendi aquam cum ſanguine, ſed ad extergendas ſacras ſpecies. Tertiò. Rogo te explica, ſodes, quam nam hic irreverentiam cognoſcis? equidem illam minus video potiùs ex eo, quod Chriſtus Dominus ſuis ſpeciebus materialibus latere dignatus eſt, nec dedignatum conſequenter eſſe eaſdem ſpecies cum oris ſaliva, ſtomachi phlegmate, vino, aqua indiſcriminatim commiſceri. Quartò, quia in ſententia admodum probabili, juxta quam aqua, quæ infunditur Calici in Offertorio, non convertitur in Chriſti Sanguinem, niſi prius convertatur in vinum, ſæpè contingit, ut quia tempore conſecrationis non invenitur converſa, remaneat immixta cum ſpeciebus conſecratis, & nemo unquam adversùs ejus ſententię ſectatores irreverentiam ullam ex hoc capite exprobravit. Ita Thomiſtæ communiter apud Coninch. *de Euch. quæſt. 44. art. 8. a unic. à num. 144.*

8 Redeo nunc ad Ablutionem n. 2. dictam digitorum Sacerdoti, circa quam cum Gloſſa diſputare breviter juvat. Ea *in hoc c. ex parte*; ſic ſcribit. *Secundùm Hoſtienſem determinantur quatuor quæſtiones, nam Primò quæritur, an Sacerdos poſt Sacramenta ſumpta perfundere debeat manus. Secundò, cum quo liquore. Tertiò, utrùm illum liquorem debeat Sacerdos ſumere. Quartò, an poſt illum ſumptum debeat, ſeu poſſit iterùm celebrare. Et in effectu reſpondet Papa ad omnes quæſtiones: nam debet manus primò perfundere cum vino & vinum perfuſionis ſumere, niſi ſit celebraturus aliam Miſſam, &c.* Idem repetit paulo poſt *v. vino*, & *v. perfundere vino*. ait, *debet perfundere manus*.

9 Ut ergo videamus, an ſolidè ſit à Gloſſa dictum, vino eſſe à Sacerdote manus abluendas, integer dictus textus eſt hic proferendus: *Ex parte veſtra*, & infra. *Poſtulationi veſtræ taliter reſpondemus, quod ſemper Sacerdos vino perfundere debet, poſtquam totum acceperit Euchariſtiæ Sacramentum, niſi cum eodem die aliam Miſſam debuerit celebrare, ne ſi fortè vinum perfuſionis acciperet, celebrationem aliam impediret.*

10 Ubi Adverto. Primò petitionem videri fuiſſe dumtaxat de uno, Num ſcilicet ſemper à Sacerdote aſſumendum ſit vinum poſt aſſumptam Euchariſtiam, an aliquando ab eo abſtinendum? id quod bene Rubrica notavit, dum tanquam unicæ petitionis reſponſionem hoc capitulum compilavit. *Sacerdos poſt ſumptam Euchariſtiam perfundat, niſi aliam Miſſam ſit dicturus.* Quòd igitur debeat Sacerdos ſive vinum infundere Calici, ſive illud ebibere, ſive aliud efficere, ſupponitur quidem, ſed non quæritur, ut ex ipſa Pontificis reſponſione uno contextu data apparet dilucidè. Sanè, ſi ſic reſpondiſſet Pontifex, *Reſpondemus, quòd Sacerdos vino perfundere debet, & prætereà debet vinum accipere, niſi quando aliam Miſſam eſt celebraturus*, poſſemus conjicere plures fuiſſe petitiones; nunc verò, cùm unico contextu data ſit reſponſio, unica dicenda erit, & facta petitio.

11 Adverto ſecundò illud, quòd hic quærendum ſtatuimus, non conſtare illam explicationem Gloſſæ, *perfundere, ideſt perfundere manus*: non enim de manuum Ablutione, ſed de ablutione Calicis prima, ideſt, de Purificatione hic locutio eſt. Vidit hoc oculatiſſimus Thom. Sanch. *in decal. lib 4. c 11. n. 43.* qui pro Purificatione hunc textum inducit, non verò pro Ablutione: idemque facili negotio probabit perſpicax Canoniſta in hunc modum: Aſſerit Pontifex ſemper eſſe perfundendum, niſi quando bis eodem die v. g. in Natali Domini Sacerdos eſt celebraturus: non igitur loquitur Pontifex de Ablutione manuum. Clara eſt conſequentia, quia Ablutio hæc in omnibus caſibus eſt adhibenda, etiamſi eodem die ſit celebrandum; ſic enim reverentia requirit, & ſic univerſalis Rubrica *initio Miſſalis, de Defectibus diſpoſitionis corporis, n. 4.* præcipit. *Si plures* (inquit) *Miſſas in una die Sacerdos celebret, ut in Nativitate Domini, in unaquaque*

quæ Miſſæ abluat digitos. Quoniam ergo Pontifex de ea perfuſione loquitur, quæ non ſemper eſt adhibenda; ejus hæc diſpoſitio ſolùm erit de aſſumenda Purificatione, quæ in caſu iteratæ celebrationis omittitur; non verò de Ablutione manuum, quæ in nullo prorſus caſu negligenda eſt.

12 Ex his collige, rectè dictum à nobis eſſe *n.* 2. nullum afferri textum, qui aliquid circa aquam Ablutionis diſponat, cùm hic, qui adducitur, qui Purificatione modo dicto agat, nō de Ablutione. Sed nos vela contrahamus, atque huic quæſtiunculæ, immò, & toti huic Opuſculo (quòd Deo immortales ſint gratiæ) finem optatum imponamus.

Laus Deo, Beatiſſimæ Virgini, ac B. Aloyſio Patrono meo.

INDEX RERUM, ET VERBORUM,

Quæ in hoc opuſculo Methodi Confeſſionis continentur.

A

Abſolvere ſub conditione aliquis poteſt, quando tota materia eſt dubia, & neceſſitas urget. pag. 377
Item quandn imminet mors ſine loquela, vel ſigno morientis Chriſtiani 394
Abſolvens, vel abſolutus à peccatis, & non à cenſuris. 398
Abſolutionis forma. Ib.
Abſolutionem differre, vide Dilatio abſolutionis.
Abſolutin moribundi. Vide Moribundus.
Abſolutio à Cenſuris cur poſſit fieri eatra Sacramentum. 403
Abſolutus ſententia definitiva non eſt adducendus iterùm in judicium. 378
Acceptare pœnitentiam, vide pœnitens an teneatur.
Actus fidei quinam eliciendus à pœnitente.
Actus interni interrupti. 378
Actus eaterni interrupti. 379
Adulterium. 390
Adulterium ne eſt Sodomia cum Conjuge? vide Sodomia.
Quid de mollitie Conjugati? vide Mollities.
Agens ne fuerit, an patiens in ſodomia explicandum. 392
Alliciens ad peccandum, vide Invitans.
Amoris Dei actus an ſit ſufficiens diſpoſitio pro Sacramento pœnitentiæ. 373
Apoſtaſia. 385
Approbatus, & non approbatus Sacerdos quid abſolvere poteſt. 402
Attritio quid. 374
Ejus formula. ib.

B

Beſtialitas.
Blaſphemia. 380
Blaſphemia inadvertenter prolata. 386
Blaſphemus contra fidem. Ib.
Bona fides eacuſat aliquandn à repetenda Confeſſione. 396
Quid, quandn bona fide eſt quis abſolutus à peccatis, & non à Cenſura? 26
Quid, quando bona fide confeſſus quis eſt ſub dubio peccatum, & deinde reperit peccatum eſſe certum? 318
In bona fide quandn relinquendus pœnitens. 400
Item. ibid.
Bona fide confitentes ruſtici, & mulierculæ an iterùm ad confeſſionem cogendi. 378
Bulla Cruciatæ, vel Jubilæum quid operatur in peccatis oblitis. 398
Quid in abſolutione à Cenſuris. 403
Bulla Cœnæ expoſcit juramentum ab abſolvendis in caſu neceſſitatia, & quod.
Bulla Cœnæ caſus oceulti an poſſint ab Epiſcopis, & per Bullam Cruciatæ abſolvi. ib.
Bullæ Cœnæ Summa. 403

C

Caſus reſervati Pontifici ſemper habent eacommunicationem annexam. 402
Caſum reſervatum non incurrit ille, qui ex conſcientia erronea putat ſuum peccatum eſſe reſervatum. 382
Caſus reſervatos qua ratione poſſit quis faterI Superiori, vel inferiori. 396
Propter caſum reſervatum pœnitentis an Confeſſor obligetur adire Superiorem. 396
Caſus reſervati Pontificil ſex. 403
Circumſtantiæ aggravantes. 384
Aliæ ſolùm aggravantes, aliæ mutantes ſpeciem. ib.
Quæ regula id diſcernendi. ib.
Clement. VIII. Decretum contra utentes cognitione habita in Confeſſione. 413
Comedens calida ut ſequatur pollutio.
Comedere carnes pluries in die jejunii an plura peccata. 386
Complex, vide Socius peccati. 408
An ipſe pœnitens. ib.
An alius Confeſſor ſive æqualis, ſive Superior. ib.
Quid ſi non audiat confeſſionem? ib.
An cum vindicativam, tum præſervativam. ib.
Quandn extra ne, an intra confeſſionem. ib.
Concubitus ex affectu perſonæ. 392
Concubitus cum Dæmone. ib.
Concubinarius quomodo confiteri debeat. 379
Idem quomodo interrogandus, vide Meretrix.
Conditio non eſt apponenda, quandn quis operatur ex aſſenſu probabili. 395
Sub conditione abſolvere, vide Abſolvere ſub conditione.
Confeſſio, vide Dolor, Propoſitum, Attritio.
Confeſſio generalis an requirat, ut peccata aliàs confeſſa aperiantur. 376
Confeſſio Sacramentalis requirit materiam certam, & non dubiam. 377
Confeſſio facta non judici repetenda, & quomodo. 400
Confeſſionem repetere, vel generalem inſtituere, quàdn oportet. 396
Confeſſor utatur breviore furma abſolvendi in neceſſitate, & in brevibus confeſſionibus. 398
Confeſſor qua ratione recordari debeat peccatorum, quando ea abſolvit. ibid.
Confeſſarius quo ad ſervandum ſecretum, v. Sigillum confeſſionis.
Confeſſor quomodo, & in quo inſtruere debet pœnitentem. 400
Idem quando debet ignorantiam inculpabilem, vel culpabilem tollere. ib.
Idem ſe accommodet in multis pœnitenti. ib.
Confeſſoris juriſdictio, vide juriſdictio.
Confeſſor electus per Bullam, & Jubilæum quid poſſit. 402
Confeſſor Mendicantium quid poſſit, vide privilegiatus.
Confeſſor videns pœnitentem non fateri peccatum, quod commiſit, quid faciet? ib.
Confeſſor quomodo interrogabit pœnitentem, vide Interrogare.
Confeſſor quando onus pœnitentis ſubire poſſit, vel debeat. 402
Confeſſor quas excommunicationes ſcire debet. 403
Confeſſor ſi erraverit in aliquo, quid faciet? 404
Conſilium dediſſe ad peccandum an ſpecie differat ab ipſo peccato. 389
Conſcientia dictans eſſe peccatum abſtrahendo à mortali, & veniali an cauſet in operante peccatum mortale. 382
Conſcientia erronea in peccando quomodo fatenda. ib.
Conſenſus pœnitentis qualis debeat eſſe, quo poſſit detegi aditum in confeſſione. 412
Conſuetudo peccandi an confitenda. 386
Contumeliarum unitas, vide unitas peccati.
Contumeliæ inflictæ parentibus, vel aliis, vide Injuria inflicta.
Contritio quid. r. Ejus formula. 374
Copula incepta, & non abſoluta an in confeſſione explicanda. 389
Cruciata, vide Bulla Cruciatæ.

D

Decreta Clem. VIII. & P. General. Soc. Jeſu contra utentes cognitione habita in confeſſione. pag. 418
Delectatio turpis, ſeu moroſa. 388
Deſiderium occiſionis multorum, vel copulæ cum multis, qua ratione in confeſſione aperienda. 381
Deſiderare malum alicui, vide Mala alicui volita. In Deſiderio rei illicitæ eaplicanda eſt res deſiderata. 387
Deteſtatio, vide Dolor.
Detractionis materia an explicanda. 393
Detractio continuata cadens in multos. 380
Detractio dicendo verùm an differat à detractione dicendo falſum. 393
Detractor quo modo differat à ſuſurrone. Ibid.
Detractionum unitas, vide Unitas peccati.
Detractio contra multos quomodo fatenda. 381
Difficultas magna in pœnitente an eſcuſet Confeſſorem, ne ipſi manifeſtet veritatem. 396
Dilatio abſolutionis quandn fieri poteſt. 401
Diſpoſitio quæ in pœnitente. ib.
Diſtractio Confeſſarii, vide Ignorantia Confeſſarii.
Diſpoſitio quæ in confeſſario. Ib.
Divinatio. 385
Dolor, & deteſtatio peccatorum. 378
Dolor, quòd non doleas, an ſufficiat ad confeſſionem. 374
Intentio ejus, & qualitas. ib.
An referendus ad confeſſionem. ib.
Quando eahibendus. ib.
An requiratur novus in nova confeſſione eorumdem peccatorum. ibid.
Quid in confeſſione aliorum peccatorum oblitorum. 576
Dolor virtualis an ſatis ſit pro confeſſionem venialium. ib.
Dolor unius venialis, & non alterius venialis, vel mortalis an ſufficiat. ib.
Dolor multitudinis venialium an ſufficiat. ib.
Doloris venialium revocatio. ib.
Dolor extraordinarius quid operetur in habente occaſiones proximas. 398
Dubia peccata an clavibus ſubiicienda. 376
Dubium, aliud negativum, aliud poſitivum. ib.
Dubius de excommunicatione, ſuſpenſione, irregularitate, caſu reſervato, ſi abſolvatur, non eſt iterùm abſolvendus, ſi de illis poſteà fiat certus. 378
Duratio peccati an confitenda. ib.

Eſſe-

E

Effectus peccati an fatendus, pag. 388
Epiſcopi conditio an explicanda in confeſſione. 389
Epiſcopi poteſtas in abſolvendo à peccatis. 402
Errorem à ſe commiſſum in abſolvendo qua ratione emendabit confeſſor. 404
Quid ſine damno tertii. ibid.
Quid cum damno. ibid.
Quid in validitate Sacramenti. ibid.
Euchariſtiam geſtando ſi quis peccet, an novo peccato peccet. 390
Eunuchus luxurioſè peccans an explicare debeat talem ſtatum. 389
Excommunicatio confeſſarii quando obligat pœnitentem ad repetendam confeſſionem ipſi factam. 397
Quid de excommunicatione pœnitentis non ablata? ibid.
Excuſationem ne quis habere aliquando poſſit ad non removendam occaſionem proximam. ibid.

F

Feritas ſpecies homicidii, qua vel cadaver, vel vivus excerpitur. pag. 387
Contra fidem peccare. 384
Fidelis peccans cum infideli an novam addat luxuriæ ſpeciem. 389
Filicidium. 387
Finis, ſeu intentio ultima in peccando quomodo fatenda. 381
Finem an poſſit quis fateri ſeparatim ab actu. 381
Fornicatio ſimplex. 389
Fornicationum unitas, Vide Unitas peccati.
Fornicari cum tribus an ſit idem ac fornicari ter cum eadem. ib.
Fornicari cum filia Confeſſoris an addat novam ſpeciem. ib.
Fur habitualis quomodo fateri ſua furta debeat, vide Habitualis peccator.
Furtum. 393
Furtum ſacrilegum quid, & quotuplex. ib.
Furtum à multis quomodo quis confiteri debeat. 381

G

Gaudium de malo alterius. pag. 388
Gaudium de re illicita. ib.
Generalis, ſeu Prælati conditio an explicandæ in confeſſione. 389
Gratitudinis vitium ex ſe ſolo communiter non affert diſtinctionem ſpecificam peccati. 387
Gubernatoris conditio an explicanda in confeſſione furti. 394

H

Habitualis peccator quomodo explicare ſua peccata debeat. 479
Homicidii ſpecies aliquæ. 387
Ubi de Parricidio, Uxoricidio, Fratricidio, Sororicidio, vide verbo Feritas.
Homicidium in cauſa, vide Occiſio in cauſa.
Horas canonicas omittere quot peccata. 385

I

Jactantia peccati. pag. 388
Idololatria. 384
Jejunium ex duplici præcepto violans an dupliciter peccet. 386
Quid ex Voto, & Præcepto? ib.
Ignorantia, vel error qua ratione excuſet ab integritate confeſſionis. 396
Ignorantia confeſſarii, vel diſtractio, vel ſomnus quando obligat pœnitentem ad repetendam confeſſionem. 397
Ignorantia in peccando quomodo fatenda. 382
Ignorantia rerum fidei. 385
Impedimentum confeſſarii quomodo impedit integritatem confeſſionis. 397
Impedimentum publicæ Honeſtatis an addat novam ſpeciem. 391
Inadvertentia in jurando, & in aliis peccatis. 386
Inceſtus. 390
Cum conſanguineis. ib.
Cum affinibus. ib.
Cum conjunctis conjunctione legali. ib.
Cum conjunctis conjunctione ſpirituali. ib.
Inducens alium ad peccandum an explicare debeat ſuum votū. 389
Inducere renitentem ad peccatum eſt peccatum novum. 386
Indulgentia plenaria excuſat à pœnitentia. 406
Infamare proximum quo modo eſt contra jus naturæ. 393
Quid apud confeſſorem. ib.
Quid apud unum, vel duos. ib.
Injuria, vide Contumeliæ.
Injuria inflicta parentibus, aliiſque. 386
Injuriæ factæ Principi. 387
Factæ benefactori. ib.
Inſpirationi reſiſtere an addat novam malitiam peccato. 385
Interpretem adhibere in confeſſione. 395
Interrogandæ non ſunt minutiæ in peccatis Luxuriæ. 392
Interrogare qua ratione debeat pœnitentem confeſſor. 401
Interruptiones ejuſdem peccati quomodo confitendæ. 397
Item. ib.
Judaiſmus. 385
Judicis perſona an explicanda in peccato furti. 393
In judicio temerario an explicanda materia. ib.

Juramenta expoſcenda ab eo, qui abſolvitur in caſu neceſſitatis. 401
Juramentorum unitas, vide Unitas peccati.
Juramenti diverſitatem ſpecificam an pariat diverſitas Sanctorum, per quos juratur. 386
Jurandi conſuetudo. ib.

L

Lacticinia in die jejunii. 385
Loci Sacri nomine quid intelligatur, vide Sacri loci nomine.
Laudare unum pœnitentem, & non alium, periculoſum. 409
Locutio turpis. 388
An in illa ſit materia explicanda. ib.
An numerus coram quibus. ib.
An conditiones eorumdem. ib.
An locus. ib.
Luxuriæ ſpecies. 389
Vide ſingulas ſpecies. Adulterium, Sacrilegium, Inceſtus, &c.

M

Mala alicui volita quomodo fatenda. pag. 387
Mala fide errans confeſſor in abſolvendo quid faciat? 404
Vide. V. Bona fides.
Materiæ diverſitas qua ratione peccati ſpeciem mutat. 382
Media, quæ aſſumuntur ad peccandum, quo modo aperienda. 381
Memoria ſingulorum peccatorum non eſt neceſſaria in deteſtatione. 374
Mendacium in confeſſione. 396
Mendicantes confeſſores quid poſſint, vide verbo Privilegiati.
Meretria, & concubinarius quomodo interrogandi. 405
Meretrix qua ratione ſua peccata explicare debet. 397
Miſſæ auditio ex duplici præcepto. 386
Mollities uxorati an ſit adulterium. 390
Mollities. 392
Polluere ſe inter coxendices alterius an mera Mollities. ib.
Moroſa delectatio, vide Delectatio turpis interna.
Mors imminens excuſat ab integritate materiali confeſſionis. 395
Moribundus an abſolvendus dato, vel non dato ſigno, & quomodo. ib.
Motiva doloris de peccatis. 374
Ad Motivum Attritionis ſufficit ne timor incurrendi malum temporale? ib.
Multiplicatio malitiæ in eodem actu peccati. 380
Multiplicatio numerica peccati. 387
Item. ib.
Mutus excuſatur ab Integritate morali confeſſionis. 394

N

Naufragium vicinum aliquando excuſat ab integritate materiali confeſſionis. pag. 394
De neceſſitate ſalutis quid credendum. 400
Quid de neceſſitate præcepti? ib.
Negare aliquid in Confeſſione, vide Mendacium.
Novitius peccans an fateri debeat ſe eſſe talem. 390
Numerus peccatorum in confeſſione manifeſtatus ut incertus, vel ut certus, an iterum aperiendus, ſi comperiatur non eſſe talis. 378
Numerus peccatorum à Meretrice, & peccatore habituali quomodo explicandus, vide Habitualis peccator.

O

Objectum peccati an manifeſtari poſſit in confeſſione, ſi inde quis infametur. pag. 394
Idem an taceri queat. ib.
Idem objectum an propalari à confeſſore queat. 410
Occaſio alia remota, alia proxima. 398
Occaſio quæ removenda. ib.
Occaſio proxima quando debet in confeſſione explicari. 376
Occiſio in cauſa. 387
Occiſio una multorum quomodo confitenda. 381
Odium quando ſiſtit in mero deſiderio qua ratione fatendum. 385
Onus pœnitentis quando ſubire confeſſor poſſit, vel debeat, vide confeſſor quando onus &c.
Opera aliorum ſi utaris ad peccatum, quomodo aperire in confeſſione id debeas. 318
Opinionem pœnitentis, quando & quomodo confeſſor ſequi debeat. 404
Opus internum an imponi poſſit pro pœnitentia. 406
Quid de aliàs debito? ib.
Quid de opere defunctis applicando? ib.
Oſcula in loco ſacro. 390

P

Pactum cum dæmone ſive implicitum, ſive explicitum quo modo confitendum. pag. 385
Pęnitens interrogatus à Confeſſario an poſſit negare. 376
Pęnitens quem actum fidei elicere debeat. 400
Pęnitens admoneri ne poteſt de errore commiſſo à Confeſſario, ſine fractione ſigilli? 404

Pœ-

Digitized by Google

Pęnitens an teneatur acceptare pœnitentiam. 407
Ao acceptam teoeatur implere. ibid.
Quid, ſi ſit oblitus, vel impotens redditus. ibid.
An teneatur ad ſubſtantiam, ſi nequeat circumſtantiam pœnitentiæ implere, vel contra. ibid.
Pœnitentiæ Sacramentum, vide Confeſſio.
Pœnitentia quando ſub præcepto. ibid.
Pœoitentia debet eſſe ſalutaris pęnitenti, nec odium confeſſionis adducens. ibid.
Pœnitentia injungenda pęnitenti. 406
An neceſſariò. ibid. Quæ excuſationes.
Ao poſſit impleri per alium. 408
Pœnitentiam commutare quando, & quis queat, vide commutare pœnitentiam.
Pęnitentię Sacramenti adminiſtratioois unitas, vide Unitas peccati.
Paganiſmus.
Parricidium. 386
Particula (plus minus) ad quantum ſe extendit. 378
Peccata aliàs confeſſa an explicanda. 376
Quid in confeſſione generali, vide V. confeſſio.
Quid, ſi ſint peccata reſervata. 378
Peccata dubia, vide Dubia peccata.
Peccata ut confeſſa dubia an iterùm confitenda. ib.
Peccati effectus, vide effectus peccati.
Peccatum unum fateri pro alio non potes. 396
Peccati contra naturam ſpecies. 392
Mollities. ibid.
Sodomia perfecta. ibid.
Imperfecta. ibid.
Beſtialitas. Ibid.
Peccatum continens multas ſpecies malitię an ſeparari in confeſſione poſſit. 382
Quid in prima confeſſione. ibid.
Quid in ſecunda. ibid.
Quid de Peccato continente multas numero malitias. ibid.
Peccans contra præceptum ſuperioris, an contrahat malitiam ſpecie diverſam. 383
Peccator publicus an abſolvendus. 399
Peccator habitualis. vide Habitualis peccator.
Periculis peccandi ſe exponere an novum peccatum. 389
Percuſſionum Unitas, vide Duratio.
Phræneticus quo modo abſolvendus.
Pluralitas individualis malitiæ. 380
Plus minus, vide particula Plus minus.
Polluere ſe vel manibus alterius, vel inter alterius coxendices, &c. 392
Polluta Eccleſia cognita in confeſſione. 414
Prælatorum poteſtas in abſolvendo, vide Epiſcoporum poteſtas.
Privilegiati mendicantes quid abſolvere poſſint. 403
Quid Mendicantes Siculi, Sardi, Corſi, Melitenſes. ib.
Principali actu in confeſſione manifeſtato, an debeat, & manifeſtari acceſſorius. 380
Privilegia Cruciatæ, vel Jubilæi, vide Bulla Cruciatæ.
Probabilitas ſufficit ut quis prudenter operetur. 405
Probabilitatem habens ſe non feciſſe peccatum, an illud confiteri teneatur. 377
Procuratio mutua pollutionis, vide polluere ſe.
Propoſitum non peccandi neceſſarium in deteſtatione. 373
Sed non neceſſariò explicitum, quando motivum eſt univerſale. ibid.
Propoſitum non vitiat timor, immò nec certitudo, quod iterùm quis peccaturus ſit. ibid.
Propoſitum ſolùm ſine dolore an ſufficiat. ib.
Propoſitum venialium an ita rigidum ut mortalium. 376
Propoſitum venialium diſjunctivè, mortalium collectivè. ib.
Publicus peccator, vide peccator publicus.

Q

QUando pœnitentia imponi debet. pag. 407
Quanta. ibid.
Qualis. ibid.
Quando commutari pœnitentia poſſit, vide commutare pœnitentiam.
An debeat impleri, quando quis eſt in gratia. ib.
An poſſit, quando quis exercet aliud onus. 408

R

RApina. pag. 393
Raptus. 391
Recidivus. 398
Reliquiarum geſtatio an addat ſpeciem peccato. 39
Religioſi quid poſſint in abſolvendo, vide Privilegiati.
Repetere confeſſionem, vide confeſſionem repetere.
Reſervati caſus, vide caſus reſervati.
Revocatio doloris mortalium. 375
Venialium. ibid.

S

SAcerdotis diſpoſitio antequam abſolvat. pag. 400
Sacerdotis conditio an aperienda in confeſſione. 390
Sacer locus in homicidio explicandus. 387
Item in percuſſione gravi cum ſanguinis effuſione. ib.
Sed non in eadem ſine ſanguinis effuſione. ib.
Sacri loci nomine quid intelligatur. 390
Sacrilegium quotuplex. 389
Sacrilegium in furto, vide furtum ſacrilegum.
Sacrilegium in percuſſione, vide Homicidium.
Sacrilegium in Luxuria. ib.
Quoad perſonam ſacram. ibid.
Quoad locum ſacrum. Ibid.
Satisfacta parte, vide clauſula, ſatisfacta parte. Satisfactio, vide pęnitentia.
Sardi mendicantes quid poſſint in abſolvendo, vide privilegiati.
Scandalum. 383
Scire debet confeſſor Catalogum excommunicationum, quas non poteſt abſolvere. 403
Scrupuloſus non tenetur fateri peccata dubia. 377
Idem excuſatur ab integritate materiali confeſſionis. 396
Siculi mendicantes quid poſſint in abſolvendo, vide privilegiati.
Sigillum confeſſionis aliquando excuſat ab integritate materiali confeſſionis. 395
Sigillum confeſſionis quid ſit, unde oriatur, quomodo differat à ſecreto naturali, quæ cadant, quæ non cadant ſub ipſum. 409
Ao venialia in genere cadant ſub ſigillo. ib.
An circumſtantia loci. ib.
An peccata publica. ib.
An complices, & objecta peccati. 410
An peccata committenda. ib.
Ao quæ per errorem quis ut neceſſaria fatetur. ib.
Ao defectus naturales dicti io confeſſione. ib.
Quid de defectibus viſis in eadem. ib.
An peccatum dubiè notum. 411
Sigillum quinam teneatur obſervare. ib.
Confeſſor, pœnitens, interpres, alii. ib.
Quid de eo, à quo petitur conſilium, vel licentia abſolvendi à reſervatis. ib.
Quid de laico confeſſorem eſſe ſimulante. ib.
Quid de legente ſcripturam in qua notata ſunt peccata. 412
Sigillum an violet, qui cum eodem pœnitente extra confeſſionem de peccatis in confeſſione auditis loquitur. ib.
Quid intra aliam confeſſionem. ib.
Quid ſtatim à confeſſione. 413
Sigillum ne frangit confeſſarius, qui utitur cognitione confeſſionis in actionibus peragendis. ib.
Quid, cùm nullus id advertit. ib.
Quid, ſi advertat ſolus pœnitens. ib.
Quid, ſi advertant alii complices. ib.
Sigilli ne reus eſt confeſſor, ſi ſimulatum confeſſorem reſpuat. ib.
Quid, ſi idem reſpuat pœnitentem, qui ipſum confeſſorem in confeſſione ad peccandum ſollicitat. 414
Quid, ſi reſpuat audire Pœnitentem impœnitentem. ib.
Quid, ſi renuat celebrare in Eccleſia, quam ex confeſſione ſcit eſſe pollutam. Ib.
Sigillum frangentis culpa, & pœna quæ? ib.
Signa petitionis confeſſionis, quæ, & quid operentur. 394
Signa emendationis in pœnitente. 400
Signa doloris io eodem. ib.
Socius peccatis an manifeſtari in confeſſione poſſit. 393
An taceri. 396
Sodomia cum Infideli an ſit nova ſpecies peccati. 389
Cum conjuge ſua an ſit adulterium. 390
Cum conjunctis an Inceſtus, vide Inceſtus.
Cum Virgine an ſtuprum. 391
Sodomia perfecta. 392
Imperfecta. ib.
Sodomia ſpecie diverſa an ſit, agere, pati, vide Agens, & Patiens.
Somnus Confeſſoris, vide ignorantia confeſſoris.
Spes veniæ an addat novam malitiam peccato. 385
Sponſam habens de futuro, ſi peccet contra caſtitatem; an novam peccati ſpeciem addat. 390
Stuprum. 391
Stuprator ad quid tenetur. ib.
Superiorum diverſitas an det novam ſpeciem malitiæ. 383
Superſtitio. 385
Surdus non potens excuſatur ab integritate materiali confeſſionis. 394
Suſurro quo modo differat à Detractore. 393
Suſpicionis periculum quale eſſe debet, ut frangatur ſigillum. 414

Ta-

T

TAcens bona vel mala fide cenſuram in confeſſione, ad quid obligetur. pag. 397
Taceri licitè aliquod peccatum in confeſſione interdum poteſt. 394
Ob impotentiam Phyſicam. ibid.
Ob impotentiam Moralem. ibid.
Ob invincibilem errorem. 396
Tactus turpes in loco ſacro, vide oſcula.
Tempus an addat novam ſpeciem peccato. 390
Timor rationabilis quomodo excuſet ab integritate confeſſionis. 395

V

VEnialium confeſſio an requirat dolorem formalem. pag. 375
Venialium dolor, vide Dolor.
Venialium propoſitum, vide Propoſitum.
Veneficium. 385
Virgo ſe polluens an Virginitatem explicare in confeſſione oporteat. 389
Vnitas peccati unde. 379
Vota commutari ex ſe poſſint extra Sacramentum. 408
Voti materia diverſa an diverſificet ſpecie votum. 380
Voti ſolemnitas an explicanda in confeſſione. 390
Votorum unitas, vide unitas peccati.
Vxoricidium, & Viricidium an differant ſpecie. 387

F I N I S.

INDEX RERUM, ET VERBORUM

Libri de Communione expeditè peragenda.

A

ACtualis devotio. Vide Devotio actualis.
Ægrotus. V. Infirmus.
Ætas quę requiritur ad communicandum, c. 4. §. 2. num. 5.
Quæ ad confeſſionem, ibid.
Affectus ad peccatum veniale an noceat communicanti, c. 1. §. 4. à n 9.
Et §. 5. num. 14.
Altari dum quis adſtat cõmunicaturus, an liceat confiteri Sacerdoti Euchariſtiam miniſtranti, c. 1. §. 6. n. 33.
Amentibus an danda Euchariſtia, c. 4. §. 2. n. 4.
An habentibus lucem intervalli, ibid.
Angliæ Regina communicavit ſe ipſam, c. 1. §. 10. n. 76.
Annuæ confeſſionis præceptum, c. 4. §. 3. per totum.
Quando, quos, ad quid obligat, ibid.
Annus quomodo computandus in præcepto confeſſionis, cap. 4. §. 3. num. 25.
Annus à Paſcha ad Paſcha eſt annus Eccleſiaſticus: à primo Ianuarii ad finem Decembri eſt civilis deinceps.
Archipresbyter an concedere licentiam poſſit Religioſis miniſtrandi Euchariſtiam, c. 4. §. 5. n. 19.
Aromata in ore ruminata, an violent jejunium naturale, cap. 2. §. 6. num. 26.
Articulus mortis quomodo differat à periculo vitæ, c. 5. §. 10. n. 17.
In Azymo communicare. V. Sacerdos Græcus.

B

BAptiſmus non requirit ſtatum gratiæ in ſuſcipiente, cap. 1. §. 1. num. 1.
Baptizatus eodem die, quo morte plectendus eſt, an communicandus, c. 5. §. 12. n. 26.
Bezzuar an violet jejunium naturale. V. Jejunium naturale.
Bulla Cruciatæ an det facultatem accipiendi Euchariſtiam ab alio quàm à Parocho, c. 4. n. 44.

C

CApellaniæ onus. Vide onus Capellaniæ.
Carcere detentus, an obligetur quærere excarcerationem, ut poſſit communicare, & confiteri, c. 4. §. 4. n. 40.
Carta an violet jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 19.
Caſum reſervatum habens quomodo ſe gerat abſente eo, qui poteſt abſolvere, c. 1. §. 6. à n. 20.
Caſum reſervatum habens Religioſus, cui Prælatus neget licentiam abſolvendi, quid faciet, nu. 18. & n 28. Vide Religioſus, cui negatur licentia.
Cauſa, quæ requiritur, ut communicet, qui copulam habuit, c. 2. §. 1. num. 5.
Cauſæ excuſantes à communione, & confeſſione, c. 4. §. 3. à n. 29.
Quid pro brevi tempore, ibid. §. 5. n. 55.
Cauſæ excuſantes infirmum, ut non jejunus ſumat Viaticum, c. 5. §. 10. à nu. 18.
Celebrare ſine veſtibus ſacris nunquam quis poteſt, c. 1. §. 6. n. 32.
Nec ſine Altari conſecrato, ibid.
At ſine confeſſione, cum contritione poteſt aliquando, c. 1. §. 6. n. 33. deinceps.
Quid, ſi recordetur peccati in ipſa Miſſa, ibid. n. 34.
Quid, ſi recordetur eſſe excommunicatum, ibid. n. 35.
Quid, ſi recordetur ſe non eſſe jejunum, c. 2. §. 8. n. 33.
Cera an violet jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 20.
Cibum eſſe digeſtum non eſt neceſſarium ad communionem, c. 2. §. 6. num. 27.
Cibus modiciſſimus frangit jejunium naturale, c. 2. §. 6. n. 17.
Cibus quid ſit ibid. n. 16.
Clerici pueri rixantes an incurrant excommunicationem; *Si quis*. Vide pueri impuberes,
Comedi an poſſit ſtatim à communione, c. 3. §. 1.
Communicare in graviore peccato, an ſit majus peccatum, cap. 1. §. 2. num. 3.
An id in confeſſione explicandum, Ibid. n. 4.
Communicare poſt lautas epulas, an ſit gravius peccatum, quàm poſt modicum cibum, c. 1. §. 2. n. 4.
An id in confeſſione explicandum, ibid.
Communicare contra præceptum humanum, an addat novam malitiam, c. 1. §. 3.
Quomodo in confeſſione id erit explicandum ibid. n. 7.
Communicare an poſſit per Viaticum, qui eadem die communicavit ex devotione, c. 5. §. 5.
Communicare cum veniali, an veniale, c. 1. §. 4.
Communicare in mortali, an aliquando non mortale, c. 1. §. 10. & deinceps.
Communicare an teneatur ſtatim, qui non communicavit in Paſchate, c. 4 §. 4. n. 36.
Communicare an iterùm teneatur, qui poſt Viaticum peccavit mortaliter, c. 5. §. 7.
Communio quotidiana. V. Quotidiana communio.
Communio ſacrilega ſatisfacit præcepto, c. 4. §. 3. n. 34.
Confeſſarius quando judicatur deeſſe, c. 1. § 6. à n. 18.
Confeſſio eſt præmittenda communioni, c. 1. §. 6 per totum.
Confeſſio invalida non ſatisfacit præcepto, c. 4. §. 3. n. 33.
Confitens in principio unius anni, & iterùm in fine alterius, an ſatisfaciat præcepto, c. 4. §. 3. n. 27.
Confiteri aliquando an poſſit cum ſimplici Sacerdote, & abſolvi indirectè à mortalibus, c. 1. § 6. n. 20.
Confiteri an poſſis inferiori peccata reſervata, quando non eſt copia Superioris, c. 1. §. 6. n. 20. 21. 22. & 23.
Confiteri quamprimum. V. Quamprimùm confiteri.
Confiteri an ſtatim obligetur qui præcedenti anno non communicavit, c. 4. §. 3. n. 28.
Quid ſi oblitus fuit alicujus peccati mortalis ibid. n. 22.
Confiteri quando teneatur qui toto ferè anno confeſſus eſt venialia, & in fine cecidit in mortale, c. 4. §. 3. n. 23.
Confiteri ne teneatur qui poſt Viaticum incidit in mortale, c. 5. §. 6.
Confiteri ante communionem an quis obligetur peccatum oblitum, c. 1. §. 8. n. 62.
Copula ſive licita, ſive illicita, an prohibeat communionem, c. 2. §. 1. à num 3.
Corporeæ ſordes. Vide Sordes corporeæ.
Contritionem elicere an teneatur quis, ante communionem, de peccato oblito in confeſſione, c. 1. §. 8. n. 61.
Contritionem non valens elicere, & nec potens confiteri, an urgente neceſſitate poſſit communicare, c. 2. §. 9. n. 72. & 73.
Crimen notum in uno loco, an poſſit alibi propalari, c. 6. §. 2. n. 15.

D

DEbet, quid importet. V. Verbum debet.
Declaratio Sac. Congreg. de non communicando extra Parochiam, c. 4. §. 4. n. 54.
Deliquium ſimulare, an teneatur Sacerdos, ſi in Miſſa recordetur, ſe eſſe in mortali, c. 1. §. 10. n. 74.

De-

Digitized by Google

Detrimentum ſpirituale,vel temporale an afferant urgentem neceſſitatem ad effectum communicandi,c.1.§ 6. n.38.
Devotio actualis an requiratur in communicante,c.1. §.5.
Devotio ſola ad tuum confeſſarium abſentem non te excuſat à confeſſione ante communionem,ſi alium habes,c.1.§.6.n.18.
Die eadem communicare per Viaticum, qui manè communicavit ex devotione,an quis poſſit,c.5.§.6.n.10.
Dimidiari confeſſio quando poſſit,c.1. §.6.à n.20. uſque ad 27. Vide etiam nu.37
Diſpenſare Euchariſtiam in mortali an ſit mortale. Vide miniſtrare Euchariſtiam.
Diſpoſitio ſpiritualis requiſita ad communionem,c.1. per tot.
Diſpoſitio corporalis ad eandem requiſita,c.3. per tot.
Diſpoſitio ad eandem non requiritur tota quanta,quanta poteſt, c.2. §.4. n 9. & n 11.
Diſtantia confeſſoris quanta eſſe debet,ut dicatur non eſſe confeſſoris copia,c 1.§ 6.n.19.
Diſtractio voluntaria an noceat communicanti,c.1.§.5 n.13.
Dubia verba. Vide Verba dubia.
Dubia peccata an ante communionem neceſſario fatenda,c.1.§.9.
Dubius de Jejunio an communicare poſſit,c.2.§.7.
Quid in dubio de hora,qua quis comederit, ibid.

E

in ECcleſia Cathedrali omnes de Diœceſi ſatisfaciunt præcepto communionis Paſchalis,c 4 §.4.n.47.
Energumenis an danda Euchariſtia,c.4.§.1.n.3.
Epiſcopus dare poteſt licentiam Religioſis miniſtrandi Euchariſtiam,c.4.§.5.n.57.
Erubeſcentia magna an excuſet à confeſſionis integritate,cap,4.§.3. num.29.
Euchariſtiæ Sacramentum per accidens poteſt cauſare primam gratiam,c.1.§.1.n.2.
Euchariſtia an danda pueris. Vide Pueri.
Euchariſtia an danda amentibus,ſtolidis,energumenis. V. prædictas voces.
Euchariſtiam diſpenſare in mortal. V miniſtrare Euchariſtiam.
Euchariſtiam ſumere in mortali,an aliquando non mortale,c.1.§.10.
Euchariſtia an porrigi poſſit per inſtrumentum,c.5.§ 10.n.21.
Euchariſtia an poſſit indigno miniſtrari. V. miniſtrari an poſſit.
Euchariſtiam petere ab hæretico, excommunicato, & ſimilibus an liceat inſtante morte,c.5.§.4.n.8.
An ſit obligatio ibid.
Euchariſtiam ſumere an liceat poſt redditum conjugi debitum,c.2. §.1. fine.
Evidentia Juris quænam ſit, c.6. §.2. n.14.
Quæ evidentia facti, ibid.
Excommunicationem habens, ſi deſit potens abſolvere, an urgente neceſſitate communicandi,communicare poſſit,c.1.§.6.n.26.
An confiteri, ibid. n.27.
Et quanta debet eſſe neceſſitas,ibid. n.44.
Excommunicatus communicans an peccet duplici peccato,c.1. §.3. à num.5.
Et quomodo ſe debeat in confeſſione explicare, ibid.
Quid,ſi excommunicatus exiſtens,cõmunicet in ſtatu gratię,ib. n.8.
Excommunicatus an obligetur procurare abſolutionem,ut poſſit communicare; c.4.§.4. n.40.
Quid ut Miſſam audiat, ibid. n 41.
Excuſantes cauſæ à confeſſione,& communione. Vide Cauſæ excuſantes.
Expuere an liceat ſtatim à communione, c.3.§.2.
Extrema victus neceſſitas an judicetur urgens neceſſitas ad celebrandum cum contritione ſine confeſſione,c.1.§.6. n.39.

F

FAmem patiens quando communicandus c.2.§.6.n.27.
Fœminæ non obligantur recurrere ad Pontificem pro abſolutione excommunicationis. *Si quis ſuadente*,c.4.§.2.n.17.
Filum ex ferro,vel ſerico,vel lana,an violet jejunium naturale,c.2.§. 6. nu.18.
Quid de filo ex lino, ibid. n.19.
Fragmentum Sacræ Hoſtiæ inveniens poſt peractum ſacrificium ſive in Altari,ſive in Sacriſtia,quid faciet,c.2.§.8.n.35.
Fruſtum unguis an violet Jejunium naturale. Vide Unguis.
Fumus an violet Jejunium naturale. Vide Tabaccus.

G

GLadio accinctus an peccet quis communicando,c.1.§.4.num.11. & 12.
Granum unum anisi an violet Jejunium naturale,c.2.n.17.
Cratiæ ſtatus requiritur ad communionem, c.1. §.1.
Gutta aquæ an violet Jejunium naturale,c.2.§.6.n.22,
Græcus Sacerdos. V. Sacerdos Græcus.

H

HOra qua miniſtranda Euchar. c.6.§.1.n.5.
Horologium notat horas per primum pulſum,c.2.§.6.n.28.
Horologiorum diverſitas quomodo faciat probabilitatem mediæ noctis,c.2.§.7.n.30.
Hoſtiæ ſuæ partem an poſſit Sacerdos communicaturo dare,c.6.§.6.
Hoſtiam non conſecratam porrigere non licet occulto peccatori,c.6. §.2. n.22.

I

JEjunium naturale requiritur ad communionem,c.2.§.6.
Et quale. ibid.
Quando violatur, ibid.
Non Jejuno quando licet communicare, c.2.§ 8. per totum.
Impediti non recurrunt ad Pontificem pro abſolutione excommunicationis. *Si quis*, c.4. §.2. n.17.
Impedimenta tollere,ut confiteri, vel communicare poſſit,quomodo quis obligatur, c.4. §.4. n.40.
Infamiæ notam ne quis incurrat eſt urgens neceſſitas ad communicandum cum contritione,ſi deſit confeſſor,c.1 §.6. à n.33.
Infamiæ nota quando excuſat communicaturum à Jejunio, c.2. §.8. num.33.
Infidelis an peccet peculiari peccato non ſe reddendo aptum per baptiſmum ad communionem, c.4. §.1. n.2.
Infirmus an obligetur ſanitatem quærere,ut poſſit confiteri, & communicare,c.4 §.4.n.40.
Infirmus Sacerdos debet participare quantum poteſt de ſuo ſacrificio. Vide Sacerdos infirmus.
Infirmus ex vomitu an communicandus,c 2.§ 5. n.14.
Indigno an miniſtrari poſſit Euchariſtia. Vide Miniſtrari an poſſit.
Interdicti tempore an miniſtranda Infirmo Euchariſtia, c.6. §.7.
Et qua ſolemnitate deferenda, ibid. n.34.
Et an die Paſchatis,aliiſque ſolemnioribus omnibus miniſtrari poſſit, ibid. n.36.
Interdictus an poſſit urgente neceſſitate communicare,c.1.§.6. n.27.
Quid de Irregulari, ut item de ſuſpenſo? ibid.
Interpretativus conſenſus Parochi ſufficit ad alibi,quàm in Parochia communicandum,c.4 §.4.n.43. & n.49.
Jubilæum an requirat ex neceſſitate confeſſionem,c.4.§.3. n.20.
Judex tenetur dare tempus ad communionem Reo damnato,c.5.§.1. num.2.
Juriſdictio requiritur ad miniſtrandam Euchariſtiam,c.4. §.4. n.42.

L

LAicus,vel inferior Diacono,an aliis, vel ſibi miniſtrare in neceſſitate poſſit per Euchariſtiam,c.6 §.4.
Leges humanas diminuere optabile eſt,c 1.§.6.n.51.
Lepra an noceat communicaturo,c.2.§ 2.
Licentiam in Paſchate communicandi alibi, quàm in Parochia, quis concedere poteſt,c 5.§ 4. per totum.
Longa confeſſione indigens,ſi urget communio,quid faciet? c.1. §.6. n 36. & n.37.
Longum iter quando excuſat à confeſſione annua,c.4. §.3. n.30.
Quando à communione, ibid. n.31.

M

MAſtice in ore ruminata an frangat jejunium naturale, c.2.§.6. num.26.
Medicinæ an violent jejunium naturale. V. Jejunium naturale.
Mendicantes. Vide Religioſi.
Metus mortis an excuſet communicantem non jejunum,cap.2. §.8. num.39.
Meretrix publica inſtante morte an communicanda,c.6.§.3.n.24.
Miles an decenter communicet accinctus gladio,c.1.§.8. n.59.
Miniſtrare Euchariſtiam in mortali,an mortale,c.2. § 4. n.11.
Miniſter communionis quis, quo habitu, qua hora, quibus circumſtantiis, c.6. §.1.
Miniſtrari an poſſit indigno Euchariſtia,c.6 §.2.
Miſſam audiens,aut celebrans manè, in loco non feſtivo non obligatur iterùm audire adiens,eodem die,ad locum feſtiuum,cap.5.§.2. num.5.
Miſſam celebrare. V. Celebrare.
Miſſam ut alii, vel ipſe Sacerdos audiant,an ſit urgens neceſſitas,c.1. §.6. num.38.
Montis Regalis Parochi ſex. V. Parochi ſex Montis Regalenſis.
Motivum univerſale doloris qua ratione neceſſarius ad juſtificationem, c.1. §.8 n.61.
Mors alterius an ſit urgens neceſſitas,ut ſi non adſint particulæ conſecratæ, poſſit Sacerdos non jejunus celebrare,c.1.§.6. n.30.
Quid mors propria, ibid. n.9.
Mulier ceruſſata an peccet ſic communicando,c.2. §.3.

Quid

Quid de ſuperfluo ornatu, ib.
Muſca deglutita an violet Jejunium naturale, c.2.§.6.n.23.& 24.

N

NEceſſitas urgens quænam ſit, c.1.§.6.n.29.
Neceſſitate urgente, an poſſit quis peccata reſervata confiteri inferiori, c.1.§.6.n.23.
Neceſſitas urgens an excuſet communicaturum à Jejunio. V. non Jejunus.
An concedat interdicto poſſe celebrare. V. Interdictus an poſſit.
An excommunicato. V. Excommunicationem habens.
An extremè indigenti. V. Extrema victus neceſſitas.
Neceſſitas an concedat laico ſe communicare Poſſe. V. Laicus.
An Sacerdoti extra Miſſam. V. Sacerdos an poſſit ſe ipſum, &c.
Notum crimen in uno loco an poſſit alibi propalari, cap.6. parag.2. num.15.
Nux pinea an violet Jejunium naturale. V. Pinea nux.

O

OCcultus peccator qui ſit, c.6.§.2.n.12.
Officium qui manè recitavit, non obligatur poſt ſuſceptos ordines, vel emiſſam profeſſionem, iterùm eadem die recitare, c.5.§.2.num.5.
Onus Capellaniæ an ſit urgens neceſſitas ad celebrandum, c.1.par.6.num.39.
Oportet, quid importet. V. Verbum Oportet.
Ordinis Judiciarii non ſunt capaces impuberes, c.4.§.2.n.11.
Ornatus ſuperfluus mulierum an noceat ipſis ſic communicantibus, c.2.§3.
Officulum an frangat Jejunium naturale, c.2.§.6.n.18.

P

POena non communicantibus in Paſchate, c.4.§.6.
Pœnitentiæ Sacramentum non requirit ſtatum gratię præceſſiſſe in ſuſcipiente, c.1.§.1.
Papyrus an violet Jejunium naturale. Vide Charta.
In Paraſceve an liceat communicare, c.6.§.1.n.4.
Parochi nomine, quis veniat, c.4.§.5.n.56.
Parochi ſex Montis Regalenſis quid poſſint, c.4.§.5.à n.61.
Parocho non licet immodeſtè currere, dum fert communionem infirmo, c.6.§.1 n.6.
In Parochia non communicare ſemel, aut iterùm in vita an mortale, c.4.§4.n.50.
Paſchatis nomine quid intelligatur, c.4 §.4.n.48.& n.51.
Paſchatis die an miniſtrari poſſit Euchariſtia tempore Interdicti, c.6.§.7.nu.36.
Paſchalis communionis præceptum, c.4. per totum.
Paſchalis Communionis pręceptum an judicanda urgens neceſſitas, c.1.par 6.n.40.
Peccata dubia. V. Dubia peccata.
Peccatum reſervatum. V. Caſus reſervatus.
Peccatum patratum ipſo die Communionis an gravius, c.3. par.3.
Peccatori occulto an liceat hoſtiam non conſecratam porrigere. V. Hoſtiam non conſecratam.
Peccatum porrigendi Sacramentum indigno an duplex, cap.6. par.2. num.21.
Quid de peccato, quo ſe ipſum quis in neceſſitate indignè communicat, ibid.par.4.n.27.
Quid, quo Sacerdos indignè celebrat, ibid.
Peccatum oblitum. V. Confiteri ante Communionem.
Peccator ſive publicus, ſive occultus quam pœnitentiam exhibere debeat, ut communicet, c.5.par.9.n.17.
Petenti Publicè indigno an neganda Euchariſtia, c.6.par.2.n.8.
Quid petenti ſecreto. ibid.
Quid ſi peccatum ſolum ex confeſſione ſibi innotuerit, ibid. num.20.
Phrænetico an dandum Viaticum, c.5. par.5.
Pinea nux integra deglutita an violet Jejunium naturale, c.2. para.6. num.31.
Pollutio involuntaria an prohibeat Communionem, c.2. par.1.
Quid de voluntaria, ſive copula licita, ſive illicita, ib.à n.3.
Potus quid ſit, c.2.par 6.n.16.
Potus modiciſſimus frangit Jejunium naturale, ib. n.22.
Præceptum communionis inſtante morte, c.5. per totum.
Præceptum communionis obligat debito modo, c.1 par.5. n.42.
Præceptum communionis inſtante morte an obliget eos, qui in vita communicaverunt, c.5. par.1.
An qui paulò ante periculum mortis, par.2.n.4.
Præceptum Communionis Paſchalis. V. Paſchalis Communionis præceptum.
Præcepta humana an inducant urgentem neceſſitatem in re noſtra, cap.2. §.6. num.43.

Præceptum Confeſſionis annuæ. V. Annuæ Confeſſionis præceptum.
Prævenire an obligetur communionem, vel confeſſionem, qui prævidet tempore præcepti ſe fore impeditum, c.4.par.4.n.37.
Proprii Sacerdotis nomine quid intelligatur, c.4.par.5.n.55.
Pueris an, & quando danda Euchariſtia. c.4.§.2.
An, & quando obligandi ad communionem Paſchalem, ibid. num.6.
Pueri impuberes an ſubdantur legibus humanis quoad culpam, ibid. num.8.
Quid quo ad pœnas, ibid. n.11.
An incurrant excommunicationem *ſi quis*, ibid.n.13. & 15.
An pœnam impoſitam contra non communicantes, & non confitentes, ib n.13.
An excommunicationes latas in Bullæ Cœnæ, ibid.
An pœnas Interdicto latas, ib.
Pueri ante, vel poſt ſeptennium ſi ſint doli capaces, an teneantur ad annuam confeſſionem, c.4.§.5.n.19.
Quid ſi dubitetur? ibid.
Pueri an communicandi pro Viatico, c.5.§.8.n.14.
An iiſdem danda extrema unctio, ibid.
Purgationis dies non removent ex obligatione à licita copula, c.2.§6.num.53.

Q

QUamprimùm confiteri an quis aliquando obligetur, c.1.§.6.à num.45.
An ſit aliquando præceptum latum à Tridentino, ib.n.47.
Eſſe conſilium qui docent, ib.n.48.
Et quidem meritò, ib.n.49.
Quamprimùm confiteri poſt communionem ritè peractam non eſt materia gravis, ib.n.54.
Quando debet elici actus contritionis à communicaturo urgente neceſſitate ſine confeſſione, c.1.par.7.
An ſatiaſit dum in ore eſt ſacra hoſtia. ibid.
An in Momento, vel ante conſumptionem, ib.n.57.
Quotidiana communio an omnibus liceat, c.1.par.51.

R

REgina Angliæ. V. Angliæ Regina.
Regulares. V. Religioſi.
Religioſi an in neceſſitate poſſint miniſtrare Euchariſtiam moribundis, c.5 §.5.n.9.
Religioſis in Jure prohibetur: ſed jam mendicantibus ea privilegio nunc conceditur miniſtrare Euchariſtiam, c.par 4.n.45.& 48.
Quid in tempore Paſchali, ib.n.51.
Religioſus, cui negatur licentia circa caſum, vel excommunicationem reſervatam, quid faciet, c.1.par.6 o.6.n.18.& n.28.
Reliquiæ Cœnæ deglutitæ an violent Jejunium naturale, c.2.par.6.num.25.
Reſervatum peccatum. V. Caſus reſervatus.
Reſervata excommunicatio. V. Excommunicatio reſervata.
Reſervatio non eſt comeſtio, c.2.par.6.n.23.
Reverentia Chriſto debita an aliquando excuſet communicantem in mortali, c.1.par.10.n 76.
An non Jejunum, c.2.par.8.n.37.
Reverentia Chriſto debita compenſatur in neceſſitate per actum contritionis, c.1.§.6.n.33.

S

SAccarum in ore veſperi poſitum. V. Tabellæ.
Sacerdos an aliquando teneatur confiteri dum miſſam celebrat, c.1.§.6.n.34.
Sacerdos vocatus ad infirmum communicandum, ſi inveniat illum indigere longa confeſſione, quid faciet, c.1.par.6.n.36.
Sacerdos propter onus Capellaniæ an celebrare poſſit cum contritione abſente confeſſario, c.1.§.6.n.38.& 39.
Quid propter extremam victus neceſſitatem, ib.
Sacerdos an ſine ſtola extra Sacrificium ritè communicet, c.2.par.4.num.10.
Sacerdos quando non Jejunus communicare poteſt, c.2. par.8. à num.34.
Sacerdos quid faciet advertendo eſſe acetum in calice pro vino, ibid.
Et quid, ſi hæſerit ſacra Hoſtia in Calice? ib.nu.38.
Sacerdos an poſſit ſeipſum extra Sacrificium communicare, c.6. paragr.5.
Quid præſente Diacono? ib.n.19.
Sacerdos an poſſit communicaturo dare partem ſuæ hoſtiæ, c.6.§.6.
Sacerdos infirmus debet participare quantum poteſt de ſuo ſacrificio, c.6. par.6. n.31.

Kk Sa-

Sacerdos Græcus in azymo, vel Latinus in fermentato an conſecrare poſſit, c.1. §.9.
Sacræ veſtes quomodo prohibeantur non tangi niſi à ſacris hominibus, c.1. §.6. n.53.
Sacramenta omnia vivorum requirunt in ſuſcipiẽte ſtatum gratię, & cur, c.1. §.1. n.1.
Sacramentum Euchariſtiæ. V. Euchariſtiæ Sacramentum.
Salivę quid immixtum deglutitum an violet Jejunium naturale, c.2. §.6. num.24.
Sanitas an requiratur à communicaturo, c.2. §.5.
Sanguis Chriſti Domini non eſt dandus Infirmo, non potenti deglutire res ſiccas, c.5. §.1. n.3.
Sanguis deglutitus an frangat Jejunium naturale, c.2. §.6. n.23.
Semifatuis an danda Euchariſtiam. c.4. §.1. n.4.
Senes non obligabantur recurrere ad Pontificem pro abſolutione ab excommunicatione. *Si quis ſuadente*, c.4. §.2. n.17.
Sigillum confeſſionis rigidè obligat, c.6. §.2. n.20.
Signa contritionis in phrænetico, c.7. §.9. n.16. fine.
Solemnitates quibus inſtituuntur, & in poſſeſſionem immituntur Parochi, c.2. §.5. n.64.
Somnum præceſſiſſe, non eſt neceſſe ad Communionem, cap.2. §.6. num.27.
Sordes corporeæ an noceant communicaturo, c.2. §.2.
Stola an requiratur à Sacerdote communicaturo. V. Sacerdos an ſine ſtola.
Stolidis an danda Euchariſtia. V. Semifatuis.
Suſpenſus an celebrare poſſit, neceſſitate urgente, c.1. §.6. n.37.
Suſpicio temeraria, probabilis, violenta quænam ſit, cap.6. paragr. 2. num.18.

T

TAbaccus an violet Jejunium naturale, c.2. paragr.6. n.18. & 23.
Tabellæ in ore veſperi poſitæ an violent Jejunium naturale, c.2. paragr.6. n.25.
Tangi à Sacerdote ſacram hoſtiam in mortali an ſit mortale, c.1. par. 7. num.58.
Tangi à laico poteſt Euchar. quando id requirit reverentia Chriſto debita, c.1. par.10. n.76.
Terra an violet Jejunium naturale, c.1. par.6. n.19.
Timor gravis mali, vel revelationis ſigilli urgens eſt neceſſitas, c.1. par.6. num.18.

V

VAgi, & Peregrini ubilibet poſſunt ſatisfacere præcepto communionis Paſchalis, c.4. par.4. n.46.
Venialibus peccatis ſolum gravius an obligetur ad annuam confeſſionem, c.4. par.3. n.10.
Veneris ſancti die an liceat communicare. V. Paraſceve.
Verba imperativi modi an indicent præceptum, c.1. par 6. n.49.
Verba dubia legis quilibet probabiliter interpretari poteſt, c.4. par.4. num.54.
Verba dubia an contineant præceptum illud non continent, c.1. par. 6. num.50.
Verbum (*debet*) an importet pręceptum obligans, c.1. par 6. n.52.
Verbum (*oportet*) an importet præceptum obligans, ibid.
Veſtes externæ quæ requirantur à communicaturo, c.2. par.4. n.9.
Viaticum datur non Jejuno, & quomodo, c.5. parag.10.
Viaticum an detur phrænetico. V. Phrænetico.
Viatico ſemel refectus, an eadem infirmitate poſſit iterùm refici, c.5. parag.11.
Viaticum an poſſit à morte damnatis ſumi eadem die, cap.5. paragr.11.
Vicarius Generalis an concedere poſſit licentiam Religioſis miniſtrandi Euchar. c.4. paragr.5. n.60.
Quid de Vicario foraneo, ibid.
Unguis fruſtum an volet Jejunium naturale, c.2. par.6. n.18.
Voluntas quæ requiritur præceſſiſſe in amente ut poſſit communicare, c.9. parag.9. n.16.
Voluntaria diſtractio an noceat communicaturo V. Diſtractio voluntaria.
Vomere quando licet infirmo poſt Communionem, c.3. par.4.
Vomitum patiens, an, & quomodo Communicandus, cap.2. par. 5. num.14.
Votum communicandi an inducat neceſſitatem, ut quis cum contritione, abſente confeſſario, communicet, c.1. par.6. n.43.
Urgens neceſſitas. V. Neceſſitas Urgens.

FINIS.

INDEX RERUM, ET VERBORUM

Libri, quæ ad Miſſam attinent, breviter expendentis.

A

ABlutio calicis an fieri poſſit ſola aqua. pag. 508
Abſolvere quis poſſit à pœnis contractis ex ſuſceptione oneris perpetui Miſſarum ſine licentia. 479
Acceptatio Fidelium quando nam eſt ſignum mortalis peccati in tranſgredientc legem. 498
Acetum ſi fortè conſecretur, quid fiet? 419
Addere nihil licèt in Miſſa, ibid. & deinceps.
Adventus Principis, aut Multitudinis an det cauſam celebrandi bis eodem die. 453
An Miſſam interrumpendi. 477
Ægidius Coninch. defenditur. 460
Non approbatur. 444
Altare, ſeu ara. 440
Altare privilegiatum qualiter concedatur. 474
Altaris privilegiati, & calculi benedicti Comparatio. 502
Anniverſaria defunctorum an Epiſcopus moderari valeat. 484
Applicatio Miſſæ. 460
Applicari an Miſſa poſſit pro Infideli. 461
An pro Catechumeno. ibid.
An pro excommunicato ſive Tolerato, ſive non. ibid.
An pro juſtis, ſive Beatis, ſive viatoribus. 462
An pro peccatoribus, ſive Viatoribus, ſive damnatis. ibid.
Applicatio Miſſæ anticipata quoad ſatisfactionem. 463
Quid, quoad Impetrationem. ibid.
Applicare Miſſas contra voluntatem Superioris an liceat? 464
An validum ſit? ibid. 464. & deinceps.
Applicatio Miſſæ quando elicienda eſt? 465
An poſſit multo ante miſſam? ibid.
An poſt conſecrationem. ibid.
Applicatio Miſſæ facta pro uno, deindè pro alio, cui proſit. ibid.
Applicatio Miſſæ nulli facta cui prodeſt. 466
Applicatio Miſſæ. v. Officiatura.
Applicatione pendente excommunicatus denunciatus non eſt vitandus. 477
Aqua neceſſariò infundenda in Ablutione Calicis. 508
Quid in Purificatione. ibid.
Aqua Calici immiſcenda, & quanta. 468
Quid ſi advertatur in Miſſa aquam non fuiſſe appoſitam. 479
Quid, ſi advertatur fuiſſe aquam ſolam, vel Acetum in Calice. ibid.
Aqua, & vinum conſecranda an ritè præinfrigidari valeant. 468
Attentio Sacerdotis dum celebrat. 467
Attentio interna triplex, ad verba, ad ſenſum, ad Deum. ibid.
Attentio Fidelium in auditione Miſſæ. ibid.
Attentio recitantium horas canonicas. ibid.
Aurora quæ ſit, quoad horam celebrandi. 453

B

BAmbace. v. Goſſipium.
Beatificatis tantùm, & nondum Canonizatis, an omnes poſſint cultum Miſſæ tribuere. 475
Benedictio veſtium Sacerdotalium. 443
Bona fides in multis excuſat Sacerdotem errantem in Miſſa. 470
Bona immobilia ad effectum, ut in iis inveſtiantur mobilia relicta pro Miſſis perpetuis, quænam ſint. 495
Bullæ Cruciatæ Indulgentia. v. Indulgentia.
Bullæ Cruciatæ privilegium circa oratoria privata. 449

C

CAlcei in celebrante. 455
Calculi benedicti, & Altaris privilegiati comparatio. 502
Calice, vel Hoſtia veneno infectis, quid fiet. 479
Calix, & Patena ex qua materia ſunt conflanda. 438
Eorundem conſecratio. ibid.
An remaneant conſecrata ex ſolo uſu in Miſſa. 439
Quando amittunt conſecrationem. ibid.
Canape an ſit materia veſtium Sacrarum. 451
Candelis benedictis qui cultus debeatur. 443
Canonicus celebrans tempore officii an lucretur diſtributiones. 504
Canon Miſſæ quis nam eſt? 467
In Canone nihil omitti poteſt. 471
Nec addi. ibid.
Capellanus quas Miſſas recitare debeat? ibid.
Capellanus Monialium alterius ritus an poſſit aliquando celebrare ritu Monialium. 472
Capellanus celebrans, aliis, quam deſignatis diebus, an ſatisfaciat? 503
Capellanus quando poteſt celebrare per alium. 504
Capellanus quoad impedimenta celebrandi. v. impedimenta.
Capellania quando poteſt conferri non Sacerdoti. ibid.
Capſulæ mortuorum auferendæ ab Eccleſia. 500
Caſtropalai teſtimonium. v. Teſtimonium Caſtropalai.
Cauſæ juſtæ recitandi Miſſa votivas. 472
Cauſæ juſtæ Miſſas reducendi. 485
Celebrandum pro quo, quando pro multis ſimul debet. 504
Cenſu pro Miſſis pereunte quid fiet? 492
Quid, ſi evadat minor. ibid.
Quid, ſi augeatur. ibid.
Quid, ſi augeatur taxa ſtipendii. ibid.
Clauſula, (ſine præjudicio Eccleſiæ Paroch.) quid importet. 448
Clauſula (infra modicum tempus) quid importet. 499
Si arbitratus fueris, quid. 447
Ejus arbitrio duratura. ibid.
Ad beneplacitum meum. ibid.
Sine licentia. 497
Quam primùm. 496
Statim. ibid.
Collegiatæ Eccleſiæ. v. Eccleſiæ Collegiatæ.
Congelato vino, vel ſanguine quid fiet. 480
Compenſare an ſibi poſſit ſtipendium Miſſæ Sacerdos. 490
In Commemoratione Defunctorum an Capellanus obligetur Miſſam celebrare pro omnibus defunctis. 503
Contactus Sacrorum an prohibitus. 441
Corporalia neceſſitas. 447
Corporale an remaneat benedictum ex ſolo uſu ſacro. 439
Correctio legum. v. Legum correctio.
Conſecrandi intentio. v. Intentio conſecrandi.
Conſecrationis materia. v. Materia conſecrationis.
Crux in Altari dum celebratur Miſſa. 451
Cultus qualis debetur ſupellectili, ac vaſis ſacris. 440

D

DÆmone arreptus Sacerdos an celebrare poſſit. 457
Decreta Sacræ Congregationis de celebratione Miſſarum. 483
Hæc non obſervare quodnam peccatum. 501
Decretum de non celebrandis Miſſis privatis pro Defunctis in Feſtis Duplicibus. 473
Decretum aliud pro extenſione circa altaria privilegiata. ibid.
Decurſa non anteà ſoluta, ſed nunc, quam obligationem inducat nunc dicendi miſſ. 492
Defectibus Miſſæ qua ratione occurrendum. 498
Deficiente Sacerdote, in Miſſa, quid fiet? v. Sacerdote deficiente.
Depoſitionis, vel.
Degradationis pœna, an ſignum peccati mortalis in lege. 497
Deſignatis diebus non celebrans an ſuæ obligationi ſatisfaciat. 505
Devotio major an ſit cauſa majoris ſtipendii in Miſſa. 189
Devotio magna an det cauſam recitandi Miſſam aliam à currente. 489
Diebus feſtis ſolemnioribus an celebrari poſſit in Oratoriis privatis. 448
Quid per Bullam Cruciatæ. 449
Dies feſtus an det cauſam augendi ſtipendium Miſſæ. 488
Dies, in quibus celebrari non poteſt quis. 454
Die Lunæ impedito an dici poſſit Miſſa de requiem in altari privilegiato. 474
Die vacanti an Capellanus poſſit pro ſe applicare Sacrum. 505
Die Iovis Sancti. v. Iovis ſancti die.
Differentia inter Sanctos Beatificatos, & Canonizatos. 475
Differri an poſſit Miſſa, quæ dicenda erat pro excommunicato. 499
Dilatio ſtipendii an det cauſam differendi Miſſas. ibid.
Diſpoſitio Teſtatoris de applicatione Miſſæ, vel de præſentia, ſeu officiatura, qua ratione inveſtiganda. 488
Diſpoſitio ejuſdem quoad numerum Miſſarum. 491. & deinceps.
Diſpoſitio legati. v. Legatum.
Diſpoſitio alibi celebrandi, à quo. 504
Diſpoſitio alio tempore celebrandi, à quo. ibid.
Diſtributor, ſeu collector Miſſarum an poſſit ſibi retinere pro ſuo labore partem eleemoſynæ. 495
Doctrina quædam Suarii examinetur. 490
Domeſticorum nomine qui veniant. 449
Dubius de revocatione certi privilegii an ſit privilegio privandus. 446
Dubius ſe conſecraſſe acetum, an vinum, quid faciet. 479
Dummodo. v. Particula dummodo.

E

Ecclesia an remaneat reconciliata ex ſola Miſſa ibidem celebrata. 439
An remaneat conſecrata, vel benedicta? ibid.
Eccleſiæ collegiatæ obligatio celebrandi. 450
Eccleſiæ Regularium an ſint collegiatæ. 453
Eccleſia qua ratione orat pro Excom. 461
Electionum varii modi pro celebrandis Miſſis 488. & deinceps.
Electus quandonam locus, quando perſona, ibid. & deinceps.
Eleemoſynæ Manuales pro Miſſia non ſunt acceptandæ, niſi fuerit ſatisfactum pro acceptatis. 498. & deinceps.
Emanuel Sa defenditur. 478
Idem non approbatur. ibid.
Idem non citatur fideliter à Coninch. 444
Emens triticũ pluris quam valeat, an ſe reſarcire occultè poſſit. 490
Epiſcopi poteſtas circa locum ſacrificii. 445
Epiſcopi poſſunt benedicere Eccleſias, & Oratoria Religioſorũ. ibi.
Epiſcoporum facultas benedicendi ſacras veſtes an delegabilis. 444
Epiſcoporum eſt curare quæcunque ad Dei cultum ſpectant. 447
Eremita celebrans an poſſit ſibi miniſtrare. 456
Evangelium ultimum omittere in Miſſa, quod peccatum. 169
Euchariſt. ſumere in Oratoriis privatis. 448
Evomere Sacram Hoſtiam. v. Vomere.
Excommunicatio lata eſt ſignum peccati mortalis in lege. 497
Excommunicatio ferenda quid? ibid.
Excommunicato non tolerato ſuperveniẽte deſiſtendum à Miſſa. 476
Excommunicatus non toleratus, vel non toleratus, qua ratione peccat ingerendo ſe communioni fidelium? 462
Iidem qua ratione participes ſint fructus Miſſæ, ibid. & deinceps.
Excomm. Sacerdos in neceſſitate non excluditur à miniſtrandis Sacramentis. 478
Excommunicatum ſe eſſe ſi Sacerdos recordetur, dum Miſſam celebrat, quid faciet. ibid.
Extremę unctionis conferendę cauſa an interrumpi Miſſa poſſit? 477

F

Familiaris nomine quis veniat. 449
Famulus ſerviens in neceſſitate pro minori pretio an ſe poſſit occultè reſarcire. 490. & deinceps.
Feriæ privilegiatæ quæ. 452
Feſtus dies. v. Dies feſtus.
Finis ultimus Sacerdotis celebrantis quis eſſe debet. 457. & deinceps.
Fœmina an poſſit miniſtrare ſacro. 456
Fragmentum Hoſtiæ ſi cadat in Barbam viri, vel pectus mulieris quid fiet. 480
S. Franciſci Xaverii oratio in Miſſa. 471
Fructus Miſſæ triplex: Meritum, Satisfactio, Impetratio. 460
An infinitũ valoris. ibid.
Rurſus triplex, Generalis, Specialis, ſeu medius, & ſpecialiſſimus. 483
Fructus Miſſæ ex opere operantis alicui applicatus an ſit cauſa augendi ſtipendium. 486
Fructum Miſſæ ſpecialiſſimum an quis poſſit alteri concedere. 490
Fulmine tacta ſunt venenata. 479
Fundator Miſſarum. v. Teſtator, & v. Diſpoſitio Teſtatoris.

G

Goſſipium an ſit materia apta veſtium ſacrarum. 443
Gratia intelligitur conceſſa ſolùm juxta verba ſupplicationis. 475
S. Gregorii Miſſæ. 474
Guttæ diſcontinuæ in Calice an remaneant conſecratæ. 460. & deinceps.
An abſtergendæ ante conſecrationem. ibid.
An poſteà. ibid.

H

Hæredes quando obligantur ſupplere ſtipendium Miſſæ. 491. & deinceps.
Hæredes an debeant legatum pro Miſſis ſolvere juxta ſtipendium, quod currit tempore executionis legati. ibid.
Hebdomadarii Eccleſiæ Cathedralis Neap. an obligentur ad applicandas Miſſas pro Fundatoribus. 487
Hora, qua tenetur Capellanus celebrare. ibid.
Hora celebrandi quænam ſit. ibid.
Horis canonicis quæ attentio adhibenda? v. Officio divino.
Hoſtia oblata ſi fortè non conſecretur, quid de illa fiet. 478
Hoſtia, vel Calice veneno infectis, quid fiet. 479
Hoſtia ſi tota madefacta non poteſt frangi, quid fiet. 479
Quid, ſi tota diſpareat. ibid.
Quid, ſi nulla haberi poſſit incepta Miſſa. ibid.
Quid, ſi decidat. ibid.
Hoſtia grandiore deficiente an celebrare liceat cum formula parva. 481.
Hoſtiam grandiorem reſervare, & parvam ſumere an liceat celebranti. ibid.
Hoſtiam aliam non à ſe conſecratam an poſſit elevare Sacerdos in Miſſa. ibid.
Hoſtiam conſecratam unitam cum non conſecrata an poſſit Sacerdos adorandam exponere. ibid.
Hoſtia fracta an conſecranda. 480

I

Impedimenta celebrandi, quę Capellanus removere nõ poteſt. 505
Impedimenta ex parte Sacerdotis. ibid.
Ex parte loci. 506
Ex parte temporis, & aliarum circumſtantiarum. ib. & deinceps.
Impedimenta quæ Capellanus removere poteſt. ib & deinceps.
Impotentia dat cauſam omittendi aliquid in Miſſa. 470
Pro impetratione, an poſſit accipi diverſum ſtipendium ab accepto pro ſatisfactione. 489
Indulgentia an valeat, ſi non expediatur gratis. 493
Indulgentia plenaria quid ſit. 466
Indulg. plenaria. ſeu Bulla Cruc. an utilior quo ad ſatisfactionem, quàm Miſſa. ibid.
Indulgentia calculi benedicti comparata cum indulgentia altaris privilegiati. 502
Interdicti pœna an ſit ſignum peccati mortalis in tranſgrediente legem. ibid. & deinceps.
Interrumpi Miſſa an aliquando poſſit. 476
Quid ex memoria ſuperveniente impedimenti, ex aſſumpto cibo, ex peccato, ex cenſura, ex tempore indebito. 476
Quid ex ſuperveniente excommunicato non tolerato. ibid.
Quid ex ſuperveniente Violatione Eccleſiæ. 477
Quid ex ſuperveniente neceſſitate corporali. ibid.
Quid ex ſuperveniente neceſſitate ſpirituali. ibid.
Quid ex ſuperveniente adventu Principis, vel ſimilis. ibid.
Quid ex concione, promulgatione Edictorum, &c. ibid.
Intentio conſecrandi quæ. 457
Actualis. 458
Habitualis. ib.
Virtualis. ib.
Interpretativa. ibid.
Intentionis prædictæ praxis in negotio conſecrationis. ibid.
Intentio prædicta ſupra quam materiam cadere poteſt. ibid.
An ſuper materiam ignotam Sacerdoti. ibid.
An ſuper hoſtias numeratas. ibid.
An ſuper hoſtias non conſecratas confuſas cum conſecratis. 459
An ſuper particulas poſitas ſuper altare, non verò ſupra Corporale. ibid & deinceps.
An ſuper guttas vini in Calice diſcontinuas. ibid.
Inveſtitura Mobilium facienda pro Miſſis perpetuis. ibid. & deinceps.
Iovis Sancti die ſi Capellanus celebret, cui debet Miſſa applicare. 503
Juramentum, an det cauſam rationabilem recitandi aliam Miſſam à currente. 472
Juramentum de dicenda Miſſa quo modo obliget. ibid.

L

Legati diſpoſitio, quando taxativè, quando demonſtrativè interpretanda. 491. & deinceps.
Legatum ſtrictè explicandum contra hæredem. ibid.
Leges humanæ debent diminui. 497
Lex pęnalis ſive pura, ſive mixta an obliget in conſcientia. ibid. & deinceps.
Licentia neceſſaria ad ſuſcipiendum onus perpetuum Miſſarum. 496. & deinceps.
Licentia hæc an neceſſario danda in ſcriptis. 497
An danda gratis. ibid.
An ea deficiente valdè ſuſcipiatur dictum onus. ibid.
An licitè. ibid.
Locus, in quo quis celebrare tenetur. 501
Ad quam reſtitutionem tenetur, qui illum non ſervat. ibid.
Locus Sacrificii quis nam eſſe poteſt. 445
Quid in neceſſitate. ibid.
P. Lorinus qua ratione orabat pro Beatiſſimæ Virginis Conceptione. 462
Lotio ejus, ſuper quod cecidit fortè Euchariſtia, ad quem pertinet. 480
Lotio Sacrorum Vaſorum, & veſtium ad quem. 442
Lotio manuum ante, & poſt Miſſam. 456
Lumen in Miſſa. 451
An ex adipe, vel oleo.

Map-

M

MAppæ Altaris. ib.
Matutini recitatio ante Miſſam. 455
Materia Conſecrationis. 468
Mendicantium Privilegia. V. Privilegia Religioſorum.
Meridies eſt terminus horæ celebrandæ. 454
Metu coactus an celebrare poſſit ſine veſtibus ſacris. 443
Mimiarum nemus celebre in Sicilia. 451
Miniſter Sacrificio inſerviens. 456
Miſſa ſolemnis de feria privilegiata. 452
Miſſa an interrumpi poſſit? V. Interrumpi Miſſa.
Miſſa cui magis prodeſt, ei, qui illam audit, an ei, pro quo applicatur. 466
Miſſa ne, an Bulla Cruciatæ utilior quoad Satisfactionem. ib.
Miſſa quando perfici die ſequenti poſſit. 478
Per quos Sacerdotes. ib.
In Miſſa nihil omittendum. v. Omittere.
In Miſſa nihil addendum. v. Addere.
Miſſæ votivæ. V. Votivæ Miſſæ.
Miſſæ de requiem quando recitari poſſint?r 13. Et juxta novum Decretum. 473
Miſſæ applicatio. V. Applicatio Miſſæ.
Miſſæ ſimul dictæ an ſint ſucceſſivè dictis præferendæ. 466
Miſſæ ante mortem ne procurandæ, an poſt mortem. Ibid.
Miſſæ quales recitandæ ex præcepto ſuperioris. 473
Quid ex injunctione pœnitentiæ. ib.
Quid ex præſcriptione Epiſc. in Ordin. ib.
Miſſæ Defunctorum in Altari privil. ib.
Miſſæ S. Gregorii. V. S. Gregorii Miſſæ.
Miſſæ de Beatificatis. V. Beatificatis.
Miſſæ promiſſæ. V. Quales Miſſæ.
Miſſæ defectibus quomodo occurrendum. V. Defectus Miſſæ.
Miſſæ tot celebrandæ, quot expoſcit eleemoſynæ quantitas. 486
Miſſa unica an ſatisfieri queat multis obligationibus ex Juſtitia ortis. ibid.
An multis obligationibus non ortis ex Juſtitia. ib.
An multis exiguam ſtipem dantibus. ib.
Miſſæ in oratoriis privatis quot celebrari poſſunt. 447
Miſſarum applicationem an præcipere poſſit Prælatus? V. Prælatus.
Miſſarum onera. V. Onera Miſſarum.
Miſſas plures quando licet eodem die eidem Sacerdoti celebrare. 453
Miſſale an neceſſarium in celebrante. 451
Mobilia relicta pro Miſſis perpetuis inveſtienda in bonis immobilibus. 495. & deinceps fusè.
Modicum tempus. V. Clauſula (modicum tempus.)
Munditiesquæ requiritur in celebrante. 456

N

In NAvibus an poſſit celebrari. 445
Navigationem aggreſſurus an poſſit recitare aliam Miſſam à currente. 472
Neceſſitas celebrandi alibi, quam in loco deſignato an ſit cauſa diſpenſandi in Capel. 502
Quid in alio tempore à deſignato. 504
Neceſſitas celebrandi, ſi aliquando dot cauſam celebrandi in loco non benedicto.
Quid in Eccleſia violata. 506
Nive vinum, & aqua conſecranda infrigidari an poſſit. 468. & deinceps.
Nobilitas vera quæ. 447
Nominandus in Canone Epiſcopus loci, non vero Celebrantis. 471
Nonæ hora, quæ nam ſit, vel meridies. 454
Numerus Miſſarum S. Gregorii non eſt ſuperſtitioſus. 474
Nugnus defenditur contra Dianam. 458

O

OBlatio particularum an aliquando negligi poſſit. 469
Obligatio Capellani quoad removenda impedimenta celebrandi. V. Impedimenta.
Obligatus ad celebrandas Miſſas quando per alium celebrare poteſt. 504. & deinceps.
Obligatus per ſe ipſum ſi per alium celebret, quid peccet, & quid reſtituere tenetur. ib.
Officio divino, quæ attentio adhibenda. 467. & deinceps.
Pro Officiatura Miſſæ an aliud ſtipendium ab applicatione recipi poſſit. 486
Unde coniiciendum quòd petens velit officiaturam. 487
Offerentes in Miſſa qui. 460
Omiſſa quomodo ſuppleri debent in Miſſa. 470
Omittere nihil in Miſſa. 469. & deinceps.
Omittere, enim, vel m. in meum, velit in verbo eſt, quæ culpa. ibid.
Onera Miſſarum quænam reduci ab Epiſcopis vetentur. 484
An omnia etiam Anniverſaria. ib.
An præterita. ib.
An impoſita ante Tridentinum. 485
An dum acceptata. ib.
An relicta immediatè fideicommiſſario. ib.
Onera Miſſarum non ſuſcipienda, niſi ſatisfactis oneribus anteà ſuſceptis. 498
In Orationibus nihil addendum in Miſſa. 470
Oratoria privata, vel publica. 445
Oratoria privata, in domibus Religioſorum. 446
Oratoria privata in domibus privatis. 447. & deinceps fusè.
Oratoria privata qua ratione extruenda. ib.
A quo, & quoties viſitanda. ib.
Quot Miſſæ ibidem celebrari poſſint ex vi privilegii. 448
In diebus ſolemnioribus nullæ. ib.
Sed ex vi Bullæ Cruciatæ poſſunt etiam multæ. 449
An in præſentia familiarium abſente Domino. ib.
Ornatus Altaris quis. 450
Ornatus Altaris. An Capellanus procurare teneatur. 493

P

PAlla. 431
Palla duplex an adhiberi poſſit in Miſſa. 471
Parochorum obligatio celebrandi. 452
Iidem an obligentur applicare Miſſam pro ſuis. 466. & deinceps.
Parvitas materiæ in promiſſione Miſſarum. 500
Particula (dummodo) modum notat. ib.
Particula (tantum) quid operetur in brevibus conceſſionis Miſſæ pro Beatificatis. 475
Particulam (enim) omittere, quod peccatum. 469
Particula ſacra remanente in fundo Calicis, quid fiet. 480
Paupertas an det cauſam juſtam augendi ſtipendium Miſſæ. 486
Quid, ſi ob paupertatem promittas ſub minori ſtipendio Miſſam celebrare. 489. & deinceps.
Peccatum quod nam ſit Decreta de celebratione Miſſarum non obſervare. 501
Per alium celebrare quando quis poteſt. 504. & deinceps.
Pereunte cenſu pro Miſſis quid fiet. V. Cenſu pereunte pro Miſſis.
Pileoli uſus in Sacrificio qua ratione prohibitus. 455
Pixis plena particulis poſita ſuper altare, non ſupra corporale an remaneat conſecrata. 459. & deinceps.
Perpetui nomine quid veniat. 496
Perpetua onera Miſſarum non ſuſcipienda ſine licentia. ibid. & deinceps.
Pœnæ contra recipientes onera perpetua Miſſarum ſine licentia. ib.
An requirant ſententiam declaratoriam criminis. ib.
A dictis pœnis jam contractis quis abſolvit. ib.
Pœna celebrantis in Calice non conſecrato. ib.
Pœnæ impoſitæ in legibus an notent obligationem ad culpam. 457. & deinceps.
Pœna ſpiritualis. ib.
Pœna temporalis pura, vel mixta. 498
Pœnæ non ſatisfacientium Miſſas extra debitum tempus. 499. & deinceps.
Pontifex Summus an legitimè conceſſerit quædam privilegia Religioſis. 494. & deinceps.
Poteſtas Epiſcopi. V. Epiſcopi poteſtas.
Prælatus Religioſorum an poſſit præcipere actus internos. 464. & deinceps.
Præſcriptionis, lex circa Miſſas. ib.
Præſentia Miſſæ. v. Officiatura.
Preces in Miſſa debent eſſe approbatæ. 455
Preces in Miſſa an omitti aliquando poſſint? V. omittere.
An addi. v. Addere.
Preces? V. addere.
Preces ante, vel poſt Miſſam. ib.
Prior tempore, potior in Jure. 466
Privilegia Religioſorum circa locum Sacrificii. 446. & deinceps.
Privilegia eorundem celebrandi ante Auroram. 454
Privilegia eorundem celebrandi poſt meridiem. ib.
Privilegia eorundem an revocata quo ad numerum Miſſarum. 493. & deinceps fusè.
An legitimè olim à Summo Pontifice conceſſa. ib. & deinceps.
Privilegia eadem an eiſdem aliquo modo reddita. 494
Privilegia eorundem circa recitationem officii, & Miſſæ. 482
Privilegia eorundem circa Benedictionem veſtium Sacerdotis. 444
Privilegia eorundem conſecrandi Calices. 438
Privilegium non extenditur de perſona ad perſonam. 475
Profanorum uſus ad ſacros. V. Uſus profanorum.
Promiſſis non ſtare in negotio Miſſarum quod peccatum, & quæ obligatio reſtitutionis. 500. & deinceps.
Promittens minori V. ſtipendio Miſſas an poſſit ab alio recipere aliquid uſque ad juſtam mercedem, & pro utroque unica Miſſa ſatisfacere. 489. & deinceps.

Purificatorium. 451
Purificatio Calicis an expediri poſſi t ſola aqua. 408

Q

QUales Miſſæ ſunt recitandæ. 471
Quales ex devotione. ib.
Quales ex ſtipendio. 472
Quales ex Juramento homini præſtito. ib.
Quales ex Juramento, vel voto Deo præſtito. 473
Quales ex injunctione Superioris. 474
Quales ex pœnitentia. ib.
Quales ex injunctione Epiſcopi in ordinatione. ib.
Quales ex promiſſione in Altari privileg. ib.
Quales ex promiſſione pro Miſſis S.Gregorii. ib.
Quales ex promiſſione pro S. Beatificato tantùm. 475. & deinceps.
Quam primum. V. Clauſula (quam primum.)
Quanta aqua Calici admiſcenda. 168
Quantitas pecuniæ pro Miſſis in legato dubio unde cognoſcenda. 491 & deinceps.
Qui facit per alium, perinde eſt, ac ſi faciat per ſe ipſum. 475
Quotidie obligatus celebrare, an poſſit ſemel in hebdomada vacare. 502. & deinceps.
Quotidie ſacrificare laudabile. ib.

R

RAmis palmarum benedictis qui cultus debetur. 443
Recitatio Matutini. V. Matutini recitatio.
Reconciliatio loci Sacri. 506
Reductio Miſſarum ad quem ſpectat. 128. & deinceps fuſè.
Religioſorum privilegia. v. privilegia Religioſorum.
Religioſi an teneantur ſtare taxæ factæ ab Epiſcopo. 492
Repeti in Miſſa an debeant omiſſa. 470
Reſtitutio quæ facienda ab accipiente ſtipendium pro Miſſis, quas quis non celebrat. 500
Reſtitutio quæ facienda ab eo, qui alibi, quàm in loco ſibi aſſignato, celebrat. 502
Quid de eo, qui Miſſas differt. 499
Retinere an quis poſſit partem eleemoſynæ Miſſarum. 494
Quid pro cera, & cœteris expenſis. ib.
Quid de legatario, ſeu Capellano pingui. ib.
Quid de committente aliis Miſſam celebrandam. 495
Revocatio dubia. V. Dubium de revocatione.
Revocatio privilegiorum. v. Privilegia.
Rex an nominandus in Canone. 471
Ritum proprium omittere an aliquando liceat. 470. & deinceps fuſè.
Rubricæ Eccleſiæ aliæ præceptivæ, aliæ directivæ. 469
Quomodo obligent. ib.

S

SAbbati Sancti Miſſa unde nam incipiat. 452
Sacerdos ſimplex an obligetur aliquando celebrare. ib.
Sacerdos quo ad intentionem conſecrandi. v. Intentio.
Sacerdos ſi non applicet ſuam Miſſam, cui prodeſt. 466
Sacerdos excludens aliquẽ à fructu ſuę Miſſæ an validè excludat. ib.
Sacerdos voluntariè diſtractus in Miſſa quid peccet. 467
Sacerdos Romanus, vel Mediolanenſis, Carmelita, &c. qua ratione ſequi debeat Eccleſiæ ſuæ ritus. 471. & deinceps.
Sacerdos quales miſſas recitare debeat? 471. & deinceps.
Sacerdote deficiente in miſſa quid fiet? 478
Sanguis ſi totus effundatur, quid geret celebrans. 479
Sanguis congelatus, V. Congelatio.
Sanguine in terram, vel ſimilem locum effuſo, quid fiet? ib.
Quiſnam locum lavabit? 479
Sanitas quæ requiritur in celebrante? 457
Sacramenta recipere in Oratoriis privatis. 448
Sacrificium quid ſit? 457
Sacrificium an poſſit aliquando die ſequenti perfici? 478
A quo. ibid.
An perfici poſſit cum Hoſtia præconſecrata? 481
An interrumpi aliquando poſſit? 476
Vide V. Miſſa, & tempus ſacrificii.
Sacrorum uſus ad profana, V. Uſus ſacrorum.
Satisfactio, & impetratio Miſſę an mereantur diverſum ſtipendium. 488
Scriptura neceſſaria ad valorem licentiæ. 457
Secreta Miſſæ qua voce dicenda ſint? 482
Sepelire Sacerdotes indutos veſtibus ſacris non eſt prohibitum. 443
Servitus nunquam præſcribitur. 507
Signa oſtendentia leges obligare ſub mortale. 142. & deinceps.
Signa Sacra ſuper particulas in Miſſa exhibenda omittere non licet. 469
Sigillum, ſeu ſepulcrum aræ quid ſit. 450
Societatis Jeſu Religioſi in multis privilegiis à ſuo Generali reſtringuntur. 446
P. Stephani Turtureti factum, & laus. 481
Stipendium an det rationabilem cauſam recitandi Miſſam aliam à currente. 472
Stipendium Miſſæ. 486. & deinceps fuſè.
Stipendii dilatio. V. Dilatio ſtipendii.
Stipendia exigua multa, an pro una Miſſa accipi poſſint. 489
Suarii doctrina quædam examinatur. 490. & deinceps.
Succeſſor negligente prædeceſſore ad quod obligatur. 501
Superior Religioſorum. V. Prælatus Religioſorum.
Symbolum Apoſtolicum omittere in Miſſa, quod peccatum. 469

T

TAxæ factæ ab Epiſcopo ſtare an teneantur Religioſi. 492
Tempus Sacrificii. 453
Tempus obligationis Capellani in ſacrificando. 502. & deinceps.
Tempus executionis, an diſpoſitionis ſit attendendum in decernenda quantitate pecuniæ pro Miſſis legatis. 491
Teſtamentum prius an aliquando valeat. 465
Teſtamenta amplè explicanda. 491
Teſtator qua ratione ſe habere poteſt in diſpoſitione Miſſarum quoad applicationem. 487. & deinceps.
Quoad numerum Miſſarum. 388. & deinceps.
Quoad pecuniam expendendam. ib.
Teſtator quando præſumitur velle Capellaniam Sacerdoti actuali conferri. 505 & deinceps.
Teſtimonium Caſtropalai præfertur teſtimonio Dianæ. 503
Triduum hebdomadæ Sanctæ quo ad ſacrificandum. 505. & deinceps.

V

VAcare an poſſit aliquando is, qui ad quotidianam Miſſam tenetur. 503. & deinceps.
Valor Miſſæ. V. Fructus Miſſæ.
Vaſa in Miſſa adhiberi ſolita. 440
Vendens, & emens triticum minori pretio ob paupertatem. 590. & deinceps.
Verbum Unum omittere in Canone an mortale? 469
Veſtes Sacerdotales an remaneant benedictæ ex ſolo uſu ſacro. 439
Veſtes Sacerdotales, quæ, & quot. 443
Earumdem benedictio. ib.
Eadem quando amittunt benedictionem. 444
Veſtis ſacra una quando mutatur in aliam, an indigeat benedictione. ibid.
Viatici porrigendi cauſa an Miſſa anticipari poſſit? 454
Vinum generoſum laudabiliter Calici imponitur. 468
Vinum congelatum. V. Congelatio.
Violatio loci ſacri quot modis contingat. 507
Violata Eccleſia, dum quis celebrat, quid faciet. 477
Unam Miſſam an dare pluribus liceat, V. Miſſa unica.
Voce qua recitanda ſit Miſſa. 482
Voluntas Teſtatoris dat cauſam aliquando recitandi Miſſam aliam à currente. 472
Vomere ſi contingat Sacram Hoſtiam, quid fiet. 480
Votivæ Miſſæ quando recitari poſſint, 472. & deinceps.
Votum an det rationabilem cauſam recitandi aliam Miſſam à currente. 473
Votum de dicendis Miſſis quomodo obliget. 473
Uſus profanorum ad ſacra. 445
Uſus ſacrorum ad profana. ib.

F I N I S.

PROPOSITIONES, QUAS *ROMANI PONTIFICES* FEL. REC. ALEXANDER VII. Et Noviſſimè INNOCENTIUS XI. In Sacra Generali contra hæreticam pravitatem Congregatione damnarunt.

His accedunt Clementis X. Conſtitutio declaratoria Privilegiorum Regularium quoad verbi Dei prædicationem, & Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem; ac ejuſdem Innocentii Papæ XI. Decreta duo:

Alterum *de Falſis, & Apocryphis Indulgentiis:*
Alterum *de Communione Quotidiana.*

FERIA V.

Die 24. Septembris 1665.

IN Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſimo D. N. ALEXANDRO Divina Providentia Papa VII. ac Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana adverſus hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter Deputatis.

SANCTISSIMUS D. N.

AUdivit non ſine magno animi ſui mœrore complures opiniones Chriſtianæ Diſciplinæ relaxativas, & Animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterùm ſuſcitari, partim noviter prodire: & ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excreſcere, per quam in rebus ad conſcientiam pertinentibus modus opinandi irrepſit alienus omninò ab Evangelica ſimplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem ſi pro recta regula fideles in praxi ſequerentur, ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore via ſalutis, quam ſuprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam eſſe definivit, in animarum perniciem dilatari, ſeu veriùs perverti contingeret, idem Sanctiſſ. D. N. ut oves ſibi creditas ab ejuſmodi ſpatioſa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro paſtorali ſollicitudine in rectam ſemitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & deinde Eminentiſſ. & Reverendiſſ. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem General. inquiſit ſeriò commiſit: Qui tantum negotium ſtrenuè aggreſſi, eique ſeduló incumbentes, & mature diſcuſſis uſque ad hanc diem infraſcriptis propoſitionibus, ſuper unaquaque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati ſuæ ſingillatim expoſuerunt.

1 Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum fidei, ſpei, & charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2 Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3 Sententia aſſerens, Bullam Cœnæ ſolùm prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1629. 18. Junii in Conſiſtorio Sacr. Congreg. Eminentiſſ. Card. viſa, & tolerata eſt.

4 Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcumque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.

5 Quamvis evidenter tibi conſlet, Petrum eſſe hæreticum, non teneris denunciare, ſi probare non poſſis.

6 Confeſſarius, qui in Sacramentali confeſſione tribuit pœnitenti chartam poſteà legendam, in qua ad Venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in Confeſſione, ac proindè non eſt denunciandus.

7 Modus evadendi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt: Si ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante, hic poteſt ipſum abſolverè abſque onere denunciandi.

8 Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem, idque poſt Decretum Urbani VIII.

9 Poſt Decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere collato illi minore ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.

10 Non eſt contra juſtitiam pro pluribus ſacrificiis ſtipendium accipere, & ſacrificium unum offerre: Neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam promiſſione etiam juramento firmata, danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.

11 Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti Confeſſione exprimere.

12 Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.

13 Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato.

14 Qui facit Confeſſionem voluntariè nullam ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.

15 Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui

qui

Digitized by Google

qui in loco ipſius pœnitentiam adimpleat.

16 Qui beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17 Eſt licitum Religioſo, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit, uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publicè, & coram graviſſimis Viris prædicta impingere niſi occidatur.

18 Licet interficere falſum Accuſatorem, falſos Teſtes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certò imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare.

19 Non peccat Maritus occidens propria auctoritate Uxorem in adulterio deprehenſam.

20 Reſtitutio à Pio V. impoſita Beneficiatis non recitantibus non debetur in conſcientia ante ſententiam declaratoriam Judicis, eo quòd ſit pœna.

21 Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi Officium per alium recitet.

22 Non eſt contra juſtitiam Beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Eccleſiaſtica pecunia interveniente non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23 Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult ſe ſubiicere præcepto.

24 Mollities, ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ, ideòque ſufficit dicere in confeſſione, ſe procuraſſe pollutionem.

25 Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit confeſſionis præcepto, dicens; commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non explicando copulam.

26 Quando litigantes habent pro ſe opiniones æquè probabiles; poteſt Judex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio.

27 Si liber ſit alicujus junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet, rejectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem.

28 Populus non peccat, etiamſi abſque ulla cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum ſimilium propoſitionum examini cura, & ſtudium impenditur; intereà idem Sanctiſſ. re maturè conſiderata ſtatuit, & decrevit, prædictas propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ut minimum, tanquam ſcandaloſas, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet: Itaut quicumque illas aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontif. abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prędictas opiniones, aut aliquam ipſarum, ad praxim deducant.

Jo: Lupus S. Rom. & univerſ. Inquiſ. Notar. &c.

Loco ✠ Sigilli.

Anno à Nativitate D. N. JESU Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimoquinto. Indictione tertia, die verò 2. menſis Octobris, Pontificatus autem Sanctiſſ. in Chriſto Patris D. N. D. ALEXANDRI Divina Providentia Papæ VII. anno undecimo ſupradictum decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilicę Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Carolum Melanum ejuſdem Sanctiſſimi D. N. Papæ, & Sanctiſſimæ Inquiſitionis Curſorem.

FERIA V.

Die 18. Martii 1666.

In Congregatione generali Sanctæ Romanæ, univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſimo D. N. ALEXANDRO Divina Providentia Papa VII. ac Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana adverſus hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter Deputatis.

SANCTISSIMUS D. N.

POſt latum Decretum die 24. Septembris proximè elapſi, quo viginti octo Propoſitiones damnatæ fuerunt; examinatis ſedulò, & accuratè uſque ad hanc diem infraſcriptis aliis, quadrageſimum quintum numerum implentibus, per plures in Sacra Theologia Magiſtros, ac per Eminentiſſimos, & Reverendiſſimos DD. Cardinales adverſùs hæreticam pravitatem Generales Inquiſitores, eorum ſuffragia ſingillatim ſuper unaquaque ipſarum audivit.

Propoſitio 29. In die jejunii, qui ſæpiùs modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30 Omnes officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii, nec debent ſe certificare an labor ſit compatibilis cum jejunio.

31 Excuſantur abſolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.

32 Non eſt evidens, quòd conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.

33 Reſtitutio fructuum ob omiſſionem horarum ſuppleri poteſt per quaſcumque eleemoſynas, quas anteà Beneficiarius de fructibus ſui beneficii fecerit.

34 In die Palmarum recitans officium Paſchale ſatisfacit præcepto.

35 Unico officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti, & craſtino.

36 Regulares poſſunt in foro conſcientiæ uti privilegiis ſuis, quę ſunt expreſsè revocata per Concilium Tridentinum.

37 Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. hodie ſunt revalidatæ.

38 Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali confitendi quamprimùm, eſt conſilium, non præceptum.

39 Illa particula *quamprimùm* intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur.

40 Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.

41 Non eſt obligandus concubinarius ad eiiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgo, *regalo*, dum deficiente illo, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tœdio magno concubinarium afficerent; & alia famula nimis difficilè inveniretur.

42 Licitum eſt mutuanti aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus.

43 Annuum legatum pro anima relictum non durat plus quam per decem annos.

44 Quoad forum conſcientiæ, Reo correcto, ejuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ.

45 Libri prohibiti donec expurgentur, poſſunt retineri uſque dum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus maturè penſatis, idem Sanctiſſimus ſtatuit, ac decrevit, prædictas propoſitiones, unamquamque ipſarum, ut minimum, tanquam ſcandaloſas eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet. Itaut quicumque illas, aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſti fidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſ-

ſima

ſimi nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducat.

Jo: Lupus S. Rom. & Univerſalis Inquiſit. Not.

Loco ✠ Sigili.

Anno à Nativit. D.N. JESU Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo, indictione iv. die verò 23. menſis Martii, Pontiſ. autem Sanctiſs. in Chriſto Patris D. N. Alexandri Divina Providentia Papæ VII. anno undecimo, ſupradictum Decr. affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Carolum Melanum ejuſdem Sanctiſs. D. N. Papæ, & Sanctiſs. Inquiſitionis Curſorem.

F E R I A V.

Die 2. Martii 1679.

In Generali Congreg. Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſit. habita in Palatio Apoſtolico Vaticano coram Sanctiſs. D. N. D. INNOCENTIO Divina Providentia Papa XI. ac Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SANCTISSIMUS D. N.

INnocentius Papa XI. prædictus ovium ſibi à Deo creditarum ſaluti ſedulò incumbens, & ſalubre opus in ſegregandis noxiis doctrinarum paſcuis ab innoxiis à fel. record. Alexandro VII. Prædeceſſore ſuo inchoatum proſequi volens, plurimas propoſitiones partim ex diverſis, vel libris, vel theſibus, ſeu ſcriptis excerptas, & partim noviter adinventas Theologorum plurium examini, & deindè Eminentiſs. & Reverendiſs. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſubjecit. Quibus propoſitionibus ſedulò, & accuratè ſæpius diſcuſſis eorumdem Eminentiſſimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem ſuam auditis, Idem Sanctiſſimus D. N. re poſtea maturè conſiderata, ſtatuit, & decrevit pro nunc ſequentes propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ſicut jacent, ut minimum tamquam ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias propoſitiones in ipſo non expreſſas, & Sanctitati Suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1 Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantùm utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.

2 Probabiliter exiſtimo, Judicem poſſe judicare juxta opinionem, etiam minus probabilem.

3 Generatim dum probabilitate, ſive intrinſeca, ſive extrinſeca quantumvis tenui, modo à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.

4 Ab infidelitate excuſabitur Infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

5 An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.

6 Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigorosè quinquenniis per ſe obligare præceptum charitatis erga Deum.

7 Tunc ſolùm obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſumus.

8 Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ad ſolam voluptatem non eſt peccatum, modo non obſit valetudini, quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.

9 Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10 Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11 Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.

12 Vix in Sæcularibus invenies, etiam in Regibus ſuperfluum ſtatui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam, quando tenetur tantùm ex ſuperfluo ſtatui.

13 Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicujus triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & deſiderare; non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.

14 Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, ſed ut bonum cupientis, quia, nimirum ei obventura eſt pinguis hæreditas.

15 Licitum eſt filio gaudere de parricidio Parentis à ſe in ebrietate perpetratu propter ingentes divitias indè ex hæreditate conſecutas.

16 Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundùm ſe.

17 Satis eſt, actum fidei ſemel in vita elicere.

18 Si à poteſtate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei glorioſum conſulo, tacere, ut peccaminoſum per ſe damno.

19 Voluntas nō poteſt efficere, ut aſſenſus fidei in ſeipſo ſit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentiū.

20 Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum, quem habebat ſupernaturalem.

21 Aſſenſum fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis; immò cum formidine, qua quis formidet, ne non ſit locutus Deus.

22 Nonniſi fides unius Dei neceſſaria videtur neceſſitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23 Fides latè dicta ex Teſtimonio Creaturarum, ſimilivè motivo ad juſtificationem ſufficit.

24 Vocare Deum in Teſtem mendacii levis non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.

25 Cum cauſa licitum eſt jurare ſine animo jurandi, ſive res ſit levis, ſive gravis.

26 Si quis vel ſolus, vel coram aliis, ſive interrogatus, ſive propria ſponte, ſive recreationis cauſa, ſive quocumque alio fine juret, ſe non feciſſe aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, reverà non mentitur, nec eſt perjurus.

27 Cauſa juſta utendi his amphibologiis eſt, quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa.

28 Qui mediante commendatione, vel munere ad Magiſtratum vel Officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29 Urgens metus gravis eſt cauſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.

30 Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis fugiat.

31 Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione unius aurei.

32 Non ſolùm licitum eſt defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſores ſperamus.

33 Licitum eſt tam hæredi, quàm legatario contra injuſtè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere, ſicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum poſſeſſionem injuſtè impedientem.

34 Licet procurare abortum antè animationem fœtus, ne Puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur

35 Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiù in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eamdem habere, cùm paritur, ac conſequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36 Permiſſum eſt furari non ſolùm in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.

37 Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſuis ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.

38 Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per pauca furta, quantumcumque ſit magna ſumma totalis.

39 Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

40 Contractus Mohatra licitus eſt, etiam reſpectu ejuſdem Perſonæ, & cum contractu retrovenditionis prævié inito, cum intentione lucri.

41 Cùm numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non majoris faciat pecuniam præſentem, quàm futuram, poteſt creditor aliquid ultra ſortem à mutuatario exigere, & eo eo titulo ab uſura excuſari.

42 Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur, tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolùm ſi exigatur tamquam ex juſtitia debitum.

43 Quidni nonniſi veniale ſit detrahentis auctoritatem magnam ſibi noxiam falſo crimine elidere?

44 Probabile eſt, non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat. Et ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45 Da-

Digitized by Google

45 Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quandu temporale non datur tamquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolùm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contra.

46 Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale: immò etiam ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis.

47 Cùm diait Concilium Tridentinum, eos alienis peccati communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles, ipſi judicaverint, ad Eccleſias promovent, Concilium vel primò videtur per hoc digniores non aliud ſignificare velle niſi dignitatem eligendorum ſumpto comparativo pro poſitivo: vel ſecundò locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos: vel tandem loquitur tertiò, quando ſit concurſus.

48 Tam clarum videtur, fornicationem ſecundùm ſe nullam involuere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi diſſonum videatur.

49 Mollities jure naturę prohibita non eſt: Unde ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpè eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.

50 Copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium; adeòque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum.

51 Famulus; qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandum virginem, & multoties eidem ſubſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.

52 Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

53 Satisfacit præcepto Eccleſię de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor ſimul à diverſis Celebrantibus audit.

54 Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.

55 Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem

56 Frequens Confeſſio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.

57 Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modò honeſtam.

58 Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.

59 Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos ratione magni concurſus Pœnitentium, qualis v.g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut Indulgentiæ.

60 Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio; dummodò ore proferat, ſe dolere, & proponere emendationem.

61 Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimmò directè, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.

62 Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.

63 Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

64 Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia Myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilem, neſciat Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Noſtri Jeſu Chriſti.

65 Sufficit illa Myſteria ſemel credidiſſe.

Quicumque autem cujuſvis conditionis, ſtatus, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel diviſim defenderit, vel ediderit, vel de eis diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontif. abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum, ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injurioſis contentionibus Doctores, ſeu Scholaſtici, aut alii quicumque imposterum ſe abſtineant, & ut paci, & charitati conſulatur, idem Sanctiſſimus in virtute ſanctæ Obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuſcriptis, quàm in Theſibus, Diſputationibus, ac Prædicationibus caveant ab omni cenſura, & nota, necnon à quibuſcumque conviciis contra eas propoſitiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à Sancta Sede recognitæ ſuper iiſdem propoſitionibus judicium proferatur.

Franciſcus Riccardus S. Rom. & univerſ. Inquiſ. Notar.

Loco ✠ Sigilli.

Anno à Nativit. D. N. JESU Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo nono, Indictione ſecunda, die verò 4 menſis Martii, Pontificatus autem Sanctiſſ. in Chriſto Patris D. N. INNOCENTII Divina Providentia Papæ XI. anno tertio; ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolicitis, & conſuetis Urbis per me Franciſcum Perinum ejuſdem Sanctiſſimi D. N. & Sanctiſſimæ Inquiſitionis Curſorem.

SS. D. N. CLEMENTIS DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ X.

Conſtitutio, in qua Regularium privilegia quo ad prædicationem Verbi Dei, & Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem declaratur.

Superna &c.

Regulares, qui in Eccleſiis ſui Ordinis prædicare voluerint teneri ab Epiſcopo Diœceſano benedictionem petere: prædicare tamen poſſe, quamvis illam non obtinuerint. Quòd ſi Epiſcopus benedictionem nedum non conceſſerit, ſed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Eccleſiis licere Regularibus prædicare, eoſque contravenientes ab illo tamquam à Sedis Apoſtolicæ Delegato cenſuris, aliiſque pœnis Eccleſiaſticis in vim Conſtitutionis fel. record. Gregorii XV. prædeceſſoris noſtris incipientis, *Inſcrutabili Dei providentia*, coerceri, & puniri poſſe. Epiſcopum tamen abſque juſta, atque rationabili cauſa contradicere non debere: & hujuſmodi benedictionem teneri etiam Regulares petere ſi in quibuſcumque Oratoriis ſui ordinis ſermonem coram populo, vel in Eccleſiis, vel ad crates Monaſteriorum Sanctimonialium eorum juriſdictioni ſubjectarum, licèt clauſis januis, & nullus ſæcularis ibi interſit, habere voluerint. Poſſe autem Epiſcopum licentiam conceſſam Regularibus in Eccleſiis, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, prædicare volentibus, illos quamvis ab Univerſitatibus, aut à Magiſtratibus laicis nominatos, etiamſi Epiſcopi Anteceſſores per tempus immemorabile hanc licentiam abſque examine concedere conſueverint, quoad doctrinam examinare, ſi ita ipſius arbitrio, quod moderatum, & diſcretum eſſe debet, viſum fuerit, & licentiam prædicandi ſemel iiſdem conceſſam ob rationabiles cauſas licèt occultas, prædicationem tamen concernentes ſuſpendere poſſe, non poſſe tamen Epiſcopum generatim prohibere Regularibus, quin in Eccleſiis ſuorum ordinum prædicent.

Ad hæc Regulares ab Epiſcopo ad Confeſſiones ſæcularium in ſua Diœceſi audiendas approbatos non poſſe in alia Diœceſi eas abſque Epiſcopi Diœceſani approbatione audire, quamvis pœnitentes ſubditi ſint ejus Epiſcopi, à quo ipſi Religioſi jam fuerint approbati: & generaliter ab Epiſcopo ad perſonarum ſæcularium Confeſſiones audiendas nequaquam cenſeri approbatos ad audiendas Confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum, ſed egere, quoad hoc ſpeciali Epiſcopi approbatione, atque approbatos pro audiendis Confeſſionibus Monialium unius Monaſterii, minimè poſſe audire Confeſſiones Monialium alterius monaſterii. Itidem Confeſſores extraordinarios ſemel deputatos, atque approbatos ab Epiſcopo ad Monialium Confeſſiones pro una vice audiendas, haud poſſe expleta Deputatione in vim approbationis hujuſmodi, illarum Confeſſiones audire, ſed toties ab Epiſcopo eſſe approbandos, quoties caſus Deputationis contigerit. Cæterùm in monaſteriis, ac etiam Collegiis ubi juxta Regularia inſtituta vivitur, poſſe tam Prælatos Regulares, quàm Confeſſores Regularium eorundem Monaſteriorum, ſeu Collegiorum audire Confeſſiones illorum ſæcularium, qui inibi ſunt verè de familia, & continui Commenſales: non autem illorum, qui tantùm ipſis deſerviunt. Illos autem Religioſos, qui ad Confeſſiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Epiſcopis quoque, & indiſtinctè abſque aliqua limitatione temporum, certorumque locorum, aut generis perſonarum in Diœceſi propria admittendos. Quoad cæteros verò, qui non adeò idonei reperiuntur, ſi petierint ſe admitti arbitrio Ordinariorum relinqui ipſos cum limitata facultate; prout eiſdem Ordinariis magis expedire videbitur probare, & admittere. Semel autem ſimpliciter approbatos poſſe in Diœceſi Epiſcopi approbantis, quovis anni tempore etiam Paſchali, & quorumcumque etiam infirmorum Confeſſiones audire, abſque ulla Parochorum, vel ipſius Epiſcopi licentia. De qua tamen Confeſſione teneri dictos Religioſos eorumdem infirmorum Parochum illicò certiorem

redde-

reddere : & hoc poſſe illis ab Epiſcopo ſub pœna ſuſpenſionis à facultate audiendi Confeſſiones præcipi : ſufficere tamen ut certior ratio hujuſmodi fiat ſaltem per ſcripturam apud ipſum inſirmum relinquendam.

Et eos, qui dictis Religioſis ſimpliciter approbatis Paſchali tempore confeſſi fuerint, Conſtitutioni, quæ incipit : *Omnis utriuſque ſexus*, quoad Confeſſionem dumtaxat ſatisfeciſſe cenſendos. Regulares verò ad ejuſmodi Confeſſiones audiendas prævio examine ſimpliciter, & abſque ulla temporis præfinitione ab ipſomet Epiſcopo; ſecus autē ſi ab ejus Vicario, aut ab Anteceſſoribus Epiſcopis approbatos non poſſe ab eodem, qui ſic approbavit iterùm examinari, aut ab eiſdem Confeſſionibus audiendis ſuſpendi, ſeu licentias ipſis conceſſas revocari, niſi nova ſuperveniente cauſa, quæ ipſas Confeſſiones concernat: de qua tamen haud neceſſarium eſſe ut in Actis conſtet, nec eam teneri Epiſcopum ipſis Regularibus ſignificare, ſed Sedi Apoſtolicæ dumtaxat, ubi eam aperiri poſtulaverit. Porrò ſi Regulares cum ſcandalo, aut aliàs inhoneſtè vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Epiſcopi Judicio videantur à Confeſſionibus ſuſpendendi, in quo ipſius Epiſcopi conſcientiam oneratam eſſe volumus, cùm Præcipua Miniſtri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas ſit vitæ integritas, ac morum honeſtas, utiq; eam cauſam ad Cōfeſſionis miniſterium pertinere, ac proinde nihil obſtare, quo minus ob eam poſſit Epiſcopus Regulares à ſemetipſo approbatos ſuſpēdere, aut repellere à Confeſſionibus audiendis. Attamen Confeſſiones audiendi facultatem omnibus ſimul unius conventus Regularibus Confeſſoribus adimi ab Epiſcopo inconſulta Sede Apoſtolica nullatenus poſſe. Ex facultatibus per Mare magnum, aliave Privilegia Regularibus cujuſcumque Ordinis, Inſtituti, aut Societatis etiam Jeſu, conceſſis factam eis non eſſe poteſtatem abſolvendi in caſibus ab Epiſcopo ſibi reſervatis. Et per Confirmationes dictorum Privilegiorum, quas Regulares à Sede Apoſtolica poſt Sacrum Concilium Tridentinum obtinuerunt, nequaquam reviviſſe privilegia prius ab eodem Concilio, aut deinde Apoſtolicis etiam Decretis ſublata, atque extincta, ſi quæ habebant, abſolvendi à caſibus Epiſcopo reſervatis.

Et habentes facultatem abſolvendi ab omnibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis non ideò à caſibus Epiſcopo Reſervatis poſſe abſolvere : poſſe autem Regularem Confeſſorem in ea Diœceſi, in qua eſt approbatus confluentes ex alia Diœceſi à peccatis in ipſa reſervatis, non autem in illa ubi idem Confeſſor eſt approbatus abſolvere, niſi eoſdem Pœnitentes noverit in fraudem reſervationis ad alienam Diœceſim pro abſolutione obtinenda migraſſe. Vigore ſupradictorum Privilegiorum nequaquam licere Regularibus etiam ſatisfacta parte abſolvere Pœnitentes à Cenſuris, quoad externum, & Judiciale forum, & abſolutos ab eis in foro Pœnitentiali utique non cenſeri abſolutos in exteriori Judicio, & contentioſo. Quin immò Cenſuris Eccleſiaſticis irretitos, & denunciatos ab Epiſcopis cogi poſſe gerere ſe pro talibus, etiamſi à Regularibus fuerint abſoluti. Quoties exhibitis aliquibus Regularium Apoſtolicis Privilegiis coram Epiſcopo, ab eo judicetur ipſa non ſuffragari caſui, de quo agitur; ſi dictorum Privilegiorum verba obſcura ſint, & ambigua non eſſe ad Metropolitanum provocandum, ſed cùm ejus ſit interpretari, cujus eſt condere, dictorum Privilegiorum interpretationem Sedis Apoſtolicæ Judicio prout aliàs conſtitutione Prædeceſſoris noſtri &c. fel. rec. Clementis IV. ſtatutum fuit, eſſe exequendum.

Non obſtantibus quibuſcumque &c. etiam inſolitis caſibus.

Datum Romæ anno 1670. undecimo Kalendas Julii Pontificatus noſtri anno primo.

Nota : In propoſitionibus damnatis ab Alexandro VII. propoſitio duodecima videbatur limitata ad ſolos Mendicantes. Ita enim habet propoſitio : Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id ab Epiſcopo facultate. At Clemens X. magis amplè loquitur, dum abſolutè ſic pronunciat. Ex facultatibus per Mare magnum, aliave privilegia cujuſcumque Ordinis, inſtituti, aut Societatis etiam Jeſu conceſſis, facta eis non eſt poteſtas abſolvendi in caſibus ab Epiſcopo ſibi reſervatis.

DECRETUM

DE APOCRYPHIS INDULGENTIIS.

Delatæ ſæpiùs fuere ad Sacram Congregationem, Indulgentiis, ſacriſque Reliquiis præpoſitam, Indulgentiæ quædam confictæ, & omninò falſæ, quæ per diverſas Orbis Chriſtiani partes circumferuntur; aliæ verò examinandæ, quæ adhibito ſtudio inventæ ſunt vel apocryphæ, vel à Romanis Pontificibus revocatę, vel nullę, quòd datum eis tempus præteriiſſet: quarum quidem plurimæ, cùm non facilem cognitionem habeant Chriſti fideles, harum rerū minus peritos fallunt, qui ſpe Indulgentiæ, remiſſioniſque peccatorū ſuorum conſequendæ fruſtrantur. Quamobrem eadem Sac. Congregatio vehementer cupiens huic malo magis in dies ſerpenti occurrere, animarum profectui, & Indulgentiarū dignitati conſulere, plures illarum ſingulari diligentia colligi, & in Indicem referri curavit.

Tales in primis ſunt illę, uti aſſerunt, cōceſſę à Joanne II. & Sixto IV. recitantibus Orationem charitatis Jeſu Chriſti Domini noſtri, Precor te, piiſſime Domine &c. ab Urbano II. Eccleſiæ S. Mariæ, ut vulgò dici ſolet, Cāpagnole, & S. Victorię, ab Eugenio III. Revelationi de plaga in humero Jeſu Chriſti factæ S. Bernardo, ab Innocentio III. Archiconfraternitati, & Ordini Redemptionis, à Bonifacio IX. viſitātibus Cappellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die feſto, à Joanne XXII. oſculantibus menſuram plantæ pedis Beatę Marię Virginis, ab Alexandro VI. Imagini B. Mariæ, vulgò dictæ, Laghetti, à Leone X geſtantibus funiculum S. Franciſci, primū in Urbe impreſſæ, deinde Mediolani anno 1665. (ſuas tamen habent, & veras Confratres Archiconfraternitatis Chordigerorum S. Franciſci) recitantibus Salutationem Angelicam ad pulſum horologii, & Imagini Cōceptionis Marię Virginis Immaculatę in circulo depictę, cujus pedibus Luna ſubjecta eſt, à Pio IV. vel Pio V. Principi Senarum, à Clemente VIII. dicentibus Orationem, O magnum myſteriū, &c. & Eccleſię S. Marię, quam vocant, Montis Serrati, Avenione impreſſę, tū aliæ pro animabus Chriſti fidelium defunctorum Impreſſæ Matriti 20. Julii à Paulo V. cantantibus Hymnū, Te Matrem Dei laudamus, Te Mariam Virginem confitemur &c. vel ſi die Sabbati interfuerint dū idem canitur, & Coronis, Roſarii, Imaginibus, & Numiſmatibus, quę medallias appellant, ab eo benedictis, Federico Cardinali Borromæo ſupplicante anno 1611. dum Eccleſia Romę in honorem S. Caroli ædificaretur, & ab eodem Paulo, & Gregorio XV. dicentibus, SIA LODATO IL SANTISSIMO SACRAMENTO, laus Sanctiſſimo Sacramento, ab Urbano VIII. in honorē ejuſdem Sacramenti, precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus, celebrata Miſſa, dicentibus, Ave filia Dei Patris, Ave Mater Dei filii &c. à Clemente X. recitantibus manè, meridie, ac Veſperè conſuetā Antiphonā, Angelus Domini &c. & in fine, Deo gratias, & Mariæ; ac demum alię à nonnullis Romani Pontificibus tributæ, ut aiunt, Coronis Myſteriorū Paſſionis Domini Noſtri Jeſu Chriſti prece Magni Ducis Etrurię.

Talis Indulgentia Sodalitatis S. Nicolai, qua repetita quinquies Oratione Dominica, & Salutatione Angelica, unam liberari animam quolibet die à Purgatorii pœnis affirmant. Tales aliæ Peruſii Confraternitatis Sanctorum Sebaſtiani, & Rochi, & Romæ Societatis S. Bernardi ad Columnam Trajani; Tales demum aliæ Cruceſignatorum S. Euſtorgii Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

Ejus generis ſunt & illæ conceſſæ, ut ajunt, Cappellæ Roſarii in Eccleſia S. Antonii de Rovigo, ſeu Rodigii, vel Eccleſię Sanctiſ. Trinitatis Bergomi, aut S. Petri Montis Todoni die feſto Inventionis Sanctiſs. Crucis, vel geſtantibus funiculum S. Franciſci de Paula, vel celebrantibus Miſſas S. Auguſtini, aut alias quinque in honorē quinque feſtivitatum B. V. vel recitantibus Officium S. Franciſcæ Romanæ, aut Antiphonam, ò Paſſio magna &c. in memoriam Paſſionis Jeſu, aut Roſarium S. Annæ (quod Congregatio Sacrorum Rituum nō probat) aut orationem, quæ impreſſa cum Imagine S. Annæ circumferri ſolet, Ave gratia plena &c. (quæ oratio prohibetur) aut Officium Conceptionis B. V. Immaculatæ, quod aſſerunt à Paulo V. probatum fuiſſe, aut orationem, Deus, qui nobis in S. Sindone &c. (excipitur Indulgentia centum dierum anno 1671. cōceſſa precibus Duciſſæ Sabaudiæ ad annos 25. cunctis in illius ditione degentibus) aut aliam, Ave filia Dei &c. poſt communionem recitandam, vel aliquo conſpicuo ſigno venerantibus Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti nomen; Indulgentiæ rurſus octoginta millium annorum veteri de Tabula exſcriptæ, quam in Baſilica Lateranenſi aſſervari affirmant, pro dicentibus orationem illam vere piam, Deus qui pro redemptione Mundi &c. tum quæ impreſſæ fuerunt Papiæ anno 1670. ſub hoc titulo, Sommario delle Indulgenze conceſſe dalla Santità di Noſtro Sig. Papa Leone X. all'Immagine della Concezzione della Glorioſa Vergine Maria, vel Piſauri ſub nomine B. Joannæ, anno 1608. evulgatæ, vel Barletiæ, ſeu Baruli à recitantibus quaſdam, non ſinè malas orationes; lucrandæ, vel Parmæ à viſitantibus per Quadrageſimæ dies Eccleſias Tertii Ordinis S. Franciſci, vel Piſtorii, & Vaſtallæ à recitantibus orationem, Ave Sanctiſs. Maria, Mater Dei, Regina Cœli &c. & aliæ in peculiari impreſſo libro deſcriptæ, quibus frui dicunt Devotos Seraphicos, & Benefactores.

His annumerandæ ſunt, quæ Crucibus Caravacenſibus tributæ dicuntur, vel Coronę, ſive Stellario Conceptionis Virginis Immaculatæ, quod ex duodecim globulis precariis conſtat, vel Granis, Crucibus, & Coronis Aloyſiæ ab Aſcenſione Hiſpaniæ Monialis Ordinis S. Claræ, vel menſuræ altitudinis Jeſu Chriſti Domini noſtri, vel Immagini, aut menſuræ vulneris lateri ejus inflicti; vel orationi, ut aiunt, in Sepulchro Domini Noſtri repertæ; & Indulgentiæ, ut aiunt, innixę revelationi factę Sāctis Birgittę, Mectildi, & Eliſabeth, vel B. Joanni de Cruce, & conceſſæ, ut aſſerunt, granis, quæ aliquod ex tribus granis tetigerint extantibus penes Romanum Pontificem, Hiſpaniarum Regem, & Miniſtrum Generalem Fratrum Minorum Obſervantiæ S. Franciſci.

Omnes verò, & ſingulas jam dictas Indulgentias Sacra Congregatio partim eſſe confictas, & planè falſas declarat, partim apocryphas, vel ex alio capite nullas, quæ nemini ſuffragari poſſunt, eaſque in futurum ullo in loco, ut veras publicari, & lucrandas Chriſti fidelibus proponi vetat; Foliaque, & Libros, ubi ſic proponuntur, ſeu aſſeruntur, omninò præcipit aboleri, niſi prædictæ Indulgentię fuerint diligenter expunctę: nec ideò tamen vult, alias,

quas

Digitized by Google

quas hoc Decretum non continet, pro veris, & legitimis, tacitèque probatis haberi.

Ac demum omnes Indulgentias conceſſas ante Decretum Clementis VIII. latum die 9. Januarii 1597. Coronis, Roſariis, Granis, ſeu calculis, Crucibus, & Imaginibus ſacris, vel ante Breve Pauli V. quod incipit *Romanus Pontifex* &c. editum 23. Maii anno 1606. perſonis Regularibus quarumcumque Religionum, & Ordinum, etiam Mendicantium, vel ante Conſtitutionem 115. Clementis VIII. cujus initium, *Quæcumque* &c. & 68 Pauli V. incipientem *Quæ ſalubriter* &c. habitas per aggregationem, vel aliam communicationem ab Archiconfraternitate ulla, Ordine, Congregatione, Societate etiam Jeſu, Capitulo, vel Cœtu quocumque, vel ab eorum Officialibus, Superioribus, aliiſque perſonis, vel perſona, etiamſi earum, vel ejus mentio ſpecialis, & individua facienda eſſet, niſi fuerit deinde Romani Pontificis authoritate innovatæ, aut confirmatæ, nullius eſſe roboris, & momenti pariter declarat.

Porrò Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinæ Chriſtianæ, & Confraternitatibus SS Trinitatis, & Redemptionis Captivorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, Cincturæ S. Auguſtini, & S. Monicæ, niſi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

Indulgentias verò Stationum Urbis, quæ Romanis Pontificibus ſingulari quodam beneficio vel communicatæ ſunt, vel communicabuntur interdum, aliquibus locis, Ordinibus, aut perſonis, diebus tantùm Stationum in Miſſali Romano deſcriptis ſuffragari poſſe declarat: ſemel autem dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Eccleſiam viſitantibus conceſſam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.

De quibus relatione facta per Secretarium ad Sanctiſſimum, cuncta Sanctitas Sua probavit, & inviolatè ſervari juſſit. Datum Romæ die 7 Martii 1678.

Aloyſius Card Homodeus.

Loco ✠ Sigilli.

Michael Angelus Riccius Magiſter Curſ.

Die 12. menſis Martii 1678 ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Curiæ, & in acie Campi Floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Rochum de Stephanis Sanctiſs. Domini Noſtri Papæ Curſ.

Laurentius Signus Magiſter Curſ.

DECRETUM

CIRCA COMMUNIONEM QUOTIDIANAM.

CUm ad aures Sanctiſſimi D. N. fide dignorum teſtimonio pervenerit in quibuſdam Diœceſibus vigere uſum quotidianæ Communionis, etiam in feria ſexta Paraſceve, & ſimul affirmari eamdem quotidianam Communionem præceptam eſſe à Jure Divino, quin etiam in illius adminiſtratione aliquos abuſus inoleviſſe; videlicet, quòd aliqui, non in Eccleſia, ſed in privatis Oratoriis & Domi, immò cubantes in lecto, & non laborantes ulla gravis infirmitatis nota ſumant Sacroſanctam Euchariſtiam, quam argentea theca incluſam in crumena, aut ſecretò illis deferunt Sacerdotes ſæculares, aut Regulares; aliique in Communione accipiant plures formas, ac particulas, vel grandiores ſolito; ac tandem quis confiteatur peccata venialia ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario. Cùm autem hæc Sanctiſſimus conſideranda commiſerit S Congregationi Cardinalium Concil. Tridentini Interpretum, eadem S. Congregatio, prævia matura diſcuſſione ſuper prædictis unanimi ſententia ita cenſuit: Etſi frequens, quotidianuſve Sacroſanctæ Euchariſtiæ uſus à SS. Patribus fuerit ſemper in Eccleſia probatus; numquam tamen, aut ſæpiùs illam percipiendi, aut ab ea abſtinendi, certos ſingulis menſibus, aut hebdomadis dies ſtatuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præſcripſit, ſed quaſi humanam infirmitatem ſecum reputaret, nihil præcipiens, quod cuperet, tantùm indicavit, cùm inquit: Optaret quidem Sacroſancta Synodus, ut in ſingulis Miſſis fideles adſtantes Sacramentali Euchariſtiæ perceptione communicarent, idque non immeritò; multiplices enim ſunt conſcientiarum receſſus, variæ ob negotia ſpiritus alienationes, multæ è contra gratiæ, & Dei dona parvulis conceſſa: quæ cum humanis oculis ſcrutari non poſſimus, nihil certè de cujuſque dignitate, atque integritate, & conſequenter de frequentiori, aut quotidiano vitalis panis eſu poteſt conſtitui. Et propterea quod ad negotiatores ipſos attinet, frequens ad Sacram alimoniam percipiendam acceſſus, Confeſſariorum ſecreta cordis explorantium Judicio eſt relinquendus, qui ex conſcientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem proceſſu Laicis negotiatoribus, & Conjugatis, quod proſpicient eorum ſaluti profuturum, id illis præſcribere debebunt. In Conjugatis autem hoc ampliùs animadvertere, ut, cùm B. Apoſtolus nolit eos invicem fraudari, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacent orationi, eos ſeriò admoneant, tanto magis ob Sacratiſſimæ Euchariſtiæ reverentiam continentiæ vacandum, puriorique mente ad Cœleſtium Epularum Communionem eſſe conveniendum. In hoc igitur Paſtorum diligentia potiſſimùm invigilabit, non ut à frequenti, aut quotidiana Sacræ Communionis ſumptione unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut ſumendi dies generaliter conſtituantur, ſed magis quid ſingulis permittendum per ſe, aut Parochos, ſeu Confeſſarios ſibi decernendum putet; Illudque omnino provideat, ut nemo à Sacro Convivio ſeu frequenter, ſeu quotidie acceſſerit repellatur, & nihilominus det operam, ut unuſquiſque dignè pro devotionis, & præparationis modo rariùs, aut crebrius Dominici Corporis ſuavitatem degustet. Itidem Moniales quotidie Sacram Communionem petentes admonendæ erunt ut in diebus ex earum Ordinis inſtituto præſtitutis communicent; Si quæ verò puritate mentis eniteant, & fervore ſpiritus ita incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidiana Sanctiſſimi Sacramenti perceptione videri poſſint, id illis à Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum, & Confeſſariorum diligentiam, opera quoque Concionatorum uti, & cum eis conſtitutum haberi, ut cùm fideles ad Sanctiſſimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, ſtatim de magna ad illud ſumendum præparatione orationem habeant, generatimque oſtendant, eos, qui ad frequentiorem, aut quotidianam ſalutiferi cibi ſumptionem devoto ſtudio excitantur, debere, ſive Laici negotiatores ſint, ſive Conjugati, ſive quicumque alii, ſuam agnoſcere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini judicii formidine diſcant cœleſtem menſam, in qua Chriſtus eſt, revereri; Et ſi quando ſe minus paratos ſenſerint, ab ea abſtinere, ſeque ad majorem præparationem accingere. Epiſcopi autem, in quorum Diœceſibus viget hujuſmodi devotio erga Sanctiſſimum Sacramentum pro illa gratias Deo agant, eamque ipſi adhibito prudentiæ, & judicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio poſtulari ſibi maximè perſuadebunt, nulli labori, aut diligentiæ parcendum, ut omnis irreverentiæ, & ſcandali ſuſpicio in veri, & immaculati Agni perceptione tollatur, virtuteſque, ac dona in ſumentibus augeantur: Quod abundè continget, ſi ii, qui devoto hujuſmodi ſtudio, divina præſtante gratia tenentur, ſeque Sacratiſſimo Pane frequentius refici cupiunt, ſuas vires expendere, ſeque probare cum timore, & charitate aſſueverint. Quibus Chriſtum Dominum, qui ſe fidelibus manducandum, & ſe pretium in morte tradidit, atq; in cœleſti Regno ſe præmium eſt daturus, precatur Sacra Congregatio, ut ſuam opem ad dignam præparationem, & ſumptionem largiatur. Porrò Epiſcopi, & Parochi, ſeu Confeſſarii redarguant aſſerentes Communionem quotidianam eſſe de Jure divino, doceant in Eccleſiis, ſeu Oratoriis privatis. ex diſpenſatione, ſeu Privilegio Pontificis de manu Sacerdotis ſumendam Sanctiſſimam Euchariſtiam, nec eam ullo modo deferendam in Crumena, aut ſecretò ad exiſtentes domi, vel cubantes in lecto, quàm ad infirmos, qui ad illam ſuſcipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, ſi ab Eccleſia deferatur, publicè, & cum pompa juxta formam Ritualis Romani; Si verò ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa Communionem in feria ſexta Paraſceve, Miſſalis Rubricæ, & Eccleſię Romanę uſus ſerventur; inſuper admoneant nulli tradendas plures Euchariſtię formas, ſeu particulas, neq; grandiores, ſed conſuetas; Non permittant, ut venialium confeſſio fiat ſimplici Sacerdoti, non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario. Si Parochi, & Confeſſarii etiam Regulares, aut quicumque alii Sacerdotes ſecus egerint, ſciant Deo Optimo Maximo rationem reddituros eſſe, neque defuturam Epiſcoporum, & Ordinariorum juſtam, ac rigoroſam animadverſionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis Jeſu, facultate ipſis Epiſcopis, & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apoſtolicam ſpecialiter attributa.

Et facta de præmiſſis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas Sua approbavit, ac præſens Decretum Typis dari, ac publicari voluit. In quorum &c. Datum Romæ 12. Februarii 1679.

F. Card. Columna Præf.

S. Archiepiſc. Brancaccius Epiſc. Viterb. Secr.

Die 15. menſis Februarii 1679. ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit per Urbem ad valvas Curię, & in acie Campi Florę, ut moris eſt, per me Ægidium Felicem SS D. N PP. Curſorem. Pro D. Magiſtro Curſorum Gregorius Staggius Apoſt. Curſ.

F I N I S.

A01 1468339

Digitized by Google